Registered No. P. 72

ଅଷ୍ଟମବର୍ଷ | କଳିଯୁଗାବ୍ଦ ୫୦୩୩
ମକରଠାରୁ ବର୍ଷାରମ୍ଭ | ସମୁଦାୟ
୧୦୬୭

ଜ୍ଞାନପ୍ରଚାର

ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତ

ଦଶମସ୍କନ୍ଧ

ଟୀକା ଓ ଅନୁବାଦ ସମେତ

ସମ୍ପାଦକ

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀପରୀକ୍ଷିତ ଦାଶଶର୍ମାଙ୍କଦ୍ୱାରା

ପ୍ରକାଶିତ

ମୂଲ୍ୟ [illegible]

[illegible] ଠିକଣା

ସମ୍ପାଦକ ଜ୍ଞାନପ୍ରଚାର [illegible], କଟକ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତ ।

ଦଶମସ୍କନ୍ଧଃ ।

ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — କଥିତୋ ବଂଶବିସ୍ତାରୋ ଭବତା ସୋମସୂର୍ଯ୍ୟୟୋଃ । ରାଜ୍ଞାଞ୍ଚୋଭୟବଂଶ୍ୟାନାଂ ଚରିତଂ ପରମାଦ୍ଭୁତଂ ॥୧॥ ଯଦୋଶ୍ଚ ଧର୍ମ୍ମଶୀଲସ୍ୟ ନିତରାଂ ମୁନିସତ୍ତମ । ତତ୍ରାଂଶେନାବତୀର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ବିଷ୍ଣୋର୍ବୀର୍ଯ୍ୟାଣି ଶଂସ ନଃ । ୨ । ଅବତୀର୍ଯ୍ୟ ଯଦୋର୍ବଂଶେ ଭଗବାନ୍ ଭୂତଭାବନଃ

ଟୀକା

ବିଶ୍ୱସର୍ଗବିସର୍ଗାଦିନବଲକ୍ଷଣଲକ୍ଷିତଂ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାଖ୍ୟଂ ପରଂ ଧାମ ଜଗଦ୍ଧାମ ନମାମି ତତ୍ ॥ ଦଶମେ ଦଶମଂ ଲକ୍ଷ୍ୟମାଶ୍ରିତାଶ୍ରୟବିଗ୍ରହଂ । କ୍ରୀଡଦ୍ୟଦୁକୁଳାମ୍ଭୋଧୌ ପରାନନ୍ଦମୁଦୀର୍ଯ୍ୟତେ ॥ ଦଶମେ କୃଷ୍ଣସତ୍କୀର୍ତ୍ତିବିତାନାୟୋପବର୍ଣ୍ଣ୍ୟତେ । ଧର୍ମ୍ମଗ୍ଲାନିନିମିତ୍ତସ୍ତୁ ନିରୋଧୋ ଦୁଷ୍ଟଭୂଭୁଜାଂ ॥ ପ୍ରାକୃତାଦିଷ୍ଟରୂପୋ ଯୋ ନିରୋଧଃ ସ ତୁ ବର୍ଣ୍ଣିତଃ । ତତ୍ପୂର୍ବଂ ତୈଃ ତୁ ସିଦ୍ଧଂ ହି ସଦନୁରୂପଣୈଃ ॥ କୃତା ନବତିରଧ୍ୟାୟା ଦଶମେ କୃଷ୍ଣକାର୍ଯ୍ୟୟୋଃ । ଅର୍ଦ୍ଧୈଃ ଦ୍ୱିଭିରଧ୍ୟାୟୈର୍ବ୍ରହ୍ମପ୍ରାର୍ଥନୟାବନେଃ । ଜନ୍ମ ଦର୍ଶନଂ ହରେର୍ଜନ୍ମ ସପ୍ରସଙ୍ଗଂ ନିରୂପ୍ୟତେ ॥ ଗୋକୁଳେ ମଥୁରାୟାଞ୍ଚ ଦ୍ୱାରବତ୍ୟାଂ ତତଃ କ୍ରମାତ୍ । କୃଷ୍ଣଲୀଳା ତ୍ରିଧା ପ୍ରୋକ୍ତା ତତ୍ରୈବୈବଂ ବିବେକଧୀ ॥ ସପ୍ତବିଂଶତ୍ୟାଧ୍ୟାୟୈର୍ହି ଦିବ୍ୟବୃନ୍ଦାବନାଦୟଃ । ଗୋକୁଳେ ବସତୋ ଲୀଳା ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟନ୍ତେ ପୂତନାଦୟଃ ॥ ଏକେନ ଯମୁନାବାରଣ୍ୟକ୍ରୂରେଣ କୃତା ସ୍ତୁତିଃ । ଏକାଦଶଭିରଖ୍ୟାତା ଲୀଳା ମଧୁବନେ କୃତା ॥ଶେଷୈର୍ଦ୍ୱାରବତୀ ଲୀଳା

ଅନୁବାଦ ।

ଶ୍ରୀ ଶୁକୋବାଚ-- ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଏ ଦୋହିନ ବଂଶ । ବିସ୍ତାରେ କହିଲ ମୁନୀଶ ॥ ଉଭୟ ବଂଶ୍ୟ ନୃପଙ୍କର । କହିଲ ଅଦ୍ଭୁତ ଚରିତ୍ର ।୧। ଧାର୍ମ୍ମିକ ଯଦୁନୃପଙ୍କ ବଂଶେ । ବିଷ୍ଣୁ ଜନ୍ମିଲେ ନିଜ ଅଂଶେ ॥ ତାହାଙ୍କ ବୀର୍ଯ୍ୟ କର୍ମ ପୁଣ । ଶୁଣିବା ବଳଇ ମୋ ମନ ।୨। ଭୂତଭାବନ ଭଗବାନ ।

ନ୍ତାନ୍ ଯାନ ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟମ୍ବା ତାନ୍ ନୋ ବଦ ବିସ୍ତରାତ୍ ।୩। ନିବୃତ୍ତତର୍ଷୈରୁପଗୀୟମାନାଦ୍ଭବୌଷଧାଚ୍ଛ୍ରୋତ୍ରମନୋଽଭିରାମାତ୍ । କ ଉତ୍ତମଶ୍ଲୋକଗୁ-
ଣାନୁବାଦାତ୍ ପୁମାନ୍ ବିରଜ୍ୟେତ ବିନା ପଶୁଘ୍ନାତ୍ ।୪। ପିତାମହା ମେ ସମରେଽମରଞ୍ଜୟୈର୍ଦେବବ୍ରତାଦ୍ୟାତିରଥୈସ୍ତିମିଙ୍ଗିଲୈଃ । ଦୁରତ୍ୟୟଂ କୌରବ-
ସୈନ୍ୟସାଗରଂ କୃତ୍ୱାତରନ୍ ବତ୍ସପଦଂ ସ୍ମ ଯତ୍ପ୍ଲବାଃ ।୫। ଦ୍ରୌଣ୍ୟସ୍ତ୍ରବିପ୍ଳୁଷ୍ଟମିଦଂ ମଦଙ୍ଗଂ ସନ୍ତାନବୀଜଂ କୁରୁପାଣ୍ଡବାନାଂ । ଜୁଗୋପ କୁକ୍ଷିଂ
ଗତ ଆତ୍ତଚକ୍ରୋ ମାତୁଶ୍ଚ ମେ ଯଃ ଶରଣଂ ଗତାୟାଃ ।୬। ବୀର୍ଯ୍ୟାଣି ତସ୍ୟାଖିଲଦେହଭାଜାମନ୍ତର୍ବହିଃ ପୂରୁଷକାଳରୂପୈଃ । ପ୍ରଯଚ୍ଛତୋ ମୃତ୍ୟୁ-

---

ତନ୍ନିର୍ଣ୍ଣୟାଦ ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟତେ । ଏବଂ ନବତିରଧ୍ୟାୟା ଦଶମେ ଭଗଦାର୍ଥକାଃ ॥ ତତ୍ର ତୁ ପ୍ରଥମେ କଂସଃ ସ୍ୱମୃତ୍ୟୁଂ ଦେବକୀସୁତାତ୍ । ଶ୍ରୁତ୍ୱା ସାତ୍ୱତୋବ-
ଧୀତ୍ ତସ୍ୟାଃ ଷଡ୍ଗର୍ଭାନିତି ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟତେ ॥ କୃଷ୍ଣାବତାରଚରିତଶ୍ରବଣାମୃତନିର୍ବୃତଃ । ଉକ୍ତାନୁବାଦେନୌତ୍ସୁକ୍ୟାଦ୍ରାଜା ପୃଚ୍ଛତି ତତ୍ ପୁନଃ ॥
କଥିତୋ ବଂଶବିସ୍ତାର ଇତି ।୧। ଅଂଶେନେତି ପ୍ରଗତ୍ୟଭପ୍ରାୟେଣୋକ୍ତଂ ।୨। ଜନ୍ମକ୍ରାନ୍ତ ଜାତୋ ଗତଃ ପିତୃଗୃହାଦ୍ ବ୍ରଜମେଧିତାର୍ଥ
ଇତ୍ୟାଦିନା ଯତ୍ତ୍ୱଂ ପୁନର୍ବିସ୍ତରେଣ ବଦେତ୍ୟାହ ଅବତର୍ଯ୍ୟେତି ।୩। ଅସ୍ମିଁଲ୍ଲୋକେ ତ୍ରିବିଧା ଜନାଃ ମୁକ୍ତା ମୁମୁକ୍ଷବୋ ବିଷୟିଣଶ୍ଚ ତେଷାଂ
ମଧ୍ୟେ ନ ଯଥୋପଯୋଗଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଇତ୍ୟାହ ନିବୃତ୍ତତର୍ଷୈରିତି । ଗତତୃଷ୍ଣୈର୍ମୁକ୍ତୈରିତ୍ୟର୍ଥଃ । ମୁମୁକ୍ଷୂଣାମପ୍ୟୟମେବୋପାୟ ଇତ୍ୟାହ ଭବୌଷଧା-
ଦିତି । ବିଷୟିଣାଂ ପରମୋ ବିଷୟୋଽପ୍ୟୟମେବେତ୍ୟାହ ଶ୍ରୋତ୍ରମନୋଽଭିରାମାଦିତି ଅପଗତା ଶୁଗ୍ୟସ୍ମାତ୍ ତମାତ୍ମାନଂ ହନ୍ତୀତି ପଶୁଘ୍ନସ୍ତସ୍ମାତ୍ ପଶୁ-
ଘ୍ନାନ୍ନ ଇତି ବା ।୪। କିଞ୍ଚ ସ୍ୱକୁଲଦୈବତ୍ୱେନ କୃଷ୍ଣୋଽତ୍ୟନ୍ତପ୍ରିୟ ଇତି ବୈବ ନିତ୍ୟଂ ଶ୍ରୋତବ୍ୟ ଇତ୍ୟାଶୟେନାହ ପିତାମହା ଇତି । ଅମରାନ୍ ଜୟନ୍ତି
[●]ପ ତୈଃ ଦେବବ୍ରତୋ ଭୀଷ୍ମସ୍ତଦାଦ୍ୟୈରତିରଥୈସ୍ତିମିଙ୍ଗିଲୈସ୍ତିମିଙ୍ଗିଲରୂପୈର୍ଦୁରତ୍ୟୟଂ ବତ୍ସପଦମିବାଲ୍ପଂ କୃତ୍ୱା ଦୁର୍ଜ୍ଜିତ୍ୱଂ ଅତରନ୍
ସ୍ମ ଯଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଏବ ପ୍ଲବୋ ଯେଷାଂ ତେ ତସ୍ୟ ବୀର୍ଯ୍ୟାଣି ବଦସ୍ୱେତି ତୃତୀୟଶ୍ଲୋକଗତେନାନ୍ୱୟଃ ।୫। ନ କେବଳଂ ପାଣ୍ଡବାନେବାରକ୍ଷତ୍

ଯଦୁବଂଶରେ ଲଭି ଜନ୍ମ ॥ ଯେତେ ଅଦ୍ଭୁତ କର୍ମ କଲେ । ବିସ୍ତରେ କହ ଦୟା ଥିଲେ ।୩। ମୁକ୍ତେ ଗାଆନ୍ତି ଯାଙ୍କ ଗୁଣ । ଯହିଁ ନ ଛାଡନ୍ତି ମନ
କର୍ଣ୍ଣ ॥ ଔଷଧ ଯେ ଭବ--ରୋଗର । ଚଣ୍ଡାଳ ଛଡା କେଉଁ ନର ॥ ସେ ହରି ଗୁଣ ଗାୟନରେ । ନ ମାତି ମାତଇ ହସାରେ ।୪। କୌରବ
ସୈନ୍ୟ ପାରାବାର । ଯହିଁ ଭୀଷ୍ମାଦି ମହାବୀର ॥ ମହାମକର ହୋଇଥିଲେ । ସେ ସୈନ୍ୟ ସାଗରକୁ ହେଲେ ॥ ଆମ୍ଭର ପିତାମହଗଣ । ଗୋଷ୍ପଦ
ସମାନ ମଣିଣ ॥ ତରିଲେ ଯା କୃପା ନାବରେ । ସେ କୃଷ୍ଣ କଥା କହ ବାରେ ।୫। କୁରୁ ପାଣ୍ଡବ ବେନି ବଂଶେ । ମୁଁ ଏକମାତ୍ର ବୀଜ ଶେଷେ ॥

ଦେବକ୍ୟା ଗର୍ଭସମ୍ଭୂତଃ କୁତୋ ଦେହା- ... ସୌହ୍ରଣ୍ୟାସ୍ତନୟଃ ପ୍ରୋକ୍ତୋ ରାମଃ ସଙ୍କର୍ଷଣସ୍ତ୍ୱୟା । ୭ ।
ନୁତାମୃତସ୍ତ ମାୟାମନୁଷ୍ୟସ୍ୟ ବଦସ୍ୱ ବୃତ୍ତନ୍ । ୭ । ସୌହ୍ରଣ୍ୟାସ୍ତନୟଃ ପ୍ରୋକ୍ତୋ ରାମଃ ସଙ୍କର୍ଷଣସ୍ତ୍ୱୟା । ଦେବକ୍ୟା ଗର୍ଭସମ୍ବନ୍ଧଃ କୁତୋ ଦେହା-
ନ୍ତରଂ ବିନା । ୮ । କସ୍ମାନ୍ମୁକୁନ୍ଦୋ ଭଗବାନ୍ ପିତୁର୍ଗେହାଦ୍‌ବ୍ରଜଂ ଗତଃ । କ୍ୱ ବାସଂ ଜ୍ଞାତିଭିଃ ସାର୍ଦ୍ଧଂ କୃତବାନ୍ ସାତ୍ୱତାଂ ପତିଃ । ୯ । ବ୍ରଜେ
ବସନ୍ କିମକରୋନ୍ମଧୁପୁର୍ଯ୍ୟାଞ୍ଚ କେଶବଃ । ଭ୍ରାତରଞ୍ଚାବଧୀତ୍ କଂସଂ ମାତୁରଦ୍ଧାଽତଦର୍ହଣଂ । ୧୦ । ଦେହଂ ମାନୁଷମାଶ୍ରିତ୍ୟ କତିବର୍ଷାଣି ବୃଷ୍ଣିଭିଃ ।

ବୀଜଂ ମମ ଶରୀରମପି ଯୋ ରକ୍ଷିତବାନିତ୍ୟାହ ଦ୍ରୌଣ୍ୟସ୍ତ୍ରବିପ୍ଲୁଷ୍ଟମିତି । ଦ୍ରୌଣେରଶ୍ୱତ୍ଥାମ୍ନୋ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ତ୍ରେଣ ଦଗ୍ଧମିଦଂ ମତ୍ପିତୁଶ୍ଚ କୁରୁଣାଂ ପାଣ୍ଡବ
ନାଞ୍ଚ ସନ୍ତାନସ୍ୟ ନିଦାନଂ ମମ ମାତୁଃ କୁକ୍ଷୌ ପ୍ରବିଷ୍ଟୋ ଧୃତଚକ୍ରୋ ଯୋ ଜୁଗୋପେତି । ୬ । ଅଖିଳଦେହଭାଜାଂ ସର୍ବପ୍ରାଣିନାମନ୍ତଶ୍ଚ ବହିଶ୍ଚ
ପୁରୁଷରୂପେଣ କାଳରୂପେଣ । ଅଂଶାଦ୍ୟପ୍ରାଦୁର୍ଭାବେଣ ବନ୍ଧୁଚରିତଂ । ମୃତ୍ୟୁଂ ସଂସାରମୃତମପି ଅମୃତମପି ପ୍ରପନ୍ନଚେତୋ କାର୍ଯ୍ୟାଣି ବଦସ୍ୱ ବୁଦ୍ଧ୍ୟ । ଅୟଂ
ଭାବଃ ଅନ୍ତର୍ଯାମିରୂପେଣାନ୍ତର୍ଦ୍ଧୀନାଂ ମୁକ୍ତିଂ ବହିର୍ଦ୍ଦୃଷ୍ଟୀନାଞ୍ଚ କାଳରୂପେଣ ମୃତ୍ୟୁଂ ଦଦାତି ସଂସାରୋତ୍ତାରେ ତଦ୍ଦୃଷ୍ଟ୍ୟା ତଦ୍ବୀର୍ଯ୍ୟାଣ୍ୟେବ ଶ୍ରୋତବ୍ୟା-
ନୀତି । ୭ । ନନୁ ବଳଂ ଗଦଂ ସାରଣଞ୍ଚ ଦୁର୍ମଦଂ ବିପୁଳଂ ଧ୍ରୁବଂ । ବସୁଦେବାତ୍ ସୌହ୍ରଣ୍ୟାଂ କୃତାଦୀନୁଦପାଦୟଦିତି ସୌହ୍ରଣ୍ୟାସ୍ତନୟୋ ରାମଃ
ପ୍ରୋକ୍ତଃ । ବସୁଦେବସ୍ୟ ଦେବକ୍ୟାମଷ୍ଟପୁତ୍ରା ଜଜ୍ଞିରେ । କୀର୍ତ୍ତିମନ୍ତଂ ସୁଷେଣଞ୍ଚ ଭଦ୍ରସେନମୁଦାରଧୀଃ । ଋଜୁଂ ସମ୍ମର୍ଦ୍ଦନଂ ଭଦ୍ରଂ ସଙ୍କର୍ଷଣମହୀଶ୍ୱରଂ
ଅଷ୍ଟମସ୍ତୁ ତୟୋରାସୀତ୍ ସ୍ୱୟମେବ ହରିଃ କିଲେତି ପୁନର୍ଦ୍ଦେବକ୍ୟା ଗର୍ଭସମ୍ବନ୍ଧସ୍ତୃତୀୟବୋକ୍ତଃ ସ କୁତୋ ଏତତ୍ ଘଟ୍ୟତ ଇତ୍ୟାକ୍ଷେପଃ । ୮ । କସ୍ମାଦଣି
ଭଗବତଃ କଂସବଧସ୍ୟାଶଙ୍କ୍ୟା ଅସମ୍ଭାବନୀୟମର୍ଥଃ । ୯ । ମାତୁଲ, ତଂ କଂସଂ ତନ୍ମାତୃସ୍ୱଧାନର୍ହମବଧ୍ୟ ସାକ୍ଷାତ୍ କସ୍ମାଦବଧୀତ୍ । ୧୦-୧୧ । ନନୁ ଯଦୁ-

---

ନାଥ ତୁ ବଂଶ ଲୋପ ପାଇଁ । ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାର ଅସ୍ତ୍ର ପାଇ ॥ ମୋ ଦେହ ନାଶ କରୁଥିଲା । ମୋ ମାତା ଉଦରରେ ପଶିଲା ॥ ଚକ୍ର ଉଦ୍ଧାରେ ଯାହା
ପୁରୁଷେ । ଜମ ଯେ ରକ୍ଷିଥିଲେ ପୂର୍ବେ ।୬। ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଅନ୍ତର ବାହାରେ । ପୁରୁଷ କାଳ ସ୍ୱରୂପରେ ॥ ଯେ ସଦା ବ୍ୟାପି ରହନ୍ତି । ଜୀବକୁ
ସଂସାରେ କ୍ଷମାନ୍ତି ॥ କାଳରୂପରେ ସେ ପୁରୁଷ । ମୁକତି ଦାନେ ହ୍ରସ୍ୱ ଦେଶ ॥ ସେ ମାୟା ମନୁଷ୍ୟ କୃଷ୍ଣର । ଚରିତ କହ ମୁନିବର ।୭। ସୌହ୍ରଣୀ-
ସୁତ ବଳଦେବ । କହିଲ ଅନ୍ୟ ବଖାଣ ॥ ଦେବକୀ ସୁତ ବୋଲି ତାଙ୍କୁ । ସେଉ ମୋର ଏ ସଂଶୟକୁ ॥ ବେନ ମାତାରୁ ଏକ ପୁତ୍ର । ଜନ୍ମିବା
କଥା କହ ।୮। ପିତାର ଗୃହରୁ କପର । ବ୍ରଜକୁ ବିଜେ କଲେ ହରି ॥ ସେ ଯଦୁପତି ଜ୍ଞାତିଜନେ । କାହିଁ କପର ବାସ କଲେ ।୯। ତା କହ
କଲେ ସେ ମଥୁରାରେ । ପୁଣି କି କଲେ ମଥୁରାରେ ॥ କଂସ ମାତୁଳ, ସେ ଅବଧ୍ୟ । କିପାଁ ତାହାକୁ କଲେ ବଧ ।୧୦। ଯଦୁପୁରରେ କେତେ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଯଦୁପୁର୍ଯ୍ୟାଂ ସହାବାତ୍ସୀତ୍ପତ୍ନ୍ୟଃ କତ୍ୟଭବନ୍ ପ୍ରଭୋଃ । ୧୧ । ଏତଦନ୍ୟଚ୍ଚ ସର୍ବଂ ମେ ମୁନେ କୃଷ୍ଣବିଚେଷ୍ଟିତଂ । ବକ୍ତୁମର୍ହସି ସର୍ବଜ୍ଞ ଶ୍ରଦ୍ଧାନାୟ ବିସ୍ତୃତଂ । ୧୨ । ନୈଷାତିଦୁଃସହା କ୍ଷୁନ୍ମାଂ ତ୍ୟକ୍ତୋଦମପି ବାଧତେ । ପିବନ୍ତଂ ତ୍ୱନ୍ମୁଖାମ୍ଭୋଜଚ୍ୟୁତଂ ହରିକଥାମୃତଂ । ୧୩ । ସୂତ ଉବାଚ । ଏବଂ ନିଶମ୍ୟ ଭୃଗୁନନ୍ଦନ ସାଧୁବାଦଂ ବୈୟାସକିଃ ସ ଭଗବାନଥ ବିଷ୍ଣୁରାତଂ । ପ୍ରତ୍ୟର୍ଚ୍ୟ କୃଷ୍ଣଚରିତଂ କଳିକଳ୍ମଷଘ୍ନଂ ବ୍ୟାହର୍ତୁମାରଭତ ଭାଗବତପ୍ରଧାନଃ । ୧୪ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ସମ୍ୟଗ୍ବ୍ୟବସିତା ବୁଦ୍ଧିସ୍ତବ ରାଜର୍ଷିସତ୍ତମ । ବାସୁଦେବକଥାୟାଂ ତେ ଯଜ୍ଜାତା ନୈଷ୍ଠିକୀ ମତିଃ । ୧୫ । ବାସୁଦେବକଥାପ୍ରଶ୍ନଃ ପୁରୁଷାଂସ୍ତ୍ରୀନ୍ ପୁନାତି ହି । ବକ୍ତାରଂ ପ୍ରଚ୍ଛକଂ ଶ୍ରୋତୃଂସ୍ତତ୍ପାଦସଲିଲଂ ଯଥା । ୧୬ । ଭୂମିର୍ଦୃପ୍ତନୃପବ୍ୟାଜଦୈତ୍ୟାନୀକଶତାୟୁତୈଃ ଆକ୍ରାନ୍ତା ଭୂରିଭାରେଣ ବ୍ରହ୍ମାଣଂ ଶରଣଂ ଯଯୌ । ୧୭ । ଗୌର୍ଭୂତ୍ୱାଶ୍ରୁମୁଖୀ ଖିନ୍ନା କ୍ରନ୍ଦନ୍ତୀ କରୁଣଂ ବିଭୋଃ । ଉପସ୍ଥିତାନ୍ତିକେ ତସ୍ମୈ ବ୍ୟସନଂ ସମବୋଚତ । ୧୮ । ବ୍ରହ୍ମା ତଦୁପଧାର୍ଯ୍ୟାଥ ସହ ଦେବୈସ୍ତୟା ସହ । ଜଗାମ ସତ୍ରିନୟନସ୍ତୀରଂ କ୍ଷୀରପୟୋନିଧେଃ । ୧୯ । ତତ୍ର ଗତ୍ୱା ଜଗନ୍ନାଥଂ ଦେବ-

---

ତୃଷ୍ୟା ପୀଡ଼ିତସ୍ୟ ତବ କୁତଃ ଶ୍ରବଣାବକାଶସ୍ତତ୍ରାହ ନୈଷେତି । ତ୍ୟକ୍ତୋଦକସ୍ୟାପି ମମ ଜୀବନଂ ହରିକଥାମୃତପାନମେବେତି ତଦୁପରମେ ସଦ୍ୟ ଏବ ଜୀବିତଂ ନ ସ୍ୟାଦିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୩ । ଏବଂ ସାଧୁବାଦଂ ସମୀଚୀନଂ ପ୍ରଶ୍ନଂ ଭାଗବତପ୍ରଧାନୋ ଭାଗବତେଷୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠଃ । ୧୪ । ବ୍ୟବସିତା କୃତନିଶ୍ଚୟା । ଯତ୍ ଯତଃ ବୁଦ୍ଧେଃ । ୧୫ । ୧୬ । ତତ୍ର ତାବତ୍ ପ୍ରଥମଂ ଭଗବଦବତାରକାରଣମାହ ଭୂମିରିତ୍ୟାଦିନବଭିଃ ଶ୍ଳୋକୈଃ । ଦୃପ୍ତନୃପବ୍ୟାଜା

ନର୍ଷି । ନରରୂପେ ସେ କଲେ ବାସ ॥ କେତେ ସ୍ତ୍ରୀ ବିଭାହ ସେ କଲେ । କେତେ ଯାଦବ ସଙ୍ଗେ ଥିଲେ । ୧୧ । ଏହା ବ୍ୟତିତ ଅଉ ଯେତେ । ଚରିତ ଜାଣ କହ ମୋତେ ॥ ତୁମ୍ଭେ ସର୍ବଜ୍ଞ ମୁନୀଶ୍ୱର । ସକଳ କହ ଶ୍ରଦ୍ଧା ମୋର । ୧୨ । ତବ ବଦନ ପଦ୍ମ ଚ୍ୟୁତ । ପିଅନ୍ତେ ହରି କଥାମୃତ ॥ ଜଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ନ ଖାଇ । ରହିଲି କ୍ଷୁଧା ନ ବାଧଇ । ୧୩ । ସୂତ ଉବାଚ-- ଆହେ ଶୌନକ ଏବେ ଶୁଣ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପ୍ରଶଂସା ଶୁଣିଣ ॥ ସେ ଭଗବାନ ଶୁକ ଯତି । ନୃପେ ପୂଜିଲେ ପ୍ରେମେ ଅତି ॥ କଳି କଳ୍ମଷ ଧ୍ୱଂସ ପାଇଁ । କୃଷ୍ଣ ଚରିତ ଥିଲେ କହି । ୧୪ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ--ଆହେ ରାଜର୍ଷି ତୁମ୍ଭ ବୁଦ୍ଧି । ନିଶ୍ଚଳା ହୋଇଲା ଲଭ ସିଦ୍ଧି ॥ ଶ୍ରୀହରି କଥା ଶ୍ରବଣରେ । ଯେଣୁ ପ୍ରୀତି ତୋ ମନରେ । ୧୫ । ପୁଚ୍ଛନ୍ତେ ଶ୍ରୀହରି ଚରିତ । ଶ୍ରୋତା ବକତା ପ୍ରଷ୍ଟା ହିତ ॥ ପବିତ୍ର ହୁଅନ୍ତି; ଗଙ୍ଗାଜଳ । ଯେସନେ ବିନାଶେ ସର୍ବ ମଳ । ୧୬ । ନୃପତି ଛଳେ ଦୈତ୍ୟଗଣେ । ଦୁଷ୍ଟେ ରାଜନ୍ତେ ରାଜପଣେ ॥ ପୃଥିବୀ ଭାର ନ ସହିଲା । ବ୍ରହ୍ମାରେ ଶରଣ ପଶିଲା । ୧୭ । ଅଶ୍ରୁ ମୁଖରେ ଗୋରୂପେ । କରୁଣେ କାନ୍ଦି ଅତି ଦୁଃଖେ ॥ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଦେବଂ ବୃଷାକପିଂ ।ପୁରୁଷଂ ପୁରୁଷସୂକ୍ତେନ ଉପତସ୍ଥେ ସମାହିତଃ ।୨୦। ଗିରଂ ସମାଧୌ ଗଗନେ ସମୀରିତାଂ ନିଶମ୍ୟ ବେଧାସ୍ତ୍ରିଦଶାନୁବାଚ ହ । ଗାଂ-
ପୌରୁଷୀଂ ମେ ଶୃଣୁତାମରାଃ ପୁନର୍ବିଧୀୟତାମାଶୁ ତଥୈବ ମା ଚିରଂ । ୨୧ । ପୁରୈବ ପୁଂସାବଧୃତୋ ଧରାଜ୍ୱରୋ ଭବଦ୍ଭିରଂଶୈର୍ଯଦୁଷୂପଜନ୍ୟ-
ତାଂ । ସ ଯାବଦୁର୍ବ୍ୟା ଭରମୀଶ୍ୱରେଶ୍ୱରଃ ସ୍ୱକାଳଶକ୍ତ୍ୟା କ୍ଷପୟଂଶ୍ଚରେଦ୍ଭୁବି । ୨୨ । ବସୁଦେବଗୃହେ ସାକ୍ଷାଦ୍ଭଗବାନ୍ ପୁରୁଷଃ ପରଃ । ଜନି-
ଷ୍ୟତେ ତତ୍ପ୍ରିୟାର୍ଥଂ ସମ୍ଭବନ୍ତୁ ସୁରସ୍ତ୍ରିୟଃ ।୨୩। ବାସୁଦେବକଳାନନ୍ତଃ ସହସ୍ରବଦନଃ ସ୍ୱରାଟ୍ । ଅଗ୍ରତୋ ଭବିତା ଦେବୋ ହରେଃ ପ୍ରିୟଚିକୀର୍ଷୟା ।୨୪।
ବିଷ୍ଣୋର୍ମାୟା ଭଗବତୀ ଯୟା ସମ୍ମୋହିତଂ ଜଗତ୍ । ଆଦିଷ୍ଟା ପ୍ରଭୁଣାଂଶେନ କାର୍ଯ୍ୟାର୍ଥେ ସମ୍ଭବିଷ୍ୟତି । ୨୫ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଇତ୍ୟାଦିଶ୍ୟା-
ମରଗଣାନ୍ ପ୍ରଜାପତିପତିର୍ବିଭୁଃ । ଆଶ୍ୱାସ୍ୟ ଚ ମହୀଂ ଗୀର୍ଭିଃ ସ୍ୱଧାମ ପରମଂ ଯଯୌ । ୨୬ । ଶୂରସେନୋ ଯଦୁପତିର୍ମଥୁରାମାବସନ୍ ପୁରୀଂ । ମାଥୁ-

---

ଯେ ଦୈତ୍ୟାଂସ୍ତ୍ରୈଣାମକ୍ଷୌହିଣୀଶତାନାମସ୍ତୁତୈର୍ଯୋ ଭୂରଭୂରସ୍ତେନାକ୍ରାନ୍ତା । ୧୭ । ବଚ୍ଚୈରନ୍ତିକେ ଉପସ୍ଥିତା ସତୀ । ୧୮-୨୦ । ପୌରୁଷୀଂ ପୁରୁ-
ଷସ୍ୟ ଭଗବତ ଇୟଂ ପୌରୁଷୀ ତାଂ ଗାଂ ବାଚଂ ମେ ମତ୍ତ ଅଶୁ ଶୃଣୁତ ମାଚିରମବିଲମ୍ବିତଂ ତଥୈବ ବିଧୀୟତାଂ ଚେତି । ୨୧ । ବିଜ୍ଞାପନାତ୍
ପୁରୈବ ପୁଂସା ଈଶ୍ୱରେଣ ଜ୍ୱରସ୍ତାପୋଽବଧୃତୋଽବଧାରିତଃ । ୨୨-୨୪ । ଦେବକୀଗର୍ଭସଙ୍କର୍ଷଣଯଶୋଦାମୋହନାଦିକାର୍ଯ୍ୟାର୍ଥେ ଯଶୋଦାୟାଂ
ସମ୍ଭବିଷ୍ୟତି । ୨୫।୨୬ । ଭୋଜେନ୍ଦ୍ରବନ୍ଧନାଗାରେଽବତାରସ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତାବକଥାମାହ ଶୂରସେନ ଇତ୍ୟାଦିନା ଯାବଦଧ୍ୟାୟସମାପ୍ତି । ମଥୁରାମାବସନ

ନକଙ୍କେ ମିଳିଲେ । ସକଳ ଦୁଃଖ ନିବେଦିଲେ ।୧୮। ବ୍ରହ୍ମା ଶୁଣି ତା ଆବେଦନ । ଶିବ ସହିତେ ଦେବଗଣ ॥ ସଙ୍ଗରେ ଘେନି ଅନ୍ତ ଧରେ ।
ମିଳିଲେ କ୍ଷୀର ସିନ୍ଧୁ ତୀରେ ।୧୯। ସେଠାରେ ପୁରୁଷସୂକ୍ତରେ । ସକଳେ ସ୍ତୁତିକଲେ ସ୍ଥିରେ ।୨୦। ବିଧାତା ଯୋଗରେ ବସିଲେ । ଆକାଶ
ଶବଦ ଶୁଣିଲେ ॥ କହିଲେ ଦେବେ ମୋ ବଚନ । ଭୂରତେ ଭାର ହୋ ପାଳନ ।୨୧। ଅଗରୁ ଧରାର କଷଣ । ଜାଣି ଅଛନ୍ତି ଭଗବାନ ॥
ସକଳେ ଯାଇ ଯଦୁବଂଶେ । ଜନମ ହେବ ନିଜ ଅଂଶେ ॥ ସ୍ୱମାୟାବଳେ ଭଗବାନ । ଧରାରେ ଜନ୍ମିବେ ବହନ ॥ ଧରଣୀ ଭାର ବିନାଶିବେ । ମୋ
ବାକ୍ୟ ମାନି ଯାଅ ସର୍ବେ ।୨୨। ଶ୍ରୀହରି ବସୁଦେବ ଘରେ । ଜନ୍ମିବେ ଦେବକୀ ଗର୍ଭରେ ॥ ସୁରସ୍ତ୍ରୀ ନରଲୋକେ ଯାଇ । ଜନ୍ମନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ହିତ-
ପାଇଁ ।୨୩। ଶ୍ରୀବାସୁଦେବ ଅଂଶ ଜାତ । ସହସ୍ର ବଦନ ଅନନ୍ତ ॥ ଅଗ ଜନ୍ମିବେ ଦେବ ବଳ । ହରିଙ୍କ ସଖା ହେବାପାଇଁ ।୨୪। ଯେ ବି-
ମାୟା ଭଗବତୀ । ସବୁକୁ ମୋହ କରିଛନ୍ତି ॥ ପ୍ରଭୁ ଆଜ୍ଞାରେ ନିଜ ଅଂଶେ । ଦେବ ବହିବେ କାର୍ଯ୍ୟବଶେ ।୨୫। ଶ୍ରୀଶୁକ କହିବାର — ବ୍ରହ୍ମା ଦେବଙ୍କୁ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଭୁଙ୍କ୍ତେ ଶୂରସେନାଂଶ୍ଚ ବିଷୟାନ୍ ଭୁଙ୍କ୍ତେ ପୁରା । ୨୭ । ରାଜଧାନୀ ତତଃ ସାଭୂତ୍ ସର୍ବଯାଦବଭୂଭୁଜାଂ । ମଥୁରା ଭଗବାନ୍ ଯତ୍ର ନିତ୍ୟଂ ସନ୍ନିହିତୋ ହରିଃ । ୨୮ । ତସ୍ୟାଂ ତୁ କର୍ହିଚିଚ୍ଛୌରିର୍ବସୁଦେବଃ କୃତୋଦ୍ୱହଃ । ଦେବକ୍ୟା ସୂର୍ଯ୍ୟୟା ସାର୍ଦ୍ଧଂ ପ୍ରୟାଣେ ରଥମାରୁହତ୍ । ୨୯ । ଉଗ୍ରସେନସୁତଃ କଂସଃ ସ୍ୱସୁଃ ପ୍ରିୟଚିକୀର୍ଷୟା । ରଶ୍ମୀନ୍ ହୟାନାଂ ଜଗ୍ରାହ ରୌକ୍ମୈ ରଥଶତୈର୍ବୃତଃ । ୩୦ । ଚତୁଃଶତଂ ପାରିବର୍ହଂ ଗଜାନାଂ ହେମମାଲିନାଂ । ଅଶ୍ୱାନାମୟୁତଂ ସାର୍ଦ୍ଧଂ ରଥାନାଂ ଚ ତ୍ରିଷଟ୍ଶତଂ । ୩୧ । ଦାସୀନାଂ ସୁକୁମାରୀଣାଂ ଦ୍ୱେ ଶତେ ସମଲଙ୍କୃତେ । ଦୁହିତ୍ରେ ଦେବକଃ ପ୍ରାଦାଦ୍ ଯାନେ ଦୁହିତୃବତ୍ସଲଃ । ୩୨ । ଶଙ୍ଖତୂର୍ଯ୍ୟମୃଦଙ୍ଗାଶ୍ଚ ନେଦୁର୍ଦୁନ୍ଦୁଭୟଃ ସମଂ । ପ୍ରୟାଣପ୍ରକ୍ରମେ ତାବଦ୍ୱରବଧ୍ୱୋଃ ସୁମଙ୍ଗଳଂ । ୩୩ । ପଥି ପ୍ରଗ୍ରହିଣଂ କଂସମାଭାଷ୍ୟାହାଶରୀରବାକ୍ । ଅସ୍ୟାସ୍ତ୍ୱାମଷ୍ଟମୋ ଗର୍ଭୋ ହନ୍ତା ଯାଂ ବହସେଽବୁଧ । ୩୪ ଇତ୍ୟୁକ୍ତଃ ସ ଖଳଃ ପାପୋ ଭୋଜାନାଂ କୁଳପାଂସନଃ ।

ମଥୁରାୟାଂ ବସନ୍ ବିଷୟାନ୍ ଦେଶାନ୍ । ୨୭ । ୨୮ । ସୂର୍ଯ୍ୟୟା ନବୋଢ଼ୟା । ପ୍ରୟାଣେ ପ୍ରୟାଣାର୍ଥଂ । ୨୯ । ରଶ୍ମୀନ୍ ପ୍ରଗ୍ରହାନ୍ । ୩୦ । ପାରିବର୍ହଂ ଯୌତୁକଂ । ୩୧ । ୩୩ । ଅଗ୍ରଜ୍ୟ ରେ ରେ କଂସେତି ସମ୍ବୋଧ୍ୟ । ହନ୍ତା ନାଶୟିତା । ୩୪ । କୁଳପାଂସନଃ କୁଳଦୂଷଣଃ । ଅଜ୍ଞାତ ଇଦମୁକ୍ତଃ ।

ଏମା ଜିତି । ପୃଥ୍ୱୀକୁ ଆପଣା ଦେଇ ॥ ନିଜ ଧାମକୁ ବିଜେ କଲେ । ଦେବେ ଯେ ଯାମ୍ଭ ସ୍ଥାନେ ଗଲେ ।୨୭। ଯଦୁବଂଶରେ (ଉଗ୍ରସେନ) ଶୂରସେନ । ମଥୁରାନଗରୀ ରାଜନ ॥ ମଥୁରା ଶୂରସେନ ଦେଶ । ଦେଶ ଭୁଞ୍ଜଇ ଶକ୍ତି ଯେସ ।୨୭। ଯେତେ ଯାଦବ ନରପତି । ସର୍ବେ ଏ ନୃପଙ୍କୁ ମାନନ୍ତି ॥ ତେଣୁ ମଥୁରା ଯଦୁଙ୍କର । ପ୍ରଧାନ ରାଜଧାନୀ ସାର ॥ ଯହିଁ ସର୍ବଦା ଭଗବାନ । ଶ୍ରୀହରିଙ୍କର ବାସସ୍ଥାନ ।୨୮। ଦେବକୀ ଉଗ୍ରସେନ ଝିଅ । କଲେ ବସୁଦେବେ ବିବାହ ॥ କନ୍ୟା ବିଦାୟ ଦେବାପାଇଁ । ଦୁହିଙ୍କୁ ରଥରେ ବସାଇ ॥ ନିଅନ୍ତେ ସେହି ନଗରରେ ।୨୯। ଭଗ୍ନୀର ତୋଷ ନିମିତ୍ତରେ ॥ ଉଗ୍ରସେନର ସୁତ କଂସ । ନଡ଼ାଉଥିଲା ରଥଅଶ୍ୱ ॥ ସୁବର୍ଣ୍ଣମୟ ଶତ ରଥ । ତା ପଛେ ଚଳେ ଅବିରତ ।୩୦। ସୁବର୍ଣ୍ଣହାରେ ବିମଣ୍ଡିତ । ଯୌତୁକ ଗଜ ଚାରିଶତ ॥ ଘୋଡ଼ାକ ପନ୍ଦର ସହସ୍ର । ରଥ ବିଂଶତି ଛସହସ୍ର ।୩୧। ଭୂଷା ଭୂଷିତା ସୁକୁମାରୀ । ଦ୍ୱିଶତ ଦାସୀ ସହଚରୀ ॥ କଂସ ଭଗ୍ନୀକୁ ସ୍ନେହଭରେ । ଯୌତୁକ ଦେଲା ବିଦାୟରେ ।୩୨। ବରବଧୂଙ୍କ ସୁମଙ୍ଗଳ । ଯାବାରେ ଶୁଭେ ବାଦ୍ୟଗୋଳ ॥ ଶଙ୍ଖ ମୃଦଙ୍ଗ ତୂରୀ ଭେରୀ । ଶବଦେ କମ୍ପଇ ନଗରୀ ।୩୩। ପଥେ ସେ ସାରଥୀ କଂସରେ । ଶବ୍ଦ ଶୁଭିଲା ଆକାଶରେ ॥ ରେ ମୂଢ଼ ଚଳାଉ ଯା ରଥ । ତୋ କାଳ ତା ଅଷ୍ଟମ ସୁତ ।୩୪। ଭୋଜବଂଶର ଯେ କଳଙ୍କ । ସେ କଂସ ଶୁଣନ୍ତେ ଏ ବାକ୍ୟ ॥ ଭଗ୍ନୀକୁ ହାଣିବା ନିମନ୍ତେ । କେଶ ଧରିଲା ଖଡ୍ଗହସ୍ତେ ।୩୫।

ଭଗିନ୍ୟାଂ ହନ୍ତୁମାରବ୍ଧଃ ଖଡ୍ଗପାଣିଃ କଚେଽଗ୍ରହୀତ୍ ।୩୫। ତଂ ଜୁଗୁପ୍ସିତକର୍ମାଣଂ ନୃଶଂସଂ ନିରପତ୍ରପଂ । ବସୁଦେବୋ ମହାଭାଗ ଉବାଚ ପରିସାନ୍ତ୍ୱୟନ୍ ।୩୬। ଶ୍ରୀ ବସୁଦେବ ଉବାଚ । ଶ୍ଳାଘନୀୟଗୁଣଃ ଶୂରୈର୍ଭବାନ୍ ଭୋଜଯଶସ୍କରଃ । ସ କଥଂ ଭଗିନୀଂ ହନ୍ୟାତ୍ ସ୍ତ୍ରିୟମୁଦ୍ୱାହପର୍ବଣି ।୩୭। ମୃତ୍ୟୁର୍ଜନ୍ମବତାଂ ବୀର ଦେହେନ ସହ ଜାୟତେ । ଅଦ୍ୟ ବାବ୍ଦଶତାନ୍ତେ ବା ମୃତ୍ୟୁର୍ବୈ ପ୍ରାଣିନାଂ ଧ୍ରୁବଂ ।୩୮। ଦେହେ ପଞ୍ଚତ୍ୱମାପନ୍ନେ ଦେହୀ କର୍ମାନୁଗୋଽବଶଃ । ଦେହାନ୍ତରମନୁପ୍ରାପ୍ୟ ପ୍ରାକ୍ତନଂ ତ୍ୟଜତେ ବପୁଃ ।୩୯। ବ୍ରଜଂସ୍ତିଷ୍ଠନ୍ ପଦୈକେନ ଯଥୈବୈକେନ ଗଚ୍ଛତି ।

ଜଚେ କେଶବକେ ।୩୫। ନୃଶଂସଂ କ୍ରୂରଂ । ମହାଭାଗ ଇତି । ଅୟଂ ଭାବଃ ସ୍ୱଜନଜନ ହର୍ଷେଣ ଦେବୈରିଜନକ ବୁଦ୍ଧ୍ୟାଦିଦୋଷଣାଭାବଭଗବଦ୍ଭକ୍ତାରେଣ ଶଙ୍କାହତାଙ୍କାରିତା ସମ୍ଭବତି । ସାନ୍ତ୍ୱୟନ୍ ସ୍ତୁତ୍ୟା ଭୁପାବଷୟୁଦ୍ଧୈନୋପପତ୍ତିଭିଶ୍ଚ ସାମମାର୍ଗେଣ ସମ୍ବୋଧୟନ୍ । କଶ୍ଚ ଧାମଦ୍ୱେଦାଭ୍ୟା ସମ୍ବୋଧୟନ୍ । ତତ୍ର ଧାମ ପଞ୍ଚବିଧଂ ଭେଦୋ ଦ୍ୱିବିଧଃ । ତଦୁକ୍ତଂ - ସମ୍ବନ୍ଧଲୋପକ୍ଷତିହ୍ୟଭେଦୋ ଗୁଣକୀର୍ତ୍ତନଂ । ଧାମ ପଞ୍ଚବିଧଂ ଭେଦେ ବୁଦ୍ଧ୍ୟାଦ୍ୱୟଂ ମତଃ । ତତ୍ର ଶ୍ଳାଘନୀୟଗୁଣ ଇତି ଗୁଣକୀର୍ତ୍ତନଂ । ଭଗିନୀମିତି ସମ୍ବନ୍ଧକଥନଂ । ପୂର୍ବିଭୋପମେତ୍ୟଭେଦଂ ଦର୍ଶୟତି । ମୃତ୍ୟୁର୍ଜନ୍ମବତାମିତ୍ୟାଦିନା ଯଶୋଲାଭଂ ଦର୍ଶୟତି । ଉଦ୍ୱାହପର୍ବଣୀତି ଧର୍ମାନନ୍ତରବ୍ୟୋପକାରଂ ଦର୍ଶୟତି ।୩୬।୩୭। ମରଣଭୟେନ ହନ୍ତୀତି ଚେତ୍ ତର୍ହି ମରଣସ୍ୟାପରିହାର୍ଯ୍ୟତ୍ୱାଦେହାନ୍ତରସ୍ୟାବଶ୍ୟମ୍ଭାବିତ୍ୱାଚ୍ଚ ତଥାପି ଚ ଭୋଗପ୍ରେମାଣ୍ଡବଦ୍ଧାପାନାମବଶେଷାଚ୍ଚ ଭୟହେତୁ ପାପାଚରଣମୟୁକ୍ତମିତ୍ୟଭିପ୍ରେତ୍ୟାହ ମୃତ୍ୟୁର୍ଜନ୍ମବତାମିତ୍ୟାଦି । ଦେହେନ ସହୈବ ତଦା ଜାୟତେ ଲିଖିତତ୍ୱାଦିତି । ତଥାପି ଜୀବିତକାମ୍ୟାର୍ଥଂ ହନ୍ତୀତି ଚେତ୍ ତତ୍ରାହ ଅଦ୍ୟ ବେତି । ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବିନି ମରଣେ ବଲମ୍ବମାତ୍ରାୟ ନ ପାପାଚରଣଂ ଯୁକ୍ତମିତି ଭାବଃ ।୩୮। କିଞ୍ଚ ଅସ୍ମିନ୍ ଦେହେ ଗତେ ସତି ଦେହାନ୍ତରଂ ନ ସ୍ୟାତ୍ ତଦା ସୁଖେନ ପାପେନାପି ତତ୍ପାଳନଂ ନତୁ ତଦସ୍ତୀତ୍ୟାହ ଦେହେ ପଞ୍ଚତ୍ୱମାପନ୍ନ ଇତି । ଅପରେ ଆପନ୍ନପ୍ରାୟେ

ଭୁବନେ ହନିଷ୍ଟ ନଷ୍ଟପ୍ରାୟ । ମୋତେ ବସୁଦେବ କହିଲେ । ପ୍ରବୋଧ ଏପରି କହନ୍ତି । ଭଉଣୀକି ମାରିବାକୁ କସ । ଯେଉଁ ବେଳେ ଚାହୁଁ ।୩୬। ଶ୍ରୀବସୁଦେବ କହନ୍ତି । ତୁମ୍ଭକୁ ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି ସର୍ବେ ଶୂରମାନେ ଭୋଜବଂଶରେ । ସେ ତୁମ୍ଭେ ଏମନ୍ତ କର୍ମ କରିବା କିପାଇଁ । ବାଳକଙ୍କ ବଧ ଉଚିତ ନୁହେଁ ଏ ତୁମ୍ଭର । ଜନ୍ମରେ ଦେହ ସଙ୍ଗରେ ଜାତ ହୁଏ ମୃତ୍ୟୁ । ଦେହୀ ଦେହ ଘେନି ଦେହ ଧରେ । ମୃତ୍ୟୁ ଅବଶ୍ୟ ଆସେ । ଅଲ୍ପ ବା ଶତବର୍ଷ ପରେ । ମରିବା ନିଶ୍ଚୟ ସଂସାରେ ।୩୮। କାଳବଶେ ଏ ଦେହ ଯେବେ ବିନାଶ ହୁଏ ଜୀବ ତେବେ । ସ୍ୱକର୍ମବଶେ ନୂଆ ଦେହ ଧରେ । ତବେ ଏ ଦେହ ଛାଡ଼ଯାଏ ।୩୯।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଯଥା ତୃଣଜଳୂକୈବଂ ଦେହୀ କର୍ମଗତିଂ ଗତଃ ।୪୦। ସ୍ୱପ୍ନେ ଯଥା ପଶ୍ୟତି ଦେହମୀଦୃଶଂ ମନୋରଥେନାଭିନିବିଷ୍ଟଚେତନଃ । ଦୃଷ୍ଟଶ୍ରୁତାଭ୍ୟାଂ
ମନସାନୁଚିନ୍ତୟନ୍ ପ୍ରପଦ୍ୟତେ ତତ୍ କିମପି ହ୍ୟପସ୍ମୃତିଃ । ୪୧ । ଯତୋ ଯତୋ ଧାବତି ଦୈବଚୋଦିତଂ ମନୋ ବିକାରାତ୍ମକମାପ ପଞ୍ଚସୁ ।

କର୍ମବଶାଦୟନ୍ତ୍ରିତ ଏବ ପ୍ରଥମଂ ଦେହାନ୍ତରଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ପଶ୍ଚାତ୍ ପୂର୍ବଂ ବପୁସ୍ତ୍ୟଜତି । ୩୯ । ଅତ୍ର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତଃ ତୃଣଜଳୂକେତି ଏକେନାଗ୍ରେଣ ନାନ୍ଦତେନ
ପଦା ଉତ୍ପନ୍ନ ଭ୍ରମବଦସ୍ଥାସ୍ୟ ଦେହଂ ଗୃହୀତ୍ୱା ପଶ୍ଚାଦନ୍ୟେନ ପୂର୍ବପ୍ରଦେଶାଦୁତ୍ଥାପ୍ୟ ପୁରେ ନାହରେନ ନେତି ତଦ୍ବତ୍ । ଅତ୍ର ଚ ସ୍ୱୀକାରପରି-
ତ୍ୟାଗୌ ନାତ୍ୟନ୍ତଭିନ୍ନକାଳାବିତି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତାଭିପ୍ରାୟଃ ଯଥା ତୃଣଜଳୂକେତି । ସା ହି ଯଥା ତୃଣାନ୍ତରମବଷ୍ଟଭ୍ୟ ପୂର୍ବଂ ତୃଣଂ ତ୍ୟଜତି
ଏବଂ କର୍ମପଥେ ବର୍ତ୍ତମାନୋଽନେ୍ୟା ଜୀବୋଽପି । ୪୦ । ଦେହବଶସ୍ୟାବେବ ସ୍ୱୀକାରପରିତ୍ୟାଗୌ ଦର୍ଶୟିତୁଂ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତାନ୍ତରମାହ ସ୍ୱପ୍ନ ଇତି ।
ଦୃଷ୍ଟଂ ରାଜାଦଦର୍ଶନଂ ଶ୍ରୁତମିନ୍ଦ୍ରାଦିଶ୍ରବଣଂ ତାଭ୍ୟାମାହୃତସଂସ୍କାରେଣ ମନସା ତଦେବାନୁଚିନ୍ତୟନ୍ ଈଦୃଶଂ ତାତ୍ତ୍ୱିକଦୃଷ୍ଟଶ୍ରୁତମଦୃଶଂ ଦେହଂ
ରାଜାଦିରୂପଂ କମପ୍ୟାନିରୂପ୍ୟ ପଶ୍ୟତି କ୍ଷଣାନ୍ତରେ ଚ ତଦେବାହମିତି ପ୍ରପଦ୍ୟତେ ମନ୍ୟତେ ତତଶ୍ଚ ତାତ୍ତ୍ୱିକଦେହାଦ୍ୟପଗତସ୍ମୃତିର୍ଭବତି ପୁରୁଷୋ
ଯଥୈତି । ତାତ୍ତ୍ୱିକସ୍ୟେବ ଦର୍ଶୟିତୁଂ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତାନ୍ତରମାହ ମନୋରଥେନେତି । ଅତ୍ରାପି ଦୃଷ୍ଟଶ୍ରୁତାଭ୍ୟାମିତ୍ୟାଦି ସର୍ବଂ ଯୋଜ୍ୟଂ ତଥାତ ବକ୍ଷ୍ୟତି
ଜନ୍ତୋର୍ବୈ କସ୍ୟଚିଦ୍ଧେତୋର୍ମୃତ୍ୟୁରତ୍ୟନ୍ତବିସ୍ମୃତିଃ । ଜନ୍ମାତ୍ମନସ୍ତ୍ୱା ପୁଂସଃ ସର୍ବଭାବେନ ଭୂରିଦ । ବିଷୟସ୍ୱୀକୃତିଂ ପ୍ରାହୁର୍ଯଥା ସ୍ୱପ୍ନମନୋ-
ରଥୌ । ସ୍ୱପ୍ନଂ ମନୋରଥଶ୍ଚେତ୍ଥଂ ପ୍ରାକ୍ତନଂ ନ ସ୍ମରତ୍ୟସାବିତ୍ୟାଦି । ତଦ୍ୱଦୟମପି କର୍ମବଶାଦ୍ଦେହାନ୍ତରଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ପ୍ରାକ୍ତନଂ ତ୍ୟଜତୀତି ।୪୧।
ନନୁ ବିଚିତ୍ରଦେହଦେତୁନାଂ କର୍ମଣାଂ କୃତତ୍ୱାଦ୍ଦେହବିଶେଷପ୍ରାପ୍ତୌ କିଂ କାରଣମତ ଆହ ଯତୋ ଯତ ଇତି ।-ଦେହସ୍ୟ ପଞ୍ଚତ୍ୱସମୟେ ପଞ୍ଚସୁ

ଜୋକ ଯେସନେ ଗଡକାଳେ । ଏକ ପାଦ ରଖି ନଷ୍ଟଳେ ॥ ଅପରପାଦେ ଟେକକରେ । ଏଜୀବ ସେହି ପରକାରେ ॥ କର୍ମବଶରୁ ଏକସ୍ଥାନ ।
ନଷ୍ଟସ୍ପୃକର ତେଜେ ଅନ୍ୟ ।୪୦। ଜାଗ୍ରତ ଥାଇ ଏହି ନର । ଯା ଦେଖେ ଶୁଣେ ଯେବେ ତାର ଚିନ୍ତାରେ ନିବେଶଇ ମନ । ଶୟନେ ଦେଖଇ
ସ୍ୱପନ ॥ ସେକାଳେ ନିଜକୁ ଭୁଲଇ । ସ୍ୱପ୍ନଶରୀର ନିଜେ ବହି ॥ କ୍ଷଣେ ସେ ସୁଖ ଦୁଃଖ ଭୁଞ୍ଜେ । ଚେତନା ଲଭିଲେ ତା ତେଜେ ॥ ତେସନେ
ଏଜୀବର ଗତି । ସ୍ୱପ୍ନ ସମାନ ଦେହେ ସ୍ଥିତି ।୪୧। ବିକାରବନ୍ତ ଏହି ମନ । ଯେ କର୍ମେ ହୋଇ ସ୍ନେହବାନ ॥ ଦଇବେ ସେହି କର୍ମଫଳ ।
ଭୋଗିବାପାଇଁ ହୋଇ ଭୋଳ ॥ ପଞ୍ଚଭୂତଙ୍କ ଗୁଣ ଯୋନି । ମାୟାରେ ଗଢ଼ା ନାନା ଯୋନି ॥ ତାଯୋଗ୍ୟ ଯୋନି ଅନ୍ୱେଷେ କରେ । ଜୀବ ଚଳଇ

ଗୁଣେଷୁ ମାୟାରଚିତେଷୁ ଦେହ୍ୟସୌ ପ୍ରପଦ୍ୟମାନଃ ସହ ତେନ ଜାୟତେ । ୪୨ । ତେଜୋଜଳପାର୍ଥିବେଷ୍ୱଦଃ ସମୀରବେଗାନୁଗତଂ ବିଭାବ୍ୟତେ । ଏବଂ ସ୍ୱମାୟାରଚିତେଷ୍ୱସୌ ପୁମାନ୍ ଗୁଣେଷୁ ରାଗାନୁଗତୋ ବିମୁହ୍ୟତି । ୪୩ । ତସ୍ମାନ୍ନ କସ୍ୟଚିଦ୍ଦ୍ରୋହମାଚରେନ୍ନ ସ ତଥାବିଧଃ । ଆତ୍ମନଃ କ୍ଷେମମନ୍ୱିଚ୍ଛନ୍ ଦ୍ରୋଗ୍ଧୁର୍ବୈ ପରତୋ ଭୟଂ । ୪୪ । ଏଷା ତବାନୁଜା ବାଲା କୃପଣା ପୁତ୍ରିକୋପମା । ହନ୍ତୁଂ ନାର୍ହସି କଲ୍ୟାଣୀମିମାଂ

ଗୁଣେଷୁ ଭୂତେଷୁ ମାୟୟା ନାନାଦେହରୂପେଣ ରଚିତେଷୁ ଦୈବେନ ଫଳାଭିମୁଖେନ କର୍ମଣା ସୃଷ୍ଟେଷୁ ନାନାବିକାରସ୍ୱକଂ ମନୋ ଯଂ ଯଂ ଦେହଂ ଦେବତିର୍ଯ୍ୟଗାଦିରୂପଂ ପ୍ରତି ଧାବତି ଯାବତ ଯଦ୍ୟଂ ଯସ୍ମାତ ଅଭିନିବେଶେନ ପ୍ରାପ୍ତଂ ତଦ ତଦାସୌ ଦେହୀ ଜାୟତେ । ନନୁ ମନଃ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ତଦେବ ଜାୟତାଂ ନତ୍ୱହଂକର୍ତ୍ତୃତ୍ୱମେତ୍ୟତ ଆହ ପ୍ରପଦ୍ୟମାନ ଇତି । ତଦେବାହମିତି ମନ୍ୟମାନସ୍ତେନ ସହ ଜାୟତ ଇତି । ୪୨ । ନନୁ ସତ୍ୟଂ ଭବିଷ୍ୟତ୍ୟେବ କମପି ଦେହମାତ୍ରଂ ତଥାପ୍ୟୟମାତ୍ମପ୍ରିୟସ୍ୟ ସ୍ୱକଦେହସ୍ୟ ରକ୍ଷଣାୟ ଅନ୍ତତ୍ୟମପି କ୍ରିୟତ ଇତି ଚେତ୍ତ ତତ୍ରାହ ତେଜୋତି ଦ୍ୱୟେ । ଅଦଶ୍ରୁଦାଦିତେଜୋଭିଃ ଉଦକମୁକ୍ତେଷୁ ପାର୍ଥିବେଷୁ ଘଟାଦିଷୁ । ଯଦ୍ୱା ଉଦକେଷୁ ପାର୍ଥିବେଷୁ ତୈଳଘୃତାଦିଷୁ ଚ ପ୍ରତିବିମ୍ବେନ ସ୍ଥିତଂ ସମୀରସ୍ୟ ବାୟୋର୍ବେଗମନୁଗତଂ କମ୍ପାଦିମୁକ୍ତଂ ପ୍ରତୀୟତେ ଯଥା ଏବଂ ସ୍ୱାବିଦ୍ୟାରଚିତେଷୁ ଗୁଣେଷୁ ଦେହେଷ୍ୱସୌ ରାଗେଣାନୁଗତଃ ପ୍ରବିଷ୍ଟୋ ମୁହ୍ୟତି ଅଭିନିବେଶଂ ପ୍ରାପ୍ନୋତି । ଅୟଂ ଭାବଃ ଆତ୍ମନଃ ପ୍ରାବଦେହାଦ୍ୟଧ୍ୟାସାନ୍ନୋକ୍ତଂ ସହ ତେନ ଜାୟତ ଇତି ତତଶ୍ଚାନ୍ୟୋନ୍ୟଧର୍ମାଧ୍ୟାସାଦ ଯଥା ଦେହାଦିଧର୍ମାଃ କାର୍ଶ୍ୟାଦୟ ଆତ୍ମନି ପ୍ରତୀୟନ୍ତେ ଏବମାତ୍ମଧର୍ମାଃ ପ୍ରେମାସ୍ପଦତ୍ୱାଦୟୋଽପି ଦେହାଦିଷ୍ୱିତି ସ୍ୱକଶତ୍ରୁକରଦେହୟୋର୍ବିଶେଷାଭାବାଦ୍ୟର୍ଥୋ ମୃତ୍ୟୁପ୍ରତୀକାର ଇତି । ୪୩ । ଏବମୁକ୍ତଂ ସମୋପାୟମୁପସଂହରନ୍ ଭେଦମାହ ତସ୍ମାଦିତି । ପରତ ଇତି ଅଭିଦ୍ରୁହ୍ୟମାଣାତ୍ ତସ୍ମାଦ୍ଧନସ୍ଥ ଯସ୍ମାଦପି ଇହାମୁତ୍ର ଚ ଭୟମିତି ଭେଦୋ ଦର୍ଶିତଃ । ୪୪ । ପୁନଃ ଧର୍ମେଣାହ ଏଷେତି । ପୁତ୍ରିକୋପମା ଦାରୁମୟୀ ବାଳଚେତନପ୍ରାୟା । ୪୫ ।

ତା ସଙ୍ଗରେ । ଯେ ମନ୍ତ୍ରରେ ଏହି ଜୀବ । ଯେଣୁ ଭଜଇ ଅନେକ ଭାବ ।୪୨। ଜଳେ ଯା ଦେଖିଇ ଭଣ୍ଡରେ । ଚନ୍ଦ୍ରବିମ୍ବାଦି ପଡେ ନୀରେ । ଜଳ କମ୍ପିଲେ ବାୟୁବେଗେ । ବିମ୍ବ କମ୍ପେ ଯେସନେ ତା ସଙ୍ଗେ ॥ ତେସନେ ସ୍ୱ ଅଜ୍ଞାନ ବଳେ । ଜୀବ ପଡେ ଯେ କର୍ମ ଜାଲେ । ଯେ କର୍ମ ଗୁଣେ ଯେଉଁ ଦେହ । ଗହିଅଛି ମୁଁ ଆତ୍ମାମୟ ॥ ତହିଁରେ ଅନୁରାଗ ବଶେ । ମୋହେ ଏ ଜୀବ ପୁଣି ବଧେ ।୪୩। ଜୀବର ତନ୍ତ୍ର ଯେ ଜାଣିବ । ଅନ୍ୟେ ଯେ ଦ୍ରୋହ ନ କରିବ ॥ ନିଜ ମଙ୍ଗଳ ଯେ ବାଞ୍ଛିବ । କେବେ ସେ ଅନ୍ୟେ ନ ହିଂସିବ ॥ ବୃଥା ଯେ ଏତେକ ହିଂସା କରେ । ଅନ୍ୟ ତାହାକୁ

ହ୍ୟଂ ଦୀନବତ୍ସଲଃ ।୪୫। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଏବଂ ସ ସାମଭିର୍ଭେଦୈର୍ବୋଧ୍ୟମାନୋଽପି ଦାରୁଣଃ । ନ ନ୍ୟବର୍ତ୍ତତ କୌରବ୍ୟ ପୁରୁଷାଦାନନୁବ୍ରତଃ ।୪୬
ନିର୍ବନ୍ଧଂ ତସ୍ୟ ତଂ ଜ୍ଞାତ୍ୱା ବିଚିନ୍ତ୍ୟାନକଦୁନ୍ଦୁଭିଃ । ପ୍ରାପ୍ତଂ କାଳଂ ପ୍ରତିବୋଢୁମିଦଂ ତତ୍ରାନ୍ୱପଦ୍ୟତ ।୪୭। ମୃତ୍ୟୁର୍ବୁଦ୍ଧିମତାପୋହ୍ୟୋ ଯାବଦ୍ବୁଦ୍ଧି-
ବଲୋଦୟଂ । ଯଦ୍ୟସୌ ନ ନିବର୍ତ୍ତେତ ନାପରାଧୋଽସ୍ତି ଦେହିନଃ ।୪୮। ପ୍ରଦାୟ ମୃତ୍ୟବେ ପୁତ୍ରାନ୍ ମୋଚୟେ କୃପଣାମିମାଂ । ସୁତା ମେ ଯଦି
ଜାୟେରନ୍ ମୃତ୍ୟୁର୍ବା ନ ମ୍ରିୟେତ ଚେତ୍ ।୪୯। ବିପର୍ଯ୍ୟୟୋ ବା କିଂ ନ ସ୍ୟାଦ୍ଗତିର୍ଧାତୁର୍ଦୁରତ୍ୟୟା । ଉପସ୍ଥିତୋ ନିବର୍ତ୍ତେତ ନିବୃତ୍ତଃ ପୁନରାପତେତ୍

ବୋଧ୍ୟମାନ ଉପଦଶ୍ୟମାନଃ ସ୍ୱୟଂ ଦାରୁଣଃ ପୁନଃ ପୁରୁଷାଦାନ ଦୈତ୍ୟାନନୁବ୍ରତୋଽନୁସୃତ ଇତି । ୪୬ । ଆନକଦୁନ୍ଦୁଭିରିତି ପଦଂ ମହାଭାଗ
ଇତ୍ୟନେନୋକ୍ତାଭିପ୍ରାୟଂ । ପ୍ରତିବୋଢୁଂ ପ୍ରତିକର୍ତ୍ତୁଂ ବଞ୍ଚୟିତୁମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଇଦଂ ବକ୍ଷ୍ୟମାଣମପତ୍ୟାର୍ପଣମନ୍ୱପଦ୍ୟତ ଜ୍ଞାତବାନ୍ । ୪୭ । ନନ
ଖଳୋଽୟମେତନ୍ନ ମନ୍ୟେତେତ୍ୟାଶଙ୍କ୍ୟାହ ସ୍ୱୟମେବ ମୃତ୍ୟୁରିତି । ୪୮ । ତମ୍ମାଦୁପେକ୍ଷାଦୋଷପରିହାରାର୍ଥମେବ କରିଷ୍ୟାମୀତ୍ୟାହ ପ୍ରଦାୟେତି ।
ମୃତ୍ୟବେ କଂସାୟ । ନନ୍ୱେବମପି ନୈବ ନ୍ୟାଯ୍ୟମିତ୍ୟାଶଙ୍କ୍ୟାହ ସୁତା ଇତି । ଅସ୍ୟାଂ ଯଦି ମେ ସୁତା ଜାୟେରନ୍ ତଦା ଯଭାବ ତତ୍ରବରୁ
ଜୀବତଂ ବୁ ତାବଭବେଦେବ ତଦନନ୍ତର ଯଦ୍ୟୟମେବ ମ୍ରିୟେତ ତଦା ନ କଶ୍ଚିଦନ୍ୟାଯ୍ୟଂ । ୪୯ । ଯଦି ଚ ସୁତା ଭବିଷ୍ୟନ୍ତି ନଚାୟଂ ମ୍ରିୟେତ
ତଦା ମତ୍ପୁତ୍ରାଦେବାସ୍ୟ ମରଣମିତି ବିପର୍ଯ୍ୟୟୋ ବା କିଂ ନ ସ୍ୟାତ୍ । ନନୁ ପ୍ରୌଢସ୍ୟ କଂସସ୍ୟ ତବ ବାଳକାତ୍ କଥଂ ମୃତ୍ୟୁଃ ସ୍ୟାତ୍ ତତ୍ରାହ
ଗତିରିତି । ଧାତୁଃ ଅସ୍ୟାସ୍ତୁ ମଦ୍ଧର୍ମୋ ଗର୍ଭେ ହନ୍ତ୍ରେତ୍ୟୁକ୍ତବତଃ । ଅତ ଇଦାନୀମପତ୍ୟାର୍ପଣପ୍ରତିଜ୍ଞୈବ ମନ୍ତ୍ରଃ । ତଥା ସତି ଉପସ୍ଥିତୋ ମୃତ୍ୟୁ

ହନ୍ତେ ମାରେ ।୪୪। ହେ ଦୀନବତ୍ସଳ ହେ ବୀର । ଏ ସବୁ ଅନୁଜା ତୁମ୍ଭର ॥ ଏକେ ବାଳା ତୋ ଜନ୍ୟା ସମ । ନମାର ହୋଇବ ଅଧର୍ମ ।୪୫
ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । — ଏ ସାମଭେଦ ନୀତି ବାଣୀ । ନିଷ୍ଠୁର ଯେ କଂସ ନଶୁଣି ॥ ରାକ୍ଷସ ଗୁଣ ଅବୋଇଲା । କଦାପି ଶାନ୍ତ ନ ହୋଇଲା ।୪୬। ବଧେ
ପ୍ରତିଜ୍ଞା ତାର ଜାଣି । କାଳଉଚିତ କର୍ମେ ପୁଣି ॥ ନାରୀକୁ ବଞ୍ଚାଇବାପାଇଁ । ସେ ବସୁଦେବ ଚିନ୍ତେ ତହିଁ ।୪୭। ନରର ବୁଦ୍ଧିବଳ ଯେତେ ,
ମୃତ୍ୟୁକୁ ହଟାଇବା ଅର୍ଥେ ॥ ସକଳ ପ୍ରଯୋଗ କରିବ । ଯଦ୍ୟପି ଚେଷ୍ଟା ବୃଥା ହେବ ॥ ତଦନ୍ତେ ଦୋଷୀ ନୁହେ ନର ।୪୮। ଏଣୁ ଉପାୟ ଏହା
ମୋର ॥ ପୁତ୍ର ହୋଇଲେ କଂସେ ଦେବ । ଏକ୍ଷଣି ସ୍ତ୍ରୀକୁ ବଞ୍ଚାଇବ ॥ ପୁତ୍ର ଜନ୍ମିଲେ ଯାହା ହେବ । ଯୋଗକୁ କିଏ ଘୁଞ୍ଚାଇବ ॥ ଏମଧ୍ୟେ
ଯେବେ କଂସ ମରେ । ତେବେ ତ ସବୁ କଥା ସରେ ।୪୯। ଯଦି ଏମଧ୍ୟେ ଏ ନ ମରେ । ମୋହର ଜନ୍ମିବେ କୁମରେ ॥ ମୋ ପୁତ୍ର ହସ୍ତେ ସ୍ୱା

୬୦ । ଅଗ୍ନେର୍ଯଥା ଦାରୁବିୟୋଗଯୋଗୟୋରଦୃଷ୍ଟତୋଽନ୍ୟାନ୍ନ ନିମିତ୍ତମସ୍ତି । ଏବଂ ହି ଜନ୍ତୋରପି ଦୁର୍ବିଭାବ୍ୟଃ ଶରୀରସଂଯୋଗବିୟୋଗହେତୁଃ ॥ ୬୧ ।
ଏବଂ ବିମୃଶ୍ୟ ତଂ ପାପଂ ଯାବଦାତ୍ମନିଦର୍ଶନଂ । ପୂଜୟାମାସ ବୈ ଶୌରିର୍ବହୁମାନପୁରଃସରଂ । ୬୨ । ପ୍ରସନ୍ନବଦନାମ୍ଭୋଜୋ ନୃଶଂସଂ ନିରପତ୍ରପଂ ।
ମନସା ଦୂୟମାନେନ ବିହସନ୍ନିଦମବ୍ରବୀତ୍ । ୬୩ । ଶ୍ରୀ ବସୁଦେବ ଉବାଚ । ନ ହ୍ୟସ୍ୟାସ୍ତେ ଭୟଂ ସୌମ୍ୟ ଯଦ୍ବୈ ସାହାଶରୀରବାକ୍ । ପୁତ୍ରାନ୍
ସମର୍ପୟିଷ୍ୟେଽସ୍ୟା ଯତସ୍ତେ ଭୟମୁତ୍ଥିତଂ । ୬୪ । ଶ୍ରୀ ଶୁକ ଉବାଚ । ସ୍ୱସୁର୍ବଧାନ୍ନିବବୃତେ କଂସସ୍ତଦ୍ୱାକ୍ୟସାରବିତ୍ । ବସୁଦେବୋଽପି ତଂ ପ୍ରୀତଃ
ପ୍ରଶସ୍ୟ ପ୍ରାବିଶଦ୍‌ଗୃହଂ । ୬୫ । ଅଥ କାଲ ଉପାବୃତ୍ତେ ଦେବକୀ ସର୍ବଦେବତା । ପୁତ୍ରାନ୍ ପ୍ରସୁଷୁବେ ଚାଷ୍ଟୌ କନ୍ୟାଂ ଚୈବାନୁବତ୍ସରଂ । ୬୬ ।

ଭୟଂ ତାବନ୍ନିବର୍ତ୍ତେତ ନିବୃତ୍ତଃ ପୁନଃ କାଲାନ୍ତରେ ଅପଚେତ୍ତେନ ତଦା ନାପରାଧୋ ମମେତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅଥବା ଅସ୍ୟ ମତ୍ପୁତ୍ରାଦୁପସ୍ଥିତୋ ମୃତ୍ୟୁ-
ରସ୍ୟାବଧାଦ୍ୟୋ ନିବର୍ତ୍ତେତ ସ ପୁନରନେନ ସନ୍ନ୍ୟେନ ଭବେଦେବେତ । ଯଦ୍ୱା ଗର୍ଭାଦ୍ଭୁର୍ଦୁର୍ଲଭତ୍ୱାନ୍ମୃତ୍ୟୋସ୍ତସ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ ଦୃଷ୍ଟିତ ଇତ୍ୟାହ ୬୦ ।
ପ୍ରାଣିନାମଦୃଷ୍ଟଂ ଦୁର୍ନିରୂପ୍ୟମିତି ସଦୃଷ୍ଟାନ୍ତମାହ ଅଗ୍ନେରିତି । ବନେ ବୃକ୍ଷାନ୍ ପ୍ରଦହନ୍ନଗ୍ନିଃ ସନ୍ନିହିତାନପି ବୃକ୍ଷାନ୍ ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ ଦୂରସ୍ଥାନ୍
ଦହତି ଗ୍ରାମେ ଗୃହାନ୍ ବା ନହ୍ୟସ୍ୟ ପ୍ରାଣ୍ୟଦୃଷ୍ଟବ୍ୟତିରେକେଣ କିଞ୍ଚିନ୍ନିୟାମକମସ୍ତି ଯଥା ଏବଂ ଜନ୍ତୋର୍ଜନ୍ମମରଣୟୋରପି ହେତୁର୍ଦୁର୍ବିଜ୍ଞେୟୋଽ-
ଦୃଷ୍ଟମ୍ । ୬୧ । ଯାବଦାତ୍ମନିଦର୍ଶନଂ ସ୍ୱପ୍ରଜ୍ଞାବଧି ବର୍ତ୍ତ୍ୟ । ୬୨ । ତସ୍ୟ ବଧାପାୟ ବିକସିତମୁଖାମ୍ଭୋଜୋ ବହିଃପ୍ରସନ୍ନବ୍ରବୀତ୍ । ୬୩ । ଯଦ୍ୟଥା
ଅଶରୀରିଣୀ ବାଗାହ ତଥା ହି କଶ୍ଚିଦପ୍ୟସ୍ୟାଃ ସକାଶାତ୍ ତେ ଭୟଂ ନାସ୍ତି । ଯତୋ ଯେଭ୍ୟଃ ପୁତ୍ରେଭ୍ୟସ୍ତେ ଭୟମୁତ୍ଥିତଂ ଅଷ୍ଟମୋ ହ୍ୟନ୍ତ୍ୟେଭ୍ୟ-
ସ୍ତେଭ୍ୟୋଽନ୍ୟାନ୍ୟାପେକ୍ଷୟା ସର୍ବେଽପ୍ୟଷ୍ଟମା ଭବେୟୁରିତ୍ୟଭିପ୍ରାୟଃ ତେନାପ୍ୟସ୍ୟାଃ ପୁତ୍ରାନ୍ ସମର୍ପୟିଷ୍ୟେ । ୬୪ । ନିବବୃତେ ନିବୃତ୍ତଃ । ତଦ୍ୱାକ୍ୟେ

ମରଣ । ଯଦ୍ୟପି ଏହା ସତ୍ୟ ପୁଣ ॥ ନୋହିବ କର୍ପା ବିପଶ୍ଚିତ । ବିଧାତା ଗଢିତ ବେଦନ ॥ ଯେଉଁ ବିପଦ ପହୁଞ୍ଚଇ । ସେହି ସେ ପୁଣି ଲେଉଟଇ
। ୬୦ । ଅଗ୍ନି ଲାଗିଲେ ବନଦେଶେ । କେତେ ବୃକ୍ଷଙ୍କୁ ଦହଇ ସେ ॥ କାହାକୁ ପୋଡ଼ି ନପାରଇ । ଅଗ୍ନି ତା ଜାଣଇକି କେହି ॥ ଜନ୍ତୁର ଜନମ
ମରଣ । ଅଚିନ୍ତ୍ୟ ଅଟଇ ତେସନ । ୬୧ । ଏମନ୍ତେ ମନେ ବିଚାରିଲା । ଯଥାଶକ୍ତି ଚେଷ୍ଟା କଲା ॥ କଂସକୁ ବହୁ ସ୍ତୁତି କଲା ॥ ଚରଣେ ପୂଜ
ପ୍ରଣମିଲା । ୬୨ । ଦୁଃଖକୁ ହୃଦେ ଲୁଚାଇଲା । ପ୍ରସନ୍ନବଦନ ହୋଇଲା ॥ କ୍ରୂର ନିର୍ଲଜ୍ଜ କଂସେ ଚାହିଁ । ହସି ବସୁଦେବ କହଇ । ୬୩ । ଶ୍ରୀବସୁଦେବ
ଉବାଚ । — ଆକାଶବାଣୀ ଯା ଶୁଣିଲ । ଯାହାରୁ ସେ ଭୟ କି ବୋଲ ॥ ଯାହାପୁତ୍ର ଭୟତ ତୁମ୍ଭର । ଦେବି ହୋଇଲେ ପୁତ୍ର ଯାର । ୬୪ ।

କୀର୍ତ୍ତିମନ୍ତଂ ପ୍ରଥମଜଂ କଂସାୟାନକଦୁନ୍ଦୁଭିଃ । ଅର୍ପୟାମାସ କୃଚ୍ଛ୍ରେଣ ସୋଽନୃତାଦତିବିହ୍ୱଳଃ ।୫୭। କିଂ ଦୁଃସହଂ ନୁ ସାଧୂନାଂ ବିଦୁଷାଂ କିମପେକ୍ଷିତଂ । କିମକାର୍ଯ୍ୟଂ କଦର୍ଯ୍ୟାଣାଂ ଦୁସ୍ତ୍ୟଜଂ କିଂ ଧୃତାତ୍ମନାଂ ।୫୮। ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ସମତ୍ୱଂ ତଚ୍ଛୌରେଃ ସତ୍ୟେ ଚୈବ ବ୍ୟବସ୍ଥିତିଂ । କଂସସ୍ତୁଷ୍ଟମନା ରାଜନ୍ ପ୍ରହସନ୍ନିଦମବ୍ରବୀତ୍ ।୫୯। ପ୍ରତିଯାତୁ କୁମାରୋଽୟଂ ନ ହ୍ୟସ୍ମାଦସ୍ତି ମେ ଭୟଂ । ଅଷ୍ଟମାଦ୍ ଯୁବୟୋର୍ଗର୍ଭାନ୍ମୃତ୍ୟୁର୍ମେ ବିହିତଃ କିଲ ।୬୦। ତଥେତି ସୁତମାଦାୟ ଯଯାବାନକଦୁନ୍ଦୁଭିଃ । ନାଭ୍ୟନନ୍ଦତ ତଦ୍ୱାକ୍ୟମସତୋଽବିଜିତାତ୍ମନଃ ।୬୧। ନନ୍ଦାଦ୍ୟା ଯେ ବ୍ରଜେ ଗୋପା ଯାଶ୍ଚାମୀଷାଞ୍ଚ ଯୋଷିତଃ । ବୃଷ୍ଣୟୋ ବସୁଦେବାଦ୍ୟା ଦେବକ୍ୟାଦ୍ୟା ଯଦୁସ୍ତ୍ରିୟଃ ।୬୨। ସର୍ବ୍ବେ ବୈ ଦେବତାପ୍ରାୟା ଉଭୟୋରପି ଭାରତ ।

ପାର ଉପପତ୍ତିସ୍ତ୍ରଦ୍ଦୃଢ଼ା ।୫୫। ପ୍ରସୂତିକାଳେ ପ୍ରାପ୍ତେ ସର୍ବ୍ବଃ ସର୍ବ୍ବାତ୍ମା ଭଗବାନେବ ଦେବତା ଯସ୍ୟାଃ ସା ତଥା ସର୍ବ୍ବଦେବତାମୟୀତି ବା ଭଗବଦାଶ୍ରୟତ୍ୱାତ୍ ।୫୬।୫୭। ନିତ୍ୟବେ ପୁତ୍ରଂ କଥମର୍ପିତବାନିତ୍ୟପେକ୍ଷାୟାମାହ କିଂ ଦୁଃସହମିତି । ସାଧୂନାଂ ସତ୍ୟସନ୍ଧାନାଂ । ପୁତ୍ରଲାଳନଂ ସୁଖାପେକ୍ଷା କଥଂ ତ୍ୟକ୍ତବ୍ୟେତ ଅତ ଆହ ବିଦୁଷାମିତି । ଭଗବାନେବ ତତ୍ତ୍ୱଂ ନାନ୍ୟଦିତି ଜାନତାମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ନନୁ ସ୍ୱୟଂ ଜାତେ ସତି କଂସୋ ବାଳଂ ନ ହନ୍ୟାଦିତି ମତ୍ୱା ନୀତବାନିତି କିଂ ନ ସ୍ୟାଦିତି ନେତ୍ୟାହ କିମକାର୍ଯ୍ୟମିତି । ନନୁ ଦେବକ୍ୟା କଥଂ ପୁତ୍ରଂ ତତ୍ୟାଜେତ୍ୟତ ଆହ ଦୁସ୍ତ୍ୟଜମିତି ତତ୍ରେ ଧୃତ ଆତ୍ମା ହରୌ ଯୈସ୍ତେଷାଂ ।୫୮।୬୧। କଂସସ୍ୟ ଶାନ୍ତୈର୍ଦ୍ଦୈବକାର୍ଯ୍ୟ ନ ଗୁଣଂ ନ ଭବତୀତି ନାରଦସ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟବସ୍ଥାନଂ ତଦାହ ନନ୍ଦାଦ୍ୟା

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।— କଂସ ଏକଥା ଘେନାକଲା । ଭଗ୍ନୀବଧରୁ ନିବର୍ତ୍ତିଲା ॥ କଂସକୁ ବହୁ ପ୍ରଶଂସିଲା । ସ୍ୱଗୃହେ ବସୁଦେବ ଗଲା ।୫୫। ତଦନ୍ତେ କେତେକାଳ ପରେ । ଦେବକୀ ଧୃତ ସମ୍ବତ୍ସରେ ॥ ଆଠ କୁମର କନ୍ୟା ଏକ । ପ୍ରସବକଲା ସହି ଦୁଃଖ ।୫୬। ପ୍ରଥମ ପୁତ୍ର କୀର୍ତ୍ତିମନ୍ତ । ରକ୍ଷିବାପାଇ ନିଜ ସତ୍ୟ ॥ ବସୁଦେବ ତା କଂସେ ଦେଲା । ହୃଦରେ ବଡକଷ୍ଟ ହେଲା ।୫୭। ସଜ୍ଜନେ କିସ ନ ସହନ୍ତି । ଜ୍ଞାନୀ କି ସ୍ନେହବଶ ହୁଅନ୍ତି ॥ ଦୁର୍ଜ୍ଜନେ କିବା ନକରନ୍ତି । ହରିଭକ୍ତେ କି ନ ତେଜନ୍ତି ।୫୮। ବସୁଦେବର ସମଭାବେ । ଅବର ସତ୍ୟରକ୍ଷା ଯୋଗେ ॥ କଂସ ତା ପ୍ରତି ତୁଷ୍ଟ ହେଲା । ସହାସେ ଏକଥା କହିଲା ।୫୯। ଏପୁତ୍ରେ ଫେରାଇ ତୁ ନିଅ । ଏହାକୁ ନାହିଁ ମୋର ଭୟ ॥ ଅଷ୍ଟମଗର୍ଭେ ଯେ ଜନ୍ମିବ । ତାହାଠାରୁ ମୋ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିବ ।୬୦। ହେଉ ବୋଲି ସେ ଗୃହେ ଗଲା । ପୁତ୍ରକୁ ଫେରାଇଣ ନେଲା ॥ କିନ୍ତୁ ଅସାଧୁ ଦୁଷ୍ଟ କଂସେ । ପରତେ ନ ଗଲା ସେ ଲେଶେ ।୬୧। ଏ ବେଳେ ନାରଦମୁନି ଆସି । କଂସକୁ କହିଲେ ପ୍ରକାଶି ॥ ଭୂଭାରହେଲେ ଦୈତ୍ୟବଂଶ । ବିନାଶେ ଲାଗିଛୁ ପ୍ରୟାସ ।୬୨। ନନ୍ଦାଦି ବ୍ରଜେ ଗୋପ ଯେତେ । ଅବର

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଜ୍ଞାତୟୋ ବନ୍ଧୁସୁହୃଦୋ ଯେ ଚ କଂସମନୁବ୍ରତାଃ ।୬୩। ଏତତ୍ କଂସାୟ ଭଗବାନ୍ ଶଶଂସାଭ୍ୟେତ୍ୟ ନାରଦଃ ।ଭୂମେର୍ଭାରାୟମାଣାନାଂ ଦୈତ୍ୟାନାଞ୍ଚ ବଧୋଦ୍ୟମଂ । ୬୪ । ଋଷେର୍ବିନିର୍ଗମେ କଂସୋ ଯଦୂନ୍ ମତ୍ୱା ସୁରାନିତି । ଦେବକ୍ୟା ଗର୍ଭସମ୍ଭୂତଂ ବିଷ୍ଣୁଞ୍ଚ ସ୍ୱବଧଂ ପ୍ରତି । ୬୫ ।ଦେବକୀଂ ବସୁଦେବଞ୍ଚ ନିଗୃହ୍ୟ ନିଗଡୈର୍ଗୃହେ । ଜାତଂ ଜାତମହନ୍ ପୁତ୍ରଂ ତୟୋରଜନଶଙ୍କୟା । ୬୬ । ମାତରଂ ପିତରଂ ଭ୍ରାତୄନ୍ ସର୍ବାଂଶ୍ଚ ସୁହୃଦସ୍ତଥା । ଘ୍ନନ୍ତି ହ୍ୟସୁତୃପୋ ଲୁବ୍ଧା ରାଜାନଃ ପ୍ରାୟଶୋ ଭୁବି । ୬୭ । ଆତ୍ମାନମିହ ସଞ୍ଜାତଂ ଜାନନ୍ ପ୍ରାଗ୍ବିଷ୍ଣୁନା ହତଂ । ମହାସୁରଂ କାଳନେମିଂ ଯଦୁଭିଃ ସ ବ୍ୟରୁଧ୍ୟତ ।୬୮। ଉଗ୍ରସେନଞ୍ଚ ପିତରଂ ଯଦୁଭୋଜାନ୍ଧକାଧିପଂ । ସ୍ୱୟଂ ନିଗୃହ୍ୟ ବୁଭୁଜେ ଶୂରସେନାନ୍ ମହାବଳଃ ।୬୯।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାବତାରୋପକ୍ରମେ ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୧।

ଇତ୍ୟାଦ୍ୟବସ୍ଥେନ । ୬୨ । ଉଭୟୋର୍ବସୁଦେବନନ୍ଦୟୋଃ । ୬୩ । ବଧୋଦ୍ୟମଂ ଦେବକୃତମିତି ଶେଷଃ । ୬୪।୬୫ । ନିଗଡୈଃ ଶୃଙ୍ଖଳୈଃ ଅଜନୋ ବିଷ୍ଣୁସ୍ତଚ୍ଛଙ୍କୟା । ୬୬-୬୯ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୧ ।

ତାହାଙ୍କ ଯୋଡିରେ । ବସୁଦେବାଦି ଯଦୁକୁଳ । ଦେବକୀଆଦି ସ୍ତ୍ରୀ ମଣ୍ଡଳ ।୬୨। ଉଭୟକୁଳେ ଯେତେଜନ । ତୋ ଅନୁଚର ବନ୍ଧୁଗଣ ॥ କୁଟୁମ୍ବ ସହିତେ ସମସ୍ତେ । ଦେବଅଂଶରେ ଜନ୍ମ ଏଥେଁ ।୬୩। ଋଷି ଚଳନ୍ତେ କଂସବୀର । ଯଦୁଙ୍କୁ ଜାଣିଲା ଅମର ॥ ଦେବକୀଗର୍ଭେ ମୋ ବିନାଶେ । ବିଷ୍ଣୁ ଜନ୍ମିବେ ନିଜଅଂଶେ ।୬୫। ଦେବକୀ ବସୁଦେବ ନେଇ । ବାନ୍ଧିଣ ବନ୍ଦିପରେ ଥୋଇ ॥ ବିଷ୍ଣୁ ଜନ୍ମିବେ ଏକାରଣେ । ମାଇଲା ସକଳ ନନ୍ଦନେ ॥ ରାଜ୍ୟ ଲୋଭରେ ମୁଗ୍ଧହୋଇ । ମାତା ପିଅର ବନ୍ଧୁ ଭାଇ ॥ ମାରନ୍ତି ଦୁଷ୍ଟ ନୃପଗଣେ । ପ୍ରାୟେଣ ଏସନେ ଏ ଭୁବନେ ।୬୭। ପୂର୍ବେ ମୁଁ କାଳନେମି ଦୈତ୍ୟ । ବିଷ୍ଣୁହସ୍ତରେ ହୋଇହତ ॥ଏବେ ଜନ୍ମିଛି କଂସ ହୋଇ ।ନାରଦୁଁ ଏସମ୍ବାଦ ପାଇ ।୬୮। ଯଦୁଭୋଜ ଅନ୍ଧକେଶ୍ୱର । ଯେ ଉଗ୍ରସେନ ପିତା ତାର ॥ ଯଦୁଙ୍କଠାରୁ ତାକୁ ବନ୍ଦ--କଲା ବିଗ୍ରହ ଅନୁସନ୍ଧ ॥ ସୁଖେ ଭୁଞ୍ଜିବ ପିତୃଦେଶ । ଭଣିଲା ପଣ୍ଡିତ ଦାସ ।୬୯।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୧।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଦ୍ୱିତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ପ୍ରଳମ୍ବବକଚାଣୂରତୃଣାବର୍ତ୍ତମହାଶନୈଃ । ମୁଷ୍ଟିକାରିଷ୍ଟଦ୍ୱିବିଦ-ପୂତନାକେଶିଧେନୁକୈଃ ।୧। ଅନ୍ୟୈଶ୍ଚାସୁରଭୂପାଲୈ ର୍ବାଣଭୌମାଦିଭିର୍ଯ୍ୟୁତଃ । ଯଦୂନାଂ କଦନଂ ଚକ୍ରେ ବଲୀ ମାଗଧସଂଶ୍ରୟଃ । ୨ । ତେ ପୀଡ଼ିତା ନିବିବିଶୁଃ କୁରୁପଞ୍ଚାଳକେକୟାନ୍ । ଶାଲ୍ୱାନ ବିଦର୍ଭାନ୍ ନିଷଧାନ୍ ବିଦେହାନ୍ କୋଶଳାନପି । ୩ । ଏକେ ତମନୁରୁନ୍ଧାନା ଜ୍ଞାତୟଃ ପର୍ଯ୍ୟୁପାସତେ । ହତେଷୁ ଷଟ୍‌ସୁ ବାଲେଷୁ ଦେବକ୍ୟା ଔଗ୍ରସେନିନା । ୪ । ସପ୍ତମୋ ବୈଷ୍ଣବଂ ଧାମ ଯମନନ୍ତଂ ପ୍ରଚକ୍ଷତେ । ଗର୍ଭୋ ବଭୂବ ଦେବକ୍ୟା ହର୍ଷଶୋକବିବର୍ଦ୍ଧନଃ । ୫ । ଭଗବାନପି ବିଶ୍ୱାତ୍ମା ବିଦିତ୍ୱା କଂସଜଂ ଭୟଂ । ଯଦୂନାଂ ନିଜନାଥାନାଂ ଯୋଗମାୟାଂ ସମାଦିଶତ୍ । ୬ । ଗଚ୍ଛ ଦେବି ବ୍ରଜଂ ଭଦ୍ରେ ଗୋପଗୋଭିରଳଙ୍କୃତଂ । ରୋହିଣୀ ବସୁଦେବସ୍ୟ ଭାର୍ଯ୍ୟାସ୍ତେ ନନ୍ଦଗୋକୁଳେ । ଅନ୍ୟାଶ୍ଚ କଂସସଂବିଗ୍ନା ବିବରେଷୁ ବସନ୍ତି ହି । ୭ । ଦେବକ୍ୟା ଜଠରେ ଗର୍ଭଂ ଶେଷାଖ୍ୟଂ

ଦ୍ୱିତୀୟେ କଂସପାତାତ୍ ଦେବକ୍ୟା ଗର୍ଭଗୋ ହରିଃ । ବ୍ରହ୍ମାଦ୍ୟୈଃ ସ୍ତୁତଃ ସା ଚ ଶାନ୍ତ୍ୱ୍ୟତେ ନିରୂପ୍ୟତେ ॥ ଯଦୂନ୍ ସ ବ୍ୟବାଧତେ-ତ୍ୟୁକ୍ତଂ ତମେବ ବିଶେଷଂ ପ୍ରପଞ୍ଚୟନ୍ ଭୂରସ୍ୟା ଦେବକୀଗର୍ଭସ୍ୟାନ୍ୟତ୍ର ସଞ୍ଚାରେଣ ଭଗବତଃ ପ୍ରବେଶଂ ବକ୍ତୁଂ ପ୍ରଳମ୍ବେତ୍ୟାଦିସାର୍ଦ୍ଧଶ୍ଳୋକତ୍ରୟେଣ । ମହାଶନୋଽଘାସୁରଃ । ୧-୩ । ଅନୁରୁନ୍ଧାନା ଅନୁବର୍ତ୍ତମାନାଃ । ୪ । ଧାମ କଳା ତଦେବ ସପ୍ତମୋ ଗର୍ଭୋ ବଭୂବ । କଂ ତତ୍ରାହ ଯମନନ୍ତମିତି । ହର୍ଷଶୋକବିବର୍ଦ୍ଧନଃ ଅନନ୍ତରୂପସ୍ୟାବିର୍ଭାବାଦ୍ଧର୍ଷଃ ପୂର୍ବଗର୍ଭସାଧାରଣବୁଦ୍ଧ୍ୟା ଶୋକ ଇତି । ୫।୬ । ନନୁ ସା ଗୋକୁଳେ

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । — ପ୍ରଳମ୍ବ ବକ ଚାଣୂର ମୁଷ୍ଟିକ । ତୃଣାବର୍ତ୍ତ ଅରିଷ୍ଟ ଧେନୁକ ॥ କେଶୀ ପୂତନା ମହାଶନ । ଦ୍ୱିବିଦ ତୃଣାବର୍ତ୍ତ ପୁଣ ॥ ବାଣ ଭୌମାଦି ଅଉଯେତେ । ଦଇତ ନୃପେ ଥିଲେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟେ ॥ କଂସ ସଭିଙ୍କୁ ମେଳକଲା । ଯଦୁଙ୍କୁ ସର୍ବଦା ଦଣ୍ଡିଲା ।୧।୨। ଯାଦବେ ପଳାଇ ଭୟରେ । କୁରୁ ପାଞ୍ଚାଳ କେକୟରେ ॥ ବିଦର୍ଭ ନିଷଧ ବିଦେହ । ଶାଲ୍ୱ କୋଶଳେ କଲେ ଗୃହ ।୩। କେହି ବା ଜ୍ଞାତି ସେବାକର । ରହିଲେ ତା ଆଜ୍ଞା ଅଧୀର ॥ ଏକାଦି କ୍ରମେ ଦେବକୀର । କଂସ ମାଇଲା ଛଅକୁମର ।୪। ଦେବକୀ ସପ୍ତମ ଗର୍ଭରେ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ଅନନ୍ତ ଅଂଶରେ ॥ ଗ୍ରମ ହୋଇବେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ । ତେଣୁ ହୃଷ୍ଟ ଦେବକୀ ମନ ॥ କାଳେ ମାରିବ କଂସ ନେଇ । ଏଣୁ ବିଷାଦ ଜନମଇ ।୫। ନିଜ ଆଶ୍ରିତ ଯଦୁଗଣେ । କଂସ ପୀଡଇ ନୃପଗଣେ ॥ବିଶ୍ୱାତ୍ମା ହରି ତା ଜାଣିଲେ । ଯୋଗମାୟାଙ୍କୁ ଆଦେଶିଲେ ।୬। ଗୋ ଦେବି ଗୋ ଗୋପାଳ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ବ୍ରଜକୁ ଯାଅ ଏହିକ୍ଷଣ ॥

ଧାମ ମାମକଂ । ତତ୍ ସନ୍ନିକୃଷ୍ୟ ରୋହିଣ୍ୟା ଉଦରେ ସନ୍ନିବେଶୟ । ୮ । ଅଥାହମଂଶଭାଗେନ ଦେବକ୍ୟାଃ ପୁତ୍ରତାଂ ଶୁଭେ । ପ୍ରାପ୍ସ୍ୟାମି ତ୍ୱଂ ଯଶୋଦାୟାଂ ନନ୍ଦପତ୍ନ୍ୟାଂ ଭବିଷ୍ୟସି । ୯ । ଅର୍ଚ୍ଚିଷ୍ୟନ୍ତି ମନୁଷ୍ୟାସ୍ତ୍ୱାଂ ସର୍ବ୍ବକାମବରେଶ୍ୱରୀଂ । ଧୂପୋପହାରବଳିଭିଃ ସର୍ବ୍ବକାମବରପ୍ରଦାଂ । ୧୦ । ନାମଧେୟାନି କୁର୍ବ୍ବନ୍ତି ସ୍ଥାନାନି ଚ ନରା ଭୁବି । ଦୁର୍ଗେତି ଭଦ୍ରକାଳୀତି ବିଜୟା ବୈଷ୍ଣବୀତି ଚ ।୧୧। କୁମୁଦା ଚଣ୍ଡିକା କୃଷ୍ଣା ମାଧବୀ କନ୍ୟକେତି ଚ । ମାୟା ନାରାୟଣୀଶାନୀ ଶାରଦେତ୍ୟମ୍ବିକେତି ଚ । ୧୨ । ଗର୍ଭସଙ୍କର୍ଷଣାତ୍ ତଂ ବୈ ପ୍ରାହୁଃ ସଙ୍କର୍ଷଣଂ ଭୁବି । ରାମେତି ଲୋକରମଣାଦ୍ବଳଂ

କ୍ରମିତ୍ୟାହ୍ରେତି ଅହ ଅନ୍ୟାଶ୍ଚେତି । ନ କେବଳଂ ସୈବ ଅନ୍ୟା ଅପୀତି । ବିବରେଷ୍ୱଲକ୍ଷ୍ୟସ୍ଥାନେଷୁ । ୭ । ଜଠରେ ସନ୍ତଂ । ନନୁ ଗର୍ଭ-ଆକୃଷ୍ୟମାଣଃ କଥଂ ଜୀବେଦତ୍ୟତ ଆହ ମାମକଂ ଧାମେତି । ତତ୍ ତତଃ । ୮ । କିମର୍ଥମେବଂ କାର୍ଯ୍ୟମିତ୍ୟତ ଆହ ଅଥେତି । ଅନନ୍ତରମେବେ-ତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅଂଶଭାଗେନେତି ଅଂଶୈଃ ଶକ୍ତିଭିର୍ଭଜତେ ଅଧିତିଷ୍ଠତି ସର୍ବ୍ବାନ୍ ବ୍ରହ୍ମାଦିସ୍ତମ୍ବପର୍ଯ୍ୟନ୍ତାନ୍ ଇତ୍ୟଂଶଭାଗସ୍ତେନ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣେନ ରୂପେଣେ-ତ୍ୟର୍ଥଃ । ଯଦ୍ୱା ଅଂଶୈର୍ଜ୍ଞାନୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟବଳାଦିଭିର୍ଭଜ୍ୟତେ ଯୋଜ୍ୟତେ ସ୍ଥିତ୍ୟାଦିଷୁ ଯଥା ତେନେତି । ଯଦ୍ୱା ଅଂଶେନ ପୁରୁଷରୂପେଣ ମାୟାୟା ଭାଗେ ଭଜନମୀକ୍ଷଣଂ ଯସ୍ୟ ତେନ । ଯଦ୍ୱା ଅଂଶେନ ମାୟୟା ଗୁଣାବତାରାଦିରୂପା ଭାଗା ଭେଦା ଯସ୍ୟ ତେନ । ଯଦ୍ୱା ଅଂଶା ଏବ ମତ୍ସ୍ୟକୂର୍ମ୍ମାଦିରୂପା ଭଜନୀୟା ନତୁ ସାକ୍ଷାତ୍ ସ୍ୱରୂପଂ ଯସ୍ୟ ତେନ । ଯଦ୍ୱା ଅଂଶୈର୍ଜ୍ଞାନବଳାଦିଭିର୍ଭଜନମନୁବର୍ତ୍ତନଂ ଭକ୍ତେଷୁ ଯସ୍ୟ ତେନ । ସର୍ବ୍ବଥା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣେନ ରୂପେଣେତି ବିବକ୍ଷିତଂ । କୃଷ୍ଣସ୍ତୁ ଭଗବାନ୍ ସ୍ୱୟମିତ୍ୟୁକ୍ତତ୍ୱାଦିତି, ତାଂ ପ୍ରୋତ୍ସାହୟତି । ତ୍ୱଂ ଯଶୋଦାୟାମିତି ବ୍ୟକ୍ଷରେଣସାର୍ଦ୍ଧଂ ତଦ୍ରୂପତ୍ୱେନ । ୯ । ସର୍ବ୍ବାନ୍ ପୁତ୍ରାଦୀନ୍ କାମୟନ୍ତେ ଯେ ତେଷାଂ ବରା ମୀଶ୍ୱରୀଂ ନିୟନ୍ତ୍ରୀଂ । ଅର୍ଚ୍ଚକାନାଂ ସର୍ବ୍ବାନ୍ କାମବରାନ୍ ପ୍ରଦଦାତି ଯା ତାଂ ।୧୦-୧୨।

ରୋହିଣୀ ବସୁଦେବରାଣୀ । ଅନ୍ୟ କେତେକ ନାରୀ ସେହି । ନନ୍ଦପୁରେ ନନ୍ଦଘରେ । ଲୁଚି ଅଛନ୍ତି ଗୁପ୍ତରେ ।୭। ଅନନ୍ତବୋଲି ଯେ ମୋ ଅଂଶ । ଦେବକୀଗର୍ଭେ ସେ ପ୍ରବେଶ । ତାହାଙ୍କୁ ସେ ଗର୍ଭରୁ ନେଇ । ରୋହିଣୀ ଗର୍ଭରେ ଥୋଇବୁ ।୮। ଦେବକୀଗର୍ଭେ ପୁଣି ମୁହିଁ । ନିଜ ଅଂଶରେ ଜନ୍ମିବଇ । ନନ୍ଦସ୍ତ୍ରୀ ଯଶୋଦା ଉଦରେ । ଜନ୍ମିବୁ ତୁ କନ୍ୟାରୂପରେ ।୯। ସର୍ବ କାମନା ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଶେଷ । ତୋ ପାଦେ ପୂଜିବେ ମନୁଷ୍ୟ । ଧୂପ ଦୀପ ନୈବେଦ୍ୟ ଦେବେ ।୧୦। ନାନା ନାମରେ ଡାକୁଥିବେ । ଚଣ୍ଡିକା ବିଜୟା ବୈଷ୍ଣବୀ । କୁମୁଦା କନ୍ୟକା ମାଧବୀ । ଦୁର୍ଗା କୁମୁଦା ନାରାୟଣୀ । ସାରଦା ଅମ୍ବିକା ଈଶାନୀ । କୃଷ୍ଣା ମାୟାଦି ନାମ ଦେବେ । ନାନାସ୍ଥାନରେ ପୂଜୁଥିବେ ।୧୧।୧୨। ଗର୍ଭୁ ଗର୍ଭକୁ ଯିବେ ପୁଣ । ତେଣୁ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବଳବଦ୍ଭୃତ୍ୟାତ୍ମାନଂ କାମଦଶ୍ଚୈବ ଭଗବନ୍ତା ତଥେତ୍ୟୋମିତି ତଦ୍ବଚଃ ।ପ୍ରତିଗୃହ୍ୟ ପରିକ୍ରମ୍ୟ ଗାଂ ଚ ତେ ତଥା କୃତବତୀ । ଗର୍ଭେ ପ୍ରଣୀତେ ଦେବକ୍ୟା ରୋହିଣୀଂ ଯୋଗନିଦ୍ରୟା । ଅହୋ ବିସ୍ରଂସିତୋ ଗର୍ଭ ଇତି ପୌରା ବିଚୁକ୍ରୁଶୁଃ । ୧୫ । ଭଗବାନପି ବିଶ୍ୱାତ୍ମା ଭକ୍ତାନାମଭୟଙ୍କରଃ । ଆବିବେଶାଂଶଭାଗେନ ମନ ଆନକଦୁନ୍ଦୁଭେଃ । ୧୬ । ସ ବିଭ୍ରତ୍ପୌରୁଷଂ ଧାମ ଭ୍ରାଜମାନୋ ଯଥା ରବିଃ । ଦୁରାସଦୋଽତିଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷୋ ଭୂତାନାଂ ସମ୍ବଭୂବ ହ । ୧୭ । ତତୋ ଜଗନ୍ମଙ୍ଗଳମଚ୍ୟୁତାଂଶଂ ସମାହିତଂ ଶୂରସୁତେନ ଦେବୀ । ଦଧାର ସର୍ବାତ୍ମକ-ମାତ୍ମଭୂତଂ କାଷ୍ଠା ଯଥାନନ୍ଦକରଂ ମନସ୍ତଃ । ୧୮ । ସା ଦେବକୀ ସର୍ବଜଗନ୍ନିବାସନିବାସଭୂତା ନିତରାଂ ନ ରେଜେ । ଭୋଜେନ୍ଦ୍ରଗେହେଽଗ୍ନି-

ଭିଦ୍ କ୍ରମେଣ ଚ ତସ୍ୟ ବ୍ୟପଦେଶା ଭବିଷ୍ୟନ୍ତୀତ୍ୟାହ ଗର୍ଭସଙ୍କର୍ଷଣାଦିତ୍ୟାଦିନା । ରମେତି ଚ ସମ୍ବୋଧନଂ କରିଷ୍ୟନ୍ତି ଭୂତ୍ୱା ସଙ୍କ୍ଷେପେଣ ତେନ ଲୋକସ୍ୟ ରମଣାଦ୍ବୃଦ୍ଧ୍ୟାପାଦନାତ୍ । ୧୩ । ତଥେତି ପୁନରପ୍ୟୋମିତ୍ୟାଦରେଣ ପ୍ରତିଗୃହ୍ୟ । ଗାଂ ପୃଥ୍ୱୀଂ । ୧୪ । ବିସ୍ରଂସିତୋ ବିସ୍ରସ୍ତୋ ବିଧ୍ୱସ୍ତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ ଇତି ବିଚୁକ୍ରୁଶୁର୍ନିରୁ ତନ୍ଦୁରିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୫ । ମନ ଆବିବେଶ ମନସ୍ୟାବିର୍ବଭୂବ । ଜୀବାନାମିବ ନ ଧାତୁସମ୍ବନ୍ଧ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୬ । ଧାମ ଶ୍ରୀମୂର୍ତ୍ତିଂ । ୧୭ । ଜଗନ୍ମଙ୍ଗଳଂ ଜଗତୋ ମୂର୍ତ୍ତିମନ୍ମଙ୍ଗଳଂ । ଅଚ୍ୟୁତାଂଶଂ ଅଚ୍ୟୁତାଶ୍ଚ୍ୟୁତରହିତା ଅଂଶା ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟାଦୟୋ ଯସ୍ୟ ତଂ । ଯଦ୍ୱା ଅଚ୍ୟୁତସ୍ୟାଂଶ ଇବାଂଶଃ ଭକ୍ତାନାମନୁଗ୍ରହାର୍ଥଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନବପୁରିତ୍ୟର୍ଥଃ ସମ୍ୟଗ୍ଭୂତମେବାହିତଂ ବୈଧଦୀକ୍ଷୟା ଅର୍ପିତଂ । ଦେବୀ ଦ୍ୟୋତମାନା ଶୁଦ୍ଧ ସତ୍ତ୍ୱେତ୍ୟର୍ଥଃ । ସର୍ବାତ୍ମକଂ ସର୍ବସ୍ୟାତ୍ମାନଂ ଅତ ଏବାତ୍ମଭୂତଂ ସ୍ୱସ୍ୟାପ୍ୟାତ୍ମାନମେବ ସନ୍ତଂ ମନସ୍ତଃ ମନସୈବ ଦଧାର ଧାରଣୟା ଧୃତବତୀ । ଅତ୍ରାନୁ-ରୂପଂ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତମାହ ଯଥା କାଷ୍ଠା ପ୍ରାଚୀ ଦିକ୍ ଆନନ୍ଦକରଂ ଚନ୍ଦ୍ରମିତି । ୧୮ । ସର୍ବଜଗନ୍ନିବାସସ୍ୟ ଶ୍ରୀହରେର୍ନିବାସଭୂତା ମତ୍ୟପି ନିତରାଂ ସର୍ବ-

ହୋଇବେ ସଙ୍କର୍ଷଣ ॥ ଲୋକ ରଞ୍ଜାଇ ରାମ ହେବେ । ପ୍ରବଳ ବଳ ବୋଲାଇବେ ।୧୩। ଏମନ୍ତେ ହରି ଆଜ୍ଞା ପାଇ । ଦେବୀ ଚଳିଲେ ହେତୁ କହି ॥ ହରିଙ୍କୁ ପରିକ୍ରମି ଚଳେ । ମର୍ତ୍ତ୍ୟରେ ଦେହପର କଲେ ।୧୪। ଯୋଗନିଦ୍ରା ଦେବକୀ ଗର୍ଭ । ହରି ରୋହିଣୀ ଗର୍ଭେ ଠାବ ॥ ବଅନ୍ତେ ଗର୍ଭ ନାଶ ମଣି । କାନ୍ଦିଲେ ପୁରଜନେ ଶୁଣି ।୧୫। ଭକ୍ତେ ଅଭୟଦାତା ହରି । ବସୁଦେବଙ୍କୁ ଦୟା କରି ॥ ତା ମନେ ନିଜ ଅଂଶ ନେଇ । ସ୍ଥାପନ କଲେ ଭବସାହି ।୧୬। ଈଶ୍ୱର ଅଂଶ ପ୍ରବେଶିଲା ।ତା ତେଜ ରବିସମ ହେଲା ॥ ପ୍ରାଣିଏ ଦେଖି ଭୟ କଲେ । ତା ତେଜ ସହି ନ ପାରିଲେ ।୧୭। ଜଗତ ମଙ୍ଗଳ ନିମନ୍ତେ । ବସୁଦେବର ଶାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରେ ॥ ଥିଲା ଯେ ଅଚ୍ୟୁତଙ୍କ ଅଂଶ । ଦେବକୀ ଗର୍ଭେ ଯେ ପ୍ରବେଶ ॥ ଆତ୍ମାରୂପେ ଯେ ସର୍ବଗତ । ଦେବକୀଠାରେ ଥିଲେ ନିତ୍ୟ ॥ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ପୂର୍ବଦିଗପର । ଦେବୀ ଆନନ୍ଦ ଗର୍ଭେ ଧରି ।୧୮। ଜଗତ ନିବାସ ଯାହାର । ଦେବକୀ ହେଲା

ଶିଖେବ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ପରସ୍ୟ ଜ୍ଞାନଖଲେ ଯଥା ତଥା । ୧୯ । ତାଂ ବୀକ୍ଷ୍ୟ କଂସଃ ପ୍ରଭୟାଜିତାନ୍ତରାଂ ବିରୋଚୟନ୍ତୀଂ ଭବନଂ ଶୁଚିସ୍ମିତାଂ । ଅହୈଷ ମେ ପ୍ରାଣହରୋ ହରିର୍ଗୁହାଂ ଧ୍ରୁବଂ ଶ୍ରିତୋ ଯନ୍ନ ପୁରେୟମୀଦୃଶୀ ।୨୦। କିମଦ୍ୟ ତସ୍ମିନ୍ କରଣୀୟମାଶୁ ମେ ଯଦର୍ଥତନ୍ତ୍ରୋ ନ ବିହନ୍ତି ବିକ୍ରମଂ । ସ୍ତ୍ରିୟାଃ ସ୍ୱସୁର୍ଗୁରୁମତ୍ୟା ବଧୋଽୟଂ ଯଶଃ ଶ୍ରିୟଂ ହନ୍ତ୍ୟନୁକାଳମାୟୁଃ ।୨୧। ସ ଏଷ ଜୀବନ୍ ଖଲୁ ସମ୍ପରେତୋ ବର୍ତ୍ତେତ ଯୋଽତ୍ୟନ୍ତନୃଶଂସିତେନ । ଦେହେ ମୃତେ ତମନୁଜାଃ ଶପନ୍ତି ଗନ୍ତା ତମୋଽନ୍ଧଂ ତନୁମାନିନୋ ଧ୍ରୁବଂ ।୨୨। ଇତି ଘୋରତମାଦ୍ଭାବାତ୍ ସନ୍ନିବୃତ୍ତଃ ସ୍ୱୟଂ ପ୍ରଭୁଃ । ଆସ୍ତେ ପ୍ରତୀକ୍ଷଂସ୍ତଜ୍ଜନ୍ମ ହରେର୍ବୈରାନୁବନ୍ଧକୃତ୍ ।୨୩। ଆସୀନଃ ସଂବିଶଂସ୍ତିଷ୍ଠନ୍ ଭୁଞ୍ଜାନଃ ପର୍ଯ୍ୟଟନ୍ ମହୀଂ । ଚିନ୍ତୟାନୋ ହୃଷିକେଶ-

---

ଜ୍ଞାନାଚ୍ଛାଦକତୟା ନ ରେଜେ କିନ୍ତୁ ସ୍ୱୟମେବାନନ୍ଦମନୁଭବତି । ପରଃ କଂସସ୍ୟ ଗୃହେ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଅନ୍ୟୈର୍ନ ଦୃଶ୍ୟତେ ଘଟାଦେଷୁ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଅଗ୍ନିଶିଖା ପାପକଲଙ୍କେବ । ତଥା ସତ୍ୱ ଶୋଭମାନା ପରସ୍ୟ ଜ୍ଞାନଖଲେ ଜ୍ଞାନବଞ୍ଚକେ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଯଥାନ୍ୟେଷାମନୁପକାରିଣୀ ନ ରାଜତେ ତଦ୍ୱତ୍ । ୧୯ । ପ୍ରଭୟା ଭବନଂ ବିରୋଚୟନ୍ତୀଂ ଅଜିତେ ହରୌ କୁକ୍ଷିମଧ୍ୟେ ଯସ୍ୟାସ୍ତାଂ । ଏଷ ବିନେଷ୍ୟମାଣୋ ଧ୍ରୁବଂ ହରିରେବ ଯଦ୍ୟସ୍ମାଦୀଦୃଶୀୟଂ ପୁରା ପୂର୍ବଂ ନାସୀତ୍ । ୨୦ । ନନୁ ଯତ୍ର ସାମଦାମ ଉପାୟାଃ ନେତି ସ୍ୱୟମେବାହ । ଅୟମର୍ଥତନ୍ତ୍ରୋ ଦେବକାର୍ଯ୍ୟପ୍ରଧାନୋ ବିକ୍ରମଂ ନ ବିହନ୍ତି ମଦ୍ୱଧେ ପରାକ୍ରମଂ କାରଷ୍ୟତ୍ୟେବେତ୍ୟର୍ଥଃ । ଯଦ୍ୱା ତର୍ହି ଇଦାନୀମେବେୟଂ ହନ୍ୟତାମିତି ବିଚିନ୍ତ୍ୟାହ ଅର୍ଥତନ୍ତ୍ରୋଽପି ପୁମାନ୍ ସ୍ୱବିକ୍ରମଂ ନ ବିହନ୍ତି ନ ନାଶୟତି । ସ୍ତ୍ରୀବଧେ ତନ୍ନାଶଃ ସ୍ୟାଦିତି ଭାବଃ । ତଦେବାହ ସ୍ତ୍ରିୟା ଇତି । ଗୁରୁମତ୍ୟା ଗୁର୍ବିଣ୍ୟାଃ । ୨୧ । କିଞ୍ଚ ସ ଏବ ଜୀବନ୍ନପି ମୃତଃ ସ୍ୟାତ୍ ନୃଶଂସିତେନ କ୍ରୌର୍ଯ୍ୟେଣ ଯୋ ବର୍ତ୍ତେତ ତଂ ଜୀବନ୍ତମେବ ମନୁଜାଃ ଶପନ୍ତି ଦୁଷ୍କୀର୍ତ୍ୟୈର୍ଧିକ୍ କୁର୍ବନ୍ତି ଚ ଦେହେ ମୃତେ ତନୁମାନିନଃ ଯପି-ନୋନରକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ଅଥବା ଶାପପ୍ରକାରମେବାହ ତନୁମାନିନୋଽସ୍ୟ ଦେହେ ମୃତେଽୟଂ ଧ୍ରୁବମନ୍ଧତମୋ ଗମିଷ୍ୟତି ।୨୨। ସଂବିଶନ୍ ଶୟାନଃ

ତା ଆଧାର ॥ ତ ଶୋଭା ପ୍ରକାଶନୋହିଲା । ଯେଣୁ ସେ ବନ୍ଧହୋଇଥିଲା ॥ ଘଟଗର୍ଭରେ ପାପରୁ । ଖଳ ଜାଣିବା ବିଦ୍ୟାଦରୁ ।୧୯। ବିଷ୍ଣୁ ରହନ୍ତେ ଗର୍ଭଗତେ । ଦେବକୀତେଜ ଗୃହ ଶୋଭେ ॥ ସହାସ ଦଶଇ ବଦନ । ଦେଖି ଦେବକୀକୁ ଏସନ ॥ କଂସ ହୃଦୟେ ବିଚାରିଲା ॥ ହରି ସ୍ୱାଗର୍ଭେ ପ୍ରବେଶିଲା ॥ମୋ ପ୍ରାଣ ନାଶିବାରପାଇଁ । ପୂର୍ବପରୁ ଏ ଦଶୁନାହିଁ ।୨୦। ଆଉ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଏବେ ମୋର ।ଏକଥା କଲା ସେ ବିଚାର ॥ ନାସ୍ତି ଗର୍ଭିଣୀ ଏ ଭଗିନୀ । ମାଇଲେ ହେବ ଧର୍ମହାନି ॥ଯଶ ଶ୍ରୀ ଆୟୁଷ ତୁଟିବ । ସ୍ତ୍ରୀବଧ ନୁହଇ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ॥ ନିଜ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସିଦ୍ଧି ପଥ । ଉତ୍ତମେ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ମପଶ୍ୟନ୍ତୁ ତନ୍ମୟଂ ଜଗତ୍ ।୨୪। ବ୍ରହ୍ମା ଭବଶ୍ଚ ତତ୍ରୈତ୍ୟ ମୁନିଭିର୍ନାରଦାଦିଭିଃ । ଦେବୈଃ ସାନୁଚରୈଃ ସାକଂ ଗୀର୍ଭିର୍ବୃଷଣମୈଡୟନ୍ ।୨୫ ।
ସତ୍ୟବ୍ରତଂ ସତ୍ୟପରଂ ତ୍ରିସତ୍ୟଂ ସତ୍ୟସ୍ୟ ଯୋନିଂ ନିହିତଞ୍ଚ ସତ୍ୟେ । ସତ୍ୟସ୍ୟ ସତ୍ୟମୃତସତ୍ୟନେତ୍ରଂ ସତ୍ୟାତ୍ମକଂ ତ୍ୱାଂ ଶରଣଂ ପ୍ରପନ୍ନାଃ ।୨୬।

---

୨୪ । ଉମ୍ୟାଭିର୍ଗୀଭିର୍ବୃଷଣଂ କାମବର୍ଷିଣଂ ଐଡୟନ୍ ତୁଷ୍ଟୁବୁଃ । ୨୫ । ପ୍ରତିଶ୍ରୁତଂ ସତ୍ୟଂ କୃତମିତି ହୃଷ୍ଟାଃ ସନ୍ତଃ ସତ୍ୟେନୈବ ପ୍ରଥମଂ ସ୍ତୁବନ୍ତି ସତ୍ୟବ୍ରତମିତି । ସତ୍ୟଂ ବ୍ରତଂ ସଙ୍କଳ୍ପୋ ଯସ୍ୟ ତଂ । ସତ୍ୟଂ ପରଂ ଶ୍ରେଷ୍ଠଂ ପ୍ରାପ୍ତିସାଧନଂ ଯସ୍ମିଂସ୍ତଂ । କିମତଃ ଯଃ ତ୍ରିଷ୍ୱପି କାଳେଷୁ ସୃଷ୍ଟେଃ ପୂର୍ବଂ ପ୍ରଳୟାନନ୍ତରଞ୍ଚ ସ୍ଥିତିସମୟେ ଚ ସତ୍ୟମବ୍ୟଭିଚାରେଣ ବର୍ତ୍ତମାନଂ । ତଦେବାହୁଃ ସତ୍ୟସ୍ୟ ଯୋନିମିତି । ସତ୍ଶବ୍ଦେନ ପୃଥିବ୍ୟାପସ୍ତେଜାଂସି ତ୍ୟଚ୍ଛବ୍ଦେନ ବାୟ୍ୱାକାଶୌ ଏବଂ ସତ ତ୍ୟଚ ସତ୍ୟଂ ଭୂତପଞ୍ଚକଂ ।ତତ୍ ସତ୍ୟମିତ୍ୟାଚକ୍ଷତ ଇତି ଶ୍ରୁତେଃ ।ତସ୍ୟ ଯୋନିଂ କାରଣଂ ଅନେନ ପୂର୍ବଂ ବର୍ତ୍ତମାନତୋକ୍ତା । ତଥା ସତ୍ୟେ ତଥା ତତ୍କାଳେ ଚ ନିହିତମନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମିତୟା ସ୍ଥିତଂ ଅନେନ ସ୍ଥିତିସମୟେଽପି ସତ୍ୟତ୍ୱମୁକ୍ତଂ ।ତଥା ସତ୍ୟସ୍ୟ ସତ୍ୟଂ ପାରମାର୍ଥିକଂ ତନ୍ନାଶେଽପ୍ୟବଶିଷ୍ୟମାଣରୂପଂ ପ୍ରଳୟେଽପ୍ୟବାଧିତ୍ୱେନ ସତ୍ୟତ୍ୱଂ ଦର୍ଶିତଂ ଏବଂ ତ୍ରିସତ୍ୟତ୍ୱମୁପପାଦିତଂ । ତଥା ଋତସତ୍ୟନେତ୍ରଂ ଋତଂ ସୂନୃତା ବାଣୀ ସତ୍ୟଂ ସମଦର୍ଶନଂ ତଥା ଭଗବତା ବ୍ୟାଖ୍ୟାସ୍ୟମାନତ୍ୱାତ୍ ସତ୍ୟଂ ଚ ସମଦର୍ଶନଂ ଋତଞ୍ଚ ସୂନୃତା ବାଣୀ କବିଭିଃ ପରିକୀର୍ତ୍ତିତେତି ତୟୋର୍ନେତ୍ରଂ ନୟନସାଧନଂ ନେତାରଂ ପ୍ରବର୍ତ୍ତକମିତି ଯାବତ୍ । ଏବଂ ସର୍ବପ୍ରକାରେଣ ସତ୍ୟାତ୍ମକଂ ତ୍ୱାଂ ଭଗବନ୍ ବୟଂ ଶରଣଂ ପ୍ରପନ୍ନାଃ ସ୍ମଃ।

ଜାଣେ ଯେ ପଣ୍ଡିତ ॥ ଯେ କେବେ ନିଜ ଅସ୍ତ୍ର ପଣ । ସ୍ୱହସ୍ତେ ନକରଇ ଧ୍ୱଂସ ।୨୧। ଅତ୍ୟନ୍ତ ନୃଶଂସ ହୋଇଣ । ଯେ କରେ ଜୀବନ ଧାରଣ ॥ ତାର ବଧିବା ମୃତଧର୍ମ । କହନ୍ତି ନରେ ତାର କର୍ମ ॥ ଯେ ଦେହପାଇଁ ଏହା କରେ । ସେ କଷ୍ଟ ରହେ ଏଥି ଡରେ ।ଜୀବନ୍ତେ ଶୋକକାନ୍ଦା ପାଏ ମଲେ ତାମିସ୍ରନର୍କେ ଯାଏ ।୨୨। ଏମନ୍ତ ମନେ ବିଚାରିଲା । ଦେବକୀବଧ ତ୍ୟାଗକଲା ॥ ସ୍ୱୟଂ ଈଶ୍ୱର ଅଭିମାନୀ । ସେ କଂସ ରହିଥାଏ ଭୁଞ୍ଜି ॥ ଶ୍ରୀହରି ଜନ୍ମେ ରହିଁଥାଏ । ନିଜେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଦେଖିଯାଏ ।୨୩। ହୃଦେ କଳ୍ପିଲା ଘୋରଭୟ । କାହିଁ ନୋହିଲା ସନ ଅୟ ॥ ବସନ୍ତେ ଉଠନ୍ତେ ବୁଲନ୍ତେ । ଖାଅନ୍ତେ ପିଅନ୍ତେ ଶୁଅନ୍ତେ ॥ ଦୈବକ ହରିଙ୍କୁ ଚିନ୍ତଇ । ବିଶ୍ୱ ହରିମୟ ଦେଖଇ ।୨୪। ଦେବତା ମୁନି ରୁଦ୍ର ହର । ବ୍ରହ୍ମା ନାରଦ ମୁନିବର ॥ ବନ୍ଦିଶାଳାରେ ପ୍ରବେଶିଲେ । ଦେବକୀ ଗର୍ଭେ ସ୍ତୁତିକଲେ ।୨୫। ସତ୍ୟସଙ୍କଳ୍ପ ସତ୍ୟପର । ତ୍ରିକାଳେ ସତ୍ୟେ ସ୍ଥିତି ତୋର ॥ ପଞ୍ଚ ଭୂତର ଯୋନି ତୁହି । ଯେ ପଞ୍ଚଭୂତେ ଥାଉ ରହି ॥ ସତ୍ୟ ଯେ ପଞ୍ଚଭୂତେ କହି । ତାନାଶେ ତୋ ସ୍ଥିତି ରହଇ ॥ ତେଣୁ ତୁ ସତ୍ୟଠାରୁ ସତ୍ୟ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଏକାୟନୋଽସୌ ଦ୍ୱିଫଳସ୍ତ୍ରିମୂଳଶ୍ଚତୂରସଃ ପଞ୍ଚବିଧଃ ଷଡାତ୍ମା । ସପ୍ତତ୍ୱଗଷ୍ଟବିଟପୋ ନବାକ୍ଷୋ ଦଶଚ୍ଛଦୀ ଦ୍ୱିଖଗୋ ହ୍ୟାଦିବୃକ୍ଷଃ ।୨୭। ତ୍ୱମେକ ଏବାସ୍ୟ ସତଃ ପ୍ରସୂତି -ସ୍ତ୍ୱଂ ସନ୍ନିଧାନଂ ତ୍ୱମନୁଗ୍ରହଶ୍ଚ । ତ୍ୱନ୍ମାୟୟା ସଂବୃତଚେତସସ୍ତ୍ୱାଂ ପଶ୍ୟନ୍ତି ନାନା ନ ବିପଶ୍ଚିତୋ ଯେ ।୨୮। ଭବନ୍ତି

ଇତ । ୨୬ । ନନୁ ଭବନ୍ତୋଽପି ଲୋକେଶ୍ୱର ମନ୍ୱନ୍ତ୍ୟା ଏବ କଥିତ ମାଂ ଶରଣଂ ପ୍ରପଦ୍ୟନ୍ତେ ନୈବଂ ବାସ୍ତୁମ୍ବତ୍ୱମେବୈକଃ ସର୍ବେଶ୍ୱରଃ ସର୍ବ ସୃଷ୍ଟ୍ୟାଦିକାରଣତ୍ୱାତ୍ ବୟନ୍ତୁ ତ୍ୱଦେକଶରଣା ଏବ ଲୋକାଦିରୂପଂ ଦ୍ୱୈତଞ୍ଚ ସର୍ବଂ ତ୍ୱଦ୍ୟତିରେକେଣ ନାସ୍ତୀତି ବକ୍ତୁଂ ଦ୍ୱୈତପ୍ରପଞ୍ଚଂ ବୃକ୍ଷରୂପକେଣ ନିରୂପୟନ୍ତି ଏକାୟନ ଇତି । ଅସୌ ପ୍ରପଞ୍ଚ ଆଦିବୃକ୍ଷଃ । ବୃକ୍ଷ୍ୟତ ଇତି ବୃକ୍ଷଃ ସମଷ୍ଟିବ୍ୟଷ୍ଟିଦେହରୂପଃ । କଥମ୍ଭୂତଃ ଏକାୟନଃ ଏକା ପ୍ରକୃତିରୟ-ନମାଶ୍ରୟୋ ଯସ୍ୟ ସଃ । ଦ୍ୱେ ସୁଖଦୁଃଖେ ଫଳେ ଯସ୍ୟ ସଃ । ତ୍ରୟୋ ଗୁଣା ମୂଳାନି ଯସ୍ୟ ସଃ । ଚତ୍ୱାରଃ ଧର୍ମାର୍ଥକାମମୋକ୍ଷାଖ୍ୟାଃ ରସା ଯସ୍ୟ ସଃ । ପଞ୍ଚେନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ବିଧା ଜ୍ଞାନପ୍ରକାରା ଯସ୍ୟ ସଃ । ଷଡୂର୍ମୟଃ ଶୋକା ବା ଆତ୍ମନଃ ସ୍ୱଭାବା ଯସ୍ୟ ସଃ । ସପ୍ତ ଧାତବସ୍ତ୍ୱଚୋ ଯସ୍ୟ । ପଞ୍ଚ ଭୂତାନି ମନୋବୁଦ୍ଧ୍ୟହଙ୍କାରାଶ୍ଚେତ୍ୟଷ୍ଟୌ ବିଟପାଃ ଶାଖାବିସ୍ତାରା ଯସ୍ୟ ସଃ । ନବ ଦ୍ୱାରାଣି ଅକ୍ଷାଃ ଛିଦ୍ରାଣି ଯସ୍ୟ ସଃ । ଦଶ ପ୍ରାଣାଃ ଛଦାଃ ପତ୍ରାଣି ବିଦ୍ୟନ୍ତେ ଯସ୍ୟ ସଃ ଦଶଚ୍ଛଦୀ । ଦ୍ୱୌ ଜୀବେଶ୍ୱରୌ ଖଗୌ ଯସ୍ମିନ୍ ସ ଦ୍ୱିଖଗଃ । ୨୭ । ଏବଂ ରୂପସ୍ୟ ସଂସାର ବୃକ୍ଷସ୍ୟ ସତଃ କାର୍ଯ୍ୟସ୍ୟ ତ୍ୱମେକ ଏବ ପ୍ରସୂତିଃ ପ୍ରକର୍ଷେଣ ସୂତିର୍ଜନ୍ମ ଯସ୍ମାତ୍ ସ ତ୍ୱଂ କାରଣମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ତ୍ୱମେବ ସନ୍ନିଧାନଂ ସମ୍ୟକ୍ ନିଧୀୟତେଽସ୍ମିନ୍ନିତି ଲୟସ୍ଥାନଂ । ତ୍ୱମେବାନୁ-ଗ୍ରହଶ୍ଚ ଅନୁଗୃହ୍ଣାତୀତି ପାଳକଃ । ନନୁ ବ୍ରହ୍ମବିଷ୍ଣୁରୁଦ୍ରା ଏବମ୍ଭୂତାଃ ପ୍ରସିଦ୍ଧାଃ କଥମହମେବେତି ତତ୍ର ତତ୍ରାହୁଃ ତ୍ୱନ୍ମାୟୟୈତି । ସଂବୃତଂ ପିହିତ-ଚେତୋ ଜ୍ଞାନଂ ଯେଷାଂ ତେ ତ୍ୱମେବ ନାନା ପଶ୍ୟନ୍ତି । ଯେ ତୁ ବିପଶ୍ଚିତୋ ବିଦ୍ୱାଂସସ୍ତେ ତଥା ନ ପଶ୍ୟନ୍ତି । ୨୮ । ନନୁ ଦେବକାର୍ଯ୍ୟଂ ମ୍ବ

ସମଦର୍ଶନ ସତ୍ୟବାକ୍ୟ । ଏହାର ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ତୁହି । ଏଣୁ ସତ୍ୟାତ୍ମା ତୋତେ କହି । ଆମ୍ଭେ ଶରଣ ଦେବଗଣ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ରଖ ନାରାୟଣ ।୨୬। ଏ ବିଶ୍ୱ ଏକ ଆଦିବୃକ୍ଷ । ପ୍ରକୃତି ଯାକୁ ଅଟ୍ଟା ଦେଖ ॥ ସୁଖ ଦୁଃଖ ଏ ବୃକ୍ଷଫଳ । ତ୍ରିଗୁଣ ଅଟଇ ଯା ମୂଳ । ଧର୍ମାର୍ଥ କାମ ମୋକ୍ଷ ରସ । ରସ ଏ ବୃକ୍ଷ ପଞ୍ଚେ ଜ୍ୱର । ଏହିସ ଅସ୍ୱାଦନେ ଦକ୍ଷ । ଜ୍ଞାନ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ପଞ୍ଚ ଲେଖା । ସ୍ୱଭାବ ଯାର ଛଅ ଶୋକ । ସପ୍ତଧାତୁ ଏହା ତ୍ୱଚ । ପଞ୍ଚଭୂତଙ୍କ ମନ ମନାବୁଦ୍ଧି ଅହଙ୍କାର ସେନେଣ । ଏ ଅଷ୍ଟଶାଖା ସେ ବୃକ୍ଷର । ଛିଦ୍ର ଯାହେଦେହେ ନବଦ୍ୱାରାପତ୍ର ଅଟଇ ଦଶପ୍ରାଣ । ଜୀବ ଈଶ୍ୱର ପକ୍ଷୀ ସ୍ଥାନ ।୨୭। ତୁ ଏ ବୃକ୍ଷର ଜନ୍ମଦାତା । ପାଳନେ ନାଶନେ ବିଧାତା ॥ ଲୋକେ ତୋ ମାୟା ବଶେ ରହି । ବ୍ରହ୍ମାଦି ନାନାରୂପେ ଧ୍ୟାୟି । ତୋତେ ଦେଖନ୍ତି

ରୂପାଣ୍ୟବବୋଧ ଆତ୍ମା କ୍ଷେମାୟ ଲୋକସ୍ୟ ଚରାଚରସ୍ୟ । ସତ୍ତ୍ୱୋପପନ୍ନାନି ସୁଖାବହାନି ସତାମଭଦ୍ରାଣି ମୁହୁଃ ଖଳାନାଂ ।୨୯। ତ୍ୱୟ୍ୟମ୍ବୁଜାକ୍ଷାଖିଳସତ୍ତ୍ୱଧାମ୍ନି ସମାଧିନାବେଶିତଚେତସୈକେ । ତ୍ୱତ୍ପାଦପୋତେନ ମହତ୍କୃତେନ କୁର୍ବନ୍ତି ଗୋବତ୍ସପଦଂ ଭବାବ୍ଧିଂ ।୩୦। ସ୍ୱୟଂ ସମୁତ୍ତୀର୍ଯ୍ୟ ସୁଦୁସ୍ତରଂ ଦ୍ୟୁମନ୍ ଭବାର୍ଣ୍ଣବଂ ଭୀମମଦଭ୍ରସୌହୃଦାଃ । ଭବତ୍ପଦାମ୍ଭୋରୁହନାବମତ୍ର ତେ ନିଧାୟ ଯାତାଃ ସଦନୁଗ୍ରହୋ ଭବାନ୍ ।୩୧। ଯେଽନ୍ୟେଽରବିନ୍ଦାକ୍ଷ

କଥମେବଂ ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟତେ ତତ୍ର ତବାହୁଃ ବିଭର୍ଷୀତି । ଅବବୋଧୈକସ୍ୱରୂପ ଆତ୍ମା ତ୍ୱମେବ ରୂପାଣି ମୂର୍ତ୍ତୀର୍ବିଭର୍ଷି ଧତ୍ସେ ନ ତୁ ତ୍ୱଂ କସ୍ୟାପି ସୂନୁ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । କ୍ଷେମାୟ ପାଳନାୟ ସତାଂ ଧର୍ମବର୍ତ୍ତିନାଂ ସୁଖକରାଣି । ଖଳାନାମଭଦ୍ରାଣି ନାଶକାନି । ୨୯ । ନ କେବଲମେତାବତ୍ ଭକ୍ତାନାଂ ମୋକ୍ଷାର୍ଥମପୀତ୍ୟାହୁଃ ତ୍ୱୟୀତି । ତ୍ୱୟି ସମାଧିନା ଆବେଶିତଚେତସା ନମିତେନ ତ୍ୱତ୍ପାଦପୋତେନାଶ୍ରିତେନ ଏକେ ମୁଖ୍ୟା ବିବେକିନଃ ମହଦ୍ଭିଃ କୃତେନ ସେବ୍ୟତୟା ସମ୍ପାଦିତେନ । ଯଦ୍ୱା ଇଦମପି ମାମ୍ବୁଧିମସ୍ମିତ୍ୟନାଦରଂ ପରତ୍ୟେକ୍ୟେଦମେବ ମହତ୍ ଦର୍ଶୋ ହି କୃଷ୍ଣମିତି ମନସି କୃତେନ ବହୁମତେନେତ୍ୟର୍ଥଃ । ଭବାବ୍ଧିଂ କୁର୍ବନ୍ତି ଅନାୟାସେନୈବ ଲଙ୍ଘନାନୁରୂପଂ ଦଧତି ତେଷାଂ ମୁକ୍ତିର୍ହସ୍ତେଽର୍ଥଃ । ୩୦ । ନନୁ ତେନ ପୋତେନ ପୁରେ ତରତ୍ ପାରଂ ଗତାସ୍ତର୍ହି ଦାନ୍ୟାନ୍ତନାନାଂ କା ଗତିସ୍ତତ୍ରାହୁଃ ସ୍ୱୟମିତି । ଅୟମର୍ଥଃ ହେ ଦ୍ୟୁମନ୍ ସ୍ୱପ୍ରକାଶ । ତ୍ୱତ୍ପାଦପୋତସାମର୍ଥ୍ୟମାତ୍ରେଣ ଭବାମ୍ବୁଧୌ ବତ୍ସପଦମାତ୍ରେ କୃତେ ଅତସ୍ତନ୍ନିରପେକ୍ଷଂ ସ୍ୱୟମେବାନ୍ୟେଷାଂ ସ୍ୱମଂ ଦୁସ୍ତରମପି ଭବାର୍ଣ୍ଣବଂ ସମୁତ୍ତୀର୍ଯ୍ୟ ଭବତ୍ପଦାମ୍ଭୋରୁହରୂପାଂ ନାବମତ୍ରୈବ ନିଧାୟ ଭକ୍ତିମାର୍ଗସମ୍ପ୍ରଦାୟଂ ପ୍ରବର୍ତ୍ତ୍ୟେତ୍ୟର୍ଥଃ ପାରଂ ଯାତାଃ । ତତ୍ର କିଂ ଯତୋଽଦଭ୍ରସୌହୃଦାଃ ସର୍ବଭୂତେଷ୍ୱତିପ୍ରୀତିଯୁକ୍ତାଃ ଅତସ୍ତେଽନ୍ୟେଷାଂ ତରଣାୟ ନିଧାୟୈତ । କଥଂ ମହଦ୍ଦୋଷାଶ୍ରୟଣମାତ୍ରେଣ ଗମ୍ୟନ୍ତେ ଅତ ଉକ୍ତଂ ଭବାନ୍ ସଦନୁଗ୍ରହଃ ସତୋ ଭକ୍ତାନନୁଗୃହ୍ଣାତୀତି । ୩୧ । ନନୁ ବିବେକିନଃ କିଂ ମଜ୍ଜନେନ ମୁକ୍ତା ଏବ ହି ତେ ତତ୍ରାହୁଃ ଯେଽନ୍ୟ ଇତି । ବିମୁକ୍ତମାନିନୋ ବିମୁକ୍ତା ବୟମିତି ମନ୍ୟ-

---

ମାନ ଭଣେ । ଏକ କାରଣ ଜ୍ଞାନ ଜନେ ।୨୮। ତୁ ଆତ୍ମା ସଦା ଏକ ଥାଉ । ଲୋକହିତରେ ଦେହ ବହୁ ॥ ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣରେ ରୂପ ତୋର । ଧାର୍ମିକ ଗଣେ ସୁଖକର ॥ ଖଳ ନାଶକ ଦେହ ତୋର । ଖଳଙ୍କୁ ଦିଶେ ଭୟଙ୍କର ।୨୯। ହେ ଅମ୍ବୁଜାକ୍ଷ ସର୍ବତତ୍ତ୍ୱ । ଏକାନ୍ତେ ତୋ ଶରୀରେ ସ୍ଥିତ ॥ ତେଣୁ ଯୋଗିଏ ସମାଧିରେ । ଚିତ୍ତ ନିବେଶି ତୋ ପଦ୍ମରୋଳେ ପାଦେ ଅତିଶେଷୁ ମଣି । ଭବସାଗରେ କୁଞ୍ଚ ଗଣି ॥ ସେ ପାଦନାବେ ସହଜରେ । ତରନ୍ତି ଏ ଭବସାଗରେ ।୩୦। ଏମାନେ ଏକା ଯେ ତରନ୍ତି । ଏମନ୍ତ ନୁହେ ତାଙ୍କ ମତି ॥ ଭୀମସଂସାର ହିତ ପାରେ । ସେ ନାବ ଅନ୍ୟ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବିମୁକ୍ତମାନିନସ୍ତ୍ୱଯ୍ୟସ୍ତଭାବାଦବିଶୁଦ୍ଧବୁଦ୍ଧୟଃ । ଆରୁହ୍ୟ କୃଚ୍ଛ୍ରେଣ ପରଂ ପଦଂ ତତଃ ପତନ୍ତ୍ୟଧୋଽନାଦୃତଯୁଷ୍ମଦଙ୍ଘ୍ରୟଃ ।୩୨। ତଥା ନ ତେ ମାଧବ ତାବକାଃ କ୍ୱଚିଦ୍ ଭ୍ରଶ୍ୟନ୍ତି ମାର୍ଗାତ୍ତ୍ୱୟି ବଦ୍ଧସୌହୃଦାଃ । ତ୍ୱୟାଭିଗୁପ୍ତା ବିଚରନ୍ତି ନିର୍ଭୟାଃ ବିନାୟକାନୀକପମୂର୍ଦ୍ଧସୁ ପ୍ରଭୋ ।୩୩। ସତ୍ତ୍ୱଂ ବିଶୁଦ୍ଧଂ ଶ୍ରୟତେ ଭବାନ୍ ସ୍ଥିତୌ ଶରୀରିଣାଂ ଶ୍ରେୟଉପାୟନଂ ବପୁଃ । ବେଦକ୍ରିୟାଯୋଗତପଃସମାଧିଭିସ୍ତବାର୍ହଣଂ ଯେନ ଜନଃ ସମୀହତେ ।୩୪। ସତ୍ତ୍ୱଂ ନ ଚେଦ୍ଧାତରିଦଂ ନିଜଂ ଭବେତ୍ ବିଜ୍ଞାନମଜ୍ଞାନଭିଦାପମାର୍ଜ୍ଜନଂ । ଗୁଣପ୍ରକାଶୈରନୁମୀୟତେ ଭବାନ୍ ପ୍ରକାଶତେ ଯସ୍ୟ ଚ ଯେନ ବା

ମାନାଃ । ତ୍ୱୟି ଅସ୍ତେ ନିରସ୍ତେ ଏବାସନ୍ ଯୋ ଭାବସ୍ତସ୍ମାତ୍ ଭକ୍ତେରଭାବାଦିତ୍ୟର୍ଥଃ । ନ ବିଶୁଦ୍ଧା ବୁଦ୍ଧିର୍ଯେଷାଂ ତେ ତଥା । ଯଦ୍ୱା ତ୍ୱୟି ଅସ୍ତଭାଃ ଇତିଚ୍ଛେଦଃ ଅସ୍ତମିତସ୍ତେ ବାଦେଽସ୍ତ୍ୱେବ ବିଶୁଦ୍ଧବୁଦ୍ଧୟଃ । କୃଚ୍ଛ୍ରେଣ ବହୁଜନ୍ମତପସା ପରଂ ପଦଂ ମୋକ୍ଷସନ୍ନିହିତଂ ସତ୍କୁଳତପଃଶ୍ରୁତାଦି ପତନ୍ତି ବିଘ୍ନୈରଭିଭୂୟନ୍ତେ । ନ ଆଦୃତୌ ଯୁଷ୍ମଦଙ୍ଘ୍ରୀ ଯୈସ୍ତେ । ୩୨ । ତ୍ୱଦୀୟାସ୍ତୁ ନ କଦାଚିଦପି ପତନ୍ତୀତ୍ୟାହୁଃ ତଥା ନେତି । ବିନାୟକା ବିଘ୍ନହେତବସ୍ତେଷାମନୀକାନି ସ୍ତୋମାସ୍ତାନି ପାନ୍ତି ଯେ ତେଷାଂ ମୂର୍ଦ୍ଧସୁ ବିଚରନ୍ତି ବିଘ୍ନାନ୍ ଜୟନ୍ତୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୩ । ଯତ୍ୟଂ ସୁଖାବହାନି ରୂପାଣି ଧାରୟସୀତ୍ୟୁକ୍ତଂ ବିଭର୍ଷି ରୂପାଣୀତି ତତ୍ତୁ କେନ ପ୍ରକାରେଣ ସୁଖାବହତ୍ୱମିତ୍ୟପେକ୍ଷାୟାମାହୁଃ ସତ୍ତ୍ୱଂ ବପୁଃ ଶ୍ରୟତ ଇତ୍ୟନ୍ୱୟଃ । ଶ୍ରେୟଉପାୟନଂ କର୍ମ୍ମଫଳଦାତୃ । କଥଂ ଯେନ ବପୁଷା ଜନସ୍ତବାର୍ହଣଂ ପୂଜାମୀହତେ କରୋତି । କୈଃ ବେଦାଶ୍ଚ କ୍ରିୟାଯୋଗାଶ୍ଚ ତପଶ୍ଚ ସମାଧୟଶ୍ଚ ତୈଃ ଚତୁରାଶ୍ରମଧର୍ମ୍ମୈରିତ୍ୟର୍ଥଃ । ବପୁଷୋଽନାଶ୍ରୟତ୍ୱେଽର୍ହଣାସମ୍ଭବାନ୍ନ କର୍ମ୍ମଫଳସିଦ୍ଧିଃ ସ୍ୟାଦିତି ଭାବଃ । ୩୪ । ତ୍ୱୟ୍ୟମ୍ବୁଜାକ୍ଷେତ୍ୟାଦିନା ଶ୍ଳୋକଦ୍ୱୟେନ

ନିମିତ୍ତରେ । ରକ୍ଷି ଚଳନ୍ତି; ହରିଭକ୍ତ । ସଂସାରେ ଯେଣୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ୍ତି । ଭକ୍ତରେ ଅନୁଗ୍ରହ ତୋର । ହେ ସ୍ୱପ୍ରକାଶ ଦୟାକର ।୩୧। ଆମ୍ଭେ ବିମୁକ୍ତ ଏହୁ ଜ୍ଞାନେ । ରହନ୍ତି ଯେ ବିବେକୀଗଣେ । ହେ ପଦ୍ମନେତ୍ର ତୋହଠାରେ । ଭକ୍ତି ନରଖନ୍ତି ହୃଦରେ । ତେଣୁ କଳୁଷବୁଦ୍ଧି ହୁଅନ୍ତି । କଷ୍ଟେ ଯେ ପଦ ପାଇଥାନ୍ତି । ତୋପାଦୁଁ ଆଦର ତେଜନ୍ତେ । ପଡନ୍ତି ପୁଣି ଭବଗର୍ତ୍ତେ ।୩୨। ଯେ ମୁକ୍ତେ ମୁକ୍ତିଲାଭ ପରେ । ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ରଖନ୍ତି ତୋଠାରେ । ସକଳ ବିଘ୍ନେ ସେ ଜିଣନ୍ତି । ସୁଖେ ସର୍ବଦା ବିହରନ୍ତି । ନୁହନ୍ତି କେବେ ସ୍ଥାନଭ୍ରଷ୍ଟ । ତାରକା ହୋଇ ଥାନ୍ତି ନିତ୍ୟ ।୩୩। ଜୀବଙ୍କୁ ଶ୍ରେୟ ଦେବାକୁ । ବିଶୁଦ୍ଧ ସତ୍ତ୍ୱମୟ ବପୁ । ପାଳନେ କରୁ ତୁ ଧାରଣ । ଆଶ୍ରମଧର୍ମେ ରହି ଜନ । ଯୋଗ ସମାଧି ତପ କରି । ତେଣୁ ସେବଇ ତୋତେ ହରି ।୩୪। ଅଜ୍ଞାନ ଯେଉଁ ଭେଦଜ୍ଞାନ । ତାକୁ ନାଶଇ ଯେ ବିଜ୍ଞାନ । ଜନ୍ମେ ସେ ସେବକ ହୃଦରେ । ତୋ ସତ୍ତ୍ୱରୂପ ସେବିବାରେ । ନଧରୁ-

ଗୁଣଃ । ୩୬ । ନ ନାମରୂପେ ଗୁଣଜନ୍ମକର୍ମଭିର୍ନିରୂପିତବ୍ୟେ ତବ ତସ୍ୟ ସାକ୍ଷିଣଃ । ମନୋବଚସୋରଭିଧାମନୁମେୟବର୍ତ୍ମନୋ ଦେବ କ୍ରିୟାୟାଂ ପ୍ରତି-
ଯନ୍ତ୍ୟଥାପି ହି ।୩୭। ଶୃଣ୍ୱନ୍ ଗୃଣନ୍ ସଂସ୍ମରୟଂଶ୍ଚ ଚିନ୍ତୟନ୍ ନାମାନି ରୂପାଣି ଚ ମଙ୍ଗଳାନି ତେ । କ୍ରିୟାସୁ ଯସ୍ତ୍ୱଚ୍ଚରଣାରବିନ୍ଦୟୋରାବିଷ୍ଟ-

ଭଗବଦ୍ଭକ୍ତାନାମେବ ମୋକ୍ଷୋ ନାନ୍ୟେଷାମିତ୍ୟୁକ୍ତଂ ତବ କର୍ମଫଳଂ ଭକ୍ତିଂ ବିନା ମା ଭୂତ୍ ମୋକ୍ଷସ୍ତୁ ଜ୍ଞାନୈକସାଧ୍ୟତ୍ୱାତ୍ ତଂ ଭକ୍ତ୍ୟେତ
ସାନୁଶୟାନ୍ ପ୍ରତ୍ୟାହୁଃ ସତ୍ତ୍ୱଂ ଚେଦେତ । ହେ ଧାତଃ ଇଦଂ ସତ୍ତ୍ୱଂ ନଚ ତବ ବପୁର୍ନ ଭବେତ୍ ତର୍ହି ତର୍ହି ବିଜ୍ଞାନଂ ବିଶିଷ୍ଟମପରୋକ୍ଷଂ ଜ୍ଞାନଂ
ନ ଭବେଦତ୍ୟନ୍ତାର୍ଥଃ । କଥମ୍ଭୂତଂ ଅଜ୍ଞାନଭିଦାପମାର୍ଜନଂ ଅଜ୍ଞାନଞ୍ଚ ତତ୍ କୃତା ଭିଦା ଚ ତୟୋରପମାର୍ଜନଂ ନିବର୍ତ୍ତକଂ । ଯଦ୍ୱା ଅଜ୍ଞାନଂ ଭିନ-
ତ୍ତୀତ୍ୟଜ୍ଞାନଭିଦ୍ ଜ୍ଞାନଂ ମାର୍ଜନଂ ନାଶମାତ୍ରଂ ପ୍ରପ୍ତମେବେତି । ନନୁ ଜଡାନାଂ ବୁଦ୍ଧ୍ୟାଦୀନାଂ ଯତଃ ପ୍ରକାଶସ୍ତଦ୍ ବ୍ରହ୍ମୈବ ଜ୍ଞାନଂ ଭବେଦେବେତି
ତେନ ଗୁଣପ୍ରକାଶୈର୍ଗୁଣାବଚ୍ଛିନ୍ନୈଃ ପ୍ରକାଶୈର୍ବୋଧନ୍ ସର୍ବସାକ୍ଷୀ ପରପୁରୁଷଃ କେବଳମନୁମୀୟତେ କଳ୍ପ୍ୟତେ ନ ତ୍ୱଂ ସାକ୍ଷାତ୍ କ୍ରିୟତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ
ଅନୁମାନପ୍ରକାରମାହୁଃ ପ୍ରକାଶତେ ଯସ୍ୟ ଚ ଯେନ ବା ଗୁଣ ଇତି । ଯସ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀ ଅୟଂ ବୁଦ୍ଧ୍ୟାଦିଗୁଣଃ ପ୍ରକାଶତେ ଯୋ ଗୁଣସାକ୍ଷୀତ୍ୟେବଂ
ଯେନ ବା ବୁଦ୍ଧ୍ୟାରୂଢେନ ପ୍ରମାଣା ବୁଦ୍ଧ୍ୟଧିଷ୍ଠାତ୍ରା ବାହ୍ୟୋ ଗୁଣଃ ପ୍ରକାଶତେ ଇତ୍ୟନୁମୀୟତେ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱବପୁଷି ତ୍ୱୟି ଯେତ୍ୟେ-
ମାନେ ତୁ ତଦାକାରେଣାନ୍ତଃକରଣେ ତ୍ୱତ୍ପ୍ରସାଦେନ ସାକ୍ଷାତ୍କାରୋ ଭବେଦେବ ଭାବଃ । ୩୬ । ଏବଂ ତାବଦ୍ଭକ୍ତାନାମଭ୍ୟୁଦୟାପବର୍ଗାର୍ଥଂ ରୂପାଣି
ବିଭର୍ଷୀତ୍ୟୁକ୍ତଂ ତାନ୍ୟପି ଭକ୍ତନୀୟାନି କେବଳଂ ନତୁ ଜ୍ଞାତୁଂ ଶକ୍ୟନ୍ତେ ଅନନ୍ତତ୍ୱାଦତର୍କ୍ୟତ୍ୱାଚ୍ଚ ମନୋବଚସୋରଗୋଚରତ୍ୱାଦିତ୍ୟାହୁଃ ନ
ନାମରୂପେ ଇତି । ଗୁଣାଶ୍ଚ ଜନ୍ମାନି ଚ କର୍ମାଣି ଚ ତୈର୍ନିରୂପିତବ୍ୟେ ନିରୂପଣାର୍ହେ ନ ଭବତଃ । କୁତଃ ଅନୁମେୟଂ ବର୍ତ୍ମ ମାର୍ଗୋ ଯସ୍ୟ
ତବେତି । ତଥାପି ହେତୁଃ ତସ୍ୟ ସାକ୍ଷିଣ ଇତି । ନ ହି ସାକ୍ଷିଣସ୍ତତ୍ତ୍ୱଂ ମନୋବଚସୋର୍ଗୋଚରମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ହେ ଦେବ ବନ୍ଧୁଧା ଦେବ୍ୟାଦିମାନ ।
ଅଥାପି କ୍ରିୟାୟାମୁପାସନାୟାଂ ଲକ୍ଷଣାନ୍ତ୍ୟାଂ ତ୍ୱାଂ ପ୍ରତିଯନ୍ତି ଉପାସକାଃ ସାକ୍ଷାତ୍ ପଶ୍ୟନ୍ତି ହ ସ୍ଫୁଟମିତି । ୩୭ ତସ୍ମାଦ୍ଭକ୍ତ୍ୟୈବ ମୋକ୍ଷ ଇତ୍ୟୁପସଂହରନ୍ତି

ଥିଲେ ତୁ ଏଦେହ । ଅଜ୍ଞାନ ପାଉଥାନ୍ତା ଲୟ ॥ ତୋପାଦେ ଯେ ଜନେ ସେବନ୍ତି । ବିଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ତାଙ୍କ ମତି ॥ ଯେମାନେ ବିଶୁଦ୍ଧ ଅନ୍ତରେ ।
ତୋରୂପ ଦେଖନ୍ତି ଜ୍ଞାନରେ ॥ ତୁ ସର୍ବସାକ୍ଷୀ ତୁ ଅଲକ୍ଷ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ତାହାଙ୍କ ପକ୍ଷେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ।୩୬।ତୁ ଗୁଣସାକ୍ଷୀ ଅନୁମାନେ । ଏହା ଜାଣନ୍ତି ଜ୍ଞାନିଜନେ
ମନ ବଚନ ଜନ୍ମ କର୍ମ । ଗୁଣାଦିବଳେ ରୂପ ନାମ ॥ ତୋହର ନିଶ୍ଚୟ ନୁହଇ । ତେଣୁ ଅନନ୍ତ ଅଟ ତୁହି ॥ ତଥାପି ଉପାସକଗଣ । ସେବନ୍ତେ ଶ

ତେତା ନ ଭବାସ୍ମ କଳ୍ପତେ ।୩୬। ଦଷ୍ଟ୍ୱା ହ୍ରେରସ୍ୟା ଭବତଃ ପଦୋ ଭୁବୋ ଭ୍ରେରପନୀତସ୍ତ୍ରବ ଜନ୍ମନେଶିରୁଃ । ଦଷ୍ଟ୍ୱାଙ୍କିତା ତ୍ୱତ୍ପଦକୈଃ ସୁଶୋଭନୈର୍ଦ୍ଧ୍ୟାମ ଗାଂ ଦ୍ୟାଞ୍ଚ ତବାନୁକମ୍ପିତାଂ । ୩୮ । ନ ତେଽଭବସ୍ୟେଶ ଭବସ୍ୟ କାରଣଂ ବିନା ବିନୋଦଂ ବତ ତର୍କୟାମହେ । ଭବୋ ନିରୋଧଃ ସ୍ଥିତିରପ୍ୟବିଦ୍ୟୟା କୃତା ଯତସ୍ତ୍ୱଯ୍ୟଭୟାଶ୍ରୟାତ୍ମନ୍ ।୩୯। ମତ୍ସ୍ୟାଶ୍ୱକଚ୍ଛପନୃସିଂହବରାହହଂସ ରାଜନ୍ୟବିପ୍ରବିବୁଧେଷୁ କୃତାବତାରଃ ତ୍ୱଂ ପାସି ନସ୍ତ୍ରିଭୁବନଞ୍ଚ ଯଥାଧୁନେଶ ଭାରଂ ଭୁବୋ ହର ଯଦୂତ୍ତମ ବନ୍ଦନଂ ତେ । ୪୦ । ଦିଷ୍ଟ୍ୟାମ୍ବ ତେ କୁକ୍ଷିଗତଃ ପରଃ ପୁମାନଂଶେନ

ଶ୍ରୁଣ୍ଡିତି । ଅନ୍ୟାନପି ସହ୍ରାର୍ଯ୍ୟନ୍ । କିଂ ସୃପ୍ତ ଦେବାର୍ଚ୍ଚନାଦିକର୍ମସ୍ତ୍ର । ୩୭ । ବିଶେଷତଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାବତାରସ୍ୟ ଭୂମେ ଉପକାରକତ୍ୱ ଦର୍ଶୟନ୍ତି । ଦଷ୍ଟ୍ୱା ଖଡ୍ଗା । ତବ ପଦଃ ପାଦଭୂତାନ୍ୱାଃ । ଈଶ୍ୱରସ୍ୟ ତବ ଜନ୍ମମାବେଶାପନୀତ ଏବ । କଞ୍ଚ ତ୍ୱତ୍ପଦକୈଃ କୋମଳୈଃ ପଦୈଃ ସୁଶୋଭନୈଃ ବଜ୍ରାଙ୍କୁଶାଦି- ଶୁଭଲକ୍ଷଣୈଃ ଗାଂ ପୃଥ୍ୱୀଂ ଦ୍ୟାଂ ସ୍ୱର୍ଗଞ୍ଚ ତବ ଦୃଷ୍ଟ୍ୟାନୁକମ୍ପିତାଂ । ୩୮ । ତବ ଜନ୍ମନା ଭ୍ରେରପନୀତ ଇତ୍ୟୁକ୍ତ୍ୟା ମମାପି କିଂ ଜୀବବତ୍ ସଂସାର ଜନ୍ମୋ ନହି ନହୀତ୍ୟାହୁଃ ନେତି । ବତ ହେ ଈଶ ଅସଂସାରଣସ୍ତେ ଜନ୍ମନଃ କାରଣଂ କ୍ରୀଡାଂ ବିନା ନ ତର୍କୟାମଃ । କିଞ୍ଚ ହେ ଅଭୟାଶ୍ରୟ ନ ବସ୍ତ୍ୱମାଶ୍ରୟିତ ଇତ ତଥା ତସ୍ମାତ୍ମୋଚନଂ ହେ କଥମୁକ୍ତେତ୍ୟର୍ଥଃ । ତବ ଜନ୍ମକାରଣଂ ନାସ୍ତୀତି କିଂ ବକ୍ତବ୍ୟଂ ଯତୋ ଜୀବାତ୍ମନ୍ୟପି ଭବାଦୟ- ସ୍ତ୍ୱୟ୍ୟି ବିଷୟେ ଯା ଅବିଦ୍ୟା ତୟା କୃତା ନ ପରମାର୍ଥତଃ ସନ୍ତୀତି । ୩୯ । ସମ୍ପ୍ରତଂ ପାର୍ଥୟନ୍ତେ ମତ୍ସ୍ୟାଦ୍ୟୈରିତି । ନୋଽସ୍ମାଂସ୍ତ୍ରିଭୁବନଞ୍ଚ ଅନ୍ୟେଦ ଯଥା ପାସି ତଥାଧୁନାପି ପାହୀତି ବନ୍ଦନଂ ତେ ଇତି ତ ବଦନ୍ତଃ ସର୍ବେ ଶିବେଦ୍ଧଃ ପ୍ରଣମନ୍ତ । ୪୦ । ଦେବକୀଂ ପ୍ରତ୍ୟାହୁଃ ଦିଷ୍ଟ୍ୟେତି । ନୋ-

ତୋହର ଚରଣ ॥ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସ୍ୱରୂପ ଦେଖନ୍ତି । ଧରୁ ସାକାର ସତ୍ୱ ମୂର୍ତ୍ତି ।୩୬। ତୋର ଚରଣ ଆରାଧନେ । ସଦା ରତ ଯେ ଭକ୍ତଜନେ ॥ ଶୁଦ୍ଧ ରୂପ ନାମ ତୋର । ଶୁଣନ୍ତି ଚିନ୍ତନ୍ତି ହୃଦର ॥ ଅନ୍ୟକୁ ଶୁଣାନ୍ତି ହୁଅନ୍ତି । ସେମାନେ ମୁକତ ଲଭନ୍ତି ।୩୭। ଜନ୍ମିବାମାତ୍ରେ ହେ ଈଶ୍ୱର । ଭାର- ହରିଲଣି ଧରାର ॥ ଏଂ ସ ତୁମ୍ଭର ଚରଣ । ଏହାର ଭାଗ୍ୟ କି ଶୋଭନ ॥ ଧରାଧୂଳରେ ତୋ ଚରଣ । ବଜ୍ର ଅଙ୍କୁଶ ଚିହ୍ନମାନ ॥ ପଡ଼ିବା ଦେଖିବୁ ନେଇବରେ । ସ୍ୱର୍ଗକୁ କରୁଣା ଦୃଷ୍ଟିରେ ॥ ଦେଖିବ; ଭାଗ୍ୟେ ତା ଦେଖିବୁଁ ।ନେଇ ହୃଦୟ ସନ୍ତୋଷିବୁଁ ।୩୮। ସଂସାର ସୁଖ ଭୋଗପାଇଁ । ଦେହ ଧରିତ ନାହୁଁ ତୁହି ॥ ତୁ ଅଜ ଜଡ଼ରୁକ ଅର୍ଥେ । ଅବତରନ୍ତୁ ଏ ଜଗତେ ॥ ଯେଣୁ ଜୀବାତ୍ମା ସ୍ୱରୂପରେ । ପ୍ରକୃତ ଅବିଦ୍ୟା ବଳରେ ॥ ସୃଷ୍ଟି ପାଳନ ନାଶ କରୁ । ଜନ୍ମ କି ଅଧିକ ତହିଁରୁ ।୩୯। କେବେ କଚ୍ଛପ କେବେ ମୀନ । କେବେ ହୟଗ୍ରୀବ ବାମନ ॥କେବେ ନୃସିଂହ ବା ବରହା।

ସାକ୍ଷାଦ୍ଭଗବାନ୍ ଭବାୟ ନଃ । ମାଭୂଦ୍ଭୟଂ ଭୋଜପତେର୍ମୁମୂର୍ଷୋ-ର୍ଗୋପ୍ତା ଯଦୂନାଂ ଭବିତା ତବାତ୍ମଜଃ । ୪୧। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।— ଇତ୍ୟଭିଷ୍ଟୂୟ ପୁରୁଷଂ ଯଦ୍ରୂପମନିଦଂ ଯଥା । ବ୍ରହ୍ମେଶାନୌ ପୁରୋଧାୟ ଦେବାଃ ପ୍ରତିଯଯୁର୍ଦ୍ଦିବଂ । ୪୨ । ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଗର୍ଭଗତବିଷ୍ଣୋର୍ବ୍ରହ୍ମାଦିକୃତସ୍ତୁତିର୍ନାମ ଦ୍ୱିତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୨ ।

ତୃତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।— ଅଥ ସର୍ବଗୁଣୋପେତଃ ବାଲଃ ପରମଶୋଭନଃ । ଯର୍ହ୍ୟେବାଜନଜନ୍ମର୍କ୍ଷଂ ଶାନ୍ତର୍କ୍ଷଗ୍ରହତାରକଂ । ୧। ଦଶ ୪

ଦ୍ୱିତ୍ୟାଙ୍କଂ ଭବାୟେ ଭବାୟ ସାକ୍ଷାତ୍ ପରଃ ପୁମାଂସ୍ତେ କୁକ୍ଷିଂ ଗତୋଽତୋ ଭୟଂ ମାଭୂଦିତି । ୪୧ । ଯସ୍ୟ ରୂପମନିଦଂ ସର୍ବପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଭୂତଂ । ଯଥା ଯଥାବତ୍ ବ୍ରହ୍ମେଶାନୌ ପୁରୋଧାୟ ପୁରତଃ କୃତ୍ୱା ନମସ୍କୃତ୍ୟ ।୪୨।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଦ୍ୱିତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୨ ।

ତୃତୀୟେ ନିଜରୂପେଣ ସମୁତ୍ପନ୍ନୋ ହରିଃ ସ୍ୱୟଂ । ପିତୃଭ୍ୟାଂ ସଂସ୍ତୁତୋ ନୀତଃ ପିତ୍ରା ସ୍ୱନେନ ଗୋକୁଳଂ ॥ ଅଥେତି ମଙ୍ଗଳାର୍ଥଂ । ଯର୍ହି ସର୍ବଗୁଣୋପେତଃ କାଲୋ ବଭୂବ ତଦା ଦେବକ୍ୟାଂ ବିଷ୍ଣୁରାବିରାସୀଦିତ୍ୟଷ୍ଟମଶ୍ଲୋକଗତେନାନ୍ୱୟଃ । ପରମଶୋଭନତ୍ୱମେବାହ ଯର୍ହୀତ୍ୟାଦିନା ।

ଟୀ କେବେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବା କ୍ଷତ୍ରିୟ ॥ କେବେ ପରମହଂସ ହୋଇ । ନାନା ଆକାରେ ଦେହ ବହ ॥ ତୁ ନାଥ ପାଳୁ ତ୍ରିଭୁବନ । ହର ଭୂଭାର ବର୍ତ୍ତମାନ ॥ ଏତିକ ଆମ୍ଭ ନିବେଦନ । ତୋର ଚରଣେ ନମୋନମ ।୪୦। ଗୋ ମାତ ଦେବକୀ ତୁ ଶୁଣ । ତୋ ଗର୍ଭେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ॥ ନିଜ ଅଂଶରେ ରହିଛନ୍ତି । ଯଦୁକୁଳର ରକ୍ଷା ଚିନ୍ତି ॥ କଂସକୁ ଭୟ ତୁ ନକର । ନିକଟେ ମରିବ ପାମର ।୪୧। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।— ଏବଣ୍ଟି ବଳି ଯା ଆକାର । ସେହି ପୁରୁଷେ ସର୍ବସୁର ॥ ପୂର୍ବୋକ୍ତମତେ ସ୍ତୁତି କଲେ । ବିଧାତା ଶଙ୍କରଙ୍କ ଭୁଲେ ॥ ସ୍ୱର୍ଗେ ଚଳିଲେ ସର୍ବଦେବେ । ପ୍ରଶଂସିତ ଶ୍ରୀହରିଭାବେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଦ୍ୱିତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।— ସକଳ ଶୁଭ ଗୁଣ ପୂର୍ଣ୍ଣ--କାଳେ ଇଛିଲେ ହରି ଜନ୍ମ ॥ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ତାରା ଗ୍ରହଗଣ । ରୋହିଣୀ ନକ୍ଷତ୍ରେ ଜନମ ।୧।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପ୍ରସେଦୁର୍ଗଗନଂ ନିର୍ମଳୋଡୁଗଣୋଦୟଂ ।ମହୀମଙ୍ଗଳଭୂୟିଷ୍ଠା ପୁରଗ୍ରାମବ୍ରଜାକରା ।୨।ନଦ୍ୟଃ ପ୍ରସନ୍ନସଲିଲା ହ୍ରଦଜଳରୁହଶ୍ରିୟଃ ।ଦ୍ୱିଜାଳିକୁଳସନ୍ନାଦ ସ୍ତବକା ବନରାଜୟଃ । ୩ । ବବୌ ବାୟୁଃ ସୁଖସ୍ପର୍ଶଃ ପୁଣ୍ୟଗନ୍ଧବହଃ ଶୁଚିଃ । ଅଗ୍ନୟଶ୍ଚ ଦ୍ୱିଜାତୀନାଂ ଶାନ୍ତାସ୍ତତ୍ର ସମିନ୍ଧତ । ୪ । ମନାଂସ୍ୟାସନ୍ ପ୍ରସନ୍ନାନି ସାଧୂନାମସୁରଦ୍ରୁହାଂ । ଜାୟମାନେଽଜନେ ତସ୍ମିନ୍ ନେଦୁର୍ଦୁନ୍ଦୁଭୟୋ ଦିବି । ୫ । ଜଗୁଃ କିନ୍ନରଗନ୍ଧର୍ବାସ୍ତୁଷ୍ଟୁବୁଃ ସିଦ୍ଧଚାରଣାଃ । ବିଦ୍ୟାଧର୍ଯ୍ୟଶ୍ଚ ନନୃତୁରପ୍ସରୋଭିଃ ସମଂ ମୁଦା । ୬ । ମୁମୁଚୁର୍ମୁନୟୋ ଦେବାଃ ସୁମନାଂସି ମୁଦାନ୍ୱିତାଃ । ମନ୍ଦଂ ମନ୍ଦଂ ଜଳଧରା ଜଗର୍ଜୁରନୁସାଗରଂ । ୭ । ନିଶୀଥେ ତମଉଦ୍ଭୂତେ ଜାୟମାନେ ଜନାର୍ଦ୍ଦନେ । ଦେବକ୍ୟାଂ ଦେବରୂପିଣ୍ୟାଂ ବିଷ୍ଣୁଃ ସର୍ବଗୁହାଶୟଃ । ଆବିରାସୀଦ୍ୟଥା ପ୍ରାଚ୍ୟାଂ ଦିଶୀନ୍ଦୁରିବ ପୁଷ୍କଳଃ । ୮ । ତମଦ୍ଭୁତଂ ବାଳକମମ୍ବୁଜେକ୍ଷଣଂ ଚତୁର୍ଭୁଜଂ ଶଙ୍ଖଗଦାର୍ଯ୍ୟୁଦାୟୁଧଂ । ଶ୍ରୀବତ୍ସଲକ୍ଷ୍ମଂ

ଅନନ୍ତାନ୍ତରାୟଣାତ୍ ଜନ୍ମ ଯସ୍ୟ ସ୍ୱଜାପତେସ୍ତସ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମ ରୋହିଣୀନକ୍ଷତ୍ରଂ । କଥମ୍ଭୂତଂ ଶାନ୍ତାନି ଋକ୍ଷାଣ୍ୟୁନିନ୍ୟାନାନି ଗ୍ରହାଶ୍ଚ ତାରକାଶ୍ଚ ଯସ୍ମିଂସ୍ତତ୍ । ଯସ୍ମିନ୍ ଭବେ ସର୍ବତଃ ପ୍ରସନ୍ନଦିଶଃ ଗଗନମ୍ପି ନିର୍ମଳ ଉଡୁଗଣଃ ଉଦୟଃ ଯସ୍ମିଂସ୍ତଥା । ମଙ୍ଗଳଭୂୟିଷ୍ଠାଃ ପୁରାଦୟୋ ଯସ୍ୟାଂ ସା । ୨ । ଜଳରୁହୈଃ ଶ୍ରୀଃ ଶୋଭା ଯେଷାଂ ତେ । ଦ୍ୱିଜାଳିକୁଳାନାଂ ସନ୍ନାଦୋ ଯେଷୁ ତେ ସ୍ତବକା ଯାସୁ ତାଃ । ୩ । ସମିନ୍ଧତ ଅନ୍ତାଗମେଽପି ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟଃ ସନୈକଦେଶେନ ପ୍ରସନ୍ନଶୀଘ୍ରା ବଭୂବୁରିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୪ । ଅସୁରଦ୍ରୁହାଂ କଂସାଦିବ୍ୟତିରିକ୍ତାନାଂ ସର୍ବପ୍ରାଣିନାଂ ଦେବାନାମପିଚ । ସ୍ୱର୍ଗେ ଭୂ ବିଶେଷମାହ ଜାୟମାନଇତି । ଅଜନେ ଜାୟମାନେ । ୫ । ତଦା ଆଦୌ ପ୍ରାକ୍ତନେ ଯସ୍ମିଂସ୍ତସ୍ମିନ୍ ସମୟେ ।୬।୭। ତମଯୋଭୂତେ ସନତମସି ନିଶୀଥେ ଯଥା ଯଥାବତ୍ ଐଶ୍ୱରେଣୈବ ରୂପେଣ । ୮ । ତମଦ୍ଭୁତଂ ବାଳକଂ ବସୁଦେବ ଐକ୍ଷତେତି ଦ୍ୱିତୀୟଶ୍ଲୋକେନାନ୍ୱୟଃ । ଅଦ୍ଭୁତତ୍ୱେ ହେତୁଗ-

ନିର୍ମଳ ସବୁ ତାରଗଣ । ସ୍ୱଚ୍ଛେ ମଣ୍ଡନ୍ତ ଗଗନ ॥ ଦଶେ ଦଶନ୍ତ ପରିଷ୍କାର । ଗୋଗଣ୍ଡ ଗ୍ରାମ ଦନ୍ତୁ ପୁର ॥ ଦେବ ଅନନ୍ଦ ଉତ୍ସବ । ୨ । ନିର୍ମଳଜଳ ନଦୀଗର୍ଭ ॥ ହ୍ରଦରେ ପଦ୍ମ ଶୋଭାପାଏ । ବନରେ ଭ୍ରମନ୍ତ ପକ୍ଷିଏ ॥ ନବପଲ୍ଲବ ପୁଷ୍ପବରେ । ପାଦପେ ସଜନ୍ତ ବନରେ ।୩। ବହେ ସୁଗନ୍ଧ ମନ୍ଦ ବାତ । ହୃଦୟ କରେ ପ୍ରମୋଦିତ । ସାଗ୍ନିକ ତପସ୍ୱିଙ୍କ ଶାନ୍ତ —ଅଗ୍ନି ଜଳଇ ହୋଇ ଦୀପ୍ତ ।୪। ଅସୁରଦ୍ୱେଷୀ ସାଧୁଙ୍କର । ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇଲା ଅନ୍ତର ॥ ଅଜନ୍ମା ଜନ୍ମନ୍ତେ ଧରାରେ । ଦୁନ୍ଦୁଭି ବାଜଲା ସ୍ୱର୍ଗରେ ।କିନ୍ନର ଗନ୍ଧର୍ବ ଗାଇଲେ ।ସିଦ୍ଧ ଚାରଣେ ସ୍ତୁତି କଲେ ।ଅପ୍ସରାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ବିଦ୍ୟାଧରୀ । ନାଚିଲେ ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀ କରି ।୬। ହରଷେ ଦେବମୁନିଗଣେ । ପୁଷ୍ପ ବରଷିଲେ ବଦନେ ॥ ସାଗର କୂଳେ ଜଳଧରେ । ନାଦିଲେ ମନ୍ଦ ମନ୍ଦ ସ୍ୱରେ ।୭। ଘନ ଅନ୍ଧାର ଅର୍ଦ୍ଧରାତ୍ରେ । କୃଷ୍ଣ ଜନ୍ମିଲେ ନରଗାତ୍ରେ ॥ ପୂର୍ବଦିଗରେ ଚନ୍ଦ୍ର ଯେସନେ । ଦେବକୀ ଗର୍ଭରୁ ତେସନେ ॥

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଗଲଶୋଭିକୌସ୍ତୁଭଂ ପୀତାମ୍ବରଂ ସାନ୍ଦ୍ରପୟୋଦସୌଭଗଂ । ୯ । ମହାର୍ହବୈଦୂର୍ଯ୍ୟକିରୀଟକୁଣ୍ଡଳ ତ୍ୱିଷା ପରିଷ୍ୱକ୍ତସହସ୍ରକୁନ୍ତଳଂ । ଉଦ୍ଦାମକାଞ୍ଚ୍ୟଙ୍ଗଦ-କଙ୍କଣାଦିଭିର୍ବିରୋଚମାନଂ ବସୁଦେବ ଐକ୍ଷତ । ୧୦ । ସ ବିସ୍ମୟୋତ୍ଫୁଲ୍ଲବିଲୋଚନୋ ହରିଂ ସୁତଂ ବିଲୋକ୍ୟାନକଦୁନ୍ଦୁଭିସ୍ତଦା । କୃଷ୍ଣା-ବତାରୋତ୍ସବସମ୍ଭ୍ରମୋଽସ୍ପୃଶନ୍ମୁଦା ଦ୍ୱିଜେଭ୍ୟୋଽୟୁତମାପ୍ଲୁତୋ ଗବାଂ । ୧୧ । ଅଥୈନମସ୍ତୌଦବଧାର୍ଯ୍ୟ ପୂରୁଷଂ ପରଂ ନତାଙ୍ଗଃ କୃତଧୀଃ କୃତାଞ୍ଜଳିଃ । ସ୍ୱରୋଚିଷା ଭାରତ ସୂତିକାଗୃହଂ ବିରୋଚୟନ୍ତଂ ଗତଭୀଃ ପ୍ରଭାବବିତ୍ । ୧୨ । ଶ୍ରୀବସୁଦେବ ଉବାଚ ।— ବିଦିତୋଽସି ଭବାନ୍

ତ୍ରୀଣି ବିଶେଷଣାନି ଅମୃତଜଯଣମିତ୍ୟାଦୀନି । ଶ୍ରୀବତ୍ସଲକ୍ଷ୍ମଂ ଶ୍ରୀବତ୍ସଲକ୍ଷ୍ମାଣଂ । ଗଲେନ ଶୋଭତଇତି ଗଲଶୋଭୀ ସ କୌସ୍ତୁଭୋ ଯସ୍ମିନ୍ । ୯ । ପରିଷ୍ୱକ୍ତସହସ୍ରକୁନ୍ତଳଂ କିରୀଟକୁଣ୍ଡଳାଦୀନାଂ ତ୍ୱିଷା ସ୍ଫୁରଦପରିମିତକେଶମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୦ । ବିସ୍ମୟେନୋତ୍ଫୁଲ୍ଲେ ବିକଶିତେ ଲୋଚନେ ଯସ୍ୟ ସଃ । ଗବାମୟୁତମସ୍ପୃଶନ୍ ମନସା ଦତ୍ତବାନ୍ । କିଂ ସନ୍ନଗୃହ୍ୟାଂଶସ୍ୟ ଦାନାସମ୍ଭବାତ୍ ଚ ଦ୍ୱେଷ୍ଟା ହେତୁଃ କୃଷ୍ଣାବତାରେତି । ମୁଦା ଆପ୍ଲୁତୋ ବ୍ୟାପ୍ତଃ ସ୍ନାତ ଇତି ବା । ୧୧ । କୃତଧୀଃ ଶୁଦ୍ଧବୁଦ୍ଧିଃ । ୧୨ । ବସୁଦେବଃ ପ୍ରଥମଂ ପୂର୍ବବୁଦ୍ଧ୍ୟା ପଶ୍ୟଂସ୍ତାଂ ପରତ୍ୱଂ ଜ୍ଞାତ୍ୱାହ ବିଦିତୋଽସୀତି । କଥଂ ବିଦି-ତୋଽସି ଭବାନ୍ ପ୍ରକୃତେଃ ପରଃ ପୁରୁଷ ଇତି । ନନୁ କମାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଂ ପୁରୁଷସ୍ୟ ପ୍ରକୃତେରନ୍ୟତ୍ୱାଦେବେତ୍ୟତ ଆହ ସାକ୍ଷାଦିତି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ନନୁଷିପଣ୍ଡିତଷ୍ଟଂ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷତ ଉପଲଭ୍ୟତେ ତଂ ତତ୍ତ୍ୱମିତ୍ୟତ ଆହ କେବଲେତି କେବଲଶ୍ଚାସାବନୁଭବଶ୍ଚାନନ୍ଦଶ୍ଚ ତାବେବ ସ୍ୱରୂପଂ ଯସ୍ୟ ସଃ । ସର୍ବବୁଦ୍ଧିଦୃକ୍ ନତ୍ୱେବମ୍ଭୂତୋ ଦୃଶ୍ୟେ ଭବସୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୩ । ନନୁ ଦେବକୀଜଠରେ ପ୍ରବିଷ୍ଟସ୍ୟ କିମସ୍ୟୁମତସ୍ତତଃ କିଂ ସ୍ୟୁତୋଽତ ଆହ

ସକଳ ହୃଦ ବାସି ହରି । ଜନ୍ମିଲେ ନରରୂପ ଧରି ।୮। ଅଦ୍ଭୁତ ବାଳକ ଶରୀର । ନୟନ କମଳଆକାର ॥ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଗଦା କୋଦଣ୍ଡେ । ଶୋଭିତ ଚାରି ଭୁଜଦଣ୍ଡେ ॥ ଗଳାରେ କଉସ୍ତୁଭ ସଙ୍ଗେ । ପୀତବସନେ କଟି ସାଙ୍ଗେ ॥ ଶ୍ରୀବତ୍ସଚିହ୍ନରେ ଚିହ୍ନିତ । ନବୀନଘନନୀଳ ଗାତ୍ର ।୯। ଅମୂଲ୍ୟ ବୈଦୁର୍ଯ୍ୟେ ଖଚିତ । କିରୀଟ କୁଣ୍ଡଳେ ଭୂଷିତ ॥ ଯାହାର ଚିକଣ ଶିରକେଶ । ସହସ୍ରେ ହୋଇଛି ପ୍ରକାଶ ॥ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ମେଖଳା କଙ୍କଣ ॥ ଅଙ୍ଗଦ ଦଶେ ଶୋଭମାନ ॥ ଏ ରୂପ ବସୁଦେବ ଦେଖି ।୧୦। ବିସ୍ମୟେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲିତ ଆଖି ॥ ଦେଖିଲା ନିଜ ସୁତ ହରି । ହୃଦ ଆନନ୍ଦେ ଗଲା ପୂରି ॥ ମନେ ଉତ୍ସବ ଆରମ୍ଭିଲା । ଅୟୁତେ ଗୋଦାନ କଳ୍ପିଲା ॥ ୧୧। ସୂତିକା ଗୃହ ଅନ୍ଧକାର । ସ୍ୱତେଜେ କରନ୍ତେ ସେ ଦୂର ॥ ପରମ ପୁରୁଷ ସେ ଜାଣି । ନିର୍ଭୟେ ଯୋଡ଼ ବେନି ପାଣି ॥ ଧୀର ବୁଦ୍ଧିରେ ନତ ହୋଇ । ପୁରୁଷେ ସ୍ତୁତି କଲା ସେହି ।୧୨। ଶ୍ରୀବସୁଦେବ ଉବାଚ ।— ଜାଣିଲି ତୁ

ସାକ୍ଷାତ୍ ପୁରୁଷଃ ପ୍ରକୃତେଃ ପରଃ । କେବଲାନୁଭବାନନ୍ଦସ୍ୱରୂପଃ ସର୍ବବୁଦ୍ଧିଦୃକ୍ । ୧୩ । ସ ଏବ ସ୍ୱପ୍ରକୃତ୍ୟେଦଂ ସୃଷ୍ଟ୍ୱାଗ୍ରେ ତ୍ରିଗୁଣାତ୍ମକଂ । ତଦନ୍ତ୍ୱଂ ହ୍ୟପ୍ରବିଷ୍ଟଃ ପ୍ରବିଷ୍ଟ ଇବ ଭାବ୍ୟସେ । ୧୪ । ଯଥେମେଽବିକୃତା ଭାବାସ୍ତଥା ତେ ବିକୃତୈଃ ସହ । ନାନାବୀର୍ଯ୍ୟାଃ ପୃଥଗ୍‌ଭୂତା ବିରାଜଂ ଜନୟନ୍ତି ହି । ୧୫ । ସନ୍ନିପତ୍ୟ ସମୁତ୍ପାଦ୍ୟ ଦୃଶ୍ୟନ୍ତେଽନୁଗତା ଇବ । ପ୍ରାଗେବ ବିଦ୍ୟମାନତ୍ୱାନ୍ନ ତେଷାମିହ ସମ୍ଭବଃ । ୧ । ଏବଂ ଭବାନ୍

ସ ଏବେତି । ସ ଏବ ଉକ୍ତସ୍ୱରୂପ ଏବ ତ୍ୱଂ ନ ଦେବକୀଜଠରେ ପ୍ରବିଷ୍ଟ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ନନୁ ବିଶ୍ୱଂ ସୃଷ୍ଟ୍ୱା ତଦନୁପ୍ରବିଷ୍ଟସ୍ୟ ଶ୍ରମେତଦ୍ୱଚ୍ଚ ଅତ ଆହ ସ୍ୱପ୍ରକୃତ୍ୟେତି । ସ୍ୱମାୟୟା ସୃଷ୍ଟ୍ୱା ତଦାନୁଭବପ୍ରବିଷ୍ଟ ଏବେତି । ନନୁ ତର୍ହି କଥଂ ଶ୍ରୂୟତେ ଯଚ୍ଚତେ ତତ୍ ସୃଷ୍ଟ୍ୱା ତଦେବାନୁପ୍ରାବିଶଦିତ୍ୟେତ ଆହ ପ୍ରବିଷ୍ଟ ଇବେତି । ଭାବ୍ୟସେ ନିରୂପ୍ୟସେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷତୋ ବା ସତ୍ତ୍ୱରୂପେଣ ବା ପ୍ରବିଷ୍ଟ ଇବ ଲକ୍ଷ୍ୟସେ । ୧୪ । ଅତ୍ର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତଃ ଯଥେତି । ଇମେ ଅବିକୃତା ଭାବା ମହଦାଦୟୋ ଯଥା ତଥେତି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତଂ ବିବୃଣୋତି ତେ ବିକୃତୈରିତି । ତେ ବିକୃତୈଃ ଷୋଡଶବିକାରୈଃ ସହ ସନ୍ନିପତ୍ୟ ବିରାଜଂ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡଂ ଜନୟନ୍ତି । ସନ୍ନିପତନେ ହେତୁଃ ଯତଃ ପୃଥଗ୍‌ଭୂତାଃ ସନ୍ତୋ ନାନାବୀର୍ଯ୍ୟା ବିଶିଷ୍ଟକାର୍ଯ୍ୟସମର୍ଥା ନ ଭବନ୍ତି ଅତଃ ସନ୍ନିପତ୍ୟେତି । ଏବଂ ସମୁତ୍ପାଦ୍ୟ ଅନୁଗତାଃ ପ୍ରବିଷ୍ଟା ଇବ ଦୃଶ୍ୟନ୍ତେ ନ ପୁନଃ ପ୍ରବିଷ୍ଟାଃ । କୁତଃ ଉତ୍ପତ୍ତେଃ ପ୍ରାଗେବ କାରଣତୟା ବିଦ୍ୟମାନତ୍ୱାନ୍ନ ତେଷାମିହ ସୃଷ୍ଟେ କାର୍ଯ୍ୟେ ପଶ୍ଚାତ୍ ସମ୍ଭବଃ ପ୍ରବେଶ ଇତି । ୧୫।୧୬ । ଦାର୍ଷ୍ଟାନ୍ତିକେଽପ୍ୟେବମିତି ଏବଂ ଭବାନିତି । ନନୁ ଯଦ୍ୟପ୍ୟସମଗ୍ରୁ

ଯେ ଭଗବାନ । ସର୍ବଦା ପ୍ରକୃତିରୁ ଭିନ୍ନ ॥ ଆନନ୍ଦମୟ ରୂପ ତୋର । ଅନୁଭବେ ହୁଏ ଗୋଚର ॥ ସଭିଙ୍କ ଜ୍ଞାନଗମ୍ୟ ତୁହି । ୧୩ । ପ୍ରଥମେ ନିଜ ମାୟା ବହି ॥ ତ୍ରିଗୁଣେ ଜଗତ ସୃଜିଲୁ । ତହିଁରୁ ଅନ୍ତରେ ରହିଲୁ ॥ କିନ୍ତୁ ଏବଶ୍ୟେ ସର୍ବକାଳେ । ତୁ ଥିବାପରି ଜଣାଯାଏ ।୧୪। ମହତ ଆଦି ପଞ୍ଚତତ୍ତ୍ୱେ । ଷୋଡଶ ବିକାର ହେବେ ॥ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରେ ଶକ୍ତିହୀନ ହୁଅନ୍ତି । କାହିଁ ସୃଜି ନପାରନ୍ତି ॥ ଏଣୁ ଏ ସକଳେ ମିଶନ୍ତି । ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଆକାର ସୃଜନ୍ତି ॥ କିନ୍ତୁ ଏମାନେ ଦେହେ ଥାନ୍ତି । ଏକଥା ମାନବେ ଜାଣନ୍ତି ॥ ଯଥାର୍ଥ ନୁହେ ଏହି ଜ୍ଞାନ । କେବଳମାତ୍ର ବୁଦ୍ଧିଭ୍ରମ ॥ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ପ୍ରକାଶ ଆଗରୁ । ଏମାନେ ସୃଷ୍ଟି ପ୍ରଥମରୁ ॥ ତେଣୁ ଦେହକୁ ଏ ଆସନ୍ତି । ଏହା ଭାବିବା ମିଥ୍ୟା ଅଟି ॥ ତେମନ୍ତେ ବପୁେ ତୋ ପ୍ରବେଶ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସମ୍ଭବ ଈଶ ॥ ପ୍ରକୃତି ଅଗୁଁ ତୋର ସ୍ଥିତି । ଏବେ କହିବୁ ବା କେମିତି ।୧୫।୧୬। ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗ୍ରାହ୍ୟ ଯେ ଯେ ଗୁଣ । ବୁଦ୍ଧି ଯାହାଙ୍କର ଲକ୍ଷଣ ॥ କର୍ଣ୍ଣମୁଖରେ; ସେ ସେ ଗୁଣେ । ତୁମ୍ଭେ ଗୁପତେ ଥାଅ ଜାଣେ ॥ ପ୍ରାଣୀ ଯେ ଗୁଣ ଗ୍ରହଣରେ । ନାନାବିଷୟ ଭୋଗକରେ ॥ କିନ୍ତୁ ତେଗୁଣେ ତୁ ନ ଲେ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବୁଦ୍ଧ୍ୟାନୁମେୟଲକ୍ଷଣୈ ର୍ଗ୍ରାହ୍ୟୈର୍ଗୁଣୈଃ ସନ୍ନପି ତଦ୍ଗୁଣାଗ୍ରହଃ । ଅନାବୃତତ୍ୱାଦ୍ବହିରନ୍ତରଂ ନ ତେ ସର୍ବସ୍ୟ ସର୍ବାତ୍ମନ ଆତ୍ମବସ୍ତୁନଃ । ୧୭ । ଯ

ତସ୍ୱରୂପ ଏବ କାରଣତସ୍ମା କାର୍ଯ୍ୟେଷୁ ବର୍ତ୍ତେ ତର୍ହି ତେଷୁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟୈର୍ଗୃହ୍ୟମାଣେଷୁ ମମ ଗ୍ରହଣଂ କିଂ ନାସ୍ତି ତତ୍ରାହ; ବୁଦ୍ଧ୍ୟାନୁମେୟଲକ୍ଷଣୈରିତି । ବୁଦ୍ଧ୍ୟା ରୂପାଦଜ୍ଞାନେନ ଅନୁମେୟଂ ଲକ୍ଷଣଂ ସ୍ୱରୂପଂ ଯେଷାଂ ତୈର୍ଗୁଣୈରିନ୍ଦ୍ରିୟୈର୍ଗ୍ରାହ୍ୟୈର୍ଗୁଣୈଃ ସହ ସନ୍ନପି ବର୍ତ୍ତମାନୋଽପି ତଦ୍ଗୁଣାଗ୍ରହଃ ତୈର୍ଗୁଣୈଃ ସହ ନ ଗୃହ୍ୟତେ । ଅୟଂ ଭାବଃ ନହି ଗ୍ରାହ୍ୟୈଃ ସହ ଭାବମାତ୍ରଂ ଗ୍ରହଣେ କାରଣଂ କିନ୍ତୁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣାଂ ଶକ୍ତିଃ ସା ଚ କାର୍ଯ୍ୟୈକସମ-ଧିଗମ୍ୟା ଯଥା କାର୍ଯ୍ୟମେବ କଳ୍ପ୍ୟତେ ଅତୋ ଯଥା ଚକ୍ଷୁଷା ରୂପଗ୍ରହଣେ ରସାଦଗ୍ରହଣଂ ନାସ୍ତି ତଥୈବ ବିଷୟଗ୍ରହଣେ ତଦ୍ଦ୍ରଷ୍ଟୃଣମପୀତି । ଅବ-ଶ୍ୟତ୍ୱେନ ଚ ଗ୍ରହଣାନର୍ହତ୍ୱମୁକ୍ତମେବ ସର୍ବବୁଦ୍ଧିଦୃଗିତ୍ୟେବ । ଏବଂ ତାବତ୍ ପ୍ରାଗେବ ବିଦ୍ୟମାନତ୍ୱାତ୍ ପ୍ରବେଶୋ ନାସ୍ତୀତ୍ୟୁକ୍ତଂ କିଞ୍ଚ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନସ୍ୟ ହିତେ ପଶ୍ଚାଦେବ ପ୍ରବେଶୋ ଭବେତ୍ ତବ ତ୍ୱନାବୃତତ୍ୱାଦପରିଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ୱେନ ବହିରନ୍ତର୍ଭେଦୋ ନାସ୍ତି କୁତଃ ପ୍ରବେଶ ଇତ୍ୟାହ ଅନାବୃତ-ତ୍ୱାଦିତି । ଅନାବୃତତ୍ୱେ ହେତୁନାହ ସର୍ବସ୍ୟେତି । ନହି ସର୍ବରୂପସ୍ୟାନ୍ୟଦାବରକମସ୍ତି ସର୍ବାତ୍ମନଃ ନହ୍ୟେକୈକାନ୍ତତୋଽନ୍ୟ ଆତ୍ମା ଭବେତ୍ ଆତ୍ମ-ବସ୍ତୁନ ଇତ୍ୟାତ୍ମନୋ ବସ୍ତୁନଶ୍ଚେତି ହେତୁଦ୍ୱୟଂ । ଅତ ସାରତ୍ୟଗମନଂ ଇତ୍ୟୁକ୍ତାଦିତ ବ୍ୟାପ୍ନୋତ୍ୟାତ୍ମା ନ ହି ବ୍ୟାପକସ୍ୟାବରଣଂ ଘଟତେ ତଥା ବସ୍ତୁନଃ ପରମାର୍ଥ ବସ୍ତୁନ ଆବରଣଂ ନ ଘଟତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ତସ୍ମାତ୍ ତବାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମିତୟା ପ୍ରବେଶୋ ନ ମୁଖ୍ୟଃ କିନ୍ତୁ କୁତସ୍ତର୍ହି ଗର୍ଭେ ପ୍ରବେଶଃ ଅତଃ କେବଳାନୁଭବାନନ୍ଦସ୍ୱରୂପ ଏବ ତ୍ୱଂ ଯଦତୋଽସୌତ୍ୟାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଂ ମମ ଭଗ୍ନେନିତ୍ୟର୍ଥଃ । ବାଳନ୍ୟେତଦେବ ରୁଚିରୁଷ୍ୟମ୍ ପ୍ରକୃଷ୍ୟାବନ୍ତ୍ୱେ ଘଟେତ ତତ୍ର ନ ସମ୍ଭବତି ସତ୍ୟତ୍ୱେନ ପ୍ରଶତେରିତ୍ୟାଶଙ୍କ୍ୟାହ ଯ ଇତି । ଆତ୍ମନୋ ଦୃଶ୍ୟେଷୁ ଗୁଣେଷୁ ଦେହାଦିଷୁ ସ୍ୱବ୍ୟତିରେକେଣ ପୃଥକ୍ ସନ୍ତ୍ୱଂ ଦେହାଦେରିତି ବ୍ୟବସ୍ୟତେ ନିଶ୍ଚିନୋତି ଯଃ ପୁମାନ୍ ସୋଽବୁଧୋଽବିଦ୍ୱାନ୍ ବ୍ୟତିରେକେଦର୍ଶନାତ୍ । କିଞ୍ଚ ମନୀଷିତଂ ବିଚାରିତଂ ତତ୍ ଦେହାଦି ସର୍ବଂ ଯତୋ ବିନା-ନୁବାଦଂ ବାଗ୍ୱରମ୍ଭଣମାତ୍ରଂ ବିନା ନ ସମ୍ୟାଗ୍ଭବତି । ଅତୋଽବସ୍ତୁତ୍ୱେନ ବ୍ୟକ୍ତଂ ବାଧିତମେବ ବସ୍ତୁବୁଦ୍ଧ୍ୟା ଉପାଦଦତ୍ ଅଙ୍ଗୀକୁର୍ବନ୍ନବୁଧ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ

ତୋତେ । ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତେ କଷ୍ଟତେ ॥ ଏଣୁ ତୁ କାହିଁରେ ନଥାଉ । କାର୍ଯ୍ୟେ କାରଣ ମାତ୍ର ହୋଉ ॥ ବାହ୍ୟ ଅନ୍ତର ନାହିଁ ତୋର । ଯେଣୁ ଅନାବୃତ ଆକାର ॥ ସକଳ ସ୍ୱରୂପ ତ ତୁହି । ତୋର ଆବରଣ ବା କାହିଁ ॥ ତୁ ହେଲେ ଏକଇ ଅଦ୍ଭୁତ । ସର୍ବାତ୍ମା ବୋଲନ୍ତି କେମନ୍ତ ॥ ସର୍ବବ୍ୟାପକ ଅଟୁ ତୁହି । ତେଣୁ ଆତ୍ମା ଅଟୁ ବୋଲଇ ॥ ପରମାର୍ଥବସ୍ତୁ ତ ତୁହି । ତୋ ଆବରକ ଅନ୍ୟ ନାହିଁ ॥ ଏଣୁ ତୁ ଅନାବୃତାକାର ॥

ଅସ୍ମନୋ ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣେଷୁ ପଲିତ ବ୍ୟବସ୍ୟତେ ସ୍ୱବ୍ୟତିରେକତୋଽବୁଧଃ । ବନାନୁବାଦଂ ନ ଚ ତତ୍ତ୍ୱମିଷିତଂ ସମ୍ୟଗ୍ଯତଦ୍ୱ୍ୟକ୍ତମୁପାଦଦତ୍ତ ସୁମାନ୍ ।୧୮।
ଭୂତ୍ରୋଽସ୍ୟ ଜଗନ୍ତି ତସ୍ୟମାନ୍ ବଲେ ବଦନ୍ତ୍ୟଜାତ୍ୱାଦଗୁଣାଦବକ୍ରିୟାତ୍ତ । ହୃଦ୍ୟୀଶ୍ୱରେ ବ୍ରହ୍ମଣି ନୋ ବବୁଧତେ ଭୂତାଶ୍ରୟତ୍ୱାଦୁପଚର୍ଯ୍ୟତେ ଗୁଣୈଃ
। ୧୯। ସ ତ୍ୱଂ ବିଲୋକସ୍ଥିତୟେ ସ୍ୱମାୟୟା ବିଭର୍ଷି ଶୁକ୍ଲଂ ଖଲୁ ବର୍ଣ୍ଣମାତ୍ମନଃ । ସର୍ଗାୟ ରକ୍ତଂ ରଜସୋପବୃଂହିତଂ କୃଷ୍ଣଞ୍ଚ ବର୍ଣ୍ଣ ତମସା ଜନାତ୍ୟୟେ
।୨୦। ତ୍ୱମସ୍ୟ ଲୋକସ୍ୟ ବିଭୋ ରିରକ୍ଷିଷୁ ର୍ଗୃହେଽବତୀର୍ଣ୍ଣୋଽସି ମମାଖିଳେଶ୍ୱର । ରାଜନ୍ୟସଂଜ୍ଞାସୁରକୋଟିଯୂଥପୈ-ର୍ନିର୍ବ୍ୟୂହ୍ୟମାନା ନିହନିଷ୍ୟସେ
ଚମୂଃ । ୨୧ । ଅୟଂ ତ୍ୱସଭ୍ୟସ୍ତବ ଜନ୍ମ ନୌ ଗୃହେ ଶ୍ରୁତ୍ୱାଗ୍ରଜାଂସ୍ତେ ନ୍ୟବଧୀତ୍ ସୁରେଶ୍ୱର । ସ ତେଽବତାରଂ ପୁରୁଷୈଃ ସମର୍ପିତଂ ଶ୍ରୁତ୍ୱାଧୁନୈ-

।୧୮। ଏବଂ ପରମେଶ୍ୱରତ୍ୱନ୍ତସ୍ୟ ତଦ୍ୱ୍ୟତିରେକେଣାସତ୍ତ୍ୱମୁକ୍ତଂ ପରମେଶ୍ୱରସ୍ୟାପି ଦାନତ୍ୱାଦପି ତଦ୍ୱ୍ୟତିରେକେଣାସତ୍ତ୍ୱମିତ୍ୟାହ ଭୂତ୍ରୋଽସ୍ୟେତି ।
ନଚୈବଂ ସତ୍ୟପି ବିକାରିତ୍ୱମିତ୍ୟାହ ଅଜାତ୍ୱାଦତ ।ଅଗୁଣତ୍ୱାଦଜାତତ୍ୱଂ ତତୋଽବିକାରିତ୍ୱମିତ୍ୟର୍ଥଃ ।ଜନ୍ମାଜାତତ୍ୱେ କଥଂ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱଂ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱେ ବା କୁତୋ-
ଽବିକାରିତ୍ୱଂ ତତ୍ରାହ ହୃଦୀଶ୍ୱର ଇତ ।ବ୍ରହ୍ମତ୍ୱାଦବିକାରିତ୍ୱଂ ଈଶ୍ୱରତ୍ୱାତ୍ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱମିତ ।ନନ୍ୱେବମପି ବିରୁଦ୍ଧମେବ ନେତ୍ୟାହ ଭୂତାଶ୍ରୟତ୍ୱାଦତ ।ଗୁଣୈ
ର୍ବୁଦ୍ଧିବୃତ୍ତିଭିଃ ସୃଷ୍ଟ୍ୟାଦିକର୍ତ୍ତୃତ୍ୱମୁପଚର୍ଯ୍ୟତେ ଗୁଣାଶ୍ରୟତ୍ୱାତ୍ ଯଥା ଭୃତ୍ୟକୃତଂ ରାଜନିତାଂ ୧୯।ଏବମ୍ଭୂତସ୍ୟୈବ ତବ ଯଥା ବିଶ୍ୱସ୍ଥିତିସର୍ଗପ୍ରଳୟାର୍ଥଂ
ବିବର୍ଣ୍ଣା ଗୁଣାବତାରା ଏବମସ୍ୟ ଭୂଭାରାପନୟନାର୍ଥମିତ ଜ୍ଞାତମିତ୍ୟାହ ସ ତ୍ୱମିତ ଶ୍ଲୋକଦ୍ୱୟେନ ।୨୦। ରିରକ୍ଷିଷୁଃ ରକ୍ଷିତୁମିଚ୍ଛୁ ରବତୀର୍ଣ୍ଣୋଽସି ଭକ୍ତେନ

ବାହ୍ୟ ଅନ୍ତର ନାହିଁ ତୋର ।୧୭। ଆତ୍ମାର ବାହ୍ୟଗୁଣ ଯେତେ । ଦେହାଦି ସକଳ ଅବସ୍ଥା ଗତାହୋଇଛି, ତେଣୁ ଦେହ । ସଦା ଅଛଇ ଅସ୍ମଦ୍ଧ୍ୟା
ଅସ୍ମସତ୍ତ୍ୱରୁ ଭିନ୍ନଦ୍ରବ୍ୟେ । ଦେହ ଗଠିତ ଯେ ସ୍ୱଭାବେ ॥ ସେ ମୂର୍ଖ ବତ୍ସ ନଜାଣଇ । ଜ୍ଞାନଏ ଯାହା ଛନ୍ତି କହ ।ବିନା ବାଦେ ଯେ ଅସ୍ମସ୍ଥ୍ୟ
ଦେହକୁ ନକରେ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ତାହିଁ ସେ ଦେହର କାରଣ ।ଆତ୍ମାକୁ କରବ ପ୍ରମାଣ ।୧୮।ତୋତେ ନିର୍ଗୁଣ ନବି କ'ର ।ନିଷ୍କ୍ରିୟ କହନ୍ତି ଧୀରାପୁଣି
ତୋଠାରୁ ଏ ଜଗତ । ସୃଷ୍ଟି ସ୍ଥିତି ନାଶ ଏ ମତ ।ସେହ ଜ୍ଞାନଏ କହନ୍ତି ।ମିଥ୍ୟା ନୁହଇ ତାଙ୍କ ଉକ୍ତି ।ବ୍ରହ୍ମରୂପେ ନିଷ୍କ୍ରିୟ ତୁହ । ଈଶ୍ୱରରୂପେ
କି ସ୍ୱା ବିଷ୍ଣୁ ଜଗତ ସୃଜନାଦିକରୁ । ଗୁଣେ ତୋହର ଆଶ୍ରୟରୁ । ସୃଷ୍ଟିସ୍ଥିତ୍ୟାଦିକରନ୍ତି । ଉଦୟସ୍ଥଳବେ ତୋର ସ୍ଥିତି ।୧୯। ମାୟାରେ ଶୁକ୍ଳରୂପ
ଧରୁ । ତ୍ରିଲୋକ ପାଳନ ତୁ କରୁ ॥ ସୃଜନେ ଧରୁ ରକ୍ତଦେହ । ବିନାଶେ ବହୁ କୃଷ୍ଣକାୟ ।ପଦ୍ମରେ ଶୁକ୍ଳ କୃଷ୍ଣ ତମେ । ରକ୍ତରୁ ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ କ୍ରମେ ।
।୨୦। ହେ ସର୍ବେଶ୍ୱର ଏ ସଂସାର । ରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ଅବତାର ॥ ମୋ ଗୃହେ ଲଭିଅଛ; ଏଥେଁ । ରକ୍ଷିବୁ ନାଧଧାରୁ କେତେ ॥ଅସୁରସେନାଧ୍ୟକ୍ଷ-

ବାହ୍ୟସରତ୍ୱଦଂସ୍ଥୁଧଃ । ୨୨ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । — ଅଥୈନମାତ୍ମଜଂ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ମହାପୁରୁଷଲକ୍ଷଣଂ ! ଦେବକୀ ତମୁପାଧାବତ୍ କଂସାଦ୍ଭୀତା ଶୁଚିସ୍ମିତା ।୨୩। ଶ୍ରୀ ଦେବକ୍ୟୁବାଚ । — ରୂପଂ ଯତ୍ତତ୍ ପ୍ରାହୁରବ୍ୟକ୍ତମାଦ୍ୟଂ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ୟୋତିର୍ନିର୍ଗୁଣଂ ନିର୍ବିକାରଂ । ସତ୍ତାମାତ୍ରଂ ନିର୍ବିଶେଷଂ ନିରୀହଂ ସ ତ୍ୱଂ ସାକ୍ଷାଦ୍ବିଷ୍ଣୁରଧ୍ୟାତ୍ମଦୀପଃ । ୨୪ । ନଷ୍ଟେ ଲୋକେ ଦ୍ୱିପରାର୍ଦ୍ଧାବସାନେ ମହାଭୂତେଷ୍ୱାଦିଭୂତଂ ଗତେଷୁ । ବ୍ୟକ୍ତେଽବ୍ୟକ୍ତଂ କାଳବେଗେନ ଯାତେ

ବଣ୍ଣେନ । ଏତଃ ସାଧୂନାଂ ରକ୍ଷଣାର୍ଥଂ ସଜ୍ଜନ୍ୟସଙ୍ଘା ଯେ ଅସୁରକୋଟିଯୁଥପାସ୍ତୈର୍ନିରୁଦ୍ଧ୍ୟମାନା ଇତସ୍ତତଶ୍ଚଲ୍ୟମାନାସ୍ତୈଃ ସେନା ନିର୍ଦ୍ଧ୍ୟେୟ ସହସ୍ରଶଃ ସି । ୨୧ । କଲୁ ତଥାପ୍ୟଶମନ୍ତ୍ରେନ ଭୂତ୍ୱା ଭ୍ରାତ୍ୟମିତ୍ୟାହ ଅସ୍ୟ ଭୂତି । ଅସତ୍ୱଃ ଖଳଃ । ଦମଫିତଂ କଥିତଂ । ଏତଦ୍ୱାରଭ୍ୟାଗମିଷ୍ୟତି ୨୨ । ଉପାଧାବତ୍ ଅସ୍ତୌତ୍ । ୨୩ । ଭୂତ୍ୱି ଭୟୃଶଙ୍କୈବ ତାବନ୍ନାସ୍ତୀତି ଶ୍ଳୋକଚତୁଷ୍ଟୟେନାହ ଦେବକୀ କଥିତ୍ତ୍ୱଣ୍ଡିପର୍ତ୍ତୁଂ ରୂପମିତି । ଯତ୍ତତ୍ କମପି ରୂପଂ ବସ୍ତୁ ପ୍ରାହୁର୍ବେଦାଃ । କିଂ ତଦ୍ଦୃଷ୍ଟ ତଦାହ ଅବ୍ୟକ୍ତଂ । ଅତ ହେତୁଃ ଆଦ୍ୟଂ କାରଣଂ । କିଂ ପରମାଣବଃ ନ ବ୍ରହ୍ମ ବୃହତ୍ । କିଂ ପ୍ରଧାନଂ ନ ଜ୍ୟୋତିଶ୍ଚେତନଂ । କିଂ ବୈଶେଷିକାଣାମିବ ଜ୍ଞାନଗୁଣଂ ନ ନିର୍ଗୁଣଂ । କିଂ ମୀମାଂସକାନାମିବ ଜ୍ଞାନପରିଣାମି ନ ନିର୍ବିକାରଂ । କିଂ ପୂର୍ବପକ୍ଷାପାନାମିବ ଶକ୍ତ୍ୟବିକ୍ଷେପପରିଣାମି ନ ସତ୍ତାମାତ୍ରଂ । ତର୍ହି କିଂ ସାମାନ୍ୟଂ ନ ନିର୍ବିଶେଷଂ । ତର୍ହି କିଂ କାରଣତ୍ୱ ସକ୍ରିୟଂ ନ ନିରୀହଂ ସନ୍ନିଧିମାତ୍ରେଣ କାରଣଂ । ଏବମ୍ଭୂତଂ କମପି କାର୍ଯ୍ୟକଳ୍ପ୍ୟଂ ଯଦ୍ବସ୍ତୁ ସ ଏବ ସାକ୍ଷାତ୍ ତ୍ୱଂ ବିଷ୍ଣୁରସି । ଅସ୍ୟୋପଲକ୍ଷ୍ୟେତ୍ୟାହ ଅଧ୍ୟାତ୍ମଦୀପ ଇତି । ବୁଦ୍ଧ୍ୟାଦିକରଣସଙ୍ଘାତପ୍ରକାଶକ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅଥବା ଅବ୍ୟକ୍ତଂ ନ କେନାପି ପ୍ରକାରେଣ ବ୍ୟଜ୍ୟତ ଇତ୍ୟବ୍ୟକ୍ତଂ । କଥଂ ଉପ୍ତର୍ଯ୍ୟା ତାବନ୍ନ ବ୍ୟଜ୍ୟତ ଇତ୍ୟାହ ଆଦ୍ୟଂ ସର୍ବସ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟସ୍ୟାଦ୍ୟଂ ଅନାଦିତ୍ୟର୍ଥଃ । ତଥା ବ୍ରହ୍ମଜ୍ୟୋତିର୍ନିର୍ଗୁଣଂ ନିର୍ବିକାରମିତି ଚତୁର୍ଭିଃ ଷଡ୍ଭିର୍ବେଦୈଃ ପ୍ରକାଶେନ ଚ ଗୁଣେନ ଚ ବିକାରେଣ ବ୍ୟକ୍ତିଂ ନିରାକରୋତି । ତଥା ସତ୍ତାମାତ୍ରମିତି । ବିଶେଷେଣ ନିର୍ବିଶେଷମିତି । ସାମାନ୍ୟେନ ନିରୀହମିତି

ଗଣ । ସୈନ୍ୟ ଚଳାଇ ଅନୁକ୍ଷଣ ।ଧସକୁ କରନ୍ତି ଅସ୍ଥିର ।ତାହାଙ୍କୁ ନାଶିବ ଶ୍ରୀଧର ।୨୧। ତୁମ୍ଭେ ଆମ୍ଭଠୁ ଜନମିବ । ଏ କଥା ଜାଣି ଏ ଅସତ୍ୟ ॥ ତୁମ୍ଭର ଅଗ୍ରଜମାନଙ୍କୁ । ବଧିଛି ଚେତନ ଲକ୍ଷାକୁ ॥ ରକ୍ଷକେ ତୋର ଜନ୍ମବାର୍ତ୍ତା । ଏକ୍ଷଣି କହତେ ସର୍ବଥା ॥ ଶୁଣିବା ମାତ୍ରେ ଶସ୍ତ୍ର ଧରି ॥ ଆସିବ ତୋ ବଧ ବଶ୍ଚର ।୨୨। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।— ମହାପୁରୁଷ ଲକ୍ଷଣରୁ । ପୁତ୍ରକୁ ଚହ୍ନି ପରିବାରୁ ।୮। ଦେବକୀ ନିର୍ମଳ ଅନ୍ତରେ । କଂସ ଭୟରେ ସ୍ତୁତି କରେ ।୨୩। ଶ୍ରୀ ଦେବକୀ ଉବାଚ । ଯେ ରୂପ ବସ୍ତୁ ଅଛି ବେଦ । ଯେତୁ ଅବ୍ୟକ୍ତ ଯେତୁ ଆଦ୍ୟ ॥ ବ୍ରହ୍ମ ନିର୍ଗୁଣ ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟ ।

ଭବାନେକଃ ଶିଷ୍ୟତେ ଶେଷସଞ୍ଜ୍ଞଃ । ୧୫ । ଯୋଽୟଂ କାଲସ୍ତସ୍ୟ ତେଽବ୍ୟକ୍ତବନ୍ଧୋ ଚେଷ୍ଟାମାହୁଶ୍ଚେଷ୍ଟତେ ଯେନ ବିଶ୍ୱଂ । ନିମେଷାଦିର୍ବତ୍ସରାନ୍ତୋ ମହୀୟାଂସ୍ତଂ ତ୍ୱେଶାନଂ କ୍ଷେମଧାମ ପ୍ରପଦ୍ୟେ । ୧୬ । ମର୍ତ୍ତ୍ୟୋ ମୃତ୍ୟୁବ୍ୟାଲଭୀତଃ ପଲାୟନ୍ ଲୋକାନ୍ ସର୍ବାନ୍ ନିର୍ଭୟଂ ନାଧ୍ୟଗଚ୍ଛତ୍ । ତ୍ୱତ୍ପାଦାବ୍ଜଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ଯଦୃଚ୍ଛୟାଦ୍ୟ ସ୍ୱସ୍ଥଃ ଶେତେ ମୃତ୍ୟୁରସ୍ମାଦପୈତି । ୧୭ । ସ ତ୍ୱଂ ଘୋରାଦୁଗ୍ରସେନାତ୍ମଜାନ୍ନସ୍ତ୍ରାହି ଏନ୍ତ୍ରାନ୍ ଭୃତ୍ୟବିତ୍ରାସହାସି ।

ନିର୍ବିକାର ସଦା ନିର୍ଗୁଣ ସଜ୍ଜ୍ୟ ସ୍ଥିତଂ କରକପେତ । ଅନ୍ୟତ୍ର ସମାନଂ ଏବମୂତସ୍ୟ ତବ ନ ଭୟଶଙ୍କେତି ଭାବଃ । ୧୪ । କିଞ୍ଚ ମହାପ୍ରଳୟେଽପ୍ୟବଶିଷ୍ୟମାଣସ୍ୟ ତୁଚ୍ଛୋ ଭୟନିବୃତ୍ତ୍ୟାହ ନଷ୍ଟେ ଲୋକେ ଇତି । ଚରାଚରେ ଲୋକେ ମହାଭୂତେଷୁ ଲୀନେ ତେଷ୍ୱପ୍ୟାଦିଭୂତଂ ସୂକ୍ଷ୍ମଂ ପ୍ରବିଷ୍ଟେଷୁ ତସ୍ମିନ୍ନପି ବ୍ୟକ୍ତେ ଽବ୍ୟକ୍ତଂ ପ୍ରଧାନଂ ପ୍ରାପ୍ତେ । ଅଶେଷାତ୍ମକେ ପ୍ରଧାନେ ସଙ୍ଖ୍ୟା ପଙ୍କ୍ତି ଯସ୍ୟ ଏବଂ ସର୍ବଂ ଲୀନମିଦମସ୍ତି ପଶ୍ଚାଦେବମୁଦ୍ବୋଧନାୟ ମିତି ଯୋଽଶେଷସଞ୍ଜ୍ଞ ଶେଷସଞ୍ଜ୍ଞ ଇତି ବା । ୧୫ । କିଞ୍ଚ ଏବଂ ପ୍ରଳୟହେତୁର୍ଯୋଽୟଂ କାଲ ଏନଂ । ହେ ଅବ୍ୟକ୍ତବନ୍ଧୋ ପ୍ରକୃତିପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ! ତସ୍ୟ ପଳୟାବସ୍ଥଭୂତସ୍ୟ ତେ ତବ ଚେଷ୍ଟାଂ ଲୀଲାଂ । ଚେଷ୍ଟତେ ବିପରିବର୍ତ୍ତତେ । ପୁନଃପୁନର୍ଭ୍ରମଣବୃତ୍ତ୍ୟା ମହୀୟାନ୍ ଦ୍ୱିପରାର୍ଦ୍ଧରୂପଃ । ଯସ୍ୟ ଚେଷ୍ଟାମାହୁସ୍ତଂ ତ୍ୱା ତ୍ୱାଂ କ୍ଷେମଧାମ ଅଭୟସ୍ଥାନଂ ପ୍ରପଦ୍ୟେ ଶରଣଂ ବ୍ରଜାମି । ୧୬ । କ୍ଷେମଧାମତ୍ୱମେବାହ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ଇତି । ଲୋକାନ୍ ପ୍ରତି ଯଦୃଚ୍ଛୟା କେନାପି ଭାଗ୍ୟୋ ଦୟେନ । ହେ ଅଦ୍ୟ । ୧୭ । ସ ତ୍ୱଂ ବଞ୍ଚାପସୃତ ସ ତ୍ୱମିତି । ଭୃତ୍ୟାନାଂ ବିତ୍ରାସ ହନ୍ତୀତି ଭୃତ୍ୟବିତ୍ରାସହା । ଭୃତ୍ୟବତ୍ସଳ ବା ଚ୍ଛେଦଃ । ପୌରୁଷନୈଶ୍ୱରଂ ଧ୍ୟାନଧିଷ୍ଣ୍ୟଂ ଧ୍ୟାନାସ୍ପଦଂ ମାଂସଦୃଶାଂ ମାଂସଚକ୍ଷୁଷାଂ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଂ ମା କୃଥାଃ । ୧୮ । ଭବତ ଏବ ଦେହତୋ ନିର୍ଗମନ୍ତ କଂସାତ୍ ସମ୍ଭ-

ନିର୍ବିକାର ସଦା ନିର୍ଗୁଣ ସତ୍ତ୍ୱମ ବ ଯେ ନିର୍ବିଶେଷ । ଆତ୍ମଜ୍ଞାନରୁ ଯା ପ୍ରକାଶ ॥ଯେ ବସ୍ତୁ ସାକ୍ଷାତରେ ତୁମ୍ଭ ।ତେଣୁ କଂସକୁ ଭୟ ନାହିଁ ।୧୪। ବ୍ରହ୍ମ ରାତ୍ରିରେ ଏ ସଂସାର ।ପ୍ରଳୟେ ହୁଅନ୍ତେ ଛାର ଖାର ॥ଆଦିଭୂତରେ ପଞ୍ଚଭୂତେ । ଲୀନ ହୁଅନ୍ତେ କ୍ରମାଗତେ॥କାଳବେଗରେ ବ୍ୟକ୍ତ ଯେତେ ।ସମସ୍ତେ ଅବ୍ୟକ୍ତେ ପଶନ୍ତେ॥ଯେକାଳେ ଶେଷ ନାମ ବହୁ ।ଏକାକୀ ରହିଥାଉ ତୁମ୍ଭ ।୧୫।ଆହେ ପ୍ରକୃତି ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ।ଯେ କାଳବଶେ ଏହି ଲୋକ ॥ ଚଳଇ ନିମେଷ ବତ୍ସର ।ଏକ୍ରମେ ସୀମା ନାହିଁ ଯାର॥ସେ କାଳ ତୋ ଚେଷ୍ଟା ମାତର ।ସତ୍ୟ ଅଟେ ଏ ବେଦ ଗୋଚର॥ସକଳ ଶୁଭ ଧାମ ତୁମ୍ଭ ।ତୋତେ ଶରଣ ଗଲି ମୁହିଁ ।୧୬।ମୃତ୍ୟୁ କାଳସର୍ପକୁ ଡରି ସକଳ ଲୋକେ ବୁଲି ବୁଲି ॥ଜୀବ ନିର୍ଭୟ ନୋହି କାହିଁ । ଦଇବେ ତୋ ଚରଣ ପାଇ॥ସୁଖେ ବିଶ୍ରାମ ଲଭି କରେ ।ମୃତ୍ୟୁ ତାହାକୁ ଡରି ଫେରେ।୧୭।ଏ ଘୋର ଉଗ୍ରସେନ ସୁତ ।ଭୟୁଁ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ରଖ ନାଥ ॥ଭୃତ୍ୟଙ୍କ ଭୟ ନାଶୁ ତୁମ୍ଭ ।ଏହା ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଶୁଣେ

ରୂପଞ୍ଚୈବଂ ପୌରୁଷଂ ଧ୍ୟାନଧିଷ୍ଣ୍ୟଂ ମାପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଂ ମାଂସଦୃଶାଂ କୃଷୀଷ୍ଠାଃ । ୨୮ । ଜନ୍ମ ତେ ମୟ୍ୟସୌ ପାପୋ ମାବିଦ୍ୟାନ୍ମଧୁସୂଦନ । ସମୁଦ୍ୱିଜେ ଭବଦ୍ଧେତୋଃ କଂସାଦହମଧୀରଧୀଃ । ୨୯ । ଉପସଂହର ବିଶ୍ୱାତ୍ମନ୍ ଅଦୋ ରୂପମଲୌକିକଂ । ଶଙ୍ଖଚକ୍ରଗଦାପଦ୍ମଶ୍ରିୟା ଜୁଷ୍ଟଂ ଚତୁର୍ଭୁଜଂ । ୩୦ । ବିଶ୍ୱଂ ଯଦେତତ୍ ସ୍ୱତନୌ ନିଶାନ୍ତେ ଯଥାବକାଶଂ ପୁରୁଷଃ ପରୋ ଭବାନ୍ । ବିଭର୍ତ୍ତି ସୋଽୟଂ ମମ ଗର୍ଭଗୋଽଭୂଦହୋ ନୃଲୋକସ୍ୟ ବିଡମ୍ବନଂ ହି ତତ୍ । ୩୧ । ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ ।— ତ୍ୱମେବ ପୂର୍ବସର୍ଗେଽଭୂଃ ପୃଶ୍ନିଃ ସ୍ୱାୟମ୍ଭୁବେ ସତି । ତଦାୟଂ ସୁତପା ନାମ ପ୍ରଜାପତିରକଲ୍ମଷଃ । ୩୨ । ଯୁବାଂ ବୈ ବ୍ରହ୍ମଣାଦିଷ୍ଟୌ ପ୍ରଜାସର୍ଗେ ଯଦା ତତଃ । ସନ୍ନିୟମ୍ୟେନ୍ଦ୍ରିୟଗ୍ରାମଂ ତେପାଥେ ପରମଂ ତପଃ । ୩୩ । ବର୍ଷବାତାତପହିମଘର୍ମକାଳଗୁଣାନନୁ । ସହମାନୌ ଶ୍ୱାସରୋଧବିନିର୍ଧୂତମନୋମଲୌ । ୩୪ । ଶୀର୍ଣ୍ଣପର୍ଣ୍ଣାନିଲାହାରାବୁପଶାନ୍ତେନ ଚେତସା । ମତ୍ତଃ କାମାନଭୀପ୍ସନ୍ତୌ ମଦାରାଧନମୀହତୁଃ । ୩୫ । ଏବଂ ବାଂ ତପ୍ୟତୋସ୍ତୀବ୍ରଂ ତପଃ ପରମଦୁଷ୍କରଂ । ଦିବ୍ୟବର୍ଷସହସ୍ରାଣି ଦ୍ୱାଦଶେୟୁର୍ମଦାତ୍ମନୋଃ । ୩୬ । ତଦା ବାଂ ପରିତୁଷ୍ଟୋଽହ-

---

ମ୍ଭ କେ ବିଦେମି ଯତୋଽଧୀରଚିତ୍ତା । ୨୯।୩୦ । କିମିତ୍ୟୁପସଂହର୍ତ୍ତବ୍ୟମେବମ୍ଭୂତେନ ମୟା ପୁତ୍ରେଣ ତବ ମହତ୍ ଶ୍ଲାଘ୍ୟ ସ୍ୟାଦିତି ତତ୍ରାହ ବିଶ୍ୱମିତି । ନିଶାନ୍ତେ ପ୍ରଳୟାବସାନେ ଯଥାବକାଶଂ ଅସଙ୍କୋଚତଃ । ଅସମ୍ଭାବିତତ୍ୱାଦୁପହାସ୍ୟତୈବ ସ୍ୟାଦିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୧ । ଚତୁର୍ଭୁଜେନ ରୂପେଣାବିର୍ଭାବେ କାରଣଂ ତାବଦାହ ତ୍ୱମେବେତ୍ୟାଦିଚତୁର୍ଦ୍ଦଶଭିଃ । ପୂର୍ବସର୍ଗେ ପ୍ରଥମଜନ୍ମନି ଅଭୂଃ ଆସୀଃ ପୃଶ୍ନିର୍ନାମ । ସ୍ୱାୟମ୍ଭୁବେ ମନ୍ୱନ୍ତରେ । ତଦା ଅୟଂ ବସୁଦେବଃ । ୩୨ । ତେପାଥେ ତପଃ କୃତବନ୍ତୌ । ୩୩-୩୫ । ତପ୍ୟତୋସ୍ତପଶ୍ଚରତୋଃ ଈୟୁର୍ଗତାନି । ମଦାତ୍ମନୋର୍ମଚ୍ଚିତ୍ତୟୋଃ । ୩୬ । ଅମୁନା

ମୂର୍ତ୍ତି । ଈଶ୍ୱର ରୂପ ଏ ତୋହର । ଧ୍ୟାଇଲେ ହୁଅଇ ଗୋଚର । ଏରୂପ ନ ଦେଖାଅ ନରେ । ପ୍ରକାଶ ହୁଅ ଅନ୍ୟାକାରେ ।୨୮। ହେ ମଧୁସୂଦନ ମୋ ଗର୍ଭେ । ତୁମ୍ଭେ ଜନମିଅଛ ଏବେ । କଂସ ଏ ବିଷୟ ନ ଜାଣୁ । ତୁମ୍ଭେ ଜନ୍ମିବ ଏ କାରଣୁ । କଂସକୁ ସିନା ମୋର ଡର । ତେଣୁ ମୋ ବୁଦ୍ଧି ଅସ୍ଥିର ।୨୯। ଅହେ ବିଶ୍ୱାତ୍ମା ଏଣୁକର । ଶଙ୍ଖ କମଳ ଗଦା ଅରି । ଭୂଷିତ ଚତୁର୍ଭୁଜ ରୂପ । ଲୁଚାଅ ଯେଣୁ ଅଲୌକିକ ।୩୦। ବ୍ରହ୍ମନିଶାନ୍ତେ ସ୍ୱଗର୍ଭରେ । ଏ ବିଶ୍ୱ ଧରୁ ଅକ୍ଳେଶରେ । ତୁ ସେହି ପରମ ପୁରୁଷ । ମୋ କ୍ଷୁଦ୍ର ଗର୍ଭେ କଲୁ ବାସ । ନୃଲୋକେ ଏହା ବିଡମ୍ବନ । ଧନ୍ୟ ମହିମା ତୋର ଧନ୍ୟ ।୩୧। ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ ।- ସ୍ୱାୟମ୍ଭୁବମନୁ ଅନ୍ତରେ । ତୁମ୍ଭେ ଖ୍ୟାତ ପୃଶ୍ନି ନାମରେ । ସୁତପା ବସୁଦେବ ଖ୍ୟାତ । ପବିତ୍ର ପ୍ରଜାପତି ଯେ ତ ।୩୨। ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପ୍ରଜାସୃଷ୍ଟିପାଇଁ । ବ୍ରହ୍ମା ଆଦେଶ ଥିଲେ ଦେଇ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣେ ନିରୋଧିଲ । କଠୋର ତପ ଆଚରିଲ ।୩୩। ପବନ ବରଷା ତପନ । ହିମାଦି କାଳ-

ମମୁନା ବପୁଷାନଘେ । ତପସା ଶ୍ରଦ୍ଧୟା ନିତ୍ୟଂ ଭକ୍ତ୍ୟା ଚ ହୃଦି ଭାବିତଃ । ୩୬ । ପ୍ରାଦୁରାସଂ ବରଦରାଡ୍ ଯୁବୟୋଃ କାମଦିତ୍ସୟା । ବ୍ରିୟତାଂ ବର ଇତ୍ୟୁକ୍ତେ ମାଦୃଶୋ ବାଂ ବୃତଃ ସୁତଃ । ୩୮ । ଅଜୁଷ୍ଟଗ୍ରାମ୍ୟବିଷୟାବନପତ୍ୟୌ ଚ ଦମ୍ପତୀ । ନ ବବ୍ରାଥେଽପବର୍ଗଂ ମେ ମୋହିତୌ ଦେବମାୟୟା । ୩୯ । ଗତେ ମୟି ଯୁବାଂ ଲବ୍ଧ୍ୱା ବରଂ ମତ୍ସଦୃଶଂ ସୁତଂ । ଗ୍ରାମ୍ୟାନ୍ ଭୋଗାନଭୁଞ୍ଜାଥାଂ ଯୁବାଂ ପ୍ରାପ୍ତମନୋରଥୌ । ୪୦ । ଅଦୃଷ୍ଟ୍ୱାନ୍ୟତମଂ ଲୋକେ ଶୀଲୌଦାର୍ଯ୍ୟଗୁଣୈଃ ସମଂ । ଅହଂ ସୁତୋ ବାମଭବଂ ପୃଶ୍ନିଗର୍ଭ ଇତି ଶ୍ରୁତଃ । ୪୧ । ତୟୋର୍ବାଂ ପୁନରେବାହମଦିତ୍ୟାମାସ କଶ୍ୟପାତ୍ । ଉପେନ୍ଦ୍ର ଇତି ବିଖ୍ୟାତୋ ବାମନତ୍ୱାଚ୍ଚ ବାମନଃ । ୪୨ । ତୃତୀୟେଽସ୍ମିନ୍ ଭବେଽହଂ ବୈ ତେନୈବ ବପୁଷାଥ ବାଂ । ଜାତୋ ଭୂୟସ୍ତୟୋରେବ ସତ୍ୟଂ ମେ ବ୍ୟାହୃତଂ ସତି । ୪୩ । ଏତଦ୍ୱାଂ ଦର୍ଶିତଂ ରୂପଂ ପ୍ରାଗ୍ଜନ୍ମସ୍ମରଣାୟ ମେ । ନାନ୍ୟଥା ମଦ୍ଭବଂ ଜ୍ଞାନଂ ମର୍ତ୍ତ୍ୟଲିଙ୍ଗେନ ଜାୟତେ । ୪୪

ବପୁଷା ପ୍ରାଦୁର୍ଭୂତୋଽସ୍ମି । ୩୭ । ବରଦରାଟ୍ ବରଦେଷୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ତେନ ପଦ୍ମଦ୍ୱୟେନ ଚ ବାରଂବାରମାବର୍ଜ୍ଜିତେ କାରଣମୁକ୍ତଂ । କାମଦ୍ୟ ଦତ୍ତ୍ୱା ଦାତୁମିଚ୍ଛୟା । ମାଦୃଶୋ ମତ୍ସଦୃଶଃ । ୩୮ । ମେ ମତ୍ତୋଽପି ଯୁବାମପବର୍ଗଂ ନ ବବ୍ରାଥେ ନ ବୃତବନ୍ତୌ । ୩୯ । ବରଂ ଦତ୍ତ୍ୱା ମୟି ଗତେ । ୪୦।୪୧ । ଅଦିତ୍ୟାଂ କଶ୍ୟପାଦ୍ ବାମନ ଅପେକ୍ଷିତ ଯଦ୍ ତଦପି ତତ୍ର ପତ୍ନ୍ୟୋର୍ଯୁବୟୋରହମେବ ପୁନରୁପମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୪୨।୪୩

ଗୁଣମାନ । ସହିଲ ନିଶ୍ୱାସ ରୋଧିଲ । ମନରୁ କଳୁଷ କାଟିଲ ।୩୫। ଖାଇ ଶୁଷ୍କ ପତ୍ର ପବନ । ମୋତେ ଅର୍ପିଲ ଶାନ୍ତ ମନ । ଅଶେଷ ଲଭିବା ଅର୍ଥରେ । ମୋତେ ସେବିଲ ହୃଦନ୍ତରେ ।୩୬। ଦିବ୍ୟମାନେ ବାର ହଜାର - ବର୍ଷ ତପିଲ ଅତିଘୋର । ମୋଠାରେ ମନ ନିବେଶିଲ । ମୋର କରୁଣାପାତ୍ର ହେଲ ।୩୭। ତପରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଭକ୍ତିରେ । ସଦା ହୃଦୟେ ସେବିବାରେ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ହୋଇ ମୁଁ ପ୍ରସନ୍ନ ।ଏରୂପେ ହେଲି ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ।ଅଶେଷ ତୁମ୍ଭ ଦୁଃଖ କର ।ପୂରଣେ ଯିବାରୁ ମୁଁ ବର । ମୋପରି ସୁତ ଲଭ ଅର୍ଥେ ।ବର ମାଗିଲ ଇଚ୍ଛାମତେ ।୩୭।୩୮। ଭୁଞ୍ଜି ନଥିଲ ଗ୍ରାମ୍ୟ ସୁଖ ।ଅନପତ୍ୟରୁ ଥିଲ ଦୁଃଖ ଦେବ ମାୟାରେ ମୁଗ୍ଧ ହେଲ ।ମୋକ୍ଷ ନୋହେ ପୁତ୍ର ମାଗିଲ ।୩୯।ମୋପରି ସୁତ ଲଭ, ଏହି ।ଯାଆନ୍ତେ ବର ଦେଇ ମୁହିଁ ।ତୁମ୍ଭ ଅଶେଷ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା । ଗ୍ରାମ୍ୟସୁଖରେ ମନ ଦେଲ ।୪୦।ଶୀଳ ଔଦାର୍ଯ୍ୟ ଆଦି ଗୁଣେ । ମୋ ତୁଲ୍ୟ ନ ଦେଖିଲି ଅନ୍ୟେ । ତେଣୁ ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ସୁତ ହେଲି ।ପୃଶ୍ନିଗର୍ଭ ନାମ ବହିଲି ।୪୧।ଅଦିତି କଶ୍ୟପ ରୂପରେ । ତୁମ୍ଭ ଜନ୍ମ ଅନ୍ୟ ଜନ୍ମେ ତହିଁ ମୁଁ ହେଲି ତୁମ୍ଭ ସୁତ ।ଉପେନ୍ଦ୍ର ବାମନ ଖ୍ୟାତ ।୪୨।ଏବେ ତୃତୀୟ ଜନ୍ମେ ମୁହିଁ । ସେହି ସ୍ୱରୂପେ ତୁମ୍ଭଠାରେ ।ଜନ୍ମିଲି ଗୋ ସତ୍ୟ ଏ ବାକ୍ୟ ।ପିତା ମାତା ବୋଲି ବ୍ୟକ୍ତ ।୪୩।ସେହିରୂପେ ଜନ୍ମିଥିଲି ପୂର୍ବେ ।ତାହା ଦେଖାଇବାକୁ ଏବେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଚନ୍ଦ୍ରସ୍ୟନ୍ତୌ କୃତସ୍ନେହୌ ଯାସ୍ୟେଥେ ମଦ୍ଗତିଂ ପରାଂ । ୪୫ । (ଯଦି କଂସାଦ୍ବିଭେଷି ତ୍ୱଂ
ସୁତାଂ ମାଂ ପୁତ୍ରତ୍ୱେନ ବ୍ରହ୍ମଭାବେନ ଚାସକୃତ୍ ।) ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।-- ଇତ୍ୟୁକ୍ତ୍ୱାସୀଦ୍ଧରିସ୍ତୂଷ୍ଣୀଂ ଭଗବାନାତ୍ମ-
ତର୍ହି ମାଂ ଗୋକୁଳଂ ନୟ । ମନ୍ମାୟାମାନୟାଶୁ ତ୍ୱଂ ଯଶୋଦାଗର୍ଭସମ୍ଭବାଂ ॥) ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।-- ଇତ୍ୟୁକ୍ତ୍ୱାସୀଦ୍ଧରିସ୍ତୂଷ୍ଣୀଂ ଭଗବାନାତ୍ମ-
ମାୟୟା । ପିତ୍ରୋଃ ସମ୍ପଶ୍ୟତୋଃ ସଦ୍ୟୋ ବଭୂବ ପ୍ରାକୃତଃ ଶିଶୁଃ । ୪୭ । ତତଶ୍ଚ ଶୌରିର୍ଭଗବତ୍ପ୍ରଚୋଦିତଃ ସୁତଂ ସମାଦାୟ ସ ସୂତିକାଗୃହାତ୍ । ଯଦା
ବହିର୍ଗନ୍ତୁମିୟେଷ ତର୍ହ୍ୟଜା ଯା ଯୋଗମାୟାଜନି ନନ୍ଦଜାୟୟା । ୪୮ । ତୟା ହୃତପ୍ରତ୍ୟୟସର୍ବବୃତ୍ତିଷୁ ଦ୍ୱାଃସ୍ଥେଷୁ ପୌରେଷ୍ୱପି ଶାୟିତେଷ୍ୱଥ ।
ଦ୍ୱାରସ୍ତୁ ସର୍ବାଃ ପିହିତା ଦୁରତ୍ୟୟା ବୃହତ୍କପାଟାୟସକୀଲଶୃଙ୍ଖଲୈଃ । ୪୯ । ତାଃ କୃଷ୍ଣବାହେ ବସୁଦେବ ଆଗତେ ସ୍ୱୟଂ ବ୍ୟବର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯଥା

ତ୍ରାକ୍ ପ୍ରଥମଂ ତାବଦେତଦ୍ରୂପଂ ମେ ଜନ୍ମେତ ସ୍ମରଣାୟ ଜ୍ଞାନାୟ ଦର୍ଶିତଂ । ମଇବଂ ମଦ୍ରୂପଂ । ଅନନ୍ତରଂ ତ୍ୱଦନ୍ତ୍ୟାଂ ଚାଲୋଽପି ଭବିଷ୍ୟାମୀତି
ଭାବଃ । ୪୪ । ନନୁ ଭୂୟି ପ୍ରସନ୍ନେଽପି କଥମାବୟୋଃ ପୁନଃପୁନର୍ଜ୍ଜନ୍ମେତ୍ୟତଃ ପରଂ ନ ଭବିଷ୍ୟତୀତ୍ୟାହ ଯୁବାମିତି । ୪୫।୪୬ । ଯଦି କଂସ-
ଦ୍ବିଭେଷି ତର୍ହି ମାଂ ଗୋକୁଳଂ ନୟ ଯଶୋଦାୟାଶ୍ଚ ତାଂ କନ୍ୟାଂ ମନ୍ମାୟାମାନୟେତି ପଥମେବ ଭଗବତା ପ୍ରଚୋଦିତୋ ବସୁଦେବୋ ଯଦା ଗନ୍ତୁ-
ମୈଚ୍ଛତ୍ ତଦୈବାଜାପି ଯା ଯୋଗମାୟା ସା ନନ୍ଦଜାୟୟା ଜନିତ୍ୱମାବିଷ୍କୃତବତୀ ଅଜନି ଜାତା । ୪୮ । ହୃତାଃ ପ୍ରତ୍ୟୟାର୍ଥାଃ ସର୍ବା ବୃତ୍ତୟୋ ଯେଷାଂ
ତେଷୁ । ଦ୍ୱାରସ୍ତୁ ... କପାଟାଦିଭିର୍ଦୁରତ୍ୟୟା ଇତି ବା
ଚାଗତାମପି ତଥା ଭୂତେଷୁ ଦ୍ୱାରପାଳେଷୁ ସତ୍ସୁ । ବୃହତ୍ସୁ କପାଟେଷୁ ଲୋହକୀଲକାୟସଶୃଙ୍ଖଲୈର୍ବଦ୍ଧେଷୁ କପାଟାଦିଭିର୍ଦୁରତ୍ୟୟା ଇତି ବା

ଜନ୍ମିଲ ଧରୁ ପୂର୍ବ ଦେହ । ଅନ୍ୟଥା ହୁଅନ୍ତା ନରମୋହ ॥ ଏବେ କହିବା ମତେ ତୋର । ଧରିବି ବାଳକ ଆକାର । ୪୪ । ତୁମ୍ଭେ ଦମ୍ପତି ପୂର୍ବ-
ଭବେ । ବ୍ରହ୍ମଭାବେ ବା ଯେବେ ତେବେ ॥ ସ୍ନେହରେ ଚିନ୍ତା କରୁଥିବ । ପରମ ଗତିକି ଲଭିବ । ୪୫ । କଂସକୁ ଯେବେ କର ଭୟ । ମୋତେ
ଗୋକୁଳେ ନେଇ ଥୁଅ ॥ ମୋ ମାୟା ଯଶୋଦା ଗର୍ଭରେ । ଜନ୍ମିଛି ତାକୁ ଆଣ ଘରେ । ୪୬ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । — ହରି ଏହା କହି ତୁନିହେଲେ ।
ନଙ୍କେ ନିଜର ମାୟା ବଳେ ॥ ରହିଅଛନ୍ତି ପିତା ମାତା । ଶିଶୁ ହୋଇଲେ ବିଶ୍ୱକର୍ତ୍ତା । ୪୭ । ହରି ଆଦେଶେ ଯେ ଶଉରି ॥ ସୂତିକା ଗୃହୁଁ ପୁତ୍ରଧରି
ବାହାରେ ହୁଅନ୍ତେ ବାହାର । ନନ୍ଦଜାୟାରୁ ଜନ୍ମ ଯାର ॥ ସେ ଯୋଗମାୟା ଉଠିଲେ । ମାୟା ରଚିଲେ ବନ୍ଦୀଶାଳେ । ୪୮ । ଦ୍ୱାରେ ଥିବାର
ପୌରଜନେ । ଆହୁରି ନିଜ ଅପଘନେ ॥ ଶୋଇଲେ ଚେଷ୍ଟାଶୂନ୍ୟ ହୋଇ । ଲୁହାକିଳଣୀ କିଳା ଥାଇ ॥ ଦୃଢ କପାଟ ଲଗା ଦ୍ୱାର । ଯାହାକୁ
ତରିବା ଦୁସ୍ତର ॥ ସେସବୁ ବନ୍ଦ ହୋଇଥିଲା । ୪୯ । ଉଘାଡ଼ିଲେ ସବୁ ଫିଟିଗଲା ॥ ରବିଙ୍କୁ ଦେଖି ଅନ୍ଧକାର । ଯେସନେ ହୁଅଇ ଅନ୍ତର ॥ ସନେ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ତମୋ ଋବେଃ । ବବର୍ଷ ପର୍ଜ୍ଜନ୍ୟ ଉପାଂଶୁଗର୍ଜ୍ଜିତଃ ଶେଷୋଽନ୍ୱଗାଦ୍ୱାରି ନିବାରୟନ୍ ଫଣୈଃ । ୫୦ । ମଘୋନି ବର୍ଷତ୍ୟସକୃଦ୍‌ଯମାନୁଜା ଗମ୍ଭୀରତୋୟୌଘଜବୋର୍ମ୍ମିଫେନିଲା । ଭୟାନକାବର୍ତ୍ତଶତାକୁଳା ନଦୀ ମାର୍ଗଂ ଦଦୌ ସିନ୍ଧୁରିବ ଶ୍ରିୟଃ ପତେଃ । ୫୧ । ନନ୍ଦବ୍ରଜଂ ଶୌରିରୁପେତ୍ୟ ତତ୍ର ତାନ୍ ଗୋପାନ୍ ପ୍ରସୁପ୍ତାନୁପଲଭ୍ୟ ନିଦ୍ରୟା । ସୁତଂ ଯଶୋଦାଶୟନେ ନିଧାୟ ତତ୍‌ସୁତାମୁପାଦାୟ ପୁନର୍ଗୃହାନଗାତ୍ । ୫୨ । ଦେବକ୍ୟାଃ ଶୟନେ ନ୍ୟସ୍ୟ ବସୁଦେବୋଽଥ ଦାରିକାଂ । ପ୍ରତିମୁଚ୍ୟ ପଦୋର୍ଲୋହମାସ୍ତେ ପୂର୍ବବଦାବୃତଃ । ୫୩ । ଯଶୋଦା ନନ୍ଦପତ୍ନୀ ଚ ଜାତଂ ପରମବୁଧ୍ୟତ । ନ ତଲ୍ଲିଙ୍ଗଂ ପରିଶ୍ରାନ୍ତା ନିଦ୍ରୟାପଗତସ୍ମୃତିଃ । ୫୪ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ କୃଷ୍ଣଜନ୍ମନି ତୃତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୩ ।

୪୯। ସ୍ୱୟମେବ ବ୍ୟବର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବବୃତ୍ତା ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ବ୍ୟବସୃଜନ୍ତେତି ବକ୍ତବ୍ୟେ ଗୁଣଶ୍ଚାନ୍ଦସଃ । ରଚେଶ୍ଚୈବଶ୍ଚାତ୍ । ୫୦ । ଗମ୍ଭୀରେ ଯସ୍ତୋୟୌଘସ୍ତସ୍ୟ ଜବେନ ଯେ ଊର୍ମ୍ମୟସ୍ତୈଃ ଫେନିଲା ଫେନବ୍ୟାପ୍ତା । ଭୟାନକୈରାବର୍ତ୍ତଶତୈର୍ବ୍ୟାପ୍ତାପି । ଶ୍ରିୟଃ ପତେଃ ସୀତାପତେଃ । ୫୧ । ନିଦ୍ରୟା ଅଚେଷ୍ଟାନ୍ । ୫୨ । ପ୍ରତିମୁଚ୍ୟ ବଦ୍ଧ୍ୱା । ପଦୋଃ ପାଦୟୋଃ ଲୌହଂ ନିଗଡ଼ଂ । ଆସ୍ତେ ସ୍ମ । ୫୩ । ଜାତଂ କଞ୍ଚିଦିତି କେବଳମବୁଧ୍ୟତ ନତୁ ତଲ୍ଲିଙ୍ଗଂ ପୁଂସ୍ତ୍ୱଂ କନ୍ୟା ବେତି ଯୋଗନିଦ୍ରୟା ଚ ମୋହିତେତି ।୫୪।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ତୃତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୩ ।

ଗରଜି ବରଷିଲେ । ଶେଷ ଫଣା ଉହାଡ଼ି କଲେ ॥ ବରଷା ଜଳ ବୃଷ୍ଟି ଦେଲେ । କେବେହେଁ ନପଡ଼େ ଶରୀରେ ॥୫୦। ଘନ ବର୍ଷନ୍ତେ ଘନ ଘନ । ଯମୁନା ହେଲା ଜଳପୂର୍ଣ୍ଣ ॥ ବଢ଼େ ଫେନିଳ ଖର ସ୍ରୋତ । କୃଷ୍ଣ କୃପାରୁ ଉପସ୍ଥିତ ॥ ସୀତାପତିଙ୍କୁ ସିନ୍ଧୁ ଯେହ୍ନେ । ତହ୍ନାଲେ ଯମୁନା ତେସନେ ବସୁଦେବଙ୍କୁ ଦେଲା ପଥ ।୫୧। ବ୍ରଜେ ହୋଇଲେ ଉପସ୍ଥିତ ॥ ଦେଖିଲେ ନନ୍ଦଘରେ ଯାଇ । ନିଦ୍ରେ ଗୋପାଳେ ଛନ୍ତି ଶୋଇ ॥ ଯଶୋଦା ସେ ନିଦ୍ରାଗ୍ରସ୍ତ । ତା ଶେଯେ ଶୁଆଇ ଏ ସୁତ ॥ ସୁତାକୁ ଧରି ନିଜ ଘରେ । ମିଳିଲେ ଆସି ଶରତରେ ।୫୨। କନ୍ୟାକୁ ଦେବକୀ ଶଯ୍ୟାରେ । ଶୁଆଇ, ନିଜେ ଶୃଙ୍ଖଳାରେ ॥ ବେନି ଚରଣ ବାନ୍ଧିଦେଇ । ହେଲେ ପୂର୍ବପରି ତହିଁ ।୫୩। ଯଶୋଦା ପ୍ରସବିବା ପରେ । ଶୋଇଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବାଧାରେ ॥ ଜନ୍ମିଲା ଏତିକି ଜାଣଇ । କନ୍ୟା କି ପୁତ୍ର ଜାଣିନାହିଁ ॥ ଯୋଗମାୟାରେ ମୂଢ଼ ହୋଇ । ଜାଣି ନପାରିଲେ କିଛି ।୫୪। ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଜନ୍ମ କଥା ଶେଷ । ଭଣିଲେ ପଣ୍ଡିତ ଦାଶ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ତୃତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୩।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।-- ବହିରନ୍ତଃପୁରଦ୍ୱାରଃ ସର୍ବାଃ ପୂର୍ବବଦାବୃତାଃ । ତତୋ ବାଳଧ୍ୱନିଂ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ଗୃହପାଳାଃ ସମୁତ୍ଥିତାଃ । ୧ । ତେ ତୁ ତୂର୍ଣ୍ଣମୁପବ୍ରଜ୍ୟ ଦେବକ୍ୟା ଗର୍ଭଜନ୍ମ ତତ୍ । ଆଚଖ୍ୟୁର୍ଭୋଜରାଜାୟ ଯଦୁଦ୍ୱିଗ୍ନଃ ପ୍ରତୀକ୍ଷତେ । ୨ । ସ ତଳ୍ପାତ୍ତୂର୍ଣ୍ଣମୁତ୍ଥାୟ କାଲୋଽୟମିତି ବିହ୍ୱଳଃ । ସୂତୀଗୃହମଗାତ୍ତୂର୍ଣ୍ଣଂ ପ୍ରସ୍ଖଳନ୍ମୁକ୍ତମୂର୍ଦ୍ଧଜଃ । ୩ । ତମାହ ଭ୍ରାତରଂ ଦେବୀ କୃପଣା କରୁଣଂ ସତୀ । ସ୍ନୁଷେୟଂ ତବ କଲ୍ୟାଣ ସ୍ତ୍ରିୟଂ ମା ହନ୍ତୁମର୍ହସି । ୪ । ବହବୋ ହିଂସିତା ଭ୍ରାତଃ ଶିଶବଃ ପାବକୋପମାଃ । ତ୍ୱୟା ଦୈବନିସୃଷ୍ଟେନ ପୁତ୍ରିକୈକା ପ୍ରଦୀୟତାଂ । ୫ । ନନ୍ୱହଂ ତେ ହ୍ୟବରଜା ଦୀନା ହତସୁତା ପ୍ରଭୋ । ଦାତୁମର୍ହସି ମନ୍ଦାୟା ଅଙ୍ଗେମାଂ ଚରମାଂ ପ୍ରଜାଂ । ୬ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଉପଗୁହ୍ୟାତ୍ମଜାମେବଂ ରୁଦତ୍ୟା ଦୀନଦୀନବତ୍ । ଯାଚିତସ୍ତାଂ ବିନିର୍ଭର୍ତ୍ସ୍ୟ ହସ୍ତାଦାଚିଚ୍ଛିଦେ ଖଳଃ । ୭ । ତାଂ ଗୃହୀତ୍ୱା ଚରଣୟୋର୍ଜାତମାତ୍ରାଂ ସ୍ୱସୁଃ ସୁତାଂ । ଅପୋଥୟଚ୍ଛିଳା-ପୃଷ୍ଠେ ସ୍ୱାର୍ଥୋନ୍ମୂଳିତସୌହୃଦଃ । ୮ । ସା ତଦ୍ଧସ୍ତାତ୍ ସମୁତ୍ପତ୍ୟ ସଦ୍ୟୋ ଦେବ୍ୟମ୍ବରଂ ଗତା । ଅଦୃଶ୍ୟତାନୁଜା ବିଷ୍ଣୋଃ ସାୟୁଧାଷ୍ଟମହାଭୁଜା । ୯

ଚତୁର୍ଥେ ଚଣ୍ଡିକାବାକ୍ୟମାକର୍ଣ୍ଣ୍ୟାଥ ଭୟାକୁଳଃ । ଦୁଷ୍କୃତିଂ ବିହିତଂ ମେନେ କଂସୋ ବାଳାଦିହିଂସନଂ । ୧ । ତଦେସ୍ତମଂ ଜନ୍ମ । ୨ କାଲୋ ମୃତ୍ୟୁଃ । ୩-୫ । ଅଙ୍ଗ ହେ ଭ୍ରାତଃ । ୬ । ଦୀନଦୀନବତ୍ ଦୀନାଦପି ଦୀନବତ୍ ନରୁ ତଥା । ପୂର୍ବସ୍ୟାନ୍ୟବ ମାତବ୍ୟାତ୍ ସା ଚ ଯୋଗ-

ଶ୍ରୀ ଶୁକ ଉବାଚ । — ବାହାର ଭିତର ଦୁଆର । ସକଳ ରୁଦ୍ଧ ପୂର୍ବାକାର । ତାମଧ୍ୟେ ଶୁଣି ବାଳସ୍ୱନ । ଉଠିଲେ ଗୃହପାଳଗଣ ।୧। ତୁରିତେ କଂସପାଶେ ଗଲେ । ପ୍ରସବ ବାର୍ତ୍ତା ଜଣାଇଲେ । ଉଦ୍ୱିଗ୍ନେ କଂସ ଯାହା ପାଇଁ । ସଦା ରହିଥିଲ ଅନାଇଁ ।୨। ଏ ମୋର କାଳ ହେଲା ଜାତ । ଶଯ୍ୟାରୁ ଉଠିଲା ତୁରିତ । କେଶ ବସନ ଅସମ୍ଭାଳେ । ସୂତିକା ଗୃହେ ଆସି ମିଳେ ।୩। ସତୀ ଦେବକୀ ଦୀନଭାବେ । ଭାଇକୁ ଜଣାଇଲା ତେବେ । ଆହେ କଲ୍ୟାଣମୟ ନୃପ । ଏ ତୁମ୍ଭ ଝିଅ ସ୍ନୁଷା ରୂପ । ସ୍ତ୍ରୀବଧ ନୁହଇ ଉଚିତ ।୪। ଅଗ୍ନି ସମାନ ରୂପବନ୍ତ । ଅନେକ ପୁତ୍ର ମୋ ନାଶିଲ । ମୋ ଭାଗ୍ୟ ଧାତା ତୁମ୍ଭେ ହେଲ । ଏ କନ୍ୟାଗୋଟି ମୋତେ ଦିଅ । ୫ । ଅପୁତ୍ରା ଅତି ଦୟା ବହ । ମୁଁ ଦୀନା ତୁମ୍ଭ ସାନଭଗ୍ନୀ । ପୋଡ଼ାକପାଳ କର୍ମ ସେନି । ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟେ ଏ ମୋ ଶେଷ ସୁତା । ହୁଅ ଏହାର ପ୍ରାଣ ଦାତା ।୬। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । — ଏରୂପେ କୋଳେ କନ୍ୟା ଧରି । କାନ୍ଦନ୍ତେ ଅତି ଦୀନା ପରି । ମାଗନ୍ତେ କଂସ ଗାଳି ଦେଲା । କୋଳୁଁ ଛଡ଼ାଇ ବେଗେ ନେଲା ।୭। ଅତି ଶିଶୁ ସେ ଭଣିଜୀର । କଂସ ଧରି

ଦିବ୍ୟସ୍ରଗମ୍ବରାଲେପରତ୍ନାଭରଣଭୂଷିତା । ଧନୁଃଶୂଳେଷୁଚର୍ମ୍ମାସି ଶଙ୍ଖଚକ୍ରଗଦାଧରା ॥ ୧୦ । ସିଦ୍ଧଚାରଣଗନ୍ଧର୍ବୈରପ୍ସରଃକିନ୍ନରୋରଗୈଃ । ଉପାହୃତୋରୁବଲିଭିଃ ସ୍ତୂୟମାନେଦମବ୍ରବୀତ୍ । ୧୧ । କିଂ ମୟା ହତୟା ମନ୍ଦ ଜାତଃ ଖଲୁ ତବାନ୍ତକୃତ୍ । ଯତ୍ର କ୍ୱ ବା ପୂର୍ବଶତ୍ରୁର୍ମ୍ମା ହିଂସୀଃ କୃପଣାନ୍ ବୃଥା । ୧୨ । ଇତି ପ୍ରଭାଷ୍ୟ ତଂ ଦେବୀ ମାୟା ଭଗବତୀ ଭୁବି । ବହୁନାମନିକେତେଷୁ ବହୁନାମା ବଭୂବ ହ । ୧୩ । ତୟାଭିହିତମାକର୍ଣ୍ଣ୍ୟ କଂସଃ ପରମବିସ୍ମିତଃ । ଦେବକୀଂ ବସୁଦେବଞ୍ଚ ବିମୁଚ୍ୟ ପ୍ରଶ୍ରିତୋଽବ୍ରବୀତ୍ । ୧୪ । ଅହୋ ଭଗିନ୍ୟହୋ ଭାମ ମୟା ବାଂ ବତ ପାପ୍ମନା । ପୁରୁଷାଦ ଇବାପତ୍ୟଂ ବହବୋ ହିଂସିତାଃ ସୁତାଃ । ୧୫ । ସ ତ୍ୱହଂ ତ୍ୟକ୍ତକାରୁଣ୍ୟସ୍ତ୍ୟକ୍ତଜ୍ଞାତିସୁହୃତ୍ ଖଲଃ । କାଂଲ୍ଲୋକାନ୍ ବୈ ଗମିଷ୍ୟାମି ବ୍ରହ୍ମହେବ ମୃତଃ ଶ୍ୱସନ୍ । ୧୬ । ଦୈବମପ୍ୟନୃତଂ ବକ୍ତି ନ ମର୍ତ୍ତ୍ୟା ଏବ କେବଲଂ । ଯଦ୍ୱିଶ୍ରମ୍ଭାଦହଂ ପାପଃ ସ୍ୱସୁର୍ନିହତବାନ୍ ଶିଶୂନ୍

ମାତ୍ୟେତି କ୍ଷିତବ୍ୟାତ୍ ଯାତତୋଽପ୍ୟାତଚ୍ଚିଦେ ହସ୍ତାଦାକୃଷ୍ୟ ଇତ୍ୟାହ । ୭ । ଅପୋଥସ୍ୱବ୍ୟଳେନ ଚକ୍ଷେପ । ୮ । ମଦ୍ୟ ଏବ ଦେବୀ ଭୂତ୍ୱା ୯-୧୧ ମାନ୍ୟେତି କ୍ଷିତବ୍ୟାତ୍ ... କୃପଣାନିତ ଅନ୍ୟାନ୍ ଶିଶୂନ୍ ହନିଷ୍ୟସିତ ଜ୍ଞାତ୍ୱା ବାରୟତି । କୃପଣାଂ ବୃଥେତି ପାଠାନ୍ତରେ ମା ମାଂ କୃପଣାଂ ବୃଥା ଅହିଂସୀରିତି ଦେବୀ ନିଷେଧତି ୧୨ । ବହୁନାମନିକେତେଷୁ ବାରାଣସ୍ୟାଦିସ୍ଥାନେଷୁ । ୧୩ । ପରମବିସ୍ମିତଃ କଥଂ ଦୈବୀ ବାଗନୃତା ଜାତେତି । ୧୪ । ଭାମ ହେ ଭଗିନୀଭର୍ତ୍ତଃ ୧୫ । ବହୁନାମନିକେତେଷୁ ବାରାଣସ୍ୟାଦିସ୍ଥାନେଷୁ । ୧୩ । ପରମବିସ୍ମିତଃ କଥଂ ଦୈବୀ ବାଗନୃତା ଜାତେତି । ୧୪ । ଭାମ ହେ ଭଗିନୀଭର୍ତ୍ତଃ ପୁରୁଷାଦୋ ରାକ୍ଷସୋ ଯଥା ସ୍ୱାପତ୍ୟମେବ ହନ୍ତି ତଦ୍ୱତ୍ । ୧୫-୧୭ । ହେ ମହାଭାଗୌ ସ୍ୱକୃତଂ ଭୁଜ୍ୟତଃ ସ୍ୱାରବ୍ଧକର୍ମ୍ମଭୋକ୍ତୄନ୍ ସ୍ୱାତ୍ମଜାନ୍

ବେଳମପଦ୍ଧର ॥ ସ୍ୱାଥନ୍ନ ବନ୍ଧ୍ରେନ୍ଧ ତେଜ । ଶିଳାରେ ପିଟିଲା ଗରବ । ୮ । ସେ ଦେବୀ କଂସହସ୍ତୁ ଖସି । ଆକାଶେ ସ୍ୱରୂପ ପ୍ରକାଶି ॥ କୃଷ୍ଣଅନୁଜା ଅଷ୍ଟଭୁଜେ । ଆୟୁଧ ଧରି ଦଶେ ତେଜେ । ଦିବ୍ୟ ଅମ୍ବର ଲେପ ହାର । ରତ୍ନଭୂଷଣେ ମନୋହର ॥ ଶୂଳ କୋଦଣ୍ଡ ଖଡ୍ଗ ଶର । ଢାଲ ଯେ ଶଙ୍ଖ ଗଦା ଚକ୍ର ॥ ଅଷ୍ଟଭୁଜରେ ଶୋଭମାନ । ଗନ୍ଧର୍ବ କିନ୍ନର ଚାରଣ ॥ ସିଦ୍ଧ ଅପସରା ଉରଗ । ଦେବୀଙ୍କୁ ଦେଇ ବଳଭୋଗ ॥ ସ୍ତୁତି କରନ୍ତି ଏରୂପରେ । ସେ ଦେବୀ କହନ୍ତେ କଂସରେ ।୧୧। ରେ ମନ୍ଦ ମୋତେ ମାରି କିସ । ତୋତେ ଯେ ମାରିବ ଅବଶ୍ୟ ॥ ଜନ୍ମିଛି ଯେ ତୋ ପୂର୍ବ ବୈରୀ । ନମାର ଅନ୍ୟଶିଶୁ ଧରି ।୧୨। ସେ ମାୟାଦେବୀ ଭଗବତୀ । କଂସେ ପ୍ରକାଶିଲେ ଏ ଉକ୍ତି ॥ ଧରାରେ ସେହିରୂପେ କନେ । ତାଙ୍କୁ ପୂଜିଲେ ନାନା ସ୍ଥାନେ ।୧୩। ସେ ଦେବୀ ବାଣୀ କଂସ ଶୁଣି । ଅତିବିସ୍ମୟେ ମନେ ଗୁଣି ॥ ଦେବକୀ ବସୁଦେବେ ମୁକ୍ତି । ଦେଇ ବିନୟେ କହେ ଉକ୍ତି ।୧୪। ଆଗୋ ଭଗିନୀ ହେ ଭଉଣୋଇ । ମୁଁ ପାପୀ ରକ୍ଷବୃତ୍ତି ବହି ॥ ତୁମ୍ଭର ଶିଶୁଙ୍କୁ ମାରିଲି ।୧୫। ତିଳେ କରୁଣା ନ ବହିଲି ॥ ଜ୍ଞାତି ସୁହୃଦ ଭାବ ତେଜି

। ୧୭ । ମା ଶୋଚତଂ ମହାଭାଗାବାତ୍ମଜାନ୍ ସ୍ତୁବଂ ନୃକଃ । ଜନ୍ତବୋ ନ ସଦୈବଂ ଦୈବାଧୀନାନ୍ନିରାସତେ । ୧୮ । ଭୂଷ ଭୌମାନି ଭୂତାନି ଯଥା ଯାନ୍ତ୍ୟପଯାନ୍ତି ଚ । ନାୟମାତ୍ମା ତଟେଟିତେଷୁ ବିପର୍ଯ୍ୟେତ ଯଥୈବ ଭୂଃ । ୧୯ । ଯଥାନେକବିବେବୋ ଭେଦୋ ଯତ ଅସ୍ମତ୍ପର୍ଯ୍ୟୟଃ । ଦେହଯୋଗବିୟୋଗୌ ଚ ସଂସୃତିର୍ନ ନିବର୍ତ୍ତତେ । ୨୦ । ତସ୍ମାଦ୍ଭବେ ସ୍ଵତନୟାନ୍ ମୟା ବ୍ୟାପାଦିତାନପି । ମାନୁଶୋଚ ଯତଃ ସର୍ବଃ ସ୍ଵକୃତଂ ଭୁଙ୍କ-

ମ ଶୋଚତଂ । କିଂ ଉନ୍ତବଃ ପ୍ରାଣିନଃ ସଦା ନାସତେ କନ୍ତୁ ଲକାଳମେବ । ତଦାପେୟ୍ୟଂ ନ ଆହତେ କ୍ଲେଶ ବିମୁକ୍ତ୍ୟଦେନ ଯତୋ ଦୈବାଧୀନାଃ । ୧୮ । ସଦା ନାସତ ଇତ୍ୟନେନ ଦେହୁକ୍ତଂ ଜନ୍ମମରଣେଦ ତଦପି ଦେହାନାମେବ ନାତ୍ମନ ଇତ୍ୟାହ ଭୂଷେତି । ଭୂତାନି ଦେହା ଏବ ଯାନ୍ତି ଅପଯାନ୍ତି ଚ ଭବନ୍ତି ନ ଭବନ୍ତି ଚେତ୍ୟର୍ଥଃ; ଯଥା ଭୂଷ ଭୌମାନି ଘଟାଦୀନି ତଦ୍ଵତ୍ । ଏତେଷୁ ଭୂତେଷୁ ଜନ୍ମାଦିବର୍ତ୍ତିସ୍ମାଣେଷ୍ଵପ୍ୟପଶେଷତସ୍ତୁ ସତ୍ୟଭିଜ୍ଞାନ୍ୟମାନୋ ନ ବିପର୍ଯ୍ୟେତ ବିପର୍ଯ୍ୟୟଂ ନ ପ୍ରାପ୍ନୋତି ଏକରୂପ ଏବ ବର୍ତ୍ତତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ଭୌମେଷୁ ବର୍ତ୍ତିସ୍ମାଣେଷୁ ଯଥା ଭୂସ୍ତଥେତି । ଏବଂ ବିଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟାମାଣେ ସନ୍ତ ନ ଶୋକାଦ୍ୟବକାଶଃ । ୧୯ । ଅଜ୍ଞାନତନ୍ତୁ ନ ନିବର୍ତ୍ତତ ଇତ୍ୟାହ ଯଥେତି । ଯଥ ଯଥାବତ୍ ଅନେକବିଦ ଏବମଜ୍ଞାନତ ଅସ୍ମତ୍ପର୍ଯ୍ୟୟେ ଦେହାତ୍ମବୁଦ୍ଧିର୍ଭବତି ଯତୋ ବିପର୍ଯ୍ୟାସ୍ୟାଭେଦୋ ଭବତି ଦେହାଦ୍ଵାରେଣ ତ୍ୟାତ୍ମନ ପରଚ୍ଛିନ୍ନେ ସତ ଇଦମାସ୍ପଦଂ ଭିନ୍ନଂ ଭବତି ଯତୋ ଦେହାନ୍ତ ପ୍ରବାଦଦେହୈର୍ଯୋଗୋ ବିୟୋଗଶ୍ଚ ତତଃ ସଂସୃତିଃ ପୁନଃପୁନଃଶେ ଇତି ଯାବଦଜ୍ଞାନଂ ନ ନିବର୍ତ୍ତତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୦ । ଏବମୁକ୍ତପ୍ରକାରେଣ ସଂକିତେ ତବ ତନୟା ଅହନ୍ତୁ ତାବନ୍ତ ଯାନ୍ତବା ସ୍ଵଆପଯ୍ୟଜ୍ଞାନକୁସ୍ଥ୍ୟା ସ୍ଵତନୟାନ୍ ବଧ୍ୟ ବ୍ୟାପାଦିତାନପି ମନ୍ତ-

ମୁଁ ଖଳ ଚଣ୍ଡ ପାପେ ମତ୍ତ । ଜାତନ୍ତେ ମୃତସମ ମୁହିଁ । ବ୍ରହ୍ମଘାତକପଣ ହୋଇ । କେଉଁ ଲୋକେ ମୋ ବାସ ହେବ । ମୋତେତ ଦଣ୍ଡ ନାହିଁ ଠାବ ।୧୬। ମନୁଷ୍ୟ ଏହା ମିଛ କହେ । ଏ ଉକ୍ତି କେବେ ସତ୍ୟ ନୁହେ । ଦଇବ ମଧ ମିଛ କହେ । ଯେ ବାଣୀ ଶୁଣେ ମୁଁ ମୋହେ । ଜଗନ୍ନାଥ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ନାଶିଲ । ତଜ ଅନ୍ୟାୟକର୍ମ କଲ ।୧୭। ସ୍ଵକର୍ମଭାଗୀ ପୁତ୍ରଗଣେ । ଦୁଃଖେ ନ ଚିନ୍ତ ତୁମ୍ଭେ ଘେଣେ । ଜୀବେ ଏକତ ନରହନ୍ତି । ଦୈବବଶେ ଚେ କେଣେ ଯାନ୍ତି ।୧୮। ଘଟାଦି ଭୂମିରୁ ଜନ୍ମଇ । ତା ନାଶେ ନଷ୍ଟ ନୁହେ ଭୁଇଁ । ତେସନେ ପଞ୍ଚଭୂତୁଁ ଦେହ । ଜନମି ପୁଣି ପାଏ ଲୟ । ଭୂତ ତାସଙ୍ଗେ ଏ ଆତ୍ମାର । କଛିହିଁ ନଘଟେ ବିକାର ।୧୯। ଏକଥା ଯେଣୁ ନଜାଣଇ । ଦେହକୁ ସେ ଆତ୍ମା ମଣଇ । ଏଣୁ ଜନମେ ଭେଦ ଜ୍ଞାନ । ଏ ପିତା ଏ ପୁତ୍ର ଏମାନ । ତେଣୁ ପୁତ୍ରାଦି ଜନ୍ମ ନାଶେ । ସୁଖ ଦୁଃଖାଦି ଭୁଞ୍ଜଇ ସେ ।୨୦। ତେଣୁ ଗୋ ଭଦ୍ରେ ତମ୍ଭ ହୃଦରେ । ମନେ ଯେ

ତେଽବେଶଃ । ୨୧ । ଯାବଦ୍‌ଦେହୋଽସ୍ମି ହନ୍ତାସ୍ମୀତ୍ୟାତ୍ମାନଂ ମନ୍ୟତେଽଜ୍ଞଦୃକ୍ । ତାବତ୍ତଦଭିମାନ୍ୟଜ୍ଞୋ ବାଧ୍ୟବାଧକତାମିୟାତ୍ । ୨୨ । କ୍ଷମଧ୍ୱଂ
ମମ ଦୌରାତ୍ମ୍ୟଂ ସାଧବୋ ଦୀନବତ୍ସଲାଃ । ଇତ୍ୟୁକ୍ତ୍ୱାଶ୍ରୁମୁଖଃ ପାଦୌ ଶ୍ୟାଲଃ ସ୍ୱସ୍ରୋରଥାଗ୍ରହୀତ୍ । ୨୩ । ମୋଚୟାମାସ ନିଗଡାଦ୍ ବିସ୍ରବ୍ଧଃ
କନ୍ୟକାଗିରା । ଦେବକୀଂ ବସୁଦେବଞ୍ଚ ଦର୍ଶୟନ୍ନାତ୍ମସୌହୃଦଂ । ୨୪ । ଭ୍ରାତୁଃ ସମନୁତପ୍ତସ୍ୟ କ୍ଷାନ୍ତରୋଷା ଚ ଦେବକୀ । ବ୍ୟସୃଜଦ୍ୱସୁଦେବଶ୍ଚ
ପ୍ରହସ୍ୟ ତମୁବାଚ ହ । ୨୫ । ଏବମେତନ୍ମହାଭାଗ ଯଥା ବଦସି ଦେହିନାଂ । ଅଜ୍ଞାନପ୍ରଭବାହଂଧୀଃ ସ୍ୱପରେତି ଭିଦା ଯତଃ । ୨୬ । ଶୋକ-
ହର୍ଷଭୟଦ୍ୱେଷଲୋଭମୋହମଦାନ୍ୱିତାଃ । ମିଥୋ ଘ୍ନନ୍ତଂ ନ ପଶ୍ୟନ୍ତି ଭାବୈର୍ଭାବଂ ପୃଥଗ୍‌ଦୃଶଃ । ୨୭ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । କଂସ ଏବଂ ପ୍ରସନ୍ନାଭ୍ୟାଂ

ଶୋଚେତ ସାନ୍ତ୍ୱୟତ ତତ୍ସାଦତ । ଅଜ୍ଞାନାଶ୍ରୟମେବ କର୍ମବାଦମାହ ଯତ ଇତି । ୨୧ । କଥଂ ତର୍ହି ବ୍ରାହ୍ମଣାଦହଲ୍ଲୁସ୍ତ୍ରଦୁଧଧ୍ୟ ଚ ପ୍ରାପ୍ନୁଷ୍ଟୌ
ଶ୍ରବଣମଜ୍ଞାନମୂଲମେବେତ୍ୟାହ ଯାବଦିତି । ଅଜ୍ଞଦୃକ୍ ଦେହାଭିମାନୀ । ତାବତ୍ ତଦଭିମାନୀ ତସ୍ୟ ଦେହସ୍ୟ ହନନଂ ଅତ୍ମନ ଅଭିମନ୍ୟମାନ
ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୨ । ଶ୍ୟାଲଃ କଂସଃ । ସ୍ୱସ୍ରୋରିତି ସ୍ୱସୃଶବ୍ଦେନ ଦ୍ୱିବଚନାନୁପପତ୍ତ୍ୟା ମିଥୁନଗଣନଦ୍ୱାରା ମିଥୁନଲକ୍ଷଣାୟା ସ୍ୱସୃତତ୍ପତ୍ୟୋ ରଭିଧାନଂ
ଲିଙ୍ଗସମବାୟନ୍ୟାୟେନ ପ୍ରାଣଭୃତ ଉପଦଧାତୀତିବତ୍ । ଦେବକୀବସୁଦେବୟୋଃ ପ୍ରତ୍ୟେକଂ ପାଦମଗ୍ରହୀଦିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଶ୍ୟାଲଶବ୍ଦେନ ବା କଥଞ୍ଚିଦ୍ବ-
ସୁଦେବାଭିଧାନଂ । ୨୩ । ଅତ୍ମସୌହୃଦଂ ସ୍ନିଗ୍ଧବାଦାଦିନା ଦର୍ଶୟନ୍ । ୨୪-୨୬ । ସ୍ୱପରଭେଦଦର୍ଶନେ କିଂ ଭବତି ତଦାହ ଶୋକହର୍ଷେତି ।
ଭାବୈରେବ ନିମିତ୍ତଭୂତୈର୍ମିଥୋ ଭାବାନ୍ ଘ୍ନନ୍ତଂ ଭାବମୀଶ୍ୱରଂ ପୃଥଗ୍‌ଦୃଶସ୍ତେ ନ ପଶ୍ୟନ୍ତି କିନ୍ତୁ ତମେବ ହନ୍ତା ହତଶ୍ଚେତି ମନ୍ୟନ୍ତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୭

ତୋହର କୁମରେ ॥ ଏଭାବ ମନୁ ଦୂର କର । ମନରେ ଶୋଚନା ନ ଧର ॥ ଦୈବ ବଶରେ ଜୀବକର୍ମ । ସର୍ବେ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ଏହା ଧର୍ମ ।୨୧। ମୁଁ
ତାକୁ ମାଇଲି ମୁଁ ମଲି । ନିଜକୁ ନ ଚିହ୍ନନ୍ତି ଯା ବୋଲି । ଯେଯାଏ ମଣୁଥାଏ ଜନ । ସେଯାଏ ଦେହେ ଅଭିମାନ ॥ ଏଣୁ ବାଧ୍ୟ ବାଧକ ଭାବେ ।
ସେ ଅଜ୍ଞ ସୁଖ ଦୁଃଖ ଭୋଗେ ।୨୨। ଦୟା କରନ୍ତୁ ସାଧୁ ଯାନେ । କ୍ଷମ ମୋ ଦୋଷ ତୁମ୍ଭେମାନେ ॥ ଅଶ୍ରୁମୁଖରେ ଏହା କହି । ଚରଣଧରି ଲୋଟେ
ଭୂଇଁ ।୨୩। କନ୍ୟାବଚନେ ବିଶ୍ୱସିଣ । ଦେବକୀ ବସୁଦେବେ ପୁଣ ॥ ସ୍ନେହଭାବ ଦେଖାଇଲା । ଶୃଙ୍ଖଳା ବନ୍ଧନ ଫେଡ଼ିଲା ।୨୪। ଭାଇର ଦେଖି ଅନୁତାପ ।
ତୁଟିଲା ଦେବକୀର କୋପ ॥ ବସୁଦେବର କ୍ରୋଧ ଗଲା । ହସି ସେ କଂସକୁ କହିଲା ।୨୫। ପ୍ରାଣୀବିଷୟେ ତୁହି ଯାହା । କହିଲୁ ସତ୍ୟ ଅଟେ ତାହା ॥
ଅଜ୍ଞାନୁ ଜାତ ଅହଂକାରେ । ଭେଦଜନ୍ମଇଁ ନିଜପରେ ।୨୬। ଆତ୍ମସ୍ୱରୂପେ ସର୍ବସତେ । ଈଶ୍ୱରଅଂଶ ପରକଟେ ॥ ଏକକୁ ଅନ୍ୟର ମାରଣେ ।

ବିଷ୍ଣୁଂ ପ୍ରତିଭାଷିତଃ । ଦେବକୀବସୁଦେବାଭ୍ୟାମନୁଜ୍ଞାତୋଽବିଶଦ୍ଗୃହଂ । ୨୮ । ତସ୍ୟାଂ ରାତ୍ର୍ୟାଂ ବ୍ୟତୀତାୟାଂ କଂସ ଆହୂୟ ମନ୍ତ୍ରିଣଃ । ତେଭ୍ୟ ଆଚଷ୍ଟ ତତ୍ ସର୍ବଂ ଯଦୁକ୍ତଂ ଯୋଗନିଦ୍ରୟା । ୨୯ । ଆକର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ଭର୍ତ୍ତୁର୍ଗଦିତଂ ତମୂଚୁର୍ଦେବଶତ୍ରବଃ । ଦେବାନ୍ ପ୍ରତି କୃତାମର୍ଷା ଦୈତେୟା ନାତି-କୋବିଦାଃ । ୩୦ । ଏବଂ ଚେତ୍ତର୍ହି ଭୋଜେନ୍ଦ୍ର ପୁରଗ୍ରାମବ୍ରଜାଦିଷୁ । ଅନିର୍ଦ୍ଦଶାନ୍ନିର୍ଦ୍ଦଶାଂଶ୍ଚ ହନିଷ୍ୟାମୋଽଦ୍ୟ ବୈ ଶିଶୂନ୍ । ୩୧ । କିମୁଦ୍ୟମୈଃ କରିଷ୍ୟନ୍ତି ଦେବାଃ ସମରଭୀରବଃ । ନିତ୍ୟମୁଦ୍ୱିଗ୍ନମନସୋ ଜ୍ୟାଘୋଷୈର୍ଧନୁଷସ୍ତବ । ୩୨ । ଅସ୍ୟତସ୍ତେ ଶରବ୍ରାତୈର୍ହନ୍ୟମାନାଃ ସମନ୍ତତଃ । ଜିଜୀବିଷବ ଉତ୍ସୃଜ୍ୟ ପଲାୟନପରା ଯଯୁଃ । ୩୩ । କେଚିତ୍ ପ୍ରାଞ୍ଜଳୟୋ ଦୀନା ନ୍ୟସ୍ତଶସ୍ତ୍ରା ଦିବୌକସଃ । ମୁକ୍ତକଚ୍ଛଶିଖାଃ କେଚିଦ୍ଭୀତାଃ ସ୍ମ ଇତି ବାଦିନଃ । ୩୪ । ନ ତ୍ୱଂ ବିସ୍ମୃତଶସ୍ତ୍ରାସ୍ତ୍ରାନ୍ ବିରଥାନ୍ ଭୟସଂବୃତାନ୍ । ହଂସ୍ୟନ୍ୟାସକ୍ତବିମୁଖାନ୍ ଭଗ୍ନଚାପାନଯୁଧ୍ୟତଃ । ୩୫ । କିଂ କ୍ଷେମଶୂରୈ-

ବିଷ୍ଣୁଂ ଯଥା ଭବତି । ୨୮।୨୯ । ନାତିକୋବିଦା ଦୃଷ୍ଟମାତ୍ରମତୟୋ ନ ଦୀର୍ଘଦର୍ଶିନଃ । ୩୦ । ନ ନିର୍ଗତାନି ଦଶଦିନାନି ଯେଷାଂ ତାନ-ନ୍ୟାଂଶ୍ଚ । ୩୧।୩୨ । ଅସ୍ୟତୋ କ୍ଷିପତଃ ସତଃ । ଉତ୍ସୃଜ୍ୟ ରଣଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା । ୩୩।୩୪ । ଅନ୍ୟାସକ୍ତାନ୍ ରମୁଖାଂଶ୍ଚେତି ନ ହଂସି ନ ହନିଷ୍ୟସି । ୩୫ ।

ହେତୁ କରନ୍ତି ସେ ଆପଣେ ॥ ଶୋକ ହରଷ ଭୟ ଦ୍ୱେଷେ । ଲୋଭ ଚରବ ମୋହବଶେ ॥ ଏହା ନବୁଝି ଅଜ୍ଞ ଜନ । ହୃଦେ ବହନ୍ତି ଭେଦଜ୍ଞାନ । ୨୭ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।– ଭଗ୍ନୀ ଭଣୋଇଙ୍କୁ ପ୍ରସନ୍ନ । କରି ସେ କଂସ ଦୈତ୍ୟଗଣ ॥ ତାଙ୍କର ସୁବାକ୍ୟ ଶୁଣିଲା । ଅଜ୍ଞାମାଗିଣ ଗୃହେ ଗଲା । ୨୮ । ଯେମନ୍ତେ ସେ ରାତ୍ରି ପାହିଲା । କଂସ ମନ୍ତ୍ରିଙ୍କୁ ହକାରିଲା ॥ ଯେ ଯୋଗମାୟା ଯା ଗଲେ କହି । ସକଳ କହିଲା ନଠାଇ । ୨୯ । ଦେବଶତ୍ରୁ ଏ ସ୍ୱାମି ବାଣୀ । ଶୁଣି କହନ୍ତି ପରମାଣି ॥ ଦାନବେ ଦେବଙ୍କୁ କୋପନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତ ନୁହନ୍ତି । ୩୦ । ଭୋଜେନ୍ଦ୍ର ଯେବେ ଏହା ସତ୍ୟ । ପୁରଗ୍ରାମରେ ବ୍ରଜେ ନିତ୍ୟ ॥ ଏଦିନୁଁ ଦିନ କାଢ ପର ପର ଶିଶୁଙ୍କୁ ଆଜ ମାର । ୩୧ । ସମରଭୀରୁ ଦେବଗଣେ । କି ସଫଳ ହେବେ ଏ ଉଦ୍ୟମେ ॥ ତୁମ୍ଭ ଧନୁର ଜ୍ୟା ଶବଦେ । ଭୟ ଜନମେ ଯାଙ୍କ ହୃଦେ । ୩୨ । ବିନ୍ଧନ୍ତେ ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ଶର । ସହି ନପାରନ୍ତି ଅମର ॥ ପ୍ରାଣ ରକ୍ଷାର୍ଥେ ଏଣେତେଣେ । ପଳାନ୍ତି ରଣ ଛାଡ଼ି କେଣେ । ୩୩ । କେ ଏବା ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଛାଡ଼ି । କ୍ଷମା ମାଗନ୍ତି କରଯୋଡ଼ି ॥ କେତେ ବା କଚ୍ଛା ଶିଖା ଫେଡ଼ି । ମୁଁ ଭୀରୁ ଏହା ଆନ୍ତି କହି । ୩୪ । ଯେଣୁ ଜାଣନ୍ତି ଦେବଗଣେ । ଧର୍ମ ନ ତେଜ ତୁମ୍ଭେ ରଣେ ॥ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଯେ ଭୁଲିଥାନ୍ତି । ଭଗ୍ନ ବା ବିରଥ ହୁଅନ୍ତି ॥ ରଣବିମୁଖେ ଅନ୍ୟାସକ୍ତେ । ଚାପ ନଥାଏ ଯାଙ୍କ ହସ୍ତେ ॥ ତୁମ୍ଭେ ନମାର ତାଙ୍କୁ ରଣେ । ଏଣୁ ବଞ୍ଚନ୍ତି ଦେବଗଣେ । ୩୫ । ନିର୍ଜ୍ଜନ ଦେଶେ ଯେବା ଶୂର । ଅନୁକ୍ଷେ ଯୌଡି ଯାହାଙ୍କର ॥ ସେ ଦେବେ କିସ ବା କରିବେ । ସେ ହରି ରହି ଗୁପ୍ତଠାବେ

ବିରୁଦ୍ଧୈରପଯୁଗବକଥ୍ରନୈଃ । ଉଦ୍ଧୋକୃଷ୍ଣ କଂ ହରଣା ଶମ୍ଭୂନା ବା ବନୌକସା । କମିକ୍ରେଣାଲଭାବେୈଣ ବ୍ରହ୍ମଣା ବା ତପସ୍ୟତା । ୩୬ । ତଥାପ ଦେବାଃ ସାପତ୍ନ୍ୟାନ୍ନୋପେକ୍ଷ୍ୟା ଇତି ମନ୍ମହେ । ତତସ୍ତନ୍ତ୍ରଲଖନନେ ନିଯୁଙ୍କ୍ଷ୍ୱାସ୍ମାନନୁବ୍ରତାନ୍ । ୩୭ । ଯଥାମୟୋଽଙ୍ଗେ ସମୁପେକ୍ଷିତୋ ନୃଭିର୍ନ ଶକ୍ୟତେ ରୂଢ଼ପଦଶ୍ଚିକିତ୍ସିତୁଂ । ଯଥେନ୍ଦ୍ରିୟଗ୍ରାମ ଉପେକ୍ଷିତସ୍ତଥା ରିପୁର୍ମହାନ୍ ବଦ୍ଧବଲୋ ନ ଚାଲ୍ୟତେ । ୩୮ । ମୂଳଂ ହି ବିଷ୍ଣୁର୍ଦେବାନାଂ ଯତ୍ର ଧର୍ମଃ ସନାତନଃ । ତସ୍ୟ ଚ ବ୍ରହ୍ମଗୋବିପ୍ରାସ୍ତପୋଯଜ୍ଞାଃ ସଦକ୍ଷିଣାଃ । ୩୯ । ତସ୍ମାତ୍ସର୍ବାତ୍ମନା ରାଜନ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣାନ୍ ବ୍ରହ୍ମବାଦିନଃ । ତପସ୍ୱିନୋ ଯଜ୍ଞଶୀଲାନ୍ ଗାଶ୍ଚ ହନ୍ମୋ ହବିର୍ଦୁଘାଃ । ୪୦ । ବିପ୍ରା ଗାବଶ୍ଚ ବେଦାଶ୍ଚ ତପଃ ସତ୍ୟଂ ଦମଃ ଶମଃ । ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦୟା ତିତିକ୍ଷା ଚ କ୍ରତବଶ୍ଚ ହରେସ୍ତନୂଃ । ୪୧ । ସ ହି ସର୍ବସୁରାଧ୍ୟକ୍ଷୋ ହ୍ୟସୁରଦ୍ୱିଡ୍ ଗୁହାଶୟଃ । ତନ୍ମୂଲା ଦେବତାଃ ସର୍ବାଃ ସେଶ୍ୱରାଃ ସଚତୁର୍ମୁଖାଃ । ଅୟଂ ବୈ ତଦ୍ବଧୋ-

---

ପାୟୋ ଯଦୃଷୀଣାଂ ବିହିଂସନମ୍ ॥ ଇତି ।

କ୍ଷେମେ ନିର୍ଭୟେ ଦେଶେ ଶୂରୈଃ ସଂଗ୍ରାମାଦନ୍ୟତ୍ର ବିକତ୍ଥନଂ ଶୌଣ୍ଡୀର୍ଯ୍ୟବାଦୋ ଯେଷାଂ ତୈଃ । ନନୁ ହରେର୍ବିରେଣୀ ଶମ୍ଭୋଶ୍ଚେତି ଚେତ୍ତତ୍ରାହୁଃ ଉଦ୍ଧୋଦ୍ୟମେତି । ସଙ୍ଗ୍ରାମାଦନ୍ୟତ୍ରୋଦ୍ୟମେନ କ୍ୱଚିଦପି ହରିରଦୃଷ୍ଟୋ ନୋଦ୍ୟତୋଽର୍ଥଃ । ପୁରୁଷପ୍ରବୃତ୍ତିରହିତମିଲାବୃତବନମୋକୋ ଯସ୍ୟ ତେନ ଶମ୍ଭୁନା ବା । ୩୬ । ଯଦ୍ୟପ୍ୟେବମେଭିର୍ଦେବା ନ କଶ୍ଚିଦପି କର୍ତ୍ତୁଂ ସମର୍ଥାସ୍ତଥାପି ଶତ୍ରବନୁପେକ୍ଷ୍ୟତ୍ୟାହୁଃ ତଥାପୀତି । ୩୭ । ରୂଢ଼ପଦୋ ବଦ୍ଧମୂଲଃ । ୩୮ । ଦେବାନାଂ ମୂଲଂ ବିଷ୍ଣୁଃ ସ ଚ ଯତ୍ର ଧର୍ମସ୍ତଦ୍ୱାଦସ୍ୟ ଧର୍ମସ୍ୟ ମୂଲଂ ବେଦାଦୟ ଇତି । ୩୯-୪୧ । କିଂ ବହୁନୋକ୍ତେନ ହରେରେବ

ଯେ ଶିବ ବନରେ ରହଇ । ଯେ ବ୍ରହ୍ମା ତପ କରୁଥାଇ ॥ ଯେଇନ୍ଦ୍ର ଅତି ହୀନବଳ । କପଟରେ ଏ ସକଳ ।୩୬। ଦେବେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ନପାରିବେ । ଏଣୁ ନଛାଡ଼ ତାଙ୍କୁ କେବେ ॥ ଯେଣୁ ସେ ସଦା ଅମୃ ବୈରୀ । ମୂଳ ଉପାଡ଼ ହେ ତାଙ୍କରି ॥ ଅମ୍ଭଙ୍କୁ ଦିଅହେ ଆଦେଶ । କରାଇବୁଁ ଦେବନାଶ ।୩୭। ଅଙ୍ଗେ ଜନ୍ମିବା ମାତ୍ରେ ରୋଗ । ଯେବେ ଚିକିତ୍ସା ନକରିବ ॥ ସେରୋଗ କ୍ରମେ ଦେହେ ବଢ଼େ । ପଛେ ଚିକିତ୍ସାରେ ନଛାଡ଼େ ॥ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କୁ ଆଦ୍ୟରେ ଆଦ୍ୟରୁ ନରଖି ସୁପଥେ ॥ କୁପଥେ ଯେବେ ଛାଡ଼ଦେବ । ଆଉ ତାହାଙ୍କୁ କିପାଇବ ॥ ତେସନେ ଅନାସ୍ଥାରେ ଯେବେ । ଶତ୍ରୁକୁ ତେଜିବ ଆରମ୍ଭେ ॥ ପଛେ ସେ କ୍ରମେ ବଳୀ ହେବ । ଅଉକି ତାହାକୁ ପାରିବ ।୩୮। ବିଷ୍ଣୁ ଦେବତାଗଣମୂଳ । ଯେ ସନାତନ ଧର୍ମସ୍ଥଳ ॥ ସେଠାରେ ସେହି ବାସକରେ । ସେ ଧର୍ମସ୍ଥଳ ଗୋରୁ ବିପ୍ରେ ॥ ଦକ୍ଷିଣାଯୁକ୍ତ ଯଜ୍ଞମାନ । ଅବର ତପ ବିଷ୍ଣୁସ୍ଥାନ ।୩୯। ତେଣୁ ବ୍ରହ୍ମବାଦୀ ବ୍ରାହ୍ମଣେ । ଯଜ୍ଞଶୀଳ ତପସ୍ୱୀଗଣେ ॥ ହବିଃ ପ୍ରଦାତା ଗୋସକଳ । ବଧିବା ଏ ଅମୃ କୌଶଳ ।୪୦। ବିପ୍ର ଗୋ ବେଦ ତପ ଦମ । ସତ୍ୟ ତିତିକ୍ଷା ଦୟା ଶମ ॥ ଶ୍ରଦ୍ଧା କ୍ରତୁ ଏ ହରିଦେହ ।

ପାପ୍ମୋ ଯଦୂଷୀଣାଂ ବହୁଂସନଂ । ୪୨ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଏବଂ ଦୁର୍ମନ୍ତ୍ରିଭିଃ କଂସଃ ସହ ସମ୍ମନ୍ତ୍ର୍ୟ ଦୁର୍ମତିଃ । ବ୍ରହ୍ମହିଂସାଂ ହିତଂ ମେନେ କାଲପାଶାବୃତୋଽସୁରଃ । ୪୩ । ସନ୍ଦିଶ୍ୟ ସାଧୁଲୋକସ୍ୟ କଦନେ କଦନପ୍ରିୟାନ୍ । କାମରୂପଧରାନ୍ ଦିକ୍ଷୁ ଦାନବାନ୍ ଗୃହମାବିଶତ୍ । ୪୪ । ତେ ବୈ ରଜଃପ୍ରକୃତୟସ୍ତମସା ମୂଢଚେତସଃ । ସତାଂ ବିଦ୍ୱେଷମାଚେରୁରାରାଦାଗତମୃତ୍ୟବଃ । ୪୫ । ଆୟୁଃ ଶ୍ରିୟଂ ଯଶୋ ଧର୍ମଂ ଲୋକାନାଶିଷ ଏବ ଚ । ହନ୍ତି ଶ୍ରେୟାଂସି ସର୍ବାଣି ପୁଂସୋ ମହଦତିକ୍ରମଃ । ୪୬ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ. ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଚତୁର୍ଥୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୪।

ପଞ୍ଚମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।-- ନନ୍ଦସ୍ତ୍ୱାତ୍ମଜ ଉତ୍ପନ୍ନେ ଜାତାହ୍ଲାଦୋ ମହାମନାଃ । ଆହୂୟ ବିପ୍ରାନ୍ ବେଦଜ୍ଞାନ୍ ସ୍ନାତଃ ଶୁଚିରଲଙ୍କୃତଃ । ୧ ।

ତନବୋ ଯସ୍ମାତ୍ ତସ୍ମାଦସ୍ୟମେବୋପାୟ ଇତ୍ୟାହୁଃ ଅସ୍ମିନ୍ନିତି । ୪୨-୪୪ । ଅତଏବ ସମୀପମାଗତୋ ମୃତ୍ୟୁର୍ଯେଷାଂ ତେ ।୪୫। ସତାଂ ବିଦ୍ୱେଷୋ ନ ମୃତ୍ୟୁମାତ୍ରହେତୁଃ କିନ୍ତୁ ବହ୍ୱନର୍ଥକାରୀତ୍ୟାହ ଆୟୁଃ ଶ୍ରିୟମିତି । ୪୬ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଚତୁର୍ଥୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୪ ।

ମ୍ନାନାଣେ ମନ୍ତ୍ର ସେ ନଷ୍ଟଯୁ ।୪୧। ସେ ସର୍ବଦେବଙ୍କ ଈଶ୍ୱର । ଗୁହାଶାୟୀ ସେ ନରନ୍ତର ॥ ଅସୁରଙ୍କର ଶତ୍ରୁ ସେହୁ । ବହ୍ମାଶଙ୍କର ଅଦ ନେଇ ॥ ସବୁ ବେଦଙ୍କର ସେ ମୂଳ । ତାନାଶେ ମରବେ ସକଳ ॥ ଋଷିମାନଙ୍କୁ କଲେ ବଧ । ସେ ବସ୍ତୁ ସଙ୍କେ ହେବ ସାଧ ।୪୨। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।- ଦୁର୍ମତି କଂସ ଏହୁପରେ କୁମନ୍ତ୍ରୀବାକ୍ୟ ସତ୍ୟ କର ॥ କାଳପାଶରେ ବନ୍ଧା ହେଲା । ବ୍ରହ୍ମହିଂସାରେ ମନ ଦେଲା ।୪୩। ସାଧୁଙ୍କୁ କଷଣ ଦେବାକୁ । କାମରୂପ-କ୍ରୂର-ଦୈତ୍ୟଙ୍କୁ ॥ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ ସେ ଗଲା ଗୃହେ ।୪୪। ରଜଃପ୍ରକୃତି ଦୈତ୍ୟେ ସେହୁ ॥ ତମୋଗୁଣରେ ମୂଢ ଚିତ୍ତେ । ନିକଟ ଆସନ୍ନ ମୃତ୍ୟୁପଥେ ॥ ସାଧୁ ବିଦ୍ୱେଷ ଆଚରିଲେ ।୪୫। ଯେହୁ ମହନ୍ତଜନ ରୂଳେ ॥ ବିଦ୍ୱେଷ ଆରମ୍ଭ କରଇ । ତା ଆୟୁ ଶ୍ରିୟ ନାଶ ଯାଇ ॥ ଯଶ ଆଶିଷ ଉଚ୍ଛନ୍ନ । ସର୍ବ ଶୁଭରେ ସଙ୍କଟ ଘେନ ।୪୬। ଭଣଇ ପଣ୍ଡିତ ଦାଣ । ସୁଜନେ ହୁଅ ସାଧୁ ଦାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଚତୁର୍ଥୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବାଚୟିତ୍ୱା ସ୍ୱସ୍ତ୍ୟୟନଂ ଜାତକର୍ମ ପ୍ରକଳ୍ପୟେ ତେ । କାରୟ୍ୟାମାସ ବଧିବତ୍ ପିତୃଦେବାର୍ଚ୍ଚନଂ ତଥା । ୨ । ଧେନୂନାଂ ନିୟୁତଂ ପ୍ରାଦାଦ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣେଭ୍ୟଃ ସମଲଙ୍କୃତଂ । ତିଲାଦ୍ରୀନ୍ ସପ୍ତ ରତ୍ନୌଘଶାତକୌମ୍ଭାମ୍ବରାବୃତାନ୍ । ୩ । କାଲେନ ସ୍ନାନଶୌଚାଭ୍ୟାଂ ସଂସ୍କାରୈସ୍ତପସେଜ୍ୟୟା । ଶୁଧ୍ୟନ୍ତି ଦାନୈଃ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ୍ୟା ଦ୍ରବ୍ୟାଣ୍ୟାତ୍ମାତ୍ମବିଦ୍ୟୟା । ୪ । ସୌମଙ୍ଗଲ୍ୟଗିରୋ ବିପ୍ରାଃ ସୂତମାଗଧବନ୍ଦିନଃ । ଗାୟକାଶ୍ଚ ଜଗୁର୍ନେଦୁର୍ଭେର୍ଯ୍ୟୋ ଦୁନ୍ଦୁଭୟୋ ମୁହୁଃ । ୫ । ବ୍ରଜଃ ସମ୍ମୃଷ୍ଟସଂସିକ୍ତଦ୍ୱାରାଜିରଗୃହାନ୍ତରଃ ଚିତ୍ରଧ୍ୱଜପତାକାସ୍ରକ୍ ଚୈଲପଲ୍ଲବତୋରଣୈଃ । ୬ । ଗାବୋ ବୃଷା ବତ୍ସତରା ହରିଦ୍ରାତୈଲରୁଷିତାଃ ।

ପଞ୍ଚମେ ଜାତକଂ ନନ୍ଦଃ ସୂନୋଃ କୃତ୍ୱା ମହୋତ୍ସବଂ । ଗତ୍ୱାଥ ମଥୁରାଂ ପ୍ରାପ ବସୁଦେବାଗମୋତ୍ସବ । ମହାମନା ଉଦାରଚେତ୍ତାଃ ।୧।

ସମ୍ମଙ୍ଗଳପଙ୍ଗଡାଂଶ୍ଚ ପ୍ରାଦାତ୍ । କଥମ୍ଭୂତାନ୍ ରତ୍ନୌଘୈରନୁସମ୍ପୃକ୍ତୈଃ ଶାତକୌମ୍ଭାମ୍ବରୈଃ ସୁବର୍ଣ୍ଣରଚିତବସ୍ତ୍ରୈରାବୃତାନ୍ । ୩ । ଦ୍ରବ୍ୟାଣାଂ ଗୋହିରଣ୍ୟାଦୀନାଂ ମଧ୍ୟେ କେଷାଞ୍ଚିଦ କେନଚିତ୍ ଶୁଦ୍ଧିର୍ଯଥା ତଥାଽସଦାନାଦନୁକ୍ତଜାତକର୍ମାଦିହସ୍ତ୍ରଣୈରେବ ଗର୍ଭାଣାଂ ଶୁଦ୍ଧିରିତି ଦର୍ଶୟିତୁଂ ଉକ୍ତନ୍ୟାୟାନ ଶୋଧକାନ୍ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତତ୍ୱେନୋଦାହରତି କାଲେନେତି । କାଲେନ ଭୂମ୍ୟାଦି । ସ୍ନାନେନ ଦେହାଦି । ଶୌଚେନ ଅମେଧ୍ୟଲିପ୍ତାଦି । ସଂସ୍କାରୈର୍ଗର୍ଭାଦି । ତପସା ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଦି । ଇଜ୍ୟୟା ବ୍ରାହ୍ମଣାଦି । ଦାନୈର୍ଦ୍ରବ୍ୟାଣି । ସନ୍ତୁଷ୍ଟ୍ୟା ମନଃ । ଆତ୍ମା ଆତ୍ମବିଦ୍ୟୟା ଇତି । ୪ । ସୌମଙ୍ଗଲଗିରଃ ସ୍ୱସ୍ତିବାଚକା ବିପ୍ରାଦୟୋ ନେଦୁଃ । ତତ୍ର ସୂତାଃ ପୌରାଣିକାଃ ପ୍ରୋକ୍ତା ମାଗଧା ବଂଶଶଂସକାଃ । ବନ୍ଦିନସ୍ତ୍ୱମଳପ୍ରଜ୍ଞାଃ ପ୍ରସ୍ତାବସଦୃଶୋକ୍ତୟଃ । ୫ । ସମ୍ମୃଷ୍ଟାନି ସଂସିକ୍ତାନି ଚ ଦ୍ୱାରାଣି ଅଜିରାଣି ଅଙ୍ଗନାନି ଗୃହାନ୍ତରାଣି ଗୃହମଧ୍ୟାନି ଚ ଯସ୍ମିନ୍ ସ ତଥା । ଚିତ୍ରଧ୍ୱଜୈଶ୍ଚ ପତାକାନାଂ

ପଞ୍ଚମେ କହନ୍ତି । ପୁଣି ଜନମ ନନ୍ଦ ଜାଣି । ପୁତ୍ର ଯେବେ ଭାଗ୍ୟଅଣି । ଆନନ୍ଦେ ଦ୍ୱିଜଅଦ ବଳି । ନାନାମନ୍ତ୍ରେ ମଣ୍ଡେ ହେଲି । ୧ ।

ସ୍ୱସ୍ତିବାଚନ ଯେବେ କଲେ । ଜାତକର୍ମକୁ ସମ୍ପାଦଲେ । ପିତୃଦେବତା ଅର୍ଚ୍ଚ ପୂଜା । ବିଧାନେ କଲା ନନ୍ଦରଜା ।୨। ନାନାଭୂଷଣେ ମଣ୍ଡାଇଲା ।

ନିୟୁତେ ଧେନୁ ଯେବେ ଦେଲା । ନାନା ରତନେ ପୂରିତ । ସୁବର୍ଣ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ବସ୍ତ୍ର ବୃତ ॥ ସପତ ତିଳଗଦା ଦାନ । ଯେବେ ଅର୍ପିଲା ବ୍ରାହ୍ମଣ । ୩ ।

ଜନ୍ମଣଅନ୍ତ ପୁଣ କାଳେ । ଭୂମି ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ହେଲେ ସ୍ନାନରେ ଦେହ; ଶଉଚରେ ଅମେଧ୍ୟଲେପ; ଜାଗେ ସଂସ୍କାର ତପେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟେ; ଦ୍ରବ୍ୟେ ଦାନେ ।

ଆତ୍ମା ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ଜ୍ଞାନେ । ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ମନ । ସନ୍ତୋଷେ ଶୁଦ୍ଧି ଜାଣ ।୪। ବ୍ରାହ୍ମଣେ ମଙ୍ଗଳପଢ଼ିଲେ । ସୂତମାଗଧବନ୍ଦିଜନେ ଯେ ଦୁନ୍ଦୁଭି

ବାଦ୍ୟନାଦେ ଗାୟକେ ଗାଇଲେ ଆନନ୍ଦେ ବ୍ରଜବାସୀ ପରଦ୍ୱାର ଲିପିଲେ ସିଞ୍ଚିଲେ ସକଳ ପତାକା ମାଳା ଚିତ୍ରଧ୍ୱଜେ ପଲ୍ଲବ ତୋରଣରେ ସଜେ

ବଚଚଧାଭୁବନି ସ୍ମୁସ୍ତକାଞ୍ଚନମାଲନଃ । ୭ । ମହାର୍ହବସ୍ତାବରଣକଞ୍ଚୁକୋଷ୍ଣୀଷଭୂଷିତାଃ । ଗୋପାଃ ସମାଯଯୁ ରାଜନ୍ ନାନୋପାୟନପାଣୟଃ । ୮ । ଗୋପ୍ୟଶ୍ଚାକର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ମୁଦିତା ଯଶୋଦାୟାଃ ସୁତୋଦ୍ଭବଂ । ଆତ୍ମାନଂ ଭୂଷୟାଞ୍ଚକ୍ରୁର୍ବସ୍ତ୍ରାକଲ୍ପାଞ୍ଜନାଦିଭିଃ । ୯ । ନବକୁଙ୍କୁମକିଞ୍ଜଲ୍କମୁଖପଙ୍କଜଭୂତୟଃ । ବଲିଭିସ୍ତ୍ୱରିତଂ ଜଗ୍ମୁଃ ପୃଥୁଶ୍ରୋଣ୍ୟଶ୍ଚଲତ୍କୁଚାଃ । ୧୦ । ଗୋପ୍ୟଃ ସୁମୃଷ୍ଟମଣିକୁଣ୍ଡଳନିଷ୍କକଣ୍ଠ୍ୟଶ୍ଚିତ୍ରାମ୍ବରାଃ ପଥି ଶିଖାଚ୍ୟୁତମାଲ୍ୟବର୍ଷାଃ । ନନ୍ଦାଳୟଂ ସବଲୟା ବ୍ରଜତୀର୍ବିରେଜୁର୍ବ୍ୟାଲୋଲକୁଣ୍ଡଳପୟୋଧରହାରଶୋଭାଃ । ୧୧ । ତା ଆଶିଷଃ ପ୍ରଯୁଞ୍ଜାନାଶ୍ଚିରଂ ପାହୀତି ବାଳକେ । ହରିଦ୍ରାଚୂର୍ଣ୍ଣତୈଲାଦ୍ଭିଃ ସିଞ୍ଚନ୍ତ୍ୟୋ ଜନମୁଜ୍ଜଗୁଃ । ୧୨ । ଅବାଦ୍ୟନ୍ତ ବିଚିତ୍ରାଣି ବାଦିତ୍ରାଣି ମହୋତ୍ସବେ । କୃଷ୍ଣେ ବିଶ୍ୱେଶ୍ୱରେଽନନ୍ତେ ନନ୍ଦସ୍ୟ ବ୍ରଜମାଗତେ । ୧୩ । ଗୋପାଃ ପରସ୍ପରଂ ହୃଷ୍ଟା ଦଧିକ୍ଷୀରଘୃତାମ୍ବୁଭିଃ । ଆସିଞ୍ଚନ୍ତୋ ବିଲିମ୍ପନ୍ତୋ ନବନୀତୈଶ୍ଚ ଚିକ୍ଷିପୁଃ । ୧୪ । ନନ୍ଦୋ ମହାମନାସ୍ତେଭ୍ୟୋ ବାସୋ-

---

ଦ୍ରବ୍ୟ ତୈଳପଲ୍ଲବତୋରଣାଦି ଚ ତୈଳ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ତଃ । ୭ । ହରିଦ୍ରାତୈଳାଦିଭୂଷିତା ଲକ୍ତାଃ ବିଚିତ୍ରଧାତବସ୍ତ୍ର ବର୍ହସ୍ରକସ୍ତ୍ର ବସ୍ତ୍ରାଣି ଚ କାଞ୍ଚନମାଲାସ୍ତା- ଲଙ୍କାରଭୂଷା ଯେଷାଂ ତେ ତଥାଭୂତା ଗୋପାଃ । ୭ । ୮ । ଆକଳ୍ପ ଅଳଙ୍କାରଃ । ୯ । ନବକୁଙ୍କୁମକିଞ୍ଜଲ୍କୈର୍ମୁଖ- ପଙ୍କଜେଷୁ ଭୂତୟଃ ଶୋଭା ଯାସାଂ ତାଃ । ୧୦ । ସୁମୃଷ୍ଟାନି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳାନି ମଣିମୟାନି କୁଣ୍ଡଳାନି ଯାସାଂ ନିଷ୍କାଣି ପଦକାନି କଣ୍ଠେଷୁ ଯାସାଂ ତାଶ୍ଚ । ଶିଖାଭ୍ୟଶ୍ଚ୍ୟୁତାନି ମାଲ୍ୟବର୍ଷାଣି ଯାସାଂ ତାଃ । ନନ୍ଦାଳୟଂ ବ୍ରଜନ୍ତ୍ୟଃ ପଥି ବିରେଜୁଃ । ସବଲୟାଃ କଙ୍କଣଭୂଷିତାଃ । ବ୍ୟାଲୋଲନ୍ତି କୁଣ୍ଡ-

---

।୭। ଡେଲ ହଳଦ ଲଗାଇଣ । ବସନ ଭୂଷଣେ ଶଜ୍ଜିଣ ॥ ଗୋରୁ ବାଛୁଙ୍କ ସଜକଲେ ।୭। ମହାର୍ହ ବସନ ପିନ୍ଧିଲେ ॥ କଞ୍ଚୁକ ପଗଡ଼ି ଲଗାଇ । ନାନାଦ୍ରବ୍ୟଉପହାର ନେଇ ॥ ଗୋପାଳେ ନନ୍ଦଙ୍କୁ ଭେଟିଲେ ।୮। ଗୋପୀଏ ବାରତା ପାଇଲେ ॥ ହୋଇଛି ଯଶୋଦାର ସୁତ । ଚିତ୍ତେ ହୋଇଲେ ଆନନ୍ଦିତ ॥ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳବସନ ଭୂଷଣେ । ମଣ୍ଡି ହୋଇଲେ ସେହିକ୍ଷଣେ ।୯। ନବକୁଙ୍କୁମ ଲେପ ଯୋଗେ । ମୁଖପଙ୍କଜ ଅତି ଶୋଭେ ॥ ଧଇଲେ ନାନା ଉପହାର । ଚଳିଲେ ମନ୍ଦିରେ ନନ୍ଦର ॥ ଶ୍ରୋଣୀଦେଶ ଥରେ । ପୃଥୁଳ କୁଚ କମ୍ପେ ଧୀରେ ।୧୦। ଚିକ୍କଣ ସୁମଣିକୁଣ୍ଡଳ । କମ୍ବୁକଣ୍ଠରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ॥ ଚିତ୍ରବସନ ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି । ଶିଖାରୁ ଝଡ଼େ ପୁଷ୍ପପନ୍ତି ॥ ନୂପୁର ବାଜଇ ପଦରେ । କୁଣ୍ଡଳ କୁଚ ହାର ଥରେ ॥ ନନ୍ଦଭବନେ ଗୋପୀଗଣ ॥ ଏରୂପେ କରନ୍ତି ଗମନ ।୧୧। ହରିଦ୍ରା ତୈଳମିଶା ଜଳ । ଲୋକଙ୍କୁ ସିଞ୍ଚି ଗୋପୀକୁଳ ॥ ବାଳକ ଚିରଞ୍ଜୀବୀ ହେଉ । ଉଚ୍ଚେ ଗାଇଲେ ସର୍ବେ ଚହୁଁ ।୧୨। ବିଶ୍ୱଈଶ୍ୱର ଯେ ଅନନ୍ତ । ସେ କୃଷ୍ଣ ନନ୍ଦଗୃହେ ଜାତ ॥ ତେଣୁ ଅଧିକେ ମହୋତ୍ସବ । ଉଠିଲା ନାନାବାଦ୍ୟରବ ।୧୩। ଗୋପଲୋକେ ହେଲେ ଆନନ୍ଦିତ

ଧାଲଙ୍କାରଚୋଦନଂ । ସୁତମାଗଧବନ୍ଦିଭ୍ୟୋ ଯେଽନ୍ୟେ ବିଦ୍ୟୋପଜୀବିନଃ । ୧୫ । ତୈସ୍ତୈଃ କାମୈରଦୀନାତ୍ମା ଯଥୋଚିତମପୂଜୟତ୍ । ବିଷ୍ଣୋରା-
ରାଧନାର୍ଥାୟ ସ୍ୱପୁତ୍ରସ୍ୟୋଦୟାୟ ଚ । ୧୬ । ରୋହିଣୀ ଚ ମହାଭାଗା ନନ୍ଦଗୋପାଭିନନ୍ଦିତା । ବ୍ୟଚରଦ୍ଦିବ୍ୟବାସସ୍ରକ୍‌କଣ୍ଠାଭରଣଭୂଷିତା । ୧୭ ।
ତତ ଆରଭ୍ୟ ନନ୍ଦସ୍ୟ ବ୍ରଜଃ ସର୍ବସମୃଦ୍ଧିମାନ୍ । ହରେର୍ନିବାସାତ୍ମଗୁଣୈ ରମାକ୍ରୀଡମଭୂନ୍ନୃପ । ୧୮ । ଗୋପାନ୍ ଗୋକୁଲରକ୍ଷାୟାଂ ନିରୂପ୍ୟ ମଥୁରାଂ
ଗତଃ । ନନ୍ଦଃ କଂସସ୍ୟ ବାର୍ଷିକ୍ୟଂ କରଂ ଦାତୁଂ କୁରୂଦ୍ୱହ । ୧୯ । ବସୁଦେବ ଉପଶ୍ରୁତ୍ୟ ଭ୍ରାତରଂ ନନ୍ଦମାଗତଂ । ଜ୍ଞାତ୍ୱା ଦତ୍ତକରଂ ରାଜ୍ଞେ
ଯଯୌ ତଦବମୋଚନଂ । ୨୦ । ତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ସହସୋତ୍ଥାୟ ଦେହଃ ପ୍ରାଣମିବାଗତଂ । ପ୍ରୀତଃ ପ୍ରିୟତମଂ ଦୋର୍ଭ୍ୟାଂ ସସ୍ୱଜେ ପ୍ରେମବିହ୍ୱଳଃ । ୨୧ ।
ପୂଜିତଃ ସୁଖମାସୀନଃ ପୃଷ୍ଟ୍ୱାନାମୟମାଦୃତଃ । ପ୍ରସକ୍ତଧୀଃ ସ୍ୱାତ୍ମଜୟୋରିଦମାହ ବିଶାମ୍ପତେ । ୨୨ । ଦିଷ୍ଟ୍ୟା ଭ୍ରାତଃ ପ୍ରବୟସ ଇଦାନୀମପ୍ରଜସ୍ୟ ତେ ।
ପ୍ରଜାଶାୟା ନିବୃତ୍ତସ୍ୟ ପ୍ରଜା ଯତ୍ ସମପଦ୍ୟତ । ୨୩ । ଦିଷ୍ଟ୍ୟା ସଂସାରଚକ୍ରେଽସ୍ମିନ୍ ବର୍ତ୍ତମାନଃ ପୁନର୍ଭବଃ । ଉପଲବ୍ଧୋ ଭବାନଦ୍ୟ ଦୁର୍ଲଭଂ

ଜାଦବଃ ଶୋଭା ଯାସାଂ ତାଃ । ୧୧ । ଜନଂ ସର୍ବଜନ୍ୟଃ । ଅଜ୍ଞନମୁକ୍ତଗୁରୁତ୍ୱ ବା । ୧୨-୧୪ । ତୈରସ୍ୟଃ ପ୍ରାଦାତ୍ । ୧୫ । ଯଥୋଚିତମନ୍ୟାନ-
ପ୍ୟପୂଜୟତ୍ । ୧୬-୭ । ହରେର୍ନିବାସେନ ଯେ ଆତ୍ମନ ଗୁଣାଃ ସର୍ବପ୍ରିୟତ୍ୱାଦୟସ୍ତୈଃ । ରମାୟା ଆକ୍ରୀଡଂ ବିହାରସ୍ଥାନଂ । ୧୮ । ବାର୍ଷିକ୍ୟଂ
ପ୍ରତିବର୍ଷଂ ଦେୟଂ । ୧୯ । ଭ୍ରାତରଂ ସଖାୟଂ ତଦବମୋଚନଂ ତସ୍ୟ ନନ୍ଦସ୍ୟ ବସତିସ୍ଥାନଂ । ୨୦-୨୩ । ପୁନର୍ଭବଃ ପୁନର୍ଜାତ ଇବ । ତବ

ହେଲେ ଦଧି କ୍ଷୀର ଘୃତ ॥ ମେଣାଇ ଫିଙ୍ଗାଫିଙ୍ଗି ହେଲେ । ଲବଣୀ ଅଙ୍ଗରେ ବୋଳିଲେ ।୧୪। ବସ୍ତ୍ର ଅଳଙ୍କାର ଗୋଧନେ । ସୂତ ମାଗଧ ବନ୍ଦିଗଣେ ॥
ଅନ୍ୟେ ଯେ ବିଦ୍ୟାଜୀବୀ ଥିଲେ । ନନ୍ଦ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ତୋଷିଲେ ।୧୫। ସ୍ୱପୁତ୍ର ମଙ୍ଗଳ ବାଞ୍ଛାରେ । ହରିଙ୍କ ତୋଷ ନିମିତ୍ତରେ ॥ ଯେ ଯାହା
ମାଗିଲା ତା ଦେଲା । ସଭିଙ୍କି ନନ୍ଦ ପୂଜାକଲା ।୧୬। ଦିବ୍ୟବସନ ଭୂଷାହାରେ । ନନ୍ଦ ମଣ୍ଡାଇ ରୋହିଣୀରେ ॥ ବହୁତ ସମାଦର କଲା ।୧୭। ସେଦିନୁ
ନନ୍ଦ ସୁଖୀହେଲା ॥ହେବାରୁ ହରି ବାସସ୍ଥାନ ॥ବ୍ରଜହୋଇଲା ଧନେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଗୋପେ ବିଦ୍ୱେଷ ନରହିଲା । ଲକ୍ଷ୍ମୀର କ୍ରୀଡାକ୍ଷେତ୍ରହେଲା ।୧୮। ଗୋକୁଳ
ରକ୍ଷାରେ ଗୋପଙ୍କୁ । ନିଯୋଗି ନନ୍ଦ ମଥୁରାକୁ ॥ ଚଳିଲା କଂସର ବାର୍ଷିକ । କରଦେବାକୁ କରି ଲକ୍ଷ୍ୟ ।୧୯। ନନ୍ଦ କଂସକୁ କରଦେଇ । ନିଜଆବାସେ
ଅଛି ରହି ॥ ଏ ବାର୍ତ୍ତା ବସୁଦେବ ପାଇ । ମିଳିଲା ନନ୍ଦପାଶେ ଯାଇ ।୨୦। ପ୍ରାଣ ପଶିବା ପରି ଦେହେ ।ନନ୍ଦ ବସୁଦେବଙ୍କୁ ସ୍ନେହେ॥ଉଠିଣ କୋଳା-
ଗତ କଲା । ପ୍ରେମରେ ବିହ୍ୱଳ ହେଲା ।୨୧। ଆଦରେ ସେନା ବସୁଦେବ । ସୁଖେ ବସିଲା ନିଜଠାବ ॥ ନନ୍ଦକୁ ପୁଚ୍ଛି ଅନାମୟ । ସୁତେନ୍ନ ପୁଏଙ୍କ

ପ୍ରିୟଦର୍ଶନଂ । ୨୪ । ନୈକତ୍ର ପ୍ରିୟସଂବାସଃ ସୁହୃଦାଂ ଚିତ୍ରକର୍ମଣାଂ । ଓଘେନ ବ୍ୟୂହ୍ୟମାନାନାଂ ପ୍ଲବାନାଂ ସ୍ରୋତସୋ ଯଥା । ୨୫ । କଚ୍ଚିତ୍ପ-ଶବ୍ୟଂ ନିରୁଜଂ ଭୂର୍ୟମ୍ବୁତୃଣବୀରୁଧଂ । ବୃହଦ୍ବନଂ ତଦଧୁନା ଯତ୍ରାସ୍ସେ ତ୍ୱଂ ସୁହୃଦ୍ବୃତଃ । ୨୬ । ଭ୍ରାତର୍ମମ ସୁତଃ କଚ୍ଚିନ୍ମାତ୍ରା ସହ ଭବଦ୍ବ୍ରଜେ । ତାତଂ ଭବନ୍ତଂ ମନ୍ୱାନୋ ଭବଦ୍ଭ୍ୟାମୁପଲାଲିତଃ । ୨୭ । ପୁଂସସ୍ତ୍ରିବର୍ଗୋ ବିହିତଃ ସୁହୃଦୋ ହ୍ୟନୁଭାବିତଃ । ନ ତେଷୁ କ୍ଲିଶ୍ୟମାନେଷୁ ତ୍ରିବର୍ଗୋ-ଽର୍ଥାୟ କଳ୍ପତେ । ୨୮ । ଶ୍ରୀନନ୍ଦ ଉବାଚ । ଅହୋ ତେ ଦେବକୀପୁତ୍ରାଃ କଂସେନ ବହବୋ ହତାଃ । ଏକାବଶିଷ୍ଟାବରଜା କନ୍ୟା ସାପି ଦିବଂ ଗତା । ୨୯ । ନୂନଂ ହ୍ୟଦୃଷ୍ଟନିଷ୍ଠୋଽୟମଦୃଷ୍ଟପରମୋ ଜନଃ । ଅଦୃଷ୍ଟମାତ୍ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱଂ ଯୋ ବେଦ ନ ସ ମୁହ୍ୟତେ । ୩୦ । ଶ୍ରୀବସୁଦେବ ଉବାଚ ।

ହେ ଭ୍ରାତଃ ଦୁର୍ଲଭ ସଂସାରରେ ସୁହୃଦ୍‌ମାନଙ୍କ ଦର୍ଶନ ଦୁର୍ଲଭ । ୨୪ । ଦୁର୍ଲଭତ୍ୱମେବାହ ନୈକତ୍ରେତି । ପ୍ରିୟୈଃ ସହ ସଂବାସଃ ପ୍ରିୟସଂବାସଃ ହେ ପ୍ରିୟେତି ବା ସ୍ରୋତସ ଓଘେନ ନୀୟମାନାନାଂ ପ୍ଲବନ୍ତୀତି ପ୍ଲବାସ୍ତୃଣକାଷ୍ଠାଦୟସ୍ତେଷାଂ ଯଥୈକତ୍ର ସ୍ଥିତିର୍ନାସ୍ତି ତଦ୍ୱତ୍ । ୨୫ । କଚ୍ଚିଦିତି ପଶବ୍ୟାଦିରୂପେ ତସ୍ମିନ୍ ବନେ ନନ୍ଦୋଽଶେଷଗୋପଗୋପିକାଦ୍ୟାଦିକ ପ୍ରୁତ୍ୟୁତ୍ତରପର୍ୟବସାନକ୍ରେତ୍ୟାହ । ୨୬ । ଭବଦ୍ଭ୍ୟାମୁପଲାଲିତଃ ସନ୍ କଚ୍ଚିଦ୍ଦୃଷ୍ଟ ଇତି ଶେଷଃ । ୨୭ । ପୁତ୍ରାଦର୍ଶନକ୍ଲେଶାଦ୍ଧ ସଂଶୟ ଇତି । ସୁହୃଦ୍ଭ୍ୟ ବନ୍ଧୁନ୍ ପ୍ରତି ଅନୁଭାବିତଃ ସମ୍ପାଦିତୋ ଯସ୍ତ୍ରିବର୍ଗଃ ସ ହି ପୁଂସୋ ବିହିତୋ ଯୁକ୍ତଃ ଶାସ୍ତ୍ରେଣ ବା ପ୍ରୋକ୍ତୋ ନ ସ୍ୱମାତ୍ରପର୍ୟବସିତଃ ଅତସ୍ତେଷୁ କ୍ଲିଶ୍ୟମାନେଷୁ ସୁଖାୟ ନ ଭବତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୮ । ନନ୍ଦୋ ବସୁଦେବଂ ସାନ୍ତ୍ୱୟନ୍ନାହ ଅହୋ ଇତି । ୨୯ । ଅଦୃଷ୍ଟମ୍ ଏବ ନିଷ୍ଠା ସମାପ୍ତିର୍ଯସ୍ୟ ସଃ

ତପସ୍ୟ ॥ ସୁପ୍ରତେ ବୁଝିବ ଭବଲ । ନନ୍ଦକୁ ପ୍ରଶ୍ନ ଆରମ୍ଭିଲ । ୨୪ । ହେ ଭାଇ ପୁତ୍ରଆଶା ତେଜି । ୯ ପୁତ୍ର କେତା ଅଲଭଜି ॥ ଦାଇବେ ବାର୍କକ୍ୟେ ତୁମ୍ଭର । ଶୁଣିଲି କଲି ଛୁ କୁମର । ୨୫ । ସଂସାରଚକ୍ରେ ବର୍ତ୍ତମାନ । ଦେଖିଲି ମୋର ପୁନର୍ଜନ୍ମ ॥ ଦେଣୁ ତୁମ୍ଭରେ ଦେଖାଯୋଗ । ପ୍ରିୟଦର୍ଶନ କା ଦୁର୍ଲଭ । ୨୬ । ବରେ ସୁକର୍ମବଶରେ । ସୁହୃଦମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ॥ ଏକତ୍ର ବାସ ନପାରଇ । ଏକବେ କାଷ୍ଠତୃଣେ ଥାଇ ॥ ସ୍ରୋତେ ଭାସିଲେ ଯେତ୍ତେ କେଣେ । ଯାଅନ୍ତି ନମିଳନ୍ତି ଘଣେ । ୨୭ । ଯେଉଁଠାରେ ବନ୍ଧୁ ଗଣେ ରହିଲେ । ରହିଛ; କହ ସେ ଗୋକୁଳେ ॥ ପୂର୍ଣ୍ଣ ତି ଘାସ ଲତା ଜଳ । ଗୋଗୋଷ୍ଠ ଅଛନ୍ତି କି ଭଲ । ୨୮ । ହେ ଭାଇ ଏକ ସୁତ ମୋର । ମାତୃଲେ ଅଛେ ତୁମ୍ଭଘର ॥ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପିତା ଅନୁମଣି । ପାଳୁଛନ୍ତି କି ବେନି ପ୍ରାଣୀ । ୨୯ । କହଅଛନ୍ତି ଶାସ୍ତ୍ରକାରେ । ତ୍ରିବର୍ଗ ବନ୍ଧୁ ନିମିତ୍ତରେ ॥ ତେତେବା ଉଚିତ ଲୋକର । କଷ୍ଟଦୋଇଲେ ବନ୍ଧୁର ॥ ତ୍ରିବର୍ଗେ ଲୋକରେ ସୁଖନାହିଁ ।

କର୍ତ୍ତେ ବୈ ବାର୍ଷିକୋ ଦତ୍ତୋ ରାଜ୍ଞେ ଦୃଷ୍ଟା ବୟଞ୍ଚ ବଃ । ନେହ ସ୍ଥେୟଂ ବହୁତିଥଂ ସନ୍ତ୍ୟୁତ୍ପାତାଶ୍ଚ ଗୋକୁଳେ । ୩ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଇତି ନନ୍ଦାଦୟୋ ଗୋପାଃ ପ୍ରୋକ୍ତାସ୍ତେ ଶୌରିଣା ଯଯୁଃ । ଅନୋଭିରନଡୁଦ୍ଯୁକ୍ତୈସ୍ତମନୁଜ୍ଞାପ୍ୟ ଗୋକୁଳଂ । ୩୨ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ନନ୍ଦବସୁଦେବସଙ୍ଗମୋ ନାମ ପଞ୍ଚମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୫।

ଯଦୈବ ପୁତ୍ରାଦି ସୁଖପ୍ରଦମଦୃଷ୍ଟଂ ସ୍ଥାସ୍ୟତେ ତଦୈବ ତେ ପୂର୍ବଦତ୍ତେ ନ ଭବନ୍ତୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅଦୃଷ୍ଟପରମଃ ତଥା ଅଦୃଷ୍ଟମେବ ପରମଂ ଯସ୍ୟ ସଃ । ଯଦ୍ୟପି ପୁତ୍ରାଦୟୋ ବିଯୁକ୍ତାସ୍ତଥାପି ତାନଦୃଷ୍ଟମେବ ପୁନଃ ସଙ୍ଗମୟତୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ଏବମଦୃଷ୍ଟମାତ୍ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱମବ୍ୟଭିଚାର କାରଣଂ ସୁଖଦୁଃଖୟୋର୍ଯୋ ବେଦ ସ ନ ମୁହ୍ୟତି । ତସ୍ମାଦଦାନାଂ ଭୂତ୍ୱା ନ ଦୁଃଖଂ ଭବିଷ୍ୟତ୍ୟଂ ମୃତାନାମପି ବିଯୁକ୍ତାନାମପି ଚ କାଳାନ୍ତରେ ଦର୍ଶନଯୋଗତ୍ୱୋଃ ସମ୍ଭବାତ୍ ଅସୁଖାଦବତରପି କାଳାନ୍ତରେ ତଦ୍ଭୋଗେ ପତ୍ୟାତି ନନ୍ଦସ୍ୟ ଦୈବୀ ବାକ୍ ଏଷା ଭବତୀତିକା । ୩୦ । ତାଂ ବୁଦ୍ଧ୍ୱା ବସୁଦେବୋ ଦୁଃଖଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ନନ୍ଦମାହ କର୍ତ୍ତେ ବୈ ଇତି । ବୋ ଯୁଷ୍ମାକଃ ।୩୧।୩୨।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ପଞ୍ଚମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୫ ।

ନାହାର ଅଛନ୍ତି ଯେ ଭାଇ ।୨୮। ଶ୍ରୀନନ୍ଦ ଉବାଚ ।— ଆହା ଦେବକୀ କେତେ ସୁତ । କଂସରେ ହୋଇଲେ ନିହତ । ଗୋଟିଏ କନ୍ୟାଟି ଶେଷରେ ଥିଲା ସେପୁଣି ତାରହସ୍ତେ ମଲା ।୨୯। ଅଦୃଷ୍ଟମୂଳକ ଜଗତ । ଜନ ଅଦୃଷ୍ଟବଶୀଭୂତ ॥ ଆତ୍ମ ରତନ୍ତି ଯେ ଜାଣଇ । ଅଦୃଷ୍ଟେ ଯେ ନର ତତ୍ତ୍ୱଇ ॥ ମୋହିତନ୍ତୁହେ ସେ ଯପାରେ । ସୁଖ ଦୁଃଖ ଦ ଭୋଗକରେ ।୩୦। ଶ୍ରୀବସୁଦେବ ଉବାଚ ।— ରାଜାଙ୍କୁ ଦେଲଣିତ କର । ଦେଖାହୋଇଲ ତ ବନ୍ଧୁବର ॥ ଏଠି ନରହ ବନ୍ଧୁଦନ । ତେଣେ ଗୋକୁଳ ଉତ୍ପାତ ଘେନି ।୩୧। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।— ବସୁଦେବର ଏବଚନେ । ନାନାଦି ସେ ପ ଲୋକମାନେ ॥ ଶଗଡେ ବଳଦ ଯୋଚଲେ । ବିଦାୟ ବସୁଦେବେ ଦେଲେ ॥ ଗୋପଅଛନ୍ତି କଲେ ଗତି । ପଞ୍ଚାଇଲେ ଏ ଏଥି ।୩୨।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ପଞ୍ଚମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୫ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ—ନନ୍ଦଃ ପଥି ବଚଃ ଶୌରେର୍ନ ମୃଷେତି ବିଚିନ୍ତୟନ୍ । ହରିଂ ଜଗାମ ଶରଣମୁତ୍ପାତାଗମଶଙ୍କିତଃ । ୧ । କଂସେନ ପ୍ରହିତା ଘୋରା ପୂତନା ବାଲଘାତିନୀ । ଶିଶୂଂଶ୍ଚଚାର ନିଘ୍ନନ୍ତୀ ପୁରଗ୍ରାମବ୍ରଜାଦିଷୁ । ୨ । ନ ଯତ୍ର ଶ୍ରବଣାଦୀନି ରକ୍ଷୋଘ୍ନାନି ସ୍ୱକର୍ମସୁ । କୁର୍ବନ୍ତି ସାତ୍ୱତାଂ ଭର୍ତୁର୍ଯାତୁଧାନ୍ୟଶ୍ଚ ତତ୍ର ହି । ୩ । ସା ଖେଚର୍ୟେକଦୋପେତ୍ୟ ପୂତନା ନନ୍ଦଗୋକୁଲଂ । ଯୋଷିତ୍ୱା ମାୟୟାତ୍ମାନଂ ପ୍ରାବିଶତ୍ କାମଚାରିଣୀ । ୪ । ତାଂ କେଶବନ୍ଧବ୍ୟତିଷକ୍ତମଲ୍ଲିକାଂ ବୃହନ୍ନିତମ୍ବସ୍ତନକୃଚ୍ଛ୍ରମଧ୍ୟମାଂ । ସୁବାସସଂ କଳ୍ପିତକର୍ଣ୍ଣଭୂଷଣତ୍ୱିଷୋଲ୍ଲସତ୍କୁନ୍ତଳମଣ୍ଡିତାନନାଂ । ୫ । ବଲ୍ଗୁସ୍ମିତା

ଷଷ୍ଠେ ତ୍ୱଶ୍ୟୋଗିସ୍ତ ନନ୍ଦୋ ବ୍ରଜଂ ଗଚ୍ଛନ୍ ମୃତାଂ ପଥି । ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ତୁ ରାକ୍ଷସୀଂ ତସ୍ୟା ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଶୁଶ୍ରାଵ ଚେଷ୍ଟିତଃ । ୧ । ଉତ୍ପାତାଗମ ଶଙ୍କମାନଂ ସ୍ୱଜାନଂ ପ୍ରତି ଅବଶ୍ୟଂ ଯତ୍ନ ସୈବ ନରଘ୍ୟାତ ସୂଚୟନ୍ନାହ ନ ଯତ୍ରେତି । ଯତ୍ର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଶ୍ରବଣାଦୀନି ନ କୁର୍ବନ୍ତି ତତ୍ରୈବ ତାସାଂ ଶକ୍ତିଃ । ସାକ୍ଷାତ୍ ତସ୍ମିନ୍ନେବ ସତି କା ଶଙ୍କେତି ଭାବଃ । ୩ । ଯୋଷିତ୍ୱା ବେଷ୍ଟୟୋ ବଶଂ ନ ଗମିତାତ୍ମାନଂ ବିଧାୟ । ନନୁ ନିର୍ଲଜ୍ଜା ନିର୍ଜ୍ଜନେ ଚ ସତୀ କଥଂ ପରପଦ୍ମନ ପ୍ରବିଷ୍ଟା ଅତ ଆହ କାମଚାରିଣୀତି ଯଥା କାମଚାରିଣ୍ୟ ଇଦଂ ତଥେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୪ । ତାଂ ବନିତାଂ ପରଂ ବ୍ରଷ୍ଟୁମାଗତାମନ୍ତ-ରୂପବତୀଂ ଶ୍ରିୟମିବ ଗୋପ୍ୟୋଽମଂସତେତ୍ୟୁତ୍ତରଶ୍ଲୋକେନାନ୍ୱୟଃ । ଶ୍ରୀପାଦ୍ୟର୍ଥାନି ବିଶେଷଣାନି । କେଶବନ୍ଧବ୍ୟତିଷକ୍ତମଲ୍ଲିକାଂ ଗ୍ରଥିତ ମଲ୍ଲିକାକୁସୁମାଂ । ବୃହତା ନିତମ୍ବେନ ସ୍ତନାଭ୍ୟାଞ୍ଚୋପଦ୍ରୁତ ଅତିକ୍ରାନ୍ତମିବ କୃଚ୍ଛ୍ରଂ କୃଶଂ ମଧ୍ୟମୁଦରଂ ଯସ୍ୟାସ୍ତାଂ । ସୁବାସସଂ ଶୋଭନେ ବାସସୀ ଯସ୍ୟାସ୍ତାଂ । କଳ୍ପିତୟୋଃ କର୍ଣ୍ଣଭୂଷଣୟୋସ୍ତ୍ୱିଷା ଉଲ୍ଲସଦ୍ଭିଃ କୁନ୍ତଳୈର୍ମଣ୍ଡିତମାନନଂ ଯସ୍ୟାସ୍ତାଂ । ୫ । ବଲ୍ଗୁସ୍ମିତାପାଙ୍ଗବିସର୍ଗ-

---

ଶୁକ ଉବାଚ ।— ସତ୍ୟକି ବସୁଦେବ ବାଣୀ । ପଥେ ଯାଉଁ ନନ୍ଦ ପୁଣି ॥ ଗୋପେ ଉତ୍ପାତ ଶଙ୍କା କରି । ବେଗେଣ ଗଲେ ହରିପୁରୀ ।୧। କଂସଆଦେଶେ ଗ୍ରାମେ ପୁରେ । ଭ୍ରମି ପୂତନା ଶିଶୁମାରେ ।୨। ଦୈତ୍ୟନାଶକ ହରିଙ୍କର । ନାମ ନଥାଏ ଯେଉଁଠାର ॥ ରାକ୍ଷସୀଙ୍କର ସେନା ତହିଁ ॥ ଦୃଷ୍ଟ୍ୟ ବଶକରି ଖେଳଇ ॥ ସ୍ୱୟଂ ଯଦୁଙ୍କପତି ହରି । ତହିଁ କି କରିବେ ପାମରୀ ।୩। ଦିନେ ସେ ଖେଚରୀ ମାୟାରେ । ସୁନ୍ଦରୀ ନାରୀ ବେଶେ ଧୀରେ । ମିଳିଲାପାଇ ନନ୍ଦଘରେ । ୪ । ମଲ୍ଲିକାହାର ତା କେଶରେ ॥ ସ୍ତନ ନିତମ୍ବ ବଡ଼ଥିଲ । ଅତ୍ୟନ୍ତକୃଶ କଟିସ୍ଥଳ ॥ ପିନ୍ଧିଛି ସୁନ୍ଦରବସନ । କଣ୍ଠରେ ଅମୂଲ୍ୟ ଭୂଷଣ ॥ ରତ୍ନକୁଣ୍ଡଳ ମୁଖେ ଖେଳେ । କୁନ୍ତଳକେଶ ଉପରେ ଯେ ଝୁଲେ ।୫। ବଦନ ମନ୍ଦହାସେ ପୂରେ । ନେତ୍ରକଟାକ୍ଷ ଘାତରେ ॥ ଗୋପ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପାଙ୍ଗବିସର୍ଗବୀକ୍ଷିତୈର୍ମନୋ ହରନ୍ତୀଂ ବନିତାଂ ବ୍ରଜୌକସାଂ । ଅମଂସତାମ୍ଭୋଜକରେଣ ରୂପିଣୀଂ ଗୋପ୍ୟଃ ଶ୍ରିୟଂ ଦ୍ରଷ୍ଟୁମିବାଗତାଂ ପତିଂ । ୬ ।
ବାଳଗ୍ରହସ୍ତତ୍ର ବିଚିନ୍ୱତୀ ଶିଶୂନ୍ ଯଦୃଚ୍ଛୟା ନନ୍ଦଗୃହେଽସଦନ୍ତକଂ । ବାଳଂ ପ୍ରତିଚ୍ଛନ୍ନନିଜୋରୁତେଜସଂ ଦଦର୍ଶ ତଳ୍ପେଽଗ୍ନିମିବାହିତଂ ଭସି । ୭ ।
ବିବୁଧ୍ୟ ତାଂ ବାଳକମାରିକାଗ୍ରହଂ ଚରାଚରାତ୍ମା ସ ନିମୀଳିତେକ୍ଷଣଃ । ଅନନ୍ତମାରୋପୟଦଙ୍କମନ୍ତକଂ ଯଥୋରଗଂ ସୁପ୍ତମବୁଦ୍ଧିରଜ୍ଜୁଧୀଃ । ୮ । ତାଂ
ତୀକ୍ଷ୍ଣଚିତ୍ତାମତିବାମଚେଷ୍ଟିତାଂ ବୀକ୍ଷ୍ୟାନ୍ତରା କୋଶପରିଚ୍ଛଦାସିବତ୍ । ବରସ୍ତ୍ରିୟଂ ତତ୍ପ୍ରଭୟା ଚ ଧର୍ଷିତେ ନିରୀକ୍ଷ୍ୟମାଣେ ଜନନୀ ହ୍ୟତିଷ୍ଠତାଂ । ୯ ।

ଭାଷିତୈଃ ବଲ୍ଗୁ ରମ୍ୟଂ ସ୍ମିତଂ ଯେଷୁ ତେ ତଥାଭୂତା ଅପାଙ୍ଗବିସର୍ଗା ଯେଷୁ ତୈର୍ବୀକ୍ଷିତୈର୍ବ୍ରଜୌକସାଂ ମନୋ ହରନ୍ତୀଂ । ଅତୋ ଗୋପ ହୃତମନସ୍ତ୍ୱେନ ତାଂ ନ ନିବାରିତବନ୍ତ ଇତ୍ୟୁକ୍ତଂ ଭବତି ଗୋପ୍ୟସ୍ତୁ ଶ୍ରିୟମିବ ମତ୍ୱା ତୂଷ୍ଣୀମାସନ୍ ଅତଃ କେନାପ୍ୟନିବାରିତା ସଦ୍ୟ ପ୍ରବିବେଶେତି ଭାବଃ । ୬ । ବାଳଗ୍ରହଃ ପୂତନା ଅସଦନ୍ତକଂ ବାଳଂ ଦଦର୍ଶ । ଅସତାମନ୍ତକଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା କଥଂ ନ ବିଭେତି ତତ୍ରାହ ପ୍ରତିଚ୍ଛନ୍ନନିଜୋରୁତେଜସଂ । ବାଳନାଟ୍ୟେନ ପ୍ରତିଚ୍ଛନ୍ନଂ ତିରୋହିତଂ ନିଜମୁରୁ ତେଜୋ ଯେନ ତଂ । କମିବ ଭସି ଭସ୍ମନ୍ୟାହିତମଗ୍ନିମିବେତି । ଚରାଚରାତ୍ମତ୍ୱାଦେବ ତାଂ ବିବୁଧ୍ୟ ନିମୀଳିତେକ୍ଷଣ ଆସ ସ୍ୱସ୍ୟମନନ୍ତଂ ଦୁଷ୍ଟାନାମନ୍ତକଂ ବାଳଂ ମତ୍ୱା ସା ଅଙ୍କମାରୋପୟତ୍ ଯଥୋରଗଂ ସୁପ୍ତଂ ଅବୁଦ୍ଧିଃ ସ୍ୱାପୌ ରଜ୍ଜୁଧୀସ୍ତୁ ଯୋଽଜ୍ଞାନତୋ ରଜ୍ଜୁବୁଦ୍ଧ୍ୟା ଗୃହ୍ଣାତି ତଦ୍ୱତ୍ । ୮ । ନନୁ ଯଶୋଦାରୋହିଣ୍ୟୌ ତାଂ କଥଂ ନ ନ୍ୟବାରୟେତାଂ ତତ୍ରାହ ତାମିତି । ବାମଂ ବଲ୍ଗୁ ଜନନ୍ୟା ଇବ ଚେଷ୍ଟିତଂ ଯସ୍ୟାସ୍ତାଂ ବରସ୍ତ୍ରିୟଂ ପଶ୍ୟନ୍ତ୍ୟୌ ବାନ୍ତଃସ ଗୃହମଧ୍ୟେ ସ୍ଥିତେ । ଅନ୍ତସ୍ତୈକ୍ଷ୍ଣ୍ୟେ ବହିର୍ମାର୍ଦ୍ଦବେ ଚ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତଃ କୋଶପରିଚ୍ଛଦାସିବତ୍ ମୃଦୁତରବସ୍ତ୍ରମୟଃ କୋଶଃ ପରିଚ୍ଛଦ ଆବରଣଂ ଯସ୍ୟାସେଃ ଖଡ୍ଗସ୍ୟ ତଦ୍ୱତ୍ । ତତ୍ପ୍ରଭୟା ଚ ଧର୍ଷିତେ ଅଭିଭୂତେ ଅହମସ୍ୟ ଜନନ୍ୟୌ

ଗୋପୀଏ ମୁଗ୍ଧହେଲେ । ସ୍ୱୟଂ କମଳା କି ଅଇଲେ ॥ ପତିଙ୍କୁ ଦେଖିବା ମାନସେ । ଗୋପାଳେ ମଣିଲେ ତା ଦୃଶେ ।୬। ସେ ବାଳଗ୍ରହସ୍ୱରୂପିଣୀ ଶିଶୁ ଖୋଜନ୍ତେ ପୁଣି ପୁଣି ॥ ଦଇବେ ନନ୍ଦଗୃହେ ଅସି । ଦେଖିଲା ଅସାଧୁବିନାଶୀ ॥ ବାଳସ୍ୱରୂପେ ଶୋଇଛନ୍ତି । ଲୁଚ୍ଛଇ ନିଜ ତେଜ ଶକ୍ତି ॥ ଅଗ୍ନି ଯେସନେ ଝଙ୍କମକେ । ଥାଏ ତା ନ ଦେଖନ୍ତି ଲୋକେ ॥ ଶଯ୍ୟାରେ ଶୋଇଥିଲେ ହରି ।୭। ଜାଣିଲେ ଏ ଅପବିତ୍ର ନାରୀ ॥ ଶୋଇଲେ ଆଖି ବୁଜିଦେଇ । ଯେ ଚରାଚର-ଈଶ୍ୱର ହୋଇ ॥ ନିଜଅନ୍ତକ ଅନନ୍ତଙ୍କୁ । ପୂତନା ଆଣିଲା କୋଳକୁ ॥ ସୁପ୍ତସର୍ପକୁ ରଜ୍ଜୁ ମଣି । ଯେସନେ ଅଜ୍ଞାନେ ଧରେ ପ୍ରାଣୀ ।୮। ଚର୍ମକୋଷରେ ଅସିପରି । ହୃଦୟେ ତୀକ୍ଷ୍ଣଭାବ ଧରି ॥ ମାତାଠୁଁ ଅଧିକ ସ୍ନେହରେ । ବାଳକେ ଧଇଲା ଆଦରେ ॥ ତା ରୂପ

ତସ୍ମିନ୍ ସ୍ତନଂ ଦୁର୍ଜରବୀର୍ଯ୍ୟମୁଲ୍ବଣଂ ଘୋରାଙ୍କମାଦାୟ ଶିଶୋର୍ଦଦାବଥ । ଗାଢ଼ଂ କରାଭ୍ୟାଂ ଭଗବାନ୍ ପ୍ରପୀଡ୍ୟ ତତ୍ପ୍ରାଣୈଃ ସମଂ ରୁଷାନ୍ୱିତୋ-ଽପିବତ୍ ।୧୦। ସା ମୁଞ୍ଚ ମୁଞ୍ଚାଲମିତି ପ୍ରଭାଷିଣୀ ନିଷ୍ପୀଡ୍ୟମାନାଖିଳଜୀବମର୍ମଣି । ବିବୃତ୍ୟ ନେତ୍ରେ ଚରଣୌ ଭୁଜୌ ମୁହୁଃ ପ୍ରସ୍ୱିନ୍ନଗାତ୍ରା କ୍ଷିପତୀ ରୁରୋଦ ହ ।୧୧। ତସ୍ୟାଃ ସ୍ୱନେନାତିଗଭୀରରଂହସା ସାଦ୍ରିର୍ମହୀ ଦ୍ୟୌଶ୍ଚ ଚଚାଲ ସଗ୍ରହା । ରସା ଦିଶଶ୍ଚ ପ୍ରତିନେଦିରେ ଜନାଃ ପେତୁଃ କ୍ଷିତୌ ବଜ୍ରନିପାତଶଙ୍କୟା ।୧୨। ନିଶାଚରୀତ୍ଥଂ ବ୍ୟଥିତସ୍ତନା ବ୍ୟସୁର୍ବ୍ୟାଦାୟ କେଶାଂଶ୍ଚରଣୌ ଭୁଜାବପି । ପ୍ରସାର୍ଯ୍ୟ ଗୋଷ୍ଠେ ନିଜରୂପମାସ୍ଥିତା ବଜ୍ରା-ହତୋ ବୃତ୍ର ଇବାପତନ୍ନୃପ ।୧୩। ପତମାନୋଽପି ତଦ୍‌ଦେହସ୍ତ୍ରିଗବ୍ୟୂତ୍ୟନ୍ତରଦ୍ରୁମାନ୍ । ଚୂର୍ଣ୍ଣୟାମାସ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ମହଦାସୀତ୍ତଦଦ୍ଭୁତଂ ।୧୪।

ବେଦ ମୋହରେ ର ସତ୍ତେଷୀ ଜନନୀ ଜନକେଷୀ ନଶ୍ଚୟମାଣେ ଏବ କେବଳମତ୍ୟୁତାଂ ନତୁ ନବାର ତବତ୍ତେଷୀ । ୯ । ତସ୍ମିନ୍ ସ୍ତନେ ଦୁର୍ଜର ବୀର୍ଯ୍ୟଂ ବଷଂ ଯସ୍ମିସ୍ତଂ ସ୍ତନଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣମଙ୍କମାଦାୟ ତସ୍ମୈ ଶିଶବେ ଦଦୌ । ଅଥାନନ୍ତରମେବ ପ୍ରପୀଡ୍ୟ କେବଳଂ କ୍ଷୀରମପଥ୍ୟମିତି ମତ୍ବେବ ତସ୍ୟାଃ ପ୍ରାଣୈଃ ସହାପିବତ୍ । ୧୦ । ଚରଣୌ ଭୁଜୌ ଚ ମୁହୁର୍ମୁହୁଃ କ୍ଷିପନ୍ତୀ । ପ୍ରସ୍ୱିନ୍ନାନି ସ୍ୱେଦଯୁକ୍ତାନି ଗାତ୍ରାଣି ଯସ୍ୟାଃ ସା । ୧୧ । ରଂହ ଉସାତଳାନି ଚ । ୧୨ । ବ୍ୟାଦାୟ ମୁକ୍ତଂ ବିବୃତ୍ୟ ନିଜରୂପମାସ୍ଥିତା ମରଣସମୟେ କପଟମବ୍ରମସମଶକ୍ତେଃ । ୧୩ । ପତନ୍ନପି ତସ୍ୟା ଦେହଃ ଷଟ୍-କ୍ରୋଶମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତିନୋ ଦ୍ରୁମାଂଶ୍ଚୂର୍ଣ୍ଣୀଚକାର । ୧୪ । ଈଷାମାତ୍ରୋଗ୍ରଦଂଷ୍ଟ୍ରାସ୍ୟଂ ଈଷା ଲାଙ୍ଗଳଦଣ୍ଡସ୍ତତ୍ପ୍ରମାଣୋଗ୍ରା ଦଂଷ୍ଟ୍ରା ଯସ୍ମିଂସ୍ତତ୍ ତଥାଭୂତମାସ୍ୟଂ

ଭାବରେ ଯଶୋଦା – ରୋହଣୀ ହୋଇଗଲେ ମୁଗ୍ଧା ॥ ବଳେ ସୁନ୍ଦରୀ ଗୃହେ ପଶି । ଦେଖାଏ ଦେବଙ୍କ ଅଛି । ଠେଣ୍ଟ କଣ୍ଠ ନପାର ବନ୍ଧ ।ଉବଶ୍ୱି ରହିଲେ ଅନାଇଁ ।୯। କଷ୍ଟୁରି ଗରଳ ସ୍ତନରେ । ଆଗରୁ ବୋଲିଥିଲା ସରେ ॥ ଲଗାନ୍ତେ ତାହା ଶିଶୁମୁଖେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚେନାଙ୍କରେ ସୁଖେ ॥ ସ୍ତନ ଚପିଲେ ଅଛିଟାଣେ । ରୋଷରେ ସ୍ତନ୍ୟସଙ୍ଗେ ପ୍ରାଣେ ॥ ଶୋଷନ୍ତେ କଷ୍ଟ ତାକୁ ହେଲା ।୧୦। ଛାଡ଼ ଛାଡ଼ବୋଲି ଡାକିଲା ॥ ମର୍ମସ୍ଥଳରେ ବାଧାପାଇ । ବେନିନୟନ ଉଲଟାଇ ॥ ଭୁଜ ଚରଣ କମ୍ପିଲା । କାନ୍ଦନ୍ତେ ଝାଳ ବହିଗଲା ।୧୧। ଧରଣୀ ପର୍ବତ ସହିତେ । ଆକାଶ ଗ୍ରହଙ୍କ ସଙ୍ଗତେ ॥ କମ୍ପିଲେ ତା ଘୋର ଶବଦେ । ଦଶ ଧରଣୀ ପ୍ରତିନାଦେ ॥ ବଜ୍ରପଡ଼ିବା ଜନେ ମଣି । ଆତଙ୍କେ ଲୋଟିଲେ ଧରଣୀ ।୧୨। ଏରୂପେ ସ୍ତନେ ବ୍ୟଥା ପାଇ । ରାକ୍ଷସୀ ପରାଣ ହରାଇ ॥ ମୁକୁଳାକେଶେ ଗୋଷ୍ଠଦ୍ୱାର । ମେଲାଇ ହେଲା ଭୂମିଗତ ॥ କପଟରୂପ କେଉଣେ ଗଲା । ନିଜସ୍ୱରୂପ ପ୍ରକାଶିଲା ॥ ବଜ୍ର-ପ୍ରହାରେ ବୃତ୍ରପରି । ପଡ଼ିଲା ପାଟି ମେଲାକରି ।୧୩। ଭୂମିରେ ପଡ଼ିଲା ଯେକାଳେ । ଛକୋଶ ଯାଏ ବୃକ୍ଷ ଡାଳେ ॥ ଚୂନା ହୋଇଲେ, ଏ ଅଦ୍ଭୁତ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଦ୍ରଂଷ୍ଟ୍ରାଙ୍କୋତ୍କଟବଂଷ୍ଟ୍ରାଢ୍ୟଂ ଚିରବଦନଗୁହାଧିକଂ । ଚଣ୍ଡଶୈଳସ୍ଥନାଂ ରୌଦ୍ରଂ ସ୍କନ୍ଧାର୍ପିତାରୁଣମୂର୍ଦ୍ଧଜଂ । ୧୫ । ଅନ୍ଧକୂପଗଭୀରାକ୍ଷଂ ପୁଳିନାରୋହଭୀଷଣଂ । ଉଦ୍ଧବେଦ୍ଧାର୍ବୁଦକୁଞ୍ଜଂ ଶୂନ୍ୟତୋୟହ୍ରଦୋଦରଂ । ୧୬ । ସନ୍ତତ୍ରସ୍ତାଃ ସ୍ମ ତଦ୍ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଗୋପା ଗୋପ୍ୟଃ କଳେବରଂ । ପୂର୍ବନ୍ତୁ ତନ୍ନିଃସୃତ-ନେତ୍ରହୃତ୍କର୍ଣ୍ଣମସ୍ତକାଃ । ୧୭ । ବାଳଂ ଚ ତସ୍ୟା ଉରସି କ୍ରୀଡନ୍ତମକୁତୋଭୟଂ । ଗୋପ୍ୟସ୍ତୂର୍ଣ୍ଣଂ ସମଭ୍ୟେତ୍ୟ ଜଗୃହୁର୍ଜାତସମ୍ଭ୍ରମାଃ ।୧୮। ଯଶୋଦା-ରୋହିଣୀଭ୍ୟାଂ ତାଃ ସମଂ ବାଳସ୍ୟ ସର୍ବତଃ । ରକ୍ଷାଂ ବିଦଧିରେ ସମ୍ୟଗ୍‌ଗୋପୁଚ୍ଛଭ୍ରମଣାଦିଭିଃ । ୧୯ । ଗୋମୂତ୍ରେଣ ସ୍ନାପୟିତ୍ୱା ପୁନର୍ଗୋରଜ-ସାର୍ଭକଂ । ରକ୍ଷାଂ ଚକ୍ରୁଶ୍ଚ ଶକୃତା ଦ୍ୱାଦଶାଙ୍ଗେଷୁ ନାମଭିଃ । ୨୦ । ଗୋପ୍ୟଃ ସଂସ୍ପୃଷ୍ଟସଲିଳା ଅଙ୍ଗେଷୁ କରୟୋଃ ପୃଥକ୍ । ନ୍ୟସ୍ୟାତ୍ମନ୍ୟଥ ବାଳସ୍ୟ

ଯସ୍ମିଂସ୍ତୁ ତସ୍ୟାଃ କଳେବରଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଗୋପା ଗୋପ୍ୟଶ୍ଚ ସନ୍ତ୍ରସ୍ତାଃ । ସନ୍ତ୍ରାସହେତୁତ୍ୱେନ ପୁନରପ୍ୟାହ ଷଡ଼ଭିଃ ଶ୍ଳୋକୈଃ । ଗିରିକନ୍ଦରବଦନ ସଦୃଶେ ନାସିକେ ଯସ୍ମିଂସ୍ତତ୍ର । ରୌଦ୍ରଂ ଘୋରଂ । ସ୍କନ୍ଧାର୍ପିତା ଅରୁଣ ମୂର୍ଦ୍ଧଜା ଯସ୍ମିଂସ୍ତତ୍ର । ୧୫ । ଅନ୍ଧକୂପାବତ ଗଭୀରେ ଅକ୍ଷିଣୀ ଯସ୍ମିଂସ୍ତତ୍ର । ପୁଳିନବଦାରୋହୌ ଜଘନେ ଭାଗଂ ଭୀଷଣଂ । ବଦ୍ଧାଃ ସେତବ ଇବ କୁଞ୍ଚୌ ଊରୂ ଅଙ୍ଘ୍ରୀ ଚ ଯସ୍ମିଂସ୍ତତ୍ର । ଶୂନ୍ୟତୋୟହ୍ରଦ ଇବୋଦରଂ ଯସ୍ମିଂସ୍ତତ୍ର । ୧୬ । ପୂର୍ବମେବ ତସ୍ୟାଃ ଶବ୍ଦେନ ଗୋପାଃ ପୁନର୍ଦର୍ଶନେନାତିତରସ୍ତ୍ରସ୍ତାଃ ପୂର୍ବନ୍ତୁ । ତସ୍ୟା ନାଦ୍ଭୂତଂ ଶବ୍ଦେନ ନିର୍ଭିନ୍ନା ହୃତ୍କର୍ଣ୍ଣମସ୍ତକାନ୍ ଯେଷାଂ ତେ । ୧୭-୧୯ । ଦ୍ୱାଦଶାଙ୍ଗେଷୁ ଲଲାଟାଦିଷୁ କେଶବାଦିଦ୍ୱାଦଶନାମଭିଃ । ୨୦ । ଅଜାଦ୍ୟନ୍ତା ଏବ ପ୍ରଥମମଙ୍ଗୁଲ୍ୟଗ୍ରେଷୁ ଏଣୈବ ରକ୍ଷାଂ କୃତ୍ୱା କଣ୍ଠହୃଦୟାଦ୍ୟାଃ ପୁନସ୍ତାଭ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟେଣ ବାଳନ୍ୟାସମକୁର୍ବତେତ୍ୟାହ ଗୋପ୍ୟ ଇତି । ସଂସ୍ପୃଷ୍ଟ ଜଳା ଅନ୍ୟାଃ ଅସ୍ମିନ୍ ପ୍ରଥମମଙ୍ଗେଷୁ କରୟୋଶ୍ଚ ପୃଥକ୍ ଅଜାଦ୍ୟେକାଦଶବୀଜାନାଂ ମଧ୍ୟେ କରଯୁଗ୍ମେ ବୀଜି କରୟୋଃ ସନ୍ଧିଷୁ ତର୍ଜନ୍ୟାଦିଷୁ ତଥା ଅଙ୍ଗ୍ୟାଦାବେକୈକସ୍ମିନ୍ନଙ୍ଗେ ଅଜା-

ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦେଖିଲେ ଜାତ । ୧୪ । ଦନ୍ତ ଲଙ୍ଗଳଫାଳପର । ନାସିକା ଗିରିଗୁହାପର । ହଡ଼ପଡ଼ିବା ଚିତ୍ତଶିଣ୍ଡ । ସମାନ ବେକସ୍ତନପିଣ୍ଡ । ପିଙ୍ଗଳ କେଶ ସର୍ବଅଙ୍ଗ । ୧୫ । ନେତ୍ର ଗହ୍ୱର କୂପମିତ । ପୁଳିନଭୀଷଣ ଜଘନ । ଭଙ୍ଗ ଊରୁ ଅଙ୍ଘ୍ରି ଏମାନ । ଉଦର ସେତୁପର ଦଶେ । ଉଦର ଶୁଷ୍କ ହ୍ରଦ କୃ ସେ ।୧୬। ଗୋପ ଗୋପୀଏ ତା ଶରୀର । ଦେଖି ଡରିଲେ ଭୟଙ୍କର । ହୃଦୟ କର୍ଣ୍ଣ ମୁଣ୍ଡ ପୂର୍ବେ । ସ୍ତବ୍ଧକରିଥିଲା ରବେ ।୧୭। ନିର୍ଭୟେ ତା ବକ୍ଷେ ବାଳକ । ଖେଳିବା ଦେଖି ଗୋପୀମାନଙ୍କ । ମନେ ଶୀଘ୍ର ବାଳେ ଅଣି ।୧୮। ଗୋପୀଏ ଯଶୋଦା ରୋହିଣୀ । ବାଳକରକ୍ଷା ମନାସିଲେ । ଗୋପୁଚ୍ଛ ନିକଟେ ଝାଡ଼ିଦେଲେ ।୧୯। ଗାଧୋଇଦେଲେ ଗୋମୂତ୍ରରେ । ଗୋଧୂଳି ବୋଳିଲେ ଶରୀରେ । ଗୋବରେ ଦ୍ୱାଦଶ ଅଙ୍ଗରେ ।

ବୀଜନ୍ୟାସମକୁର୍ବ୍ବତ । ୨୧ । ଅବ୍ୟାଦଜୋଽଙ୍ଘ୍ରି ମଣିମାଂସ୍ତବଜାନ୍ୱଥୋରୂ ଯଜ୍ଞୋଽଚ୍ୟୁତଃ କଟିତଟଂ ଜଠରଂ ହୟାସ୍ୟଃ । ହୃତ୍ କେଶବସ୍ତ୍ୱଦୁର ଈଶ ଇନସ୍ତୁ କଣ୍ଠଂ ବିଷ୍ଣୁର୍ଭୁଜଂ ମୁଖମୁରୁକ୍ରମ ଈଶ୍ୱରଃ କଂ । ୨୨ । ଚକ୍ର୍ୟଗ୍ରତଃ ସହଗଦୋ ହରିରସ୍ତୁ ପଶ୍ଚାତ୍ ତ୍ୱତ୍ପାର୍ଶ୍ୱୟୋର୍ଦ୍ଧନୁରସୀ ମଧୁହାଜନଶ୍ଚ । କୋଣେଷୁ ଶଙ୍ଖ ଉରୁଗାୟ ଉପର୍ଯ୍ୟୁପେନ୍ଦ୍ରସ୍ତାର୍କ୍ଷ୍ୟଃ କ୍ଷିତୌ ହଲଧରଃ ପୁରୁଷଃ ସମନ୍ତାତ୍ । ୨୩ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ହୃଷୀକେଶଃ ପ୍ରାଣାନ୍ ନାରାୟଣୋଽବତୁ । ଶ୍ୱେତଦ୍ୱୀପପତିଶ୍ଚିତ୍ତଂ ମନୋ ଯୋଗେଶ୍ୱରୋଽବତୁ । ୨୪ । ପୃଶ୍ନିଗର୍ଭସ୍ତୁ ତେ ବୁଦ୍ଧିମାତ୍ମାନଂ ଭଗବାନ୍ ପରଃ । କ୍ରୀଡନ୍ତଂ ପାତୁ ଗୋବିନ୍ଦଃ ଶୟାନଂ ପାତୁ ମାଧବଃ । ୨୫ । ବ୍ରଜନ୍ତମବ୍ୟାଦ୍ୱୈକୁଣ୍ଠ ଆସୀନଂ ତ୍ୱାଂ ଶ୍ରିୟଃ ପତିଃ । ଭୁଞ୍ଜାନଂ ଯଜ୍ଞଭୁକ୍ ପାତୁ ସର୍ବଗ୍ରହଭୟଙ୍କରଃ । ୨୬ । ଡାକିନ୍ୟୋ ଯାତୁଧାନ୍ୟଶ୍ଚ କୁଷ୍ମାଣ୍ଡା ଯେଽର୍ଭକଗ୍ରହାଃ । ଭୂତପ୍ରେତପିଶାଚାଶ୍ଚ ଯକ୍ଷରକ୍ଷୋବିନାୟକାଃ । ୨୭ । କୋଟରାରେବତୀଜ୍ୟେଷ୍ଠା

ଦ୍ୟେକୈକଂ ତତଂ ନ୍ୟସ୍ୟ ବାଲସ୍ୟାପ୍ୟଙ୍ଗେଷୁ ତଥୈବାକୁର୍ବତ । ୨୧ । ଅଙ୍ଘ୍ରି ଅଙ୍ଘ୍ରୀ ଜାନୁ ଜାନୁନୀ । ଭୁଜଂ ଭୁଜୌ । କଂ ଶିରଃ । ୨୨ । ତଥା ଦକ୍ଷ ରକ୍ଷାମକୁର୍ବନ୍ନିତ୍ୟାହ ଚକ୍ରୀତି ଇତି । ଚକ୍ରସହିତୋ ହରିଃ ପ୍ରାଗତୋଽସ୍ତୁ । ସହଗଦୋ ଗଦାସହିତୋ ହରିସ୍ତବ ପଶ୍ଚାଦସ୍ତୁ । ତ୍ୱତ୍ପାର୍ଶ୍ୱୟୋର୍ଦ୍ଧନୁର୍ଦ୍ଧରୋ ମଧୁହା ଅସିଧରୋଽଜନଶ୍ଚ ଏତାବାସ୍ତାଂ । ଶଙ୍ଖଧର ଉରୁଗାୟଶ୍ଚତୁର୍ଷ୍ୱପି କୋଣେଷୁ । କ୍ଷିତାବଧସ୍ତାତ୍ । ୨୩ । ଏବଂ ବହୀରକ୍ଷାଂ କୃତ୍ୱା

ଲେଖିଲେ ବିଷ୍ଣୁନାମ ଧୀରେ ।୨୦। ତଦନ୍ତେ ପୁଣ ଗୋପୀଗଣ । କର ଚରଣାଦି ଧୋଇଣ ॥ କରେ ହୃଦୟେ ଅନ୍ୟଅଙ୍ଗେ । ଶିଶୁର ରକ୍ଷାପାଇଁ ବେଗେ ॥ ଲେଖିଲେ ବୀଜମନ୍ତ୍ରମାନ । ଯେ ଅଙ୍ଗେ ଯେ ଲେଖା ବିଧାନ ।୨୧। ଅଜ ରଖନ୍ତୁ ତୋ ଚରଣ । ଜାନୁ ରଖନ୍ତୁ ମଣିମାନ ॥ଯଜ୍ଞ ରଖନ୍ତୁ ଉରୁ ତୋର । ହୟାସ୍ୟ ରଖନ୍ତୁ ଜଠର ॥ ତୋ କଟିତଟକୁ ଅଚ୍ୟୁତ । କେଶବ ହୃଦେ ଥାନ୍ତୁ ନିତ୍ୟ ॥ ବକ୍ଷକୁ ଈଶ କଣ୍ଠ ଇନ । ବିଷ୍ଣୁ ରଖନ୍ତୁ ଭୁଜମାନ ॥ ଉରୁକ୍ରମ ରଖନ୍ତୁ ମୁଖ । ଈଶ୍ୱରରଖନ୍ତୁ ମସ୍ତକ ।୨୨। ଅଗ୍ରେ ରଖନ୍ତୁ ଚକ୍ରୀବର । ପୃଷ୍ଠେ ରଖନ୍ତୁ ଗଦାଧର ॥ମଧୁସୂଦନ ଧନୁର୍ଦ୍ଧର । ଅଜନ ଦୋଇ ଅସିଧର ॥ ରଖନ୍ତୁ ତୋପାର୍ଶ୍ୱ ଉଭୟ । ଶଙ୍ଖଧର ଓ ଉରୁଗାୟ ॥ ତୋହର ରଖନ୍ତୁ ଚଉକୋଣେ । ଉପେନ୍ଦ୍ର ରଖନ୍ତୁ ଗଗନେ ॥ ତାର୍କ୍ଷ୍ୟ ରଖନ୍ତୁ ଧରଣୀରେ । ଶ୍ରୀହଳଧର ସବୁଠାରେ ।୨୩। ହୃଷୀକେଶ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣ । ପ୍ରାଣ ରଖନ୍ତୁ ନାରାୟଣ ॥ ଚିତ୍ତକୁ ଶ୍ୱେତଦ୍ୱୀପେଶ୍ୱର । ମନ ରଖନ୍ତୁ ଯୋଗେଶ୍ୱର ।୨୪। ପୃଶ୍ନିଗର୍ଭ ତୋ ବୁଦ୍ଧିସ୍ଥାନ । ଅହଙ୍କାରକୁ ଭଗବାନ ॥ ଖେଳନ୍ତେ ଗୋବିନ୍ଦ ରଖନ୍ତୁ । ମାଧବ ଶୟନେ ପାଳନ୍ତୁ ।୨୫। ବୈକୁଣ୍ଠ ରଖନ୍ତୁ ଚଳନ୍ତେ । ଶ୍ରୀପତି ରଖନ୍ତୁ ବସନ୍ତେ ॥ ସର୍ବ୍ବାଳଗ୍ରହନାଶକ । ଖାଦ୍ୟେ ରଖନ୍ତୁ ଯଜ୍ଞଭୁକ ।୨୬। ଡାକିନୀ ଆଉ ଯାତୁଧାନୀ । କୁଷ୍ମାଣ୍ଡ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପୂତନାମାତୃକାଦୟଃ । ଉନ୍ମାଦା ଯେ ହ୍ୟପସ୍ମାରା ଦେହପ୍ରାଣେନ୍ଦ୍ରିୟଦ୍ରୁହଃ । ୨୮ । ସ୍ୱପ୍ନଦୃଷ୍ଟା ମହୋତ୍ପାତା ବୃଦ୍ଧା ବାଳଗ୍ରହାଶ୍ଚ ଯେ । ସର୍ବେ ନଶ୍ୟନ୍ତୁ ତେ ବିଷ୍ଣୋର୍ନାମଗ୍ରହଣଭୀରବଃ । ୨୯ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଇତି ପ୍ରଣୟବଦ୍ଧାଭିର୍ଗୋପୀଭିଃ କୃତରକ୍ଷଣଂ । ପାୟୟିତ୍ୱା ସ୍ତନଂ ମାତା ସନ୍ନ୍ୟବେଶୟଦାତ୍ମଜଂ । ୩୦ । ତାବନ୍ନନ୍ଦାଦୟୋ ଗୋପା ମଥୁରାୟା ବ୍ରଜଂ ଗତାଃ । ବିଲୋକ୍ୟ ପୂତନାଦେହଂ ବଭୂବୁରତିବିସ୍ମିତାଃ । ୩୧ । ନୂନଂ ବତର୍ଷିଃ ସଞ୍ଜାତୋ ଯୋଗେଶୋ ବା ସମାସ ସଃ । ସ ଏବ ଦୃଷ୍ଟୋ ହ୍ୟୁତ୍ପାତୋ ଯଦାହାନକଦୁନ୍ଦୁଭିଃ । ୩୨ । କଳେବରଂ ପରଶୁଭିଶ୍ଛିତ୍ତ୍ୱା ତତ୍ତେ ବ୍ରଜୌକସଃ । ଦୂରେ କ୍ଷିପ୍ତ୍ୱାବୟବଶୋ ନ୍ୟଦହନ୍ କାଷ୍ଠଧିଷ୍ଟିତଂ । ୩୩ । ଦହ୍ୟମାନସ୍ୟ ଦେହସ୍ୟ ଧୂମଶ୍ଚାଗୁରୁସୌରଭଃ । ଉତ୍ଥିତଃ କୃଷ୍ଣନିର୍ଭୁକ୍ତସପଦ୍ୟାହତପାପ୍ମନଃ । ୩୪ । ପୂତନା ଲୋକବାଳଘ୍ନୀ ରାକ୍ଷସୀ ରୁଧିରାଶନା । ଜିଘାଂସୟାପି ହରୟେ ସ୍ତନଂ ଦତ୍ତ୍ୱାପ ସଦ୍ଗତିଂ । ୩୫ । କିଂ

ଅନୁରକ୍ଷାମକୁର୍ବନ୍ନିତ୍ୟାହ ଇତ୍ୟାଦିନା । ୨୪ । ଅସ୍ମାନମଙ୍ଗଳଂ । ୨୫-୨୯ । ସନ୍ନ୍ୟବେଶୟତ୍ ଶାୟୟାମାସ । ୩-।୩୧ । ବିସ୍ମୟମେବାହ ନୂନମିତି । ବତ ବସୁଦେବ ସାକ୍ଷାତ୍ ସ ଋଷିସ୍ତପଃ ପ୍ରଭାବବାନ୍ ଯୋଗେଶୋ ଜ୍ଞାନୀ ବା ସମ୍ୟଗାସ ଯତଃ ସ ଏବ ଦୃଷ୍ଟ ଇତି । ୩୨।୩୩ । ବିସ୍ମୟାନ୍ତରମାହ ଦହ୍ୟମାନସ୍ୟେତି । କୃଷ୍ଣେନ ନିର୍ଭୁକ୍ତୋଽତଏବ ସପଦ୍ୟାହତା ପାପ୍ମା ଯସ୍ୟ । ୩୪ । ପ୍ରସଙ୍ଗାତ୍ କୈମୁତ୍ୟନ୍ୟାୟେନ ଭକ୍ତିବୈଭବମାହ ପୂତନେତି ।୩୫। ଶ୍ରଦ୍ଧୟା ଅପ୍ରିତ୍ୱେନ ଭକ୍ତ୍ୟା ପ୍ରେମ୍ଣା ଭକ୍ତ୍ୟା ସ୍ୱ ଗାଃ ତନ୍ମାତାର ଇତି ବସ୍ତ୍ରାହରଣଲୀଲାୟାମପ୍ୟେଣ ବତ୍ସବଚନଂ ।ଗୋଗୋପିକା-

---

ବାଳସହ ସେନ ! ଯକ୍ଷ ରକ୍ଷ ଓ ବିନାୟକ । ଭୂତ ପ୍ରେତ ପିଶାଚ ସଙ୍ଗ ।୨୭। କୋଟରା ରେବତୀ ଓ ଜ୍ୟେଷ୍ଠା । ପୂତନା ମାତୃକା ସଙ୍ଗତ ଉନ୍ମାଦ ଅପସ୍ମାରଆଦ । ଯେ ରୋଗେ ପ୍ରାଣ-ଦେହବାଧା ।୨୮। ସ୍ୱପ୍ନରେ ଦୃଷ୍ଟ ମହୋତ୍ପାତ । ବୃଦ୍ଧ-ବାଳଗ୍ରହ ସହିତ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କନାମ ଗ୍ରହଣରେ ତେ। ସେହେ ଡର ଯାନ୍ତୁ ଦୂରେ ।୨୯।ଶୁକ ଉବାଚ ।-ଏରୂପେ ପ୍ରଣୟେ ଗୋପିଏ । ନାମ ଲେଖିଲେ କୃଷ୍ଣଦେହେ ।ଯଶୋଦା ପୁଣେ ସ୍ତନଦେଇ ସୁଖେ ପୁତ୍ରକୁ ଦେଲେଶୋଇ ।୩୦।ନନ୍ଦାଦିଗୋପେ ଏହିକାଳେ । ଦେଖିଲେ ମିଳିଲେ ଗୋକୁଳେ। ପୂତନା ମୃତଦେହ ଦେଖି ।ବିସ୍ମୟେ ରୁଦ୍ଧଦେଲେ ଅକ୍ଷି ।୩୧। ମହର୍ଷି କି ସେ ବସୁଦେବ । ଅଥବା ଯୋଗେଶ ସମ୍ଭବ । ଯାହା କହିଲା ତତକାଳେ । ଫଳନ୍ତ ଦେଖାଗଲା ଭୋଳେ ।୩୨। ପୂତନା ଦେହ କୁରାଢ଼ିରେ । ଗୋପାଳେ ହାଣି ଖଣ୍ଡରେ । ସବୁ ଦୂରକୁ ବହିନେଲେ । କାଷ୍ଠ ଲଗାଇ ଜାଳଦେଲେ ।୩୩। ଦହନ୍ତେ ଅଗୁରୁ ସୁଗନ୍ଧ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗେ ଉଠେ ମନ୍ଦ ମନ୍ଦ । ଯେଣୁ କୃଷ୍ଣଭକ୍ଷ୍ୟ ହୋଇ । ନିଷ୍ପାପ ହୋଇଥିଲା ସେହି ।୩୪। ବାଳକଘାତିନୀ ପୂତନା । ରାକ୍ଷସୀ ରୁଧିରଅଶନା ।

ପୁନଃ ଶ୍ରଦ୍ଧୟା ଭକ୍ତ୍ୟା କୃଷ୍ଣାୟ ପରମାତ୍ମନେ । ଯଚ୍ଛନ୍ ପ୍ରିୟତମଂ କିନ୍ନୁ ରକ୍ତାସ୍ତନ୍ମାତରୋ ଯଥା । ୩୬ । ପଦ୍ଭ୍ୟାଂ ଭକ୍ତହୃଦିସ୍ଥାଭ୍ୟାଂ ବନ୍ଦ୍ୟାଭ୍ୟାଂ ଲୋକବନ୍ଦିତୈଃ । ଅଙ୍ଗଂ ଯସ୍ୟାଃ ସମାକ୍ରମ୍ୟ ଭଗବାନପି ତତ୍ସ୍ତନଂ । ୩୭ । ଯାତୁଧାନ୍ୟପି ସା ସ୍ୱର୍ଗମବାପ ଜନନୀଗତିଂ । କୃଷ୍ଣଭୁକ୍ତସ୍ତନକ୍ଷୀରାଃ କିମୁ ଗାବୋ ନୁ ମାତରଃ । ୩୮ । ପୟାଂସି ଯାସାମପିବତ୍ ପୁତ୍ରସ୍ନେହସ୍ନୁତାନ୍ୟଲଂ । ଭଗବାନ୍ ଦେବକୀପୁତ୍ରଃ କୈବଲ୍ୟାଦ୍ୟଖିଳପ୍ରଦଃ । ୩୯ । ତାସାମବିରତଂ କୃଷ୍ଣେ କୁର୍ବତୀନାଂ ସୁତେକ୍ଷଣଂ । ନ ପୁନଃ କଳ୍ପତେ ରାଜନ୍ ସଂସାରୋଽଜ୍ଞାନସମ୍ଭବଃ । ୪୦ । କଟଧୂମସ୍ୟ ସୌରଭ୍ୟମବଘ୍ରାୟ ବ୍ରଜୌକସଃ । କିମିଦଂ କୁତ ଏବେତି ବଦନ୍ତୋ ବ୍ରଜମାୟୟୁଃ । ୪୧ । ତେ ତତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣିତଂ ଗୋପୈଃ ପୂତନାଗମନାଦିକଂ । ଶ୍ରୁତ୍ୱା ତନ୍ନିଧନଂ ସ୍ୱସ୍ତି ଶିଶୋଶ୍ଚାସନ୍ ସୁବିସ୍ମିତାଃ । ୪୨ । ନନ୍ଦଃ ସ୍ୱପୁତ୍ରମାଦାୟ ପ୍ରେତ୍ୟାଗତମୁଦାରଧୀଃ । ମୂର୍ଦ୍ଧ୍ନ୍ୟୁପାଘ୍ରାୟ ପରମାଂ ମୁଦଂ ଲେଭେ କୁରୂଦ୍ୱହ । ୪୩ । ଯ ଏତତ୍ ପୂତନାମୋକ୍ଷଂ କୃଷ୍ଣସ୍ୟାର୍ଭକମଦ୍ଭୁତଂ । ଶୃଣୁୟାଚ୍ଛ୍ରଦ୍ଧୟା ମର୍ତ୍ତ୍ୟୋ ଗୋବିନ୍ଦେ ଲଭତେ ରତିଂ । ୪୪ ।

ସ୍ତ୍ରବା ମାତରୋଽଭବନ୍ନିତି । ୩୬-୪୩ । ଏତଦାର୍ଭକମର୍ଭକଚରିତଂ । କିଂ ତତ୍ ପୂତନାମୋକ୍ଷମିତି । ୪୪ । ଅର୍ଦ୍ଧେ ଦୈତ୍ୟକୁଲାନାଶଃ ପୂତନାତ୍ସୁ ଶିଶୁହନ୍ତୁ । ସ୍ତନ୍ୟାପୋଷଣତଃ ପ୍ରାଣୈଃ ପ୍ରାଣହୃତ୍ତମନନ୍ତୃ !

ହରଙ୍କୁ ମାର ଅସିଥିଲା । ସ୍ତନ ଦଅନ୍ତେ ମୁକ୍ତହେଲା ।୩୫। ଶ୍ରଦ୍ଧା ଭକ୍ତିରେ ପ୍ରିୟଦ୍ରବ୍ୟ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ଅର୍ପନ୍ତି ଯେ ହବ୍ୟ ॥ ସେ ଗୋପିମାନଙ୍କର ଚଢ଼ । କିସ କହିବା ହେ ନୃପତ୍ତ ।୩୬। ବନ୍ଦନ୍ତି ଯାକୁ ଲୋକପଲେ । ଯେ ରହେ ଭକ୍ତ ହୃଦକମଳେ ପୁତନା ଅଙ୍ଗ ଅଙ୍ଗ ସ୍ତନ । ସେ ପାଦ କଲା ଆକ୍ରମଣ ।୩୭। ତେଣୁ ରାକ୍ଷସୀ ସ୍ୱର୍ଗେ ଗଲା । ଜନନୀଗତି ଲଭିଲା ॥ ଯେ ଗାଈ ଅଉ ମାତାମାନେ । କୃଷ୍ଣେ ପୋଷନ୍ତି କ୍ଷୀର ସ୍ତନ୍ୟେ ॥ କିବା କହିବା ତାଙ୍କ ଗତି ।୩୮। ଝରନ୍ତେ ଦ୍ରବସ୍ନେହେ ଅତି । ସ୍ତନ୍ୟ ଯେ ପିଅନ୍ତି କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ । ସକଳ କୈବଲ୍ୟଦାତାଙ୍କୁ ।୩୯। ପୁତ୍ରସ୍ନେହରେ ଅବିରତେ । କୃଷ୍ଣେ ଦେଖନ୍ତି ଯେଉଁ ନେତ୍ରେ ॥ ଅଜ୍ଞାନମୟ ଏ ସଂସାରେ । ଜନ୍ମିବେ ସେ କି ଅଉବାରେ ।୪୦। ସେ ଚିତାଧୂମଗନ୍ଧପାଇ । ଗୋପାଳେ ବନୁ ଆସି ଧାଇଁ ॥ କି କି କହିଁ ଏ ଅସଇ । ପଚ୍ଚାରୁ ବ୍ରଜେ ହେଲେ ଯାଇ ।୪୧। ଗୋପାଳେ ପୁତନା ପ୍ରବେଶ । ତାହାର ନିଧନ ରହସ୍ୟ ॥ ଅନ୍ୟ ଗୋପାଳ ମୁଖୁଁ ଶୁଣି । ଶିଶୁ ସୁଖରେ ଥିବା ଜାଣି ॥ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ମିତହୋଇଲେ । ଦୈବକୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଲେ ।୪୨। ମଲାବାଳକ ମୋ ବଞ୍ଚିଲା । ନନ୍ଦ ଆନନ୍ଦେ ଉଚ୍ଛୁଳିଲା ॥ ପୁତ୍ରକୁ ଧଇଲା କୋଳରେ ଚୁମ୍ବିଲା ବକ୍ତ୍ରେ ମୁଣ୍ଡରେ ।୪୩। କୃଷ୍ଣ ଅଦ୍ଭୁତ ଶିଶୁଲୀଳା ।ଯେଉଣେ ପୁତନା ମୁକ୍ତହେଲା ॥ ଯେ ଏହା ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଶୁଣଇ । କୃଷ୍ଣେ ତା ପ୍ରୀତି ଜନମଇ ।୪୪। ପୁତନା ମୋକ୍ଷଣ ଚରିତ । ଭଣିଲା ଦାସ ସ୍ୱୈଚ୍ଛିତ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଷଷ୍ଠୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୬ ।

ସପ୍ତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ । — ଯେନ ଯେନାବତାରେଣ ଭଗବାନ୍ ହରିରୀଶ୍ୱରଃ । କରୋତି କର୍ଣ୍ଣରମ୍ୟାଣି ମନୋଜ୍ଞାନି ଚ ନଃ ପ୍ରଭୋ । ୧ । ଯଚ୍ଛୃଣ୍ୱତୋଽପୈତ୍ୟରତିର୍ବିତୃଷ୍ଣା ସତ୍ତ୍ୱଞ୍ଚ ଶୁଦ୍ଧ୍ୟତ୍ୟଚିରେଣ ପୁଂସଃ । ଭକ୍ତିର୍ହରୌ ତତ୍ପୁରୁଷେ ଚ ସଖ୍ୟଂ ତଦେବ ହାରଂ ବଦ ମନ୍ୟସେ ଚେତ୍ । ୨ । ଅଥାନ୍ୟଦପି କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ତୋକାଚରିତମଦ୍ଭୁତଂ । ମାନୁଷଂ ଲୋକମାସାଦ୍ୟ ତଜ୍ଜାତିମନୁରୁନ୍ଧତଃ । ୩ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । — କଦାଚିଦୌତ୍ଥାନିକ-

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଷଷ୍ଠୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୬ ।

ଉତ୍କ୍ଷିପନ୍ ଶକଟଂ ବ୍ୟୋମ୍ନି ତୃଣାବର୍ତ୍ତମଧଃ କ୍ଷିପନ୍ । ଦର୍ଶୟନ୍ ବିଶ୍ୱମାସ୍ୟେ ଚ କୃଷ୍ଣଃ କ୍ରୀଡତି ସପ୍ତମେ । କୃଷ୍ଣର୍ଭକସ୍ୟାସିଦ୍ଧ ସ୍ୱଲ୍ପବା- ଲନଦର୍ଶନଃ । ଭୂଯ୍ୟସ୍ତଦେବ ସଖ୍ୟଂ ସଜ୍ଜାନ୍ୟଦଭ୍ରୁନଦତ୍ତ ଯେନ ଯେନେତି । ଯେନ ଯେନ ମତ୍ସ୍ୟାଦ୍ୟବତାରେଣାସ୍ମି ଯାନି ଯାନି କର୍ମାଣି କରୋତି ତାନି ନଃ କର୍ଣ୍ଣସୁଖାବହାନି ମନଃପ୍ରୀତିକରାଣି ଚ ଭବନ୍ତ୍ୟେବ । ୧ । ତଥାପି ତଚ୍ଛୃଣ୍ୱତଃ ପୁଂସଃ ପୁରୁଷମାତ୍ରସ୍ୟାରତିର୍ମନୋଗ୍ଲାନିସ୍ତନ୍ନିବୃତ୍ତା ଅବଧ- ତୃଷ୍ଣା ଗୃହାଦାସକ୍ତି ତଥା ସତ୍ତ୍ୱଶୁଦ୍ଧି ହରୌ ଭକ୍ତି ହରିଦାସପ୍ରଶାନ୍ତି ଚ ଭବନ୍ତି । ତଦେବ ହାରଂ ହରିଶ୍ଚରିତ୍ରଂ ମନୋହରଂ ବା ବଦ ମନ୍ୟସେ ଚେତ୍ ଅନୁଗ୍ରହଂ ଯଦି କରୋଷୀତି । ୨ । ଅତ୍ରୈବୋତ୍ପୁତ୍ୟେନ ପୁନର୍ବିଶିନଷ୍ଟି ଅଥେତି । ଅନୁରୁନ୍ଧତେ ଽନୁକୁର୍ବତଃ । ୩ । ଉତ୍ଥାନଂ ଶିଶୋରଙ୍ଗପରିବର୍ତ୍ତନଂ ତନ୍ନି- ମିତ୍ତକରଣୀୟସ୍ୟ କୌତୁକାପ୍ଲବେ ଉତ୍ସବାଭିଷେକେ ତଥା ତସ୍ମିନ୍ନେବ ଦିନେ ଜନ୍ମର୍କ୍ଷେଽପି ଯୋଗେ ଯୋଗେ ସତ୍ୟାଃ ଗବବେଲତପୋଷେତଂ ମିଳିତସ୍ତ୍ରୀଣାଂ

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଷଷ୍ଠୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୬ ।

ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ । — ହେ ଦ୍ୱିଜ ଶୁଣ ଭଗବାନ । ଯେ ଯେ ଜନ୍ମରେ ଯେ ଯେ କର୍ମ କରନ୍ତି, ତୋ ମୋତେ କହ ।ମନ କର୍ଣ୍ଣ କ ସୁଖ ।୧। ଯାହା ଶୁଣନ୍ତେ ନର ନାରୀ । ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ଅରତିଭାବ ବାଧା ତୃଷ୍ଣା ଦୂର ହୁଏ । ଶୁଦ୍ଧ ହୁଅଇ ଶରୀରାଦି ହରିଙ୍କଠାରେ ଭକ୍ତି ହରିଭକ୍ତସଙ୍ଗ । ତାହା ମୋ ଯଦି କହିବ ପୁଣ୍ୟ ଦେଇ ଦୀନ ଜନ ଉଦ୍ଧାର । ଯଦ୍ୟପି କହିବ ମୋ ଦୟାକର । ୨। ଶ୍ରୀହରି ନରରୂପ ଧରି । ନରଧର୍ମକୁ ଅନୁସରି । ବାଲ୍ୟ କାଳ ଅଦ୍ଭୁତ କର୍ମ । ଏହିଲି କହ ମୋ

କୌତୁକପ୍ଲବେ ଜନ୍ମର୍କ୍ଷଯୋଗେ ସମବେତଯୋଷିତାଂ । ବାଦିତ୍ରଗୀତଦ୍ୱିଜମନ୍ତ୍ରବାଚକୈଶ୍ଚକାର ସୂନୋରଭିଷେଚନଂ ସତୀ ।୪। ନନ୍ଦସ୍ୟ ପତ୍ନୀ କୃତମଜ୍ଜନାଦିକଂ ବିପ୍ରୈଃ କୃତସ୍ୱସ୍ତ୍ୟୟନଂ ସୁପୂଜିତୈଃ । ଅନ୍ନାଦ୍ୟବାସଃସ୍ରଗଭୀଷ୍ଟଧେନୁଭିଃ ସଞ୍ଜାତନିଦ୍ରାକ୍ଷମଶୀଶୟଚ୍ଛନୈଃ ।୫। ଔତ୍ଥାନିକୌତ୍ସୁକ୍ୟମନା ମନସ୍ୱିନୀ ସମାଗତାନ୍ ପୂଜୟତୀ ବ୍ରଜୌକସଃ । ନୈବାଶୃଣୋଦ୍ୱୈ ରୁଦିତଂ ସୁତସ୍ୟ ସା ରୁଦନ୍ ସ୍ତନାର୍ଥୀ ଚରଣାବୁଦକ୍ଷିପତ୍ ।୬। ଅଧଃ ଶୟାନସ୍ୟ ଶିଶୋରନୋଽଲ୍ପକପ୍ରବାଳମୃଦ୍ୱଙ୍ଘ୍ରିହତଂ ବ୍ୟବର୍ତ୍ତତ । ବିଧ୍ୱସ୍ତନାନାରସକୁପ୍ୟଭାଜନଂ ବ୍ୟତ୍ୟସ୍ତଚକ୍ରାକ୍ଷବିଭିନ୍ନକୂବରଂ ।୭। ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଯଶୋଦାପ୍ରମୁଖା ବ୍ରଜସ୍ତ୍ରିୟ ଔତ୍ଥାନିକେ କର୍ମଣି ଯାଃ ସମାଗତାଃ । ନନ୍ଦାଦୟଶ୍ଚାଦ୍ଭୁତଦର୍ଶନାକୁଳାଃ କଥଂ ସ୍ୱୟଂ ବୈ ଶକଟଂ ବିପର୍ଯ୍ୟଗାତ୍ । (ଇତି ବ୍ରୁବନ୍ତୋଽଭିବଦାଦମୋହିତା ଜନାଃ ସମନ୍ତାତ୍ ପରିବବ୍ରୁରଗ୍ରତଃ) ।୮। ଊଚୁରବ୍ୟବସିତମତୀନ୍ ଗୋପାନ୍ ଗୋପୀଶ୍ଚ ବାଳକାଃ ।

ମଧ୍ୟେ ବାଦ୍ୟବାଦକୈଃ ଶୋଭିତମଭିଷେଚନଂ ସତୀ ଯଶୋଦା ଚକାର ।୪। ଅନ୍ନାଦିଭିଃ ପୂଜକବିପ୍ରୈଃ କୃତମଙ୍ଗଳଂ । ସଞ୍ଜାତନିଦ୍ରେ ଅକ୍ଷିଣୀ ଯସ୍ୟ ତମଶୀଶୟତ୍ ଶାୟିତବତୀ । ଶକଟସ୍ୟାଧସ୍ତାତ୍ ପ୍ରେଙ୍ଖେ ।୫। ଉଦକ୍ଷିପତ୍ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ଲଙ୍ଘିତବାନ୍ ।୬। ତଦଧଃ ଶୟାନସ୍ୟ ଶିଶୋରଲ୍ପକଂ ସ୍ୱାଗେଶୀ ପ୍ରବାଳବନ୍ମୃଦୁଷ୍ଟ ଯୋଽଙ୍ଘ୍ରିସ୍ତେନ ହତଂ ଅନଃ ଶକଟଂ ବ୍ୟବର୍ତ୍ତତ ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତମପତତ୍ । କଥଂ ବିଧ୍ୱସ୍ତାନି ନାନା ରସବନ୍ତି କୁପ୍ୟଭାଜନାନି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣରଜତାଦିରକ୍ତଭାଣ୍ଡାଦୀନ୍ୟସ୍ମିନ୍ ଯଥା ଭବନ୍ତି ତଥା ଚକ୍ରେ ଚ ଅକ୍ଷଶ୍ଚ ଚକ୍ରାକ୍ଷୌ, ବ୍ୟତ୍ୟସ୍ତୌ ଚକ୍ରାକ୍ଷୌ ଯସ୍ମିନ୍ ବିଭିନ୍ନ କୂବରେ ଯୁଗବନ୍ଧେ ଯସ୍ୟ ତତ୍ ତଥା

ନବେଷ୍ଟମ ।୩। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । — ଔତ୍ଥାନିକ କର୍ମ ନିମନ୍ତେ । ଯଶୋଦା ଅତିହୃଷ୍ଟ ଚିତ୍ତେ ॥ ଜନ୍ମନକ୍ଷତ୍ର ଦେଖି ଦିନେ । ଗୋପୀଙ୍କୁ ଅଣାଇ ବହନେ ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ସ୍ନାନ କରାଇଲେ । ବ୍ରାହ୍ମଣେ ମଙ୍ଗଳ ପଢ଼ିଲେ ॥ ନାନା ବାଦ୍ୟ ଗୀତ ରୁଳେ ॥ ସକଳେ କୌତୁକେ ମାତିଲେ ।୪। ଯଶୋଦା ପୁତ୍ର ସ୍ନାନ ସାରି । ବିପ୍ରେ ପୂଜିଲ୍ଲ ଯତ୍ନ କରି ॥ ଅନ୍ନ ବସନ ଧେନୁ ହାର । ଅର୍ପିଲ୍ଲ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ କର ॥ ବିପ୍ରେ ପଢ଼ିଲେ ସ୍ୱସ୍ତ୍ୟୟନ । କୁମର ବୁଜନ୍ତେ ନୟନ ॥ ଶୀଘ୍ର ବାଳକ ଶୁଆଇଲ୍ଲ ।୫। ଯଶୋଦା ଉତ୍ସବେ ମାତିଲ୍ଲ ॥ ଗୃହେ ଅଗତ ଗୋପୀଗୋପେ । ପୂଜଇ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଔତ୍ସୁକ୍ୟେ ॥ ଶୁଣି ନ ଥିଲ୍ଲ ଶିଶୁସ୍ୱର । ଏମଧ୍ୟେ ବାଳକ କର୍ଣ୍ଣରୀ ସ୍ତନ୍ୟ ନିମନ୍ତେ କାନ୍ଦିବାର । ଚରଣ ପିଟିଲ୍ଲ କୁତଳ ।୬। ଦ୍ୱାରେ ଶକଟ ଏକ ଦେଖି । ତା ତଳସ୍ଥାନକୁ ନିରେଖି । ପ୍ରବାଳ କୋମଳ ଚରଣ । ଶକଟେ ମାରି ନାସ୍ତି ପୂର୍ଣ ॥ ଉଛୁଟାଇଣ ଦେଲେ ଫିଙ୍ଗି । ପଡ଼ି ଶକଟ ଗଲ୍ଲ ଭାଙ୍ଗି । ନାନା ଭୋଜନ ନାନା ଭାଣ୍ଡ । ପଡ଼ନ୍ତେ ହୋଇଲ୍ଲ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ॥ ଲୁହଯା ଚକ ଅଖ ଅର । ହୋଇଲା ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ଭାର ।୭। ଔତ୍ଥାନିକ କର୍ମେ ଅଗତ । ଗୋପୀଏ ଯଶୋଦା ସହିତ ॥ ନନ୍ଦାଦି ଗୋପାଳ ସହିତେ ॥

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଭୁଦଣ୍ଡାତନେନ ପାଦେନ କ୍ଷିପ୍ତମେତନ୍ନ ଦୃଶ୍ୟତେ । ୯ । ନ ତେ ଶ୍ରଦ୍ଦଧିରେ ଗୋପା ବାଲଭାଷିତମିତ୍ୟୁତ । ଅପ୍ରମେୟଂ ବଳଂ ତସ୍ୟ ବାଳକସ୍ୟ ନ ତେ ବିଦୁଃ । ୧୦ । ରୁଦନ୍ତଂ ସୁତମାଦାୟ ଯଶୋଦା ଗ୍ରହଶଙ୍କିତା । କୃତସ୍ୱସ୍ତ୍ୟୟନଂ ବିପ୍ରୈଃ ସୂକ୍ତୈଃ ସ୍ତନମପାୟୟତ୍ । ୧୧ । ପୂର୍ବବତ୍ ସ୍ଥାପିତଂ ଗୋପୈର୍ବଲିଭିଃ ସପରିଚ୍ଛଦଂ । ବିପ୍ରା ହୁତ୍ୱାର୍ଚୟାଞ୍ଚକ୍ରୁର୍ଦଧ୍ୟକ୍ଷତକୁଶାମ୍ବୁଭିଃ । ୧୨ । ଯେଽସୂୟାନୃତଦମ୍ଭେର୍ଷ୍ୟାହିଂସାମାନବିବର୍ଜିତାଃ । ନ ତେଷାଂ ସତ୍ୟଶୀଳାନାମାଶିଷୋ ବିଫଳାଃ କୃତାଃ । ୧୩ । ଇତି ବାଳକମାଦାୟ ସାମର୍ଗ୍ୟଜୁରୁପାକୃତୈଃ । ଜଲୈଃ ପବିତ୍ରୌଷଧିଭିରଭିଷିଚ୍ୟ ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମୈଃ । ୧୪ । ବାଚୟିତ୍ୱା ସ୍ୱସ୍ତ୍ୟୟନଂ ନନ୍ଦଗୋପଃ ସମାହିତଃ । ହୁତ୍ୱା ଚାଗ୍ନିଂ ଦ୍ୱିଜାତିଭ୍ୟଃ ପ୍ରାଦାଦନ୍ନଂ ମହାଗୁଣଂ । ୧୫ । ଗାବଃ

ଯଥା ଭବନ୍ତି ତଥ ବ୍ୟାବର୍ତ୍ତତେ । ୭ । ଅଭୂତଦର୍ଶନେନାକୁଲାବିଭ୍ରମାଃ । ତଦେବାହ କଥମିତି । ବିପର୍ଯ୍ୟାଗାଦ୍ଧ ପଶ୍ଚାତ୍ମପତଦିତି । ୮।୯। ନ ଶ୍ରଦ୍ଦଧିରେ ବିଶ୍ୱାସ ନ ଚକ୍ରୁଃ ଉକ୍ତ ଅପି ବାଲସ୍ୟୈତଲ୍ଲ ସମ୍ଭବତି ଏତେ ତ ବାଲାଃ କିଂ ଜାନନ୍ତୀତି ।୧୦। ରକ୍ଷୋଘ୍ନୈଃ ସୂକ୍ତୈଃ କୃତ୍ୱା ।୧୧। ଭଗବଦ୍ଭୁଜବାନଭଗ୍ନଂ ବିପ୍ରତେଷ୍ଟିତଂ ବିଭମ୍ବୟନ୍ତୀହ ପୂର୍ବବଦିତ୍ୟାଦିନା । ବଲିଭିଃ ଶକ୍ତୈଃ । ଯଦ୍ୱା ଅସ୍ତ୍ରଦବସ୍ତୁ ବଲିଭିଃ ସହିତଂ ସପରିକରାଂ ଯଥାପୂର୍ବଂ ସ୍ଥାପିତଂ ବିପ୍ରା ଦଧ୍ୟାଦିଭିରର୍ଚୟାମାସୁଃ ହୁତ୍ୱା ଗ୍ରହାଦିହୋମଂ କୃତ୍ୱାପି ।୧୨। ଅସୂୟା ଗୁଣେ ଦୋଷାବିଷ୍କରଣଂ । ଈର୍ଷା ଅକ୍ଷାନ୍ତିଃ । ତେଷାଂ ନିଶିଷଃ କୃତାଃ ପ୍ରୈଃ ପ୍ରଯୁକ୍ତାଃ । ୧୩ । ଇଚ୍ଛେତ୍ୟବମଭିପ୍ରେତ୍ୟ ସାମର୍ଗ୍ୟଜୁର୍ଭିରୁପାକୃତୈଃ ସଂସ୍କୃତୈଃ ପବିତ୍ରା ଓଷଧ୍ୟୋ ଯେଷୁ ଜଲେଷୁ ତୈଃ କୃତ୍ୱା

ଦେଖି ଚକିତ ହେଲେ ଚତ୍ତେ ॥ ଶକଟ ଜାଣେ ଦ. କପର । ଉଣ୍ଟି ଭଙ୍ଗିଲା ଏପର ॥ ଏରୂପେ ନାନା ତର୍କ କର । ଚୌଦଗେ ନଚେ ଗଲେ ଘେର ।୮। ଗୋପୀ ଗୋପଙ୍କର ମଧ୍ୟ । ସଶଙ୍କେ ସୁନ୍ଦରକନ୍ତେ ଅଛାସେଠାରେ ଯେତେ ପିଲାଥିଲେ । ସେ ସବେ ତାହାଙ୍କୁ କହିଲେ ॥ କାନ୍ଦନ୍ତେ ପଣ ଟେକି ବାଜ । ଶକଟ ଯାଇ ଅଛି ଭାଜ ।୯। ପିଲାଙ୍କ କଥାରେ ଗୋପଲେ । ବିଶ୍ୱାସ ନ କଲେନାହିଁ ତଲେ ॥ ଏମନ୍ତ ବଳ ସେ ବାଳର । ଯେଣୁ ତାହାଙ୍କୁ ଅଗୋଚର ।୧୦। ଗ୍ରହ ଘଟିଲା ବୋଲି ମଣି । କାନ୍ଦନ୍ତେ ବାଳେ କୋଳେ ଅଣି ॥ ଯଶୋଦା ଦୁଗ୍ଧ ପିଆଇଲେ । ସ୍ୱସ୍ତିବାଚନ ବିପ୍ର କଲେ ।୧୧। ଗ୍ରହଶାନ୍ତିକ ନିମିତ୍ତରେ । ଗୋପାଳେ ଯଥାବିଧାନରେ ॥ ରଚଲେ ପୂଜାର ସମ୍ଭାର । ପେଣ୍ଡ ଦାଗରେ ଯେ ପ୍ରକାର ॥ ଦଧି ଅକ୍ଷତ କୁଶ ଜଳେ । ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଧନ୍ଦ୍ୱେର ପୂଜିଲେ ॥ ଶାନ୍ତିକ ହୋମ ଅନ୍ତରଲେ । ବାଳକେ ଆଶୀର୍ବାଦ କଲେ ।୧୨। ତେଜଛନ୍ତି ଯେ ମିଥ୍ୟା ଈର୍ଷା । ଉପଦ୍ରବ ଦମ୍ଭ ମାନ ହିଂସା ॥ ସେ ସତ୍ୟଶୀଳ ବିପ୍ରଙ୍କର । ଆଶିଷ ଫଳବାହି ସ୍ଥିର । ୧୩ । ବିବେଦ ମନ୍ତ୍ରରେ କ୍ରମରେ । ପବିତ୍ର ଓଷଧି

ସର୍ବଗୁଣୋପେତା ବାସଃ ସ୍ରଗ୍ରୁକ୍ମମାଲିନୀଃ । ଆତ୍ମଜାଭ୍ୟୁଦୟାର୍ଥାୟ ପ୍ରାଦାତ୍ ତେ ଚାନ୍ୱୟୁଞ୍ଜତ । ୧୬ । ବିପ୍ରା ମନ୍ତ୍ରବିଦୋ ଯୁକ୍ତାସ୍ତୈର୍ୟାଃ ପ୍ରୋକ୍ତା-ସ୍ତଥାଶିଷଃ । ତା ନିଷ୍ଫଳା ଭବିଷ୍ୟନ୍ତି ନ କଦାଚିଦପି ସ୍ଫୁଟଂ । ୧୭ । ଏକଦାରୋହମାରୂଢ଼ଂ ଲାଳୟନ୍ତୀ ସୁତଂ ସତୀ । ଗରିମାଣଂ ଶିଶୋର୍ବୋଢ଼ୁଂ ନ ସେହେ ଗିରିକୂଟବତ୍ । ୧୮ । ଭୂମୌ ନିଧାୟ ତଂ ଗୋପୀ ବିସ୍ମିତା ଭାରପୀଡ଼ିତା । ମହାପୁରୁଷମାଦଧ୍ୟୌ ଜଗତାମାସ କର୍ମସୁ । ୧୯ । ଦୈତ୍ୟୋ ନାମ୍ନା ତୃଣାବର୍ତ୍ତଃ କଂସଭୃତ୍ୟଃ ପ୍ରଣୋଦିତଃ । ଚକ୍ରବାତସ୍ୱରୂପେଣ ଜହାରାସୀନମର୍ଭକଂ । ୨୦ । ଗୋକୁଳଂ ସର୍ବମାବୃଣ୍ୱନ୍ ମୁଷ୍ଣଂଶ୍ଚକ୍ଷୂଂଷି ରେଣୁଭିଃ । ଈରୟନ୍ ସୁମହାଘୋରଶବ୍ଦେନ ପ୍ରଦିଶୋ ଦିଶଃ । ୨୧ । ମୁହୂର୍ତ୍ତମଭବଦ୍ଗୋଷ୍ଠଂ ରଜସା ତମସାବୃତଂ । ସୁତଂ ଯଶୋଦା ନାପଶ୍ୟତ୍ ତସ୍ମିନ୍ ନ୍ୟସ୍ତ-ବତୀ ଯତଃ । ୨୨ । ନାପଶ୍ୟତ୍ କଶ୍ଚନାତ୍ମାନଂ ପରଞ୍ଚାପି ବିମୋହିତଃ । ତୃଣାବର୍ତ୍ତନିସୃଷ୍ଟାଭିଃ ଶର୍କରାଭିରୁପଦ୍ରୁତଃ । ୨୩ । ଇତି ଖରପବନଚକ୍ର-

ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମୈଃ କର୍ତ୍ତୃଭିରଭିଷେଚ୍ୟାଭିଷେକଂ କାରୟିତ୍ୱା । ୧୪ । ହୁତ୍ୱା ହାବୟିତ୍ୱା । ୧୫ । ଗାବୋ ଗାଃ ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରଦାତ୍ । ଅନ୍ୱୟୁଞ୍ଜତ ଆଶିଷୋ ଯୁଯୁଜୁଃ । ୧୬ । ତାସ୍ତଥୈବ ବଭୂବୁରିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୭ । ଉତ୍ଥିତ୍ୟ ମୃଦୁପାଦେନ ଶକଟଂ ବ୍ୟୋମ୍ନି ଲୀଳୟା । ତୃଣାବର୍ତ୍ତଂ ପଦାଘ୍ରାତ୍ୟ ଭୂବ୍ୟପାତୟଦର୍ଭକଃ । ଅବୈବଦମୁକ୍ତଂ । ୧୮ । ତୃଣାବର୍ତ୍ତାତ୍ ସ୍ୱମୃତ୍ୟୁପରହାରସ୍ୟ କୃଷ୍ଣେନୈବାତ୍ମନ ଉତ୍ସଙ୍ଗାଦୁତ୍ତାରସ୍ୟ କୃତଂ ଭାରମକାଳାନ୍ଦଶ୍ୟ ମୂର୍ତ୍ତଶଙ୍କୟା ମହାପୁରୁଷ-ମାଦଧ୍ୟୌ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣୋଦରବର୍ତ୍ତିନାଂ ଜଗତାଂ ଭାରେଣ ପୀଡ଼ିତା ବିସ୍ମିତା ଚ ସତୀ । ଯଦ୍ୱା ଜଗତାଂ ମଧ୍ୟେ କର୍ମସୁ ଆସ ବଭୂବ ନତୁ ଜଗଦୁଦରଂ ତ-ଦେବେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୯।୨୦ । ଈରୟନ୍ ନାଦୟନ୍ନିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୧ । ଯତୋ ଯତ୍ର ନ୍ୟସ୍ତବତୀ ତସ୍ମିନ୍ ସ୍ଥାନେ ନାପଶ୍ୟତ୍ । ୨୨।୨୩ । ଖରପବନ-

ଜଳରେ ॥ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ବାଳକକୁ ଧରି । ଅଭିଷେଚନ କର୍ମ ସାରି ।୧୪। ସ୍ୱସ୍ତିବାଚନ ଶେଷକଲେ । ନନ୍ଦ ଅହୁତ ସମର୍ପିଲେ ॥ ହୋମ ଶେଷରେ ବିପ୍ରଗଣେ । ତୋଷିଲେ ସୁମିଷ୍ଟ ଭୋଜନେ ।୧୫। ବସନ ଭୂଷଣେ ମଣ୍ଡିଲେ । ଉତ୍ତମ ଗାଭି ବିପ୍ରେ ଦେଲେ ॥ ପୁତ୍ର ମଙ୍ଗଳ ମନାସିଲେ । ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଆଶିଷେ ତୋଷିଲେ ।୧୬। ମନ୍ତ୍ରଜ୍ଞ ବିପ୍ରେ ଯେ ଆଶିଷ । ଦିଅନ୍ତି ଫଳେ ସେ ଅବଶ୍ୟ ॥ କେବେ ସେ ନୁହଇ ବିଫଳ ।୧୭। ଦିନେ କୋଳରେ ଧରି ବାଳ ॥ ଯଶୋଦା ଖେଳାନ୍ତେ ଶ୍ରୀହରି । ଗୁରୁ ହୋଇଲେ ଗିରିପରି ॥ ଯଶୋଦା ସମ୍ଭାଳି ନପାରି । ୧୮ । ତଳେ ଶୁଆଇ ଧୀର କରି ॥ ବିସ୍ମୟେ ଶ୍ରୀହରି ସୁମରିଲେ । କାରଣ ବୁଝି ନ ପାରିଲେ ॥ ଜଗତ ଯାହାର ଉଦରେ । ତା ଭାର କିଏ ସହିପାରେ ॥ ଯଶୋଦା ସ୍ୱକର୍ମେ ଲାଗିଲେ ।୧୯। ତୃଣାବର୍ତ୍ତ ଦୈତ୍ୟ ଏକାଳେ ॥ କଂସ ଆଦେଶେ ମାୟାରୂପେ । ଘୂର୍ଣ୍ଣିବାୟୁ ସ୍ୱରୂପେ ଗୋପେ ॥ ପ୍ରବେଶି ଭୂମି ସୁତ୍ରବାଳେ । ହରିଲା କପଟେ

ପାଂଶୁବର୍ଷେ ସୂତପଦବାମବଲାବଲକ୍ଷ୍ୟ ମାତା । ଅତଃକୃଷ୍ଣମନୁସ୍ମରନ୍ତ୍ୟଶୋଚଭୃଷ୍ଟ ପତିତା ମୃତବତ୍ସକା ଯଥା ଗୌଃ । ୨୪ ରୁଦିତମନୁନିଶମ୍ୟ ତତ୍ର ଗୋପ୍ୟୋ ଭୃଶମନୁତପ୍ତଧିୟୋଽଶ୍ରୁପୂର୍ଣ୍ଣମୁଖ୍ୟଃ । ରୁରୁଦୁରନୁପଲଭ୍ୟ ନନ୍ଦସୂନୁଂ ପବନ ଉପାରତପାଂଶୁବର୍ଷବେଗେ । ୨୫ । ତୃଣାବର୍ତ୍ତଃ ଶାନ୍ତରୟୋ ବାତ୍ୟାରୂପଧରୋ ହରନ୍ । କୃଷ୍ଣଂ ନଭୋଗତୋ ଗନ୍ତୁଂ ନାଶକ୍ନୋଦ୍ଭୂରିଭାରଭୃତ୍ । ୨୬ । ତମଶ୍ମାନଂ ମନ୍ୟମାନ ଆତ୍ମନୋ ଗୁରୁମତ୍ତୟା ଗଳେ ଗୃହୀତ ଉତ୍ସ୍ରଷ୍ଟୁଂ ନାଶକ୍ନୋଦଦ୍ଭୁତାର୍ଭକଂ । ୨୭ । ଗଳଗ୍ରହଣନିଶ୍ଚେଷ୍ଟୋ ଦୈତ୍ୟୋ ନିର୍ଗତଲୋଚନଃ । ଅବ୍ୟକ୍ତରାବୋ ନ୍ୟପତତ୍ ସହ-ବାଲୋ ବ୍ୟସୁର୍ବ୍ରଜେ ।୨୮। ତମନ୍ତରୀକ୍ଷାତ୍ ପତିତଂ ଶିଳାୟାଂ ବିଶୀର୍ଣ୍ଣସର୍ବାବୟବଂ କରାଳଂ । ପୁରଂ ଯଥା ରୁଦ୍ରଶରେଣ ବିଦ୍ଧଂ ସ୍ତ୍ରିୟୋ ରୁଦତ୍ୟୋ,

ଚନ୍ଦ୍ରହୃ ପା ଶୁବର୍ଷେ ସତି । ୨୪ । ଉପାରତଃ ପାଂଶୁବର୍ଷସ୍ୟ ବେଗୋ ଯସ୍ମିଂସ୍ତଥାଭୂତେ ପବନେ ସତି ତତ୍ର ତସ୍ୟା ରୁଦିତମନୁନିଶମ୍ୟ ଗୋପ୍ୟୋ ରୁରୁଦୁଃ । ୨୫ । ବାତ୍ୟା ଚକ୍ରବାତସ୍ତଦ୍ରୂପଧରଃ କୃଷ୍ଣଂ ହରନ୍ ଶାନ୍ତରୟଃ କଥମିତ୍ୟତ୍ରାହ ଭୂରିଭାରଭୃତଃ ସନ୍ ଗନ୍ତୁଂ ନାଶକ୍ନୋଦିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୬ । ଗୁରୁ-ମତ୍ତୟା ଅତିଗୌରବେଣ ତଂ ତଥା ଅଶ୍ମାନଂ ଅଶ୍ମବତ୍ତ୍ଵଂ ପଦାର୍ଥସ୍ୟ ମନ୍ୟମାନସ୍ତେନୈବାତ୍ମନୋ ଗଳେ ଗୃହୀତତ୍ଵାତ୍ ତଂ ତ୍ୟକ୍ତୁମିଚ୍ଛନ୍ନପି ନାଶ-

କ୍ନୋଦିତି । ୨୦ । ସମସ୍ତ ମଥୁରା ବ୍ୟାପିଲା । ରଜରେ ଧୂଳି ପୂରିଲା ॥ ଦଶ ଦିଗ ଘୋରତର ବେ । କମ୍ପାଇଲ ସେ ବାତ୍ୟା ବେଗେ ।୨୧। ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଅନ୍ଧକାର ଧୂଳି । ଘେରିଲା ମଥୁରାମଣ୍ଡଳୀ ॥ ଯଶୋଦା ଶୀଘ୍ର ଦେଖେ ଯାଇ । ଶୋଇବା ଠାରେ ସୁତ ନାହିଁ । ୨୨ । ବାଳ ଫିଙ୍ଗନ୍ତେ ତୃଣାବର୍ତ୍ତ । ପଡ଼ନ୍ତେ ହୋଇ ବିମୋହିତ ॥ ନିଜକୁ ଅଥବା ପରକୁ । କେହି ନ ଚିହ୍ନିଲେ କାହାକୁ ।୨୩। ଧୂଳି ବରଷି ଦୁଷ୍ଟବାତ । ଏରୂପେ ହୁଅନ୍ତେ ଝଞ୍ଜାହତ ॥ ଶୁଭିବେ ଅବଳା ହୃଦୟ । ପୁତ୍ରକୁ ନ ଦେଖି ଅଥୟ ॥ ବାହୁଡ଼ି ମନେ ଗାଈପରି । ଅତି କରୁଣ ଶୋକକରି ॥ ଭୂମିରେ ପଡ଼ି ମୂର୍ଚ୍ଛାଗଲେ । ୨୪ । ଗୋପୀଏ କ୍ରନ୍ଦନ ଶୁଣିଲେ ॥ ମିଳିଲେ ଯଶୋଦା ସମୀପେ । ସର୍ବେ ଶୋଚନ୍ତି ଅଶ୍ରୁମୁଖେ ॥ ଧୂଳି ବରଷା କମିଗଲା । ପବନ ବେଗହୀନ ହେଲା ॥ ନପାଇ ନନ୍ଦର ନନ୍ଦନେ । ସକଳେ ରଡ଼ିଲେ ଗହନେ । ୨୫ । ବାତ୍ୟାର ପରି ତୃଣାବର୍ତ୍ତ । ହରିଣ ନେଲା ନନ୍ଦସୁତ ॥ ବାଳକ ଗୁରୁତର ହେଲା । ଆକାଶେ ନେଇ ନ ପାରିଲା ॥ ତେଣୁ କମିଲା ଗତିବେଗ ।୨୬। ଆକାଶେ ଭ୍ରମିଲା ଦାନବ ॥ ଅଦ୍ଭୁତ ବାଳକ ତ ଏହୁ । ମୋହର ଗଳାରେ ଲମ୍ବଇ ॥ ମୋଠାରୁ ଅଧିକ ଏ ଗୁରୁ । ଲାଗେ ପଥର ବୋଝପରୁ ॥ ଫିଙ୍ଗି ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲା । ଗଳାରୁ କାଢ଼ି ନ ପାରିଲା ।୨୭। ଗଳା ଚପନ୍ତେ ସେ ଦୈତ୍ୟର । ପେଟକୁ ନ ଯାଇ ବାହାର ॥ ଆକାଶେ କେଁ ଶବ୍ଦ କଲା । ବାଳକ ଭୁଲେ ଦେ ଅସିଲା ॥ ମର

ବଦ୍ଧସ୍ତ୍ରୟଃ ସନ୍ନଦ୍ଧାଃ । ୨୯ । ପାଦାନ୍ ମାନେ ପତିତ୍ୱତ୍ୟ ବସ୍ଥିତାଃ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ତସ୍ୟୋରସି, ଲମ୍ବମାନଂ । ତଂ ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱମଙ୍ଗଂ ପୁରୁଷାଦକଣ୍ଠେ ବଦ୍ଧାସ୍ଥିଧା ମୃତ୍ୟୁମୁଖାତ୍ ପ୍ରମୁକ୍ତଂ । ଗୋପ୍ୟଶ୍ଚ ଗୋପାଃ କିଲ ନନ୍ଦମୁଖ୍ୟା ଲବ୍ଧ୍ୱା ପୁନଃ ପ୍ରାପୁରତୀବ ମୋଦଂ । ୩୦ । ଅହୋ ବତାତ୍ୟଦ୍ଭୁତମେଷ ରକ୍ଷସା ବାଲୋ ନିବୃତ୍ତିଂ ଗମିତୋଽଭ୍ୟଗାତ୍ ପୁନଃ । ହିଂସ୍ରଃ ସ୍ୱପାପେନ ବିହିଂସିତଃ ଖଳଃ ସାଧୁଃ ସମତ୍ୱେନ ଭୟାଦ୍ ବିମୁଚ୍ୟତେ । ୩୧ । କିଂ ନସ୍ତପଶ୍ଚୀର୍ଣ୍ଣମଧୋକ୍ଷଜାର୍ଚ୍ଚନଂ ପୂର୍ତ୍ତେଷ୍ଟଦତ୍ତମୁତ ଭୂତସୌହୃଦଂ । ଯତ୍ ସମ୍ପରେତଃ ପୁନରେବ ବାଲକୋ ଦିଷ୍ଟ୍ୟା ସ୍ୱବନ୍ଧୂନ୍ ପ୍ରଣୟନ୍ନୁପସ୍ଥିତଃ । ୩୨ । ଦୃଷ୍ଟ୍ୱାଦ୍ଭୁତାନି ବହୁଶୋ ନନ୍ଦଗୋପୋ ବୃହଦ୍ବନେ । ବସୁଦେବବଚୋ ଭୂୟୋ ମାନୟାମାସ ବିସ୍ମିତଃ । ୩୩ । ଏକଦାର୍ଭକମାଦାୟ ସ୍ୱାଙ୍କ-ମାରୋପ୍ୟ ଭାମିନୀ । ପ୍ରସ୍ନୁତଂ ପାୟୟାମାସ ସ୍ତନଂ ସ୍ନେହପରିପ୍ଳୁତା । ୩୪ । ପୀତପ୍ରାୟସ୍ୟ ଜନନୀ ସା ତସ୍ୟ ରୁଚିରସ୍ମିତଂ । ମୁଖଂ ଲାଳୟତୀ ରାଜନ୍

କ୍ରୋଧବତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୭-୨୯ । ତସ୍ୟୋରସି ଲମ୍ବମାନଂ କୃଷ୍ଣମାଦାୟ ମାନେ ପତିତ୍ୱତ୍ୟ ସମର୍ପ୍ୟ ବସ୍ଥିତାସ୍ତ ବଭୂବୁରିତ । ବଦ୍ଧାସ୍ଥିଧା ଗଗନମାର୍ଗେଣ ପୁରୁଷାଦେନ ନୀତଂ ତଥାପି ମୃତ୍ୟୁମୁଖାତ୍ ପ୍ରମୁକ୍ତଂ ପୁନର୍ଲବ୍ଧ୍ୱା ମୋଦଂ ପ୍ରାପୁରିତ । ୩୦ । ପରସ୍ପରଂ ହର୍ଷକଥାମାହୁଃ ଅହୋ ବତେତି । ନିବୃତ୍ତିଂ ଗମିତୋ ମୃତ୍ୟୁଂ ପ୍ରାପିତଃ କୋଽବ ବସ୍ତୁତୋ ମୁଚ୍ୟତେ ଏବୈତଦତ ତେନୈବ କେଶବୋଽହଂ ହିଂସ୍ର ଇତି । ୩୧ । କୋଽସ୍ମାଭିଃ ଚୀର୍ଣ୍ଣଂ କୃତଂ ପୂର୍ତ୍ତଂ ବାପୀକୂପାଦକର୍ମାଣଂ । ଇଷ୍ଟଂ ପଞ୍ଚଯଜ୍ଞାଗ୍ନିହୋତ୍ରାଦି । ଦତ୍ତଂ ଦାନଂ । ଯଦ୍ୟସ୍ମାତ୍ ତପଆଦେଃ । ପ୍ରଣୟନ୍ ହର୍ଷୟନ୍ । ୩୨-୩୪ । ତୃଣାବର୍ତ୍ତ-

---

ପଡ଼ିଲା ଗୋପପୁରେ ।୨୮। ଅକାଶୁଁ ପଡ଼ନ୍ତେ ଶିଳାରେ ॥ ଗୁଣ୍ଡା ହୋଇଲା କଳେବର । ରୁଦ୍ର ବାଣରେ ଯେହ୍ନେ ପୁର ॥ ଯେ ସ୍ତ୍ରିୟମାନେ କାନ୍ଦୁ ଥିଲେ । ତହିଁକେ ସମସ୍ତେ ଦେଖିଲେ ।୨୯। କୃଷ୍ଣ ଲମ୍ବନ୍ତ ତାର ଗଳେ । ଦେଖି ଚକିତ ସେ ସକଳେ ॥ ମାତାକୁ ପୁତ୍ର ଆଣି ଦେଲେ ।ଗୋପୀ ଗୋପାଳେ ଖୁସି ହେଲେ ॥ ରାକ୍ଷସ ନେଉଥିଲା ହରି । ମୃତ୍ୟୁ ମୁଖରୁ ପୁଣେ ଫେରି ॥ ଧନ୍ୟ ଏ ବାଳକ ଅଇଲା । ଆନନ୍ଦ ସୀମା ନ ରହିଲା ।୩୦। ଅହୋ କି ଅଦ୍ଭୁତ ଭିଆଣ । ରାକ୍ଷସ ହରିଥିଲା ପ୍ରାଣ ॥ ବାଳକ ପୁଣିତ ଫେରିଲା । ସ୍ୱ ପାପୁଁ ନଷ୍ଟେ ନାଶଗଲା ॥ ସମତାଗୁଣେ ସାଧୁଙ୍କର । ସ୍ୱଭାବେ ଭୟ ହୁଏ ଦୂର ।୩୧। ପୂର୍ବେ ବା କିସ ତପ କଲୁଁ । ହରିଙ୍କୁ କି ଅବା ତୋଷିଲୁଁ ॥ ଖୋଳିବା କୂପ ପୁଷ୍କରଣୀ । ଯଜ୍ଞେ ହୋଇବା ଭୂରିଦାନି ॥ ସର୍ବଥାନେ ସମ୍ଭାଦିବା ଯାଗ । କାହିଁ ଦେଖାଇ ବନ୍ଧୁ ଭାବ ॥ କି ଭାଗ୍ୟବନ୍ତୁ ମୃତ ବାଳ । ଫେରି ତୋଷିଲା ଗୋପକୁଳ ।୩୨। ଅଦ୍ଭୁତ ଅନେକ ପ୍ରକାର ଘର । ଗୋପ କହୁଅନ୍ତେ ବାରମ୍ବାର ॥ ବସୁଦେବର ପୂର୍ବ କଥା । ଭାବ କରଇ ନନ୍ଦ ଚିନ୍ତା ।୩୩। ସ୍ତନ ଦିଅନ୍ତେ ଏକଦିନେ । ଯଶୋଦା ଅତି

ଜୃମ୍ଭତୋ ବକ୍ତ୍ରେ ଇଦଂ । ୩୫ । ଖଂ ରୋଦସୀ ଜ୍ୟୋତିରନୀକମାଶାଃ ସୂର୍ଯ୍ୟେନ୍ଦୁବହ୍ନିଶ୍ୱସନାମ୍ବୁଧୀଂଶ୍ଚ । ଦ୍ୱୀପାନ୍ ନଗାଂସ୍ତଦ୍ଦୁହିତୄର୍ବନାନି ଭୂତାନି ଯାନି ସ୍ଥିରଜଙ୍ଗମାନି । ୩୬ । ସା ବୀକ୍ଷ୍ୟ ବିଶ୍ୱଂ ସହସା ରାଜନ୍ ସଞ୍ଜାତବେପଥୁଃ । ସମ୍ମୀଲ୍ୟ ମୃଗଶାବାକ୍ଷୀ ନେତ୍ରେ ଆସୀତ୍ ସୁବିସ୍ମିତା ।୩୭।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ତୃଣାବର୍ତ୍ତମୋକ୍ଷୋ ନାମ ସପ୍ତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୭।

ଅଷ୍ଟମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।-- ଗର୍ଗଃ ପୁରୋହିତୋ ରାଜନ୍ ଯଦୂନାଂ ସୁମହାତପାଃ । ବ୍ରଜଂ ଜଗାମ ନନ୍ଦସ୍ୟ ବସୁଦେବପ୍ରଚୋଦିତଃ । ୧ । ତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ପରମପ୍ରୀତଃ ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ଥାୟ କୃତାଞ୍ଜଳିଃ । ଆନର୍ଚାଧୋକ୍ଷଜଧିୟା ପ୍ରଣିପାତପୁରଃସରଂ । ୨ । ସୁପବିଷ୍ଟଂ କୃତାତିଥ୍ୟଂ ଗିରା ସୂନୃତୟା ମୁନିଂ ।

ଗତେ ଦୃଷ୍ଟଗୌରବାଶଙ୍କିନୀଂ ସ୍ୱସ୍ୟଂ । ବୋଧୟନ୍ ଦର୍ଶୟାମାସ ଜୃମ୍ଭମାଣୋ ମୁଖେ ଜଗତ୍ ॥ ପୀତପ୍ରାୟସ୍ୟ ପୀତଃ ସ୍ତାୟଃ ସ୍ତନୋ ଯେନ ତସ୍ୟ ।୩୫। ନଗାନ୍ ବିଶ୍ୱଂ ପ୍ରଦଦୁହିତର୍ନଦୀଃ । ୩୬-୩୭ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ସପ୍ତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୭ ।

ଅଷ୍ଟମେ ନାମକର୍ମାସ୍ୟ ବାଲକ୍ରୀଡ଼ାକୁତୂହଳେ । ମୃଦ୍ଭକ୍ଷଣାଦ୍ୟୋଗେ ଚ ବିଶ୍ୱରୂପଂ ବରୂପ୍ୟତେ ॥ ବିଶ୍ୱରୂପାଦ ବାଲସ୍ୟ ଜନନ୍ୟା-

ସ୍ନେହପୂର୍ଣ୍ଣ ॥ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ କୋଳରେ ଧଇଲେ । କ୍ରୋଡ଼େ ସ୍ତନ ପିଆଇଲେ । ୩୪ । ସ୍ତନ ଛାଡ଼ନ୍ତେ ମନ୍ଦହାସେ । ପୁଲକିତ ପୁତ୍ର ମୁଖଦେଶେ ॥ ଯଶୋଦା ଥିଲେ ଦୃଷ୍ଟିଦେଇ । ଶିଶୁ ମାରନ୍ତେ ଏକ ହାଇ ॥ ଦେଖିଲେ ଏ ବିଶ୍ୱ ଉଦରେ ।୩୫। ଗିରି ନକ୍ଷତ୍ର ସହିତରେ ॥ ଆକାଶ ଧରିତ୍ରୀ ସ୍ୱର୍ଗ । ଦିଗ ସମୁଦ୍ର ନଦୀ ନଗ॥ପବନ ବହ୍ନି ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ । ଚର ଅଚର ପ୍ରାଣୀ ରାଜ୍ୟ ।୩୬।ଏ ବିଶ୍ୱରୂପ ଦରଶନେ ।ଯଶୋଦା ଥର ଥର ମନେ ॥ ନୟନ ଦୁଇ ମୁଦ୍ରୟେରେ । ରହିଲେ ଅପୂର୍ବ ପ୍ରକାରେ ।୩୭। ତୃଣାବର୍ତ୍ତ ମୋକ୍ଷ ଚରିତ । ଭଣିଲା ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ସପ୍ତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୭ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ-- ବସୁଦେବଙ୍କ ଆଦେଶରେ । ଗର୍ଗ ମିଳିଲେ ବ୍ରଜପୁରେ ॥ଯଦୁବଂଶର ପୁରୋହିତ । ସେ ଗର୍ଗ ମହା ତପୋବନ୍ତ ।୧।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ନନ୍ଦପ୍ରବ୍ରାଜାଦ୍ ବ୍ରଜନ୍ ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ କରବାମ କିଂ । ୩ । ମହଦ୍ ବିଚଳନଂ ନୃଣାଂ ଗୃହିଣାଂ ଦୀନଚେତସାଂ । ନିଃଶ୍ରେୟସାୟ ଭଗବନ୍ କଳ୍ପତେ ନାନ୍ୟଥା କ୍ୱଚିତ୍ । ୪ । ଜ୍ୟୋତିଷାମୟନଂ ସାକ୍ଷାତ୍ ଯତ୍ତଜ୍ଜ୍ଞାନମତୀନ୍ଦ୍ରିୟଂ । ପ୍ରଣୀତଂ ଭବତା ଯେନ ପୁମାନ୍ ବେଦ ପରାବରଂ । ୫ । ତ୍ୱଂ ହି ବ୍ରହ୍ମବିଦାଂ ଶ୍ରେଷ୍ଠଃ ସଂସ୍କାରାନ୍ କର୍ତ୍ତୁମର୍ହସି । ବାଳୟୋରନୟୋର୍ନୃଣାଂ ଜନ୍ମନା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଗୁରୁଃ । ୬ । ଶ୍ରୀଗର୍ଗ ଉବାଚ । ଯଦୂନାମହମାଚାର୍ଯ୍ୟଃ ଖ୍ୟାତଶ୍ଚ ଭୁବି ସର୍ବଦା । ସୁତଂ ମୟା ସଂସ୍କୃତଂ ତେ ମନ୍ୟତେ ଦେବକୀସୁତଂ । ୭ । କଂସଃ ପାପମତିଃ ସଖ୍ୟଂ ତବ ଚାନକଦୁନ୍ଦୁଭେଃ । ଦେବକ୍ୟା

ଅଷ୍ଟମୋ ଗର୍ଭୋ ନ ସ୍ତ୍ରୀ ଭବିତୁମର୍ହତି ଇତି ... ଶଙ୍କିତଃ ପୁତ୍ରଃ । ନାମକରଣର୍ଗ ଗବାକ୍ୟେନ ନନ୍ଦଂ ତତ୍ରମନୁସୂଚଇ । ୧-୩ । ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟେତି କଥଂ ଧନିନାଂ ଗୃହମାଗତସ୍ତ୍ୱମାହ ମହଦ୍ ବିଚଳନମିତି । ମହତାଂ ସ୍ୱାଶ୍ରମାଦନ୍ୟତ୍ର ବିଚଳନଂ ନ ସ୍ୱାର୍ଥଂ କିନ୍ତୁ ଗୃହିଣାଂ ମଙ୍ଗଳାୟ ନନୁ ତର୍ହି ତ ଏବ ମହଦ୍ଦର୍ଶନାର୍ଥଂ କିମିତି ନାଗଚ୍ଛନ୍ତି ତତ୍ରାହ ଦୀନଚେତସାଂ କୃପଣାନାଂ କ୍ଷଣମପି ଗୃହଂ ତ୍ୟକ୍ତୁମଶକ୍ତୁବତାମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୪ । ତ୍ୱୟା ବାଳୟୋର୍ନାମକରଣାଦି କରଣୀୟମିତି ବକ୍ତୁଂ ତସ୍ୟ ଜ୍ଞାନାତିଶୟମାହ ଜ୍ୟୋତିଷାମୟନମିତି । ଯଦତୀନ୍ଦ୍ରିୟଜ୍ଞାନସାଧନଂ ଜ୍ୟୋତିଷାମୟନଂ ତତ୍ପ୍ରତିପାଦକଂ ଜ୍ୟୋତିଃଶାସ୍ତ୍ରମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ତତ୍ ସାକ୍ଷାଦ୍ଭବତା ପ୍ରଣୀତଂ ଯେନା-ନ୍ୟୋଽପି ପୁମାନ୍ ପରାବରଂ ପରଂ କାରଣଂ ପୂର୍ବଜନ୍ମକୃତଂ କର୍ମ୍ମ ଅବରଂ କାର୍ଯ୍ୟଂ ତସ୍ମିନ୍ ଜନ୍ମନି ଭାବି ଫଳଂ ବେଦ । ଉକ୍ତଞ୍ଚ ଜାତକୋ-ଽଦ୍ଭୁତମନ୍ୟଜନ୍ମନି ଶୁଭାଶୁଭ ତସ୍ୟ କର୍ମ୍ମଣଃ ପ୍ରାପ୍ତିଂ । ବ୍ୟଞ୍ଜୟତି ଶାସ୍ତ୍ରମେତତ୍ ତମସି ଦ୍ରବ୍ୟାଣି ଦୀପ ଇବେତି ।୫। ଏବଞ୍ଚେତ୍ତର୍ହି ତ୍ୱଂ ଇତି । ବୈବର୍ଣ୍ଣୋ ମନ୍ତ୍ରବିତ୍ ତ୍ୱଂ ଅତୋ ନାମକରଣାଦିସଂସ୍କାରାନ୍ କର୍ତ୍ତୁମର୍ହସୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ନନ୍ୱେତଦ୍ଗୁରୁଣା କରଣୀୟମିତି ଚେତ୍ ତତ୍ରାହ ନୃଣାମିତି । ୬ । ଅନ୍ୟେଷାମାହ ନନ୍ଦଂ ପ୍ରତି ଗୁପ୍ତମେତତ୍ କାର୍ଯ୍ୟମିତ୍ୟଭିପ୍ରାୟେଣ ପ୍ରତ୍ୟାଚକ୍ଷାଣ ଇବାହ ଯଦୂନାମିତି । ଭବତୁ ତଥାପି ତ୍ୱମବାଗତ ଇତି କୋ

ବିପ୍ରଙ୍କ ସମ ତାଙ୍କୁ ମଣି । ଆସନ ଛାଡ ଦେହସଣି ॥ କରଅଞ୍ଜଳ ଶିରେ ଦେଇ । ପ୍ରଣମି ନନ୍ଦ ପ୍ରୀତ ହୋଇ ।୨। ଅତିଥ୍ୟ ବିଧାନେ ରଚିଲା । ସୁଖେ ଋଷିଙ୍କୁ ବସାଇଲା ॥ ସନ୍ତୋଷି ମଧୁର ବଚନେ । ପୁଚ୍ଛେ କି ଆଜ୍ଞା ଦିଅ ସ୍ୱାନେ । ୩ । ଅଭାବ କସ ଯୋଗିଙ୍କର ।କିନ୍ତୁ ମାଦୃଶ ଗୃହସ୍ଥ ନର ॥ ଯେ ଷଣେ ଗୃହ ନ ତେଜନ୍ତି । ସାଧୁଏ ତାଙ୍କ ହର ଚନ୍ତି ॥ ବିଳନ୍ତି ସିନା ତାଙ୍କ ଘରେ । ନିଜର ସ୍ୱାର୍ଥ ତେଜ ଦୂରେ ।୪। ଯେ ଅତୀନ୍ଦ୍ରିୟ ଜ୍ଞାନ ସାଧ । ସେ ଜ୍ୟୋତିଃ ଶାସ୍ତ୍ରେ ତୁମ୍ଭେ ବୁଧ ॥ କରିଲ ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରଣୟନ । ଯହୁଁ ବିଜନ୍ମ ହୁଏ ଜ୍ଞାନ ।୫। ବେଦଜ୍ଞ ବିପ୍ରେ ତୁମ୍ଭେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଜାଣ ସଂସ୍କାର ବିଧି ପାଠ ॥ ଏ ଦୁଇ ପିଲାଙ୍କର ମୋର । ନାମକରଣ କର୍ମ କରାଯେଣୁ ଜନ୍ମରୁ ମାନବର । ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଗୁରୁ ବେଦେ ସାର ।୬। ଶ୍ରୀଗର୍ଗ ଉବାଚ ।

ଅଷ୍ଟମୋ ଗର୍ଭେ ନ ସ୍ତ୍ରୀ ଭବିତୁମର୍ହତି । ୮ । ଇତି ସନ୍ଦିହ୍ୟମାନ୍ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ଦେବକ୍ୟା ଦାରିକାବଚଃ । ଅପି ହନ୍ତାଗତାଶଙ୍କସ୍ତର୍ହି ତନ୍ନୋଽନୟେ ଭବେତ୍ । ୯ । ଶ୍ରୀନନ୍ଦ ଉବାଚ । ଅଲକ୍ଷିତୋଽସ୍ମିନ୍ ରହସି ମାମକୈରପି ଗୋବ୍ରଜେ । କୁରୁ ଦ୍ୱିଜାତିସଂସ୍କାରଂ ସ୍ୱସ୍ତିବାଚନପୂର୍ବକଂ । ୧୦ ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଏବଂ ସମ୍ପ୍ରାର୍ଥିତୋ ବିପ୍ରଃ ସ୍ୱଚିକୀର୍ଷିତମେବ ତତ୍ । ଚକାର ନାମକରଣଂ ଗୂଢ଼ୋ ରହସି ବାଳୟୋଃ । ୧୧ । ଶ୍ରୀଗର୍ଗ ଉବାଚ । ଅୟଂ ହି ରୋହିଣୀପୁତ୍ରୋ ରମୟନ୍ ସୁହୃଦୋ ଗୁଣୈଃ । ଆଖ୍ୟାସ୍ୟତେ ରାମ ଇତି ବଳାଧିକ୍ୟାଦ୍ବଲଂ ବିଦୁଃ । ଯଦୂନାମପୃଥଗ୍ଭାବାତ୍ ସଙ୍କର୍ଷଣମୁଶନ୍ତ୍ୟପି । ୧୨ । ଆସନ୍ ବର୍ଣ୍ଣାସ୍ତ୍ରୟୋ ହ୍ୟସ୍ୟ ଗୃହ୍ଣତୋଽନୁଯୁଗଂ ତନୂଃ । ଶୁକ୍ଲୋ ରକ୍ତସ୍ତଥା ପୀତ ଇଦାନୀଂ କୃଷ୍ଣତାଂ ଗତଃ । ୧୩ । ପ୍ରାଗୟଂ

ବସୁଦେବସ୍ୟ କ୍ୱଚିଜ୍ଜାତସ୍ତବାତ୍ମଜଃ । ... ଇତ୍ୟାଦି ... ତତଃ କମତ ଅହ ପୃଚ୍ଛମିତ । କଂସୋ ମନ୍ୟତେ ମନ୍ୟେତ କଲୟେଦିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୭ । ନନୁ ଯଦୁକୁମାର ଇତି କଥଂ ତ୍ୱ ଜାନାତୁ ତବ ବସୁଦେବସ୍ୟ ସୁତତ୍ତ୍ୱବାପି ଦେବକ୍ୟାଂ ଜାତ ଇତି କୁତୋ ଜାନୀୟାତ୍ ତତ୍ରାହ ପାପମତିରିତ୍ୟାଦି । ୮ । କିଂ ମତ୍ୟା ହତସ୍ୟା ମନ୍ଦେହ୍ୟେବ ଦେବକୀକନ୍ୟାବଚଃ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ଦେବକ୍ୟା ଅଷ୍ଟମୋ ଗର୍ଭେ ନ ସ୍ତ୍ରୀ ଭବିତୁମର୍ହତି ନତ୍ୟଂ ସନ୍ଦିହ୍ୟମାନ୍ ସାମାନ୍ୟେନ କୃତଦପ୍ରୀତି ଜ୍ଞାତ୍ୱା ଯୁଗପ୍ରୋକ୍ତ ସଖ୍ୟଂ ସନ୍ଦିହ୍ୟସ୍ୱୟଂ ତ୍ୱଦଗୃହେ ଭବେଦିତି ସମ୍ଭାବ୍ୟ ମଦ୍ଗୃହଂ ସ୍ୱାରକ୍ଷଣେନ ଗୃହଗତାଶଙ୍କଃ ଅଗତା ଆଶଙ୍କା ଯସ୍ୟ ସଃ ଅପ ଯଦ ହନ୍ତା ହନ୍‌ଷ ତ ତର୍ହି ତତ୍ ତଦା ନୋ ମହାନ୍ ଅନୟଃ ସ୍ୟାଦିତି । ୯ । ଦ୍ୱିଜାତିସଂସ୍କାରଂ ଦ୍ୱିଜାତିନାମକରଣଂ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଂ ସଂସ୍କାରମାତ୍ରଂ କେବଳଂ ସ୍ୱସ୍ତିବାଚନପୂର୍ବକଂ କୁର୍ବିତି । ୧୦।୧୧ । ଯଦୂନାମପୃଥଗ୍ଭାବାତ୍ କୁତସ୍ଚିଦ୍ଭେଦୋବିପ୍ରତିପଦ୍ୟମାନାନାଂ ଯଦୂନାଂ ଅପୃଥଗ୍ଭାବାତ୍ ଭାବୋ ଭାବନଂ ତସ୍ମାତ୍ ଅନ୍ୟୋନ୍ୟବିକ୍ଷିପ୍ତା ସର୍ବେ କମତ୍ୟକରଣାଦିତ୍ୟର୍ଥଃ । ସମାକର୍ଷତୋଽଙ୍କଜବ୍ରୋଚିତ ସଙ୍କର୍ଷଣମପ୍ୟୁଶନ୍ତି ମନ୍ୟନ୍ତେ

ଯଦୁବଂଶର ଗୁରୁ ମୁହିଁ । ଏ କଥା ଜଗତ ଜାଣଇମ୍ଁ କଲେ ଏହାଙ୍କ ସଂସ୍କାର ।ଲୋକେ କହିବେ ଦେବଙ୍କର ।ତାରୁମ୍ବର ବନ୍ଧୁ ବସୁଦେବ । ଜାଣତ କଂସ ପାପୀ ଜାବ । ଦେବଙ୍କ ଅଷ୍ଟମ ଗର୍ଭରେ । କୁମାରୀ ଜନମି ନପାରେ । ଏ ଚନ୍ତା ସଦା କଂସ କରେ । ଦେବଙ୍କ କନ୍ୟା ବଚନରେ । ଅତୁର ଦୃଢ଼ ସେ ଭାବନା ।ଯେବେ ଶୁଣିବ ଏ ଘଟନା ।ବିଶେଷେ ଆଶଙ୍କା ବଢ଼ିବ ।ଅମ୍ଭର ଏ ଅନ୍ୟାୟ ହେବ ।୯।ଶ୍ରୀନନ୍ଦ ଉବାଚ ।ଗୋପନେ ଆମ୍ଭ ଗୋଷ୍ଠରେ । ଦ୍ୱିଜ ସଂସ୍କାର ଅନୁସାରେ କରନ୍ତୁ; ନ ଜାଣନ୍ତୁ କେହି । ସ୍ୱସ୍ତିବାଚନ ଯାନ୍ତୁ ବହି ।୧୦।ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ନନ୍ଦ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଏହା ମଣି । ନନ୍ଦ ପ୍ରାର୍ଥନା ବାଣୀ ଶୁଣି । ଗୋପନେ ବେଳ ଗ୍ରଇଙ୍କର । ନାମକରଣ କଲେ ସ୍ଥିର ।୧୧। ଶ୍ରୀଗର୍ଗ ଉବାଚ । ରୋହିଣୀ ପୁତ୍ର ନାମ ରାମ । ଗୁଣେ

ବାସୁଦେବସ୍ୟ କୃଷ୍ଣାତ୍ମଜାତ୍ମକଃ । ବାସୁଦେବ ଇତି ଶ୍ରୀମାନଭିଜ୍ଞାଃ ସମ୍ପ୍ରଚକ୍ଷତେ । ୧୪ । ବହୂନି ସନ୍ତି ନାମାନି ରୂପାଣି ଚ ସୁତସ୍ୟ ତେ । ଗୁଣକର୍ମାନୁରୂପାଣି ତାନ୍ୟହଂ ବେଦ ନୋ ଜନାଃ । ୧୫ । ଏଷ ବଃ ଶ୍ରେୟ ଆଧାସ୍ୟଦ୍ଗୋପଗୋକୁଲନନ୍ଦନଃ । ଅନେନ ସର୍ବଦୁର୍ଗାଣି ଯୂୟ-ମଞ୍ଜସ୍ତରିଷ୍ୟଥ । ୧୬ । ପୁରାନେନ ବ୍ରଜପତେ ସାଧବୋ ଦସ୍ୟୁପୀଡ଼ିତାଃ ଅରାଜକେ ରକ୍ଷ୍ୟମାଣା ଜିଗ୍ୟୁର୍ଦସ୍ୟୂନ୍ ସମେଧିତାଃ । ୧୭ । ୟ ଏତ-ସ୍ମିନ୍ ମହାଭାଗାଃ ପ୍ରୀତିଂ କୁର୍ବନ୍ତି ମାନବାଃ । ନାରୟୋଽଭିଭବନ୍ତ୍ୟେତାନ୍ ବିଷ୍ଣୁପକ୍ଷାନିବାସୁରାଃ । ୧୮ । ତସ୍ମାନ୍ନନ୍ଦାତ୍ମଜୋଽୟଂ ତେ ନାରାୟଣ-ସମୋ ଗୁଣୈଃ । ଶ୍ରିୟା କୀର୍ତ୍ତ୍ୟାନୁଭାବେନ ଗୋପାୟସ୍ୱ ସମାହିତଃ । ୧୯ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଇତ୍ୟାତ୍ମାନଂ ସମାଦିଶ୍ୟ ଗର୍ଗେ ଚ ସ୍ୱଗୃହଂ ଗତେ । ନନ୍ଦଃ ପ୍ରମୁଦିତୋ ମେନେ ଆତ୍ମାନଂ ପୂର୍ଣ୍ଣମାଶିଷାଂ । ୨୦ । କାଲେନ ବ୍ରଜତାଲ୍ପେନ ଗୋକୁଲେ ରାମକେଶବୌ । ଜାନୁଭ୍ୟାଂ ସହ ପାଣିଭ୍ୟାଂ

ବକ୍ଷ୍ୟନ୍ତି ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ଗର୍ଭସଙ୍କର୍ଷଣାତ୍ ନ ପ୍ରକାଶଯୁକ୍ତ । ୧୨ । ଅସ୍ୟ ତବ ପୁତ୍ରସ୍ୟ ଅତଃ କୃଷ୍ଣ ଇତ୍ୟେବଂ ନାମ ଭବିଷ୍ୟତି । ୧୩ । ପ୍ରାଗୟମିତି ସାମାନ୍ୟୋକ୍ତ୍ୟା ବିଶେଷ୍ୟଂ ଜନ୍ମାନ୍ତରଗତଂ ନାମ କଥୟତି ନନ୍ଦୋ ମନ୍ୟତେ ସ୍ମ । ଅତ ଏବଂ ବାସୁଦେବ ଇତି ସମ୍ପ୍ରଚକ୍ଷତ ଇତି । ୧୪ । ଗୁଣାନୁରୂପାଣି ଈଶ୍ୱରଃ ସର୍ବଜ୍ଞ ଇତ୍ୟାଦୀନି କର୍ମାନୁରୂପାଣି ଗୋପତର୍ଗୋବର୍ଦ୍ଧନୋଦ୍ଧରଣ ଇତ୍ୟାଦୀନି ତାନି ସର୍ବାଣ୍ୟହମପି ନୋ ବେଦ ଜନା ଅପି ନୋ ବିଦୁରିତି । ୧୫ । ତାତକପଜନମାତ୍ର ଏଷ ଇତି । ଅଧାସ୍ୟତ୍ ଆଧାସ୍ୟତି । ୧୬ । ଅନେନ ରକ୍ଷ୍ୟମାଣାଃ ସମେଧିତାଶ୍ଚ ଦସ୍ୟୂନ୍ ଜିଗ୍ୟୁ-ରିତି । ୧୭-୧୯ । ଇତି ଗୃହ୍ୟାଣଂ ପ୍ରତି ସମାଦିଶ୍ୟ ଆତ୍ମନଂ କୃଷ୍ଣଂ ବା ଆଶିଷାମାଶୀର୍ଭିଃ । ୨୦ । ବାଲକ୍ରୀଡ଼ାରମହ୍ଲାରୈଃ କ୍ଲିଷ୍ଟୋ ରମେଣ

ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଦେବ ପ୍ରେମ ॥ ଅଧିକ ବଳଷ୍ଟ ହୋଇବ । ତେଣୁ ଏ ବଳ ବୋଲାଇବ ॥ ଯଦୁଙ୍କୁ କରିବ ଏ ଏକ । ସଙ୍କର୍ଷଣ ଏ ତେଣୁ ଲେଖ ।୧୨। ତୁମ୍ଭର ଏ ସାନ ନନ୍ଦନ ।ଯୁଗ ଯୁଗକେ ଭିନ୍ନ ବର୍ଣ୍ଣ।ଶୁକ୍ଳ ହରତ କୃଷ୍ଣ ପୀତ ।ଏଯୁଗେ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣଗାତ୍ର ।ତେଣୁ ପ୍ରଥମ କୃଷ୍ଣନାମ । ପୂର୍ବେ ଏ ବସୁ-ଦେବଙ୍କ ଜନ୍ମ ।ଏଣୁ ଯା ନାମ ବାସୁଦେବ ।କହନ୍ତି ଅଗତଜ୍ଞ ସର୍ବ।ଗୁଣଆକାରୁ ତୋପୁତ୍ରର ।ଅସଂଖ୍ୟନାମ ହେବସ୍ଥିର ।ମୋବନା ଅନ୍ୟଜାହାକେହ୍ନ ଏଠାରେଣିରେ ଜାଣିନାହିଁ ।୧୫ ଗୋପଗୋକୁଳ ସୁଖଦାତା ।ଏଭୂମଙ୍ଗଳ କରତା।ଯାଯୋଗୁଁ ଅଶେଷ ବିପଦ ।ଗୋପାଳେ ତରିବେ ହୋ ନନ୍ଦ।୧୬। ହେ ବ୍ରଜପତି ପୂର୍ବକାଳେ । ସାଧୁଏ ଦସ୍ୟୁଙ୍କର ବଳେ ।ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୁଅନ୍ତେ ।ଅରାଜକତା ବଢ଼ିଯାନ୍ତେ ।ଏହାଙ୍କବଳେ ସାଧୁଗଣ ।ରହିଲେ ଦସ୍ୟୁଙ୍କୁ ଜିଣିଣ । ୬।ଯେ ସାଧୁଜନେ ଏହାଙ୍କଠାରେ ।ପ୍ରୀତି ରଖିବେ ନିରନ୍ତରେ ।ଅସୁର ଯେହ୍ନେ ବୈଷ୍ଣବଙ୍କୁ ।ଅରି ନଜିଣିବେ ଏହାଙ୍କୁ ।୧୮।ତେଣୁ

ରଙ୍ଗମାଣୌ ବଜତ୍ରୂଃ । ୬୧ । ତାବଙ୍ଘ୍ରୁ ସୁଗ୍ମମନୁକୃଷ୍ୟ ସ୍ପୃପନ୍ତୌ ଘୋଷପ୍ରଘୋଷରୁଚରଂ ବ୍ରଜକର୍ଦ୍ଦମେଷୁ । ତନ୍ନାଦହୃଷ୍ଟମନସାବନୁସୃତ୍ୟ ଲୋକଂ ମୁଗ୍ଧପ୍ରଭୀତବଦୁପେୟତୁରନ୍ତି ମାତ୍ରୋଃ । ୬୨ । ତନ୍ମାତରୌ ନିଜସୁତୌ ଘୃଣୟା ସ୍ନୁବନ୍ତ୍ୟୌ ପଙ୍କାଙ୍ଗରାଗରୁଚିରାବୁପଗୃହ୍ୟ ଦୋର୍ଭ୍ୟାଂ । ଦତ୍ତ୍ୱା ସ୍ତନଂ ପ୍ରପିବତୋଃ ସ୍ମ ମୁଖଂ ନିରୀକ୍ଷ୍ୟ ମୁଗ୍ଧସ୍ମିତାଳ୍ପଦଶନଂ ଯୟତୁଃ ପ୍ରମୋଦଂ । ୬୩ । ଯର୍ହ୍ୟଙ୍ଗନାଦର୍ଶନୀୟକୁମାରଲୀଳାବନ୍ତର୍ବ୍ରଜେ ତଦବଲାଃ ପ୍ରଗୃହୀତପୁଚ୍ଛୈଃ । ବତ୍ସୈରିତସ୍ତତ ଉଭାବନୁକୃଷ୍ୟମାଣୌ ପ୍ରେକ୍ଷନ୍ତ୍ୟ ଉଜ୍ଝିତଗୃହା ଜହୃଷୁର୍ହସନ୍ତ୍ୟଃ । ୬୪ । ଶୃଙ୍ଗ୍ୟଗ୍ନିଦଂଷ୍ଟ୍ର୍ୟ-

ସ୍ୟୁତଃ । ପରମାନନ୍ଦମାଧତ୍ତ ବ୍ରଜେ ନନ୍ଦଯଶୋଦୟୋଃ । ପୂର୍ଣ୍ଣତ୍ୱମେବ ଦର୍ଶୟନ୍ନାତ୍ର କାଳେନେତ । ୬୦ । ଅନୁକୃଷ୍ୟ ପୁନଃପୁନରାକୃଷ୍ୟ ସଙ୍ଗ୍ରୁପନ୍ତୌ ଅତିଶୟେନ ଚଳନ୍ତୌ କଥଂ । ଘୋଷାଃ କଟୀପାଦଭୂଷଣକିଙ୍କିଣ୍ୟସ୍ତେଷାଂ ପ୍ରଘୋଷେଣ ରୁଚିରଂ ଯଥା ତଥା । ତେଷାଂ ଘୋଷାଣାଂ ନାଦେନ ହୃଷ୍ଟଂ ମନୋ ଯୟୋସ୍ତୌ ଲୋକମିତସ୍ତତୋଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଜନମନୁସୃତ୍ୟ ବିଚରନ୍ତି ପଦାନ୍ୟନୁଗମ୍ୟ ମୁଗ୍ଧବତ୍ ପ୍ରଭୀତବନ୍ମାତୋରନ୍ତି ସମୀପେ ଉପେୟତୁରୁପଜଗ୍ମତୁ । ୬୬ । ତଦା ଚ ତନ୍ମାତରୌ ନିଜସୁତୌ ଦୋର୍ଭ୍ୟାମୁପଗୃହ୍ୟ ପ୍ରମୋଦଂ ଯୟତୁଃ । କଥମ୍ଭୂତେ ଘୃଣୟା କୃପୟା ସ୍ନୁବନ୍ତ୍ୟୌ । ପୟଃପୂର୍ଣ୍ଣପୟୋଧରେ ସନ୍ତ୍ୟୌ ପଙ୍କେନାଙ୍ଗରାଗେଣ ଚ ରୁଚିରୌ । କଥମ୍ଭୂତଂ ମୁଖଂ ନିରୀକ୍ଷ୍ୟ ? ମୁଗ୍ଧଂ ମନ୍ଦଂ ସ୍ମିତଂ ଯସ୍ମିନ୍ ଅଳ୍ପା ଦଶନାଶ୍ଚ ଯସ୍ମିଂସ୍ତତ୍ ତତ । ୬୩ । ଯର୍ହ୍ୟଙ୍ଗନାନାଂ ନୟନଦ୍ୱାର ଦର୍ଶନୀୟା କୁମାରଲୀଳା ଯୟୋସ୍ତଥାଭୂତୌ ଜାତୌ ତଦା ଅନ୍ତର୍ବ୍ରଜେ

ଏ ନନ୍ଦର ନନ୍ଦନ । ଗୁଣରେ ନାରାୟଣସମ ॥ ଧନ ଜାତ ପ୍ରଭବରେ । ରଖ ହେ ଏହାଙ୍କୁ ଯତ୍ନରେ ।୯୯। ଗର୍ଗଙ୍କ ଉତ୍ତାର । ଏରୂପେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଚାହାଇ । ଗର୍ଗ ସ୍ୱଗୃହେ ଯାନ୍ତେ କହି ॥ ସକଳ ଆଶୀର୍ବାଦେ ପୂର୍ଣ୍ଣ — ପରା ଏ ପ୍ରୀତ ନନ୍ଦ ମନ ।୬୦। ଅଳପକାଳରେ ଗୋକୁଳେ । ରାମ କେଶବ ବେନି ବାଳେ ॥ ହାତ ଆଣ୍ଠୁରେ ଭରଦେଇ । ଖେଳ ବୁଲିଲେ ଜନେ ମୋହି ।୬୧। କର୍ଦ୍ଦମମୟ ବ୍ରଜଦାଣ୍ଡେ । ଭୂଷଣନାଦେ ପ୍ରେମେ ଚାଣ୍ଡେ ॥ ଧାଇଁଲେ ଦୁହେଁ ନାଦ କରି । ସୁନ୍ଦର ଚରଣ ଘୋଷାରି ॥ ଲୋକଙ୍କ ପଛରେ ଗୋଡ଼ାନ୍ତି । ଭୀତ ମୋହିତପରି ହୁଅନ୍ତି ॥ ବେନି ମାତାଙ୍କ ସମୀପରେ । ପୁଣି ମିଳନ୍ତି ଝରତରେ ।୬୨। ସ୍ନେହରେ ସ୍ତନ ଥାଏ ଝରି । କର୍ଦ୍ଦମ ମଣ୍ଡା ପୁତେ ଧରି ॥ ବେନି ବାହୁରେ ତୋଳନେଇ । ସ୍ତନ ପିଅନ୍ତି ପ୍ରୀତହୋଇ ଅଳପ ହାସ ଜାତ ଦନ୍ତ । ପୁତ୍ର ବଦନେ ଗୃହେଁ ନିତ୍ୟ ॥ ସ୍ତନ ପିଅନ୍ତେ ସୁଖୀ ହୁଅନ୍ତି । ଏରୂପେ ବ୍ରଜେ ସେ ଖେଳନ୍ତି ।୬୩। ଯେକାଳେ ନାରୀ ନୈତ୍ରଦ୍ୱାର — ବାଳକ ଲୀଳା ତାହାଙ୍କର ॥ ବ୍ରଜରେ ହୋଇଲା ପ୍ରକାଶ । ଧରନ୍ତି ବାଛୁରିଙ୍କ ପୁଚ୍ଛ ॥ ବାଛୁରି ଝିଙ୍କନ୍ତି ତାହାଙ୍କୁ । ସେ ଝିଙ୍କୁଥାନ୍ତି

ସ୍ଥିତଲଦ୍ଧିକକଣ୍ଠକେଭ୍ୟଃ ଶ୍ରୀଡାପସଂବଦ୍ଧତଲୌ ସ୍ୱସୁତୌ ନଶେକ୍ତୁଂ ।ଗୃହ୍ୟାଣି କର୍ତ୍ତୁମପି ଯନ୍ନ ତତ୍ସନନ୍ୟୌ ଶେକାତ ଅପରୂରଳଂ ମନସୋ-
ଽନବସ୍ଥାଂ । ୨୫ । କାଳେନାଲ୍ପେନ ରାଜର୍ଷେ ରାମଃ କୃଷ୍ଣଶ୍ଚ ଗୋକୁଲେ । ଅଘୃଷ୍ଟଜାନୁଭିଃ ପଦ୍ଭିର୍ବିଚକ୍ରମତୁରଞ୍ଜସା । ୨୬ । ତତସ୍ତୁ ଭଗ-
ବାନ୍ କୃଷ୍ଣୋ ବୟସ୍ୟୈର୍ବ୍ରଜବାଲକୈଃ । ସହରାମୋ ବ୍ରଜସ୍ତ୍ରୀଣାଂ ଚିକ୍ରୀଡେ ଜନୟନ୍ ମୁଦଂ । ୨୭ । କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଗୋପ୍ୟୋ ରୁଚିରଂ ବୀକ୍ଷ୍ୟ
କୌମାରଚାପଲଂ । ଶୃଣ୍ୱତ୍ୟାଃ କିଲ ତନ୍ମାତୁରିତିହୋଚୁଃ ସମାଗତାଃ । ୨୮ । ବତ୍ସାନ୍ ମୁଞ୍ଚନ୍ କ୍ୱଚିଦସମୟେ କ୍ରୋଶସଞ୍ଜାତହାସଃ । ସ୍ତେୟଂ
ସ୍ୱାଦ୍ୱତ୍ତ୍ୟଥ ଦଧିପୟଃ କଳ୍ପିତୈଃ ସ୍ତେୟଯୋଗୈଃ । ମର୍କାନ୍ ଭୋକ୍ଷ୍ୟନ୍ ବିଭଜତି ସ ଚେନ୍ନାତ୍ତି ଭାଣ୍ଡଂ ଭିନତ୍ତି ଦ୍ରବ୍ୟାଲାଭେ ସଗୃହକୁପିତୋ

ଯାତ୍ୟୁପକ୍ରୋଶ୍ୟ ତୋକାନ୍ ॥ ହସ୍ତାଗ୍ରାହ୍ୟେ ରଚୟତି ବିଧିଂ ପୀଠକୋଲୂଖଲାଦ୍ୟୈଶ୍ଛିଦ୍ରଂ ହ୍ୟନ୍ତର୍ନିହିତବୟୁନଃ ଶିକ୍ୟଭାଣ୍ଡେଷୁ ତଦ୍ବିତ୍ ।
ଧ୍ୱାନ୍ତାଗାରେ ଧୃତମଣିଗଣଂ ସ୍ୱାଙ୍ଗମର୍ଥପ୍ରଦୀପଂ କାଳେ ଗୋପ୍ୟୋ ଯର୍ହି ଗୃହକୃତ୍ୟେଷୁ ସୁବ୍ୟଗ୍ରଚିତ୍ତାଃ ॥ ଏବଂ ଧାର୍ଷ୍ଟ୍ୟାନ୍ୟୁଶତି କୁରୁତେ ମେହନାଦୀନି ବାସ୍ତୌ

ବ୍ରଜସ୍ୟ ମଧ୍ୟେ ତଦବଲା ବ୍ରଜାଙ୍ଗନସ୍ତ୍ରୌ ତେଷନ୍ତ୍ୟଃ ହ୍ରେଷ୍ୟମାଣ ବସ୍ତୁତଶ୍ଚିହ୍ନକୃତ୍ୟା ହସନ୍ତ୍ୟୋ ଜନୁଷ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଷ୍ଟା ବଭୂବୁଃ । ଜଥମୁଚ୍ଚୌ ତାଭ୍ୟାଂ
ସଗୃହାତାନ ସ୍ୱତାନ ସେଷାଂ ଚୈଙ୍କ୍ୱୈରତସ୍ତଚୋଽନୁକୃଷ୍ୟମାଣୌ । ୨୪ । ଅଭଚପଲୌ ତୌ ଶୃଙ୍ଗ୍ୟାଦଭ୍ୟୋ ନଶେକ୍ତୁଂ ଗୃହୋଚିତାନି
କର୍ମାଣି ଚ କର୍ତ୍ତୁଂ ଯତ ଯଦା ତତ୍ସନନ୍ୟୌ ନ ଶେକାତେ ତଦା ଅଜଂ ମନସୋଽନବସ୍ଥାମାପଭୂରିତ ସୃହପୌଶ୍ୟସ୍ୟ ଟଣ୍ଡ କାଷ୍ଠା ଦର୍ଶିତା ।
୨୫-୨୮ । କୃଷ୍ଣଚାପଲଚୌର୍ଯ୍ୟାଣି ସର୍ବୈର୍ବାଖିଲସଦ୍ଗୁଣୈଃ । ପ୍ରକଳ୍ପ୍ୟନ୍ତଃ ସମାଗତ୍ୟ ଗୋପ୍ୟୋ ଗୋପ୍ୟେ ମୁଦଂ ଦଦୁଃ । ଅସମୟେ ଅଦୋହକାଳେ
କ୍ରୋଶେ ସଞ୍ଜାତହାସଃ ସ୍ତେୟଂ ଚୌର୍ଯ୍ୟାର୍ଜିତଂ ଗବ୍ୟ ଦଗ୍ଧଂ ତଦାପି ସ୍ୱାଦୁ ନେଚ୍ଛତ୍ତୁ ଦଧି ଚ ପୟଶ୍ଚାତ୍ତି । କିଞ୍ଚ ଭୋକ୍ଷ୍ୟନ୍ ମର୍କାନ୍ ମର୍କଟାନ୍
ପ୍ରତି ବିଭଜ୍ୟ ଦଦାତି । ତେଷାଂ ମଧ୍ୟେ ତୃପ୍ତତ୍ୱେନ କୋଽପି ନାତ୍ତି ଚେତ୍ତୁ ତର୍ହି ଭାଣ୍ଡଂ ଭିନତ୍ତି । କ୍ୱଚିଦ୍ ଦ୍ରବ୍ୟାଲାଭେ ସତି ସ ଗୃହାୟ ଧନ୍ୟା-

ବାହୁସଙ୍କ ॥ ନାଗର ତେଜ ଗୃହକୃତ୍ୟ । ହସି ଦେଖନ୍ତି ତାଙ୍କ ନୃତ୍ୟ ।୨୪। ବାଳକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚଞ୍ଚଳ । ଖେଳନ୍ତେ ହୋଇ ଉଚ୍ଛୃଙ୍ଖଳ ॥ ଶୃଙ୍ଗୀ
ଅଗ୍ନି ଦନ୍ତୀ କଣ୍ଟକ । ଖଡଗ ଜଳ ପକ୍ଷୀ ନଖ ॥ ଏ ସମସ୍ତେ ରକ୍ଷା କରିବାରେ । ମାତାଏ ନପାରନ୍ତି ଘରେ ॥ କରି ନ ହୁଏ ଗୃହ କର୍ମ । ଧାବା
ପୁତ୍ରଙ୍କ ପଛେ ଶ୍ରମ ॥ ନପାରି ବଡ଼ ଶୁଦ୍ଧ ହୁନ୍ତି । ପୁତ୍ର ସ୍ନେହରେ ପୀଡ଼ ଆନ୍ତି ।୨୫। ଅଳପ ଦିନେ ରାମ ହରି । ଗୋକୁଳେ ଚରଣେ ବିହରି ।୨୬।
ଗୋପବାଳକଗଣ ଭୁଲେ । ଖେଳ ଗୋପୀଙ୍କୁ ମୁଗ୍ଧକଲେ ।୨୭। ବାଳ ଚପଳ କୃଷ୍ଣ ଖେଳ । ଦେଖି ଗୋପୀଏ ହୁନ୍ତି ଭୋଳ ॥ ମାତାଙ୍କ ମୁଖୁଁ ପୁଣି
ଶୁଣି । କୃଷ୍ଣର ନାନାଲୀଳା ବାଣୀ ॥ ଗୋପୀଏ ଏକତ୍ରିତ ହୋଇ । ସମସ୍ତେ ହନ୍ତି କୁହାକୁହି ।୨୮। ଶୁଣାଇଲେ ପଣ୍ଡି ଅସମୟେ । ବାଛୁରୀପାଳ
ଫେଇଦଏ ॥ ହସି ଉଠଇ ଦେଲେ ଗାଳି । କେବେ ବା ପଣେ ଚୋରି କଲି ॥ ଚୋରାଇ ଦଧି ଦୁଗ୍ଧ ଖାଏ । ସ୍ୱାଦୁ ସହିତ ଗୃହେ ଥାଏ ॥ କେଲେ

ଯାତ୍ୟୁପକ୍ରୋଶ୍ୟ ଚୋଦ୍କାନ୍ । ୨୯ । ହସ୍ତାଗ୍ରାହ୍ୟେ ରଚୟନ୍ତ ବ୍ୟଂ ପୀଠକୋଲୂଖଲାଦିଭିଃ । ଛିଦ୍ରଂ ହ୍ୟନ୍ତର୍ନିହିତବୟୁନଃ ଶିକ୍ୟଭାଣ୍ଡେଷୁ ତଦ୍ବିତ୍ । ଧ୍ୱାନ୍ତାଗାରେ ଧୃତମଣିଗଣଂ ସ୍ୱାଙ୍ଗମର୍ଥପ୍ରଦୀପଂ ଯର୍ହି ନ୍ କାଲେ ଗୃହକୃତ୍ୟରତା ଗୋପିକା ବ୍ୟଗ୍ରଚିତ୍ତାଃ । ୩୦ । ଏବଂ ଧାର୍ଷ୍ଟ୍ୟାନ୍ୟୁଶତି କୁରୁତେ ମେହନାଦୀନି ବାସ୍ତୌ । ସ୍ତେୟୋପାୟୈର୍ବିରଚିତକୃତିଂ ସୁପ୍ରତୀକୋ ଯଥାସ୍ତେ । ଇତ୍ଥଂ ସ୍ତ୍ରୀଭିଃ ସଭୟନୟନଶ୍ରୀମୁଖାଲୋକିନୀଭିର୍ବ୍ୟାଖ୍ୟାତାର୍ଥା ପ୍ରହସିତମୁଖୀ ନହ୍ୟୁପାଲବ୍ଧୁମୈଚ୍ଛତ୍ । ୩୧ । ଏକଦା କ୍ରୀଡମାନାସ୍ତେ ରାମାଦ୍ୟା ଗୋପଦାରକାଃ । କୃଷ୍ଣୋ ମୃଦଂ ଭକ୍ଷିତବାନିତି ମାତ୍ରେ ନ୍ୟବେ-

---

ଦୟନ୍ । ୩୨ ।

ଟୀକା । ପୁନଶ୍ଚ ଯତ୍ର ଯତ୍ର ହସ୍ତାଗ୍ରାହ୍ୟେ ଉଚ୍ଚେ ଭାଣ୍ଡେ ତତ୍ର ତତ୍ର ପୀଠୋଲୂଖଲାଦିଭିଃ ଉପାୟଂ ରଚୟତି । ତେଷ୍ୱପି ଦୂରେ ଚେତ୍ ଦଣ୍ଡେନ ଭିନତ୍ତି ଇତ୍ୟାହ ଛିଦ୍ରମିତି । ହି ଯତଃ ଅନ୍ତର୍ନିହିତଂ ଭାଣ୍ଡାନ୍ତର୍ଗତଂ ବୟୁନଂ ଜ୍ଞାନଂ ଯସ୍ୟ ସଃ ଛିଦ୍ରଂ କରୋତି । ଯଦା ଦ୍ରବ୍ୟାଣି ଯତ୍ର ତଦ୍ବିଦିତ୍ୱା ଭୁଙ୍କ୍ତେ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ଧ୍ୱାନ୍ତାଗାରେ ଅନ୍ଧକାରଗୃହେ ଧୃତମଣିଗଣଂ ସ୍ୱାଙ୍ଗମେବାର୍ଥପ୍ରଦୀପଂ ରଚୟତି ଇତି ଶେଷଃ । ଯର୍ହି ଯସ୍ମିନ୍ କାଲେ ଗୃହକୃତ୍ୟରତା ଗୋପିକାଃ ତଦା ଏବଂ ପୁନଃ । ୩୦ । ଚାନ୍ଦ୍ରୀ ମୂତ୍ରଣାଦୀନି କରୋତି । ଏତାଦୃଶକୃତିଃ ସୁପ୍ରତୀକୋ ଯଥା ସୁପ୍ରସନ୍ନଃ ସାଧୁରିବାସ୍ତେ । ଇତ୍ଥଂ ସ୍ତ୍ରୀଭିଃ କଥ୍ୟମାନଃ ସଭୟଃ ନୟନେ ଯସ୍ୟ ତଥାଭୂତା ଶ୍ରୀମୁଖସ୍ୟ ଆଲୋକିନୀଭିଃ ବ୍ୟାଖ୍ୟାତାର୍ଥା କଥିତସ୍ୱଭାବା ପ୍ରହସିତମୁଖୀ ସତୀ ଉପାଲବ୍ଧୁଂ ତାଡ଼ୟିତୁଂ ନୈଚ୍ଛତ୍ । ୩୧ । କଦାଚିଦନ୍ୟଦାଚରନ୍ତୀ ତଦାହ ତତ୍ରାତ୍ମେଶ୍ୱରମିତି ଚତୁର୍ଭିଃ ।

ଧାଏ ମାଙ୍କର ଦିଙ୍କୁ । ଯେବେ ସେ ନ ଖାଆନ୍ତି ତାକୁ ॥ ପିଟି ଦିଅଇ ଭୂଣ୍ଡମାନ । ଯାବରେ ନ ପାଏ ଏମାନ ॥ ତତ୍ପର ଯେ ଦ୍ରବ୍ୟ ଦେବ ପର । ଶିଶୁ ଶୋଇଥିଲେ ଶେଯର ॥ ତାହାଙ୍କୁ ଉଠାଇ କନ୍ଦାଏ । ୨୯ । ହାତ ଯେ ଶିକାକୁ ନ ପାଏ ॥ ଲଗାଇ ପୀଢ଼ା ଉଲୂଖଳ । ଚଢ଼ି ଅଣେ କରି କୌଶଳ ॥ ଯେବେ ନ ପାରେ ହାଣ୍ଡି ତଳେ । କଣା କରଇ କାଣ୍ଡଗଳେ ॥ ନିଜ ଶରୀର ଅଳଂକାରେ । ଆଲୋକ କରେ ସେ ଅନ୍ଧାରେ ॥ ଗୃହକୃତ୍ୟରେ ଗୋପୀଗଣ । ଲଗିବା ଜାଣି ସେହିକ୍ଷଣ ॥ ହରଇ ଦୁଧ ଦହି ଅଦ । ଏତେକ ଜାଣେ ଚୋରବୁଦ୍ଧି । ୩୦ । ଚୋର ରେ ଚୋର ରେ ଡାକନ୍ତେ । କହେ ମୁଁ ଗୃହ ସ୍ୱାମୀ; ମୋତେ ॥ ଚୋର କହୁଛୁ ଚୋର ତୁହି । କା ଘରେ ଅଛି ହର ଦେଇ ? ॥ ଅଗୋ ଯଶୋଦେ ଚୋର କରେ । ସାଧୁ ହୋଇ ଥାଇ ଘରେ ॥ ଏମନ୍ତ କହି ନାରୀଗଣ । ସଭୟେ କୃଷ୍ଣବଦନ ॥ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଦେଖନ୍ତି ଚକିତେ । ମାତାଙ୍କୁ ଗୋପୀଏ କହନ୍ତେ । ମାତା

ନ୍ୟବେଦୟନ୍ । ୩୨ । ସା ଗୃହୀତ୍ୱା କରେ କୃଷ୍ଣମୁପାଲଭ୍ୟ ହିତୈଷିଣୀ । ଯଶୋଦା ଭୟସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତପ୍ରେକ୍ଷଣାକ୍ଷମଭାଷତ । ୩୩ । କସ୍ମାନ୍ମୃଦମଦାନ୍ତାତ୍ମନ୍ ଭବାନ୍ ଭକ୍ଷିତବାନ୍ ରହଃ । ବଦନ୍ତି ତାବକା ହ୍ୟେତେ କୁମାରାସ୍ତେଽଗ୍ରଜୋଽପ୍ୟୟମ୍ । ୩୪ । ନାହଂ ଭକ୍ଷିତବାନମ୍ବ ସର୍ବେ ମିଥ୍ୟାଭିଶଂସିନଃ । ଯଦି ସତ୍ୟଗିରସ୍ତର୍ହି ସମକ୍ଷଂ ପଶ୍ୟ ମେ ମୁଖଂ । ୩୫ । ଯଦ୍ୟେବଂ ତର୍ହି ବ୍ୟାଦେହୀତ୍ୟୁକ୍ତଃ ସ ଭଗବାନ୍ ହରିଃ । ବ୍ୟାଦତ୍ତାବ୍ୟାହତୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଃ କ୍ରୀଡାମନୁଜବାଳକଃ । ୩୬ । ସା ତତ୍ର ଦଦୃଶେ ବିଶ୍ୱଂ ଜଗତ୍ ସ୍ଥାସ୍ନୁ ଚ ଖଂ ଦିଶଃ । ସାଦ୍ରିଦ୍ୱୀପାବ୍ଧିଭୂଗୋଳଂ ସବାୟ୍ୱଗ୍ନୀନ୍ଦୁତାରକଂ । ୩୭ । ଜ୍ୟୋତିଶ୍ଚକ୍ରଂ ଜଳଂ ତେଜୋ ନଭସ୍ୱାନ୍ ବିୟଦେବ ଚ । ବୈକାରିକାଣୀନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ମନୋ ମାତ୍ରା ଗୁଣାସ୍ତ୍ରୟଃ । ୩୮ । ଏତଦ୍ୱିଚିତ୍ରଂ ସହ ଜୀବକାଳ-

---

ମହଦାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟମଦ୍ଭୁତଂ କଥୟନ୍ନାହ ଏକଦେତି । ୩୨ । ଉପାଲଭ୍ୟ ନିର୍ଭର୍ତ୍ସ୍ୟ । ଭୟେନ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତପ୍ରେକ୍ଷଣେ ଚପଳକନୀନିକେ ଅକ୍ଷିଣୀ ଯସ୍ୟ ତଂ । ୩୩ । ଅଦାନ୍ତାତ୍ମନ୍ ଚପଳଚିତ୍ତ ! ରହଃ ଏକାନ୍ତେ । ୩୪ । ନାହଂ ଭକ୍ଷିତବାନସ୍ମି । ନହି ବାଳ୍ୟଂ କଥନ୍ତ୍ୟା ଭକ୍ଷ୍ୟତେ ମୃତ୍ଖାଦାବେବ ସଙ୍କଟମ୍ପ୍ରୀତ ଇବଃ । ସମକ୍ଷଂ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଂ । ୩୫ । ବ୍ୟାଦେହି ମୁଖଂ ପ୍ରସାରୟେତି । ବ୍ୟାଦତ୍ତ ପ୍ରସାରିତବାନ୍ । ୩୬ । ତନ ତସ୍ମିନ୍ ମୁଖେ ବିଶ୍ୱଂ ଦଦୃଶେ ଦଦର୍ଶ । ତତ୍ର ପ୍ରପଞ୍ଚଯୁକ୍ତ ଜଗଜ୍ଜଙ୍ଗମଂ ସ୍ଥାସ୍ନୁ ସ୍ଥାବରଂ । ଖଂ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷଲୋକଂ । ସାଦ୍ରିଦ୍ୱୀପାବ୍ଧିଭୂଗୋଳଂ ସପ୍ତଦ୍ୱୀପସମୁଦ୍ରସହିତଂ ଭୂଗୋଳଂ ଭୂର୍ଲୋକଂ । ବାୟୁଃ ପ୍ରବହଃ । ଅଗ୍ନିର୍ବୈଦ୍ୟୁତଃ । ଇନ୍ଦୁଶ୍ଚ ତାରକାଶ୍ଚ । ତତ୍ସହିତଂ । ୩୭ । ଜ୍ୟୋତିଶ୍ଚକ୍ରଂ ସ୍ୱର୍ଲୋକଂ । ବୈକାରି-

---

କ୍ଷୀରର କନ୍ଦୁ ଇତ୍ୟାଦି । କହୁ ଗୋପୀଙ୍କୁ ହସନ୍ତି ତୋଷ । ହସନ୍ତ କୃଷ୍ଣ ସେତ ଶୁଣି । ଉଠନ୍ତି ନାହିଁ ଠାଣେ ପୁଣି । ୩୧ । ସମାଦ ଗୋପବାଳ କୁଳେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଦନେ ଖେଳୁଥିଲେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମୃତ୍ତିକା ଭକ୍ଷିଲେ । ବାଳକେ ମାତାଙ୍କୁ କହିଲେ । ୩୨ । ଯଶୋଦା ଶୁଣି ଧାଇଁ ଗଲେ । ହସ୍ତକୁ ଧର ଗାଳ-ଦେଲେ । ଚରଣ୍ୟେ ମାତାଙ୍କ ବଦନେ । କୃଷ୍ଣ ଚାହାନ୍ତି ଚଳଚଳେ । ୩୩ । ଆରେ ଚପଳ ବାଳ ବୁଦ୍ଧି । ମାଟି ଖାଉଛୁ କାହିଁ ପାଇଁ ॥ ତୋ ସଙ୍ଗ ପିଲାଏ କହନ୍ତି । ତୋ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଭାଇ ସାକ୍ଷୀ ଦିଅନ୍ତି । ୩୪ । ମାତ ମୁଁ ଖାଇନାହିଁ ମାଟି । ଏହାଙ୍କ କହିବା ମିଛଟି ॥ ଯେବେ ଏହାଙ୍କ କଥା ସତ । ମୋ ପାଟି ଫେଇ ଦେଖ ମାତ । ୩୫ । ଆଅ ଫିଟାଅ ତୋ ବଦନ । ଶୁଣି ମେଲିଲେ ଭଗବାନ । ଲୀଳାରେ ନର ଶିଶୁ ଚିହ୍ନେ । ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ରହିଛି ଅଖଣ୍ଡେ । ୩୬ । ଯଶୋଦା ପାଟିକୁ ଚାହିଁଲେ । ସମସ୍ତ ଜଗତ ଦେଖିଲେ । ଦିଗ ଆକାଶ ଦ୍ୱୀପ ଗିରି । ଚନ୍ଦ୍ର ତାରକା ଆଦି କରି ॥ ଜ୍ୟୋତିଷ ଚକ୍ର ଚଳୁଅଛି ବାୟୁ ଅନଳ ଜଳ ମହୀ ॥ ଭୂଗୋଳ ପଞ୍ଚଭୂତ ତୁଲେ । ଛିରେ ରହିଛି କୁତୂହଳେ । ୩୭ । ତନ୍ମାତ୍ରା ବୁଦ୍ଧି ମନ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟେ ଦେବତା ତିନିଗୁଣ ॥

ସ୍ୱଭାବକର୍ମାଣଶୂଲଙ୍ଗଭେଦ । ସୂନୋସ୍ତନୌ ଗାଙ୍ଗ୍ୟ ବଦାରନ୍ତାପେୟ ବୃଙ୍କଂ ସନ୍ଦାମ୍ବାନମବାପ ଶଙ୍କା । ୩୬ । କିଂ ସ୍ୱପ୍ନ ଏତଦୁତ ଦେବମାୟା କିଂବା ମଦୀୟୋ ବତ ବୁଦ୍ଧିମୋହଃ । ଅଥୋ ଅମୁଷ୍ୟୈବ ମମାର୍ଭକସ୍ୟ ଯଃ କଶ୍ଚନୌତ୍ପତ୍ତିକ ଆତ୍ମଯୋଗଃ । ୪୦ । ଅଥୋ ଯଥାବନ୍ନବିତର୍କଗୋଚରଂ ଚେତୋମନଃକର୍ମବଚୋଭିରଞ୍ଜସା । ଯଦାଶ୍ରୟଂ ଯେନ ଯତଃ ପ୍ରତୀୟତେ ସୁଦୁର୍ବିଭାବ୍ୟଂ ପ୍ରଣତାସ୍ମି ତତ୍ପଦଂ । ୪୧ । ଅହଂ ମମାସୌ ପତିରେବ

କାଞ୍ଚି ଦେବାଃ । ମନ ଇତ ବୈଚିତ୍ରକଣ୍ଠେନ ଗୃହୀତମପ ଦେବବୈଲକ୍ଷଣ୍ୟତୁ ସୂଚୟନ୍ତି । ଇଦଂ ସ୍ୱାର୍ଥ ଚ ଚୈଜସାନ ମାବାସ୍ତାମସାଃ ଶତା-ଦୟଃ । ୩୮ । ଏବମେତଦ୍ଦୃଷ୍ଟଂ କୃଷ୍ଣଂ ସହ ଏକଦୈବ ଗାଙ୍ଗ୍ୟ ଶଙ୍କଚତାମାହ ଜୀବସ୍ତ ଗୁଣକ୍ଷୋଭକଃ କାଳସ୍ତ ପରିଣାମହେତୁଃ ସ୍ୱଭାବସ୍ତ ଜନ୍ମ-ହେତୁଃ କର୍ମ ଚ ତତ୍ସଂସ୍କାରଃ ଆଶୟସ୍ତ ଏତୈର୍ଲିଙ୍ଗାନାଂ ଚରାଚରଶରୀରାଣାଂ ଭେଦୋ ଯସ୍ମିଂସ୍ତତ୍ । ଚଏ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସହାମ୍ବାନଂ ସୂଚକ୍ଷତଂ କୃଷ୍ଣଦୀୟଂ ସୂନୋସ୍ତନୌ ଅନ୍ତେ ବଦାରଚେ ଆପେୟ ଶଙ୍କାମବାପ । ୩୯ । ତାମେବାହ କିଂ ସ୍ୱପ୍ନ ଇତ । ପରତୋ ବଚ୍ଛେଦୋହ ନାୟଂ ସ୍ୱପ୍ନଃ । ତର୍ହି କିଂ ଦେବସ୍ୟ ହରେର୍ମାୟା । ତଥା ଚେତୁ ଅନ୍ୟେ କିଂ ନ ପଶ୍ୟନ୍ତି ତର୍ହି କିଂ ବା ମଦୀୟ ଏବ କଶ୍ଚିଦ୍ ବିମୋହୋ ବିପର୍ଯ୍ୟାସୋ ଦର୍ପଣେ ମୁଖବତ୍ । ଏବଂ ତର୍ହ୍ୟସ୍ୟ କୃଷ୍ଣୋଽପି କଥମନ୍ତଃ ପ୍ରତୀତ୍ୟେ ଅନ୍ତଃକରଣସ୍ଥୈ କରୂପେଣ ଚ କଥଂ ଜଗତ୍ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ତଥା ସତ୍ ବହୁଷତବହୁସ୍ୟୋର ବହିରଂ ବୈପରୀତ୍ୟେନ ପ୍ରତୀତଃ ସ୍ୟାଦତ୍ୟାଶଙ୍କ୍ୟ ଅନ୍ୟଥା ବିତର୍କୟତି ଅଥୋ ଇତି । ଅଥବା ମମ ଅର୍ଭକସ୍ୟାପି ସତୋ ଯଃ କଶ୍ଚନାତ୍ମନ୍ୟ ଆତ୍ମ-ଯୋଗଃ ସ୍ୱୀୟୁଶ୍ୱୈର୍ଯ୍ୟଂ । ଔତ୍ପତ୍ତିକଃ ସ୍ୱାଭାବିକଃ । ୪୦ । ତତସ୍ତଂ ପରମାତ୍ମାନ ଅଧ୍ୟମୀଶ୍ୱର ଇତି ନଶ୍ଚିତ୍ୟାହ ଅଥୋ ଇତି । ଚେତସ୍ତିରଂ ତତ୍ତ୍ୱାଦପର୍ଣ ବିତର୍କଗୋଚରଂ ଜଗଦ୍ଯଦାଶ୍ରୟଂ ଯଦଧିଷ୍ଠାନଂ । ଯେନ କରଣାଧିଷ୍ଠାତା ଯତୋ ବୃତ୍ତି ବୃତ୍ତ୍ୟଭିବ୍ୟକ୍ତାତ୍ । ନନ୍ଦ ଦପବତର୍କ୍ୟଂ ଭବତୁ

୩୭।୩୮ ଅଙ୍ଗ ବିସ୍ମିତ ପୁଣ ମୁଖେ । ବିଶ୍ୱକୁ ଦେଖିଲେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ॥ ଗୁଣ କ୍ଷୋଭକ ଯେଉଁ ଜୀବ । ଯେ କାଳ ପରିଣାମେ ଭୋଗ ॥ ସ୍ୱଭାବ କର୍ମ ଜନ୍ମ ହେତୁ । ଆଶୟ ଯେ ସଂସ୍କାର ସେତୁ ॥ ଏ ସବୁ ଯେଣେ ଚରାଚର । ବିଶ୍ୱମଧ୍ୟରେ ଭେଦ ଘୋର ॥ ବିଶ୍ୱ ଦେଦମୟ ବସେ । ନନ୍ଦ ସଦ୍ମରେ ବ୍ରଜ ବସେ ॥ ତା ଦେଖି ଯଶୋଦା ଚକିତ ।୩୯। ସ୍ୱପ୍ନ କି ଦେଖେଁ ମୁଁ ଅଭୂତ ॥ କି ଅବା ଦେବମାୟା ଏହ । ବୁଦ୍ଧି ଭ୍ରଂଶ ବା ଅନ୍ତ ହୋଇ ॥ କିମ୍ବା ଏ ମୋର କୁମରର । ଜନ୍ମରୁ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଚୁର ॥ ସାମାନ୍ୟ ଶିଶୁ ଏ ନୁହଇ । ଈଶ୍ୱର ପର ଏ ମଣଇ ।୪୦। ମନେ ବଚନେ କର୍ମେ ଚନ୍ତେ । ଯେତେକ ଚନ୍ତନେ ଅନ୍ତରେ ॥ ଯଥାର୍ଥେ ଯା ଜଣା ନଯାଏ । ଜଗତ ଯେ ଆକାର ବହେ ॥ ତହିଁରେ ଯାର ଅଧିଷ୍ଠାନ । ଯେ

ମେ ସୁତୋ ବ୍ରଜେଶ୍ୱରସ୍ୟାଖିଳବନ୍ଦ୍ୟ। ପଶ୍ଚ । ଗୋପେଶ୍ଚ ଗୋପାଃ ସଦ୍ଗୋଧନାଶ୍ଚ ମେ ଯନ୍ମାୟୁସ୍ନେହ୍ନଂ କୁମ୍ଭଃ ମ ମେ ଚରେଃ । ୪୨ । ଇତି ବଦତଚକ୍ଷୁାସ୍ୟା ଗୋପିକାସ୍ୟା ସ ଇଶ୍ୱରଃ । ବୈଷ୍ଣବ୍ୟା ବ୍ୟଚନୋଚ୍ଚାସ୍ୟା ପୁତ୍ରସ୍ନେହମୟୀ ବଭୂଃ । ୪୩ । ସଦେଦ୍ୟା ନସ୍ତନ୍ତ୍ରୈୌପୀ ସାଚସଯ୍ୟା-ବେହସାମ୍ନକଂ । ତତ୍ପବନ୍ନେହକଳକହୃଦୟାପିଚ୍ଛ ଯଥା ପୁରା । ୪୪ । ବଯ୍ୟା ଶ୍ରେପନାଶଭିଶ୍ଚ ସାଂଖ୍ୟଯୋଗୈଶ୍ଚ ସାତ୍ୱତୈଃ । ଉପଗୀୟମାନ-ମାହାତ୍ମ୍ୟଂ ହରିଂ ସାମନ୍ୟତାତ୍ମଜଂ । ୪୫ । ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ-- ନନ୍ଦଃ କିମକରୋଦ୍ବ୍ରହ୍ମନ୍ ଶ୍ରେୟ ଏବଂ ମହୋଦୟଂ । ଯଶୋଦା ଚ ମହାଭାଗା ପପୌ ଯସ୍ୟାଃ ସ୍ତନଂ ହରିଃ । ୪୬ । ପିତରୌ ନାନ୍ୱବନ୍ଦେତାଂ କୃଷ୍ଣୋଦାରାର୍ଭକେହିତଂ । ଗାୟନ୍ତ୍ୟଦ୍ୟାପି କବୟୋ ଯଲ୍ଲୋକଶମଳାପହଂ । ୪୭ ।

ତତ୍ପଦଂ ଜଗ୍ଗତ ଅହ ସୁବୁଦ୍ଧିରେବାମିତ । ଇଦମତ୍ୟନ୍ତମତନ୍ତ୍ୟମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୪୧ । ଏବଂ ପ୍ରପଞ୍ଚପ୍ରତତ୍ତ୍ୱୋଘାଚଂ ଚଚ୍ଛ୍ରୁ ପୁନର୍ମୋହସମ୍ପାଦନେ ରୁ-ମାୟାଶ୍ରମୁବ୍ରେନୋଲାସ୍ୟନ୍ତ୍ୟାହ ଅହମିତ । ଯଶୋଦା ନାମାହଂ । ଅସୌ ମମ ପତିଃ । ଅୟଷ୍ୟ ବ୍ରଜେଶ୍ୱରସ୍ୟ ଖିଳବନ୍ଦ୍ୟସ୍ୟାନ୍ୟାହଂ ପଶ୍ଚ ତାଦ୍ଧ । ଏଷ କୃଷ୍ଣୋ ମେ ସୁତଃ ଗୋପ୍ୟଦସୃଷ୍ଟ ମଦୀୟା ଇତ ଇତ୍ଥଂ କୁମତିର୍ଯନ୍ମାୟୟା ସ ଏଷ ମେ ଶରଣମିତ । ୪୨ । ବୈଷ୍ଣବୀଂ ସ୍ତ୍ରୀୟଂ । ୪୩ । ପ୍ରତ୍ୟ-ବେନ ସ୍ନେହେନ କଲିଲଂ ବ୍ୟାପ୍ତଂ ହୃଦୟଂ ଯସ୍ୟାଃ ସା ପୁବେବାସୀତ୍ । ୪୪ । ମାୟାବଲୋଦ୍ଦେକମାହ ବଯ୍ୟେତ । ବଯ୍ୟା କର୍ମକାଣ୍ଡରୂପୟା ଇନ୍ଦ୍ରାଦିରୂପେଣ ଉପନିଷଦ୍ଭିର୍ବ୍ରହ୍ମେତି ସାଂଖ୍ୟୈଃ ପୁରୁଷଃ ଇତି ଯୋଗୈଃ ପରମାତ୍ମେତି ସାତ୍ୱତୈର୍ଭଗବାନିତ୍ୟୁପଗୀୟମାନଂ ମାହାତ୍ମ୍ୟଂ ଯସ୍ୟ ତଂ ॥ ୪୫ । ଅତିବସ୍ତୁସ୍ନେହେ ପୃଚ୍ଛତି ନନ୍ଦ ଇତି । ମହୋଦୟଂ ମହାନୁଦୟ ଉତ୍କର୍ଷୋ ଯସ୍ୟ ତତ୍ । ୪୬ । ଯସ୍ୟୋଃ ପ୍ରସନ୍ନୋଽର୍ଭକତ୍ୱେ ସୌ ପିତରୌ ପ

ପୁଣି ଜଗତ କାରଣ ॥ ବୁଦ୍ଧି ବଳରେ ଯେ ସମ୍ମତ । ଅନ୍ୟଥା ନୁହଇ ସାକ୍ଷାତ ॥ ଯେତକ୍ଷ ଭାବନା ଅଗୋଚର । ତା ପଦେ ପ୍ରଣାମ ମୋହର ॥ ୪୧ । ମୁଁ, ଏ ମୋ ସୁତ, ଏ ମୋ ପତି । ମୁଁ ବ୍ରଜେଶ୍ୱର ଧନବତୀ ॥ ଗୋପୀ ଗୋପାଳେ ଏ ଗୋଧନ । ସବୁ ଏ ମୋର, ଏ କୁଜ୍ଞାନ ॥ ଯା ମାୟାବଳୁଁ ଜନମଇ । ତା ପାଦେ ଶରଣ ମୁହିଁ । ୪୨ । ଏରୂପେ ଯଶୋଦାର ମନ । ଭାବ ବସନ୍ତେ ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନ ॥ ଶ୍ରୀହରି ଯେ ଭାବ ଜାଣିଲେ । ବୈଷ୍ଣବୀ ମାୟା ଭିଆଇଲେ ॥ ଈଶ୍ୱର ଜ୍ଞାନ କେଣେ ଗଲା । ପୁଣି ପୁତ୍ରସ୍ନେହ ଜନ୍ମିଲା । ୪୩ । ତକ୍ଷଣି ମୂର୍ଚ୍ଛିତ ନ ହେଲା । ହୃଦୟ ସ୍ନେହେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ॥ ପୁତ୍ର ବୋଲିଣ ପୁତ୍ରପର । କୋଳେ ଧଇଲା ନନ୍ଦନାର । ୪୪ । ଶିବେବେ ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ରୂପରେ । ବ୍ରହ୍ମା ଯେ ଉପନିଷଦରେ ॥ ସାଂଖ୍ୟରେ ଯା ନାମ ପୁରୁଷ ପରମାତ୍ମା ଯୋଗେ ପ୍ରକାଶ ॥ ସାତ୍ୱତେ ଯାଙ୍କୁ ଭଗବାନ । ବୋଲି ଗାଆନ୍ତି ଅନୁଦିନ ॥ ଯଶୋଦା ଏମନ୍ତ ଶ୍ରୀଧରେ । ଦେଖନ୍ତି ପୁତ୍ର ଭାବରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଦ୍ରୋଣୋ ବସୂନାଂ ପ୍ରବରୋ ଧରୟା ସହ ଭାର୍ଯ୍ୟୟା । କରିଷ୍ୟମାଣ ଆଦେଶାନ୍ ବ୍ରହ୍ମଣସ୍ତମୁବାଚ ହ । ୪୮ । ଜାତୟୋର୍ନୌ ମହାଦେବେ ଭୁବି ବିଶ୍ୱେଶ୍ୱରେ ହରୌ । ଭକ୍ତିଃ ସ୍ୟାତ୍ ପରମା ଲୋକେ ଯୟାଞ୍ଜୋ ଦୁର୍ଗତିଂ ତରେତ୍ । ୪୯ । ଅସ୍ତ୍ୱିତ୍ୟୁକ୍ତଃ ସ ଭଗବାନ୍ ବ୍ରଜେ ଦ୍ରୋଣୋ ମହାଯଶାଃ । ଜଜ୍ଞେ ନନ୍ଦ ଇତି ଖ୍ୟାତୋ ଯଶୋଦା ସା ଧରାଭବତ୍ । ୫୦ । ତତୋ ଭକ୍ତିର୍ଭଗବତି ପୁତ୍ରୀଭୂତେ ଜନାର୍ଦ୍ଦନେ । ଦମ୍ପତ୍ୟୋର୍ନିତରାମାସୀଦ୍ଗୋପଗୋପୀଷୁ ଭାରତ । ୫୧ । କୃଷ୍ଣୋ ବ୍ରହ୍ମଣ ଆଦେଶଂ ସତ୍ୟଂ କର୍ତ୍ତୁଂ ବ୍ରଜେ ବିଭୁଃ । ସହରାମୋ ବସଂଶ୍ଚକ୍ରେ ତେଷାଂ ପ୍ରୀତିଂ ସ୍ୱଲୀଳୟା । ୫୨ ।

ଯଂ ନାନ୍ୱବନ୍ଦେତାଂ ନ ପ୍ରାପ୍ନୁତାଂ । କୃଷ୍ଣସ୍ୟୋଦାରଂ ମହଦର୍ଭକେହିତଂ ବାଲଲୀଳାଂ ଯତ କବୟୋ ଗାୟନ୍ତି ତଦ୍ଯୌବନେଦହ ସ ତଂ ଶ୍ରେୟୋଽନ୍ୱବେଦତ । ୪୭ । ବ୍ରହ୍ମଣ ଆଦେଶାନ୍ ଗୋପାଳନାଦିଲକ୍ଷଣାନ୍ । ୪୮।୪୯ । ସ ଏବେହ ଦ୍ରୋଣୋ ଜଜ୍ଞେ ସ ଚ ନନ୍ଦ ଇତି ଖ୍ୟାତଃ । ସା ଚ ଧରା ଯଶୋଦାଭବତ୍ । ୫୦ । ଗୋପଗୋପୀନାମପି ବତ୍ସସ୍ତ୍ରୀବାଦପ୍ରେୟବ ଭକ୍ତିସ୍ତୟୋଃ ପୁନର୍ନିତରାମିତି । ୫୧ । ସ୍ୱଲୀଳୟା ପୁତ୍ରଭାବାନ୍ୟକାରୁଣ୍ୟା । ୫୨ ।

୪୬। ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ — ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ହୃଦୟରେ । ସେ ନନ୍ଦ ଥାଏ କି ଭାବରେ ॥ ଯଶୋଦା ଆଏ ବା କପରି । ଯା ସ୍ତନ ପିଉଥାନ୍ତି ହରି ।୪୬। କୃଷ୍ଣ ଉଦାର ବାଳ ଗୀତ । ପିତା ମାତାତ ନ ବୁଝନ୍ତି ॥ ଶ୍ରେୟ ଲଭିବେ ଏତା କାହିଁ । ଜଗତ ପାପ ନାଶେ ଏହି ॥ ଏକଥା କବିଏ ଗାଆନ୍ତି । ସେ ଜନରେ ଏକଥା ଶୁଣନ୍ତି ॥ ତାଙ୍କର କିବା ଶ୍ରେୟ ହେବ । ସନ୍ଦେହ ଫେଡ଼ ଶୁକଦେବ ।୪୭। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଅଷ୍ଟବସୁରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦ୍ରୋଣ । ଧରା ତାହାର ଭାର୍ଯ୍ୟା ଜାଣ ॥ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଆଜ୍ଞାକାରୀ ଏହି । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ଅଳ୍ପ ଦିନେ କହି ।୪୮। ବିଶ୍ୱ ଈଶ୍ୱର ଭଗବାନ । ଯେବେ ଲଭିବେ ଜେନ୍ମ ଜନ୍ମ ॥ ଭକତ କପରି ଲୋକରେ । ହରିଙ୍କ ହେ କହ ବାରେ ॥ ସେ ଭକ୍ତିବଳରେ ମାନବେ । ଦୁସ୍ତର ଘୋରୁ ତରିବେ ।୪୯। ହେଉ ତା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା । ତୁମ୍ଭ ଦୁହିଙ୍କୁ ଜନ୍ମାଇବା ॥ ବ୍ରହ୍ମା ଏମନ୍ତେ ଆଦେଶିଲେ । ତେଣୁ ସେ ଦୁହେଁ ଜନ୍ମ ହେଲେ ॥ ଦ୍ରୋଣ ଜନ୍ମିଲେ ନନ୍ଦ ହୋଇ ସେ ଧରା ଯଶୋଦା ଅଟଇ ।୫୦। ହରି ହୁଅଇ ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର । ସେ ଦୁହେଁ ହେଲେ ହରିଭକ୍ତ ॥ ଗୋପ ଗୋପୀଏ ତାଙ୍କ ତୁଲେ । ସକଳେ ହରିଭକ୍ତ ହେଲେ ।୫୧। ବ୍ରହ୍ମା ଆଦେଶ ସତ୍ୟ ଅର୍ଥେ । ବ୍ରଜେ ଈଶ୍ୱର ଦିନାକେତେ ॥ ରାମଙ୍କ ତୁଲେ ବାସ କଲେ । ଲୀଳାରେ ତାହାଙ୍କୁ ତୋଷିଲେ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ବିଶ୍ୱରୂପଦର୍ଶନେଽଷ୍ଟମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୮।

ନବମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ— ଏକଦା ଗୃହଦାସୀଷୁ ଯଶୋଦା ନନ୍ଦଗେହିନୀ । କର୍ମାନ୍ତରନିଯୁକ୍ତାସୁ ନିର୍ମମନ୍ଥ ସ୍ୱୟଂ ଦଧି ।୧। ଯାନି ଯାନୀହ ଗୀତାନି ତଦ୍ବାଲଚରିତାନି ଚ । ଦଧିନିର୍ମନ୍ଥନେ କାଲେ ସ୍ମରନ୍ତୀ ତାନ୍ୟଗାୟତ ।୨। କ୍ଷୌମଂ ବାସଃ ପୃଥୁକଟିତଟେ ବିଭ୍ରତୀ ସୂତ୍ରନଦ୍ଧଂ ପୁତ୍ରସ୍ନେହସ୍ନୁତକୁଚଯୁଗଂ ଜାତକମ୍ପଂ ଚ ସୁଭ୍ରୂଃ, ରଜ୍ଜ୍ୱାକର୍ଷଶ୍ରମଭୁଜଚଲତ୍କଙ୍କଣୌ କୁଣ୍ଡଲେ ଚ ସ୍ୱିନ୍ନଂ ବକ୍ତ୍ରଂ କବରବିଗଲନ୍ମାଲତୀ ନିର୍ମମନ୍ଥ ।୩। ତାଂ ସ୍ତନ୍ୟକାମ ଆସାଦ୍ୟ ମଥ୍ନନ୍ତୀଂ ଜନନୀଂ ହରିଃ । ଗୃହୀତ୍ୱା ଦଧିମନ୍ଥାନଂ ନ୍ୟଷେଧତ୍ ପ୍ରୀତିମାବହନ୍ ।୪। ତମଙ୍କମାରୂଢମପାୟୟତ୍ ସ୍ତନଂ

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଅଷ୍ଟମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୮।

ନବମେ ପୟଉତ୍ସିକ୍ତେ ଗତ୍ୱା ଗୋପ୍ୟଥ ତତ୍କ୍ଷଣଂ । ବନ୍ଦୀକୃତ୍ୟ ଭଣ୍ଡଭଙ୍ଗାଦ୍ କୃଷ୍ଣଂ ଦାମ୍ନା ବବନ୍ଧ ତଂ ॥ ତଦୁଦ୍ବଣ୍ଟିତଂ ଶୁଣ୍ଠଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ବସ୍ତୁତଚେତସଃ । ବନ୍ଧନକ୍ଷ୍ୟାଙ୍ଗଲାପୂର୍ଣ୍ଣ୍ୟା ପୂର୍ଣ୍ଣତାମନୁଦର୍ଶୟତ୍ ॥ ସ୍ୱୟଂ ଦଧି ନିର୍ମମନ୍ଥ ।୧। ତଦା ଗୃହାପୃତେନ ଗୀତାନ୍ୟଗାୟତ ।୨। ସୂତ୍ରନଦ୍ଧଂ କାଞ୍ଚୀବଦ୍ଧଂ । ରଜ୍ଜ୍ୱୋରାକର୍ଷଣଶ୍ରମୋ ଯୟୋସ୍ତୟୋର୍ଭୁଜୟୋଶ୍ଚଳନ୍ତୌ କଙ୍କଣୌ ଚ । କବରେଭ୍ୟୋ ଗଳନ୍ତ୍ୟୋ ମାଲତ୍ୟୋ ଯସ୍ୟାଃ ସା ।୩।

*୨। ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବାଳକ ଚରିତ । ଗୀତେ ଭଣିଲ ପଶ୍ଚାତେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଅଷ୍ଟମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୮।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଦିନେ ଦାସୀଏ ଅନ୍ୟ କର୍ମେ । ନିଯୁକ୍ତ ଥିବାରୁ ସମ୍ଭ୍ରମେ ॥ ନିଜେ ଯଶୋଦା ଦହି ଭଣ୍ଡ । ମନ୍ଥିଲେ ଧରି ଖୁଆ ଦଣ୍ଡ ।୧। ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବାଳ ଇତିହାସ । ଯେକାଳେ ସୁରନ୍ତେ ନାଶିଣ ॥ ହୃଦେ ସମ୍ଭାଳ ନପାରନ୍ତେ । ଗୀତ ଆକାରେ ତା ଗାଇଲେ ।୨। ସ୍ଥୂଳ କଟିର ତଟବନ୍ଧ । ପାଟ ଘାଗରା ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି ॥ ପ୍ରେମ ଠାକୁର ପୁତ୍ର ସ୍ନେହେ । କୁଚରୁ କ୍ଷୀର ଧାର ବହେ ॥ ରଜ୍ଜୁ ଟାଣନ୍ତେ ବେନିକରେ । କଙ୍କଣ କୁଣ୍ଡଳାଦି ଥରେ ॥ ମୁଖୁଁ ବହଇ ଶ୍ରମ ଜଳ । କେଶୁଁ ଖସଇ ପୁଷ୍ପମାଳ ॥ ଏରୂପେ ମନ୍ଥିବା କାଳରେ ।୩। ସ୍ତନ ପିଇବା ମାନସରେ ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମାତା ପାଶେ ଗଲେ । ମାତାଙ୍କୁ ସ୍ନେହେ ନିଷେଧିଲେ ॥ ଜନନୀ ନ ମାନନ୍ତେ ଖୁଆ । ଧରି ଶ୍ରୀହରି ହେଲେ ଠିଆ ।୪। ବସନ୍ତେ ମାତାଙ୍କ କୋଳରେ ।

ସ୍ନେହସ୍ନୁତଂ ପଶ୍ୟନ୍ତି ତନ୍ମୀଢ଼ମ ସ୍ମିତଂ । ଅତୃପ୍ତମୁତ୍ସୃଜ୍ୟ ଜବେନ ସା ଯଯାବୁତ୍ସିଚ୍ୟମାନେ ପୟସି ତ୍ୱଧିଶ୍ରିତେ । ୫ । ସଞ୍ଜାତକୋପଃ ସ୍ଫୁରିତାରୁଣାଧରଂ ସନ୍ଦଶ୍ୟ ଦଦ୍ଭିର୍ଦ୍ଧିମନ୍ଥଭାଜନଂ । ଭିତ୍ତ୍ୱା ମୃଷାଶ୍ରୁର୍ଦ୍ଦୃଷଦଶ୍ମନା ରହୋ ଜଘାସ ହୈୟଙ୍ଗବମନ୍ତରଂ ଗତଃ । ୬ । ଉତ୍ତାର୍ଯ୍ୟ ଗୋପୀ ସୁଶୃତଂ ପୟଃ ପୁନଃ ପ୍ରବିଶ୍ୟ ସନ୍ଦୃଶ୍ୟ ଚ ଦଧ୍ୟମତ୍ରକଂ । ଭଗ୍ନଂ ବିଲୋକ୍ୟ ସ୍ୱସୁତସ୍ୟ କର୍ମ୍ମ ତଜ୍ଜହାସ ତଞ୍ଚାପି ନ ତତ୍ର ପଶ୍ୟତି । ୭ । ଉଲୂଖଲାଙ୍ଘ୍ରେରୁପରି ବ୍ୟବସ୍ଥିତଂ ମର୍କାୟ କାମଂ ଦଦତଂ ଶିଚି ସ୍ଥିତଂ । ହୈୟଙ୍ଗବ ଚୌର୍ଯ୍ୟବିଶଙ୍କିତେକ୍ଷଣଂ ନିରୀକ୍ଷ୍ୟ ପଶ୍ଚାତ୍ସୁତମାଗମଚ୍ଛନୈଃ । ୮ । ତାମାତ୍ତଯଷ୍ଟିଂ ପ୍ରସମୀକ୍ଷ୍ୟ ସତ୍ୱରସ୍ତତୋଽବରୁହ୍ୟାପସସାର ଭୀତବତ୍ । ଗୋପ୍ୟନ୍ୱଧାବନ୍ନ ଯମାପ ଯୋଗିନାଂ କ୍ଷମଂ ପ୍ରବେଷ୍ଟୁଂ ତପସେରିତଂ ମନଃ । ୯ । ଅନ୍ୱଞ୍ଚମାନା ଜନନୀ

ଅଧିଶ୍ରିତେ ଚୂଲ୍ଲୀମାରୋପିତେ ଉତ୍ସିଚ୍ୟମାନେ ଅତିତାପେନୋଦ୍ଗଚ୍ଛମାନେ । ୫ । ଦୃଷଦଶ୍ମନା ଶିଲାପୁତ୍ରେଣ ଅନ୍ତରଂ ଗୃହମଧ୍ୟଂ ଗତଃ ରହ ଏକାନ୍ତେ ନବନୀତମଭକ୍ଷୟଦିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୬ । ସୁଶୃତଂ ସୁତପ୍ତଂ । ଦଧିମନ୍ଥନସ୍ଥାନଂ ପ୍ରବିଶ୍ୟ ଭଗ୍ନଂ ସନ୍ଦୃଶ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା । ୭ । ଉଲୂଖଲାଙ୍ଘ୍ରେଃ ପରିବର୍ତ୍ତିତ-ସ୍ୟୋଲୂଖଲସ୍ୟୋପରି । ଶିଚି ଶିକ୍ୟେ । ଚୌର୍ଯ୍ୟେଣ ବିଶଙ୍କିତଂ ଚଞ୍ଚଲମୀକ୍ଷଣଂ ଯସ୍ୟ ତଂ ସୁତଂ । ୮ । ତପସା ଐକାଗ୍ର୍ୟେଣ ଈରିତଂ ତଦା-କାରତାଂ ନୀତଂ ଅତଏବ କ୍ଷମଂ ଯୋଗ୍ୟଂ ପ୍ରବେଷ୍ଟୁଂ ଯୋଗିନାଂ ମନୋଽପି ଯଂ ନାପ ତଂ । ଅଥବା ଅନ୍ୱଧାବତ୍ କେବଳଂ ନତ୍ୱାପ ଯତୋ ଯୋଗିନାଂ ମନୋଽପି ଯଂ ପ୍ରବେଷ୍ଟୁଂ ନ କ୍ଷମମିତି । ୯ । ଅନ୍ୱଞ୍ଚମାନା ଏବଂ କୃଷ୍ଣମନୁଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ବୃହଚ୍ଚଲତ୍‌ସ୍ତନ୍ୟାଃ ଶ୍ରୋଣ୍ୟୋର୍ଭରେଣାକ୍ରାନ୍ତା

ପୁତ୍ର ସ୍ନେହରେ ସ୍ତନ ଝରେ । ଯଶୋଦା ପୁତ୍ର ମୁଖ ଚାହିଁ । ସ୍ତନ୍ୟ ଦିଅନ୍ତି ତୋଷ ବହି । ଚୂଲ୍ଲୀରେ ଦୁଗ୍ଧ ବସିଥିଲା ।ଉଚ୍ଛୁଳି ପଡ଼ିବା ଦେଖିଲା । ଅତୃପ୍ତ ପୁତ୍ରେ ଫିଙ୍ଗି ଦେଇ । ମାତା ଚଞ୍ଚଳେ ଗଲେ ଧାଇଁ । ୫ । କୁପିତ ହୋଇଲେ ଶ୍ରୀଧର । କମ୍ପିତ ଅରୁଣ ଅଧର ॥ ଦନ୍ତ କାମୁଡ଼ି ଦଧି ଭାଣ୍ଡ । ଶିଳପୁଅରେ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ । ଭାଙ୍ଗିଲେ; ପଶିଲେ ଗୃହରେ । ଲବଣି ଖାଇଲେ ଗୁପ୍ତରେ । ୬ ଯଶୋଦା ଦୁଗ୍ଧ ଓହ୍ଲାଇଲେ । ଦଧି ନିକଟ ଚଳି ଗଲେ ॥ ଦେଖିଲେ ଭଙ୍ଗା ଦଧି ପାତ୍ର । ଜାଣିଲେ କରିଛି ଏହା ପୁତ୍ର । ଦେଖିଲେ ପୁତ୍ର ତହିଁ ନାହିଁ । ମାତା ହସିଲେ ସ୍ନେହ ବହି ।୭। ଉଲୁଖଳକୁ ଓଲଟାଇ । କୃଷ୍ଣ ତହିଁରେ ଚଢ଼ି ଯାଇ । ଶିକାରେ ଥିବା ନବନୀତ । କୁଆଙ୍କୁ ଖୁଆନ୍ତି ବହୁତ । ଚୋରିଙ୍କପରି ଚାହିଁ ଦେନ୍ତି । ପୁତ୍ରକୁ ଦେଖି ଧୀରେ ଅତି । ଜନନୀ ମିଳିଲେ ପଛରେ । ୮ । ଯଷ୍ଟିଏ ଧରିଛନ୍ତି କରେ । ଦେଖନ୍ତେ ମାତାଙ୍କୁ ଶ୍ରୀହରି । ପଳାଇଗଲେ ଭୀରୁପରି । ତପେ ଏକାଗ୍ର ଯୋଗିମନ । ଯାଙ୍କ ଧରିବାପାଇଁ କ୍ଷମ । ତଥାପି ଧରି ନ ପାରନ୍ତି । ଯଶୋଦା ତାଙ୍କ ପଛେ ଧାନ୍ତି ।୯। ପୃଥୁଳ ବେନି ଶ୍ରୋଣୀ ଥିରେ

ଦୃଢ଼ଭକଚ୍ଛୋଣୀକଟାକ୍ରାନ୍ତଗଡ଼ଃ ସୁମଧ୍ୟମା । ଜବେନ କସ୍ତ୍ରଂ ସିତକେଶବନ୍ଧନଚ୍ୟୁତପ୍ରସୂନାନୁଗତଃ ପଦ୍ମମୃଶତ୍ । ୧୦ । କୃତାଗସଂ ତଂ ପ୍ରରୁଦନ୍ତ- ମକ୍ଷିଣୀ କଷନ୍ତମଞ୍ଜନ୍ମଷିଣୀ ସ୍ୱପାଣିନା । ଉଦ୍ୱୀକ୍ଷମାଣଂ ଭୟବିହ୍ୱଳେକ୍ଷଣଂ ହସ୍ତେ ଗୃହୀତ୍ୱା ଭିଷୟନ୍ତ୍ୟବାଗୁରତ୍ । ୧୧ । ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ଯଷ୍ଟିଂ ସୁତଂ ଜ୍ଞାତ୍ୱା ବଜ୍ଞାସ୍ୟାର୍ଭକବତ୍ସଳା । ଇୟେଷ କିଲ ତଂ ବଦ୍ଧୁଂ ଦାମ୍ନାତଦ୍ୱୀର୍ଯ୍ୟକୋବିଦା । ୧୨ । ନ ଚାନ୍ତର୍ନ ବହିର୍ଯସ୍ୟ ନ ପୂର୍ବଂ ନାପି ଚାପରଂ । ପୂର୍ବାପରଂ ବହିଶ୍ଚାନ୍ତର୍ଜଗତୋ ଯୋ ଜଗଚ୍ଚ ଯଃ । ୧୩ । ତଂ ମତ୍ୱାତ୍ମଜମବ୍ୟକ୍ତଂ ମର୍ତ୍ତ୍ୟଲିଙ୍ଗମଧୋକ୍ଷଜଂ । ଗୋପିକୋଲୂଖଲେ ଦାମ୍ନା ବବନ୍ଧ ପ୍ରାକୃତଂ ଯଥା । ୧୪ । ତଦ୍ଦାମ ବଧ୍ୟମାନସ୍ୟ ସ୍ୱାର୍ଭକସ୍ୟ କୃତାଗସଃ । ଦ୍ୱ୍ୟଙ୍ଗୁଲୋନମଭୂତ୍ତେନ ସନ୍ଦଧେଽନ୍ୟଚ୍ଚ ଗୋପିକା । ୧୫ । ଯଦାସୀତ୍ତଦପି ନ୍ୟୂନଂ

ସ୍ତ୍ରୀ ଗଡ଼ର୍ଯସ୍ୟାଃ ସା । ବସଂସିତାତ୍ କେଶବନ୍ଧାତ୍ ଚ୍ୟୁତୈଃ ପ୍ରସୂନୈରନୁଗତରନୁଗମନଂ ଯସ୍ୟାଃ ସା । ଯଦ୍ୱା ଜବେନ କମ୍ପିତାତ୍ କେଶବନ୍ଧାତ୍ ଚ୍ୟୁତଃ ପତିତାନି ପ୍ରସୂନାନି ଅନୁ ପଶ୍ଚାଦ୍ଗତିର୍ଯସ୍ୟାଃ ସା ପଦ୍ମମୃଶତ୍ ଧୃତବତୀ । ୧୦ । ଅଞ୍ଜନ୍ମଷିଣୀ ଅଞ୍ଜନ୍ତୀ ସଙ୍ଗତଃ ପ୍ରସରନ୍ତୀ ମଷୀ ଯଯୋସ୍ତେ ଅକ୍ଷିଣୀ ସ୍ୱପାଣିନା କର୍ଷନ୍ତଂ ଘର୍ଷନ୍ତଂ । ଭିଷୟନ୍ତୀ ଭୟମୁତ୍ପାଦୟନ୍ତୀ । ଅବାଗୁରତ୍ ଅବଗ୍ରହୀତ୍ । ୧୧ । ଇୟେଷ ଐଚ୍ଛତ୍ । ଅତଦ୍ୱୀର୍ଯ୍ୟକୋବିଦା ତତ୍ପ୍ରଭାବାନଭିଜ୍ଞା । ୧୨ । ଅକୋବଦତ୍ୱମାହ ନ ଚାନ୍ତରିତି ପଞ୍ଚଭିଃ । ବନ୍ଧନଂ ହି ବହିଃପରିବୃତେନ ଦାମ୍ନା ଅନ୍ତଃସ୍ଥିତସ୍ୟ ଭବତି ତଥାଚ ପୂର୍ବାପରବିଭାଗବତୋ ବସ୍ତୁନଃ ପୂର୍ବତୋ ଦାମ ଧୃତ୍ୱା ପରତଃ ପରିବେଷ୍ଟନେନ ଭବତି ନଚୈତଦସ୍ତୀତ୍ୟାହ ନ ଚାନ୍ତରିତି । କିଞ୍ଚ ବ୍ୟାପକେନ ବ୍ୟାପ୍ୟସ୍ୟ ବନ୍ଧୋ ଭବତି ଅତ୍ର ବିପର୍ଯ୍ୟୟମିତ୍ୟାହ ପୂର୍ବାପରମିତି । କିଞ୍ଚ ତଦ୍ବ୍ୟତିରିକ୍ତସ୍ୟ ବସ୍ତ୍ୱଭାବାନ୍ନ ବନ୍ଧ ଇତ୍ୟାହ ଜଗଚ୍ଚ ଇତି । ୧୩ । ତଂ

ମନ୍ଥର ଗତି ତାର ଭରେ । ଭଙ୍ଗି ପଡ଼ଇ ଷୀଣ କଟି । ଅତି ବେଗରେ ଯାନ୍ତେ ଛୁଟି । କୁନ୍ତଳ ଫିଟନ୍ତେ ପୁଷ୍ପବୃଷ୍ଟି । ସମ୍ମୁଖେ ପଡ଼େ ବେଗେ ଖସି ଏତେ ବେଗରେ ମାତା ଧାଇଁ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଧଇଲେ ଗୋଡ଼ାଇ ।୧୦। କାତରେ ଡୋଳା ଖେଳାଇଣ । କରରେ ମରଦ ନୟନ ॥ କାନ୍ଦ ଚହଟନ୍ତ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ମୁଖେ । ଭୟରେ ନେବ ଗାବ କମ୍ପେ । ଏରୂପେ ଅପରାଧୀ ସୁତେ । ମାତା ଭର୍ତ୍ସନ୍ତି ଧରି ହସ୍ତେ ।୧୧। ସୁତକୁ ଭୀତ ଜାଣି କୋହେ ।ଯଷ୍ଟି ଛାଡ଼ିଲେ ମାତା ସ୍ନେହେ । ନଜାଣି ସୁତର ଶକତି । ରଜ୍ଜୁରେ ବାନ୍ଧିବା ଇଚ୍ଛନ୍ତି ।୧୨। ଯାହାର ବାହ୍ୟ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ପୂର୍ବ ବା ପର ନ ମିଳଇ । କିନ୍ତୁ ଯେ ବିଶ୍ୱ ପୂର୍ବପର । ଅବ ଅନ୍ତ ଯେ ବିଶ୍ୱାଧାର ।୧୩। ଅବ୍ୟକ୍ତ ଅଧୋକ୍ଷଜ ହୁଅନ୍ତି ।ନର ଦେହବାରୁ ସୁତମୋହି । ଯଶୋଦା ଖୁଅ ଦଉ- ଡ଼ିରେ ।ବାନ୍ଧନ୍ତି ନର ପରକାରେ ।୧୪। ସୁତ କୁଅପରାଧୀ ମଣି । ବାନ୍ଧନ୍ତେ ନନ୍ଦର ଘରଣୀ ॥ ଦୁଇ ଅଙ୍ଗୁଳ ଉଣା ହେଲା । ଅନ୍ୟ ରଜ୍ଜୁ ଯେ କଲେ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ତେନାନ୍ୟଦପି ସନ୍ଦଧେ । ତଦପି ଦ୍ୱ୍ୟଙ୍ଗୁଳଂ ନ୍ୟୂନଂ ଯଦ୍ୟଦାଦତ୍ତ ବନ୍ଧନଂ । ୧୬ । ଏବଂ ସ୍ୱଗେହଦାମାନି ଯଶୋଦା ସନ୍ଦଧତ୍ୟପି । ଗୋପୀନାଂ ସୁସ୍ମୟନ୍ତୀନାଂ ସ୍ମୟନ୍ତୀ ବିସ୍ମିତାଭବତ୍ । ୧୭ । ସ୍ୱମାତୁଃ ସ୍ୱିନ୍ନଗାତ୍ରାୟା ବିସ୍ରସ୍ତକବରସ୍ରଜଃ । ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ପରିଶ୍ରମଂ କୃଷ୍ଣଃ କୃପୟାସୀତ୍ ସ୍ୱବନ୍ଧନେ । ୧୮ । ଏବଂ ସନ୍ଦର୍ଶିତା ହ୍ୟଙ୍ଗ ହରିଣା ଭୃତ୍ୟବଶ୍ୟତା । ସ୍ୱବଶେନାପି କୃଷ୍ଣେନ ଯସ୍ୟେଦଂ ସେଶ୍ୱରଂ ବଶେ । ୧୯ । ନେମଂ ବିରିଞ୍ଚୋ ନ ଭବୋ ନ ଶ୍ରୀରପ୍ୟଙ୍ଗସଂଶ୍ରୟା । ପ୍ରସାଦଂ ଲେଭିରେ ଗୋପୀ ଯତ୍ତତ୍ ପ୍ରାପ ବିମୁକ୍ତିଦାତ୍ । ୨୦ । ନାୟଂ ସୁଖାପୋ ଭଗବାନ୍ ଦେହିନାଂ ଗୋପିକାସୁତଃ । ଜ୍ଞାନିନାଂ ଚାତ୍ମଭୂତାନାଂ ଯଥା ଭକ୍ତିମତାମିହ । ୨୧ । କୃଷ୍ଣସ୍ତୁ ଗୃହକୃତ୍ୟେଷୁ ବ୍ୟଗ୍ରାୟାଂ ମାତରି ପ୍ରଭୁଃ । ଅଦ୍ରାକ୍ଷୀଦର୍ଜୁନୌ ପୂର୍ବଂ ଗୁହ୍ୟକୌ ଧନଦାତ୍ମଜୌ । ୨୨ ।

ମର୍ତ୍ତ୍ୟଲିଙ୍ଗମଧୋକ୍ଷଜମଧୋକ୍ଷଜଂ ମତ୍ୱା ବବନ୍ଧେତି । ୧୪ । ଦ୍ୱ୍ୟଙ୍ଗୁଳେନ ଦ୍ୱାଭ୍ୟାମଙ୍ଗୁଳାଭ୍ୟାଂ ଉନମପୂର୍ଣ୍ଣଂ । ୧୫।୧୬ । ମୁଦିତଂ କୁର୍ବନ୍ତୀନାଂ ମଧ୍ୟେ ସ୍ୱୟମପି ହସନ୍ତୀ ବିସ୍ମୟମାପ । ୧୭।୧୮ । ନଚୈବଂ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟଭଙ୍ଗ ଇତ୍ୟାହ ଏବଂ ସନ୍ଦର୍ଶିତେତି । ସେଶ୍ୱରମିଦଂ ବିଶ୍ୱଂ ଯସ୍ୟ ବଶେ ସଦଧୀନମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୯ । ଭଗବତ୍ପ୍ରସାଦମନ୍ୟେଽପି ଭକ୍ତା ଲଭନ୍ତେ ଇଦନ୍ତୁ ଭବତ୍ୟେତି ପରମାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟମାହ ନେମମିତି । ବିରିଞ୍ଚୋ ପୁତ୍ରୋଽପି ଭବଃ ସ୍ୱାତ୍ମାପି ଶ୍ରୀର୍ଜାୟାଽପି । ୨୦ । ଫଳିତମାହ ନାୟମିତି । ଦେହିନାଂ ଦେହାଭିମାନିନାଂ ତାପସାଦୀନାଂ ଜ୍ଞାନିନାଂ ନିବୃତ୍ତାଭିମାନାନାମପି । ୨୧ । ଭକ୍ତୈର୍ବଶୀକୃତ ।

ଭକ୍ତ ।୧୫। ତାକୁ ଗୁଣାନ୍ତେ ନ ଅଣ୍ଟିଲା । ପୁଣି ରଜ୍ଜୁ ଏ ଯୋଖାଗଲା ॥ ଏରୂପେ ଯେତେ ସେ ଯୋଖିଲେ । ସବୁ ନ ଅଣ୍ଟେ ଦ୍ୱିଅଙ୍ଗୁଳେ ।୧୬। ଘରେ ଯେତେକ ରଜ୍ଜୁ ଥିଲା । ସବୁ ଯୋଖନ୍ତେ ନ ଅଣ୍ଟିଲା ॥ ଗୋପୀଏ ହସନ୍ତି ଦେଖନ୍ତି । ଯଶୋଦା ବିସ୍ମୟେ ହସନ୍ତି ।୧୭। ଝାଳ ବହନ୍ତ ଅସମ୍ଭାଳ । ବନ୍ଧେ ମାତାର ଶ୍ରମଜାଲ ॥ ଦେଖି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଦୟାବନ୍ତେ । ନିଜ ଶରୀର ବନ୍ଧାଇଲେ ।୧୮। ଭୃତ୍ୟ କଷଣ ନ ସହନ୍ତି । ହରି ଅକ୍ଳେଶେ ବଶ ହୁଅନ୍ତି ॥ ଯଶୋଦା କ୍ଳେଶେ ଏହିଭାବ । ଦେଖାଇଅଛନ୍ତି ମାଧବ ॥ ଈଶ୍ୱର ତୁଲେ ଏ ଜଗତ । ଯାହାର ବଶେ ଅଛି ନିତ୍ୟ ॥ ସେ ନିଜ ବଶେ ନିକେ ଥାନ୍ତି । ସେ ପୁଣି ଭୃତ୍ୟ ବଶ ହୁଅନ୍ତି ।୧୯। ବିରିଞ୍ଚି ବିଷ୍ଣୁ ସୁତ ହୋଇ । ଶିବ ବିଷ୍ଣୁ ଆତ୍ମା ବୋଲାଇ ॥ କମଳା ବିଷ୍ଣୁ ନାରୀ ହୋଇ । ନାହାନ୍ତି ସେ ପ୍ରସାଦ ପାଇ ॥ ସେ ଅନୁଗ୍ରହ ଯଶୋଦାରେ । ମୁକତିଦାତା କଲେ ବାରେ ।୨୦। ଯଶୋଦା ସୁତ ଭଗବାନ । ଭକ୍ତଙ୍କୁ ମିଳନ୍ତି ଯେସନ ॥ ଜ୍ଞାନୀ ବା ତପସ୍ୱୀଙ୍କ ପ୍ରତି । ତେତେ ସହଜେ ନ ମିଳନ୍ତି ।୨୧। ଯଶୋଦା କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ବାନ୍ଧିଲେ । ଗୃହ କର୍ମରେ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ ॥ ଏକାନ୍ତେ ଦେଖିଲେ ଶ୍ରୀଧର । ଜାଣିଲେ ଅର୍ଜୁନ ଅଗର ॥ ଏ ଦୁହେଁ କୁବେରର ସୁତ । ପୂର୍ବେ ଗୁହ୍ୟକଗଣେ ଖ୍ୟାତ । ୨୨ । ନଳକୂବର ମଣିଗ୍ରୀବ ।

ସ୍ତବ୍ଧୌ । ୨୨ । ପୁତ୍ର ନାରଦଶାପେନ ବୃକ୍ଷତାଂ ପ୍ରାପିତୌ ମଦାତ୍ । ନଳକୂବରମଣିଗ୍ରୀବାବତି ଖ୍ୟାତୌ ଶ୍ରିୟାନ୍ୱିତୌ ।୨୩

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଗୋପୀପ୍ରସାଦୋ ନାମ ନବମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୯।

ଦଶମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ – କଥ୍ୟତାଂ ଭଗବନ୍ନେତତ୍ ତୟୋଃ ଶାପସ୍ୟ କାରଣଂ । ଯତ୍ ତତ୍ ବିଗର୍ହିତଂ କର୍ମ୍ମ ଦେବର୍ଷେର୍ଯେନ ବା ତମଃ ।୧

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ – ରୁଦ୍ରସ୍ୟାନୁଚରୌ ଭୂତ୍ୱା ସୁଦୃପ୍ତୌ ଧନଦାତ୍ମଜୌ । କୈଲାସୋପବନେ ରମ୍ୟେ ମନ୍ଦାକିନ୍ୟାଂ ମଦୋତ୍କଟୌ । ୨ । ବାରୁଣୀଂ ମଦିରାଂ ପୀତ୍ୱା ମଦାଘୂର୍ଣ୍ଣିତଲୋଚନୌ । ସ୍ତ୍ରୀଜନୈରନୁଗାୟଦ୍ଭିଶ୍ଚେରତୁଃ ପୁଷ୍ପିତେ ବନେ । ୩ । ଅନ୍ତଃପ୍ରବିଶ୍ୟ ଗଙ୍ଗାୟାମମ୍ଭୋଜବନରାଜନି । ଚିକ୍ରୀଡତୁର୍ଯୁବତିଭିର୍ଗଜାବିବ କରେଣୁଭିଃ ।୪। ଯଦୃଚ୍ଛୟା ଚ ଦେବର୍ଷିର୍ଭଗବାଂସ୍ତତ୍ର କୌରବ ! । ଅପଶ୍ୟନ୍ନାରଦୋ ଦେବୌ କ୍ଷୀବାଣୌ ସମବୁଧ୍ୟତ

ସ୍ୟାପସ୍ୟନ୍ୟମୋଚକବ୍ଧନାହ କୃଷ୍ଣସ୍ତୁତି । ୨୨।୨୩ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ନବମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୯ ।

ଦଶମେଽପାତୟଦ୍ବାଳନ୍ତନ୍ତ୍ର ଯମଳାର୍ଜୁନୌ । ତୟୋର୍ଯାବ୍ୟାଥ ଦେବାଭ୍ୟାଂ କୃଷ୍ଣଃ ସ୍ତୁତ ଇତୀର୍ଯ୍ୟତେ ॥ ଯଦ୍ ଗର୍ହିତଂ କର୍ମ୍ମ ଯେନ ବା ଦେବର୍ଷେର୍ଭଗବତୋଽପ୍ରମତ୍ତସ୍ୟାପି ତମଃ କ୍ରୋଧସ୍ତଦେତତ୍ କଥ୍ୟତାମିତି । ୧-୩ । ଗଙ୍ଗାୟାମନ୍ତର୍ମଧ୍ୟେ । କଟମୂଢେ ଅମ୍ଭୋଜାନାଂ ବନାନ

ଏହାଙ୍କ ନାମ, ବଢ଼ ଗର୍ବ ॥ ନାରଦେ ଦେଖିଲେ ଅପମାନ । ଶାପୁଁ ଲଭିଲେ ବୃକ୍ଷ ଜନ୍ମ ।୨୩ ଭଣିଲ ଦାଶ ପଣ୍ଡିତ । ଯଶୋଦା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ନବମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୯ ।

ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ – କହ ହେ ଶୁକ ଭଗବାନ । ତାହାଙ୍କ ଶାପର କାରଣ । କି ବିଗର୍ହିତ କର୍ମ କଲେ । ଯେଣେ ନାରଦ କ୍ରୁଦ୍ଧ ହେଲେ ।୧। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ – ଏ ଦେନି ପୁତ୍ର କୁବେରର । ହୋଇଲେ ରୁଦ୍ର ଅନୁଚର ॥ ତେଣୁ ହୋଇଲେ ଅତି ଦୃପ୍ତ । ଉନ୍ମତ୍ତଭାବେ କର୍ମେ ରତ ॥ ମନ୍ଦାକିନୀର ତୀରେ ବନେ । ରମ୍ୟ କୈଳାସ ଉପବନେ ।୨। ବାରୁଣୀ ମଦ୍ୟ ପାନକରି । ନିଶାରେ ଯାଏ ନୈବ ଦୂରି ॥ ପୁଷ୍ପିତ ବନରେ ବୁଲନ୍ତି ।

୫ । ତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ବ୍ରୀଡ଼ିତା ଦେବ୍ୟୋ ବିବସ୍ତ୍ରାଃ ଶାପଶଙ୍କିତାଃ । ବାସାଂସି ପର୍ଯ୍ୟଧୁଃ ଶୀଘ୍ରଂ ବିବସ୍ତ୍ରୌ ନୈବ ଗୁହ୍ୟକୌ । ୬ । ତୌ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ମଦବି-
ମତ୍ତୌ ଶ୍ରୀମଦାନ୍ଧୌ ସୁରାତ୍ମଜୌ । ତୟୋରନୁଗ୍ରହାର୍ଥାୟ ଶାପଂ ଦାସ୍ୟନ୍ନିଦଂ ଜଗୌ । ୭ । ଶ୍ରୀନାରଦ ଉବାଚ — ନ ହ୍ୟନ୍ୟୋ ଜୁଷତୋ
ଜୋଷ୍ୟାନ୍ ବୁଦ୍ଧିଭ୍ରଂଶୋ ରଜୋଗୁଣଃ । ଶ୍ରୀମଦାଦାଭିଜାତ୍ୟାଦିର୍ଯତ୍ର ସ୍ତ୍ରୀ ଦ୍ୟୂତମାସବଃ । ୮ । ହନ୍ୟନ୍ତେ ପଶବୋ ଯତ୍ର ନିର୍ଦ୍ଦୟୈରଜିତାତ୍ମଭିଃ ।
ମନ୍ୟମାନୈରିମଂ ଦେହମଜରାମୃତ୍ୟୁ ନଶ୍ୱରଂ । ୯ । ଦେବସଂଜ୍ଞିତମପ୍ୟନ୍ତେ କୃମିବିଡ୍‌ଭସ୍ମସଂଜ୍ଞିତଂ । ଭୂତଧ୍ରୁକ୍ ତତ୍କୃତେ ସ୍ୱାର୍ଥଂ କିଂ ବେଦ

ତେଷାଂ ସ୍ରଜସ୍ତ୍ରୁତା ବଦ୍ୟନ୍ତେ ଯସ୍ମିଂସ୍ତସ୍ମିନ୍ । ୪ । ଅପଶ୍ୟତ୍ । ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ତ ଷୀବାଣୌ ମତ୍ତୌ ସମବୁଧ୍ୟତ । ୫ । ଜୁଷ ଇତ୍ୟତ ଆହ ତ
ଦ୍ୱୟୋର୍ବିତ । ୭ । ଅନୁଗ୍ରହାର୍ଥାୟ ଅନୁଗ୍ରହସ୍ୟ ମଦନାଶଃ ଅର୍ଥସ୍ୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଦର୍ଶନଂ ତଦର୍ଥଂ, ଇଦଂ ବକ୍ଷ୍ୟମାଣଂ ନହ୍ୟନ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦ । ୭ । ଜୋଷ୍ୟାନ୍
ପ୍ରିୟାନ୍ ବିଷୟାନ୍ ଜୁଷତଃ ସେବମାନସ୍ୟ ପୁଂସଃ ଶ୍ରୀମଦାଦନ୍ୟ ଆଭିଜାତ୍ୟାଦଃ ସତ୍କୁଲବଦ୍ୟାଦଜନତୋ ମଦଃ ଅନ୍ୟୋ ବା ରଜୋଗୁଣୋ ରଜଃ
କାର୍ଯ୍ୟଃ ହାସ୍ୟହର୍ଷାଦିରୂପୋ ନହ ତଥା ବୁଦ୍ଧିଭ୍ରଂଶୋ ବୁଦ୍ଧିଂ ଭ୍ରଂଶୟତିତ ତଥା କନ୍ତୁ ଶ୍ରୀମଦ ଏବେତ । ତଦାହ ଯତ୍ରେତ୍ୟାଦଚତୁର୍ଭିଃ । ଯତ୍ର
ଶ୍ରୀମଦେ । ୮ । ଇମଂ ନଶ୍ୱରଂ ଦେହଂ ଅଜରାମୃତ୍ୟୁ ଅଜରସ୍ୟ ଅମୃତ୍ୟୁଷ୍ଣ ଯଥା ତଥା ମନ୍ୟମାନୈଃ । ୯ । ନରଦେବଭୂଦେବସଂଜ୍ଞିତମପି ଖାଦ-
ଭିର୍ଭକ୍ଷିତଂ ଚେତ୍‌ସଂଜ୍ଞିତଂ ଦଗ୍ଧଂ ଭସ୍ମସଂଜ୍ଞିତଂ ଅନ୍ୟଥା କୃମିସଂଜ୍ଞିତଂ ତତ୍କୃତେ ତଦର୍ଥଂ ଯୋ ଭୂତଧ୍ରୁକ୍ ଭୂତଦ୍ରୋହୀ ଯତୋ ଭୂତଦ୍ରୋହାନ୍ନି-

ନାଗ୍ୱଏ ପନ୍ତେ ଗୀତ ଗାନ୍ତି ।୩। ପଶିଲେ ଗଙ୍ଗା ପଦ୍ମବନେ । ହସ୍ତୀ ହସ୍ତିନୀଙ୍କ ସମାନେ ॥ ଖୋଲଲେ ମର୍ଦ୍ଦି ପଦ୍ମବନ । ନାରୀଙ୍କ ରୂଳେ କାମେ ମଗ୍ନ ॥୪॥
ଦଇବେ ନାରଦ ଅଇଲେ । ଯେ ବେଳ ଦେବଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ॥ ଜାଣିଲେ ଉନ୍ମତ୍ତ ସେ ବେଳ ।୫। ଦେବୀଏ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ପୁଣି ॥ ଶଙ୍କିବେ
ବୋଲି ଭୟ ଜନେ । ଲଜ୍ଜାରେ ବସନ ପିନ୍ଧିଲେ ॥ ବିବସ୍ତ୍ର ସେ ଗୁହ୍ୟକ ଦୁହେଁ । ବସ୍ତ୍ର ନ ପିନ୍ଧିଲେ କେବେହେଁ ।୬। ସେ ବେଳ ଦେବତାଙ୍କୁ ମନେ
ସ୍ୱଭାବ ଉନ୍ମତ୍ତ ଧନରେ ॥ ବ୍ରିଡ଼ାମ୍ୟେ ମଦବାରେ ମତ୍ତ । ଏ ଗତି ଦେଖି ତପୋବନ୍ତ ॥ ତାହାଙ୍କୁ ଅନୁଗ୍ରହ କଲେ । ଶାପ ବହଣ ସ୍ୱା କହଲେ ।୭।
ଶ୍ରୀନାରଦ ଉବାଚ — ସ୍ତ୍ରୀ ଦ୍ୟୂତ ମଦ୍ୟେ ଯେ ଆସକ୍ତ । ସଦା ସେ ରହଇ ଉନ୍ମତ୍ତ ॥ ବିଷୟ ଭୋଗେ ମନ ଯାଇ । ବୁଦ୍ଧି ବିନାଶ ହୁଏ ତାର ॥
ସତ୍କୁଳ ଜାତ ଅଭିମାନ । ସକଳ କରେ ସେ ବର୍ଜ୍ଜନ ॥ ରଜ ଗୁଣରେ କର୍ମ ଯେତେ । ତାହା ସେ ନ କରେ କଦାପିତେ ।୮। ଇନ୍ଦ୍ରିୟବଶେ ନିର୍ଦ୍ଦ-
ୟରେ । ପଶୁ ହାଣନ୍ତି ଯେତେ ନରେ ॥ ନଶ୍ୱର ନିଜ କଳେବରେ । ମଣନ୍ତି ଅଜର ଅମରେ ।୯। ନୃଦେବ ଭୂଦେବ ଯେ ଦେହ । ଶେଷେ ସେ

ନରଯ୍ୟୋ ଯତଃ । ୧୦ । ଦେହଃ କିମନ୍ନଦାତୁଃ ସ୍ୱଂ ନିଷେକ୍ତୁର୍ମାତୁରେବ ଚ । ମାତୁଃ ପିତୁର୍ବା ବଳିନଃ କ୍ରେତୁରଗ୍ନେଃ ଶୁନୋଽପି ବା । ୧୧ । ଏବଂ ସାଧାରଣଂ ଦେହମବ୍ୟକ୍ତପ୍ରଭବାପ୍ୟୟଂ । କୋ ବିଦ୍ୱାନାତ୍ମସାତ୍କୃତ୍ୱା ହନ୍ତି ଜନ୍ତୂନୃତେଽସତଃ । ୧୨ । ଅସତଃ ଶ୍ରୀମଦାନ୍ଧସ୍ୟ ଦାରିଦ୍ର୍ୟଂ ପରମଞ୍ଜନଂ । ଆତ୍ମୌପମ୍ୟେନ ଭୂତାନି ଦରିଦ୍ରଃ ପରମୀକ୍ଷତେ । ୧୩ । ଯଥା କଣ୍ଟକବିଦ୍ଧାଙ୍ଗୋ ଜନ୍ତୋର୍ନେଚ୍ଛତି ତାଂ ବ୍ୟଥାଂ । ଜୀବସାମ୍ୟଂ ଗତୋ ଲିଙ୍ଗୈର୍ନ ତଥାଽବିଦ୍ଧକଣ୍ଟକଃ । ୧୪ । ଦରିଦ୍ରୋ ନିରହଂସ୍ତମ୍ଭୋ ମୁକ୍ତଃ ସର୍ବମଦୈରିହ । କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ଯଦୃଚ୍ଛୟାପ୍ନୋତି ତଦ୍ଧି ତସ୍ୟ ପରଂ ତପଃ । ୧୫ । ନିତ୍ୟଂ

ରଯ୍ୟୋ ଭବତି ସ କିଂ ସ୍ୱାର୍ଥଂ ବେଦ ନୈବ ବେଦେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୦ । ଇଦାନୀଂ ଦେହେ ଅହଂକାରୋଽପି ନ ଘଟତ ଇତ୍ୟାହ ଦେହ ଇତି ନିଷେକ୍ତୁଃ ପିତୁଃ । ମାତୁଃ ପିତୁର୍ବା ମାତାମହସ୍ୟ ପୁତ୍ରିକାକରଣେ । ୧୧ । ଅବ୍ୟକ୍ତପ୍ରଭବାପ୍ୟୟଂ ଅବ୍ୟକ୍ତାତ୍ ପ୍ରଭବମ୍ ଅବ୍ୟକ୍ତେ ଚାପ୍ୟୟୋ ଯସ୍ୟ ତମାତ୍ମସାତ୍ କୃତ୍ୱା ଆତ୍ମୀୟଂ ମତ୍ୱା । ଅସତୋ ମୂଢ଼ାଦୃତେ । ୧୨ । ଏବଂ ଶ୍ରୀମଦବିଦେଷ୍ଟିତମୁକ୍ତ୍ୱା ତତ୍ପ୍ରତୀକାରଂ ନିଷ୍ଟିକୋତ୍ତ ଅସତ ଇତି । ପରଂ ଶ୍ରେଷ୍ଠଂ ଦାରିଦ୍ର୍ୟମେବ କେବଳମିତି ବା । କୁତ ଇତ୍ୟତ ଆହ ଆତ୍ମୌପମ୍ୟେନେତି । ତତୋ ନ ଦ୍ରୁହ୍ୟତୀତି ଭାବଃ । ୧୩ । ଦେହାତ୍ମାନୁମାନ ଯଥେତି ମୁଖମ୍ଲାନ୍ୟାଦିଲିଙ୍ଗୈଃ ସର୍ବେଷାଂ ଜୀବାନାଂ ସୁଖଦୁଃଖେ ସମେ ଇତି ଜ୍ଞାତବାନିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୪ । କିଞ୍ଚ ଦାରିଦ୍ର୍ୟଂ ମୋକ୍ଷସ୍ୟାପି ସାଧନମିତ୍ୟାହ ଦରିଦ୍ର

ହୁଏ କୃମିମୟ ॥ ଭସ୍ମ ହୁଅଇ ଅବା ସଢ଼େ । ଗୃଧ୍ର କାକଙ୍କ ଭକ୍ଷେ ପଡ଼େ ॥ ପ୍ରାଣୀ ନାଶନ୍ତି ଯା ପୋଷଣେ । ଶେଷେ ସେ ପଡ଼େ ଏ କଷଣେ ॥ ସେ ନରେ ନର ଦେହ ପାଇ । ଛଳେ ସ୍ୱାର୍ଥ ବୁଝନ୍ତି ନାହିଁ ॥ ଯେ ପ୍ରାଣିବଧରୁ ନରକ । ମିଳେ ମଣନ୍ତି ତାକୁ ସୁଖ ।୧୦। ଏ ଦେହ ନୁହଇ କାହାର । ମାତାର କିବା ଜନକର ॥ ଅନ୍ନଦାତା ବା ମାତାମହ । କାହାର ନୁହଇ ଏ ଦେହ ॥ ଯେବେହେଁ ବଳୀଙ୍କ ହେଲେ ଏହା । ଅଗ୍ନି ବା କୁକ୍କୁରର ହୋଇ ।୧୧। ଅବ୍ୟକ୍ତୁଁ ଯେ ଶରୀର ଜନ୍ମ । ଅବ୍ୟକ୍ତେ ଶେଷେ ହୁଏ ଲୀନ ॥ ଏରୂପେ ଦେହ ସାଧାରଣ । ଏକଥା ଜାଣି ଜ୍ଞାନିଗଣ ॥ ଦେହକୁ ଆତ୍ମା ନ ମଣନ୍ତି । ତାପାଇଁ ଜୀବେ ନ ମାରନ୍ତି ॥ ମୂଢ଼ ଏକଥା ନ ବୁଝଇ । ଜୀବ ମାରଇ ଦେହପାଇଁ ।୧୨। ଧନ ମଦ ଅନ୍ଧ ମୂଢ଼ପକ୍ଷେ । ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଅଞ୍ଜନ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ॥ ଯେଣୁ ଦରିଦ୍ର ନିଜପର । ସଭିଙ୍କୁ ଦେଖଇ ବରାବର ।୧୩। ଯା ଦେହେ କଣ୍ଟାଥାଏ ବୋଳି । ଅନ୍ୟର ଦେହେ କଣ୍ଟା ନେଇ ॥ ନ ମାରେ, ଯେଣୁ ସେ ବେଦନା । ଭୋଗିଥାଏ ସେ ଆପଣା ॥ ସମାନ ବେଦନା ସଭିର । ଏହା ବୁଝଇ ତା ଅନ୍ତର ॥ ଯା ଦେହେ କଣ୍ଟା ବୋଳି ନାହିଁ । ଅନ୍ୟ ଦୁଃଖ କି ସେ ବୁଝଇ ।୧୪। ଦରିଦ୍ର ଛାଡ଼େ ଅହଂକାର । ସକଳ ମଦ କରେ ଦୂର ॥ କଷ୍ଟରେ ଯାହା ବା ମିଳଇ ।

କ୍ଷୁତ୍କ୍ଷାମଦେହସ୍ୟ ଦରିଦ୍ରସ୍ୟାନ୍ନକାଙ୍କ୍ଷିଣଃ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣ୍ୟନୁଶୁଷ୍ୟନ୍ତି ହିଂସାପି ବିନିବର୍ତ୍ତତେ । ୧୬ । ଦରିଦ୍ରସ୍ୟୈବ ଯୁଜ୍ୟନ୍ତେ ସାଧବଃ ସମଦର୍ଶିନଃ । ସଦ୍ଭିଃ କ୍ଷିଣୋତି ତଂ ତର୍ଷଂ ତତ ଆରାଦ୍ ବିଶୁଧ୍ୟତି । ୧୭ । ସାଧୂନାଂ ସମଚିତ୍ତାନାଂ ମୁକୁନ୍ଦଚରଣୈଷିଣାଂ । ଉପେକ୍ଷ୍ୟୈଃ କିଂ ଧନସ୍ତମ୍ଭୈରସଦ୍ଭି-ରସଦାଶ୍ରୟୈଃ । ୧୮ । ତଦହଂ ମତ୍ତୟୋର୍ମାଧ୍ୱ୍ୟା ବାରୁଣ୍ୟା ଶ୍ରୀମଦାନ୍ଧୟୋଃ । ତମୋମଦଂ ହରିଷ୍ୟାମି ସ୍ତ୍ରୈଣୟୋରଜିତାତ୍ମନୋଃ । ୧୯ । ଯଦିମୌ ଲୋକପାଲସ୍ୟ ପୁତ୍ରୌ ଭୂତ୍ୱା ତମଃପ୍ଳୁତୌ । ନ ବିବାସସମାତ୍ମାନଂ ବିଜାନୀତଃ ସୁଦୁର୍ମଦୌ । ୨୦ । ଅତୋଽର୍ହତଃ ସ୍ଥାବରତାଂ ସ୍ୟାତାଂ ନୈବଂ ଯଥା ପୁନଃ । ସ୍ମୃତିଃ ସ୍ୟାନ୍ମତ୍ପ୍ରସାଦେନ ତତ୍ରାପି ମଦନୁଗ୍ରହାତ୍ । ୨୧ । ବାସୁଦେବସ୍ୟ ସାନ୍ନିଧ୍ୟଂ ଲବ୍ଧ୍ୱା ଦିବ୍ୟଶରଚ୍ଛତେ । ବୃତ୍ତେ ସ୍ୱର୍ଲୋକତାଂ ଭୂୟୋ ଲବ୍ଧଭକ୍ତୀ ଭବିଷ୍ୟତଃ । ୨୨ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଏବମୁକ୍ତ୍ୱା ସ ଦେବର୍ଷିର୍ଗତୋ ନାରାୟଣାଶ୍ରମଂ । ନଳକୂବରମଣିଗ୍ରୀବାବାସତୁର୍ଯମଳା-

---

ଇତି ଶ୍ଳୋକଚତୁଷ୍ଟୟେନ । ନିରହଂସ୍ତମ୍ଭୋ ନିର୍ଗତୋହଙ୍କାରରୂପଃ ସ୍ତମ୍ଭୋ ଯସ୍ମାତ୍ ସଃ । ୧୫।୧୬ । ଯୁଜ୍ୟନ୍ତେ ସ୍ୱତ ଏବ ସଙ୍ଗଚ୍ଛନ୍ତେ । ତର୍ଷଂ ତୃଷ୍ଣାଂ । ୧୭ । ନନୁ ସାଧୂନାମପି ଧନିକଃ ପ୍ରିୟଃ ସ୍ୟାନ୍ନ ଦରିଦ୍ର ଇତି ତତ୍ରାହ ସାଧୂନାମିତି । ଧନେନ ସ୍ତମ୍ଭୋ ଗର୍ବୋ ଯେଷାଂ ତୈଃ । ୧୮ । ତମୋମଦଂ ଅଜ୍ଞାନକୃତଂ ମଦଂ । ୧୯ । ତମଃପ୍ଳୁତୌ ତମୋବ୍ୟାପ୍ତୌ । ୨୦ । ଶପତି ଅତୋଽର୍ହତ ଇତି । ଅନୁଗ୍ରହାର୍ଥ ସ୍ୟାତାଂ ନୈବମିତ୍ୟା-ଦିନା । ମତ୍ପ୍ରସାଦେନ ସ୍ମୃତିଃ ସ୍ୟାତ୍ । ୨୧ । ସ୍ୱର୍ଲୋକତାଂ ଦେବତ୍ୱଂ ପୁନର୍ଲବ୍ଧ୍ୱା । ମଦନୁଗ୍ରହାଲ୍ଲବ୍ଧଭକ୍ତୀ ଭବିଷ୍ୟତ ଇତି । ୨୨।୨୩ । ପ୍ରସ୍ତୁତ-

---

ତପସ୍ୟା ଫଳ ତା ବୃଦ୍ଧିଇ ।୧୫। କ୍ଷୁଧାରେ ଦେହ ଶୁଖିଯାଏ । ଦରିଦ୍ର ସଦା ଅନ୍ନ ଚାହେଁ ॥ ସୁଖାବେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟେ ଶୁଖନ୍ତି । ବଳେ ହିଂସା ଲଭେ ନିବୃତ୍ତି ।୧୬। ଦରିଦ୍ର ସମୀପେ ମିଳଣ । କୃପା କରନ୍ତି ସାଧୁଗଣ ॥ ସାଧୁ ସଂସର୍ଗେ ଦରିଦ୍ରର । ସକଳ ତୃଷ୍ଣା ହୁଏ ଦୂର । ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ତାର ହୁଏ ଦୂର ।୧୭। ମୁକୁନ୍ଦପାଦେ ମନ ଯାର ॥ ସେ ସମଦର୍ଶୀ ସାଧୁଙ୍କର । ଅସତେ ଯାଙ୍କ କାରବାର ॥ ଅସାଧୁ ଧନଗର୍ବୀଗଣ । ତ୍ୟାଜ୍ୟ ଅଟନ୍ତି ଏହା ଜାଣ ।୧୮। ଧନମଦରେ ଅନ୍ଧ ହୋଇ । ବାରୁଣୀ ମଦ ତୁମ୍ଭେ ପିଇ ॥ ନିଜ ଚୈତନ୍ୟ ହରାଇଲ । ନାରୀବଶରେ ମତ୍ତ ହେଲ ॥ ଏହେଣି ତୁମ୍ଭ ଏ ଅଜ୍ଞାନ । ନାଶିବି କୁବେରନନ୍ଦନ ।୧୯। ଲୋକପାଳର ପୁତ୍ର ହୋଇ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦେବ ହୃଦେ ବହି ॥ ଅଜ୍ଞାନେ ଉଲଗ୍ନ ହୋଇଲ । ଆତ୍ମଜ୍ଞାନକୁ ହରାଇଲ ।୨୦। ଏଣୁ ସ୍ଥାବର ଜନ୍ମ ପାଅ । ପୁଣି ନ ଜନ୍ମ ଏହି ମୋହ ॥ ସେ ଜନ୍ମେ ମୋର ଅନୁଗ୍ରହେ । ସ୍ମୃତି ରହିବ ତୁମ୍ଭ ଦେହେ ॥ ମୋ ଅନୁଗ୍ରହେ ପୁଣି ତହିଁ ।୨୧। ଦିବ୍ୟ ଶତେକ ବର୍ଷ ରହି ॥ ଲଭି ଶ୍ରୀହରି ସନ୍ନିଧାନ । ଦେବତା ହେବ ବେନି ଜନ ॥ ଶ୍ରୀହରି ପାଦେ ଭକ୍ତି ହେବ । ଆଉ ନ ରହିବ ଏ

ହ୍ରୂନୌ । ୧୩ । ଋଷେର୍ଭାଗବତମୁଖ୍ୟସ୍ୟ ସତ୍ୟଂ କର୍ତ୍ତୁଂ ବଚୋ ହରିଃ । ଜଗାମ ଶନକୈସ୍ତତ୍ର ଯତ୍ରାସ୍ତାଂ ଯମଳାର୍ଜ୍ଜୁନୌ । ୧୪ । ଦେବର୍ଷିର୍ମେ ପ୍ରିୟତମୋ ଯଦିମୌ ଧନଦାତ୍ମଜୌ । ତତ୍ତଥା ସାଧୟିଷ୍ୟାମି ଯଦ୍ଗୀତଂ ତନ୍ମହାତ୍ମନା । ୧୫ । ଇତ୍ୟନ୍ତରେଣାର୍ଜ୍ଜୁନୟୋଃ କୃଷ୍ଣସ୍ତୁ ଯମୟୋର୍ଯ୍ୟଯୌ ଆତ୍ମନିର୍ବେଶମାତ୍ରେଣ ତିର୍ଯ୍ୟଗ୍ଗତମୁଲୂଖଳଂ ।୧୬।ବାଲେନ ନିଷ୍କର୍ଷୟତାନ୍ୱଗୁଲୂଖଳଂ ତତ୍ ଦାମୋଦରେଣ ତରସୋତ୍କଳିତାଙ୍ଘ୍ରିବନ୍ଧୌ । ନିଷ୍ପେ-ତତୁଃ ପରମବିକ୍ରମିତାତିବେପସ୍କନ୍ଧପ୍ରବାଳବିଟପୌ କୃତଚଣ୍ଡଶବ୍ଦୌ । ୧୭ । ତତ୍ର ଶ୍ରିୟା ପରମୟା କକୁଭଃ ସ୍ଫୁରନ୍ତୌ ସିଦ୍ଧାବୁପେତ୍ୟ କୁଜୟୋ-ରିବ ଜାତବେଦାଃ । କୃଷ୍ଣଂ ପ୍ରଣମ୍ୟ ଶିରସାଖିଲଲୋକନାଥଂ ବଦ୍ଧାଞ୍ଜଳୀ ବିରଜସାବିଦମୂଚତୁଃ ସ୍ମ । ୧୮ । କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ମହାଯୋଗିଂସ୍ତ୍ୱମାଦ୍ୟଃ

ମାହ ଋଷେରିତି ।୧୨୪ । ତମେବ ସତ୍ୟଂ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଂ ତଦାହ ଦେବର୍ଷିରିତି । ଯଦ୍ୟତଃ ତତ୍ତ ତତଃ । ୧୫ । ଯମୟୋର୍ଯମଳୟୋଃ ସହଜାତୟୋଃ ଆତ୍ମନଃ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ତନ୍ମଧ୍ୟପ୍ରବେଶମାତ୍ରେଣ । ୧୬ । ଅନୁ ଅନ୍ତଗତ୍ୟାନ୍ୱକ୍ । ତତ୍ର ହେତୁଃ ଦାମୋଦରେଣେତି । ଉତ୍କଳିତ ଉତ୍ପାଟିତୋଽଙ୍ଘ୍ରିବନ୍ଧୋ ମୂଳବନ୍ଧୋ ଯୟୋସ୍ତୌ । ପରମସ୍ୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ବିକ୍ରମିତଂ ବିକ୍ରମସ୍ତେନାତିବେପଃ କମ୍ପୋ ଯେଷୁ ତେ ସ୍କନ୍ଧପ୍ରବାଳବିଟପା ଯୟୋସ୍ତୌ । ୧୭ କକୁଭଃ ଦଶ ଦିଶଃ ସ୍ଫୁରନ୍ତ୍ୟାବିଦ୍ୟୋତୟନ୍ତୌ । ଯଦ୍ୱା ଦିଶଃ ପ୍ରକାଶୟନ୍ତାବିତି । କୁଜୟୋର୍ବୃକ୍ଷୟୋ ସ୍ଥିତୋଽଗ୍ନିର୍ଯଥା ମୂର୍ତ୍ତିମାନୁପୈତି ତଥୋପେତ୍ୟ ବିରଜସୌ ନିର୍ମ୍ମଳୌ ନରହଙ୍କାରିଣୌ ନଷ୍ଟଶଙ୍କାବିତି ଯାବତ୍ । ୧୮ । ଗୋପାଳଂ ମାଂ ଯୁବାଂ ଦେବୌ କଥମିତ୍ଥ ପ୍ରଣତାବିତ ତେତ୍ରାହତୁ,

---

ଭବ ।୨୨। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ – ନାରଦ ଏହି ଶାପଦେଲେ । ବଦରିକା ଆଶ୍ରମେ ଗଲେ ॥ ନଳକୁବର ମଣିଗ୍ରୀବ । ହୋଇଲେ ଯାମଳାର୍ଜ୍ଜୁନ ବେଗ ।୨୩। ଭକ୍ତ ଋଷିଙ୍କ ବାକ୍ୟ ସତ୍ୟ । କରିବା ପାଇଁ ଜଗନ୍ନାଥ ॥ ଯାମଳାର୍ଜ୍ଜୁନ ଥିଲେ ଯହିଁ । ଧୀରେ ମିଳିଲେ କୃଷ୍ଣ ତହିଁ ।୨୪। ନାରଦ ମୋର ଅତିପ୍ରିୟ । ତାହାଙ୍କ କହିବା ବିଷୟ ॥ କୁବେରସୁତଙ୍କ ପକ୍ଷରେ । ସତ୍ୟରେ ପରଣତ କରେଁ ।୨୫। ଏଣିକେ ଯାମଳାର୍ଜ୍ଜୁନର । ମଧ୍ୟରେ ପଶିଲେ ଶ୍ରୀଧର ॥ ଉଲୂଖଳରେ ବନ୍ଧାଥିଲେ । ବଳେ ତାହାକୁ ଉପାଡ଼ିଲେ ॥ ମଧ୍ୟେ ପଶନ୍ତେ ଉଲୂଖଳ । ଲାଗିଲା ତେଣେ ବୃକ୍ଷମୂଳ ।୨୬। ଦଉଡ଼ି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କଟିରେ । ଝିଙ୍କିଲେ ପ୍ରବଳବେଗରେ ॥ ବୃକ୍ଷଙ୍କ ମୂଳ ଦୋହଲିଲା । ବେଗେ ଝିଙ୍କନ୍ତେ ଉପୁଡ଼ିଲା ॥ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଶବ୍ଦେ ଡାଳମୂଳ । ସହିତେ ପଡ଼ିଲେ ଭୂତଳ ।୨୭। ବୃକ୍ଷରେ ଥିବା ଅଗ୍ନିଦେବ – ସମାନ ସେ ତେଜ ଗନ୍ଧର୍ବ ॥ ବୃକ୍ଷୁଁ ବାହାର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ । ଦୌଦିଗ ପ୍ରକାଶ ତେଜରେ ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚରଣେ ନମିଲେ । କର ଯୋଡ଼ିଣ ସ୍ତୁତିକଲେ ।୨୮। ହେ ମହାଯୋଗି କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ । ଆଦ୍ୟପୁରୁଷ ପରଶ୍ରେଷ୍ଠ ॥ ଏ ବ୍ୟକ୍ତ ଅବ୍ୟକ୍ତ ସଂସାର ।

ପୁରୁଷଃ ପରଃ । ବ୍ୟକ୍ତାବ୍ୟକ୍ତମିଦଂ ବିଶ୍ୱଂ ରୂପଂ ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣା ବିଦୁଃ । ୨୯ । ତ୍ୱମେକଃ ସର୍ବଭୂତାନାଂ ଦେହେଷ୍ୱାତ୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟେଶ୍ୱରଃ । ତ୍ୱମେବ କାଲୋ ଭଗବାନ୍ ବିଷ୍ଣୁରବ୍ୟୟ ଈଶ୍ୱରଃ ।୩୦। ତ୍ୱଂ ମହାନ୍ ପ୍ରକୃତିଃ ସୂକ୍ଷ୍ମା ରଜଃସତ୍ତ୍ୱତମୋମୟୀ । ତ୍ୱମେବ ପୁରୁଷୋଽଧ୍ୟକ୍ଷଃ ସର୍ବକ୍ଷେତ୍ରବିକାରବିତ୍ । ୩୧ । ଗୃହ୍ୟମାଣୈସ୍ତ୍ୱମଗ୍ରାହ୍ୟୋ ବିକାରୈଃ ପ୍ରାକୃତୈର୍ଗୁଣୈଃ । କୋନ୍ୱିହାର୍ହତି ବିଜ୍ଞାତୁଂ ପ୍ରାକ୍ସିଦ୍ଧଂ ଗୁଣସଂବୃତଃ । ୩୨ । ତସ୍ମୈ ତୁଭ୍ୟଂ ଭଗବତେ ବାସୁଦେବାୟ ବେଧସେ । ଆତ୍ମଦ୍ୟୋତଗୁଣୈଶ୍ଛନ୍ନମହିମ୍ନେ ବ୍ରହ୍ମଣେ ନମଃ । ୩୩ । ଯସ୍ୟାବତାରା ଜ୍ଞାୟନ୍ତେ ଶରୀରେଷ୍ୱଶରୀ-

---

ହେ କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ମହାଯୋଗିନ୍ନନ୍ତ୍ୟଃ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତଃ ସନ୍ ନ ଗୋପାଲଃ କିନ୍ତୁ ପରଃ ପୁରୁଷଃ । ଯତ ଅଦ୍ୟଃ କାରଣଭୂତଃ ଅତଏବ ନ ନିମିତ୍ତମାତ୍ରଂ କିନ୍ତୁ-ପାଦାନମପି ତ୍ୱମେବେତ୍ୟାଶୟେନ ରୂପଦ୍ୱୟଂ ବ୍ୟକ୍ତାବ୍ୟକ୍ତମିତି । ସ୍ଥୂଲସୂକ୍ଷ୍ମମିଦଂ ତେ ରୂପଂ ବିଦୁଃ । ୨୯ । ନିୟନ୍ତାପି ତ୍ୱମେବେତ୍ୟେଚରୁଃ ତ୍ୱମେକ ଇତି । ଦେହଃ ଅସବଃ ପ୍ରାଣାଃ ଆତ୍ମା ଅହଙ୍କାରଃ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ଚ ତେଷାମୀଶ୍ୱରଃ । ନନ୍ୱତ୍ୟ କାଲୋ ନିମିତ୍ତଂ ପ୍ରକୃତିରୁପାଦାନଂ ପ୍ରକୃତେର୍ଗୁଣୋ ମହାନ୍ ବିଷ୍ଣ୍ୱାଦ୍ୟବସ୍ଥା ପରିଣମତେ ପୁରୁଷଃ କର୍ତ୍ତା ନିୟନ୍ତା ଚ କ୍ଷେତ୍ରବାହ୍ୟମତ ଆହୁରୁଃ ତ୍ୱମେବ କାଳ ଇତ୍ୟାଦିନା ସାର୍ଦ୍ଧେନ । ଯତୋ ଭଗବାନ୍ ଷଡ୍ଗୁଣୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟବାନ୍ ଅତଃ କାଲୋ ନାମ ତବ ଲୀଳା । ୩୦ । ପ୍ରକୃତିଃ ଶକ୍ତିଃ ପୁରୁଷୋଽଂଶଃ ମହାନ୍ କାର୍ଯ୍ୟଂ ଅତସ୍ତ୍ୱମେବ ସର୍ବମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୧ । ନନ୍ୱହମେବ ଚେତ୍ ସର୍ବଂ ତର୍ହି ସର୍ବେ ଜ୍ଞାନେ ମଜ୍ଜ୍ଞାନଂ କିଂ ନ ଭବତି ଭବତ୍ୟେବ ଚେତ୍ ସର୍ବୋଽପି ବ୍ରହ୍ମବିତ୍ ସ୍ୟାଦତ ଆହୁରୁଃ ଗୃହ୍ୟମାଣୈରିତି । ଦୃଶ୍ୟତ୍ୱେନ ବର୍ତ୍ତମାନୈର୍ବୁଦ୍ଧ୍ୟହଙ୍କାରେନ୍ଦ୍ରିୟାଦିଭିର୍ଦ୍ରଷ୍ଟା ତ୍ୱଂ ନ ଗୃହ୍ୟସେ ଇତି ଭାବଃ । ନନୁ ତର୍ହି ଜୀବୋ ଜାନାତୁ ନୈବେତ୍ୟାହୁରୁଃ କୋ ନ୍ୱିହେତି ଜୀବାଦୁତ୍ପତ୍ତେଃ ପ୍ରାଗେବ ସ୍ୱପ୍ରକାଶତୟା ସିଦ୍ଧଂ ତ୍ୱାଂ କୋ ବା ଜାନାତି । ଗୁଣସଂବୃତୋ ଦେହାଦ୍ୟାବୃତଃ । ୩୨ । ଅତୋ ଦୁର୍ଜ୍ଞେୟତ୍ୱାତ୍ କେବଳଂ ପ୍ରଣମତଃ ତସ୍ମୈ ତୁଭ୍ୟମିତି । ଆତ୍ମନଃ ସ୍ୱସ୍ୟୈବ ଦ୍ୟୋତଃ ପ୍ରକାଶୋ ଯେଷାଂ ତୈର୍ଗୁଣୈଶ୍ଛନ୍ନୋ ମହିମା ଯସ୍ୟ ଅନ୍ତ୍ୟ-

---

ତୋ ରୂପ ଜ୍ଞାନକୁ ଗୋଚର । ୨୯। ସର୍ବଭୂତଙ୍କ ଦେହ ଜୀବ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟଙ୍କର ତୁହି ଧବ ॥ ଅବ୍ୟୟ ଈଶ ଭଗବାନ । ତୁ ବିଷ୍ଣୁ ତୁହି ଅଟୁ ଯମ ।୩୦। ସୂକ୍ଷ୍ମ ପ୍ରକୃତି ଗୁଣମୟୀ । ଆଉ ମହତତତ୍ତ୍ୱ ତୁହି ॥ ତୁହି ପୁରୁଷ ତୁ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ । ସର୍ବ ହୃଦୟସ୍ଥ ତୋ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ।୩୧। ବୁଦ୍ଧି ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଅହଙ୍କାରେ ।ଅଲକ୍ଷ୍ୟ ଅଦୃଶ୍ୟ ତୁ ଦୂରେ ॥ ସତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ପୂର୍ବୁଁ ସ୍ଥିତି ତୋର । ତୋତାରୁ କି ଗୁଣ ଦୁଆର ॥ ଗୁଣସମ୍ୱୃତ ଅନ୍ୟ ସର୍ବେ । କାହୁଁ ଜାଣିବେ ତୋତେ ଜୀବେ ।୩୨। ତୁ ବ୍ରହ୍ମ ବିଶ୍ୱାତ୍ମା ରୂପରେ । ରବିଙ୍କୁ ଘନ ପରକାରେ ॥ ତୁମ୍ଭଠୁଁ ଜାତ ଗୁଣଗଣ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଆବୋରନ୍ତି ପୁଣ ॥ ହେ ବାସୁଦେବ ଭଗବାନ ।

ଭଣଃ । ତୈସ୍ତୈରତୁଲ୍ୟାତିଶୟୈର୍ବୀର୍ୟୈର୍ଦେହିଷ୍ୱସଙ୍ଗତୈଃ । ୩୪ । ସ ଭବାନ୍ ସର୍ବଲୋକସ୍ୟ ଭବାୟ ବିଭବାୟ ଚ । ଅବତୀର୍ଣ୍ଣୋଂଶଭାଗେନ ସାମ୍ପ୍ରତଂ ପତିରାଶିଷାଂ । ୩୫ । ନମଃ ପରମକଲ୍ୟାଣ ନମଃ ପରମମଙ୍ଗଳ । ବାସୁଦେବାୟ ଶାନ୍ତାୟ ଯଦୂନାଂ ପତୟେ ନମଃ । ୩୬ । ଅନୁଜାନୀହି ନୌ ଭୂମଂସ୍ତବାନୁଚରକିଙ୍କରୌ । ଦର୍ଶନଂ ନୌ ଭଗବତ ଋଷେରାସୀଦନୁଗ୍ରହାତ୍ । ୩୭ । ବାଣୀ ଗୁଣାନୁକଥନେ ଶ୍ରବଣୌ କଥାୟାଂ ହସ୍ତୌ ଚ କର୍ମସୁ ମନସ୍ତବ ପାଦୟୋର୍ନଃ । ସ୍ମୃତ୍ୟାଂ ଶିରସ୍ତବ ନିବାସଜଗତ୍ପ୍ରଣାମେ ଦୃଷ୍ଟିଃ ସତାଂ ଦର୍ଶନେଽସ୍ତୁ ଭବତ୍ତନୂନାଂ । ୩୮ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ—ଇତ୍ଥଂ ସଙ୍କୀର୍ତ୍ତିତସ୍ତାଭ୍ୟାଂ ଭଗବାନ୍ ଗୋକୁଳେଶ୍ୱରଃ । ଦାମ୍ନା ଚୋଲୂଖଲେ ବଦ୍ଧଃ ପ୍ରହସନ୍ନାହ ଗୁହ୍ୟକୌ । ୩୯ । ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ— ଜ୍ଞାତଂ

ମିବ ଭବେଦ୍ଭବ୍ୟେ । ୩୩ । ଅହୋ ହେ ମୀଶ୍ୱର ଇତି କୁତୋ ଜ୍ଞାତଂ ତତ୍ରାହତୁଃ ଯଦ୍ୟେତ । ୩୪ । ଭବାୟୋତ୍ପତ୍ତୟେ । ବିଭବାୟ ବିଗତୋ ଭବୋ ଯସ୍ମିନ୍ ତସ୍ମୈ କୈବଲ୍ୟାୟେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୫ । ୩୬ । ନୌ ଆବାଂ । ଅନୁଚରଃ କୁବେରୋ ନାରଦୋ ବା ତସ୍ୟ କିଙ୍କରୌ । ଭଗବତସ୍ତବ ଦର୍ଶନଂ । ୩୭ । ତବ ଗତୟୋର୍ବୟୋଃ ପୂର୍ବସ୍ୱଭାବୋ ମାଭୂତ୍ କିନ୍ତୁ ବାଣୀ ଗୁଣାନୁକଥନ ଇତ୍ୟାଦ । ନଃ—ଅସ୍ମଦୋ ଦ୍ୱୟୋଶ୍ଚେତି ଦ୍ୱିବଚନସ୍ଥାନେ ବହୁବଚନଂ ଅସ୍ମଦ୍ଭଙ୍ଗିନାଂ ସର୍ବେଷାମପୀତି ବହୁବଚନଂ ବା । ତବ ନିବାସଭୂତଂ ଯଜ୍ଜଗତ୍ ତସ୍ୟ ପ୍ରଣାମେ ତ୍ୱନ୍ନିବାସଭୂତମିତି ବହୁମାନେନ ଜଗତଃ ପ୍ରଣାମେ ଶିରୋଽସ୍ତ୍ୱିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଭବତ୍ତନୂନାଂ ଭବତୋ ମୂର୍ତ୍ତୀନାଂ । ୩୮ । ସଙ୍କୀର୍ତ୍ତିତଃ ସ୍ତୁତଃ । ୩୯ । ବାଗ୍ଭିର୍ନିର୍ଦ୍ଧ୍ୟନେୟା କୃଷତୋ କୋଷ୍ୟାନତ୍ୟା-

ନମୁଛୁଁ ତୁମ୍ଭ ଶ୍ରୀଚରଣ । ୩୩ । ତୁ ଯେବେ ଥାଉ ଅଣଶ୍ୱାସ । ଅଜ୍ଞାତ ହେଉଛି ସବୁର ॥ ଶରୀର ଧରି ଅବତର । ଅଦ୍ଭୁତକର୍ମ ବଶେ କର ॥ ଦେହରେ ଅସମ୍ଭବ ଶକ୍ତି । ପ୍ରକାଶି ପ୍ରକାଣ୍ଡ ବିଭୂତି । ୩୪ । ତୁମ୍ଭେ ସଭିଙ୍କ ଜନ୍ମଦାତା । ସକଳ ମୋକ୍ଷର କରତା ॥ ବିଶ୍ୱର ମଙ୍ଗଳ ନିମନ୍ତେ । ଅବତରିଛ ଅଂଶେ ଏଥେଁ । ୩୫ । ନମସ୍ତେ ପରମମଙ୍ଗଳ । ପରମକଲ୍ୟାଣ କେବଳ ॥ ହେ ବାସୁଦେବ ହେ ପ୍ରଶାନ୍ତ । ନମସ୍ତେ ଯଦୁବଂଶନାଥ ॥ । ୩୬ । କୁବେର ତୁମ୍ଭ ଅନୁଚର । ଅମ୍ଭେ ତାହାଙ୍କର କିଙ୍କର ॥ ନାରଦ ଅନୁଗ୍ରହେ ଏବେ । ତୁମ୍ଭ ଦର୍ଶନ ହେଲା ଭବେ । ୩୭ । ତୋହର ଅବତାର ଗୀତ । ଅମ୍ଭ ବଚନ ଗାଉ ନିତ୍ୟ ॥ ଶ୍ରବଣ ତୋ କଥା ଶ୍ରବଣେ । ହସ୍ତ ଲାଗିଥାଉ ତୋ କର୍ମେ ॥ ପାଦସ୍ମରଣେ ମନ ରହୁ । ତୋ ବିଶ୍ୱରୂପେ ଶିର ନଉଁ ॥ ସାଧୁ ଭକତେ ତୋ ଶରୀର । ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖୁ ଅମ୍ଭ ନେତ୍ର । ୩୮ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ— ଗୁହ୍ୟକଙ୍କର ସ୍ତୁତି ଗିର । ଶ୍ରବଣେ ଗୋକୁଳ ଈଶ୍ୱର ॥ ହସି କହନ୍ତି ଉଲୂଖଳେ । ରଜ୍ଜୁରେ ବନ୍ଧାଥାଇ ଭଲେ । ୩୯ । ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ — ଜାଣିଛୁଁ ପୂର୍ବେ ତୁମ୍ଭେମାନେ । ଧନଗର୍ବରେ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ମମ ସୁରୈର୍ବୈଡବୁଦ୍ଧିଣା ଢରୁଣାତ୍ମନା । ଯଚ୍ଛ୍ରୀମଦାନ୍ଧୟୋର୍ବାଗ୍‌ଭିର୍ବିଭ୍ରଂଶୋଽନୁଗ୍ରହଃ କୃତଃ ।୪୦। ସାଧୂନାଂ ସମଚିତ୍ତାନାଂ ସୁତରାଂ ମତ୍କୃତାତ୍ମନାଂ ଦର୍ଶନାନ୍ନୋ ଭବେଦ୍ବନ୍ଧଃ ପୁଂସୋଽକ୍ଷ୍ଣୋଃ ସବିତୁର୍ଯଥା । ୪୧ । ତଦ୍ଗଚ୍ଛତଂ ମତ୍ପରମୌ ନଳକୂବରସାଦନଂ । ସଞ୍ଜାତୋ ମୟି ଭାବୋ ବାମୀପ୍ସିତଃ ପରମୋଽଭବଃ । ୪୨ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଇତ୍ୟୁକ୍ତୌ ତୌ ପରିକ୍ରମ୍ୟ ପ୍ରଣମ୍ୟ ଚ ପୁନଃ ପୁନଃ । ବଦ୍ଧୋଲୂଖଳମାମନ୍ତ୍ର୍ୟ ଜଗ୍ମତୁର୍ଦିଶମୁତ୍ତରାଂ ।୪୩।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ନାରଦଶାପୋ ନାମ ଦଶମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୧୦ ।

ଦୃଷ୍ଟଃ ଶ୍ରୀବତ୍ସଂଶରୂପୋଽନୁଗ୍ରହଃ କୃତ ଇତି । ୪୦ । ଯୁକ୍ତମେବୈତଦିତ୍ୟାହ ସାଧୂନାଂ ସ୍ୱଧର୍ମବର୍ତ୍ତିନାଂ ସମଚିତ୍ତାନାମନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ସୁତରାଂ ମତ୍କୃତାତ୍ମନାଂ ମଦର୍ପିତଚିତ୍ତାନାଂ । ତେଷାଂ କୃପାଇବେକାତ୍ସୁତରାମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ସବିତୁର୍ଦର୍ଶନାଦକ୍ଷ୍ଣୋର୍ଯଥା ବନ୍ଧୋ ନ ଭବେତ୍ତ ତଦ୍ବତ୍ । ୪୧ । ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେବର୍ଷେଃ ସମ୍ବୋଧନଂ ହେ ନଳକୂବର ! ଯୁବାଂ ତତ୍ର ତସ୍ମାତ୍ ସାଦନଂ ସ୍ୱ ନିକେତଂ ମତ୍ପରମୌ ସନ୍ତୌ ଗଚ୍ଛତଂ । ବାଂ ଯୁବୟୋରପେକ୍ଷିତୋ ମୟି ପ୍ରେମା ଜାତ ଏବ । ଅତଃ ନ ଭବୋ ଯସ୍ମିନ୍ ସଃ । ୪୨ । ବଦ୍ଧୋଲୂଖଳଂ ବଦ୍ଧମୂଳୂଖଳଂ ଯସ୍ମିଂସ୍ତଂ ।୪୩।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଦଶମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୧୦ ।

ଅନ୍ତପଣେ ॥ ନାରଦେ ଅପମାନ ଦେଲ । ଅଭିଶାପରେ ଭ୍ରଷ୍ଟହେଲ ॥ ଦୟାକୁ ଋଷି ଦୟାଇଲେ । ମୁକତି ବର ପୁଣି ଦେଲେ ।୪୦। ଯେ ଅମ୍ଭଙ୍କ ସାଧୁଜନ । ମୋଠାରେ ଅର୍ପିଥାନ୍ତି ମନ ॥ ତାଙ୍କୁ ଦେଖନ୍ତେ ଭବବନ୍ଧ । ପ୍ରାଣିର ହୁଅଇ ଉଚ୍ଛେଦ ॥ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ଯେସନ । ଫିଟଇ ମୁଦ୍ରିତ ନୟନ ।୪୧। ନଳକୂବର ଗୃହେ ଯାଅ । ମୋଠାରେ ମତି ରଖିଥାଅ ॥ ଯେଉଁବେ ପୁନର୍ଜନ୍ମ ନାହିଁ । ମନାସୁଅଛି ଯାହାପାଇଁ ॥ ସେ ଭାବ ଜନ୍ମିଛି ତୁମ୍ଭର । ମୋଠାରେ ମତି ସ୍ଥିରକର ।୪୨। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଉଲୂଖଳରେ ବନ୍ଧା କୃଷ୍ଣେ । ପରକ୍ରମି ନମି ଭୂମିଷ୍ଟେ ॥ କୃଷ୍ଣ ଆଦେଶେ ନିଜପୁରେ । ଚଳିଲେ ଉତ୍ତରଦିଗରେ ।୪୩। ଭଣଇ ପଣ୍ଡିତ ଦାଶ । ଯାମଳାର୍ଜ୍ଜୁନ ମୁକ୍ତିରସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଦଶମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୧୦।

ଏକାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ – ଗୋପା ନନ୍ଦାଦୟଃ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ଦ୍ରୁମୟୋଃ ପତତୋ ରବଂ । ତତ୍ରାଜଗ୍ମୁଃ କୁରୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ନିର୍ଘାତଭୟଶଙ୍କିତାଃ । ୧ । ଭୂମ୍ୟାଂ ନିପତିତୌ ତତ୍ର ଦଦୃଶୁର୍ୟମଲାର୍ଜ୍ଜୁନୌ । ବଭ୍ରମୁସ୍ତଦବିଜ୍ଞାୟ ଲକ୍ଷ୍ୟଂ ପତନକାରଣଂ । ୨ । ଉଲୂଖଲଂ ବିକର୍ଷନ୍ତଂ ଦାମ୍ନା ବଦ୍ଧଞ୍ଚ ବାଳକଂ । କସ୍ୟେଦଂ କୁତ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟମୁତ୍ପାତ ଇତି କାତରାଃ । ୩ । ବାଲା ଊଚୁରନେନେତି ତିର୍ଯ୍ୟଗ୍‌ଗତମୁଲୂଖଲଂ । ବିକର୍ଷତା ମଧ୍ୟଗେନ ପୁରୁଷାବପ୍ୟଚକ୍ଷ୍ମହି । ୪ । ନ ତେ ତଦୁକ୍ତଂ ଜଗୃହୁର୍ନ ଘଟେତେତି ତସ୍ୟ ତତ୍ । ବାଲସ୍ୟୋତ୍ପାଟନଂ ତର୍କୈଃ କେଚିତ୍ ସନ୍ଦିଗ୍ଧଚେତସଃ । ୫ । ଉଲୂଖଲଂ ବିକର୍ଷନ୍ତଂ ଦାମ୍ନା ବଦ୍ଧଂ ସ୍ୱମାତ୍ମଜଂ । ବିଲୋକ୍ୟ ନନ୍ଦଃ ପ୍ରହସଦ୍‌ବଦନୋ ବିମୁମୋଚ ହ । ୬ । ଗୋପୀଭିଃ ସ୍ତୋଭିତୋଽନୃତ୍ୟଦ୍‌ଭଗବାନ୍ ବାଳବତ୍

ଏକାଦଶେ ସମାଗତ୍ୟ ବୃନ୍ଦାବନମଥାର୍ଭକୈଃ । ବତ୍ସାନ୍ ପାଳୟତାନେନ ହତୌ ବତ୍ସବକାସୁରୌ ॥ନିର୍ଘାତୋ ବଜ୍ରପାତ ଇତି ଭୟେନ ଶଙ୍କିତାଃ । ୧ । ତଦ୍ଦ୍ୱୟଂ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷତଃ ପୁରତୋ ଦୃଶ୍ୟମପି ପତନକାରଣମବିଜ୍ଞାୟ ବଭ୍ରମୁଃ । ୨ । ଲକ୍ଷ୍ୟଂ କାରଣଂ ଦର୍ଶୟତି ଉଲୂଖଲମିତି । ଭ୍ରମକାରଣମାହ କସ୍ୟେଦଂ ଗ୍ରହାଦେଃ କର୍ମ । କୁତୋ ବା କାରଣାଦାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଂ ମୁତ୍ପାତ ଇତି କାତରା ଭୀତାଃ ସନ୍ତୋ ବଭ୍ରମୁରିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩ । ମଧ୍ୟଗେନ ବୃକ୍ଷୟୋର୍ମଧ୍ୟଗତେନ । ନ କେବଲମେତାବତ୍ ବୃକ୍ଷାଭ୍ୟାଂ ନିର୍ଗତୌ ଦିବ୍ୟୌ ପୁରୁଷାବପି ଅଚକ୍ଷ୍ମହି ଦୃଷ୍ଟବନ୍ତୋ ବୟମିତି । ୪ । କେବଳଂ ତାର୍କିକା ନ ଜଗୃହୁରେବ ଅନ୍ୟେ ତୁ ସନ୍ଦେହଯୁକ୍ତଚିତ୍ତା ବଭୂବୁରିତ୍ୟାହ । ୫ । ଭଗବନ୍ମାୟାବିମୋହିତତ୍ୱାନ୍ ନନ୍ଦସ୍ୟାଚରିତମାହ ଉଲୂଖଲମିତି । ୬ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ – ବୃକ୍ଷ ପଡନ୍ତେ ଶବ୍ଦ ଘୋଟିଲେ । ମିଳିଲେ ନନ୍ଦାଦି ଗୋପାଳେ ॥ ବଜ୍ର ପତନ ଶଙ୍କା କଲେ । ସକଳେ ଆତଙ୍କିତ ହେଲେ ।୧। ଯାମଲାର୍ଜ୍ଜୁନଙ୍କୁ ଭୂମିରେ । ପଡ଼ିବା ଦେଖି ବିଭ୍ରମରେ ॥ ବୃକ୍ଷଙ୍କ ପତନ କାରଣ । ଲକ୍ଷ୍ୟ କରନ୍ତି ନ ଦେଖିଣ ।୨। ରଜ୍ଜୁରେ ବନ୍ଧା ହୋଇ ବାଳ । ଓଟାରୁ ଅଛି ଉଲୂଖଳ ॥ ଦେଖି ଭାବନ୍ତି ଏ କ କୃତ୍ୟ । ଏ କିବା ଅଦ୍ଭୁତ ଉତ୍ପାତ ।୩। ଗୋପାଳେ ଭାବିବା ଶୁଣିଲେ । ବାଳକେ କାରଣ କହିଲେ ॥ ଉଲୂଖଳରେ ବନ୍ଧା ହୋଇ । ବୃକ୍ଷଙ୍କ ମଧ୍ୟେ କୃଷ୍ଣ ଯାଇ ॥ ପଶନ୍ତେ ଲାଗି ଉଲୂଖଳ । ଝିଙ୍କନ୍ତେ ଛିଣ୍ଡିଛନ୍ତି ତଳ ॥ ଦିବ୍ୟପୁରୁଷ ବେନି ତହୁଁ । ବାହାର ହେଲେ ଗୃହୁଁ ଗୃହୁଁ ।୪। ଗୋପାଳେ ତାହା ନ ଶୁଣିଲେ । ଏହା ଅସମ୍ଭବ ମଣିଲେ ॥ ବାଳକ ଉପାଡ଼ିଲା ବୃକ୍ଷ । ସନ୍ଦେହ ହେଲେ କେହି ଲୋକ ।୫। ପୁତ୍ର ରଜ୍ଜୁରେ ବନ୍ଧା ହୋଇ । ଉଲୂଖଳକୁ ଓଟାରଇ ॥ନନ୍ଦ ଦେଖିଣ ହୃଷ୍ଟମୁଖେ । ଫିଟାଇ ଦେଲେ ସ୍ନେହାଳକେ ।୬।

କୃଷ୍ଣଃ । ଉଦ୍ଗାୟତି କ୍ୱଚିନ୍ମୁଗ୍ଧସ୍ତଦ୍ୱଶୋ ଦାରୁଯନ୍ତ୍ରବତ୍ । ୭ । ବଭର୍ତ୍ତି କ୍ୱଚିଦାଜ୍ଞପ୍ତଃ ପୀଠକୋନ୍ମାନପାଦୁକଂ । ବାହୁକ୍ଷେପଞ୍ଚ କୁରୁତେ ସ୍ୱାନାଞ୍ଚ
ପ୍ରୀତିମାବହନ୍ । ୮ । ଦର୍ଶୟଂସ୍ତଦ୍ବିଦାଂ ଲୋକ ଆତ୍ମନୋ ଭୃତ୍ୟବଶ୍ୟତାଂ । ବ୍ରଜସ୍ୟୋବାହ ବୈ ହର୍ଷଂ ଭଗବାନ୍ ବାଲଚେଷ୍ଟିତୈଃ । ୯ ।
କ୍ରୀଣୀହି ଭୋ ଫଳାନୀତି ଶ୍ରୁତ୍ୱା ସତ୍ୱରମଚ୍ୟୁତଃ । ଫଳାର୍ଥୀ ଧାନ୍ୟମାଦାୟ ଯଯୌ ସର୍ବଫଳପ୍ରଦଃ । ୧୦ । ଫଳବିକ୍ରୟିଣୀ ତସ୍ୟ ଚ୍ୟୁତଧାନ୍ୟକର-
ଦ୍ୱୟଂ । ଫଳୈରପୂରୟଦ୍ରତ୍ନୈଃ ଫଳଭାଣ୍ଡମପୂରି ଚ । ୧୧ । ସରିତ୍ତୀରଗତଂ କୃଷ୍ଣଂ ଭଗ୍ନାର୍ଜୁନମଥାହ୍ୱୟତ୍ । ରାମଞ୍ଚ ରୋହିଣୀ ଦେବୀ କ୍ରୀଡନ୍ତଂ
ବାଲକୈର୍ବୃତଂ । ୧୨ । ନୋପେୟାତାଂ ଯଦାହୂତୌ କ୍ରୀଡାସଙ୍ଗେନ ପୁତ୍ରକୌ । ଯଶୋଦାଂ ପ୍ରେଷୟାମାସ ରୋହିଣୀ ପୁତ୍ରବତ୍ସଳା । ୧୩ ।
କ୍ରୀଡନ୍ତଂ ସା ସୁତଂ ବାଲୈରତିବେଲଂ ସହାଗ୍ରଜଂ । ଯଶୋଦାଜୋହବୀତ୍ କୃଷ୍ଣଂ ପୁତ୍ରସ୍ନେହସ୍ନୁତସ୍ତନୀ । ୧୪ । କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣାରବିନ୍ଦାକ୍ଷ ତାତ ଏହି
ସ୍ତନଂ ପିବ । ଅଲଂ ବିହାରୈଃ କ୍ଷୁତ୍କ୍ଷାନ୍ତଃ କ୍ରୀଡାଶ୍ରାନ୍ତୋଽସି ପୁତ୍ରକ । ୧୫ । ହେ ରାମାଗଚ୍ଛ ତାତାଶୁ ସାନୁଜଃ କୁଳନନ୍ଦନ । ପ୍ରାତରେବ କୃତାହାର-

---

ଲ୍ଲାସ୍ୟନ୍ତେ ମାମିତି ଶଙ୍କମାନୋଽପିବ ବାନ୍ଦମନ୍ଦବ୍ରବେତ୍ତ ସ୍ତୁ ତଦାହ ଗୋପୀଭିରିତି । ସ୍ତୋଭିତଃ କରତାଳାଦିନା ପ୍ରୋତ୍ସାହିତଃ । ୭ । ଇଦ-
ମାନୟେତ୍ୟାଜ୍ଞପ୍ତ ଅନେନୈବମସମର୍ଥ ଇବ ବଭର୍ତ୍ତି କେବଳଂ ପୀଠାଦି । ବାହୁକ୍ଷେପଂ କରସ୍ଫାଳନଞ୍ଚ । ତଦ୍ଦାର୍ଷ୍ଟାନ୍ତ ତକାରାନୁସ୍ୟୁଃ । ୮ । ତଦେ-

---

ଗୋପୀ ନଚ୍ଚନ୍ତେ ତାଳ ବାଇ । ହରି ନାଚନ୍ତି ପିଲାପରି ॥ କେଳାଇ ପତୁଳା ସମାନ । ଗୋପୀଙ୍କ ବଶେ ଭଗବାନ ॥ କାହିଁ ବା ଗୋଆନ୍ତି ନାଚନ୍ତି ।
ସର୍ବଦା ମୋହେ ରହିଥାନ୍ତି ।୭। ଏ ଦ୍ରବ୍ୟ ଆଣ ଏହା କେହି । ଯଦ୍ୟପି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ କହଇ ॥ ହାତ ପାଇବ ନାହିଁ କହି । ପଟା କଠାଉ ଅଦ
ଥୋଇ ॥ ଗ୍ରହିତା ନୁଅନ୍ତି ତା ଉପରେ । କୋଳକୁ ଡାକନ୍ତେ ଆଦରେ ॥ ହସ୍ତ ପ୍ରସାର କ୍ଷେପେ ଯାନ୍ତି । ସ୍ୱଜନେ ସ୍ନେହେ ମୁଗ୍ଧ ହୁନ୍ତି ।୮। ଶ୍ରୀହରି
ଭୃତ୍ୟବଶେ ଥାନ୍ତି । ହରି ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଯେ ଜାଣନ୍ତି ॥ ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖାନ୍ତି ଏଭାବ । ବାଳଲୀଳାରେ ସେ ମାଧବ ॥ ବ୍ରଜବାସୀଙ୍କୁ ତୁଷ୍ଟ କଲେ ।୯। ଫଳ
ନିଅ ବେଗେ ଡାକିଲେ ॥ ସକଳ ଫଳପ୍ରଦ ଯେହି । ଧାନ ଧରି ସେ ଯାନ୍ତି ଧାଇଁ ।୧୦। ଫଳବିକନ୍ତା ନାରୀଗଣ । ହରିଙ୍କୁ ଦେଖି ନେଇ ଧାନ ।
ଫଳରେ ଅଞ୍ଜଳି ଭରନ୍ତି । ରତ୍ନେ ଭାଣ୍ଡ ହୁଏ ଭରତି ।୧୧। ଅର୍ଜୁନ ବୃକ୍ଷ ଭଙ୍ଗି ହରି । ରାମାଦି ଗୋପବାଳେ ଧରି ॥ ଖେଳନ୍ତେ ନଦୀଘରେ ଯାଇ ।
ରୋହିଣୀ ଡାକିଲେ ବୁହାଇ ।୧୨। ରୋହିଣୀ ଡାକ ନ ଶୁଣିଲେ । ପୁତ୍ରେ କ୍ରୀଡାରେ ରହିଲେ ॥ ପୁତ୍ରବତ୍ସଳା ଯଶୋଦାଙ୍କୁ । ପେଷିଲେ
ରୋହିଣୀ ସେଠାକୁ ।୧୩। ଉଚ୍ଛୁର ଯାଏ ଭୁଲିଲେ । ଖେଳନ୍ତେ ବାଳକଙ୍କ ମେଳେ ॥ ପୁତ୍ର ସ୍ନେହରେ ସ୍ତନ୍ୟ ଝରେ । ଯଶୋଦା ଡାକନ୍ତି କୃଷ୍ଣରେ

ସ୍ତନବାନ୍ ଭେଜ୍ର ମର୍ଦ୍ଦିତ । ୧୬ । ତ୍ତଗଷରେ ତ୍ୱାଂ ଦାଶାର୍ହ ଲ୍ଲେଷ୍ୟମାଣେ ବ୍ରଜାଧିପଃ । ଏବ୍ୱୀବସ୍ୱୋଃ ପ୍ରିଦୃଂ ଧେହ ସ୍ତନ୍ୟକ୍ରାନ୍ ଯାତ ବାଳକଃ ॥ ।୧୭ । ଧୂଳଧୂସରତାଙ୍ଗସ୍ତୌ ପୁତ ମତ୍ସନମାବହ । ଜଗୃହିଂ ଲୋହ୍ଦ୍ୟ ଭବତ ବପେଦ୍ୟେ ଦେହ ଗାଃ ଶୁଚୀ । ପଶ୍ୟ ପଶ୍ୟ ବୟସ୍ୟାସ୍ତେ ମାତୃମୃଷ୍ଟାନ ସ୍ୱଲଙ୍କୃତାନ୍ । ତ୍ୱଞ୍ଚ ସ୍ନାତଃ କୃତାହାରେ ବହରସ୍ୱ ସ୍ୱଲଙ୍କୃତଃ । ୧୯ । ଇତ୍ଥଂ ଯଶୋଦା ତମଶେଷଶେଖରଂ ମତ୍ୱା ସୁତଂ ସ୍ନେହନିବଦ୍ଧଧୀର୍ନୃପ । ହସ୍ତେ ଗୃହୀତ୍ୱା ସହରାମମଚ୍ୟୁତଂ ନୀତ୍ୱା ସ୍ୱବାଟଂ କୃତବତ୍ୟଥୋଦୟଂ । ୨୦ । ଗୋପବୃଦ୍ଧା ମହୋତ୍ପାତାନନୁଭୂୟ ବୃହଦ୍ୱନେ । ନନ୍ଦାଦୟଃ ସମାଗମ୍ୟ ବ୍ରଜକାର୍ଯ୍ୟମମନ୍ତ୍ରୟନ୍ । ୨୧ । ତତ୍ରୋପନନ୍ଦନାମାହ ଗୋପୋ ଜ୍ଞାନବୟୋଽଧିକଃ । ଦେଶକାଳାର୍ଥତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞଃ ପ୍ରିୟକୃଦ୍ରାମକୃଷ୍ଣୟୋଃ । ୨୨ । ଉତ୍ଥାତବ୍ୟମିତୋଽସ୍ମାଭିର୍ଗୋକୁଳସ୍ୟ ହିତୈଷିଭିଃ । ଆୟାନ୍ତ୍ୟତ୍ର ମହୋତ୍ପାତା ବାଳାନାଂ ନାଶହେତବଃ । ୨୩ । ମୁକ୍ତଃ କଥଞ୍ଚିଦ୍ରାକ୍ଷସ୍ୟା ବାଳଘ୍ନ୍ୟା

ଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଂ ବଦନ୍ତ ଯେ ତେଷାଂ । ଏବଂ ବ୍ରଜସ୍ୟ ହର୍ଷମୁକ୍ତାହେତ ।୧୯-୨୦। ଭନ୍ତୁଂ ବୃନ୍ଦାବନଂ ଗନ୍ତୁମନ୍ତଃ କୃଷ୍ଣେନ ଯନ୍ତ୍ରିତାଃ । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରା ଇବ ନନ୍ଦାଦ୍ୟା ମନ୍ତ୍ରମେତମମନ୍ତ୍ରୟନ୍ ॥ ବ୍ରଜକାର୍ଯ୍ୟଂ ଗୋକୁଳସ୍ୟ ହିତକୃତ୍ୟଂ ।୨୧-୨୪। ଶପଦଂ ଗବାଂ ପକ୍ଷିଣାଂ ପଦଂ ବହାରସ୍ଥାନଂ ବସ୍ତୁଲଭଃ ବଗତଗତସ୍ତ୍ରଂ

।୧୪। ହେ ପଦ୍ମନେତ୍ର କୃଷ୍ଣ ଆସ । ଅଜୁ ନ ଖେଳ ଲଭ ତୋଷ ॥ କ୍ରୀଡାଶ୍ରାନ୍ତରେ ତୁ କ୍ଷୁଧିତ । ସ୍ତନ୍ୟ ପିଅରେ ମୋର ସୁତ ।୧୫। ହେ ରାମ ଘାନ ଭାଇ ସଙ୍ଗେ । ଆସରେ ବାବୁ ଭୁଞ୍ଜ ବେଗେ ॥ ପ୍ରାତରେ ଅଳ୍ପ କରି ଖାଇ । ଭୋକ ହେବଣି ଆସ ଧାଇଁ ।୧୬। ନନ୍ଦ ଜଗାଇ ରହିଛନ୍ତି । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା କରନ୍ତି ॥ ଆମ୍ଭ ଦୁହିଙ୍କ ପ୍ରୀତି କର । ବାଳକେ ଯାଅ ଯେଝା ଘର ।୧୭। ଧୂଳି ଧୂସର ତୁମ୍ଭ ଦେହ । ରେ ପୁତ୍ରେ ସ୍ନାନ କର ଯାଅ ॥ ଜନ୍ମନକ୍ଷତ୍ର କୃଷ୍ଣ ତୋର । ବିପ୍ରଙ୍କୁ ଦିଅ ଗୋସମ୍ଭାର ।୧୮। ଦେଖ ତୋହର ସହଚରେ । ସ୍ନାନ ସୁବେଶ ଅଳଂକାରେ ॥ ମଣ୍ଡାଏ ମଣ୍ଡି ଦେଇଛନ୍ତି । ତୁ ସ୍ନାନେ ଭୂଷଣେ ସେମନ୍ତ ॥ ମଣ୍ଡିତ ହୋଇ ଭୁଞ୍ଜି ଖେଳ । ଚଞ୍ଚଳ ଖେଳ ଛାଡ଼ି ଚଳ ।୧୯। ବିଶ୍ୱଶେଖର କୃଷ୍ଣେ ମାତା । ପୁତ୍ର ସ୍ୱରୂପେ କରି ଚନ୍ତା ॥ ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କ ହସ୍ତ ଧରି । ସ୍ୱଗୃହେ ନେଲେ ସ୍ନେହେ ପୂରି ॥ ସ୍ନାନ ଭୋଜନ ଅଳଂକାରେ । ମଣ୍ଡିଲେ ଶ୍ରୀରାମ କୃଷ୍ଣରେ ।୨୦। କ୍ରମଶ ଅଧିକ ଉତ୍ପାତ । ଗୋପରେ ହୁଅନ୍ତେ ସତତ ॥ ନନ୍ଦାଦି ବୃଦ୍ଧ ଗୋପେ ମେଳି । ବିଚାର କଲେ ବନ୍ଧୁ ଭଲି ।୨୧। ବୟସ ଜ୍ଞାନରେ ଅଧିକ । ଉପନନ୍ଦ ନାମେକ ଲୋକ ॥ ଦେଶ କାଳ କର୍ମ ବୋଦ୍ଧା । ରାମକୃଷ୍ଣରେ ସ୍ନେହେ ମୁଗ୍ଧା ।୨୨। କହିଲେ; ଗୋକୁଳର ହିତେ । ଏଥିଁ ନ ରହି ଉଚିତେ ॥ ଏ ବାଳକଙ୍କ ନାଶ ଅର୍ଥେ । ବହୁ ଉତ୍ପାତ ହେବ ଏଥେଁ ।୨୩। ବାଳନାଶିନୀ ରାକ୍ଷସୀର । କବଳୁଁ ବର୍ତ୍ତିଲେ କୁମର ॥ ଶକଟ ପିଲଙ୍କ

ବାଳକୋ ହ୍ୟସୌ । ହରେରନୁଗ୍ରହାନ୍ନୂନମନଶ୍ଚୋପରି ନାପତତ୍ । ୨୪ । ଚକ୍ରବାତେନ ନୀତୋଽପ୍ୟଂ ଦୈତ୍ୟେନ ବିପଦଂ ବିୟତ୍ । ଶିଳାୟାଂ ପତିତସ୍ତତ୍ର ପରିତ୍ରାତଃ ସୁରେଶ୍ବରୈଃ । ୨୫ । ଯନ୍ନ ମ୍ରିୟେତ ଦ୍ରୁମୟୋରନ୍ତରଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ବାଳକଃ । ଅସାବନ୍ୟତମୋ ବାପି ତଦପ୍ୟଚ୍ୟୁତରକ୍ଷଣଂ । ୨୬ । ଯାବଦୌତ୍ପାତିକୋଽରିଷ୍ଟୋ ବ୍ରଜଂ ନାଭିଭବେଦିତଃ । ତାବଦ୍ବାଲାନୁପାଦାୟ ଯାସ୍ୟାମୋଽନ୍ୟତ୍ର ସାନୁଗାଃ । ୨୭ । ବନଂ ବୃନ୍ଦାବନଂ ନାମ ପଶବ୍ୟଂ ନବକାନନଂ । ଗୋପଗୋପୀଗବାଂ ସେବ୍ୟଂ ପୁଣ୍ୟାଦ୍ରିତୃଣବୀରୁଧଂ । ୨୮ । ତତ୍ ତତ୍ରାଦ୍ୟୈବ ଯାସ୍ୟାମଃ ଶକଟାନ୍ ଯୁଙ୍କ୍ତ ମା ଚିରଂ । ଗୋଧନାନ୍ୟଗ୍ରତୋ ଯାନ୍ତୁ ଭବତାଂ ଯଦି ରୋଚତେ । ୨୯ । ତଚ୍ଛ୍ରୁତ୍ୱୈକଧିୟୋ ଗୋପାଃ ସାଧୁ ସାଧ୍ୱିତି ବାଦିନଃ । ବ୍ରଜାନ୍ ସ୍ୱାନ୍ ସ୍ୱାନ୍ ସମାଯୁଜ୍ୟ ଯଯୁ ରୂଢ଼ପରିଚ୍ଛଦାଃ । ୩୦ । ବୃଦ୍ଧାନ୍ ବାଲାନ୍ ସ୍ତ୍ରିୟୋ ରାଜନ୍ ସର୍ବୋପକରଣାନି ଚ । ଅନଃସ୍ୱାରୋପ୍ୟ ଗୋପାଲା ଯତ୍ତା ଆତ୍ତଶରାସନାଃ । ୩୧ । ଗୋଧନାନି ପୁରସ୍କୃତ୍ୟ ଶୃଙ୍ଗାଣ୍ୟାପୂର୍ଯ୍ୟ ସର୍ବତଃ । ତୂର୍ଯ୍ୟଘୋଷେଣ ମହତା ଯଯୁଃ ସହପୁରୋହିତାଃ । ୩୨ । ଗୋପ୍ୟୋ ରୂଢ଼ରଥା

ବା । ୨୫ । ଅନ୍ୟତମୋ ବା କଶ୍ଚିଦ୍ବାଲଃ । ଅଚ୍ୟୁତେନୈବ ରକ୍ଷଣମାସୀତ୍ । ୨୬ । ଅରିଷ୍ଟୋଽନର୍ଥଃ । ଇତଃ ସ୍ଥାନାତ୍ । ୨୭ । ପଶବ୍ୟଂ ପଶୁଭ୍ୟୋ ହିତଂ ନବାନି କାନନାନ୍ୟବାନ୍ତରବନାନି ଯସ୍ମିନ୍ ତତ୍ । ୨୮।୨୯ । ଏକଧିୟୋ ଏକମତୟଃ । ବ୍ରଜାନ୍ ଶକଟବ୍ୟୂହାନ୍ । ରୂଢ଼ାଃ ଶକଟାଦଷ୍ୱାରୋପିତାଃ ପରିଚ୍ଛଦା ଯୈସ୍ତେ । ୩୦ । ଯତ୍ତାଃ କୃତପ୍ରଯତ୍ନାଃ । ୩୧।୩୨ । ନୂତ୍ନୈଃ କୁଚଗତୈଃ କୁଙ୍କୁମୈଃ କାନ୍ତ୍ୟାସାଂ ତାଃ

ଉପରେ । ପଡନ୍ତି ନାହିଁ ସୁଭାଗ୍ୟରେ ।୨୪। ଖଣ୍ଡିଅ ଚକ୍ରରୂପେ ଦୈତ୍ୟ । ଆକାଶେ ନେଲା ବାଳସୁତ ॥ ବାଳକ ପଡ଼ିଲା ଶିଳାରେ । ଦେବେ ରଖିଲେ ବିପଦରେ ।୨୫। ବୃକ୍ଷ ଦୁହିଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ବାଳ । ପଡ଼ିଲା ନ ମରିଲା କାଳ॥ଅନ୍ୟ ବା ଯେତେକ ବିପଦ । ଯତ୍ନେ ରଖିଲେ ଗୋବିନ୍ଦ ।୨୬। ଉତ୍ପାତ ଅରିଷ୍ଟ ବା ଯେତେ । ବ୍ରଜେ ନ ପଶିବ ତା ଜେତେ ॥ ସଙ୍ଗେ ଘେନିଣ ବାଳକଙ୍କୁ । ଚଳ ଯିବା ଅନ୍ୟଠାକୁ ।୨୭। ପଶୁ ଚରଣେ ରମ୍ୟ ସ୍ଥାନ । ନବ କାନନ ବୃନ୍ଦାବନ ॥ ଗୋପ ଗୋପୀ ଗୋ ସେବ୍ୟମାନ । ପର୍ବତ ତୃଣ ଲତା ପୂର୍ଣ୍ଣ ।୨୮। ବାନ୍ଧ ଶକଟମାନ ବେଗେ । ଆଜ ଚଳିବା ସେହିଠାବେ ॥ ଏକଥା ଭଲଲାଗେ ଯେବେ । ଗୋଧନ ପେଶ ଆଗେ ବେଗେ ।୨୯। ଗୋପାଳେ ଏକମତ ହେଲେ । ଉତ୍ତମ ଉତ୍ତମ କହିଲେ ॥ ଶକଟେ ଲଦି ସବୁ ଧନ । ସୁବେଶେ ଚଳେ ସେ ଗମନ ।୩୦। ବୃଦ୍ଧ ବାଳକେ ନାରୀମାନେ । ସର୍ବକରଣା ସାଙ୍ଗେ ଭରିଲେ ॥ ଶକଟେ ଲଦି ଧନୁ ହସ୍ତେ । ଗୋପାଳେ ଚଳିଲେ ସମସ୍ତେ ।୩୧। ବଜାଇ ତୁରୀ ଶିଙ୍ଗାମାନ । ଆଗରେ ଚଳାଇ ଗୋଧନ ॥ ପୁରୋହିତଙ୍କ ସହିତରେ ।

ନୃତ୍ୟଦ୍ଭିରୁଚକୁଙ୍କୁମକାନ୍ତସ୍ରଃ । କୃଷ୍ଣଲୀଳା ଜଗୁଃ ପ୍ରୀତା ନିଷ୍କକଣ୍ଠ୍ୟଃ ସୁବାସସଃ । ୩୩ । ତଥା ଯଶୋଦାରୋହିଣ୍ୟୌ ବାଳକୌ ଲାଳୟନ୍ତିତେ । କେଳୀଃ କୃଷ୍ଣରାମାଭ୍ୟାଂ ଭକ୍ତ୍ୟାଶ୍ରବଣୋତ୍ସୁକେ । ୩୪ । ବୃନ୍ଦାବନଂ ସମ୍ପ୍ରବିଶ୍ୟ ସର୍ବକାଳସୁଖାବହଂ । ତତ୍ର ଚକ୍ରୁର୍ବ୍ରଜାବାସଂ ଶକଟୈରର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରବତ୍ । ୩୫ । ବୃନ୍ଦାବନଂ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନଂ ଯମୁନାପୁଲିନାନି ଚ । ବୀକ୍ଷ୍ୟାସୀଦୁତ୍ତମା ପ୍ରୀତି ରାମମାଧବୟୋର୍ନୃପ । ୩୬ । ଏବଂ ବ୍ରଜୌକସାଂ ପ୍ରୀତିଂ ଯଚ୍ଛନ୍ତୌ ବାଲ-ଚେଷ୍ଟିତୈଃ । କଲବାକ୍ୟୈଃ ସ୍ୱକାଲେନ ବତ୍ସପାଲୌ ବଭୂବତୁଃ । ୩୭ । ଅବିଦୂରେ ବ୍ରଜଭୁବଃ ସହ ଗୋପାଲଦାରକୈଃ । ଚାରୟାମାସତୁର୍ବତ୍ସାନ୍ ନାନାକ୍ରୀଡ଼ାପରିଚ୍ଛଦୌ । ୩୮ । କ୍ୱଚିଦ୍ୱାଦୟତୋ ବେଣୁଂ କ୍ଷେପଣୈଃ କ୍ଷିପତଃ କ୍ୱଚିତ୍ । କ୍ୱଚିତ୍ପାଦୈଃ କିଙ୍କିଣୀଭିଃ କ୍ୱଚିତ୍କୃତ୍ରିମଗୋବୃଷୈଃ । ୩୯ । ବୃଷାୟମାଣୌ ନର୍ଦ୍ଦନ୍ତୌ ଯୁଯୁଧାତେ ପରସ୍ପରଂ । ଅନୁକୃତ୍ୟ ରୁତୈର୍ଜନ୍ତୂଂଶ୍ଚେରତୁଃ ପ୍ରାକୃତୌ ଯଥା । ୪୦ । କଦାଚିଦ୍ୟମୁନାତୀରେ ବତ୍ସାଂଶ୍ଚାରୟତୋଃ ସ୍ୱକୈଃ । ବୟସ୍ୟୈଃ କୃଷ୍ଣବଲୟୋର୍ଜିଘାଂସୁର୍ଦୈତ୍ୟ ଆଗମତ୍ । ୪୧ । ତଂ ବତ୍ସରୂପିଣଂ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ବତ୍ସଯୂଥଗତଂ ହରିଃ । ଦର୍ଶୟନ୍

ନୃତ୍ୟତ୍ସୁ ଭୂତେଷୁ ଯତ୍ର କୁଙ୍କୁମଂ ତେନ କାନ୍ତ୍ୟା ସାମୈତ ବା । ୩୩।୩୪ । ବ୍ରଜାବାସ ଗୋକୁଳଚନ୍ଦ୍ରଉତ୍ଥାନ । ୩୫।୩୬ । ସ୍ୱକାଲେନ ତଦ୍ଯୋ-ଗ୍ୟକାଲେନ । ୩୭ । କୌମାରଲୀଳାଂ ନିରୂପୟନ୍ତି ଅବିଦୂର ଇତ୍ୟାଦିନା । ୩୮ । କ୍ଷେପଣୈର୍ବିଲ୍ୱାମଲକାଦି କ୍ଷିପନ୍ତୌ ଦୂରେ ଶ୍ଲକ୍ଷ୍ଣସୂତ୍ରଃ କିଙ୍କିଣୀ-ଯୁକ୍ତୈଃ ପାଦୈଃ କ୍ଷିପନ୍ତସ୍ତାଡୟନ୍ତଃ; ବତ୍ସପାଳା ଏକ ଦ୍ୱିବାଃ କମ୍ବଳ ଦଧିଭିତା ଦୂରବୃଷଭଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଂ ତୈଃ ସହ ସ୍ୱୟମପି ତଥୈବ ବୃଷାୟମାଣୌ ନର୍ଦ୍ଦନ୍ତୌ ତଦନୁକାରଣବାନ୍ କୁର୍ବନ୍ତୌ ଯୁଯୁଧାତେ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ରୁତୈଃ ଶବ୍ଦୈଃ । ଜନ୍ତୂନ୍ ହଂସମୟୂରାଦୀନ । ୩୯ ୪୧ । ମୁଗ୍ଧଇବ ଅଜ୍ଞା-

ନ୍ତ୍ୟନ୍ତି ବୃନ୍ଦାବନେ ଧୀରେ ।୩୨। କମ୍ବୁକଣ୍ଠୀ ଯେ ଗୋପବାଳୀ । ନବ କୁଙ୍କୁମ ଲୁଚେ ବୋଳ । ସୁ-ସ୍ୱ ଅଙ୍ଗେ ବଳ ଥିଲେ । ଗାଇଲେ କୃଷ୍ଣ ଲୀଳା ପ୍ରୀତେ ।୩୩। କୃଷ୍ଣ ରାମଙ୍କୁ କୋଳେ ସେନ । ଶକଟେ ଯଶୋଦା ରୋହିଣୀ ॥ ଯାଆନ୍ତେ ଦଶନ୍ତ ସୁନ୍ଦର । ଶୁଣନ୍ତ ଲୀଳା ପ୍ରୀତେ କର ।୩୪। ଷଡ଼ଋତୁରେ ସୁଖସ୍ଥାନ । ଅଟଇ ଯେଉଁ ବୃନ୍ଦାବନ ॥ସେଠାରେ ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରାକାରେ । ବସନ୍ତ କଲେ ଆନନ୍ଦରେ ।୩୫।ବୃନ୍ଦାବନରେ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ । ଆଉର ଯମୁନା ପୁଳିନ ॥ ଦେଖି ଶ୍ରୀରାମ କୃଷ୍ଣଙ୍କର । ପ୍ରୀତି ଜନ୍ମିଲା ଗୁରୁତର । ୩୬ । ବାଳଲୀଳାରେ ବ୍ରଜପୁର । ବ୍ରଜବାସଙ୍କୁ ପ୍ରୀତି କର ॥ ଦଲୁଟି ବାଣୀରେ ତୋଷିଲେ । କ୍ରମେ ବାଛୁରୀ ରକ୍ଷିଗଲେ ।୩୭। ବ୍ରଜରୁ ଅଳପ ଦୂରରେ । ଗୋପାଳ ବାଳକ ସଙ୍ଗରେ ॥ ନାନାବି କ୍ରୀଡ଼ ରେ ମାତନ୍ତି । ଆନନ୍ଦେ ବାଛୁରି ଚରାନ୍ତି ।୩୮। ବେଣୁ ବଜାନ୍ତି କେତେବେଳେ । ଗୋ ବୃଷ ହୋଇ କୁରୁଛନ୍ତି ॥ ଖେଳନ୍ତି; କିଙ୍କିଣୀ ଚରଣେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବଲଦେବାୟ ଶନୈର୍ମୁଗ୍ଧ ଇବାସଦତ୍ । ୪୨ । ଗୃହୀତ୍ୱାପରପାଦାଭ୍ୟାଂ ସହ ଲାଙ୍ଗୂଲମଚ୍ୟୁତଃ । ଭ୍ରାମୟିତ୍ୱା କପିତ୍ଥାଗ୍ରେ ପ୍ରାହିଣୋଦ୍ଗତଜୀବିତଂ ।
ସ କପିତ୍ଥୈର୍ମହାକାୟଃ ପାତ୍ୟମାନୈଃ ପପାତ ହ । ୪୩ । ତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ବିସ୍ମିତା ବାଲାଃ ଶଶଂସୁଃ ସାଧୁ ସାଧ୍ୱିତି । ଦେବାଶ୍ଚ ପରିସନ୍ତୁଷ୍ଟା ବଭୂବୁଃ ପୁଷ୍ପ-
ବର୍ଷିଣଃ । ୪୪ । ତୌ ବତ୍ସପାଳକୌ ଭୂତ୍ୱା ସର୍ବଲୋକୈକପାଳକୌ । ସପ୍ରାତରାଶୌ ଗୋବତ୍ସାଂଶ୍ଚାରୟନ୍ତୌ ବିଚେରତୁଃ । ୪୫ । ସ୍ୱଂ ସ୍ୱଂ
ବତ୍ସକୁଲଂ ସର୍ବେ ପାୟୟିଷ୍ୟନ୍ତ ଏକଦା । ଗତ୍ୱା ଜଳାଶୟାଭ୍ୟାଶଂ ପାୟୟିତ୍ୱା ପପୁର୍ଜଳଂ । ୪୬ । ତେ ତତ୍ର ଦଦୃଶୁର୍ବାଲା ମହାସତ୍ତ୍ୱମବସ୍ଥିତଂ ।
ତତ୍ରସୁର୍ବଜ୍ରନିର୍ଭିନ୍ନଂ ଗିରେଃ ଶୃଙ୍ଗମିବ ଚ୍ୟୁତଂ । ୪୭ । ସ ବୈ ବକୋ ନାମ ମହାନସୁରୋ ବକରୂପଧୃକ୍ । ଆଗତ୍ୟ ସହସା କୃଷ୍ଣଂ ତୀକ୍ଷ୍ଣତୁଣ୍ଡୋଽଗ୍ର-
ସଦ୍ବଲୀ । ୪୮ । କୃଷ୍ଣଂ ମହାବକଗ୍ରସ୍ତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ରାମାଦୟୋଽର୍ଭକାଃ । ବଭୂବୁରିନ୍ଦ୍ରିୟାଣୀବ ବିନା ପ୍ରାଣଂ ବିଚେତସଃ । ୪୯ । ତଂ ତାଳୁମୂଳଂ ପ୍ରଦ-

---

ନନ୍ଧିବ ଅସଦତ୍ ସମୀପମାଗମତ୍ । ୪୨ । ଅପରପାଦାଭ୍ୟାଂ ସହ ଲାଙ୍ଗୂଲଂ ଯଥା ଭବତି ତଥା ଗୃହୀତ୍ୱା । ୪୩।୪୪ । ସର୍ବେଷାଂ ଲୋକାନା-
ମେକୌ ମୁଖ୍ୟୌ ପାଳକୌ । ପ୍ରାତରାଶଃ ପ୍ରାତର୍ଭୋଜ୍ୟମନ୍ନଂ ତତ୍ସହିତୌ । ୪୫ । ଅଭ୍ୟାଶ, ସମୀପ । ୪୬-୪୮ । ରାମ ଆଦର୍ଯେଷାଂ ତେ ନନ୍ଦୁ

ପେଣ୍ଡୁ ମାରନ୍ତ କେଉଁ ସ୍ଥଳେ ।୩୯। କେବେ ବୃଷଭ ସେ ହୁଅନ୍ତ । ନର୍ଜି ପରସ୍ପରେ ଯୁଝନ୍ତ । ଜୀବର ଯେ ଶବ୍ଦ ଶୁଣନ୍ତ । ସେ ଶବ୍ଦ କରଣ କରନ୍ତ ।୪୦।
ପଖାଳକୂଳେ ଭ୍ରମହର । ଯମୁନା ପରରେ ବାଛୁରୀ ଚରାନ୍ତେ ଦୈତ୍ୟେକ ମିଳଲ । ତାଙ୍କୁ ମାରିବା ଇଚ୍ଛା କଲ ।୪୧। ବାଛୁରି ରୂପେ ବତ୍ସ ଗୋଷ୍ଠେ ।
ରହନ୍ତେ ଅସୁର କପଟେ । କୃଷ୍ଣ ରାମଙ୍କୁ ଦେଖାଇଲେ । ଅଜ୍ଞପର ତା ପାଶେ ଗଲେ ।୪୨। ଲାଙ୍ଗୁଳ ପଛ ଗୋଡ଼ ଦୁଇ । ଅଚ୍ୟୁତ କରଷି ଧଇଲେ ॥
ବୁଲାଇ କପିତ୍ଥ ବୃକ୍ଷରେ । ପିଟନ୍ତେ କପିତ୍ଥ ସଙ୍ଗରେ । ଢଳେ ପଡ଼ିଲା ମହାକାୟ । ଦେଖି ସକଳେ କଲେ ଭୟ ।୪୩। ବାଳକେ ବିସ୍ମୟେ ଦେଖିଲେ ।
କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଲେ ॥ ଦେବେ କୁସୁମ ବରଷିଲେ । ସନ୍ତୋଷେ ସ୍ୱର୍ଗେ ପ୍ରଶଂସିଲେ ।୪୪। ସର୍ବଲୋକର ଯେ ପାଳକ । ହୋଇ ସେ
ବାଛୁରି ରକ୍ଷକ ॥ ସକାଳୁଁ ଖାଇ ବତ୍ସା ନେଇ । ବନେ ଚରନ୍ତି ବୁଲି ବୁଲି ।୪୫। ନିଜ ନିଜ ବତ୍ସଙ୍କୁ ସର୍ବେ । ପାଣି ଖୁଆଇ ଦିନେ ବେଗେ ॥
ଜଳାଶୟର ପାଶେ ଗଲେ । ପିଆଇ ଆପଣେ ପିଇଲେ ।୪୬। ବଜ୍ର ଗିରିଶୃଙ୍ଗ ସମାନ । ତହିଁ ଦେଖିଲେ ବକେ ପୁଣ ॥ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ରୂପ ଦେଖି ତାର ।
ଡରିଲେ ଗୋପାଳ କୁମର ।୪୭। ବକରୂପେ ସେ ବକାସୁର । ତ୍ରୋଟ ତୁଣ୍ଡ ଖରତର ॥ ଗିଳିଲା କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଚପଳେ ।୪୮। ତା ଦେଖି ରାମଆଦି
ବାଳେ ॥ ଇନ୍ଦ୍ରିୟେ ପ୍ରାଣବିନା ଯେସନେ । ନିଶ୍ଚେଷ୍ଟ ହୋଇଲେ ଚେତନେ ।୪୯। ଅଗ୍ନିସମାନ ବକତାଳୁ । ଦହିହୋଇଲା ଗିଳୁ ଗିଳୁ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ହନ୍ତୁମଗ୍ନିବଦ୍‌ଗୋପାଳସୂନୂ ପିତରଂ ଜଗଦ୍‌ଗୁରୋଃ । ଚଚର୍ଦ୍ଦ ସଦ୍ୟୋଽତିରୁଷାଷ୍ଟଂ ବକଃ କୃଷ୍ଣେନ ହନ୍ତୁଂ ପୁନରଭ୍ୟପଦ୍ୟତ । ୫୦ । ତମା-
ପତନ୍ତଂ ସ ନିଗୃହ୍ୟ ତୁଣ୍ଡୟୋର୍ଦୋର୍ଭ୍ୟାଂ ବକଂ କଂସସଖଂ ସତାଂ ପତିଃ । ପଶ୍ୟତ୍ସୁ ବାଳେଷୁ ଦଦାର ଲୀଳୟା ମୁଦାବହୋ ବୀରଣବଦ୍ଦିବୌକସାଂ ॥
।୫୧। ତଦା ବକାରିଂ ସୁରଲୋକବାସିନଃ ସମାକିରନ୍ ନନ୍ଦନମଲ୍ଲିକାଦିଭିଃ । ସମୀଡ଼ିରେ ଚାନକଶଙ୍ଖସଂସ୍ତବୈସ୍ତଦ୍ୱୀକ୍ଷ୍ୟ ଗୋପାଳସୁତା ବିସିସ୍ମିରେ
।୫୨। ମୁକ୍ତଂ ବକାସ୍ୟାଦୁପଲଭ୍ୟ ବାଳକା ରାମାଦୟଃ ପ୍ରାଣମିବେନ୍ଦ୍ରିୟୋ ଗଣଃ । ସ୍ଥାନାଗତଂ ତଂ ପରିରଭ୍ୟ ନିର୍ବୃତାଃ ପ୍ରଣୀୟ ବତ୍ସାନ୍ ବ୍ରଜମେତ୍ୟ
ତଜ୍ଜଗୁଃ । ୫୩ । ଶ୍ରୁତ୍ୱା ତଦ୍‌ବିସ୍ମିତା ଗୋପା ଗୋପ୍ୟଶ୍ଚାତିପ୍ରିୟାଦୃତାଃ । ପ୍ରେତ୍ୟାଗତମିବୌତ୍ସୁକ୍ୟାଦୈକ୍ଷନ୍ତ ତୃଷିତେକ୍ଷଣାଃ । ୫୪ । ଅହୋ
ବତାସ୍ୟ ବାଳସ୍ୟ ବହବୋ ମୃତ୍ୟବୋଽଭବନ୍ । ଅପ୍ୟାସୀଦ୍ ବିପ୍ରିୟଂ ତେଷାଂ କୃତଂ ପୂର୍ବଂ ଯତୋ ଭୟଂ । ୫୫ । ଅଥାପ୍ୟଭିଭବନ୍ତ୍ୟେନଂ ନୈବ

ତ୍ରମଃ । ୪୯।୫୦ । ତୁଣ୍ଡୟୋସ୍ତୁଣ୍ଡୟୋଃ ବୀରଣବତ୍ ଅନାୟାସେନ ଗୁଣବଚ୍ଛେଦବତ୍ । ୫୧ । ସମୀଡ଼ିରେ ତୁଷ୍ଟୁବୁଃ । ଆନକୈଃ ଶଙ୍ଖୈରନ୍ୟୈଶ୍ଚ ସ୍ତୁବୈଃ
ସହ । ୫୨ । ସ୍ଥାନାଗତଂ ପ୍ରାଣମିବ କୃଷ୍ଣଂ । ପ୍ରଣୀୟ ଏକୀକୃତ୍ୟ । ୫୩ । ଅତିପ୍ରିୟେଣ ପ୍ରୀତ୍ୟା ଆଦୃତାଃ ସାଦରାଃ । ପ୍ରେତ୍ୟାଗତମିବ ଲୋକା-
ନ୍ତରାଦାଗତମିବ । ତୃଷିତାନ ଅତୃପ୍ତାନ ଅମୃତଂ ପିବନ୍ତୀବ ଈକ୍ଷଣାନି ଯେଷାଂ ତେ । ୫୪ । ଅହୋବତେତ୍ୟାଦଶ୍ଳୋକଦ୍ୱୟଂ ଇତି ନନ୍ଦାଦୟ
ଇତ୍ୟନେନାନ୍ୱୟଃ । ଅପି ଏବମପି ତେଷାମେବାନିଷ୍ଟମାସୀତ୍ । ଯତସ୍ତୈଃ ପୂର୍ବମନ୍ୟେଷାଂ ଭୟଂ କୃତଂ । ୫୫ । ଅଥ ଘୋରଦର୍ଶନା ଅପି ନାଭି

ଗ୍ରଗେ ଉଦ୍ଧାରନ୍ତେ, ଶ୍ରୀହରି । ଅଛତେ ଅଇଲେ ବାହାରି ॥ ଥଣ୍ଟେ ଚାଣିବ ଏ ବଗରେ । ମିଳଲ୍ଲ ଛକୃଷ୍ଣ ପାଶରେ ।୫୦। ଅସନ୍ତେ ବେଗେ ତୁଣ୍ଡ
ତାର । ବେନି କରରେ ଧରି ଖର ॥ କଂସସଖା ସେ ବକାସୁରେ । ଗୋପବାଳଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ॥ଚିରିଲେ ଇଷିର ସମାନ । ଦେବେ ହୋଇଲେ
ପ୍ରେମେ ମଗ୍ନ ।୫୧। ମଲ୍ଲିକା ଆଦ ନାନାଫୁଲେ । ନନ୍ଦନ ଅମରେ ଆଣିଲେ ॥ ବୃଷ୍ଟିଲେ ବକାରିଙ୍କ ଶିରେ । ଦୁନ୍ଦୁଭି ଶଙ୍ଖ ବାଇ ଧୀରେ ॥ ସ୍ତୁତି
କରନ୍ତେ ଦେବଗଣ । ବତ୍ସସ୍ୟେ ଗୋପସୁତେ ମଗ୍ନ ।୫୨। ଇନ୍ଦ୍ରିୟେ ପ୍ରାଣଲଭେ ଯେତେ । ରାମାଦ ବାଳକେ ତେସନେ ॥ବକ ତୁଣ୍ଡରୁ ମୁକ୍ତ କୃଷ୍ଣେ
ପାଇ ବେଢ଼ିଲେ ଅତିତୁଷ୍ଟେ ॥ ବାହୁଡ଼ି ଅଡାଇ ବ୍ରଜରେ । ମିଳଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରେମରେ ॥ ଗାଇଲେ ବକାରିଚରିତ । ଯାବତ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବୃତାନ୍ତ
।୫୩। ଗୋପ ଗୋପୀଏ ତାହା ଶୁଣି । ବସୁସ୍ୟେ ଆଦରରେ ପୁଣି ॥ପ୍ରେମ ଉତ୍ସୁକ୍ୟେ ପୁନର୍ଜାତ--ପରି କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦେଖନ୍ତ ତ ।୫୪। ଅହୋ ମୃତ୍ୟୁ ଏ
ବାଳକର । ଘଟିଲଣିତ ବହୁବାର ॥ ପୂର୍ବେ ଏହାକୁ ଥାନ୍ତ ଡର । ତେଣୁ ନ ମାରି ଯାନ୍ତ ମରି ।୫୫। ଭୀଷଣ ଦାନବେ ଅସନ୍ତି । ଏହାକୁ ଦଣ୍ଡି ନ

ତେ ଘୋରଦର୍ଶନାଃ । କଦାଚିଦ୍ଦୈନ୍ଯାପାଦ୍ୟ ନଶ୍ୟନ୍ତ୍ୟଗ୍ନୌ ପତଙ୍ଗବତ୍ । ୫୬ । ଅହୋ ବୃନ୍ଦାବନଂ ବାଲେ। ଜାୟତ୍ୟାଃ ସନ୍ତ କଦ୍ଧିତତ୍ । ଗର୍ଗୋ ଯଦାହ ଭଗବାନନ୍ୱଭାବ ତଥୈବ ତତ୍ । ୫୭ । ଇତି ନନ୍ଦାଦୟୋ ଗୋପାଃ କୃଷ୍ଣରାମକଥାଂ ମୁଦା । କୁର୍ବନ୍ତୋ ରମମାଣାଶ୍ଚ ନାବିନ୍ଦନ୍ ଭବ-ବେଦନାଂ । ୫୮ । ଏବଂ ବିହାରୈଃ କୌମାରୈଃ କୌମାରଂ ଜହତୁର୍ବ୍ରଜେ । ନିଲାୟନୈଃ ସେତୁବନ୍ଧୈର୍ମର୍କଟୋତ୍ପ୍ଲବନାଦିଭିଃ ।୫୯।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ବତ୍ସବକବଧୋ ନାମୈକାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୧୧।

ଦ୍ୱାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — କ୍ୱଚିଦ୍ବନାଶାୟ ମନୋ ଦଧଦ୍ବ୍ରଜାତ୍ ପ୍ରାତଃ ସମୁତ୍ଥାୟ ବୟସ୍ୟବତ୍ସପାନ୍ । ପ୍ରବୋଧୟନ୍ ଶୃଙ୍ଗରବେଣ ଚାରୁଣା ବିନିର୍ଗତୋ ବତ୍ସପୁରଃସରୋ ହରିଃ । ୧ । ତେନୈବ ସାକଂ ପୃଥୁକାଃ ସହସ୍ରଶଃ ସ୍ନିଗ୍ଧାଃ ସୁଶିଗ୍ବେତ୍ରବିଷାଣବେଣବଃ । ସ୍ୱାନ୍ ସ୍ୱାନ୍ ସହସ୍ରୋପରି-

---

ଭବନ୍ତି ନ ଧର୍ଷୟନ୍ତି । ୫୬ । ଗର୍ଗୋ ଯଦାହ ତସ୍ମାନ୍ନନ୍ଦାତ୍ମଜୋଽୟଂ ତେ ନାରାୟଣସମୋ ଗୁଣୈରିତ୍ୟାଦି । ୫୭-୫୯ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଏକାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୯ ।

ଦ୍ୱାଦଶେ ତୁ ମହାସର୍ପବପୁର୍ବଧମଘାସୁରଂ । ବତ୍ସପାଲଗିଲଂ କୃଷ୍ଣୋ ଗଳେଽହନ୍ନିତି ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟତେ ॥ ମହାବକଗଳକ୍ରୀଡ଼ା କେବଲସ୍ୟ ନ

ପାରନ୍ତି ॥ ଅଗ୍ନିରେ ପତଙ୍ଗ ସମାନ । ମରନ୍ତି ମାରି ଅସି ପୁଣ ।୫୬। ବୃନ୍ଦାଙ୍କ ବିଘ୍ନଙ୍କ ବଚନ । ମିଥ୍ୟା ନୁହଇ କଦାଚନ ॥ ଗର୍ଗ ଯେରୂପେ ଥିଲେ କହି । ଫଳରେ ତାହାତ ପଡ଼ଇ ।୫୭। ନନ୍ଦାଦି ଗୋପେ ଏହିପରି । ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଗୁଣ ସୁମରି॥ଅନନ୍ଦେ ସମସ୍ତେ କାଟନ୍ତି । ସଂସାରଦୁଃଖ ନ ଜାଣନ୍ତି ।୫୮। ନଳ ସେତୁବନ୍ଧ ବାନ୍ଧିବା । ବାନରେ ଡେଇଁ ପାର ହେବା ॥ ଏ ଆଦି ଶ୍ରୀରାମ ଚରିତ । ପିଲାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଖେଳେ ନିତ୍ୟ ॥ ଅନୁକରନ୍ତି ରାମହରି । କୌମାର ଗଲା ଏହିପରି ॥ ବ୍ରଜେ କୌମାର ଲୀଳା ଗୀତ । କହିଲା ଦାସ ପଣ୍ଡିତ ।୫୯।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ବତ୍ସବକାସୁରବଧୋନାମୈକାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୧୧ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ— ଦିନେକ ବନ ଭୋଜ ଅର୍ଥେ । ଶ୍ରୀହରି ଭାବିଲେ ଏକାନ୍ତେ ॥ ବାଛୁରି ରକ୍ଷଣ ବାଳେ ।ଶିଙ୍ଗାବଜାଇ କୁତୁହଳେ।

ସଂଖ୍ୟାତୁମଶକ୍ୟାନ୍ ବତ୍ସାନ୍ ପୁରସ୍କୃତ୍ୟ ବନର୍ଯ୍ୟନ୍ନିର୍ଯ୍ୟଯୁଃ ।୨। କୃଷ୍ଣବତ୍ସୈରସଙ୍ଖ୍ୟାତୈର୍ଯୂଥୀକୃତ୍ୟ ସ୍ୱବତ୍ସକାନ୍ । ଚାରୟନ୍ତୋର୍ଭଲୀଲାଭିର୍ବିଜହ୍ରୁସ୍ତତ୍ର ତତ୍ର ହ ।୩। ଫଳପ୍ରବାଳସ୍ତବକସୁମନଃପିଚ୍ଛଧାତୁଭିଃ । କାଚଗୁଞ୍ଜାମଣିସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଭୂଷିତା ଅପ୍ୟଭୂଷୟନ୍ ।୪। ଜଗ୍ମୁଶ୍ଚ ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱା ପ୍ରୁତ୍ୱା ଦୂରଂ ଗତାଃ ।୫। ଯଦି ଦୂରଂ ଗତଃ କୃଷ୍ଣୋ ବନଶୋଭେକ୍ଷଣାୟ ତଂ । ଅହଂ ପୂର୍ବମହଂ ପୂର୍ବମିତି ସଂସ୍ପୃଶ୍ୟ ରେମିରେ ।୬। କେଚଦ୍ୱେଣୂନ୍ ବାଦୟନ୍ତୋ ଧ୍ମାନ୍ତଃ ଶୃଙ୍ଗାଣି କେଚନ । କେଚଦ୍ଭୃଙ୍ଗୈଃ ପ୍ରଗାୟନ୍ତଃ କୂଜନ୍ତଃ କୋକିଳୈଃ ପରେ ।୭। ବିଚ୍ଛାୟାଭିଃ ପ୍ରଧାବନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତଃ ସାଧୁ ହଂସକୈଃ ବକୈରୁପବିଶନ୍ତଶ୍ଚ ନୃତ୍ୟନ୍ତଶ୍ଚ କଳାପିଭିଃ ।୮। ବିକର୍ଷନ୍ତଃ କୀଶବାଳାନ୍ ଆରୋହନ୍ତଶ୍ଚ ତୈର୍ଦ୍ରୁମାନ୍ । ବିକୁର୍ବନ୍ତଶ୍ଚ ତୈଃ ସାକଂ ପ୍ଲବନ୍ତଶ୍ଚ

କୌତୁକଂ । ଇଗ୍ଧବାଦ୍ୟାପୁରମୁଖେ ସପଶଃ ପ୍ରାବଶବରଃ ॥ କ୍ୱଚିତ୍ କଦାଚିଦ୍ୱନାଶାୟ୍ୟ ବନେ ଏବ ପ୍ରଥମଂ ଭୋଜନଂ କର୍ତ୍ତୁଂ ।୧। ତେନୈବ ଶୃଙ୍ଗରବେଣ ଶୀଘ୍ରଶ୍ଚେନ ବା ସହ ପୃଥୁକା ବାଳାଃ ସ୍ନିଗ୍ଧାଃ ସ୍ନେହଯୁକ୍ତାଃ । ଶିକ୍ ଶିକ୍ୟଂ । ରମ୍ୟାଃ ଶିଗ୍ରେବାଦୟୋ ଯେଷାଂ ତେ । ସହସ୍ରାଧିକ-ସଂଖ୍ୟାୟୁକ୍ତାନ୍ ବତ୍ସାନ୍ ।୨।୩। କାଚାଦଭିଃ ପୂର୍ବଂ ମାତୃଭିର୍ଭୂଷିତା ଅପି ଫଳାଦିଭିର୍ବାଲ୍ୟାନମଭୂଷୟନ୍ନିତ୍ୟର୍ଥଃ ।୪। ମୁଷ୍ଣନ୍ତଶ୍ଚୋରୟନ୍ତଃ ।୫। ଯଦି ଦୂରଂ ଗତଃ କୃଷ୍ଣୋ ଭବତି ତର୍ହି ।୬। ଧ୍ମାନ୍ତୋ ବାଦୟନ୍ତଃ । ଭୃଙ୍ଗୈଃ ସହ ।୭। ବିଚ୍ଛାୟାଭିଃ ପକ୍ଷିଚ୍ଛାୟାଭିଃ । କଳାପିଭିର୍ମୟୂରୈଃ ।୮। ବିକୁର୍ବନ୍ତୋ ଦନ୍ତଦର୍ଶନ-କଙ୍ଗଚାଳନାନ୍ ବୃକ୍ଷଶାଖାସୁ ଲମ୍ବମାନାନ ବାନରବାଳାନ୍ ଲାଙ୍ଗୁଳାକର୍ଷନ୍ତୋ ଲାଙ୍ଗୁଳମନୁଲମ୍ବନ୍ତୈଃ ସହ ଦ୍ରୁମାନାରୋହନ୍ତଃ । ବିକୁର୍ବନ୍ତୋ ଦନ୍ତଦର୍ଶନ-

---

ପ୍ରତ୍ୟୁଷୁ ଉଠି ଉଠାଇଲେ । ବତ୍ସାଙ୍କୁ ଆଗେ ଚଳାଇଲେ । ପଛେ ଚଳିଲେ ସଙ୍ଗ ମେଳେ । ବନଭୋଜନକୁ କୁତୂହଳେ ।୧। ଶିକା ବାଉଁଶୀ ଶିଙ୍ଗା ବେଣୀ ଧରି ବାଳକେ ହୋଇ ଖୁସି ॥ ଅସଂଖ୍ୟ ବାହାର ହୋଇଲେ । ଅମିତ ବାଛୁରିଙ୍କ ଗୁଳେ ।୨। ଅସଂଖ୍ୟ କୃଷ୍ଣବତ୍ସ ଗୁଳେ । ବାଳକେ ବତ୍ସା ମିଶାଇଲେ ॥ ତାଙ୍କୁ ବୃନ୍ଦ କରି ଚରୁଆନ୍ତି । ବାଳକେ ବୁଲିକି ଖେଳନ୍ତି ।୩। କାଚ କାଞ୍ଚନ ମଣିସ୍ତଣ୍ଡେ । ଭୂଷିତ ଗୋପପୁଅମାନେ ॥ ଫଳ କୁସୁମ ଧାତୁ ପତ୍ରେ । ପିଛେ ମଣ୍ଡନ୍ତି ନିଜ ଗାତ୍ରେ ।୪। ଚୋରାଏ ଏକ ଶିକା ଅନ୍ୟ । ଜାଣିଲେ ଦୂରେ ଫିଙ୍ଗେ ପୁଣ ॥ ଅପର ଏକ ଧାଇଁ ଯାଏ । ଦୂରୁ ତା ଶିକା ଆଣି ଦିଏ ।୫। ବନର ଶୋଭା ଦେଖି ଯାନ୍ତୁ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚଳନ୍ତେ ଦୂରକୁ ॥ ମୁଁ ଆଗ ମୁଁ ଆଗ ଧାଆନ୍ତି । ବାଳକେ ଛୁଇଁ ପ୍ରୀତ ହୁଅନ୍ତି ।୬। କେହିବା ବେଣୁ ସ୍ୱନ କରେ । ଶିଙ୍ଗା ବଜାଏ କେହି ଘୋରେ ॥ କେହିବା ଭ୍ରମର କୋକିଳେ ॥ ଖଡାଇ ହୁଳି ପ୍ରେମ ବୋଲେ ।୭। ପକ୍ଷିଛାଇରେ କିଏ ଧାଏଁ । ହଂସର ପଛେ କେ ଟଗୋଡାଏ ॥ ବକପଛେ କେ ଲୁଚିବସେ । ମୟୂରଭୁଲେ କିଏ ନାଚେ ।୮। ବାନର ଲାଙ୍ଗୁଳ କେ ଟାଣି । ଡାଳୁଲେ ବୃକ୍ଷେ ଚଢ଼ି ପୁଣି ॥ ଖଡାଇ

ଫଳାନ୍ତଶ୍ଚ । ୯ । ସାକଂ ବେକୈର୍ବିଲସନ୍ତଃ ସବୟୁଃସ୍ୱବସନ୍ତଛାଃ । ବଦ୍ଧସନ୍ତଃ ପ୍ରତିଚ୍ଛାୟାଃ ଶପନ୍ତଶ୍ଚ ପ୍ରଚକ୍ଷ୍ମନାନ୍ ।୧୦। ଇତ୍ଥଂ ସତାଂ ବ୍ରହ୍ମସୁଖାନୁ-
ଭୂତ୍ୟା ଦାସ୍ୟଂ ଗତାନାଂ ପରଦୈବତେନ । ମାୟାଶ୍ରିତାନାଂ ନରଦାରକେଣ ସାକଂ ବିଜହ୍ରୁଃ କୃତପୁଣ୍ୟପୁଞ୍ଜାଃ । ୧୧ । ଯତ୍ପାଦପାଂଶୁର୍ବହୁଜନ୍ମ-
କୃଚ୍ଛ୍ରତୋ ଧୃତାତ୍ମଭିର୍ଯୋଗିଭିରପ୍ୟଗମ୍ୟଃ । ସ ଏବ ଯଦ୍ଦୃଗ୍ବିଷୟଃ ସ୍ୱୟଂ ସ୍ଥିତଃ କିଂ ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟତେ ଦିଷ୍ଟମତୋ ବ୍ରଜୌକସାଂ । ୧୨ । ଅଥାଘନା-
ମାଭ୍ୟପତନ୍ମହାସୁରସ୍ତେଷାଂ ସୁଖକ୍ରୀଡନବୀକ୍ଷଣାକ୍ଷମଃ । ନିତ୍ୟଂ ଯଦନ୍ତର୍ନିଜଜୀବିତେପ୍ସୁଭିଃ ପୀତାମୃତୈରପ୍ୟମରୈଃ ପ୍ରତୀକ୍ଷ୍ୟତେ । ୧୩ । ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା-

---

ର୍ବିଚକ୍ରୁର୍ମାଦଭଙ୍ଗୈଃ ସହ ବିକାଶନ୍ କୁର୍ବନ୍ତଃ । ପଲ୍ଲବିଶିଷ୍ଟ ବୃକ୍ଷେଷୁ ପ୍ଲବନ୍ତଃ ଶାଖାସୁଃ ଶାଖାନ୍ତରମୁଦ୍ଧଚ୍ଛନ୍ତଃ । ୯ । ପ୍ରତିଚ୍ଛାୟାଃ ପ୍ରତିବିମ୍ବାନ ।୧୦।
ତାନ୍ ଅନ୍ତବସ୍ଥିତଃ ଶ୍ଳୋକଦ୍ୱୟେନ ଅଭିନନ୍ଦତି ଇତ୍ଥମିତି ।ସତାଂ ବିଦୁଷାଂ ବ୍ରହ୍ମ ଚ ତତ୍ ସୁଖସ୍ଥାନଭୂତଶ୍ଚ ତୟା ସ୍ୱପ୍ରକାଶପରମସୁଖେନେତ୍ୟର୍ଥଃ
ଭକ୍ତାନାଂ ପରଦୈବତେନାମ୍ନପଦେନ ନାଥେନ ମାୟାଶ୍ରିତାନାନ୍ତୁ ନରଦାରକତୟା ପ୍ରପ୍ରତୀୟମାନେନ ସହ ବିଜହ୍ରୁଃ । କୃତାନାଂ ପୁଣ୍ୟାନାଂ ପୁଞ୍ଜା
ରାଶୟୋ ଯେଷାଂ ତେ । ବ୍ରହ୍ମବଦାଂ ତଦନ୍ୟୁବ ଏବ ଭକ୍ତାନାମଦ୍ଧୈତୌତ୍ୱବେଦଣୈବ ଭଜନଂ ଏତେ ତୁ ତେନ ସହ ସଖ୍ୟେନ ବିଜହ୍ରୁଃ ଅହୋ
ଭାଗ୍ୟମିତି ଭାବଃ । ୧୧ । ବହୁଜନ୍ମଭିଃ କୃଚ୍ଛ୍ରେଣ ଧୃତ ଆତ୍ମା ମନୋ ଯୈସ୍ତୈରପି । ୧୨ । ସୁଖକ୍ରୀଡନବୀକ୍ଷଣେ ନ କ୍ଷମା ଯସ୍ୟ ସଃ । କଥମ୍ଭୂତଂ
ଯସ୍ୟାନ୍ତରନ୍ତରଂ ଛିଦ୍ରଂ ପୀତାମୃତୈରପି ଛତୋ ମୃତ୍ୟୁଭ୍ରାନ୍ତୈରମରୈଃ ପ୍ରତୀକ୍ଷ୍ୟତେ କଥଂ ମରିଷ୍ୟତି କଦା ବେତି । ଯଦ୍ୱା କଥମ୍ଭୂତଂ ସୁଖକ୍ରୀଡନଂ
ଯତ୍ର ଅନ୍ତର୍ମଧ୍ୟେ ଅମରୈଃ ପ୍ରତୀକ୍ଷ୍ୟତେ ଦୃଶ୍ୟନ୍ତେ ପୀତାମୃତୈରପି ପୁନର୍ନିଜଜୀବିତେପ୍ସୁଭିଃ । ଅୟଂ ଭାବଃ ନ ମୃତପାନମାତ୍ରେଣ ଜୀବନଂ
ସଫଲଂ ଭବତି କିନ୍ତୁ ଭଗବଲ୍ଲୀଲାନୁସ୍ମରଣେନୈବ ତଦେବ ନିତ୍ୟମନ୍ତଶ୍ଚିନ୍ତ୍ୟତ ଇତି । ୧୩ । କୃଷ୍ଣପ୍ରମୁଖାନର୍ଭକାନ୍ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ସ ଇତି ବ୍ୟବଧ୍ୟେନ

ନୁଅଇ ବାନରେ ଡାଳରେ ନାଚେ ତା ସଙ୍ଗରେ ।୯। ଭେକଙ୍କରୂଳେ ଝରଣାରେ । କୁଦନ୍ତି ଏପାର ସେପାରେ ॥ଛାୟାକୁ ଚାହିଁ କେ ହସନ୍ତି । ପ୍ରତି
ଧ୍ୱନିକୁ ଗାଳିଦ୍ୟନ୍ତି ।୧୦। ବ୍ରହ୍ମସୁଖ ଅନୁଭବରେ । ଦାସ ଯେ ଶ୍ରୀହରି ପଦ୍ମରେ ॥ ସେହିସାଧୁ ଏ ମାୟାବଦ୍ଧ । ସଖାବାଳକରୂପ ହୋଇ ॥ ପୂର୍ବ ସୁକୃତ
ଅନୁସାରେ । ନରବାଳକ ସ୍ୱରୂପରେ ॥ ଜନ୍ମି ପରମଦେବତାଙ୍କୁ । ସେବନ୍ତି ସଖାରୂପେ ତାଙ୍କୁ ।୧୧। ମନକୁ ବଶି ଅଯତରେ । ଯୋଗୀଏ ପରମଯୋଗରେ ॥
ବହୁଜନମେ ଯା ଚରଣ । ରେଣୁ ନପାନ୍ତି କରି ଧ୍ୟାନ ॥ସାକାର ହୋଇ ନଜେ ସେହି । ଯାହାଙ୍କ ଦୃଶ୍ୟ ଛନ୍ତି ହୋଇ ॥ ଏବ୍ରଜବାସିଙ୍କର ଭାଗ୍ୟ । କିଏସେ
ବର୍ଣ୍ଣନ କରିବ ।୧୨। କଂସର ସଖା ଅଘାସୁର । କ୍ରୀଡା ନଦେଖି ପିଲାଙ୍କର ॥ କଂସଆଦେଶେ ଶମହର । ବନାଗେ ରହିଲା ବଗୁର ॥ ଅମୃତପିଇଣ

ର୍ବିକାନ୍ କୃଷ୍ଣମୁଖାନସାସୁରଃ କଂସାନୁଶିଷ୍ଟଃ ସ ବଙ୍କବକାନୁଜଃ । ଅୟନ୍ତୁ ମେ ସୋଦରନାଶକୃତ୍ ତୟୋର୍ଦ୍ୱୟୋର୍ମମୈନଂ ସବଳଂ ହନିଷ୍ୟେ ।୧୪।
ଏତେ ଯଦା ମତ୍ସୁହୃଦୋସ୍ତିଲାପଃ କୃତାସ୍ତଦା ନଷ୍ଟସମା ବ୍ରଜୌକସଃ । ପ୍ରାଣେ ଗତେ ବର୍ଷ୍ମସୁ କା ନୁ ଚିନ୍ତା ପ୍ରଜାସବଃ ପ୍ରାଣଭୃତୋ ହି ଯେ ତେ
।୧୫। ଇତି ବ୍ୟବସ୍ୟାଜଗରଂ ବୃହଦ୍ବପୁଃ ସ ଯୋଜନାୟାମମହାଦ୍ରିପୀବରଂ । ଧୃତ୍ୱାଦ୍ଭୁତଂ ବ୍ୟାତ୍ତଗୁହାନନଂ ତଦା ପଥି ବ୍ୟଶେତ ଗ୍ରସନାଶୟା
ଖଳଃ । ୧୬ । ଧରାଧରୋଷ୍ଠୋ ଜଳଦୋତ୍ତରୋଷ୍ଠୋ ଦର୍ଯ୍ୟାନନାନ୍ତୋ ଗିରିଶୃଙ୍ଗଦଂଷ୍ଟ୍ରଃ । ଧ୍ୱାନ୍ତାନ୍ତରାସ୍ୟୋ ବିତତାଧ୍ୱଜିହ୍ୱଃ ପରୁଷାନିଲଶ୍ୱାସଦ-

ବେକ୍ଷଣୋଷ୍ଣଃ । ୧୭ । ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ତଂ ତାଦୃଶଂ ସର୍ବେ ମତ୍ୱା ବୃନ୍ଦାବନଶ୍ରିୟଂ । ବ୍ୟାତ୍ତାଜଗରତୁଣ୍ଡେନ ହ୍ୟୁତ୍ପ୍ରେକ୍ଷନ୍ତେ ସ୍ମ ଲୀଳୟା । ୧୮ । ଅହୋ
ମିତ୍ରାଣି ଗଦତ ସତ୍ତ୍ୱକୂଟଂ ପୁରଃସ୍ଥିତଂ । ଅସ୍ମତ୍ସଂଗ୍ରସନବ୍ୟାତ୍ତବ୍ୟାଳତୁଣ୍ଡାୟତେ ନ ବା । ୧୯ । ସତ୍ୟମର୍କକରାରକ୍ତମୁତ୍ତରାହନୁବଦ୍ଘନଂ । ଅଧରାହନୁବଦ୍ରୋଧସ୍ତତ୍ପ୍ରତିଚ୍ଛାୟୟାରୁଣଂ । ୨୦ । ପ୍ରତିସ୍ପର୍ଦ୍ଧେତେ ସୃକ୍କିଭ୍ୟାଂ ସବ୍ୟାସବ୍ୟେ ନଗୋଦରେ । ତୁଙ୍ଗଶୃଙ୍ଗାଳୟୋଽପ୍ୟେତାସ୍ତଦ୍ଦଂଷ୍ଟ୍ରାଭିଶ୍ଚ ପଶ୍ୟତ । ୨୧ । ଆସ୍ତୃତାୟାମମାର୍ଗୋଽୟଂ ରସନାଂ ପ୍ରତିଗର୍ଜତି । ଏଷାମନ୍ତର୍ଗତଂ ଧ୍ୱାନ୍ତମେତଦପ୍ୟନ୍ତରାନନଂ । ୨୨ । ଦାବୋଷ୍ଣଖରବାତୋଽୟଂ ଶ୍ୱାସବଦ୍ଭାତି ପଶ୍ୟତ । ତଦ୍ଦଗ୍ଧସତ୍ତ୍ୱଦୁର୍ଗନ୍ଧୋଽପ୍ୟନ୍ତରାମିଷଗନ୍ଧବତ୍ । ୨୩ ।

ପ୍ରକାଶ ଭାଷା ଟୀକା ଦୃଷ୍ଟେ ଓ ହେ ସ୍ୱଷ୍ଟକ ପ୍ରଦାନ କଲେ ଓଟେ ନେଲିଣ ଏକ ଅପଣ ଦ୍ୟୁକା ।୨୩। ଚୋବ ପାରେ ଓଷ୍ଠତ୍ ସୁମର୍କକରୀଏଁ

ଅଟପ୍ଠାପ ଶୁଭନାବଲ ୧୨ । ଧରାଧରୋଷ୍ଠୋ ବିଡ଼ସ୍ୟ ଜଳପୁଣଂ ଗ ତା ପ ଦେଡେ ପ୍ଠାର୍ ଦନ୍ତନାଗଡ଼ ତନ୍ତ୍ର ଧରିତ ଅନି ଲଶ୍ୱାଦ ।

ଅମରେ ।ନଜଜୀବନରକ୍ଷାକରେ ।ଯେ ଅଘାସୁରର ମରଣ । ଅନୁସରନ୍ତି ଅନୁକ୍ଷଣ ।୧୩। ସେ ବକୀ ବକ ସାନଭାଇ । କୃଷ୍ଣାଦ କୁମ୍ଭରେ ଅନାଇଁ ।
ଭାବିଲା ଏହି କୃଷ୍ଣ ମୋର । ବିନାଶ କରିଛି ସୋଦର । ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ବିନାଶିବି । ଭାଇଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ସୁଶୋଧିବି ।୧୪। ତିଳତର୍ପଣ ବନ୍ଧୁଙ୍କର । ଏହାଙ୍କ
ଯୋଗେ ହେଲା ମୋର । ବ୍ରଜବାସି ଏ ଥାଇଁକିବ । ଏହାଙ୍କୁ ନାଶିବି ଅବଶ୍ୟ । ରାମକୃଷ୍ଣ ଏ ବ୍ରଜପ୍ରାଣ । ପ୍ରାଣ ବିନାଶେ ଦେହେ ପୁଣ । କି ଭୟ ଅଛି ନାଶିବାରେ ।
ପ୍ରାଣିମାତ୍ରକେ ଏ ପ୍ରକାରେ । କାମନା କରନ୍ତି ସନ୍ତାନ । ବ୍ରଜ କରିବି ନିଃସନ୍ତାନ ।୧୫। ଏହା ବିଚାରି ଅଜଗର । ଶରୀର ଧରିଲା ଅସୁର ।
ଯୋଜନପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ । ପର୍ବତ ପ୍ରାୟ ସ୍ଥୂଳ ଗାତ୍ର । ବଦନ ଗିରିଗୁହାପ୍ରାୟ । ମେଲାଇ ପଥକୁ ଅବୋରି । ଗୋପବାଳକଙ୍କୁ ଗିଳିବ । ଶୋଇଲା
ଧରି ଏହି ଭାବ ।୧୬। ଭୂମିରେ ଲାଗେ ତଳପାଟି । ମେଘମଣ୍ଡଳେ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ପାଟି । ମୁଖଗହ୍ୱର ଗିରିଦରୀ । ଦଶନ ଗିରିଶୃଙ୍ଗ ପ୍ରାୟ । ପଥରେ କରି

ବେଷଣୋଷ୍ଟଃ । ୧୭ । ଦୃଷ୍ଟ୍ବା ତଂ ତାଦୃଶଂ ସଙ୍ଗେ ମହା ବୃନ୍ଦାବନଶ୍ରିୟଂ । ବ୍ୟାତ୍ତାଜଗରବୁଣ୍ଡେନ ଦ୍ଧ୍ୟପ୍ରେକ୍ଷନ୍ତେ ସ୍ମ କଲସ୍ପା । ୧୮ । ଅହୋ ମିତ୍ରାଣି ଗଦତ ସତ୍ତ୍ୱକୁଟଂ ପୁରଃ ସ୍ଥିତଂ । ଅସ୍ମତ୍ସଗ୍ରସନବ୍ୟାତ୍ତବ୍ୟାଲତୁଣ୍ଡାୟତେ ନ ବା । ୧୯ । ସତ୍ୟମର୍କକରାରକ୍ତମୁତ୍ତରାହନୁବଦ୍ଘନଂ । ଅଧରାଧନୁବଦ୍ରୋଧସ୍ତତ୍ତ୍ଛାୟୟାରୁଣଂ ।୨୦। ପ୍ରତିସ୍ପର୍ଦ୍ଧତେ ସୃକ୍କଭ୍ୟାଂ ସବ୍ୟାସବ୍ୟେ ନଗୋଦରେ । ତୁଙ୍ଗଶୃଙ୍ଗାଲୟୋଽପ୍ୟେତାସ୍ତଦ୍‌ଦଂଷ୍ଟ୍ରାଭିଶ୍ଚ ପଶ୍ୟତ ।୨୧। ଅସ୍ତୃତାୟାମମାର୍ଗୋଽୟଂ ରସନାଂ ପ୍ରତିଗର୍ଜତି । ଏଷାମନ୍ତର୍ଗତଂ ଧ୍ୱାନ୍ତମେତଦପ୍ୟନ୍ତରାନନଂ । ୨୨ । ଦାବୋଷ୍ଣଖରବାତୋଽୟଂ ଶ୍ୱାସବଦ୍ଭାତି

ପଶ୍ୟତାନଲସ୍ଥାପସ୍ଥାପୌ ଦବେଷଣୋଷ୍ଟସ୍ତଥା । ୧୭ । ବସ୍ତୁତୋଽଜଗରମେବ ବ୍ୟାତ୍ତତୁଣ୍ଡଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ବୃନ୍ଦାବନସ୍ୟ ଶ୍ରୀଃ ଧର୍ମଦେବେଷ୍ଟ ଭ୍ରାନ୍ତ୍ୟା ମହା ବପସ୍ତତଂ ବ୍ୟାତ୍ତାଜଗରତୁଣ୍ଡପାଦୃଶ୍ୟେନୋତ୍ପ୍ରେକ୍ଷିତବନ୍ତଃ । ୧୮ । ଉତ୍ପ୍ରେକ୍ଷାମେବ ଦୃଶ୍ୟୋତ୍ପ୍ରଦ୍ୟୋମାହୁଃ ଅହୋ ଇତି । ସତ୍ତ୍ୱକୁଟଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଗ୍ରସମେବଂ ବା ନ ବା ତଦାପ୍ୟସ୍ମତ୍ସଗ୍ରସନାୟ ବ୍ୟାତ୍ତଂ ଯଦ୍ୟାଲତୁଣ୍ଡଂ ତଦ୍ୱଦାଭାତି ବା ନ ବା । ୧୯ । ନିଶ୍ଚିତଂ ତଥୈବେତ୍ୟାହୁଃ ସତ୍ୟମିତି । ଅର୍କକରୈରାରକ୍ତଂ ଘନଂ ଉତ୍ତରୋଷ୍ଠବତ୍ ପଶ୍ୟତ ତସ୍ୟ ଘନସ୍ୟ ପ୍ରତିଛାୟୟା ଅରୁଣଂ ରୋଧଃ ସ୍ଥଳଂ ଅଧରୋଷ୍ଠବତ୍ ପଶ୍ୟତ ପଶ୍ୟତେତି ସଙ୍ଗ୍ରାହ୍ୟଃ । ୨୦ । ସୃକ୍କଭ୍ୟାଂ ଓଷ୍ଠପ୍ରାନ୍ତାଭ୍ୟାଂ ପ୍ରତିସ୍ପର୍ଦ୍ଧତେ ତୁଲ୍ୟତୟା ବର୍ତ୍ତେତେ । ନଗୋଦରେ ଗିରିଦର୍ଯ୍ୟୌ । ଏତାସ୍ତୁଙ୍ଗଶୃଙ୍ଗାଲୟସ୍ତସ୍ୟ ଦଂଷ୍ଟ୍ରାଭିଃ ସ୍ପର୍ଦ୍ଧମାନାଃ । ୨୧ । ଅସ୍ତୃତାୟାମମାର୍ଗୋ ବସ୍ତୁତୋ ଦୈର୍ଘ୍ୟବାନ୍ ମାର୍ଗଃ ପ୍ରତିଗର୍ଜତି ପ୍ରତିସ୍ପର୍ଦ୍ଧତେ । ଏଷାଂ ଶୃଙ୍ଗାଣାମନ୍ତର୍ଗତଂ ମଧ୍ୟଗତଂ ଧ୍ୱାନ୍ତମେତତ୍ ଅନ୍ତରାନନଂ ଆନନସ୍ୟ ମଧ୍ୟଂ ପ୍ରତିଗର୍ଜତି । ୨୨ । ଦାବେନୋଷ୍ଣଃ ଖରୋ ବାତୋଽୟଂ । ତେନ ଦାବାଗ୍ନିନା ଦଗ୍ଧାନାଂ ସତ୍ତ୍ୱାନାଂ

ଲମ୍ବାଇଛି । ପାଟି ଅନ୍ଧକାର ଦଣୁଛି ।ନିଶ୍ୱାସ ଝଞ୍ଜାବାତପରି । ନୟନ ଦାବାନଳ ପରି ।୧୭। ଗୋପବାଳକେ ତାକୁ ଦେଖି ଶ୍ରୀବୃନ୍ଦାବନର ଶୋଭା ଏହି ॥ ଦଣଇ ଅଜଗର ଯେସନେ । ମୁଖ ରହିଛି ଶୁଏ ବନେ ।୧୮। କେ କହେ କହ ମିତ୍ରଗଣ । ଜାଣ ଏ ସତ୍ତ୍ୱ ଧରଣ ।ଦିଶୁଛି ଅମ୍ଭର ଆଗରେ ଅମ୍ଭଙ୍କୁ ଗିଳିବା ଇଚ୍ଛାରେ ॥ ମୁଖ ମେଲଇ ଅଜଗର । ପଡ଼ିବା ପାଏ ଦଣେ ଘୋର । ୧୯ । ରବିକରେଣ ରକ୍ତ ଘନ । ଦଣେ ତା ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ପାଟି ସମ । ତା ପ୍ରତିଛାୟାରେ ଅରୁଣ । ଭୂମି ତା ତଳପାଟି ଜାଣ ।୨୦। ସୃକ୍କ (ଦୁଇ ଓଷ୍ଠର ପ୍ରାନ୍ତଭାଗ) ବେନିର ସମ ଏହି । ବାମ ଦକ୍ଷିଣ ଗୁମ୍ଫା ଦୁଇ ॥ ଉଚ୍ଚତ ଗିରି ଶୃଙ୍ଗମାନ । ଅଟେ କି ତାହାର ଦଶନ ।୨୧। ଦୀର୍ଘ ମାର୍ଗ କହ୍ଲାରୂପେ । ସ୍ପର୍ଦ୍ଧାକର ଦଶଇ କରୂପେ ॥ ଏ ଗିରି ଦ୍ୱେଷର ଅନ୍ତର । ଅଜଗରର ଗର୍ଭାକାର ।୨୨। ଦାବାଗ୍ନି ଉଷ୍ଣ ଖରବାତ ।ଏ ସର୍ପ ନିଶ୍ୱାସ ଯେସନ୍ତ । ଦାବାଗ୍ନି ଦଗ୍ଧ ଜୀବଗନ୍ଧ । କି ସର୍ପ ଜଠରାଗ ଅମୋଦ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପଶ୍ୟତ । ତଦଗ୍ନ୍ୟସ୍ତ୍ରଦୁର୍ଗନ୍ଧୋଽପ୍ୟନ୍ତଃସନ୍ନିଷ୍ଟଣ୍ଡବତ୍ତୁ । ୨୩ । ଅସ୍ମାନ୍ କିମତ୍ର ଗ୍ରସିତା ନିବିଷ୍ଟାନ୍ ଅୟଂ ତଥା ଚେଦ୍ବକବଦ୍ବିନଙ୍କ୍ଷ୍ୟତି । କ୍ଷଣାଦ- ନେନେତି ବକାର୍ୟୁଶନ୍ମୁଖଂ ବୀକ୍ଷ୍ୟୋଦ୍ଧସନ୍ତଃ କରତାଡନୈର୍ଯ୍ୟୁଃ । ୨୪ । ଇତ୍ଥଂ ମିଥୋଽତଥ୍ୟମତଜ୍ଜ୍ଞଭାଷିତଂ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ବିଚିନ୍ତ୍ୟେତ୍ୟନୃତଂ ମୃଷା- ୟତେ । ରକ୍ଷୋ ବିଦିତ୍ୱାଖିଲଭୂତହୃତ୍ସ୍ଥିତଃ ସ୍ୱାନାଂ ନିରୋଦ୍ଧୁଂ ଭଗବାନ୍ ମନୋ ଦଧେ । ୨୫ । ତାବତ୍ ପ୍ରବିଷ୍ଟାସ୍ତ୍ୱସୁରୋଦରାନ୍ତରଂ ପରଂ ନ ଗୀର୍ଣ୍ଣାଃ ଶିଶବଃ ସବତ୍ସାଃ । ପ୍ରତୀକ୍ଷମାଣେନ ବକାରିବେଶନଂ ହତସ୍ୱକାନ୍ତସ୍ମରଣେନ ରକ୍ଷସା । ୨୬ । ତାନ୍ ବୀକ୍ଷ୍ୟ କୃଷ୍ଣଃ ସକଳାଭୟପ୍ରଦୋ ହ୍ୟନନ୍ୟନାଥାନ୍ ସ୍ୱକରାଦବଚ୍ୟୁତାନ୍ । ଦୀନାଂଶ୍ଚ ମୃତ୍ୟୋର୍ଜଠରାଗ୍ନିଘାସାନ୍ ଘୃଣାର୍ଦ୍ଦିତୋ ଦିଷ୍ଟକୃତେନ ବିସ୍ମିତଃ । ୨୭ । କୃତ୍ୟଂ କିମତ୍ରାସ୍ୟ ଖଳସ୍ୟ ଜୀବନଂ ନ ବା ଅମୀଷାଞ୍ଚ ସତାଂ ବିହିଂସନଂ । ଦ୍ୱୟଂ କଥଂ ସ୍ୟାଦିତି ସମ୍ବିଚିନ୍ତ୍ୟ ଜ୍ଞାତ୍ୱାବିଶତ୍ତୁଣ୍ଡମଶେଷଦୃଗ୍ଧରିଃ । ୨୮ । ତଦା

ଯୋ ଦୁର୍ଜନଃ ସ ଏବ ସର୍ପାନ୍ତର୍ଗତାମିଷଗନ୍ଧବତ୍ତୁ ଭାତି । ୨୩ । ଏବଂ ସନ୍ତମେବାଘାଗରଂ ଅନ୍ୟଥୈବ ହୃଦ୍ୟତ୍ୱେନ ନିର୍ଦ୍ଦିଶ୍ୟ ଯଯୁଃ । ତଂ ସ୍ପଷ୍ଟୟତି ଅସ୍ମାନ୍ ଗ୍ରସିତୁଂ ନିବିଷ୍ଟମପି ଚେତ୍ । ଅନେନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେନ ହନ୍ତା । ବକାରେର୍ବୃତ୍ତେନ କମନୀୟଂ ମୁଖଂ । ୨୪ । ଅନ୍ୟଥା ବାଲ୍ଲତଃ ସତ୍ୟମପି ସ୍ୱରୂପ ଏବ ମୃଷାୟତେ ସ୍ୱାନାଂ ସର୍ପାଦୃଶ୍ୟଗୋଚରତ୍ୱେନ ପ୍ରବିଷ୍ଟତେ ଇତି ତାନ୍ ନିରୋଦ୍ଧୁଂ ବାରୟିତୁଂ ଯାବନ୍ମନୋ ଦଧେ ତାବତ୍ ପ୍ରବିଷ୍ଟା ଇତ୍ୟନ୍ୱୟେନାନ୍ୱୟଃ । ୨୫ । ତାବତ୍ ପ୍ରବିଷ୍ଟା ଏବ କେବଲଂ ନତୁ ତେନ ଗୀର୍ଣ୍ଣା ଗିଳିତାଃ । ଗୀର୍ଣ୍ଣା ଇତି ପାଠେଽପି ସ ଏବାର୍ଥଃ । କଥଂ ଭୂତେନ ହତୟୋଃ ସ୍ୱକୟୋର୍ବକ୍ତ୍ରଂ ସ୍ମରତ ଉଦ୍ଧ୍ୱାସ୍ୟଗତ ତଥା ତେନ । ଅତଏବ ବକାରେଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ପ୍ରବେଶଂ ପ୍ରତୀକ୍ଷମାଣେନ । ୨୬ । ସ୍ୱକରାଦବଚ୍ୟୁତାନ୍ ହସ୍ତାଦ୍ଭ୍ରଷ୍ଟାନ୍ ବିସ୍ମିତଃ ସନ୍ କୃତ୍ୟଂ କିମନେନେତ୍ୟାଦ ତେନ ତନୋପାୟଂ ଜ୍ଞାତ୍ୱା ସ୍ୱୟମପ୍ୟାବିଶଦିତ୍ୟନ୍ୱୟଃ । ୨୭ । କଥଂ ଚୈତସ୍ୟ ଅସ୍ୟ ଜୀବନଂ ଅମୀଷାଂ

।୨୩। ଅମ୍ଭେ ପଶଲେ ସ୍ୱା ଗର୍ଭରେ । ଯେବେ ଗିଳିବ ଅବଶ୍ୟରେ ॥ ବକ ସମାନ କୃଷ୍ଣ ହସ୍ତେ । ନାଶ ପିବ ଏ ଘଣମ ହେ ॥ କୃଷ୍ଣ ସୁନ୍ଦରମୁଖେ ଗ୍ରହି । ନାଚନ୍ତି ହସି ତାଳ ଦେଇ ।୨୪। ଏରୂପେ ସତ୍ୟ ସର୍ପେ ବାଳେ । ମିଥ୍ୟା କଳନ୍ତେ ହୃଦେ ଛଳେ ॥ ଶ୍ରୀହରି ଏ ଦୈତ୍ୟ ଜାଣିଲେ । ସଙ୍ଗିଙ୍କୁ ନିରୋଧି ବସିଲେ ।୨୫। ନିଷେଧ ପୂର୍ବୁ ବଚ୍ଛା ବାଳେ । ପଶିଲେ ଦୈତ୍ୟଗର୍ଭେ ବଳେ ॥ ବତ୍ସ । ବାଳକଙ୍କୁ ଅସୁର । ନ ଗିଳ ରହି- ଅଛି ସ୍ଥିର ॥ କୃଷ୍ଣ ପ୍ରବେଶେ ଅନାଇଛି । ଭାଇଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁକୁ ଭାବୁଛି ।୨୬। ସକଳ ଅଭୟପ୍ରଦ ହରି । ଦେଖିଲେ ବାଳକ ବାହୁରି ॥ ନିଜ ଅଶ୍ରୁତି ଖସିଲେଣି । ଅନ ରକ୍ଷକ ନାହିଁ ପୁଣି ॥ ମୃତ୍ୟୁ ଜଠର ଅଗ୍ନି ମଧ୍ୟେ । ବାଳକେ ଜଳନ୍ତି ଆନନ୍ଦେ ॥ ପଶିଅଛନ୍ତି ଦୈବବଳେ । ହରି ସ୍ୱା ଭାବ

ସନତ୍ଵା ଦେବା ଭୟାବ୍ୟାହେତ ଚନ୍ଦ୍ରଶ୍ଚ । ଜନ୍ତୁଷ୍ଠସ୍ୟ ଚ କଂସାଦ୍ୟା କୌଣପାସ୍ତୁ ସବାନ୍ଧବାଃ । ୨୯ । ଚତ୍ଵା ଭଗବାନ୍ କୃଷ୍ଣସ୍ତ୍ଵନ୍ଧଃ ସାର୍ଦ୍ଧ-ତସ୍ତକଂ । ଚୂର୍ଣ୍ଣୀଚକ୍ରୀର୍ଯୋଷ୍ମାନଂ ଉରସା ବବୃଧେ ଗଳେ । ୩୦ । ତତୋଽତିକାୟସ୍ୟ ନରୁଦ୍ଧମାର୍ଗିଣୋ ହ୍ୟୁଦ୍ଗୀର୍ଣ୍ଣଦୃଷ୍ଟେର୍ଭ୍ରମତସ୍ତ୍ଵିତସ୍ତତଃ । ପୂର୍ଣ୍ଣୋଽନ୍ତରଙ୍ଗେ ପବନୋ ନରୁଦ୍ଧୋ ମୂର୍ଦ୍ଧନ୍ ଵିନିର୍ଭିଦ୍ୟ ବିନିର୍ଗତୋ ବହିଃ । ୩୧ । ତେନୈବ ସର୍ବେଷୁ ବହିର୍ଗତେଷୁ ପ୍ରାଣେଷୁ ବତ୍ସାନ୍ ସୁହୃଦଃ ପରେତାନ୍ । ଦୃଷ୍ଟ୍ୟା ସ୍ଵୟୋତ୍ଥାପ୍ୟ ତଦନ୍ଵିତଃ ପୁନ ବକ୍ତ୍ରାନ୍ମୁକୁନ୍ଦୋ ଭଗବାନ୍ ବିନିର୍ଯଯୌ । ୩୨ । ପୀନାହିଭୋଗୋତ୍ଥିତମଦ୍ଭୁତଂ ମହଜ୍ଜ୍ୟୋତିଃ ସ୍ଵଧାମ୍ନା ଜ୍ଵଲୟଦ୍ଦିଶୋ ଦଶ । ପ୍ରତୀକ୍ଷ୍ୟ ଖେଽବସ୍ଥିତମୀଶନିର୍ଗମଂ ବିବେଶ ତସ୍ମିନ୍ ମିଷତାଂ ଦିବୌକସାଂ । ୩୩ । ତତୋଽତିହୃଷ୍ଟାଃ ସ୍ଵକୃତୋଽ

ଵିହଂସନମିତ ବ୍ରହ୍ମଂ ବୈ ନ ଶ୍ଚିତଂ କଥଂ ନ ସ୍ୟାଦତ । ୨୮ । ସନତ୍ଵା ମେଧାନ୍ତରିତାଃ । କୌଣପାଃ କୁଣପାଶିନୋ ରାକ୍ଷସାଃ କୋଣପୋ ନଈତ-ସ୍ତପାସ୍ତୁ ଇତି ବା । ୨୯ । ଚୂର୍ଣ୍ଣୀକର୍ତ୍ତୁମିଚ୍ଛୋସ୍ତସ୍ୟ ଗଳେ ଆଦାବେବ ଉରସା ବବୃଧେ ଅବର୍ଦ୍ଧତ । ୩୦ । ନରୁଦ୍ଧୋ ମୁଖାଦୀନାଂ ମାର୍ଗେ ଭୂତଃ କଣ୍ଠୋ ଯସ୍ୟାସ୍ତି ତସ୍ୟ ଉଦ୍ଗୀର୍ଣ୍ଣଦୃଷ୍ଟେର୍ବହିର୍ନିର୍ଗତଲୋଚନସ୍ୟ ଅନ୍ତରଙ୍ଗେ ଦେହମଧ୍ୟେ ପୂର୍ଣ୍ଣଃ ପବନସ୍ତତୋ ମୂର୍ଦ୍ଧନ୍ ମୂର୍ଦ୍ଧନି ବ୍ରହ୍ମରନ୍ଧ୍ରଂ ନିର୍ଭିଦ୍ୟ ବହିର୍ବିନିର୍ଗତଃ । ୩୧ । ପ୍ରାଣେଷ୍ଵିନ୍ଦ୍ରିୟେଷୁ । ସ୍ଵୟା ଅମୃତବର୍ଷିଣ୍ୟା ଦୃଷ୍ଟ୍ୟୈବ । ୩୨ । ଅହିଦେହେ ସ୍ଥିତଂ ଶୁଦ୍ଧପଦ୍ମମଯୂଂ ଜ୍ୟୋତିର୍ନିର୍ଗତ୍ୟ ଖେଽ-ବସ୍ଥିତଂ ତସ୍ମିନ୍ନୀଶେ ବିବେଶ । ୩୩ । ସ୍ଵକୃତଃ ସ୍ଵକାର୍ଯ୍ୟକୃତଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟାହ୍ଵର୍ଣମକୃତ ଅକୁର୍ବତ ପୁଜାମକୁର୍ବନ୍ । ସୁଗାଃ ସୁଷ୍ଠୁ ଗାୟନ୍ତୀତି ନେକ ବଚ୍ଚ

ଚନ୍ତାକଲେ । ୨୭। ଏଠାରେ କରୁବି କରିବ । ସାଧୁଜନଙ୍କୁ ବଞ୍ଚାଇବ ॥ ପ୍ରାଣେ ବଧିବ ଏ ଅସୁର । ଏ ଦୁରକର୍ମ ହେବ ମୋର ॥ ଗ୍ରାସିବ ଅଜଗର ତୁଣ୍ଡେ । ହରି ପଶିଲେକ ତେଣ୍ଡେ ॥ ୨୮। ଘନଛାୟାରେ ଦେବେ ଥିଲେ । ଭୟରେ ହାହାକାର କଲେ ॥ କଂସାଦ ଅସୁରଗଣ । ହସିଲେ ହର୍ଷିତ ପରାଣ । ୨୯। ଶ୍ରୀହରି ଏକଥା ଜାଣିଲେ । ତାଗଳେ ଦେହ ବଢ଼ାଇଲେ ॥ ରୂପ ବାଳକ ବାହୁର । ଦୈତ୍ୟ ଏଡ଼ଗ୍ରା ଅଜଗର । ୩୦। ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ ସେ ଅଙ୍ଗରେ । ରୁନ୍ଧିଲା ତା କଣ୍ଠଦ୍ୱାର ॥ ଡୋଳା ଉପୁଡ଼ି ବାହାରିଲା ॥ ବକଳେ ଇତସ୍ତତ ହେଲା ॥ ଉଦରହେଲା ବାୟୁପୂର୍ଣ୍ଣ । ଫାଟିଲା ବ୍ରହ୍ମରନ୍ଧ୍ର ସ୍ଥାନ ॥ ବାହାରହୋଇଲେ ଶ୍ରୀହରି । ୩୧। ଦେଖିଲେ ଗର୍ଭରେ ତାହାର ॥ ଅଚେତ ବତ୍ସ ବନ୍ଧୁଗଣ । ପଡ଼ି ତାହାଙ୍କୁ ଦେଇ ପ୍ରାଣ ॥ ତାହାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୁଖଦ୍ୱାରେ । ବାହାରହେଲେ ହରି ଖରେ । ୩୨। ସ୍ଥୂଳ ଅହିଗର୍ଭୁ ଜାତ । ତେଜେ ପ୍ରକାଶଇ ଦିଗନ୍ତ ॥ ହରି ନିର୍ଗମ ପରେ ପରେ । ଏମନ୍ତ ଜ୍ୟୋତି ଆକାଶରେ ॥ ଦଶିଲା ଦେବେ ଥାନ୍ତଗ୍ରହେଁ । ମିଶିଲା ହରି ଦେହେ ଯାଇ । ୩୩। ଦେବେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହୃଷ୍ଟହେଲେ ।

କୃଷ୍ଣୋର୍ବିଣ ପ୍ରକ୍ଷ୍ମୈଃ ସୁରା ଅପ୍ସରସଶ୍ଚ ନର୍ତ୍ତକୈଃ । ଗୀତୈଃ ସୁଗା ବାଦ୍ୟଧରାଶ୍ଚ ବାଦ୍ୟକୈଃ ସ୍ତବୈଶ୍ଚ ତଥା ଜୟୁନମଃସ୍ତୁ ନିର୍ଗଣଃ । ୩୩ । ତଦ-ଦ୍ଭୁତସ୍ତୋତ୍ରସୁବାଦ୍ୟଗୀତିକା ଜୟାଦିନୈକୋତ୍ସବମଙ୍ଗଳସ୍ୱନାନ୍ । ଶ୍ରୁତ୍ୱା ସ୍ୱଧାମ୍ନୋଽନ୍ତ୍ୟଜ ଆଗତୋଽଚିରାଦ୍ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ମହିମାନଂ ଜଗାମ ବିସ୍ମୟଂ ।୩୪। ଭକ୍ତମଧିତରଃ ଚର୍ମ ଶୁଷ୍କଂ ବୃନ୍ଦାବନେଽଦ୍ଭୁତଂ । ବୃଜୌକସାଂ ବହୁତିଥଂ ବଭୂବାକ୍ରୀଡଗହ୍ୱରଂ । ୩୬ । ଏତଂ କୌମାରଜଂ କର୍ମ ହରେରାତ୍ମାହି-ମୋକ୍ଷଣଂ । ମୃତ୍ୟୋଃ ପୌଗଣ୍ଡକେ ବାଲା ଦୃଷ୍ଟ୍ୱୋଚୁର୍ବିସ୍ମିତା ବୃଜେ ।୩୭। ନୈତଦ୍ବିଚିତ୍ରଂ ମନୁଜାର୍ଭମାୟିନଃ ପରାବରାଣାଂ ପରମସ୍ୟ ବେଧସଃ । ଅଘୋଽପି ଯତ୍ସ୍ପର୍ଶନଧୌତପାତକଃ ପ୍ରାପାତ୍ମସାମ୍ୟଂ ତ୍ୱସତାଂ ସୁଦୁର୍ଲଭଂ । ୩୮ । ସକୃଦ୍ ଯଦଙ୍ଗପ୍ରତିମାନ୍ତରାହିତା ମନୋମୟୀ ଭାଗବତୀଂ ଦଦୌ ଗତିଂ । ସ

। ୩୯ । କିଂ ତେଷାଂ ଯନ୍ମୟଭକ୍ତତ୍ୱାତ୍ମାନନ୍ଦ ତେଷାଂ ନିତ୍ୟୋତ୍ସବା ଯେ ମଙ୍ଗଳସ୍ଥଳାସ୍ତ ନ ସ୍ୱାନ୍ତର୍ମୋହନ୍ତ ସମୀପେ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ଅନେ-ବ୍ରଜ୍ଜଃ ଏବରାଦାଗତ ଭଗବତ୍ୟ ଶୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ମହ ମହତ୍ମନଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ବିସ୍ମୟଂ ପ୍ରାପେତ । ୩୫ । ବହୁତିଥଂ ବହୁକାଳଂ । ଅକ୍ରୀଡ ଗୁହାଂ କ୍ରୀଡାର୍ଥଂ ମହା-ବିଳଂ । ୩୬ । ଅନ୍ୟାଚାର୍ଯ୍ୟଂ ବୃନ୍ଦାବନେ ଏତଦତ୍ତ । କୌମାରଂ ପଞ୍ଚମାବ୍ଦାନ୍ତଂ ପୌଗଣ୍ଡଂ ଦଶମାବଧି । କୈଶୋରମାପଞ୍ଚଦଶାଦ୍ୟୌବନନ୍ତୁ ତତଃ ପରଂ । ହରେଃ କୌମାରଜଂ ପଞ୍ଚମବର୍ଷଜଂ କର୍ମ ତଦୈବ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ପୌଗଣ୍ଡକେ ଷଷ୍ଠେଽବ୍ଦେ ବାଲା ଅବୋଚନ୍ ବୃତ୍ତମିତ୍ୟାହୁ ଃ । କିଂ, ତତ୍ କର୍ମ ମୃତ୍ୟୋଃ ସକାଶାଦାତ୍ମନାଂ ଅଘସ୍ୟ ମୋକ୍ଷଣଂ । ଅତ୍ମନାଂ ସ୍ୱବିବାଲ୍ୟତ୍ୱୋଃ ଅନ୍ନହନ୍ତ ସମାଗଲ ଶୋକ । ଅପୂର୍ବସ୍ୟ କୌତୁଷଃ ଶରୀରେ ତ୍ରିଦେଶମପି ତଦା ଦୃଷ୍ଟଂ କଥିତବନ୍ତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୭ । ନୈତଦ୍ବିଚିତ୍ରମିତି କଂ ତଦତ୍ୟପେକ୍ଷାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟମାହ ଅଘୋଽପୀତି । ଅତ୍ମସାମ୍ୟଂ ସ୍ୱସାଯୁଜ୍ୟରୂପତା । ୩୮ । ଯଦଙ୍ଗଂ ମୂର୍ତ୍ତିସ୍ତସ୍ୟ ପ୍ରତିମା ପ୍ରତିକୃତିଃ ତଥାପି କେବଳଂ ମନୋମୟୀ ସାପି ବଳାଦନ୍ତର୍ହିତା ସତ ଭାଗବତୀଂ ଗତିଂ ଦଦୌ ସତ୍ୟାଦାଦତ୍ୟଂ ।

ଯେ ଯଥାବିଧାନେ ପୂଜିଲେ । ସୁରେ ସ୍ୱର୍ଗରେ ଅପ୍ସରା ଏ । ନୃତ୍ୟେ ପୂଜିଲେ କୃଷ୍ଣପାଏ । ଗୀତରେ ଗନ୍ଧର୍ବ ଜନରେ । ବାଦକେ ବାଦ୍ୟ ବାଇବାରେ । ବିପ୍ରେ ସ୍ତବରେ ଜୟସ୍ୱନେ । କୃଷ୍ଣେ ପୂଜିଲେ ଦେବଗଣେ ।୩୪। ଅଦ୍ଭୁତସ୍ତୋତ୍ର ବାଦ୍ୟ ଗୀତ । ଜୟ ଶବ୍ଦାଦି ଯେତେ ଗାତ ॥ ଉତ୍ସବ ହେଲ ସତ୍ୟସ୍ୱରେ । ବ୍ରହ୍ମା ନରହରିପାର ପୁରେ ॥ ସ୍ୱର୍ଗମ୍ଭୁ ସେଠାରେ ମିଳିଲେ । ମହିମା ଦେଖି ସ୍ତବହେଲେ ।୩୫। ଶୁଖନ୍ତେ ଅଜଗରଚର୍ମ । ବ୍ରଜବାସୀ ଏ ଚହୁଦିନ । ଖେଳିବା ଗର୍ତ୍ତ ବୃନ୍ଦାବନେ । ତାହାକୁ କଲେ ସ୍ନେହମନେ ।୩୬। ମୃତ୍ୟୁମୁଖରୁ ଶିଶୁଙ୍କର । ଆବର ମୁକତ ଅଘର ॥ ପୌଗଣ୍ଡ ବୟସେ ବାଳକେ । ବିସ୍ମୟେ ଗାନ୍ତି ବ୍ରଜଲୋକେ । କୃଷ୍ଣକୌମାର ଲୀଳାରସ । ଦେଖି ବାଳକେ ଅତିତୋଷ ।୩୭। ମାୟାବାଳକ ରୂପଧର । ଯେ ବିଶ୍ୱ-

ଏବ ନଚ୍ଛାମୃତସୁଖାନୁଭୂତ୍ୟବିଚ୍ଛିନ୍ନଦୟମାୟୋଽନ୍ତର୍ଗତୋ ହ କଂ ପୁନଃ । ୩୯ । ସୁତ ଉବାଚ — ଇତ୍ଥଂ ଦ୍ୱିଜା ଯାଦବଦେବଦତ୍ତଃ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ସ୍ୱବନ୍ଧୁ-
ସ୍ତରିତଂ ବଧଂ ତତଃ । ଯଦପି ଭୂୟୋଽପି ତଦେବ ପୁଣ୍ୟଂ ବୈୟାସକିଂ ଉଦ୍ଗୃହୀତଚେତାଃ । ୪୦ । ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ — ବ୍ରହ୍ମନ୍ କାଲାନ୍ତରକୃତଂ
ତତ୍କାଳୀନଂ କଥଂ ଭବେତ୍ । ଯତ୍କୌମାରେ ହରିକୃତଂ ଜଗୁଃ ପୌଗଣ୍ଡକେଽର୍ଭକାଃ । ୪୧ । ତଦ୍ବ୍ରୂହି ମେ ମହାଯୋଗିନ୍ ପରଂ କୌତୂହଳଂ
ଗୁରୋ । ନୂନମେତଦ୍ଧରେରେବ ମାୟା ଭବତି ନାନ୍ୟଥା । ୪୨ । ବୟଂ ଧନ୍ୟତମା ଲୋକେ ଗୁରୋଽପି କ୍ଷତ୍ରବନ୍ଧବଃ । ଯତ୍ ପିବାମୋ ମୁହୁସ୍ତ୍ୱତ୍ତଃ
ପୁଣ୍ୟଂ କୃଷ୍ଣକଥାମୃତଂ । ୪୩ । ସୂତ ଉବାଚ — ଇତ୍ଥଂ ସ୍ମ ପୃଷ୍ଟଃ ସ ତୁ ବାଦରାୟଣିସ୍ତତ୍ସ୍ମାରିତାନନ୍ତହୃତାଖିଳେନ୍ଦ୍ରିୟଃ । କୃଚ୍ଛ୍ରାତ୍ ପୁନର୍ଲବ୍ଧବହି-

ସ ଏବ ଯାଦାତ୍ ସ୍ୱୟମନ୍ତର୍ଗତଃ କଂ ପୁନଃ । କଥ୍ୟା ଗୃହାବାମୃତସୁଖାନୁଭୂତସ୍ତ ତତ୍ପା ଅଭବତୋ ବ୍ୟେଦନ୍ତା ମାୟା ଯେନ ।୨। ୩୯ । ଯେନ ଶ୍ରବଣେନ
ଜଗୃହୀତଂ ବଶୀକୃତଂ ଚେତୋ ଯସ୍ୟ ସଃ । ୪୦ । କାଲାନ୍ତରେ କୌମାରେ କୃତ୍ୟ ପୌଗଣ୍ଡକେ କଥଂ ଗ୍ରାହ୍ୟା ଉକ୍ତବନ୍ତଃ । ୪୧ — ୪୩ ।
ତେନ ଯଃ ସ୍ମାରିତୋଽନନ୍ତସ୍ତେନ ହୃତାନି ଅଖିଳେନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ଯସ୍ୟ ସଃ । ତଥାଭୂତୋଽପି କଥଞ୍ଚିଦ୍ବାହ୍ୟଦୃଷ୍ଟିଃ । ଶ୍ରୀଭାଗବତେ ଉତ୍ତମୋତ୍ତମ ଟୀକା

ଧାତା ପର୍ବେଷ୍ଟର ॥ ଅମୃ ଉଦ୍ଧାର ତାଙ୍କ ପକ୍ଷେ । ହେତବାନ୍ତୁଇ, ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ॥ ଦୁଷ୍ଟ ଯେ ଅପାଯରୁ ଯାହା । ଏ ଅପ ଲଭିଲଟି ତାହା ॥ ପୁର୍ବେ ସକଳ
ପାପ ଧ୍ୱଂସି । କୃଷ୍ଣଶରୀରେ ଗଲମିଶି ।୩୮। ଏ ହରି ମୂର୍ତ୍ତି ମନେ ଧ୍ୟାଇ । କାଷ୍ଠ ପାଷାଣେ ଯେ ପୁଜଇ ॥ ସେ ଲଭେ ବୈକୁଣ୍ଠ ଲୋକେ ବାସ । ପ୍ରକାଶ
ନତ୍ୟାନନ୍ଦ ରସ ॥ ମାୟାକୁ ଟେକ ଯେ ଉହନ୍ତି । ଅନ୍ଦର ଗର୍ଭେ ତାଙ୍କ ସ୍ଥିତି ॥ ସହଜନନ୍ଦେ ଅପଭାଗ୍ୟ । ତା ପକ୍ଷେ ମୁକ୍ତି କି ଦୁର୍ଲଭ । ୩୯ ।
ଶ୍ରୀସୂତ ଉବାଚ । — ହେ ବପ୍ରେ ରାଜା ପରୀକ୍ଷିତ । ଶୁଣି ଏ ହେତୁ ଚରିତ ॥ ପୁଣି ସେ ପବିତ୍ର ଆଖ୍ୟାନ । ଶୁକଙ୍କୁ ପଚାରେ ରାଜନ ॥ ଯେଣୁ ହୃଦୟ
କୃଷ୍ଣରସେ । ମଜ୍ଜି ଅଛନ୍ତି ଅତିତୋଷେ ।୪୦। ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ । — କାଲାନ୍ତରେ ଯା ଆଏ ହୋଇ । ତାହା କାଳ କି ଯେ ହୁଅଇ ॥ କୌମାରେ
ହରି ଯାହା କଲେ । ବାଳକେ ପୌଗଣ୍ଡେ ଗାଇଲେ ॥ ସ୍ମରଣ ବଳିଲେ କହେ । ପ୍ରକାଶ କରି ମୋତେ କହ ॥ ପରମ କୌତୁହଳ ମୋର । ଜନମିଅଛି
ଯେ ଶରୀର ॥ ଏନିଶ୍ଚେ ଶ୍ରୀହରିଙ୍କ ମାୟା । ଅନ୍ୟଥା ସତ୍ତ୍ୱା କି ଏହା ।୪୨। ପିତା ପିତାମହଙ୍କ ବୃନ୍ଦେ । ହୀନ କ୍ଷତ୍ରିୟ ହୋଇ ମୁହିଁ ॥ ଜଗକୁ
ଧନ୍ୟତମ ମଣେ । ଯେଣୁ ଶ୍ରୀହରି କଥା ଶୁଣେ ॥ ସଙ୍ଗପ୍ରସଙ୍ଗେ ପୁନଃ ପୁନଃ । ତୁମ୍ଭମୁଖୁଁ ସେ ଗୁଣ ଗାନ ।୪୩। ସୂତ ଉବାଚ । — ଏମନ୍ତ ନୃପପ୍ରଶ୍ନ
ଶୁଣି । ହରି ଧ୍ୟାନରେ ଶୁକମୁନି ॥ ବାହ୍ୟଜ୍ଞାନକୁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଙ୍କୁ । ନିବର୍ତ୍ତାଇଲେ ସେ କ୍ଷଣକୁ ॥ ପୁଣି କଷ୍ଟରେ ବାହ୍ୟଜ୍ଞାନ । କମେ ହୋଇଲା

ଦୃଶଃ ଶନୈଃ ପ୍ରତ୍ୟାହ ତଂ ଭଗବତୋତ୍ତମୋତ୍ତମ । ୪୪ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଦ୍ୱାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୧୨ ।

ତ୍ରୟୋଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ସାଧୁ ପୃଷ୍ଟଂ ମହାଭାଗ ତ୍ୱୟା ଭଗବତୋତ୍ତମ । ଯନ୍ନୂତନୟସୀଶସ୍ୟ ଶୃଣ୍ୱନ୍ନପି କଥାଂ ମୁହୁଃ । ୧ । ସତାମୟଂ ସାରଭୃତାଂ ନିସର୍ଗୋ ଯଦର୍ଥବାଣୀଶ୍ରୁତିଚେତସାମପି । ପ୍ରତିକ୍ଷଣଂ ନବ୍ୟବଦଚ୍ୟୁତସ୍ୟ ଯତ୍ ସ୍ତ୍ରିୟା ବିଟାନାମିବ ସାଧୁ ବାର୍ତ୍ତା । ୨ । ଶୃଣୁଷ୍ୱାବହିତୋ ରାଜନ୍ନପି ଗୁହ୍ୟଂ ବଦାମି ତେ । ବ୍ରୂୟୁଃ ସ୍ନିଗ୍ଧସ୍ୟ ଶିଷ୍ୟସ୍ୟ ଗୁରବୋ ଗୁହ୍ୟମପ୍ୟୁତ । ୩ । ତଥାଘବଦନାନ୍ମୃତ୍ୟୋ ରକ୍ଷିତ୍ୱା ବତ୍ସପାଳକାନ୍ ସରିତ୍ପୁଳିନମାନୀୟ ଭଗବାନିଦମବ୍ରବୀତ୍ । ୪ । ଅହୋଽତିରମ୍ୟଂ ପୁଳିନଂ ବୟସ୍ୟାଃ ସ୍ୱକେଳିସମ୍ପନ୍ମୃଦୁଳାଚ୍ଛବାଳୁକଂ । ସ୍ଫୁଟତ୍ସରୋଗନ୍ଧହୃତାଳି-

ଶୌନକ । ୪୪ । ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଦ୍ୱାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୧୨ ।

ତ୍ରୟୋଦଶେଽଘବଦ୍ଭ୍ରାନ୍ତ୍ୟା ବତ୍ସାନ୍ ପାଳାଂଶ୍ଚମାୟୟା । ହୃତ୍ୱା ତତ୍ସଙ୍କଳ୍ପୋଽଭୂତ୍ କୃଷ୍ଣଃ ପଙ୍କଜଦାତୃକୃତ୍ ॥ ନୂତନସ୍ୟ ନବ୍ୟତ୍ୱ କରୋତି । ୧ । ତଥାହୁ ସାରଭୃତାଂ ସାରଗ୍ରାହିଣାମୟଂ ନିସର୍ଗଃ ସ୍ୱଭାବଃ । କାସୌ ଅଚ୍ୟୁତସ୍ୟ ବାର୍ତ୍ତା ପ୍ରତିକ୍ଷଣଂ ସାଧୁ ନବ୍ୟବଦ୍ଭବତୀତି ଯତ୍ ସଃ ବିଟାନାଂ ସ୍ତୈଣାନାଂ ସ୍ତ୍ରିୟାଃ କାମିନ୍ୟା ବାର୍ତ୍ତେବ । କଥଂଭୂତାନାମପି ସତାଂ । ଯା ଅର୍ଥବାଣ୍ୟୌ ଚ ଅର୍ଥୋ ଯେଷାଂ ତାଭି ବାଣୀଶ୍ରୁତିଚେତାଂ-

ଉତ୍ପନ୍ନ ॥ ରାଜାଙ୍କୁ ଦେଲେ ଯେ ଉତ୍ତର । ଶୁଣ ଶୌନକ ଋଷୀଶ୍ୱର ।୪୪। ଭଣିଲା ପଞ୍ଚଶତ ଦାସ । ଏ ଅଘାସୁର ମୁକ୍ତିରସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଦ୍ୱାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୧୨।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ପରମ ବୈଷ୍ଣବ ରାଜନ । ସାଧୁ ପୁଚ୍ଛିଲ ଏବେ ଶୁଣ ॥ ଯାହା ଶୁଣନ୍ତେ ବାରମ୍ବାର । ନୂତନକର ତା ପଟ୍ଟର । ୧ । ଅଚ୍ୟୁତକଥା ଯାହାଙ୍କର । ଚତୁର କର୍ଣ୍ଣ ହୃଦପୁର ॥ ଏତେକ ମାତ୍ର ପ୍ରୟୋଜନ । ସାରଗ୍ରାହୀ ଯେ ସାଧୁଗଣ ॥ ଶୁଣିଥାନ୍ତି ଯେ ହରିକଥା । ପୁଣି ଶୁଣିଲେହେଁ ଯେ ଗାଥା ॥ ନୂତନବୋଲି ପ୍ରତିକ୍ଷଣେ । ମଣନ୍ତି ବିଟ ନର ଯେସନେ ॥ ନାରୀଚରିତ ପ୍ରତିଦିନ । ମଣଇ ନୂତନ ନୂତନ ।୨। ଶୁଣ ରାଜନ

ଷଟ୍ପଦଧ୍ୱନପ୍ରତିଧ୍ୱାନଲସଦ୍ଦ୍ରୁମାକୁଳଂ । ୫ । ଅତ୍ର ଭୋକ୍ତବ୍ୟମସ୍ମାଭିର୍ଦ୍ଦିବାରୂଢଂ କ୍ଷୁଧାର୍ଦ୍ଦିତାଃ । ବତ୍ସାଃ ସମୀପେଽପଃ ପୀତ୍ୱା ଚରନ୍ତୁ ଶନକୈ-ସ୍ତୃଣଂ । ୬ । ତଥେତି ପାୟୟିତ୍ୱାର୍ଭା ବତ୍ସାନାରୁଧ୍ୟ ଶାଦ୍ୱଲେ । ମୁକ୍ତ୍ୱା ଶିକ୍ୟାନି ବୁଭୁଜୁଃ ସମଂ ଭଗବତା ମୁଦା । ୭ । କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ବିଷ୍ୱକ୍ ପୁରୁରାଜି-ମଣ୍ଡଳୈରଭ୍ୟାନନାଃ ଫୁଲ୍ଲଦୃଶୋ ବ୍ରଜାର୍ଭକାଃ । ସହୋପବିଷ୍ଟା ବିପିନେ ବିରେଜୁଶ୍ଛଦା ଯଥାମ୍ଭୋରୁହକର୍ଣ୍ଣିକାୟାଃ । ୮ । କେଚିତ୍ପୁଷ୍ପୈର୍ଦ୍ଦଳୈଃ କେଚିତ୍ ପଲ୍ଲବୈରଙ୍କୁରୈଃ ଫଲୈଃ । ଶିଗ୍ଭିସ୍ତ୍ୱଗ୍ଭିର୍ଦ୍ଦୃଷଦ୍ଭିଶ୍ଚ ବୁଭୁଜୁଃ କୃତଭାଜନାଃ । ୯ । ସର୍ବେ ମିଥୋ ଦର୍ଶୟନ୍ତଃ ସ୍ୱସ୍ୱଭୋଜ୍ୟରୁଚିଂ

ସି ଯେଷାଂ ତଥା ଭୂତାନାମପି ।୨ — ୪। ଭୋଜନବିଧାନାୟ ପୁଳିନଂ ସ୍ତୌତି ଅହୋ ଇତି । ସ୍ନିଗ୍ଧାନାଂ କୋମଳାନାଂ ମୃଦୋ ବିଦ୍ୟନ୍ତେ ଯସ୍ମି-ନ୍ନିତି । କଞ୍ଚ ଷଟ୍ପଦ୍ଭିଃ କୃତଃ ସ୍ୱରଃ । ସରୋଜକାନ୍ତୁଲ୍ୟୋଳୋପଗୂଢ଼ଃ ସର ଏବ ଝଙ୍କାରଦର୍ଶଃ । ତସ୍ୟ କେବଳେନ ହୃତା ଆକୃଷ୍ଟା ଅଳୟଃ ପକ୍ଷିଣଶ୍ଚ ଯେ ତେଷାଂ କେ ଉଦକେ ଧ୍ୱନୟସ୍ତେଷାଂ ପ୍ରତିଧ୍ୱାନାସ୍ତୈର୍ଲସନ୍ତୋ ଦ୍ରୁମାସ୍ତୈ ସଙ୍କୁଳଂ ବ୍ୟାପ୍ତଂ ।୫। ଦିବାରୂଢଂ ବେଳାଗତେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୬ । ଆରୁଧ୍ୟ ସରୁଧ୍ୟ । ଶାଦ୍ୱଲେ ହରିତତୃଣେ ଦେଶେ । ୭ । ତଦା ତେ ବିରେଜୁଃ । କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ବିଷ୍ୱକ୍ ସର୍ବତଃ ପୁରୁରାଜିମଣ୍ଡଳୈର୍ବହୁଭିଃ ପଙ୍କ୍ତିମଣ୍ଡଳୈଃ ସହ ନୈରନ୍ତର୍ଯ୍ୟେଣ ଉପବିଷ୍ଟାଃ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାଭିମୁଖାନି ଆନନାନି ଯେଷାଂ ତେ । ଫୁଲ୍ଲଦୃଶୋ ବିକସିତନୟନାଃ । କମଳକର୍ଣ୍ଣିକାୟାଃ ପରିତଃ ପତ୍ରାଣି ଯଥେତି । ୮ । ପୁଷ୍ପୈଃ ଦଳୈଃ ଅନେକୈଃ ସର୍ବୈଃ କୃତାନି ଭାଜନାନି ଯୈସ୍ତେ । ୯ । ରୁଚିଂ ସ୍ୱଦବିଶେଷଂ । ଅଭ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ,

---

ଗୁପ୍ତ କଥା । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କହିବି ସର୍ବଥା ॥ ସରଳ ପ୍ରାଣ ଶିଷ୍ୟଗଣେ । ଗୁରୁ ଗୁପତ କଥା ଭଣେ ।୩। ମୃତ୍ୟୁ ସମାନ ଅଘମୁଖୁଁ । ତହିଁ ବଞ୍ଚାଇ ବାଳକଙ୍କୁ ॥ ଯମୁନାଘାଟରେ ଭଗବାନ । ବାଳକେ କହିଲେ ବଚନ ।୪। ହେ ସଖାଗଣ କଦାଚନ । କ୍ରୀଡ଼ନେ ଅତିମନୋହର ॥ କୋମଳ ନିର୍ମଳ ବାଲୁକା । ରମ୍ୟ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ପଦ୍ମରେଖା ॥ ସୁଗନ୍ଧେ ମୋହିତ ଭ୍ରମରେ । ପକ୍ଷିଏ ଅଛି ସୁମଧୁରେ ॥ କଳେ କରନ୍ତି ଯେଉଁ ସ୍ଥଳ । ସେ ସ୍ଥଳ ଲଭୁ ପ୍ରତିଧ୍ୱାନ ॥ ଘର ତରୁଙ୍କ ଶବ୍ଦପର । ହୁଅଇ ଜନ ମନୋହର ।୫। ଦିବସ ହେଲାଣି ଉତ୍ତର । କ୍ଷୁଧାରେ ଉଦର ଆତୁର ॥ ଏଠାରେ କରିବା ଭୋଜନ । ପାଣି ପିଅନ୍ତୁ ବତ୍ସଗଣ ॥ ଘାସ ଚରନ୍ତୁ ବାହୁଡ଼ିବେ ।୬। ହେଉ ବୋଲିଣ ଗୋପପୁତ୍ରେ ॥ ବାଛୁରି ପିଆଇ ଛାଡ଼ିଲେ । ସେ ଯାକ ଶିକା ଫିଟାଇଲେ ॥ ହରିଙ୍କ ତୁଲେ ଏକତ୍ରରେ । ଭୁଞ୍ଜିଲେ ଆନନ୍ଦ ବଳରେ ।୭। କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଘେରି ରହିଛନ୍ତି । ବାଳକେ ବସି ପନ୍ତି ପନ୍ତି ॥ କୃଷ୍ଣଆଡ଼କୁ ମୁଖ କରି । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲନେତ୍ରେ ବସି କରି ॥ ଦିଶନ୍ତି ପୁଷ୍ପବଟୋଇକି । ପଦ୍ମପାଖୁଡ଼ା କି ସଜନ୍ତି ।୮। କେ ପୁଷ୍ପେ ପୁଷ୍ପପାଖୁଡ଼ାରେ । କେବା ପତ୍ରେ କେ ଅଙ୍କୁରେ ॥ କେହିବା ଫଳେ

ସୁଅନ୍ । ହସନ୍ତୋ ହାସୟନ୍ତଶ୍ଚାଭ୍ୟବଜହ୍ରୁଃ ସହେଶ୍ୱରାଃ ।୧୦। ଭଗବଦ୍ଦେଶଂ ଜଠରାନ୍ତଃ ଶ୍ରୋଃ ଶୃଙ୍ଗବେତ୍ରେ ଚ କକ୍ଷେ ବାମେ ପାଣୌ ମସୃଣକବଳଂ ତତ୍ଫଲାନ୍ୟଙ୍ଗୁଲିଷୁ । ତିଷ୍ଠନ୍ ମଧ୍ୟେ ସ୍ୱପରିସୁହୃଦୋ ହାସୟନ୍ନର୍ମଭିଃ ସ୍ୱୈଃ ସ୍ୱର୍ଗେ ଲୋକେ ମିଷତି ବୁଭୁଜେ ଯଜ୍ଞଭୁଗ୍ବାଲକେଳିଃ ।୧୧। ଭାରତୈବଂ ବତ୍ସପେଷୁ ଭୁଞ୍ଜାନେଷ୍ୱଚ୍ୟୁତାତ୍ମସୁ । ବତ୍ସାସ୍ତ୍ୱନ୍ତର୍ବନେ ଦୂରଂ ବିବିଶୁସ୍ତୃଣଲୋଭିତାଃ ।୧୨। ତାନ୍ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଭୟସନ୍ତ୍ରସ୍ତାନ୍ ଊଚେ କୃଷ୍ଣୋଽସ୍ୟ ଭୀଭୟମ୍ । ମିତ୍ରାଣ୍ୟାଶାନ୍ମାବିରମତେହାନେଷ୍ୟେ ବତ୍ସକାନହମ୍ ।୧୩। ଇତ୍ୟୁକ୍ତ୍ୱାଦ୍ରିଦରୀକୁଞ୍ଜଗହ୍ୱରେଷ୍ୱାତ୍ମବତ୍ସକାନ୍ । ବିଚିନ୍ୱନ୍ ଭଗବାନ୍ କୃଷ୍ଣଃ ସପାଣିକବଲୋ ଯଯୌ ।୧୪। ଅମ୍ଭୋଜନ୍ମଜନିସ୍ତଦନ୍ତରଗତୋ ମାୟାର୍ଭକସ୍ୟେଶିତୁର୍ଦ୍ରଷ୍ଟୁଂ ମଞ୍ଜୁ ମହିତ୍ୱମନ୍ୟଦପି ତଦ୍ବତ୍ସ-

ଭୁଞ୍ଜକରେ । ସହେଶ୍ୱରାଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଯହିତାଃ ।୧୦। ଯଜ୍ଞଭୁଗପି ତେଷୁ ଭୁଞ୍ଜତେ । ବାଲକାନିବ କେଳିର୍ଯସ୍ୟ ସଃ । ତଦାହ ଉଦରବସ୍ତ୍ରୟୋର୍ମଧ୍ୟେ ବେଣୁଂ ବିଭ୍ରତ୍ ଦଧଦିତି ଦକ୍ଷିଣ ସମ୍ବଧ୍ୟତେ । ବାମ ଇତି କକ୍ଷପାଣ୍ୟୋର୍ବିଶେଷଣଂ । ମସୃଣଂ ସ୍ନିଗ୍ଧଂ ଦଧ୍ୟୋଦନକବଲଂ । ତଦୁଚିତାନି ବଲ୍ଲାତଫଲାନି ଅଙ୍ଗୁଲିପର୍ବସୁ । କର୍ଣିକେବ ପଦ୍ମାଭିମୁଖୋ ମଧ୍ୟେ ତିଷ୍ଠନ୍ ସ୍ୱସ୍ୟ ପରିତ ଉପବିଷ୍ଟାନ୍ ସୁହୃଦଃ ସ୍ୱୈର୍ନର୍ମଭିଃ ପରିହାସବାକ୍ୟୈଃ । ସ୍ୱର୍ଗେ ସ୍ୱର୍ଗବାସିନି ଜନେ ମିଷତି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟେଣ ପଶ୍ୟତି ସତି ଲୋକେ ଜନାନାଂ ମଧ୍ୟେ ବୁଭୁଜେ ।୧୧–୧୨। ଭୀଭୟଂ ଭୟହେତୁଭ୍ୟୋ ଭୟଂ ଅପ୍ୟ ଅବାପ୍ୟ ଯଦ୍ୱା ଅତ୍ୟ ବିଶ୍ୱସ୍ୟ ଭୟସ୍ୟାପି ଭୟଂ ଯଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଃ । ଆଶାତ୍ ଭୋଜନାତ୍ । ଅସ୍ମିନ୍ ପାଦେ ଅକ୍ଷରାଧିକ୍ୟମାର୍ଷଂ ।୧୩। ଅଦ୍ରିଷୁ ତଦଗ୍ରେଷୁ କୁଞ୍ଜେଷୁ ଲତାଦିପିହିତେ ଦରୀବିବରେଷୁ ଗହ୍ୱରେଷୁ ସଙ୍କଟସ୍ଥାନେଷୁ ।୧୪। ଅମ୍ଭୋଜନ୍ମଜନିଃ ପଦ୍ମାତ୍ ଜନିର୍ଯସ୍ୟ ସ ବ୍ରହ୍ମା ତଦନ୍ତରେ ତତ୍ସନ୍ନିଧି ଅବସରେ

କେ ବଳିଲେ । କିଏ ପ୍ରଭୁରେ କିଏ ଡାଳେ ॥ ବନ୍ଦିଲେ ଭୋଜନ ପାତର । ଭୁଞ୍ଜିଲେ ଆନନ୍ଦେ ଏକତ୍ର ।୯। କା ଖାଦ୍ୟ ସୁସ୍ୱାଦ କପଟ । ଚଖାନ୍ତି ଏକ ଅନ୍ୟେ ଧରି ॥ ହସି ହସାଇ ପ୍ରୀତ ଚତ୍ତେ । ଭୁଞ୍ଜିଲେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସହିତେ ।୧୦। ବଂଶୀ କମରେ ଖୋସିଛନ୍ତି । ଶିଙ୍ଗା ପାଚଣ କାଖେ ସ୍ଥିତି ॥ ଦଧି ଦୁଗ୍ଧରେ ମିଶାହୋଇ । ଗୁଣ୍ଡା ବାମକରେ ଦ୍ରଢ଼ାଇ ଅଙ୍ଗୁଳିପର୍ବରେ ସୁଫଳ । ଧରି ଲଗାଇ ଖାଇ ଭୋଳା ॥ ସଖାଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ବସିଛନ୍ତି । ଅସ୍ଥାରେ ହସନ୍ତି ହସାନ୍ତି ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବନଭୋଜି ଭୋଳ । ଦେଖେ ଦେଖିନ୍ତ ହୋଇ ମେଳ ।୧୧। ଅଚ୍ୟୁତ ସଙ୍ଗେ ଗୋପବାଳେ । ଭୁଞ୍ଜନ୍ତେ ନାନା କୁତୁହଳେ ॥ ତୃଣଲୋଭରେ ବତ୍ସଗଣେ । ପଶିଲେ ଯାଇ ଘୋରବନେ ।୧୨। ବାହୁରି ପଶନ୍ତେ ବନରେ । ଡରିଲେ ବାଳକେ ମନରେ ॥ କୃଷ୍ଣ କହିଲେ ଖାଅ ଭାଇ । ନଉରି ବତ୍ସା ଦେବି ମୁହିଁ ।୧୩। ଏମନ୍ତ କହି ଗିରିଦରୀ । କୁଞ୍ଜଗହ୍ୱର ଆଦି କରି ॥ ଖୋଜିଲେ ନିଜେ ସେ ବାହୁରି । ହସ୍ତରେ ଗୁଣ୍ଡା ଥାନ୍ତି

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସାନନ୍ଦୋ ବସ୍ତ୍ରାନ୍ । ଜାତ୍ୟାନ୍ୟବ କୁତୂହଳାକ୍ରାନ୍ତବଦ୍‌ଧାତ୍ର ଦେବେଶ୍ଚିତୋ ଯଃ ପୂର୍ବ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ସାସ୍ମରନୋଽଥଶଂ ହୃଦବଚଃ ପ୍ରାପ୍ତଃ ପରଂ ବିସ୍ମୟଂ ।୧୫। ଟତୋ ବତ୍ସାନଦୃଷ୍ଟ୍ୱୈବ ପୁଲିନେଽପି ଚ ବତ୍ସପାନ୍ । ଉଭାବପି ବନେ କୃଷ୍ଣୋ ବିଚିକାୟ ସମନ୍ତତଃ । ୧୬। କ୍ୱାପ୍ୟଦୃଷ୍ଟ୍ୱାନ୍ତର୍ବିପିନେ ବତ୍ସପାନ୍ ପାଲାଂଶ୍ଚ ବିଶ୍ୱବିତ୍ । ସର୍ବଂ ବିଧିକୃତଂ କୃଷ୍ଣ ସହସାବଜଗାମ ହ ।୧୭। ତତଃ କୃଷ୍ଣୋ ମୁଦଂ କର୍ତ୍ତୁଂ ତନ୍ମାତୃଣାଂ ଚ କସ୍ୟ ଚ । ଉଭୟାୟିତମାତ୍ମାନଂ ଚକ୍ରେ ବିଶ୍ୱକୃଦୀଶ୍ୱରଃ । ୧୮ । ଯାବଦ୍‌ବତ୍ସପବତ୍ସକାଳ୍ପକବପୁର୍ଯାବତ୍‌କରାଙ୍ଘ୍ର୍ୟାଦିକଂ ଯାବଦ୍ ଯଷ୍ଟିବିଷାଣବେଣୁଦଲଶିଗ୍ ଯାବଦ୍ୱିଭୂଷାମ୍ବରଂ । ଯାବଚ୍ଛୀଲଗୁଣାଭିଧାକୃତିବୟୋ ଯାବଦ୍‌ବିହାରାଦିକଂ ସର୍ବଂ ବିଷ୍ଣୁମୟଂ ଗିରୋଽଙ୍ଗବଦଜଃ ସର୍ବସ୍ୱରୂପୋ ବଭୌ । ୧୯ । ସ୍ୱୟମାତ୍ମାତ୍ମଗୋବତ୍ସାନ୍ ପ୍ର-

ଗତ ଆତ୍ମବତ୍ସଂ ବି[illegible] ଯାଚ୍ୟୋ ତା ମନ୍ତ୍ର ମନୋହରମନ୍ୟଦପି ମହତ୍ତ୍ୱଂ ମଦ୍ଭୂମାନଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱଂ ତସ୍ୟ ବତ୍ସାନ୍ ଚ ତତ୍ୟ ସ୍ଥାନାଦ୍ ବତ୍ସପାଂଶ୍ଚ ଅନ୍ୟତ୍ର ନୀତ୍ୱା ସ୍ୱୟଂ ତିରୋବଭୂବ । ପ୍ରାକ୍ତନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ । ୧୫ । ଉଭାବପି ବତ୍ସାନ୍ ବତ୍ସପାଂଶ୍ଚ ବିଚିକାୟ ଅନ୍ୱୀଷିତବାନ୍ । ୧୬ । ବିଧିକୃତଂ ବ୍ରହ୍ମଣାକୃତ । ୧୭ । ଉଭୟାୟିତଂ ବତ୍ସବତ୍ସପାଳରୂପେଣ ବର୍ତ୍ତମାନମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅସ୍ୟାଂ ଭାବଃ ଯଦ ବ୍ରହ୍ମାପ ତର୍ହି ତନ୍ମାତୃଣାଂ ବିଷାଦଃ ସ୍ୟାତ୍ ଯଦ ଚ ତାନେ-ବାନୟେଷ ମି ତର୍ହି ବ୍ରହ୍ମଣୋ ମୋହୋ ନ ସ୍ୟାଦତ ଉଭୟସୃଷ୍ଟିତଯ୍ୟେ ତଥା ଚକ୍ରେ ଇତି । ୧୮ । ତଦେବ ଦର୍ଶୟତି ଯାବଦିତି । ବତ୍ସପାନାଂ ବତ୍ସାନାଂ ଚାଲ୍ପକଂ ବପୁଃ ପ୍ରମାଣମନତିକ୍ରମ୍ୟ । ଏବମୁତ୍ତରତ୍ରାପି ଯୋଜ୍ୟଂ । ଯଦ୍ୱା ଯାବଦ୍‌ବତ୍ସପାଦୟସ୍ତାବଦ୍ ସର୍ବସ୍ୱରୂପୋଽଜଃ କୃଷ୍ଣୋ ବଭୂ-ବେତ୍ୟର୍ଥଃ । ଉକ୍ତଞ୍ଚୈତଦେବ । ସର୍ବଂ ବିଷ୍ଣୁମୟଂ ଜଗଦିତ ଶ୍ରୁତି ଯା ଗୀୟତେ ସା ଅତ୍ରୈବ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୱରୂପେଣ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷା ଯଥା ତଥା ବଭୂ-ବେତ୍ୟର୍ଥଃ ।୧୯। ଏବଂ ଚ ସର୍ବ ଯ୍ର ସନ୍ ବତ୍ସଂ ସ୍ୱାତ୍ମଗତ । ଅଥ ସ୍ୱୟମାତ୍ମୈବ ପ୍ରଯୋଜକଃ ଆତ୍ମସ୍ୱରୂପାନ୍ ଗୋବତ୍ସାନିତ କର୍ମାପି ସ୍ୱୟମେବେତ୍ୟର୍ଥ.

ଧରି ।୧୪। ମାୟା ଗୋଳକ ନିର୍ଭର । ମହୃମାଙ୍କେ ବୋଧବର । ତକ୍ଷଣେ ବାଛୁରୀ ପଳାଇଛି । ହରିଲେ ଗୋପାଳ ପେଟେ । ବ୍ରହ୍ମା ଦେଖାଇଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ । ଯେଣୁ ଅପାଧୁର ମୋଷଣ । ବସ୍ତ୍ରାଦି ଆଢାଷ୍ଟେ ଦେଖିଲେ । ତେଣୁ ଏ କୌତୁକ ରଚିଲେ ।୧୫। ବନେ ବାଛୁରୀ ନପାଇଲେ । ନଦୀ ଘରକୁ ଫେରିଗଲେ । ତହିଁ ନଦେଖି ସଖାଗଣେ । ଡାକନ୍ତି ଉଚ୍ଚଦାଗେ ବନେ ।୧୬। କୌଣସି ଠାରେ ଯୋଉବନେ । ନଦେଖି ବତ୍ସ ସଖାଗଣେ । ସର୍ବେ ଜାଣିଲେ ବ୍ରହ୍ମାର । କୃତ୍ୟ ଅଟେ ଏପରକାର ।୧୭। ବତ୍ସ-ବାଳକମାତାଙ୍କର । ଆନନ୍ଦ ଅଜାଦ ବ୍ରହ୍ମାର । ଜନ୍ମାଇବାକୁ ବଳପତି । ଧଇଲେ ବତ୍ସ-ବାଳ-ମୂର୍ତ୍ତି ।୧୮। ବତ୍ସ-ବାଳକମାନଙ୍କର । ଯେତେ ବେଶ ସ୍ୱଭାବ ଯାର । ଜବ ଚରଣ ଦ ଶରୀର । ଯେସନେ ଅଙ୍ଗ ଯାହାର ।

ଚାର୍ଯ୍ୟାମ୍ବାସ୍ତଟପୈଃ । କ୍ରୀଡନ୍ନାତ୍ମବିହାରୈଶ୍ଚ ସର୍ବାତ୍ମା ପ୍ରାବିଶଦ୍ବ୍ରଜଂ । ୨୦ । ତତ୍ତଦ୍ବତ୍ସାନ୍ ପୃଥଙ୍ନୀତ୍ୱା ତତ୍ତଦ୍ଗୋଷ୍ଠେ ନିବେଶ୍ୟ ସଃ । ତତ୍ତ୍ଵ-ଦାତ୍ମାଭବଦ୍ରାଜଂସ୍ତତ୍ତଦ୍ସଦ୍ମ ପ୍ରବିଷ୍ଟବାନ୍ । ୨୧ । ତନ୍ମାତରୋ ବେଣୁରବତ୍ୱରୋତ୍ଥିତା ଉତ୍ଥାପ୍ୟ ଦୋର୍ଭିଃ ପରିରଭ୍ୟ ନିର୍ଭରଂ । ସ୍ନେହସ୍ନୁତସ୍ତନ୍ୟ-ପୟଃସୁଧାସବଂ ମତ୍ୱା ପରଂ ବ୍ରହ୍ମ ସୁତାନପାୟୟନ୍ । ୨୨ । ତତୋ ନୃପୋନ୍ମର୍ଦ୍ଦନମଜ୍ଜଲେପନାଲଙ୍କାରରକ୍ଷାତିଳକାଶନାଦିଭିଃ । ସଂଲାଳିତଃ ସ୍ୱାଚରିତୈଃ ପ୍ରହର୍ଷୟନ୍ ସାୟଂ ଗତୋ ଯାମଯମେନ ମାଧବଃ । ୨୩ । ଗାବସ୍ତତୋ ଗୋଷ୍ଠମୁପେତ୍ୟ ସତ୍ୱରଂ ହୁଙ୍କାରଘୋଷୈଃ ପରିହୂତସଙ୍ଗତାନ୍ ସ୍ୱକାନ୍ ସ୍ୱକାନ୍ ବତ୍ସତରାନପାୟୟନ୍ ମୁହୁର୍ଲିହନ୍ତ୍ୟଃ ସ୍ରବଦୌଧସଂ ପୟଃ । ୨୪ । ଗୋଗୋପୀନାଂ ମାତୃତାସ୍ମିନ୍ନାସୀତ୍ସ୍ନେହର୍ଦ୍ଧିକାଂ ବିନା । ପୁରୋ-

---

ଅମ୍ବୁରୁଟ୍ପଙ୍କଜପଟପୈଃ ଗ୍ରତଚାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଯୋଜ୍ୟକର୍ତ୍ତାପି ସ୍ୱୟମେବ ଆତ୍ମବିହାରୈଃ କ୍ରୀଡନ୍ନିତି କିଂ ସ୍ୱାପି କାରକାଣ୍ୟପିସ୍ୱୟମେବେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୦ । ତତ୍ତଦାତ୍ମା ତତ୍ତଦ୍ଗୋପବାଳରୂପୋଽଭବତ୍ । ତତଦ୍ସଦ୍ମ ପ୍ରବିଷ୍ଟଃ । ୨୧ । ଗୋପିକାମୋହନମାହ ତନ୍ମାତର ଇତି । ତନ୍ମାତରୋ ବେଣୁରବେଣ ତ୍ୱରୟୋତ୍ଥିତାଃ ସ୍ନେହସ୍ନୁତଃ ସ୍ତନ୍ୟଂ ମତ୍ୱା ପରଂ ବ୍ରହ୍ମୈବ ଦୋର୍ଭିରୁତ୍ଥାପ୍ୟ ଉତ୍ଥାପ୍ୟ ପୟଃସୁଧାସବଂ ପୟ ଏବ ସୁଧାବତ୍ ସ୍ୱାଦୁ ଆସବବନ୍ମାଦକଂ ପୟସ୍ତନ୍ମ ସୁତାନ୍ ଅପାୟୟନ୍ନିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୨ । ଏବଂ ଯାମଯମେନ ତତ୍ତଦ୍ବାଳକକ୍ରୀଡାନୁକ୍ରମେଣ ସାୟଂ ଗତଃ ପ୍ରାପ୍ତଃ ସ୍ୱାଚରିତୈଃ ସ୍ୱଦ୍ୟଚରିତୈଃ ଶୋଭନୈର୍ବଚରିତୈର୍ବା ମାତୄଃ ପ୍ରହର୍ଷୟନ୍ ନନ୍ଦସୂନୁରୂନ୍ମର୍ଦ୍ଦନାଦିଭିର୍ବ୍ବତ୍ସପାଲିତ ଇତି । ୨୩ । ଗବାଂ ମୋହନମାହ ଗାବ ଇତି ପରିହୂତା ଆହୂତାସ୍ତେ ଚ ସଙ୍ଗତାସ୍ତାନ୍ । ୨୪ ।

ଯାହାର ଯେପରି ବେଣୁ ପକ୍ଷ । ଯେପରି ବେତ୍ରେ କଲେ ସୃଷ୍ଟି ॥ ଶିଙ୍ଗା ବାଉଁଶୀ ଭୂଷା ସ୍ୱର । ଶୀଳ ଗୁଣ ନାମ ଶରୀର ॥ କେଳିବାଦ୍ୟ ସହିତରେ । ସବୁ ସ୍ୱକଲେ ଯେ ଯାହାରେ ॥ ଏ ବିଶ୍ୱ ସଦା ବିଷ୍ଣୁମୟ । ଏବାକ୍ୟ ଏଥି ହେଲା ଥୟ ॥ ଏହ ପ୍ରମାଣ ପାଇକରି । ବଣ୍ଟୋପ କଲି ସତ୍ୟ କରି । ୧୯ । ଗୋବତ୍ସ ରୂପ ନିଜେ ଧରି । ନିଜେ ରକ୍ଷକ ରୂପଧରି ॥ ସର୍ବଙ୍କ ଆତ୍ମା ନିଜେ ହୋଇ । ବାହୁଡ଼ ତହିଁ ଉଣ୍ଡାଇ ॥ ଯେଥରେ ନିଜେ ପରିସରେ । ନାନାଦି କ୍ରୀଡ଼ାକରି ଧୀରେ ॥ ବ୍ରଜରେ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ । କାର୍ଯ୍ୟ କାରଣ ଜଗଦୀଶ । ୨୦ । ଯେଝା ବାଛୁରି ଯେଝା ଗୋଷ୍ଠେ । ଛାଡ଼ିଲେ ନେଇ ଯେଝା ବାଟେ ॥ ବାଳକରୂପେ ଯେଝା ଘରେ । ମିଳିଲେ ଅତି ଆନନ୍ଦରେ । ୨୧ । ପୁତ୍ରଙ୍କ ବେଣୁନାଦ ଶୁଣି । ମାତାଏ ଧାଇଁ ଆସିପୁଣି । ଗାଢ଼େ ଅଲିଙ୍ଗନ୍ତେ ବାହୁରେ । ସ୍ୱାଦୁ ସାଦକ ସ୍ତନ୍ୟ କ୍ଷରେ ॥ ପରଂବ୍ରହ୍ମଙ୍କୁ ପୁତ୍ର ମଣି । ସ୍ତନ୍ୟପିଆନ୍ତି ଗୋପାଳୁଣୀ । ୨୨ । ତଦନ୍ତେ ମର୍ଦ୍ଦନ ମଜ୍ଜନ । ଲେପନ ଭୂଷଣ ଧାରଣ ॥ ରକ୍ଷ ତିଳକ ସୁଭୋଜନେ । ମାତାଏ ପାଳନ୍ତି ସନ୍ତାନେ ॥ ସେକାଳେ ଯେରୂପ ବିଧାନ । ତାହା ଆଚରି ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ॥

ତଦାସ୍ୱପି ହରେସ୍ତୋକତା ମାୟୟା ବିନା । ୨୫ । ବ୍ରଜୌକସାଂ ସ୍ୱତୋକେଷୁ ସ୍ନେହବଲ୍ଲ୍ୟାବ୍ଦମନ୍ୱହଂ । ଶନୈର୍ନିଃସୀମ ବବୃଧେ ଯଥା କୃଷ୍ଣେ ତ୍ୱପୂର୍ବବତ୍ । ୨୬ । ଇତ୍ଥମାତ୍ମାତ୍ମନାତ୍ମାନଂ ବତ୍ସପାଳମିଷେଣ ସଃ । ପାଳୟନ୍ ବତ୍ସପୋ ବର୍ଷଂ ଚିକ୍ରୀଡେ ବନଗୋଷ୍ଠୟୋଃ । ୨୭ । ଏକଦା ଚାରୟନ୍ ବତ୍ସାନ୍ ସରାମୋ ବନମାବିଶତ୍ । ପଞ୍ଚଷାସୁ ତ୍ରିୟାମାସୁ ହାୟନାପୂରଣୀଷ୍ୱଜଃ । ୨୮ । ତତୋ ବିଦୂରାଚ୍ଚରତୋ ଗାବୋ ବତ୍ସାନୁପବ୍ରଜଂ । ଗୋବର୍ଦ୍ଧନାଦ୍ରିଶିରସି ଚରନ୍ତ୍ୟୋ ଦଦୃଶୁସ୍ତୃଣଂ । ୨୯ । ଦୃଷ୍ଟ୍ୱାଥ ତତ୍ସ୍ନେହବଶୋଽସ୍ମୃତାତ୍ମା ସ ଗୋବ୍ରଜୋଽତ୍ୟାତ୍ମପଦୁର୍ଗମାର୍ଗଃ । ଦ୍ୱିପାତ୍ କକୁଦ୍-

ଏତାବତ୍ତୁ ତୁ ବୈଚିତ୍ର୍ୟଂ କୃଷ୍ଣସ୍ୟାପି ଦୁର୍ନିବାରମାସୀଦିତ୍ୟାହ ଗୋଗୋପୀନାମିତି । ଗବାଂ ଗୋପୀନାଂ ଚ ପୂର୍ବଂ କୃଷ୍ଣେ ମାତୃତା ଉପଲାଳନାଦିରୂପା ସୁତେଷ୍ୱେବ ଅସୀତ୍ କିନ୍ତୁ ସ୍ନେହର୍ଦ୍ଧିକାଂ ବିନା । ସ୍ନେହାଧିକ୍ୟନ୍ତ୍ୱିଦାନୀଂ ବିଶେଷ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ଆସୁ ଗୋଗୋପୀଷୁ ହରେସ୍ତୋକତା ଚ ବାଲ-ସ୍ୱଭାବାଦ୍ ପୂର୍ବବଦେବାସୀତ୍ କିନ୍ତୁ ମାୟୟା ବିନା ମମାୟଂ ମାତା ଅହମସ୍ୟାଃ ପୁତ୍ର ଇତି ମୋହଂ ବିନେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୫ । ସ୍ନେହର୍ଦ୍ଧିମେବ ଦର୍ଶ-ୟତି ବ୍ରଜୌକସାମିତି । ଯଥା କୃଷ୍ଣେ ଯଶୋଦାନନ୍ଦନେ ସ୍ୱପୁତ୍ରେଭ୍ୟୋଽପି ସ୍ନେହାଧିକ୍ୟଂ ପୂର୍ବମାସୀତ୍ ଇଦାନୀଂ ସ୍ୱତୋକେଷ୍ୱପି ତଥୈବାବ-ର୍ଦ୍ଧତେତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅ ଅବ୍ଦଂ ଯାବତ୍ସମ୍ବତ୍ସରଂ ! ନିଃସୀମଂ ଯଥା ଭବତି । ୨୬ । ଏବମାତ୍ମା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣୋ ବତ୍ସପୋ ଭୂତ୍ୱା ତଥାପି ବତ୍ସାନାଂ ପାଲାନାଞ୍ଚ ମିଷେଣ ଆତ୍ମାନମାତ୍ମନା ପାଳୟନ୍ କ୍ରୀଡିତବାନିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୭ । ଏତାବତ୍ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତଂ ସର୍ବସ୍ୟାପି ମୋହ ଏବାସୀତ୍ ସଂବତ୍ସରାନ୍ତେ ତୁ କଞ୍ଚିତ୍ ଜ୍ଞାତ-ବାନିତି ଦର୍ଶୟିତୁମାହ ଏକଦେତି । ପଞ୍ଚଷାସୁ ପଞ୍ଚସୁ ବା ଷଟ୍ସୁ ବା ରାତ୍ରିଷୁ ହାୟନସ୍ୟ ପୂରଣୀଷୁ ପୂରକତ୍ୱାତ୍ ଅବଶିଷ୍ଟାସ୍ୱିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୮ । ତତେ ।

ମାତାଙ୍କୁ ଆନନ୍ଦିତ କଲେ । ଏରୂପେ ଧନ୍ୟା ପୁତ୍ରାଇଲେ । ୨୩। ଗାଭିଏ ଗୋଷ୍ଠକୁ ଧାଇଁଲେ । ହୁଁକାରେ ବାଛୁର ଡାକିଲେ ॥ ପ୍ରତିହୁଁକାରେ ବତ୍ସାଗଣ । ପିଇଲେ ଧେନୁ ମାତାସ୍ତନ୍ୟ ॥ ସ୍ତନ୍ନାରୁ ବହେ ଦୁଗ୍ଧଧାର । ବତ୍ସା ଚାଟନ୍ତି କଳେବର । ୨୪। ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଜାତ ଶିଶୁଗଣେ । ଗାଭୀ ଗୋପୀଏ ମାତୃପଣେ ॥ ପୂରୁବ ପରିଏ ପାଳିଲେ । କିନ୍ତୁ ଅଧିକେ ସ୍ନେହ କଲେ ॥ ପୂରବ ପୁତ୍ରଙ୍କ ସମାନେ । କୃଷ୍ଣ ଦେଖିଲେ ମାତୃଗଣେ ॥ କିନ୍ତୁ ଏ ମାତା ମୁଁ ପୁତ୍ର । ଏଭାବ ନଥାଏ କହିତ । ୨୫। ଦିନପନ୍ତାନ୍ତେ ଅଧିକରେ । ବ୍ରଜବାସୀଙ୍କ କୃଷ୍ଣଠାରେ ॥ ଅପୂର୍ବ ସ୍ନେହ ବଢୁଥିଲା । ସ୍ୱପୁତ୍ରେ ନେଇ ବଢିଲା ॥ ସ୍ନେହବଢଇ ଦିନୁ ଦିନ । କ୍ରମେ ତା ନୋହୁଅଇ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ୨୬। ଆପଣେ ରଖନ୍ତି ବାଛୁରି । ବରଷେ ଯାଏ ଏହିପରି ॥ ବନେ ଗୋଷ୍ଠରେ ବତ୍ସା ରଖି । ଲୀଳା କରନ୍ତି ଯୋଗସୁଖୀ । ୨୭। ପୂରିବା ପାଇଁ ବର୍ଷମାନ । ପାଞ୍ଚ ଛ ଦିନ ଅଛି ମାତ୍ର ॥ ଭାଇମଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କୃଷ୍ଣ ବନେ । ବାଛୁରି ରଖିଗଲେ ବନେ । ୨୮।

ଗ୍ରୀବ ଉଦଂସପୁଚ୍ଛୋଃଗୋବ୍ରଜ୍ଜକୈଃସ୍ତୁପଥ୍ୟା କରେନ । ୩୦ । ପଟେଗଚ୍ଛ୍ୟତିଚୋଃଶେଦିଷ୍ଟାନ୍ଦ୍ରଗ୍ଧବଚ୍ଛୋଃପ୍ରଥମପ୍ରସୂନାନ୍ । ଗୋଭିଦ୍ରେ ଇବ ସ୍କ୍ଷୋଳି ଲାଙ୍ଗୂଲ୍ୟଃ ପ୍ରୌଧଙ୍ଗ ପଥ୍ୟଃ । ୩୧ । ଗୋପାଃପ୍ରବୋଧଗମ୍ୟ ପତୀଧେ ନକ୍ତଂବ୍ରଜ୍ଜ ଲୌକା । ଦୁର୍ଗଧ୍ୱ ଭାନ୍ଦ୍ରିଚ୍ଛୋଃଗଚ୍ଛ୍ୟ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନୋଦ୍ଧୃତଃ ସୂଚେନ୍ । ୩୨ । ଉପାଶ୍ରଣୋପ୍ରେମରସାନ୍ତ୍ରାଣସ୍ୟା କାଷ୍ଠାନଲ୍ଗା ଗଚ୍ଛନ୍ତ୍ୟଚୋଃର୍ଦ୍ଧକାଳ । ଦିବ୍ୟ ଚେବଲୀଃ ପଶ୍ଚାଦ୍ୟ ମୂର୍ଦ୍ଧ୍ନ ପ୍ରାଣୈର୍ଗୋପୁଃ ପରମାଂ

ଦୂରସ୍ଥ ଏବ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନଶିଖରେ ଚରନ୍ତ୍ୟ ଗାବୋ ବ୍ରଜପମୀପେ ଚରତେ ସ୍ଥାନ୍ ଦଦୃଶୁଃ । ୨୯ । ତଦେବି ସ ଗୋବ୍ରଜ୍ଜା ଗବାଂ କଣ୍ଠାପଃ ଚେଷ୍ଟେନ୍ତ୍ରବଶସ୍ତେଷାଂ ବତ୍ସାନାଂ ସ୍ନେହେନାକୃଷ୍ଟା ଅତଏବ ନ ସ୍ମୃତ ଅମ୍ବା ଯେନ ସ କଟେନୋଃଦ୍ବୃକମନାତୁ । କଥମ୍ଭୂତାଃ ଉଚ୍ଚ୍ୟାମ୍ବଦ୍ଧୋଗଂ ମାର୍ଗଃ ଅତିକ୍ରାନ୍ତ ଅମୃଥାନ୍ ଗୋପାଳାନ୍ ଯଃ ଗୋଃଚ୍ଛ୍ୟାଶ୍ରୟଃ ତଥା ଦୁର୍ଗୋ ଦୁର୍ଗକ୍ରମା ମାର୍ଗା ଯାସ୍ୟ ତଃ ସତ ସତ । ତଥା ମୁକ୍ତାସାଂ ତେଷାଂ ଧାବନ୍ ଦ୍ୱିପାଦବ ସ୍ଥଗଯମାନାଃ କକୁଦ୍ୟାରୁଦ୍ଧା ଗ୍ରୀବା ଯାସ୍ୟ ସଃ । ଉଦାସ୍ୟପୁଚ୍ଛଃ ଉତ୍ତମତାନ ଆସ୍ୟାନି ପୁଚ୍ଛାନି ଚ ଯେନ ସଃ । ଅପନ୍ତ୍ୟଃ ଉଷ୍ଣତଃ ସ୍ରବନ୍ତ ପଯାଂସି ଯାସ୍ୟ ସଃ । ଅନୂଦ୍ଧ୍ୟା ଉଚ୍ଚ୍ୟେ ଯାତ ପଶ୍ଚାର୍ଦ୍ଧଃ । ଗୋବ୍ରଜ୍ଜ ଉଚ୍ଚ୍ୟେନେନ ଦୃଷ୍ଟଶ୍ଚଦମ୍ୟଃପ୍ରଶ୍ନୁରକ୍ତଂ । ୩୦ । ଉଦ ବିଶେଷଚ୍ଛୋ ଧେନୂନାଂ ଚେଷ୍ଟିତମାହ ସଚେଷ୍ଟେତ୍ୟନ୍ତ । ଗୋବର୍ଦ୍ଧନସ୍ୟାଧଃ । ଚଲ୍ଚନ୍ତଃ ପୁନଃ ସ୍ରମୁତ୍ତା ଅପି । ୩୧ । ଉନେନ ତୃଷ୍ଣଂ ବତ୍ସେପୁ ଗବାଂ ସ୍ନେହାତିଶୟ୍ୟମୁକ୍ତ୍ୱ । ଗୋପାନାମପି ଦର୍ଶୟିତୁମାହ ଗୋପା ଇତି । ତାସାଂ ଗବାଂ ଗୋଧନେ ଯ ଅସ୍ୟାପଦ୍ରବ୍ୟ ମୌଦ୍ଧ୍ୟେନ ମେଦବ୍ରେନ ଲଜ୍ଜ୍ୟା ସହ ଉଦ୍ଭୂମନ୍ତ୍ୟୁନା ଦୁର୍ଗମାର୍ଗଗମନଚ୍ଛକ୍ଲେଶେନ ଗ୍ଚ୍ଛେଯ୍ୟତ୍ୟ ଗୋବତ୍ସୈଃ ସହ ପୁତ୍ରାନ୍ ଦଦୃଶୁଃ । ୩ । ଅତ୍ର ଦିଷ୍ଟ ଦେଷାମୀଷଣେନ ଉଦ୍ଧ୍ରତୋ ଯଃ ପ୍ରେମରସସ୍ତସ୍ମିନ୍ନାପ୍ଲୁତା ନିମଗ୍ନା ଅଶସ୍ୟା ତେଷାଂ ତେ । ଲଜ୍ଜ୍ୟା ଉଦ୍ଭୂମନ୍ତ୍ୟୁନାଚ କୃତେ ସ୍ତ୍ରାଜପ ତାଡତୁମାଗତାଃ ସନ୍ନୋଃପି ଚେତନନ୍ତ୍ୟଃ ସ୍ତବ୍ଧେନ

ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ଗିରି ଶଖରେ । ଗାଭୀଏ ଚରୁଥିଲେ ଧୀରେ ॥ ଦୂରରୁ ବ୍ରଜପମୀପରେ । ବତ୍ସାଙ୍କୁ ଦେଖି ଚରଜାରେ । ୨୯ । ସ୍ନେହରେ ସ୍ୱେଚରେ ଭୁଲିଲେ ଗୋପାଳ ଡାକ ନମାନଲେ ॥ ଦୁର୍ଗମମାର୍ଗ ଲଙ୍ଘି କରି । ଲାଙ୍ଗୂଳ ଟେକିଣ ଶିଙ୍ଗ ଧରି ॥ ଧାଇଁଲେ କରି ହମ୍ବା ସ୍ୱର । ପଯ୍ୟୁରୁ ଝରେ ଦୁଗ୍ଧଧାର । ଗୋଗୋଷ୍ଠ ବୃଷର ହେଉଛେ । ଦ୍ୱିପାଦେ ଧାବନ୍ତ ଯେମନ୍ତେ । ୩୦ । ପର୍ବତତଳେ ବତ୍ସପାଶେ । ମିଳ ପିଅନ୍ତି ଅତି ତୋଷେ ॥ ବାଛୁରି ପିଅନ୍ତେ ଚାଟନ୍ତି । କବା ବତ୍ସାଙ୍କୁ ଗିଳଯାନ୍ତି । ୩୧ । ଗୋପାଳେ ଗୋରୁଙ୍କୁ ଗୋ ଡାକି । ନ ପାରି ବଡ ଲଜ୍ଜା ପାଇ କ୍ରୋଧେ ଦୁର୍ଗମ ପଥେ ଅସି । ଗୋ ବ । ସୁତେ ଦେଖି ଝୁରି । ୩୨ । ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଦେଖି ପ୍ରେମରସେ । ହୃଦ ଉଛୁଳ ଅତିହର୍ଷେ ॥ ଗଲା ସେ ପଥଶ୍ରମ କ୍ରୋଧ । ପୁତ୍ରଆଲିଙ୍ଗନ ପ୍ରମୋଦ ॥ ଶିରେ ଚୁମ୍ବିଲେ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ମୂଢ଼ଂ ତେ । ୩୩ । ତତଃ ପ୍ରବୟସୋ ଗୋପାସ୍ତୋକାଶ୍ଳେଷସୁନିର୍ବୃତାଃ । କୃଚ୍ଛ୍ରାଚ୍ଛନୈରପଗତାସ୍ତଦନୁସ୍ମୃତ୍ୟୁଦଶ୍ରବଃ । ୩୪ । ବ୍ରଜସ୍ୟ ରାମଃ ପ୍ରେମର୍ଦ୍ଧେର୍ବୀକ୍ଷ୍ୟୌତ୍କଣ୍ଠ୍ୟମନୁକ୍ଷଣଂ । ମୁକ୍ତସ୍ତନେଷ୍ୱପତ୍ୟେଷ୍ୱପ୍ୟହେତୁବିଦଚିନ୍ତୟତ୍ । ୩୫ । କିମେତଦଦ୍ଭୁତମିବ ବାସୁଦେବେଽଖିଳାତ୍ମନି । ବ୍ରଜସ୍ୟ ସାତ୍ମନସ୍ତୋକେଷ୍ୱପୂର୍ବଂ ପ୍ରେମ ବର୍ଦ୍ଧତେ । ୩୬ । କେୟଂ ବା କୁତ ଆୟାତା ଦୈବୀ ବା ନାର୍ଯ୍ୟୁତାସୁରୀ । ପ୍ରାୟୋ ମାୟାସ୍ତୁ ମେ ଭର୍ତ୍ତୁର୍ନାନ୍ୟା ମେଽପି ବିମୋହିନୀ । ୩୭ । ଇତି ସଞ୍ଚିନ୍ତ୍ୟ ଦାଶାର୍ହୋ ବତ୍ସାନ୍ ସବୟସାନପି । ସର୍ବାନାଚଷ୍ଟ ବୈକୁଣ୍ଠଂ ଚକ୍ଷୁଷା ବୟୁନେନ ସଃ । ୩୮ । ନୈତେ

ଜାତୋଽନୁରାଗୋ ତେଷାଂ ତେ ମୂର୍ଦ୍ଧନି ଘ୍ରାଣୈଃ ଅବଘ୍ରାଣୈଃ ପରମାଂ ମୁଦମବାପୁଃ । ୩୩ । କୃଚ୍ଛ୍ରାତ୍ ତତୋଽପଗତା ନିବୃତ୍ତାଃ । ତେଷାଂ ସ୍ୱବାଳାନାଂ ଅନୁସ୍ମୃତ୍ୟା ଉଦ୍ଗତାନି ଅଶ୍ରୂଣି ଯେଷାଂ ତେ । ୩୪ । ପ୍ରେମର୍ଦ୍ଧେର୍ବୀକ୍ଷ୍ୟୌତ୍କଣ୍ଠ୍ୟମନୁକ୍ଷଣଂ ମୁକ୍ତସ୍ତନେଷ୍ୱପତ୍ୟେଷୁ ଅପି ଗବ୍ୟ ହେତୁମଜାନନ୍ ଅଚିନ୍ତୟତ୍ । ୩୫ । ଚିନ୍ତାମେବାହ କିମେତଦଦ୍ଭୁତମ୍ ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ । ବାସୁଦେବେ ଯଥା ପୂର୍ବଂ ପ୍ରେମ ତଥା ସ୍ୱତୋକେଷ୍ୱପି ବ୍ରଜସ୍ୟ ପ୍ରେମ ବର୍ଦ୍ଧତେ କିମେତଦଦ୍ଭୁତମିତ କଷ୍ଟ ସାତ୍ମନୋ ମହତ୍ତ୍ୱତସ୍ୟ ବ୍ରଜସ୍ୟ । ମମ ତେଷୁ ପ୍ରେମକାରଣଂ କମିତ ଭାବଃ । ୩୬ । କେୟଂ ମାୟା ଦେବାନାଂ ବା ନରାଣାଂ ବା ଅସୁରାଣାଂ ବା କୁତୋ ବା କସ୍ମାତ୍ ପ୍ରଯୁକ୍ତା ତତ୍ରାନ୍ୟମାୟା ନ ସମ୍ଭବତି ଯତୋ ମମାପି ମୋହିକା ବର୍ତ୍ତତେ ଅତଃ ପ୍ରାୟଶୋ ମତ୍ପ୍ରଭୋଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟୈବ ମାୟେୟମସ୍ତୁ ଇତି ସମ୍ଭାବୟତି । ୩୭ । ସବୟସାନ୍ ସଖୀନପି ବତ୍ସାନ୍ ଜ୍ଞାନମୟେନ ଚକ୍ଷୁଷା ବୈକୁଣ୍ଠଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣମେବ ଅପଶ୍ୟତ୍ । ୩୮ । ଏବଂ କୃଷ୍ଣରୂପାନ୍ ସାମାନ୍ୟତୋ ଜ୍ଞାତ୍ୱା କୃଷ୍ଣଂ ପୃଷ୍ଟ୍ୱା କୃଷ୍ଣୋପଦେଶେନ ବିଶେଷତୋ ଜ୍ଞାତବାନିତ୍ୟାହ ନୈତେ ଇତି । ଅୟମର୍ଥଃ ପଞ୍ଚମାଂଶାଦ୍ଗ୍ରାବଦଶା ଦର୍ଶନମଂଶାଃ ପାଳାଶ୍ଚ ଦେବାନାମଂଶା ଇତି ଭାବଦନ୍ତଂ ବେଦ ଉଦାହଂ ଗୁ ଣ ତଥା କଳ୍ପିତ୍ ଭେଦାଶ୍ରୟେଽପି ତ୍ୱମେବ ଭାସି ଅତନ୍ତ୍ର

ସ୍ନେହରସେ । ଗୋପଙ୍କ ମାନସ ଉଛୁଳେ । ୩୩ । ତଦନ୍ତେ ବୃଦ୍ଧ ଗୋପଗଣ । ପୁତ୍ର ଅଶ୍ଲେଷ ନିବର୍ତ୍ତିଣ ॥ କଷ୍ଟେ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ । ଫେରାଇ ସ୍ନେହରେ କାନ୍ଦିଲେ । ୩୪ । ବ୍ରଜବାସିଙ୍କ ଅତି ପ୍ରେମ । ଉଲ୍ଲଙ୍ଘା ଅନୁସର ରାମ ॥ ଭାବିଲେ ବଡ଼ ଚିନ୍ତାରେ । କପି ଗୋପଙ୍କ ସ୍ନେହପୂରେ । ୩୫ । ପ୍ରବେଶି କୃଷ୍ଣେ ତେଜପରି । ଗୋପାଳେ ଥିଲେ ସ୍ନେହ କରି ॥ ଅଜ ଅପଣା ସନ୍ତାନରେ । ସେପରି ସ୍ନେହ କଲେ ଯରେ । ୩୬ । ମାନବୀ ଦୈବୀ କି ଅସୁରୀ । ଏ ମାୟା ଅଇଲା କାହିଁ ॥ ଏ କୃଷ୍ଣମାୟା ଅନ୍ୟ ନୁହେ । ଯେ ମୋତେ ପକାଇଲା ମୋହେ । ୩୭ । ଏମନ୍ତ ଭାବ ମନେ ବିହୁଦା ବାଳଙ୍କ ଦଖେ ଗଣେ ॥ ଅବର କୃଷ୍ଣେ ଜ୍ଞାନ ନେବେ । ଗୃହ ରହିଲେ ଜଣନାହେ । ୩୮ । କହିଲେ ଜ୍ଞାନ ଅଳ୍ପ ମୋର । କୁହି ଏ ବହୁ ଯା ରୂପଧର ॥ ପାଳକ ରୂପେ

ସ୍ୱରେଣା ବ୍ରଷସ୍ୟୋ ନବୈରେବ ହୃମେବ ଭ୍ରମୀଶ ଭବାଶୟେୟଂପି । ସର୍ବଂ ପୃଥକ୍ ତ୍ୱଂ ଭଗବାନ୍ କଥଂ ବଦେତ୍ୟନ୍ତେନ ତ୍ୱନ୍ନଂ ଲକ୍ଷଣ ବଲୋଃ ଦୈବ ।୩୯। ତାବଦେତ୍ୟାତ୍ମବୃନ୍ଦମାନେନ ବ୍ରୁଟ୍ୟନେହସା । ପୁରେବବଦ୍ଧଂ କ୍ରୀଡନ୍ତଂ ଦଦୃଶେ ସକଳଂ ହରୀଂ । ୪୦ । ଯାବନ୍ତୋ ଗୋକୁଳେ ବାଲାଃ ସବତ୍ସାଃ ସର୍ବ ଏବ ହି । ମାୟାଶୟେ ଶୟାନା ମେ ନାଦ୍ୟାପି ପୁନରୁତ୍ଥିତାଃ ।୪୧। ଇତ ଏତେଽତ୍ର କୁତସ୍ତ୍ୟା ମନ୍ମାୟାମୋହିତେତରେ । ତାବନ୍ତ ଏବ ତତ୍ରାବ୍ଦଂ କ୍ରୀଡନ୍ତୋ ବିଷ୍ଣୁନା ସମଂ ।୪୨। ଏବମେତେଷୁ ଭେଦେଷୁ ଚିରଂ ଧ୍ୟାତ୍ୱା ସ ଆତ୍ମଭୂଃ । ସତ୍ୟାଃ କେ କତରେନେତି ଜ୍ଞାତୁଂ ନେଷ୍ଟେ କଥଞ୍ଚନ ।୪୩। ଏବଂ ସମ୍ମୋହୟନ୍ ବିଷ୍ଣୁଂ ବିମୋହଂ ବିଶ୍ୱମୋହନଂ । ସ୍ୱୟୈବ ମାୟୟାଜୋଽପି ସ୍ୱୟମେବ ବିମୋହିତଃ ।୪୪।

ସର୍ବଂ ପୃଥକ୍ ତ୍ୱଂ ଭବନ୍ୟ କଥଂ ବୃତ୍ତମିତ ବଦେତ୍ୟନ୍ତେନ ତ୍ୱନ୍ନଂ ବନ୍ଧୂ । ଭଗବାନ୍ ସଂକ୍ଷେପତ ଏତୋକ୍ତଂ ବୃତ୍ତଂ ବଲୋଃ ଦୈବ ବଦତଦାନନ୍ତ୍ୟର୍ଥଃ ।୩୯। ତତଃ କିଂ ବୃତ୍ତମିତ୍ୟପେକ୍ଷାୟାମାହ ତାବଦିତ । ବର୍ଷେ ଜାତେ ଅସ୍ମଦୀୟ ମାନେନ ତ୍ରୁଟ୍ୟନେହସା ତ୍ରୁଟିମାତ୍ରେଣ କାଲେନ ସକଳଂ ସାନୁଚରଂ ହରିଂ ଦଦର୍ଶ ।୪୦। ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଚ ବ୍ୟତର୍କୟଦିତ୍ୟାହ ଯାବନ୍ତ ଇତ ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ । ମେ ମମ ମାୟାଶୟେ ମାୟାତଳ୍ପେ ।୪୧। ମନ୍ମାୟାମୋହିତେଭ୍ୟ ଇତରେ କୁତସ୍ତ୍ୟାଃ ।୪୨। ଇତ ବିତର୍କ୍ୟ ଜ୍ଞାତୁମଶକ୍ୟତ୍ୱମାହ ଏବମିତ ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ । ଏବମେତେଷୁ ଭେଦେଷୁ ଚିରଂ ଧ୍ୟାତ୍ୱା ସ ଆତ୍ମଭୂରତ ପାଠଃ ।୪୩।୪୪। ନନୁ ମାୟାଶ୍ରୟସ୍ୟ ତସ୍ୟ କୁତୋ ମୋହ ଇତ୍ୟତ ଆହ ତମ୍ୟାମିତ । ମହାମାୟାବିନ ଭଗବତ ଅଳ୍ପମାୟାୟା ଆବରଣ-ବିକ୍ଷେପକତ୍ୱାଭାବେ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତଦ୍ୱୟଂ । ତମ୍ୟାଂ ତମିସ୍ରାୟାଂ ରାତ୍ର୍ୟାଂ ନୈହାରଂ ହିମକଣପ୍ରଭବଂ ତମ ଇବ । ତଦ୍ବିଭାର୍ଥୋପଦର୍ଶନସ୍ୟାପି ତମଦ୍ୟୋ

ଦେବେ ଜାତ । ଏବେ ଦେଖୁଛି ସେ ନୂତନ ତ ॥ ଏ ଯେତେ ଭିନ୍ନ ୨ ରୂପ । ସବୁର ତୋହର ସ୍ୱରୂପ ॥ କହ ଏହାର ଯଥାତଥ୍ୟ । ସଂକ୍ଷେପେ କହିଲେ ଶ୍ରୀନାଥ ॥ ତଦନ୍ତେ ବୁଝିଲେ ଶ୍ରୀରାମ । ଏ ସବୁ ସ୍ୱରୂପ କୃଷ୍ଣ ନାମ ।୩୯। ବ୍ରହ୍ମମାନରେ ତ୍ରୁଟିଏକ । ଅଗତହେଲା ବର୍ଷେ ଏକ ॥ ବ୍ରହ୍ମା ଦେଖିଲେ ହରିଅଗେ । କୃଷ୍ଣ ଖେଳନ୍ତି ସଖାସଙ୍ଗେ ।୪୦। ଗୋକୁଳେ ଯେତେ ବତ୍ସା ବାଳ । ମୋ ମାୟାଶଯ୍ୟାରେ ସକଳେ ॥ ଅଦ୍ୟାପି ଅଚେତ ଅଛନ୍ତି । ନାହିଁତ ଉଠିବା ଶକତ ।୪୧। ମୋ ମାୟାମୁଗ୍ଧ ବତ୍ସା ବାଳେ । ନୁହନ୍ତି କେବେ ଏ ସକଳେ ॥ ଏମାନେ କାହିଁବା ଅଇଲେ । ସଂଖ୍ୟା ସମାନ ତାଙ୍କ ତୁଲେ ।୪୨। ଏରୂପେ ଭେଦ ଦେଖିକରି । ବ୍ରହ୍ମା ବହୁତ ଚିନ୍ତାକରି ॥ ସତ୍ୟ ବା କିଏ କେ କଳ୍ପିତ । ପାଇଲେ ନାହିଁ ତାର ତଥ୍ୟ ।୪୩। ବିଶ୍ୱମୋହନ ଶକ୍ତି ଯାର । ଯେ ସଦା ମୋହରୁ ଅନ୍ତର ॥ ବ୍ରହ୍ମା ତାହାଙ୍କୁ ମାୟାକରି । ନିଜେ ମାୟାରେ ହେଲେ ଘାରି ।୪୪

ତମ୍ୟାଂ ତମୋବଣ୍ଢୈହାରଂ ଙଦେ୍ୟାତାର୍ଚ୍ଚିର୍ବାହନ । ମଦ୍‌ଘଟରମାର୍ଯ୍ୟୈଶ୍ୟଂ ନାହନ୍ତ୍ୟାସ୍ନକ ସ୍ତୁଷ୍ଟଉଃ । ୪୫ । ତାବତ୍ ସର୍ବେ ବତ୍ସପାଳାଃ ଘଣ୍ୟ-
ତୋୟକସ୍ୟ ତକ୍ଷଣାତ୍ । ବ୍ୟଦୃଶ୍ୟନ୍ତ ଘନଶ୍ୟାମାଃ ପୀତକୌଶେୟବାସସଃ । ୪୬ । ଚତୁର୍ଭୁଜାଃ ଶଙ୍ଖଚକ୍ରଗଦାରାଜୀବପାଣୟଃ । କିରୀଟିନଃ କୁଣ୍ଡ-
ଲିନୋ ହାରିଣୋ ବନମାଲିନଃ । ୪୭ । ଶ୍ରୀବତ୍ସାଙ୍ଗଦଦୋରତ୍ନକମ୍ବୁକଙ୍କଣପାଣୟଃ । ନୂପୁରୈଃ କଟକୈର୍ଭାତାଃ କଟିସୂତ୍ରାଙ୍ଗୁଲୀୟକୈଃ । ୪୮ ।
ଆଙ୍ଘ୍ରିମସ୍ତକମାପୂର୍ଣ୍ଣାସ୍ତୁଳସୀନବଦାମଭିଃ । କୋମଳୈଃ ସର୍ବଗାତ୍ରେଷୁ ଭୂରିପୁଣ୍ୟବଦର୍ପିତୈଃ । ୪୯ । ଚନ୍ଦ୍ରିକାବିଶଦସ୍ମେରୈଃ ସାରୁଣାପାଙ୍ଗବୀକ୍ଷିତୈଃ ।
ସ୍ୱକାର୍ଥାନାମିବ ରଜଃସତ୍ତ୍ୱାଭ୍ୟାଂ ସ୍ରଷ୍ଟୃପାଳକାଃ । ୫୦ । ଆତ୍ମାଦିସ୍ତମ୍ବପର୍ଯ୍ୟନ୍ତୈର୍ମୂର୍ତ୍ତିମଦ୍ଭିଶ୍ଚରାଚରୈଃ । ନୃତ୍ୟଗୀତାଦ୍ୟନେକାର୍ହୈଃ ପୃଥକ

ନୈହାରମିତ ବିଶେଷଣଂ ଛନ୍ଦସ । ତତ୍ର ତମୋ ଯଥା ପୃଥଗାବରଣଂ ନ ଭବେତ କିନ୍ତୁ ତଦୈବ ଲୀୟତେ ଯଥା ଚ ଖଦ୍ୟୋତାର୍ଚ୍ଚିରହନି
ପୃଥକ୍ ପ୍ରକାଶଂ ନ ଭବେତ ଏବଂ ମହତି ପୁରୁଷେ ସୃଷ୍ଟଉଃ ପୁଂସ ଇତରେ ମାତ୍ର ମାୟା ତତ ନ କିଞ୍ଚିତ୍ କରୋତି କିନ୍ତୁ । ମୂଳ ସୂତ୍ରେ ନୈବ ଐଶ୍ୟ
ସାମର୍ଥ୍ୟଂ ନାହନ୍ତୀତି । ୪୫ । ଅନ୍ୟଦପ୍ୟ ଶୃଣ୍ୱ ମାତ୍ର ତାବଦିତି । ବତ୍ସପାଳାଃ ବତ୍ସାଃ ପାଲାଶ୍ଚ ସର୍ବେ ଯଷ୍ଟିବିଷାଣାଦ୍ୟଶ୍ଚ । ୪୬।୪୭ । ଶ୍ରୀବତ୍ସାଙ୍ଗଦ-
ଯୁକ୍ତାନ ଅଙ୍ଗଦାନ ଦୋଃଷୁ ଯେଷାଂ ରତ୍ନମୟାନ କମ୍ବୁବତ୍ ତ୍ରିଧାବଳି କଙ୍କଣାନ ପାଣିଷୁ ଯେଷାଂ ତେ ଚ ତେ ଚ । ୪୮ । ତଥା ଭୂରି ବହୁଜନ୍ମ-
ଭିଃ ପୁଣ୍ୟଂ ତଦ୍ୟୁକ୍ତୈର୍ଭକ୍ତୈରର୍ପିତୈଃ । ୪୯ । ଚନ୍ଦ୍ରିକାବିଶଦସ୍ମିତଯୁକ୍ତୈଃ ସହ ଅରୁଣଗୁଣେନ ଚ ବର୍ତ୍ତମାନା ଯେ ଅପାଙ୍ଗାସ୍ତୈର୍ବୀକ୍ଷିତୈଃ ।
ସ୍ୱକାର୍ଥାନାଂ ସ୍ୱଭକ୍ତମନୋରଥାନାଂ ରଜଃସତ୍ତ୍ୱାଭ୍ୟାଂ ସ୍ରଷ୍ଟୃପାଳକା ଇବ ବ୍ୟଦୃଶ୍ୟନ୍ତ । ସତ୍ତ୍ୱବଦ୍ଦଶଦସ୍ମିତେନ ପାଳକା ଇବ ରଜୋବଦରୁଣଙ୍ଗୁ-

ଗୋର ଅନ୍ଧକାର ରଜନୀରେ । କୁହୁଡ଼ି ଅନ୍ଧାର କି କରେ ॥ ଦିବସେ ଖଦ୍ୟୋତର ଜ୍ୟୋତି । ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ଦିଶେ କି ସେମନ୍ତି ॥ ଅସୀମ ମାୟା ହରଙ୍କର ।
ସାମାନ୍ୟମାୟାରେ ବ୍ରହ୍ମାର ॥ ମାୟାଙ୍କ ସେ ମାୟା ପାଶରେ । ନିଜଶକ୍ତି ଦେଖାଇପାରେ ।୪୫। ବତ୍ସ ପାଳକ ବାଳଗଣ । ବ୍ରହ୍ମା ଗୃହ୍ନିବା ମାତ୍ରେ ପୁଣ ॥
ପୀତ କୌଶେୟ ବସ୍ତ୍ର ଭୁଲେ । ସକଳେ ଘନଶ୍ୟାମବର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲେ ।୪୬। ଶଙ୍ଖ କମଳ ଚକ୍ର ଗଦା । ସଭିଙ୍କ ଚତୁର୍ଭୁଜେ ସଦା ॥ କିରୀଟ ମକର କୁଣ୍ଡଳ ।
ଶୋଭଇ ହାର ବନମାଳ ।୪୭। ଶ୍ରୀବତ୍ସ ଅଙ୍ଗଦ କିଧାର-କଙ୍କଣ କରରେ ସୁନ୍ଦର ॥ କଟକ ମେଖଳା ନୂପୁର । ମୁଦ୍ରିକା ସମାନ ଦଭର ।୪୮।
କୋମଳ ତୁଳସୀର ମାଳ । ଶିରୁ ଲମ୍ବଇ ପଦତଳ ॥ ବହୁତ ଜନ୍ମ ପୁଣ୍ୟ ବଳେ । ଭକତେ ଅର୍ପିଛନ୍ତି ଗଳେ ।୪୯। ଚନ୍ଦ୍ରିକାପରି ଶୁଭ୍ର ହାସେ ।
ଅରୁଣକଟାକ୍ଷ ପ୍ରକାଶେ ॥ ଯେସନେ ନିଜ ଭକ୍ତଜନେ । ସତ୍ତ୍ୱ ଆବର ରଜୋଗୁଣେ ॥ ସୃଜବେ ପାଳବେ ବସ୍ତୁର । ହସି ଗୃହ୍ନାନ୍ତି ନରହର ।୫୦।

ପୃଥଗୁପାହିତାଃ । ୨୧ । ଅଣିମାଦ୍ୟୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟାନନ୍ଦରଜାଦ୍ୟାବିର୍ଭୂତଭୂଃ । ଓଁବୁଦ୍ଧିଶଡଭୂତଭୂଃ ପଶ୍ଚା ମହାଦାଦଭୂଃ । ୨୨ । କାମସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ୱା- ରକାମକର୍ମ ଗୁଣାଦଭୂଃ । ସ୍ୱମହଦ୍ଧ୍ରୁମହଦ୍ଭୂର୍ଜନ୍ମ ରୂପାବିତାଃ । ୨୩ । ସତ୍ୟଜ୍ଞାନାନନ୍ଦାନନ୍ଦମାଦୈକରସମୂର୍ତ୍ତୟଃ । ଅସ୍ପୃଷ୍ଟଭୂରମାହାତ୍ମ୍ୟା ଅପି ନ୍ୟପନିଷଦ୍ଦୃଶାଂ । ୨୪ । ଏବଂ ସକୃଦଦର୍ଶାଜଃ ପରବ୍ରହ୍ମାତ୍ମନାଖିଳାନ୍ । ଯସ୍ୟ ଭାସା ସର୍ବମିଦଂ ବିଭାତି ସଚରାଚରଂ । ୨୫ । ତତୋଽତିକୁତୂ-

ହଳେନ ଚ ସଂସ୍ଥାର ଇବ ତାନ୍କୃତ୍ସ୍ନାନ୍ଦୈର୍ଦ୍ଧାନମାନା ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୦ । ଆତ୍ମା ବ୍ରହ୍ମା ତଦାଦସ୍ତମ୍ଭପର୍ଯ୍ୟନ୍ତୈଃ ଅନେକାର୍ଥୈରନେକାର୍ହଣୈଃ । ୨୧ । ଅତାଦ୍ୟାଭୂର୍ମ୍ମୃତାଦ୍ୟାଦଭିର୍ଭୂତଭୂଃ । ଶକ୍ତିଭିଃ ମହଦାଦଭୂରଚ୍ଚମହଦସ୍ତ୍ଵଏତୟୋଃ ପୃଥଗ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଚତୁର୍ବିଂଶତିତତ୍ତ୍ୱୈର୍ଜନ୍ମାଦିଭିଃ । ୨୨ । ଜାଲା- ଦଭୂଶ୍ଚ ତଦ୍ଧିକାରଭୂଃ । ତତ କାଲଃ କ୍ଷୋଭକଃ ସ୍ୱଭାବଃ ପରିଣାମହେତୁଃ ସଂସ୍କାରେ ବାସନାୟା ଉଦ୍ବୋଧକଃ ସ୍ୱମହଦ୍ଧ୍ରୁମହତ୍ତ୍ୱର୍ଗବନ୍ଧୁହମ୍ମା ତରସ୍ତୁ ତସ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱୈର୍ନୁକ୍ତୈଃ ସର୍ବୈରଣିମାଦ୍ୟୈଃ । ୨୩ । ସର୍ବେଷାଂ ମୂର୍ତ୍ତିମତ୍ତ୍ୱେଽପି ବିଶେଷମାହ ସତ୍ୟଜ୍ଞାନେତି । ସତ୍ୟଶ୍ଚ ଜ୍ଞାନରୂପାଶ୍ଚ ଅନନ୍ତାଶ୍ଚ ଆନନ୍ଦରୂପାଶ୍ଚ ତତୋଽପି ତଦେକମାତ୍ରା ତ୍ରୈକାଳିକବାଧରହିତାସ୍ତତୋଽପି ନିତ୍ୟକରସାଃ ସର୍ବଦୈକରୂପାଃ ମୂର୍ତ୍ତୟୋ ଯେଷାଂ ତେ । ଯଦ୍ୱା ସତ୍ୟଜ୍ଞାନାଦ- ମାତ୍ରୈକରସ ଯଦ୍ବ୍ରହ୍ମ ତଦେବ ମୂର୍ତ୍ତୟୋ ଯେଷାମିତି । ଅତଏବୋପନିଷତ୍ସୁ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନଂ ସୈବ ଦୃକ୍ ଚକ୍ଷୁର୍ଯେଷାଂ ତେଷାମପି ହ ନ ସ୍ପୃଷ୍ଟଂ ଅସ୍ପୃଷ୍ଟଭୂରମାହାତ୍ମ୍ୟାଃ ନ ସ୍ପୃଷ୍ଟଂ ସର୍ବପର୍ଯନ୍ତଂ ଭୂରି ମାହାତ୍ମ୍ୟଂ ଯେଷାଂ ତେ ତଥାଭୂତାଃ ଯତ୍ପ୍ରା ବ୍ୟଦୃଶ୍ୟନ୍ତେତି । ୨୪ । ଏବଂ ବହୂନ୍ ଏକଦୈବ ଦଦର୍ଶ । ପରବ୍ରହ୍ମଣୋ ବିଲକ୍ଷଣଂ ଯତ୍ପ୍ରାହ । ୨୫ । ଅତଳୁକୁଟେନାଷ୍ଟର୍ଯ୍ୟେଣୋଦ୍ଭୂତ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟୀଃ ପଶ୍ଚାତ୍ୟ · ଅଂଶପୃଷ୍ଠେ ନ ପଠ୍ୟତ ଇତି ।

ଅବ୍ୟକ୍ତ ବ୍ରହ୍ମ ପରପନ୍ତେ । ଚରାଚର ପ୍ରାଣୀ ଯେତେ ॥ ନୃତ୍ୟ ଗୀତାଦି ନାନାଭାବେ । ବଢନ୍ତି ଯେତୁ ଭକ୍ତ ହେବେ । ୧୧ । ଅଣ୍ଣିମାଦି ମହିମାରେ । ମାୟା ରଦ୍ୟାଦି ବକ୍ତୃତରେ ॥ ମହତଅଦି ଚବୁବିଂଶ । ତତ୍ତ୍ୱ ବେଢନ୍ତି ଚଉପାଶ । ୧୨ । ଦରଶ ମହିମା ନକଟେ । ଯାଙ୍କ ମହିମା ନ ହକଟେ ॥ ଏମନ୍ତ କାଳ ଯୁଗ କର୍ମ । ସ୍ୱଭାବ ସଂସ୍କାର କାମ ॥ ଯେଯ ହା ସ୍ୱରୂପ ଗହର । ପାଶେ ସେବନ୍ତି ଭାବପର । ୧୩ । ଅନୁକ୍ଷଣେ ଯେ ରୂପର । ମାହାତ୍ମ୍ୟ ନ କହନ୍ତି ସ୍ଥିର ॥ ସତ୍ୟ ଅନନ୍ତ ଜ୍ଞାନମୟ । ଆନନ୍ଦମୟରେ ନିଶ୍ଚୟ ॥ ଦେଖାଇଲୁ ଏକରୂପ ଯାର । ଉପନିଷଦେ ଯାହା ସ୍ଥିର ॥ ଦେଖି ମୂରତି- ମାନ ବହି । ବ୍ରହ୍ମା ରହିଲେ ସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇ । ୧୪ । ବ୍ରହ୍ମା ଦେଖିଲେ ଏକକାଳେ । ବତ୍ସ ବାଳକ ଯେତେ ଥିଲେ ଯେ ସକଳେ ପରଂବ୍ରହ୍ମମୂର୍ତ୍ତି । ଦେବ ସ୍ଥାବର ଏ ଜଙ୍ଗମ ॥ ଯେ ବ୍ରହ୍ମତେଜେ ପ୍ରକାଶଇ । ସେ ବ୍ରହ୍ମ ଏକ ସବୁଠାଇ । ୧୫ । ତଦନ୍ତେ ପ୍ରଜାପତିଙ୍କର । ସବୁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟେ ହେଲେ ସ୍ଥିର ॥ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀଙ୍କ

କୋବହ୍ମତ୍ୟକ୍ଷିନିନ୍ନୈକାଦଶେନ୍ଦ୍ରିୟୈଃ । ତତ୍ତ୍ୱାମ୍ନାଭୂଦଜାମୂର୍ତ୍ତୀଂ ପୂର୍ବେଦ୍ୟୁମ୍ନିଃ ସୁକେଶାଃ । ୫୬ । ଇତିରେଶେଃତର୍କ୍ୟ ନିଜମହିମନ ସ୍ୱପ୍ରମିତକେ ପରବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟେକପ୍ରେମବଶଗମିତେର୍କ୍ଷଣମନ୍ନ୍ତୀ । ଅନୀଶୋଽପି ଦ୍ରଷ୍ଟୁଂ କିମିଦମିତି ବା ମୁହ୍ୟତି ସତି ଚଚ୍ଛାଦାଜୋ ଜ୍ଞାତ୍ୱା ସପଦିପରମୋଽଜାଜବନିକାଂ । ୫୭ । ତତୋଽର୍ବାକ୍ ପ୍ରତିଲବ୍ଧାକ୍ଷଃ କଃ ପରେତବଦୁତ୍ଥିତଃ । କୃଚ୍ଛ୍ରାଦୁନ୍ମୀଲ୍ୟ ବୈ ଦୃଷ୍ଟିରାଚଷ୍ଟେଦଂ ସହାତ୍ମନା । ୫୮ । ସପଦ୍ୟେବାଭିତଃ

କୁତୁକଗତେ ଦୃଷ୍ଟୀଂସ୍ଥାଣୁଯୋ ଲୁନ୍ । ଯତ୍ର ଉଦ୍ଭୂତୟଃ ଇତି ଚ୍ଛେଦଃ ଅକୃତ୍ରିମକେନ ଉଦ୍ଭୂତେଭ୍ୟା ଲୋକେଭ୍ୟା ବପର୍ଯ୍ୟସ୍ତଃ ସ୍ମୃତିରିତି ଯାବତ୍ । ଉଦ୍ଧୃତଃ ଇତି ପାଠାନ୍ତରେ ଅକୃତ୍ରିମକେନୋଦ୍ଧୃତଃ କ୍ଷୁଭିତଃ । ତେଷାଂ ଧାମ୍ନା ତେଜସା ସ୍ୱବପକ୍ଷେଣ ଦ୍ୟୋ ବୃତ୍ତା ବୃଷ୍ଟୀଂ ନଷ୍ଟଲୋ ଚୂତ୍ । ଅତ ବୃତ୍ତାନ୍ତଃ ପୂର୍ବେଦ୍ୟୁ ବ୍ରହ୍ମାତ୍ମାଜୀ ବାଚଦେବତା ତଥା ଅନ୍ତ ସମୀରସ୍ୱ ପୂର୍ବିକା ଚତୁର୍ମୂର୍ତ୍ତୀ ଭୂତକଳ୍ପତମେବ । ୫୬ । ଏବ ମୋହମଗ୍ନମଚମକ୍ତରେ ବୈତ୍ୟାନ ଇଗତ । ଇତରଶେ ଇଶ ପରସ୍ପରା ତଥା ଇତଗ ବ୍ରହ୍ମର୍ଷି କିମିଦମିତି ମୁହ୍ୟତି ଯତ୍ର ଏଷ୍ଟାତୁ ରତୁ ଦ୍ରଷ୍ଟୁମପ୍ୟ- ନୀଶେ ପତି ପରମେଶ୍ୱରଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଃ ସପଦି ଅଜାଜବନିକାଂ ମାୟାରୂପାଂ ତିରସ୍କରଣୀଂ ଯସ୍ୟା ଅଣୁ ତଂ ଦର୍ଶିତଂ ତାଂ ଚଚ୍ଛାଦ ତିରୋଦଧେ ଅପସାରିତ- ବାନିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅଜ୍ଞାତ ଇତ୍ୟଂ ଲୋକାତ୍ମମାନୀ ମହାମୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଂ ଦ୍ରଷ୍ଟୁମଯୋଗ୍ୟ ଇତି ତସ୍ୟୋପରେ ମାୟାଂ ପ୍ରସାରିତବାନିତ । କୁ ମୁହ୍ୟତି ସତି ଅତର୍କ୍ୟ ତର୍କାତୀତରେ । ନକୋଽପ୍ୟର୍ବାଗଗମ୍ୟା ଯସ୍ୟ ତସ୍ମିଂସ୍ତତ ମୋହେ ହେତୁଭୂତଃ । ଦର୍ଶନାତ୍ପୋପ୍ୟେତ୍ୟାସ୍ୟ ବୀକ୍ଷ ବିଶେଷଣାନ ସ୍ୱପ୍ରମିତକେ ସ୍ୱପ୍ରମିତ ସୁପ୍ରକାଶେ ତତ୍ ୬° ସୁଷ୍ଠୁ ଅପିନ୍ ଅତଏବ ଅଜାତଃ ପ୍ରକୃତେଃ ପରବ ପରେସ୍ମିନ୍ ଅତଲିବପନମୁତେନ ବୃତ୍ତ୍ୟବୈଃ ଶୁଦ୍ଧଗିରୋଽଶ୍ମତି- ଶ୍ରୀନାଂ ଯସ୍ମିଂପ୍ରୀତି ସ୍ମୃତ୍ୟେ । ୫୭ । ଅର୍ବାକ୍ ଅବତଃ ପ୍ରତିଲବ୍ଧାନ୍ୟର୍ଣ୍ଣି ଯେନ ସଃ ପରେତବନ୍ମୃତୋ ଯଦ କଶ୍ଚିତ୍ ପୁନରୁତ୍ଥିତ ତଥା ।

ଜାନମିନ । ନମ୍ଭନ ପ୍ରଚାଶ ହୋଇଲା । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କରେ ଶକ୍ତି ଗ୍ରହେ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କରେ ଯେବେ ମୋହନ । ବ୍ରଜଜନେଶ୍ୱରଦେବ ପାଶେ । ବ୍ରହ୍ମ ପେରୁଲା ତା ଏବଶେ ୫୬। ଅତର୍କ୍ୟ ମହିମା ଯାହାର । ଯେ ସଦା ପ୍ରକୃତିରୁ ପରୋଽଯ ସ୍ୱପ୍ରକାଶ ସୁଖସେବା । ବ୍ରହ୍ମକରେ ଯେ ଆଜ୍ଞା ଦ୍ୱାରେ ସ୍ୱାମୀ ପରମ ଅଙ୍କର । ଏମନ୍ତ ମହିମା ଯାଙ୍କର । ତେବେ ବ୍ରହ୍ମା କଷ୍ଟ ମାୟା ତହିଁ । ଜାଣିବାପାଇଁ ନୋହି ଶକ୍ତି । ସେ ତୋଳ ମୁଗ୍ଧ ହେଲେ । ଏବଙ୍କ କୃଷ୍ଣ ତା ଜାଣିଲେ । ଯେ ମାୟାପଟଳ ଅତୋଷ ଦେବଙ୍କ ନଦକଷ୍ଟ ହର ॥ ସେ ମାୟା ପଟଳ କାଢିଲେ । ହରି ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ଦେଖାଦେଲେ । ୫୭ । ତେବେ ନୟନ ଫିଟିଲା । ପିଣ୍ଡେ ଯେ ପବନ ପଶିଲା ବ୍ରହ୍ମା ଜପୁରେ ନେବପେଇ । ସମ୍ପ୍ରଦେ ଏମନ୍ତ ଦେଖଇ । ୫୮ । ଚାହାଲେ ଗୌରବରେ ଚହଁଣ । ଦେଖିଲା ରମ୍ୟ ବୃନ୍ଦାବନ । ଶୋଭିତ ଦଶଇ ଶୋଭନ ।

ପଶ୍ୟନ୍ ଦଦର୍ଶୋପଶ୍ୟନ୍ତ ପୁରଃସ୍ଥିତଂ । ବୃନ୍ଦାବନଂ ଜନାଜୀବ୍ୟଦ୍ରୁମାକୀର୍ଣ୍ଣଂ ସମାପ୍ରିୟଂ । ୫୯ । ଯତ୍ର ନୈସର୍ଗଦୁର୍ବୈରାଃ ସହାସନ୍ ନୃମୃଗାଦୟଃ । ମିତ୍ରାଣୀବାଜିତାବାସଦ୍ରୁତରୁଟ୍‌ତର୍ଷକାଦିକଂ । ୬୦ । ତତ୍ରୋଦ୍ୱହତ୍ ପଶୁପବଂଶଶିଶୁତ୍ୱନାଟ୍ୟଂ ବ୍ରହ୍ମାଦ୍ୱୟଂ ପରମନନ୍ତମଗାଧବୋଧଂ । ବତ୍ସାନ୍ ସଖୀନିବ ପୁରା ପରିତୋ ବିଚିନ୍ୱଦେକଂ ସପାଣିକବଳଂ ପରମେଷ୍ଠ୍ୟଚଷ୍ଟ । ୬୧ । ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ତ୍ୱରେଣ ନିଜଧୋରଣତୋଽବତୀର୍ଯ୍ୟ ପୃଥ୍ୱ୍ୟାଂ ବପୁଃ କନକଦଣ୍ଡମିବାଭିପାତ୍ୟ । ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱା ଚତୁର୍ମୁକୁଟକୋଟିଭିରଙ୍ଘ୍ରିଯୁଗ୍ମଂ ନତ୍ୱା ମୁଦଶ୍ରୁସୁଜଲୈରକୃତାଭିଷେକଂ । ୬୨ । ଉତ୍ଥାୟୋତ୍ଥାୟ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଚିରସ୍ୟ

ଦୃଷ୍ଟୀର୍ନେତ୍ରାଣି । ୫୮ । ଜନାନାମାଜୀବୈର୍ଦ୍ରୁମୈରାକୀର୍ଣ୍ଣଂ । ସମାପ୍ରିୟଂ ସନ୍ତତାନି ଅ ସମନ୍ତାତ୍ ପ୍ରିୟାଣି ଯସ୍ମିନ୍ ତତ୍ । ୫୯ । ତଦାହ ଯତ୍ରେତି । ନୈସର୍ଗେ ଦୁର୍ବୈରାଃ ସ୍ୱାଭାବିକାହିତକାର୍ଯ୍ୟବୈରିବନ୍ତୋଽପି ନରାଃ ସିଂହାଦୟଶ୍ଚ ମିତ୍ରାଣୀବ ଯତ୍ର ସହୈବାସନ୍ । ଅଜିତସ୍ୟାବାସେନ ଦ୍ରୁତାଃ ପଳାୟିତାଃ ରୁଟ୍ ତର୍ଷାଦୟଃ କ୍ରୋଧଲୋଭାଦୟୋ ଯସ୍ମାତ୍ ତଥା ଭୂତଂ ବୃନ୍ଦାବନମପଶ୍ୟଦିତି । ୬୦ । ତତ୍ର ଚ ପରମେଷ୍ଠୀ ବ୍ରହ୍ମା ପୁରା ଇବ ଦୃଷ୍ଟବାନେବ ବ୍ରହ୍ମ ଅଚଷ୍ଟ ଉପଶ୍ୟତ୍ । କଥମ୍ଭୂତଂ ପଶୁପବଂଶଶିଶୁତ୍ୱଂ ନାଟ୍ୟମୁଦ୍ୱହତ୍ । ନାଟ୍ୟମିତ୍ୟତ୍ର ହେତୁଃ ଅଦ୍ୱୟମିତ୍ୟାଦି । ଅଦ୍ୱୟସ୍ୟ ବତ୍ସାନ୍ ବିଚିନ୍ୱତ୍ ଏକସ୍ୟ ସଖୀନ୍ ଅଗାଧବୋଧସ୍ୟ ବିଚିନ୍ୱନ୍ ଅନନ୍ତସ୍ୟ ପରିତୋ ବିଚିନ୍ୱନ୍ ପରସ୍ୟ ଶିଶୁତ୍ୱମୁଦ୍ୱହତ୍ ବ୍ରହ୍ମ ଚ ସପାଣିକବଳମିତି ନାଟ୍ୟମେବୋଦ୍ୱହଦିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୬୧ । ନିଜଧୋରଣତଃ ସ୍ୱବାହନାତ୍ ତ୍ୱରେଣ ବେଗେନ ଅବତୀର୍ଯ୍ୟ ଦଣ୍ଡବନ୍ନତ୍ୱା ଚତୁର୍ଣ୍ଣାଂ ମୁକୁଟାନାମଗ୍ରୈରଙ୍ଘ୍ରିଯୁଗ୍ମଂ ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱା,

---

ସୁଖାଦ୍ୟ ଫଳ ମୂଳେ ଦୃଷ୍ଟେ । ୫୯ । ପଶୁ ମାନବ ମଧ୍ୟେ ବୈର । ସ୍ୱଭାବେ ନାହିଁ ଥିଲେମାନ ॥ ହିଂସ୍ରଜୀବଙ୍କ ଭୁଲେ ମନେ । ଚଳନ୍ତି ବନ୍ଧୁ ପରକାରେ ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣବାସହେତୁ ଯହିଁ । କ୍ରୋଧଲୋଭାଦି ବାଧା ନାହିଁ ।୬୦। ଗୋପାଳଶିଶୁରୂପ ବହି । କ୍ରୀଡାକରନ୍ତି ହରି ତହିଁ ॥ ଯେହୁ ଅଦ୍ୱୟ ସେ ଏଠାରେ । ବତ୍ସ ଖୋଜନ୍ତି ଗୌଦଗରେ ॥ ଯେ ସଦା ଏକ ସେହୁ ପୁଣ । ସଖା ଲୋଡନ୍ତି ଅନୁକ୍ଷଣ ॥ ଅଗାଧ ଜ୍ଞାନମୟ ଯେହୁ । କସ ଖୋଜନ୍ତି ସେହୁ ଆଜ ॥ ଯେହୁ ଅନନ୍ତ ସେହ ପୁଣ । ଗୌଦଗେ ଧାଆନ୍ତି ଏକ୍ଷଣ ॥ ଯାଠାରୁ ବଳ ରୂପ ନାହିଁ । ସେ ଏବେ ଶିଶୁ ଅଛ ହୋଇ ॥ ଯେ ବ୍ରହ୍ମ ସେ ଏବେ ହସ୍ତରେ । ଖାଆନ୍ତି ଖାଦ୍ୟ ଧରି ଧୀରେ ॥ ବ୍ରହ୍ମା ଦେଖିଲେ ଏହିପରି । ନାଟ ଲଗାନ୍ତି ନରହରି ।୬୧। ତା ଦେଖି ବ୍ରହ୍ମା ମୁଗ୍ଧ ହେଲେ । ବାହନପୃଷ୍ଠୁ ଓହ୍ଲାଇଲେ ॥ ସୁବର୍ଣ୍ଣଦଣ୍ଡତୁଳ । ଧରଣୀ ଉପରେ ଶୋଇଲେ ବହନ ॥ ଚାରିମୁକୁଟେ କୃଷ୍ଣପାଦେ । ଲଗାନ୍ତେ ପ୍ରେମ ଗଦଗଦେ ॥ ଆନନ୍ଦ ଅଶ୍ରୁ ବହିଗଲା । ଶ୍ରୀହରି ଚରଣ ଧୋଇଲା ।୬୨। ଉଠି ଅନାଇଁ କୃଷ୍ଣେ ଭେଲେ । ପୁଣି ଲୋଟଇ ଭୂମିତଳେ ॥ କୃଷ୍ଣ ମହିମା ଯା ଦେଖିଛି । ସେ

ପାଦୟୋଃ ପତନ୍ । ଅସ୍ତ୍ରେ ମହତ୍ତ୍ୱଂ ପ୍ରାଗ୍‌ଦୃଷ୍ଟଂ ସ୍ମୃତ୍ୱା ସ୍ମୃତ୍ୱା ପୁନଃ ପୁନଃ । ୬୩ । ଶନୈରଥୋତ୍ଥାୟ ବିମୃଜ୍ୟ ଲୋଚନେ ମୁକୁନ୍ଦମୁଦ୍ୱୀକ୍ଷ୍ୟ ବିନମ୍ରକନ୍ଧରଃ । କୃତାଞ୍ଜଳିଃ ପ୍ରଶ୍ରୟବାନ୍ ସମାହିତଃ ସବେପଥୁର୍ଗଦ୍‌ଗଦୟୈଳତେଳୟା । ୬୦ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ତ୍ରୟୋଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୧୩।

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀବ୍ରହ୍ମୋବାଚ — ନୌମୀଡ୍ୟ ତେଽଭ୍ରବପୁଷେ ତଡ଼ିଦମ୍ବରାୟ ଗୁଞ୍ଜାବତଂସପରିପିଚ୍ଛଲସନ୍ମୁଖାୟ । ବନ୍ୟସ୍ରଜେ କବଳବେତ୍ରବିଷାଣ-ବେଣୁଲକ୍ଷ୍ମଶ୍ରିୟେ ମୃଦୁପଦେ ପଶୁପାଙ୍ଗଜାୟ । ୧ । ଅସ୍ୟାପି ଦେବ ବପୁଷୋ ମଦନୁଗ୍ରହସ୍ୟ ସ୍ୱେଚ୍ଛାମୟସ୍ୟ ନତୁ ଭୂତମୟସ୍ୟ କୋଽପି । ନେଶେ

ମୁଦଶ୍ଚ ସ୍ଵକଳୈର୍ବାଳଦାଶ୍ଚ ରୂପୈଃ ସ୍ଵକଳୈରଭିଷେକମକରୋଦିତି । ୬୨ । ତରସ୍ୟ ତରଂ ପାଦୟୋଃ ପତନ୍ନାସ୍ତେ । ୬୩ । ସବେପଥୁଃ ସକମ୍ପଃ ଅତଏବ ଗଦ୍‌ଗଦୟା । ଅନୁକରଣମେତତ୍ତୁ ଇଳୟା ବାଚ ଐଳତ ଅସ୍ତୌତ୍ । ୬୪ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ତ୍ରୟୋଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୧୩ ।

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶେଽଭୂତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ପୂର୍ବାଗଳୁକଜନ୍ମସ୍ତୁଂ । ଅଜଃଶଃ କର୍ତ୍ତୃମତ୍ତୌର୍ଷ୍ଟୀତ୍ କୃଷ୍ଣଂ ବ୍ରହ୍ମା ବିମୋହିତଃ ॥ ସ୍ୱକୃତାପରାଧେନ ଭୀତ୍ୟା ପକ୍ଷ୍ମତସ୍ତା ଭଗବଲ୍ଲଭମାନମନବଗାହମାନୋ ଯଥାଦୃଷ୍ଟସ୍ୱରୂପମେବ ସାର୍ବସ୍ମୃତ୍ୟାଦ ନୌମୀତି । ହେ ଇଡ୍ୟ ସ୍ତୁତ୍ୟ ତେ ତୁଭ୍ୟଂ ନୌମି ସ୍ତୁମି ଇତ୍ୟର୍ଥେ ଚତୁର୍ଥୀ ଅଥବା ନୌମୀତ୍ୟର୍ଥ୍ୟ । ସନ୍ତତସ୍ୟ ଭଗବତଃ କର୍ମ୍ମତ୍ୱେ ଷଷ୍ଠୀ ପ୍ରସ୍ତୋଜନାପେକ୍ଷାୟାମେବମୁକ୍ତୋ ଭଗବାନେବ ପ୍ରୟୋଜନମିତି

ସ୍ଥିତ ନନ୍ଦନ ଯାଉଛି । ୬୩ । ସଧୀରେ ଉଠି ନେବ ମଳ । ଶିରରେ ଲଗାଇ ଅଞ୍ଜଳ ॥ ନତମସ୍ତକେ ଦୃଷ୍ଟେ ଗ୍ରହି । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସମାଦର ପାଇଁ କଣ୍ଠି ତଦେହେ ଗଦଗଦେ । ସ୍ତୁତି ଆରମ୍ଭେ ଅତିମୋଦେ । ୬୪ । ଏ ସର୍ବବ୍ୟାପୀ ବ୍ରହ୍ମବେଶ । ଭଣିଲ ପଗ୍ନଘିତ ଦାଶ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ତ୍ରୟୋଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୧୩ ।

ଶ୍ରୀବ୍ରହ୍ମୋବାଚ — ନମସ୍ତେ ପୀତାମ୍ବରଧର । ନୀଳଜଳଦ କଳେବର ॥ କଣ୍ଠଭୂଷଣ ଗୁଞ୍ଜାମାଳ । ଶିରେ ମୟୂରପୁଚ୍ଛ ଚୂଳ ॥ ସୁନ୍ଦରକମଳ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ମହ ଦ୍ଧବସିତୁଂ ମନସାନ୍ତରେଣ ସାକ୍ଷାତ୍ ତବୈବ କମ୍ପୁତାସ୍ୱସୁଖାନୁଭୂତେଃ । ୨ । ଜ୍ଞାନେ ପ୍ରୟାସମୁଦପାସ୍ୟ ନମନ୍ତ ଏବ ଜୀବନ୍ତି ସନ୍ମୁଖରିତାଂ ଭବଦୀୟବାର୍ତ୍ତାଂ । ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥିତାଃ ଶ୍ରୁତିଗତାଂ ତନୁବାଙ୍‌ମନୋଭିର୍ଯେ ପ୍ରାୟଶୋଽଜିତଜିତୋଽପ୍ୟସି ତୈସ୍ତ୍ରିଲୋକ୍ୟାଂ । ୩ । ଶ୍ରେୟଃସୃତିଂ ଭକ୍ତିମୁଦସ୍ୟ

ତାଦର୍ଥ୍ୟେ ଚତୁର୍ଥୀ । ଯଦ୍ୱା ଭୂଭ୍ୟଂ ତ୍ୱାମେବ ପ୍ରାଦୟିତୁଂ ତ୍ୱାମେବ ପ୍ରୀଣୟିତୁମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅଭ୍ରବଦ୍ବପୁର୍ଯସ୍ୟ ତସ୍ମୈ । ତଡ଼ିଦ୍ୱତ୍ ଅମ୍ବରଂ ଯସ୍ୟ ତସ୍ମୈ ଗୁଞ୍ଜାଭିରବତଂସୌ କର୍ଣ୍ଣଭୂଷଣେ ପରିପିଚ୍ଛଂ ବର୍ହାପୀଡ଼ଂ ତୈର୍ଲସନ୍ମୁଖଂ ଯସ୍ୟ ତସ୍ମୈ । ବନ୍ୟାଃ ସ୍ରଜୋ ଯସ୍ୟ ତସ୍ମୈ । କବଲାଦିଭିର୍ଲକ୍ଷ୍ମଣୈଃ ଶୋଭା ଯସ୍ୟ ତସ୍ମୈ । ମୃଦୂ ପାଦୌ ଯସ୍ୟ ତସ୍ମୈ ପଶୁପସ୍ୟ ଅଙ୍ଗଜାୟ । ୧ । ନନୁ ନୈମିତ୍ତ ପ୍ରତଜ୍ଞାସୁ କଂ ସ୍ତୁତ୍ୟାନୁବାଦମାତ୍ରଂ କିଂ ସୃତେ ଯତ ଅହ ଅସ୍ୟାପୀତି । ହେ ଦେବ ଅସ୍ୟାପି ସ୍ଥୂଲତ୍ୱେନ ପ୍ରକାଶିତସ୍ୟାପି ତବ ବପୁଷୋଽବତାରସ୍ୟ ମହ ମହିମାନଂ ଅବସିତୁଂ ଜ୍ଞାତୁଂ କୋଽପି କୋ ବ୍ରହ୍ମା ଅହମପି କେନେଶେ ନ ଶକ୍ନୋମି । ଯଦ୍ୱା କଶ୍ଚିଦପି କେନେଶେ ନ ସମର୍ଥ ଆସୀତ୍ । ସ୍ଥୂଳତ୍ୱାସୁ ବିଶେଷଣଦ୍ୱୟଂ ମଦନୁଗ୍ରହସ୍ୟ ମମ ଅନୁଗ୍ରହୋ ଯସ୍ମାତ୍ ତତ୍ ମଦନୁଗ୍ରହଂ ତସ୍ୟ କିଞ୍ଚ ସ୍ୱେଚ୍ଛାମୟସ୍ୟ ସ୍ୱୀୟାନାଂ ଭକ୍ତାନାଂ ଯଥା ଯଥା ଇଚ୍ଛା ତଥା ତଥା ଭବତଃ । ତର୍ହି କିମିତି ଜ୍ଞାତୁଂ ନ ଶକ୍ୟତେ ତତ୍ର ଆହ ନନୁ ଭୂତମୟସ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତଂ ଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱାତ୍ମକସ୍ୟ ଯଦା ଅସ୍ୟୈବ ତଦା କଥଂ ପୁନଃ ସାକ୍ଷାତ୍ ତବ କେବଳସ୍ୟ ଆତ୍ମସୁଖାନୁଭୂତେରେବ ସ୍ୱସୁଖାନୁଭବମାତ୍ରସ୍ୟ ବତାରଣୋ ଗୁଣାଗତସ୍ୟ ମହିମାନଂ ଅନ୍ତରେଣ ନିରୁଦ୍ଧେନାପି ମନସା କୋ ବା ଜ୍ଞାତୁଂ ସମର୍ଥୋ ଭବେତ୍ । ଅଥବା ଭୂତମୟସ୍ୟ ଅପିତୁ ସ୍ୱଶକ୍ତିରୂପସ୍ୟ ତବ ତନ୍ନିର୍ମାୟସ୍ୟ ବପୁଷୋ ମହିମାନମେବାବସିତୁଂ କୋଽପି କେନେଶେ ତଦା ସାକ୍ଷାତ୍ ତବୈବାସାଧାରଣସ୍ୟ ନିଃସ୍ୱୟଂପ୍ରକାଶସ୍ୟ ସ୍ୱେତରଦ୍ୱୈତଯୋଃ ଲକ୍ଷଣସ୍ୟାସ୍ୟ ମହିମାନମବସିତୁଂ କୋଽପି କେନେଶେ ଇତି କିମୁ ବକ୍ତବ୍ୟମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨ । ତର୍ହି ଅଜ୍ଞାଃ କଥଂ ସଂସାରଂ ତରେୟୁରତ ଆହ ଜ୍ଞାନ ଇତି । ଉଦପାସ୍ୟ ଈଷଦପ୍ୟକୃତ୍ୱା ସଦ୍ଭିର୍ମୁଖରିତାଂ ସ୍ୱତ ଏବ ନିତ୍ୟଂ ପ୍ରକଟିତାଂ

ବଦନ । ବନ୍ୟପୁଷ୍ପହାର ଭୂଷଣ ॥ ମୁରଲୀ ବେତ ଶିଙ୍ଗା ଧର । ଲଗଣି କରେ କି ସୁନ୍ଦର ॥ କୋମଳ କମଳଚରଣ । ପଶୁପାଳକ ଅଙ୍ଗଜନ୍ମ ।୧। ଭକ୍ତଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ଅନୁଗତେ । ମୋହର ସୃଷ୍ଟିରକ୍ଷା ଅର୍ଥେ ॥ ଧରିଲ ଏ ଯେ ଅବତାର । ତା ଶକ୍ତି ମୋତେ ଅଗୋଚର ॥ ଏତନ୍ତ୍ୟ ଶୁଦ୍ଧ ସତ୍ତ୍ୱମୂର୍ତ୍ତି । ସ୍ୱସୁଖ ଯାର ଅନୁଭୂତି ॥ ତେଣୁ ବିଶୂନ୍ୟ ଏ ଅକାର । ଅଗତ ଅଟେ ହେ ଭୂମ୍ୱର ॥ ଅନ୍ତରେ କରେଁ ମୁଁ ମନ । ଯୋଗେ ତନ୍ଲିଲେହେଁ ମୋ ଜ୍ଞାନ ॥ ତୋ ରୂପ ବୁଝି ନପାରଇ । ପଞ୍ଚଭୌତିକ ଥିଲେ ହୋଇ ॥ ଅବଶ୍ୟ ମୋ ଜ୍ଞାନ ଗୋଚର । କୁଅନ୍ତା ଅଟେ ହେ ଦାମୋଦର । ୨ । ଯେ ଜନେ ଜ୍ଞାନ-

ତେ ବଦ୍ଧେ କ୍ଲିଶ୍ୟନ୍ତି ଯେ କେବଳବୋଧଲବ୍ଧୟେ । ତେଷାମସୌ କ୍ଳେଶଳ ଏବ ଶିଷ୍ୟତେ ନାନ୍ୟଦ୍ୟଥା ସ୍ଥୂଳତୁଷାବଘାତିନାଂ । ୪ । ପୁରେହ ଭୂମନ୍ ବହବୋଽପି ଯୋଗିନସ୍ତ୍ୱଦର୍ପିତେହା ନିଜକର୍ମଲବ୍ଧୟା । ବିବୁଧ୍ୟ ଭକ୍ତ୍ୟୈବ କଥୋପନୀତୟା ପ୍ରପେଦିରେଽଞ୍ଜୋଽଚ୍ୟୁତ ତେ ଗତିଂ ପରାଂ ।୫।

ଭବଦୀୟବାର୍ତ୍ତାଂ ସ୍ୱସ୍ଥାନ ଏବ ସ୍ଥିତାଃ ତତ୍ସନ୍ନିଧିମାତ୍ରେଣ ସ୍ତୁତ ଏବ ଶୃଣ୍ୱନ୍ତଃ ଶ୍ରବଣପ୍ରାପ୍ତାଂ ତନୁବାଙ୍ମନୋଭିର୍ନମନ୍ତଃ ସନ୍ତୋ ଜନ୍ତୋ ଯେ ଜୀବନ୍ତି କେବଳଂ ଯଦ୍ୟପି ନାନ୍ୟତ୍ କୁର୍ବନ୍ତି ତୈଃ ପ୍ରାୟଶସ୍ତ୍ରିଲୋକ୍ୟାଂ ଅନୈରଜିତୋଽପି ତ୍ୱଂ ଜିତଃ ପ୍ରାପ୍ତୋଽସୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩ । ଭକ୍ତିଂ ବିନା ଜ୍ଞାନନ୍ତୁ ନୈବ ସିଧ୍ୟେଦତ୍ୟାହ ଶ୍ରେୟଃସୃତିମିତି । ଶ୍ରେୟସାମଭ୍ୟୁଦୟାପବର୍ଗଲକ୍ଷଣାନାଂ ସୃତିଃ ସରଣିଂ ଯସ୍ୟାଃ ସରସ ଇବ ନିର୍ଝରଣୀ ତାଂ ତେ ତବ ଭକ୍ତିମୁଦସ୍ୟ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ଶ୍ରେୟସାଂ ମାର୍ଗଭୂତାମିତି ବା । ତେଷାଂ କ୍ଲେଶଳଃ କ୍ଲେଶ ଏବାବଶିଷ୍ୟତେ । ଅନ୍ୟଂ ଗୁଣଃ ଯଥା ଅଳ୍ପପ୍ରମାଣଂ ଧାନ୍ୟଂ ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ ଅନ୍ତଃକଣଶୂନ୍ୟାନ୍ ସ୍ଥୂଳଧାନ୍ୟାଭାସାଂସ୍ତୁଷାନେବ ଅବଘ୍ନନ୍ତି ତେଷାଂ ନ କିଞ୍ଚିତ୍ ଫଳଂ ଏବଂ ଭକ୍ତିଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ଯେ କେବଳବୋଧାୟ ପ୍ରଯତନ୍ତେ ତେଷାମପୀତି । ୪ । ଭକ୍ତ୍ୟୈବ ଜ୍ଞାନଂ ନାନ୍ୟଥେତ୍ୟତ୍ର ସଦାଚାରଂ ପ୍ରମାଣୟତି ପୁରେତି । ହେ ଭୂମନ୍ ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନ ଇହ ଲୋକେ ପୂର୍ବଂ ଯୋଗିନୋଽପି ସନ୍ତୋ ଯୋଗେନାଲଂ ଜ୍ଞାନମପ୍ରାପ୍ୟ ପଶ୍ଚାତ୍ ତ୍ୱଦର୍ପିତେହାଃ ତ୍ୱୟ୍ୟର୍ପିତା ଲୌକିକ୍ୟପି ଈହା ଚେଷ୍ଟା ଯୈସ୍ତେ । ନିଜକର୍ମଲବ୍ଧୟା ତ୍ୱଦର୍ପିତୈର୍ନିଜୈଃ କର୍ମଭିର୍ଲବ୍ଧୟା । ତ୍ୱୟ୍ୟର୍ପିତା ଈହା ନିଜାନି କର୍ମାଣି ଚ ତୈର୍ଲବ୍ଧୟା ଇତ୍ୟେକଂ ପଦଂ ବା । କଥୋପନୀତୟା କଥୟା ତ୍ୱତ୍ସମୀପଂ ପ୍ରାପିତୟା ଭକ୍ତ୍ୟୈବ ବିବୁଧ୍ୟ ଆତ୍ମାନଂ ଜ୍ଞାତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଃ ସୁଖେନୈବ ତେ ପରାଂ ଗତିଂ ପ୍ରାପ୍ତାଃ । ୫ । ଏବଂ ତାବତ୍ ସଗୁଣନିର୍ଗୁଣୟୋରୁଭୟୋରପି ଜ୍ଞାନଂ ଦୁର୍ଘଟମିତି ତ୍ୱତ୍କଥାଶ୍ରବଣାଦନୈବ ତ୍ୱତ୍ପ୍ରାପ୍ତିର୍ନାନ୍ୟଥେତ୍ୟୁକ୍ତଂ ଇଦାନୀଂ ଯଦ୍ୟପ୍ୟୁଭୟୋରବଣେ-

ଲବ ପଥ । ଦୁରୂହ ବୋଲି ତେବ କଥ୍ୟ ॥ ସାଧୁଙ୍କ ମୁଖରୁ ବାହାର । ଶୁଣି ତୁମ୍ଭର କୀର୍ତ୍ତିଗିର ॥ ମନ ବଚନ ଶରୀରରେ । ନମନ୍ତି ତୁମ୍ଭ ଚରଣରେ ॥ ତୁମ୍ଭେ ତିଲୋକରେ ଅଜିତ । ହେଲେହେଁ, ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ସେ ଜିତ ॥ ଜଗତ୍ କାହିଁକି ସନ୍ଦେହ । ଭକ୍ତ ଅଧୀନ ଏ ତୋ ଦେହ ॥ ୩ । ସକଳ ମଙ୍ଗଳ ଜନନୀ । ଭକ୍ତିକୁ ତେଜ ଯେଉଁ ଜ୍ଞାନୀ ॥ କେବଳ ଜ୍ଞାନଲାଭ ଅର୍ଥେ । କ୍ଲେଶ ସହନ୍ତି ଅବିରତେ ॥ କ୍ଲେଶମାତ୍ରହିଁ ତାଙ୍କ ଫଳ । ତଷ କୁଟିବା ମାତ୍ର ମୂଳ । ୪ । ଅହେ ଅନନ୍ତ ପୂର୍ବଯୁଗେ । ବହୁଯୋଗୀ ଏ ଯୋଗମାର୍ଗେ ॥ ଜ୍ଞାନ ନପାଇ ସର୍ବକର୍ମ । ତୋଠାରେ ଅର୍ପି ତେଜ ଭ୍ରମ ॥ ତୋ କଥା ଶୁଣି ଲଭିଁ ଭକ୍ତି । ତୋପାଦେ ସଦା ରଖି ମତି ॥ ଅହେ ଅଚ୍ୟୁତ ମୋକ୍ଷପତି । ଲଭିଲେ ସହଜରେ ଗତି । ୫ । କାମନା କରଣି ଅନ୍ତରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ତଥାପି ଭୂମନ୍ ମହିମାଗୁଣସ୍ୟ ତେ ଶବୋଦ୍ଧୁମର୍ହତ୍ୟମଲାନ୍ତରାତ୍ମନଃ । ଅବିକ୍ରିୟାତ୍ ସ୍ୱାନୁଭବାଦରୂପତୋ ହ୍ୟନନ୍ୟବୋଧ୍ୟାତ୍ମତୟା ନ ଚାନ୍ୟଥା ।୬।

ଗୁଣାତ୍ମନସ୍ତେଽପି ଗୁଣାନ୍ ବିମାତୁଂ ହିତାବତୀର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ କ ଈଶିରେଽସ୍ୟ । କାଲେନ ଯୈର୍ବା ବିମିତାଃ ସୁକଳ୍ପୈର୍ଭୂପାଂଶବଃ ଖେ ମିହିକା ଦ୍ୟୁଭାସଃ ।୭।

ଏଷଣ ଦୁର୍ଜ୍ଞେୟତ୍ୱମୁକ୍ତଂ ତଥାପି ଗୁଣାତୀତସ୍ୟ ଜ୍ଞାନଂ କଥଞ୍ଚିଦ୍ଭବେତ୍ ନ ତୁ ସଗୁଣସ୍ୟ ତବ ଅନନ୍ତ୍ୟାନନ୍ତଗୁଣତ୍ୱାଦିତି ଶ୍ଲୋକଦ୍ୱୟେନ ସ୍ତୌତି ତଥାପୀତି । ହେ ଭୂମନ୍ ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନଗୁଣସ୍ୟ ତେ ମହିମା ଅମଲେନ୍ତରାତ୍ମଭିଃ ସତ୍ତ୍ୱାଦୁଭବେଦ୍ଧ୍ୟେର୍ବୋଦ୍ଧୁଂ ବୋଧଗୋଚରୀକର୍ତ୍ତୁଂ ଅର୍ହତି ଯୋଗ୍ୟୋ ଭବତି । ଅଥବା ବିବୋଦ୍ଧୁଂ ଜ୍ଞାତୁମର୍ହତି ଅର୍ହ୍ୟତେ ଶକ୍ୟତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ଯଦ୍ୱା ମହିମେତି ମହିମାନଂ କଶ୍ଚିଦ୍ବୋଦ୍ଧୁମର୍ହତୀତ୍ୟର୍ଥଃ । କଥଂ ସ୍ୱାନୁଭବାତ୍ ଆତ୍ମାକାରାନ୍ତଃକରଣସାକ୍ଷାତ୍କାରାତ୍ । ନନ୍ୱନ୍ତଃକରଣମପି ସବିକାରମେବ ବିଷୟୀକରୋତି କଥମାତ୍ମାକାରତା ତସ୍ୟେତ୍ୟତ ଆହ ଅବିକ୍ରିୟାଦିତି । ବିକ୍ରିୟା ବିଶେଷାକାରପ୍ରବୃତ୍ତତାତ୍ ବିଶେଷପରିତ୍ୟାଗ ଏବାତ୍ମାକାରତେତ୍ୟର୍ଥଃ । ନନ୍ୱନ୍ତଃକରଣସାକ୍ଷାତ୍କାରବିଷୟତ୍ୱେ ଅନାତ୍ମତ୍ୱପ୍ରସଙ୍ଗଃ ସ୍ୟାଦିତ ଆହ ଅରୂପତ ଇତି । ରୂପଂ ବିଷୟଃ ଅବିଷୟାତ୍ ବୃତ୍ତିବିଷୟତ୍ୱମେବାତ୍ମନୋ ନ ଫଲବିଷୟତ୍ୱଂ ଅତୋ ନାୟଂ ଦୋଷ ଇତି ଭାବଃ । କଥଂ ତର୍ହି ସ୍ଫୂର୍ତ୍ତିଃ ଅନନ୍ୟବୋଧ୍ୟାତ୍ମତୟା ସ୍ୱପ୍ରକାଶତ୍ୱେନୈବ ନତ୍ୱନ୍ୟଥା ଇଦଂ ତଦିତି ବିଷୟତ୍ୱେନେତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅଥବା ମା ଭଙ୍ଗ-ତୋଽନ୍ତରଙ୍ଗା ଲକ୍ଷ୍ମୀରପି ଅଗୁଣସ୍ୟ ତେ ମହ ମହିମାନଂ ଅମଲୈରନ୍ତର୍ବୃତ୍ତିଭିରନ୍ୟୈରପି ତଥା ଯାଦୃଗ୍ଭୂତତ୍ୱେନ ରୂପେଣ ବିବୋଦ୍ଧୁଂ କିମର୍ହତି ନାର୍ହତ୍ୟେବେତ୍ୟର୍ଥଃ । କଥଂ ତର୍ହି ଅର୍ହତି ତଦାହ ସ୍ୱାନୁଭବାଦିତ୍ୟାଦିନା । ଉକ୍ତାର୍ଥମେବୈତତ୍ । ୬ । ଗୁଣାତ୍ମନୋ ଗୁଣାନାମାତ୍ମନୋ ଗୁଣା-ଧିଷ୍ଠାତୁସ୍ତେ ତବ ପୁନର୍ଗୁଣାନ୍ ବିମାତୁଂ ଏତାବନ୍ତ ଇତି ଗଣୟିତୁମପି କେ ଈଶିରେ ସମର୍ଥା ବଭୂବୁଃ ପୂରତପ୍ରବୃତ୍ତି ଶେଷବାର୍ତ୍ତା । କଥମ୍ଭୂତସ୍ୟ ତବ ଅସ୍ୟ ବିଶ୍ୱସ୍ୟ ହିତାୟ ପାଲନାୟ ବହୁଗୁଣାବିଷ୍କାରେଣାବତୀର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ । ନନୁ କାଲେନ ନିପୁଣୈଃ କିମଶକ୍ୟମତ ଆହ କାଲେନେତି । ବା ଶବ୍ଦୋ

ସାଧୁ ଭକତ ବିଧାନରେ ॥ ନରଖି ହୃଦେ ଭେଦଜ୍ଞାନ । କରଣ ଆତ୍ମ ଦରଶନ ॥ ବିଷୟୁଁ ରାଗ ବରଜନ୍ତି । ନିଜକୁ ଜାଣେ ଯେ ଚିଦ୍ଜ୍ୟୋତି ॥ ନିର୍ଗୁଣ ମହିମା ତୋହର । ଜାଣନ୍ତି ସେହି ଦାମୋଦର । ୬ । ଏ ବିଶ୍ୱସୃଷ୍ଟି-ଅଦଦାଇଁ । ପୁଣି ସଗୁଣ ହେଉ ତୁହି ॥ ନାନାରୂପରେ ଅବତରୁ । ଯେ ଗୁଣ ସଙ୍ଖ୍ୟା କେ ବା କରୁ ॥ ଯେମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନୈପୁଣ୍ୟ । ପାରିବେ ପୃଥ୍ୱୀ ରେଣୁମାନେ ॥ କିମ୍ବା ଗଣିବେ ହିମକଣା । ନକ୍ଷତ୍ର ଯାବେ ହେବେ ଗଣା ॥ ଗୁଣ ଗଣନେ ସେ ଭୂମର । କ୍ଷମ ନୋହିବ ମୋ ବିଚାର । ୭ । ମନବଚନ ଶରୀରରେ । ସ୍ୱକୃତକର୍ମ ଭୋଗ ପରେ ॥ କର୍ମଫଳରେ ଅନା-

ତତ୍ତେଽନୁକମ୍ପାଂ ସୁସମୀକ୍ଷମାଣୋ ଭୁଞ୍ଜାନ ଏବାତ୍ମକୃତଂ ବିପାକଂ । ହୃଦ୍ୱାଗ୍ୱପୁର୍ଭିର୍ବିଦଧନ୍ନମସ୍ତେ ଜୀବେତ ଯୋ ମୁକ୍ତିପଦେ ସ ଦାୟଭାକ୍ । ୮ ।
ପଶ୍ୟେଶ ମେଽନାର୍ଯ୍ୟମନନ୍ତ ଆଦ୍ୟେ ପରାତ୍ମନି ତ୍ୱୟ୍ୟପି ମାୟିମାୟିନି । ମାୟାଂ ବିତତ୍ୟେକ୍ଷିତୁମାତ୍ମବୈଭବଂ ହ୍ୟହଂ କିୟାନୈଚ୍ଛମିବାର୍ଚ୍ଚିରଗ୍ନୌ । ୯ ।
ଅତଃ କ୍ଷମସ୍ୱାଚ୍ୟୁତ ମେ ରଜୋଭୁବୋ ହ୍ୟଜାନତସ୍ତ୍ୱତ୍ପୃଥଗୀଶମାନିନଃ । ଅଜାବଲେପାନ୍ଧତମୋଽନ୍ଧଚକ୍ଷୁଷ ଏଷୋଽନୁକମ୍ପ୍ୟୋ ମୟି ନାଥବାନିତି

ବର୍ତ୍ତତେ । ସୁକର୍ମୈର୍ଭଜନସୁଣୈର୍ବ୍ବୃନ୍ଦକନ୍ଦନା କାଳେନ ଭୂପରମାଣବୋ ବିମିତା ବିଶେଷେଣ ଗଣିତା ଭବେୟୁଃ । ତଥା ଖେ ମିହିକା ହିମକଣା ଅପି । ତଥା ଦ୍ୟୁଭାସୋ ହବ ନକ୍ଷତ୍ରାଦିକିରଣପରମାଣବୋଽପି ।୭। ତସ୍ମାଦ୍ଭକ୍ତିରେବ ସଗଚ୍ଛତ ଇତ୍ୟାହ ତତ୍ ତେଽନୁକମ୍ପାମିତି । ସୁସମୀକ୍ଷମାଣ-ସ୍ତବ କୃପା କଦା ଭବିଷ୍ୟତୀତି ବହୁ ମନ୍ୟମାନଃ ସ୍ୱକ୍ରିତଂ କର୍ମ୍ମଫଳଂ ଅନାସକ୍ତଃ ସନ୍ ଭୁଞ୍ଜାନ ଏବ ନାଥବ ତପଆଦନା କ୍ଲିଶ୍ୟନ୍ନେବଂ ଯୋ ଜୀବେତ ସ ମୁକ୍ତୌ ଦାୟଭାକ୍ ଭବତି । ଭକ୍ତସ୍ୟ ଜୀବନବ୍ୟତିରେକେଣ ଦାୟପ୍ରାପ୍ତାବିବ ମୁକ୍ତୌ ନାନ୍ୟଦୁପଯୁଜ୍ୟତ ଇତି ଭାବଃ । ୮ । ତଦେବଂ ସ୍ତୁତ୍ୱା ଭଗବନ୍ତଂ କ୍ଷମାପୟିତୁଂ ସ୍ୱାପରାଧଂ ନିବେଦୟନ୍ନ ପଶ୍ୟେତି । ହେ ଈଶ ମେ ଅନାର୍ଯ୍ୟଂ ଦୌର୍ଜ୍ଜନ୍ୟଂ ପଶ୍ୟ । ଯଦହଂ ମାୟିନାମପି ମାୟିନ ବିମୋହକେ ତ୍ୱୟ୍ୟପି ସ୍ୱମାୟାଂ ପ୍ରସାର୍ଯ୍ୟ ଅଶ୍ୱୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟମୀକ୍ଷିତୁମୈଚ୍ଛଂ ଅଭିଲଷିତବାନ୍ । ଅହୋ ଏବଂ କର୍ତ୍ତୁଂ ତ୍ୱୟ୍ୟହଂ କିୟାନ୍ ନକିଞ୍ଚିତ୍ । ଯଥା ଅଗ୍ନେରୁଦ୍ଭୂତା ଜ୍ୱାଳା ଅଗ୍ନୌ ନ କିଞ୍ଚିତ୍ ତଦ୍ୱଦିତି । ୯ । ରଜୋଭୁବୋ ରଜସୋ ଜାତସ୍ୟ ଅତୋଽଜାନତ ଇତଏବ ଅଜାବଲେପାନ୍ଧତମୋଽନ୍ଧଚକ୍ଷୁଷଃ ଅଜୋ ଜଗତ୍କର୍ତ୍ତାହମିତି ମଦେନ ଗାଢ଼ତମୋରୂପେଣ ଅନ୍ଧୀଭୂତେ ନେତ୍ରେ ଯସ୍ୟ ଅତସ୍ତ୍ୱତ୍ତଃ ପୃଥଗୀଶମାନିନଃ । ଅନ୍ୟଚ୍ଚ ପ୍ରଭୁତ୍ୱେନ ବର୍ତ୍ତମାନୋଽପି ମୟି ନାଥେ ସତି ନାଥବାନ୍ ମଦ୍ଭୃତ୍ୟ ଏବ ଅତ ଏଷୋଽନୁକମ୍ପ୍ୟ ଇତି ମତ୍ୱା କ୍ଷମସ୍ୱେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୦ । ନନୁ ବ୍ରହ୍ମତ୍ୱଗର୍ବୋ-

---

ସନ୍ତ । ହୋଇ ତପନ୍ତି ଯେ ସନ୍ତତ ॥ କେବଳ ତୋ କୃପା ବାଞ୍ଛନ୍ତି । ଶେଷେ ସେ ମୁକତି ଲଭନ୍ତି । ୮ । ମୋର ଧୃଷ୍ଟତା ଦେଖ ଈଶ । ମାୟି
ଦେଖାଇଲି ତୋ ପାଶ ॥ ଆଦିପୁରୁଷ ତୁ ଅନନ୍ତ । ପରମାତ୍ମା ତୁ ବିଶ୍ୱନାଥ ॥ ତୁ ମାୟାବୀଙ୍କ ମାୟାକାରୀ । ଏକଥା ବୁଝିବି କିପରି । ତୋର ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ
ଦେଖିବାକୁ । ମୁଁ ଦେଇଥିଲି ଯେ ମାୟାକୁ ॥ ଅଗ୍ନିରେ ଅଗ୍ନିଶିଖା ପରି । ମିଶି ଭଳିଇଗଲି ହରି । ୯ । ତୋଠାରୁ ଭିନ୍ନ ମୁଁ ଈଶ୍ୱର । ନଜାଣି ଏ
ଗୁମାନ ମୋର ॥ ଯେଣୁ ମୁଁ ରଜୋଗୁଣେ ଜାତ । ମୋ ଦୋଷ କ୍ଷମାକର ନାଥ ॥ ଜଗତକର୍ତ୍ତା ଅଟେ ମୁହିଁ । ଏ ଗର୍ବେ ଅନ୍ଧ ଅଛି ହୋଇ ॥ ତୁ
ଯେଣୁ ନାଥ ଅଟୁ ମୋର । ମୋଠାରେ ଅନୁକମ୍ପା କର । ୧୦ । ପ୍ରକୃତି ଆଦି ମହତ । ଅହଂକାର ଆକାଶ ବାତ ॥ ଅଗ୍ନି ସଲିଲ ପୃଥ୍ୱୀ ମେଳ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

। ୧୦ । ତ୍ୱାହଂ ତମୋମହଦହଂଖଚରାଗ୍ନିବାର୍ଭୂସଂବେଷ୍ଟିତାଣ୍ଡଘଟସପ୍ତବିତସ୍ତିକାୟଃ । କ୍ୱେଦୃଗ୍ବିଧାବିଗଣିତାଣ୍ଡପରାଣୁଚର୍ଯ୍ୟାବାତାଧ୍ୱରୋମବିବରସ୍ୟ ଚ ତେ ମହତ୍ୱଂ । ୧୧ । ଉତ୍କ୍ଷେପଣଂ ଗର୍ଭଗତସ୍ୟ ପାଦୟୋଃ କିଂ କଳ୍ପତେ ମାତୁରଧୋକ୍ଷଜାଗସେ । କିମସ୍ତିନାସ୍ତିବ୍ୟପଦେଶଭୂଷିତଂ ତବାସ୍ତି କୁକ୍ଷେଃ କିୟଦପ୍ୟନନ୍ତଃ । ୧୨ । ଜଗତ୍ତ୍ରୟାନ୍ତୋଦଧିସଂପ୍ଲବୋଦେ ନାରାୟଣସ୍ୟୋଦରନାଭିନାଳାତ୍ । ବିନିର୍ଗତୋଽଜସ୍ତ୍ୱିତି ବାଙ୍ନ ବୈ

ସ୍ୱ ମପୀଶ୍ୱର ଏବେତ ତେତ୍ର ତବାହ୍ୱ କ୍ୱାହମିତି । ତମଃ ପ୍ରକୃତିଃ ମହାନ୍ ମହତ୍ତ୍ୱଂ ଅହମହଙ୍କାରଃ ଖମାକାଶଃ ଚରୋ ବାୟୁଃ ଅଗ୍ନିଃ ବାର୍ଜଳଂ ଭୂଃ ଭୂମିଃ । ଏତୈଃ ସଂବେଷ୍ଟିତୋଽଣ୍ଡଘଟଃ ସ ଏବ ଶରୀରଂ ସ୍ୱମାନେନ ସପ୍ତବିତସ୍ତିଃ କାୟୋ ଯସ୍ୟ ସୋଽହଂ କ୍ୱ କ୍ୱ ଚ ତେ ମହତ୍ୱଂ । କଥମ୍ଭୂତସ୍ୟ ଈଦୃଗ୍ବିଧାନି ଯାନ୍ୟବିଗଣିତାନି ଅଣ୍ଡାନି ତ ଏବ ପରମାଣବସ୍ତେଷାଂ ଚର୍ଯ୍ୟା ପରିଭ୍ରମଣଂ ତଦର୍ଥଂ ବାତାଧ୍ୱାନୋ ଗବାକ୍ଷା ଇବ ରୋମବିବରାଣି ଯସ୍ୟ ତସ୍ୟ ତବ । ଅତୋଽଭବତୁ ତାବନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଅନୁକମ୍ପ୍ୟୋଽହମିତି । ୧୧ । ଅପିଚ ଗର୍ଭଗତସ୍ୟ ଶିଶୋଃ ପାଦୟୋରୁତ୍କ୍ଷେପଣଂ ମାତୁଃ କିମପରାଧାୟ ଭବତି ଲୋକେ । ଅସ୍ତିନାସ୍ତିବ୍ୟପଦେଶାଭ୍ୟାଂ ଭାବାଭାବଶବ୍ଦାଭ୍ୟାଂ ସ୍ଥୂଲସୂକ୍ଷ୍ମକାର୍ଯ୍ୟକାରଣଶବ୍ଦୈର୍ବା ଭୂଷିତଂ ଅଭିହିତଂ । ଏତେଷାଂ ଶବ୍ଦାନାଂ ଭୁବନଷଟ୍କେ ଉଦିତଂ ସ୍ଥିତମିତି ବା । ସର୍ବଂ ବସ୍ତ୍ୱିତ୍ୟର୍ଥଃ । ହେ ଅଧୋକ୍ଷଜ ତବ କୁକ୍ଷେରନ୍ତର୍ବାହ୍ୟଃ କିୟଦପି କାଶ୍ଚିତ୍କିମପି କିମସ୍ତି ନ କିଞ୍ଚିଦସ୍ତୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅତଃ ସର୍ବସ୍ୟ ତବ କୁକ୍ଷିଗତତ୍ୱେନ ମମାପି ତଥାତ୍ୱାନ୍ମାତୃବଦପରାଧଃ ସୋଢବ୍ୟ ଇତି ଭାବଃ । । ୧୨ । କିଞ୍ଚ ବଶେଷତୋଽପି ତ୍ୱତ୍ତୋ ମମ ଜନ୍ମପ୍ରସିଦ୍ଧମିତ୍ୟାହ ଜଗତ୍ତ୍ରୟେତ୍ୟାଦି । ଜଗତ୍ତ୍ରୟସ୍ୟାନ୍ତେ ପ୍ରଳୟେ ଯ ଉଦଧୀନାଂ ସପ୍ଲବଃ ସଂଶ୍ଳେଷସ୍ତସ୍ମିନ୍ନୁଦେ ଉଦକେ ନାରାୟଣସ୍ୟୋଦରେ ନାଭିସ୍ଥସ୍ୟ ନାଳାତ୍ ଅଜୋ ବିନିର୍ଗତ ଇତି ଯା ବାକ୍ ସା ତାବନ୍ମୃଷା ନ ଭବତି । କିନ୍ତୁ ଅସ୍ତିତଂ ।

ଏ ଯେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ପଞ୍ଚ ଖେଳେ । ମୋର ଆକାର ଏହୁ ଯେତେ । ସପ୍ତବିତସ୍ତି ଭୂମି ହସ୍ତେ । ଗବାକ୍ଷମାର୍ଗେ ରେଣୁଗଣ । କିବନ୍ତି ଯେସନେ ଗମନ । ତୋ ରୋମକୂପ ଛିଦ୍ର ପଥେ । ଅସଂଖ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସହିତେ । ମୋପରି କେତେ ବ୍ରହ୍ମଦେହ । ଚଳଇ କୋହ୍ମାରେ ଅଛି । ଏଡେ ଅନନ୍ତ ତୋ ଆକାର । ଅସୀମ ମହିମା ଯାହାର । ୧୧ । ଗର୍ଭସ୍ଥ ଶିଶୁ ପଦାଘାତ । ଜନନୀ ସହଇ ଯେମନ୍ତ । ଶିଶୁକୁ ଦୋଷୀ ନ ମଣନ୍ତି । ମୋହ୍ଲତ ଅପରାଧ କ୍ଷମ । ସେହି ପ୍ରକାରେ ସହ୍ୟକର । ଯେଣୁ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ହୁଦେ ତୋର । ୧୨ । ପ୍ରଳୟେ ନାରାୟଣଙ୍କର । ନାଭିକମଳୁ ଜନ୍ମ ମୋର । ଏକଥା ସକଳେ ଜାଣନ୍ତି । ମିଥ୍ୟା ନୁହଇ ମୋର ଉକ୍ତି । ତୋ ଗର୍ଭୁ ପଦ୍ମ ତହୁଁ ମୁହିଁ । ଏଣୁ ମୋ ଜନନୀ ତୁହି । ମୋତୁଲେ ଏବଂ ତୋ ଗର୍ଭେ ।

ମୃଷା କର୍ତ୍ତୀଶ୍ୱର ଭୂଲ ବହିର୍ଗତୋଽସି । ୧୩ । ନାରାୟଣସ୍ତ୍ୱଂ ନହି ସର୍ବଦେହିନାମାତ୍ମାସ୍ୟଧୀଶାଖିଲଲୋକସାକ୍ଷୀ । ନାରାୟଣୋଽଙ୍ଗଂ ନରଭୂଜଲା-
ୟନାତ୍ ତଚ୍ଚାପି ସତ୍ୟଂ ନ ତବୈବ ମାୟା । ୧୪ । ତଚ୍ଚେଜ୍ଜଲସ୍ଥଂ ତବ ସଜ୍ଜଗଦ୍‌ବପୁଃ କିଂ ମେ ନ ଦୃଷ୍ଟଂ ଭଗବଂସ୍ତଦୈବ । କିଂ ବା ସୁଦୃଷ୍ଟଂ

ତଥାପି ତ୍ୱ ହେ ଈଶ୍ୱର ତ୍ୱତ୍ତୋଽହଂ କିଂ ନ ବହିର୍ଗତୋ ନୋଦ୍ଭବତୋଽସ୍ମି ଅପିତୁ ତ୍ୱତ୍ତ ଏବୋଦ୍ଭବନ୍ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୩ । ତର୍ହି ନାରାୟଣସ୍ୟ
ସୁତଃ ସ୍ୟାସ୍ତ୍ୱଂ ମମ କିମାୟାତଂ ତେ ବା ନାରାୟଣସ୍ତ୍ୱମିତି ନହ୍ୟେତ କାଙ୍କ୍ଷା ତ୍ୱମେବ ନାରାୟଣ ଇତ୍ୟାପାଦୟତି । କୁତୋଽହଂ ନାରାୟଣ ଇତି ତଦେତ
ଅହ ସର୍ବଦେହିନାମାତ୍ମାସୀତି ।ଏବମପି ତ୍ୱ ନାରାୟଣୋ ନ ଭବସି ।ନାରଂ ଜୀବସମୂହୋଽୟନମାଶ୍ରୟୋ ଯସ୍ୟ ସ ତଥେତି ତ୍ୱମେବ ସର୍ବଦେହିନା-
ମାତ୍ମତ୍ୱାନ୍ନାରାୟଣ ଇତି ଭାବଃ । ହେ ଅଧୀଶ ତ୍ୱଂ ନାରାୟଣୋ ନହ୍ୟସି ପୁନଃ କାଲୁଃ । ଅଧୀଶଃ ପ୍ରବର୍ତ୍ତକଃ । ତତଶ୍ଚ ନାରସ୍ୟାୟନଂ ପ୍ରବୃତ୍ତିର୍ଯସ୍ମା-
ତ୍ସ ତଥେତି । ପୁନଶ୍ଚ ମେବାସାବତି । କିଞ୍ଚ ତ୍ୱମଖିଲଲୋକସାକ୍ଷୀ ଅଖିଲଂ ଲୋକଂ ସାକ୍ଷାତ୍ ପଶ୍ୟସି ଅତୋ ନାରମୟସେ ଜାନାସୀତି ତ୍ୱମେବ ନାରାୟଣ
ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ନନ୍ୱେବଂ ନାରାୟଣପଦବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତୌ ଭବେଦେବ ତତ୍ର ଅନ୍ୟଥା ପ୍ରସିଦ୍ଧମିତ୍ୟାଶଙ୍କ୍ୟାହ ନାରାୟଣୋଽଙ୍ଗମିତି । ନାରାଦୁଦ୍ଭୂତା ଯେଽର୍ଥା-
ସ୍ତଥା ନରଜ୍ଜାତଂ ଯଜ୍ଜଲଂ ତଦୟନାଦ୍‌ଯୋ ନାରାୟଣଃ ପ୍ରସିଦ୍ଧଃ ସୋଽପି ତବୈବାଙ୍ଗଂ ମୂର୍ତ୍ତିଃ । ତଥାଚ ସ୍ମର୍ଯ୍ୟତେ । ନରଜ୍ଜାତାନି ତତ୍ତ୍ୱାନି ନାରାଣୀତି
ବଦୁର୍ବୁଧାଃ । ତସ୍ୟ ତାନ୍ୟୟନଂ ପୂର୍ବଂ ତେନ ନାରାୟଣଃ ସ୍ମୃତ ଇତି । ତଥା ଆପୋ ନାରା ଇତି ପ୍ରୋକ୍ତା ଆପୋ ବୈ ନରସୂନବଃ । ଅୟନଂ
ତସ୍ୟ ତାଃ ପୂର୍ବଂ ତେନ ନାରାୟଣଃ ସ୍ମୃତ ଇତି ଚ । ନନୁ ମନ୍ମୂର୍ତ୍ତେରପରିଚ୍ଛିନ୍ନାଯାଃ କଥଂ ଜଲାଶ୍ରୟତ୍ୱମତ ଅହ ତଚ୍ଚାପି ସତ୍ୟଂ ନେତି । ୧୪ ।
ଅପରିଚ୍ଛେଦମେବୋପପାଦୟତି ତଚ୍ଚେଦିତି । ଜଗଦାଶ୍ରୟଭୂତଂ ତବ ତଦ୍‌ବପୁର୍ଜଲସ୍ଥମିତ୍ୟେବଂ ଯଦି ସତ୍ୟଂ ସ୍ୟାତ୍ ତର୍ହି ତଦୈବ କମଲ-
ନାଳମାର୍ଗେଣ ଅନ୍ତଃ ପ୍ରବିଶ୍ୟ ସମ୍ବତ୍ସରଶତଂ ଅନ୍ୱିଷ୍ଯତୋଽପି ମୟା ହେ ଭଗବନ୍ ଅତଃକିଂ ସ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ତବ କିମିତି ନ ଦୃଷ୍ଟଂ । ହୃଦ୍ୟେଵ କିମିତି ଲୋ

ଏଣୁ ଗର୍ଭକୁକ୍ଷିସ୍ଥ ହୁଏ । ୧୩ । ହେ ଇଶ ତୁମ୍ଭେ ଯେକାଳରେ । ଦେହଙ୍କ ଆତ୍ମା ସ୍ୱରୂପରେ ॥ ସର୍ବଙ୍କରେ କରବାସ । ସଭଙ୍କ କର କର୍ମନାଶ ।
ସଭଙ୍କ କର୍ମସାକ୍ଷୀ ହୁଅ । ତେବେ କି ନାରାୟଣ ନୁହ ॥ ତୁମ୍ଭଠୁଁ ସର୍ବତତ୍ତ୍ୱ ଜାତ । ସେତତ୍ତ୍ୱେ ବରନାରେ ଖ୍ୟାତ ॥ ସର୍ବଦା ତୁମ୍ଭେ ଜଳଶାୟୀ ।
ଜଳକୁ ନରବୋଲି କହ ॥ ଏଣୁ ନାମଟି ନାରାୟଣ । ସର୍ବବ୍ୟାପକ ଏହି ନାମ ॥ ଏନାମ ସ୍ୱରୂପ ତୁମ୍ଭର । ତାକୁ ମାୟାରୁ ସଦା ଦୂର । ୧୪ । ଜଳସ୍ଥ
ତୁମ୍ଭର ଶରୀର । ଲାଗଇ ମଥ୍ୟା ପରକାର ॥ ଯଦି ସେ ସତ୍ୟ ହୋଇଥାନ୍ତା । ମୋ ଲୋକେ ଦେଖା କି ନଦାନ୍ତା ॥ ଲେକରେ ଯାଇ ଦେଖିନାହିଁ ।

ହୃଦମେ ତଦୈବ କଂ ନୋ ସପଦ୍ୟେବ ପୁନର୍ବ୍ୟଦର୍ଶି । ୧୫ । ଅଦ୍ୱୈବ ମାୟାଧମନାବତାରେ ହ୍ୟସ୍ୟ ପ୍ରପଞ୍ଚସ୍ୟ ବହିଃସ୍ଥିତସ୍ୟ । କୃତ୍ସ୍ନସ୍ୟ ଚ୍ୟନ୍ତର୍ଜଠରେ ଜନନ୍ୟା ମାୟିତ୍ୱମେବ ପ୍ରକଟୀକୃତଂ ତେ । ୧୬ । ଯସ୍ୟ କୁକ୍ଷାବିଦଂ ସର୍ବଂ ସାତ୍ମଂ ଭାତି ଯଥା ତଥା । ତତ୍ତ୍ୱପ୍ୟପୀହ ତତ୍ର ସର୍ବଂ କିମିଦଂ ମାୟୟା ବିନା । ୧୭ । ଅଦ୍ୟୈବ ତ୍ୱଦୃତେଽସ୍ୟ କିଂ ମମ ନ ତେ ମାୟାତ୍ୱମାଦର୍ଶିତମେକୋଽସି ପ୍ରଥମଂ ତତୋ ବ୍ରଜସୁହୃଦ୍ବତ୍ସାଃ ସମସ୍ତ

ବ୍ୟଦର୍ଶି ନ ଦୃଷ୍ଟଂ । ତଦୈବ ତପଃକରଣାନନ୍ତରଂ ସପଦ୍ୟେବ ସୁଦୃଷ୍ଟଂ ଅତୋ ମାୟୈବ । ଅତଶ୍ଚ ନୃତ୍ୟନ୍ତି ସ୍ୱେଚ୍ଛାପରଚ୍ଛେଦଃ ଯତ୍ନେ ନ ଭବତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୫ । ଅପିଚ ଯଦ୍ ଜଳାଦିପ୍ରପଞ୍ଚଃ ତ୍ୱତ୍ତଃ ସ୍ୟାତ୍ ତର୍ହି ତେନ ତବ ପରଚ୍ଛେଦୋ ଭବେତ୍ ସ ତୁ ମାୟାବଶ ସିଦ୍ଧ ଇତି ତ୍ୱଦୃଷ୍ଟୈବ ଦର୍ଶିତମିତ୍ୟାହ ଶ୍ଳୋକଦ୍ୱୟେନ । ହେ ମାୟାଧମନ ମାୟୋପଶମନ ଅଦ୍ୱୈବାବତାରେ ବହିଃ ସ୍ଥିତସ୍ୟାପି ସ୍ୱଜଠରମଧ୍ୟେ ଜନନ୍ୟାଃ ପ୍ରଦର୍ଶନେନ । ୧୬ । ନନୁ ବହିଃ ସତ ଏବାନ୍ତର୍ଜଠରେ ପ୍ରତିବିମ୍ବୋଽସ୍ତୁ କୁତଃ ସର୍ବଥା ମାୟାତ୍ୱଂ ତତ୍ରାହ । ଯସ୍ୟେତି । ଯସ୍ୟ ତବ କୁକ୍ଷୌ ସର୍ବମିଦଂ ଯଥା ଭାତି ତତ୍ର ସର୍ବମିହାପି ବହିରପି ତଥୈବ ଭାତି କିଂ ସାତ୍ମଂ ତ୍ୱତ୍ସହିତଂ ଇଦଦଂ ସର୍ବଂ ଦୃଷ୍ଟି ମାୟୟା ବିନା କିଂ ଘଟତେ । ଅୟଂ ଭାବଃ ଦୃଷ୍ଟି ପ୍ରତିବିମ୍ବସ୍ତ୍ୱେକାଦ୍ୱୈତାଦ୍ୱୟଲେମତୟା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେଣ ନତୁ ତଦସ୍ତି ତବ ତ୍ୱଦ୍ଦର୍ଶନାନ୍ମାୟାୟାଃ ତୃପ୍ତି ପ୍ରତିଭର୍ଜସ୍ୟ ତୁ ଅତଃ ସର୍ବଥା ମିଥ୍ୟାତ୍ୱମେବେତି ।୧୬। ଅପିଚ ନ କେବଳଂ ଜନନ୍ୟା ମମାପି ତଥୈବ ଦର୍ଶିତମିତ୍ୟାହ ଅଦ୍ୟୈବେତି । ତ୍ୱଦୃତେ ତ୍ୱାଂ ବିନା ଅସ୍ୟ ବିଶ୍ୱସ୍ୟ ମାୟାତ୍ୱଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ମମୈବ ତ ତଦପ୍ୟଦ୍ୟୈବ କିଂ ନ ଦର୍ଶିତଂ କିନ୍ତୁ ଦର୍ଶିତମେବ । ତଥାହ ଏକୋଽସୀତ୍ୟାଦି । ତତ୍ରତୋ ମୟା ସହ ଅଖିଳୈସ୍ତ୍ୱତ୍ତ୍ୱାଦିଭିରୁପାସିତାସ୍ତ୍ୱାବନ୍ତ-

ତପେ ମୁଁ ହୁଦେ ବହୁଧାୟୀ ॥ ସୁନ୍ଦରରୂପ ତେଜୋମୟ । ଅନୁଭବରେ କଲ ଥୟ ॥ ଏଣୁ ଯେକାଳେ ଯେ ଅକାର । କାର୍ଯ୍ୟନିମନ୍ତେ ତୁମ୍ଭେ ଧର ॥ ସେରୂପ ସୀମାବଦ୍ଧ ନୁହେ । ମାୟାରେ ଇଳେ ଶୁଅ ସ୍ନେହେ ॥ ସେରୂପ ନୁହଇଟି ସତ୍ୟ । ତପେ ଯା ହୃଦସ୍ଥ ପବିତ୍ର ॥ ଅନ୍ତଃକରଣ ବୃତ୍ତିକୁଳେ । ଯେ ଦେଖେ ତୁମ୍ଭରୂପ ହେଳେ ।୧୫। ଏକୃଷ୍ଣ ଅବତାରେ ତୁହ । ମାୟାରେ ନରଦେହ ବହ ॥ ବିଶ୍ୱମଧ୍ୟରେ ବାସକର । ମାତାଙ୍କୁ ଦେଖାଇଲୁ ହର ॥ ବାହ୍ୟଜଗତ ଗର୍ଭଗତେ । ଏବଣ ମାୟାମୟ ଜତ୍ୟେ ॥ ଏହି ପ୍ରମାଣ କରାଇଲୁ । ତୋ ନିଜରୂପ ଦେଖାଇଲୁ ।୧୬ ବାହ୍ୟେ ଯେପରି ତୋରରୂଳେ । ବିଶ୍ୱ ରହିଛି କୁକ୍ଷିକେ ॥ ତୋରୁକେ ସେପରି ଏବେ । ତୋ ଗର୍ଭେ କରଅଛୁ ବାସ ॥ ମାୟା ବିନା ଏ ଅଭ୍ୟାସ । କହ କହ ହେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଶ ।୧୭। ମୋତେ ଅକ ମାୟାକର । ଅଭୁତ ରୂପ ଦେଖାଇଲା ତୋ ବିନା ବନ୍ଦେ ଅନ୍ୟ ନାହିଁ । ଜାଣିଲି ସର୍ବରୂପ ତୁହି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଅପ । ତାବନ୍ତୋଽସି ଚତୁର୍ଭୁଜାସ୍ତଦଖିଲୈଃ ସାକଂ ମୟୋପାସିତାସ୍ତାବନ୍ତ୍ୟେବ ଜଗନ୍ତ୍ୟଭୂସ୍ତଦମିତଂ ବ୍ରହ୍ମାଦ୍ୱୟଂ ଶିଷ୍ୟତେ । ୧୮ । ଅଜ୍ଞ ତ୍ବତ୍ପ୍ରଦଶ୍ୟମନାତ୍ମକନ୍ୟାତ୍ମାସ୍ୱନା ଭବିଷ୍ଣୁନା ଭବତ୍ୟ ମାୟାଂ । ସୃଷ୍ଟ୍ୱାବଧାନ୍ତଂ ଜଗତୋ ବଧାନ ଇବ ତ୍ୱମେଷୋଽନ୍ତ ଇବ ବିଜେତା । ୧୯ । ସୁରେଷ୍ୱୃଷି-ଷ୍ୱୀଶ ତଥୈବ ନୃଷ୍ୱପି ତିର୍ଯ୍ୟକ୍ଷୁ ଯାଦଃସ୍ୱପି ତେଽଜନସ୍ୟ । ଜନ୍ମାସତାଂ ଦୁର୍ମଦନିଗ୍ରହାୟ ପ୍ରଭୋ ବିଧାତଃ ସଦନୁଗ୍ରହାୟ ଚ । ୨୦ । କୋ ବେତ୍ତି ଭୂମନ୍ ଭଗବନ୍ ପରାତ୍ମନ୍ ଯୋଗେଶ୍ୱରୋତୀର୍ଭବତସ୍ତ୍ରିଲୋକ୍ୟାଂ । କ୍ୱ ବା କଥଂ ବା କତି ବା କଦେତି ବିସ୍ତାରୟନ୍ କ୍ରୀଡସି ଯୋଗମାୟାଂ । ୨୧ ।

ଶ୍ରୀଧରଃ । ଜଗତ୍ ବ୍ରହ୍ମାତ୍ମନାଽତ ପାଶ୍ଚାଦ୍ଭ୍ରମମପି ଦୃଷ୍ଟମିତି ଜ୍ଞାତବ୍ୟଂ । ୧୮ । ନନୁ ବ୍ରହ୍ମଂ ସ୍ତବ ମୟା ଦର୍ଶିତଂ ଶୁଦ୍ଧମେବ ଚୈତନ୍ୟଂ କଥଂ ପ୍ରାକୃତବନ୍ମାୟେତ୍ୟୁଚ୍ୟତେ ସତ୍ୟଂ । କିନ୍ତୁ ଅଦ୍ୱୈତସ୍ୟୈବ ତ୍ୱତ୍ସ୍ୱ ନାନାତ୍ୱଂ ତୁଣାବତାରମଧ୍ୟାଦ୍ୟବତାରେଷ୍ୱିବ କାର୍ଯ୍ୟବଶେନ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରମାୟାନିବନ୍ଧନ-ମିତ୍ୟାହ ଶ୍ଲୋକଦ୍ୱୟେନ । ଅଜାନତାମିତି । ତ୍ୱତ୍ପଦବୀଂ ତବ ସ୍ୱରୂପମଜାନତାମନାତ୍ମନ ପ୍ରକୃତୌ ସ୍ଥିତ ଅଯମେବ ତ୍ୱଂ ଆତ୍ମନୈବ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟେଣ ମାୟାଂ ବିତତ୍ୟ ଭାସି । କଥଂ ଜଗତଃ ସୃଷ୍ଟୌ ଅହମିବ ବ୍ରହ୍ମେବ । ବଧାନେ ପାଲନେ ଚ ଏଷ ତ୍ୱମେବ । ଅନ୍ତେ ବିଜେତା ଇବେତି । ୧୯ । ୨୦ । ନନୁ ଚ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟେ କଥଂ କୂର୍ମାଦିଷୁ ମତ୍ସ୍ୟାଦିଷୁ ଜନ୍ମ କଥଂ ବା ବାମନାଦ୍ୟବତାରେ ଯାଚ୍ଞାଦି କାର୍ପଣ୍ୟଂ କଥଂ ବା ଏଷ୍ୱଣ୍ଠେବ କଦାଚଭସ୍ତ-ପଲାୟନାଦ ଅତ ଆହ କୋ ବେତ୍ତୀତି । ଅନୁଯୋଗ୍ୟଃ ସମ୍ବୋଧନୈର୍ଦୁର୍ଜ୍ଞେୟତ୍ୱମେବାହ ଭୂମନ୍ନିତ୍ୟାଦିଭିଃ । ଭବତ ଊତୀର୍ଲୀଲା ସ୍ତ୍ରିଲୋକ୍ୟାଂ

ଏକାଙ୍କ ଗୋପଶିଶୁ ଥିଲ । ବହୁତ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ହେଲ ॥ ସମସ୍ତ ଚାରିଭୁଜ ଆକାର । ଧଇଲ ତଦନ୍ତେ ଶ୍ରୀଧରାପୁଣି ସକଳେ ଚତୁର୍ଭୁଜେ । ଦଶିଲ ତାହା ଦେଖି ମୁଁ ଯୋଗବିନ୍ଦୁ ଉପାସନା କଲି । ତେତେଣେ ପେଟରୁ ମୁଗ୍ଧ ହେଲି ॥ ପୁଣି ସେ ସତ୍ତେ୍ୟକ ଆକାର । ଏକଇ ଏକଇ ଈଶ୍ୱର ॥ କର୍ତ୍ତାସ୍ୱରୂପେ ଦେଖାଗଲ । ମୋତେତ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗିଲା ॥ ଏବେ ସେ ସବୁ କେଣେ ଗଲ । ଏକଇ ସ୍ୱରୂପ ଦଶିଲା ॥ ଏ ସେହ ଅଦ୍ୱିତୀୟ ବ୍ରହ୍ମ । ତୁମ୍ଭ ତୋର ହେଲ ଗମ୍ୟ ॥ ।୧୮। ଯେ ନ ଜାଣିନ୍ତି ତୋ ମହିମା । ତାହାଙ୍କୁ ପ୍ରକୃତି ଗରିମା ॥ ଦେଖାଇ ଥାଉଛ ଅନ୍ତରେ । ବହ ତୁ ଆତ୍ମା ସ୍ୱରୂପରେ ॥ ମାୟାରେ ତାହାଙ୍କୁ ଭୁଲାଇ । ସର୍ବଦା ରଖିଥାଉ ମୋହ । ସୃଷ୍ଟି ନିମନ୍ତେ ଏ ଈଶ୍ୱର । ଧରୁ ତୁ ମୋହର ଆକାର ॥ ପାଳନେ ବିଷ୍ଣୁରୂପ ଧରୁ । ଶିବସ୍ୱରୂପରେ ସଂହରୁ । ୧୯ । ଅସତ ମଦାନ୍ଧ ଗଞ୍ଜନେ । ଆଉ ସାଧୁଙ୍କ ପାଳନେ ॥ ଦେବତା ନର ରୁଷିବଂଶେ । ତିର୍ଯ୍ୟକ ଜଳଚର ଅଂଶେ ॥ ହୋଇଛ ତୁମ୍ଭେ ଜାତରୂପ । ଏସନ୍ତି ଲୀଳାରେ ଚଳାଅ । ୨୦ । ହେ ଯୋଗେଶ୍ୱର ତିଲୋକରେ । କଏ ତୋ ଗତି ଜାଣିପାରେ ॥ ଅମିତ ତୋ ଯୋଗବଳ ହୁଡ । ହେ ଭଗବାନ ବଡ଼ପଣ ॥ କେବେ

ଇତ୍ଥାଦବଂ ଜଗଦଶେଷମସତ୍ସ୍ୱରୂପଂ ସ୍ୱପ୍ନାଭମସ୍ତଧିଷଣଂ ପୁରୁଦୁଃଖଦୁଃଖଂ । ତ୍ୱୟ୍ୟେବ ନିତ୍ୟସୁଖବୋଧତନାବନନ୍ତେ ମାୟାତ ଉଦ୍ୟଦପି ଯତ୍ ସଦିବାବଭାତି । ୨୨ । ଏକସ୍ତ୍ୱମାତ୍ମା ପୁରୁଷଃ ପୁରାଣଃ ସତ୍ୟଃ ସ୍ୱୟଂଜ୍ୟୋତିରନନ୍ତ ଆଦ୍ୟଃ । ନିତ୍ୟୋଽକ୍ଷରୋଽଜସ୍ରସୁଖୋ ନିରଞ୍ଜନଃ ପୂର୍ଣ୍ଣୋଽଦ୍ୱୟୋ

କୋ ବେତ୍ତି କ୍ୱ ବା କଥଂ ବା କଦା ବା କତି ବେତି । ଅତନ୍ତ୍ୟଂ ତବ ଯୋଗମାୟାବୈଭବମିତି ଭାବଃ ।୨୧। ନନୁ ଦେହ୍ଣବତାଗଣନଚନ୍ଦ୍ରୋ ମହିମା ପ୍ରପଞ୍ଚସ୍ୟ ବ୍ୟସନ୍ତେ କଥଂ ସତ୍ତ୍ୱପ୍ରଘଟତରଘମାମାଶଙ୍କ୍ୟ ପରିକରମୁଖ୍ୟଂ ହରନ୍ ପରିହରତି ଇତ୍ଥାଦତି । ଅସ୍ତଧିଷଣଂ ନିରସ୍ତପ୍ରଭଙ୍ଗ ତ୍ୱୟ୍ୟେ-ବୋଦ୍ୟତ୍ ଉଦ୍ଭବଦପି ଯଦ୍ଭଣଂତ୍ ସଦିବେତ୍ୟୁପଲକ୍ଷଣମେତତ୍ । ନିତ୍ୟମେବ ସୁଖମିବ ଚେତନମେବ ଚ ଅଧିଷ୍ଠାନଭୂତସ୍ୟ ତବ ସ୍ଫୁରଣେ ପ୍ରଥା ଇତ୍ୟ ଭାଗତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୨ । ତ୍ୱମେବ ତୁ ସତ୍ୟ ଇତ୍ୟାହ । ଅତସ୍ତ୍ୱଂ ସତ୍ୟଃ । ଅସ୍ମା ଦୃଶ୍ୟମସତ୍ୟଂ ଦୃଷ୍ଟଂ ନସ୍ମୃତା ଦୃଶ୍ୟୋଽତଃ ସତ୍ୟଃ । କଶ୍ଚ ଯଦ୍-କାରବତ୍ ତଦସତ୍ୟଂ ନତ ତ୍ୱମ୍ପି ଜନ୍ମାଦୟୋ ବିକାରାଃ ସନ୍ତୀତ୍ୟାହ ଆଦ୍ୟଃ କାରଣଂ ଅତୋ ନ ଜନ୍ମ । ଆଦ୍ୟତ୍ୱେ ହେତୁଃ ପୁରାଣଃ ସୃଷ୍ଟ୍ୟାଦି-କାର୍ଯ୍ୟାତ୍ ପୂର୍ବମପି ବର୍ତ୍ତମାନ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅତ୍ର ହେତୁଃ ପୁରୁଷ ଇତି । ତଥା ଚ ଶ୍ରୁତିଃ । ପୂର୍ବମେବାହମିହାସମିତି ତତ୍ପୁରୁଷସ୍ୟ ପୁରୁଷତ୍ୱମିତି । ଜନ୍ମାନନ୍ତରସ୍ଥିତିଲକ୍ଷଣଂ ବିକାରଂ ବାରୟତି ନିତ୍ୟ ଇତି । ସନାତନ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ପୂର୍ଣ୍ଣୋଽଜସ୍ରସୁଖୋଽକ୍ଷରୋଽମୃତ ଇତି ଚତୁର୍ଭିଃ ପଦୈଃ କ୍ରମେଣ ବୃଦ୍ଧିବିପରିଣାମାପକ୍ଷୟବିନାଶାନ୍ ବାରୟତି । ପୂର୍ଣ୍ଣତ୍ୱେ ହେତୁଃ ଅନନ୍ତୋଽଦ୍ୱୟ ଇତି ଚ ଦେଶକାଳପରିଚ୍ଛେଦରହିତତା ବସ୍ତୁପରିଚ୍ଛେଦରହିତୋଽପି ଅମୃତତ୍ୱୋପପାଦନାୟ ଚତୁର୍ଭିଃ କ୍ରିୟାଫଳତ୍ୱଂ ବାରୟତି ସ୍ୱୟଂଜ୍ୟୋତିର୍ନିରଞ୍ଜନ ଉପାଧିତୋ ମୁକ୍ତ ଇତି ପଦବ୍ୟତ୍ୟୟେନ । ଅୟଂ ଭାବଃ ତବୋତ୍ପତ୍ତି-ଗଦ୍ୟ ଇତ୍ୟନେନୈବ ନିରାକୃତା ଆପ୍ତିରପି କିୟସ୍ୟା ଜ୍ଞାନେନ ବା ଭବେତ୍ । କିୟସ୍ୟା ପ୍ରାପ୍ତିସମ୍ପଦେନୈବ ନିରାକୃତା ଜ୍ଞାନତଃ ପ୍ରାପ୍ତିଂ ବାରୟତି ସ୍ୱୟଂଜ୍ୟୋତିରିତି । ବିକୃତିରପି ତୁଷାପାକରଣେନାବଘାତେନ ବ୍ରୀହୀଣାମିବ ଉପାଧ୍ୟପାକରଣେନ ଭବେତ୍ ତତ୍ର ଅସଙ୍ଗତ୍ୱାନ୍ନ ସମ୍ଭବ-

କାହିଁକି କହନ୍ତେ । କେଉଁଠି ଜାଣିବରେ କେତେ ॥ ତୁ ଯୋଗମାୟା ବିସ୍ତାରୁଛୁ । ଜଗତେ ଲୀଳା ଲଗାଇଛୁ ।୨୧। ତେଣୁ ଏ ଅସୀମ ଜଗତ । ଅସତ ଅଟଇ କଳ୍ପିତ ॥ ସ୍ୱପ୍ନସମାନ ଯା ଆକାର । ଅଶେଷ ଦୁଃଖର ଆଧାର ॥ ଏହା ନଶ୍ୱର କଳ୍ପ ତବ । ମାୟାସମ୍ଭବ କରିଛ ॥ ସତ୍ୟ ସରି ଏ ଜଣାଯାଏ । ଯଥାର୍ଥ ପକ୍ଷେ ତାହା ନୁହେ ॥ ତୁ ସୁଖ ଏକ ନିତ୍ୟସୁଖ । ଜ୍ଞାନମୟ ଏ ତୋ ସ୍ୱରୂପ ॥ ଅନନ୍ତ ଗୁଣମୟ ତୁହି । ବିଗୁଣ ତୋ ଠାରୁ [illegible] ॥ ।୨୨। ତୁ ଏକ ଆତ୍ମା । ସ୍ୱୟଂଜ୍ୟୋତି । ପୁରାଣ ପୁରୁଷ ଶ୍ରୀପତି ॥ ସତ୍ୟ ଅନନ୍ତ ଆଦ୍ୟ ନିତ୍ୟ । ଅକ୍ଷର ଅଦ୍ୱୟ ଅମୃତ ॥ ଅଜସ୍ରସୁଖ ପୂର୍ଣ୍ଣବ୍ରହ୍ମ ।

ମୁକ୍ତ ଉପାଧିତୋଽମୃତଃ । ୨୩ । ଏବଂବଧଂ ତ୍ୱାଂ ସକଳାତ୍ମକାମପି ସ୍ୱାତ୍ମାନମାତ୍ମତୟା ବଚ୍ଛତେ । ଗୁଙ୍କର୍କଲଦ୍ୱୋପନଷତ୍ତ୍ୱଚକ୍ଷୁଷା ତେ
ତରନ୍ତୀବ ଭବାନୃତାମ୍ବୁଧିଂ । ୨୪ । ଅସ୍ମାକମେବାତ୍ମସ୍ୱଂବଜାନତାଂ ତେନୈବ ଜାତଂ କଷିଳଂ ପ୍ରପଞ୍ଚିତଂ । ଜ୍ଞାନେନ ଭୂଯୋଽପି ବିଲୀୟତେ
ତ୍ରଲ୍ୟୁତେ ରଜ୍ଜ୍ୱାମହେର୍ଭୋଗଭବାଭବୌ ଯଥା । ୨୫ । ଅଜ୍ଞାନସଙ୍କ୍ଷୌ ଭବବନ୍ଧମୋକ୍ଷୌ ଦ୍ୱୌ ନାମ ନାନେ୍ୟୌ ସ୍ତ ଋତଜ୍ଞଭବାତ୍ । ଅଜସ୍-

---

ଘଟ୍ୟାତ୍ମ ମୁକ୍ତ ଉପାଧିତ ଇତ । ଯସ୍ମାତ୍ତ୍ୱେଽପି କମପ୍ୟତଶସ୍ୱାଧାନେନ ମଳାପାକରଣେନ ବା । ତବାତଶସ୍ୱାଧାନଂ ପୂର୍ଣ୍ଣତ୍ୱେନୈବ ନିତ୍ୟଯୁକ୍ତଂ ।
ମଳାପାକରଣଂ ନବାରଯ୍ୟତ ନରଞ୍ଜନ ଇତ । ନର୍ମଳ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୩ । ତସ୍ମାଦେବଂଭୂତଜ୍ଞାନାନ୍ମୁଚ୍ୟନ୍ତ ଇତ୍ୟାହ ଏବଂବଧମିତ । ତ୍ୱାଂ ଯେ
ବଚ୍ଛତେ ସମ୍ୟକ୍ ପଶ୍ୟନ୍ତ କଥଂ ଅସ୍ମାତ୍ମତୟା ଅସ୍ମା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ ତସ୍ୟ ସ୍ୱରୂପେଣ । ନଚୈତତ୍ ପୁବାଦଶୀବ ଗୌଣମିତ୍ୟାହ ସକଳାତ୍ମକାମପି
ସ୍ୱାତ୍ମାନଂ । କେନ ଗୁରୁରେବାର୍କସ୍ତସ୍ମାତ୍ ଲବ୍ଧା ଉପନଷତ୍ ଜ୍ଞାନଂ ତଦେବ ଚକ୍ଷୁସ୍ତେନ । ଭବ ଏବାନୃତାମ୍ବୁଧିସ୍ତଂ ତେ ତରନ୍ତୀବ । ୨୪ । ତବ
ଚ ଜ୍ଞାନେନ ତରନ୍ତୀତ ତତ ତରନ୍ତୀବେତ ତତାତ୍ମାତ୍ମତୟା ଜ୍ଞାନେନେତ୍ୟର୍ଥଏବସ୍ୟପ୍ରତଜ୍ଞାତଂ କ୍ରମେଣୋପପାଦ୍ୟତେ । ତବାତ୍ମାନମେବାତ୍ମତ-
ୟେତ୍ୟନେନ ଶ୍ଲୋକେନ ଜ୍ଞାନେନ ତରନ୍ତୀତ୍ୟୁପପାଦ୍ୟତେ । ଅଜ୍ଞାନସଞ୍ଜ୍ଞାବତ୍ୟନେନ ତରନ୍ତୀବେତ୍ୟେତତ୍ । ତ୍ୱାମିତ୍ୟାଦଶ୍ଲୋକଦ୍ୱୟେନ ତୁ
ଅସ୍ମାତ୍ମତଯ୍ୟେତ୍ୟେତଦୁପପାଦ୍ୟତେ । ନନୁ ଜ୍ଞାନେନ କଥଂ ଇବଂ ତରନ୍ତୀତ ତସ୍ୟାଜ୍ଞାନମୂଳତ୍ୱାଦତ୍ୟାହ ଅସ୍ମାନମେବେତ । ତେନୈବ ଅଜ୍ଞା-
ନେନୈବ ପ୍ରପଞ୍ଚିତଂ ପ୍ରପଞ୍ଚଃ । ରଜ୍ଜ୍ୱାଂ ଅହେର୍ଭୋଗଭବାଭବୌ ସର୍ପଶରୀରସ୍ୟାଧ୍ୟାସାପବାଦୌ ଯଥେତ । ୨୫ । ନନୁ ଜ୍ଞାନେନ ତରନ୍ତ୍ୟେବ

ଉପାଧି ବହୀନ । ୨୩ । ଏମନ୍ତ ସ୍ୱରୂପ ତୋହର । ଭୁ ଅସ୍ମା ସକଳଜୀବର ॥ ନଜର ଅସ୍ମା ଏହାଙ୍କରେ । ଜୀକ ସକଳ ଅସ୍ମାରେ ॥ ତଥାପି ମାୟାରେ
ମୁଯାର । ଲୀଳା କରୁଛ ବଶ୍ୱେଶ୍ୱର ॥ ସୂର୍ଯ୍ୟସମାନ ଗୁରୁକର । ଉପନଷଦ ଶାସ୍ତ୍ର ସ୍ମର ॥ ଯେ ତୋର ଏମନ୍ତ ଆକାର । ଦବ୍ୟଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖେ ନର॥
ଏ ଭବସାଗର ସେ ତରେ । ନପଡେ ଅଜ୍ଞାନ ଗହ୍ୱରେ । ୨୪ । ନବୁଝି ଏହୁ ଅମୃତତ୍ୱ । ଅଜ୍ଞାନ ବଷୟେ ଜଡ଼ିତ ॥ ହେବାରୁ ଜୀବ ବାରମ୍ବାର ।
ଧରଇ ଭୌତକ ଶରୀର ॥ ରଜ୍ଜୁ ଦେଖିଣ ଅଜ୍ଞାନରେ । ମନୁଷ୍ୟ ସର୍ପଭ୍ରମକରେ ॥ ଯଥାର୍ଥ ରଜ୍ଜୁ ହେଲେ ଜ୍ଞାନ । ତୁଟଇ ତାର ପୂର୍ବଭ୍ରମ ॥
ତେସନ ତୁମ୍ଭର ମହମା । ସ୍ୱରୂପ ତତ୍ତ୍ୱର ଗାରମ ॥ ନର ବୁଝିଲେ ବାରମ୍ବାର । ମିଥ୍ୟା ଅଟଇ ଏ ଶରୀର ॥ ଏଜ୍ଞାନ ହୁଏ ଦୂରୀଭୂତ । ଖଣ୍ଡଇ କର୍ମ
ଭୋଗ ପଥ । ୨୫ । ଭବ ବନ୍ଧନ ଅଉ ମୋକ୍ଷ । ଅଜ୍ଞାନ ଯାଙ୍କ ଜନ୍ମ ଲେଖ ॥ ତୁମ୍ଭର ପରମାର୍ଥ ଜ୍ଞାନ । କଲେ ନରହେ ଏମାନ ॥ ସୂର୍ଯ୍ୟ ସମୀପେ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ତଥ୍ୟାତ୍ମନ କେବଳେ ପରେ ବର୍ଯ୍ୟମାଣେ ଚରଣାବବାହନୀ ।୨୭। ସ୍ୱମାତ୍ମାନଂ ପରଂ ମତ୍ୱା ପରମାତ୍ମାନମେବ ଚ । ଆତ୍ମା ପୁନର୍ବହିର୍ମୃଗ୍ୟ ଅହୋ- ଽଜ୍ଞଜନତାଽଜ୍ଞତା ।୨୭ । ଅନ୍ତର୍ଭବେଽନନ୍ତ ଭବନ୍ତମେବ ହ୍ୟତତ୍ ତ୍ୟଜନ୍ତୋ ମୃଗୟନ୍ତି ସନ୍ତଃ । ଅସନ୍ତମପ୍ୟନ୍ତ୍ୟହିମନ୍ତରେଣ ସନ୍ତଂ ଗୁଣଂ ତଂ କିମୁ ଯନ୍ତି ସନ୍ତଃ ।୨୮ । ଅଥାପି ତେ ଦେବ ପଦାମ୍ବୁଜଦ୍ୱୟପ୍ରସାଦଲେଶାନୁଗୃହୀତ ଏ ବହି । ଜାନାତି ତତ୍ତ୍ୱଂ ଭଗବନ୍ମହିମ୍ନୋ ନଚାନ୍ୟ ଏକୋଽପି ଚିରଂ

ଶମିଦମ୍ଭର୍ଯ୍ୟତେ ତରନ୍ତୀବେତ ତଦାହ ଅଜ୍ଞାନସଜ୍ଜ୍ଞାବତ । ଅଜ୍ଞାନେନ ସଂଜ୍ଞା ଯୟୋସ୍ତୌ ଭବବନ୍ଧମୋକ୍ଷୌ ଭବେନ ବନ୍ଧମୁକ୍ତୋଽଷ୍ଟ ତୌ ଶ୍ଳୋ ନାମ ତୃଷ୍ଣିକୌ ଋତଜ୍ଞଭାବାତ୍ ଚତଷ୍ଟାଶୌ ଜ୍ଞଷ ଯୋ ଭାବସ୍ଥାଦନ୍ୟୌ ନ ସ୍ତଃ । ନନୁ କଥଂ ମହାନପଳାପଃ କ୍ରିୟତେ ପରମାର୍ଥବନ୍ଧ- ଶବଦତ୍ୟାହ ଅଜ...ଚ । ଅଖଣ୍ଡାନୁଭବରୂପେ ପରେ ଶୁଦ୍ଧେ ଅସ୍ମିନ ଅଜ୍ଞାନଂ ନ ନଚ ବନ୍ଧଃ ଅତଏବ ନ ଜ୍ଞାନଂ ନଚ ମୋକ୍ଷଃ । ତରଣୌ ସ୍ୱର୍ଯ୍ୟେ ରାତ୍ର୍ୟହନୀ ଇବେତ । ୨୬ । ନନୁ ପରମାର୍ଥଜ୍ଞାନାଦଜ୍ଞାନକୃତୋ ବନ୍ଧୋ ନବର୍ତ୍ତତାମାତ୍ମାସ୍ତତ୍ତ୍ୱୈବ ଜ୍ଞାନାଦତ କୋଽଯମାଗ୍ରହ ଇତ୍ୟାଶଙ୍କ୍ୟ ସର୍ଯ୍ୟୌ ରାତ୍ର୍ୟହନୀ ଇବେତ । ୨୬ । ନନୁ ପରମାର୍ଥଜ୍ଞାନାଦଜ୍ଞାନକୃତୋ ବନ୍ଧୋ ନବର୍ତ୍ତତାମାତ୍ମାସ୍ତତ୍ତ୍ୱୈବ ଜ୍ଞାନାଦତ କୋଽଯମାଗ୍ରହ ଇତ୍ୟାଶଙ୍କ୍ୟ ଯଦଧ୍ୟାସାଦାତ୍ମନଃ ତଦ୍ରୂପା ତ୍ରିପ୍ରଦପବାଦେନ ତଦୈବ ଜ୍ଞାନଂ ଯୁକ୍ତମିତିସମର୍ଥଂ ସ୍ୱପ୍ନଦ୍ୱୈନାଜ୍ଞୋଶକ୍ତିବାହ ଭ୍ରାମିତ । ତ୍ୱମାତ୍ମାନଂ ପରଂ ଦେହାଦ ମତ୍ୱା ଅସ୍ମିନ ଦେହ ଆମଧ୍ୟେ ତଥା ପରଂ ଦେହାଦମାତ୍ମାନଂ ମତ୍ୱା ଦେହାଦାବାତ୍ମାନମଧ୍ୟସ୍ୟ ଅବ ନଷ୍ଟ ଆତ୍ମା ବହିର୍ମୃଗ୍ୟ ଇତ ତତଂ । ନହ ଗୃହେ ନଷ୍ଟଂ ବନେ ମୃଗ୍ୟତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୭ । ବବେକନନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ସ୍ୱରୂପେ ଏବ ପରମାତ୍ମାନଂ ବଚନ୍ତୀତ୍ୟାହ ଅନ୍ତର୍ଭବ ଇତ । ଭବପତ ଭବଷ୍ଟିକ୍ତାତ୍ମକଂ ଶ୍ୱରଂ ତନ୍ମଧ ଏବ ତ୍ୱାଂ ମୃଗୟନ୍ତି । ଅତତ୍ ଜଡଂ ତ୍ୟଜନ୍ତୋଽପବଦନ୍ତଃ । ନନୁ ସତୋ ଜ୍ଞାନେନାଲଂ କିମସତୋଽପବା- ଦେନେତ୍ୟାଶଙ୍କ୍ୟ ଅଧ୍ୟାପବାଦଂ ବନା ଅଧିଷ୍ଠାନତତ୍ତ୍ୱଂ ନ ଜ୍ଞାୟତ ଇତ ସତାଂ ବ୍ୟବହାରେଣାହ ଅସନ୍ତମିତ । ଅନ୍ତ ସମୀପେ ଅସନ୍ତମପ୍ୟହିମ- ନ୍ତରେଣ ତନ୍ନିଷେଧଂ ବନେତ୍ୟର୍ଥଃ । ସନ୍ତଂ ଗୁଣଂ ରଜ୍ଜୁଂ ସନ୍ତଃ କିମୁ ଯନ୍ତି ଜାନନ୍ତି । ଅନ୍ତ ସନ୍ତମପି ଗୁଣମିତ ବା । ନ ଜାନନ୍ତୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ତସ୍ମା- ଦାତ୍ମାତ୍ମତ୍ତ୍ୱୈବ ଜ୍ଞାନାନ୍ମୁକ୍ତିରିତ ଭାବଃ । ୨୮ । ନନ୍ୱେବଂ ଜ୍ଞାନୈକସାଧ୍ୟେ ମୋକ୍ଷେ କିମିତ ଭକ୍ତିରୁଦ୍ବୋଧ୍ୟତା ଅତ ଆହ ଅଥାପୀତ । ଯଦ୍ୟପି

ଗ୍ରବିଦନ । ଯେସନେ ମିଥ୍ୟା ହୁଏ ଜ୍ଞାନାବନ୍ତୁ ସେସୂର୍ଯ୍ୟ ଅବଲମ୍ବେ । ଏଥର ବିବେଦନ ଭୋଗେ । ୨୬। ଶରୀରେ ଯେ ଆତ୍ମାର ବାସ । ସେ ତୋରସ୍ୱରୂପ ଅବଶ୍ୟ ନର ଯେ ଆତ୍ମ ରୂପୀ ତୋତେ । ନଖୋଜ ଦେହରୂପେ ତନ୍ତ୍ରୋ ତୋତେ ଖୋଜଇ ଦେହଁ ଭିନ୍ନେ । ତେଣୁ ଆତ୍ମାକୁ ପରମଶୋ ଯଥାର୍ଥପର ଯେ ଶ...ତା ହାକୁ ମଣଇ ନଜର ଧନ୍ୟ ଅଜ୍ଞତା ଲୋକଙ୍କର । ଘରେ ହଜାଇ ଦ୍ରବ୍ୟ ସାବା ଖୋଜନ୍ତ ବନଅନ୍ତରେ । କେଡେ ମୂର୍ଖତା ହୁଦେ ଖେଳେ । ୨୭।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଷଣ୍ଣାନ୍ । ୨୯ । ତଦସ୍ତୁ ମେ ନାଥ ସ ଭୂରିଭାଗୋ ଭବେଽତ୍ର ବାନ୍ୟତ୍ର ତୁ ବା ତିରଶ୍ଚାଂ । ଯେନାହମେକୋଽପି ଭବଜ୍ଜନାନାଂ ଭୂତ୍ୱା ନିଷେବେ ତବ ପାଦପଲ୍ଲବଂ । ୩୦ । ଅହୋତିଧନ୍ୟା ବ୍ରଜଗୋରମଣ୍ୟଃ ସ୍ତନ୍ୟାମୃତଂ ପୀତମତୀବ ତେ ମୁଦା । ଯାସାଂ ବିଭୋ ବତ୍ସତରାତ୍ମଜାତ୍ମନା ଯତ୍ତୃପ୍ତୟେଽଦ୍ୟାପି ନ ଚାଲମଧ୍ୱରାଃ । ୩୧ । ଅହୋ ଭାଗ୍ୟମହୋ ଭାଗ୍ୟଂ ନନ୍ଦଗୋପବ୍ରଜୌକସାଂ । ଯନ୍ମିତ୍ରଂ ପରମାନନ୍ଦଂ ପୂର୍ଣ୍ଣଂ ବ୍ରହ୍ମ ସନାତନଂ । ୩୨ ।

ବସ୍ତୁପ୍ରାପ୍ୟମିବ ଜ୍ଞାନମୁକ୍ତଂ ତଥାପି ହେ ଦେବ ତବ ପାଦାମ୍ବୁଜଦ୍ୱୟମଧ୍ୟେ ଏକଦେଶଧ୍ୟାୟୀ ଯଃ ପ୍ରସାଦଲେଶୋଽପି ତେନାନୁଗୃହୀତ ଏବ ଭଗବତସ୍ତବ ମହିମ୍ନସ୍ତତ୍ତ୍ୱଂ ଜାନାତି । ହେ ଭଗବନ୍ ତେ ମହିମ୍ନସ୍ତତ୍ତ୍ୱମିତି ବା । ଏକୋଽପି କଶ୍ଚିଦପି ଚିରମପି ବିଚିନ୍ୱନ୍ନପି ଅନ୍ତଦଂଶାପବ ଦେନ ବଶ୍ୟରସ୍ୟନ୍ତପୀଡ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୯ । ତତ୍ ତସ୍ମାତ୍ ଭୂରିଭାଗୋ ମହାଭାଗ୍ୟଂ । ଅତ୍ର ଭବେ ବ୍ରହ୍ମଜନ୍ମନି ତିରଶ୍ଚାମପି ମଧ୍ୟେ ଯସ୍ମିନ୍ ତସ୍ମିନ୍ ବା ଯେନ ଭାଗ୍ୟେନ ଭବଦୀୟାନାଂ ଜନାନାମେକୋଽପି ଯଃ କଶ୍ଚିଦପି ଭୂତ୍ୱା ନିଷେବେ ଅତ୍ୟର୍ଥଂ ସେବେୟେତି । ୩୦ । ଦେବାଦିଜନ୍ମନୋଽପି ଯଦ୍ ଭୁବନ୍ତରେ ଭବଜ୍ଜନ୍ମକର୍ମୈବ ଶ୍ରେୟଇତ୍ୟୌତ୍ସୁକ୍ୟେନ ସପ୍ତଭିଃ ଶ୍ଳୋକୈରଭିନନ୍ଦତି ଅହୋଽତିଧନ୍ୟା ଇତ୍ୟାଦିଭିଃ । ବ୍ରଜଗୋରମଣ୍ୟଃ ବ୍ରଜସ୍ଥା ଗାବୋ ରମଣ୍ୟୋ ଗୋପ୍ୟଶ୍ଚ ତେ ଧନ୍ୟା ବତ୍ସତରାତ୍ମଜାତ୍ମନା ବତ୍ସାନାମାତ୍ମଜାନାଞ୍ଚ ରୂପେଣ ଯାସାଂ ତବ ତୃପ୍ତୟେ ସର୍ବେଽପି ଯଜ୍ଞା ଅଦ୍ୟାପି ନ ଶକ୍ତାସ୍ତେନ

ଦ୍ରବ୍ୟ ଦେହ ବୃଦ୍ଧିକର । ଅତ୍ୟେ ଯେ ଅନନ୍ତ ଅନୁଭାବ ସେହି ସାଧୁ ଏ ସ୍ତୁତି ଦେହରେ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଜ୍ଞାନରେ ଜାଣିବାର ଅଟେ ସର୍ପ ଭ୍ରମ । ଜାଣିବା ଅଜ୍ଞାତ ହୃଦୟ । ପଛେ ଯେ ସର୍ପ ଛାଡ଼ିଥାଏ । ତାହାର ଭ୍ରମ ଛାଡ଼ଯାଏ । ତେସନେ ଏହି ପ୍ରପଞ୍ଚକୁ । ଅସତ ଜାଣେ ଯେ ଦେହକୁ । ତାହାର ଏଥି ଭ୍ରମ ଯାଏ ସତ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମକୁ ଜୋଡ଼ୁଥାଏ । ଅସତେ ଥିଲେ ସତ୍ୟ ଜ୍ଞାନ । ସତ୍ୟକୁ ନ ଦେଖଇ ଜନ । ୨୮ । ଏରୂପେ ବଞ୍ଚି ତୋ ତତ୍ତ୍ୱ । ବନ୍ଧନ ହେଲେ ଗତ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଜଣେ ଅନୁଭବ । ନର ବା ଜଣେ ମୋକ୍ଷ ଲାଭ । ତଥାପି ଯଥାର୍ଥ ସ୍ୱରୂପ । ବୁଝନ୍ତି ନାହିଁ ଜ୍ଞାନୀ ଯାକ । କେବଳ ତୋହର ଅନୁଗ୍ରହେ । ଯେ ତୋ ଚରଣ ଧେୟାଏ । ସେହି ବୁଝଇ ତୋ ମହିମା । ଅନ୍ୟ ନ ପାଏ ତାର ସୀମା । ଜ୍ଞାନୀ ବୁଝଇ ମିଥ୍ୟା ସତ୍ୟ । କେବଳ ନ ବୁଝଇ ମାହାତ୍ମ୍ୟ । ୨୯ । ଏତିକି ପ୍ରାର୍ଥନା ମୁଁ କରେ । ରହି ବା ଏ ବ୍ରହ୍ମା ଆକାରେ । କୀଟପତଙ୍ଗେ ଅବା ଜନ୍ମେ । ଏଭାଗ୍ୟ ଥାଉ କାଳକ୍ରମେ । ତୁମ୍ଭ ଭକ୍ତରେ ଗଣାଯାଇ । ଚରଣପଦ୍ମ ସେବେଁ ମୁହିଁ । ୩୦ । ସକଳ ଯଜ୍ଞେ ଚେଷ୍ଟା କରି । ତୋଷି ନଥିଲେ ତୋତେ ହରି । ଏ ବ୍ରଜ ଗୋ ଗୋପୀ ଏ ଧନ୍ୟ । ବତ୍ସ ବାଳକ ରୂପେ ମୁନ୍ୟ । ପାନ କଲୁ ତୁ ଏହାଙ୍କର । ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଲୁ ପିଇ କ୍ଷୀର । ୩୧ । ନନ୍ଦ ଗୋପ ବ୍ରଜବାସିଙ୍କର । ସୁପୁଣ୍ୟ ଅଟଇ ଅପାର । ଯାହାଙ୍କ

ଏଷାନ୍ତୁ ଭାଗ୍ୟମହିମାଚ୍ୟୁତ ତାବଦାସ୍ତାମେକାଦଶୈବ ହି ବୟଂ ବତ ଭୂରିଭାଗାଃ । ଏତଦ୍ଧୃଷୀକଚଷକୈରସକୃତ୍ ପିବାମଃ ଶର୍ବାଦୟୋଽଙ୍ଘ୍ର୍ୟୁଦଜମଧ୍ୱମୃତାସବଂ ତେ ।୩୩। ତଦ୍ଭୂରିଭାଗ୍ୟମିହ ଜନ୍ମ କିମପ୍ୟଟବ୍ୟାଂ ଯଦ୍ଗୋକୁଲେଽପି କତମାଙ୍ଘ୍ରିରଜୋଽଭିଷେକଂ । ଯଜ୍ଜୀବିତନ୍ତୁ ନିଖିଳଂ ଭଗବାନ୍ ମୁକୁନ୍ଦସ୍ତ୍ୱଦ୍ୟାପି ଯତ୍ପଦରଜଃ ଶ୍ରୁତିମୃଗ୍ୟମେବ ।୩୪। ଏଷାଂ ଘୋଷନିବାସିନାମୁତ ଭବାନ୍ କିଂ ଦେବ ରାତେତି ନଶ୍ଚେତୋ ବିଶ୍ୱଫଳାତ୍ ଫଳଂ ତ୍ୱଦପରଂ କୁତ୍ରାପ୍ୟୟନ୍ମୁହ୍ୟତି । ସଦ୍ବେଷାଦିବ ପୂତନାପି ସକୁଳା ତ୍ୱାମେବ ଦେବାପିତା ଯଦ୍ଧାମାର୍ଥସୁହୃତ୍ପ୍ରିୟାତ୍ମତନୟପ୍ରାଣାଶୟାସ୍ତ୍ୱତ୍କୃ-

---

ଭୃତ୍ୟା ପ୍ରଲକ୍ଷଣଂ ବୃଦ୍ଧ୍ୟତା ପାପାଂ ପ୍ରତ୍ୟୟମମୃତରୂପଂ ପୀତମିତି । ୩୧ । ଅହୋ ଇତି ପୁନରୁକ୍ତ୍ୟା ଭାଗ୍ୟସ୍ୟ ଦଙ୍ଗଥା ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ୱମୁକ୍ତଂ । ୩୨ । କିଞ୍ଚ ଏଷାଂ ଭାଗ୍ୟସ୍ୟ ତାବନ୍ମହିମା ଆସ୍ତାଂ କସ୍ତଂ ବକ୍ତୁଂ ଶକ୍ନୋତି ଶର୍ବାଦୟଃ ଶର୍ବୋଽହଙ୍କାରାଧିଷ୍ଠାତା ଅହଙ୍କାର୍ଯ୍ୟେଷାଂ ଚନ୍ଦ୍ରାଦୀନାମେକାଦଶାନାଂ ତେ ତଥା ବୟମ୍ପି । ତଦ୍ଭୂମିତ୍ୟା ସ୍ଥାନମେବ ବନ୍ଧୁ ମନ୍ୟମାନ ଅହ । ଏବଂ ମନୋବୃତ୍ତ୍ୟଙ୍କାରତତ୍ତ୍ୱଦ୍ୱାଦଧିଷ୍ଠାତାରସ୍ତସ୍ୟୋଦଶ ଦେବା ଏବ ତାବ-ତ୍ତୁ ଅହୋ ଭୂରିଭାଗାଃ । ଯସ୍ମାଦେତେଷାଂ ହୃଷୀକାଣି ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣ୍ୟେବ ଚଷକାଣି ପାନପାତ୍ରାଣି ତୈସ୍ତୈ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶସ୍ୟ ତଦ୍ଧିଷ୍ଠାତୃବର୍ଗୀ ଏବ ଉଦକେ ବାରଙ୍କେ ତଦ୍ୟୋର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ମକରନ୍ଦସ୍ତଦେବାମୃତଂ ସ୍ୱାଦ୍ୱାସବଂ ମାଦକଂ ପିବାମଃ । ଏତଦୁକ୍ତଂ ଭବତି ଯଦ୍ୱା ଯତ୍ତୈକମିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଭମନନେ ବୟଂ କାନ୍ତିସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟସୌଗନ୍ଧ୍ୟାଦ୍ୟେକଦେଶସେବନୋଽପି କୃତାର୍ଥାସ୍ତଦା ସର୍ବେନ୍ଦ୍ରିୟୈଃ ସର୍ବସେବନାମେତେଷାଂ କିଂ ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟତେ ଭାଗ୍ୟମିତି ।୩୩। ଅତୋ ମୟା ପ୍ରାର୍ଥିତଂ ତଦସ୍ତୁ ମେ ନାଥ ସ ଭୂରିଭାଗ ଇତି ଯତ୍ର ତଦେତଦେବେତ୍ୟାହ ତଦ୍ଭୂରିଭାଗ୍ୟମିତି । ତଂ ତତ୍ର ଇହ ମନୁଷ୍ୟଲୋକେ ଯତ୍ର କିମପି ଜନ୍ମ ତତ୍ରାପ୍ୟଟବ୍ୟାଂ ଯତ୍ର ତତ୍ରାପି ଗୋକୁଲେ ଯତ୍ର । ଅହୋ ସତ୍ୟଲୋକଂ ବିହାୟ ଅତ୍ର ଜନ୍ମନ ତାତେ କୋ ଲାଭୋଽତ ଆହ

ମିଶ୍ର ସନାତନ । ପରମାନନ୍ଦ ପୂର୍ଣ୍ଣବ୍ରହ୍ମ ।୩୨। ଏହାଙ୍କ ଭାଗ୍ୟ ଥାଉ ଦୂରେ । ଶିବାଦ ଏଗାର ଅମରେ ॥ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଏକାଦଶଙ୍କର । ସର୍ବଦା ହୋଇ ଅଧୀଶ୍ୱର ॥ ସେ ସବୁଇନ୍ଦ୍ରିୟଂ ପାନ କରେ । ତୋ ରୂପ ପିଉଁ ଧ୍ୟାନକରେ ॥ ଅମୃତୁଂ ବଳ ତୋର ରୂପ । ଧନ୍ୟ ଆମ୍ଭର ଭାଗ୍ୟ ଦେଖ ।୩୩। ଏ ବୃନ୍ଦାବନେ ଜନ୍ମ ଯାର । ଧନ୍ୟ ଅଟଇ ଭାଗ୍ୟ ତାର ॥ ଯେଣୁ ଏଠାରେ ହେଲେ ଜାତ । କେବେ ହେଲେହେ ଦଇବାତ ॥ ଗୋପଲୋକଙ୍କର ପାଦଧୂଳ । ବଶ୍ୱସ୍ପୃ ମଣ୍ଡିବ ମଉଳ ॥ ସ୍ୱୟଂ ମୁକୁନ୍ଦ ଭଗବାନ ।ଯେଉଁ ଗୋପାଳଙ୍କ ଜୀବନ॥ଅଦ୍ୟାପି ଯାର ପାଦଧୂଳ ।ଖୋଜନ୍ତି ଚ୍ଛବିଭେଦ ଛଳ ।୩୪। ଏ ବ୍ରଜବାସିଙ୍କ ଭକ୍ତକୁ । ଅନାଇ କଫଳ ଦେବାକୁ ॥ ଭାବଇ ଆମ୍ଭଙ୍କ ଅଜଣା ।ଆମ୍ଭର ଏମନ୍ତ ଭାବନା ॥ ଏ ବଶେ ଅନ୍ତ ଦେସେ ... ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ତୁଚ୍ଛତେ ।୩୫। ତାବଦ୍ରାଗାଦୟଃ ସ୍ତେନାସ୍ତାବତ୍ କାରାଗୃହଂ ଗୃହଂ । ତାବନ୍ମୋହୋଽଙ୍ଘ୍ରିନିଗଡୋ ଯାବତ୍ କୃଷ୍ଣ ନ ତେ ଜନାଃ ।୩୬। ସପ୍ରପଞ୍ଚ,-

ଅପି କଥମାର୍ଦ୍ରିତକୋଽଭୁଷେକମିତ । ଗୋକୁଳବାସିନାଂ ମଧ୍ୟେଽପି କଥମସ୍ୟ ଯସ୍ୟ କସ୍ୟାପ୍ୟଙ୍ଘ୍ରିରଜସା ଅଭିଷେକୋ ଯସ୍ମିନ୍ ତତ୍ । ନନୁ ତୁତୋ ଗୋକୁଳବାସିନ ଏବ ଧନ୍ୟାସ୍ତ୍ରବାହ ଯଦତ । ଯେଷାଂ ଜୀବନଂ ନଖିଳଂ ଭଗବାନ୍ ମୁକୁନ୍ଦଃ ମୁକୁନ୍ଦପରମେବ ଜୀବନମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଦୁର୍ଲଭତାମାହ ଅଦ୍ୟାପୀତ । ଶ୍ରୁତିମୃଗ୍ୟଂ ବେଦୈରପି ମୃଗ୍ୟତ ଏବ ନତୁ ଦୃଶ୍ୟତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୪ । ଅପି ଚ କଂ ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟତେ କୃତାର୍ଥତ୍ୱମେତେଷାଂ ଯେଷାଂ ଭକ୍ତ୍ୟା ଭବାନପି ଋଣୀବାସ୍ତେ । ନନୁ କଂ ଦାତୁମସମର୍ଥୋଽହଂ ଯେନ ଋଣୀ ସ୍ୟାଂ ଅତ ଆହ । ଉତ ଅପି ଭବାନପି ଏଷାଂ କୁତ୍ରାପି କଂ ବସ୍ତୁ-ଫଳାତ୍ ସର୍ବଫଳାତ୍ମକାତ୍ ତ୍ୱତ୍ତ ତ୍ୱତ୍ତଃ ପରଂ ଫଳଂ ସତା ଦାସ୍ୟସୀତି ନଶ୍ଚେତଃ ଅସ୍ମତ୍ ଦକ୍ଷ ଗଚ୍ଛତ୍ ବତ୍ସବତ୍ ମୁହ୍ୟତି । ନନୁ ମାମେବ ଦତ୍ତ୍ୱାନୃଣଃ ସ୍ୟାମିତି ଚେତ୍ତତ୍ର ନହ୍ୟ ସଦ୍ବେଷାଦେବ ସତାଂ ବତ୍ସାନାଂ ଯୋ ବେଷସ୍ତଦନୁକରଣମୋହେନ ପାପିନ୍ୟା ପୂତନାପି ତ୍ୱାମେବାପିତା ପ୍ରାପିତା । ତର୍ହି ତତ୍ସମ୍ବନ୍ଧିନାମପି ଦାସ୍ୟାମୀତି ଚେତ୍ ତତ୍ରାହ ସକୁଲେତି । ବକାପାସୁରପହିତା । ଏଷାମପି ତାବଦେବ ଚେଦର୍ଯୋଗ୍ୟମିତ୍ୟାହ ଯଦର୍ଥ ।ଯେଷାଂ ଧାମାଦୟସ୍ତ୍ୱତ୍କୃତେ ତ୍ୱଦର୍ଥମେବେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୫ । ନନୁ ବୀତରାଗାଦଦୋଷାଣାଂ ସନ୍ନ୍ୟାସିନାମପି ନ ମତ୍ତଃ ପରଂ କଞ୍ଚିଦସ୍ତି ତଥମେଷାମପର୍ଯାପ୍ତମି-ତ୍ୟତ ଅହ ତାବଦିତି । ହେ କୃଷ୍ଣ ରାଗାଦୟସ୍ତାବଦେବ ସ୍ତେନାଶ୍ଚୌରା ଭବନ୍ତି । ତଥା ତାବଦ୍ଗୃହମପି କାରାଗୃହଂ ବନ୍ଧନାଗାରଂ । ମୋହୋଽପି ତାବଦେବାଙ୍ଘ୍ରି ନିଗଡଃ ପାଦଶୃଙ୍ଖଳ ଯାବତ୍ ତେ ତ୍ୱଦୀୟା ଜନା ନ ଭବନ୍ତି । ତ୍ୱଦୀୟାନାନ୍ତୁ ରାଗାଦୟୋଽପି ନ୍ଧିଲିଷ୍ଟା ମୋଚକା ଏବେତି ନ

ତହିଁରୁ ଭଲ ପରକାର ॥ ଅଭୂତ ଫଳ ନର୍ଶ୍ଚେ ଦେବ । ମୋକ୍ଷ ନଦଶେ ସ୍ୱାଙ୍କ ଦୋ.ୟ ॥ପୂତନା ଶତ୍ରୁଗଣେ ଅପି । ବକଅସାଦ ତୁଲ୍ୟପି ॥ ତୁମ୍ଭ ଶରୀରେ ବାସକଲ । ଶତ୍ରୁ ମୁକତ ପାଇଲ ॥ ଯେ ଗୋପେ ଧନ ପ୍ରାଣ ମନ । ପୁତ୍ର କଳତ୍ର ଦେହଗେ ॥ ସକଳ ଅର୍ପିଛନ୍ତି ତୋତେ । ମୋକ୍ଷ ଅସ୍ତ୍ର ତାଙ୍କ ଅର୍ଥେ ॥ ନଇଶ୍ୱରୁ ଅଧିକରେ । ରଖିବ ତାଙ୍କୁ କେଉଁଠାରେ ॥ ହେ ସର୍ବଦାତା କସ ଦେବ । ଜାଣି ନପାରୁଁ ତୁମ୍ଭ ଭାବ । ୩୫ । ହେ କୃଷ୍ଣ ଯେ ଯାଏ ମାନବ । ତୁମ୍ଭର ଭକତ ନୋହିବ ॥ ସେଯାଏ ରାଗାଦ ରିପୁଏ । ତାକୁ ପୀଡନ୍ତି ଚୌରପ୍ରାଏ ॥ଗୃହକୁ କାରାଗୃହ ପରି । ମଣେ ମାନବ ନରହରି ॥ ଏ ଭବମୋହ ସେହିଯାଏ । ପାଦେ ନଗଡ ହୋଇଥାଏ ॥ ଯୋପଲେ ତବ ଅପି ତୋତେ । ଭଜନ୍ତି ପାଦେ ଅବରତେ ॥ ତେଣୁ ଏ ସସାରବନ୍ଧନ । ତାଙ୍କର ନାହିଁ ଜନାର୍ଦନ । ୩୬ । ସୃଷ୍ଟିରୁ ଭିନ୍ନ ତୁମ୍ଭେ ହୋଇ । ବସ୍ତ୍ରା ବାଳକ ରୂପ ବହି । ହଟେ

ପଞ୍ଚୋଽପି ବିଡମ୍ବୟସି ଭୂତଲେ । ପ୍ରପନ୍ନଜନତାନନ୍ଦସନ୍ଦୋହଂ ପ୍ରଥିତୁଂ ପ୍ରଭୋ । ୩୭ । ଜାନନ୍ତ ଏବ ଜାନନ୍ତୁ କିଂ ବହୂକ୍ତ୍ୟା ନ ମେ ପ୍ରଭୋ । ମନସୋ ବପୁଷୋ ବାଚୋ ବୈଭବଂ ତବ ଗୋଚରଃ । ୩୮ । ଅନୁଜାନୀହି ମାଂ କୃଷ୍ଣ ସର୍ବଂ ତ୍ୱଂ ବେତ୍ସି ସର୍ବଦୃକ୍ ତ୍ୱମେବ ଜଗତାଂ ନାଥୋ ଜଗଦେତତ୍ତବାର୍ପିତଂ । ୩୯ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବୃଷ୍ଣିକୁଳପୁଷ୍କରଜୋଷଦାୟିନ୍ କ୍ଷ୍ମାନିର୍ଜରଦ୍ୱିଜପଶୂଦଧିବୃଦ୍ଧିକାରିନ୍ । ଉଦ୍ଧର୍ମଶାର୍ବରହର କ୍ଷିତିରାକ୍ଷସଧ୍ରୁଗ୍ ଆକଳ୍ପମାର୍କମର୍ହନ୍ ଭଗବନ୍ନମସ୍ତେ । ୪୦ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । — ଇତ୍ୟଭିଷ୍ଟୂୟ ଭୂମାନଂ ତ୍ରିଃ ପରିକ୍ରମ୍ୟ ପାଦୟୋଃ । ନତ୍ୱାଭୀଷ୍ଟଂ ଜଗଦ୍ଧାତା

ଯତସ୍ତେଭ୍ୟୋ ବିଶେଷୋ ଭଜନୀୟ ଧ୍ୱନିତ ଭବଃ । ୩୬ । ନନ୍ୱେତଏବାହମେଷାଂ ସ୍ୱବାଦରୂପେଣ ବର୍ତ୍ତେ ଇତି ଚେତ୍ତତ୍ରାହ ପ୍ରପଞ୍ଚମିତି । ପ୍ରପନ୍ନା ଯସ୍ୟା ଜନତା ଜନସମୂହସ୍ତସ୍ୟା ଆନନ୍ଦାନାଂ ସନ୍ଦୋହଂ ସମୂହଂ ପ୍ରଥୟିତୁମିତି । ନହ୍ୟ କପଟସ୍ୱଦ୍ଧାବନା ତାଦୃଗ୍‌ଭକ୍ତେଷ୍ୱାନନ୍ଦଂ ସମ୍ପଦ୍ୟନ୍ତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୭ । ତଦେବମାଦୌ ଆରଭ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତପ୍ରଣତ୍ୱେନ ସ୍ତୁତ୍ୱା ଦୁର୍ଜ୍ଞେୟତ୍ୱମୁକ୍ତ୍ୱା କେଚନ୍ତୁ ବୟଂ ଜାନୀମ ଇତି ସ୍ଥିତାସ୍ତାନୁପଦଦନ୍ତୀତାହ ଜାନନ୍ତ ଇତି । ନତୁ ମେ ମନଆଦୀନାଂ ତବ ବୈଭବଂ ବିଷୟ ଇତି । ୩୮ । ଜଗଦାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଭ୍ରମାନଂ ପରିତ୍ୟଜ୍ୟାହ ଅନୁଜାନୀହୀତି । ସ୍ୱଗୃହମାନଂ ଅସ୍ମଦାଦୀନାଞ୍ଚ ଜ୍ଞାନବଳାଦ ସର୍ବଂ ତ୍ୱମେବ ବେତ୍ସି ଯତଃ ସର୍ବଦୃକ୍ । ଜଗତାଂ ନାଥସ୍ତ୍ୱ ତ୍ୱମେବେତ୍ୟେତାବଜ୍ଜଗନ୍ମତୋ ସମର୍ପିତଂ ଜଗତ୍ତୁ ଏତତ୍ସ୍ୱରହ୍ମ ତବାର୍ପିତଂ ତଦେବ କଙ୍କରଂ ପ୍ରସ୍ଥାନସ୍ୟୈତ୍ୟଭ୍ୟାଦରେଣ ନମସ୍କରୋତି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେତି । ବୃଷ୍ଣିକୁଳପଦ୍ମସ୍ୟ ପ୍ରୀତିଦାତୃତ୍ୱେନ ହେ ସର୍ଯ୍ୟଦ୍ରୂପମପି ନ୍ୟକେତ ମନ୍ତ୍ରାହ ଆର୍କଂ ଅର୍କମଣ୍ଡଳ୍ୟାପ୍ୟ ସର୍ବେଷାମର୍ହନ୍ ପୂଜ୍ୟ ଭଗବନ୍ ଆକଲ୍ପଂ କଳ୍ପପର୍ଯ୍ୟନ୍ତଂ ତେ ତୁଭ୍ୟଂ ନମ ଇତି । ୪୦ । ପ୍ରପଞ୍ଚବସ୍ତ୍ରନମୋକ୍ଷଣକୌତୁକଂ ତଚ୍ଛନମ୍ପରୂପମନ୍ଦୋଭତଂ । ନିଖିଳରୂପମତୋ ବଧଦର୍ପ୍ୟତୋଽବେତ୍ସ ସ ବଃ କଳସ୍ୱନ୍ ବୃଜମଙ୍ଗଳଂ

ଆକାର ବହୁଛ । ମାୟାରେ ବନ୍ଧ ଭୁଲାଇଛ ॥ ଭକ୍ତଙ୍କୁ ଆନନ୍ଦ ଦେବାକୁ । ବହୁଛ ଏହି ସ୍ୱରୂପକୁ । ୩୭ । ତୋତେ ଯେ ଜାଣନ୍ତି ଜାଣନ୍ତୁ । ବୃଥା ମୋହର ବହୁ ଉକ୍ତି ॥ କରୁ ମୁଁ କାୟ ବାକ୍ୟ ମନେ । ତୋହର ବିଭବ ନଜାଣେ । ୩୮ । ଦେଖୁଛ ସବୁ ତୁମ୍ଭେ ଜାଣ । ବିଦାୟ ଦିଅନ୍ତୁ ଆପଣ ॥ ମୋହର ଏ ବିଶ୍ୱଗଣର । ତୁମ୍ଭେ ହିଁ ଜନ୍ମ ଜଗଦୀଶ୍ୱର ॥ ତୁମ୍ଭେ ସର୍ବଙ୍କ ସର୍ବସାକ୍ଷୀ । ମୋଦୋଷ କ୍ଷମ ପଦ୍ମଅକ୍ଷି । ୩୯ । ଯାଦବ କମଳ ଭାସ୍କର । କୃଷ୍ଣ ପାଖଣ୍ଡଧର୍ମହର ॥ ପୃଥିବୀ ଦେବତା ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଗୋରୂଙ୍କ ବର୍ଦ୍ଧିଲେ କାରଣ । ଦୁର୍ଜନ ରାକ୍ଷସ ବିଦ୍ୱେଷୀ । ତ୍ରିଭୁବନେ ତୁ ରୂପି ॥ ସୂର୍ଯ୍ୟାଦି ସର୍ବଙ୍କର ପୂଜ୍ୟ । ନମସ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ଦେବରାଜ । ୪୦ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଏରୂପେ ବ୍ରହ୍ମା ସ୍ତୁତି କରି । ତିନିବାର ପରିକ୍ରମା

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସ୍ବଧାମ ପ୍ରତ୍ୟପଦ୍ୟତ । ୪୧ । ତତୋଽନୁଜ୍ଞାପ୍ୟ ଭଗବାନ୍ ସ୍ବଭୁବଂ ପ୍ରାଗବସ୍ଥିତାନ୍ । ବତ୍ସାନ୍ ପୁଲିନମାନିନ୍ୟେ ଯଥା ପୂର୍ବସଖଂ ସ୍ବକଂ । ୪୨ । ଏକସ୍ମିନ୍ନପି ଯାତେଽବ୍ଦେ ପ୍ରାଣେଶଂ ଚାନ୍ତରାତ୍ମନଃ । କୃଷ୍ଣମାୟାହତା ରାଜନ୍ କ୍ଷଣାର୍ଦ୍ଧଂ ମେନିରେଽର୍ଭକାଃ । ୪୩ । କିଂ କିଂ ନ ବିସ୍ମରନ୍ତୀହ ମାୟାମୋହିତ-ଚେତସଃ । ଯନ୍ମୋହିତଂ ଜଗତ୍ ସର୍ବମଭୀକ୍ଷ୍ଣଂ ବିସ୍ମୃତାତ୍ମକଂ । ୪୪ । ଊଚୁଶ୍ଚ ସୁହୃଦଃ କୃଷ୍ଣଂ ସ୍ବାଗତଂ ତେଽତିରଂହସା । ନୈକୋଽପ୍ୟଭୋଜି କବଳ ଏହୀତଃ ସାଧୁ ଭୁଜ୍ୟତାଂ । ୪୫ । ତତୋ ହସନ୍ ହୃଷୀକେଶୋଽଭ୍ୟବହୃତ୍ୟ ସହାର୍ଭକୈଃ । ଦର୍ଶୟଂଶ୍ଚର୍ମାଜଗରଂ ନ୍ୟବର୍ତ୍ତତ ବନାଦ୍ବ୍ରଜଂ । ୪୬ । ବର୍ହପ୍ରସୂନବନଧାତୁବିଚିତ୍ରିତାଙ୍ଗଃ ପ୍ରୋଦ୍ଦାମବେଣୁଦଳଶୃଙ୍ଗରବୋତ୍ସବାଢ୍ୟଃ । ବତ୍ସାନ୍ ଗୃଣନ୍ନନୁଗଗୀତପବିତ୍ରକୀର୍ତ୍ତି ର୍ଗୋପୀଦୃଗୁତ୍ସବଦୃଶିଃ ପ୍ରବିବେଶ ଗୋଷ୍ଠଂ । ୪୭ ।

ପାଦଯୋର୍ନତ୍ବା ଅଦୃଷ୍ଟଂ ସର୍ବତଃ ପୃଚ୍ଛତମନ୍ତର୍ହିତଂ ବା । ୪୧ । ଅନୁଜ୍ଞାପ୍ୟ ଅନୁଜ୍ଞାଂ ପ୍ରଦାପ୍ୟ ପୁଷ୍ପୈ ରର୍ଚ୍ଚିତଃ ସ୍ବଭୁବଂ ବ୍ରହ୍ମାଣଂ । ଯଥାପୂର୍ବଂ ସଖାୟୋ ଯସ୍ମିଂସ୍ତତ୍ର ସ୍ବକଂ ପୁଲିନଂ । ୪୨ । ନନ୍ବେତାବନ୍ତଂ କାଳଂ କଥଂ ତଦୈବୋପବିଷ୍ଟାଃ କଥଞ୍ଚ କ୍ଷୁତ୍ପିପାସାଦିବାଧୁରଣମତ ଆହ । ଏକ-ସ୍ମିନ୍ନିତି ଶ୍ଳୋକଦ୍ବୟେନ । ଅବ୍ଦେଽପି ଯାତେ ପ୍ରାଣେଶଂ କୃଷ୍ଣମନ୍ତରେଣ ବିନାପି । ପ୍ରିୟବିରହେ କ୍ଷଣୋଽପି ବର୍ଷାଧିକୋ ଭବତି ତଥାପି ମାୟା-ହତାଃ କ୍ଷଣାର୍ଦ୍ଧଂ ମେନିରେ । ୪୩ । ଯତ୍ର ଯୟା ମାୟୟା ମୋହିତଂ ଜଗଦଭୀକ୍ଷ୍ଣଂ ପୁନଃ ପୁନର୍ବିସ୍ମୃତାତ୍ମକଂ ବିସ୍ମୃତ ଆତ୍ମୈବ ଯେନ ତତ୍ ତଥା । ୪୪ । ଅତ ଏବମୂଚୁଶ୍ଚ ତେ ଦୃଷ୍ଟ୍ବା ଅତିବେଗେନ ସ୍ବାଗତଂ ସମ୍ୟଗାଗତଂ । ଏକୋଽପି ଗ୍ରାସସ୍ତ୍ବାଂ ବିନା ଅସ୍ମାଭିର୍ନାଭୋଜି ନ ଭୁକ୍ତଃ ଇତ ଏହି ସାଧୁ ଅବକ୍ଷେପେଣ ଭୁଜ୍ୟତାମିତି । ୪୫ । ଅଭ୍ୟବହୃତ୍ୟ ଭୁକ୍ତ୍ବା । ୪୬ । ପ୍ରୋଦ୍ଦାମୋ ବେଣ୍ବାଦସ୍ତସ୍ୟ ରବୈରୁତ୍ସବେନାଢ୍ୟଃ ସମ୍ପନ୍ନଃ

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚରଣେ ନମିଲେ । ନିଜ ଭୁବନେ ଚଳିଗଲେ । ୪୧ । ବିଦାୟ ଦେଇଣ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ । ବାହୁଡ଼ି ସର୍ବ ବାଳକଙ୍କୁ ॥ ସଙ୍ଗେ ଘେନିଣ ପୂର୍ବପରି । ଯମୁନା ଘରେ ଅଣି ହରି ॥ ଅନନ୍ଦେ କୌତୁକେ ମାତିଲେ । ବଇଁଶୀ ଶିଙ୍ଗା ବଜାଇଲେ । ୪୨ । ଏମଧ୍ୟେ ଏକବର୍ଷ କାଳ । କୃଷ୍ଣେ ଚେଳିଲେ ଗୋପବାଳ ॥ କଳ୍ପ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ମନେ କଲେ । କୃଷ୍ଣମାୟାରେ ମଗ୍ନ ଥିଲେ । ୪୩ । ଧନ୍ବରେ ମାୟାମୁଗ୍ଧ ନରେ । କିବା ନ ଭୁଲନ୍ତି ମୋହରେ ॥ ଯେ ମାୟା ମୋହିତ ଜଗତ । ବିସ୍ମୃତ ହୁଏ ନିତ୍ୟ ନିତ୍ୟ । ୪୪ । ବାଳକେ କହନ୍ତି ଚଞ୍ଚଳେ । ଶୁଭେ ମିଳିଲ ଅମ୍ଭମେଳେ ॥ ତୋକୃଷ୍ଣ ନଦେଖି ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ । ଗ୍ରାସ ନ ଚଳଇ ତୁଣ୍ଡକୁ ॥ ଆସହେ କୃଷ୍ଣ ତୁଣ୍ଡେ ଦିଅ । ଆସ ଏଠାରେ ବସିଖାଅ । ୪୫ । ଶୁଣି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ହସି ହସି । ସର୍ବଙ୍କ ତୁଲେ ଖାଇ ବସି ॥ ଦେଖାଇ ଅଜଗର ଚର୍ମ । ବନୁ ଚଳିଲେ ବ୍ରଜଧାମ । ୪୬ । ଗୈରିକଆଦି ନବରଙ୍ଗେ ମଣ୍ଡିତ ଯା ଶରୀର ଯତ୍ନେ ॥ ମୟୂରଚୂଳ ପୁଷ୍ପହାର । ମଣ୍ଡଇ ଯାର କଳେବର ॥ ରଙ୍ଗେ ବଜାଇ ଶିଙ୍ଗାବଂଶୀ । ଉତ୍ସବ ସାଗରରେ ଭାସି ॥

ସବଦର୍ଶିଃ ପ୍ରବବେଶ ଗୋଷ୍ଠଂ । ୪୬ । ଉଦ୍ୟାନେନ ମହାବ୍ୟାଳୋ ଯଶୋଦାନନ୍ଦସୂନୁନା । ହତୋଽବଛା ବନ୍ଧୂଂସ୍ତେଽପ୍ୟାହତ ବାଲା ବ୍ରଜେ ଜଗୁଃ
। ୪୮ । ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ । — ବ୍ରହ୍ମନ୍ ପରୋଦ୍ଭବେ କୃଷ୍ଣେ ଇୟାନ୍ ପ୍ରେମା କଥଂ ଭବେତ୍ । ଯୋ ଭୂତପୂର୍ବସ୍ତୋକେଷୁ ସ୍ୱୋଦ୍ଭବେଷ୍ୱପି କଥ୍ୟତାଂ
। ୪୯ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । — ସର୍ବେଷାମପି ଭୂତାନାଂ ନୃପ ସ୍ୱାତ୍ମୈବ ବଲ୍ଲଭଃ । ଇତରେଽପତ୍ୟବିତ୍ତାଦ୍ୟାସ୍ତଦ୍ୱଲ୍ଲଭତୟୈବ ହି । ୫୦ । ତଦ୍ରାଜେନ୍ଦ୍ର
ଯଥା ସ୍ନେହଃ ସ୍ୱସ୍ୱକାତ୍ମନି ଦେହିନାଂ । ନ ତଥା ମମତାଲମ୍ବି ପୁତ୍ରବିତ୍ତଗୃହାଦିଷୁ । ୫୧ । ଦେହାତ୍ମବାଦିନାଂ ପୁଂସାମପି ରାଜନ୍ୟସତ୍ତମ । ଯଥା ଦେହଃ

ଗୃଣନ୍ ଉପଲଲକ୍ଷିତବନ୍ତଃ ଗୋପିକାଶାମ୍ବୁଜବରୂପା ଦୃଷ୍ଟି ଦର୍ଶନଂ ଯସ୍ୟ ସଃ । ୪୬ । ଯଶୋଦାନନ୍ଦସୂନୁନେତି ବନ୍ଧୁନାମୁକ୍ତିଃ ସର୍ବୈବଦର୍ଶିତା କେଚଦାହୁଃ
ଯଶୋଦାସୂନୁନା ଅପରେ ନନ୍ଦସୂନୁନେତି । ଯଦ୍ୱା ଯଶୋଦାଂ ନନ୍ଦୟତୀତି ଯଶୋଦାନନ୍ଦଃ ସୈବ ସୂନୁସ୍ତେନ ତଥା ତେନ । ଅସ୍ମାତ୍ ମହାବ୍ୟାଳାତ୍ ସ୍ୱଂ
ଅବତାଃ ରକ୍ଷିତାଃ । ୪୮ । ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟାଂ ସ୍ୱତୋକେଷୁ ସ୍ନେହବଲ୍ଲଭ୍ୟାଦମନ୍ବହଂ । ଶନୈଃଶନୈଃସୀମ ବବୃଧେ ଯଥା କୃଷ୍ଣେ ତ୍ୱପୂର୍ବବଦିତ୍ୟାଦିନା ସ୍ୱତୋକେ-
ଭ୍ୟୋଽପି ପରପୁତ୍ରେ କୃଷ୍ଣେ ପ୍ରେମାଧିକ୍ୟମୁକ୍ତଂ ତଦପୃଚ୍ଛତ ବ୍ରହ୍ମନ୍ନିତି । ୪୯ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ସାକ୍ଷାଦାତ୍ମତ୍ୱାତ୍ ତସ୍ମିନ୍ ଆତ୍ମୀୟେଭ୍ୟଃ ପ୍ରେମାଧିକ୍ୟଂ ଯୁଜ୍ୟତ
ଇତି ବକ୍ତୁଂ ପ୍ରଥମଂ ତାବଦାତ୍ମନଃ ସ୍ୱତଃ ପ୍ରେଷ୍ଠତ୍ୱମନ୍ୟେଷାନ୍ତୁ ତଦୁପାଧିକମିତି ଦର୍ଶୟତି ସର୍ବେଷାମପୀତି । ୫୦ । କୁତଃ ତଥା ଦର୍ଶନାଦିତ୍ୟାହ
ତଦିତି । ତସ୍ମାଦେବ କାରଣାତ୍ ସ୍ୱସ୍ୱକାତ୍ମନି ଅହଂକାରାସ୍ପଦେ ଦେହେ । ୫୧ । ଆତ୍ମାଧ୍ୟାସତାରତମ୍ୟେନ ପ୍ରେମତାରତମ୍ୟଂ ଦୃଶ୍ୟମାନଂ ତନ୍ନିବନ୍ଧନ-
ମେବେତି ଦର୍ଶୟିତୁଂ ମୃତାମୃତଭେଦେନ ଶରୀରସ୍ୟ ଦ୍ୱୈଧଂ ଦେହାତ୍ମବାଦିନାମିତି ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ । ତତ୍ ଦେହମନୁ ଭବନ୍ତି ଯେ ପୁତ୍ରାଦୟସ୍ତେ ତୁ ନ ତଥା

ସଙ୍ଗିଙ୍କ ମୁଖୁ ନିଜ କାର୍ତ୍ତି ଗୀତ । ଶ୍ରବଣେ ହେଉ ଶ୍ରୁତ ॥ ବତ୍ସାଙ୍କୁ ଡାକ ନାମଧର । ଗୋଷ୍ଠରେ ମିଳିଲେ ମୁରାରି ॥ ଯାହାଙ୍କ କମଳ ନୟନ ।
ହରଇ ଗୋପିଙ୍କର ମନ । ୪୬ । ଅଜ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନନ୍ଦସୁତ । ଅଜଗରକୁ କଲ ହତ ॥ ଦେଖି ରକ୍ଷିଲେ ଆତ୍ମପ୍ରାଣ ॥ ବ୍ରଜେ ଗାଇଲେ
ସଖାଗଣ । ୪୮ । ରାଜୋବାଚ— ଭେମୁନେ କୃଷ୍ଣଅଙ୍ଗୁ ଜାତ । ପୁବେ ସ୍ୱଭବୁ ଉନ୍ନ ସତ୍ୟ ॥ କପର ସେ ପୁତଙ୍କଠାରେ । ଗୋପୀ
ଗୋପାଳେ ବତ୍ସାସରେ ॥ ବରଷେ ଯାଏ ନ ଚକ୍ଷିଲେ । ଅଦ୍ଭୁତପ୍ରେମ ଆଚରିଲେ । ଅତିଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଏ ବିଷୟ । କହନ୍ତେ ମୁନିମହାଶୟ । ୪୯ ।
ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ —ହେ ନୃପ ଆତ୍ମା ସଭ୍ଭଙ୍କର । ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରିୟ ସତ୍ୟଗିର ॥ ଆତ୍ମାକୁ ଯେଣୁ କର୍ମନରେ । ପୁତ୍ରାଦି ମମତା ଜଗତେ । ୫୦ ।
ନିଜ ଆତ୍ମାକୁ ଜୀବଗଣ । କରନ୍ତି ଯେତେ ସ୍ନେହପଣ ॥ ପୁତ୍ର ସମ୍ପତ୍ତି ଗୃହାଦିରେ । ତେତେ ସ୍ନେହ କି କରିପାରେ । ୫୧ । ଯେ ନରେ କ

ପ୍ରିୟତମ ତଥା କଦାଚନ ସେ ଚ ତଂ । ୫୨ । ଦେହୋଽପି ମମତାଭାକ୍ ଚେତର୍ହ୍ୟସୌନାତ୍ମବତ୍‌ପ୍ରିୟଃ । ଯଜ୍ଜୀର୍ଯ୍ୟତ୍ୟପି ଦେହେଽସ୍ମିନ୍ ଜୀବିତାଶା ବଲୀୟସୀ । ୫୩ । ତସ୍ମାତ୍ ପ୍ରିୟତମଃ ସ୍ୱାତ୍ମା ସର୍ବେଷାମପି ଦେହିନାଂ । ତଦର୍ଥମେବ ସକଳଂ ଜଗଦେତଚ୍ଚରାଚରଂ । ୫୪ । କୃଷ୍ଣମେନମବେହି ତ୍ୱମାତ୍ମାନମଖିଳାତ୍ମନାଂ । ଜଗଦ୍ଧିତାୟ ସୋଽପ୍ୟତ୍ର ଦେହୀବାଭାତି ମାୟୟା । ୫୫ । ବସ୍ତୁତୋ ଜାନତାମତ୍ର କୃଷ୍ଣଂ ସ୍ଥାସ୍ନୁ ଚରିଷ୍ଣୁ ଚ । ଭଗବଦ୍ରୂପମଖିଳଂ ନାନ୍ୟଦ୍‌ବସ୍ତ୍ୱିହ କିଞ୍ଚନ । ୫୬ । ସର୍ବେଷାମପି ବସ୍ତୂନାଂ ଭାବାର୍ଥୋ ଭବତି ସ୍ଥିତଃ । ତସ୍ୟାପି ଭଗବାନ୍ କୃଷ୍ଣଃ କିମତଦ୍‌ବସ୍ତୁରୂପ୍ୟତାଂ । ୫୭ ।

ପ୍ରିୟତମ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୫୨ । ଯଦ୍ ଯସ୍ମାଜ୍ଜୀର୍ଯ୍ୟତ୍ୟପି ଆସନ୍ନମରଣେଽପି ଜୀବିତାଶା ଭବତି । ଅସ୍ୟଂ ଭାବଃ ନ ଜୀବିଷ୍ୟତି କଶ୍ଚିତ୍ତେଽପି ଦେହେ ଯତ୍ର ପ୍ରେମାଽଦେବ୍ୟ ତଦାତ୍ମ-ତମେବ ଗଚ୍ଛତି ଇତି । ଅଥବା ଯତ୍ର ଯସ୍ମିନ୍ ଦେହେ ଜୀର୍ଯ୍ୟତ୍ୟପି ଜୀବିତାଶା ଅବିବେକଦଶାୟାମାଧୀତ୍ୟ ସାପି ବିବେକିନୋ ଯଦା ମମତାସ୍ପଦ୍‌ଭବତି ତଦା ସ୍ୱତଃ ପ୍ରିୟୋ ନ ଭବତି ଅତସ୍ତବ ନାସ୍ତିବାସ୍ତେତି । ୫୩ । ତଦର୍ଥମେବ ସକଳଂ ପ୍ରିୟମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୫୪ । ପ୍ରସ୍ତୁତମାହ କୃଷ୍ଣମେନମିତି । ୫୫ । ନ କେବଳମାତ୍ମା ଆତ୍ମା ଅପିତୁ ଜଡାନାମପି ତ୍ୟାଦ୍ୱ ବସ୍ତୁତ ଇତି । ସର୍ବଜଗଦ୍‌କାରଣମିତି କୃଷ୍ଣଂ ଜାନତାଂ ପୁଂସାଂ ସ୍ଥାବରଂ ଜଙ୍ଗମଞ୍ଚ ସର୍ବଂ ଭଗବଦ୍ରୂପଂ ଭଗବାନେବ ସ୍ୱରୂପଂ ଯସ୍ୟ ତତ୍ ନାନ୍ୟତ୍ । ୫୬ । କୁତ ଇତି ତଦାହ ସର୍ବେଷାମିତି । ଭାବାର୍ଥଃ ପରମାର୍ଥଃ । ଭବତି ଭବତ୍ ପରିଣାମଂ ପ୍ରାପ୍ନୁବତ୍ କାରଣଂ ତସ୍ମିନ୍ । ତସ୍ୟାପି ଭବତଃ କାରଣସ୍ୟାପି ଭଗବାନ୍ କୃଷ୍ଣୋ ଭବତ୍‌କାରଣଂ । ଅତଃ କର୍ମତତ୍ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣବ୍ୟତିରିକ୍ତଂ ବସ୍ତୁ ରୂପ୍ୟତାଂ । ୫୭ । ତସ୍ମାତ୍ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟୈବ ପରମାର୍ଥତ୍ୱାତ୍ ତଦେକଶରଣାନାମପବର୍ଗୋ ମୋକ୍ଷ ଇତି ପ୍ରକରଣାର୍ଥମୁପସଂହରତି ସମା-

ଶରୀରକୁ । ଆତ୍ମା ମଣନ୍ତି ସଦା ତାଙ୍କୁ ॥ ଶରୀର ଅଡ଼ିପ୍ରିୟ ଦଶେ । ପୁତ୍ରାଦ ସ୍ନେହ ଦେହବଶେ । ୫୨ । ଦେହ ହେଲହେଁ ପ୍ରିୟଦ୍ରବ୍ୟ ॥ ଆତ୍ମା ତାଠାରୁ ବଳି ଭାବ ॥ ଯେଣୁ ଶରୀର ହେଲେ ଜୀର୍ଣ୍ଣ । ଜୀବନେ ଆଶା ଥାଏ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ୫୩ । ତେଣୁ ସକଳ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର । ଆତ୍ମା ଅଟଇ ପ୍ରିୟତର । ସଚରାଚର ଏଜଗତ । ଏ ଆତ୍ମା ଅର୍ଥେ ପ୍ରିୟମାତ୍ର । ୫୪ । ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡେ ଅଖିଳ ଜୀବର । ଏ କୃଷ୍ଣ ଆତ୍ମା ଜାଣ ସାର ॥ ମାୟାରେ ବିଶ୍ୱହିତ ଚନ୍ତ୍ର । ଦେହୀ ପରି ଏ ଯେ ଦିଶନ୍ତି । ୫୫ । ଯଥାର୍ଥେ କୃଷ୍ଣେ ଯେ ଜାଣନ୍ତି । ଚର ଅଚର ପ୍ରାଣିପନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ଶ୍ରୀହରି ଶରୀର । ତା ବିନା ନାହିଁ କିଛି ମାତ୍ର । ୫୬ । ଏହି ସଂସାରେ ଯେତେକ ଦ୍ରବ୍ୟ । କାରଣ ଯେନ କାର୍ଯ୍ୟ ସର୍ବ ॥ କୃଷ୍ଣ କାରଣ ସର୍ବଙ୍କର । କୃଷ୍ଣମୂଳକ ଏ ସଂସାର ॥ ଗୋପାଳଙ୍କର ଆତ୍ମା ହରି । ପୁତ୍ରେ ନନ୍ଦିନ୍ତି ଅତ୍ମାପରି ॥ ତେଣୁ ଗୋପାଳେ ମୁଗ୍ଧହେଲେ । ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି ନପାରିଲେ । ୫୭ । କୃଷ୍ଣ ପରବ୍ରହ୍ମ ପରମ୍ପର ।

ସମାଶ୍ରିତା ଯେ ପଦପଲ୍ଲବପ୍ଲବଂ ମହତ୍ପଦଂ ପୁଣ୍ୟଯଶୋ ମୁରାରେଃ । ଭବାମ୍ବୁଧିର୍ବତ୍ସପଦଂ ପରଂ ପଦଂ ପଦଂ ପଦଂଯଦ୍ବିପଦାଂ ନ ତେଷାଂ । ୫୮ ।
ଏତତ୍ତେ ସର୍ବମାଖ୍ୟାତଂ ଯତ୍ପୃଷ୍ଟୋଽହମିହ ତ୍ୱୟା । ଯତ୍କୌମାରେ ହରିକୃତଂ ପୌଗଣ୍ଡେପରିକୀର୍ତ୍ତିତଂ । ୫୬ । ଏତତ୍ ସୁହୃଦ୍ଭିଶ୍ଚରିତଂ
ମୁରାରେରଘାର୍ଦ୍ଦନଂ ଶାଦ୍ୱଲଜେମନଞ୍ଚ । ବ୍ୟକ୍ତେତରଦ୍ରୂପମଜୋର୍ବଭିଷ୍ଟବଃ ଶୃଣ୍ୱନ୍ ଗୃଣନ୍ନେତି ନରୋଽଖିଲାର୍ଥାନ୍ । ୬୦ । ଏବଂ ବିହାରୈଃ
କୌମାରୈଃ କୌମାରଂ ଜହତୁର୍ବ୍ରଜେ । ନିଲାୟନୈଃ ସେତୁବନ୍ଧୈର୍ମର୍କଟୋତ୍ପ୍ଲବନାଦିଭିଃ । ୬୧ ।

ଶ୍ରିତା ଇତି । ପୁଣ୍ୟଂ ଯଶୋ ଯସ୍ୟ ସ ପୁଣ୍ୟଯଶାଃ ସ ଚାସୌ ମୁରାରିଶ୍ଚ ତସ୍ୟ ପଦପଲ୍ଲବ ଏବ ପ୍ଲବସ୍ତଂ ଯେ ସମ୍ୟଗାଶ୍ରିତାଃ । ମହତ୍ପଦଂ ମହତାଂ ପଦମାଶ୍ରୟଂ । ଯଦ୍ୱା ମହାନ୍ତି ତତ୍ତ୍ୱ ପଦଂ ଯେଷୁ ତଥା ତେଷାଂ ଭବାମ୍ବୁଧିର୍ବତ୍ସପଦମିବ ଭବତି । କିଞ୍ଚ ପରଂ ପଦଂ ଶ୍ରୀବୈକୁଣ୍ଠାଖ୍ୟଂ ପଦଂ ସ୍ଥାନଂ ଭବତି । ବିପଦାଂ ଯତ୍ପଦଂ ବିଷୟସ୍ତତ୍ପୁନଃ କଦାଚିଦପି ତେଷାଂ ନ ଭବତି ନ ତତଃ ପୁନରାବର୍ତ୍ତନ୍ତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୫୮-୫୯ । ସୁହୃଦ୍ଭିଶ୍ଚରିତଂ ମୁକ୍ତମ୍ପ୍ରୋଽନ୍ୟୋନ୍ୟଶିକ୍ୟାଦିନଗ୍ୟାଦନୋକ୍ତଂ । ଅଘାର୍ଦ୍ଦନଞ୍ଚ ଶାଦ୍ୱଲେ ଜେମନଂ ଭୋଜନଞ୍ଚ ବ୍ୟକ୍ତେତରତ୍ ବ୍ୟକ୍ତାନ୍ତରପ୍ରପଞ୍ଚାଦିତରତ୍ ବତ୍ସପାଲକବତ୍ସବତ୍ସପାଳରୂପଂ ଯଦ୍ୱା ବ୍ୟକ୍ତେତରଚ୍ଚିଦ୍ଘନ ଲାସତ୍ତ୍ୱଦ୍ରୂପ୍ୟତ ଇତି ରୂପଂ । ଅଜସ୍ୟ ଉରୁର୍ଭିହାନ୍ ଅଭିଷ୍ଟବଃ ସ୍ତବସ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମକୃତାଂ ସ୍ତୁତିଂ । ଏତତ୍ ଶୃଣ୍ୱନ୍ ଗୃଣନ୍ ବା ଯୁକ୍ତୋ ନରଃ ସର୍ବପୁରୁଷାର୍ଥାନ୍ ପ୍ରାପ୍ନୋତି ॥ ୬୦-୬୧ । ଇତି ଶ୍ରୀପରମାନନ୍ଦନୃସିଂହପଦଦଶନ୍ଧପଦଃ । ବ୍ୟାକର୍ତ୍ତୋର୍ ଶ୍ରୀଧରସ୍ୱାମୀ ଯଥାମତି ବିଧିମୁକ୍ତଂ ।

ପଦପଲ୍ଲବ ନୌକା ଯାର ॥ ଶରଣ ହୋଇବ ଯିଏ ଏବେ । ଏ ଭବାମ୍ବୁଧି ଅକ୍ଳେଶରେ ॥ ଗୋଖୋଜପରି କୁଦେଇବ । ତରିବ ସେ ଦୁଃଖେ ନଡରି । ଯାହା ପୁଚ୍ଛିଲ ନରେଶ୍ୱର । ସବୁ କହିଲି ଆଗେ ତୋର ॥ ହରିଙ୍କ କୁମାର ଚରିତ । ଆଚରି ପୌଗଣ୍ଡ ବୃତ୍ତାନ୍ତ । ୫୯ । ସଖାମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ହରି । କାହ୍ନ ବା ବନଭୋଜ କରି ॥ ବନାଶ ଅଘାସୁର ଅସୁରେ । ବତ୍ସ ବାଳକ ସ୍ୱରୂପରେ ॥ ବ୍ରହ୍ମାର ସ୍ତୁତି ଶୁଣିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ଚରିତ ଶୁଣିଲେ ॥ ଗୁଣିଲେ ନର ସଦା କାଳେ । ସକଳ ସିଦ୍ଧି ଲଭେ ହେଲେ । ୬୦ । କୁମାର ମେଳେ ବାଳଲୀଳା । ବୃନ୍ଦେ ଆଚରି ନନ୍ଦବାଳା ॥ କେବେ ବନ୍ଧନ୍ତି ସେତୁବନ୍ଧ । କେବେ ବା ହୋଇ କପିବୃନ୍ଦ ॥ ସେ ସେତୁବନ୍ଧରେ କୁଦନ୍ତି । ଏରୂପେ ବାଳଲୀଳା ଶାନ୍ତି । ୬୧ ।
ଭଣିଲ୍ଲ ଦାଶ ପଣ୍ଡିତ । ଏବୃତ୍ତସ୍ତୁତି ଗୂଢ଼ତତ୍ତ୍ୱ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୧୪।

ପଞ୍ଚଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ତତଶ୍ଚ ପୌଗଣ୍ଡବୟଃଶ୍ରିତୌ ବ୍ରଜେ ବଭୂବତୁସ୍ତୌ ପଶୁପାଳସମ୍ମତୌ । ଗାଶ୍ଚାରୟନ୍ତୌ ସଖିଭିଃ ସମଂ ପଦୈଃ ବୃନ୍ଦାବନଂ ପୁଣ୍ୟମତୀବ ଚକ୍ରତୁଃ । ୧ । ତନ୍ମାଧବୋ ବେଣୁମୁଦୀରୟନ୍ ବୃତୋ ଗୋପୈର୍ଗୃଣଦ୍ଭିଃ ସ୍ୱଯଶୋ ବଳାନ୍ୱିତଃ । ପଶୂନ୍ ପୁରସ୍କୃତ୍ୟ ପଶବ୍ୟମାବିଶଦ୍ ବିହର୍ତ୍ତୁକାମଃ କୁସୁମାକରଂ ବନଂ । ୨ । ତନ୍ମଞ୍ଜୁଘୋଷାଳିମୃଗଦ୍ୱିଜାକୁଳଂ ମହନ୍ମନଃପ୍ରଖ୍ୟପୟଃସରସ୍ୱତା । ବାତେନ ଜୁଷ୍ଟଂ ଶତପତ୍ରଗନ୍ଧିନା ନିରୀକ୍ଷ୍ୟ ରନ୍ତୁଂ ଭଗବାନ୍ ମନୋ ଦଧେ । ୩ । ସ ତତ୍ର ତତ୍ରାରୁଣପଲ୍ଲବଶ୍ରିୟା ଫଳପ୍ରସୂନୋରୁଭରେଣ ପାଦୟୋଃ । ସ୍ପୃଶଚ୍ଛି-

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୧୪ ।

ତତଃ ପଞ୍ଚଦଶେ ଧେନୁପାଳନଂ ଧେନୁକାର୍ଦ୍ଦନଂ । କାଳୀୟକ୍ଷ୍ୱେଡତୋ ଗୋପରକ୍ଷଣଂ ଚ ନିରୂପ୍ୟତେ । ଅଥବକ୍ତ୍ରପ୍ରବେଶେନ ବୃଥାଶ୍ରିତାନ୍ ସଖୀନତଃ କୃଷ୍ଣସ୍ତାବେଶଯୁକ୍ତ ଫଳ୍ଗୁଫଳଂ ତାଳାଳକାନନଂ । ପଶୁପାଳସମ୍ମତୌ ପଶୁପାଳନେ ସମ୍ମତୌ । ପଶୁପାଳାନାଂ ବା ସମ୍ମତୌ । ଦେବଦୁନ୍ଦୁଭିବନାନ୍ତରେ ଗମନକୁତୂହଳାତ୍ ବାତଚର୍ଯ୍ୟଃ । ଅତୀବ ଚକ୍ରତୁଃ ସଙ୍କରଃ ପ୍ରସର୍ପଣେନ । ୧ । ସ୍ୱଯଶୋଗୃଣଦ୍ଭିର୍ଗୋପୈର୍ବୃତମୃଦ୍ୱନଂ ପ୍ରାବିଶତ୍ । ୨ । ତଦ୍ୱନଂ ନିରୀକ୍ଷ୍ୟ

ଇତିଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୧୪।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ —ତଦନ୍ତେ ପୌଗଣ୍ଡ ବୟସେ ।ବ୍ରଜେ ଗୋପାଳ ହୋଇଲେ ସେ । ସଙ୍ଗେ କରିଲେ ସ୍ୱାମ ହର । ଗୋରୁ ରଖିଲେ ବଳେ ଫେର । ବୈଦିଗେ ପଡନ୍ତେ ଚରଣ । ପବିତ୍ର ହେଲା ବୃନ୍ଦାବନ । ୧ । ଯେତୁ ଗାଆନ୍ତି କୃଷ୍ଣଗୁଣ । ଏମନ୍ତ ଗୋପାଳେ ଯେବେଣ । ବଳରାମଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଧର । ବେଣୁ ବଜାଇ ନିରନ୍ତର । ଗୋରୁଙ୍କୁ ଚଳାଇ ଆଗରେ । ପଶିଲେ ଗୋଚର ବନରେ । ନାନାକୁସୁମେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ବନ ଭ୍ରମଣେ ହେଲା ମନ । ୨ । ମୃଗ ବିହଙ୍ଗ ଅଳିଗଣ । କରନ୍ତି ଯହିଁ ମଧୁସ୍ୱନ । ନିର୍ମଳ ସାଧୁ ହୃଦପରି । ଯେବନେ ବହେ ଝର ବାରି । ପଦ୍ମସୁଗନ୍ଧ ବାୟୁବହେ । ଦେଖିବା ମାତ୍ରେ ମନ ମୋହେ ॥ ବନ ଶୋଭାରେ ମନଗଲା । ଭ୍ରମଣେ ଇଚ୍ଛା ଜନମିଲା । ୩ । ନବପଲ୍ଲବ ପୁଷ୍ପ

ଖାନ୍ ଗଷ୍ୟ ବନାନ୍ତାନ୍ ମୁଦା ସ୍ୱପ୍ନଭାବାଗ୍ରଜମାଦପୂରୁଷଃ । ୪ । ଶ୍ରୀବ୍ରହ୍ମୋବାଚ — ଅହୋ ଅମୀ ଦେବବରାମରାର୍ଚ୍ଚିତଂ ପାଦାମ୍ବୁଜଂ ତେ ସୁମନଃ ଫଲାର୍ହଣଂ । ନମନ୍ତ୍ୟୁପାଦାୟ ଶିଖାଭିରାତ୍ମନସ୍ତମୋଽପହତ୍ୟୈ ତରୁଜନ୍ମ ଯତ୍କୃତଂ । ୫ । ଏତେଽଲିନସ୍ତବ ଯଶୋଽଖିଲଲୋକତୀର୍ଥଂ ଗାୟନ୍ତ ଆଦିପୁରୁଷାନୁପଦଂ ଭଜନ୍ତେ । ପ୍ରାୟୋ ଅମୀ ମୁନିଗଣା ଭବଦୀୟମୁଖ୍ୟା ଗୂଢଂ ବନେଽପି ନ ଜହତ୍ୟନଘାତ୍ମଦୈବଂ । ୬ । ନୃତ୍ୟନ୍ତ୍ୟମୀ ଶିଖିନ ଈଡ୍ୟ ମୁଦା ହରିଣ୍ୟଃ କୁର୍ବନ୍ତି ଗୋପ୍ୟ ଇବ ତେ ପ୍ରିୟମୀକ୍ଷଣେନ । ସୂକ୍ତୈଶ୍ଚ କୋକିଳଗଣା ଗୃହମାଗତାୟ ଧନ୍ୟା ବନୌକସ ଇୟାନ୍ ହି ସତାଂ ନିସର୍ଗଃ । ୭ । ଧନ୍ୟେୟମଦ୍ୟ ଧରଣୀ ତୃଣବୀରୁଧସ୍ତ୍ୱତ୍ ପାଦସ୍ପୃଶୋ ଦ୍ରୁମଲତାଃ କରଜାଭିମୃଷ୍ଟାଃ । ନଦ୍ୟୋଽଦ୍ରୟଃ ଖଗମୃଗାଃ ସଦୟାବଲୋ-

---

କୈର୍ଗୋପ୍ୟୋଽନ୍ତରେଣ ଭୁଜୟୋରପି ଯତ୍ସ୍ପୃହା ଶ୍ରୀଃ । ୮ ।

ଚନ୍ଦ୍ରଂ ମନୋ ଦଧେ । କଥଭୂତଂ ମନ୍ତ୍ରଘୋଷା ଯେ ଅଲମ୍ବୃତଦ୍ୱିଜା ଭ୍ରମରମୃଗପକ୍ଷିଣସ୍ତୈର୍ବ୍ୟାକୁଳଂ ଧ୍ୟାତ୍ୱା ମହନ୍ମନଃପ୍ରଖ୍ୟେ ଧୃମଦ୍ସ୍ୱତା ମହତାଂ ମନସା ପ୍ରଖ୍ୟଂ ତୁଲ୍ୟଂ ସ୍ୱଚ୍ଛଂ ପୟୋ ଯସ୍ମିଂସ୍ତତ୍ସରଃ ଅଶ୍ରସ୍ୱଚ୍ଛନୋତ୍ପି ଯସ୍ୟ ତେନ ବାତେନେଡ ଶୈତ୍ୟମୁକ୍ତଂ । ତେନୋପଗନ୍ଧନେଡ ପଦ୍ମକଳ୍ହାରଂ, କୃଷ୍ଣଂ ବନମିତ ମାନ୍ୟଂ ଚୂତଂ । ୩ । ଅରୁଣପଲ୍ଲବଶ୍ରିୟା ସହ । ସ୍ପୃଶନ୍ତ୍ୟଃ ଶିଖାଃ ଶାଖାଗ୍ରାଣି ଯେଷାଂ ତାନ୍ । ୪। ତରୁଜନ୍ମ ଯେନ ତମସା କୃତ. ତସ୍ୟ ତମସଃ ପାପସ୍ୟ ପହତ୍ୟୈ ନାଶାୟ । ଅଥବା ଯେନ ବୃକ୍ଷୈଶ୍ବରେଣ ସଙ୍କୋଚକାରକଂ ତରୁଜନ୍ମ କୃତଂ ତଂ ତ୍ୱାଂ ନମନ୍ତି । ୫ଙ୍କ ଶ୍ଳୋକେଽପି କଳୟ ଯଦଜ୍ଞାନରୂପଂ ତମୋଽପି ତସ୍ୟାପହତ୍ୟୈ । ୫ । ହେ ଅନଘ ବନେ ଗୂଢମପି ତ୍ୱାଂ ନ ତ୍ୟଜନ୍ତି ତ୍ୱଦ୍ଧି ମନୁଷ୍ୟବେଷେଣ ନଗୂଢେ ପଦ୍ମୁନୟୋଽପ୍ୟଲବେଷେଣ ନଗୂଢାତ୍ମାନଂ ଭଜନ୍ତୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ୬ । ଇୟାନ୍ ହି ସତାଂ ନିସର୍ଗ ଇତି । ଯଦପ୍ତି ଗୃହଂ ସ୍ୱଦ୍ଗୃହମାଗତାୟ ମହତେ ମହାପୁରୁଷାୟ ସର୍ବସ୍ୱମର୍ପୟନ୍ତୀତି । ୭ । ତୃଣବୀରୁଧସ୍ତବ ପାଦୌ ସ୍ପୃଶନ୍ତୀତି ତଥା । କରଜାଭିମୃଷ୍ଟା ନଖୈଃ ସ୍ପୃଷ୍ଟାଃ । ସଦୟୈରବଲୋକନୈଃ । ଶ୍ରୀରପି

ଫଳେ । ଲୋଟନ୍ତି ତରୁଶାଖା ତଳେ ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପାଦେ କ ପଡନ୍ତି । ଦେଖି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପ୍ରେମେ ଅତି । ବଳରାମଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି । ଧୀରେ କହନ୍ତି ବଂଶଧାରୀ । ୪ । ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ — ହେଭ୍ରାତ ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଅମରେ । ସେବନ୍ତି ତୁମ୍ଭ ଯେ ପୟରେ ॥ ସେପଦେ ଏହି ତରୁଗଣେ । କୁସୁମ ଫଳ ସମର୍ପଣେ ॥ ପୂଜି ନମନ୍ତି ଏହା ଜାଣ । ଏ ତରୁଜନ୍ମ କରଣରୁ ॥ ଯା ପାପୁ ହେଲ ତରୁଜନ୍ମ । ଏବେ ଉଦ୍ଧାର ଅଛେ ସମ । ୫ । ହେ ଆଦିପୁରୁଷ ତୁମ୍ଭର । ଗୁପତ ପୂର୍ବ କଳେବର ॥ ତଥାପି ମୁନିଏ ତା ଜାଣି । ତୁମ୍ଭ ଭଜନ୍ତି ମନେ ଗୁଣି ॥ ଏବନେ ଅଳିରୂପ ଧରି । ସକଳ ଲୋକ ପବିତ୍ରାରି । ଯଶ ଗାଆନ୍ତି ପଛେ ଧାଇଁ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ସନ୍ତୋଷିବାପାଇଁ । ୬ । କେହି ନାଚନ୍ତି ଶିଖିରୂପେ । କେହିବା ହରିଣୀ ସ୍ୱରୂପେ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଅନାଇ ରହନ୍ତି ।

କୈର୍ଗୋର୍ପୈ ରନ୍ତରେଣ ଭୁଜଯୋରପି ଯତ୍ସ୍ପୃହା ଶ୍ରୀଃ ॥ ୮ ॥ ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଏବଂ ବୃନ୍ଦାବନଂ ଶ୍ରୀମତ୍ କୃଷ୍ଣ ପ୍ରୀତମନାଃ ପଶୂନ୍ । ରେମେ ସଞ୍ଚା-
ରୟନ୍ନଦ୍ରେଃ ସରିଦ୍ରୋଧଃସୁ ସାନୁଗଃ । ୯ । କ୍ୱଚିଦ୍ଗାୟତି ଗାୟତ୍ସୁ ମଦାନ୍ଧାଳିଷ୍ୱନୁବ୍ରତୈଃ । ଉପଗୀୟମାନଚରିତଃ ସ୍ରଗ୍ୱୀ ସଙ୍କର୍ଷଣାନ୍ୱିତଃ । ୧୦
କ୍ୱଚିତ୍ ଚ କଳହଂସାନାମନୁକୂଜତି କୂଜିତଂ । ଅଭିନୃତ୍ୟତି ନୃତ୍ୟନ୍ତଂ ବର୍ହିଣଂ ହାସୟନ୍ କ୍ୱଚିତ୍ । ୧୧ । ମେଘଗମ୍ଭୀରୟା ବାଚା ନାମଭିର୍ଦୂରଗାନ୍
ପଶୂନ୍ । କ୍ୱଚିଦାହ୍ୱୟତି ପ୍ରୀତ୍ୟା ଗୋଗୋପାଳମନୋଜ୍ଞୟା । ୧୨ । ଚକୋରକ୍ରୌଞ୍ଚଚକ୍ରାହ୍ୱଭାରଦ୍ୱାଜାଂଶ୍ଚ ବର୍ହିଣଃ । ଅନୁରୌତି ସ୍ମ ସତ୍ତ୍ୱାନାଂ
ଭୀତବଦ୍‌ବ୍ୟାଘ୍ରସିଂହୟୋଃ । ୧୩ । କ୍ୱଚିତ୍ କ୍ରୀଡାପରିଶ୍ରାନ୍ତଂ ଗୋପୋତ୍ସଙ୍ଗୋପବର୍ହଣଂ । ସ୍ୱୟଂ ବିଶ୍ରମୟତ୍ୟାର୍ଯ୍ୟଂ ପାଦସମ୍ବାହନାଦିଭିଃ । ୧୪ ।

ଯସ୍ମୈ ସ୍ପୃହୟନ୍ତି କେବଳଂ ତେନ ଭୁଜଯୋରନ୍ତରେଣ ବକ୍ଷସା ଗୋପ୍ୟୋ ଧନ୍ୟା ଇତି । ୮ । ଏବଂ ଶ୍ରୀମଦ୍‌ବୃନ୍ଦାବନଂ ପତି ପ୍ରୀତଃ ସନ୍ ଅଦ୍ରେଃ
ସମୀପବର୍ତ୍ତିସରିତ୍ତଟେଷୁ ପଶୂନ୍ ସଞ୍ଚାରୟନ୍ ସାନୁଗୋ ଗୋପୈଃ ସହ ବର୍ତ୍ତମାନଃ ପ୍ରୀତମନା ରେମେ । ୯ । ତାମେବ ରତିମାହ କ୍ୱଚିଦିତ୍ୟାଦି-
ଦଶଭିଃ । ୧୦ । ବର୍ହିଣଂ ନୃତ୍ୟନ୍ତମନୁ ଅଭିନୃତ୍ୟତି ବର୍ହିଣମଭିମୁଖୋ ନୃତ୍ୟତୀତି ବା । ଗୋପାନ୍ ହାସୟନ୍ । ୧୧ ୧୨ । ଚକୋରସ୍ୱନାନନୁକୃତ୍ୟ
ରୌତି । କଦାଚିତ ସତ୍ତ୍ୱାନାଂ ମଧ୍ୟେ ବ୍ୟାଘ୍ରସିଂହୟୋଃ ସ୍ରାବ୍ୟାଂ ଭୀତବଦ୍‌ବନ୍ତି । ସତ୍ତ୍ୱେଷୁ ପଲାୟମାନେଷୁ ପଲାୟତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ତୟୋଃ ଧ୍ୱାନା

ଗୋପୀଙ୍କ ପରି ସ୍ନେହେ ଚନ୍ତି ॥ କୋକିଳ କୁହୁଏ ମଧୁସ୍ୱରେ । ଆଯତ୍ନେ ଭ୍ରମନ୍ତି ତାଙ୍କ ସରେ ॥ ସ୍ୱାଗତ ବଚନ ଭଣନ୍ତି । ଧନ୍ୟ ଏ ବନ ଜୀବଜନ୍ତୁ
ମହତ ଜନେ ସମାଦର । ସ୍ୱଭାବ ସାଧୁଜନଙ୍କର । ୭ । ଧନ୍ୟ ଆଜ ଏ ବୃନ୍ଦାବନ । ପାଦପ ଲତା ଗୁଳ୍ମ ତୃଣ ॥ ଯା ଶ୍ରୀପଦ ସ୍ପର୍ଶ ପାନ୍ତି । ଅଞ୍ଜଳି
ଅର୍ଦ୍ଧ ସା ଲଭନ୍ତି ॥ ଏନଦୀ ଗିରି ଖଗ ମୃଗେ । ଧନ୍ୟ ସକଳେ ନିଜଭାଗ୍ୟେ ॥ ସଦୟ ଦୃଷ୍ଟି ଯାହାଙ୍କର । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଲୋଡନ୍ତି ନିରନ୍ତର ॥ ଧନ୍ୟ
ଗୋପୀଏ ତାଙ୍କ ବକ୍ଷସ୍ଥଳେ ଲଗ୍ନ ହୁଅନ୍ତି ପୁଣ । ୮ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଏରୂପେ କୃଷ୍ଣ ବୃନ୍ଦାବନେ । ଭ୍ରମନ୍ତି ଅତି ପ୍ରୀତମନେ ॥ ପର୍ବତତଳେ
ନଦୀକୂଳେ । ଗୋରୁ ଚରନ୍ତି ସଖାମେଳେ । ୯ । ଭ୍ରମରଙ୍କ ରୁଣ୍ଟୁ କୁଣ୍ଟୁ ହେଲେ । ବନକୁସୁମ ମାଳ ଗଳେ ॥ ଲମ୍ବାଇ ଭୂଲନ୍ତି ଭ୍ରମରେ । ମଧୁ
ଲୋଭରେ ନୌଦଗରେ ॥ ବେଢ଼ି ଗାଆନ୍ତି; ତାଙ୍କ ସ୍ୱର । ଅନୁକରନ୍ତି ଦାମୋଦର । ୧୦ । କାହିଁ ସରନ୍ତି କଳହଂସେ । ହରନ୍ତି ତାଙ୍କ ପରତୋଷେ
କାହିଁ ମୟୂର ନୃତ୍ୟ ଦେଖି । ନାଚନ୍ତି ଉପହାସ ଲେଖି । ୧୧ । କାହିଁ ପଶୁଏ ଗଲେ ଦୂରେ । ମେଘଗମ୍ଭୀର ଶବଦରେ । ଗୋ ଗୋପ ଲକ୍ଷ୍ୟେ
ମନୋହର । ନାମରେ ଡାକନ୍ତି ଶ୍ରୀଧର । ୧୨ । ଚକୋର କ୍ରୌଞ୍ଚ ଚକ୍ରବାକ । ଭାରଦ୍ୱାଜାଦି ପକ୍ଷୀଯାକ ॥ ସାନନ୍ଦେ ତାଙ୍କ ସାନ୍ତି ମତେ । ଶବଦ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ନୃତ୍ୟନ୍ତୋ ଗାୟନ୍ତଃ କ୍ୱାପି ବଲ୍ଗନ୍ତୋ ଯୁଧ୍ୟନ୍ତୋ ମିଥଃ । ଗୃହୀତହସ୍ତୌ ଗୋପାଳାନ୍ କଥୟନ୍ତୌ ପ୍ରଶଶଂସତୁଃ । ୧୫ । କୃତଚୂ ପଲ୍ଲବତଲ୍ପେଷୁ ନମ୍ରବଶମକର୍ଣିତଃ । ବୃକ୍ଷମୂଲାଶ୍ରୟଃ ଶେତେ ଗୋପୋତ୍ସଙ୍ଗୋପବର୍ହଣଃ । ୧୬ । ପାଦସମ୍ବାହନଂ ଚକ୍ରୁଃ କେଚିତ୍ତସ୍ୟ ମହାତ୍ମନଃ । ଅପରେ ହତପାପ୍ମାନୋ ବ୍ୟଜନୈଃ ସମବୀଜୟନ୍ । ୧୭ । ଅନ୍ୟେ ତଦନୁରୂପାଣି ମନୋଜ୍ଞାନି ମହାତ୍ମନଃ । ଗାୟନ୍ତି ସ୍ମ ମହାଭାଗ ସ୍ନେହକ୍ଲିନ୍ନଧିୟଃ ଶନୈଃ । ୧୮ । ଏବଂ ନିଗୂଢାତ୍ମଗତିଃ ସ୍ୱମାୟୟା ଗୋପାତ୍ମଜତ୍ୱଂ ଚରିତୈର୍ବିଡମ୍ବୟନ୍ । ରେମେ ରମାଲାଲିତପାଦପଲ୍ଲବୋ ଗ୍ରାମ୍ୟୈଃ ସମଂ ଗ୍ରାମ୍ୟବଦୀଶଚେଷ୍ଟିତଃ । ୧୯ । ଶ୍ରୀଦାମା ନାମ ଗୋପାଲୋ ରାମକେଶବୟୋଃ ସଖା । ସୁବଲସ୍ତୋକକୃଷ୍ଣାଦ୍ୟା ଗୋପାଃ ପ୍ରେମ୍ଣେଦମବ୍ରୁବନ୍ । ୨୦ । ରାମରାମ ମହାବାହୋ କୃଷ୍ଣ ଦୁଷ୍ଟନିବର୍ହଣ । ଇତୋଽବିଦୂରେ ସୁମହଦ୍ୱନଂ ତାଳାଳିସଙ୍କୁଲଂ । ୨୧ । ଫଲାନି ତତ୍ର ଭୂରୀଣି ପତନ୍ତି ପତିତାନି ଚ । ସନ୍ତି କିନ୍ତ୍ୱ-

---

ବଲୋଦ୍ରେକାଣାଂ ଭ୍ରାତବଭବଘଣ ବା । ୧୩ । ଅର୍ଯ୍ୟମଗ୍ରଜଂ ବିଶ୍ରମଯୁକ୍ତ ବିଗତଶ୍ରମଂ କରୋତି । ୧୪ । ମିଥୋ ନୃତ୍ୟାଦିନା କୁର୍ବନ୍ତେ ଗୋପାନ୍ ପ୍ରଶଶଂସତୁଃ । ୧୫।୧୬ । ବ୍ୟଜନୈଃ ପଲ୍ଲବାଦନିର୍ମିତୈଃ । ୧୭।୧୮ । ଈଶଚେଷ୍ଟିତ ଇତି ନିଗୂଢ଼ସ୍ୱଭାବତ୍ୱେଽପି ଅନ୍ତରାନ୍ତରା ଈଶ-ସୈ୍ୟବ ଚେଷ୍ଟିତାନି ଦୃଶ୍ୟନ୍ତେଽପି ନ ପଃ । ୧୯ । ଈଶଚେଷ୍ଟିତତ୍ୱମେବ ଦର୍ଶୟିତୁମାହ ଶ୍ରୀଦାମେତି । ସ୍ତୋକକୃଷ୍ଣଃ କଶ୍ଚିତ୍ । ୨୦ । ତାଳାଳି-

---

କରନ୍ତି ତେମନ୍ତେ । ବ୍ୟାଘ୍ର ସିଂହଙ୍କ ଭୟେ ଜାବେ । ପଳାନ୍ତେ ଆପେ ସେହୁଭଳେ । ଉଭ ପଳାନ୍ତି ଏଣେ ତେଣେ ।୧୩। ଏହ୍ନେ କ୍ରୀଡନ୍ତି ବୃନ୍ଦାବନେ । କାହ୍ନୁ ବା କ୍ରୀଡା ଶ୍ରାନ୍ତହୋଇ । ଗୋପଙ୍କ କୋଳେ ଶିର ଦେଇ । ଶ୍ରମ ଶୁଅନ୍ତେ ତାଙ୍କ ପାଦ । ମର୍ଦ୍ଦନ୍ତି ବସନ୍ତ ଗୋବିନ୍ଦ । ୧୪। ନାଚନ୍ତେ ଗାଅନ୍ତେ ଲଢ଼ନ୍ତେ । କୁଦନ୍ତେ ଗୋପାଳ ସମସ୍ତେ । କୃଷ୍ଣ ରାମଙ୍କ ହସ୍ତ ଧରି । ହସି ପ୍ରଶଂସା ଥାନ୍ତିକରି ।୧୫। କାହ୍ନୁ ବା ଲଢ଼ାଲଢ଼ି ହୋଇ । ଶ୍ରମେ ପଲ୍ଲବତଳ ଫେଇ । ଗୋପାଳକୋଳେ ଶିରମୂଳେ । ଶୁଅନ୍ତି ଅଭିରୁରୁହଳେ । ୧୬। ଧନ୍ୟ ଗୋପାଳେ ପୁଣ୍ୟବାନ । କେ ବଯେ କେ କରେ ମର୍ଦ୍ଦନ । ୧୭ । କେହୁ ବା କୃଷ୍ଣ ମନ ଧରି । ଧୀରେ ଗଅନ୍ତି ସ୍ନେହେ ପୂରି ।୧୮। ଏରୂପେ ମାୟାରେ ଗୋପନେ । ଗୋପବାଳକ ଅପସନେ । ଗ୍ରାମ୍ୟଜନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଶି । ଗ୍ରାମ୍ୟଭାବରେ ସଦା ରସି।ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେବନ୍ତି ଯାଙ୍କ ପଦ।ଏଥି ରମନ୍ତି ସେ ଗୋବିନ୍ଦ । ।୧୯। ତୋକ କୃଷ୍ଣ ଦାମ ସୁବଳ । ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କ ସଙ୍ଗି ଦଳ । ପ୍ରେମେ କହନ୍ତେ ରାମ ହରି । ତୁମ୍ଭେ ଦୁଷ୍ଟଙ୍କୁ ପାରମାରି । ନିକଟେ ତାଳବନ ପୂର୍ଣ୍ଣ ।ରହିଛି ଏକ ମହାବନ ।୨୦-୨୧। ବହୁତ ତାଳ ପାଚିଅଛି । ଭୂମିରେ ପଡିଣ ପଡ଼ୁଛି । ଦୁବହ୍ମା ଧେନୁକ ବୃଷଭ । ବେଢ଼ିଛି ଦେହେ

ଦୁଦ୍ଧାନ ଧେନୁକେନ ଦୁରାତ୍ମନା । ୨୨ । ସୋଽଭିଗର୍ଯ୍ୟେ ଖୁରୈର୍ଗାମ ଦେ କୃଷ୍ଣ ଖରରୂପଧୃକ୍ । ଅପ୍ରତୁଲ୍ୟବଳୈର୍ବନ୍ୟୈର୍ଜ୍ଞାତିଭିର୍ବହୁଭିର୍ବୃତଃ । ୨୩ । ତସ୍ମାତ୍ କୃତନରାହାରାଦ୍ଭୀତୈର୍ନୃଭିରମିତ୍ରହନ୍ । ନ ସେବ୍ୟତେ ପଶୁଗଣୈଃ ପକ୍ଷିସଙ୍ଘୈର୍ବିବର୍ଜିତଂ । ୨୪ । ବିଦ୍ୟନ୍ତେଽଭୁକ୍ତପୂର୍ବାଣି ଫଳାନି ସୁରଭୀଣି ଚ । ଏଷ ବୈ ସୁରଭିର୍ଗନ୍ଧୋ ବିଷୂଚୀନୋଽବଗୃହ୍ୟତେ । ୨୫ । ପ୍ରଯଚ୍ଛ ତାନି ନଃ କୃଷ୍ଣ ଗନ୍ଧଲୋଭିତଚେତସାଂ । ବାଞ୍ଛାସ୍ତି ମହତୀ ରାମ ଗମ୍ୟତାଂ ଯଦି ରୋଚତେ । ୨୬ । ଏବଂ ସୁହୃଦ୍ବଚଃ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ସୁହୃତ୍ପ୍ରିୟଚିକୀର୍ଷୟା । ପ୍ରହସ୍ୟ ଜଗ୍ମତୁର୍ଗୋପୈର୍ବୃତୌ ତାଳବନଂ ପ୍ରଭୂ । ୨୭ । ବଳଃ ପ୍ରବିଶ୍ୟ ବାହୁଭ୍ୟାଂ ତାଳାନ୍ ସମ୍ପରିକମ୍ପୟନ୍ । ଫଳାନି ପାତୟାମାସ ମତଙ୍ଗଜ ଇବୌଜସା । ୨୮ । ଫଳାନାଂ ପତତାଂ ଶବ୍ଦଂ ନିଶମ୍ୟାସୁରରାସଭଃ । ଅଭ୍ୟଧାବତ୍ କ୍ଷିତିତଳଂ ସନଗଂ ପରିକମ୍ପୟନ୍ । ୨୯ । ସମେତ୍ୟ ତରସା ପ୍ରତ୍ୟଗ୍ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ ପଦ୍ଭ୍ୟାଂ ବଳଂ ବଳୀ । ନିହତ୍ୟୋରସି କାଶବ୍ଦଂ ମୁଞ୍ଚନ୍ ପର୍ଯ୍ୟସରତ୍ ଖଳଃ । ୩୦ । ପୁନରାସାଦ୍ୟ ସଂରବ୍ଧ ଉପକ୍ରୋଷ୍ଟା ପରାକ୍ ସ୍ଥିତଃ । ଚରଣାବପରୌ ରାଜନ୍ ବଳାୟ ପ୍ରାକ୍ଷି-

ସକୁଲଂ ତାଳ ପତ୍ରକ୍ରଦଙ୍ଗ୍ୟାସ୍ତୁଂ । ୨୧-୨୪ । ବିଷୂଚୀନଃ ସର୍ବତଃ ପ୍ରସୃତଃ । ୨୫-୨୮ । ସନଗଂ ସବୃକ୍ଷଂ । ୨୯ । ପ୍ରତ୍ୟଗ୍ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ ପଶ୍ଚିମାଭ୍ୟା । କାଶଦମିତ ଶବ୍ଦ ବଶ୍ଚାଭଗଚ୍ଛାନୁକରଣଂ । ପର୍ଯ୍ୟସରତ୍ ପରିତୋଽଧାବଦତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୦ । ଉପକ୍ରୋଷ୍ଟା ଗର୍ଦ୍ଦଭଃ । ପରାକ୍ ପ୍ରତମୁଖଃ ।

ବନଦେଶ । ୨୨ । ମହାବଳନ୍ତ ସେ ଅସୁର । ଗର୍ଦ୍ଦଭରୂପ ଅଟେ ତାର । ବହୁତ କୁଟୁମ୍ବ ତା ଭୁଲେ । ମହାବଳନ୍ତ ସେ ସକଳେ । ୨୩ । ହେ ଶତ୍ରୁହର ସେ ଦୈତ୍ୟର । ଭୟରେ ନର ବା ବାନର । ପଶୁପକ୍ଷିଏ ସେହି ବନେ । ନଯାନ୍ତି ସେ ତାଳ ବନେ । ୨୪ । ତେଣୁ ସୁଗନ୍ଧ ନାନା ଫଳେ । ଅକ୍ଷୟ ହୋଇଛନ୍ତି ବଳେ । ଦେଖ ସେ ଫଳଙ୍କ ସୁଗନ୍ଧ । ଚୌଦିଗେ ଉଠଇ ଆମୋଦ । ୨୫ । ସୁଗନ୍ଧ ଲୋଭ ହୁଏ ତାତ । ଫଳ ଖାଇବା ମନ ହେତ । ହେ ରାମ ଫଳେ ଅନୁମନ । ପାଇଲେ ହୋଇବା ବଡ଼ ହେତ । ୨୬ । ବନ୍ଧୁଙ୍କ ବାକ୍ୟ ହୃଷ୍ଟ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ । ବନ୍ଧୁଙ୍କ ମାନସ ସନ୍ତୋଷେ । ଗୋପାଳ ମେଳେ ରାମହରି । ତାଳବନକୁ ଗଲେ ଜରି । ୨୭ । ବଳରେ ମତ୍ତଗଜ ପରି । ତାଳବୃକ୍ଷଙ୍କୁ ବାହୁ ଧରି । ହଲାଇ ଫଳ ଝଡ଼ାଇଲେ । ୨୮ । ଫଳ ପଡ଼ିବା ଶବ୍ଦ ହେଲେ । ଧେନୁକ ଦୈତ୍ୟ ଶୁଣିଲେ । ବନ କମ୍ପାଇ ଧାଇଁଲେ । ୨୯ । ପଛଆ ପଦ ବେନି ପାଦେ । ନାଥ ମାଇଲା ରାମହୃଦେ । ଘୋର ଗର୍ଦ୍ଦଭ ଶବ୍ଦ କଲା । ଚଉଦିଗକୁ ସେ ଧାଇଁଲା । ୩୦ । ପୁଣି ଗର୍ଦ୍ଦଭ କ୍ରୋଧ ବହି । ରାମ ଛାମୁରେ ବେଗେ ଧାଇଁ ନାଥ ମାଇଲା ପଛପଦେ । ୩୧ । ରାମ ଧରିଲେ ପାଦ ହେଳେ । ବୁଲାଇ ଛାଡ଼ିଲେ ସେ ପ୍ରାଣ । ପିଟିଲେ ତାଳ ଗଛେ ପୁଣ । ୩୨ । ମାଡ଼େ

ପକ୍ଷ୍ମଣା । ୩୧ । ସ ତଂ ଗୃହୀତ୍ୱା ପଦୟୋର୍ଭ୍ରାମୟିତ୍ୱୈକପାଣିନା । ଚିକ୍ଷେପ ତୃଣରାଜାଗ୍ରେ ଭ୍ରାମଣତ୍ୟକ୍ତଜୀବିତଂ । ୩୨ । ତେନାହତୋ ମହାତାଳୋ ବେପମାନୋ ବୃହଚ୍ଛିରାଃ । ପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥଂ କମ୍ପୟନ୍ ଭଗ୍ନଃ ସଚାନ୍ୟଂ ସୋଽପି ନୃପରଂ । ୩୩ । ବଲସ୍ୟ ଲୀଲୟୋତ୍ସୃଷ୍ଟଖରଦେହହତାହତାଃ । ତାଳାଶ୍ଚକମ୍ପିରେ ସର୍ବେ ମହାବାତେରିତା ଇବ । ୩୪ । ନୈତଚ୍ଚିତ୍ରଂ ଭଗବତି ହ୍ୟନନ୍ତେ ଜଗଦୀଶ୍ୱରେ । ଓତପ୍ରୋତମିଦଂ ଯସ୍ମିଂସ୍ତନ୍ତୁଷ୍ୱଙ୍ଗ ଯଥା ପଟଃ । ୩୫ । ତତଃ କୃଷ୍ଣଞ୍ଚ ରାମଞ୍ଚ ଜ୍ଞାତୟୋ ଧେନୁକସ୍ୟ ଯେ । କ୍ରୋଷ୍ଟାରୋଽଭ୍ୟଦ୍ରବନ୍ ସର୍ବେ ସଂରବ୍ଧା ହତବାନ୍ଧବାଃ । ୩୬ । ତାଂସ୍ତାନାପତତଃ କୃଷ୍ଣୋ ରାମଶ୍ଚ ନୃପଲୀଲୟା । ଗୃହୀତପଶ୍ଚଚରଣାନ୍ ପ୍ରାହିଣୋତ୍ତୃଣରାଜସୁ । ୩୭ । ଫଲପ୍ରକରସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣଂ ଦୈତ୍ୟଦେହୈର୍ଗତାସୁଭିଃ । ରରାଜ ଭୂଃ ସତାଳାଗ୍ରୈର୍ଘନୈରିବ ନଭସ୍ତଳଂ । ୩୮ । ତୟୋସ୍ତତ୍ସୁମହତ୍କର୍ମ ନିଶମ୍ୟ ବିବୁଧାଦୟଃ । ମୁମୁଚୁଃ ପୁଷ୍ପବର୍ଷାଣି ଚକ୍ରୁର୍ବାଦ୍ୟାନି ତୁଷ୍ଟୁବୁଃ । ୩୯ । ଅଥ ତାଳଫଲାନ୍ୟାଦନ୍ ମନୁଷ୍ୟା ଗତସାଧ୍ୱସାଃ । ତୃଣଞ୍ଚ ପଶବଶ୍ଚେରୁର୍ହତଧେନୁକକାନନେ । ୪୦ । କୃଷ୍ଣଃ କମଲପତ୍ରାକ୍ଷଃ ପୁଣ୍ୟଶ୍ରବଣକୀର୍ତ୍ତନଃ ।

ଅପରୌ ପଶ୍ଚିମୌ । ବଲାସ୍ୟ ବଳଂ ହନ୍ତୁଂ । ୩୧ । ତୃଣରାଜସ୍ତାଳଃ । ୩୨।୩୩ । ଉତ୍ସୃଷ୍ଟେନ ଖରଦେହେନ ହତୈରିତରୈର୍ହତାଃ ଚକମ୍ପିରେ ଅକମ୍ପନ୍ତ । ୩୪ । ଯସ୍ମିନ୍ ଇଦଂ ବିଶ୍ୱମୋତଂ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱତନ୍ତୁଷୁ ପଟ ଇବ ଗ୍ରଥିତଂ ପ୍ରୋତଂ ତିର୍ଯ୍ୟକ୍ ତନ୍ତୁଷୁ ପଟବଦେବ ସଗ୍ରଥିତଂ ସଙ୍ଗତୋଽନ୍ୱୟତଂ ବର୍ତ୍ତତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୫-୩୭ । ଘନୈର୍ମେଘୈରିବ ନଭସ୍ତଳଂ ରରାଜ । ତତ୍ର ଫଲପ୍ରକରସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣମିତି ଦୈତ୍ୟଦେହୈଶ୍ଚ ସତାଳାଗ୍ରୈଃ ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣ-

---

ଭାଙ୍ଗିଲା ତାଳଶିର । ସେ ଶିର ବାଜି ଅନ୍ୟ ଶିର ॥ ଏରୂପେ ଏକେ ବାଜିଅନ୍ୟ । କମ୍ପି ଭାଙ୍ଗିଲା ତାଳବନ । ୩୩। ବଳ ଲୀଳାରେ ଗଧଦେହ । ପିଟନ୍ତେ ତାଳବୃକ୍ଷଚୟ ॥ କମ୍ପି ଭାଙ୍ଗିଲେ ମହାବାତ । ଯେସନେ ହେଲ ଉପଗତ । ୩୪। ଜଗତ ଈଶ ଯେ ଅନନ୍ତ । ଏହା ବା ତାଙ୍କପକ୍ଷେ ଚିତ୍ର ॥ ବସ୍ତ୍ର ସମାନ ଚୌଦଗରେ । ଏବିଶ୍ୱ ବୁଣା ଯା ଅଙ୍ଗରେ । ୩୫। କୁଟୁମ୍ବ ଯେତେ ଧେନୁକର । ବନ୍ଧୁମରଣେ କ୍ରୋଧଭର ॥ ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ନାଶିବାକୁ । ଧାଇଁଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦର୍ପରେ । ୩୬। ଅସିବା ମାତ୍ରକେ ତାଙ୍କର । ପଛଗୋଡକୁ ବାରମ୍ବାର ॥ ଧରି ରାମକୃଷ୍ଣ ଦୁଇ । ପିଟନ୍ତି ତାଳଗଛେ ନେଇ । ୩୭ ପତ୍ରଫଳେ ମୃତଦେହେ । ଭଗ୍ନବୃକ୍ଷଙ୍କ ଅଗ୍ରଚୟେ ॥ ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ ବନସ୍ଥଳ । ଆକାଶେ ଯେସନେ ମେଘମାଳ । ୩୮ । ଦେବ ଗନ୍ଧର୍ବେ ଏହିକର୍ମ । ଶୁଣି ଲଭିଲେ ଅତିପ୍ରେମ ॥ ନାନାଦି ବାଦ୍ୟ ବଜାଇଲେ । ଆକାଶୁ ପୁଷ୍ପ ବରଷିଲେ । ୩୯। ଧେନୁକ ମରନ୍ତେ ସେ ବନ । ଫଳ ଭକ୍ଷିଲେ ନରଗଣ ॥ ଗୋରୁଏ ମହା ଆନନ୍ଦରେ । ତୃଣ ଚରୁଲେ ସେ ବନରେ । ୪୦ । ହେ କୃଷ୍ଣ କମଳନୟନ । ତୋନାମ ଶ୍ରବଣ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସ୍ତୂୟମାନୋଽନୁଗୈର୍ଗୋପୈଃ ସାଗ୍ରଜୋ ବ୍ରଜମାବ୍ରଜତ୍ । ୪୧ । ତଂ ଗୋରଜଶ୍ଛୁରିତକୁନ୍ତଳବଦ୍ଧବର୍ହବନ୍ୟପ୍ରସୂନରୁଚିରେକ୍ଷଣଚାରୁହାସଂ । ବେଣୁଂ କ୍ୱଣନ୍ତମନୁଗୈରନୁଗୀତକୀର୍ତ୍ତିଂ ଗୋପ୍ୟୋ ଦିଦୃକ୍ଷିତଦୃଶୋଽଭ୍ୟଗମନ୍ ସମେତାଃ । ୪୨ । ପୀତ୍ୱା ମୁକୁନ୍ଦମୁଖସାରଘମକ୍ଷିଭୃଙ୍ଗୈସ୍ତାପଂ ଜହୁର୍ବିରହଜଂ ବ୍ରଜଯୋଷିତୋଽହ୍ନି । ତତ୍ ସତ୍କୃତିଂ ସମଧିଗମ୍ୟ ବିବେଶ ଗୋଷ୍ଠଂ ସବ୍ରୀଡହାସବିନୟଂ ଯଦପାଙ୍ଗମୋକ୍ଷଂ । ୪୩ । ତୟୋର୍ଯଶୋଦାରୋହିଣ୍ୟୌ ପୁତ୍ରୟୋଃ ପୁତ୍ରବତ୍ସଲେ । ଯଥାକାମଂ ଯଥାକାଲଂ ବ୍ୟଧତ୍ତାଂ ପରମାଶିଷଃ । ୪୪ । ଗତାଧ୍ୱାନଶ୍ରମୌ ତତ୍ର ମଜ୍ଜନୋନ୍ମର୍ଦ୍ଦନାଦିଭିଃ । ନୀବୀଂ ବସିତ୍ୱା ରୁଚିରାଂ ଦିବ୍ୟସ୍ରଗ୍ଗନ୍ଧମଣ୍ଡିତୌ । ୪୫ । ଜନନ୍ୟୁପହୃତଂ ପ୍ରାଶ୍ୟ ସ୍ୱାଦ୍ୱନ୍ନମୁପଲାଳିତୌ । ସଂବିଶ୍ୟ ବରଶଯ୍ୟାୟାଂ ସୁଖଂ ସୁଷୁପତୁର୍ବ୍ରଜେ । ୪୬ । ଏବଂ ସ ଭଗବାନ୍ କୃଷ୍ଣୋ ବୃନ୍ଦାବନଚରଃ କ୍ୱଚିତ୍ । ଯଯୌ ରାମମୃତେ ରାଜନ୍ କାଳିନ୍ଦୀଂ ସଖିଭିର୍ବୃତଃ । ୪୭ । ଅଥ ଗାବଶ୍ଚ ଗୋପାଶ୍ଚ ନିଦାଘା-

---

ମିତ୍ୟରୁଣସ୍ୟେତନାଳଧନପାଦୃଶ୍ୟସମ୍ପଦାନଂ । ୩୮।୩୯ । ଅଦନ୍ ଅଭକ୍ଷୟନ୍ । ୪୦।୪୧ । ଗୋରଜୋଭିଶ୍ଛୁରିତେଷୁ କୁନ୍ତଳେଷୁ ବଦ୍ଧଂ ବର୍ହଂ ବନ୍ୟାନି ପ୍ରସୂନାନି ଚ ଯସ୍ୟ ରୁଚିରମୀକ୍ଷଣଂ ଚାରୁହାସଶ୍ଚ ଯସ୍ୟ ତଂ ତଞ୍ଚ । ଦିଦୃକ୍ଷିତଦୃଶୋ ଦିଦୃକ୍ଷିତା ଦର୍ଶନୋତ୍କଣ୍ଠାୟୁକ୍ତା ଦୃଶୋ ଯାସାଂ ତାଃ । ୪୨ । ମୁକୁନ୍ଦସ୍ୟ ମୁଖପଦ୍ମଗତଂ ସାରଘଂ ମଧୁ । ଅହ୍ନି ଯୋ ବିରହସ୍ତସ୍ମାଜ୍ଜାତଂ ତାପଂ । ସ ଚ ତାସାଂ ସତ୍କୃତିଂ ପୂଜାଂ । କାଂ ସତ୍କୃତିଂ କଥଂ ବା

କର୍ତ୍ତନ ॥ ଅଗ୍ରସରେ ଏହୁପର । ସ୍ତୁତି କରନ୍ତି ଗୋପେ ଘେର ॥ ଅଗ୍ରଜ ବୁଲେ ବ୍ରଜେ ହର । ମିଳଲେ ଯେନ ଗୋ ବାହୁର । ୪୧ । ଶିରେ ମୟୂରପୁଚ୍ଛଚୂଳ । ବେଢ଼ିଛନ୍ତି ବନ୍ୟ ଫୁଲମାଳ ॥ ଗୋରଜ ଶୋଭେ ତାଉପରେ । ଚାରୁନୟନେ ସ୍ମିତାଧରେ ॥ ବେଣୁ ବଜାନ୍ତି ସଙ୍ଗୀ ଗୋପେ । କୀର୍ତ୍ତି ଗାଆନ୍ତି ଥୋକେ ଥୋକେ ॥ ଗୋପୀଏ ଦରଶନ ଆଶେ । ଆସି ମିଳଲେ କୃଷ୍ଣପାଶେ । ୪୨ । ଗୋପୀଙ୍କ ନେତ୍ରଭୃଙ୍ଗମାନେ । କୃଷ୍ଣ ଶ୍ରୀମୁଖ ମଧୁପାନେ ॥ ବିରହତାପ ଶାନ୍ତ କଲେ । ଯେଣ ଦିନେ ନ ଦେଖିଥିଲେ ॥ ସଲଜ୍ଜ ହାସ କଟାକ୍ଷରେ । ସମ୍ମାନ କଲେ କୃଷ୍ଣେ ଧୀରେ ॥ ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ ତାଙ୍କୁ କରି । ଗୋଷ୍ଠକୁ ଚଳଲେ ମୁରାରି । ୪୩ । ଯଶୋଦା ରୋହିଣୀ ଏକାଳେ । ପୁତ୍ରସ୍ନେହରେ ଅତିଭୋଳେ ॥ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ପରମ ଆଶିଷ । ଅର୍ପିଲେ ନାହିଁ ଯାର ଶେଷ । ୪୪ । ସ୍ନାନ ମର୍ଦ୍ଦନ ଆଦି ସାରି । ପଥଶ୍ରମ ସେ ଦୂର କରି ॥ ରୁଚିର କାଛଟା ପିନ୍ଧିଲେ । ମାଳା ଚନ୍ଦନେ ମଣ୍ଡିହେଲେ । ୪୫ । ଜନନୀ ସ୍ୱାଦୁ ଖାଦ୍ୟ ଦେଲେ । ଭୋଜନ ଲଭି ତା ଲାଳକଲେ ॥ ସୁଖେ ଉତ୍ତମ ଶୟନରେ । ଶୋଇଲେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଅନ୍ତରେ । ୪୬ । ରାମଙ୍କ ଛାଡ଼ି ଏକଦିନେ । ସଖା ସହିତେ ବୃନ୍ଦାବନେ ॥ କୃଷ୍ଣ ଭ୍ରମନ୍ତେ କାଳିନ୍ଦୀରେ । ମିଳଲେ ଦୈବଯୋଗରେ । ୪୭ । ଗାଈ

ତପପୀଡ଼ିତାଃ । ଦୁଷ୍ଟଂ ଜଳଂ ପପୁସ୍ତୃଷାର୍ତ୍ତା ବିଷଦୂଷିତଂ । ୪୮ । ବିଷାମ୍ଭସ୍ତଦୁପସ୍ପୃଶ୍ୟ ଦୈବୋପହତଚେତସଃ । ନିପେତୁର୍ବ୍ୟସବଃ ସର୍ବେ ସଲିଲାନ୍ତେ କୁରୂଦ୍ୱହ । ୪୯ । ବୀକ୍ଷ୍ୟ ତାନ୍ ବୈ ତଥାଭୂତାନ୍ କୃଷ୍ଣୋ ଯୋଗେଶ୍ୱରେଶ୍ୱରଃ । ଈକ୍ଷୟାମୃତବର୍ଷିଣ୍ୟା ସ୍ୱନାଥାନ୍ ସମଜୀବୟତ୍ । ୫୦ । ତେ ସମ୍ପ୍ରତୀତସ୍ମୃତୟଃ ସମୁତ୍ଥାୟ ଜଳାନ୍ତିକାତ୍ । ଆସନ୍ ସୁବିସ୍ମିତାଃ ସର୍ବେ ବୀକ୍ଷମାଣାଃ ପରସ୍ପରଂ । ୫୧ । ଅନ୍ୱମଂସତ ତଦ୍ରାଜନ୍ ଗୋବିନ୍ଦାନୁଗ୍ରହେକ୍ଷିତଂ । ପୀତ୍ୱା ବିଷଂ ପରେତସ୍ୟ ପୁନରୁତ୍ଥାନମାତ୍ମନଃ । ୫୨ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଧେନୁକବଧେ ପଞ୍ଚଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୧୫ ।

କୃତାଂ ତାମାହ ସଖ୍ୟ ଜ୍ଞେତି । ସଖ୍ୟ ଜ୍ଞେନ ବଲ୍ଲବେନ ହାସେନ ବନଯୋ ଯଥା ଭବତି ତଥା ଯଦେତତ୍ । କିଂ ତତ୍ ଅପାଙ୍ଗମୋକ୍ଷଂ କଟାକ୍ଷଦର୍ଶନଂ । ତଥା ତାଂ ସତ୍କୃତିଂ ଦାପୟେତ । ୪୩-୫୦ । ସମ୍ପ୍ରତି ସଦ୍ୟ ଏବ ଇତା ପ୍ରାପ୍ତା ସ୍ମୃତିର୍ଯୈସ୍ତେ ସମ୍ପ୍ରତୀତସ୍ମୃତୟଃ । ଯଦ୍ୱା ସମ୍ୟକ୍ ପ୍ରଗତା ପ୍ରତିପ୍ରାପ୍ତା ସ୍ମୃତିର୍ଯୈସ୍ତେ ତଥୋକ୍ତା । ୫୧।୫୨ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ପଞ୍ଚଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୧୫ ।

ଷୋଡଶେ କାଳିୟସ୍ୟୋକ୍ତୋ ନିଗ୍ରହୋ ଯମୁନାହ୍ରଦେ । ତତ୍ପୂରୀଷଃ ସ୍ତୁତେନାଥ କୃଷ୍ଣେନାନୁଗ୍ରହଃ କୃତଃ ॥ ହତ୍ୱା ସପରିବୈତ୍ୟୋନ୍

ଗୋପାଳେ ଗ୍ରୀଷ୍ମତାପେ । ତୃଷାରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସନ୍ତାପେ ॥ ଦୂଷିତ କାଳିନ୍ଦୀର ନୀର । ପିଇଲେ ନକରି ବିଚାର ।୪୮। ବିଷମିଶ୍ରିତ ସେହି ଜଳ ପିଇବା ମାତ୍ରେ ସେ ସକଳ ॥ ଦଇବେ ଜୀବନ ତେଜିଲେ । କାଳିନ୍ଦୀ ତୀରରେ ପଡ଼ିଲେ । ୪୯ । ପରମ ଯୋଗେଶ୍ୱର ହରି । ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖିଣ ଏପରି ॥ ଅମୃତ ନୟନେ ଚାହିଁଲେ । ଟୋକୀ ଗୋପାଳେ ବଞ୍ଚାଇଲେ । ୫୦ । ଗୋପାଳେ ଲବ୍ଧ ପୂର୍ବସ୍ମୃତି । ଜଳସମୀପୁ ବେଗେ ଉଠି ॥ ଅତି ବିସ୍ମୟେ ପରସ୍ପରେ । ଅନାନ୍ତ ଏ କିପ ହେଲା ରେ ।୫୧। ତଦନ୍ତେ ଜାଣିଲେ ସକଳେ । ଗୋବିନ୍ଦ ଅନୁଗ୍ରହ କଲେ ॥ ବିଷ ଖାଇଣ ମରିଥିଲୁଁ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କୃପାରୁ ବଞ୍ଚିଲୁ । ୫୨ । କହିଲା ଦାଶ ପଣ୍ଡିତ । ଧେନୁକାସୁର ମୋକ୍ଷ ବୃତ୍ତ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ପଞ୍ଚଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୧୫ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଷୋଡ଼ଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ—ବିଲୋକ୍ୟ ଦୂଷିତାଂ କୃଷ୍ଣାଂ କୃଷ୍ଣଃ କୃଷ୍ଣାହିନା ବିଭୁଃ । ତସ୍ୟା ବିଶୁଦ୍ଧିମନ୍ୱିଚ୍ଛନ୍ ସର୍ପଂ ତମୁଦବାସୟତ୍ । ୧ । ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ ।—କଥମନ୍ତର୍ଜଲେଽଗାଧେ ନ୍ୟଗୃହ୍ଣାଦ୍ଭଗବାନହିଂ । ସ ବୈ ବହୁଯୁଗାବାସଂ ଯଥାସୀଦ୍ବିପ୍ର କଥ୍ୟତାଂ । ୨ । ବ୍ରହ୍ମନ୍ ଭଗବତସ୍ତସ୍ୟ ଭୂମ୍ନଃ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦବର୍ତ୍ତିନଃ । ଗୋପାଲୋଦାରଚରିତଂ କସ୍ତୃପ୍ୟେତାମୃତଂ ଜୁଷନ୍ । ୩ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—କାଳିନ୍ଦ୍ୟାଂ କାଳିୟସ୍ୟାସୀଦ୍ଧ୍ରଦଃ କଶ୍ଚିଦ୍ୱିଷାଗ୍ନିନା । ଶ୍ରପ୍ୟମାଣପୟା ଯସ୍ମିନ୍ ପତନ୍ତ୍ୟୁପରଗାଃ ଖଗାଃ । ୪ । ବିପ୍ରୁଷ୍ମତା ବିଷୋଦୋର୍ମ୍ମିମାରୁତେନାଭିମର୍ଶିତାଃ । ମ୍ରିୟନ୍ତେ ତୀରଗା ଯସ୍ୟ ପ୍ରାଣିନଃ ସ୍ଥିରଜଙ୍ଗମାଃ । ୫ । ତଂ ଚଣ୍ଡବେଗବିଷବୀର୍ଯ୍ୟମବେକ୍ଷ୍ୟ ତେନ ଦୁଷ୍ଟାଂ ନଦୀଞ୍ଚ ଖଲସଂଯମନାବତାରଃ । କୃଷ୍ଣଃ କଦମ୍ବମଧିରୁହ୍ୟ ତତୋଽ-

---

ଜଗ୍ଧ ତାଳଫଳାନ୍ୟଳଂ । ପ୍ରୀତୋଽନୁତ୍ୟହୁ ଫଣାରଙ୍ଗେ କାଳିୟଦ୍ୱୀ କାଳାନଧ୍ୱଃ । ଉଦବାସୟତ୍ ନିଃସାରିତବାନ୍ । ୧ । ବହୂନ ଯୁଗାନ ଆବାସୋ ଯସ୍ୟ ତମହିଂ । ସ ବୈ ଅହିରଜଲଚରୋଽପି ତସ୍ମିନ୍ନନ୍ତର୍ଜଲେ ଯଥା ଯେନ ପ୍ରକାରେଣ ଆସୀତ୍ । ଅଥବା ବହୂନ ଯୁଗାନ୍ୟାବାସୋ ଯଥା ଭବତି ତଥା ଯେନ ପ୍ରକାରେଣ ସ ବୈ ତତ୍ରାସୀଦିତି କଥ୍ୟତାମିତି । ୨ । ଗୋପାଲେନ ଯଦୁଦାରଂ ଚରିତମାଚରିତଂ ତଦେବାମୃତଂ ଅତଃ କଥ୍ୟତାମିତି । ୩ । ଶ୍ରପ୍ୟମାଣଂ ପଚ୍ୟମାନଂ ପୟୋ ଯସ୍ୟ ସଃ । ଅତ ଉପରିଚ୍ଛନ୍ତଃ ଖଗା ଯସ୍ମିନ୍ ପତନ୍ତି । ୪ । ବିପ୍ରୁଷ୍ମତା ଅମ୍ବୁକଣଯୁକ୍ତେନ ବିଷୋଦତରଙ୍ଗସ୍ପର୍ଶିମାରୁତେନ ସ୍ପୃଷ୍ଟା ଯସ୍ୟ ତୀରଗା ମ୍ରିୟନ୍ତେ ସ ହ୍ରଦ ଆସୀଦିତି । ୫ । ତଂ କାଳିୟଂ । ଚଣ୍ଡୋ ବେଗୋ ଯସ୍ୟ ତତ୍

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ—କୃଷ୍ଣ ସର୍ବ ବିବେକେ । କାଳିନ୍ଦୀଜଳ ବିକାଦେଶେ ॥ ଦୂଷିତ କଲ ଦେଖିବାକୁ । ତେତୋରୁ ଜ୍ଞେହଲେ ସର୍ପକୁ । ୧ । ରାଜୋବାଚ—ହେ ମୁନେ କାଳିନ୍ଦୀର ଜଳ । ଅଗାଧ କର କି କୌଶଳ ॥ କାଳୟେ ତହିଁରେ ଶ୍ରୀହରି । ସେକଳୁ ଧଇଲେ କେଉରେ ॥ ସେ ସର୍ପ ବହୁକାଳୁ ତହିଁ । ଥିଲା କହ ହେ ମୁନସାଇଁ । ୨ । ମହାମହିମ ସ୍ୱେଚ୍ଛାବନ୍ତ । ଗୋପାଳବାଳ ସେ ଶ୍ରୀହରି ॥ ଚରିତ ଅମୃତ ପାନରେ । ତୃପ୍ତି ଅଛିବ କା ମନରେ । ୩ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ—ଯମୁନାମଧ୍ୟେ କାଳୀୟର । ହ୍ରଦେକ ରହିବାର ଘର ॥ ଯା ବିଷମୟ ଜଳବାଷ୍ପ ॥ ସୁଧି ଆକାଶୁ ପକ୍ଷିଯାକ । ମରିପଡନ୍ତି ଧରଣୀରେ । ତରୁଏ ନ ବଞ୍ଚନ୍ତି ତୀରେ । ୪ । ଯା ଜଳକଣେ ଚିକ୍କଣାତ । ସେବନ୍ତେ ତୀର ଜୀବଜନ୍ତୁ ॥ ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମ ସହିତେ । ମରନ୍ତି ଦଇବ ଅଯୁତେ । ୫ । କାଳୀୟ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ବିଷଧର । ଦୁଷିତ କରେ ନଦୀ ନୀର ॥ ତା ଦେଖି ଦୁଷ୍ଟଙ୍କ ବଇରୀ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଭରୁଙ୍ଗମାସ୍ଫୋଟ୍ୟ ତୋତ୍ତରଣନୋ ନ୍ୟପତଦ୍ଧି ଷୋଦେ । ୬ । ସର୍ପହ୍ରଦଃ ପୂରୁଷପାରକପାତବେଗସଙ୍କୋଭ୍ତୋରଗବତୋଚ୍ଛ୍ୱସିତାମ୍ବୁବଣିଃ । ଦର୍ପୋକ୍ ପ୍ଲୁତୋ ବିଷକଷାୟବିଭୀଷଣୋର୍ମିର୍ଧାବନ୍ ଧନୁଃଶତମନନ୍ତବଳସ୍ୟ କିଂ ତତ୍ । ୭ । ତସ୍ୟ ହ୍ରଦେ ବିହରତୋ ଭୁଜଦଣ୍ଡଘୂର୍ଣ୍ଣବାର୍ଘୋଷମଙ୍ଗ ବର ବାରଣବିକ୍ରମସ୍ୟ । ଆଶ୍ରୁତ୍ୟ ତତ୍ ସ୍ୱସଦନାଭିଭବଂ ନିରୀକ୍ଷ୍ୟ ଚକ୍ଷୁଃଶ୍ରବାଃ ସମସରତ୍ ତଦମୃଷ୍ୟମାଣଃ । ୮ । ତଂ ପ୍ରେକ୍ଷଣୀୟସୁକୁମାରଘନାବଦାତଂ ଶ୍ରୀବତ୍ସପୀତବସନଂ ସ୍ମିତସୁନ୍ଦରାସ୍ୟଂ । କ୍ରୀଡନ୍ତମପ୍ରତିଭୟଂ କମଲୋଦରାଙ୍ଘ୍ରିଂ ସନ୍ଦଶ୍ୟ ମର୍ମସୁ ରୁଷା ଭୁଜୟା ଚଛାଦ । ୯ । ତଂ ନାଗଭୋଗପରି-

---

ବିଷମେବ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ ଯସ୍ୟ ତଂ । କଦମ୍ବମିତ । ଭାବନା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଚରଣସ୍ପର୍ଶଭାଗ୍ୟେନ ସ ଏକସ୍ତତ୍ତୀରେ ନ ଶୁଷ୍କଃ ଅମୃତମାହୃତବତା ଗରୁତ୍ମତାକ୍ରାନ୍ତତ୍ୱାଦନ୍ତ ପୁଷ୍ପିତାଗ୍ରଂ । ଆସ୍ଫୋଟ୍ୟ ବାହୁଂ କରତଳେନାହତ୍ୟ ଗାଢ଼ା ଦୃଢ଼ଂ ବଦ୍ଧା ରଶନା କଟିବନ୍ଧନବସ୍ତ୍ରଂ ଯେନ ସଃ । ୬ । ତଦା ସର୍ପସ୍ୟ ହ୍ରଦଃ ପୂରୁଷଶ୍ରେଷ୍ଠସ୍ୟ ପତନଜ୍ୱରେଣ ସଂକ୍ଷୋଭିତାନାମୁରଗାଣାଂ ବିଷୈରୁଲ୍ବଣୋତ୍ପ୍ଲୁତଶିର୍ଯସ୍ୟ ସଃ । ବିଷେଣ କଷାୟୀକୃତା ଭୟ- ଙ୍କରା ଊର୍ମୟୋ ଯସ୍ୟ ସଃ । ପର୍ଯ୍ୟକ୍ ସର୍ବତୋ ଧାବନ୍ ଧନୁଃଶତଂ ପ୍ଲୁତଃ ସମ୍ପ୍ଲୁତଃ । କୈତଚ୍ଚିତ୍ରମିତ୍ୟାହ ଅନନ୍ତବଳସ୍ୟେତି । ୭ । ହ୍ରଦେ ବିହରତୋ ଭୁଜଦଣ୍ଡାହତୋଦକଘୋଷଂ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ତତଃ ସ୍ୱସଦନାଭିଭବଂ ନିରୀକ୍ଷ୍ୟ ତଦସହମାନଃ ସର୍ପଃ ସମସରତ୍ ସମାଜଗାମ । ୮ । ପ୍ରେକ୍ଷଣୀୟଷ୍ଟ

କୃଷ୍ଣ କଦମ୍ବେ ଚଢ଼ିକରି । କମରବନ୍ଧେ ବାହାସ୍ଫୋଟେ । ଡେଇଁଲେ ବିଷଜଳେ ଆଗ୍ରେ । ୬ । ପରମପୁରୁଷ ପତନେ । ଉଦ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଲା ଜଳ ଘନେ । ଦର୍ପବିଷରେ ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ । ସେ ହ୍ରଦଜଳ ଆକୁଳିତ । ବିଷେ ଦଶଇ କଷାବର୍ଣ୍ଣ । ଲହରି ଜଟିଳ ସଘନ । ଆକାଶୁ ଘ ଏଧନୁଶତେ । ଉଠିପଡ଼ିଲା ଜଳ ନୀରେ । ଅନନ୍ତ ବଳଟି ଯାହାର । ତାପକ୍ଷେ ଏ ଶ୍ରବା ମାତର । ୭ । ପଡ଼ିଁର ଯାନ୍ତ୍ରେ ବାହୁଟାଣି । ଘୋର ଶବଦେ ପୂରେ ପାଣି । ମତ୍ତମାତଙ୍ଗ ବିକ୍ରମରେ । କୃଷ୍ଣ ବୁଲନ୍ତି ସେ ହ୍ରଦରେ । ବିପ୍ଳବ ନିଜ ସଦନରେ । କାଳସ୍ପ ଶୁଣିବା ମାତ୍ରେରେ । ସହି ନପାରି ଖରତରେ । ଧାଇଁଲା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଲକ୍ଷ୍ୟରେ । ୮ । ଅତି ସୁନ୍ଦର ସୁକୁମାର । ନୀଳ ଜୀମୂତ କଳେବର । ଶ୍ରୀବତ୍ସ ଚିହ୍ନ ପୀତବାସ । ସ୍ମିତ ସୁନ୍ଦର ପଦ୍ମଅସ୍ୟ । ଏମନ୍ତ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ମର୍ମରେ । ଦଂଶିଲା ଅତ୍ୟନ୍ତ ବେଗରେ । ଶରୀର ଲାଙ୍ଗୁଳେ ଛନ୍ଦିଲା । କୃଷ୍ଣ ଶରୀର ନ ଦିଶିଲା । ୯ । ସର୍ପଶରୀରେ ବେଢ଼ା ହୋଇ । ନଶ୍ଚେଷ୍ଟ ହେନ୍ତେ ଯଦୁସାଇଁ । ଆକୁଳ ହେଲେ ସଖାଗଣ । ଯାହାଙ୍କ ମନ ପ୍ରାଣ ଧନ । ଶରୀରବୁଲେ କୃଷ୍ଣଠାରେ । ଅର୍ପିତ

ଗାଢମନ୍ତସ୍ତଚେଷ୍ଟମାଲେ କଂ ତତ୍ ପ୍ରିୟସଖାଃ ପଶୁପା ଭୃଶାର୍ତ୍ତାଃ ।କୃଷ୍ଣେଽର୍ପିତାତ୍ମସୁହୃଦର୍ଥକଳତ୍ରକାମା ଦୁଃଖାନୁଶୋକଭୟମୂଢଧିୟୋ ନିପେତୁଃ ।୧୦। ଗାବୋ ବୃଷା ବତ୍ସତର୍ଯ୍ୟଃ କ୍ରନ୍ଦମାନାଃ ସୁଦୁଃଖିତାଃ । କୃଷ୍ଣେ ନ୍ୟସ୍ତେକ୍ଷଣା ଭୀତା ରୁଦତ୍ୟ ଇବ ତସ୍ଥିରେ ।୧୧। ଅଥ ବ୍ରଜେ ମହୋତ୍ପାତାସ୍ତ୍ରିବିଧା ହ୍ୟତିଦାରୁଣାଃ । ଉତ୍ପେତୁର୍ଭୁବି ଦିବ୍ୟାତ୍ମନ୍ୟାସନ୍ନଭୟଶଂସିନଃ ।୧୨। ତାନାଲକ୍ଷ୍ୟ ଭୟୋଦ୍ୱିଗ୍ନା ଗୋପା ନନ୍ଦପୁରୋଗମାଃ । ବିନା ରାମେଣ ଗାଃ କୃଷ୍ଣଂ ଜ୍ଞାତ୍ୱା ଚାରୟିତୁଂ ଗତମ୍ ।୧୩। ତୈର୍ଦୁର୍ନିମିତ୍ତୈର୍ନିଧନଂ ମତ୍ୱା ପ୍ରାପ୍ତମତଦ୍ୱିଦଃ । ତତ୍ପ୍ରାଣାସ୍ତନ୍ମନସ୍କାସ୍ତେ ଦୁଃଖଶୋକଭୟାତୁରାଃ ।୧୪। ଆବାଲବୃଦ୍ଧବନିତାଃ ସର୍ବେଽଙ୍ଗ ପଶୁବୃତ୍ତୟଃ । ନିର୍ଜଗ୍ମୁର୍ଗୋକୁଲାଦ୍ଦୀନାଃ କୃଷ୍ଣଦର୍ଶନଲାଲସାଃ ।୧୫। ତାଂସ୍ତଥା କାତରାନ୍ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ଭଗବାନ୍ ମାଧବୋ ବଳଃ । ପ୍ରହସ୍ୟ କିଞ୍ଚିନ୍ନୋବାଚ ପ୍ରଭାବଜ୍ଞୋଽନୁଜସ୍ୟ ସଃ ।୧୬। ତେଽନ୍ୱେଷମାଣା ଦୟିତଂ କୃଷ୍ଣଂ ସୂଚିତୟା ପଦୈଃ । ଭଗବଲ୍ଲକ୍ଷଣୈର୍ଜଗ୍ମୁଃ

ସୁକୁମାରସ୍ୟ ଘନବଦୁଜ୍ଜ୍ୱଲସ୍ୟ ତଂ । ଶ୍ରୀବତ୍ସପୀତବସନଂ ହୃଦେ ବଦ୍ଧରତାଃ ଶ୍ରୀବତ୍ସେନ ଯଦ୍ୟୁକ୍ତମୂତଳକ୍ଷ ପୀତଂ ବସ୍ତ୍ରଂ ଯସ୍ୟ ତଂ । ଭୁଜସ୍ୟ ଭୋଗେନ ତଛଦ ଅବେଷ୍ଟ୍ୟସ୍ତୁ । ୯ । ସ ପ୍ରିୟୋ ଯେଷାଂ ତେ ତତ୍ପ୍ରିୟାସ୍ତେ ଚ ତେ ସଖାୟଶ୍ଚେତି ତଥା ।୧୦।୧୧। ଭୁବ ଭୂକମ୍ପାଦୟଃ ଦିବ ଉଲ୍କାପାତାଦୟଃ ଆତ୍ମନ ବାମନେତ୍ରସ୍ଫୁରଣାଦୟଃ । ଆସନ୍ନଂ ଭୟଂ ଶଂସିତୁଂ ଶୀଳଂ ଯେଷାଂ ତେ ।୧୨। ତାନାଲକ୍ଷ୍ୟ ଗୋକୁଲାନ୍ନିର୍ଜଗ୍ମୁରିତି ତୃତୀୟେନାନ୍ୱୟଃ । ଭୟୋଦ୍ୱିଗ୍ନା ଭୟହେତୁବ୍ୟୋ ଭ୍ରାନ୍ତାଃ ଭୟେନ କମ୍ପମାନା ଇତି ବା ।୧୩। ନ ତଂ ବିଦନ୍ତୀତ୍ୟତଦ୍ୱିଦଃ ।୧୪। ପଶୁବୃତ୍ତୟୋଽତ୍ର ବତ୍ସଳାଃ ।୧୫। କାତରାନ୍ ସ୍ଥିତାନ୍ ।୧୬। ଭଗବଲ୍ଲକ୍ଷଣୈଃ ଯବାଙ୍କୁଶ ଧ୍ୱଜ ପଦ୍ମାଦି ଚିହ୍ନୈଃ ପଦୈଃ ସୂଚିତୟା ପଦବ୍ୟା ମାର୍ଗେଣ ।୧୭। ପଦୈର୍ମାର୍ଗ-

---

ସୁହୃଦଗଣବରେ । ହୁଦି ହେଲେ ଦୁଃଖଶୋକେ । ଭୟେ ପଡ଼ିଲେ ହୃଦପାକେ ।୧୦। ଗୋରୁ ବାଛୁରି ବୃଷଗଣ । କୃଷ୍ଣେ ନିରେଖି ପୁଣ ପୁଣ । ଭୟେ କାନ୍ଦିବା ପରକାରେ ।ରହିଲେ ପଥର ଆକାରେ ।୧୧। ଏକାଳେ ବ୍ରଜ ଭୂ କମ୍ପିଲା । ଉଲ୍କା ପଡ଼ି ଅଙ୍ଗ ଫୁରିଲା । ଆସନ୍ନ ଭୟ ଦେଖାଗଲା ତ୍ରିବିଧ ଉତ୍ପାତ ଘଟିଲା ।୧୨। ତା ଦେଖି ନନ୍ଦାଦି ଗୋପାଳେ । ଭୟରେ କାରଣ ଭାଳିଲେ । ରାମଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଏକା ହରି । ଯିବାରୁ ଘେନି କ ଏପରି ।୧୩। କୃଷ୍ଣ ମହିମା ନ ଜାଣନ୍ତି । ତେଣୁ ଉତ୍ପାତକୁ ଡରନ୍ତି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମୃତ୍ୟୁଶଙ୍କା କଲେ । ଦୁଃଖ ଶୋକ ଭୟେ ବୁଡ଼ିଲେ । କୃଷ୍ଣେ ଅର୍ପିଲେ ପ୍ରାଣ ମନ ।୧୪। ଆବାଳବୃଦ୍ଧ ନାରୀଗଣ । କୃଷ୍ଣ ଦର୍ଶନେ ବ୍ୟାକୁଳରେ । ବନ୍ଧୁ ଧାଇଁଲେ ବେଗରେ ।୧୫। କାତର ଦେଖି ବ୍ରଜଜନେ । ରାମ ହସିଲେ ମନେମନେ । ଭାଇର ଶକତି ଜାଣନ୍ତି । ତେଣୁ ସେ କିଛି ନ କହନ୍ତି ।୧୬। ଲକ୍ଷଣଚିହ୍ନ କୃଷ୍ଣପାଦ -

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପଦବ୍ୟା ଯମୁନାତଟଂ । ୧୭ । ତେ ତଂ ତଦ୍ବାଜପଦାଙ୍କୁଶାଶନିଧ୍ୱଜୋପପନ୍ନାନ ପଦାନି ବିଶ୍ୱପତେଃ । ମାର୍ଗେ ଗବାମନ୍ୟପଦାନ୍ତରାନ୍ତରେ ନିରୀକ୍ଷମାଣା ଯଯୁରଙ୍ଗ ସତ୍ୱରାଃ । ୧୮ । ଅନ୍ତର୍ହ୍ରଦେ ଭୁଜଗଭୋଗପରୀତମାରାତ୍ କୃଷ୍ଣଂ ନିରୀହମୁପଲଭ୍ୟ ଜଲାଶୟାନ୍ତେ । ଗୋପାଂଶ୍ଚ ମୂଢ଼ଧିଷଣାନ୍ ପରିତଃ ପଶୂଂଶ୍ଚ ସଙ୍କ୍ରନ୍ଦତଃ ପରମକଶ୍ମଲମାପୁରାର୍ତ୍ତାଃ । ୧୯ । ଗୋପ୍ୟୋଽନୁରକ୍ତମନସୋ ଭଗବତ୍ୟନନ୍ତେ ତତ୍ସୌହୃଦସ୍ମିତବିଲୋକଗିରଃ ସ୍ମରନ୍ତ୍ୟଃ । ଗ୍ରସ୍ତେଽହିନା ପ୍ରିୟତମେ ଭୃଶଦୁଃଖତପ୍ତାଃ ଶୂନ୍ୟଂ ପ୍ରିୟବ୍ୟତିହୃତଂ ଦଦୃଶୁସ୍ତ୍ରିଲୋକଂ । ୨୦ । ତାଃ କୃଷ୍ଣମାତରମପତ୍ୟମନୁପ୍ରବିଷ୍ଟାଂ ତୁଲ୍ୟବ୍ୟଥାଃ ସମନୁଗୃହ୍ୟ ଶୁଚଃ ସ୍ରବନ୍ତ୍ୟଃ । ତାସ୍ତା ବ୍ରଜପ୍ରିୟକଥାଃ କଥୟନ୍ତ୍ୟ ଆସନ୍ କୃଷ୍ଣାନନେଽର୍ପିତଦୃଶୋ ମୃତକପ୍ରତୀକାଃ । ୨୧ । କୃଷ୍ଣପ୍ରାଣାନ୍ ନିର୍ବିଶତୋ ନନ୍ଦାଦୀନ୍ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ତଂ ହ୍ରଦଂ ପ୍ରତ୍ୟଷେଧତ୍ ସ ଭଗବାନ୍ ରାମଃ କୃଷ୍ଣାନୁଭାବବିତ୍ । ୨୨ । ଇତ୍ଥଂ ସ୍ୱଗୋକୁଲମନନ୍ୟଗତିଂ ନିରୀକ୍ଷ୍ୟ ସସ୍ତ୍ରୀକୁମାର

ଶ୍ରୀନଗକାରମାହ ତ ଇତ । ବିଶ୍ୱପତେଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଅନ୍ୟେଷାଂ ପଦାନାମନ୍ତରାନ୍ତରେ ମଧ୍ୟେ ମଧ୍ୟେ ତତ୍ପଦପଙ୍କ୍ତିମିତ । ଗବାଂ ଶ୍ରୁଣବାଂ ମାର୍ଗେ ସତ୍ୱର ଅପ୍ରମତ୍ତା ଯୋଗିନସ୍ତତ୍ପଦୁପାଧ୍ୟପତାଦେନ ଯଥା ପରଂ ତତ୍ତ୍ୱଂ ମୃଗୟନ୍ତେ ତଦ୍ବଦିତ ଭାବଃ । ୧୮ । ତତଶ୍ଚ ସର୍ପଶରୀରବେଷ୍ଟିତଂ କୃଷ୍ଣଂ ଦୁର୍ଲକ୍ଷ୍ୟସ୍ୟ ଗୋପାଂଶ୍ଚ ପଶୂଂଶ୍ଚ ତଥା ନିରୀକ୍ଷ୍ୟ ଆର୍ତ୍ତାଃ ପରମକଶ୍ମଲଂ ପରଂ ମୋହଂ ପ୍ରାପୁଃ । ୧୯ । ପ୍ରିୟେଣ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେନ ବ୍ୟତିହୃତଂ ବିରହିତଂ ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟଂ ଶୂନ୍ୟଂ ଦଦୃଶୁଃ । ୨୦—୨୨ । ଅନନ୍ୟଗତିମାତ୍ମାନମିତ୍ଥଂ ନିରୀକ୍ଷ୍ୟ ଅତଏବାସ୍ମଦ୍ଧେତୋଃ ସ୍ୱଗୋକୁଲମତିଦୁଃଖିତମାଜ୍ଞାୟ ଉରଗ-

ଚିହ୍ନେ ଅନାଇ ଗୋପବୃନ୍ଦ ॥ ଅରଣ୍ୟେ ଖୋଜି ଖୋଜି ଗଲେ । ଯମୁନାତଟରେ ମିଳିଲେ । ୧୭ । ବାଲିରେ ଚୋଦ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ । ଅନ୍ୟ ଗୋପାଳପାଦୁଁ ଦୂରେ ॥ ପଦ୍ମ ଅଙ୍କୁଶ ବଜ୍ର ଯବ । ଧ୍ୱଜାଦି ଚିହ୍ନ ଯା ବିଭବ ॥ ସେ ପାଦ କୃଷ୍ଣ ପଦଚିହ୍ନ । ଚିହ୍ନି ଧାଇଁଲେ ବ୍ରଜଜନ । ୧୮ । ଦେଖିଲେ ହ୍ରଦେ କୃଷ୍ଣ ଦେହେ । ସର୍ପ ବେଢ଼ିଛି କୃଷ୍ଣମୋହେ ॥ ନିଶ୍ଚେଷ୍ଟ ଅଛନ୍ତି ଗୋପାଳେ । ଅଚେତ ପଡ଼ି ହ୍ରଦକୂଳେ ॥ ଗାଈଏ ଅନାଇଁ କାନ୍ଦନ୍ତି ॥ ଆତୁର ଗୋପାଳଙ୍କ ମତି । ୧୯ । ଅହିରେ ଗ୍ରସ୍ତ କୃଷ୍ଣେ ଦେଖି । ଗୋପୀଏ ବଦନ ଶୁଖାଇ ॥ କୃଷ୍ଣ ସୌହୃଦ ହାସବାଣୀ । କଟାକ୍ଷପାତ ସ୍ମରି ପୁଣି ॥ ମନ ନିବେଶି ହରିଠାରେ । କାନ୍ଦନ୍ତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖରେ ॥ ପ୍ରିୟବିରହେ ତିରିଭୁବନ । ତାହାଙ୍କୁ ଦିଶେ ଯେସନେ ଶୂନ୍ୟ । ୨୦ । ପୁତ୍ର ବଦନ ମାତା ଦେଖି । କାନ୍ଦନ୍ତେ ଶିରକୋଡ଼ ହୋଇ ॥ ସମାନଦୁଃଖିନୀ ଗୋପୀଏ । ତାହାଙ୍କୁ ଧରି ପଡ଼ି ମୋହେ ॥ କାନ୍ଦନ୍ତି କୃଷ୍ଣକଥା ଗାଇ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବଦନେ ଅନାଇ ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମରିବା ଭାବିଲେ । ସକଳେ ଅଧୀର ହୋଇଲେ । ୨୧ । ପ୍ରାଣୁ ଅଧିକ କୃଷ୍ଣେ ମଣି । ନନ୍ଦାଦି

ମତଦୁଃଖିତମାତ୍ମହେତୋଃ । ଅଜ୍ଞାୟ ମର୍ତ୍ତ୍ୟପଦବୀମନୁବର୍ତ୍ତମାନଃ ସ୍ଥିତ୍ୱା ମୁହୂର୍ତ୍ତମୁଦତିଷ୍ଠଦୁରଙ୍ଗବନ୍ଧାତ୍ । ୧୩ । ତତ୍ପ୍ରଥ୍ୟମାନବପୁଷା ବ୍ୟଥିତାତ୍ମଭୋଗସ୍ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱୋନ୍ନମଯ୍ୟ କୁପିତଃ ସ୍ୱଫଣାନ୍ ଭୁଜଙ୍ଗଃ । ତସ୍ଥୌ ଶ୍ୱସନ୍ ଶ୍ୱସନରନ୍ଧ୍ରବିଷାମ୍ବରୀଷସ୍ତବ୍ଧେକ୍ଷଣୋଲ୍ମୁକମୁଖୋ ହରିମୀକ୍ଷମାଣଃ । ୧୪ । ତଂ ଜିହ୍ୱୟା ଦ୍ୱିଶିଖୟା ପରିଲେଲିହାନଂ ଦ୍ୱେ ସୃକ୍କଣୀ ହ୍ୟତିକରାଳବିଷାଗ୍ନିଦୃଷ୍ଟିଂ । କ୍ରୀଡନ୍ନମୁଂ ପରିସସାର ଯଥା ଖଗେନ୍ଦ୍ରୋ ବଭ୍ରାମ ସୋଽପ୍ୟବସରଂ ପ୍ରସମୀକ୍ଷମାଣଃ । ୧୫ । ଏବଂ ପରିଭ୍ରମହତୌଜସମୁନ୍ନତାଂସମାନମ୍ୟ ତତ୍ପୃଥୁଶିରଃସ୍ୱଧିରୂଢ ଆଦ୍ୟଃ । ତନ୍ମୂର୍ଦ୍ଧରତ୍ନନିକରସ୍ପର୍ଶାତିତାମ୍ରପାଦାମ୍ବୁଜୋଽଖିଳକଳାଦିଗୁରୁର୍ନନର୍ତ୍ତ । ୧୬ । ତଂ ନର୍ତ୍ତୁମୁଦ୍ୟତମବେକ୍ଷ୍ୟ ତଦା ତଦୀୟଗନ୍ଧର୍ବସିଦ୍ଧସୁରଚାରଣଦେବବଧ୍ୱଃ । ପ୍ରୀତ୍ୟା ମୃଦଙ୍ଗପଣବାନକବାଦ୍ୟ-

---

ବନ୍ଧାତ୍ ଉଦତିଷ୍ଠଦିତ୍ୟନ୍ୱୟଃ । ୧୩ । ତସ୍ୟ ପ୍ରଥ୍ୟମାନେନ ବପୁଷା ବ୍ୟଥିତାତ୍ମଭୋଗଃ ଭୁଜଙ୍ଗଃ କୁଣ୍ଡଳୀମୁନ୍ମୁଚ୍ୟ ତଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା । କୁପିତଃ ସ୍ୱଫଣାନୁନ୍ନମଯ୍ୟ ଶ୍ୱସନ୍ କେବଳମୀକ୍ଷମାଣସ୍ତସ୍ଥୌ । କଥଂଭୂତଃ? ଶ୍ୱସନରନ୍ଧ୍ରେଷୁ ନାସାବିବରେଷୁ ବିଷଂ ଯସ୍ୟ ସ ତଥା ଅମ୍ବରୀଷୋ ମଣ୍ଡକପାକଭାଜନଂ ତଦ୍ୱତ୍ ସନ୍ତପ୍ତାନି ସ୍ତବ୍ଧାନୀକ୍ଷଣାନି ଯସ୍ୟ ସ ତଥା ଉଲ୍ମୁକାନି ମୁଖେଷୁ ଯସ୍ୟ ସ ଚ ସ ଚ ସ ଚ । ୧୪ । ହରିଶ୍ଚ କ୍ରୀଡ଼ନ୍ନମୁଂ ସର୍ପଂ ପରିସସାର ପରିତୋ ବଭ୍ରାମ । ଅତିକରାଳବିଷାଗ୍ନିର୍ଯୁକ୍ତା ଦୃଷ୍ଟିର୍ଯସ୍ୟ ତଂ । ଜିହ୍ୱୟା ଦ୍ୱିଶିଖୟେତି ସ୍ୱଭାବୋକ୍ତିଃ । ୧୫ । ଏବଂ ପରିଭ୍ରମେଣୈବ ହତମୋଜୋ ଯସ୍ୟ ତଂ । ଉନ୍ନତାବଂସୌ ଯସ୍ୟ ତଂ । ତସ୍ୟ ମୂର୍ଦ୍ଧସୁ ଯେ ରତ୍ନନିକରାସ୍ତେଷାଂ ସ୍ପର୍ଶେନାତିତାମ୍ରେ ପଦାମ୍ବୁଜେ ଯସ୍ୟ ସଃ । ନନୁ କଥଂ ନର୍ତ୍ତ-

---

ଗୋପାଳେ ଦେଖଣି ॥ ପଶିବ ସନ୍ତେ ହ୍ରଦେ ଝୋଳେ । ବାମ ନିଷେଧ କଲେ ବେଗେ ॥ ଭାଇର ଶକ୍ତି ସେ ଜାଣନ୍ତି । ଜଳେ ଯେ ଦୁଃଖିତ ନୁହନ୍ତି ॥ ୧୨ । ନାଗ ବାଳକଙ୍କ ଦେହରେ । ଗୋକୁଳ ଅପଣା ଜନନ୍ତେ ॥ ଅତିଦୁଃଖିତ ନରନାରୀ । ଜାଣିଲେ ହରି ଦୟାମୟ ॥ ମର୍ତ୍ତ୍ୟଭାବରେ କହୁଛନ୍ତି । ସ୍ଥିରେ ରହଣ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ॥ ଉରଗବନ୍ଧନୁ ଉଠିଲେ । ନିଜ ଶରୀର ବଢାଇଲେ । ୧୩ । ହର[illegible]ନ୍ତେ ଦେହ କ୍ରମେ । କାଳିୟ ବ୍ୟଥା ପାଇ ଶ୍ରମେ ॥ ଶରୀର ବନ୍ଧନ ଛାଡ଼ିଲା । କ୍ରୋଧେ ଦୂରକୁ ପଳାଇଲା ॥ ଫଣା ବିସ୍ତାରି ଖରଶ୍ୱାସେ । ବିଷ ଜ୍ୱଳାରେ ମୁଖ ନାସେ ॥ ଛୁଟାଇ ବିଷଅଗ୍ନିଶିଖା । ହରି ଶ୍ରୀମୁଖେ ଚାହେଁ ଏକା । ୧୪ । ଦ୍ୱିଫାଳ ଜିଭେ ପାଟିକୋଣ । ଚାଟଇ ସର୍ପ ଘନ ଘନ ॥ କରାଳ ନୟନେ ଅନାଏ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଗରୁଡ ପରାଏ ॥ ତାହାକୁ ଗୋଡାନ୍ତି ଚୌଦିଗେ । ସର୍ପ ଭ୍ରମଇ ଶଙ୍କେ ବେଗେ । ୧୫ । ଏମନ୍ତେ ସର୍ପ ଘୂରି ଘୂରି । ବଳ ହଟନ୍ତେ ଟେକା ଧରି । ତା ଫଣା ଉପରେ ଚଢ଼ିଲେ । ଆନନ୍ଦେ ଶ୍ରୀହରି ନାଚିଲେ ॥ ଅରୁଣ ଚରଣ ତାହିର । ମଣି ତେଜରେ ରକ୍ତାକାର । ୧୬ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ନାଚିବା

ଗୀତସ୍ତୁଷ୍ଟୋପହାରନୃତ୍ଯଃ ସହ୍ଯୋପସେଦୁଃ । ୨୭ । ଯଦ୍ୟଚ୍ଛିରୋ ନ ନମତେଽଙ୍ଗ ଶତୈକଶୀର୍ଷ୍ଣସ୍ତନ୍ମମର୍ଦ୍ଦ ଖରଦଣ୍ଡଧରୋଽଙ୍ଘ୍ରିପାତୈଃ । କ୍ଷୀଣାୟୁଷୋ ଭ୍ରମତ ଉଲ୍ବଣମାସ୍ୟତୋଽସୃଙ୍ ନସ୍ତୋ ବମନ୍ ପରମକଶ୍ମଲମାପ ନାଗଃ । ୨୮ । ତସ୍ୟାକ୍ଷିଭିର୍ଗରଳମୁଦ୍ୱମତଃ ଶିରଃସୁ ଯଦ୍ୟତ୍ସମୁନ୍ନମତ ନିଃଶ୍ୱସତୋ ରୁଷୋଚ୍ଚୈଃ । ନୃତ୍ୟନ୍ ପଦାନୁନମୟନ୍ ଦମୟାମ୍ବଭୂବ ପୁଷ୍ପୈଃ ପ୍ରପୂଜିତ ଇବେହ ପୁମାନ୍ ପୁରାଣଃ । ୨୯ । ତଚ୍ଚିତ୍ରତାଣ୍ଡବବିରୁଗ୍ଣଫଣାତପତ୍ରୋ ରକ୍ତଂ ମୁଖୈରୁରୁ ବମନ୍ ନୃପ ଭଗ୍ନଗାତ୍ରଃ । ସ୍ମୃତ୍ୱା ଚରାଚରଗୁରୁଂ ପୁରୁଷଂ ପୁରାଣଂ ନାରାୟଣଂ ତମରଣଂ ମନସା ଜଗାମ । ୩୦ । କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଗର୍ଭଜଗତୋଽତିଭରାବସନ୍ନଂ ପାର୍ଷ୍ଣିପ୍ରହାରପରିରୁଗ୍ଣଫଣାତପତ୍ରଂ । ଦୃଷ୍ଟ୍ୱାହିମାଦ୍ୟମୁପସେଦୁରମୁଷ୍ୟ ପତ୍ନ୍ୟ ଆର୍ତ୍ତାଃ ଶ୍ଲଥଦ୍ୱସନଭୂଷଣକେଶବନ୍ଧାଃ

ଲେଷୁ ଶିରଃସୁ ନନର୍ତ୍ତ ତଦାକ୍ରମ ଅଖିଳକଳାନାମାଦିଗୁରୁଃ । ୨୬ । ଉପସେଦୁଃ ପ୍ରାପ୍ତାଃ । ୨୭ । ଶତୈକଶୀର୍ଷ୍ଣଃ ଶତମେକାନ ମୁଖ୍ୟାନି ଶୀର୍ଷାଣି ଯସ୍ୟ ତସ୍ୟ କ୍ଷୀଣାୟୁଷୋଽପି ପୁନର୍ଭ୍ରମତୋ ଯଦ୍ୟଚ୍ଛିରୋ ନ ନମତେ ପ୍ରହ୍ୱତାଂ ନ ଭଜତି ନୃତ୍ୟଚ୍ଛଳେନାଙ୍ଘ୍ରିପାତୈସ୍ତନ୍ମମର୍ଦ୍ଦ । ତଦା ଚ ଆସ୍ୟତୋ ମୁଖେଭ୍ୟୋ ନସ୍ତୋ ନାସାବିବରେଭ୍ୟଶ୍ଚ ଅସୃଗ୍ ବମନ୍ । ୨୮ । ପୁନରପି ବୃଥା ଉଚ୍ଚୈର୍ନିଃଶ୍ୱସତୋ ଯଦ୍ୟତ୍ ସମୁନ୍ନମତ ତତ୍ତତ୍ ପଦାଘାତେନ ଅନୁନମୟନ୍ ଇହ ଅସ୍ମିନ୍ନବସରେ ଦୁଷ୍ଟୈର୍ଗନ୍ଧର୍ବାଦିଭିଃ ଶେଷାପନ୍ନଃ ପୁରାଣଃ ପୁରୁଷ ଇବ ଯଶୋଦାନନ୍ଦନଃ ପୁଷ୍ପୈଃ ପ୍ରପୂଜିତଃ । ଯଦ୍ୱା ତଦା ଗନ୍ଧର୍ବାଦିଭିଃ ପୁଷ୍ପୈଃ ପ୍ରପୂଜିତଃ ଗୋପୈଃ ପୁରାଣ ପୁରୁଷ ଇବ ଦୃଷ୍ଟଃ ପ୍ରପୂଜିତ ଇବ ପ୍ରସନ୍ନଃ ସନ୍ ଦମୟାମ୍ବଭୂବ । କୃପୟା ହତଂ କୃତବାନିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୯ । ଅରଣଂ ଶରଣଂ । ୩୦ । ଗର୍ଭେ ଜଗନ୍ତି ଯସ୍ୟ ତସ୍ୟାତିଭରେଣାବସନ୍ନମାକ୍ରାନ୍ତଂ । ପାର୍ଷ୍ଣିଃ ପାଦପୃଷ୍ଠଂ । ଆଦ୍ୟଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଂ । ଶ୍ଲଥନ୍ତେ

ଦେଖିଣ । ଗନ୍ଧର୍ବ ଦେବତା ଗୁରୁଣ ॥ ସିଦ୍ଧେ ଯେ ଯାହା ପଢ଼ୀବୁଲେ । ସୀ ଉରେ ସ୍ତୁତି ଅରମ୍ଭିଲେ । ପୁଷ୍ପବରଷି ଗୀତ ଗାଇ । କୃଷ୍ଣେ ସେବଲେ ବାଦ୍ୟ ବାଇ ।୨୭। ଶତେକ ଶିର କାଳସୃର । ବୋଧେ ନ ନମାଏ ଯେ ଶିର ॥ ଖଳମର୍ଦ୍ଦକ ହରି ସେହି । ଶିରେ ନାଚନ୍ତି ପାଦ ଦେଇ ॥ ବୁଲିବୁଲି ସେ ଥକ୍କିଗଲା । ଶେଷରେ ମୂର୍ଚ୍ଛିତ ହୋଇଲା ॥ ମୁଖନାସାରୁ ବିଷ ରକ୍ତ । ବହି ଲା ତାର ଅବିରତ । ୨୮ । ସେଷେ ନିଃଶ୍ୱାସ ଖରେ ମାରେ । କଣ୍ଠରେ ଗରଳ ଉଦ୍ଗାରେ ॥ କାଳସ୍ତୁ ଉଠାଏ ଯେ ଶିର । ସେ ଶିରେ ଚଢନ୍ତି ଶ୍ରୀଧର ॥ ନାଚ ନୃତ୍ୟନ୍ତି ପୁନଃପୁଣ । ତାଳିରେ ପଦ୍ମ ଦର୍ପଣ ॥ ଦୂରନ୍ତ ଭବ ତାକୁ ହରି । ତାଣ୍ଡବ ଶେଷ ଯେ ଯୋଗୀ ।୨୯। ତାଣ୍ଡବ ନୃତ୍ୟରେ । ସକଳ ଫଣା ଭଙ୍ଗିବାରେ ॥ ମୁଖ ବହିଲା ରକ୍ତଧାର । ଭଙ୍ଗିଲା ଠାଣ ଶରୀରର ॥ ଶେଷେ ସ୍ମରିଲା ନାରାୟଣ । ଯେ ଚରାଚର ଗୁରୁ ଜାଣ ॥ ସେହି ପରମପୁରୁଷରେ । ଶରଣଗଲା ମାନସରେ ।୩୦। ଯେ କୃଷ୍ଣଗର୍ଭେ ଏ ଜଗତ ।

୩୧ । ତାସ୍ତ୍ରଂ ସୁବହ୍ନମନସୋଽଥ ପୁରସ୍ତ୍ରାଦର୍ଭ୍ୟ ବାସ୍ୟଂ ନଧାପ୍ୟ ଭୂବ ଭୂତପତିଂ ପ୍ରଣେମୁଃ । ସାଧ୍ୱ୍ୟ କୃତାଞ୍ଜଲିପୁଟାଃ ଶମଳସ୍ୟ ଭର୍ତ୍ତୁର୍ମୋକ୍ଷେପ୍ସବଃ ଶରଣଦଂ ଶରଣଂ ପ୍ରପନ୍ନାଃ । ୩୨ । ନାଗପତ୍ନ୍ୟ ଊଚୁଃ— ନ୍ୟାଯ୍ୟୋ ହି ଦଣ୍ଡଃ କୃତକିଲ୍ୱିଷେଽସ୍ମିଂସ୍ତବାବତାରଃ ଖଳନିଗ୍ରହାୟ । ରିପୋଃ ସୁତାନାମପି ତୁଲ୍ୟଦୃଷ୍ଟେର୍ଧତ୍ସେ ଦମଂ ଫଲମେବାନୁଶଂସନ୍ । ୩୩ । ଅନୁଗ୍ରହୋଽୟଂ ଭବତଃ କୃତୋ ହି ନୋ ଦଣ୍ଡୋଽସତାଂ ତେ ଖଲୁ କଲ୍ମଷାପହଃ । ଯଦ୍ଦନ୍ଦଶୂକତ୍ୱମମୁଷ୍ୟ ଦେହିନଃ କ୍ରୋଧୋଽପି ତେଽନୁଗ୍ରହ ଏବ ସମ୍ମତଃ । ୩୪ । ତପଃ ସୁତପ୍ତଂ କିମନେନ ପୂର୍ବଂ ନିରସ୍ତମାନେନ ଚ ମାନଦେନ । ଧର୍ମୋଽଥବା ସର୍ବଜନାନୁକମ୍ପୟା ଯତୋ ଭବାଂସ୍ତୁଷ୍ୟତି ସର୍ବଜୀବଃ । ୩୫ । କସ୍ୟାନୁଭାବୋଽସ୍ୟ ନ ଦେବ ବିଦ୍ମହେ ତବାଙ୍ଘ୍ରିରେଣୁ-

ସ୍ପର୍ଶାଧିକାରଃ ଯଦ୍ୱାଞ୍ଛୟା ଶ୍ରୀର୍ଲଲନାଚରତ୍ତପୋ ବିହାୟ କାମାନ୍ ସୁଚିରଂ ଧୃତବ୍ରତା । ୩୬ । ନ ନାକପୃଷ୍ଠଂ ନ ଚ ସାର୍ବଭୌମଂ ନ ପାରମେଷ୍ଠ୍ୟଂ ନ ରସାଧିପତ୍ୟମ୍ । ନ ଯୋଗସିଦ୍ଧୀରପୁନର୍ଭବଂ ବା ବାଞ୍ଛନ୍ତି ଯତ୍ପାଦରଜଃ ପ୍ରପନ୍ନାଃ । ୩୭ । ତଦେଷ ନାଥାପ ଦୁରାପମନ୍ୟୈସ୍ତମୋଜନିଃ କ୍ରୋଧବଶୋଽପ୍ୟହୀଶଃ । ସଂସାରଚକ୍ରେ ଭ୍ରମତଃ ଶରୀରିଣୋ ଯଦିଚ୍ଛତଃ ସ୍ୟାଦ୍ବିଭବଃ ସମକ୍ଷଃ । ୩୮ । ନମସ୍ତୁଭ୍ୟଂ ଭଗବତେ ପୁରୁଷାୟ ମହାତ୍ମନେ । ଭୂତାବାସାୟ ଭୂତାୟ ପରାୟ ପରମାତ୍ମନେ । ୩୯ । ଜ୍ଞାନବିଜ୍ଞାନନିଧୟେ ବ୍ରହ୍ମଣେଽନନ୍ତଶକ୍ତୟେ । ଅଗୁଣାୟାବିକାରାୟ ନମସ୍ତେ ପ୍ରାକୃତାୟ ଚ । ୪୦ । କାଳାୟ କାଳନାଭାୟ କାଳାବୟବସାକ୍ଷିଣେ । ବିଶ୍ୱାୟ ତଦୁପଦ୍ରଷ୍ଟ୍ରେ ତତ୍କର୍ତ୍ରେ ବିଶ୍ୱହେତବେ । ୪୧ । ଭୂତମାତ୍ରେନ୍ଦ୍ରିୟପ୍ରାଣମନୋବୁଦ୍ଧ୍ୟାଶୟାତ୍ମନେ । ତ୍ରିଗୁଣେନାଭିମାନେନ ଗୂଢସ୍ୱାତ୍ମାନୁଭୂତୟେ । ୪୨ । ନମୋଽନନ୍ତାୟ ସୂକ୍ଷ୍ମାୟ କୂଟସ୍ଥାୟ ବିପଶ୍ଚିତେ । ନାନାବାଦାନୁରୋଧାୟ ବାଚ୍ୟବାଚକଶକ୍ତୟେ । ୪୩ । ନମଃ ପ୍ରମାଣମୂଲାୟ କବୟେ ଶାସ୍ତ୍ରଯୋନୟେ । ପ୍ରବୃତ୍ତାୟ ନିବୃତ୍ତାୟ ନିଗମାୟ ନମୋ ନମଃ । ୪୪ । ମହାଂଶ୍ଚାସ୍ୟ ମନ୍-

ତାଙ୍କର ବହୁ ସର୍ପନାଥ ॥ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅବସନ୍ନ ହେଲ । ଭୁଜଙ୍ଗେ ଫଣା ଦବିଗଲ ॥ ଦେଖି ଏଅବସ୍ଥା ଅଧିର । ଆକୁଳେ ନାଗିଏ ତାହାର ॥ କେଶବସନ ଅସମ୍ଭାଳେ । ମିଳିଲେ କୃଷ୍ଣପାଦତଳେ । ୩୧ । ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ଆଗେକରି । ଅତି ଆକୁଳେ ନାଗନାରୀ ॥ ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ପ୍ରଣିପାତ କଲେ । କର ଅଞ୍ଜଳି ଶିରେ ଦେଲେ ॥ ଦୋଷୀ ସ୍ୱାମିର ମୁକ୍ତିପାଇଁ । ଶରଣଗଲେ କୃଷ୍ଣଠାଇଁ । ୩୨ । ନାଗପତ୍ନ୍ୟ ଊଚୁଃ —ଦୁଷ୍ଟଶାସନେ ଜନ୍ମି ଅଛ । ଦୋଷିକୁ ଉଚିତ ଦଣ୍ଡ ଛ ॥ ରିପୁରେ ଅବର ସୁତରେ । ସମାନ ଦୃଷ୍ଟି ତୋର ଥିରେ ॥ ସୁଫଳ ଦେବାକୁ ଶତ୍ରୁକୁ । ଦମନକଲୁ ପ୍ରଭୁ ତାହାକୁ । ୩୩ । ପ୍ରଭୁ ଆମ୍ଭକୁ ଦଣ୍ଡିନାହଁ । କରିଛ ବଡ ଅନୁଗ୍ରହ ॥ ଅସାଧୁଜନେ ଯାହା ଦଣ୍ଡ । ତହିଁରେ ତାର ପାପ ଖଣ୍ଡ ॥ ସର୍ପପଣ ଏ ପଚ୍ଛ ପାଇ । ଦଂଶିବା ସ୍ୱଭାବ ଅଛଇ ॥ କୋପିଣ ଅନୁଗ୍ରହ କଲ । ଯ୍ୟା ହିଂସା ଦୋଷ ଛଡାଇଲ । ୩୪ । ପୂର୍ବେ ଏ କେଉଁ ଅଭିମାନ । ରଖି ବା

ସର୍ଵୋଧିକାରଃ । ଯଦ୍ବାଞ୍ଛୟା ଶ୍ରୀର୍ଲଲନାଚରତ୍ତପୋ ବିହାୟ କାମାନ୍ ସୁଚିରଂ ଧୃତବ୍ରତା । ୩୬ । ନ ନାକପୃଷ୍ଠଂ ନଚ ସାର୍ବଭୌମଂ ନ ପାରମେଷ୍ଠ୍ୟଂ ନ ରସାଧିପତ୍ୟଂ । ନ ଯୋଗସିଦ୍ଧୀରପୁନର୍ଭବଂ ବା ବାଞ୍ଛନ୍ତି ଯତ୍ପାଦରଜଃ ପ୍ରପନ୍ନାଃ । ୩୭ । ତଦେଷ ନାଥାପ ଦୁରାପମନ୍ୟୈସ୍ତମୋଜନିଃ କ୍ରୋଧବଶୋଽପ୍ୟହୀଶଃ । ସଂସାରଚକ୍ରେ ଭ୍ରମତଃ ଶରୀରିଣୋ ଯଦିଚ୍ଛତଃ ସ୍ୟାଦ୍ ବିଭବଃ ସମକ୍ଷଃ । ୩୮ । ନମସ୍ତୁଭ୍ୟଂ ଭଗବତେ ପୁରୁଷାୟ ମହାତ୍ମନେ । ଭୂତାବାସାୟ ଭୂତାୟ ପରାୟ ପରମାତ୍ମନେ । ୩୯ । ଜ୍ଞାନବିଜ୍ଞାନନିଧୟେ ବ୍ରହ୍ମଣେଽନନ୍ତଶକ୍ତୟେ । ଅଗୁଣାୟାବିକାରାୟ ନମସ୍ତେ ପ୍ରାକୃତାୟ ଚ । ୪୦ ।

ଯଦ୍ଧ ଇତି ତସ୍ୟ ପୂର୍ବପୁଣ୍ୟମଭିନନ୍ଦନ୍ତ ତପ ଇତି । ସ୍ୱସ୍ୟ ମାନରହିତେନାନ୍ୟୋନ୍ୟେ ମାନଦେନ ଚ ସର୍ବଂ ଜୀବନ୍ମୃତଞ୍ଚ ସର୍ବଜୀବଃ । ୩୫ । ନ ତପଆଦିକମିତ୍ୟ ଏଷ ଭଗ୍ୟୋଦୟଃ କିନ୍ତୁ ଅଚିନ୍ତ୍ୟଂ ତବକୃପା ବୈଭବମିତ୍ୟାହୁଃ ଶ୍ଳୋକଦ୍ୱୟେନ । କସ୍ୟାନୁଭବ ଇତି । ତପଆଦିନା ବ୍ରହ୍ମାଦୟୋଽପି ଯସ୍ୟାଃ ଶ୍ରିୟଃ ପ୍ରସାଦମିଚ୍ଛନ୍ତି ସା ଶ୍ରୀର୍ଲଲନା ଉତ୍ତମା ସ୍ତ୍ରୀ ଯସ୍ୟ ତବ ସର୍ବାଧିକାରସ୍ୟ ବାଞ୍ଛୟା ତପ ଅଚରତ୍ । ଅସ୍ୟ ସର୍ପଃ କଂ କୃତବାନ୍ ଇତି କୋ ବେତ୍ତୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୬ । ଯତ୍ତୁ ତବ ପାଦରଜଃ ପ୍ରପନ୍ନା ପ୍ରାପ୍ତାଃ ପାରମେଷ୍ଠ୍ୟାଦ୍ୟପି ତୁଚ୍ଛଂ ମନ୍ୟନ୍ତେ । ୩୭ । ଅହୋ ତଦେଷ ଅପହୃତ ଏବ ପ୍ରାପ । ନାନ୍ୟୈଃ ଶ୍ରୀଆଦିଭିରପି । କଥଂଭୂତଂ ପାଦରଜଃ ଯଦିଚ୍ଛତଃ ଦେବ୍ୟ ମେ କେବଳ୍ପିତ ପ୍ରାର୍ଥ୍ୟମାନସ୍ୟୈବ ସମକ୍ଷଃ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଏବ ବିଭବଃ ଅପେକ୍ଷିତୋ ଭବତି । ୩୮ । ନମସ୍ତୁଭ୍ୟଂ ଭଗବତେ ଅଚିନ୍ତ୍ୟୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟାଦିଗୁଣାୟ । ତଦୁପପାଦନାୟ ଦଶଭିଃ ଶ୍ଳୋକୈର୍ବିଶେଷଣାନି । ପୁରୁଷାୟ ପୂର୍ବଂ ଅନ୍ତର୍ଯାମିରୂପେଣ ବର୍ତ୍ତମାନାୟ । ମହାତ୍ମନେ ଏବମପି ନାତ୍ତପରିଚ୍ଛିନ୍ନାୟ । କୁତଃ ଭୂତାବାସାୟ ଆକାଶାଦ୍ୟାଶ୍ରୟାୟ । ଏତଦପି କୁତଃ ଭୂତାୟ ପୂର୍ବମପି ସତେ । କୁତଃ ପରାୟ କାରଣାୟ । କିଞ୍ଚ ପରମାତ୍ମନେ କାରଣାତୀତାୟ । ୩୯ । କାରଣତ୍ୱଂ କାରଣାତୀତତ୍ୱଞ୍ଚ ସମର୍ଥୟିତୁ-

---

ପ୍ରାଣିର ସମ୍ମାନ ॥ ଘୋରତପ ବା ତପିଥିଲା । ପ୍ରାଣିରେ ଦୟା ବା ବହିଲା ॥ ଯାବଳେ ସର୍ବଜୀବେଙ୍କର । ଅଛ ଚାପ୍ରତ ଦୟାକର । ୩୫ । ତବ ଚରଣ ସ୍ପର୍ଶରେ । ଅଧିକାଶ ସେ କପୁଣ୍ୟରେ ॥ କହି ନୁହଇ; ଯେ ଚରଣ । ଲୋଭିବାପାଇଁ ପୁଣ ପୁଣ ॥ ସକଳ କାମନା ତେଜାଇଁ । ସର୍ବଦା ଦୃଢ଼ବ୍ରତେ ରହି ॥ ତୁମ୍ଭ ଘରଣୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାକେ । ତପ ତପିଣ ସଦା ଥକେ । ୩୬ । ଯେ ତବ ଚରଣ ସେବଇ । ସମ୍ରାଟ ପଦ ନ ଇଚ୍ଛଇ ॥ ସମଗ୍ର ଧରା ଅଧିପତ୍ୟ । କିଅବା ସ୍ୱର୍ଗରେ ଇନ୍ଦ୍ରତ୍ୱ ॥ ବ୍ରହ୍ମାପଦ ବା ଯୋଗସିଦ୍ଧି । ମୋକ୍ଷ ବା ନଇଚ୍ଛେ ତା ବୁଦ୍ଧି । ୩୭। ଏ ସର୍ପ ତମୋଗୁଣେ ଜାତ । ଅନ୍ୟ ଯାଇଲେ ଅସମର୍ଥ ॥ ତାହା ଲଭିଲା କ୍ରୋଧବଶେ । ଏଣୁ ସଂସାରେ ଯୋନିବଶେ ॥ ଜୀବ ଭ୍ରମନ୍ତେ ଭାଗ୍ୟବଳେ । ସୁଫଳ ପାଏ କେବେ ହେଲେ । ୩୮ ।

କାଳାୟ କାଳନାଭାୟ କାଳାବୟବସାକ୍ଷିଣେ । ବଣ୍ଡାୟ ତଦୁପଦ୍ରଷ୍ଟ୍ରେ ତତ୍କର୍ତ୍ରେ ବଣ୍ଡହେତବେ । ୪୧ । ଭୂତମାତ୍ରେନ୍ଦ୍ରିୟପ୍ରାଣମନୋବୁଦ୍ଧ୍ୟାଶୟାତ୍ମନେ । ତ୍ରିଗୁଣେନାଭିମାନେନ ଗୂଢସ୍ୱାତ୍ମାନୁଭୂତୟେ । ୪୨ । ନମୋଽନନ୍ତାୟ ସୂକ୍ଷ୍ମାୟ କୂଟସ୍ଥାୟ ବିପଶ୍ଚିତେ । ନାନାବାଦାନୁରୋଧାୟ ବାଚ୍ୟ-

---

ମାତ୍ରେ । ଜ୍ଞାନବଜ୍ଞାନନଧୟେ ଜ୍ଞାନଂ ଜ୍ଞପ୍ତିଃ ବଜ୍ଞାନଂ ତଚ୍ଛକ୍ତିଃ ଉଭୟୋର୍ନିଧୟେ ତାଭ୍ୟାଂ ପୂର୍ଣ୍ଣାୟ । କଥଂ ତଥାଭୂମତ ଉକ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମଣେଽନନ୍ତଶ-କ୍ତୟେ । କଥଂଭୂତାୟ ବ୍ରହ୍ମଣେ ଅଗୁଣାୟାବକାରାୟ । କଥଂଭୂତାୟାନନ୍ତଶକ୍ତୟେ ପ୍ରାକୃତାୟ ସତ୍ତ୍ୱାଦ୍ୟବର୍ତ୍ତକାୟ ଅପ୍ରାକୃତାୟେତି ବା ଅପ୍ରାକୃତା-ନନ୍ତଶକ୍ତିଯୁକ୍ତାୟ । ଅୟମର୍ଥଃ । ଅଗୁଣତ୍ୱାଦବକାରଂ ବ୍ରହ୍ମକ୍ଷପ୍ତିମାତ୍ରତ୍ୱାତ୍ କାରଣାଗତଂ ପ୍ରକୃତପ୍ରବର୍ତ୍ତକୋଽନନ୍ତଶକ୍ତିର୍ବିଜ୍ଞାନନଧିତ୍ୱାଦୀଶ୍ୱରଃ କାରଣଂ ତଦୁଭୟାତ୍ମନେ ନମ ଇତ । ୪୦ । ଅନନ୍ତଶକ୍ତିତ୍ୱାତ୍ କାଳଶକ୍ତ୍ୟା ବଣ୍ଡପ୍ରଷ୍ଟୃତ୍ୱାଦରୂପେଣ ନମସ୍ୟନ୍ତି । କାଳାୟ କାଳସ୍ୱରୂପାୟ । କାଳନାଭାୟ କାଳଶକ୍ତ୍ୟାଶ୍ରୟାୟ । କାଳାବୟବାନାଂ ସୃଷ୍ଟ୍ୟାଦସମୟାନାଂ ସାକ୍ଷିଣେ । ତତଶ୍ଚ ବଣ୍ଡଂସ୍ୟ ବଣ୍ଡରୂପାୟ । ତର୍ହି କିଂ ଜଡୋଽହଂ ନହ । ତଦୁପଦ୍ରଷ୍ଟ୍ରେ ନଚ ସଙ୍କାରତରୂପାୟ ନଚ ଦ୍ରଷ୍ଟୃମାତ୍ରାୟ କନ୍ତୁ ତତ୍କର୍ତ୍ରେ । ନ ଚ କର୍ତ୍ତୃମାତ୍ରାୟ ବଣ୍ଡହେତବେ ସଙ୍କାରକ ସ୍ୱରୂପାୟ । ୪୧ । ତଦେବାହ ଭୂତମାତ୍ରେନ୍ଦ୍ରିୟପ୍ରାଣମନୋବୁଦ୍ଧ୍ୟାଶୟାତ୍ମନେ । ଆଶୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ଭୂତାଦରୂପାୟ ଅତଃ ସଙ୍କାରକରୂପାୟେତ । ଅହଙ୍କାରାତ୍ମତୟା ନମସ୍ୟନ୍ତି ତ୍ରିଗୁଣେନେତ । ଏବଂ ସୃଷ୍ଟେ କାର୍ଯ୍ୟେ ଯସ୍ତ୍ରିଗୁଣୋଽଭିମାନସ୍ତେନ ଗୂଢା ସ୍ୱାଂଶଭୂତାନାମାତ୍ମନାଂ ଜୀବାନାମନୁ-ଭୂତର୍ଯେନ ତସ୍ମୈ । ୪୨ । କନ୍ତୁ ଅହଙ୍କାରେନାବୃତ ଇତ ସ୍ତୁବନ୍ତି । ନମୋଽନନ୍ତାୟ ଅହଙ୍କାରପରିଚ୍ଛେଦାତ୍ । ଅତଃ ସୂକ୍ଷ୍ମାୟ ଅଦୃଶ୍ୟତ୍ୱାତ୍ ଅତଏବ କୂଟସ୍ଥାୟ ଉପାଧିକୃତବକାରାଭାବାତ୍ । ଅତଏବ ବପଶ୍ଚିତେ ସର୍ବଜ୍ଞାୟ । ଏବଂ ବସ୍ତୁତଃ ସ୍ତୁତ୍ୱା ଏତନ୍ମତ୍ୟମାୟାଦୃଷ୍ଟେନ ସ୍ତୁବନ୍ତି । ନାନାବାଦା-

---

ନମସ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ । ମହାତ୍ମା ପୁରୁଷ ପୁରାଣ ॥ ପ୍ରାଣିଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ତୋର ବାସ । ଏ ପଞ୍ଚଭୂତ ତୁ ଅବଶ୍ୟ ତୁ ପରମାତ୍ମା ବ୍ୟାପୁ ବଶ୍ୱ । ବଶ୍ୱରୂପ ଅବଶ୍ୟ ।୩୯। ତୁ ଜ୍ଞାନ ବଜ୍ଞାନ ବଧାତା । ବହୁ ଅପାର ଶକ୍ତିମନ୍ତା ॥ ବ୍ରହ୍ମ ନିର୍ଗୁଣ ନର୍ବିକାର । ଅପ୍ରାକୃତ ତୁ ବଶ୍ୱେଶ୍ୱର । ୪୦ । ତୁ କାଳ ତୁ କାଳ ଜନକ । କାଳବଭାଗ ତୋର ରୂପ ॥ ତୁ ସର୍ବସାକ୍ଷୀ ବଶ୍ୱ ତୁହ । ସର୍ବେ କର୍ତ୍ତା ଦ୍ରଷ୍ଟା ହୋଇ ॥ ବଶ୍ୱ ନର୍ମାଣେ ହେତୁ ହେଉ । ନମସ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ମହାବାହୁ । ୪୧ । ତୁ ସ୍ଥୂଳ ସୂକ୍ଷ୍ମ ପଞ୍ଚଭୂତ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ପ୍ରାଣ ମନ ଚିତ୍ତ ॥ ଅଣୁରୂପେ ଦେହେ ଦେହେ ଥାଇ । ତ୍ରିଗୁଣ ଅଭିମାନ ବହ ॥ ଜଳେ ଜଳକୁ ନ ଚିହ୍ନ । ପ୍ରକୃତରୂପେ ବଶ୍ୱ ମୋହ । ୪୨ । ନମସ୍ତେ ସର୍ବଜ୍ଞ ଅନନ୍ତ । ସୂକ୍ଷ୍ମ କୂଟସ୍ଥ ଅଧିଷ୍ଠିତ ॥ ବହୁ ବାଦକ ଶକ୍ତି ତୁହ

ବାଚକଶକ୍ତୟେ । ୪୩ । ନମଃ ପ୍ରମାଣମୂଳାୟ କବୟେ ଶାସ୍ତ୍ରଯୋନୟେ । ପ୍ରବୃତ୍ତାୟ ନିବୃତ୍ତାୟ ନିଗମାୟ ନମୋ ନମଃ । ୪୪ । ନମଃ କୃଷ୍ଣାୟ ରାମାୟ ବସୁଦେବସୁତାୟ ଚ । ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନାୟାନିରୁଦ୍ଧାୟ ସାତ୍ୱତାଂ ପତୟେ ନମଃ । ୪୫ । ନମୋ ଗୁଣପ୍ରଦୀପାୟ ଗୁଣାତ୍ମଚ୍ଛାଦନାୟ ଚ । ଗୁଣବୃତ୍ତ୍ୟୁପଲକ୍ଷ୍ୟାୟ ଗୁଣଦ୍ରଷ୍ଟ୍ରେ ସ୍ୱସଂବିଦେ । ୪୬ । ଅବ୍ୟାକୃତବିହାରାୟ ସର୍ବବ୍ୟାକୃତସିଦ୍ଧୟେ । ହୃଷୀକେଶ ନମସ୍ତେଽସ୍ତୁ ମୁନୟେ ମୌନଶୀଳିନେ । ୪୭ ।

ନିରୋଧାୟ ଅସ୍ତି ନାସ୍ତି ସର୍ବଜ୍ଞଃ କିଞ୍ଚିଜ୍ଜ୍ଞୋ ବଦ୍ଧୋ ମୁକ୍ତ ଏକୋଽନେକ ଇତ୍ୟାଦିନାନାବାଦାନ୍ ଅନୁରୁଣଦ୍ଧି ମାୟୟା ଅନୁବର୍ତ୍ତତେ ଯସ୍ତସ୍ମୈ । କିଞ୍ଚ ବାଚ୍ୟବାଚକଶକ୍ତୟେ ଅଭିଧାନାଭିଧେୟଶକ୍ତିଭେଦାଦପି ନାନାଭୂତ ପ୍ରତୀୟମାନାୟେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୪୩ । ଅନାବୃତତ୍ୱମେବ ହେତ୍ୱନ୍ତରେଣାପି ସ୍ପଷ୍ଟୟନ୍ତଃ ସ୍ତୁବନ୍ତି । ନମଃ ପ୍ରମାଣମୂଳାୟ ଚକ୍ଷୁରାଦୀନାଂ ଚକ୍ଷୁରାଦିରୂପାୟ । ଅତଏବ କବୟେ ସ୍ୱସ୍ୟ ତନ୍ନିରପେକ୍ଷଜ୍ଞାନାୟ । କୁତଃ ଶାସ୍ତ୍ରଯୋନୟେ ବେଦାତ୍ମକନିଃଶ୍ୱାସାୟ । କିଞ୍ଚ ପ୍ରବୃତ୍ତାୟ ନିବୃତ୍ତାୟ ନିଗମାୟ ନମୋ ନମଃ । ୪୪ । କିଞ୍ଚ ଅନାବୃତୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟତ୍ୱାଦେବ ଚତୁର୍ମୂର୍ତ୍ତିରୂପେଣ ସର୍ବୋପାସ୍ୟତ୍ୱେନ ନମନ୍ତି ନମଃ କୃଷ୍ଣାୟେତି ଶ୍ଳୋକେନ । ରାମାୟ ସଙ୍କର୍ଷଣାୟ । ବସୁଦେବସୁତାୟ ଚ । ବସୁଦେବଶବ୍ଦିତଂ ଶୁଦ୍ଧଂ ସତ୍ତ୍ୱଂ ତତ୍ର ପ୍ରକାଶମାନାୟ ବାସୁଦେବାୟେତ୍ୟର୍ଥଃ । ସାତ୍ୱତାମୁପାସକାନାଂ ପତୟେ ସାଲୋକ୍ୟାଦିନା ପାଳକାୟ ଏବଂ ଚତୁର୍ମୂର୍ତ୍ତୟେ କୃଷ୍ଣାୟ ତୁଭ୍ୟଂ ନମଃ । ୪୫ । ଏବଂ ଚତୁର୍ମୂର୍ତ୍ତିଭେଦେ ଭବାନାହୁଃ ନମୋ ଗୁଣପ୍ରଦୀପାୟେତି । ଗୁଣା ଅନ୍ତଃକରଣାନି ତାନି ପ୍ରଦୀପବତ୍ ପ୍ରକାଶୟତି ତଥା ତସ୍ମୈ । ଚତ୍ୱାର୍ଯ୍ୟଧିଷ୍ଠାତୃତ୍ୱେନ ଚତୁର୍ମୂର୍ତ୍ତିଭେଦେତ୍ୟର୍ଥଃ । ନନୁ ତଥାପ୍ୟେକସ୍ମୈବ କଥଂ ଚତୁର୍ଦ୍ଧା ମତ ଆହୁଃ । ଗୁଣାତ୍ମଚ୍ଛାଦନାୟ ତୈରେବ ଗୁଣୈରୁପାସକାନାଂ ଫଳବୈଚିତ୍ର୍ୟାୟ । ଆତ୍ମାନମାଚ୍ଛାଦ୍ୟ ନାମଭେଦେନ ପ୍ରକାଶମାନାୟେତ୍ୟର୍ଥଃ । ନନୁ ତର୍ହି କଥଂ ପ୍ରପତ୍ତବ୍ୟ ଉକ୍ତଂ ଗୁଣବୃତ୍ତ୍ୟୁପଲକ୍ଷ୍ୟାୟ ଚତ୍ୱାରୀଣାଂ ଚେତନାଧ୍ୟବସାୟାଦିବୃତ୍ତିଭିରୁପଲକ୍ଷ୍ୟାୟ । ଉପଲକ୍ଷଣମେବାହୁଃ । ଗୁଣଦ୍ରଷ୍ଟ୍ରେ ତତ୍ସାକ୍ଷିଣେ । କଥମ୍ପୁନର୍ଲକ୍ଷ୍ୟ ଏବ ନ ଜ୍ଞେୟ ଇତ୍ୟାହୁଃ ସ୍ୱସଂବିଦେ ଅଗୋଚରସ୍ୱରୂପାୟେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୪୬ । ଅଗୋଚରତ୍ୱମୁପଲକ୍ଷ୍ୟତ୍ୱଞ୍ଚ ଦର୍ଶୟନ୍ତୋ ନମନ୍ତି । ଅବ୍ୟାକୃତବିହାରାୟ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମିତ୍ୱେନ ଚେଷ୍ଟାୟ । ସର୍ବବ୍ୟାକୃତ-

---

ନାନାବାଦ ବାଦ ତୋହପାଇଁ । ଷଡଦର୍ଶନ ଧର୍ମବାଦେ । ତୁ ଏକା ଦିଶୁ ମତଭେଦେ ।୪୩। ପ୍ରମାଣବେଳେ ସ୍ଥିର ହେଉ । ସକଳଶାସ୍ତ୍ର ତୋହ ତନୁ । ତୁ କବି ବୁଦ୍ଧ ଶାସ୍ତ୍ର ହେଉ । ପ୍ରବୃତ୍ତି ନିବୃତ୍ତି ବୋଲଉ । ୪୪ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ରରୂପେ ଜାତ । ନମସ୍ତେ ବସୁଦେବ ସୁତ । ନମୋ ନମସ୍ତେ ଯଦୁପତି । ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଅନିରୁଦ୍ଧ ମୂର୍ତ୍ତି । ୪୫ । ନମସ୍ତେ ଗୁଣ ପ୍ରକାଶକ । ଗୁଣେ ଆଚ୍ଛାଦିତ ସ୍ୱରୂପ । ସକଳ ଦ୍ରଷ୍ଟା ହେଉ । ତୋ କୃପାବେ ତୁ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସପ୍ତବରଗଡଙ୍କାସ୍ତୁ ସଙ୍କାଧକାସ୍ତୁ ତେ ନମଃ । ଅବଶ୍ୟାସ୍ତୁ ଚ ବଶ୍ୟାସ୍ତୁ ତଦ୍ଦ୍ରଷ୍ଟେଽସ୍ୟ ଚ ହେତବେ । ୪୮ । ତ୍ୱଂ ହ୍ୟସ୍ୟ ଜନ୍ମସ୍ଥିତିସଂଯମାନ୍-

ସିଦ୍ଧ୍ୟେ ସଙ୍କାଶୋଃ ବୃତ୍ତିପ୍ରକାଶହେତୁତ୍ୱେନୋପଲକ୍ଷଣଯୋଗ୍ୟାସ୍ୟେତ୍ୟର୍ଥଃ । ଉପଲକ୍ଷଣାନ୍ତରମାହୁଃ । ହେ ହୃଷୀକେଶ କରଣପ୍ରବର୍ତ୍ତକ । ତ୍ୱଂ ବିଷୟୁଲପ୍ତ୍ୟା ନ । ମୂନୟେ ଅହ୍ନାଶ୍ରମ ସ୍ତୁ । କଂ ସାଧନବଶେନ ବା ନତ୍ତୁ । ମୌନଶୀଲିନେ ମୌନମାତ୍ମାଶ୍ରମତା ତସ୍ତୁ ଭବାସ୍ତୁ । ୪୭ । କୁତଃ । ସପ୍ତବରଗଡଙ୍କାସ୍ତୁ ସ୍ଥୂଳସୂକ୍ଷ୍ମାଣାଂ ଗତ ... ନ କ୍ୱାପି ସଂକ୍ରମାନାସ୍ୟେତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅପିଚ ସଙ୍କାଧକାସ୍ତୁ ସଙ୍କସ୍ୟାଧିଷ୍ଠାତ୍ରେ । କୁତ ଏତତ୍ ଅବଶ୍ୟାସ୍ତୁ ନ ବଶଂ ଯସ୍ମିନ୍ନିୟମନିଷେଧାବଧସ୍ୟେ । ବଶ୍ୟାସ୍ତୁ ଚ ତଦ୍ଧ୍ୟବର୍ତ୍ତିନାମାଧ୍ୟାନାସ୍ୟେତ୍ୟର୍ଥଃ । କସ୍ମ ତଦ୍ଦ୍ରଷ୍ଟେ ଅଧ୍ୟାସାପବାଦସାକ୍ଷିଣେ । ଅପିଚ ଅସ୍ୟ ବଶ୍ୟାଧ୍ୟା-ସସ୍ୟ ତଦପବାଦସ୍ୟ ଚ ଅବଦ୍ୟାବେଦ୍ୟାଭ୍ୟାଂ ହେତବେ । ଯଦ୍ୱା ଅବଶ୍ୟାସ୍ତୁ ବାହ୍ୟେନ୍ଦ୍ରିୟସାଧ୍ୟତ୍ୱାଭାବତ୍ୱା । ବଶ୍ୟାସ୍ତୁ ତ ମନସୁସ୍ୟା ସ୍ୱାଂଶୈସ୍ତଦ୍ଭବ-ବତ୍ତ୍ୱାସ୍ତୁ । ତଦ୍ଦ୍ରଷ୍ଟେ ତାପାନନ୍ଦାନାଂ ଭାବାଭାବସାକ୍ଷିଣେ । ଅନ୍ୟତ୍ର ସମାନଂ । ତସ୍ମାତ୍ ସଙ୍କତଡଙ୍କନ୍ୟସଙ୍କାଧ୍ୟକ୍ଷାତ୍ମନା ସ୍ୱାତ୍ମନ୍ୟାଦଭିନ୍ନଭେଦଚ୍ଛେଦ-ଯୋଗ୍ୟସ୍ତୁ ତୁଭ୍ୟଂ ନମ ଇତି । ବିଶେଷଣୈରନ୍ୟୈର୍ଦ୍ଦୀର୍ଣ୍ଣୈଃ ସମ୍ପଦାଳିତା ନତଃ । ଅଦ୍ୱିତୀୟଃ ପ୍ରପନ୍ନୋ ବସ୍ତ୍ରାସାଦିବ ଭବେଦ୍ଧ୍ରୁବଃ । ୪୮ । ଏବଂ ତାବଦ-ଣ୍ଡାନୁମୋଦନେନ ନମସ୍କାରୈଶ୍ଚ ଭଗବନ୍ତଂ ପ୍ରସାଦ୍ୟ ଇଦାନୀଂ ତ୍ୱଦଧୀନାନାଂ ପ୍ରାଣିନାଂ କୋଽପରାଧ ଇତ୍ୟାଶୟବତ୍ୟଃ ପାର୍ଥୟନ୍ତେ ତ୍ୱଂ ହୀତି ଅସ୍ୟ ଲୋକସ୍ୟ ଜନ୍ମାଦି ତ୍ୱମେବ ଅବୃତ ଅକରୋଃ । ତତଶ୍ଚ ତାଂସ୍ତାନ୍ ସଂସ୍କାରଗୁଣେ ସତଃ ସ୍ୱଭାବାନ୍ ଘୋରତ୍ୱାଦୀନ୍ ପ୍ରତିବୋଧୟନ୍ ଭବସେ କ୍ରୀଡ଼ସି । ଯଦ୍ୱା ଅସ୍ୟ ଜନ୍ମାଦିଂ ସ୍ୱମୀଢ଼ସେ ଇତ୍ୟନ୍ୱୟଃ । କଥମ୍ଭୂତଃ ଅକୃତା ଅନାଦ୍ୟା କାଳଶକ୍ତ୍ୟା ଧାରୟତଃ ତଥା । ଅନ୍ୟତ୍ର ସମାନଂ ।

ଦେଖାଦେଉ । ୪୬ । ଅତର୍କ୍ୟ ମହିମା ତୁମ୍ଭର । ଲୀଳାରେ ସୃଷ୍ଟି କାର୍ଯ୍ୟ କର । ଇନ୍ଦ୍ରିୟପ୍ରକାଶକ ହେଉ । ତୁ ହୃଷୀକେଶ ନାମ ବହୁ । ମୌନକୁ ମୁନି ତୁ ବୋଲାଉ । ସର୍ବଦା ଆତ୍ମାଶ୍ରମେ ଥାଉ । ନମସ୍ତେ ଭକ୍ତବତ୍ସଳ । ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆନନ୍ଦମୟ ବ୍ରହ୍ମ । ୪୭ । ଏ ସ୍ଥୂଳ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡସୃଷ୍ଟିରେ । ତୁ ସ୍ଥୂଳ ପୂର୍ଣ୍ଣ ତା ମଧ୍ୟରେ । ସୂକ୍ଷ୍ମରୂପରେ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ । ସକଳ ଶକ୍ତିର ତୁ ସ୍ୱାମୀ । ତୁ ବଶେ ତା ସେ ସାକ୍ଷୀ । ବଶେ ହେଉ ବଶୀରୂପୀ । ଏ ସ୍ଥୂଳ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଦେହଙ୍କର । ତୁ ସ୍ୱାମୀ ତୈଜସ ଆକାର । ବାହ୍ୟ ତୈଜସ ପ୍ରାଜ୍ଞ ତନ । ଅବସ୍ଥାତ୍ରୟ ତୁହି ପୂର୍ଣ୍ଣ । ତୁ ସ୍ଥୂଳ ସୂକ୍ଷ୍ମର କାରଣ । ନମସ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ । ୪୮ । ଏ ବିଶ୍ୱେ ଯେତେ ପ୍ରାଣିଗଣ । ଏସବୁ ତୋହର ନିର୍ମାଣ । ତୋ ଲୀଳାବସ୍ତୁ ଏ ସକଳେ । ଯେରୂପ ଧରନ୍ତି ଏକାଳେ । ଶାନ୍ତସ୍ୱଭାବ ଭକ୍ତଙ୍କର । ପ୍ରିୟ ଅଟଇ ଏ ଆକାର । ଧର୍ମ ସ୍ଥାପିଣ ରକ୍ଷାକର । ସାଧୁପାଳନ କାର୍ଯ୍ୟ ତୋର । ନମସ୍ତେ ବିଶ୍ୱେଶ୍ୱର ହର । ପରମ ପୁରୁଷ

ଅଥୈବ ସ୍ୱଗୈରବଶାଦ୍ୱୋହକୃତ କାଳଶକ୍ତିଧୃକ୍ । ଭଗ୍ନଯସ୍ବବାନ୍ ସ୍ୱତବୋଧସ୍ୱନ୍ ସତଃ ସମୀକ୍ଷସ୍ୱାମୋଘବାହାର ଈଦଗ୍ନେ । ୪୧ । ତସ୍ୟୈବ ତେଽମୂସ୍ତନବସ୍ତି ଲେକ୍ୟା ଶାନ୍ତା ଅଶାନ୍ତା ଉତ ମୂଢ଼ଯୋନୟଃ । ଶାନ୍ତାଃ ପ୍ରିୟାସ୍ତେ ହ୍ୟଧୁନାବଶୁଂ ସତାଂ ସ୍ଥାତୁଶ୍ଚ ତେ ଧର୍ମପରୀପ୍ସୟେହତଃ । ୫୦ । ଅପରାଧଃ ସକୃଦ୍ଭର୍ତ୍ତ୍ରା, ସୋଢ଼ବ୍ୟଃ ସ୍ୱ ପ୍ରଜାକୃତଃ । କ୍ଷନ୍ତୁମର୍ହସି ଶାନ୍ତାତ୍ମନ୍ ମୂଢ଼ସ୍ୟ ତ୍ୱାମଜାନତଃ । ୫୧ । ଅନୁଗୃହ୍ନୀଷ୍ୱ ଭଗବନ୍ ପ୍ରାଣାଂସ୍ତ୍ୟଜତି ପନ୍ନଗଃ । ସ୍ତ୍ରୀଣାଂ ନଃ ସାଧୁଶୋଚ୍ୟାନାଂପତିଃ ପ୍ରାଣଃ ପ୍ରଦୀୟତାଂ । ୫୨ । ବିଧେହି ତେ କିଙ୍କରୀଣାମନୁଷ୍ଠେୟଂ ତବାଜ୍ଞୟା । ଯଚ୍ଛ୍ରଦ୍ଧୟାନୁତିଷ୍ଠନ୍ ବୈ ମୁଚ୍ୟତେ ସର୍ବତୋ ଭୟାତ୍ । ୫୩ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଇତ୍ଥଂ ସ ନାଗପତ୍ନୀଭିର୍ଭଗବାନ୍ ସମଭିଷ୍ଟୁତଃ । ମୂର୍ଚ୍ଛିତଂ ଭଗ୍ନଶିରସଂ ବିସସର୍ଜାଙ୍ଘ୍ରିକୁଟ୍ଟନୈଃ । ୫୪ । ପ୍ରତିଲବ୍ଧେନ୍ଦ୍ରିୟପ୍ରାଣଃ କାଲୀୟଃ ଶନକୈର୍ହରିଂ । କୃଚ୍ଛ୍ରାତ୍ ସମୁଚ୍ଛ୍ୱସନ୍ ଦୀନଃ କୃଷ୍ଣଂ ପ୍ରାହ କୃତାଞ୍ଜଳିଃ । ୫୫ । ବୟଂ ଖଳାଃ ସହୋତ୍ପତ୍ତ୍ୟା ତାମସା ଦୀର୍ଘମନ୍ୟବଃ । ସ୍ୱଭାବୋ ଦୁସ୍ତ୍ୟଜୋ ନାଥ ଲୋକାନାଂ ଯଦସଦ୍ଗ୍ରହଃ । ୫୬ । ତ୍ୱୟା ସୃଷ୍ଟମିଦଂ ବିଶ୍ୱଂ ଧାତର୍ଗୁଣବିସର୍ଜନଂ ।

---

୫୭ । ଅତସ୍ତସ୍ୟ ତବୈବାମୂସ୍ତନବସ୍ତନ୍ୟନ୍ତ ଇତ ଓ୍ୱୀଡ଼ୋପସ୍ତବଃ । ତଥାପି ତବ ଅଧୁନା ଶାନ୍ତାଃ ପ୍ରିୟାଃ । ଭୂତଃ ସତାଂ ଧର୍ମସ୍ୟ ପାଳନେଚ୍ଛୟା ଉଦ୍ଭବତଃ ପ୍ରବର୍ତ୍ତମାନସ୍ୟ ଅବସ୍ଥାନବତ୍ତ୍ୱଂ ସ୍ଥାତୁଃ ସ୍ଥିତସ୍ୟ । ୫୦ । ଏବଂ ସ୍ତୁବାହିପ୍ରିୟାଚରଣାଦ୍ୟପରାଧପ୍ରଦ୍ଧିଂ ସୋଢ଼ବ୍ୟ ଇତ । ୫୧।୫୨ । ସ୍ୱସ୍ୱଭବହେ ଅନେୟଷାଂ ମୃତ୍ୟୁରେବେଵ ତେହ ତନ୍ନେତ୍ୟାହୁଃ ବଧେହିତ । ତ୍ୱଦାଜ୍ଞୟା ପ୍ରାଣିନୋ ନାଦ୍ୟାମେତ ଗ୍ରହଃ । ୫୩ ୫୫ । ଯଦହଂ ଦୁଷ୍ଟ ଇତ । ଯତଃ ସ୍ୱଭାବୋଽସଦ୍ଗ୍ରହରୂପଃ । ଯଦ୍ୱା ଯତଃ ସ୍ୱଭାବାତ୍ ଅସତ ଦେହାଦୌ ଗ୍ରହଃ ସ ଦୁସ୍ତ୍ୟଜ ଇତ । ୫୬ । ଗୁଣୈର୍ବିବିଧନ୍ୟା ସୃଜ୍ୟତ

ସ୍ୱଭାବ । ୪୧ । ପିତା ଯେସନେ ତନୟର । ଦୋଷ ନଘେନେ ସେ ପ୍ରକାର ॥ ତୁ ବଇପିତା ଏ ତୋ ସୁତ । ଏହାର ଦୋଷ କ୍ଷମ ନାଥ ॥ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ସମ୍ମୁଖେ ଦେଖଇ । ଏ ମୂଢ଼ ଚିହ୍ନି ନପାରଇ ॥ ନଜାଣି କରିଅଛି ଦୋଷ । କ୍ଷମିବା ଉଚିତ ଅବଶ୍ୟେ ।୫୦। ହେ ପ୍ରଭୁ ଅନୁଗ୍ରହ କର । ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ୁଛି ସର୍ପେଶ୍ୱର ॥ ଯତ ଅଛଇ ନାଗ୍ରାଣ । ତା ଦେଇ କର ଦୁଃଖୀ ଏଣ ।୫୧। ଆମ୍ଭର ସ୍ୱାମୀ ତୁମ୍ଭ ସୁତ । କ୍ଷମାଦଅ ହେ ବାରେମାତ୍ର ॥ ତମୋଗୁଣରେ ମୁଗ୍ଧଦେହ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି ପାରିନାହିଁ । ୫୨ । ଆମ୍ଭେ ସକଳେ ଦାସୀ ତୋର । କ ସତକାର ଅଙ୍ଗୀକର ॥ ନର ତୋ ଅଜ୍ଞରେ ଯା କରେ । ପ୍ରମାଦେ ନ ପଡ଼େ ଛନ୍ଦରେ । ୫୩ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଏରୂପେ ନାଗପତ୍ନୀଙ୍କ । ସ୍ତବନେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଶ୍ରୀଦେହ ॥ ମୂର୍ଚ୍ଛିତ ନଚିଶିର ନାଗେ । ଡେଇଁଲେ ପଦଘାତେ ବେଗେ । ୫୪ । କାଳୀୟ ମୂର୍ଚ୍ଛା ତ୍ୟାଗ କଲା । କଷ୍ଟରେ ନିଃଶ୍ୱାସ ମାଇଲା ॥ ଧୀରେ କୃଷ୍ଣେ ଅନାଇଲା । କରଯୋଡ଼ଣ

ନାନାସ୍ୱଭାବବୀର୍ଯ୍ୟୌଜୋଯୋନିବୀଜାଶୟାକୃତି । ୫୬ । ବୟଞ୍ଚ ତତ୍ର ଭଗବନ୍ ସର୍ପା ଜାତ୍ୟୁରୁମନ୍ୟବଃ । କଥଂ ତ୍ୟଜାମସ୍ତ୍ୱନ୍ମାୟାଂ ଦୁସ୍ତ୍ୟଜାଂ ମୋହିତାଃ ସ୍ୱୟଂ । ୫୭ । ଭବାନ୍ ହି କାରଣଂ ତତ୍ର ସର୍ବଜ୍ଞୋ ଜଗଦୀଶ୍ୱରଃ । ଅନୁଗ୍ରହଂ ନିଗ୍ରହଂ ବା ମନ୍ୟସେ ତଦ୍ୱିଧେହି ନଃ । ୫୮ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ— ଇତ୍ୟାକର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ବଚଃ ପ୍ରାହ ଭଗବାନ୍ କାର୍ଯ୍ୟମାନୁଷଃ । ନାତ୍ର ସ୍ଥେୟଂ ତ୍ୱୟା ସର୍ପ ସମୁଦ୍ରଂ ଯାହି ମା ଚିରଂ । ସ୍ୱଜ୍ଞାତ୍ୟପତ୍ୟଦାରାଢ୍ୟୋ ଗୋନୃଭିର୍ଭୁଜ୍ୟତେ ନଦୀ । ୬୦ । ଯ ଏତତ୍ ସଂସ୍ମରେନ୍ମର୍ତ୍ତ୍ୟସ୍ତୁଭ୍ୟଂ ମଦନୁଶାସନଂ । କୀର୍ତ୍ତୟନ୍ନୁଭୟୋଃ ସନ୍ଧ୍ୟୋର୍ନ ଯୁଷ୍ମଦ୍ଭୟମାପ୍ନୁୟାତ୍ । ୬୧ । ଯୋଽସ୍ମିନ୍ ସ୍ନାତ୍ୱା ମଦାକ୍ରୀଡ଼େ ଦେବାଦୀଂସ୍ତର୍ପୟେଜ୍ଜଲୈଃ । ଉପୋଷ୍ୟ ମାଂ ସ୍ମରନ୍ନର୍ଚ୍ଚେତ୍ ସର୍ବପାପୈଃ ପ୍ରମୁଚ୍ୟତେ । ୬୨ । ଦ୍ୱୀପଂ ରମଣକଂ ହିତ୍ୱା ହ୍ରଦମେତମୁପାଶ୍ରିତଃ । ଯଦ୍ଭୟାତ୍ ସ ସୁପର୍ଣ୍ଣସ୍ତ୍ୱାଂ ନାଦ୍ୟାନ୍ମତ୍ପାଦଲାଞ୍ଛିତଂ । ୬୩ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଏବମୁକ୍ତୋ ଭଗବତା କୃଷ୍ଣେନାଦ୍ଭୁତ-

---

ଇତି ଗୁଣବର୍ଗକର୍ତ୍ତନସ୍ । ତଥାପି ନାନାସ୍ୱଭାବାଦୟୋ ଯସ୍ୟ ତତ୍ । ୫୬ । ଜାତ୍ୟା ଜନ୍ମନୈବ ଉରୁମନ୍ୟବୋଽତିରୋଷାଂ ତେ ବୟଂ ସ୍ୱୟଂ କଥଂ ତ୍ୟଜାମଃ । ୫୭ । ହି ଯସ୍ମାତ୍ ତତ୍ର ତ୍ୱନ୍ମାୟାତ୍ୟାଗେ ଭବାନେବ କାରଣମିତ୍ୟନୁଗ୍ରହଂ ବିଧେହି ମମାଜ୍ଞୟା ଖାଦନ୍ତ୍ୱିତି । ଈଶ୍ୱରତ୍ୱାନ୍ନିଗ୍ରହଂ ବା ବିଧେହୀତି । ୫୯। ଯତୋ ଗୋଭିର୍ନୃଭିଶ୍ଚ ନଦୀ ଭୁଜ୍ୟତେ ଇତି ।୬୦। ନ ପ୍ରସ୍ତୁତୋ ଭୟମାପ୍ନୁୟାତ୍ ତସ୍ୟ ଯୁଷ୍ମଦ୍ଭୟଂ ନୋତ୍ପାଦନୀୟମିତ୍ୟାଜ୍ଞା ।୬୧।

ଜାଣିଇଲ । ୫୫ । ଖଳସ୍ୱଭାବେ ସର୍ପ ଜାତ । ତମୋ ଗୁଣରୁ କ୍ରୋଧଯୁକ୍ତ ॥ ଲୋକର ଅପର ସ୍ୱଭାବ । ଛାଡ଼ିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । ୫୬ । ହେ କୃଷ୍ଣ ବିଗୁଣେ ଉଡାର । ଏ ବଣ ସୃଜଅଛ ତୁହ ॥ ନାନା ସ୍ୱଭାବ ବୀର୍ଯ୍ୟ ଓଜ । ଯୋନି ଅଶୟଦୃଶ୍ୟ ବୀଜ ।୫୭। ତା,ମଧ୍ୟେ ଆମ୍ଭେ ସର୍ପ ଜାତି । ସ୍ୱଭାବେ ଧର୍ମ୍ମ କୋପମୂର୍ତ୍ତି ॥ ଦୁସ୍ତ୍ୟଜ ତୋ ମାୟା ମୋହରେ । ସ୍ୱଭାବ ଯିବ କି ପ୍ରକାରେ ।୫୮। ହେ ଜଗଦୀଶ ସବୁ ଜାଣ । ତୁମ୍ଭେ ଏ ସ୍ୱଭାବେ କାରଣ । ମାର ବା ରଖ ଇଚ୍ଛା ତୋର । ଯାହା ଉଚିତ ତାହା କର । ୫୯ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ – କାର୍ଯ୍ୟାର୍ଥେ ନରରୂପଧର । ହରି ଶୁଣିଣ ସର୍ପ ଗିର ॥ କହିଲେ ଏଠାରେ ନରହ । ଏବେଣି ସମୁଦ୍ରକୁ ଯାଅ । ଜ୍ଞାତି କୁଟୁମ୍ବ ସଙ୍ଗେ ଯାଉ । ଗୋ ନରେ ଏ ହ୍ରଦ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୁ ॥ ।୬୦। ତୋ ପ୍ରତି ମୋର ଏ ଆଦେଶ । ପ୍ରତ୍ୟହ ସ୍ମରେ ଯେ ମନୁଷ୍ୟ । ବେନିସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଯେ ପଢଇ । ସେ ସର୍ପଭୟ ନ ଲଭଇ ।୬୧। ମୋ ଖେଳାସ୍ଥଳୀ ଏ ହ୍ରଦରେ । ସ୍ନାନ ତର୍ପଣ ଯେହୁ କରେ ॥ ମୋତେ ସ୍ମରଇ ଉପବାସେ । ତାର ସକଳ ପାପ ଧ୍ୱଂସେ ।୬୨। ଛାଡ଼ି ତୁ ରମଣକ ଦ୍ୱୀପ । ଯାହାଭୟେ ଏଥି ଥିଲୁ ଗୋପ୍ୟ ॥ ତୋତେ ସେ ଗରୁଡ଼ ନଖାଉ । ମୋ ପାଦଚିହ୍ନ ଶିରେ ଥାଉ । ୬୩ । ଶ୍ରୀଶୁକ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବକ୍ଷ୍ୟାନ୍ତିକାନ୍ନୁଲେପୈଶ୍ଚ ଦିବ୍ୟାମ୍ବରସ୍ରଗ୍ଭୂଷଣୈଃ ପରାର୍ଦ୍ଧ୍ୟୈରପି ଭୂଷଣୈଃ । ୬୪ । ସାଦରଂ ନାଗପତ୍ନ୍ୟଶ୍ଚ ମୁଦା ପୂଜୟାମାସ ତଂ । ଶ୍ରୀ । ୬୫ । ସଙ୍କଳ୍ପମୁଦ୍ଧୃତ୍ୟ । ୬୬ । ପରିକ୍ରମ୍ୟାଭିବନ୍ଦ୍ୟତଂ । ତତଃ ପ୍ରୀତୋଽଭ୍ୟନୁଜ୍ଞାତଃ ପ୍ରସାଦ୍ୟ ଗରୁଡ଼ଧ୍ୱଜଂ । ପୂଜୟିତ୍ୱା ଜଗନ୍ନାଥଂ ସ୍ୱଦ୍ୱୀପମଲୋଽଭ୍ୟଗାତ୍ ଦ୍ୱୀପମବ୍ଧେର୍ଜଗାମ ହ । ୬୭ । ଲୀଳାମାନୁଷରୂପିଣଃ । ଅନୁଗ୍ରହାଦ୍ଭଗବତଃ ନିର୍ବିଷାଭବତ୍ । ତଦୈବ ସାମୃତଜଳା ଯମୁନା ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ କାଳିୟନିର୍ଯାପଣଂ ନାମ ଷୋଡଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୧୬ ।

ସପ୍ତଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଟୀକୋବାଚ — ନାଗାଳୟଂ ରମଣକଂ କସ୍ମାତ୍ ତତ୍ୟାଜ କାଳିୟଃ । କୃତଂ କିଂ ବା ସୁପର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ତେନୈକେନାସମଞ୍ଜସଂ । ୧ । ଶ୍ରୀଶୁକ

ଉବାଚୋପି ହ୍ୱା କର୍ଗନ୍ତ୍ରବ୍ୟମିତ୍ୟାହ ଯୋଽସ୍ମିନ୍ନିତି । ଦ୍ୱିପ୍ତି ସ୍ଥିତେ ତତ୍ର ସମ୍ଭବନ୍ତି ଗ୍ରାହାଃ । ୬୨ । ନଚ ତତ୍ର ଗରୁଡ଼ଭୟଂ ଭବେଦିତ୍ୟାହ । ଦ୍ୱୀପମିତି । ୬୩ — ୬୭ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଷୋଡଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୧୬ ।

ନାଗଂ ସପ୍ତଦଶେ ନାଗାଳୟଂ ତଂ ନିରଯାପୟତ୍ । ବନ୍ଧୂନ୍ ସ୍ୱଦୁଃଖିତଃ ଶାନ୍ତାନ୍ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ସ୍ୱବ ଦବାଦପାତ୍ । ଅଦମଜ୍ଞସଂ ଅପ୍ରିୟଂ । ୧ ।

ଉବାଚ — ଅଦ୍ଭୁତକର୍ମୀ କୃଷ୍ଣଙ୍କର ॥ ଶୁଣି ଏମନ୍ତ ଅଜ୍ଞାଗିର ॥ ନାଗପତ୍ନୀଏ ସମାଦରେ । କୃଷ୍ଣେ ପୂଜିଲେ ଅନାଦରେ । ୬୪ । ଦିବ୍ୟ ଅମ୍ବର ମଣିହାରେ । ଅସଂଖ୍ୟ ଅମୂଲ୍ୟ ଭୂଷାରେ ॥ ଦିବ୍ୟ ସୁଗନ୍ଧ ଲେପ ଦ୍ରବ୍ୟେ । ପୂଜିଲେ ପଦ୍ମହାରେ ସର୍ବେ ।୬୫। ଗରୁଡ଼ଧ୍ୱଜ ଜଗନ୍ନାଥେ । ପୂଜ ପ୍ରଣାମ କରି ସ୍ତୋତ୍ରେ ॥ ଅତେବଶ ସେନ ପରିକ୍ରମି । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚରଣରେ ନମି ।୬୬। ବନ୍ଧୁ କଳତ୍ର ପୁତ୍ର ସେନା । ନିଜ ଦ୍ୱୀପକୁ ଗଲା ପୁଣି ॥ କ୍ରୀଡ଼ାର୍ଥେ ନର ରୂପଧର । ଅନୁଗ୍ରହରୁ ହରିଙ୍କର ॥ ଯମୁନା ଜଳୁଁ ବିଷ ଗଲା । ଜଳ ଅମୃତପରି ହେଲା । ୬୭ । କାଳିୟଦମନ ଚରିତ । ଭଣିଲା ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଷୋଡ଼ଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୧୬ ।

ରାଜୋବାଚ — ନାଗଅଳୟ ରମଣକେ । କାଳିୟ ନରହଣ ସୁଖେ ॥ ଗରୁଡ଼େ କପ ଦୋଷ କଲା । ସେ ଏକା ଛାଡ଼ି ପଳାଇଲା ।

ଜୁବାଚ — ଉପହ୍ୱାର୍ଯୈଃ ସର୍ପଜନୈର୍ମହି ମାରୀଷ ଯୋ ବଳଃ । ବାନତ୍ରେଭ୍ୟୋ ମହାବାହୋ ନାଗାନାଂ ପ୍ରତ୍ୟକଲ୍ପିତଃ । ୨ । ସ୍ୱଂ ସ୍ୱଂ ଭାଗଂ ପ୍ରଯଚ୍ଛନ୍ତ ନାଗାଃ ପର୍ବଣି ପର୍ବଣି । ଗୋପୀଥାୟାତ୍ମନଃ ସର୍ବେ ସୁପର୍ଣ୍ଣାୟ ମହାତ୍ମନେ । ୩ । ବିଷବୀର୍ଯ୍ୟମଦାବିଷ୍ଟଃ କାଦ୍ରବେୟସ୍ତୁ କାଳୀୟଃ । କଦର୍ଥୀକୃତ୍ୟ ଗରୁଡଂ ସ୍ୱୟଂ ତଂ ବୁଭୁଜେ ବଳିଂ । ୪ । ତଚ୍ଛ୍ରୁତ୍ୱା କୁପିତୋ ରାଜନ୍ ଭଗବାନ୍ ଭଗବତ୍ପ୍ରିୟଃ । ବିଜିଘାଂସୁର୍ମହାବେଗଃ କାଳୀୟଂ ସମୁପାଦ୍ରବତ୍ । ୫ । ତମାପତନ୍ତଂ ତରସା ବିଷାୟୁଧଃ ପ୍ରତ୍ୟଭ୍ୟୟାଦୁଚ୍ଛ୍ରିତନୈକମସ୍ତକଃ । ଦଦ୍ଭିଃ ସୁପର୍ଣ୍ଣଂ ବ୍ୟଦଶଦ୍ଦଦାୟୁଧଃ କରାଳଜିହ୍ୱୋଚ୍ଛ୍ୱସିତୋଗ୍ରଲୋଚନଃ । ୬ । ତଂ ତାର୍କ୍ଷ୍ୟପୁତ୍ରଃ ସ ନିରସ୍ୟ ମନ୍ୟୁମାନ୍ ପ୍ରଚଣ୍ଡବେଗୋ ମଧୁସୂଦନାସନଃ । ପକ୍ଷେଣ ସବ୍ୟେନ ହିରଣ୍ୟରୋଚିଷା ଜଘାନ

ଉପହ୍ୱାର୍ଯୈର୍ନିକ୍ଷେପୈଃ ସର୍ପଜନୈଃ ସର୍ପାଧିକୃତୈର୍ଜନୈଃ । ବାନସ୍ପତ୍ୟେ ବନସ୍ପତେ ର୍ମୂଲେ ଦେୟତ୍ୱେ ନାଗାନାଂ ତଦ୍‌ବାଧାପରିହାରାୟ ଯୋ ବଳିଃ କଳ୍ପିତ ଉପକଳ୍ପିତଃ । ୨ । ତେ ଚ ନାଗାଃ ସ୍ୱଂ ସ୍ୱଂ ଭାଗଂ କନୈର୍ଦ୍ଦତ୍ତଂ ସୁପର୍ଣ୍ଣାୟ ପ୍ରଯଚ୍ଛନ୍ତି ଚଲୋ ଗ୍ରାହଃ । ଗୋପୀଥାୟ ରକ୍ଷଣାୟ । ୩ । ବିଷବୀର୍ଯ୍ୟାଭ୍ୟାଂ ଯୋ ମଦସ୍ତେନାବିଷ୍ଟଃ କାଦ୍ରବେୟଃ କଦ୍ରୁପୁତ୍ରଃ ଗରୁଡଂ କଦର୍ଥୀକୃତ୍ୟ ଅବଗଣଯ୍ୟ । ଯଦ୍ୱା ଉପହ୍ୱାର୍ଯୈଃ ସୁପର୍ଣ୍ଣରକ୍ଷିତୈଃ ସର୍ପା ଏବ ଜନାସ୍ତୈର୍ନାଗାନାଂ ସମ୍ବନ୍ଧୀ ଯସ୍ମିନ୍ ଏକୈକୋ ନାଗୋ ପର୍ବଣି ତଥାଭୂତୋ ଯୋ ବଳିଃ ସୁପର୍ଣ୍ଣାୟ କଳ୍ପିତସ୍ତମ୍ ସ୍ୱଂ ସ୍ୱଂ ଭାଗଂ ସର୍ବେ ନାଗାଃ ପ୍ରଯଚ୍ଛନ୍ତ କାଳୀୟସ୍ତୁ ନ ପ୍ରଯଚ୍ଛତି କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟୈର୍ଦ୍ଦତ୍ତମପି ତଂ ବଳିଂ ସ୍ୱୟମେବ ବୁଭୁଜେ । ୪ । ୫ । ବିଷମେବାୟୁଧଂ ଯସ୍ୟ ସ । ପ୍ରତ୍ୟଭ୍ୟୟାତ୍ ଯୋଦ୍ଧୁଂ ପ୍ରତ୍ୟାଗତଃ । ଉଚ୍ଛ୍ରିତାନେକମସ୍ତକଃ ଉନ୍ନମିତାନେକଫଣଃ । ଦଦାୟୁଧୋ ଦନ୍ତାୟୁଧଃ । କରାଳଜିହ୍ୱୋଚ୍ଛ୍ୱସିତେ ଉଗ୍ରଲୋଚନେ ଚ । ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତାନି ଉଗ୍ରାଣି ଲୋଚନାନି ଯସ୍ୟ ସଃ । ୬ । ତାର୍କ୍ଷ୍ୟପୁତ୍ରୋ ଗରୁଡଃ । ମଧୁସୂଦନସ୍ୟାସନଂ ଯସ୍ମିନ୍ ସଃ । ୭ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ସର୍ପେ ଆହାର ଗରୁଡର । ପ୍ରାଣରକ୍ଷାରେ ତା ଆହାର ॥ ପ୍ରତିମାସରେ ବୃକ୍ଷମୂଳେ । ନାଗେ ଅର୍ପନ୍ତି ଯଥାକାଳେ ॥ ଗରୁଡ ଅପି ତାଭୁଞ୍ଜଇ । ଉଦର ପୂରନ୍ତେ ଫେରଇ । ୨ । ଏମନ୍ତ ମତେ ନାଗଗଣ । ସେ ଯାହା ପାଳକୁ ଜଗିଣ ॥ ଜୀବନ ଅଶେ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାରେ । ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାନ୍ତି ଗରୁଡରେ । ୩ । ଏହି କାଳିୟ କାଦ୍ରବେୟ । ବିଷ ବଳରେ ଗର୍ବମୟ ॥ ଲୋଭେ ଏଡିନ୍ତ ଗୁରୁ ବୁଝି । ସେ ଖାଦ୍ୟ ଖାଇଲ୍କ କାଣି । ୪ । ଗରୁଡ ସେ କଥା ଶୁଣିଲା । ମହାକୋପରେ ଦଉଡ଼ିଲା ॥ କାଳୀୟେ କଲା ଆକ୍ରମଣ । ୫ । ଦେଖି ଗରୁଡ ଆଗମନ ॥ କାଳିୟ ଟେକି ଫଣାମାନ । ଗରୁଡେ ଯୁଝିଲା ବହନ ॥ କରାଳ ଜିହ୍ୱାକୁ ହଲାଇ । ଦର୍ପଫୁଲ୍ଲାରେ ଉଗ୍ରେ ଚାହିଁ ॥ ଦଶନ ବିଷଆୟୁଧରେ । ଦଂଶିଲା ଧାଇଁ ଗରୁଡରେ । ୬ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

କଦ୍ରୁସୁତମୁଗ୍ରବିକ୍ରମଃ । ୭ । ସୁପର୍ଣ୍ଣପକ୍ଷାଭିହତଃ କାଳିୟୋଽତିବ ବିହ୍ୱଳଃ । ହ୍ରଦଂ ବିବେଶ କାଳିନ୍ଦ୍ୟାସ୍ତଦଗମ୍ୟଂ ଦୁରାସଦଂ । ୮ । ତତ୍ରୈକଦା ଜଳଚରଂ ଗରୁଡ଼ୋ ଭକ୍ଷ୍ୟମୀପ୍ସିତଂ । ନିବାରିତଃ ସୌଭରିଣା ପ୍ରସହ୍ୟ କ୍ଷୁଧିତୋଽହରତ୍ । ୯ । ମୀନାନ୍ ସୁଦୁଃଖିତାନ୍ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଦୀନାନ୍ ମୀନପତୌ ହତେ । କୃପୟା ସୌଭରିଃ ପ୍ରାହ ତତ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେମମାଚରନ୍ । ୧୦ । ଅତ୍ର ପ୍ରବିଶ୍ୟ ଗରୁଡ଼ୋ ଯଦି ମତ୍ସ୍ୟାନ୍ ସ ଖାଦତି । ସଦ୍ୟଃ ପ୍ରାଣୈର୍ବିୟୁଜ୍ୟେତ ସତ୍ୟମେତଦ୍ବ୍ରବୀମ୍ୟହଂ । ୧୧ । ତଂ କାଳିୟଃ ପରଂ ବେଦ ନାନ୍ୟଃ କଶ୍ଚନ ଲେଲିହଃ । ଅବାତ୍ସୀଦ୍ଗରୁଡ଼ାଦ୍ଭୀତଃ କୃଷ୍ଣେନ ଚ ବିବାସିତଃ । ୧୨ । କୃଷ୍ଣଂ ହ୍ରଦାଦ୍ବିନିଷ୍କ୍ରାନ୍ତଂ ଦିବ୍ୟସ୍ରଗ୍ଗନ୍ଧବାସସଂ । ମହାମଣିଗଣାକୀର୍ଣ୍ଣଂ ଜାମ୍ବୁନଦପରିଷ୍କୃତଂ । ୧୩ । ଉପଲଭ୍ୟୋତ୍ଥିତାଃ ସର୍ବେ ଲବ୍ଧପ୍ରାଣା ଇବାସବଃ । ପ୍ରମୋଦନିଭୃତାତ୍ମାନୋ ଗୋପାଃ ପ୍ରୀତ୍ୟାଭିରେଭିରେ । ୧୪ । ଯଶୋଦା ରୋହିଣୀ ନନ୍ଦୋ ଗୋପ୍ୟୋ ଗୋପାଶ୍ଚ କୌରବ । କୃଷ୍ଣଂ ସମେତ୍ୟ ଲବ୍ଧେହା ଆସନ୍ ଲବ୍ଧମନୋରଥାଃ । ୧୫ । ରାମଶ୍ଚାଚ୍ୟୁତମାଲିଙ୍ଗ୍ୟ ଜହାସାସ୍ୟାନୁଭାବବିତ୍ । ନଗା ଗାବୋ ବୃଷା ବତ୍ସା ଲେଭିରେ ପରମାଂ ମୁଦଂ । ୧୬ । ନନ୍ଦଂ

ତସ୍ୟ ଗରୁଡ଼ସ୍ୟ ଅଗମ୍ୟଂ ଅଗାଧତୟା ଚ ଦୁରାସଦଂ । ୮ । ତଦଗମ୍ୟତ୍ୱେ କାରଣମାହ ତତ୍ରୈତି । ନିବାରିତୋଽପି । ୯ – ୧୧ । ଲେଲିହଃ ସର୍ପଃ ଅବାତ୍ସୀଦ୍ବାସମକରୋତ୍ । ୧୨ । ଜାମ୍ବୁନଦଂ ସୁବର୍ଣ୍ଣଂ ତେନାଲଙ୍କୃତମ୍ । ୧୩ । ଅସବ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣି । ପ୍ରମୋଦନିଭୃତାତ୍ମାନ ଆନନ୍ଦପୂର୍ଣ୍ଣମନସଃ । ୧୪ ।

ବିଷ୍ଣୁବାହନ ତାର୍କ୍ଷ୍ୟସୁତ । ଗରୁଡ଼ ହୋଇ କୋପଯୁକ୍ତ ॥ ତାହାଙ୍କ ଖାଦ୍ୟର ନକଲା । ଦକ୍ଷିଣ ପକ୍ଷରେ ପିଟିଲା ॥ ଉଗ୍ରବିକ୍ରମେ ଗରୁଡ଼ର । ତାଡ଼ନା ସେ କଦ୍ରୁକୁମର । ୭। ଗରୁଡ଼ପକ୍ଷ ଆଘାତରେ । କାଳିୟ ପଳାଇ ଭୟରେ ॥ ଦୁର୍ଗମ କାଳିନ୍ଦୀ ହ୍ରଦରେ । ପଶି ରହିଲା ଗୋପନରେ । ୮। କ୍ଷୁଧିତ ହୋଇ ସୁବେଦନେ । ଗରୁଡ଼ ଏହି ହ୍ରଦ ମୀନେ ॥ ମାରନ୍ତେ ସୌଭରି ମହର୍ଷି । ଗରୁଡ଼ନ୍ତ ନିଷେଧିଲେ ଅସି ॥ ଗରୁଡ଼ ମନା ନ ମାନିଲା । ମତ୍ସ୍ୟରାଜକୁ ମାରିନେଲା । ୯ । ସେ ମୀନ ପତିର ମରଣେ । ଦୁଃଖିତ ହେଲେ ମୀନଗଣେ । ସୌଭରି ଦେଖି ଦୁଃଖୀ ହେଲେ । ମୀନଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ ବାଞ୍ଛିଲେ । ୧୦। ଆରେ ଗରୁଡ଼ ଆଉ ଆସି ॥ ମତ୍ସ୍ୟ ଖାଇଲେ ହ୍ରଦେ ପଶି ॥ ନିଶ୍ଚୟ ହେବ ତୋ ମରଣ । ଏକଥା ସତ୍ୟ ଶାପଦେନ । ୧୧ । କାଳିୟ ଏକଥା ଜାଣଇ । ଅନ୍ୟସର୍ପଙ୍କୁ ଜଣାନାହିଁ ॥ ଏଥି ପଶିଲା ତେଣୁଡ଼ରେ । କୃଷ୍ଣ ତଡ଼ନ୍ତେ ଗଲା ଦୂରେ । ୧୨ । ଦିବ୍ୟ ବସନ ବେଶାରେ । ମଣିସୁବର୍ଣ୍ଣ ଅଳଙ୍କାରେ ॥ ଭୂଷିତ କୃଷ୍ଣ ସେ ହ୍ରଦରୁ । ତୀରକୁ ବାହାରୁ ବାହାରୁ । ୧୩। ଗୋପାଳେ ମୂର୍ଚ୍ଛା ତ୍ୟାଗକଲେ । ପ୍ରାଣ ଲଭି କି ଉଠିଲେ ॥ ଆନନ୍ଦେ ହୋଇଲେ ମଗନ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କଲେ ଆଲିଙ୍ଗନ । ୧୪। ଯଶୋଦା ରୋହିଣୀ ଗୋପୀଏ । ନନ୍ଦ ସହିତେ ଗୋପ ଯେହେ ॥ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଘେରି ମନୋ-

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବ୍ରଜାଃ ସମାଗତ୍ୟ ଗୁରବଃ ସକଳବ୍ରଜାଃ । ଉତ୍ଥିତ୍ୟସ୍ତ୍ରେ କାଳିନ୍ଦ୍ରିତଟସ୍ତ୍ରା ଦଷ୍ଟ୍ୱା ମୁକ୍ତସ୍ତ୍ରବାମ୍ନଜାଃ । ୧୬ । ଦେହି ଦାନଂ ଦ୍ୱିଜାଗ୍ରେଭ୍ୟଃ କୃଷ୍ଣନାମ୍ନ୍ୟେ ହେତବେ । ନନ୍ଦଃ ପ୍ରୀତମନା ଗଜାନ୍ ଗାଃ ସୁବର୍ଣ୍ଣଂ ତଦାଦଦେ । ୧୮ । ଯଶୋଦାପି ମହାଭାଗା ନଷ୍ଟଲବ୍ଧପ୍ରଜା ସଥ । ପରିଷ୍ୱଜ୍ୟାଙ୍କମାରୋପ୍ୟ ମୁମୋଚ୍ୟଶ୍ରୁକଳା' ମୁହୁଃ । ୧୯ । ତାଂ ରାତ୍ରିଂ ତତ୍ର ରାଜେନ୍ଦ୍ର କ୍ଷୁତ୍ତୃଡ୍ଭ୍ୟାଂ ଶ୍ରମକର୍ଷିତାଃ । ଉଷୁର୍ବ୍ରଜୌକସୋ ଗାବଃ କାଳିନ୍ଦ୍ୟା ଉପକୂଳତଃ । ୨୦ । ତଦା ଶୁଚିବନୋଦ୍ଭୂତୋ ଦାବାଗ୍ନିଃ ସର୍ବତୋ ବ୍ରଜଂ । ସୁପ୍ତଂ ନିଶୀଥ ଆବୃତ୍ୟ ପ୍ରଦଗ୍ଧୁମୁପଚକ୍ରମେ । ୨୧ । ତତ ଉତ୍ଥାୟ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତା ଦହ୍ୟମାନା ବ୍ରଜୌକସଃ । କୃଷ୍ଣଂ ଯଯୁସ୍ତେ ଶରଣଂ ମାୟାମନୁଜମୀଶ୍ୱରଂ । ୨୨ । କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ମହାଭାଗ ହେ ରାମାମିତବିକ୍ରମ । ଏଷ ଘୋରତମୋ ବହ୍ନି-ସ୍ତାବକାନ୍ ଗ୍ରସତେ ହି ନଃ । ୨୩ । ସୁଦୁସ୍ତରାନ୍ନଃ ସ୍ୱାନ୍ ପାହି କାଳାଗ୍ନେଃ ସୁହୃଦଃ ପ୍ରଭୋ । ନ ଶକ୍ନୁମସ୍ତ୍ୱଚ୍ଚରଣଂ ସନ୍ତ୍ୟକ୍ତୁମକୁତୋଭୟଂ । ୨୪ ।

ଲବ୍ଧେହା ଲବ୍ଧଚେଷ୍ଟାଃ । ୧୫ । ନଗା ବୃକ୍ଷା ଅପି ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଶୁଷ୍କାଃ ସନ୍ତଃ ସଦ୍ୟ ଏବ ହୃଷ୍ଟା ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୬ । ତେ ବପ୍ରା ଉକ୍ତାଃ । ୧୭ । ୧୮ । ନଷ୍ଟଲବ୍ଧପ୍ରଜା ନଷ୍ଟପ୍ରାପ୍ତା ପୁନର୍ଲବ୍ଧା ପ୍ରଜା ଯସ୍ୟା ସା । ୧୯ । ଶ୍ରମେଣ ଚ କର୍ଷିତାଃ ଉପକୂଳତଃ କୂଳପ୍ରାନ୍ତେ । ୨୦ — ୨୩ । କାଳାଗ୍ନେର୍ମୃତ୍ୟୁରୂପାଦଗ୍ନେଃ । ନ ମୃତ୍ୟୋର୍ବିଭ୍ରୀମଃ କିନ୍ତୁ ତ୍ୱଚ୍ଚରଣବିୟୋଗାଦିତ୍ୟାହୁଃ ନ ଶକ୍ନୁମ ଇତି । ୨୪ । ୨୫ । ବମୋହାନନ୍ଦବଶେନ

ରଥ । ପାଇଲେ ପର ହେଲେ ତୃପ୍ତ । ୧୫ । କୃଷ୍ଣଶରୀର ସ୍ପର୍ଶ କରି । ହସି ଥିଲେ ଯେ ସେହିକ୍ଷଣି ॥ ଶୁଖିଲା ବୃକ୍ଷ ବୃକ୍ଷ ବୃନ୍ଦ । ଲଭିଲେ ପରମ ଆନନ୍ଦ । ୧୬ । ସଖୀଙ୍କ ଗୁରୁବିପ୍ରଗଣେ । ନନ୍ଦେ ଭେଟିଲେ ଜଣେ ଜଣେ ॥ କହିଲେ ଧନ୍ୟଭାଗ୍ୟ ତୋର । କାଳିମୁଁ ହେଲା କୁମର । ୧୭ । କୃଷ୍ଣବିପଦ ମୁକ୍ତି ଅର୍ଥେ । ଦାନ ଦିଅ ହେ ବିପ୍ରହସ୍ତେ ॥ ନନ୍ଦ ଆନନ୍ଦେ ଗୋ ସୁବର୍ଣ୍ଣ । ବିପ୍ରଙ୍କୁ ଦେଲେ ବହୁଧନ । ୧୮ । ମୃତକୁମର ଲଭ ପରି । ଯଶୋଦା କୃଷ୍ଣେ କୋଳେ ଧରି ॥ ଅଲଙ୍ଘି ଅଶ୍ରୁ ବରଷିଲେ । ୧୯ । କ୍ଷୁଧାତୃଷାରେ ଗୋ ଗୋପାଳେ ॥ ଶ୍ରମ ପାଇଣ ସେରାତ୍ରିରେ । ରହିଲେ କାଳିନ୍ଦୀ କୂଳରେ । ୨୦ । ସେସମୟେ ଶୁଷ୍କ ବନୁ ଜାତ । ଦାବାଗ୍ନି ଜନମି ଅଦ୍ଭୁତ ॥ ଗୋପାଳେ ଶୋଇବା କାଳରେ । ପୋଡ଼ିଲା ବ୍ରଜ ଚୌଦିଗରେ । ୨୧ । ବ୍ରଜବାସି ଏ ଅଗ୍ନି ଦେଖି । ଉଠିଲେ ଖରେ ଦହିହୋଇ ॥ ମାୟାମନୁଷ୍ୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣରେ । ଶରଣ ଗଲେ ଦୁଃଖଭରେ । ୨୨ । ହେ କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ମହାଶୟ । ହେ ରାମ ମହାବଳକାୟ ॥ ତୁମ୍ଭ ଶରଣାଗତ ଜନେ । ଦେଖ ଏ ଅଗ୍ନି ଦହେ କେମନେ । ୨୩ । ଏ କାଳଅଗ୍ନି ମୁଖୁ ରଖ । ରକ୍ଷ ଏ ପୋଡ଼ୁଯାନ୍ତ ଦେଖ ॥ ନିର୍ଭୟ ତୁମ୍ଭର ଚରଣ । ଛେକରୁ ନାହିଁ କଦାଚନ । ୨୪ । ଏମନ୍ତେ ସ୍ୱଜନ ବେଦନ । ଶୁଣନ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ।

ଇତ୍ଥଂ ସ୍ୱଜନବୈକ୍ଲବ୍ୟଂ ନିରୀକ୍ଷ୍ୟ ଜଗଦୀଶ୍ୱରଃ । ତମଗ୍ନିମପିବତ୍ତୀବ୍ରମନନ୍ତୋଽନନ୍ତଶକ୍ତିଧୃକ୍ । ୨୫ ।
ଇତି ଶ୍ରୀଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଦାବାଗ୍ନିମୋଚନଂ ନାମ ସପ୍ତଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୧୭।

ଅଷ୍ଟାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ – ଅଥ କୃଷ୍ଣଃ ପରିବୃତୋ ଜ୍ଞାତିଭିର୍ମୁଦିତାତ୍ମଭିଃ । ଅନୁଗୀୟମାନୋ ନ୍ୟବିଶଦ୍‌ବ୍ରଜଂ ଗୋକୁଳମଣ୍ଡିତଂ । ୧ । ବ୍ରଜେ ବିକ୍ରୀଡତୋରେବଂ ଗୋପାଳଚ୍ଛଦ୍ମମାୟୟା । ଗ୍ରୀଷ୍ମୋ ନାମର୍ତ୍ତୁରଭବନ୍ନାତିପ୍ରେୟାନ୍ ଶରୀରିଣାଂ । ୨। ସ ଚ ବୃନ୍ଦାବନଗୁଣୈର୍ବସନ୍ତ ଇବ ଲକ୍ଷିତଃ । ଯତ୍ରାସ୍ତେ ଭଗବାନ୍ ସାକ୍ଷାଦ୍ ରାମେଣ ସହ କେଶବଃ । ୩ । ଯତ୍ର ନିର୍ଝରନିର୍ହ୍ରାଦନିବୃତ୍ତସ୍ୱନଝିଲ୍ଲିକଂ । ଶଶ୍ୱତ୍ତଚ୍ଛୀକରର୍ଜୀଷଦ୍ରୁମମଣ୍ଡଳମଣ୍ଡିତଂ ।୪।

ଇତଃ ସ୍ୱଂ ଶରଣଂ ଗତାନ୍ । ଗୋପାଳପାଦନନ୍ତୋଽପାଦନନ୍ତବନବହ୍ନିତଃ ।
ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ସପ୍ତଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଅଷ୍ଟାଦଶେ ତତୋ ଗ୍ରୀଷ୍ମେ ବସନ୍ତଗୁଣଲକ୍ଷିତେ । ଅସୁରସ୍ୟଦ୍‌ବଳେନାଳଂ ପ୍ରଲମ୍ବଂ ଲୀଳୟା ହରିଃ ॥ କୃତ୍ୱା ନୃତ୍ୟଂ ଫଣେଶ୍ୱେଷ୍ଟ କାଳସୃତ୍ୟଂ ସକୌତୁକଂ । ବଳଂ ପ୍ରଲମ୍ବଘ୍ନଂ ସମାଗେହସ୍ୱଦସଞ୍ଚିତା । ୧ । ଗୋପାଳଚ୍ଛଦ୍ମମାୟୟା ଗୋପାଳନମେବ ଛଦ୍ମ ଯସ୍ୟାଂ ତୟା ମାୟୟା । ୨ । ୩ । ବସନ୍ତସାମ୍ୟମାହ ଚତୁର୍ଭିଃ । ଯତ୍ର ଗ୍ରୀଷ୍ମେଽପି ନିର୍ଝରାଣାଂ ନିର୍ହ୍ରାଦେନ ଘୋଷେଣ ନିବୃତ୍ତସ୍ୱନା ଅଶ୍ରୁୟମାଣଧ୍ୱନୟୋ ଝିଲ୍ଲିକାଃ

ଅନନ୍ତ ଅନନ୍ତଶକ୍ତିରେ । ଗିଳିଲେ ସେ ଅଗ୍ନିକୁ ଖରେ । ୨୫ । ଭଣିଲ ଦାସ ପଣ୍ଡିତ । କାଳିୟ ଦଳନ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ॥
ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ସପ୍ତଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୧୭ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ—ଏଥନ୍ତେ ଆନନ୍ଦରେ ଗୋପେ । କୃଷ୍ଣେ ବେଢିଲେ ଥୋକେ ଥୋକେ ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଗୁଣ ଗାନକଲେ । ଗୋପୁର୍ଣ୍ଣ ବ୍ରଜେ କୃଷ୍ଣ ଗଲେ । ୧ । ଛଦ୍ମେ ଗୋପାଳରୂପ ଧରି । ବ୍ରଜେ ଖେଳନ୍ତେ ସେ ମୁରାରି ॥ ପ୍ରବେଶହେଲ ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳ । ଯହିଁ ବ୍ୟାକୁଳ ପ୍ରାଣିକୁଳ । ୨ । ରାମସହିତେ କୃଷ୍ଣ ଯହିଁ । ବସନ୍ତ ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳ ତହିଁ ॥ ଲାଗିଲ ବସନ୍ତ ସମାନ । ବୃନ୍ଦାବନର ଏତେ ଗୁଣ । ୩ । ସେ ବୃନ୍ଦାବନେ ଗ୍ରୀଷ୍ମ-

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସରିତ୍ସରଃପ୍ରସ୍ରବଣୋର୍ମିବାୟୁନା କହ୍ଲାରକଞ୍ଜୋତ୍ପଲରେଣୁହାରିଣା । ନ ବିଦ୍ୟତେ ଯତ୍ର ବନୌକସାଂ ଦବୋ ନିଦାଘବହ୍ନ୍ୟର୍କଭବୋଽତିଶାଦ୍ୱଲେ ॥ ୪ ଅଗାଧତୋୟହ୍ରଦିନୀତଟୋର୍ମିଭିର୍ଦ୍ରବତ୍ପୁରୀଷ୍ୟାଃ ପୁଲିନୈଃ ସମନ୍ତତଃ । ନ ଯତ୍ର ଚଣ୍ଡାଂଶୁକରା ବିଷୋଲ୍ବଣା ଭୁବୋ ରସଂ ଶାଦ୍ୱଲିତଞ୍ଚ ଗୃହ୍ଣତେ ॥୫ ବନଂ କୁସୁମିତଂ ଶ୍ରୀମନ୍ନଦଚ୍ଚିତ୍ରମୃଗଦ୍ୱିଜଂ । ଗାୟନ୍ମୟୂରଭ୍ରମରଂ କୂଜତ୍କୋକିଳସାରସଂ ॥୬॥ କ୍ରୀଡ଼ିଷ୍ୟମାଣସ୍ତତ୍ର କୃଷ୍ଣୋ ଭଗବାନ୍ ବଳସଂଯୁତଃ ॥ ବେଣୁଂ ବିରଣୟନ୍ ଗୋପୈର୍ଗୋଧନୈଃ ସଂବୃତୋଽବିଶତ୍ । ୭ । ପ୍ରବାଳବର୍ହସ୍ତବକସ୍ରଗ୍ଧାତୁକୃତଭୂଷଣାଃ । ରାମକୃଷ୍ଣାଦୟୋ ଗୋପା ନନୃତୁର୍ଯୁଯୁଧୁର୍ଜଗୁଃ । ୮ । କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ନୃତ୍ୟତଃ କେଚିଜ୍ଜଗୁଃ କେଚିଦବାଦୟନ୍ । ବେଣୁପାଣିତଳୈଃ ଶୃଙ୍ଗୈଃ ପ୍ରଶଶଂସୁରଥାପରେ । ୯ । ଗୋପଜାତିପ୍ରତିଚ୍ଛନ୍ନା

କଟୋରଧ୍ୱନସୂକ୍ଷ୍ମଙ୍ଗା । ଯତ୍ନିସ୍ରୁଥାଭୂତଂ ବୃନ୍ଦାବନଂ ଲବନ୍ତ । କଞ୍ଚ ଶଶ୍ୱତ୍ ତେଷାଂ ନର୍ଝରଣାଂ ଶୀକରୈରମ୍ବୁକଣୈର୍ଜାଡ୍ୟଃ ସ୍ନିଗ୍ଧା ଯେ ଦ୍ରୁମାସ୍ତେଷାଂ ମଣ୍ଡଳୈର୍ମଣ୍ଡିତଂ । ୪ । ଯତ୍ର ଗ୍ରୀଷ୍ମେ ବନେ ବା ନିଦାଘୋ ଗ୍ରୀଷ୍ମସ୍ତେନ ତତ୍କାଳୀନବହ୍ନ୍ୟର୍କାଭ୍ୟାଞ୍ଚ ଭବତି ଯୋ ଦବସ୍ତାପଃ । ଅତିଶାଦ୍ୱଲେ ଅତିହରିତତୃଣାଙ୍କୁରେ । ଯଦ୍ୱା ଅତିକ୍ରାନ୍ତଶାଦ୍ୱଲେଽପି ସ୍ଥାନେ । ୫ । ନନୁ ଶାଦ୍ୱଲମେବ କୁତସ୍ତ୍ୟଂ ତତ୍ରାହ ଅଗାଧେତି । ଅଗାଧାନି ତୋୟାନି ଯାସାଂ ତାସାଂ ହ୍ରଦିନୀନାଂ ତଟୋର୍ମିଭିରୁର୍ମିଭିଃ ପୁଲିନୈଃ ସହ ଦ୍ରବତ୍ ପୁରୀଷଂ ପଙ୍କୋ ଯେଷ୍ୟାସ୍ତସ୍ୟା ଭୁବଃ ରସଂ ଶାଦ୍ୱଲତ୍ୱଂ ଶାଦ୍ୱଲରୂପତାଞ୍ଚ ବିଷବଦୁଲ୍ବଣା ଅପି ସୂର୍ଯ୍ୟରଶ୍ମୟୋ ନ ଗୃହ୍ଣନ୍ତେ ନ ହରନ୍ତି । ୬ । ତଦ୍ୱନଂ । ନଦନ୍ତଶ୍ଚିତ୍ରା ମୃଗା ଦ୍ୱିଜାଶ୍ଚ

କାଳେ । ନର୍ଝର ସ୍ରବନ କାଳେ କାଳେ ॥ ନଶୁରେ ଝିଙ୍କି ଝିଙ୍କି ନିଃସ୍ୱନ । ଝରଣା ଜଳକଣାମାନ ॥ ପବନେ ଉଠି ବୃକ୍ଷେ ଲିପ୍ତେ । ତରୁଏ ବିଜନ୍ତି ସୁପକ୍ଷେ । ୪ । ନଦୀ ଝରଣା ପୋଖରୀ । ଲହରୀ ଜଳକଣାଧରୀ ॥ ପଦ୍ମ କହ୍ଲାର କଇଁରେଣୁ—ମଣ୍ଡିତ ବାତବନ୍ତେ; ଏଣୁ ॥ ବନବାସିଙ୍କୁ ଭବ କର । ତେଜ ନଲଗେ ଦାବାଗ୍ନିର ॥ କୋମଳ ଘାସେ ଭୂଏ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ସଦା ଶୀତଳ ବୃନ୍ଦାବନ । ୫ । ଗଭୀର ଜଳେ ନଦୀ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଲହରୀ ଉଠି ଘନ ଘନ ॥ ତଟଭୂମିକୁ ଓଦା କରେ । ତୀବ୍ରପ୍ରଚଣ୍ଡ ରବିକରେ ॥ ଶୁଖଇ ନାହିଁ ବୃନ୍ଦାବନ । ବିଶେଷେ ଘାସେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ।୬। କୁସୁମେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବନ ଶୋଭେ । ପୂରଇ ପଶୁପକ୍ଷୀ ରବେ ॥ ମୟୂର ଭ୍ରମରେ ଗାଆନ୍ତି । ସାରସ କୋକିଳେ ରବନ୍ତି । କୃଷ୍ଣ କ୍ରୀଡ଼ନ୍ତେ ରାମ ସଙ୍ଗେ । ବେଣୁବଜାଇ ନାନାରଙ୍ଗେ ॥ ଚୌଦିଗେ ଗୋପାଳମେଳେ ଧନେ । ପଶିଲେ ବୃନ୍ଦାବନ ବନେ । ୮ । ମୟୂରପକ୍ଷ ପୁଷ୍ପଗୁଚ୍ଛ । ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରବାଳେ ବିଭୂଷିତ ॥ ରାମକୃଷ୍ଣାଦି ଗୋପଗଣେ । ଗାଇ ନାଚନ୍ତି ଲଢ଼ି ବନେ । ୯ । କୃଷ୍ଣ ନାଚନ୍ତେ କେହି ଗାନ୍ତି । ବଂଶୀ ବାଦ୍ୟ କେ ବଜାନ୍ତି ॥ କେ ବାଏ କରେ

ଦେବୌ ଗୋପାଳରୂପିଣଃ । ଇତ୍ଥରେ କୃଷ୍ଣସଙ୍ଗୌ ତ ନଷ୍ଟା ଇବ ନଷ୍ଟଂ ନୃପ । ୧୧ । ରାମଶୈଳ୍ପର୍ଣ୍ଣୈଃ ଷେପୈସ୍ତ୍ରୈର୍ନବକର୍ଣ୍ଣୈଃ । ଚକ୍ରୀଡତୁର୍ନିର୍ଦ୍ଦେଶନ କାକପକ୍ଷଧରୌ କ୍ୱଚତୁ । ୧୨ । କ୍ୱଚନ୍ନୃତ୍ୟେତୁସ୍ତୁ ଗୃନ୍ନ୍ୟେଶ୍ୱ ଗାୟନ୍ତୌ ବାଦୟନ୍ତୌ ହ୍ୟଥଂ । ଶଙ୍ଖଂ ପତ୍ରୈର୍ନିର୍ଦ୍ଦିତାନି ସାଧୁ ସାଧ୍ୱିତି ବାଦନୌ । ୧୩ । କ୍ୱଚିତ୍କିଳ୍ପୈଃ କ୍ୱଚତୁ କୁମ୍ଭୈଃ କୃତ୍ରନଳକମୁଦ୍ରିଭୂଃ । ଅପୂର୍ଣ୍ଣେନେବକଣ୍ଠାଦ୍ୟୈଃ କ୍ୱଚନ୍ନୃଗଣଗେହ୍ୟା । ୧୪ । କ୍ୱଚିଚ୍ଚ ଦର୍ଦୁରନ୍ମାଦୈର୍ବିହ୍ୱଳୈର୍ବପୁରୂପକ୍ଷ୍ଟପନ୍ତୈଃ । କଦ ଚତୁ ଯ୍ୟଡୋଲିକେଯ୍ୟା କନ୍ଧୈଚନ୍ନୁପଚ୍ଛେଷ୍ଟ୍ୟା । ୧୫ । ଏବଂ ତୌ ଲୋକସିଦ୍ଧାଭିଃ କ୍ରୀଡାଭିଶ୍ଚେରତୁର୍ବନେ । ନଦୀପ୍ରଦ ଦ୍ରୋଣିକୁଞ୍ଜେଷୁ କାନନେଷୁ ସରଃସୁ ଚ । ୧୬ । ପଶ୍ୱଂ ଗ୍ୱାରଯୃତୌ ଗୋପୈସ୍ତଦ୍ବନେ ରାମକୃଷ୍ଣୟୋଃ । ଗୋପରୂପୀ ପ୍ରଲମ୍ବୋଽଗାଦସୁରସ୍ତଦ୍ଧିର୍ଷୟା । ୧୭ । ତଂ ବଦ୍ୱାନପି ଦାଶାର୍ହୋ ଭଗବାନ୍ ସର୍ବଦର୍ଶନଃ । ଅନୁମୋଦତ ତତ୍ସଖ୍ୟଂ ବଧଂ ତସ୍ୟ ବିଚିନ୍ତୟନ୍ । ୧୮ । ତସ୍ମି-

ଯସ୍ମିନ୍ । ଗାୟନ୍ତୌ ମୟୂର ଭ୍ରମରଶ୍ଚ ଯସ୍ମିନ୍ । କୂଜନ୍ତଃ କୋକିଳାଃ ପାରାପାଶ୍ଚ ଯସ୍ମିଂସ୍ତତ୍ର ଅବଶତୁ । ୭-୧୧ । କାକପକ୍ଷାଶ୍ଚୂଡାକରଣାତ୍ ପ୍ରାକ୍ତନକେଶାଃ । ଭ୍ରାମଣାଦପକାରୈର୍ନିର୍ଯ୍ୟୁଦ୍ଧେନ ବାହୁଯୁଦ୍ଧେନ ଚକ୍ରୀଡତୁଃ । ୧୨ । ୧୩ । କୁମ୍ଭୈଃ କୁମ୍ଭବୃକ୍ଷଫଳୈଃ । ଅପୂର୍ଣ୍ଣ୍ୟଙ୍ଗଂ ନେବବନ୍ଧେଷ୍ଟଦୋଦ୍ୟୈଃ । ମୃଗାଣାଂ ଖଗାନାଞ୍ଚ ଚେଷ୍ଟୟା । ୧୪ । ଦର୍ଦୁରପ୍ଲାବୈର୍ମଣ୍ଡୂକପ୍ଲୁତିଭିଃ । ଯ୍ୟଡୋଲିକନ୍ଧ୍ୟା ଦୋଲାଲମ୍ବନେନ । ନୃପଶାମିବ ଲୀଳୟା । ୧୫ । ନଦ୍ୟୋଽଦ୍ରିଦ୍ରୋଣ୍ୟଃ କୁଞ୍ଜାନି ଚ ଏତେଷୁ । ୧୬ । ଗ୍ୱାରଯୃତୌଃ ସତୋଃ । ତଦ୍ବନେ ତସ୍ମିନ୍ ବନେ । ତଦ୍ଧର୍ଷିଷ୍ଣୁ-

ଙ୍କେ ଭୂମିରେ । ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି ଅପରେ । ୧୦ । ଦେବେ ଗୋପାଳରୂପ ବହି । ଗୁପ୍ତେ ଗଉଡ ଛନ୍ତି ହୋଇ ॥ ନଷ୍ଟକୁ ନଷ୍ଟ ପ୍ରକାରେ । ସୃଜନ୍ତି ରାମକୃଷ୍ଣେ ଘେର । ୧୧ । ଭେକାନାଦନ ଦଉଡରେ । କୁଦବା ଝଣାଓ୍ୱଟରେ ॥ ଖେଳନ୍ତି କାହିଁ କଦମାର । ବାହୁଯୁଦ୍ଧରେ ବମ୍ଭାର ॥ ଉଭୟେ କାକପକ୍ଷଧର । କେଶ ଉଡଇ ଫର ଫର । ୧୨ । ଅନ୍ୟେ ନାଚନ୍ତେ ଭାଇଦୁହେଁ । ଗାଆନ୍ତି ବଜାନ୍ତି ସନ୍ଦେହେ ॥ ଭଲ ହୋଇଛି ବୋଲି କହି, ଅନ୍ୟେ ପ୍ରଶଂସା ଥାନ୍ତି ବହି । ୧୩ । କାହିଁ ବା ବେଲ କୁମ୍ଭଫଳ । ଅଁଳା ଗଡାନ୍ତି ସକଳ ॥ ପଶୁପକ୍ଷିଙ୍କ ଚେଷ୍ଟା ଧରି । କାହିଁ ଖେଳନ୍ତି ଅନ୍ଧପରି । ୧୪ । ଭେକାଦପର କୁଦଯାନ୍ତି । ଜୀବଙ୍କୁ ଉପହସୁଥାନ୍ତି ॥ କାହିଁ ବା ଦୋଳାରେ ଖେଳନ୍ତି । କେବେ ବା ରାଜାମନ୍ତ୍ରୀ ହୁଅନ୍ତି । ୧୫ । ଲୋକ ଜାଣିବା ଖେଳ ଖେଳି । ବନେ ବୁଲନ୍ତି ବନମାଳୀ ॥ ନଦୀ ପର୍ବତ କୁଞ୍ଜ ପରେ । ଖେଳନ୍ତି ଦ୍ରୋଣି କାନନରେ । ୧୬ । ପଶୁଚରାନ୍ତେ ଗୋପମେଳେ । ପ୍ରଲମ୍ବାସୁର ଗୋପଛଳେ ॥ ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ହରିବାରେ । ମନାସି ମିଳଲା ବନରେ । ୧୭ । ସର୍ବଜ୍ଞ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ । ଜାଣିଲେ

ପାହୂୟ ଗୋପାଳାନ୍ କୃଷ୍ଣଃପ୍ରାହବିହାରବିତ୍ । ହେ ଗୋପା ବିହରିଷ୍ୟାମୋ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀଭୂୟ ଯଥାଯଥଂ । ୧୯ । ତତ୍ରଚକ୍ରୁଃ ପରିବୃଢୌ ଗୋପା ରାମଜନାର୍ଦ୍ଦନୌ । କୃଷ୍ଣସଂଘଟ୍ଟିନଃ କେଚିଦାସନ୍ ରାମସ୍ୟ ଚାପରେ । ୨୦ । ଆଚେରୁର୍ବିବିଧାଃ କ୍ରୀଡା ବାହ୍ୟବାହକଲକ୍ଷଣାଃ । ଯତ୍ରାରୋହନ୍ତି ଜେତାରୋ ବହନ୍ତି ଚ ପରାଜିତାଃ । ୨୧ । ବହନ୍ତୋ ବାହ୍ୟମାନାଶ୍ଚ ଚାରୟନ୍ତଶ୍ଚ ଗୋଧନଂ । ଭାଣ୍ଡୀରକଂ ନାମ ବଟଂ ଜଗ୍ମୁଃ କୃଷ୍ଣପୁରୋଗମାଃ । ୨୨ । ରାମସଂଘଟ୍ଟିନୋ ଯର୍ହି ଶ୍ରୀଦାମବୃଷଭାଦୟଃ । କ୍ରୀଡାୟାଂ ଜୟିନସ୍ତାଂସ୍ତାନୂହୁଃ କୃଷ୍ଣାଦୟୋ ନୃପ । ୨୩ । ଉବାହ କୃଷ୍ଣୋ ଭଗବାନ୍ ଶ୍ରୀଦାମାନଂ ପରାଜିତଃ । ବୃଷଭଂ ଭଦ୍ରସେନସ୍ତୁ ପ୍ରଲମ୍ବୋ ରୋହିଣୀସୁତଂ । ୨୪ । ଅବିଷହ୍ୟଂ ମନ୍ୟମାନଃ କୃଷ୍ଣଂ ଦାନବପୁଙ୍ଗବଃ । ବହନ୍ ଦ୍ରୁତତରଂ ପ୍ରାଗାଦବରୋହଣତଃ ପରଂ । ୨୫ । ତମୁଦ୍ୱହନ୍ ଧରଣିଧରେନ୍ଦ୍ରଗୌରବଂ ମହାସୁରୋ ବିଗତରୟୋ ନିଜଂ ବପୁଃ । ସ ଆସ୍ଥିତଃ ପୁରଟପରିଚ୍ଛଦୋ

ତସ୍ୟା । ୧୭ । ୧୮ । ଯଥାଯଥଂ ବୟୋବଲାଦ୍ୟନୁରୂପଂ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀଭୂୟ । ୧୯ । ପରିବୃଢୌ ନାୟକୌ । ତତ୍ର କେଚନ କୃଷ୍ଣସଂଘଟ୍ଟିନଃ କୃଷ୍ଣ-ପକ୍ଷୀୟାଃ । ୨୦ । ୨୧ । ବାହ୍ୟମାନାଃ ପୃଷ୍ଠେନୋହ୍ୟମାନାଃ । ୨୨ । ୨୪ । କୃଷ୍ଣଦୁର୍ବିଷହତ୍ୱେନାସ୍ୟ ଅବରୁହ୍ୟତେଽସ୍ମିନ୍ ଇତ୍ୟବରୋହଣଂ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ତତଃ ପରଂ ଦୂରମଗାତ୍ । ୨୫ । ଧରଣିଧରେନ୍ଦ୍ରବଦ୍ଗୌରବଂ ଯସ୍ୟ ତମ୍ ନିଜମାସୁରଂ ବପୁରାସ୍ଥିତଃ । ପୁରଟପରିଚ୍ଛଦଃ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାଲଙ୍କାରଃ ତଡିଦ୍ୟୁ-ମାନ୍ ବହୁଂ ଦୀପ୍ତିମାନିତ୍ୟଲଙ୍କାରୋପମା । ଉଡୁପତିବାଡ଼ିତ ଘନୋପମା । ଉଡୁପତିଂ ବହନ୍ ଉଡୁପତିବାଟ୍ । ଯଦ୍ୱା ଯଥୋଚିତସ୍ତନେଷୁ ସ୍ଥିତା

ତାର ଆଗମନ ॥ କପଟେ ତାକୁ ସଙ୍ଗୀ କଲେ । ହୃଦୟେ ତା ବଧ ଚିନ୍ତିଲେ । ୧୮ । ଭ୍ରମଣ ସୁଖ ଜାଣି ହରି । ସବୁ ଗୋପାଳେ ଡାକି କରି ॥ କହିଲେ ଯୋଡ଼ା ଯୋଡ଼ା ହୋଇ । ଖେଳ ଯାହାର ଇଚ୍ଛା ଯହିଁ । ୧୯ । ସକଳ ଗୋପାଳେ ଅଇଲେ । ନାୟକ ରାମକୃଷ୍ଣେ କଲେ ॥ କେତେକ କୃଷ୍ଣପକ୍ଷେ ଗଲେ । କେତେ ବା ରାମପକ୍ଷ ନେଲେ । ୨୦ । ବାହ୍ୟ ବାହକ ସ୍ୱରୂପରେ । ମାତିଲେ ନାନାଦି ଖେଳରେ ॥ ଯେହୁ ଜିଣିବ ତାକୁ ଜନେ । ବହିବ ହାରିବ ଯେ ଯୁବେ । ୨୧ । କୃଷ୍ଣପଦରେ ଗୋପଗଣ । କ୍ରମେ ଗୋଧନ ଚରାଇଣ ॥ ବାହ୍ୟବାହକ ଖେଳେ ମୋହେ । ଗଲେ ଭାଣ୍ଡୀର ବଟ ପାଶେ । ୨୨ । ଶ୍ରୀଦାମ ବୃଷଭ ଗୋପାଳେ । ଯେ ଥିଲେ ରାମଙ୍କର ଦଳେ ॥ କୃଷ୍ଣଦଳଙ୍କୁ ହରାଇଲେ । ତାହାଙ୍କ କାନ୍ଧେ ଚଢ଼ି ବୁଲା ହେଲେ । ୨୩ । କୃଷ୍ଣ ହୁଅନ୍ତେ ପରାଜିତ । ଶ୍ରୀଦାମେ ବହିଲେ ତୁରନ୍ତ ॥ ବୃଷଭେ ବହେ ଭଦ୍ରସେନ । ପ୍ରଲମ୍ବ ରାମେ ବହେ ପୁଣ । ୨୪ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ବହି ନ ପାରିବ । ମଣିଲା ଦାନବ ପୁଙ୍ଗବ ॥ ରାମେ କାନ୍ଧେ ନେଇ ଅତିବେଗେ । ଚଳିଲା ଗୁଳ ତେଇଁ ଆଗେ । ୨୫ । ପଟ୍ଟଚପର ଗୁରୁଭର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ତଡ଼ିଦ୍ୱାମାନ୍ଦୁଦ୍ୟୋତବାଡ଼ବାମ୍ବୁଦଃ । ୨୬ । ନିରୀକ୍ଷ୍ୟ ତଦ୍ବପୁରଲମମ୍ବରେ ଚରତ୍ ପ୍ରଦୀପ୍ତଦୃଗ୍ଭ୍ରୁକୁଟିତଟୋଗ୍ରଦଂଷ୍ଟ୍ରକଂ । ଜ୍ୱଲଚ୍ଛିଖଂ କଟକ-କିରୀଟକୁଣ୍ଡଳତ୍ୱିଷାଦ୍ଭୁତଂ ହଲଧର ଈଷଦତ୍ରସତ୍ । ୨୭ । ଅଥାଗତସ୍ମୃତିରଭୟୋ ରିପୁଂ ବଲୋ ବିହାୟ ସାର୍ଥମିବ ହରନ୍ତମାତ୍ମନଃ । ରୁଷାହନ-ଚ୍ଛିରସି ଦୃଢ଼େନ ମୁଷ୍ଟିନା ସୁରାଧିପୋ ଗିରିମିବ ବଜ୍ରରଂହସା । ୨୮ । ସ ଆହତଃ ସପଦି ବିଶୀର୍ଣ୍ଣମସ୍ତକୋ ମୁଖାଦ୍ୱମନ୍ ରୁଧିରମପସ୍ମୃତୋଽସୁରଃ । ମହାରବଂ ବ୍ୟସୁରପତତ୍ ସମୀରୟନ୍ ଗିରିର୍ଯଥା ମଘବତ ଆୟୁଧାହତଃ । ୨୯ । ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ପ୍ରଲମ୍ବଂ ନିହତଂ ବଲେନ ବଲଶାଲିନା । ଗୋପାଃ ସୁବିସ୍ମିତା ଆସନ୍ ସାଧୁ ସାଧ୍ୱିତିବାଦିନଃ । ୩୦ । ଆଶିଷୋଽଭିଗୃଣନ୍ତସ୍ତଂ ପ୍ରଶଶଂସୁସ୍ତଦର୍ହଣଂ । ପ୍ରେତ୍ୟାଗତମିବାଲିଙ୍ଗ୍ୟ ପ୍ରେମବିହ୍ୱଲଚେତସଃ । ୩୧ ।

ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ତଡ଼ିଦ୍ଭିରିବ ପ୍ରଦ୍ୟୋତମାନୋ ମେଘଃ ଯଥା ଭାତି ତଦ୍ୱଦ୍ ବଭାବେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୬ । ଅଲମତିବେଗେନ । ପ୍ରଦୀପ୍ତେ ଦୃଶୌ ଯସ୍ମିନ୍ ବପୁଷି ତତ୍ । ଭ୍ରୁକୁଟିତଟେ ସଲଗ୍ନା ଉଗ୍ରା ଦଂଷ୍ଟ୍ରା ଯସ୍ମିଂସ୍ତତ୍ । ପ୍ରଦୀପ୍ତଦୃକ୍ ଭ୍ରୁକୁଟିତଟଂ ଯସ୍ମିନ୍ ଉଗ୍ରା ଦଂଷ୍ଟ୍ରା ଯସ୍ମିଂସ୍ତଚ୍ଚ ତଚ୍ଚେତି । ଜ୍ୱଲନ୍ତ୍ୟ ଇବ ଶିଖାଃ କେଶା ଯସ୍ମିଂସ୍ତତ୍ । ୨୭ । ଆଗତସ୍ମୃତିରଭୟଶ୍ଚ ଇବାତ୍ମନଃ ସାର୍ଥଂ ଗୋପସମୂହଂ ବିହାୟ ହରନ୍ତଂ ରିପୁମହନତ୍ । ଯଦ୍ୱା ବିହାୟସା ଆକାଶମାର୍ଗେଣ ଆତ୍ମନଃ ପ୍ରାପ୍ତମର୍ଥମିବ ହରନ୍ତମିତି । ବଜ୍ରରଂହସା ବଜ୍ରବେଗେନ ମୁଷ୍ଟିନା । ୨୮ । ଅପସ୍ମୃତୋ ଗତସ୍ମୃତିଃ । ମହାରବଂ

ହୋଇଲା ବଳଙ୍କ ଶରୀର ॥ ଦୈତ୍ୟର ଦେହ ଅଲଙ୍କୃତ ହେଲା । ରାମଙ୍କୁ ବହନ୍ତେ ଦିଶିଲା ॥ ସୁବର୍ଣ୍ଣେ ହେଲାକ ମଣ୍ଡିତ । ଯେ ଅବା ମେଘରେ ତଡ଼ିତ ॥ ଅବା ଅମ୍ବୁଦ ଚନ୍ଦ୍ରେ ବନ୍ଧ । ଚଳେ କି ଧୀର ଧୀର ହୋଇ । ୨୬ । କ୍ରମେ ଦେଖିଲେ ହଳଧର । ଅସୁର ଧର ସ୍ତ ଦେହର ॥ ନୟନ ତାବ୍ରି ଗ୍ରହୁଛି । ଆକାଶେ ଗମନ କରୁଛି ॥ ଭ୍ରୁକୁଟିତଟେ ଯାଏ ଦନ୍ତ । ପ୍ରଚଣ୍ଡେ ହୋଇଛି ବିସ୍ତୃତ ॥ କଟକ କିରୀଟ କୁଣ୍ଡଳ ତେଜରେ ଅଦ୍ଭୁତ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ॥ ତା କେଶ ଅଗ୍ନିଶିଖା ବର୍ଣ୍ଣ । ଦେଖି ଡରିଲେ ସଙ୍କର୍ଷଣ ।୨୭। ଜ୍ଞାନ ଜନ୍ମିଲା ରାମଙ୍କର । ଆକାଶେ ହରନ୍ତେ ଅସୁର ॥ ପର୍ବତଶୃଙ୍ଗେ ଇନ୍ଦ୍ର ଯେହ୍ନେ । ବଜ୍ର ମାରନ୍ତି ରାମ ତେହ୍ନେ ॥ ମୁଷ୍ଟିଏ ଅସୁରର ଶିରେ । ମାଇଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ କୋପରେ । ୨୮ । ମୁଷ୍ଟିକେ ମୁଣ୍ଡ ଫାଟିଗଲା । ଅସୁର ରକ୍ତ ବାନ୍ତି କଲା ॥ ଘୋର ଡାକିଲା ମହାରବେ । ବଜ୍ରଆହତ ଗିରି ଭାବେ ॥ ଅସୁର ଭୂମିରେ ପଡ଼ିଲା । ତତ୍କାଳେ ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିଲା । ୨୯ । ବଳିଷ୍ଠ ରାମଙ୍କ ହସ୍ତରେ । ପ୍ରଲମ୍ବ ମରନ୍ତେ ସେଠାରେ ॥ ଗୋପାଳେ ବିସ୍ମିତ ହୋଇଲେ । ସାଧୁ ସାଧୁ ବାଦ ଦେଲେ । ୩୦ । ମୃତ୍ୟୁମୁଖରୁ ପ୍ରତ୍ୟାଗତ । ପରାଏ ରାମ ଗୋପଯୂଥ ॥ ଆଲିଙ୍ଗି ଆଶୀର୍ବାଦ କଲେ । ପ୍ରେମରେ ବିହ୍ୱଳିତ ହେଲେ ।୩୧। ପାପିଷ୍ଠ ପ୍ରଲମ୍ବ ମରନ୍ତେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପାପେ ପନ୍ନମ୍ଭେ ନବତେ ଦେବାଃ ପରମନର୍ତ୍ତ ଛାଃ । ଅଭ୍ୟବର୍ଷନ୍ ବଳଂ ମାଲ୍ୟୈଃ ଗଣ ସ୍ତୁଃ ସାଧୁସାଧ୍ୱିତି । ୩୨ ।

ଇତି ଶ୍ରୀଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ପ୍ରଲମ୍ବବଧୋ ନାମାଷ୍ଟାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୧୮।

ଏକୋନବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ – କ୍ରୀଡାସକ୍ତେଷୁ ଗୋପେଷୁ ତଦ୍ଗାବୋ ଦୂରଚାରିଣୀଃ । ସ୍ୱୈରଂ ଚରନ୍ତ୍ୟୋ ବିବିଶୁସ୍ତୃଣଲୋଭେନ ଗହ୍ୱରମ୍ । ୧ । ଅଜା ଗାବୋ ମହିଷ୍ୟଶ୍ଚ ନିର୍ବିଶନ୍ତ୍ୟୋ ବନାଦ୍ୱନମ୍ । ଈଷୀକାଟବୀଂ ନିର୍ବିବିଶୁଃ କ୍ରନ୍ଦନ୍ତ୍ୟୋ ଦାବତର୍ଷିତାଃ । ୨ । ତେଽପଶ୍ୟନ୍ତଃ ପଶୂନ୍ ଗୋପାଃ କୃଷ୍ଣରାମାଦୟସ୍ତଦା । ଜାତାନୁତାପା ନ ବିଦୁର୍ବିଚିନ୍ୱନ୍ତୋ ଗବାଂ ଗତିମ୍ । ୩ । ତୃଣୈସ୍ତତ୍ଖୁରଦଚ୍ଛିନ୍ନୈର୍ଗୋଷ୍ପଦୈରଙ୍କିତୈର୍ଗବାମ୍ । ମାର୍ଗମନ୍ୱ-

ଗମନ୍ ସର୍ବେ ନଷ୍ଟାଜୀବ୍ୟା ବିଚେତସଃ । ୪ । ମୁଞ୍ଜାଟବ୍ୟାଂ ଭ୍ରଷ୍ଟମାର୍ଗଂ କ୍ରନ୍ଦମାନଂ ସ୍ୱଗୋଧନମ୍ । ସମ୍ପ୍ରାପ୍ୟ ତୃଷିତାଃ ଶ୍ରାନ୍ତାସ୍ତତସ୍ତେ ସନ୍ନ୍ୟବର୍ତ୍ତୟନ୍ । ୫ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତ ଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଅଷ୍ଟାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୧୮ ।

ଊନବିଂଶେ ନବଷ୍ଟାରୁ ଗୋପଗୋକୁଳମଚ୍ୟୁତଃ । ମୁଞ୍ଜାରଣ୍ୟେମରଣ୍ୟାଗ୍ନେ ରରକ୍ଷ ତନ୍ନିପାନତଃ ॥ ଦୂରଚାରିଣୀର୍ଦୂରଚାରିଣ୍ୟଃ ।୧। ବନା-ଦ୍ୱନାନ୍ତରଂ ନିର୍ବିଶନ୍ତ୍ୟୋ ଦାବେନ ତର୍ଷିତାସ୍ତୃଷିତାଃ କ୍ରନ୍ଦନ୍ତ୍ୟ ଈଷୀକାଟବୀଂ ଅତ୍ୟୁଚ୍ଛ୍ରିତଘନତୃଣବଣେଷୁ ଆରଣ୍ୟଂ ନିର୍ବିବିଶୁଃ । ୨ । କୃଷ୍ଣରାମେ ଆଦ୍ୟ ଯେଷାଂ ତେ ନ ବିଦୁଃ ଗତିଂ । ୩ । ତାସାଂ ଗବାଂ ଖୁରୈର୍ଦଦ୍ଭିଶ୍ଚ ଛିନ୍ନୈସ୍ତୃଣୈର୍ଗୋଷ୍ପଦୈରଙ୍କିତୈଶ୍ଚ ଭୂପ୍ରଦେଶୈସ୍ତୈର୍ଗବାଂ ମାର୍ଗଂ

ଯମରେ ଅନନ୍ତ ଚରିତ୍ର । ରାମ କୃଷ୍ଣ ବଳଭଦ୍ରେ । ଉତ୍ତମ କର୍ମ ବୋଇଲେ ।୩୨। କହିଲି ଦଶ ପଞ୍ଚାଶ । ପ୍ରଲମ୍ବ ଦୈତ୍ୟ ହେଲା ହତ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଅଷ୍ଟାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୧୮ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ – ଗୋପାଳେ କ୍ରୀଡାରେ ଆସକ୍ତ । ଏକାଳେ କମେ ଗାଭିପୂର୍ଣ୍ଣ ॥ ଚଞ୍ଚଳେ ଚର ତୃଣଲୋଭେ । ଗହ୍ୱରେ ପଶିଲେକ ବେଗେ ।୧। ଛାଗ ମହିଷୀ ଗୋରୁଗଣ । ଏବନ୍ତୁ ଯେବଣେ ପଶିଣ ॥ ଦାବାଗ୍ନି ତାପେ ତୃଷାତୁରେ । ପଶିଲେ ଇଷିକାରଣ୍ୟରେ ।୨। ରାମକୃଷ୍ଣାଦି ଗୋପଗଣ । ପଶୁମାନଙ୍କୁ ନଦେଖିଣ ॥ ନଜାଣି ଗତି ଗୋରୁଙ୍କର । ଲଭିଲେ ହୃଦେ ଦୁଃଖ ଘୋର ।୩। ଜୀବିକା ନାଶେ ଜ୍ଞାନହୀନେ । ଗୃହ ଗୋରୁଙ୍କ ପାଦଚିହ୍ନେ

ଗମନ୍ ସଙ୍କେ ନଷ୍ଟାଜୀବ୍ୟା ଋଚେତସଃ ।୪। ମୁଞ୍ଜାଟବ୍ୟାଂ ଭ୍ରଷ୍ଟମାର୍ଗଂ କ୍ରନ୍ଦମାନଂ ସ୍ୱଗୋଧନଂ । ସଂପ୍ରାପ୍ୟ ତୃଷିତାଃ ଶ୍ରାନ୍ତାସ୍ତତସ୍ତେ ସନ୍ୟବର୍ତ୍ତୟନ୍ ।୫। ତା ଆହୂତା ଭଗବତା ମେଘଗମ୍ଭୀରୟା ଗିରା । ସ୍ୱନାମ୍ନାଂ ନିନଦଂ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ପ୍ରତିନେଦୁଃ ପ୍ରହର୍ଷିତାଃ ।୬। ତତଃ ସମନ୍ତାଦ୍ଦବଧୂମକେତୁର୍ୟଦୃଚ୍ଛୟାଭୂତ୍ କ୍ଷୟକୃଦ୍ୱନୌକସାଂ । ସମୀରିତଃ ସାରଥିନୋଲ୍ବଣୋଲ୍ମୁକୈର୍ବିଲେଲିହାନଃ ସ୍ଥିରଜଙ୍ଗମାନ୍ ମହାନ୍ ।୭। ତମାପତନ୍ତଂ ପରିତୋ ଦବାଗ୍ନିଂ ଗୋପାଶ୍ଚ ଗାବଃ ପ୍ରସମୀକ୍ଷ୍ୟ ଭୀତାଃ । ଊଚୁଶ୍ଚ କୃଷ୍ଣଂ ସବଳଂ ପ୍ରପନ୍ନା ଯଥା ହରିଂ ମୃତ୍ୟୁଭୟାର୍ଦ୍ଦିତା ଜନାଃ ।୮। କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ମହାବୀର ହେ ରାମାମିତବିକ୍ରମ । ଦାବାଗ୍ନିନା ଦହ୍ୟମାନାନ୍ ପ୍ରପନ୍ନାଂସ୍ତ୍ରାତୁମର୍ହଥଃ ।୯। ନୂନଂ ତ୍ୱଦ୍ବାନ୍ଧବାଃ କୃଷ୍ଣ ନଚାର୍ହନ୍ତ୍ୟବସାଦିତୁଂ । ବୟଂ ହି ସର୍ବଧର୍ମଜ୍ଞ ତ୍ୱନ୍ନାଥାସ୍ତ୍ୱତ୍ପରାୟଣାଃ ।୧୦। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ବଚୋ ନିଶମ୍ୟ କୃପଣଂ ବନ୍ଧୂନାଂ ଭଗବାନ୍ ହରିଃ । ନିମୀଲୟତ ମା ଭୈଷ୍ଟ ଲୋଚନାନୀତ୍ୟଭାଷତ ।୧୧। ତଥେତି ମୀଳିତାକ୍ଷେଷୁ ଭଗବାନଗ୍ନିମୁଲ୍ବଣଂ । ପୀତ୍ୱା ମୁଖେନ ତାନ୍ କୃଚ୍ଛ୍ରାଦ୍ ଯୋଗାଧୀଶୋ ବ୍ୟମୋଚୟତ୍ ।୧୨। ତତଶ୍ଚ ତେଽକ୍ଷୀଣ୍ୟୁନ୍ମୀଲ୍ୟ

ଅନୁଗମନ୍ । ନଷ୍ଟାଜୀବ୍ୟା ଗତଜୀବିକାସାଧନାଃ ।୪। ମୁଞ୍ଜାଟବ୍ୟପି ସୈବ ଇଷୀକାଟବୀ ।୫।୬। ଛୋଟଗୋପାନାଂ ନାଶହେତୁର୍ବନବହ୍ନିଃ ସଙ୍ଗତଃ ପ୍ରାଦୁରଭୂତ୍ । ସାରଥିନା ବାୟୁନା ॥ ୭–୧୧ । କୃଚ୍ଛ୍ରାତ୍ ଗହ୍ୱରପ୍ରବେଶଯୁକ୍ତ ଶ୍ରମାଦିଜନିତାତ୍ । ୧୨ । କ୍ଷଣେନୈବ ଭଣ୍ଡିରଂ ପ୍ରାପିତାଃ ।

ଘାସ ଛାଡ଼ିବା ବାଟେ ଗୃହ୍ହ । ପଶିଲେ ବନ୍ୟ ବନେ ଯାଇ ।୪। ଇଷୀକା ବନେ ବାଟ ଛାଡ଼ି । ଗୋରୁଏ ଦ୍ୟନ୍ତେ ହମ୍ବା ରଡ଼ି ॥ ଗୋପାଳେ ଶୁଣି ଧାଇ ଧାଇ । ଫେରିଲେ ତୃଷାଶ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ।୫। ଗୋରୁଙ୍କ ନାମ ଧରି ହରି । ଡାକନ୍ତେ ଉଚ୍ଚସ୍ୱର ଧରି ॥ ହର୍ଷେ ଗୋରୁଏ ପ୍ରତିନାଦେ । ଛୋଷିଲେ ହମ୍ବା ହମ୍ବା ଶବ୍ଦେ ।୬। ବନବାସିଙ୍କ ନାଶକାରୀ । ଦାବାଗ୍ନି ରୌଦ୍ର ଆକାର ॥ ଦଇବେ ସେକାଳେ ଉଠିଲା । ପବନ ପବନ ବହିଲା ॥ ପ୍ରବଳ ଅଗ୍ନିଶିଖାକରେ । ସ୍ଥିରଜଙ୍ଗମ ସବୁଜୀବେ ॥ ଗ୍ରାସିବ ପରି ଅଲକ୍ଷରେ । ୭ । ଅଗ୍ନି ବେଢ଼ନ୍ତେ ଚୌଦିଗରେ ॥ ଗୋରୁ ଗୋପାଳେ ଦେଖି ଡରେ । ମରଣକାଳେ ଯେଉଁ ନରେ ॥ ହରିଙ୍କୁ ଶରଣ ମାଗନ୍ତି । ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ସେହିମତି ॥ ଶରଣ ଦାଇ ଜଣାଇଲେ ।୮। ଦାବାଗ୍ନି ରୁ ପରିତ୍ରାଣ ହେଲେ ॥ ହେ ରାମ ମହାବଳଶାଳୀ । ହେ ମହାବୀର ବନମାଳୀ ।୯। ହେ କୃଷ୍ଣ ତୁମ୍ଭ ବନ୍ଧୁଜନ । କାହିଁକି କେବେ ଦୁଃଖେ ମଗ୍ନ ॥ ହେ ସର୍ବଧର୍ମଜ୍ଞ ଶ୍ରୀଧର । ତୁ ନାଥ ଆମ୍ଭେ ତୋ କିଙ୍କର ।୧୦। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ଦୈନ୍ୟବାଣୀ । ଶୁଣି କହନ୍ତି ଚକ୍ରପାଣି ॥ ନୟନ ବୁଜ ଭୟ ତେଜ ।୧୧। ସର୍ବେ ରହିଲେ ଆଖି ବୁଜି ॥ ସେ ଯୋଗେଶ୍ୱର ଭଗବାନ୍ । ପ୍ରଚଣ୍ଡ ସେ ଦାବଦହନ ॥ ଯେ ମୁଖ ବାଟରେ ଗିଳିଦେଲେ । ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ

ଫୂର୍ନର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରୀବ ମାପିଁଷ୍ଠାଃ । ଜଣାମ୍ୟବସ୍ଥିତା ଅପରାମ୍ବାନଂ ତାଶ୍ଚ ମେଽଚଚାଃ ।୧୩। କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଯୋଗବୀର୍ଯ୍ୟଂ ତଦ୍‌ଯୋଗମାୟାନୁଭାବିତଂ । ଦାବାଗ୍ନେଃ ସ୍ୱସ୍ତ୍ୟୟନଂ କ୍ଷେମଂ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ତେ ମେନିରେଽମରଂ । ୧୬ । ଗାଃ ସନ୍ନିବର୍ତ୍ତ୍ୟ ସାୟାହ୍ନେ ସହରାମୋ ଜନାର୍ଦ୍ଦନଃ । ବେଣୁଂ ବିରଣୟନ୍ ଗୋଷ୍ଠମଗାଦ୍‌ଗୋପୈରଭିଷ୍ଟୁତଃ । ୧୫ । ଗୋପୀନାଂ ପରମାନନ୍ଦ ଆସୀଦ୍‌ଗୋବିନ୍ଦଦର୍ଶନେ । କ୍ଷଣଂ ଯୁଗଶତମିବ ଯାସାଂ ଯେନ ବିନାଭବତ୍ । ୧୬ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଦାବାଗ୍ନିପାନଂ ନାମୈକୋନବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୧୯

ବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ—-- ତୟୋସ୍ତଦଦ୍ଭୁତଂ କର୍ମ୍ମ ଦାବାଗ୍ନେର୍ମ୍ମୋକ୍ଷମାତ୍ମନଃ । ଗୋପାଃ ସ୍ତ୍ରୀଭ୍ୟଃ ସମାଚଖ୍ୟୁଃ ପ୍ରଲମ୍ବବଧମେବ ଚ । ୧। ଗୋପବୃଦ୍ଧାଶ୍ଚ ଗୋପ୍ୟଶ୍ଚ ତଦୁପାକର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ବିସ୍ମିତାଃ । ମେନିରେ ଦେବପ୍ରବରୌ କୃଷ୍ଣରାମୌ ବ୍ରଜଂ ଗତୌ ।୨। ତତଃ ପ୍ରାବର୍ତ୍ତତ ପ୍ରାବୃଟ୍ ସର୍ବସତ୍ତ୍ୱ-

ତତୋଽଶୀର୍ଣ ଉନ୍ମିଲ୍ୟ ବସ୍ତିତାଃ । ୧୩-୧୪ । ଶ୍ରୀଦାମାଦୟୋ ଗୋପାଳାଂ ସ୍ୱାଙ୍ଗମାତ୍ମନ୍ୟ ତୁଷ୍ୟତାଂ । ସ୍ୱୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟମାବରକବେଦ୍ ନବନ୍ତି ଜପ ନତଃ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଏକୋନବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୧୯ ।

ବିଂଶେ ପ୍ରାବୃଟ୍‌ଶରଦ୍ଧୋର୍ବର୍ଣ୍ଣନେନ ବନେଽଚ୍ଚାଃ । ପ୍ରାବୃଟ୍‌କ୍ରୀଡା ଜରୂସ୍ୟନ୍ତେ ଗୋପସ୍ୟମ୍ୟୁତା ହରେଃ । ଦେସ୍ୱାଦେସ୍ୱୋପମାନେନ

ସ୍ୱପକୁ ରକ୍ଷିଲେ ।୧। ତଦନ୍ତେ ଗୃହେ ଗୋପ ଗଣ । ଶୁଣିଲେ ଏ ଭଣ୍ଡି ବଚନ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟେ ଭାଳଲେ ପକଲେ । କପର ଅମ୍ଭେ ତୋରୁରୁ ଲେ । ମୁକତ ଲଭ ଷଣକରେ । ସେ ବନ ମିଳଲ ଏଠାରେ ୧୩। ଯୋଗମାୟାଙ୍କ ଅଶ୍ରୟରେ । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଏ ଯୋଗଐର୍ଯ୍ୟରେ । ଦାବାଗ୍ନି ଗ୍ରାସୁ ମୁକ୍ତହେଲେ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦେବତା ମଣିଲେ ।୧୪। ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଗୋରୁ ଲେଉଟାଇ । ଶ୍ରୀରାମକୃଷ୍ଣ ବେନଭାଇ । ବେଣୁ ବଜାଇ ବ୍ରଜେ ଯାନ୍ତି । ଗୋପାଳେ ସ୍ତୁତି କରୁଥାନ୍ତି ୧୫ । ତୋଷବନ୍ତେ ଗୃହେ ଗୋପୀଗଣ । ଅନନ୍ଦେ ହୋଇଲେ ମଗନ । କୃଷ୍ଣେ ନ ଦେଖି ଗୋପ ନାରୀ । କ୍ଷଣ ମଣନ୍ତି ଯୁଗପରି ।୧୬ । ଭଣଇ ଦାସ ପଣ୍ଡିତ । ଦାବାଗ୍ନି ଭକ୍ଷଣ ଚରିତ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଊନବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୧୯ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଦାବାଗ୍ନି ମୁଖୁ ନିଜ ମୁକ୍ତ । ପ୍ରଲମ୍ବ ବିନାଶନ ଗୀତ । ରାମକୃଷ୍ଣ ଯେ କର୍ମକଲେ । ଗୋପଲେ ଗୋପୀଙ୍କୁ କହିଲେ ।

ସମୁଦ୍ଭବା । ଖଦ୍ୟୋତମାଳପରଧ୍ୱଂସ୍ତ କ୍ଷିତନବପ୍ରଭା । ୩ । ସାନ୍ଦ୍ରନୀଳାମ୍ବୁଦୈର୍ବ୍ୟୋମ ସବିଦ୍ୟୁତ୍ସ୍ତନୟିତ୍ନୁଭିଃ । ଅସ୍ପଷ୍ଟଜ୍ୟୋତିରାଚ୍ଛନ୍ନଂ ବ୍ରହ୍ମେବ ସଗୁଣଂ ବଭୌ । ୪ । ଅଷ୍ଟୌ ମାସାନ୍ ନିପୀତଂ ଯଦ୍ ଭୂମ୍ୟାଶ୍ଚୋଦମୟଂ ବସୁ । ସ୍ୱଗୋଭିର୍ମୋକ୍ତୁମାରେଭେ ପର୍ଜନ୍ୟଃ କାଳ ଆଗତେ । ୫ । ତଡ଼ିତ୍ବନ୍ତୋ ମହାମେଘାଶ୍ଚଣ୍ଡଶ୍ୱସନବେପିତାଃ । ପ୍ରୀଣନଂ ଜୀବନଂ ହ୍ୟସ୍ୟ ମୁମୁଚୁଃ କରୁଣା ଇବ । ୬ । ତପଃକୃଶା ଦେବମୀଢ଼ା ଆସୀଦ୍ୱର୍ଷୀୟସୀ ମହୀ । ଯଥୈବ କାମ୍ୟତପସସ୍ତନୁଃ ସମ୍ପ୍ରାପ୍ୟ ତତ୍ଫଳଂ । ୭ । ନିଶାମୁଖେଷୁ ଖଦ୍ୟୋତାସ୍ତମସାଭାନ୍ତି ନ ଗ୍ରହାଃ । ଯଥା ପାପେନ ପାଷଣ୍ଡା ନ ହି ବେଦାଃ

ପ୍ରାବୃଟ୍ଶରଦ୍ବର୍ଣ୍ଣନେ ପ୍ରବୃତ୍ତଃ । ବର୍ଣ୍ଣନଂ ଚ ଭଗବଦୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟକୃଷ୍ଣଲୀଳାବ୍ୟଞ୍ଜକଂ ।।୧।୨।। ତତ୍ର ପ୍ରାବୃଡ୍ବର୍ଣ୍ଣନଂ ତତ ଇତ୍ୟାଦିଦ୍ୱାଦଶଭିଃ । ସର୍ବେଷାଂ ପ୍ରାଣିନାଂ ସମୁଦ୍ଭବ ଉତ୍ପତ୍ତିସ୍ତତୋ ଜୀବନହେତୁଶ୍ଚ ଯସ୍ୟାଂ ସା ପ୍ରାବୃଟ୍ । ଖଦ୍ୟୋତମାନାଃ ପରୋ ଧ୍ୱଂସଃ ପରବେଶ୍ମାଦିଦୀପ୍ତୌ ଯସ୍ୟାଂ ସା । ବିସ୍ତୃତଂ ସଦ୍ଭୂତଂ ନଭସ୍ତଲଂ ଯସ୍ୟାଂ ସା ।୩। ସାନ୍ଦ୍ରୈର୍ନିବିଡୈର୍ନୀଳାମ୍ବୁଦୈର୍ବିଦ୍ୟୁଦ୍ଗର୍ଜିତସହିତୈଶ୍ଛନ୍ନଂ । ସଗୁଣଂ ଗୁଣୈଶ୍ଛନ୍ନଂ ଜୀବାଖ୍ୟଂ । ବିଦ୍ୟୁଦ୍ଗର୍ଜିତାମ୍ବୁଦାନାଂ ସତ୍ତ୍ୱରଜସ୍ତମୋରୂପତ୍ୱାତ୍ । ୪ । ପର୍ଜନ୍ୟଃ ସୂର୍ଯ୍ୟଃ ସ୍ୱଗୋଭିଃ କିରଣୈଃ । କାଳେ ଯଥୋଚିତସମୟେ ଅତ ଏବୋପମା କରଦାନକାଳେ ସମୟେ ପୁନର୍ଦାନନିମିତ୍ତ ଏବ ତୌ । ୫ । ଅସ୍ୟ ବିଶ୍ୱସ୍ୟ ପ୍ରୀଣନମାପ୍ୟାୟନକରଂ ଜୀବନମୁଦକଂ ମୁମୁଚୁଃ । କୃପାଳବୋ ଯଥା ତପ୍ତଂ ଜନଂ ନିଶ୍ଚଷ୍ୟାନ୍କମ୍ପମାନାତ୍ପ୍ରଦ ଆୟୁଷ୍ମନ୍ତଃ ସ୍ୱଜୀବନମପି ତ୍ୟଜନ୍ତି ତଦ୍ୱତ୍ ମହାନ୍ତୋ ମେଘାଶ୍ଚଣ୍ଡଶ୍ୱସନୈର୍ବିନିଷ୍ଟଂ ତପ୍ତଂ ନିଶ୍ଚଷ୍ୟ ବାୟୁଭିଃ କମ୍ପିତା ଜୀବନଂ ମୁମୁଚୁଃ ଇତ । ୬ । ତପସା ଗ୍ରୀଷ୍ମେଣ କୃଶା ଦେବମୀଢ଼ା ପର୍ଜନ୍ୟସିକ୍ତା ବର୍ଷୀୟସୀ ଉଚ୍ଛୂନାପୁଷ୍ଟା । କାମ୍ୟଂ ତପୋ ଯସ୍ୟ ତସ୍ୟ ତନୁଃ କାମାନ୍ ସମ୍ପ୍ରାପ୍ୟ

। ୧ ବ୍ରଜଗୋପାଳ ଗୋପୀଗଣ । ବସ୍ତି ତ ହେଲେ ତା ଶୁଣିଣ ॥ ଭବଲେ ସମକୃଷ୍ଣରୂପ । ଶ୍ରେଷ୍ଠଦେବତା ଜନ୍ମ ଗୋପେ । ୨ । ତହୁଁ ଅଇଲା ବର୍ଷାଦିନ । ସକଳ ପ୍ରାଣିଙ୍କ ଜୀବନ ॥ ଆକାଶ ସଘୋଭିତ ହେଲା । ଘରଧ୍ୱମଣ୍ଡଳ ଦିଶିଲା । ୩ । ବିଜୁଳି ଘଡଘଡ଼ ବୁଲେ । ନୀଳଜୀମୂତ ଉଦେ ହେଲେ ॥ ସଗୁଣ ବ୍ରହ୍ମର ସମାନ । ଜ୍ୟୋତିଷ୍କେ ଆବୋରିଲେ ଘନ ।୪। ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣେ ଅଠମାସେ । ଯେ ଜଳ ଶୋଷିଥିଲା ଶେଷେ ॥ ବରଷା କାଳେ ତାହା ପୁଣି । ଭୂମିକୁ ଫେରାଇଲା ଆଣି ॥ ରଜା ଯେସନେ କର ନେଇ । ପ୍ରଜାଙ୍କ ହିତେ ସମର୍ପଇ ।୫। ପ୍ରଚଣ୍ଡ ପବନେ ଚଳିଲ । ବିଜୁଳି ମାର ଘନମାଳ ॥ ତପତ ବିଶ୍ୱ ପ୍ରୀତି ପାଇଁ । ଜଳ ଛିଞ୍ଚିଲେ ଦୟା ବହି ॥ ଯେହ୍ନେ ଦୟାଳୁ ଦାନ ଜନେ । କୃପା ବରଷେ ଦରଶନେ । ୬ । ଗ୍ରୀଷ୍ମ ସନ୍ତାପେ କୃଶା ଧରା । ପାଇ ବର୍ଷା ବେ ବୃଷ୍ଟି ଧାରା ॥ ଧଇଲା ପୁଷ୍ଟି ଯୁବା ଦେହ । କାମନା ଫଳେ ବହୁ ସ୍ନେହ ॥ ଯେ ତପ କରେ ତପଫଳ । ପାଇ ସେ

କଲୌ ଯୁଗେ । ୮ । ଶ୍ରୁତ୍ୱାପର୍ଜନ୍ୟନିନଦଂ ମଣ୍ଡୂକା ବ୍ୟସୃଜନ୍ ଗିରଃ । ତୂଷ୍ଣୀଂ ଶୟାନାଃ ପ୍ରାଗ୍‌ଯଦ୍ୱଦ୍‌ବ୍ରାହ୍ମଣା ନିୟମାତ୍ୟୟେ । ୯ । ଆସନ୍ନୁତ୍ପଥ ବାହିନ୍ୟଃ କ୍ଷୁଦ୍ରନଦ୍ୟୋଽନୁଶୁଷ୍ୟତୀଃ । ପୁଂସୋ ଯଥାଽସ୍ୱତନ୍ତ୍ରସ୍ୟ ଦେହଦ୍ରବିଣ ସମ୍ପଦଃ । ୧୦ । ହରିତା ହରିଭିଃ ଶଷ୍ପୈରିନ୍ଦ୍ରଗୋପୈଶ୍ଚ ଲୋହିତା ଉଚ୍ଛିଲୀନ୍ଧ୍ରକୃତଚ୍ଛାୟା ନୃଣାଂ ଶ୍ରୀରିବ ଭୂରଭୂତ୍ । ୧୧ । କ୍ଷେତ୍ରାଣି ଶସ୍ୟସମ୍ପଦ୍ଭିଃ କର୍ଷକାଣାଂ ମୁଦଂ ଦଦୁଃ । ଧନିନାମୁପତାପଞ୍ଚ ଦୈବାଧୀନମଜାନତାଂ । ୧୨ । ଜଲସ୍ଥଳୌକସଃ ସର୍ବେ ନବବାରିନିଷେବୟା । ଅବିଭ୍ରନ୍ ରୁଚିରଂ ରୂପଂ ଯଥା ହରିନିଷେବୟା । ୧୩ । ସରିଦ୍ଭିଃ ସଙ୍ଗତଃ ସିନ୍ଧୁଶ୍ଚୁକ୍ଷୁଭେ

ଯଥେଷ୍ଟ । ୭।୮ । ନତ୍ୟକର୍ମାବସାନେ ଅଗ୍ନ୍ୟଭିଜନଦଂ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ତଦ୍ଧିଷ୍ୟା ଯଥା ଅଧୀୟତେ ତଦ୍ୱଦିତ୍ୟର୍ଥଃ ।୯। ଅନୁଶୁଷ୍ୟତୀରନୁଶୁଷ୍ୟନ୍ତ୍ୟଃ । ଅସ୍ୱତନ୍ତ୍ରସ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟପରତନ୍ତ୍ରସ୍ୟ । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରସ୍ୟ ନରକଂ ଶୁଷ୍ୟେତ ବା । ୧୦ । ହରିଭିର୍ନୀଲୈଃ ଶଷ୍ପୈର୍ବାଲତୃଣୈର୍ନୀଲବର୍ଣ୍ଣା କୃଚଦିନ୍ଦ୍ରଗୋପୈଃ କୀଟବିଶେଷୈ ର୍ଲୋହିତା । କ୍ୱଚ ଉଚ୍ଛିଲୀନ୍ଧ୍ରୈଃ ଛତ୍ରାକାରୈରୁଦ୍ଭିଦୈଃ କୃତଚ୍ଛାୟା ନୃଣାଂ ରାଜ୍ଞାଂ ଶ୍ରୀଃ ସେନାସମ୍ପଦିବ । ୧୧ । କ୍ଷେତ୍ରାଣୀତି । ଉଦାହୃ ଦ୍ୱୈତେ ବଚେଦେ ଲସନ୍ତଃ ପ୍ରିୟଙ୍ଗ ବାଦୟ୍ୟୋ ମୁଦଂ ଦଦାତି ବଚେଦେ ଶୁଷ୍ୟନ୍ତ୍ୟୋଽନୁତାପଯନ୍ତି ।୧୨। ଅବିଭ୍ରନ୍ ଅବିଭ୍ରୁଃ । ଯଥା ହରିନିଷେବୟେତି ହରିସେବାୟାଂ ପ୍ରବୃତ୍ତା ହି ଦେହ୍ୟ ଏବ ସର୍ବେ ରୁଚିରା ଭବନ୍ତି ତସ୍ୟାଃ ପରମଧର୍ମତ୍ୱାତ୍ ପରମସୁଖତ୍ୱାଚ୍ଚ ତଦ୍ୱଦିତି । ୧୩ । କାମାକ୍ତଂ କାମବାସନା-

---

ଯେହ୍ନେ ଲଭେ ବଳ । ୭ । ଅନ୍ଧାର ସନ୍ଧିରେ ଖଦ୍ୟୋତ । ତେଜ ଦେଖାନ୍ତି ଗହେ ଅସ୍ତ ॥ କଳିଯାପରେ ବେଦ ଅସ୍ତେ । ପାଷାଣ୍ଡେ ବ୍ୟାପନ୍ତି ଯେମନ୍ତେ । ୮ । ମେଘ ଶବଦ ବେଙ୍ଗେ ଶୁଣି । ରବ ଛାଡ଼ନ୍ତି ପୁଣିପୁଣି ॥ ଗୁରୁଙ୍କ ନିତ୍ୟକର୍ମ ଶେଷ । ଶବଦ ଶୁଣି ସୁପ୍ତଶିଷ୍ୟ ॥ ଉଠି ଣ ବେଦ ଉଚ୍ଚାରନ୍ତି । ଶବଦେ ଗଗନ କମ୍ପାନ୍ତି । ୯ । ଯେ କ୍ଷୁଦ୍ରନଦୀ ଶୁଖିଥିଲେ । ସେ କୂଳ ଲଙ୍ଘି ବହିଗଲେ ॥ ଅଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟର ଶରୀର । ଧନ ସମ୍ପଦ ପରକାର । ୧୦ । ନୀଳକୋମଳ ତୃଣେ ଧରା । ହରିତବର୍ଣ୍ଣେ ଦିଶେ ଶୋଭା ॥ ତୁଲନ୍ତି ସାଧବାଣୀପୋକ । ରକତ ଦିଶେ ମହୀଯାକ ॥ ଛତ୍ର ଛତ୍ରରେ କବା ମହୀ । ରାଜଶ୍ରୀ ଧାରଣ କରଇ ।୧୧। ଦୈବ ଅଧୀନ ସୁଖ ଦୁଃଖ । ଯ୍ୟା ନ ଜାଣେ ଯେ ଧନୀଲୋକ ॥ ଦୁଃଖ ଲଭିଲେ ସେ ଯେତେକ । ଭୁଞ୍ଜଇ ଅନୁତାପମାନ ॥ ଶସ୍ୟ ବଢ଼ିଲେ ଶିଷ୍ଟେ ଚେତନ୍ତେ । ଦୁଃଖିତକୃଷକଙ୍କ ମନେ ॥ ଶସ୍ୟ ସମ୍ପଦ ଯେତେ ହୋଇ । ଦୁଃଖାନ୍ତେ ସୁଖ ଦେଇ ନେଇ ।୧୨। ହରିସେବାରେ ଦିବ୍ୟରୂପ । ଯେହ୍ନେ ବହନ୍ତି ଭକ୍ତଯାକ ॥ ତେସନେ ବର୍ଷା ଜଳସ୍ଥଳେ । ଜଳ ସ୍ଥଳରେ ଜୀବମାନେ ॥ ବହିଲେ ସୁନ୍ଦର ଦେହେ । ଜଗତ ଦିଶିଲା ସୁନ୍ଦର । ୧୩ । ନଦୀ ସଙ୍ଗମେ ସମୁଦ୍ରନେ । ସିନ୍ଧୁରେ ଉର୍ମିଉଠେ ସନେ ॥ କାମନା ବିଗୁଣେ ଜଡ଼ିତ । ଯେହ୍ନେ ଅପକ୍ୱ ଯୋଗୀ

ଶରଦୋର୍ମିମାନ୍ । ଅପକ୍ବନ୍ନେ ାନିଷିକ୍ତଂ କାମାକ୍ତଂ ଗୁଣସ୍ୱଗ୍ରଥା ।୧୪। ଗିରୟୋ ବର୍ଷଧାରାଭିର୍ହନ୍ୟମାନା ନ ବ୍ୟଥୁଃ । ଅଭିଭୂ ମାନା ବ୍ୟସନୈର୍ଯଥାଧୋକ୍ଷଜଚେତସଃ । ୧୫ । ମାର୍ଗା ବଭୂବୁଃ ସନ୍ଦିଗ୍ଧାସ୍ତୃଣୈଶ୍ଛନ୍ନା ହ୍ୟସଂସ୍କୃତାଃ । ନାଭ୍ୟସ୍ୟମାନାଃ ଶ୍ରୁତୟୋ ଦ୍ୱିଜୈଃ କାଲହତା ଇବ । ୧୬। ଲୋକବନ୍ଧୁଷୁ ମେଘେଷୁ ବିଦ୍ୟୁତଶ୍ଚଲସୌହୃଦାଃ । ସ୍ଥୈର୍ଯ୍ୟଂ ନ ଚକ୍ରୁଃ କାମିନ୍ୟଃ ପୁରୁଷେଷୁ ଗୁଣିଷ୍ୱିବ ।୧୭। ଧନୁର୍ବିୟତି ମାହେନ୍ଦ୍ରଂ ନିର୍ଗୁଣଂ ଚ ଗୁଣିନ୍ୟଭାତ୍ । ବ୍ୟକ୍ତେ ଗୁଣବ୍ୟତିକରେଽଗୁଣବାନ୍ ପୁରୁଷୋ ଯଥା । ୧୮ । ନ ରରାଜୋଡୁପଶ୍ଛନ୍ନଃ ସ୍ୱଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ରାଜିତୈର୍ଘନୈଃ । ଅହଂମତ୍ୟା ଭାସିତୟା ସ୍ୱଭାସା ପୁରୁଷୋ ଯଥା । ୧୯ । ମେଘାଗମୋତ୍ସବା ହୃଷ୍ଟାଃ ପ୍ରତ୍ୟନନ୍ଦନ୍ ଶିଖଣ୍ଡିନଃ । ଗୃହେଷୁ ତପ୍ତା ନିର୍ବିଣ୍ଣା ଯଥାଚ୍ୟୁତଜନାଗମେ । ୨୦ । ପୀତ୍ୱାପଃ ପାଦପାଃ ପଦ୍ଭିରାସନ୍ ନାନାତ୍ମମୂର୍ତ୍ତୟଃ । ପ୍ରାକ୍‌କ୍ଷାମାସ୍ତପସା ଶ୍ରାନ୍ତା ଯଥା କାମାନୁସେବୟା । ୨୧ । ସରସ୍ସ୍ୱଶାନ୍ତରୋଧଃସୁ

ନ୍ୟୁଷୁରଙ୍ଗାପି କଙ୍କାଃ ସରସୀ ଗୃହେଷ୍ୱଶାନ୍ତା ଯଥା ...

ସ୍ୱକମିତ ଭାଷଣୋର୍ମିଧାମସଂ । ଗୁଣୈର୍ବିଷୟୈର୍ଯୁକ୍ତ୍ୟତ ଇତି ସରହସଙ୍ଗତପାମଂ । ୧୪ । ଅଧୋକ୍ଷଜ ଏବ ଚେତୋ ଯେଷାଂ ତେ । ୧୫ । ଅସଂସ୍କୃତା । ଅଭ୍ୟସ୍ୟମାନା ନାଧ୍ୟୟମାନା ଇତ୍ୟସଂସ୍କୃତପାମଂ କାଲେନ ଗ୍ରହତା ଇତି ତୃଣୋଚ୍ଛାଦନପାମଂ ।୧୬। ନିର୍ଗୁଣଂ ଜ୍ୟାରହିତମପି ଗୁଣିନ ଗର୍ବିତଶବ୍ଦବତ ଅଭାତ୍ ଅଶୋଭତ । ଗୁଣବ୍ୟତିକରସ୍ତ୍ମକେ ବ୍ୟକ୍ତେ ପ୍ରପଞ୍ଚେ ଅଗୁଣବାନ୍ ନିର୍ଗୁଣଃ ପୁରୁଷୋ ଯଥେତି । ୧୭ । ସ୍ୱଭାସା ଭାସିତୟା ଅହଂମତ୍ୟା ସ୍ୱଚୈତନ୍ୟେନୈବ ପ୍ରକାଶିତେନାହଙ୍କାରେଣ ଛନ୍ନୋ ଜୀବୋ ଯଥା । ଜନ୍ମୁ ଅହଂ ବିଦ୍ୱାନ୍ ଦାତା ବେତ୍ତା ଶୂର ଇତି ସ୍ୱପ୍ରପଞ୍ଚ ଦ୍ୱୈଧ୍ୟବୋଧୋପି ତସ୍ମା ଇତି । ୧୯ । ମେଘାଗମେନୋତ୍ସବୋ ଯେଷାଂ ଅତୋ ହୃଷ୍ଟାଃ । ୨୦ । ନାନାତ୍ମମୂର୍ତ୍ତୟଃ ଅନେକରୂପଦେହାଃ ।୨୧। ଅଶା-

ନ୍ତର୍ । ୧୪ । ବରଷାଧାର ଅଘାତରେ । ବ୍ୟଥା ନ ମଣନ୍ତି ଭୂଧରେ ॥ ଯେହ୍ନେ ଶ୍ରୀହରିଭକ୍ତ ଠାଇଁ । ବ୍ୟସନବାଧା ନ ଲାଗଇ ।୧୫। ତୃଣ ଉଠନ୍ତେ ଅସଂସ୍କୃତେ । ଅଗମ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି ପଥେ ॥ ଅକାଳେ ଅନଭ୍ୟାସେ ବେଦ । ଦ୍ୱିଜଙ୍କୁ ଯେସନେ ଅବୋଧ୍ୟ ।୧୬। ବିଜୁଳି ଲୋକବନ୍ଧୁ ଘନେ । ବନ୍ଧୁତା ତେଜେ ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥ ଗୁଣୀ ବୋଲି କି ପୁରୁଷରେ । ପୁଂଶ୍ଚଳୀ ଅନୁରାଗ କରେ । ୧୭ । ଟଙ୍କିତ ଆକାଶେ ନିର୍ଗୁଣ । ଶୋଭଇ ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ ॥ ନିର୍ଗୁଣ ଅଛି ଗୁଣମୟେ । ପ୍ରପଞ୍ଚେ ଯେହ୍ନେ ଶୋଭାପାଏ ।୧୮। ଶଶିଜ୍ୟୋସ୍ନା ରୁ କାନ୍ତଘନ । ଶଶିକୁ କଲା ଆଚ୍ଛାଦନ ॥ ପୁରୁଷୁ ଜାତ ଅହଂକାର । ପୁରୁଷେ ତାଙ୍କେ ଯେ ପ୍ରକାର ।୧୯। ତପତ ଶିଖିକୁଳ ଘନ । ଅଗମେ ହେଲେ ହର୍ଷମନ ॥ ଗୃହକଷ୍ଟାଳେ ତପ୍ତଗୃହୀ । ଯେସନେ ହରିଭକ୍ତ ପାଇ ।୨୦। ପାଦପେ ତେରେ ହାଣି ରସ । ବହିଲେ ବିଚିତ୍ର ସୁବେଶ ॥ ତପଶ୍ରମରେ ଅତ୍ୟୋକ୍ଷୀଣ । ଏବେ କାମନା କରା ପୂର୍ଣ୍ଣ । ୨୧ । ପଙ୍କ କଣ୍ଟକମୟୁ

ଲ୍ୟଷୁରଗୋପି ଯାତ୍ରାଃ । ସୁହ୍ୱେଷୁ ଶାନ୍ତୁଲ୍ଲ୍ୟେଷୁ ଗ୍ରାମ୍ୟା ଇବ ଦୁରାଶୟାଃ ।୨୨। ଜଳୌଘୈର୍ନିରଭିଦ୍ୟନ୍ତ ସେତବୋ ବର୍ଷତୀଶ୍ୱରେ । ପାଷଣ୍ଡିନାମସଦ୍ବାଦୈର୍ବେଦମାର୍ଗାଃ କଳୌ ଯଥା । ୨୩ । ବ୍ୟମୁଞ୍ଚନ୍ ବାୟୁଭିର୍ନୁନ୍ନା ଭୂତେଭ୍ୟୋଽଥାମୃତଂ ଘନାଃ । ଯଥାଶିଷୋ ବିଶ୍ପତୟଃ କାଲେ କାଲେ ଦ୍ୱିଜେରିତାଃ । ୨୪ । ଏବଂ ବନଂ ତଦ୍ୱର୍ଷିଷ୍ଠଂ ପକ୍ୱଖର୍ଜୁରଜମ୍ବୁମତ୍ । ଗୋଗୋପାଲୈର୍ବୃତୋ ରନ୍ତୁଂ ସବଲଃ ପ୍ରାବିଶଦ୍ଧରିଃ ।୨୫। ଧେନବୋ ମନ୍ଦଗାମିନ୍ୟ ଊଧୋଭାରେଣ ଭୂୟସା । ଯଯୁର୍ଭଗବତାହୂତା ଦ୍ରୁତଂ ପ୍ରୀତ୍ୟା ସ୍ନୁତସ୍ତନାଃ । ୨୬ । ବନୌକସଃ ପ୍ରମୁଦିତା ବନରାଜୀର୍ମଧୁଚ୍ୟୁତଃ । ଜଲଧାରା ଗିରେର୍ନାଦାଦାସନ୍ନା ଦଦୃଶେ ଗୁହାଃ । ୨୭ । କ୍ୱଚିଦ୍ୱନସ୍ପତିକ୍ରୋଡେ ଗୁହାୟାଂ ଚାଭିବର୍ଷତି । ନିର୍ବିଶ୍ୟ ଭଗବାନ୍ ରେମେ କନ୍ଦମୂଳଫଳାଶନଃ । ୨୮ ।

ନ୍ତାଚ ପଙ୍କଜଙ୍ଘାକାଦସୁଗ୍ରାନ ରେଧାଂସି ଭଟାନ ଯେଷାଂ ତେଷ୍ୱପି ନୃପାଃ ଜଟ୍ରୋମବଚନ ସାରଧ୍ୟାନ୍ତକବାଜାଃ । ଅଣଡ୍ଡାନ ଯୋରୁଣି ଅନୁପରତାନା ଭୂତ୍ୟାନ ଯେଷୁ ତେଷ୍ୱପି ସ୍ୱଦେଶୁ । ୨୨ । ଇନ୍ଦ୍ରେ ଇନ୍ଦ୍ରେ ।୨୩ । ନୃଣାଂ ପ୍ରେରିତାଃ ଅଶିଷଃ କାମାନ୍ ବିଶ୍ପତୟୋ ରାଜାନଃ ଚଣିକାଂ ପତୟୋ ବା । ଦ୍ୱିଜୈରିତାଃ ପ୍ରବେଦଚୈତ୍ୟୁକ୍ତାଃ । ୨୪ । ପ୍ରାବୃଷ କୃତାଂ କ୍ରୀଡାଂ ବର୍ଣ୍ଣୟତି ଏବଂ ବନମିତି ସଦ୍ଭିଃ । ବର୍ଷିଷ୍ଠଂ ସମୃଦ୍ଧଂ । ୨୫ । ୨୬। ବନୌକସଃ ପୁଳିନ୍ଦାଃ ପ୍ରମୁଦିତା ଭଗବାନ୍ ଦଦୃଶେ । ତଥା ବନରାଜୀଶ୍ଚ ମଧୁଚ୍ୟୁତୋ ମଧୁସ୍ରାବା ଦଦୃଶେ । ଗିରେଃ ସଜାଶାନ୍ତଲଧାରାଶ୍ଚ ତାସାଂ ନାଦାନ୍ ଆସନ୍ନା ଲତାଙ୍କର୍ତ୍ତିର୍ନିର୍ଗୃହାଃ । ଯଦ୍ୱା ବନୌକସଃ ପ୍ରମୁଦିତା ଆସନ୍ ତଥା ବନରାଜୀଃ ଜଳରାଜୟୋ ବନପରମ୍ପରା ମଧୁଚ୍ୟୁତ ଆସନ୍ । ଗିରେର୍ଜଲଧାରା ଆସନ୍ । ତାନେବମ୍ଭୂତାନ୍ ଅଦଦୃଶେ ପଶ୍ୟତୋ ବଦର୍ଶ ଭଗବାନ୍ । ତଥା ଧାରାଣାଂ ନାଦାନ୍ ଗୁହାସ୍ତେତି । ୨୭--୩୧ ।

ଙ୍କର । ସଲେ ଧାଇସେ ଭଳେ ଘର ‖ ଅଧାର୍ମିକ୍ଷ ଗୃହେ ଯେସନ୍ତେ । ସୁଖେ ରହନ୍ତ ଖଳଜନେ । ୨୨ । ଘନ ବର୍ଷନ୍ତେ ଜଳପ୍ଲାବେ । ସେତୁ ଭାଙ୍ଗିଲେ ଠାବେ ଠାବେ ‖ ଅସତ ପାଷଣ୍ଡ ବାଦରେ । ବେଦମାର୍ଗ ଯେସନ୍ତେ କଳରେ । ୨୩ । ବାୟୁରେ ବଚଳତ ଘନେ । ଜୀବେ ତୋଷିଲେ ଜଳଦାନେ ‖ ନୃପଙ୍କୁ ଅଶିଷ ଯେସନ । ତୋଷନ୍ତି ସଦା ବିପ୍ରଗଣ । ୨୪ । ପକ୍ୱଖର୍ଜୁର ଜମ୍ବୁଫଳେ । ସମୃଦ୍ଧବନେ ଏହିକାଳେ ‖ ଗୋରୁ ଗୋପାଳ ସମ ବୁଲେ । କ୍ରୀଡାର୍ଥେ ହରି ପ୍ରବେଶିଲେ ।୨୫ । ଦୁଗ୍ଧ ପୂରିତ ଉଧଭାରେ । ଗାଭୀଏ ଚଳନ୍ତି ସଧୀରେ ‖ ହରିଙ୍କ ଡାକେ ପ୍ରେମଭରେ ଧାଆନ୍ତେ ଉଧୁଁ କ୍ଷୀର ଝରେ । ୨୬। ପୁଳିନ୍ଦେ ମଗ୍ନ ଆନନ୍ଦରେ । ବନବୃକ୍ଷରୁ ମଧୁ ଝରେ ‖ ଗିରିରୁ ବହେ ଜଳଧାର । ସନ୍ନାଦ ଗିରିଙ୍କ କନ୍ଦର ‖ ବୁଲି ଦେଖନ୍ତି କୃଷ୍ଣ ଭଲେ । ୨୭ । ବର୍ଷନ୍ତେ କାହିଁ ବୃକ୍ଷମୂଳେ ‖ କାହିଁ ବା ଗୁହାମଧ୍ୟେ ରହି । ରମନ୍ତି କନ୍ଦମୂଳ ଖାଇ । ୨୮ । ଘରୁ ଆଣିବା

ଦଧ୍ୟୋଦନଂ ସମାନୀତଂ ଶିଲାୟାଂ ସଲିଳାନ୍ତିକେ । ସମ୍ଭୋଜନୀୟୈର୍ବୁଭୁଜେ ଗୋପୈଃ ସଙ୍କର୍ଷଣାନ୍ୱିତଃ । ୨୯ । ଶାଦ୍ୱଲୋ ପରସଂବଶ୍ୟ ଚର୍ବତୋ ମୀଲିତେକ୍ଷଣାନ୍ । ତୃପ୍ତାନ୍ ବୃଷାନ୍ ବତ୍ସତରାନ୍ ଗାଶ୍ଚ ସ୍ୱୋଧୋଭରଶ୍ରମାଃ । ୩୦ । ପ୍ରାବୃଟ୍ଶ୍ରିୟଞ୍ଚ ତାଂ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ସର୍ବକାଳସୁଖାବହାଂ । ଭଗବାନ୍ ପୂଜୟାଞ୍ଚକ୍ରେ ଆତ୍ମଶକ୍ତ୍ୟୁପବୃଂହିତାଂ । ୩୧ । ଏବଂ ନିବସତୋସ୍ତସ୍ମିନ୍ ରାମକେଶବୟୋର୍ବ୍ରଜେ । ଶରତ୍ ସମଭବଦ୍ବ୍ୟଭ୍ରା ସ୍ୱଚ୍ଛାମ୍ବ୍ୱପରୁଷାନିଲା । ୩୨ । ଶରଦା ନୀରଜୋତ୍ପତ୍ତ୍ୟା ନୀରାଣି ପ୍ରକୃତିଂ ଯୟୁଃ । ଭ୍ରଷ୍ଟାନାମିବ ଚେତାଂସି ପୁନର୍ଯୋଗନିଷେବୟା । ୩୩ । ବ୍ୟୋମ୍ନୋବ୍ଦଂ ଭୂତଶାବଲ୍ୟଂ ଭୁବଃ ପଙ୍କମପାଂ ମଳଂ । ଶରଜ୍ଜହାରାଶ୍ରମିଣାଂ କୃଷ୍ଣେ ଭକ୍ତିର୍ଯଥାଶୁଭଂ । ୩୪ । ସର୍ବସ୍ୱଂ ଜଳଦା ହିତ୍ୱା ବିରେଜୁଃ ଶୁଭ୍ରବର୍ଚ୍ଚସଃ । ଯଥା ତ୍ୟକ୍ତୈଷଣାଃ ଶାନ୍ତା

ଶରଦଂ ବର୍ଣ୍ଣୟତି । ଏବଂ ନିବସତୋରିତ୍ୟଷ୍ଟାଦଶଭିଃ । ବିଗତାନି ଅଭ୍ରାଣି ଯସ୍ୟାଂ ସା । ସ୍ୱଚ୍ଛାନି ଅମ୍ବୂନି ଯସ୍ୟାଂ ସା ଅପରୁଷଃ ଶାନ୍ତୋଽନିଲୋ ଯସ୍ୟାଂ ସା ଚ ସା ଚ । ୩୨ । ନୀରଜାନାମୁତ୍ପତ୍ତିର୍ଯସ୍ୟା ତୟା ଶରଦା ହେତୁନା ନୀରଜାନାମୁତ୍ପତ୍ତ୍ୟା ବା । ୩୩ । ବ୍ୟୋମ୍ନୋଽବ୍ଦମିତି । ବ୍ୟୋମା- ଦୀନାଂ ଚତୁର୍ଣ୍ଣାଂ ଚତୁରୋ ମଳାନ୍ ଶରତ୍ ଅହରତ୍ । ଆଶ୍ରମିଣାଂ ଚତୁର୍ଣ୍ଣାଂ କୃଷ୍ଣେ ଜାତା ଭକ୍ତିର୍ଯଥା ଅଶୁଭମସୁଖଂ ହରତି । ତଥାହି ବ୍ରହ୍ମଚାରିଣୋ ଗୁର୍ବର୍ଥୋଦକାହରଣାଦିକଷ୍ଟଂ ଯଥା ଭକ୍ତିର୍ହରତି ତସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ତେନାନୁପଯୋଗାତ୍ ଗୃହସ୍ଥସ୍ୟାପି କୃତାର୍ଥସ୍ୟ ତଦ୍ୟାନୟୋଗାତ୍ । ଏବଂ ବ୍ୟୋମ୍ନୋ- ଽବ୍ଦଂ ଶରଜ୍ଜହାର । ଯଥା ଚ ଗୃହସ୍ଥସ୍ୟାପତ୍ୟାଦସାଙ୍କର୍ଯ୍ୟଂ ଭକ୍ତିର୍ହରତି ସବଜ୍ଞବାସୁଦେବତ୍ୱାତ୍ତସ୍ୟୈତେଃ । ତଥା ଭୂତାନାଂ ଶାବଲ୍ୟଂ ସାଙ୍କର୍ଯ୍ୟଂ ଶରତ୍ । ବର୍ଷାସୁ ବୃଷ୍ଟିବ୍ୟସ୍ତା ସକୁଲା ଭବନ୍ତି । ଯଥା ଚ ବନସ୍ଥସ୍ୟ ମଳଧାରଣକ୍ଲେଶଂ ଭକ୍ତିର୍ହରତି ଏବଂ ଭୁବଃ ପଙ୍କଂ ଶରତ୍ । ଯଥା ଚ ଯତୀନାଂ ଚାଞ୍ଚଲ୍ୟାଦି

ଦଧିଭାତ । ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଆଦି ଗୋପୀନାଥ ॥ ପ୍ରସ୍ତରେ ବସି ଜଳକୂଳେ । ଖାଆନ୍ତି ରାମ ଗୋପ ମେଳେ । ୨୯ । ଉଧଭାରରେ ଛାନ୍ତ ଗାଈ । ବୃଷ ବାଛୁର ମେଳହୋଇ । ତୃଣରେ ଶୋଇ ବୁଜି ଅକ୍ଷି । ପଷ୍ଟାକରନ୍ତି ହୋଇ ସୁଖୀ ॥ ସାଙ୍ଗେ ବର୍ଷିଣ ସମୟର । ତାଙ୍କୁ ଦେଖନ୍ତି ସ୍ନେହେ ପୂରି । ୩୦ । ଗଳିଜ ପ୍ରାଣୀ ପ୍ରୀତିକର । ହରିଶକ୍ତିରେ ଯେ ସୁନ୍ଦର ॥ ଏମନ୍ତ ବର୍ଷା ଶୋଭା ଦେଖି । ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି ଶ୍ରୀପତି । ୩୧ । ରାମକେଶବ ଏପ୍ରକାରେ ଲୀଳା କରନ୍ତେ ବ୍ରଜପୁରେ ॥ ଶାନ୍ତ ପବନ ସ୍ୱଚ୍ଛଜଳ । ନିର୍ମେଘ ହୋଇଲା ଶରତ୍କାଳ । ୩୨ । ଶରଦେ ଜନ୍ମନ୍ତେ କମଳେ । ଜଳ ସ୍ୱଭାବରୂପେ ରହିଲେ ॥ ଯେସନେ ଯୋଗଭ୍ରଷ୍ଟ ଜନ୍ତୁ । ପୁଣି ଯୋଗରେ ହୁଅନ୍ତି ସୁସ୍ଥ । ୩୩ । ବ୍ରହ୍ମଚାରିର ହରିଭକ୍ତି । କଷ୍ଟହରଇ ଯେଉଁମତି । ଗୃହୀର ଅପତ୍ୟାଦି କ୍ଲେଶ । ଭକ୍ତିହରଇ ଅବଶ୍ୟ ॥ ବାନପ୍ରସ୍ଥର ଭକ୍ତି ହରେ । ମଳଧାରଣ କ୍ଲେଶ ଦୂରେ ॥ ଯତିର କାମନା ଯେତେକ । ଭକ୍ତି ହରେ ଯେହ୍ନପରି ॥ ଶରତ୍

ମୃନଯ୍ୟୋ ମୁକ୍ତକଳ୍ପିଷାଃ । ୩୫ । ଗିରୟୋ ମୁମୁଚୁସ୍ତୋୟଂ କ୍ୱଚିନ୍ନ ମୁମୁଚୁଃ ଶିବଂ । ଯଥା ଜ୍ଞାନାମୃତଂ କାଲେ ଜ୍ଞାନିନୋ ଦଦତେ ନ ବା । ୩୬ । ନୈବାବିଦନ୍ ଷୀୟମାଣଂ ଜଳଂ ଗାଧଜଳେଚରାଃ । ଯଥାୟୁରନ୍ୱହଂ କ୍ଷୟ୍ୟଂ ନରା ମୂଢ଼ା କୁଟୁମ୍ବିନଃ । ୩୭ । ଗାଧବାରିଚରାସ୍ତାପମବିନ୍ଦନ୍ ଶରଦ-ର୍କଜଂ । ଯଥା ଦରିଦ୍ରଃ କୃପଣଃ କୁଟୁମ୍ବ୍ୟବିଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟଃ । ୩୮ । ଶନୈଃ ଶନୈର୍ଜହୁଃ ପଙ୍କଂ ସ୍ଥଲାନ୍ୟାମଞ୍ଚ ବୀରୁଧଃ । ଯଥାହଂ ମମତାଂ ଧୀରାଃ ଶରୀରାଦି-ଷ୍ୱନାତ୍ମସୁ । ୩୯ । ନିଶ୍ଚଲାମ୍ବୁରଭୂତ୍ ତୂଷ୍ଣୀଂ ସମୁଦ୍ରଃ ଶରଦାଗମେ । ଆତ୍ମନ୍ୟୁପରତେ ସମ୍ୟଙ୍ମୁନିର୍ବ୍ୟୁପରତାଗମଃ । ୪୦ । କେଦାରେଭ୍ୟସ୍ତ୍ୱପୋଽ-ଗୃହ୍ଣନ୍ କର୍ଷକା ଦୃଢ଼ସେତୁଭିଃ । ଯଥା ପ୍ରାଣୈଃ ସ୍ରବଜ୍ଜ୍ଞାନଂ ତନ୍ନିରୋଧେନ ଯୋଗିନଃ । ୪୧ । ଶରଦର୍କାଂଶୁଜାଂସ୍ତାପାନ୍ ଭୂତାନାମୁଡୁପୋଽ-

---

ବାସନାମଜଂ ଶୀଘ୍ରମୁଦ୍ଧରନ୍ତ ଏବମପାଂ ମଳଂ ଶରଦିତ । ୩୪ । ତ୍ୟକ୍ତୈଷଣାଃ ତ୍ୟକ୍ତାଃ ପୁତ୍ରବିତ୍ତଲୋକୈଷଣା ଯୈସ୍ତେ । ୩୫ । ଗିରୟ ଇତି । ଅୟଂ ଭାବଃ ନଦ୍ୟୁପାଧ୍ୟାୟାଃ କସ୍ମିଂଶ୍ଚିଦ୍ବିବେକାରେ ଜ୍ଞାନିନୋ ଜ୍ଞାନାମୃତଂ ସର୍ବତୋ ବିତରନ୍ତି ଅପି ତୁ କ୍ୱଚିଦେବ । ଏବଂ ଗିରୟଃ ଶିବଂ ନିର୍ମଳଂ ତୋୟଂ କ୍ୱଚିନ୍ନ ମୁମୁଚୁଃ କ୍ୱଚିନ୍ନ । ନଷ୍ଟନଃ ପ୍ରାବୃଷୀବ ସଙ୍କୁଚ ଇତି । ୩୬ । ଗାଧେ ସ୍ୱଳ୍ପେ ଜଳେ ଚରନ୍ତୀତି । ତଥା ତେ ମୀନାଦୟଃ । । ୩୭ । ଅବିନ୍ଦନ୍ ଲେଭିରେ । ୩୮ । ଶନୈଃ ଶନୈରିତି । ତତ୍ ମମତାମିବ ପଙ୍କଂ ଅହନ୍ତାମିବ ଅମତାମପକ୍ୱତାଂ ଜହୁରିତି । ୩୯ । ଆତ୍ମନ୍ୟୁ-ପରତେ ତ୍ୟକ୍ତକ୍ରିୟୋ ମୁନିରିବ ନିଶ୍ଚଳାମ୍ବୁଃ ସ ଏବ ବ୍ୟୁପରତାଗମୋ ନିବୃତ୍ତବେଦଘୋଷ ଇବ ତୂଷ୍ଣୀମଭୂଦିତି । ୪୦ । କେଦାରେଭ୍ୟ ଇତି-

---

ଆକାଶରୁ ଘନ । ଅବର ଭୂତଙ୍କ ମିଳନ । ଧରିତ୍ରୁ ପଙ୍କ ଗଲା ମଳ । ହରନ୍ତେ ସକଳ ନିର୍ମଳ । ୩୪ । ଜଳଦେ ସର୍ବସ୍ୱ ତେଜିଲେ । ନିର୍ମଳ ଦେହେ ବିରାଜିଲେ । ପୁତ୍ରାଦିଲୋଭ ତେଜି ଶାନ୍ତ । ମୁନି ଯେସନେ ପାପମୁକ୍ତ । ୩୫ । ନିର୍ମଳ ଜଳ କାହିଁ ଗିରି । ଦେବନ୍ତି କାହିଁ ନାହିଁ ବାରି । ଜ୍ଞାନୀଏ ଯେହ୍ନେ କାହିଁ ଜ୍ଞାନ । କହନ୍ତି କାହିଁ ଧୃତି ମୌନ । ୩୬ । ଶୁଖଇ ଗଡ଼ଆରୁ ନୀର । ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ଜଳଚର । ଆୟୁ ସରଇ ଦିନୁଦିନ । କୁଟୁମ୍ବୀ ନଜାଣେ ଯେସନ । ୩୭ । ଟେଡ଼ାଅବାସୀ ଜଳଚରେ । କଷ୍ଟ ପାଆନ୍ତି ସୂର୍ଯ୍ୟକରେ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଆସକ୍ତ କୃପଣ । ଦରିଦ୍ର କୁଟୁମ୍ବୀ ସମାନ । । ୩୮ । କ୍ରମରେ ପଥେ ପଙ୍କିଳତା । ବୃକ୍ଷେ ତେଜିଲେ କୋମଳତା । ଅନାତ୍ମୀ ଧନ ଦେହାଦିରେ । ଜ୍ଞାନୀର ମମତା ଯିବାରେ । ୩୯ । ନିଶ୍ଚଳ ହେଲା ସିନ୍ଧୁନୀର । ଘୋର ଶବଦ ହେଲା ଦୂର । ମୁନି ଲଭିଲେ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ । ବେଦ ଘୋଷରୁ ଯେହ୍ନେ ମୌନ । ୪୦ । କୃଷକେ ଦୃଢ଼ବନ୍ଧ ଦେଇ । ରୋଧିଲେ କେତେ ଜଳଧାର । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ମାନଙ୍କ ଗୃହନେ । ବିନଷ୍ଟ ହେଉଥିବା ଜ୍ଞାନେ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଗତି ରୋଧି ଯୋଗୀ । ଯେସନେ ଧ୍ରୁବ

ହରତ୍ । ଦେହାଭିମାନଜଂ ବୋଧୋ ମୁକୁନ୍ଦୋ ବ୍ରଜଯୋଷିତାଂ । ୪୨ । ଶମଶୋଷଜ ନିର୍ବେଦଂ ଶରଦ୍ବିମଳଚାରକଂ । ସାଧୂନାଂ ଯଥା ଚିତ୍ତଂ ଶବ୍ଦବ୍ରହ୍ମାର୍ଥଦର୍ଶନଂ ।୪୩। ଅଖଣ୍ଡମଣ୍ଡଳୋ ବ୍ୟୋମ୍ନି ରରାଜୋଡୁଗଣୈଃ ଶଶୀ । ଯଥା ଯଦୁପତିଃ କୃଷ୍ଣୋ ବୃଷ୍ଣିଚକ୍ରାବୃତୋ ଭୁବି । ୪୪ । ଆଶ୍ଲିଷ୍ୟ ସମଶୀତୋଷ୍ଣଂ ପ୍ରସୂନବନମାରୁତଂ । ଜନାସ୍ତାପଂ ଜହୁର୍ଗୋପ୍ୟୋ ନ କୃଷ୍ଣହୃତଚେତସଃ । ୪୫ । ଗାବୋ ମୃଗାଃ ଖଗା ନାର୍ଯ୍ୟଃ ପୁଷ୍ପିଣ୍ୟଃ ଶରଦାଭବନ୍ । ଅନ୍ୱୀୟମାନାଃ ସ୍ୱବୃଷୈଃ ଫଳୈରୀଶକ୍ରିୟା ଇବ । ୪୬ । ଉଦହୃଷ୍ୟନ୍ ବାରିଜାନି ସୂର୍ଯ୍ୟୋତ୍ଥାନେ କୁମୁଦ୍ ବିନା । ରାଜ୍ଞା ତୁ ନିର୍ଭୟା ଲୋକା ଯଥା ଦସ୍ୟୂନ୍ ବିନା ନୃପ । ୪୭ । ପୁରଗ୍ରାମେଷ୍ୱାଗ୍ରୟଣୈରିନ୍ଦ୍ରିୟୈଶ୍ଚ ମହୋତ୍ସବୈଃ । ବଭୌ ଭୂଃ ପକ୍ୱଶସ୍ୟାଢ୍ୟା କଳାଭ୍ୟାଂ ନିତରାଂ

ପେବୁଟାଲକ୍ଷେକେଦେଭ୍ୟୋ ଦୁଷ୍ଟେଃ ହେବୁଭବପୋଷ୍ଣଗ୍ରଜନ୍ ତତଃ ପରଂ କୃଷ୍ଣାଂଘ୍ରଚାତୁ । ପାଣୈରଦ୍ରିସ୍ୟୈଃ । ତଣ୍ଡବେଧେନ ଇନ୍ଦ୍ରିୟପଥ୍ୟାଦ୍ୱାରେଣ । ୪୧ । ଦେହାଭିମାନଜଂ ବୋଧ ଇବ ବ୍ରଜଯୋଷିତାଂ ମୁକୁନ୍ଦ ଇବ ତେଜୋଽର୍ଦଃ । ୪୨ । ଶରଦା ନିର୍ମଳାମ୍ବୁରକା ଯସ୍ମିଂସ୍ତତ୍ । ଶବ୍ଦବ୍ରହ୍ମଣୋ ବେଦସ୍ୟାର୍ଥାନ୍ ପୂର୍ବୋତ୍ତରମୀମାଂସାନିର୍ଣ୍ଣୀତାନ୍ ଦର୍ଶୟତ ତଥା ବେଦ୍ମୁ ।୪୩।୪୪ । ସମେଽନ୍ୟୁନାଧିକାଃ ଶୀତଶ୍ଚୋଷ୍ଣଶ୍ଚ ତଂ । ନତୁ ଗୋପ୍ୟଃ । କୃଷ୍ଣାପହୃତଚେତସ୍ତ୍ୱେନ ତାସାଂ ସନ୍ତାପେ ଦୁଃସହ ଇତ । ଯଦ୍ୱା ନତୋଽପ୍ୟ ଉପମାର୍ଥଃ । ଯଦା କୃଷ୍ଣହୃତଚେତସ ଇତ ତେଜସା କୃଷ୍ଣମାଶ୍ଲିଷ୍ୟ ଅଦୋହ୍ୟର୍ଥଃ । ୪୫ । ପୁଷ୍ପିଣ୍ୟୋ ଗର୍ଭିଣ୍ୟଃ । ଅନ୍ୱୀୟମାନାଃ ସ୍ୱବୃଷୈଃ ସ୍ୱପତିଭିରନୁଗମ୍ୟମାନାଃ । ଈଶ୍ୱରସମ୍ବନ୍ଧିନ୍ୟଃ କ୍ରିୟାଃ କଳାତ୍ତ ଫଳୈରନୁଗମ୍ୟମାନାଃ ସମସ୍ତଭୋଗଗର୍ଭା ଭବନ୍ତି । ୪୬ । କୁମୁତ୍ କୁମୁଦଂ । କୁତ୍ସିତା ମୁଦ୍ ଯଦୃଶ୍ୟେନ ଦସ୍ୟୁସାମ୍ୟଂ । ୪୭ । ଆଗ୍ରୟ-

---

ଶିଳବାଗୀ ।୪୧। ଶରଦେ ରବିଶରକର । କଷଣ ହରେ ଶଶଧର । ଦେହରେ ଅଭିମାନ । ଯେସନେ ହରିନିଏ ଜ୍ଞାନ । ଗୋପନାରୀଙ୍କ ତାପ ହରି । ହରଣ କଲେ ଯେଉଁ ହରି । ୪୨ । ନିର୍ମେଘ ଆକାଶ ନିର୍ମଳ । ତାରକାପନ୍ତରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ । ମୀମାଂସାରେ ସାଧୁଶାସ୍ତ୍ର । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ନିର୍ମଳ ଯେମନ୍ତ । ।୪୩। ନକ୍ଷତ୍ରମଧ୍ୟେ ପୂର୍ଣ୍ଣଶଶୀ । ଆକାଶେ ସଙ୍ଗେ ବସି ତୋଷି । ବୃଷ୍ଣିଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଯଦୁପତି । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଯେସନେ ସଜନ୍ତି ।୪୪। ସମଶୀତଳ ସୁବାସିତ । ବହନ୍ତି ଅରଣ୍ୟ ମରୁତ । ଲୋକଙ୍କ ତାପ ହୁଏ ଦୂର । କୃଷ୍ଣଦେବାବୁ ଚଉଷ୍ଟେର । ଗୋପୀଙ୍କ ହୃଦେ ତାପ ବଢେ । ମଦନ ଅନାଗ୍ରଡପାଡେ । ।୪୫। ଗୋ ପକ୍ଷୀ ପଶୁ ନାରୀ ସର୍ବେ । ଗର୍ଭିଣୀ ଶରଦେ ହୁଅନ୍ତେ । ଅନଳା ସର୍ବେ ବଳହାରେ । ସ୍ୱାମିଏ ଗୋଡାନ୍ତି ନାଗରେ । ଈଶ୍ୱର ସେବାରେ ଯେସନ । ବଳେ କାମନା ହୁଏ ପୂର୍ଣ୍ଣ ।୪୬। କୁମୁଦବନ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟେ । ବାରିଜେ ଫୁଟିଲେ ନିର୍ଭୟେ । ସୁ ନୃପରାଜ୍ୟେ ଦସ୍ୟୁହୀନେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ସ୍ୱଚ୍ଛ ସଲିଳ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ । ପଦ୍ମସୁଗନ୍ଧି ବାୟୁପୂର୍ଣ୍ଣେ ॥ ଶରଦ ଶୋଭମସ୍ତ ବନେ । ଗୋରୁ ଗୋପାଳବୃନ୍ଦେ ବନେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୨୦ ।

ଶ୍ୱେନ୍ଦେ । ପୁଣି ଧରନ୍ତି ଯୋଗଦେହ । ତେସନେ ସର୍ବେ କର୍ମମସ୍ତ । ୪୯ । ବର୍ଷା ଶରଦ ରୂପବେଶ । ଭଣିଲ ପଣ୍ଡିତ ଦାଶ ।

ସ୍ୱାର୍ଥକ୍ରମଣ ଅଳ୍ପ ଅସ୍ତ । ବରଷାଗତେ ଶରଦରେ । ସେ ସବୁ ଆରମ୍ଭିଲେ କରେ । ସିଦ୍ଧେ ଯେସନେ ଧୃତଦେହେ । ଅକ୍ଷମ ଦେଖି ତେଜ

ଗୋପୁରେ ଅଧିକ ଉତ୍ସବ । ଧନ୍ୟ ଏ ଶରଦ ବିଭବ । ୪୮ । ବଣିକ ମୁନି ନୃପ ସ୍ନାତେ । ଚଳନ୍ତି ଯେସା ଦ୍ୱାର କୃତେ ॥ ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ରତ ଦିଗ୍ବିଜୟ

ଦସ୍ୟୁ ଭୟବିନା ଯେହ୍ନେ ଜନ । ୪୭ । ନବାନ୍ନ ଭକ୍ଷଣ ଉତ୍ସବେ । ସୁନ୍ଦର ପୁରଗ୍ରାମ ଏବେ ॥ ପକ୍ୱ ଶସ୍ୟବେ ଧନ୍ୟ ପୂରେ । ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଦର୍ଶନରେ ।

ବାହ୍ ଶରଦା ସ୍ୱଚ୍ଛାନ ଜଳାନ ଯସ୍ମିଂସ୍ତତ୍ । ବମୁନା ବାତଂ ଅନୁଗତଂ ତଦେବଂ ବ୍ୟାପ୍ତମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧ । ତତଶ୍ଚ କୁସୁମିତବନରାଜିଶୁଷ୍ମିଣୋ

ଏକବିଂଶେ ଶରଦ୍‌ରମ୍ୟବୃନ୍ଦାବନଗତେ ହରୌ । ତଦ୍ବେଣୁସ୍ୱନମାକର୍ଣ୍ୟ ଗୋପୀଭିର୍ଗୀତମୀର୍ଯ୍ୟତେ । ଇତ୍ଥମେବମୁକ୍ତଂ ବନଂ । ତଦେ-

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୨୦ ।

ଦର୍ଶେ ସ୍ଥାପଦ୍ୟନ୍ତ । ଯଥା ମନ୍ଦଭୋଗାବସିକାଃ ଅପ୍ରୁଷା ଭୁବାଃ କାଳେ ଅଗତେ ସ୍ୱପିଣ୍ଡାନ୍ ଯୋଗାଦସ୍ଥାପଯାନ୍ ଦେହାଦଦେହାନତ । ୪୯ ।

। ୪୯ । ବଣିଜୋ ଯତୟୋ ନୃପାଃ ଦତକାଶ୍ଚ କୃଷ୍ଟାଦୃଷ୍ଟାଦ୍ୟଂ ବର୍ଷରୁଦ୍ଧାଃ ସନ୍ତୋ ନର୍ଗମ୍ୟାର୍ଥାନ୍ ବାଣିଜ୍ୟସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟଦଗ୍ବିଜୟବଦ୍ୟର୍ଥାନ୍ ସ୍ୱଦେ-

ଶୈର୍ଣ୍ଣବାଲହାସନାର୍ଥୈର୍ବେଦକୈଃ ଇନ୍ଦ୍ରିୟୈରିନ୍ଦ୍ରିୟାର୍ଥୈର୍ଲୌକିକୈଶ୍ଚ ମହୋତ୍ସବୈଃ । କଳାଭ୍ୟ ରାମକୃଷ୍ଣାଭ୍ୟାଂ ଦର୍ଶନାର୍ଥମୁତ୍ସବାଭ୍ୟାଂ

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଇତ୍ଥଂ ଶରତ୍ସ୍ୱଚ୍ଛଜଳଂ ପଦ୍ମାକରସୁଗନ୍ଧିନା । ନ୍ୟବିଶଦ୍ବାୟୁନା ବାତଂ ସଗୋଗୋପାଳକୋଽଚ୍ୟୁତଃ । ୧ ।

ଏକବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶରଦ୍‌ବର୍ଣ୍ଣନଂ ନାମ ବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୨୦ ।

ହରେଃ । ୪୮ । ବାଣିଜ୍ୟନୃପଦତା ନିର୍ଗମ୍ୟାର୍ଥାନ୍ ପ୍ରପେଦିରେ । ବର୍ଷରୁଦ୍ଧା ଯଥା ସିଦ୍ଧାଃ ସ୍ୱପିଣ୍ଡାନ୍ କାଳ ଆଗତେ । ୪୯ ।

କୁସୁମିତବନରାଜିଶୁଷ୍ମିଭୃଙ୍ଗଦ୍ୱିଜ-କୁଳଘୁଷ୍ଟସରଃସରିନ୍ମହୀଧ୍ରଂ । ମଧୁପତିରବଗାହ୍ୟ ଚାରୟନ୍ ଗାଃ ସହପଶୁପାଳବଳଶ୍ଚୁକୂଜ ବେଣୁଂ ॥ ୨ ॥ ତଦ୍ ବ୍ରଜସ୍ତ୍ରିୟ ଆଶ୍ରୁତ୍ୟ ବେଣୁଗୀତଂ ସ୍ମରୋଦୟଂ । କାଶ୍ଚିତ୍ ପରୋକ୍ଷଂ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ସ୍ୱସଖୀଭ୍ୟୋଽନ୍ୱବର୍ଣ୍ଣୟନ୍ ॥ ୩ ॥ ତଦ୍ୱର୍ଣ୍ଣୟିତୁମାରବ୍ଧାଃ ସ୍ମରନ୍ତ୍ୟଃ କୃଷ୍ଣ-ଚେଷ୍ଟିତଂ । ନାଶକନ୍ ସ୍ମରବେଗେନ ବିକ୍ଷିପ୍ତମନସୋ ନୃପ ॥ ୪ ॥ ବର୍ହାପୀଡ଼ଂ ନଟବରବପୁଃ କର୍ଣ୍ଣୟୋଃ କର୍ଣ୍ଣିକାରଂ ବିଭ୍ରଦ୍ ବାସଃ କନକକପିଶଂ ବୈଜୟନ୍ତୀଞ୍ଚ ମାଳାଂ । ରନ୍ଧ୍ରାନ୍ ବେଣୋରଧରସୁଧୟା ପୂରୟନ୍ ଗୋପବୃନ୍ଦୈର୍ବୃନ୍ଦାରଣ୍ୟଂ ସ୍ୱପଦରମଣଂ ପ୍ରାବିଶଦ୍ଗୀତକୀର୍ତ୍ତିଃ ॥ ୫ ॥ ଇତି ବେଣୁ-ରବଂ ରାଜନ୍ ସର୍ବ୍ବଭୂତମନୋହରଂ । ଶ୍ରୁତ୍ୱା ବ୍ରଜସ୍ତ୍ରିୟଃ ସର୍ବ୍ବା ବର୍ଣ୍ଣୟନ୍ତ୍ୟୋଽଭିରେଭିରେ ॥ ୬ ॥ ଶ୍ରୀଗୋପ୍ୟ ଊଚୁଃ ।— ଅକ୍ଷଣ୍ୱତାଂ ଫଳମିଦଂ

ମନ୍ତ୍ରା ଭୃଙ୍ଗାଦ୍ୱିଜାଃ ଖଗାସ୍ତେଷାଂ କୁଳାନି ଘୈର୍ଘୁଷ୍ଟାଃ ସରଂସି ସରିତୋ ମହୀଧ୍ରାଶ୍ଚ ଯସ୍ମିଂସ୍ତଦ୍ୱନଂ କୃଷ୍ଣୋଽବଗାହ୍ୟ ପ୍ରବିଶ୍ୟ ବେଣୁମବାଦୟତ୍ ॥ ୨ ॥ ତତ୍ କୃଷ୍ଣବେଣୁଗୀତଂ ସ୍ମରୋଦୟୋ ଯସ୍ମାତ୍ ତଦାଶ୍ରୁତ୍ୟ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ପରୋକ୍ଷଂ ଯଥା ଭବତି ତଥା ବ୍ରଜେ ସ୍ଥିତବ୍ୟାତ୍ ॥ ୩ ॥ ବିକ୍ଷିପ୍ତମନସୋ ବ୍ୟାକୁଳାଚିତ୍ତାଃ ॥ ୪ ॥ ଯାଦୃଶଂ କୃଷ୍ଣସ୍ମରଣଂ ତାସାଂ ମନସଃ କ୍ଷୋଭକଂ ଜାତଂ ତଦାହ ବର୍ହାପୀଡମିତି । ନଟବଦ୍ବରଂ ବପୁର୍ବିଭ୍ରତ୍ ବୃନ୍ଦାବନଂ ପ୍ରାବିଶତ୍ । କଥଂଭୂତଂ ବନଂ ସ୍ୱପଦୈରଙ୍କିତୈ ରମଣଂ ରତିଜନକଂ ଗୋପବୃନ୍ଦୈର୍ଗୀତକୀର୍ତ୍ତିଃ । ବର୍ହମୟୂରମାପୀଡଂ ଶିରୋଭୂଷଣଂ ବିଭ୍ରତ୍ ବର୍ହମାପୀଡେ । ଯସ୍ମିନ୍ନିଦଂ ବପୁଷୋ ବିଶେଷଣଂ ବା । ବେଣୁବାଦନମୁତ୍ପ୍ରେକ୍ଷତେ ରନ୍ଧ୍ରାନ୍ ବେଣୋରିତି । ଅଚେତନମଧରସୁଧୟୈବ ପୂର୍ତ୍ତଂ ଦ୍ବେଣୁ

ଶୃଙ୍ଗାରକଲେ ବନମାଳୀ । ପୁଷ୍ପିତବନେ ମତ୍ତ ଅଳି ॥ ଅବର ପକ୍ଷିଏ ସୁସ୍ୱରେ । ଗାନ କରନ୍ତି ଆନନ୍ଦରୋଳରେ ସରିତ ଗିରିବରେ । ସୁନ୍ଦରପୁଷ୍ପିତ ବୃକ୍ଷରେ ॥ ଶ୍ୟାମ ଗୋପାଳସଙ୍ଗେ ମିଳି । ଗୋରୁ ଚରାଇ ବନମାଳୀ । ବନେ ବିହରି ଧୀରେ ଧୀରେ । ବେଣୁ ବାଇଲେ ସୁମଧୁରେ ॥ ୨ ॥ କାମୋଦ୍ଦୀପକ ବେଣୁଗୀତ । ଶୁଣନ୍ତେ ଗୋପାଳ ଯୋଷିତ ॥ ସଖୀସମୀପେ କେହି କେହି । କୃଷ୍ଣ ରୂପ ଗୁଣ ବର୍ଣ୍ଣଇ ॥ ୩ ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚେଷ୍ଟା ସ୍ମରଣନ୍ତେ । ବର୍ଣ୍ଣନ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତେ ॥ କାମବେଗରେ ମନକ୍ଷୋଭେ ॥ ବଚନ ନ ଆସଇ ବେଗେ ॥ ୪ ॥ ମୟୂରପୁଚ୍ଛ ଶିରଦେଶେ । ଲମ୍ବିଣ ନଟବର ବେଶେ ॥ କର୍ଣ୍ଣେ ସୁନ୍ଦର କର୍ଣ୍ଣିକାର । କଟିରେ ଶୋଭେ ପୀତାମ୍ବର ॥ ଗଳାରେ ବୈଜୟନ୍ତୀ ହାର । ଅଧର ସୁଧାରେ ବେଣୁର -- ରନ୍ଧ୍ରପୂରନ୍ତି ଘନ ଘନ । ଗୋପେ କରନ୍ତି ଗୁଣଗାନ ॥ ରତିଜନକ ପଦଚିହ୍ନେ । ଅଙ୍କିତ ବୃନ୍ଦାବନ ବନେ ॥ ଦେଖ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପଶିଲେଣ । ଏରୂପେ ଗୋପୀଏ ଭଣନ୍ତି ॥ ୫ ॥ ସକଳଭୂତ ମନୋହର । ଶବଦ ଶୁଣନ୍ତେ ବେଣୁର ॥ ବ୍ରଜନାରୀଏ କୃଷ୍ଣେ ଚିନ୍ତି । ଆନନ୍ଦେ ମନେ ଆଲିଙ୍ଗନ୍ତି ॥ ୬ ॥

Digitized by PPRACHIN, SOA

ନ ପରଂ ବିଦାମଃ ସଖ୍ୟଃ ପଶୂନନୁବିବେଶୟତୋର୍ବୟସ୍ୟୈଃ । ବକ୍ତ୍ରଂ ବ୍ରଜେଶସୁତୟୋରନୁବେଣୁଜୁଷ୍ଟଂ ଯୈର୍ବା ନିପୀତମନୁରକ୍ତକଟାକ୍ଷମୋକ୍ଷଂ । ୭ । ଚୂତପ୍ରବାଳବର୍ହସ୍ତବକୋତ୍ପଳାବ୍ଜମାଲାନୁପୃକ୍ତପରିଧାନବିଚିତ୍ରବେଶୌ । ମଧ୍ୟେ ବିରେଜତୁରଲଂ ପଶୁପାଲଗୋଷ୍ଠ୍ୟାଂ ରଙ୍ଗେ ଯଥା ନଟବରୌ କ୍ୱ ଚ ଗାୟମାନୌ । ୮। ଗୋପ୍ୟଃ କିମାଚରଦୟଂ କୁଶଳଂ ସ୍ମ ବେଣୁର୍ଦାମୋଦରାଧରସୁଧାମପି ଗୋପିକାନାଂ । ଭୁଙ୍କ୍ତେ ସ୍ୱୟଂ ଯଦବଶିଷ୍ଟରସଂ ହ୍ରଦିନ୍ୟୋ ହୃଷ୍ୟତ୍ତ୍ୱଚୋଽଶ୍ରୁ ମୁମୁଚୁସ୍ତରବୋ ଯଥାର୍ଯ୍ୟାଃ । ୯ । ବୃନ୍ଦାବନଂ ସଖି ଭୁବୋ ବିତନୋତି କୀର୍ତ୍ତିଂ ଯଦ୍ଦେବକୀସୁତପଦାମ୍ବୁଜ-

ଲବ୍ଧଲକ୍ଷ୍ମି । ଗୋବିନ୍ଦବେଣୁମନୁମତ୍ତମୟୂରନୃତ୍ୟଂ ପ୍ରେକ୍ଷ୍ୟାଦ୍ରିସାନ୍ୱବରତାନ୍ୟସମସ୍ତସତ୍ତ୍ୱମ୍ ।

ଭୁଜଲନ୍ତ ଗୀତବନ୍ତୁ ପ୍ରସର୍ପିତୁମର୍ହତଃ ସ୍ତବଃ । ୫ । ଅକ୍ଷବେକ୍ଷଣେ ବର୍ଣ୍ଣୟନ୍ତ୍ୟଃ ପଦେ ପଦେ ପରମାନନ୍ଦମୂର୍ତ୍ତିଂ କୃଷ୍ଣ ପରିବର୍ଣ୍ଣନ୍ତ୍ୟଃ । ୬ । ଅନୁବର୍ଣ୍ଣନମେବାହ ଅକ୍ଷଣ୍ୱତାମିତି ଏକେନ୍ୟାଦଶଭିଃ । ଅକ୍ଷଣ୍ୱତାଂ ନଷ୍ଟଚକ୍ଷୁଷ୍ମତାଂ ତାବଦଦମେବ ଫଳଂ ପ୍ରିୟଦର୍ଶନଂ ପରମନ୍ୟନ୍ତ ବିଦାମୋ ନ ବଦ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ ତତ ଫଳଂ ଦର୍ଶୟତି ସହ ପଶୁଭିଃ ବନଂ ପ୍ରବେଶୟତୋ ରାମକୃଷ୍ଣୟୋର୍ବକ୍ତ୍ରଂ ଯୈର୍ନିପୀତଂ ତୈରେବ ଜୁଷ୍ଟଂ ସେବିତଂ ନାନ୍ୟୈରିତ୍ୟର୍ଥ କଥଂଭୂତଂ ବକ୍ତ୍ରଂ । ଅନୁବେଣୁ ବେଣୁମନୁବର୍ତ୍ତମାନଂ ତଂ ବାଦୟଦିତ୍ୟର୍ଥ । ତଥା ଅନୁରକ୍ତକଟାକ୍ଷମୋକ୍ଷଂ ସ୍ନିଗ୍ଧକଟାକ୍ଷବିସର୍ଗଂ । ଅଥବା ଯୈର୍ନିପୀତଂ ତୟୋର୍ବକ୍ତ୍ରଂ ତୈରେବ ଜୁଷ୍ଟଂ ଇଦମେବ ଅକ୍ଷଣ୍ୱତାମକ୍ଷ୍ଣୋଃ ଫଳମିତି । ୭ । କିଞ୍ଚ ଅହୋ ଚୂତେତି ଚୂତପ୍ରବାଳାଦୀନାଂ ସ୍ତବକୋତ୍ପଳାବ୍ଜମାଲାଭିରନୁପୃକ୍ତେ ଲିପ୍ତେ ପରିଧାନେ ଯୟୋସ୍ତୌ ବିଚିତ୍ରବେଶୌ ଯୟୋସ୍ତୌ । କ୍ୱ ଚ କଦାଚିତ୍ ପଶୁପାଳଗୋଷ୍ଠ୍ୟାଂ

ଶ୍ରୀଗୋପ୍ୟ ଉଚୁଃ — ଗୋ ସଖି ପ୍ରିୟଦରଶନ । ତମନ୍ତେ ହୋଇଛି ନୟନ । ଚକ୍ଷୁରେ ଅନ୍ୟଫଳ ନାହିଁ । ଅମୃତ୍ତବନ୍ଧୁ ଏଥିପାଇଁ । ସଖାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ରାମହରି । ବନେ ନଅନ୍ତେ ଗୋ ବାହୁଡ଼ି । ବେଣୁ ଲଗାଇଣ ଅଧରେ । କଟାକ୍ଷେ ଚାହାନ୍ତେ ସ୍ନେହରେ । ସେକାଳେ ତାହାଙ୍କ ବଦନ । ଯେ ଦେଖିଛି ତା ନେତ୍ର ଧନ୍ୟ । ୭ । ଚୂତପ୍ରବାଳ ପଦ୍ମ କରି । ମୟୂରପୁଚ୍ଛ ଗୁନ୍ଥା ହୋଇ । ମାଳା ଲମ୍ବନ୍ତ ଗଳା ଦେଶେ । ପିତ୍ତାମ୍ବର ଉପରେ ସେ । ଅଧିକ ଶୋଭା ଦିଶଇ । ଗୋପାଳମଧ୍ୟେ ବେଢ଼ିଛଇ । ରଙ୍ଗରେ ନାଚିଲା ପରି । ଦୁଅନ୍ତି ଜନମନୋହାରୀ । ୮ ।ଅଗୋ ଗୋପୀଏ ଏହି ବଂଶୀ । କି ତପ କରିଥିଲା ବସି । ହରିଅଧରୁ ସୁଧାପିଏ । ପିଅନ୍ତେ ଯାହା ଏ ଗୋପୀଏ । ବଂଶବଢ଼ନ୍ତି ନଦୀଜଳେ । ବେଣୁନାଦ ଏ ମାତୁଛନ୍ତି । ପୁଣ ବଂଶୀ । କ ଚପ କରଥିଲ ବଣି । ହରିଅଧରୁ ସୁଧାପିଏ । ପିଅନ୍ତେ ଯାହା ଏ ଗୋପୀଏ । ବଂଶବଢ଼ନ୍ତି ନଦୀଜଳେ । ବେଣୁନାଦ ଏ ମାତୁଛନ୍ତି । ପୁଣ

କରନ୍ତେ ସୁଧାପାନ । ଦେଖିହୁଅନ୍ତ ପ୍ରେମେ ମଗ୍ନ । ପୁଲକମଳଲୋମ ଦେହେ । ଠାକୁରଙ୍କ ଚିତ୍ତ ସ୍ନେହେ । କୁଳରେ ଏକ ହେଲେ ଭକ୍ତ । ବୃକ୍ଷେ ଯେପରେ ହନ୍ତି ପ୍ରୀତ । ତରୁ ଏ ବଂଶୀ ସୁଧାପାନେ । ମଧୁ ସ୍ରବନ୍ତ ବାକଳେ ଯେହ୍ନେ । ଦେଖନ୍ତି ପ୍ରେମଅଶ୍ରୁ ଝର । ଧନ୍ୟ ତପସ୍ୟା ଏ ବଂଶୀର । ୯ ।

ଲକ୍ଷଲକ୍ଷ୍ମି । ଗୋବନ୍ଦବେଣୁମନୁ ମତ୍ତମୟୂରନୃତ୍ୟଂ ପ୍ରେକ୍ଷ୍ୟାଦ୍ରିସାନ୍ୱପରତାନ୍ୟସମସ୍ତସତ୍ତ୍ୱଂ । ୧୦ । ଧନ୍ୟାଃ ସ୍ମ ମୂଢ଼ମତୟୋଽପି ହରିଣ୍ୟ ଏତା ଯା ନନ୍ଦନନ୍ଦନମୁପାତ୍ତବିଚିତ୍ରବେଷଂ । ଆକର୍ଣ୍ୟ ବେଣୁରଣିତଂ ସହକୃଷ୍ଣସାରାଃ ପୂଜାଂ ଦଧୁର୍ବିରଚିତାଂ ପ୍ରଣୟାବଲୋକୈଃ । ୧୧ । କୃଷ୍ଣଂ ନିରୀକ୍ଷ୍ୟ

ଗୋପାଳସଭାୟାଂ ମଧ୍ୟେ ଅନ୍ତର୍ମନ୍ୟେ ଏବଂ ବଦେଚନ୍ତୁଃ ଅହୋ ଗୋପାଳାଃ ପୁଣ୍ୟମିତ୍ୟଭାବଃ । ଅନ୍ୟା ଉଚୁଃ, ହେ ଗୋପ୍ୟଃ ଅୟଂ ବେଣୁଃ କଂ ସୁକୃତଂ ଆଚରିତ୍ୱା ଭୂତବାନ୍ କଥଂ ଯତ୍ ଯସ୍ମାତ୍ ଗୋପିକାନାମେବ ଭୋଗ୍ୟଂ ସ୍ୱଧାମପି ଦାମୋଦରାଧରସୁଧାଂ ସ୍ୱୟଂ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟେଣ ଯଥେଷ୍ଟଂ ଭୁଙ୍କ୍ତେ । କଥଂ ଅବଶିଷ୍ଟରସଂ ହ୍ରଦିନ୍ୟୋ ନଦ୍ୟଶ୍ଚ ଭଜନ୍ତେ ଯଥା ଭବତି ତଥା । ଯତୋଽଯାଂ ହ୍ରଦିନୀନାଂ ପୟସା ପୁଷ୍ଟାସ୍ତା ମାତୃଭୂତା ହ୍ରଦିନ୍ୟୋ ହର୍ଷୋତ୍ଫୁଲ୍ଲା ଇବ ବିକଚକମଳବ୍ୟାଜେନ ରୋମାଞ୍ଚିତା ଲକ୍ଷ୍ୟନ୍ତେ । ଯେଷାଂ ବଂଶେ ଜାତସ୍ତେ ତରବୋ ମଧୁଧାରାମିଷେଣ ଆନନ୍ଦାଶ୍ରୂ ମୁମୁଚୁଃ ଯଥା ଆର୍ଯ୍ୟାଃ କୁଳବୃଦ୍ଧାଃ ସ୍ୱବଂଶେ ଭଗବଦ୍ଭକ୍ତମେକଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ହର୍ଷାଶ୍ରୂଣି ମୁଞ୍ଚନ୍ତି ତଦ୍ୱତ୍ । ୯ । ଗାନ୍ତି ଗାୟନ୍ତି ହେ ସଖି ବୃନ୍ଦାବନଂ ଭୁବଃ କୀର୍ତ୍ତିଂ ସ୍ୱର୍ଗାଦପି ବିଶେଷେଣ ତନୋତି । କଥମ୍ଭୂତଂ ଯଦ୍ଦେବକୀସୁତସ୍ୟ ପଦାମ୍ବୁଜାଭ୍ୟାଂ ଲବ୍ଧା ଲକ୍ଷ୍ମୀଃ ଶୋଭାସମ୍ପଦ୍ ଯେନ ତତ୍ । କିଞ୍ଚ ଗୋବିନ୍ଦସ୍ୟ ବେଣୁମନୁ ବେଣୁନାଦଂ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ଅନନ୍ତରଂ ମନ୍ଦଗର୍ଜିତଂ ଜଳମେଘଂ ତଂ ମତ୍ୱା ମତ୍ତା ଯେ ମୟୂରାସ୍ତେଷାଂ ନୃତ୍ୟଂ ପ୍ରେକ୍ଷ୍ୟ ବିଶେଷତଃ ତତ୍ର ଅଦ୍ରିସାନୁଷୁ ଉପରତାନି ଉପରତକ୍ରିୟାଣି ଅନ୍ୟାନି ସମସ୍ତାନି ସତ୍ତ୍ୱାନି ଯସ୍ମିଂସ୍ତତ୍ । ନୈତଦନ୍ୟେଷୁ ଲୋକେଷୁ ବର୍ତ୍ତତେ ଅତୋ ଭୁବଃ କୀର୍ତ୍ତିଂ ବିତନୋତୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅପରା ଆହୁଃ ହେ ସଖି ମୂଢ଼ମତୟୋଽପି ତିର୍ଯ୍ୟଗ୍ଜାତୟୋଽପ୍ୟେତା ହରିଣ୍ୟୋ ଧନ୍ୟାଃ କୃତାର୍ଥାଃ । ଯା ବେଣୁରଣିତଂ ବେଣୁନାଦମାକର୍ଣ୍ୟ ନନ୍ଦନନ୍ଦନଂ ପ୍ରତି ପ୍ରଣୟସହିତୈରବଲୋକନୈର୍ବିରଚିତାଂ ପୂଜାଂ ସମ୍ମାନଂ ଦଧୁଃ କୃତବତ୍ୟଃ । କେଚ କୃଷ୍ଣସାରୈଃ ସ୍ୱପତିଭିଃ ସହିତା ଏବ ଦଧୁଃ । ଅନୁତ୍ତରସ୍ତୁ ଗୋପ୍ୟଃ ଯଦ୍ୱା ପଶ୍ୟନ୍ତଂ ତତ୍ର ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ଇତି ଭାବଃ । ୧୧ । ଅନ୍ୟା ଉଚୁଃ- ହେ ଗୋପ୍ୟଃ ଅସ୍ମାକଂ

ଦେବକୀନନ୍ଦନ ଚରଣ ଚହ୍ନେ ମଣ୍ଡିତ ବୃନ୍ଦାବନ । ମର୍ତ୍ତ୍ୟର କୀର୍ତ୍ତି ପ୍ରକାଶଇ । ସ୍ୱର୍ଗରୁ ବଳଅଛି ମହୀ । କୃଷ୍ଣ କରନ୍ତେ ବେଣୁସ୍ୱନ । ମଣି ସଘନ ନବଘନ । ଗିରିଧାତୁରେ ଶିଖୀଯୂଥ । ନାଚନ୍ତେ ଅନ୍ୟ ଯେତେ ସତ୍ତ୍ୱ । ଦେଖନ୍ତି ସ୍ତବଧ ଭାବରେ । ମଜ୍ଜନ୍ତି ଆନନ୍ଦ-ସାଗରେ । ୧୦ । ଧନ୍ୟ ହରିଣୀ ମୂଢ଼ମତି । ବେଣୁଶବ୍ଦେ ବହୁ ପ୍ରୀତି । କୃଷ୍ଣସାରଙ୍କ ସହିତରେ । ବିଚିତ୍ର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବେଶରେ । ଅନାଇଁ ପ୍ରଣୟ ନୟନେ । ପୂଜନ୍ତି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲିତ ମନେ । ୧୧ । ବିମାନଗୃହୀ ଦେବୀଗଣ । ଶୁଣନ୍ତେ ଗୀତ ବେଣୁ ସ୍ୱନ । ଶୁଣନ୍ତେ ନାରୀ ଚିତ୍ତଚୋର । ରୂପଶୀଳତା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର । କରେଣି କାମେ ହୃଦେ

ବନିତୋତ୍ସବରୂପଶୀଳଂ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ଚ ତତ୍‌କ୍ୱଣିତବେଣୁବିଚିତ୍ରଗୀତଂ । ଦେବ୍ୟୋ ବିମାନଗତୟଃ ସ୍ମରନୁନ୍ନସାରା ଭ୍ରଶ୍ୟତ୍ପ୍ରସୂନକବରା ମୁମୁହୁର୍ବିନୀବ୍ୟଃ । ୧୨ । ଗାବଶ୍ଚ କୃଷ୍ଣମୁଖନିର୍ଗତବେଣୁଗୀତପୀୟୂଷମୁତ୍ତଭିତକର୍ଣ୍ଣପୁଟୈଃ ପିବନ୍ତ୍ୟଃ । ଶାବାଃ ସ୍ନୁତସ୍ତନପୟଃକବଳାଃ ସ୍ମ ତସ୍ଥୁର୍ଗୋବିନ୍ଦମାତ୍ମନି ଦୃଶାଶ୍ରୁକଳାଃ ସ୍ପୃଶନ୍ତ୍ୟଃ । ୧୩ । ପ୍ରାୟୋ ବତାମ୍ବ ବିହଗା ମୁନୟୋ ବନେଽସ୍ମିନ୍ କୃଷ୍ଣେକ୍ଷିତଂ ତଦୁଦିତଂ କଳବେଣୁଗୀତଂ । ଆରୁହ୍ୟ ଯେ ଦ୍ରୁମଭୁଜାନ୍ ରୁଚିରପ୍ରବାଳାନ୍ ଶୃଣ୍ୱନ୍ତ୍ୟମୀଳିତଦୃଶୋ ବିଗତାନ୍ୟବାଚଃ । ୧୪ । ନଦ୍ୟସ୍ତଦା ତଦୁପଧାର୍ଯ୍ୟ ମୁକୁନ୍ଦଗୀତମାବର୍ତ୍ତଲକ୍ଷିତମନୋଭବଭଗ୍ନ-

---

ଶୃଙ୍ଗ । ବନିତାନାମୁତ୍ସବୋ ଯସ୍ମାତ୍ ତଦ୍‌ରୂପଂ ଶୀଳଞ୍ଚ ଯସ୍ୟ ତଂ କୃଷ୍ଣଂ ନିରୀକ୍ଷ୍ୟ ତେନ ବାଦିତବେଣୁରବକୀର୍ଣ୍ଣଂ ଗୀତଞ୍ଚ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ବିମାନୈର୍ଗଚ୍ଛନ୍ତ୍ୟୋ ଦେବ୍ୟୋ ଦେବାନାମଙ୍କେଷୁ ସ୍ଥିତା ଅପି ସ୍ମରେଣ ନୁନ୍ନସାରାଃ ପରିକ୍ଷିପ୍ତଧୈର୍ଯ୍ୟା ମୁମୁହୁଃ । ମୋହେ ଲିଙ୍ଗମାହୁଃ ଭ୍ରଶ୍ୟତ୍ପ୍ରସୂନାଃ କବରୀଭୃତା ଯାସାଂ ତାଃ । ବିଗତା ନୀବ୍ୟୋ ଯାସାଂ ତାଃ ଅତ୍ର ସର୍ବତ୍ର ବକ୍ତୃଭେଦାଭାବ ସଙ୍ଗତିର୍ବକ୍ତବ୍ୟା । ୧୨ । ଘରଣଶଙ୍କ୍ୟୈର୍ଦ୍ୱୋତ୍ତସ୍ତଭିତୈରୂର୍ଦ୍ଧ୍ୱମିତୈଃ କର୍ଣ୍ଣପୁଟୈଃ ପିବନ୍ତ୍ୟଃ ସତ୍ୟଃ । ତଥା ଶାବାଶ୍ଚ ବତ୍ସାଶ୍ଚ ସ୍ତନପାନେ ପ୍ରବୃତ୍ତାଃ ସମନନ୍ତରମେବ ଗୀତଂ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ତଦେବ ପୀୟୂଷମୁତ୍ତମ୍ଭିତକର୍ଣ୍ଣପୁଟୈଃ ପିବନ୍ତଃ ସ୍ନୁତସ୍ତନପୟଃକବଳାଃ କେବଳଂ ସ୍ତନେଭ୍ୟଃ କ୍ଷରତକ୍ଷୀରଗ୍ରାସା ମୁଖେଷୁ ଯେଷାଂ ତେ ତସ୍ଥୁଃ ନାସ୍ୱାଦ୍ୟ ନୋଦ୍ଗୀର୍ୟ ବଭୂବୁରିତ୍ୟର୍ଥଃ । ତତ୍ର ହେତୁଃ ଗୋବିନ୍ଦଂ ଦୃଶା ନେତ୍ରେଣ ଆତ୍ମନି ମନସି ସ୍ପୃଶନ୍ତ୍ୟ ଆଲିଙ୍ଗନ୍ତ୍ୟଃ । ଅତଏବ ଅଶ୍ରୂଣାଂ କଳା ଲେଶା ଲୋଚନଯୋର୍ଯାସାଂ ତା ଗାବସ୍ତେ ଚ ଶାବାଃ । ୧୩ । ହେ ଅମ୍ବ ମାତଃ ଅସ୍ମିନ୍ ବନେ ଯେ ବିହଗାଃ ପକ୍ଷିଣସ୍ତେ ପ୍ରାୟେଣ ମୁନୟୋ ଭବିତୁମର୍ହନ୍ତି । କୁତଃ କୃଷ୍ଣେକ୍ଷିତଂ କୃଷ୍ଣଦର୍ଶନଂ ପୁଷ୍ପଫଲାଦ୍ୟନ୍ତରଂ ଯଦ୍ୱା ଯଥା ଭବତି ତଥା ରୁଚିରାଃ ପ୍ରବାଳା ଯେଷାଂ ତାନ୍ ଦ୍ରୁମଭୁଜାନ୍ ବୃକ୍ଷାଣାଂ ଶାଖା ଆରୁହ୍ୟ ତେନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ-

---

ବଳେ । ଭବସ୍ତ ଫିଟି ପୂଶ ଭଳେ । ଖୋଷଣୀ ଫିଟେ ବସ୍ତ୍ର ଖସେ । ମୋହେ ଚଳନ୍ତ ରଥେ ଶେଷେ ।୧୨। ଗାଭିଏ କୃଷ୍ଣ ବେଣୁସ୍ୱନ । ଅମୃତପ୍ରାନେ ଭେଦ୍ଦ କର୍ଣ୍ଣ । ବତ୍ସ ତେଜ ସ୍ତନ୍ୟଦୁଗ୍ଧ । ବାହୁସ ସ୍ତନେ ଦୁଗ୍ଧପାନ୍ତ । ତଇ କାମୁଡ଼ ସ୍ତନୀ ମୁଖେ । କୃଷ୍ଣ ସ୍ୱରୂପ ଚକ୍ଷୁ ଦେଖେ । ସେମନେ ନୟନ ବାରଭେ । ଦେଖ ରହିଲ୍ଲେ ପଶୁଙ୍କ ଲେ ।୧୩। ଏବନେ ଯେତେ ପକ୍ଷିଗଣ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ଦର ବଚନ । କୋମଳ ପତ୍ର ବୃକ୍ଷ ଡାଳେ । ଆହାର ତେଜ ବସି ଦ୍ରୋଳେ । ନୟନ ବୁଜ ବେଣୁସ୍ୱନ । ମୌନେ ଶୁଣନ୍ତି ମୁନିସମ । (କୃଷ୍ଣଦର୍ଶନେ ଯେହ୍ନେ ମୁନି । ବୈଦିକକର୍ମ ତେଜ ପୁଣି । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚରଣଧ୍ୟାନେ ସଦା ରହନ୍ତି ଏକଧ୍ୟାନେ) । ୧୪ । ନଦୀଏ ବଂଶୀସ୍ୱନ ଶୁଣି । କାମପୀଡ଼ାରେ ପୁଣି ପୁଣି । ସରଳଗତି ତ୍ୟାଗ କରି । ଦେଖ ଅବର୍ତ୍ତରୂପେ ଘୁର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବେଗାଃ । ଅଲଙ୍ଗନସ୍ଥଗିତମୂର୍ମିଭୂଜୈର୍ମୁରାରେର୍ଗୃହ୍ଣନ୍ତି ପାଦଯୁଗଳଂ କମଲୋପହାରାଃ ।୧୫। ଦୃଷ୍ଟ୍ୱାତପେ ବ୍ରଜପଶୂନ୍ ସହ ରାମଗୋପୈଃ ସଞ୍ଚାରୟ-
ନ୍ତମନୁବେଣୁମୁଦୀରୟନ୍ତଂ । ପ୍ରେମପ୍ରବୃଦ୍ଧ ଉଦିତଃ କୁସୁମାବଳୀଭିଃ ସଖ୍ୟୁର୍ବ୍ୟଧାତ୍ ସ୍ୱବପୁଷାମ୍ବୁଦ ଆତପତ୍ରଂ । ୧୬ । ପୂର୍ଣ୍ଣାଃ ପୁଳିନ୍ଦ୍ୟ ଉରୁଗାୟପଦା-
ବ୍ଜରାଗଶ୍ରୀକୁଙ୍କୁମେନ ଦୟିତାସ୍ତନମଣ୍ଡିତେନ । ତଦ୍ଦର୍ଶନସ୍ମରରୁଜସ୍ତୃଣରୂଷିତେନ ଲିମ୍ପନ୍ତ୍ୟ ଆନନକୁଚେଷୁ ଜହୁସ୍ତଦାଧିଂ । ୧୭ । ହନ୍ତାୟମଦ୍ରି-

ନୋଦିତଂ ସଙ୍ଗୀତଂ କଳଵେଣଗୀତଂ କେନାପି ସୁଖେନ ଅମୀଲିତଦୃଶସ୍ତ୍ୟକ୍ତାନ୍ୟବାଚଶ୍ଚୁସଚ୍ଚୋ ଯେ ଶୃଣ୍ୱନ୍ତୀତି । ତଥାହ । ମୁନୟଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ-
ଦର୍ଶନଂ ଯଥା ଭବନ୍ତି ତଥା ବେଦୋକ୍ତକର୍ମଫଳପରିତ୍ୟାଗେନ ବେଦଦ୍ରୁମଶାଖାରୂଢାଃ ରୁଚିରପ୍ରବାଳସ୍ଥାନୀୟାନି କର୍ମାଣ୍ୟେବୋପାଦଦାନାଃ ସୁଶିଳାଃ
ସନ୍ତଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଗୀତମେବ ଶୃଣ୍ୱନ୍ତି ଅତସ୍ତ ଏବୈତେ ଭବରୁମର୍ଦ୍ଦନ୍ତୀତି ଭାବଃ । ୧୪ । ଅସ୍ମାଂ ଚେତନାନାଂ କଥା ନଦ୍ୟୋଽପ୍ୟାବର୍ତ୍ତୈଃ ପରବ୍ରହ୍ମୈଃ
ଲକ୍ଷିତେନ ସୂଚିତେନ ମନୋଭବେନ କାମେନ ଭଗ୍ନୋ ବେଗୋ ଯାସାଂ ତାଃ ଅଲଙ୍ଗନେନ ସ୍ଥଗିତମାଛାଦିତଂ ଯଥା ଭବତି ତଥା ଊର୍ମ୍ମୟ
ଏବ ଭୂଜାସ୍ତୈଃ କମଲୋପହାରା କମଲାନ୍ୟୁପହରନ୍ତ୍ୟୋ ମୁରାରେଃ ପାଦଯୁଗଳଂ ଗୃହ୍ଣନ୍ତି ଧାରୟନ୍ତି । ୧୫ । ଲୋକାନୁଭବରଣଶୀଳତ୍ୱାଦସାମର୍ଥ୍ୟାତ୍
ସଖ୍ୟୁଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଅମ୍ବୁଦସ୍ତଦୁପରି ଉଦିତଃ ପୁନଃ ପ୍ରେମ୍ଣା ପ୍ରବୃଦ୍ଧଃ ସନ୍ କୁସୁମାବଳୀଭିଃ ପୁଷ୍ପସମୂହୈସ୍ତଦ୍ୱର୍ଷ୍ଣୋତ୍ପନ୍ନଧାରାଭିର୍ବା ସହ ସ୍ୱବପୁଷା ଛତ୍ରଂ
ବ୍ୟଧାତ୍ ଚକାର । ୧୬ । ପାଦହ୍ୱାରମାହୁଃ । ପୂର୍ଣ୍ଣାଃ କୃତାର୍ଥାଃ ପୁଳିନ୍ଦ୍ୟଃ ଶବରାଙ୍ଗନାଃ । କଥମିତ୍ୟତ ଆହୁଃ । ପ୍ରଥମଂ ଦୟିତାନାଂ ସ୍ତନେଷୁ ମଣ୍ଡି-
ତେନାଲଙ୍କୃତେନ ପୁନଶ୍ଚ ତତ୍ପଦମନ୍ୱେଷୁ ଉରୁଗାୟସ୍ୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ପାଦାବ୍ଜୟୋ ରାଗେଣ ଅରୁଣ୍ୟେନ ଶ୍ରୀଃ କାନ୍ତିର୍ଯସ୍ୟ ତେନ କୁଙ୍କୁମେନ ପୁନସ୍ତସ୍ୟ
ବନସ୍ଥଲୀଷୁ ଚଂକ୍ରମଣେନ ତୃଣେଷୁ ରୂଷିତେନ ଲଗ୍ନେନ ତଦ୍ଦର୍ଶନେନ ତଥାଭୂତସ୍ୟ କୁଙ୍କୁମସ୍ୟ ଦର୍ଶନେନ ସ୍ମରକୃତା ରୁକ୍ ତାପୋ ଯାସାଂ

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ଆଲିଙ୍ଗ ବା ଯଶେ । ରହୁ ଅଛନ୍ତି ସ୍ତବ୍ଧବେଗେ ॥ ସମର୍ପି ପଦ୍ମଉପହାର । ଦୁଇ ବାହାର ଊର୍ମ୍ମିକର ॥ କୃଷ୍ଣଚରଣ ଆଲିଙ୍ଗନ୍ତି । ଅସ୍ମାକୁ
କୃତାର୍ଥ କରନ୍ତି ॥୧୫॥ ଗାଭୀଙ୍କ ରୂଲ ରାମହରି । ସୂର୍ଯ୍ୟରେ ବେଣୁନାଦ କରି ॥ ବନ୍ଧେ ବୁଲନ୍ତେ ଆତପରେ । ମେଘ ଉଦିଣ ପ୍ରେମଭରେ ॥ ସିଞ୍ଚି
କୁସୁମ ଜଳବିନ୍ଦୁ । ଛତ୍ରଧରଇ ମଣି ବନ୍ଧୁ ॥ ୧୬ । କୃଷ୍ଣରସିକା ନାରୀସ୍ତନ – ରଞ୍ଜିତ କୁଙ୍କୁମ ଲେପନ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣପାଦେ ଲାଗିଥିଲା । ଅରଣ୍ୟ ତୃଣେ
ବୋଳିହେଲା । ଶବରୀମାନେ ତାକୁ ଦେଖି । କାମପୀଡାରେ ହୋଇଦୁଃଖୀ ॥ ଯୋଡ଼ି ଲେପିଲେ ମୁଖସ୍ତନେ । ମଦନତାପ ଗଲା କ୍ଷଣେ । ଧନ୍ୟ
ଶବରୀ ନାରୀଗଣ । ଆମ୍ଭକୁ ବଳ କଲେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ।୧୭। ଧନ୍ୟ ଏ ଗିରି ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ । ହରିଭକ୍ତରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗଣ ॥ ଶ୍ରୀରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଚରଣ । ହରଷେ ଛୁଏ

ବଲ୍ଲା ହରିଦାସବର୍ଯ୍ୟୋ ଯଦ୍ରାମକୃଷ୍ଣଚରଣଭ୍ରମଣପ୍ରମୋଦଃ । ମାନଂ ତନୋତି ସହଗୋଗଣୟୋସ୍ତୟୋର୍ଯତ୍ ପାନୀୟସୂଯବସକନ୍ଦରକନ୍ଦମୂଳୈଃ । ।୧୮। ଗା ଗୋପକୈରନୁବନଂ ନୟତୋରୁଦାରବେଣୁସ୍ୱନୈଃ କଳପଦୈସ୍ତନୁଭୃତ୍ସୁ ସଖ୍ୟଃ । ଅସ୍ପନ୍ଦନଂ ଗତିମତାଂ ପୁଲକସ୍ତରୂଣାଂ ନିର୍ଯୋଗପାଶକୃତଲକ୍ଷଣୟୋର୍ବିଚିତ୍ରଂ ।୧୯। ଏବଂବିଧା ଭଗବତୋ ଯା ବୃନ୍ଦାବନଚାରିଣଃ । ବର୍ଣ୍ଣୟନ୍ତ୍ୟୋ ମିଥୋ ଗୋପ୍ୟଃ କ୍ରୀଡାସ୍ତନ୍ମୟତାଂ ଯୟୁଃ ।୨୦।

ତାସ୍ତେନ କୁଙ୍କୁମେନ ଆନନେଷୁ କୁଚେଷୁ ଚ କାମତପ୍ତେଷୁ ଲିମ୍ପନ୍ତ୍ୟସ୍ତଦାଧିଂ କାମବ୍ୟଥାଂ ଜହୁଃ । ଅତସ୍ତାଃ କୃତାର୍ଥାଃ ଧନ୍ୟା ମାଦୃଶ୍ୟୋ ଯା ଏବମୁତ୍ତମପ୍ୟାଧିଶମନଂ ନ ଲଭନ୍ତ ଇତି ଭାବଃ । ୧୭। ହନ୍ତେତି ହର୍ଷେ । ହେ ସଖ୍ୟଃ । ଅୟମଦ୍ରିର୍ଗୋବର୍ଦ୍ଧନୋ ଧ୍ରୁବଂ ହରିଦାସେଷୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠଃ କୁତ ଇତ୍ୟତ ଆହୁଃ ଯସ୍ମାତ୍ ରାମକୃଷ୍ଣୟୋଶ୍ଚରଣଭ୍ରମଣେନ ସମେ ଦୋ ଯସ୍ୟ ସଃ । ତୃଣାଦ୍ୟୁପଭୋଗେନ ରୋମହର୍ଷଦର୍ଶନାତ୍ । କଥଂ । ଯତ୍ ଯସ୍ମାତ୍ ମାନଂ ତନୋତି ସହ ଗୋଭିର୍ଗଣେନ ସଖିସମୂହେନ ଚ ବର୍ତ୍ତମାନୟୋସ୍ତୟୋଃ କୈଃ ପାନୀୟୈଃ ସୂୟବସୈଃ ଶୋଭନତୃଣୈଃ କନ୍ଦରୈଶ୍ଚ କନ୍ଦମୂଳୈଶ୍ଚ ଯଥୋଚିତଂ । ଅତୋଽସ୍ମତ୍ତୋଧନ୍ୟ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୮ । ହେ ସଖ୍ୟଃ ଇଦମତି ଅଦ୍ଭୁତଂ । ଗୋପୈଃ ସହ ବନେ ବନେ ଗାଃ ପଶ୍ୟ-ରତ୍ନୃତୋସ୍ତୟୋ ରାମକୃଷ୍ଣୟୋର୍ମଧୁରପଦୈଷ୍ଟ୍ୱାବେଣୁନାଦୈଃ । ଶରୀରଷୁ ଯେ ଗତିମନ୍ତସ୍ତେଷାମସ୍ପନ୍ଦନଂ ସ୍ଥାବରଧର୍ମ୍ମଃ ତରୂଣାଂ ପୁଲକୋ ଜଙ୍ଗମ ଧର୍ମ୍ମ ଇତି । କଥମ୍ୟନ୍ତେ ଗାବ ଆବଦ୍ଧ ନର୍ଯୋଗାଃ ଯାବଦ୍ବନ୍ଧନରଜ୍ଜବଃ ଅଧୂଷ୍ୟଗବା କର୍ଷଣାର୍ଥାଃ ପାଶାଶ୍ଚ ତୈଃ କୃତଂ ଲକ୍ଷଣଂ ଚିହ୍ନଂ ଯୟୋଃ । ଶିରସି ନର୍ଯ୍ୟୋଗବେଷ୍ଟନେନ ସ୍କନ୍ଧସ୍ଥପାଶେନ ଚ ଗୋପପରିବୃଢ଼ଚିହ୍ନିତୌ ବର୍ତ୍ତମାନୟୋରିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୯ । ୨୦ ।

ପ୍ରେମେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ॥ ତୃଣଅଙ୍କୁର ରୋମାବଳି । ହରଷେ ଠାକୁରେ କଲ ଭଳ ॥ ସୁଶସ୍ୟ ପାନୀୟ କନ୍ଦର । କନ୍ଦମୂଳରେ ଗିରିବର ॥ ପୂଜଇ ଗାଭୀଗଣ ଭୂଲେ । ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କୁତୂହଳେ । ୧୮ । ସଖୀ ଏ ଦେଖ ଏ କପରି । ଗୋ ଗୋପବୃନ୍ଦେ ରାମହରି ॥ କେନରେ ଗୋ ଦୋହନ ପାଶ । ଛନ୍ଦରେ ମଣ୍ଡି ଚିତ୍ରବେଶ ॥ ମଧୁରେ ବେଣୁ ବାଇ ବାଇ । ପଶ୍ଚାତେ ବନୁବନେ ଯାଇ । ସ୍ଥାବରେ ରୋମାଞ୍ଚ ବହନ୍ତି । ଜଙ୍ଗମେ ନିଶ୍ଚଳେ ରହନ୍ତି ।୧୯। ଏରୂପେ ରାମ ହରିଙ୍କର । ରମ୍ୟ ବୃନ୍ଦାବନବିହାର । ପରସ୍ପରରେ ଗୋପୀଗଣ । ବର୍ଣ୍ଣନ୍ତେ ହେଲେ କୃଷ୍ଣପ୍ରାଣ ॥ କୃଷ୍ଣର କ୍ରିଡାବନ୍ଦନା ଅନ୍ୟ । କାହିଁରେ ନାହିଁ-

ଇତି ଶ୍ରୀଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଏକବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୨୧ ।

ଦ୍ୱାବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ—ହେମନ୍ତେ ପ୍ରଥମେ ମାସି ନନ୍ଦବ୍ରଜକୁମାରିକାଃ । ଚେରୁର୍ହବିଷ୍ୟଂ ଭୁଞ୍ଜାନାଃ କାତ୍ୟାୟନ୍ୟର୍ଚ୍ଚନବ୍ରତଂ । ୧। ଆପ୍ଲୁତ୍ୟାମ୍ଭସି କାଳିନ୍ଦ୍ୟା ଜଳାନ୍ତେ ଚୋଦିତେଽରୁଣେ । କୃତ୍ୱା ପ୍ରତିକୃତିଂ ଦେବୀମାନର୍ଚ୍ଚୁର୍ନୃପ ସୈକତିଂ । ୨ । ଗନ୍ଧୈର୍ମାଲ୍ୟୈଃ ସୁରଭିଭିର୍ବଲିଭିର୍ଧୂପଦୀପକୈଃ । ଉଚ୍ଚାବଚୈଶ୍ଚୋପହାରୈଃ ପ୍ରବାଳଫଳତଣ୍ଡୁଲୈଃ । ୩। କାତ୍ୟାୟନି ମହାମାୟେ ମହାଯୋଗିନ୍ୟଧୀଶ୍ୱରି । ନନ୍ଦଗୋପସୁତଂ ଦେବି ପତିଂ ମେ କୁରୁ ତେ ନମଃ । ଇତି ମନ୍ତ୍ରଂ ଜପନ୍ତ୍ୟସ୍ତାଃ ପୂଜାଂ ଚକ୍ରୁଃ କୁମାରିକାଃ । ୪ । ଏବଂ ମାସ ବ୍ରତଂ ଚେରୁଃ କୁମାର୍ଯ୍ୟଃ କୃଷ୍ଣଚେତସଃ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଏକବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୨୧ ।

ଗୋପୀନାଂ କାମତଃ କୃଷ୍ଣେ ନିଃସୀମପ୍ରେମସଙ୍ଗମଃ ।କାତ୍ୟାୟନ୍ୟର୍ଚ୍ଚନୋକ୍ତ୍ୟାତ୍ରକୃତପ୍ରସାଦମହୋଦୟଃ । ଦ୍ୱାବିଂଶେ ଗୋପକନ୍ୟାନାଂ ବସ୍ତ୍ରାହରଣଲୀଳୟା । ବରଂ ଦତ୍ତ୍ୱା ଗତଃ କୃଷ୍ଣୋ ଯଜ୍ଞଶାଲାମିହର୍ଷ୍ୟତେ ॥ ପ୍ରଥମେ ମାସି ମାର୍ଗଶୀର୍ଷେ । ୧ । ୩ । ମହାମାୟେ ଇତ୍ୟାଦ ସମ୍ବୋଧନ ଜ୍ଞାନ ॥ । ୧୦ । ଭଣିଲ ପତ୍ନିଙ୍କ ଦାଶ । ଏବଂଶୀଘ୍ର ପ୍ରେମରସ ॥

ଇତିଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଏକବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୨୧ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ହେମନ୍ତେ ମାର୍ଗଶୀର୍ଷ ମାସେ । ବ୍ରଜକୁମାରୀଗଣ ତୋଷେ ॥ ହବିଷ୍ୟ ଭୁଞ୍ଜି କାତ୍ୟାୟନୀ । ପୂଜିଲେ ତାଙ୍କ ବ୍ରତ ମାନ । ୧ । ଅରୁଣ ଉଦୟ କାଳରେ । ନମନ୍ତି କାଳନ୍ଦୀ ଜଳରେ ॥ ବାଲିରେ ଦେବୀମୂର୍ତ୍ତି କରି । ପୂଜିଲେ ପ୍ରେମେ ବ୍ରଜନାରୀ । ୨ । ସୁଗନ୍ଧ ଗନ୍ଧ ମାଲ୍ୟଧୂପ । ନାନାଦ ପୂଜାଦ୍ରବ୍ୟ ଦୀପ ॥ ପ୍ରବାଳ ଫଳ ତଣ୍ଡୁଳରେ । ପୂଜିଲେ ନାନାଉପହାରେ । ୩ । ଗୋ ମହାମାୟେ କାତ୍ୟାୟନି । ଅଧୀଶ୍ୱରି ମହାଯୋଗିନୀ ॥ ନନ୍ଦକୁମର ତୁମ୍ଭ ପଦ । ଏବର ଦଅନ୍ତୁ କରି ନତ ॥ କୁମାରୀ ମିଳି ପୂଜା କଲେ । ସକଳେ ଏମନ୍ତ ଜପିଲେ ।୪। ମାସେକ ବ୍ରତେ ତୋଷ ନାରୀ । ଭଦ୍ରକାଳିକା ପୂଜାକରି।ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଠାରେ ମନଦେଇ। ବାଞ୍ଛନ୍ତି ସ୍ୱାମୀ ହେବାପାଇଁ ।୫। ପ୍ରଭାତୁ ଉଠି କାଳିନ୍ଦୀରେ। ଚଳନ୍ତେ ସ୍ନାନକରିବାରେ

ବଦ୍‌କାଳୀଂସମାନର୍ତ୍ତୁର୍ହୃାନନ୍ଦସୂତଃ ପତଃ । ୫ । ଉପସ୍ପୃତ୍ବାସ୍ତୁ ଗୋବିନ୍ଦୈଃ ସ୍ୱୈରନ୍ୟୋନ୍ୟାବଦ୍ଧବାହବଃ । କୃଷ୍ଣମୁଚ୍ଚୈର୍ଜଗୁର୍ଯାନ୍ତ୍ୟଃ କାଳିନ୍ଦ୍ୟାଂ ସ୍ନାତୁମନହଂ । ୬ । ନଦ୍ୟାଂ କଦାଚିଦାଗତ୍ୟ ଘଟ୍ଟେ ନିକ୍ଷିପ୍ୟ ପୂର୍ବବତ୍ । ବାସାଂସି କୃଷ୍ଣଂ ଗାୟନ୍ତ୍ୟୋ ବିଜହ୍ରୁଃ ସଲିଳେ ମୁଦା । ୭ । ଭଗବାଂସ୍ତଦଭିପ୍ରେତ୍ୟ କୃଷ୍ଣଯୋଗେଶ୍ୱରେଶ୍ୱରଃ । ବୟସ୍ୟୈରାବୃତସ୍ତତ୍ର ଗତସ୍ତତ୍କର୍ମସିଦ୍ଧୟେ । ୮ । ତାସାଂ ବାସାଂସ୍ୟୁପାଦାୟ ନୀପମାରୁହ୍ୟ ସତ୍ୱରଃ ହସଦ୍ଭିଃ ପ୍ରହସନ୍ ବାଳୈଃ ପରିହାସମୁବାଚ ହ । ୯ । ଅତ୍ରାଗତ୍ୟାବଳାଃ କାମଂ ସ୍ୱଂ ସ୍ୱଂ ବାସଃ ପ୍ରଗୃହ୍ୟତାଂ । ସତ୍ୟଂ ବ୍ରବାଣି ନୋ ନର୍ମ ଯଦ୍ୟୂୟଂ ବ୍ରତକର୍ଶିତାଃ । ୧୦ । ନ ମୟୋଦିତପୂର୍ବଂ ବା ଅନୃତଂ ତଦିମେ ବିଦୁଃ । ଏକୈକଶଃ ପ୍ରତୀଚ୍ଛଧ୍ୱଂ ସହୈବୋତ ସୁମଧ୍ୟମାଃ । ୧୧ । ତସ୍ୟ ତତ୍ କ୍ଷ୍ୱେଳିତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଗୋପ୍ୟଃ ପ୍ରେମପରିପ୍ଲୁତାଃ । ବ୍ରୀଡ଼ିତାଃ ପ୍ରେକ୍ଷ୍ୟ ଚାନ୍ୟୋନ୍ୟଂ ଜାତହାସା ନ ନିର୍ୟୟୁଃ । ୧୨ । ଏବଂ ବ୍ରୁବତି ଗୋବିନ୍ଦେ ନର୍ମଣାକ୍ଷିପ୍ତଚେତସଃ । ଆକଣ୍ଠମଗ୍ନାଃ ଶୀତୋଦେ ବେପମାନାସ୍ତମବ୍ରୁବନ୍ । ୧୩ । ମାଽନୟଂ ଭୋଃ କୃଥାସ୍ତ୍ୱାନ୍ତୁ ନନ୍ଦଗୋପସୁତଂ ପ୍ରିୟଂ ।

ଧର୍ନୈସ୍ତବ ନ କଣ୍ଠଦଘ୍ନକ୍ୟମିତ ସୁଚୟନ୍ତ୍ୟଃ ପ୍ରତ୍ୟେକଂ ପ୍ରାର୍ଥୟନ୍ତେ । ୪ । କୃଷ୍ଣେ ଚେତସ୍ତୁ ମାହ ଭୂସ୍ୟାନନ୍ଦସୁତଃ ପତିରିତ୍ୟାନର୍ଚ୍ଚରତ । ୫ ବ୍ରତସ୍ୟ ପୂର୍ଣାଙ୍ଗମାହ ଉପସୀତ । ଗୋବିନ୍ଦୈର୍ନାମଭିଃ । ଅନ୍ୟୋନ୍ୟାବଦ୍ଧବାହବଃ ପରସ୍ପରଂ ଗୃହୀତପାଣୟଃ । ୫।୬ । ଯୋ ଯେଷାଂ ଗଣାମୀଶ୍ୱରଭଗ ପ୍ରତ୍ୟେକଂ ତାଦୃଙ୍ନୋବଥପୂରଣସାମର୍ଥ୍ୟଂ ଦର୍ଶୟତ । ତାସାଂ କର୍ମଣଃ ସିଦ୍ଧୟେ ଫଳଦାନାୟେତ । ୮ । ନୀ ॰ କଦମ୍ବଂ । ବାଳୈଃ ସହ । ୯

କର ଧରଣ ପରସ୍ପରେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନାମ ସ୍ମରଣରେ ॥ ମିଶାଇ ଉଚ୍ଚସ୍ୱରେ ଗାନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟହ ଏରୂପ କରନ୍ତି । ୬ । ଦିନେ ବସନ ନଦୀକୂଳେ । ରଖି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନାମ ବୋଲେ ॥ ଜଳରେ ପଶି ଅତି ଆନନ୍ଦରେ । ସ୍ନାନ କରନ୍ତେ ନଦୀଜଳରେ । ୭ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମହା ଯୋଗେଶ୍ୱର । ଜାଣିଲେ ଗୋପୀଙ୍କ ଅନ୍ତର ॥ କାମନାଫଳ ଦେବ ପାଇଁ । ସଙ୍ଗିଙ୍କ ବୋଲେ ଗଲେ ତହିଁ । ୮ । ତାହାଙ୍କ ବସ୍ତ୍ର ନେଇକରେ । କଦମ୍ବବୃକ୍ଷେ ଆରୋହିଲେ ॥ ବାଳକେ ହସନ୍ତେ ହସିଲେ । ଗୋପୀଙ୍କୁ ପରିହାସ କଲେ । ୯ । ଏଠାକୁ ଆସ ଯେଝାବାସ । ବାନ୍ଧିନିଅ ଗୋ ନାରୀଗଣ ॥ ନ କରୁ ଅମ୍ଭେ ପରିହାସ । ବ୍ରତେ ହୋଇଛ ଅତିକୃଶ । ୧୦ । ମିଛ ମୁଁ କହୁନାହିଁ କେବେ । ଜାଣନ୍ତି ଏ ବାଳକେ ସର୍ବେ ॥ ମେଳ ହୋଇ ବା ଏକ ଏକ । ଆସ ଗୋ ନିଅ ବସ୍ତ୍ର ଯାକ । ୧୧ । ଗୋପୀଏ କୃଷ୍ଣ ପରିହାସେ । ବୁଡ଼ିଲେ ପ୍ରେମମୟରସେ ॥ ହସିଲେ ପରସ୍ପରେ ଚାହିଁ । ଲାଜରେ ଜଳମଧ୍ୟେ ରହି । ୧୨ । ହରି କରନ୍ତେ ପରିହାସ । ଚଞ୍ଚଳ ଗୋପୀଙ୍କ ମାନସ ॥ ଆକଣ୍ଠ ଜଳେ ବୁଡ଼ିରହି । କମ୍ପି କହନ୍ତି କୃଷ୍ଣେ ଚାହିଁ । ୧୩ । ହେ କୃଷ୍ଣ ଅନ୍ୟାୟ ନକର । ଜାଣୁ

ତାମାନୋଽଙ୍ଗ ବ୍ରଜଶ୍ଲାଘ୍ୟଂ ଦେହ ବାସାଂସି ବେପିତାଃ ।୧୪। ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ତେ ଦାସ୍ୟଃ କରବାମ ତବୋଦିତଂ । ଦେହି ବାସାଂସି ଧର୍ମଜ୍ଞ ନୋ ଚେଦ୍ରାଜ୍ଞେ ବ୍ରୁବାମ ହେ ।୧୫। ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ । ଭବତ୍ୟୋ ଯଦି ମେ ଦାସ୍ୟୋ ମୟୋକ୍ତଂ ବା କରିଷ୍ୟଥ । ଅତ୍ରାଗତ୍ୟ ସ୍ୱବାସାଂସି ପ୍ରତୀଚ୍ଛନ୍ତୁ ଶୁଚିସ୍ମିତାଃ । ନୋ ଚେନ୍ନାହଂ ପ୍ରଦାସ୍ୟେ କିଂ କ୍ରୁଦ୍ଧୋ ରାଜା କରିଷ୍ୟତି ।୧୬। ତତୋ ଜଳାଶୟାତ୍ ସର୍ବା ଦାରିକାଃ ଶୀତବେପିତାଃ । ପାଣିଭ୍ୟାଂ ଯୋନିମାଚ୍ଛାଦ୍ୟ ପ୍ରୋତ୍ତେରୁଃ ଶୀତକର୍ଷିତାଃ ।୧୭। ଭଗବାନାହ ତା ବୀକ୍ଷ୍ୟ ଶୁଦ୍ଧଭାବପ୍ରସାଦିତଃ । ସ୍କନ୍ଧେ ନିଧାୟ ବାସାଂସି ପ୍ରୀତଃ ପ୍ରୋବାଚ ସସ୍ମିତଂ ।୧୮। ଯୂୟଂ ବିବସ୍ତ୍ରା ଯଦପୋ ଧୃତବ୍ରତା ବ୍ୟଗାହତୈତତ୍ତଦୁ ଦେବହେଳନଂ । ବଦ୍ଧାଞ୍ଜଳିଂ ମୂର୍ଦ୍ଧ୍ନ୍ୟପନୁତ୍ତୟେଽଂହସଃ କୃତ୍ୱା ନମୋଽଧୋ ବସନଂ ପ୍ରଗୃହ୍ୟତାଂ ।୧୯। ଇତ୍ୟଚ୍ୟୁତେନାଭିହିତଂ ବ୍ରଜାଙ୍ଗନା ମତ୍ୱା ବିବସ୍ତ୍ରାପ୍ଲବନଂ ବ୍ରତଚ୍ୟୁତିଂ । ତତ୍ପୂର୍ତ୍ତିକାମାସ୍ତଦଶେଷକର୍ମଣାଂ ସାକ୍ଷାତ୍କୃତଂ

ହେ ଅବଳାଃ ନୋ ନର୍ମ୍ମ ନ ପରିହାସଃ । ଯସ୍ମାଦ୍ୟୁୟଂ ବ୍ରତିଶ୍ରାନ୍ତାଃ ।୧୦। ଏକୈକଶୋ ବା ଅଂସତ୍ୟ ସ୍ୱୀକୁରୁତ ସହୈବ ବା ନ ତତ୍ରାସ୍ମାକମାଗ୍ରହ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ ।୧୧। କ୍ଷ୍ୱେଲିତଂ ପରିହାସଃ । ପ୍ରେମପରିପ୍ଲୁତାଃ ପ୍ରେମରସନିମଗ୍ନାଃ ।୧୨।୧୩। ଅତ ମୁଗ୍ଧା ଊଚୁଃ । ଅଙ୍ଗ ଭୋଃ କୃଷ୍ଣ । ଅନୟଂ ଅନ୍ୟାଯ୍ୟଂ ମା କୃଥାଃ ।୧୪। ପ୍ରୌଢା ଊଚୁଃ — ନୋ ଚେଦ୍ରାଜ୍ଞେ କଂସାୟ ବା ବ୍ରୁବାମ । ହେ କୃଷ୍ଣେତି ।୧୫। ୧୬ । ପ୍ରୋତ୍ତେରୁଃ ନିର୍ଗତାଃ ।୧୭। ଅହିତାଃ ଈଷଦକ୍ଷତଯୋନୀର୍ବୀକ୍ଷ୍ୟ ।୧୮। ଧୃତବ୍ରତାଃ ସତ୍ୟ ବିବସ୍ତ୍ରା ଅପୋ ବ୍ୟଗାହତ ଅପସ୍ନୁ ସ୍ନାତା ଇତି

ତୁମ୍ଭେ ନନ୍ଦକୁମର । ବ୍ରଜେ ପ୍ରଶଂସ୍ୟ ଅମ୍ଭପ୍ରିୟ । ଶୀତେ କମ୍ପୁଛୁ ବସ୍ତ୍ର ଦିଅ । ୧୪ । ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ଦାସୀ ହୋଇ । କରିବୁଁ କହିବ ଯା ତୁହି । ଆହେ ଧର୍ମଜ୍ଞ ଦିଅ ବାସ । ନ ଦେଲେ ଜାଣିବେ ନରେଶ । ୧୫ । ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ — ଯଦ୍ୟପି ଦାସୀ ଅଛ ମୋର । ମୋ ଆଜ୍ଞା ଯେବେ ପାଳପାର । ଶୋ ମନ୍ଦହାସି ଏଣେ ଆସ । ବାଛୁଣ ନେଇ ଯେଝା ବାସ । ନୋହିଲେ ଦେବି ନାହିଁ କେବେ । ନୃପ କୃପିତ ବା କରିବେ । ୧୬ । ଶୁଣି କମ୍ପିତ ଗୋପୀଗଣ । ପଦ୍ମିନପାରି ଶୀତ ଠାଣ । ଯୋନିକୁ ହସ୍ତେ ଘୋଡାଇଲେ । ନଦୀରୁ ବାହାର ହୋଇଲେ । ୧୭ । କୃଷ୍ଣ ଦେଖିଲେ ସେ କନ୍ୟକା । ସକଳେ ଅକ୍ଷତ ଯୋନିକା । ଅଳପେ ଲଭିବେ ଯୌବନ । ତେଣୁ ଶୁଦ୍ଧଭାବେ ପ୍ରସନ୍ନ । ହୋଇଣ ହସି ଦଇଛାରି । କହିଲେ କନ୍ଧେ ବସ୍ତ୍ର ଧରି । ୧୮ । ବ୍ରତଅଚରି ତୁମ୍ଭେମାନେ । ଜଳରେ ପଶିଲ ଉଲଗ୍ନେ । ଏଣୁ ନିନ୍ଦିଲ ଦେବଗଣେ । ସେ ଅପରାଧ ମାରଜନେ । ଶିରେ ନବେଶି ବେନିକର । ଭୂମିରେ କର ନମସ୍କାର । ତଦନ୍ତେ ନିଅ ଯେଝା ବାସ । ପାଳଗୋ ମୋହର ଅଦେଶ । ୧୯ । ବ୍ରଜବାଳାଏ କୃଷ୍ଣଙ୍କର ।

ନୈନୁରବଦ୍ୟମୃତ୍ୟଚଃ । ୬୦ । ତାସ୍ତଥାବନତା ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଭଗବାନ୍ ଦେବକୀସୁତଃ । ବାସାଂସି ତାଭ୍ୟଃ ପ୍ରାଯଚ୍ଛତ୍ କରୁଣସ୍ତେନ ତୋଷିତଃ । ୨୧ । ଦୃଢ଼ଂ ପ୍ରଲବ୍ଧାସ୍ତ୍ରପୟା ଚ ହାପିତାଃ ପ୍ରସ୍ତୋଭିତାଃ କ୍ରୀଡନବଚ୍ଚକାରିତାଃ । ବସ୍ତ୍ରାଣି ଚୈବାପହୃତାନ୍ୟଥାପ୍ୟମୁଂ ତା ନାଭ୍ୟସୂୟନ୍ ପ୍ରିୟସଙ୍ଗନିର୍ବୃତାଃ ।୨୨। ପରିଧାୟ ସ୍ୱବାସାଂସି ପ୍ରେଷ୍ଠସଙ୍ଗମସଜ୍ଜିତାଃ । ଗୃହୀତଚିତ୍ତା ନୋ ଚେଲୁସ୍ତସ୍ମିନ୍ ଲଜ୍ଜାୟିତେକ୍ଷଣାଃ । ୨୩। ତାସାଂ ବିଜ୍ଞାୟ ଭଗବାନ୍ ସ୍ୱପାଦସ୍ପର୍ଶକାମ୍ୟଯା । ଧୃତବ୍ରତାନାଂ ସଙ୍କଳ୍ପମାହ ଦାମୋଦରୋଽବଳାଃ ।୨୪। ସଙ୍କଳ୍ପୋ ବିଦିତଃ ସାଧ୍ୱ୍ୟୋ ଭବତୀନାଂ ମଦର୍ଚ୍ଚନଂ । ମୟାନୁମୋଦିତଃ ସୋଽସୌ ସତ୍ୟୋ ଭବିତୁମର୍ହତି ।୨୫। ନ ମଯ୍ୟାବେଶିତଧିୟାଂ କାମଃ କାମାୟ କଳ୍ପତେ । ଭର୍ଜ୍ଜିତା କ୍ୱଥିତା ଧାନା ପ୍ରାୟୋ ବୀଜାୟ ନେଷ୍ୟତେ

ଯତ୍ର ତଦେବତତ୍ର ଜ୍ ଏବ ଦେବହେଳନମପରାଧ ଏବେତ୍ୟର୍ଥଃ । ବ୍ରତବୈଗୁଣ୍ୟଭ୍ରାନ୍ତାନାଂ ପ୍ରାଣଷ୍ଟ ଭମିବାହ । ଅସ୍ୟ ଅଂହସଃ ପାପସ୍ୟ ନିବୃତ୍ତ୍ୟେ ମୂର୍ଦ୍ଧ୍ନି ଅଞ୍ଜଳିଂ ବଦ୍ଧ୍ୱା ଅଧୋ ନମଃ ପ୍ରଣାମଂ କୁରୁତେତ । ୧୯ । ଉକ୍ତ ଦୋଷଭ୍ରମନାତ୍ୟନ୍ତେନ ନାହିହତଂ ବବସ୍ତ୍ରାନୁବନ୍ତ ଧୃତବ୍ୟ ବ୍ୟଭିବ୍ରେତୁଂମବ୍ରତସ୍ୟ ପୂର୍ତ୍ତିକାମାସ୍ତଦଶେଷକର୍ମଣାଂ ଉଦ୍ୟ ବ୍ରତସ୍ୟ ଅନ୍ୟେଷାମଶେଷକର୍ମଣାଞ୍ଚ ସାକ୍ଷାତ୍ କୃତଂ ଫଳଭୂତଂ ତମେବ ନେମୁଃ । ସ ଏବ ଅବଦ୍ୟମୃଜ ପାପମାର୍ଜ୍ଜକଃ । ୨୦ । ୨୧ । ଦୃଢମତ୍ୟର୍ଥଂ ପ୍ରଲବ୍ଧା ବଞ୍ଚିତା ଯଥ୍ୟଂ ଶବସ୍ତା ଇତ୍ୟାଦିନା । ତ୍ରପୟା ଲଜ୍ଜୟା ହାପିତା ସ୍ୱୀକୃତାଃ ଅବାଗତ୍ୟ ପ୍ରଚ୍ୟ

ଅଦେଶେ ମଣି ସତ୍ୟଗିର । ଜଳଗ୍ନେ ସ୍ନାନ କରିବାରେ । ବ୍ରତବନାଶର ଭଦ୍ୟରେ । ସକଳବ୍ରତଫଳ ଯେହୁ । ପାପନାଶକ ଯେ ଅଟଇ । କାମନା ପୂରିବା ମାନସେ । ନମିଲେ ସେହୁ କୃଷ୍ଣେ ଶେଷେ ।୨୦। ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖି ଅବନତ । କରୁଣା କରି ନନ୍ଦସୁତ । ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟରେ ତୁଷ୍ଟହୋଇ । ଯେଝାବସନ ଦେଲେ ନେଇ । ୨୧ । ବାଳାଙ୍କୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଠକିଲେ । କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଜ ଛଡ଼ାଇଲେ । ପୁଣିହିଁ ଉପହାସ କଲେ । କୁଣ୍ଢାଇ ପର ଖେଳାଇଲେ ॥ ହରିଲେ ପରିଧାନବାସ । ତଥାପି କନ୍ୟାଏ ସେ ଦୋଷ । କେହିହିଁ ଗ୍ରହଣ ନକଲେ । ପ୍ରିୟସଙ୍ଗମେ ତୃପ୍ତ ହେଲେ । ୨୨ । ପିନ୍ଧିଲେ ଯେ ଯାହା ବସନ । ଇଷ୍ଟ ସଙ୍ଗରେ ତୃଷ୍ଣ ମନ । ଲଗି ରହିଲା କୃଷ୍ଣେ ଚିତ୍ତ । ନୟନେ ଲଜ୍ଜା ହୁଏ ବ୍ୟକ୍ତ । ଚରଣ ଆଉ ନା ଚଳଇ । ୨୩ । ଭାବ ଜାଣିଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥ ମୋପାଦ ସ୍ପର୍ଶ ବାଞ୍ଛନ୍ତି । ଏଣୁ ଏ ବ୍ରତେ ରହିଛନ୍ତି । କହନ୍ତି ଅବଳାଏ ଶୁଣ । ୨୪ । ଜାଣିଅଛି ମୁଁ ତୁମ୍ଭମନ । ମୋତେ ପୂଜିବା ଇଚ୍ଛାକର । ମୁଁ ତାହା କଲି ଅଙ୍ଗୀକାର । ତୁମ୍ଭ ସଙ୍କଳ୍ପ ସତ୍ୟ ହେବ । ୨୫ । ମୋଠାରେ ଅର୍ପିତ ଯେ ଭାବ । ତାଙ୍କ କାମନା କାମଭୋଗେ । ନ ବଳେ କଦାପି ଏଥିରେ । ଯେସନ ଭଜା ସିଝା ଧାନ । ଅଙ୍କୁର ନଫଳେ କଦାଚନ । ୨୬ । କନ୍ୟା ଏଥିରେ

୬୭। ଯାତାବଲା ବ୍ରଜଂ ସିଦ୍ଧା ମନ୍ତ୍ରେଷ୍ଣା ରଂସ୍ୟଥ କ୍ଷପାଃ । ଯଦୁଦ୍ଦିଶ୍ୟ ବ୍ରତମିଦଂ ଚେରୁରାର୍ଯ୍ୟାର୍ଚ୍ଚନଂ ସତୀଃ । ୨୭। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଇତ୍ୟାଦିଷ୍ଟା ଭଗବତା ଲବ୍ଧକାମାଃ କୁମାରିକାଃ । ଧ୍ୟାୟନ୍ତ୍ୟସ୍ତତ୍ପଦାମ୍ଭୋଜଂ କୃଚ୍ଛ୍ରାନ୍ନିର୍ବିବିଶୁର୍ବ୍ରଜଂ ।୨୮। ଅଥ ଗୋପୈଃ ପରିବୃତୋ ଭଗବାନ୍ ଦେବକୀସୁତଃ । ବୃନ୍ଦାବନାଦ୍ଗତୋ ଦୂରଂ ଚାରୟନ୍ ଗା ସହାଗ୍ରଜଃ । ୨୯ । ନିଦାଘାର୍କାତପେ ତିଗ୍ମେ ଛାୟାଭିଃ ସ୍ୱାଭିରାତ୍ମନଃ । ଆତପତ୍ରାୟିତାନ୍ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ଦ୍ରୁମାନାହ ବ୍ରଜୌକସଃ । ୩୦ । ହେ ସ୍ତୋକକୃଷ୍ଣ ହେ ଅଂଶୋ ଶ୍ରୀଦାମନ୍ ସୁବଲାର୍ଜୁନ । ବିଶାଲର୍ଷଭ ତେଜସ୍ୱିନ୍ ଦେବପ୍ରସ୍ଥ ବରୂଥପ । ୩୧ । ପଶ୍ୟତୈ-

ଯାଭୀତ୍ୟାଗତେନେତ୍ୟନେନ । ପ୍ରସ୍ତୋଭ୍ରତା ଉପହାସିତାଃ ସତ୍ୟଂ ବ୍ରବାଣି ନୋ ନର୍ମେତ୍ୟାଦିନା । କ୍ରୀଡନବତ୍ କାରିତାଶ୍ଚ ବାଞ୍ଜଲିମିତ୍ୟାଦିପାୟୃଷ୍ଟିଭ୍ର-ଚ୍ଛଳେନ । ତା ନାଭ୍ୟସୂୟନ୍ ଦୋଷଦୃଷ୍ଟ୍ୟା ନାପଶ୍ୟନ୍ । ୨୨ । ପ୍ରେଷ୍ଠସଙ୍ଗମେନ ସଜ୍ଜିତା ବଶୀକୃତାଃ ଅତୋ ଗୃହୀତଚିତ୍ତାଃ ସତ୍ୟୋ ନୈ-ତେଲୁଃ । ଗୃହୀତଚିତ୍ତଂ ରମାହ । ତସ୍ମିନ୍ କୃଷ୍ଣେ ଲଜ୍ଜାୟିତେକ୍ଷଣାଃ ଲଜ୍ଜାବଲସିତମୀକ୍ଷଣଂ ଯାସାଂ ତା ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୩ । ଦାମୋଦର ଇତି ବକ୍ତ୍ର-ବାସ୍ତଲ୍ୟଂ ଦର୍ଶୟତି । ଅବଲାଃ ହେ । ୨୪ । ଭୋଃ ସାଧ୍ୱ୍ୟ ଭବତୀନାଂ ମଦର୍ଚ୍ଚନମେବ ସଙ୍କଳ୍ପୋ ମନୋରଥଃ ସ ଚ ଲକ୍ଷ୍ମ୍ୟା ଯୁଷ୍ମାଭିରକଥ୍-ତୋଽପି ମୟା ବିଦିତଃ ସ ମତ୍କାନୁମୋଦିତଃ ଅତ ସତ୍ୟୋ ଭବିତୁମର୍ହତି । ଅର୍ହଘଟିତସମ୍ଭାବନୋକ୍ତ୍ୟା ଆତ୍ୟନ୍ତିକୋ ନ ଭବିଷ୍ୟତୀତି ସୂଚିତଂ । ୨୫। ତତ୍ର ହେତୁ ଇତ୍ୟାତ ଆହ ନ ମୟ୍ୟୀତି । କାମଯ୍ୟ ପୁନଃ କାମଭୋଗାୟ । ବୀଜଧର୍ମତ୍ୱାତ୍ କାମସ୍ୟାପି ଶାନ୍ତ୍ୟହେତୁର୍ବ୍ରାଦୃଷ୍ଟ ଭାବଃ । କାମାପ୍ରସବେହେତୁଷ୍ଟାନ୍ତଃ । ଭର୍ଜିତା ଦଗ୍ଧା କ୍ୱଥିତା ପକ୍ୱା ଧାନା ଯବାଦିବୀଜାସ୍ତ ଅଙ୍କୁରୋଦ୍ଭେଦମାୟ । ପ୍ରାୟ ଇତି ସ୍ୱେଚ୍ଛୟା ପୁନଃ ସମ୍ଭେଦନମପି ସୂଚୟତି ଧ୍ରୁବା-ନାଂ ତଥା ଦର୍ଶନାତ୍ । ୨୬। ସିଦ୍ଧାଃ ପୂର୍ଣ୍ଣମନୋରଥାଃ । ତଦାହ ଇମା ଆଗାମିନୀ ରାତ୍ରିର୍ମୟା ରଂସ୍ୟଥେତି । ଆର୍ଯ୍ୟା କାତ୍ୟାୟନୀ ତସ୍ୟାଃ ସତ୍ୟଃ ।୨୭

ଏବେ ଚଳ । ସିଦ୍ଧ ହୋଇଲା ବ୍ରତଫଳ ॥ ଆଗାମିରବେ ମୋସଙ୍ଗରେ । ରମିବ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଅନ୍ତରେ ॥ ଗୋପଧ୍ୱୀଗଣ କାତ୍ୟାୟିନୀ । ପୂଜିଲ ଯେଉଁ ଉଦ୍ଦେଶେନ ॥ ଯେ ଅଭିଳାଷେ ବ୍ରତ କଲ । ଅବଶ୍ୟ ଲଭିବ ସେଫଳ । ୨୭ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଏରୂପେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଆଦେଶେ । କୁମାରୀଗଣ ମନ ତୋଷେ ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚରଣ ଧ୍ୟାୟିଲେ । କଷ୍ଟେ ବ୍ରଜକୁ ଫେରିଗଲେ । ୨୮ । ଏଅନ୍ତେ ଗୋପାଳଙ୍କ ମେଳେ । ଦେବକୀ ସୁତ ବଳଭଦ୍ରେ ॥ ଚରାଇ ଚରାଇ ପଶୁଙ୍କୁ । ବୃନ୍ଦାବନ୍ ଗଲେ ଦୂରକୁ ।୨୯ । ନିଦାଘରବିଆତପରେ । ଛାୟାସମାଜ ନିଜଶିରେ ॥ ଛାୟା କରନ୍ତେ ତରୁମାନେ । କୃଷ୍ଣେ ଭାଷନ୍ତି ଗୋପଗଣେ । ୩୦ ।ହେ ସ୍ତୋକ କୃଷ୍ଣ ବଳରାମ । ସୁବଳ ଅର୍ଜୁନ ସୁଦାମ ॥ ତେଜସ୍ୱି ବିଶାଳ ବୃଷଭ । ହେ ପ୍ରସ୍ଥ ବରୂଥପ ଦେବ ।୩୧ ।

ତାନ୍ ମହାଭାଗାନ୍ ପରାର୍ଥୈକାନ୍ତଜୀବିତାନ୍ । ବାତବର୍ଷାତପହିମାନ୍ ସହନ୍ତୋ ବାରୟନ୍ତି ନଃ । ୩୨ । ଅହୋ ଏଷାଂ ବରଂ ଜନ୍ମ ସର୍ବପ୍ରାଣ୍ୟୁପଜୀବନଂ । ସୁଜନସ୍ୟେବ ଯେଷାଂ ବୈ ବିମୁଖା ଯାନ୍ତି ନାର୍ଥିନଃ । ୩୩ । ପତ୍ରପୁଷ୍ପଫଳଚ୍ଛାୟାମୂଳବଲ୍କଲଦାରୁଭିଃ । ଗନ୍ଧନିର୍ଯ୍ୟାସଭସ୍ମାସ୍ଥିତୋକ୍ମୈଃ କାମାନ୍ ବିତନ୍ୱତେ । ୩୪ । ଏତାବଜ୍ଜନ୍ମସାଫଲ୍ୟଂ ଦେହିନାମିହ ଦେହିଷୁ । ପ୍ରାଣୈରର୍ଥୈର୍ଧିୟା ବାଚା ଶ୍ରେୟ ଏବାଚରେତ୍ ସଦା । ୩୫ । ଇତି ପ୍ରବାଳସ୍ତବକଫଳପୁଷ୍ପଦଳୋତ୍କରୈଃ । ତରୂଣାଂ ନମ୍ରଶାଖାନାଂ ମଧ୍ୟେନ ଯମୁନାଂ ଗତାଃ । ୩୬ । ତତ୍ର ଗାଃ ପାୟୟିତ୍ୱାପଃ ସୁମୃଷ୍ଟାଃ ଶୀତଳାଃ ଶିବାଃ । ତତୋ ନୃପ ସ୍ୱୟଂ ଗୋପାଃ କାମଂ ସ୍ୱାଦୁ ପପୁର୍ଜଳଂ । ୩୭ । ତସ୍ୟା ଉପବନେ କାମଂ ଚାରୟନ୍ତଃ ପଶୂନ୍ ନୃପ । କୃଷ୍ଣରାମାବୁପାଗମ୍ୟ କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତା ଇଦମବ୍ରୁବନ୍ । ୩୮ ।

୩୨ । ଇତ୍ଥମ୍ୟାନୁକମ୍ପ୍ୟ କନ୍ୟାସ୍ତାସ୍ତଦ୍ ବର୍ତ୍ତିତଯନ୍ତ୍ରନାଂ । ପର୍ଯ୍ୟନୁଗ୍ରହେତସ୍ତେଷାମହନ୍ ଗାର୍ହ୍ୟଂ ମଧ୍ୟାହ୍ନଦଂ । ଛପ୍ରଚ୍ଛାୟାନୁଗ୍ରହାୟ ସଙ୍କେତାଂ ଗଚ୍ଛନ୍ ବ୍ରଗ୍ରାଣାଂ କାଠିନ୍ୟମଭିପ୍ରେତ୍ୟ ତେଭ୍ୟୋଽପି ଦ୍ରୁମାଃ ଶ୍ରେଷ୍ଠା ଇତି ତାନଭିନନ୍ଦନ୍ ଚତୁର୍ଭିଃ ପଶ୍ୟତେତି । ହେ ସ୍ତୋକକୃଷ୍ଣାଦୟୋ ଗୋପାଃ ଏତାନ୍ ଦ୍ରୁମାନ୍ ପଶ୍ୟତ । ପରାର୍ଥମେବୈକାନ୍ତେନ ଜୀବିତଂ ଯେଷାଂ ତାନ୍ । ତଦାହ ବାତବର୍ଷାଦୀନ୍ ସ୍ୱୟଂ ସହନ୍ତଃ ସନ୍ତୋ ମାନ୍ୟା ଅସ୍ମାକଂ ବାରୟନ୍ତି । ୩୨ । ସୁଜନସ୍ୟ କୃପାଳୋରର୍ଥିନ ଇବ । ୩୩ । ନିର୍ଯ୍ୟାସୋ ଧନରସଃ । ତୋକ୍ମଃ ପଲ୍ଲବାଦ୍ୟଙ୍କୁରାଃ । ୩୪-୩୫ । ଇତ୍ୟାଭିନନ୍ଦନ୍ ପ୍ରବାଳାଦିସମୂହୈର୍ନତଶାଖାନାଂ ତରୂଣାଂ ମଧ୍ୟେନ ଯମୁନାଂ ପ୍ରାପ୍ତଃ । ୩୬-୩୭ । କୁମାରକାଦ୍ୟଃ ପୃଙ୍ଗମେବ ତନ୍ନର୍ମାକୁଳତୟା ଽଗୃହୀତଭୋଜ୍ୟାନାମେବ ନର୍ଗ-

ଦେଖ ମହତ୍ତ୍ୱ ତରୁଙ୍କର । ପରାର୍ଥେ ଧରନ୍ତି ଶରୀର ॥ ବେନି କାଳର ବର୍ଷାବାତ । ସହିଣ କରନ୍ତି ଆମ୍ଭ ହିତ । ୩୨ । ଅହୋ ଏହାଙ୍କ ଜନ୍ମ ଧନ୍ୟ ପୋଷନ୍ତି ସର୍ବ ପ୍ରାଣିପ୍ରାଣ ॥ ସାଧୁଏ ଯେସନେ ଅର୍ଥିକୁ । ଫେରନ୍ତି ନାହିଁ ଏ କାହାକୁ । ୩୩। ପତ୍ର କୁସୁମ ଛାୟା ଫଳ । କାଷ୍ଠ ବକ୍ରଳ ଗନ୍ଧ ମୂଳ ॥ ନିର୍ଯ୍ୟାସ ଭସ୍ମ କଡ଼ା ମଞ୍ଜେ । ଯାଧନ୍ତି ପ୍ରାଣିଇଷ୍ଟ ସଜେ । ୩୪ । ଯେପାରେ ପ୍ରାଣୀ ପ୍ରାଣ ବହି । ତାହାର ସାର୍ଥକ ଅଟଇ ॥ ବୁଦ୍ଧି ବଚନ ଦ୍ରାଣ ଧନେ । ଲାଗେ ଯେ ପରାର୍ଥ ସାଧନେ । ୩୫। ଏମନ୍ତ କହିଣ ଗୋପାଳେ । ଫଳ ପଲ୍ଲବ ପୁଷ୍ପ ଦଳେ ॥ ନମ୍ର ତରୁଙ୍କ ଶାଖାତଳେ । ଚଳିଲେ ଯମୁନାର କୂଳେ । ୩୬ । ନିର୍ମଳ ଶୀତ ପୂତଜଳ । ଗାଭୀଙ୍କୁ ପିଆଇ ସକଳ ॥ ଗୋପାଳେ ଜଳପାନ କଲେ । ୩୭ । ଉପବନରେ ନଦୀକୂଳେ ॥ ଗୋରୁ ଚରନ୍ତେ କ୍ଷୁଧାତୁରେ । କହିଲେ ରାମକୃଷ୍ଣେ ଧୀରେ । ୩୮ । ଦଶମ ଲବାଣ ପଣ୍ଡିତ । ଏବସ୍ତ୍ରହରଣ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ॥

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଦ୍ୱାବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୨୨ ।

ତ୍ରୟୋବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଗୋପା ଊଚୁଃ । — ରାମ ରାମ ମହାବୀର୍ଯ୍ୟ କୃଷ୍ଣ ଦୁଷ୍ଟନିବର୍ହଣ । ଏଷ ବୈ ବାଧତେ କ୍ଷୁଦ୍ଭୂଷ୍ଟାନ୍ତଂ କର୍ତ୍ତୁମର୍ହଥଃ । ୧ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଇତି ବିଜ୍ଞାପିତୋ ଗୋପୈର୍ଭଗବାନ୍ ଦେବକୀସୁତଃ । ଭକ୍ତାୟା ବିପ୍ରଭାର୍ଯ୍ୟାୟାଃ ପ୍ରସୀଦନ୍ନିଦମବ୍ରବୀତ୍ । ୨ । ପ୍ରୟାତ ଦେବ-ଯଜନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣା ବ୍ରହ୍ମବାଦିନଃ । ସତ୍ରମାଙ୍ଗିରସଂ ନାମ ହ୍ୟାସତେ ସ୍ୱର୍ଗକାମ୍ୟୟା । ୩ । ତତ୍ର ଗତ୍ୱୌଦନଂ ଗୋପା ଯାଚତାସ୍ମଦ୍ୱିସର୍ଜିତାଃ । କୀର୍ତ୍ତୟନ୍ତୋ ଭଗବତ ଆର୍ଯ୍ୟସ୍ୟ ମମ ଚାଭିଧାଂ । ୪ । ଇତ୍ୟାଦିଷ୍ଟା ଭଗବତା ଗତ୍ୱାଯାଚନ୍ତ ତେ ତଥା । କୃତାଞ୍ଜଲିପୁଟା ବିପ୍ରାନ୍ ଦଣ୍ଡବତ୍ ପତିତା ଭୁବି । ୫ । ହେ ଭୂମିଦେବାଃ ଶୃଣୁତ କୃଷ୍ଣସ୍ୟାଦେଶକାରିଣଃ । ପ୍ରାପ୍ତାନ୍ ଜାନୀତ ଭଦ୍ରଂ ବୋ ଗୋପାନ୍ ନୋ ରାମଚୋଦିତାନ୍ । ୬ । ଗାଶ୍ଚାରୟନ୍ତା-

ମାତୃ କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତା ଇତ୍ୟୁକ୍ତଂ । ୮୮ । ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତ ଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଦ୍ୱାବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୨୨ ।

ତ୍ରୟୋବିଂଶେ ତତୋ ଗୋପୈରନ୍ନଯାଚନ୍ଧାପଦେଶତଃ । ତତ୍ପତ୍ନ୍ୟନୁଗ୍ରହାତ୍ କୃଷ୍ଣୋ ଦର୍ଶିତାନନ୍ୟତାପହୃତ୍ । ୧ । ଭକ୍ତାୟା ଇତ୍ୟେକ-ବଚନଂ ସର୍ବାସାଂ ସାୟୁଜ୍ୟାଭିପ୍ରାୟେଣ । ୨ । ୩ । ଅସ୍ମଦ୍ୱିସର୍ଜିତା ଅବାଭ୍ୟାଂ ପ୍ରହିତାଃ ସନ୍ତୋ ଯାଚଧ୍ୱଂ । ଯୁଷ୍ମାକଂ କା ତତ୍ର ଲଜ୍ଜା ନନୁ ତଥା-

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଦ୍ୱାବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୨୨ ।

ଗୋପା ଉଚୁଃ — ହେ ମହାବୀର ବଳରାମ । ହେ କୃଷ୍ଣ ଦୁଷ୍ଟକୁଳ ଯମ ॥ କ୍ଷୁଧା ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ବାଧା ଦିଏ । ଶାନ୍ତ କରାଅ ଅନୁଗ୍ରହେ । ୧ ।
।ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଗୋପାଳଙ୍କର ନିବେଦନ । ଶ୍ରବଣେ ଦେବକୀନନ୍ଦନ ॥ ଭକ୍ତା ବ୍ରାହ୍ମଣନାରୀପ୍ରତି । ପ୍ରସନ୍ନେ କହିଲେ ଶ୍ରୀପତି ॥
୨ । ବ୍ରହ୍ମବାଦ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଯାଗ । କରନ୍ତି ଇଚ୍ଛାବାକୁ ସ୍ୱର୍ଗ ॥ ସେ ଆଙ୍ଗିରସ ଯଜ୍ଞେ ଯାଅ ।୩। ଗୋପାଳେ ଅନ୍ନ ମାଗିଣାଅ ॥ କହିବୁ ଆମ୍ଭେ ଦେଇ ଭାଇ । ମାଗିବ ଆମ୍ଭନାମ କହି । ୪ । କୃଷ୍ଣ ଆଦେଶେ ଗୋପେ ଗଲେ । ବିପ୍ରଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡବତ କଲେ ॥ ଅନ୍ନମାଗିଲେ ଯୋଡ଼କର । ୫ । କହିଲେ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବବଦୂର ଓଦନଂ ସ୍ୱାଦ୍ୱନ୍ତୌ ବୋ ଭକ୍ଷତୋ ବୁଭୁକ୍ଷିତୌ । ତଯୋର୍ଦ୍ୱିଜା ଓଦନମର୍ଥିନୋର୍ଯଦ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଚ ବୋ ଯଚ୍ଛତ ଧର୍ମବିତ୍ତମାଃ ।୭। ଦୀକ୍ଷାଯାଃ ପଶୁସଂସ୍ଥାଯାଃ ସୌତ୍ରାମଣ୍ୟାଶ୍ଚ ସତ୍ତମାଃ । ଅନ୍ୟତ୍ର ଦୀକ୍ଷିତସ୍ୟାପି ନାନ୍ନମଶ୍ନନ୍ ହି ଦୁଷ୍ୟତି ।୮। ଇତି ତେ ଭଗବଦ୍ୟାଚ୍ଞାଂ ଶୃଣ୍ୱନ୍ତୋଽପି ନ ଶୁଶ୍ରୁବୁଃ କ୍ଷୁଦ୍ରାଶା ଭୂରିକର୍ମାଣୋ ବାଲିଶା ବୃଦ୍ଧମାନିନଃ । ୯ । ଦେଶଃ କାଲଃ ପୃଥଗ୍ଦ୍ରବ୍ୟଂ ମନ୍ତ୍ରତନ୍ତ୍ରର୍ତ୍ୱିଜୋଽଗ୍ନୟଃ । ଦେବତା ଯଜମାନଶ୍ଚ କ୍ରତୁର୍ଧର୍ମଶ୍ଚ ଯନ୍ମୟଃ । ୧୦ । ତଂ ବ୍ରହ୍ମ ପରମଂ ସାକ୍ଷାଦ୍ଭଗବନ୍ତମଧୋକ୍ଷଜଂ । ମନୁଷ୍ୟଦୃଷ୍ଟ୍ୟା ଦୁଷ୍ପ୍ରଜ୍ଞା ମର୍ତ୍ତ୍ୟାତ୍ମାନୋ ନ ମେନିରେ । ୧୧ । ନ ତେ ଯଦୋମିତି ପ୍ରୋଚୁର୍ନ ନେତି ଚ ପରନ୍ତପ । ଗୋପା ନିରାଶାଃ ପ୍ରତ୍ୟେତ୍ୟ ତଥୋଚୁଃ କୃଷ୍ଣରାମୟୋଃ । ୧୨ । ତଦୁପାକର୍ଣ୍ୟ ଭଗବାନ୍

ଯଂ ଯାବଦ୍ଭାବଦ୍ଦିଦଂ କ୍ଷମିତ ଦାଧ୍ୟନ୍ତୀତି ଚେତ୍ ତବାହ ସର୍ବସ୍ୱନ୍ତ ଇତି । ୪-୭ । ଅବଦୂରେ ବର୍ତ୍ତମାନୌ ସନ୍ତୌ ବୋ ଯଦନ୍ନଂ ତଲ୍ଲିପ୍ସତଃ ଅଭିଲଷତଃ । ବଃ ଓଦନଂ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଚ ଯଦ୍ୟସ୍ତି ତର୍ହି ଯଚ୍ଛତେତି । ୭ । ଦୀକ୍ଷିତା ବୟମସ୍ମଦନ୍ନଭୋଜନ୍ୟାଦ୍ଧା ଇତି ବଦିଷ୍ୟନ୍ତୀତି ସ୍ମୃତିମେବାଣସ୍କ୍ୟାହ । ଦୀକ୍ଷାଯା ଆରଭ୍ୟାଗ୍ନୀଷୋମୀୟପଶୁଆଲମ୍ଭନାତ୍ ପୂର୍ବଂ ଦୋଷଃ । ନ ତତୋଽନ୍ୟତ ତଥା ସୌତ୍ରାମଣ୍ୟାଶ୍ଚାନ୍ୟତ ଅନ୍ୟଦା । ୮ । କ୍ଷୁଦ୍ରେ ସ୍ୱର୍ଗାଦୌ ଆଶାମାତ୍ରଂ ଯେଷାଂ । ଭୂରୀଣି କ୍ଲେଶାଧିକାନି କର୍ମାଣି ଯେଷାଂ । ଅତୋଽଜ୍ଞା ବୃଥା ଜ୍ଞାନବୃଦ୍ଧା ଇତି ମାନବତଃ । ୯ । ନନୁ କର୍ମକ୍ରମମୁଖ୍ୟତ୍ୱଂ ଦେଶକାଲେ ଅନ୍ୟାର୍ଥମନ୍ନଦାନ୍ୟସ୍ୟ କଥଂ ଦେଯଂ ତତ୍ରାହ ଦେଶ ଇତି । ପୃଥକ୍ ଚରୁପୁରୋଡାଶାଦି ଦ୍ରବ୍ୟଂ । ତନ୍ତ୍ରଂ ପଦ୍ଧତିଃ । ଧର୍ମୋଽ-

---

ଶୁଣ ନୃପବର ॥ ଅମ୍ଭେ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଆଜ୍ଞାକାରୀ । ଗୋପାଳେ ବିପ୍ରଆଜ୍ଞା ଧରି ॥ ମାଗିଲୁଁ ଅସି ତୁମ୍ଭଦ୍ୱାରେ । କୁଶଳ ହେଉ ଏ ଯଜ୍ଞରେ ।୬। ରାମ ଅଚ୍ୟୁତ କ୍ଷୁଧାତୁରେ । ଗୋରୁ ଚରାନ୍ତି ଅଦୂରେ ॥ ଇଚ୍ଛନ୍ତି ତୁମ୍ଭ ଗୃହ ଅନ୍ନ । ଶ୍ରଦ୍ଧା ଥିଲେ ହେ ଦ୍ୱିଜଗଣ ॥ ଦିଅ ଆମ୍ଭର ହସ୍ତେ ନେବୁଁ । ତୁମ୍ଭେ ତ ଜାଣ ଧର୍ମ ତତ୍ତ୍ୱ । ୭। ପଶୁଯାଗରେ ଯେ ଦୀକ୍ଷିତ । ଯେ ସୌତ୍ରାମଣୀ ଦୀକ୍ଷାଯୁକ୍ତ । ଅତଭୋଜ୍ୟ ଅନ୍ନ ଏହାଙ୍କର । ଭୋଜ୍ୟ ଅଟଇ ତ ଅନ୍ୟର ॥ ଅଗ୍ନିଷୋମ ଯଜ୍ଞେ ଦୀକ୍ଷିତ । ତୁମ୍ଭର ଅନ୍ନ ଭୋଜ୍ୟ ନିତ୍ୟ । ୮। ହରିଙ୍କ ଏ ଯାଚ୍ଞା ବ୍ରାହ୍ମଣେ । ଶୁଣି ନଶୁଣିଲେ ଅଜ୍ଞାନେ ॥ ବହୁତ କଷଣ ସହନ୍ତି । ସାମାନ୍ୟ ସ୍ୱର୍ଗ ବାଞ୍ଛନ୍ତି ॥ କରନ୍ତି ମୂର୍ଖପରି କର୍ମ । ବହନ୍ତି ଜ୍ଞାନ ଅଭିମାନ । ୯ । ଦେଶକାଳ ଯଜ୍ଞବିଭବ । ଚରୁପୁରୋଡାଶାଦି ଦ୍ରବ୍ୟ ॥ ଅଗ୍ନି ଋତ୍ୱିକ ଯଜମାନ । ଦେବତା ମନ୍ତ୍ର ତନ୍ତ୍ର ଜ୍ଞାନ ॥ କ୍ରତୁଧର୍ମାଦି ଯହିଁ କଲେ । ୧୦ । ସେ ପରଂବ୍ରହ୍ମ ଭଗବାନେ ॥ ନରଶରୀରେ ମୂର୍ଖପଣେ । ମାନବ ମଣିଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ । ୧୧ । ଦେବା ନ ଦେବା ନ କହନ୍ତେ । ଗୋପାଳେ ନିରାଶେ ଦୁଃଖିତେ ॥ ଫେରି କହିଲେ କୃଷ୍ଣ ସନ୍ନେ । ୧୨ । ଶୁଣି କହିଲେ କୃଷ୍ଣ ପ୍ରେମେ ।

ପ୍ରହସ୍ୟ ଜଗଦୀଶ୍ବରଃ । ବ୍ୟାଜହାର ପୁନର୍ଗୋପାନ୍ ଦର୍ଶୟନ୍ ଲୌକିକାଂଗତିଂ । ୧୩ । ମାଂ ଜ୍ଞାପୟତ ପତୀଭ୍ୟଃ ସସଙ୍କର୍ଷଣମାଗତଂ । ଦାସ୍ୟନ୍ତି କାମମନ୍ନଂ ବଃ ସ୍ନିଗ୍ଧା ମୟ୍ୟୁଷିତା ଧିୟା । ୧୪ । ଗତ୍ବାଥ ପତ୍ନୀଶାଲାୟାଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ବାସୀନାଃ ସ୍ବଲଙ୍କୃତାଃ । ନତ୍ବା ଦ୍ବିଜସତୀର୍ଗୋପାଃ ପ୍ରଶ୍ରିତା ଇଦମବ୍ରୁବନ୍ ୧୦ । ନମୋ ବୋ ବିପ୍ରପତ୍ନୀଭ୍ୟୋ ନିବୋଧତ ବଚାଂସି ନଃ । ଇତୋଽବିଦୂରେ ଚରତା କୃଷ୍ଣେନେହେଷିତା ବୟଂ । ୧୬ । ଗାଶ୍ଚାରୟନ୍ ସ ଗୋପୈଃ ସରାମୋ ଦୂରମାଗତଃ । ବୁଭୁକ୍ଷିତସ୍ୟ ତସ୍ୟାନ୍ନଂ ସାନୁଗସ୍ୟ ପ୍ରଦୀୟତାଂ । ୧୭ । ଶ୍ରୁତ୍ବାଚ୍ୟୁତମୁପାୟାତଂ ନିତ୍ୟଂ ତଦ୍ଦର୍ଶନୋତ୍ସୁକାଃ । ତତ୍କଥାକ୍ଷିପ୍ତମନସୋ ବଭୂବୁର୍ଜାତସମ୍ଭ୍ରମାଃ । ୧୮ । ଚତୁର୍ବିଧଂ ବହୁଗୁଣମନ୍ନମାଦାୟ ଭାଜନୈଃ । ଅଭିସସ୍ରୁଃ ପ୍ରିୟଂ ସର୍ବାଃ ସମୁଦ୍ରମିବ ନିମ୍ନଗାଃ ।

ଦ୍ବେଣଂ । ୧୦ । ମନ୍ଦଭାଗ୍ୟାଃ ମିଥ୍ୟା ଦୃଷ୍ଟ୍ୟା ମର୍ତ୍ତ୍ୟାତ୍ମାନୋ ବ୍ରାହ୍ମଣାଃ ବୟଂ ମହାନ୍ତ ଇତି ମନ୍ୟମାନାଃ । ୧୧-୧୨ । ଲୌକିକୀଂ ଗତିଂ ନହ୍ୟୁଂ । ୧୦ । ମନ୍ଦଭାଗ୍ୟାଃ ... ଲୋକଚେଷ୍ଟିତଂ ଦର୍ଶୟନ୍ । ୧୩ । କେବଳଂ ଦେହେନ ଗୃହେ ବସନ୍ତି କାର୍ଯ୍ୟାର୍ଥିନୋ ନିର୍ବିଦ୍ୟନ୍ତେ କୋ ବା ଯାଚକୋ ନ ପରିଭୂୟତ ଇତ୍ୟାଦ ଲୋକଚେଷ୍ଟିତଂ ଦର୍ଶୟନ୍ । ୧୩ । କେବଳଂ ଦେହେନ ଗୃହେ ବସନ୍ତି ଧିୟା ତ ମୟ୍ୟେବୋଷିତା ଯତୋ ମୟି ସ୍ନିଗ୍ଧା ଅତୋ ଦାସ୍ୟନ୍ତୀତି । ୧୪-୧୫ । ଇଷିତାଃ ପ୍ରେଷିତାଃ । ୧୬ । ସ କୃଷ୍ଣୋ ଗୋପାଳୈଃ ସହ । ୧୭ । ତତ୍କଥାକ୍ଷିପ୍ତମନସ୍ତ୍ବାତ୍ ତଦ୍ଦର୍ଶନୋତ୍ସୁକାଃ । ଅତଏବ ତମୁପାଗତଂ ଶ୍ରୁତ୍ବା ଜାତସମ୍ଭ୍ରମା ବଭୂବୁଃ । ୧୮ ଭକ୍ଷ୍ୟଭୋଜ୍ୟଲେହ୍ୟଚୋଷ୍ୟଭେଦେନ ଚତୁର୍ବିଧଂ । ବହୁଗୁଣଂ ସଂସ୍କାରବିଶେଷୈର୍ବହବୋ ଗୁଣା ରସଗୌରବାଦୟୋ ଯସ୍ମିଂସ୍ତତ୍ । ଇତି ନିରନ୍ତରୈର୍ବିଶେଷୈଃ । ପତ୍ୟାଦିଭିର୍ବାର୍ଯ୍ୟମାଣା

ଆହେ ଗୋପାଳେ ପୁଣି ଯିବ । ଲୌକିକ ମାର୍ଗରେ ମାଗିବ ॥ ଅଛ ଦଅନ୍ତୁ ନାରୀଗଣ । ବସେ ମାଗିବା ହେଲା ଭ୍ରମ । ୧୩ । କହିବ ଦ୍ବିଜପତ୍ନୀ ଶୁଣ । କୃଷ୍ଣ ପଠାଇଛନ୍ତି ସଙ୍କର୍ଷଣ ॥ ନିକଟେ ଥାଇ ଆମ୍ଭ ହସ୍ତେ । ଅନ୍ନ ମାଗନ୍ତି କ୍ଷୁଧାଆର୍ତ୍ତେ ॥ ମୋଠାରେ ଯେଣୁ ତାଙ୍କ ମନ । ଜାଣେ ସେ ଦେବେ ଦିବ୍ୟ ଅନ୍ନ । ୧୪ । ଗୋପାଳେ ଆଜ୍ଞାମାନି ଗଲେ । ପତ୍ନୀଶାଳାରେ ପ୍ରବେଶିଲେ ॥ ଦେଖିଲେ ବଭୂଷିତ ହୋଇ । ଅଛନ୍ତି ଦ୍ବିଜନାରୀ ତହିଁ ॥ ଗୋପାଳେ ପ୍ରଣମିଲେ ବେଗେ । ଏହା କହିଲେ ତାଙ୍କ ଆଗେ । ୧୫ । ବିପ୍ରପତ୍ନୀଏ ନମସ୍କାର । ବଚନ ଶୁଣ ଗୋ ଆମ୍ଭର ॥ ଏଠାରୁ ଅଳ୍ପ ଦୂରେ ଥାଇ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅଛନ୍ତି ପଠାଇ । ୧୬ । ଗୋଧନ ଚରାଇ ଗୋ ରସନ୍ତେ । ମିଳିଲେ ଆସି ଦୂରପଥେ ॥ ସମସ୍ତେ ଅଛୁ ବୁଭୁକ୍ଷିତ । ଅନ୍ନ ମାଗନ୍ତି ଗୋପୀନାଥ । ୧୭ । କୃଷ୍ଣଙ୍କ କରିବେ ଦର୍ଶନ । ଉତ୍ସୁକା ଥିଲେ ନାରୀଗଣ ॥ ତହିଁ ଶୁଣି ବ୍ୟଗ୍ର ହେଲେ । ପାଶକୁ ଆସିବା ଜାଣିଲେ ॥ ଦର୍ଶନଲିପ୍ସା ଜନମିଲା । ହୃଦୟ ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇଲା । ୧୮ । ଭକ୍ଷ୍ୟ ଚୋଷ୍ୟ ଲେହ୍ୟ ଓ ପେୟ । ପାତ୍ରରେ କଲେ ସେ ସଞ୍ଚୟ ॥ ସମୁଦ୍ର ପାଶେ ନଦୀ ଯେସନେ । ତଳରେ କୃଷ୍ଣ

କମ୍ପନ୍ତାଃ । ୧୯ । କଷିଧ୍ୟମାନାଃ ପତିଭର୍ଭ୍ରାତୃଭିର୍ବନ୍ଧୁଭିଃ ସୁତୈଃ । ଭଗବତ୍ୟୁତ୍ତମଃଶ୍ଳୋକେ ଦୀର୍ଘଶ୍ରୁତଧୃତାଶୟାଃ । ୨୦ । ଯମୁନୋପବନେଽଶୋକ-ନବପଲ୍ଲବମଣ୍ଡିତେ । ବିଚରନ୍ତଂ ବୃତଂ ଗୋପୈଃ ସାଗ୍ରଜଂ ददृଶୁଃ ସ୍ତ୍ରିୟଃ । ୨୧ । ଶ୍ୟାମଂ ହିରଣ୍ୟପରିଧିଂ ବନମାଲ୍ୟବର୍ହଧାତୁପ୍ରବାଳନଟବେଷ-ମନୁବ୍ରତାଂସେ । ବିନ୍ୟସ୍ତହସ୍ତମିତରେଣ ଧୁନାନମବ୍ଜଂ କର୍ଣୋତ୍ପଲାଲକକପୋଲମୁଖାବ୍ଜହାସଂ । ୨୨ । ପ୍ରାୟଃଶ୍ରୁତପ୍ରିୟତମୋଦୟକର୍ଣ-ପୂରୈର୍ଯସ୍ମିନ୍ନିମଗ୍ନମନସସ୍ତମଥାକ୍ଷିରନ୍ଧ୍ରୈଃ । ଅନ୍ତଃ ପ୍ରବେଶ୍ୟ ସୁଚିରଂ ପରିରଭ୍ୟ ତାପଂ । ପ୍ରାଜ୍ଞଂ ଯଥାଭିମତୟୋ ବିଜହୁର୍ନରେନ୍ଦ୍ର । ୨୩ ।

ଅଥ ପ୍ରସ୍ତୁତଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଂ ଅଭିଯସ୍ୟ ଅଭିଜଗ୍ମୁଃ । ଅପ୍ରତିବନ୍ଧେ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତଃ ସମୁଦ୍ରଂ ନିମଗ୍ନା ନଦ୍ୟ ଇବେତି । ୧୯ । ଅତ ହେତୁଃ ଭଗବତୀତି । ଦୀର୍ଘଂ ବହୁକାଲଂ ଶ୍ରୁତେନ ଶ୍ରବଣେନ ଧୃତ ଆଶୟୋ ଯାଭିସ୍ତାଃ । ୨୦ । ତଥା ଗତାଃ ସତ୍ୟୋ ଦଦୃଶୁଃ । ୨୧ । ହିରଣ୍ୟବତ୍ ପରିଧିଃ ପରି-ଧାନଂ ଯସ୍ୟ ତଂ ପୀତାମ୍ବରମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ବନମାଲ୍ୟୈର୍ବର୍ହୈର୍ଧାତୁଭିଃ ପ୍ରବାଳୈଶ୍ଚ ନଟବଦ୍ଵେଶୋ ଯସ୍ୟ ତଂ । ଅନୁବ୍ରତସ୍ୟ ସଖ୍ୟୁରଂସେ ବିନ୍ୟ-ସ୍ତୋ ନିହିତୋ ହସ୍ତୋ ଯେନ ତଂ । ଇତରେଣ ହସ୍ତେନ ଲୀଳୟା ଅବ୍ଜଂ ଧୁନାନଂ ଭ୍ରାମୟନ୍ତଂ । କର୍ଣୟୋରୁତ୍ପଲେ ପଦ୍ୟେ ଅଳକାଃ କପୋଲ-ୟୋର୍ଯସ୍ୟ ମୁଖାବ୍ଜେ ହାସୋ ଯସ୍ୟ ତସ୍ୟ ତସ୍ୟ ତସ୍ୟ । ୨୨ । ବୃତ୍ତୈରପି ଲକ୍ଷ୍ମେନ ପାର୍ଶ୍ୱୟୋମାତ୍ର ସାଧୁ ଇତି । ବହୁଶଃ ଶ୍ରୁତା ଯେ ପ୍ରିୟତମସ୍ୟୋ-ଦୟ୍ୟା ଉଦ୍ଗାର୍ଥାଃ ତ ଏବ କର୍ଣପୂରାଃ କର୍ଣୌ ପୂରୟନ୍ତି କୃତାର୍ଥୌ କୁର୍ବନ୍ତୀତି ତଥା ତୈଃ କର୍ଣାଭରଣୈରିବ ତା । ଯସ୍ମିନ୍ କୃଷ୍ଣେ ନିମଗ୍ନମନସ ଅବଷ୍ଟେଭେତପସ୍ତଂ ଲୋଚନଦ୍ୱାରୈରନ୍ତଃ ପ୍ରବେଶ୍ୟ ସୁଚିରମୁପଗୁହ୍ୟ ତାପଂ ଜହୁଃ । ଅଭିମତୟୋର୍ହଂବୃତ୍ୟଃ ପ୍ରାଜ୍ଞଂ ସୁଷୁପ୍ତିସାକ୍ଷିଣଂ ପରିରଭ୍ୟ

ଯାଣେ ତେନ୍ହେ । ୧୯ । ପତିଜନସ୍ତ ବନ୍ଧୁ ଭାଇ । ନିଷେଧ ନ ମାନିଲେ କେହି ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କଥାଶୁଣି କର୍ଣ୍ଣେ । ଉଲ୍ଲଣ୍ଠ ଥିଲ ବରଷନେ । ୨୦ । ଅଶୋକ ନବପଲ୍ଲବରେ । ମଣ୍ଡିତ ଉପବନେ ଧୀରେ ॥ ଯମୁନା କୁଳେ ସଞ୍ଚରୁଲେ । ଅବର ଗୋପାଳଙ୍କ ମେଳେ ॥ ଦେଖିଲେ କୃଷ୍ଣ ଚୂଳନ୍ତ । କାଷରେ ଲଳିଲେ ଭୂଷିତ । ୨୧ । ପୀତବସନ ସୁନ୍ଦର । ଗଳାରେ ବନପୁଷ୍ପହାର ॥ ମୟୂରପୁଚ୍ଛ ଧାତୁଦ୍ରବ୍ୟେ । ପ୍ରବାଳମାନେ ଦେହ ଶୋଭେ ॥ କରେକ ସଙ୍ଗିର କନ୍ଧରେ । ପଦ୍ମ ହଲାନ୍ତି ଅନ୍ୟକରେ ॥ କର୍ଣ୍ଣରେ ଖଞ୍ଜାଗାଳୋତ୍ପଳ । ମଣ୍ଡଇ ସୁନ୍ଦର କପୋଳ ॥ ପଦ୍ମମୁଖରେ ମନ୍ଦହାସ । ଶ୍ୟାମଳ ନଟବରବେଶ । ୨୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରିୟ କୃଷ୍ଣଙ୍କର । ଉତ୍କର୍ଷ ଶୁଣି ବହୁବାର ॥ ହୃଦେ ଉଲ୍ଲଣ୍ଠା ବହୁଥିଲେ । ନୟନ ପୂରାଇ ଦେଖିଲେ ॥ ଯେନ୍ହେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ହୃଦେ ପଶି । ଅଳିଙ୍ଗି ଦୁଃଖ ଦେଲେ ଧ୍ୱଂସି ॥ ବୃତ୍ତିଙ୍କରୁଲେ ଅହଙ୍କାର । ପ୍ରାଜ୍ଞେ ମିଶଇ ଯେପ୍ରକାର । ୨୩ । ନ ମାନି ବଚନ କାହାର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ତାସ୍ତଥା ତ୍ୟକ୍ତସଙ୍କାଶାଃ ପ୍ରାପ୍ତା ଅସ୍ମଦଦୃଷ୍ଟସ୍ୟ । ବଜ୍ଞାସ୍ୱାଖିଳଦୃଗ୍‌ଦ୍ରଷ୍ଟା ପ୍ରାହ ପ୍ରହସିତାନନଃ ।୨୪। ସ୍ୱାଗତଂ ବୋ ମହାଭାଗା ଅସ୍ୟତାଂ କରବାମ କିଂ । ଯନ୍ନୋ ଦିଦୃକ୍ଷୟା ପ୍ରାପ୍ତା ଉପପନ୍ନମିଦଂ ହି ବଃ । ୨୫ । ନନ୍ୱଦ୍ଧା ମୟି କୁର୍ବନ୍ତି କୁଶଳାଃ ସ୍ୱାର୍ଥଦର୍ଶିନଃ । ଅହୈତୁକ୍ୟବ୍ୟବହିତାଂ ଭକ୍ତିମାତ୍ମପ୍ରିୟେ ଯଥା । ୨୬ । ପ୍ରାଣବୁଦ୍ଧିମନଃସ୍ୱାତ୍ମଦାରାପତ୍ୟଧନାଦୟଃ । ଯତ୍‌ସମ୍ପର୍କାତ୍ ପ୍ରିୟା ଆସଂସ୍ତତଃ କୋନ୍ୱପରଃ ପ୍ରିୟଃ । ୨୭ । ତଦ୍ୟାତ ଦେବଯଜନଂ ପତୟୋ ବୋ ଦ୍ୱିଜାତୟଃ । ସ୍ୱସତ୍ରଂ ପାରୟିଷ୍ୟନ୍ତି ଯୁଷ୍ମାଭିର୍ଗୃହମେଧିନଃ ।୨୮। ପତ୍ନ୍ୟ ଊଚୁଃ । —ମୈବଂ ବିଭୋଽର୍ହତି ଭବାନ୍

ତସ୍ମିନ୍ ଲୟଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ଯତେଥ । ୨୩ । ଅଖିଳଦୃଗ୍‌ଦ୍ରଷ୍ଟା ସର୍ବବୁଦ୍ଧିସାକ୍ଷୀ ତାସ୍ତଥା ପ୍ରାପ୍ତା ବିଜ୍ଞାୟାପି । ତଥେତ୍ୟେତଦ୍ ଦ୍ୱୃଣୋତି । ତ୍ୟକ୍ତସଙ୍କାଶା ତ୍ୟକ୍ତାଃ ସର୍ବା ଆଶା ଯାଭିସ୍ତାଃ କେବଳମାତ୍ମନଃ ସ୍ୱପ୍ନେ ଏବ ଦଦୃକ୍ଷୟୈବ । ୨୪ । ହେ ମହାଭାଗାଃ ବଃ ସ୍ୱାଗତଂ ଶୁଭମାଗମନଂ । ତଦେବାହ ଯଦ୍ୟସ୍ମାତ୍ ସତତବନ୍ଧନରସ୍ତାରେଣାସ୍ମାକଂ ଦିଦୃକ୍ଷୟା ପ୍ରାପ୍ତା ଇତ ଇଦଂ ବ ଉପପନ୍ନଂ ସମ୍ପନ୍ନଂ ଯୁକ୍ତମିତ ବା । ୨୫ । ଯୁକ୍ତତ୍ୱମାହ ନନ୍ୱିତି । ଅସ୍ମିନ୍ ପ୍ରିୟେ ଆତ୍ମା ଚ ପ୍ରିୟଶ୍ଚ ତସ୍ମିନ୍ ମୟି କୁଶଳା ବିବେକିନଃ ଅତଏବ ସ୍ୱସ୍ୟ ଆତ୍ମନୋଽର୍ଥଂ ପୁରୁଷାର୍ଥଂ ପଶ୍ୟନ୍ତି ଯେ ତେ ଯଥା ଯଥାବଦ୍ଭକ୍ତିଂ କୁର୍ବନ୍ତି ଯଥାବତ୍ତ୍ୱମାହ ଅଦ୍ଧା ସାକ୍ଷାତ୍ । ଅତ ହେତୁଃ ଅହୈତୁକ୍ୟବ୍ୟବହିତାଂ ଫଳାଭିସନ୍ଧିରହିତାଂ ଅତଏବ ଅବ୍ୟବହିତାଂ ନିରନ୍ତରାଂ । ୨୬ । ଆତ୍ମନଃ ସର୍ବତଃ ପ୍ରେଷ୍ଠତ୍ୱମୁପପାଦୟତି ପ୍ରାଣେତି । ସ୍ୱ ଶ୍ରୋତ୍ରାଦୟଃ ଆତ୍ମା ଦେହଃ ଏତେ ସର୍ବେ ଯତ୍‌ସମ୍ପର୍କାତ୍ ଯସ୍ୟାଧ୍ୟାସେନୋପକରଣତ୍ୱେନ ବା । ୨୭ । ତତ୍ ତସ୍ମାତ୍ କୃତାର୍ଥା ଯୂୟଂ ଦେବଯଜନଂ ଯଜ୍ଞବାଟଂ ଯାତ ଗଚ୍ଛତ । ନନୁ କୃତାର୍ଥାଃ କିମିତି ଯାସ୍ୟାମ ଇତ୍ତ ଚେଦତ ଆହ ପତୟ ଇତି । ପାରୟିଷ୍ୟନ୍ତି ସମାପୟିଷ୍ୟନ୍ତି । ପଥନାଗମନଗ୍ରହାଦ୍ୟେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୮। ନୃଶଂସଂ ପରୁଷଂ । ନିଗମଂ ପ୍ରତିଜ୍ଞାଂ ନ ମେ ଭକ୍ତଃ ପ୍ରଣଶ୍ୟତୀତ ବେଦଂ ବାନ ସ

ସକଳ ଆଶା ତ୍ୟାଗକରି ॥ ଦେଖି ଅସିଲେ ବିପ୍ରନାରୀ । ସର୍ବଙ୍କ ହରି ଜାଣିପାରି ॥ ହସି ତାହାଙ୍କୁ ପ୍ରେରନ୍ତି ।୨୪। ମଙ୍ଗଳେ ମଳଳିତ ଏଥା ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେଖିଥିଲ । ସେଆଶା ଏବେ ପୂର୍ଣ୍ଣ କଲ ॥ ସେ କ କରିବୁଁ ଗୋ କହ । ହୃଦୟ କାମନା ଜଣାଅ । ୨୫। ମୁଁ ଆତ୍ମା ସର୍ବପ୍ରିୟ ବୁଝି । ବିବେକିଗଣ ମୋତେ ଭଜି ॥ ନିଜର ପୁରୁଷାର୍ଥପାଇଁ । ସଦାନଷ୍ଠାନ ଭକ୍ତିବହି ॥ ମୋତେ ସେବନ୍ତି ସାକ୍ଷାତରେ ।୨୬। ଏକାଙ୍କି ମୋର ସମ୍ପର୍କରେ ॥ ପ୍ରାଣ ଶରୀର ବୁଦ୍ଧି ମନ । କୁଟୁମ୍ବ ଦାର ସୁତ ଧନ ॥ ସକଳେ ପ୍ରିୟ ହୋଇଥାନ୍ତି । ମୋତେ ବଳ କେ ପ୍ରିୟ ଅଛି ।୨୭। ଏବେ ଚଳ ଗୋ ଯଜ୍ଞସ୍ଥଳେ । ତୁମ୍ଭର ସ୍ୱାମୀ ଦ୍ୱିଜକୁଳେ ॥ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଘେନ ଗୃହୀ ହୁଅନ୍ତୁ । ନବିଘ୍ନେ ଯଜ୍ଞ ସମ୍ପାଦନ୍ତୁ ॥ ୨୮ । —ଶ୍ରୀବିପ୍ରପତ୍ନ୍ୟ ଊଚୁଃ — ଏତେ ନିଷ୍ଠୁର ବୋଲ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଗଦିତୁଂ ନୃଶଂସଂ ସତ୍ୟଂ କୁରୁଷ୍ୱ ନିଗମଂ ତବ ପାଦମୂଲଂ । ପ୍ରାପ୍ତା ବୟଂ ତୁଲସିଦାମ ପଦାବସୃଷ୍ଟଂ କେଶୈର୍ନିବୋଢୁମତିଲଙ୍ଘ୍ୟ ସମସ୍ତବନ୍ଧୂନ୍ ।୨୯।
ଗୃହ୍ଣନ୍ତି ନୋ ନ ପତୟଃ ପିତରୌ ସୁତା ବା ନ ଭ୍ରାତୃବନ୍ଧୁସୁହୃଦଃ କୁତ ଏବ ଚାନ୍ୟେ । ତସ୍ମାଦ୍ଭବତ୍ପ୍ରପଦୟୋଃ ପତିତାତ୍ମନାଂ ନୋ ନାନ୍ୟା ଭବେଦ୍ଗତିରରିନ୍ଦମ ତଦ୍ବିଧେହି ।୩୦। ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ — ପତୟୋ ନାଭ୍ୟସୂୟେରନ୍ ପିତୃଭ୍ରାତୃସୁତାଦୟଃ । ଲୋକାଶ୍ଚ ବୋ ମୟୋପେତା ଦେବା ଅପ୍ୟନୁମନ୍ୱତେ ।୩୧। ନ ପ୍ରୀତୟେଽନୁରାଗାୟ ହ୍ୟଙ୍ଗସଙ୍ଗୋ ନୃଣାମିହ । ତନ୍ମନୋ ମୟି ଯୁଞ୍ଜାନା ଅଚିରାନ୍ମାମବାପ୍ସ୍ୟଥ ।୩୨।
ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଇତ୍ୟୁକ୍ତା ଦ୍ୱିଜପତ୍ନ୍ୟସ୍ତା ଯଜ୍ଞବାଟଂ ପୁନର୍ଗତାଃ । ତେ ଚାନସୂୟବଃ ସ୍ୱାଭିଃ ସ୍ତ୍ରୀଭିଃ ସତ୍ରମପାରୟନ୍ ।୩୩। ତତ୍ରୈକା ବିଧୃତା ଭର୍ତ୍ତ୍ରା ଭଗବନ୍ତଂ ଯଥାଶ୍ରୁତଂ । ହୃଦୋପଗୁହ୍ୟ ବିଜହୌ ଦେହଂ କର୍ମାନୁବନ୍ଧନଂ ।୩୪। ଭଗବାନପି ଗୋବିନ୍ଦସ୍ତେନୈବାନ୍ନେନ ଗୋପକାନ୍ । ଚତୁର୍ବି-

---

ପୁନରାବର୍ତ୍ତତ ଇତ୍ତ । ପଦାବସୃଷ୍ଟଂ ଅବଜ୍ଞୟାପି ଦତ୍ତଂ । ବନ୍ଧୁମାନେନ କେଶୈର୍ନିବୋଢୁଂ ଦାସୀଭବନ୍ତଂ ୨୯। କଷ୍ଟ ନ ଗୃହ୍ଣନ୍ତି ନୋଽସ୍ମାନ୍ । ହେ ଅରିନ୍ଦମ କାମଦଲବପାପାଦ୍ଦମନ । ଭବତଃ ପ୍ରପଦୟୋଃ ପାଦାଗ୍ରୟୋଃ ପତିତଦେହାନାମନ୍ୟା ସ୍ୱର୍ଗାଦିଗତିରପି ନ ଭବେଦ୍ଧାତୃତ୍ୱ ତତ୍ର ତସ୍ମାତ୍ତୁ ଦାସ୍ୟମେବ ବିଧେହୀତି । ୩୦ । ମୟା ଉପେତା ଅନୁଜ୍ଞାତାଃ । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଂ ଦେବାନ୍ ପ୍ରଦର୍ଶୟତି ଦେବା ଅପୀତି । ୩୧ । ତଥାପି ତ୍ୱାଂ ତ୍ୟକ୍ତୁଂ ନ

କର । ସତ୍ୟପାଳନ କର ହରି ॥ ମୋତେ କି ଆଜ୍ଞା ନ ଫେରଇ । ବେଦେ ଏକଥା ଅଛି କହି ॥ ସମସ୍ତବନ୍ଧୁ ସ୍ନେହ ତେଜି । ତୁମ୍ଭ ଚରଣ ଆମ୍ଭେ ଭଜି ॥ ପାଦଫିଙ୍ଗା ତୁଳସୀମାଳ । ନେଇ ମଥାରେ ଆମ୍ଭ ଭାଳ । ଏବେ ଦଣ୍ଡ ନ ରହିବ । ସ୍ୱବାକ୍ୟ ପାଳଦଇତାରି ।୨୯। ସ୍ୱାମୀ ଜନକ ସୁତ ଭାଇ । ବନ୍ଧୁ ସୁହୃଦ ଅନ୍ୟକେହି ॥ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଗୃହେ ନ ରଖିବେ । ଅନାସ୍ଥ ହୋଇ ଅଛୁ ଆମ୍ଭେ ॥ ତୋହର ଚରଣେ ଶରଣ । ପଶିଲୁଁ ଆଗ ନାରାୟଣ ॥ ନ ଦିଅ ସ୍ୱର୍ଗ ଆଦି ଗତି । ଦାସୀ କରହେ ଲକ୍ଷ୍ମୀପତି । ୩୦ । ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ — ସ୍ୱାମୀ ତନୟ ପିତା ଭାଇ । ଈର୍ଷା ନୋହିବେ ଗୋ କେହି ॥ ଯେ ଲୋକେ ଦେବ ମୁହିଁ ସ୍ଥାନ । ଦେବେ କରିବେ ସମର୍ଥନ ।୩୧। ମାନବ ଅଙ୍ଗସଙ୍ଗ ଲାଗି । ନ ଲଭେ ସୁଖ ସ୍ନେହ ଭବେ ॥ ତେଣୁ ମୋହର ଅଙ୍ଗ ସଙ୍ଗ । କାମନା ତେଜ ନାରୀବର୍ଗ ॥ ମୋ ଠାରେ ସମର୍ପିଲେ ମନ । ଶୀଘ୍ର ଲଭିବ ମୋତେ ଜାଣ । ୩୨ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ମୁନି ପତ୍ନୀଏ ଏହା ଶୁଣି । ଯଜ୍ଞସ୍ଥଳକୁ ଗଲେ ପୁଣି ॥ ଯାଜ୍ଞିକେ ଈର୍ଷା ନୋହିଲେ । ନ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଘେନି ଯାଗ କଲେ । ୩୩ । ଏକ ବ୍ରାହ୍ମଣୀକୁ ତା ପତି । ଯାଆନ୍ତେ ବାନ୍ଧିଲା ଝଟତି ॥ ଶୁଣିବା ମତେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ । ଚିନ୍ତା ତେଜନ୍ତେ ସେ ଦେହକୁ ॥ କର୍ମବାସନା ନାଶଗଲା । ତହୁଁ ସେ ମୁକତି ଲଭିଲା ।

ଧେନାଶସ୍ପୃହା ସ୍ୱହୃଷ୍ଟ ଭୁଭୁଜେ ପ୍ରଭୁଃ । ୩୫ । ଏବଂ ଲୀଲାନରବପୁର୍ନୃଲୋକମନୁଶୀଲୟନ୍ । ରେମେ ଗୋଗୋପଗୋପୀନାଂ ରମୟନ୍ ରୂପବା-
କ୍କୃତୈଃ ।୩୬। ଅଥାନୁସ୍ମୃତ୍ୟ ବିପ୍ରାସ୍ତେ ଅନ୍ୱତପ୍ୟନ୍ କୃତାଗସଃ । ଯଦ୍ୱିଶ୍ୱେଶ୍ୱରୟୋର୍ଯାଚ୍ଞାମହନ୍ମ ନୃବିଡମ୍ବୟୋଃ । ୩୭ । ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ସ୍ତ୍ରୀଣାଂ
ଭଗବତି କୃଷ୍ଣେ ଭକ୍ତିମଲୌକିକୀଂ । ଆତ୍ମାନଞ୍ଚ ତୟା ହୀନମନୁତପ୍ତା ବ୍ୟଗର୍ହୟନ୍ । ୩୮ । ଧିଗ୍ଜନ୍ମ ନସ୍ତ୍ରିବୃଦ୍ବିଦ୍ୟାଂ ଧିଗ୍ବ୍ରତଂ ଧିଗ୍ବହୁଜ୍ଞତାଂ ।
ଧିକ୍କୁଲଂ ଧିକ୍କ୍ରିୟାଦାକ୍ଷ୍ୟଂ ବିମୁଖା ଯେ ତ୍ୱଧୋକ୍ଷଜେ ।୩୯। ନୂନଂ ଭଗବତୋ ମାୟା ଯୋଗିନାମପି ମୋହିନୀ । ଯଦ୍ୱୟଂ ଗୁରବୋ ନୃଣାଂ
ସ୍ୱାର୍ଥେ ମୁହ୍ୟାମହେ ଦ୍ୱିଜାଃ ।୪୦। ଅହୋ ପଶ୍ୟତ ନାରୀଣାମପି କୃଷ୍ଣେ ଜଗଦ୍ଗୁରୌ । ଦୁରନ୍ତଭାବଂ ଯୋଽବିଧ୍ୟନ୍ମୃତ୍ୟୁପାଶାନ୍ ଗୃହାଭିଧାନ୍ ।୪୧।

ଶକ୍ନୁମ ଇତି ଚେତ୍ତ ଭବାହ ନେତି । ପ୍ରୀତୟେ ସୁଖାୟ । ଅନୁରାଗାୟ ସ୍ନେହବୃଦ୍ଧୟେ । ଅଙ୍ଗସଙ୍ଗୋଽଙ୍ଗାଭ୍ୟାଂ ସଙ୍ଗଃ । ୩୨ । ଅନନ୍ୟବୃତ୍ତ୍ୟଃ
ଅଦ୍ରୋହବୃଷ୍ଟ୍ୟଃ । ୩୩ । ଦେହମିତି ତାସାଂ ଦେହଂ ଭବ ବନ୍ଧାୟ ଚୈତନ୍ୟେନ ଭଗବନ୍ତଂ ପ୍ରାପେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୪।୩୫ । ଅନୁଶୀଲୟନ୍ ଅନୁ-
କୁର୍ବନ୍ । ଗୋଗୋପଗୋପୀନାମିତି କର୍ମଣି ଷଷ୍ଠୀ । ରୂପବାକ୍କୃତୈଃ ରୂପେଣ ବାଗ୍ କୃତୈଶ୍ଚରବୈଶ୍ଚ ରମୟନ୍ । ତା ରମସ୍ପୃଶ୍ୟ ରେମ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ
୩୬ । ଅନୁସ୍ମୃତ୍ୟ ଉପକାରମାହ । ନରାନୁକରଣବତୋର୍ବିଶ୍ୱେଶ୍ୱରୟୋର୍ଯାଚ୍ଞାଂ ଯଦହନ୍ମ ହତବନ୍ତସ୍ତତ୍ କୃତାଗସୋ ବୟମିତ୍ୟନୁସ୍ମୃତ୍ୟେତି ।୩୭।
ତଦା ତା ଭାର୍ଯ୍ୟା ଗୁରୂନିବ ମନ୍ୟନ୍ତୋ ଭଗବଦ୍ଭକ୍ତିରହିତମାତ୍ମାନଂ ବ୍ୟନିନ୍ଦନ୍ନିତ୍ୟାହ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱେତି । ଅଲୌକିକୀଂ ଲୋକାତୀତାଂ । ୩୮ । ତ୍ରିବୃତ୍

। ୩୪ । ଗୋବନ୍ଦ ଗୋପାଳମାନଙ୍କୁ । ଭୁଞ୍ଜାଇ ଭୁଞ୍ଜିଲେ ଅନନ୍ତ ॥ ୩୫ । ଏରୂପେ ଲୀଳାନରଦେହେ । କର୍ମଅଚର ନରପ୍ରାଏ ॥ ରୂପବଚନ
ଚରିତ୍ରେ । ଗୋ ଗୋପ ଗୋପୀଙ୍କୁ ପ୍ରେମରେ ॥ ମତ୍ତାଇ ରମିଲେ ଶ୍ରୀହରି । ୩୬ । ପଛେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଜାଣିପାରି ॥ ନରସ୍ୱରୂପୀ ବିଶ୍ୱେଶ୍ୱର ।
ବେନିଙ୍କ ଯାଚ୍ଞା କଲୁଁ ଦୂର ॥ ମହତ ଅପରାଧ କଲୁ । ଅଜ୍ଞାନେ ଜାଣି ନ ପାରିଲୁ । ୩୭ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ଅଲୌକିକ ଭକ୍ତି । କରନ୍ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣୀଏ
ନିତି ॥ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଦେଖି ଦୁଃଖୀହେଲେ । ନିଜକୁ ନିଜେ ନିନ୍ଦାକଲେ ॥ ୩୮ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ଯେ ନୋହି ବିମୁଖ । ତାହ ବିଜନ୍ମ ବ୍ରତ ଧିକ୍କ ॥ (ଶ୍ରୌତ
ସାବିତ୍ର ଦୈକ୍ଷ୍ୟ ବିଜନ୍ମ) ବେଦାଧ୍ୟୟନ ବହୁଜ୍ଞତା । ଧିକ୍କ କୁଳ କ୍ରିୟା ଦକ୍ଷତା । ୩୯ । ଧନ୍ୟ ସେ ମାୟା ହରିଙ୍କର । ମୋହ କରାଏ
ଯେ ଯୋଗିର ॥ ନରଙ୍କଗୁରୁ ଆମ୍ଭେ ଦ୍ୱିଜେ । ସ୍ୱାର୍ଥେ ମୋହିତ ସହଜେ ।୪୦ । ଅହୋ ଦେଖ ଏ ନାରୀଙ୍କର । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ଭକତି ଅପାର ॥
ଗୃହସ୍ୱରୂପ ମୃତ୍ୟୁପାଶ । ବାସ ନାଶିବ ଯେ ଅବଶ୍ୟ ।୪୧। ଦ୍ୱିଜଜାତିର ଯେ ସଂସ୍କାର । ଗୁରୁଆଶ୍ରମେ ରହିବାର ॥ ତପସ୍ୟା ବେଦାନ୍ତ ପଠନ । ନାହିଁ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ନାସ୍ତ୍ୟାଂ ଦ୍ୱିଜାତିସଂସ୍କାରୋ ନ ନିବାସୋ ଗୁରାବପି । ନ ତପୋ ନାତ୍ମମୀମାଂସା ନ ଶୌଚଂ ନ କ୍ରିୟାଃ ଶୁଭାଃ । ୪୨ । ତଥାପି ହ୍ୟୁତ୍ତମଃଶ୍ଲୋକେ କୃଷ୍ଣେ ଯୋଗେଶ୍ୱରେଶ୍ୱରେ । ଭକ୍ତିର୍ଦୃଢ଼ା ନଚାସ୍ମାକଂ ସଂସ୍କାରାଦିମତାମପି । ୪୩ । ନନୁ ସ୍ୱାର୍ଥବିମୂଢ଼ାନାଂ ପ୍ରମତ୍ତାନାଂ ଗୃହେହୟା । ଅହୋ ନଃ ସ୍ମାରୟାମାସ ଗୋପବାକ୍ୟୈଃ ସତାଂ ଗତିଃ । ୪୪ । ଅନ୍ୟଥା ପୂର୍ଣ୍ଣକାମସ୍ୟ କୈବଲ୍ୟାଦ୍ୟାଶିଷାଂ ପତେଃ । ଈଶିତବ୍ୟୈଃ କିମସ୍ମାଭିରୀଶସ୍ୟୈତଦ୍ଵିଡମ୍ବନଂ । ୪୫ । ହିତ୍ୱାନ୍ୟାନ୍ ଭଜତେ ଯଂ ଶ୍ରୀଃ ପାଦସ୍ପର୍ଶାଶୟାସକୃତ୍ । ଆତ୍ମଦୋଷାପବର୍ଗେଣ ତଦ୍ୟାଚ୍ଞା ଜନମୋହିନୀ । ୪୬ । ଦେଶଃ କାଳଃ ପୃଥଗ୍‌ଦ୍ରବ୍ୟଂ ମନ୍ତ୍ରତନ୍ତ୍ରର୍ତ୍ୱିଜୋଽଗ୍ନୟଃ । ଦେବତା ଯଜମାନଶ୍ଚ କ୍ରତୁର୍ଧର୍ମଶ୍ଚ ଯନ୍ମୟଃ । ୪୭ । ସ ଏଷ ଭଗବାନ୍ ସାକ୍ଷାଦ୍ ବିଷ୍ଣୁର୍ଯୋଗେଶ୍ୱରେଶ୍ୱରଃ । ଜାତୋ ଯଦୁଷ୍ୱିତ୍ୟାଶୃଣ୍ମ ହ୍ୟପି ମୂଢ଼ା ନ ବିଦ୍ମହେ । ୪୮ । ଅହୋ ବୟଂ ଧନ୍ୟତମା ଯେଷାଂ ନସ୍ତାଦୃଶୀଃ ସ୍ତ୍ରିୟଃ । ଭକ୍ତ୍ୟା ଯାସାଂ ମତିର୍ଜାତା ଅସ୍ମାକଂ ନିଶ୍ଚଲା ହରୌ । ୪୯ । ନମସ୍ତୁଭ୍ୟଂ ଭଗବତେ କୃଷ୍ଣାୟାକୁଣ୍ଠମେଧସେ । ଯନ୍ମାୟାମୋହିତଧିୟୋ ଭ୍ରମାମଃ କର୍ମବର୍ତ୍ମସୁ । ୫୦ । ସ ବୈ ନ ଆଦ୍ୟଃ ପୁରୁଷଃ

ଶୌଚଂ ସାତ୍ତ୍ୱିକଂ ବୈଷମ୍ୟ ନିର୍ଗୁଣିତଂ ଜନ୍ମ । ବୃତଂ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟଂ । କ୍ରିୟାଃ କର୍ମାଣି ଦାକ୍ଷ୍ୟଞ୍ଚ । କ୍ରିୟାଦାକ୍ଷ୍ୟମିତ୍ୟେକଂ ବା ପଦଂ । ଧିଗିତ୍ୟଧିକ୍ଷେପେ । ଯେ ବୟନ୍ତୁ ଅଧୋକ୍ଷଜେ ବିମୁଖାସ୍ତେଷାଂ ଜନ୍ମାଦି ତତ୍ ସର୍ବଂ ଧିଗିତି ବ୍ୟଗର୍ହନ୍ନିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୯।୪୦ । ଯୋଃବାଧତ୍ତ ଅର୍ଚ୍ଚିନତ ତଂ ଦୁରନ୍ତଂ ଭ୍ରମନ୍ତଂ ଭକ୍ତଂ ପଶ୍ୟତେତା । ୪୧ । ଦ୍ୱିଜାତିସଂସ୍କାର ଉପନୟନଂ । କ୍ରିୟାଃ ସନ୍ଧ୍ୟୋପାସନାଦ୍ୟାଃ । ୪୨।୪୫ । ଆତ୍ମନୋ ଦୋଷାପବର୍ଗେଣ ଗୃହ୍ୟାଶ୍ଲେଷ-

ଶୌଚ ସୁକ୍ରିୟାମାନ । ୪୨ । ଉତ୍ତମଶ୍ଳୋକ ଯୋଗେଶ୍ୱର । କୃଷ୍ଣେ ତଥାପି ଭକ୍ତି ଘୋର । ଆମ୍ଭର ସମ୍ଭାବଦ ଥାଇ । ସେପର ଜନ୍ମେ ନ ଜନ୍ମଇ ୪୩ । ସରକରଣ ସ୍ୱାର୍ଥବଶେ । ଅଜ୍ଞ ପ୍ରମତ୍ତ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ବସ ॥ ଗୋପଙ୍କ ବାକ୍ୟ ସାଧୁପଥ । ଦେଖାଇଦେଲ ବାଧ୍ୟମତ । ୪୪ । ନୋହିଲେ ଯେହୁ ପୂର୍ଣ୍ଣକାମ । କୈବଲ୍ୟଅଦ ଶୁଭଧାମ ॥ ମାଗନ୍ତେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ କିପାଇଁ । ଈଶ୍ୱର ବିଡ଼ମ୍ବନ ଏହ । ୪୫ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯା ପାଦସେବାପାଇଁ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ତେଜି ଦେଇ ॥ ଗର୍ବଗୃହଦ୍ୟ ତ୍ୟାଗକର । ସର୍ବଦା ହୋଇଛନ୍ତି କିଙ୍କରୀ ॥ ଅନ୍ୟେ ମାଗିବା ତାହାଙ୍କର । କେବଳ ମାୟାର ବେଭାର । ୪୬ । ଦେଶକାଳ ଯଜ୍ଞଦ୍ରବ୍ୟ । ଚରୁ ପୁରୋଡ଼ାଶାଦିଦ୍ରବ୍ୟ ॥ ଅଗ୍ନି ଋତ୍ୱିକ ଯଜମାନ । ଦେବତା ମନ୍ତ୍ର ତନ୍ତ୍ର ଜ୍ଞାନ ॥ କ୍ରତୁଧର୍ମାଦି ଯତ୍ନ କାଳ । ୪୭ । ସେ ବିଷ୍ଣୁ ଯୋଗେଶ ସାକ୍ଷାତ ॥ ଶୁଣିଛୁ ଯଦୁକୁଳେ ଜାତ । ଅଜ୍ଞାନେ ନ ମଣିଲୁଁ ସତ୍ୟ । ୪୮ । ଅହୋ ଧନ୍ୟ ଭାଗ୍ୟ ଆମ୍ଭର । ଯେଣୁ ଭକ୍ତିମନ୍ତ ଆମ୍ଭ ଦାରା ॥ ଯାହାଙ୍କ ଭକ୍ତି ଅମୃତ । ନିଶ୍ଚଳ କରେ ହରିପଦ । ୪୯ । ନମସ୍ତେ କୃଷ୍ଣ ଭଗବାନ । ଅକୁଣ୍ଠ ଅଟେ ଯାର ଜ୍ଞାନ ॥ ଯାମାୟା ମୁଗ

ସ୍ୱମାୟାମୋହିତାତ୍ମନାଂ । ଅବଜ୍ଞାତାନୁଭାବାନାଂ ଷଡ୍ଭୂମର୍ଦ୍ଦନ୍ତ୍ୟତକ୍ରମଂ । ୫୧ । ଇତି ସ୍ୱାପମନସ୍ୟ ତସ୍ୟ କୃଷ୍ଣେ ତେ କୃତହେଳନାଃ । ବଦନ୍ତ୍ୟହୋଽସ୍ୟ ବ୍ୟୁତଦ୍ୟୋଃ କଂସାଭୀତା । ନଗ୍ନବଳନ୍ । ୫୨ ।

ଇତି ଶ୍ରୀଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଯଜ୍ଞପତ୍ନ୍ୟୁଦ୍ଧରଣଂ ନାମ ତ୍ରୟୋବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୨୩ ।

ଚତୁର୍ବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ—ଭଗବାନପି ତତ୍ରୈବ ବଳଦେବେନ ସଂଯୁତଃ । ଅପଶ୍ୟନ୍ନିବସନ୍ ଗୋପାନିନ୍ଦ୍ରଯାଗକୃତୋଦ୍ୟମାନ୍ । ୧ । ତଦ-ଭିଜ୍ଞୋଽପି ଭଗବାନ୍ ସର୍ବାତ୍ମା ସର୍ବଦର୍ଶନଃ । ପ୍ରଶ୍ରୟାବନତୋଽପୃଚ୍ଛଦ୍ବୃଦ୍ଧାନ୍ ନନ୍ଦପୁରୋଗମାନ୍ । ୨ । କଥ୍ୟତାଂ ମେ ପିତଃ କୋଽୟଂ ସମ୍ଭ୍ରମଃ

ଗଙ୍ଗାଦତ୍ୟାଗେନ ।୪୬।୪୭ । ଇତ୍ୟଶୃଣ୍ୱନ୍ ଏବଂ ସଙ୍କେ ଶ୍ରୁତବନ୍ତୋ ବୟଂ ତୁ ତଥାପିତି । ୪୮-୫୧ । ନତ ଅଚଳନ୍ ତୟୋର୍ଦର୍ଶନାୟ ନ ଜଗ୍ମୁଃ । ୫୨ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ତ୍ରୟୋବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୨୩ ।

ଚତୁର୍ବିଂଶେ ମହେନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ମଖଂ ବ୍ୟାବର୍ତ୍ତ୍ୟ ହେତୁଭିଃ । କୃଷ୍ଣଃ ପ୍ରବର୍ତ୍ତୟାମାସ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନମଖୋତ୍ସବଂ । ଭୂସୁରଣାଂ କ୍ରିୟାଙ୍ଗଂ ନରସ୍ୟ ପ୍ରଃସୁରେଷୁ ଚ । ମଘବନ୍ନଦବଦଗାୟ ତନ୍ମଖଂ ସମବାରୟତ୍ । ବ୍ରାହ୍ମଣାଃ କଂସଭୀତାଃ ସ୍ୱାଶ୍ରମସ୍ଥା ଏବ ଭଗବନ୍ତମଭଜନ୍ । ଭଗବାନପି ତତ୍ରୈବ ନିବସନ୍ ଇନ୍ଦ୍ରଯାଗକୃତୋଦ୍ୟମାନ୍ ଗୋପାନପଶ୍ୟଦିତି ସମ୍ବନ୍ଧଃ । ୧-୨ । ବୃଥାସମ୍ଭ୍ରମୋ ନ ଭବତି ମଖୋଽୟମିତ୍ୟେବଂ ତେତୁ କମସ୍ୟ ଫଳଂ କା

ହୋଇନନ୍ତୀ । ଅଂସ୍ମୁ ଭୁକ୍ତ୍ୱୈ ବର୍ମିସ୍ୟଥ । ୫୦ । ହେ ଆଦ୍ୟପୁରୁଷ ଶ୍ରୀଧର । ନଜାଣୁ ପ୍ରଭାବ ତୁମ୍ଭର । ମୋହିତ ନିଜମାୟାବଳେ । ଅମ୍ଭର ଦୋଷ କ୍ଷମ ବେଳେ ।୫୧। ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ କଲେ ଅପରାଧ । ସେ ପାପ ସ୍ମରି ବିପ୍ରବୃନ୍ଦ । ଇଚ୍ଛିଲେ ରାମକୃଷ୍ଣଦେଖି । ଶୁଣିଲେ କଂସହୋଇବ ରୁଷ୍ଟି । ଏଣୁ ଯିବାକୁ ଭୟକଲେ । ଗୀତେପଣ୍ଡିତ ଭଣିଲେ । ୫୨ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ତ୍ରୟୋବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟ । ୨୩ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ -ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣରାମ ଏକଦିନେ । ଦେଖିଲେ ବ୍ରଜେ ଗୋପିମାନେ । କରିବାପାଇଁ ଇନ୍ଦ୍ରଯାଗ । କରନ୍ତି ନାନାଦ ଉଦ୍‌ଯୋଗ ।୧। ସର୍ବାତ୍ମା ସର୍ବଦ୍ରଷ୍ଟା ହରି । ତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଜାଣିପାରି । ତଥାପି ନନ୍ଦାଦି ବୃଦ୍ଧଙ୍କୁ । ବିନୟେ କଲେ ଏପ୍ରଶ୍ନକୁ । ୨ । ହେପିତା କହନ୍ତୁ କପାଇଁ ।

ଚ ଉପାଗତଃ । କିଂ ଫଳଂ କସ୍ୟ ସ୍ୱେଦ୍ଧେନ କେନ ବା ସାଧନେ ମତଃ । ଏତଦ୍ବ୍ରୂହି ମହାନ୍ କାମୋ ମହ୍ୟଂ ଶୁଶ୍ରୂଷବେ ସ୍ଥିତଃ । ୩ । ନହି ଗୋପ୍ୟଂ ହି ସାଧୂନାଂ କୃତ୍ୟଂ ସର୍ବାତ୍ମନାମିହ । ଅସ୍ତ୍ୟସ୍ୱପରଦୃଷ୍ଟୀନାମମିତ୍ରୋଦାସ୍ତବିଦ୍ୱିଷାଂ । ୪ । ଉଦାସୀନୋଽରିବଦ୍ୱର୍ଜ୍ୟ ଆତ୍ମବତ୍ ସୁହୃଦୁଚ୍ୟତେ । ୫ । ଜ୍ଞାତ୍ୱାଽଜ୍ଞାତ୍ୱା ଚ କର୍ମାଣି ଜନୋଽୟମନୁତିଷ୍ଠତି । ବିଦୁଷଃ କର୍ମସିଦ୍ଧିଃ ସ୍ୟାତ୍ ତଥା ନାବିଦୁଷୋ ଭବେତ୍ । ୬ । ତତ୍ର ତାବତ୍ କ୍ରିୟାଯୋଗୋ ଭବତାଂ କିଂ ବିଚାରିତଃ । ଅଥବା ଲୌକିକସ୍ତନ୍ମେ ପୃଚ୍ଛତଃ ସାଧୁ ଭଣ୍ୟତାଂ ।୭। ଶ୍ରୀନନ୍ଦ ଉବାଚ—ପର୍ଜନ୍ୟୋ ଭଗବାନିନ୍ଦ୍ରୋ ମେଘା-

ଦେବଗଣ କେଉଁ କାରଣରୁ କେଉଁ ସାଧନରେ ସାଧିତ ଏତଦ୍ବ୍ରୂହି ମହାନ୍ କାମୋ ମମ ଶ୍ରବଣେ ବର୍ତ୍ତତେ । ଯଦ୍ୱା ତବ ମହାନ୍ କାମୋ ଦୃଶ୍ୟତ ଇତି । ୩ । କୃତ୍ୟଂ ଶ୍ରୁତିଂ ପ୍ରତ୍ୟାହ ନେତି । ସର୍ବାତ୍ମନାଂ ସର୍ବଥାତ୍ମଦୃଷ୍ଟୀନାଂ । ଅତଏବ ନ ବିଦ୍ୟତେ ସ୍ୱଃ ପରଃ ଇତି ଦୃଷ୍ଟିର୍ୟେଷାମିତି । ସ୍ୱପରଦୃଷ୍ଟ୍ୟଭାବାଦେବ ତତ୍ତ୍ୱେଦାଦ୍ୟତିବାଦସ୍ତୋଽପି ତେଷାଂ ନ ସମ୍ଭବତୀତ୍ୟାହ । ଅମିତ୍ରେତି । ନ ମିତ୍ରମୁଦାସ୍ତ ଉଦାସୀନୋ ବିଦ୍ୱିଡ୍ ଯେଷାଂ ତେଷାଂ କୃତ୍ୟଂ ଚେତି ବର୍ତ୍ତନ ଗୋପନୀୟଂ କିନ୍ତୁ ଦସ୍ତୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ୪ । ଯଦ୍ୟପି ଭେଦଦର୍ଶନେ ଉଦାସୀନଃ ଶତ୍ରୁବଦ୍ୱର୍ଜ୍ୟ ଆତ୍ମବତ୍ସୁହୃତ୍ ମନ୍ତ୍ରେଷୁ ନ ବର୍ଜନୀୟ ଇତ୍ୟାହ ଉଦାସୀନ ଇତି । ୫ । କିଞ୍ଚ ସୁହୃଦ୍ଭିଃ ସହ ବିମୃଶ୍ୟ ଜ୍ଞାତ୍ୱୈବ କର୍ମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଂ ନତୁ ଗତାନୁଗତିକତ୍ୱମାତ୍ରେ-ଣେତ୍ୟାହ ଜ୍ଞାତ୍ୱେତି । ଅଜ୍ଞାତ୍ୱା ଚ । ତତ୍ରବିଦୁଷୋ ଯଥା ତତ୍ କର୍ମଫଳଂ ସ୍ୟାତ୍ ତଥା ନାବିଦୁଷଃ ।୬ । ଭବତାମସ୍ତୁ କ୍ରିୟାଯୋଗଃ ଶାସ୍ତ୍ରତୋଽପି କିଂ ବିମୃଶ୍ୟତଃ ପ୍ରବୃତ୍ତୋ ଲୌକିକାଦ୍ୱାପ୍ତାଦ୍ୱୋ ବେତି ସାଧୁ ସୋପପତ୍ତିକଂ ଭଣ୍ୟତାଂ କଥ୍ୟତାମିତି । ୭ । ଆପ୍ତୋପାସ୍ତ ଏବେତି ସହେତୁକମାହ ପର୍ଜନ୍ୟ ଇତି । ଅମ୍ବୁମୂର୍ତ୍ତୟଃ ପ୍ରିୟମୂର୍ତ୍ତୟଃ ତତଃ କମିତ୍ୟତ ଆହ ତମିତି । ତମିନ୍ଦ୍ରଂ ବାର୍ମୁଚଂ ମେଘାନାଂ ପତିଂ ସ୍ୱାମିନଂ ଇଷ୍ଟରଂ ନୟନ୍ତ୍ୟାଦିଂ

ଏଥି ପ୍ରୟୋଜନ ଅଛି କେଉଁ ॥ କହନ୍ତ ଆମ୍ଭେ ପୂଜା ଭାଳୁ । କବ ସାଧିବ ଏ ଯାଗକୁ ॥ ଶ୍ରବଣେ ଉତ୍କଣ୍ଠିତ ମୁହିଁ । ଭେଦ ତ କହ ଦୟାବହି । ସାଧୁ ଏ ଯେ କର୍ମକରନ୍ତି । କେବେ ଗୋପନେ ନ ରଖନ୍ତି ॥ ଯେଣୁ ତାଙ୍କର ନାହି ପର । କେହି ନଥାଏ ଶତ୍ରୁ ମିତ୍ର ।୪ । ଅନ୍ୟେ ବଇରୀ ଉଦାସୀନେ ନ କହି ରଖନ୍ତି ଗୋପନେ ॥ କିନ୍ତୁ ସୁହୃଦ ନିଜ ସମ । ତାକୁ ଲୁଚାଇବା ଅଧର୍ମ ।୫। କେହି ବା ଜାଣି କେ ନଜାଣି । କର୍ମକରନ୍ତି ବିଧି ମଣି ॥ ଜାଣି ଯେ କରେ ଫଳପାଏ । ଅଜ୍ଞ ବୃଥାରେ ସାଧି ହୁଏ । ୬ । କହ ଏ ପୂଜା ଲୋକାଚାର । ଅଥବା ମତ ଏ ଶାସ୍ତ୍ରର ॥ କାହୁଁ ଜାଣିଲ ବୁଝିକହ । ଶୁଣିବାପାଇଁ ମୋର ସ୍ନେହ । ୭ । ଶ୍ରୀନନ୍ଦ ଉବାଚ— ପର୍ଜନ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ର ଭଗବାନ । ତାହାଙ୍କ ପ୍ରିୟମୂର୍ତ୍ତି ଘନ ॥ ପ୍ରାଣିଙ୍କ ପ୍ରାଣ ଯେଉଁ ଜଳ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପ୍ରଗ୍ୟ ମ୍ମୂର୍ଚ୍ଛଣୁ । ତେଽଭିବର୍ଷନ୍ତି ଭୂତାନାଂ ପ୍ରୀଣନଂ ଜୀବନଂ ପୟଃ । ୮ । ତଂ ତାତ ବୟମନ୍ୟେ ଚ ବାର୍ମୁଚାଂ ପତିମୀଶ୍ୱରଂ । ଦ୍ରବ୍ୟୈସ୍ତଦ୍ରେ-ତସା ସିଦ୍ଧୈର୍ୟଜନ୍ତେ କ୍ରତୁଭିର୍ନରାଃ । ୯ । ତଚ୍ଛେଷେଣୋପଜୀବନ୍ତି ତ୍ରିବର୍ଗଫଲହେତବେ । ପୁଂସାଂ ପୁରୁଷକାରାଣାଂ ପର୍ଜନ୍ୟଃ ଫଲଭାବନଃ ।୧୦। ଯ ଏବଂ ବିସୃଜେଦ୍ଧର୍ମଂ ପାରମ୍ପର୍ଯ୍ୟାଗତଂ ନରଃ । କାମାଲ୍ଲୋଭାଦ୍ଭୟାଦ୍ଦ୍ୱେଷାତ୍ସ ବୈ ନାପ୍ନୋତି ଶୋଭନଂ ।୧୧। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ—ବଚୋ ନିଶମ୍ୟ ନନ୍ଦସ୍ୟ ତଥାନ୍ୟେଷାଂ ବ୍ରଜୌକସାଂ । ଇନ୍ଦ୍ରାୟ ମନ୍ୟୁଂ ଜନୟନ୍ ପିତରଂ ପ୍ରାହ କେଶବଃ । ୧୨ । ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ ।—କର୍ମଣା ଜାୟତେ ଜନ୍ତୁଃ କର୍ମଣୈବ ବିଲୀୟତେ । ସୁଖଂ ଦୁଃଖଂ ଭୟଂ କ୍ଷେମଂ କର୍ମଣୈବାଭିପଦ୍ୟତେ । ୧୩ । ଅସ୍ତି ଚେଦୀଶ୍ୱରଃ କଶ୍ଚିତ୍ ଫଲରୂପ୍ୟନ୍ୟକର୍ମଣାଂ ।

ତଦ୍ରେତସା ତଦ୍ଭୂଷ୍ଟପୟସା । ୯ । ଉପଜୀବନ୍ତି ଉପଜୀବ୍ୟାଂ କୁର୍ବନ୍ତି ଧର୍ମାର୍ଥକାମସିଦ୍ଧୟେ । ନନୁ କୃଷ୍ୟାଦେରେବ ତ୍ରିବର୍ଗଫଲହେତୁତ୍ୱାତ୍ କିମିନ୍ଦ୍ରେଣ ତତ୍ରାହ ପୁଂସାମିତି । ଫଲଭାବନଃ ଫଲସାଧକଃ । ପର୍ଜନ୍ୟଂ ବିନା କୃଷ୍ୟାଦେର୍ବୈଫଲ୍ୟାଦିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୦-୧୧ । ଇନ୍ଦ୍ରାୟ ମନ୍ୟୁଂ ଜନୟନ୍ନିତି । ଗୋପଜନନଦ୍ୱାରା ଶକ୍ରପକ୍ଷଭାବନ୍ମମବତାରସ୍ୟୈବ ଦେବତାନଗ୍ରକରଣଂ ନଭବତ୍ୟେବାଭିପ୍ରାୟ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୨ । ପ୍ରଥମଂ ତାବତ୍ କର୍ମବାଦେନ ଦେବାନ୍ ନିରାକରୋତି କର୍ମଣେତି । ନନୁ ଜଡାତ୍ କର୍ମଣଃ କେବଲାତ୍ କଥଂ ଫଲସିଦ୍ଧିଃ ଯଥାଦୃଷ୍ଟ ତେନ ଅନ୍ୟୋ ଅଖିଲତମୀମାଂସାନାଂ ସ୍ୱପକ୍ଷଂ କଥିତାବ୍ରୁବା । କର୍ମଣାଂ ଫଳକାରଣତ୍ୱେ ବଚନତୋଽଙ୍ଗତେ କିଂ ତତୋ ନିଷ୍ଫଳଂ ନାମ । ୧୩ । କେଚିତ୍ ପୁନରନ୍ତଃପାତଦୂଷ୍ଟତାଃ କର୍ମପରତନ୍ତ୍ରମୀଶ୍ୱରଂ ମନ୍ୟନ୍ତେ ତନ୍ମତମନୂଦ୍ୟ ନିରାକରୋତି ଅସ୍ତି ଚେଦିତି । ସ୍ୱୟଂ କର୍ମଭିରନୁପସ୍ପୃଷ୍ଟୋଽନ୍ୟେଷାଂ ଜୀବାନାଂ କର୍ମଣାଂ ଫଳରୂପୀ ଫଳଦାତା

ତାହା ବର୍ଷନ୍ତି ମେଘମାଳ ।୮। ପ୍ରଭୁ ଇନ୍ଦ୍ର ସେ ମେଘପତି । ତାହାଙ୍କୁ ଯଜନ୍ତି ପୂଜନ୍ତି । ତାହାଙ୍କ ରେତଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟେ । ନରେ ପୂଜନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଯଜ୍ଞେ । ୯ । ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ଅବଶିଷ୍ଟ ଦ୍ରବ୍ୟ । ଯେତେ ତ୍ରିବର୍ଗଫଳଲାଭ । ପୁରୁଷ ଯତ୍ନେ କୃଷି କଲେ । ଫଳଭାବ ତ ମେଘଠାରେ । ୧୦ । ଏପୂଜା ପରମ୍ପରା ଧର୍ମେ । ତେଜନ୍ତି, ଯେ ବା ଲୋଭେ କାମେ । ଭୟେ ବା ବିଦ୍ୱେଷେ ନକରେ । ଶୁଭ ନଲଭେ ସେ ସଂସାରେ ।୧୧। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ନନ୍ଦାଦି ବ୍ରଜବାସିଙ୍କର । ବଚନ ଶୁଣନ୍ତେ ଶ୍ରୀଧର ॥ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ କୋପାଇବାପାଇଁ । ନନ୍ଦେ ଭାଷନ୍ତି ଯଦୁସାଇଁ । ୧୨ । ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ — କର୍ମବଶରେ ଜନ୍ମେ ଜୀବ । କର୍ମବଶରେ ନାଶ ଯିବ ॥ କର୍ମବଶରେ ସୁଖ ଦୁଃଖ । ଭୟ ଅଭୟ ଲଭେ ଲୋକ । ୧୩ । ଈଶ୍ୱର ଯଦି ଫଳ ଦ୍ୟନ୍ତି । ଫଳରୂପୀତ ସେଅଟନ୍ତି ॥ କର୍ମ ଯେ କରିବ ସେ ତାର । ବୋଲିଇବେ ସିନା ଈଶ୍ୱର । ଯେ କର୍ମ ନକରେ ସେ ତାର । କେବେହେ ନୁହନ୍ତି ଈଶ୍ୱର ॥ ସେମୁଖି ଫଳ

କର୍ତ୍ତାରଂ ଭଜତେ ସୋଽପି ନହ୍ୟକର୍ତ୍ତୁଃ ପ୍ରଭୁର୍ହି ସଃ । ୧୪ । କମିନ୍ଦ୍ରେଣେବ ଭୂତାନାଂ ସ୍ୱସ୍ୱକର୍ମାନୁବର୍ତ୍ତିନାଂ । ଅନୀଶେନାନ୍ୟଥା କର୍ତ୍ତୁଂ ସ୍ୱଭାବଂ ବହ୍ନେଶ୍ଚ ନୃଣାଂ । ୧୫ । ସ୍ୱଭାବତନ୍ତ୍ରୋ ହି ଜନଃ ସ୍ୱଭାବମନୁବର୍ତ୍ତତେ । ସ୍ୱଭାବସ୍ଥମିଦଂ ସର୍ବଂ ସଦେବାସୁରମାନୁଷଂ । ୧୬ । ଦେହାନୁଚ୍ଚାବଚାନ୍ ଜନ୍ତୁଃ ପ୍ରାପ୍ୟୋତ୍ସୃଜତି କର୍ମଣା । ଶତ୍ରୁର୍ମିତ୍ରମୁଦାସୀନଃ କର୍ମୈବ ଗୁରୁରୀଶ୍ୱରଃ । ୧୭ । ତସ୍ମାତ୍ ସମ୍ପୂଜୟେତ୍ କର୍ମ ସ୍ୱଭାବସ୍ଥଃ ସ୍ୱକର୍ମକୃତ୍ । ଅଞ୍ଜସା ଯେନ ବର୍ତ୍ତେତ ତଦେବାସ୍ୟ ହି ଦୈବତଂ । ୧୮ । ଆଜୀବ୍ୟୈକତରଂ ଭାବଂ ଯସ୍ତ୍ୱନ୍ୟମୁପଜୀବତି । ନ ତସ୍ମାଦ୍ ବିନ୍ଦତେ କ୍ଷେମଂ ଜାରଂ

କର୍ତ୍ତାରଂ ଭଜତେ ଉତ୍ତମକର୍ମଫଳଦାନେନ । ୧୪ । ଅତଃ କର୍ମଣ ଏବ ଫଳସିଦ୍ଧେରୀଶ୍ୱରାଦୀନାମନ୍ୟେଷାଂ ଚ ନୈରର୍ଥକ୍ୟମ୍ ଇତ୍ୟାହ କମିନ୍ଦ୍ରେଣେତି । ନନୁ କର୍ମଣୋଽପି ପ୍ରବୃତ୍ତିରନ୍ତର୍ଯାମ୍ୟପେକ୍ଷୈବ କଥଂ ସର୍ବଥା ଦେବତାନ୍ତରାନୁପଯୋଗ ଇତ୍ୟାଶଙ୍କ୍ୟାହ ସ୍ୱଭାବ ତନ୍ତ୍ରମିତି । ସ୍ୱଭାବେନ ପ୍ରାକ୍ତନସଂସ୍କାରେଣୈବ ବର୍ତ୍ତତେ ଯତ୍ର କସ୍ୟ ତଦନ୍ୟଥା କର୍ତ୍ତୁମଶକ୍ତେଃ । ୧୫ । ଏତଦ୍ ଦୃଢୟତି ସ୍ୱଭାବତନ୍ତ୍ର ଇତି । ପ୍ରବୃତ୍ତେଃ ସଂସ୍କାରାଧୀନତ୍ୱାତ୍ ନାନ୍ତର୍ଯାମିଣେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୬ । ତସ୍ମାତ୍ ସ୍ୱଭାବତୋ ଜାତସ୍ୟ କର୍ମଣ ଏବ ସର୍ବକାରଣତ୍ୱାତ୍ କର୍ମୈବ ପୂଜ୍ୟମିତ୍ୟାହ ଦେହାନିତି ସାର୍ଦ୍ଧେନ । ୧୭ । ସମ୍ପୂଜୟେତ୍ ସମ୍ମାନୟେତ୍ । ନନୁ ଦେବତୋଦ୍ଦେଶେନ ଦ୍ରବ୍ୟତ୍ୟାଗାତ୍ମକତ୍ୱାତ୍ କର୍ମଣଃ କଥଂ ଦେବତାନପେକ୍ଷିତ୍ୱମିତ୍ୟାଶଙ୍କ୍ୟ କର୍ମାଙ୍ଗମାତ୍ରଂ ଦେବତେତି ପକ୍ଷମୁପସଂହରନ୍ନେବ ହେତ୍ୱାଦନ୍ତରାଣି ତ୍ୟାନ୍ୟାମେବ ଦେବତାଂ ସମର୍ଥୟତେ ଅଞ୍ଜସେତି । ୧୮ । ହେତ୍ୱନ୍ତରେଣୈବ ବିପକ୍ଷେ ଦୋଷମାହ ଆଜୀବ୍ୟେତି । ଉପଜୀବତି ସେବତେ । ୧୯ । ପ୍ରବୃତ୍ତିଂ ବକ୍ତୁଂ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତରେଣ ବର୍ଣ୍ଣାନାଂ ବୃତ୍ତିଭେଦମାହ

ଦେବା ପାଇଁ । ଅନ୍ୟକୁ ଭଜବେତ ଯାଇ ॥ ଲୋଡ଼ିଲେ ତାଙ୍କର ସମର୍ଥ୍ୟ । କାହୁଁ ଅଛି ଏ କହ ତାତ । ୧୪ । ସଂସାରେ ସ୍ୱଭାବ କମରେ । ସବେ ଚଳନ୍ତି ବଧାନରେ ॥ ଦେଖିତ ଅନ୍ୟଥା କରଣେ । ଇନ୍ଦ୍ର ସମର୍ଥ କି କେସନେ । ୧୫ । ମାନବେ ସୃଜିବେ ଯନ୍ତ୍ରତ । ସ୍ୱଭାବବଶ ଏକଗତ ॥ ଦେବତା ଅସୁର ମନୁଷ୍ୟ । ସକଳେ ସ୍ୱଭାବରବଶ । ୧୬ । କର୍ମବଶରେ ଜୀବଗଣ । ଲଭନ୍ତି ଉଚ୍ଚନୀଚ ଜନ୍ମ ॥ ଶତ୍ରୁ ମିତ୍ର ବା ଉଦାସୀନ । କର୍ମବଶରୁ ହୁଅନ୍ତି ଜନ ॥ କର୍ମ ଏକମାତ୍ର ଈଶ୍ୱର । ୧୭ । ତେଣୁ କର୍ମକୁ ପୂଜା କର ॥ ଯେଣର ସ୍ୱଭାବପଥରେ । ରହି ନିଜ କର୍ମ କରେ ॥ ତା କର୍ମ ତାକୁ ଦିଏ ଫଳ । କର୍ମେ ପୂଜିବା ତେଣୁ ମୂଳ ॥ ଯାହାରେ ଯାକୁ ଅବଲମ୍ବି । ସୁଖରେ ବଞ୍ଚଇ କୁଟୁମ୍ବୀ ॥ ସେହି ଅଟଇ ତା ଦେବତା । ଅନ୍ୟ ଦେବତା ପୂଜା ବୃଥା । ୧୮ । ଅନନ୍ୟ ଧରି ଏକଭାବ । ପୁଣି ଯେ ଧରେ ଅନ୍ୟ ଭାବ ॥ ବଞ୍ଚଟି ନାହିଁ ସେ ଜନ । ମଙ୍ଗଳ ନାହିଁ ତାର ଯେଣେ । ୧୯ । ବେଦର ପଠନ ପାଠେନ ।

ନାର୍ଯ୍ୟପଥ ଯଥା । ୧୯ । ବର୍ଣ୍ଣେଷୁ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଵଦ୍ଧୋ ସ୍ଵଵଳେଏ ରକ୍ଷଯ୍ଯା କୁରଃ । ବୈଶ୍ୟସ୍ତୁ ବାର୍ତ୍ତୟା ଜୀବେତ୍ ଶୂଦ୍ରସ୍ତୁ ଦ୍ଵିଜସେବୟା । ୨୦ । କୃଷି-ବାଣିଜ୍ୟଗୋରକ୍ଷା କୁସୀଦଂ ତୂର୍ଯ୍ୟମୁଚ୍ୟତେ । ବାର୍ତ୍ତା ଚତୁର୍ବିଧା ତତ୍ର ବୟଂ ଗୋବୃତ୍ତୟୋଽନିଶଂ । ୨୧ । ସତ୍ତ୍ଵଂ ରଜସ୍ତମ ଇତି ସ୍ଥିତ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତ୍ୟ-ନ୍ତହେତବଃ । ରଜସୋତ୍ପଦ୍ୟତେ ବିଶ୍ଵମନ୍ୟୋନ୍ୟଂ ବିବିଧଂ ଜଗତ୍ । ୨୨ । ରଜସା ଚୋଦିତା ମେଘା ବର୍ଷନ୍ତ୍ୟମ୍ବୂନି ସର୍ବତଃ । ପ୍ରଜାସ୍ତୈରେବ ସିଧ୍ୟନ୍ତି ମହେନ୍ଦ୍ରଃ କିଂ କରିଷ୍ୟତି । ୨୩ । ନ ନଃ ପୁରୋ ଜନପଦା ନ ଗ୍ରାମା ନ ଗୃହା ବୟଂ । ବନୌକସସ୍ତାତ ନିତ୍ୟଂ ବନଶୈଳନିବାସିନଃ । ୨୪ । ତସ୍ମାଦ୍ଗବାଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନାମଦ୍ରେଶ୍ଚାରଭ୍ୟତାଂ ମଖଃ । ଯ ଇନ୍ଦ୍ରଯାଗସମ୍ଭାରୈସ୍ତୈରୟଂ ସାଧ୍ୟତାଂ ମଖଃ । ୨୫ । ପଚ୍ୟନ୍ତାଂ ବିବିଧାଃ ପାକାଃ

ବାର୍ତ୍ତେତି ଜୀବିକା । ବ୍ରାହ୍ମଣା ବେଦାଧ୍ୟାପନାଦିନା । ୨୦ । ବୈଶ୍ୟସ୍ତ୍ଵନ୍ୟସ୍ୟାସ୍ତ୍ରିବିଧସାଧ୍ୟ କୃଷୀତି । କୃଷିବ ଣିକ୍ୟଯଦ୍ଦ୍ରବା ଗୋରକ୍ଷା ଏବଂ ବୟଂ । କୁସୀଦଂ ବୃଦ୍ଧିଜୀବନଂ ଚତୁର୍ଥଂ । ୨୧ । ନନୁ ଗବାମପି ବୃଦ୍ଧିମୂର୍ଦ୍ଧେନ୍ଦ୍ରାଧୀନୈବେତ୍ୟାଶଙ୍କ୍ୟ ଈଶ୍ଵରସାଖ୍ୟମତାଶ୍ରୟେଣ ନିରାକରୋତି ସତ୍ତ୍ଵମିତି ଶ୍ଳୋକ-ଦ୍ଵୟେନ । ଅନ୍ୟୋନ୍ୟଂ ସ୍ତ୍ରୀପୁରୁଷଯୋଗେନ । ୨୨ । ସର୍ବତ ଇତି । ସମୁଦ୍ରାଦିଜୋଷରାଦଷୁପି ବୃଷ୍ଟିଦର୍ଶନାନ୍ନ ପ୍ରେକ୍ଷାବତ୍ପୂର୍ବକଂ ବୃଷ୍ଟେରିତି ଭାବଃ । ତୈରେବ ମେଘୈରେବ ସିଧ୍ୟନ୍ତି ଜୀବନ୍ତି । ୨୩ । ତଥାପି ଯୋଗକ୍ଷେମାର୍ଥଂ ଦେବତାପେକ୍ଷିତ ଚେଦତ ଆହ ନ ନଃ ପୁର ଇତି । ପୁରଃ ପତ୍ତନାନି । ଜନପଦା ଦେଶାଃ । ଅସ୍ମାକଂ ଯୋଗକ୍ଷେମହେତୁର୍ବନଶୈଳା ଦେବ ଏବେତି ଭାବଃ । ୨୪ । ବ୍ରାହ୍ମଣାନପି ସଙ୍ଗୃହ୍ଣନ୍ ନିଗମୟତି ତସ୍ମାଦିତି । ସ୍ଵଯୁକ୍ତିପ୍ରେଷିତଯାଗପ୍ରୟୋଗକଳ୍ପନାମାହ ଯ ଇନ୍ଦ୍ରଯାଗସମ୍ଭାର ଇତି ସାର୍ଦ୍ଧପଞ୍ଚଭିଃ । ସମ୍ଭାରୈଃ ସାଧନୈଃ । ୨୫ । ସୂପଂ ମୌଦ୍ଗଂ ।

ବିପ୍ରେ ବସିବେ ସବୁଦିନେ । ଷତ୍ରିସ୍ତେ ଧରଣୀ ରଖାରେ । ବୈଶ୍ୟେ ବଞ୍ଚିବେ ବେପାରରେ । ଶୂଦ୍ରେ ବଞ୍ଚିବେ ସେବାକର । ୨୦ । ବେପାରରେ ବଞ୍ଚିଗଛି ଗୁର । କୃଷି ବାଣିଜ୍ୟ ଗୋପାଳନ । କୁସୀଦ ଏଥି ମଧ୍ୟେ ପୁଣ । ଆମ୍ଭେ ଗୋପାଳନ ବୃତ୍ତିରେ । ରହୁଁ ସ୍ଵଭାବ ବଶରେ । ୨୧ । ରଜ ସତ୍ତ୍ଵ ତମ ତ୍ରିଗୁଣ । ସୃଷ୍ଟି ସ୍ଥିତି ନାଶେ କାରଣ । ରଜରୁ ଜଗତ ଜନ୍ମଇ । ତ୍ରିଗୁଣେ ଉଦ୍ଭବ ଏ ମହୀ । ୨୨ । ରଜୋଗୁଣରେ ମେଘଗଣ । କରନ୍ତି ଅମ୍ବୁ ବରଷଣ । ପ୍ରଜାଏ ସେ ଜଳେ ବଞ୍ଚନ୍ତି । ଇନ୍ଦ୍ର ଏଥିରେ କି କରନ୍ତି । ୨୩ । ପୁର ଗ୍ରାମ ବା ଜନପଦ । ଗୃହ ନୁହେ ଆମ୍ଭ ସମ୍ପଦ । ବନ ପର୍ବତେ ଆମ୍ଭ ବାସ । ବଣୁଆ ଅଟୁଁ ଅହର୍ନିଶ । ୨୪ । ତେଣୁ ଗୋ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପର୍ବତ । ପୂଜିବା ଆମ୍ଭ ନିଜକୃତ୍ୟ । ଏ ଇନ୍ଦ୍ରଯାଗ ସମ୍ଭାରରେ । ଏହାଙ୍କୁ ପୂଜିବା ଧାନରେ । ୨୫ । ମୁଦ୍ଗରୁ ପାୟସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ । ପାକସମ୍ବାଦ ନାନାମତେ । ସୂପ ଆଜ୍ୟ ଲଡୁ କର । ସମ୍ବାଦ ଦଧି ଦୁଗ୍ଧସର । ୨୬ । ବେଦ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସ୍ୱପାନ୍ତାଃ ପାୟସାଦୟଃ । ସଯାବାପୂପଶଷ୍କୁଲ୍ୟଃ ସଙ୍ଗଦୋହସ୍ତ ଗୃହ୍ୟତାଂ ।୨୬। ହୂୟନ୍ତାମଗ୍ନୟଃ ସମ୍ୟଗ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣୈର୍ବ୍ରହ୍ମବାଦିଭିଃ । ଅନ୍ନଂ ବହୁଗୁଣଂ ତେଭ୍ୟୋ ଦେୟଂ ବୋ ଧେନୁଦକ୍ଷିଣାଃ । ୨୭ । ଅନ୍ୟେଭ୍ୟଶ୍ଚାଶ୍ୱଚଣ୍ଡାଳପତିତେଭ୍ୟୋ ଯଥାର୍ହତଃ । ଯବସଞ୍ଚ ଗବାଂ ଦତ୍ତ୍ୱା ଗିରୟେ ଦୀୟତାଂ ବଳିଃ । ୨୮ । ସ୍ୱଳଙ୍କୃତା ଭୁକ୍ତବନ୍ତଃ ସ୍ୱନୁଲିପ୍ତାଃ ସୁବାସସଃ । ପ୍ରଦକ୍ଷିଣଞ୍ଚ କୁରୁତ ଗୋବିପ୍ରାନଳପର୍ବତାନ୍ ।୨୯। ଏତନ୍ମମ ମତଂ ତାତ କ୍ରିୟତାଂ ଯଦି ରୋଚତେ । ଅୟଂ ଗୋବ୍ରାହ୍ମଣାଦ୍ରୀଣାଂ ମହ୍ୟଞ୍ଚ ଦୟିତୋ ମଖଃ । ୩୦ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—କାଳାତ୍ମନା ଭଗବତା ଶକ୍ରଦର୍ପଂ ଜିଘାଂସତା । ପ୍ରୋକ୍ତଂ ନିଶମ୍ୟ ନନ୍ଦାଦ୍ୟାଃ ସାଧ୍ୱଗୃହ୍ଣନ୍ତ ତଦ୍ୱଚଃ ।୩୧। ତଥା ଚ ବ୍ୟଦଧୁଃ ସର୍ବଂ ଯଥାହ ମଧୁସୂଦନଃ । ବାଚୟିତ୍ୱା ସ୍ୱସ୍ତ୍ୟୟନଂ ତଦ୍ଦ୍ରବ୍ୟେଣ ଗିରିଦ୍ୱିଜାନ୍ । ୩୨ । ଉପହୃତ୍ୟ ବଳୀନ୍ ସର୍ବାନାଦୃତା ଯବସଂ ଗବାଂ । ଗୋଧନାନି ପୁରସ୍କୃତ୍ୟ ଗିରିଂ ଚକ୍ରୁଃ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣଂ । ୩୩ । ଅନାଂସ୍ୟନ-

---

ପାୟସଂ କେବଳେ ପୟସି ପକ୍ୱଂ । ସଂଯାବାଦୟୋ ଗୋଧୂମାଦିବିକ୍ରିୟାଃ । କ୍ରମଶ୍ଚ ସୂପପାୟସୟୋଃ ଶ୍ରୁତ୍ୟା ଦୋହସ୍ୟାର୍ଥତୋଽନ୍ୟେଷାଂ ପାଠତଃ । ୨୬ । ଯାଗଶେଷାର୍ଥଂ ଶବ୍ଦୋତ୍ପାଦନାର୍ଥଞ୍ଚାହ ହୂୟନ୍ତାମିତି । ଧେନୁଦକ୍ଷିଣାଃ ଧେନୁସହିତା ଦକ୍ଷିଣାଃ । ତା ଏବ ବା ଦକ୍ଷିଣାଃ । ବୋ ଯୁଷ୍ମାଭିଃ । ୨୭ । ଯବସଂ ତୃଣଂ । ୨୮–୨୯ । ସର୍ବାନ୍ ଶିରଃକମ୍ପେନାନୁମୋଦୟନ୍ ଆହ ଗୋବ୍ରାହ୍ମଣାଦ୍ରୀଣାମିତି । ମହ୍ୟଂ ମମ ଚ । ୩୦ । ୩୧ । ତଦ୍-ଦ୍ରବ୍ୟେଣ ତେନ ମହେନ୍ଦ୍ରମଖଦ୍ରବ୍ୟେଣ ଗିରିଂ ଦ୍ୱିଜାନ୍ ପ୍ରତି ଯଥାଯଥଂ । ୩୨ । ବଳୀନୁପହୃତ୍ୟ ଦତ୍ତ୍ୱା । ଅଦୃତାଃ ସାଦରାଃ । ୩୩ । ଅନଡ୍ଡ୍-ଯୁକ୍ତାନ ଉତ୍ତମାନଡ୍ଭିର୍ଯୁକ୍ତାନ । ସର୍ବ୍ବା ଜାଶିଷୋ ଦ୍ୱିଜାଶୀର୍ଭିଃ ସହିତାଃ । ୩୪ । ଗୋପବେଶମୃଣଂ ଗୋପାଲାଂ ବିଶ୍ୱାସଜନକଂ ରୂପଂ ଗତଃ ଧ୍ୟାତ୍ୱାଃ

ପାଠକ ବସେଇଣ । ଅଗ୍ନି କୁଣ୍ଡର ଆବାହନ ॥ ନାନାକ ଅନ୍ନ ଭୁଞ୍ଜାଇବା । ଧେନୁ ଦକ୍ଷିଣା ବସେଦେବା ।୨୭। କୁକ୍କୁର ଚଣ୍ଡାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ । ଝୁଣ୍ଡଅ ଯେତେ ଇଚ୍ଛାମତେ ॥ ଗୋରୁଙ୍କୁ ଦିଅ ଅଣି ଘାସ । ବଳି ସମର୍ପ ଗିରିପାଶ ।୨୮। ଭୋଜନ ଅନ୍ତେ ସୁବେଶରେ । ସୁବସ୍ତ୍ର ସୁଗନ୍ଧଦ୍ରବ୍ୟରେ ॥ ଭୂଷିତ ହୋଇ ଗୋବ୍ରାହ୍ମଣ । ଅଗ୍ନି ଗିରିଙ୍କୁ ପରକ୍ରମ । ୨୯ । ଭେଷିତା ଏମୋହର ମତ । କରହେ ମଣିଲେ ଉଚିତ ॥ ଗୋବସ ଗିରିଙ୍କ ପୂଜନେ । ଆନନ୍ଦ ଜନମେ ମୋ ମନେ । ୩୦ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ— କାଳାତ୍ମା ଶକ୍ର ଦର୍ପହର । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ଏହ୍ନଗିର ॥ ନନ୍ଦାଦି ଶୁଣି ସାଧୁମଣି । ତଦ୍ଗୁଣ କଲେ ସେହ୍ନକ୍ଷଣି । ୩୧ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କହିବା ପ୍ରକାରେ । ସକଳ ସମ୍ପାଦିଲେ ଧୀରେ ॥ ସ୍ୱସ୍ତି ବାଚନେ ସେହ୍ନଦ୍ରବ୍ୟେ । ଦ୍ୱିଜଙ୍କେ ଗିରିଙ୍କପେ ସର୍ବେ । ୩୨ । ସାଦରେ ବଳ ସମର୍ପିଲେ । ଗୋରୁଙ୍କୁ ଘାସ ଖୁଆଇଲେ ॥ ଆଗରେ ଚଳାଇ ଗୋଧନ । ଗିରିଙ୍କୁ କଲେ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ । ୩୩ । ପଦ୍ମିନୀ ନାନାଦି

ତ୍ରିବ୍ରହ୍ମକ୍ରାନ୍ତେ ମୃତ୍ୟବ୍ୟ ସ୍ୱଜଙ୍କୁରାଃ । ଗୋପାଶ୍ଚ କୃଷ୍ଣଦର୍ଶାଣି ଗାବୃନ୍ତ୍ୟଃ ସର୍ବ୍ବିକାଶିତାଃ । ୩୪ । କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ନ୍ୟଚମଂ ଭୂପଂ ଗୋପବେଶମ୍ରଣଂ ଗତୋ ଶୈଳୋଽସ୍ମି ଇ ବ୍ରୁବନ୍ ଭୂରିବଲମାଦଦ୍ ବୃହଦ୍ବପୁଃ । ୩୫ । ତସ୍ମୈ ନମୋ ବ୍ରଜଜନୈଃ ସହ ଚକ୍ରେଽସ୍ମନାସ୍ମନେ । ଅହୋପଶ୍ୟତ ଶୈଳୋଽଯୌରୂପୀ ନୋ ଽନୁଗ୍ରହଂ ବ୍ୟଧାତ୍ । ୩୬ । ଏଷୋଽବଜାନତୋ ମର୍ତ୍ତ୍ୟାନ୍ କାମରୂପୀ ବନୌକସଃ । ହନ୍ତି ହ୍ୟସ୍ମୈ ନମସ୍ୟାମଃ ଶର୍ମ୍ମଣେ ଆସ୍ମନୋ ଗବାଂ । ୩୭ । ଇତ୍ୟଦ୍ରିଗୋଦ୍ୱିଜମଖଂ ବାସୁଦେବପ୍ରଣୋଦିତାଃ । ଯଥା ବିଧାୟ ତେ ଗୋପାଃ ସହକୃଷ୍ଣା ବ୍ରଜଂ ଯଯୁଃ । ୩୮ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଚତୁର୍ବ୍ବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୨୪ ।

ସନ୍ ବଲମୁପହାରଂ ଅଦନ୍ତ ଅରୁଣସୁନ୍ଦୃ । ୩୫ । ତସ୍ମୈ ଅସ୍ମନେ ଆତ୍ମନା ସ୍ୱସ୍ୟ ବ୍ରଜଜନୈଃ ସହ ନମସ୍କୁର୍ବ୍ବେ ଅହୋ । ଇତି । ସାର୍ଦ୍ଧଶ୍ଳୋକଂ ପଠନ୍ । ୩୬ । କାମରୂପୀ ଯଥାଭିରୂପଃ । ଅସ୍ମୈ ଅଦ୍ରୟେ । ଶର୍ମ୍ମଣେ କ୍ଷେମାୟ । ୩୭ । ୩୮ । ଇନ୍ଦ୍ରେ ବାଲଂ ହାତ୍ ସ୍ୱଗ୍ରହେ ଗୃହେ ନୀ ବର୍ଷାନ୍ତଂ ବା ଇନ୍ଦ୍ରଣୋ ବା ମହେଶଃ । ବାର୍ତ୍ତା କର୍ତ୍ତ୍ରୀ ଦେବତେଷସ୍ୟମୁକ୍ତା ଦେବଘୋଷେ ଷଣ୍ଢ ନନ୍ଦିଗ୍ରାହ୍ୟା ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତ ଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଚତୁର୍ବ୍ବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୨୪ ।

ଯଜ୍ଞବଂଶେ ଭୂଷା ସର୍ବେ ବ୍ରଜନାଶାୟ ବର୍ଷତି । ଉଦ୍ଧୃତ୍ୟ ଗିରିମାପାତ୍ରଦର୍ଶବୋକୁଳଂ ପ୍ରଭୁଃ । କୃଷ୍ଣୋ ନାଥୋ ଯେଷାଂ ତେଭ୍ୟଃ । ୧ ।

ଭୂଷଣ । ଶକଟରେ ବସି ଗୋପୀଗଣ ॥ ଯାଆନ୍ତେ କୃଷ୍ଣଗୁଣଗାନ୍ତି । ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଆଶିଷ କରନ୍ତି । ୩୪ । ଗୋପଙ୍କ ବଶ୍ୟାପ କମିନ୍ତୁ ॥ ସର୍ବ୍ଵଅକାରେ ଗୋପୀନାଥ ॥ ମୁଁ ଗିରି କହ ପୂଜାଦ୍ରବ୍ୟ । ଅର୍ପନ୍ତେ ଭକ୍ଷିଲେ ସବ । ୩୫ । ପୁଣି ସ୍ୱରୂପେ ନରହରି । ବ୍ରଜବାସିଙ୍କୁ ସଙ୍ଗେଧରି ॥ ନିଜକୁ ନିଜେ ନମସ୍କାର । କରଣ କହନ୍ତି ଶ୍ରୀଧର ଦେଖ ହୋ ଶୈଳ ଅନୁଗ୍ରହ । ତୋଷେ ଦେଖାଇ ନିଜମୂର୍ତ୍ତି । ୩୬ । ଅବଜ୍ଞା କରେ ଯେଏହାଙ୍କୁ । ଦଂଶନ୍ତସର୍ପରୂପେ ତାଙ୍କୁ ॥ ନିଜ ପହରେ ଗୋରୁଙ୍କର । ସୁଖାର୍ଥେ ଏହାଙ୍କୁ ନତ କର । ୩୭ । କୃଷ୍ଣ ବଚନେ ଗୋପଗଣ । ଏରୂପେ ଗିରିଗୋବ୍ରାହ୍ମଣ ॥ ପୂଜି କୃଷ୍ଣ ସହ ତବେ । ବ୍ରଜେ ଚଳିଲେ ଆନନ୍ଦରେ । ୩୮ । ଭଣିଲ ଦାସପଶୁଧିଙ୍କୁ । ଭଗ୍ନ ଲଇନ୍ଦ୍ର ପୂଜା ବ୍ରତ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଚତୁର୍ବ୍ବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୨୦ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । — ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ତଦାତ୍ମନଃ ପୂଜାଂ ବିଜ୍ଞାୟ ବିହତାଂ ନୃପ । ଗୋପେଭ୍ୟଃ କୃଷ୍ଣନାଥେଭ୍ୟୋ ନନ୍ଦାଦିଭ୍ୟଶ୍ଚୁକୋପ ସଃ । ୧। ଗଣଂ ସାମ୍ବର୍ତ୍ତକଂ ନାମ ମେଘାନାଂ ଚାନ୍ତକାରିଣାଂ । ଇନ୍ଦ୍ରଃ ପ୍ରଚୋଦୟତ୍ କ୍ରୁଦ୍ଧୋ ବାକ୍ୟଂ ଚାହେଶମାନ୍ୟୁତ । ୨। ଅହୋ ଶ୍ରୀମଦମାହାତ୍ମ୍ୟ ଗୋପାନାଂ କାନନୌକସାଂ । କୃଷ୍ଣଂ ମର୍ତ୍ତ୍ୟମୁପାଶ୍ରିତ୍ୟ ଯେ ଚକ୍ରୁର୍ଦ୍ଦେବହେଳନଂ । ୩। ଯଥାଽଦୃଢୈଃ କର୍ମ୍ମମୟୈଃ କ୍ରତୁଭିର୍ନାମନୌନିଭୈଃ । ବିଦ୍ୟାମାନ୍ୱୀକ୍ଷିକୀଂ ହିତ୍ୱା ତିତୀର୍ଷନ୍ତି ଭବାର୍ଣ୍ଣବଂ । ୪। ବାଚାଳଂ ବାଳିଶଂ ସ୍ତବ୍ଧମଜ୍ଞଂ ପଣ୍ଡିତମାନିନଂ । କୃଷ୍ଣଂ ମର୍ତ୍ତ୍ୟମୁପାଶ୍ରିତ୍ୟ ଗୋପା ମେ ଚକ୍ରୁ-

କ୍ରୁଦ୍ଧଃ ସନ୍ ଇନ୍ଦ୍ରଃ ସାଂବର୍ତ୍ତକଂ ନାମ ସମ୍ବର୍ତ୍ତଃ ପ୍ରଳୟସ୍ତତ୍କର୍ତ୍ତାରଂ ମେଘାନାଂ ପ୍ରସିଦ୍ଧଂ ଗଣଂ ପ୍ରଚୋଦୟତ୍ ପ୍ରେଷୟାମାସ । ନନୁ କୃଷ୍ଣନାଥାନାଂ ଧାତେ କଥଂ ହନ୍ତୁମିଚ୍ଛତି ଇତ୍ୟାଶଙ୍କ୍ୟ ଅସମ୍ଭାବନୀୟା ନରସ୍ତବବେକଦ୍ୱାରିତ୍ୟାଶୟେନାହ ବାକ୍ୟଂ ହେତ୍ୟାଦି ପଞ୍ଚଭିଃ । ଈଶମାନୀ ଅହମେବେଶ୍ୱର ଇତି ଗର୍ବବାନ୍ । ୨। ଦେବହେଳନଂ ଦେବସ୍ୟ ମମାବଜ୍ଞାଂ । ୩। ଅଦୃଢୈରସମର୍ଥୈଃ କର୍ମ୍ମମୟୈଃ କ୍ରିୟାନିର୍ବର୍ତ୍ତ୍ୟୈଃ ଅତଏବ ନାମନୌନି-ଭୈର୍ନାମମାତ୍ରେଣ ଧୀ କୌଶଳ ବ୍ୟବହ୍ରିୟତେ ତଦ୍ରୂପଦୃଢୈଃ । ଆନ୍ୱୀକ୍ଷିକୀଂ ଆତ୍ମାନୁସନ୍ଧାନରୂପାଂ । ୪। ତଥା ବାଚାଳଂ ବହୁଭାଷିଣଂ ବାଳଶ ଶିଶୁଂ ପଣ୍ଡିତମାନିନଂ ପଣ୍ଡିତମ୍ମନ୍ୟଂ ଅତଃ ସ୍ତବ୍ଧଂ ଅବିନୀତମିତି । ନନ୍ଦାଦ୍ୟାଂ ଯୋଜିତପ୍ରୀତ୍ୟସ୍ୟ ଭିନତ କୃଷ୍ଣଂ ପ୍ରୋକ୍ତ । ତଥାହି ବାଚାଳଂ ଶାସ୍ତ୍ର-ଯୋନିଂ । ବାଳଶମେବମପି ଶିଶୁବନ୍ନିରଭିମାନିନଂ । ସ୍ତବ୍ଧଂ ଅନ୍ୟସ୍ୟ ବନ୍ଦ୍ୟସ୍ୟ ଅଭିବାଦନମ୍ । ଅଜ୍ଞଂ ନାସ୍ତ୍ୟଜ୍ଞେ ଯଦ୍ୱାହ ତଂ ସର୍ବଜ୍ଞମିତ୍ୟର୍ଥଃ ପଣ୍ଡିତମାନିନଂ ବ୍ରହ୍ମବିଦାଂ ବହୁମାନନୀୟଂ । କୃଷ୍ଣଂ ସଦାନନ୍ଦରୂପଂ ପରଂ ବ୍ରହ୍ମ । ମର୍ତ୍ତ୍ୟଂ ତଥାପି ଭକ୍ତବାତ୍ସଲ୍ୟେନ ମନୁଷ୍ୟତୟା ପ୍ରତୀୟମାନ-

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ - ନିଜ ପୂଜାରେ ବିଘ୍ନ ଜାଣି । କୋପେ ବହିଲେ ସୁରମଣି ॥ ଦଣ୍ଡିବସିଲେ ଗୋପାଳଙ୍କୁ । ଯେଣୁ ସେ ମାନିଲେ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ୧। ପ୍ରଳୟକାରୀ ମେଘଗଣ । ସମ୍ବର୍ତ୍ତ ଅଟେ ଯାଙ୍କ ନାମ ॥ ପ୍ରଭୁ ଗର୍ବରେ କୋପମନରେ । ଇନ୍ଦ୍ର ପେଷିଲେ ତାଙ୍କୁ ଖରେ ।୨। ଦେଖ ବଣୁଆ ଗୋପଙ୍କର । ହେଲାଣି ଧନଗର୍ବ ଘୋର ॥ ମାନିଲେ ନରକୃଷ୍ଣ ବାଣୀ । ଦେବଙ୍କୁ ନିନ୍ଦିଲେ ତ ଜାଣି ।୩। ଅଦୃଢ ଯାଗାଦି କର୍ମରେ । ମତ ଯେସନେ ମୂଢ ନରେ ॥ ଭବସାଗର ତରିବାକୁ । ନାବ କରନ୍ତି ସେ କର୍ମକୁ ॥ ତେଜନ୍ତି ଆତ୍ମତତ୍ତ୍ୱପଥ ।୪। ତେସନେ ଗୋପାଳେ ହୋଇ ମତ୍ତ ॥ ପଣ୍ଡିତମାନୀ ବାଚାଳ । ବାଳକ ସ୍ତବ୍ଧ ଅଜ୍ଞ ଖେଳ ॥ ମାନବ ମାତ୍ର କୃଷ୍ଣର । କଥାରେ ନନ୍ଦାଦିଙ୍କ ମୋର ।୫। କୃଷ୍ଣବଚନେ ଦୁଃସାହସେ । ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଗର୍ବ

ରଚିତ୍ୟଂ । ୫ । ଏଶାଂ ଛିଦ୍ରାବଲମ୍ବାନାଂ ଲକ୍ଷ୍ମେନାଧିଷ୍ଠିତାତ୍ମନାଂ । ଧନ୍ତୁତ ଶ୍ରୀମଦସ୍ତମ୍ଭଂ ପଶୂନ୍ ନୟତ ସଙ୍କ୍ଷୟଂ । ୬ । ଅହଙ୍କୈବଂ ତଂ ଜାଗ-
ମାରୁଦ୍ଧ୍ୟାନ୍ ବ୍ରଜେ ବ୍ରଜଂ । ମରୁଦ୍ଗଣୈର୍ମହାବୀର୍ଯ୍ୟୈର୍ନନ୍ଦଗୋଷ୍ଠଜଘାଂସୟା ।୭। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । — ଇତ୍ଥଂ ମଘବତାଜ୍ଞପ୍ତା ମେଘା ନିର୍ମୁକ୍ତବନ୍ଧନାଃ
। ନନ୍ଦଗୋକୁଳମାସାରୈଃ ପୀଡ଼ୟାମାସୁରୋଜସା । ୮ । ବିଦ୍ୟୋତମାନା ବିଦ୍ୟୁଦ୍ଭିଃ ସ୍ତନନ୍ତଃ ସ୍ତନୟିତ୍ନୁଭିଃ । ତୀବ୍ରୈର୍ମରୁଦ୍ଗଣୈର୍ନୁନ୍ନା ବବୃଷୁ-
ର୍ଜଳଶର୍କରାଃ । ୯ । ସ୍ଥୂଣାସ୍ଥୂଳା ବର୍ଷଧାରା ମୁଞ୍ଚତ୍ସ୍ୱଭ୍ରେଷ୍ୱଭୀକ୍ଷ୍ଣଶଃ । ଜଳୌଘୈଃ ପ୍ଲାବ୍ୟମାନା ଭୂର୍ନାଦୃଶ୍ୟତ ନତୋନ୍ନତଂ । ୧୦ । ଅତ୍ୟାସାର-
ଅତିବାତେନ ପଶବୋ ଜାତବେପନାଃ । ଗୋପା ଗୋପ୍ୟଶ୍ଚ ଶୀତାର୍ତ୍ତା ଗୋବିନ୍ଦଂ ଶରଣଂ ଯଯୁଃ । ୧୧ । ଶିରଃ ସୁତାଂଶ୍ଚ କାୟେନ ପ୍ରଚ୍ଛାଦ୍ୟାସାର-
ପୀଡ଼ିତାଃ । ବେପମାନା ଭଗବତଃ ପାଦମୂଳମୁପାୟୟୁଃ । ୧୨। କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ମହାଭାଗ ତ୍ୱନ୍ନାଥଂ ଗୋକୁଳଂ ପ୍ରଭୋ । ତ୍ରାତୁମର୍ହସି ଦେବାନ୍ନଃ କୁପିତା-

---

ମିତ । ୫ । ଅବଲମ୍ବାନାଂ ମତ୍ତାନାଂ ଅଧ୍ୟାସ୍ଥିତାତ୍ମନାଂ ହୃଂହୃତଦେହାନାଂ । ଧନ୍ତୁତ ଅପନୟତ । ଶ୍ରୀମଦେନୟଃ ସ୍ତମ୍ଭୋ ଗର୍ବସ୍ତଂ । ୬ । ଶତ୍ୟତ
ସ୍ତ୍ରାନ୍ ପ୍ରତ୍ୟେଦ ଅହଙ୍ଖେତ । ଅନୁବ୍ରଜେ ଅନ୍ ଅନନ୍ତରମେବ ଗମିଷ୍ୟାମି । ମରୁଦ୍ଗଣୈର୍ଦ୍ଦେବଗଣୈଃ ସହ । ୭ । ମଘବତା ଇନ୍ଦ୍ରେଣ ନିର୍ମୁକ୍ତ-
ବନ୍ଧନଂ ଯେଷାଂ ତେ । ପ୍ରଳୟାର୍ଥପ୍ରାୟେଣ ବଦ୍ଧା ଆସନ୍ ତଦା ନିର୍ମୁକ୍ତବନ୍ଧନାଃ ସନ୍ତ ଆସାରୈର୍ଧାରାସମ୍ପାତୈଃ ପୀଡ଼ୟାମାସୁଃ । ୮ । ସ୍ତନୟିତ୍ନୁଭି
ର୍ଗର୍ଜ୍ଜନଂ ଭବଗଜାଭିଃ ସ୍ତନନ୍ତୋ ଗର୍ଜନ୍ତଃ ମରୁଦ୍ଗଣୈର୍ବାୟୁବେଗପ୍ରବହାଦିବାୟୁସମ୍ପ୍ରେରିତାଃ ପ୍ରେରିତାଃ । ଜଳଶର୍କରା ଜଳୋପଳାନ୍ । ୯ । ସ୍ଥୂଣାବତ୍ ସ୍ଥୂଳାଃ
ଅଭ୍ରେଷୁ ମୁଞ୍ଚତ୍ସୁ ସତ୍ସୁ । ନତୋନ୍ନତଂ ନତଂ ନିମ୍ନଂ ଉନ୍ନତଂ ଉଦ୍ଧରତଂ ଯଥା ଭବତି ତଥା ଭୂର୍ନାଦୃଶ୍ୟତ । ୧୦ । ଜାତବେପନା ଜାତ-
କମ୍ପାଃ । ୧୧ । ତବ ପଶୂନାଂ ଯାନଂ ବଶିନଷ୍ଟି ଶିର ଇତ । ୧୨ । ଗୋପଗୋପୀନାଂ ପ୍ରାର୍ଥନାମାହ କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣେତି । ତ୍ୱମେବ ନାଥୋ ଯସ୍ୟ

ବହନ୍ତୁ ସେ । ତାଙ୍କ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟମଦ ଧ୍ୱଂସ । ସକଳ ପଶୁଙ୍କୁ ବନାଶ ।୬। ନନ୍ଦର ଗୋଷ୍ଠ ନାଶପାଇଁ । ଐରାବତରେ ମୁଁ ଆସେହ । ପ୍ରବଳ ମରୁଦ୍ଗଣ
ଭୁଲେ । ବ୍ରଜେ ଭ୍ରମିବ କୁରୁହଲେ । ୭ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ— ଏରୂପେ ମଘବା ଆଜ୍ଞାରେ । ବନ୍ଧ ଛାଡ଼ି ଣ ମେଘେ ଘୋରେ । ବରଷା ବ୍ରଜେ
ଆରମ୍ଭିଲେ । ପ୍ରବଳେ ଗୋପଙ୍କୁ ପୀଡ଼ିଲେ ।୮। ବିଜୁଳିମାରେ ଘନଘନ । ବଜ୍ରପଡ଼ଇ ଅନୁକ୍ଷଣ । ଘୋରପବନେ ମେଘେ ସବୁ । ବରଷା ଜଳେ
ଶିଳା ବାର । ୯। ମୁଷଳଧାରେ ଅବରତେ । ମେଘରୁ ଜଳ ବରଷନ୍ତେ । ଜଳେ ବୁଡ଼ିଲା ବ୍ରଜଭୂମି । ସମାନ ଖାଲ ଢ଼ିପ ଜମି ।୧୦। ଅତ୍ୟନ୍ତବରଷା
ପବନେ । ଗୋପୀ ଗୋପାଳ ପଶୁଗଣେ । କମ୍ପି ଶରଣ କୃଷ୍ଣେ ଗଲେ ।୧୧। ପଶୁ ଏ ବାଳୁରଙ୍କ ଭୁଲେ । ଶିରକୁ ଦେହେ ଘୋଡାଇଲେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଭକ୍ତବତ୍ସଲ । ୧୩ । ଶିଳାବର୍ଷନିପାତେନ ହନ୍ୟମାନମଚେତନଂ । ନିଶାମ୍ୟ ଭଗବାନ୍ ମେନେ କୁପିତେନ୍ଦ୍ରକୃତଂ ହରିଃ ।୧୪। ଅପର୍ତ୍ତ୍ୱତ୍ୟୁଲ୍ବଣଂ ବର୍ଷମତିବାତଂ ଶିଳାମୟଂ । ସ୍ୱଯାଗେ ନିହତେଽସ୍ମାଭିରିନ୍ଦ୍ରୋ ନାଶାୟ ବର୍ଷତି ।୧୫। ତତ୍ର ପ୍ରତିବିଧଂ ସମ୍ୟଗାତ୍ମଯୋଗେନ ସାଧୟେ । ଲୋକେଶ-ମାନିନାଂ ମୌଢ୍ୟାଦ୍ଧରିଷ୍ୟେ ଶ୍ରୀମଦଂ ତମଃ । ୧୬ । ନହି ସଦ୍ଭାବଯୁକ୍ତାନାଂ ସୁରାଣାମୀଶବିସ୍ମୟଃ । ମତ୍ତୋଽସତାଂ ମାନଭଙ୍ଗଃ ପ୍ରଶମାୟୋପକଳ୍ପତେ । ୧୭ । ତସ୍ମାନ୍ମଚ୍ଛରଣଂ ଗୋଷ୍ଠଂ ମନ୍ନାଥଂ ମତ୍ପରିଗ୍ରହଂ । ଗୋପାୟେ ସ୍ୱାତ୍ମଯୋଗେନ ସୋଽୟଂ ମେ ବ୍ରତ ଆହିତଃ । ୧୮ । ଇତ୍ୟୁକ୍ତ୍ୱୈକେନ ହସ୍ତେନ କୃତ୍ୱା ଗୋବର୍ଦ୍ଧନାଚଳଂ । ଦଧାର ଲୀଳୟା କୃଷ୍ଣଶ୍ଛତ୍ରାକମିବ ବାଳକଃ ।୧୯। ଅଥାହ ଭଗବାନ୍ ଗୋପାନ୍ ହେଽମ୍ବ ତାତ ବ୍ରଜୌକସଃ

ତତ୍ଗୋକୁଳଂ ଗବାଂ କୁଳଂ ବଂଶ ନୋଽସ୍ମାଂଶ୍ଚ ଦେବାତ୍ ଇନ୍ଦ୍ରାତ୍ ପାତୁଂ ରକ୍ଷିତୁମର୍ହସି । ୧୩ । ଶଶ୍ୱପନାତ୍ ପୂର୍ବମେବ କୁପିତେନ ଇନ୍ଦ୍ରେଣ କୃତଂ ତଦ୍ବର୍ଷଂ ମେନେ । ୧୪ । କଥଂ ମେନେ ତଦାହ ଅପର୍ତ୍ତ୍ୱିତି । ଅପଗତ ଋତୁର୍ଯସ୍ୟ ତତ୍ବର୍ଷମତଶୟିତୋ ବାତୋ ଯସ୍ମିଂ ସ୍ତଦତିବାତଂ ଶିଳାମୟଂ ଶିଳାପ୍ରଚୁରଂ । ୧୫ । ତତ୍ର ପ୍ରତିଜ୍ଞା ପୂର୍ବ୍ବଂ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନୋଦ୍ଧରଣମାହ ତତ୍ରେତି । ତତ୍ର ପ୍ରତିବିଧଂ ପ୍ରତୀକାରଂ ସ୍ୱସାମର୍ଥ୍ୟେନ ସାଧୟିଷ୍ୟାମି । ତେନ ଚ ମୌଢ୍ୟାଲ୍ଲୋକେଶମାନିନାଂ ଶ୍ରୀମଦଲକ୍ଷଣଂ ତମୋ ହରିଷ୍ୟାମି । ବହୁବଚନେନ ବରୁଣାଦୀନପି ଦ୍ରଷ୍ଟୁମିତି । ୧୬ । ନନୁ ଦେବାଃ ସାତ୍ତ୍ୱିକାସ୍ତଦ୍ଭକ୍ତାଶ୍ଚ କୁତସ୍ତେଷାଂ ତମସ୍ତତ୍ରାହ ନହୀତି । ସଦ୍ଭାବଃ ସତ୍ତ୍ୱଂ ମଦ୍ଭକ୍ତିର୍ବା ତଦ୍ୟୁକ୍ତାନାଂ ସୁରାଣାମୀଶା ବୟମିତି ବିସ୍ମୟୋ ଗର୍ବୋ ହି ଯସ୍ମାତ୍ ନ ଘଟତେ ଅତୋଽସନ୍ତସ୍ତେ । କିଞ୍ଚ ତେଷାଂ ମାନଭଙ୍ଗୋଽନୁଗ୍ରହ ଏବେତ୍ୟାହ ମତ୍ତ ଇତି । ୧୭ । ଗୋପାୟେ ରକ୍ଷିଷ୍ୟାମି । କିଞ୍ଚ ସୋଽୟଂ ମେ ମୟା । ବ୍ରତୋ ନିୟମଃ ସଙ୍କଳ୍ପୋ ବା ଆହିତୋ ଧୃତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୮ । କୃତ୍ୱା ଉତ୍ପାଟ୍ୟ । ଛତ୍ରାକମୁଚ୍ଛିଲୀନ୍ଧ୍ରଂ । ୧୯। ଯଥୋପଯୋଷଂ ଯଥା-

---

ଯାଦେ ଅଣ୍ଟାନେଲେ । ହେ କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ମହାଭାଗ । ଇନ୍ଦ୍ର କୋପରୁ ରଖ ଦେବ ॥ ତୁ ଅଟୁ ଏ ଗୋକୁଳନାଥ । ଭକ୍ତବତ୍ସଳ ଜଗନ୍ନାଥ । ୧୩ । ବରଷା ପଥର ଅପାରେ । ପଡ଼ିଲେ ପଡ଼ନ୍ତେ ଅଚେତେ ॥ ହରି ଜାଣିଲେ ଇନ୍ଦ୍ର କୋପେ । ବଇରପଣ ଏବେ ସାଧେ ।୧୪। ବରଷା ଏହୁ ଏ ନୁହଇ । ତୋଫାନେ ଶିଳା ବରଷଇ ॥ ନଷ୍ଟଯୁ ଯାଗନାଶ ଜାଣି । ବ୍ରଜ ନାଶିବ ବଜ୍ରପାଣି । ୧୫ । ସ୍ୱଯୋଗବଳରେ ଏହାର । ଅମ୍ଭେ ରଚିବୁ ପ୍ରତିକାର ॥ ଲୋକେଶ ହୋଇ ମୂଢ଼ବୁଦ୍ଧି । ହରିବି ତା ଗର୍ବ ସମ୍ବୁଦ୍ଧି । ୧୬ । ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣରୁ ଜାତ ଦେବେ । ପ୍ରଭୁତା ଦେଖାନ୍ତି ଜଗତେ ॥ ମୋହର ଭକ୍ତ ଅଟନ୍ତି । ତମୋଗୁଣକୁ ଅଟକାନ୍ତି ॥ ଏଣୁ ତାହାଙ୍କ ଗର୍ବନାଶେ । ଶିକ୍ଷା ପାଇବେତ ଅକ୍ଳେଶେ ॥ ଅସାଧୁ ଗର୍ବ ଭଙ୍ଗେ ମୁହିଁ । ତଦନ୍ତେ ଶାନ୍ତ ସେ ଲଭନ୍ତି । ୧୭। ମୋଠାରେ ଏକ ଶରଣ । ଏ ମୋ ଆଶ୍ରୟ ମୋ ଅଧୀନ ॥ ଏଣୁ ଏହାକୁ ପୋଗବଳେ । ରକ୍ଷିବି ନିଷ୍ଠୟ କୌଶଳେ ।୧୮।

ଯଥୋପଜୋଷଂ ବଶଛ ଗିରିଗର୍ତ୍ତଂ ସଗୋଧନାଃ । ୨୦ । ନ ତ୍ରାସ ଇହ ବଃ କାର୍ଯ୍ୟୋ ମଦ୍ଧସ୍ତାଦ୍ରି ନିପାତନେ । ବାତବର୍ଷଭୟେନାଲଂ ତଭ୍ରାଣଂ ବିହିତଂ ହି ବଃ ।୨୧। ତଥାନିର୍ବିବିଶୁର୍ଗର୍ତ୍ତଂ କୃଷ୍ଣାଶ୍ୱାସିତମାନସାଃ । ଯଥାବକାଶଂ ସଧନାଃ ସବ୍ରଜାଃ ସୋପଜୀବିନଃ ।୨୨। କ୍ଷୁତ୍ତୃଡ୍‌ବ୍ୟଥାଂ ସୁଖାପେକ୍ଷାଂ ହିତ୍ୱା ତୈର୍ବ୍ରଜବାସିଭିଃ । ବୀକ୍ଷ୍ୟମାଣୋ ଦଧାବଦ୍ରିଂ ସପ୍ତାହଂ ନାଚଲତ୍ ପଦାତ୍ । ୨୩ । କୃଷ୍ଣଯୋଗାନୁଭାବଂ ତଂ ନିଶାମ୍ୟେନ୍ଦ୍ରୋଽତିବିସ୍ମିତଃ ନିସ୍ତମ୍ଭୋ ଭ୍ରଷ୍ଟସଙ୍କଳ୍ପଃ ସ୍ୱାନ୍ ମେଘାନ୍ ସଂନ୍ୟବାରୟତ୍ । ୨୪ । ଖଂ ବ୍ୟଭ୍ରମୁଦିତାଦିତ୍ୟଂ ବାତବର୍ଷଞ୍ଚ ଦାରୁଣଂ । ନିଶାମ୍ୟୋପରତଂ ଗୋପାନ୍ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନଧରୋଽବ୍ରବୀତ୍ ।୨୫। ନିର୍ଯ୍ୟାତ ତ୍ୟଜତ ତ୍ରାସଂ ଗୋପାଃ ସସ୍ତ୍ରୀଧନାର୍ଭକାଃ । ଉପାରତଂ ବାତବର୍ଷଂ ବ୍ୟୁଦପ୍ରାୟାଶ୍ଚ ନିମ୍ନଗାଃ । ୨୬। ତତସ୍ତେ ନିର୍ଯ୍ୟଯୁର୍ଗୋପାଃ ସ୍ୱଂ ସ୍ୱମାଦାୟ ଗୋଧନଂ । ଶକଟୋଢୋପକରଣଂ ସ୍ତ୍ରୀବାଳସ୍ଥବିରାଃ ଶନୈଃ । ୨୭ । ଭଗବାନପି ତଂ ଶୈଳଂ ସ୍ୱସ୍ଥାନେ ପୂର୍ବବତ୍ ପ୍ରଭୁଃ ପଶ୍ୟତାଂ ସର୍ବଭୂତାନାଂ ସ୍ଥାପୟାମାସ ଲୀଳୟା । ୨୮ । ତଂ ପ୍ରେମବେଗାନ୍ନିର୍ଭୃତା ବ୍ରଜୌକସୋ ଯଥା ସମୀୟୁଃ ପରିରମ୍ଭଣାଦିଭିଃ

ସୁଗଂ । ୨୦-୨୧ । ସବ୍ରଜାଃ ଶକଟମଣ୍ଡଳସହିତାଃ । ସୋପଜୀବିନୋ ଭୃତ୍ୟପୁରୋହିତାଦିସହିତାଃ । ୨୨ । ପଦାତ୍ ସ୍ଥାନାତ୍ । ୨୩-୨୫ । ବ୍ୟୁଦପ୍ରାୟା ବିଗତୋଦକପ୍ରାୟା ସ୍ୱଳ୍ପଜଳା ଇତ୍ୟର୍ଥଃ ।୨୬। ଶକଟୋଢୋପକରଣଂ ଶକଟୈରୂଢମୁପକରଣଂ ଯଥା ଭବତି ତଥା । ୨୭-୨୮ । ନିର୍ଭୃତାଃ

ଏହା ଶୁଣିଣ ବନମାଳୀ । ଗୋବର୍ଦ୍ଧନକୁ ହସ୍ତେ ଟେକି ॥ ବାଳକ ଛତ୍ରଧରେ ଯେହ୍ନେ । ଲୀଳାରେ ଧଇଲେ ତେସନେ ।୧୯। ଗୋପଗୋପୀଙ୍କୁ ନରହରି । ବୋଇ ମା ସମ୍ବୋଧି ହକାରି ॥ କହିଲେ ଗୋପନ ସହିତେ । ପର୍ବତତଳେ ଥାଅ ସୁସ୍ଥେ ।୨୦। ମୋହସ୍ତୁଁ ଗିରି ପଡ଼ିଯିବ । ଏଭୟ କେବେ ନ କରିବ ॥ ନକର ବାତ ବର୍ଷା ଭୟ । ସେଭୟ ନାଶେ ଏଉପାୟ ।୨୧ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଆଶ୍ୱାସନା ଦାଇ । ଗୋପାଳେ ଧନଜନ ନେଇ ॥ ଜୀବଜନ୍ତୁଲେ ଆନନ୍ଦରେ । ରହିଲେ ପର୍ବତତଳରେ ।୨୨। କ୍ଷୁଧା ତୃଷାଦି ସୁଖ ଯେତେ । ତେଜି ସପ୍ତାହ ଗିରି ହସ୍ତେ ॥ ଧଇଲେ ପାଦନଚଳାଇ । ଦେଖନ୍ତି ଗୋପ ଗୋପୀ ତହିଁ । ୨୩ । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଏଯୋଗପ୍ରଭାବ । ଶୁଣି ବିସ୍ମୟେ ଇନ୍ଦ୍ରଦେବ ॥ ସଙ୍କଳ୍ପ ତେଜି ସ୍ତବ୍ଧ ହେଲେ । ମେଘମାନଙ୍କୁ ନିବାରିଲେ । ୨୪ । ଆକାଶ ହେଲା ମେଘଶୂନ୍ୟ । ସ୍ୱଚ୍ଛେ ପ୍ରକାଶ ତପନ ॥ ଦାରୁଣ ବରଷା ପବନ । ରହିବା ଜାଣି ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ॥ ଗୋପଙ୍କୁ ହକାରି କହିଲେ । ୨୫ ଗୋଧନ ଶିଶୁଯାଙ୍କ ଭୁଲେ ॥ ନିର୍ଭୟେ ହୁଅ ହେ ବାହାର । ବର୍ଷାପବନ ହେଲା ଦୂର ॥ ନଦୀରୁ ଜଳ ଶୁଖିଲାଣି । ୨୬ । ଗୋପ ଗୋପୀଏ ତାହା ଶୁଣି ॥ ଶକଟେ ସକଳ ଲଦିଲେ । ଗୋଧନ ଅଡ଼ାଇ ଚଳିଲେ ।୨୭। ସକଳେ ଦେଖନ୍ତି ଲୀଳାରେ । ପର୍ବତ ନେଇ ହରି କରେ ॥ ତାହାଙ୍କ ସ୍ଥାନରେ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଗୋପ୍ୟଶ୍ଚ ସସ୍ନେହମପୂଜୟନ୍ ମୁଦା ଦଧ୍ୟକ୍ଷତାଦ୍ଭିର୍ଯୁୟୁଜୁଃ ସଦାଶିଷଃ । ୨୯ । ଯଶୋଦା ରୋହିଣୀ ନନ୍ଦୋ ରାମଶ୍ଚ ବଲିନାଂ ବରଃ । କୃଷ୍ଣମାଲିଙ୍ଗ୍ୟ ଯୁୟୁଜୁରାଶିଷଃ ସ୍ନେହକାତରାଃ । ୩୦ । ଦିବି ଦେବଗଣାଃ ସାଧ୍ୟାଃ ସିଦ୍ଧଗନ୍ଧର୍ବଚାରଣାଃ । ତୁଷ୍ଟୁବୁର୍ମୁମୁଚୁସ୍ତୁଷ୍ଟାଃ ପୁଷ୍ପବର୍ଷାଣି ପାର୍ଥିବ । ୩୧ । ଶଙ୍ଖଦୁନ୍ଦୁଭୟୋ ନେଦୁର୍ଦିବି ଦେବପ୍ରଣୋଦିତାଃ । ଜଗୁର୍ଗନ୍ଧର୍ବପତୟସ୍ତୁମ୍ବୁରୁପ୍ରମୁଖା ନୃପ । ୩୨ । ତତୋଽନୁରକ୍ତୈଃ ପଶୁପୈଃ ପରିଶ୍ରିତୋ ରାଜନ୍ ସ ଗୋଷ୍ଠଂ ସବଲୋଽବ୍ରଜଦ୍ଧରିଃ । ତଥାବିଧାନ୍ୟସ୍ୟ କୃତାନି ଗୋପିକା ଗାୟନ୍ତ୍ୟ ଈୟୁର୍ମୁଦିତା ହୃଦିସ୍ପୃଶଃ । ୩୩ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ପଞ୍ଚବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୨୫ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣାଃ । ଯଥା ଯଥୋଚିତଂ ପରିରମ୍ଭଣାଦିଭିଃ ସମୀପସ୍ଥଃ ଉପଜଗ୍ମୁଃ । ସଦାଶିଷଃ ଶ୍ରେଷ୍ଠାନାଶୀର୍ବାଦାନ୍ । ୨୯-୩୨। ତତୋ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନସ୍ଥାନାତ୍ ଅସ୍ୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ତଥାବିଧାନି ଗୋବର୍ଦ୍ଧନୋଦ୍ଧରଣାଦିରୂପାଣି କୃତାନି କର୍ମାଣି ଗାୟନ୍ତ୍ୟ ଈୟୁର୍ଜଗ୍ମୁଃ । କଥଂଭୂତାଃ ଏତ ପ୍ରେମ୍ଣା ହୃଦି ସ୍ପୃଶନ୍ତୀତି ହୃଦିସ୍ପୃଶଃ ତାଃ । ଯଦ୍ୱା କଥଂଭୂତସ୍ୟ ପ୍ରେଷ୍ଠତ୍ୱେନ ତାସାଂ ହୃଦିସ୍ପୃଶତି ହୃଦିସ୍ପୃକ୍ ତସ୍ୟ । ୩୩ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତ ଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ପଞ୍ଚବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୨୫ ।

ଥୋଇଲେ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲୀଳା ପ୍ରକାଶିଲେ । ୨୮ । ବ୍ରଜବାସିଏ ପ୍ରେମେ ପୂର । କୃଷ୍ଣେ ଅଲିଙ୍ଗନାଦିକର । ସୁଖେ ବ୍ରଜରେ ବିହରିଲେ । ଦଧି ଅକ୍ଷତ ଜଳ ଭୁଲେ । ସ୍ନେହେ ଗୋପୀଏ ପୂଜ କୃଷ୍ଣେ । ଶୁଭଆଶିଷ କଲେ ତୁଷ୍ଟେ । ୨୯ । ନନ୍ଦଯଶୋଦା ଓ ରୋହିଣୀ । ବଳରାମଙ୍କ ଭୁଲେ ପୁଣି । କୃଷ୍ଣେ ଅଲିଙ୍ଗି ସ୍ନେହ ଭରେ । ଆଶିଷଦେଲେ ଅକାତରେ । ୩୦ । ସ୍ୱର୍ଗରେ ଦେବେ ସାଧ୍ୟଗଣେ । ସିଦ୍ଧ ଗନ୍ଧର୍ବ ଓ ଚାରଣେ । ତୋଷେ କୁସୁମ ବରଷିଲେ । ସକଳେ କୃଷ୍ଣେ ସ୍ତୁତିକଲେ । ୩୧ । ଦେବଙ୍କ ଆଦେଶେ ସ୍ୱର୍ଗରେ । ଶଙ୍ଖଦୁନ୍ଦୁଭି ବାଜେ ଘୋରେ । ତୁମ୍ବୁରୁ ପ୍ରମୁଖ ଗନ୍ଧର୍ବେ । ଗାଇଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସରାଗେ । ୩୨ । ତଦନ୍ତେ ପ୍ରୀତି ଗୋପ ମେଳେ । ଗୋଷ୍ଠକୁ ରାମକୃଷ୍ଣ ଗଲେ ॥ କୃଷ୍ଣ ତୋଳିଲେ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ । ଏଆଦି ଯେତେକ ଚରିତ୍ରମାନ । ପ୍ରେମେ ଗୋପୀଏ ଗାଇ ଗାଇ । ବ୍ରଜକୁ ଗଲେ ତୋଷ ବହି । ୩୩ । ଭଣିଲା ଦାସ ପଣ୍ଡିତ । ଇନ୍ଦ୍ରର ଗର୍ବ ହେଲା ହତ ।

ଇତିଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ପଞ୍ଚବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୨୫ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଏବଂବିଧାନି କର୍ମାଣି ଗୋପାଃ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ତେ । ଅତଦ୍ବୀର୍ଯ୍ୟବିଦଃ ପ୍ରୋଚୁଃ ସମଭ୍ୟେତ୍ୟ ସୁବିସ୍ମିତାଃ । ୧ । ବାଳକସ୍ୟ ଯଦେତାନି କର୍ମାଣ୍ୟତ୍ୟଦ୍ଭୁତାନି ବୈ । କଥମର୍ହତ୍ୟସୌ ଜନ୍ମ ଗ୍ରାମ୍ୟେଷ୍ୱାତ୍ମଜୁଗୁପ୍ସିତଂ । ୨ । ଯଃ ସପ୍ତହାୟନୋ ବାଳଃ କରେଣୈକେନ ଲୀଳୟା । କଥଂ ବିଭ୍ରଦ୍ଗିରିବରଂ ପୁଷ୍କରଂ ଗଜରାଡ୍ଇବ । ୩ । ତୋକେନାମୀଳିତାକ୍ଷେଣ ପୂତନାୟା ମହୌଜସଃ । ପୀତଃ ସ୍ତନଃ ସହ ପ୍ରାଣୈଃ କାଳେନେବ ବୟସ୍ତନୋଃ । ୪ । ହିନ୍ୱତୋଽଧଃ ଶୟାନସ୍ୟ ମାସ୍ୟସ୍ୟ ଚରଣାବୁଦକ୍ । ଅନୋଽପତଦ୍ୱିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତଂ ରୁଦତଃ ପ୍ରପଦାହତଂ । ୫ । ଏକହାୟନ ଆସୀନୋ ହ୍ରିୟମାଣୋ ବିହାୟସା । ଦୈତ୍ୟେନ ଯସ୍ତୃଣାବର୍ତ୍ତମହନ୍ କଣ୍ଠଗ୍ରହାତୁରଂ । ୬ । କ୍ୱଚିଦ୍ଧୈୟଙ୍ଗବସ୍ତୈନ୍ୟେ ମାତ୍ରା ବଦ୍ଧ

ଷଡ୍ବିଂଶେ ବିସ୍ମିତାନ୍ ଗୋପାନ୍ କୃଷ୍ଣସ୍ୟାଦ୍ଭୁତକର୍ମଭିଃ । ନନ୍ଦେ ଗର୍ଗୋକ୍ତମାଶ୍ରାବ୍ୟ ତଦୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟମବର୍ଣ୍ଣୟତ୍ । ସମଭ୍ୟେତ୍ୟ ନନ୍ଦମଭି-ଗମ୍ୟ । ୧ । ଯଦ୍ୟସ୍ମାଦ୍ ବାଳକସ୍ୟୈତ । ଯଦ୍ୟସ୍ମାତ୍ ଅଦ୍ଭୁତାନି କର୍ମାଣି ତସ୍ମାଦ୍ଗ୍ରାମ୍ୟେଷୁ ଗୋପାଳେଷୁ କଥଂ ଜନ୍ମ ଅର୍ହତି । ଆତ୍ମଜୁଗୁପ୍-ସିତଂ ଅସ୍ମାନର୍ହଂ । ୨ । ଅଦ୍ଭୁତାନି କର୍ମାଣ୍ୟାହୁଃ ଯଃ ସପ୍ତହାୟନ ଇତି । କଥଂ ବିଭ୍ରତ୍ ସ୍ଥିତ ଇତି । ପୁଷ୍କରଂ ପଦ୍ମଂ ଗଜରାଟ୍ ମହାଗଜ ଇବ । ୩ । ମହୌଜସୋ ମହାବଳାୟାଃ ତନୋର୍ବୟଃ ଆୟୁର୍ଯୌବନଂ ବା କାଳେନ ଯଥା ପୀୟତେ ତଦ୍ୱତ୍ । କଥମିତ୍ୟନୁବର୍ତ୍ତତେ । ୪ । ଅନଃ ଶୋଽଧଃଶୟାନସ୍ୟ । ମାସ୍ୟସ୍ୟ ମାସାସ୍ତସ୍ୟ ପରଚ୍ଛେଦକା ଯସ୍ୟ । ଉଦକ୍ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ଚରଣୌ ହିନ୍ୱତଶ୍ଚାଳୟତଃ ପ୍ରପଦେନ ପାଦାଗ୍ରେଣାହତଂ ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ-

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଏରୂପେ କୃଷ୍ଣ କର୍ମମାନ । ଦେଖି ବିସ୍ମୟେ ଗୋପଗଣ ॥ ଜାଣିନଥିଲେ କୃଷ୍ଣଶକ୍ତି । ମିଳଣ କୁହା କୁହି ହନ୍ତି । ୧ । ଏତେ ଅଦ୍ଭୁତ କର୍ମମାନ । ଯେ କରେ ବାଳକ ହୋଇଣ ॥ ଏ ନନ୍ଦ୍ୟ ଗୋପାଳ କୁଳରେ । କିପାଁ ଜନ୍ମିଲା ସେ ସଂସାରେ । ୨ । ସାତବର୍ଷର ଏ ନନ୍ଦନ । ଲୀଳାରେ ଗିରି ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ॥ ଦେଖ ଧଇଲେ ଏକକରେ । ହସ୍ତୀ ଯେସନେ ପଦ୍ମଧରେ । ୩ । ମହାବଳଷ୍ଠା ପୂତନାର । ସ୍ତନ ପିଅନ୍ତେ ତୋତକ୍ଷଣର ॥ ନୟନରୁକନେଲପ୍ରାଣ । ଦେହଁ ବୟସ କାଳସମ । ୪ । ଶକଟତଳେ ତିନମାସେ । ଶୋଇ ଚରଣ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଦେଶେ ହଲାଇ କାନ୍ଦନ୍ତେ ଶଗଡ । ପଡ଼ିଭାଙ୍ଗିଲା ରଡ ରଡ । ୫ । ବର୍ଷକେ ଶୋଇଥିବା କାଳେ । ହରିଲା ତୃଣାବର୍ତ୍ତବଳେ ॥ ଆକାଶେ ଦୈତ୍ୟଗଳଧରି ଚିପିମାଇଲା ସେ ତପର । ୬ । ଲବଣୀ ଚୋରିନ୍ତେ ସେ ବଳେ । ମାତା ବାନ୍ଧନ୍ତେ ଉଲୂଖଳେ ॥ ଅର୍ଜ୍ଜୁନବୃକ୍ଷ ମଧ୍ୟେ ପଶି । ଚେନିବୃକ୍ଷର ଦେହଧ୍ୱଂସି । ୭ ।

ଡ଼ଲୁଙ୍ଗଲେ । ଗଚ୍ଛନ୍ତ୍ର୍ନଦ୍ୟୋର୍ମଧ୍ୟେ ବାହୁଭ୍ୟାଂ ତାରଂତସ୍ମୃତ୍ର ।୭ । ବନେ ସଞ୍ଚାରୟନ୍ ବତ୍ସାନ୍ ସଗମୋ ବାଲକୈର୍ବୃତଃ । ହନ୍ତୁକାମଂ ବକଂ ଦୋର୍ଭ୍ୟାଂ ମୁଖତୋଽରମପାଟୟତ୍ ।୮। ବତ୍ସବେଷ ବତ୍ସସ୍ୱରୂପେଣ ପ୍ରବିଶନ୍ତଂ ଜିଘାଂସୟା । ହତ୍ୱା ନ୍ୟପାତୟତ୍ ତେନ କପିତ୍ଥାନି ଚ ଲୀଳୟା । ୯ । ହତ୍ୱା ରାସଭଦୈତେୟଂ ତଦ୍ବନ୍ଧୂଂଶ୍ଚ ବଲାନ୍ୱିତଃ ଚକ୍ରେ ତାଲବନଂ କ୍ଷେମଂ ପରିପକ୍ୱଫଲାନ୍ୱିତମ୍ ।୧୦। ପ୍ରଲମ୍ବଂ ଘାତୟିତ୍ୱୋଗ୍ରଂ ବଲେନ ବଲଶାଲିନା । ଅମୋଚୟଦ୍ ବ୍ରଜପଶୂନ୍ ଗୋପାଂଶ୍ଚାରଣ୍ୟବହ୍ନିତଃ ।୧୧ । ଆଶୀବିଷତମାହୀନ୍ଦ୍ରଂ ଦମିତ୍ୱା ବିମଦଂ ହ୍ରଦାତ୍ । ପ୍ରସହ୍ୟୋଦ୍ୱାସ୍ୟ ଯମୁନାଂ ଚକ୍ରେଽସୌ ନିର୍ବିଷୋଦକାମ୍ ।୧୨। ଦୁସ୍ତ୍ୟଜଶ୍ଚାନୁରାଗୋଽସ୍ମିନ୍ ସର୍ବେଷାଂ ନୋ ବ୍ରଜୌକସାମ୍ । ନନ୍ଦ ତେ ତନୟେଽସ୍ମାସୁ ତସ୍ୟାପ୍ୟୌତ୍ପତ୍ତିକଃ କଥଂ ।୧୩। କ୍ୱ ସପ୍ତହାୟନୋ ବାଲଃ କ୍ୱ ମହାଦ୍ରିବିଧାରଣମ୍ । ତତୋ ନୋ ଜାୟତେ ଶଙ୍କା ବ୍ରଜନାଥ ତବାତ୍ମଜେ ।୧୪। ଶ୍ରୀନନ୍ଦ ଉବାଚ-ଶ୍ରୂୟତାଂ ମେ ବଚୋ ଗୋପ

ମଜାଃ ବ୍ୟେତୁ ଶଙ୍କା ଚ ବୋ । ୧ । ଯଃ କୃଷ୍ଣୋ ଦୈତ୍ୟେନ ହି ପ୍ରମାଣଃ ସନ୍ ତଂ ତୃଣାବର୍ତ୍ତଂ ଦୈତ୍ୟଂ କଥମହନ୍ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୬ । ଦୈତ୍ୟଙ୍କବର୍ତ୍ତେ-ନୈବ ନବଜାତରୌର୍ଯ୍ୟୈ ବାହୁଭ୍ୟାଂ ଗଚ୍ଛନ୍ ଋଜନ୍ତି ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୭ । ମୁଖତୋ ହନ୍ତୁଂ କାମୋ ଯସ୍ୟ ତଂ ବକବେଶମରଂ । ବାହୁଭ୍ୟାଂ ମୁଖତଃ ବକମପାଟୟତ୍ । ୮-୧୧ । ଆଶୀବିଷତମୋଽତିକ୍ରୂରବିଷସ୍ତ ସାବହୀନ୍ଦ୍ରଶ୍ଚ ତଂ । ୧୨ । ଔତ୍ପତ୍ତିକଃ ସ୍ୱାଭାବିକଃ । କଥମିତ୍ତ କିଂ ସର୍ବେଷାମାତ୍ମା ଅସ୍ୟ ସ୍ୟାଦିତ ଶଙ୍କା । ୧୩ । ଉକ୍ତମପ୍ୟତିବସ୍ତୁସ୍ୱୈନାଭିନନ୍ଦ୍ୟେନ ବଦନ୍ତି କ୍ୱ ସପ୍ତହାୟନ ଇତି । ୧୪ । ପ୍ରାକ୍ ଶ୍ରୁତମେବ ଗର୍ଗୋକ୍ତ୍ୟର୍ଥବାକ୍ୟଂ

ଗୋପବାଳକଙ୍କ ମଧ୍ୟେ । ବତ୍ସାନ ଚରନ୍ତେ ବନେ ରଙ୍ଗେ ॥ ବକଗଳନ୍ତେ କରେ ଧର । ଦ୍ୱିଫାଳ କଲ ମୁଖଁ ଚିର । ୮ । ବାଛୁରୂପେ ବତ୍ସାସୁର ।ପଶିଲା ବତ୍ସାଙ୍କ ମଧ୍ୟର ॥ କୃଷ୍ଣେ ମାରିବ ଭାବିଥିଲା । କୃଷ୍ଣ କାଢ଼ିର ତା ଚକ୍ଷିଲା ॥ ପିଟିଲା କପିତ୍ଥବୃକ୍ଷରେ । ଫଳ ଝଡ଼ିଲା ଅସୁମାରେ । ୯ । ତାଳବନରେ ଗ୍ରାମରୂଲେ । ଗଧବ ଦୈତ୍ୟବନ୍ଧୁ ମେଲେ ॥ ସେ ବନ ପକ୍ୱଫଳ । ଖାଇ ଖୁଆଇଲେ ସକଳ । ୧୦ । ଉଗ୍ରପ୍ରଲମ୍ବା ସୁରେ ହେଲେ । ବଳଷ୍ଟୁ ରାମ ନାଶକଲେ ॥ ଦାବାଗ୍ନି ତାପୁଁ ଗୋଗୋ ପାଳେ । ରଖିଲେ ପେତୁକ କୌଶଳେ । ୧୧ । ପ୍ରଚଣ୍ଡ ବିଷ କାଳୀୟକୁ । ଦମନ କରି କାଳନ୍ଦୀକୁ ॥ ନିର୍ବିଷ କଲେ ବିଷଧର । ପେତ୍ରସୁ ହେ ଇନ୍ଦ୍ର ଅନ୍ତର । ୧୨ । ହେ ନନ୍ଦ ତୁମ୍ଭର କୁମର । ବ୍ରଜବାସିଙ୍କ ସ୍ନେହପୁରେ ॥ ଅଜନ୍ମ ସ୍ୱଭାବେ ତାଙ୍କର । ଆମ୍ଭଠି ସ୍ନେହଗୁରୁତର ॥ ସନ୍ତାନଙ୍କ ଅତ୍ମା ଜବା ସେହ । ଆମ୍ଭଙ୍କ ତେମନ୍ତ ଲାଗଇ ॥ ୧୩ । କାହିଁ ସପ୍ତବର୍ଷ ନନ୍ଦନ । ତାହିଁ ବା ମହାଦ୍ରି ଧାରଣ ॥ ହେ ବ୍ରଜନାଥ ତୁମ୍ଭ ସୁତେ । ଶଙ୍କା ଜନମେ ଆମ୍ଭଚିତ୍ତେ । ୧୪ । ଶ୍ରୀନନ୍ଦ ଉବାଚ— ଗୋପାଳେ ଶୁଣ ମୋର ଗିର । ବାଳକେ ଆଶଙ୍କା ନକର ॥ ଗର୍ଗଏ କୁମାରକୁ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବୈଂଗୁଣ୍ୟଞ୍ଚ ଚ ତୋର୍ହକେ । ଏନଂ କୁମାରମୁଦ୍ଦିଶ୍ୟ ଗର୍ଗୋ ମେ ଯଦୁବ୍ରାଡ ହ ।୧୫। ବର୍ଣାସ୍ତ୍ରୟଃ କିଲାସ୍ୟାସନ୍ ଗୃହ୍ଣତୋଽନୁଯୁଗଂ ତନୂଃ । ଶୁକ୍ଲୋ ରକ୍ତସ୍ତଥା ପୀତ ଇଦାନୀଂ କୃଷ୍ଣତାଂ ଗତଃ । ୧୬ । ପ୍ରାଗୟଂ ବସୁଦେବସ୍ୟ କ୍ୱଚିଜ୍ଜାତସ୍ତବାତ୍ମଜଃ । ବାସୁଦେବ ଇତି ଶ୍ରୀମାନଭିଜ୍ଞାଃ ସଂପ୍ରଚକ୍ଷତେ । ୧୭ । ବହୂନି ସନ୍ତି ନାମାନି ରୂପାଣି ଚ ସୁତସ୍ୟ ତେ । ଗୁଣକର୍ମାନୁରୂପାଣି ତାନ୍ୟହଂ ବେଦ ନୋ ଜନାଃ ।୧୮। ଏଷ ବଃ ଶ୍ରେୟ ଆଧାସ୍ୟ ଗୋପଗୋକୁଲନନ୍ଦନଃ । ଅନେନ ସର୍ବଦୁର୍ଗାଣି ଯୂୟମଞ୍ଜସ୍ତରିଷ୍ୟଥ ।୧୯। ପୁରାନେନ ବ୍ରଜପତେ ସାଧବୋ ଦସ୍ୟୁପୀଡ଼ିତାଃ । ଅରାଜକେ ରକ୍ଷ୍ୟମାଣା ଜିଗ୍ୟୁର୍ଦସ୍ୟୂନ୍ ସମେଧିତାଃ । ୨୦ । ଯ ଏତସ୍ମିନ୍ ମହାଭାଗାଃ ପ୍ରୀତିଂ କୁର୍ବନ୍ତି ମାନବାଃ । ନାରୟୋଽଭିଭବନ୍ତ୍ୟେତାନ ବିଷ୍ଣୁପକ୍ଷାନିବାସୁରାଃ ।୨୧। ତସ୍ମାନ୍ନନ୍ଦ କୁମାରୋଽୟଂ ନାରାୟଣସମୋ ଗୁଣୈଃ । ଶ୍ରିୟା କୀର୍ତ୍ତ୍ୟାନୁଭାବେନ ତତ୍ର କର୍ମସୁ ନ ବିସ୍ମୟଃ ।୨୨। ଇତ୍ୟଦ୍ଧା ମାଂ ସମାଦିଶ୍ୟ ଗର୍ଗେ ଚ ସ୍ୱଗୃହଂ ଗତେ । ମନ୍ୟେ ନାରାୟଣସ୍ୟାଂଶଂ କୃଷ୍ଣମକ୍ଲିଷ୍ଟକାରିଣଂ ।୨୩। ଇତି ନନ୍ଦବଚଃ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ଗର୍ଗଗୀତଂ ବ୍ରଜୌକସଃ । (ଦୃଷ୍ଟଶ୍ରୁତାନୁଭାବାସ୍ତେ

ତଚରିତପରଶୀଲନେନ ନନ୍ଦୋକ୍ତାସମ୍ଭାବନସ୍ୟ ନନ୍ଦସ୍ୟ କୃଷ୍ଣତତ୍ତ୍ୱାବବୋଧକଂ ଜାତଂ ସ ଇଦାନୀଂ ତେନୈବ ବାକ୍ୟେନ ଗୋପାନ୍ପ୍ରଦର୍ଶତ କୃଷ୍ଣସ୍ୟତାମିତି । ୧୫-୨୧ । ତସ୍ମାତ୍ ତସ୍ୟକର୍ମସୁ ବିସ୍ମୟୋ ନାସ୍ତୀତି ନନ୍ଦସ୍ୟୋକ୍ତିଃ । ୨୨ । ଇତ୍ୟଦ୍ଧା ସାକ୍ଷାତ୍ ମାଂ ପ୍ରତି ସମାଦିଶ୍ୟ ଗର୍ଗେ ଚ

ଗୃହଁ । ଯାହା କହିଲେ ଶୁଣ ଭାଇ ।୧୫ । ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଏଦେହଧରେ । ଶୁକ୍ଳ ରକ୍ତ ପୀତଆକାରେ ॥ ଘନଶ୍ୟାମରୂପ ଧରି । ଏ ଯୁଗେ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ଧାରି । ୧୬ । ପୂର୍ବେ କେବେ ବସୁଦେବର । ହୋଇଥିବାରୁ ଏ କୁମର ଏହାର ନାମ ବାସୁଦେବ । ଜାଣ୍ୟାନ୍ତି ଦେବଙ୍କୁ ଦୁର୍ଲଭ ।୧୭। ତୋ ପୁତ୍ରଙ୍କ ଗୁଣକର୍ମେ । ଖ୍ୟାତ ବହୁତ ରୂପ ନାମେ ॥ ତାହାନ୍ତ ଏକା ମୁଁ ଜାଣଇଁ । ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ଅନ୍ୟ କେହି । ୧୮ । ଏ ଗୋପ ଗୋକୁଳ ନନ୍ଦନ । ସାଧିବ ତୁମ୍ଭ ଶୁଭମାନ ॥ ଜୟମ ବିପଦ ସ୍ଥାବନ । ସହଜେ ତରିବ ଗୋପାଳେ । ୧୯ । ହେବ୍ରଜପତି ପୂର୍ବକାଳେ ଅରାଜକତାରୁ ଭୂତଳେ ॥ ଦସ୍ୟୁଏ ସାଧୁଙ୍କୁ ପୀଡ଼ିଲେ । ଏ ଦସ୍ୟୁମାନଙ୍କୁ ଜିଣିଲେ ॥ ରକ୍ଷାକରନ୍ତେ ଧର୍ମପଥ । ଏହାରେ ସାଧୁହୋଇଲେ ପୁଷ୍ଟ । ୨୦ । ଏହାଙ୍କୁ ଯେ ପ୍ରୀତି କରନ୍ତି, ତାହାଙ୍କୁ ଶତ୍ରୁ ନ ପୀଡ଼ନ୍ତି ॥ ବିଷ୍ଣୁ ଆଶ୍ରିତେ ଯେବେ ଦୈତ୍ୟ । ପୀଡ଼ିନପାରନ୍ତି ଯେମନ୍ତେ ।୨୧ । ତେଣୁ ହେ ନନ୍ଦ ଏକୁମର । ଗୁଣେ ସମାନ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ॥ ଯଶକୀର୍ତ୍ତିଶ୍ରୀ କର୍ମରେ । ବିସ୍ମୟେ ନୋହିବ ମନରେ । ୨୨ । ଗର୍ଗ ଏମନ୍ତେ କହି ମୋତେ । ନିଜ ଗୃହକୁ ଫେରି ଯାନ୍ତେ ॥ ସର୍ବ ବିପଦନାଶକାରୀ । କୃଷ୍ଣେ ମୁଁ ମଣେ ଅଂଶ ହରି । ୨୩ । ଗର୍ଗକହିବା ବାକ୍ୟମାନ । ନନ୍ଦଠୁଁ ଶୁଣିଗୋପଗଣ ॥ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଅମିତ୍ର ଶକତି । ହୃଷ୍ଟ

ହ୍ୟନ୍ତସ୍ୟାମିତି ଭେକଯଃ) । ମୁଦିତା ନନ୍ଦମାନର୍ଚ୍ଚୁଃ କୃଷ୍ଣଞ୍ଚ ଗତବସ୍ତ୍ରଯୁଃ ॥ ୨୪ । ଦେବେ ବର୍ଷତି ଯଜ୍ଞବିପ୍ଳବ ରୁଷା ବଜ୍ରାଶ୍ମପର୍ଷାନିଲୈଃ ସୀଦତ୍ପାଲପଶୁସ୍ତ୍ରି ଆତ୍ମଶରଣଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱାନୁକମ୍ପ୍ୟୁତ୍ସ୍ମୟନ୍ । ଉତ୍ପାଟ୍ୟୈକକରେଣ ଶୈଳମବଳୋ ଲୀଳୋଚ୍ଛିଲୀନ୍ଧ୍ରଂ ଯଥା ବିଭ୍ରଦ୍ଗୋଷ୍ଠମପାନ୍ମହେନ୍ଦ୍ରମଦଭିତ୍ ପ୍ରୀୟାନ୍ନ ଇନ୍ଦ୍ରୋ ଗବାଂ । ୨୫ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଷଡ୍‌ବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୨୬ ।

ସ୍ୱବୃଦ୍ଧଂ ଗତେ ସତି ତଦାନୀଂ ତଥା ମନ୍ୟମାନୋଽପି ଇଦାନୀଂ କୃଷ୍ଣଂ ନାରାୟଣସ୍ୟାଂଶଂ ମନ୍ୟେ । ଅତ୍ର ହେତୁଃ ଅକ୍ଲିଷ୍ଟକାରଣମିତି । ୨୩-୨୪ । ଗୋବର୍ଦ୍ଧନୋଦ୍ଧରଣଂ ସପଦ୍ଧକରମନୁସ୍ମରନ୍ ପ୍ରକଟିତୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟସ୍ୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ପ୍ରୀତିଂ ପ୍ରାର୍ଥୟତେ ଦେବ ଇତି । ଯଜ୍ଞବିପ୍ଳବେନ ଯା ରୁଟ୍ ତୟା ଦେବେ ଇନ୍ଦ୍ରେ ବର୍ଷତି ସତି ବଜ୍ରାଶ୍ମପର୍ଷାନିଲୈରଶନିଜଳଶର୍କରାଘଟ୍ଟବାୟୁଭିଃ ସୀଦତ୍ପାଲପଶୁସ୍ତ୍ରି ଆତ୍ମଶରଣଂ ସୀଦନ୍ତଃ ପାଲାଃ ପଶବଃ ସ୍ତ୍ରିୟଶ୍ଚ ଯସ୍ମିଂସ୍ତତ୍ ତଥା । ଆତ୍ମା ସ୍ୱୟମେବ ଶରଣଂ ଯସ୍ୟ ତଦ୍ଗୋଷ୍ଠଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଅନୁକମ୍ପୀ ଉତ୍ସ୍ମୟନ୍ ହସନ୍ ପ୍ରୌଢ଼ିମାବସ୍କନ୍ଦନ୍ ଶୈଳମୁତ୍ପାଟ୍ୟ ଅବଳୋ ବାଳୋ ଲୀଳାର୍ଥମୁଚ୍ଛିଲୀନ୍ଧ୍ରଂ ଯଥା ତଥୈକେନ କରେଣ ବିଭ୍ରତ୍ ଦଧତ୍ ଗୋଷ୍ଠମପାତ୍ ପାଲିତବାନ୍ ଏବଂ ମହେନ୍ଦ୍ରମଦଭିତ୍ । ଗବାମିନ୍ଦ୍ର ଇତ୍ୟଭି-ଧାନାର୍ଥଂ ପୂରିତ । ସ ଏବମ୍ଭୂତଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣୋ ନଃ ପ୍ରୀୟାତ୍ ପ୍ରୀତ୍ୟୁତାମିତି । ୨୩ । ଷଡ୍‌ବିଂଶେ ଦଶମେ ବ୍ୟକ୍ତଃ ଷଡ୍‌ବିଂଶୋଦଶମୋ ହରିଃ । ବ୍ୟାନକ୍ତି ପଞ୍ଚବିଂଶଂ ମାଂ ଚରିତଂ ଶତଶଃ ପୃଥକ୍ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତ ଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଷଡ୍‌ବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୨୬ ।

ଦେଖି ଶୁଣି ହରି ॥ ବିସ୍ମୟ ହେଲେ ଆନନ୍ଦେ । ପୂଜିଲେ ନନ୍ଦ କୃଷ୍ଣପାଦେ । ୨୪ । ନ ଲଭିବାରୁ ନିଜପୂଜା । କ୍ରୋଧବହ୍ନିଣ ଦେବରାଜା ॥ ବଜ୍ର ପଥର ଜଳ ବାତେ । ଗୋପାଳ ଗୋପୀ ପଶୁପୁଥେ ॥ ପୀଡ଼ନ୍ତେ ଏହାଙ୍କୁ ଶରଣ । ନାହିଁ ଏଥିବେ ଯେ ଚତୁରଣ ॥ ହସି ସଦୟେ ଏକକରେ । ବାଳକେ କୁଣ୍ଡା ଇ ପ୍ରକାରେ ॥ ଶୈଳ ଉପାଡ଼ି ଛତ୍ରଧର । ଯେ ବ୍ରଜଥିଲେ ରକ୍ଷାକର । ଇନ୍ଦ୍ରର ନାଶିଲେ ଯେ ଗର୍ବ । ଗୋକୁଳଙ୍କ ଇନ୍ଦ୍ର ସେ କେଶବ ॥ ହିମ୍ଭୂଜ୍ଞଅନ୍ତ ଯେ ଅମ୍ବର । ଶରଣ ପଶିଛି ତାର । ୨୫ । ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଷଡ୍‌ବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୨୬ ।

ସପ୍ତବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଗୋବର୍ଦ୍ଧନେ ଧୃତେ ଶୈଳ ଆସାରାଦ୍ରକ୍ଷିତେ ବ୍ରଜେ । ଗୋଲୋକାଦାବ୍ରଜତ୍ କୃଷ୍ଣଂ ସୁରଭିଃ ଶକ୍ର ଏବ ଚ ।୧। ବିବିକ୍ତ ଉପସଙ୍ଗମ୍ୟ ବ୍ରୀଡ଼ିତଃ କୃତହେଳନଃ । ପସ୍ପର୍ଶ ପାଦୟୋରେନଂ କିରୀଟେନାର୍କବର୍ଚ୍ଚସା । ୨ । ଦୃଷ୍ଟଶ୍ରୁତାନୁଭାବୋଽସ୍ୟ କୃଷ୍ଣସ୍ୟାମିତତେଜସଃ ନଷ୍ଟତ୍ରିଲୋକେଶମଦ ଇନ୍ଦ୍ର ଆହ କୃତାଞ୍ଜଳିଃ । ୩ । — ଶ୍ରୀଇନ୍ଦ୍ର ଉବାଚ । ବିଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱଂ ତବ ଧାମ ଶାନ୍ତଂ ତପୋମୟଂ ଧ୍ୱସ୍ତରଜସ୍ତମସ୍କଂ । ମାୟାମୟୋଽୟଂ ଗୁଣସଂପ୍ରବାହୋ ନ ବିଦ୍ୟତେ ତେ ଗ୍ରହଣାନୁବନ୍ଧଃ ।୪। କୁତୋ ନୁ ତଦ୍ଧେତବ ଈଶ ତତ୍କୃତା ଲୋଭାଦୟୋ ଯେଽବୁଧଲିଙ୍ଗଭାବାଃ

ସପ୍ତବିଂଶେ ତଦାଲକ୍ଷ୍ୟ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ପ୍ରାଭବ ପରଂ । କର୍ଣ୍ଣେତେ ସୁରଭିନ୍ଦ୍ରାଭ୍ୟାମଭିଷେକମହୋତ୍ସବଃ । ଗୋବର୍ଦ୍ଧନେ ଧୃତେ ଶୈଳ ଇତି ଶକ୍ରସ୍ୟ ଭୟେନାଗମନେ ହେତୁଃ । ଆସାରାଦ୍ରକ୍ଷିତେ ବ୍ରଜ ଇତି ସୁରଭେର୍ହର୍ଷେଣାଗମନେ । ୧ । ତତ୍ରେନ୍ଦ୍ର ଆଗତ୍ୟ କିଂ କୃତବାଂସ୍ତଦାହ ବିବିକ୍ତ ଉପସଙ୍ଗମ୍ୟେତ୍ୟାଦିନା ତଥାହ ସୁରଭିରପ୍ୟେତଃ ପାକ୍ତନେକ ଗନ୍ତେନ । ବିବିକ୍ତେ ଏକାନ୍ତେ ପାଦୟୋଃ ପସ୍ପର୍ଶ ନମସ୍କାର । ୨ । ଅସ୍ୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ । ଦୃଷ୍ଟଶ୍ଚାସାବନୁଭାବଶ୍ଚ ଶ୍ରୁତାନୁଭାବଃ ଦୃଷ୍ଟଃ ଶ୍ରୁତାନୁଭାବୋ ଯେନ ସ ଇନ୍ଦ୍ରଃ । ନଷ୍ଟସ୍ତ୍ରିଲୋକେଶୋଽହମିତି ମଦୋ ଯସ୍ୟ ସଃ । ୩ । ତତ୍ର ମମାପରାଧଂ କ୍ଷମସ୍ୱେତି ବକ୍ତୁଂ ତବ ତାବଦପରାଧୋ ନାସ୍ତ୍ୟେବ ଦୃଷ୍ଟ୍ୟା ଅନୁଗ୍ରହ ଏବ କୃତ ଇତ୍ୟାହ ଚତୁର୍ଭିଃ । ବିଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱମିତି ଧାମ ସ୍ୱରୂପଂ ଶାନ୍ତମେକରୂପମତଶ୍ଚ ତପୋମୟଂ ଜ୍ଞାନରଞ୍ଜନଂ ସଙ୍କଳ୍ପମିତ୍ୟର୍ଥଃ । କୁତଃ ଧ୍ୱସ୍ତରଜସ୍ତମସ୍କଂ ଧ୍ୱସ୍ତେ ଅବିଦ୍ୟମାନେ ରଜସ୍ତମସୀ ଯସ୍ମିନ୍ । ଅତ ଏବାୟମନାଦ୍ୟାଦିଃ ପ୍ରବାହମାଣୋ ମାୟାକାର୍ଯ୍ୟରୂପୋ ଗୁଣସଙ୍ଘାତଃ ଗୁଣୈଃ ସମ୍ପ୍ରବାହ୍ୟତ ଇତି ତଥା ସଂସାର ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ସ ତେ ତବ ନ ବିଦ୍ୟତେ । ଯତଃ ଅଗ୍ରହଣେନାଜ୍ଞାନେନାନୁବଧ୍ୟତ ଇତି ତଥା ସ ସଙ୍କଳ୍ପସ୍ୟ ତେ ନାସ୍ତୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅଜ୍ଞାନସମ୍ବନ୍ଧୋ ବା । ୪ । ଯଦା

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଗୋବର୍ଦ୍ଧନକୁ ତୋଳନ୍ତେ । ବର୍ଷାରୁ ବ୍ରଜକୁ ରଖନ୍ତେ ॥ ଗୋଲୋକୁ ସୁରଭି ସଙ୍ଗରେ । ଇନ୍ଦ୍ର ମିଳିଲେ କୃଷ୍ଣଠାରେ । ଅପମାନରୁ ଲଜ୍ଜା ପାଇ । ଗୋପନେ କୃଷ୍ଣେ ଦେଖା ଦେଇ ॥ ସୂର୍ଯ୍ୟତେଜସ୍ୱୀ ମୁକୁଟ । କୃଷ୍ଣଚରଣେ କଲେ ଭେଟ ।୨। ଅମିତ ତେଜସ୍ୱୀ କୃଷ୍ଣର ସାମର୍ଥ୍ୟ ଦେଖି ଶୁଣି ଇନ୍ଦ୍ର ॥ ତିନିଲୋକେଶ୍ୱର ଗର୍ବ ଛାଡ଼ି । କୃଷ୍ଣେ କହନ୍ତି କରଯୋଡ଼ି । ୩ ଇନ୍ଦ୍ର ଉବାଚ — ବିଶୁଦ୍ଧ ସତ୍ତ୍ୱମୟ ଶାନ୍ତ । ରଜତମ ଗୁଣ ରହିତ । ସଙ୍କଳ୍ପ ସ୍ୱରୂପ ତୋହର । ତ୍ରିଗୁଣେ ଜଡ଼ିତ ସଂସାର ॥ ଅଜ୍ଞାନ ବଶ ମାୟାମୟ । ଜାଣ୍ଡୁ ନଥିବ ତା ନିଶ୍ଚୟ ।୪। ଧରିବା ମାତ୍ରକେ ॥ ଶରୀର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ତଥାପି ଦଣ୍ଡଂ ଭଗବାନ୍ ବଭର୍ତ୍ତି ଧର୍ମସ୍ୟ ଗୁପ୍ତ୍ୟୈ ଖଳନିଗ୍ରହାୟ । ୫ । ପିତା ଗୁରୁସ୍ତ୍ୱଂ ଜଗତାମଧୀଶୋ ଦୁରତ୍ୟୟଃ କାଳ ଉପାତ୍ତଦଣ୍ଡଃ । ହିତାୟ ସ୍ୱେଚ୍ଛାତନୁଭିଃ ସମୀହସେ ମାନଂ ବିଧୁନ୍ୱନ୍ ଜଗଦୀଶମାନିନାଂ । ୬ । ଯେ ମଦ୍ବିଧାଜ୍ଞା ଜଗଦୀଶମାନିନସ୍ତ୍ୱାଂ ବୀକ୍ଷ୍ୟ କାଳେଽଭୟମାଶୁ ତନ୍ମଦଂ । ହିତ୍ୱାର୍ଯ୍ୟମାର୍ଗଂ ପ୍ରଭଜନ୍ତ୍ୟପସ୍ମୟା ଈହା ଖଳାନାମପି ତେଽନୁଶାସନଂ । ୭ । ସ ତ୍ୱଂ ମମୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟମଦପ୍ଲୁତସ୍ୟ କୃତାଗସସ୍ତେଽବିଦୁଷଃ

ଅଜ୍ଞାନତତ୍ତ୍ୱାନ୍ତରଦେହଧର୍ମକୌ ନସ୍ତସ୍ତଦା ତତ୍କୃତତାନାଂ ଲୋଭାଦୀନାଂ କା ବାର୍ତ୍ତେତ୍ୟାହ କୁତୋ ନୁ ଇତି । ତତ୍କୃତାଃ ଦେହସମ୍ବନ୍ଧକୃତାଃ । ତତେବେତବଃ ପୁନରନ୍ୟସ୍ୟ ଦେହସ୍ୟ ହେତବଃ । ନନୁ ଜ୍ଞାନିନାମପି ତେ ଦୃଶ୍ୟନ୍ତେ ଅତ ଆହ । ଅବୁଧଲିଙ୍ଗଭାବା ଅଜ୍ଞାନିନାଂ ଗମକାଃ । ଯାବଦ୍ ଘଟାଦିନକ୍ତୁଂ ତାବଜ୍ଜ୍ଞାନତ୍ୱମେବ ନ ସିଦ୍ଧମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଲୋଭାଦ୍ୟଭାବେଽପି ମନ୍ଦାନଭଙ୍ଗୋ ଦଣ୍ଡାର୍ଥମିତ୍ୟାହ ତଥାପୀତି । ୫ । ନନୁ ତ୍ୱଦଣ୍ଡେ ତ ମମ ଗୋପତ୍ୱବଧସ୍ୟ କା ଶକ୍ତିଃ କିଂ ବା କାରଣଂ କୋ ବା ଦଣ୍ଡୋ ମୟା କୃତ ଇତ୍ୟତ ଆହ ପିତେତି । ତ୍ୱଂ ପିତା ଜଗତାଂ ଜନକଃ ଗୁରୁରୁପ- ଦେଷ୍ଟା ଅଧୀଶେ ନିୟନ୍ତା ଇତି ଦଣ୍ଡଧାରଣେ ହେତୁତ୍ରୟଂ । କାଳତ୍ୱାତ୍ ସମର୍ଥଃ । ତତ୍ରାପ୍ୟୁପାତ୍ତଦଣ୍ଡୋ ହିତାୟ କଲ୍ୟାଣାୟ ସ୍ୱେଚ୍ଛାତନୁଭିର୍ଲୀଳା- ବତାରୈଃ ସମୀହସେ । ତତ୍ ସମୀହାଲକ୍ଷଣେବ ଜଗଦୀଶମାନିନାମସ୍ମାକଂ ମାନବିଧୂନନମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୬ । କଥମେତଦିତ୍ୟତ ଆହ ଯ ଇତି । ମଦ୍ବି- ଧାଶ୍ଚ ତେ ଅଜ୍ଞାଶ୍ଚ ତେ ଅତୋ ଜଗଦୀଶମାନିନଃ କାଳେ ଭୟକାଳେଽପି ଯଥା ଅଧୃନୈବାତିଭୟେଽପି ତ୍ୱାମଭୟଂ ଭୟମଗଣୟନ୍ତଂ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ଆଶୁ ତନ୍ମଦଂ କାଳଜ୍ଞା ଇତି ମଦଂ ହିତ୍ୱା ବିଗତଗର୍ବାଃ ସନ୍ତ ଆର୍ଯ୍ୟମାର୍ଗଂ ଭକ୍ତିଲକ୍ଷଣଂ ଭଜନ୍ତି । ଅତସ୍ତବେହୈବ ଖଳାନାମନୁଶାସନଂ ଦଣ୍ଡ

ଲୋଭାଦି ଅନ୍ୟ ତାପଙ୍କର । ମୂଳି ଏ ଶରୀର ଗହଣେ । ଦେହରୁ ହୁଅନ୍ତି ସେମାନେ । ଅଜ୍ଞାନ ତତ୍ତ୍ୱ ଏହିମାନ । ତୋ ଜ୍ଞାନସ୍ୱରୂପେ କେସନ । ରହିବେ ତେଣୁ ଅମ୍ଭ ପର । ବିଷୟ ନାହିଁ ତ ତୋହର । ତଥାପି ଖଳ ନାଶ ଅର୍ଥେ । ଧର୍ମକୁ ରଖିବା ନିମନ୍ତେ । ଶାସନ ଦଣ୍ଡ ତୁହି ଧରୁ । ଗର୍ବିର ଗର୍ବ ହରାଉଛୁ । ସା ତୁ ଜଗତ୍ତ୍ରକୁ ବାପ ପିତା । ଈଶ୍ୱର ଈଶ୍ୱର ବିଷ୍ଣୁ ଦର୍ତ୍ତା । ଦୁରନ୍ତ କାଳ ଅଟୁ ତୁହି । ପ୍ରାଣିଙ୍କୁ ଶାସୁ ଦଣ୍ଡ ଦେଇ । ବିଶ୍ୱରହିତ ଅର୍ଥେ ତୁହି । ଜନ୍ମ ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ ଦେହ ବହି । ମୁଁ ବିଷୟ ଏଗୁଡ଼ାନ । ବଳେ ବହନ୍ତି ଯେ ଯେ ଜନ । ତାଙ୍କ ଗୁମାନ ଧ୍ୱଂସ କରୁ । ଏଣୁ ହେତୁ ତୁ ବିଷ୍ଣୁ ଗୁରୁ । ମା ତୋତେ କୋଟିରି ଯେତେ ଜନ । ବହି ଲୋକେ ଜଣ ଅଭିମାନ । ଭୟ ଦେଖାନ୍ତି ସେହିକାଳରେ । ନିର୍ଭୟ ତୋତେ ଦେଖିବାରେ । ଶୀଘ୍ର ତେଜନ୍ତି ଗର୍ବ । ଅମାନ୍ୟ ହୋଇ ଭକ୍ତିମାର୍ଗ । ଅବଲମ୍ବନ୍ତି ଜନେ ଜନେ । ଖଳେ ତୁ ଶାସୁ ଏହିପରେ । ୭ । ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ମଦେ ମୁଁ ବୁଡ଼ିଲି । ତୋର ପ୍ରଭାବ ନ

ବୃନ୍ଦଂ । ଯନ୍ନୁ ସ୍ୱଚ୍ଛେୟାଂଽସି ମୃତମୈତସୋ ନୈବଂ ପୁନରନୁଭବାଣ ମେଽସତ ।୮। ତବାବତାରୋଽୟମଧୋକ୍ଷଜେହ ସ୍ୱସ୍ୟ ଭବାଣାମ୍ବୁ ଭ୍ରୁବଜନ୍ମନାଂ । ନମୁସ୍ତସ୍ମାନ୍ମନ୍ଦବାସୁ ଦେବ ଭବାୟ ଯୁଷ୍ମାଚ୍ଛବଣାନୁବର୍ତ୍ତିନାଂ ।ଧ୍ୟାନମସ୍ତୁଭ୍ୟଂ ଭଗବତେ ପୁରୁଷାୟ ମହାତ୍ମନେ । ବାସୁଦେବାୟ କୃଷ୍ଣାୟ ସାତ୍ୱତାଂ ପତୟେ ନମଃ ।୧୦। ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦୋପାତ୍ତଦେହାୟ ବିଶୁଦ୍ଧଜ୍ଞାନମୂର୍ତ୍ତୟେ । ସର୍ବସ୍ମୈ ସର୍ବବୀଜାୟ ସର୍ବଭୂତାତ୍ମନେ ନମଃ ।୧୧। ମୟେଦଂ ଭଗବନ୍ ଗୋଷ୍ଠନାଶାୟାସାରବାୟୁଭିଃ । ଚେଷ୍ଟିତଂ ବିହତେ ଯଜ୍ଞେ ମାନିନା ତୀବ୍ରମନ୍ୟୁନା ।୧୨। ତ୍ୱୟେଶାନୁଗୃହୀତୋଽସ୍ମି ଧ୍ୱସ୍ତସ୍ତମ୍ଭୋ ବୃଥୋଦ୍ୟମଃ । ଈଶ୍ୱରଂ ଗୁରୁମାତ୍ମାନଂ ତ୍ୱାମହଂ ଶରଣଂ ଗତଃ ।୧୩। — ଏବଂ ସଙ୍କୀର୍ତ୍ତିତଃ କୃଷ୍ଣୋ ମଘୋନା ଭଗବାନମୁଂ । ମେଘଗମ୍ଭୀରୟା

ଇତ୍ୟର୍ଥଃ ।୭। ଏବଂ ଭଗବତ୍ତତ୍ତ୍ୱରୂପମଭିଧାୟ ତଦ୍‌ବୃତ୍ତଂ କ୍ଷମାପୟତି ସ୍ମ ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ । ଏବମ୍ଭୂତା ଅପି ତ୍ୱଂ ମଦନୁଗ୍ରହାର୍ଥମ୍ ଏବାବତୀର୍ଣ୍ଣ ଇତି ପ୍ରାର୍ଥନାନ୍ତରଂ ।୮। ମହାନୟମପରାଧଃ କଥଂ କ୍ଷନ୍ତବ୍ୟ ଇତି ଚେଦତ ଆହ ତବେତି । ସ୍ୱସ୍ୟ ଭବାଣାଂ ପୁନସ୍ତୋରୁଭବଜନ୍ମନାଂ ବହୂନାଂ ଭାଗୀଣାଂ ଜନ୍ମ ଯେଭ୍ୟସ୍ତେଷାଂ ଅଭବାୟ ନାଶାୟ ମୁକ୍ତ୍ୟୁଣେ ସେବନାତ୍ ଭବାୟ । ଅତୋ ମମ ତ୍ୱଦୀୟ ସେବକତ୍ୱାଦତ୍ୟନ୍ତାପରାଧୋଽପି କ୍ଷନ୍ତବ୍ୟମିତି ଭାବଃ ।୯। କ୍ଷମାପୟନ୍ ନମସ୍କରୋତି ନମ ଇତି । ତୁଭ୍ୟଂ ଭଗବତେ କୃଷ୍ଣାୟ ନମଃ । ପୁରୁଷାୟ ସର୍ବାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମିଣେ । ମହାତ୍ମନେ ଅନନ୍ତାୟ ଭକ୍ତେଭ୍ୟଃ ପରମରକ୍ଷିତ୍ରାୟ । କୁତଃ ବାସୁଦେବାୟ ବସୁଦେବାପତ୍ୟାୟ । ସାତ୍ୱତାଂ ଯାଦବାନାଂ ପତୟେ ।୧୦। ତର୍ହି କିମହଂ ଯାଦବଃ ନ । ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦୋପାତ୍ତଦେହାୟ ସ୍ୱେଷାଂ ଭକ୍ତାନାଂ ଛନ୍ଦେନ ଇଚ୍ଛୟା ସ୍ୱୀକୃତଦେହାୟ । ତଦାପି ବିଶୁଦ୍ଧଂ ଜ୍ଞାନମେବ ମୂର୍ତ୍ତିର୍ଯସ୍ୟ ତସ୍ମୈ । ମାୟୟା ସର୍ବସ୍ମୈ ସର୍ବରୂପାୟ କୁତଃ ସର୍ବସ୍ୟ ବୀଜାୟ କାରଣାୟ । ଅତଏବ ସର୍ବଭୂତାତ୍ମନେ ନମ ଇତି ।୧୧। କୃତାଗସ ଇତ୍ୟନେନୋକ୍ତମପରାଧଂ ନିବେଦୟତି ମୟେଦମିତି । ଆସାରବାୟୁଭିର୍ଗୋଷ୍ଠନାଶାୟ ମୟା ଇଦମକୃତ୍ୟଂ ଚେଷ୍ଟିତଂ କୃତଂ ।୧୨। ତଥାପି ମେ ଦଣ୍ଡ ଦତ୍ତ୍ୱା ଅନୁଗୃହୀତୋଽସ୍ମି । ଅନୁଗ୍ରହଂ ଦର୍ଶୟତି ଧ୍ୱସ୍ତସ୍ତମ୍ଭ ଇତି

ଦେଖିଲ । ମୂଢ ବୁଦ୍ଧିରେ କଲି ଦୋଷ । କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ ଜଗଦୀଶ । ଆଉ ଏପରି ମନମତ । ମୋହର ନହେଉ ଶ୍ରୀପତି ।୮। ହେ ଅଧୋକ୍ଷଜ ଏ ସଂସାରେ । ସ୍ୱସୁଖ ଦେଖାନ୍ତି ଯେ ନରେ । ସଂସାର କଷଣ ଜନ୍ମାନ୍ତି । ଲୋକେ ତୋଳନ୍ତି ଦମ୍ଭପତି ॥ ତାହାଙ୍କ ବିନାଶ ନିମନ୍ତେ । ନିଜ ଭକ୍ତଙ୍କ ରକ୍ଷା ଅର୍ଥେ । ତୁ ହୁ ନାନା ଅବତାର ।୯। ମହାତ୍ମା ପୁରୁଷ ଶ୍ରୀଧର । ସାତ୍ୱତପତି ବାସୁଦେବ । ନମସ୍ତେ କୃଷ୍ଣ ଆଦିଦେବ ।୧୦। ଭକ୍ତଙ୍କ ହିତେ ଦେହଧାରୀ । ବିଶୁଦ୍ଧ ଜ୍ଞାନମୂର୍ତ୍ତି ହରି ॥ ସର୍ବସ୍ୱରୂପ ତୁହି ହେଉ । ସର୍ବଙ୍କ କାରଣ ବୋଲାଉ । ସର୍ବଭୂତଙ୍କ ଆତ୍ମା ତୁହି । ନମସ୍ତେ କୃଷ୍ଣ ଭବଗ୍ରାହୀ ।୧୧। ମୋ ଯାଗ ନାଶେ କ୍ରୋଧ ଭରେ । ଗୋଷ୍ଠେ ମୁଁ ବର୍ଷା ତୋଫାନରେ । ବ୍ରଜ ବିନାଶ ଭାବିଥିଲି ।୧୨। ବୃଥା ମୋ ଉଦ୍ୟମ ଦେଖିଲି ॥ ତୁ ମୋତେ କଲୁ ଅନୁଗ୍ରହ ।

ତାଂ ତୁଷ୍ଟୁଷ୍ଟମାନ ସଦୃଶଂ ଚାଟୁଦ୍ଭ ସ୍ୱ ସ୍ୱରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଃ ଚାଟୁ । ୧୪ । — ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ ଉବାଚ । ମୟା ତେଽକାରି ମଘବନ୍ ମଖଭଙ୍ଗୋଽନୁଗୃହ୍ଣତା । ମଦନୁସ୍ମୃତୟେ ନିତ୍ୟଂ ମତ୍ତସ୍ୟେନ୍ଦ୍ରଶ୍ରିୟା ଭୃଶମ୍ । ୧୫ । ମାମୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଶ୍ରୀମଦାନ୍ଧୋ ଦଣ୍ଡପାଣିଂ ନ ପଶ୍ୟତି । ତଂ ଭ୍ରଂଶୟାମି ସମ୍ପଦ୍ଭ୍ୟୋ ଯସ୍ୟ ଚେଚ୍ଛାମ୍ୟନୁଗ୍ରହମ୍ । ୧୬ । ଗମ୍ୟତାଂ ଶକ୍ର ଭଦ୍ରଂ ବଃ କ୍ରିୟତାଂ ମେଽନୁଶାସନମ୍ । ସ୍ଥୀୟତାଂ ସ୍ୱାଧିକାରେଷୁ ଯୁକ୍ତୈର୍ବଃ ସ୍ତମ୍ଭବର୍ଜିତୈଃ । ୧୭ । ଅଥାହ ସୁରଭିଃ କୃଷ୍ଣମଭିବନ୍ଦ୍ୟ ମନସ୍ୱିନୀ ସ୍ୱସନ୍ତାନୈରୁପାମନ୍ତ୍ର୍ୟ ଗୋପରୂପିଣମୀଶ୍ୱରମ୍ । ୧୮ । ସୁରଭିରୁବାଚ । — କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ମହାଯୋଗିନ୍ ବିଶ୍ୱାତ୍ମନ୍ ବିଶ୍ୱସମ୍ଭବ । ଭବତା ଲୋକନାଥେନ ସନାଥା ବୟମଚ୍ୟୁତ । ୧୯ । ତ୍ୱଂ ନଃ ପରମକଂ ଦୈବଂ ତ୍ୱଂ ନ ଇନ୍ଦ୍ରୋ ଜଗତ୍ପତେ । ଭବାୟ ଭବ ଗୋବିପ୍ରଦେବାନାଂ ଯେ ଚ ସାଧବଃ । ୨୦ ।

ବୁଝେ ବ୍ୟମ ଇତି ଚ । ୧୩-୧୪ । ଇନ୍ଦ୍ରେଣ ସ୍ୱାଭିପ୍ରାୟେ ନିବେଦିତେ ଭଗବାନପି ତଥୈବାହ ମୟେତି । ଇନ୍ଦ୍ରଶ୍ରିୟା ଦେବରାଜ୍ୟେନ । ୧୫-୧୬ । ବୋ ଯୁଷ୍ମାଭିଃ । ବହ୍ନିଚନ୍ଦ୍ରଂ ବରୁଣାଦ୍ୟଭିପ୍ରାୟେଣ କ୍ୱ ଗନ୍ତବ୍ୟଂ ସ୍ୱର୍ଗେଽପି ତବୈବେଶ୍ୱରତ୍ୱାଦତ ଏତଦ୍ ତନାହ କିଂ ସ୍ଥିତାମିତି-ମଦନୁଜ୍ଞାପନେନ ଯଥାନୁକ୍ତଂ ତନ୍ନ ସ୍ଥୀୟତାମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଯୁକ୍ତୈରପ୍ରମତ୍ତୈଃ ସ୍ତମ୍ଭବର୍ଜିତୈର୍ନିରହଙ୍କାରୈଃ । ୧୭ । ସ୍ୱସନ୍ତାନୈର୍ଗୋଭିଃ ସହ ଉପାମନ୍ତ୍ର୍ୟ କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣେତ୍ୟାଦ ସମ୍ବୋଧ୍ୟ । ୧୮ । ଇନ୍ଦ୍ରେଣ ତ୍ୟକ୍ତା ଅପି ଭବତା ସନାଥା ବୟଂ ରକ୍ଷିତାଃ ରକ୍ଷିତା ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୯ । ତ୍ୱଂ ନଃ ପରମଂ ଦୈବଂ ଦେବତା ଅତୋ ହେ ଜଗତ୍ପତେ ଗୋବିପ୍ରଦେବାନାଂ ଯେଽନ୍ୟେ ଚ ସାଧବସ୍ତେଷାଂ ଭବାୟ ଅଭ୍ୟୁଦୟାୟ ଅଦ୍ୟ ତ୍ୱମେବ ନୋଽସ୍ମାକମିନ୍ଦ୍ରୋ

ଛାଡ଼ିଲି ମୋ ଲୋକେଶ ମୋହ ॥ ତୁ ବିଶ୍ୱଆତ୍ମା ଗୁରୁ ଈଶ । ଶରଣଗଲି ଛୋଡ଼ପାଶ । ୧୩ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଏମନ୍ତେ ମଘବାର ସ୍ତୁତି । ଶ୍ରବଣକରି ଯଦୁପତି ॥ ମେଘଗମ୍ଭୀରସ୍ୱରେ ହସି । ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ କହନ୍ତି ସନ୍ତୋଷି । ୧୪ । ଭୋଇନ୍ଦ୍ର ଇନ୍ଦ୍ରସମ୍ପତ୍ତିରେ । ମାତ ତୁ ନପୂଜିଲୁ ବାରେ ॥ ତେଣୁ ମୁଁ ତୋ ଯଜ୍ଞ ଭଙ୍ଗିଲି । ତୋପ୍ରତି ଅନୁଗ୍ରହ କଲି ॥ ଏବେ ତୁ ସ୍ମର ନିତ୍ୟ ମୋତେ । ୧୫ । ଧନସମ୍ପଦ ଗର୍ବେ ଯେତେ ॥ ଅଜ୍ଞାନେ ଅନ୍ଧ ହୋଇନଥି ମୁଁ ଦଣ୍ଡଧର ଚାହିଁପାରି ॥ କରନ୍ତି ନାହିଁ ଏବଣ୍ଟର । ଦୟାହୁଅଇ ଯେବେ ମୋର । ସବୁସମ୍ପଦ ନଷ୍ଟ ହୁଏ ॥ ମୋତେ ଦେଖନ୍ତି ସେକାଳରେ । ୧୬ । ଯାଅ ଦେବଙ୍କ ଶୁଭେଥାଅ । ମୋଆଜ୍ଞା ସଦା ତୁ ଦେବହ ॥ ଗରବ ନବହ ମନରେ । ରହିଥା ନିଜଅଧିକାରେ । ୧୭ । ତହୁଁ ସୁରଭିମନସ୍ୱିନୀ । ନିଜ ସନ୍ତାନଗଣ ସେନି ॥ ଗୋପାଳରୂପୀ ଭଗବାନେ । ବନ୍ଦନ୍ତେ କହଇ ସୁମନେ । ୧୮ । ସୁରଭିରୁବାଚ— ହେ କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ଯୋଗେଶ୍ୱର । ବିଶ୍ୱାତ୍ମା ହେ ବିଶ୍ୱପିଅର ॥ ତୁମ୍ଭେ ହୁଅନ୍ତେ ଲୋକନାଥ । ତୋରୂପେ ହେଲେ ସୁରକ୍ଷିତ । ୧୯ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେବ ତୁମ୍ଭେ ଆମ୍ଭର । ସାଧୁ ଗୋ ବିପ୍ର

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଇନ୍ଦ୍ରଂ ନସ୍ତ୍ୱାଭିଷେକ୍ଷ୍ୟାମୋ ବ୍ରହ୍ମଣା ନୋଦିତା ବୟଂ । ଅବତୀର୍ଣ୍ଣୋଽସି ବିଶ୍ୱାତ୍ମନ୍ ଭୂମେର୍ଭାରାପନୁତ୍ତୟେ ।୨୧। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଏବଂ କୃଷ୍ଣମୁପାମନ୍ତ୍ର୍ୟ ସୁରଭିଃ ପୟସାତ୍ମନଃ । ଜଲୈରାକାଶଗଙ୍ଗାୟା ଐରାବତକରୋଦ୍ଧୃତୈଃ ।୨୨। ଇନ୍ଦ୍ରଃ ସୁରର୍ଷିଭିଃ ସାକଂ ନୋଦିତୋ ଦେବମାତୃଭିଃ । ଅଭ୍ୟଷିଞ୍ଚତ ଦାଶାର୍ହଂ ଗୋବିନ୍ଦ ଇତି ଚାଭ୍ୟଧାତ୍ ।୨୩। ତତ୍ରାଗତାସ୍ତୁମ୍ବୁରୁନାରଦାଦୟୋ ଗନ୍ଧର୍ବବିଦ୍ୟାଧରସିଦ୍ଧଚାରଣାଃ । ଜଗୁର୍ଯଶୋ ଲୋକମଲାପହଂ ହରେଃ ସୁରାଙ୍ଗନାଃ ସନ୍ନନୃତୁର୍ମୁଦାନ୍ୱିତାଃ ।୨୪। ତଂ ତୁଷ୍ଟୁବୁର୍ଦେବନିକାୟକେତବୋ ହ୍ୟବାକିରଂଶ୍ଚାଦ୍ଭୁତପୁଷ୍ପବୃଷ୍ଟିଭିଃ । ଲୋକାଃ ପରାଂ ନିର୍ବୃତିମାପ୍ନୁବଂସ୍ତ୍ରୟୋ ଗାବସ୍ତଦା ଗାମନୟନ୍ ପୟୋଦ୍ରୁତାଂ ।୨୫। ନାନାରସୌଘାଃ ସରିତୋ ବୃକ୍ଷା ଆସନ୍ ମଧୁସ୍ରବାଃ । ଅକୃଷ୍ଟପଚ୍ୟୌ-

---

ଷଧ । ୨୦ । ନନୁ ଭବତାମିନ୍ଦ୍ରୋଽସ୍ତୀତି ତେବେତ ଆହ ଇନ୍ଦ୍ରମିତି । ଅଲଂ ସୁରଦ୍ରବେଷେୟୋଂତସ୍ୟୈତ୍ୟର୍ଥଃ । ନନୁ ଦେବ ଏବେନ୍ଦ୍ରୋ ଭବନ୍ କଥମହଂ ଭବେୟମିତି ତେବେତ ଆହ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣୋଽସୀତି । ୨୧ । ସୁରଭିରାତ୍ମନଃ ପୟସା ଅଭ୍ୟଷିଞ୍ଚତ୍ ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ତ୍ୱାକାଶଗଙ୍ଗାୟା ଜଲୈରଭ୍ୟଷିଞ୍ଚତ୍ । ୨୨ । ଦେବମାତୃଭିରଦିତ୍ୟାଦିଭିଃ ଦେବୈର୍ମାତୃଭିଃ ସୁରଭେର୍ବା । ଗାଃ ପଶୂନ୍ ଗାଂ ସ୍ୱର୍ଗଂ ବା ଇନ୍ଦ୍ରତ୍ୱେନ ବିନ୍ଦତୀତ୍ୟାର୍ଥାଦ୍ଗୋବିନ୍ଦ ଇତଂଭ୍ୟଧାତ୍ ନାମ କୃତବାନିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୩-୨୪ । ଦେବନିକାୟେଷୁ କେତବ ଇବ ଦର୍ଶନୀୟା ମୁଖ୍ୟା ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ଗାବୋ ଗାଂ ପୃଥ୍ୱୀଂ ପୟୋଦ୍ରୁତାଂ ତାମାର୍ଦ୍ରାମନୟନ୍ ଅକୁର୍ବନ୍ନିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୫ । ନାନାରସୌଘାଃ କ୍ଷୀରାଦିବାହିନ୍ୟଃ ଅକୃଷ୍ଟପଚ୍ୟାଃ କର୍ଷଣଂ ବିନୈବ ପକ୍ୱା ଓଷଧୟୋ ବ୍ରୀହ୍ୟାଦୟ୍

ଦେବଙ୍କର । ମଙ୍ଗଳପାଇଁ ବିଶ୍ୱେଶ୍ୱର । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଆମେ କଲୁ ଇନ୍ଦ୍ର । ୨୦ । ଭୂମିଭାରର ନାଶପାଇଁ । ବିଶ୍ୱାତ୍ମା ଦେହ ଅଛ ବହି । ଏଣୁ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଆଜ୍ଞାମତେ । ଗୋବିନ୍ଦ ହୁଅହେ ଜଗତେ । ମୋଦିବା ନାହିଁ ସୁରେଶ୍ୱର । ଯଦ୍ୟପି କଲ ଅବଜ୍ଞା । ଗୋକୁଳ ଇନ୍ଦ୍ର ସେହି ଯୋଗ୍ୟ । ଗୋରକ୍ଷାଭାର ତୁମ୍ଭେ ନେବ । କରିଲୁଁ ଆମ୍ଭେ ଅଭିଷେକ । ଇନ୍ଦ୍ରଦେବ ତୁମ୍ଭେ ଦକ୍ଷ ।୨୧। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ସୁରଭି କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଏମନ୍ତ । କହି ବେଦ ଘଇ ଐରାବତ । ତା ଶୁଣ୍ଡେ ଆଣି ଗଙ୍ଗାଜଳ । କନକଦୁଗ୍ଧରେ କଲ ମେଳ ।୨୨। ଦେବମାତାଙ୍କ ଆଦେଶରେ । ଇନ୍ଦ୍ର ସୁରର୍ଷିଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ କଲେ ଅଭିଷେକ । ଗୋବିନ୍ଦନାମେ ଦେଲେ ଡାକ ।୨୩। ସିଦ୍ଧ ବିଦ୍ୟାଧର ଚାରଣ ଗନ୍ଧର୍ବେ କଲେ ସ୍ତୁତିଗାନ । ଆନନ୍ଦେ ଅପ୍ସରା ନାଚିଲେ ତୁମ୍ବୁରୁ ନାରଦ ତୁଲେ । ଦେବର୍ଷିଗଣ ହରିଯଶ । ଗାଇଲେ ଯହିଁ ପାପନାଶ ।୨୪। ପ୍ରଧାନ ଦେବଗଣ ମିଶି । ସ୍ତୁତି କରନ୍ତି ପୁଷ୍ପ ବର୍ଷି । ତିନିଲୋକ ହେଲା ଆନନ୍ଦିତ । ଗାଭୀଏ ଦୁଗ୍ଧେ ପ୍ରକଟିତ । ଓଦାଇଦେଲେ ଧରା ଧବ ।୨୫। ବୃକ୍ଷୁ ବହିଲେ ମଧୁରସ । ନଦୀଏ ନାନା ରସବହ । ଯହିଁଛେ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଔଷଧ୍ୟୋ ଗିରୟୋଽବଦ୍ରୁହ୍ନଣୀନ୍ । ୨୭ । କୃଷ୍ଣେଽଭିଷିକ୍ତ ଏତାନ ସର୍ବାନ କୁରୁନନ୍ଦନ । ଜର୍ବୈର୍ବଣ୍ୟବର୍ଜଭ୍ରାଢ କ୍ରୂରଣ୍ୟପି ନସର୍ଗତଃ । ୨୬ ।
ଇତି ଗୋଗୋକୁଳପତିଂ ଗୋବିନ୍ଦମଭିଷିଚ୍ୟ ସଃ । ଅନୁଜ୍ଞାତୋ ଯଯୌ ଶକ୍ରୋ ବୃତୋ ଦେବାଦିଭିର୍ଦ୍ଦିବଂ । ୨୮ ।
ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ତୁତିର୍ନାମ ସପ୍ତବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୨୭ ।

ଅଷ୍ଟାବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।— ଏକାଦଶ୍ୟାଂ ନିରାହାରଃ ସମଭ୍ୟର୍ଚ୍ଚ୍ୟ ଜନାର୍ଦ୍ଦନଂ । ସ୍ନାତୁଂ ନନ୍ଦସ୍ତୁ କାଳିନ୍ଦ୍ୟା ଦ୍ୱାଦଶ୍ୟାଂ ଜଳମାବିଶତ୍ । ୧ ।

ଆସନ୍ । ଯଦ୍ବା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣପତ୍ୟା ଔଷଧୟୋ ଯେଷୁ ତେ ଗିରୟ ଉନ୍ନଣୀନ୍ ଗର୍ଭଂଗତାନ୍ ମଣୀନ୍ ଉତ ଉଦ୍ଧତାନ୍ ବହିଃପ୍ରକଟାନ୍ ଅବହନ୍ତ
ଅଦଦଶ୍ଚ । ୨୬।୨୭ ।
ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତ ଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ସପ୍ତବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୨୮

ଅଷ୍ଟାବିଂଶେ ତତୋ ନନ୍ଦାନୟନଂ ବରୁଣାଳୟାତ୍ । ବୈକୁଣ୍ଠଦର୍ଶନଂ ଚାଥ ଗୋପାନାମନୁବର୍ଣ୍ଣ୍ୟତେ । ଗୋବର୍ଦ୍ଧନଂ ସମୁଦ୍ଧୃତ୍ୟ ବର୍ଷେ କୃତ୍ୱା'ମରେଶ୍ୱରଂ । ନନ୍ଦାନୟନତଃ କୃଷ୍ଣୋ ବରୁଣଂ ବଶେଽନୟତ୍ । ୧ । କଳାମାତ୍ରାୟାଂ ଦ୍ୱାଦଶ୍ୟାଂ ପାରଣାଦିବଭିନବେଶେନ ଅସୁରାଂ ବେଳା-
ମବଜ୍ଞାୟ ଅରୁଣୋଦୟାତ୍ ପ୍ରାକ୍ତମେବ ଶାସ୍ତ୍ରବଳେନ ଜଳଂ ପ୍ରବିଷ୍ଟଂ ତଦନଭିଜ୍ଞୋ ବରୁଣସ୍ୟ ଭୃତ୍ୟୋଽନୟଦିତି । ତଥାଚ ଶାସ୍ତ୍ରଂ । କଳାର୍ଦ୍ଧଂ

ଶଦ୍ଧ୍ୟେ ଜଳମନ୍ତ୍ର । ଗିରିଏ ଗର୍ଭେ ଥିବା ମଣି । ବାହାରେ ବାହିଦେଲେ ଆଣି । ୨୬। କୃଷ୍ଣ ହୁଅନ୍ତେ ଅଭିଷିକ୍ତ । ସ୍ୱଭାବେ ହିଂସ୍ର ଜୀବବ୍ରାତ । ସ୍ୱଭାବ-
ଗୁଣ ତ୍ୟାଗକଲେ । କେହି କାହାକୁ ନହିଂସିଲେ ।୨୭। ଏରୂପେ ଗୋ -ଗୋକୁଳପତି । କୃଷ୍ଣେ ସୁରନ୍ଦ୍ର ସୁରପତି ॥ ଉତ୍ସବେ ଅଭିଷେକ କଲେ ।
ଗୋବିନ୍ଦ ନାମ ଉଚ୍ଚାରିଲେ ॥ କୃଷ୍ଣ ଆଦେଶେ ଦେବଗୁଲେ । ଇନ୍ଦ୍ର ଅମରପୁରେ ଗଲେ ।୨୮। ଜଣିଲ୍ଲଦାଶପଣ୍ଡିତ । ଗୋବିନ୍ଦଅଭିଷେକ ବୃତ୍ତ ॥
ଇତିଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ସପ୍ତବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୨୭ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଏକାଦଶୀରେ ନିରାହାରେ । ହରିଙ୍କୁ ପୂଜା ବିଧାନରେ ॥ ଦ୍ୱାଦଶୀପାଳନା ନିମନ୍ତେ । ସ୍ନାନ କରିବାକୁ ପ୍ରେମନ୍ତେ ॥
ନନ୍ଦ ସ୍ନାନାର୍ଥେ କାଳିନ୍ଦୀରେ । ପଶିଲ ଶାସ୍ତ୍ର ଅବଧିରେ । ୧ । ଅରୁଣଉଦୟ ନୋହୁଣୁ । ଜଳେପଶିଲେ ପାପ ଯେଣୁ ॥ ଅସୁରବେଳା ସେ ଅଟଇ ।

ଚ ଗୁହ୍ୟାତ୍ମାନମ୍ବଦ୍ଭୁତେଭ୍ୟ ବରୁଣସ୍ୟାସୁବୋହନ୍ତକଂ । ଅବେଙ୍କ୍ଷ୍ୟାସୁରଂ ବେଳାଂ ପ୍ରବିଶ୍ୟ ମୂଦକଂ ନଶି । ୨ । ଚନ୍ଦ୍ରମସ୍ତମପଶ୍ୟନ୍ତଃ କୃଷ୍ଣ ରାମେତି ଗୋପକାଃ । ଭଗବାଂସ୍ତଦୁପଶ୍ରୁତ୍ୟ ପିତରଂ ବରୁଣାହୃତଂ । ତଦନ୍ତିକଂ ଗତୋ ରାଜନ୍ ସ୍ୱାନାମଭୟଦୋ ବିଭୁଃ । ୩ । ପ୍ରାପ୍ତଂ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ହୃଷୀକେଶଂ ଲୋକପାଳଃ ସପର୍ଯ୍ୟୟା । ମହତ୍ୟା ପୂଜୟିତ୍ୱାହ ତଦ୍ଦର୍ଶନମହୋତ୍ସବଃ । ୪ । ଶ୍ରୀବରୁଣ ଉବାଚ । — ଅଦ୍ୟ ମେ ନିଭୃତୋ ଦେହୋଽଦ୍ୟୈବାର୍ଥୋଽଧିଗତଃ ପ୍ରଭୋ । ତ୍ୱତ୍ପାଦଭାଜୋ ଭଗବନ୍ନବାପୁଃ ପାରମଧ୍ୱନଃ । ୫ । ନମସ୍ତୁଭ୍ୟଂ ଭଗବତେ ବ୍ରହ୍ମଣେ ପରମାତ୍ମନେ । ନ ଯତ୍ର ଶ୍ରୂୟତେ ମାୟା ଲୋକସୃଷ୍ଟିବିକଳ୍ପନା । ୬ । ଅଜାନତା ମାମକେନ ମୂଢେନାକାର୍ଯ୍ୟବେଦିନା । ଆନୀତୋଽୟଂ ତବ ପିତା ତଦ୍ଭବାନ୍ କ୍ଷନ୍ତୁମର୍ହତି । ୭ । ମମା-

ଦ୍ୱାଦଶୀଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ନଶୀଥାନ୍ତ୍ୟମେବ ଦ୍ୱ । ଆମଧ୍ୟାହ୍ନାଃ କ୍ରିୟା ସର୍ବାଃ କର୍ତ୍ତବ୍ୟାଃ ଶମ୍ଭୁଶାସନାଦିତ୍ୟାଦି । ବଦ୍ଧ୍ୟତ୍ତ ଚ ବରୁଣଃ ଅଜ୍ଞାନତା ମାମକେନେତି ଜଗଦ୍ଧର୍ମମଜାନତେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨ । ସ୍ୱାନାଂ ଭଗବଦ୍ଧର୍ମପରାଣାମଭୟଦୋ ମା ଭୈଷ୍ଟେତ୍ୟଭୟଂ ଦଦତ୍ । ୩ । ସପର୍ଯ୍ୟୟା ଅର୍ଚ୍ଚଣେନ । ୪ । ଅଦ୍ୟୈବାଜ୍ଞାଂ ମେ ମହ୍ୟଂ ଦେହୋ ନିଭୃତୋ ଧୃତଃ । ଯଦା ତ୍ୱଦ୍ଦର୍ଶନଂ ଜାତଂ ତଦୈବ ଦେହସାଫଲ୍ୟଂ ପ୍ରାପ୍ତମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଯଦ୍ୱା ନିଭୃତଃ ପୂର୍ଣ୍ଣ-ମନୋରଥ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । କିଞ୍ଚ ଅଦ୍ୟୈବାର୍ଥୋଽଧିଗତଃ ସର୍ବରତ୍ନାକରପତିନାପି ଇତଃ ପୂର୍ବଂ ନୈବଂ ବିଧୋଽର୍ଥଃ ପ୍ରାପ୍ତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । କିଂ ଯସ୍ୟାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଂ ନିକୃଷ୍ଟ ରବେତ୍ୟାହ ହୃତ୍ପାଦଭାଜ ଇତି । ଅଧ୍ୱନଃ ପାରଂ ମୋକ୍ଷଂ । ୫ । ଭଗବତେ ନିରତିଶୟୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟାୟ । ବ୍ରହ୍ମଣେ ପୂର୍ଣ୍ଣାୟ । ପରମା-ତ୍ମନେ ସର୍ବାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମିନେ । ଯା ଯତ୍ର ଶ୍ରୂୟତେ ଅବିଦ୍ୟମାନେବ ଦୃଷ୍ଟେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୬ । ଅଜାନତାମଦ୍ଭୃତ୍ୟେନ ତ୍ୱତ୍ପିତ୍ରାହରଣଂ ଯତ୍ର କୃତଂ-

ଚକ୍ରୁଣ ଚହିଁବେ କୋଡଇ ॥ ଦେବେଳା ରହିକ ଅସୁର । ଭୃତ୍ୟ ଯେ ଅଟେ ବରୁଣର । ସେହୁ ନନ୍ଦକୁ ଧରନେଲା । ବରୁଣପାଶେ ଭେଟାଇଲା ॥ ଅସୁର ବେଳା ନବୁଝିଲା । ନନ୍ଦ ଜଳେ ଯେଣୁ ପଶିଲା । ୨ । ଗୋପେ ନନ୍ଦକୁ ନ ଦେଖିଲେ । ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଡାକ ଦେଲେ ॥ ପିତାଙ୍କୁ ବରୁଣ ହରିଲା । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଏହା ଜଣାଇଲା ॥ ସ୍ୱଜନ ଅଭୟଦାୟକ । ଭେଟିଲେ ବରୁଣନଗର । ୩ । ବରୁଣ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦେଖିଲା । ଅମ୍ଭାକୁ କୃତାର୍ଥ ମଣିଲା ॥ ସମ୍ଭ୍ରମେ କର ଅର୍ଚ୍ଚନ । କହଇ ବିନୟ ବଚନ । ୪ । ଶ୍ରୀବରୁଣ ଉବାଚ — ଆଜ ମୋ ଶରୀର ଧାରଣ । ସଫଳ ହେଲା ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ॥ ଆଜ ଲଭିଲି ମନୋରଥ । ତୋପାଦ ସେବନ୍ତି ଯେ ନିତ୍ୟ ॥ ସର୍ବୁଠୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମୋକ୍ଷ ଲଭ । ତାହାଙ୍କୁ ନୁହଇ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । ୫ । ନମସ୍ତେ ପରମାତ୍ମା ବ୍ରହ୍ମ । ନମସ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ॥ ସୃଷ୍ଟି ଲୀଳା ହେଁ ମାୟାର । ଶକ୍ତି ନପାଏ ତୋ ଉଦର ।୬। ମୁଁ ମୂର୍ଖ ମନ୍ଦ କର୍ମ କଲି । ନଜାଣି ନନ୍ଦଙ୍କୁ ହରିଲି ॥ ଏ ଯା ଅପରାଧ କ୍ଷମ ମୁଁ ତୁମ୍ଭର । ମୋହର ଦୋଷ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପ୍ୟନନ୍ତଙ୍କ କୃଷ୍ଣ ଚର୍ଣ୍ଣମର୍ଦ୍ଦ୍ୟଶେଷବୃଦ୍ଧ । ଗୋବିନ୍ଦ ଗାୟତ୍ରୀମେବ ପିତା ତେ ପିତୃବତ୍ସଳ । ୮ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । — ଏବଂ ସମ୍ପାଦିତଃ କୃଷ୍ଣୋଭଗବାନ୍‌ଗୋକୁଳେଶ୍ୱରଃ । ଅଦୋଷ୍ୟାଗାତ୍ ସ୍ତୁତିଭିରଂ ବନ୍ଧୁଜାଗାବହନ୍ ମୁଦଂ । ୯ । ନନ୍ଦ[illegible]ଜାନ୍ତିସ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଲୋକପାଳମହୋଦୟଂ । କୃଷ୍ଣେ ଚ ସନ୍ନତିଂତେଷାଂଜ୍ଞାତିଭ୍ୟୋ ବିସ୍ମିତୋହବ୍ରବୀତ୍ ।୧୦। ତେ ତ୍ୱୌତ୍ସୁକ୍ୟଧିୟୋ ରାଜନ୍ ମତ୍ୱା ଗୋପାସ୍ତମୀଶ୍ୱରଂ । ଅପି ନଃ ସ୍ୱଗତିଂ ସୂକ୍ଷ୍ମାମୁପାଧାସ୍ୟଦଧୀଶ୍ୱରଃ । ୧୧ । ଇତି ସ୍ୱାନାଂ ସ ଭଗବାନ୍ ବିଜ୍ଞାୟାଖିଳଦୃକ୍ ସ୍ୱୟଂ । ସଙ୍କଳ୍ପସିଦ୍ଧୟେ ତେଷାଂ କୃପୟୈତଦଚିନ୍ତୟତ୍ । ୧୨ । ଜନୋ ବୈ ଲୋକ ଏତସ୍ମିନ୍ନବିଦ୍ୟାକାମକର୍ମଭିଃ । ଉଚ୍ଚାବଚାସୁ ଗତିଷୁ ନ ବେଦ ସ୍ୱାଂ ଗତିଂ ଭ୍ରମନ୍ । ୧୩ । ଇତି ସଞ୍ଚିନ୍ତ୍ୟ ଭଗବାନ୍ ମହାକାରୁଣିକୋ ହରିଃ । ଦର୍ଶୟାମାସ ଲୋକଂ ସ୍ୱଂ ଗୋପାନାଂ ତମସଃ ପରଂ । ୧୪ । ସତ୍ୟଂ ଜ୍ଞାନମନନ୍ତଂ ଯଦ୍‌ବ୍ରହ୍ମ ଜ୍ୟୋତିଃ ସନାତନଂ । ଯଦ୍ଧି ପଶ୍ୟନ୍ତି

ଚବତ୍ତ । ୭ । ନତିଂ ବିମୁଚ୍ୟ ସମର୍ପଯୁକ୍ତ ଗୋବିନ୍ଦେତି । ୮।୯ । ଅଗାଦସ୍ତୁଂ ଅତ୍ୟନ୍ତୁପୂର୍ବଂ ଲୋକପାଳସ୍ୟ ମହୋଦୟମୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଂ ।୧୦। ଔତ୍ସୁକ୍ୟଯୁକ୍ତା ଧୀର୍ଯେଷାଂ ତେ । ଅପି କିଂ ସ୍ୱଗତିଂ ସ୍ୱସ୍ଥାନଂ ସୂକ୍ଷ୍ମାଂ ଦୁର୍ଜ୍ଞେୟାମସ୍ମ ଉପାଧାସ୍ୟତ୍ ଉପନେଷ୍ୟତି ନୋଽସ୍ମାନ୍ ପ୍ରାପୟିଷ୍ୟତୀତି ସଙ୍କଳ୍ପିତବନ୍ତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ ।୧୧। ଇତ୍ୟେବଂଭୂତଂ ସ୍ୱାନାଂ ତେଷାଂ ସଙ୍କଳ୍ପଂ ଅଖିଳଦୃକ୍ ସର୍ବଜ୍ଞଃ ସ୍ୱୟମେବ ବିଜ୍ଞାୟ ତେଷାଂ ସଙ୍କଳ୍ପସିଦ୍ଧୟେ କୃପୟା ଏତଦ୍ୱକ୍ଷ୍ୟମାଣମଚିନ୍ତୟତ୍ । ୧୨ । ଅବିଦ୍ୟା ଦେହାଦ୍ୟହଂବୁଦ୍ଧି ସ୍ତତଃ କାମସ୍ତତଃ କର୍ମ ତୈରୁଚ୍ଚାବଚାସୁ ଦେବତିର୍ଯ୍ୟଗାଦିଷୁ ଭ୍ରମନ୍ ସ୍ୱୀୟାଂ ଗତିଂ ନ ବେଦ ।୧୩। ସ୍ୱଂ ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱରୂପଂ ଲୋକଂ ବୈକୁଣ୍ଠାଖ୍ୟଂ ତମସଃ ପ୍ରକୃତେଃ ପରଂ । ୧୪ । ଦେହାଦିଷ୍ୱହନ୍ତାନାଂ ଦଶନମଶକ୍ୟମିତି ପ୍ରଥମଂ ଦେହାଦ୍ୟ

ଷମାକର ।୭। ବୈକୁଣ୍ଠ ପହୁଞ୍ଚାଇବାର । ମୋହର ଅନୁଗ୍ରହ କର ॥ ପୁତ୍ରବତ୍ସଳ ପିତା ନାଥ । ମୋହର କୃପା କରିଥାଅ ॥ ବରୁଣ କରନ୍ତେ ସ୍ତବନ । ପରମେଶ୍ୱର ଭଗବାନ ॥ ପିତାଙ୍କୁ ଘେନିଣ ଫେରିଲେ । ବନ୍ଧୁଙ୍କ ପ୍ରୀତି ଜନ୍ମାଇଲେ । ୯ । ନନ୍ଦ ନ ଦେଖିଥିଲା ଯାହା । ଚକ୍ଷୁଣ୍ଟରେ ଦେଖି ତାହା ॥ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ବରୁଣ ସଭାର । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ତାର ନମସ୍କାର ॥ ସକଳବନ୍ଧୁଙ୍କ ଆଗରେ । କହିଲା ଅଦ୍ଭୁତ ସ୍ୱରେ । ୧୦ ॥ ଗୋପାଳେ ଉତ୍ସାହ ଅନ୍ତରେ । ଈଶ୍ୱରଜ୍ଞାନେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭାବିଲେ ବୈକୁଣ୍ଠଲୋକ ଗତି । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେବେ ଏ ଶ୍ରୀପତି ।୧୧। ଏରୂପେ ନିଜଜନଙ୍କର । ସଙ୍କଳ୍ପ ଜାଣି ସେ ଶ୍ରୀଧର । ତାଙ୍କ ସଙ୍କଳ୍ପ ସିଦ୍ଧି ଅର୍ଥେ । ସଦୟେ ଚିନ୍ତାକଲେ ଚିତ୍ତେ ।୧୨। ଦେହରେ ବଢ଼ି ଅହଙ୍କାର । କାମନା କର୍ମବନ୍ଧେ ଜୀବ ॥ ନାନାଯୋନିରେ ଭ୍ରମୁଥାଇ । ନିଜର ଗତି ନ ବୁଝଇ ।୧୩। ଅତ୍ୟନ୍ତଦୟାଳୁ ଶ୍ରୀହରି । ହୃଦେ ଏରୂପେ ଚିନ୍ତାକରି ॥ ଯେସନ ଗୋପଙ୍କୁ ପର

ମୂର୍ତ୍ତୟୋ ଗୁଣାପାୟେ ସମାହିତାଃ । ୧୫ । ତେ ତୁ ବ୍ରହ୍ମହ୍ରଦଂ ନୀତା ମଗ୍ନାଃ କୃଷ୍ଣେନ ଚୋଦ୍ଧୃତାଃ । ଦଦୃଶୁର୍ବ୍ରହ୍ମଣୋ ଲୋକଂ ଯତ୍ରାକ୍ରୂରୋଽଧ୍ୟଗାତ୍ ପୁରା । ୧୬ । ନନ୍ଦାଦୟସ୍ତୁ ତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ପରମାନନ୍ଦନିର୍ବୃତାଃ । କୃଷ୍ଣଞ୍ଚ ତତ୍ର ଛନ୍ଦୋଭିଃ ସ୍ତୂୟମାନଂ ସୁବିସ୍ମିତାଃ । ୧୭ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଅଷ୍ଟାବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୨୮ ।

ସ୍ୟତିରିକ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱରୂପଂ ଦର୍ଶୟାମାସ । ତଦାହ ସତ୍ୟମିତି । ସତ୍ୟମବାଧ୍ୟଂ ଜ୍ଞାନମଜଡ଼ଂ ଅନନ୍ତମପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ ଜ୍ୟୋତିଃ ସ୍ୱପ୍ରକାଶଂ ସନାତନଂ ଶାଶ୍ୱତଂ ବ୍ରହ୍ମଗୁଣାପାୟେ ଗୁଣୋପରମେ ଜ୍ଞାନିନୋ ଯତ୍ ପଶ୍ୟନ୍ତି ତତ୍ କୃପୟୈବ ଦର୍ଶୟାମାସ । ୧୫ । ଏବଂ ବ୍ରହ୍ମହ୍ରଦଂ ବ୍ରହ୍ମୈବ ହ୍ରଦବଦ୍ ହ୍ରଦଃ ତତ୍ର ନିମଗ୍ନସ୍ୟ ନିଃଶେଷବିଜ୍ଞାନାଭାବାତ୍ ତଂ ବ୍ରହ୍ମହ୍ରଦଂ ତେ ତୁ ନୀତାଃ ପ୍ରାପିତାସ୍ତସ୍ମିନ୍ ମଗ୍ନାଶ୍ଚ ।ତ୍ରିଶଙ୍କ୍ୱୋକ୍ତଂ ନିଃଶେଷମାହ । ପୁନଃ କୃଷ୍ଣେନୋ-ଦ୍ଧୃତାଃ ସମାଧେରବୋତ୍ଥାପିତାଃ ସନ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମଣସ୍ତସ୍ୟୈବ ଲୋକଂ ବୈକୁଣ୍ଠାଖ୍ୟଂ ଦଦୃଶୁରିତି । ନନୁ ବ୍ରହ୍ମନିମଗ୍ନାନାଂ ପୁନର୍ଲୋକଦର୍ଶନମଘଟିତ-ମେବ ଇତ୍ୟାଶଙ୍କ୍ୟାହ ଯଦେବେତି । ଯତ୍ର ଯସ୍ମିନ୍ କୃଷ୍ଣେ ନିମିତ୍ତେ ସତି ପୂର୍ବମକ୍ରୂରୋଽଧ୍ୟଗାତ୍ ଦୃଷ୍ଟବାନ୍ । ଶୁକପରୀକ୍ଷିତ୍ସଂବାଦାତ୍ ପ୍ରାକ୍ତନତ୍ୱାଦ୍ଭୂତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶଃ । ନହ୍ୟତର୍କୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟେ ଭଗବତି କିଞ୍ଚିଦସମ୍ଭାବିତମିତି ଭାବଃ । ଅଥବା ଅକ୍ରୂରୋ ଯତ୍ର ଦୃଷ୍ଟବାଂସ୍ତସ୍ୟ ଯମୁନାହ୍ରଦସ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମହ୍ରଦ ଇତି ନାମ ତଂ ହ୍ରଦଂ ନୀତାଃ ସନ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମଣୋ ଲୋକଂ ଦଦୃଶୁଃ ପୁନଶ୍ଚ କୃଷ୍ଣେନୋଦ୍ଧୃତା ପୂର୍ବବତ୍ ତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ବିସ୍ମିତା ବଭୂବୁରିତି ବ୍ୟବହିତ-ନ୍ୱୟଃ ଅପ୍ରସିଦ୍ଧକଳ୍ପନା ତ ଯୋଢ଼ବ୍ୟେତି । ୧୬—୧୭ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତ ଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଅଷ୍ଟାବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୨୮ ।

ବୈକୁଣ୍ଠନାମ ଅଟେ ଯହିଁ ॥ ତାହା ଗୋପଙ୍କୁ ଦେଖାଇଲେ ।୧୪। ଶ୍ରୀହରି ମାୟାରୁ ଅଇଲେ ।ପତ୍ୟ ଅନନ୍ତ ଜ୍ଞାନଗମ୍ୟ ।ଯେବ୍ରହ୍ମ ଜ୍ୟୋତିସନାତନ ॥ ନିର୍ଗୁଣ ହୋଇ ଯୋଗବଳେ । ଯେଗିଏ ଦେଖନ୍ତି ଯାଜ୍ଞୋଳେ ।୧୫। କାଳନ୍ଦୀହ୍ରଦେ ଗୋପଗଣେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମଜ୍ଜାଇଲେ କ୍ଷଣେ ॥ ପୂର୍ବେ ଅକ୍ରୂର ଯେଉଁଠାରେ । ଦେଖିଲେ କୃଷ୍ଣ ସ୍ୱରୂପରେ ॥ ସେହିସ୍ଥାନରେ ଗୋପଗଣେ ! ବୈକୁଣ୍ଠ ଦେଖାଇ ତତ୍‌କ୍ଷଣେ ॥ ଉଠାଇ ଆଣିଲେ ଶ୍ରୀହରି ।୧୬। ନନ୍ଦାଦି ପୁର ଦେଖିପାରି ।ପରମଅନନ୍ଦ ଲଭିଲେ । ସେପୁରେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ॥ ସ୍ତୁତିକରନ୍ତି ଛନ୍ଦଗଣ । ବିସ୍ମିତ ହୋଇଲେ ଗୋପଗଣ ।୧୭। ଗୋପାଳେ ବୈକୁଣ୍ଠ ଦେଖିଲେ । ଗୀତେ ପକ୍ଷଧର କହିଲେ ॥ ଇତିଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଅଷ୍ଟାବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୨୮।

ଏକୋନତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । — ଭଗବାନପି ତା ରାତ୍ରୀଃ ଶାରଦୋତ୍ଫୁଲ୍ଲମଲ୍ଲିକାଃ । ବୀକ୍ଷ୍ୟ ରନ୍ତୁଂ ମନଶ୍ଚକ୍ରେ ଯୋଗମାୟାମୁପାଶ୍ରିତଃ ॥ ୧ ॥ ତଦୋଡୁରାଜଃ କକୁଭଃ କରୈର୍ମୁଖଂ ପ୍ରାଚ୍ୟା ବିଲିମ୍ପନ୍ନରୁଣେନ ଶନ୍ତମୈଃ । ସ ଚର୍ଷଣୀନାମୁଦଗାଚ୍ଛୁଚୋ ମୃଜନ୍ ପ୍ରିୟଃ ପ୍ରିୟାୟା ଇବ ଦୀର୍ଘଦର୍ଶନଃ ॥ ୨ ॥ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା କୁମୁଦ୍ୱନ୍ତମଖଣ୍ଡମଣ୍ଡଳଂ ରମାନନାଭଂ ନବକୁଙ୍କୁମାରୁଣଂ । ବନଞ୍ଚ ତତ୍କୋମଳଗୋଭିରଞ୍ଜିତଂ ଜଗୌ କଳଂ ବାମଦୃଶାଂ ମନୋହରଂ ॥ ୩ ॥ ନିଶମ୍ୟ ଗୀତଂ ତଦନଙ୍ଗବର୍ଦ୍ଧନଂ ବ୍ରଜସ୍ତ୍ରିୟଃ କୃଷ୍ଣଗୃହୀତମାନସାଃ । ଆଜଗ୍ମୁରନ୍ୟୋନ୍ୟମଲକ୍ଷିତୋଦ୍ୟମାଃ ସ ଯତ୍ର କାନ୍ତୋ ଜବ-

---

ଭଗବଂଶେ ତୁ ଯଥାର୍ଥମୁକ୍ତ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟୁକ୍ତ୍ୟୋ ହରେଃ । ରେ ପୀଣ୍ଡିବାସସଂରମ୍ଭେ ତସ୍ୟ ବୃନ୍ଦାର୍ଦ୍ଧକୌତୁକଂ ॥ ବ୍ରହ୍ମାଦିଜୟସଂରୂଢଦର୍ପକନ୍ଦର୍ପ-ଦର୍ପହା । ଜୟତି ଶ୍ରୀପତିର୍ଗୋପୀରାସମଣ୍ଡଳମଣ୍ଡନଃ ॥ ନନୁ ବିପରୀତମିଦଂ । ପରଦାରବିନୋଦେନ କନ୍ଦର୍ପବିଜେତୃତ୍ୱପ୍ରତୀତେଃ । ମୈବଂ । ଯୋଗ-ମାୟାମୁପାଶ୍ରିତଃ । ଅସ୍ମାବନୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟରତ୍ତ୍ୱ । ସାକ୍ଷାତ୍ ମନ୍ମଥମନ୍ମଥଃ । ଆତ୍ମାରାମୋପୀରମତ ଇତ୍ୟାଦେଃ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟାଭିଧାନାତ୍ । ତସ୍ମାଦ୍ରାସକ୍ରୀଡ଼ା ବିଡ଼ମ୍ବନଂ କାମବିଜୟଖ୍ୟାପନାୟେତ୍ୟେବ ତତ୍ତ୍ୱଂ । କିଞ୍ଚ ଶୃଙ୍ଗାରକଥାପଦେଶେନ ବିଶେଷତୋ ନିବୃତ୍ତିପରେୟଂ ପଞ୍ଚାଧ୍ୟାୟୀତି ବ୍ୟକ୍ତୀକରିଷ୍ୟାମଃ ତା ରାତ୍ରୀଃ । ଯାଃ ଯାତାବଲା ବ୍ରଜଂ ସିଦ୍ଧା ମୟେମା ରଂସ୍ୟଥ କ୍ଷପା ଇତି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତା ଇତ୍ୟର୍ଥଃ ।୧। ତଦା ତସ୍ମିନ୍ନେବ କ୍ଷଣେ ଉଡୁପତିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ଉଦଗାଦୁଦିତଃ । କିଂ କୁର୍ବନ୍ ଦୀର୍ଘକାଳେନ ଦର୍ଶନଂ ଯସ୍ୟ ସ ପ୍ରିୟଃ ସ୍ୱପ୍ରିୟାୟା ମୁଖମରୁଣେନ କୁଙ୍କୁମେନ ଯଥା ବିଲିମ୍ପତି ତଥା ପ୍ରାଚ୍ୟାଃ କକୁଭୋ ଦିଶୋ ମୁଖଂ ଶନ୍ତମୈଃ ସୁଖତମୈଃ କରୈ ରଶ୍ମିଭିରରୁଣେନ ଉଦୟରାଗେଣ ବିଲିମ୍ପନ୍ ଅରୁଣୀକୁର୍ବନ୍ନିତ୍ୟର୍ଥଃ । ସ ଚର୍ଷଣୀନାଂ ତଥା ଚର୍ଷଣୀନାଂ ଜନାନାଂ ଶୁଚସ୍ତାପଶ୍ରାନ୍ତିଶ୍ଚ ମୃଜନ୍ ଅପନୟନ୍ । ୨ । କୁମୁଦ କୁମୁଦଂ ବିକସନ୍ତ୍ୟସ୍ୟ ଦ୍ୟୋତେ ଯସ୍ୟ ତଂ କୁମୁଦ୍ୱନ୍ତଂ । ନ ଖଣ୍ଡ-

---

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ପ୍ରଫୁଲ୍ଲମଲ୍ଲିକା ମଣ୍ଡିତ । ଶରଦରଜନୀ ସୁଶୋଭିତ ॥ ଦେଖନ୍ତେ କୃଷ୍ଣ ବିଶ୍ୱରଲେ । ରମିବା ଏସର୍ବିରେ ବେଳେ । ଯୋଗମାୟାକୁ ଆଶ୍ରାକରି । ରମଣେ ମନ ଦେଲେ ହରି ।୧। ଚନ୍ଦ୍ରମା ଅରୁଣ କିରଣେ । ଉଇଁଲେ ପୂରୁବଗଗନେ ॥ ବିଦେଶୁ ଫେରି ବନ୍ଧୁଦନେ । ପ୍ରିୟ ପ୍ରିୟାମୁଖେ ଯେସନେ ॥ ରଞ୍ଜଇ କୁଙ୍କୁମ ଲେପନ । ତନ୍ତ୍ର ପୂର୍ବଦିଗ ବଦନ ॥ ଅରୁଣକର ଶୀତଳରେ । ଶ୍ରମଜୀବଙ୍କ ତାପ ହରେ ।୨। କୁମୁଦ ବନ ପ୍ରକାଶିଣ । ଉଦିତ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାର ଚନ୍ଦ୍ର ॥ ନବକୁଙ୍କୁମପରି ବର୍ଣ୍ଣ । ଯେସନ କମଳାବଦନ ॥ ସୁରମ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରକିରଣରେ । ମଣ୍ଡିତ ବନେ ଗୃହ ଧୀରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଲୋଳକୁଣ୍ଡଳାଃ । ୪ । ଦୁନ୍ଦନ୍ତ୍ୟୋହଭୟସ୍ତ୍ରୂଃ କାଞ୍ଚିଦୋହଂ ହସ୍ବା ସମୁତ୍ସୁକାଃ । ପୟୋଽଧିକ୍ଷିତ୍ୟ ସଯାତାନ୍ଦ୍ୟାଯ୍ୟ ତନ୍ ଯଯୁଃ ।୫। ଚଛେବେଷ-
ସ୍ୱନ୍ତ୍ୟସ୍ତ୍ରବିଦ୍ଧ୍ୱା ପାଯୃସ୍ୱନ୍ତ୍ୟଃ ଶିଶୂନ୍ ପଯୃଃ । ଶୁଶ୍ରୂଷନ୍ତ୍ୟଃ ପତୀନ୍ କାଶ୍ଚିଦଶ୍ନନ୍ତ୍ୟୋଽପାସ୍ୟ ଭୋଜନଂ । ୬ । ଲିମ୍ପନ୍ତ୍ୟଃ ପ୍ରମୃଜନ୍ତ୍ୟୋଽନ୍ୟା ଅଞ୍ଜନ୍ତ୍ୟଃ
କାଶ୍ଚ ଲୋଚନେ । ବ୍ୟତ୍ୟସ୍ତବସ୍ତ୍ରାଭରଣାଃ କାଶ୍ଚିତ୍ କୃଷ୍ଣାନ୍ତିକଂ ଯଯୁଃ । ୭ । ତା ବାର୍ଯ୍ୟମାଣାଃ ପତିଭିଃ ପିତୃଭିର୍ଭ୍ରାତୃବନ୍ଧୁଭିଃ ଗୋବିନ୍ଦାପହୃତା-

ମଣ୍ଡଳଂ ଯସ୍ୟ ତଂ । ରମସ୍ୱା ଆନନସ୍ୟାଦେବ ଅଙ୍କ ଯସ୍ୟ ତଂ । ନବକୁଙ୍କୁମମିବାରୁଣଂ ଏବଂବିଧଂ ଚନ୍ଦ୍ରଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା । ତଥା ବନଂ ଚ ତସ୍ୟ କୋମଳୈ
ର୍ଗୋଭିଃ ରଶ୍ମିଭିଃ ରଞ୍ଜିତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା କଳଂ ମଧୁରଂ ଜଗୌ ଅଗାୟତ । କଥଂ ବାମଦୃଶାଂ ବାମା ମନୋହରନ୍ ଦୃଶୋ ଯାସାଂ ତାସାଂ ମନୋହରଂ ଯଥା
। ୩ । ଅବାପ୍ନନ୍ତ୍ୟାସ୍ତୁ ଅନ୍ୟୋନ୍ୟମଲକ୍ଷିତୋ ନ ଜ୍ଞାପିତ ଉଦ୍ୟମୋ ଯାଭିସ୍ତାଃ ସ କାନ୍ତୋ ଯତ୍ର ତତ୍ର ଗୀତଧ୍ୱନିମାର୍ଗେଣ ତସ୍ମୁଃ । କଥେନ
ବେଗେନ ଲୋଳାନ ଚଞ୍ଚଳାନ କୁଣ୍ଡଳାନ ଯାସାଂ ତାଃ । ୪ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସୂଚକଗୀତଶ୍ରବଣେନ ଚଞ୍ଚଳବଚେଷ୍ଟନାଂ ତତ୍କ୍ଷଣେବ ବୈବିଦିକକର୍ମ
ନିବୃତ୍ତିଂ ଦ୍ୟୋତୟନ୍ତ୍ୟ ଇବ ଅର୍ଦ୍ଧାବସିତଂ କର୍ମ୍ମ ବିହାୟ ଯଯୁଃ । ତଦାହ ଦୁହନ୍ତ୍ୟ ଇତି । ପୟଃ ସ୍ଥାଲୀସ୍ଥଂ ଚୁଲ୍ଲ୍ୟାମଧିଶ୍ରିତ୍ୟ ଏତତ୍କ୍ୱାଥମପ୍ରତୀକ୍ଷ-
ମାଣାଃ କାଶ୍ଚିଦ୍ଯଯୁଃ ସଯାବ ଗୋଧୂମକଣାନ୍ଦଂ ପକ୍ୱମନୁଦ୍ୱାସ୍ୟ ଅନୁତ୍ତାର୍ଯ୍ୟ ।୫-୬। ଅନ୍ୟାଃ ପ୍ରମୃଜନ୍ତ୍ୟଃ ଅଙ୍ଗୋଦ୍ୱର୍ତ୍ତନାଦି କୁର୍ବନ୍ତ୍ୟଃ । କାଶ୍ଚ କାଶ୍ଚିତ୍
କୃଷ୍ଣରୂଷ୍ୟର୍ଥଂ କର୍ମ୍ମ ତଦା କ୍ରମନପାନ୍ୟଥା କୃତମପି ଫଳତ୍ୟେବେତି ଦ୍ୟୋତୟନ୍ତ୍ୟାନ୍ ବ୍ୟତ୍ୟସ୍ତେତି । ସ୍ଥାନତଃ ଦ୍ରୂମଧ୍ୟୋର୍ଦ୍ଧ୍ୱାଧୋଧାରଣେନ
ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତଂ ପ୍ରାପ୍ତାନ ବସ୍ତ୍ରାଭରଣାନ ଯାସାଂ ତାଃ ।୭। ନ ଚ କୃଷ୍ଣାକୃଷ୍ଟମନସାଂ ତାସାଂ ପ୍ରତିବନ୍ଧାଃ ଦ୍ୟାତ ତା କାର୍ଯ୍ୟମାଣା ଇତି । ୮ । ନ ଲକ୍ଷ୍ଣେ

ରମଣୀ ମନୋହର କାଳେ । ବଂଶୀରେ ସ୍ୱସ୍ୱରେ ଗାଇଲେ । ୩ । ବାମଦ୍ବନ୍ଦ ସେହୁଗୀତ । ଶୁଣନ୍ତେ ଗୋପାଳଯୋଷିତ ॥ ଛଳନ୍ତେ ମନ
ନବେଶିଲେ । ଏକ ଅନ୍ୟକୁ ନକହଲେ ॥ ଯେ ଯାହା ଖନ୍ତେ ଗଲେ ଧାଇଁ । କର୍ଣ୍ଣେ କୁଣ୍ଡଳ ଦୋହୋଳଇ ॥ ମିଳଲେ କୃଷ୍ଣ ଯେଉଁଠାରେ ।
ବଂଶୀ ବଜାନ୍ତି ସୁମଧୁରେ ।୪। କେହ୍ବା ଗାଈ ଦୁହୁଁ ଥିଲ । ସେହୁ ଫୋପାଡ଼ି ପଳାଇଲ ।ଦୁଧ ଅଉଟା ଛାଡ଼ି ଏ । ଭାତ ନଗାଳ କେହୁ ଧାଏଁ ।୫।
ପରଶ ଛାଡ଼ି କେହୁ ଗଲ । ଶିଶୁକୁ ଦୁଧ ପେଉଥିଲା।ଛାଡ଼ିପଳାଇ ଗଲ କେହି ।ପତିର ସେବା ତେଜଦେଇ।କେହି ଚେହେଲେ ପଳାଇଲ ।କେହି ବା
ଖାଦ୍ୟ ତେଜିଗଲ । ୬ । କେହି ଲିପିବା ଛାଡ଼ି ଯାଏ । ପନ୍ଧିରି ଫିଙ୍ଗି କେତେ ଧାଏଁ ॥ କଜ୍ଜଳ ଯେଜନନ୍ତେ କଳାପାଟ । ଫିଙ୍ଗି ପଳାଇଲ ଯୁବତ ॥
ବାପଭ୍ରାତୃ ପଣେ ଲକ୍ଷ୍ୟନାହିଁ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣପାଶେ ଯାନ୍ତି ଧାଇଁ ।୭। ଭଇବାନ୍ଧବ ପିତା ପତି ।କାହାର ମନା ନଶୁଣନ୍ତି।ମୋହନ ହରନ୍ତେ ହୃଦୟ। ଜନ୍ମିଲା

ସ୍ମାନୋ ନ ନ୍ୟବର୍ତ୍ତନ୍ତ ମୋହିତାଃ ।୮। ଅନ୍ତର୍ଗୃହଗତାଃ କାଶ୍ଚିଦ୍‌ଗୋପ୍ୟୋଽଲବ୍ଧବିନିର୍ଗମାଃ । କୃଷ୍ଣଂ ତଦ୍ଭାବନାଯୁକ୍ତା ଦଧ୍ୟୁର୍ମୀଲିତଲୋଚନାଃ ।୯। ଦୁଃସହପ୍ରେଷ୍ଠବିରହତୀବ୍ରତାପଧୁତାଶୁଭାଃ । ଧ୍ୟାନପ୍ରାପ୍ତାଚ୍ୟୁତାଶ୍ଳେଷନିର୍ବୃତ୍ୟା କ୍ଷୀଣମଙ୍ଗଲାଃ । ୧୦ । ତମେବ ପରମାତ୍ମାନଂ ଜାରବୁଦ୍ଧ୍ୟାପି ସଙ୍ଗତାଃ । ଜହୁର୍ଗୁଣମୟଂ ଦେହଂ ସଦ୍ୟଃ ପ୍ରକ୍ଷୀଣବନ୍ଧନାଃ । ୧୧ । ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ । --କୃଷ୍ଣଂ ବିଦୁଃ ପରଂ କାନ୍ତଂ ନ ତୁ ବ୍ରହ୍ମତୟା ମୁନେ । ଗୁଣପ୍ରବାହୋପରମସ୍ତାସାଂ ଗୁଣଧିୟାଂ କଥଂ ।୧୨। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଉକ୍ତଂ ପୁରସ୍ତାଦେତତ୍ତେ ଚୈଦ୍ୟଃ ସିଦ୍ଧିଂ ଯଥା ଗତଃ । ଦ୍ୱିଷନ୍ନପି ହୃଷୀକେଶଂ

ନିର୍ଗମୋ ଲାଭସ୍ତାଃ ପ୍ରାଗପି ତଦ୍ଭାବନାଯୁକ୍ତାସ୍ତଦା ନିତରାଂ ଦଧ୍ୟୁରିତ୍ୟର୍ଥଃ । କିଞ୍ଚ ତଦାଗମେବ ତଂ ପରମାତ୍ମାନଂ କୃଷ୍ଣଂ ଧ୍ୟାନତଃ ପ୍ରାପ୍ତାଃ ସତ୍ୟୋ ଗୁଣମୟଂ ଦେହଂ ଜହୁରିତ୍ୟାହ ଶ୍ଳୋକଦ୍ୱୟେନ । ଦୁଃସହେତି । ନନୁ କଥଂ ଜହୁଃ ପରମାତ୍ମେତି ଜ୍ଞାନାଭାବାଦିତ୍ୟାଶଙ୍କ୍ୟାହ ଜାରବୁଦ୍ଧ୍ୟାପୀତି । ନହି ବସ୍ତୁଶକ୍ତିର୍ବୁଦ୍ଧିମପେକ୍ଷତେ ଅନ୍ୟଥା ମନ୍ତ୍ରାପି ପୀତାମୃତବଦଦଃ ଭବେତ୍ । ନନୁ ତଦପି ପ୍ରାରବ୍ଧକର୍ମବନ୍ଧନେ ସତି କଥଂ ଜହୁସ୍ତତ୍ରାହ ସଦ୍ୟ ପ୍ରକ୍ଷୀଣବନ୍ଧନା ଇତି । ନନୁ କଥଂ ଭୋଗମନ୍ତରେଣ ପ୍ରାରବ୍ଧଂ କର୍ମ କ୍ଷୀଣଂ କ୍ଳେଶେନୈବ ସଦ୍ୟ କ୍ଷୀଣମିତ୍ୟାହ ଦୁଃସହେତି । ଦୁଃସହୋ ଯଃ ପ୍ରେଷ୍ଠ-ବିରହସ୍ତେନ ତୀବ୍ରତାପସ୍ତେନ ଧୃତାନି ଗତାନି ଅଶୁଭାନି ଯାସାଂ । ତଦପ୍ରାପ୍ତିପରମଦୁଃଖଭୋଗେନ ପାପଂ କ୍ଷୀଣମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ତଥା ଧ୍ୟାନେନ ପ୍ରାପ୍ତା ଅଚ୍ୟୁତସ୍ୟ ଆଶ୍ଳେଷେଣ ଯା ନିର୍ବୃତ୍ତିଃ ପରମସୁଖଭୋଗସ୍ତୟା କ୍ଷୀଣଂ ମଙ୍ଗଳଂ ପୁଣ୍ୟବନ୍ଧନଂ ଯାସାଂ ତାଃ ଅତୋ ଧ୍ୟାନେନ ପରମାତ୍ମପ୍ରାପ୍ତେସ୍ତତ୍-କାଲସୁଖଦୁଃଖୋତ୍ଥଂ ନିଃଶେଷକର୍ମକ୍ଷୟାଦ୍‌ଗୁଣମୟଂ ଦେହଂ ଜହୁରିତି । ୧୦।୧୧ । ନନୁ ଯଥା ପତିପୁତ୍ରାଦୀନାଂ ବସ୍ତୁତୋ ବ୍ରହ୍ମତ୍ୱେଽପି ନ ତଦ୍-ଜ୍ଞାନାନ୍ମୋକ୍ଷସ୍ତଥାବ୍ରହ୍ମତ୍ୱାତ୍ ଏବଂ କୃଷ୍ଣେଽପି ବ୍ରହ୍ମବୁଦ୍ଧ୍ୟଭାବେନ ତତ୍ସଙ୍ଗତଃ କଥଂ ମୋକ୍ଷହେତୁରିତି ଶଙ୍କତେ କୃଷ୍ଣଂ ବିଦୁରିତି । ପରଂ କେବଲଂ କାନ୍ତଂ କମନୀୟଂ । ୧୨ । ପରିହରତି ଉକ୍ତମିତି । ଅୟଂ ଭାବଃ । ନାବେଷ୍ଟ୍ୟବୃତଂ ବ୍ରହ୍ମତ୍ୱଂ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ତୁ ହୃଷୀକେଶତ୍ୱାଦନାବୃତଂ ଅତେ

ଗୋପୀଙ୍କର ମୋହ ।୮। କେତେ ଗୋପୀ ବା ଅବସରେ । ରହିଲେ ଗୃହଅଭ୍ୟନ୍ତରେ ॥ ସିଂହାରୁ ଉପାୟ ନପାଇ । ନୟନ ମୁଦ୍ରିକ କୃଷ୍ଣେ ଧ୍ୟାୟି ॥ ରହିଲେ ପିତୁଳା ସମାନ । ତେଜିଲେ କ୍ଳେଶବନ୍ଧନ ।୯। ପ୍ରିୟବିରହ ଘୋରତାପ । ଦହିଗଲା ସବୁପାପ ॥ ଧ୍ୟାନେ ଅଚ୍ୟୁତେ ଆଲିଙ୍ଗିଲେ । ସକଳ ପୁଣ୍ୟ କ୍ଷୟ କଲେ ॥ ଜାରବୁଦ୍ଧିରେ ପରମେଶେ । ଧ୍ୟାୟି ଲଭିଲେ ମୁକ୍ତି ଶେଷେ ॥ ତ୍ରିଗୁଣମୟ ଦେହବନ୍ଧ । ତତ୍କାଳେ କଲେ ଉଚ୍ଛେଦ ।୧୦।୧୧।
ନୃପୋବାଚ —ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ସୁନ୍ଦର ଦେଖିଲେ । ଗୋପୀଏ କାନ୍ତ ମନେକଲେ ॥ ବ୍ରହ୍ମ ବୋଲିତ ନ ଜାଣନ୍ତି । ତ୍ରିଗୁଣବୁଦ୍ଧିରେ କେମିତି ॥ ଗୁଣବନ୍ଧନ

ସମ୍ଭାଷୋଷବିସ୍ମିତାଃ । ୧୩ । କୃଷ୍ଣଂ କାଃକ୍ଷେୟୁସାର୍ଥାସ୍ତୁ ବାଲ୍ୟର୍ଗଗଦତୋ କଥା ଅବ୍ୟକ୍ତସ୍ୟାପ୍ରମେୟସ୍ୟ ନିର୍ଗୁଣସ୍ୟ ଗୁଣାତ୍ମନଃ । ୧୪ । ମାଂ ଶତ୍ରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କାର୍ଯ୍ୟା କ୍ରୋଧଂ ଭୟଂ ସ୍ନେହମୈକ୍ୟଂ ସୌହୃଦମେବ ଚ । ନିତ୍ୟଂ ହରୌ ବିଦଧତୋ ଯାନ୍ତି ତନ୍ମୟତାଂ ହି ତେ । ୧୫ । ନ ଚୈବଂ ବିସ୍ମୟଃ କାର୍ଯ୍ୟୋ ଭବତା ଭଗବତ୍ୟଜେ । ଯୋଗେଶ୍ୱରେଶ୍ୱରେ କୃଷ୍ଣେ ଯତ ଏତଦ୍ବିମୁଚ୍ୟତେ । ୧୬ । ତା ଦୃଷ୍ଟ୍ୱାନ୍ତିକମାୟାତା ଭଗବାନ୍ ବ୍ରଜଯୋଷିତଃ ଅବଦଦ୍ୱଦତାଂ ଶ୍ରେଷ୍ଠୋ ବାଚଃ ପେଶୈର୍ବିମୋହୟନ୍ । ୧୭ । ଶ୍ରୀ ଭଗବାନୁବାଚ । ସ୍ୱାଗତଂ ବୋ ମହାଭାଗାଃ ପ୍ରିୟଂ କିଂ କରବାଣି ବଃ । ବ୍ରଜସ୍ୟାନାମୟଂ କଚ୍ଚିଦ୍ ବ୍ରୂତାଗମନକାରଣଂ । ୧୮ । ରଜନ୍ୟେଷା ଘୋରରୂପା ଘୋରସତ୍ତ୍ୱନିଷେବିତା । ପ୍ରତିଯାତ ବ୍ରଜଂ ନେହ ସ୍ଥେୟଂ ସ୍ତ୍ରୀଭିଃ ସୁମଧ୍ୟମାଃ । ମାତରଃ ପିତରଃ ପୁତ୍ରା ଭ୍ରାତରଃ

ନ ତବ ବୃଦ୍ଧ୍ୟପେକ୍ଷେତ । ୧୩ । ନନୁ ଦେହଂ କଥମନାବୃତଃ ସଂପାଦତ ଅତ୍ର ନୃଣାମିତ । ଗୁଣାତ୍ମନୋ ଗୁଣାତ୍ମନ୍ତଃ । ଭଗବତ ଏବଂ ରୂପ ପ୍ରଭକ୍ତ୍ୟଂ ଅତୋ ନ ଦେହସାଦୃଶ୍ୟମତ ବକ୍ତୁଂ ଯୁଜ୍ୟତ ଇତ ଭାବଃ । ୧୪ । ଅତୋ ଯଥା କଥଞ୍ଚିତ୍ ତଦୋତ୍କ୍ରୃଷ୍ଟ୍ରକ୍ରୀଡାମିତ୍ୟାହ କାମମିତ ଐକ୍ୟଂ ସମ୍ବନ୍ଧଂ । ସୌହୃଦଂ ଭକ୍ତି । ୧୫ । ନତ ଭଗବତୋ ମୁମତଭୂର ଇତ୍ୟାହ ନଚୈବମିତ । ଯତଃ ସ୍ଥାବରାଦେରପି ମୁକ୍ତିଦଃ । ୧୬ । ପ୍ରସ୍ଥିତମାହ ତା ଦୃଷ୍ଟ୍ୱେତି । ବାଚଃ ପେଶୈର୍ବାଗ୍ବିଳାସୈଃ । ୧୭ । ସତାଂ ଯଦାପମାଗତା । ବ୍ରଜେ ନ କଷ୍ଟଂ ବୃକଷମୁତ୍ଥେ । ୧୬ । ପ୍ରସ୍ଥିତମାହ ତା ଦୃଷ୍ଟ୍ୱେତି । ବାଚଃ ପେଶୈର୍ବାଗ୍ବିଳାସୈଃ । ୧୭ । କଷ୍ଟ ମାତର ଇତି । ତେଜଲ୍ଲ ମୃଗୟନ୍ତେ । ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଧାମ୍ନେ କୃତ୍ୟେତି । ୧୮ । ଲଜ୍ଜୟା ମନ୍ଦସ୍ମିତମାଲକ୍ଷ୍ୟାହ ରଜନ୍ୟେଷେତି । ୧୯ । କଷ୍ଟ ମାତର ଇତି । ତେଜଲ୍ଲ ମୃଗୟନ୍ତେ । ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଧାମ୍ନେ କୃତ୍ୟେତି ।

ବନାଶିଲେ । ଅକ୍ଳେଶେ ମୁକତ ଲଭିଲେ । ନାଶି ରମିଲେ ଉପପତି ଯପାରେ ମୁକ୍ତି କି ଲଭନ୍ତି । ୧୨ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ପୂର୍ବେ ତୁମ୍ଭକୁ କହିଥିଲା । ଯେଉଁଭାବେ ଲଭିଲା ସୁଫଳ । ଯେ କୃଷ୍ଣ ଦ୍ୱେଷି ହେଲା ମୁକ୍ତ । ଗୋପୀଏ ସ୍ୱଭାବେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ । ୧୩ । ଅନନ୍ତ ଅବ୍ୟକ୍ତ ନିର୍ଗୁଣ । ନିର୍ଗୁଣେ ଯାହାଠାରୁ ଜନ୍ମ ଲୋକର ମଙ୍ଗଳନିମନ୍ତେ । ଅବତରି ସେ ଏକଗତ ହେତୁ ପାମାନ୍ୟ ରମ୍ୟପଦ ସଙ୍ଗେ । ତାଙ୍କୁ ଭଜିବା ଯେଉଁ ଭାବେ । ୧୪ । କାମେ କ୍ରୋଧେ ବା ଭୟେ ସ୍ନେହେ । ଭକ୍ତିରେ ଅବା ବନ୍ଧୁମତ୍ସ୍ୟେ । ଯେଉଁଭାବେ ହେଉ ଯେଉଁ ନର । ହରିଙ୍କୁ ଚିନ୍ତେ ନିରନ୍ତର । ସେ ନଷ୍ଟେ ତନ୍ମୟ ହୁଅଇ । ଏଥି ସନ୍ଦେହ ଛଳେ ନାହିଁ । ୧୫ । ଯେ ଅଜ ସ୍ୱୟଂ ଭଗବାନ । ତାଙ୍କୁ ଅସାଧ୍ୟ କିବା ପୁଣ । ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମେ ମୁକତ । ଅକ୍ଳେଶେ ଯେ ଦେଇ ପାରନ୍ତି । ଗୋପୀଙ୍କୁ ଦେଲେ ସେ ମୁକତ । ଶହୁସ୍ତ ନବହ ନୃପତ । ୧୬ । ବ୍ରଜନାରୀଏ କୃଷ୍ଣପାଶେ । ମିଳନ୍ତେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସନ୍ତୋଷେ । କହ ବିଳାସ ଶୃଙ୍ଗାର । ମନ ମୋହଲେ ତାହାଙ୍କର । ୧୭ । ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ—ସୁଭେ ଅଛିନ୍ତ ନାରୀଏ । କିପାଇଁ ଆସିଲ ଏବେ । ଶୁଭେ ଅଛନ୍ତି ବ୍ରଜପୁର । ଅଧିନ୍ତାଠାରୁ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଯମୁନାଜଳକେଳିଜଲ୍ପକୁଞ୍ଜ
ପରିସ୍ପୃଷ୍ଟ ବଃ ... ଚନ୍ଦ୍ରନ୍ତ ହ୍ୟପଶ୍ୟନ୍ତୋ ମା କୃଷ୍ଣଂ ବନ୍ଧୁମାଧୁଯ୍ୟଂ ।୭। ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ବନଂ କୁସୁମିତଂ ସ୍ୱକେଶକବରଞ୍ଜିତଂ ।ଯମୁନାଜଳକେଳିଜଲ୍ପକୁଞ୍ଜ ବଶୋଭିତଂ । ... ତତ୍ପାଦ ମାତରଂ ଗୋଷ୍ଠଂ ଶୁଶ୍ରୂଷଧ୍ୱଂ ପଥଜନ୍ ସଖଃ । କନ୍ଦନ୍ତିବହୁଧା ବାଳାସ୍ତ ତାନ୍ ପାଦୁପୃଚ୍ଛ ଦୁଃଖିତ ।୨।ଅତ୍ରୈବା ମଦନ୍ତେ ସ୍ନେହା ଭବନ୍ତୋ ଯନ୍ତ୍ରିଚାଶକ୍ୟାଃ । ଅଗଚ୍ଛ ହ୍ୟପପନ୍ନଂ ବଃ ପ୍ରୀଯୃନ୍ତେ ମୟି ଜନ୍ତବଃ ।୭।୩। ଭର୍ତ୍ତୁଃ ଶୁଶ୍ରୂଷଣଂ ସ୍ତ୍ରୀଣାଂ ପରୋ ଧର୍ମୋ ହ୍ୟମାୟୟା । ତଦ୍ବନ୍ଧୂନାଞ୍ଚ କଲ୍ୟାଣ୍ୟଃ ପ୍ରଜାନାଞ୍ଚାନୁପୋଷଣଂ ।୨୪। ଦୁଃଶୀଳୋ ଦୁର୍ଭଗୋ ବୃଦ୍ଧୋ ଜଡ଼ୋ ରୋଗ୍ୟଧନୋଽପି ବା । ପତିଃ ସ୍ତ୍ରୀଭିର୍ନହାତବ୍ୟୋ ଲୋକେପ୍ସୁଭିରପାତକୀ ।୨୫। ଅସ୍ୱର୍ଗ୍ୟମଯଶସ୍ୟଞ୍ଚ ଫଲ୍ଗୁକୃଚ୍ଛ୍ରଂ ଭୟାବହଂ । ଜୁଗୁପ୍ସିତଞ୍ଚ ସର୍ବତ୍ର ଔପପତ୍ୟଂ କୁଳସ୍ତ୍ରିୟାଃ । ୨୬ । ଶ୍ରବଣାଦର୍ଶନ

ମାକୃଧ୍ୱଂ ମାକୁରୁତେଦ୍ୟେଥଃ । ୨୦ । ଇତିତୁପ୍ରଣୟକୋପେ ନାନ୍ୟତୋ ବଲ୍ଲେକୟନ୍ତୀଃ ପ୍ରତ୍ୟାହ ଦୃଷ୍ଟମିତି । ସ୍ୱକୈଶ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ କରେ ରଞ୍ଜିତଂ । ଯମୁନାସ୍ପର୍ଶିତୋୟାନିଳସ୍ୟ ଲୀଳା ମନ୍ଦଗତିସ୍ତସ୍ୟା ଏକନ୍ତଃ କମ୍ପମାନାତ୍ରୁଣାଃ ପଲ୍ଲବାସ୍ତୈଃ ଶୋଭିତଂ । ୨୧ । ତେତ ହେ ସତ୍ୟଃ ।୨୨। ରଞ୍ଜିତଂ ... ସରମ୍ୟସ୍ୱଭାବକୃଷ୍ଣୀଃ ପ୍ରତ୍ୟାହ ଅଥବେତି । ଯନ୍ତ୍ରିତାଶକ୍ୟା ବଶୀକୃତଚିତ୍ତାଃ । ଉପପନ୍ନଂ ଯୁକ୍ତଂ । ପ୍ରୀଯୃନ୍ତେ ପ୍ରୀତା ଭବନ୍ତି । ୨୩ । ଦୃଷ୍ଟାଦୃଷ୍ଟଭୟ-ପ୍ରଦର୍ଶନେନ ନଚତ୍ୟୁ... ଧର୍ମ୍ମ ଇତ୍ୟାଦିଶ୍ଲୋକଦ୍ୱୟେନ । ୨୪ । ୨୫। ଫଲ୍ଗୁ ତୁଚ୍ଛଂ କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ଦୁଃଖସାଧ୍ୟଂ ଔପପତ୍ୟଂ ଜାରସୌଖ୍ୟଂ । ୨୬

ଭ୍ୟଙ୍କର । ୧୮ । ... ଘୋରନିଶାଗରଜନ । ଭ୍ରମନ୍ତି ଘୋରପ୍ରାଣୀଗଣ ॥ ଏଥି ନରହ ସୁନ୍ଦରୀଏ । ଫେରିଯାଅ ଗେହ ଗୃହେ ।୧୯। ପିତା ଜନନୀ ପୁନ ଭାଇ । ଘରେ ... ଚୋଳିବେ ଚହିଁ ॥ ନ ପାଇ ହୋଇବେ ବଡ଼ୁଲ । ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ନକର ବିକଳ । ୨୦ । ଚନ୍ଦ୍ରକିରଣେ ସୁରଞ୍ଜିତ । ଯମୁନା ବାତେ କମ୍ପିତ । ... ପୁଷ୍ପେ ସୁଶୋଭିତ । ଦେଖିଲ ବନ କୁସୁମିତ । ୨୧ । ଶୀଘ୍ର ବ୍ରଜକୁ ଫେରି ଯାଅ । ପତିସେବାରେ ରତ ହୁଅ ॥ ଶିଶୁଏ କାନ୍ଦନ୍ତି ଗିଆଁ ।ବ... ... ବାନ୍ଧୁ ଯାଃ ଦୁହଁ ।୨୨।ମୋ ସ୍ନେହେ ବଶ ହୃଦେ ମନ ।ଯଦି ଆସିଲ ଯୋଗ ବନ ।ଭଲ କରିଛ,ଯେଣୁ ଜୀବେ । ବଶ ହୁଅନ୍ତି ମୋ ଠାବେ । ... ଅଟଇ ୨୩ । ଉଚିତ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଧର୍ମ ଅଟେ ॥ ପତିର ସେବା ନିଷ୍କପଟେ । ମଙ୍ଗଳଚିନ୍ତା ନିରନ୍ତର ॥ଶିଶୁଙ୍କ ପାଳିବା ଯତନେ । ନାରୀ ... ।୨୪। ଦୁଃଶୀଳ ରୋଗୀ ବୃଦ୍ଧ ଜଡ଼ ।ଦରିଦ୍ର ନପୁଂସକ ମୂଢ଼ ॥ ନ ତ୍ୟାଗି ପତିକୁ କେବେହେଁ । ଚେକିବାହିଁ ନାରୀ ମୋତେ ॥ ... ସ୍ୱର୍ଗ ଯାଇଁ । ପତିସେବାରେ ଥିବରହି ।୨୫।ଜାରପତିରେ ଯେତେ ସୁଖ । ଦେବ ପୁଣ୍ୟ ତାହା ଦେଖାନିନ୍ଦିତ ତୁଚ୍ଛ ଭୟଙ୍କର । ଦୁଃସାଧ୍ୟ ମହାଦୁଃଖକର ।୨୬। ମୋ ଗୁଣ ଶୁଣି ମୋତେ ଧ୍ୟାୟି ।ମୋରୂପ ଚିନ୍ତି ନାମ ଗାଇ ।ଯେଉଁ ଭାବ ଜନ୍ମଇ ଅନ୍ତରେ ।ସେହି ଭାବ ନାହିଁ

ଧ୍ୟାନାନ୍ମୟି ଭାବୋଽନୁକୀର୍ତ୍ତନାତ୍ । ନ ତଥା ସନ୍ନିକର୍ଷେଣ ପ୍ରତିଯାତ ତତୋ ଗୃହାନ୍ ।୨୭। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଇତି ବିପ୍ରିୟମାକର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ଗୋପ୍ୟୋ ଗୋବିନ୍ଦଭାଷିତଂ । ବିଷଣ୍ଣା ଭଗ୍ନସଙ୍କଳ୍ପାଶ୍ଚିନ୍ତାମାପୁର୍ଦୁରତ୍ୟୟାଂ । ୨୮ । କୃତ୍ୱା ମୁଖାନ୍ୟବ ଶୁଚଃ ଶ୍ୱସନେନ ଶୁଷ୍ୟଦ୍‌ବିମ୍ବାଧରାଣି ଚରଣେନ ଭୁବଃ ଲିଖନ୍ତ୍ୟଃ । ଅସ୍ରୈରୁପାତ୍ତମସିଭିଃ କୁଚକୁଙ୍କୁମାନି ତସ୍ଥୁର୍ମୃଜନ୍ତ୍ୟ ଉରୁଦୁଃଖଭରାଃ ସ୍ମ ତୂଷ୍ଣୀଂ । ୨୯ । ପ୍ରେଷ୍ଠଂ ପ୍ରିୟେତରମିବ ପ୍ରତିଭାଷମାଣଂ କୃଷ୍ଣଂ ତଦର୍ଥବିନିବର୍ତ୍ତିତସର୍ବ୍ବକାମାଃ । ନେତ୍ରେ ବିମୃଜ୍ୟ ରୁଦିତୋପହତେ ସ୍ମ କିଞ୍ଚିତ୍ ସଂରମ୍ଭଗଦ୍ଗଦଗିରୋଽବ୍ରୁବତାନୁରକ୍ତାଃ । ୩୦ । ଶ୍ରୀଗୋପ୍ୟ ଊଚୁଃ । ମୈବଂ ବିଭୋଽର୍ହତି ଭବାନ୍ ଗଦିତୁଂ ନୃଶଂସଂ ସନ୍ତ୍ୟଜ୍ୟ ସର୍ବ୍ବବିଷୟାଂସ୍ତବ ପାଦମୂଳଂ । ଭକ୍ତା ଭଜସ୍ୱ ଦୁରବଗ୍ରହ ମା ତ୍ୟଜାସ୍ମାନ୍ ଦେବୋ ଯଥାଦିପୁରୁଷୋ ଭଜତେ ମୁମୁକ୍ଷୂନ୍ । ୩୧ । ଯତ୍ପତ୍ୟପତ୍ୟସୁହୃଦାମନୁବୃତ୍ତିରଙ୍ଗ ସ୍ତ୍ରୀଣାଂ ସ୍ୱଧର୍ମ୍ମ ଇତି ଧର୍ମ୍ମବିଦା ତ୍ୱୟୋକ୍ତଂ । ଅସ୍ତ୍ୱେବମେ-

---

ଶ୍ରବଣାଦିତି । ୨୭।୨୮ । ଚିନ୍ତାଂ ପ୍ରାପ୍ତାନାଂ ସ୍ଥିତିମାହ କୃତ୍ୱେତି । ଶୁଚଃ ଶୋକାଦ୍ଧେତୋଃ ଶ୍ୱସନେନ ଶୁଷ୍ୟନ୍ତୋ ବିମ୍ବଫଳବଦ୍ଧରା ଅଧରା ଯେଷୁ ମୁଖେଷୁ ତାନି ଅବାଞ୍ଚି କୃତ୍ୱା ତଥା ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠେନ ମହୀଂ ଲିଖନ୍ତ୍ୟଃ ତଥା ଗୃହୀତକଜ୍ଜଳୈରଶ୍ରୁଭିଃ କୁଚକୁଙ୍କୁମାନି କ୍ଷାଳୟନ୍ତ୍ୟସ୍ତୂଷ୍ଣୀଂ ସ୍ଥିତାଃ । ଯତ ଉରୁଦୁଃଖସ୍ୟ ଭରୋ ଭରେ ଯାସାଂ ତାଃ । ୨୯ । କିଞ୍ଚ ପ୍ରେଷ୍ଠମିତି । କିନ୍ତୁ ସଂରମ୍ଭେଣ କୋପାବେଶେନ ଗଦ୍ଗଦା ଗିରୋ ଯାସାଂ ତାଃ ଅବ୍ରୁବତ ସ୍ମ । ସଂରମ୍ଭେ କାରଣଂ ପ୍ରେଷ୍ଠମିତ୍ୟାଦି । ପ୍ରିୟେତରମିବ ପ୍ରତିଭାଷମାଣଂ ପ୍ରତ୍ୟାଚକ୍ଷାଣଂ । ୩୦ । ନୃଶଂସଂ କ୍ରୂରଂ । ହେ ଦୁରବଗ୍ରହ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ । ତବ ପାଦମୂଳଂ ଭକ୍ତାଃ ସେବିତବତୀରସ୍ମାନ୍ ଭଜସ୍ୱ ମା ତ୍ୟଜେତି । ୩୧ । ଅପିଚ ଯଦୁକ୍ତଂ ପତ୍ୟପତ୍ୟେତ୍ୟାଦି ତତ୍ତ୍ୱୟା ଧର୍ମ୍ମବିଦୋକ୍ତ

ପାଶରେ ॥ ତେଣୁ ଗୃହକୁ ଫେରିଯାଅ । ଭାବଭବରେ ମୁଗ୍ଧ ନୁହ ।୨୭। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ—ଏରୂପେ ଅପ୍ରିୟ ବଚନ । ଗୋବିନ୍ଦମୁଖୁ ଗୋପୀଗଣୀ ଶୁଣନ୍ତେ ଆଶାଭାଙ୍ଗି ଗଲା । ହୃଦୟେ ଦୋଳିଚିନ୍ତା ହେଲା ।୨୮। ପୋଛିଲେ ତଳକୁ ବଦନ । ଶୋକେ ନିଶ୍ୱାସ ପବନ ପବନ [illegible] ଶୁଖିଲା ବିମ୍ବାଧର । ଧରଣୀ ଖୋଳିଲେ ନଖରା ଅଙ୍ଗୁଳି ମସି ଅଶ୍ରୁଧାର । କୁଚ କୁଙ୍କୁମ କଲ ଦୂର । ଦୋର ଦୁଃଖରେ ଅଭି ମଳି । ରହିଲେ ପିଲୁଲା ଯେଭଳି ।୨୯। ଅତିପ୍ରିୟ ପର ପ୍ରିୟ ହରି । ବଚନ କହନ୍ତେ ଏପରି । ଯାହାପାଇଁ ତେଜି କୁଳଧର୍ମ । ଧାଇଁଲେ କରି ଏତେ ଶ୍ରମ । ସେ ପୁଣି କରଇ ନୈରାଶ । ତେଣୁ ଢାଙ୍କିଲେ ବହିର୍ବେଷ । ଚକ୍ଷୁ ଫୁଲାଇ ଅଶ୍ରୁ ବହି । ନୟନ ପୋଛି କ୍ରୋଧେ ରହି । ଅନୁରାଗରେ ଗଦଗଦେ । ଗୋପୀଏ କହନ୍ତି ବିଷାଦେ । ୩୦ । ଶ୍ରୀଗୋପ୍ୟ ଉଚୁଃ — ଏପରି ନିଷ୍ଠୁର ବଚନ । ନ ଭଣ ହେ ନନ୍ଦନନ୍ଦନ ॥ ସକଳ ବିଷୟ ତେଜିଣ । ଭଜିଛୁ ତୋହର ଚରଣ ॥ ହେ ଦୁରବଗ୍ରହ ନ ତେଜ । ଅମ୍ଭେ

ମେଢଦୁପଦେଶପଦେ ବୃଷ୍ଟିଶେ ପ୍ରେଷ୍ଠୋ ଭବା'ସ୍ତ୍ରନୂଚ୍ଛତା' କଲ ବନ୍ଧୁଗ୍ରମ୍ବା'୩୨ କୁର୍ବନ୍ତ ହ ବୃଷ୍ଟି ଭବଂ କୁଶଳାଃ ସୁ ଆତ୍ମନ୍ ନତ୍ୟପ୍ରିୟେ ପତ୍ତପୁତାଦ-ଭର୍ତ୍ତିର୍ଦ୍ଦେଃ କଂ । ତନ୍ତଃ ପ୍ରସୀଦ ପରମେଶ୍ୱର ମାତ୍ମ ହିନ୍ୟା ଅଶାଭୃତାଂ ବୃଷ୍ଟି ଚନ୍ଦ୍ରଦରବନ୍ଦନେନ । ୩୩ । ଚତ୍ରଂ ସୁଚେନ ଭବତାପହୃତଂ ଗ୍ରଚ୍ଛେଷ ଯନ୍ତିର୍ଙ୍କ ଶବ୍ଦ୍ୟତ କଗବମ୍ପି ଗୃହ୍ୟକୃତ୍ୟେ । ପାଦୌ ପଦଂ ନ ଚଲତସ୍ତବ ପାଦମୂଳାଦ୍ଯାମଃ କଥଂ ବ୍ରଜମଥୋ କରବାମ କଂ ବା । ୩୪ ।

ଯୋଯଦ୍ଧାଃ ଏବମେତଦୁପଦେଶାନାଂ ପଦେ ବିଷୟେ ବୃଦ୍ଧୟେବାସ୍ତୁ । ଉପଦେଶପଦତ୍ୱେ ହେତୁଃ ଈଶ ଇତ । ବିଷଦଶାତ୍କେ୍ୟନ ଯତ୍କୋପଦେଶା-ନାମୀଶପରତ୍ୱାବଗମାଦତ ଭ୍ରବଃ । ଈଶତ୍ୱେ ହେତୁଃ ଅତ୍ମା କଲ ଭବାନତ । ଭୋଗ୍ୟସ୍ୟ ହ ସଙ୍ଗସ୍ୟ ଭୋକ୍ତା ଅମ୍ଭେବେଶ ଇତ୍ୟତଃ ପ୍ରେଷ୍ଠୋ ବନ୍ଧୁଷ୍ଠ ଭବାନେବେତ ସଙ୍ଗବନ୍ଧୁଷୁ କରଣୀୟଂ ବୃଦ୍ଧୟେବାସ୍ତ୍ୱିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅଥବା ଧର୍ମୋପଦେଶାନାଂ ପଦେ ସ୍ଥାନେ ଧର୍ମୋପଦେଷ୍ଟର ବୃଷ୍ଟି ଏଷ ଅସ୍ତାସ୍ତୁ ନ ଧର୍ମ କଷ୍ଟସମାନାସୁ ପଞ୍ଚଷୁ ବୃଷ୍ଟା ଧର୍ମ ବନ୍ଦା ଯଦୁକ୍ତଂ ଏବମେତଦସ୍ତୁ ନ ତୁ ତ୍ୱଂ ଧର୍ମୋପଦେଷ୍ଟା କଲ୍ପ ଭବାନ ମେତ । ଅଥବା ଯଦୁକ୍ତମେତଦୁପଦେଶପଦେ ଚଛୋଚରେ ପୂରୁଷସ୍ତୁ ନାମ ବୃଷ୍ଟି ତୁ ଈଶେ ସ୍ୱାମିନ ଏବେତ୍ୟେବଂ । କାକ୍ୱା ନୈବମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଯତ୍ତସ୍ତ୍ରନୂଚ୍ଛତାଂ ବୃଦ୍ଧାମ୍ନ ଫଳରୂପ ଇତ । ଯଦ୍ୱା ଯଦୁକ୍ତଂ ପତ୍ୟାଦଶୁଶ୍ରୂଷଣଂ ଧର୍ମ ଇତ ଏବମେତତ୍ ବୃଦ୍ଧେବାସ୍ତୁ । କୁତଃ ଉପଦେଶପଦେ ଶୁଶ୍ରୂଷଣୀୟତ୍ୱେନ ଉପଦଶ୍ୟମାନାନାଂ ପତ୍ୟାଦୀନାଂ ପଦେ ଅଧିଷ୍ଠାନେ । କୁତଃ ଈଶେ । ନହ୍ୟୀଶ୍ୱରମଧିଷ୍ଠାନଂ ବିନା କେଽପି ପତପୁତ୍ରାଦର୍ଣାମେତ । ଅନ୍ୟତ୍ର ସମାନଂ । ଅଳମତବସ୍ତରେଣ । ୩୨ । ଏତତ୍ ସଦାଗ୍ରହେଣ ଦ୍ରଢୟନ୍ତ୍ୟଃ ସ୍ୱାର୍ଥଯୁକ୍ତେ କୁର୍ବନ୍ତୀତ । କୁଶଳାଃ ଶାସ୍ତ୍ରାନପୁଣଃ । ତଥାଚ ଶାସ୍ତ୍ରଂ । କଂ ପ୍ରଜୟା କରିଷ୍ୟାମୋ ଯେଷାଂ ନୋଽୟମାତ୍ମା ଲୋକ ଇତ । ୩୩ । କିଞ୍ଚ ପ୍ରାଚଯାଚେତ ଚେତ୍ତଂ ଚଦଶକ୍ୟଂ ଚଦେବ ଚତ୍ରାଦିନାମପହୃତତ୍ୱାଦ-

---

ଚୋରତ୍ତ୍ୱ ଚେଣୁକଳା ମୁଗ୍ଧ ଜନଙ୍କ ଯେସନ । ଭଜନ୍ତ ବିଷ୍ଣୁଭଗବାନ । ୩୧ । ପତି ଅପତ୍ୟ ବନ୍ଧୁଜନ । ସେବିବା ନାରୀର ସ୍ୱଧର୍ମ । ଏଉପଦେଶକ୍ଷି ଯଥାର୍ଥ । କଲୁ ତୁମ୍ଭେ ଜଗତନାଥ ଅବର ଆତ୍ମା ସଭଙ୍କର । ତେଣୁ ସେବ୍ୟ ଅଟ ସରବା ଏଣୁ ଏ ଉପଦେଶ ଅର୍ଥେ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ସେବୁ ସତୁମତେ । ୩୨ । ନୈଆତ୍ମା ତୁମ୍ଭେ ନତ୍ୟପ୍ରିୟ । ତେଣୁ ପଣ୍ଡିତେ ସଦା ସ୍ନେହ । ବହନ୍ତ ତୁଦେ ତୁମ୍ଭପଦ । ଦୁଃଖକାରଣ ପୁତ୍ରପତ । ତହିଁ କ ଆମ୍ଭ ପ୍ରୟୋଜନ । ହୁଅନ୍ତେ ଦ୍ୟୟର ପ୍ରସନ୍ନ । ଦେପଦ୍ମନେବ ତୁମ୍ଭପଦ । ଅଶାବହନ୍ତୁ ନତନିତ । ଅଶା ନଛେଦ ହେ ଅମ୍ବର । ପ୍ରସନ୍ନହୁଅ ବଂଶୀଧର । ୩୩ । ଏଯାଏ ଗୃହରେ ଅମ୍ଭର । ଚତ୍ର ଲାଗୁଥିଲା ଯାହାର । ଅତ ସେଚତ୍ତ ନେଲ ହର । ଆଉ ନଲାଗେ ପୂର୍ବପର । ହର ନଲାଗେଗୃହକୃତ୍ୟେ । ତୋପାଦ ମୂଳପଦମାତେ ।

ସିଞ୍ଚାଙ୍ଗ ନସ୍ତ୍ୱଦଧରାମୃତପୂରକେଣ ହାସାବଲୋକକଳଗୀତଜହୃଚ୍ଛୟାଗ୍ନିଂ । ନୋ ଚେଦ୍ବୟଂ ବିରହଜାଗ୍ନ୍ୟୁପଯୁକ୍ତଦେହା ଧ୍ୟାନେନ ଯାମ ପଦୟୋଃ ପଦବୀଂ ସଖେ ତେ । ୩୫ । ଯର୍ହ୍ୟମ୍ବୁଜାକ୍ଷ ତବ ପାଦତଳଂ ରମାୟା ଦତ୍ତକ୍ଷଣଂ କ୍ୱଚିଦରଣ୍ୟଜନପ୍ରିୟସ୍ୟ । ଅସ୍ପ୍ରାକ୍ଷ୍ମ ତତ୍ପ୍ରଭୃତି ନାନ୍ୟସମକ୍ଷମଞ୍ଜଃ ସ୍ଥାତୁଂ ତ୍ୱୟାଭିରମିତା ବତ ପାରୟାମଃ । ୩୬ । ଶ୍ରୀର୍ଯତ୍ପଦାମ୍ବୁଜରଜଶ୍ଚକମେ ତୁଳସ୍ୟା ଲବ୍ଧ୍ୱାପି ବକ୍ଷସି ପଦଂ କିଲ ଭୃତ୍ୟଜୁଷ୍ଟଂ । ଯସ୍ୟାଃ

ତ୍ୟାହୁଃ ଚତ୍ୱମିତି । ଯଦସ୍ମାକଂ ଶରୁମେଡାବନ୍ତଂ କାଳଂ ସୃଜେନ ଗୃହେଷୁ ନିଙ୍ଗଶଡ ତତ୍ତ୍ୱୟା ଅପହୃତଂ । କଗ୍ୱବପି ଯୌ ଗୃହକୃତ୍ୟେ ନିଙ୍ଗଶତସ୍ତାବପି । ସୃଷ୍ଟାମ୍ବନା ହୃଷ୍ଟୈଶ୍ଚ ବା । ୩୪ । ଅତୋଽସ୍ମାକଂ ହେ କୃଷ୍ଣ ନୋଽସ୍ମାକଂ ତବାଧରାମୃତପୂରକେଣ ତଦୈବ ହାସସହିତେନା-ବଲୋକେନ କଲଗୀତେନ ଚ ଜାତୋ ଯୋ ହୃଚ୍ଛୟାଗ୍ନିଃ କାମାଗ୍ନିସ୍ତଂ ସିଞ୍ଚ । ନୋ ଚେଦ୍ବୟଂ ତାବଦେକୋଽଗ୍ନିସ୍ତଥା ବିରହାଗ୍ନିନାପ୍ୟତେ ନୟୋଽଗ୍ନିସ୍ତେନ ଚୋପଯୁକ୍ତଦେହା ଦଗ୍ଧଶରୀରା ଯୋଗିନ ଇବ ତେ ପଦପଲ୍ଲବଂ ଧ୍ୟାନେନ ଯାମ ପ୍ରାପ୍ସ୍ୟାମଃ । ୩୫ । ନନୁ ସ୍ୱପତୀନେବୋପଗଚ୍ଛତ ଏନମଗ୍ନିଂ ସିଞ୍ଚେୟୁରତ ଆହୁଃ ତତ୍ରାହ । ରମାୟା ଲକ୍ଷ୍ମ୍ୟାଃ ଦତ୍ତକ୍ଷଣଂ ଦତ୍ତୋତ୍ସବଂ ଦତ୍ତାବସରଂ ବା । ତଦପି କ୍ୱଚିଦେବ ନ ସର୍ବଦା ଅରଣ୍ୟଜନାଃ ପ୍ରିୟା ଯସ୍ୟ ତସ୍ୟ ତବ । ଅରଣ୍ୟଜନପ୍ରିୟତ୍ୱାଦରଣ୍ୟେ କ୍ୱଚିଦ୍ୟର୍ହି ଅସ୍ପ୍ରାକ୍ଷ୍ମ ସ୍ପୃଷ୍ଟବତ୍ୟୋ ବୟଂ ତତ୍ର ଚ ତ୍ୱୟା ଅଭିରମିତା ଆନ-ନ୍ଦିତାଃ ସତ୍ୟସ୍ତଦାରଭ୍ୟାନ୍ୟସମକ୍ଷଂ ସ୍ଥାତୁମପି ନ ପାରୟାମଃ । କୁତାସ୍ତେ ନ ସେବନ୍ତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୬ । ତ୍ୱତ୍ପାଦସୌଭାଗ୍ୟଲୁ ଅନ୍ତବମିତ୍ୟାହୁଃ ଶ୍ରୀରିତି । ବକ୍ଷସି ଅସାପତ୍ନଂ ସ୍ଥାନଂ ଲବ୍ଧ୍ୱାପି ତୁଳସ୍ୟା ସପତ୍ନ୍ୟା ସହ ତବ ପଦ ମୂଳରଜଃ କାମୟତେ ସ୍ମ । ଭୃତ୍ୟୈଃ ସର୍ବୈର୍ଜୁଷ୍ଟମିତି ସୌଭାଗ୍ୟା-

---

ଧରଣ ଏବେ ଭଜଇ । ବ୍ରଜେ ଯେତେ ଗା ଶଙ୍କିଯାନ୍ତି । ରସ କହୁ ଏବେ କହ । ୩୫ । ଅଧରୁ ଅମୃତ ବହାଅ । ତୋର କହାଣ ମନହାସ । ମଧୁର ସଙ୍ଗୀତ ସରସ । ହୃଦେ କାମାଗ୍ନି ଜଳାଉଛି । ଲଜ୍ଜାଅ, ପବଣ ନେଉଛି । ନୋହିଲେ ବିରହ ଅଗ୍ନିରେ । ଦହନ ହେବ ଏଣସରେ । ଧ୍ୟାନରେ ତୁମ୍ଭର ଚରଣେ । ଶରଣ ଯିବୁଁ ଗୋପୀଗଣେ । ୩୬ । ରମାର ଆନନ୍ଦଦାୟକ । ଯେଉଁ ଚରଣ ଅମ୍ବୁଜାକ୍ଷ । ଏବେ ଅରଣ୍ୟଜନପ୍ରିୟ । ହେବାରୁ ତୁମ୍ଭେ ଦୟାମୟ । ସେହି ଚରଣ ଅମ୍ଭେମାନେ । ସ୍ପର୍ଶ କରିଛୁ ଯେଉଁ ଦିନେ । ପାଇଛୁ ତବ ସ୍ନେହରସ । ସେଦିନୁ ଅନ୍ୟଜନପାଶ । ଅମ୍ଭଙ୍କୁ ଭଲ ନ ଲାଗଇ । ତୋ ବିନୁ ପ୍ରିୟ କେହି ନାହିଁ । ୩୭ । ଯେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବକ୍ଷସ୍ଥଳ ଭୂଷଣ । ଇତର ଅନ୍ୟଦେବଗଣ । ସେ ତୁମ୍ଭ ବକ୍ଷେ ସ୍ଥାନ ପାଇ । ତହିଁରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନ ହୋଇ । ତୁଳସୀ ସ୍ଥାନ ଯେ ଚରଣ । ଭୃତ୍ୟେ ସେବନ୍ତି ଯେଉଁ ସ୍ଥାନ । ସେ ପାଦ ରଜ ଇଚ୍ଛା କରେ । ଅମ୍ଭେ ସକଳେ ସେହିପରେ । ତୋ ସ୍ନେହେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନୋହୁଁ ।

ସ୍ୱବୀକ୍ଷଣକୃତେଽନ୍ୟସୁରପ୍ରୟାସ ସ୍ତଦ୍ୱଦ୍ୱୟଞ୍ଚ ତବପାଦରଜଃ ପ୍ରପନ୍ନାଃ ।୩୭। ତନ୍ନଃ ପ୍ରସୀଦ ବୃଜିନାର୍ଦ୍ଦନ ତେଽଙ୍ଘ୍ରିମୂଳଂ ପ୍ରାପ୍ତା ବିସୃଜ୍ୟ ବସତୀସ୍ତ୍ୱଦୁପାସନାଶାଃ । ତ୍ୱତ୍ସୁନ୍ଦରସ୍ମିତନିରୀକ୍ଷଣତୀବ୍ରକାମତପ୍ତାତ୍ମନାଂ ପୁରୁଷଭୂଷଣ ଦେହି ଦାସ୍ୟଂ ।୩୮। ବୀକ୍ଷ୍ୟାଳକାବୃତମୁଖଂ ତବ କୁଣ୍ଡଳଶ୍ରୀଗଣ୍ଡସ୍ଥଳାଧରସୁଧଂ ହସିତାବଲୋକଂ । ଦତ୍ତାଭୟଞ୍ଚ ଭୁଜଦଣ୍ଡଯୁଗଂ ବିଲୋକ୍ୟ ବକ୍ଷଃଶ୍ରିୟୈକରମଣଞ୍ଚ ଭବାମ ଦାସ୍ୟଃ ।୩୯। କା ସ୍ତ୍ର୍ୟଙ୍ଗ ତେ କଳପଦାମୃତବେଣୁଗୀତସମ୍ମୋହିତାର୍ଯ୍ୟଚରିତାନ୍ନ ଚଲେତ୍ତ୍ରିଲୋକ୍ୟାଂ । ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟସୌଭଗମିଦଞ୍ଚ ନିରୀକ୍ଷ୍ୟ ରୂପଂ ଯଦ୍ଗୋଦ୍ୱିଜଦ୍ରୁମମୃଗାଃ ପୁଲକାନ୍ୟବିଭ୍ରନ୍ ।୪୦। ବ୍ୟକ୍ତଂ ଭବାନ୍ ବ୍ରଜଭୟାର୍ତ୍ତିହରୋଽଭିଜାତୋ ଦେବୋ ଯଥାଦିପୁରୁଷଃ ସୁରଲୋକଗୋପ୍ତା । ତନ୍ନୋ ନିଧେହି କର-

---

ତରେବୋକ୍ତଃ । ଯସ୍ୟାଃ ସ୍ୱବୀକ୍ଷଣକୃତେ ହୀରିସ୍ମାକଂ ବଲ୍ଲେକସ୍ୟାପି ତୈସ୍ତଦର୍ଥଂ ଅନେକେଷାଂ ବ୍ରହ୍ମାଦୀନାଂ ତତ୍ପାଦୌ ପ୍ରୟାସଃ ସା ଚ ବ୍ରଜେନ୍ଦ୍ର ଦ୍ୱୟମପି ପ୍ରପନ୍ନା ଇତି ।୩୭। ହେ ବୃଜିନାର୍ଦ୍ଦନ ଦୁଃଖହନ୍ତଃ ତ୍ୱଦୁପାସନେ ତ୍ୱଦ୍ଭଜନ ଏବାଶା ଯାସାଂ ତା ବୟଂ ବସତୀର୍ଗୃହାନ୍ ବିସୃଜ୍ୟ ତ୍ୱଦ୍ଯୋଗିନଇବ ପ୍ରାପ୍ତାଃ । ତବ ସୁନ୍ଦରସ୍ମିତବଲସିତନିରୀକ୍ଷଣେନ ଯସ୍ତୀବ୍ରଃ କାମସ୍ତେନ ତପ୍ତ ଆତ୍ମା ଯାସାଂ ହେ ପୁରୁଷରତ୍ନ ଦାସ୍ୟଂ ଦେହି ।୩୮। ନନୁ ସୁହୃତ୍ତ୍ୱମସ୍ତୁ କିମିତି ଦାସ୍ୟଂ କମିତ ହାର୍ଯ୍ୟତେ ଅତ ଅହୁଃ ବୀକ୍ଷ୍ୟେତି । ଅଳକାବୃତମୁଖଂ କେଶାନ୍ତରୈରାବୃତମୁଖଂ । ତଥା କୁଣ୍ଡଳୟୋଃ ଶ୍ରୀର୍ଯସ୍ମିନ୍ସ୍ତେ ଗଣ୍ଡସ୍ଥଳେ ଯସ୍ମିନ୍ ଅଧରେ ସୁଧା ଯସ୍ମିଂସ୍ତତ ତଚ ତବ ମୁଖଂ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ଦତ୍ତାଭୟଂ ଭୁଜଦଣ୍ଡଯୁଗଂ ବକ୍ଷଶ୍ଚ ଶ୍ରିୟାଃ ଏକମେବ ରମଣଂ ରତିଜନକଂ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ଦାସ୍ୟ ଏବ ଭବାମେତି ।୩୯। ନନୁ ଜୁଗୁପ୍ସିତମୌପପତ୍ୟମିତ୍ୟୁକ୍ତେ ତତ୍ରାହୁଃ କା ସ୍ତ୍ରୀତି । ଅଙ୍ଗ ହେ କୃଷ୍ଣ କଳାନି ପଦାନି ଯସ୍ମିଂସ୍ତଦାମୃତଂ ଦୀର୍ଘଂ ମୂର୍ଚ୍ଛିତଂ ସ୍ୱରଳାପଭେଦସ୍ତେନ । କଳପଦାମୃତବେଣୁଗୀତେତି ପାଠେ କଳପଦ୍ୟମୃତମୟଂ ବେଣୁଗୀତଂ ତେନ ସମ୍ମୋହିତା କା ବା ସ୍ତ୍ରୀ ଆର୍ଯ୍ୟଚରିତାତ୍ ନିଜଧର୍ମ୍ମାତ୍ ନ ଚଲେତ୍ । ଯତ୍ସମ୍ମୋହିତାଃ ପୁରୁଷା ଅପି ଚଳିତାଃ । କିଞ୍ଚ ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟସୌଭଗମିତି । ଯଦ୍ଯତଃ ।

ଚରଣରଜ ଖୋଜୁଅଛୁଁ ।୩୭। ପ୍ରସନ୍ନହୁଅ ପାପନାଶି । ଅନ୍ୟେ ବସତି ଛାଡ଼ିଆସି ॥ ତୋ ସେବା ଆଶାରେ ସକଳେ । ଅଛି ମିଳକୁଁ ପାଦମୂଳେ ॥ ତୋ ଈଷ୍ୟଦ୍ଧିତ ନିରୀକ୍ଷଣେ । କଳେ କାମାଗ୍ନି ହୃଦେ ଘନେ ॥ ହେ କୃଷ୍ଣ ପୁରୁଷଭୂଷଣ । ଏଥ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଦାସୀପଣ ।୩୮। ଅଳକାମଣ୍ଡିତବଦନ । କୁଣ୍ଡଳ ଦେ ଲା ଗଣ୍ଡସ୍ଥାନ ॥ ମଧୁର ଅଧର ସହାସ । ବଙ୍କିମ ନୟନ ନିବେଶ ॥ ଅଭୟପ୍ରଦ ଭୁଜଯୁଗ । ଲକ୍ଷ୍ମୀନିବାସବକ୍ଷଭାଗ ॥ ଦେଖି ହୋଇବୁ ଅନମ୍ଭ ବନ୍ଧ । ଦାସୀ ହୋଇବୁଁ ଶ୍ରୀନିବାସ ।୩୯। ହେ କୃଷ୍ଣ ତୁମ୍ଭ ସୁମଧୁର । ସ୍ୱର ଶୁଣନ୍ତେ ମୁରଲୀର ॥ ତ୍ରୈଲୋକେ କେଉଁ ନାରୀ ଅବା । ମୋହେ ସ୍ୱଧର୍ମ ନ ତେଜିବା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପଙ୍କଜମାର୍ତ୍ତବନ୍ଧୋ ତପ୍ତସ୍ତନେଷୁ ଚ ଶିରଃସୁ ଚ ଙ୍କିଙ୍କରାଣାଂ । ୪୧ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଇତି ବିକ୍ଲବିତଂ ତାସାଂ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ଯୋଗେଶ୍ୱରେଶ୍ୱରଃ । ପ୍ରହସ୍ୟ ସଦୟଂ ଗୋପୀରାତ୍ମାରାମୋଽପ୍ୟରୀରମତ୍ । ୪୨ । ତାଭିଃ ସମେତାଭିରୁଦାରଚେଷ୍ଟିତଃ । ପ୍ରିୟେକ୍ଷଣୋତ୍ଫୁଲ୍ଲମୁଖୀଭିରଚ୍ୟୁତଃ । ଉଦାରହାସଦ୍ୱିଜକୁନ୍ଦଦୀଧିତିର୍ବ୍ୟରୋଚତୈଣାଙ୍କ ଇବୋଡୁଭିର୍ବୃତଃ । ୪୩ । ଉପଗୀୟମାନ ଉଦ୍‌ଗାୟନ୍ ବନିତାଶତଯୂଥପଃ । ମାଲାଂ ବିଭ୍ରଦ୍‌ବୈଜୟନ୍ତୀଂ । ବ୍ୟଚରନ୍ମଣ୍ଡୟନ୍ ବନଂ । ୪୪ । ନଦ୍ୟାଃ ପୁଲିନମାବିଶ୍ୟ ଗୋପୀଭିର୍ହିମବାଲୁକଂ । ରେମେ ତତ୍ତରଳାନନ୍ଦକୁମୁଦାମୋଦବାୟୁନା । ୪୫ । ବାହୁପ୍ରସାରପରିରମ୍ଭକରାଳକୋରୁନୀବୀସ୍ତନାଲଭନନର୍ମନଖାଗ୍ରପାତୈଃ । କ୍ଷ୍ୱେଲାବଲୋକହସିତୈର୍ବ୍ରଜସୁନ୍ଦରୀଣାମୁତ୍ତମ୍ଭୟନ୍ ରତିପତିଂ ରମୟାଞ୍ଚ-

---

ଅବିଦ୍ୟନ୍ ଅବିଦୁଃ । ଉଦ୍ୟୋତିତଶବ୍ଦଶ୍ରବଣମାତ୍ରେଣାପି ତାବନ୍ନିଜଧର୍ମତ୍ୟାଗୋ ଯୁକ୍ତଃ କିଂ ପୁନସ୍ତ୍ୱଦ୍ରୂପଦର୍ଶନେନେତି ଭାବଃ ୪୦ । ବ୍ୟକ୍ତଂ ନିଶ୍ଚିତଂ ।୪୧। ବିକ୍ଲବିତଂ ପାରବଶ୍ୟଜଳ୍ପିତଂ । ଗୋପୀଃ ଅରୀରମତ୍ ରମୟାମାସ ।୪୨। ପ୍ରିୟସ୍ୟେକ୍ଷଣେନ ଉତ୍ଫୁଲ୍ଲାନି ମୁଖାନି ଯାସାଂ ତାଭିଃ । ଉଦାରହାସସ୍ୟ ଦ୍ୱିଜାସ୍ତ ଏବ କୁନ୍ଦକୁସୁମବଦ୍ଦୀଧିତିର୍ଯସ୍ୟ ସଃ । ଏଣାଙ୍କଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରଃ । ୪୩-୪୫ । ବାହୁପ୍ରସାରଶ୍ଚ ପରିରମ୍ଭଶ୍ଚ କରାଦୀନାମାଲଭନାର୍ଥେଶ୍ଚ ନର୍ମ ପରିହାସଶ୍ଚ ନଖାଗ୍ରପାତଶ୍ଚ ତୈଃ । କ୍ଷ୍ୱେଲ୍ୟା କ୍ରୀଡୟା । ଅବଲୋକୈଶ୍ଚ ହସିତୈଶ୍ଚ କାମଂ ତାସାମୁଦ୍ଦୀପୟନ୍ ତା ରମୟାମାସ । ୪୬

ତିନିଲୋକସୁନ୍ଦର ତୋରୂପ । ଦେଖି ଗୋ ପକ୍ଷୀ ମୃଗ ବୃକ୍ଷ ॥ ପୁଲକ ବହନ୍ତି ଶରୀରେ । କିସ କହିବା ନାରୀନରେ ।୪୦।ଦେବଲୋକର ରକ୍ଷାପର ବ୍ରଜର ଭୟକଷ୍ଟହାରୀ ॥ତୁମ୍ଭେ ଜନ୍ମିଛ ଏନିମନ୍ତ୍ରୀ । ହେ ଆର୍ତ୍ତବନ୍ଧୁ ଦୟା ବହ ॥ଦାସୀଙ୍କ ଶିରେ କରଦାନ । ପ୍ରଭୁର ଉଚିତ ଦଧାନାଙ୍କନ୍ତୁ ଏଦାସୀଙ୍କର ଶିରେ । କର ନଦଅ କରୁଣାରେ ॥ କରପଙ୍କଜ ତପ୍ତସ୍ତନେ । ସମର୍ପି କଷ୍ଟହର କ୍ଷଣେ ।୪୧।ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ— ଏରୂପେ ଗୋପୀଙ୍କ ଆତୁର । ବଚନ ଶୁଣି ଯୋଗେଶ୍ୱର ॥ ସେ ଆତ୍ମାରାମ ଦୟାକଲେ । ସହାସେ ଗୋପୀଙ୍କୁ ରମିଲେ ।୪୨।ଉଦାରଚେଷ୍ଟାରେ ଅଚ୍ୟୁତ । ଉଦାରହାସେ କୁନ୍ଦଦନ୍ତ ॥ ପ୍ରକାଶି ଗୋପୀଙ୍କୁ ଗୃହାନ୍ତେ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲମୁଖେ ଗୋପୀଯେତେ ॥ବେଢ଼ିଲେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଚୌଦିଗେ ।ଚନ୍ଦ୍ରମା ତାରାଗଣ ସଙ୍ଗେ ॥ଯେସନେ ଦିଶଇ ସୁନ୍ଦର । କୃଷ୍ଣ ଦିଶିଲେ ସେପ୍ରକାର ।୪୩। ଗୋପୀଏ କୃଷ୍ଣଗୁଣ ଗାନ୍ତି । ଉଚ୍ଚେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଗାନ୍ତି ଗୀତ ॥ଗଳାରେ ଲମ୍ବେ ବୈଜୟନ୍ତୀ ।ଅସଂଖ୍ୟ ଯୂଥପତିଙ୍କ ପତି ॥ ମଣ୍ଡନ୍ତି ଭୂମି ବୃନ୍ଦାବନ ।୪୪। ଅଶ୍ରି ଶ ଯମୁନାପୁଳିନ ॥ ବାଲୁକାଶଯ୍ୟାରେ ଗୋପୀଗଣେ । ରମନ୍ତି ଆନନ୍ଦିତ ମନେ ॥ ବହେ ଯମୁନା ତରଳ ସିକ୍ତ-କୁମୁଦଗନ୍ଧ ଶୀତବାତ । ୪୫ ।ବାହୁପ୍ରସାରି ଆଲିଙ୍ଗନ । କର ଅଳକା ଉରୁସ୍ତନ ॥ନୀବୀକର୍ଷଣ ପରିହାସେ । ପରସ୍ପରେ ନଖସ୍ପର୍ଶେ ॥ କ୍ରୀଡ଼ାଙ୍କଟାକ୍ଷ

ଜାଉ । ୪୭ । ଏବଂ ଭଗବତଃ କୃଷ୍ଣାଲ୍ଲବ୍ଧମାନା ମହାତ୍ମନଃ । ଆତ୍ମାନଂ ମେନିରେ ସ୍ତ୍ରୀଣାଂ ମାନିନ୍ୟୋଽଭ୍ୟଧିକଂ ଭୁବି । ୪୭ । ତାସାଂ ତତ୍ସୌଭଗମଦଂ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ମାନଞ୍ଚ କେଶବଃ । ପ୍ରଶମାୟ ପ୍ରସାଦାୟ ତତ୍ରୈବାନ୍ତରଧୀୟତ । ୪୮ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଭଗବତୋ ରାସକ୍ରୀଡାବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମୈକୋନତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୨୯ ।

ତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଅନ୍ତର୍ହିତେ ଭଗବତି ସହସୈବ ବ୍ରଜାଙ୍ଗନାଃ । ଅତପ୍ୟଂସ୍ତମଚକ୍ଷାଣାଃ କରିଣ୍ୟ ଇବ ଯୂଥପଂ । ୧ । ଗତ୍ୟାନୁରାଗସ୍ମିତବିଭ୍ରମେକ୍ଷିତୈର୍ମନୋରମାଲାପବିହାରବିଭ୍ରମୈଃ । ଆକ୍ଷିପ୍ତଚିତ୍ତାଃ ପ୍ରମଦାଃ ରମାପତେସ୍ତାସ୍ତା ବିଚେଷ୍ଟା ଜଗୃହୁସ୍ତଦାତ୍ମିକାଃ । ୨ । ଗତିସ୍ମିତ-

ମହାତ୍ମନୋ ବଦ୍ଧକ୍ରତଗ୍ରହ । ୪୬ । ତତ୍ରୈବୋଦ୍ରେକେନ ମଦଂ ଅସ୍ୱାଧୀନତାଂ । ମନଂ ଗର୍ବଂ । କେଶବଃ କଶ୍ଚ ଈଶଶ୍ଚ ତୌ ବଶୟୁଭତ ତଥା ସଃ

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତ ଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଏକୋନତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୨୯ ।

ତ୍ରିଂଶେ ବିରହସନ୍ତପ୍ତଗୋପୀଭିଃ କୃଷ୍ଣମାର୍ଗଣଂ । ଉନ୍ମତ୍ତବଦୀର୍ଯ୍ୟବ୍ୟାଂ ଭ୍ରମନ୍ତୀଭିର୍ବନେ ବନେ ॥ ଅତପ୍ୟନ୍ତ ଅତପ୍ୟନ୍ତ । ୧ । ଗତ୍ୟାନୁରାଗସ୍ମିତାଦ୍ୟାଂ ବିଭ୍ରମେକ୍ଷିତାନି ସବିଲାସନିରୀକ୍ଷଣାନି ତୈଶ୍ଚ ମନୋରମା ଆଲାପାଶ୍ଚ ବିହାରାଃ କ୍ରୀଡାଶ୍ଚ ବିଭ୍ରମା ଅନ୍ୟେ ଚ ବିଲାସାସ୍ତୈଶ୍ଚ ରମାପତେର୍ଗତ୍ୟାଦଭିରେଭିର୍ଯ୍ୟକ୍ଷିପ୍ତାନ୍ୟାକୃଷ୍ଟାନି ଚିତ୍ତାନି ଯାସାଂ ତାଃ ଅତଏବ ତଦାତ୍ମିକାସ୍ତାଃ ତାସ୍ତସ୍ୟ ବିଚେଷ୍ଟାଃ ଜଗୃହୁସ୍ତଦନୁକରଣେ-

ହାସ ରସେ । ବ୍ରଜବଧୂଗଣଙ୍କମାନଯେ । ବଢ଼ାଇ ମଦନଉଦ୍ବେଗ । ରମନ୍ତ ପ୍ରଭୁ ବାସୁଦେବ । ୪୬ । ମହାତ୍ମା କୃଷ୍ଣ ଭଗବାନ । ଅଧିକ କରନ୍ତେ ମାନ । ମାନିନୀ ଗୋପୀଏ ବିଶେଷେ । ମାନିବନ୍ତିଲେ ଭୂବଦେଶେ । ୪୭ । ଗୋପୀଙ୍କ ସଉଭାଗ୍ୟଗର୍ବ । ଅଭିମାନ ଜାଣି କେଶବ । ତାହାଙ୍କୁ ଅନୁଗ୍ରହ କରିବାକୁ ନାଶିବାଅର୍ଥେ ଦର୍ପ ॥ ସେଠାରୁ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ । ଗର୍ବଗଞ୍ଜନ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ । ୪୮ । ଭଣିଲ୍ଲ ପଶ୍ଚିମେ ତଦାଶ । ଶରଦରସ ସୁଧାରସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଊନତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୨୯ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ— ହରି ହୁଅନ୍ତେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ । ତହିଁ ଲେ ବ୍ରଜନାରୀଗଣ । ଯୂଥପତିକୁ ହଜି ଗଲେ । ନଦେଖି ହୁଅନ୍ତ ଯେ ପ୍ରାଏ । ୧ ।

ପ୍ରେଷଣଭୂଷଣାବଷ୍ଟୁ ପ୍ରିୟାଃ ପ୍ରିୟସ୍ୟ ପ୍ରକୃତ୍ୟମୂର୍ତ୍ତୟଃ । ଅଥାବଦ୍ଧନ୍ତ ଦ୍ୟବଲାସ୍ତଦ୍ଦାତ୍ମିକା ନ୍ୟବେଦଷ୍ଟଃ କୃଷ୍ଣବୈହାରବିଭ୍ରମାଃ । ୩ । ଗାଯ୍ୟନ୍ତ୍ୟ ଉର୍ଚ୍ଚୈ ରମୁମେବ ସଦ୍ଭତା ବେକ୍ଲ୍ୟବୃନ୍ଦଉ କବଦ୍ୱନାଦ୍ୱନଂ । ପପ୍ରଚ୍ଛୁରାକାଶବଦନ୍ତରଂ ବହିର୍ଭୂତେଷୁ ସନ୍ତଂ ପୁରୁଷଂ ବନସ୍ପତୀନ୍ । ୪ । ଦୃଷ୍ଟୋ ବଃ କଚ୍ଚିଦଶ୍ୱତ୍ଥ ପ୍ଲକ୍ଷ ନ୍ୟଗ୍ରୋଧ ନୋ ମନଃ । ନନ୍ଦସୂନୁର୍ଗତୋ ହୃତ୍ୱା ପ୍ରେମହାସାବଲୋକନୈଃ । ୫ । କଚ୍ଚିତ୍ କୁରବକାଶୋକନାଗପୁନ୍ନାଗଚମ୍ପକାଃ । ରାମାନୁଜୋ ମାନିନୀନାମିତୋ ଦର୍ପହରସ୍ମିତଃ । ୬ । କଚ୍ଚିତ୍ ତୁଳସି କଲ୍ୟାଣି ଗୋବିନ୍ଦଚରଣପ୍ରିୟେ । ସହ ତ୍ୱାଳିକୁଳୈର୍ବିଭ୍ରଦ୍ ଦୃଷ୍ଟସ୍ତେଽତି-

ପ୍ରିୟୋଽଚ୍ୟୁତଃ । ୭ । ମାଲତ୍ୟଦର୍ଶି ବଃ କଚ୍ଚିନ୍ମଲ୍ଲିକେ ଜାତି ଯୂଥିକେ । ପ୍ରୀତିଂ ବୋ ଜନୟନ୍ ଯାତଃ କରସ୍ପର୍ଶେନ ମାଧବଃ । ୮ । ଚୂତପ୍ରିୟାଲପନସାସନକୋବିଦାର ଜମ୍ବ୍ୱର୍କବିଲ୍ୱବକୁଳାମ୍ରକଦମ୍ବନୀପାଃ । ଯେଽନ୍ୟେ ପରାର୍ଥଭବକା ଯମୁନୋପକୂଳାଃ ଶଂସନ୍ତୁ କୃଷ୍ଣପଦବୀଂ ରହିତାତ୍ମନାଂ ନଃ । ୯ । କିଂ ତେ କୃତଂ କ୍ଷିତି ତପୋ ବତ କେଶବାଙ୍ଘ୍ରି- ସ୍ପର୍ଶୋତ୍ସବୋତ୍ପୁଲକିତାଙ୍ଗରୁହୈର୍ବିଭାସି । ଅପ୍ୟଙ୍ଘ୍ରିସମ୍ଭବ ଉରୁକ୍ରମବିକ୍ରମାଦ୍ୱା ଆହୋ ବରାହବପୁଷଃ ପରିରମ୍ଭଣେନ । ୧୦ । ଅପ୍ୟେଣପତ୍ନ୍ୟୁପଗତଃ ପ୍ରିୟୟେହ ଗାତ୍ରୈ- ସ୍ତନ୍ୱନ୍ ଦୃଶାଂ ସଖି ସୁନିର୍ବୃତିମଚ୍ୟୁତୋ ବଃ । କାନ୍ତାଙ୍ଗସଙ୍ଗକୁଚକୁଙ୍କୁମରଞ୍ଜିତାୟାଃ କୁନ୍ଦସ୍ରଜଃ କୁଳପତେରିହ ବାତି ଗନ୍ଧଃ । ୧୧ ।

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଗତ ସ୍ନେହ ମତି । ଶୃଙ୍ଗାରରସ ରୀତି ନେତପାତ ॥ ମଧୁର ଆଳାପ ବହାର ବିଭ୍ରମେ ଗୋପୀଙ୍କ ଅନ୍ତର ॥ ପୁଣ୍ୟ ହୋଇଛି ବଚଳିତ । ସେସବୁ ଚେଷ୍ଟାଅନୁମତ ॥ ଚେଷ୍ଟା ଦେଖାନ୍ତି ପରସ୍ପରେ । ନାହିଁ ସ୍ୱରୂପସ୍ଥବରେ । ୨ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣପଦ ଗତବର । ତୁଷି ଅନାଇଁ ଫେର ଫେର ॥ ପ୍ରଭାତ ମଧୁର ବଚନ । ଏହିକୁ ତାଙ୍କ କହେ ଅନ୍ୟ ॥ ମୁଁ କୃଷ୍ଣ ରମ ଗୋ ମୋତୁଲେ । ଏରୂପେ ଉନ୍ମତ୍ତ ସେ ହେଲେ । ୩ । ସକଳଗୋପୀ ମେଳହେଲେ । ହେକୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ଡାକଦେଲେ ॥ ବାତୁଳପର ବନ ବନେ । ବୃକ୍ଷ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ବୃକ୍ଷଗଣେ ॥ ସବୁ ଭିତରେ ବାହ୍ୟ ଅନ୍ତରେ । ଆକାଶ ପରଯେ ସନ୍ତରେ ॥ ଗୋକୁଳବୃକ୍ଷ ସେ ପୁରୁଷେ । ବରଦେ ପଙ୍କଜର ବଶେ ॥ ସହାସପ୍ରେମ କଟାକ୍ଷରେ । ଚୋରାଇ ଆମ୍ଭ ମନ ଧୀରେ । ୪ । ହେପ୍ଲକ୍ଷ ନ୍ୟଗ୍ରୋଧ ଅଶ୍ୱତ୍ଥେ । କୃଷ୍ଣ ଗଲେ କି ଏହି ପଥେ । ୫ । ଚମ୍ପା ଅଶୋକ କୁରୁବକ । ନାଗ ପୁନ୍ନାଗ ବୃକ୍ଷଯାକ ॥ ମାନିନୀ ମାନିନୀ ଦର୍ପହର । କୃଷ୍ଣ ଗଲେ କି ଏପଥର । ୬ । ଆଗୋ ତୁଳସି ଭାଗ୍ୟବତୀ । ଗୋବିନ୍ଦପାଦେ ତୋର ପ୍ରୀତି ॥ ଭ୍ରମର ତୁଲେ ହରଗଲେ । ଲମ୍ବି ଅଛନ୍ତି ତୁମ୍ଭ ଗଳେ ॥ ଅଚ୍ୟୁତ-

ତ୍ରିସ୍ୟୈ ହ୍ରସ୍ୟନ୍ତଃ । ୭ । ମାଲତ୍ୟବର୍ଣ୍ଣି ବଃ କଚ୍ଚିନ୍ନଶ୍ଚିତ୍ କାନ୍ତପୂଥିକେ । ପ୍ରୀତିଂ ବୋ ଜନୟନ୍ ଯାତଃ କରସ୍ପର୍ଶେନ ମାଧବଃ ।୮। ଚୂତପ୍ରିୟାଲ-ପନସାସନକୋବିଦାରଜମ୍ବ୍ୱର୍କବିଲ୍ୱବକୁଲାମ୍ରକଦମ୍ବନୀପାଃ । ଯେଽନ୍ୟେ ପରାର୍ଥଭବକା ଯମୁନୋପକୂଳାଃ ଶଂସନ୍ତୁ କୃଷ୍ଣ ପଦବୀଂ ରହିତାତ୍ମନାଂ ନଃ ।୯। କିଂ ତେ କୃତଂ କ୍ଷିତି ତପୋ ବତ କେଶବାଙ୍ଘ୍ରିସ୍ପର୍ଶୋତ୍ସବୋତ୍ପୁଲକିତାଙ୍ଗରୁହୈର୍ବିଭାସି । ଅପ୍ୟଙ୍ଘ୍ରିସମ୍ଭବ ଉରୁକ୍ରମବିକ୍ରମାଦ୍ୱା ଆହୋ ବରାହବପୁଷଃ ପରିରମ୍ଭଣେନ । ୧୦ । ଅପ୍ୟେଣପତ୍ନ୍ୟୁପଗତଃ ପ୍ରିୟୟେହ ଗାତ୍ରୈସ୍ତନ୍ୱନ୍ ଦୃଶାଂ ସଖି ସୁନିର୍ବୃତିମଚ୍ୟୁତୋ ବଃ । କାନ୍ତାଙ୍ଗସଙ୍ଗ-

---

ଦୃଷ୍ଟ ଇତି । ୭ । ସ୍ୱଭାବରେକୋଽପି ନମ୍ରତ୍ୱାଦମୂଃ ପଶ୍ୟେତ୍ପୂରବତ୍ ପୃଚ୍ଛନ୍ତି ମାଲତୀତି । ହେ ମାଲତି ମଲ୍ଲିକେ ଜାତିଯୂଥିକେ ବୋ ଯୁଷ୍ମାଭିଃ କମ-ଦର୍ଶି ଦୃଷ୍ଟଃ । କରସ୍ପର୍ଶେନ ବଃ ପ୍ରୀତିଂ ଜନୟନ୍ କିଂ ଯାତ ଇତି । ଅତ୍ର ମାଲତ୍ୟାଦୀନାଂ ତ୍ୟୋରବାନ୍ତରଭେଦୋ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟଃ । ୮ । ଫଳାଦିଭିଃ ସର୍ବପ୍ରାଣିନାଂ ଉପକର୍ତ୍ତା ଏତେ ପରୋପକାରାର୍ଥ ପୃଚ୍ଛନ୍ତି ଚୂତେତି । ଚୂତାମ୍ରୟୋରବାନ୍ତରଜାତିଭେଦ କଦମ୍ବନୀପୟୋଶ୍ଚ । ହେ ଚୂତାଦୟଃ ଯେଽନ୍ୟେ ଚ ପରାର୍ଥଭବକାଃ ପରାର୍ଥମେବ ଭବୋ ଜନ୍ମ ଯେଷାଂ ତେ । ଯମୁନୋପକୂଳାନ୍ତସ୍ୟାଃ କୂଳସମୀପେ ବର୍ତ୍ତମାନାଃ ପରାର୍ଥତ୍ୱାଦିନ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ତେ ଭବନ୍ତୋ ରହିତାତ୍ମନାଂ ଶୂନ୍ୟଚେତସାଂ ନଃ କୃଷ୍ଣ ପଦବୀଂ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ମାର୍ଗଂ ଶଂସନ୍ତୁ କଥୟନ୍ତୁ ।୯। ହେ କ୍ଷିତି କ୍ଷିତେ ଭୂମ୍ୟା ତ୍ୱଂ ତପଃ କୃତଂ ? ଯ-ତ୍ତ୍ୱଂ କେଶବାଙ୍ଘ୍ରିସ୍ପର୍ଶୋତ୍ସବ କେଶବସ୍ୟାଙ୍ଘ୍ରି ସ୍ପର୍ଶୋତ୍ସବୋ ଯସ୍ୟା ସା । କୁତଃ ଅଙ୍ଗରୁହୈର୍ବୃକ୍ଷପୁଲକିତା ।ରୋମାଞ୍ଚିତା ବହୁସି ଶୋଭସେ ତତ୍ର ବିଶେଷଂ ପୃଚ୍ଛନ୍ତି । ଅପି କାମମୂର୍ତ୍ତିରଙ୍ଘ୍ରିସମ୍ଭବୋ ଧ୍ୟାନା ତବୈତଦ୍ଦେଶାଙ୍ଘ୍ରି ସ୍ପର୍ଶସମ୍ଭୂତଃ । ଯଦ୍ୱା ନୈତାବତ୍ ଭଗ୍ନ ଉରୁକ୍ରମବିକ୍ରମାତ୍ ପୂର୍ବମେବ ତ୍ରିବିକ୍ରମସ୍ୟ ପଦା ସମାକ୍ରମଣାତ୍ । ଆହୋ ଅଥବା ନୈତାବଦେବ ଅପିତୁ ତତୋଽପି ପୂର୍ବଂ ବରାହସ୍ୟ ବପୁଷଃ ପରିରମ୍ଭଣେନେତି । ଅତଃପ୍ରଶ୍ନା ନୂନଂ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଦର୍ଶୟେତି । ୧୦ । ହରିଣ୍ୟା ଦୃଷ୍ଟିପ୍ରସାଦସତ୍ତ୍ୱ୍ୟ କୃଷ୍ଣଦର୍ଶନ ସମ୍ଭାବ୍ୟାହୁଃ ଅପୀତି । ହେ ଏଣୀ ଏଣପତ୍ନି ଅପି ତ୍ୱଂ

ପ୍ରେମ୍ପା ଅଛୁ ବୁହ୍ଵ । ଦେଖିଛୁ କୃଷ୍ଣ ଗଲେ କାହିଁ । ୭। ମଲ୍ଲୀ ମାଳତି ଯୁଇ ଜାଇ । ତୁମ୍ଭଗଣରେ କରଦେଇ । ଆନନ୍ଦ ଜନ୍ମାଇ ତୁମ୍ଭର । କୃଷ୍ଣ ଗଲେ କି ଏବାଟର ।୮। କୋଲି ଚୂତ ପନସ ପିଆଳ । ଅସନ କଦମ୍ବ ବକୁଳ । ଜମ୍ବୁ ଅମୃତା କୋବିଦାର । ନୀପ ଅର୍କ ବେଲ ତୁମ୍ଭର । ଜନମ ପରୋ-ପକାରେ । ବଶେଷେ ଯମୁନାର ତଟେ । ଏଣୁ ହୋଇଛ ପରାର୍ଥବାସୀ । ନେତ୍ରହୀନାଙ୍କୁ ଆମ୍ଭେ ଆସି । ପଚାରୁଁ କୃଷ୍ଣ ଗଲେ କାହିଁ । ପଥ କହିବ ଚେତାବେଇ । ୯ । ହେ କ୍ଷିତି କିସ ତପ କଲୁ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପାଦକୁ ଛୁଇଁଲୁ । ସ୍ପର୍ଶଉତ୍ସବେ ପୁଲକିତ । ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଅଛ ତୋ ଗାତ୍ର । ଦିର ବାମନ

କୁଚକୁଙ୍କୁମରଞ୍ଜିତାସ୍ୟଃ କୁନ୍ଦସ୍ରଜଃ କୁଳପତେରିହ ବାତି ଗନ୍ଧଃ । ୧୧ । ବାହୁଂ ପ୍ରିୟାଂସ ଉପଧାୟ ଗୃହୀତପଦ୍ମୋ ରାମାନୁଜସ୍ତୁଳସିକାଳିକୁଳୈ-ର୍ମଦାନ୍ଧୈଃ । ଅନ୍ୱୀୟମାନ ଇହ ବସ୍ତରବଃ ପ୍ରଣାମଂ କିଂ ବାଭିନନ୍ଦତି ଚରନ୍ ପ୍ରଣୟାବଲୋକୈଃ । ୧୨ । ପୃଚ୍ଛତେମା ଲତା ବାହୂନପ୍ୟାଶ୍ଲିଷ୍ଟା ବନସ୍ପତେଃ । ନୂନଂ ତତ୍କରଜସ୍ପୃଷ୍ଟା ବିଭ୍ରତ୍ୟୁତ୍ପୁଲକାନ୍ୟହୋ । ୧୩ । ଇତ୍ୟୁନ୍ମତ୍ତବଚୋ ଗୋପ୍ୟଃ କୃଷ୍ଣାନ୍ୱେଷଣକାତରାଃ । ଲୀଲା ଭଗବତ-ସ୍ତାସ୍ତା ହ୍ୟନୁଚକ୍ରୁସ୍ତଦାତ୍ମିକାଃ । ୧୪ । କସ୍ୟାଶ୍ଚିତ୍ ପୂତନାୟନ୍ତ୍ୟାଃ କୃଷ୍ଣାୟନ୍ତ୍ୟପିବତ୍ ସ୍ତନଂ । ତୋକାୟିତ୍ୱା ରୁଦତ୍ୟନ୍ୟା ପଦାହନ୍ ଶକଟାୟତୀଂ

ଉପରୋଚିଃ ସମୀଧଂ ଗତଃ । ଗାବୈଃ ସୁନ୍ଦରୈର୍ନୁଖରୀକୃତଚାଃ । ପ୍ରିୟୟା ସହୈବ ଯଦୁକ୍ତଂ ତଦ ଦେଖାଉଛ । କାନ୍ତାୟା ଅଙ୍ଗସଙ୍ଗସ୍ତେନ ତତ୍ କୁଚକୁଙ୍କୁମେନ ରଞ୍ଜିତାସ୍ୟଃ କୁନ୍ଦକୁସୁମସ୍ରଜୋ ଦେବ କୁଳପତେଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ବାତି ଅଗଚ୍ଛତି । ୧୧ । ଫଳଭରେଣ ତାଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା କୃଷ୍ଣଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ପ୍ରଣତା ଇତି ମତ୍ୱା ପ୍ରିୟୟା ସହ ତସ୍ୟ ଗଚ୍ଛତୋଽସ ସମ୍ଭାବନ୍ତ୍ୟଃ ପୃଚ୍ଛନ୍ତି ବାହୁମିତି । ତୁଳସିକାସ୍ୱ ଅଳିକୁଳୈରତନ୍ତ୍ରଦାମୋଦମଦାନ୍ଧୈରନ୍ୱୀୟ ମନୋନ୍ନଗମ୍ୟମାନ ଇହ ଚରନ୍ତି । ୧୨ । ଚକ୍ଷିଦାନ୍ତଃ । ହେ ସଖ୍ୟ ଇମା ଲତାଃ କୃଷ୍ଣେନ ସଙ୍ଗତା ନୂନଂ ଅତଃ ଇମାଃ ପୃଚ୍ଛତ । କନ୍ ସ୍ୱପତିସଙ୍ଗତୋ ତତ୍ସଙ୍ଗତତ୍ତ୍ୱଂ ଚେତ୍ ନ । ବନସ୍ପତେଃ ପତ୍ୟୁର୍ବାହୂନାଶ୍ଲିଷ୍ଟା ଅପି ଅହୋ ଭାଗ୍ୟଂ ନୂନଂ ତନ୍ନଗୈଃ ସ୍ପୃଷ୍ଟା ଯତ ଉତ୍ପୁଲକାନ୍ ବିଭ୍ରତି । ନହି ସ୍ୱପତିସଙ୍ଗତାବତ୍ପୁଲକଃ ସମ୍ଭବ ଇତି ଭାବଃ । ୧୩ । ଉନ୍ମତ୍ତବତ୍ ପପ୍ରଚ୍ଛୁଃ ଚେଷ୍ଟିତତ୍ ସମ୍ପଦ୍ଭୂତଂ ଇଦାନୀଂ ରମାତଚ୍ଚେଷ୍ଟାସ୍ତା ବିଚେଷ୍ଟା ଜଗୃହୁରିତ୍ୟାହ ଲୀଲା ଇତି ଯଦୁକ୍ତଂ ତତ୍ ସମ୍ପଦ୍ଭୁତ ଇତ୍ୟର୍ଥ । ଉନ୍ମତ୍ତବଚୋ ଗୋପ୍ୟଃ । କୃଷ୍ଣାନ୍ୱେଷଣେନ କାତରା ଅତିବିହ୍ୱଳାଃ ଅନୁଚକ୍ରୁ-

ଅଚରାରେ । ତୋ କେହେ ପାଦ ଛେପିଲାରେ । କମ୍ପା ହର୍ଷ ରୂପେ ଧର । ଅଲିଙ୍ଗିଥିବାରୁ ଏ ଶଶ । ଜୀବ ପାଇ ଯାହା ସତ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ପର୍ଶେ ବ ଏମନ୍ତ । ୧୦ । ଅଟେ ହରିଣି ଅମୃତାକ୍ଷୀ । ପଦ୍ମରୂଅଙ୍କୁ କହ ଦେଖି । କେଉଁ ସୁନ୍ଦର ତୁଳ ହରି । ରମିବା ଦେଖିଲ କପରି । ଯାହା ଦେଖନ୍ତେ ତୁମ୍ଭ ଅଛି ସ୍ଥିରେ ବହନ୍ତି ତହିଁ ଲକ୍ଷି । କାନ୍ତାର ଅଙ୍ଗସଙ୍ଗ ପାଇ । କୁଚକୁଙ୍କୁମେ ବୋଳି ହୋଇ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଗଳା କୁନ୍ଦହାର । ଗନ୍ଧ ବହୁଛି ଏଥି ଧୀର । ୧୧ । ପ୍ରିୟାର କନ୍ଧେ କର ଦେଇ । ଅନ୍ୟ କରେ ପଦ୍ମ ଧରି ଲାଇ । କୃଷ୍ଣ ଚଳନ୍ତେ ଏହିପଥେ । ତୁଳସୀ ଗନ୍ଧେ ଭୃଙ୍ଗଯୂଥେ । ଉନ୍ମତ୍ତେ ଧାଉଁନ୍ତି ପଛରେ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଅନ୍ତେ ସାଦରେ । ଅହେ ତରୁଏ ନମସ୍କାର । କର କି କରୁଛ ସତ୍କାର । ୧୨ । ସଖିଏ ପଚାର ଲତାଙ୍କୁ । ଆଲିଙ୍ଗି ଛନ୍ତି ଯେ ବୃକ୍ଷଙ୍କୁ । କୃଷ୍ଣ କରଜ ସ୍ପର୍ଶ ପାଇ । ପୁଲକ ଅଙ୍କୁର ବହି । ପତିର ଆଗେ ଜାର ସ୍ପର୍ଶେ । ଏତେ ପୁଲକ କି ନିମିତ୍ତ ବହେ । ୧୩ । ଏବୁଦ୍ଧେ କୃଷ୍ଣ ଅନ୍ୱେଷଣେ । ଗୋପୀଏ

୧୫ । ଦୈତ୍ୟାୟିତ୍ୱା ଜହାରାନ୍ୟାମେକା କୃଷ୍ଣାର୍ଭଭାବନାଂ । ରିଙ୍ଗୟାମାସ କାପ୍ୟଙ୍‌ଘ୍ରୀ କର୍ଷନ୍ତୀ ଘୋଷନିଃସ୍ୱନୈଃ । ୧୬ । କୃଷ୍ଣରାମାୟିତେ ଦ୍ୱେ ତୁ ଗୋପାୟନ୍ତ୍ୟଶ୍ଚ କାଶ୍ଚନ । ବତ୍ସାୟତୀଂ ହନ୍ତି ଚାନ୍ୟା ତତ୍ରୈକା ତୁ ବକାୟତୀମ୍ । ୧୭ । ଆହୂୟ ଦୂରଗା ଯଦ୍ୱତ୍ କୃଷ୍ଣସ୍ତମନୁବର୍ତ୍ତତୀଂ । ବେଣୁଂ କ୍ୱଣନ୍ତୀଂ କ୍ରୀଡନ୍ତୀମନ୍ୟାଃ ଶଂସନ୍ତି ସାଧ୍ୱିତି । ୧୮ । କସ୍ୟାଞ୍ଚିତ୍ ସ୍ୱଭୁଜଂ ନ୍ୟସ୍ୟ ଚଲନ୍ତ୍ୟାହାପରା ନନୁ । କୃଷ୍ଣୋଽହଂ ପଶ୍ୟତ ଗତିଂ ଲଳିତାମିତି ତନ୍ମନାଃ । ୧୯ । ମା ଭୈଷ୍ଟ ବାତବର୍ଷାଭ୍ୟାଂ ତତ୍ତ୍ରାଣଂ ବିହିତଂ ମୟା । ଇତ୍ୟୁକ୍ତ୍ୱୈକେନ ହସ୍ତେନ ଯତନ୍ତ୍ୟୁନ୍ନିଦଧେଽମ୍ବରଂ । ୨୦ । ଆରୁହ୍ୟୈକା ପଦାକ୍ରମ୍ୟ ଶିରସ୍ୟାହାପରାଂ ନୃପ । ଦୁଷ୍ଟାହେ ଗଚ୍ଛ ଜାତୋଽହଂ ଖଲାନାଂ ନନୁ ଦଣ୍ଡଧୃକ୍ । ୨୧ । ତତ୍ରୈକୋବାଚ ହେ ଗୋପା ଦାବାଗ୍ନିଂ

ପଶ୍ୟତୋଲ୍ବଣଂ । ଚକ୍ଷୂଂଷ୍ୟାଶ୍ୱପିଦଧ୍ୱଂ ବୋ ବିଧାସ୍ୟେ କ୍ଷେମମଞ୍ଜସା । ୨୨ । ବଦ୍ଧାନ୍ୟୟା ସ୍ରଜା କାଚିତ୍ତନ୍ୱୀ ତତ୍ର ଉଲୂଖଲେ ।

ଚକ୍ରୁ ତନ୍ମୟତାଂ ଗତାଃ । ୧୪ । କସ୍ୟାଶ୍ଚିଦ୍‌ ଦୈତ୍ୟାଦ୍ୟନୁକରଣଂ ପ୍ରଦର୍ଶୟନ୍ତି ଦୈତ୍ୟେତି ଷଡ୍‌ଭିଃ । ପୁନରେକୈକାନୁକରଣମିତି ଜ୍ଞେୟଃ । ପୂତନାୟିତ୍ୱା ପୂତନାବଦାଚରନ୍ତ୍ୟା କୃଷ୍ଣବଦାଚରନ୍ତୀ ସ୍ତନମପିବତ୍ । ତୋକାୟିତ୍ୱା ତୋକବଦ୍ ରୁଦନ୍ତ୍ୟା । ୧୫ । ଦୈତ୍ୟାୟିତ୍ୱା ଦୈତ୍ୟ-ବତ୍ ତୃଣାବର୍ତ୍ତବଦାତ୍ମାନଂ କୃତ୍ୱା ଏକା କୃଷ୍ଣାର୍ଭଭାବନାଂ କୃଷ୍ଣସ୍ୟାର୍ଭଂ ବାଲ୍ୟଂ ଭାବୟତି ଯା ତାମନ୍ୟାଂ ଜହାର । ୧୬-୧୭ । ଦୂରଗା ଦୂରେ ବର୍ତ୍ତମାନା ଗାଃ ଯଦ୍ୱତ୍ ଯଥା କୃଷ୍ଣସ୍ତଥା ଆହୂୟ ତଂ କୃଷ୍ଣମନୁବର୍ତ୍ତନ୍ତୀମନୁବର୍ତ୍ତମାନାଂ । ଅନୁକୂଳଂ ଶଂସନ୍ତି ବା ପାଠଃ । ୧୮ । ୧୯ । ଯତନ୍ତୀ

ଉନ୍ମତ୍ତ ବନେ । ଜାତରେ କୃଷ୍ଣ ପୂର୍ବଲୀଳା । ଅନୁକରଣେ ହୃଷ୍ଟଭୋଳା । ୧୪ । କେହି ପୂତନା ହୁଏ, ସ୍ତନ । ପିଅଇ କୃଷ୍ଣ ହୋଇ ଅନ୍ୟ ॥ କଏ ଶକଟ ରୂପଧରେ । କେ ଶୋଇ ଚରଣ ପ୍ରହାରେ । ୧୫ । ଏକା ହୋଇଲା ତୃଣାବର୍ତ୍ତ । ଅନ୍ୟ ଶୋଇଲା କୃଷ୍ଣମତ ॥ ଘେନିଲା ଯାଦବ ଛାର ତବଦ କରି ଉଦ୍ଧଙ୍କର । ୧୬ । କେହୁ ବା ଗୋପାଳ ହୋଇଲେ । ରାମକୃଷ୍ଣ ବା କେହି ହେଲେ ॥ କଏ ହୋଇଲା ବତ୍ସାସୁର । କଏ ବା ଧରେ ବକାକାର ॥ ବତ୍ସା ବକକୁ କ୍ରୂର ହେଲେ । ମାରନ୍ତି ରାମକୃଷ୍ଣ ମେଳେ । ୧୭ । ଏକ ଗୋପିକା କୃଷ୍ଣପରି । ଗାଈଙ୍କୁ ଡାକେ ନାମଧରି ॥ ଅନ୍ୟେ ହମ୍ବାଳ ଧାଇଁ ଯାନ୍ତି । କେ ବଂଶୀବାଏ କୃଷ୍ଣମତି ॥ ଅନ୍ୟେ ହୁଅନ୍ତି ଗୋପବାଳ । ଖେଳନ୍ତି କରି ଗଣ୍ଡଗୋଳ ॥ କଏ ବା ଧନ୍ୟବାଦ ଦଏ । ଏରୂପ ଭ୍ରମନ୍ତି ଗୋପୀଏ । ୧୮ । ଏକର କାନ୍ଧେ ହସ୍ତ ଦେଇ । ଅନ୍ୟା ସଖୀରେ ଚାଲୁଥାଇ ॥ ଅନ୍ୟଙ୍କୁ ଡାକେ ଦେଖ ମୁହିଁ । କୃଷ୍ଣ, କରଙ୍ଗେ ମୁଁ ଚାଲଇଁ । ୧୯ । ପବନ ଠେକ ଜେନକରେ । ଗୋପୀଏ ଡାକେ ଉଚ୍ଚସ୍ୱରେ ॥ ନ ଡର ବରଷା ପବନେ । ଠେକନ୍ତି ମୁହିଁ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନେ । ୨୦ । ଏକର ଶିରେ ପାଦ ଦେଇ । ଚଢ଼ି ଅପର କହେ ମୁହିଁ ଖଳଶାସନେ ଜନମିଛି । କାଳିୟ ଯାଅ ଏଥୁ ସୁଦ୍ଧି । ୨୧ । ଏକା କହଇ ଅନ୍ୟେ ମୁହିଁ । ଦେଖ ଦାବାଗ୍ନି ଆସେ ଧାଇଁ ॥ ନୟନ ବୁଜନ୍ତୁ ସଭିଏଁ ।

ପଶ୍ୟତୋଲ୍ବଣଂ । ଚକ୍ଷୁଂଷ୍ୟାସ୍ୱପିଦଧ୍ମୁଂ ବୋ ବାଧାସ୍ୟେ ଷେମମଞ୍ଜସା । ୨୨ । ବଡାନ୍ୟସ୍ମା ସ୍ତ୍ରକା କାଚତ୍ର ଚନ୍ମୀ ତବ ଉଲୂଖଲେ । ଖାତା ସୁଦୃକ୍ ପିଧାସ୍ୟାସ୍ୟଂ ଭେଜେ ସାଭିନୟମ୍ବଲଂ । ୨୩ । ଏବଂ କୃଷ୍ଣଂ ପୃଚ୍ଛମାନା ବୃନ୍ଦାବନଲତାସ୍ତରୁନ୍ । ବ୍ୟଚଷ୍ଟତ ବନୋଦ୍ଦେଶେ ପଦାନି ପରମାତ୍ମନଃ । । ୨୪ । ପଦାନି ବ୍ୟକ୍ତମେତାନି ନନ୍ଦସୂନୋର୍ମହାତ୍ମନଃ । ଲକ୍ଷ୍ୟନ୍ତେ ହି ଧ୍ୱଜାମ୍ଭୋଜବଜ୍ରାଙ୍କୁଶଯବାଦିଭିଃ । ୨୫ । ତୈସ୍ତୈଃ ପଦୈସ୍ତତ୍ପଦବୀମନ୍ୱିଚ୍ଛନ୍ତ୍ୟୋଽଗ୍ରତୋଽବଲାଃ । ବଧ୍ୱାଃ ପଦୈଃ ସୁପୃକ୍ତାନି ବିଲୋକ୍ୟାର୍ତ୍ତାଃ ସମବ୍ରୁବନ୍ । ୨୬ । କସ୍ୟାଃ ପଦାନି ଚୈତାନି ଯାତାୟା ନନ୍ଦସୂନୁନା । ଅଂସନ୍ୟସ୍ତପ୍ରକୋଷ୍ଠାୟାଃ କରେଣୋଃ କରିଣା ଯଥା । ୨୭ । ଅନୟାରାଧିତୋ ନୂନଂ ଭଗବାନ୍ ହରିରୀଶ୍ୱରଃ । ଯନ୍ନୋ ବିହାୟ ଗୋବିନ୍ଦଃ ପ୍ରୀତୋ ଯାମନୟଦ୍ରହଃ । ୨୮ । ଧନ୍ୟା ଅହୋ ଅମୀ ଆଲ୍ୟୋ ଗୋବିନ୍ଦାଙ୍ଘ୍ର୍ୟବ୍ଜରେଣବଃ । ଯାନ୍ ବ୍ରହ୍ମେଶୋ ରମା ଦେବୀ ଦଧୁର୍ମୂର୍ଦ୍ଧ୍ନ୍ୟଘନୁତ୍ତୟେ । ତସ୍ୟା । ୨୯ ।

ପ୍ରସହ୍ୟଂ କୁଙ୍କୁମ ଅମ୍ବରମୁତ୍ତରୀୟଂ ବସ୍ତ୍ରଂ ଉନ୍ମିଦଧେ ଉଦ୍ଧ୍ୱ ଧୃତବତୀ । ୨୦-୨୧ । ଅପିଦଧ୍ମୁ କର୍ମାଳୟତ୍ୱ । ୨୨ । ସୁଦୃକ୍ ସୁନୟନାଽସ୍ୟଂ ପିଧାୟ ସୁଦୃକ୍ ବସ୍ତ୍ରାଞ୍ଚଳ ବା । ଅଭିନୟମ୍ବନ ଭୟାନୁକରଣଂ । ୨୩ । ଏବଂ ପୁନରପି ବୃନ୍ଦାବନେ ଲତାସ୍ତରୁଂଶ୍ଚ କୃଷ୍ଣଂ ପୃଚ୍ଛନ୍ତ୍ୟୋ ବନୋଦ୍ଦେଶେ ବନପ୍ରଦେଶେ ବ୍ୟଚଷ୍ଟତ ଅପଶ୍ୟନ୍ । ୨୪-୨୫ । ସୁପୃକ୍ତାନି ସମ୍ମିଶ୍ରାଣି । ୨୬ । ତେଷାଂ ପଦେ ନ୍ୟସ୍ତଃ ପ୍ରକୋଷ୍ଠୋ ଯସ୍ୟାଃ । କରେଣୋର୍ହସ୍ତିନ୍ୟାଃ । ୨୭ । ରହ ଏକାନ୍ତସ୍ଥାନଂ । ୨୮ । ହେ ଆଲ୍ୟଃ ସଖ୍ୟଃ ଅହୋ ଧନ୍ୟା ଅତିପୂଣ୍ୟା ଗୋବିନ୍ଦାଙ୍ଘ୍ର୍ୟବ୍ଜରେଣବଃ । ତତ୍ର ହେତୁଃ ଯାନିତି । ଅଘ ଦୁରଦୃଷ୍ଟଦୈନ୍ୟଭିଷେକେଣ ତଥୈବ ହେ କୃଷ୍ଣଃ ପ୍ରାପ୍ତୁଂ ଶକ୍ୟ ଇତି ଭାବଃ । ୨୯ । ଅନ୍ୟା ଅହୁଃ ତସ୍ୟା ଇତି । ଗୋପୀନାଂ ସଙ୍ଗସ୍ୟ । ଅସ୍ୟଂ ଭ୍ରାନ୍ତଃ ଭବେଦେବଂ

କରେ ମୁଁ ଯାଉ ପ୍ରତିକାର । ୨୨ । ଏକା ଆଉ କେ ବନ୍ଧ ଧାରେ । କହଇ ମୁଁ ଉଲୁଖଲରେ । କୃଷ୍ଣ ବାନ୍ଧିଲି, ବୋଲୁଥାଇ । ଅପର ଯେସନ୍ତେ ଭୟ ପାଇ । ମୁଖ ଘୋଡାଏ କରଡଳେ । କୃଷ୍ଣ ଯେସନେ ବାଳକାଳେ । ୨୩ । ଏରୂପେ ବୃନ୍ଦାବନ ଲତା । ତରୁଙ୍କୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣବାର୍ତ୍ତା । ପୁଚ୍ଛି ଚଳନ୍ତେ ଗୋପୀଗଣ । ଦେଖିଲେ କୃଷ୍ଣପଦଚିହ୍ନ । ୨୪ । ଧ୍ୱଜ ଅଙ୍କୁଶ ଦୃ ଯବ । ବଜ୍ରାଦି ଚିହ୍ନରୂ ସମ୍ଭବ । ଏ ନନ୍ଦସୁତ ପାଦଚିହ୍ନ । ଅନ୍ୟର ହୋଇବ କି ଏସନ ୨୫ । ପାଦ ନିରେଖି ନାରୀଗଣ । ଆଗେ ଚଳନ୍ତେ ଦେଖି ଚିହ୍ନ । ନାରୀଚରଣ ଚିହ୍ନମିଶା । ଦେଖି କହନ୍ତି ଦୁଃଖେ ଭାଷା । ୨୬ । ନନ୍ଦସୁତ ସଙ୍ଗେ ଯେସନ୍ତେ । କେ ଗୋପୀ କୃଷ୍ଣ ବାହୁରେ ଯେସନ୍ତେ । ଯାଇଛି କାନ୍ଧେ ହସ୍ତଦେଇ । ତା ପାଦଚିହ୍ନ ଦେଖ ଏହି । ୨୭ । ଯେ ନିଶ୍ଚେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ତୋଷିଲା ତେଣୁ ଯେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ତେଜିଲା । ଏକାନ୍ତେ ରମିଲେ ତା ସଙ୍ଗେ । ଧନ୍ୟ ତା ଭାଗ୍ୟ ଉଦେ ଏବେ । ୨୮ । ଆଲି ଏ ଗୋବିନ୍ଦ ଚରଣ । ପଦ୍ମ ରେଣୁ

ଅମୂନ ନଃ ଘୋଷଂ କୁଙ୍କନ୍ତ୍ୟଙ୍ଘ୍ରିଃ ପଦାନି ଯତ୍ର । ଯୈଃ କାପଦୃଶ୍ୟ ଗୋପୀନାଂ ରଜୋଭୂତଂ କ୍ଷୋଦ୍ରଂ ଚ ଧାବଂ । ୩୦ । ନ ଲକ୍ଷ୍ୟନ୍ତେ ପଦାନ୍ୟତ୍ର ତସ୍ୟା ନୂନଂ ତୃଣାଙ୍କୁରୈଃ । ଖିଦ୍ୟତ୍ସୁଜାତାଙ୍ଘ୍ରିତଳାମୁନ୍ନିନ୍ୟେ ପ୍ରେୟସୀଂ ପ୍ରିୟଃ । ୩୧ । ଇମାନ୍ୟଧିକମଗ୍ନାନି ପଦାନି ବହତୋ ବଧୂଂ । ଗୋପ୍ୟଃ ପଶ୍ୟତ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଭାରାକ୍ରାନ୍ତସ୍ୟ କାମିନଃ ॥ ଅତ୍ରାବରୋପିତା କାନ୍ତା ପୁଷ୍ପହେତୋର୍ମହାତ୍ମନା । ୩୨ । ଅତ୍ର ପ୍ରସୂନାବଚୟଃ ପ୍ରିୟାର୍ଥେ ପ୍ରେୟସା କୃତଃ । ପ୍ରପଦା କ୍ରମଣେ ଏତେ ପଶ୍ୟତାସକଳେ ପଦେ । ୩୩ । କେଶପ୍ରସାଧନଂ ତ୍ୱତ୍ର କାମିନ୍ୟାଃ କାମିନା କୃତଂ । ତାନି ଚୂଡୟତା କାନ୍ତାମୁପାବିଷ୍ଟମିହ ଧ୍ରୁବଂ । ୩୪ । ରେମେ ତୟା ଚାତ୍ମରତ ଆତ୍ମାରାମୋଽପ୍ୟଖଣ୍ଡିତଃ । କାମିନାଂ ଦର୍ଶୟନ୍ ଦୈନ୍ୟଂ ସ୍ତ୍ରୀଣାଂ ଚୈବ ଦୁରାତ୍ମତାଂ । ୩୫ ।

ଯତ୍ର ତସ୍ୟାଃ ପଦାନି ସପୁତ୍ରାନି ନ ଭବେୟୁସ୍ତାନି ତୁ ନୋ ଦୁଃଖଂ କୁର୍ବନ୍ତୀତି । ୩୦ । ତଦସମ୍ପୃକ୍ତାନ୍ୟକେବଲଂ କୃଷ୍ଣପାଦରେଣୁନେବ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ପୁନରତ୍ୟନ୍ତଂ ସନ୍ତପନ୍ । ତଦାହ ଶ୍ଳୋକଦ୍ୱୟେନ ନ ଲକ୍ଷ୍ୟନ୍ତ ଇତି । ଖିଦ୍ୟନ୍ତ ସୁଜାତେ ସୁକୁମାରେ ଅଙ୍ଘ୍ରିତଳେ ଯସ୍ୟାସ୍ତାମୁନ୍ନିନ୍ୟେ ସ୍କନ୍ଧମାରୋପିତବାନ୍ । ୩୧ । ପ୍ରପଦାଭ୍ୟାମାକ୍ରମଣଂ ଯୋଣୀମର୍ଦନଂ ଯୟୋଃ ଅତଏବାସକଳେ ପଦେ ଦୃଶ୍ୟେତେ । ୩୨ । ତସ୍ୟାଃ କୃଷ୍ଣ କାନ୍ତଦୃଷ୍ଟପାରଷ୍ଟାୟାସ୍ତୁଷ୍ଟିଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ତାଃ କେଶପ୍ରସାଧନମିତି । କାନ୍ତାମଧିକୃତ୍ୟ ତାନି ପ୍ରସୂନାନି ଚୂଡୟତା ଚୂଡାନ୍କାରେଣ ବଧ୍ନତା ଧ୍ରୁବମୁପବିଷ୍ଟଂ । ୩୩ । ରେମେ ଇତ୍ୟାଦଶୁକୋକ୍ତିଃ । ଆତ୍ମରତଃ ସ୍ୱତସ୍ତୁଷ୍ଟଃ । ଆତ୍ମାରାମଃ ସ୍ୱକ୍ରୀଡଃ ଅଖଣ୍ଡିତଃ ସ୍ତ୍ରୀବିଭ୍ରମୈରନାକୃଷ୍ଟୋଽପି । ତଥା ଦୈନ୍ୟଂ

ଛିରେ ଦେଖ ॥ ପାପନାଶନେ ବ୍ରହ୍ମାଦର । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମସ୍ତକ ଯହିଁ ଶିର । ୨୯ । ଯେ ଏକା କୃଷ୍ଣେ ଭକ୍ତେ ଦର । ତାପାଦ ଚିହ୍ନରହିଁବର ॥ ଛାଡ଼ିକଲାଇ ନୃହେ ସନ୍ଥ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଓଷ୍ଠ ସେ ଭକ୍ତର । ୩୦ । ଏଠାରେ କୁଶଟଙ୍କା ଦେଖି । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନେଲେ ତାକୁ ଟେକି । ତାପାଦେ ନଦେଲେ କଣ୍ଟକ । ଦେଖ ନ ଦଶେ ଏଠେ ଚିହ୍ନ । ୩୧ । ପ୍ରିୟାକୁ ବହନ୍ତ୍ୟନ୍ତେ କୋଳେ । ଗଭୀରପାଦଚକ୍ର ତଳେ ॥ ପଡ଼ିଛି; ଦେଖ ଗୋପୀଗଣ । ଭାରହେବାକୁ ଜନାର୍ଦନ ॥ ଏଠି ଓହ୍ଲାଇଛନ୍ତି ତାକୁ । ତୋଳିଛନ୍ତି ଏକୁସୁମକୁ ॥ ପ୍ରିୟାକୁ ମଣ୍ଡି ଅବେ ହର । ଦେଖ ପିନ୍ଧାଇଲେ ଟାଙ୍କର ॥ ତାପଦ ପାଦେ ଅବମନ୍ତେ । ଖୋଲି ହୋଇଛି ମାଟି ଏଠେ । ଦୁଇ ପଡ଼ିଛି ପାଦଚକ୍ର । ଦେଖଦେଖଗୋ ଗୋପୀଗଣ । ୩୨ । ଏଠାରେ କେଶ କାମିନୀର । କୁଣ୍ଡାଇ ଅଛି ସେ ନାଗର ॥ ଯୁଡ଼ାରେ କୁସୁମ ଖଞ୍ଜିଛି । ଏଠାରେ ନିଶ୍ଚୟ ବସିଛି । ୩୩ । କେହ ସନ୍ତୋଷି ନାହିଁ ଯାକୁ । ସନ୍ତୋଷେ ଯେ ନିଜେ ନିଜକୁ ॥ ଚରିତଯେ ନିଜଇଚ୍ଛାରେ ବଣନ୍ତି ଯେ ନାରୀକରେ ॥ ଏବେ ଅକୃଷ୍ଣ ହେଲାଯର । ଅନ୍ୟଙ୍କୁ ବରକଲାପରି ॥ ଦେଖାଇ କାମୁକଲକ୍ଷଣ । ରମନ୍ତି ସେହି ଭଗବାନ । ୩୪ ।

ଇତ୍ୟେବଂ ଦର୍ଶୟନ୍ତ୍ୟସ୍ତାଶ୍ଚେରୁର୍ଗୋପ୍ୟୋ ବିଚେତସଃ । ଯାଂ ଗୋପୀମନୟତ୍ କୃଷ୍ଣୋ ବିହାୟାନ୍ୟାଃ ସ୍ତ୍ରିୟୋ ବନେ ।୩୫। ସା ଚ ମେନେ ତଦା-ତ୍ମାନଂ ବରିଷ୍ଠଂ ସର୍ବଯୋଷିତାଂ । ହିତ୍ୱା ଗୋପୀଃ କାମଯାନା ମାମସୌ ଭଜତେ ପ୍ରିୟଃ ।୩୬। ତତୋ ଗତ୍ୱା ବନୋଦ୍ଦେଶଂ ଦୃପ୍ତା କେଶବମବ୍ର-ବୀତ୍ । ନ ପାରୟେଽହଂ ଚଲିତୁଂ ନୟ ମାଂ ଯତ୍ର ତେ ମନଃ ।୩୭। ଏବମୁକ୍ତଃ ପ୍ରିୟାମାହ ସ୍କନ୍ଧ ଆରୁହ୍ୟତାମିତି । ତତଶ୍ଚାନ୍ତର୍ଦଧେ କୃଷ୍ଣଃ ସା ବଧୂରନ୍ୱତପ୍ୟତ ।୩୮। ହା ନାଥ ରମଣ ପ୍ରେଷ୍ଠ କ୍ୱାସି କ୍ୱାସି ମହାଭୁଜ । ଦାସ୍ୟାସ୍ତେ କୃପଣାୟା ମେ ସଖେ ଦର୍ଶୟ ସନ୍ନିଧିଂ ।୩୯। ଅନ୍ୱିଚ୍ଛ-ନ୍ତ୍ୟୋ ଭଗବତୋ ମାର୍ଗଂ ଗୋପ୍ୟୋଽବିଦୂରତଃ । ଦଦୃଶୁଃ ପ୍ରିୟବିଶ୍ଳେଷମୋହିତାଂ ଦୁଃଖିତାଂ ସଖୀଂ ।୪୦। ତୟା କଥିତମାକର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ମାନପ୍ରାପ୍ତିଞ୍ଚ ମାଧବାତ୍ । ଅବମାନଞ୍ଚ ଦୌରାତ୍ମ୍ୟାଦ୍ ବିସ୍ମୟଂ ପରମଂ ଯୟୁଃ ।୪୧। ତତୋଽବିଶନ୍ ବନଂ ଚନ୍ଦ୍ରଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଯାବଦ୍ ବିଭାବ୍ୟତେ । ତମଃ ପ୍ରବିଷ୍ଟ-

---

କଥମିତି ରେମେ ଅତ ଆହ କାମିନାମିତି । ୩୪ । ୩୫ । ସ୍ତ୍ରୀଣାଂ ଦୁର୍ଗମତ୍ୱମାହ ସା ଚେତି ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ । କାମୋ ଯାନଂ ଗମନସାଧନଂ ଯାସାଂ ତାଃ ଗୋପୀର୍ହିତ୍ୱା ମାଂ ଭଜତେ ଇତି ହେତୋରାତ୍ମାନଂ ବରିଷ୍ଠଂ ମେନେ ଇତି । ୩୬ । ୩୭ । କାମିନାଂ ଦୈନ୍ୟଂ ଦର୍ଶୟନ୍ ଏବମୁକ୍ତଂ ଇତି । ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧିମାହ ତତଶ୍ଚେତି । ତସ୍ୟାଂ ସ୍କନ୍ଧାରୋହୋଦ୍ୟତାୟାମନ୍ତର୍ହିତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୮ । ଅନୁତାପମାହ ହା ନାଥେତି । ୩୯ । ଅନ୍ୱିଚ୍ଛନ୍ତ୍ୟୋ ମୃଗୟମାଣାଃ ଅବିଦୂରତଃ ସମୀପେ । ୪୦ । ୪୧ । ତତସ୍ତା ଅପି ସହିତାଃ କୃଷ୍ଣାନ୍ୱେଷଣାୟ ବନମବିଶନ୍ । ତତୋ [illegible] ନିବୃତ୍ତାଃ

ଏରୂପେ କୃଷ୍ଣେ ବଶରହି । ଗୋପୀଏ ପାଗଳମା ହୋଇ ॥ ଭ୍ରମନ୍ତି ଏବନ୍ତୁ ସେ ବନ । ଯାହାକୁ ନେଲେ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ॥ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ତେଜିଗଲେ ।୩୫। ସେଗୋପ ମନେ୨ ଘଲେ ॥ ମୋଠାରୁ ଭଲ ନାହିଁ କେହି ॥ ଏତେ ଗୋପୀଙ୍କୁ ତେଜିଦେଇ ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ରମନ୍ତି ମୋ ତୁଲେ ।୩୬। ଗରବବନ୍ଧ ବନ୍ଧି କାଳେ ॥ ବନେ ବସି ସେ ଏକସ୍ଥାନେ । କୃଷ୍ଣ କହଇ କ୍ଷୀଣ ମନେ ॥ ମୁଁ ପାଦ ଚଳିପାରୁ ନାହିଁ । ନାଥ ନୋଇଛାନ୍ତୁ ଏ ପହିଁ ।୩୭। ଚେବେ ବୋଲୁ ଅସ କନ୍ଧେ ବସ । ଏହା କହନ୍ତେ ହୃଷୀକେଶ ॥ ଅନନ୍ଦେ ଉଠନ୍ତେ ସେ ନାରୀ । ଅନ୍ତର ହୋଇଲେ ଶ୍ରୀହରି ॥ ସେ ଗୋପୀ ବସି କାନ୍ଦେ ଘନେ ।୩୮। ଛାଡ଼ି ଗଲ ହେ ନାଥ ବନେ ମୋତେ । ପାନା ଦାସୀହିରୂମୂର । ପାଶକୁ ଅସ ଟରେ ମୋର ।୩୯। ଅନ୍ୟ ଗୋପୀଏ କୃଷ୍ଣ ବାଟେ । ଖୋଜନ୍ତେ ଦେଖିଲେ ନିକଟେ ॥ ପ୍ରିୟ ବିରହେ ଦୁଃଖେ ସଖୀ । ମୋହେ ପଡ଼ନ୍ତି ରୁଜ ଅଖି ।୪୦। ତା ପ୍ରତି କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଆଦର । ବ୍ୟକତ କଲା ସବୁଗୋରା ପୁଣି ତାଙ୍କ ଅପମାନ । ଦେଇ ଚେଷ୍ଟବା ଗୋପୀଗଣ ॥ ଶୁଣି ବିସ୍ମୟେ ସ୍ତବ୍ଧ ହେଲେ ।୪୧। ସକଳ ଗୋପୀ ଏକମେଳେ ॥ ଚନ୍ଦ୍ରକିରଣେ ବନପଥ । ଦଶିବା ଯାଏ ଖୋଜି ବ୍ୟସ୍ତ ।

ମାଲକ୍ଷ୍ୟ ତତୋ ନବବୃତ୍ତୁଃ ସ୍ତ୍ରିୟଃ । ୪୨ । ତନ୍ମନସ୍କାସ୍ତଦାଳାପାସ୍ତଦ୍ବିଚେଷ୍ଟାସ୍ତଦାତ୍ମିକାଃ । ତଦ୍ଗୁଣାନେବ ଗାୟନ୍ତ୍ୟୋ ନାତ୍ମାଗାରାଣି ସସ୍ମରୁଃ । ୪୩ । ପୁନଃ ପୁଳିନମାଗତ୍ୟ କାଳିନ୍ଦ୍ୟାଃ କୃଷ୍ଣଭାବନାଃ । ସମବେତା ଜଗୁଃ କୃଷ୍ଣଂ ତଦାଗମନକାଙ୍କ୍ଷିତାଃ । ୪୪ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ରାସକ୍ରୀଡାୟାଂ କୃଷ୍ଣାନ୍ବେଷଣଂ ନାମ ତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୩୦ ।

ଏକତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଗୋପ୍ୟ ଊଚୁଃ । ଜୟତି ତେଽଧିକଂ ଜନ୍ମନା ବ୍ରଜଃ ଶ୍ରୟତ ଇନ୍ଦିରା ଶଶ୍ୱଦତ୍ର ହି । ଦୟିତ ଦୃଶ୍ୟତାଂ ଦିକ୍ଷୁ ତାବକାସ୍ତ୍ୱୟି ଧୃତାସବଃ ।

। ୪୨ । ଏବଂ ତମପ୍ରାପ୍ତା ଅପି ସ୍ୱଗୃହାନ୍ ନୈବ ସ୍ମରନ୍ତ୍ୟଃ । ତଦାତ୍ମିକାଃ ସ ଏବାତ୍ମା ଯାସାଂ ତାଃ ତନ୍ମୟ୍ୟ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୪୩ । କିନ୍ତୁ ପୂର୍ବଂ ଯତ୍ର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେନ ସଙ୍ଗତାସ୍ତଦେବ କାଳିନ୍ଦ୍ୟାଃ ପୁଳିନମାଗତ୍ୟ କୃଷ୍ଣଂ ଭାବୟନ୍ତ୍ୟୋ ଧ୍ୟାୟନ୍ତ୍ୟ ଇତି ତଥା ତାଃ । କୃଷ୍ଣସ୍ୟାଗମନଂ କାଂକ୍ଷିତଂ ଯାସାଂ ତା ମିଳିତାଃ ସତ୍ୟଃ କୃଷ୍ଣମେବ ଜଗୁରିତି । ୪୪ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୩୦ ।

ଏକତ୍ରିଂଶେ ବିରହାର୍ତ୍ତାଃ ପୁନଃ ପୁଳିନମାଗତାଃ । କୃଷ୍ଣମେବାନୁଗାୟନ୍ତ୍ୟଃ ପ୍ରାର୍ଥୟନ୍ତେ ତଦାଗମଂ । ଜୟତୀତି । ହେ ଦୟିତ ତେ ଜନ୍ମନା ବ୍ରଜୋଽଧିକଂ ଯଥା ଭବତି ତଥା ଜୟତି ଉତ୍କର୍ଷେଣ ବର୍ତ୍ତତେ । ଯସ୍ମାଦ୍ଧେତୋରତ୍ର ବ୍ରଜେ ଇନ୍ଦିରା ଲକ୍ଷ୍ମୀରପି ହି ଶଶ୍ୱଚ୍ଛ୍ରୟତେ ବ୍ରଜମଲଙ୍କୃତା

ଊଣାରେ ପଥନଦବାନ୍ତେ । ଫେରଲେ ଝାଡ଼ନ୍ତ ଦୁଃଖିତେ । ୪୨ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଠାରେ ଚେତେ ମନ । କରନ୍ତି କୃଷ୍ଣଗୁଣଗାନ ॥ ଅନୁସରନ୍ତି କୃଷ୍ଣ ସ୍ୱ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେଚେତେ ଅଛି ମାୟା ॥ ତାଗୁଣ କଥା ବର୍ଣ୍ଣନ୍ତି । ନିଜଗୃହକୁ ନ ସ୍ମରନ୍ତି । ୪୩ । କାଳିନ୍ଦୀତୀରେ ପୁଣି ଫେରି । ଏକଠେ ସର୍ବେ ବସିକରି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଆଗମ ବାଞ୍ଛିଲେ । ଉଚ୍ଚେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଡାକିଲେ । ୪୪ । ଭଣିଲ ଦାଣ ପଶୁପତି । ଅପ ହେ କୃଷ୍ଣ ଦୀନନାଥ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୩୦ ।

ଗୋପ୍ୟ ଊଚୁଃ – ହେ କୃଷ୍ଣ ହେବାରୁ ତୁ ଜନ୍ମ । ବ୍ରଜ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିକ ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛି । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦେବୀ ଆସିଛି + ହେ ପ୍ରିୟ

ଲଭନ୍ତେ । ୭ । ଶରଦୁଦାଶୟେ ସାଧୁଜାତସତ୍ସରସିଜୋଦରଶ୍ରୀମୁଷା ଦୃଶା । ସୁରତନାଥ ତେଽଶୁଲ୍କଦାସିକା ବରଦ ନିଘ୍ନତୋ ନେହ କିଂ
ବଧଃ । ୬ । ବିଷଜଳାପ୍ୟୟାଦ୍ ବ୍ୟାଳରାକ୍ଷସାଦ୍ ବର୍ଷମାରୁତାଦ୍ ବୈଦ୍ୟୁତାନଳାତ୍ । ବୃଷମୟାତ୍ମଜାଦ୍ ବିଶ୍ୱତୋ ଭୟାଦୃଷଭ ତେ ବୟଂ ରକ୍ଷିତା ମୁହୁଃ ।୩

ବର୍ତ୍ତନ୍ତେ । ଏବଂ ବ୍ରଜେ ସଙ୍କ୍ରାନ୍ତିନ୍ ବୋଦାଟନେ ଅତ ରୁ ତାବକା । ତ୍ୱଦୀୟା ଗୋପୀଜନାସ୍ତ୍ୱୟି ତ୍ୱଦର୍ଥମେବ କଥଞ୍ଚିଦ୍ଧୃତା ଅସବୋ ଯୈସ୍ତେ ତ୍ୱାଂ
ବିଚିନ୍ୱନ୍ତେ ଅତସ୍ତ୍ୱଂ ଦୃଶ୍ୟତାଂ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷୀଭୂୟତାମିତି । ଯଦ୍ୱା ଅସ୍ମାଭିର୍ଭବାନ୍ ଦୃଶ୍ୟତାଂ ଯଦ୍ୱା ଏବଂ ତ୍ୱୟା ଦୃଶ୍ୟତାମେତେ ତ୍ୱେ ଚିନ୍ୱନ୍ତ ଇତି ।୧ ।
ଅଥ ସୁରତନ୍ତାଣାଂ ବଧ୍ୱୀନାଂ ବକ୍ତ୍ରାଦବସେ ଅନୁରତ ସଙ୍କଳ୍ପୋକେଷ୍ୱବତାରଣ । ଅଥାପି ସଙ୍ଗତରୂଚ୍ୟନ୍ତେ ! ତବ ତେ ଚିନ୍ୱନ୍ତୁ ମମ କାମିତ ତେନ୍ତୁ
ତବାନ୍ତୁଃ ଶରଦତ । ଶରଦୁଦାଶୟେ ଶରତ୍କାଳୀନେ ସରସି ସାଧୂଜାତା ସମ୍ୟକ୍ ଜାତଂ ଯତ୍ସତ୍ସରସିଜଂ ବିକସିତଂ ପଦ୍ମଂ ତସ୍ୟୋଦରେ ଗର୍ଭେ
ଯା ଶ୍ରୀସ୍ତାଂ ମୁଷ୍ଣାତି ହରତୀତି ତଥା ଦୃଶା ନେତ୍ରେଣ ହେ ସୁରତନାଥ ସମ୍ଭୋଗପତେ ବରଦ ଅଭୀଷ୍ଟପ୍ରଦ ଅଶୁଲ୍କଦାସିକା ଅମୂଲ୍ୟଦାସୀର୍ନୋ ନିଘ୍ନତୋ
ମାରୟତସ୍ତେ ତବ ବୃଷ୍ଟ୍ୟା କ୍ରିୟମାଣ ଇହଲୋକେ ଅସ୍ମାକଂ ବଧୋ ନ ଭବତି କିଂ ଦୃଶା ବଧୋ ନ ଭବତି କିନ୍ତୁ ଭବତ୍ୟେବ । ଅତସ୍ତ୍ରୟ ଦୃଷ୍ଟା
ଅପହୃତପ୍ରାଣପଞ୍ଚର୍ପଣାୟ ତ୍ୱୟା ଦୃଶ୍ୟତାମିତି ଯଥା ପୂର୍ବଂ ସଙ୍ଗତ ବାକ୍ୟଶେଷଃ । ୬ । କିଞ୍ଚ ବହୁଭ୍ୟୋ ମୃତ୍ୟୁଭ୍ୟଃ କୃପୟା ରକ୍ଷିତ୍ୱା କାମିଜଦାନାଂ
ଦୃଶା ମନ୍ମଥଂ ପ୍ରେଷ୍ୟ ଘାତୟସୀତ୍ୟାହୁଃ ବିଷେତି । ହେ ବୃଷଭ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିଷମୟାତ୍ କାଳାଦ୍ ଯୋଽପ୍ୟୟସ୍ତୋ ନାଶସ୍ତସ୍ମାତ୍ ଅଘାସୁରାତ୍ ବର୍ଷାତ୍ ମରୁତାତ୍ ତଥା
ବ୍ୟାଳରାକ୍ଷସାତ୍ । ବୈଦ୍ୟୁତାନଳାତ୍ ଅଶନ୍ୟାତାତ୍ ବୃଷୋଽରିଷ୍ଟସ୍ତସ୍ମାତ୍ ମୟାତ୍ମଜାଦ୍ ବ୍ୟୋମାତ୍ ବିଶ୍ୱତୋଽନ୍ୟସ୍ମାଦପି ସର୍ବତୋ ଭୟାତ୍ କାଳୟଦମନା-
ଦନା ରକ୍ଷିତାଃ କାମିଦାନାମୁପେକ୍ଷସ ଇତି ଭାବଃ ।୩। ଅପିଚ ବିଷ୍ଣୁପାଳନାୟ ବ୍ରତଧର୍ମ୍ମସ୍ୟ ତବ ଭକ୍ତ୍ୟୋପେକ୍ଷା ଅତ୍ୟନ୍ତମନୁଚିତେତ୍ୟାଶୟେନାହୁଃ ନ ଖଲ୍ୱିତି
ହେ ସଖେ ଭବାନ୍ ଖଲୁ ନିଶ୍ଚିତଂ ଯଶୋଦାସୁତୋ ନ ଭବତି କିନ୍ତୁ ସର୍ବପ୍ରାଣିନାଂ ବୁଦ୍ଧି ସାକ୍ଷୀ । ନନୁ ସ କିଂ ଦୃଶ୍ୟେ ଭବତି ତତ୍ରାହୁଃ । ବିଖ-

ଚୋର ଗୋପୀଗଣ । ପ୍ରାଣେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଅନ୍ୱେଷଣ ॥ କରନ୍ତି କୌଣପଦଗରେ ॥ ବଦନ ଦେଖା ତାଙ୍କୁ ବାରେ ।୧। ଶରଦେ ସରରେ ନୂତନ । ଫୁଟିବେ
ପଦ୍ମମଧ୍ୟସ୍ଥ—ନୟନକଟାକ୍ଷପାତରେ । ଦାସୀଙ୍କର ବିନା ମୂଲ୍ୟରେ । ଏବେ ନ ବୃହ୍ମ ହେ ବରଦ । ନ ଦେଇ ସୁରତପ୍ରମୋଦ ॥ ମାରିବ ସ୍ତ୍ରୀବଧ
ନ୍ହେବ । ତୁମ୍ଭେତ ପାପପୁଣ୍ୟସାକ୍ଷୀ । ୬ । ଲେଡେ ଯେବୁ ଏ ଗୋପ୍ୟଙ୍କୁ । ଅନୁରବଶିଳୁ ଅମ୍ଭଙ୍କୁ ॥ କାଳନ୍ଦୀ ବିଷଜଳ ପାନୁ । ଅଘଅସୁରର ବଦନୁ ॥
ଇନ୍ଦ୍ରକୋପରୁ ବର୍ଷ ବାତୁ । ଅରିଷ୍ଟବ୍ୟୋମାସୁର ହସ୍ତୁ । ଏବେ ତୁ ତେଜୁ ଜାହିଁପାଇଁ । ଉଲେଖି ଦୟା ଜନ୍ମୁ ନାହିଁ ।୩। ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଯଶୋଦା ନନ୍ଦନଃ

ନ ଜଲ୍ ଗୋପ ଜାନଦନୋ ଭବାନ୍ ଅଖିଳଦେହିନାମନ୍ତରାତ୍ମଦୃକ୍ । ବିଖନସାର୍ଥିତୋ ବିଶ୍ୱଗୁପ୍ତୟେ ସଖ ଉଦେଯିବାନ୍ ସାତ୍ୱତାଂ କୁଲେ । ୪ ।
ବିରଚିତାଭୟଂ ବୃଷ୍ଣିଧୂର୍ଯ୍ୟ ତେ ଚ ଶରଣମୀୟୁଷାଂ ସଂସୃତେର୍ଭୟାତ୍ । କରସରୋରୁହଂ କାନ୍ତ କାମଦଂ ଶିରସି ଧେହି ନଃ ଶ୍ରୀକରଗ୍ରହଂ । ୫ ।
ବ୍ରଜଜନାର୍ତ୍ତିହନ୍ ବୀର ଯୋଷିତାଂ ନିଜଜନସ୍ମୟଧ୍ୱଂସନସ୍ମିତ । ଭଜ ସଖେ ଭବତ୍କିଙ୍କରୀଃ ସ୍ମ ନୋ ଜଲରୁହାନନଂ ଚାରୁ ଦର୍ଶୟ । ୬ । ପ୍ରଣତ-
ଦେହିନାଂ ପାପକର୍ଷଣଂ ତୃଣଚରାନୁଗଂ ଶ୍ରୀନିକେତନଂ । ଫଣିଫଣାର୍ପିତଂ ତେ ପଦାମ୍ବୁଜଂ କୃଣୁ କୁଚେଷୁ ନଃ କୃନ୍ଧି ହୃଚ୍ଛୟଂ । ୭ । ମଧୁ-

---

ନଥା ବ୍ରହ୍ମଣା ବିଶ୍ୱପାଳନାୟ ପ୍ରାର୍ଥିତଃ ସନ୍ ସାତ୍ୱତାଂ କୁଲେ ଉଦେୟିବାନ୍ ଉଦିତ ଇତି । ୪ । ତସ୍ମାତ୍ ଭୃଭଙ୍ଗମାତ୍ରେଣ ଅଭୟପ୍ରଦଂ ଦ୍ୟୁପ୍ରାର୍ଥନା-
ଚତୁଷ୍ଟୟଂ ସଙ୍ଖ୍ୟାଦ୍ୟଷ୍ଟାନ୍ତଃ ବିରଚିତାଭୟମିତ୍ୟାଦି ଚତୁର୍ଭିଃ । ହେ ବୃଷ୍ଣିଧୂର୍ଯ୍ୟ ସଂସୃତେର୍ଭୟାତ୍ ତେ ଶରଣମୀୟୁଷାଂ ଶରଣଂ ପ୍ରାପ୍ତାନାଂ ପ୍ରାଣିନାଂ
ବିରଚିତଂ ଦତ୍ତମଭୟଂ ଯେନ ତତ୍ ତଥା । ହେ କାନ୍ତ କାମଦଂ ବରଦଂ ତଥା ଶ୍ରିୟଃ କରଂ ଗୃହ୍ଣାତୀତି ତଥା ତଭବତ୍କରସରୋରୁହଂ ନଃ
ଶିରସି ଧେହି । ୫ । ହେ ବ୍ରଜଜନାର୍ତ୍ତିହନ୍ । ହେ ବୀର । ନିଜଜନାନାଂ ଯଃ ସ୍ମୟୋ ଗର୍ବସ୍ତସ୍ୟ ଧ୍ୱଂସନଂ ନାଶକଂ ସ୍ମିତଂ ଯସ୍ୟ ତଥାଭୂତଂ ।
ହେ ସଖେ ଭବତ୍କିଙ୍କରୀର୍ନୋଽସ୍ମାନ୍ ଭଜ ଆଶ୍ରୟ । ସ୍ମେତି ନିଶ୍ଚିତଂ । ପ୍ରଥମଂ ତାବତ୍ ଜଲରୁହାନନଂ ଚାରୁ ଯୋଷିତାଂ ନୋ ଦର୍ଶୟ । ୬ । ଅତ-
ଏବ ପ୍ରଣତାନାଂ ଦେହିନାଂ ପାପକର୍ଷଣଂ ପାପହନ୍ତୃ ତୃଣଚରାନ୍ ପଶୂନପ୍ୟନୁଗଚ୍ଛତି କୃପୟୈବ ତଥା ସୌଭଗ୍ୟେନ ଶ୍ରିୟୋ ନିକେତନଂ
ମାର୍ଯ୍ୟାତିରେକେଣ ଫଣିନଃ ଫଣାସ୍ୱର୍ପିତଂ ତେ ପଦାମ୍ବୁଜଂ ନଃକୁଚେଷୁ କୃଣୁ କୁରୁ । ଅଥ ହୃଚ୍ଛୟଂ କାମଂ କୃନ୍ଧି ଛିନ୍ଧି । ୭ । ହେ ପୁଷ୍କରେ-
କ୍ଷଣ ତବୈବ ମଧୁରୟା ଗିରା ବଲ୍ଗୁନା ବାକ୍ୟେନ ଯଦ୍ୱାଂ ତୟା ବୁଧାନାଂ ମନୋଜ୍ଞୟା ହୃଦ୍ୟୟା ଗମ୍ଭୀରସ୍ୱେତ୍ୟର୍ଥଃ । ମୁହ୍ୟମାନା ବୟଂ ନୋ

ଏକେ ଯଥାର୍ଥଚରିତ । ସକଳଜୀବନ୍ତୁବିନାଶୀ । ରହିଛ ଏବିଷ୍ଣୁ ବ୍ୟାପୀ ॥ ବିଶ୍ୱରକ୍ଷାପେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର । ପ୍ରାର୍ଥନାରେ ଜନ୍ମ ଯାଦବଙ୍କ ଘର ॥ ଯେବୁ କୁଳେ
ଜନ୍ମିଲ । ତାହିଁ ଆହ୍ଲାଦ କଲ । ୪ । ଜନ୍ମମରଣଅମ୍ଭେ ଡରୁ । ଅଭୟ ଚରଣରୁହ ବରଣ ଲୋଡୁ ଦେହକୁ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯେ କର ଧରନ୍ତି ॥ ପୁଣି
ପ୍ରବ ଦେହରେ । ହେ କାନ୍ତ ଛଡ଼ ଅମ୍ଭଶିର । ୫ । ହେ ବ୍ରଜଜନ ଦୁଃଖହାର । ଏଯେ ତୋହର କିଙ୍କରୀ ସ୍ମିତ କାନ୍ତିରେ ଧ୍ୱଂସନ୍ତି । ତୋମ୍ଭ ପଦ୍ମାପ୍ରଭୂନ ମୁଖ
ଅଧରେ ଯେ ପଦ୍ମମୁଖକୁ । ଦେଖାଇ ଭଜ ଏ ନାରୀଙ୍କୁ । ୬ । ପ୍ରଣତଜନପାପହର । ପଶୁଗଣଙ୍କ ଅନୁଚର ॥ ଫଣିଫଣାରେ ଦେଇଛ ତ । ଯେପାଦେ
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେବନ୍ତି ॥ ସେପଦାମ୍ବୁଜ ଅମ୍ଭ କୁଚେ । ସ୍ଥାପି ବିନାଶ ମଦନେ । ୭ । ହେ ପୁଷ୍କରାକ୍ଷ ମନୋହର । ବଚନ ଅତି ସୁମଧୁର ॥ ତୋ ବଚନ ଶୁଣି ଯେ

ମଧୁରୟା ଗିରା ବଲ୍ଗୁବାକ୍ୟୟା ବୁଧମନୋଜ୍ଞୟା ପୁଷ୍କରେକ୍ଷଣ । ବିଧିକରୀରିମା ବୀର ମୁହ୍ୟତୀରଧରସୀଧୁନାପ୍ୟାୟୟସ୍ୱ ନଃ ।୮। ତବ କଥାମୃତଂ ତପ୍ତ ଜୀବନଂ କବିଭିରୀଡିତଂ କଲ୍ମଷାପହଂ । ଶ୍ରବଣମଙ୍ଗଳଂ ଶ୍ରୀମଦାତତଂ ଭୁବି ଗୃଣନ୍ତି ତେ ଭୂରିଦା ଜନାଃ ।୯। ପ୍ରହସିତଂ ପ୍ରିୟ ପ୍ରେମବୀକ୍ଷଣଂ ବିହରଣଂ ଚ ତେ ଧ୍ୟାନମଙ୍ଗଳଂ । ରହସି ସଂବିଦୋ ଯା ହୃଦିସ୍ପୃଶଃ କୁହକ ନୋ ମନଃ କ୍ଷୋଭୟନ୍ତି ହି ।୧୦। ଚଳସି ଯଦ୍‌ବ୍ରଜାଚ୍ଚାରୟନ୍ ପଶୂନ୍

ବୋଧିକେଷ୍ଟାଃ ବିଦ୍ୟାଃ ଅଧରସୀଧୁନା ଆପ୍ୟାୟୟସ୍ୱ ସଂଜୀବୟସ୍ୱେତି ।୮। ନନ୍ୱସ୍ମାକଂ ଦୁର୍ବିରହେ ଦୁଃଖମେବ ମରଣଂ କୁତୋ ନ ତତ୍‌କଥାମୃତଂ ପାୟୟନ୍ତି ସୁଦୃଢ଼ବିରହତାପିତାନାମ୍ । ତତ୍ରାହ । କଥୈବାମୃତଂ । ଅତ ଏବ ତପ୍ତଜୀବନଂ । ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ଭିରପ୍ୟୁତ୍କର୍ଷମାହୁଃ । କବିଭିର୍ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ଭିରୀଡିତଂ ସ୍ତୁତଂ । ଦେବଭୋଗ୍ୟଂ ତ୍ୱମୃତଂ ତୈଃ ତୁଚ୍ଛୀକୃତଂ । କିଞ୍ଚ କଲ୍ମଷାପହଂ କାମକର୍ମନିରସନଂ ତଚ୍ଚ ଅମୃତଂ ନୈବମ୍ଭୂତଂ । କିଞ୍ଚ ଶ୍ରବଣମଙ୍ଗଳଂ ଶ୍ରବଣମାତ୍ରେଣ ମଙ୍ଗଳପ୍ରଦଂ ତଚ୍ଚ ଅନୁଷ୍ଠାନାପେକ୍ଷଂ । କିଞ୍ଚ ଶ୍ରୀମତ୍ ସୁଶାନ୍ତଂ ତଚ୍ଚ ମାଦକଂ । ଏବମ୍ଭୂତଂ ତ୍ୱତ୍‌କଥାମୃତଂ ଆତତଂ ଯଥା ଭବତି ତଥା ଯେ ଭୁବି ଗୃଣନ୍ତି ନିରୂପୟନ୍ତି ତେ ଜନା ଭୂରିଦା ବହୁଦାତାରଃ ଜୀବିତଂ ଦଦତୀତ୍ୟର୍ଥଃ ଯଦ୍ୱା ଏବମ୍ଭୂତଂ ତ୍ୱତ୍‌କଥାମୃତଂ ଯେ ଭୁବି ଗୃଣନ୍ତି ତେ ଭୂରିଦାଃ ପୂର୍ବଜନ୍ମସୁ ବହୁଦତ୍ତବନ୍ତଃ ସୁକୃତିନ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ଏତଦୁକ୍ତଂ ଭବତି । ଯେ କେବଳଂ କଥାମୃତଂ ଗୃଣନ୍ତି ତେଽପି ତାବଦୀଦୃଶାଃ କିଂ ପୁନର୍ଯେ ତ୍ୱାଂ ପଶ୍ୟନ୍ତି ଅତଃ ପ୍ରାର୍ଥୟାମହେ ତ୍ୱାଂ ଦ୍ରଷ୍ଟୁମିତି ।୯। କିଞ୍ଚ ମହାତ୍ମା ଆତ୍ମବନ୍ତୋଽପି ନ ବୁଦ୍ଧ୍ୟା ଭବତ ଏବ ନ ଦର୍ଶନେନ । ନ ଚୈତୈର୍ଲାପକୈର୍ଭବତାମସ୍ତୁ ନଃ କୋଽପି ଶାନ୍ତିଂ ମା ତାବଦ ଇତ୍ୟାହୁଃ ପ୍ରହସିତମିତି । ହେ ପ୍ରିୟ । କୁହକ କପଟ । ଯାନ୍ୟଦଃ ସଙ୍କେତନର୍ମାଣି ।୧୦। କିଞ୍ଚ ଗୃହେ ବହୁମତତ୍ୱେମାଦ୍ରଶତ୍ରୂଣ୍ଣଂ ପୁନର୍ବହୁଧା କେନ ହେତୁନା କଦନ୍ତମାତରଦୀତ୍ୟାହୁଃ ଶ୍ଲୋକଦ୍ୱୟେନ । ଚଳସୀତି । ହେ ନାଥ ହେ କାନ୍ତ ଯଦ୍ୟଦା ବ୍ରଜାଚ୍ଚଳସି ପଶୂନ୍ ଚାରୟନ୍ ତଦା ନଳିନସୁନ୍ଦରଂ କୋମଳଂ ତେ ପଦଂ ଶିଳାଃ କଣିଶୈଃ ତୃଣାଙ୍କୁରୈଶ୍ଚ

ବଚନ । ମୁଗ୍ଧ ହୋଇବେ ମଣିଥନ୍ତି ॥ ଏ ଅଜ୍ଞାକାରିଣୀ ନାରୀଏ । ମୋହି ଯାନ୍ତି ତୋର ବଚନେ ॥ ଅଧର ଅମୃତ ଦେଇ ଏ ବୋଲି ।୮। ହେ ଅମୃତ ଅଞ୍ଚ ଅଛୁ ନାଥ ହେ । କହିଏ ତୋର କଥାମୃତେ । ତୁଚ୍ଛ କଲେ କି ନଭୋ ନଭୋ ॥ ଯେ ସାରଦା ଆଦି ଜୀବନ । କଳ୍ମଷ କରେ ବିନାଶନ ॥ ଶ୍ରବଣେ ମଙ୍ଗଳ ଦିଅଇ । ଭୂମି ବିସ୍ତରି ଗାନ ଯେ ବହି ॥ ଯାହାର ପୂର୍ବ ପୁଣ୍ୟ ଥାଏ । ସେ ତୋର କଥାମୃତ ଗାଏ ।୯। ହେ ପ୍ରିୟ କପଟି ଆଗର । ମନ କଥାରେ ନାହିଁ ସ୍ଥିର ॥ ସଦା ଯେ ପ୍ରେମ ଦୃଷ୍ଟିଶୀଳ । ଧ୍ୟାନ ମଙ୍ଗଳ ବିହରଣ ॥ ରହସ୍ୟ ଉକ୍ତି ଚତୁରୋକ୍ତି । ଜନ୍ମାଏ କ୍ଷୋଭ ମନେ ପଡ଼ି ।୧୦। ପଶୁ ଚରାଇ ଯେବେ ଚଳ । ବ୍ରଜୁଁ ବାହାର

ନଳିନସୁନ୍ଦରଂ ନାଥ ତେ ପଦଂ । ଶିଳତୃଣାଙ୍କୁରୈଃ ସୀଦତୀତି ନଃ କଳିଳତାଂ ମନଃ କାନ୍ତ ଗଚ୍ଛତି । ୧୧ । ଦିନପରିକ୍ଷୟେ ନୀଳକୁନ୍ତଳୈର୍ବନ-ରୁହାନନଂ ବିଭ୍ରଦାବୃତଂ । ଘନରଜସ୍ୱଲଂ ଦର୍ଶୟନ୍ ମୁହୁର୍ମନସି ନଃ ସ୍ମରଂ ବୀର ଯଚ୍ଛସି । ୧୨ । ପ୍ରଣତକାମଦଂ ପଦ୍ମଜାର୍ଚ୍ଚିତଂ ଧରଣିମଣ୍ଡନଂ ଧ୍ୟେୟମାପଦି । ଚରଣପଙ୍କଜଂ ଶନ୍ତମଞ୍ଚ ତେ ରମଣ ନଃ ସ୍ତନେଷ୍ୱର୍ପୟାଧିହନ୍ । ୧୩ । ସୁରତବର୍ଦ୍ଧନଂ ଶୋକନାଶନଂ ସ୍ୱରିତବେଣୁନା ସୁଷ୍ଠୁ ଚୁମ୍ବିତଂ । ଇତରରାଗବିସ୍ମାରଣଂ ନୃଣାଂ ବିତର ବୀର ନସ୍ତେଽଧରାମୃତଂ । ୧୪ । ଅଟତି ଯଦ୍ଭବାନହ୍ନି କାନନଂ ତ୍ରୁଟିର୍ଯୁଗାୟତେ ତ୍ୱାମପଶ୍ୟତାଂ ।

ସୀଦତି କ୍ଲିଶ୍ୟତୀତି ନୋ ମନଃ କଲିଳତାମସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି ପ୍ରାପ୍ନୋତି ଏବଂ ଭୂତାସ୍ତ୍ୱଦ୍ଦୁଃଖଶଙ୍କିତଚିତ୍ତା ବୟଂ ।୧୧। କିନ୍ତୁ ଦିନପରିକ୍ଷୟେ ସାୟଂ-କାଳେ ନୀଳକୁନ୍ତଳୈରାବୃତଂ ଘନରଜସ୍ୱଲଂ ଗୋରଜଶ୍ଛୁରିତଂ ବନରୁହାନନଂ ଅଳିମାଳାକୁଳପରାଗଚ୍ଛୁରିତପଦ୍ମତୁଲ୍ୟମାନନଂ ହେ ବୀର ତତ ମୁହୁର୍ମୁହୁର୍ଦର୍ଶୟନ୍ ନୋ ମନସି କେବଳଂ ସ୍ମରଂ ଯଚ୍ଛସି ଅର୍ପୟସି । ନତୁ ସଙ୍ଗଂ ଦଦାସୀତି କପଟସ୍ମିତମିତି ଭାବଃ । ୧୨ । ଅତୋଽଧୁନା କପଟଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ଏବଂ କୁର୍ବିତି ପ୍ରାର୍ଥୟନ୍ତ୍ୟେ ଶ୍ଲୋକଦ୍ୱୟେନ । ପ୍ରଣତକାମଦମିତି । ହେ ଆଧିହନ୍ ହେ ରମଣ ପଦ୍ମଜେନ ବ୍ରହ୍ମଣାର୍ଚ୍ଚିତଂ ଆପଦି ଧ୍ୟେୟଂ ଧ୍ୟାନମାତ୍ରେଣ ଆପନ୍ନିବର୍ତ୍ତକଂ ଶନ୍ତମଂ ସେବାସମୟେଽପି ସୁଖତମଂ ତେ ଚରଣପଙ୍କଜଂ କାମତାପଶାନ୍ତ୍ୟେ ନଃ ସ୍ତନେଷୁ ଅର୍ପୟେତି । ୧୩ । ଅପିଚ ହେ ବୀର ତେ ଅଧରାମୃତଂ ନୋ ବିତର ଦେହି । ସ୍ୱରିତେନ ନାଦିତେନ ବେଣୁନା ସୁଷ୍ଠୁ ଚୁମ୍ବିତମିତି ନାଦାମୃତଯୋଜିତମିତି ଭାବଃ । ଇତରରାଗବିସ୍ମାରଣଂ ନୃଣାମିତରେଷୁ ସାର୍ବଭୌମାଦିସୁଖେଷୁ ରାଗମିଚ୍ଛାଂ ବିସ୍ମାରୟଦ୍ ବିଲାପୟତୀତି ତଥା ତତ୍ । ୧୪ । କିଞ୍ଚ କ୍ଷଣମପି ତ୍ୱଦଦର୍ଶନେ ଦୁଃଖଂ ଦର୍ଶନେ ତୁ ସୁଖଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ପକ୍ଷ୍ମପାତପରିତ୍ୟାଗେନ ଯତସ୍ତ୍ୱ ଇବ ବୟଂ ଭ୍ରାମ୍ୟନ୍ତ୍ୟାଗତାସ୍ତନ୍ନ କଥମସାଂସ୍ପୃଷ୍ଟମହପଵଦେ ଇତି ମଦଦୁଃଖ-

କୁରୁହଲେ ॥ ହେ ନାଥ ତୋ ପଦ୍ମଚରଣ । ତୃଣ କଣ୍ଟକ ବ ପାଷାଣ ॥ ଲାଗିଲେ ତ କଷ୍ଟ ପାଇବ । ଏହି ଚିନ୍ତାରେ ଥିଉଁ ଭାବ ।୧୧। ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଧୂଳି ଧୂସରତ । ନୀଳକୁନ୍ତଳରେ ଆବୃତ ॥ ପଦ୍ମବଦନ ତୋହର ହିଁ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ମଦନ ପୀଡ଼ଇ ।୧୨। ପ୍ରଣତଜନ ଇଷ୍ଟପଦ । ବ୍ରହ୍ମାରେ ପୂଜିତ ଯୋଗାଦ ॥ ଆପଦେ ଯାହାକୁ ଚିନ୍ତନ୍ତି । ଏତେ ଯେମନ୍ତେ ବସୁମତୀ ॥ ସେବିବ କୁ ଯେ ସୁଖମୟ । ସେ ପଦ୍ମଚରଣ ନିଶ୍ଚୟ ॥ ହେ ଅର୍ତ୍ତିହାଣ ଆମ୍ଭ ସ୍ତନେ । ଲଗାଇ ଦିଅଣ ମଦନେ ।୧୩। ରତିବର୍ଦ୍ଧକ ଶୋକହର । ବେଣୁଚୁମ୍ବୀ ତୋ ଅଧର ॥ ଯେ ନର ଥରେ ତୃପ୍ତି ଥାଏ । ତାକୁ ଏ ସର୍ବ ପିଣ୍ଡାକୁ ଏ। ଇତରସୁଖ ମେଣ୍ଟରେ । ଲମ୍ବ ଲଗାଏ ସେ ରସରେ ॥ ହେ ବୀର ସେ ଅଧରାମୃତ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେଇ କର ତୃପ୍ତ ।୧୪। ଦିବସେ ତୁମ୍ଭେ ଗଲେ ବନେ । ନଚ୍ଛହିଁ ପଙ୍କଜ

Digitized by PPRACHIN, SOA

କୁଟିଳକୁନ୍ତଳଂ ଶ୍ରୀମୁଖେ ତେ କଦା ଦ୍ରକ୍ଷ୍ୟନ୍ତି ପକ୍ଷ୍ମକୃଦ୍ ଦୃଶଃ । ୧୫ । ପରିସ୍ଫୁରଦ୍‌ଯୁକ୍ତ ଭ୍ରୂଭଙ୍ଗ ଅଙ୍ଗରକାନ୍ତ୍ୟା ତେନୋଦ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ଚିତ୍ତା । ବ୍ରଜ-
ଗୋପବଧୂର୍ବୋଧିତ ମୋହନାଃ ନନ୍ଦନ ଗୋପିକାଃ ନ ଶକ୍ତ୍ୟ ନ କେଳିଷି । ୧୬ । ରହସି ସବ୍ୟଦ୍ଦ୍ରୂତସ୍ୟୋଦକଂ ସହସିତାନନଂ ପ୍ରେମଘୋଷଣଂ । ବ୍ରଜ-
ଧୂର୍ବଃ ପ୍ରିୟୋ ପାନ୍ଥ ଧାମ ତେ ମୂର୍ଦ୍ଧ୍ନି ସ୍ପୃହା ସଦ୍ୟତେ ମନଃ । ୧୭ । ବ୍ରଜବନୌକସାଂ ବ୍ୟକ୍ତିରଙ୍ଗ ତେ ବୃଜିନହନ୍ତ୍ର୍ୟଲଂ ବିଶ୍ୱମଙ୍ଗଳଂ ।
ତ୍ୟଜ ମନାକ୍ ଚ ନସ୍ତ୍ୱତ୍ସ୍ପୃହାତ୍ମନାଂ ସ୍ୱଜନହୃଦ୍‌ରୁଜାଂ ଯନ୍ନିଷୂଦନଂ । ୧୮ । ଯତ୍ତେ ସୁଜାତଚରଣାମ୍ବୁରୁହଂ ସ୍ତନେଷୁ ଭୀତାଃ ଶନୈଃ ପ୍ରିୟ

ମୂର୍ଚ୍ଛା ଅଙ୍କଭାଜ ଦ୍ୱୟେନ । ଯଦ୍‌ଯଦା ଭବାନ୍ କାନନଂ ବୃନ୍ଦାବନଂ ପ୍ରତି ଅଟନ୍ ଗଚ୍ଛତ ତଦା ତ୍ୱାମପଶ୍ୟନ୍ତ୍ୟା ପ୍ରାଣିନା କ୍ରୂଟି କ୍ଷଣାର୍ଦ୍ଧମପି ଯୁଗ-
ବଦ୍‌ଭବତ ଏବମଦର୍ଶନେ ଦୁଃଖମୁକ୍ତଂ । ପୁନଶ୍ଚ କଠହନ୍ତିନାନ୍ତେ ତେ ତବ ଶ୍ରୀମନ୍ମୁଖଂ ଜଡ଼ ଉଦ୍ବେଗିତମାଣାନାଂ ତେଷାଂ ଦୃଶଂ ପକ୍ଷ୍ମକୃଦ୍‌ବ୍ରହ୍ମା
ଜଡ଼ୋ ନନ୍ଦ ଏବ । ନନେତ୍ରମ ଷ ମପଶ୍ୟନ୍ତମପଦ୍ୟମିଡ଼ ଦର୍ଶନେ ସୁଖମୁକ୍ତଂ । ୧୫ । ତତ୍ପ୍ରାହ ହେ ଅଚ୍ୟୁତ ପତିନ୍ ସୁତାନ୍ ଅନ୍ୱୟାନ୍ ଭ୍ରାତୃନ୍ ବନ୍ଧୁନ୍ ତୋ
ବାନ୍ଧବାଂ ସ୍ୱାଭିଲଷ୍ୟ ତବ ସମୀପମାଗତା ବୟଂ । କଥମ୍ଭୂତସ୍ୟ । ଗତିବଦୋଦ୍‌ଗୀତମୋହିତାଃ ଜାନତଃ ଗୀତଚେଷ୍ଟା ଜାନତଃ । ଗତିହାଦୋ ବନ୍ଧୁଂ
ବା । ତବ ଉଦ୍ଗୀତେନ ଉଦ୍‌ଗୀତେନ ମୋହିତାଃ । ହେ କିତବ ଶଠ ଏବମ୍ଭୂତା ଯୋଷିତୋ ନଶି ସ୍ୱପ୍ନମାଗତାସ୍ତ୍ୱତ୍ତେ କସ୍ତ୍ୟଜେତ୍ ନ
କୋଽପୀତ୍ୟର୍ଥଃ ।୧୬। ଅତଃପ୍ରୋକ୍ତା ତ୍ୟକ୍ତାନାମସ୍ମାକଂ ପ୍ରାକ୍ତନଦୁର୍ଦ୍ଦର୍ଶନଦାନଜନ୍ମଦ୍ରୋଗସ୍ୟ ହୃଚ୍ଛୟଶୈବ ଚକାସ୍ତ୍ୱ କୁଙ୍କୁମଶ୍ଚାଦ୍ୟମେତାନ୍ନହୃଦ୍ୱ୍ୟେନ
ବଦସୀତି । ଶ୍ରିୟୋ ଧାମ ତେ ବୃହଦ୍ ବକ୍ଷଃ ଉରସ୍ତ ଶସ୍ୟ ଅନ୍ତିକେ ଭବତ ତଥାତ ମୁହୁର୍ମୁହୁର୍ଦ୍ଦର୍ଶନୋ ମୁହ୍ୟତି । ୧୭ । ତବ ଚ ବ୍ୟକ୍ତିରଙ୍ଗ
ବ୍ୟକ୍ତଃ ବ୍ରଜବନୌକସାଂ ସର୍ବ୍ୱେଷାମବଶେଷେଣ ବୃଜିନହନ୍ତ୍ରୀ ଦୁଃଖନାଶୟିତ୍ରୀ ବିଶ୍ୱମଙ୍ଗଳଂ ସର୍ବମଙ୍ଗଳରୂପା ଚ ଅତସ୍ତ୍ୱତ୍ସ୍ପୃହାତ୍ମନାଂ ତ୍ୱତ୍ସ୍ପୃହା-
ଯୁକ୍ତମନସାଂ ନୋ ମନାଗୀଷତ୍ କମପି ତ୍ୟଜ ମୁଞ୍ଚ । କର୍ପଣୀୟମତ୍ୟୁଙ୍କନ୍ ଦେହୀତ୍ୟର୍ଥଃ । କଂ ତତ୍ । ସ୍ୱଜନହୃଦ୍‌ରୋଗାଣାଂ ଯଦଦାନୋପଦଂ ନି-

ବଦନେ ॥ କ୍ଷଣକେ ଲାଗେ ଯୁଗପର । ମେରଳନ୍ତ୍ର ତରଇ ବାହୁସ୍ତ୍ରୀ କୁଟିଳକେଶନନ୍ଦ୍ରୀମୁଖ । ଗୃହାନ୍ତେ ପଡନ୍ତେ ପଲକ ॥ ବ୍ରହ୍ମାକୁ ମୂର୍ଖ ମନେ ଭାଳି
ପଲକପାତ ନ ସମ୍ଭାଳି ।୧୫। ହେ ଶଠ ଅଚ୍ୟୁତ ତୋହର । ଶୁଣି ମଧୁରବେଣୁସ୍ୱର ॥ ପତି ତନୟ ବନ୍ଧୁ ଭାଇ । ତେଜି ଅଇଲୁ ବନେ ଧାଇଁ ॥ ଏମନ୍ତ
ନାରୀଙ୍କୁ ରାତ୍ରରେ । ତୋହ ବିନା କିଏ ତେଜିପାରେ । ୧୬ । ତୋର ରହସ୍ୟ କଥାମାନ । ସ୍ମରିଣ ବଢ଼ଇ ମଦନ ॥ ସହାସ ମୁଖପ୍ରେମଦୃଷ୍ଟି । ସୁନ୍ଦର
ବକ୍ଷସ୍ଥଳ ବହଇ ॥ ଦେଖନ୍ତେ ସ୍ପୃହା ବେଗି ବଢେ । ମୋହିତ ମନେ କାମ ପୀଡ଼େ ।୧୭। ଭେଟିବା ତୁମ୍ଭର ପ୍ରକାଶ । କରଇ ବ୍ରଜପାପ ନାଶ ॥ ମଙ୍ଗ-
ଳମଙ୍ଗଳ ବହଇ । ସ୍ୱଜନ [illegible]ଖ ବିନାଶଇ ॥ ତୋରୂପ ଧ୍ୟାୟେ ଅସ୍ମମନ । ଟିକେ ଦେଖାଅ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ।୧୮। କୋମଳ ତୋପଦ୍ମ ଚରଣ । କର୍କଶ

ଦଧୀନନ୍ଦ କର୍କଶେଷୁ । ତେନାତିବାଧତେପି ତଦ୍ଦୁଃଖତେ ନ କିଂ ସ୍ୱିତ୍ କୂର୍ପାଦଭିର୍ଭ୍ରମତ ଧୀର୍ଭବଦାୟୁଷାଂ ନଃ । ୧୯ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଗୋପୀଗୀତଂ ନାମ ଏକତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୩୧ ।

ଦ୍ୱାତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ— ଇତି ଗୋପ୍ୟଃ ପ୍ରଗାୟନ୍ତ୍ୟଃ ପ୍ରଲପନ୍ତ୍ୟଶ୍ଚ ଚିତ୍ରଧା । ରୁରୁଦୁଃ ସୁସ୍ୱରଂ ରାଜନ୍ କୃଷ୍ଣଦର୍ଶନଲାଲସାଃ । ୧ । ତାସାମ-ବିରଭୂଚ୍ଛୌରିଃ ସ୍ମୟମାନମୁଖାମ୍ବୁଜଃ । ପୀତାମ୍ବରଧରଃ ସ୍ରଗ୍ୱୀ ସାକ୍ଷାନ୍ମନ୍ମଥମନ୍ମଥଃ । ୨ । ତଂ ବିଲୋକ୍ୟାଗତଂ ପ୍ରେଷ୍ଠଂ ପ୍ରୀତ୍ୟୁତ୍ଫୁଲ୍ଲଦୃଶୋଽବଲାଃ ।

ତାଂ ନବଶ୍ରୀକମୌକ୍ଷିଂ ତତ୍ର ଭୂମେବ ବେଷ୍ଟିତ ଗୃହାଭ୍ରାନ୍ତଂ । ୧୮ । ଅତିପ୍ରେମାର୍ପିତା ହୃଦୟ୍ୟ ଅସ୍ମୁ ଦଧତ । ହେ ପ୍ରିୟ ଯତ୍ର ତେ ତବ ସୁଜାତଂ ପଦାବ୍ଜଂ କଠିନେଷୁ କୁଚେଷୁ ସମର୍ଦ୍ଦନଶଙ୍କିତାଃ ଶନୈର୍ଦଧୀମହି ଧାରଣ୍ଣେମ ବସ୍ତୁଂ ଭୂଷୁ ତେନ ଅଟବୀମଟସି । ନନ୍ୱୀକ୍ଷ ପାଦ ପଶ୍ଚନ୍ ବା କାଣ୍ଟିଦନ୍ୟାଂ ବା ଅତ୍ରାନମେବ ବା ନଶ୍ୟସି ସ୍ଫୁରସି । ତତ୍ର ତତଃ ତତ୍ର ପଦାମ୍ବୁଜଂ ଦ କୂର୍ପାଦିଭିଃ ସୂକ୍ଷ୍ମପାଷାଣାଦିଭିଃ କିଂ ସ୍ୱିତ୍ ନ ବ୍ୟଥତେ କଥଂ ନ ନାମ ନ ବ୍ୟଥେତେତି ଭଗବଦେକାୟୁର୍ଜୀବନଂ ଯାସାଂ ତାସାଂ ନୋ ଧୀର୍ଭ୍ରମତି ମୂର୍ଚ୍ଛତି । ଇତି ଶ୍ରୀଭାଗବତ ଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଏକତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୩୧ ।

ଦ୍ୱାତ୍ରିଂଶେ ବରଲାଭାପରକ୍ଷ୍ଣି ଜନ୍ମଦନ୍ତୋ ହରିଃ । ତତ୍ରାବିର୍ଭୂୟ ଗୋପୀସ୍ତାଃ ସାନ୍ତ୍ୱୟାମାସ ମାନୟନ୍ । ସ୍ମେରମାମ୍ଭୋଜଶ୍ଲୋକସ୍ତ୍ରୀ-କୁଟବେଷ୍ଟପଃ । ପଦସ୍ୟ ନତ୍ୟାନ୍ ଗୋପୀବୃନ୍ଦେଶ ନନ୍ଦନନ୍ଦନଃ । ଇତି ଗୋପ୍ୟ ଇତି । ଇତି ଏବଂପ୍ରକାରଂ । ଚିତ୍ରଧା ଅନେକଧା ସୁସ୍ୱର

ଅନ୍ତେ ଅମୃ ସ୍ତ୍ରନ । କାନ୍ତ ଭାଳ ଧୀରେ ଧୀରେ । ଭଗାଉଁ ନେଇ ସେ କୁଚରେ । କିନ୍ତୁ ଟେପାଦ ବୋରବନେ । ବୃକ୍ଷନ୍ତେ ଶୂଳା ଗୋଡ଼ନ୍ତାଳେ । ନ ଫାଉଥିବ କେତେ କଷ୍ଟ । ସ୍ୱା ଭଳ ହେଉଁ ଛଟପଟ । ଯେଣୁ ତୁ ଅମୃର ଜୀବନ । ତେଣୁ ହୃଦସ୍ଥ ଚନ୍ଦ୍ରାପୂର୍ଣ୍ଣ । ଅପଦେ ବ୍ରଜରେ ଏ ବନେ । ନବୁଝ କୋମଳ ଚରଣେ ।୧୯। ଧାଇଣଇ ଦାଗ ପଶିଛି । ଏରୂପେ ଗୋପୀ ଗାନ୍ତଗୀତ । ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଏକତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୩୧ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଏରୂପେ କୃଷ୍ଣ ଚୁଣଗୁଣି । ପ୍ରଳପି ନାନାମତେ ପୁଣି । କୃଷ୍ଣଦର୍ଶନ ଲାଳସାରେ । ଗୋପୀଏ କାନ୍ଦିଲେ ସ୍ୱରରେ । ୧ ।

ଉତ୍ଫୁଲ୍ଲ ସ୍ୱର୍ଗପରୁ ସଙ୍ଗାସ୍ତ୍ରବ୍ଧଃ ପ୍ର ମୈବାଗତା । ୩ । କାଚତ୍ର କରମ୍ବୁଜଂ ଶୌରେର୍ଜଗ୍ରହେତ୍ପୁଲକା ମୁଦା । କ ଚନ୍ଦ୍ରସାର ତଦ୍ଭାହୁମଂସେ ଚନ୍ଦନଭୂଷିତଂ । ୪ । କାଚଦଞ୍ଜଲନାଗୃହ୍ଣାତ୍ ତନ୍ୱୀ ତାମ୍ବୂଲଚର୍ଚ୍ଚିତଂ । ଏକା ତଦଙ୍ଘ୍ରି କମଳଂ ସନ୍ତପ୍ତା ସ୍ତନଯୋରଧାତ୍ । ୫। ଏକା ଭ୍ରୂକୁଟିମାବଧ ପ୍ରେମସଂରମ୍ଭବିହ୍ୱଳା । ଘ୍ନନ୍ତୀବୈକ୍ଷତ୍ କଟାକ୍ଷେପୈଃ ସନ୍ଦଷ୍ଟଦଶନଚ୍ଛଦା । ୬ । ଅପରାନିମିଷଦ୍ ଦୃଗ୍‌ଭ୍ୟାଂ ଜୁଷାଣା ତନ୍ମୁଖାମ୍ବୁଜଂ । ଆପୀତମପି ନାତୃପ୍ୟତ୍ ସନ୍ତସ୍ତଚ୍ଚରଣଂ ଯଥା । ୭ । ତଂ କାଚନ୍ନେତ୍ରରନ୍ଧ୍ରେଣ ହୃଦିକୃତ୍ୟ ନିମୀଲ୍ୟ ଚ । ପୁଲକାଙ୍ଗ୍ୟୁପଗୁହ୍ୟାସ୍ତେ ଯୋଗୀବାନନ୍ଦସଂପ୍ଲୁତା । ୮ । ସର୍ବାସ୍ତାଃ କେଶବାଲୋକପରମୋତ୍ସବନିର୍ବୃତାଃ । ଜହୁର୍ବିରହଜଂ ତାପଂ ପ୍ରାଜ୍ଞଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ଯଥା ଜନାଃ । ୯ । ତାଭିର୍ବିଧୂତଶୋକାଭିର୍ଭଗବାନଚ୍ୟୁତୋ ବୃତଃ ।

ଉଚ୍ଚୈଃ । କୃଷ୍ଣଦର୍ଶନେ ଲଲସା ଅଚ୍ୟୁତା ଯାସାଂ ତାଃ । ୧ । ସାକ୍ଷାନ୍ମନ୍ମଥମନ୍ମଥୋ ଜଗନ୍ମୋହନସ୍ୟ କାମସ୍ୟାପି ମନସ୍ୟୁଦ୍ଭୂତଃ କାମଃ ଯାଦୃଶ ଭଗବାନପି ମୋହକ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨ । ତନ୍ୱଃ କରଚରଣାଦ୍ୟଃ । ୩।୪ । ଅଞ୍ଜଲନା ହସ୍ତଦ୍ୱୟେନ । ୫ । ଭ୍ରୂକୁଟିଂ ଭ୍ରୂଙ୍ଗ ଅବଧ କୁଟିଲୀକୃତ୍ୟ ପ୍ରେମସଂରମ୍ଭେଣ ପ୍ରଣୟକୋପାବେଶେନ ବିହ୍ୱଳା ବିବଶା ଦଷ୍ଟାଧରୋଷ୍ଠୀ । କଟାକ୍ଷୈଃ କଟାକ୍ଷାଘ୍ରୈର୍ଯେ ଆକ୍ଷେପାଃ ପରିଭବାସ୍ତୈ ସ୍ତାଡୟନ୍ତୀବ ଐକ୍ଷତ । ୬। ଅନିମିଷନ୍ତୀଭ୍ୟାମନିମୀଲନ୍ତୀଭ୍ୟାଂ ଦୃଗ୍‌ଭ୍ୟାମାପୀତମପି ସମ୍ୟଗ୍ ଦୃଷ୍ଟମପି ପୁନଃ ପୁନର୍ଜୁଷାଣା ନାତୃପ୍ୟତ୍ । ୭ । ହୃଦିକୃତ୍ୟ ହୃଦ୍ୟ୍ୟଂ ନୀତ୍ୱେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୮ । ପ୍ରାଜ୍ଞମୀଶ୍ୱରଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ଯଥା ମୁମୁକ୍ଷବୋ ଜନାଃ । ଯଦ୍ୱା ପ୍ରାଜ୍ଞଂ ବନ୍ଧୁଜ୍ଞଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ଯଥା ସଂସାରିଣଃ । ଯଦ୍ୱା ପ୍ରାଜ୍ଞଂ ସୌଷୁପ୍ତଂ

ତଦନ୍ତେ କୃଷ୍ଣ ହସି ହସି ମିଳିଲେ ତାଙ୍କପାଶେ ଆସି ॥ପୀତବସନ ମାଳାଧର । କାମ କ ସେ କାମଦେବର ।୨।ଅର୍ଦ୍ଧାଣ୍ଡ ମିଳନ୍ତେ ପ୍ରାଣରେ ।ପ୍ରେମ ପୂରତ ନୟନରେ ॥ ସବେ ଉଠିଲେ ଏକାବେଳେ । ପିଣ୍ଡେ କି ପ୍ରାଣ ଆସି ମିଳେ ।୩। କୃଷ୍ଣକରକୁ ବେନିକରେ । କେହି ବା ଗୋପୀ ଭକ୍ତିଧରେ ॥ ଚନ୍ଦନମଣ୍ଡିତ ବାହୁକୁ । କେ ଗୋପୀ ଟାଣଇ କାନ୍ଧକୁ ।୪। କେହି ଅଞ୍ଜଳ ପ୍ରସାରଲା । ଚର୍ବିତ ତାମ୍ବୂଳ ଘେନିଲା ॥ କାମସନ୍ତାପେ ସ୍ତନେ ନେଇ ଚଏକା ପାଦକୁ ମାଡଇ ।୫। ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରେମ ବହୁଳରେ । କେହି ବା ଭ୍ରୂକୁଟିମୁଖରେ ॥ ଓଷ୍ଠ କାମୋଡ଼ି କଟାକ୍ଷରେ । ଚ୍ଛନ୍ଦେ କି ମାରବ କୃଷ୍ଣରେ ।୬। କେହିବା ଅନିମିଷନେତ୍ରେ । ଅନାଇ କହେ କୃଷ୍ଣବକ୍ତ୍ରେ ॥ ସାଧୁ ଯେସନେ ବନ୍ଧୁଙ୍କରେ । ତୃପତ ନୋହଇ କେବେ ।୭। କେହିବା ଅଳପ ଅନାଇ ॥ ହୃଦୟେ କୃଷ୍ଣରୂପଧାରି ।ଆନନ୍ଦେ ମଗ୍ନ ଯୋଗିପ୍ରାଏ । ରୋମାଞ୍ଚେ କେଶବ ବୃକ୍ଷଧାମ୍ନେ ।୮ । କେଶବେ ପାଇ ସେ ସକଳେ । ପରମ ଉତ୍ସବ ଲଭିଲେ ॥ ବ୍ରହ୍ମଙ୍କେ ଭେଟି ଗୃହୀ ଯେହ୍ନେ । ସଦାର ତାପ ଛେଙ୍କେ ଛେହ୍ନେ ॥ବିରହ ତାପ ଗୋପୀଙ୍କର । ଅଙ୍ଗରୁ ହୋଇଲା ଅନ୍ତର ।୯। ସର୍ବ୍ୱାଦଶଶ୍ଳୋକ ସହିତେ

ବ୍ୟଗ୍ରେତଣାଧିକ୍ଂ ତାତ ପୁରୁଷଃ ଶକ୍ତିର୍ଯଥା । ୧୦ । ତାଃ ସମାଦାସ୍ଥ କାଳନ୍ଦ୍ୟା ନର୍କ୍ଷିଶ୍ୟ ପୁଳନଂ ବତ୍ସଃ । ବକସତ୍ତକୁନ୍ଦମନ୍ଦାରସୁରଭ୍ୟନିଳ-ଷଟ୍ପଦଂ । ୧୧ । ଶରଚ୍ଚନ୍ଦ୍ରାଂଶୁସନ୍ଦୋହଧ୍ୱସ୍ତଦୋଷାତମଃ ଶିବଂ । କୃଷ୍ଣାୟ ହସ୍ତତରଳାଶ୍ରିତକୋମଳବାଲୁକଂ । ୧୨ । ତଦ୍ଦର୍ଶନାହ୍ଲାଦବିଧୂତ-ହୃଦ୍ରୁଜୋ ମନୋରଥାନ୍ତଂ ଶ୍ରୁତୟୋ ଯଥା ଯୟୁଃ । ସ୍ୱୈରୁତ୍ତରୀୟୈଃ କୁଚକୁଙ୍କୁମାଙ୍କିତୈରଚୀକ୍ଳୃପନ୍ନାସନମାତ୍ମବନ୍ଧବେ । ୧୩ । ତତ୍ରୋପବିଷ୍ଟୋ ଭଗବାନ୍ ସ ଈଶ୍ୱରୋ ଯୋଗେଶ୍ୱରାନ୍ତର୍ହୃଦିକଳ୍ପିତାସନଃ । ଚକାସ ଗୋପୀପରିଷଦ୍ଗତୋଽର୍ଚ୍ଚିତସ୍ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟଲକ୍ଷ୍ମ୍ୟେକପଦଂ ବପୁର୍ଦ୍ଦଧତ୍ । ୧୪ ।

ଦ୍ରାପ୍ୟ ଯଥା ଶଣ୍ଢଚୈତସାବସ୍ଥା ଜୀବାଃ । ୯ । ପୁରୁଷଃ ପରମାତ୍ମଶକ୍ତିଭିଃ ସତ୍ତ୍ୱାଦିଭିର୍ଯଥା । ଯଦ୍ୱା ଉପାସକଃ ପୁରୁଷୋ ଜ୍ଞାନବଳବୀର୍ଯ୍ୟାଦିଭିଃ । ଯଦ୍ୱା ପୁରୁଷୋଽନଶ୍ୱରୀ ପ୍ରକୃତ୍ୟାଦ୍ୟୁପାଧିଭିର୍ବୃତୋ ଯଥା ଅଧ୍ୟକ୍ଷଂ ବବୋଚତେ ତଦ୍ୱତ୍ । ୧୦ । ବକସତ୍ତ୍ୱମନ୍ଦାରୈଃ ସୁରଭିର୍ଯୋଽନିଳସ୍ତତ୍ର ଷଟ୍ପଦା ଯସ୍ମିଂସ୍ତତ୍ । ୧୧ । ଶରଚ୍ଚନ୍ଦ୍ରାଂଶୂନାଂ ସନ୍ଦୋହୈଃ ସମୂହୈର୍ଧ୍ୱସ୍ତଂ ଦୋଷାତମୋ ରାତ୍ରିଗତଂ ତମୋ ଯସ୍ମିଂସ୍ତତ୍ । ଅତଃ ଶିବଂ ସୁଖକରଂ । ହସ୍ତରୂପୈସ୍ତରଙ୍ଗୈରଙ୍ଗୈର୍ବିଚିତା ଅସ୍ତ୍ୟତାଃ କୋମଳା ବାଲୁକା ଯସ୍ମିନ୍ । ଏବମ୍ଭୂତଂ ପୁଳନଂ ତାଃ ସମାଦାୟ ନିବଶ୍ୟ ତାବର୍ଦ୍ଧିତୋଽଧିକଂ ବ୍ୟରୋଚତେତି ପୂର୍ବେଣ ନ୍ୱୟଃ । ୧୨ । ତାସ୍ତୁ ମନୋରଥାନାମନ୍ତଂ ଯୟୁଃ ପୂର୍ଣ୍ଣକାମା ବଭୂବୁଃ । ଶ୍ରୁତୟୋ ଯଥେତି । ଅୟମର୍ଥଃ । ଯଥା କର୍ମ-କାଣ୍ଡେ ଶ୍ରୁତୟଃ ପରମେଶ୍ୱରମପଶ୍ୟନ୍ତ୍ୟ ଅତୃପ୍ତକାମାନୀବନ୍ଧୈବପୂର୍ଣ୍ଣା ଇବ ଭବନ୍ତି ଜ୍ଞାନକାଣ୍ଡେ ତୁ ପରମେଶ୍ୱରଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ତଦାହ୍ଲାଦପୂର୍ଣ୍ଣାଃ କାମ-ନ୍ତମନ୍ତଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ତଦ୍ୱଦେତା । ଅପ୍ତକାମା ଅପି ପ୍ରେମ୍ଣା ତମଭଜନ୍ନିତ୍ୟାହ ସ୍ୱୈରିତି । ଅଚୀକ୍ଳୃପନ୍ ରଚୟାମାସୁଃ । ଆତ୍ମବନ୍ଧବେ ଅନ୍ତର୍ଯାମିଣେ

ପୁରୁଷ ବଳଇ ଯେମନ୍ତେ ॥ ଶୋକବର୍ଜିତା ଗୋପୀ ମେଳେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଦଶିଲେ ସେକାଳେ ॥ ୧୦ । କୃଷ୍ଣ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗତରେ । ଚଳିଲେ କାଳନ୍ଦୀ ତଟରେ ॥ ଫୁଲ୍ଲମନ୍ଦାରକୁନ୍ଦଗନ୍ଧେ । ଉନ୍ମତ୍ତ ଯହିଁ ଅଳିବୃନ୍ଦେ ॥ ମନ୍ଦସୁଗନ୍ଧ ବାତ ବହେ । ଶରଦଚନ୍ଦ୍ରକରେ ଶୋହେ ॥ ରାତ୍ରି ଅନ୍ଧାର ତଳେ ନାହିଁ । ଲହରୀ ହସ୍ତେ ବାଲି ଧୋଇ ॥ ଯମୁନା କୋମଳ ଆସନ । ପାଢଣି ଜାକୁଛି ଯେସନ ॥ ୧୧ । ୧୨ । ବେଦେ ଯେସନେ ଜ୍ଞାନକାଣ୍ଡେ । କାମନା ନରଖନ୍ତି ପିଣ୍ଡେ ॥ ଗୋପୀଏ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପାଇ । ଆହ୍ଲାଦେ ଦୁଃଖଛେଦ ଦେଇ ॥ ଅଭୀଷ୍ଟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣେ ଲଭିଲେ । ଆଉ ବାସନା ନ ରଖିଲେ ॥ କୁଚକୁଙ୍କୁମେ ସୁରଞ୍ଜିତ । ବେଣ୍ଟା ବସ୍ତ୍ରେ ଗୋପୀଯୂଥ ॥ ଆସନ ପାତି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ । ଡାକିଲେ ସୁଖେ ବସିବାକୁ ॥ ୧୩ । ଯୋଗୀଏ ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରେ । ଆସନ କଳ୍ପି ଯାହାରେ ॥ ଗୋପୀସଭାରେ ସେହି ହରି । ପଣନ୍ତି ଶୋଭେ ବିଚକ୍ଷର ॥ ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟ ଶୋଭା ଏକ ହୋଇ । ରମ୍ୟରୂପେ ବ ବସିଅଛଇ । ୧୪ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସଭାଜୟିତ୍ୱା ତମନଙ୍ଗଦୀପନଂ ସହାସଲୀଳେକ୍ଷଣବିଭ୍ରମଭ୍ରୁବା । ସଂସ୍ପର୍ଶନେନାଙ୍କକୃତାଙ୍ଘ୍ରିହସ୍ତୟୋଃ ସଂସ୍ତୁତ୍ୟ ଈଷତ୍କୁପିତା ବଭାଷିରେ । ୧୫ ।
ଶ୍ରୀଗୋପ୍ୟ ଊଚୁଃ । ଭଜତୋଽନୁଭଜନ୍ତ୍ୟେକ ଏକ ଏତଦ୍ବିପର୍ଯ୍ୟୟମ୍ । ନୋଭୟାଂଶ୍ଚ ଭଜନ୍ତ୍ୟେକ ଏତନ୍ନୋ ବ୍ରୂହି ସାଧୁ ଭୋଃ । ୧୬ । ଶ୍ରୀଭଗ-
ବାନୁବାଚ— ମିଥୋ ଭଜନ୍ତି ଯେ ସଖ୍ୟଃ ସ୍ୱାର୍ଥୈକାନ୍ତୋଦ୍ୟମା ହି ତେ । ନ ତତ୍ର ସୌହୃଦଂ ଧର୍ମ୍ମଃ ସ୍ୱାର୍ଥାର୍ଥଂ ତଦ୍ଧି ନାନ୍ୟଥା । ୧୭ ।
ଭଜନ୍ତ୍ୟଭଜତୋ ଯେ ବୈ କରୁଣାଃ ପିତରୋ ଯଥା । ଧର୍ମ୍ମୋ ନିରପବାଦୋଽତ୍ର ସୌହୃଦଞ୍ଚ ସୁମଧ୍ୟମାଃ । ୧୮ । ଭଜତୋଽପି ନ ବୈ କେଚଦ-

---

୧୩ । ଗୋପୀଭିର୍ଭଗବତ୍ୟାଭ୍ୟର୍ଚ୍ଚିତଃ ସନ୍ ରେଜେ ଶୁଶୁଭେ । ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟେ ଯା ଲକ୍ଷ୍ମୀଃ ଶୋଭା ତସ୍ୟା ଏକମେବ ପଦଂ ସ୍ଥାନଂ ତଦ୍ବପୁର୍ଦ୍ଦ-
ଧତ୍ ଦର୍ଶୟନ୍ । ୧୪ । ସହାସଲୀଳେକ୍ଷଣେନ ବିଭ୍ରମୋ ବିଲାସୋ ଯସ୍ୟାଂ ତୟା ଭ୍ରୁବୋପଲକ୍ଷିତାଃ । ସଂସ୍ପର୍ଶନେନ ସମ୍ମର୍ଦ୍ଦନେନ । ୧୫ । ତତ୍ର
ଭଗବତୋଽଭକ୍ତଜନାଂ ତଦ୍ବଚନେନୈବ ଅପାଦୟିତୁକାମା ଗୂଢାଭିପ୍ରାୟା ଲୋକବୃତ୍ତାନ୍ତମିବ ପୃଚ୍ଛନ୍ତି ଭଜତ ଇତି । ଭଜତଃ ପ୍ରାଣିନଃ । ଅନୁ
ଅନନ୍ତରଂ । କେଚତ୍ତୁ ତଦ୍ଭଜନାନୁସାରେଣ ଭଜନ୍ତି । କେଚିଦେତଦ୍ବିପର୍ଯ୍ୟୟଂ ଯଥା ଭବତି ତଥା ତଦ୍ଭଜନାନପେକ୍ଷମଭଜତୋଽପି ଭଜନ୍ତି ।
ଅନ୍ୟେ ତୁ ନୋଭୟାନିତି । ୧୬ । ତତ୍ରାଭିପ୍ରାୟଂ ଉତ୍ତରମାହ ମିଥ ଇତି । ହେ ସଖ୍ୟଃ ଉପକାରପ୍ରତ୍ୟୁପକାରତୟା ଯେ ମିଥୋ ଭଜନ୍ତି ତେ
ଅନ୍ୟଂ ନ ଭଜନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଆତ୍ମାନମେବ । କୁତଃ ହି ଯସ୍ମାତ୍ ସ୍ୱାର୍ଥ ଏବୈକାନ୍ତ ଉଦ୍ୟମୋ ଯେଷାଂ ତେ । ତତ୍ର ଚ ନ ସୌହୃଦମତୋ ନ ସୁକୃ.

କାମଉଦ୍ଦୀପନ ଶ୍ରୀହରି । ସେବା ସକଳ ଗୋପୀ ଜନ ॥ କର ଚରଣ ଅଙ୍କେ ଥୋଇ । ମର୍ଦ୍ଦିଲେ କୃଷ୍ଣେ ସ୍ତୁତି ବହି ॥ ସହାସ ବିଭ୍ରମ ନୟନ । ଭ୍ରୁକୁଟି
କୁଟିଳ ବଦନ ॥ ଅଳପ କୋପ କଲାପର । କୃଷ୍ଣେ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ସର୍ବେ ସେହ ॥ ୧୫ । ଗୋପ୍ୟ ଉଚୁଃ — ଆମ୍ଭ ଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର । ପ୍ରକାଶକର ହେ
ଶ୍ରୀଧର ॥ ଭଜିବା ଲୋକଙ୍କୁ ଭଜନ୍ତି । ସଂସାରେ ଏତ ଏକ ଜାତି ॥ ଭଜୁଁ ନ ଭଜନ୍ତି ଇତର । ନ ରଖି ହୃଦେ ସେ ବିଚାର ॥ ସଭଙ୍କୁ ଭଜନ୍ତି
ଛବାରେ । ଏଭାବେ ଆନ୍ତ କେତେ ନରେ ॥ କେବେ କାହାକୁ ନ ଭଜନ୍ତି । ଏଭାବେ କେତେ ଜ ଅଛନ୍ତି ॥ ଏତ ନ ପ୍ରକାରନ୍ଧରେ । କଏ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ
କହ ବାରେ । ୧୬ । ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ — ପରସ୍ପରର ଉପକାରେ । ଯେଉଁ ଭଜନା ଏ ସଂସାରେ ॥ ସେ କେବେ ବନ୍ଧୁଧର୍ମ ନୁହେଁ । ସ୍ୱାର୍ଥ ସର୍ବ
ଜଡ଼ିତାଏ ॥ ଏତ କେବଳ ସ୍ୱାର୍ଥ ପାଇଁ । ତେଣୁ ଏ ଉତ୍ତମ ନୁହଇ । ୧୭ । ନ ଗୃହ୍ନି ଅନ୍ୟ ଭଜିବାକୁ । ଭଜନ୍ତି ଯେ ନରେ ଅନ୍ୟଙ୍କୁ ॥ ଯେସନେ
ପିତାମାତା ଧର୍ମ । କରୁଣାଦୃଷ୍ଟେ ତାଙ୍କ କର୍ମ ॥ ଏ ଧର୍ମେ କିଛି ଦୋଷ ନାହିଁ । ଯଥାର୍ଥ ବନ୍ଧୁ ସ୍ୱଭାବ ଏହି । ୧୮ । ବିଷ୍ଣୁକୁ ଆତ୍ମାନସୃ ଜାଣି । ଯେତେ ଜ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଜନ୍ୟଭକ୍ତଃ କୁତଃ । ଅସ୍ମାକ୍ମା ହ୍ୟାତ୍ରକାମା ଅକ୍ତଙ୍କା ଗୁରୁଦ୍ରୁହଃ । ୧୯ । କାହ୍ନ ହଷ୍ୟୋ ଭଜତୋଽପି କାନ୍ତାନ୍ ଭଜାମ୍ୟନୀଷାମନୁବୃତ୍ତି-ବୃତ୍ତୟେ । ଯଥାଽଧନୋ ଲବ୍ଧଧନେ ବିନଷ୍ଟେ ତଚ୍ଚିନ୍ତୟାନ୍ୟନ୍ନିଭୃତୋ ନ ବେଦ । ୨୦ । ଏବଂ ମଦର୍ଥୋଜ୍ଝିତଲୋକବେଦସ୍ୱାନାଂ ହି ବୋ

ନର ଧର୍ମୋ କୃତଃ ସ୍ନେହାଦ୍ଭଗବାନହ୍ୟଷ୍ୟାଦ୍ଭଜାନନ୍ଦ୍ୟାର୍ଥଃ । ୧୭ । ଯେ ତୁ ଅଭଜତୋ ଭଜନ୍ତି ତେ ଦ୍ୱିବିଧାଃ କରୁଣାଃ ସ୍ନିଗ୍ଧାଶ୍ଚ । ତତ୍ର ଯଥାକ୍ରମଂ ଧର୍ମକାମୌ ଭବତ ଇତ୍ୟାହ ଭଜନ୍ତ୍ୟଭଜତ ଇତି । ୧୮ । ତୃତୀୟଚତୁର୍ଥୋତ୍ତରଂ ଭଜତୋଽପୀତି । ଅୟମର୍ଥଃ । ତେ ତୁ ଚତୁର୍ବିଧାଃ । ଏକେ ଆତ୍ମାରାମା ଅପରେ ଦୃଶଃ । କେଚିଦାପ୍ତକାମା ବିଷୟଦର୍ଶିନୋଽପି ପୂର୍ଣ୍ଣକାମତ୍ୱେନ ହେତୋରାବହତାଃ । ଅନ୍ୟେ ଅକୃତଜ୍ଞା ମୂଢ଼ାଃ । ଅନ୍ୟେ ତୁ ଗୁରୁଦ୍ରୋହୋ ଜଡ଼କଠିନାଃ । ପିତା ଯଥା ପୋଷକ ଇତି ନ୍ୟାଯ୍ୟାଦୁପକର୍ତ୍ତୁ ଗୁରୁଭୂଲହସ୍ତେ ଦ୍ରୁହ୍ୟନ୍ତୀତି ତଥା ତେ । ୧୯ । ଅହଂ ତରମଙ୍କୋଟିଗତମାସ୍ମାନଂ ମତ୍ୱା ଅଖିଳଦୋଷୈଃ ପରସ୍ପରଂ ଗୁଢ଼ସ୍ମିତମୁଖୀସ୍ତା ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଆହ କାହଂ ସ୍ଥିତି । ହେ ସଖ୍ୟଃ ଅହଂ ତେଷାଂ ମଧ୍ୟେ ନ କୋଽପି କିନ୍ତୁ ପରମକାରୁଣିକଃ ପରମସୁହୃତ । କଥଂ । ଅମୀଷାଂ ଭଜତାମନୁବୃତ୍ତିବୃତ୍ତୟେ କଲନ୍ତରଧ୍ୟାନପ୍ରବୃତ୍ତ୍ୟର୍ଥଂ ତାନ୍ନ ଭଜାମି । ଏତତ୍ର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତମାହ ଯଥେତି । ତସ୍ୟ ଧନସ୍ୟୈବ ଚିନ୍ତୟା କଲୁଷଃ ପୂର୍ଣ୍ଣୋ ବ୍ୟାପ୍ତ ଇତି ଯାବତ୍ । ଅନ୍ୟତ୍ କ୍ଷୁତ୍ପିପାସାଦ୍ୟପି ନ ବେଦ । ୨୦ । ଏବଂ ମଦର୍ଥେ ଉଜ୍ଝିତଲୋକବେଦସ୍ୱାନାଂ ମଦର୍ଥେ ଉଜ୍ଝିତେ ଲୋକୋ ଯୁକ୍ତାଯୁକ୍ତାପ୍ରତୀକ୍ଷଣେନ ବେଦଶ୍ଚ ଧର୍ମାଧର୍ମାବେକ୍ଷଣେନ ସ୍ୱା ଜ୍ଞାତୟଶ୍ଚ ସ୍ନେହତ୍ୟାଗେନ ଯାଭିସ୍ତାସାଂ ବୋ ଯୁଷ୍ମାକଂ ମଦ୍ବିଷୟଦର୍ଶନଂ ଯଥା ଭବତି ତଥା ଭଜତା ଯୁଷ୍ମତ୍ପ୍ରେମାଳାପାନ୍ ଶୃଣ୍ୱତୈବ ତିରୋ-

---

ଅନ୍ତର୍ହିତ ମନ୍ତ୍ର ॥ କର ଭଜନ୍ତେ ତାଙ୍କୁ । ଭଜନ୍ତନାହିଁ ଯେ ଅନ୍ୟଙ୍କୁ ॥ ବିଷୟସୁଖ ନ ବାଞ୍ଛନ୍ତି । ଏମନ୍ତେ ଥାନ୍ତି ଯେ ଯେ ଯତି ॥ ସୁଦୁର୍ଲଭ ତୁଲ୍ୟଂ ମଣି । ଭଜନ୍ତନାହିଁ ଅନ୍ୟେ ଜାଣି ॥ ଆଉର ଅକୃତଜ୍ଞ ଜନେ । ଭଜନ୍ତେ ନଭଜନ୍ତି ଅନ୍ୟେ ॥ ଆହୁର ଗୁରୁଦ୍ରୋହଗଣେ । ଭଜନ୍ତନାହିଁ ଗୁରୁଜନେ ॥ ପିତାମାତାଙ୍କୁ ନଭଜନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଭଜବେ ଅନ୍ୟପ୍ରତି ॥ ଏରୂପେ ଗୁଣପରକାର । ଦୃଷ୍ଟ୍ୟ ତ୍ରୈଣୀଗତ ନର । ୧୯ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ମୁଁ ନୁହଇ । ଏଥିରୁ ଭିନ୍ନ ମୁଁ ଅଟଇ ॥ ମୋତେ ଯେ ଭଜଇ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ । ମୁଁ ତାହାଠାରୁ ଗୁପ୍ତ ହୁଏ ॥ ଯେଣେ ମୋହର ଦୃଢ଼ ଧ୍ୟାନ । ହୁଅଇ ତାର କ୍ରମେ ଜାଣ ॥ ଯେହ୍ନେ ନିର୍ଦ୍ଧନ ଧନପାଇ । ହଜାଇଦେଲେ ତାକୁ କାହିଁ ॥ ସଦା ଯେଉଁଧନେ ଧ୍ୟାନ କରେ । ଭୋଜନ କ୍ଷୁଧା ନୁହେ ତ୍ୱରେ ॥ ମୋହର ଚିନ୍ତି ଯେ କଲଇ । ଯେ ସଦା ମୋତେ ଭଜୁଥାଇ । ୨୦ । ତୋ ସଙ୍ଗିଣୀ ମୋ ପାଇଁ । ଲୋକ ଧର୍ମକୁ ତେଜିଦେଇ ॥ ପତି

ଯେଏକ୍ ବ୍ରତ୍ୟୈ ଯେଃବଳାଃ । ଏକ୍ଷା ପବେତ୍ତ ଭକ୍ତ ଭବେହଚଂ ମାଂଦ୍ରୁହିଷ୍ମ ମାର୍ଥଥ ତତ୍ର ଚିସ୍ମଂ ପ୍ରିଦ୍ୟୁଃ ।୨୧। ନ ଯା ର ଦ୍ୟୁହଂ ଟ ରଚେଂ ଦ୍ୟୁକ୍ତା ସ୍ଵଧାମ୍ଲୁତ୍ୟଂ ବବୃଧାସ୍ମୁଶଧି ବଃ । ଯା ମାଂଭକନ୍ ଦୁର୍ଜରଗେହଶୃଙ୍ଖଳାଃ ସଂବୃଶ୍ଚ୍ୟ ତଦ୍ବଃ ପ୍ରତିଯାତୁ ସାଧୁନା । ୨୨ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଗୋପୀସାନ୍ତ୍ୱନଂ ନାମ ଦ୍ୱାତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୩୨।

ସ୍ମିତମନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନେନ ଖିନ୍ନଂ । ତତ୍ର ତସ୍ମାତ୍ ହେ ଅବଳାଃ ହେ ପ୍ରିୟାଃ ମା ମାଂ ଅସୂୟିତୁଃ ଦୋଷାରୋପେଣ ଦ୍ରଷ୍ଟୁଂ ନାର୍ହଥ ନ ଯୋଗ୍ୟାଃ ସ୍ଥ । ୨୧ । ଅସ୍ମାମିଦଂ ପରମାର୍ଥନ୍ତୁ ଶୃଣୁତେତ୍ୟାହ ନେତି । ନିରବଦ୍ୟା ସଂଯୁକ୍ ସଂଯୋଗୋ ଯ ଯାଂ ତାସାଂ ବୋ ବିବୁଧାନାମାୟୁଷାପି ଚିରକାଳେନାପି ସ୍ୱୀୟଂ ସାଧୁକୃତ୍ୟଂ ପ୍ରତ୍ୟୁପକାରଂ କର୍ତ୍ତୁଂ ନ ପାରୟେ ନ ଶକ୍ନୋମି । କଥଂଭୂତାନାଂ ଯା ଭବତ୍ୟୋ ଦୁର୍ଜରା ଅଜରା ଯା ଗେହଶୃଙ୍ଖଳାସ୍ତାଃ ସଂବୃଶ୍ଚ୍ୟ ନିଃଶେଷଂ ଛିତ୍ତ୍ୱା ମା ମାଂ ଅଭଜନ୍ତ୍ୟାସାଂ । ମଚ୍ଚିତ୍ତନ୍ତୁ ବହୁଷୁ ପ୍ରେମଯୁକ୍ତତ୍ୱାନ୍ନୈକନିଷ୍ଠଂ । ତସ୍ମାଦ୍ୱୋ ଯୁଷ୍ମାକମେବ ସାଧୁନା ସାଧୁକୃତ୍ୟେନ ତତ୍ ଯୁଷ୍ମତ୍ସାଧୁକୃତ୍ୟଂ ପ୍ରତ୍ୟୁପକୃତଂ ଭବତୁ ଯୁଷ୍ମତ୍ସୌଶୀଲ୍ୟେନୈବ ମମାନୃଣ୍ୟଂ ଭବତୁ ନତୁ ମତ୍କୃତପ୍ରତ୍ୟୁପକାରେଣେତ୍ୟର୍ଥଃ ।୨୨।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଦ୍ୱାତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୩୨ ।

ଦ୍ୱାତ୍ରିଂଶେ ତତୋ ଗୋପୀମଣ୍ଡଳୀମଧ୍ୟଗୋ ହରିଃ । ପ୍ରିୟାସ୍ତା ରମୟାମାସ ବୃନ୍ଦାବନକେଳିଭିଃ ॥ ହେ ଦେବ! ଅଙ୍ଗ ହେ ରାଜନ୍

ପୂର୍ବାଦ ହୁରବର । ମୋତେ ଭଜିଲ ବନେ ପୂରୁ ॥ ଯୌବନା ତୁମ୍ଭ ଆଶାନାହୁଁ । ଏହା ମୁଁ ଉତ୍ତମ ଜାଣଇଁ ॥ ତଥାପି ହେଲି ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ । ବତ୍ସାଇବାକୁ ତୁମ୍ଭ ଧ୍ୟାନ ॥ ତୁମ୍ଭର ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ଅଛି । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେଖା ନଯାଉଛି ॥ ମୋ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ତୁମ୍ଭ ହିତେ । ଦେଖିଲ ନୋହିବ କେମନ୍ତେ ॥ ଏବେ ନବହ ସର୍ବେ ରେଷ । ପ୍ରିୟାଏ ଲଭ ଗୋ ସନ୍ତୋଷ । ୨୧ । ସରଳଭାବେ ତୁମ୍ଭେମାନେ । ମୋତେ ଭେଟିଲ ଆସି ବନେ ॥ ଦେବଆୟୁଷେ ଏହା ମୁହିଁ । କେବେ କି ସୁଝିପାରିବଇ ॥ ଛେଦ ଦୁର୍ଜ୍ଜୟ ଗୃହପାଶ । ମୋତେ ଭଜିଲ ଗୋପୀବଂଶ ॥ ତୁମ୍ଭର ଏହି ସାଧୁକୃତ୍ୟ । ମୋ ତେ କରୁଛି ଋଣମୁକ୍ତ ॥ ମୁଁ କେବେ ପ୍ରତ୍ୟୁପକାରେ । ଅଋଣୀ ନୋହେଁ ତୁମ୍ଭଠାରେ । ୨୨ । ଭଣଇ ଯଶୋବନ୍ତଦାସ । ଗୋପୀସାନ୍ତ୍ୱନା ହେଲା ଶେଷ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଦ୍ୱାତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୩୨ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ତ୍ରୟସ୍ତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ— ଇତ୍ଥଂ ଭଗବତୋ ଗୋପ୍ୟଃ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ବାଚଃ ସୁପେଶଲାଃ । ଜହୁର୍ବିରହଜଂ ତାପଂ ତଦଙ୍ଗୋପଚିତାଶିଷଃ । ୧ । ତତ୍ରାରଭତ ଗୋବିନ୍ଦୋ ରାସକ୍ରୀଡାମନୁବ୍ରତୈଃ । ସ୍ତ୍ରୀରତ୍ନୈରନ୍ୱିତଃ ପ୍ରୀତୈରନ୍ୟୋନ୍ୟାବଦ୍ଧବାହୁଭିଃ । ୨ । ରାସୋତ୍ସବଃ ସମ୍ପ୍ରବୃତ୍ତୋ ଗୋପୀମଣ୍ଡଳମଣ୍ଡିତଃ । ଯୋଗେଶ୍ୱରେଣ କୃଷ୍ଣେନ ତାସାଂ ମଧ୍ୟେ ଦ୍ୱୟୋର୍ଦ୍ୱୟୋଃ । ପ୍ରବିଷ୍ଟେନ ଗୃହୀତାନାଂ କଣ୍ଠେ ସ୍ୱନିକଟଂ ସ୍ତ୍ରିୟଃ । ଯଂ ମନ୍ୟେରନ୍ ନଭସ୍ତାବଦ୍ ବିମାନଶତସଙ୍କୁଳଂ । ଦିବୌକସାଂ ସଦାରାଣାମୌତ୍ସୁକ୍ୟାପହୃତାତ୍ମନାଂ । ୩ । ତତୋ ଦୁନ୍ଦୁଭୟୋ ନେଦୁର୍ନିପେତୁଃ ପୁଷ୍ପବୃଷ୍ଟୟଃ । ଜଗୁର୍ଗନ୍ଧର୍ବପତୟଃ ସସ୍ତ୍ରୀକାସ୍ତଦ୍ୟଶୋଽମଳଂ । ୪ । ବଳୟାନାଂ ନୂପୁରାଣାଂ କିଙ୍କିଣୀନାଞ୍ଚ ଯୋଷିତାଂ । ସପ୍ରିୟାଣାମଭୂଚ୍ଛବ୍ଦସ୍ତୁମୁଳୋ ରାସମଣ୍ଡଳେ । ୫ ।

ଯଦ୍ୱା ତସ୍ୟ ଭଗବତୋଽଙ୍ଗେନ ବପୁଷା କରଚରଣାଦ୍ୟବୟବସଂବୀତ୍ୟା ଉପଚିତାଃ ସମୃଦ୍ଧା ଆଶିଷୋ ଯାସାଂ ତାଃ । ୧ । ରାସକ୍ରୀଡାଂ ରାସୋ ନାମ ବହୁନର୍ତ୍ତକୀଯୁକ୍ତୋ ନୃତ୍ୟବିଶେଷସ୍ତାଂ କ୍ରୀଡାଂ । ଅନ୍ୟୋନ୍ୟମାବଦ୍ଧାଃ ସଂଗ୍ରଥିତା ବାହବୋ ଯୈସ୍ତୈଃ ସହ । ୨ । ତଦାହ ତ୍ର୍ୟମନ୍ୱୟେନ ଦର୍ଶୟନ୍ ରାସୋତ୍ସବ ଇତ୍ୟକ୍ଷରଚତୁଷ୍ଟୟାଧିକେନ ସାର୍ଦ୍ଧେନ । ତାସାଂ ମଣ୍ଡଳରୂପେଣାବସ୍ଥିତାନାଂ ଦ୍ୱୟୋର୍ଦ୍ୱୟୋର୍ମଧ୍ୟେ ପ୍ରବିଷ୍ଟେନ ତେନୈବ କଣ୍ଠେ ଗୃହୀତାନାମନେନ ଅଲଙ୍କୃତାନାଂ । କଥଂ ଭୂତେନ ଯଂ ସର୍ବାଃ ସ୍ତ୍ରିୟଃ ସ୍ୱନିକଟଂ ମାମେବାଶ୍ଲିଷ୍ଟବାନିତି ମନ୍ୟେରନ୍ ତେନ । ଏତଦର୍ଥଂ ଦ୍ୱୟୋର୍ଦ୍ୱୟୋର୍ମଧ୍ୟେ ପ୍ରବିଷ୍ଟେନେତ୍ୟର୍ଥଃ । ନନ୍ୱେକସ୍ୟ କଥଂ ତଥା ପ୍ରବେଶଃ ସର୍ବସନ୍ନିହିତତ୍ୱେ ବା କୁତଃ ସ୍ୱୈକନିକଟତ୍ୱାଭିମାନସ୍ତାସାମିତ୍ୟେତ ଦୁକ୍ତଂ ଯୋଗେଶ୍ୱରେଣେତି । ଅଚିନ୍ତ୍ୟଶକ୍ତିନେତ୍ୟର୍ଥଃ । ତାବତ୍ତ ତତ୍କ୍ଷଣମେବୌତ୍ସୁକ୍ୟେନାପହୃତମନସାଂ ସସ୍ତ୍ରୀକାଣାଂ ଦେବାନାଂ ବିମାନଶତୈଃ ସଙ୍କୁଳଂ ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣଂ ନଭସ୍ତଦଭୂତ୍ । ୩ । ତତ୍ର ତସ୍ୟ ଭଗବତଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଅମଳଂ ନିର୍ମ୍ମଳଂ ଯଶୋ ଜଗୁରିତି । ୪ । ସପ୍ରିୟାଣାଂ କୃଷ୍ଣସହିତାନାଂ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ଏରୂପେ କୃଷ୍ଣଙ୍କ କୋମଳ । ବଚନ ଶୁଣି ଗୋପୀକୁଳ ॥ କୃଷ୍ଣ ଅଙ୍ଗ ପରଶରେ । ଆନନ୍ଦ ଜନ୍ମିଲେ ମନରେ ॥ ବିରହତାପ ଦୂର ହେଲା । ହୃଦୟ ଉଲ୍ଲାସେ ନାଚିଲା । ୧ । ସ୍ୱପତ୍ନୀ ସ୍ତ୍ରୀରତ୍ନ କୁଳେ । କୃଷ୍ଣ ରାସ ଆରମ୍ଭିଲେ ॥ ବାହୁ ଛନ୍ଦଣ ପରସ୍ପରେ । ନାଚି ନାଚିଲେ ପ୍ରେମରେ । ୨ । ଗୋପୀମଣ୍ଡଳମଧ୍ୟେ ହରି । ରାସଉତ୍ସବରେ ବିହରି ॥ ବେନିଗୋପୀଙ୍କ ବାହୁପାଶ । ମଧ୍ୟେ ନାଚନ୍ତି ହୃଷୀକେଶ ॥ ଯୋଗବଳରେ ବହୁଦେହ । ତହିଁ ବହିଲେ ମାୟାମୟ ॥ ଧରି ଗୋପୀଙ୍କ କଣ୍ଠଦେଶ । ଆଲିଙ୍ଗି ଅଛନ୍ତି ରମେଶ ॥ ସକଳ ଗୋପୀ ନିଜପାଶେ ।

ତଦାତଣ୍ଣୁରେ ତାଭୁର୍ଭଗବାନ୍ ଦେବକୀସୁତଃ । ମଧ୍ୟେ ମଣୀନାଂ ହୈମାନାଂ ମହାମରକତୋ ଯଥା । ୭। ପାଦନ୍ୟାସୈର୍ଭୁଜବିଧୁତିଭିଃ ସସ୍ମିତୈ-ର୍ଭ୍ରୂବିଳାସୈର୍ଭଜ୍ୟନ୍ମଧ୍ୟୈଶ୍ଚଳକୁଚପଟୈଃ କୁଣ୍ଡଳୈର୍ଗଣ୍ଡଲୋଳୈଃ । ସ୍ୱିଦ୍ୟନ୍ମୁଖ୍ୟଃ କବରରଶନାଗ୍ରନ୍ଥୟଃ କୃଷ୍ଣବଧ୍ୱୋ ଗାୟନ୍ତ୍ୟସ୍ତଂ ତଡ଼ିତ ଇବ ତା ମେଘଚକ୍ରେ ବିରେଜୁଃ । ୭ । ଉଚ୍ଚୈର୍ଜଗୁର୍ନୃତ୍ୟମାନା ରକ୍ତକଣ୍ଠ୍ୟୋ ରତିପ୍ରିୟାଃ । କୃଷ୍ଣାଭିମର୍ଷମୁଦିତା ଯଦ୍ଗୀତେନେଦମାବୃତଂ । ୮ । କାଚିତ୍ ସମଂ ମୁକୁନ୍ଦେନ ସ୍ୱରଜାତୀରମିଶ୍ରିତାଃ । ଉନ୍ନିନ୍ୟେ ପୂଜିତା ତେନ ପ୍ରୀୟତା ସାଧୁ ସାଧ୍ୱିତି । ତଦେବ ଧ୍ରୁବମୁନ୍ନିନ୍ୟେ ତସ୍ୟୈ ମାନଞ୍ଚ

ବହ୍ୱଦାତ୍ । ୯ । କାଚିଦ୍ରାସପରିଶ୍ରାନ୍ତା ପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥସ୍ୟ ଗଦାଭୃତଃ । ଜଗ୍ରାହ ବାହୁନା ସ୍କନ୍ଧଂ ଶ୍ଳଥଦ୍ୱଲୟମଲ୍ଲିକା । ୧୦ ।

କୃଷ୍ଣମୂଳଃ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତଃ । ୫ । ମହାମରକତୋ ନୀଳମଣିରିବ ହୈମାନାଂ ମଣୀନାଂ ମଧ୍ୟେ ତାଭିଃ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣବର୍ଣ୍ଣାଭିଃ ଶ୍ଳିଷ୍ଟାଭିଃ ଶୁଶୁଭେ । ଗୋପୀ-କୃଷ୍ଣୟୋଃ ପ୍ରାୟେଣ ବା ବକୈବ ମଧ୍ୟପଦାବୃତ୍ତିମେଳବଚନଂ । ୬ । ସ ଯଥା ତାଭିଃ ଶୁଶୁଭେ ତଥା ତା ଅପି ତେନ ବିରେଜୁରିତ୍ୟାହ ପାଦନ୍ୟା-ସୈରିତି । ଭୁଜବିଧୂତିଭିଃ କରସ୍ଥଳକୈଃ ଭଜ୍ୟମାନୈର୍ମଧ୍ୟୈଃ ଚଳଦ୍ଭିଃ କୁଚୈଶ୍ଚ ପଟୈଶ୍ଚ । ଗଣ୍ଡଲୋଳୈର୍ଗଣ୍ଡେଷୁ ଚଞ୍ଚଳୈଃ । ସ୍ୱିଦ୍ୟନ୍ମୁଖ୍ୟଃ ସ୍ୱିଦ୍ୟନ୍ତି ସ୍ୱେଦମୁକ୍ତିବନ୍ତି ମୁଖାନି ଯାସାଂ ତାଃ । କବରେଷୁ ରଶନାସୁ ଚ ଗ୍ରନ୍ଥୟୋ ଦୃଢ଼ା ଯାସାଂ । ଯଦ୍ୱା ତେଷୁ ତାସୁ ଚ ଶ୍ଳଥଗ୍ରନ୍ଥୟଃ ଶିଥିଳଗ୍ରନ୍ଥୟ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ତବ ନାନାମୂର୍ତ୍ତିଃ କୃଷ୍ଣୋ ମେଘଚକ୍ରମିବ ତାସ୍ତ୍ର ବହୁବିଧାସ୍ତଡ଼ିତ ଇବ ସ୍ୱେଦସ୍ତୁଷାର ଇବ ଗୀତଂ ଗର୍ଜିତମିବେତି ଯଥା-ସମ୍ଭବମୂହ୍ୟଂ । ୭ । ନୃତ୍ୟମାନା ନୃତ୍ୟନ୍ତ୍ୟଃ । ରକ୍ତକଣ୍ଠ୍ୟୋ ନାନାସ୍ୱରୈରନୁରଞ୍ଜିତକଣ୍ଠ୍ୟଃ । କୃଷ୍ଣସ୍ୟାଭିମର୍ଷେଣ ସ୍ପର୍ଶେନ ମୁଦିତାଃ । ଇଦଂ ବିଶ୍ୱଂ । ୮ । ମୁକୁନ୍ଦେନ ସହ ସ୍ୱରଜାତୀଃ ଷଡ଼ଜାଦିସ୍ୱରଜାତୟଃ ଅମିଶ୍ରିତାଃ କୃଷ୍ଣୋନ୍ନୀତାଭିରସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣାଃ । ଉନ୍ନୀୟମାଣେନ ସମାନତା ତଦାଦ୍ୟନ୍ତସ୍ୟ-

କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦେଖନ୍ତି ସନ୍ତୋଷେ ॥ ଦେବୀଙ୍କ ଭୁଲେ ଦେବତା ଏ । ବିମାନେ ବସି ଅଛ ହ୍ରେହେ ॥ ଦେଖନ୍ତି ଆସି ସମସ୍ତଲା । ଗଗନ ବିମାନେ ପୂରିଲା । ୩ । ତବନ୍ତେ ଦୁନ୍ଦୁଭି ବାଜଇ । ଅକାଶୁ ପୁଷ୍ପବୃଷ୍ଟି ହେଲ ॥ ଗନ୍ଧର୍ବେ ଅପସରା ଭୁଲେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଯଶ ଗାନକଲେ । ୪ । ପ୍ରିୟଙ୍କ ଭୁଲେ ଗୋପୀଗଣ । ଘସେ ମାତନ୍ତେ ପୂଣପୂଣ ॥ ବଳୟ ନୂପୁର କଙ୍କଣୀ । ଶବଦେ ପୂରିଲ ମେଦିନୀ । ୫ । ସୁନାରେ ମହାମରକତ । ଜଡ଼ିଲେ ଦିଶଇ ଯେମନ୍ତ ॥ ଗୋପୀଙ୍କମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରୀହରି । ଦ୍ରୁତୁ ଦଶନ୍ତ ସେହିପରି ।୬ ।ଚଳାଇ ପାଦ କର ଧୀରେ । ସହା ସ ଭ୍ରୂକୁ ଗ୍ଳାନିରେ ॥ ଅଣ୍ଣାଙ୍ଗିଣ ଠିଅ ହୋଇ । ଶ୍ରେରେ କୁଣ୍ଡଳ ହଲଇ ॥ ଚଞ୍ଚଳକୁଚ ବସ୍ତ୍ର ଭୁଲେ । ବେଶ ବସନ ଅସମ୍ଭାଳେ ॥ ସ୍ୱେଦବଦନେ ଗୋପୀଗଣ । କର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଗୁଣଗାନ ॥ ମିଶନ୍ତେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସଙ୍ଗରେ । ମେଘରେ ବିଜୁଳି ପ୍ରକାରେ ॥ ଦଶନ୍ତ ଅତି ମନୋହର । ନାହିଁ ଯାହାକୁ ପଟାନ୍ତର । ୭ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅଙ୍ଗସଙ୍ଗ ପାଇ

ବେହ୍ମଦାତ୍ର । ୯ । ଢାଡଦ୍ୱାସପରଶ୍ରାନ୍ତା ପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥସ୍ୟ ଗଦାଭୃତଃ । ଜଗ୍ରାହ ବାହୁନା ସ୍କନ୍ଧଂ ଶ୍ଲଥଦ୍ୱଳୟମଲ୍ଲିକା । ୧୦ । ତତ୍ରୈକାଂସଗତଂ ବାହୁଂ କୃଷ୍ଣସ୍ୟୋତ୍ପଲସୌରଭଂ । ଚନ୍ଦନାଲିପ୍ତମାଘ୍ରାୟ ହୃଷ୍ଟରୋମା ଚୁଚୁମ୍ବ ହ । ୧୧ । କସ୍ୟାଶ୍ଚିନ୍ନାଟ୍ୟବିକ୍ଷିପ୍ତକୁଣ୍ଡଳତ୍ୱିଷମଣ୍ଡିତଂ । ଗଣ୍ଡଂ ଗଣ୍ଡେ ସନ୍ଦଧତ୍ୟା ଅଦାତ୍ତାମ୍ବୂଳଚର୍ବିତଂ । ୧୨ । ନୃତ୍ୟନ୍ତୀ ଗାୟତୀ କାଚତ୍ କୂଜନ୍ନୂପୁରମେଖଳା । ପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥାଚ୍ୟୁତହସ୍ତାବ୍ଜଂ ଶ୍ରାନ୍ତାଧାତ୍ ସ୍ତନୟୋଃ ଶିବଂ । ୧୩ । ଗୋପ୍ୟୋଲବ୍ଧ୍ୱାଚ୍ୟୁତଂ କାନ୍ତଂ ଶ୍ରିୟ ଏକାନ୍ତବଲ୍ଲଭଂ । ଗୃହୀତକଣ୍ଠ୍ୟସ୍ତଦ୍ଦୋର୍ଭ୍ୟାଂ ଗାୟନ୍ତ୍ୟସ୍ତଂ ବିଜହ୍ରିରେ । ୧୪ । କର୍ଣ୍ଣୋତ୍ପଳାଳକବିଟଙ୍କ-

ନମେବ ଧ୍ରୁବଂ ଧ୍ରୁବାଖ୍ୟଂ ତାଳବିଶେଷଂ କୃତ୍ୱା ଉନ୍ନିନ୍ୟେ ଉନ୍ନୀତବତୀ । ୯ । ୮ମ ନୃତ୍ୟଗୀତାଦୀନାଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସମାନତାନାଂ ତାସାମତିପ୍ରୀତି-ବଲସିତଂ ବୃତ୍ତମାହ କାଚଦିତି । ଶ୍ଲଥନ୍ତି ବଳୟାନି ମଲ୍ଲିକାଶ୍ଚ ଯସ୍ୟାଃ ସା । ୧୦ । ଉତ୍ପଳସ୍ୟ ସୌରଭମିବ ସୌରଭଂ ଯସ୍ୟ ତଂ ବାହୁଂ । ୧୧ । ନାଟ୍ୟେନ ନୃତ୍ୟେନ ବିକ୍ଷିପ୍ତୟୋଶ୍ଚଞ୍ଚଳୟୋଃ କୁଣ୍ଡଳୟୋସ୍ତ୍ୱିଷେଣ ତ୍ୱିଷା ମଣ୍ଡିତଂ ଗଣ୍ଡଂ କପୋଳଂ ତଥାଭୂତେ ସ୍ୱଗଣ୍ଡେ ସନ୍ଦଧତ୍ୟାଃ ସଂଯୋଜ-ୟନ୍ତ୍ୟାଃ । ୧୨ । କୂଜନ୍ତି ନୂପୁରେ ମେଖଳା ଚ ଯସ୍ୟାଃ ସା । ୧୩ । ଏବମନ୍ୟା ଅପି ଗୋପ୍ୟୋ ଯଥାଯଥଂ ନାନାବିଭ୍ରମୈର୍ବିଜହ୍ରୁରିତ୍ୟାହ ଗୋପ୍ୟ ଇତି । ୧୪ । ତତ୍ର ବାଦକେଷୁ ଗାୟକେଷୁ ଚନର୍ତ୍ତକନଟଷୁ ରସାବେଶେନ ମୁହ୍ୟତ୍ସୁ ନୃତ୍ୟତ୍ସୁ ଶୂନ୍ୟାମେବ ବାଦ୍ୟାଦିସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦର୍ଶୟନ୍ ସ୍ୱପ-

ରତରସରେ ପ୍ରୀତହୋଇ ॥ ନାନାରାଗରେ ଉଚ୍ଚସ୍ୱରେ । ଗାଇ ନାଚନ୍ତି ପ୍ରେମଭରେ ॥ ସେହି ମଧୁର ଗୀତ ନାଦେ । ମେଦିନୀ କମ୍ପିଲ ପ୍ରମୋଦେ । ୮ । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରସ୍ୱର ଧରି କେହି । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ତୁଲେ ଗୀତଗାଇ ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବୋଲ ଧୀରେ ଧୀରେ । ସ୍ୱର ଉଠାନ୍ତେ ଉଚ୍ଚତରେ ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଲେ । ହେ ସ୍ୱର ନେଲ ଧ୍ରୁବତାଳେ । ତାହାକୁ ବହୁସମାଦର । କରନ୍ତି ନନ୍ଦର କୁମର । ୮ । କେହି ବା ରସେ କ୍ଲାନ୍ତହୋଇ । ପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥ କୃଷ୍ଣ କନ୍ଧେ ଯାଇ ॥ ଓହଳପଡନ୍ତେ ହସ୍ତଗୁଳା । ହୁଏ ବଳୟ ମଲ୍ଲୀମାଳା । ୧୦ । ପଦ୍ମସୁଗନ୍ଧି ନନ୍ଦକର । ତା କନ୍ଧେ ଲମ୍ବାନ୍ତେ ଶ୍ରୀଧର ॥ ଲିପ୍ତଚନ୍ଦନ ଗନ୍ଧପାଇ । ପ୍ରେମାବେଶେ କୃଷ୍ଣେ ସେ ଚୁମ୍ବଇ । ୧୧ । କେ ଗୋପୀ ନୃତ୍ୟରେ ଚଞ୍ଚଳ । କୁଣ୍ଡଳତେଜେ ସୁମଞ୍ଜୁଳ ॥ ଗଣ୍ଡ ଲଗାନ୍ତେ କୃଷ୍ଣ ଗଣ୍ଡେ । ତାମ୍ବୂଳ ଚର୍ବି ଦ୍ୟନ୍ତି ତୁଣ୍ଡେ । ୧୨ । ନୂପୁର ମେଖଳା ବଜାଇ । ଗାଇ ନାଚନ୍ତେ କେହି ଗୋଇ ॥ ଶ୍ରାନ୍ତି ଲଭନ୍ତେ କୃଷ୍ଣକର । ସ୍ତନେ ଥୋଇଣ ହୁଏ ସ୍ଥିର । ୧୩ । ଯେ ଏକା ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ବଲ୍ଲଭ । ଗୋପୀଏ ତାଙ୍କୁ ପାଇ ଧବ ॥ ତାହାଙ୍କ ଭୁଜଛନ୍ଦ ଗଳେ । ଗାଇ କ୍ରୀଡନ୍ତେ ତାଙ୍କ ତୁଲେ । ୧୪ । କର୍ଣ୍ଣଭୂଷଣ ଘନୋତ୍ପଳ । ଅଳକା ମଣ୍ଡିତ କପୋଳ ॥ ମୁଖେ ଶୋଭଇ ଶ୍ରମଜାଳ । ଏ ବେଶେ ସେ ଗୋପୀସକଳ ॥ ବଳୟ

କପୋଲସଂସ୍ପର୍ଶ ଚଞ୍ଚ ଚ୍ଛ୍ରିୟୋ ବଲୟନୂପୁରଘୋଷ ଗାଢ୍ୟୈଃ । ଗୋପ୍ୟଃ ସମଂ ଭଗବତା ନନୃତୁଃ ସ୍ୱକେଶସ୍ରସ୍ତସ୍ରଜୋ ଭ୍ରମରଗାୟକରାସଗୋଷ୍ଠ୍ୟାଂ । ୧୫ । ଏବଂ ପରିଷ୍ୱଙ୍ଗକରାଭିମର୍ଶସ୍ନିଗ୍ଧେକ୍ଷଣୋଦ୍ଦାମବିଲାସହାସୈଃ । ରେମେ ରମେଶୋ ବ୍ରଜସୁନ୍ଦରୀଭିର୍ଯଥାର୍ଭକଃ ସ୍ୱପ୍ରତିବିମ୍ବବିଭ୍ରମଃ । ୧୬ । ତଦଙ୍ଗସଙ୍ଗପ୍ରମୁଦାକୁଳେନ୍ଦ୍ରିୟାଃ କେଶାନ୍ ଦୁକୂଳଂ କୁଚପଟ୍ଟିକାଂ ବା । ନାଞ୍ଜଃ ପ୍ରତିବ୍ୟୋଢୁମଲଂ ବ୍ରଜସ୍ତ୍ରିୟୋ ବିସ୍ରସ୍ତମାଲାଭରଣାଃ କୁରୂଦ୍ୱହ । ୧୭ । କୃଷ୍ଣବିକ୍ରୀଡିତଂ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ମୁମୁହୁଃ ଖେଚରସ୍ତ୍ରିୟଃ । କାମାର୍ଦ୍ଦିତାଃ ଶଶାଙ୍କଶ୍ଚ ସଗଣୋ ବିସ୍ମିତୋଽଭବତ୍ । ୧୮ । କୃତ୍ୱା ତାବନ୍ତମାତ୍ମାନଂ

ସମ୍ପ୍ରୀତ୍ୟର୍ଥଂ କଣ୍ଠେ ପ୍ରବୃତ୍ତେତି । କଣ୍ଠେ ପ୍ରବୃତ୍ତେଷୁ ଅଙ୍କିତାନେକକାନ୍ତିଭିଃ କପୋଲେଷୁ ସଂସ୍ପୃଷ୍ଟ ଚଞ୍ଚଚ୍ଛ୍ରୀଃ ଶୋଭା ଯାସାଂ ତାଃ ଘୋଷାଃ ଶବ୍ଦୈଃ । ବଲୟନୂପୁରଘୋଷୈରେବ ଦୈବଙ୍ଗାୟନୈଃ । ସ୍ୱକେଶେଭ୍ୟଃ ସ୍ରସ୍ତାଃ ସ୍ରଜୋ ଯାସାଂ ତାଃ । ଏତେନ ତାଳଗତିସନ୍ତୁଷ୍ଟାଃ କେଶାଃ ପଣିରଃକଣ୍ଠଂ ଦାଦେଶ୍ ପୁଷ୍ପବୃଷ୍ଟିମିବ ଅକୁର୍ବନ୍ନିତ୍ୟୁତ୍ପ୍ରେକ୍ଷିତଂ । ଭଗବତା ସହ ନନୃତୁଃ । କ୍ୱ ଭ୍ରମରା ଏବ ଗାୟକା ଯସ୍ୟାଂ ରାସଗୋଷ୍ଠ୍ୟାଂ । ୧୫ । ଯଥା ଗୋପ୍ୟୋ ନାନାଭଙ୍ଗୀଭିର୍ଭଗବତା ସହ ନନୃତୁଃ ଏବଂ ଭଗବାନପି ସ୍ମିତବିଲାସୈସ୍ତାଭିଃ ସହ ରେମେ ଇତ୍ୟାହ ଏବମିତି । ତଦ୍ବିଲାସାନନ୍ଦ ଭୃତସ୍ୟୈବ ରତୌ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତଃ ଯଥାର୍ଭକ ଇତି । ସ୍ୱପ୍ରତିବିମ୍ବୈର୍ବିଭ୍ରମଃ କ୍ରୀଡା ଯସ୍ୟ ସ ଇବ । ଅନେନୈତଦର୍ଶିତଂ । ସ୍ତ୍ରୀଷ୍ୱେବ ସଙ୍କଳ୍ପ କୌଶଳଂ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟଲାବଣ୍ୟମାଧୁର୍ଯ୍ୟାଦି ଚ ତାସୁ ସଞ୍ଚାର୍ଯ୍ୟ ତାଭିଃ ସହ ରେମେ ଯଥା ଅର୍ଭକଃ ସ୍ୱପ୍ରତିବିମ୍ବୈରିତି । ୧୬ । ତାସ୍ତୁ ଭଗବଦ୍ବିଲାସୈ ରାକୁଳା ବଭୂବୁରିତ୍ୟାହ ତଦଙ୍ଗେତି । ତସ୍ୟାଙ୍ଗସଙ୍ଗେନ ପ୍ରକୃଷ୍ଟା ମୁଦ୍ ପ୍ରୀତିସ୍ତୟା ଆକୁଳାନ୍ୟବଶାନି ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ଯାସାଂ ତାଃ । ବଲ୍ଗଥବନ୍ଧାନ୍

ନୂପୁର ଶବଦେ । ନାଚନ୍ତେ କୃଷ୍ଣ ଭୁଲେ ମୋଦେ ॥ କେଶ ଭୂଷଣହାର ଖସେ । ଭ୍ରମରେ ଗାନ୍ତି ଚଉପାଶେ । ୧୫ । କରମର୍ଦ୍ଦନ ଆଲିଙ୍ଗନ ବିଳାସେ ନୟନ ଚଳନ ॥ ଉଦାମହାସ ବିଳାସରେ । ବ୍ରଜସୁନ୍ଦରୀଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ॥ ରମେଶ ରମନ୍ତି ଆନନ୍ଦେ । କଳାକୌଶଳ ତାଙ୍କ ହୃଦେ ॥ ନିଜ ଶକ୍ତିରେ ଭଗବାନ । ପ୍ରବେଶକରାଇ ବଦନ ॥ ଯେସନେ ବାଳକ ନିଜ ଛାଇ । ଦେଖି ତାସଙ୍ଗରେ ଖେଳଇ ॥ ତେସନ୍ତ ଗୋପୀଙ୍କ ସହିତେ । କୃଷ୍ଣଙ୍କ କ୍ରୀଡ଼ା ସବୁକ୍ଷେତେ ॥ ଗ୍ରାମ୍ୟା ଅଟନ୍ତି ଗୋପନାରୀ । କଳା ଜାଣନ୍ତେ ସେ କପରି ॥ କୃଷ୍ଣ ପ୍ରବେଶି ତାଙ୍କଠାରେ । ମାତିଲେ ଏସବୁ ଲୀଳାରେ ॥ ତେଣୁ ସେ ନଚେ ନିଜଛାୟୀ -ସଙ୍ଗେ ଖେଳନ୍ତେ ଭବସ୍ଥାୟୀ । ୧୬ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅଙ୍ଗ ସଙ୍ଗ ମୋଦେ । ଅବଶେନ୍ଦ୍ରିୟ ଗୋପୀବୃନ୍ଦେ । କେଶବସନ କୁଚବାସ । ସଜାଡ଼ି ନପାରନ୍ତି ବେଶ ॥ ହାର ଭୂଷଣ ଏଣେ ତେଣେ ॥ ପଡ଼ନ୍ତି କିଏ ଯାଇ କେଣେ । ୧୭ । କୃଷ୍ଣ କ୍ରୀଡନ୍ତେ ଦେଖି -

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଯାବଦ୍ଗର୍ଗୋପଯୋଷିତଃ । ରେମେ ସ ଭଗବାଂସ୍ତାଭିରାତ୍ମାରାମୋଽପି ଲୀଳୟା । ୧୯ । ତାସାମତିବିହାରେଣ ଶ୍ରାନ୍ତାନାଂ ବଦନାନି ସଃ । ପ୍ରାମୃ-
ଜତ୍ କରୁଣଃ ପ୍ରେମ୍ଣା ଶନ୍ତମେନାଙ୍ଗ ପାଣିନା । ୨୦ । ଗୋପ୍ୟଃ ସ୍ଫୁରତ୍ପୁରଟକୁଣ୍ଡଳକୁନ୍ତଳତ୍ୱିଡ୍ଗଣ୍ଡଶ୍ରିୟା ସୁଧିତହାସନିରୀକ୍ଷଣେନ । ମାନଂ
ଦଧତ୍ୟ ଋଷଭସ୍ୟ ଜଗୁଃ କୃତାନି ପୁଣ୍ୟାନି ତତ୍କରରୁହସ୍ପର୍ଶପ୍ରମୋଦାଃ । ୨୧ । ତାଭିର୍ଯୁତଃ ଶ୍ରମମପୋହିତୁମଙ୍ଗସଙ୍ଗଘୃଷ୍ଟସ୍ରଜଃ ସ କୁଚକୁଙ୍କୁମରଞ୍ଜି-

---

ତକେଶାଦୀନ୍ ଅଞ୍ଜସା ପ୍ରତିବେଦ୍ଧୁଂ ଯଥାପୂର୍ବଂ ଧର୍ତ୍ତୁଂ ନାଲଂ ନ ସମର୍ଥା ବଭୂବୁଃ । ବସ୍ତ୍ରସ୍ରକ୍ ମାଲା ଆଭରଣାନି ଚ ଯାସାଂ ତାଃ । ୧୭ । ନ
କେବଳଂ ତା ଏବାକୁଳେନ୍ଦ୍ରିୟାଃ କିନ୍ତୁ ଦେବ୍ୟୋଽପୀତ୍ୟାହ କୃଷ୍ଣବିକ୍ରୀଡ଼ିତମିତି । ତୈଃ ଶଶାଙ୍କସ୍ତେତି । ଅନେନୈତତ୍ ସୂଚିତଂ । ଶଶାଙ୍କେନ
ବିସ୍ମିତେନ ଗତେରୀ ବିସ୍ମୃତାୟାଂ ତତଃ ପ୍ରାକ୍ତନାଃ ସର୍ବେଽପି ଗ୍ରହାସ୍ତଥ ତନ୍ଥୈବ ତସ୍ଥୁଃ ସ୍ଥିତସ୍ତାବତ୍ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତୁ ରଜନ୍ୟଃ ଯଥାସୁଖଂ ବଜନ୍ତ୍ୱିତି ।୧୮।
କିଞ୍ଚ କୃତ୍ୱେତି । ଅଥ ଚ ଭବଃ । କାତ୍ୟାୟନି ମହାମାୟେ ମହାଯୋଗିନ୍ୟଧୀଶ୍ୱରି । ନନ୍ଦଗୋପସୁତଂ ଦେବି ପତିଂ ମେ କୁରୁ ତେ ନମ ଇତି
ପ୍ରତ୍ୟେକଂ ତାଭିଃ ପ୍ରାର୍ଥନାଭଗବତାପି ଯାଚାବଳା ବ୍ରଜଂ ଯିବା ମୟେମା ରଂସ୍ୟଥ କ୍ଷପା ଇତି ତଥୈବ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତତ୍ୱାତ୍ ତାବନ୍ତମାତ୍ମାନଂ କୃତ୍ୱା
ରେମେ ଇତି । ଯାବଦ୍ଗର୍ଯାବନ୍ତ୍ୟଃ । ୧୯ । କୃପାତିଶୟମାହ ତାସାମିତି । ୨୦ । ତତୋଽତିହୃଷ୍ଟାନାଂ ଗୋପୀନାଂ ଚରିତମାହ ଗୋପ୍ୟ ଇତି ।
ସ୍ଫୁରତାଂ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣକୁଣ୍ଡଳାନାଂ କୁନ୍ତଳାନାଞ୍ଚ ତ୍ୱିଷା ଗଣ୍ଡେଷୁ ଯା ଶ୍ରୀସ୍ତୟା ସୁଧିତେନ ଅମୃତାଦ୍ଦିତେନ ହାସପୂର୍ବେଣ ନିରୀକ୍ଷଣେନ ଚ ଋଷଭସ୍ୟ
ପତ୍ୟୁଃ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ମାନଂ ଦଧତ୍ୟଃ ପୂଜାଂ କୁର୍ବତ୍ୟସ୍ତତ୍କର୍ମାଣି ଜଗୁଃ । ତସ୍ୟ କରରୁହୈର୍ନଖୈଃ ସ୍ପର୍ଶେନ ପ୍ରମୋଦୋ ଯାସାଂ ତାଃ । ୨୧ । ଅଥ
ଜଳକେଳିମାହ ତାଭିରିତି । ତାସାମଙ୍ଗସଙ୍ଗେନ ଘୃଷ୍ଟା ସମର୍ଦ୍ଦିତା ଯା ସ୍ରକ୍ ତସ୍ୟାଃ ଅତଏବ ତାସାଂ କୁଚକୁଙ୍କୁମେନ ରଞ୍ଜିତାୟାଃ ଗନ୍ଧବନ୍ଧୁ-
ଭିଃ ଗନ୍ଧଲୋଭିଭିଃ ଗନ୍ଧର୍ବପାଳିଭିଃ ଗନ୍ଧର୍ବପତୟ ଇବ ଗାୟଦ୍ଭିରନ୍ୱିତୋ ଯୋଽନୁବ୍ରତୈରନ୍ୱିତୋଽନୁଗତଃ ସ ଭଗବାନ୍ ବାଃ ଉଦକମାବିଶତ୍ । ଭିନ୍ନସେତୁର୍ବିଦାରିତ-

---

ଗଣେ । ମୋହିତହେଲେ କାମବାଣେ ॥ ଶଶୀ ତାରକା ସଙ୍ଗେ ଭୁଲେ । ଆକାଶେ ବିସ୍ମିତ ହୋଇଲେ । ୧୮ । ଗୋପନାରୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଯେତେ ।
କୃଷ୍ଣଆକାର ହେଲେ ସେତେ । ସେ ଆତ୍ମାରାମ ଭଗବାନ । ରମିଲେ ସେନ ଗୋପୀଗଣ । ୧୯ । ଅତିବିହାରେ ଶ୍ରାନ୍ତ ହୁନ୍ତେ । ଗୋପୀଙ୍କ ମୁଖ
କୃଷ୍ଣ ହସ୍ତେ ॥ କରୁଣାରେ ପ୍ରେମଭରେ । ପୋଛିଦେଲେ ବାରମ୍ବାରେ ।୨୦ । ଝଳ ସୁବର୍ଣ୍ଣକୁଣ୍ଡଳ । ଲୁଳିତକେଶ ଗଣ୍ଡସ୍ଥଳ ॥ ଅମୃତହାସ ନିରୀ-
କ୍ଷଣେ । ଗୋପୀଏ ଏମନ୍ତ ବଦନେ ॥ ନିଜପତିଙ୍କୁ ସନ୍ତୋଷିଲେ । କରନଖସ୍ପର୍ଶେ ପ୍ରୀତହେଲେ ॥ ଗାଇଲେ କୃଷ୍ଣ ପୁଣ୍ୟଯଶ । ଯେତେଣ ଲଭିବେ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଛାଯ୍ୟାଃ । ଗନ୍ଧର୍ବପାଳଭିରନୁଦ୍ରୁତଅବଶଦାଃ ଶ୍ରାନ୍ତୋ ଗଜୀଭିରିଭରାଡିବ ଭିନ୍ନସେତୁଃ । ୨୨ । ସୋଽମ୍ଭସ୍ୟଲଂ ଯୁବତିଭିଃ ପରିଷିଚ୍ୟମାନଃ ପ୍ରେମ୍-
ଣେକ୍ଷିତଃ ପ୍ରହସତୀଭିରିତସ୍ତତୋଽଙ୍ଗ । ବୈମାନିକୈଃ କୁସୁମବର୍ଷିଭିରୀଡ୍ୟମାନୋ ରେମେ ସ୍ୱୟଂ ସ୍ୱରତିରତ୍ର ଗଜେନ୍ଦ୍ରଲୀଳଃ । ୨୩ ତତଶ୍ଚ କୃଷ୍ଣୋ
ପବନେ ଜଲସ୍ଥଲପ୍ରସୂନଗନ୍ଧାନିଲଜୁଷ୍ଟଦିକ୍ତଟେ । ଚଚାର ଭୃଙ୍ଗପ୍ରମଦାଗଣାବୃତୋ ଯଥା ମଦଚ୍ୟୁଦ୍‌ଦ୍ୱିରଦଃ କରେଣୁଭିଃ । ୨୪ । ଏବଂ ଶଶାଙ୍କାଂ-
ଶୁବିରାଜିତା ନିଶାଃ ସ ସତ୍ୟକାମୋଽନୁରତାବଲାଗଣଃ । ସିଷେବ ଆତ୍ମନ୍ୟବରୁଦ୍ଧସୌରତଃ ସର୍ବାଃ ଶରତ୍କାବ୍ୟକଥାରସାଶ୍ରୟାଃ । ୨୫ ।
ଶ୍ରୀପରୀକ୍ଷିଦୁବାଚ । — ସଂସ୍ଥାପନାୟ ଧର୍ମସ୍ୟ ପ୍ରଶମାୟେତରସ୍ୟ ଚ । ଅବତୀର୍ଣ୍ଣୋ ହି ଭଗବାନଂଶେନ ଜଗଦୀଶ୍ୱରଃ । ୨୬ । ସ କଥଂ ଧର୍ମ-

ବହ୍ନିଃ ସ୍ୱୟଂ ରତିକାନ୍ତଲୋକବେଦମର୍ଯ୍ୟାଦଃ । ୨୨ । ସ୍ୱରତିରାତ୍ମାରାମୋଽପି । ଅତ ଗୋପୀମଣ୍ଡଳେ ଅମ୍ଭସି ବା । ୨୩ । ସ୍ଥଲଜଲକ୍ରୀଡେ ଦର୍ଶିତେ
ବନକ୍ରୀଡାଂ ଦର୍ଶୟତି ତତଶ୍ଚେତି । ଯମୁନାୟା ଉପବନେ ଜଲସ୍ଥଲପ୍ରସୂନାନାଂ ଗନ୍ଧୋ ଯସ୍ମିଂସ୍ତେନ ଅନିଲେନ ଜୁଷ୍ଟାଃ ଦିଶାଂ ତଟାନି ଅନ୍ତାଃ
ଯସ୍ମିନ୍ । ଯଦ୍ୱା ଦିଶଶ୍ଚ ତଟଂ ସ୍ଥଲଞ୍ଚ ଯସ୍ମିନ୍ନୁପବନେ । ଭୃଙ୍ଗାଣାଂ ପ୍ରମଦାନାଂ ଚ ଗଣୈରାବୃତଃ । ୨୪ । ରାସକ୍ରୀଡାଂ ନିଗମୟତି ଏବମିତି । ସ
କୃଷ୍ଣଃ ସତ୍ୟସଙ୍କଲ୍ପଃ ଅନୁରାଗିଣୀଭିରବଲାଭିଃ ଏତଂ ସର୍ବା ନିଶାଃ ସେବିତବାନ୍ । ଶରତ୍କାବ୍ୟକଥାରସାଶ୍ରୟାଃ ଶରଦି ଭବାଃ କାବ୍ୟେଷୁ କଥ୍ୟମାନା
ଯେ ରସାସ୍ତେଷାମାଶ୍ରୟଭୂତା ନିଶାଃ । ଯଦ୍ୱା ନିଶା ଇତି ଦ୍ୱିତୀୟା ଅତ୍ୟନ୍ତସଂଯୋଗେ । ଶୃଙ୍ଗାରରସାଶ୍ରୟାଃ ଶରଦି ପ୍ରସିଦ୍ଧାଃ କାବ୍ୟେଷୁ ଯାଃ କଥା-
ସ୍ତାଃ ସିଷେବେ ଇତି । ଏବମପି ଆତ୍ମନ୍ୟେବ ଅବରୁଦ୍ଧଃ ସୌରତଶ୍ଚରମଧାତୁର୍ନତୁ ସ୍ଖଳିତୋ ଯସ୍ୟେତି କାମଜୟୋକ୍ତିଃ । ୨୫।୨୬ । ପ୍ରଶ୍ନ ।

କୃଷ୍ଣ ତୋଷ ॥ ୨୧ । ବନ୍ଧ ବନ୍ଧାର କରବର । ଶ୍ରାନ୍ତ ଭଇଲେ ଯେ ପ୍ରକାର ॥ କରିଣୀ ବୃନ୍ଦେ ପଶେ ଜଳେ । ତେହ୍ନେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଗୋପୀମେଳେ ॥
ସପବନୋଦେ ଖେଦନାଶେ । ଶାସ୍ତ୍ରବିଧାନ ଲଙ୍ଘି ଶେଷେ ॥ ପଶିଲେ ଯମୁନା ଜଳରେ । ଗୋପୀଙ୍କ ଅଙ୍ଗ ମର୍ଦ୍ଦନରେ ॥ କୁଚକୁଙ୍କୁମରେ ମର୍ଦ୍ଦିତ
କୁସୁମହାରୁଁ ଅଳସ୍ୟ ॥ ଗନ୍ଧର୍ବପରି ଗାନ କରି । ଗୋଡାନ୍ତି କୃଷ୍ଣେ ଅନୁସରି । ୨୨ । ସହାସେ ପ୍ରେମ ଦୃଷ୍ଟିଦେଇ । ଗୋପୀଏ କୃଷ୍ଣେ ବେଢି-
ଯାଇ ॥ ଜଳସିଞ୍ଚିଲେ କୃଷ୍ଣଅଙ୍ଗେ । ଦେବେ ବିମାନେ ଭ୍ରମି ସ୍ୱର୍ଗେ ॥ ପୁଷ୍ପ ବରଷି ସ୍ତୁତିକଲେ । କଶ୍ଚ କ କରିଣୀଙ୍କ ବୃନ୍ଦେ ॥ ରମଇ, ତେସନେ
ରମନ୍ତି । ସେ ଆତ୍ମାରାମ ଜଗପତି । ୨୩ । ତଦନ୍ତେ ଜଳକେଳି ସାରି । ବନବିହାରେ ଦେଲେ ହରି ॥ ଜଳ ସ୍ଥଳ କୁସୁମ ଗନ୍ଧେ । ମିଶ୍ରିତ ପବନ
ଆମୋଦେ ॥ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯମୁନା ଉପବନେ । ଭ୍ରମର ଗୋପୀଙ୍କ ଗହଣେ ॥ ହସ୍ତିଣୀ ମେଳେ ମତ୍ତହସ୍ତୀ । ସମାନ କୃଷ୍ଣ ବିଚରନ୍ତି । ୨୪ । ସତ୍ୟ-

ସେତୂନାଂ ବକ୍ତା କର୍ତ୍ତାଭିରକ୍ଷିତା । ପ୍ରତୀପମାଚରଦ୍ ବ୍ରହ୍ମନ୍ ପରଦାରାଭିମର୍ଷଣଂ । ୨୭ । ଆପ୍ତକାମୋ ଯଦୁପତିଃ କୃତବାନ୍ ବୈ ଜୁଗୁପ୍ସିତ । କିମଭିପ୍ରାୟ ଏତଂ ନଃ ସଂଶୟଂ ଛିନ୍ଧି ସୁବ୍ରତ । ୨୮ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।— ଧର୍ମବ୍ୟତିକ୍ରମୋ ଦୃଷ୍ଟ ଈଶ୍ୱରାଣାଞ୍ଚ ସାହସଂ । ତେଜୀୟସାଂ ନ ଦୋଷାୟ ବହ୍ନେଃ ସର୍ବଭୁଜୋ ଯଥା । ୨୯ । ନୈତତ୍ ସମାଚରେଜ୍ଜାତୁ ମନସାପି ହ୍ୟନୀଶ୍ୱରଃ । ବିନଶ୍ୟତ୍ୟାଚରନ୍ମୌଢ୍ୟାଦ୍ୟଥାଽରୁଦ୍ରୋଽବ୍ଧିଜଂ

ପ୍ରତିକୂଳମଧର୍ମମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଆଚରତ୍ କୃତବାନ୍ । ନତେବେ ଧର୍ମମାତ୍ରଂ କଳଙ୍କରକ୍ଷଣାଦବତ୍ କିନ୍ତୁ ମହାସାହସମିତ୍ୟାହ ପରଦାରାଭିମର୍ଶନମିତି ।୨୭। ଆପ୍ତକାମସ୍ୟ ନାୟମଧର୍ମ ଇତି ଚେଦ୍ ଯଦ୍ୟେବଂ କାମାଭାବାନ୍ନିନ୍ଦିତଂ କେନାଭିପ୍ରାୟେଣ କୃତବାନିତି ପୃଚ୍ଛତି ଆପ୍ତକାମ ଇତି । ୨୮ । ପତିମେଷ୍ଟବ୍ୟଂ କୈମୁତିକନ୍ୟାୟେନ ପରିହର୍ତ୍ତୁଂ ସାମାନ୍ୟତୋ ମହତାଂ ବୃତ୍ତମାହ ଧର୍ମବ୍ୟତିକ୍ରମ ଇତି । ସାହସଞ୍ଚ ଦୃଷ୍ଟଂ ପ୍ରଜାପତୀନ୍ଦ୍ରସୋମବିଶ୍ୱାମିତ୍ରାଦୀନାଂ ତଚ୍ଚ ତେଷାଂ ତେଜସ୍ୱିନାଂ ଦୋଷାୟ ନ ଭବତି । ୨୯ । ତର୍ହି ଯଦ୍ ଯଦାଚରତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଇତି ନ୍ୟାୟେନାନ୍ୟୋଽପି କୁର୍ଯ୍ୟାଦିତ୍ୟାଶଙ୍କ୍ୟାହ ନୈତଦିତି । ଅନୀଶ୍ୱରୋ ଦେହାଦିପରତନ୍ତ୍ରଃ । ଯଥାରୁଦ୍ରବ୍ୟତିରିକ୍ତୋ ବିଷମାଚରନ୍ ଭକ୍ଷୟନ୍ । ୩୦ । କଥଂ ତର୍ହି ସଦାଚାରସ୍ୟ ପ୍ରମାଣ୍ୟମତ ଆହ ଈଶ୍ୱରାଣାମିତି । ତେଷାଂ ବଚଃ ସତ୍ୟଂ ଅତସ୍ତଦୁକ୍ତମାଚରେଦେବ । ଆଚରିତନ୍ତୁ କ୍ୱଚିଦ୍ ସତ୍ୟଂ ଅତଃ ସ୍ୱବଚୋଯୁକ୍ତଂ ତେଷାଂ ବଚସା ଯଦ୍ ଯଦ୍-

---

ସଙ୍କଳ୍ପ କରନ୍ତିର । ଗୋପୀମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଧରି ॥ ଶରତ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ରଜନୀ । କାବ୍ୟେ ଯା ରସ ଥାନ୍ତି ଭଣି ॥ ସେ ନିଶା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣେ ରମିଲେ । ବୀର୍ଯ୍ୟ ଖସିଲା ନାହିଁ ଥିଲେ । ୨୫ । ପରୀକ୍ଷିତୋବାଚ— ଅଧର୍ମ ବିନାଶ ନିମନ୍ତେ । ଧର୍ମ ସ୍ଥାପିବାପାଇଁ ଏଥେଁ ॥ ଅଂଶାବତାର ହରିଙ୍କର । ୨୬ । ଯେ ଧର୍ମ କରନ୍ତି ପ୍ରଚାର ॥ ଯେ ଧର୍ମ କର୍ତ୍ତା ଯେ ରକ୍ଷକ । ପରସ୍ତ୍ରୀ ହରି ମହାପାପ ॥ କିପରି ଆଚରିଲେ ସେହି । ଉତ୍କଟା କାର୍ଯ୍ୟ ଏ ଦିଶଇ । ୨୭ । ପୂର୍ଣ୍ଣକାମ ସେ ଯଦୁପତି । କି ଭାବ କଲେ ଏ ଅନୀତି ॥ ଛେଦ ଏ ସଂଶୟ ମୋହର । ପ୍ରକାଶ କାରଣ ଏହାର । ୨୮ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ— ପ୍ରଧାନ ଦେବେ ଧର୍ମପଥ । ଲଙ୍ଘି କରନ୍ତି ବିପରୀତ ॥ ତେଜର ସାହସ ତାଙ୍କର । ଯାହା ନ ଦିଶଇ ଅନ୍ୟର ॥ ମଳକୁ ଶୁଚି ପରିଯନ୍ତେ । ଅଗ୍ନି ଦହଇ ପ୍ରଜ୍ୱଳନ୍ତେ ॥ ଦୂଷିତ ନୁହେତ ସପାରେ । ତେଜସ୍ୱୀ ସବୁ କରିପାରେ । ୨୯ । ଯାହାର ଈଶ୍ୱରତ୍ୱ ନାହିଁ । ଜନ୍ମିଛି ଯେଡ଼େ ଦେହ ବହି ॥ ତାପସେ ସିନା ଧର୍ମ ପଥ । ଧରିବା ଅଟଇ ଉଚିତ ॥ ସ୍ୱର୍ଗ ନରକେ ଦେହୀ ଯାଏ । ଈଶ୍ୱରେ ସେ ଭୟ ନ ଥାଏ ॥ ତେଣୁଟି ଇନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଜାପତି । ବରୁଣ ଶିବ ନିଶାପତି ॥ ଏମାନେ ତେଜ ମାତ୍ରପଥ । ନୋହିଲେ ସେ ପାପରେ ଗ୍ରସ୍ତ ॥ ଶିବ ସିନ୍ଧୁ ଜ ବିଷ ଖାଇ । ଧାରିଲେ ବୋଲି ନର ଦେହୀ ॥

ଣଷଂ ।୩୦। ଈଶ୍ୱରାଣାଂ ବଚଃ ସତ୍ୟଂ ତଥୈବାଚରିତଂ କ୍ୱଚିତ୍ । ତେଷାଂ ଯତ୍ ସ୍ୱବଚୋଯୁକ୍ତଂ ବୁଦ୍ଧିମାଂସ୍ତତ୍ ସମାଚରେତ୍ ।୩୧। କୁଶଳାଚରି-ତେନୈଷାମିହ ସ୍ୱାର୍ଥୋ ନ ବିଦ୍ୟତେ । ବିପର୍ଯ୍ୟୟେଣ ବାନର୍ଥୋ ନିରହଙ୍କାରିଣାଂ ପ୍ରଭୋ । କୁମୁତାଖିଳସତ୍ତ୍ୱାନାଂ ତିର୍ଯ୍ୟଙ୍ମର୍ତ୍ତ୍ୟଦିବୌକସାଂ । ଈଶିତୁ-ଶ୍ଚେଶିତବ୍ୟାନାଂ କୁଶଳାକୁଶଳାନ୍ୱୟଃ । ୩୩ । ଯତ୍ପାଦପଙ୍କଜପରାଗନିଷେବତୃପ୍ତା ଯୋଗପ୍ରଭାବବିଧୂତାଖିଳକର୍ମବନ୍ଧା । ସ୍ୱୈରଂ ଚରନ୍ତି ମୁନ-ୟୋଽପି ନ ନହ୍ୟମାନାସ୍ତସ୍ୟେଚ୍ଛୟାତ୍ତବପୁଷଃ କୁତ ଏବ ବନ୍ଧଃ । ୩୪ । ଗୋପୀନାଂ ତତ୍ପତୀନାଞ୍ଚ ସର୍ବେଷାମେବ ଦେହିନାଂ । ଯୋଽନ୍ତଶ୍ଚରତି-

ଯୁକ୍ତମବରୁଦ୍ଧଂ ତତ୍ତଦେବାଚରେତ୍ । ୩୧ । ନନୁ ତର୍ହି ତେଽପି ଶ୍ରମେଣ ସାହସମାଚରନ୍ତି ତତ୍ରାହ କୁଶଳେତି । ପ୍ରାରବ୍ଧକର୍ମକ୍ଷପଣମାତ୍ରମେବ ତେଷାଂ କୃତଂ ନାନ୍ୟଦର୍ଥ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୨ । ଚସ୍ମାତମାହ କୁମୁତେତି । କୁଶଳାକୁଶଳାନ୍ୱୟୋ ନ ବିଦ୍ୟତ ଇତି କିଂ ପୁନର୍ବକ୍ତବ୍ୟମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୩ । ଏତଦେବ ସ୍ପଷ୍ଟୀକରୋତି । ଯସ୍ୟ ପାଦପଙ୍କଜପରାଗସ୍ୟ ନିଷେବଣେନ ତୃପ୍ତାଃ । ଯଦ୍ୱା ଯସ୍ୟ ପାଦପଙ୍କଜପରାଗେ ନିଷେବା ଯେଷାଂ ତେ ଚ ତେ ତୃପ୍ତାଶ୍ଚେତି ଭକ୍ତା ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ତଥା ଜ୍ଞାନିନଶ୍ଚ ନ ନହ୍ୟମାନା ବନ୍ଧନମପ୍ରାପ୍ନୁବନ୍ତଃ ।୩୪। ପରଦାରତ୍ୱଂ ଗୋପୀନାମଙ୍ଗୀକୃତ୍ୟ ପରିହୃତଂ ଇଦାନୀଂ ଭଗବତଃ ସର୍ବାନ୍ତର୍ଯାମିଣଃ ପରଦାରସେବା ନାମ ନ କାଚିଦିତ୍ୟାହ ଗୋପୀନାମିତି । ଯୋଽନ୍ତଶ୍ଚରତି ଅଧ୍ୟକ୍ଷୋ ବୁଦ୍ଧ୍ୟାଦିସାକ୍ଷୀ ସ ଏବ କ୍ରୀଡନେନ

ସେ ବିଷ ଖାଇ କି ପାରିବ । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଗତି ତେଜେ ଭାବ ॥ ଅଙ୍ଗରେ ଅଙ୍ଗ ସମ୍ମର୍ଦ୍ଦନ । ନହିଁଇ ଦୋଷରେ ଗଣନ ॥ ଷେଦରେ ସ୍ୱାର୍ଥ ହେଲେ ପାତ । ଦୋଷ କହନ୍ତି ସର୍ବଶାସ୍ତ୍ର ॥ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ସ୍ୱାର୍ଥ ପାତ ନାହିଁ । ଦୋଷୀ ହେବେ ସେ କାହିଁ ପାଇଁ । ୩୦ । ଦେବଙ୍କ ଉପଦେଶ ସତ୍ୟ । ଶାସ୍ତ୍ର ରୂପରେ ବର୍ଣ୍ଣେ ଖ୍ୟାତ ॥ ସେମାନେ ଯାହା ଆଚରନ୍ତି । ମାନବଗଣେ ସେହିମତି ॥ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଶାସ୍ତ୍ରରେ । କହି ନାହାନ୍ତି କେବେ ବାରେ ॥ ତାହା ମାନବ ନକରିବ । ଶାସ୍ତ୍ରର ଏହି ସାରଭାବ ॥ ମାନବ ପକ୍ଷେ ଯାହା ଭଲ । ନିଜ ଯୁକ୍ତିରେ ଯେ ସକଳ ॥ ସତ୍ୟ ବିଗ୍ରହ ଆକାରେ ଲେଖିଅଛନ୍ତି ସ୍ୱଶାସ୍ତ୍ରରେ ॥ ତେଣିକି ତାହା ଆଚରିବ । ଅନ୍ୟ ବିଷୟ ନ ଭାବିବ । ୩୧ । ଈଶ୍ୱରେ କର ସୁଅଗ୍ରର । ସ୍ୱାର୍ଥ ନ କରନ୍ତି ବିମ୍ବର । ମନ୍ଦ ଆଚରରେ ଅନର୍ଥ । ଛଳେ ନ ବାଞ୍ଛେ ତାଙ୍କ ଚିତ୍ତ ॥ ଅହଙ୍କାର ସେ ତେଜିଥାନ୍ତି ।ସ୍ୱଭାବେ ଲଭିଥାନ୍ତି ମୁକ୍ତି ॥ ନର ତାହାଙ୍କ ଗୁଣ ଦୋଷ । ବାଞ୍ଛିବା ମୂଢତା ଅବଶ୍ୟ । ୩୨ । ଯେ ହରିଙ୍କର କୃପାବଳେ । ବ୍ରହ୍ମା ସହିତେ ଲୋକପାଳେ ॥ ଅପର ମୁକ୍ତ ଭକ୍ତଗଣ । ମହିମା ଦେଖାନ୍ତି ଏସନ ॥ ନର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେବଙ୍କର । ଯେ ହରି ଅଟନ୍ତି ଈଶ୍ୱର ॥ ତାଙ୍କର ଭଲ ମନ୍ଦ କର୍ମେ । ସ୍ୱାର୍ଥ ଚନ୍ତିବ କିଏ ଭ୍ରମେ । ୩୩ । ଯେତିକ

ଯୋଽଧ୍ୟକ୍ଷଃ କ୍ରୀଡ଼ନେନେହ ଦେହଭାକ୍ । ୩୫ । ଅନୁଗ୍ରହାୟ ଭୂତାନାଂ ମାନୁଷଂ ଦେହମାସ୍ଥିତଃ । ଭଜତେ ତାଦୃଶୀଃ କ୍ରୀଡାଃ ଯାଃ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ତତ୍-ପରୋ ଭବେତ୍ । ୩୬ । ନାସୂୟନ୍ ଖଲୁ କୃଷ୍ଣାୟ ମୋହିତାସ୍ତସ୍ୟ ମାୟୟା । ମନ୍ୟମାନାଃ ସ୍ୱପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥାନ୍ ସ୍ୱାନ୍ ସ୍ୱାନ୍ ଦାରାନ୍ ବ୍ରଜୌକସଃ । ବ୍ରହ୍ମରାତ୍ର ଉପାବୃତ୍ତେ ବାସୁଦେବାନୁମୋଦିତାଃ । ଅନିଚ୍ଛନ୍ତ୍ୟୋ ଯଯୁର୍ଗୋପ୍ୟଃ ସ୍ୱଗୃହାନ୍ ଭଗବତ୍ପ୍ରିୟାଃ । ୩୭ । ବିକ୍ରୀଡ଼ିତଂ ବ୍ରଜବଧୂଭିରିଦଞ୍ଚ ବିଷ୍ଣୋଃ ଶ୍ରଦ୍ଧାନ୍ୱିତୋଽନୁଶୃଣୁୟାଦଥ ବର୍ଣ୍ଣୟେଦ୍ ଯଃ । ଭକ୍ତିଂ ପରାଂ ଭଗବତି ପ୍ରତିଲଭ୍ୟ କାମଂ ହୃଦ୍ରୋଗମାଶ୍ୱପହିନୋତ୍ୟଚିରେଣ ଧୀରଃ । ୩୮ ।

ଦେହଭାକ୍ ନରସ୍ୱଭାବବଦ୍ଭକ୍ତେଭ୍ୟୋ ଯେନ ବୋଧଃ ସ୍ୟାଦିତି । ୩୫ । ନନ୍ୱେବମାପ୍ତକାମସ୍ୟ କଥଂ ତେଷୁ ପ୍ରବୃତ୍ତିରତ୍ୟନ୍ତ ଅତ ଆହ ଅନୁଗ୍ରହାୟେତି । ଶୃଙ୍ଗାରରସାକୃଷ୍ଟଚେତସୋଽତିବହିର୍ମୁଖାନପି ସ୍ୱପରାନ୍ କର୍ତ୍ତୁମିତି ଭାବଃ । ୩୬ । ନନ୍ୱନ୍ୟେଽପି ବ୍ରଜୌକସଃ ସ୍ୱଚେଷ୍ଟିତମେବମେବେତି ବଦନ୍ତୁ ତତ୍ରାହ ନାସୂୟନ୍ନିତି । ଏବଂଭୂତୈର୍ଦ୍ଦୋଷୈର୍ଭବେ ତଥା ଭୂତାନ୍ତଃ ପାପ ଶ୍ଳୋକ୍ୟା ଇତି ଭାବଃ । ୩୭ । ବ୍ରହ୍ମରାତ୍ରେ ବ୍ରାହ୍ମେ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଉପାବୃତ୍ତେ ପ୍ରାପ୍ତେ । ୩୮ । ଭଗବତଃ କାମବିଜୟରୂପରାସକ୍ରୀଡାଶ୍ରବଣାଦେଃ କାମବିଜୟମେବ ଫଳମାହ ବିକ୍ରୀଡ଼ିତମିତି । ଅଚିରେଣ ଧୀରଃ ସନ୍ ହୃଦ୍ରୋଗଂ କାମମାଶୁ ଅପହିନୋତି ପରିତ୍ୟଜତି । ୩୯ । ଯେଯୂଂ ଶ୍ରୀପରମାନନ୍ଦପଦେ ଶ୍ରୀଧରନିର୍ମିତା । ଶ୍ରୀଭାଗବତଭାବାର୍ଥଦୀପିକା ଦଶମାଶ୍ରୟା ॥

ଯୋଗ ସଞ୍ଚାରରେ । କର୍ମ ବନ୍ଧନ ଛେଦ ଦ୍ୱାରେ ॥ ଅବର ଭକ୍ତ ମନରଞ୍ଜନ । ସେବ ଯା ପଦ୍ମପାଦରଜ । ସନ୍ତୋଷେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାରସ ଭୁଞ୍ଜ । ଯେ ହର ଇଚ୍ଛାମୟ ମୂର୍ତ୍ତି ॥ ଏ ଭବ ସ୍ନେହ ବନ୍ଧ ନ ରେ । ପଢ଼ୁ ନା କର ବନ୍ଧନାରେ । ୩୪ । ଗୋପୀ ଗୋପାଳ ପତିଙ୍କର । ଦେହେ ଯେ ଜୀବରୂପଧର ॥ ସର୍ବ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଦେହ ହର । ଏବେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଦେହ ଧର ॥ କ୍ରୀଡାର୍ଥେ ଜନମ ସହାରେ । ଦୋଷ କି ତାଙ୍କୁ ଲାଗପାରେ ॥ ନୁହନ୍ତି ସେ ଆମ୍ଭ ସମାନ । ଧର୍ମ୍ମସ୍ଥ ପାଳୀ ସନାତନ । ୩୫ । ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କୁ ଦୟାକର । ଶ୍ରୀହର ନରରୂପ ଧର ॥ ସେପର ଲୀଳା ଆଚରନ୍ତ । ସେ ଲୀଳା ଶୁଣି ତାଙ୍କ ହନ୍ତ । ଶୃଙ୍ଗାରପ୍ରିୟ ମାନବର । ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇବ ଅନ୍ତର । ୩୬ । ଗୋପାଳେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣମାୟାରେ । ଆପଣ କୋଳେ ସ୍ୱପନରେ ॥ ଭାର୍ଯ୍ୟା ଶୋଇବା ମଣନ୍ତି । ତେଣୁ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ନ କୋପନ୍ତି । ୩୭ । ଗୋପୀଙ୍କୁ ବ୍ରାହ୍ମ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ । ହରି କହିଲେ ଯାଅ ଘରେ ॥ ହରି ପ୍ରିୟା ସେ ସବୁ ଗୋରି । ଗୃହେ ପେଶିଲେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ । ୩୮ । ବ୍ରଜସ୍ତ୍ରୀ ଭୁଲେ କୃଷ୍ଣଙ୍କର । କ୍ରୀଡା ଶୁଣେ ଯେ ଶ୍ରଦ୍ଧେ ନର ॥ ଯେ ଅବା ବର୍ଣ୍ଣନ କରଇ । ପରମଭକ୍ତି ସେ ଲଭଇ ॥ ହୃଦୁ ସକଳ କଷ୍ଟ ଯାଏ । ଭବବନ୍ଧନ ଦୂର ହୁଏ । ୩୯ । ଭଣିଲ ଦାସ ଦୋଶ୍ୟଟ । ଏ ରାସକ୍ରୀଡା ସମାପତ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଭଗବତୋ ବାଲକ୍ରୀଡାବର୍ଣ୍ଣନଂ ତ୍ରୟସ୍ତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୩୩

ଚତୁସ୍ତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ —ଏକଦା ଦେବଯାତ୍ରାୟାଂ ଗୋପାଲା ଜାତକୌତୁକାଃ । ଅନୋଭିରନଡୁଦ୍ୟୁକ୍ତୈଃ ପ୍ରୟୟୁସ୍ତେଽମ୍ବିକାବନମ୍ । ୧ । ତତ୍ର ସ୍ନାତ୍ୱା ସରସ୍ୱତ୍ୟାଂ ଦେବଂ ପଶୁପତିଂ ବିଭୁମ୍ । ଆନର୍ଚୁରର୍ହଣୈର୍ଭକ୍ତ୍ୟା ଦେବୀଂ ଚ ନୃପତେଽମ୍ବିକାମ୍ । ୨ । ଗାବୋ ହିରଣ୍ୟଂ ବାସାଂସି ମଧୁ ମଧ୍ୱନ୍ନମାଦୃତାଃ । ବ୍ରାହ୍ମଣେଭ୍ୟୋ ଦଦୁଃ ସର୍ବେ ଦେବୋ ନଃ ପ୍ରୀୟତାମିତି । ୩ । ଊଷୁଃ ସରସ୍ୱତୀତୀରେ ଜଲଂ ପ୍ରାଶ୍ୟ ଧୃତବ୍ରତାଃ । ରଜନୀଂ ତାଂ ମହାଭାଗା ନନ୍ଦସୁନନ୍ଦକାଦୟଃ । ୪ । କଶ୍ଚିନ୍ମହାନହିସ୍ତସ୍ମିନ୍ ବିପିନେଽତିବୁଭୁକ୍ଷିତଃ । ଯଦୃଚ୍ଛୟାଗତୋ ନନ୍ଦଂ ଶୟାନମୁରଗୋଽଗ୍ରସୀତ୍ । ୫ । ସ

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ତ୍ରୟସ୍ତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୩୩ ।

ଚତୁସ୍ତ୍ରିଂଶେଽହିନା ଗ୍ରସ୍ତଂ ନନ୍ଦଂ ହରିରମୂମୁଚତ୍ । ବିଦ୍ୟାଧରାର୍ଚ୍ଚିତଃ ଶଙ୍ଖଚୂଡଂ ତଥାବଧୀତ୍ ॥ ସଦାପଦେଶତଃ କାମଂ କ୍ଷେମକୃତ୍ୟଂ ଚାମତଃ । ଅନୁବ୍ରଜନ୍ ବଶଂ ନନ୍ଦ୍ୟ ତଥାଽବିଦ୍ୟାପରବଧ୍ୟଂ ॥ ତଦେବଂ କାମାନୁଗଂ କ୍ରମମୁଖେନ କାମକୃତ୍ୟଂ ପ୍ରକଟାଦ୍ୟ ତଥୈବ ବିଦ୍ୟାଧରକୃତ୍ୟଂ ପ୍ରତିପାଦୟିତୁଂ ତଦ୍ଗଙ୍ଗଂ ଦର୍ଶୟତି ଏକଦେତି । ୧।୨ । ଗାବୋ ଗାଃ । ମଧୁ ମଧୁରଂ । ମଧ୍ୱନ୍ନଂ ମଧୁନା ସହାନ୍ନମନ୍ନଂ । ୩ । ଜଲମାତ୍ରଂ ପ୍ରାଶ୍ୟୋପୋଷିତାୟାଂ ନିଶାଂ ତତ୍ର ଉଷୁର୍ନ୍ୟବସନ୍ । ୪ । ମହାନ୍ ଅହିରଜଗରଃ ନ ଉରଗଃ ଉରସ ଗଚ୍ଛନ୍ ଜଠ୍ୟଲଙ୍ଘିତବୃତ୍ତଂ । ଅଗ୍ରସୀତ୍

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ତ୍ରୟସ୍ତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୩୩ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଯାତ୍ରା ଦେଖିବାପାଇଁ ଦିନେ । ଗୋପାଳେ କୌତୁକେ ବହନେ ॥ ଶକଟେ ବଳଦ ଯୋଡ଼ିଲେ । ଅମ୍ବିକା ବନକୁ ଚଳିଲେ । ୧ । ସେଠାରେ ସରସ୍ୱତୀ ଜଳେ । ଗାଧୋଇ ଶିବେ ପୂଜାକଲେ ॥ ପୂଜିଲେ ଅମ୍ବିକା ଦେବୀଙ୍କୁ । ୨ । ତୋଷିବା ପାଇଁ ଶଙ୍କରଙ୍କୁ ॥ ବ୍ରାହ୍ମଣଗଣେ ଦେଲେ ଦାନ । ଗୋ ବସ୍ତ୍ର ସୁବର୍ଣ୍ଣ ମିଷ୍ଟାନ୍ନ ॥ ମଧୁ ପ୍ରଭୃତି ତୋଷେ ଦେଇ । ୩ । ସେ ସରସ୍ୱତୀ ଜଳ ପିଇ ॥ ନନ୍ଦସୁନନ୍ଦାଦି ଗୋପାଳେ । ବ୍ରତେ ରହିଲେ ନଦୀକୂଳେ । ୪ । ସେ ବନେ କ୍ଷୁଧାତୁର ହୋଇ । ଅଜଗରଟିଏ ଥିଲା ରହି ॥ ସୁପ୍ତ ନନ୍ଦକୁ ଦୈବଯୋଗେ । ଅହି

ଚୁକ୍ରୋଶାହିନା ଗ୍ରସ୍ତଃ କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ମହାନୟଂ । ସର୍ପୋ ମାଂ ଗ୍ରସତେ ତାତ ପ୍ରପନ୍ନଂ ପରିମୋଚୟ ॥ ୬ ॥ ତସ୍ୟ ଚାକ୍ରନ୍ଦିତଂ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ଗୋପାଳାଃ ସହସୋତ୍ଥିତାଃ । ଗ୍ରସ୍ତଞ୍ଚ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ବିଭ୍ରାନ୍ତାଃ ସର୍ପଂ ବିବ୍ୟଧୁରୁଲ୍ମୁକୈଃ ॥ ୭ ॥ ଅଲାତୈର୍ଦହ୍ୟମାନୋଽପି ନାମୁଞ୍ଚତ୍ତମୁରଙ୍ଗମଃ । ତମସ୍ପୃଶତ୍ ପଦାଭ୍ୟେତ୍ୟ ଭଗବାନ୍ ସାତ୍ୱତାଂ ପତିଃ ॥ ୮ ॥ ସ ବୈ ଭଗବତଃ ଶ୍ରୀମତ୍ପାଦସ୍ପର୍ଶହତାଶୁଭଃ । ଭେଜେ ସର୍ପବପୁର୍ହିତ୍ୱା ରୂପଂ ବିଦ୍ୟାଧରାର୍ଚ୍ଚିତଂ ॥ ୯ ॥ ତମପୃଚ୍ଛଦ୍ଧୃଷୀକେଶଃ ପ୍ରଣତଂ ସମବସ୍ଥିତଂ । ଦୀପ୍ୟମାନେନ ବପୁଷା ପୁରୁଷଂ ହେମମାଲିନଂ ॥ ୧୦ ॥ କୋ ଭବାନ୍ ପରୟା ଲକ୍ଷ୍ମ୍ୟା ରୋଚତେଽଦ୍ଭୁତଦର୍ଶନଃ । କଥଂ ଜୁଗୁପ୍ସିତାମେତାଂ ଗତିଂ ବା ପ୍ରାପିତୋଽବଶଃ ॥ ୧୧ ॥ ସର୍ପ ଉବାଚ — । ଅହଂ ବିଦ୍ୟାଧରଃ କଶ୍ଚିତ୍ ସୁଦର୍ଶନ ଇତି ଶ୍ରୁତଃ । ଶ୍ରିୟା ସ୍ୱରୂପସମ୍ପତ୍ତ୍ୟା ବିମାନେନାଚରନ୍ ଦିଶଃ । ଋଷୀନ୍ ବିରୂପାଙ୍ଗିରସଃ ପ୍ରାହସଂ ରୂପଦର୍ପିତଃ । ୧୨ । ତୈରିମାଂ ପ୍ରାପିତୋ ଯୋନିଂ ପ୍ରଲବ୍ଧୈଃ ସ୍ୱେନ ପାପ୍ମନା । ॥ ୧୩ ॥ ଶାପୋ ମେଽନୁଗ୍ରହାୟୈବ କୃତସ୍ତୈଃ କରୁଣାତ୍ମଭିଃ । ଯଦହଂ ଲୋକଗୁରୁଣା ପଦା ସ୍ପୃଷ୍ଟୋ ହତାଶୁଭଃ ॥ ୧୪ ॥ ତଂ ତ୍ୱାହଂ ଭବଭୀତାନାଂ ପ୍ରପନ୍ନାନାଂ

ଜଗ୍ରାସ । ୫।୬ । ବିବ୍ୟଧୁର୍ନାଡୟାମାସୁଃ । ଉଲ୍ମୁକୈର୍ଜ୍ଜ୍ୱଲତ୍କାଷ୍ଠୈଃ । ୭ । ଅଲାତୈସ୍ତୈରେବୋଲ୍ମୁକୈଃ । ୮ । ବିଦ୍ୟାଧରୈରର୍ଚ୍ଚିତଂ ପୂଜିତଂ । ଶ୍ରୀ-ତୋପେକ୍ଷ୍ୟାତ୍ମନ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଂ ପ୍ରକାଶୟିତୁମଜ୍ଞବଦିବ ତମପୃଚ୍ଛତ୍ । ଦୀପ୍ୟମାନେନ ବପୁଷା ସମବସ୍ଥିତଂ । ୧୦ । ଯଃ ପରୟା ଶୋଭୟା ପ୍ରକାଶତେ ସ ଭବାନ୍ କ ଇତି । ୧୧ । ପ୍ରାଜ୍ଞଂ ଉପହସିତବାନସ୍ମି । ୧୨ । ପ୍ରଲବ୍ଧୈରୁପହାସିତୈଃ । ମଦୀୟେନୈବ ପାପେନ ନିମିତ୍ତେନ । ୧୩ । ଯଦ-

---

ଗିଳିଲା ଅସି ବେଗେ । ୫ । ହେ କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ମୋତେ ରକ୍ଷ । ଗିଳଯାଉଛି ମହାସର୍ପ ॥ ଅହି ଗିଳନ୍ତେ ଉଚ୍ଚସ୍ୱରେ । ନନ୍ଦ ଡାକିଲା ଏପ୍ରକାରେ ॥ ୬ ॥ ନନ୍ଦ ଚିତ୍କାର ଶୁଣି ଗୋପେ । ଶୀଘ୍ର ଉଠିଲେ ଥୋକେ ଥୋକେ ॥ ଗିଳିବା ଦେଖି ସର୍ପପୁଚ୍ଛ । ପିଟନ୍ତି ନିଆଁ ଖୁଣ୍ଟା ଅଛେ । ୭ । ନିଆଁ ଦ୍ୱାରେ ପୋଡ଼ି ହୋଇ । ସର୍ପ ନନ୍ଦକୁ ନ ଛାଡ଼ଇ ॥ ତା ଦେଖି କୃଷ୍ଣ ପାଶେ ଅସି । ଗୋଇଠା ମାରନ୍ତେ ଅକ୍ରୋଶି । ୮ । ଶ୍ରୀହରି ଚରଣ ଲାଗିଲା । ତାର ସକଳ ପାପ ଗଲା ॥ ଛାଡ଼ିଲା ସେ ସର୍ପଶରୀର । ହେଲା ସୁନ୍ଦର ବିଦ୍ୟାଧର । ୯ । ଶରୀର ଦଶେ ଦିପ୍ତିମନ । ଗଳାରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଭୂଷଣ ॥ ପ୍ରଣାମ କଲା କୃଷ୍ଣ ପାଦେ । କୃଷ୍ଣ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ତାକୁ ମୋଦେ । ୧୦ । କେ ତୁମ୍ଭେ ପରମସୁନ୍ଦର । ବହିଲ କେଉଁ ଶରୀର ॥ କାହିଁକି ଅନାଦୃତ ଦେହ । କେତେ କେଉଁ ହେଲ ବହ । ୧୧ । ସର୍ପ ଉବାଚ — ମୁଁ ବିଦ୍ୟାଧର ସୁଦର୍ଶନ । ବିମାନେ ବସି ଏକଦିନ ॥ ସୁନ୍ଦର ବୋଲି ଗର୍ବ ବହି । ଲୁଚିତ ଅଙ୍ଗିରସଙ୍କୁ ଚାହିଁ ॥ ହସିଲି ହସିଏ ଜାଣିଲେ । ୧୨ । ମୋର ପାପକୁ ଦଣ୍ଡ ଦେଲେ ॥ ସର୍ପ ହୋଇଲି ଶାପଦାଇ । ୧୩ । ପୁଣି

ଷସ୍ୟାପଦଂ । ଅପୃଚ୍ଛେ ଶା କର୍ମ କ୍ତ ।ଦେବର୍ଷିମୀବଦନ୍ ୧୧ ସ ଭୋଃସ୍ମି ମହାଯୋଗିନ୍ ମହାପୁରୁଷ ସତ୍ପତେ । ଅନୁଜାନୀହ ମାଂ ଦେବ ସର୍ବ-ଲୋକେଶ୍ୱରେଶ୍ୱର । ୧୬ । ବ୍ରହ୍ମଦଣ୍ଡାଦ୍ବିମୁକ୍ତୋଽହଂ ସଦ୍ୟସ୍ତେଽଚ୍ୟୁତ ଦର୍ଶନାତ୍ । ଯନ୍ନାମ ଗୃହ୍ଣନ୍ନଖିଳାନ୍ ଶ୍ରୋତୄନାତ୍ମାନମେବ ଚ । ସଦ୍ୟଃ ପୁନାତି କିଂ ଭୂୟସ୍ତସ୍ୟ ସ୍ପୃଷ୍ଟଃ ପଦା ହି ତେ ।୧୭। ଇତ୍ୟନୁଜ୍ଞାପ୍ୟ ଦାଶାର୍ହଂ ପରିକ୍ରମ୍ୟାଭିବନ୍ଦ୍ୟ ଚ । ସୁଦର୍ଶନୋ ଦିବଂ ଯାତଃ କୃଚ୍ଛ୍ରାନ୍ନନ୍ଦଶ୍ଚ ମୋଚିତଃ ।୧୮। ନିଶାମ୍ୟ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ତଦାତ୍ମବୈଭବଂ ବ୍ରଜୌକସୋ ବିସ୍ମିତଚେତସସ୍ତତଃ । ସମାପ୍ୟ ତସ୍ମିନ୍ନିୟମଂ ପୁନର୍ବ୍ରଜଂ ନୃପାୟୟୁସ୍ତତ୍ କଥୟନ୍ତ ଆଦୃତାଃ ।୧୯। କଦାଚିଦଥ ଗୋବିନ୍ଦୋ ରାମଶ୍ଚାଦ୍ଭୁତବିକ୍ରମଃ । ବିଜହ୍ରତୁର୍ବନେ ରାତ୍ର୍ୟାଂ ମଧ୍ୟଗୌ ବ୍ରଜଯୋଷିତାଂ ।୨୦। ଉପଗୀୟମାନୌ ଲଲିତଂ ସ୍ତ୍ରୀଜନୈ-ର୍ବଦ୍ଧସୌହୃଦୈଃ । ସ୍ୱଲଙ୍କୃତାନୁଲିପ୍ତାଙ୍ଗୌ ସ୍ରଗ୍ୱିଣୌ ବିରଜୋଽମ୍ବରୌ । ୨୧ । ନିଶାମୁଖଂ ମାନୟନ୍ତାବୁଦିତୋଡୁପତାରକଂ । ମଲ୍ଲିକାଗନ୍ଧମତ୍ତାଳି-

---

ଯତଃ ଶାପାତ୍ । ୧୪ । ଅପୃଚ୍ଛେ ସ୍ୱଂ ଲୋକଂ ଗନ୍ତୁମନୁଜ୍ଞାଂ ଯାଚେ । ହେ ଧର୍ମୀବହନ୍ ଦୁଃଖଗୋଚର । ୧୫-୧୯ । ଅଦ୍ଭୁତେଷୁ ନିଦ୍ରୈବଂ ପ୍ରାପ୍ତୃତ୍ତଂ ସୁଦର୍ଶନଂ ।ଛିତ୍ତ୍ୱା ଦିବ୍ୟାଦଳଂ କୃଷ୍ଣଃ ଶଙ୍ଖଚୂଡମତାଡୟତ୍ ॥ ତତ୍ ପ୍ରସଙ୍ଗମାହ କଦାଚିଦିତି । ୨୦ । ବିରଜୋଽମ୍ବରବନ୍ତୌ । ବିରଜ ନିର୍ମଳେ ଅମ୍ବରେ ଯୟୋସ୍ତୌ । ୨୧ । କିଞ୍ଚ ନିଶାପ୍ରବେଶଂ ସତ୍କୁର୍ବନ୍ତୌ । ଉଦିତ ଉଡୁପସ୍ତାରକାଶ୍ଚ ଯସ୍ମିଂସ୍ତତ୍ । ମଲ୍ଲିକାଗନ୍ଧେନ ମତ୍ତା ଅଳୟୋ ।

ମୋହିତ ଦନ୍ତବିହ ॥ ଦନ୍ତାଲ୍ ଋଷିଏ କହିଲେ । ହରି ଚରଣ ସ୍ପରଶଲେ ।ଖଣ୍ଡିବ ଏ ପାପ ମୋହର । ସେବନ୍ ଛେଳ୍ପ ଏ ଶରୀର ।୧୫। ଭବବନ୍ଧନରେ ତୋ ଶରଣ । କେତେକ ସେଞ୍ଚି ଭକ୍ତଗଣ । ତାହାଙ୍କ ଭୟ ନାଶକର । ହେ ଦୁଃଖନାଶନ ଶ୍ରୀଧର ॥ ପାଦସ୍ପର୍ଶରେ ମୁକ୍ତ ହୋଇ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଏବେ ମୁଁ ପୁଚ୍ଛଇ ।୧୬। ହେ ସାଧୁଗତି ଯୋଗେଶ୍ୱର । ଭୂଲୋକପାଳଙ୍କ ଈଶ୍ୱର ।ହେ ମହାପୁରୁଷ ମୁଁ ତୋର । ଶରଣାଗତ ବିଦ୍ୟାଧର ॥ ଆଦେଶ ଦିଅ ନିଜସ୍ଥାନେ । ଚଳିବି ତୋ ଅନୁମୋଦନେ । ୧୭ । ଅଚ୍ୟୁତ ତୋ ଦର୍ଶନଲାଭେ । ବ୍ରହ୍ମଦଣ୍ଡୁ ମୁଁ ମୁକ୍ତ ଏବେ ।ଯେ ତୋର ନାମକୁ ଯାହାର । ଶ୍ରୋତା ସହିତେ ବକ୍ତା ନର ॥ ପବିତ୍ର ହୁଅନ୍ତି ସଦ୍ୟ ଏବେ । ତୋ ପାଦ ଲାଗିଲା ମୋ ଅଙ୍ଗେ ।୧୭। ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ଆଦେଶ ମାଗିଲା । ପରିକ୍ରମି ଯେ ପ୍ରଣମିଲା ॥ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଗଲା ସୁଦର୍ଶନ । ତୁଟିଲା ନନ୍ଦର କଷ୍ଟଣ । ୧୮ । କୃଷ୍ଣ ପ୍ରଭାବ ବିଦ୍ୟାଧର । କହନ୍ତେ ଶୁଣି ଗୋପନର ॥ ଅତି ବିସ୍ମିତ ଚିତ୍ତ ହେଲେ । ବ୍ରତ ନିୟମେ ଶେଷ କଲେ ॥ ତହୁଁ ଫେରନ୍ତେ ବ୍ରଜେ ପୁଣ । ସ୍ନେହେ କହନ୍ତି କୃଷ୍ଣଗୁଣ । ୧୯ । ବଳରାମଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ହରି । ଗୋପୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିହରି ॥ ଦିନେ ରଜନୀରେ ବନେ ଯାଇ । ବୁଲିଲେ ହରଷିତ ହୋଇ । ୨୦ । ସୁବେଶେ ଚନ୍ଦନଲେପ । ନିର୍ମଳ ବସ୍ତ୍ର ହାରେ ଯୁକ୍ତ। ଅତି

ଜୁଷ୍ଟଂ କୁମୁଦବାୟୁନା । ୨୨ । ଜଗତୁଃ ସର୍ବଭୂତାନାଂ ମନଃଶ୍ରବଣମଙ୍ଗଳଂ । ତୌ କଳ୍ପୟନ୍ତୌ ଯୁଗପତ୍ ସ୍ୱରମଣ୍ଡଳମୂର୍ଚ୍ଛିତଂ । ୨୩ । ଗୋପ୍ୟସ୍ତଦ୍ଗୀତମାକର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ମୂର୍ଚ୍ଛିତା ନାବିଦନ୍ନୃପ । ସ୍ରଂସଦ୍ଦୁକୂଳମାତ୍ମାନଂ ସ୍ରସ୍ତକେଶସ୍ରଜଂ ତତଃ । ୨୪ । ଏବଂ ବିକ୍ରୀଡତୋଃ ସ୍ୱୈରଂ ଗାୟତୋଃ ସଂପ୍ରମତ୍ତବତ୍ । ଶଙ୍ଖଚୂଡ ଇତି ଖ୍ୟାତୋ ଧନଦାନୁଚରୋଽଭ୍ୟଗାତ୍ । ୨୫ । ତୟୋର୍ନିରୀକ୍ଷତୋ ରାଜଂସ୍ତନ୍ନାଥଂ ପ୍ରମଦାଜନଂ । କ୍ରୋଶନ୍ତଂ କାଳୟାମାସ ଦିଶ୍ୟୁଦୀଚ୍ୟାମଶଙ୍କିତଃ । ୨୬ । କ୍ରୋଶନ୍ତଂ କୃଷ୍ଣରାମେତି ବିଲୋକ୍ୟ ସ୍ୱପରିଗ୍ରହଂ । ଯଥା ଗା ଦସ୍ୟୁନା ଗ୍ରସ୍ତା ଭ୍ରାତରାବନ୍ୱଧାବତାଂ । ୨୭ । ମା ଭୈଷ୍ଟେତ୍ୟଭୟାରାବୌ ଶାଳହସ୍ତୌ ତରସ୍ୱିନୌ । ଆସେଦତୁସ୍ତଂ ତରସା ତ୍ୱରିତଂ ଗୁହ୍ୟକାଧମଂ । ୨୮ । ସ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ତାବନୁପ୍ରାପ୍ତୌ କାଳମୃତ୍ୟୂ ଇବୋଦ୍ୱିଜନ୍ । ବିସୃଜ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀଜନଂ ମୂଢଃ ପ୍ରାଦ୍ରବଜ୍ଜୀବିତେଚ୍ଛୟା । ୨୯ । ତମନ୍ୱଧାବଦ୍ଗୋବିନ୍ଦୋ ଯତ୍ର ଯତ୍ର ସ ଧାବତି । ଜିହୀର୍ଷୁସ୍ତଚ୍ଛିରୋରତ୍ନଂ ତସ୍ଥୌ ରକ୍ଷନ୍

ଯଦ୍ବିଂସ୍ତଥା । ୨୨ । ଅନବଚ୍ଛିନ୍ନାଦବୈୟଯ୍ୟଂ ଯୁଗପଦ୍ କଳ୍ପୟନ୍ତୌ ମନଃଶ୍ରବଣୟୋର୍ମଙ୍ଗଳଂ ଯଥା ଭବତି ତଥା ଜଗତୁରବ୍ୟାକୃତାମିତି । ୨୩ । ମୂର୍ଚ୍ଛିତାପ୍ରସ୍ଥିତାସ୍ତାଃ ସ୍ରଂସତ୍ ଭ୍ରଶ୍ୟତ୍ ଦୁକୂଳଂ ଯସ୍ମାତ୍ ତମାତ୍ମାନଂ ଦେହଂ । ସ୍ରସ୍ତାଃ କେଶେଭ୍ୟଃ ସ୍ରଜୋ ଯସ୍ୟ ତଞ୍ଚ ତତୋ ନାବିଦନ୍ । ୨୪।୨୫ । ନିଶ୍ଚଯତୋର୍ନିରୀକ୍ଷମାଣୟୋଃ । ତୌ ନାଥୌ ଯସ୍ୟ ତଂ ପ୍ରମଦାଜନଂ କାଳୟାମାସ ହଠାତ୍ ପ୍ରେରୟାମାସ । ୨୬ । ଦସ୍ୟୁନା ଚୌରେଣ । ୨୭ । ମା ଭୈଷ୍ଟ ଭୟଂ ନ ପ୍ରାପ୍ନୁତେତ୍ୟଭୟସ୍ୱାରୌ । ୨୮-୩୦ । ସ୍ତ୍ରିୟଃ ପର

ସ୍ନେହରେ ଗୋପୀଗଣ । ଯୌବନେ ଗାନ୍ତି ମଧୁଗାନ ।୨୧ । ଚନ୍ଦ୍ରତାରକା ବିମଣ୍ଡିତ । ଉଦରେ ମଲ୍ଲୀଗନ୍ଧେ ମତ୍ତ ॥ କୁମୁଦଗନ୍ଧେ ତ ବହେ । ଏମନ୍ତ ବନେ ଭାଇ ଦୁହେଁ । ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ମନ ଶ୍ରବଣ—ମଙ୍ଗଳ କଣ୍ଠ ଗ୍ରୋଷଙ୍କ ମଧୁଗାନ ॥ ମୂର୍ଚ୍ଛନା ଦେଇ ଏଂ ତନେ । ଗାଇଲେ ଗୋପୀମେଳେ ବନେ । ୨୨ । ୨୩ । ଗୋପୀଏ ଶୁଣି ସେହି ଗାନ । ମୋହେ ଭୁଲିଲେ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ ॥ ଦେହୁଁ ବସନ ଖସେ ତଳେ । କେଶରୁ ପୁଷ୍ପହାର ଗଲେ । ୨୪ । ଏରୂପେ ଉନ୍ମତ୍ତ ସମାନ । ଗାଇ କ୍ରୀଡନ୍ତେ କୃଷ୍ଣ ରାମ ॥ ତହିଁ ମିଳିଲା ଶଙ୍ଖଚୂଡ । କୁବେର ଦାସ ସେହି ମୂଢ । ୨୫ । ଯାହାଙ୍କ ନାଥ ରାମହରି । ସେ ଗୋପୀଗଣେ ନେଲା ହରି ॥ ଶ୍ରୀରାମକୃଷ୍ଣ ଦେଖୁଁଥାନ୍ତି । ଗୋପୀଏ ଉଚ୍ଚେ ଡାକୁଥାନ୍ତି ॥ ଉତ୍ତର ଦିଗ ଦିଗକୁ । ଚଳିଲା ସେନା ସେ ଗୋପୀଙ୍କୁ । ୨୬ । ଗାଈଙ୍କୁ ହରିନେଲେ ଚୋର । ଯେସନେ କରନ୍ତି ଅର୍ତ୍ତସ୍ୱର ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ରାମ ନାମଧରି । ଡାକନ୍ତେ ନିଜ ହିତକରି ॥ ପଛେ ଧାଇଁଲେ ବେନି ଭାଇ । ୨୭ । ନଡର ନଡର କହି ॥ ଶାଳ ହସ୍ତରେ ବେଗେ ଧାଇଁ । ଦେଖିଲେ ଗୁହ୍ୟକକୁ ଯାଇ । ୨୮ । ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖି ଯମ ପାଶେ । ଦେଖି

ହ୍ରିଷ୍ଟୋ ବଳଃ । ୩୦ । ଅବଦୃଷ ଇତ୍ୟବେତ୍ୟ ଶିରମ୍ପସ୍ୟ ସ୍ମିତେନଃ । ଜହାର ମୁଷ୍ଟିନୈବାଙ୍ଗ ସହ ଚୂଡ଼ାମଣିଂ ବିଭୁଃ । ୩୧ । ଶଙ୍ଖଚୂଡ଼ଂ ନିହ-ତ୍ୟୈବଂ ମଣିମାଦାୟ ଭାସ୍ୱରଂ । ଅଗ୍ରଜାୟାଦଦାତ୍ ପ୍ରୀତ୍ୟା ପଶ୍ୟନ୍ତୀନାଞ୍ଚ ଯୋଷିତାଂ । ୩୨ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶଙ୍ଖଚୂଡ଼ବଧୋ ନାମ ଚତୁସ୍ତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୩୪ ।

ପଞ୍ଚତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । — ଗୋପ୍ୟଃ କୃଷ୍ଣେ ବନଂ ଯାତେ ତମନୁଦ୍ରୁତଚେତସଃ । କୃଷ୍ଣଲୀଳାଃ ପ୍ରଗାୟନ୍ତ୍ୟୋ ନିନ୍ୟୁର୍ଦୁଃଖେନ ବାସରାନ୍ । ୧ ଗୋପ୍ୟ ଊଚୁଃ । ବାମବାହୁକୃତବାମକପୋଲୋ ବଲ୍ଗିତଭ୍ରୂରଧରାର୍ପିତବେଣୁଂ । କୋମଳାଙ୍ଗୁଳିଭିରାଶ୍ରିତମାର୍ଗଂ ଗୋପ୍ୟ ଈରୟତି ଯତ୍ର ମୁକୁନ୍ଦଃ

ବୃନ୍ଦାବନଂ ଜହାରେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୧ । ୩୨ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତ ଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଚତୁସ୍ତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୩୪ ।

ପଞ୍ଚତ୍ରିଂଶେ ବନଂ ଯାତେ କୃଷ୍ଣେ ଗୋକୁଳଯୋଷିତଃ । ଯୁଗ୍ମଶ୍ଳୋକାନ୍ କୀର୍ତ୍ତନ ନିନ୍ୟୁର୍ଦୁଃଖେନ ବାସରାନ୍ ॥ ଏଙ୍କ ବ୍ରଜିଷ୍ଟ କୃଷ୍ଣେନ ସ୍ନେହବଶୀକୃତାନାଂ ବଦା ତଦ୍ୱିରହଦୁଃଖିତାନାଂ ଅନୁଗୀତେନ ବନନାୟିକାପ୍ରକାରମାହ ଗୋପ୍ୟ ଇତି । ଦୁଃଖେନ କୃଚ୍ଛ୍ରେଣ । ୧ । ବାମବାହୁ-

ଗୃହ୍ୟକ ଅଧିବାସେ । ଜୀବନ ଅଶେ ନାଗଗଣେ । ତେକ ଧାଇଁଲା ମୃତ କେଶେ । ୨୯ । ସେ ଯେଣେ ଧାଏଁ ପଛେ ତାର । କୃଷ୍ଣ ଧାଇଁଲେ ଏଥତର । ତା ଶିରମଣି ଲୋଭପାଇଁ । ଗୋପୀରକ୍ଷଣେ ସ୍ଥମେ ଥୋଇ । ୩୦ । କ୍ରମେ ତା ସମୀପେ ମିଳଲେ । ତାହିର ଉତ୍ତମାଙ୍ଗ ବୁଲେ । ଦଶଲେ ମୁଷ୍ଟିରେ କରଷି । ଚୂଡ଼ାମଣି ଶଙ୍ଖଚୂଡ଼ ନାଶି । ତେଜସ୍ୱୀ ମଣି ବଳରାମେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସମର୍ପିଲେ ପ୍ରେମେ । ଅନାଇଛନ୍ତି ଗୋପୀଗଣ । ବ୍ରଜେ ଫେରିଲେ କୃଷ୍ଣରାମ । ୩୧ । ୩୨ । ଚଉତିରିଶ ପରିଚ୍ଛେଦ ଦାସ । ଏ ଶଙ୍ଖଚୂଡ଼ବଧ ରସ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଚତୁସ୍ତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୩୪ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବନକୁ ବିଜେ କଲେ । ଗୋପୀଏ କୃଷ୍ଣେ ଚିତ୍ତ ମନେ । ଗାଇ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଲୀଳାରସ । କଷ୍ଟରେ କଟାନ୍ତି

। ୨ । ବ୍ୟୋମଯାନବନିତାଃ ସହ ସିଦ୍ଧୈର୍ବିସ୍ମିତାସ୍ତଦୁପଧାର୍ଯ୍ୟ ସଲଜ୍ଜାଃ । କାମମାର୍ଗଣସମର୍ପିତଚିତ୍ତାଃ କଶ୍ମଳଂ ଯୟୁରପସ୍ମୃତନୀବ୍ୟଃ । ୩ । ହନ୍ତ ଚିତ୍ରମବଳାଃ ଶୃଣୁତେଦଂ ହାରହାସ ଉରସି ସ୍ଥିରବିଦ୍ୟୁତ୍ । ନନ୍ଦସୂନୁରୟମାର୍ତ୍ତଜନାନାଂ ନର୍ମ୍ମଦୋ ଯର୍ହି କୂଜିତବେଣୁଃ । ୪ । ବୃନ୍ଦଶୋ ବ୍ରଜବୃଷ ମୃଗଗାବୋ ବେଣୁବାଦ୍ୟହୃତଚେତସ ଆରାତ୍ । ଦନ୍ତଦଷ୍ଟକବଳା ଧୃତକର୍ଣ୍ଣା ନିଦ୍ରିତା ଲିଖିତଚିତ୍ରମିବାସନ୍ । ୫ । ବର୍ହିଣସ୍ତବକଧାତୁପଲାଶୈର୍ବଦ୍ଧ-

କୃତବାମକପୋଲ ଇତ୍ୟାଦିନା ସ୍ୱଦଶାନୁବାଦଃ । ହେ ଗୋପ୍ୟଃ ବାମେ ବାହୌ ତନ୍ମୂଲେ କୃତୋଽର୍ପିତୋ ବାମକପୋଲୋ ଯେନ ସଃ । ବଲ୍ଗିତେ ନର୍ତ୍ତିତେ ଭ୍ରୁବୌ ଯେନ ସ ବଲ୍ଗିତଭ୍ରୂର୍ମୁକୁନ୍ଦଃ । ଅଧରେ ଅର୍ପିତଂ ବେଣୁଂ କୋମଳାଙ୍ଗୁଳିଭିରାଶ୍ରିତା ମାର୍ଗାଃ ସପ୍ତସ୍ୱରଚ୍ଛିଦ୍ରାଣି ଯସ୍ୟ ତଂ ଯର୍ହି ଯଦା ଈରୟତି ବାଦୟତି । ୨ । ତଦା ବ୍ୟୋମଯାନାନାଂ ବିମାନାନାଂ ବନିତାଃ ସିଦ୍ଧୈଃ ସ୍ୱପତିଭିଃ ସହ ବର୍ତ୍ତମାନା ଅପି ତଦ୍ବେଣୁଗୀତମୁପଧାର୍ଯ୍ୟ ଆକର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ପ୍ରଥମଂ ବିସ୍ମିତାସ୍ତତଃ କାମମାର୍ଗଣୈଃ ସମର୍ପିତାନି ଚିତ୍ତାନି ଯାଭିସ୍ତାସ୍ତଥାପ୍ୟପରବଶା ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ସଲଜ୍ଜାଃ ସତ୍ୟଃ କଶ୍ମଳଂ ମୋହଂ ଯୟୁଃ । ଅତ ଏବ ଅପସ୍ମୃତା ବିସ୍ମୃତା ନୀବ୍ୟୋ ଯାଭିସ୍ତାଃ । ଅତ ଏବ ମୂର୍ତ୍ତସ୍ୟ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ବୈଭବଂ କଥଂ ସହାମ ଇତି ଦଙ୍କେ ବାକ୍ୟଶେଷଃ । ୩ । ହନ୍ତ ହେ ଅବଳାଃ ଇଦଂ ଚିତ୍ରଂ ଶୃଣୁତ । ହାରବଦ୍ଧାସୋ ହାରବଦ୍ଧବଳୀ ହାସୋ ଯସ୍ୟ ସଃ । ଯଦ୍ୱା ବେଣୁବାଦନେନ ଅତ୍ୟା-ବଦନେନ ହସତୋ ହାରେଷୁ ସ୍ଫୁରନ୍ ହାସୋ ଯସ୍ୟ ସଃ । ଯଦ୍ୱା ହାରବଦ୍ଧବଳୀ ଶୋଭମାନୋ ହାସୋ ଯସ୍ୟ ସଃ । ଯଦ୍ୱା ହାରଃ ହାସ ଇବ ବିଶଦୋ ସ୍ଫୁରଦ୍ବିସ୍ଫୁରନ୍ ଉରସି ସ୍ଥିରବିଦ୍ୟୁଦିବ ଲକ୍ଷ୍ମୀର୍ଯସ୍ୟ ସଃ ଯର୍ହି ଯଦା କୂଜିତବେଣୁର୍ନାଦିତବେଣୁର୍ଭବତି । ୪ । ତଦା ବ୍ରଜେ ବୃଷା ମୃଗା ଗାବଶ୍ଚ ବେଣୁବାଦ୍ୟେନ ହୃତାନି ଚେତାଂସି ଯେଷାଂ ତେ ଅତଏବ ଦନ୍ତୈର୍ଦଷ୍ଟାଃ କବଳା ଗ୍ରାସା ଯୈସ୍ତେ । ଧୃତା ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱୀକୃତାଃ କର୍ଣ୍ଣା ଯୈସ୍ତେ ନିଦ୍ରିତା ଇବ ଲିଖିତଚିତ୍ରମିବ ଆସନ୍ । ଅବଦୂଷାଂ ଚରଣାମିବ ଯଷ୍ଟିତବମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୫ । ଗେଷ୍ଟ ଅଚେତନାନ୍ ପଶୂନ୍ ଉଦ୍ଦଶ ଚା-

ଦବଜ । ୧ । ଗୋପ୍ୟ ଊଚୁଃ — ଅଗୋ ଗୋପୀଏ ବାମକର । ବାମଗଣ୍ଡ ଜାଣରେ ସ୍ଥିର ॥ ବେଙ୍କି ଭ୍ରୂଲତା ନଚାଇ । ଅଧରେ ମୁରଲୀ ଲଗାଇ କୋମଳ ଅଙ୍ଗୁଳି ଦେଇ । ଛିଦ୍ରେ ଚଳାଇ ଧୀର ଧୀର ॥ ବଜାନ୍ତେ ମୁରଲୀ ମୁକୁନ୍ଦ । ୨ । ସିଦ୍ଧସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେଣ ॥ ବିମାନେ ଚଳନ୍ତେ ଶୁଣନ୍ତି । ବିସ୍ମୟେ ନାମେ ସାର ହୃଦ ॥ ମୋହେ କହିଲୁ ବସ୍ତ୍ର ଖସେ । ଲଜ୍ଜା ପାଆନ୍ତି ପଡ଼ନ୍ତି ଗ । ୩ । ଅହୋ ଅବଳାଗଣ ଶୁଣ । କୃଷ୍ଣ କରନ୍ତେ ବେଣୁସ୍ୱନ ॥ ମଧୁର ହାସେ ବକ୍ଷସ୍ଥଳେ । ଶୋଭା ବିଜୁଳିପରି ଝଳେ ॥ ସେକାଳେ ଦୋଷ ଯେ ଦେଖଇ । ଧଇଲ ଦୁଃଖ ପାସୋରଇ । ୪ ।

ବୃନ୍ଦାବନବର୍ତ୍ତିବେଣୁନ୍ଧ୍ୱା । କର୍ଣ୍ଣାଭ୍ୟାଂ ସବଳ ଅଳ ସ ଗୋପୈର୍ଗୋଃ ସମାହ୍ୱୟଚ୍ଛ ଯତ୍ର ମୁକୁନ୍ଦଃ । ୭ । ଏବଂ ବନ୍ୟ ଗାବଃ ସବତ୍ସା ବୈ ତତ୍ପଦାମ୍ବୁ- ଜରଜୋ ମୂର୍ଦ୍ଧ୍ନି ଲଗ୍ନା । ଗୃହୀତ୍ୱା ସ୍ତନ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣମିବ ବଳ୍ଗୁପୂର୍ଣ୍ଣଃ । ପ୍ରେମବେପିତଜଙ୍ଘାଃ ସ୍ତିମିତାଃ । ୬ । ଅନୁଚରୈଃ ସମନୁବର୍ଣ୍ଣିତବୀର୍ଯ୍ୟ ଆଦିପୂରୁଷ ଇବା- ଚଳଭୂତିଃ । ବନଚରେ ଗିରିତଟେଷୁ ଚରନ୍ତୀର୍ବେଣୁନାହ୍ୱୟତି ଗାଃ ସ ଯଦା ହି । ୮ । ବନଲତାସ୍ତରବ ଆତ୍ମନି ବିଷ୍ଣୁଂ ବ୍ୟଞ୍ଜୟନ୍ତ୍ୟ ଇବ ପୁଷ୍ପ- ଫଳାଢ୍ୟାଃ । ପ୍ରଣତଭାରବିଟପା ମଧୁଧାରାଃ ପ୍ରେମହୃଷ୍ଟତନବଃ ବବୃଷୁଃ ସ୍ମ । ୯ । ଦର୍ଶନୀୟତିଳକୋ ବନମାଳାଦିବ୍ୟଗନ୍ଧତୁଳସୀମଧୁମତ୍ତୈଃ ।

ଅଳିକୁଳୈଃ । ହେ ଅଳି ସକ୍ତି ବର୍ତ୍ତିତେ । ମୟୂରନୃତ୍ୟ ପ୍ରବଣା ମୟୂରପଙ୍କ୍ତାଃ ଧାବତୋ ଗୈରିକାଦିଦୃଷ୍ଟ ପଲାଶାନି ପଲ୍ଲବାଦ୍ୟ ତୈର୍ବିଚିତ୍ରାର୍ପିତ ମଣ୍ଡନା- ଧରବର୍ଣ୍ଣଃ ପରିକରସ୍ତ୍ରଂ ବିଡମ୍ବୟନ୍ତ ଅନୁକରୋତି ତଥା ସ ମୁକୁନ୍ଦୋ ଗୋପୈଃ ସହ । ବେଣୁନାଦଶ୍ରବଣତନ୍ମୟତାଂ ଜ୍ଞାତବ୍ୟଂ । ଯତ୍ର ଯଦା ତାଂ ସମ୍ୟଗାହ୍ୱୟତି । ୭ । ତଦ୍ବର୍ଣ୍ଣିତଂ ତଦା ତନ୍ମଶ୍ରବଣାତ୍ ଅନନ୍ତରମାଗତା ତଥା ପଦାମ୍ବୁଜରଜଃ ଉଦ୍ଧୃତ୍ୟ ଇବ ଉନ୍ମତ୍ତାଃ ସବତ୍ସା ଗାବଃ ନଷ୍ଟଚେ- ତସୃମିବ ତା ଅପି ଅନନ୍ତପୂର୍ଣ୍ଣାଃ ଯତୋ ନ ପ୍ରାପ୍ନୁବନ୍ତି କେବଳଂ ପ୍ରେମ୍ଣା ବେପିତା ଭୂଷା ସ୍ତବଶ ଯାସାଂ ତାଃ ସ୍ତିମିତା ନିଶ୍ଚଳା ଅତଏବ ଯାସାଂ ତାଃ ଚୋଦ୍ୟମାନା ଲେଖ୍ୟଚିତ୍ରମିତକଳା ଭବନ୍ତୀତି । ୭ । ସ୍ଥାବରେଷ୍ୱପ୍ୟାହ ତତ୍ତ୍ୱ ଦ୍ୱୟ ଇତ୍ୟାହୁଃ । ଅନୁଚରୈର୍ଗୋପୈର୍ଦ୍ଦେବାଦିଭିର୍ବା । ମୃଗ୍ୟାଣାଂ ବାଞ୍ଛ୍ୟଂ ଆଦିପୂରୁଷ ଇବେତି । ଅଚଳଭୂତିର୍ନିଶ୍ଚଳଶ୍ରୀଃ । ବେଣୁନା ତଦ୍‌ନାମ୍ନା ତେନେନ । ୮ । ତଦା ହଣ୍ଡା ଭ୍ରଟରେଣ ବିଟପାଃ ଶାଖା ଯାସାଂ ତାଃ ବନଲତା ଲତାଃ ସ୍ୱସ୍ମିନ୍ ବିଷ୍ଣୁଂ ପ୍ରକାଶମାନଂ ସୂଚୟନ୍ତ୍ୟ ଇବ ମଧୁଧାରା ବବୃଷୁଃ । ଦ୍ୱୈତ ବସ୍ତୁତ୍ୱେ । ତରବସ୍ତଥା ତତ୍ପ- ଚୋଦନାମପି ତତ୍ଥୈବାନନ୍ଦ ଇତି ଭାବଃ । ଏତାନି ବିଷ୍ଣୁବ୍ୟଞ୍ଜକଲକ୍ଷଣାନି ୯ । କଣ୍ଠ ସରସି କମଳବନେଷୁ ଶରଣେତାଂ ପକ୍ଷିଣାମପି ମନ ଆକର୍ଷଣେ

ଶୁଣନ୍ତେ କୃଷ୍ଣ ବେଣୁସ୍ୱନ । ବ୍ରଜ ଗୋ ବୃଷ ପଶୁ ଗଣ ॥ ଡାକିଲେ ମୋହିତ ହୁଅନ୍ତି । ଦନ୍ତେ ତୃଣ ଧରି ଥାନ୍ତି ॥ ଗୀତ ଶୁଣନ୍ତି କର୍ଣ୍ଣ ତେଜି । ଯୁଗ୍ମ ବା ଲେଖାଚିତ୍ରପରି ॥ ରହନ୍ତି ସ୍ତବଧ ହୋଇଣ । କିସ କହିବା ନରେ ପୁଣ ।୫। ମୟୂରପୁଚ୍ଛ ଧରୁ ଯବେ । ମଲ୍ଲୀରେ ବେଶ ହତ ତେବେ ॥ ରାମ ଗୋପାଳଗଣ ତୁଲେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଗୋବତ୍ସ ଡାକିଲେ । ୭ । ନଦୀଏ ତାହାଙ୍କ ସ୍ୱର ଶୁଣି । ବନ୍ଧ ନଯାଇ ରହନ୍ତିରେ ॥ ବାଞ୍ଛନ୍ତି ଉଡ଼ିବା ପାଦରଜ । ଲିଭଇ ପାପ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଧଜ ॥ ଲହରୀଭୁଜେ ପ୍ରେମଭରେ । କମ୍ପନ୍ତି ଛୁଇଁବା ଆଶାରେ ॥ ନପାରନ୍ତି ସୁଦ୍ଧ ଅଭାବେ । ଅମ୍ଭପରି ହୁଅନ୍ତି ସବେ । ୭ । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ସମାନ ଅଟନ୍ତି--ଲକ୍ଷ୍ମୀବନ୍ତ ଯେ ନନ୍ଦବାଳ ॥ ବନେ ବୁଲନ୍ତେ ସଙ୍ଗୀ ଗଣ । ବେଢ଼ିକରନ୍ତି ଗାନ ଗାନ ॥ ବେଣୁବଜାଇ ଗିରିତଟେ । ଚରନ୍ତା

ଅଲକୁଳିକଲସ ଗୀତମରୁଦ୍ଗାର୍ଦ୍ଧ୍ୱୟନ୍ ଯର୍ହି ସଜ୍ଜିତବେଣୁ ॥ ୧୦ । ସରସି ସାରସହଂସବିହଙ୍ଗାଶ୍ଚାରୁଗୀତହୃତଚେତସ ଏତ୍ୟ । ହରିମୁପାସତ ତେ ଯତଚିତ୍ତା ହନ୍ତ ମୀଲିତଦୃଶୋ ଧୃତମୌନାଃ ॥ ୧୧ । ସହବଲଃ ସ୍ରଗବତଂସବିଲାସଃ ସାନୁଷୁ କ୍ଷିତିଭୃତୋ ବ୍ରଜଦେବ୍ୟଃ । ହର୍ଷୟନ୍ ଯର୍ହି ବେଣୁରବେଣ ଜାତହର୍ଷ ଉପରମ୍ଭତି ବିଶ୍ୱଂ । ୧୨ । ମହଦତିକ୍ରମଣଶଙ୍କିତଚେତା ମନ୍ଦମନ୍ଦମନୁଗର୍ଜତି ମେଘଃ । ସୁହୃଦମଭ୍ୟବର୍ଷତ୍ ସୁମନୋଭି-

ଶ୍ଛାୟୟା ଚ ବିଦଧତ୍ ପ୍ରତପତ୍ରଂ ॥ ୧୩ ॥ ବର୍ଣ୍ଣନାଯୁକ୍ତକ ଇତି । ଦର୍ଶନା ପ୍ରତିଲକ୍ଷ୍ୟ ଯସ୍ୟ ଦର୍ଶନସ୍ଥାନୀ ସୁନ୍ଦରୀଣାଂ ମଧ୍ୟେ ମୁଖ୍ୟ ଇତି ବା, ବନ୍ୟା । ପୁଷ୍ପ ଦବ୍ୟଗନ୍ଧା ତୁଳସୀ ତସ୍ୟା ମଧୁନା ମତ୍ତୈରଲିକୁଲୈଃ ଅଳଘୁ ଉଚ୍ଚୈଃ ଅଗ୍ରୁମନୁକୂଳ ଗୀତଂ ଅଦ୍ରିୟନ୍ ଅଦରେଣ ଗୃହ୍ଣନ୍ ଯର୍ହି ଅଧରେ ସନ୍ଦଧ୍ୟବେଣୁର୍ବାଦୟତି । ୧୦ । ତର୍ହି ଯେ ସରସି ସାରସା ହଂସା ଅନ୍ୟେ ଚ ବିହଙ୍ଗାସ୍ତେ ଚାରୁଣା ଗୀତେନ ହୃତଚେତସ ଏତ୍ୟ ଚତ ଆଗତ୍ୟ ହରିମୁପାସତ ଅଭଜନ୍ତ ତସ୍ମିନ୍ ଉପବିଶନ୍ତ । ହନ୍ତେତି ବିଷାଦେ । ୧୧ । ମେଘୋଽପି ତେବଂ ସେବତ ଇତ୍ୟାହୁଃ ସହବଲ ଇତି ଦ୍ୱେ ବ୍ରଜଦେବ୍ୟୋ ଗୋପ୍ୟଃ ସହବଲଃ ସଗ୍ରମଃ କୃଷ୍ଣଃ ସ୍ରଗ୍‌ଭିର୍ନଦ୍ଧିତି ଶ୍ରୀଅବତଂସସ୍ୟ କର୍ଣ୍ଣଭୂଷଣସ୍ୟ ବିଲାସୋ ଯସ୍ୟ । ଯଦା ମୁକ୍ତାନଳ-ଶୃଙ୍ଗାଦିଭେନ ବିଳାସୋ ଯସ୍ୟେତି । କ୍ଷିତିଭୃତଃ ସାନୁଷୁ ଚରେସ୍ତଦେଷ ବର୍ତ୍ତମାନଃ ସ୍ୱର୍ଗଂ ଜାତହର୍ଷା ବିଶ୍ୱଂ ହର୍ଷୟନ୍ ଯଦା ବେଣୁରବେଣ ନବରମତ ନାଦେନ ନାଦେନ ପୂରୟତ୍ୟର୍ଥଃ ।୧୨। ତଦା ମେଘୋ ମହତଃ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଅତିକ୍ରମଣେ ଶଙ୍କିତଂ ଚେତୋ ଯସ୍ୟ ସ ନ ପୂରତେ

ଗାର୍ଜନ୍ତି ଆଂଚନ୍ତ । ୮ । ଯେ ସ୍ଥଳେ ବନ ଲତା ତରୁ । ଫଳପୁଷ୍ପରେ ହୋଇ ଗୁରୁ ॥ ସ୍ୱଦେହେ ବସ୍ତ୍ରକ ପ୍ରବେଶ । ଚେତନ୍ତ ଦଶନ୍ତ ଦେଶ ॥ ସ୍ତୁତିବେ ନତ ଅତିଶୟେ । କୃଷ୍ଣ ମଧୁର ବେଣୁ ସ୍ୱରେ ॥ ପ୍ରେତ ପୁଲ ।ଚ ଶୋ । ବୃଷ୍ଟି ହୋଇ ମଧୁର । ୯ । ବନେ ସୁନ୍ଦରତନୟା । ତୁଳସୀ ମଧୁପାନେ ମତ୍ତ ॥ ଭ୍ରମରେ ଉଚ୍ଚେ ଜଲେ ଗାନ । ତ ଦଙ୍କେ ମୁରଲୀର ସ୍ୱ ॥ ମିଶାଇବରେ ମନ ଦେଇ । ଅଧରେ ନଦବେଣୁ ନେଇ ।୧୦। ଦାରସହଂସାଦ ବିହଙ୍ଗେ । ଯେ ଚାରୁଗୀତେ ଉଦବେଗେ ॥ ତେଜିଣ୍ଡ ପୁଷ୍କରିଣୀ ବସ । ମୋହ ମିଳନ୍ତି କୃଷ୍ଣ ପାଶ ॥ ଚିତ୍ତେ ହୃଦୟେ ମଗ୍ନରେ, ନୟନଯୁଗ ମୁଦ୍ରିରେ ॥ ଧ୍ୟାନରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ପୂଜନ୍ତି । ଧନ୍ୟ ସେ ବେ ଶ୍ରୀଗୀତ ୧୧ । ଗୋ ବ୍ରଜଦେବୀଗଣେ ଶୁଣ । ଗିରିଙ୍କ ତୁଳେ ନାରାୟଣ କଣ୍ଠେ କୁସୁମମାଳା ଖୋଜି । ଗିରିଧାରୀ ହର୍ଷେ ବସି ॥ ଉଚ୍ଚେ କରନ୍ତେ ବେଣୁସ୍ୱନ । ବିଶ୍ୱ ହୁଅଇ ହର୍ଷପୂର୍ଣ୍ଣ ।୧୨। ଗୁଞ୍ଜୀଙ୍କୁ ତଳେ ଅଶମାନ । ନଭେ ହୁଅଇ ଘୋଷ ମଗ୍ନ ॥ ମେଘ ଏ ଶଙ୍କା ହୁଦେ ବହି । ଉଚ୍ଚେ ଆକାଶେ ସ୍ଥିରେ ରହି ॥ ବେଣୁସ୍ୱରକୁ ଅନୁସର । ବର୍ଷିନ୍ତିରେ ଅରି ଥର ॥ କୃଷ୍ଣେ

ଛାଯ୍ୟସ୍ଥା ଚ ବବଧତୁ ପ୍ରଛପଙ୍କ । ୧୩ । ବବଧଗୋପରଣେଷ୍ଟ ବଦଗ୍ଭୋ ବେଣୁବାଦ୍ୟ ଉଲ୍ଲୁଖା ନଳଛିନ୍ନାଃ । ତବ ସୁତଃ ସତ ଯଦାଧରବମ୍ନେ ଦତ୍ତ-ବେଣୁରନୟତ ସ୍ୱରଜାତୀଃ । ୧୪ । ଧାନଶବୃନ୍ଦୁପର୍ଧାର୍ଯ୍ଯ ସୁରେଶାଃ ଶକ୍ରଶର୍ବପରମେଷ୍ଠିପୁରୋଗାଃ । କବସ୍ତ ଆନତକନ୍ଧରଚିତ୍ତାଃ କଶ୍ମଳଂ ଯୟୁ-ରନ୍ତିଶ୍ଚିତତତ୍ତ୍ୱାଃ । ୧୫ । ନଜପଦାବ୍ଜଦଲୈର୍ଧ୍ୱଜବଜ୍ରନୀରଜାଙ୍କୁଶବଚିତ୍ରଲଲାମୈଃ । ବ୍ରଜଭୁବଃ ଶମୟନ୍ ଖୁରତୋଦଂ ବର୍ଷ୍ମଧୂର୍ଯ୍ୟଗତିରୀଡ଼ିତବେଣୁଃ

ଯାଛ ନ ଖେଳଛି ଗର୍ଜ୍ଜିଛ କଳୁ ଛବୈବ ସ୍ତୋତଃ ସନ୍ ଦେଣୁରବମନୁ ମନ୍ଦଂ ମନ୍ଦଂ ଗର୍ଜ୍ଜିଛ । କଞ୍ଚ ସୁହୃଦଂ ବଯୋଧିକରଣାଦପାଦ୍ୟାହ ସୃହ୍ନ ଭ୍ରାତୃଚ୍ଛୁ ସୁମନୋଭିରଦ୍ୟବର୍ଷନ୍ତୁ ଅନ୍ତର୍ଦୈଶ୍ୟୈର୍ଦେବୈଃ କ୍ରିୟମାଣଂ କୁସୁମବର୍ଷଂ ମେଘେ କଲ୍ପିତ୍ୱୋକ୍ତଂ । ବୃଷ୍ଟାଭେ ବା କୁସୁମତସ୍ୟା ଭଲ୍ଲିତାଃ । ସ ଏବ ବା ଦେବତାରୂପୋ୽ବ୍ୟବର୍ଷଦିତ । ପ୍ରତପତ୍ର ଅତପତ୍ର ଏବ୍ୟନ୍ଧ ଇତି ଅତପେବଂ ଛନଂ ତତ୍ପ୍ରସ୍ଥା କୁଦଲିତ । ୧୩ । ଅପିଚ ମହାଦେବଦା-ଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟମିତ୍ୟାହୁଃ ବବଧେତି । ହେ ସତି ଯଶୋଦେ ତବ ସୁତଃ ନାନାଗୋପକ୍ରୀଡ଼ାସୁ ବଦଗ୍ଧୋ ନିପୁଣୋ ବେଣୁବାଦ୍ୟେ ବଷୟେ ନଚୈବ ଶିକ୍ଷା ଯାସୁ ତାଃ ସ୍ୱୋତ୍ପ୍ରେକ୍ଷିତା ନବୃନ୍ୟତଃ ଶ୍ରୁତା ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ସ୍ୱରଜାତୀର୍ନିଷାଦଋଷଭାଦିସ୍ୱରଜାତୀର୍ଭେଦାନ୍ ଅନୟତ ଉନ୍ନୀତବାନ୍ । ୧୪ । ତତ୍ତ୍ତାଃ ସ୍ୱରଜାତୀଃ ସବନଶୋ ମନ୍ଦ୍ରମଧ୍ୟମତାରଭେଦେନ ସତୋ ଗୀତଧ୍ୱନିସଂଗତସ୍ତତ ଶ୍ରୋତ୍ରା ଜନସ୍ୟ ଶକ୍ରଶ ଯେଷାଂ ତେ । ଉପଧାର୍ଯ୍ୟ ଦମାକର୍ଣ୍ଣ୍ୟ କବୟଃ କୋବଦାଃ ଅପି ନ ନିଶ୍ଚିତଂ ତତ୍ତ୍ୱଂ ତଭେଦୋ ଯୈସ୍ତେ କଶ୍ମଳଂ ମୋହଂ ଯୟୁରିତ । ୧୫ । ଅନ୍ୟାକନ୍ତୁ ମୋହଂ କଂ ତ୍ରିବ ଇତ୍ୟାହୁଃ ନଜପଦା-ବ୍ଜଦଲୈରିତି । ଧ୍ୱଜାଦୀନ ଚିତ୍ରାଣି ଲଲାମାନ ଚିହ୍ନାନ ଯେଷାଂ ତୈଃ ନିଜାନି ପଦାନ୍ୟେବ ଅବ୍ଜଦଲାନ ତୈର୍ବ୍ରଜଭୁବଃ ଖୁରତୋଦଂ ଖୁରକ୍ଷୁଣ୍ଣ-ବ୍ୟଥାଂ ଶମୟନ୍ ବର୍ଷ୍ମଣା ଦେହେନ ଧୂର୍ଯ୍ୟୋ ଗଜସ୍ତଦ୍ୱତ୍‌ଗତିର୍ଯସ୍ୟ ସ ଈଡ଼ିତୋ ବାଦତବେଣୁଃ ସନ୍ ଯଦ୍‌ବ୍ରଜତି । ୧୬ । ତେନ ନମିତ୍ତେନ ନବ-

କୁସୁମ ବରଷଇ । ଛାୟା କରଇ ଛତ୍ର ହୋଇ । ୧୩ । ଅଗୋ ଯଶୋଦେ ତୋର ସୁତ । ଗୋପାଳଖେଳେ ନିପୁଣ ତ । ବେଣୁରେ କଧାନ ସ୍ୱର । ବଳଇ ଗୁରୁ ନାହିଁ ତାର । ତଥାପି ଯେତେବ ସେ ଅଧରେ । ବେଣୁ ଲଗାଇ ବାଏ ସ୍ୱରେ । ୧୪ । ଯେ ସ୍ୱର ଶୁଣି ଇନ୍ଦ୍ର ଶିବ । ବ୍ରହ୍ମାଦ ସୁରବନ୍ଦ ଦେବ । ମନ୍ଦ୍ରମଧ୍ୟମତାରକ୍ରମେ । ଖୋଜନ୍ତ ସ୍ୱରବାନ ଶ୍ରମେ । କାହୁଁ ଏ ସ୍ୱରର ଉତ୍ପତ୍ତି । ତାହାର କର ନ ପାରନ୍ତ । ଏମାନେ ସ୍ୱରତତ୍ତ୍ୱ-ପତ୍ୟ । ତଥାପି ହୁଅନ୍ତ ମୋହିତ । ଅବଗ ହୁଏ ବେଳ ଚତ୍ରୁ । ତେବେ ନ ପାନ୍ତି ସ୍ୱରତତ୍ତ୍ୱ । ୧୫ । ପଶୁଙ୍କ ଗ୍ରାରେ ତଡା ବାଟେ । କୃଷ୍ଣ ଚଳନ୍ତେ ଛେ ଘଟେ । ବଜ୍ରଅଙ୍କୁଶ ପଦ୍ମଧ୍ୱଜେ । ଶୋଭିତ ଚରଣ ସରୋଜେ । ପଥକୁ କରନ୍ତ ସମାନ । ଚଳନ୍ତ ଗଜେନ୍ଦ୍ର ଯେସନ । ବେଣୁ ବଜାଇ ଦେହେ ଘାଲେ

Digitized by PPRACHIN, SOA

। ୧୬ । ବ୍ରଜନ୍ତି ତେନ ବୟଂ ସବଲାପବାଙ୍ଗପୀଡିତମନୋଭବବେଗାଃ । କୁଜଗତିଂ ଗମିତା ନ ବିଦାମଃ କଶ୍ମଲେନ କବରଂ ବସନଂ ବା । ୧୭ । ମଣିଧରଃ କ୍ୱଚିଦାଗଣୟନ୍ ଗା ମାଳୟା ଦୟିତଗନ୍ଧତୁଳସ୍ୟାଃ । ପ୍ରଣୟିନୋଽନୁଚରସ୍ୟ କଦାଂସେ ପ୍ରକ୍ଷିପନ୍ ଭୁଜମଗାୟତ ଯତ୍ର । ୧୮ । କ୍ୱଣିତ ବେଣୁରବବଞ୍ଚିତଚିତ୍ତାଃ କୃଷ୍ଣମନ୍ୱସତ କୃଷ୍ଣଗୃହିଣ୍ୟଃ । ଗୁଣଗଣାର୍ଣମନୁଗତ୍ୟ ହରିଣ୍ୟୋ ଗୋପିକା ଇବ ବିମୁକ୍ତଗୃହାଶାଃ । ୧୯ । କୁନ୍ଦଦାମକୃତ-କୌତୁକବେଷୋ ଗୋପଗୋଧନବୃତୋ ଯମୁନାୟାଂ । ନନ୍ଦସୂନୁରନଘେ ତବ ବତ୍ସୋ ନର୍ମଦଃ ପ୍ରଣୟିନାଂ ବିଜହାର । ୨୦ ।

ଲଳିତାଙ୍ଗଚେଷ୍ଟାପୀଡିତୋ ମନୋଭବବେଗୋ ଯାସୁ ତା ବୟଂ କୁଜା ବୃକ୍ଷାସ୍ତେଷାଂ ଗତିଂ ଗମିତାଃ ସତ୍ୟୋ ମୋହେନ ନ ବିଦାମଃ କବରଂ ବା ବସନଂ ବେତି । ୧୭ । କ୍ୱଚିତ୍ ମଣିଧରୋ ମଣୀନ୍ ଗ୍ରଥ୍ନାନ୍ ଗୋଗଣନାର୍ଥଂ ଧାରୟତି ମଣିଧରଃ କ୍ୱଚଦେଶେ ଏତୈର୍ମଣିଭିର୍ଗା ଆ ସମନ୍ତାଦାଗଣ-ୟନ୍ । ତଥା ଦୟିତଗନ୍ଧା ଯା ତୁଳସୀ ତସ୍ୟା ମାଳୟା ସହ ବର୍ତ୍ତମାନଃ । ପ୍ରଣୟିନଃ ପ୍ରିୟସ୍ୟ ଅନୁଚରସ୍ୟ ଅଂସେ ଭୁଜଂ ପ୍ରକ୍ଷିପନ୍ । ଯତ୍ର ଯଦା ଅଗାୟତ । ୧୮ । ତଦା କ୍ୱଣିତବେଣୁରବେଣ ବଞ୍ଚିତାନ୍ୟପହୃତାନି ଚିତ୍ତାନି ଯାସାଂ ତାଃ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ହରିଣସ୍ୟ ଗୃହିଣ୍ୟୋ ଭାର୍ଯ୍ୟାଃ ଗୁଣଗଣାର୍ଣଂ ଗୁଣଗଣସମୁଦ୍ରଂ କୃଷ୍ଣମନୁଗତ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ୟ ତାଃ କୃଷ୍ଣମେବ ଅନ୍ୱସତ ଅନ୍ୱାସତ ନ ନ୍ୟବର୍ତ୍ତନ୍ତେତ୍ୟର୍ଥଃ । କୁତଃ ଯତୋ ବିମୁକ୍ତା ଗୃହାଶା ଯାଭିସ୍ତା ଗୋପିକା ଇବ ତା ଅପି ଧ୍ୟେବମେବାନୁସନ୍ତେତି । ୧୯ । ତଦେବଂ ବୃନ୍ଦାବନପ୍ରଦେଶେଷୁ କ୍ରୀଡ଼ିତ୍ୱା ସାୟଂ ଗୋଧନାନି ପରାବର୍ତ୍ତ୍ୟ ଯମୁନାୟାଂ କ୍ରୀଡିତସ୍ୟାପି ପ୍ରବୈଭିନ୍ନ୍ୟମନୁବର୍ଣ୍ଣୟନ୍ତି କୁନ୍ଦଦାମକୃତକୌତୁକବେଷ ଇତି । ଗୋପୀନାମୁତ୍ସବାୟ କୁନ୍ଦଦାମଭିଃ କୃତ କୌତୁକେନୋଦ୍ଭବେନ

। ୧୬ । କଣ୍ଠାଟେ କ୍ୱାନ୍ତେ ଚଞ୍ଚଲେ । ଅମ୍ଭ ହୃଦୟେ ମନୋଜ୍ଞ । ଯାତନା ଜନମାତ୍ର ବେଗ ॥ ଯାକାରେ ଶୋଭା ଧରଣୀରେ । ନଜାଣୁ ଅଛୁ କେଉଁଠାରେ ॥ ମୋହରେ କେଶ ବା ବସନ । ସମ୍ଭାଳି ନପାରୁ ବହନ । ୧୭ । ଗାଈଙ୍କ ସଙ୍ଖ୍ୟା ଅନୁସାରେ । ମଣି ଗୁନ୍ଥିଣ ଏକହାରେ ॥ କେତେ ନପାରନ୍ତେ ହାର ଧରୁ । ଗାଈଙ୍କୁ ଗଣି ନିରନ୍ତରୁ ॥ ପ୍ରିୟବୃନ୍ଦେ ଭୁଜ ଧରି । ଇମ୍ଭାଙ୍କ ଗଳଦେଶେ ହାର ॥ ପ୍ରିୟସଙ୍ଗୀଙ୍କ କନ୍ଧେ ହାତ । ପକାଇ ଗାଆନ୍ତେ ସଙ୍ଗୀତ । ୧୮ । ସେ ବେଣୁରବେ ହୃତଚିତ୍ତେ । ବନ୍ୟ ହରିଣୀ ଶତେ ଶତେ ॥ ଧାଆନ୍ତି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣପଛରେ । ଗୋଟାଏ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଗୁଣରେ ॥ ମୋହ ହୋଇ ଗୃହ ତେଜି । ଯେସନ୍ତ ଧାଆନ୍ତି କୃଷ୍ଣେ ଭଜି । ୧୯ । ଅଗୋ ଯଶୋଦେ ତୁମ୍ଭ ବାଳ । ଲମ୍ଭାଇ କୁନ୍ଦପୁଷ୍ପମାଳ ॥ ଅତି କୌତୁକ ବେଶଧର । ଗୋ ଗୋପ ମଧ୍ୟରେ ବିହର ॥ ପ୍ରିୟ ସଖାଙ୍କ ସୁଖ ଅର୍ଥେ । ଯମୁନା ଜଳେ ବିହରନ୍ତେ । ୨୦ । ଦକ୍ଷିଣ ଧୀର ଶୀତବାୟ ।

ମନ୍ଦବାୟୁରୁପବାତ୍ୟନୁକୂଳଂ ମାନୟନ୍ ମଲୟଜସ୍ପର୍ଶନେନ । ବନ୍ଦିନସ୍ତମୁପଦେବଗଣା ଯେ ବାଦ୍ୟଗୀତବଲିଭିଃ ପରିବବ୍ରୁଃ । ୨୧ । ବତ୍ସଲୋ ବ୍ରଜଗବାଂ ଯଦଗଧ୍ରୋ ବନ୍ଦ୍ୟମାନଚରଣଃ ପଥି ବୃଦ୍ଧୈଃ । କୃତ୍ସ୍ନଗୋଧନମୁପୋହ୍ୟ ଦିନାନ୍ତେ ଗୀତବେଣୁରନୁଗେଡିତକୀର୍ତ୍ତିଃ । ୨୨ । ଉତ୍ସବଂ ଶ୍ରମରୁଚାପି ଦୃଶୀନାମୁନ୍ନୟନ୍ ଖୁରରଜଶ୍ଛୁରିତସ୍ରକ୍ । ଦିତ୍ସୟୈତି ସୁହୃଦାଶିଷ ଏଷ ଦେବକୀଜଠରଭୂରୁଡୁରାଜଃ । ୨୩ । ମଦବିଘୂର୍ଣ୍ଣିତଲୋଚନ

ବେଦୋଽନ ଏବଂ ଯେନ ସଃ । ହେ ଅଙ୍ଗ ଯଶୋଦେ ତବ କସ୍ତୁ ସୁତଃ ନନ୍ଦସୂନୁଃ କୃଷ୍ଣଃ । ଯଦ୍ୱା ସତ୍ୟେବ ବହ୍ୱ୍ୟଃ କଥୟନ୍ତ୍ୟଃ କାଶ୍ଚିତ୍ ତବ ବଧ୍ୱ ଇତି କାଶ୍ଚିତ୍ ନନ୍ଦସୂନୁରିତି ଗୃହ୍ନୁଃ । ନର୍ମଦୋ ହର୍ଷଦଃ ସନ୍ ଯଦା ଖଳହାର ବିଜିତ ହ୍ରୁ । ୨୦ । ତଦା ମନ୍ଦବାୟୁସ୍ପର୍ଶେନ ମଲୟଜସ୍ୟ ଚନ୍ଦନସ୍ୟେବ ସୁରଭିଃ ଶୀତଶ୍ଚ ଯଃ ସ୍ପର୍ଶସ୍ତେନ ତଂ କୃଷ୍ଣ ମାନୟନ୍ ଅନୁକୂଳଂ ଯଥା ତଥା ଉପବାତି ଶାକଦ୍ୱୟଂ । ଯଦ୍ୱା ମଲୟଜୋ ଦକ୍ଷିଣ ବାୟୁଃ । ଯଦ୍ୱା ମଲୟଜସ୍ୟ କୃଷ୍ଣେନ ହ୍ରାଣେନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ୟ ସ୍ପର୍ଶେନ ମାନୟନ୍ନିତି । କିଞ୍ଚ ବନ୍ଦିନ ଇବ ସ୍ତାବକାଃ ସନ୍ତୋ ଦେବଗଣା ବାଦ୍ୟଗୀତପୁଷ୍ପବର୍ଷାଦିଭିଃ ପରିବବ୍ରୁଃ ପରିତ ଉପାସତ । ୨୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତମାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଭୂଷୟନ୍ତ୍ୟଃ ପରସ୍ପରମୂଚୁଃ ବତ୍ସଲ ଇତି । ବ୍ରଜସ୍ୟ ଗବାଞ୍ଚ । ଯଦ୍ୱା ବ୍ରଜେ ନବାନାଂ ଗବାମନୁକମ୍ପ୍ୟାନାମହାନିମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ବତ୍ସଲୋ ହିତକୃତ୍ । କୁତଃ ଯଦ୍ୟସ୍ମାତ୍ ଅଗଧ୍ରଃ ଅଗଂ ଧରତୀତି ଗୋବର୍ଦ୍ଧନୋଦ୍ଧରଣଃ । ବତ୍ସଶ୍ଚୋରଣଶ୍ୟୋପଲକ୍ଷଣମେତତ୍ । ବୃଦ୍ଧୈର୍ବ୍ରହ୍ମାଦିଭିଃ ପଥି ବନ୍ଦ୍ୟମାନଚରଣ ଇତି । ତେ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଂ ସାମ୍ୟଂ ଶୀଘ୍ରମାଗଚ୍ଛନ୍ନ ବଦତୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ଉପୋହ୍ୟ ଏକୀକୃତ୍ୟ । ଗୀତମୁକ୍ତା ବେଣୁର୍ଯସ୍ୟ ସଃ । ୨୨ । ଶ୍ରମଯୁକ୍ତୟାପି କାନ୍ତ୍ୟା ନେତ୍ରାଣାଂ ହର୍ଷମୁନ୍ନୟନ୍ ଉଚ୍ଚୈଃ ପ୍ରାପୟନ୍ । ଖୁରରଜୋଭିଶ୍ଛୁରିତା ବ୍ୟାପ୍ତାଃ ସ୍ରଜୋ ଯସ୍ୟ । ସୁହୃଦାମସ୍ମାକମାଶିଷୋ ମନୋରଥସ୍ୟ ଦିତ୍ସୟା ଦାତୁମିଚ୍ଛୟା ଦେବକ୍ୟା ଜଠରେ ଭବତୀତି ତଥା ସ ଏବୋଡୁରାଜଃ ଚନ୍ଦ୍ରୋ ନନ୍ଦଭବନହୃଦ୍ରେଣ ସ ଏଷ ଇତ୍ୟନ୍ୱୟଃ । ୨୩ । ଅତଃପରଂ ପ୍ରେମେଣ କାଶ୍ଚିତ୍ ସମୀପମାଗତାନ୍ ତଂ ଉଦ୍ୟନ୍ତି । ଈଷନ୍ମଦେନ ବିଘୂର୍ଣ୍ଣିତେ ହେଲତେ

ଅନୁକୂଳରେ ବହେ ନିତ୍ୟ ॥ ଆବର ଗନ୍ଧର୍ବ କାଳରେ । ଗୀତବାଦ୍ୟ ଉପହାରେ ॥ ଚୌଦିଗେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବେଢନ୍ତି । ସ୍ୱସ୍ୱରେ ଗୀତ ଗାଉଥାନ୍ତି । ୨୧ । ଶ୍ରୀକରେ ଟେକିଲେ ଗିରିବର । ଯେ ଗୋପାଳଙ୍କ ହିତକାରୀ ॥ ଶ୍ରୀହରି ମୁରଲି ବଜାଇ । ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଗୋଧନ ଅଣାଇ ॥ ବନୁ ଫେରନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମାଗଣେ । ପୂଜନ୍ତି ଯାହାର ଚରଣେ ॥ ପଛେ କରନ୍ତି ଗୁଣଗାନ । ୨୨ । କୁସୁମହାରେ ଧୂଳି ପୂର୍ଣ୍ଣ ॥ ଶ୍ରାନ୍ତକାନ୍ତରେ ସେବାନରେ । କାହାର ନୟନ ନହରେ ॥ ମିତ୍ରେ ଅଭୀଷ୍ଟ ଦେବାପାଇଁ । ଦେବକୀ ଜଠରେ କି ଏହି ॥ ଚନ୍ଦ୍ରମା ହୋଇଛନ୍ତି ଜାତ । କେହି ବା କହଇ ଏମନ୍ତ । ୨୩ । ମଦେ

ଇନ୍ଦ୍ର ମାନଦଃ ସ୍ମିତହୃତଂ ବନମାଳୀ । ବଦରପାଣ୍ଡୁବଦନୋ ମୃଦୁଗଣ୍ଡଂ ମଣ୍ଡୟନ୍ କନକକୁଣ୍ଡଳଲକ୍ଷ୍ମ୍ୟା ।। ୨୪ । ଯଦୁପତିର୍ଦ୍ୱିରଦରାଜବିହାରୋ
ଯାମିନୀପତିରିବୈଷ ଦିନାନ୍ତେ । ମୁଦିତବକ୍ତ୍ର ଉପଯାତି ଦୁରନ୍ତଂ ମୋଚୟନ୍ ବ୍ରଜଗବାଂ ଦିନତାପଂ । ୨୫ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । — ଏବଂ ବ୍ରଜ-
ସ୍ତ୍ରିୟୋ ରାଜନ୍ କୃଷ୍ଣଲୀଳା ନୁ ଗାୟତୀଃ । ରେମିରେଽହଃସୁ ତଚ୍ଚିତ୍ତାସ୍ତନ୍ମନସ୍କା ମହୋଦୟାଃ ।। ୨୬ ।
ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ବୃନ୍ଦାବନକ୍ରୀଡାୟାଂ ଗୋପିକାଯୁଗଳଗୀତଂ ।

ଲୋଚନେ ଯସ୍ୟ ସଃ । ବଦରପାଣ୍ଡୁବଦନଃ ଇନ୍ଦ୍ରପକ୍ୱବଦରବତ୍ ପାଣ୍ଡୁରଂ ବଦନଂ ଯସ୍ୟ ସଃ । ଅତ ଏବ ମୃଦୁଃ କନକକୁଣ୍ଡଳୟୋର୍ଲକ୍ଷ୍ମ୍ୟା କାନ୍ତ୍ୟା ମୃଦୂ କୋମଳୌ ଗଣ୍ଡୌ ଯସ୍ମିଂସ୍ତଦ୍ବଦନଂ ମଣ୍ଡୟନ୍ନିତି କୋମଳଗଣ୍ଡସ୍ଥଳଂ ବା ଶୋଭୟନ୍ନିତି । ୨୪ । ଯଦୁପତିରିତି ଦେବକୀଜଠରଭୂରିତି ଚ ପ୍ରାଗୟଂ ବସୁଦେବସ୍ୟ କ୍ୱଚିଜ୍ଜାତସ୍ତବାତ୍ମଜ ଇତ୍ୟାଦିଗର୍ଗବାକ୍ୟଶ୍ରବଣାତ୍ । ଯଦ୍ୱା ପରମ ଉଦେଷ୍ୟଦ୍ଭାବସୂଚକଂ କୁଳ ଇତି ଜ୍ଞେୟଂ ଦ୍ୱିଜି-ଦ୍ୱିଦନ୍ତୀତି । ଗଜେନ୍ଦ୍ରବଚ୍ଛନ୍ଦ ଇବ ପ୍ରସନ୍ନବକ୍ତ୍ରୋ ବ୍ରଜଗବାମସ୍ମାକଂ ଅନନ୍ତଂ ଦିନତାପଞ୍ଚ ଶମୟନ୍ ଉପୈତି ଏଷ ସମୀପମାୟାତି । ୨୫ । ଏବଂ ଦିବସଂ ନୀତି । ଗଜେନ୍ଦ୍ରବନ୍ନାହଂ ନୁ ଅହୋ କୃଷ୍ଣଲୀଳା ଏବ ଗାୟନ୍ତ୍ୟସ୍ତାସ୍ତିଷ୍ଠଂ ଚେତନା ଶାବତଂ ଯାସାଂ ତାଃ ତସ୍ମିନ୍ନେବ ମନଃ ସଙ୍କଳ୍ପରୂପଂ ଯାସାଂ ତାଃ ଅତୋ ମହାନୁତ୍ସବୋ ଯାସାଂ ତା ଅହଃସ୍ୱପି ରେମିରେ । ୨୬ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତ ଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ପଞ୍ଚତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୩୫।

ଓଳପ ବେପୃଷ୍ଠ । ନୟନେ ବନ୍ଧୁ ଗୋପୀନାଥ ॥ ନିଜ ସୁହୃଦଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ । ଦିଅନ୍ତି ଏ ନନ୍ଦନନ୍ଦନ ॥ ପକ୍ୱ ବଦରୀ ଫଳ ପରି । ପାଣ୍ଡୁର ଧଇଲେ ମୁଖଶିରୀ କନକକୁଣ୍ଡଳ କୋମଳ—ଗଣ୍ଡକୁ କରୁଛି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ॥ ଦେଖ ଦିନାନ୍ତେ ଗିରିଧାରୀ । ମତ୍ତମାତଙ୍ଗେ ଗତି କରି ॥ ବ୍ରଜେଶଙ୍କୁ ଏ ଦୁରନ୍ତ । ଦିବସ ତାପ କର ମୁକ୍ତ ॥ ଚନ୍ଦ୍ରମାପ୍ରସନ୍ନବଦନେ । ଫେରନ୍ତି ଦେଖ ଗୋ କେମନେ । ୨୦ । ଶ୍ରୀ ଶୁକ ଉବାଚ ।— ଏରୂପ ବ୍ରଜନାରୀ ଗଣ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଲୀଳା କରି ଗାନ ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଠାରେ ମନପ୍ରାଣ । ଅର୍ପି କଟାନ୍ତି ନିତଦିନ ॥ ଏଭାବେ ଆନନ୍ଦ ଲଭନ୍ତି । କୃଷ୍ଣ ବିରହ ନ ରୁହନ୍ତି । ୨୬ । ଉତ୍ତମ ଦଶ ସ୍କନ୍ଧ । ଏ ଗୋପୀଯୁଗଳ ସଙ୍ଗୀତ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ପଞ୍ଚତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୩୫ ।

ନାମ ଷଟ୍‌ତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୩୬। ଷଟ୍‌ତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଅଥ ତର୍ହ୍ୟାଗତୋ ଗୋଷ୍ଠମରିଷ୍ଟୋ ବୃଷଭାସୁରଃ । ମହୀଂ ମହାକକୁତ୍କାୟଃ କମ୍ପୟନ୍ ଖୁରବିକ୍ଷତାଂ । ୧ । ରମ୍ଭମାଣଃ ଖରତରଂ ପଦା ଚ ବିଲିଖନ୍ ମହୀଂ । ଉଦ୍ୟମ୍ୟ ପୁଚ୍ଛଂ ବପ୍ରାଣି ବିଷାଣାଗ୍ରେଣ ଚୋଦ୍ଧରନ୍ । କିଞ୍ଚିତ୍ କିଞ୍ଚିତ୍ ଶକୃନ୍ମୁଞ୍ଚନ୍ ମୂତ୍ରୟନ୍ ସ୍ତବ୍ଧଲୋଚନଃ । ୨ । ଯସ୍ୟ ନିର୍ହ୍ରାଦିତେନାଙ୍ଗ ନିଷ୍ଠୁରେଣ ଗବାଂ ନୃଣାଂ । ପତନ୍ତ୍ୟକାଲତୋ ଗର୍ଭାଃ ସ୍ରବନ୍ତି ସ୍ମ ଭୟେନ ବୈ ।୩। ନିର୍ବିଶନ୍ତି ଘନା ଯସ୍ୟ କକୁଦ୍ୟଚଳଶଙ୍କୟା । ତଂ ତୀକ୍ଷ୍ଣଶୃଙ୍ଗମୁଦ୍ୱୀକ୍ଷ୍ୟ ଗୋପ୍ୟୋ ଗୋପାଶ୍ଚ ତତ୍ରସୁଃ । ୪ । ପଶବୋ ଦୁଦ୍ରୁବୁର୍ଭୀତା ରାଜନ୍ ସନ୍ତ୍ୟଜ୍ୟ ଗୋକୁଲଂ । କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣେତି ତେ ସର୍ବେ ଗୋବିନ୍ଦଂ ଶରଣଂ ଯଯୁଃ । ୫ । ଭଗବାନପି ତଦ୍ୱୀକ୍ଷ୍ୟ ଗୋକୁଲଂ ଭୟବିଦ୍ରୁତଂ । ମା ଭୈଷ୍ଟେତି ଗିରାଶ୍ୱାସ୍ୟ ବୃଷା-

ଷଟ୍‌ତ୍ରିଂଶେ ତୁ ହତେଽରିଷ୍ଟେ ନାରଦୋକ୍ତ୍ୟା ବଳାଚ୍ୟୁତୌ । ବସୁଦେବସୁତୌ ଜ୍ଞାତ୍ୱା କଂସୋଽକ୍ରୂରଂ ସମାଦିଶତ୍ ॥ ତୋ ରିତ୍ୟାନ୍ତ-ଗତ୍ୟାନ୍ତଂ ସଂକ୍ଷିପ୍ତଂ କଥୟତି ସଃ । ଅହନ୍ ତୋଷିମଧ୍ୟା ଦ୍ୱାଦଶଂ ବୃଷ୍ଟମରିଷ୍ଟକଂ । ଏବଂ ଦେବଗଣଙ୍କାଦନୀତମନ୍ତ୍ୟଦ୍ୟକ୍ରୂରମନ୍ତ୍ରର୍ଦ୍ଧି ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ ବୃଷ୍ଟ୍ୱା କ୍ରିୟସ୍ୟ ପରମୋତ୍ସବେ ବର୍ତ୍ତମାନେ ତଦ୍‌ଭଙ୍ଗାର୍ଥଂ ତଦ୍‌ଧିକାରାର୍ଥମଥଶବ୍ଦଃ । ତର୍ହି ତଦା । ବୃଷଭାକୃତିରସୁରଃ । ତଂ ବର୍ଣ୍ଣୟତି ମାର୍ବ-ଦ୍ୱୟେନ । ମହାନ୍ତୌ କକୁତ୍କାୟୌ ଯସ୍ୟ । ଖୁରୈର୍ବିଦାରିତାଂ ମହୀଂ କମ୍ପୟନ୍ । ୧ । ରମ୍ଭମାଣୋ ବୃଷରବାନ୍ କୁର୍ବନ୍ । ବିଲିଖନ୍ ବିଦାର-ୟନ୍ । ଉଦ୍ୟମ୍ୟ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ କୃତ୍ୱା । ବପ୍ରାଣି ତଟାନି ଉଦ୍‌ଧରନ୍ । କିଞ୍ଚିତ୍ କିଞ୍ଚିଦିତି । ମଧ୍ୟେ ମଧ୍ୟେ ଈଷଦୀଷଦିତି ପ୍ରସ୍ରବଂ ମୁଞ୍ଚନ୍ । ତଥା ମୂତ୍ରୟନ୍ ମୂତ୍ରମୁତ୍ସୃଜନ୍ । ସ୍ତବ୍ଧନେତ୍ରଲୋଚନୋଽନିମିଷନେତ୍ରଃ ।୨। ଯସ୍ୟ ଧ୍ୱନିନା ଗବାଂ ନାରୀଣାଂ । ତେ ଅ ଚତୁର୍ଥାଭିନ୍ନେତି ସ୍ରବନ୍ତଃ ଗର୍ଭାଃ ପତନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ।—ତଦନ୍ତେ ଅରିଷ୍ଟ ଅସୁର । ବୃଷଭ ମିଳିଲା କଂସର ॥ ମହାଶରୀର ବଳ ଦେହ । କମ୍ପାଇ ବୃଷରୂପେ ମହୀ । ୧ । ହମ୍ବାରବ ମାରେ ଖରତରେ । ପୃଥ୍ୱୀ ତାଡ଼ଇ ଖୁରରେ ॥ ଲଙ୍ଗୁଳ ଟେକି ଶୃଙ୍ଗ ଅଗ୍ରେ । ପିଣ୍ଡା ତାଡ଼ଇ ଅତି ବେଗେ ॥ ଅଳପ ମଳମୂତ୍ର ତେଜେ । ଚଗତି ସ୍ତବ୍ଧ ବେଶେ ତେଜେ । ୨ । ଗର୍ଭିଣୀ ତାର ନାଦକର । ଗର୍ଭ ଖସିଲା ଶବ୍ଦେ ତାର । ୩ । ଦେଖନ୍ତେ ମେଘଯାନ୍ତ । ଯାଶୃଙ୍ଗ ମଧ୍ୟ ଚଳ-ଯାନ୍ତି ॥ ତା ତୀକ୍ଷ୍ଣଶୃଙ୍ଗେ ଅନାଇଲେ । ଗୋପୀ ଗୋପାଳେ ତ୍ରାସ ହେଲେ । ୪ । ପଶୁଏ ବ୍ରଜ ଏଣେ ତେଣେ । ଭୟେ ପଳାନ୍ତି କାଏ କେଣେ ॥ ସକଳେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଡାକନ୍ତି । ଗୋବିନ୍ଦେ ଶରଣ ପଶନ୍ତି ॥ ୫ । ଗୋକୁଳ ଭୟେ ଦରବର । ଦେଖିଣ ମାଧବ ଦାମୋଦର ॥ ଭୟ ନକର ଏହା କହ-

ସ୍ୱସ୍ପୁଟାନ୍ତ୍ୟଦ୍ବହ । ୨ । ଗୋପାଳୈଃ ପଶୁଭିର୍ମନ୍ଦଭାଗିଭିଃ କ୍ଷମସନ୍ତମ । ବଳଦର୍ପହାହଂ ଦୁଷ୍ଟାନା ତ୍ୱଦ୍ବିଧାନାଂ ଦୁରାତ୍ମନାଂ ।୭। ଇତ୍ୟାସ୍ଫୋଟ୍ୟା- ଚ୍ୟୁତୋଽରିଷ୍ଟଂ ତଳଶବ୍ଦେନ କୋପୟନ୍ । ସଖ୍ୟୁରଂସେ ଭୁଜାଭୋଗଂ ପ୍ରସାର୍ଯ୍ୟାବସ୍ଥିତୋ ହରିଃ ।୮। ସୋଽପ୍ୟେବଂ କୋପିତୋଽରିଷ୍ଟଃ ଖୁରେଣା- ବନୀଂ ଲିଖନ୍ । ଉଦ୍ୟତପୁଚ୍ଛଭ୍ରମନ୍ମେଘଃ କ୍ରୁଦ୍ଧଃ କୃଷ୍ଣମୁପାଦ୍ରବତ୍ ।୯। ଅଗ୍ରନ୍ୟସ୍ତବିଷାଣାଗ୍ରଃ ସ୍ତବ୍ଧାସୃଗ୍‌ଲୋଚନୋଽଚ୍ୟୁତଂ । କଟାକ୍ଷିପ୍ୟାଦ୍ରବତ୍ତୂର୍ଣ୍ଣ- ମିନ୍ଦ୍ରମୁକ୍ତୋଽଶନିର୍ଯଥା । ୧୦ । ଗୃହୀତ୍ୱା ଶୃଙ୍ଗୟୋସ୍ତଂ ବା ଅଷ୍ଟାଦଶ ପଦାନି ସଃ । ପ୍ରତ୍ୟପୋବାହ ଭଗବାନ୍ ଗଜଃ ପ୍ରତିଗଜଂ ଯଥା । ୧୧ । ସୋଽପବିଦ୍ଧୋ ଭଗବତା ପୁନରୁତ୍ଥାୟ ସତ୍ୱରଃ । ଆପତତ୍ ସ୍ୱିନ୍ନସର୍ବାଙ୍ଗୋ ନିଃଶ୍ୱସନ୍ କ୍ରୋଧମୂର୍ଚ୍ଛିତଃ । ୧୨ । ତମାପତନ୍ତଂ ସ

ଅତ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ପ୍ରସୃତଃ ସ୍ୟାଦତ ବର୍ତ୍ତନଃ । ୩ । କକୁଦ ଗଳପୃଷ୍ଠୋପରି ।୪। କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ରକ୍ଷେତି । ✱ ୭ । ଇତ୍ୟେବଂ ବଦନ୍ ଆସ୍ଫୋଟ୍ୟ କର- ତଳେନ ବାହୁମାହତ୍ୟ ତେନ ତଳଶବ୍ଦେନ କୋପୟନ୍ ଭୁଜାଭୋଗଂ ଭୁଜା ଭୁଜଃ ସ ଏବ ଭୋ ଃ ସର୍ପଦେହସ୍ତଂ । ସର୍ପଦେହାକାରଂ ଭୁଜ- ମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ସ୍ୱଦୁମଗ୍ୟୁତଃ ଅନ୍ୟାନ୍ ଭୁସ୍ଥାନ୍ ହରଣତ ହରଃ । ୮ । ଉଦ୍ୟତା ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ଗଚ୍ଛତା ପୁଚ୍ଛେନ ଭ୍ରମନ୍ତୋ ମେଘା ଯସ୍ମିନ୍ । ୯ । ଅଗ୍ରେ ନ୍ୟସ୍ତେ ବିଷାଣାଗ୍ରେ ଯେନ ସଃ । ସ୍ତବ୍ଧେ ଅସୃକ୍‌ତୁଲ୍ୟେ ଲୋଚନେ ଯସ୍ୟ ସଃ କଟାକ୍ଷିପ୍ୟ କଟାକ୍ଷେଣ ଦର୍ଶୟିତ୍ୱା ଦୃଷ୍ଟ୍ୱେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୦ । ପ୍ରତ୍ୟପୋବାହ ପ୍ରତିଲୋମଂ ବ୍ୟନୁଦତ୍ । ୧୧ । ଅପବିଦ୍ଧୋଽପକ୍ଷିପ୍ତଃ । ଆପତତ୍ ଅଦ୍ରବତ୍ । ସ୍ୱିନ୍ନାନି ସ୍ୱେଦଯୁକ୍ତାନି ସର୍ବାଙ୍ଗାନି ଯସ୍ୟ ସଃ । କ୍ରୋଧମୂର୍ଚ୍ଛିତଃ କ୍ରୋଧେନ ବ୍ୟାପ୍ତଃ । ୧୨ । କୃତ୍ୱା ବିଷାଣମୁତ୍ପାଟ୍ୟ ତେନୈବ ଜଘାନ ସ ଗୃହୀତବ୍ୟ । ୧୩ । ମୃଦୃଷ୍ଟ ଶକ୍ତ ମୂତ୍ରଶକୃତ୍ । ଏକବଭାବଃ । ତଦୁ-

ବୃଷଭରୂପ ବେଗେ ଗଲେ ଧାଇଁ ।୭। ଗୋରୁ ବେଗ ପାଳେ ଭୟଦେଇ । ରେ ଦୁଷ୍ଟ ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । ତୋପରି ଦୁରାତ୍ମାଙ୍କ ବଳ—ଦର୍ପ ନାଶକ ମୋତେ ଘେନ । ୭ । ଶ୍ରୀହରି ବାହାସ୍ଫୋଟ ମାରି । ତାକୁ କୋପ କରି ତାଳ ଧରି ॥ ଭୁଜ ଲମ୍ବାଇ ସଖା କନ୍ଧେ । ଥାଇ ଉଭା ହେଲେ ପ୍ରମୋଦେ । ୮ । ଅରିଷ୍ଟ ଅତି କ୍ରୋଧ ହେଲା । ଖୁରରେ ଧରଣୀ ତାଡ଼ିଲା ॥ ପୁଚ୍ଛ ବୁଲନ୍ତେ ମେଘମାନେ । ପଡ଼ନ୍ତି ବ୍ୟୋମ ଅନ୍ତରେ କ୍ରୋଧେ ଧାଇଁଲା କୃଷ୍ଣେ ଗୃହିଁ ।୯। ଶିଙ୍ଗ ଅଗ୍ରେ ମୁନ୍ହ ପୋତିଦେଇ ॥ ନୟନ ରକ୍ତ କରଇ । କଟାକ୍ଷେ କୃଷ୍ଣେ ଗୃହିଁ ଗାର ॥ ଇନ୍ଦ୍ର କ୍ଷେପିଲା ବଜ୍ରପରି । ଧାଇଁଲା ଅଚ୍ୟୁତଙ୍କୁ ମାରି । ୧୦ । କୃଷ୍ଣ ତା ଶୃଙ୍ଗକୁ ଧଇଲେ । ଅଠର ପାଦ ପେଲି ନେଲେ ॥ ଯେସନ ଅନ୍ୟ ଗଜରେ । ଫିଙ୍ଗିଲେ ପ୍ରସ୍ତୁରକୁ ଦରି । ୧୧ । ସେ ଉଠିଲା ବେଗ ବହିର । ସର୍ବାଙ୍ଗ ଛୁଟନ୍ତି ଝାଳର ॥ ଦର୍ପନିଶ୍ୱାସେ କ୍ରୋଧବଶରେ । ପୁଣି ଧାଇଁଲା ଝରତରେ । ୧୨ । କୃଷ୍ଣ ତାହାର ଶୃଙ୍ଗଧରି ॥ ଲେ

ବୈତ୍ତ୍ୟ ସ୍ତୁକଦ୍ୱୋଃ ଯଦୋ ସମାକ୍ରମ୍ୟ ବୃଷାତ୍ୟ ବୃତଲେ । କର୍ଣ ଚୂତ୍ସାପାସ ଯଥାକ୍ରିଃ ମ୍ୱତ୍ୱଂ କୃତ୍ୱା ବଷଣେନ କଥାନ ସୋସ୍ୟନ୍ତରୁ । ୧୩ । ଅସୃଗୁତ୍ସମନ୍ ମୁଖଶକ୍ତ୍ରୁ ସମ୍ୟୁତ୍ୟୁକ୍ତକ ଷିପଂଶ୍ଚ ପାଦାନନବ୍ତ୍ତଷେତ୍ତ୍ରଃ । ଜଗାମ କ୍ରତ୍ଂ ନର୍ଷ୍ଟେରଥସ୍ୟଂ ସ୍ୱଶୈଃ କରନ୍ତ୍ରୋ ଦାରମୀଡରେ ପୁଷ୍ଟ୍ରଃ । ୧୪ । ଏବଂ କୃତ୍ୱାକଂ ହତ୍ୱା ପ୍ରସ୍ୱମାନଃ ସ୍ମଂତାହବଃ । ଶେଷଗୋଷ୍ଟଂ ସବଲୋ ଯୋଗିନାଂ ଜନ୍ମନୋତ୍ରୁଂତ୍ସୋ । ୧୫ । ଅରିଷ୍ଟେ ନିହତେ ଦୈତ୍ୟେ କୃଷ୍ଣେନାଦ୍ଭୂତକର୍ମଣା । କଂସାୟାଥାହ ଭଗବାନ୍ ନାରଦୋ ଦେବଦର୍ଶନଃ । ୧୬ । ଯଶୋଦାୟାଃ ସୁତାଂ କନ୍ୟାଂ ଦେବକ୍ୟାଃ କୃଷ୍ଣମେବ ଚ । ରାମଞ୍ଚ ରୋହିଣୀପୁତ୍ରଂ ବସୁଦେବେନ ବିଭ୍ୟତା । ନ୍ୟସ୍ତୌ ସ୍ୱମିତ୍ରେ ନନ୍ଦେ ବୈ ଯାଭ୍ୟାଂ ତେ ପୁରୁଷା ହତାଃ । ୧୭ । ନମୋ ଦେ-

ବସ୍ୟ ଦମ୍ଭଯ୍ଯ ଜନ୍ମିଷ୍ୟନ୍ତଃ । ଧାତାଂଶ୍ଚ ଷିପଣିତସ୍ତତଷ୍ଟାଳସ୍ୱକ୍ ଅନବସ୍ଥିତେକ୍ଷଣଃ ସ୍ତଚଳନ୍ତନେତ୍ରଃ କୃଷ୍ଣଂ କଷ୍ଟଂ ଜଗାମ । ଅଥ ନର୍ଦ୍ଦେନ୍ଦ୍ରଂ ତୋୟେଃ ଷସ୍ଯଂ ନବାସଂ ଜଗାମ । କୃତ୍ୟଂ ଯଥା ଭୂତଭ ତଥା ମୃତ ଇତ ବା । ୧୪ । ନନ୍ଦନୋ ଯେ ଜନ୍ମନାନାଂ ମୂର୍ତ୍ତିମନ୍ତଃ । ୧୫ । କାମଂ ତ୍ରକ୍ରବଯନ୍ତଂ ତଂ କୃଷ୍ଣଂ ତେନ ତୁ ସ୍ୱେତଂ । ନାରଦଃ ସ୍ୱାରସ୍ୱମାୟ କଂସ ହୃତଗିବେବ ରୂ । ଦୋହ ଅରିଷ୍ଟ ଇତ । ଦେବଦର୍ଶନୋ ଦେବର୍ଷିଃ । ଯଦ୍ୱା ଏବଂ କହିତେ ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତ ସାକ୍ଷା ଦେବଦର୍ଶନଂ ଜ୍ଞାନଂ ଯସ୍ୟ ସଃ । ୧୬ । ଅପ୍ରେ ନେବ ନାରଦେନୋକ୍ତମାହ ଯଶୋଦାୟାଃ ଇତ । ଦେବକ୍ୟା ଅଷ୍ଟମଗର୍ଭତ୍ୱେନ ପ୍ରସିଦ୍ଧାଂ କନ୍ୟାଂ ଯଶୋଦାୟାଃ ସୁତମାହ । ଯଶୋଦାୟାଃ ସୁତତ୍ୱେନ ପ୍ରସିଦ୍ଧଂ କୃଷ୍ଣଂ ଦେବକ୍ୟା ସୁତମାହ । ରୋହିଣୀପୁତ୍ରଂ ରାମଞ୍ଚ ଦେବକ୍ୟାଃ ସପ୍ତମଂ ସୁତମାହ । ଯଦ୍ୱା ନନ୍ଦସୁତତ୍ୱେନ ପ୍ରସିଦ୍ଧଂ ରାମଞ୍ଚ ବସୁଦେବତ୍ନର୍ମାତ୍ୟା ରୋହିଣ୍ୟାଃ ପୁତ୍ରମାହ । ତୌ ବସୁ-

ପଦାଇ ଅଶ୍ୱଜନ୍ତ ॥ ଗୋଇଠା ମାରି ବସାଇଲେ । ଓଦାଳୁଗା ବ ମୋଡ଼ିଲେ ॥ ପିଟିଲେ ତା ଶୃଙ୍ଗ ଉପାଡ଼ି । ପଡ଼ିଲା ଦେଇ ଘୋର ରଡ଼ି । ୧୩ । ରକ୍ତ ପୂରିଷ ମୂତ୍ର ତେଜ । ପାଦ ଛାଟାଡ଼ି ଗଲା ଗାଜ ॥ ନୟନ କରି ଉଦବୃତ । ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିଲା କଷ୍ଟେ ଦୈତ୍ୟ ॥ ଦେବେ କୁସୁମ ବରଷିଲେ । ହରିଙ୍କୁ ସ୍ତୁତି ଆଚରିଲେ । ୧୪ । ଅରିଷ୍ଟ ଦୈତ୍ୟେ କୃଷ୍ଣ ମାରି । ଗୋପଙ୍କ ମୁଖ ଶୁଣି ହରି ॥ ବ୍ରଜ ଭୁଲେ ବ୍ରଜେ ଗଲେ । ଗୋପୀଙ୍କୁ ଆନନ୍ଦ କଲେ । ୧୫ । ଅଦ୍ଭୁତକର୍ମା କୃଷ୍ଣ ହସ୍ତେ । ଅରିଷ୍ଟ ଦୈତ୍ୟ ନାଶ ଯାନ୍ତେ ॥ ନାରଦ ଋଷି ଆସି ବେଗେ । କଂସକୁ କହିଲେ ଏକଥା । ୬ । ଅଷ୍ଟମ ଗର୍ଭେ କନ୍ୟା ଦେଖ । ଯଶୋଦାର ସୁତ ଦେହି ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଦେବକୀ ନନ୍ଦନ । ଅଷ୍ଟମ ଗର୍ଭରେ ଯେ ଜନ୍ମ ॥ ତେସ ରାମ ରୋହିଣୀର ପୁତ୍ର । ସପ୍ତମ ଗର୍ଭେ ସେହୁ ଜାତ ॥ ତେଣୁ ଡରେ ବସୁଦେବ ନେଲା । ନନ୍ଦ ମନ୍ଦିରେ ଲୁଚାଇଲା ॥ ବଳଦ୍ୱ ତୋ ସ୍ୱଧ ଘରେ । ମରିଲେ ତାଙ୍କ ହସ୍ତରେ । ୧୭ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଭ୍ରେଜପତି କୋପାତ୍ପ୍ରଚଳଚ୍ଚେନ୍ଦ୍ରିୟଃ । କଶାଭ୍ୟଽପିମଦନ୍ତ ବସୁଦେବଞ୍ଚାଂପଦ୍ମ । ୧୮ । ନବାଜତେ ନାରଦେନ ତେଽସୁତୌ ମୃତ୍ୟୁମାତ୍ମନଃ । ଜ୍ଞାତ୍ୱା ଲୋହମୟୈଃ ପାଶୈର୍ବବନ୍ଧ ସହ ଭାର୍ଯ୍ୟୟା । ୧୯ । ପ୍ରତିଯାତେ ତୁ ଦେବର୍ଷୌ କଂସ ଆଭାଷ୍ୟ କେଶିନଂ । ପ୍ରେଷୟାମାସ ହନ୍ୟେତାଂ ଭବତା ରାମକେଶବୌ । ୨୦ । ତତୋ ମୁଷ୍ଟିକଚାଣୂରଶଳତୋଶଳକାଦିକାନ୍ । ଅମାତ୍ୟାନ୍ ହସ୍ତିପାଂଶ୍ଚୈବ ସମାହୂୟାହ ଭୋଜରାଟ୍ । ୨୧ । ଭୋ ଭୋ ନିଶମ୍ୟତାମେତଦ୍ବୀରୌ ଚାଣୂରମୁଷ୍ଟିକୌ । ନନ୍ଦବ୍ରଜେ କିଲାସାତେ ସୁତାବାନକଦୁନ୍ଦୁଭେଃ । ୨୨ । ରାମକୃଷ୍ଣୌ ତତୋ ମହ୍ୟଂ ମୃତ୍ୟୁ କିଲ ନିଦର୍ଶିତଃ । ଭବଦ୍ଭ୍ୟାମିହ ସମ୍ପ୍ରାପ୍ତୌ ହନ୍ୟେତାଂ ମଲ୍ଲଲୀଲୟା । ୨୩ । ମଞ୍ଚାଃ କ୍ରିୟନ୍ତାଂ ବିବିଧା ମଲ୍ଲରଙ୍ଗପରିଶ୍ରିତାଃ । ପୌରା ଜାନପଦାଃ ସର୍ବେ ପଶ୍ୟନ୍ତୁ ସ୍ୱୈରସଂଯୁଗଂ । ୨୪ । ମହାମାତ୍ର ତ୍ୱୟା ଭଦ୍ର ରଙ୍ଗଦ୍ୱାର୍ଯ୍ୟୁପନୀୟତାଂ । ଦ୍ୱିପଃ କୁବଳୟାପୀଡୋ ଜହି ତେନ ମମାହିତୌ । ୨୫ । ଆରଭ୍ୟତାଂ ଧନୁର୍ୟାଗଶ୍ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ୍ୟାଂ ଯଥାବିଧି । ବିଶସନ୍ତୁ ପଶୂନ୍ ମେଧ୍ୟାନ୍ ଭୂତରାଜାୟ ମୀଢୁଷେ । ୨୬ । ଇତ୍ୟାଜ୍ଞାପ୍ୟାର୍ଥତନ୍ତ୍ରଜ୍ଞ ଆହୂୟ ଯଦୁ-

---

ଦେବସୁତୌ ତେନ ତଥା ବ୍ରଜଂ ଗତୌ ତବାତ୍ମ ଦ୍ୱୈ ଦେବେକିନେ । ୧୭।୧୮ । ନବାଜତ ଇତି । ହତେ ବସୁଦେବେ ତୌ ଯନ୍ତାଦୃଶୌ ତଂ ଅତୋ ବଧ୍ୟଂ ମିତି ମନ୍ତ୍ରଂ ବଦତା ନାରଦେନ ନବାଜିତ ଇତି । ୧୯-୨୨ । ମହ୍ୟଂ ମମ ନିଦର୍ଶିତୋ ବଧାର୍ଥ ନାରଦେନ ତ । ଦୃଷ୍ଟଂ ମଲ୍ଲମୂର୍ଦ୍ଧ୍ୟଂ ତୌ ତାବାହ ଭବଦ୍ଭ୍ୟାମିତି । ୨୩ । ସ୍ୱୈ ଉତ୍ସଙ୍ଗମ୍ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଯୁଦ୍ଧମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୪ । ଅହିତୌ ଶତ୍ରୂ । ୨୫ । ମୀଢୁଷେ ବରଦାୟ । ୨୬।

କଂସ ନାରଦ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି । କୋପେ କମ୍ପିଲ ଶିରଧୁଣି ॥ ଖଡ୍ଗ ଖଡଗ ହସ୍ତେ ଧରି । ବସୁଦେବଙ୍କୁ ଧାଏଁ ମରି ।୧୮।ନାରଦ ମନାକଲେ, ଏହା । ଯେବେ ବସୁଦେବେ ହାଣିବୁ ॥ ଏଥିଣି ତା ପୁତ୍ରେ ଅଯିବେ । ତୋହର ମୃତ୍ୟୁ ପଣ୍ଟାଇବେ ॥ କୌଶଳ କରି ଶତ୍ରୁ ମାର । ଏ ବସୁଦେବ ଛାଡ଼ି ଛର ॥ ଏହାର ସୁତେ ମୋର କାଳ । ଏସେନ କଂସ ମହୀପାଳ ॥ ଲୌହ ପାଶରେ ଭାର୍ଯ୍ୟାପୁଲେ । ବସୁଦେବଙ୍କୁ ବାନ୍ଧିଲେ ।୧୯। ନାରଦ ବଦାୟି ନଅନ୍ତେ । କଂସ ଡାକିଲା କେଶୀ ଦୈତ୍ୟେ ॥ ଏହି କ୍ଷଣ ବୃନ୍ଦାବନେ ଯାଇ । ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ମାର ଭାଇ । ୨୦ । ତଦନ୍ତେ ମୁଷ୍ଟିକ ଚାଣୂରେ । କୂଟ ତୋଷଳକ ସାରେ ॥ ମନ୍ତ୍ରୀ ଅବର ହସ୍ତିପଙ୍କେ । ଡାକି କହିଲି କଂସ ଦୁଃଖେ । ୨୧ । ଭୋ ବୀର ଚାଣୂର ମୁଷ୍ଟିକ । କହୁଛି ଶୁଣ ମୋର ବାକ୍ୟ ॥ ବସୁଦେବର ଦୁଇ ସୁତ । ନନ୍ଦ ମନ୍ଦିରେ ଉପଗତ । ୨୨। ତହିଁଙ୍କ ହସ୍ତେ ମୋ ମରଣ । ବଧାଯା ଉଭୟ ଛାଡ଼ଣ ॥ ଦେହିବେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଗୋଚରେ । ମାରିବ ମଲ୍ଲ ସମରରେ । ୨୩ । ଦେଖି ଯାଇଁ ମାଲସ୍ଥଳ । ପଞ୍ଚଅ ମଞ୍ଚା ନାନାବିଧ ॥ ଗ୍ରାମ୍ୟ ନଗରବାସୀ ଜନ । ଦେଖିଲୁ ଭରତ

ପୁଙ୍ଗବଂ । ଗୃହୀତ୍ୱା ପାଣିନା ପାଣିଂ ତତୋଽକ୍ରୂରମୁବାଚ ହ । ୨୭ । ଶ୍ୱୋ ଶ୍ୱୋ ଦାନପତେ ମହ୍ୟଂ କ୍ରୀଯତାଂ ମୈତ୍ରମାଦୃତଃ । ନାନ୍ୟସ୍ତ୍ୱତ୍ତୋ
ହିତତମୋ ବିଦ୍ୟତେ ଭୋଜବୃଷ୍ଣିଷୁ । ୨୮ । ଅତସ୍ତ୍ୱାମାଶ୍ରିତଃ ସୌମ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟଗୌରବସାଧନଂ । ଯଥେନ୍ଦ୍ରୋ ବିଷ୍ଣୁମାଶ୍ରିତ୍ୟ ସ୍ୱାର୍ଥମଧ୍ୟଗମଦ୍ୱିଭୁଃ
। ୨୯ । ଗଚ୍ଛ ନନ୍ଦବ୍ରଜଂ ତତ୍ର ସୁତାବାନକଦୁନ୍ଦୁଭେଃ । ଆସାତେ ତାବିହାନେନ ରଥେନାନୟ ମାଚିରଂ । ୩୦ । ନିସୃଷ୍ଟଃ କିଲ ମେ ମୃତ୍ୟୁ-
ର୍ଦେବୈର୍ବୈକୁଣ୍ଠସଂଶ୍ରୟୈଃ । ତାବାନୟ ସମଂ ଗୋପୈର୍ନନ୍ଦାଦ୍ୟୈଃ ସାଭ୍ୟୁପାୟନୈଃ । ୩୧ । ଘାତୟିଷ୍ୟ ଇହାନୀତୌ କାଳକଳ୍ପେନ ହସ୍ତିନା ।
ଯଦି ମୁକ୍ତୌ ତତୋ ମଲ୍ଲୈର୍ଘାତୟେ ବୈଦ୍ୟୁତୋପମୈଃ । ୩୨ । ତୟୋର୍ନିହତୟୋସ୍ତପ୍ତାନ୍ ବସୁଦେବପୁରୋଗମାନ୍ । ତଦ୍‌ବନ୍ଧୂନ୍ ନିହନିଷ୍ୟାମି
ବୃଷ୍ଣିଭୋଜଦଶାର୍ହକାନ୍ । ୩୩ । ଉଗ୍ରସେନଞ୍ଚ ପିତରଂ ସ୍ଥବିରଂ ରାଜ୍ୟକାମୁକଂ । ତଦ୍‌ଭ୍ରାତରଂ ଦେବକଞ୍ଚ ଯେ ଚାନ୍ୟେ ବିଦ୍ୱିଷୋ ମମ । ୩୪ ।

ଅର୍ଥତତ୍ତ୍ୱଃ ଅର୍ଥସିଦ୍ଧାନ୍ତମେବ ଜାନାଗତ । ୨୬ । ହେ ଦାନପତେ ଅକ୍ରୂର ମୈତ୍ରଂ ମିତ୍ରକୃତ୍ୟଂ କୃପୟା କ୍ରିୟତାଂ । ତ୍ୱତ୍ତୋଽନ୍ୟ ଅର୍ଥୀତଃ ସାଦରେ
ହିତତମଶ୍ଚ ନ ବିଦ୍ୟତେ ଇତି । ୨୮-୩୦ । ତୌ ମେ ମୃତ୍ୟୁର୍ନିସୃଷ୍ଟଃ ସୃଷ୍ଟଃ । ବୈକୁଣ୍ଠସଂଶ୍ରୟୈର୍ବିଷ୍ଣୁପକ୍ଷସଂଶ୍ରୟୈର୍ଦେବୈଃ । ୩୧ । କିଂ ତତସ୍ତଦାହ

ସମର । ୨୪ । ହେ ମହାମାନ୍ୟ ତୁମ୍ଭ ଗଜ । କୁବଳୟାପୀଡ଼କୁ ସାଜ ॥ ରଖ ତାହାକୁ ରଙ୍ଗଦ୍ୱାରେ । ଶତ୍ରୁଙ୍କୁ ମାରୁ ସେ ସେଠାରେ । ୨୫ ।
ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀରେ ବଧମତେ । ଆରମ୍ଭ ଧନୁର୍ଯାଗ ଏଥେ ॥ ବରଦ ରୁଦ୍ର ଦେବେ ତହିଁ । ବିମର୍ଷ ମେଧ୍ୟ ପଶୁ ନେଇ । ୨୬ । ଅର୍ଥଜାତଜ୍ଞ କଂସ ବୀର ।
ଆରମ୍ଭି ଏପରି ବିଚାର ॥ ଯାଦବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅକ୍ରୂରକୁ । ତାର କରେ ଧରି ହାତକୁ । ୨୭ । ଆହେ ଅକ୍ରୂର ସମାଦରେ । ଦେଖାଅ ମିତ୍ରତା ମୋ-
ଠାରେ ॥ ଏ ଯଦୁ ଭୋଜେ ତୁମ୍ଭ ସମ । ନାହିଁ ମୋ ହିତକାରୀ ଜନ । ୨୮ । କଠିନ କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧିବାକୁ । ଆଶ୍ରେ କଲି ମୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ॥ ଇନ୍ଦ୍ର
ସ୍ୱକାର୍ଯ୍ୟ ସାଧିବାକୁ । ଯେସନେ ଆଶ୍ରଇ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ । ୨୯ । ବସୁଦେବର ପୁତ୍ର ଦୁଇ । ଅଛନ୍ତି ନନ୍ଦଘରେ ଯାଇ ॥ ଯାଅ ଏ ରଥେ ତାଙ୍କୁ ଆଣ ।
ବିଳମ୍ବ ନକର ମୋ ଗଣ । ୩୦ । ବୈକୁଣ୍ଠବାସୀ ଦେବେ ମୋର । ମୃତ୍ୟୁ ତାଙ୍କଠୁଁ କଲେ ସ୍ଥିର ॥ ନନ୍ଦାଦି ଗୋପେ ଭେଟିବୁଲେ । ଆସନ୍ତୁ
ରାମକୃଷ୍ଣ ମେଳେ । ୩୧ । କାଳସମାନ କରିବରେ । ନାଶିବି ତାଙ୍କୁ ଏହିଠାରେ ॥ ବଞ୍ଚନ୍ତି ଯେବେ ମୋ ମଲ୍ଲେ । ମାରିବେ ସେଠୁଁ ଉଦ୍ଧରିଲେ
। ୩୨ । ସେ ଦୁହେଁ ହୋଇଲେ ନିହତ । ବସୁଦେବାଦି ଅନୁଗତ ॥ ହୋଇବେ ବୃଷ୍ଣିଭୋଜ ସର୍ବେ । ମାରିବି ତା ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ତେବେ । ୩୩ ।
ମୋ ପିତା ବୃଦ୍ଧ ଉଗ୍ରସେନ । ରାଜା ହେବାକୁ ତାର ମନ ॥ତା ଭାଇ ଦେବକ ସହିତେ । ମାରିବି ମୋର ଶତ୍ରୁ ଯେତେ । ୩୪ ଆଉ ମିତ୍ର ତଦନ୍ତେ ଏ

ତତସ୍ତୈଷା ମହୀ ମିତ୍ର ଭବିତ୍ରୀ ନଷ୍ଟକଣ୍ଟକା । ୩୫ । ଜରାସନ୍ଧୋ ମମ ଗୁରୁର୍ଦ୍ୱିବିଦୋ ଦୟିତଃ ସଖା । ଶମ୍ବରୋ ନରକୋ ବାଣୋ ମୟ୍ୟେବ କୃତ-ସୌହୃଦାଃ । ତୈରହଂ ସୁରପକ୍ଷୀୟାନ୍ ହତ୍ୱା ଭୋକ୍ଷ୍ୟେ ମହୀଂ ନୃପାନ୍ । ୩୬ । ଏତଜ୍‌ଜ୍ଞାତ୍ୱାନୟ କ୍ଷିପ୍ରଂ ରାମକୃଷ୍ଣାବିହାର୍ଭକୌ । ଧନୁର୍ମଖନିରୀକ୍ଷାର୍ଥଂ ଦ୍ରଷ୍ଟୁଂ ଯଦୁପୁରଶ୍ରିୟମ୍ । ୩୭ । ଶ୍ରୀଅକ୍ରୂର ଉବାଚ—ରାଜନ୍ ମନୀଷିତଂ ସଧ୍ର୍ୟକ୍ ତବ ସ୍ୱାବଦ୍ୟମାର୍ଜ୍ଜନମ୍ । ସିଦ୍ଧ୍ୟସିଦ୍ଧ୍ୟୋଃ ସମଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ଦୈବଂ ହି ଫଲସାଧନମ୍ । ୩୮ । ମନୋରଥାନ୍ କରୋତ୍ୟୁଚ୍ଚୈର୍ଜନୋ ଦୈବହତାନପି । ଯୁଜ୍ୟତେ ହର୍ଷଶୋକାଭ୍ୟାଂ ତଥାପ୍ୟାଜ୍ଞାଂ କରୋମି ତେ । ୩୯ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଏବମାଦିଶ୍ୟ ଚାକ୍ରୂରଂ ମନ୍ତ୍ରିଣଶ୍ଚ ବିସୃଜ୍ୟ ସଃ । ପ୍ରବିବେଶ ଗୃହଂ କଂସସ୍ତଥାକ୍ରୂରଃ ସ୍ୱମାଳୟମ୍ । ୪୦ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଅକ୍ରୂରସମ୍ପ୍ରେଷଣଂ ନାମ ଷଟ୍‌ତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୩୬ ।

ସାତ୍ତ୍ୱତ୍ତ୍ୱିଷ୍ୟ ଇତି । କାଳକଳ୍ପେନ ମୃତ୍ୟୁତୁଲ୍ୟେନ । ବୈଦୂର୍ଯ୍ୟତୋପଦେଶୈରିଣକତୁଲ୍ୟୈଃ । ୩୨-୩୪ । ନଷ୍ଟକଣ୍ଟକା ନଷ୍ଟଶତ୍ରୁଃ । ୩୫ । ନନୁ କଥଂ ସୁହୃଦ୍ବଧେନ ନିଷ୍କଣ୍ଟକା କଥଂ ସ୍ୟାଦିତି ତତ୍ରାହ ଜରାସନ୍ଧ ଇତି । ୩୬ । ଯଦୁପୁରଶ୍ରିୟଂ ଦ୍ରଷ୍ଟୁମ୍ ଇତି । ୩୭ । ତବ ସ୍ୱମନୀଷିତଂ ଶ୍ରେୟଃ ସମ୍ୟକ୍ ସଧ୍ର୍ୟକ୍ ସ୍ୱାବଦ୍ୟଂ ମରଣଂ ତନ୍ମାର୍ଜ୍ଜନମ୍ । ତଥାପି ଏତାବାନଭିନିବେଶୋ ନ କାର୍ଯ୍ୟ ଇତି ଉପଦେଶାହ ଦୈବଶୂନ୍ୟାହ ସିଦ୍ଧ୍ୟସିଦ୍ଧ୍ୟୋ-ରିତି । ୩୮ । ପୁରୁଷକାରସ୍ୟ ବ୍ୟଭିଚାରମାହ ମନୋରଥାନିତି । ୩୯।୪୦ ।

ଇତି ଶ୍ରୀଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଷଟ୍‌ତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୩୬ ।

ଧରା । କଣ୍ଟକଶୂନ୍ୟ ହେବ ସବୁ । ୩୫ । ମୋର ଶ୍ୱଶୁର ଜରାସନ୍ଧ । ସୁହୃଦ ଦ୍ୱିବିଦ ବନ୍ଧୁ ବଦ୍ଧ ॥ ବାଣ ନରକ ଓ ଶମ୍ବର । ମୋତେ ମନ୍ତି ମୋ ଡର, ଦେବତା ଅଜ୍ଞ ନୃପଗଣେ । ବଧିବ ଯାଙ୍କ ସେନ ରଣେ ॥ ଭୁଞ୍ଜିବ ନିଷ୍କଣ୍ଟକ ମହୀ । ରାଜ୍ୟସ୍ୟ କହିଲ ବୁଝାଇ । ୩୬ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କହିଲି ଜାଣ ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଶୀଘ୍ର ଆଣ । ମଥୁରା ଶୋଭା ଧନୁର୍ଯାଗ । ଦେଖି ଫେରିବେ ସ୍ୱ ଗୃହକୁ । ୩୭ । ଶ୍ରୀଅକ୍ରୂର ଉବାଚ — ଭୋ ନୃପ ବାସ୍ତବତ ଯାହା ଜନ୍ମ ଉପାୟିତ ଏହା ॥ ସିଦ୍ଧି ଅସିଦ୍ଧି ସମ ଭାବ । ସେ ଫଳ ଦେବ ଦେଇବ । ୩୮ । ଦୈବକୁ ଏଡ଼ି ଦେବା ପାଇଁ । ମାନବ କଳ୍ପନା କରଇ ॥ ସୋ ନ ପାଏ ଅନେକ ତାପରେ । ଦୁଃଖ ଭୋଗେ ସେ ସେତେବେଳେ ॥ ତଥାପି ଆଜ୍ଞା ମୁଁ କରିବ । ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଆଣିଦେବି । ୩୯ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଏରୂପେ ଅକ୍ରୂରେ ଦେଲା । ବିଦାୟ ମନ୍ତ୍ରୀଗଣେ ଦେଲା ॥ କଂସ ପଶିଲା ନିଜ ପୁରେ । ଅକ୍ରୂର ଗଲା ନିଜ ଘରେ । ୪୦ । ଅକ୍ରୂରପ୍ରେଷଣ ଚରିତ । ହେଲା ଗୀତେ ପରୀକ୍ଷିତ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଷଟ୍‌ତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୩୬ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସପ୍ତତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । କେଶୀ ତୁ କଂସପ୍ରହିତଃ ଖୁରୈର୍ମହୀଂ ମହାହୟୋ ନିର୍ଜ୍ଜରୟନ୍ ମନୋଜବଃ । ସଟାବଧୂତାଭ୍ରବିମାନସଙ୍କୁଳଂ କୁର୍ବନ୍ ନଭୋ ହେଷିତଭୀଷିତାଖିଳଃ ॥୧॥ ତଂ ତ୍ରାସୟନ୍ତଂ ଭଗବାନ୍ ସ୍ୱଗୋକୁଳଂ ତଦ୍ଧେଷିତୈର୍ବାଳବିଘୂର୍ଣ୍ଣିତାମ୍ବୁଦଂ । ଆତ୍ମାନମାଜୌ ମୃଗୟନ୍ତମଗ୍ରଣୀରୁପାହ୍ୱୟତ୍ ସ ବ୍ୟନଦନ୍ମୃଗେନ୍ଦ୍ରବତ୍ ॥୨॥ ସ ତଂ ନିଶାମ୍ୟାଭିମୁଖୋ ମୁଖେନ ଖଂ ପିବନ୍ନିବାଭ୍ୟଦ୍ରବଦତ୍ୟମର୍ଷଣଃ । ଜଘାନ ପଦ୍ଭ୍ୟାମରବିନ୍ଦଲୋଚନଂ

ସପ୍ତତ୍ରିଂଶେ ହତେ କେଶିନ୍ୟତ୍ରୁ୍ୟତୋ ଭବକର୍ମ୍ମଭିଃ । ନାରଦେନ ସ୍ତୁତଃ କ୍ରୀଡନ୍ ବ୍ୟୋମାସୁରମଥାବଧୀତ୍ ॥ ଏବଂ ଗୋପୁର ଯଦୃଚ୍ଛ କେଶିନା ହୟବେଷିଣଂ । କଂସପ୍ରାଣସଖଂ ହତ୍ୱା କଂସ ବ୍ୟଦୁମିବାଛେଦ ହ ॥ କେଶୀ ତ୍ୱିତି । ପ୍ରଥମଶ୍ଳୋକେନ ଯ ଏତଦ୍ଭୂତଃ କେଶୀତ୍ୟନୂଦ୍ୟ ତଂ ଭଗବାନୁପାହ୍ୱୟାଦତ ଦ୍ୱିତୀୟେନାନ୍ୱୟଃ । ମହାହୟଃ ସନ୍ ମହୀଂ ଖୁରୈର୍ନିର୍ଜ୍ଜରୟନ୍ ବେ ଦାରୟନ୍ନିତ୍ୟର୍ଥଃ । ସଟାଭିଃ କେଶରୈରବଧୂତାନି ଇତସ୍ତତଃ କ୍ଷିପ୍ତାନି ଅଭ୍ରାଣି ବିମାନାନି ଚ ତୈଃ ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣଂ ନଭଃ କୁର୍ବନ୍ । ହେଷିତୈର୍ଭୀଷିତାଃ ଅଖିଳାଃ ଯେନ ସଃ ॥୧॥ ତଦ୍ଧେଷିତୈସ୍ତସ୍ୟ ହେଷିତୈଃ । ବାଳୈଃ ପୁଚ୍ଛକେଶୈର୍ବିଘୂର୍ଣ୍ଣିତାଃ ପରିଭ୍ରମିତାଃ ଅମ୍ବୁଦା ଯେନ ତଂ ॥ (ଏତଦୁତ୍ତରଂ କୋଶାନ୍ତରେଷୁ ବକ୍ଷ୍ୟମାଣଶ୍ଳୋକାନନ୍ତରଂ ବୃହଦ୍ଦଣ୍ଡଲୋ ଜାଲମହାମୁଖୋପମ । ଦୁରାଶୟଃ କଂସହିତଂ ଚିକୀର୍ଷୁରୀଶଂ ସ ନନାଦ ହନ୍ତୁମ କୃଷ୍ଣଂ ଘ୍ନନ୍ ॥ ଇତ୍ୟେକୋଽଧିକଃ ଶ୍ଳୋକଃ କ୍ୱଚିତ୍ ପୁସ୍ତକେ ଦୃଶ୍ୟତେ । ସ ଚ ନ ଶ୍ରୀଧର ସ୍ୱାମିଭିଃ । ପ୍ରଥମଶ୍ଳୋକେନୈତଦ୍ୱ୍ୟାଦଳା ଦ୍ୱିତୀୟଶ୍ଳୋକେନାନ୍ୱୟ ଇତ୍ୟେନ୍ମଦ୍ୟୋକ୍ତେଃ ।) ଆଜୌ ଯୁଦ୍ଧାର୍ଥଂ । ଅନ୍ୱାନଂ କୃଷ୍ଣଂ । ଅଗ୍ରଣୀଃ ପୁରତୋ ନିର୍ଗତଃ ସନ୍ନୁପାହ୍ୱୟତ୍ ସମୀପମାହୂତବାନ୍ । ସ ଚ କେଶୀ ତଚ୍ଛ୍ରବଣମାତ୍ରେଣ ମୃଗେନ୍ଦ୍ରବତ୍ ନାଦମକରୋତ୍ ॥୨॥ ତତଃ କେଶୀ ତଂ କୃଷ୍ଣଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ମୁଖେନ ଖଂ ପିବନ୍ନିବ ମୁଖଂ ବ୍ୟାଦାୟ ଅଭିମୁଖଃ ସନ୍ ଅଭ୍ୟଦ୍ରବତ୍ । ଏଷ ଅତ୍ୟମର୍ଷଣଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — କଂସ ପେଷନ୍ତେ କେଶୀନାମ ମହାବେଗବନ୍ତ ଘୋଡ଼ାସମାନ ଗନ୍ଧକରେ । ମହୀ ତ ତଳ ଖୁରଧାରେ ଅକାଶେ ଯାଉନ୍ତେ କେଶର । ମେଘ ବିମାନେ ହୁନ୍ତ କୁର । ତା ହ୍ରେଷାରବରେ ସଂକଳେ । ସ୍ୱର୍ଗେ ଦେବେ ମର୍ତ୍ତେ ମହୀଦେଳେ । ୧। କରନ୍ତି ଦମଶ ତା'ର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ । ବିଶାଳ ନେତ୍ର ଗ୍ରୀବା ଦଣ୍ଡ । କଂସର ପ୍ରେରଣାରେ । ସେ କେଶୀ ଗୃହିତ ଅନ୍ତରେ । ଗବଦେ ବନ୍ଧ କମ୍ପାଇଲା । ନନ୍ଦର ବ୍ରଜରେ ଚଳିଲା । ହ୍ରେଷାରବରେ ସ୍ୱଗୋକୁଳେ । ଭୟ ଦେଉଛନ୍ତି ଦେଖି ବଳେ । ମେଘେ ଉଡ଼ନ୍ତି ପଚ୍ଛାଡ଼ରେ । କୃଷ୍ଣେ ଖୋଜନ୍ତି ଯୁଦ୍ଧ ଅର୍ଥେ । ଏହା ଜାଣିଲେ

ଦୁରାସଦବର୍ଣ୍ଣଜବୋ ଦୁରତ୍ୟୟଃ । ୩ । ତଦ୍ଘଟ୍ଟିତା ତମଧେ ଷଟ୍କୋ ରୁଷା ପ୍ରଗୃହ୍ୟ ବୋର୍ଭ୍ୟାଂ ପରିବଧ୍ୟ ପାଦୟୋଃ । ଧାବନ୍ନ ମୁତ୍ସୃଜ୍ୟ ଧନୁଃ-ଶତାନ୍ତରେ ଯଥୋରଗଂ ତାର୍କ୍ଷ୍ୟସୁତୋ ବ୍ୟବସ୍ଥିତଃ । ୪ । ସ ଲବ୍ଧସଂଜ୍ଞଃ ପୁନ-ରୁତ୍ଥିତୋ ରୁଷା ବ୍ୟାଦାୟ କେଶୀ ତରସାପତଦ୍ଧରିମ୍ । ସୋଽପ୍ୟସ୍ୟ ବକ୍ତ୍ରେ ଭୁଜମୁତ୍ତରଂ ସ୍ମୟନ୍ ପ୍ରବେଶୟାମାସ ଯଥୋରଗଂ ବିଲେ । ୫ । ଦନ୍ତା ନିପେତୁର୍ଭଗବଦ୍ଭୁଜସ୍ପୃଶ ସ୍ତେ କେଶିନସ୍ତପ୍ତମୟସ୍ପୃଶୋ ଯଥା । ବାହୁଶ୍ଚ ତଦ୍ଦେହଗତୋ ମହାତ୍ମନୋ ଯଥାମୟଃ ସଂବବୃଧେ ଉପେକ୍ଷିତଃ । ୬ । ସମେଧମାନେନ ସ କୃଷ୍ଣବାହୁନା ନିରୁଦ୍ଧବାୟୁଶ୍ଚରଣାଂଶ୍ଚ ବିକ୍ଷି-ପନ୍ । ପ୍ରସ୍ୱିନ୍ନଗାତ୍ରଃ ପରିବୃତ୍ତଲୋଚନଃ ପପାତ ଲେଣ୍ଡଂ ବିସୃଜନ୍ କ୍ଷିତୌ ବ୍ୟସୁଃ । ୭ । ତଦ୍ଦେହତଃ କର୍କଟିକାଫଲୋପମାଦ୍ ବ୍ୟସୋରପାକୃଷ୍ୟ ଭୁଜଂ

ଚ୍ଛିକୁର୍ଣ୍ଣିତଃ ଅତ୍ୟନ୍ତମପଦ୍ମମାନେନ ବା ସ୍ଥତ୍ୟବ୍ରଭ୍ୟା ଛଦାନ । ଦୁରାସଦୋଽନ୍ୟୈରଭିଭବିତୁମଶକ୍ୟଃ । ଦୁରତ୍ୟଯୁ ଜଦ୍ୟତଃ ସନ୍ ଦୁରତିକ୍ରମଃ । ଅତ ହେତୁଃ ଚଣ୍ଡଜବତ୍ୱଶ୍ରୀତ୍ରୋ ଜବୋ ବେଗୋ ଧାବନଂ ଯସ୍ୟ । ୩ । ତଦ୍ଦାନଂ ଜେପ୍ସିତ୍ୱା ତସ୍ୟ ହ୍ରଳନାସ୍ତୁ ପ୍ରସାରିତୟୋଃ ପା[illegible]ଦ୍ୱା-ର୍ଦ୍ଦ୍ରାଭ୍ୟାଂ ଗୃହୀତ୍ୱା ପରିବାଧ ଭ୍ରାମୟିତ୍ୱା । ବ୍ୟବସ୍ଥିତସ୍ତତ୍ରୈବ ସ୍ଥିତୋ ବଭୂବ । ୪ । ବ୍ୟାଦାୟ ମୁଖଂ ପ୍ରସାର୍ଯ୍ୟ ବେଗେନ ହରିଂ ପ୍ରତ୍ୟଦ୍ରବତ୍ । ସୋଽପି ହରିର୍ଦ୍ଦନ୍ ଉତ୍ତରଂ ସବ୍ୟଂ ଭୁଜଂ । ଜର୍ଭସୂତ୍ରେ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତଂ—ଯଥୋରଗଂ ବିଲ ଇତି । ୫ । ଉଚ୍ଚାଂ ତଂ ଉଦାହ ଦନ୍ତା ଇତି । ତପ୍ତମୟଃ ତପ୍ତଲୋହଂ ସ୍ପୃଶନ୍ତୀତି ତଥା ତେ ବ୍ୟାଦାନେନ ଯେ ବବୃତାଃ । ଅର୍ଶ୍ୱୋ ଲୋହଂ । ସ୍ପୃଶନ୍ତୀତି ମୃଗାଃ । ଯଦ୍ୱା ତପ୍ତମୟଂ ଅତପ୍ତଂ ଲୋହଂ ଦ୍ୱା-ସ୍ପୃଶନ୍ତୋ ଯଥେତି । ଆମୟୋ ଜଳୋଦରଂ । ୬ । ଲେଣ୍ଡଂ ପୁରୀଷମୁତ୍ସୃଜନ୍ । ୭ । କର୍କଟିକାଫଳଂ ସୁ ପକ୍ୱଂ ଯାବଦ୍ୟତ୍ତ୍ୱଂ ବର୍ଦ୍ଧିତଂ ଭବତି ଦେହ

ଦଉଡ଼ାଇ । ଓ କିଂଳି ଝୋଇ ଆଗଭର ॥ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ତା ଯେ ଶୁଣିଲା । ସଂଘସମାନ ଗରଜିଲା । ୨ । ଓ କା ଶୁଣିଲେ କ୍ରୋଧଭରରେ । ମେଲିଲା କୃଷ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିଗ୍ରେ ॥ ବେଳକୁଣ୍ଡ ବସ୍ତୁରିଛି । ଯେସନେ ଆକାଶ ଗିଳୁଛି ॥ ଦୁର୍ଦ୍ଧ୍ୱଷ ଚଣ୍ଡବେଗେ ଗଲା । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ନାଡ଼ ଝଟାରିଲା । ୩ । କୃଷ୍ଣସେ ବାତକ ଧରିଲେ । ବେଗେ ଦୁଇ ଚରଣ ଧରିଲେ । ଟେକି ପିଙ୍ଗିଲେ ଅନେକେରେ । ପଡ଼ିଲା ଶତ ଧନୁ ଦୂରେ ॥ ଗରୁଡ଼ ଯେସନେ ସର୍ପେ ଧରି । ପିଙ୍ଗି ଦେଲେଇ ଗୃଦ୍ଧ କରି । ୪ । ଚେତନା ପାଇ ସେ ଉଠିଲା । ମୁଖ ମେଲାଇ ଗୋଡ଼ାଇଲା ॥ ସର୍ପ ପଶଇ ଗାର୍ତ୍ତେ ଯେସନେ । ତା ମୁଖେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସେସନେ ॥ ଭରି ଦେଲେ ଭୁଜଦଣ୍ଡ । ଜାମୁଡ଼ ଦେଲା ଦୈତ୍ୟ ଚଣ୍ଡ । ୫ । ତପତ ଲୌହଦଣ୍ଡ ସମ । କେଶିର ଦନ୍ତ ଭିଗଲେ ॥ କୃଷ୍ଣ ବାହୁରେ ବାଜିବାରେ । ଭୁଜ ପଡ଼ିଲା ତହିଁଭାଗରେ ॥ ଚଳିଲା ବନା ଜଳୋଦର । ଯେସନେ ବଢ଼େ ଖରତର ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭୁଜ ତ ଉଦରେ । ବଢ଼ିଲା ଦେହ ପରିମାଣରେ । ୬ ।

ମହାତ୍ମନଃ । ଅବସ୍ଥିତୋ ଯଦ୍ଦ୍ଧତାର୍ଯ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟୈ ସ୍ଵୈନର୍ଦ୍ଧେ ବିଷର୍ଦ୍ଧିତଃ । ୮ । ଦେବର୍ଷିରୁବାଚ । ଜଗତ୍ପ୍ରବରେ ନୃପ । କୃଷ୍ଣମକ୍ଲିଷ୍ଟ-କର୍ମ୍ମାଣଂ ରହସ୍ୟେତଦଭାଷତ । ୯ । କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣାପ୍ରମେୟାତ୍ମନ୍ ଯୋଗେଶ ଜଗଦୀଶ୍ଵର । ବାସୁଦେବାଖିଳାବାସ ସାତ୍ଵତାଂ ପ୍ରବର ପ୍ରଭୋ । ୧୦ । ତ୍ଵମାତ୍ମା ସର୍ବଭୂତାନାମେକୋ ଜ୍ୟୋତିରିବୈଧସାଂ । ଗୂଢୋ ଗୁହାଶୟଃ ସାକ୍ଷୀ ମହାପୁରୁଷ ଈଶ୍ଵରଃ । ୧୧ । ଆତ୍ମନାତ୍ମାଶ୍ରୟଃ ପୂର୍ବଂ ମାୟୟା

ଚେଦର୍ଣ୍ଣାତ୍ତୁ ତସ୍ୟ ଦେହାତ୍ତୁ ବାୟୋର୍ନିର୍ଗତପ୍ରାଣାତ୍ତୁ । ଅବସ୍ଥିତୋ ଗନ୍ଧବହତଃ । ଅଯତ୍ନେନ ହତୋଽରିର୍ଯେନ ସଃ । ୮ । କଂସାଦ୍ଧି କୃଷ୍ଣମାଦିଶ୍ୟ ତଦ୍ବଧ୍ୟୋଦ୍ଯୋଦର୍ପେଣ୍ଣୋଃ । କଂସଘାତାଦ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟମାବେଦୟନ୍ନାହ ॥ ତଦାହ ଦେବର୍ଷିରିତ୍ୟାଦ । । ନ ଗୃହ୍ଣଂ ସୂଚକଃ କରୁ ସର୍ବସୁହୃଦିତ୍ୟାହ ଭଗବତ୍ପ୍ରବର ଇତ । ୯ । ଅସ୍ମଦ୍ରୂପ୍ୟଂ ଦ୍ଵୈରିଣି କିଂସେ ଦୂତତାଂ ନିତ ମା ଶଙ୍କୀରିତ୍ୟାହ କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣେଡାଦିନା । ଅସ୍ମିଂ ଭବଃ । ଭୂମୀଶ୍ଵରେ ଭୂଭାରଦୈତ୍ୟାଦ୍ୟାଦ୍ୟ ଅବଗଣ୍ଠୋଽସି ଅତସ୍ତଦନ୍ତୁମ ଚରଣେନ କିଂ ପରିପାଳୟେତ । ତବ ବୃତ୍ତି ତାବଭୂଷଣକ୍ଷୈଳ ନାତ୍ରୀତ୍ୟାହ । ଅପ୍ରମେୟାତ୍ମନ୍ ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନରୂପ ! ଯୋଗେଶ ଐଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟପ୍ରଭାବ ! ଜଗଦୀଶ୍ଵର ନିଶ୍ଚୟନ୍ତଃ ! ବସୁଦେବ ସର୍ବଭୂତେଷୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ! ଅଖିଳାବାସ ସର୍ବାଶ୍ରୟ ! ସତ୍ତ୍ଵତ ସାତ୍ଵତାଂ ପ୍ରବର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ! ପ୍ରଭୋ ସର୍ବଜ୍ଞ । ୧୦ । କଥମେବଂ ରୂପୋଽହମିତ ଚେଦେତ ଅହ ଭୂମାତ୍ମେତ । ନ ହ ତ୍ଵଂ ଜୀବବତ୍ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଃ କନ୍ତୁ ସର୍ବଭୂତାନାମନ୍ତର ଏକୋଽନ୍ତର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅସ୍ମା । ଅନ୍ତରବର୍ତ୍ତ୍ତୀ-ତତ୍ତ୍ଵ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତଃ । ଏଧସା କାଷ୍ଠାନାମନ୍ତର୍ଜ୍ୟୋତିରିବେତ । ଭୂତେଷୁ ସ୍ଥିତୋଽପି ଚୈନ୍ନ ଦୃଶ୍ୟ ଇତ୍ୟାହ ଗୂଢ ଇତ । ଏବଂ ଦେହବଶ ଗୁହା-ଶଷ୍ଟୋ ବୁଦ୍ଧେରପ୍ୟାନ୍ତରଃ । କଞ୍ଚ ସାକ୍ଷୀ । ନହ ସାକ୍ଷୀ ଦୃଶ୍ୟତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ ଅପି ନ ମହାପୁରୁଷଃ । ଅତଃ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନମତର୍କ୍ଷ୍ଣ ଈଶ୍ଵର ଇତ୍ୟର୍ଥଃ ।

ବାୟୁବଳନ ରୂପ ହେଲା । ଅସୁର ଚରଣ ଘଟିଲ ॥ ଅଙ୍ଗ ବହିଲ ଶମ ଝାଳ । ଚେଳିଲ୍ଲ ମୂତ୍ର ଲଣ୍ଡ ମଳ ॥ ଭୂମିରେ ତେଜ ଲାଗି ଲଜ୍ଜାଇ । ଜାଣିଲ୍ଲ ପ୍ରାଣ ଛେକ ସେହ । ୭ । କାକୁଡ଼ିଫଳପରି ତାର । ମୁଣ୍ଡଟି ଗ୍ରୀବା ଅନ୍ତର ॥ ଭୂତଳେ ଓଟାଳି ଅଣି ଦେଲେ । ସେ ଘିଚିଲ ଉଜାଳେ ଦେଲେ ॥ ଦେବେ ଲୁଷ୍ଟୁମ ବରଷିଲେ । ସକଳେ ସ୍ତୁତି ବଢ଼ାଇଲେ । ୮ । ନାରଦ ବୈଷ୍ଣବପ୍ରଧାନ । କୃଷ୍ଣ ଦେଖିଲେ ଋଷି ପୁଣ ॥ ଅକ୍ଲିଷ୍ଟକର୍ମ୍ମା କୃଷ୍ଣ ପାଶେ । ସକଳ କହିଲେ ରହସେ । ୯ । ହେ କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ଯୋଗେଶ୍ଵର । ଅସୀମ ମହିମା ତୋହର ॥ ସାତ୍ଵତଶ୍ରେଷ୍ଠ ବାସୁଦେବ । ସକଳହୃଦେ ତୋର ଠାବ । ୧୦ । କାଠରେ ଅଗ୍ନିର ସମାନ । ଦେହ ଭୂତରେ ତୋର ସ୍ଥାନ ॥ ତୁ ଏକ ଆତ୍ମା ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟ । ସକଳ ସାକ୍ଷୀ ଗୁହାଶୟ ॥ ମହାପୁରୁଷ

ସମ୍ପୃକ୍ତେ ଗୁଣାନ୍ । ତୈତ୍ତିରିୟଂ ସତ୍ୟସଙ୍କଳ୍ପଃ ସୃଜସ୍ୟାତ୍ମସ୍ୟବଶୀଶ୍ୱରଃ । ୧୨ । ସ ତ୍ୱଂ ଭୂଧରଭୂତାନାଂ ଦୈତ୍ୟପ୍ରମଥରକ୍ଷସାଃ । ଅବତୀର୍ଣ୍ଣୋ ବିନା-ଶାୟ ସେତୂନାଂ ରକ୍ଷଣାୟ ଚ । ୧୩। ଦିଷ୍ଟ୍ୟା ତେ ନିହତୋ ଦୈତ୍ୟୋ ଲୀଳୟାୟଂ ହୟାକୃତିଃ । ଯସ୍ୟ ହ୍ରେଷିତସନ୍ତ୍ରସ୍ତାସ୍ତ୍ୟଜନ୍ତ୍ୟନିମିଷା ଦିବଂ ।୧୪। ଚାଣୂରଂ ମୁଷ୍ଟିକଞ୍ଚୈବ ମଲ୍ଲାନନ୍ୟାଂଶ୍ଚ ହସ୍ତିନଂ । କଂସଞ୍ଚ ନିହତଂ ଦ୍ରକ୍ଷ୍ୟେ ପରଶ୍ୱୋଽହନି ତେ ବିଭୋ ।୧୫।ତସ୍ୟାନୁ ଶଙ୍ଖଯବନମୁରାଣାଂ ନରକସ୍ୟ-ଚ । ପାରିଜାତାପହରଣମିନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ଚ ପରାଜୟଂ । ୧୬ । ଉଦ୍ୱାହଂ ବୀରକନ୍ୟାନାଂ ବୀର୍ଯ୍ୟଶୁଲ୍କାଦିଲକ୍ଷଣଂ । ନୃଗସ୍ୟ ମୋକ୍ଷଣଂ ପାପଦ୍ୱାରକାୟାଂ ଜଗତ୍ପତେ । ୧୭ । ସ୍ୟମନ୍ତକସ୍ୟ ଚ ମଣେରାଦାନଂ ସହ ଭାର୍ଯ୍ୟୟା । ମୃତପୁତ୍ରପ୍ରଦାନଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ସ୍ୱଧାମତଃ । ୧୮ । ପୌଣ୍ଡ୍ରକସ୍ୟ ବଧଂ

ତତ୍ପଦ୍ୟାନ୍ତରତ୍ୱେ କଂ ତ୍ୱମମେତ ଅତ ଈଶ୍ୱର ଇତି । ନ ହି ଈଶ୍ୱରଂ ବିନା ପରତନ୍ତ୍ରାଣାଂ ଜୀବାନାଂ ପ୍ରବୃତ୍ତିର୍ଘଟତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୧ । ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ-ତ୍ୱେ ହେତ୍ୱନ୍ତରଂ ସର୍ବମିତି ତ୍ୱମେବ ଦେବ ଭୂତ ଇତ୍ୟତ ଆହ ଆତ୍ମନେତି । ସାଧନାନ୍ତରନିରପେକ୍ଷ ଏବ ଆତ୍ମାଶ୍ରୟଃ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରଃ । ମାୟୟା ସ୍ୱଶକ୍ତ୍ୟା ଗୁଣାନ୍ ସମ୍ପୃକ୍ତେ ସୃଷ୍ଟବାନ୍ । ତୈଃ ସୃଷ୍ଟୈର୍ଗୁଣୈରିଦଂ ବିଶ୍ୱଂ ସୃଜସି ଅତ୍ସି ସଂହରସି ଅବସି ପାଳୟସି । ନନୁ ସୃଷ୍ଟ୍ୟାଦିକ୍ରିୟା ଚେତ୍ କାରକ-ସାପେକ୍ଷ୍ୟାତ୍ ଦୁର୍ଘଟତ୍ୟାତ୍ ସତ୍ୟସଙ୍କଳ୍ପ ଇତି । ନହି ସଙ୍କଳ୍ପେ କାରକାଦ୍ୟପେକ୍ଷା ବୋଧଃ ସାଧନାପେକ୍ଷିତ ଭାବଃ । ଅତସ୍ତ୍ୱମୀଶ୍ୱର ଇତ୍ୟୁପସଂହାରଃ ।୧୨। ସତ୍ତ୍ୱତମାତ୍ର ସ ତ୍ୱମିତି । ଭୂଧରଭୂତାନାଂ ନୃପ ଧରନ୍ତୀତି ଭୂଧରା ରାଜାନସ୍ତଦ୍ରୂପାଣାଂ । ୧୩,୧୪ । ପରଶ୍ୱୋଽହନୀତି । ଅଦ୍ୟୈକାଦଶ୍ୟାଂ ରାତ୍ରୌ ନାରଦ ଏଷ୍ୟନ୍ କେଶୀ ନଷ୍ଟୋ ମଧୁରାଂ ଗନ୍ତାସି ପରଶ୍ୱଶ୍ଚାତୁର୍ଦ୍ଦଶ୍ୟାଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ନିହତାନ୍ ଦ୍ରକ୍ଷ୍ୟାମୀତି ଶିବରାତ୍ରିଦେଶୋ ବଜ୍ଞାପନପ୍ରକାରବିଶେଷଃ । ୧୫। ତସ୍ୟାନୁ ତଦନନ୍ତରଂ ଶଂଖାଦୀନାଂ । ଶଂଖଃ ପଞ୍ଚଜନଃ । ବଧଂ ଦ୍ରକ୍ଷ୍ୟାମୀତି ଶେଷଃ । ଉଦ୍ୱାହଂ ଦ୍ରକ୍ଷ୍ୟାମ ଇତ୍ୟନେନ ନଗ୍ନଜିତ୍ କନ୍ୟାର୍ଥଂ ବଧଧ୍ୱତି । ୧୬,୧୭ । ଭାର୍ଯ୍ୟୟା ଜାମ୍ବ-

ବୁ ଈଶ୍ୱର । ଜଗତ ସ୍ୱରୂପ ତୋହର । ୧୧ । ତୁ ନିଜେ ନିଜର ଆଶ୍ରୟ । ପ୍ରକୃତି ତୋଠାରୁ ଉଦୟ ॥ ପ୍ରକୃତି ବଳେ ତ୍ରିଗୁଣ । ତିଗୁଣେ ଏ ବିଶ୍ୱସୃଜଣ ॥ପାଳୁ ବିନାଶୁ ଇଚ୍ଛାମତେ । ସତ୍ୟସଙ୍କଳ୍ପ ତୁ ଜଗତେ । ୧୨ । ରୁଦୁଷ୍ଟ ନୃପତି ସଦସ । ଦୈତ୍ୟ ପ୍ରମଥ କରୁନାଶ ॥ ସଂସାରେ ଧର୍ମ ରଖିବାକୁ । ମୂଳରୁ ସ୍ୱର୍ଗ ଅବତରୁ । ୧୩ । ଅଶ୍ୱଆକୃତି ଏହି ଦୈତ୍ୟ । ଦୈବେ ତୋହସ୍ତେ ହେଲା ହତ ॥ଯା ହ୍ରେଷାରବେ ଦେବଗଣେ । ଛାଡ଼ନ୍ତ ଅମର ସଦନ । ୧୪ । ଚାଣୂର ମୁଷ୍ଟିକ ହସ୍ତୀଙ୍କୁ । ଅବର ହସ୍ତି ମଲ୍ଲଙ୍କୁ ॥ କଂସ ସହିତେ ହେଲେ ନଷ୍ଟ । ମରିବା ଦେଖିବି ନିଶ୍ଚେ । ୧୫ । ପରେ ଯବନ ଶଙ୍ଖ ମୁର । ନରକ ନାଶିବୁ ସତ୍ୱର ॥ ସ୍ୱର୍ଗୁ ହରିବୁ ପାରିଜାତ । ଇନ୍ଦ୍ରର ଗର୍ବ ହେବ ହତ ।୧୬।ବୀରକନ୍ୟାଙ୍କୁ ବୀରପଣେ । ବିବାହ କରିବୁ

ଶ୍ୱୋତ୍ର କାଶିପୁର୍ଯ୍ୟାଶ୍ଚ ଦାହନଂ । ଦନ୍ତବକ୍ରସ୍ୟ ନିଧନଂ ଚୈଦ୍ୟସ୍ୟ ଚ ମହାକ୍ରତୌ । ୧୯ । ଯାନି ଗ୍ୟନ୍ୟ ନ୍ୟାୟ୍ୟାଣି ଦ୍ୱାରକାମାବସନ୍ ହରିଃ । କର୍ତ୍ତା ବୃଷାମ୍ୟନ୍ତଂ ତାନି ଗୋପ୍ୟାନି କବିଭିର୍ନ୍ନ ବ । ୨୦ । ଅଥ ତେ କାଳରୂପସ୍ୟ କ୍ଷପୟିଷ୍ଣୋରମୂଷ୍ୟ ବୈ । ଅକ୍ଷୌହିଣୀନାଂ ନିଧନଂ ଦୃଷ୍ୟାସ୍ୟ-ର୍ଜ୍ଜୁନସାରଥେଃ । ୨୧ । ବିଶୁଦ୍ଧବିଜ୍ଞାନଘନଂ ସ୍ୱସଂସ୍ଥୟା ସମାପ୍ତ ସର୍ବାର୍ଥମମୋଘବାଞ୍ଛିତଂ । ସ୍ୱତେଜସା ନିତ୍ୟନିବୃତ୍ତମାୟା ଗୁଣପ୍ରବାହଂ ଭଗବନ୍ତ-ମୀମହି । ୨୨ । ତ୍ୱାମୀଶ୍ୱରଂ ସ୍ୱାଶ୍ରୟମାତ୍ମମାୟୟା ବିନିର୍ମ୍ମିତାଶେଷବିଶେଷକଳ୍ପନଂ । କ୍ରୀଡାର୍ଥମଦ୍ୟାତ୍ତମନୁଷ୍ୟବିଗ୍ରହଂ ନତୋସ୍ମି ଧୁର୍ଯ୍ୟଂ ଯଦୁବୃଷ୍ଣି-ସାତ୍ୱତାଂ । ୨୩ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଏବଂ ଯଦୁପତିଂ କୃଷ୍ଣ ଭାଗବତପ୍ରବରୋ ମୁନିଃ । ପ୍ରଣିପତ୍ୟାଭ୍ୟନୁଜ୍ଞାତୋ ଯଯୌ ଦୈର୍ଘ୍ୟମୋହିତସ୍ତଦା । ୨୪

ବକ୍ଷ୍ୟ ସହ । ସ୍ୱାମାସହିତା ମହାକାଳପୁରରୁ । ୧୮।୧୯ । ଦ୍ୱାର । ।ବସନ୍ ଦ୍ୱାରକାୟାଂ ବସନ୍ । କର୍ତ୍ତା କରିଷ୍ୟତି । ୨୦ । ଅମୁଷ୍ୟ ବାୟୁସ୍ୟ ଭୂଭାରସ୍ୟ ବା । ୨୧ । ଏବଂ ବର୍ଣ୍ଣୟିତ୍ୱା କୃତାଞ୍ଜଳିବନ୍ଦନଂ ଭଗବନ୍ତଂ ନମସ୍ୟତି ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ । ବିଶୁଦ୍ଧବିଜ୍ଞାନଘନମିତ୍ୟ । କେବଳଂ ଜ୍ଞାନୈକମୂର୍ତ୍ତିଂ । ଅତଏବ ସ୍ୱସଂସ୍ଥୟା ସ୍ୱରୂପସମ୍ୟକ୍ସ୍ଥିତ୍ୟୈବ ପରମାନନ୍ଦରୂପତ୍ୱା ସମ୍ୟଗ ପ୍ରାପ୍ତଃ ସର୍ବୋଽର୍ଥୋ ଯେନ ତଂ ।ଅପ୍ରକାମତା ଉକ୍ତା । ସତ୍ୟସଙ୍କଳ୍ପତାମାହ ଅମୋ-ଘବାଞ୍ଛିତମିତି । ନନୁ ବାଞ୍ଛା ଚେଦସ୍ତି ତର୍ହି ଦୁର୍ନିବାର ସମ୍ଭବରଣ ଅହ ସ୍ୱତେଜସେତି । ତଂକ୍ତ । ନିତ୍ୟନିବୃତ୍ତୋ ମାୟାକାର୍ଯ୍ୟରୂପୋ ଗୁଣ-ପ୍ରବାହୋ ଯସ୍ମାତ୍ ତଂ । ଅତୋ ଭଗବନ୍ତଂ ଷଡ଼ୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଇମହ ଶରଣଂ ବ୍ରଜେମେତି । ୨୨ । ନନୁ କିଂ କାଳକ୍ଷେପ୍ୟ କଥଂ ମନୁଷ୍ୟଂ ନ

ସ୍ପୃଶଣେ । ନୃଗକୁ ଶାପମୁକ୍ତ କର । ବଳରୁ ଦ୍ୱାରକା ଅଗୋବାର । ୧୭ । ଜାମ୍ବବତୀର ଭୁଜେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ହରରୁ ଯଦ୍ୟବଳ୍ପ ନଭି ॥ ଯମପୁରରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣର ଅଣିବୁ ମରନ୍ତା କୁମର । ୧୮ । ପୌଣ୍ଡ୍ରେ ବନାସି ଦହ କାଶୀ । ଦୁଷ୍ଟ ଦନ୍ତବକ୍ରେ ବନାଶି ॥ ମହାଯାଗରେ ଶିଶୁପାଳେ । ବଧିବୁ ସନ୍ତୁ ଅବହେଳେ । ୧୯ । ଦ୍ୱାରକେ ପୁଣ୍ୟବାସ ଅନ୍ତେ । ଅବର ତୋର ଗାର୍ଯ୍ୟଖ୍ୟେତେ ॥ ପ୍ରକଟହେବ ମୁଁ ଦେଖି । ଯାହା ଗାଇବେ ଦୋ କବି । ୨୦ । ଭୁଭାର ନାଶେ କାଳରୂପେ । ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ସାରଥି ସ୍ୱରୂପେ ॥ ନାଶିବୁ ଅକ୍ଷୌହିଣୀ ସୈନ୍ୟ ॥ ଏହା ଦେଖିବି ଜନାର୍ଦ୍ଦନ । ୨୧ । ନମୋ ଜ୍ଞାନମୂର୍ତ୍ତି ଧର । ପରମାନନ୍ଦ ସ୍ଥିତ ତୋର ॥ ସକଳ ବାଞ୍ଛା ତୋ ପୂରଛି । ତୋ ବଧି ସୃଷ୍ଟି ଚଳାଉଛି । ସତ୍ୟସଙ୍କଳ୍ପ ତେଣୁ ତୁହି । ସକଳ କରୁ କର୍ତ୍ତା ହୋଇ ॥ କରୁ ମାୟାର ଗୁଣପନ୍ତ । ତୋତେ କେ ତୋଡ଼ି ନ ହୁଅନ୍ତ ॥ ତେଣୁ କ ଯନା କରିଥିଲ । ଲୀଳା ନୋହୁ ତୁ କାଳେ କାଳେ ॥ ତଥାପି ତୁହି ଭଗବାନ । ଷଡ଼ୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ୨୨ । ନିଜେ ନିଜକୁ ଅଛିଥାଇ । ମାୟାରେ ଏ ବେଶ ଧରିଅଛୁ ॥ ଲୀଳାର୍ଥେ ମାନବ ଶରୀର । ଯଦୁଙ୍କ ଏବେ

ଭଗବାନପି ଗୋବିନ୍ଦୋ ହତ୍ୱା କେଶିନମାହବେ । ପଶୂନପାଳୟତ୍ ପାଲୈଃ ପ୍ରୀତୈର୍ବ୍ରଜସୁଖାବହଃ । ୨୫ । ଏକଦା ତେ ପଶୂନ୍ ପାଲାଂଶ୍ଚାରୟ-ନ୍ତୋଽଦ୍ରିସାନୁଷୁ । ଚକ୍ରୁର୍ନିଲାୟନକ୍ରୀଡାଶ୍ଚୋରପାଲାପଦେଶତଃ । ୨୬ । ତତ୍ରାସନ୍ କତିଚିଚ୍ଚୋରାଃ ପାଲାଶ୍ଚ କତିଚିନ୍ନୃପ । ମେଷାୟିତାଶ୍ଚ ତତ୍ରୈକେ ବିଜହ୍ରୁରକୁତୋଭୟାଃ । ୨୭ । ମୟପୁତ୍ରୋ ମହାମାୟୋ ବ୍ୟୋମୋ ଗୋପାଲବେଶଧୃକ୍ । ମେଷାୟିତାନପୋବାହ ପ୍ରାୟଶ୍ଚୋରାୟିତୋ ବହୂନ୍ । ୨୮ । ଗିରିଦର୍ୟାଂ ବିନିକ୍ଷିପ୍ୟ ନୀତଂ ନୀତଂ ମହାସୁରଃ । ଶିଲୟା ପିଦଧେ ଦ୍ୱାରଂ ଚତୁଃପଞ୍ଚାବଶେଷିତାଃ । ୨୯ । ତସ୍ୟ ତତ୍ କର୍ମ

ଜ୍ଞାନାସି । ଜ୍ଞାନାସି ଚେତ୍ କଥମଗୁଣପ୍ରବାହଂ ବ୍ରୂଷେ । ତତ୍ରାହ ଭୂମିତି । ଈଶ୍ୱରଂ ଅନ୍ୟସ୍ୟ ବଶପ୍ରେରକଂ ସ୍ୱାଶ୍ରୟମନ୍ୟାଶ୍ରୟାବଗ୍ରଂ ଅତ ଅସ୍ମ-ମାୟୟା ଆତ୍ମାଧୀନୟା ମାୟୟା ସୃଜସି ଅଶେଷବିଶେଷା ମହଦାଦ୍ୟା ଯାଦବାଦିରୂପା ବା କଳ୍ପିତା ଯେନ ତଂ ଦୁର୍ଜ୍ଞେୟଂ ଶ୍ରେଷ୍ଠଂ ନତୋଽସ୍ମିତି ୧୦-୨୫ । ନନୁ ନାରଦେନ ବ୍ୟୋମବଧୋ ନ ଦୃଷ୍ଟସ୍ତତ୍ କଥଂ ବ୍ୟୋମବଧପ୍ରକରଣମ୍ । ତତ୍ରୋଚ୍ୟତେ । ପ୍ରାତରେବ କେଶିବଧାନନ୍ତରଂ ନାରଦେନୋକ୍ତମଙ୍ଗୀକୃତ୍ୟ ପୁନସ୍ତ୍ରେଥୈବ ପଶୂନ୍ ପାଳୟତା ବ୍ୟୋମୋ ହତଃ । ଯଦ୍ୱା ବ୍ୟୋମବଧଃ ପୂର୍ବମେବ ବୃତ୍ତୋଽପି ବୈଶାଦ୍ୟର୍ଥମତ୍ରାନୁ-ବଦ୍ୟୋଚ୍ୟତ ଇତି ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟଂ । କେଚିତ୍ତୁ ପୁନଃ ଶଂସେନୂନ୍ନବଧାତ୍ ପୂର୍ବମେବ ପଠନ୍ତି । ତନ୍ମାତ୍ର ଏକଦେଶ । ୨୬।୨୭ । ମେଷାୟିତାନ ମେଷବଦାଚରତଃ ପ୍ରାୟଂ ଚୋରବଦାଚରତଃ ସନ୍ ଅପୋବାହ ଅପକୃଷ୍ୟ ନିନାୟ । ୨୮ । ପିଦଧେ ଛାଦିତବାନ୍ । ୨୯ । ଶଶଣଦଃ ଅଶ୍ରସ୍ୟ-ଦଃ

ହୋ ଈଶ୍ୱର ।ପଦ ପାଦୁର ବୃନ୍ଦଙ୍କର । ଅଗଣି ନାମକୁ ମାତର ।ବ୍ରହ୍ମ ଅବସ୍ଥାରେ ଯେପରି ।ଏବେ ଯଦୁକୁ ନୋହଇଲା କଲ୍ପ କୋହନ୍ତି ଦୋଷରୀ ନମସ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡଈଶ୍ୱର । ୨୪ । ଶୁକ ଉବାଚ — ନାରଦ ଭକତ ପ୍ରବର । କୃଷ୍ଣେ କବେଦ ଏହୁ ଗୀର । କୃଷ୍ଣଦର୍ଶନେ ପ୍ରୀତ ହୋଇ । ପ୍ରଣମି ଗଲେ ଆଜ୍ଞା ନେଇ ।୨୪। ଗୋବିନ୍ଦ କେଶିଦୈତ୍ୟେ ମାରି । ବ୍ରଜବାସିଙ୍କ ପ୍ରୀତି କରି ।ପଶୁପାଳକ ବେଶ ହୋଇ ।ପଶୁ ଚରାନ୍ତି ବନେ ଯାଇ । ୨୫ । ପର୍ବତତଳେ ଏକଦନେ । ପଶୁଚରେନ୍ତେ ଗୋପଗଣେ । ଚୋର ପୁରେ ଛଳେ ହୋଇ । ଖେଳ ଖେଳିଲେ ସ୍ନେହ ବଢ଼ି । ୨୬ । କେତେକ ଚୋରବୁଆ ହେଲେ । କେତେକ ମେଣ୍ଢ ବୋଲାଇଲେ । କେତେକ ମେଷ ମେଣ୍ଢା ହୋନ୍ତି । ଏମନ୍ତେ ନିର୍ଭୟେ ଖେଳନ୍ତି ।୨୭। ମୟର ପୁତ୍ର ବ୍ୟୋମାସୁର । ଧଇଲା ଗୋପାଳ ଶରୀର । ମେଷସ୍ୱରୂପୀ ଗୋପଗଣେ । ଅଣାଇ ଚୋର ରୂପେ ବନେ । ୨୮ । କେତେ ଗୋପଙ୍କୁ ଧରି ନେଇଯାଏ । ଗିରି ଗହ୍ୱରରେ ପୁରାଏ । କ୍ରମେ ସଭିଙ୍କୁ ନେଇଗଲା । ପଥର ଘୃଣାଦ୍ୱାରେ ଦେଲା । ରହିଲେ ଚାରିପାଞ୍ଚ ଶେଷ । ୨୯ । ତା’ କର୍ମ ଜାଣି ନନ୍ଦପୋ

ବଚ୍ଛାସ୍ତ ଖ୍ରୀଃ ଶରଣଦଃ ସତାଂ । ଦୃଗୋପାଳ ଜସ୍ତୁନ୍ତଂ ଜଗ୍ରାହ ବୃକଂ ଭରଭରବୈଭ୍ରସା । ୩୦ । ସ ଜଳଂ ଭୁଯମାସ୍ତାୟ ଗିରୀନ୍ଦ୍ରସଦୃଶଂ ବଳୀ । ଇଚ୍ଛନ୍ ବିମୋକ୍ତୁମାତ୍ମାନଂ ନାଶକ୍ନୋଦ୍ଗ୍ରହଣାତୁରଃ । ୩୧ । ତଂ ନିଗୃହ୍ୟାଚ୍ୟୁତୋ ଦୋର୍ଭ୍ୟାଂ ପାତୟିତ୍ୱା ମହୀତଳେ । ପଶ୍ୟତାଂ ଦିବି ଦେବାନାଂ ପଶୁମାରମମାରୟତ୍ । ୩୨ । ଗୁହାପିଧାନଂ ନିର୍ଭିଦ୍ୟ ଗୋପାନ୍ ନିଃସାର୍ଯ୍ୟ କୃଚ୍ଛ୍ରତଃ । ସ୍ତୂୟମାନଃ ସୁରୈର୍ଗୋପୈଃ ପ୍ରବିବେଶ ସ୍ୱଗୋକୁଳଂ ।୩୩।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ବ୍ୟୋମାସୁରବଧୋ ନାମ ସପ୍ତତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୩୭।

ଅଷ୍ଟତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।ଅକ୍ରୂରୋଽପି ଚ ତାଂ ରାତ୍ରିଂ ମଧୁପୁର୍ୟ୍ୟାଂ ମହାମତିଃ । ଉଷିତ୍ୱା ରଥମାସ୍ଥାୟ ପ୍ରୟଯୌ ନନ୍ଦଗୋକୁଳଂ ।୧। ଗଚ୍ଛନ୍ ପଥି

ହରଃ ଯିନ ଇବ ।.୩୦।୩୧ । ପଶୁମାରଂ ପଶୁମାରେ ଯଥା ଭବନ୍ତି ତଥା ଅନାଃଶ୍ୱାସମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୨ । ଭିତ୍ତ୍ୱା ଗୋପୈଃ ସ୍ତୂୟମାନ ଉପରି ବୈମାନିକୈର୍ଦ୍ଦେବୈରପି ।୩୩।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ସପ୍ତତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୩୭ ।

ଅଷ୍ଟତ୍ରିଂଶେ ଯଥା ଯାମୁନ୍ ଅକ୍ରୂରେ ଗୋକୁଳଂ ଗତଃ । ତଥୈବ ରାମକୃଷ୍ଣାଭ୍ୟାଂ ଭୁକ୍ତଂ ମତ୍ୱା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟନଃ ।ପ୍ରାତଃ କେଶିବଧେ ବୃତ୍ତ

ଅବଶେଷକୁ ନେଖାକାଳେ । ବୃକକୁ ହିଂସମ ବଳେ । ଧରିଲେ ଯାଇଁ ନନ୍ଦସୁର । ୩୦ । ଅସୁର ଧରି ସ୍ୱଙ୍ଗର । ଗଗନ ସମ କାୟ-ଦେଲା । ଛଡ଼ାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା । କୃଷ୍ଣ ଧରନ୍ତେ କଷ୍ଟପାଇ । ଅଜ ନପାରିଲା ପଳାଇ । ୩୧ । ଅଚ୍ୟୁତ ବେନିଭୂଜେ ଧରି । ଭୂମିରେ ନାଡ଼ବାସି କରି । ପଶୁ ସମାନ ବଧ କଲେ । ଅମରେ ଆକାଶେ ଦେଖିଲେ । ୩୨ । ଗୁହାଦ୍ୱାରକୁ ଅପ୍ରାଧରେ । ପ୍ରସ୍ତର ଛାଡ଼ି ଧୀରେ ଧୀରେ । ଗୋପଙ୍କ ବନ୍ଧନ ଫେଇଲେ । ବେଢ଼ି ଗୋପାଳେ ସ୍ତୁତି କଲେ । କୁସୁମ ବର୍ଷିଲେ ଦେବେ । ଗୋକୁଳେ ପ୍ରବେଶିଲେ ସବେ । ୩୩ । ଦଶିଲା ଦଶ ପଶ୍ଚିତ । ହୋଇଲେ ଦେଶୀ ବ୍ୟୋମ ହତ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ସପ୍ତତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୩୭ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ମଧୁପୁରରେ ସେ ରାତ୍ରରେ । ଅକ୍ରୂର ରହି ପ୍ରଭାତରେ ।ରଥ ଆରୋହି ନନ୍ଦବ୍ରଜେ । ଚଳିଲ ନାନାବିଧ ସଜେ

ମହାଭାଗୋ ଭଗବତ୍ୟମ୍ବୁଜେକ୍ଷଣେ । ଭକ୍ତ୍ୟା ପରାମୁପଗତ ଏତମେତଦଚିନ୍ତୟତ୍ । ୨ । କିଂ ମୟାଚରିତଂ ଭଦ୍ରଂ କିଂ ତପ୍ତଂ ପରମଂ ତପଃ । କିଂ ବାଥାପ୍ୟର୍ହତେ ଦତ୍ତଂ ଯଦ୍ଦ୍ରକ୍ଷ୍ୟାମ୍ୟଦ୍ୟ କେଶବଂ । ୩ । ମମୈତଦ୍ଦୁର୍ଲ୍ଲଭଂ ମନ୍ୟ ଉତ୍ତମଶ୍ଳୋକଦର୍ଶନଂ । ବିଷୟାତ୍ମନୋ ଯଥା ବ୍ରହ୍ମକୀର୍ତ୍ତନଂ ଶୂଦ୍ରଜନ୍ମନଃ । ୪ । ମୈବଂ ମମାଧମସ୍ୟାପି ସ୍ୟାଦେବାଚ୍ୟୁତଦର୍ଶନଂ । ହ୍ରିୟମାଣଃ କାଳନଦ୍ୟାଃ କଚିତ୍ତରତି କଶ୍ଚନ । ୫ । ମମାଦ୍ୟାମଙ୍ଗଳନଷ୍ଟଂ ଫଳବାଂଶ୍ଚୈବ ମେ ଭବଃ । ଯନ୍ନମସ୍ୟେ ଭଗବତୋ ଯୋଗିଧ୍ୟେୟାଙ୍ଘ୍ରିପଙ୍କଜଂ । ୬ । କଂସୋ ବତାଦ୍ୟାକୃତ ମେଽତ୍ୟନୁଗ୍ରହଂ ଦ୍ରକ୍ଷ୍ୟ

ଦ୍ୱାଦଶ୍ୟାଂ ନିର୍ଗତେ ମୁନୌ । ତତୋ ବ୍ୟୋମ୍ନ ହତେ କ୍ରୂରଃ ପାପ୍ମ ଗୋକୁଲମାଗତଃ । ତଦେବଂ ନାରଦେନ କଂସବଧାବକାଶେ ବିଜ୍ଞପିତେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ମଥୁରାଂ ଗନ୍ତୁମୁଦ୍ୟତେ ବର୍ତ୍ତତେ ତଦା ଅକ୍ରୂରେଽପି ଗୋକୁଲମାଗତବାନିତ୍ୟାହ ଅକ୍ରୂରୋଽପୀତି । ୧ । ଅପି ସମ୍ଭାବନାୟାଂ । ଅର୍ଦ୍ଧେ ଯୋଗ୍ୟସ୍ୟ । ୩ । ସ୍ୱୟଂ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଦର୍ଶନେ ଅନମ୍ରମାଣସ୍ୟ ସ୍ୱତଃ ସମ୍ଭାବ୍ୟତ । ମମୈତଦତ୍ୟନ୍ତ । ବିଷୟାତ୍ମନୋ ବିଷୟାସକ୍ତସ୍ୟ ଶୂଦ୍ର-ଜନ୍ମ ଯସ୍ୟ ତସ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମକୀର୍ତ୍ତନଂ ବେଦୋଚ୍ଚାରଣଂ ଯଥୈବ । ୪ । ଯଦ୍ୱା ମୈବଂ କିନ୍ତୁ ଅଧମସ୍ୟ ମମାପି ମମ ସ୍ୟାଦେବ । କୁତ ଇତ୍ୟତ ଆହ ହ୍ରିୟମାଣଃ କାଳନଦ୍ୟାଃ ଅମ୍ବୁ ରୂପା । ଯଥା ନଦ୍ୟା ହ୍ରିୟମାଣାନାଂ ତୃଣାଦୀନାଂ ମଧ୍ୟେ କଶ୍ଚିତ୍ କଦାଚିତ୍ ତରତି କୂଳଂ ପ୍ରାପ୍ନୋତି ତଥା କଶ୍ଚିତ୍ ବଶେନ କାଳେନ ହ୍ରିୟମାଣାନାଂ ଜୀବାନାମପି ମଧ୍ୟେ କଶ୍ଚିତ୍ ତରେଦେବ ସଂସାରମିତି । ୫ । ଅତୋଽନେନ ପ୍ରବୃତ୍ତେନ ମମ ଅମଙ୍ଗଳଂ ନଷ୍ଟଂ ନଷ୍ଟମେବେତି ଜ୍ଞାପୟତି । ଭବୋ ଜନ୍ମ ଚ ସଫଳଂ ଜାତମିତି । ଯନ୍ନମସ୍ୟେ ନମସ୍କରିଷ୍ୟାମି । ୬ । ଅମଙ୍ଗଳନାଶେ ପ୍ରକାରାନ୍ତରମାହ କଂସ

। ୧ । ପରେ ଯେ ଆସନ୍ତେ କୃଷ୍ଣଙ୍କ । ନୃପ ଲୋଡ଼ନ୍ତି ତାହାର ଭଜନ । ହୃଦୟେ ଏହା ଚିନ୍ତା କଲା । ୨ । କେଉଁ ସୁକୃତ ଦୈବ ଥିଲା । କେଉଁ ମହାତପ କରିଥିଲା । କି ଯୋଗ୍ୟପାତ୍ରେ ଦାନ ଦେଲ । ଆଜ ମୁଁ ଦେଖିବି କେଶବ । ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଲଭିଲି ମୁଁ ଭାଗ୍ୟେ । ୩ । ମୁଁ ହୋଇ ବିଷୟେ ଅନ୍ଧ । ପବିତ୍ର ଶ୍ରୀନିଧି ପାଦ । ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଅଟେ ଏ ମୋ ହାର । ବେଦ ବେଦପାଠ ପରି । ୪ । ବା ଅବା ମୁଁ ଅଧମ ନର । କୋଟି ଜନ୍ମ ଭରି ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ । ଏହା ଭବ ଜଳେ ଅଟନ୍ତି । ତରନ୍ତି ସ୍ରୋତରେ ଯେମନ୍ତ । ଶ୍ରୀଯନ୍ତ୍ରା ଜୀବ ନେଇ ବେଢ଼ । କୂଳେ ଲାଗନ୍ତି ଭାଗ୍ୟବଳେ । ସେମନ୍ତେ କାଳନଦୀରୁ ତେଜେ । ପାର ବା ହେବି ମୁଁ ଏମନ୍ତେ । ୫ । ଆଜ ଅଶୁଭ ନାଶ ଗଲା । ଜନମ ସଫଳ ହୋଇଲା । ଯୋଗୀ ଚିନ୍ତନ୍ତି ଯେ ପଦ୍ମର । ତାହା ପ୍ରଣମିବି ମୋର ଚିର । ୬ । କଂସ ମୋ ଉପକାର କଲା । ଏଣୁ ଯା ମୋତେ ପଠାଇଲା । ତା ଅନୁଗ୍ରହେ ଦେଖିବି ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଚରଣ । ଅମୃତ ପାଦ ନାଶେ । ଲଭ

ହେ, ପଦ୍ମଂ ସହୃଭୋଽମୁନା ହରେଃ । କୃତାବତ ରସ୍ୟ ଦୁରତ୍ୟଯଂ ତମଃ ପୂର୍ବୋଽଭବନ୍ ଯନ୍ନଃ ସଂମନ୍ତ୍ରକଗ୍ରୈ ଖା । ୭ । ଯଦଚ୍ଚତଂ ବ୍ରହ୍ମଭବ ଦଭୈଃ
ସୁରୈଃ ଶ୍ରିୟା ଚ ଦେବ୍ୟା ମୁନିଭିଃ ସସାତ୍ୱତୈଃ । ଗୋଚାରଣାୟାନୁଚରୈଶ୍ଚରଦ୍ ବନେ ଯଦ୍ଗୋପିକାନାଂ କୁଚକୁଙ୍କୁମାଙ୍କିତଂ । ୮ । ଦ୍ରକ୍ଷ୍ୟାମି
ନୂନଂ ସୁକପୋଳନାସିକଂ ସ୍ମିତାବଲୋକାରୁଣକଞ୍ଜଲୋଚନଂ । ମୁଖଂ ମୁକୁନ୍ଦସ୍ୟ ଗୁଡ଼ାଳକାବୃତଂ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣଂ ମେ ପ୍ରଚରନ୍ତି ବୈ ମୃଗାଃ । ୯
ଅପ୍ୟଦ୍ୟ ବିଷ୍ଣୋର୍ମନୁଜତ୍ୱମୀୟୁଷୋ ଭାରାବତାରାୟ ଭୁବୋ ନିଜେଚ୍ଛୟା । ଲାବଣ୍ୟଧାମ୍ନୋ ଭବିତୋପଲମ୍ଭନଂ ମହ୍ୟଂ ନ ନ ସ୍ୟାତ୍ ଫଲମଞ୍ଜସା ।

ଇତ । ଚତେତ୍ୟାଷ୍ଟଭିଃ । ଅନ୍ତର୍ଗତଃ କଂପୋଽପି ମମ ଅତ୍ୟନ୍ତମନୁଗ୍ରହଂ କୃତବାନ୍ ଯତୋଽମୁନା କଂସେନ ପ୍ରହିତୋ ହରେରଙ୍ଘ୍ରିପଦ୍ମଂ ଦ୍ରକ୍ଷ୍ୟ
ଦ୍ରକ୍ଷ୍ୟାମୀତି । ପୂର୍ବେ ଅମ୍ବରୀଷାଦୟୋ ଯସ୍ୟ ସ୍ମରଣଂ ଅତରନ୍ ପାପ୍ମାଃ । ୭ । ଅଙ୍ଘ୍ରିପଦ୍ମଂ ବିଶିନଷ୍ଟି ଯଦଚ୍ଚତ । ବ୍ରହ୍ମାଦିଭିରର୍ଚ୍ଚିତମିତି ପରମୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ-
ମାହ । ଶ୍ରିୟା ଦେବ୍ୟା ସୌଭାଗ୍ୟାତିଶୟଂ । ମୁନିଭିର୍ଭକ୍ତପଦ୍ଧତୈରିତ ପରମପୁରୁଷାର୍ଥତ୍ୱଂ । ଗୋଚାରଣାୟେତ କୃପାଳୁତ୍ୱଂ । ଯଦ୍ଗୋପିକାନାମିତ
ପ୍ରେମମାଧୁର୍ଯ୍ୟ ଲଭତ୍ୱଂ । ୮ । ମନୋରଥାନ୍ତରଂ କରୋତି ଦ୍ରକ୍ଷ୍ୟାମୀତି । ଶୋଭମାନେ କପୋଳୌ ନାସିକା ଚ ଯସ୍ୟ ତତ୍ । ସ୍ମିତସହିତୋଽବ-
ଲୋକୋ ଯସ୍ମିନ୍ ଅରୁଣକଞ୍ଜବତ୍ ଲୋଚନେ ଯସ୍ମିନ୍ ତଚ୍ଚ ତଚ୍ଚ ମୁଖଂ । ଗୁଡ଼ାଳକାବୃତଂ ବକ୍ରକେଶାବୃତଂ । ତଦାଶମେବ ଶୁଭସୂଚକଂ ଦ୍ରଷ୍ଟା
ଅତ୍ୟୁଷ୍ୟଲାଦ୍ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣମିତି । ୯ । ପୁନରପ୍ୟନ୍ୟଥା ଭ୍ରମସ୍ପଳ ଅପ୍ୟଦ୍ୟେତ । ଇଦ୍ୟଂ ହ୍ରାସ୍ୟତଃ । ଲାବଣ୍ୟସ୍ୟ ଧାମ ଆଶ୍ରୟଭୂତସ୍ୟ ବିଷ୍ଣୋଃ । ତଦ୍ଭୁ
ବିଷ୍ଣୋର୍ଲାବଣ୍ୟଯୁକ୍ତଂ ସଦାମ ତପ୍ତରୂପସ୍ୟ । ଉପଲମ୍ଭନଂ ଦର୍ଶନଂ ଭବିତା ଭବିଷ୍ୟତି । ଅପି ଯଦେବଂ ସ୍ୟାତ୍ ତର୍ହି ମହ୍ୟଂ ମମ ଦୃଶୋ ଲୋଚନସ୍ୟ
ଫଳଂ ନ ସ୍ୟାଦିତି ନ । ଅପିତୁ ସ୍ୟାଦେବେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୦ । ଯ ଈଷତ୍ତେତ୍ୟାଦିଚତୁର୍ଭିଃ କଳାପକଂ । ତତ୍ରୈତି ଶଙ୍କା । ନନ୍ୱସ୍ତଦାଢବଦେବ

ଯା ନେଣର କରଣ ॥ ସଂସାରତମ ପାରହେଲେ । ଅଜି ସେ ଜନମ ଭୂତଳେ । ୭। ବ୍ରହ୍ମା ଶିବାଦ ଦେବତାଏ । ଲକ୍ଷ୍ମୀହୃଦେ ମୁନି ଯେତେ ॥ ବନ୍ଦନ୍ତ
ଯେ ପଦ୍ମ ଚରଣ । ପଶୁଚାରଣେ ଅଜି ପୁଣ ॥ ଅନୁଚରଙ୍କ ଭୁଲେ ବନେ । ବୁଲୁଛି ଭୃତ୍ୟପଦ ପେନ୍ନେ ॥ ଗୋପୀଙ୍କ କୁଚକୁଙ୍କୁମରେ । ହେନ୍ତୁ ମଣ୍ଡିତ
ହେବରେ । ୮ । ରମ୍ୟ କପୋଳ ନାସାବନ୍ତ । ମୃଦୁହାସ ଦର୍ଶନେ ଶୋଭିତ ॥ ଅରୁଣ କମଳନୟନ । ବକ୍ର ଅଳକା ଶୋଭମାନ ॥ ମୁକୁନ୍ଦବଦନ ଦେଖିବ
ସହେତେ ଏଭାଗ୍ୟ ଲଭିବ ॥ ମୃଗେ ମୋ ଦକ୍ଷିଣରେ ଯାନ୍ତି । ଏଯାକା ଶୁଭ ଦଶେ ଅଛି । ୯। ଭୂଭାର ନାଶିବା ଅର୍ଥରେ । ମନୁଜରୂପ ସ୍ୱଇଚ୍ଛାରେ ॥
ଯେହୁ ଲାବଣ୍ୟ ମୂର୍ତ୍ତି ଜାତ । ଆଜ ତାହାଙ୍କୁ ମୋର ନେତ୍ର ॥ ସତେ ଦେଖିବ ଭାଗ୍ୟଥିବ । ନେତ୍ର ବହିବା ଫଳ ହେବ । ୧୦ । ଯେ ଦ୍ରଷ୍ଟା କାର୍ଯ୍ୟ

ତୃଷ୍ଣା । ୧୦ । ସ ଇଷିତାତ୍ମଂ ବହିର୍ଭୋଽପ୍ୟପହ୍ନବତୋଃ ସ୍ୱଚେତସାପାସ୍ତତମୋ ଭିଦାତ୍ମନଃ । ସ୍ୱମାୟୟାତ୍ମନ୍ ରଚିତୈସ୍ତଦୀକ୍ଷୟା ପ୍ରାଣାକ୍ଷଧୀଭିଃ ସଦନେଷ୍ୱଭୀୟତେ । ୧୧ । ଯସ୍ୟାଖିଳାମୀବହଭିଃ ସୁମଙ୍ଗଳୈର୍ବାଚୋ ବିମିଶ୍ରା ଗୁଣକର୍ମ ଜନ୍ମଭିଃ । ପ୍ରାଣନ୍ତି ଶୁମ୍ଭନ୍ତି ପୁନନ୍ତି ବୈ ଜଗତ୍ ଯାସ୍ତ-ଦ୍ୱିରକ୍ତାଃ ଶବଶୋଭନା ମତାଃ । ୧୨ । ସ ଚୈବ ସର୍ଣ୍ଣଃ କଲ ସାତ୍ୱତାନ୍ୱୟେ ସ୍ୱସେତୁପାଲାମରବର୍ଯ୍ୟଶର୍ମ କୃତ୍ । ଯଶୋ ବିତନ୍ୱନ୍ ବ୍ରଜ ଆସ୍ତ

ଭେତ୍ତୁ ଭୁକ୍ତିଭ୍ୟାଂଧର୍ମୈ ସ୍ତବ ତବ ପ୍ରତୀୟମାନସ୍ୟ କଥଂ ବସ୍ତ୍ରବ୍ୟଭିଘନାଂ ଶଙ୍କାଂ ଶ୍ଳୋକଦ୍ୱୟେନ ଅପାକୁର୍ବନ୍ ତତ୍ତ୍ୱାର୍ଥେନ ଭଗବଂ ଦର୍ଶନମାତ୍ର ମନୋରଥଂ କରୋତି । ତଥାହ ସ ଇଷିତେତି । ଅପହ୍ନବତୋଃ କାର୍ଯ୍ୟକାରଣୟୋରାଶ୍ରୟତୟାପି ଈକ୍ଷଣମାତ୍ରକର୍ତ୍ତାପି ଅହଂ ବହିଭଃ ଅହଙ୍କାରହୀନଃ । ତଥା ଅପାସ୍ତତମୋଭିଦାତ୍ମଃ । ତମଃ ପ୍ରାଜ୍ଞାନଂ ତତୋ ଭିଦା ଭେଦସ୍ତତୋ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୋଽଦ୍ଭବଦ୍ଭେଶାଦଃ । ଅତୋ ଽପ ଭଗବାନ୍ ଅପରୋକ୍ଷ ଯସ୍ମିନ୍ ଜ୍ୟ । କୁତ ଏତତ୍ ତତ୍ରାହ । ସ୍ୱଚେତସା ଚିଚ୍ଛକ୍ତ୍ୟା ନିତ୍ୟସ୍ୱରୂପସାକ୍ଷାତ୍କାରେଣ । ତଥାପି ସ୍ୱମାୟୟା ସ୍ୱାଧୀନୟା ମାୟୟା ରଚିତୈସ୍ତତ୍ପ୍ରେରଣୈଃ ପ୍ରାଣାକ୍ଷଧୀଭିଃ ଦେହଚେଷ୍ଟିତୈଃ ଅନ୍ୟଜନ ସୃଷ୍ଟିରେବ ଚେଷ୍ଟିତୈଶ୍ଚିତ୍ତୈଃ ସଦନେଷୁ ବୃନ୍ଦାବନଗେହେଷୁ ଗୋପୀଗୃହେଷୁ ଚ ଲୀଳୟା କର୍ମାଣି କୁର୍ବନ୍ ସଦ୍ଭିରପି ଅଭ୍ୟୁଦୟେ ଅଭ୍ୟୁଦୟେନ ପ୍ରଦୀୟତେ । ୧୧ । ନନୁ ପଙ୍କଳା ଅହଙ୍କାରାଦ୍ଦେବହତସ୍ୟ ଆଗମସ୍ୟ ନୀଳାପ କୁତ ଇତ୍ୟାଶଙ୍କ୍ୟ ସର୍ବଲୋ-କାର୍ଥେଚ୍ଛୟା ଶଙ୍କୈନାହ ଯସ୍ୟେତି । ଅଖିଳାନି ଅଘିକସ୍ୟ ବା ଅମୀବାନି ପାପାନି ଘ୍ନନ୍ତୀତ୍ୟଘ୍ନିକା । ଯୀବହ୍ନାନି ତୈଃ । ତଥା ସୁମଙ୍ଗଳୈଃ ଶୋଭ-ନାନି ମଙ୍ଗଳାନି ଯେଷ୍ୟସ୍ତୈଃ । ଗୁଣାଃ କରୁଣାଦୟଃ କର୍ମାଣି ଜନ୍ମାନି ଚ ତୈର୍ବିମିଶ୍ରା ବାଚଃ ବାଚ୍ୟେ ଜଗତ୍ ପ୍ରାଣନ୍ତି ଜୀବୟନ୍ତି ଶୁମ୍ଭନ୍ତି ଶୋଭୟନ୍ତି ପୁନନ୍ତି ପବିତ୍ରୟନ୍ତି । ବ୍ୟତିରେକମାହ ଯା ଇତି । ତୈର୍ବିରକ୍ତା ରହିତାସ୍ତାସ୍ତୁ ସ୍ୱକର୍ଣ୍ଣା ଅପି ବହ୍ୱାଦ୍ୟଲଙ୍କୃତା ଶବବତ୍ ଶୋଭମାନା ମତା ସତାଂ ସମ୍ମତାଃ । ୧୨ । ସ୍ୱୟଂ ଚେତ୍ ତାନ୍ ସେତୂନ୍ ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମଧର୍ମାନ୍ ପାଲୟନ୍ ଅମରବର୍ଯ୍ୟାଣାଂ ସୁଖକର୍ତ୍ତା ଅବତୀର୍ଣ୍ଣଃ । ଯଦ୍ୟପି ସ । ୧୩ । କୈବଲ୍ୟେନ

କାର୍ତ୍ତ୍ୟେର । ନଷ୍ଟ ଏ ଯାକୁ ଅନ୍ଧକାର ॥ ଅଜ୍ଞାନ ଭ୍ରମ ଯାର ତେଜ । ନାଶେ ଯାହାର ନାହିଁ ଖେଦ ॥ ପ୍ରାଣ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଦ ସଂଯୁକ୍ତ । ଏକାନ୍ତ ଦେହ ନାହ୍ୟ ନତ୍ୟ ॥ ସ୍ୱମାୟାବଳେ ସୃଷ୍ଟି କର । ତହିଁ ଅସ୍ମାରୂପ ବହର ॥ ଜୀବେ ଚେତନା ଦେଇ ଖେଳେ । କାଳୁ ନମନେ କର୍ମ ଫଳେ ॥ ଆଜି ସେ ଗୋପୀଙ୍କ କୁହରେ । ଆପଣ ପର ଲୀଳାବରେ । ୧୧ । ଯାଗୁଣ ଜନ୍ମକର୍ମଯୁକ୍ତ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ପବିତ୍ର ଚରିତ୍ର ॥ ଅଖିଳ ପାପ ନାଶକରେ । ଅମର ଜରଇ ଜୀବରେ ॥ ଦାଉଛ ସକଳ ମଙ୍ଗଳ । ପବିତ୍ର କରେ ହୃଦସ୍ଥଳ ॥ ତାର ଚରିତେ ଯାର ମନ । ନଲାଗେ ସେ ଶବ ସମାନ । ୧୨ । ସ୍ୱଯତ୍ନେ ବିଧାନ ରଖଇ । ଦେବଙ୍କୁ

ଏଷ୍ଟବ୍ୟ ଶାଦ୍ଧ୍ରସ୍ତ ଦେବା ଯଦଶେଷମଙ୍ଗଳଂ । ୧୩ । ତଦ୍ଭୁତଂ ନୂନଂ ମହତାଂ ଗତଂ ଗୁରୁଂ ତୈଲୋକ୍ୟକାନ୍ତଂ ଦୃଷ୍ଟିମନ୍ମହୋତ୍ସବ । ରୂପଂ ଦଧାନଂ ଶ୍ରିୟଇପ୍ସିତାସ୍ପଦଂ ଦ୍ରକ୍ଷ୍ୟେ ସମାସନ୍ନୁଷସଃ ସୁଦର୍ଶନାଃ । ୧୪ । ଅଥାବରୂଢ଼ଃ ସପଦୀଶୟୋ ରଥାତ୍ ପ୍ରଧାନପୁଂସୋଶ୍ଚରଣଂ ସ୍ୱଲବ୍ଧୟେ । ଧିୟା ଧୃତଂ ଯୋଗିଭିରପ୍ୟହଂ ଧ୍ରୁବ ନମସ୍ୟ ଆଭ୍ୟାଂଚ ସଖୀନ୍ ବନୌକସଃ । ୧୫ । ଅପ୍ୟଙ୍ଘ୍ରିମୂଳେ ପତିତସ୍ୟ ମେ ବିଭୁଃ ଶିରସ୍ୟଧାସ୍ୟନ୍ନିଜହସ୍ତପଙ୍କଜଂ । ଦତ୍ତାଭୟଂ କାଳଭୁଜଙ୍ଗରଂହସା ପ୍ରୋଦ୍ବେଜିତାନାଂ ଶରଣୈଷିଣାଂ ନୃଣାଂ । ୧୬ । ସମର୍ହଣଂ ଯତ୍ର ନିଧାୟ କୌଶିକସ୍ତଥା ବଲିଶ୍ଚାପ ଜଗତ୍ତ୍ରୟେନ୍ଦ୍ରତାଂ । ଯଦ୍ୱା ବିହାରେ ବ୍ରଜଯୋଷିତାଂ ଶ୍ରମଂ ସ୍ପର୍ଶେନ ସୌଗନ୍ଧିକଗନ୍ଧ୍ୟପାନୁଦତ୍ । ୧୭ । ନ ମଯ୍ୟୁପୈଷ୍ୟତ୍ୟରିବୁଦ୍ଧିମଚ୍ୟୁତଃ କଂସସ୍ୟ ଦୂତଃ

ଏକମେବ କାନ୍ତଂ । ଦୃଶିମ୍ମଂ ଦୃଷ୍ଟିମତାଂ ମହାନୁତ୍ସବୋ ଯସ୍ମାତ୍ । ଯଦ୍ୱା ମହାନୁତ୍ସବ ଏବ ଅତଏବ ଶ୍ରିୟ ଇପ୍ସିତମାସ୍ପଦଂ ଏବମ୍ଭୂତଂ ରୂପଂ ମୂର୍ତ୍ତିଂ ଦଧାନଂ ଦ୍ରକ୍ଷ୍ୟାମୀତି । ଅବ ଲଙ୍ଗ । ଉଷସଃ ପ୍ରଭାତସମୟାଃ ସୁଦର୍ଶନାଃ ଶୁଭଦର୍ଶନାଃ । ମୁଖଂ ସମ୍ଭୂତା ଆସନ୍ ଶୁଭସୂଚକାଃ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୪ । ନନ୍ୱ ଅଥ ଦର୍ଶନାନନ୍ତରଂ ସପଦି ତତ୍କ୍ଷଣମେବ ରଥାଦବରୂଢ଼ଃ ସନ୍ ପ୍ରଧାନପୁଂସୋଃ ପୁରୁଷଶ୍ରେଷ୍ଠୟୋ ରାମକୃଷ୍ଣୟୋ ଶ୍ଚରଣଂ ଯୋଗିଭିର୍ଧ୍ୟାନମାତ୍ରସ୍ୟ କେବଲଂ ଧିୟୈବ ଧୃତଂ ସାକ୍ଷାଦହଂ ନମସ୍ୟାମି । ଆଭ୍ୟାଂ ସହ ଆଗତ୍ୟୋଃ ସଖୀନ୍ ଗୋପାଂଶ୍ଚ ନମସ୍ୟାମୀତି । ୧୫ । ନନ୍ୱ ଅପ୍ୟଙ୍ଘ୍ରି ଅଧାସ୍ୟତ୍ ଧାସ୍ୟତି । ତଦ୍ ଭବଦ୍ଭୂତ ଦତ୍ତାଭୟମିତି ଯାର୍ବ୍ବେନ । ୧୬ । ଚକାରା ତାବତ୍ ପଦଦ୍ୱୟସ୍ୟ ରମିତତ୍ତ୍ୱ ଦାନଦ୍ରମସ୍ୟେ ତସ୍ୟ ହସ୍ତେ ଉଦକ ଦତ୍ତଂ । କୌଶିକ ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ତେନାପି ଜଗତ୍ତ୍ରୟ ଇନ୍ଦ୍ରିତମିତି ଜ୍ଞାତବ୍ୟଂ । ମୁମୁକ୍ଷୁଣାଂ ସଂସାରବନ୍ଧନାଦ୍ରକ୍ଷଣଂ ସକାମାନାଂ ଭୂଂଦସ୍ୟପ୍ରଦଂ ତେଜ୍ୟେ

ଦେବାପାଇଁ ପୁଣ । ଆଜି ଯେ ସାଦ୍ଭୁତକୁଳରେ । ଜନମିଛନ୍ତି ନାଗ ଅବତାରେ । ଯାହାଙ୍କର ନିଜ ଯଶ । ଆନନ୍ଦେ ବଖାଣନ୍ତି ଗୋପାର ଅଶେଷଯଶ ଗୀତ ଦେବେ ଗାଅନ୍ତି ନିତ୍ୟ ନିତ୍ୟ । ୧୩ । ମହତଜନଙ୍କର ଗତି । ଜଗତଗୁରୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀପତି । ଜନନୟନ ଆହ୍ଲାଦକ । ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟ ଯାହାଙ୍କର ରୂପ । ଆଜି ସୁଲକ୍ଷଣ ପ୍ରଭାତ । ଦେଖିବ ତାହାଙ୍କୁ ମୋ ନେତ୍ର । ୧୪ । ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖିବ ଯେପରି । ଡହ୍ଲାଇଲେ ରଥରୁ ଉଠିର । ଅମ୍ଭ ଜାନର ଲହୁ ଯାଇ । ଯେ ପାଦ ଯୋଗୀ ଥାନ୍ତି ଧ୍ୟାଇ । ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କ ସେହି ପାଦେ । ପଡ଼ିବ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦେ । ତଦନ୍ତେ ତାଙ୍କ ସଖାଗଣେ । ନମିବ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲିତ ମନେ । ୧୫ । କାଳସର୍ପର ଉପଦ୍ରବେ । ଶରଣ ଖୋଜନ୍ତି ଯେ ଭବେ । ଏମନ୍ତ ସାଧୁଙ୍କ ଯେ ନର । ଦେଇ ଅଭୟ କରକମଳ । ସେ ହସ୍ତ ଲଗିବ ମୋ ଶିରେ । ପଡନ୍ତେ ମୁଁ ପାଦତଳର । ୧୬ । ଇନ୍ଦ୍ର ଶତାଶ୍ୱମେଧ ଶେଷେ । ଯେ କରେ ବାରି ଦେଇ ତୋଷେ । ଇନ୍ଦ୍ରପଦ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଲା । ଯେ କରେ ବଳିରାଜ

ହୃଦ୍ବନ୍ଧୋଽପି ଶୀଥିଳ୍ ୨ ଯୋଽନ୍ତଃକରଣ ସ୍ୱେଚ୍ଛେନ ଏଡନ୍ମହତ୍ତଂ ତେନଙ୍କ ଭଗଚ୍ଛ୍ୟମନ୍ନେନ ଚନ୍ଦ୍ରା ।୧୮। ଅଯ୍ୟଙ୍କ ମୂଳେ ଚନ୍ଦ୍ରହତ୍ତଂ କୃତାଞ୍ଜଳିଂ ସାମୀପେତ୍ରା ଅଶ୍ରୁ ଭମାର୍ଦ୍ରନ୍ଧ୍ୟା ଦୃଶା । ସପଦ୍ୟପଧୃତ ସ୍ପମସୃକଳ୍ପିଷେ ବୋଦ୍ଧା ମୁଦଂ ଗଚ୍ଛତଶଙ୍କ ତକିଂଚାଂ । ୧୯ । ସୁହୃତ୍ତାଂ ଲାଭବଜନ୍ୟଦୈବତଂ ଭ୍ୟାଂ ହ୍ୱହଭ୍ୟାଂ ପରିଷ୍ୱଜ୍ୟେଥ ମାଂ । ଅସ୍ମା ହ ଘର୍ଥୀକ୍ରିୟତେ ଚଦୈବ ମେ ବେଷ୍ଟ କର୍ମାତ୍ମକ ଉତ୍ସ୍ୱସିତ୍ୟେଃ । ୨୦ । ଲବ୍ଧାଙ୍ଗସଙ୍ଗଂ ପ୍ରଣତ

ଅନୁରକ୍ତାନାଂ ପରମସୁଖଦହେତ୍ୟାହ । ଯଦ୍ୱା ବା ଶବ୍ଦୋ ବର୍ତ୍ତକେ । ଇହ୍ମାନେର ରୂପକୀଡାସ୍ୟାଂ । ସୌଗନ୍ଧିକଂସ୍ୟ ଗନ୍ଧ ଇବ ଗନ୍ଧୋ ଯସ୍ୟ ତତ୍ ସୌଗନ୍ଧିକଗନ୍ଧ । ୧୭ । ଏବଂ ପରମାନନ୍ଦଂ ସ୍ୱଭାବ ପୂନରଧ୍ୟାତ୍ମବମାଶଙ୍କ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ ନ ସମ୍ଭୃତି । ଯଦ୍ୟପ୍ୟହଂ କଂସେନ ପ୍ରହିତୋଽସ୍ମି ତଥାପି ମଦ୍ବିଷଶ୍ଚ ବ୍ରତପାଲନମିଦଂ ରୂକ୍ଷଂ ନୋପେକ୍ଷେତ ନ କଣ୍ଠୋ ଛନ୍ଦ୍ୟାର୍ଥଃ । ଯତୋ ସଶ୍ରୁତ୍ୱକ୍ ସଙ୍କର୍ଷ ଅତୋ ମମ ଚେତଯୋଽନ୍ତସ୍ଥ ତହୃଷ୍ଟ ଯତ୍ର ଭହତ୍ତଂ ରେଷ୍ଠିତମେବତନ୍ତ୍ର ଯଃ ସେଵଶ୍ଲୋଽନ୍ତ୍ରର୍ଯ୍ୟ ମୀ ନାତ୍ୟେଷ୍ଟାନେନ ଲକ୍ଷତେ । ଅସ୍ମାଂ ଭାବଃ । ଚେତସୋ ବାହ୍ୟରେବ କଂସମନୁବର୍ତ୍ତୋଽନ୍ତସ୍ତୁ କୃଷ୍ଣମେବ ତଦେତଦପି ହୃଦ ସ୍ଥିତୋ ଜାନାଘଭ । ଯଦା ଏତସ୍ୟ ଜଗତ ଲହ୍ୱତମିତ । ୧୮ । ଅପି ଯଦ ଅଙ୍ଘ୍ରିମୂଳେ ଚରଣୋପାନ୍ତେ ଅବହୃତଂ ସମ୍ପତ୍ତଂ କୃତାମୂଳେନାର୍ଦ୍ରସ୍ୱା ଦୃଶା ମାଂ ଈକ୍ଷିତା ଦ୍ରକ୍ଷ୍ୟତି ତର୍ହି ସପଦ୍ୟେବ ବିନଷ୍ଟାଖିଳକଳ୍ମଷଃ ସନ୍ ମୂଦଂ ବୋଦ୍ଧା ପ୍ରାପ୍ସ୍ୟାମୀତି ।୧୯। ଅଥ ମାଂ ପରିଷ୍ୱଜ୍ୟେତେ ଆଲିଙ୍ଗିଷ୍ୟତି ଯଦା ତଦୈବ ମେ ଅସ୍ମା ଦେହସ୍ତୀର୍ଥୀକ୍ରିୟତେ ଅତିପବିତ୍ରୀଭବିଷ୍ୟତେ । ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ ଶ୍ଲଥୋ ଭବିଷ୍ୟତି । ଅତୋ ଦେହାତ୍ । ୨୦ । ତତ ଶ୍ଳେଷ୍ମାନେନ । ତଦା ଜନ୍ମତ୍ତଃ ସଫଳଜନ୍ମକଃ । ଅନ୍ୟଥା ତତ୍କର୍ମୈବ ନ ଭବତ ଇତ୍ୟାହ । ମସ୍ତ୍ୱାସୃଦେତ ।

ଦେଲ ॥ ରାଜସ ହେଲେହେଁ ଏ ପୁର । ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ହେଲ ଯାଇ ବର ॥ ଗୋଟିଏ ଛାନ୍ତ ହୋଇ ରହେ । ଯେ ପଦ୍ମଗନ୍ଧ ଭରସ୍ପର୍ଶେ ॥ ଜବାରଚ୍ଛନ୍ନ ଅଙ୍ଗଛାନ୍ତ । ଯେ ହନ୍ତ ଛୁଇଁବ କେମିତ । ୧୭ । କୃଷ୍ଣର ଅନ୍ତର ବାହାର । ଯାହାର ଜଗ୍ଯନ ଗୋଚର ॥ଯେବଣ୍ଟକୁ ରୂପେ ଦେହେ ରହି । ସବୁଙ୍କ ଦେଖୁ ଯେ ଦେଖଇ ॥ ବଇସି କଂସର ମୂହୂର୍ତ । ଏହା ନ ଲୁଚିବ ଅଚ୍ୟୁତ ॥ ମୋଠାରେ ଶଙ୍କା ରଖି କେବେ । ଧରିବେ ନାହିଁ ନରହରିବେ ।୧୮। ଜାନୁଅଞ୍ଜଳି ଶିରେ ଦେଇ । ପଡନ୍ତେ ପାଦତଳେ ମୁହିଁ ॥ ସମ୍ପେ କରୁଣା ନୟନେ । ଅନାଇବେ କ ମୋତେ ଷଣେ ॥ତହୁଁ ଲେ ମୋର ସବୁ ପାପ । ଧ୍ୱଂସିବ ଘିବ ମନସ୍ତାପ ॥ ହୃଦୟ ଭୟ ଦୂର ହେବ । ଅଦ୍ଭୁତ ଆନନ୍ଦ ଜନ୍ମିବ । ୧୯ । ନୁଁ ଅଭିପ୍ରାୟ ଜାଣିଜନ । ଏକାନ୍ତ କୃଷ୍ଣ କକ୍ରପୂର୍ଣ୍ଣ ॥ ଏ ବେନି ବାହାଙ୍କେ ମୋତେ । ଯେବେ ଆଲିଙ୍ଗ ଦେବ ଭରତେ ॥ ମୋ ଦେହ ପବିତ୍ର ହୋଇବ । କର୍ମବନ୍ଧନ ଦେଖୁଁ ଯିବ । ୨୦ । କୃତାଞ୍ଜଳିରେ

ଭକ୍ତାନ୍ମାଂ ବନ୍ୟଚୋରକ୍ୟ ଚରୈର୍ୟବୁଦ୍ଧଚାଃ । ତଦା ଦସ୍ମଂ ଭନ୍ମଦୃତୋ ମହାତ୍ମା ନୈବ ଦୂରତୋ ଯୋ ପ୍ରଗମ୍ଭସ୍ୟ ଜନ୍ମ ଚହ୍ନ । ୨୧ । ନ ତସ୍ୟ କଶ୍ଚିଦପ୍ରିୟଃ ସୁହୃତ୍ତମୋ ନଚ୍ଚପ୍ରିୟୋ ଦ୍ୱେଷ୍ୟ ଉପେକ୍ଷ୍ୟ ଏବ ବା । ତଥାପି ଭକ୍ତାନ୍ ଭଜତେ ଯଥା ତଥା ସୁରଦ୍ରୁମୋ ଯଦ୍ୱଦୁପାଶ୍ରିତୋଽର୍ଥଦଃ ।୨୨ । କଚ୍ଚାଗଚେ। ମାଜନଚଂ ଯଦୂତ୍ତମଃ ସ୍ମୟନ୍ ପରିଷ୍ୱଜ୍ୟ ଗୃହୀତମଞ୍ଜଲୌ । ଗୃହଂ ପ୍ରବେଶ୍ୟାପ୍ତସମସ୍ତସତ୍କୃତଂ ସମ୍ପ୍ରକ୍ଷ୍ୟତେ କଂସକୃତଂ ସ୍ୱବନ୍ଧୁଷୁ । ୨୩ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଇତି ସଞ୍ଚିନ୍ତୟନ୍ କୃଷ୍ଣଂ ଶ୍ୱଫଲ୍କତନୟୋଽଧ୍ୱନି । ରଥେନ ଗୋକୁଲଂ ପ୍ରାପ୍ତଃ ସୂର୍ଯ୍ୟଶ୍ଚାସ୍ତଗିରିଂ ନୃପ । ୨୪ ।

ମହାତ୍ମା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେନ ଯୋ ନ ଅଦୃଷ୍ଟଃ ଅମୁଷ୍ୟ ତସ୍ୟ ଜନ୍ମୋତ୍ପନ୍ନ ଧିକ୍ । ୨୧ । ନନୁ ସୁହୃଦାଦିଷୁ ପକ୍ଷପାତଦୋଷଗ୍ରସ୍ତୋ ଭଗବାନ୍ କଥଂ ଭକ୍ତିରେ ସଙ୍ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଅତ ଆହ ନ ତସ୍ୟେତି । ଦପ୍ରିୟଃ ପ୍ରିୟପ୍ରିୟଦ୍ୱେଷୋପେକ୍ଷ୍ୟ ସୁହୃତ୍ତମୋ ହିତକର୍ତ୍ତୃପ୍ରିୟୋ ଅଂଶତୋ ଦ୍ୱେଷ୍ୟ ଏତଦ୍ୱୟଙ୍କ ଅନ୍ତରକ୍ତ ଉପେକ୍ଷ୍ୟ ଇତି । ଦଦ୍ୱିଚାଦସ୍ୟୋ ନ ସନ୍ତୀତି ସତ୍ୟଂ ତଥାପି ଭକ୍ତାନ୍ ଭଜତେ । ଯେ ଯଥା ମାଂ ପ୍ରପଦ୍ୟନ୍ତେ ତାଂସ୍ତଥୈବ ଭଜାମ୍ୟହମିତି ଭଗବଦ୍ବଚନାତ୍ । ଅବିଷମତ୍ୱେଽପି ଭକ୍ତେଭ୍ୟ ଏବ ଫଳଂ ଦଦାତୀତ୍ୟତ୍ର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତଃ ଯଦ୍ୱଦ୍ ସୁରଦ୍ରୁମ ଇତି ୨୨ । ସୋ ମହ୍ୟଂ ଅଞ୍ଜଲିଂ କରିଷ୍ୟତେ ତତ୍ର ମେ ବାଞ୍ଜଲୌ ଗୃହୀତଂ ମାଂ । ସମ୍ମାନ ସମସ୍ତାନ୍ୟର୍ଘ୍ୟାଦୀନି ଯତ୍କୃତାନି ଯେନ ତଂ ମାଂ । ୨୩ । ସୂର୍ଯ୍ୟଶ୍ଚ ଅସ୍ତଗିରିଂ ନ କେବଳ ତଥାପି ଗତେଷୁ ସଦ୍ୟ ଇତି । ୨୪ । ଅତ୍ର ସ୍ୱିନ୍ନକିଲ୍କନ୍ତ୍ରିଆଳୋଃ ତେଷାଂ ସର୍ବେଷାଂ ଲୋକାନାଂ ଅମଲାଃ ପାଦରେଣବୋ ଯସ୍ୟ ତାଂ

ଦିନ ହୃନ୍ତେ । ଅଙ୍ଗେ ଲଗାଇ ପ୍ରୀତଚିତ୍ତେ ॥ କହିବେ ଯେବେ ହେ ଅକ୍ରୂର । ହେ ତାତ ଏ ଅମୂଲ୍ୟ ଗିର ॥ ତେବେ ଏ ଜନ୍ମ ସାର୍ଥହେବ । ହୃଦୟୁ ଚହୁଦାଳେ ଭାବିବ ॥ କୃଷ୍ଣଆଦର ଯେ ନପାଏ । ଧିକ ତାହାର ଧିକ୍ ଦେହେ ।୨୧। କୃଷ୍ଣର ପ୍ରିୟ ନାହିଁ କେହି । ସୁହୃଦ କେହିହେଁ ନୁହଇ ॥ କେହି ଅପ୍ରିୟ ଶତ୍ରୁ ନୋହେ । ତ୍ୟାଜ୍ୟ ନୁହଇ ତେ କେବେହେଁ ॥ ସର୍ବଙ୍କୁ ଦେଖେ ସେ ସମାନ । ତଥାପି ଯେମନ୍ତ ଭକ୍ତଜନ ॥ ତାଙ୍କୁ ଅଧିକ ଦୟାଦେଇ ଦିଏ । ଆଶ୍ରିତେ କଳ୍ପତରୁଭାବେ ।୨୨। ସେ ମୋ ନମନ୍ତେ ଯାଇ ମୁହିଁ । ଧରିବେ ମୋ ହସି କୋଳେ ନେଇ ॥ ମୋ କରଧରି ଗୃହେ ନେବେ । ସ୍ୱଜନମାନଙ୍କୁ କହିବେ ॥ କଂସର ଏ ଦୂତ ଅଟନ୍ତି । ସତ୍କାର କର ଯଥାରୀତି ॥ ସେ ଏ କହିବେ ସକଳ । କୃତାର୍ଥ ହେବ ହୃଦ ମୋର । ୨୩ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଅକ୍ରୂର ପଥରେ ଏପରି । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ହୃଦେ ଚିନ୍ତାକରି ॥ ଗୋକୁଳେ ସନ୍ଧ୍ୟାସମୟରେ ପ୍ରବେଶହେଲା ରଥେ ଧୀରେ । ୨୪ । ସକଳଲୋକପାଳ ଶିର—ମୁକୁଟ ମଣିମ୍ଭ ରେଣୁ ଯାର ॥ ଧ୍ୱଜଅଙ୍କୁଶପଦ ଚିହ୍ନ । ଅଙ୍କିତ ଯେ ଚରଣରେଣୁ ଚିହ୍ନ ପଡ଼ିଛି ବ୍ରଜ ଗୋଷ୍ଠେ ।ଅମ୍ୟଦରୁ

ପଦାନି ତସ୍ୟାଖିଲଲୋକପାଳକିରୀଟଜୁଷ୍ଟାମଳପାଦରେଣୋଃ । ଦଦର୍ଶ ଗୋଷ୍ଠେ କ୍ଷିତିକୌତୁକାନି ବିଲକ୍ଷିତାନ୍ୟବ୍ଜଯବାଙ୍କୁଶାଦ୍ୟୈଃ ।୨୫। ତଦ୍ଦର୍ଶନାହ୍ଲାଦବିବୃଦ୍ଧସମ୍ଭ୍ରମଃ ପ୍ରେମ୍ଣୋର୍ଦ୍ଧ୍ୱରୋମାଶ୍ରୁକଳାକୁଲେକ୍ଷଣଃ । ରଥାଦବସ୍କନ୍ଦ୍ୟ ସ ତେଷ୍ୱଚେଷ୍ଟତ ପ୍ରଭୋରମୂନ୍ୟଙ୍ଘ୍ରିରଜାଂସ୍ୟହୋ ଇତି । ୨୬ ଦେହଂଭୃତାମିୟାନର୍ଥୋ ହିତ୍ୱା ଦମ୍ଭଂ ଭିୟଂ ଶୁଚଂ । ସନ୍ଦେଶାଦ୍ୟୋ (ଦ୍ୟୋ) ହରେର୍ଲିଙ୍ଗଦର୍ଶନଶ୍ରବଣାଦିଭିଃ । ୨୭ । ଦଦର୍ଶ କୃଷ୍ଣଂ ରାମଞ୍ଚ ବ୍ରଜେ ଗୋଦୋହନଂ ଗତୌ । ପୀତନୀଳାମ୍ବରଧରୌ ଶରଦମ୍ବୁରୁହେକ୍ଷଣୌ ।୨୮। କିଶୋରୌ ଶ୍ୟାମଳଶ୍ୱେତୌ ଶ୍ରୀନିକେତୌ ବୃହଦ୍ଭୁଜୌ । ସୁମୁଖୌ ସୁନ୍ଦରବରୌ ବାଲଦ୍ୱିରଦବିକ୍ରମୌ । ୨୯ । ଧ୍ୱଜବଜ୍ରାଙ୍କୁଶାମ୍ଭୋଜୈଶ୍ଚିହ୍ନିତୈରଙ୍ଘ୍ରିଭିର୍ବ୍ରଜଂ । ଶୋଭୟନ୍ତୌ ମହାତ୍ମାନୌ ସାନୁକ୍ରୋଶସ୍ମିତେକ୍ଷଣୌ । ୩୦ । ଉଦାରରୁଚିରକ୍ରୀଡ଼ୌ ସ୍ରଗ୍ୱିଣୌ ବନମାଲିନୌ । ପୁଣ୍ୟଗନ୍ଧାନୁଲିପ୍ତାଙ୍ଗୌ ସ୍ନାତୌ ବିରଜବାସସୌ । ୩୧ । ପ୍ରଧାନପୁରୁଷା-

କ୍ଷିତିକୌତୁକାନି କ୍ଷିତେରଳଙ୍କାରରୂପାଣି । ୨୫। ତଦ୍ଦର୍ଶନେନ ଯ ଆହ୍ଲାଦସ୍ତେନ ବିବୃଦ୍ଧଃ ସମ୍ଭ୍ରମୋ ଯସ୍ୟ ସଃ । ପ୍ରେମ୍ଣା ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱାନି ରୋମାଣି ଯସ୍ୟ ସଃ । ଅଶ୍ରୁଣାଂ କଳାଭିର୍ଲେଶୈରାକୁଳେ ଈକ୍ଷଣେ ଯସ୍ୟ ସଃ । ଅବସ୍କନ୍ଦ୍ୟ ଅବପ୍ଲୁତ୍ୟ । ତେଷୁ ପଦେଷୁ । ସୋଽକ୍ରୂରଃ ।ଅଚେଷ୍ଟତ ବ୍ୟଲୁଠତ୍ । ଅହୋ ଇତି ବ୍ରୁବନ୍ନିତି ଶେଷଃ ।୨୬। ନନୁ କିମର୍ଥମେବଂ ବ୍ୟଲୁଠତ୍ ନାସ୍ତି ପ୍ରେମଜନ୍ମନେ ଫଳୋଦୟ ଇତ୍ୟାହ ଦେହଂ ଭୃତାମିତି ।ଦେହଭୃତାମେତାବାନେବାର୍ଥଃ ପୁରୁଷାର୍ଥଃ । କଂସସ୍ୟ ସନ୍ଦେଶାଦାରଭ୍ୟ ହରେର୍ଲିଙ୍ଗଦର୍ଶନଶ୍ରବଣାଦିଭିର୍ଯୋଽଯମୀଦୃକ୍ ଭବସ୍ତସ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଇତି । ସନ୍ଦେଶ ଆଦେଶ ଯସ୍ୟ ଯସ୍ୟ ସ ଯାବାନକ୍ରୂରସ୍ୟ ଜାତ ଇତି ବା । ୨୭। ତତଃ କୃଷ୍ଣଂ ରାମଞ୍ଚ ଦଦର୍ଶ ।ଗାବୋ ଦୁହ୍ୟନ୍ତେଽସ୍ମିନ୍ନିତି ଗୋଦୋହନଂ ତତ୍ସ୍ଥାନଂ ଗତୌ ପ୍ରାପ୍ତୌ ।୨୮-୨୯ ଅନୁକ୍ରୋଶୋଽନୁକମ୍ପା ତତ୍ସହିତଂ ସ୍ମିତଯୁକ୍ତମୀକ୍ଷଣଂ ଯୟୋସ୍ତୌ ।୩୦। ଉଦାରା ରୁଚିରା କ୍ରୀଡ଼ା ଯୟୋସ୍ତୌ । ସ୍ରଗ୍ୱିଣୌ ରତ୍ନପୁଷ୍ପମାଳାଲଙ୍କୃତୌ ।୩୧।

ପଦଚିହ୍ନେ । ୨୫ । ଦେଖିଲା ମାତ୍ରେ ଅକ୍ରୂରର । ଆହ୍ଲାଦ ଜନ୍ମି ବଳଧାରା ପ୍ରେମରେ ରୋମ ହୋଇଲା । ନୟନ ଅଶ୍ରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା । ରଥରୁ ଡେଇଁ ଓହ୍ଲାଇ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପାଦଧୂଳି ଏହି । ଯେ ବୋଲି ଧୂଳିରେ ଗଡ଼ନ୍ତି । ସବାଙ୍ଗେ ନେଇ ମାଡ଼ି ହେଲା । ୨୬ । ଶ୍ରୀହରି ଚିହ୍ନ ଦରଶନ । ଶ୍ରବଣ ଚରିତ୍ର କଥନ । କରିନ୍ତି ଯେବେ ଯେବେ ଲୋକ । ତେତେକ ଗର୍ବ ଦମ୍ଭ ଶୋକ । ଯେହି ତାହାର ପୁରୁଷାର୍ଥ । ଅନ୍ୟଥା ଜୀବନ ବ୍ୟର୍ଥ ।୨୭। ଦେଖିଲେ ଶ୍ରୀରାମ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ । ଗୋରୁ ଦୁହନ୍ତି ବ୍ରଜେ ଯାଇ । ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି ନୀଳପୀତବାସ । ନୟନ କମଳ ସଦୃଶ । ୨୮ । ଶ୍ୱେତ ଶ୍ୟାମଳ ଦେହ ଦୁଇ । ଶୋଭାରେ ଅନ୍ତର ନାହିଁ । କିଶୋର ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନିକେତନ । ବୃହତ ଭୁଜ ଶୋଭମାନ । ହସ୍ତିଶାବକ ପରି ବଳ । ସୁନ୍ଦର ବଦନ ମଣ୍ଡଳ ।୨୯। ବଜ୍ର ଅଙ୍କୁଶ ପଦ୍ମ ଧ୍ୱଜା ।

ତ୍ରାଦେବୀ ଜଗଦ୍ଭେତୁ ଜଗଦ୍ରୂପସ । ଅବତାର୍ଣ୍ଣୌ ଜଗତ୍ୟର୍ଥେ ସ୍ୱାଂଶେନ ବଳକେଶବୌ । ୩୨ । ଦଶୋ ଭକ୍ତିର୍ଗ ସଜ୍ଜନ ଭୁଙ୍କାଣୌ ସ୍ତୁସ୍ତୋ
ସ୍ତ୍ରା । ଯଥା ମାରକତଃ ଶୈଳୋ ରୌପ୍ୟଶ୍ଚ କନକାଚଳୌ । ୩୩ ରଥାରୁ ରୁଷ୍ଣମନ୍ତ୍ରୁ ତ୍ୟ ସେଂକୁରଃ ସ୍ନେହଶଙ୍କିଲଃ । ପପାତ ଚରଣୋପାନ୍ତେ
ଦଣ୍ଡବଦ୍‌ରାମକୃଷ୍ଣୟୋଃ । ୩୪ । ଭଗବଦ୍ଦର୍ଶନାହ୍ଲାଦବାଷ୍ପପର୍ଯ୍ୟାକୁଳେକ୍ଷଣଃ । ପୁଲକାଚିତାଙ୍ଗ ଔତ୍କଣ୍ଠ୍ୟାତ୍ ସ୍ୱାଖ୍ୟାନେ ନାଶକନ୍ନୃପ । ୩୫ ।
ଭଗବାଂସ୍ତମଭିପ୍ରେତ୍ୟ ରଥାଙ୍ଗାଙ୍କିତପାଣିନା । ପରିରେଭେଽଭ୍ୟୁପାକୃଷ୍ୟ ପ୍ରୀତଃ ପ୍ରଣତବତ୍ସଳଃ । ୩୬ । ସଙ୍କର୍ଷଣଶ୍ଚ ପ୍ରଣତମୁପଗୃହ୍ୟ ମହାମନାଃ ।
ଗୃହୀତ୍ୱା ପାଣିନା ପାଣୀ ଅନୟତ୍ ସାନୁଜୋ ଗୃହଂ । ୩୭ । ପୃଷ୍ଟ୍ୱାଥ ସ୍ୱାଗତଂ ତସ୍ମୈ ନିବେଦ୍ୟ ଚ ବରାସନଂ । ପ୍ରକ୍ଷାଲ୍ୟ ବିଧିବତ୍ ପାଦୌ ମଧୁ-

ପ୍ରଧାନଭୂତୌ ପୁରୁଷୌ ପ୍ରକୃତିପୁରୁଷାତ୍ମକୌ ତା । କୁତଃ ଅଦେବୀ । ତଦପି କୁତଃ ଜଗଦ୍ଭେତୂ । ଅତଏବ ଜଗଦ୍ରୂପୌ । ଏବମ୍ଭୂତାବପି ତତ୍ପ୍ରୋ-
ପଦାନାଂ ହେତୁହେତୁମଦ୍ଭାବଃ । ଜଗତ୍ୟର୍ଥେ ପୃଥିବ୍ୟା ଭାରହରଣାୟ ସ୍ୱାଂଶେନ ମୂର୍ତ୍ତିଭେଦେନ ବଳକେଶବୌ ସନ୍ତାବବତୀର୍ଣ୍ଣୌ । ୩୨ ।
ସ୍ୱଦ୍ୟୁସ୍ମା ବନଭନିସ ଦଶଃ କୁଙ୍କାଣୌ । କନକାଚଳୌ ସୁବର୍ଣ୍ଣରୂପ୍ୟ ପ୍ରାବୃତ ସଂଲଙ୍କାରୟୋଃ ଶୈଳସ୍ୟ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଅଥ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା । ୩୩।୩୪ । ଭଗବଦ୍ଦର୍ଶ-
ନାହ୍ଲାଦେନ ଯଦ୍‌ବାଷ୍ପଂ ତେନ ପର୍ଯ୍ୟାକୁଳେ ଈକ୍ଷଣେ ଯସ୍ୟ ସଃ । ପୁଲକୈରଚିତଂ ବ୍ୟାପ୍ତମଙ୍ଗଂ ଯସ୍ୟ ସଃ ସ୍ୱାଖ୍ୟାନେ ଅକ୍ରୂରୋଽହମ୍ ନମସ୍କରୋ-
ମୀତି କଥନେ ନାଶକ୍ନୋତ୍ । ୩୫ । ଅଭିପ୍ରେତ୍ୟ ଅକ୍ରୂରୋଽୟମାଗତ ଇତି ଜ୍ଞାତ୍ୱା ତଂ ସହଜନ ସଂପର୍ଯ୍ୟଂ ଦୋର୍ଭ୍ୟାଂ ଉତ୍ଥାପ୍ୟ ରଥାଙ୍ଗେନ
ଚକ୍ରେଣ ଅଙ୍କିତୋ ଯଃ ପାଣିସ୍ତେନ ଅଭ୍ୟୁପାକୃଷ୍ୟ ତମାଲିଙ୍ଗିତବାନ୍ । ୩୬ । ପାଣୀ ଅଞ୍ଜଳିରୂପେଣ ସମ୍ପୁଟୀକୃତୌ ଗୃହୀତ୍ୱା । ୩୭ । ମଧୁପର୍କେ

ଚନ୍ଦ୍ରସୁନ୍ଦର ଦେହମୂଳ ॥ ସଦନ୍ସ ସ୍ମିତ ନେତ୍ର ପାତ । ବ୍ରଜକୁ କରୁଛନ୍ତି ରଞ୍ଜିତ । ୩୦ । ନିର୍ଦ୍ଦୋହେ ଗୋଳନ୍ତି ରୁଚିରେ । ରଥର ମଣ୍ଡିତ ବେଶରେ ॥ -
କଣ୍ଠେ ରତନ ବନମାଳ । ସ୍ନାତ ବସନ ସୁନିର୍ମଳ । ୩୧ । ଆଦ୍ୟ ପ୍ରଧାନ ପୁରୁଷ । ବିଶ୍ୱରହେତୁ ବିଶ୍ୱେଶ ॥ ଭାରହରଣେ ସ୍ୱ ସ୍ୱ ଅଂଶେ ।
ଜନମ ରାମକୃଷ୍ଣ ବେଶେ । ୩୨ । କନକ ଶୈଳରେ ଅବତାର । ବୈବିଦର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି ତୂର ॥ ଦ୍ୱିର୍ଷ୍ଣେତ ମରକତ । କାଞ୍ଚନ ରୌପ୍ୟ ପରବତ
। ୩୩ । ସ୍ନେହବ୍ୟାକୁଳ ଯେ ଅକ୍ରୂର । ରଥୁଁ ଡେଇଁଲେ ଖରତର ॥ ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଚରଣରେ । ଦଣ୍ଡ ପ୍ରଣାମ କଲା ଖରେ । ୩୪ । ଚକ୍ରଅଙ୍କିତ କରେ
ହରି । ଅକ୍ରୂରେ ଯିବାରେ ଓଠାଇ ॥ ପ୍ରଣତବତ୍ସଳ ଭୁଜରେ । ଗାଢେ ଆଲିଙ୍ଗନେ ପଡ଼ିରେ । ୩୫ । ଉଦାରମନା ସଙ୍କର୍ଷଣ । ନତ ଅକ୍ରୂରେ
ଆଲିଙ୍ଗନ ॥ ଅକ୍ରୂର ହସ୍ତଧରି ନେଲେ । ଅନୁଜ କରୁଲେ ଗୃହେ ଗଲେ । ୩୬ । ପୁଚ୍ଛିଲେ ଶୁଭଆଗମନ । ଅର୍ପିଲେ ଉତ୍ତମ ଆସନ ॥ ବିଧାନେ ପଦ

ସର୍ବୋର୍ଦ୍ଧ୍ୱମୋହରତ୍ୱ । ୩୮ । ନବେଦ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ର ଉଗ୍ରସେ ସଂବାଦ୍ୟ ଶାନ୍ତମାନୃତଃ । ଅଲଂ ବହୁଗୁଣଂ ମେଘ ଶ୍ରବଣ୍ୟୋପାଦ୍ୱରର୍ଦ୍ଧିତ୍ୱଃ । ୩୯ । ତସ୍ମୈ ତ୍ୱନ୍ତ୍ରବତେ ପ୍ରୀତ୍ୟା ସମଃ ପରମଧର୍ମବିତ୍ତ । ମୁକ୍ତବାର୍ଷେର୍ଗବିମାଲୈଃ ପରାଂ ପ୍ରୀତିଂ ବ୍ୟଧାତ୍ପୁନଃ । ୪୦ । ପପ୍ରଚ୍ଛ ସତ୍କୃତଂ ନନ୍ଦଃ କଥଂ ସ୍ଥ ନିରନୁଗ୍ରହେ । କଂସେ ଜୀବତି ଦାଶାର୍ହ ସୌନପାଲା ଇବାବୟଃ । ୪୧ । ଯୋଽବଧୀତ୍ସ୍ୱସ୍ରୁସ୍ତୋକାନ୍ କ୍ରୋଶନ୍ତ୍ୟା ଅସୁତୃପ୍ ଖଳଃ । କିନ୍ନୁ ସ୍ୱିତ୍ ତତ୍ ପ୍ରଜାନାଂ ବଃ କୁଶଲଂ ବିମୃଶାମହେ । ୪୨ । ଇତ୍ଥଂ ସୂନୃତୟା ବାଚା ନନ୍ଦେନ ସୁସଭାଜିତଃ । ଅକ୍ରୂରଃ ପରିପୃଷ୍ଟେନ ଜହାବଧ୍ୱପରିଶ୍ରମଂ । ୪୩ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଅକ୍ରୂରାଗମନଂ ନାମ ଅଷ୍ଟତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୩୮ ।

ଏବାର୍ଦ୍ଧଣଂ ଭକ୍ତିନ୍ ବା ଯଦୁପତିମନ୍ତ୍ରଣଂ ଅବହରତୁ ଅଜାସ୍ତ୍ର ସମ୍ପାଦିତବାନ୍ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୮-୪୦ । ସତ୍କୃତଂ ସମ୍ମାନିତଂ । ନିରନୁଗ୍ରହେ କ୍ରୂରେ । କଥଂ କେନ ପ୍ରକାରେଣ ସ୍ଥ ଜୀବଥେତ୍ୟର୍ଥଃ । ସୌନଃ ପଶୁଘାତ ସ ଏବ ପାଲକୋ ଯେଷାଂ ତେଷାଂ ମେଷାଣାଂ ତ ଇବ ତତ୍ତୁଲ୍ୟା ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୪୧ । ନିରନୁଗ୍ରହତାମାହ ଯୋଽବଧୀଦିତି । ତୋକାନ୍ ବାଳାନ୍ । ଅସୁତୃପ୍ ଅସୂନେବ ତର୍ପୟତି ଯଃ । ଅତଃ ଖଳଃ । ତସ୍ୟ କଂସସ୍ୟ ପ୍ରଜାନାଂ । ହେ ଅକ୍ରୂର ଯେଷା ଜୀବନମାତ୍ରମପି ଦୁର୍ଲଭଂ ତେଷାଂ ବଃ କିନ୍ନୁ । କୁଶଲଂ ବିମୃଶାମହେ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୪୨ । ମଧୁରୟା ବାଚା ଇତ୍ୟର୍ଥଃ ସତ୍କୃତଃ । ଅତଏବ ବାଚା ପରିପୃଷ୍ଟେନ ସନ୍ତୋଷେନ । ଅଧ୍ୱପରିଶ୍ରମଂ ପଥପରିଶ୍ରମଂ । ୪୩ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତ ଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଅଷ୍ଟତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।୩୮।

ପ୍ରଶଂସିଲେ । ମଧୁପର୍କାଦି (ଜଳଶିଆ) ଅର୍ପି ଦେଲେ । ୩୯। ଅତଥିରୂପେ ଏକ ଗାଭୀ । ଅକ୍ରୂରେ ଦେଲେ ଧର୍ମସୃଜ ॥ ନାଶିବାପାଇଁ ପଥଶ୍ରାନ୍ତି । ଅଙ୍ଗେ ମର୍ଦ୍ଦନ କରନ୍ତି ॥ ଶଯ୍ୟାରେ ସୁଖେ ବସାଇଲେ । ତଦନ୍ତେ ଦେଲେ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ । ୪୦। ଭୋଜନ ସାରନ୍ତେ ଅକ୍ରୂର । ନନ୍ଦ ଦେଲେ ତାମ୍ବୁଳ ସୁଗନ୍ଧର ମାଳା ଚନ୍ଦନ ସୁଗନ୍ଧ ବାସେ । ସନ୍ତୋଷି ବସାଇଲେ ତହୁଁ ସେ ୪୦ ନନ୍ଦ ପଚାରେ ବନ୍ଧୁ ଅଛି । ଅକ୍ରୂରେ ପୁଚ୍ଛିଲେ ବିଶେଷେ ॥ ନିଷ୍ଠୁର କଂସ ବସି ଅଛୁ । ଯଦୁକୁଳ କାହିଁ ରଖିଛୁ ॥ ପଶୁଘାତକପାଶେ ମେଷ ପରାୟେ ନାଶାର୍ଥେ ଅବଶ୍ୟ । ୪୧ । ଭଗ୍ନୀ କାନ୍ଦିବା ଦେଖୁ ଦେଖୁ । ମାରିଲା ଯେ ତାର ଶିଶୁଙ୍କୁ । ସେ ଖଳ କୈଚ୍ଛାର ପ୍ରଜା ପ୍ରଜା । କି ସୁଖେ ଥିବେ; ପୁଚ୍ଛିବା କେ । ୪୨ । ନନ୍ଦର ମଧୁର ବଚନେ । ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ପାଇଲେ ହରି ମନେ ॥ ପଥଶ୍ରମ ଉତ୍ତର ଅଧ୍ୟାୟ । ସେହି ଶ୍ରମ ଦୂର କଲା । ୪୩ ଅକ୍ରୂର ବ୍ରଜରେ ପ୍ରବେଶ । କହିଲା ଦେଖି ତା ଦାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଅଷ୍ଟତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୩୮ ।

ଏକୋନଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ସୁଖୋପବିଷ୍ଟଃ ପର୍ଯ୍ୟଙ୍କେ ରାମକୃଷ୍ଣୋରୁମାନିତଃ । ଲେଭେ ମନୋରଥାନ୍ ସର୍ବାନ୍ ପଥି ଯାନ୍ ସ ଚକାର ହ ।୧। କିମଲଭ୍ୟଂ ଭଗବତି ପ୍ରସନ୍ନେ ଶ୍ରୀନିକେତନେ । ତଥାପି ତତ୍ପରା ରାଜନ୍ ନହି ବାଞ୍ଛନ୍ତି କିଞ୍ଚନ । ୨ । ସାୟନ୍ତନାଶନଂ କୃତ୍ୱା ଭଗବାନ୍ ଦେବକୀସୁତଃ । ସୁହୃତ୍ସୁ ବୃତ୍ତଂ କଂସସ୍ୟ ପପ୍ରଚ୍ଛାନ୍ୟଚ୍ଚିକୀର୍ଷିତଂ । ୩ । ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ । ତାତ ସୌମ୍ୟାଗତଃ କଚ୍ଚିତ୍ ସ୍ୱାଗତଂ ଭଦ୍ରମସ୍ତୁ ବଃ । ଅପି ସ୍ୱଜ୍ଞାତିବନ୍ଧୂନାମନମୀବମନାମୟଂ ।୪। କିନ୍ନୁ ନଃ କୁଶଳଂ ପୃଚ୍ଛେ ଏଧମାନେ କୁଳାମୟେ । କଂସେ ମାତୁଳନାମ୍ନାଙ୍ଗ ସ୍ୱାନାଂ ନସ୍ତତ୍ପ୍ରଜାସୁ ଚ ।୫। ଅହୋ ଅସ୍ମଦଭୂଦ୍ଭୂରି ପିତ୍ରୋର୍ବୃଜିନମାର୍ଯ୍ୟୟୋଃ । ଯଦ୍ଧେତୋଃ ପୁତ୍ରମରଣଂ ଯଦ୍ଧେତୋର୍ବନ୍ଧନଂ ତୟୋଃ । ୬ । ଦିଷ୍ଟ୍ୟାଦ୍ୟ ଦର୍ଶନଂ ସ୍ୱାନାଂ ମହ୍ୟଂ

ଉନଚତ୍ୱାରିଂଶେ ପୁର୍ଯ୍ୟାଂ ଗଚ୍ଛତ୍ୟଚ୍ୟୁତେ ଗୋପିକୋକ୍ତୟଃ । ଅକ୍ରୂରେଣାଥ କାଳିନ୍ଦ୍ୟାଂ ବିଷ୍ଣୁଲୋକସ୍ୟ ଦର୍ଶନଂ ॥ ଭକ୍ତାନାଂ ମନୋରଥାଃ ସର୍ବେ ଭବନ୍ତୀତି ଦର୍ଶୟନ୍ନାହ ସୁଖୋପବିଷ୍ଟ ଇତି । ରାମକୃଷ୍ଣାଭ୍ୟାଂ ଉରୁ ଅଧିକଂ ମାନିତଃ । ୧-୩ । ହେ ତାତ ହେ ସୌମ୍ୟ ସ୍ୱାଗତଂ ଯଥା ତଥା ଆଗତଃ । ସ୍ୱଜ୍ଞାତିବନ୍ଧୂନାଂ ସ୍ୱେ ସୁହୃଦଃ ଜ୍ଞାତୟଃ ସପିଣ୍ଡାଃ ବନ୍ଧବୋଽସପିଣ୍ଡାଃ ସମ୍ବନ୍ଧିନଃ । ତେଷାମପି କିଂ ଅନମୀବଂ ଅପାପଂ ଅଦୁଃଖଂ ସୁଖମିତି ଯାବତ୍ । ଅନାମୟମାରୋଗ୍ୟଂ । ୪ । ଏବଂ ପ୍ରଶ୍ନୋଽପି ମମ ନୋଚିତ ଇତ୍ୟାହ କିନ୍ନ୍ୱିତି । ଅଙ୍ଗ ହେ ଅକ୍ରୂର ପୃଚ୍ଛେ ପୃଚ୍ଛାମି କୋଽହଂ କୁଲସ୍ୟ ଆମୟେ ରୋଗେ ନୋ ମାତୁଲ ଇତି ନାମ ଯସ୍ୟ ତସ୍ମିନ୍ । ନଃ ସ୍ୱାନାଂ ଜ୍ଞାତୀନାଂ । ତସ୍ୟ ପ୍ରଜାସୁ ଚ । ୫ । ଅସ୍ମଦସ୍ମନ୍ନିମିତ୍ତଂ । ବୃଜିନଂ ଦୁଃଖଂ । ଆର୍ଯ୍ୟୟୋର୍ବିଶଦୟୋଃ । ଯଦ୍ଧେତୋର୍ଯେଽହମେବ ହେତୁସ୍ତତ୍ । ୬ । ହେ ସୌମ୍ୟ ସ୍ୱାନାଂ ବୋ ଦର୍ଶନଂ ଅଦ୍ୟ

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କ ସମ୍ମାନରେ । ଅକ୍ରୂର ଶୋଇ ପଲଙ୍କରେ । ଭାବିଲ ଯାହା ଭାବିଥିଲ । ସେ ବାଞ୍ଛା ସବୁ ମୁଁ ପାଇଲା ।୧। ଲକ୍ଷ୍ମୀନିକେତ ଭଗବାନ । ଯାହାକୁ ହୁଅନ୍ତି ପ୍ରସନ୍ନ । ଅଲଭ୍ୟ କିସ ଅଛି ତାର । କିନ୍ତୁ ଯେ ଭକ୍ତ ତାଙ୍କର । କିଛିମାତ୍ର ନବାଞ୍ଛନ୍ତି । ହେ ନୃପ ଏ ତେବେ ଅଛି । ୨ । ସନ୍ଧ୍ୟାଭୋଜନଅନ୍ତେ ହରି । ସୁହୃଦଗଣ ସେନବର । କଂସର ଚରିତ ଅକ୍ରୂରେ । ପୁଚ୍ଛିଲେ କି ସେ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ୩ । ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ — ହେ ତାତ ଶୁଭେ ଆସିଛତ । ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କ ହେଉ ହିତ । ସ୍ୱଜ୍ଞାତି ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କର । ଅନାମୟତ ସମାଗ୍ରର ।୪। ଆମ୍ଭ କୁଳରେ କଂସ ରୋଗ । କହିବି କାହିଁ କୁଶଳ ଶୁଭ । ତାଙ୍କ ଶୁଭଅବା କାହିଁ । ସେ ଅମ୍ଭ ମାତୁଳ ଅଟଇ । ୫ । ଅମ୍ଭର ପିତାମାତାଙ୍କର । ଅହୋ ପାତକ ଗୁରୁ

ତଃ ସୌମ୍ୟଃ କାଂକ୍ଷିତଂ ।ପଶ୍ଚାତ୍ତଂ ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟତାଂ ତାତ ତବାଗମନକାରଣଂ ।୭। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ପୃଷ୍ଟୋ ଭଗବତା ସର୍ବଂ ବର୍ଣ୍ଣୟାମାସ ମାଧବଃ । ବୈରାନୁ-
ବନ୍ଧଂ ଯଦୁଷୁ ବସୁଦେବବଧୋଦ୍ୟମଂ ।୮। ଯତ୍ସନ୍ଦେଶୋ ଯଦର୍ଥଂ ବା ଦୂତଃ ସମ୍ପ୍ରେଷିତଃ ସ୍ୱୟଂ । ଯଦୁକ୍ତଂ ନାରଦେନାସ୍ୟ ସ୍ୱଜନ୍ମାନକଦୁନ୍ଦୁଭେଃ
।୯। ଶ୍ରୁତ୍ୱାକ୍ରୂରବଚଃ କୃଷ୍ଣୋ ବଳଶ୍ଚ ପରବୀରହା । ପ୍ରହସ୍ୟ ନନ୍ଦଂ ପିତରଂ ରାଜ୍ଞା ଦିଷ୍ଟଂ ବିଜଜ୍ଞତୁଃ ।୧୦। ଗୋପାନ୍ ସମାଦିଶତ୍ ସୋଽପି
ଗୃହ୍ୟତାଂ ସର୍ବଗୋରସଃ । ଉପାୟନାନି ଗୃହ୍ଣୀଧ୍ୱଂ ଯୁଜ୍ୟନ୍ତାଂ ଶକଟାନି ଚ ।୧୧। ଯାସ୍ୟାମଃ ଶ୍ୱୋ ମଧୁପୁରୀଂ ଦାସ୍ୟାମୋ ନୃପତେ ରସାନ୍ । ଦ୍ରକ୍ଷ୍ୟାମଃ
ସୁମହତ୍ ପର୍ବ ଯାନ୍ତି ଜାନପଦାଃ କିଲ । ଏବମାଘୋଷୟତ୍‌ କ୍ଷତ୍ରା ନନ୍ଦଗୋପଃ ସ୍ୱଗୋକୁଲେ ।୧୨। ଗୋପ୍ୟସ୍ତାସ୍ତଦୁପଶ୍ରୁତ୍ୟ ବଭୂବୁର୍ବ୍ୟଥିତା
ଭୃଶଂ । ରାମକୃଷ୍ଣୌ ପୁରୀଂ ନେତୁମକ୍ରୂରଂ ବ୍ରଜମାଗତଂ ।୧୩। କାଶ୍ଚିତ୍ତତ୍କୃତହୃତ୍ତାପଶ୍ୱାସମ୍ଳାନମୁଖଶ୍ରିୟଃ । ସ୍ରଂସଦ୍ଦୁକୂଲବଳୟକେଶଗ୍ରନ୍ଥ୍ୟଶ୍ଚ

ମମ ସଙ୍କଳ୍ପିତଂ ଭବିଷ୍ୟତି ଭଦ୍ରଂ ।୭। ମାଧବୋ ମଧୋର୍ବଂଶଜଃ ।୮। ଯୋ ଧନୁର୍ମଖରୂପଃ ସନ୍ଦେଶୋ ଯସ୍ୟ । ଯଦର୍ଥାଙ୍କ୍ରାଣୂରଚାଣୂରାଦିଭିର୍ଘାତନାର୍ଥଂ ।
ଅସ୍ୟ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଦୂରତୋ ବର୍ଣ୍ଣୟାମାସ । ସ୍ୱଜନ୍ମ କୃଷ୍ଣଜନ୍ମ ଆନକଦୁନ୍ଦୁଭେଃ ସକାଶାତ୍ ।୯। ବିଜଜ୍ଞତୁର୍ବିଶେଷେଣ ଜ୍ଞାପୟାମାସତୁଃ ।୧୦। ସୋଽପି
ନନ୍ଦୋ ଗୋପାନ ସମାଦିଶତ୍ । ତଦେବ ଦର୍ଶୟତି ଗୃହ୍ୟତାମିତ୍ୟାଦିନା । ଗୋରସଃ କ୍ଷୀରାଦିଃ । ଉପାୟନାନି ଉପଚାରଦ୍ରବ୍ୟାଣି ।୧୧। ରସାନ୍
ଘୃତାଦୀନ୍ । ଶତ୍ରୁତ୍ୱେନ ଇଦଂ ସୂଚୟତି । ଛତ୍ରସ୍ୟାଦ୍ୟ ବେଗସ୍ୟ ଉତ୍ସବାର୍ଥଂ ରସାନ୍ ଦାସ୍ୟାମ ଇତି । କ୍ଷତ୍ରା ବ୍ରଜରକ୍ଷାଧିକୃତେନ । ଅଘୋଷ-
ୟତ୍ ସଙ୍କେତୋ ଘୋଷିତବାନ୍ ।୧୨। ତାଃ କୃଷ୍ଣୈକଜୀବନା ଗୋପ୍ୟଃ ତତ୍ର ତଦା ଅକ୍ରୂରମାଗତମୁପଶ୍ରୁତ୍ୟେତ୍ୟନ୍ୱୟଃ ।୧୩। ବ୍ୟଥାଲିଙ୍ଗାନ୍ୟାହ

ତର ॥ ଯେବେଠାରୁ ତାଙ୍କପୁରେ ମଲେ । ଅଟେତ ବନମଳ ଭୋଗିଲେ ।୭। ସ୍ୱଜନ ବଦନ ଦେଖିଲୁ । ଆଜ ପୁଣ୍ୟେ ସଫଳ କଲୁଁ ॥ ତୁମ୍ଭର ଏଥ
ଆଗମନ । ମୋ ଆଗରେ କହ ହେ ବଚନ ॥ ଶୁଣି ଅକ୍ରୂର କହିଲେ । ସକଳ କଥା ଜଣାଇଲେ ।୮। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — କୃଷ୍ଣଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନରେ
ଅକ୍ରୂର । କହିଲ ସବୁ ସମାଗ୍ରର ॥ଯଦୁଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଶତ୍ରୁତା । ବସୁଦେବଙ୍କ ପ୍ରାଣ କଥା ।୮। ଯେ ଅର୍ଥେ ଦୂତ ସ୍ୱରୂପରେ । କଂସ ପେଷିଲା ଗୋପନରେ ।
ଶ୍ରୀହରି ଜନମ ବୃତ୍ତାନ୍ତ । ନାରଦ କହିଲେ ଯେମନ୍ତ ॥ ସକଳ କୃଷ୍ଣେ ନିବେଦିଲା । ଶୁଣି କୃଷ୍ଣ ହସି ଦେଲା ।୯। ଶୁଣି ଅକ୍ରୂରଙ୍କ ବଚନ । ଅକ୍ରୂର
ବାକ୍ୟ ହୋଇ ତୁଷ୍ଟ ॥ କଂସର ଆଦେଶ ଶୁଣିଲେ । ହସି ନନ୍ଦଙ୍କୁ ଜଣାଇଲେ ।୧୦। ନନ୍ଦ କହିଲେ ହେ ଗୋପାଳେ । ଗୋରସ ଆଣ ହେ
ସକଳେ ॥ ଯେ ଯାତ୍ରାଯୋଗ୍ୟ ହେବ ସବ । ଶକଟମାନ ସଜକର ।୧୧। କାଲି ମଥୁରାପୁରେ ଯିବା । ରାଜାଙ୍କୁ ଗୋରସ ଅର୍ପିବା ॥ ଦେଖିବା

କାଞ୍ଚନ ।୧୪। ଅନ୍ୟାଶ୍ଚ ତଦନୁଧ୍ୟାନନିବୃତ୍ତାଶେଷବୃତ୍ତୟଃ । ନାଭ୍ୟଜାନନ୍ନିମଂ ଲୋକମାତ୍ମଲୋକଂ ଗତା ଇବ । ୧୫। ସ୍ମରନ୍ତ୍ୟଶ୍ଚାପରାଃ
ଶୌରେରନୁରାଗସ୍ମିତେରିତାଃ । ହୃଦିସ୍ପୃଶଶ୍ଚିତ୍ରପଦା ଗିରଃ ସମ୍ମୁମୁହୁଃ ସ୍ତ୍ରିୟଃ ।୧୬। ଗତିଂ ସୁଲଳିତାଂ ଚେଷ୍ଟାଂ ସ୍ନିଗ୍ଧହାସାବଲୋକନମ୍ ।
ଶୋକାପହାନି ନର୍ମାଣି ପ୍ରୋଦ୍ଦାମଚରିତାନି ଚ ।୧୭। ଚିନ୍ତୟନ୍ତ୍ୟୋ ମୁକୁନ୍ଦସ୍ୟ ଭୀତା ବିରହକାତରାଃ । ସମେତାଃ ସଙ୍ଘଶଃ ପ୍ରୋଚୁରଶ୍ରୁମୁଖ୍ୟୋଽଚ୍ୟୁତାଶୟାଃ ।୧୮। ଗୋପ୍ୟ ଊଚୁଃ । ଅହୋ ବିଧାତସ୍ତବ ନ କ୍ୱଚିଦ୍ଦୟା ସଂଯୋଜ୍ୟ ମୈତ୍ର୍ୟା ପ୍ରଣୟେନ ଦେହିନଃ । ତାଂଶ୍ଚାକୃତାର୍ଥାନ୍ ବିୟୁ-
ନଙ୍କ୍ଷ୍ୟପାର୍ଥକଂ ବିଚେଷ୍ଟିତଂ ତେଽର୍ଭକଚେଷ୍ଟିତଂ ଯଥା ।୧୯। ଯସ୍ତ୍ୱଂ ପ୍ରଦର୍ଶ୍ୟାସିତକୁନ୍ତଳାବୃତଂ ମୁକୁନ୍ଦବକ୍ତ୍ରଂ ସୁକପୋଲମୁନ୍ନସମ୍ । ଶୋକାପନୋଦ-

---

ପକ୍ଷଭିଃ । ସ୍ରାଷ୍ଟି ଦଣ୍ଡ । ତେନ ଶ୍ରବଣେନ ଲୁଠନ୍ତୋ ଯୋ ନୂତ୍ନପତ୍ରେନ ଯଃ ଶ୍ୱାସସ୍ତେନ ମ୍ଳାନା ମୁଖଶ୍ରୀର୍ଯାସାଂ ତା ବଭୂବୁରିତ୍ୟ । ଦୁକୂଳାନ ଚ ନୀ-
ନ୍ୟାନ ଚ କେଶଗ୍ରନ୍ଥସ୍ପୃଷ୍ଟ । ସ୍ରଂସନ୍ତୋ ଦୁକୂଳାଦୟୋ ଯାସାଂ ତଥାଭୂତାଃ କାଞ୍ଚନ ବଭୂବୁରିତ୍ୟ ।୧୪। ତଦ୍ୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟାନୁଧ୍ୟାନେନ ନିବୃତ୍ତା
ଅଶେଷାଶ୍ଚକ୍ଷୁରାଦିବୃତ୍ତୟୋ ଯାସାଂ ତା ଇମଂ ଲୋକଂ ଦେହମପି ନ ଜାନନ୍ତି ସ୍ମ ମୁକ୍ତା ଇବେତ୍ୟ ।୧୫। ଅପରାଃ ସ୍ତ୍ରିୟଃ ଶୌରେର୍ଗିରଃ ସ୍ମରନ୍ତ୍ୟଃ
ସମ୍ମୁମୁହୁଃ । କଥମ୍ଭୂତା ଗିରଃ । ଅନୁରାଗେଣ ଯତ୍ ସ୍ମିତଂ ତେନେରିତାଃ । ହୃଦିସ୍ପୃଶନ୍ତୀତି ହୃଦିସ୍ପୃଶୋ ମନୋଜ୍ଞାଃ । ଚିତ୍ରାଣି ପଦାନି ଯାସୁ ତାଃ
।୧୬।୧୭। ବିରହେଣ କାତରା ବିହ୍ୱଳାଃ । ଅଚ୍ୟୁତେ ଆଶୟୋ ଚିତ୍ତଂ ଯାସାଂ ତାଃ ।୧୮। କୃଷ୍ଣସଙ୍ଗତିଂ ବିଧାୟ ବିପକ୍ଷସ୍ୟେବ ବିଧାତାରଂ ପ୍ରତ୍ୟେକଂ
ଆକ୍ରୋଶନ୍ତ୍ୟ ଆହୁଃ ଅହୋ ଇତି । ମୈତ୍ର୍ୟା ହିତାଚରଣେନ ପ୍ରଣୟେନ ସ୍ନେହେନ ଚ । ଅକୃତାର୍ଥାନ୍ ଅପ୍ରାପ୍ତଭୋଗାନପି ତାନ୍ ବିୟୁନଙ୍କ୍ଷି

ମହୋତ୍ସବ ଗୋଳ । ବହୁତ ଲୋକ ହେବେ ଠୁଳ ।୧୨। ନନ୍ଦ ଏସବୁ ଗୋକୁଳରେ । ଘୋଷଣା ଦେଲା ଘରେ ଘରେ ।୧୩। ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ମଥୁରାକୁ
ଅକ୍ରୂର ଅଛନ୍ତି ନେବାକୁ ॥ ଗୋପୀଏ ଏବାର୍ତ୍ତା ପାଇ । ବ୍ୟଥା ପାଇଲେ ଶୁଣିଥାଇ ।୧୪। କାହୁଁ ଦଣ୍ଡାପ ଗରଶ୍ୱାସେ । ବଦନକାନ୍ତି ମ୍ଳାନ ଦଶେ
କାହା ଦୁକୂଳ କେଶପାଶ । ଖଳନ୍ତି ଶପେ ପାଇ ତ୍ରାସ । କେତେ ବା କୃଷ୍ଣେ ଧ୍ୟାନ କରି । ସକଳ କର୍ମ ପରିହରି ॥ ସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇଲେ ଏ ଶରୀର । ଅନ୍ତ-
ର କାହିଁ ଅଗୋଚର ।୧୫। କେତେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମନ୍ଦହାସ । ମଧୁର ମନୋଜ୍ଞ ସମ୍ଭାଷ ॥ ସୁମରି କେହି କେହି ନାରୀ । ମୂର୍ଚ୍ଛିତ ହୋଇଲେ ଝୁରି ଝୁରି
।୧୬। ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଲଳିତ ଗମନ । ସ୍ନିଗ୍ଧ ମୃଦୁ ହାସ ବିଲୋକନ ॥ ଦୁଃଖପାସୋରା ନର୍ମବାଣୀ । ଉଦ୍ଦାମ ରହସ୍ୟ କାହାଣୀ ॥ ୧୭। ମୁକୁନ୍ଦ ଲୀଳା ଚିନ୍ତା କରି ।
ବିରହଭୀରୁ ଗୋପନାରୀ । ଅଚ୍ୟୁତେ ମନ ନିବେଶିଲେ । ମିଳି ସକଳେ ବିଳପିଲେ ।୧୮। ଗୋପ୍ୟ ଉଚୁଃ — ବିଧାତା ତୋର ଦୟା ନାହିଁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସ୍ୱ ତଲେଶସ୍ପନ୍ଦନଂ କରୋଷି ଯାଦୃକ୍ଷୀମଦାଧି ତେ କୃତଂ ।୨୦। କ୍ରୂରସ୍ତ୍ୱମକ୍ରୂରସମାଖ୍ୟୟା ସ୍ମ ନଶ୍ଚକ୍ଷୁର୍ହିଦତ୍ତଂ ହରସେ ବତାଜ୍ଞବତ୍ । ଯେନୈକ-
ଦେଶେଽଖିଳସର୍ଗସୌଷ୍ଠବଂ ତ୍ୱଦୀୟମଦ୍ରାକ୍ଷ୍ମ ବୟଂ ମଧୁଦ୍ୱିଷଃ । ୨୧ । ନ ନନ୍ଦସୂନୁଃ କ୍ଷଣଭଙ୍ଗସୌହୃଦଃ ସମୀକ୍ଷତେ ନଃ ସ୍ୱକୃତାତୁରା ବତ ।
ବିହାୟ ଗେହାନ୍ ସ୍ୱଜନାନ୍ ସୁତାନ୍ ପତୀଂ ସ୍ତଦାସ୍ୟମଦ୍ଧୋପଗତା ନବପ୍ରିୟଃ ।୨୨। ସୁଖଂ ପ୍ରଭାତା ରଜନୀୟମାଶିଷଃ ସତ୍ୟା ବଭୂବୁଃ ପୁରଯୋଷିତାଂ

ବିଯୋଜୟସି । ତସ୍ମାତ୍ ନ ତବ ଦୟା । ବାଲଶୋଽପି କ୍ରୀଡିଷ୍ୟାମ୍ନ୍ତଃ ଅପାର୍ଥକମିତି । ୧୯ । ବତାହୋ ଇତି ଖେଦେ । କସ୍ମୈଚିଦ୍ୟାନ୍ତଃ ଯଦ୍ଭୁମିତି ।
ଶୋକମପନୁଦତି ଶୋକାପନୋଦଃ ସ ସ୍ମୃତୌ ସ୍ମିତଲେଶସ୍ତ ଗୁଡହାସସ୍ତେନ ସୁନ୍ଦରଂ ମୁକୁନ୍ଦସ୍ୟ ବକ୍ତ୍ରଂ ସକୃଦ୍ପ୍ରଦର୍ଶ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟମସ୍ମାକଂ ଯାଦୃକ୍ଷ୍ୟ-
ମଦୃଶ୍ୟତାଂ କରୋଷି ଅତଃପ୍ରବ କୃତଂ କର୍ମ ଅସାଧୁ କାର୍ଯ୍ୟମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୦ । କିଞ୍ଚ ଦତ୍ତପ୍ରହାରଦ୍ଭେନାତକ୍ରୂରସ୍ତ୍ୱମିତ୍ୟାହୁଃ କ୍ରୂରସ୍ତ୍ୱମିତି । ନନୁ
ଅକ୍ରୂରେ ହରତି ନାହମିତି ଚେଦେତ ଅନ୍ତଃ । ଅକ୍ରୂରସମାଖ୍ୟୟେତି । ନନ୍ୱେବଂ ବର୍ତ୍ତମନ୍ୟଃ ପ୍ରବଦନ୍ତି ଅତୋ ନାନାକ୍ରମେଣ ସ୍ୱଂ ଧ୍ରୁବଂ ତ୍ୱମେ-
ବାଗତୋଽସି । କୃଷ୍ଣଂ ହରସି ନ ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷୁରତ୍ନ ବେଣୁ । ଯେନ ତ୍ୱଦତ୍ତେନ ଚକ୍ଷୁଷା ମଧୁଦ୍ୱିଷ ଏକଦେଶେ କେଶବକ୍ତ୍ରାଦୌ ତ୍ୱଦୀୟଂ ସମସ୍ତଂ
ସୃଷ୍ଟିନୈପୁଣ୍ୟମଦ୍ରାକ୍ଷ୍ମ ଦୃଷ୍ଟବତ୍ୟୋ ବୟଂ ତଚ୍ଚକ୍ଷୁଃ । ଅୟଂ ଭାବଃ ମମ ସର୍ବଂ ରହସ୍ୟମାଲକ୍ଷିତମିତ୍ୟମର୍ଷେଣୈବ କୃଷ୍ଣଂ ବିଯୋଜୟନ୍ ଅସ୍ମାନନ୍ଧୀ-
କରୋଷୀତି । ୨୧ । ବିଧାତାର ବିହାୟ ପରହିରମୁକ୍ତ୍ୱା ନ ନନ୍ଦସୂନୁରତ । ବତେତି ଖେଦେ । କ୍ଷଣଭଙ୍ଗଂ ଅସ୍ଥିରଂ ସୌହୃଦଂ ଯସ୍ୟ ସଃ । ଗୃହା-
ଦୀନ୍ ବିହାୟ ଅସ୍ମା ସାକ୍ଷାତ୍ ତସ୍ୟୈବ ଦାସ୍ୟମୁପଗତାଃ ସ୍ୱକୃତାତୁରସ୍ତନ୍ନ ତେନୈବ ମୃତାଦନା ପରବଶା ଅପି ନୋ ଽସ୍ମାନ୍ ନ ସମୀକ୍ଷତେ । ନବ

ଯନ୍ତ୍ରେ ମିତତା ତଅଇ ॥ ହୃଦୟ ଜୋହୃଣ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ । ଜିଣାଉ ଏବର ହୃଦକ୍ୟୁ । ଅଭବେଣ ତଳ ଦେଉ କର । ଭୋକମ ଥିଲରେଳ ସର । ୧୯ ।
ରମ୍ୟକପୋଳ ନାଶାପୃକ୍ତ । ସୁଜାଳ କୁନ୍ତଳଆବୃତ ॥ ମୁଗ୍ଧସହାସ ଶୋକହର । ମୁକୁନ୍ଦ ମୁଖ ଶଶଧର ॥ ଦେଖାଇ ଅମ୍ଭଙ୍କୁ ମୋହନ୍ତୁ । ଲୁଚାଇ
ନେବାକୁ ବସିଲୁ ॥ ଅଧିକର୍ମଏ ତୋହର । ୨୦ । ରୂକ୍ରୂର ହୋଇଣ ଅକ୍ରୂର ॥ ହରୁଛୁ ନୟନ ଅମ୍ଭର । ନଜାରୁ ଥିଲେ ସୁନ୍ଦର ॥ ଏ
ଦେଇଥିଲୁ ତୁହି । ଏବେ ହରୁଛୁ ଅଜ୍ଞ ହୋଇ ॥ ତୋ ସୃଷ୍ଟି କୌଶଳ ସହିତ । ମୁକୁନ୍ଦ ମଧୁରମ ବଡ଼ା ଦେଖାଇଲୁ ଏ ନେତ୍ର ଦେଇ । ତୋ
ନେଇ କାହିଁପାଇଁ । ୨୧ । ଗୋପସ୍ତ୍ରୀ ଏନନ୍ଦ କୁମର—ପ୍ରୀତିରୁ କ୍ଷଣିକ ଭଙ୍ଗୁର ॥ ଅମ୍ଭେ ତା ଲାଗି ଝୁରୁଥାଉ । ସେ ଛଡ଼ାଏ ଗୃହ ପାଇଁ ।
ଦାସୀ ହୋଇ ପତି ସୁତ । ଗୃହ ସ୍ୱଜନ ତେଜିଲୁତ ॥ ଏବେ ନୂତନ ଶୋକଗଲ । ଅମ୍ଭ ଭାବତ ନରଖିଲ ।୨୨। ମଥୁରାପୁରସ୍ତ୍ରୀ ନାହାନ୍ତେ । ଏବେ

ଧ୍ରୁବଂ । ଯାଃ ସମ୍ପଶ୍ୟେଦୃଷ୍ଟଂ ନୃତ୍ୟତୋଃ ପାଦନ୍ୟାସାଙ୍ଗୋତ୍କଲଭସ୍ମିତାସବଂ । ୨୩ । ତାସାଂ ମୁକୁନ୍ଦୋ ମଧୁମଞ୍ଜୁଭାଷିତୈର୍ଗୃହୀତଚିତ୍ତଃ ପରବାନ୍ ମନସ୍ୱ୍ୟପି । କଥଂ ପୁନର୍ନଃ ପ୍ରତିଯାସ୍ୟତେଽବଲା ଗ୍ରାମ୍ୟାଃ ସଲଜ୍ଜସ୍ମିତବିଭ୍ରମୈର୍ଭ୍ରମନ୍ । ୨୪ । ଅଦ୍ୟ ଧ୍ରୁବଂ ତତ୍ର ଦୃଶୋ ଭବିଷ୍ୟତେ ଦାଶାର୍ହଭୋଜାନ୍ଧକବୃଷ୍ଣିସାତ୍ୱତାଂ । ମହୋତ୍ସବଃ ଶ୍ରୀରମଣଂ ଗୁଣାସ୍ପଦଂ ଦ୍ରକ୍ଷ୍ୟନ୍ତି ଯେ ଚାଧ୍ୱନି ଦେବକୀସୁତଂ । ୨୫ । ମୈତଦ୍ୱିଧସ୍ୟାକରୁଣସ୍ୟ ନାମ

ନବ ପ୍ରିୟଂ ଯସ୍ୟ ସଃ । ଅତ ଏନଂ ନବାବୟୋମ ଇତି ଭାବଃ । ୨୨ । ସେର୍ଷ୍ୟମୂଚୁଃ ସୂଚୟନ୍ତି । ନୃତ୍ୟତୋଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ମୁଖଂ ପାଦନ୍ୟା ଆଦରେଣ ଦୃଷ୍ଟଂ । କଥଂଭୂତଂ । ଅପାଙ୍ଗେନ ନେତ୍ରପ୍ରାନ୍ତେନ ଉତ୍କଲଭମୁକ୍ତଂ ମୃଦୁ ସ୍ମିତମେବାସବୋ ରସୋ ଯସ୍ମିଂସ୍ତତ୍ । ଯଦ୍ୱା ଅପାଙ୍ଗୋତ୍କଲଭସ୍ମିତେନ ଅସବଃ ପ୍ରାଣାଃ ଯତ୍ର ମୁଖଂ । ତତଶ୍ଚ ପାନଂ ମୁଖ୍ୟମେବ ସଙ୍ଗବସ୍ତୁ । ୨୩ । ନନୁ ଦ୍ୱିତ୍ରାଣି ଦିନାନି ତଥା ଭବତୁ ନାମ ତତ୍ରାପ୍ୟସ୍ମତ୍ପ୍ରେମାକୃଷ୍ଟଃ ପିତ୍ରାଦିଭିଶ୍ଚ ପରବର୍ତ୍ତିତ ଆଗମିଷ୍ୟତ୍ୟାଶଙ୍କ୍ୟାହୁଃ ହେ ଅବଲାସ୍ତାସାଂ ମଧୁରମଞ୍ଜୁଭାଷିତୈଃ ବଶୀକୃତଚିତ୍ତସ୍ତଥା ତାସାଂ ସଲଜ୍ଜସ୍ମିତୈର୍ବିଭ୍ରମୈର୍ଭ୍ରମନ୍ ପରବାନ୍ ପିତ୍ରାଦିପରତନ୍ତ୍ରୋଽପି । ଯଦ୍ୱା ବ୍ରଜେ ପରୋଽନ୍ୟୋ ବନ୍ଧବଃ ଯସ୍ୟ ଯସ୍ୟ ତଥା ମନସ୍ୱୀ ଧୀରୋଽପି ଗ୍ରାମ୍ୟ ଅବଲାଃ ନଃ କଥଂ ପ୍ରତିଯାସ୍ୟତେ ପ୍ରତ୍ୟେଷ୍ୟତି ନ କଥଞ୍ଚିଦିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୪ । କିଞ୍ଚ ଅସ୍ମଦ୍ଦୁଃଖବାଞ୍ଛଯୋଽନ୍ୟ ଏବାଦ୍ୟ ଭବିଷ୍ୟନ୍ତୀତ୍ୟାହୁଃ ଅଦ୍ୟେତି ତତ୍ର ପୁରେ ଦାଶାର୍ହାଦୀନାଂ ଦୃଶୋ ଦୃଷ୍ଟେର୍ମହୋତ୍ସବୋ ଭବିଷ୍ୟତେ ଭବିଷ୍ୟତି । ଯେ ଦେବକୀସୁତଂ ଦ୍ରକ୍ଷ୍ୟନ୍ତି ତଥା ଯେ ଚାଧ୍ୱନି ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦ୍ରକ୍ଷ୍ୟନ୍ତି ତେଷାମପି ଦୃଶାଂ ଭବିଷ୍ୟତୀତି । ଯଦ୍ୱା ଦୃଗ ଇତି ଦ୍ୱିତୀୟା । ତେଷାଂ ଦୃଶୋ ନେତ୍ରାଣି ମହୋତ୍ସବୋ ଭବିଷ୍ୟତେ ପ୍ରାପ୍ସ୍ୟତି ପ୍ରାପ୍ତ୍ୟର୍ଥେଽପି ବର୍ତ୍ତତେ ଆତ୍ମନେପଦତ୍ୱାତ୍ । ୨୫ । ଅକ୍ରୂରଂ ଶପନ୍ତ୍ୟ ଆହୁଃ ମୈତଦ୍ୱିଧସ୍ୟେତି । ଏଷା ବଧା ବଧାନାଂ କର୍ମ ଯସ୍ୟ । ଅତଏବ ନାମ୍ନା ପରଂ ଅକ୍ରୂର ଇତି ଶୋଭନଂ ନାମ ମା ଭୂତ୍ । ତତ୍ର ହେତୁଃ ଅତିଦାରୁଣ ଇତ୍ୟାଦି । ପ୍ରିୟାତ୍ ପ୍ରାଣାଦପି ପ୍ରିୟତରାଂ କୃଷ୍ଣମଧୁନଃ ପାରମନୁଦର୍ଶନାଭିଭ୍ରାଦନ୍ତ ଦୂର

ପାଦ୍ରକ୍ଷା କପୁଖେ । ଅଗ୍ରେ ଫଳ ହେବ ପୁଷ୍ଟି । ଦେଖିବେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବଦନ ॥ କଟାକ୍ଷ ସ୍ମିତ ମଧୁପାନ । କରିବ ତାହାଙ୍କ ନୟନ । ୨୩ । ତାହାଙ୍କ ମଧୁରବଚନ । କୃଷ୍ଣେ କରିବ ପରାଧୀନ ॥ ସଲଜ୍ଜସ୍ମିତ ବିଭ୍ରମରେ । କୃଷ୍ଣ ପଡ଼ିବେ ଭ୍ରମରେ ॥ ମନସ୍ୱୀ ହୋଇଲେ ହେଁ କି ଫଳ । ଗ୍ରାମ୍ୟନାରୀଙ୍କ ପ୍ରୀତି ମୂଳ ॥ ତେବେ କେ ନାରୀଙ୍କ ପାଶ । ଗୋପକୁ ଆସିବେ ଗୋବିନ୍ଦ । ୨୪ । ଏକ ଦାଶାର୍ହ ଭୋଜାନ୍ଧକ । ବୃଷ୍ଣି ସାତ୍ୱତଙ୍କର ସୁଖ ॥ ସକଳ ଗୁଣର ଆଧାର । ଶ୍ରୀପତି ଦେବକୀ କୁମର ॥ ମାର୍ଗେ ଚଳନ୍ତେ ନୟନରେ । ଦେଖିବେ ଅତି ଆନନ୍ଦରେ । ୨୫ । ପ୍ରାଣରୁ ପ୍ରିୟ ଯେ ଆମ୍ଭର । ତାଙ୍କୁ କରନ୍ତି ଅନ୍ତର ॥

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସ୍ତୋତା ଅଚ୍ୟୁତସ୍ତ୍ୱଂ ଭଗବଦ୍ଭୃଃ । ୧୧ । ତୁଭ୍ୟଂ ନମସ୍ତେ ତ୍ୱବିଷକ୍ତଦୃଷ୍ଟୟେ ସର୍ବାତ୍ମନେ ସର୍ବଧିୟାଂ ଚ ସାକ୍ଷିଣେ । ଗୁଣପ୍ରବାହୋଽୟମବିଦ୍ୟୟା କୃତଃ ପ୍ରବର୍ତ୍ତତେ ଦେବନୃତିର୍ଯ୍ୟଗାତ୍ମସୁ । ୧୨ । ଅଗ୍ନିର୍ମୁଖଂ ତେଽବନିରଙ୍ଘ୍ରିରୀକ୍ଷଣଂ ସୂର୍ଯ୍ୟୋ ନଭୋ ନାଭିରଥୋ ଦିଶଃ ଶ୍ରୁତିଃ । ଦ୍ୟୌଃ କଂ ସୁରେନ୍ଦ୍ରାସ୍ତବ ବାହବୋଽର୍ଣ୍ଣବାଃ କୁକ୍ଷିର୍ମରୁତ୍ ପ୍ରାଣବଲଂ ପ୍ରକଳ୍ପିତଂ । ୧୩ । ରୋମାଣି ବୃକ୍ଷୌଷଧୟଃ ଶିରୋରୁହା ମେଘାଃ ପରସ୍ୟାସ୍ଥିନଖାନି ତେଽଦ୍ରୟଃ । ନିମେଷଣଂ ରାତ୍ର୍ୟହନୀ ପ୍ରଜାପତିର୍ମେଢ୍ରସ୍ତୁ ବୃଷ୍ଟିସ୍ତବ ବୀର୍ଯ୍ୟମିଷ୍ୟତେ । ୧୪ । ତ୍ୱୟ୍ୟବ୍ୟୟାତ୍ମନ୍ ପୁରୁଷେ ପ୍ରକଳ୍ପିତା ଲୋକାଃ ସପାଲା ବହୁଜୀବସଙ୍କୁଲାଃ

ଅତ୍ର ହେତୁମାହ । ତୁଭ୍ୟମିତି । ଭବତଃ ଶକ୍ତ୍ୟା ପ୍ରକୃତିସ୍ୱରୂପୟାଃ ସତ୍ତ୍ୱାଦୟୋ ଗୁଣାଃ । ଅତଃ ପ୍ରାକୃତାଃ ସତ୍ତ୍ୱକାର୍ଯ୍ୟୋପାଧୟୋ ବ୍ରହ୍ମପର୍ଯ୍ୟନ୍ତାଃ ସ୍ଥାବରାଦୟୋ ଜୀବାଃ ସ୍ୱୋପାଧିଦ୍ୱାରା ତେଷୁ ଗୁଣେଷୁ ପ୍ରୋତାଃ ପ୍ରବଦ୍ଧାସ୍ତେ ଚ ପ୍ରକୃତୌ ସା ଚ ତ୍ୱୟୀତି । ଅତଃ କ୍ରମେଣୋପାଧିଲୟେ ତୁ ସର୍ବେଽପି ତ୍ୱାମେବ ବିଶନ୍ତୀତି । ଯଦ୍ୱା ଭବତଃ ପ୍ରକୃତେର୍ଗୁଣେଷୁ ପ୍ରୋତା ବ୍ରହ୍ମାଦୟୋ ଭବଦ୍ୟତିରେକେଣ ନ ସନ୍ତି ଅତସ୍ତ୍ୱମେବ ସର୍ବଦେବମୟ ଇତି । ୧୧ । ନନୁ ଭବତଃ ପ୍ରକୃତେରପି ଭେଦେ ସତ୍ୟପି ପ୍ରକୃତିସମ୍ବନ୍ଧ ତ୍ୱୟି ତଦସ୍ତି ତେଷାଂ ମମ ଚ କୋ ବିଶେଷଃ ସ୍ୟାଦିତ୍ୟାଶଙ୍କ୍ୟ ବିଶେଷମାହ ତୁଭ୍ୟମିତି । ଅବିଷକ୍ତଦୃଷ୍ଟୟେ ଅଲିପ୍ତଦୃଷ୍ଟୟେ । କୁତଃ ସର୍ବାତ୍ମନେ । ସ୍ୱବ୍ୟତିରିକ୍ତାଭାବାଦବିଷକ୍ତଦୃଷ୍ଟିତ୍ୱମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ନନ୍ୱ ସର୍ବଧିୟାଂ ସାକ୍ଷିଣେ । ସର୍ବବୁଦ୍ଧିସାକ୍ଷିତ୍ୱାନ୍ନ କ୍ୱାପି ତୁ ବିଶ୍ଲେଷ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ଇତରେ ତୁ ସଂସରନ୍ତୀତ୍ୟାହ ଗୁଣପ୍ରବାହ ଇତି । ଦେବନୃତିର୍ଯ୍ୟକ୍ଷୁ ଆତ୍ମାନୋ ଯେଷାଂ ତେଷୁ ଦେହାଦ୍ୟଭିମାନିଷ୍ୱିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅବିଦ୍ୟୟା କୃତୋଽୟଂ ଗୁଣପ୍ରବାହଃ ପ୍ରବର୍ତ୍ତତେ ଅତୋ ମହାନ୍ ବିଶେଷ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୨ । ସର୍ବାତ୍ମନ ଇତ୍ୟନେନୋକ୍ତଂ ସ୍ପଷ୍ଟଂ ସ୍ତୌତି ଅଗ୍ନିର୍ମୁଖମିତି ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ । ଅଗ୍ନ୍ୟାଦୀନାମଧ୍ୟାତ୍ମାଦିସୃଷ୍ଟତା ବିଧୀୟତେ ଯୋଽୟମଗ୍ନିଃ ସ ତୁ ତବ ମୁଖମିତ୍ୟାଦିବଚନବ୍ୟକ୍ତ୍ୟା । ଈକ୍ଷଣଂ ଚକ୍ଷୁଃ । ଶ୍ରୁତିଃ ଶ୍ରବଣେନ୍ଦ୍ରିୟଂ । କଂ ମୂର୍ଦ୍ଧା । ପ୍ରାଣେ ବଳଞ୍ଚ ତେ । ୧୩ । ଅଦ୍ରୟଃ ପରସ୍ୟ ତେ ଅସ୍ଥିନଖାନି

ବିଷ୍ଣୁ ନିତ୍ୟ । ୧୧ । ସର୍ବାତ୍ମା ତୁହି ସର୍ବେଶ୍ୱର । କାହିଁ ଆସକ୍ତ ନାହିଁ ତୋର । ସଭଙ୍କ ବୁଦ୍ଧି ସାକ୍ଷୀ ତୁହି । ଅବିଦ୍ୟା କାତ ଗୁଣ ନେଇ । ଦେବ ତିର୍ଯ୍ୟକ ନର ଭେଦେ । ତୁହି ବିରାଜୁ ବିଶ୍ୱମଧ୍ୟେ ॥ ଅବିଦ୍ୟାବଶେ ଦିଶୁ ଭିନ୍ନ । ଯଥାର୍ଥେ ଏକ ତୋ ସ୍ଥାନ । ୧୨ । ଅଗ୍ନି ଅଛଇ ମୁଖ ତୋର । ପୃଥିବୀ ପାଦ ସୂର୍ଯ୍ୟ ନେତ୍ର । ଆକାଶ ନାଭି ଦିଗେ କର୍ଣ୍ଣ । ସ୍ୱର୍ଗ ଅଛଇ ଶିର ସ୍ଥାନ । ସାଗର କୁକ୍ଷି ଦେବେ ଭୁଜ । ପବନ ପ୍ରାଣ ବଳ ଓଜ । ବୃକ୍ଷ ଔଷଧିଗଣେ ରୋମ । କେଶତେ ଅଭ୍ର ନଖ ଧାମ । ଶୈଳଙ୍କପାତ ସବୁ ଦନ୍ତ । ପ୍ରଜାପତି ତୋ ମେଢ୍ର ଜାଣ । ବୃଷ୍ଟି ଅଛଇ ବୀର୍ଯ୍ୟ

ଯଥା ଜଲେ ସଞ୍ଚିହତେ ଜଲୌକସୋଽପ୍ୟୁଦୁମ୍ବରେ ବା ମଶକା ମନୋମୟେ । ୧୫ । ଯାନି ଯାନୀହ ରୂପାଣି କ୍ରୀଡନାର୍ଥଂ ବିଭର୍ଷି ହି । ତୈରାମୃଷ୍ଟଶୁଚୋ ଲୋକା ମୁଦା ଗାୟନ୍ତି ତେ ଯଶଃ । ୧୬ । ନମଃ କାରଣମତ୍ସ୍ୟାୟ ପ୍ରଲୟାବ୍ଧିଚରାୟ ଚ । ହୟଶୀର୍ଷ୍ଣେ ନମସ୍ତୁଭ୍ୟଂ ମଧୁକୈଟଭମୃତ୍ୟବେ । ୧୭ । ଅକୂପାରାୟ ବୃହତେ ନମୋ ମନ୍ଦରଧାରିଣେ । କ୍ଷିତ୍ୟୁଦ୍ଧାରବିହାରାୟ ନମଃ ଶୂକରମୂର୍ତ୍ତୟେ । ୧୮ । ନମସ୍ତେଽଦ୍ଭୁତସିଂହାୟ ସାଧୁଲୋକଭୟାପହ । ବାମନାୟ ନମସ୍ତୁଭ୍ୟଂ କ୍ରାନ୍ତତ୍ରିଭୁବନାୟ ଚ । ୧୯ । ନମୋ ଭୃଗୂଣାଂ ପତୟେ ଦୃପ୍ତକ୍ଷତ୍ରବନଚ୍ଛିଦେ । ନମସ୍ତେ ରଘୁ-

---

। ୧୪ । ନ କେବଳମେତାବତ୍ତ୍ୱ ଜନ୍ତୁ ସଙ୍କୋଚ୍ୟପ୍ୟୁଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେହସ୍ୟ ବହୁତ ଏବେକ୍ଷ୍ଣ ବିନା ଏବଂ ସତ୍ୟପି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାଦତ୍ୟୋ ବହୁଧା-ସ୍ତୁତି ନ ସମ୍ବନ୍ତେ ତସ୍ୟ ତ୍ୱୟି କଳ୍ପିତତ୍ୱାଦିତ୍ୟାହ ତ୍ୱୟୀତି । ଅବ୍ୟୟାତ୍ମନ ପୁରୁଷ ପୂର୍ଣ୍ଣେ ଲୋକାଦୟଃ ସଞ୍ଚିହତେ ଯତନ୍ତି । ହେ ଅବ୍ୟୟା-ତ୍ମନିତି ବା । କଥଂଭୂତେ ତ୍ୱୟି ମନୋମୟେ ମନଃ ପ୍ରଧାନ ମନୋବୃତ୍ତି ବ୍ୟଙ୍ଗ୍ୟ । ଦୃଶ୍ୟତେ ତ୍ୱଗ୍ର୍ୟୟା ବୁଦ୍ଧ୍ୟା । ମନସୈବାନୁଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦି ଶ୍ରୁତେଃ ଜଲେ ଯଥା ଜଲୌକସଃ ସ୍ୱମ୍ଭୂପାଣ୍ୟନ୍ତ୍ରଗନ୍ଧୋ ଯଥା ଉଦୁମ୍ବରାନ୍ତଃକେଶରେଷୁ ମଶକାଃ ପରସ୍ପରବାର୍ତ୍ତାନଭିଜ୍ଞାଃ ଏବମନନ୍ତାନି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡାନି ତ୍ୱୟି ସଞ୍ଚରନ୍ତୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୫ । ତତ୍ରାପ୍ୟେବଂ ଭୂତଂ ତବ ସ୍ୱରୂପଂ ଦୁରବଗାହମିତି ତ୍ୱଦବତାରକଥାମୃତମେବ ସନ୍ତଃ ସେବନ୍ତ ଇତ୍ୟାହ ଯାନି ଯାନୀତି । ଆମୃଷ୍ଟା ପରିମାର୍ଜିତା ଶୁଚ୍ ତେଷଂ ଶୋକଃ । ଅତଃ ସ୍ୱତ୍ତ୍ୱମସ୍ୟାବତାରାନ୍ ନମସ୍ୟତି ନମ ଇତି । ହୟଶୀର୍ଷ୍ଣେ ହୟଗ୍ରୀବାୟ । ମଧୁକୈଟଭୟୋର୍ମୃତ୍ୟବେ ହନ୍ତ୍ରେ । ୧୭ । ଅକୂପାରାୟ କୂର୍ମାୟ । କ୍ଷିତ୍ୟୁଦ୍ଧାରେ ବିହାରୋ ଯସ୍ୟ ତସ୍ମୈ । ୧୮ । ୧୯ । ଭୃଗୂଣାଂ ପତୟେ ପରଶୁରାମାୟ । ୨୦ । ଚତୁର୍ବ୍ୟୂହରୂପେଣ ପ୍ରଣମତି ନମସ୍ତେ

ତୋର । ଏରୂପେ ବସ ତୋ ପାଖର । ୧୪ । ନାନାବି ଜାବରେ ସଙ୍କୁଳ । ଲୋକସହିତ ଲୋକପାଳ ॥ ତୋହର ଅନନ୍ତ ଗଭରେ । ବସନ୍ତି ଯେସନେ ଜଳରେ ॥ ବାଯକରନ୍ତି ଜଳଚରେ । ମଶକେ ଯେସନେ ଉଦୁମ୍ବରେ ॥ ଅବ୍ୟୟାତ୍ମା ତୁ ମନୋମୟ । ପୁରୁଷ କଳନା ବିଷୟ । ୧୫ । ତୁ ଯେ ଯେ ରୂପ କ୍ରୀଡ଼ା ଅର୍ଥେ । ଧାରଣକରୁ ଏ ଜଗତେ ॥ ସଂସାର ଦୁଃଖ ତହିଁ ଛେଦ୍ରେ । ଯଶ ଗାଆନ୍ତି ଲୋକେ ତୁଣ୍ଡେ । ୧୬ । ନମସ୍ତେ ପ୍ରଳୟ ସାଗର—ପଥ ର ମୀନରୂପ ଧର ॥ ମଧୁକୈଟଭ ନାଶକାରୀ । ନମସ୍ତେ ହୟଶୀର୍ଷ ଧାରୀ । ୧୭ । ନମସ୍ତେ କୂର୍ମରୂପ ଧାର । ପୃଷ୍ଠରେ ବହିଲ ମନ୍ଦର ॥ ଧରା ଉଦ୍ଧାରେ ହେଲ ଜନ୍ମ । ଶୂକରରୂପ ନମୋନମଃ । ୧୮ । ସାଧୁଙ୍କ ଭୟ ନାଶ ଅର୍ଥେ । ନୃସିଂହରୂପେ ହେଲ ନମୋସ୍ତୁତେ ॥ ନମସ୍ତେ ହେ ବଟୁବାମନ । ବ୍ୟାପିଲୁ ଏତିନ ଭୁବନ । ୧୯ । ଦୁଷ୍ଟ କ୍ଷତ୍ରିୟ କୁଳ ଯମ । ନମୋ ନମସ୍ତେ ପର୍ଶୁରାମ ॥ ଛେଦିଲ ଦଶକନ୍ଧ ଶିର । ନମୋ ନମସ୍ତେ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବର୍ଯ୍ୟାୟ ସ୍ୱବଣାନ୍ତକସ୍ୟ ଚ ।୨୦। ନମସ୍ତେ ବାସୁଦେବାୟ ନମଃ ସଙ୍କର୍ଷଣାୟ ଚ । ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନାୟାନିରୁଦ୍ଧାୟ ସାତ୍ୱତାଂ ପତୟେ ନମଃ । ୨୧ । ନମୋ ବୁଦ୍ଧାୟ ଶୁଦ୍ଧାୟ ଦୈତ୍ୟଦାନବମୋହିନେ । ମ୍ଲେଚ୍ଛପ୍ରାୟକ୍ଷତ୍ରହନ୍ତ୍ରେ ନମସ୍ତେ କଲ୍କିରୂପିଣେ । ୨୨ । ଭଗବନ୍ ଜୀବଲୋକୋଽୟଂ ମୋହିତସ୍ତବ-ମାୟୟା । ଅହଂ ମମେତ୍ୟସଦ୍ଗ୍ରାହୋ ଭ୍ରାମ୍ୟତେ କର୍ମବର୍ତ୍ମସୁ । ୨୩ । ଅହଂ ଚାତ୍ମାତ୍ମଜାଗାରଦାରାର୍ଥସ୍ୱଜନାଦିଷୁ । ଭ୍ରମାମି ସ୍ୱପ୍ନକଳ୍ପେଷୁ ମୂଢ଼ଃ ସତ୍ୟଧିୟା ବିଭୋ । ୨୪ । ଅନିତ୍ୟାନାତ୍ମଦୁଃଖେଷୁ ବିପର୍ଯ୍ୟୟମତିର୍ହ୍ୟହଂ । ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱାରାମସ୍ତମୋବିଷ୍ଟୋ ନ ଜାନେ ତ୍ୱାତ୍ମନଃ ପ୍ରିୟଂ । ୨୫ । ଯଥା ବୁଧୋ ଜଳଂ ହିତ୍ୱା ପ୍ରତିଚ୍ଛନ୍ନଂ ତଦୁଦ୍ଭବୈଃ । ଅଭ୍ୟେତି ମୃଗତୃଷ୍ଣାଂ ବୈ ତଦ୍ୱତ୍ତ୍ୱାହଂ ପରାଙ୍ମୁଖଃ । ୨୬ । ନୋତ୍ସହେଽହଂ କୃପଣଧୀଃ କାମକର୍ମହତଂ

ବାସୁଦେବାୟେତି । ୨୦।୨୨ । ଏବଂ ସ୍ତୁତ୍ୱା ଭବମୋକ୍ଷଂ ପ୍ରାର୍ଥୟିତୁମାହ ଭଗବନ୍ନିତି । ଅସତି ଦେହାଦୌ ଗ୍ରାହ ଅଭିନିବେଶୋ ଯସ୍ୟ ସଃ । ଅପରଂ ପ୍ରାଚୀନୋ ଯଦ୍ୟେବଂ ବା । ୨୩ । ନ କେବଲମନ୍ୟଂ ଲୋକୋ ଅହମପି ତଥୈବେତ୍ୟାହ ଅହଞ୍ଚେତି । ୨୪ । ମୂଢ଼ତ୍ୱମେବ ପ୍ରକଟୟନ୍ତି ବିପର୍ଯ୍ୟୟମତିତ୍ୱଂ । ଅନିତ୍ୟେ କର୍ମଫଳେ ନିତ୍ୟମିତି ଅନାତ୍ମନି ଦେହେ ଆତ୍ମେତି ଦୁଃଖରୂପେ ଗୃହାଦୌ ସୁଖମିତି ବିପରୀତମତିରହଂ । ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱେଷୁ ସୁଖଦୁଃଖାଦିଷୁ ରମନ୍ତ କ୍ରୀଡନ୍ତଃ ତଥା ସଃ । ନନୁ ଦୁଃଖେ ଭୁକ୍ତୋ ରଜସ୍ତପ୍ତଃ । ତମୋବିଷ୍ଟସ୍ତମସା ବ୍ୟାପ୍ତ ଅତ ଆତ୍ମନଃ ପ୍ରିୟଂ ପରମାତ୍ମାନଂ ତ୍ୱାଂ ନ ଜାନେ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୫ । ତଦେବ ସଦୃଷ୍ଟାନ୍ତମାହ ଯଥେତି । ତଦୁଦ୍ଭବୈର୍ଜଳୋଦ୍ଭବୈସ୍ତଦୁଦ୍ଭବୈଃ ତୃଣାଦିଭିଃ । ତଥା ମାୟାଛନ୍ନଂ ତ୍ୱାଂ ହିତ୍ୱା ଅହଂ ତୁଚ୍ଛ ବିଷୟେଷୁ ଦେହାଦ୍ୟଭିମୁଖୋ ଚରାମି ଇତି । ୨୬ । ନନ୍ୱେବଂ ଜାନତଃ କୁତୋ ବହିର୍ମୁଖତା ତତ୍ରାହ ନୋତ୍ସହଇତି । କୃପଣା ବିଷୟବାସନାଯୁକ୍ତା ଧୀର୍ଯସ୍ୟ ସଃ । ଅତଏବ କାମକର୍ମଭ୍ୟାଂ ହତଂ ଷ୍କୁଭିତମିନ୍ଦ୍ରିୟୈଶ୍ଚ ବଳବଦ୍ଭିର୍ଯ୍ୟତଃ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତଶ୍ଚ ତତ୍ର ଅକ୍ଷସ୍ୟ-

---

ପ୍ରଭୁରେ । ୨୦ । ନମସ୍ତେ ବାସୁଦେବ ହରି । ହେ ସଙ୍କର୍ଷଣ ବଳଧାରି । ନମଃ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଯଦୁପତି । ହେ ଅନିରୁଦ୍ଧ କୃଷ୍ଣମୂର୍ତ୍ତି । ୨୧ । ଦୈତ୍ୟ ଦାନବ କୁଳେ ମୋହ । ନମସ୍ତେ ଶୁଦ୍ଧ ବୁଦ୍ଧ ଦେହ । ମ୍ଲେଚ୍ଛ କ୍ଷତ୍ରିୟ ହରକାରୀ । ନମସ୍ତେ କଲ୍କିରୂପଧାରୀ । ୨୨ । ଏ ଜୀବଲୋକ ତୋ ମାୟାରେ ହେବା ରହନ୍ତି ମୋହରେ । ମୁଁ ମୋର ଏଅଜ୍ଞାନ ପ୍ରତ୍ୟେ । ସଦା ଭ୍ରମନ୍ତି କର୍ମପଥେ । ୨୩ । ମୁଁ ମୂଢ଼ ଧନ ଦାର ସୁତ । ଗୃହ ଭୂତ୍ୟେ ଅ... ତ୍ମ । ଏ ସବୁ ସ୍ୱପ୍ନର ସମାନ । ସତ୍ୟ ମୁଁ କରେ ସତ୍ୟ ଜ୍ଞାନ । ୨୪ । ଅନିତ୍ୟ ଏମନ୍ତେ ଜାଣର । କେବଳ ଦୁଃଖର ଆକର । ତହିଁରେ ମୋ ବୁଦ୍ଧି ବଳିତ । ଯେଣୁ ଅଜ୍ଞାନ ଘୋଟାଇଛନ୍ତି । ସୁଖ ବୋଲି କରେ ମୁହିଁ । ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରିୟ ଯେତୁ ତୁହି । ତୋତେ ଜାଣି ନ ପାରିନାହିଁ । ୨୫ । ବୁଦ୍ଧାର୍ତ୍ତ

ମନଃ । ସେବକଂ ସମାଧିଭଙ୍ଗାଦ୍ୱିଭ୍ରାମ୍ୟମାଣମିତସ୍ତତଃ ।୧୭। ଯୋଽହଂ ତବାଙ୍ଘ୍ରିପଦ୍ମେ ସୃଷ୍ଟସତାଂ ଦୁର୍ଲଭଂ ତଥାପ୍ୟହଂ ଭବଦନୁଗ୍ରହ ଈଶ ମନ୍ୟେ ସଂସେ ଭବେଦ୍ୱର୍ଦ୍ଧି ସଂସରଣାପବର୍ଗସ୍ତ୍ୱଯ୍ୟବ୍ଜନାଭ ସଦୁପାସନଦ୍ୱା ମତ୍ତଃ ସ୍ୟାତ୍ । ୧୮ । ନମୋ ବିଜ୍ଞାନମାତ୍ରାୟ ସର୍ବପ୍ରତ୍ୟୟହେତବେ । ପୁରୁଷେଶ

ମାଣଂ ମନୋ ସେବକଂ ଜନ୍ମ୍ୟୁତଂ ନ ଶକ୍ନୋମୀତି । ୧୭ । ତଦେବମସ୍ୱତନ୍ତ୍ରୋ ଯଃ ସୋଽହଂ ତବାଙ୍ଘ୍ରିମୂଳଗତଃ ଶରଣଂ ପ୍ରାପ୍ତଃ । ନନୁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟପରତନ୍ତ୍ରସ୍ୟ ଏତଦପି କୁତସ୍ତବାହ ତଥାପୀତି । ହେ ଈଶ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମିନ୍ ତବଦଙ୍ଘ୍ରିପଦ୍ମମନଃ ଅସତାଂ ଦୁର୍ଲଭମପି ଭବତୋ ଅନୁଗ୍ରହ ଏବେତ୍ୟହଂ ମନ୍ୟେ । ଅନୁଗ୍ରହେ ସଙ୍ଗତ ବା । ନନୁ ସତାଂ ସେବସ୍ୟେଦଂ ଭବତୁ କିଂ ମଦନୁଗ୍ରହେଣେତ୍ୟତ ଆହ ପୁଂସ ଇତି । ଜୀବସ୍ୟ ସଂସାରସ୍ୟାପବର୍ଗଃ ସମାପ୍ତିର୍ଯଦା ତ୍ୱତ୍ତସ୍ତ୍ୱା ଭବେତ୍ ସମ୍ଭାବନାଽପିଦଂ ଭବତି ହେ ଅବ୍ଜନାଭ ତଦା ସଦୁପାସନା ସଂପଦ୍ୟତେତି ତସ୍ମୈ ତୃପ୍ତି ମତ୍ତର୍ଷେବେତୁ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିନାଂ ତନା ନ ସତ୍ସେବା ନତସ୍ତଂ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଭିନ୍ନତମାଂ ମୁକ୍ତିରିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୮ । ସ.ଦସ୍ୟୋଃ ପତନ୍ ପ୍ରାର୍ଥ୍ୟସ୍ତେ ନମ ଇତି ଦ୍ୱୟେନ । ବିଜ୍ଞାନମେବ ମାତ୍ରା ମୂର୍ତ୍ତିର୍ଯସ୍ୟ ତସ୍ମୈ । ଅତଏବ ସର୍ବପ୍ରତ୍ୟୟହେତବେ ସମସ୍ତ ଜ୍ଞାନକାରଣାୟ । କଥ ପୁରୁଷସ୍ୟ ଯେ ଈଶାଃ ସୁଖଦୁଃଖାଦିପ୍ରାପକାଃ କାଳକର୍ମସ୍ୱଭାବାଦୟସ୍ତେଷାଂ ପ୍ରଧାନାୟ ନିୟନ୍ତ୍ରେ । କୁତଃ ବ୍ରହ୍ମଣେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣାୟ । କଥ ଅନନ୍ତଶକ୍ତୟେ ଅନନ୍ତାଃ ଶକ୍ତୟୋ ଯସ୍ୟ । ଯଦ୍ୱା ଅନନ୍ତା ମାୟାଖ୍ୟ ଶକ୍ତିର୍ଯସ୍ୟ ତସ୍ମୈ । ଅଥବା ପ୍ରଧାନଂ ପ୍ରକୃତିଃ ପୁରୁଷସ୍ତତ୍ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ଈଶଃ କାଳ ଏତତ୍ତ୍ରୟାତ୍ମନେ ବ୍ରହ୍ମଣେ । ବକ୍ଷ୍ୟତି ଚ ଭଗବାନ୍ । ପ୍ରକୃତିର୍ହ୍ୟସ୍ୟୋପାଦାନମାଧାରଃ ପୁରୁଷଃ ପରଃ । ସତୋଽଭିବ୍ୟଞ୍ଜକଃ କାଳୋ ବ୍ରହ୍ମ ତତ୍ତ୍ରିତୟଂ ତ୍ୱହମିତି । ୧୯ । ସର୍ବପ୍ରତ୍ୟୟହେତୁତ୍ୱମଭିବ୍ୟଞ୍ଜୟନ୍ ସ୍ତୌତି ନମସ୍ତ ଇତି । ବାସୁଦେବାୟ ଚିତ୍ତାଧିଷ୍ଠାତ୍ରେ । ସଙ୍କର୍ଷଣାୟ । ଷଷ୍ଠ ଅଣ୍ଡବ୍ୟୁହ ଅହଙ୍କାରସ୍ୟ ପ୍ରାଣିନାମାଶ୍ରୟା ତତ୍ପ୍ରତ୍ୟଙ୍କାରାଧିଷ୍ଠାତ୍ରେ ସଙ୍କର୍ଷଣାୟେ-

---

ଅଙ୍ଗ ଯେତେକ ଧାଇଁ ॥ ଜଳଅଛନ୍ତି ଗୃହବର୍ଣ୍ଣୀ । ତେଜଇ ସାଧବନ ମଣି ॥ ମୃଗତୃଷ୍ଣାକୁ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଜାଣ । ମନ ଧାବଇ ଖରତର ॥ ତେସନେ ପ୍ରଭୁ ତୁମ୍ଭ ଥିବା
ଦୈତଜ୍ୟେ ନ ବଳାଇଚିତ୍ତ ॥ ବିଷୟମୃଗତୃଷ୍ଣାଠାରେ । ଚିତ୍ତ ଦେଇଛି ଅଜ୍ଞାନରେ । କାମନାପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ମନେ । ବୋଧ ନପାରେଁ ମୂର୍ଖପଣେ ॥
ଜନ୍ମତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟେ ନିରନ୍ତେ । ବୁଲନ୍ତମୋତେ ଇତସ୍ତତେ । ୧୭ । ଦୁଷ୍ପ୍ରାପ୍ୟ ଅସାଧୁଙ୍କୁ ଯାହା । ସେପାଦ ଲଭିଲି ମୁଁ ଅହା ॥ ତେଣୁ ଈଶ ତୁମ୍ଭ ଅନୁଗ୍ରହେ ।
ଲଭିଲି ଏହା ମନେ ହୁଏ ॥ ଯେପାଦ ସଂଯୋଗ ସଂଯୋଗେ । ଜନମ ମୋକ୍ଷ ପ୍ରଣୀତରେ ॥ ସାଧୁସେବରେ ଜନମର । ସେପ୍ରଭୁ ଯାଏ ବ୍ରହ୍ମପଦ
। ୧୮ । ନମୋ ବିଜ୍ଞାନମୂର୍ତ୍ତିଧର । ତୁହେତୁ ସକଳଜ୍ଞାନର ॥ ପୁରୁଷ ପ୍ରକୃତି ଓ କାଳ । ତିନିମୂର୍ତ୍ତିଧରୁ ଅବ୍ୟକ୍ତ ॥ ୧୯ । ନମସ୍ତେ ବାସୁଦେବରୂପୀ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପ୍ରଧାନାୟ ବ୍ରହ୍ମଣେଽନନ୍ତଶକ୍ତୟେ । ୨୯ । ନମସ୍ତେ ବାସୁଦେବାୟ ସଙ୍କର୍ଷଣାୟ ଚ । ହୃଷୀକେଶ ନମସ୍ତୁଭ୍ୟଂ ପ୍ରପନ୍ନଂ ପାହି ମାଂ ପ୍ରଭୋ । ୩୦

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଽକ୍ରୂରସ୍ତୁତିର୍ନାମ ଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୪୦ ।

ଏକଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ସ୍ତୁବତସ୍ତସ୍ୟ ଭଗବାନ୍ ଦର୍ଶୟିତ୍ୱା ଜଲେ ବପୁଃ । ଭୂୟଃ ସମାହରତ୍ କୃଷ୍ଣୋ ନଟୋ ନାଟ୍ୟମିବାତ୍ମନଃ । ୧ । ସୋଽପି ଚାନ୍ତର୍ହିତଂ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ଜଲାଦୁନ୍ମଜ୍ଜ୍ୟ ସତ୍ୱରଃ । କୃତ୍ୱା ଚାବଶ୍ୟକଂ ସର୍ବଂ ବିସ୍ମିତୋ ରଥମାଗମତ୍ । ୨ । ତମପୃଚ୍ଛଦ୍ଧୃଷୀକେଶଃ କିଂ ତେ ଦୃଷ୍ଟମିହାଦ୍ଭୁତଂ । ଭୂମୌ ବିୟତି ତୋୟେ ବା ତଥା ତ୍ୱାଂ ଲକ୍ଷୟାମହେ । ୩ । ଶ୍ରୀଅକ୍ରୂର ଉବାଚ । ଅଦ୍ଭୁତାନୀହ ଯାବନ୍ତି ଭୂମୌ ବିୟତି ବା ଜଲେ

ତ୍ୟର୍ଥଃ । ହୃଷୀକେଶେତି ବୁଦ୍ଧିମନସୋରଧିଷ୍ଠାତ୍ରୋଃ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନାନିରୁଦ୍ଧୟୋରେକୀକୃତ୍ୟ ଗ୍ରହଣଂ । ଶରଣାଗତଂ ମାଂ ପାହୀତି ପ୍ରାର୍ଥନା । ୩୦ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୪୦ ।

ଏକଚତ୍ୱାରିଂଶକେଽହନ୍ ରଜକଂ ପ୍ରବିଶନ୍ ପୁରଂ । ତତୋ ବସନଦଂ ହୃଷ୍ଟଃ ସୁଦାମ୍ନୋ ବାୟୁକସ୍ୟ ଚ ॥ ବଶଙ୍କମକ୍ରୂରମନଃ ପ୍ରବୋଧ ସ୍ୱଧାମସନ୍ଦର୍ଶନସନ୍ନ୍ୟାସଃ । ଦୁରଂ ଜଗାମ ମଥୁରାମପଶ୍ୟଦଲଙ୍କୃତାନନ୍ତନଦୀହାସ୍ରବାହ୍ୟାଂ । ୧-୩ । ଭୂମୌ ବିୟତି ଜଲେ ବା ଯାବନ୍ତ୍ୟ-

ନମଃ ସଙ୍କର୍ଷଣ ସ୍ୱରୂପୀ ॥ ନମସ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ହୃଷୀକେଶ । ଶରଣଗଲ ରଖ ଈଶ ।୩୦। ଅକ୍ରୂର ସ୍ତୁତି କଲେ ଶେଷ । ଭଣିଲ ପଣ୍ଡିତ ଦାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୪୦ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ— ଅକ୍ରୂର ସ୍ତୁତି ପରକାରେ । ଆକାର ଦେଖାଇ ଜଳରେ ॥ ପୁଣି ହୋଇଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ । ନଟ ସ୍ୱରୂପୀ ଭଗବାନ ॥ ନଟ ଯେସନେ ନାନାବେଶେ । ବଦଳ ସ୍ୱରୂପ ପ୍ରକାଶେ ॥ ଅକ୍ରୂରେ ଯେହ୍ନେ ପରକାରେ । ଦଶିଲେ ହରି ଯେ ଜଳରେ ।୧। ହରିଙ୍କ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ଦେଖି । ଅକ୍ରୂର ବେଗେ ଜଳୁ ଯାଇ ॥ ସାରିଲା ଅବଶେଷ କୃତ୍ୟ । ବିସ୍ମୟେ ରଥେ ଉପସ୍ଥିତ ।୨। ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପଚାରିଲେ ଅକ୍ରୂରେ । ଭୂମି ଆକାଶ ବା ଜଳରେ ॥ ଅଦ୍ଭୁତ ଦେଖିଲ କି କହ । ସ୍ତବଧପର ରୂପ ଦିଶ ।୩। ଅକ୍ରୂର ଉବାଚ— ଭୂମି ଆକାଶ ବା ଜଳରେ । ଅଦ୍ଭୁତ ଦୃଶ୍ୟ ଯେ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ତୃପ୍ତି ଜଣ୍ଠାବ୍ଦକେ ତାନ ଙ୍କ ନେହୃଷ୍ଟଂ ବଗଣ୍ୟତଃ । ୪ । ନତାଭ୍ରାନ ଙ୍ଗାଣି ଭୂମୌ ଜଣ୍ଠୃତ ବା ଜଲେ । ତଂ ଜ୍ଞାନଯାସ୍ୟତୋ ବ୍ରହ୍ମନ କଂ ପେ ଦୃଷ୍ଟମିହାଭ୍ରୁତଂ । ୫ । ଇତ୍ୟୁକ୍ତ୍ୱା ଶ୍ରେଦବ୍ଯାମାଯ ସ୍ୟନ୍ଦନଂ ଗାନ୍ଦନୀସୁତଃ । ମଥୁରାମନସ୍ୱଦ୍ରାନଂ କୃଷ୍ଣନେଶ୍ବ ଧନାଡ୍ୟନ୍ଦୃ । ୬ । ମାର୍ଗେ ଗ୍ରାମକନା ବ୍ରଜଂସ୍ତବ ତବୋପସଙ୍ଗତାଃ । ବସୁଦେବସୁତୌ ଗାଢ୍ୟ ସ୍ଥିତା ଦୃଷ୍ଟିଂ ନ ଶୃଦଦୁଃ । ୭ । ତାବଦ୍ବ୍ରଜୌକସସ୍ତତ୍ର ନନ୍ଦଗୋପାଦୟୋଽଗ୍ରତଃ ପୁରୋପବନମାସାଦ୍ୟ ପ୍ରତୀକ୍ଷନ୍ତୋଽବତସ୍ଥିରେ । ୮ । ତାନ୍ ସମେତ୍ୟାହ ଭଗବାନକ୍ରୂରଂ ଜଗଦୀଶ୍ବରଃ । ଗୃହୀତ୍ୱା ପାଣିନା ପାଣିଂ ପ୍ରଶ୍ରିତଂ ପ୍ରହସନ୍ନିବ । ୯ । ଭବାନ୍ ପ୍ରବଶତାମଗ୍ରେ ସହଯାନଃ ପୁରୀଂ ଗୃହଂ । ବୟଂ ତ୍ୱିହାବମୁଚ୍ୟାଥ ତତୋ ଦ୍ରକ୍ଷ୍ୟାମହେ ପୁରୀଂ । ୧୦ । ଶ୍ରୀଅକ୍ରୂରଉବାଚ ନାହଂ ଭବଦ୍ଭ୍ୟାଂ ରହିତଃ ପ୍ରବେକ୍ଷ୍ୟେ ମଥୁରାଂ ପ୍ରଭୋ । ତ୍ୟକ୍ତୁଂ ନାର୍ହସି ମାଂ ନାଥ ଭକ୍ତଂ ତେ ଭକ୍ତବତ୍ସଳ । ୧୧ । ଆଗଚ୍ଛ ଯାମ ଗେହାନ୍ ନଃ

ଭକ୍ତାନ ତାନ ତୃଯେବ ସନ୍ତୁ ତସ୍ୟ ତ୍ୱାଂ ପଶ୍ୟତୋ ମେ କାମଭୂତମଦୃଷ୍ଟଂ ଅପିତୁ ସର୍ବଂ ଦୃଷ୍ଟମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୪ । ନନୁ ମହାପ୍ରେୟ ଦୃଷ୍ଟମେବ ତ୍ୱଂ ଦେସିତମୁଖୋ ଲକ୍ଷିତୋଽସି ଅତୋ ଭୂମୌ ଜଣ୍ଠୃତ ଜଲେ ବା କମଦ୍ୟାଭୂତଂ ଦୃଷ୍ଟମେବେତ ତେଦତ ଅହ ଯତ୍ର ଭୂତାନତ । ଯତ୍ର ତ୍ୱୟି ଙ୍ଗାଣ୍ୟଭୂତାନ ଯନ୍ତ ତଂ ତ୍ୱାମିହାପଶ୍ୟତୋ ମେ ଅନ୍ୟତ୍ର ଭୂମ୍ୟାଦୌ କମଭୂତଂ ଦୃଷ୍ଟଂ ତ୍ୱାଂ ବନା ନ ତତ୍ର କେହିଦଭୂତମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ବ୍ରହ୍ମନ୍ ହେ ପରମେଶ୍ୱରେତ୍ୟର୍ଥଃ । ବ୍ରହ୍ମେଶ ବା ପାଠଃ । ୫ । ଗାନ୍ଦନୀପୁତୋଽକ୍ରୂରଃ । ୬ । ଦୃଷ୍ଟିଂ ନାଦଦୁଃ ପଶ୍ୟନ୍ତ ଏବ ସ୍ଥିତା ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୭ । ରାମକୃଷ୍ଣାଗମନଂ ପ୍ରତୀକ୍ଷମାଣାଃ ସ୍ଥିତାଃ । ୮ । ପ୍ରଶ୍ରିତଂ ବନୀତଂ । ୯ । ସୁଗୃହଞ୍ଚ ପ୍ରବଶତାଂ । ଅବମୁଚ୍ୟ ତୁରଙ୍ଗାନ ବଶ୍ରାମ୍ୟେତ୍ୟର୍ଥଃ ।୧୦।୧୧।

ସଦାରେ । ତୋ ବଶ୍ୱବ୍ୟାପକ ସ୍ୱରେ । ସମସ୍ତ ରହିଲ୍ଲ ଗୁପ୍ତରେ ॥ ତୋତେ ଦେଖିଲ୍ଲ ଯେବେ ମୁହିଁ । କବା ଅଭୁତ ଦେଖିନାହିଁ ।୪। ଭୂମି ଯାକାଶ ଜଳଗତେ । ଅଭୁତ କୃତ୍ୟ ଅଛି ଯେତେ ॥ ସେ ସବୁ ତୋଠାରେ ରହିଛି । ମୁଁ ଯେବେ ତୋତେ ଦେଖିଛି ॥ଆଉ ଅଭୁତ କଛି ନାହିଁ କସ ଦେଖିବା ଲଗିଯାଇଁ ।୫। ଗାନ୍ଦନୀ ପୁତ୍ର ଏହା କହି । ରଥ ବାହିଲ ବେଗହୋଇ ॥ ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ମଥୁରାରେ । ପହୁଞ୍ଚ ଇଲ୍ଲ ଦଣ୍ଡରେ । ୬ । ମାର୍ଗରେ ମିଳ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ । ଦେଖନ୍ତି ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜନମାନେ ॥ ବସୁଦେବ କୁମରେ ପୂର୍ଣ୍ଣେ । ନେତ୍ର ନ ପିଛନ୍ତି କେହି ।୭। ଅଗରୁ ନନ୍ଦାଦ ଗୋପାଳେ । ମଥୁରା ଉପବନ ସ୍ଥଳେ ॥ରହିଥିବେ ଅଛନ୍ତି ଅନାଇ । ଶ୍ରୀରାମକୃଷ୍ଣ ଭେଟିବାପାଇଁ ।୮। ଗୋପାଳେ ଦେଖି ରାମହରି । ତହୁଁ ଅକ୍ରୂର କର ଧରି ॥ ହସି କହନ୍ତି ଚକ୍ରଧର । ଅକ୍ରୂର ମୋର ବୋଲ କର ।୯। ହେ ସଖେ ଆଗେ ମଥୁରାରେ । ପ୍ରବେଶ ସ୍ୱଗୃହେ ରଥରେ । ଅମ୍ଭେ ବଶ୍ରାମ

ସନାଥାନ୍ କୁର୍ବନ୍ତ୍ୟୋଽଦ୍ୟ । ସନ୍ତାପତପ୍ତାଃ ସଗୋପାଲୈଃ ସୁହୃଦ୍ଭିଶ୍ଚ ସୁହୃତ୍ପ୍ରିୟ । ୧୨ । ପୁଣ୍ୟାଙ୍ଘ୍ରି ପଦରଜସା ଗୃହାନ୍ ନୋ ଗୃହମେଧିନାଂ । ଯଚ୍ଛୌ-
ଚେନାନୁତୃପ୍ୟନ୍ତି ପିତରଃ ସାଗ୍ନୟଃ ସୁରାଃ । ୧୩ । ଅବନିଜ୍ୟାଙ୍ଘ୍ରିଯୁଗଲମାସୀତ୍ ଶ୍ଳୋକ୍ୟୋ ବଲିର୍ମହାନ୍ । ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟମତୁଲଂ ଲେଭେ ଗତିଞ୍ଚୈକା-
ନ୍ତିନାନ୍ତୁ ଯା । ୧୪ । ଅପସ୍ତ୍ୱଦଙ୍ଘ୍ର୍ୟବନେଜନ୍ୟସ୍ତ୍ରୀଁଲ୍ଲୋକାନ୍ ଶୁଚୟୋଽପୁନନ୍ । ଶିରସାଧତ୍ତ ଯାଃ ଶର୍ବଃ ସ୍ୱର୍ଯ୍ୟାତାଃ ସଗରାତ୍ମଜାଃ । ୧୫ । ଦେବ-
ଦେବ ଜଗନ୍ନାଥ ପୁଣ୍ୟଶ୍ରବଣକୀର୍ତ୍ତନ । ଯଦୂତ୍ତମୋତ୍ତମଃଶ୍ଳୋକ ନାରାୟଣ ନମୋଽସ୍ତୁ ତେ । ୧୬ । ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ— ଅସ୍ମାପେ୍ୟ ଭବତେ
ଗେହମହମାର୍ଯ୍ୟସମନ୍ୱିତଃ । ଯଦୁଚକ୍ରଦ୍ରୁହଂ ହତ୍ୱା ବିତରିଷ୍ୟେ ସୁହୃତ୍ପ୍ରିୟଂ । ୧୭ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ— ଏବମୁକ୍ତୋ ଭଗବତା ସୋଽକ୍ରୂରୋ
ବିମନା ଇବ । ପୁରୀଂ ପ୍ରବିଷ୍ଟଃ କଂସାୟ କର୍ମାବେଦ୍ୟ ଗୃହଂ ଯଯୌ । ୧୮ । ଅଥାପରାହ୍ଣେ ଭଗବାନ୍ କୃଷ୍ଣଃ ସଙ୍କର୍ଷଣାନ୍ୱିତଃ । ମଥୁରାଂ ପ୍ରବି-

---

ସାଗ୍ରଜାଃ ସହ ଗୋପାଳୈର୍ଦ୍ଦିଦୃକ୍ଷୁଃ । ୧୨ । ଯଚ୍ଛୌଚେନ ଯସ୍ୟ ପାଦରଜସଃ କ୍ଷାଳନୋଦକେନ ତୃପ୍ତାନ୍ତେ ଅନୁତୃପ୍ତେନ । ୧୩ । ଶ୍ଳୋକ୍ୟଃ ପୁଣ୍ୟ-
କୀର୍ତ୍ତ୍ୟର୍ହଃ । ଏକାନ୍ତଭକ୍ତାନାଂ ଯା ଗତିସ୍ତାଞ୍ଚ ଲେଭେ । ୧୪ । ଅପୁନନ୍ ପବିତ୍ରିତବତ୍ୟଃ । ତାଭିଶ୍ଚ ସୁଃ ସ୍ୱର୍ଗଂ ପ୍ରାପ୍ତାଃ । ୧୫ । ପ୍ରାର୍ଥ୍ୟମାନୋ
ନମସ୍କରୋତି ଦେବଦେବେତି । ଉତ୍ତଃ ଚରମଶ୍ଳୋକେନ ଦାସ୍ୟମିତି ମଦ୍ଧ୍ୟା ବନ୍ଧୁଧା ସମ୍ବୋଧୟତି । ୧୬ । ଅବୋ ତାବଦ୍ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟାସ୍ତୁ ବୃଷ୍ଣୟସ୍ତତ
ଯଦୁଚକ୍ରଧ୍ରୁକ୍ ତଂ କଂସ ହତ୍ୱା ସୁହୃଦାଂ ପ୍ରିୟଂ ବିତରିଷ୍ୟେ ଦାସ୍ୟାମି । ୧୭ । ସମ୍ବନ୍ଧାତ୍ମାନାମାଗତାବିତି ସ୍ୱକୃତଂ କର୍ମ ଅବେଦ୍ୟ ଷଦର୍ଶ୍ୟେତି । ୧୮ ।

ଏଥିନେଇ । ପଛେ ଦେଖିବୁ ପୁଷ୍ଟଯାଇ । ୧୦ । ଅକ୍ରୂର ଉବାଚ— ଭୋ ପ୍ରଭୋ ତେଜ ମୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ । କେବେ ନଯିବ ମନ୍ଦିରକୁ । ହେ ଭକ୍ତ-
ବତ୍ସଳ ମୁଁ ଭକ୍ତ । ମୋତେ ନ ତେଜ ଜଗନ୍ନାଥ । ୧୧ । ହେ ଅଧୋକ୍ଷଜ ଭାଇବୁଲେ । ଗୋପାଳ ବନ୍ଧୁଗଣମେଳେ । ଚାଲ ମୋ ଘରର ପେଳ
ଗିର । ପବିତ୍ର ହେଉ ଗୃହ ମୋର । ୧୨ । ପାଦ ଧୂଳିରେ ମୋର ଘର । ପବିତ୍ର କର ହେ ଶ୍ରୀଧର । ଯାର ଚରଣ ଧୌତ ଜଳେ । ଅଗ୍ନି ଦେବତା
ପିତୃକୁଳେ । ତୃପ୍ତି ଏ ତ୍ରିଦଶ ଜନନ୍ତି । ଯେ ଜଳଲଭେ ମୋର ମତି । ୧୩ । ପବିତ୍ର କୀର୍ତ୍ତି ବଳିବାର । ପତାଳ ଯେ ବେନ ପଦ୍ମର । ଅତୁଳ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ
ଲଭିଲା । ଅଲଭ୍ୟ ପଦରେ ମିଶିଲା । ୧୪ । ତବ ଚରଣ ଶୌଚ ନୀର । ପବିତ୍ର କରଇ ତିପୁର । ସ୍ୱର୍ଗ ପଡ଼ନ୍ତେ ଗଙ୍ଗା ହୋଇ । ଶିବ ଧଇଲେ
ଶିରେ ନେଇ । ୧୫ । ହେ ଦେବଦେବ ନାରାୟଣ । ପୁଣ୍ୟ ଶ୍ରବଣ କୀର୍ତ୍ତନ । ଅତି ପବିତ୍ର କୀର୍ତ୍ତି ତୋର । ନମସ୍ତେ ଜଗତଈଶ୍ୱର । ୧୬ । ଶ୍ରୀଭଗ-
ବାନୁବାଚ— ଯଦୁଚକ୍ରଦ୍ରୋହୀ କଂସେ ମାରି । ରାମଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସେନକରି । ପଛେ ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ପୁରେ ଯିବି । ସୁହୃଦଗଣେ ଦେଖାଇବି । ୧୭ । ଶ୍ରୀଶୁକ

ଶଙ୍ଖୋପେନ୍ଦ୍ରବୈଦ୍ୟୂର୍ଯ୍ୟ ପରବାରଚଃ । ୧୯ । ଦଦର୍ଶ ତାଂ ସ୍ଫାଟିକତୁଙ୍ଗଗୋପୁରଦ୍ୱାରାଂ ବୃହଦ୍ଧେମକପାଟତୋରଣାଂ । ତାମ୍ରାରକୋଷ୍ଠାଂ ପରିଖାଦୁରାସଦାମୁଦ୍ୟାନରମ୍ୟୋପବନୋପଶୋଭିତାଂ । ୨ । ସୌବର୍ଣ୍ଣଶୃଙ୍ଗାଟକହର୍ମ୍ୟ - ନିଷ୍କୁଟୈଃ ଶ୍ରେଣୀସଭାଭିର୍ଭବନୈରୁପସ୍କୃତାଂ । ବୈଦୂର୍ଯ୍ୟବଜ୍ରାମଲନୀଲବିଦ୍ରୁମୈର୍ମୁକ୍ତାହରିଦ୍ଭିର୍ବଲଭୀଷୁ ବେଦିଷୁ । ୨୧ । ଜୁଷ୍ଟେଷୁ ଜାଲାମୁଖରନ୍ଧ୍ରକୁଟ୍ଟିମେଷ୍ୱାବିଷ୍ଟପାରାବତବର୍ହିନାଦିତାଂ । ସଂସିକ୍ତରଥ୍ୟାପଣମାର୍ଗଚତ୍ୱରାଂ ପ୍ରକୀର୍ଣ୍ଣମାଲ୍ୟାଙ୍କୁରଲାଜତଣ୍ଡୁଲାଂ । ୨୨ । ଆପୂର୍ଣ୍ଣକୁମ୍ଭୈର୍ଦଧିଚନ୍ଦନୋକ୍ଷିତୈଃ ପ୍ରସୂନଦୀପାବଳିଭିଃ ସପଲ୍ଲବୈଃ । ସବୃନ୍ଦରମ୍ଭାକ୍ରମୁକୈଃ ସକେତୁଭିଃ ସ୍ୱଲଙ୍କୃତ-

ଗୋପୁରୈଃ ପରବାରଚଃ ପ୍ରାବତ୍ତେ । ୧୯ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ତଦ୍ଧ । ପୁରୀମନୁବର୍ଣ୍ଣୟନ୍ତି ଚତୁର୍ଭିଃ । ଦଦର୍ଶ ତାମିତି । ସ୍ଫାଟିକାନି ତୁଙ୍ଗାନି ଗୋପୁରାଣି ପୁରଦ୍ୱାରାଣି ଗୃହଦ୍ୱାରାଣି ଚ ଯସ୍ୟାଂ ତାଂ । ବୃହନ୍ତି ହେମମୟାନି କପାଟାନି ତୋରଣାନି ଚ ଯସ୍ୟାଂ ତାଂ । ତାମ୍ରମୟାଃ ଆରକୁଟମୟାଶ୍ଚ କୋଷ୍ଠା ଧାନ୍ୟାଗାରଶାଳାଦୟୋ ଯସ୍ୟାଂ ତାଂ । ପରିଖାଃ ପରିତଃ ଖାତଗର୍ତ୍ତାସ୍ତାଭିର୍ଦୁରାସଦାଂ ଦୁର୍ଗମାଂ । ଉଦ୍ୟାନାନି ପୁରସ୍ଥାନି ତନ୍ନିରମ୍ୟାଣ୍ୟୁପବନାନି ଚ ନିକଟାନି ତୈରୁପଶୋଭିତାଂ । ୨୦ । ସୌବର୍ଣ୍ଣାଃ ଶୃଙ୍ଗାଟକାଶ୍ଚତୁଷ୍ପଥା ହର୍ମ୍ୟାଣି ଧନିନାଂ ଗୃହାଣି ଚ ନିଷ୍କୁଟା ଗୃହୋପବନା ଅଗ୍ରମାଣ୍ଡ ତୈଃ । ଶ୍ରେଣୀନାମେକରୂପଶିଳ୍ପୋପଜୀବିନାଂ ସଭାଭିଃ ଉପବେଶନସ୍ଥାନୈଃ ଅନ୍ୟୈଶ୍ଚ ଭବନୈର୍ଗୃହୈରୁପସ୍କୃତାଂ ଅଲଙ୍କୃତାଂ । ଅମଲାଃ ସ୍ଫଟିକାଃ । ହରିତୋ ମରକତାଃ । ବୈଦୂର୍ଯ୍ୟାଦିରଚିତେଷ୍ୱନ୍ୟେଷୁ ବଲଭ୍ୟାଦିଷୁ ଆବିଷ୍ଟୈଃ ଉପବିଷ୍ଟୈଃ ପାରାବତୈର୍ବର୍ହିଭିଶ୍ଚ ନାଦିତାଂ । ତତ୍ର ବଲଭ୍ୟୋ ଗୃହପୁରଭାଗେଷୁ ବକ୍ରଦାରୁଚ୍ଛାଦନାନି । ବେଦୟୋ ବଲଭ୍ୟାଦ୍ୟଧୋଦେଶେ ଚତ୍ୱରତା ଅବଷ୍ଟମ୍ଭବେଦିକାଃ । ଜାଲାମୁଖରନ୍ଧ୍ରାଣି ଗବାକ୍ଷଚ୍ଛିଦ୍ରାଣି କୁଟ୍ଟିମାନି ମଣିବଦ୍ଧା ଭୂମୟସ୍ତେଷ୍ୱିତି । ରଥ୍ୟା ରାଜମାର୍ଗାଃ । ଆପଣାଃ ପଣ୍ୟବୀଥୟଃ । ମାର୍ଗାଃ ଅନ୍ୟେ ଚ ଚତ୍ୱରାଣି ଅଙ୍ଗନାନି ।

ଉବାଚ— ହରଙ୍କ ଏମନ୍ତ ବାଚ୍ୟରେ । ଅକ୍ରୂର ଦୁଃଖିତ ଅନ୍ତରେ ॥ ମଥୁରା ପ୍ରବେଶି କଂସକୁ । ଜଣାଇ ଚଳିଲ ଗୃହକୁ ।୧୮। ମଥୁରା ଦେଖିବା ନିମନ୍ତେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ରାମଙ୍କ ସହତେ ॥ ସଖା ଗୋପାଳବୃନ୍ଦ କୁଳେ । ଅପରାହ୍ଣରେ ବଢ଼େକଳେ ।୧୯। ଦେଖିଲେ ସ୍ଫଟିକ ନିର୍ମିତ । ପୁର ଦ୍ୱାରକ୍ତି-ବ ଶୋଭିତ ॥ ସୁବର୍ଣ୍ଣ କପାଟ ଲାଗିଛି । ତୋରଣ ସୁନାରେ ହୋଇଛି ॥ ତମ୍ବା ପିତ୍ତଳ ପ୍ରାଚୀରରେ । ବେଢ଼ି ସୁହୃତ ପରିଖାରେ ॥ ଉଦ୍ୟାନ ରମ୍ୟ ଉପବନ । ଦଣ୍ଡୁଛି ଅଧିକ ଶୋଭନ ।୨୦। ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣେ ନିର୍ମିତ ଚତୁଷ୍ପଥ । ପ୍ରାସାଦ ଅବର ନିଷ୍କୁଟ ॥ (ଶୀର୍ଘାପର) ଶିଳ୍ପିଙ୍କ ସଭାଗୃହମାନ । ଶୋଭକୁ କରୁଛୁ ବର୍ଦ୍ଧନ ॥ ବୈଦୂର୍ଯ୍ୟ ହୀରକ ସ୍ଫଟିକ । ନୀଳା ପ୍ରବାଳ ମୁକ୍ତାଭ ॥ ମରକତାଦ ମଣିଗଣେ-ନିର୍ମିତ ବଳଭୀ ବେଦୀମାନେ ।୨୧।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଦ୍ୱାରଗୃହାଂ ଦେହଳିକୈଃ ।୨୩। ତାଂ ସମ୍ପ୍ରବିଷ୍ଟୌ ବସୁଦେବନନ୍ଦନୌ ବୃତୌ ବୟସ୍ୟୈର୍ନରଦେବବର୍ତ୍ମନା । ଦ୍ରଷ୍ଟୁଂ ସମୀୟୁସ୍ତ୍ୱରିତାଃ ପୁରସ୍ତ୍ରିୟୋ ହର୍ମ୍ୟାଣି ଚୈବାରୁରୁହୁର୍ନୃପୋତ୍ସୁକାଃ ।୨୪। କାଶ୍ଚିଦ୍ ବିପର୍ଯ୍ୟଗ୍ ଧୃତବସ୍ତ୍ରଭୂଷଣା ବିସ୍ମୃତ୍ୟ ଚୈକଂ ଯୁଗଳେଷ୍ୱଥାପରାଃ । କୃତୈକପତ୍ରଶ୍ରବଣୈକନୂପୁରା ନାଙ୍କ୍ତ୍ୱା ଦ୍ୱିତୀୟଂ ତ୍ୱପରାଶ୍ଚ ଲୋଚନଂ ।୨୫। ଅଶ୍ନନ୍ତ୍ୟ ଏକାସ୍ତଦପାସ୍ୟ ସୋତ୍ସବା ଅଭ୍ୟଜ୍ୟମାନା ଅକୃତୋପମଜ୍ଜନାଃ । ସ୍ୱପନ୍ତ୍ୟ ଉତ୍ଥାୟ ନିଶମ୍ୟ ନିଃସ୍ୱନଂ

କ୍ତାନ ରଥ୍ୟାପଥାନ ଯସ୍ୟାଂ ତାଂ । ପ୍ରକୀର୍ଣ୍ଣା ମାଲ୍ୟାଦୟୋ ଯସ୍ୟାଂ ତାଂ । ୨୧।୨୨ । ତଥା ସ୍ୱଲଙ୍କୃତାନି ଦ୍ୱାରାଣି ଯେଷାଂ ତେ ଗୃହା ଯସ୍ୟାଂ ତାଂ । କୈଃ ଅପୂର୍ଣ୍ଣୈଃ କୁମ୍ଭୈର୍ଦ୍ଧ୍ନା ଚନ୍ଦନେନ ସ୍ନେହିତୈଃ ସିକ୍ତୈଃ ପ୍ରସୂନାନାଂ ଦୀପାନାଞ୍ଚ ଆବଳୟୋ ଯେଷୁ ତୈଃ । ବୃନ୍ଦୈଃ ଫଳଗୁଚ୍ଛୈରୁପ-ଲକ୍ଷିତା ରମ୍ଭାଃ କ୍ରମୁକାଶ୍ଚ ତୈସ୍ତଦ୍ବଦ୍ଭିଃ । ସକେତୁଭିଃ କେତବୋ ଧ୍ୱଜାଃ ତୈସ୍ତଦ୍ବଦ୍ଭିଃ । ପଟ୍ଟିକା ବସ୍ତ୍ରବିସ୍ତାରପଟ୍ଟବସ୍ତ୍ରାଣି ତୈସ୍ତଦ୍ବଦ୍ଭିଃ । ତଦେବୋ-ସ୍ମୃତଃ । ଦ୍ୱାରେଷୁ ଉଭୟତଃ ପ୍ରଣାଳାନାମୁପରି କୁମ୍ଭାସ୍ତଦୁପରି ତତଃ ପ୍ରସୂନାବଳୟଃ କଣ୍ଠେ ପଟ୍ଟିକା ମୁଖେ ଚୂତ ଦଳପଲ୍ଲବାସ୍ତଦୁପରି ପାତ୍ରାନ୍ତରେ ଦୀପାବଳୟ-ସ୍ତଦୁଭୟୋ ରମ୍ଭାଃ କ୍ରମୁକାଃ କେତବସ୍ତୋରଣାନି ଚେତି । ୨୩ । ନରଦେବବର୍ତ୍ମନା ରାଜମାର୍ଗେଣ ତାଂ ପୁରୀଂ ସଂପ୍ରବିଷ୍ଟାବିତି ଦ୍ୱିପଞ୍ଚାନ୍ତଂ ।୨୪। ଔତ୍ସୁକ୍ୟମେବାହ ତ୍ରୟେଣ । କାଶ୍ଚିଦିତି । ବିପର୍ଯ୍ୟକ୍ ବିପରୀତଂ ଧୃତାନି ବସ୍ତ୍ରାଣି ଭୂଷଣାନି ଚ ଯାଭିସ୍ତାଃ । ଯୁଗଳେଷୁ ଧାର୍ଯ୍ୟେଷୁ କୁଣ୍ଡଳକଙ୍କଣା-ଦିଷୁ ଏକଂ ବିସ୍ମୃତ୍ୟ ସମୀୟୁଃ । କୃତମେକମେବ ପତ୍ରଂ ଯୟୋସ୍ତେ ଶ୍ରବଣେ ଯାସାଂ ଏକମେବ ନୂପୁରଂ ଚରଣାଭରଣଂ ଯାସାଂ ତାଶ୍ଚ ତାଶ୍ଚ । ନାଙ୍କ୍ତ୍ୱା ଅନକ୍ତ୍ୱା ଏକସ୍ମିନ୍ନେବ ଲୋଚନେ ଅଞ୍ଜନଂ ଦତ୍ତ୍ୱୈବ । ୨୫ । ତଦ୍ଭୋଜନଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା । ଅଭ୍ୟଜ୍ୟମାନାଃ ତୈଳାଦିଭିଃ କ୍ରିୟମାଣ-

---

ଗବାକ୍ଷ ଛିଦ୍ର କାନ୍ଥଘର । ମଧ୍ୟରେ ବସି କେକା ପାର ॥ ଶବଦ କରନ୍ତି ମଧୁରେ । ହାଟବାଟ ରାଜଦାଣ୍ଡରେ ॥ ପାଣି ଦେଉଛନ୍ତି ଧୂଳି ନାହିଁ । ଚନ୍ଦନ ଯବାଙ୍କୁର ଖଇ ॥ କୁସୁମ ହାର ପଡ଼ିଅଛି । ଶୋଭାରେ ଦର୍ଶକେ ମୋହୁଛି ।୨୨। ଦଧି ଚନ୍ଦନେ ମଣ୍ଡା ହୋଇ । କଳଶ ଦ୍ୱାରରେ ରଖଇ ॥ କୁସୁମ ପଟ୍ଟମାଳ ଗଳେ । କୁମ୍ଭ ସମୀପେ ଦୀପ ଜଳେ ॥ ନବ ପଲ୍ଲବେ ଚକାକୁମ୍ଭ । ଗୁବାକ ପେଣ୍ଡା ରମ୍ଭାସ୍ତମ୍ଭ ॥ ପତାକା ତୋରଣରେ ଦ୍ୱାର । ଶୋଭା ପାଉଛି ପ୍ରତ୍ୟେକର ।୨୩। ବସୁଦେବର ବେନିସୁତେ । ସଖାଙ୍କ ବୁଲେ ରାଜପଥେ ॥ ଚଳନ୍ତେ ନଗର ମଧ୍ୟରେ । ପୁରନାରୀଏ ଉତ୍ସୁକରେ ॥ ଦେଖିବାପାଇଁ ବେଗହୋଇ । ଚଢ଼ିଲେ ହର୍ମ୍ୟଶିଖେ ଯାଇ ।୨୪। କେହି ବା ବସନ ଭୂଷଣ । ଓଲଟା ପିନ୍ଧନ୍ତି ବହନ ॥ କେହି ବା କଣ୍ଠକ କୁଣ୍ଡଳ । ପାଶେ ପିନ୍ଧିଛି ହୋଇ ହେଳ ॥ ଏକ ଶ୍ରବଣେ ମଣ୍ଡି କେହି । ଅନ୍ୟ ମଣ୍ଡିବା ମନେ ନାହିଁ ॥ ରଞ୍ଜିଛି ଏକ ନେତ୍ର କେହି । ଅନ୍ୟ

ସପାଯ୍ୟସ୍ନେହୋ୍ୟାଽର୍ଦ୍ଧମପୋହ୍ୟ ମାତ୍ରଃ । ୨୬ । ମନାଂସି ତାସାମରବିନ୍ଦଲୋଚନଃ ପ୍ରଗଲ୍‌ଭଲୀଳାହସିତାବଲୋକନୈଃ । ଜହାର ମତ୍ତଦ୍ୱିରଦେନ୍ଦ୍ର-ବିକ୍ରମୋ ଦୃଶାଂ ଦଦଚ୍ଛ୍ରୀରମଣାତ୍ମନୋତ୍ସବଂ । ୨୭ । ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ମୁହୁଃ ଶ୍ରୁତମନୁଦ୍ରୁତଚେତସସ୍ତଂ ତତ୍ପ୍ରେକ୍ଷଣୋତ୍ସ୍ମିତସୁଧୋକ୍ଷଣଲବ୍ଧମାନାଃ । ଆନନ୍ଦ-ମୂର୍ତ୍ତିମୁପଗୁହ୍ୟ ଦୃଶାତ୍ମଲବ୍ଧଂ ହୃଷ୍ୟତ୍ତ୍ୱଚୋ ଜହୁରନନ୍ତମରିନ୍ଦମାଧିଂ । ୨୮ । ପ୍ରାସାଦଶିଖରାରୂଢ଼ାଃ ପ୍ରୀତ୍ୟୁତ୍ଫୁଲ୍ଲମୁଖାମ୍ବୁଜାଃ । ଅଭ୍ୟବର୍ଷନ୍ ସୌମନସୈଃ ପ୍ରମଦା ବଲକେଶବୌ । ୨୯ । ଦଧ୍ୟକ୍ଷତୈଃ ସୋଦପାତ୍ରୈଃ ସ୍ରଗ୍‌ଗନ୍ଧୈରଭ୍ୟୁପାୟନୈଃ । ତାବାନର୍ଚ୍ଚୁଃ ପ୍ରମୁଦିତାସ୍ତତ୍ର ତତ୍ର ଦ୍ୱିଜାତୟଃ । ୩୦ । ଊଚୁଃ ପୌରା ଅହୋ ଗୋପ୍ୟସ୍ତପଃ କିମଚରନ୍ ମହତ୍ । ଯା ହ୍ୟେତାବନୁପଶ୍ୟନ୍ତି ନରଲୋକମହୋତ୍ସବୌ । ୩୧ । ରଜକଂ କଞ୍ଚିଦାୟାନ୍ତଂ ରଙ୍ଗ-

---

ଚୈଲାଭ୍ୟଙ୍ଗାଃ । ଉଲ୍ଲୋଚୋପମସ୍ଥଳା ଅଳକ୍ତକନାଃ । ଅର୍ଦ୍ଧଂ ବାଳକଂ ଅପୋହ୍ୟ ନରସ୍ୟ । ୨୬ । ପ୍ରଗଲ୍‌ଭା ଯା ଲୀଳା ପ୍ରାଗଲ୍‌ଭ୍ୟହସିତାନି ଦର୍ଶନାନି ଚ ତୈଃ । ଶ୍ରିୟଂ ରମୟତୀତି ଶ୍ରୀରମଣସ୍ତେନାତ୍ମନା ବପୁଷା ତାସାଂ ଦୃଶାମୁତ୍ସବଂ ଦଦତ୍ ମନାଂସି ଜହାର । ୨୭ । ମୁହୁଃ ଶ୍ରୁତମ୍ ଚେତସଃ ସଦ୍ୟସ୍ତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ତସ୍ୟ ପ୍ରେକ୍ଷଣେନ ଉତ୍ସ୍ମିତେନ ଚ ତଦେବ ସୁଧା ତୟା ଉକ୍ଷଣଂ ସେଚନଂ ତେନ ଲବ୍ଧୋ ମାନୋ ଯାଭିସ୍ତାଃ । ଦୃଶା ଉଦ୍ଘାଟିତେନ ନେତ୍ରଦ୍ୱାରେଣ ଆତ୍ମନ ମନସି ଲବ୍ଧଂ ପ୍ରାପ୍ତଂ ପରିଷ୍ୱଜ୍ୟ ତଦେଵ ପ୍ରାପ୍ତ ଜନିତଂ ଅନନ୍ତମାଧିଂ ମାନସୀଂ ବ୍ୟଥାଂ ଜହୁଃ । ହେ ଅରିନ୍ଦମ ଇତି-ରାଜ୍ଞେ ସମ୍ବୋଧନଂ ଶୃଙ୍ଗାରରସେ ନିମଗ୍ନୋ ମା ଭୂରିତି । ୨୮ । ସୌମନସୈଃ କୁସୁମସମୂହୈଃ ଶୋଭନମନୋଜ୍ଞବିଜ୍ଞା । ୨୯।୩୦। ପୌରାଃ

ଭକ୍ତରେ ଚେଳ ନାହିଁ । ୨୫ । ଭୋଜନ ଛାଡ଼ି କେ ଧାଇଁଲା । କୁଙ୍କୁମ କେ ଲଗାଇ ଥିଲା । ଧାଇଁଲା ନକର ମଣ୍ଡନ । କେହିବା ଦେଉଥିଲା ସ୍ତନ୍ୟ । ଶିଶୁକୁ ଛାଡ଼ି ଦଉଡ଼ିଲା । କେହି ବା ନିଦ୍ରା ଯାଇଥିଲା । ଶବଦ ଶୁଣି ଗଲା ଧାଇଁ । ଗାଲେ ତାମ୍ବୁଳ ଅଛି ବହି । ୨୬ । ସହାସ କଟାକ୍ଷ ନିପାତ । ପ୍ରଗଲ୍‌ଭ ଲୀଳାରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ । ହରଇଲେ ନାରୀଙ୍କର ମନ । ପ୍ରମତ୍ତ କରୀନ୍ଦ୍ର ସମାନ । ବିକ୍ରମ ପ୍ରକାଶି ଚଳନ୍ତି । ମୋହନ ମୂର୍ତ୍ତି ଧରିଛନ୍ତି । ମଥୁରା ନାରୀଙ୍କ ନୟନ । ଦେଖି ହୁଅଇ ପ୍ରେମପୂର୍ଣ୍ଣ । ୨୭ । କୃଷ୍ଣ ମହିମା ଶୁଣିଥିଲେ । ଏବେତ ନୟନେ ଦେଖିଲେ । ଚଞ୍ଚଳ ମନସ୍ଥିର ହେଲା । ଦେହେ ପୁଲକ ଜନମିଲା । ସସ୍ମିତ ସୁଧାଦୃଷ୍ଟି ପାତ । କରନ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ଗୋପୀନାଥ । ଆନନ୍ଦ ମୂର୍ତ୍ତି ସେ ଅନ୍ତରେ । ନୟନେ ଆଲିଙ୍ଗିବା ମାତ୍ରେ । ମନକାମନା ସିଦ୍ଧହେଲା । ହୃଦୟ ସକଳ ଦୁଃଖ ଗଲା । ୨୮ । ପ୍ରୀତି ଉତ୍ଫୁଲ୍ଲ ବଦନରେ । ହର୍ମ୍ୟଶିଖରୁ ନାରୀଗଣରେ । ଶ୍ରୀରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଶିରରେ । ପୁଷ୍ପ ବର୍ଷନ୍ତି ଆନନ୍ଦରେ । ୨୯ । ଦଧି ଅକ୍ଷତ ଉପାୟନ । ଜଳପାତ୍ର ମାଳା ଚନ୍ଦନ । ସେନା ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଆନନ୍ଦରେ । ପୂଜିଲେ ଶ୍ରୀରାମକୃଷ୍ଣରେ । ୩୦ ।

କାରଂ ଗଦାଗ୍ରଜଃ । ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଯାଚତ ବାସାଂସି ଧୌତାନ୍ୟତ୍ୟୁତ୍ତମାନି ଚ ।୩୨। ଦେହ୍ୟାବୟୋଃ ସମୁଚିତାନ୍ୟଙ୍ଗ ବାସାଂସି ଚାର୍ହତୋଃ । ଭବିଷ୍ୟତି ପରଂ ଶ୍ରେୟୋ ଦାତୁସ୍ତେ ନାତ୍ର ସଂଶୟଃ । ୩୩ । ସ ଯାଚିତୋ ଭଗବତା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣେନ ସଙ୍ଗତଃ । ସାକ୍ଷେପଂ ରୁଷିତଃ ପ୍ରାହ ଭୃତ୍ୟୋ ରାଜ୍ଞଃ ସୁଦୁର୍ମଦଃ । ୩୪ । ଈଦୃଶାନ୍ୟେବ ବାସାଂସି ନିତ୍ୟଂ ଗିରିବନେଚରାଃ । ପରିଧତ୍ତ କିମୁଦ୍‌ବୃତ୍ତା ରାଜଦ୍ରବ୍ୟାଣ୍ୟଭୀପ୍ସଥ । ୩୫ । ଯାତାଶୁ ବାଲିଶା ମୈବଂ ପ୍ରାର୍ଥ୍ୟଂ ଯଦି ଜିଜୀବିଷା । ବଧ୍ନନ୍ତି ଘ୍ନନ୍ତି ଲୁମ୍ପନ୍ତି ଦୃପ୍ତଂ ରାଜକୁଲାନି ବୈ ।୩୬। ଏବଂ ବିକତ୍ଥମାନସ୍ୟ କୁପିତୋ ଦେବକୀସୁତଃ । ରଜକସ୍ୟ କରାଗ୍ରେଣ ଶିରଃ କାୟାଦପାତୟତ୍ । ୩୭। ତସ୍ୟାନୁଜୀବିନଃ ସର୍ବେ ବାସଃକୋଶାନ୍ ବିସୃଜ୍ୟ ବୈ । ଦୁଦ୍ରୁବୁଃ ସର୍ବତୋ ମାର୍ଗଂ ବାସାଂସି ଜଗୃହେଽଚ୍ୟୁତଃ । ୩୮ । ବସିତ୍ୱାତ୍ମପ୍ରିୟେ ବସ୍ତ୍ରେ କୃଷ୍ଣଃ ସଙ୍କର୍ଷଣସ୍ତଥା । ଶେଷାଣ୍ୟାଦତ୍ତ ଗୋପେଭ୍ୟୋ ବିସୃଜ୍ୟ ଭୁବି କାନିଚିତ୍ । ୩୯ । ତତସ୍ତୁ ବାୟକଃ

ପ୍ରୀତସ୍ତୟୋଃ । ୩୧ । ରଜକୋ । ବସ୍ତ୍ରନର୍ଣ୍ଣେଜକଃ । ସ ଏବ ବସ୍ତ୍ରାଣାଂ ରଙ୍ଗମପି କୁର୍ବନ୍ ରଙ୍ଗକାରଃ । ୩୨।୩୩ । ରୁଷିତଃ କୁପିତଃ । ୩୪ । ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତାଃ ଗିରୌ ବନେ ଚରଥ ଯେ ନିତ୍ୟଂ ତେ ଯୂୟଂ ପୁଙ୍ଗଂ ପରିଧତ୍ତେତି । ସମ୍ଭାବନାୟାଂ ଲୋଟ୍ । ଅଭୀପ୍ସଥ ପ୍ରାର୍ଥୟଧ୍ୱଂ । ୩୫ । ରାଜକୁଲାନି ରାଜଭୃତ୍ୟାଃ । ଲୁମ୍ପନ୍ତି ନାଶୟନ୍ତି କୁର୍ବନ୍ତି । ୩୬।୩୭ । ବାସଃକୋଶାନ୍ ବସ୍ତ୍ରପୁଟକାନ୍ ।୩୮।୩୯। ବାୟକସ୍ତନ୍ତୁବାୟବିଶେଷଃ । ବେଷମଲଙ୍କାର ।

ନାଗ୍ରବ ଲୁହାକୋହ୍ୱ ନ୍ଦୃନ୍ତ । ନରେ ଦୁଃଖ ବେଳମୁହି । ଗୋପୀଏ କ ତପସ୍ୟା କଲେ । ଏ ରମ୍ୟମୂରତି ଦେଖିଲେ ।୩୧।ଏକ ରଜକ ରଙ୍ଗକର । ବସନ ନେବା ଦେଖି ହର ॥ କହଲେ ସୁବସନ ଦିଅ । ମିଳିବା ପାଇଁ ଆମ୍ଭ ସ୍ନେହ ।୩୨ । ଆମ୍ଭ ଦେହଙ୍କ ଯୋଗ୍ୟ ବସ୍ତ୍ର । ଦିଅରେ ମଣ୍ଡ ଆମ୍ଭେ ଗାତ ॥ ଏବେ ରୁ ଦେଲେ ଭବିଷ୍ୟତେ । ସୁଫଳ ପାଇବୁ ନିଶ୍ଚିତେ । ୩୩। ଶ୍ରୀଭଗବାନୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟେ ଯେହୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ମାଗନ୍ତେ ସେହୁ ଭଗବାନ ॥ କଂସର ଭୃତ୍ୟ ହେତୁ ଗର୍ବେ । ସକ୍ରୋଧେ ଗାଳିଦେଲା ବେଗେ । ୩୪ । ବଣୁଆ ପାହାଡ଼ିଆ ତୁମ୍ଭେ । ଏଲୁଗା ପିନ୍ଧଛ କି କେବେ ॥ ଏତେ ସାହସରେ ତୁମ୍ଭର ରାଜବସନେ ଇଚ୍ଛା କର । ୩୫ । ବାଳୁଙ୍କେ ଯେବେ ଅଛି ଜାଣେ । ପଳାଅ ନମାଗ ଏସନେ ॥ ଦୁଷ୍ଟଙ୍କୁ ରାଜକର୍ମଚାରୀ । ଧରି ମାରନ୍ତି ଦଣ୍ଡି କରି । ୩୬। ରଜକ ଏମନ୍ତେ ଦର୍ପନ୍ତେ ଗାଳି । କୁପିତ ହୋଇ ବନମାଳୀ ॥ ଗୃହ୍ୟତେ ମାରି ଶିର ତାର । କଟିରୁ କରିଦେଲେ ଦୂର ।୩୭। ଲୁଚାଗଣ୍ଠିରୀ ବନ୍ଧ ଥିବେ ତ ପଛେ ଥିଲେ ଯେ ଚାକରେ ॥ ଗଣ୍ଠି ରା ଫିଙ୍ଗି ପଳାଇଲେ । ଅଚ୍ୟୁତ ବସ୍ତ୍ର ବସ୍ତ୍ର ନେଲେ ।୩୮। ମନକୁ ଅଭିବା ବସନ । ପିନ୍ଧିଲେ କୃଷ୍ଣ ସଙ୍କର୍ଷଣ ସଙ୍ଗ ଗୋପାଳେ ପିନ୍ଧାଇଲେ । ବଳନ୍ତେ ଫିଙ୍ଗି ଚାଲିଗଲେ । ୩୯ । ତନ୍ତୁ ମିଳିଲା ବେଶକାର ॥ ସନ୍ତୋଷେ ଦେଲା ବେଶକରି । ନାନାବରନ

ଶ୍ରୀଦାମ୍ନୋଽଙ୍ଗେଶମବଲ୍ଲୀୟୁକ୍ତ । ବନବର୍ଣ୍ଣେ ଶ୍ରୈଲେଯୈସ୍ତୈଲକଳେଭିରନୁରୂଯତଃ । ୪୦ । ନାନାଲକ୍ଷଣବେଶାଭ୍ୟାଂ କୃଷ୍ଣରାମୌ ବରେଜତୁଃ । ସ୍ୱଲଙ୍କୃତୌ ବାଲଗଜୌ ପର୍ବଣୀବ ସିତେତରୌ । ୪୧ । ତସ୍ୟ ପ୍ରସନ୍ନୋ ଭଗବାନ୍ ପ୍ରାଦାତ୍ ସାରୂପ୍ୟମାତ୍ମନଃ । ଶ୍ରିୟଞ୍ଚ ପରମାଂ ଲୋକେ ବଲୈ-ଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟସ୍ମୃତୀନ୍ଦ୍ରିୟଂ । ୪୨ । ତତଃ ସୁଦାମ୍ନୋ ଭବନଂ ମାଲାକାରସ୍ୟ ଜଗ୍ମତୁଃ । ତୌ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ସ ସମୁତ୍ଥାୟ ନନାମ ଶିରସା ଭୁବି । ୪୩ । ତୟୋ-ରାସନମାନୀୟ ପାଦ୍ୟଞ୍ଚାର୍ଘ୍ୟାର୍ହଣାଦିଭିଃ । ପୂଜାଂ ସାନୁଗୟୋଶ୍ଚକ୍ରେ ସ୍ରକ୍ତାମ୍ବୂଲାନୁଲେପନୈଃ । ୪୪ । ପ୍ରାହ ନଃ ସାର୍ଥକଂ ଜନ୍ମ ପାବିତଞ୍ଚ କୁଲଂ ପ୍ରଭୋ । ପିତୃଦେବର୍ଷୟୋ ମହ୍ୟଂ ତୁଷ୍ଟା ହ୍ୟାଗମନେନ ବଃ । ୪୫ । ଭବନ୍ତୌ କିଲ ବିଶ୍ୱସ୍ୟ ଜଗତଃ କାରଣଂ ପରଂ । ଅବତୀର୍ଣ୍ଣାବିହାଂଶେନ କ୍ଷେମାୟ ଚ ଭବାୟ ଚ । ୪୬ । ନହି ବାଂ ବିଷମା ଦୃଷ୍ଟିଃ ସୁହୃଦୋର୍ଜଗଦାତ୍ମନୋଃ । ସମୟୋଃ ସର୍ବଭୂତେଷୁ ଭଜନ୍ତଂ ଭଜତୋରପି । ୪୭ । ତାବାଜ୍ଞାପୟତଂ ଭୃତ୍ୟଂ କିମହଂ କରବାଣି ବାଂ । ପୁଂସୋଽତ୍ୟନୁଗ୍ରହୋ ହ୍ୟେଷ ଭବଦ୍ଭିର୍ଯନ୍ନିଯୁଜ୍ୟତେ । ୪୮ । ଇତ୍ୟଭିପ୍ରେତ୍ୟ ରାଜେନ୍ଦ୍ର

ଟୀକା—ଶୈଲେୟୈଃ କସ୍ତୂରୀଗୈରିକଳେଭିର୍ଭୂଷଣୈଃ । ୪୦ । ପର୍ବଣି ଉତ୍ସବେ । ୪୧ । ଇହଲୋକେ ପରମାଂ ଶ୍ରିୟଞ୍ଚ ବଲଞ୍ଚ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଞ୍ଚ ସ୍ମୃତିଞ୍ଚ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ-ପଟୁତ୍ୱଞ୍ଚ ପ୍ରାଦାତ୍ । ୪୨-୪୫ । କ୍ଷେମାୟ ଅଭୟାୟ ଭବାୟ ଉଦ୍ଭବାୟ ।୪୬। ଭଜନ୍ତଂ ଭଜତୋରିତି ଦୋଷଭାବଃ, ଭଜତୋ ଭଜନମପ୍ୟନୁଗ୍ରହ ଏବ ନ ଭୂତଦୃଷ୍ଟିର୍ଯାଦୃଷ୍ଟିରିତ୍ୟାହ ନହୀତି । ଅତ ଏବ ନିଗ୍ରହୋଽପି । ସମୟୋଃ ସମତ୍ୱେ ହେତୁଃ ସୁହୃଦୋରିତି । ଅତଃ ସୁହୃଦୋରିତି । ଜଗଦାତ୍ମନୋରିତି ଚ

ଅର୍ଥ—ରଙ୍ଗରେ । ମଣ୍ଡିଲ ରୂପ ଅନୁସାରେ ।୪୦। ନାନା ଲକ୍ଷଣ ସୁବେଶରେ । ମଣ୍ଡନ୍ତେ ସେ ରାମକୃଷ୍ଣରେ । କଳାଧଳା କି ବାଲଗଜ । ପର୍ବରେ ହୋଇ-ଛନ୍ତି ସଜ । ୪୧ ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ ତାକୁ ହରି । ମୁକତି ଦେଲେ ନିଜପରି । ଅତୁଳଶିରୀ ବଳ ସ୍ମୃତି । ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଶକତି ।୪୨। ସୁଦାମା ମାଳାକାର ଘରେ । ତହୁଁ ମିଳିଲେ ଦୁହେଁ ଧୀରେ । ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦେଖି ସେହି । ନମିଲା ଦଣ୍ଡ ପ୍ରାୟ ହୋଇ ।୪୩। ଆସନେ ନେଇ ବସାଇଲା । ପାଦ ପଖାଳି ପୂଜା କଲା । ମାଳା ଚନ୍ଦନ ତାଙ୍କୁ କରେ । ଗୋପାଳେ ପଇଲେ ଉତ୍ପରେ ।୪୪। କହିଲା ମୋ ଜନ୍ମ ସଫଳ । ପବିତ୍ର ହୋଇଲା ମୋର କୁଳ । ପିତୃ ଦେବତା ଋଷି ତୋଷେ । ତୁମ୍ଭେ ଆଇଲ ମୋର ବାସେ ।୪୫। ତୁମ୍ଭେ ଦୁହେଁତ ଏ ବିଶ୍ୱର । ପରମ ଶରଣ ଈଶ୍ୱର । ବିଶ୍ୱର ମଙ୍ଗଳନିମନ୍ତେ । ଜନମିଅଛ ନିଜ ଅଂଶେ । ୪୬ । ତୁମ୍ଭେ ଜଗତଆତ୍ମା ବନ୍ଧୁ । ଜନ୍ତୁ ଉପରେ କୃପାସିନ୍ଧୁ । ସଭିଙ୍କୁ ସମେ ଥାଅ ବନ୍ଧି । ତୁମ୍ଭର ଦୋଷର ନାହିଁ ।୪୭ ମୁଁ ଭୃତ୍ୟ ମୋତେ ଆଜ୍ଞା କର । କି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବି ତୁମ୍ଭର । ଯାପ୍ରତି କର ଅନୁଗ୍ରହ । ତାହାକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଅ । ୪୮ । ସୁଦାମା ଏରୂପେ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସୁଦାମା ପ୍ରୀତମାନସଃ । ଶସ୍ତୈଃ ସୁଗନ୍ଧୈଃ କୁସୁମୈର୍ମାଲା ବିରଚିତା ଦଦୌ । ୪୯ । ତାଭ୍ୟାଂ ସ୍ୱଲଙ୍କୃତୌ ପ୍ରୀତୌ କୃଷ୍ଣରାମୌ ସହାନୁଗୌ । ପ୍ରଣତାୟ ପ୍ରପନ୍ନାୟ ଦଦତୁର୍ବରଦୌ ବରାନ୍ । ୫୦ । ସୋଽପି ବବ୍ରେଽଚଲାଂ ଭକ୍ତିଂ ତସ୍ମିନ୍ନେବାଖିଳାତ୍ମନି । ତଦ୍ଭକ୍ତେଷୁ ଚ ସୌହାର୍ଦ୍ଦଂ ଭୂତେଷୁ ଚ ଦୟାଂ ପରାଂ । ୫୧ । ଇତି ତସ୍ମୈ ବରଂ ଦତ୍ତ୍ୱା ଶ୍ରିୟଂ ଚାନ୍ୱୟବର୍ଦ୍ଧିନୀଂ । ବଲମାୟୁର୍ଯଶଃ କାନ୍ତିଂ ନିର୍ଜଗାମ ସହାଗ୍ରଜଃ ।୫୨।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ପୁରପ୍ରବେଶୋ ନାମ ଏକଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୪୧

ଦ୍ୱିଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ— ଅଥ ବ୍ରଜନ୍ ରାଜପଥେନ ମାଧବଃ ସ୍ତ୍ରିୟଂ ଗୃହୀତାଙ୍ଗବିଲେପଭାଜନାଂ । ବିଲୋକ୍ୟ କୁବ୍ଜାଂ ଯୁବତୀଂ ବରାନନାଂ

। ୪୭।୪୮ । ଇତ୍ୟୁତ୍ପ୍ରେକ୍ଷ୍ୟ ଇତ୍ୟେବଂ ବିଜ୍ଞାପୟନ୍ ଅଭିପ୍ରେତ୍ୟ ତନ୍ମତଂ ଜ୍ଞାତ୍ୱା । ୪୯-୫୧ । ଅନ୍ୱୟବର୍ଦ୍ଧିନୀଂ ବଂଶେ ବୃଦ୍ଧିସମ୍ପାଦୟିତ୍ରୀଂ । ଅପ୍ରାର୍ଥିତଂ ଶ୍ରୀପ୍ରଭୃତିକଂ ଚ ଦତ୍ତ୍ୱା ତତୋ ନିର୍ଜଗାମେତି । ୫୨ । ସ୍ୱୈରଂ ଚରନ୍ ମଥୁରେ ରଜକଂ ହତ୍ୱା କୃଷ୍ଣଃ ପ୍ରଦାୟ ଚ ବରାନଥ ବାୟ-ବାୟ । ମାଲାଭୃତଂ ସମାଲୋକ୍ୟ ଚଚାର କୁବ୍ଜାମୁକ୍ତିଂ ଧନୁଶ୍ଚ ସହସା ଜନୟନ୍ ବଭଞ୍ଜ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତ ଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଏକଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୪୧।

ଦ୍ୱିଚତ୍ୱାରିଂଶକେ କୁବ୍ଜୋଦ୍ଧମନଂ ଧନୁଷୋ ଭିଦା । ବଧସ୍ତଦ୍ରକ୍ଷିଣାଂ କଂସାରିଷ୍ଟଂ ରଙ୍ଗୋତ୍ସବାଦ ନ ॥ ଅଙ୍ଗବିଲେପାଶ୍ରୟନାଦୟଃ

ଭଣାଇ । ପ୍ରୀତିଅନ୍ତରେ ଗୃହେ ଯାଇ ॥ ସୁଗନ୍ଧ ପୁଷ୍ପ ମାଳାଭଲ ॥ ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଗଳେ ଦେଲ । ୪୯ । ପଶୋପହୃତେ ରାମହରି । ମାଳା ଗଳାରେ ପିନ୍ଧାଇରି ॥ ପ୍ରଣତଶରଣ ସୁଦାମେ । ବର ଅର୍ପିଲେ ଇଚ୍ଛାକ୍ରମେ ।୫୦। ସୁଦାମା ମାଗିଲା ଏବର । ଅଟେ ତୋହର ଦାସ୍ୟ ଭାଜନ ॥ ତୁମ୍ଭଠାରେ ଭକ୍ତି ମୋର ରହୁ । ଭକ୍ତଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗ ହେଉ ॥ ପ୍ରାଣିରେ ଦୟା ଜନ୍ମୁ ମୋର । ଏତିକି ମାଗୁଛି ମୁଁ ବର । ୫୧। ତା ଇଚ୍ଛାମତେ ବରଦେଲେ । ଅଯାଚ୍ୟ ଧନ ଜନରୂଲେ ॥ ବଳଯଶ ଆୟୁ କାନ୍ତି ଦେଇ । ତହୁଁ ଚଲଲେ ବେନଭାଇ । ୫୨ । ଭଣିଲ ପଣ୍ଡିତ ଦାଶ । କୃଷ୍ଣ ମଥୁରାରେ ପ୍ରବେଶ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଏକଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୪୧ ।

ପତ୍ରଚ ଯାନ୍ତୀଂ ପ୍ରବ୍ରଜନ୍ ଉପପ୍ରଦଃ । ୧ । କା ତ୍ୱଂ ବରେ ବେ ! ତଦୁହାନୁଲେପନଂ କସ୍ୟାଙ୍ଗନେ ବା କଥୟସ୍ୱ ସାଧ୍ୱ ନଃ । ଦେହ୍ୟବସ୍ମୋ ଚଙ୍ଗ- ବଲେପମୁତ୍ତମଂ ଶ୍ରେୟସ୍ତତସ୍ତେ ନ ଚସ୍ତ୍ରଭବିଷ୍ୟତି । ୨ । ସୈରନ୍ଧ୍ର୍ୟୁବାଚ— ଦାସ୍ୟସ୍ମ୍ୟହଂ ସୁନ୍ଦର କଂସସମ୍ମତା ତ୍ରିବକ୍ରନାମା ହ୍ୟନୁଲେପକର୍ମଣି ମଦ୍ଭାବିତଂ ଭୋଜପତେରତିପ୍ରିୟଂ ବିନା ଯୁବାଂ କୋଽନ୍ୟତମସ୍ତଦର୍ହତି । ୩ । ରୂପପେଶଲମାଧୁର୍ଯ୍ୟହସିତାଲାପବୀକ୍ଷିତୈଃ । ଧର୍ଷିତାତ୍ମା ଦଦୌ ସାନ୍ଦ୍ରମୁଭୟୋରନୁଲେପନଂ । ୪ । ତତସ୍ତାବଙ୍ଗରାଗେଣ ସ୍ୱବର୍ଣ୍ଣେତରଶୋଭିନା । ସମ୍ପ୍ରାପ୍ତପରଭାଗେନ ଶୁଶୁଭାତେଽନୁରଞ୍ଜିତୌ । ୫ । ପ୍ରସନ୍ନୋ

ଭଗବାନ୍ କୁବ୍ଜାଂ ତ୍ରିବକ୍ରାଂ ରୁଚିରାନନାଂ । ଋଜ୍ୱୀଂ କର୍ତ୍ତୁଂ ମନଶ୍ଚକ୍ରେ ଦର୍ଶୟନ୍ ଦର୍ଶନେ ଫଳଂ । ୬ । ପଦ୍ଭ୍ୟାମାକ୍ରମ୍ୟ ପ୍ରପଦେ ଦ୍ୱ୍ୟଙ୍ଗୁଲ୍ୟୁତ୍ତାନପାଣିନା । ପ୍ରଗୃହ୍ୟ ଚିବୁକେଽଧ୍ୟାତ୍ମମୁଦନୀନମଦଚ୍ୟୁତଃ । ୭ । ସା ତଦର୍ଜୁସମାନାଙ୍ଗୀ ବୃହଚ୍ଛ୍ରୋଣିପୟୋଧରା । ମୁକୁନ୍ଦସ୍ପର୍ଶନାତ୍ ସଦ୍ୟୋ ବଭୂବ ପ୍ରମଦୋତ୍ତମା । ୮ । ତତୋ ରୂପଗୁଣୌଦାର୍ଯ୍ୟସମ୍ପନ୍ନା ପ୍ରାହ କେଶବଂ । ଉତ୍ତରୀୟାନ୍ତମାକୃଷ୍ୟ ସ୍ମୟନ୍ତୀ ଜାତହୃଚ୍ଛୟା । ୯ । ଏହି ବୀର ଗୃହଂ ଯାମୋ ନ ତ୍ୱାଂ ତ୍ୟକ୍ତୁମିହୋତ୍ସହେ । ତ୍ୱୟୋନ୍ମଥିତଚିତ୍ତାୟାଃ ପ୍ରସୀଦ ପୁରୁଷର୍ଷଭ । ୧୦ । ଏବଂ ସ୍ତ୍ରିୟା ଯାଚ୍ୟମାନଃ କୃଷ୍ଣୋ ରାମସ୍ୟ ପଶ୍ୟତଃ । ମୁଖଂ ବୀକ୍ଷ୍ୟାନୁଗାନାଞ୍ଚ ପ୍ରହସଂସ୍ତାମୁବାଚ ହ । ୧୧ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ—ମାଧବ ଯାନ୍ତେ ରାଜପଥେ । ଦେଖିଲେ ଏକନାରୀ ହସ୍ତେ ॥ ଧରିଛି ଅଙ୍ଗରାଗ ପାତ୍ର । ଯାଉଛି କୁବ୍ଜା ଚାରୁ ଗାତ୍ର ॥ ସୁମୁଖୀ ଯୁବତୀକୁ ଶ୍ରୀହରି । ପୁଚ୍ଛିଲେ ହସି ଜଦୁପତି । ୧ । ବରୋରୁ କହ କିଏ ତୁହି । ଏଅଙ୍ଗରାଗ କାହାପାଇଁ ॥ ନେଉଛୁ ସତ୍ୟସତ କହ । ଆମ୍ଭ ଦୁହିଙ୍କୁ ଏହା ଦିଅ ॥ ଶେଷେ ଉତ୍ତମ ଲଭ ତୋର । ହୋଇବ ଅଗୋ ନାଶ୍ଚର । ୨ । ସୈରନ୍ଧ୍ରୀ ବୋଲେ — ତ୍ରିବକ୍ରନାମା ଦାସୀ ମୁହିଁ । ଅଙ୍ଗ ରଞ୍ଜନେ ମୋହରି । କଂସର ସ୍ନେହ ଅଧିକରେ । ମୁଁ ଯେଉଁ ଅଙ୍ଗରାଗ କରେ ॥ ଭୋଜପତିର ପ୍ରିୟ ଦେହ । ତୁମ୍ଭେ ବେନିଙ୍କ ବିନା କେହ ॥ ଏ ଅଙ୍ଗରାଗକୁ ଭାଜନ । ନୁହଇ ଦିଅ ନିଅ ଦେନ । ୩ । ରୂପମାଧୁରୀ ମନ୍ଦହାସେ । କଟାକ୍ଷ ମଧୁର ସମ୍ଭାଷେ ॥ ତାର ହୃଦୟ ଦ୍ରବିଗଲା । ଦୁହିଙ୍କୁ ଅଙ୍ଗରାଗ ଦେଲା । ୪ । ଶ୍ୟାମଗୋରଙ୍ଗ ଅନଂରଙ୍ଗେ । ମଣ୍ଡିତ ହୋଇ ଅଙ୍ଗରାଗେ ॥ ନାହିଁରୁ କଣ୍ଠ ଯାଏ ଚନ୍ଦ୍ର । ଦେଖିଲେ ଲକ୍ଷିରହେ ନେତ୍ର ॥ । ୫ । ରୁଚିରମୁଖୀ ତନ୍ୱବାଙ୍କୀ । କୁବ୍ଜାକୁ କୃପାନେତ୍ରେ ଦେଖି ॥ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ଦରଶନ ଫଳ । ଦେଖାଇବାକୁ ନନ୍ଦବାଳ ॥ କୁବ୍ଜାକୁ ସଳଖିବା

ଭଗବାନ୍ କୁବ୍ଜାଂ ତ୍ରିବକ୍ରାଂ ରୁଚିରାନନାଂ । ବକ୍ଷ୍ୟଂ କର୍ତ୍ତୁଂ ମନଶ୍ଚକ୍ରେ ଦର୍ଶୟନ୍ ଦର୍ଶନେ ଫଳଂ । ୬ । ପଦ୍ଭ୍ୟାମାକ୍ରମ୍ୟ ପ୍ରପଦେ ଦ୍ୱ୍ୟଙ୍ଗୁଲ୍ୟୁତ୍ତାନ-ପାଣିନା । ପ୍ରଗୃହ୍ୟ ଚିବୁକେଽଧ୍ୟାତ୍ମମୁଦନୀନମଦଚ୍ୟୁତଃ । ୭ । ସା ତଦର୍ଜ୍ଜୁସମାନାଙ୍ଗୀ ବୃହଚ୍ଛ୍ରୋଣିପୟୋଧରା । ମୁକୁନ୍ଦସ୍ପର୍ଶନାତ୍ ସଦ୍ୟୋ ବଭୂବ ପ୍ରମଦୋତ୍ତମା । ୮ । ତତୋ ରୂପଗୁଣୌଦାର୍ଯ୍ୟସମ୍ପନ୍ନା ପ୍ରାହ କେଶବଂ । ଉତ୍ତରୀୟାନ୍ତମାକୃଷ୍ୟ ସ୍ମୟନ୍ତୀ ଜାତହୃଚ୍ଛୟା । ୯ । ଏହି ବୀର ଗୃହଂ ଯାମୋ ନ ତ୍ୱାଂ ତ୍ୟକ୍ତୁମିହୋତ୍ସହେ । ତ୍ୱୟୋନ୍ମଥିତଚିତ୍ତାୟାଃ ପ୍ରସୀଦ ପୁରୁଷର୍ଷଭ । ୧୦ । ଏବଂ ସ୍ତ୍ରିୟା ଯାଚ୍ୟମାନଃ କୃଷ୍ଣୋ ରାମସ୍ୟ ପଶ୍ୟତଃ । ମୁଖଂ ନିରୀକ୍ଷ୍ୟ ଗୋପାନାଂ ପ୍ରହସଂସ୍ତାମୁବାଚ ହ । ୧୧ । ଏଷ୍ୟାମି ତେ ଗୃହଂ ସୁଭ୍ରୂ ପୁଂସାମାଧିବିକର୍ଶନଂ । ସାଧିତାର୍ଥୋଽଗୃହାଣାଂ ନଃ ପାନ୍ଥାନାଂ ତ୍ୱଂ ପରାୟଣଂ । ୧୨ । ଇତ୍ୟୁକ୍ତ୍ୱା ମାଧ୍ୱ୍ୟା ବାଣ୍ୟା ତାଂ ବିହାୟ ମାର୍ଗେ ବଣିକ୍ପଥୈଃ । ନାନୋପାୟନତାମ୍ବୂଲସ୍ରଗ୍ଗନ୍ଧୈଃ ସାଗ୍ରଜୋଽର୍ଚ୍ଚିତଃ । ୧୩ ।

ଫଳଂ ଦର୍ଶୟନ୍ । ୬ । ତସ୍ୟାଃ ପ୍ରପଦେ ପାଦାଗ୍ରଦ୍ୱୟଂ ପଦ୍ଭ୍ୟାମାକ୍ରମ୍ୟ ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗୁଲ୍ୟାବୁତ୍ତାନେ ଉନ୍ନତେ ଯସ୍ମିନ୍ ପାଣୌ ତେନ ଚିବୁକେ ମୁଖ-ସଂଯୋଗେ ଧୃତ୍ୱା ଅଧ୍ୟାତ୍ମଂ ଦେହମୁଦନୀନମତ୍ ଉନ୍ନମିତବାନ୍ । ୭ । ତଦେବ ଋଜୁ ସମାନମଙ୍ଗଂ ଯସ୍ୟାଃ । ବୃହତ୍ୟୌ ଶ୍ରୋଣୀ ପୟୋଧରୌ ଚ ଯସ୍ୟାଃ ସା । ମୁକୁନ୍ଦସ୍ପର୍ଶନାଦେବ ମୁଖ୍ୟଂ କାରଣଂ । ୮-୧୧ । ଆଧିବିକର୍ଶନଂ ମନଃପୀଡ଼ାଶମନଂ । କଂସବଧେନ ସୁଷ୍ଠୁ ସାଧିତୋଽର୍ଥଃ ସୁହୃଦାଂ ପ୍ରୟୋଜନଂ ଯେନ ସଃ । ଅଗୃହାଣାଂ ଅକୃତଦାରାଣାଂ ପାନ୍ଥାନାଂ ପ୍ରବାସିନାଂ ପରମସୁଖପ୍ରାପ୍ତିସ୍ଥାନଂ । ୧୨ । ମଧୁରୟା ଗିରା ତାଂ ପ୍ରାର୍ଥ୍ୟ ବିହାୟ ବଣିକ୍ପଥୈର୍ବଣିଗ୍-

---

ପାନ୍ଥେ । ମଳସ୍ଥଳେ ଭ୍ରମନ୍ତସ୍ତି । ୬ । ତା ଚେନ ପଦ ବେନି ପଦେ । ମାଡ଼ିକରିଲେ ପୀତବସନେ ॥ ବେନିଅଙ୍ଗୁଳ ଚିବୁକରେ । ଲଗାଇ ଟେକିଲେ ଧୀରେ ।୭। କୁଷ୍ଟ ଛାଡ଼ିଲା ଅଙ୍ଗ ଭାର । ଦଶିଲ ଅଙ୍ଗ ସୁନ୍ଦର ॥ ବୃହତଶ୍ରୋଣୀ ପୟୋଧର । ରମ୍ୟବଦନ ମନୋହର । ରୂପଯୌବନ ଉଦାରତା । ସକଳଗୁଣେ ହୋଇଯୁକ୍ତା ॥ ମଦନବଶେ ସେ ରମଣୀ । କୃଷ୍ଣଉତ୍ତରୀ ଧରି ଟାଣି ।୮। ଆସ ଯିବା ହେ ମୋ ଗୃହକୁ । ଚେତନପାରିବ ବ୍ରୁମ୍ଭ୍ୟ । ୯ । କାମ ଦହଇ ହୃଦ ମୋର । ପୁରୁଷଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦୟାକର । ୧୦ ସମସ୍ତଙ୍କ ଗୋପଗଣ । ମୁଖେ ଚାହିଁ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ॥ କୁବ୍ଜାର ଯାଚନେ ତୋଷରେ । ହସି କହିଲେ ତାକୁ ଧୀରେ । ୧୧ । ପୁରୁଷବ୍ୟଥା ନାଶକର । ତୋହ ଗୃହକୁ ଆସିବି ମୋ ଗୋର ॥ ଆଗ ବନ୍ଧୁଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ । ପଛେ ଆସିବି ତୋହରରେ ॥ ନାହିଁ ଯେ ନିଜ ଘରକର । ଶରଣ ଅଟେ ଗୃହ ତୋର । ୧୨ । କୁବ୍ଜାକୁ ମଧୁର ବାକ୍ୟରେ । ସନ୍ତୋଷି ଚଳନ୍ତେ ମାର୍ଗରେ ॥ ବଣିକେ ଦେଇ ଉପହାର । ମାଳା ତାମ୍ବୂଳ ଗନ୍ଧସାର ॥ ନବେଦ ଶ୍ରୀରାମକୃଷ୍ଣରେ । ପୂଜିଲେ ଯଥା ବିଧାନରେ । ୧୩ । ନାଗରୀ ଦେଖି କାମଭରେ

ତେଦର୍ଶଳମ୍ପୁରଘୋଷ୍ଣବାଗ୍ମାନଂ ନାବଦନ୍ ସ୍ତିସ୍ମୃଃ । ବସ୍ତ୍ରବାସଃଜବରବଳସ୍ଥା ଲେଶ୍ୟମୂର୍ତ୍ତସ୍ମୃ । ୧୪ । ତତଃ ପୌରାନ୍ ପୃଚ୍ଛମାନୋ ଧନୁଷଃ ସ୍ଥାନ-ମଚ୍ୟୁତଃ । ତସ୍ମିନ୍ ପ୍ରବିଷ୍ଟୋ ଦଦୃଶେ ଧନୁରୈନ୍ଦ୍ରମିବାଦ୍ଭୁତଂ । ୧୫ । ପୁରୁଷୈର୍ବହୁଭିର୍ଗୁପ୍ତମର୍ଚ୍ଚିତଂ ପରମର୍ଦ୍ଧିମତ୍ । ବାର୍ଯ୍ୟମାଣୋ ନୃଭିଃ କୃଷ୍ଣଃ ପ୍ରସହ୍ୟ ଧନୁରାଦଦେ । ୧୬ । କରେଣ ବାମେନ ସଲୀଳମୁଦ୍ଧୃତଂ ସଜ୍ୟଂ ଚ କୃତ୍ୱା ନିମିଷେଣ ପଶ୍ୟତାଂ । ନୃଣାଂ ବିକୃଷ୍ୟ ପ୍ରବଭଞ୍ଜ ମଧ୍ୟତୋ ଯଥେ-କ୍ଷୁଦଣ୍ଡଂ ମଦକର୍ଯ୍ୟୁରୁକ୍ରମଃ । ୧୭ । ଧନୁଷୋ ଭଜ୍ୟମାନସ୍ୟ ଶବ୍ଦଃ ଖଂ ରୋଦସୀ ଦିଶଃ । ପୂରୟାମାସ ଯଂ ଶ୍ରୁତ୍ୱା କଂସସ୍ତ୍ରାସମୁପାଗମତ୍ । ୧୮ । ତଦ୍ର-କ୍ଷିଣଃ ସାନୁଚରାଃ କୁପିତା ଆତତାୟିନଃ । ଗୃହୀତୁକାମା ଆବବ୍ରୁର୍ଗୃହ୍ୟତାଂ ବଧ୍ୟତାମିତି । ୧୯ । ଅଥ ତାନ୍ ଦୁରଭିପ୍ରାୟାନ୍ ବିଲୋକ୍ୟ ବଲ-କେଶବୌ । କ୍ରୁଦ୍ଧୌ ଧନ୍ୱନ ଆଦାୟ ଶକଲେ ତାଂଶ୍ଚ ଜଘ୍ନତୁଃ । ୨୦ । ବଲଞ୍ଚ କଂସପ୍ରହିତଂ ହତ୍ୱା ଶାଲାମୁଖାତ୍ ତତଃ । ନିଷ୍କ୍ରମ୍ୟ ଚେରତୁର୍ହୃଷ୍ଟୌ ନିରୀକ୍ଷ୍ୟ ପୁରସମ୍ପଦଃ । ୨୧ । ତୟୋସ୍ତଦଦ୍ଭୁତଂ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ ନିଶାମ୍ୟ ପୁରବାସିନଃ । ତେଜଃ ପ୍ରାଗଲ୍ଭ୍ୟଂ ରୂପଞ୍ଚ ମେନିରେ ବିବୁଧୋତ୍ତମୌ । ୨୨ ।

ଉଦ୍ଧୃତିଃ । ୧୩ । ଲେଖ୍ୟାଷ୍ଟିକନ୍ୟସ୍ତା ଇବ ମୂର୍ତ୍ତ୍ୟୋ ପାପାଂ ତାଃ । ୧୪ । ଧନୁର୍ମଖଶାଳାଂ ପୃଚ୍ଛନ୍ । ୧୫ । ପ୍ରସହ୍ୟ ବଳାତ୍ । ୧୬ । ନିମି-ଷେଣାତଶୀଘ୍ରଂ । ମଦକରୀ ମତ୍ତହସ୍ତୀ । ୧୭।୧୮ । ଗୃହ୍ୟତାଂ ବଧ୍ୟତାମିତି ବଦନ୍ତୋ କପ୍ଷୁଷବ ଅବୃତବନ୍ତଃ । ୧୯ । ନ କେବଳଂ କ୍ରୁଦ୍ଧୌ କଂସ୍ର ବଗ୍ନସ୍ୟ ଧନୁଷଃ ଶକଲେ ଗୃହୀତ୍ୱା ଜଘ୍ନତୁରେବେତି । ୨୦ । ସତଃ ପ୍ରାଗର୍ଗନ୍ତବ୍ୟମିତି ଶାଲାମୁଖାଦେବ ପୁନର୍ନିଷ୍କ୍ରମ୍ୟ । ୨୧ । ତେଜଃ ପ୍ରଭୁତ୍ୱଂ ।

ଡ୍ଙ୍ଗଲେ ବଡ଼ମେ ଶବ୍ଦରେ ॥ ବଳସ୍ତୁ ଲୁଣ୍ଡା ବାସ ଖସେ । ପିନ୍ଧୁଲାପରି ରୂପଦଶେ । ୧୪ । ପଚାରି ହରି ପୁରଜନେ ମିଳଲେ ଯାଇ ଧନୁସ୍ଥାନେ । ଅଦ୍ଭୁତ ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁପରି । ଧନୁକୁ ଦେଖିଲେ ମୁରାରି । ୧୫ । ନାନାରତନେ ଖଞ୍ଜା ହୋଇ । ପୂଜାପାଉଛି ଧନୁ ତହିଁ ॥ ବହୁତ ଲୋକ ଜଗିଛନ୍ତି । ସକଳେ ନଷେଧ କରନ୍ତି ॥ ନମାନି କୃଷ୍ଣ ବଳକାରେ । ଗୁଣ ଅର୍ପିଲେ ସେ ଧନୁରେ । ୧୬। ଲୀଳ ରେ ଧରି ବାମକରେ । ଗୁଣ ଅର୍ପଲେ ନମିଷରେ ଅଖୁପର ଏ ଗ୍ରହି ଗ୍ରହି । ଦ୍ୱିଖଣ୍ଡ କଲେ ମହାବାହୁ । ୧୭ । ଧନୁଭଙ୍ଗନ୍ତେ ଶବ୍ଦହେଲା । ଦିଗ ଆକାଶ ଭୂ କମ୍ପିଲା ॥ କଂସ ସେ ଶବଦ ଶୁଣନ୍ତେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭୀତହେଲ ଚିତ୍ତେ । ୧୮ । ଅନୁଚରଙ୍କସହତରେ । ଧନୁରକ୍ଷକେ କୋପଭରେ ॥ଧରରେ ବାନ୍ଧ ଏହା କହି ।ବେଢ଼ିଲେ ରାମକୃଷ୍ଣେ ଧାଇଁ । ୧୯ । ତାହାଙ୍କ ଅଭିପ୍ରାୟ ମନ । ଦେଖନ୍ତେ ଶ୍ରୀରାମ ଗୋବିନ୍ଦ ॥ ଯେ ଭଙ୍ଗାଧନୁ ଖଣ୍ଡ ଧରି । କ୍ରୋଧେ ପିଟିଲେ ତାଙ୍କୁ ବେରି । ୨୦ । ଶୁଣି ପେଷିଲା କଂସ ବଳ । କୃଷ୍ଣ ବିନାଶି ସେ ସକଳ ॥ ଧନୁଗୃହରୁ ବାହାରିଲେ । ବୁଲି ନଗରଶ୍ରୀ ଦେଖିଲେ । ୨୧। ବେନିଙ୍କ ଅଦ୍ଭୁତବିକ୍ରମ । ତେଜ

ତଦ୍ଦ୍ୱୋର୍ବିଚରତୋଃ ସ୍ୱୈରମାଦଦ୍ଧ୍ୟୋଃସ୍ତମ୍ଭପେଷ୍ଟିବାନ୍ । କୃଷ୍ଣରାମୌ ବୃତୌ ଗୋପୈଃ ପୁରାତ୍‌ଚକ୍ରମୀସ୍ୱରୂଃ । ୨୩ । ଗୋପ୍ୟୌ ମୁକୁନ୍ଦବିଗମେ ବିରହାତୁରା ଯା ଆଶାସତାଶିଷ ଋତା ମଧୁପୁର୍ଯ୍ୟଭୂବନ୍ । ସମ୍ପଶ୍ୟତାଂ ପୁରୁଷଭୂଷଣଗାବଲକ୍ଷ୍ମୀଂ ହିତ୍ୱେତରାନ୍ ନୁ ଭଜତଶ୍ଚକମେଽୟନଂ ଶ୍ରୀଃ । ୨୪ । ଅବନିକ୍ତାଙ୍ଘ୍ରିଯୁଗଲୌ ଭୁକ୍ତ୍ୱା କ୍ଷୀରୋପସେଚନଂ । ଊଷତୁସ୍ତାଂ ସୁଖଂ ରାତ୍ରିଂ ଜ୍ଞାତ୍ୱା କଂସଚିକୀର୍ଷିତଂ । ୨୫ । କଂସସ୍ତୁ ଧନୁଷୋ ଭଙ୍ଗଂ ରକ୍ଷିଣାଂ ସ୍ୱବଲସ୍ୟ ଚ । ବଧଂ ନିଶମ୍ୟ ଗୋବିନ୍ଦରାମବିକ୍ରୀଡ଼ିତଂ ପରଂ । ୨୬ । ଦୀର୍ଘପ୍ରଜାଗରୋ ଭୀତୋ ଦୁର୍ନିମିତ୍ତାନି ଦୁର୍ମତିଃ । ବହୂନ୍ୟଚଷ୍ଟୋଭୟଥା ମୃତ୍ୟୋର୍ଦୌତ୍ୟକରାଣି ଚ । ୨୭ । ଅଦର୍ଶନଂ ସ୍ୱଶିରସଃ ପ୍ରତିରୂପେ ଚ ସତ୍ୟପି । ଅସତ୍ୟପି ଦ୍ୱିତୀୟେ ଚ ଦ୍ୱୈରୂପ୍ୟଂ ଜ୍ୟୋତିଷାଂ ତଥା । ୨୮ ।

ପ୍ରାଗଲ୍‌ଭ୍ୟଂ ଧୃଷ୍ଟତାଂ । ୨୨ । ଶକଟଂ ଶକଟାବମୋଚନସ୍ଥାନଂ । ୨୩ । ମୁକୁନ୍ଦସ୍ୟ ବିଗମେ ବ୍ରଜାନ୍ନିର୍ଗମନସମୟେ ଯା ଅଶିଷ ଆଶାସତ ସୁଖଂ ପ୍ରଭୁତ୍ୱା ରଜନ୍ୟଶ୍ଚ ଅଦ୍ୟ ଧ୍ରୁବଂ ତବ ଦୃଶେ ଭବିଷ୍ୟତି ଇତ୍ୟାଦ ଯଦୁକ୍ତବତ୍ୟସ୍ତା ଋତାଃ ସତ୍ୟା ବଭୂବୁଃ । ପୁରୁଷଭୂଷଣସ୍ୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଗାତ୍ରସ୍ୟ ଦେହସ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ମୀଂ ଶୋଭାଂ । କଥଂଭୂତସ୍ୟ ଗାତ୍ରସ୍ୟ । ନୁ ଅହୋ ଇତରାନ୍ ବ୍ରହ୍ମାଦୀନ୍ ହିତ୍ୱା ଯଦଯୃନମାଶ୍ରୟଂ ଶ୍ରୀଃ କାମୟମାନା ଯାଂ ଗାତ୍ରଲକ୍ଷ୍ମୀମିତି ବା । ୨୪ । ଅବନିକ୍ତଂ କ୍ଷାଳିତମଙ୍ଘ୍ରିଯୁଗଳଂ ଯୟୋସ୍ତୌ କ୍ଷୀରମିଶ୍ରମନ୍ନଂ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ସୁଖଂ ନ୍ୟବସତାଂ । ୨୫ । ପରଂ କେବଳଂ ଗୋବିନ୍ଦରାମୟୋର୍ବିକ୍ରୀଡ଼ିତଂ ଚତୁ ନତୁ ପରାକ୍ରମଃ କଶ୍ଚିତ୍ । ୨୬ । ଉଭୟଥା ସ୍ୱପ୍ନଜାଗରଣଭେଦେନ ପ୍ରତ୍ୟେକଂ ମୃତ୍ୟୋର୍ଦୌତ୍ୟକରାଣି ଚ । ତଥାଚ ମନ୍ତ୍ରଃ । ଇତ୍ୟାତୁଲୂକଶ୍ଚ ପଦ୍ମନ୍ ହିରଣ୍ୟାକ୍ଷୋ ଅନ୍ତ୍ୟୋମୁଖଃ ରକ୍ଷସାଂ ଦୂତ ଆଗତ ଇତ୍ୟାଦ । ତଥା ଯଦେତଭ୍ରୂତାନ୍ୟନ୍ୟାନବଶ୍ୟ ଦୈବି

ପ୍ରାଗଲ୍ଭ୍ୟ ରୂପ କ୍ରମ ॥ ଦେଖି ନଣିଲେ ପୁରଜନେ । ଏ ବେନି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେବଗଣେ । ୨୨ ।ଭ୍ରମନ୍ତେ ଇତା ଅନୁମତେ ।ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇଲା କ୍ରମାଗତେ ଗୋପଙ୍କ ତୁଲେ ରାମହରି । ପୁର୍ବ ସ୍ଥାନେ ଗଲେ ଫେରି । ୨୩ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଯାବା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି । ବିରହାତୁରା ଗୋପନାରୀ ।ମଥୁରାସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଯେ ଅଶିଷ । ଦେଲେ ତା ଫଳଲା ଅବଶ୍ୟ ॥ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁରୁଷ ଦେହ ଶୋଭା । ଯେଣୁ ଦେଖିଲେ ହୋଇ ଲୋଭା ।ବ୍ରହ୍ମ ଆଦି ଦେବେ ତେଜି । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯେ ରୂପେ ଛନ୍ତି ଭଜି । ୨୪ । ଚରଣ ଧୋଇ ବେନି ଭାଇ । କ୍ଷୀରମିଶ୍ରିତ ଅନ୍ନ ଖାଇ ॥ କଂସର ଚେଷ୍ଟା ବୁଝିପାରି । ସୁଖେ ସୁହାଇଲେ ଶର୍ବରୀ । ୨୫ । ଧନ ଭାଙ୍ଗିଲେ ରାମହରି । ରକ୍ଷକ ଆଉ ସୈନ୍ୟ ମାରି ॥ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଚେଷ୍ଟା ତାହାଙ୍କର । ଶୁଣି ସେ କଂସ ମହାବୀର । ୨୬ । ଭୟରେ ରାତ୍ରେ ନିଦ ନାହିଁ । ନାନା ଦୁର୍ଲକ୍ଷଣ ଦେଖଇ ॥ ସ୍ୱପ୍ନରେ ଆଉ ଜାଗରେ । ମୃତ୍ୟୁ ଦେଖେ ଦୂତ ପ୍ରକାରେ । ୨୭ । ଦର୍ପଣେ ନିଜ ରୂପ ନାହିଁ । ଦେଖେ

ଛିଦ୍ରପ୍ରତୀତଶ୍ଛାୟାୟାଂ ପ୍ରାଣଘୋଷାନୁପଶ୍ରୁତିଃ । ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତୀତିର୍ବୃକ୍ଷେଷୁ ସ୍ୱପଦାନାମଦର୍ଶନଂ । ୨୯ । ସ୍ୱପ୍ନେ ପ୍ରେତପରିଷ୍ୱଙ୍ଗଃ ଖରଯାନଂ ବିଷାଦନଂ । ଯାୟାନ୍ନଲଦମାଲ୍ୟେକସ୍ତୈଳାଭ୍ୟକ୍ତୋ ଦିଗମ୍ବରଃ । ୩୦ । ଅନ୍ୟାନି ଚେତ୍ଥଂଭୂତାନି ସ୍ୱପ୍ନଜାଗରିତାନି ଚ । ପଶ୍ୟନ୍ ମରଣସନ୍ତ୍ରସ୍ତୋ ନିଦ୍ରାଂ ଲେଭେ ନ ଚିନ୍ତୟା । ୩୧ । ବ୍ୟୁଷ୍ଟାୟାଂ ନିଶି କୌରବ୍ୟ ସୂର୍ଯ୍ୟେ ଚାଦ୍ଭ୍ୟଃ ସମୁତ୍ଥିତେ । କାରୟାମାସ ବୈ କଂସୋ ମଲ୍ଲକ୍ରୀଡାମହୋତ୍ସବଂ । ୩୨ । ଆନର୍ଚ୍ଚୁଃ ପୁରୁଷା ରଙ୍ଗଂ ତୂର୍ଯ୍ୟଭେର୍ଯ୍ୟଶ୍ଚ ଜଘ୍ନିରେ । ମଞ୍ଚାଶ୍ଚାଲଙ୍କୃତାଃ ସ୍ରଗ୍ଭିଃ ପତାକାଚୈଲତୋରଣୈଃ । ୩୩ । ତେଷୁ ପୌରା ଜାନପଦା ବ୍ରହ୍ମକ୍ଷତ୍ରପୁରୋଗମାଃ । ଯଥୋପଜୋଷଂ ବିବିଶୂ ରାଜାନଶ୍ଚ କୃତାସନାଃ । ୩୪ । କଂସଃ ପରିବୃତୋଽମାତ୍ୟୈ ରାଜମଞ୍ଚ ଉପାବିଶତ୍ । ମଣ୍ଡଳେଶ୍ୱରମଧ୍ୟସ୍ଥୋ

ବାଚଂ ବଦସୀତ୍ୟାଦର୍ଶ । ୨୭ । ତା ନଦର୍ଶେତ୍ୟାଦି ଶ୍ଳୋକଦ୍ୱୟେନ । ଜଳାଦୌ ପ୍ରତିରୂପେ ଦୃଶ୍ୟମାନେଽପି ସ୍ୱଶିରସସ୍ତଦାଦର୍ଶନଂ । ଅଙ୍ଗୁଲ୍ୟାଦିଭିର୍ଦ୍ୱିତ୍ୱେଽପି ... ଚକ୍ଷୁଷୋର୍ଜ୍ୟୋତିଷାଂ ଚନ୍ଦ୍ରାଦୀନାଂ ଦ୍ୱିତ୍ୱଂ । ୨୮ । ଛାୟାୟାଂ ପ୍ରତିବିମ୍ବେ ଛିଦ୍ରପ୍ରତୀତିଃ । ପିହିତକର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ଯୋଽନ୍ତଃ ଶ୍ରୂୟମାଣୋ ଧ୍ୱନିଃ ସ ପ୍ରାଣଘୋଷସ୍ତସ୍ୟାଶ୍ରବଣଂ । ବୃକ୍ଷେଷୁ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣବର୍ଣ୍ଣପ୍ରତୀତିଃ । ରଜଃକର୍ଦ୍ଦମାଦିଷୁ ସ୍ୱପଦାନାମଦର୍ଶନଂ । ଏତାନି ଜାଗରିତାନି ଦୁର୍ନିମିତ୍ତାନି । ୨୯ । ସ୍ୱାପ୍ନାନ୍ୟାହ ସ୍ୱପ୍ନ ଇତି । ପ୍ରେତୈର୍ମୃତୈଃ ପରିଷ୍ୱଙ୍ଗଃ । ଖରମାରୁହ୍ୟ ଯାନଂ । ବିଷଭକ୍ଷଣଂ । ନଳଦମାଳୀ ଜପାକୁସୁମମାଳୀ ଯାୟାଦିତି ଯତ୍ର ତଦପ୍ୟେକଂ ଦୁର୍ନିମିତ୍ତମିତି । ୩୦ । ୩୧ । କଷ୍ଟେନ କଥମ୍ପି ପ୍ରଭାତାୟାଂ ପୁନଃ ସୂର୍ଯ୍ୟେ ଚାଦ୍ଭ୍ୟଃ ସମୁତ୍ଥିତ ଇତି । ତଥାଚ

ଗଣ୍ଡିରେ ମୁଣ୍ଡନାହିଁ ॥ ଦେଖଇ ପୁଣି ଅନ୍ୟକ୍ଷଣେ । ଗଲାଣି ହାତଗୋଡ କେଣେ । ଚନ୍ଦ୍ର ତାରକା ଦୁଇ ଦୁଇ । ଆକାଶେ ଗ୍ରହ୍ନିଲେ ଦେଖଇ । ୨୮ । ଛାୟାରେ ଛିଦ୍ର ସେ ଦେଖଇ । ପ୍ରାଣଘୋଷକୁ ନ ଶୁଣଇ ॥ କର୍ଣ୍ଣଦ୍ୱୟକୁ ବେଢ଼କରେ । ବୋଧିଲେ ଯେ ଶବ୍ଦ ହୁଅନ୍ତରେ ॥ ତାହାଙ୍କୁ ସେହି ପ୍ରାଣ ଘୋଷ । ଯହୁ ନାମରେ ଏ ପ୍ରକାଶ ॥ ବୃକ୍ଷେ ଦିଶନ୍ତି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ । ଚଳେ ନ ଦିଶେ ପାଦଚିହ୍ନ । ୨୯ । ସ୍ୱପ୍ନରେ ଶବ ଆଲିଙ୍ଗଇ । ଗର୍ଦ୍ଦଭ ଚଢ଼ିଣ ଚଳଇ ॥ ଜବାକୁସୁମମାଳ ଗଳେ । ବିଷ ଭକ୍ଷଇ କୁତୂହଳେ ॥ ଅଙ୍ଗେ ତଇଳ ବୋଳହୋଇ । ଉଲଙ୍ଗ ଆକାର ଧରଇ । ୩୦ । ଏରୂପେ ସ୍ୱପ୍ନେ ଜାଗରେ । ନାନାଅଶୁଭ ଦେଖିବାରେ ॥ କଂସ ମୃତ୍ୟୁକୁ ଭୟ କଲା । ଚିନ୍ତାରେ ନିଦ ନ ଆସିଲା । ୩୧ । ଏମନ୍ତେ ନିଶି ଶେଷ ହେଲା । ଆଦିତ୍ୟ ତେଜ ପ୍ରକାଶିଲା ॥ ମଲ୍ଲକ୍ରୀଡନ ମହୋତ୍ସବ । ସେ କଂସ କଲା ସମାରମ୍ଭ । ୩୨ । ଆସିଲେ ନିମନ୍ତ୍ରିତଜନେ । ପୂରିଲା ତୂର୍ଯ୍ୟ ଭେରୀ ସ୍ୱନେ ॥ ବସ୍ତ୍ର ତୋରଣ ପତାକାରେ । ନାନାଦିବ୍ୟ ଚିତ୍ର ମାଲରେ ॥ ସଜ୍ଜିତ ହେଲା ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ । ଦିଶିଲା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁଷଞ୍ଚ । ୩୩ । ନଗରବାସୀ ଗ୍ରାମବାସୀ । ବିପ୍ର କ୍ଷତ୍ରିୟ ନୃପେ ଆସି ॥ ଯଥାସ୍ଥାନରେ ବଧାନରେ । ବସିଲେ ଯେ ଯାହାମାନ୍ୟରେ । ୩୪ । ତହିଁ ନୃପଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ । ସେ କଂସ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ॥

ହୃଦୟେନ ବହୁମୃତା । ୩୫ । ବାଦ୍ୟମାନେଷୁ ତୂର୍ଯ୍ୟେଷୁ ମଲ୍ଲତାଳୋତ୍ତରେଷୁ ଚ । ମଲ୍ଲାଃ ସ୍ୱଳଙ୍କୃତା ଦୃପ୍ତାଃ ସୋପାଧ୍ୟାୟାଃ ସମାସତ । ୩୬ । ଚାଣୂରୋ ମୁଷ୍ଟିକଃ କୂଟଃ ଶଲସ୍ତୋଶଲ ଏବ ଚ । ତ ଆସେଦୁରୁପସ୍ଥାନଂ ବଲ୍ଗୁବାଦ୍ୟପ୍ରହର୍ଷିତାଃ । ୩୭ । ନନ୍ଦଗୋପାଦୟୋ ଗୋପା ଭୋଜରାଜସମାହୂତାଃ । ନିବେଦିତୋପାୟନାସ୍ତେ ଏକସ୍ମିନ୍ ମଞ୍ଚ ଆବିଶନ୍ । ୩୮ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ମଲ୍ଲରଙ୍ଗୋପବର୍ଣ୍ଣନଂ ନାମ ଦ୍ୱିଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୪୨ ।

ତ୍ରିଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଅଥ କୃଷ୍ଣଶ୍ଚ ରାମଶ୍ଚ କୃତଶୌଚୌ ପରନ୍ତପ । ମଲ୍ଲଦୁନ୍ଦୁଭିନିର୍ଘୋଷଂ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ଦ୍ରଷ୍ଟୁମୁପେୟତୁଃ । ୧ । ରଙ୍ଗଦ୍ୱାରଂ

ଶୁଣି । ଅଭେ୍ୟ ବା ଏଷ ପ୍ରାଚରୁଦେଘନ । ଯ ଉଦଗାନ୍ତହେତୋଽର୍ଣ୍ଣବ ତୁ ବଲ୍ଗିନମାନଃ ସଲ୍ଲକସ୍ୟ ମଧ୍ୟାତ୍ । ସ ମା ବୃଷଭେ ଲୋହିତାକ୍ଷଃ ସୂଯୋ ବପଣ୍ଡେ ନୃନସା ପୂନାହ୍ନି ଚ । ୩୨।୩୩ । ଯଥୋପଯୋଜଂ ଯଥାସୁଖଂ । ୩୪।୩୫ । ମଲ୍ଲତାଳ ଉତ୍ତର ଉପରି ଉଚ୍ଚୈଃ ଶ୍ରୂୟତେ ଯେଷୁ ତେଷୁ ତୂର୍ଯ୍ୟେଷୁ । ଉପାଧ୍ୟାୟା ମଲ୍ଲାଚାର୍ଯ୍ୟାଃ । ୩୬ । ଉପସ୍ଥାନଂ ମଲ୍ଲରଙ୍ଗଂ । ୩୭ । ସମାହୂତାଃ ସମାହୂତାଃ । ନିବେଦିତାନି ଉପାୟନାନି ଯୈସ୍ତେ ।୩୮।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଦ୍ୱିଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୪୨।

ତ୍ରିଚତ୍ୱାରିଂଶକେ ହତ୍ୱା ଗଜେନ୍ଦ୍ରଂ ରାମକୃଷ୍ଣୟୋଃ । ରଙ୍ଗପ୍ରବେଶସୌଭାଗ୍ୟଂ ଚାଣୂରେଣ ଚ ଭାଷଣଂ ॥ ପୂର୍ବେଦ୍ୟୁରେବ କୃତଂ ଶୌଚଂ

ବସିଲ ରାଜମଞ୍ଚେ ଆସି । ଭୟ ହୃଦୟ ଅଛି ଗସି । ୩୩ । ମଲ୍ଲଙ୍କ ଖେଳ ତାଳମତେ । ତୂର୍ଯ୍ୟ ବାଜଇ ଅବିରତେ ॥ ସୁବେଶ ମଲ୍ଲେ ଗୁରୁ ସଙ୍ଗେ । ବାଦ୍ୟରବେ ମତ୍ତ-ଯୋଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ୩୬ । ଚାଣୂର ମୁଷ୍ଟିକ କୋଶଳ । ଏମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କୂଟଶଳ ॥ ମଲ୍ଲେ ମିଳିଲେ ରଙ୍ଗସ୍ଥଳେ । ବାଦ୍ୟରବେ ମତ୍ତ-ହେଲେ । ୩୭ । ଭୋଜରାଜାର ନିମନ୍ତ୍ରଣେ । ଆଗତ ନନ୍ଦ ଗୋପଗଣେ ॥ ରାଜାଙ୍କୁ ଉପହାର ଦେଲେ । ଗୋଟିଏ ମଞ୍ଚାରେ ବସିଲେ । ୩୮ ।

ମଞ୍ଚାରେ ମଲ୍ଲ ଉପସ୍ଥିତ । ଭଣିଲ ଦାସ ପଣ୍ଡିତ ॥ ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଦ୍ୱିଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୪୨ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ—ତଦନ୍ତେ ରାମକୃଷ୍ଣ ଦୁଇ । ହରଷରୁ ଉଠି ଶୌଚ ହୋଇ ॥ ମଲ୍ଲଦୁନ୍ଦୁଭିବାଦ୍ୟଘୋଷେ । ଚଳିଲେ ଦର୍ଶନ ଲାଳସେ ।୧

ସମାସାଦ୍ୟ ତସ୍ମିନ୍ନାଗମବସ୍ଥିତଂ । ଅପଶ୍ୟତ୍ କୁବଳୟାପୀଡ଼ଂ କୃଷ୍ଣୋଽମ୍ବଷ୍ଠପ୍ରଚୋଦିତଂ । ୨ । ବଦ୍ଧ୍ୱା ପରିକରଂ ଶୌରିଃ ସମୁହ୍ୟ କୁଟିଲାଲକାନ୍ । ଉବାଚ ହସ୍ତିପଂ ବାଚା ମେଘନାଦଗଭୀରୟା ।। ୩ । ଅମ୍ବଷ୍ଠାମ୍ବଷ୍ଠ ମାର୍ଗଂ ନୌ ଦେହ୍ୟପକ୍ରମ ମା ଚିରଂ । ନୋ ଚେତ୍ ସକୁଞ୍ଜରଂ ତ୍ୱାଦ୍ୟ ନୟାମି ଯମସାଦନଂ । ୪ । ଏବଂ ନିର୍ଭର୍ତ୍ସିତୋଽମ୍ବଷ୍ଠଃ କୁପିତଃ କୋପିତଂ ଗଜଂ । ଚୋଦୟାମାସ କୃଷ୍ଣାୟ କାଲାନ୍ତକଯମୋପମଂ । ୫ । କରୀନ୍ଦ୍ରସ୍ତମଭିଦ୍ରୁତ୍ୟ କରେଣ ତରସାଗ୍ରହୀତ୍ । କରାଦ୍ ଗଳିତଃ ସୋଽମୁଂ ନିହତ୍ୟାଙ୍ଘ୍ରିଷ୍ୱଲୀୟତ । ୬ । ସଙ୍କ୍ରୁଦ୍ଧସ୍ତମଚକ୍ଷାଣୋ ଘ୍ରାଣଦୃଷ୍ଟିଃ ସ କେଶବଂ । ପରାମୃଶତ୍ ପୁଷ୍କରେଣ ସ ପ୍ରସହ୍ୟ ବିନିର୍ଗତଃ । ୭ । ପୁଚ୍ଛେ ପ୍ରଗୃହ୍ୟାତିବଲଂ ଧନୁଷଃ ପଞ୍ଚବିଂଶତିଂ । ବିଚକର୍ଷ ଯଥାନାଗଂ ସୁପର୍ଣ୍ଣ ଇବ ଲୀଲୟା । ୮ ।

ଶୁଦ୍ଧଂ ନିରସ୍ତଧର୍ମଂ ଯାଭ୍ୟାଂ ତୌ । ଏତଦୁକ୍ତଂ ଭବତି ଧନୁର୍ଭଙ୍ଗାଦନନ୍ତରଂ ଅବାର୍ଯ୍ୟାଂ ନିଜୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟେ ସୂଚିତେଽପି ପିତରୌ ନ ମୁଞ୍ଚତି ଅତୋଽସ୍ୟ ପୁନର୍ବଧୋପାୟ ଅତୋଽସ୍ୟ ମାତୁଲସ୍ୟାପି ବଧେ ନାବଦ୍ୟୋ ଦୋଷ ଇତ୍ୟେବଂ କୃତାପରାଧପରମ୍ପରାବଶ୍ୟ । ମଲ୍ଲାନାଂ ଦୁନ୍ଦୁଭୀନାଞ୍ଚ ନିର୍ଘୋଷଂ ମଲ୍ଲତାଳଦୁନ୍ଦୁଭିନିର୍ଘୋଷଂ ବା । ୧ । ଅମ୍ବଷ୍ଠୋ ହସ୍ତିପସ୍ତେନ ଚୋଦିତଂ । ୨ । ପରିକରଂ ଯୁଦ୍ଧୋଚିତପରିଧାନଂ ବଦ୍ଧ୍ୱା । ସମୁହ୍ୟ ନିବଧ୍ୟ ।୩।୪। ଅନ୍ତକୋ ମୃତ୍ୟୁଃ କାଲସ୍ତନ୍ନିମିତ୍ତଂ ଯମସ୍ତନ୍ନିୟନ୍ତା ତୈରୁପମା ଯସ୍ୟ ତଂ । ୫ । ବିଗଳିତୋ ବିଚ୍ୟୁତଃ । ମୁଷ୍ଟିନା ନିହତ୍ୟ ଅଲୀୟତ ଅଦୃଶ୍ୟୋ ବଭୂବ । ୬ । ଅଚକ୍ଷାଣୋଽପଶ୍ୟନ୍ । ଘ୍ରାଣମେବ ଘ୍ରାଣଂ ତେନ ଦୃଷ୍ଟିର୍ଦର୍ଶନଂ ଯସ୍ୟ ସଃ । ଲୋଚନାଗୋଚରମପି ହି ପଶବୋ ଘ୍ରାଣେନ ଜାନନ୍ତୀତି ପ୍ରସିଦ୍ଧଂ । ପରାମୃଶତ୍ ଧୃତବାନ୍ । ପୁଷ୍କରେଣ ଶୁଣ୍ଡାଗ୍ରେଣ । ସ କୃଷ୍ଣଃ ପ୍ରସହ୍ୟ ବଲେନ । ୭ । ଧନୁଷୋ ଧନୁଷାଂ ପଞ୍ଚବିଂଶତ୍ୟାବଧି ତାବନ୍ତଂ

ରଙ୍ଗଦ୍ୱାରରେ ପହୁଞ୍ଚିଲେ । ଗଜେକ ସେଠାରେ ଦେଖିଲେ ॥ ତା ନାମ କୁବଳୟାପୀଡ଼ । ଅମ୍ବଷ୍ଠ ହସ୍ତିପକ ଦୃଢ଼ ।୨। ମୁଣ୍ଡରେ ଗଣ୍ଡି ପକାଇଲେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କମର ବାନ୍ଧିଲେ ॥ ହସ୍ତିପକକୁ ଉଚ୍ଚସ୍ୱରେ । କହିଲେ ପଥ ଛାଡ଼ ବୀରେ ।୩। ଆରେ ଅମ୍ବଷ୍ଠ ଅବଲମ୍ବେ । ପଥ ଛାଡ଼ବୁ ଯାଉଁ ବେଗେ ନୋହିଲେ କୁଞ୍ଜର ସଙ୍ଗରେ । ତୋତେ ପେଷିବି ଯମପୁରେ ।୪। ଅମ୍ବଷ୍ଠ ଏଭର୍ତ୍ସନା ବାକ୍ୟେ । ଗଜକୁ ଚଳାଇଲା କୋପେ ॥ ଯମର ଯମସମ ଗଜ କୃଷ୍ଣମାରଣେ ହେଲା ସଜ ।୫। କରୀନ୍ଦ୍ର ଚପଳେ ଧାଇଁଲା । ଶୁଣ୍ଡରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ଧଇଲା ॥ କୃଷ୍ଣ ତା ଶୁଣ୍ଡୁଁ ଗଳିଗଲେ । ବିଧାଏ ମାରି ପଳାଇଲେ ।୬। ଗଜ ଖୋଜିଲା ଘୂରି ଯାଇ । ଧଇଲା ଶୁଣ୍ଡାରେ ନଠାଇ ॥ ବଳସକାଶେ ନରହରି । ଗଲେ ତା ଶୁଣ୍ଡାଗ୍ରୁ ଉଦ୍ଧୁରି ।୭। ଲାଙ୍ଗୁଳ ଓଟାରି ତାହାର ନେଲେ ପଚିଶ ଧନୁ ଦୂର ॥ ଗରୁଡ଼ ଖେଳାରେ ଯେସନେ । ସର୍ପକୁ ଓଟାରେ ତେସନେ ।୮। ବାମଦକ୍ଷିଣେ ବୁଲେ ଗଜ । ପଛେ ବୁଲନ୍ତି ଦେବରାଜ ॥

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସ ପର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତମାନେନ ସବ୍ୟ ଦକ୍ଷିଣତୋ୍ଽଚ୍ୟୁତଃ । ବଭ୍ରାମ ଭ୍ରାମ୍ୟମାଣେନ ଗୋବତ୍ସେନେବ ବାଳକଃ ।୯। ତତୋଽଭ୍ୟୁପେତ୍ୟ ପାଣିନା-ହତ୍ୟ ବାରଣଂ । ପ୍ରାଦ୍ରବତ୍ ପାତୟାମାସ ସ୍ପୃଶ୍ୟମାନଃ ପଦେ ପଦେ । ୧୦ । ସ ଧାବନ୍ କ୍ରୀଡୟା ଭୂମୌ ପତିତ୍ୱା ସହସୋତ୍ଥିତଃ । ତଂ ମତ୍ୱା ପତିତଂ କ୍ରୁଦ୍ଧୋ ଦନ୍ତାଭ୍ୟାଂ ସୋଽହନତ୍ କ୍ଷିତିଂ ।୧୧। ସ୍ୱବିକ୍ରମେ ପ୍ରତିହତେ କୁଞ୍ଜରେନ୍ଦ୍ରୋଽତ୍ୟମର୍ଷିତଃ । ଚୋଦ୍ୟମାନୋ ମହାମାତ୍ରୈଃ କୃଷ୍ଣମଭ୍ୟଦ୍ରବଦ୍‌ରୁଷା । ୧୨ । ତମାପତନ୍ତମାସାଦ୍ୟ ଭଗବାନ୍ ମଧୁସୂଦନଃ । ନିଗୃହ୍ୟ ପାଣିନା ହସ୍ତଂ ପାତୟାମାସ ଭୂତଳେ । ୧୩ । ପତିତସ୍ୟ ପଦାକ୍ରମ୍ୟ ମୃଗେନ୍ଦ୍ର ଇବ ଲୀଳୟା । ଦନ୍ତମୁତ୍ପାଟ୍ୟ ତେନେଭଂ ହସ୍ତିପାଂଶ୍ଚାହନଦ୍ଧରିଃ । ୧୪ । ମୃତକଂ ଦ୍ୱିପମୁତ୍ସୃଜ୍ୟ ଦନ୍ତପାଣିଃ ସମାବିଶତ୍ । ଅଂସନ୍ୟସ୍ତବିଷାଣୋ-ଽସୃଙ୍‌ମଦବିନ୍ଦୁଭିରଙ୍କିତଃ । ବିରୂଢସ୍ୱେଦକଣିକାବଦନାମ୍ବୁରୁହୋ ବଭୌ । ୧୫ । ବୃତୌ ଗୋପୈଃ କତିପୟୈର୍ବଳଦେବଜନାର୍ଦ୍ଦନୌ । ରଙ୍ଗଂ

ତେଷାଂ ଶତକର୍ଷ ଅକୃଷ୍ୟ ଜାତବାନ୍ । ଙ୍ଗଂ କ ଇବ ଶତକର୍ଷ । ଯଥାନାଗଂ ସର୍ପବଦ୍‌ବର୍ତ୍ତମାନଂ ଗଜଂ ସୁପର୍ଣ୍ଣଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ସ୍ୱସ୍ମିତ । ଅନ୍ତସର୍ପିବ୍ରଥ ପ୍ରତ୍ୟାଂ ଦର୍ଶୟନ୍ନିବ ପୁଷ୍କଳ ଇତବନ୍ତ । ୮ । ସ ପର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତମାନେନ । ପୁଚ୍ଛଗ୍ରାହେଣ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଂ ଗୃହୀତୁଂ ଯର୍ହି ଦକ୍ଷିଣତଃ ପରିବର୍ତ୍ତତେ ଗଜସ୍ତର୍ହି ସବ୍ୟତୋ ଭ୍ରମୟିତ ଯଦା ସବ୍ୟତଃ ପରିବର୍ତ୍ତତେ ତଦା ଦକ୍ଷିଣତୋ ଭ୍ରମୟଂସ୍ତେନ ସହ ବଭ୍ରାମ । ଗୋବତ୍ସେନ ଭ୍ରାମ୍ୟମାଣେନ ବାଳକଃ ସ ଏବ କୃଷ୍ଣୋ ଯଥାନ୍ୟୋ ବା ବାଳକ ଇବେତି । ୯ । ବାରଣଂ ଗଜଂ ପ୍ରାଦ୍ରବନ୍ ପ୍ରକର୍ଷେଣ ଅସମନ୍ତତୋ ଧାବନ୍ ପାତୟାମାସ । ଯଥା ପତତି ତଥା ତଂ ବଞ୍ଚୟନ୍ ପ୍ରାଦ୍ରବଦିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୦ । କ୍ୱଚ ସ ଧାବନ୍ନିତି । ଅହନତ୍ ଅହନ୍ । ୧୧-୧୪ । ରଙ୍ଗଂ ସମାବିଶନ୍ ତଦା ଶାରଣିସ୍ୱା ବଭୌ ।

ବାଳକ ବାଛୁରୀକୁ ଧର । ଯେଉଁଠି ଭ୍ରମାଏ ସେହିପର ।୯। ଲାଙ୍ଗୁଳ ଛାଡ଼ି ଅସିଗଲେ । ଧାଏ ମାରି ଗଜେ ବେଗେ । ଗୋଇଠା ମାରି ଦୁର୍ବୁଧୀଙ୍କ ଗଜକୁ ଦେଲେ ସେ ପକାଇ । ୧୦ । ଜେ ଉଠିଲା ଏରତରେ । ଧାଇଁଲା ବେଗେ ଲୀଳାରେ ॥ କୃଷ୍ଣପଡ଼ିବା ମନେକଲା । ଭୂମିରେ ଦନ୍ତ ପ୍ରହାରିଲା । ୧୧ । ଦେଖିଲା କାହୁଁ ଫଳ ନାହିଁ । କୁଞ୍ଜର ଅତକ୍ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ॥ ହସ୍ତୀପକର ପ୍ରେରଣରେ । କୃଷ୍ଣେ ଗୋଡ଼ାଇଲା କ୍ରୋଧରେ । ୧୨ । ହସ୍ତୀ ଅସିବା ଦେଖି ହରି । ତାହାର ଶୁଣ୍ଢ ବେଗେଧରି । ଝଟକେ ପକାଇଲେ ତଳେ । ସିଂହ ସମାନ ଅତିବଳେ । ଚଢ଼ିବସିଣ ତାଗଣ୍ଡରେ । ଦନ୍ତ ଉପାଡ଼ିଲେ ବେଗରେ ॥ ହସ୍ତିପକଙ୍କୁ ହସ୍ତିରୁଲେ । ସେହି ଦନ୍ତରେ ପିଟିଗଲେ । ୧୪ । ଦନ୍ତକୁ କନ୍ଧରେ ପକାଇ । ମୃତହସ୍ତିକୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ॥ ରକ୍ତମଦ ଲିପ୍ତ ଦେହେ । ମୁଖରୁ ଶ୍ରମ ଝାଳ ବହେ ॥ ଦନ୍ତକୁ ହସ୍ତେ ଧରିଛନ୍ତି । ରଙ୍ଗମଞ୍ଚକୁ ପଶିଯାନ୍ତି । ୧୫ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବଳଦେବ ଦୁହେଁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଵ୍ରଜଶତ୍ରୁ ଗଜନ୍ ଗଜଦନ୍ତବରାୟୁଧୌ । ୧୭ । ମଲ୍ଲାନାମଶନିର୍ନୃଣାଂ ନରବରଃ ସ୍ତ୍ରୀଣାଂ ସ୍ମରୋ ମୂର୍ତ୍ତିମାନ୍, ଗୋପାନାଂ ସ୍ୱଜନୋଽସତାଂ କ୍ଷିତିଭୁଜାଂ ଶାସ୍ତା ସ୍ୱପିତ୍ରୋଃ ଶିଶୁଃ । ମୃତ୍ୟୁର୍ଭୋଜପତେର୍ବିରାଡ଼ବିଦୁଷାଂ ତତ୍ତ୍ୱଂ ପରଂ ଯୋଗିନାଂ ବୃଷ୍ଣୀନାଂ ପରଦେବତେତି ବିଦିତୋ ରଙ୍ଗଂ ଗତଃ ସାଗ୍ରଜଃ । ୧୭ । ହତଂ କୁବଳୟାପୀଡଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ତାବପି ଦୁର୍ଜ୍ଜୟୌ । କଂସୋ ମନସ୍ୟପି ତଦା ଭୃଶମୁଦ୍ୱିବିଜେ ନୃପ । ୧୮ । ତୌ ରେଜତୂ ରଙ୍ଗଗତୌ ମହାଭୁଜୌ ବିଚିତ୍ରବେଶାଭରଣସ୍ରଗମ୍ବରୌ । ଯଥା ନଟାବୁତ୍ତମବେଶଧାରିଣୌ ମନଃ କ୍ଷିପନ୍ତୌ ପ୍ରଭୟା ନିରୀକ୍ଷତାଂ । ୧୯ । ନିରୀକ୍ଷ୍ୟ ତାବୁତ୍ତମ-

କଥମ୍ଭୂତଃ । ଅଂସେ ନ୍ୟସ୍ତଂ ବିଷାଣଂ ଗଜଦନ୍ତୋ ଯେନ ସଃ । ଅସୃକ୍ ରକ୍ତଂ ଯସ୍ୟ ମଦସ୍ୟ ଚ ବିନ୍ଦୁଭିଃ ପରିତୋଽଙ୍କିତଃ । ଉଦ୍ଭିନ୍ନା ଉତ୍ଥିତାଃ ସ୍ୱେଦକଣିକାସ୍ତାଭିରୁପଲକ୍ଷିତଂ ବଦନାମ୍ବୁରୁହଂ ଯସ୍ୟ ସଃ । ୧୬ । ନ କେବଳଂ ସ ଏକଃ ସମାବିଶତ୍ କିନ୍ତୁ ବୃତୌ ଗୋପୈରିତ୍ୟ । ୧୭ । ତତ୍ର ଶୃଙ୍ଗାରାଦିସଙ୍କରସଙ୍କଟମୂର୍ତ୍ତିର୍ଭଗବାନ୍ ତତ୍ତଦଭିପ୍ରାୟାନୁସାରେଣ ବଭୌ ନ ସାକଲ୍ୟେନ ସର୍ବେଷାମିତ୍ୟାହ ମଲ୍ଲାନାମିତି । ମଲ୍ଲାଦୀନାମଜ୍ଞାନାଂ ଦ୍ରଷ୍ଟୄଣାଂ ଅଶନ୍ୟାଦିରୂପେଣ ଦଶଧା ବିଦିତଃ ସନ୍ ସାଗ୍ରଜୋ ରଙ୍ଗଂ ଗତ ଇତ୍ୟନ୍ୱୟଃ । ମଲ୍ଲାଦିଷ୍ୱଭିବ୍ୟକ୍ତା ରସାଃ କ୍ରମେଣ ଶ୍ଲୋକେନ ନିବଧ୍ୟନ୍ତେ ରୌଦ୍ରୋଽଦ୍ଭୁତଶ୍ଚ ଶୃଙ୍ଗାରୋ ହାସ୍ୟଂ ବୀରୋ ଦୟା ତଥା । ଭୟାନକଶ୍ଚ ବୀଭତ୍ସଃ ଶାନ୍ତଃ ସପ୍ରେମଭକ୍ତିକଃ ॥ ଅବିଦୁଷାଂ ବିରାଟ୍ ବିକଳଃ ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତୋ ରାଜତ ଇତି ତଥା । ଅନେକ ଭାବସ୍ୱରସ ଉକ୍ତଃ । ବିକଳତ୍ୱଂ କ୍ୱ ବିଭ୍ରଂଶାବରସଙ୍ଗାଗୀବିତ୍ୟାଦିନା ବକ୍ଷ୍ୟତେ । ୧୭ । ଉଦ୍ୱିବିଜେ ସ୍ୱଭୋ ବଭୂବ । ୧୮ । ଯଥା ନଟାବିତି ନିର୍ବ୍ୟୂଢ଼ଂ ଦର୍ଶିତଂ । ୧୯ । ପ୍ରହର୍ଷବେଗେନ ଉତ୍ଫୁଲ୍ଲତାନ୍ୟକ୍ଷ୍ମି ତାନି ଈକ୍ଷଣାନି ଆନନାନି ଚ ଯେଷାଂ ତେ ତଥୋ-

ଦନ୍ତଆୟୁଧ ଧରି ସ୍ନେହେ ॥ କେତେକ ଗୋପାଳସଙ୍ଗରେ । ମିଳିଲେ ରଙ୍ଗମଧ୍ୟରେ ।୧୬। ମଲ୍ଲଙ୍କପକ୍ଷେ ବଜ୍ର ସମ । ନାରୀଙ୍କଠାରେ ଯେ କାମ ॥ ନରଙ୍କମଧ୍ୟେ ନରବର । ସ୍ୱଜନ ଯେତେ ଗୋପଙ୍କର ॥ ଅସାଧୁ ନୃପଙ୍କ ଶାସକ । ପିତାମାତାଙ୍କୁ ସେ ବାଳକ ॥ ମୃତ୍ୟୁ ଯେ ଭୋଜପତିପକ୍ଷେ । ଅଜ୍ଞଙ୍କୁ ବିରାଟ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ॥ ଯୋଗିଙ୍କପକ୍ଷେ ପରଂତତ୍ତ୍ୱ । ଯଦୁଙ୍କ ପରମଦୈବତ ॥ ଏମନ୍ତେ ବିଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିରେ । ଦିଶନ୍ତି ଯେ ଭିନ୍ନ ଆକାରେ ॥ ଅଗ୍ରଜ ଭ୍ରଲେ ହୃଷୀକେଶ । ରଙ୍ଗସ୍ଥଳରେ ପରବେଶ । ୧୭ । ମରନ୍ତେ କୁବଳୟାପୀଡ଼ । ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦେଖି ଦୃଢ଼ ॥ କଂସ ଅନ୍ତରେ ଭୟ କଲା । ଉଦ୍ବେଗ ଅଧିକ ବଢ଼ିଲା । ୧୮ । ବିଚିତ୍ରବେଶ ଆଭରଣେ । ମାଳାବସନ ବିଭୂଷଣେ ॥ ନଟ ବାଳକ ବେନିପରି । ଶୋଭି ପାଆନ୍ତି ରାମ ହରି । ଦୋହିଁରେ ଦର୍ଶକଙ୍କ ମନ । ଚଞ୍ଚଳ ହୁଏ ଘନ ଘନ ॥ ସେ ମହାଭୁଜ ବେନିଭାଇ । ରଜକଲେ ରଙ୍ଗସ୍ଥଳେ ଯାଇ ।୧୯। ସାମ୍ୟ ନାଗର ଯେତେ ନରେ ।

ଦୂରୁଷୌ ଜନା ମଞ୍ଚସ୍ଥିତା ନାଗରବସ୍ତ୍ରକା ନୃପ । ପ୍ରହର୍ଷବେଗୋତ୍‌କଳଲୋଚଣାନନାଃ ପପୁର୍ନ ତୃପ୍ତା ନୟନୈସ୍ତଦାନନଂ । ୨୦ । ପିବନ୍ତ ଇବ ଚକ୍ଷୁର୍ଭ୍ୟାଂ ଲିହନ୍ତ ଇବ ଜିହ୍ୱୟା । ଜିଘ୍ରନ୍ତ ଇବ ନାସାଭ୍ୟାଂ ଶ୍ଲିଷ୍ୟନ୍ତ ଇବ ବାହୁଭିଃ । ୨୧ । ଊଚୁଃ ପରସ୍ପରଂ ତେ ବୈ ଯଥାଦୃଷ୍ଟଂ ଯଥା ଶ୍ରୁତଂ । ତଦ୍‌ରୂପଗୁଣମାଧୁର୍ଯ୍ୟପ୍ରାଗଲ୍‌ଭ୍ୟସ୍ମାରିତା ଇବ । ୨୨ । ଏତୌ ଭଗବତଃ ସାକ୍ଷାଦ୍ଧରେର୍ନାରାୟଣସ୍ୟ ହି । ଅବତୀର୍ଣ୍ଣାବିହାଂଶେନ ବସୁଦେବସ୍ୟ ବେଶ୍ମନି । ୨୩ । ଏଷ ବୈ କିଲ ଦେବକ୍ୟାଂ ଜାତୋ ନୀତଶ୍ଚ ଗୋକୁଲଂ । କାଲମେତଂ ବସନ୍ ଗୂଢୋ ବବୃଧେ ନନ୍ଦବେଶ୍ମନି । ୨୪ । ପୂତନାନେନ ନୀତାନ୍ତଂ ଚକ୍ରବାତଶ୍ଚ ଦାନବଃ । ଅର୍ଜ୍ଜୁନୌ ଗୁହ୍ୟକଃ କେଶୀ ଧେନୁକୋଽନ୍ୟେ ଚ ତଦ୍‌ବିଧାଃ । ୨୫ । ଗାବଃ ସପାଲା ଏତେନ ଦାବାଗ୍ନେଃ ପରିମୋଚିତାଃ । କାଲୀୟୋ ଦମିତଃ ସର୍ପ ଇନ୍ଦ୍ରଶ୍ଚ ବିମଦଃ କୃତଃ । ୨୬ । ସପ୍ତାହମେକହସ୍ତେନ ଧୃତୋଽଦ୍ରିପ୍ରବରୋଽମୁନା । ବର୍ଷବାତାଶନିଭ୍ୟଶ୍ଚ

ଗନନଂ ପପୁଃ ପରଂ ନ ତୃପ୍ତାଃ । ତତ୍‌କାନ୍ତ୍ୟା ନ ବହୁରୂପତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୦ । ତଦେବାହ ପିବନ୍ତ ଇବେତି । ଶ୍ଲିଷ୍ୟନ୍ତଃ ପରିଷ୍ୱଙ୍ଗଂ କୁର୍ବନ୍ତ ଇବ ଲକ୍ଷିତା ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୧ । ଯଥାଦୃଷ୍ଟଂ ଧନୁର୍ଭଙ୍ଗାଦ ଯଥାଶ୍ରୁତଂ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନୋଦ୍ଧରଣାଦ ତତ୍ତଦନନ୍ତକମସ୍ୟ ତଦନୁରୂପମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ତସ୍ୟୋ ରୂପଂ ତଚ୍ଚ ଦନ୍ତାଦ୍ୟୁକ୍ତଂ ଗୁଣାଃ ଶୌର୍ଯ୍ୟାଦୟୋ ମାଧୁର୍ଯ୍ୟଂ ହସିତାଲାପାଦ ପ୍ରାଗଲ୍‌ଭ୍ୟଂ ଧାର୍ଷ୍ଟ୍ୟଂ ତୈଃ ସ୍ମାରିତା ଇବ ସ୍ମରଣଂ ପ୍ରାପିତା ଇବ । ୨୨ । ବସ୍ତୁତାନାଂ ବାକ୍ୟାନ୍ୟାହ ଏତାବରେତାବତ୍ୟାଦିଭିଃ । ୨୩ । କଂଲେତ ସଙ୍କାନ୍ତସ୍ତୁଃ । ୨୪ । ଗୁହ୍ୟକଃ ଶଙ୍ଖଚୂଡଃ ଅନ୍ୟେ ବୃଷାସୁରାଦୟଃ ୨୫

ମଞ୍ଚରେ ବସିଥିଲେ ସ୍ତ୍ରିରେ ॥ ଏତେକ ଉତ୍ତମ ପୁରୁଷେ । ଅନାଇ ଅତିସ୍ନେହ ବଶେ ॥ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ନେତ୍ର ବେଳରେ । ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କ ବଦନ ସ୍ଥରେ । ବଦନୁ ନେତ୍ର ନଚଳାଇ ତଥାପି ତୃପ୍ତି ନ ଅଛଇ । ୨୦ । ନୟନେ ଯେସନେ ପିଅନ୍ତି । କହ୍ନାରେ ଯେସନେ ଲେହନ୍ତି ନାସାରେ ସୁଙ୍ଘନ୍ତି ଯେସନେ । ବାହୁରେ ଆଲିଙ୍ଗନ୍ତି ଯେତେ । ୨୧ । ତେତେ ଭିଆଇଛେ ଏହୁ ଏକ । କହନ୍ତି ଲକ୍ଷ ଅତିସୁଖ । ଅତିସୁନ୍ଦର ରୂପଗୁଣ । ଯାଣୁଥିଲ୍ଲ ଏଥକଣ । ଯା ଦେଖାଗଲା ଧନୁଭଙ୍ଗେ । ସବୁ ସ୍ମରଣ ହୁଏ ଏବେ । ୨୨ । ଶ୍ରୀନାରାୟଣଙ୍କ ଅଂଶରେ । ସାକ୍ଷାତେ ବସୁଦେବ ଘରେ ॥ ଜନମିଛନ୍ତି ଏହିବେନି । ୨୩ । ଦେବକୀଠାରୁ କୃଷ୍ଣ ଜନ୍ମି । ଗୋକୁଳେ ନନ୍ଦଗୃହେ ଯାଇ । ଗୋପନେ ବଢିଛନ୍ତି ତହିଁ । ୨୪ । ପୂତନା ଚକ୍ରବାତ ଦୈତ୍ୟ । ଯାମଳାର୍ଜ୍ଜୁନେ କଲେ ହତ । ଗୁହ୍ୟକ କେଶୀ ଓ ଧେନୁକ । ଏମାନ ମାଇଲେ ଯେତେକ । ୨୫ । ଦାବାଗ୍ନି ତାପରୁ ଗୋଧନ । ଗୋପଙ୍କୁ କଲେ ରକ୍ଷଣ ଏ ପୁଣ ॥ କାଳିୟ ସର୍ପକୁ ଦଳିଲେ । ଇନ୍ଦ୍ରର ଗର୍ବ ଖର୍ବ କଲେ । ୨୬ । ଏକ ସପ୍ତାହ ପରିଯନ୍ତେ । ଧଇଲେ ଗିରି ଏକ ହସ୍ତେ । ବରଷା ବାତ ବଜ୍ର ଭୟୁ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପର୍ଯ୍ୟବାଟସ୍ତ ଗୋକୁଳଂ । ୨୭ । ଗୋପେଷ୍ୱାଽଽତ୍ୟ ନତ୍ୟମୁଦନ୍ତଦସିତପ୍ରେକ୍ଷଣଂ ମୁଖଂ । ପଶ୍ୟନ୍ତ୍ୟୋ ନବଧାଂସ୍ତାପାଂସ୍ତ୍ରବନ୍ତ ସ୍ୱାଗମ ମୁଦା । ୨୮ । ବଦନ୍ତ୍ୟନେନ ବଂଶୋଽସ୍ୟ ଯଦୋଃ ସୁବହୁବଶ୍ରୁତଃ । ଶ୍ରିୟଂ ଯଶୋ ମହତ୍ତ୍ୱଞ୍ଚ ଲପ୍ସ୍ୟତେ ପରିରକ୍ଷିତଃ । ୨୯ । ଅୟୁଷ୍ୟାଽଗ୍ରଜଃ ଶ୍ରୀମାନ୍ ରାମଃ କମଲଲୋଚନଃ । ପ୍ରଲମ୍ବୋ ନିହତୋ ଯେନ ବତ୍ସକୋ ଯେ ବକାଦୟଃ ।୩୦। ଜନେଷ୍ୱେବଂ ବ୍ରୁବାଣେଷୁ ତୂର୍ଯ୍ୟେଷୁ ନିନଦତ୍ସୁ ଚ । କୃଷ୍ଣରାମୌ ସମାଜ୍ଞସ୍ୟ ତୂର୍ଣ୍ଣରେ ବାକ୍ୟମବ୍ରୂତାମ୍ ।୩୧। ହେ ନନ୍ଦସୂନୋ ହେ ରାମ ଭବନ୍ତୌ ବୀରସମ୍ମତୌ । ନିଯୁଦ୍ଧକୌଶଲୌ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ରାଜ୍ଞାହୂତୌ ଦିଦୃକ୍ଷୁଣା । ୩୨ । ପ୍ରିୟଂ ରାଜ୍ଞଃ ପ୍ରକୁର୍ବନ୍ତ୍ୟଃ ଶ୍ରେୟୋ ବିନ୍ଦନ୍ତି ବୈ ପ୍ରଜାଃ । ମନସା କର୍ମଣା ବାଚା ବିପରୀତମତୋଽନ୍ୟଥା ।୩୩। ନିତ୍ୟଂ ପ୍ରମୁଦିତା ଗୋପା ବତ୍ସପାଳା ଯଥା ସ୍ଫୁଟଂ । ବନେଷୁ ମଲ୍ଲଯୁଦ୍ଧେନ କ୍ରୀଡନ୍ତଶ୍ଚାରୟନ୍ତି ଗାଃ । ୩୪ । ତସ୍ମାଦ୍ରାଜ୍ଞଃ ପ୍ରିୟଂ ଯୂୟଂ ବୟଞ୍ଚ କରବାମ ହେ । ଭୂତାନି ନଃ ପ୍ରସୀଦନ୍ତି ସର୍ବଭୂତମୟୋ ନୃପଃ ।୩୫। ତନ୍ନିଶମ୍ୟାବ୍ରବୀତ୍ କୃଷ୍ଣୋ ଦେଶକାଳେ ଚିତଂ ବଚଃ ।ନିଯୁଦ୍ଧମାତ୍ମନୋଽଭୀଷ୍ଟଂ ମନ୍ୟମାନୋଽଭିନନ୍ଦ୍ୟ ଚ ।୩୬

–୨୭ । ଅଶ୍ରମଂ ଈଷଦ୍ଧ୍ୱସ୍ୟୁକ୍ତଂ ମୁଖଂ । ଅଶ୍ରମଂ ମୁଖମିତି ବା । ଯଦ୍ୱା ଅଶ୍ରମ• ଯଥା ଭବତି ତଥା ତରନ୍ତି ସ୍ୱେଦ । ୨୮ । ଅନେନ ପରିରକ୍ଷିତୋ ଯଦୋର୍ବଂଶଃ ସୁବହୁ ବଶ୍ରୁତଃ ସନ୍ ଶ୍ରୀଆଦି ଲପ୍ସ୍ୟତ ଇତି ବଦନ୍ତୀତି । ୨୯ । ଧେନୁକ-ବକ-ବତ୍ସାସୁରେଷୁ ବିପର୍ଯ୍ୟୟୋକ୍ତିର୍ଜନବାଦେଷ୍ୱନାସ୍ଥ୍ୟାତ୍ । ୩୦ । ଜନେଷ୍ୱେବଂ ବ୍ରୁବାଣେଷୁ ସତ୍ସୁ ତଦସହମାନଶ୍ଚାଣୂରୋଽବ୍ରବୀଦିତି । ୩୧ ୩୪ । ହେ କୃଷ୍ଣ ପ୍ରିୟଂ କରବାମେତି ରାଜ୍ଞି ପ୍ରୀତେ ଭୂତାନି ଚ

ଗୋକୁଳ ରକ୍ଷିଥିଲେ ଏହି । ୨୭ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ନେତ୍ର ହାସଯୁକ୍ତ । ଯାର ଅଶ୍ରାନ୍ତ ସୁଖେ ନିତ୍ୟ ॥ ଗୋପୀଏ ଗୃହେ ନାନାଦୁଃଖ ।ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ଲଭିଥାନ୍ତି ସୁଖ । ୨୮ । ଲୋକେ କହନ୍ତି ସ୍ୱାର୍ଦ୍ଧଯୋଗେ । ଏଯଦୁବଂଶ ଭୂମିଭାଗେ ॥ ବହୁତ ବିଖ୍ୟାତ ହୋଇବ । ଯଶ ଶ୍ରୀ ମହତ୍ତ୍ୱ ଲଭିବ ।୨୯। କମଳନୟନ ଏ ରାମ । କୃଷ୍ଣର ଅଗ୍ରଜ ଉତ୍ତମ ॥ ପ୍ରଲମ୍ବ ବକ ବତ୍ସାସୁର । ନାଶିଲେ ଏହି ମହାବୀର । ୩୦ । ଏମନ୍ତେ ଜନସମ୍ଭାଷଣେ । ତୂର୍ଯ୍ୟ ବାଜନ୍ତେ ଘନ ଘନେ ॥ ଚାଣୂର ରାମକୃଷ୍ଣ ସ୍ନେହେ । ଏମନ୍ତ ବଚନ ଭାଷଇ । ୩୧ । ହେ ରାମ ଅହେ ନନ୍ଦସୁତ । ବୀର ବୋଲନ୍ତି ତୁମ୍ଭେ ଖ୍ୟାତ ॥ ପାରଗ ମଲ୍ଲ ସମରକୁ । ରାଜା ଡାକିଲେ ଦେଖିବାକୁ । ୩୨ । ମନବଚନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ । ଯେ ପ୍ରଜା ନୃପହିତ କରେ ।ତାହାର ମଙ୍ଗଳ ହୁଅଇ । ଅନ୍ୟଥା ଦଣ୍ଡ ସେ ଲଭଇ । ୩୩ । ଗୋପାଳେ ସଦା ଆନନ୍ଦରେ । ବାଛୁରି ରଖନ୍ତି ବନରେ ॥ ଖେଳନ୍ତି ମଲ୍ଲ ଯୁଦ୍ଧକରି । ଗାଈଙ୍କ ଚରନ୍ତି ଫେରିଫେରି । ୩୪ । ତେଣୁ ତୁମ୍ଭେ ଆମ୍ଭେ ମିଳି । ରାଜାକୁ କରିବା ହେ ଖୁସି ॥ ନୃପ ସନ୍ତୋଷେ ସର୍ବଭୂତେ ।ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ତୋଷିବେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ ॥ ନୃପତି ସର୍ବଭୂତମୟ ।ଯେଣୁ

Digitized by PPRACHIN, SOA

। ୩୭ । ସନ୍ତୋ ଭୋଜପତେରସ୍ୟ ବୟଂ ଚାପି ବନେଚରାଃ । କରବାମ ପ୍ରିୟଂ ନିତ୍ୟଂ ତନ୍ନଃ ପରମନୁଗ୍ରହଃ । ୩୬ । ବାଲା ବୟଂ ତୁଲ୍ୟବଲୈଃ କ୍ରୀଡ଼ିଷ୍ୟାମୋ ଯଥୋଚିତଂ । ଭବେନ୍ନିଯୁଦ୍ଧଂ ମାଧର୍ମଃ ସ୍ପୃଶେନ୍ମଲ୍ଲସଭାସଦଃ । ୩୮ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ନ ବାଲୋ ନ କିଶୋରସ୍ତ୍ୱଂ ବଲଶ୍ଚ ବଲିନାଂ ବରଃ । ଲୀଲୟେଭୋ ହତୋ ଯେନ ସହସ୍ରଦ୍ୱିପସତ୍ତ୍ୱଭୃତ୍ । ୩୯ । ତସ୍ମାଦ୍ଭବଦ୍ଭ୍ୟାଂ ବଲିଭିର୍ଯୋଦ୍ଧବ୍ୟଂ ନାନୟୋହତ୍ର ବୈ । ମୟି ବିକ୍ରମ ବାର୍ଷ୍ଣେୟ ବଲେନ ସହ ମୁଷ୍ଟିକଃ । ୪୦ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ କୁବଲୟାପୀଡବଧୋ ନାମ ତ୍ରିଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ପ୍ରୀଣନ୍ତୁ । ୩୫-୩୬ । ଯଥୋଚିତଂ ସମଯୁଦ୍ଧଂ ବାହୁଯୁଦ୍ଧଂ ଭବେତ୍ତୁ । ମଲ୍ଲସଭାସଦୋ ମଲ୍ଲସଭ୍ୟା ଅନ୍ୟାନ୍ ଜନାନଧର୍ମୋ ମା ସ୍ପୃଶେତ୍ ନ ସ୍ପୃଶେ-ଦିତ୍ୟର୍ଥଃ । ହେ ମଲ୍ଲେତି ବା । ୩୮ । ସହସ୍ରଦ୍ୱିପାନାଂ ସତ୍ତ୍ୱଂ ବଲଂ ବିଭର୍ତ୍ତୀତି ତଥା । ୩୯ । ବଲିଭିର୍ଦ୍ଦୁର୍ବଲୈଃ ସହ । ଅନୟୋହଧର୍ମଃ । ବୈ-ନଂ ପରାକ୍ରମଂ କୁରୁ । ମୁଷ୍ଟିକୋ ବିକ୍ରମତାଦିତ୍ୟନ୍ୱୟଃ । ୪ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତ ଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ତ୍ରିଚତ୍ୱାର ଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୪୩ ।

ଏ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ନିର୍ଣ୍ଣୟ । ୩୫ । ଭଲ ଯେ ଯୁଦ୍ଧ ଚିନ୍ତୁଥିଲେ । ଆଗରୁ ପ୍ରକାଶିଲେ ମନ୍ତ୍ରେ ॥ ମଲ୍ଲବଚନ ଶୁଣି ହରି । ଦେଶକାଳକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ॥ ହିତବଚନ ତାଙ୍କୁ ଦେଲେ । ତାଙ୍କ ବାକ୍ୟ ଅଙ୍ଗୀକାର କଲେ । ୩୬ । ଆମ୍ଭେ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦେ ବନଚର । ପ୍ରଜାତ ଭୋଜନୃପତିର ॥ କରିବୁ ତାଙ୍କ ପ୍ରିୟ କୃତ୍ୟ । ଯେଣେ ନୃପତି ହେବେ ପ୍ରୀତ । ୩୭। ଆମ୍ଭେ ବାଳକ ଆମ୍ଭ ତୁଲ । ସମବୟସ୍କ ଲଢ଼ିଗଲେ ॥ ତେବେ ବାହୁ ଯୁଦ୍ଧ ହେବ । ସଭ୍ୟଙ୍କୁ ପାପ ନାହିଁ ତ ॥ ଅନ୍ୟଥା ମଲ୍ଲସଭାସଦେ । ଜନଙ୍କୁ ହେବ ମୋର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ୩୮ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ବାଳ ବା କିଶୋର ତୁ ନୋହୁ । ବଳିଷ୍ଠଙ୍କର ବଳବନ୍ତ ॥ ସହସ୍ରେ ହସ୍ତିବଳବନ୍ତ । ହସ୍ତୀକୁ ଖେଳ କଲୁ ହତ । ୩୯ । ତେଣୁ ବଳଷ୍ଠେ ତୁମ୍ଭେ ଲଢ଼ିବା । ପାପ ନୋହିବ ତୁ ଲଢ଼ିଲେ ॥ ମୋ ସଙ୍ଗେ ତୁମ୍ଭେ ଯୁଦ୍ଧ କର । ମୁଷ୍ଟିକ ସମାନ ରାମର । ୪୦ । କୁବଳୟାପୀଡ଼ ନିଧନ । ଭଣିଲା ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ତ୍ରିଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୪୪ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଚତୁଶ୍ଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।— ଏବଂ ଚର୍ଚ୍ଚିତ ସଙ୍କଳ୍ପୋ ଭଗବାନ୍ ମଧୁସୂଦନଃ । ଆସସାଦାଥ ଚାଣୂରଂ ମୁଷ୍ଟିକଂ ରୋହିଣୀସୁତଃ । ୧ । ହସ୍ତାଭ୍ୟାଂ ହସ୍ତୟୋର୍ବଦ୍ଧ୍ୱା ପଦ୍ଭ୍ୟାମେବ ଚ ପାଦୟୋଃ । ବିଚକର୍ଷତୁରନ୍ୟୋନ୍ୟଂ ପ୍ରସହ୍ୟ ବିଜିଗୀଷୟା । ୨ । ଅରତ୍ନୀ ଦ୍ୱେ ଅରତ୍ନିଭ୍ୟାଂ ଜାନୁଭ୍ୟାଂ ଚୈବ ଜାନୁନୀ । ଶିରଃ ଶୀର୍ଷ୍ଣୋରସୋରସ୍ତାବନ୍ୟୋନ୍ୟମଭିଜଘ୍ନତୁଃ । ୩ । ପରିଭ୍ରାମଣବିକ୍ଷେପପରିରମ୍ଭାବପାତନୈଃ । ଉତ୍ସର୍ପଣାପସର୍ପଣୈଶ୍ଚାନ୍ୟୋନ୍ୟଂ ପ୍ରତ୍ୟରୁନ୍ଧତାଂ । ୪ । ଉତ୍ଥାପନୈରୁନ୍ନୟନୈଶ୍ଚାଳନୈଃ ସ୍ଥାପନୈରପି । ପରସ୍ପରଂ ଜିଗୀଷନ୍ତାବପଚକ୍ରୁରାତ୍ମନଃ । ୫ । ତଦ୍ବଲାବଲବଦ୍ଯୁଦ୍ଧଂ ସମେତାଃ ସର୍ବଯୋଷିତଃ । ଊଚୁଃ ପରସ୍ପରଂ ରାଜନ୍ ସାନୁକମ୍ପା ବରୂଥଶଃ । ୬ । ମହାନୟଂ ବତାଧର୍ମ ଏଷାଂ ରାଜସଭାସଦାଂ । ଯେ ବଲାବଲବଦ୍

ଚତୁଶ୍ଚତ୍ୱାରିଂଶକେ ତୁ ମଲ୍ଲକଂସାଦିମର୍ଦ୍ଦନଂ । କଂସଯୋଷିତ୍ସମାଶ୍ୱାସଃ ପିତ୍ରୋଶ୍ଚ ଦର୍ଶନଂ ॥ ଚର୍ଚ୍ଚିତୋ ନିଶ୍ଚିତ ଏବ ସଙ୍କଳ୍ପୋ ଯସ୍ୟ ସଃ । ୧।୨ । ବାହୁମଧ୍ୟାତ୍ କନିଷ୍ଠାଙ୍ଗୁଲ୍ୟନ୍ତରେଣେନ କୃତମୁଷ୍ଟିରରତ୍ନିଃ । ୩ । ପରିଭ୍ରାମଣଂ ହସ୍ତାଦୌ ଗୃହୀତ୍ୱା ପରିତଶ୍ଚାଳନଂ । ବିକ୍ଷେପେ ଚ୍ଛେଦନଂ । ପରିରମ୍ଭୋ ବାହୁଭ୍ୟାଂ ନିଷ୍ପୀଡନଂ । ଅବପାତନମଧଃକ୍ଷେପଃ । ଉତ୍ସର୍ପଣମୁଲ୍ଲଙ୍ଘ୍ୟ ପୁରତୋ ଗମନଂ । ଅପସର୍ପଣଂ ପୃଷ୍ଠତୋ ଗମନଂ । ଏତୈଃ ପ୍ରତ୍ୟରୁନ୍ଧତାଂ ପ୍ରତ୍ୟାହତବନ୍ତୌ । ୪ । ଉତ୍ଥାପନଂ ଜାନୁନା ପାଦୌ ଚ ପିଣ୍ଡୀକୃତ୍ୟ ପଶ୍ଚାଦୁତ୍ଥାପନଂ । ଉନ୍ନୟନଂ ହସ୍ତାଭ୍ୟାମୁଦ୍ଧୃତ୍ୟ ନୟନଂ । ଚାଳନଂ କଣ୍ଠାଦଲଗ୍ନସ୍ୟ ନିଃସାରଣଂ । ସ୍ଥାପନଂ ପାଦାଦି ପିଣ୍ଡୀକରଣଂ । ଏବଂ ପରସ୍ପରମାତ୍ମନୋ ଦେହସ୍ୟ ଅପଚକ୍ରୁଃ ଅପକାରଂ କୃତବନ୍ତୌ । ୫ । ତଦ୍ଯୁଦ୍ଧଂ ବଲାବଲବତ୍ ଏକତୋ ବଲଂ ଅନ୍ୟତୋଽବଲଂ । ତଦ୍ଯୁଦ୍ଧଂ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ମିଥ ଊଚୁରିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୬ । ତଦେବ

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ସତ୍ୟସଙ୍କଳ୍ପ ଏହା ହେଲା । ଚାଣୂର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ଧଇଲା ॥ ମୁଷ୍ଟିକେ ରୋହିଣୀ ନନ୍ଦନ । ବାହୁ ଯୁଦ୍ଧରେ ଲମ୍ପଟନ ॥ ୧ । ହାତକୁ ହାତ ଛନ୍ଦ ହେଲେ । ପାଦକୁ ପାଦରେ ଛନ୍ଦିଲେ ॥ ଟାଣିଲେ ଏକ ଏକଙ୍କର । ଜୟକାମନା ମନେ କରି ।୨। ପଞ୍ଝାକୁ ପଞ୍ଝା ବାନ୍ଧନ୍ତି । ଜାନୁରେ ଜାନୁକୁ ବାନ୍ଧନ୍ତି ॥ ଲଗାନ୍ତି ମୁଣ୍ଡେ ମୁଣ୍ଡ ନେଇ । ବକ୍ଷକୁ ବକ୍ଷ ଯୋଡ଼ିଦେଇ । ୩ । ଏକଅନ୍ୟର ହାତଧରି । ବୁଲାଇ ପିଙ୍ଗନ୍ତି ଅନୋର ॥ ବାହୁରେ ବାହୁ ଉଡୁଛନ୍ତି । କେ କାକୁ ତଳେ ବା ପକାନ୍ତି ॥ କେବେ ବା ଛଡ଼ି ଯାନ୍ତି ଆଗେ । କେବେ ବା ପଛେ ଯାନ୍ତି ବେଗେ ॥ ଲୁଚେ ଯେ ମୁଦବ ପରସ୍ପର । ରେଳେନ୍ତି ତଳି ସ୍ୱଦେହେରେ ।୪। ଜାନୁପାଦକୁ ନେଇ କରି । ପଛରେ ଉଠାନ୍ତି ଅନୋର । ହାତରେ ଟେକି ବା ଉଠାନ୍ତି

ସ୍ୱତଂ ସ୍ୱଙ୍କୋଽନ୍ୱିଚ୍ଛନ୍ତ ପଶ୍ୟତଃ ।୭। କ୍ୱ ବଜ୍ରସାରସର୍ବାଙ୍ଗୌ ମଲ୍ଲୌ ଶୈଳେନ୍ଦ୍ରସନ୍ନିଭୌ । କ୍ୱ ଚାତିସୁକୁମାରାଙ୍ଗୌ କିଶୋରୌ ନାପ୍ତଯୌବନୌ ।୮। ଧର୍ମବ୍ୟତିକ୍ରମୋ ହ୍ୟସ୍ୟ ସମାଜସ୍ୟ ଧ୍ରୁବଂ ଭବେତ୍ । ଯତ୍ରାଧର୍ମଃ ସମୁତ୍ତିଷ୍ଠେନ୍ନ ସ୍ଥେୟଂ ତତ୍ର କର୍ହିଚିତ୍ । ୯ । ନ ସଭାଂ ପ୍ରବିଶେତ୍ ପ୍ରାଜ୍ଞଃ ସଭ୍ୟଦୋଷାନନୁସ୍ମରନ୍ । ଅବ୍ରୁବନ୍ ବିବ୍ରୁବନ୍ନଜ୍ଞୋ ନରଃ କିଲ୍ବିଷମଶ୍ନୁତେ । ୧୦ । ବଲ୍ଗତଃ ଶତ୍ରୁମଭିତଃ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ବଦନାମ୍ବୁଜଂ । ବୀକ୍ଷ୍ୟତାଂ ଶ୍ରମବାର୍ୟ୍ୟୁପ୍ତଂ ପଦ୍ମକୋଶମିବାମ୍ବୁଭିଃ । ୧୧ । କିଂ ନ ପଶ୍ୟତ ରାମସ୍ୟ ମୁଖମାତାମ୍ରଲୋଚନଂ । ମୁଷ୍ଟିକଂ ପ୍ରତି ସାମର୍ଷଂ ହାସସଂରମ୍ଭଶୋଭିତଂ । ୧୨ ।

ଦର୍ଶଯୁତ ମହାନିତ । ଯଦ୍ୱା ବଳାବଳବତୋଯୁଦ୍ଧଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ମହାନଯମଧର୍ମ ଇତ୍ୟୂଚୁରିତ୍ୟନ୍ୱୟଃ । ବାଲତ୍ୱାଙ୍ଗବଳଦେବ ଯୁଦ୍ଧଂ ରାଜା ଚେତ୍ ପଶ୍ୟେତ୍ ସ୍ୱୟଂ ବାରଣୀୟଃ । ଏତେ ତୁ ରାଜ୍ଞଃ ପଶ୍ୟତଃ ସ୍ୱୟମନୁଜ୍ଞାନ୍ତ ଅନୁମନ୍ୟନ୍ତ ଇତି ମହାନଧର୍ମ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୭ । ବଳାବଳବଦଯୁଦ୍ଧତାଂ ପ୍ରପଞ୍ଚୟନ୍ତି ପଞ୍ଚଭିଃ କ୍ୱେତି । ବଜ୍ରସାରାଣି ବଜ୍ରବତ୍ କଠିନାନି ସର୍ବାଣ୍ୟଙ୍ଗାନି ଯୟୋସ୍ତୌ । ୮ । ସମାଜସ୍ୟ ସଭ୍ୟସ୍ୟ । ୯ । ଅପରେ ଊଚୁଃ ନ ସଭାମିତି । ଅବ୍ରୁବନ୍ ତୂଷ୍ଣୀଂ ତିଷ୍ଠନ୍ । ବିବ୍ରୁବନ୍ ବୈପରୀତ୍ୟଂ ବ୍ରୁବନ୍ । ଅଜ୍ଞୋ ନ ଜାନାମୀତି ବ୍ରୁବନ୍ । ଅତଃ ପ୍ରାଜ୍ଞୋ ନ ସଭାଂ ପ୍ରବିଶେଦିତ । ୧୦ । ବଲ୍ଗତଃ ଶତ୍ରୁମଭିତ ଇତି । ଶତ୍ରୋଃ ସର୍ବତୋ ଧାବତଃ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଶ୍ରମବାରିଣା ଉପ୍ତଂ ବ୍ୟାପ୍ତଂ ମୁଖାମ୍ବୁଜଂ ଦୃଶ୍ୟତାଂ । ୧୧ । ଅନ୍ୟା ଊଚୁଃ । କିଂ ନ ପଶ୍ୟତେତି । ସାମର୍ଷଂ ସକ୍ରୋଧଂ । ହାସେନ ସଂରମ୍ଭ ଆବେଶସ୍ତେନ ଶୋଭିତଂ । ୧୨ । ଅନ୍ୟା ଊଚୁଃ ପୁଣ୍ୟା ବତେତି । ନ-

ମେଷା କରି ବା ଥୋଇ ଦ୍ୟନ୍ତି ॥ ଜଣିବାପାଇଁ ପରସ୍ପରେ । କଷ୍ଟଦଅନ୍ତି ସ୍ୱଦେହରେ । ଦେଖିଣ ଯୁଦ୍ଧବଳାବଳ । ତହୁଁ ସମେତ ନାରୀକୁଳ ॥ ସେ ସଭ୍ୟେ ହୁନ୍ତି କୁହାକୁହି । ଏ ଯୁଦ୍ଧ ଧର୍ମ ନୁହଇ । ୭ । ଏ ରାଜସଭାସଦଙ୍କର । ହୋଇଲା ଅଧର୍ମ ବିସ୍ତର ॥ ଦୁର୍ବଳେ ବଳିଷ୍ଠ ଲଢାନ୍ତି । ଇହାନ୍ତ ନୃପ ଭଲେ ଦେଖନ୍ତି । ୭ । ପର୍ବତାକାର ବଜ୍ରତୁଲେ । କଠିନଶରୀର ଏମଲ୍ଲେ ॥ ଯୁବା ନୁହନ୍ତି ଏ କିଶୋର । ବାଳକେ ଅତି ସୁକୁମାର ।୮। ଏ ସଭା ଧର୍ମ ଛଡ଼ା ହେବ । ଏଠାରେ ରହିବା ଅଯୋଗ୍ୟ ॥ ଯହୁଁ ରହିଲେ ପାପ ଲାଗେ । ଯେଉଁଠାରେ ନରହିବ କେବେ ।୯। ସଭ୍ୟ ହୋଇଲେ ଯେ ଯେ ଦୋଷ । ତାହା ଜାଣି ପଣ୍ଡିତ ଅବଶ୍ୟ ॥ ସଭାକୁ କେବେହେଁ ନଯିବ । ଜାଣି ଯଦ୍ୟପି ନକହିବ ॥ କିମ୍ବା କହିଲେ ବିପରୀତେ । କିମ୍ବା ରହିଲେ ମୂର୍ଚ୍ଛାମତେ ॥ ସର୍ବଥା ପାପ ହରିବ । ତେଣୁ ବିଚାର ସଭ୍ୟେ ହେବ । ୧୦ । ଖେଳନ୍ତେ ଶତ୍ରୁ ଚଉଦିଗ । ଗୃହୁଁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମୁଖକାନ୍ତି ॥ ଜଳବିନ୍ଦୁ ବ ପଦ୍ମକୋଶେ । ତେଯନେ ଶ୍ରମଜଳ ଦିଶେ । ୧୧ । ଗୃହୁଁ ଗୋ ଶ୍ରୀରାମ ବଦନ । ନୟନ ଦିଶେ ତାମ୍ରବର୍ଣ୍ଣ ॥ ସକ୍ରୋଧେ ଗୃହାନ୍ତେ ମୁଷ୍ଟିକେ । ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ ହାସ

ପୁଣ୍ୟା ବତ ବ୍ରଜଭୁବୋ ଯଦୟଂ ନୃଲିଙ୍ଗଗୂଢ଼ଃ ପୁରାଣପୁରୁଷୋ ବନଚିତ୍ରମାଲ୍ୟଃ । ଗାଃ ପାଳୟନ୍ ସହବଳଃ କ୍ୱଣୟଂଶ୍ଚ ବେଣୁଂ ବିକ୍ରୀଡୟାଞ୍ଚତି ଗିରିତ୍ରରମାର୍ଚ୍ଚିତାଙ୍ଘ୍ରିଃ ।୧୩। ଗୋପ୍ୟସ୍ତପଃ କିମଚରନ୍ ଯଦମୁଷ୍ୟ ରୂପଂ ଲାବଣ୍ୟସାରମସମୋର୍ଦ୍ଧ୍ୱମନନ୍ୟସିଦ୍ଧଂ । ଦୃଗ୍ଭିଃ ପିବନ୍ତ୍ୟନୁସବାଭିନବଂ ଦୁରାପମେକାନ୍ତଧାମ ଯଶସଃ ଶ୍ରିୟ ଐଶ୍ୱରସ୍ୟ ।୧୪। ଯା ଦୋହନେଽବହନନେ ମଥନୋପଲେପପ୍ରେଙ୍ଖେଙ୍ଖନାର୍ଭରୁଦିତୋକ୍ଷଣମାର୍ଜ୍ଜନାଦୌ । ଗାୟନ୍ତି ଚୈନମନୁରକ୍ତଧିୟୋଽଶ୍ରୁକଣ୍ଠ୍ୟୋ ଧନ୍ୟା ବ୍ରଜସ୍ତ୍ରିୟ ଉରୁକ୍ରମଚିତ୍ତଯାନାଃ ।୧୫। ପ୍ରାତର୍ବ୍ରଜାଦ୍ବ୍ରଜତ ଆବିଶତଶ୍ଚ ସାୟଂ ଗୋଭିଃ ସମଂ

ଲିଙ୍ଗେନ ମନୁଷ୍ୟଦେହେନ ଗୂଢ଼ଃ । ବନଜାନି ଚିତ୍ରାଣି ମାଲ୍ୟାନି ଯସ୍ୟ ସଃ । ଗିରିତ୍ରଃ ଶିବଃ ରମା ଚ ତାଭ୍ୟାମର୍ଚ୍ଚିତାବଙ୍ଘ୍ରୀ ଯସ୍ୟ ସଃ ।ଅନ୍ୟଂ ଭଗବଦ୍ଗିମାଂ ସର୍ବଂ ଯସ୍ୟ ନିତ୍ୟଂ ବୈକୁଣ୍ଠେ । ତାସ୍ତୁ ବ୍ରଜଭୁବୋ ଧନ୍ୟାଃ ଯଦ୍ୟାସୁ ଅୟଂ କୃଷ୍ଣୋ ବିବିଧକ୍ରୀଡୟା ଅଞ୍ଚତି ଗଚ୍ଛତି । ୧୩ । ଅତ୍ରୈକୈଷ୍ଟ ଅଲ୍ପପୁଣ୍ୟା ବୟଂ ଯତୋଽସ୍ମାକମବସରେ ଦୃଷ୍ଟୋଽୟଂ । ଗୋପ୍ୟସ୍ତୁ ବହୁପୁଣ୍ୟା ଇତ୍ୟାହୁଃ ସ୍ତ୍ରିୟଃ ଗୋପ୍ୟ ଇତି । ଅମୁଷ୍ୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ରୂପଂ ଲାବଣ୍ୟେନ ସାରଂ ଶ୍ରେଷ୍ଠଂ । କିଞ୍ଚ ଅସମୋର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ନ ବିଦ୍ୟତେ ସମମୂର୍ଦ୍ଧ୍ୱମଧିକଞ୍ଚ ଯସ୍ୟ ତତ୍ । ତଦପି ନାନ୍ୟେନାଭରଣାଦିନା ସିଦ୍ଧଂ କିନ୍ତୁ ସ୍ୱତ ଏବ । ଐଶ୍ୱରସ୍ୟ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟସ୍ୟ ଚ ଏକାନ୍ତଧାମ ଅବ୍ୟଭିଚାରି ସ୍ଥାନଂ । ଈଶ୍ୱରସ୍ୟେତି ପାଠେ ଅମୁଷ୍ୟ ଈଶ୍ୱରସ୍ୟେତ୍ୟନ୍ୱୟଃ । ଏବମ୍ଭୂତଂ ନିତ୍ୟଂ ନବୀନଂ ରୂପଂ ଯା ନେତ୍ରୈଃ ପଶ୍ୟନ୍ତୀତି । ୧୪ । କିଞ୍ଚ ଯା ଦୋହନାଦଷୁ ଏନଂ ଗାୟନ୍ତି ତା ବ୍ରଜସ୍ତ୍ରିୟୋ ଧନ୍ୟାଃ । ପ୍ରେଙ୍ଖେଙ୍ଖନଂ ଦୋଳାନ୍ଦୋଳନଂ । ଉକ୍ଷଣଂ ସେଚନଂ । କଥମ୍ଭୂତାଃ ଉରୁକ୍ରମେ ଚିତ୍ତଂ ଉରୁକ୍ରମଚିତ୍ତଂ ତେନୈବ ଯାନଂ ସର୍ବାଭୀଷ୍ଟପ୍ରାପ୍ତିର୍ଯାସାଂ ତାଃ । ଉରୁକ୍ରମଚିତ୍ତସ୍ୱସ୍ତ୍ୟ ଇତି ପାଠେ ଉରୁକ୍ରମଂ ଚିନ୍ତୟନ୍ତ୍ୟ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । କୁତଃ ଅନୁରକ୍ତଧିୟଃ । ଅତ ଏବ ଅଶ୍ରୁକଣ୍ଠ୍ୟଃ ।୧୫। ପ୍ରାତରିତି । ଯା ଅବଲାଃ ଅସ୍ୟ ବେଣୁଂ

କୋପେ । ୧୬ । ଗୃହ୍ୟମାନବପୁ ଧରି । ପୁରାଣ ପୁରୁଷ ଶ୍ରୀହରି । ବନକୁସୁମମାଳାବନ୍ତ । ବେଣୁବଜାଇ ପ୍ରଭୃତି ଗୋରୁ ରଖନ୍ତ ସମରୁଲେ ଖେଳନ୍ତି ଗୃହଣନ୍ତି ବୁଲୁଥିଲେ । ଉମାଶଙ୍କର ଯେ ଚରଣେ । ସେବନ୍ତ ମଙ୍ଗଳକାରଣେ । ସେ ପାଦ ବ୍ରଜରେ ଭ୍ରମଇ । ଧନ୍ୟ ପବିତ୍ର ବ୍ରଜଭୁଇଁ । ୧୩ ଗୋପୀଏ କିସ ତପ କଲେ । ଏ ରମ୍ୟମୂରତି ଦେଖିଲେ । ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟସାରେ ଗଢ଼ା ଏହି । ରୂପ ବା ବଳ ଯାକୁ ନାହିଁ । ନିଜ ରୂପ ରୂପ ଅଳଙ୍କାର । ସ୍ୱଭାବେ ଅତିମନୋହର । ନିତ୍ୟ ଯେ ଦିଶଇ ନୂତନ । ସଦା ଉତ୍ସବ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ଯଶ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର । ଯେ ଏକମାତ୍ର ଆଧାର । ଗୋପୀଏ ସଦା ନୟନରେ । ଦେଖନ୍ତି ଏ ରମ୍ୟ ଶରୀରେ । ୧୪ । ଦଧିମନ୍ଥନେ ଗୋଦୋହନେ । ଦୋଳରେ ବାଳକ ସେବନେ । ଗୃହଲେପନେ ଅଙ୍ଗ

କ୍ୱଣନ୍ନୃତୋଽସ୍ୟ ନିଶମ୍ୟ ବେଣୁଂ । ନିର୍ଗମ୍ୟ ତୂର୍ଣ୍ଣମବଲାଃ ପଥି ଭୂରିପୁଣ୍ୟାଃ ପଶ୍ୟନ୍ତି ସସ୍ମିତମୁଖଂ ସଦୟାବଲୋକଂ । ୧୬ । ଏବଂ ପ୍ରଭାଷମାଣାସୁ ସ୍ତ୍ରୀଷୁ ଯୋଗେଶ୍ୱରୋ ହରିଃ । ଶତ୍ରୁଂ ହନ୍ତୁଂ ମନଶ୍ଚକ୍ରେ ଭଗବାନ୍ ଭରତର୍ଷଭ । ୧୭ । ସଭୟାଃ ସ୍ତ୍ରୀଗିରଃ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ପୁତ୍ରସ୍ନେହଶୁଚାତୁରୌ । ପିତରା-ବନ୍ୱତପ୍ୟେତାଂ ପୁତ୍ରୟୋରବୁଧୌ ବଲଂ । ୧୮ । ତୈସ୍ତୈର୍ନିୟୁଦ୍ଧବିଧିଭିର୍ବିବିଧୈରଚ୍ୟୁତେତରୌ । ଯୁଯୁଧାତେ ଯଥାନ୍ୟୋନ୍ୟଂ ତଥୈବ ବଲ-ମୁଷ୍ଟିକୌ । ୧୯ । ଭଗବଦ୍ଗାତ୍ରନିଷ୍ପାତୈର୍ବଜ୍ରନିଷ୍ପେଷନିଷ୍ଠୁରୈଃ । ଚାଣୂରୋ ଭଜ୍ୟମାନାଙ୍ଗୋ ମୁହୁର୍ଗ୍ଲାନିମବାପ ହ । ୨୦ । ସ ଶ୍ୟେନବେଗ ଉତ୍ପତ୍ୟ ମୁଷ୍ଟୀକୃତ୍ୟ କରାବୁଭୌ । ଭଗବନ୍ତଂ ବାସୁଦେବଂ କ୍ରୁଦ୍ଧୋ ବକ୍ଷସ୍ୟବାଧତ । ୨୧ । ନାଚଲତ୍ତତ୍ପ୍ରହାରେଣ ମାଲାହତ ଇବ ଦ୍ୱିପଃ । ବାହ୍ୱୋର୍ନିଗୃହ୍ୟ ଚାଣୂରଂ ବହୁଶୋ ଭ୍ରାମୟନ୍ ହରିଃ । ୨୨ । ଭୂପୃଷ୍ଠେ ପ୍ରୋଥୟାମାସ ତରସା କ୍ଷୀଣଜୀବିତଂ । ବିସ୍ରସ୍ତାକଲ୍ପକେଶସ୍ରଗିନ୍ଦ୍ରଧ୍ୱଜ ଇବା-

ନିଶମ୍ୟ ଶ୍ରୁତ୍ୱାତୁ ତୂର୍ଣ୍ଣଂ ନିର୍ଗମ୍ୟ ପଥି ସସ୍ମିତମୁଖଂ ପଶ୍ୟନ୍ତି ତା ଭୂରିପୁଣ୍ୟା ଇତି । ୧୬ । ଏବଂ ସଭୟଂ ବ୍ରୁବାଣାସୁ ସ୍ତ୍ରୀଷୁ ତାସାଂ ଭୟନିବୃତ୍ତୟେ କୃଷ୍ଣଃ ଶତ୍ରୁଂ ହନ୍ତୁଂ ମନଶ୍ଚକ୍ରେ । ୧୭ । ସଭୟାଃ ସ୍ତ୍ରୀଣାଂ ଗିରଃ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ପୁତ୍ରୟୋଃ ସ୍ନେହେନ ଯା ଶୁକ୍ ତୟା ଆତୁରୌ ବସୁଦେବୌ ପୁତ୍ରୟୋ ବଲ-ମଜାନନ୍ତୌ ପିତରୌ ଅନୁତାପଂ ପ୍ରାପ୍ତାବିତି । ୧୮।୧୯ । ତଦା ଭଗବତୋ ଗାତ୍ରାଣାମରତ୍ନିଜାନ୍ୱାଦୀନାଂ ନିଷ୍ପାତୈଃ ପ୍ରହାରୈଃ ବଜ୍ରସ୍ୟ ନିଷ୍ପେ ଷଣ୍ତ୍ରୀବନ୍ନିଷ୍ପାତନ୍ତ୍ରିଦ୍ଧୁଲିଷ୍ଟୁରୈଃ ଭଜ୍ୟମାନାଙ୍ଗଃ ଶ୍ଲଥଦ୍ଗାତ୍ରଃ । ୨୦ । ଶ୍ୟେନସ୍ୟେବ ବେଗୋ ଯସ୍ୟ ସ ଚାଣୂରଃ ଅବାଧତ ଅତାଡୟତ୍ । ୨୧ ।

ଥିଲେ । ସେତେନେ ମାଙ୍କେ କୌତୁକେ ॥ ମଜନ ବେଶି କୃଷ୍ଣଠାରେ । ଗଦ୍‌ଗଦ କଣ୍ଠେ ଉଚ୍ଚସ୍ୱରେ ॥ ଜାଆନ୍ତି କୃଷ୍ଣଗୁଣମନା । ଯେବେ ଜାଆନ୍ତି ଦୁଷ୍ଟ-ଧନ୍ୟା । ସେ ବ୍ରଜନାରୀଗଣ । କୃଷ୍ଣେ ନିବଦ୍ଧ ଯାଙ୍କ ମନ । ୧୫ । ପ୍ରଭାତେ ଗୋରୁ ଘେନି ଯାନ୍ତେ । ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ବ୍ରଜକୁ ଫେରନ୍ତେ ॥ ବେଣୁ ବଜାଉନ୍ତେ ସ୍ୱନଶୁଣି । ଉଠନ୍ତି ଗୋପାଳ ତରୁଣୀ ॥ ବାଟରୁ ବାହାରି ଚାହାନ୍ତି । ସହାସ କୃଷ୍ଣ ମୁଖଚନ୍ଦ୍ରମାତି ॥ କି ପୁଣ୍ୟ କଲେ ଗୋପନାରୀ । ୧୬ । ଏସନ୍ତେ ଶୁଣିଲେ ଶ୍ରୀହରି ॥ ନାରୀଏ ଏମନ୍ତେ ଭଣନ୍ତେ । ଭାବିଲେ ଯୋଗେଶ୍ୱର ଚିତ୍ତେ ॥ ଶତ୍ରୁକୁ ମାରିବା ଏଥର । ୧୭ । ଶୁଣନ୍ତେ ସଭଜନ ଗିର ॥ ଆବର ନାରୀଙ୍କ ବଚନେ । ଦୁଃଖିତ ପିତା ମାତା ମନେ ॥ ପୁତ୍ରଙ୍କ ବଳ ନ ଜାଣନ୍ତି । ଦୁଃଖରେ କାତର ହୁଅନ୍ତି । ୧୮ । ଚାଣୂର ଅଚ୍ୟୁତ ସଙ୍ଗରେ । ମଲ୍ଲ ଯୋଧାଙ୍କ ଯୁଦ୍ଧକରେ ॥ ମୁଷ୍ଟିକ ରାମରେ ତେସନ । ଯୁଦ୍ଧ କରନ୍ତି ଅନ୍ୟଅନ୍ୟ । ୧୯ । ବଜ୍ରପାତ ପରି ନିଷ୍ଠୁର । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଶରୀର ପ୍ରହାର ॥ ଚାଣୂର ଅଙ୍ଗ ଭାଙ୍ଗି ଦେଲା । ବେଳୁବେଳ ସେ ଦୁଃଖୀ ହେଲା । ୨୦ । ବେନି ହାତକୁ ମୁଠା କରି ଧାଇଁ ସେ ଶ୍ୟେନପକ୍ଷୀ ପରି ॥ କୋପେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବକ୍ଷସ୍ଥଳେ । ପ୍ରହାରି

ପତତ୍ । ୨୩ । ତଥୈବ ମୁଷ୍ଟିକଃ ପୂର୍ବଂ ସ୍ୱମୁଷ୍ଟ୍ୟାଽଭିହତେନ ବୈ । ବଲଭଦ୍ରେଣ ବଲିନା ତଲେନାଽଭିହତୋ ଭୃଶଂ । ୨୪ । ପ୍ରବେପିତଃ ସ ରୁଧିରମୁଦ୍ୱମନ୍ ମୁଖତୋଽର୍ଦ୍ଦିତଃ । ବ୍ୟସୁଃ ପପାତୋର୍ବ୍ୟୁପସ୍ଥେ ବାତାହତ ଇବାଙ୍ଘ୍ରିପଃ । ୨୫ । ତତଃ କୂଟମନୁପ୍ରାପ୍ତଂ ରାମଃ ପ୍ରହରତାଂ ବରଃ । ଅବଧୀଲ୍ଲୀଲୟା ରାଜନ୍ ସାବଜ୍ଞଂ ବାମମୁଷ୍ଟିନା । ୨୬ । ତର୍ହ୍ୟେବ ହି ଶଲଃ କୃଷ୍ଣପଦାପହତଶୀର୍ଷକଃ । ଦ୍ୱିଧା ବିଦୀର୍ଣ୍ଣସ୍ତୋଶଲକ ଉଭାବପି ନିପେତତୁଃ । ୨୭ । ଚାଣୂରେ ମୁଷ୍ଟିକେ କୂଟେ ଶଲେ ତୋଶଲକେ ହତେ । ଶେଷାଃ ପ୍ରଦୁଦ୍ରୁବୁର୍ମଲ୍ଲାଃ ସର୍ବେ ପ୍ରାଣପରୀପ୍ସବଃ । ୨୮ । ଗୋପାନ୍ ବୟସ୍ୟାନାକୃଷ୍ୟ ତୈଃ ସଂସୃଜ୍ୟ ବିଜହ୍ରତୁଃ । ବାଦ୍ୟମାନେଷୁ ତୂର୍ୟ୍ୟେଷୁ ବଲ୍ଗନ୍ତୌ ରୁତନୂପୁରୌ । ୨୯ । ଜନାଃ ପ୍ରଜହୃଷୁଃ ସର୍ବେ କର୍ମଣା ରାମକୃଷ୍ଣୟୋଃ । ଋତେ କଂସଂ ବିପ୍ରମୁଖ୍ୟାଃ ସାଧବଃ ସାଧୁ ସାଧ୍ୱିତି । ୩୦ । ହତେଷୁ ମଲ୍ଲବର୍ଯ୍ୟେଷୁ ବିଦ୍ରୁତେଷୁ ଚ ଭୋଜରାଟ୍ । ନ୍ୟବାରୟତ୍ ସ୍ୱତୂର୍ଯ୍ୟାଣି

୨୨ । କୂଟସ୍ଥେ ଉଦ୍ଧ୍ୱଃ ଉପରି । ପୋଥୟୋଃ ମାପ ଅଟ୍ଟାଳନ୍ତ୍ରୁ । ଇନ୍ଦ୍ରଧ୍ୱଜୋ ବକ୍ତ୍ୟା । ଯଦ୍ୱା ଇନ୍ଦ୍ରଧ୍ୱଜୋ ଗୌଡ଼େଷୁ ପ୍ରସିଦ୍ଧଃ । ୨୩ । ସ୍ୱ ଦୁଷ୍ଟବେ ମହାନ୍ ସ୍ତମ୍ଭୋ ଧ୍ୱଜପତାକାଦ୍ୟଲଙ୍କୃତଃ ପୁରୁଷାକୃତିରୂର୍ଦ୍ଧ୍ୱମୁଖେ ସ ଯଥା ପତତି ତଦ୍ୱଦପତଦିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୩।୨୬ । ଅର୍ଦ୍ଦିତଃ ପୀଡ଼ିତଃ । ଉର୍ବ୍ୟୁପସ୍ଥେ ଭୂତଳେ । ୨୫-୨୮ । ବଲ୍ଗନ୍ତୌ ନୃତ୍ୟାଦ କୁର୍ବନ୍ତୌ । ୨୯ । ସାଧୁ ସାଧୁ ଇତି ବଦନ୍ତଃ । ୩୦-୩୩ । ଅବ୍ୟଯ୍ୟୋଃ ସ୍ଥଳଃ । ଲଙ୍ଘିମ୍ନା ଲଘବେନ

ପ୍ରହାରଇଲ ବଳେ । ୨୧ । ମଲ୍ଲପ୍ରହାରରେ ହସ୍ତୀ ଯେହ୍ନେ । ନ ଟଳେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ତେସନେ ଅଚଳ ଧନ୍ୟ । ତାହାର ବଳେ ଚାଣୂର ବାମ୍ୱେ ତ । ୨୨ ଯୀଣ ଜୀବନ ଦେଖି ତାର । ଧସରେ ପିଟିଲେ ଶ୍ରୀଧର । ପଡ଼ିଲା ଫିଟିକେଶ ଘର । ଦିଶିଲା ଇନ୍ଦ୍ରଧ୍ୱଜାକାର । ୨୩ । ମୁଷ୍ଟିକ ମଧ୍ୟ, ଯେହ୍ନେ ତେସନେ ମୁଷ୍ଟି ପ୍ରହାରନ୍ତେ । ବଳଷ୍ଣୁ ବଳଭଦ୍ର ତଳେ । ପିଟିଲେ ତାକୁ ଧରି ବଳେ । ୨୪ । ପୀଡ଼ରେ ରକ୍ତବାନ୍ତ କଲା । କମ୍ପି ସେ ଧରାରେ ଶୋଇଲା । ଝଞ୍ଜାପବନେ ବୃକ୍ଷ ଯେହ୍ନେ । ପଡ଼ିଲା ମରି ସେ ତେସନେ । ୨୫ । ତଦନ୍ତେ କୂଟମଲ୍ଲ ଘନେ । ଝେଟିଲା ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିକ୍ରମେ । ବାମମୁଷ୍ଟିଏ ମାରିବାରେ ମାଇଲେ ରାମ ତାକୁ ହେଳେ । ୨୬ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଗୋଇଠାଏ ମାରି । ଶଲକୁ ଦେଲେ ଚୂନା କରି । ତୋଶଳକକୁ ଦୁଇଫାଳେ । ଚିରିଲେ କୃଷ୍ଣ ଭୁଜବଳେ । ୨୭ । ଚାଣୂର କୂଟ ଓ ମୁଷ୍ଟିକ । ମରନ୍ତେ ଶଲ ତୋଶଲକ । ଅନ୍ୟଯେତେକ ମଲ୍ଲଥିଲେ । ଜୀବନଭୟେ ପଳାଇଲେ । ୨୮ । ସଙ୍ଗୀ ଗୋପାଳଙ୍କୁ ଓଟାରି । ତାହାଙ୍କ ରୁଲେ ରାମହରି । ନୂପୁର ବାଇ ତୂରୀ ରୁଲେ । ଅନନ୍ଦେ ନାଚନ୍ତେ ବୁଲିଲେ । ୨୯ । ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଏ କର୍ମରେ । କଂସ ବ୍ୟତୀତ ସକଳରେ । ସାଧୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅଦନ୍ତ ଜନ । କହିଲେ ଶକ୍ତି ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ । ୩୦ । ପ୍ରଧାନମଲ୍ଲ ମରିଯାନ୍ତେ । ଇତରେ ଯେତେ ବୁ ପଳାନ୍ତେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ତାଙ୍କ୍ୟଂ ରେଦମୁରାଚ ହ । ୩୧ । ନଃପାରମ୍ଯତ ଦୂର୍ଦ୍ଧର୍ଷୌ ବସୁଦେବାତ୍ମଜୌ ପୁବଚ୍ଚ । ଧନଂ ହରତ ଗୋପାନାଂ ନନ୍ଦଂ ବଧ୍ନୀତ ଦୁର୍ମ୍ମତିଂ ।୩୨। ବସୁଦେବସ୍ତୁ ଦୁର୍ମ୍ମେଧା ହନ୍ୟତାମାଶ୍ୱସତ୍ତମଃ । ଉଗ୍ରସେନଃ ପିତା ଚାପି ସାନୁଗଃ ପରପକ୍ଷଗଃ । ୩୩ । ଏବଂ ବିକତ୍ଥମାନେ ବୈ କଂସେ ପ୍ରକୁପିତୋଽବ୍ୟୟଃ । ଲଘିମ୍ନୋତ୍ପତ୍ୟ ତରସା ମଞ୍ଚମୁତ୍ତୁଙ୍ଗମାରୁହତ୍ । ୩୪ । ତମାବିଶନ୍ତମାଲୋକ୍ୟ ମୃତ୍ୟୁମାତ୍ମନ ଆସନାତ୍ । ମନସ୍ୱୀ ସହସୋତ୍ଥାୟ ଜଗୃହେ ସୋଽସିଚର୍ମ୍ମଣୀ । ୩୫ । ତଂ ଖଡ୍ଗପାଣିଂ ବିଚରନ୍ତମାଶୁ ଶ୍ୟେନଂ ଯଥା ଦକ୍ଷିଣସବ୍ୟମମ୍ବରେ । ସମଗ୍ରହୀଦ୍ଦୁର୍ବିଷହୋଗ୍ରତେଜା ଯଥୋରଗଂ ତାର୍କ୍ଷ୍ୟସୁତଃ ପ୍ରସହ୍ୟ । ୩୬ । ପ୍ରଗୃହ୍ୟ କେଶେଷୁ ଚଲତ୍କିରୀଟଂ ନିପାତ୍ୟ ରଙ୍ଗୋପରି ତୁଙ୍ଗମଞ୍ଚାତ୍ । ତସ୍ୟୋପରିଷ୍ଟାତ୍ ସ୍ୱୟମବ୍ଜନାଭଃ ପପାତ ବିଶ୍ୱାଶ୍ରୟ ଆତ୍ମତନ୍ତ୍ରଃ । ୩୭ । ତଂ ସମ୍ପରେତଂ ବିଚକର୍ଷ ଭୂମୌ ହରିର୍ଯଥେଭଂ ଜଗତୋ ବିପଶ୍ୟତଃ । ହା ହେତି ଶବ୍ଦଃ ସୁମହାଂସ୍ତଦାଭୂଦୁଦୀରିତଃ ସର୍ବଜନୈର୍ନରେନ୍ଦ୍ର । ୩୮ । ସ ନିତ୍ୟଦୋଦ୍ୱିଗ୍ନଧିୟା ତମୀଶ୍ୱରଂ ପିବନ୍ ବଦନ୍ ବା ବିଚରନ୍ ସ୍ୱପନ୍ ଶ୍ୱସନ୍ । ଦଦର୍ଶ ଚକ୍ରାୟୁଧମଗ୍ରତୋ ଯତସ୍ତଦେବ ରୂପଂ ଦୁରବାପମାପ । ୩୯ । ତସ୍ୟାନୁଜା ଭ୍ରାତରୋଽଷ୍ଟୌ କଙ୍କନ୍ୟଗ୍ରୋଧକାଦୟଃ । ଅଭ୍ୟଧାବନ୍ନତିକ୍ରୁଦ୍ଧା ଭ୍ରାତୁର୍ନିର୍ବେଶକାରିଣଃ । ୪୦ ।

୩୪।୩୫ । ଦୁର୍ବିଷହମସହ୍ୟମୁଗ୍ରଂ ତେଜୋ ଯସ୍ୟ ସ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଃ । ୩୬ । ଗରୁଡସ୍ତାର୍କ୍ଷ୍ୟ ବଣ୍ଠାଗ୍ରସ୍ତୁହ୍ୟୁମୁତ୍ତ୍ୱା । ରଙ୍ଗ ଦେହସ୍ୟ ସ୍ୱୟମବ୍ଜନାଭଃ ତତ୍ପାଦ ଲ୍ଲାଦେବ ବ୍ରହ୍ମ ଶ୍ରୋତୃତ୍ୱେଃ । କୁଣ୍ଡପସ୍ୟୋପର୍ଯ୍ୟେବ ପପାତ । ଯତ ଆତ୍ମତନ୍ତ୍ରଃ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରଃ । ୩୭-୩୯ । ନଙ୍କେଶୋ ନଷ୍ଟ ଭ୍ରାନ୍ତ୍ୟାଦିନ୍ୟର୍ଥଃ

କଂସ ବାଦ୍ୟାଦି ବନ୍ଦ କଲା । ଲୋକଙ୍କ ଏଆଦେଶ ଦେଲା ।୩୧। ଦୁଷ୍ଟ ଏ ବସୁଦେବ ସୁତେ । ପୁରୁବାହାର କର ଦୈତ୍ୟେ । ଦୁର୍ମ୍ମତି ନନ୍ଦକୁ ବାନ୍ଧିଣ, ଗୋପାଳଙ୍କର ହରଧନ । ୩୨ । ହାଣ ଏ ପାପୀ ବସୁଦେବେ । ଉଗ୍ରସେନକୁ ହାଣ ବେଗେ । ପିତା ହେଲେ ଶତ୍ରୁ ସଙ୍ଗେ ମାର । ପକ୍ଷ ଧରନ୍ତି ମୋ ଶତ୍ରୁର ।୩୩। କଂସର ଏ ଗର୍ବିତ ବାଣୀ । ଶୁଣି କୋପରେ ଚକ୍ରପାଣି ॥ ଉଚ୍ଚ ମଞ୍ଚାରେ ଚଢ଼ିଲେ । ଲମ୍ଫି ଉଠିଲେ ଅବହେଳେ ।୩୪। ନିଜର ଯମ ପରବେଶ । ଦେଖି ଆସନୁ ଉଠି କଂସ ॥ ବେଗେ ତାଲ ଖଣ୍ଡା ନେଲେ । ଧଇଲା ପ୍ରାଣ ସଙ୍କଟରେ ।୩୫। ଶ୍ୟେନ ପକ୍ଷୀ ଅଳକେ ରଗ । ବାମ ଦକ୍ଷିଣେ ଧାଏ ବେଗେ ॥ ଖଡ୍ଗ ଧରି ଆସୁ କରେ । ସର୍ପକୁ ଗରୁଡ ଯେସନେ ବେଗେ ଉଗ୍ର ତେଜରେ କୃଷ୍ଣ ଧରି । କଂସେ ଧଇଲେ ବେଗ ହୋଇ ।୩୬। କେଶ ଆକର୍ଷିଲେ ସେ ମଞ୍ଚାରେ କଣ୍ଠ ପଡ଼ିଲା ତପୃରେ ॥ ଭୂମି ମଧ୍ୟରୁ ଫିଙ୍ଗି କଂସେ । ପକାଇଦେଲେ ରଙ୍ଗ ଦେଶେ ॥ ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ କଂସର ଉପରେ । ପଡ଼ିଲେ ପଦ୍ମନାଭ ପରେ ।୩୭ ମୃତ କଂସର ତାର ଧର । ଭୂମିରେ ଘୋଷାରେ ଯେ ଘାର ॥ ଜଗତ ଜନେ ଦେଖୁଥିଲେ । ଉଚ୍ଚରେ ହାହାକାର କଲେ ।୩୮। ପାନ ଭୋଜନ ବିଚରଣେ

ତଥାଭରତସାଂଗାଂସ୍ତ ସଂହୃତ୍ୟ ବେଦ୍ଧଣୀପୁତଃ । ଅଭଳ୍ ପରବସୁଦ୍ୟେ ୟ ପଣ୍ଡିତ ମୃଗାଧିପଃ । ୪୧ । ନେଦୁର୍ଦ୍ଦୁନ୍ଦୁଭୟୋ ବ୍ୟୋମ୍ନି ବ୍ରହ୍ମଣୋଦ୍ୟା କବୁକସ୍ୟଃ । ପୁତଙ୍ଗି କରଣ୍ଡୁ ସ୍ତ୍ରୀ ।। ଶଗ ସୁର୍ନନ୍ଦୁଃ ଷ୍ଟି । ୪୨ । ତେ ।। ସ୍ତିଭ୍ୟୋ ମହାବାଳ ସୁହୃନ୍ନରବେଦୁଃଚିତାଃ । ତଦାଭିଯୁବିଦ୍ଧନ୍ୟ ଶୀର୍ଷାଂଶ୍ଚ ବିଲୋଚନାଃ । ୪୩ । ଶଯ୍ୟାନାନ୍ ଶରଶଯ୍ୟାୟାଂ ପତାକାଲ୍କୁଙ୍ଗ୍ୟ ଶୋଚତଃ । କଳେଷ୍ୱଃ ସୁସ୍ୱରଂ ନାଦ୍ୟୋ ଦେନ୍ଦ୍ରକଳ୍ପ୍ୟା ମୁହୁଃ ସ୍ୱନ୍ତି । ୪୪ । ହା ନାଥ ପ୍ରିୟ ଧର୍ମଜ୍ଞ କରୁଣାନାଥବତ୍ସଳ । କ୍ୱାସି ବଦତେନ ନହଡା ବଯ୍ୟଂ ତେ ଦଗ୍ଧ ଚକ୍ଷୁକାଃ । ୪୫ । କ୍ୱାସି ବରଦତା ପତ୍ୟା ପ୍ରତ୍ୟସ୍ମୈ ସେ ଦଶାଂଗତେ । ଭୂତଧୃକ ତେ । ଲଭେତ ନ । ୪୬ । ଟଙ୍କେଷାମିତ୍ର ଭୂତାନାମେଷ ହ ପ୍ରଭବୋଽଗ୍ୟଃ । ଗୋପ୍ତା ଚ ତଦବଧ୍ୟ ନ ବ୍ରହ୍ମତ୍ରୁ ସ୍ୱର୍ଗ-

ତକ୍ଷାରଣଃ ମନ୍ତ୍ରେଽଧ୍ୟାୟନ୍ । ୪୦ । ତଟା ତାହୃକ୍ ଅନ୍ତରବଯୋ ବେଗୋ ଯେଷାଂ ତାନ୍ । ଫଳଗ୍ରାନ୍ ଉଦ୍ଯୁକ୍ତାନ୍ । ୪୧-୪୩ । ଶୋଚନ୍ତ୍ୟା ବଲ୍ଲପାଂସ୍ତକ୍ରଃ । ଶୁଚଃ ଅଶ୍ରୁଣି । ୪୪ । ଧର୍ମଜ୍ଞ ଇତ୍ୟାଦୀନ ବଲଯେ ପ୍ରେମସମ୍ବୋଧନାନି । ତେ ତ୍ୱଦାଦ୍ୟା ବନ୍ଧଂ । ୪୫ । କ୍ୱାସି ପତ୍ୟା ବେଦ୍ୱନ୍ତା ସୁସବୃଂ ନ ଶୋଚତ ଇତି ସୁଦୃଷ୍ଟ୍ୟାଭିଧାନଂ । ୪୬ । ଅନାଟସାମିତି ତୁ ପରମାର୍ଥାଭିଧାନଂ । ୪୭ । ଏଷ କୃଷ୍ଣଃ । ସ୍ୱଭଳନ୍ତ୍ୟଦ୍ଦାନ୍ଦତ ପ୍ରଭବଃ ଉତ୍ପ

ମୃତନ ଶଯ୍ୟନେ ସ୍ତାନେ । ଦେବା ଉଦ୍ବିଗ୍ନ ହୃଦରେ । ଶନ୍ତନୁବରେ ଚକ୍ରଧରେ । ଭବନ୍ତେ ଅନ୍ତେ ସେହିରୁପ । ଗ୍ରତ୍ୟଷକଲ ଗଳ୍ପ ତାପ । ମିଳିଲ କୃଷ୍ଣ ଦେବତ୍ୱ ଯାଇ । ଯେମୁକ୍ତ ଦୁଷ୍ଟାଦ୍ୟ ଅଛଇ । ୩୯ । କଙ୍କଳ୍ୟଂଗ୍ରାଧଅବଅଠ । ଙଂସର ଖାଇଯେ କନସ୍ତୁ । ଶୁଣିଗାପଙ୍କ ଦ୍ୱାରୁରୁଣ ତେଜେ । ୪୧ । ବ୍ରହ୍ମାଣଙ୍କର ଅଦ ଦେବେ । କୁସୁମ ବରଷିଲେ ଯଦେ । ଦୁନ୍ଦୁଭିବାଇ ପ୍ରଶଂସିଲେ । ଅପ୍ସରାଗଣ ନୃତ୍ୟକଲେ । ୪୨ । ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ନୃତ୍ୟଶୁଣି । ମୁଣ୍ଡ କଚ୍ଛଡ଼ ପୁଞ୍ଜି ପୁଞ୍ଜି । ତାହାଙ୍କ ନ ସ୍ୱାଏ ଯେଠାରେ । ମିଳଲେ ଅଶ୍ରୁ ନୟନରେ । ୪୩ । ଶରଶଯ୍ୟାରେ ସୁସ୍ତପଛା ଅନ୍ତରେ ଅଲକ୍ଷ ଝଡ଼େ । ନାସ୍ୱଏ କାନ୍ଦିଲେ ସ୍ୱରରେ । ନୟନୁ ଅଶ୍ରୁଧାର ଝରେ । ୪୪ । ଅନାଥବତ୍ସଳ ହା ନାଥ । ପ୍ରିୟଧର୍ମଜ୍ଞ ଦୟାବନ୍ତ । ତୁହ ପରଜାପଙ୍କେ ଅମ୍ଭେ । ଭୂମ୍ରମରଣେ ମଲୁ ସବେ । ୪୫ । ତୁମ୍ଭ ବେହେ ଏହିସ୍ୱଶା । ଝଣେଭ ଦଶଇ ଈଶ୍ୱର । ଅମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ପରି ତର । ମଙ୍ଗଳ ଚନ୍ଦ୍ରତେଜ ହର । ୪୬ । ତୁମ୍ଭେ ନ ଦେ ଷୀଯାରିଗଣେ । କପଟ ତେଲ ଅଜ୍ଞାନେ । ସେ ଦୋଷୁଁ ଏ ଦଶା ଲଭିଲ । ସ୍ୱ କର୍ମଫଳ ଭୋଗକଲ । ନଦେଶେ

ମେଧତେ । ୩୮ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ରାଜଯୋଷିତ ଆଶ୍ୱାସ୍ୟ ଭଗବାଂଲ୍ଲୋକଭାବନଃ । ଯାମାହୁର୍ଲୌକିକୀଂ ସଂସ୍ଥାଂ ହତାନାଂ ସମକାରୟତ୍ । ୪୯ । ମାତରଂ ପିତରଞ୍ଚୈବ ମୋଚୟିତ୍ୱାଥ ବନ୍ଧନାତ୍ । କୃଷ୍ଣରାମୌ ବବନ୍ଦାତେ ଶିରସାସ୍ପୃଶ୍ୟ ପାଦୟୋଃ । ୫୦ । ଦେବକୀ ବସୁଦେବଶ୍ଚ ବିଜ୍ଞାୟ ଜଗଦୀଶ୍ୱରୌ । କୃତସଂବନ୍ଦନୌ ପୁତ୍ରୌ ସସ୍ୱଜାତେ ନ ଶଙ୍କିତୌ । ୫୧ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ କଂସବଧୋ ନାମ ଚତୁଶ୍ଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୪୪।

ପଞ୍ଚଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ପିତରାବୁପଲବ୍ଧାର୍ଥୌ ବିଦିତ୍ୱା ପୁରୁଷୋତ୍ତମଃ । ମାଭୂଦିତି ନିଜାଂ ମାୟାଂ ତତାନ ଜନମୋହିନୀମ୍ । ୧ । ଉବାଚ

ଚକ୍ରୀୟୁଷ୍ମିନ୍ ଇତ୍ୟସ୍ୟାର୍ଥଃ ସ ବ ସ ତ । ତଦଧ୍ୟାୟ ତଦଙ୍ଗ୍ରୀ ତତ୍ କର୍ତ୍ତୁଂ ଶୀଳଂ ଯସ୍ୟ ସଃ । ୪୮।୪୯। ଆସ୍ପୃଶ୍ୟ ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱା । ୫୦ । ପୁତ୍ରୌ ବିଜ୍ଞାୟ ଜଗଦୀଶ୍ୱରୌ ଇତି ଜ୍ଞାତ୍ୱା ଶଙ୍କିତୌ ନ ସସ୍ୱଜାତେ ନାଲିଙ୍ଗିତବନ୍ତୌ କିନ୍ତୁ ବଦ୍ଧାଞ୍ଜଲୀ ତସ୍ଥତୁରିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୫୧ । ପ୍ରସହ୍ୟ ଧୃତ୍ୱା ମହେନ୍ଦ୍ରାନ୍ ମହାଲକ୍ଷ୍ମ୍ୟା । ଗୀର୍ବାଣବନ୍ଦ୍ୟଂ କଂସ ଧ୍ୱଂସକମାରଭେ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତ ଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଚତୁଶ୍ଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୪୪।

ପଞ୍ଚଚତ୍ୱାରିଂଶକେ ପିତ୍ରୋ ପାଦଯୋନ୍ନତିଃ । ଉଗ୍ରସେନାଭିଷେକଶ୍ଚ ଗୁରୌ ବାସାତ୍ ପୁନରାଗମଃ । ଉପଲବ୍ଧାର୍ଥୌ ଜ୍ଞାତବନ୍ତୌ । ଅସ୍ୟ-

---

[illegible]ଙ୍କୁ ସେ ବଶ୍ୟେ । ପୁଅ ଙ୍କ ଲଗେ ଯେ [illegible] । ୩୭ । ଏଥିମଧ୍ୟେ ସର୍ବ୍ବଦେବଙ୍କର । ଜନ୍ମ ମରଣ ପାଳନର । [illegible], [illegible] ଯେ [illegible] । [illegible] ସଙ୍ଗରେ ପୁଅ ଙ୍କୁ । ୩୮ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ— [illegible] ଭଗବାନ । ରାଜନାରୀଙ୍କୁ ଆଶ୍ୱାସି । ଲୌକିକମତରେ [illegible] । [illegible] ହୁଏ । ୪୯ । ବନ୍ଧନ ଫିଟାଇଲେ ତାଙ୍କର । ପିତା [illegible] । ଜନକ ଜନନୀ [illegible] । ଚରଣେ [illegible] । ୫୦ । [illegible] । ଦେବକୀ ବସୁଦେବ ତାଙ୍କ । [illegible] ଶଙ୍କାରେ । କୋଳ ନ କଲେ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ । ୫୧ । [illegible] । [illegible] ଦେଖିଲେ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଚତୁଶ୍ଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ମିତସ୍ୱବେଚ୍ଛ୍ୟ ସାନ୍ତ୍ୱୟଃ ସାତ୍ୱତର୍ଷଭଃ । ପ୍ରଶ୍ରୟାବନତଃ ପ୍ରୀଣନ୍ନମ୍ବ ତାତେତି ସାଦରଂ ।୨। ନାସ୍ମତ୍ତୋ ଯୁବୟୋସ୍ତାତ ନିତ୍ୟୋତ୍କଣ୍ଠିତୟୋରପି । ବାଲ୍ୟପୌଗଣ୍ଡକୈଶୋରାଃ ପୁତ୍ରାଭ୍ୟାମଭବନ୍ କ୍ୱଚିତ୍ । ୩ । ନ ଲବ୍ଧୋ ଦୈବହତୟୋର୍ବାସୋ ନୌ ଭବଦନ୍ତିକେ । ଯାଂ ବାଲାଃ ପିତୃଗେହସ୍ଥା ବିନ୍ଦନ୍ତେ ଲାଳିତା ମୁଦଂ । ୪ । ସର୍ବାର୍ଥସମ୍ଭବୋ ଦେହୋ ଜନିତଃ ପୋଷିତୋ ଯତଃ । ନ ତୟୋର୍ଯାତି ନିର୍ବେଶଂ ପିତ୍ରୋର୍ମର୍ତ୍ତ୍ୟଃ ଶତାୟୁଷା

ମର୍ତ୍ତ୍ୟଃ । ତଦ୍ଧ ଧର୍ମାପେ ଅତଦ୍ବ୍ୟୋଃ ପୁତ୍ରଦ୍ୱୟଂ ସାଂସାରିକପରମସୁଖଭୋଗାତ୍ ପୂର୍ବମେବ ଲବ୍ଧାର୍ଥୌ ଅବାମିଶ୍ରବତ ଲବ୍ଧଃ ଚାପ୍ତଃ ପରମଜ୍ଞାନ-ଲୁପୋତ୍ୟର୍ଥୋ ଯାଭ୍ୟାଂ ତୌ ତଥାଭୂତୌ ଜ୍ଞାତ୍ୱା ମଦ୍ଧି ପ୍ରୟନ୍ତେ ପତ ଅନୟୋର୍ଜ୍ଞାନଂ ନାମ କଂ ଦୁର୍ଲଭଂ ସ୍ୟାତ୍ ଦୁର୍ଲଭଂ ତୁ ମଦ୍ଧି ପୁତ୍ରତ୍ୱା ତେନ ଅତ ଇଦାନୀମେବ ତତ୍‌ଜ୍ଞାନଂ ମାଭୂଦିତି ନରାଂ ସ୍ୱୀୟାଂ ମାୟାଂ ତୟୋଃ ପ୍ରସାରିତବାନିତ । ୧ । ତଦେବ ଦର୍ଶୟନ୍ନାହ ଉବାଚେତ୍ୟାଦିଭିରଷ୍ଟଭିଃ ପ୍ରୀଣନ୍ ପ୍ରୀଣୟନ୍ ସାଦରଂ ବ୍ରୁବନ୍ । ୨ । ଅସ୍ମତ୍ତୋ ଅସ୍ମନ୍ନିମିତ୍ତଂ ନିତ୍ୟମୁତ୍କଣ୍ଠିତୟୋରପି ଯୁବୟୋଃ ପୁତ୍ରାଭ୍ୟାମାବାଭ୍ୟାଂ କୃତ୍ୱା ବାଲ୍ୟପୌଗଣ୍ଡକୈ-ଶୋରସ୍ୱରୂପବଲ୍ଲାଳନାଦିସୁଖାନୁଭବାର୍ଥାଃ ନାଭବନ୍ନିତି । ଅସ୍ମତ୍ତଃ ପୁତ୍ରାଭ୍ୟାମିତି ସାମାନାଧିକରଣ୍ୟଂ ବା । ୩ । ତଦେବାହ ଅବାମେବ ଦୈବହତାବିତ୍ୟାହ ନ ଲବ୍ଧ ଇତି । ପିତୃଗେହସ୍ଥା ବାଲା ଯାଂ ମୁଦଂ ବିନ୍ଦନ୍ତେ ସା ତ ନ ଲବ୍ଧେତି । ୪ । ଏବଂ ତାବତ୍ ଶ୍ଲୋକଦ୍ୱୟେନ ଯୁବୟୋର୍ବରୋଷ୍ଟ କାମନାନର୍ତ୍ତ୍ୟୋତ୍କର୍ଷଂ ଅବୟୋଃ ପୁନସ୍ତୁ ସ୍ୱଦୂରଦର୍ଶାଲୋପେନ ଧର୍ମହାନିରପି ଜାତେତ୍ୟାହ ସର୍ବାର୍ଥସମ୍ଭବ ଇତି । ସର୍ବେଷାଂ ଧର୍ମାଦ୍ୟର୍ଥାନାଂ ସମ୍ଭବୌ ଯସ୍ମିନ୍ ସ ଦେହୋ ଯତୋ ଯାଭ୍ୟାଂ ଜନିତଃ ପୋଷିତଶ୍ଚ ତୟୋଃ ପିତ୍ରୋର୍ନିର୍ବେଶଂ ନିଷ୍କ୍ରମାନୃଣ୍ୟଂ ମର୍ତ୍ତ୍ୟଃ ଶତସଂବତ୍ସରମାତ୍ରେଣାୟୁଷା

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଉବାଚ— ପିତାମାତାଙ୍କ ମନୋଭାବ ଜାଣିଲେ ଭଗବାନ୍ ସେହ ॥ ଏଣୁ ନନ୍ଦ ହିଁ ତାଙ୍କର । ଏହା ବଚନ ମାଧୁରେ ॥ ଜନମେ ହୋଇ ସୁତ ଆମ୍ଭେ । ରହାରକଲେ ସେବେନକୁ । ୧ । ଏସନ୍ତୁଲେ ପିତାମାତ । ଧର୍ମ୍ମରେ ମିଳ ଦଣ୍ଡବତ୍ ॥ ବନ୍ଦେ ତାଙ୍କ ହୀତକର । ତାଙ୍କୁ ପିତା ମାତା ହେଉ ।୨। ନିତ୍ୟ ଉତ୍କଣ୍ଠା ଆମ୍ଭପାଇଁ । ତୁମ୍ଭ ଦେହଙ୍କ ଜନମଇ ॥ ବାଲ୍ୟ ପୌଗଣ୍ଡ କୈଶୋର । ଅବସ୍ଥା ଗଲାଣି ଆମ୍ଭର ॥ ସେ ଭାଳ ଲାଳନା କଦେ ନାହିଁ । ୩ । ଦଇବ ହେଲ ତାକୁ ଶଳ ॥ ତୁମ୍ଭ ନିକଟେ ଆମ୍ଭ ବାସ । ହୋଇଲା ନାହିଁ ଭାଗ୍ୟଦୋଷ ॥ ପିତୃ ଗୃହରେ ଯେ ଲାଳନା । ସେ ଆମ୍ଭ ପକ୍ଷେ ସ୍ୱପ୍ନ ସିନା ॥ ଶିଶୁ ଏ ଗୃହାନ୍ତେ ଯେ ସୁଖ । ଆମ୍ଭେ ଯେ ସୁଖରୁ ବିମୁଖ । ୪ । ଯେ ଦେହ ଚତୁର୍ବର୍ଗ ଦିଏ । ସେ ଦେହ ଯହିଁ ଜନ୍ମନିଏ ॥ ପାଳନ୍ତି ବଢ଼ାନ୍ତି ଯେ ତାକୁ । ସେ ପିତା ମାତାଙ୍କ ଋଣକୁ ॥ ଶତେ ବରଷ ଆୟୁଷରେ । ଧେଵ କି ପୁତ୍ର ଶୁଝିପାରେ । ୫ । ଧର୍ମାର୍ଥ

।୫। ଯସ୍ତୟୋରାତ୍ମଜଃ କଲ୍ୟ ଆତ୍ମନା ଚ ଧନେନ ଚ । ବୃତ୍ତିଂ ନ ଦଦ୍ୟାତ୍ତଂ ପ୍ରେତ୍ୟ ସ୍ୱମାଂସଂ ଖାଦୟନ୍ତି ହି ।୬। ମାତରଂ ପିତରଂ ବୃଦ୍ଧଂ ଭାର୍ଯ୍ୟାଂ ସାଧ୍ୱୀଂ ସୁତଂ ଶିଶୁଂ । ଗୁରୁଂ ବିପ୍ରଂ ପ୍ରପନ୍ନଞ୍ଚ କଲ୍ପୋଽବିଭ୍ରଚ୍ଛ୍ୱସନ୍ ମୃତଃ ।୭। ତନ୍ନାବକଳ୍ପୟୋଃ କଂସାନ୍ନିତ୍ୟମୁଦ୍ୱିଗ୍ନଚେତସୋଃ । ମୋଘମେତେ ବ୍ୟତିକ୍ରାନ୍ତା ଦିବସା ବାମନର୍ଚ୍ଚତୋଃ ।୮। ତତ୍ କ୍ଷନ୍ତୁମର୍ହଥସ୍ତାତ ମାତର୍ନୌ ପରତନ୍ତ୍ରୟୋଃ । ଅକୁର୍ବତୋର୍ବାଂ ଶୁଶ୍ରୂଷାଂ କ୍ଲିଷ୍ଟୟୋର୍ଦୁର୍ହୃଦା ଭୃଶଂ ।୯। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଇତି ମାୟାମନୁଷ୍ୟସ୍ୟ ହରେର୍ବିଶ୍ୱାତ୍ମନୋ ଗିରା । ମୋହିତାବଙ୍କମାରୋପ୍ୟ ପରିଷ୍ୱଜ୍ୟାପତୁର୍ମୁଦଂ ।୧୦। ସିଞ୍ଚନ୍ତାବଶ୍ରୁଧାରାଭିଃ ସ୍ନେହପାଶେନ ଚାବୃତୌ । ନ କିଞ୍ଚିଦୂଚତୂ ରାଜନ୍ ବାଷ୍ପକଣ୍ଠୌ ବିମୋହିତୌ ।୧୧। ଏବମାଶ୍ୱାସ୍ୟ ପିତରୌ ଭଗବାନ୍ ଦେବକୀସୁତଃ । ମାତାମହନ୍ତୂଗ୍ରସେନଂ ଯଦୂନାମକରୋନ୍ନୃପଂ ।୧୨। ଆହ ଚାସ୍ମାନ୍ ମହାରାଜ ପ୍ରଜାଶ୍ଚାଜ୍ଞପ୍ତୁମର୍ହସି । ଯଯାତିଶାପାଦ୍ୟଦୁଭିର୍ନାସିତବ୍ୟଂ ...

ନ ପ୍ରାପ୍ନୋତି ।୫। ତନ୍ମଧ୍ୟେଽପି ତୁ ଯଃ ପୁତ୍ରଃ କଲ୍ୟଃ ସମର୍ଥଃ ସନ୍ନପି ଦେହେନ ଧନେନ ଚ ପିତ୍ରୋର୍ବୃତ୍ତିଂ ଜୀବିକାଂ ନ ଦଦ୍ୟାତ୍ତଂ ପ୍ରେତ୍ୟ ଲୋକାନ୍ତରେ ଯମଦୂତାଃ ସ୍ୱସୈବ ମାଂସଂ ଖାଦୟନ୍ତୀତି ।୬। କିଞ୍ଚ ମାତାଦଶୂଦ୍ରଷାମଲୁକାନ୍ ବିପନ୍ନଜୀବତଶ୍ଚ ... ଅବିଭ୍ରଦପୁଷ୍ଣନ୍ ଶ୍ୱସନ୍ନପି ମୃତତୁଲ୍ୟ ଏବେତି ।୭। ତତ୍ ତସ୍ମାତ୍ ନୌ ଅକଳ୍ପୟୋଃ । ମୋଘଂ ବ୍ୟର୍ଥଂ । ଅନର୍ଚ୍ଚତୋରପୂଜୟତୋଃ ।୮। ଦୁର୍ହୃଦା କଂସେନ ଭୃଶଂ ।୯।୧୦। ଅଶ୍ରୁ ... ମାନଦ୍ଦିରା ।୧୨। ତମେବାଜ୍ଞପୟେତି ମା ବଦେତ୍ୟାହ ଯଯାତିଶାପାଦିତି । ତବ ତୁ ଯାଦବତ୍ୱେଽପି ମହା-

---

ହୋଇ ଯେଉଁ ପୁତ୍ର । ଧନ ଦ୍ୱାରେ ହିତ ନଦିଏ ॥ ପିତା ମାତାଙ୍କୁ ନ ପୋଷଇ । ନରକେ ଯମଦୂତେ ନେଇ ॥ କାଟି ଖୁଆନ୍ତି ତାର ମାଂସ । ।୬। ସମର୍ଥ ଥାଇ ଯେ ମନୁଷ୍ୟ ॥ ବୃଦ୍ଧ ଜନକ ଜନନୀଙ୍କୁ । ସାଧ୍ୱୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଶିଶୁ ସନ୍ତାନଙ୍କୁ ॥ ଗୁରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆଶ୍ରିତରେ । ନ ପୋଷେ ସେ ମୃତ ପ୍ରକାରେ ।୭। ସ୍ୱଭାବେ ଥିଲୁଁ ଅସମର୍ଥ । କଂସକୁ ଡରୁଥିଲୁ ନିତ୍ୟ ॥ ନ ସେବି ତୁମ୍ଭର ଚରଣେ । ବୃଥା କାଟିଲୁ ଜନ୍ମ ଦିନ । ।୮। ତୁମ୍ଭର ଏ ଦୋଷ ନ ଘେନ । ସ୍ୱଭାବେ ଥିଲୁଁ ପରାଧୀନ ॥ ଦୁର୍ମନା କଂସର କଷଣେ । ସେବା ନ ପାରିଲୁ ଚରଣେ ।୯। ଶୁକ ଉବାଚ— ବିଶ୍ୱାତ୍ମା ମାୟାନର ହରି । ବଚନେ ଭ୍ରମନ୍ତେ ଏପରି ॥ ମାତା ପିତାଏ ମୁଗ୍ଧହେଲେ । ଅଙ୍କେ ଘେନି କୋଳ କଲେ ।୧୦। ସ୍ନେହ ଜନ୍ମିଲା ଗୁରୁତର । ନେତ୍ରୁ ବହିଲା ଅଶ୍ରୁଧାର ॥ ମୋହରେ କଣ୍ଠ ରୁଦ୍ଧହେଲା । କିଛି ବାକ୍ୟ ନ ସ୍ଫୁରିଲା ।୧୧। ଦେବକୀସୁତ ଭଗବାନ । ପିତା ମାତାଙ୍କୁ ଆଶ୍ୱାସିଣ ॥ ମାତାମହ ଉଗ୍ରସେନେ । ଥାପିଲେ ଯଦୁନୃପପଣେ ।୧୨। କହିଲେ ସଙ୍ଗା ଉଗ୍ରସେନେ । ତୁମ୍ଭର ପ୍ରଜା ଆମ୍ଭେମାନେ ॥ ଆଦେଶ ଦେବ ଆଜ୍ଞା

ନପାରନେ । ୧୩ । ମମ ଭୃତ୍ୟ ଉପାଯାତିନେ ଭବତୋ ବହୁଧାବଦ୍ଧଃ । ବଳଂ ବ୍ରଜନ୍ତ୍ୟବନତାଃ କମୁଳାନ୍ୟନିଧ୍ୟାଃ । ୧୪ । ଘୋର ସ୍ୱାନ୍ ଜ୍ଞାତସମ୍ବନ୍ଧାନ୍ ବନ୍ଧ୍ୟଃ କଂସଦସ୍ୟୁକୁଳାନ୍ । ଯଦୁବୃଷ୍ଣ୍ୟନ୍ଧକମଧୁଦାଶାର୍ହ କୁକୁରାନ୍ଧକାନ୍ ।୧୫। ନନ୍ଦନନ୍ଦନ ସମାନାଯ୍ୟ ବଳଦେବାଦୀନନ୍ଧକର୍ଷିତାନ୍ ନ୍ୟଧାପଯତ୍ ସ୍ୱଗେହେଷୁ ବଢ଼ୌ ସନ୍ତର୍ପ୍ୟ ବସ୍ତୁଭିଃ ।୧୬। କୃଷ୍ଣସଙ୍କର୍ଷଣଭୁଜୈର୍ଗୁପ୍ତା ଲବ୍ଧମନୋରଥାଃ । ଗୃହେଷୁ ରେମିରେ ସଦାଃ କୃଷ୍ଣଗାନ-ଗତଜ୍ୱରାଃ । ୧୭ । ବୀକ୍ଷନ୍ତୋଽହରହଃ ପ୍ରୀତା ମୁକୁନ୍ଦବଦନାମ୍ବୁଜଂ । ନିତ୍ୟଂ ପ୍ରମୁଦିତଂ ଶ୍ରୀମତ୍ ସଦଯସ୍ମିତବୀକ୍ଷଣଂ । ୧୮ । ତତ୍ର ପ୍ରବଯସୋଽପ୍ୟାସନ୍ ଯୁବାନୋଽତିବଳୌଜସଃ । ପିବନ୍ତୋଽକ୍ଷୈର୍ମୁକୁନ୍ଦସ୍ୟ ମୁଖାମ୍ବୁଜସୁଧାଂ ମୁହୁଃ । ୧୯ । ଅଥ ନନ୍ଦଂ ସମାସାଦ୍ୟ ଭଗବାନ୍ ଦେବକୀସୁତଃ । ସଙ୍କର୍ଷଣଶ୍ଚ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ପରିଷ୍ୱଜ୍ୟେଦମୂଚତୁଃ ।୨୦। ପିତର୍ଯୁବାଭ୍ୟାଂ ସ୍ନିଗ୍ଧାଭ୍ୟାଂ ପୋଷିତୌ ଲାଳିତୌ ଭୃଶଂ । ପିତୋରଭ୍ୟଧିକାପ୍ରୀତିରାତ୍ମଜେଷ୍ୱାତ୍ମନେ

କ୍ଷ୍ୟା ନ ଦୋଷ ଇତ ଭାବଃ । ୧୩ । ମମ ତାଦୃଶୀ ଶକ୍ତ୍ୟାନ୍ତ୍ରୀତ ନେତ୍ର ଉପାୟ ମନ୍ତ୍ରୀତ । ମନ୍ତ୍ରସାଦେନ ସଙ୍ଗଂ ଭବନ୍ତଂଗତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୪ । ସ୍ୱାନ୍ ଜ୍ଞାତନ୍ । ସ୍ୱକାଂଶ୍ଚ ବନ୍ଧ୍ୟ ଅନାଯ୍ୟେତ । ୧୫।୧୬ । ସିଦ୍ଧାଃ ପୂର୍ଣ୍ଣାଃ । କୃଷ୍ଣଗାନାଭ୍ୟାଂ ଗତୋ ନଷ୍ଟଜ୍ୱରୋ କୁରସ୍ତାପୋ ଯେଷାଂ ତେ । ୧୭ । ସଦଯସ୍ମିତଂ ବୀକ୍ଷଣଂ ଯସ୍ମିନ୍ ତତ୍ । ୧୮ । ପ୍ରବଯସୋ ବୃଦ୍ଧା ଅପି ଅତିଶଯିତଂ ବଳମୋଜଶ୍ଚ ଯେଷାଂ ତେ । ୧୯।୨୦ । ଜ୍ଞାନମାତ୍ମନୋଽପ୍ୟାଧିକେ ଯନ ପୋଷିତୌ । ନତ୍ୱର୍ତ୍ତ୍ୟାଂ ନେଲଦଭ୍ୟାଂ ପିତୋରଭ୍ର । ଅସ୍ମତୋ ଦେବ୍ୟାଦପି ଅସ୍ମଜ୍ଜେଷ୍ଟୁ ଅବ୍ୟଧିକା ହି ପ୍ରୀତିରେବ । ୨୧ । ଦେବକୀବସୁଦେବଯୋଃ

ମତେ । ଯଥାତଦାପେ ଯଦୁନୋଗବେ ॥ ନୃପତି ନୋଡ଼ବେଷ୍ଟି କେହୁ । ଥିମନ୍ତ ପ୍ରଜାଯୋଗ ନାହିଁ ।୧୩। ମୋପହଲୁତ୍ୟ ଠିବ ଯେବେ । ଦେବତା ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପ୍ରକଟେ ॥ ଅନ୍ୟାନ୍ୟତ କଥା କସ । ୧୪ । ନିର୍ଭଯେ ସଂସାପନେ ବଯ ॥ ଏଥିକ ଦାଶାର୍ହ କୁକୁର । ଯଦୁ ମଧୁ ବୃଷ୍ଣିବଂଶର ॥ ଯେତେକ କଂସର ଉପଦ୍ରବେ । ପଳାଇଥିଲେ ଦେଶାନ୍ତରେ ॥ ନିର୍ଭଳ ସେ ଜ୍ଞାତି ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ । ଅଣାଇ ନିଜର ଦେଶକୁ ॥ ୧୫ । ବଳଦେବାଦୀ ପ୍ରୀତିରେ । ସମ୍ମାନଦେଇ ଯଥୋଚିତେ ॥ ଏନେ ହନ୍ତେଷି ସ୍ୱ ସ୍ୱ ଗୃହେ । ରଖାଇ ଦେଲେ ଅତିସ୍ନେହେ । ୧୬ । ବଳ୍ଲଦ୍ଧାନ୍ତେ ସ୍ୱମନ୍ଦର । ତାଙ୍କ ଭୁଜରୁ ଥାଇଲାଭର ॥ ସକଳ ଅଭୀଷ୍ଟଲଭଣ । ସୁଖେଗୃହେ ପ୍ରଜାଗଣ । ୧୭ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ରମ୍ୟ ହାସପୂର୍ଣ୍ଣ । ସଦଯ-ତେଳ-ବୀକ୍ଷଣ ॥ ମୁକୁନ୍ଦ ମୁଖପଦ୍ମ ଦେଖି । ପ୍ରଜାଏ ସଦା ଥାନ୍ତିସୁଖୀ । ୧୮ । ଅତିବଳଯୁଗ୍ମ ତେଜୀଯାନ । ତାଙ୍କ ଯୁବକ ସଙ୍ଗେ ଗଣ ॥ ମୁକୁନ୍ଦମୁଖପଦ୍ମାମୃତ । ନୟନେ ପିଇ ତୃପ୍ତ । ୧୯ । ଏମନ୍ତେ କୃଷ୍ଣସଙ୍କର୍ଷଣ । ନନ୍ଦଙ୍କ ଭେଟି ଅଲିଙ୍ଗଣ ॥ କହନ୍ତି ସରଳ ହୃଦୟେ । ୨୦ । ଯଶୋଦା ଭୁଲେ ତୁମ୍ଭ ସ୍ନେହେ ॥ ଲାଳିଲ ପାଳିଲ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଯେନ । ୨୧ । ସ ପିତା ସା ଚ ଜନନୀ ଯୌ ପୁଷ୍ଣୀତାଂ ସ୍ୱପୁତ୍ରବତ୍ । ଶିଶୂନ୍ ବନ୍ଧୁଭିରୁତ୍ସୃଷ୍ଟାନକଲ୍ୟୈଃ ପୋଷରକ୍ଷଣେ । ୨୨ । ଯାତଯୂୟଂ ବ୍ରଜଂ ତାତ ବୟଂଚ ସ୍ନେହଦୁଃଖିତାନ୍ । ଜ୍ଞାତୀନ୍ ବୋ ଦ୍ରଷ୍ଟୁମେଷ୍ୟାମୋ ବିଧାୟ ସୁହୃଦାଂ ସୁଖଂ । ୨୩ । ଏବଂ ସାନ୍ତ୍ୱୟ ଭଗବାନ୍ ନନ୍ଦଂ ସବ୍ରଜଂ ଅଚ୍ୟୁତଃ । ବାସୋଽଲଙ୍କାରକୁପ୍ୟାଦ୍ୟୈରର୍ହୟାମାସ ସାଦରଂ । ୨୪ । ଇତ୍ୟୁକ୍ତସ୍ତୌ ପରିଷ୍ୱଜ୍ୟ ନନ୍ଦଃ ପ୍ରଣୟବିହ୍ୱଳଃ । ପୂରୟନ୍ନଶ୍ରୁଭିର୍ନେତ୍ରେ ସହ ଗୋପୈର୍ବ୍ରଜଂ ଯଯୌ । ୨୫ । ଅଥ ଶୂରସୁତୋ ରାଜନ୍ ପୁତ୍ରୟୋଃ ସମକାରୟତ୍ । ପୁରୋଧସା ବ୍ରାହ୍ମଣୈଶ୍ଚ ଯଥାବଦ୍ଦ୍ୱିଜସଂସ୍କୃତିଂ । ୨୬ । ତେଭ୍ୟୋଽଦାଦ୍ଦକ୍ଷିଣା ଗାବୋ ରୁକ୍ମମାଲାଃ ସ୍ୱଲଙ୍କୃତାଃ । ସ୍ୱଲଙ୍କୃତେଭ୍ୟଃ ସମ୍ପୂଜ୍ୟ ସବତ୍ସାଃ କ୍ଷୌମମାଲିନୀଃ । ୨୭ । ଯାଃ କୃଷ୍ଣରାମଜନ୍ମର୍କ୍ଷେ ମନୋଦତ୍ତା ମହାମତିଃ । ତାଶ୍ଚାଦଦାଦନୁସ୍ମୃତ୍ୟ କଂସେନାଧର୍ମତୋ ହୃତାଃ । ୨୮ । ତତଶ୍ଚ ଲବ୍ଧସଂସ୍କାରୌ ଦ୍ୱିଜତ୍ୱଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ସୁବ୍ରତୌ । ଗର୍ଗାଦ୍ୟଦୁ-

---

ସ୍ୱକେ ସୁତାଂ ନାତ୍ପୃଦ୍ରାବତ୍ୟପି ନ ତାନ୍ୟମିତ୍ୟାହ ସ ପିତେତି । ୨୨।୨୩ । ସବ୍ରଜଂ ବ୍ରଜବାସିଭିଃ ସହିତଂ । କୁପ୍ୟାନି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣରଜତାଦିବ୍ୟତିରିକ୍ତାନି ତୈଜସପାତ୍ରାଣି । ୨୪।୨୫ । ପୁରୋଧସା ଗର୍ଗାଚାର୍ଯ୍ୟେଣ ଦ୍ୱିଜସଂସ୍କୃତିମୁପନୟନଂ । ୨୬ । ଗାବୋ ଗାଃ । ରୁକ୍ମସ୍ୟ ମାଲା ବିଦ୍ୟନ୍ତେ ଯାସାଂ ତାଃ । କ୍ଷୌମବସ୍ତ୍ରମାଲାବତୀଃ । ୨୭ । ଯାଃ ପୂର୍ବଂ ମନୋଦତ୍ତା ଅସମ୍ପ୍ରଦତ୍ତା ଏବ ଦଦାତି । ନନୁ ତାଃ କଂସେନାପହୃତାଃ ।

ଆମ୍ଭରେ । ପିତାମାତାଙ୍କୁ ଅଧିକରେ ॥ କନ୍ଧିତପଣ୍ଡାନ୍ଙ୍କ ଅଧିକେ । ପ୍ରୀତିହୋଇଲ ପାଳି ସୁଖେ । ୨୧ । ଶିଶୁର ପାଳନେ ରକ୍ଷଣେ । ତାଙ୍କ ହୋଇ ବନ୍ଧୁଜନେ ॥ ଯେତେକ ପୁତ୍ରପର ସେହି । ପୋଷନ୍ତି ପିତାମାତା ସେହି । ୨୨ । ହେ ତାତ ବ୍ରଜେ ଯାଅଯାଅ । ସ୍ନେହ ସୁଖରେ ରଖାଇ ॥ ତୁମ୍ଭର ଯେତେ ଜ୍ଞାତିଗଣ । ଆମ୍ଭ ସ୍ନେହବଶେ ଦୁଃଖେ ମଗ୍ନ ॥ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବୁ ଏଥି ପାଇ । ୨୩ । ନନ୍ଦଙ୍କୁ ଏରୂପେ ବୁଝାଇ ॥ ନନ୍ଦଙ୍କୁ ଗୋପାଳଙ୍କ ଭୁଲେ । ବସ୍ତ୍ର ଭୂଷଣ ଧନ ଦେଲେ ॥ କଂସା ପିତ୍ତଳ ପାତ୍ରଆଦି । ସମର୍ପି କହିଲେ ସୁସାଧି । ୨୪ । ଏତେ ଆଶ୍ୱାସି ସ୍ନେହବିହ୍ୱଳେ । ନନ୍ଦ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଧରି କୋଳେ ॥ ନୟନ ଅଶ୍ରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ କଲା । ଗୋପଙ୍କ ଭୁଲେ ବ୍ରଜେ ଗଲା । ୨୫ । ଏଥନ୍ତେ ବସୁଦେବ ତହିଁ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ପୁରୋଧାଙ୍କୁ ନେଇ ॥ ଦ୍ୱିଜସଂସ୍କାର ବିଧାନରେ । ପୁତ୍ରଙ୍କ ସଂସ୍କାର ଶେଷ କଲେ । ୨୬ । ଗାଭୀଙ୍କୁ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଭୂଷଣ । ବଛୁରିସଙ୍ଗେ ସଜାଇଣ ॥ ବତ୍ସଙ୍କୁ ଭୂଷା ବସ୍ତ୍ର ଦେଇ । ତା ଦକ୍ଷିଣା ଦେଲ କେଇ । ୨୭ । ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଜନ୍ମଦିନେ । ସଙ୍କଳ୍ପ ଥିଲା ଯାହା ମନେ ॥ ଯାହା ବା ଦାନ କର ଗଲା । ଅଧର୍ମେ କଂସ ତା ହରଇ ॥ ସେ ସବୁ ସୁଦ୍ଧ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରେ । ତାହେ ଅର୍ପିଲ ସେ ସନ୍ଥରେ । ୨୮ । ସଂସ୍କାର ପରେ ରାମହରି । କ୍ରମେ ଦ୍ୱିଜତ୍ୱ ଲାଭ କରି ॥ ଗର୍ଗଙ୍କ ଉପଦେଶମତେ । ବହିଲେ

କୁଲାଗ୍ରର୍ଯ୍ୟାଦ୍‌ଗାତ୍ମକଂ ବ୍ରହ୍ମାଦ୍ରିକୌ । ୨୯ । ପ୍ରଜଳୌ ବେଦବଦ୍ୟାନା' ଦେଶଜ୍ଞୌ ଜଗଦୀଶ୍ବରୌ । ନାନ୍ୟାନ୍ଧିଷ୍ଠାନଲଂ ଜ୍ଞାନଂ ଗୃହ୍ମାନୌ ନଦେହକ୍ଷଣୈଃ ।୩୦। ଅଥୋ ଗୁରୁକୁଲେ ବାସମିଚ୍ଛନ୍ତୌ ରୂପକଗୁରୁଃ । କାଶ୍ୟଂ ସାନ୍ଦୀପନିଂ ନାମ ହ୍ୟବନ୍ତୀପୁରବାସିନଂ । ୩୧ । ଯଥୋପଯାଦବ୍ୟ ତୌ ଦାନ୍ତୌ ଗୁରୌ ବୃତ୍ତିମନିନ୍ଦିତାଂ । ଗ୍ରାହୟନ୍ତାରୁପେତୌ ସ୍ମ ଭକ୍ତ୍ୟା ଦେବମିବାଦୃତୌ ।୩୨। ତଦ୍ୱୋର୍ଦ୍ଵିଜବରସ୍ତୁଷ୍ଟଃ ଶୁଦ୍ଧଭାବାନୁବୃତ୍ତିଭିଃ । ପ୍ରୋବାଚ ବେଦାନଖିଲାନ୍ ସାଙ୍ଗୋପନିଷଦୋ ଗୁରୁଃ । ୩୩ । ସରହସ୍ୟଂ ଧନୁର୍ବେଦଂ ଧର୍ମାନ୍ ନ୍ୟାୟପଥାଂସ୍ତଥା । ତଥାଚାନ୍ୱୀକ୍ଷିକୀଂ ବିଦ୍ୟାଂ ରାଜନୀତିଞ୍ଚ ଷଡ୍‌ବିଧାଂ । ୩୪ । ସର୍ବଂ ନରବରଶ୍ରେଷ୍ଠୌ ସର୍ବବିଦ୍ୟାପ୍ରବର୍ତ୍ତକୌ । ସକୃନ୍ନିଗଦମାତ୍ରେଣ ତୌ ସଞ୍ଜଗୃହତୁର୍ନୃପ । ଅହୋରାତ୍ରୈଶ୍ଚତୁଃ-

ଷଷ୍ଟ୍ୟା । ରାଜଗୋଷ୍ଠୀଦାକ୍ଷ୍ୟେ ଦଶ୍ରୀ ଇତ୍ୟାଦ୍ୟ କଂସେନାନ୍ମର୍ଦ୍ଦିତ ଇତି । ୨୮ । ଗାତ୍ମକଂ ବ୍ରତଂ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟଂ । ୨୯ । ପ୍ରକର୍ଷେଣ ଜତନ୍ତ୍ୟାଭ୍ୟା-ମିତି ପ୍ରଭବୌ । ଅତ ଏବ ସର୍ବଜ୍ଞୌ । ସ୍ୱତଃସିଦ୍ଧମମଲଂ ଜ୍ଞାନଂ ପ୍ରଚ୍ଛାଦୟନ୍ତୌ ନରଚେଷ୍ଟିତୈଃ ।୩୦। କାଶ୍ୟଂ କାଶିଜଂ ।୩୧। ଯଥା ଯଥାବତ୍ ଉପଯାଦ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ୟ ଗୁରୌ ବୃତ୍ତିମନ୍ୟାନ୍ ଗ୍ରାହୟନ୍ତୌ ଶିକ୍ଷୟନ୍ତୌ । ଗୁରୁମୁପେତାବୁପଗତୌ ସେବିତବନ୍ତାବିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୨ । ଶୁଦ୍ଧୋ ଭାବୋ ଯାସୁ ତାଭିରନୁ-ବୃତ୍ତିଭିଃ । ସାଙ୍ଗୋପନିଷଦଃ ଅଙ୍ଗାନି ଷଡଙ୍ଗାନି ଶିକ୍ଷାଦୀନି ତୈରୁପନିଷଦ୍‌ଭିଶ୍ଚ ସହିତାନ୍ । ୩୩ । ସରହସ୍ୟଂ ମନ୍ତ୍ରଦେବତାଜ୍ଞାନସହିତଂ । ଧର୍ମାନ୍ ମନ୍ୱାଦିଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରାଣି । ନ୍ୟାୟପଥାନ୍ ମୀମାଂସାଦୀନ୍ । ଆନ୍ୱୀକ୍ଷିକୀଂ ତର୍କବିଦ୍ୟାଂ । ଷଡ୍‌ବିଧାଂ ସନ୍ଧିଶ୍ଚ ବିଗ୍ରହୋ ଯାନମାସନଂ ଦ୍ୱୈଧମାଶ୍ରୟ ଇତ୍ୟେବଂ ଷଡ୍‌ବିଧାଂ ରାଜନୀତିଂ ।୩୪। ସକୃନ୍ନିଗଦମାତ୍ରେଣ ଏକବାରଂ ଗୁରୋରୁଚ୍ଚାରଣମାତ୍ରେଣ । ତାବଜ୍ଜଗୃହତୁଃ ଚତୁଃଷଷ୍ଟିକଳାଃ । ତାଶ୍ଚୈବ ତନ୍ତ୍ରୋକ୍ତା ଲକ୍ଷ୍ୟନ୍ତେ ଯଥା ଗୀତଂ ୧ ବାଦ୍ୟଂ ୨ ନୃତ୍ୟଂ ୩ ନାଟ୍ୟଂ ୪ ଆଲେଖ୍ୟଂ ୫ ବିଶେଷକଚ୍ଛେଦ୍ୟଂ ୬ ତଣ୍ଡୁଲକୁସୁମବଳିବିକାରାଃ ୭ ପୁଷ୍ପାସ୍ତରଣଂ ୮ ଦଶନବ-

ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟବ୍ରତେ । ୨୯ । ବିଦ୍ୟା ଏ ଯାହାଠାରୁ ଜାତ । ସର୍ବଙ୍କ ଯେ ଜଗନ୍ନାଥ ॥ ନରରୂପରେ ଗୂଢ ରହି । ସୁଜ୍ଞାନ ଲୁଚାନ୍ତି ନକହି । ୩୦ । ତଦନ୍ତେ ଗୁରୁକୁଳେ ବାସ । ଇଚ୍ଛାକର ସେ କେଲେ ଶିଷ୍ୟ ॥ ସନ୍ଦୀପନିଙ୍କର । ଅବନ୍ତୀପୁରେ ଯାନ୍ତି ଘର । ୩୧ । ଶିଷ୍ୟଭାବରେ ଗୁରୁଭକ୍ତ । ରହିଲେ ବେନିଭାଇ ସେଠେ ॥ ଅନ୍ୟେ ଶିଖାନ୍ତି ଗୁରୁଭକ୍ତି । ଗୁରୁଙ୍କୁ ଦେବତା ମଣନ୍ତି ॥ ଗୁରୁ କରନ୍ତି ସମାଦର । ଦେଖି ତାହାଙ୍କ ଶିଷ୍ଟାଚାର ।୩୨। ସରଳଭାବେ ଶୁଶ୍ରୂଷାରେ । ଗୁରୁସନ୍ତୁଷ୍ଟ ତାଙ୍କଠାରେ ॥ ଷଡ଼ଙ୍ଗସହିତେ ଚାରିବେଦ । ପଢ଼ାଇଲେ ଉପନିଷଦ । ୩୩ । ମନ୍ତ୍ରସହିତ ଧନୁର୍ବେଦ । ରାଜନୀତି ଯେ ଷଡ଼ବିଧ ॥ ମୀମାଂସା ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରମାନ । ତର୍କାଦି ଷଡ଼ଦରଶନ । ୩୪ । ଯେ ସର୍ବ ବିଦ୍ୟାପ୍ରବର୍ତ୍ତକ । ସେ ବେନି ନରଶ୍ରେଷ୍ଠ ନୃପ ॥ ଗୁରୁ

ଷଷ୍ଠ୍ୟା ଝଟତୌ ଭାବେ ତୌ କଳାଃ । ୩୫ । ଗୁରୁଦକ୍ଷିଣଦ୍ୱୀପର୍ଯ୍ୟଂ ଛନ୍ଦସ୍ୱୀମାସରୁର୍ଣ୍ଣପ । ୩୬ । ଦ୍ୱିଜପ୍ରଯୋଗ୍ରଂ ମନ୍ତ୍ରମାନମଞ୍ଚଂ ଫଳନ୍ତ୍ୟ ଗଜନ୍ତ-ଦ୍ୱିମୋକ୍ଷୀଂ ମଦଂ । ସମନ୍ତ୍ୟ ପତ୍ୟା ସ ମହାର୍ଣ୍ଣବେ ମୃତଂ ବାଳଂ ପ୍ରଭବେ ବରସ୍ୱାମ୍ୟକୂବ ହ । ୩୭ । ତଥେତ୍ୟାରୁହ୍ୟ ମହାରଥୌ ର-ପ୍ରଭସମାପାଦ୍ୟ ଦୁରନ୍ତବକ୍ରମୌ । ବେଳାମୁପବ୍ରଜ୍ୟ ଜଣୀବକ୍ତ୍ୟ କ୍ଷଣଂ ସିନ୍ଧୁବିଦର୍ଭାର୍ଣବମାହ୍ୱରେ ଭତ୍ୟୋଃ । ୩୮ । ତମାହ ଭଗବାନାଶୁ ଗୁରୁପୁତ୍ରଃ

ସଜାଙ୍ଗରାଗଃ ୯ ମଣିଭୂମିକାକର୍ମ ୧୦ ଶୟନରଚନଂ ୧୧ ଉଦକବାଦ୍ୟମୁଦକଘାତଃ ୧୨ ଚିତ୍ରଯୋଗାଃ ୧୩ ମାଲ୍ୟଗ୍ରଥନବିକଳ୍ପାଃ ୧୪ ଶେଖରକା-ପୀଡଯୋଜନଂ ୧୫ ନେପଥ୍ୟଯୋଗାଃ ୧୬ କର୍ଣ୍ଣପତ୍ରଭଙ୍ଗାଃ ୧୭ ସୁଗନ୍ଧଯୁକ୍ତିଃ ୧୮ ଭୂଷଣଯୋଜନଂ ୧୯ ଐନ୍ଦ୍ରଜାଲଂ ୨୦ କୌଚୁମାରଯୋଗାଃ ୨୧ ହସ୍ତଲାଘବଂ ୨୨ ଚିତ୍ରଶାକାପୂପଭକ୍ଷ୍ୟବିକାରକ୍ରିୟାଃ ୨୩ ପାନକରସରାଗାସବଯୋଜନଂ ୨୪ ସୂଚୀବାୟକର୍ମ ୨୫ ସୂତ୍ରକ୍ରୀଡା ୨୬ ବୀଣାଡମରୁ-କବାଦ୍ୟାନି ୨୭ ପ୍ରହେଳିକା ୨୮ ପ୍ରତିମାଳା ୨୯ ଦୁର୍ବାଚକଯୋଗାଃ ୩୦ ପୁସ୍ତକବାଚନଂ ୩୧ ନାଟକାଖ୍ୟାୟିକାଦର୍ଶନଂ ୩୨ କାବ୍ୟସମସ୍ୟାପୂରଣଂ ୩୩ ପଟ୍ଟିକାବେତ୍ରବାଣବିକଳ୍ପାଃ ୩୪ ତର୍କକର୍ମାଣି ୩୫ ତକ୍ଷଣଂ ୩୬ ବାସ୍ତୁବିଦ୍ୟା ୩୭ ରୂପ୍ୟରତ୍ନପରୀକ୍ଷା ୩୮ ଧାତୁବାଦଃ ୩୯ ମଣିରାଗଜ୍ଞାନଂ ୪୦ ଆକରଜ୍ଞାନଂ ୪୧ ବୃକ୍ଷାୟୁର୍ବେଦଯୋଗାଃ ୪୨ ମେଷକୁକ୍କୁଟଲାବକଯୁଦ୍ଧବିଧିଃ ୪୩ ଶୁକସାରିକାପ୍ରଲାପନଂ ୪୪ ଉତ୍ସାଦନଂ ୪୫ କେଶମାର୍ଜନ-କୌଶଳଂ ୪୬ ଅକ୍ଷରମୁଷ୍ଟିକାକଥନଂ ୪୭ ମ୍ଳେଚ୍ଛିତକତର୍କବିକଳ୍ପାଃ ୪୮ ଦେଶଭାଷାଜ୍ଞାନଂ ୪୯ ପୁଷ୍ପଶକଟିକାନିମିତ୍ତଜ୍ଞାନଂ ୫୦ ଯନ୍ତ୍ରମାତୃକା ୫୧ ଧାରଣମାତୃକା ୫୨ ମାନସୀ କାବ୍ୟକ୍ରିୟା ୫୩ ଅଭିଧାନକୋଷଃ ୫୪ ଛନ୍ଦୋଜ୍ଞାନଂ ୫୫ କ୍ରିୟାବିକଳ୍ପାଃ ୫୬ ଛଳିତକଯୋଗାଃ ୫୭ ବସ୍ତ୍ରଗୋପନାନି ୫୮ ଦ୍ୟୂତବିଶେଷଃ ୫୯ ଆକର୍ଷକ୍ରୀଡା ୬୦ ବାଳକ୍ରୀଡନକାନି ୬୧ ବୈନାୟିକୀନାଂ ୬୨ ବୈଜୟିକୀନାଂ ୬୩ ବୈତାଳିକୀନାଂ ବିଦ୍ୟାନାଂ ଜ୍ଞାନଂ ୬୪ ଇତି ଚତୁଃଷଷ୍ଟିକଳାଃ । ୩୫ । ଛନ୍ଦସ୍ୱାମାପରୁଃ ପ୍ରଲୋଭ୍ୟଛନ୍ଦୌ । ୩୬ । ପ୍ରଭାସେ ଯେଉଁ ମହାର୍ଣ୍ଣବେ ମୃତଂ ବାଳଂ ତାରସ୍ୱାମାସ । ୩୭ ।

କହିବାମାତ୍ରେ ଜ୍ଞାନ । ସକଳ କରନ୍ତି ଗ୍ରହଣ । ୩୫ । ଚୌଷଠି ଦିନେ ଚଉଷଠି । କଳାରେ ପଣ୍ଡିତ ହେଲେ ଶ୍ରୀ ॥ ପୁରୁକୁ ଦକ୍ଷିଣା ନିମନ୍ତେ ପାର୍ଥନା କଲେ ଶିକ୍ଷା ଅନ୍ତେ । ୩୬ । ତାହାଙ୍କ ଅମାନୁଷୀ ମତି । ଅନ୍ତର ଅଭୂତ ଶକ୍ତି ॥ ଗୁରୁ ଗୁରୁ ଦ୍ୱିଜବର । ପତ୍ନୀକୁ କହିଲେ ସତ୍ୱର । ପ୍ରଭାସ ତୀର୍ଥେ ସାଗରରେ । ମରିଛନ୍ତି ଯେ କୁମରେ ॥ ଦମ୍ପତ୍ତି ଏବେ ନାଶିଙ୍କୁ । ମାଗ ଗୋ ଯେତେ ମାନାଙ୍କୁ ॥ ପାର୍ଥନା ସ୍ୱୀକାର କରି । ଶ୍ରୀହରି କଲେ ଚଳିବାର । ୩୭ । ମହାବିକ୍ରମେ ମହାରଥୀ । ବେନିଏ ରଥରେ ଚଢ଼ି ॥ ଅବେଳ ପ୍ରଭାସେ ମିଳିଲେ । ଯାଇ ବେଳେ ପହଞ୍ଚିଲେ ॥ କ୍ଷଣେ

ଦାପୃଚ୍ଛାଂ । ଯୋଽସାବତ୍ର ତ୍ୱୟା ଗ୍ରସ୍ତୋ ବାଳକୋ ମହଦୋର୍ମ୍ମିଣା । ୩୯ । ଶ୍ରୀସମୁଦ୍ର ଉବାଚ । - ନୈବାହାର୍ଷମହଂ ଦେବ ଦୈତ୍ୟଃ ପଞ୍ଚଜନୋ ମହାନ୍ । ଅନ୍ତର୍ଜ୍ଜଳଚରଃ କୃଷ୍ଣ ଶଙ୍ଖରୂପଧରୋଽସୁରଃ । ୪୦ । ଆସ୍ତେ ତେନାହୃତୋ ନୂନଂ ତଚ୍ଛ୍ରୁତ୍ୱା ସତ୍ୱରଂ ପ୍ରଭୁଃ । ଜଳମାବିଶ୍ୟ ତଂ ହତ୍ୱା ନାପଶ୍ୟଦୁଦରେଽର୍ଭକଂ । ୪୧ । ତଦଙ୍ଗପ୍ରଭବଂ ଶଙ୍ଖମାଦାୟ ରଥମାଗମତ୍ । ତତଃ ସଂଯମନୀଂ ନାମ ଯମସ୍ୟ ଦୟିତାଂ ପୁରୀଂ । ୪୨ । ଗତ୍ୱା ଜନାର୍ଦ୍ଦନଃ ଶଙ୍ଖଂ ପ୍ରଦଧ୍ମୌ ସହଲାୟୁଧଃ । ଶଙ୍ଖନିର୍ହ୍ରାଦମାକର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ପ୍ରଜାସଂଯମନୋ ଯମଃ । ୪୩ । ତୟୋଃ ସପର୍ଯ୍ୟାଂ ମହତୀଂ ଚକ୍ରେ ଭକ୍ତ୍ୟୁପବୃଂହିତାଂ । ଉବାଚାବନତଃ କୃଷ୍ଣଂ ସର୍ବ୍ବଭୂତାଶୟାଳୟଂ । ଲୀଳାମନୁଷ୍ୟୟୋର୍ବ୍ବିଷ୍ଣୋ ଯୁବୟୋଃ କରବାମ କିଂ । ୪୪ । ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ । ଗୁରୁପୁତ୍ରମିହାନୀତଂ ନିଜକର୍ମ୍ମନିବନ୍ଧନଂ । ଆନୟସ୍ୱ ମହାରାଜ ମଚ୍ଛାସନପୁରସ୍କୃତଃ । ୪୫ । ତଥେତି ତେନୋପାନୀତଂ ଗୁରୁପୁତ୍ରଂ ଯଦୂତ୍ତମୌ । ଦତ୍ତ୍ୱା ସ୍ୱଗୁରବେ

ଭୂଶ୍ଚରବିଭ ବିଦେତ୍ୱା ସମୁଦ୍ରସ୍ତ୍ୟୋ ରତ୍ନମାଜହାର । ୩୮।୩୯। ପଞ୍ଚଜନସ୍ତୁ ଅସୁରୋଽଷାସୀତ୍ । ସ ଚ ମହାନ୍ ମହାପଦ୍ମ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ (ପଦ୍ୟାବିର୍ମିବମଧ୍ୱକଂ ଦୃଶ୍ୟତେ କେଦ୍‌ଚରୁ ପୁସ୍ତକେଷୁ । ତସ୍ୟ ନ ଶ୍ରୀଧରସମ୍ମତଂ ସତ୍ୟତସ୍ମିନ୍ ଅନ୍ୟାର୍ଥ୍ୟଦତ୍ୟାଦିକଂ ଯଦ୍ୟାସ୍ୟାତଂ ତେନ ତଦେବ ନ ସଙ୍ଗଚ୍ଛେତ ।ଅତୋଽସ୍ମାଭିରପି ଅର୍ବ୍ବଚନ୍ଦ୍ରାଙ୍କିତଂ ।ଏବମନ୍ୟତ୍ରାପି ବିବୋଦ୍ଧବ୍ୟଂ ।ଟି,ସ,)। ୪୦ । ୪୩। ସପର୍ଯ୍ୟାଂ ପୂଜାଂ ।ସର୍ବ୍ବେଷାଂ ଭୂତାନାମାଶୟ ଅନ୍ତଃକରଣାନି ତାନ୍ୟାଳୟୋ ନିବାସୋ ଯସ୍ୟ ତଂ । ୪୪ । ନିଜଂ କର୍ମ୍ମୈବ ବନ୍ଧନଂ ଯସ୍ୟ ତଥା ଭୂତମପି ମଦାଜ୍ଞାପୁରସ୍କାରେଣାନୟେତ୍ୟର୍ଥଃ ମା

ବସନ୍ତେ ଦୁହେଁ ତହିଁ । ସାଗର ଜାଣି ଶୀଘ୍ର ହୋଇ ॥ ଚରଣେ ଅର୍ଚ୍ଚନା କଲେ । ୩୮ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସାଗରେ କହିଲେ ॥ ଗୁରୁପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଶୀଘ୍ରଦେଇ । ମହାଊର୍ମ୍ମିରେ ନେଇ ଦେଇ ॥ ହରଇ ତୁମ୍ଭେ ଏହିଠାରେ । ତାଙ୍କୁ ସମର୍ପ ମୋହକରେ । ୩୯ । ସମୁଦ୍ର ଉବାଚ — ମୁଁ ହରି ନାହିଁ ଅଟଇ ଦେବ ପଞ୍ଚଜନ୍ୟ ନାମେ ଦାନବ ॥ ଶଙ୍ଖରୂପରେ ମୋ ଜଳରେ । ଭ୍ରମଇ ଗୁପତ ଭାବରେ । ୪୦ । ସେହି ହରନ୍ତି ଏହା ଶୁଣି । ପଶିଲେ ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରପାଣି ॥ ଜଳରେ ପଶି ମାରି ତାକୁ । ଗର୍ଭେ ନ ଦେଖିଲେ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ । ୪୧ । ତା ଦେହ ପଞ୍ଚଜନ୍ୟ ଶଙ୍ଖ । କରେ ଘେନି ଯଦୁନାୟକ ॥ ରଥରେ ସଂଯମନୀ ପୁରେ ମିଳିଲେ ଯମ ନିକଟରେ । ୪୨ । ସମ୍ଭ୍ରମ ହୋଇଲେ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ । ତହିଁ କରନ୍ତେ ଶଙ୍ଖସ୍ୱନ ॥ ପ୍ରଜାଶାସକ ଯମ ଶୁଣି । ୪୩ । ଦୁହିଁଙ୍କୁ ପୂଜିଲ ତକ୍ଷଣି ॥ ସକଳଭୂତହୃଦବାସୀ । ହରିଙ୍କୁ ଭକତିରେ ତୋଷି ॥ ପ୍ରଣତଭାବେ କହେ ଯମ । ଦେବ ଲୀଳା ନର ନରୋତ୍ତମ ॥ ତୁମ୍ଭେ ଦୁହିଙ୍କ ଯା ଆଦେଶ ପାଳିବି କହ ଜଗଦୀଶ । ୪୪ । ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ — ସ୍ୱକର୍ମ୍ମବଶେ ଗୁରୁସୁତେ । ଆଣିରଖିଛ ତୁମ୍ଭେ ଏଥେ ॥ ମୋହର ଏ ଆଜ୍ଞା ଦେନ । ତାହାଙ୍କ

ଭୂୟୋ ବୃଣୀଷ୍ୱେଭ ଭଦ୍ରମୁଚରୁଃ । ୪୬ । ଶ୍ରୀଗୁରୁରୁବାଚ । ସମ୍ୟକ୍ ସଂପାଦିତୋ ବତ୍ସ ଭବଦ୍ଭ୍ୟାଂ ଗୁରୁନିଷ୍କୃୟଃ କୋ ନୁ ଯୁଷ୍ମଦ୍ବିଧଗୁରୋଃ କାମା-ନାମବଶିଷ୍ୟତେ । ୪୭ । ଗଚ୍ଛତଂ ସ୍ୱଗୃହଂ ବୀରୌ କୀର୍ତ୍ତିର୍ବାମସ୍ତୁ ପାବନୀ । ଛନ୍ଦାଂସ୍ୟଯାତଯାମାନି ଭବନ୍ତ୍ୱିହ ପରତ୍ର ଚ । ୪୮ । ଗୁରୁଣୈବମନୁ-ଜ୍ଞାତୌ ରଥେନାନିଳରଂହସା । ଅୟାତୌ ସ୍ୱପୁରଂ ତାତ ପର୍ଜନ୍ୟନିନଦେନ ବୈ । ୪୯ । ସମନନ୍ଦନ୍ ପ୍ରଜାଃ ସର୍ବା ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ରାମଜନାର୍ଦ୍ଦନୌ ଅପଶ୍ୟନ୍ତ୍ୟୋ ବହ୍ୱହାନି ନଷ୍ଟଲବ୍ଧଧନା ଇବ । ୫୦ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଗୁରୁପୁତ୍ରାନୟନଂ ନାମ ପଞ୍ଚଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୪୫ ।

ଦୋଷ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୪୫-୪୬। ବତ୍ସେତି । ପ୍ରାଧାନ୍ୟେନୈକସ୍ୟ ସମ୍ବୋଧନଂ । ଗୁରୋର୍ନିଷ୍କୃୟୋ ଗୁରୁଦକ୍ଷିଣା । ଯୁଷ୍ମଦ୍ବିଧସ୍ୟୋର୍ଗୁରୋର୍ମମ କାମାନା ମଧ୍ୟେ କୋ ନୁ କାମୋଽବଶିଷ୍ୟତେ ନ କୋଽପୀତି । ୪୭ । ହେ ବୀରୌ । ୪୯ । ଅନିଳବତ୍ ରଂହୋ ବେଗୋ ଯସ୍ୟ ତେନ । ପର୍ଜ୍ଜନ୍ୟୋ ମେଘସ୍ତଦ୍ବନ୍ନିନଦୋ ଯସ୍ୟ ତେନ । ୪୯ । ନଷ୍ଟମଦୃଷ୍ଟଂ ତତ୍ର ପୁନର୍ଲବ୍ଧଂ ଧନଂ ଯାଭିସ୍ତା ଇବେତି । ୫୦ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ପଞ୍ଚଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୪୫ ।

ଆଣ ଯାବକହନ ।୪୫। ହେଉ ବୋଲ୍ଲଣ ଯମ ଆଣି । ପୁତ୍ରକୁ ଅର୍ପିଲ୍ଲ ଯେକ୍ଷଣି ॥ ଗୁରୁଙ୍କୁ ପୁତ୍ର ଆଣି ଦେଲେ । ଅନ୍ୟ ବ୍ର ମାଗ ହେ ବୋଇଲେ ।୪୬। ଗୁରୁରୁବାଚ — ଅତଉତ୍ତମ କର୍ମକଲ । ଗୁରୁଦକ୍ଷିଣାମୁକ୍ତ ହେଲ ॥ ତୁମ୍ଭର ଯେ ଗୁରୁ ହୋଇଛି । ତାର ଅଭାବ କ୍ୱସ ଅଛି । ୪୭ । ଗୁରୁଦକ୍ଷିଣା ଦେବାକାର୍ତ୍ତି । ଅଖଣ୍ଡେ ବ୍ୟାପୁ ଏ ଜଗତି ॥ ଇହପରରେ ସଦା ବେଦେ । ବାସକରନ୍ତୁ ତୁମ୍ଭହୃଦେ ॥ ହେ ବୀରେ ଏ ଆଶିଷ ଯେନ । ସ୍ୱଗୃହେ ଚଳ ଭାଇବେନ । ୪୮ । ବିଦାୟ ଗୁରୁପାଶେଁ ପାଇ । ପବନଗତି ରଥେ ଯାଇ ॥ ଶଙ୍ଖଶବଦେ ନିଜପୁର । କମ୍ପାଇଦେଲେ ଚକ୍ରଧର । ୪୯ । ନଷ୍ଟଧନ ଲଭ ପରି । ପ୍ରଜାଏ ପାଇ ରାମହରି ॥ ଆନନ୍ଦସାଗରେ ବୁଡ଼ିଲେ । ଯେଣ ବନ୍ଧୁବଦନେ ଦେଖିଲେ । ୫୦ । ଏ ଗୁରୁପୁତ୍ର ସମର୍ପଣ । କଣେ ପଣ୍ଡିତ ଦ୍ୱିଜ ବ୍ରାହ୍ମଣ ॥ ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ପଞ୍ଚଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୪୫ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଷଟ୍‌ଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ବୃଷ୍ଣୀଣାଂ ପ୍ରବରୋ ମନ୍ତ୍ରୀ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଦୟିତଃ ସଖା । ଶିଷ୍ୟୋ ବୃହସ୍ପତେଃ ସାକ୍ଷାଦୁଦ୍ଧବୋ ବୁଦ୍ଧିସତ୍ତମଃ ।୧। ତମାହ ଭଗବାନ୍ ପ୍ରେଷ୍ଠଂ ଭକ୍ତମେକାନ୍ତିନଂ କ୍ୱଚିତ୍ । ଗୃହୀତ୍ୱା ପାଣିନା ପାଣିଂ ପ୍ରପନ୍ନାର୍ତ୍ତିହରୋ ହରିଃ ।୨। ଗଚ୍ଛୋଦ୍ଧବ ବ୍ରଜଂ ସୌମ୍ୟ ପିତ୍ରୋର୍ନୌ ପ୍ରୀତିମାବହ । ଗୋପୀନାଂ ମଦ୍ୱିୟୋଗାଧିଂ ମତ୍ସନ୍ଦେଶୈର୍ବିମୋଚୟ ।୩। ତା ମନ୍ମନସ୍କା ମତ୍ପ୍ରାଣା ମଦର୍ଥେ ତ୍ୟକ୍ତଦୈହିକାଃ । ମାମେବ ଦୟିତଂ ପ୍ରେଷ୍ଠମାତ୍ମାନଂ ମନସା ଗତାଃ । ଯେ ତ୍ୟକ୍ତଲୋକଧର୍ମାଶ୍ଚ ମଦର୍ଥେ ତାନ୍ ବିଭର୍ମ୍ୟହଂ ।୪। ମୟି ତାଃ ପ୍ରେୟସାଂ ପ୍ରେଷ୍ଠେ ଦୂରସ୍ଥେ ଗୋକୁଳସ୍ତ୍ରିୟଃ । ସ୍ମରନ୍ତ୍ୟୋଽଙ୍ଗ ବିମୁହ୍ୟନ୍ତି ବିରହୌତ୍କଣ୍ଠ୍ୟବିହ୍ୱଳାଃ ।୫। ଧାରୟନ୍ତ୍ୟତିକୃଚ୍ଛ୍ରେଣ ପ୍ରାୟଃ ପ୍ରାଣାନ୍ କଥଞ୍ଚନ । ପ୍ରତ୍ୟାଗମନସନ୍ଦେଶୈ-

ଷଟ୍‌ଚତ୍ୱାରିଂଶକେ ଗୋଷ୍ଠମୁଦ୍ଧବଂ ପ୍ରେଷ୍ୟ ତଦ୍ଦ୍ୱିରା । ଯଶୋଦାନନ୍ଦଯୋଃ କୃଷ୍ଣ ଶୋକାପନୋଦନଂ ॥ କାମଗ୍ରହଂ ଦିକ୍ଷାତି ମନ୍ ପରତ୍ୟକ୍ତ୍ୟାତପଜଃ । ଗୁରୋର୍ଜ୍ଞାନମନୁପ୍ରାପ୍ୟ ତସ୍ୟା ଗୋପୀକୃପାଦଶତ୍ ॥ ଗୋପୀନାଂ ହାନ୍ତ୍ୟନମନ୍ତରବ୍ରତସ୍ୟଂ ସନ୍ଦିଗ୍ଧସାଧମିତ ତଦର୍ଥମୁଦ୍ଧବ ଗଣିନଷ୍ଟି । ବୃଷ୍ଣୀନାମିତି । ବୁଦ୍ଧିସତ୍ତମୋ ବୁଦ୍ଧ୍ୟାତଶ୍ରେଷ୍ଠଃ । ୧-୩ । ଗୋପୀନାଂ ବିଶେଷତଃ । ସନ୍ଦେଶେ କାରଣମାହ ତା ଇତି । ମୟ୍ୟେବ ସଙ୍କଳ୍ପାତ୍ମକଂ ମନୋ ଯାସାଂ ତାଃ । ଅହମେବ ପ୍ରାଣୋ ଯାସାଂ ତାଃ । ମଦର୍ଥେ ତ୍ୟକ୍ତା ଦୈହିକାଃ ପତିପୁତ୍ରାଦୟୋ ଯାଭିସ୍ତାଃ । ତତଃ କିମତ ଆହ ଯେ ତ୍ୟକ୍ତଲୋକଧର୍ମା ଇତି । ମନିମିତ୍ତଂ ତ୍ୟକ୍ତୌ ଲୋକଧର୍ମୌ ଇହାମୁତ୍ରସୁଖେ ତତ୍ସାଧନାନି ଚ ଯୈସ୍ତାନ୍ ବିଭର୍ମି ପୋଷୟାମି

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ବୃଷ୍ଣିଙ୍କ ବଂଶରେ ପ୍ରଧାନ । ଉଦ୍ଧବ ଅତି ବୁଦ୍ଧିମାନ ॥ ସେ କୃଷ୍ଣମନ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରିୟସଖା । ବୃହସ୍ପତିଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ ଏକା ।୧। ଭକତଶ୍ରେଷ୍ଠ ସେ ଉଦ୍ଧବେ । କର ଧରିଣ ପ୍ରିୟଙ୍କବେ ॥ ଶରଣବତ୍ସଳ ଶ୍ରୀଧର । କହନ୍ତି ଶୁଣ ବାକ୍ୟ ମୋର ।୨। ନନ୍ଦ ଯଶୋଦାଙ୍କୁ ବୁଝାଅ ॥ ଉଦ୍ଧବ ବ୍ରଜେ ବେଗେ ଯାଅ ॥ ମୋ ବିରହୁଣୀ ଗୋପୀଗଣେ । ବାରତା କହ ମୋ ବଚନେ ।୩। ମୋଠାରେ ତାଙ୍କ ପ୍ରାଣମନ । ପତି ତନୟ ଗୃହ ଧନ ॥ ସକଳ ମୋ ଲାଗି ତେଜିଲେ । ପାଦରେ ମୋତେ ସ୍ୱାମୀ କଲେ ॥ ଆହୁରି ଅଧିକରେ ମନେ । ମୋତେ ଭଜନ୍ତି ସେମାନେ ॥ ମୋପାଇଁ ଇହ ପର ସୁଖ । ତେଜି ଛନ୍ତି ସେ ପାଇ ଦୁଃଖ ॥ ତାଙ୍କୁ ପୋଷିବା ମୋ ଉଚିତ । କଣାଅ ଯାଇଁ ମୋ ଉଦନ୍ତ ।୪। ମୁଁ ପ୍ରିୟତମ ଗୋପୀଙ୍କର । କୃଅନ୍ତେ ତାଙ୍କ ପାଶୁଁ ଦୂର ॥ ବିରହ ଉତ୍କଣ୍ଠା ବଢ଼ିଲେ । ସୁମରି ମୋହ ଯିବେ ହେଲେ ।୫। ଫେରିବି ମୁହିଁ ଏ ଆଶାରେ । ପ୍ରାଣ ନ ବେଶି ମୋହ ଠାରେ ॥ ମୋର ବଲ୍ଲଭୀ

ବଲ୍ଲବ୍ୟୋ ମେ ମଦାତ୍ମିକାଃ । ୬ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଇତ୍ୟୁକ୍ତ ଉଦ୍ଧବୋ ରାଜନ୍ ସନ୍ଦେଶଂ ଭର୍ତ୍ତୁରାଦୃତଃ । ଆଦାୟ ରଥମାରୁହ୍ୟ ପ୍ରଯଯୌ ନନ୍ଦଗୋକୁଳଂ । ୭ । ପ୍ରାପ୍ତୋ ନନ୍ଦବ୍ରଜଂ ଶ୍ରୀମାନ୍ ନିମ୍ଳୋଚତି ବିଭାବସୌ । ଛନ୍ନଯାନଃ ପ୍ରବିଶତାଂ ପଶୂନାଂ ଖୁରରେଣୁଭିଃ । ୮ । ବାସିତାର୍ଥେଽଭିଯୁଧ୍ୟଦ୍ଭିର୍ନାଦିତଂ ଶୁଷ୍ମିଭିର୍ବୃଷୈଃ । ଧାବନ୍ତୀଭିଶ୍ଚ ବାସ୍ରାଭିରୂଧୋଭାରୈଃ ସ୍ୱବତ୍ସକାନ୍ । ୯ । ଇତସ୍ତତୋ ବିଲଙ୍ଘଦ୍ଭିର୍ଗୋବତ୍ସୈର୍ମଣ୍ଡିତଂ ସିତୈଃ ଗୋଦୋହଶବ୍ଦାଭିରବଂ ବେଣୂନାଂ ନିଃସ୍ୱନେନ ଚ । ୧୦ । ଗାୟନ୍ତୀଭିଶ୍ଚ କର୍ମାଣି ଶୁଭାନି ବଲକୃଷ୍ଣୟୋଃ । ସ୍ୱଲଙ୍କୃତାଭିର୍ଗୋପୀଭିର୍ଗୋପୈଶ୍ଚ ସୁବି-

---

ସବର୍ଦ୍ଧୟାମି ସୁଖୟାମୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ୪ । ତାସାଂ ବିୟୋଗାର୍ତ୍ତିଂ ଦର୍ଶୟତି ଦ୍ୱାଭ୍ୟାମ୍ । ମୟି ତା ଇତି । ବିରହେଣ ଯଦୌତ୍କଣ୍ଠ୍ୟଂ ତେନ ବିହ୍ୱଳାଃ ପରବଶାଃ । ୫ । ଗୋକୁଳାନ୍ନିର୍ଗମନସମୟେ ଶୀଘ୍ରମାଗମିଷ୍ୟାମୀତି ଯେ ପ୍ରତ୍ୟାଗମନସନ୍ଦେଶାସ୍ତୈଃ । ମେ ମଦୀୟା ବଲ୍ଲବ୍ୟୋ ଗୋପ୍ୟଃ ମଦାତ୍ମିକା ଇତି ତାସାମାତ୍ମା ଯଦ୍ୟପି ମଦ୍ଦେହେ ସ୍ୟାତ୍ ତର୍ହି ବିରହତାପେନ ଦହ୍ୟେତୈବ । ତସ୍ୟ ମୟି ବର୍ତ୍ତମାନତ୍ୱାତ୍ କାଠିନ୍ୟାଜ୍ଜୀବନ୍ତୀତି ଭାବଃ । ୬ । ସନ୍ଦେଶଂ ଭଗବତାଂ ବିୟୋଗୋ ମେ ନାସ୍ତି ସଙ୍ଗାତ୍ମକଂ କୃତବଦ୍ଧ୍ୟାଦିକଂ । ୭ । ନିମ୍ଳୋଚତି ଅସ୍ତଂ ଗଚ୍ଛତି ସତି । ଛନ୍ନଂ ଯାନଂ ଯସ୍ୟେତି । ତଦା ଗୋପୀଭିରଲକ୍ଷିତତ୍ୱେନ ନନ୍ଦସଙ୍ଗଂ ଲବ୍ଧୁମାଗତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୮ । ବ୍ରଜଂ ବର୍ଣ୍ଣୟତି ।ପଞ୍ଚଭିଃ ବାସିତାର୍ଥଇତ୍ୟାଦିଭିଃ । ବାସିତାଃ ଋତୁମତ୍ୟୋ ଗାବସ୍ତନ୍ନିମିତ୍ତମଭିତୋ ଯୁଧ୍ୟଦ୍ଭିଃ ଶୁଷ୍ମିଭିର୍ମତ୍ତୈର୍ବୃଷୈର୍ନାଦିତଂ । ବାସ୍ରାଭିର୍ଧେନୁଭିଃ ସ୍ୱବତ୍ସକାନ୍ ପ୍ରତି ଧାବନ୍ତୀଭିଃ । ୯ । ବିଲଙ୍ଘଦ୍ଭିରୁତ୍ପତଦ୍ଭିଃ । ଗୋଦୋହଶବ୍ଦୈଃ ସହ ଅଭିତୋ ରବାଃ ମୃଦଙ୍ଗାଦୀନାଂ ନଦ୍ୟ ଅନୟ ଦେହ ଗୃହାଣେତ୍ୟାଦୟୋ ଯସ୍ମିଂସ୍ତଂ । ବେଣୂନାଂ ନିଃସ୍ୱନେନ ଚ ମଣ୍ଡିତଂ । । ୧୦ । ଗାୟନ୍ତୀଭିର୍ଗୋପୀଭିର୍ଗୋପୈଶ୍ଚ ସୁବିରାଜିତଂ । ୧୧ । ଅଗ୍ନ୍ୟାଦ୍ୟର୍ଚ୍ଚନାନ୍ୱିତୈର୍ଗୋପଗୃହୈଃ ପାଦପୈଶ୍ଚ ମନୋରମଂ । ୧୨ । ଷଡ୍ଭିଃ ସମନ୍ୱିତୈଃ

ଗୋପୀଗଣ । କଣ୍ଠରେ ଧରଣ୍ଟିବେ ପ୍ରାଣ ।୬। ଶ୍ରୀଶୁକଉବାଚ—ହେନୃପ ଏରୂପେ ପ୍ରଭୁର । ଉଦ୍ଧବ ସେଜଣ ଖବର । ରଥରେ ବସି ଧୀରେ ଧୀରେ । ଚଳିଲ ନନ୍ଦବ୍ରଜପୁରେ । ୭ । ଗୋଷ୍ଠେ ଫେରନ୍ତା ପଶୁଙ୍କର । ଖୁରଧୂଳିରେ ଦବାଇର । ଅଚ୍ଛନ୍ନହେବା ସମୟରେ । ଉଦ୍ଧବ ମିଳିଲ ଗୋପରେ । ୮ । ମତ୍ତବୃଷଭେ ଲଢନ୍ତିଲେ । ଅନ୍ୟବୃଷଙ୍କୁ ଦେଖି ତାଳେ ॥ ଭୂଷି ହୁଅନ୍ତି ପରସ୍ପରେ । ଗାଭୀଏ ପହ୍ଲାଇ ସନ୍ତୁରେ । ଧାବନ୍ତି ବତ୍ସା ହେଉପାଇଁ ।୯। ଧାଆନ୍ତି ଏଣେତେଣେ ଗାଇ ॥ ବାଛୁରି କୁଦାମାରୁଛନ୍ତି । ଦୋହନରବ ଚଉକତି ॥ ଗୋପାଳେ ବେଣୁ ବାଉଛନ୍ତି । ୧୦ । ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କ ପୁଣ୍ୟକୀର୍ତ୍ତି ଗାଆନ୍ତି ମନୋହରସ୍ୱରେ । ଗୋପୀଏ ମନୋଜ୍ଞ ବେଶରେ ॥ ରଜନ୍ତି ଏସବୁ ସେସ୍ଥରେ । ବ୍ରଜ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଏପ୍ରକାରେ । ୧୧ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୋପାଳ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସ୍ୱଜନଂ । ୧୧ । ଅଗ୍ନ୍ୟର୍କାତିଥି ଗୋବିପ୍ରପିତୃଦେବାର୍ଚ୍ଚନାନ୍ୱିତୈଃ । ଧୂପଦୀପୈଶ୍ଚ ମାଲ୍ୟୈଶ୍ଚ ଗୋପାବାସୈର୍ମନୋରମଂ । ୧୨ । ସର୍ବତଃ ପୁଷ୍ପିତ-ବନଂ ଦ୍ୱିଜାଳିକୁଳନାଦିତଂ । ହଂସକାରଣ୍ଡବାକୀର୍ଣ୍ଣୈଃ ପଦ୍ମଷଣ୍ଡୈଶ୍ଚ ମଣ୍ଡିତଂ । ୧୩ । ତମାଗତଂ ସମାଗମ୍ୟ କୃଷ୍ଣସ୍ୟାନୁଚରଂ ପ୍ରିୟଂ । ନନ୍ଦଃ ପ୍ରୀତଃ ପରିଷ୍ୱଜ୍ୟ ବାସୁଦେବଧିୟାର୍ଚ୍ଚୟତ୍ । ୧୪ । ଭୋଜିତଂ ପରମାନ୍ନେନ ସଂବିଷ୍ଟଂ କଶିପୌ ସୁଖଂ । ଗତଶ୍ରମଂ ପର୍ଯ୍ୟପୃଚ୍ଛତ୍ ପାଦସମ୍ବାହନାଦିଭିଃ । କଚ୍ଚିଦଙ୍ଗ ମହାଭାଗ ସଖା ନଃ ଶୂରନନ୍ଦନଃ । ଆସ୍ତେ କୁଶଲ୍ୟପତ୍ୟାଦ୍ୟୈର୍ଯୁକ୍ତୋ ମୁକ୍ତଃ ସୁହୃଦ୍‌ବୃତଃ । ୧୬ । ଦିଷ୍ଟ୍ୟା କଂସୋ ହତଃ ପାପ ସାନୁଗଃ ସ୍ୱେନ ପାପ୍ମନା । ସାଧୂନାଂ ଧର୍ମ୍ମଶୀଳାନାଂ ଯଦୂନାଂ ଦ୍ୱେଷ୍ଟି ଯଃ ସଦା । ୧୭ । ଅପି ସ୍ମରତି ନଃ କୃଷ୍ଣୋ ମାତରଂ ସୁହୃଦଃ ସଖୀନ୍ । ଗୋପାନ୍ ବ୍ରଜଞ୍ଚାତ୍ମନାଥଂ ଗାବୋ ବୃନ୍ଦାବନଂ ଗିରିଂ । ୧୮ । ଅପ୍ୟାୟାସ୍ୟତି ଗୋବିନ୍ଦଃ ସ୍ୱଜନାନ୍ ସକୃଦୀକ୍ଷିତୁଂ । ତର୍ହି ଦ୍ରକ୍ଷ୍ୟାମ ତଦ୍‌ବକ୍ତ୍ରଂ ସୁନସଂ ସୁସ୍ମିତେକ୍ଷଣଂ । ୧୯ । ଦାବାଗ୍ନେର୍ବାତବର୍ଷାଚ୍ଚ ବୃଷସର୍ପାଚ୍ଚ ରକ୍ଷିତାଃ । ଦୁରତ୍ୟୟେଭ୍ୟୋ ମୃତ୍ୟୁଭ୍ୟଃ କୃଷ୍ଣେନ ସୁମହାତ୍ମନା । ୨୦ । ସ୍ମରତାଂ କୃଷ୍ଣବୀର୍ଯ୍ୟାଣି

। ୧୩ । ଅର୍ଚ୍ଚୟତ୍ ପୂଜୟାମାସ । ୧୪ । କଶିପୌ ଶଯ୍ୟାୟାଂ ସଂବିଷ୍ଟଂ । ୧୫-୧୬ । ସାଧୂନାମିତି କର୍ମ୍ମଣି ଷଷ୍ଠ୍ୟୌ ଦ୍ୱେଷ୍ଟି ଦ୍ୱଂସାର୍ଥାନାଂ ପ୍ରୟୋଗେ । ୧୭ । ଗାବୋ ଗାଃ ଗିରିଂ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନଂ । ୧୮ । ଅପି ଆୟାସ୍ୟତି ଆଗମିଷ୍ୟତି କିଂ । ୧୯ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣୋପକାରସ୍ମରଣାଦୁତ୍ପନ୍ନପ୍ରମାନନ୍ଦେନାଭିଭୂୟମାନ

ଗୃହରେ । ଧୂପଦୀପ ପୁଷ୍ପହାରେ ॥ ଅଗ୍ନି ଅତିଥି ବିପ୍ର ରବି । ପିତୃ ଦେବତାଗଣ ଗାଭୀ ॥ ପୂଜାପାଅନ୍ତି ସାୟଂକାଳେ । ସୁଗନ୍ଧ ମନ ମୋହେ ହେଲେ । ୧୨ । ପୁଷ୍ପିତ ଦଶେ ସବୁବନ । ପକ୍ଷିଭ୍ରମରସ୍ୱନେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ॥ ହଂସକାରଣ୍ଡବରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ସୁରମ୍ୟ ଦଶେ ପଦ୍ମବନ । ୧ । କୃଷ୍ଣଙ୍କପ୍ରିୟଅନୁଚର ଉଦ୍ଧବ ମିଳନ୍ତେ ସତ୍ୱର ॥ ନନ୍ଦପ୍ରୀତରେ ଆଲିଙ୍ଗିଲ । ଶ୍ରୀହରି ମଣି ପୂଜା କଲ । ୧୪ । ପରମଅନ୍ନ ଭୁଞ୍ଜାଇଲ । ଶଯ୍ୟାରେ ସୁଖେ ବସାଇଲ ॥ ପାଦ ମର୍ଦ୍ଦନ ଶ୍ରମ ହର । ପୁଚ୍ଛିଲ କୃଷ୍ଣଭାବ ସୁରି । ୧୫ । ମୋ ସଖା ଶୂର ବସୁଦେବ । ସୁଖୀଟି କହ ମହାଭାଗ ॥ ବନ୍ଧନ ଫିଟି ବନ୍ଧୁ ସ୍ତୁତ । ଭାର୍ଯ୍ୟାଦି ତୁଲେ ସୁଖୀ ସେତ । ୧୬ । ଦଇବେ ତଜପାପେ କଂସ । ସଙ୍ଗିଙ୍କ ତୁଲେ ଗଲା ନାଶ ॥ ସାଧୂ ଧାର୍ମିକ ଯଦୁଗଣେ । ଯେ ହିଂସୁଥିଲା ଅକାରଣେ । ୧୭ । ସ୍ୱଜନେ ସ୍ମରେକି ମନେ କୃଷ୍ଣ ମୋତେ । ମାତା ସୁହୃଦ ସଙ୍ଗୀଯେତେ ॥ ଗୋପାଳେ ବ୍ରଜ ବୃନ୍ଦାବନ । ଗୋ ଗୋଷ୍ଠ ଗିରି ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ । ୧୮ । ସ୍ୱଜନେ ଦେଖିବାକୁ ଥରେ । କୃଷ୍ଣ ମିଳିବେକି ବ୍ରଜରେ । ସହାସ କମଳନୟନ । ସୁନାସ ଚନ୍ଦ୍ରମା ବଦନ ॥ ତେବେ ବା ଦେଖିବୁଁ ତାହାର । ୧୯ । ଦାବାଗ୍ନି ବାତ ବର୍ଷାଘୋର ॥ ସର୍ପବୃଷର ଆଦି କେତେ । ଦୁରନ୍ତ ମୃତ୍ୟୁଭୟୁଁ ଏଥେଁ ॥ ରକ୍ଷିଛି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ । ୨୦ । ସ୍ମରନ୍ତେ ଗୋବିନ୍ଦବଳକୁ ॥ ଲୀଳା

ଲୀଳାପାଙ୍ଗନସଙ୍ଗିତଂ । ହସିତଂ ସ୍ମିତଶାଙ୍ଗ ସଙ୍ଗା ନଃ ଶିଥିଳାଃ କିଂ ସ୍ମୃତଃ । ୨୧ । ସର୍ବତ୍ରୈ ଲବନୋଦେଶାନ୍ ମୁକୁନ୍ଦପଦଭୂଷିତାନ୍ । ଆକ୍ରୀଡ଼ାନ୍ ଈକ୍ଷ୍ୟମାଣାନାଂ ମନୋ ଯାତି ତଦାତ୍ମତାଂ । ୨୨ । ମନ୍ୟେ କୃଷ୍ଣଞ୍ଚ ରାମଞ୍ଚ ପ୍ରାପ୍ତାବିହ ସୁରୋତ୍ତମୌ । ସୁରାଣାଂ ମହଦର୍ଥାୟ ଗର୍ଗସ୍ୟ ବଚନଂ ଯଥା । ୨୩ । କଂସଂ ନାଗାୟୁତପ୍ରାଣଂ ମଲ୍ଲୌ ଗଜପତିଂ ତଥା । ଅବଧିଷ୍ଟାଂ ଲୀଳୟୈବ ପଶୂନିବ ମୃଗାଧିପଃ । ୨୪ । ତାଲତ୍ରୟଂ ମହାସାରଂ ଧନୁର୍ଯଷ୍ଟିମିବେଭରାଟ୍ । ବଭଞ୍ଜୈକେନ ହସ୍ତେନ ସପ୍ତାହମଦଧାଦ୍ଗିରିଂ । ୨୫ । ପ୍ରଲମ୍ବୋ ଧେନୁକୋଽରିଷ୍ଟସ୍ତୃଣାବର୍ତ୍ତୋ ବକାଦୟଃ । ଦୈତ୍ୟାଃ ସୁରାସୁରଜିତୋ ହତା ଯେନେହ ଲୀଳୟା । ୨୬ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଇତି ସଂସ୍ମୃତ୍ୟ ସଂସ୍ମୃତ୍ୟ ନନ୍ଦଃ କୃଷ୍ଣାନୁରକ୍ତଧୀଃ । ଅତ୍ୟୁତ୍କଣ୍ଠୋଽଭବତ୍ତୂଷ୍ଣୀଂ ପ୍ରେମପ୍ରସରବିହ୍ୱଳଃ । ୨୭ । ଯଶୋଦା ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟମାନାନି ପୁତ୍ରସ୍ୟ ଚରିତାନି ଚ । ଶୃଣ୍ୱନ୍ତ୍ୟଶ୍ରୂଣ୍ୟବାସ୍ରାକ୍ଷୀତ୍ ସ୍ନେହସ୍ନୁତପୟୋଧରା । ୨୮ । ତୟୋ-

ରିତ୍ଥଂ ଭଗବତି କୃଷ୍ଣେ ନନ୍ଦଯଶୋଦୟୋଃ । ବୀକ୍ଷ୍ୟାନୁରାଗଂ ପରମଂ ନନ୍ଦମାହୋଦ୍ଧବୋ ମୁଦା । ୨୯ ।

ଅତ୍ର ଦାବାଗ୍ନେରନ୍ୟାଦନା । ବାତାଦ୍ୱର୍ଷାତେଶ୍ଚ ବୃଷାତ୍ ସର୍ପାଚ୍ଚ ଅନ୍ୟେଭ୍ୟଶ୍ଚ ଦୁରନ୍ତକମେଭ୍ୟୋ ମୃତ୍ୟୁଭ୍ୟଃ ଷଡ୍ଭ୍ୟୋ ରକ୍ଷିତାଃ ସ୍ମଃ । ୨୦ । କଣ୍ଠ ସ୍ମରତାମିତି । ଲୀଳୟା ଅପାଙ୍ଗେନ ନିରୀକ୍ଷିତଂ । ଅଙ୍ଗ ହେ ଉଦ୍ଧବ । ୨୧ । ନ କେବଲଂ ଶିଥିଲା ଏବ କିନ୍ତୁ ତନ୍ମୈବୁପରମନ୍ତୀତ୍ୟାହ ସର୍ବତ୍ରୈ କେତି । ସରିତଶ୍ଚ ଶୈଲାଶ୍ଚ ବନୋଦେଶାଶ୍ଚ ତାନ୍ ଆକ୍ରୀଡ଼ାନ୍ କ୍ରୀଡ଼ାସ୍ଥାନାନି । ୨୨ । ସୁରାଣାମର୍ଥାୟ । ମହଦ୍ଧର୍ମ୍ମାଦିଂ । ଗର୍ଗସ୍ୟ ବଚନଂ ଯଥା ॥ ୨୩ । ନ କେବଲଂ ତଦ୍ବଚନାନୁସାରେଣୈବ ବ୍ୟବହାରସଂବାଦାଦପିତ୍ୟାହ କଂସମିତି । ୨୪ । ଇଭରାଟ୍ ଯଷ୍ଟିମିବ ତାଲତ୍ରୟସ୍ଥମଣ୍

ଅପାଙ୍ଗ ନିରୀକ୍ଷଣେ । ସହାସ ମଧୁର ଭାଷଣେ ॥ ସକଳ କର୍ମ୍ମ ଆମ୍ଭ ମନ । ଶରତ ହୁଏ ସନ୍ତାପନ । ୨୧ । ମୁକୁନ୍ଦ ପଦାଙ୍କ ସ୍ଥାନ । ପର୍ବତ ନଦୀ ବନମାନ ॥ ଖେଳିବା ସ୍ଥାନ ଦରଶନେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନ ରେ ସଦା ମନେ । ୨୨ । ଦେବଙ୍କ ମହାଉପକାରେ । ପ୍ରଧାନ ଦେବ ଜେନ କରେ । ଜନମ ରାମକୃଷ୍ଣ ହୋଇ । ଗର୍ଗବଚନ ମୁଁ ଜାଣଇ । ୨୩ । ଅୟୁତଗଜବଳୀ କଂସେ । ମଲ୍ଲଙ୍କୁ ଗଜେନ୍ଦ୍ରକୁ ଶେଷେ ॥ ପଶୁଙ୍କ ସିଂହ ଆକାରସମାନ । ଲୀଳାରେ ନାଶିଲେ ବହନ । ୨୪ । ବିଶାଳ ଉଚ୍ଚ ସୁକଠିନ । ଧନୁକୁ ଗଜେନ୍ଦ୍ରସମାନ ॥ ଏକଇ ହସ୍ତେ ଯେ ଭାଙ୍ଗିଲେ । ସପ୍ତାହ ପର୍ବତ ଟେକିଲେ । ୨୫ । ପ୍ରଲମ୍ବ ଅରିଷ୍ଟ ଧେନୁକ । ତୃଣାବର୍ତ୍ତ ଆଦି ବକ ॥ ସୁରାସୁରଙ୍କୁ ଜିଣିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ହସ୍ତେ ନାଶଗଲେ । ୨୬ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଏମନ୍ତେ କୃଷ୍ଣଗୁଣ ସ୍ମରି । ନନ୍ଦ ପ୍ରେମରେ ମନ୍ତ୍ରିକରି ॥ ଉତ୍କଣ୍ଠା ଅତ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼ିଲା । ବଦନୁ ବାକ୍ୟ ନ ଫୁଟିଲା । ୨୭ । ଯଶୋଦା ପୁତ୍ର ଗୁଣ ଶୁଣି । ସ୍ନେହେ ନୟନ ବହେ ପାଣି ॥ ସ୍ତନୁ କ୍ଷରଇ ସ୍ତନ୍ୟଧାର । ୨୮ । ଏରୂପେ ନନ୍ଦ ଯଶୋଦାର ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ଅନୁରାଗ ବୃଦ୍ଧି । ଉଦ୍ଧବ ନନ୍ଦକୁ କହଇ

ଋଦ୍ଧଂ ଭଗବତି ଭକ୍ତେ ନନ୍ଦଯଶୋଦୟୋଃ । ଶିଷ୍ୟାନୁଗଂ ପରମଂ ନନ୍ଦମାହୋଦ୍ଧବୋ ମୁଦା । ୨୯ । ଶ୍ରୀଉଦ୍ଧବ ଉବାଚ । ଯୁବାଂ ଶ୍ଲାଘ୍ୟତମୌ ନୂନଂ ଦେହିନାମିହ ମାନଦ । ନାରାୟଣେଽଖିଲଗୁରୌ ଯତ୍ କୃତା ମତିରୀଦୃଶୀ । ୩୦ । ଏତୌ ହି ବିଶ୍ୱସ୍ୟ ଚ ବୀଜଯୋନୀ ରାମୋ ମୁକୁନ୍ଦଃ ପୁରୁଷଃ ପ୍ରଧାନଂ । ଅନ୍ୱୀୟ ଭୂତେଷୁ ବିଲକ୍ଷଣସ୍ୟ ଜ୍ଞାନସ୍ୟ ଚେଶାତ ଇମୌ ପୁରାଣୌ । ୩୧ । ଯସ୍ମିନ୍ ଜନଃ ପ୍ରାଣବିୟୋଗକାଲେ କ୍ଷଣଂ ସମାବେଶ୍ୟ ମନୋ ବିଶୁଦ୍ଧଂ । ନିର୍ହୃତ୍ୟ କର୍ମାଶୟମାଶୁ ଯାତି ପରାଂ ଗତିଂ ବ୍ରହ୍ମମୟୋଽର୍କବର୍ଣ୍ଣଃ । ୩୨ । ତସ୍ମିନ୍ ଭବନ୍ତାବଖିଲାତ୍ମହେତୌ ନାରାୟଣେ କାରଣମର୍ତ୍ତ୍ୟମୂର୍ତ୍ତୌ । ଭାବଂ ବିଧତ୍ତାଂ ନିତରାଂ ମହାତ୍ମନ୍ କିଂବାବଶିଷ୍ଟଂ ଯୁବୟୋଃ ସୁକୃତ୍ୟଂ । ୩୩ । ଆଗମିଷ୍ୟତ୍ୟଦୀର୍ଘେଣ କାଲେନ ବ୍ରଜମଚ୍ୟୁତଃ

ଧନ୍ୟବଭଞ୍ଜ । ୨୫—୩୦ । ଅଖିଳଗୁରୁତ୍ୱମେବ ଜନକତ୍ୱେନ । ନିୟନ୍ତୃତ୍ୱେନ ଚ ଦର୍ଶୟତି ଏତାବିତି । ରାମୋ ମୁକୁନ୍ଦଶ୍ଚେତ୍ୟେତୌ ବିଶ୍ୱସ୍ୟ ବୀଜଯୋନୀ ନିମିତ୍ତୋପାଦାନେ । ନନୁ ପୁରୁଷପ୍ରଧାନୟୋର୍ବୀଜଯୋନିତ୍ୱଂ ପ୍ରସିଦ୍ଧମତ ଆହ ପୁରୁଷଃ ପ୍ରଧାନମିତି । ପୁରୁଷଃ ଅଂଶଃ ପ୍ରଧାନଂ ଶକ୍ତିଃ । ଅତଃ ପ୍ରଧାନପୁରୁଷାବପ୍ୟେତାବେବ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ଏବଂ ଜନକତ୍ୱମୁକ୍ତ୍ୱା । କିଞ୍ଚ ଅନ୍ୱୀୟ ଭୂତେଷୁ ଅନୁପ୍ରବିଶ୍ୟ ଭୂତାନାଂ ତଦୁପହିତସ୍ୟ ବିଲକ୍ଷଣସ୍ୟ ନାନାଭେଦସ୍ୟ ଜ୍ଞାନସ୍ୟ ଜୀବସ୍ୟ ଚ ଈଶାତେ ଈଶ୍ୱରୌ ନିୟନ୍ତାରୌ ଭବତଃ । କୁତଃ ପୁରାଣୌ ଅନାଦୀ । ଅନାଦିତ୍ୱାତ୍ କାରଣତ୍ୱଂ ତତଶ୍ଚ ନିୟନ୍ତୃତ୍ୱମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୧ । ନନୁ ସୃଷ୍ଟ୍ୟାଦିକର୍ତ୍ତ୍ୱେଶୀତୃତ୍ୱାଦିକନ୍ଦର୍ଶନାତ ତସ୍ୟ ଅନ୍ୟେଭ୍ୟଃ କୋ ବିଶେଷ ଇତ୍ୟାଶଙ୍କ୍ୟାହ ଯସ୍ମିନ୍ନିତି ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ । କର୍ମାଶୟଂ କର୍ମବାସନାଂ ନିର୍ହୃତ୍ୟ ଦଗ୍ଧ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମମୟଃ ସ୍ୱରୂପ ଜ୍ଞାନବାନ୍ ଅର୍କବର୍ଣ୍ଣଃ ଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱମୂର୍ତ୍ତିଃ ସନ୍ ପରାଂ ଗତିଂ ତତ୍ପଦଂ ଯାତି । ୩୨ । ଅଖିଳସ୍ୟାତ୍ମା ଚ ହେତୁଶ୍ଚ ତସ୍ମିନ୍ କାରଣେନ ମନୁଷ୍ୟାକୃତୌ ମହାତ୍ମନ୍ ମହାତ୍ମନ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣେ ଭବନ୍ତୌ ଭକ୍ତିଂ କୁରୁତଃ ଅତଃ କୃତ-

୨୯ । ଶ୍ରୀଉଦ୍ଧବ ଉବାଚ — ସଂସାରମଧ୍ୟେ ଯେତେ ପ୍ରାଣୀ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ତହିଁରେ ତୁମ୍ଭେ ବେନିଅ ଖିଳଗୁରୁ ନାରାୟଣେ । ତୁମ୍ଭର ମତି ସ୍ଥିର ଯେଣେ । ୩୦ । ମୁକୁନ୍ଦ ରାମ ଭାଇବେନି । ବିଶ୍ୱର ବୀଜ ଅଉ ଯୋନି ॥ ପୁରୁଷ ପ୍ରକୃତି ଅଂଶରେ । ଜନମିଛନ୍ତି ନ ବିକାରେ । ଏହୁ ଦେହେ ସର୍ବଭୂତେ ଥାଇ ଜୀବର ନାନାଭେଦ ବନ୍ଧ ॥ ବିଶ୍ୱର ଈଶ୍ୱର ବୋଲନ୍ତି । ସ୍ୱୟଂ ଅନାଦିରୂପେ ଥାନ୍ତି । ୩୧ । ପ୍ରାଣବିୟୋଗ କାଳେ ଜନ । ବିଶୁଦ୍ଧହୃଦେ ଯାହା ନାମ ॥ ସୁମରନ୍ତେ ଛେଦ କର୍ମପାଶ । ଅର୍କସମାନ ହୋଇ ସ୍ୱଚ୍ଛ ॥ ପରମ ଗତି ଲଭ କରେ । ୩୨ । କାରଣ ମନୁଷ୍ୟଆକାରେ ॥ ଅଖିଳାତ୍ମା ସେ ନାରାୟଣେ । ଭାବ ନବେଶିଅଛ ଯେଣେ ॥ ଏଥୁଅଧିକେ କି ସୁକୃତ । ତୁମ୍ଭେ ଏସଂସାରେ କରନ୍ତ । ୩୩ । ସାତ୍ୱତପତି ସେ ଅଚ୍ୟୁତ । ତୁମ୍ଭର

ସ୍ନିଗ୍ଧଂ ଣ୍ଡାସ୍ୟତେ ପିତ୍ରୋର୍ଭଗବାନ୍ ସାତ୍ୱତାଂ ପତିଃ । ୩୪ । ହତ୍ୱା କଂସଂ ରଙ୍ଗମଧ୍ୟେ ପ୍ରତୀପଂ ସର୍ବସାତ୍ୱତାଂ । ଯଦାହ ବଃ ସମାଗତ୍ୟ କୃଷ୍ଣଃ ସତ୍ୟଂ କରୋତି ତତ୍ । ୩୫ । ମା ଖିଦ୍ୟତଂ ମହାଭାଗୌ ଦ୍ରକ୍ଷ୍ୟଥଃ କୃଷ୍ଣମନ୍ତିକେ । ଅନ୍ତର୍ହୃଦି ସ ଭୂତାନାମାସ୍ତେ ଜ୍ୟୋତିରିବୈଧସି । ୩୬ । ନହ୍ୟସ୍ୟାସ୍ତି ପ୍ରିୟଃ କଶ୍ଚିନ୍ନାପ୍ରିୟୋ ବାସ୍ତ୍ୟମାନିନଃ । ନୋତ୍ତମୋ ନାଧମୋ ବାପି ସମାନସ୍ୟାସମୋଽପି ବା ॥ ୩୭ । ନ ମାତା ନ ପିତା ତସ୍ୟ ନ ଭାର୍ଯ୍ୟା ନ ସୁତାଦୟଃ । ନାତ୍ମୀୟୋ ନ ପରଶ୍ଚାପି ନ ଦେହୋ ଜନ୍ମ ଏବ ଚ । ୩୮ । ନ ଚାସ୍ୟ କର୍ମ ବା ଲୋକେ ସଦସନ୍ମିଶ୍ରଯୋନିଷୁ । କ୍ରୀଡା-ର୍ଥଂ ସୋଽପି ସାଧୂନାଂ ପରିତ୍ରାଣାୟ କଳ୍ପତେ । ୩୯ । ସତ୍ତ୍ୱଂ ରଜସ୍ତମ ଇତି ଭଜତେ ନିର୍ଗୁଣୋ ଗୁଣାନ୍ । କ୍ରୀଡନ୍ନତୀତୋଽପି ଗୁଣୈଃ ସୃଜତ୍ୟ-

କୃତ୍ୟାବତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୩ । ସ୍ତତ୍ର ଇମାହ ଆଗମିଷ୍ୟତୀତି । ପିତ୍ରୋର୍ଯୁବୟୋଃ । ୩୪ । ଯାତ ଯୂୟଂ ବ୍ରଜଂ ତାତ ବୟଞ୍ଚ ସ୍ନେହଦୁଃଖିତାନ୍ । ଜ୍ଞାତୀନ୍ ବୋ ଦ୍ରଷ୍ଟୁମେଷ୍ୟାମୋ ବିଧାୟ ସୁହୃଦାଂ ସୁଖମିତି ଯଦାହ କୃଷ୍ଣସ୍ତତ୍ ସତ୍ୟଂ କରିଷ୍ୟତି । ୩୫ । କାଳବିଳମ୍ବମସହମାନୌ ପ୍ରତ୍ୟାହ ମା ଖିଦ୍ୟତମିତି । ହେ ମହାଭାଗୌ ଅନ୍ତିକେ ଇଦାନୀମେବ ସମୀପେ ବା । କୁତ ଇତ୍ୟତ ଆହ ଅନ୍ତର୍ହୃଦୀତି । ତର୍ହି ସର୍ବୈଃ କିମିତି ନ ଦୃଶ୍ୟତେ ତତ୍ରାହ ଜ୍ୟୋତିରିବୈଧସୀତି । ତଦ୍ୟଥା ମଥନଂ ବିନା ଦୃଶ୍ୟତେ ତଥା ଭକ୍ତିଂ ବିନା କୃଷ୍ଣୋଽପୀତି ଭାବଃ । ୬ । ଅହୋ ଆତ୍ମାନମେବ ତସ୍ୟ ତ ଇହାଗମନଂ ସୁସ୍ୟାତପ୍ରିୟାନ୍ ପିତାଦୀନ୍ ରକ୍ଷାୟୁ ନ ସଙ୍କଟର ଇତ ମନ୍ୟେଥା । ତତ୍ରାହ ନହ୍ୟସ୍ୟେତି । ଅସ୍ୟ ପ୍ରିୟାଦୟୋ ନହି ସନ୍ତି ତତ୍ର ହେତୁଃ ଅମାନିନଃ ସମାନସ୍ୟେତି ଚ । ୩୭।୩୮। ସୋଽପି ଜନ୍ମକର୍ମାଦିରହିତୋଽପି କ୍ରୀଡାପ୍ରୟୋଜନଃ ସନ୍ ସାଧୂନାଂ ପରିପାଳନାୟ ସଦ-ସନ୍ମିଶ୍ରଯୋନିଷୁ ସାତ୍ତ୍ୱିକରାଜସତାମସଯୋନିଷୁ । ଯଦ୍ୱା ଦେବାଦ୍ୟମନୁଷ୍ୟାଦ୍ୟନୃହିଦ୍ୱାଦଯୋନିଷୁ କଳ୍ପତେ ଆବିର୍ଭବତୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୯ । ନନୁ ଜନ୍ମକର୍ମାଦି

ଆନନ୍ଦ ଜନମିତ୍ର ॥ ନିକଟେ ବ୍ରଜକୁ ଅସିବେ । ୩୪ । ସାତ୍ୱତଶତ୍ରୁ କଂସେ ଯେବେ ॥ ରଙ୍ଗମଧ୍ୟରେ ହୋଇଲେ ଧାଷି । ତୁମ୍ଭଙ୍କଠେ ଫେରଅସି ॥ ଯେ ସତ୍ୟ କଲେ ତା ପାଳିବେ । ୩୫ । ଦୁଃଖିତ ନୁହ ତୁମ୍ଭେ ଦେବେ ॥ କାଷ୍ଠରେ ଅଗ୍ନିର ସମାନ । ସର୍ବଭୂତରେ ଯାର ସ୍ଥାନ ॥ ସେ କୃଷ୍ଣେ ନିକଟେ ଦେଖିବ । ମନରୁ ତେଜ ଦୁଃଖସବ । ୩୬ । ଯାହାର ଅହଂକାର ନାହିଁ । ପ୍ରିୟାପ୍ରିୟ ଯେ ନ କାହିଁ ॥ ଉତ୍ତମ ଅଧମ ଅଦମ । ସକଳଦୃଷ୍ଟିରେ ସମ । ୩୭ । ଭରିତା ପିତା ମାତା ସୁତ ; ଆତ୍ମୀୟ ଶତ୍ରୁ ଏ ସମସ୍ତ ॥ ଦେହଧାରଣ ଜନ୍ମଆଦି । ଯାହାର ନାହିଁ ଅହଂବୁଦ୍ଧି । ୩୮ । ସଂସାରେ ଯାର କାର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ । କେବଳ ସାଧୁରକ୍ଷାପାଇଁ ॥ ଉତ୍ତମ ମଧ୍ୟମ ଅଧମ । ଯୋନିରେ ଯେ ଲଭନ୍ତି ଜନ୍ମ । ୩୯ । ନିର୍ଗୁଣହୋଇଲେହେଁ ସେକାଳେ । ତ୍ରିଗୁଣେ

ବତ ହନ୍ତ୍ୟଙ୍ଗଃ । ୪୦ । ଯଥା ଭ୍ରମଦ୍‌ଚକ୍ରାକ୍ଷ୍ଣୁଷା ଭ୍ରାମ୍ୟତୀବ ମହୀସ୍ମୃତେ । ତଥୈ କର୍ତ୍ତୁର ଭଚାମ୍ନା କର୍ତ୍ତୈବାହଂଧିୟା ସ୍ମୃତଃ । ୪୧ । ଯୁବୟୋ ରେବ ନୈବାୟମାତ୍ମଜୋ ଭଗବାନ୍ ହରିଃ । ସର୍ବେଷାମାତ୍ମଜୋ ହ୍ୟାତ୍ମା ପିତା ମାତା ସ ଈଶ୍ୱରଃ । ୪୨ । ଦୃଷ୍ଟଂ ଶ୍ରୁତଂ ଭୂତଭବଦ୍‌ଭବିଷ୍ୟତ୍ ସ୍ଥାସ୍ନୁ ଶ୍ଚରିଷ୍ଣୁର୍ମହଦଲ୍ପକଞ୍ଚ । ବିନାଚ୍ୟୁତାଦ୍ୱସ୍ତୁ ତରାଂ ନ ବାଚ୍ୟଂ ସ ଏବ ସର୍ବଂ ପରମାତ୍ମଭୂତଃ । ୪୩ । ଏବଂ ନିଶା ସା ବ୍ରୁବତୋର୍ବ୍ୟତୀତା ନନ୍ଦସ୍ୟ କୃଷ୍ଣାନୁଚରସ୍ୟ ରାଜନ୍ । ଗୋପ୍ୟଃ ସମୁତ୍ଥାୟ ନିରୂପ୍ୟ ଦୀପାନ୍ ବାସ୍ତୂନ୍ ସମଭ୍ୟର୍ଚ୍ୟ ଦଧୀନ୍ୟମନ୍ଥନ୍ । ୪୪ । ତା ଦୀପଦୀପ୍ତୈର୍ମଣିଭିର୍ବିରେଜୁ

ରହିତସ୍ୟ ଭୂତ ଏତଦତ୍ୟନ୍ତ ଅହ ସତ୍ତ୍ୱମିତ । କ୍ରୀଡାମଗତୋଽପି କ୍ରୀଡନ୍ । ତଥାପି ମାୟାଗୁଣୈର୍ଘଟତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୪୦ । ଅନାବଦ୍ୟୋପାଧେର୍ଜୀବସ୍ୟ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱଂ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତେନୋପଲକ୍ଷୟନ୍ ତସ୍ୟାବଦ୍ୟସ୍ୟୈବ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱମିତି ସଦୃଷ୍ଟାନ୍ତମାହ ଯଥେତି । ଭ୍ରମଦ୍‌ଚକ୍ରା ପରିଭ୍ରମଣଂ ତଦ୍ଧେତୋପଲକ୍ଷିତୟା ଦୃଷ୍ଟ୍ୟା ଭୂରପି ଭ୍ରାମ୍ୟତୀବ ଯଥା ପ୍ରତୀୟତେ ଏବଂ ତଥୈ କର୍ତ୍ତୁର ସତ । ତଦ ଚଥୈ ଅହଂଧିୟା ଆତ୍ମାଧ୍ୟାସେନ ଆତ୍ମା କର୍ତ୍ତା ସ୍ମୃତଃ ଯଥା ତଦ୍ୱଦିତ । ୪୧ । କିଞ୍ଚ ଯୁବୟୋରେବ ନାୟମାତ୍ମଜଃ କିନ୍ତୁ ସର୍ବେଷାମପି ତଦାପି ନାତ୍ମଜ ଏବ କିନ୍ତୁ ପିତୃମାତାଦିରୂପୋଽପୀତି ସର୍ବାତ୍ମତ୍ୱନିରୂପଣେନ ମୋହନିବୃତ୍ତୟେ ସମ୍ବନ୍ଧମନୈକାନ୍ତିକକରୋତି ଯୁବୟୋରେବେତି ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ । ୪୨ । ଅଚ୍ୟୁତାଦ୍ୱିନା ତରାଂ ନିତରାଂ ତତ୍ତ୍ୱତୋ ବାଚ୍ୟଂ ନିର୍ବଚନାର୍ହଂ ବସ୍ତୁ ନାସ୍ତୀତି । ୪୩ । ଦୀପାନ୍ ନିରୂପ୍ୟ ପ୍ରଜ୍ୱାଲ୍ୟ । ବାସ୍ତୂନ୍ ଦେହଲ୍ୟାଦୀନ୍ । ୪୪ ମଣିଭିଃ କାଞ୍ଚ୍ୟାଦିଷୁ ସ୍ଥିତୈଃ । ରଜ୍ଜୁର୍ବିକର୍ଷଦ୍‌ଭୁଜକଙ୍କଣସ୍ରଜ ଇତ୍ୟାଦି ଶ୍ଲୋକାନାଂ ସ୍ରଜୋ ଯାସାଂ ତାଃ । ଚଲନ୍ତୋ ନିତମ୍ବାଃ ସ୍ତନା ହାରାଶ୍ଚ ଯାସାଂ ତାଃ କୁଣ୍ଡଳୈସ୍ତ୍ୱିଷନ୍ତଃ ସ୍ଫୁରନ୍ତଃ କପୋଳା ଯାସାଂ ତାଃ ଅରୁଣାନି କୁଙ୍କୁମାନି

ଅବୋଧନ୍ତ ବଳେ ॥ ଗୁଣେ ଲିପ୍ତ ହୋଇ ଖେଳ । ସ୍ୱକ ନାଶନ୍ତ ପୁଣି ପାଳି । ୪୦ । ଯାହାର ନୟନ ଭ୍ରମଇ । ମହୀ ଭ୍ରମିବା ଦେଖେ ସେହି ॥ ତେସନେ ଅହଂବୁଦ୍ଧିବଶେ । ଏତଦ୍‌କର୍ତ୍ତା ହୋଇଶେଷେ ॥ ଆତ୍ମାକୁ କର୍ତ୍ତା ବୋଲି ମଣେ । ନିଜର ଭ୍ରମ ସେ ନଜାଣେ । ୪୧ । ଶ୍ରୀହରି ତୁମ୍ଭଦୁହିଙ୍କର । ନୁହନ୍ତି ଆତ୍ମଜମାତର ॥ ସଭିଙ୍କ ଆତ୍ମା ପିତା ମାତା । ଆତ୍ମଜ ସେ ବିଶ୍ୱବିଧାତା ୪୨ । ଭୂତ ଭବିଷ୍ୟଦ୍ ବର୍ତ୍ତମାନେ । ଦୃଷ୍ଟଶ୍ରୁତ ଯେ ଦ୍ରବ୍ୟଗଣେ ॥ ଚଳ ଅଚଳ ବଡ଼ ସାନ । ଅଚ୍ୟୁତରୁ କେହି ନୁହେ ଭିନ୍ନ ॥ ପରମାତ୍ମା ଅଟନ୍ତି ସେହି । ସର୍ବେ ରାଜନ୍ତି ଗୋସାଇଁ । ୪୩ । ଏମନ୍ତେ ନନ୍ଦ ଉଦ୍ଧବର । ଆଳାପେ ରାତ୍ରି ହେଲା ଦୂର ॥ ଉଠି ପ୍ରଦୀପ ଜାଳି ଗୋପୀ । ଦଧି ମନ୍ଥିଲେ ଦ୍ୱାର ଲିପି । ୪୪ । ଗୋପୀଙ୍କ ମଣି ଅଳଂକାର । ଦୀପ ତେଜେ କି ମନୋହର ॥ ରଜ୍ଜୁ ଟାଣନ୍ତେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ । ହାର କଙ୍କଣ ଝଲକଇ । କମ୍ପଇ ନିତମ୍ବମଣ୍ଡଳ । ପୀନସ୍ତନ ହାର କୁଣ୍ଡଳ ॥ କୁଙ୍କୁମାରୁଣଗଣ୍ଡ

ଭୂଙ୍କଙ୍କଙ୍କଣଦ୍ରକ । ଚିକଲିତମୃସ୍ନକହାରକୁଣ୍ଡଳଭିଃହାରପୋଲାରୁଣକୁଙ୍କୁମାଳନାଃ ।୪୫। ଉଦ୍‌ଗାୟନୀନାମରବିନ୍ଦଲୋଚଂ ନବ୍ରଜାଙ୍ଗନାନାଂଦିବମସ୍ପୃଗ-ଧ୍ୱନିଃ। ଦଧ୍ନଶ୍ଚ ନିର୍ମନ୍ଥନଶବ୍ଦମିଶ୍ରିତୋ ନିରସ୍ୟତେ ଯେନ ଦିଶାମମଙ୍ଗଳଂ ।୪୬। ଭଗବତ୍ୟୁଦିତେ ସୂର୍ଯ୍ୟେ ନନ୍ଦଦ୍ୱାର ବ୍ରଜୌକସଃ। ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ରଥଂ ଶାତକୌମ୍ଭଂ କସ୍ୟାୟମିତି ଚାବ୍ରୁବନ୍ ।୪୭। ଅକ୍ରୂର ଆଗତଃ କିଂବା ଯଃ କଂସସ୍ୟାର୍ଥସାଧକଃ । ଯେନ ନୀତୋ ମଧୁପୁରୀଂ କୃଷ୍ଣଃ କମଳ-ଲୋଚନଃ ।୪୮। କିଂ ସାଧୟିଷ୍ୟତ୍ୟସ୍ମାଭିର୍ଭର୍ତ୍ତୁଃ ପ୍ରୀତସ୍ୟ ନିଷ୍କୃତଂ । ତତଃ ସ୍ତ୍ରୀଣାଂ ବଦନ୍ତୀନାମୁଦ୍ଧବୋଽଗାତ୍ କୃତାହ୍ନିକଃ ।୪୯।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଉଦ୍ଧବଯାନଂ ନାମ ଷଟ୍‌ଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ।

ଯେଷୁ ତାନ ଅନନାନ ଯାହା ତା ଏବ ତାଷ୍ଟ ଇଷ୍ଟ । ୪୫।୪୬। ତଦା ବ୍ରଜୌକସୋ ଗୋପ୍ୟଃ ।୪୭। ସକ୍ରୋଧମାହୁଃ ଅକ୍ରୂର ଇତି । ଅର୍ଥଂ ସାଧୁତବାନିତ୍ୟର୍ଥସାଧକଃ । ତଦାହୁଃ ଯେନ ନୀତ ଇତି ।୪୮। କଂସଂ ସାତୟିତ୍ୱା ପୁନଃ କର୍ମଧର୍ମିହାଗତ ଇତ୍ୟାଶଙ୍କ୍ୟ ସ୍ୱଦୃଷ୍ଟମେବ କାରଣ-ସମ୍ଭାବୟନ୍ତ କିମିତି । ତେ ସାଧୁତେନ କାର୍ଯ୍ୟେଣ ପ୍ରୀତସ୍ୟ ଭୃତ୍ୟସ୍ୟ ଭର୍ତ୍ତୁଃ । ପ୍ରେତସ୍ୟେତି ପାଠାନ୍ତରେ ପ୍ରେତସ୍ୟ ମୃତସ୍ୟ କଂସସ୍ୟ ନିଷ୍କୃତ-ମୌର୍ଦ୍ଧ୍ୱଦେହିକମସ୍ମାଭିଃ କୃତ୍ୱା ସାଧୟିଷ୍ୟତେ କିଂ । ଅସ୍ମନ୍ମାଂସୈଃ ପିଣ୍ଡାନ୍ କୃତ୍ୱା ଦାସ୍ୟତୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ଇତ୍ୟେବଂ ବଦନ୍ତୀନାଂ ସ୍ତ୍ରୀଣାଂ ତତ୍‌ସ୍ରୁସ୍ତେ ବାସତେ କୃତାହ୍ନିକଃ କୃତସ୍ନାନାଦିନିୟମ ଉଦ୍ଧବ ଆଗତ ଇତି ।୪୯

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତ ଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଷଟ୍‌ଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୪୬।

ମୁଖ । କୁଣ୍ଡଳ ତେଜେ କପୋଳେ ରେଖା ।୪୫। ଉଚ୍ଚେ ଗାଅନ୍ତେ କୃଷ୍ଣଗୁଣ । ଆକାଶେ ଧ୍ୟାଇ କଣ୍ଠସ୍ୱନ ॥ ମନ୍ଥନଯନ୍ତ୍ରରେ ଲହୁଣୀମେଳ । ଦିଗ୍‌ଦିଗନ୍ତେ ଏ ଅମଙ୍ଗଳ ।୪୬। ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟେ ନନ୍ଦଦ୍ୱାରେ । ସୁବର୍ଣ୍ଣରଥ ଦେଖିଲାରେ ॥ ଏ କାହାରଅ କୁହ କୁହ । କହିଲେ ଗୋପଲେ ମିଳି ତହୁଁ ।୪୭। ଯେ କଂସପ୍ରିୟକର୍ମ କଲା । ସେହି ଅକ୍ରୂର କି ଅଇଲା ॥ କମଳନେତ୍ର କୃଷ୍ଣ ଯେହୁ । ମଥୁରା ନେଲା ଗୃହୁଁ ଗୃହୁଁ ।୪୮। ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଏଥି ନେଲା ॥ କଂସର ଉପକାର କଲା ॥ ତେଣୁ ବା କଂସ ପ୍ରୀତ ହେଲା । ଏହାକୁ ଯେଉଁ ବର ଦେଲା ॥ ତାହାରୁ ନିଷ୍କୃତ ନିମନ୍ତେ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଯେନି ଯିବ ରଥେ ॥ ଗୋପୀଏ ଭାବନ୍ତେ ଏମନ୍ତେ । ସ୍ନାନାଦିପାର ଇଷ୍ଟମତେ ॥ ଉଦ୍ଧବ ନଦୀରୁ ଫେରିଲେ । ଗୋପୀଏ ଦାଣ୍ଡରେ ଦେଖିଲେ ୪୯। ଗୋପୀଏ ଉଦ୍ଧବେ ଦେଖିଲେ । ଏଗୀତ ପଣ୍ଡିତ ବୋଲେ ॥ ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଷଟ୍‌ଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୪୬।

ସପ୍ତଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶୁକ ଉବାଚ । ତଂ ବୀକ୍ଷ୍ୟ କୃଷ୍ଣାନୁଚରଂ ବ୍ରଜସ୍ତ୍ରିୟଃ ପ୍ରଲମ୍ବବାହୁଂ ନବକଞ୍ଜଲୋଚନଂ । ପୀତାମ୍ବରଂ ପୁଷ୍କରମାଳିନଂ ଲସନ୍ମୁଖାରବିନ୍ଦଂ ପରିମୃଷ୍ଟକୁଣ୍ଡଳଂ । ୧ । ସୁବିସ୍ମିତାଃ କୋଽୟମପୀବ୍ୟଦର୍ଶନଃ କୁତଶ୍ଚ କସ୍ୟାଚ୍ୟୁତବେଷଭୂଷଣଃ । ଇତି ସ୍ମ ସର୍ବାଃ ପରିବବ୍ରୁରୁତ୍ସୁକାସ୍ତମୁତ୍ତମଶ୍ଲୋକପଦାମ୍ବୁଜାଶ୍ରୟଂ । ୨ । ତଂ ପ୍ରଶ୍ରୟେଣାବନତାଃ ସୁସତ୍କୃତଂ ସବ୍ରୀଡହାସେକ୍ଷଣସୂନୃତାଦିଭିଃ । ରହସ୍ୟପୃଚ୍ଛନ୍ନୁପବିଷ୍ଟମାସନେ ବିଜ୍ଞାୟ ସନ୍ଦେଶହରଂ ରମାପତେଃ । ୩ । ଜାନୀମସ୍ତ୍ୱାଂ ଯଦୁପତେଃ ପାର୍ଷଦଂ ସମୁପାଗତଂ । ଭର୍ତ୍ରେହ ପ୍ରେଷିତଃ ପିତ୍ରୋର୍ଭବାନ୍ ପ୍ରିୟଚିକୀର୍ଷୟା । ୪ । ଅନ୍ୟଥା ଗୋବ୍ରଜେ ତସ୍ୟ ସ୍ମରଣୀୟଂ ନ ଚକ୍ଷ୍ମହେ । ସ୍ନେହାନୁବନ୍ଧୋ ବନ୍ଧୂନାଂ ମୁନେରପି ସୁଦୁସ୍ତ୍ୟଜଃ । ୫ । ଅନ୍ୟେଷ୍ୱର୍ଥକୃତା ମୈତ୍ରୀ ଯାବଦର୍ଥବିଡମ୍ବନଂ । ପୁମ୍ଭିଃ ସ୍ତ୍ରୀଷୁ କୃତା ଯଦ୍ୱତ୍ ସୁମନଃସ୍ୱିବ ଷଟ୍ପଦୈଃ । ୬ । ନିଃସ୍ୱଂ ତ୍ୟଜନ୍ତି ଗଣିକା ଅକଲ୍ୟଂ ନୃପତିଂ ପ୍ରଜାଃ । ଅଧୀତବିଦ୍ୟା ଆଚାର୍ଯ୍ୟମୃତ୍ୱିଜୋ ଦତ୍ତ-

---

ସପ୍ତଚତ୍ୱାରିଂଶେଽଥ କୃଷ୍ଣାଦେଶେନ ଗୋପିକାଃ । ବୋଧୟନ୍ନୁଦ୍ଧବବଚ୍ଛ୍ରମନ୍ମନ୍ତ୍ରପ୍ରୟାଗତଃ ପୁନଃ । ୧ । ଅତିରୂପ ସୁନ୍ଦର ଦର୍ଶନ ଯାହା ଅଟଇ । ଚେତନସ୍ୟୈବ ବେଶେ ଭୂଷଣାନି ଚ ଯସ୍ୟ ସଃ । କୋଽୟଂ କୁତୋ ବା କସ୍ୟ ବେତି ବଦନ୍ତ୍ୟଃ ପରିବବ୍ରୁଃ । ୨-୩ । ଚେଷ୍ଟିତଂ ମୋଚକଂ । ୪ । ପିତ୍ରୋଃ ପ୍ରିୟଚିକୀର୍ଷୟୈବ ହେତୁନା । ସ୍ନେହାନୁବନ୍ଧ ଇତି । ୫ । ଅନ୍ୟଥା ଗୋବ୍ରଜେ ତସ୍ୟୈବ ହେତୁଃ ଅନ୍ୟେଷ୍ୱିତି

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ବ୍ରଜନାଗରୀ ଅନାଇଲେ । ଉଦ୍ଧବସ୍ୱରୂପ ଦେଖିଲେ ॥ ଆଜାନୁ ଲମ୍ବେ ବେନି ଭୁଜ । ନୂତନ ପଦ୍ମ ପଙ୍କଜ ॥ କଟିରେ ପୀତ ବସନ ମାଳେ । ଗଳେ ପୁଷ୍ପହାର ଶୋଭିଲେ ॥ ସୁନ୍ଦର ବଦନ ସୁଶୋଭନ । କର୍ଣ୍ଣେ କୁଣ୍ଡଳ ଝଟକନ୍ତ ୧ । ଅତି ବିସ୍ମିତେ ବ୍ରଜନାରୀ । ଆହା ଏହାଙ୍କୁ ଭାଳି ॥ ଏ କେଉଁ ଅସିଲ୍ ଏ ଠାଇ । ଏହାର ବାସ କେଉଁ ଠାଇ ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ବେଶ ଯାର । ଅଟେ କାହାର ଏ ଅଧିକାର ॥ ଏମନ୍ତ ବଚନ ଉଦ୍ଧବଙ୍କୁ । ବେଢ଼ିଲେ ଦେଖିବା ଲୁବ୍ଧେ ୨ । ହେତୁ ଜାଣି ସ କହନ୍ତିରେ । ଅବର ମଧୁରବାଣୀରେ ॥ ଉଦ୍ଧବେ କଲେ ପଚାର । ଲଜ୍ଜାବନ୍ତ ହୋଇ ସ୍ଥିର ॥ ରମାପତିଙ୍କ ଦୂତ ଜାଣି । ଆସନେ ବସାଇ ସେହିକ୍ଷଣି ॥ ଗୋପୀଏ ଗୋପନେ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ୩ । ଜାଣୁ ତୁମ୍ଭେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମନ୍ତ୍ରୀ ॥ ପିତାମାତାଙ୍କ ପ୍ରେମପାଇଁ । ପେଷିଅଛନ୍ତି ଯଦୁସାଇଁ ॥ ୪ । ଅନ୍ୟଥା କିପାଁ ଏ ଗୋକୁଳେ । ସ୍ମରଣ କରନ୍ତେ ସେ ବେଳେ ॥ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସ୍ନେହ ମୁନିଜନେ । ତେଜି ନ ପାରନ୍ତି, କେସନେ ॥ କୃଷ୍ଣ ତେଜନ୍ତେ ପିତୃସ୍ନେହ । ତେଣୁ ପେଷିଲ ବନ୍ଧୁମୟ ୫ । କାର୍ଯ୍ୟ ହେତୁରେ ଅନ୍ୟେ ବନ୍ଧୁ ହୁଅନ୍ତି । କାର୍ଯ୍ୟ ସରିଲେ ନ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ॥ ନାରୀ ପୁରୁଷ ବନ୍ଧୁ ଯେସନେ । ଭ୍ରମର ପୁଷ୍ପେ

ଦକ୍ଷିଣଂ । ୭ । ଖଗା ଗତଫଳଂ ବୃକ୍ଷଂ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ଚ ଭଥସ୍ତ୍ୟୋ ଗୃହଂ । ଦଗ୍ଧଂ ମୃଗାସ୍ତଥାରଣ୍ୟଂ ଜାରଭୁକ୍ତ୍ୱା ରତା ସ୍ତ୍ରିୟଂ । ୮ । ଇତି ଗୋପ୍ୟୋ ହି
ଗୋବିନ୍ଦେ ଗତବାକ୍କାୟମାନସାଃ । କୃଷ୍ଣଦୂତେ ସମାୟାତେ ଉଦ୍ଧବେ ତ୍ୟକ୍ତଲୌକିକାଃ । ୯ । ଗାୟନ୍ତ୍ୟଃ ପ୍ରିୟକର୍ମାଣି ରୁଦନ୍ତ୍ୟଶ୍ଚ ଗତହ୍ରିୟଃ ।
ତସ୍ୟ ସଂସ୍ମୃତ୍ୟ ସଂସ୍ମୃତ୍ୟ ଯାନି କୈଶୋରବାଲ୍ୟୟୋଃ । ୧୦ । କାଚିନ୍ମଧୁକରଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଧ୍ୟାୟନ୍ତୀ କୃଷ୍ଣସଙ୍ଗମଂ । ପ୍ରିୟପ୍ରସ୍ଥାପିତଂ ଦୂତଂ କଲ୍ପୟିତ୍ୱେଦ-
ମବ୍ରବୀତ୍ । ୧୧ । ଗୋପ୍ୟୁବାଚ । ମଧୁପ କିତବବନ୍ଧୋ ମା ସ୍ପୃଶାଙ୍ଘ୍ରିଂ ସପତ୍ନ୍ୟାଃ କୁଚବିଲୁଳିତମାଲାକୁଙ୍କୁମଶ୍ମଶ୍ରୁଭିର୍ନଃ । ବହତୁ ମଧୁପତିସ୍ତନ୍ମାନି-

ଅର୍ଥକୃତା କାର୍ଯ୍ୟହାନିସ୍ତ୍ରୀ । ତେମନଂ ଅନୁକରଣମାତ୍ରଂ ନତୁ ତାତ୍ତ୍ୱିକ ମୈତ୍ରୀ । ପୂର୍ବୈବତ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତୌ । ୭ । ଅସେୟବାନ୍ୟାର୍ଥାକଦର୍ଶନୈଃ ପ୍ରଚ୍ଛ-
ନ୍ନଃସ୍ୱନିତ୍ୟାଦନ୍ନା । ଦଗ୍ଧା ଦକ୍ଷିଣା ଯେନ ତଂ ଯାଜ୍ୟଂ । ୭ । ପକ୍ଷିଣୋ ଗତଫଳଂ ବୃକ୍ଷଂ । ଇତାମନରକ୍ତାମନ୍ତ୍ରାମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୮ । ତ୍ୟକ୍ତ-
ଲୌକିକାତ୍ତ୍ୟକ୍ତଲୌକବ୍ୟବହାରାଃ । ୯ । କୃଷ୍ଣସ୍ୟ କର୍ମାଣି ଗାୟନ୍ତ୍ୟସ୍ତଥା ତସ୍ୟ ବାଲ୍ୟକୈଶୋରୟୋର୍ଯାନି କର୍ମାଣି ତାନି ସଂସ୍ମୃତ୍ୟ ସଂସ୍ମୃତ୍ୟ
ଗତହ୍ରିୟଃ ସତ୍ୟୋ ରୁଦନ୍ତ୍ୟଶ୍ଚ ତାଃ ପୃଚ୍ଛନ୍ତି ଦୃଷ୍ଟଗ୍ରହିଂଦ୍ରୈବ ସମ୍ବନ୍ଧ । ୧୦ । ହିଂସ୍ରେଣ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେନ ମାଂ ପ୍ରାଦାଦୃତ୍ୱୈ ପ୍ରସ୍ଥାପିତତାଃ ସ୍ୱଂ ଦୂତ
ଇତି । କଳ୍ପୟିତ୍ୱା ଅବ୍ରବୀତ୍ । ଯଦ୍ୱା ତସ୍ମିନ୍ନପ୍ୟବସରେ ହିଂସ୍ରପ୍ରସ୍ଥାପିତଂ ଦୂତମିତି ଦୂତଦୃଷ୍ଟିଂ କୃତ୍ୱା ମଧୁକରଂ ସଂବେଦନୋହବମେବାବ୍ରବୀଦିତ୍ୟର୍ଥଃ
। ୧୧ । ହେ ମଧୁପ କିତବସ୍ୟ ଧୂର୍ତ୍ତସ୍ୟ ବନ୍ଧୋ ନୋଽସ୍ମାକମଙ୍ଘ୍ରିଂ ମା ସ୍ପୃଶ ମା ମାଂ କମସ୍ପାବେଣ ପ୍ରାର୍ଥୟସ୍ୱେତ୍ୟର୍ଥଃ । ତତ୍ର କମେତ୍ୟପେକ୍ଷାୟାଂ
କୃଷ୍ଣଶ୍ଚ ସ୍ୟ ତସ୍ୟ ଶ୍ମଶ୍ରୂଣାଂ ଲେହିତରେ କାରଣମୁକ୍ତହେତୁଗାଢ଼ । ସପତ୍ନ୍ୟାଃ କୁଚକୁଙ୍କୁମଂ ଲେଲିତା ସନ୍ଦିତା ଯା କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ବନମାଳା ଅତଏବ
ତସ୍ୟଃ କୁଙ୍କୁମଂ ଯେଷ ତୈଃ ଶ୍ମଶ୍ରୁଭିରୂଲକ୍ଷିତଃ । କିନ୍ତୁ ତାସାମେବ ମାନିନୀନାଂ ପ୍ରସାଦଂ ମଧୁପତିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରକ୍ତ କାମପୂର୍ତ୍ତିପ୍ରସାଦନେନ ତସ୍ୟ । ଯଦୁ-

ଜନର ଦମାନ । ୭ । ଶିଷ୍ୟା ତେଜନ୍ତି ଧନବାନଙ୍କୁ । ପ୍ରଜା ଅଶକ୍ତ ନୃପତିଙ୍କୁ ॥ ପାଠାନ୍ତେ ଶିଷ୍ୟ ଗୁରୁ ତେଜନ୍ତି । ଦକ୍ଷିଣା ପାନ୍ତେ ଯାଜ୍ଞିକେ । ପ
ଫଳହୀନ ବୃକ୍ଷକୁ ପକ୍ଷିଏ । ଭୋଜନଅନ୍ତେ ଅତିଥିଏ ॥ ତେଜନ୍ତି ଅନ୍ୟସ୍ଥାନେ । ଦଗ୍ଧବନକୁ ମୃଗମାନେ ॥ ଅନୁରକ୍ତାକୁ ରତିପରେ । ଜାର ତେଜଇ
ଯଥାକ୍ରମରେ ॥ କୃଷ୍ଣ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ସେହିମତେ । ତେଜିଲେ ନିଜକାର୍ଯ୍ୟ ଅନ୍ତେ । ୮ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଦୂତ ଉଦ୍ଧବରେ । ଗୋପୀଏ କହୁ ଏରୂପରେ ॥ କାୟବଚନ
ଅନ୍ତଃ ମନ ॥ ଗୋବିନ୍ଦେ କରି ସମର୍ପଣ ॥ ତେଜିଲେ ଲୋକବ୍ୟବହାର । ୯ । କୃଷ୍ଣ ଦେବା ଉପକାର । ବାଲ୍ୟକୈଶୋର କର୍ମେ ଦେଖି ।
ଗାଇଲେ ଦାନ ଲଜ୍ଜ ତେଜି । ୧୦ । କେହୁ ବାଷ୍ପହିଁ ମଧୁକରେ । ପ୍ରିୟଙ୍କ ଦୂତ ଏଜ୍ଞାନରେ ॥ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ସୁଧ୍ୟାୟନ୍ତି । ଭ୍ରମରେ ଏମନ୍ତେ ଭାଷଇ । ୧୧ ।

ଗୀନାଂ ପ୍ରସାଦଂ ଯଦୁପଦସି ବେଷ୍ଟମ୍ୟଂ ଯସ୍ୟ ଦୂତହ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରକ୍ । ୧୬ । ସଲ୍ଲଦଧରସୁଧାଂ ସ୍ୱାଂ ମୋହନୀଂ ପାୟୟିତ୍ୱା ସୁମନସ ଇବ ସଦ୍ୟସ୍ତତ୍ୟଜେ-ଽସ୍ମାନ୍ ଭବାଦୃକ୍ । ପରିଚରତି କଥଂ ତତ୍ପାଦପଦ୍ମଂ ନୁ ପଦ୍ମା ହ୍ୟପି ବତ ହୃତଚେତା ହ୍ୟୁତ୍ତମଃଶ୍ଳୋକଜଲ୍ପୈଃ । ୧୩ । କିମିହ ବହୁ ଷଡଙ୍ଘ୍ରେ ଗାୟସି ତ୍ୱଂ ଯଦୂନାମଧିପତିମଗୃହାଣାମଗ୍ରତୋ ନଃ ପୁରାଣଂ । ବିଜୟସଖସଖୀନାଂ ଗୀୟତାଂ ତତ୍ପ୍ରସଙ୍ଗଃ କ୍ଷପିତକୁଚରୁଜସ୍ତେ କଳ୍ପୟନ୍ତୀଷ୍ଟମିଷ୍ଟାଃ । ୧୪ । ଦିବି ଭୁବି ଚ ରସାୟାଂ କାଃ ସ୍ତ୍ରିୟସ୍ତଦ୍ଦୁରାପାଃ କପଟରୁଚିରହାସଭ୍ରୂବିଜୃମ୍ଭସ୍ୟ ଯାଃ ସ୍ୟୁଃ । ଚରଣରଜ ଉପାସ୍ତେ ଯସ୍ୟ ଭୂତିର୍ବୟଂ କା

ଅପି ଚ କୃପଣପକ୍ଷେ ହ୍ୟୁତ୍ତମଶ୍ଳୋକଶବ୍ଦଃ । ୧୫ । ବିସୃଜ ଶିରସି ପାଦଂ ବେଦ୍ମ୍ୟହଂ ଚାଟୁକାରୈରନୁନୟବିଦୁଷସ୍ତେଽଭ୍ୟେତ୍ୟ ଦୌତ୍ୟୈର୍ମୁକୁନ୍ଦାତ୍ । ସ୍ୱକୃତ ଇହ ବିସୃଷ୍ଟାପତ୍ୟପତ୍ୟନ୍ୟଲୋକା ବ୍ୟସୃଜଦକୃତଚେତାଃ କିଂ ନୁ ସନ୍ଧେୟମସ୍ମିନ୍ । ୧୬ ।

ବଦସି ବେଷ୍ଟମ୍ୟଂ ଉପହାସାସ୍ପଦଂ । କୁତଃ । ଯସ୍ୟ ଦୂତସ୍ତ୍ୱଂ ଈଦୃକ୍ ଈଦୃଶଃ । ୧୬ । ନନୁ କିମିତ୍ୟେବଂ ତମବଜାନାସି କଂ ବସ୍ତ୍ରେନାପକୃତମତ ଆହ ସକୃଦିତି । ଭବାଦୃକ୍ ତ୍ୱାଦୃଶୋ ଦୁର୍ମନାଃ ସୁମନସଃ କୁସୁମାନି ଯଥା ତ୍ୟଜତି ତଦ୍ବତ୍ । ଅହୋ ବତ ଅବଜ୍ଞସ୍ୟ ତସ୍ୟ ପାଦପଦ୍ମଂ ଶ୍ରୀଃ କଥଂ ସେବତେ । ଵଦନ୍ତଂ ମନ୍ୟେ ତସ୍ୟ ଅପି ତୁ । ବତେତି ଖେଦେ । ଉତ୍ତମଃଶ୍ଳୋକସ୍ୟ ଜଲ୍ପୈର୍ମିଥ୍ୟାକଥାଭିଃ ସଲ୍ଲାପୈଃ ପ୍ରାୟୋ ହୃତଚେତାଃ । ବସ୍ତୁତୋ ନ କଶ୍ଚିଦଵଞ୍ଚନୀୟ ଇତି ଭାବଃ । ୧୩ । ଝଙ୍କାରାନ୍ ବହୁଧା କୁର୍ବନ୍ତଂ ତମସ୍ମତ୍ପ୍ରସାଦଲାଭାୟ କୃଷ୍ଣଂ ଗାୟତୀତି ମତ୍ୱାହ କିମିହେତି । ପୁରାଣଂ

ବୋପ୍ୟୟାନ — ମଧୁପ ଧୂର୍ତ୍ତବନ୍ଧୁ ତୁହି । ମୋର ଚରଣ ଛୁଅଁ ନାହିଁ ॥ ସପତ୍ନୀକୁଚକୁଙ୍କୁମରେ । ଲିପ୍ତ କୃଷ୍ଣ ବନମାଳାରେ ॥ ବସି କରିଛୁ ମଧୁପାନ । ତୋ ମୁଖେ ଲାଗିଛି କୁଙ୍କୁମ ॥ କୁଙ୍କୁମ ବସ୍ତୁ ଦେଖି ନଣ । ମୋତେ ଛୁଇଁଲେ ହେବ ଦୋଷ ॥ ମୋପଦ୍ମପାଦେ ନାହିଁ ରସ । ମାନ ଯିବ କ କଲେ ସ୍ପର୍ଶ ॥ ମାନିନୀ ମାନଭଙ୍ଗପାଇଁ । ମଧୁପତି ଏଥା କରଇ ॥ କହ ମଧୁପ ନାଶ୍ୱାଙ୍କର । ମାନଭଙ୍ଗନ୍ତୁ ଆମ୍ଭେ ଘର ॥ କଲବ ଆମ୍ଭମାନ ଜାଣି । ଯାହାର ଦୂତରୂପେ ତୁହି ॥ ତୁ କରୁ ଏମନ୍ତ ବେଭାର । ପ୍ରଭୁ ଯେ ଅଟଇ ତୋହର ॥ ଯଦୁସ୍ୱାମୀ ମଧ୍ୟେ ଉପହାସ । ପାଉଥିବେତ ସେ ଅବଶ୍ୟ ।୧୨। ଥରେ ଅଧରସୁଧା ଦେଇ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ହୃଦ ମୋହି । ତୁ ପୁଷ୍ପେ ତେଜୁ ଯେଉଁପରି । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ତେଜିଲେ ସେପରି ॥ ଏପରି ଠକର ଚରଣେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବା ସେବଇ କେସନେ । ହରି ଉତ୍ତମ ଶ୍ଳୋକବୋଲି । କେବେ କହିବା ବାକ୍ୟେ ଭୁଲି ॥ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେବଇ ଭ୍ରମବଶେ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଏହିପରି ଦଶେ ।୧୩। ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଗୁଣଗାନ ଆଉ ବୋଳିନକର ଥାଉ ଥାଉ ॥ ଯଦୁପତିଙ୍କ ଜନ୍ମକର୍ମ । ନକର ଆମ୍ଭ ଆଗେ ଗାନ ॥ ଅର୍ଜୁନ ସଖୀଙ୍କ ଆଗରେ । ଅଭିନନ୍ଦ ଗୁଣଗାଇବୁ ॥ ଏବେ ସେ ପ୍ରିୟା ଯେ କୃଷ୍ଣର ତାଙ୍କୁ ଶୁଣାଅ ଗୁଣ ତାର ॥ ଅତି ସ୍ନେହରେ ତାଙ୍କ ସ୍ତନ । ପୀଡ଼ା ହରନ୍ତେ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ॥ ହୋଇଥିବେ ସେ ଆନନ୍ଦିତ । ତୋତେ କରିବେ ପୁରସ୍କୃତ ॥ ।୧୪। ତାର କପଟପୂର୍ଣ୍ଣ ବାକ୍ୟେ । ରୁଚିରହାସ ଭ୍ରୂକଟାକ୍ଷେ ॥ କିଏ କେ ନେହ ନାଶ୍ୱତାର । ଦୁର୍ଲଭ ନୁହଇ ମାଧବ ॥ ଯା ପାଦରଜ ଲକ୍ଷ୍ମୀସେବେ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଅପିଚ କୃପଣପକ୍ଷେ ଦ୍ୟୁତ୍ତମଃଶ୍ଳୋକୈର୍ଦ୍ଦେଃ । ୧୪ । ବସୁକ ଶିରସି ଧୃତଂ ବେଦ୍ୟୁନଂ ଗୃହ୍ଣିକାରୈରନୁନୟଙ୍କୁ ଦୁଷଦ୍ରୈରେଭ୍ୟଃ ଦୌତ୍ୟୈର୍ମୁକୁନ୍ଦାତ୍ । ସ୍ବକୃତ ଇବ ବୃଷ୍ଣ୍ୟାପତ୍ୟଦେ ‹ନ୍ୟଲୋକା ଦ୍ୟେକୃଜଦକୃତଚେତାଃ କଂନୁ ସନ୍ଧେୟମନ୍ୟିନ୍ । ୧୬ । ମୃଗୟୁରିବ କପୀନ୍ଦ୍ରଂ ବିବ୍ୟଧେ ଲୁବ୍ଧଧର୍ମା

ପୂଜ୍ୟତମଂ ଦନ୍ତଶୋନ୍ମୁକ୍ତଂ । ବାଜନ୍ତସ୍ୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ପାଶ୍ଚାତଂ ଯାଃ ପଶ୍ୟସ୍ତାପମଗରଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରପକ୍ଷେ ଗୀଯୃତାଂ । ଇଷ୍ଟାଃ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ପ୍ରିୟା ତେନ କ୍ରୋଡ଼ା ଇତ । ତେନାଲିଙ୍ଗିତେନ ଘଟିତା କୁଚରୁକ୍ ଯାସା ତାସ୍ତ୍ରବ ଇଷ୍ଟମପେକ୍ଷିତଂ ଦାସ୍ୟନ୍ତୀତ । ୧୪ । ଭୋ ମାତର୍ମେବଂ ବୋଚସ୍ତ୍ୟା-ମନନ୍ତ ଭ୍ୟାନଙ୍ଗବିକବସ୍ତ୍ରାଂ ତୁପାଦସ୍ପିରୁଂ ମାନାଦସ୍ତୁବାନତ୍ୟନ୍ତ ଅତ୍ର ଦବାତ । ଦବ ଭୂବ ରସାତଳେ ଚ ଯାଃ ସ୍ତ୍ରିୟଃ ସୁଂସ୍ତାଃ କା ନାମ ଦୁରାପା ନ ଭାଷିନ । ତଦତ୍ୟୋବ୍ୟସ୍ୟଂ ତସୋଃଥର୍ଥ । କପଟେନ ରୁଚରେଣ ହାସେନ ଭୂଭଙ୍ଗ୍ୟୋ ଯସ୍ୟ ତସ୍ୟ । ହେ କପଟ ଇତ ବା । କିଞ୍ଚ ଯସ୍ୟ ଚରଣ-ରଜଃ ଶ୍ରୀଃ ସେବତେ ତବ ବୟଂ କାଃ । ଅପିଚ ଯଦ୍ୟପ୍ୟେବଂ ତଥାପି କୃପଣପକ୍ଷେ କୃପଣାନୁକମ୍ପିନି ପୁଂସି ଉତ୍ତମଃଶ୍ଳୋକଶବ୍ଦୋ ଭବଗତ ତଥ୍ୟ କଥାମ୍ବୁଂ ବୃତ୍ୟେବ ଭାବଃ । ୧୫ । ପାଦମୂଲେ ପ୍ରବଶନ୍ତଂ କ୍ଷମାପଯନ୍ତମିବ ମତ୍ତାହ ବନ୍ଦୁକେତ । ଶିରସି ନ୍ୟସ୍ତଂ ପାଦଂ ବସୁକ୍ୟ । ତଥାପ୍ୟମୁଞ୍ଚନ୍-ମାତ୍ର ବେଦ୍ମି । ମୁକୁନ୍ଦାଦନ୍ୟେଭ୍ୟଃ ତତଃ ଶିକ୍ଷିତୈର୍ଥଂ । ଦୌତ୍ୟୈର୍ଦୂତକର୍ମଭିଃ ଗୃହ୍ଣିକାରୈଃ ପ୍ରିୟୋକ୍ତିରଚନାଭିଃ ଅନୁନୟବଦୂତଃ ଦୂର୍ଥନାତଳୁରସ୍ୟ ତେ ତବ ଅଙ୍ଗମଙ୍ଗଂ ବେଦ୍ମି ମୁକୁନ୍ଦତତ୍ତ୍ୱ ଦୃଷ୍ଟପ୍ୟବିଶ୍ୱସନୀୟ ଇତ ଭାବଃ । କନୁ ତେନ କମପରାଦ୍ଧଂ ତତ୍ରାହ ସ୍ବକୃତ ଇତ । ସ୍ବକୃତେ ତଦର୍ଥମେବ ବନ୍ଧୁଂସ୍ତ୍ୟା ଅପତ୍ୟପତ୍ୟନ୍ୟଲୋକାଃ ଅପତ୍ୟାନି ପତସୃଷ୍ଟେକୃତଲୋକୋନ୍ୟେ କୋଧର୍ମପାଧଶ୍ଚ ଯାବସ୍ତା ନଃ ଅକୃତଚେତାଃ ଉପଚତଚନ୍ତ୍ରୋ ଯୋ ବ୍ୟକୃତତ୍ର ତସ୍ମିନ୍ କଂ ନୁ ସନ୍ଧାତବ୍ୟମେତ । ୧୬ କିଞ୍ଚ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ପୂର୍ବାଣି କର୍ମାଣି ଅନୁସନ୍ଧାନା ତଦ୍ଧେମ୍ୟଂ ମସ୍ତ୍ରାଦତ୍ୟାହ

କରର ଉଡ଼ୁ ଅବା ଅମ୍ଭେ । ଦୀନରେ ଯେ ଦୟା କରଇ । ଉତ୍ତମଶ୍ଳୋକ ତାକୁ କହ । ତାହାଙ୍କ ପ୍ରେମବଳା ଅମ୍ଭେ । ଦୟା ନ କରନ୍ତ କେବେ । ୧୫ । ପଦ୍ମଭୂମରେ ଯେ ଭ୍ରମର । ଚରଣେ ବସନ୍ତେ ଗୋପୀର । ଏକଦେ କୃଷ୍ଣ ଦୋଷପାଇଁ । କ୍ଷମାମାଗୁକୁ କରେ ଭୁହ । ମୋ ପଦୁ ଉଠାଅ ରୁଷିର । କୃଷ୍ଣ-ପେମଲେ ଗୃହ୍ଣିଉ । କହଇ ଅନ୍ତରୁଜରେ । ତାଠାରୁ ଶିଖିକୁ ରୁ କରେ । ଯାର କପଟ ପ୍ରେମମୋହେ । ପତିତନୟ ବନ୍ଧୁସ୍ନେହେ । ଛେଡ଼ିଲୁଁ ଦେଲୁଁ ଇହ ସୁଖ । ସ୍ବର୍ଗ ସୁଖରୁଚି ବିମୁଖ । ଏତେ ଅକୃତଜ୍ଞ ସେ ହେଲା । କ୍ଷଣକେ ସବୁ ଭୁଲିଗଲା । ଜାଣି ଶୁଣି ହେଉଁ କରଇ । ତେଲେ ସନ୍ଦେହ ଏଥି ନାହିଁ । ୧୬ । ଯେ କୃରଧର୍ମା ବ୍ୟାଧପରି । ବାଲିକୁ ଗୁପ୍ତେ ଥିଲା ମାରି । ମାଗିଲା ସୂର୍ପଣଖା ରତ । ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନକର ତାହାତ । ଭୁ ରଧାବୋଲେ ନାକ

ସ୍ତ୍ରିୟମଲଭ ବୈରୂପ୍ୟଂ ସ୍ତ୍ରୀକୃତଃ କାମଯାନାଂ । ବଲମପି ବଲମତ୍ତ୍ୱାଃ ବେଷ୍ଟୁସ୍ଥୂଲାଂକ୍ଷବଦ୍ ଯଦ୍ଭ ଦଲମପି ତସେ ଦୈର୍ଘ୍ୟ ଦ୍ରୁ ମୁଚ୍ୟକ ଯୁକ୍ତ କଥାର୍ଥଃ । ୧୭ । ଯଦନୁ-
ଚରିତଲୀଳାକର୍ଣ୍ଣପୀୟୂଷବପ୍ରୁଟ୍ ସକୃଦଦନବିଧୂତଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଧର୍ମ୍ମା ବିନଷ୍ଟାଃ । ସପଦ ଗୃହକୁଟୁମ୍ବଂ ଦୀନମୁତ୍ସୃଜ୍ୟ ଦୀନା ବହବ ଇହ ବିହଙ୍ଗା ଭିକ୍ଷୁଚର୍ଯ୍ୟାଂ
ଚରନ୍ତି । ୧୮ । ବଚ୍ୟୁନ୍ତମିବ ଜିହ୍ମବ୍ୟାହୃତଂ ଶ୍ରଦ୍ଧାନାଃ କୁଲିକରୁତମିବାଜ୍ଞାଃ କୃଷ୍ଣବଧ୍ୱୋ ହରିଣ୍ୟଃ । ଦଦୃଶୁରସକୃଦେତତ୍ତ ନଖସ୍ପର୍ଶତୀବ୍ର-

ସ୍ମରଗ୍ରୁଜ ଉପମନ୍ତ୍ରିନ୍ ଭଣ୍ୟତାମନ୍ୟବାର୍ତ୍ତା । ୧୯ ।

ମୃଗୟୁରିବେତ । ମୃଗୟୁର୍ଲୁବ୍ଧକ ଇବ ଯଃ କପୀନ୍ଦ୍ରଂ ବାଲିନଂ ବ୍ୟଧେ ଅବଧ୍ୟତ୍ । ଲୁବ୍ଧଧର୍ମ୍ମା କ୍ରୌର୍ଯ୍ୟାଦ୍ ଲୁବ୍ଧଧର୍ମ୍ମେତି ବା । ଲୁବ୍ଧକୋ
ହି ଜନ୍ତୂନ୍ ପଶ୍ଚାତ୍ ଜିଘାଂସୁ ବଧ୍ୟତି ଅନ୍ୟକୃତ୍ୟ ନ ତଥା ଅତୋ ବୃଥାକଠିନ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ତଥା ସ୍ତ୍ରିୟଂ ସୂର୍ପଣଖାଂ ସ୍ତ୍ରୀକୃତଃ ସୀତାପରିତ୍ୟକ୍ତଃ କାମ ଏବ
ଯାନଂ ପ୍ରାପ୍ତ ଯାଚକଂ ଯସ୍ୟାସ୍ତାଂ ବୈରୂପ୍ୟଂ ଛିନ୍ନକର୍ଣ୍ଣନାସିକାମକରୋତ୍ ଦାଶରଥିରୂପେଣ । ତଥା ବଲମପି ତଦତ୍ତ୍ୱଂ ବଲିଂ ଅଣ୍ଡା ଭୟମ୍ବ୍ରୀଡା ଧ୍ୱାଂକ୍ଷବତ୍
ବାଲକବତ୍ ଅବେଷ୍ଟ୍ୟତ୍ ବଦ୍ଧ ବାମନରୂପେଣ । ବଲମତ୍ତ୍ୱାଃ ଯୋକ୍ଷିପଦ୍ ସ୍ୱପଦଦ୍ୱୟ ଇତି ପାଠେ ବଲିଂ ପ୍ରଜ୍ଞାଂ ଗୃହୀତ୍ୱା ବଶ୍ୟପାତ୍ ସ୍ୱର୍ଗାଦଧୋଽପକ୍ଷି-
ପଦିତ୍ୟର୍ଥଃ । ତତ୍ ତସ୍ମାଦସିତସ୍ୟ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ସଖ୍ୟୈରଲଂ । ଏବଂ ଚେତ୍ ତ୍ୱମିତି ତଂ କଥଂ ଗାୟସି । ତତ୍ରାହ ଦୁସ୍ତ୍ୟଜନ୍ତୁ ତସ୍ୟ କଥାର୍ଥ ଇତ୍ୟର୍ଥ
ଇତି । ୧୭ । ଅପିଚ । କାମମ ଏବ ତତ୍କଥାପି ନିବର୍ଗଲତାମୂଲୋନ୍ମୂଲକାଡ ତଥାପି ନ ତ୍ୟକ୍ତୁଂ ଶକ୍ନୁମଃ କିଂ ପୁନ ଇତ୍ୟାହ ଯଦନୁଚରି-
ତେତି । ଯସ୍ୟାନୁଚରିତମେବ ଲୀଳା ତଦେବ କର୍ଣ୍ଣପୀୟୂଷଂ ତସ୍ୟ ବିପ୍ରୁଟ୍ କଣିକା ତସ୍ୟାଃ ସକୃତ୍ ଅଦନଂ ସେବନଂ ତେନ ବିଧୂତା ନିରସ୍ତା
ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଧର୍ମ୍ମା ରାଗାଦୟୋ ଯେଷାଂ ତେ ଅତଏବ ବିନଷ୍ଟା ଅପଭ୍ରଷ୍ଟା ଦୀନଂ ଦୁଃଖିତଂ ଗୃହକୁଟୁମ୍ବଂ ବିହାୟ ଦୀନା ଭୋଗହୀନା ବିହଙ୍ଗା ଇବ ଭିକ୍ଷୁ-
ଚର୍ଯ୍ୟାଂ ପ୍ରାଣବୃତ୍ତିମାତ୍ରଂ ଚରନ୍ତି ଅତଃ ସ୍ୱୟଂ ଇତ୍ୟଃ ତଥାପି ତ୍ୟକ୍ତୁଂ ନ ଶକ୍ନୁମ ଇତି ନିଜାପରତ୍ୱେନ ତାବଜ୍ଜୀବିତାର୍ଥଃ । ଦୁସ୍ତ୍ୟଜତ୍ୱେପି ପାବ-

---

ବାନ । କର୍ଣ୍ଣପ୍ରେକଲ ସେହେତନ ॥ ବଳକୁ ଦାନ ମାଗିଗଲେ । ତହିଁ କପଟ ଆଚରିଲେ ॥ ହୋଉ କହନ୍ତେ କାହିଁକି ଯେତେ । ଜାଳିବାଳକୁ ଏ
ଭେସନେ ॥ ବଳକୁ ବେଢ଼ିଲାଇଦେଲ । ସର୍ବସ୍ୱ ତାହାର ହରିଲ ॥ ଏମନ୍ତ କୃଷ୍ଣର ଯେସନା । ସେକ କ୍ଷମାପୀ ସହୁଥିଲେ ଗା ॥ ତାଗୁଣ ନଯାଏ
ପାଶୋର । ବସେ ହୋଇଛି ଛନିଗାର । ୧୭ । ଯାହାର ଲୀଳାକର୍ମ୍ମ ଶୁଣି । ସେଇ ପୀୟୂଷବନ୍ଦ୍ୟମଣି ॥ ସଦାରସ୍ନେହ ହ୍ରିଦ କହ । ନରେ ଅନନ୍ତ ନଷ୍ଟା-
ଗୃହ ॥ ଦରିଦ୍ର ନିଜକୁଟୁମ୍ବନେ । ସ୍ନେହ ତେଜନ୍ତି ତତ୍କାଳରେ ॥ ନିଜେ ଦରିଦ୍ରପର ହୋଇ । ଭିକ୍ଷମାଗନ୍ତି ଯହିଁ ତହିଁ ॥ ତାଠାରେ ଆମ୍ଭର କ
କାର୍ଯ୍ୟ । ସେ କି ଉଦ୍ଧାରହେବା ନୀଜ । ୧୮ । କୁଟିଳବ୍ୟାଧ ମଧୁସ୍ୱରେ । ଭୟସାର ହରିଣୀମାନେ ॥ ମୋହିତ ହୋଇ ଯେଉଁପରି । ପଡ଼ନ୍ତି ଜୁଅନ୍ତି

ସ୍ମରନ୍ତ୍ୟ ଉପମନ୍ତ୍ରିନ୍ ଭଣ୍ୟତାମନ୍ୟବାର୍ତ୍ତାଃ । ୧୯ । ପ୍ରିୟସଖ ପୁନରାଗାଃ ପ୍ରେୟସା ପ୍ରେଷିତଃ କିଂ ବରୟ କିମନୁରୁନ୍ଧେ ମାନନୀୟୋଽସି ମେଽଙ୍ଗ
ନୟସି କଥମିହାସ୍ମାନ୍ ଦୁସ୍ତ୍ୟଜଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱପାର୍ଶ୍ୱଂ ସତତମୁରସି ସୌମ୍ୟ ଶ୍ରୀର୍ବଧୂଃ ସାକମାସ୍ତେ । ୨୦ । ଅପି ବତ ମଧୁପୁର୍ଯ୍ୟାମାର୍ଯ୍ୟପୁତ୍ରୋଽଧୁନାସ୍ତେ

ମାଧିକୋଽସ୍ମୟଂ ଥିଃ । ବଧୂତଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଂ କୃଷ୍ଣ ତସ୍ୟୈବ ମାଧଃ ଦୃଷ୍ଟବତ୍ । ତତସ୍ତେ ଚ ତେ ଅବନଷ୍ଟାତ୍ମ ପଦାଦଃ । ଇତରେ ପୁନର୍ହ୍ୟଧର୍ମିଣୋ
ନେତ୍ରା ଏବ । ଯଦ୍ୱା ତନ୍ମୟଣମେବ ପାନଂ ଭୂତଂ ଗୃହ ପଦ୍ଧତଂ କୁଟୁମ୍ବଂ ବିହାୟ ପାନା ଇବ ଅକ୍ଷଣାଃ । ଧୀର ଇତ ବା ପାଠଃ । ବହବୋ
ଦେହିନୋ ହଂସା ଇବ ସାତ୍ୱସ ବିବେକବନ୍ତ ଭକ୍ତଚର୍ଯ୍ୟାଂ ପାରମହଂସ୍ୟଂ ଚରନ୍ତି । ତସ୍ମାଦେବ ପରମପୁରୁଷାର୍ଥରୂପଭ୍ରାନ୍ତ୍ୟା ଏବ ତତ୍କଥାର୍ଥ
ଇତି । ୧୮ । ନନୁ କାମେନ ବୃଥା ଦୁଃଖଂ ଭୁଞ୍ଜୈବ ସାକଂ ରହସି ବିହରନ୍ତଂ କାମେନ ନାବୋଚ ଇତ୍ୟତ ଅହ ବଧୂମତ । ହେ ଉପମନ୍ତ୍ରିନ
ଦୂତ । ଅସ୍ମାନିତ୍ୟଂ ବାର୍ତ୍ତା । ଯତଃ କୁଲକସ୍ୟ ମୃଗୟୋଃ ରୁତଂ ଗୀତଂ ଅଜ୍ଞା ଯଥା ଋତଂ ସତ୍ୟମିତ ଦଧାନାଃ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ସ୍ମରଣେ ବଧ୍ୱୋ ଭାର୍ଯ୍ୟା
ନଖରୈଃ ଶରୈଃ ଛତାଃ ସତ୍ୟା ରୁଜୋ ଦଦୃଶୁଃ । ଏବ କଦର୍ଥା କୁଟିଳସ୍ୟ ତସ୍ୟ ବ୍ୟାହୃତଂ ରହମିବ ଶ୍ରଦ୍ଧାନାଃ ସ୍ମୃହସ୍ପୃତ୍ୟା ବସ୍ତୁଂ
ଅବଲୁଦେବତୁ ଦଦୃଶିମ । କିଂ ତୁ । ତସ୍ୟ ନଖୈଃ ସ୍ପର୍ଶଶ୍ରେନ ଯସ୍ତ୍ରୀତ୍ୱଃ ସ୍ମରଶ୍ରେନ ରୁଜଃ ପୀଡ଼ାଃ ତସ୍ମାଦନ୍ୟା ବାର୍ତ୍ତା ଭଣ୍ୟତାଂ କଥ୍ୟତା-
ମିତି । ୧୯ । ପୁନରୁଦ୍ୟ ଗତ୍ୱା ପୁନରାଗତଂ ପ୍ରତ୍ୟାହ ପ୍ରିୟସଖେତି । ହେ ପ୍ରିୟସ୍ୟ ସଖେ ପ୍ରେୟସା କୃଷ୍ଣେନ ପୁନଃ ପ୍ରେଷିତଃ କିଂ ତ୍ୱମାଗତୋଽସି
ଅଙ୍ଗ ହେ ଦୂତ ମେ ମମ ମାନନୀୟଃ ପୂଜ୍ୟୋଽସି । ଅତୋ ଭବାନ୍ କିମନୁରୁନ୍ଧେ ପ୍ରାପ୍ତୁମିଚ୍ଛତୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ତଦ୍‌ବରୟ ବୃଣୀଷ୍ୱ । ଯାଚିତଂ ପ୍ରତ୍ୟାହ ନୟ-
ସୀତି । ଇହ ଯତ୍ରା ଅସ୍ମାନ୍ ଦୁସ୍ତ୍ୟଜଂ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ମିଥୁନଭାବୋ ଯସ୍ୟ ତସ୍ୟ ପାର୍ଶ୍ୱଂ ସମୀପଂ କଥଂ ନୟସି ନେଷ୍ୟସି । ନ ହି । ହେ ସୌମ୍ୟ
ଶ୍ରୀର୍ନାମ ବଧୂଃ ସାକଂ ସହୈବ ସତତମାସ୍ତେ । ତେନ ପୁନରପି ବକ୍ଷସ୍ୟେବ । ୨୦ । ତେନ ଯମନ୍ତ୍ରିତଦୋଷ ବ୍ରୂତେ ଦେବି ଦେବ । ବର ହର୍ଷେ

ଶରେ ଦାଉ ॥ ତେବେ କୁଟିଳକୃଷ୍ଣର । ଦୂରଳୀସ୍ୱନରେ ଅମ୍ଭର ॥ ମୋହଭ ବିଶ୍ୱାସ-ଜନମନ୍ତେ । ତାହାର ତବ ନଖସର ॥ ଏଥାଏ ମଦନ
ବେଦନା । ସ୍ୱେବେ ସହୁଅଛୁଁ ସିନା ॥ ତାକଥା ଛାଡ଼ ଅହେ ଦୂତ । ପଚାର ଇତରବୃତ୍ତାନ୍ତ ।୧୯। ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସଖା ହେ ଅକ୍ରୂର । ପ୍ରିୟଙ୍କ ଆଦେଶେ
ଏଥର ॥ ଏଠାକୁ ଆସିଛୁ କହ । ତୁମ୍ଭେ ଅମ୍ଭର ପୂଜ୍ୟ ହୁଅ ॥ ତଥାପି ଯାହା ଇଛା ମାଗ । ଦେବୁ ନିଶ୍ଚୟ ମହାଭାଗ ॥ ସଦା ଯେ ମିଥୁନଭାବରୁ
ଛାଡ଼େ, ଅମ୍ଭଙ୍କୁ ତାପାଶକୁ ॥ ନେବ କି? କାହ କହ ଦୂତ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବକ୍ଷରେ ସତତ ॥ ଜଗିରହନ୍ତି, କେବର୍ଣ୍ଣ । ଅମ୍ଭର ଗତ କହ ବାରୁ ।୨୦ ।

ସ୍ମରତି ସ ପିତୃଗେହାନ୍ ସୌମ୍ୟ ବନ୍ଧୂଂଶ୍ଚ ଗୋପାନ୍ । କ୍ୱଚଦପି ସ କଥା ନଃ କିଙ୍କରୀଣାଂ ଗୃଣୀତେ ଭୁଜମଗୁରୁସୁଗନ୍ଧଂ ମୂର୍ଦ୍ଧ୍ନ୍ୟଧାସ୍ୟତ୍ କଦା ନୁ । ୨୧ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଅଥୋଦ୍ଧବୋ ନିଶମ୍ୟୈବଂ କୃଷ୍ଣଦର୍ଶନଲାଲସାଃ । ସାନ୍ତ୍ୱୟନ୍ ପ୍ରିୟସନ୍ଦେଶୈର୍ଗୋପୀରିଦମଭାଷତ । ୨୨ । ଶ୍ରୀଉଦ୍ଧବ ଉବାଚ । ଅହୋ ଯୂୟଂ ସ୍ମ ପୂର୍ଣ୍ଣାର୍ଥା ଭବତ୍ୟୋ ଲୋକପୂଜିତାଃ । ବାସୁଦେବେ ଭଗବତି ଯାସାମିତ୍ୟର୍ପିତଂ ମନଃ । ୨୩ । ଦାନବ୍ରତତପୋହୋମଜପସ୍ୱାଧ୍ୟାୟସଂଯମୈଃ । ଶ୍ରେୟୋଭିର୍ବିବିଧୈଶ୍ଚାନ୍ୟୈଃ କୃଷ୍ଣେ ଭକ୍ତିର୍ହି ସାଧ୍ୟତେ । ୨୪ । ଭଗବତ୍ୟୁତ୍ତମଶ୍ଳୋକେ ଭବତୀଭିରନୁତ୍ତମା । ଭକ୍ତିଃ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତା ଦିଷ୍ଟ୍ୟା ମୁନୀନାମପି ଦୁର୍ଲ୍ଲଭା । ୨୫ । ଦିଷ୍ଟ୍ୟା ପୁତ୍ରାନ୍ ପତୀନ୍ ଦେହାନ୍ ସ୍ୱଜନାନ୍ ଭବନାନି ଚ । ହିତ୍ୱାବୃଣୀତ ଯୂୟଂ ଯତ୍ କୃଷ୍ଣାଖ୍ୟଂ ପୁରୁଷଂ ପରମ୍ । ୨୬ । ସର୍ବ୍ବାତ୍ମଭାବୋଽଧିକୃତୋ ଭବତୀନାମଧୋକ୍ଷଜେ । ବିରହେଣ ମହାଭାଗା ମହାନ୍ ମେଽନୁଗ୍ରହଃ କୃତଃ । ୨୭ । ଶ୍ରୂୟତାଂ ପ୍ରିୟ-

---

ହେ ସୌମ୍ୟ ଗୁରୁକୁଲାଦାଗତ୍ୟ ଆର୍ଯ୍ୟପୁତ୍ରଃ କୃଷ୍ଣଃ ଅଧୁନା କିଂ ମଧୁପୁର୍ଯ୍ୟାଂ ବର୍ତ୍ତତେ । କଦାଚିଦପି କୋଽସ୍ମାକଂ ବାର୍ତ୍ତାଃ କିଂ ବ୍ରୂତେ । ଅଗୁରୁଗନ୍ଧ ସୁଗନ୍ଧଂ ଭୁଜଂ ନୋ ମୂର୍ଦ୍ଧ୍ନି କଦା ନୁ ଧାସ୍ୟତି । ୨୧ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଦର୍ଶନୋତ୍ସୁକା ଗୋପୀଃ ପ୍ରିୟସ୍ୟ ସନ୍ଦେଶୈଃ ସାନ୍ତ୍ୱୟନ୍ ପ୍ରଥମଂ ତାବଦିଦମଭାଷତ । ୨୨ । ତଦାହ ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ ॥ ଅହୋ । ହେ ସ୍ମ ନୂନଂ ଯୂୟଂ ପୂର୍ଣ୍ଣାର୍ଥାଃ । ୨୩ । ଶ୍ରେୟୋଭିଃ ଶ୍ରେୟଃସାଧନୈଃ । ୨୪ । ଅନୁତ୍ତମା ଅତିଶ୍ରେଷ୍ଠା । ୨୫ । ଅବୃଣୀତ ବୃତବତ୍ୟଃ । ୨୬ । ସର୍ବ୍ବାତ୍ମଭାବ ଏକାନ୍ତଭକ୍ତିଃ । ଅଧିକୃତଃ ପ୍ରାପ୍ତଃ । ଭଗବତ୍ପ୍ରେମସ୍ୱରୂପପ୍ରଦର୍ଶନେନ ମମୈବ ମହାନନୁଗ୍ରହଃ କୃତ

କହ ଏବେଣ ଅମ୍ଭନାଥ । ମଧୁପୁରୀରେ ଅଛନ୍ତି ତ ॥ ସୁହୃଦ ଗୋପାଳ ମାନଙ୍କୁ । ଆବର ପିତୃଭବନକୁ ॥ ସ୍ମରନ୍ତି କି ସେ କେବେ କହ । କିଙ୍କରୀ ଆମ୍ଭର ବିଷୟ ॥ କେବେ କି କଥା କହୁଥାନ୍ତି । ମନେ ଦେଖେକ ଅମ୍ଭ ପ୍ରୀତି ॥ କେବେ ଅଗୁରୁଗନ୍ଧ କର । ମଣ୍ଡିବେ ଶିରରେ ଅମ୍ଭର । ୨୧ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । କୃଷ୍ଣଦର୍ଶନେ ଗୋପୀଗଣ । ଅତି ଉତ୍କଣ୍ଠିତ ବୁଝିଣ ॥ ପ୍ରିୟସନ୍ଦେଶେ ଶାନ୍ତ ଦେଇ । ଗୋପୀଙ୍କୁ କହନ୍ତି ବୁଝାଇ । ୨୨ । ଶ୍ରୀଉଦ୍ଧବ ଉବାଚ — । ଧନ୍ୟ ଗୋ ତୁମ୍ଭେ ପୂଜ୍ୟତମା । ହୋଇଛ ପୂର୍ଣ୍ଣମନସ୍କାମା ॥ ଯେଣୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭଗବାନେ । ମନ ଅଛି ଅନୁକ୍ଷଣେ । ୨୩ । ଦାନ ତପସ୍ୟା ବ୍ରତ ହୋମ । ଜପ ବେଦପାଠ ସଂଯମ ॥ ଅନ୍ୟ ଯେତେକ ଧର୍ମ କଲେ । କୃଷ୍ଣେ ଭକତି ନୁହେ ଭଲେ । ୨୪ । ତୁମ୍ଭର ଅତିଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭକ୍ତି । ଜନ୍ମିଛି ଶ୍ରୀହରିଙ୍କ ପ୍ରତି । ମୁନିଙ୍କୁ ଯେ ଭକ୍ତି ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । ଧନ୍ୟ ଅଟଇ ତୁମ୍ଭ ଭାଗ୍ୟ ॥ ୨୫ । ଦଇବେ ପୁତ୍ର ପତି ଦେହ । ତେଜି ସ୍ୱଜନ ଆଉ ଗୃହ ॥ ପରମପୁରୁଷ କୃଷ୍ଣରେ ।
ବରିଲ ଅନ୍ତରେ । ୨୬ । ଏକାନ୍ତ ଭକ୍ତି ଅଧୋକ୍ଷଜେ । ଲଭିଛ ଅଛ ତୁମ୍ଭେ ସଜେ ॥ ବିରହେ ତାହା ଦେଖାଇଲ । ମୋ ପ୍ରତି ଅନୁଗ୍ରହ କଲ ॥

ସନ୍ଦେଶୋ ଭବତାନାଂ ସୁଖାବହଃ । ଯମାଦାସ୍ୟାଗତୋ ଭଦ୍ରା ଅହଂ ଭର୍ତ୍ତୁରହସ୍କରଃ । ୨୮ । ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ । ଭବତୀନାଂ ବିୟୋଗୋ ମେ ନହି ସର୍ବାତ୍ମନା କ୍ୱଚିତ୍ । ଯଥା ଭୂତାନି ଭୂତେଷୁ ଖଂ ବାୟ୍ୱଗ୍ନିର୍ଜଳଂ ମହୀ । ତଥାହଂ ଚ ମନଃ ପ୍ରାଣଭୂତେନ୍ଦ୍ରିୟଗୁଣାଶ୍ରୟଃ । ୨୯ । ଆତ୍ମନ୍ୟେବାତ୍ମନାତ୍ମାନଂ ସୃଜେ ହନ୍ମ୍ୟନୁପାଳୟେ । ଆତ୍ମମାୟାନୁଭାବେନ ଭୂତେନ୍ଦ୍ରିୟଗୁଣାତ୍ମନା । ୩୦ । ଆତ୍ମା ଜ୍ଞାନମୟଃ ଶୁଦ୍ଧୋ ବ୍ୟତିରିକ୍ତୋଽଗୁଣାନ୍ୱୟଃ । ସୁଷୁପ୍ତି ସ୍ୱପ୍ନ-

ଇତି । ୨୨ । ଭର୍ତ୍ତୁଃ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ରହସ୍କରୋ ରହସ୍ୟକାର୍ଯ୍ୟକର୍ତ୍ତା । ୨୮ । ଭବତୀନାଂ ମେ ମଯା ସହ ବିୟୋଗୋ ନାସ୍ତି । କୁତଃ ସର୍ବାତ୍ମନା ସର୍ବସ୍ୟୋ-ପାଦାନକାରଣେନ । ଅତ ଏବ ସର୍ବେଷୁ ମନଆଦିକାର୍ଯ୍ୟେଷୁ ଅହମନୁଗତତ୍ୱେନ ସ୍ଥିତ ଇତି ସଦୃଷ୍ଟାନ୍ତମାହ ଯଥେତି । ଭୂତେଷୁ ଚରାଚରେଷୁ ମହାଭୂତାନି । ବାୟ୍ୱଗ୍ନି ବାୟୁଃ ସହ ତୋୟାଗ୍ନିଃ । ବାୟୁଶ୍ଚ ଅଗ୍ନିଶ୍ଚେତ୍ୟର୍ଥଃ । ଯଥା ତଥା ଅହଞ୍ଚେତି । ମନଆଦୀନି କାର୍ଯ୍ୟାଣି ଗୁଣାଃ କାରଣଂ ତେଷା-ମାଶ୍ରୟତ୍ୱେନାନୁଗତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୯ । ନନୁ କାରିଣତ୍ୱେ ସର୍ବାନୁଗତତ୍ୱେ ଚ କାର୍ଯ୍ୟକାରଣଭେଦଃ ସ୍ୟାଦତ ଆହ ଆତ୍ମନ୍ୟେବେତି । ନନୁ ନିତ୍ୟସିଦ୍ଧସ୍ୟ କୁତଃ ସୃଷ୍ଟ୍ୟାଦିରୂପତା ଅତ ଆହ ଭୂତେନ୍ଦ୍ରିୟ ଗୁଣାତ୍ମନା । ବୁଦ୍ଧୀନ୍ଦ୍ରିୟେତ୍ୟ ବା ପାଠଃ । ତଦ୍ରୂପେଣେତି । ନନୁ ତର୍ହି କାର୍ଯ୍ୟ ଭୂତସ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟେ ତବାହ । ଆତ୍ମମାୟାନୁଭାବେନେତି । ୩୦ । ନନ୍ୱାତ୍ମନୋ ଭୂତାଦିରୂପତ୍ୱେ ତଦ୍ଦୋଷପ୍ରସଙ୍ଗଃ ସ୍ୟାତ୍ ତତ୍ରାହ ଆତ୍ମେତି । ଆତ୍ମା ଶୁଦ୍ଧଃ । କୁତଃ । ଅଗୁଣାନ୍ୱୟଃ ନ ଗୁଣୈଷ୍ୱନ୍ୱୟୋଽସ୍ତି ତଥା । ତତ୍ର କୁତଃ । ବ୍ୟତିରିକ୍ତଃ । ତଦପି କୁତଃ । ଜ୍ଞାନମୟୋ ଜ୍ଞାନସ୍ୱରୂପଃ । ନନ୍ୱହଂ ପ୍ରତ୍ୟୟେ ସ୍ୱୟଂବେଦ୍ୟମେବାତ୍ମନୋ ନାନାବସ୍ଥାବତ୍ତ୍ୱମିତି କୁତଃ ଶୁଦ୍ଧତେତି ତତ୍ରାହ ସୁଷୁପ୍ତୀତି । ମାୟାକାର୍ଯ୍ୟମନୋବୃତ୍ତିଭିର୍ବିଭେଦିତଯସ୍ତାଭିର୍ଭୂତେଣ

। ୨୭ । ଶୁଣଗୋ ଚିହ୍ନକ୍କ ସନ୍ଦେଶ । ଯହିଁ ଲଭିବ ତୁମ୍ଭେ ତୋଷ ॥ ସ୍ୱାମିଆଦେଶ-ମହିମାନ । ଏଥେ ଏଥିକି ଯାଇ ଯେନ । ୨୮ । ଶ୍ରୀଭଗବାନ ବଚ— ଅବୋ ଗୋପୀଏ ଚନ୍ଦ୍ରାକର । ବିୟୋଗ ଭୃମ୍ଭର ମୋହର ॥ କଦାପି ଘଟିନପାରଇ । ସର୍ବଙ୍କ ଉପାଦାନମୁହିଁ ॥ ଯେଣୁ ସକଳକାର୍ଯ୍ୟରେ ଅଛନ୍ତି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପଞ୍ଚରେ ॥ ଆକାଶ ବାୟୁଅଗ୍ନିଜଳ । ମହୀ ଦେହରେ ଏସକଳ ॥ ଏକଅରକେ ଛନ୍ଦାହୋଇ । ଶରୀର ଯେସନେ ଜନ୍ମଇ ॥ ମୁହିହିଁ ସର୍ବଦେହେ ତେହ୍ନେ । ଦେହେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଭୂତ ଗୁଣେ ॥ ପ୍ରାଣ ମନର ମୁଁ ଆଶ୍ରୟ । ତେଣୁ ସକଳ ମୋର ଦେହ । ୨୯ । ମୁଁ ନିଜ ମାୟାପ୍ରଭାବରେ ତ୍ରିଗୁଣ ପଞ୍ଚଭୂତାକାରେ ॥ ଅବର ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ହୁଅଇ । ନିଜେ ନିଜକୁ ସରଜଇ ॥ ପାଳଇ କରଇ ବିନାଶ । ମୁଁ କାର୍ଯ୍ୟ କାରଣର ଈଶ । ୩୦ । ଅସ୍ଥା ଶରୀର ବ୍ୟତିରିକ୍ତ । ନିର୍ଗୁଣ ଶୁଦ୍ଧ ଜ୍ଞାନଗାବ ॥ ସୁଷୁପ୍ତି ସ୍ୱପନ ଜାଗ୍ରତ । ମନୋବୃତ୍ତିରେ ଅନୁଭୂତ । ୩୧ । ନର ଦେଖଇ ଯା ସ୍ୱପନେ ।

କାରଭି ମନୋବୃତ୍ତିଭଙ୍ଗସ୍ତୃତେ । ୩୧ । ଯେନେନ୍ଦ୍ରିୟାର୍ଥାନ୍ ଧାୟେତ ମୃଷା ସ୍ୱପ୍ନବଦୁତ୍ଥିତଃ । ତନ୍ନିରୁନ୍ଧ୍ୟାଦିନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ବିନିଦ୍ରଃ ପ୍ରତ୍ୟପଦ୍ୟତ ।୩୨। ଏତଦନ୍ତଃ ସମାମ୍ନାୟୋ ଯୋଗଃ ସାଙ୍ଖ୍ୟଂ ମନୀଷିଣାଂ । ତ୍ୟାଗସ୍ତପୋ ଦମଃ ସତ୍ୟଂ ସମୁଦ୍ରାନ୍ତା ଇବାପଗାଃ ।୩୩। ଯତ୍ତ୍ୱହଂ ଭବତୀନାଂ ବୈ ଦୂରେ ବର୍ତ୍ତେ ପ୍ରିୟୋ ଦୃଶାଂ । ମନସଃ ସନ୍ନିକର୍ଷାର୍ଥଂ ମଦନୁଧ୍ୟାନକାମ୍ୟୟା । ୩୪ । ଯଥା ଦୂରଚରେ ପ୍ରେଷ୍ଠେ ମନ ଆବିଶ୍ୟ ବର୍ତ୍ତତେ । ସ୍ତ୍ରୀଣାଞ୍ଚ ନ ତଥା ଚେତଃ ସନ୍ନିକୃଷ୍ଟେଽକ୍ଷିଗୋଚରେ । ୩୫। ମୟ୍ୟାବେଶ୍ୟ ମନଃ କୃତ୍ସ୍ନଂ ବିମୁକ୍ତାଶେଷବୃତ୍ତି ଯତ୍ । ଅନୁସ୍ମରନ୍ତ୍ୟୋ ମାଂ ନିତ୍ୟମଚିରାନ୍ମାମୁପୈ-

---

ଷ୍ୟଥେତି ଶେଷଃ ।

ପ୍ରଗୃତେ । ନ ସ୍ୱତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୧ । କୁତଃ ମନୋନିରୋଧେ ତଦଭାବାଦିତ ବ୍ୟତିରେକଂ ଦର୍ଶୟିତ୍ୱାଂ ମନୋନିରୋଧଂ ବିଧତ୍ତେ ଯେନେତି ଉତ୍ଥିତଃ ପୁମାନ୍ ଯଥା ମିଥ୍ୟାଭୂତମେବ ସ୍ୱପ୍ନଂ ଧାୟତି ଏବଂ ବାଧିତାନପି ଇନ୍ଦ୍ରିୟାର୍ଥାନ୍ ଶବ୍ଦାଦୀନ୍ ଯେନ ମନସା ଧାୟେତ୍ ତନ୍ନିରୁନ୍ଧ୍ୟାତ୍ ଧାୟଂଶ୍ଚ ଯେନେନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ପ୍ରତ୍ୟପଦ୍ୟତ ପ୍ରାପ । ତନ୍ମନଃ ବିନିଦ୍ରୋଽନଳସଃ ସନ୍ ନିରୁନ୍ଧ୍ୟାତ୍ ନିଯଚ୍ଛେଦିତ । ୩୨ । ତାଦୃଶ ଚ କୃତାର୍ଥୋ ଭବନ୍ତୀତ୍ୟାହ ଏତଦନ୍ତ ଇତି । ଏଷ ମନୋନିରୋଧଃ ଅନ୍ତଃ ସମାପ୍ତିଃ ଫଳଂ ଯସ୍ୟ ସଃ । ସମାମ୍ନାୟୋ ବେଦଃ । ସ ଚନ୍ଦ୍ରପର୍ଯ୍ୟବସାୟିତ୍ୱାର୍ଥଃ । ଯୋଗୋଽଷ୍ଟାଙ୍ଗଃ ସାଙ୍ଖ୍ୟମାତ୍ମାନାତ୍ମବିବେକଃ । ତ୍ୟାଗଃ ସନ୍ନ୍ୟାସଃ । ତପଃ ସ୍ୱଧର୍ମଃ ଦମ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଦମନଂ । ନାନାବେଦେଃ ପୃଥକଂ ପର୍ଯ୍ୟବସାନେ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତଃ । ସମୁଦ୍ରାନ୍ତା ଅପଗା ନଦ୍ୟ ଇବେତି । ୩୩ । ନନ୍ କମନୀୟାନ୍ କଥାତ୍ମାନ୍ ଅସ୍ମାଦୀୟାଂ ସ୍ୱଲୋକଂ ତ୍ୱଂ ବିହାୟ ସଙ୍କୁଚିତରସଜଳତରଙ୍ଗଶାଲିତ୍ୱେନ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ବରହଂ ନୈବ ସହାମ ଇତି ଚେଦତ ଆହ ଯତ୍ତ୍ୱହମିତି । ଦୃଶାଂ ଦୂରେ ଯଦ୍ବର୍ତ୍ତେ ତନ୍ମଦନୁଧ୍ୟାନାର୍ଥଂ । ତଚ ଧ୍ୟାନଂ ମନସଃ ସନ୍ନିକର୍ଷାର୍ଥମିତି ।୩୪। ଏତଦୁପପାଦୟତି ଦ୍ୱୟେନ । ଯଥା ଦୂରଚର ଇତି । ୩୫।୩୬ । ଉପେକ୍ଷ୍ୟଥେତି ମାଧୁର୍ଯ୍ୟମାବେଶିତ ଚେଦତ ଆହ ଯା ଇତି ।

ଉଠି ଚକ୍ଷୁଇ ତାକୁ ମନେ । ସେତକ୍ଷା ମିଥ୍ୟା ଯେଉଁ ପରି । ଶବ୍ଦାଦିବିଷୟେ ସେପରି । ମନ ଚକ୍ଷୁଇ ଯେଉଁ କ୍ଷଣେ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟେ ଭୋଗନ୍ତି ସେକ୍ଷଣେ । ତେଣୁ ଏ ମନ ଅଟେ ମୂଳ । ତା ସେହି ସଂସାରଜଞ୍ଜାଳ । ତେଣୁ ସର୍ବଦା ଜ୍ଞାନବଳେ । ମନକୁ ରଖିବ ନଷ୍ଟକେ ।୩୨। ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗଯୋଗ ବେଦପଠ ଆତ୍ମବିବେକ ସାଙ୍ଖ୍ୟବାଦ । ସନ୍ନ୍ୟାସ ସ୍ୱଧର୍ମ ପାଳନ । ସତ୍ୟ ଓ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଦମନ । ଏସବୁଯେତେ ମାର୍ଗଗୁଡ଼ । ମନନିରୋଧେ ହୁଏ ସିଦ୍ଧ । ନଦୀଏ ସାଗରେ ମିଶନ୍ତି । ତରଙ୍ଗ ଯେଷ୍ଟେ ରୂପ ଗୁଣ । ୩୩ । ମୁଁ ତୁମ୍ଭନେତ୍ରପ୍ରିୟ ହୋଇ । ଦୂରେ ରହୁଛି ଏଥିପାଇଁ । ମୋତେ ସର୍ବଦା କରିଧ୍ୟାନ । ମୋଠାରେ ସଂଯୋଜିବ ମନ । ୩୪ । ସ୍ୱାମୀ ରହିଲେ ବିଦେଶରେ । ନାରୀରମନ ଯେତେଭାବେ । ସ୍ୱାମୀକୁ ସର୍ବଦା ଭାବଇ । ନିକଟେ ତାହା ନ କରଇ । ୩୫ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ-

ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତମ୍ ଇତ୍ୟଥ । ଅନ୍ୟା ଯା ମତ୍ସ୍ୟା କ୍ରୀଡିତା ସନ୍ଧ୍ୟାଂ ବନେଽସ୍ମିନ୍ ବ୍ରଜ ଅସ୍ଥିତାଃ । ଅଲବ୍ଧବଧାଃ କଲ୍ୟାଣ୍ୟୋ ମାସୁର୍ମଦ୍ବୀର୍ଯ୍ୟଂ ଚନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ।୩୭। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ-

ଏବଂ ପ୍ରିୟତମାଦିଷ୍ଟମାକର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ବ୍ରଜଯୋଷିତଃ । ତା ଊଚୁରୁଦ୍ଧବଂ ପ୍ରୀତାସ୍ତତ୍ସନ୍ଦେଶାଗତସ୍ମୃତାଃ । ୩୮ । ଗୋପ୍ୟ ଊଚୁଃ । ଦିଷ୍ଟ୍ୟାଽହିତୋ ହତଃ

କଂସୋ ଯଦୂନାଂ ସାନୁଗୋଽଘକୃତ୍ । ଦିଷ୍ଟ୍ୟାପ୍ତୈର୍ଲବ୍ଧସର୍ବାର୍ଥୈଃ କୁଶଲ୍ୟାସ୍ତେଽଚ୍ୟୁତୋଽଧୁନା । ୩୯ । କଚ୍ଚିଦ୍ଗଦାଗ୍ରଜଃ ସୌମ୍ୟ କରୋତି ପୁର-

ଯୋଷିତାଂ । ପ୍ରୀତିଂ ନଃ ସ୍ନିଗ୍ଧସବ୍ରୀଡହାସୋଦାରେକ୍ଷଣାର୍ଚ୍ଚିତଃ ।୪୦। କଥଂ ରତିବିଶେଷଜ୍ଞଃ ପ୍ରିୟଶ୍ଚ ପୁରଯୋଷିତାଂ । ନାନୁବଧ୍ୟେତ ତଦ୍ବାକ୍ୟୈ-

ର୍ବିଭ୍ରମୈଶ୍ଚାନୁଭାଜିତଃ ।୪୧। ଅପି ସ୍ମରତି ନଃ ସାଧୋ ଗୋବିନ୍ଦଃ ପ୍ରସ୍ତୁତେ କ୍ୱଚିତ୍ । ଗୋଷ୍ଠୀମଧ୍ୟେ ପୁରସ୍ତ୍ରୀଣାଂ ଗ୍ରାମ୍ୟାଃ ସ୍ୱୈରକଥାନ୍ତରେ ।୪୨।

ତସ୍ୟ ସନ୍ଦେଶେ-

ନ କଲ୍ୟାଣ୍ୟଃ ସ୍ୱଭର୍ତ୍ତୁଃ ପ୍ରଭବନ୍ତୋ ଯା ବନେ କ୍ରୀଡ଼ିତା ମତ୍ସ୍ୟା ସହ ଅଲବ୍ଧକ୍ରୀଡାସ୍ତାସ୍ତଦୈବ ମା ମାଂ ଅପୁଃ ପ୍ରାପୁଃ । ୩୭ । ତସ୍ୟ ସନ୍ଦେଶେ-

ନାଗତା ସ୍ମୃତିର୍ଯାସାଂ ତାଃ । ପ୍ରଥମାର୍ଥେ ଦ୍ୱିତୀୟା । ୩୮ । ଯଦୂନାମହିତଃ ଶତ୍ରୁଃ । ଅଘକୃଦ୍ଦୁଃଖଦଃ । ଦିଷ୍ଟ୍ୟେତ୍ୟାନନ୍ଦେ । ଆପ୍ତୈଃ ପ୍ରାପ୍ତୈର୍ବି-

ହିତୈର୍ବା ସହ । ୩୯ । ଅନ୍ୟା ଊଚୁଃ କଚ୍ଚିଦିତି । କୋଽସ୍ମାକଂ କରିଷ୍ୟତି ପ୍ରୀତିଂ କଚ୍ଚିତ୍ ପୁରଯୋଷିତାଂ କରୋତି । ସ୍ନିଗ୍ଧୈଃ ତତ୍ର ସବ୍ରୀଡ-

ହାସୋଦାରମୀକ୍ଷଣଂ ତେନ ଚର୍ଚ୍ଚିତସ୍ତାଭିରପୂଜିତଃ । ୪୦ । ଅନ୍ୟା ଊଚୁଃ କଥମିତି ତାସାଂ ବାକ୍ୟୈର୍ବିଭ୍ରମୈଶ୍ଚ ନୁଭଜିତଃ ପୂଜିତଃ । ୪୧ ।

ବନେ ସର୍ବରେ

ମନ୍ ସକଳବୃତ୍ତି ତେଜ । ମୋର ଭାବନା ପଥେ ମଜ୍ଜି । ସଦା ରହନ୍ତେ, ନିତ୍ୟ ମୋତେ । ସୁଖ ପାଇବ ମୋତେ ଅନ୍ତେ ।୩୭। ବନେ ସର୍ବରେ

ରୁମ୍ଭ ସଙ୍ଗେ । ଖେଳନ୍ତେ ମୁହିଁ ରାସରଙ୍ଗେ । ପଛ ରୋଧନ୍ତେ ଗୋପୀ ଯେତେ । ସେ ନ ଯାଇ ଥିଲେ ବ୍ରଜେ । ମନ ନବେଷ୍ଟି ମୋହଠାରେ ।

ମୋ ଗୁଣ ଗାଇଲେ କାତରେ । ତହିଁ ଲଭିଲେ ହେ ମୋତେ । କ୍ରୀଡା ନକରି ମୋ ସଙ୍ଗତେ । ୩୬ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଏମନ୍ତେ ପ୍ରିୟଙ୍କ

ସମ୍ବାଦ । ଶୁଣି ଗୋପୀଏ ଲଭି ମୋଦ । କହନ୍ତେ ପୂର୍ବକନ୍ଥସ୍ମୃତି । ଉଦ୍ଧବେ ସଧୀରେ କହନ୍ତି । ୩୮ । ଗୋପ୍ୟ ଊଚୁଃ — ଦଇବେ ଯଦୁଙ୍କ

ବଇରୀ । କଂସ ସଗଣେ ଅଛି ମରି । ଅଚ୍ୟୁତ ଲଭି ମନୋରଥ । ଯଦୁଙ୍କ କୁଳେ କୁଶଳତ । ୩୯ । ଅମ୍ଭେ ସଲଜ୍ଜକଟାକ୍ଷରେ । ସହାସେ ପୂଜି-

ଥିଲୁ ଯାରେ ॥ ମନ୍ଦସ୍ମିତାବନ୍ଧର ଚନ୍ଦ୍ର । ସେ ଗଦାଗ୍ରଜ ହରନ୍ତି । ୪୦ । ସ୍ୱଭାବେ ରତିରଙ୍ଗ ସେହି । ପୁରନାରୀଙ୍କ କାନ୍ତ ହୋଇ । ତାହାଙ୍କ

ମଦନ ବିକାରେ । ସରସବାକ୍ୟ ଦମ୍ଭରେ ॥ କ୍ଷଣ ନ ହୋଇ ଅଭୁଦର । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ସ୍ମରନ୍ତେ କାହାର । ୪୧ । ପୁରସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଗୋଷ୍ଠୀରେ ।

ଗୋବିନ୍ଦ କଥାପ୍ରସଙ୍ଗରେ ॥ ଆମ୍ଭର ଅବଦଗ୍ଧାପଣ । କେବେ କହନ୍ତି ଛନ୍ଦେ ରଣ । ୪୨ । କୁନ୍ଦ କୁମୁଦ ଚନ୍ଦ୍ରକରେ । ରମ୍ୟ ବୃନ୍ଦାବନ ବନରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ତାଃ କିଂ ଦଶାଃ ସୁ ତ ଯାସୁ ତଦ ପ୍ରିୟାଭର୍ତ୍ତ୍ରି ହାବନେ କୁମୁଦକୁନ୍ଦଶଶାଙ୍କରମ୍ୟେ । ରେମେ କ୍ୱଣଚ୍ଚରଣନୂପୁର ସଗୋଷ୍ଠ୍ୟାମମ୍ଭାଙ୍କଗ୍ରହଗମନୋଜ୍ଜ୍ୱ-କାଏଃ କ ।ତତ୍ର । ୪୮ । ଅପେ ସାଦ୍ୱ ଦାଶାର୍ହସ୍ତା ସ୍ମୃତ୍ୱା ସେତୁ । ସର୍ବୀବସୃନ୍ ନୃନୋ ଗାର୍କୈଃଯେନ୍ଦ୍ରୋ ବନମୂର୍ଦ୍ଧୈଃ । ୪୪। କସ୍ମିନ୍ ଜନ୍ମ ଇଦା ଭ ସ୍ଥା ସରେଣ୍ୟା ତାଦ୍ରତଃ । ୪ ରେନ୍ଦ୍ରକନ୍ୟା ଉଦ୍ୱାହ୍ୟ ପ୍ରୀତଃ ସଙ୍ଗମୁହୃଦ୍ରୂତଃ । ୪୮। କମସ୍ତ୍ୱାଦ୍ୱେ ବନୌକୋଭ୍ରକନ୍ୟା-ଦବା ମହାତ୍ମନଃ । ଶ୍ରୀପତେଶ୍ରପ୍ତକାମସ୍ୟ ହ୍ରିୟେତାର୍ଥଃ କୃତାତ୍ମନଃ ।୪୬। ପରଂ ସୌଖ୍ୟଂ ହି ନୈରାଶ୍ୟଂ ସ୍ୱୈରିଣ୍ୟପ୍ୟାହ ପିଙ୍ଗଳା । ତଜ୍ଜାନତ-ନାଂ ନଃ କୃଷ୍ଣେ ତଥାପ୍ୟାଶା ଦୁରତ୍ୟୟା । ୪୭ । କ ଉତ୍ସହେତ ସନ୍ତ୍ୟକ୍ତୁମୁତ୍ତମଃଶ୍ଳୋକସଂବିଦଂ । ଅନିଚ୍ଛତୋଽପି ଯସ୍ୟ ଶ୍ରୀରଙ୍ଗାନ୍ନ ଚ୍ୟବତେ

ପୁନଚନ୍ୟା ଉଚୁଃ କମନସ୍ୟା ଚନ୍ଦ୍ରା ଅସ୍ମାନ୍ କୃତଜ୍ଞ ପ୍ରମ୍ଲତେ ସପଙ୍ଗେ ସ୍ମରତି କିଂ । ଗ୍ରାମ୍ୟାଃ ଅବଦନ୍ତୀଃ । ୪୬ । ଅନ୍ୟା ଉଚୁଃ ତାଃ କମିତ । କୁମୁଦୈଃ କୁନ୍ଦୈଃ ଶଶାଙ୍କେନ ଚ ରମ୍ୟେ ବୃନ୍ଦାବନେ କ୍ୱଣନ୍ତି ଚରଣନୂପୁରାଣି ଯସ୍ୟାଂ ତସ୍ୟାଂ ସ୍ୱଗୋଷ୍ଠ୍ୟାଂ ଅସ୍ମାଭିଃ ପ୍ରିୟାଭିଃ ସାର୍ଦ୍ଧଂ ମନୋଜ୍ଞ କାଂ । ଯସ୍ୟ ମ ତଦା ଯାସୁ ଦଶାସୁ ରେମେ ତାଃ କଦାଚିତ୍ କିଂ ନୁ ସ୍ମରତି ବା ନ ବେତି । ୪୮। ପୁନର୍ମିତ୍ରେଣ ଶୋକେନ ହସ୍ତ କୋଽସ୍ମାନ୍ ଗାର୍କୈଃ କରଦର୍ଶୀ ଦଉଃ ସଙ୍ଗୀବସୃନ୍ କିଂ ନୁ ଇଦି ଏଷ୍ୟତି । ୪୪ । ଅନ୍ୟା ଉଚୁଃ କସ୍ମାଦିତି । ଅନନ୍ୟଗତିକତ୍ୱେନ କ୍ରମବନ୍ଧୁ ଏଷ୍ୟତି ମହଦୈ-ଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଂ ପ୍ରାପ୍ତଃ କଥମିହାଗମିଷ୍ୟତି । ୪୫ । ଅନ୍ୟାସ୍ତୁ ପରମାର୍ଥମୂଚୁଃ । କମସ୍ତ୍ୱାଦ୍ୱେତି । ବନେ ଗୃହେ ବସନ୍ତୀଭିର ସ୍ମାଭିର ନ୍ୟାଭିର୍ବା ରାଜକନ୍ୟାଭିଃ ମହାତ୍ମନୋ ଧୀରସ୍ୟ । କଥଂ ଶ୍ରୀପତେଃ । ତଦପି ଅସ୍ମାଂ । ସ୍ୱତ ଏବାପ୍ତ କାମସ୍ୟ ଅତଏବ କୃତାତ୍ମନଃ ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ କିଂ କୋଽପ୍ୟର୍ଥଃ କ୍ରିୟେତ ନ କଶ୍ଚିଦିତି । ୪୬।

ବ୍ରଜଗୋଷ୍ଠୀରେ ମନୋହର । ଚଳାଇ ଚରଣ ନୂପୁରା ନାନାରହସ୍ୟ କଥା କହ । ଅମୃତ ଭୁଲେ ହେଦୁଘାଇ ॥ ଯେ ଧନୀ ସ୍ୱେଦ ପୁଛାଇଲେ । ସ୍ମରନ୍ତି କିବା କେବେହେଲେ । ୪୩ । ଆହେ ଉଦ୍ଧବ ତାଙ୍କପାଇଁ । ଶୋକେ ଦଗଧ ଅଛୁଁ ହୋଇ ॥ ଇନ୍ଦ୍ର ଯେସନେ ଜଳଧାରେ । ବଣ ଏ ବଢ଼ାଇବେ ଧୀରେ ॥ ସେସନେ କୃଷ୍ଣ କି ଆସିବେ । କୁହ ଅମ୍ଭଙ୍କୁ ବଞ୍ଚାଇବେ ।୪୪। ଶତ୍ରୁ ବଧି ରାଜ୍ୟ ପାଇ । ନୃପତିକନ୍ୟା ବିଭା ହୋଇ ॥ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ତୁଲେ ସେନେ ରହ । ଏଠେଁ ବା ଆସିବେ କପାଇଁ ।୪୫। ସ୍ୱଭାବେ ଧୀର ଯେ ଶ୍ରୀପତି । ଷଡ଼ୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିତି ॥ ସଦା ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯା ମନୋରଥ । ବନ୍ୟନାରୀରେ ତାଙ୍କ ରତି ॥ ଅଥବା ରାଜକନ୍ୟାଦରେ । କିପାଇଁ ଭୁଲିବ କାମରେ । ୪୬। ସ୍ୱୈରିଣୀ ପିଙ୍ଗଳା କହଇ । କୃଷ୍ଣେ ନିରାଶ ହୁଅ ସହି ॥ ନୈରାଶ୍ୟଦେବା ମହାସୁଖ । ଏକଥା କହଇ ବିବେକ ॥ ତଥାପି କୃଷ୍ଣ ପ୍ରତି ସ୍ନେହ । ଛାଡ଼ୁ ନାହିଁ ଏକ ମୋହ ।୪୭। ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ଏକାନ୍ତେ ସଯୋଗ । ତେଜିବା କିଏ

Digitized by PPRACHIN, SOA

କୃତଃ । ୪୮ । ସରିଚ୍ଛୈଳବନୋଦ୍ଦେଶା ଗାବୋ ବେଣୁରବା ଇମେ । ସଙ୍କର୍ଷଣସହାୟେନ କୃଷ୍ଣେନାଚରିତାଃ ପ୍ରଭୋ । ୪୯ । ପୁନଃ ପୁନଃ ସ୍ମାରୟନ୍ତି ନନ୍ଦଗୋପସୁତଂ ବତ । ଶ୍ରୀନିକେତୈସ୍ତତ୍ପଦକୈର୍ବିସ୍ମର୍ତ୍ତୁଂ ନୈବ ଶକ୍ନୁମଃ । ୫୦ । ଗତ୍ୟା ଲଳିତୟୋଦାରହାସଲୀଳାବଲୋକନୈଃ ମାଧ୍ୱ୍ୟା ଗିରା ହୃତଧିୟଃ କଥଂ ତଂ ବିସ୍ମରାମହେ । ୫୧ । ହେ ନାଥ ହେ ରମାନାଥ ବ୍ରଜନାଥାର୍ତ୍ତିନାଶନ । ମଗ୍ନମୁଦ୍ଧର ଗୋବିନ୍ଦ ଗୋକୁଳଂ ବୃଜିନାର୍ଣ୍ଣବାତ୍ । ୫୨ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ତତସ୍ତାଃ କୃଷ୍ଣସନ୍ଦେଶୈର୍ବ୍ୟପେତବିରହଜ୍ୱରାଃ । ଉଦ୍ଧବଂ ପୂଜୟାଞ୍ଚକ୍ରୁର୍ଜ୍ଞାତ୍ୱାତ୍ମାନମଧୋକ୍ଷଜଂ । ୫୩ । ଉବାସ କତିଚିନ୍ମାସାନ୍ ଗୋପୀନାଂ ବିନୁଦନ୍ ଶୁଚଃ । କୃଷ୍ଣଲୀଳାକଥାଂ ଗାୟନ୍ ରମୟାମାସ ଗୋକୁଳଂ । ୫୪ । ଯାବନ୍ତ୍ୟହାନି ନନ୍ଦସ୍ୟ ବ୍ରଜେଽବାତ୍ସୀତ୍ ସ ଉଦ୍ଧବଃ । ବ୍ରଜୌକସାଂ କ୍ଷଣପ୍ରାୟାଣ୍ୟାସନ୍ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ବାର୍ତ୍ତୟା । ୫୫ । ସରିଦ୍ୱନଗିରିଦ୍ରୋଣୀର୍ବୀକ୍ଷନ୍ କୁସୁମିତାନ୍ ଦ୍ରୁମାନ୍ । କୃଷ୍ଣଂ

ଯତୋ ଯତ୍ସମାନା ଯା କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ସଙ୍ଗତଃ ସେବିତାସ୍ତାନ୍ ବ୍ୟାକୁଳୟନ୍ତି ଅତୋ ନୈରାଶ୍ୟମେବ ପରମଂ ସୁଖଂ ତତାତ୍ତ୍ୱେଷ୍ଟବମିତ୍ୟାହୁଃ ପରଂ ସୌଖ୍ୟମିତି । ସ୍ୱୈରିଣୀ ବା ସ୍ୱଗୃହିଣୀ । ୪୭ । ଏତଦେବମେକାନ୍ତବାର୍ତ୍ତାଂ । ୪୮ । କଷ୍ଟ ତଦ୍ଦ୍ୱିସୂତୌ ନ ତାବଦ୍ଦୁଃଖମସ୍ତ ଯାମି ନାମ୍ନାକଂ ସମ୍ବନ୍ଧତ୍ୟାହୁଃ ପରିଚ୍ଛେଦେଲେତ କିଦ୍ୱଂ । ଅଗୃହତାଃ ସେବତାଃ । ୪୯।୫୦ । ହେ ଉଦ୍ଧବ ତଂ କଟଂ ବିସ୍ମରାମେତ । ୫୧।୫୨ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣମଧୋକ୍ଷଜଂ ଜ୍ଞାତ୍ୱା ତସ୍ୟ ସ୍ୱାତ୍ମାନଂ ଜ୍ଞାତ୍ୱା । ୫୩ । ବିନୁଦନ୍ ଅପନୟନ୍ । ୫୪।୫୫ । ସରିଦ୍ୱନଗିରିଦର୍ଯ୍ୟାଦୀନ୍ ପଶ୍ୟନ୍ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଂ ଲୀଳାସମ୍ପନ୍ନାଦଧଃ ସଂସ୍ମାରୟନ୍ ରେମେ

ଯେ ଇଚ୍ଛା ବ ॥ ଅନାୟାସରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବନ୍ଦେ । ଯାଅଙ୍ଗ ନ ଛାଡଇ ଛଳେ । ୪୮ । ରାମଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କୃଷ୍ଣ ନନ୍ଦେ । ବନ ନଈରେ ସରବନ୍ଦେ ॥ ଧେନୁ ଚରନ୍ତ ବେଣୁ ବାଇ । ଆହେ ଉଦ୍ଧବ ଚିତ୍ତେ ଯାଇ ॥ ସୁନ୍ଦର କୃଷ୍ଣପାଦଚିହ୍ନ । ଦେଖନ୍ତେ ନନ୍ଦସୁତେ ମନ ॥ ସ୍ମରଣ କରେ ବାରମ୍ବାର । ନୟନ ମନ ସେ ପାସୋର । ୪୯ । ୫୦ । ଲଳିତଗତି ମନ୍ଦହାସ । କୁଟିଳ ନୟନବିଳାସ ॥ ମଧୁରବାକ୍ୟ ଅମୃତ । ହୃଦୟୁଁ ଭୁଲିବୁ କେମନ୍ତ । ୫୧ । ଦୁଃଖନାଶନ ଅମୃତପତି । ହେ ରମାପତି ବ୍ରଜପତି ॥ ଗୋବିନ୍ଦ ପାପସମୁଦ୍ରରେ । ମଗ୍ନ ଗୋକୁଳେ ରଖ ବାରେ । ୫୨ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — । କୃଷ୍ଣସନ୍ଦେଶେ ଗୋପୀଗଣ । ବିରହ ତାପ ବରଜିଣ ॥ ଜାଣିଲେ କୃଷ୍ଣ ଅଧୋକ୍ଷଜ । ଉଦ୍ଧବେ ପୂଜନ୍ତି ସହଜେ । ୫୩ । ଗୋପୀଙ୍କ ଦୁଃଖ ନାଶ ପାଇଁ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଲୀଳାକଥା ଗାଇ ॥ ଉଦ୍ଧବ ତୋଷିଲେ ଗୋକୁଳ । ତହିଁ ରହିଲେ କେତେକାଳ । ୫୪ । ଉଦ୍ଧବ ନନ୍ଦର ବ୍ରଜରେ । ସେ-ଯାଏ ରହିଲେ ସୁଖରେ ॥ ଗୋପାଳେ କୃଷ୍ଣକଥା ଖେଳେ । କ୍ଷଣେ ମଣିଲେ ସେହିକାଳେ । ୫୫ । ସରିତ ଗିରି ଗୁହା ବନ । ପୁଷ୍ପିତ ପାଦପେ

ସଦ୍ଭାବଧ୍ୟନ୍ ରେମେ ହରୀଦାସୋତ୍ତମୌକସାଂ ।୫୬। ହୃଷ୍ଟେୈବମାଦ ଗୋପୀନାଂ କୃଷ୍ଣାବେଶାତ୍ମବକ୍ଳବଂ । ଉଦ୍ଧବଃ ପରମପ୍ରୀତସ୍ତା ନମସ୍ୟନ୍ନିଦଂ ଜଗୌ । ୫୭ । ଏତାଃ ପରଂ ତନୁଭୃତୋ ଭୁବି ଗୋପବଧ୍ୱୋ ଗୋବିନ୍ଦ ଏବ ନିଖିଳାତ୍ମନି ରୂଢ଼ଭାବାଃ । ବାଞ୍ଛନ୍ତି ଯଦ୍ଭବଭୟୋ ମୁନୟୋ ବୟଞ୍ଚ କିଂ ବ୍ରହ୍ମଜନ୍ମଭିରନନ୍ତକଥାରସସ୍ୟ । ୫୮ । କ୍କେମାଃ ସ୍ତ୍ରିୟୋ ବନଚରୀର୍ବ୍ୟଭିଚାରଦୁଷ୍ଟାଃ କୃଷ୍ଣେ କ୍ବ ଚୈଷ ପରମାତ୍ମନି ରୂଢ଼ଭାବଃ । ନନ୍ୱୀଶ୍ୱରୋଽନୁଭଜତୋଽବିଦୁଷୋଽପି ସାକ୍ଷାଚ୍ଛ୍ରେୟସ୍ତନୋତ୍ୟଗଦରାଜ ଇବୋପଯୁକ୍ତଃ । ୫୯ । ନାୟଂ ଶ୍ରିୟୋଽଙ୍ଗ ଉ ନିତାନ୍ତରତେଃ ପ୍ରସାଦଃ ସ୍ୱର୍ଯୋଷିତାଂ

୫୬। କୃଷ୍ଣାବେଶେନ ସ୍ୱଚେତୋ ମନସୋ ବକ୍ଳବ ବୈକ୍ଳବ୍ୟଂ । ତା ଗୋପୀର୍ନମସ୍ୟନ୍ ନମସ୍କୁର୍ବନ୍ । ଉତ୍ତମସ୍ୟାସ୍ମନୋ ଗୋପସ୍ତ୍ରୀନମସ୍କୃତେରନ୍ୟାପ୍ୟା ନ ଭବତୀତ ଦର୍ଶୟିତୁଂ ତାସାଂ ମହତ୍ତ୍ୱଂ ପଞ୍ଚଭିର୍ଜଗୌ ଜବାଚ । ୫୭ । ଏତା ଇତ । ଏତାଃ ପରଂ କେବଳଂ ତନୁଭୃତଃ ସଫଳଜନ୍ମାନଃ । ରୂଢ଼-ଭାବାଃ ପରମପ୍ରେମବତ୍ୟଃ । ଯଦିତ୍ୟବ୍ୟୟଂ । ଯଂ ରୂଢ଼ଂ ଭାବ ଭବଭୟୋ ମୁମୁକ୍ଷବୋ ମୁନୟୋ ମୁକ୍ତା ଅପି ବାଞ୍ଛନ୍ତି ବୟଞ୍ଚ ଭକ୍ତା ଅପି ଅତୋଽ-ନନ୍ତସ୍ୟ କଥାସୁ ରସେ ରାଗୋ ଯସ୍ୟ ତସ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମଜନ୍ମଭିର୍ବିପ୍ରଜନ୍ମଭିଃ ଶୌକ୍ରସାବିତ୍ରଯାଜ୍ଞିକୈସ୍ତ୍ରିଜନ୍ମଭିଃ କିଂ କୋଽର୍ଥଃ । ଯଦ୍ୱା ତତ କାନ୍ତଃ ସ ଏବ ସର୍ବୋତ୍ତମ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ଯଦ୍ୱା ଅନନ୍ତକଥାସୁ ରସୋ ଯସ୍ୟ ତସ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମଜନ୍ମଭିର୍ବ୍ରହ୍ମଜନ୍ମଭିରପି କିମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୫୮ । ନ ଚ ଈଶ୍ୱର-ପ୍ରସାଦୋ ମହତ୍ତ୍ୱେ କାରଣଂ ତସ୍ୟ ଚ ନ ଜାତିସଚ୍ଚରିତ୍ରେ ଜ୍ଞାନଂ ବା କାରଣଂ କିନ୍ତୁ କେବଳଂ ଭଜନମେବେତ୍ୟାହ କ୍କେମା ଇତି । ସାକ୍ଷାଦ୍ଭଜତଃ ପୁଂସଃ । ନନୁ ଅହୋ ଉପଯୁକ୍ତଃ ସେବିତଃ । ଅଗଦରାଜୋଽମୃତଂ ଯଥେତି । ୫୯ । ଅତ୍ୟନ୍ତାପୂର୍ବତ୍ୱାଦ୍ଦୃଷ୍ଟଂ ଗୋପୀଷୁ ଭଗବତଃ ପ୍ରସାଦ ଇତ୍ୟାହ ନାୟମିତି । ଅଙ୍ଗେ ବକ୍ଷସି ଉ ଅହୋ ନିତାନ୍ତରତେରେକାନ୍ତରତିମତ୍ୟାଃ ଶ୍ରିୟୋଽପି ନାୟଂ ପ୍ରସାଦୋଽନୁଗ୍ରହୋଽସ୍ତି । ନଳିନଗନ୍ଧ ରୁଚାଂ

ଦେଖିଣ । ଉଦ୍ଧବ ବ୍ରଜବାସି ମେଳେ । କୃଷ୍ଣେ ସୁମରଥାଏ ହେଲେ । ୫୬ । କୃଷ୍ଣବିରହେ ଗୋପୀଙ୍କର । କଷ୍ଟ ଜନ୍ମିଛି ଗୁରୁତର । ଦେଖି ଉଦ୍ଧବ ପ୍ରୀତ ହୋଇ । ପ୍ରଣମି ଏମନ୍ତ କହଇ । ୫୭। ଧନ୍ୟ ଏ ଗୋପବଧୂଗଣ । ସାର୍ଥକ ଦେହ ଧାରଣ । ଅଖିଳ ଆତ୍ମା ଗୋବିନ୍ଦରେ । ଯେଣୁ ପରମପ୍ରେମ ପୂରେ । ମୁମୁକ୍ଷୁ ମୁକ୍ତ ଯା ବାଞ୍ଛନ୍ତି । ମୋପରି ଭକ୍ତେ ଯା ଇଚ୍ଛନ୍ତି । ହରିକଥାରେ ଯାର ମନ । ତା ପକ୍ଷେ ବୃଥା ବିପ୍ରଜନ୍ମ । (ଶୌକ୍ରସାବିତ୍ର ଓ ଯାଜ୍ଞିକ । ବିପ୍ରର ତିନଜନ୍ମ ଲେଖ) । ୫୮ । ବ୍ୟଭିଚାରିଣୀ ବନଚରୀ । କାହିଁ ଏ ଗୋପାଳଙ୍କ ନାରୀ । ପରମ ଆତ୍ମା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣରେ । ଚିତ୍ତ ନିବେଶ କେଉଁଠାରେ । ଅଜ୍ଞ ଯଦ୍ୟପି କୃଷ୍ଣେ ଭଜେ । ମଙ୍ଗଳ ଲଭଇ ସହଜେ । ଯେହ୍ନେ ଅମୃତ ଯେବେ ଖାଇ । ସେଜନ ସେ ଅମର ହୁଅଇ । ୫୯ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବନ୍ଦ୍ୟ

ନନ୍ଦନନ୍ଦସ୍ୟ କୃଷ୍ଣଂ ଖଣ୍ଡିତଂ ହରିଣା ଦୁର୍ବୋଧ୍ୟ ସ୍ଥିତ ବହୁଜନବଦ୍ଧଶୀଳା । ୬୦ । ଅସାମନ୍ୟୋ ଚରଣଂ
ନଳନଗନ୍ଧରୂଚ୍ଛଂ କୁଟ୍ଟୋଽନ୍ୟାଃ । ସପୋତ୍ସବେଽସ୍ୟ ଭୁଜଦଣ୍ଡଗୃହୀତକଣ୍ଠଲବ୍ଧାଶିଷାଂ ଯ ଉଦଗାଦ୍ବ୍ରଜବଲ୍ଲଭୀନାଂ । ୬୦ । ଅସାମହୋ ଚରଣ-
ନଳନଗନ୍ଧରୂଚ୍ଛଂ କୁଟ୍ଟୋଽନ୍ୟାଃ । ସପୋତ୍ସବେଽସ୍ୟ ଭୁଜଦଣ୍ଡଗୃହୀତକଣ୍ଠଲବ୍ଧାଶିଷାଂ ଯ ଦେବୋଦ୍ଭବଜନବଲ୍ଲଭୀନାଂ ।
ରେଣୁଜୁଷାମହଂ ସ୍ୟାଂ ବୃନ୍ଦାବନେ କିମପି ଗୁଳ୍ମଲତୌଷଧୀନାଂ । ଯା ଦୁସ୍ତ୍ୟଜଂ ସ୍ୱଜନମାର୍ଯ୍ୟପଥଞ୍ଚ ହିତ୍ୱା ଭେଜୁର୍ମୁକୁନ୍ଦପଦବୀଂ ଶ୍ରୁତିଭିର୍ବିମୃଗ୍ୟାଂ
। ୬୧ । ଯା ବୈ ଶ୍ରିୟାର୍ଚ୍ଚିତମଜାଦିଭିରାପ୍ତକାମୈର୍ଯୋଗେଶ୍ୱରୈରପି ଯଦାତ୍ମନି ରାସଗୋଷ୍ଠ୍ୟାଂ । କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ତଦ୍ଭଗବତଶ୍ଚରଣାରବିନ୍ଦଂ ନ୍ୟସ୍ତଂ ।୬୩
ସ୍ତନେଷୁ ବିଜହୁଃ ପରିରଭ୍ୟ ତାପଂ । ୬୨ । ବନ୍ଦେ ନନ୍ଦବ୍ରଜସ୍ତ୍ରୀଣାଂ ପାଦରେଣୁମଭୀକ୍ଷ୍ଣଶଃ । ଯାସାଂ ହରିକଥୋଦ୍ଗୀତଂ ପୁନାତି ଭୁବନତ୍ରୟଂ ।
ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଅଥ ଗୋପୀରନୁଜ୍ଞାପ୍ୟ ଯଶୋଦାଂ ନନ୍ଦମେବ ଚ । ଗୋପାନାମନ୍ତ୍ର୍ୟ ଦାଶାର୍ହୋ ଯାସ୍ୟନ୍ନାରୁରୁହେ ରଥଂ । ୬୪। ତଂ ନିର୍ଗତଂ
ସମାସାଦ୍ୟ ନାନୋପାୟନପାଣୟଃ । ନନ୍ଦାଦୟୋଽନୁରାଗେଣ ପ୍ରାବୋଚନ୍ନଶ୍ରୁଲୋଚନାଃ । ୬୫ । ମନସୋ ବୃତ୍ତୟୋ ନଃ ସ୍ୟୁଃ କୃଷ୍ଣପାଦାମ୍ବୁଜାଶ୍ରୟାଃ ।

କାନ୍ତସ୍ତ ଯାସଂ ତାସାଂ ସ୍ୱର୍ଗାଙ୍ଗନାନାମପ୍ୟପରସାମପି ନାସ୍ତି ଅନ୍ୟାଃ ପୁନର୍ଦୂରତୋ ନରସ୍ତ୍ରୀଃ । ରାସୋତ୍ସବେ କୃଷ୍ଣଭୁଜଦଣ୍ଡାଭ୍ୟାଂ ଗୃହୀତ ଆଲିଙ୍ଗିତଃ
କଣ୍ଠସ୍ତେନ ଲବ୍ଧା ଆଶିଷୋ ଯାଭିସ୍ତାସାଂ ଗୋପୀନାଂ ଯ ଉଦଗାତ୍ ଆବିର୍ବଭୂବ । ୬୦ । କିଞ୍ଚ ଅସ୍ତାଂ ତାବଦ୍ଗୋପୀନାଂ ଭାଗ୍ୟଂ ମମଚୈତାବଦ୍
ପ୍ରାର୍ଥ୍ୟମିତ୍ୟାହ ଆସାମିତି । ଗୋପୀନାଂ ଚରଣରେଣୁଭାଜାଂ ଗୁଳ୍ମାଦୀନାଂ ମଧ୍ୟେ ଯତ୍ କିମପି ଅହଂ ସ୍ୟାମିତ୍ୟାଶଂସ । କଥଂଭୂତାନାଂ । ଯା ଇତ୍ୟାଦି
ଆର୍ଯ୍ୟାଣାଂ ମାର୍ଗଂ ଧର୍ମଞ୍ଚ ହିତ୍ୱା । ୬୧ । ପୁନସ୍ତା ଏବ ଶଶିନଷ୍ଟି ଯା ବା ଇତି । ଯୋଗେଶ୍ୱରୈରପି ଆତ୍ମନ୍ୟେବାର୍ଚ୍ଚିତଂ ସ୍ତନେଷୁ ନ୍ୟସ୍ତଂ ପରିରଭ୍ୟ
ତାପଂ ଜହୁରିତି । ୬୨ । ଏବଂ ମହତ୍ତ୍ୱଂ ସନ୍ତପାଦ୍ୟ ନମସ୍କରୋତି ବନ୍ଦ ଇତି । ୬୩ । ଅନୁଜ୍ଞାପ୍ୟ ଅନୁଜ୍ଞାଂ ଯାଚିତ୍ୱା । ଆମନ୍ତ୍ର୍ୟ ପୃଷ୍ଟ୍ୱା । ୬୪ ୬୫ ।

ରହିଥାଇ । ଯେଅନୁଗ୍ରହ ଲଭିନାହିଁ । ପଦ୍ମିନୀ ସ୍ୱର୍ଗନାରୀମାନେ । ଯାହା ନପାନ୍ତି କିବା ଅନ୍ୟେ । ରାସଉତ୍ସବେ ଗୋପୀଙ୍କର । କଣ୍ଠେ ଲମ୍ବି ଉଦ୍ଧବ ବାହାର
ସଫଳ କଲେ ମନୋରଥ । କୃଷ୍ଣ ହୋଇଣ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ । ୬୦ । ଯାଙ୍କ ଚରଣ ରେଣୁ ତୃଣ । ବୃନ୍ଦାବନର ଲତା ତୃଣ । ଗୁଳ୍ମାଦି ଶିରରେ ବହନ୍ତି । ମୁଁ ଏଥି
ତୃଣାଦି ହୁଅନ୍ତି । ଧନ୍ୟ ହୁଅନ୍ତା ଜନ୍ମ ମୋର । ତେଜି ସ୍ୱଜନ କୁଳାଚାର । ଏ ଗୋପୀଗଣ କୃଷ୍ଣପାଦ । ସେବିଣ ଲଭିଲେ ଆନନ୍ଦ । ପଣ୍ଡିତେ କରି ବେଦପାଠ
ଖୋଜନ୍ତି ଯେଉଁ ପଦବାଟ । ୬୧ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯେ ଚରଣ ସେବଇ । ବ୍ରହ୍ମାଦି ଯୋଗେଶ୍ୱର ହୋଇ । ଚିତ୍ତେ ଚିନ୍ତନ୍ତି ଯେ ଚରଣ । ରାସଗୋଷ୍ଠିରେ ଗୋପୀ-
ଗଣ । ହରିଙ୍କ ସେହି ପଦ୍ମପାଦ । ସ୍ତନେ ଲଗାଇ ଲଭି ମୋଦ । ସକଳ ତାପ ଦୂର କଲେ । ଏସମାନ ଯାଙ୍କ ତୁଲେ । ୬୨ । ବନ୍ଦଇ ମୁହିଁ ନିରନ୍ତର
ଚରଣରେଣୁ ଗୋପୀଙ୍କର । ଯାହାଙ୍କ ହରିକଥାଗୀତ । ତ୍ରିଲୋକ କରଇ ପବିତ୍ର । ୬୩ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଛାଡ଼ନ୍ତେ ନନ୍ଦ ଯଶୋଦାଙ୍କୁ ।
ଅବର ଗୋପୀକାମାନଙ୍କୁ । ଉଦ୍ଧବ ମେଲଣି ମାଗିଲେ । ଯିବାକୁ ରଥେ ଆରୋହିଲେ । ୬୪ । ଉଦ୍ଧବ ଯିବାକାଳେ ନନ୍ଦ । ଅବର ଗୋପ ଗୋପୀ-

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବାଚ୍ୟେଽବାପ୍ରିୟଶର୍ମାଣାଂ ବାଯୁସ୍ତନୁଉହବ୍ଧଣୋ ଦଶ । ୬୭ । କର୍ମଭିର୍ଭ୍ରାମ୍ୟମାଣାନାଂ ଯତ୍ର କ୍ୱାପୀଶ୍ୱରେଚ୍ଛୟା । ମଙ୍ଗଳାଚରିତୈର୍ଦାନୈ ରତିର୍ନଃ କୃଷ୍ଣ ଈଶ୍ୱରେ । ୬୭ । ଏବଂ ସଭାଜିତୋ ଗୋପୈଃ କୃଷ୍ଣଭକ୍ତ୍ୟା ନରାଧିପ । ଉଦ୍ଧବଃ ପୁନରାଗଚ୍ଛନ୍ମଥୁରାଂ କୃଷ୍ଣପାଳିତାଂ । ୬୮ । କୃଷ୍ଣାୟ ପ୍ରଣିପତ୍ୟାହ ଭକ୍ତ୍ୟୁଦ୍ରେକଂ ବ୍ରଜୌକସାଂ । ବସୁଦେବାୟ ରାମାୟ ରାଜ୍ଞେ ଚୋପାୟନାନ୍ୟଦାତ୍ । ୬୯ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଉଦ୍ଧବପ୍ରତିଯାନେ ସପ୍ତଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୪୭

ଅଷ୍ଟଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀବାଦରାୟଣିରୁବାଚ । ଅଥ ବିଜ୍ଞାୟ ଭଗବାନ୍ ସର୍ବାତ୍ମା ସର୍ବଦର୍ଶନଃ । ସୈରନ୍ଧ୍ର୍ୟାଃ କାମତପ୍ତାୟାଃ ପ୍ରିୟମିଚ୍ଛନ୍ ଗୃହଂ ଯଯୌ । ୧ ।

ନେଚ୍ଛନ୍ତ୍ୟାକଂ ମନସୋ ବୃତ୍ତୟଃ କୃଷ୍ଣପାଦାମ୍ବୁଜାଶ୍ରୟାଃ ସ୍ୟୁଃ । ଅଭିଧାୟିନୀରସ୍ୟାଭିଧାୟିନ୍ୟଃ । ୬୬ । ନଃ କୃଷ୍ଣେ ରତିଃ ସ୍ୟାଦିତି । ୬୭-୬୮ । କୃଷ୍ଣାୟ ଭକ୍ତ୍ୟା ଭକ୍ତ୍ୟୁଦ୍ରେକମାହ ଉପାୟନାନି ଚ ଦଦାବିତି ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତ ଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ସପ୍ତଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୪୭ ।

ଅଷ୍ଟଚତ୍ୱାରିଂଶକେଽଥ କୃଷ୍ଣଃ କୁବ୍ଜାମନ୍ୱରମ୍ୟତ । ଅକ୍ରୂରସ୍ୟ ଗୃହଂ ଗତ୍ୱା ତଂ ଗଜାହ୍ୱୟମାଦିଶତ୍ ॥ ସୈରନ୍ଧ୍ରୀ କାମମାପୂର୍ୟ ପ୍ରବ୍ରଜିତ

ବୃନ୍ଦ ॥ ଅରତି ଗୋପାଳଙ୍କପଦାର । କାନ୍ଦି କହନ୍ତି ସ୍ନେହେ ଗିର ।୬୫। ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପାଦାମ୍ବୁଜେ ନିତ୍ୟ । ରହନ୍ତୁ ଆମ୍ଭ ମନୋବୃତ୍ତି ॥ କହନ୍ତ ତାଙ୍କ ନାମମାନ । ସେବା କରନ୍ତୁ ସଦା ଗାତ ॥ । ୬୬ । ଈଶଇଚ୍ଛାରେ କର୍ମଚକ୍ରେ । ଭ୍ରମିଣ ଆମ୍ଭେ ଦବାସବେ ॥ ଯେ ଦାନବ୍ରତାଦ ଆଚରୁ । କୃଷ୍ଣପ୍ରୀତ୍ୟର୍ଥେ ତାହା କରୁ ।୬୭। ଗୋପାଳେ କୃଷ୍ଣ ଭକ୍ତିଭରେ । ଉଦ୍ଧବେ ପୂଜିଲେ ବାଧୁରେ ॥ କୃଷ୍ଣପାଳିତ ମଥୁରାରେ । ଉଦ୍ଧବ ମିଳିଲେ ସତ୍ୱରେ ।୬୮। କୃଷ୍ଣଙ୍କ କରି ନମସ୍କାର । ଭକତ ବ୍ରଜବାସିଙ୍କର ॥ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କଲେ ନିବେଦନ । ଶ୍ରୀବସୁଦେବ ଉଗ୍ରସେନ ॥ ଆବର ରାମେ ଗୋପଙ୍କର । ଅର୍ପିବାରେଟି ଦେଲେ ସାର ॥ ଉଦ୍ଧବ ଗୋପୀପ୍ରତ୍ୟାଗତ । ଭଣିଲ୍ଲ ଦାସ ପଣ୍ଡିତ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ସପ୍ତଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀବାଦରାୟଣିରୁବାଚ — ସର୍ବାତ୍ମା ବେଦସ୍ୱାମୀର । କୁବ୍ଜାର ଦୁଃଖ ଜାଣିପାର ॥ ତା କାମତାପ ନାଶିବାକୁ । ଚଳିଲେ ତାହାର ଗୃହକୁ ।

ମହାର୍ହୋପସ୍କରୈରାଢ୍ୟଂ କାମୋପାୟୋପବୃଂହିତଂ । ମୁକ୍ତାଦାମପତାକାଭିର୍ବିତାନଶୟନାସନୈଃ । ଧୂପୈଃ ସୁରଭିର୍ଦୀପୈଃ ସ୍ରଗ୍ଗନ୍ଧୈରପିମଣ୍ଡିତଂ । ୨ । ଗୃହଂ ତମାୟାନ୍ତମବେକ୍ଷ୍ୟ ସାସନାତ୍ ସଦ୍ୟଃ ସମୁତ୍ଥାୟ ହି ଜାତସମ୍ଭ୍ରମା । ଯଥୋପସଙ୍ଗମ୍ୟ ସଖୀଭିରଚ୍ୟୁତଂ ସଭାଜୟାମାସ ସଦାସନାଦିଭିଃ । ୩ । ତଥୋଦ୍ଧବଃ ସାଧୁତୟାଭିପୂଜିତୋ ନ୍ୟଷୀଦଦୁର୍ବ୍ୟାମଭିମୃଶ୍ୟ ଚାସନଂ । କୃଷ୍ଣୋଽପି ତୂର୍ଣ୍ଣଂ ଶୟନଂ ମହାଧନଂ ବିବେଶ ଲୋକାଚରିତାନ୍ୟନୁବ୍ରତଃ । ୪ । ସା ମଜ୍ଜନାଲେପଦୁକୂଲଭୂଷଣସ୍ରଗ୍ଗନ୍ଧତାମ୍ବୂଳସୁଧାସବାଦିଭିଃ । ପ୍ରସାଧିତାତ୍ମୋପସସାର ମାଧବଂ ସବ୍ରୀଡଲୀଲୋତ୍ସ୍ମିତବିଭ୍ରମେକ୍ଷିତୈଃ । ୫ । ଆହୂୟ କାନ୍ତାଂ ନବସଙ୍ଗମହ୍ରିୟା ବିଶଙ୍କିତାଂ କଙ୍କଣଭୂଷିତେ କରେ । ପ୍ରଗୃହ୍ୟ ଶଯ୍ୟାମଧିବେଶ୍ୟ ରାମୟା ରେମେଽନୁଲେପାର୍ପଣପୁଣ୍ୟଲେଶୟା । ୬ । ସାନଙ୍ଗତପ୍ତକୁଚୟୋରୁରସସ୍ତଥାକ୍ଷ୍ଣୋର୍ଜିଘ୍ରନ୍ତ୍ୟନନ୍ତଚରଣେନ ରୁଜୋ ମୃଜନ୍ତୀ । ଦୋର୍ଭ୍ୟାଂ ସ୍ତନାନ୍ତରଗତଂ ପରିରଭ୍ୟ କାନ୍ତମାନନ୍ଦମୂର୍ତ୍ତିମଜହାଦତିଦୀର୍ଘତାପଂ ।

ମନୋରଥାନ୍ । ଅନୁଗୃହ୍ୟ ତତଃ କୃଷ୍ଣେନ ପାର୍ଥୀନସାନ୍ତ୍ୱୟତ୍ । ୧ । ମହାର୍ହୋପସ୍କରୈରାଢ୍ୟଂ ... କାମୋପାୟୋ-ବୃଂହିତଂ । ୨ । ଯଥା ଯଥାଽଶତଂ । ୩।୪ । ପ୍ରସାଧିତା ଯୋଗ୍ୟତାମାପାଦିତ ଆତ୍ମା ଦେହୋ ଯୟା ସା । ସବ୍ରୀଡଂ ଲୀଳୟା ଉତ୍ସ୍ମିତଂ ସ୍ମିତଂ ତଦ୍‌ଯୁକ୍ତଂ ବିଭ୍ରମେଣ ତଦ୍‌ଯୁକ୍ତୈର୍ଶ୍ଚ ଈକ୍ଷିତୈରୁପଲକ୍ଷିତା । ୫ । ଅନୁଲେପାର୍ପଣାଦେବ ନାନ୍ୟତ୍ର ତସ୍ୟାଃ ପୁଣ୍ୟଂ ନାସ୍ତୀତି ଦର୍ଶୟିତୁଂ ପୁଣ୍ୟଲେଶଗ୍ରହଣଂ ନତୁ ପୁଣ୍ୟସ୍ୟାଳ୍ପତ୍ୱବିବକ୍ଷୟା । ୬ । ଜିଘ୍ରନ୍ତୀ । ଅନନ୍ତଚରଣଂ । ମୃଜନ୍ତୀ । କର୍ଷନ୍ତୀ ଚ ଚରଣଂ । ୭ ।

। ୧ । ଭାଗ୍ୟବତୀ ଯେତେ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ । ସକଳେ ଅତିମୂଲ୍ୟବାନ ॥ ମଦନଚେଷ୍ଟା ଉଦ୍ଦୀପକ । ଦ୍ରବ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରିତ ଗୃହଯାକ ॥ ପତାକା ମୁକ୍ତାହାର ଦ୍ୱାରେ । ଚନ୍ଦ୍ରୁଆ ଟାଣିଛନ୍ତି ଗୃହରେ ॥ ଖଟପଲଙ୍କେ ସଜା ଘର । ସୁଗନ୍ଧଧୂପଦୀପହାର ॥ ଚନ୍ଦନଅତରେ ମଣ୍ଡିତ । ପ୍ରବେଶମାତ୍ରେ ହରେ ଚିତ୍ତ । ୨ । କୃଷ୍ଣଅସନ୍ତେ ନିଜ ଘରେ । କୁବ୍ଜା ଆସନ ତେଜିଣରେ ॥ ସମ୍ଭ୍ରମେ ସଖୀଗଣମେଳେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ବେଢି ଡାକିଲେ ॥ ଉତ୍ତମଆସନାଦ ଦେଇ । ପୂଜିଲ ଅତିସ୍ନେହ ବହି । ୩ । ସେ ଦେନ୍ତି ଉଦ୍ଧବେ ପୂଜିଲ । ଉତ୍ତମଆସନ ଅର୍ପିଲ ॥ ଉଦ୍ଧବ ନ ବସି ଆସନେ । ତଳେ ବସିଲେ ଭୂତଳେ ॥ ଲୋକଆଗ୍ରେରେ ଅନୁସର । ପଲଙ୍କେ ବସିଲେ ଶ୍ରୀହରି । ୪ । ସୈରନ୍ଧ୍ରୀ ସ୍ନାନ ଆଚରିଲା । ବସ୍ତ୍ରଭୂଷଣେ ମଣ୍ଡିହେଲା ॥ ମାଲାଯୁଗନ୍ଧଲେପ ମାଖି । ଶରୀର ମଣ୍ଡିଲା ସୁମୁଖୀ ॥ ସୁଧାଆସବ ପାନ ଖାଇ । ସଜ ହୋଇଲା ରତିପାଇଁ ॥ ସଲଜ୍ଜ ଲୀଳାମନ୍ଦହାସେ । କଟାକ୍ଷ ପକାଇ ସରସେ ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସନ୍ନିଧେ ମିଳିଲା । ମଦନଚେଷ୍ଟା ଦେଖାଇଲା । ୫ । ନବସଙ୍ଗମେ ଲାଜକୁଳୀ । କାନ୍ତାକୁ ଡାକି ବନମାଳୀ ॥ କଙ୍କଣଭୂଷିତହସ୍ତରେ । ଟାଣି ବସାଇଲେ ଶଯ୍ୟାରେ ॥ ଦେଇଥିଲା ଯେ ଅଙ୍ଗରାଗ । ସେ-ପୁଣ୍ୟଲେଶେ ଅଙ୍ଗସଙ୍ଗ ॥ ଅର୍ପିଲେ ଶ୍ରୀହରି ତାହାକୁ । ରମିଲେ ତ ସ୍ନେହେ ତାହାକୁ । ୬ । ସୈରନ୍ଧ୍ରୀ କୁଚ

ସଙ୍ଗତପ୍ତକୁଚଯୋରୁରସ୍ତ୍ରଥାକ୍ଷ୍ଣୋର୍ଦ୍ଧ୍ୟନନ୍ତଚରଣେନ କୁଚୌ ମୃଜନ୍ତୀ । ଦୋର୍ଭ୍ୟାଂ ସ୍ତନାନ୍ତରଗତଂ ପରିରଭ୍ୟ କାନ୍ତମାନନ୍ଦମୂର୍ତ୍ତିମଜହା- ଦତିଦୀର୍ଘତାପଂ । ୭ । ସୈବଂ କୈବଲ୍ୟନାଥଂ ତଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ଦୁଷ୍ପ୍ରାପମୀଶ୍ୱରଂ । ଅଙ୍ଗରାଗାର୍ପଣେନାହୋ ଦୁର୍ଭଗେଦମଯାଚତ । ୮ । ଅହୋଷ୍ୟତା- ମିହ ପ୍ରେଷ୍ଠ ଦିନାନି କତିଚିନ୍ମୟା । ରମସ୍ୱ ନୋତ୍ସହେ ତ୍ୟକ୍ତୁଂ ସଙ୍ଗଂ ତେଽମ୍ବୁରୁହେକ୍ଷଣ ।୯ । ତସ୍ୟୈ କାମବରଂ ଦତ୍ତ୍ୱା ମାନୟିତ୍ୱା ଚ ମାନଦଃ ସହୋଦ୍ଧବେନ ସର୍ବେଶଃ ସ୍ୱଧାମାଗମଦୃଦ୍ଧିମତ୍ । ୧୦ । ଦୁରାରାଧ୍ୟଂ ସମାରାଧ୍ୟ ବିଷ୍ଣୁଂ ସର୍ବେଶ୍ୱରେଶ୍ୱରଂ । ଯୋ ବୃଣୀତେ ମନୋଗ୍ରାହ୍ୟମସତ୍ତ୍ୱା- ତ୍ କୁମନୀଷ୍ୟସୌ । ୧୧ । ଅକ୍ରୂରଭବନଂ କୃଷ୍ଣଃ ସହରାମୋଦ୍ଧବଃ ପ୍ରଭୁଃ । କିଞ୍ଚିଚ୍ଚିକୀର୍ଷୟନ୍ ପ୍ରାଗାଦକ୍ରୂରପ୍ରିୟକାମ୍ୟୟା । ୧୨ । ସ ତାନ୍ ନରବରଶ୍ରେଷ୍ଠାନାରାଦ୍ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ସ୍ୱବାନ୍ଧବାନ୍ । ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ଥାୟ ପ୍ରମୁଦିତଃ ପରିଷ୍ୱଜ୍ୟାଭିନନ୍ଦ୍ୟ ଚ ॥ ୧୩ । ନନାମ କୃଷ୍ଣଂ ରାମଞ୍ଚ ସ ତୈରପ୍ୟ- ଭିବାଦିତଃ । ପୂଜୟାମାସ ବିଧିବତ୍ କୃତାସନପରିଗ୍ରହାନ୍ ।୧୪। ପାଦାବନେଜନୀରାପୋ ଧାରୟନ୍ ଶିରସା ନୃପ । ଅର୍ହଣେନାମ୍ବରୈର୍ଦିବ୍ୟୈର୍ଗନ୍ଧସ୍ରଗ୍

କାମନେବ ତ୍ରୁଟିକୃଷ୍ଣ ଅଯାଚନ୍ତ । ନବ ଗୋପ୍ୟ ଇବ ସା ଜନିତ୍ୟେନ୍ତ ଦୁର୍ଭଗେତ୍ୟୁକ୍ତଂ । କୃତାର୍ଥେଽପି ବୃ ତସ୍ୟା ନ ସନ୍ଦେହଃ ।୮।୯। କାମ ଏବ ବରତ୍ତ୍ୱଂ ଦତ୍ତ୍ୱା । ମାନୟିତ୍ୱା ଗନ୍ଧାଙ୍କରାଦାନୈଃ ।୧୦। ମନୋଗ୍ରାହ୍ୟଂ ବିଷୟସୁଖଂ । ଅସତ୍ତ୍ୱାତ୍ ତୁଚ୍ଛତ୍ୱାତ୍ । ୧୧ । କିଞ୍ଚିଚ୍ଚିକୀର୍ଷୟନ୍ ଏବ ବରତ୍ତ୍ୱଂ ଦତ୍ତ୍ୱା । ମାନୟିତ୍ୱା ଗନ୍ଧାଙ୍କାରାଦାନୈଃ । ଅକ୍ରୂରପ୍ରିୟକାମ୍ୟୟା ଚ । ୧୨ । ଆଗତାନ୍ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ।୧୩।୧୪। ଆ ଅପ ଇତି ଛେଦଃ । ଅପ ହସ୍ତିନାପୁରପ୍ରସ୍ଥାପନଂ କାରୟିତୁମିଚ୍ଛନ୍ନିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅକ୍ରୂରପ୍ରିୟକାମ୍ୟୟା ଚ । ୧୨ । ଆଗତାନ୍ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା । ୧୩।୧୪। ଆ ଅପ ଇତି ଛେଦଃ । ଅପ

ଉର ନେତ୍ର । ମଦନ ତାପ ଗଲା ଗାତ୍ରୁ ॥ ଆଘ୍ରାଣ କଲା ଶ୍ରୀଚରଣ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ କଲା ଆଲିଙ୍ଗନ ॥ ଆନନ୍ଦମୂର୍ତ୍ତି ଲଭିସ୍ତନେ । ସୁଦୀର୍ଘତାପ ଗଲା କେଣେ । ୭। ତପେ ଦୁଷ୍ପ୍ରାପ୍ୟ ଯେ ଈଶ୍ୱର । କୈବଲ୍ୟନାଥ ବିଶ୍ୱାଧାର ॥ ସାମାନ୍ୟ ଅଙ୍ଗରାଗ ଦେଲା । କୁବୁଜା ତାହାଙ୍କୁ ପାଇଲା ॥ ସେ ଅଭାଗନୀ ନବୁଝିଲା । ହରିଙ୍କୁ ଏତେକ ମାଗିଲା ।୮। ଏଠାରେ ରହ କେତେଦିନ । ମୋରୁଲେ କର ହେ ରମଣ ॥ ହେ ପଦ୍ମନେତ୍ର ତୁମ୍ଭ ସଙ୍ଗ । କରିନପାରିବି ମୁଁ ତ୍ୟାଗ । ୯ । ତାର ମାଗିବା ଅନୁସାରେ । ରମଣ ତାର ଦେବା ପରେ ॥ ନାନା ଭୂଷଣ ତାକୁ ଦେଇ । ଉଦ୍ଧବ ସଙ୍ଗେ ଗଲେ ଗୃହି ॥ ନାନା ସମ୍ପଦେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ସ୍ୱଗୃହେ କଲେ ଆଗମନ ।୧୦। ଦୁରାରାଧ୍ୟ ଯେ ସର୍ବେଶ୍ୱର । ତାହାଙ୍କୁ ଆରାଧି ଯେ ନର ॥ ଅସାର ବିଷୟ ସୁଖକୁ । ମାଗଇ ଧିକ୍ ତା ବୁଦ୍ଧିକୁ । ୧୧ । ଅକ୍ରୂର ମଙ୍ଗଳ ଉଦ୍ଦେଶେ । ସ୍ୱକର୍ମ ସାଧନ ମାନସେ ॥ ବଳେ ଉଦ୍ଧବ ଘେନି ସଙ୍ଗେ । କୃଷ୍ଣ ଅକ୍ରୂରପୁରେ ଗଲେ ।୧୨। ନରୋତ୍ତମଙ୍କୁ ଏଣୁ ଲେଖ ଜଣାଇଲେ । ଅକ୍ରୂର ଯେମନ୍ତେ ଦେଖିଲେ ॥ ଆପଣେ ଉଠିଲେ ଆନନ୍ଦେ । ଆଲିଙ୍ଗି ପୂଜିଲେ ଶ୍ରୀପଦେ ।୧୩। ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପ୍ରଣମିଲେ । ପ୍ରଭୁ ସେଣା ନ ବନ୍ଦ ରୁଚିଲେ ।

ଭୂତଜୈଷ୍ଣୈଃ । ୧୫ । ଅଙ୍ଘ୍ରି ଶିଷ୍ଟାନମ୍ୟ ପାଦାବଙ୍କଗତୌ ମୁକନ୍ । ପ୍ରଶ୍ରୟାବନତୋଽକ୍ରୂରଃ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ବଲ ସ୍ୟଷଃ । ୧୬ । ବଧୀର୍ଯ୍ୟ ପାପୋ-ହତଃ କଂସଃ ସାନୁଗେ ବାନିଶଂକୁଲଂ । ଭବଦ୍ଭ୍ୟାମୁଦ୍ଧୃତଂ କୃଚ୍ଛ୍ରାଦ୍ଦୁରନ୍ତାଚ୍ଚ ସମେଧିତଂ । ୧୭ । ଯୁବାଂ ପ୍ରଧାନପୁରୁଷୌ ଜଗଦ୍ଧେତୂ ଜଗନ୍ମୟୌ । ଭବଦ୍ଭ୍ୟାଂ ନ ବିନା କିଞ୍ଚିତ୍ ପରମସ୍ତି ନଚାପରମ୍ । ୧୮ । ଆତ୍ମସୃଷ୍ଟମିଦଂ ବିଶ୍ୱମନ୍ୱାବିଶ୍ୟ ସ୍ୱଶକ୍ତିଭିଃ । ଈୟତେ ବହୁଧା ବ୍ରହ୍ମନ୍ ଶ୍ରୁତପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ-ଗୋଚରଂ ॥ ୧୯ । ଯଥାହି ଭୂତେଷୁ ଚରାଚରେଷୁ ମହ୍ୟାଦୟୋ ଯୋନିଷୁ ଭାନ୍ତି ନାନା । ଏବଂ ଭବାନ୍ କେବଳ ଆତ୍ମଯୋନିଷ୍ୱାତ୍ମାତ୍ମତନ୍ତ୍ରୋ ବହୁଧା ବିଭାତି । ୨୦ । ସୃଜସ୍ୟଥୋ ଲୁମ୍ପସି ପାସି ବିଶ୍ୱଂ ରଜସ୍ତମଃସତ୍ତ୍ୱଗୁଣୈଃ ସ୍ୱଶକ୍ତିଭିଃ । ନ ବଧ୍ୟସେ ତଦ୍ଗୁଣକର୍ମଭିର୍ବା । ଜ୍ଞାନାତ୍ମନସ୍ତେ

ଅ ଦେବତା ଧାନ୍ୟବୃଦ୍ଧିଭିର୍ଦ୍ଧନ୍ୟୁଃ । ୧୫।୧୬ । ବାଂ ଯୁବାଭ୍ୟାଂ ଇଦଂ କୁଳମୁଦ୍ଧୃତଂ ସମେଧିତଞ୍ଚ ।୧୭ । ବାମିଦଂ କୁଳମିତ୍ୟାଦ ବ୍ୟବହାରଦୃଷ୍ଟ୍ୟୋକ୍ତ୍ୱା । ତତ୍ତ୍ୱଦୃଷ୍ଟ୍ୟାହ ଯୁବାମିତି । ଜଗନ୍ମୟୌ ଯୁବାଂ । କୁତଃ । ଜଗଦ୍ଧେତୂ । ତଦପି କୁତଃ । ପ୍ରଧାନପୁରୁଷୌ ତଦାତ୍ମକୌ । ଅତୋ ଭବଦ୍ଭ୍ୟାଂ ବିନା ମହଂ କାରଣଂ ଅପରଂ କାର୍ଯ୍ୟଞ୍ଚ ନାସ୍ତୀତି । ୧୮। ନନୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷାଦିସିଦ୍ଧଂ କଥଂ ନାସ୍ତୀତ୍ୟୁଚ୍ୟତେ ଅତ ଆହ ଆତ୍ମସୃଷ୍ଟମିତି । ହେ ବ୍ରହ୍ମନ୍ ପରମେ-ଶ୍ୱର । ଦୃଷ୍ଟେତ୍ୱ ବା ପାଠଃ । ଉଭୟାତ୍ମକତ୍ୱାଦସ୍ୟ ପ୍ରକାରାନ୍ତରେଣ ସୃଷ୍ଟମିଦଂ ବିଶ୍ୱଂ ଅନୁପ୍ରବିଶ୍ୟ କାରଣତ୍ୱାଦନନ୍ତରୂପପ୍ରବେଶତୋ ଅନ୍ୟାନ୍ୟରୂପବଶାଦେବ ସ୍ତ୍ରୀତଃ ଶ୍ରୁତ-ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଗୋଚରଂ ଯଥା ଭବତି ତଥା ବହୁଧା ବିଭାଗେନୈବ ପ୍ରତୀୟତେ । ୧୯ । ଏକସ୍ୟୈବ ବହୁଧା ପ୍ରତୀତଂ ସଦୃଷ୍ଟାନ୍ତମାହ ଯଥାହୀତି । ଯୋନିଷୁ

ସ୍ଥିରଚଳେ । ଅସଂଖ୍ୟେ ବାୟବେ । ଅନ୍ତରୂପ ପ୍ରତିଲେ ସମ୍ଭାଳେ । ୧୪। ଚରଣ ଶୌଚ ଜଳ ନେଇ । ଶିରେ ସିଞ୍ଚିଲେ ଭକ୍ତବନ୍ଧୁ । ଦିବ୍ୟ ଅମ୍ବରକେତୁହାର । ପ୍ରକାଶମାନ ଅଳଙ୍କାର । ୧୫ । ସମର୍ପି ପୂଜା କରନ୍ତି କର । ପାଦପଦ୍ମ କୋଳେ ଧର ॥ ବିନୟୀ ହୋଇ ସେ ଅକ୍ରୂର । କହନ୍ତି ବାନ୍ଧବ୍ୟେ ବୀର । ଏ ପାଞ୍ଚଙ୍କ ଭୁଜେ କଲ୍ୟାଣେ । ପାପୀ କଂସକୁ ମାରି ଉଠିଲେ । ଦୁରନ୍ତକଷ୍ଟୁ ଯଦୁବଂଶ । ଉଦ୍ଧାର ଦେଲ ପରିତୋଷ । ୧୬। ବିଶ୍ୱ କାରଣ ତୁମ୍ଭେ ଦୁହେଁ । ତେଣୁ ବୋଲାଅ ଜଗନ୍ମୟେ । ପ୍ରଧାନ ପୁରୁଷ ବୋଲାଅ । କାର୍ଯ୍ୟ କାରଣରୂପେ ଥାଅ । କାର୍ଯ୍ୟକାରଣ ରୂପ ବିନା । ଅନ୍ୟନାହି ଏ ମୋ ଭାବନା । ୧୮। ଏବେ ସ୍ୱକୃତ ସ୍ୱଶକ୍ତିରେ । କାରଣରୂପେ ତାମଧ୍ୟରେ ॥ ହେ ବ୍ରହ୍ମ ମନ୍ତ୍ର ଉଦ୍ଧବାରେ । ଶ୍ରବଣ ଦର୍ଶନ ବେଦରେ । ନାନାପ୍ରକାର କହୁଥାଅ । କଦାପି ତୁମ୍ଭେ ନାନା ନୁହ । ୧୯ । ବିଶ୍ୱରେ ଚରାଚର ଯେତେ । ସକଳେ ଗଢ଼ାଯାଇଛି ତେ । କନ୍ତୁ ବିବିଧଯୋନ ଯୋଗେ । ବହୁଳ ଦିବ୍ୟେ ଯେ ହୁବେ । ତେସନେ ତୁମ୍ଭଠାରୁ ଜାତ । ନର ମୃଗାଦି ଯେ ସମସ୍ତ ॥ ତହିଁରେ ଜଳ ଉହାମତେ । ବହୁ ବହୁଧା ଦିଶ ନେତେ

ବ ଚ ବନ୍ଧହେତୁଃ । ୨୧ । ଦେହାଦ୍ୟୁପାଧେରନିରୂପିତତ୍ୱାଦ୍‌ଭବୋ ନ ସାକ୍ଷାନ୍ନ ଭିଦାତ୍ମନଃ ସ୍ୟାତ୍ । ଅତୋ ନ ବନ୍ଧସ୍ତବ ନୈବ ମୋକ୍ଷଃ ସ୍ୟାତାଂ ନିକାମସ୍ତ୍ୱୟି ନୋଽବିବେକଃ । ୨୨ । ତ୍ୱୟୋଦିତୋଽୟଂ ଜଗତୋ ହିତାୟ ଯଦା ଯଦା ବେଦପଥଃ ପୁରାଣଃ । ବାଧ୍ୟେତ ପାଷଣ୍ଡପଥୈରସଦ୍ଭି-ସ୍ତଦା ଭବାନ୍ ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣଂ ବିଭର୍ତ୍ତି । ୨୩ । ସ ତ୍ୱଂ ପ୍ରଭୋଽଦ୍ୟ ବସୁଦେବଗୃହେଽବତୀର୍ଣ୍ଣଃ ସ୍ୱାଂଶେନ ଭାରମପନେତୁମିହାସି ଭୂମେଃ । ଅକ୍ଷୌହିଣୀଶ-

ସ୍ୱସ୍ୟୈବ ରୂପାନ୍ତରେଣାଭିବ୍ୟକ୍ତିଃ ନେଷ୍ଟ ତସ୍ୟ ଦୋଷ ଯଥା ମହାପ୍ରମୁଖାନ କାରଣାନ୍ୟେବ ନାନା । ଘାନ୍ତ୍ୟସ୍ମତ୍ପୋଷ୍ୟ ସ୍ୱକାରଣେଷୁ ଭୂତଭୌତି-କେଷୁ ଜାତେ ଽପି ନରତ୍ୱାଦ ଶସ୍ତ୍ରେଷୁ ବାଲସ୍ୱଭାବ୍ୟବନ୍ଧୁ ତ ତଥା ତତ୍ର ପ୍ରପନ୍ନତ ଇତି ତତ୍ତ୍ୟାଦେବାର୍ଥ । ନୃତନ୍ତ୍ରଗହଣଂ । ୨୦ । ନନ୍ତୁ ମୁମୁକ୍ଷ୍ୟାଦିକର୍ତ୍ତୃତ୍ୱେନ ସଗୁଣତ୍ୱେନ ତ ମମ ଜ୍ଞଂ ଜୀବବଦ୍‌ବନ୍ଧ ଉକ୍ତଃ ନହ ନହ୍ୟଭ୍ୟାହ ସୂକ୍ଷାଣୀତି । ତତ୍କର୍ମ୍ମଭିକା । ତୈର୍ଗୁଣୈଃ କର୍ମ୍ମଭିଶ୍ଚୈବ୍ୟର୍ଥଃ ଯତଃ କ୍ୱ ତ ତଦାତଦପି ବନ୍ଧହେତୁରବିଦ୍ୟା ତବ ନୈବାସ୍ତି । କୁତଃ ତସ୍ୟ ଅତ ଜ୍ଞାନ ମନ ଇତି । ମା । । ଅଶ୍ୱ ନାରଦକଜ୍ଜାଦିନ ଭାବଃ । ୨୧ । ଇଦ ଅତ୍ରାଂ ତାବଦ୍ ଜ୍ଞଶଙ୍କା ଯତୋଽବିଦ୍ୟୋପାଧେର୍ଜୀବାସ୍ତନୋଽପି ନ ବସ୍ତୁତୋ ବନ୍ଧଃ । ତ୍ୱନ୍ତ୍ୟାହ ଦେହାଦ୍ୟୁପାଧ ଇତି । ଭବୋ ଜନ୍ମ ନତୃ ଲା ଇଦା ତ ସାକ୍ଷାତ୍ ସ୍ୱରୂପତୋ ନ ଘୋଟତ । ନନ୍ତୁ ମମ ବନ୍ଧାଭ୍ୟାବଂ ବଦତା ତ୍ୱୟା କାଂ ମୋକ୍ଷୋଽଙ୍ଗୀକ୍ରିୟତେ । ଓମିତ ତେତ୍ ତର୍ହି ବନ୍ଧା-ଭାବେ ମୋକ୍ଷାମୃତାତ୍ ଅପଳୋ ବନ୍ଧୋଽପିତ୍ୟାଶଙ୍କ୍ୟାହ ଅତ ଇତି । ଯତୋ ନାଽବିଦ୍ୟା ଅତୋ ନ ବନ୍ଧଃ ମୋକ୍ଷଶ୍ଚ । ନିଷ୍କାମ ନ ସ୍ୟାତା-ମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ନନ୍ତୁ ତ୍ୱଲ୍ଲୋକେ ମାଂ ବନ୍ଧ ମୁକ୍ତଂ ଯମୁନାହ୍ରଦେ ବୃ ଯୁକ୍ତଂ ଦୃଷ୍ଟବାନ୍ ଅତଃ କଥମବନ୍ଧଂ ନ ମୁକ୍ତ ଅତ ଆ ହ କମ ଇ । ସ୍ୱାଦ-

। ୨୦ । ନନର ରଜ୍ଜଃ ଶଜଭରେ । ଏବଣ୍ଟ ସବଳ କ୍ରମରେ ॥ ସତ୍ତ୍ୱଶକ୍ତିରେ ପାଳ ପୁଣି । ତମଃ ଶକ୍ତିରେ ନାଶ ଜାଣି ॥ ଜନ୍ମ ବଶର ଗୁଣକର୍ମେ ଅବଶ ନୋହୁ ନାଳ ଏମେ ॥ ଯେଣୁ ତୁ ସଦା ଜ୍ଞାନମୂର୍ତ୍ତି । ଅଜ୍ଞାନ ଛୁଇବ କେମନ୍ତ । ୨୧ । ଦେହାଦ ଅବିଦ୍ୟା ଉପାଧି । ଯେଣୁ ଯେ ଜୀବ ନାମ ସିଦ୍ଧି ॥ ଅନିରୂପିତ ଜୀବ ଯେଣୁ । ତାରବନ୍ଧନ ନାହିଁ ତେଣୁ ॥ ଜୀବର ଜନ୍ମ କର୍ମଭେଦ । ସାକ୍ଷାତେ ନୁହେ କେବେ ସିଦ୍ଧ ॥ ତୁ ଅବିଦ୍ୟା ତୁ ଦୂରେ ଥାଅ । ତୋ ବନ୍ଧ ମୋକ୍ଷ ହେବ କାହୁଁ ॥ ମାନବ ନାଅବିବେକେ । ସ୍ୱ ଅଭିପ୍ରାୟ ଯେନ ଲୋକେ ॥ ତୋତେ ବନ୍ଧ ମୋକ୍ଷ ବସ୍ତୁ କଲ । ଯଥାର୍ଥେ ତୋର ତାହା ନାହିଁ । ୨୨ । ଜଗତ ମଙ୍ଗଳ ନିମିତ୍ତ । ତୁ ବିସ୍ତାରିଛୁ ବେଦପଥ ॥ ସେ ନିତ୍ୟ ବେଦପଥ ଯେବେ । ଅସନ୍ତ ପାଷଣ୍ଡ ପ୍ରଭାବେ ॥ ବାଧା ପାଇଣ ହାନପାଏ । ତେବେ ତୋ ଅବତାର ହୁଏ । ୨୩ । ଦେହବନ୍ତେ ଗୁଣ ସହିତରେ । ଏବେ ବସୁଦେବ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବଧେନ ସୁରେତରାଂଶ । ରାଜ୍ଞାମନୁଷ୍ୟ ତ କୁଲସ୍ୟ ଯଶୋ ବିତନ୍ୱନ୍ । ୨୪ । ଅଦ୍ୟେଶ ନୋ ବସତୟଃ ଖଲୁ ଭୂରିଭାଗା ଯଃ ସର୍ବଦେବ-ପିତୃଭୂତନୃଦେବମୂର୍ତ୍ତିଃ । ଯତ୍ପାଦଶୌଚସଲିଲଂ ତ୍ରିଜଗତ୍ପୁନାତି ॥ ସ ତ୍ୱଂ ଜଗଦ୍‌ଗୁରୁରଧୋକ୍ଷଜ ଯାଃ ପ୍ରବିଷ୍ଟଃ ॥ ୨୫ । କଃ ପଣ୍ଡିତସ୍ତ୍ୱଦପରଂ ଶରଣଂ ସମୀୟାଦ୍ ଭକ୍ତପ୍ରିୟାଦୃତଗିରଃ ସୁହୃଦଃ କୃତଜ୍ଞାତ୍ । ସର୍ବାନ୍ ଦଦାତି ସୁହୃଦୋ ଭଜତୋଽଭିକାମା—ନାତ୍ମାନମପ୍ୟୁପଚୟାପଚୟୌ ନ ଯସ୍ୟ । ୨୬ । ଦିଷ୍ଟ୍ୟା ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ଭବାନିହ ନଃ ପ୍ରତୀତୋ ଯୋଗେଶ୍ୱରୈରପି ଦୁରାପଗତିଃ ସୁରେଶୈଃ ॥ ଛିନ୍ଧ୍ୟାଶୁ ନଃ ସୁତକଲତ୍ରଧନାପ୍ତଗେହଦେହାଦିମୋହରଶନାଂ ଭବଦୀୟମାୟାଂ । ୨୭ । ଇତ୍ୟର୍ଚ୍ଚିତଃ ସଂସ୍ତୁତଶ୍ଚ ଭକ୍ତେନ ଭଗବାନ୍ ହରିଃ । ଅକ୍ରୂରଂ ସସ୍ମିତଂ ପ୍ରାହ ଗୀର୍ଭିଃ

ସମ୍ମୋହୟନ୍ନିବ ॥ ଭୋଜ୍ୟାଃ ପ୍ରାୟାନ୍ନରୂପୟ ଯସ୍ମି ନୋଽସ୍ମାକଂ ଅବନେକ ଏବ ପରମେବମୂତ ଇତି । ଯଦ୍ବା ନୋଽବନେକ ଏବ ତବ ଉଦୌ ଦ୍ୟୋତାମିତ । ୨୨ । ନନୁ ତର୍ହି ମମାବତାରପ୍ରୟୋଜନ ଚ ଶୁକ୍ଲରକ୍ତବଦ୍‌ବ୍ୟାକ୍ଲିଷ୍ଟାନ୍ୟେବ ତଂ ନହି ନହି ଇତ୍ୟୁକ୍ତ ତବ ଲୀଳେତ୍ୟାହ ଦ୍ୱାଭ୍ୟାମ । ଭୂଯ୍ୟାଦିତ ଇତି ।୨୩। ସୁରେତରାଂଶା ଯେ ରାଜାନସ୍ତେଷାମକ୍ଷୌହିଣୀଶତାନାଂ ବଧେନ ଭୂମେର୍ଭାରମପନେତୁଂ ସ୍ୱାଂଶେନ ରାମେଣ ସହ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣୋଽସି ।୨୪। ଅତ ଏବଂଭୂତସ୍ୟ ତବାଗମନେନ କୃତାର୍ଥୋଽସ୍ମୀତ୍ୟାହ ଦ୍ୱାଭ୍ୟାମ । ଅଦ୍ୟେତି । ହେ ଈଶ ଅଦ୍ୟ ନୋ ବସତୟୋ ଗୃହାସ୍ତ୍ୱଦାଗମନାଦତୀବ ଭାଗ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣାଃ । କୁତଃ ଯା ବସତୟସ୍ତ୍ୱଂ ସାକ୍ଷାତ୍ ପ୍ରବିଷ୍ଟଃ । କଥଂଭୂତଃ ଯସ୍ୟ ତବ ପାଦସଲିଲମେବ ଗଙ୍ଗା ତ୍ରିଜଗତ୍ପୁନାତି ଯଶ୍ଚ ତ୍ୱଂ ପଞ୍ଚଯଜ୍ଞଦେବତାମୂର୍ତ୍ତିଃ ସ ତ୍ୱଂ ଜଗତ୍ପତିଗୁରୁରସି ।୨୫। ସ୍ୱମନୋରଥଃ ପରିପୂରିତ ଇତି ଭୂଷ୍ୟନ୍ନାହ କଃ ପଣ୍ଡିତ ଇତି । ଋତଗିରଃ ସତ୍ୟବାଚଃ । ଭଜତୋଽପରଂ ଶରଣଂ କଃ ସମୀ-

ପୁଣିରେ ॥ ଅବନୀଭାର ନାଶପାଇଁ । ଜନମିଅଛ ବେନିଭାଇ ॥ ଅସଂଖ୍ୟ ଅସୁର ନୃପତି । ବିନାଶି ଯଦୁବଂଶ କୀର୍ତ୍ତି ॥ ସଂସାରେ କରିବ ବିସ୍ତାର । ଏଣୁ ଲଭିଛ ଅବତାର ।୨୪। ଯେସବୁ ଦେବ ପିତୃଭୂତ । ମନୁଷ୍ୟ ବେଦ ମୂର୍ତ୍ତିମନ୍ତ ॥ ସେଆଜି ଏଥି ଆସିଛନ୍ତି । ଯା ପାଦଶୌଚ ଜଳନଦୀ ॥ ତ୍ରିପୁର ପବିତ୍ର କରଇ । ସେ ଜଗଦ୍ଗୁରୁ ପାଦକୁହିଁ ॥ ଅଜି ଆମ୍ଭର ଏ ବସତି । ହେଲା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁଭାଗତି । ୨୫ । ତୁ ଜଗଦ୍‌ବନ୍ଧୁ ଭକ୍ତ ପ୍ରେମୀ । କୃତଜ୍ଞ ସତ୍ୟବାଦୀ ତୁମ୍ଭ ॥ ସେବକ ଜନ ମନୋରଥ । ସର୍ବଦା ପୂରାଉ ତୁ ନାଥ ॥ ଯାହାର କ୍ଷୟ ବୃଦ୍ଧି ନାହିଁ । କେଉଁ ପଣ୍ଡିତ ଅଜ୍ଞ ହୋଇ ॥ ନଯାଇ ତାଠାରେ ଶରଣ । ଅନ୍ୟକୁ ସେବେ ଦେଇମନ । ୨୬। ଯା ଗତି ଯୋଗେଶ୍ୱରଗଣେ । ଆବର ସୁରେଶ୍ୱରମାନେ ॥ ନ ପାନ୍ତି, ସେହି ଜନାର୍ଦ୍ଦନ । ଭାଗ୍ୟେ ଦେଖିଲୁ ଏ ନୟନ ॥ ସୁତ କଳତ୍ର ବିତ୍ତ ଧନ । ଗୃହ ଦେହେ ଅଭିମାନ ॥ ତୋ ମାୟାବଳେ ଯେତେ ଜାତ । ତାହାକୁ ଛେଦ ହେ ଅଚ୍ୟୁତ

ସନ୍ତୋଷାନ୍ ଲିବ । ୨୮ । ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ । ତ୍ୱଂ ନୋ ଗୁରୁଃ ପରଂ ବନ୍ଧୁ ଶ୍ଳାଘ୍ୟା ବନ୍ଧୁଷ୍ଟ ନଡ୍ୟବା । ବନ୍ଧୁ ପ୍ରଣୟାଃ ଯୋଦ୍ଧାନ୍ ଅନୁକମ୍ପ୍ୟା ପ୍ରଜା ହ ବଃ । ୨୯ । ଭବଦ୍ବିଧା ମହାଭାଗା ନସେବ୍ୟା ଅର୍ହସତ୍ତମାଃ । ଶ୍ରେୟସ୍କାମୈର୍ନୃଭିର୍ନିତ୍ୟଂ ଦେବାଃ ସ୍ୱାର୍ଥା ନ ସାଧବ । ୩୦ । ନହ୍ୟମ୍ମୟାନି ତୀର୍ଥାନି ନ ଦେବା ମୃଚ୍ଛିଲାମୟାଃ । ତେ ପୁନନ୍ତ୍ୟୁରୁକାଲେନ ଦର୍ଶନାଦେବ ସାଧବଃ । ୩୧ । ସ ଭବାନ୍ ସୁହୃଦାଂ ବୈ ନଃ ଶ୍ରେୟାନ୍ ଶ୍ରେୟ-ଶ୍ଚିକୀର୍ଷୟା । ଜିଜ୍ଞାସାର୍ଥଂ ପାଣ୍ଡବାନାଂ ଗଚ୍ଛସ୍ୱ ଗଜସାହ୍ୱୟଂ । ୩୨ । ପିତର୍ଯ୍ୟୁପରତେ ବାଲାଃ ସହ ମାତ୍ରା ସୁଦୁଃଖିତାଃ । ଆନୀତାଃ ସ୍ୱପୁରଂ ରାଜ୍ଞା

ଦ୍ଭାହ ଗନ୍ତେତୁ । ଯତୋ ଭବାନ୍ ଭକ୍ତଃ ସଜ୍ଜନଭକ୍ତଃ କାମାଂଶ୍ଚ ଦଦାତ ଅସ୍ମାକମର୍ହତି । ୨୭ । କୋଽହବେତ୍ୟକାଂ । ତଥାପି ଇହ ଗୃହ ଏବ । ୨୭-୨୮ । ତୋ ନୃଣାଂ ହଜାଃ ପୁତ୍ରା ହ ବଯୂମିତ । ୨୯ । ନନୁ ନୃଭିର୍ଦେବାଃ ସେବ୍ୟା ଇତ୍ତି ପ୍ରସିଦ୍ଧଂ ତତ୍ରାହ ଦେବା ଇତି । ସ୍ୱାର୍ଥାଃ ସ୍ୱକାର୍ଯ୍ୟସାଧନପରାଃ ସାଧବସ୍ତୁ । ନ ସ୍ୱାର୍ଥାଃ କେବଳଂ ପରାନୁଗ୍ରହପରାଃ । ପରମାର୍ଥତସ୍ତୁ ସାଧବ ଏବ ଦେବା ଇତ ଚ ଏବ ଦେବ୍ୟା ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୦ । ତର୍ହି ମୃଚ୍ଛିଲାଦିମୟାଃ କିଂ ଦେବାଦୟୋ ନୈବେତ୍ୟତ ଆହ ନହୀତି । ଅମ୍ମୟାନି ତୀର୍ଥାନି ମୃଣ୍ମୟାଃ ଶିଳାମୟାଶ୍ଚ ଦେବା ନ ଭବନ୍ତୀତି ନ କିନ୍ତୁ ଭବନ୍ତ୍ୟେବ । ତଥାପି ସାଧୂନାଂ ତେଷାଂ ମହଦନ୍ତରମିତ୍ୟାହ ତେ ପୁନନ୍ତୀତି । ୩୧ । କ୍ଷେତ୍ରଜ ଚକ୍ରାର୍ତ୍ତଜୁନ୍ ଯାଗାଦିତ ଯଦୁକ୍ତଂ ତତ୍-କାର୍ଯ୍ୟମାଦିଶତି ସ ଇତି । ନଃ ସୁହୃଦାଂ ମଧ୍ୟେ ଭବାନ୍ ଶ୍ରେଷ୍ଠଃ ଅତଃ ପାଣ୍ଡବାନାଂ ଶ୍ରେୟଶ୍ଚିକୀର୍ଷୟା ଗଜାହ୍ୱୟଂ ଗଚ୍ଛସ୍ୱ ଗଚ୍ଛେତ । ଯଦ୍ୱା ସ୍ୱେଚ୍ଛ ପୃଥକ୍ ପଦଂ । ହେ ସ୍ୱ ଆତ୍ମୀୟେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୨ । ରାଜ୍ଞା ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରେଣ । ବସନ୍ତେ ନିବସନ୍ତି । ଶୁଶ୍ରମ ଶ୍ରୁତବନ୍ତୋ ବୟଂ । ୩୩ । ଦୁଷ୍ଟା ଯେ

। ୨୭ । ବକତ ହରଙ୍କୁ ଏମନ୍ତେ । ପୂଜିଲ ତୋଷି ସ୍ତୁତଗୀତେ । ହସି କହନ୍ତି ଭଗବାନ । ହରଣ ଅକ୍ରୂରର ମନ । ୨୮ । ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ ବାଚ — ତୁମ୍ଭେ ପିତୃବ୍ୟ ଗୁରୁଜନ । ସଦା ପ୍ରଶଂସ୍ୟ ବନ୍ଧୁ ଜାଣ ॥ ଅମ୍ଭେ ତୁମ୍ଭରେ ସୁରକ୍ଷିତ । ପାଳତ ଦୟାପାତ୍ର ପୁତ୍ର । ୨୯ । ମଙ୍ଗଳକାମୀ ନରଙ୍କର । ସେବ୍ୟ ତୁମ୍ଭର ଶ୍ରୀପଦ୍ମର ॥ ଯେଣୁ ପରାର୍ଥେ କର ଶ୍ରମ । ତୁମ୍ଭେ ସୁସାଧୁ ପୂଜ୍ୟତମ ॥ ସ୍ୱାର୍ଥପର ଦେବଙ୍କଠାରୁ । ସାଧୁଏ ପୂଜ୍ୟତମ ଗୁରୁ । ୩୦ । ମାଟି ପଥର ଯେତେ ଦେବେ । ଜଳମୟ ଯେ ତୀର୍ଥ ସର୍ବେ ॥ ତାହାଙ୍କୁ ସେବିଲେ ଅବଶ୍ୟ । ପବିତ୍ର ହୁଅଇ ମନୁଷ୍ୟ ॥ କିନ୍ତୁ ସେ ବହୁକାଳେ ଯେତେ ସାଧୁ ଦର୍ଶନେ ପାପ ତୁଟେ । ୩୧ । ଆମ୍ଭ ସୁହୃଦଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ । ତୁମ୍ଭେ ପ୍ରଧାନ ସୁଗୁଣରେ ॥ ହସ୍ତିନାପୁରେ ବିଜେକର । ବୁଝ ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ଖବର ॥ ତାଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ ତୁମ୍ଭହସ୍ତେ । ସାଧିତ ହେବ ଭବେ ଚତେ । ୩୨ । ପଣ୍ଡୁ ମରନ୍ତେ ଶିଶୁ ସୁତେ । ଜନନୀ କୁନ୍ତୀଙ୍କ ସହିତେ ॥ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ପୁରେ

ତପନ୍ତ ଇତି ଶୁଶ୍ରୁମ । ୩୩ । ତେଷୁ ରାଜାମ୍ବିକାପୁତ୍ରୋ ଭ୍ରାତୃପୁତ୍ରେଷୁ ଦୀନଧୀଃ । ସମୋ ନ ବର୍ତ୍ତତେ ନୂନଂ ଦୁଷ୍ଟପୁତ୍ରବଶଗୋଽନ୍ଧଦୃକ୍ । ୩୪ । ଗଚ୍ଛ ଜାନୀହି ତଦ୍‌ବୃତ୍ତମଧୁନା ସାଧ୍ୱସାଧୁ ବା । ବିଜ୍ଞାୟ ତଦ୍ୱିଧାସ୍ୟାମୋ ଯଥା ଶଂ ସୁହୃଦାଂ ଭବେତ୍ । ୩୫ । ଇତ୍ୟକ୍ରୂରଂ ସମାଦିଶ୍ୟ ଭଗବାନ୍ ହରିରୀଶ୍ୱରଃ । ସଙ୍କର୍ଷଣୋଦ୍ଧବାଭ୍ୟାଂ ବୈ ତତଃ ସ୍ୱଭବନଂ ଯଯୌ । ୩୬ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଉବବଯାନଂ ନାମ ଅଷ୍ଟଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଊନଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ—ସ ଗତ୍ୱା ହାସ୍ତିନପୁରଂ ପୌରବେନ୍ଦ୍ରଯଶୋଽଙ୍କିତଂ । ଦଦର୍ଶ ତତ୍ରାମ୍ବିକେୟଂ ସଭୀଷ୍ମଂ ବିଦୁରଂ ପୃଥାଂ । ୧ । ସହପୁତ୍ରଞ୍ଚ ବାହ୍ଲୀକଂ ଭରଦ୍ୱାଜଂ ସଗୌତମଂ । କର୍ଣ୍ଣଂ ସୁଯୋଧନଂ ଦ୍ରୌଣିଂ ପାଣ୍ଡବାନ୍ ସୁହୃଦୋଽପରାନ୍ । ୨ । ଯଥାବଦୁପସଙ୍ଗମ୍ୟ ବନ୍ଧୁଭିର୍ଗାନ୍ଧିନୀ-

ସ୍ୱପୁତ୍ରାଃ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନାଦୟସ୍ତଦ୍‌ବଶେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ତଥା । ଯତୋଽନ୍ଧଦୃକ୍ ଅନ୍ଧନେତ୍ରଃ । ୩୪-୩୫ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତ ଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଅଷ୍ଟଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୪୮।

ଊନପଞ୍ଚାଶତ୍ତମେ ତୁ ଗତୋଽକ୍ରୂରୋ ଗଜାହ୍ୱୟଂ । ରାଜ୍ଞଃ ସ୍ୱଭ୍ରାତୃପୁତ୍ରେଷୁ ବୁଦ୍ଧ୍ୱା ବୈଷମ୍ୟମାଗମତ୍ ॥ ପୌରବେନ୍ଦ୍ରାଣାଂ ଯଶୋଭିରଙ୍କିତ

ଦୁଃଖେ । ଅଛନ୍ତି ଶୁଣେ ଲୋକମୁଖେ । ୩୩ । ଅନ୍ଧ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ନୃପାଇଁ । ନିଜ ପୁତ୍ରଙ୍କ ବଶେ ରହି ॥ ଭାଇପୁତ୍ରଙ୍କୁ ନ ଚାହୁଁଛି । ବହୁତ କଷ୍ଟରେ ରଖିଛି । ୩୪ । ଆପଣ ଯାଇ ଦେଖ ଏବେ । ଶୁଭେ ଅଛନ୍ତି କି ଅଶୁଭେ ॥ ଜାଣିଲେ ପ୍ରତିକାର କରୁ । ମଙ୍ଗଳ ସାଧିବା ତାଙ୍କର ।୩୫ ।ଅକ୍ରୂରେ ଏ ଆଦେଶ ଦେଇ । ରାମଉଦ୍ଧବ ସଙ୍ଗେ ନେଇ ॥ ହରିଚଳିଲେ ନିଜପୁରେ । ପଶିଲେ ନିଜ ମନ୍ଦିରେ । ୩୬ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଅଷ୍ଟଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୪୮ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଦେବ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆଦୃତନ । ପୁରୁବଂଶଙ୍କ ଯଶଗାନ ॥ କରନ୍ତି ଯେ ହସ୍ତିନା ପୁର । ସେଠାରେ ମିଳିଲେ ଅକ୍ରୂର । ଅମ୍ବିକା ସୁତ ଭୀଷ୍ମ କୁନ୍ତୀ । ବିଦୁରେ ଦେଖିଲେ ଅଛନ୍ତି । ୧ । କୃପ ଦ୍ରୋଣ ଓ ସୋମଦତ୍ତ । ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା କର୍ଣ୍ଣ ସହିତ ॥ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଙ୍କୁ ପାଣ୍ଡବଙ୍କୁ ।

ସୁତଃ । ଯଦପ୍ୟସ୍ମ୍ରୈ ସ୍ମୃଦ୍ବାର୍ତ୍ତାଂ ସ୍ୱସ୍ୱଧାମ୍ନୃହୃଦଶ୍ୟମୃ । ୩ । ଉବାଚ କଚ୍ଚିନ୍ନାଥାନ୍ ସ୍ମରନ୍ତି ନୋ ପୂର୍ବଜା ବନ୍ଧୁର୍କାଂ ଲାତାରସ୍ୟ ଖଳଚ୍ଛଦାନ୍ ବର୍ତ୍ତିନଃ । ୪ । ତେଜ ଓଜୋ ବଲଂ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ ପ୍ରଶ୍ରୟାପାଂଶ୍ଚ ସଦ୍‌ଗୁଣାନ୍ ପ୍ରଜାନୁରାଗଂ ପାର୍ଥେଷୁ ନ ସହନ୍ତି କିଲଶିତଂ । ୫ । କୃତଶ୍ଚ ଧାର୍ତ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୈ ର୍ଯଦ୍ଗରଦାନାଦ୍ୟମଙ୍ଗଲଂ । ଆଚଖ୍ୟୌ ସର୍ବମେବାସ୍ମୈ ପୃଥା ବଦୁଚ ଏବ ଚ । ୬ । ପୃଥା ତୁ ଭ୍ରାତରଂ ପ୍ରାପ୍ତମକ୍ରୂରମୁପସୃତ୍ୟ ତଂ । ଉବାଚ ଜନ୍ମନିଲୟଂ ସ୍ମରନ୍ତ୍ୟଶ୍ରୁକଳେକ୍ଷଣା । ୭ । ଅପି ସ୍ମରନ୍ତି ନଃ ସୌମ୍ୟ ପିତରୌ ଭ୍ରାତରଶ୍ଚ ମେ । ଭଗିନ୍ୟୋ ଭ୍ରାତୃପୁତ୍ରାଶ୍ଚ ଜାମୟଃ ସଖ୍ୟ ଏବ ଚ । ୮ । ଭ୍ରାତ୍ରେୟୋ ଭଗବାନ୍ କୃଷ୍ଣଃ ଶରଣ୍ୟୋ ଭକ୍ତବତ୍ସଲଃ । ପୈତୃଷ୍ୱସ୍ରେୟାନ୍ ସ୍ମରତି ରାମଶ୍ଚାମ୍ବୁରୁହେକ୍ଷଣଃ । ୯ । ସପତ୍ନମଧ୍ୟେ ଶୋଚନ୍ତୀଂ

ଦେବବ୍ରାହ୍ମଣାସ୍ମୃତନାଦଭ୍ରବଞ୍ଚିତଂ । ୧ । ବାହ୍ଲୀକପୁତ୍ରଃ ସୋମଦତ୍ତଃ ଭରଦ୍ୱାଜୋ ଦ୍ରୋଣଃ ଗୌତମଃ କୃପଃ । ୨ । ଅବ୍ୟସ୍ତଂ କୁଶଳଂ । ୩ । ଦୃଷ୍ଟ୍ରଜସ୍ୟ ଝଷନ୍ତୁ ପୁତ୍ରସ୍ୟ ଅଲ୍ପସାରସ୍ୟ ମନ୍ଦଧୃତେଃ ଝଲାନାଂ କର୍ଣ୍ଣାଦୀନାଂ ଛନ୍ଦମିଚ୍ଛାମନୁବର୍ତ୍ତିତୁଂ ଶୀଳଂ ଯସ୍ୟେତ ତଥା ତସ୍ୟ । ୪ । ତେଜଃ ପ୍ରଭାବଃ । ଓଜଃ ଶକ୍ତ୍ୟାଦନୈପୁଣ୍ୟଂ । ବୀର୍ଯ୍ୟଂ ଶୌର୍ଯ୍ୟଂ । ନ ସହନ୍ତି ଋସହମାନୈଃ । ଚକ୍ଷିତଂ ଇତ ଉପରକର୍ତ୍ତମନ୍ତୁଂ । ୫ । ଗରଦ୍ୟ ବିଷସ୍ୟ ଦାନାଦି । ଅପେକ୍ଷଳମନ୍ୟତ୍ୟଂ । ତେଜଓଜଇତ୍ୟାଦ ଦଙ୍ଗ କଥୟାମାସ । ୬ । ତତ୍‌କଥନାତ୍ ପୂର୍ବଂ ତରଂ ପୃଥାୟା ବୃତ୍ତମାହ ପୃଥା ତ୍ୱିତି । ଅଶ୍ରୁଣାଂ କଳା ଲେଶା ଯସ୍ୟୋସ୍ତେ ଈକ୍ଷଣେ ଯସ୍ୟାଃ ସାଃ । ୭ । ଅପି ଙ୍କଂ । ଜାମୟଃ କୁଳସ୍ତ୍ରିୟଃ । ୮ । ପୈତୃଷ୍ୱସ୍ରେୟାନ୍ ମତ୍ପୁତ୍ରାନ୍ । ୯ । ଶୋଚନ୍ତୀଂ ମାଂ

ଦେଖିଲ ଅପର ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ । ୨ । ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଛୁଇଲେ ବଧୂମତେ । ଅକ୍ରୂର ଦେଖନ୍ତେ ସୁତତ୍ତ୍ୱେ ॥ ବନ୍ଧୁ କୁଶଳ ସେ ପୁଚ୍ଛିଲେ । ଅକ୍ରୂର ତାଙ୍କୁ ପଚ୍ଛାରିଲେ । ୩ । କୁପୁତ୍ରବନ୍ତ ଧୈର୍ଯ୍ୟହୀନ । ଖଳଲୋକଙ୍କ ମତାଧୀନ ॥ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରର ବ୍ୟବହାର । ଜାଣିବାପାଇଁ ସେ ଅକ୍ରୂର ॥ ତହିଁ ରହିଲେ କେତେ ମାସ । ୪ । ପାଣ୍ଡବଙ୍କର ବଳ ଯଶ ॥ ତେଜ ସଦ୍‌ଗୁଣ ପ୍ରଜାସ୍ନେହ । ନ ସହି ଗାନ୍ଧାରୀ ତନୟ ॥ ଅନ୍ୟାସ୍ତେ ବିଷ ଦାନ ଆଦି । ଯାହା ଯା କଲା ମନ୍ଦ ବୁଦ୍ଧି ॥ କୁନ୍ତୀ ବିଦୁର ସେ ସକଳ । ଅକ୍ରୂରେ କହନ୍ତ ବହଳ ॥ ୫ । ୬ । ଭାଇ ଅକ୍ରୂର ଅଧିକାରେ । କୁନ୍ତୀ ବସିଣ ସମୀପରେ ॥ ଅଶ୍ରୁନୟନେ ଜନ୍ମସ୍ଥାନ । ସ୍ମରି ପୁଚ୍ଛଇ ବଚନ । ୭ । ହେ ଭାଇ ମୋତେ ପିତାମାତା । ଭଗିନୀ କୁଳବଧୂ ଭ୍ରାତା ॥ ସଖୀଏ ଆଉ ପୁରୁଷେ । ସ୍ମରଣ କରନ୍ତି କି ସ୍ନେହେ । ୮ । ପଦ୍ମନୟନ ରାମ କୃଷ୍ଣ । ଭାଇର ପୁଅ ସେ ମୋହର ॥ ଭକ୍ତବତ୍ସଳ ସେ ଶରଣ୍ୟ । ସ୍ମରନ୍ତି କି ମୋ ପୁତ୍ରେ ଧନ । ୯ । ହରିଣୀ ବ୍ୟାଘ୍ରମଧ୍ୟେ ଯେହ୍ନେ । ଶତ୍ରୁଙ୍କମଧ୍ୟେ ମୁଁ ତେସନେ ॥ ଛେଦ୍ୟଭିନ୍ନ ପୁତ୍ରେ ସେନ ଅଛି । ସତେ କି ରାମ କୃଷ୍ଣ ଅସି ॥ ଛେଦ୍ୟଭିନ୍ନପୁତ୍ରଙ୍କ ଦ୍ୱାରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବୃକାଣାଂ ହରିଣୀମିବ । ଯନ୍ତ୍ରପ୍ରେଷଂତି ମାଂ ବାଟେକ୍ୟୈଃ ପିତୃହୀନାଂଶ୍ଚ ବାଳକାନ୍ ॥ ୧୦ । କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ମହାଯୋଗିନ୍ ବିଶ୍ୱାତ୍ମନ୍ ବିଶ୍ୱଭାବନ । ପ୍ରପନ୍ନାଂ
ପାହି ଗୋବିନ୍ଦ ଶିଶୁଭିଶ୍ଚାବସୀଦତୀଂ ।୧୧। ନାନ୍ୟଂ ତବ ପଦାମ୍ଭୋଜାତ୍ ପଶ୍ୟାମି ଶରଣଂ ନୃଣାଂ । ବିଭ୍ୟତାଂ ମୃତ୍ୟୁସଂସାରାଦୀଶ୍ୱରସ୍ୟାପବର୍ଗିକାତ୍ ॥
।୧୨। ନମଃ କୃଷ୍ଣାୟ ଶୁଦ୍ଧାୟ ବ୍ରହ୍ମଣେ ପରମାତ୍ମନେ । ଯୋଗେଶ୍ୱରାୟ ଯୋଗାୟ ତ୍ୱାମହଂ ଶରଣଂ ଗତା ।୧୩। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଇତ୍ୟ-
ନୁସ୍ମୃତ୍ୟ ସ୍ୱଜନଂ କୃଷ୍ଣଞ୍ଚ ଜଗଦୀଶ୍ୱରଂ । ପ୍ରାରୁଦଦ୍ଦୁଃଖିତା ରାଜନ୍ ଭବତାଂ ପ୍ରପିତାମହୀ ୧୪ । ସମଦୁଃଖସୁଖୋଽକ୍ରୂରୋ ବିଦୁରଶ୍ଚ ମହାଯଶାଃ ।
ସାନ୍ତ୍ୱୟାମାସତୁଃ କୁନ୍ତୀଂ ତତ୍ପୁତ୍ରୋତ୍ପତ୍ତିହେତୁଭିଃ । ୧୫ । ଯାସ୍ୟନ୍ ରାଜାନମଭ୍ୟେତ୍ୟ ବିଷମଂ ପୁତ୍ରଲାଳସଂ । ଅବଦତ୍ ସୁହୃଦାଂ ମଧ୍ୟେ
ବନ୍ଧୁଭିଃ ସୌହୃଦୋଦିତଂ । ୧୬ । ଅକ୍ରୂର ଉବାଚ — ଭୋ ଭୋ ବୈଚିତ୍ରବୀର୍ଯ୍ୟ ତ୍ୱଂ କୁରୂଣାଂ କୀର୍ତ୍ତିବର୍ଦ୍ଧନ ॥ ଭ୍ରାତର୍ଯ୍ୟୁପରତେ ପାଣ୍ଡାବଧୁ-

---

ବାଟେକ୍ୟୈଃ ସନ୍ତପ୍ୟଷ୍ୟତି କିଂ । ୧୦ । ହେ ମହାଯୋଗିନ୍ ମହାନ ଯୋଗ ଉପାୟୋ ଯସ୍ୟ ସର୍ବଶକ୍ତିରିତି । ହେ ବିଶ୍ୱାତ୍ମନ୍ ସର୍ବାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମିନ୍
ହେ ବିଶ୍ୱଭାବନ ବିଶ୍ୱପାଳକ । ପ୍ରପନ୍ନାଂ ଶରଣାଗତାଂ । ଅବସୀଦତୀଂ କ୍ଲିଶ୍ୟନ୍ତୀଂ ।୧୧। ଆପବର୍ଗିକାତ୍ ମୋକ୍ଷପ୍ରଦାତ୍ ।୧୨। ଶୁଦ୍ଧାୟ ଶୁଦ୍ଧମୂର୍ତ୍ତୟେ
ବ୍ରହ୍ମଣେ ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନାୟ । ପରମାତ୍ମନେ ଜୀବପାଳକାୟ । ଯୋଗେଶ୍ୱରାୟ ଅଣିମାଦ୍ୟଧିଷ୍ଠାତ୍ରେ । ଯୋଗାୟ ଜ୍ଞାନାତ୍ମନେ । ୧୩ । ପ୍ରପିତାମହୀ । ପ୍ରପିତା-
ମହସ୍ୟ ପାଣ୍ଡୁପ୍ରଭୃତେର୍ଭାର୍ଯ୍ୟା ଭବେଦ । ୧୪ । ସମଂ ଦୁଃଖଂ ସୁଖଞ୍ଚ ଯସ୍ୟ ସଃ । ତତ୍ପୁତ୍ରାଣାମୁତ୍ପତ୍ତିହେତୁଭିର୍ଧର୍ମାଦିଭିର୍ଜ୍ଜନକୈ-
ଦେବତ୍ୱସୂଚକୈର୍ବଚନୈଃ ଯଦ୍ୱାର୍ଥଃ । ୧୫ । ବନ୍ଧୁଭିଃ ସମ୍ଯକ୍ସୃଷ୍ଟାଦିଭିଃ ସୌହୃଦେନ ଉଦିତମୁକ୍ତଂ ଯଥା ତଥା ଅବଦଦିତ । ୧୬ । ଭ୍ରାତର୍ଯ୍ୟୁପରତ ଇତି ।

ପାଣ୍ଡୁ ନା ଦେଖିବ କ ସେ ସବୁ । ୧୦ । ହେ ମହାଯୋଗୀ କୃଷ୍ଣ ହରି । ଗୋବିନ୍ଦ ବିଶ୍ୱସ୍ୱାମୀ ମୁରାରି ॥ ଶିଶୁଙ୍କ ସହିତେ ପାଏଁ ଦୁଃଖ । ବିଶ୍ୱଭାବନ
ମୋତେ ରଖ ।୧୧। ମୃତ୍ୟୁ-ସଂସାର-ଭୀରୁ ନରେ । ମୋକ୍ଷଦ ତୋର ଚରଣରେ ॥ ଶରଣ ଯାନ୍ତି, ତୋ ଚରଣ । ବିନା ନ ଦିଶଇ ଶରଣ । ୧୨ ।
ହେ ଶୁଦ୍ଧବ୍ରହ୍ମ ପରମାତ୍ମା । ଯୋଗେଶ ଯୋଗର ବିଧାତା ॥ ହେ କୃଷ୍ଣ ତୋତେ ନମସ୍କାର । ଶରଣ ଗଲି ରକ୍ଷାକର । ୧୩ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ —
ଜଗଦୀଶ୍ୱର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ । ଆଉର ସ୍ୱଜନମାନଙ୍କୁ ॥ ସୁମରି ତୁମ୍ଭ ପିତାମହୀ । କାନ୍ଦିଲେ ଅତି ଦୁଃଖ ହୋଇ । ୧୪ । ଅକ୍ରୂର ବିଦୁର କୁନ୍ତୀର । ପୁତ୍ରଙ୍କୁ
ଜନ୍ମର ସାନ୍ତ୍ୱନ ... ଅପଣାର ॥ ମଣି, କୁନ୍ତୀଙ୍କୁ ଶାନ୍ତ କଲେ । ପୁତ୍ରଙ୍କ ମାହାତ୍ମ୍ୟ କହିଲେ । ୧୫ । ଅକ୍ରୂର ଯେବେ ଯିବା କାଳରେ । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ନୃପତିରେ ॥ ବନ୍ଧୁ
ସୁହୃଦମଧ୍ୟେ ଥାଇ । କୃଷ୍ଣଉପଦେଶ ସ୍ନେହେ କହି । ୧୬ । ଅକ୍ରୂର ଉବାଚ — କୁରୁକୁଳକୀର୍ତ୍ତିବର୍ଦ୍ଧନ । ହେ ବୈଚିତ୍ରବୀର୍ଯ୍ୟ ନନ୍ଦନ ॥ ପଣ୍ଡୁ

ନାପଜନମାସ୍ଥିତଃ ॥ ୧୭ । ସ୍ୱଧର୍ମେଣ ପାଲୟନ୍ନୁର୍ବୀଂ ପ୍ରଜାଃ ଶୀଳେନ ରଞ୍ଜୟନ୍ ॥ ବର୍ତ୍ତମାନଃ ସମଃ ସ୍ନେହ ଶ୍ରିୟଃ ଜନ୍ମି ଗୋପ୍ତ୍ୟସି । ୧୮ । ଅନ୍ୟଥା ତ୍ୱାଚରଁଲ୍ଲୋକେ ଗର୍ହିତୋ ଯାସ୍ୟସେ ତମଃ । ଶ୍ରୀସ୍ତୁ ସମେଷ୍ୱ ବର୍ତ୍ତସ୍ୱ ଜ୍ଞାତିଷ୍ୱଜ୍ଞାସ୍ୱସ୍ୱେଷୁ ଚ । ୧୯ । ନେହ ଚାତ୍ୟନ୍ତସମ୍ବାସଃ କସ୍ୟଚିତ୍ କେନ ଚିତ୍ ସହ । ରାଜନ୍ ସ୍ୱେନାପି ଦେହେନ କିମୁ ଜାୟାତ୍ମଜାଦିଭିଃ । ୨୦ । ଏକଃ ପ୍ରସୂୟତେ ଜନ୍ତୁରେକ ଏବ ପ୍ରଲୀୟତେ । ଏକୋ-ଽନୁଭୁଙ୍କ୍ତେ ସୁକୃତମେକ ଏବ ଚ ଦୁଷ୍କୃତଂ । ୨୧ । ଅଧର୍ମୋପଚିତଂ ବିତ୍ତଂ ହରନ୍ତ୍ୟନ୍ୟେଽଲ୍ପମେଧସଃ । ସମ୍ଭୋଜନୀୟାପଦେଶୈର୍ଜଲାନୀବ

ଯାଦୋଗ୍ରାଃ ସୁତେଷୁ ସୁହୃତ୍ସୁ ରାଜାସନଂ ଜ୍ଞାନାନ୍ତିତ ଇତି ଜହୀଦିଃ । ୧୭ । ଭବନ୍ତ ତଥାପେୟଙ୍କ ବର୍ତ୍ତମାନଃ ଶ୍ରେୟୋଽବାପ୍ସ୍ୟସୀତ୍ୟାହ ସ୍ୱଧର୍ମେଣେତି । ୧୮ । ତମୋ ନରକଂ । ଇହୈବ ମଧ୍ୟେ ଖଳିଭ ଭବଃ । ୧୯ । ନନୁ ଅସ୍ମଜ୍ଜାତୀୟାନ୍ଜାଦସ୍ୱ କଥଂ ସମତ୍ୱଂ ସ୍ୟାତ୍ତ ତତ୍ରାହ ନେହ ଚେତି । ଅତ୍ୟନ୍ତଂ ନିତ୍ୟଂ ସଂବାସଃ ସମ୍ୟକ୍ ସ୍ଥିତଃ । ୨୦ । ତତ୍ର କାରଣମୁତ୍ପତ୍ତିମରଣଯୋଃ ସୁଖଦୁଃଖଯୋଶ୍ଚ କେନାପି ସାହିତ୍ୟଂ ନାସ୍ତୀତ୍ୟାହ ଏକ ଇତି । ୨୧ । କିଞ୍ଚ ଯଦା ତ ସ୍ୱସ୍ୱ ସଂବନ୍ଧୀନ ତଦାର୍ଥେ କ୍ଲେଶପ୍ରାପ୍ତି ତବର୍ତ୍ତାପହାରତ୍ୱାତ୍ ପୁତ୍ରା ନାମ ଶବଳ ଏବ କ୍ଲେଶ୍ୟା ଇତ୍ୟାହ ଅଧର୍ମେତି । ସମ୍ଭୋଜ-ନୀୟାଃ ପୋଷ୍ୟାଃ ସୁତାଦୟ ଇତି ବ୍ୟପଦେଶୈର୍ଜଲୌକମେଧସୋ ମୂଢସ୍ୟ ବିତ୍ତଂ ହରନ୍ତି । ତଦୌକସୋ ମତ୍ସ୍ୟସ୍ୟ ଜୀବନଭୂତାନି ଜଲାନି ଯଥା । ୨୨ । କିଞ୍ଚ ଯାନେବଂ ପୁଷ୍ଣାତି ତେ ଧନମାଦାୟ ମୃତା ଜୀବନ୍ତୋଽପି ବା ତଂ ପରିତ୍ୟଜନ୍ତୀତ୍ୟାହ ପୁଷ୍ଣାତୀତି । ସ୍ୱ-ଧୃତ୍ୟା ସ୍ୱୀୟା ଇତ୍ୟଭିମାନେନ । ଗୃହ୍ନାତ୍ୟର୍ଥାଃ । ଅକୃତାର୍ଥମସ୍ତୃପ୍ତଭୋଗଂ । ୨୩ । ସ ପୁନଃ ପାପୈକପାଥେୟୋ ନରକଂ ବିଶତୀତ୍ୟାହ ସ୍ୱୟମିତି

ଚଳନ୍ତେ ଦୈବାଧୀନେ । ତୁମ୍ଭେ ବସିଛ ସିଂହାସନେ ।୧୭। ଧରଣୀପାଳ ସ୍ୱ ଧର୍ମରେ । ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ତୋଷ ଶୀଳତାରେ ॥ କୁଟୁମ୍ବେ ସମଦୃଷ୍ଟି ଦିଅ । କୀର୍ତ୍ତି ଦର ହେ ସମ୍ପଦ । ୧୮ । ଅନ୍ୟଥା କଲେ ଅଚରଣ । ଅନ୍ଧତାମିସ୍ରେ ହେବ ସ୍ଥାନ ॥ ତେଣୁ ପାଣ୍ଡବେ ନିଜସୁତେ । ସମାନଦୃଷ୍ଟି ଦିଅ ନିତ୍ୟ । ୧୯। କେହି ତ କାହାର ସଙ୍ଗରେ । ଚିର ନରହଇ ସଂସାରେ । ତେଜଇ ନିଜର ଶରୀରେ । କାୟା ପ୍ରବାଦ ଥାନ୍ତି ଦୂରେ । ୨୦ । ଜନମ ଲଭେ ଏକ ଜୀବ । ଅବଶ୍ୟ ମରଇ ଏସ୍ୱଭାବ ॥ ଏକାଭୁଞ୍ଜଇ ସ୍ୱ ସୁକୃତ । ଅପର ଭୁଞ୍ଜେ ସ୍ୱ ଦୁଷ୍କୃତ । ୨୧ । ବୁଦ୍ଧିବିବଶେ ଯେତେ ଧନ । ନରକରଇ ସମ୍ପାଦନ ॥ ସୁତେ ହରନ୍ତି ବସ୍ତୁ ହୋଇ । ସେ ଅନୁତାପରେ ମରଇ ॥ କଇଞ୍ଚା ଯେସନେ ଜୁଆ ଧରେ । ସେ ଜୁଆ ଖାଦ୍ୟ ଲଭିପାରେ ନାତା ଉଦର ରସ ଖାନ୍ତି । ମାତାଙ୍କ ପ୍ରାଣ ହରାନ୍ତି । ୨୨। ଯେ ମୂର୍ଖ ମୋର ଏଜ୍ଞାନରେ । ପ୍ରାଣହମାନ ଧନ ପୁତ୍ରେ ॥ ବଢ଼ାଏ ଅଧର୍ମ ଆଚରି । ନ

ଜଳୌକସଃ । ୧୧ । ପୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଯାନଧର୍ମେଣ ସ୍ତ୍ରବୃନ୍ଦ୍ୟା ଭମପର୍ଣ୍ଣିତଂ । ତେଽକ୍ଷତାର୍ଥଂ ପ୍ରହ୍ରଣନ୍ତି ପ୍ରାଣା ସଯୂଃ ସୂତାଦସ୍ତଃ । ୧୩ । ସ୍ୱସ୍ଂ କ୍ଳେଶା-ମାଦାସ୍ୟ ତୈସ୍ତ୍ୟକ୍ତୋ ନାଥକୋବିଦଃ । ଅସିଦ୍ଧାର୍ଥୋ ବଶଚ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱଧର୍ମ୍ମବିମୁଖସ୍ତ୍ରମଃ । ୧୪ । ତଥାପ୍ୟେକାଂ କମିମାଂ ସକଳ ସ୍ୱପ୍ନମାସ୍ୟାମନୋରଥଂ । ଗାଷ୍ୟା-ସୃମ୍ୟ ସୂନାମ୍ନାନଂ ସମଃ ଶାନ୍ତୋ ଭବ ପ୍ରଭୋ । ୧୫ । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଉବାଚ — ଯଥା ବଦତି କଲ୍ୟାଣୀଂ ବାଚଂ ଦାନପତେ ଭବାନ୍ । ତଥାନୟା ନ ତୃପ୍ୟାମି ମର୍ତ୍ତ୍ୟଃ ପ୍ରାପ୍ୟ ଯଥାମୃତଂ । ୧୬ । ତଥାପି ସୂନୃତା ସୌମ୍ୟ ହୃଦି ନ ସ୍ଥୀୟତେ ଚଳେ । ପୁତ୍ରାନୁରାଗ ବିଷମେ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ସୌଦାମନୀ ଯଥା । ୧୭ । ଈଶ୍ୱରସ୍ୟ ବିଧିଂ କୋ ନୁ ବିଧୂନୋତ୍ୟନ୍ୟଥା ପୁମାନ୍ । ଭୂମେର୍ଭାରାବତାରାୟ ଯୋଽବତୀର୍ଣ୍ଣୋ ଯଦୋଃ କୁଳେ । ୧୮ । ଯୋ ଦୁର୍ବିମର୍ଶପଥୟା

ଅସିଦ୍ଧାର୍ଥୋଽପୂର୍ଣ୍ଣମନୋରଥଃ । ୧୪ । ସ୍ୱପୃଷ୍ଟ ମାୟା ଚ ମନୋରଥଶ୍ଚ ତତ୍ର ତେନ ତୁଲ୍ୟଂ । ଅସୂମଂ କାସୃମ୍ୟ । ଶାନ୍ତଃ ସନ୍ ସମୋ ଭବେତି । । ୧୫ । ହେ ଦାନପତେ ଅକ୍ରୂର କ ତୃପ୍ୟାମି ଅଲମିତି ନ ମନ୍ୟେ । ୧୬ । ସୂନୃତା ପ୍ରିୟା ବାକ୍ ଚଳେ ଅସ୍ଥିରେ ହୃଦି ନ ତିଷ୍ଠତୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ସୁଦାମା ପର୍ବ୍ବତସ୍ତ୍ରବ ଭବା ତଦ୍ୟୁଦବ । ତସ୍ମିନ୍ ଦୃଶ୍ଯଶିଳାନ୍ତ୍ୟେ ସହସୈବାତିସ୍ଫୁରନ୍ତୀ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଯଥା ନ ସ୍ଥୀୟତେ ତଦ୍ବଦିତ୍ୟର୍ଥାଃ ଯଦ୍ବା ସୁଦାମ ମାଳା ତସ୍ୟା ଈଶ୍ୱଂ ସୌଦମନୀ ମାଳାକାରେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୭ । କଥେବଂ ଜାନନ୍ତୋଽପି କଥମସ୍ୱଂ ମୋହ ଇତି ତେବଣ ଆହ ଈଶ୍ୱରସ୍ୟେତି । ବିଧିଂ ବିଧାନଂ ନାସୃମିତି ଯାବତ୍ । ୧୮ । ଅତସ୍ତମେବ ନମସ୍ୟତି ଯ ଇତି । ଦୁର୍ବିମର୍ଶପଥ୍ୟା ଗୁଣାନ୍ କର୍ମ୍ମଣି ତତ୍ଫଳାନି ଚ ବିଭଜତେ ବିବର୍ତ୍ୟ

ପାରେ ତାହା ଶୋଚକର । ସେ ଧନ ପୁତ୍ର ଶତ୍ରୁହୋଇ । ତା ପ୍ରାଣ ହରନ୍ତି ଦଶଇ । ୧୩ । ଧନ ପୁତ୍ରାଦିର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ଯେହ୍ନୁ କ ବୁଝିପାରେ ଲେଶ । ତାମନୋରଥ ପୂର୍ଣ୍ଣ ନୋହେ । ସ୍ୱଧର୍ମଗ୍ରୁ ତେଜିଥାଏ । ଶେଷେ ଧନ ପୁତ୍ରାଦି ତେଜ । କେବଳ ଧର ପାପପୁଞ୍ଜ । ପଶଇ ଅନ୍ଧତାମିସ୍ରରେ । ସାକ୍ଷାତ୍ୟ କେହିତ ନ କରେ । ୧୪ । ସ୍ୱପ୍ନରେ ଲଭ ମନୋରଥ । ଯେତେକ ଅଟଇ ଅସତ୍ୟ । କେ ସତ୍ୟ କୋଷତେ ସବ ରେ । ବିଗ୍ରହ ବିବେକ ବଳରେ । ଅମ୍ଭା ସମଚି ଶାନ୍ତ ହୁଅ । ଦେବୀ ମନ ଚିନ୍ତେ ଦିଅ । ୧୫ । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଉବାଚ — ଅକ୍ରୂର ତୁମ୍ଭର ବଚନ । ମଙ୍ଗଳ କର ଜ୍ଞାନ । ଅମୃତ ପାଇଲେ ଦେହୀ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ । ତେସନେ ନୁହଇ ତୃପତ । ତେସନେ ତୁମ୍ଭ ଏ ବଚନ । ତୃପତି ନ ଲଭେ ମୋମନ । ୧୬ । ସୁଦାମ ପର୍ବତ ସମୃତ । ଅସ୍ଥିର ଯୋଗେ ବିଦ୍ୟୁତ । ତେସନେ ପୁତ୍ରସ୍ନେହେ ମୁଁ । ଚଞ୍ଚଳ ହୁଦେ ସୁବଚନ । ଥିର ନରହେ ଲୟ ଯାଏ । ୧୭ । ଈଶ୍ୱର ଇଚ୍ଛାକୁ ବାରିକେ । ଅନ୍ୟଥା କରିପାରେ କିଏ । ଭୂଭାରନାଶ ଅର୍ଥେ ଦେବ । ଯଦୁକୁଳେ ଯେ ଜନ୍ମିଲେ । ୧୮ ।

ଜଳମାତୃସ୍ୱେଦଂ ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱା ଶୃଣ୍ୱନ୍ ବଭଞ୍ଜରେ ତଦନୁପ୍ରବେଷ୍ଟ୍ରଃ । ତସ୍ମୈ ନମୋ ଦୁରବବୋଧବିହାରତନ୍ତ୍ରସଂସାରଚକ୍ରଗତୟେ ପରମେଶ୍ୱରାୟ । ୨୯ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଇତ୍ୟଭିପ୍ରେତ୍ୟ ନୃପତେରଭିପ୍ରାୟଂ ସ ଯାଦବଃ । ସୁହୃଦ୍ଭିଃ ସମନୁଜ୍ଞାତଃ ପୁନର୍ଯଦୁପୁରୀମଗାତ୍ ॥ ୩୦ । ଶଶଂସ ରାମକୃଷ୍ଣାଭ୍ୟାଂ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରବିଚେଷ୍ଟିତଂ । ପାଣ୍ଡବାନ୍ ପ୍ରତି କୌରବ୍ୟ ଯଦର୍ଥଂ ପ୍ରେଷିତଃ ସ୍ୱୟଂ । ୩୧ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଏକୋନପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୪୯ ।

ପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶୁକ ଉବାଚ ଅସ୍ତିଃ ପ୍ରାପ୍ତିଶ୍ଚ କଂସସ୍ୟ ମହିଷ୍ୟୌ ଭରତର୍ଷଭ । ମୃତେ ଭର୍ତ୍ତରି ଦୁଃଖାର୍ତ୍ତେ ଈୟତୁଃ ସ୍ମ ପିତୁର୍ଗୃହାନ୍ । ୧ । ପିତ୍ରେ ମଗଧରାଜାୟ

ବଦାନ୍ତି । ଦୁରବବୋଧୋ ଯୋ ବିହାରସ୍ତସ୍ୟ ତନ୍ତ୍ରା ଯ ଏବ ତନ୍ତ୍ରଂ ପ୍ରଧାନଂ ମୁଖ୍ୟଂ କାରଣଂ ଯସ୍ୟ ସଂସାରଚକ୍ରସ୍ୟ ଅତଏବ ତସ୍ୟ ଗତିର୍ଯସ୍ମାତ୍ ତସ୍ମୈ ନମ ଇତି । ଅଭିପ୍ରେତ୍ୟ ଜ୍ଞାତ୍ୱା । ୩୦ । ୩୧ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଏକୋନପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୪୯ ।

ତତଃ ପଞ୍ଚାଶତ୍ତମେ ତୁ ଜରାସନ୍ଧବଧାଦିବ । କାରୟିତ୍ୱାବ୍ଧୌ ଦୁର୍ଗଂ ନିନାୟ ନିଜଂ ଜନଂ । ଯସ୍ମାନ୍ କପଟୈରେବ ହତ୍ୱା ଦୈତ୍ୟ-

ଦୁର୍ଜ୍ଞେୟ ସ୍ୱ ମାୟାକୁ ତନ୍ତ୍ର । ସଂସାର ସୃଷ୍ଟି ତାହାଧ୍ୟରେ । ନକେ ନ୍ଦ୍ରେଣ ଚେପନରେ ॥ ଗୁଣ କର୍ମ ଓ କର୍ମଫଳ । ବନ୍ଧନେ ହୋଇଛନ୍ତି ମୂଳ । ଦୁର୍ବୋଧ୍ୟ ଯାହାର ବିହାର । ସଂସାରଚକ୍ର ଚଳନର ॥ ଯେ ମୂଳ କାରଣ ଅଟନ୍ତି । ସେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କରୁଛି ମୁଁ ନତି । ୨୯ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରର ମନୋଭାବ । ଏରୂପେ ଶୁଣି ସେ ଯାଦବ ॥ ମେଲାଣି ସେନ ମିତ୍ରଙ୍କର । ପ୍ରବେଶ ହେଲା ଯଦୁପୁର । ୩୦ । ପାଣ୍ଡବ ମାନଙ୍କର ହିତ । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରର ଗୃହ ଗତ ॥ ସକଳ ରାମ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଶେ । କହିଲେ ଯେଉଁଥିଲେ ଯେଣେ । ୩୧ । କହିଲ ଦାସ ଯଦୁନାଥ । ପାଣ୍ଡବ ହେବେ କଷ୍ଟମୁକ୍ତ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଊନପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୪୯ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଅସ୍ତି ପ୍ରାପ୍ତି ଏ ବେନରଣୀ । କଂସ ମରଣେ ଦୁଃଖ ଗଣି ॥ ପିତା ଗୃହକୁ ପଳାଇଲେ । ୧ । ଜରାସନ୍ଧଙ୍କୁ କଣ-

Digitized by PPRACHIN, SOA

କଶ୍ୟପଶ୍ଚାସ୍ୟା ଦୁଃଖିତେ । ବେଦସ୍ୟାଷ୍ଟକନ୍ତୁଃ ଦଙ୍କମାମୃତୈର୍ବୈଧବ୍ୟକାରଣଂ ।୨। ଉଦଧିମୁଁମାକର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ଶୋକାମର୍ଷଯୁତେ ନୃପ । ଅଯାଦବାଂ ମହୀଂ କର୍ତ୍ତୁଂ ଚକ୍ରେ ପରମମୁଦ୍ୟମଂ । ୩। ଅକ୍ଷୌହିଣୀଭିର୍ବିଂଶତ୍ୟା ତ୍ରିଭିଶ୍ଚାପି ସଂବୃତଃ । ଯଦୁରାଜଧାନୀଂ ମଥୁରାଂ ନ୍ୟରୁଣତ୍ସର୍ବତୋ ଦିଶଂ । ୪ । ନିରୀକ୍ଷ୍ୟ ତଦ୍ବଲଂ-କୃଷ୍ଣ ଉଦ୍ବେଳମିବ ସାଗରଂ । ସ୍ୱପୁରଂ ତେନ ସଂରୁଦ୍ଧ ସ୍ୱଜନଞ୍ଚ ଭୟାକୁଳଂ । ୫ । ଚିନ୍ତୟାମାସ ଭଗବାନ୍ ହରିଃ କାରଣମାନୁଷଃ । ତଦ୍ଦେଶକାଲା-ନୁରୂପଂ ସ୍ୱାବତାରପ୍ରୟୋଜନଂ ।୬। ହନିଷ୍ୟାମି ବଲଂ ହ୍ୟେତଦ୍ଭୁବି ଭାରଂ ସମାହୃତଂ ॥ ମାଗଧେନ ସମାନୀତଂ ବଶ୍ୟାନାଂ ସର୍ବଭୂଭୁଜାଂ । ଅକ୍ଷୌ-ହିଣୀଭିଃ ସଂଖ୍ୟାତଂ ଭଟାଶ୍ୱରଥକୁଞ୍ଜରୈଃ ॥ ୭ । ମାଗଧସ୍ତୁ ନ ହନ୍ତବ୍ୟୋ ଭୂୟଃ କର୍ତ୍ତା ବଲୋଦ୍ୟମଂ । ୮ । ଏତଦର୍ଥୋଽବତାରୋଽୟଂ ଭୂଭାର-

ନାଶ୍ରିତଃ । ଅସ୍ତ୍ୟନ୍ତ କର ଅ ଧର୍ମ ଶେଷ ରୁ ଧାର୍ମିକଂ । ଅସ୍ତିପ୍ରାପ୍ତିସଂଜ୍ଞିକେ । ଉଦ୍ବୃକଗାତ୍ରୀ ।୧।୨। କଂସେ ଶୋକଃ କୃଷ୍ଣେ ଚ ଅମର୍ଷସ୍ତାଭ୍ୟାଂ ଯୁତଃ । ୩ । ନ୍ୟରୁଣତ୍ ରୁରୋଧ । ୪ । ତଦ୍ୟ ବଲଂ ସୈନ୍ୟଂ ଉଦ୍ବେଲଂ ଲଙ୍ଘିତମର୍ଯ୍ୟାଦଂ ସାଗରମିବ । ତେନ ତସ୍ୟ ବଲେନ ସଂରୁଦ୍ଧଂ । ୫ । କିଂ ବଲମେବ ହନ୍ମି ନ ମାଗଧଂ । ମାଗଧଂ ବା ହତ୍ୱା ବଲଂ ଗୃହ୍ଣାମି । ଯଦ୍ୱା ବିମାଗଧଂ କେବଲଂ ବଲଂ ହନ୍ମୀତି ଚିନ୍ତୟାମାସ । ନନୁ ପ୍ରଥମଂ କଥଂ କୈଷାମୀତ୍ୟେବ ଚିନ୍ତୟିତୁ ଯୁକ୍ତଂ ତେନ ହ କାରଣମାନୁଷ ଇତି । ଭୂଭାରାବତାରକାରଣେନ ମାନୁଷୋ ନତୁ ତତ୍ତ୍ୱତ ଇତି । ୬ । କିଂ ତର୍ହି ଚିନ୍ତ୍ୟ ପ୍ରଥମଂ ପକ୍ଷଂ ନିର୍ଦ୍ଧାରୟତି ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ ଚତୁର୍ଭିଃ । ହନିଷ୍ୟାମୀତି । ୭ । ବଲୋଦ୍ୟମଂ କର୍ତ୍ତା କରିଷ୍ୟତି । ୮ । ନନୁ ତଦେବ ହନ୍ତବ୍ୟସ୍ତତ୍ରାହ ଏତଦର୍ଥ ଇତି । ଏତଚ୍ଚାର୍ଥଃ ଅସ୍ୟୁରିତି ଭୂଭାରହରଣାଦ୍ୟେତି । ୯ । ଅଧ୍ୟନ୍ନୈତଦର୍ଥୋଽବତାର ଇତ୍ୟୁପଲକ୍ଷଣମିତ୍ୟାହ ଅନେନାପୀତି । ପ୍ରକେବଳ

ଇଲେ ॥ ନିଜର ବୈଧବ୍ୟ କାରଣ । ବାପଙ୍କେ କଲେ ନିବେଦନ ।୨। ମଗଧପତି ଏ ଅପ୍ରିୟ । ଶୁଣିଣ ଶୋକେ କ୍ରୋଧମୟ ॥ ହୋଇ ଯାଦବ ଶୂନ୍ୟ ଧରା । କରିବାପାଇଁ ହେଲା ତ୍ୱରା । ୩ । ତେଇଶି ଅକ୍ଷୌହିଣୀ ସୈନ୍ୟ । ସେନ ଚଳିଲା ଘନ ଘନ ॥ ବେଢ଼ିଲା ମଥୁରା ନଗରୀ । ଚଉଦିଗରୁ ଦୃଢ଼େ ଘେରି । ୪ । କୃଷ୍ଣ ଦେଖିଲେ ଶତ୍ରୁ ସୈନ୍ୟ । ପ୍ରବଳ ସାଗର ସମାନ ॥ ରୁଦ୍ଧ ହୋଇଛି ନିଜପୁର । ସ୍ୱଜନେ ଭୟରେ ଆତୁର । ୫ । କାରଣ ନରରୂପଧର । ଦେଶ କାଳ କରି ବିଚାର ॥ ସ୍ୱ ଅବତାରର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ଭାବି ଶ୍ରୀହରି ଜଗଦୀଶ ।୬। ଭୂମିକୁ ଭାର ଏହି ବଳ । ବଧିବି କରିବି ସକଳ ॥ ନିଜଅଧୀନ ନୃପବଳ । ମାଗଧ ଆଣିଛି ସକଳ ॥ ମତ୍ତ କୁଞ୍ଜର ଅଶ୍ୱରଥ । ମିଶି ଅକ୍ଷୌହିଣୀ କଥିତ ॥ ଏ ସବୁବଳ ବିନାଶିବି । ପୃଥ୍ୱୀ ଭାର ଉଦ୍ଧରିବି ॥ ଏବେ ମାଗଧେ ନ ମାରିବି । ଆହୁରି ସୈନ୍ୟ ଆଣିବ ॥ ଭୂଭାର ହରଣ ନିମନ୍ତେ । ଅସାଧୁ ବିନାଶିବା ଅର୍ଥେ । ସାଧୁଜନଙ୍କୁ ପାଳ-

ହରଣାୟ ମେ ॥ ସରଙ୍ଗଣାସ୍ତୁ ସଧଃ । କୁତୋଽନେୟଷାଂ ବଧଃସ୍ୟ ଚ । ୯ । ଅନ୍ୟୋଽପି ଧର୍ମରକ୍ଷାର୍ଥେ ଦେହଃ ସଂ ବ୍ରିୟତେ ମୟା । ବିରାମାୟାପ୍ୟ-
ଧର୍ମସ୍ୟ କାଲେ ପ୍ରଭବତଃ କ୍ୱଚିତ୍ ॥ ୧୦ । ଏବଂ ଧ୍ୟାୟତି ଗୋବିନ୍ଦ ଆକାଶାତ୍ ସୂର୍ଯ୍ୟବର୍ଚ୍ଚସୌ । ରଥାବୁପସ୍ଥିତୌ ସଦ୍ୟଃ ସସୂତୌ ସପରିଚ୍ଛଦୌ
॥୧୧। ଆୟୁଧାନି ଚ ଦିବ୍ୟାନି ପୁରାଣାନି ଯଦୃଚ୍ଛୟା । ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ତାନି ହୃଷୀକେଶଃ ସଙ୍କର୍ଷଣମଥାବ୍ରବୀତ୍ ।୧୨। ପଶ୍ୟାର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟସନଂ ପ୍ରାପ୍ତଂ ଯଦୂନାଂ ତ୍ୱାବତାଂ
ପ୍ରଭୋ । ଏଷ ତେ ରଥ ଆୟାତୋ ଦୟିତାନ୍ୟାୟୁଧାନି ଚ । ୧୩ । ଯାନମାସ୍ଥାୟ ଜହ୍ୟେନଂ ବ୍ୟସନାତ୍ ସ୍ୱାନ୍ ସମୁଦ୍ଧର । ଏତଦର୍ଥଂ ହି ନୌ ଜନ୍ମ
ସାଧୂନାମୀଶ ଶର୍ମକୃତ୍ । ତ୍ରୟୋବିଂଶତ୍ୟନୀକାଖ୍ୟଂ ଭୂମେର୍ଭାରମପାକୁରୁ । ୧୪ । ଏବଂ ସମନ୍ତ୍ର୍ୟ ଦାଶାର୍ହୌ ଦଂଶିତୌ ରଥିନୌ ପୁରାତ୍ । ନିର୍ଜଗ୍ମତୁଃ
ସ୍ୱାୟୁଧାଢ୍ୟୌ ବଲେନାଲ୍ପୀୟସା ବୃତୌ । ୧୫ । ଶଙ୍ଖଂ ଦଧ୍ମୌ ବିନିର୍ଗତ୍ୟ ହରିର୍ଦାରୁକସାରଥିଃ । ତତୋଽଭୂତ୍ ପରସୈନ୍ୟାନାଂ ହୃଦି ବିତ୍ରାସବେ-
ପଥୁଃ । ୧୬ । ତାବାହ ମାଗଧୋ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ହେ କୃଷ୍ଣ ପୁରୁଷାଧମ ॥ ନ ତ୍ୱୟା ଯୋଦ୍ଧୁମିଚ୍ଛାମି ବାଲେନୈକେନ ଲଜ୍ଜୟା । ଗୁପ୍ତେନ ହି ତ୍ୱୟା ମନ୍ଦ

ଉଭଙ୍ଗତଃ । ୧୦ । ସସୂତୌ ସରଥସହିତୌ । ସରିଚ୍ଛଦଃ ପରିକରେ ଧ୍ୱଜପତାକାଦିସହିତାବିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୧।୧୨ । ଭୂମେର୍ଭାରମ୍ ଇତ୍ୟାଦୌ ନ ତଥା
ଶଦ୍ୟପେ ଯେଷାଂ ତେ ଭାବନ୍ତସ୍ତେଷାଂ । ୧୩। ୧୪ । ଦଂଶିତୌ ବର୍ମବନ୍ତୌ । ସ୍ୱାୟୁଧାଢ୍ୟୌ ଶୋଭନାୟୁଧଧାରିଣୌ । ୧୫ ୧୬ । ପୁରୁଷା

ବାରେ । ମୋ ଅବତାର ଏ ସଧାରେ । ୯ । ଧର୍ମ ରକ୍ଷାର୍ଥେ ଯୁଗେ ଯୁଗେ । ନାନାଦେହର ବର୍ତ୍ତେ ଜଗେ ॥ ଅଧର୍ମ ହୋଇଲେ ପ୍ରବଳ । ନିବାରି
କରେ ତାର ମୂଳ । ୧୦ । ଏରୂପେ ଗୋବିନ୍ଦ ଭାବନ୍ତେ । ସୂର୍ଯ୍ୟତେଜସ୍ୱୀ ବେନି ରଥେ । ସାରଥି ପରିଚ୍ଛଦ ଭୂଲେ । ଆକାଶୁଁ ଯୋଗାରେ
ମିଳିଲେ । ୧୧ । ଦିବ୍ୟାସ୍ତ୍ର ପୁରାଣ ଯେମାନ । ତହିଁ ହୋଇଛନ୍ତି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ॥ ସେ ରଥ ଦେଖନ୍ତେ ଶ୍ରୀହରି । ରାମଙ୍କୁ କହନ୍ତି ହକାରି । ୧୨ । ତୁମ୍ଭ
ପାଳିତ ଯଦୁଙ୍କର । ବିପଦ ଦେଖ ପୁଣ୍ୟାକାର ॥ ତୁମ୍ଭର ପ୍ରିୟ ଅସ୍ତ୍ର ସଙ୍ଗେ । ଏରଥ ଉପସ୍ଥିତ ଏବେ । ୧୩ । ଏରଥେ ଚଢି ସୈନ୍ୟମାର । ନିଜ
ଜନଙ୍କୁ ରକ୍ଷାକର ॥ ଦୁଷ୍ଟ ବିନାଶି ସାଧୁ ରଖ । ଆମ୍ଭ ଜନ୍ମର ଏହୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ॥ ତ୍ରୟୋବିଂଶତି ଅକ୍ଷୌହିଣୀ । ଭୂମି ଭାର କର ସଂହାରିଣି । ୧୪ । ଏରୂପେ
ପରାମର୍ଶ କରି । କବଚ ବାନ୍ଧି ସବୁ ହରି ॥ ଆୟୁଧଧର ସେହି ରଥେ । ଅଳପ ସୈନ୍ୟ ସଙ୍ଗତେ ॥ ପୁରରୁ ହୋଇଲେ ବାହାର । ୧୫ । ଦାରୁକ
ସାରଥି କୃଷ୍ଣର ॥ ହରି କରନ୍ତେ ଶଙ୍ଖଶବ୍ଦ । କମ୍ପିଲା ଶତ୍ରୁ ସୈନ୍ୟ ହୃଦ । ୧୬ । ମାଗଧ ଦୁହିଙ୍କୁ ଦେଖିଲା । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ଅନାଇଁ କହିଲା ॥ ପୁରୁଷ
ଅଧମରେ କୃଷ୍ଣ । ବାଳକମାନେ ମୁଁ ଦେଖଇ ॥ ତୋ ସଙ୍ଗେ ଯୁଝିବାକୁ ଲାଜ । ଲୁଚିରୁ ପାଇଲେ ତୁ ପଜ ॥ ବନ୍ଧୁକୁ ନାଶିବୁରେ ମୂଢ଼ । ରେ

ନ ଯୋତ୍ସ୍ୟେ ଯାହି ବନ୍ଧୁନ୍ ॥ ୧୭ ॥ ଛତ୍ରଶତ ପଦ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ସୁଧ୍ୟସ୍ଥ ସୌର୍ଯ୍ୟମୁଦ୍ଭଟ । ହତ୍ୱା ବା ଚତୁରଙ୍ଗବଳଂ ଦେହାଂ ସ୍ୱର୍ଗାହ୍ୱ ନଂ ଜଦ ୧୮ । ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ — ନ ବୈ ଶୂର ବିକତ୍ଥନ୍ତେ ଦର୍ଶୟନ୍ତ୍ୟେବ ପୌରୁଷଂ । ନ ଗୃହ୍ଣୀମୋ ବଚୋ ରାଜନ୍ ଆତୁରସ୍ୟ ମୁମୂର୍ଷତଃ ॥ ୧୯ ॥ ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଜରାସୁତସ୍ତାବଭିସୃତ୍ୟ ମାଧବୌ ମହାବଳୌ ଘେନ ବଳୀୟସାବୃଣୋତ୍ ॥ ସସୈନ୍ୟଯାନଧ୍ୱଜବାଜିସାରଥୀ ସୂର୍ଯ୍ୟାନଲୌ ବାୟୁରିବାଭ୍ରରେଣୁଭିଃ ॥ ୨୦ ॥ ସୁପର୍ଣ୍ଣତାଳଧ୍ୱଜଚିହ୍ନିତୌ ରଥାବଲକ୍ଷୟନ୍ତ୍ୟୋ ହରିରାମୟୋର୍ମୃଧେ ॥ ସ୍ତ୍ରିୟଃ ପୁରାଟ୍ଟାଲକହର୍ମ୍ୟଗୋପୁରଂ ସମାଶ୍ରିତାଃ ସମ୍ମୁମୁହୁଃ ଶୁଚାର୍ଦ୍ଦିତାଃ ॥ ୨୧ ॥ ହରିଃ ପରାନୀକପୟୋମୁଚାଂ ମୁହୁଃ ଶିଳୀମୁଖାତ୍ୟୁଲ୍ବଣବର୍ଷପୀଡ଼ିତଂ । ସ୍ୱସୈନ୍ୟମାଲୋକ୍ୟ ସୁରାସୁରାର୍ଚ୍ଚିତଂ ବ୍ୟସ୍ଫୁର୍ଜ୍ଜୟଚ୍ଛାର୍ଙ୍ଗଶରାସନୋତ୍ତମଂ ॥ ୨୨ ॥ ଗୃହ୍ଣନ୍ନିଷଙ୍ଗାଦଥ ସନ୍ଦଧଚ୍ଛରାନ୍ ବିକୃଷ୍ୟ ମୁଞ୍ଚନ୍ ଶିତବାଣପୂଗାନ୍ ॥ ଘ୍ନନ୍ ରଥାନ୍ କୁଞ୍ଜରବାଜି-

---

ଅଧମା ଯସ୍ମାଦତ୍ର ବାଚ୍ୟତେଽର୍ଥଃ ତେ ପୁରୁଷୋତ୍ତମେନ ଯୁଦ୍ଧେନ ସଙ୍ଗ୍ରାମର୍ଣ୍ଣତଦ୍ୱାଦର୍ଶନାନନ୍ଦେନ । ହେ ଅମନ୍ଦ । ତଦ୍ଧ୍ୟାସନ୍ନ ବନ୍ଧୁବଧଦ୍ୟା, ତାଃ ହନ୍ତ୍ରୀତି ତଥା । ହେ ଅଜ୍ଞଦ୍ୟାନ୍ନରସନେନ । ଯାହି ଯାହି । ୧୭ । ଅଚ୍ଛେଦ୍ୟଦେହୋଽଯାବତ୍ ସ୍ୱସୃଷ୍ଟମେବ ମତ୍ୱା ଅପରତୋଷାତ୍ ପଶ୍ଚାତ୍ତ୍ୱମାତ୍ମ ସହାନଂ ଜହୀତ । ୧୮ । ଯଥା ଶ୍ରୁତାର୍ଥପ୍ରଶ୍ନେନ ଭଗବତ ଉତ୍ତରଂ । ନ ବୈ ଶୂର ଇତି । ବିକତ୍ଥନ୍ତେ ଶ୍ଳାଘନ୍ତେ । ୧୯ । ମାଧବୌ ଦେବେଶ ହତୌ ମହତା ସୈନ୍ୟମଣ୍ଡଳେନ ବୃତବାନ୍ । ବାୟୁରଭ୍ରୈଃ ସୂର୍ଯ୍ୟଂ ରେଣୁଭିଶ୍ଚାଗ୍ନିଂ ଯଥେତ୍ୟଦର୍ଶନମାତ୍ରମେବାବରଣମିତି ଦର୍ଶିତଂ । ୨୦ । ୨୧ । ପରସୈନ୍ୟାନ୍ୟେବ ମେଘାସ୍ତେଷାଂ ଶିଳୀମୁଖା ବାଣାସ୍ତେଷାମତ୍ୟୁଲ୍ବଣଂ ବର୍ଷଂ ତେନ ପୀଡ଼ିତଂ । ବ୍ୟସ୍ଫୁର୍ଜ୍ଜୟତ୍

ମଧ ପଳା କାହିଁ ନାହିଁ ।୧୭। ଏ ଶତ ପଦ ଶ୍ରବଣେ ତାର । ଧଇର୍ଯ୍ୟ ଧର ଯଦୁବର ॥ ମୋଶରେ ତେଜ ଏ ଶରୀର । ସ୍ୱର୍ଗେ ଚଳ ବା ମୋତେ ମାର ।୧୮। ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ — ଶୂରେ ଗରବ ନ ବଦନ୍ତି । ନିଜର ପୌରୁଷ ଦେଖାନ୍ତି ॥ ଆତୁର ମୁମୂର୍ଷୁ ବଚନ । ଅମ୍ଭେ ନ ଶୁଣୁ ହେ ରାଜନ । ୧୯ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ବଳିଷ୍ଠ ମହାବଳ ରୂପେ । ରାମହରିଙ୍କୁ ଜଉଗଲେ ॥ ଧୂଳିଆ ପବନ ଯେମନ୍ତ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅଗ୍ନିଙ୍କୁ ଯେହ୍ନେ ଛନ୍ତ ସୈନ୍ୟ ରଥେ ଯେତେ । ଘୋଡ଼ାଙ୍କୁ ଢାଙ୍କିଲା ବଳୁର । ୨୦ । ସୁପର୍ଣ୍ଣ ତାଳଧ୍ୱଜବନ୍ତ । ରାମହରିଙ୍କ ଦେନରଥ ॥ ଅଦୃଶ୍ୟହୁଅନ୍ତେ ସଇନରେ । ଅଟ୍ଟାଳୀ ହର୍ମ୍ୟ ଗୋପୁରରେ ॥ ଚଢ଼ି ଦେଖିବା ନାରୀଗଣ । ମୂର୍ଚ୍ଛିତ ହୋଇଲେ କାରଣ । ୨୧ । ଶତ୍ରୁ ସଇନ ମେଘପର । ବାଣ ବର୍ଷନ୍ତେ ବଗ ଦେରି ॥ ସ୍ୱସୈନ୍ୟ ହୋଇଲେ ପୀଡ଼ିତ । ଯେ କଷ୍ଟ ନ ସହି ଅଚ୍ୟୁତ ॥ ସୁର ଅସୁରଙ୍କର ପୂଜ୍ୟ । ଶାର୍ଙ୍ଗଧନୁରେ ଦେବରାଜ ॥ ଗୁଣ ଅରପି

ଚନ୍ଦ୍ରୀଭ ନବନବ ଯତ୍ନବନ୍ତରନ୍ଧ୍ର । ୨୩ । କର୍ଣ୍ଣଭିଲୁମ୍ନା କଣ୍ଠେଣ ନେତ୍ରେଭୁବନେବନ୍ଦୋଃ ଖଗଚ୍ଛକ୍ଷେଃ । ଯଥା ବଡାଙ୍କ ଧୂଳୀଗୁଳାପୂଜା ପଦ କପୃଷ୍ଠ ଲବୁଚାଲୁବର ୨ । ୨୪ । ସଞ୍ଚିଦାମାନବଦର୍ପନବଧବାର୍ଜିନାନନ୍ଦଧୂଳା ଚିତକୋଃ ଶାପଃ । ଭୂଜା ଭସ୍ମା ପଦ୍ମତଃ ଶ୍ରୀ ଶୌଚପା ବସିଷ୍ଠ ପୁଷ୍ପିତ ପୁଷ୍ପ ବାଳା । ୨୫ । ଉଦ୍ଧୃ ... ଜନକେଶଶେଃ ଧନଦ୍ୱାରକେଶ୍ୱର ଲେଖା । ଅତ୍ରଭୋବର୍ଣ୍ଣସ୍ୱାନ । ମହାଗଣିପତେବାବଣାଗୁଣର୍ଭ୍ୟା । ୨୬ । ପ... ନୀଳୁର୍ସ୍ୱାନଦା ମୁଖେ ମନସ୍ମିତା ଦର୍ପଣଃ ପଦ୍ମ ।

ଓମ୍ପ୍ରମିତବାଳ । ୨୨ । ଜଗାଦ ବୃଷଭିଗ । ନୀଳାମ୍ବୁ ଭାଗଧେ ଧଳ ଦୃଷ୍ଟ । ଏଠ ଭାଳ ଭୂଜେ ସନ୍ଧୁ । ସୁବର୍ଣ୍ଣମାଳୁଖ ଗଣ୍ଡବାଣପା- ଜ୍ଞାନ ମୁକୁନ୍ଦ । ଧମ୍ନନ ପଦ୍ମନ ଚନ୍ଦ୍ରପଦାଭା । ଜନନ୍ତ ରହିଭ ସଜ୍ଜନାଦକ ପ୍ରାଣେଶଙ୍କ । କୁଳନାଚାନ୍ତୁ ଭ୍ରମରେଣ ଯଥା ଚନ୍ଦ୍ରଚନ୍ଦନ ବ୍ରୁ ଦୃଶ୍ୟ ବୃନ୍ଦନ । ୨୩ । ଦଣ୍ଡ ଅଣ୍ଡା ଧୂଳା ଯୁଗା ଜାୟୁର୍ଣ୍ଣା ବନ୍ଧନ ଯେଷୁ ତେ । ୨୪ । ସଞ୍ଚଦାମାଳା ଦ୍ୱିପତା ଭସ୍ମ ଧାରଣ ଭେଷଂ- ମଞ୍ଚଶଃ ପଦ୍ମା ଅବୃଗାପଗା ଭୂଷଣଦୀଃ ପଦ୍ମପତ୍ର ସଦୃଶା ଭଗ ଭୂଷଣ ପ୍ରଭାବ । ପ୍ରତିଜନଗବୁଧମାଳ । ଭୂଲା ଏବ ଅଭଦ୍ରୋ ଯାସ୍ତୁ ତାଃ । ପୁଲୁଷ୍ଠେ ଶୀର୍ଷଶୋଭ ଜଟା ଯାସୁ ତାଃ । ଦଣ୍ଡ ଦ୍ୱିପା ଏବ ଦ୍ୱୀପା ଅନ୍ତର୍ଜ୍ଞାନ ଭସ୍ମା ଏବ ସଭା ସାଦ୍ରେଶ୍ମାଳୁଳା ବାସ୍ତୁଃ । ୨୫ । ଜଗ୍ ଭୂଷଣ ମାଳା ଯାସୁ ତାଃ । ନଗ୍ନା ଦେଶା ଏବ ଶୈଳୁ ଯାସୁ ତାଃ । ଧନୁର୍ଦ୍ଧୋବ ଭରଣା ଅନୁଧାବନେ ଭୁଲାଟ୍ଟେସ୍ତ ଚେଷ୍ଟ ପଦ୍ମଳାଃ ଅକ୍ଷୁଦ୍ର ଶ୍ମାଣି ରତ୍ନାଣି ବା ତା ଏବ ଅବର୍ଣ୍ଣାଦ୍ରେର୍ମ୍ପାଳକାଃ । ମହାଗଣୀନାଂ ଗ୍ରହେ । ଉତ୍ତମା ଅଦ୍ଭବଣାନ୍ତ ଯଥାଯଥ

ନ୍ଦ୍ରାରିଲେ । ୨୨ । ଧଗଣ ବାଣ ଓଡ଼ାରିଲେ । ଦୃଢେ ବାଳ ଘନ୍ଦୁବାଣ । ଯେଉଁଲେ କୃଷ୍ଣ ସନ ସନ । ଜଳାବ୍ଦାବାଠ ଦ୍ୱାରିଲେ । ଯେସନେ ଅଗ୍ନି ରକ୍ତ ଟୁଲେ । ଦରେ ସୁରଭ ଧନୁ ତେଜେ । ରଥକୁଞ୍ଜର ଅଶ୍ୱ ସୈନ୍ୟ । ପଦାରଣଙ୍କେ ନରହରି । ୨୩ । ପଞ୍ଜୁ କୁମ୍ଭ ଫାଟିଗଲା । ଶରେ ଅଶ୍ୱକଙ୍କ ଭେ । ଭୂମିରେ ଗଣ୍ଡ ମୁଣ୍ଡ ଗଲେ । ସାରଥି ରଥ ଅଣ୍ଟୁଲେ । ରଥିଏ ପଡ଼ନ୍ତି ଭୂତଳେ । ପାଦ କେବଳ ଜଗଳ । ନୃତ୍ୟନ୍ତି ପଦାତି ସୈନ୍ୟର । ୨୪ । ମାଳବ ଅଶ୍ୱ ଗଜଙ୍କର । ଶସ୍ତ୍ର ଛାଡ଼ର ଲୁଣ୍ଠାର । କଣ୍ଟକୁ ଦୂରେ ବଡ଼ି ଯାଏ । ଭୂତଳ ଭୁଜନ୍ତ ସର୍ପ ପାଏ । କଳାପ ରବି ନନ୍ଦନ ଶ୍ରୀ ଦ୍ୱୀପ ସହ୍ଯ ବସ୍ତ୍ରୀନ୍ଦ୍ର । କୁମ୍ଭୀରପରି ଅଣ୍ଡିରେ । ଶୁଖଇ ତଥେ ଭଗ୍ନ ବଳ । ୨୫ । ଜଳ ଉରୁକୁ ମିଳେ ଦୂର । ଶୈବାଳ ପରି ନରବାଳ । ଲୁହ ଶସ୍ତ୍ର ଧନ୍ୟ । ଅସୁର ଯେତେକ ଲୁପନ୍ତି । ବକ୍ତ୍ର ପରି ଚନ୍ଦ୍ରଭ୍ରମ । ହାର ଭୂଷଣ ମଣି କ୍ରମେ । ବାଲ୍ମିକ ବକୁଣିକା ଧମ । ସମରେ ...

ବନସ୍ପତୀଗ୍ରନ୍ ମୂଷଲେନ ଦୁର୍ମ୍ମଦାନ୍ ସଙ୍କର୍ଷଣେନୋପରମେଯୁଃ ଦେଶ୍ୟା ॥ ୨୭ । ବଳଂ ତଦଙ୍ଗାର୍ଣ୍ଣବଦୁର୍ଗଭୈରବଂ ଦୁରନ୍ତପାରଂ ମଗଧେନ୍ଦ୍ର-ପାଳିତଂ । କ୍ଷୟଂ ପ୍ରଣୀତଂ ବସୁଦେବପୁତ୍ରୟୋ ବିକ୍ରୀଡ଼ିତଂ ତଜ୍ଜଗଦୀଶୟୋଃ ପରଂ । ୨୮ । ସ୍ଥିତ୍ୟୁଦ୍ଭବାନ୍ତଂ ଭୁବନତ୍ରୟସ୍ୟ ଯଃ ସମୀହିତେଽନନ୍ତଗୁଣଃ ସ୍ୱଲୀଳୟା । ନ ତସ୍ୟ ଚିତ୍ରଂ ପରପକ୍ଷନିଗ୍ରହସ୍ତଥାପି ମର୍ତ୍ତ୍ୟାନୁବିଧସ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟତେ । ୨୯ । ଜଗ୍ରାହ ବିରଥଂ ରାମୋ ଜରାସନ୍ଧଂ ମହାବଳଂ ହତ ନାନାବଶିଷ୍ଟାଶ୍ୱଂ ସିଂହଃ ସିଂହମିବୌଜସା । ୩୦ । ବଧ୍ୟମାନଂ ହତାରାତିଂ ପାଶୈର୍ବାରୁଣମାନୁଷୈଃ । ବାରୟାମାସ ଗୋବିନ୍ଦସ୍ତେନ କାର୍ଯ୍ୟ-ଚିକୀର୍ଷୟା । ୩୧ । ସ ମୁକ୍ତୋ ଲୋକନାଥାଭ୍ୟାଂ ବ୍ରୀଡ଼ିତୋ ବୀରସମ୍ମତଃ । ତପସେ କୃତସଙ୍କଳ୍ପୋ ବାରିତଃ ପଥି ରାଜଭିଃ । ୩୨ । ବାକ୍ୟୈଃ ପବି-

ତ୍ରାର୍ଥପଦୈର୍ନୟବଦ୍ଭିଃ ପ୍ରାକୃତୈରପି । ୨୭ । ଉରୁଣାଂ ଭୟାବହାଃ ମନସ୍ୱିନାଂ ଧୀରାଣାଂ ହର୍ଷକରାଃ । ୨୭ । କିଞ୍ଚ ସଙ୍କର୍ଷଣେନାପି ତଦ୍ବଳଂ କ୍ଷୟଂ ପ୍ରଣୀତଂ । ଅଙ୍ଗ ହେ ରାଜନ୍ । ଅର୍ଣ୍ଣବବଦ୍ଦୁର୍ଗଂ ଦୁର୍ଗମଂ ଭୈରବଂ ଭୟଙ୍କରଞ୍ଚ । ଯତୋ ଦୁରନ୍ତପାରଂ । ଅନ୍ତ୍ୟେଽପି ତଲଂ ପାରମବଧିଃ ଦୁଃଶକେ ନିଷେଧେ ବହୁମେଣ ଗାଧଂ ଦେଶଶ୍ଚ ନାରଦ୍ଧିକର୍ମ ତଥାର୍ଥୀ । କିଞ୍ଚ ମଗଧେନ୍ଦ୍ରେଣ ଚ ପାଲିତଂ ବଳଂ । ଯଦେବଂଭୂତଂ ରାମକୃଷ୍ଣୟୋଃ କର୍ମ୍ମ ।୨୮। ତତ୍ତୁ ଉପରଂ କେବଳଂ ତୟୋର୍ବିକ୍ରୀଡ଼ିତଂ ନତୁ ପରାକ୍ରମଃ । ୨୮ । ନନ୍ୱେତଦାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟମିତ୍ୟାହ ସ୍ଥିତ୍ୟୁଦ୍ଭବାନ୍ତମିତି । ତର୍ହି କିମିତ୍ୟାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟମିବ ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟତେ ତତ୍ରାହ ତଥାପୀତି । ମର୍ତ୍ତ୍ୟାନ୍ ଅନୁବଦତେ ଅନୁକରୋତୀତି ମର୍ତ୍ତ୍ୟାନୁବିଧସ୍ତସ୍ୟ । ୨୯ । କିଞ୍ଚ ଜଗ୍ରାହେତି । ହତାନ୍ୟନାନାନି ଯସ୍ୟ ଅବଶିଷ୍ଟା ଅଶ୍ୱା ଏବ ଯସ୍ୟ ତଂ ତଥା । ୩୦ । ହତା ବନ୍ଧୁଶୋଽରାତୟୋ ଯେନ ତଥାଭୂତମପି ଜରାସନ୍ଧଂ ବଧ୍ୟମାନଂ ବାରୟାମାସେତି । ୩୧–୩୨ । ପବି-

ନନ୍ଦନ୍ତିମ । ୨୭ । ଗୁରୁଙ୍କପକ୍ଷେ ଭୟଙ୍କର । ମନସ୍ୱୀ ମନ ପ୍ରୀତିକର ॥ ଏମନ୍ତ କରି ବେନିବଳ । ଯୁଦ୍ଧେ ବୁହାଇଲେ ଚଞ୍ଚଳ ॥ ଅମିତ ତେଜେ ସଙ୍କର୍ଷଣ । ଶୀଘ୍ରରେ ମୂଷଳ ଯେହ୍ନେ ॥ ଉନ୍ମତ୍ତ ଶତ୍ରୁଙ୍କୁ ନାଶନ୍ତି । ରକତ ସରିତ ବୁହାନ୍ତି । ୨୭ । ସମୁଦ୍ରପରି ଭୟଙ୍କର । ଦୁର୍ଗମ ଅପାର ଦୁସ୍ତର ॥ ମଗଧପତି ସହୁବଳ । ନାଶିଲେ ବସୁଦେବବାଳ ॥ ଜଗଦୀଶ୍ୱର ବେନଙ୍କର । ଏ ଯୁଦ୍ଧକର୍ମ ଲୀଳାମାତ୍ର ।୨୮। ଅନନ୍ତ ଗୁଣ ଯାହାଙ୍କର । ଲୀଳାରେ ତିନ ଭୁବନର ॥ ସୃଷ୍ଟି ପାଳନ ଓ ବିନାଶ । କରନ୍ତି ଯେ ଜଗଦୀଶ ॥ ବଇରି ବଳ ବିନାଶନ । ତାହାଙ୍କ ପକ୍ଷେ ହୀନ କର୍ମ ॥ ତଥାପି ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ଅନୁକରଣ । ସମର କଲେ ମୁଁ ବର୍ଣ୍ଣନ ।୨୯। ସିଂହ ଯେହ୍ନେ ଗଜ ଧରେ । ବିରଥ ଜରାସନ୍ଧରେ ॥ ହଲଧର ଧରି ରଥୀ । ସମର ନୋହିଲା ସମାସ୍ତି । ବଳେ ଧଇଲେ ସଙ୍କର୍ଷଣ । ୩୦ । ଶତ୍ରୁନାଶକ ଜଗନ୍ନାଥ । ହଳୀ ବରୁଣପାଶବନ୍ଧେ ॥ ବାନ୍ଧନ୍ତେ କୃଷ୍ଣ ନିଷେଧିଲେ । ସ୍ୱକାର୍ଯ୍ୟସିଦ୍ଧି ମନାସିଲେ । ୩୧ । ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କ

କ୍ରାର୍ଥପଦୈର୍ନୃପୈଃ ପ୍ରାବୃତୈଷପି । ସୁଜର୍ମନ୍ଚକ୍ରପ୍ରାପ୍ତୋସ୍ୟଂ ଯଦୁଭିସ୍ତସ୍ୟ ପରସ୍ପରାଃ । ୩୩ । ତତେଭ୍ୟ ସର୍ବାଣ୍ଣବେନ୍ଦ୍ର ନୃପୋ ଧାର୍ତ୍ତସ୍ୟ ସ୍ତବା । ଉପେକ୍ଷିତୋ ଭଗବତା ମଗଧାନ୍ ଦୁର୍ମନା ଯଯୌ । ୩୪ । ମୁକୁନ୍ଦୋଽପ୍ୟକ୍ଷତବଳୋ ନସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣାରିବଳାର୍ଣ୍ଣବଃ । ବିକୀର୍ଯ୍ୟମାଣଃ କୁସୁମୈସ୍ତ୍ରିଦଶୈରନୁମୋଦିତଃ । ୩୫ । ମାଥୁରୈରୁପସଙ୍ଗମ୍ୟ ବିଜ୍ୱରୈର୍ମୁଦିତାତ୍ମଭିଃ । ଉପଗୀୟମାନବିଜୟଃ ସୂତମାଗଧବନ୍ଦିଭିଃ । ୩୬ । ଶଙ୍ଖଦୁନ୍ଦୁଭୟୋ ନେଦୁର୍ଭେରୀତୂର୍ଯ୍ୟାଣ୍ୟନେକଶଃ । ବୀଣାବେଣୁମୃଦଙ୍ଗାନି ପୁରଂ ପ୍ରବିଶତି ପ୍ରଭୌ । ୩୭ । ସିକ୍ତମାର୍ଗାଂ ହୃଷ୍ଟଜନାଂ ପତାକାଭିରଭ୍ୟଳଙ୍କୃତାଂ । ନିର୍ଘୁଷ୍ଟାଂ ବ୍ରହ୍ମଘୋଷେଣ କୌତୁକାବଦ୍ଧତୋରଣାଂ । ୩୮ । ନିଚୀୟମାନୋ ନାରୀଭିର୍ମାଲ୍ୟଦଧ୍ୟକ୍ଷତାଙ୍କୁରୈଃ । ନିରୀକ୍ଷ୍ୟମାଣଃ ସସ୍ନେହଂ ପ୍ରୀତ୍ୟୁତ୍କଳିତଲୋଚନୈଃ

କାର୍ଥାନ ଧର୍ମୋପଦେଶପରସ୍ପରା ପଦାନି ଯେଷାଂ ତୈଃ ଲୌକିକୈର୍ବାକ୍ୟୈଃ । ନନ୍ଦ୍ୟନୈର୍ଗତୈଃ । ପ୍ରାବୃତୈ ଲୌକିକୈଃ । ୩୨ । ଲୌ କିକବାକ୍ୟାନ୍ୟାହୁଃ ସ୍ୱକର୍ମେତି । ଯଦୁଭିର୍ବଳକୃତୈଃ ଲବ୍ଧା ଜେ ମତ୍ତଃ ପରସ୍ପରାଃ କେବଳଂ କର୍ମବନ୍ଧେନ ପ୍ରାପ୍ତଃ ଅଦୃଷ୍ଟ୍ୟା ନ ଲକ୍ଷିତବ୍ୟମିତି ଭାବଃ । ୩୩ । ବାର୍ହଦ୍ରଥୋ ଜରାସନ୍ଧଃ । ୩୪ । ମୁକୁନ୍ଦୋଽପି ପରାବର୍ତ୍ତ୍ୟନ୍ତଃ । ନ ଛତଂ ବଳଂ ଯସ୍ୟ ସଃ । ତତୈଶ୍ୱବାସ୍ତୁ ତଦୁକ୍ତ୍ୟା ସତତପ୍ରଭୃତ୍ୟବୋଧାଦିବଦ୍ଭାବଃ । ନତ୍ରୀର୍ଣ୍ଣଃ ସନାଯ୍ୟାପେନୈବ ଗଣ୍ଡୋରିବକାନ୍ତେରବୋ ଯେନ । ସାଧୁ ସାଧୁ ଇତ୍ୟନୁମୋଦିତଃ । ୩୫ । ପ୍ରତ୍ୟୁଦ୍ଗଚ୍ଛନ୍ତୀମୁପବର୍ଣ୍ଣିତୁଂ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଉପସଙ୍ଗମ୍ୟ ମିଳିତ୍ୱା । ୩୬ । ତଦା ଚ ପ୍ରଭୌ ପୁରଂ ପ୍ରବିଶତି ସତି ଶଙ୍ଖାଦୟୋ ନେଦୁଃ । ୩୭ । କଥଂଭୂତାଂ ପୁରଂ ତଦାହ ସିକ୍ତମାର୍ଗମିତି । ବ୍ରହ୍ମଘୋଷେଣ ବେଦଘୋଷେଣ ନିର୍ଘୁଷ୍ଟାଂ ନାଦିତାଂ । କୌତୁକେନୋତ୍ସବେନ ଆବଦ୍ଧାନି ତୋରଣାନି ଯସ୍ୟାଂ ତାଂ । ୩୮ ।

ହସ୍ତ ଯାଇ । ସେ ମହାଗର ଲଜ୍ଜା ପାଇ । ବନେ ତପିବା ମନାସନ୍ତେ । ରାଜାଏ ନପେଶ୍ୱଲେ ପ୍ରତେ । ୩୨ । କହିଲେ ଧର୍ମଉପଦେଶ । ଲୌକିକ ନାଶମନ୍ତୁ ରଷ । ଯଦୁଙ୍କ ହସ୍ତେ ପରାଭବ । ସ୍ୱକର୍ମ ସୂକଲ୍ପ ଦଇବ । ୩୩ । ମାରଣ ପଙ୍କଳ ମଇଳ । ଛାଡ଼ି ଚାଅନ୍ତେ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ । ବ୍ୟୁହଁ ବେ ବୃହଦ୍ରଥସୁତ । ମଗଧେ ଗଲା ହୋଇ ଆର୍ତ୍ତ । ୩୪ । ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣବଳେ ନାରାୟଣ । ତର ଅପାର ଶତ୍ରୁସୈନ୍ୟ । ପେରନ୍ତେ ଅକାଶୁ ଅମରେ । ପୁଷ୍ପ ବର୍ଷିଲେ ସ୍ନେହଭରେ । ୩୫ । ନନ୍ଦେ ମଥୁରାବାସୀଏ । କୃଷ୍ଣେ ଭେଟିଲେ ଅତିସ୍ନେହେ । ସୂତ ମାଗଧ ବନ୍ଦୀଗଣ । କଲେ ବିଜୟସ୍ତୁତି ଗାନ । ୩୬ । ଶଙ୍ଖ ଦୁନ୍ଦୁଭି ବାଣା ବେଣୁ । ବେଣୁ ମୃଦଙ୍ଗ ଘଣ୍ଟା ତୁରୀ । ବାଜିଲା ହୋଇ ଘନଘନ । ପୁରେ ଚଳନ୍ତେ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ । ୩୭ । ମାର୍ଗରେ ଜଳ ସିଞ୍ଚିଦେଲେ । ପତାକା ତୋରଣ ସାଜିଲେ । ବ୍ରାହ୍ମଣେ କଲେ ବେଦଗାନ । ପୁରବାସୀଏ ହର୍ଷେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ୩୮ । ନାରୀଏ ଦଧି ପୁଷ୍ପ ହାର । ଶ୍ରେଣୀ କରି ବୃଲେ ପର୍ବା-

। ୩୯ । ଅଯୋଧ୍ୟନଗରଂ ବର୍ଦ୍ଧମାନନ୍ତ୍ୟ ଗବଭୂଷଣଂ ॥ ଯଦୁବଂଶାସ୍ତୁ ତତ୍ର ସଙ୍ଗମାତ୍ରଂ ପ୍ରାଦଶତ୍ର ଯତ୍ର । ୪୦ । ୮ଙ୍କ ସପ୍ତଦଶକୃତ୍ବଃ ଜରାସନ୍ଧ୍ୟଃ ଅକ୍ଷୌ-
ହିଣୀବଳଃ । ଯୁଯୁଧେ ମାଗଧୋ ରାଜା ଯଦୁଭିଃ କୃଷ୍ଣପାଳିତୈଃ । ୪୧ । ଅକ୍ଷିଣ୍ବଂସ୍ତଦ୍ବଳଂ ସଙ୍ଖ୍ୟେ ବୃଷ୍ଣୟଃ କୃଷ୍ଣତେଜସା ॥ ହତେଷୁ ସ୍ବେଷ୍ବନୀକେଷୁ
ତ୍ୟକ୍ତୋଽଗାଦରିଭିର୍ନୃପଃ । ୪୨ । ଅଷ୍ଟାଦଶମସଙ୍ଗ୍ରାମେ ଆଗାମିନି ତଦନ୍ତରା । ନାରଦପ୍ରେଷିତୋ ବୀରୋ ଯବନଃ ପ୍ରତ୍ୟଦୃଶ୍ୟତ । ୪୩ । ରୁରୋଧ
ମଥୁରାମେତ୍ୟ ତିସୃଭିର୍ମ୍ଲେଚ୍ଛକୋଟିଭିଃ । ନୃଲୋକେ ଚାପ୍ରତିଦ୍ବନ୍ଦ୍ବୋ ବୃଷ୍ଣୀନ୍ ଶ୍ରୁତ୍ବାତ୍ମସମ୍ମିତାନ୍ । ୪୪ । ତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ବାଚିନ୍ତୟତ୍ କୃଷ୍ଣଃ ସଙ୍କର୍ଷଣସହାୟ-
ବାନ୍ । ଅହୋ ଯଦୂନାଂ ବୃଜିନଂ ପ୍ରାପ୍ତଂ ହ୍ୟୁଭୟତୋ ମହତ୍ । ୪୫ । ଯବନୋଽୟଂ ନିରୁନ୍ଧେଽସ୍ମାନଦ୍ୟ ତାବନ୍ମହାବଳଃ । ମାଗଧୋଽପ୍ୟଦ୍ୟ ବା ଶ୍ବୋ
ବା ପରଶ୍ବୋ ବାଗମିଷ୍ୟତି । ୪୬ । ଆବୟୋର୍ୟୁଧ୍ୟତୋରସ୍ୟ ଯଦ୍ୟାଗନ୍ତା ଜରାସୁତଃ । ବନ୍ଧୂନ୍ ହନିଷ୍ୟତ୍ୟଥବା ନେଷ୍ୟତେ ସ୍ବପୁରଂ ବଲୀ । ୪୭ ।

ନଗରୀମୁମାନୋ ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟମାନଃ । ପ୍ରବବେଶେତି ବପରଣଚାନ୍ବୟଃ । ୩୯ । ଅଯୋଧନଂ ରଣଭୂମିସ୍ତସ୍ମିନ୍ ବୋଢ଼ଂ । ଗବଣା ଭୂଷଣଂ । ୪୦ ।
ତାବଦଣ୍ଡ ଚ୍ଛେଦଃ । ତାବତ ସଙ୍ଗ୍ରାମୟୋଃ ବର୍ତ୍ତମାନେଽପି ଅକ୍ଷୌହିଣ୍ୟୋ ବଳଂ ଯସ୍ୟ ସଃ । ସପ୍ତଦଶକୃତ୍ବଃ ସପ୍ତଦଶବାରାନ୍ ଯୁଯୁଧେ । ୪୧ ।
ଅକ୍ଷିଣ୍ବନ୍ କ୍ଷୟଂ ନିନ୍ୟୁଃ । ୪୨ । ଅଷ୍ଟାଦଶମେ ଅଷ୍ଟାଦଶେ ସଙ୍ଗ୍ରାମେ ଭବିଷ୍ୟେ ତନ୍ମଧ୍ୟେ ଅକସ୍ମାତ୍ କାଳଯବନଃ ପ୍ରାପ୍ତଃ । ୪୩ । ଆତ୍ମସମ୍ମିତାନ୍
ସ୍ବତୁଲ୍ୟାନ୍ । ୪୪ । ବୃଜିନଂ ଦୁଃଖଂ । ଉଭୟତୋ ଯବନାତ୍ ଜରାସନ୍ଧାଚ୍ଚ । ୪୫ । ଦେହେ ଦ୍ବୟୋରେକ । ନିରୁନ୍ଧ ନିରୁଣଦ୍ଧି । ୪୬ । ଅସ୍ୟ

ଙ୍କର ॥ ଫିଙ୍ଗିଧନ୍ବେ ପ୍ରୀତିପୂର୍ଣ୍ଣ । ନେବେ ଶ୍ରୀଦ୍ବାର ସନସନ । ୩୯ । ରଣେ ପଡ଼ିଲେ ଯେତେ ବୀର । ତାଙ୍କ ଅସଂଖ୍ୟ ଅଳଂକାର ॥ କୃଷ୍ଣ
ସକଳ ଦାନ କଲେ । ଉଗ୍ରସେନଙ୍କୁ ସମର୍ପିଲେ । ୪୦ । ଯେତିକ ଅକ୍ଷୌହିଣୀ ସୈନ୍ୟ । ସେନ ସତର ବାର ପୁଣ ॥ କୃଷ୍ଣପାଳିତ ଯଦୁବଳେ ।
ଯୁଝିଲା ଜରାସନ୍ଧ ଛଳେ । ୪୧ । କୃଷ୍ଣତେଜରେ ଯଦୁବଳ । ନାଶିଲେ ତା ସୈନ୍ୟ ସକଳ ॥ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ମାର ତାକୁ ଧର । ଛାଡ଼ନ୍ତେ ପଳାଏ
ଭୂବର । ୪୨ । ଅଠରବାର ଆକ୍ରମଣ । ପୂର୍ବରୁ ଏକଇ ଯବନ ॥ ନାରଦଙ୍କର ପ୍ରେରଣାରେ । ମଥୁରା ଆକ୍ରମିଲା ଶରେ । ୪୩ । ନରଲୋକେ ସେ
ଏକବୀର । ଶୁଣି ଯଦୁଏ ତୁଲ୍ୟ ତାର । ତିନିକୋଟି ମ୍ଳେଚ୍ଛସୈନ୍ୟ ଧର । ଭେଦିଲା ମଥୁରା ଅବୋର । ୪୪ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ତା କର୍ମ ଦେଖିଲେ । ରାମଙ୍କ
ସଙ୍ଗ ଚିନ୍ତିଲେ ॥ ଉଭୟ ଦିଗୁଁ ଦୁଃଖକର । ଘଟିଲା କଷଣ ଅପାର । ୪୫ । ମହାବଳ ଏ ଯବନ । ଅଜି ରୋଧିଲା କାଲି ପୁଣ ॥ କମ୍ଭା ତା ପର
ଦିନେ ଆସି । ରୋଧିବ ଜରାସନ୍ଧ ବେଶି । ୪୬ । ଆମ୍ଭେ ଯୁଝନ୍ତେ ଯବନ ସହିତ । ଯେବେ ଆସିବ ଜରାସୁତ ॥ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ବିନାଶ କରିବ । କମ୍ଭା

ତସ୍ମାଦଦ୍ୟ ବଧ ସ୍ୟାମୋ ଦୁର୍ଗଂ ଦ୍ୱିପଦଦୁର୍ଗମଂ ॥ ତତ୍ର ଜ୍ଞାପନ୍ ସମାଧାସ୍ୟ ଯବନଂ ଘାତସ୍ୟାମହେ ୪୮ ଇତି ସଂମନ୍ତ୍ର୍ୟ ଭଗବାନ୍ ଦୁର୍ଗଂ ଦ୍ୱାଦଶ-ଯୋଜନଂ । ଅନ୍ତଃସମୁଦ୍ରେ ନଗରଂ କୃତ୍ସ୍ନାଦ୍ଭୁତମଚୀକରତ୍ । ୪୯ । ଦୃଶ୍ୟତେ ଯତ୍ର ହି ତ୍ୱଷ୍ଟୁଂ ବିଜ୍ଞାନଂ ଶିଳ୍ପନୈପୁଣଂ । ରଥ୍ୟାଚତ୍ୱରବୀଥୀ-ଭିର୍ଯଥାବାସ୍ତୁ ବିନିର୍ମିତଂ । ୫୦ । ସୁରଦ୍ରୁମଲତୋଦ୍ୟାନବିଚିତ୍ରୋପବନାନ୍ୱିତଂ । ହେମଶୃଙ୍ଗୈର୍ଦିବିସ୍ପୃଗ୍ଭିଃ ସ୍ଫାଟିକାଟ୍ଟାଳଗୋପୁରୈଃ । ୫୧ । ରାଜତାରକୁଟୈଃ କୋଷ୍ଠୈର୍ହେମକୁମ୍ଭୈରଲଙ୍କୃତୈଃ । ରତ୍ନକୁଟୈର୍ଗୃହୈର୍ହେମୈର୍ମହାମାରକତସ୍ଥଲୈଃ । ୫୨ । ବାସ୍ତୋଷ୍ପତୀନାଞ୍ଚ ଗୃହୈର୍ବଲ-

ଅନେନ । ୪୭।୪୮ । ସମୁଦ୍ରମଧ୍ୟେ ଦୁର୍ଗଂ ତନ୍ମଧ୍ୟେ ନଗରଂ । କୃତ୍ସ୍ନାଦ୍ଭୁତଂ ସର୍ବାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟମୟଂ । ଅଚୀକରତ୍ କାରୟାମାସ । ୪୯ । ତ୍ୱଷ୍ଟା ବିଶ୍ୱକର୍ମା ତଦୀୟଂ ଶିଳ୍ପନୈପୁଣ୍ୟଂ କ୍ରିୟାକୌଶଲଂ । ତଦାହ ସାର୍ଦ୍ଧୈସ୍ତ୍ରିଭିଃ । ରଥ୍ୟେତି । ରଥ୍ୟା ରାଜମାର୍ଗାଃ ସୂଚତଃ । ବୀଥ୍ୟ ଉପମାର୍ଗାଃ ପଶ୍ଚିମତଃ । ଉଭୟତୋଽପି ଚତୁର୍ବର୍ଣାଙ୍ଗନାନି ତନ୍ମଧ୍ୟେ କୋଷ୍ଠାସ୍ତଦାପ୍ୟନ୍ତଃ ସୁବର୍ଣ୍ଣଭବନାନି ତଦୁପରି ସ୍ଫାଟିକାଟ୍ଟାଳକାସ୍ତଦୁପରି ହେମକୁମ୍ଭା ଇତି ବାସ୍ତୁଭୂମିକଂ । ଯଥାବାସ୍ତୁ ବାସ୍ତୁ ଗୃହାଦିନିର୍ମାଣସ୍ଥାନଂ ତଦନତିକ୍ରମ୍ୟ ବିନିର୍ମିତଂ । ୫୦ । ସୁରଦ୍ରୁମା ଲତାଶ୍ଚ ଯେଷୁ ତାନି ଉଦ୍ୟାନାନି ବିଚିତ୍ରୋପବନାନି ଚ ତୈରନ୍ୱିତଂ । ହେମମୟାନି ଶୃଙ୍ଗାଣି ଯେଷୁ ତୈଃ । ଦିବିସ୍ପୃଗ୍ଭିରତ୍ୟୁଚ୍ଚୈଃ ସ୍ଫାଟିକା ଅଟ୍ଟାଳାଶ୍ଚୋପରିଭୂମିକା ଗୋପୁରାଣି ଚ ଦ୍ୱାରାଣି ତୈର୍ନିର୍ମିତାମିତ୍ୟନ୍ୱୟେନାନ୍ୱୟଃ । ୫୧ । ରାଜତାରକୁଟୈଃ ରଜତଂ ଆରକୂଟଂ ଚ ପୀତଲୋହଂ ତାଭ୍ୟାଂ ନିର୍ମିତୈଃ କୋଷ୍ଠୈଃ ଅନ୍ନଶାଳା ଅଶ୍ୱଶାଳାଦିଭିଃ । କଥଂଭୂତୈଃ ହେମକୁମ୍ଭୈରଲଙ୍କୃତୈଃ । ତଥା ରତ୍ନକୁଟୈଃ ପଦ୍ମରାଗାଦିଶିଖରୈଃ । ହେମୈଃ ସୌବର୍ଣ୍ଣୈଃ । ମହାମରକତମୟାନି ସ୍ଥଲାନି ଯେଷୁ ତୈର୍ଗୃହୈଶ୍ଚ । ୫୨ । କିଞ୍ଚ ନଗରଗୃହାଦୌ ବାସ୍ତୋଷ୍ପତୀନାଂ ଦେବାନାଞ୍ଚ ଗୃହୈର୍ବଲଭୀଭିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରଶାଲକାଭିଶ୍ଚ ନିର୍ମିତଂ । ଯଦୁଦେବଗୃହୈ

ସ୍ୱପୁରେ ବାଜିବେବ' । ୪୭ । ଅଜି ମାନବର ଅଗମ୍ୟ । ଦୁର୍ଗେକ ତୋଳ କରିଣ ଶ୍ରମ ॥ ଜ୍ଞାତଙ୍କ ସେଦୁର୍ଗେ ରଖିବା । ତଦନ୍ତେ ଯବନେ ମାରିବା । ୪୮ । ଏରୂପେ ବଚରି ଶ୍ରୀହରି । ଦ୍ୱାଦଶ ଯୋଜନ ଆବୋରି ॥ ସାଗର ମଧ୍ୟରେ ନଗର । ରଚନ୍ତେ ଅଦ୍ଭୁତ ପ୍ରକାର । ୪୯ । ବିଶ୍ୱକର୍ମା-ଙ୍କର ବିଜ୍ଞାନ । ଶିଳ୍ପ ନୈପୁଣ୍ୟେ ପରପୂର୍ଣ୍ଣ ॥ ରଥ୍ୟା ଚତ୍ୱର ବୀଥୀ ଘର । ନିର୍ମିତ ବିବିଧ ପ୍ରକାର । ୫୦ । ସୁରଦ୍ରୁମ ଲତା ଉଦ୍ୟାନ । ଚିତ୍ର ବନ୍ଧୁ ଉପବନ ॥ ସ୍ଫଟିକ ପ୍ରାସାଦ ଗୋପୁର । ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଶୃଙ୍ଗେ କନ୍ଧାକାର । ୫୧ । ଅଶ୍ୱଶାଳା ଓ ପାକଶାଳା । ରୌପ୍ୟ ପିତ୍ତଳେ ଯହିଁ ତୋଳା ॥ ରତ୍ନ କୁଟ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣକୁମ୍ଭେ । ପଦ୍ମରାଗର ଶିର ଶୋଭେ ॥ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ମହାମରକତେ । ନିର୍ମିତ ଗୃହତଳ ଯେତେ । ୫୨ । ଦେବ ମନ୍ଦିର ଚନ୍ଦ୍ରଶାଳା ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଖଣ୍ଡ ନିର୍ମିତଂ । ଶୃଣ୍ୱନ୍ ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟମାନାର୍ଣଂ ଯଦ୍‌ଦେବଗୃହେଷ୍ୱାବୃତ୍ତ । ୬୩ । ସୁଧର୍ମାଂ ପାରଜାତଞ୍ଚ ମହେନ୍ଦ୍ରଃ ପ୍ରାହିଣୋଦ୍ଧରେ । ଯତ୍ର ଗୃହଷ୍ଟିତୋ ମର୍ତ୍ତ୍ୟୋମର୍ତ୍ତ୍ୟଧର୍ମୈର୍ନ ଯୁଜ୍ୟତେ । ୬୪ । ଶ୍ୟାମୈକକର୍ଣାନ୍ ବରୁଣୋ ହୟାନ୍ ଶୁକ୍ଳାନ୍ ମନୋଜବାନ୍ । ଅଷ୍ଟୌନିଧିପତିଃ କୋଶାନ୍ ଲୋକପାଲ ନିଜୋଦୟାନ୍ । ୬୫ । ଯଦ୍ୟଦ୍ ଭଗବତା ଦତ୍ତମାଧିପତ୍ୟଂ ସ୍ୱସିଦ୍ଧୟେ । ସର୍ବଂ ପ୍ରତ୍ୟର୍ପୟାମାସୁର୍ହରୌ ଭୂମିଗତେ ନୃପ । ୬୬ । ତତ୍ର ଯୋଗ-ପ୍ରଭାବେନ ନୀତ୍ୱା ସର୍ବଜନଂ ହରିଃ । ଯଜ୍ଞାପାଳେନ ରାମେଣ କୃଷ୍ଣଃ ସମନ୍ତ୍ରିତଃ । ନିର୍ଜଗାମ ପୁରଦ୍ୱାରାତ୍ ପଦ୍ମମାଳୀ ନିରାୟୁଧଃ । ୬୭ ।

ରାଜଗୃହୈର୍ବୃକ୍ଷସହୋଦ୍ଭମାନଂ । ୬୩ । ପାରିଜାତଞ୍ଚ ପ୍ରାହିଣୋତ୍ ପ୍ରସ୍ଥାପୟାମାସ ଇତି ଶ୍ଳୋକସଙ୍ଘଟିତସଂବାଦାତ୍ ପୂର୍ବଭାବସ୍ଥାଭିକ୍ଷନ୍ତରୈଃ । ମର୍ତ୍ତ୍ୟଧର୍ମୈଃ କ୍ଷୁତ୍ପିପାସାଦେହଉର୍ମିଭିଃ । ୬୪ । ନିଧିପତିଃ କୁବେରଃ ଅଷ୍ଟୌ କୋଶାନ୍ ନିଧୀନ୍ । ପଦ୍ମଶ୍ଚୈବ ମହାପଦ୍ମୋ ମକରକଚ୍ଛପୌ ତଥୈବ ଚ । ମୁକୁନ୍ଦଃ ଶଙ୍ଖଶ୍ଚ ନୀଳଶ୍ଚୈବ ଅଷ୍ଟୌ ସଙ୍କୀର୍ତ୍ତିତା ଇତି ସବିଦାନ୍ । ନିଜୋଦୟାନ୍ ଲବ୍ଧବଭୂତାଃ । ୬୫ । ଅନ୍ୟେ ଚ ଦିକ୍ପାଳାଦୟୋ ଭଗବତା ସ୍ୱାଧିକାରସିଦ୍ଧୟେ ଯଦ୍ୟଦାଧିପତ୍ୟଂ ଦତ୍ତମାସୀତ୍ ତତ୍ ସର୍ବଂ ପ୍ରତ୍ୟର୍ପୟାମାସୁରିତି । ୬୬ । ଯଥା କାଳଯବନୋ ନ ବେତ୍ତି ନ ପଶ୍ୟତି ଜନସ୍ତଥା ଯୋଗପ୍ରଭାବେନ ନୀତ୍ୱା ଦ୍ୱାରକାଂ ପ୍ରବିଶ୍ୟ ପ୍ରଜାଃ ପାଳୟ ଅହଂ ଯାତୁଧାନ୍ ଇତି ସମନ୍ତ୍ରିତଃ କୃତମନ୍ତ୍ର ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୬୭ ।

ସର୍ବ ହୋଇଅଛି ଛୋଟ । ସୁରଲୋକ ଚଉରାଶୀ ସ୍ଥାନ । ସୁଧର୍ମା ନୃପତି ଭବନ । ୬୩ । ସୁଧର୍ମା ଅରନାଥ ବୃକ୍ଷ । ଇନ୍ଦ୍ର ପଠାଇ ଦେଲେ ତହିଁ । ମାନବ ଯହିଁ ବାସକଲେ । ମର୍ତ୍ତ୍ୟଧର୍ମ ଛେଦେ ନୋହିଲେ । ୬୪। ମନ ସମାନ ବେଗବନ୍ତ । ଏକକର୍ଣ୍ଣ ଶ୍ୟାମ ଅଶ୍ୱ ତ । ଅବର ଅଷ୍ଟନିଧିକୋଶ ବରୁଣ ଦେଲେ ଲଭିତୋଷ । ସ୍ୱଆଧିପତ୍ୟ ରଖାଇଁ । ହରି ଯା ଯା ଦେଲେ ଯାକୁ ଦେଇ । ସେସବୁ ଅଣି ଲୋକପାଳେ । ଯାଦବେ ହରିଙ୍କୁ ଅର୍ପିଲେ ୬୫। ୬୬ । ଯୋଗପ୍ରଭାବେ ସ୍ୱଜନଙ୍କୁ । ହରି ନେଇ ସେ ଦ୍ୱାରକାକୁ । ରାମଙ୍କୁ ପ୍ରଜାପାଳନେର । ନିଯୋଗ ସେହି ଦ୍ୱାରକାରେ । ପୁଣି ମଥୁରା ଯୋଗେ ସେହି । ପଦ୍ମମାଳାଏ ଗଳେ ଭିଡ଼ି । ନିଜାଯୁଧେ ପୁରଦ୍ୱାରୁ । ବାହାର ହୋଇଲେ ମହାମେରୁ । ୬୭ । (ଗାର୍ଗ୍ୟଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଶଳା ଦିନେ ଷଣ୍ଢ ହେବେ ବଚନେ । ତାଶୁଣି ଯାଦବେ ହସିଲେ । ଗାର୍ଗ୍ୟଙ୍କ କ୍ରୋଧଜନ୍ମାଇଲେ । ସେ କ୍ରୋଧେ ଗାର୍ଗ୍ୟ ଶିବେ ତୋଷି । ବର ମାଗିଲେ ମହାଋଷି । ଏମନ୍ତ ପୁତ୍ର ମୋର ହେବ । ଯଦୁଙ୍କୁ ଯେହୁ ଭୟଦେବ । ହେଉ କହିଲେ ମହେଶ୍ୱର । ଦିନେ ଯବନଅଧୀଶ୍ୱର । ଗାର୍ଗ୍ୟଙ୍କୁ ଦେଖି ପଚାରିଲା । ମୋହର ବଂଶ ଛଡ଼ିଗଲା । ଅପୁତ୍ରିକ ମୁଁ ମୋର କ୍ଷେତ୍ରେ । ହେ ଋଷି ଜନମାଅ ପୁତ୍ରେ । ଗାର୍ଗ୍ୟ ତା ଅଙ୍ଗୀକାର କଲେ । କାଳଯବନେ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଉତ୍ତରାର୍ଦ୍ଧେ ମୁଚୁକୁନ୍ଦବରଦାନଂ ନାମ ପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୫୦

ଏକପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ତଂ ବିଲୋକ୍ୟ ବିନିଷ୍କ୍ରାନ୍ତମୁଜ୍ଜିହାନମିବୋଡୁପଂ । ଦର୍ଶନୀୟତମଂ ଶ୍ୟାମଂ ପୀତକୌଶେୟବାସସଂ ।୧। ଶ୍ରୀବତ୍ସବକ୍ଷସଂ ଭ୍ରାଜତ୍କୌସ୍ତୁଭାମୁକ୍ତକନ୍ଧରଂ । ପୃଥୁଦୀର୍ଘଚତୁର୍ବାହୁଂ ନବକଞ୍ଜାରୁଣେକ୍ଷଣଂ ।୨। ନିତ୍ୟପ୍ରମୁଦିତଂ ଶ୍ରୀମତ୍ସୁକପୋଲଂ ଶୁଚିସ୍ମିତଂ ॥ ମୁଖାରବିନ୍ଦଂ ବିଭ୍ରାଣଂ ସ୍ଫୁରନ୍ମକରକୁଣ୍ଡଳଂ ।୩। ବାସୁଦେବୋ ହ୍ୟୟମିତି ପୁମାନ୍ ଶ୍ରୀବତ୍ସଲାଞ୍ଛନଃ । ଚତୁର୍ଭୁଜୋଽରବିନ୍ଦାକ୍ଷୋ ବନମାଲ୍ୟତିସୁନ୍ଦରଃ

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତ ଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୫୦ ।

ଏକପଞ୍ଚାଶତ୍ତମେଽଥ ମୁଚୁକୁନ୍ଦଦୃଶା ହତଃ । ଯବନଂ ମୁଚୁକୁନ୍ଦେନ ସ୍ତୁତଃ ସନ୍ନନ୍ଦନନ୍ଦନଃ ॥ ଯବନେନ୍ଦ୍ରଭୟାତ୍ କାଳଯବନାଦ୍ଯଦୁଶତ୍ରୁତଃ ଶୀଘ୍ରାତ୍ । ହରିର୍ଦ୍ଦ୍ଵାରଗିରିଃ ସ୍ୱୈରଂ ପାଳନାୟାପଳାୟିତ । ଯଦା ଗାର୍ଗ୍ୟଃ ଶ୍ୟାଳେନ ଷଣ୍ଢ ଇତ୍ୟୁକ୍ତସ୍ତଦା ଯାଦବୈରୁପହସିତେ କ୍ରୋଧୀ ଶ୍ରୀମହେଶଂ ସମାରାଧ୍ୟ ଦ୍ୱାଦଶ ବର୍ଷଂ ତପସା ଲବ୍ଧବାନ୍ । ତତଶ୍ଚ ଯବନେନ୍ଦ୍ରେଣାପୁତ୍ରେଣ ସ୍ୱକ୍ଷେତ୍ରେ ଗାର୍ଗ୍ୟ ପାଦନାୟ ପ୍ରାର୍ଥିତୋ ଗାର୍ଗ୍ୟଃ କାଳଯବନନାମାନଂ ପୁତ୍ରମୁତ୍ପାଦିତବାନ୍ । ପ୍ରତିଦ୍ୱାରାତ୍ ବିନିଷ୍କ୍ରାନ୍ତଂ । ଉଜ୍ଜିହାନମୁଦ୍ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ।୧।୨। ନିତ୍ୟପ୍ରମୁଦିତମିତ୍ୟାଦି ମୁଖାରବିନ୍ଦବିଶେଷଣଂ । ୩।୪। ନାରଦୋକ୍ତ

ଜଣାଇଲେ ॥ ଏ କାଳଯବନ ବୃତ୍ତାନ୍ତ । ପୁରାଣେ ହୋଇଅଛି ବ୍ୟକ୍ତ) ଯଦୁଙ୍କ ଦ୍ୱାରକା ପ୍ରବେଶ । ଭଣିଲେ ପ୍ରୋକ୍ଷିତ ଦାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୫୦ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଉଦିଯିମାନ ଚନ୍ଦ୍ରପରି । ଦ୍ୱାରୁ ବାହାର ନରହରି ॥ ସୁନ୍ଦର ଶ୍ୟାମଳ ବରନ । ପୀତ କୌଶେୟ ପରିଧାନ ।୧। ଶ୍ରୀବତ୍ସ ବକ୍ଷରେ ବିରାଜେ । କୌସ୍ତୁଭ ଗଳଦେଶେ ସାଜେ ॥ ପୃଥୁଳ ଦୀର୍ଘ ଚାରି ଭୁଜ । ଅରୁଣପଦ୍ମ ନେତ୍ରତେଜ । ୨ । ନିତ୍ୟ ଆନନ୍ଦୀ । ସୁକପୋଳ । ବଦନ ସୁହାସେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ॥ ମକରକୁଣ୍ଡଳ ଦୋଳଇ । ୩ । ଏହି ବାସୁଦେବ ଅଟଇ ॥ ଦେଖନ୍ତେ ଯବନ ଚିହ୍ନିଲା । ନାରଦମୁଖୁଁ ଶୁଣିଥିଲା ॥ ଦେଖିଲା ଶ୍ରୀବତ୍ସଲାଞ୍ଛନ । ଚତୁର୍ଭୁଜ ପଦ୍ମଲୋଚନ ॥ ଅତିସୁନ୍ଦର ବନମାଳୀ । ୪ । ନାରଦ ଉକ୍ତି ମନେ ଭାଳି ॥ ଚିହ୍ନିଲା ଏହି

। ୪ । ଲକ୍ଷଣୈର୍ନାରଦପ୍ରୋକ୍ତୈର୍ନାନ୍ୟୋ ଭବିତୁମର୍ହତି । ନିରାୟୁଧଶ୍ଚଲନ୍ ପଦ୍ଭ୍ୟାଂ ଯୋତ୍ସ୍ୟେଽନେନ ନିରାୟୁଧଃ । ୫ । ଇତି ନିଶ୍ଚିତ୍ୟ ଯବନଃ ପ୍ରାଦ୍ରବନ୍ତଂ ପରାଙ୍ମୁଖଂ । ଅନ୍ୱଧାବଜ୍ଜିଘୃକ୍ଷୁସ୍ତଂ ଦୁରାପମପି ଯୋଗିନାଂ । ୬ । ହସ୍ତପ୍ରାପ୍ତମିବାତ୍ମାନଂ ହରିଣା ସ ପଦେ ପଦେ । ନୀତୋ ଦର୍ଶୟତା ଦୂରଂ ଯବନେଶୋଽଦ୍ରିକନ୍ଦରଂ । ୭ । ପଲାୟନଂ ଯଦୁକୁଳେ ଜାତସ୍ୟ ତବ ନୋଚିତଂ । ଇତି କ୍ଷିପନ୍ନନୁଗତୋ ନୈନଂ ପ୍ରାପାହତାଶୁଭଃ । ୮ । ଏବଂ କ୍ଷିପ୍ତୋଽପି ଭଗବାନ୍ ପ୍ରାବିଶଦ୍ଗିରିକନ୍ଦରଂ । ସୋଽପି ପ୍ରବିଷ୍ଟସ୍ତତ୍ରାନ୍ୟଂ ଶୟାନଂ ଦଦୃଶେ ନରଂ । ୯ । ନନ୍ୱସୌ ଦୂରମାନୀୟ ଶେତେ ମାମିହ ସାଧୁବତ୍ । ଇତି ମତ୍ୱାଚ୍ୟୁତଂ ମୂଢସ୍ତଂ ପଦା ସମତାଡୟତ୍ । ୧୦ । ସ ଉତ୍ଥାୟ ଚିରଂ ସୁପ୍ତଃ ଶନୈରୁନ୍ମୀଲ୍ୟ ଲୋଚନେ । ଦିଶୋ ବିଲୋକୟନ୍ ପାର୍ଶ୍ୱେ ତମଦ୍ରାକ୍ଷୀଦବସ୍ଥିତଂ । ୧୧ । ସ ତାବତ୍ତସ୍ୟ ରୁଷ୍ଟସ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିପାତେନ ଭାରତ ॥ ଦେହଜେନାଗ୍ନିନା ଦଗ୍ଧୋ ଭସ୍ମସାଦଭବତ୍

କ୍ରୈରେଭିର୍ଲକ୍ଷଣୈରୟଂ ପୁମାନ୍ ବାସୁଦେବ ଏବ ନାନ୍ୟୋ ଭବିତୁମର୍ହତି । ଅୟଞ୍ଚ ନିରାୟୁଧଃ ଅତୋଽନେନ ସହ ପଦ୍ଭ୍ୟାମେବ ଚଲନ୍ ନିରା-ୟୁଧୋଽହଂ ଯୋତ୍ସ୍ୟାମୀତି ନିଶ୍ଚିତ୍ୟ ତଂ ପରାଙ୍ମୁଖଂ ପ୍ରାଦ୍ରବନ୍ତଂ ଅନ୍ୱଧାବଦିତ୍ୟନ୍ୱୟଃ । ୫।୬ । ଆତ୍ମାନଂ ହସ୍ତପ୍ରାପ୍ତମିବ ଦର୍ଶୟତା ହରିଣା ନୀତ ଇତ୍ୟନ୍ୱୟଃ । ୭ । ଅପ୍ରାପ୍ତାଶୁଭଃ ଅକ୍ଷୀଣକର୍ମା । ୮।୯ । ତଂ ଶୟାନନରମଚ୍ୟୁତଂ ମତ୍ୱା ଅତାଡୟଦିତି । ୧୦।୧୧ । ତସ୍ୟ କ୍ରୁଦ୍ଧସ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିପାତେନ

ବାସୁଦେବ । ନୁହେ ଏ ଇତର ମାନବ ॥ ନିରସ୍ତ୍ର ଏହୁ ପାଦେ ଗଲେ । ନିରସ୍ତ୍ରେ ଯୁଝିବି ମୁଁ ଭଲେ । ୫ । ଯବନ ଏହା ସ୍ଥିର କଲା । କୃଷ୍ଣ ପଳାଇବା ଦେଖିଲା ॥ ଯୋଗୀଏ ନ ପାନ୍ତି ଯାହାଙ୍କୁ । ଯବନ ଗୋଡାଇଲା ତାଙ୍କୁ । ୬ । ଧରିବେ ବା ପରାଏ ହରି । ତା ଆଗେ ଆଗେ ଧାଇଁ କରି ॥ ଅଦ୍ରି କନ୍ଦର ନିକଟରେ । ପଳାଇ ଗଲେ ବହୁ ଦୂରେ । ୭ । ଯବନ ଡାକେ ପଛେ ଧାଇଁ । ଯଦୁକୁଳରେ ଜନ୍ମ ହୋଇ ॥ ପଳାଇବା ତୋ ଅନୁଚିତ ଧର ନ ପାରି ହୁଏ ବ୍ୟସ୍ତ ॥ ତା କର୍ମଦୋଷ ସରି ନାହିଁ । ମରିବ କୃଷ୍ଣହସ୍ତେ କାହିଁ । ୮ । ଏମନ୍ତେ କୃଷ୍ଣ ପଳାଇଲେ । ଗିରିଗୁହାରେ ପ୍ରବେଶିଲେ ॥ ଯବନ ସେସଙ୍ଗେ ପଶିଲା । ନରେକ ଶୋଇଛି ଦେଖିଲା । ୯ । ଆଗରେ ପଳାଇ ଆଇଲା । ମୋତେ ବହୁତ ଦୌଡାଇଲା ॥ ଶୋଇଲା ଏଠି ସାଧୁପରି । ତାହାଙ୍କୁ କୃଷ୍ଣ ମନେ କରି ॥ ପ୍ରହାର କଲା ପାଦ ନେଇ । ୧୦ । ସେ ଥିଲେ ବହୁକାଳୁ ଶୋଇ ॥ ଧୀରେ ନୟନ ମେଲି ଉଠି । ଚଉଦିଗକୁ ଦେଲେ ଦୃଷ୍ଟି ॥ କାଳଯବନକୁ ପାଖରେ । ଦେଖିଲେ ରୁଷ୍ଟ ପରକାରେ । ୧୧ । କୋପେ ଯବନେ ଦେଲେ ଦୃଷ୍ଟି । ନୟନୁ ଅଗ୍ନି ଛିଟା ଯାଇ ॥ ଯବନ ଶରୀରେ ପଡିଲା । କ୍ଷଣକେ ତାକୁ ଭସ୍ମ କଲା । ୧୨ । ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ — କହନ୍ତୁ କିଏ ସେହି ନର । କିସ ଶକତି ବା ତାଙ୍କର ॥

କ୍ଷଣାତ୍ । ୧୨ । ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ । କୋ ନାମ ସ ପୁମାନ୍ ବ୍ରହ୍ମନ୍ କସ୍ୟ କିଂବୀର୍ଯ୍ୟ ଏବ ଚ । କସ୍ମାଦ୍ ଗୁହାଂ ଗତଃ ଶିଶ୍ୟେ କିଂତେଜୋ ଯବନାର୍ଦ୍ଦନଃ ॥ ୧୩ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ସ ଇକ୍ଷ୍ୱାକୁକୁଲେ ଜାତୋ ମାନ୍ଧାତୃତନୟୋ ମହାନ୍ । ମୁଚୁକୁନ୍ଦ ଇତି ଖ୍ୟାତୋ ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟଃ ସତ୍ୟସଙ୍ଗରଃ । ୧୪ । ସ ଯାଚିତଃ ସୁରଗଣୈରିନ୍ଦ୍ରାଦ୍ୟୈରାତ୍ମରକ୍ଷଣେ । ଅସୁରେଭ୍ୟଃ ପରିତ୍ରସ୍ତୈସ୍ତଦ୍ରକ୍ଷାଂ ସୋଽକରୋଚ୍ଚିରଂ । ୧୫ । ଲବ୍ଧ୍ୱା ଗୁହଂ ତେ ସ୍ୱଃପାଲଂ ମୁଚୁକୁନ୍ଦମଥାବ୍ରୁବନ୍ । ରାଜନ୍ ବିରମତାଂ କୃଚ୍ଛ୍ରାଦ୍ଭବାନ୍ ନଃ ପରିପାଳନାତ୍ । ୧୬ । ନରଲୋକେ ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ ରାଜ୍ୟଂ ନିହତକଣ୍ଟକଂ । ଅସ୍ମାନ୍ ପାଳୟତୋ ବୀର କାମାସ୍ତେ ସର୍ବ ଉଜ୍ଝିତାଃ । ୧୭ । ସୁତା ମହିଷ୍ୟୋ ଭବତୋ ଜ୍ଞାତୟୋଽମାତ୍ୟମନ୍ତ୍ରିଣଃ । ପ୍ରଜାଶ୍ଚ ତୁଲ୍ୟକାଳୀନା ନାଧୁନା ସନ୍ତି କାଳିତାଃ । ୧୮ । କାଲୋ ବଲୀୟାନ୍ ବଲିନାଂ ଭଗବାନୀଶ୍ୱରୋଽବ୍ୟୟଃ । ପ୍ରଜାଃ କାଳୟତେ କ୍ରୀଡନ୍ ପଶୁପାଲୋ ଯଥା ପଶୂନ୍ । ୧୯ ।

ସନ୍ଦୀପ୍ତୋ ଯଃ ସ୍ୱଦେହଜୋଽଗ୍ନିସ୍ତେନ । ୧୨ । ଯବନମର୍ଦ୍ଦୟତୀତି ଯବନାର୍ଦ୍ଦନଃ ତଥା ଚ କସ୍ୟ ବଂଶ୍ୟଃ କିଂବୀର୍ଯ୍ୟଃ କାଦୃକ୍ପ୍ରଭାବବାନ୍ କିଂତେଜାଃ କସ୍ୟ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ ପୁତ୍ର ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ଶିଶ୍ୟେ ଅଶୟିଷ୍ଟ । ୧୩ । ସତ୍ୟଃ ସଙ୍ଗରେ ଯୁଦ୍ଧଂ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ବା ଯସ୍ୟ ସଃ । ୧୪ । ୧୫ । ଗୁହଂ କାର୍ତ୍ତିକେୟଂ । ସ୍ୱଃପାଲଂ ସ୍ୱର୍ଗପାଳକଂ ସେନାନ୍ୟଂ । ୧୬ । ଉଜ୍ଝିତାସ୍ତ୍ୟକ୍ତା ଗତା ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । କିଞ୍ଚ ସୁତା ଇତି ତୁଲ୍ୟକାଳୀନାସ୍ତ୍ୱଦ୍ୱର୍ତ୍ତମାନକାଳୀନାଃ । କାଳିତା ବଶୀକୃତାଃ । ୧୮ । ଯତଃ ପ୍ରଜାଃ କୋଽନ୍ୟ କାଲସ୍ୟୈବେତି ବେଦୟ ଅନ୍ୟଃ କାଳ ଇତି । କାଳୟତେ ଇତସ୍ତତଶ୍ଚାଳୟତି । ପଶୁପାଲୋ ଗବାଦିରକ୍ଷକଃ । ୧୯ । ତସ୍ୟ କୈବଲ୍ୟସ୍ୟ । ୨୦ । ପ୍ରଜାନ୍ଧାଂ ପ୍ରବିଷ୍ଟଃ ଶେତେ ସ୍ମ । ୨୧ । ୨୨ । ଯଷ୍ଟିତୋଽଭିଭୂତଃ । ଦୁର୍ବର୍ଣ୍ଣମଭ୍ୟୁଦ୍ୟତଂ । ୨୬ ।

କିପାଁ ଗୁହାରେ ଶୋଇଥିଲେ । କି ତେଜେ ଯବନେ ଧ୍ୱଂସିଲେ । ୧୩ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଇକ୍ଷ୍ୱାକୁ କୁଳେ ସେହୁ ଜାତ । ମାନ୍ଧାତା ନୃପତିର ସୁତ ॥ ସତ୍ୟସଙ୍କଳ୍ପ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନୀ । ସେ ମୁଚୁକୁନ୍ଦ ନରମଣି । ୧୪ । ଅସୁରଭୟେ ଦେବଗଣ । ଏହାଙ୍କୁ ମାଗନ୍ତେ ଶରଣ ॥ ଏ ଥର ଦୈତ୍ୟଙ୍କୁ ବଧିଲେ । ଦେବଙ୍କ ଆତ୍ମରକ୍ଷା କଲେ । ୧୫ । କାର୍ତ୍ତିକେୟଙ୍କୁ ସ୍ୱର୍ଗପାଳ । ଲଭନ୍ତେ ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ସକଳ ॥ କହିଲେ ମୁଚୁକୁନ୍ଦେ ଯାଇ ଆତ୍ମରକ୍ଷଣ କରପାଇଁ ॥ ବିରତହୁଅ ଏବେ ଶୁଣ । ୧୬ । ଅମ୍ଭଙ୍କୁ ପାଳିବାକାରଣେ ॥ ନରଲୋକରେ ନିଷ୍କଣ୍ଟକ । ରାଜ୍ୟ ତେଜିଛ ସହଜେ ହିଁ ଟ ॥ ସକଳ କାମନା ତେଜିଲ । ୧୭ । ସୁତ ମହିଷୀ ଜ୍ଞାତି କୁଳ ॥ ମନ୍ତ୍ରୀ ଅମାତ୍ୟ ପ୍ରଜାଯେତେ । ଥିଲେ ବା ତୁମ୍ଭର ସଙ୍ଗତେ ॥ ସକଳେ କାଳଗର୍ଭେ ଲୀନ । ୧୮ । କାଳ ଅବ୍ୟୟ ଭଗବାନ । ପଶୁଙ୍କୁ ଯେସନେ ପଶୁପାଳ । ଲୀଳାରେ ଚଳାଏ ତେସନେ କାଳ ॥ ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ସର୍ବଦା ଗଣଇ । ତୁମେ ତାହାଙ୍କୁ

ରଙ୍ଗଂ ହୃଣୀଷ୍ୱ ଭଦ୍ରଂ ତେ ବୃତେ କୈବଲ୍ୟମଦ୍ୟ ନଃ । ଏକ ଏବେଶ୍ୱରସ୍ତସ୍ୟ ଭଗବାନ୍ ବିଷ୍ଣୁରବ୍ୟୟଃ ।୨୦। ଏତେନ୍ଦ୍ରୈ ସ ବୈ ଦେବାନନ୍ଦ-
ବନ୍ଧ୍ୟ ମହାଯଶାଃ । (ନଦ୍ୟାମେବ ତତୋ ବବ୍ରେ ସ ସ୍ୱଜାଶ୍ରମଚର୍ଷିତଃ । ଯଃ କଷ୍ଟେନମ ନଦ୍ୟାଯ୍ୟା ଭଙ୍ଗଂ କୁର୍ଯ୍ୟତ୍ ସୁରୋତ୍ତମାଃ । ସ ହ ଭସ୍ମୀ-
ଭବେଦାଶୁ ତଥୋକ୍ତଶ୍ଚ ସୁରୈସ୍ତଦା । ସ୍ୱାପଂ ଯାତଂ ଗୁହା ମଧ୍ୟେ ବୋଧୟେତ୍ତ ହ୍ୟମଚେତନଃ । ସ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଦୃଷ୍ଟିମାତ୍ରସ୍ତୁ ଭସ୍ମୀଭବତୁ ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍)
ଅନ୍ତଃପ୍ରବିଷ୍ଟ ଗୁହାବସ୍ଥୋ ନଦ୍ରସ୍ଥା ଦେବଦତ୍ତୟା । ୨୧ । ଯବନେ ଭସ୍ମସାନ୍ନୀତେ ଭଗବାନ୍ ସାତ୍ୱତର୍ଷଭଃ । ଆତ୍ମାନଂ ଦର୍ଶୟାମାସ ମୁଚୁକୁନ୍ଦାୟ
ଧୀମତେ । ୨୨ । ତମାଲୋକ୍ୟ ଘନଶ୍ୟାମଂ ପୀତକୌଶେୟବାସସଂ । ଶ୍ରୀବତ୍ସବକ୍ଷସଂ ଭ୍ରାଜତ୍କୌସ୍ତୁଭେନ ବିରାଜିତଂ । ୨୩ । ଚତୁର୍ଭୁଜଂ-
ରୋଚମାନଂ ବୈଜୟନ୍ତ୍ୟା ଚ ମାଲୟା । ଚାରୁପ୍ରସନ୍ନବଦନଂ ସ୍ଫୁରନ୍ମକରକୁଣ୍ଡଳଂ । ୨୪ । ପ୍ରେକ୍ଷଣୀୟଂ ନୃଲୋକସ୍ୟ ସାନୁରାଗସ୍ମିତେକ୍ଷଣଂ ।
ଅପୀଚ୍ୟବୟସଂ ମତ୍ତମୃଗେନ୍ଦ୍ରୋଦାରବିକ୍ରମଂ । ୨୫ । ପର୍ଯ୍ୟପୃଚ୍ଛନ୍ମହାବୁଦ୍ଧିସ୍ତେଜସା ତସ୍ୟ ଧର୍ଷିତଃ । ଶଙ୍କିତଃ ଶନକୈ ରାଜା ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷମିବ ତେଜସା
। ୨୬ । ଶ୍ରୀମୁଚୁକୁନ୍ଦ ଉବାଚ —କୋ ଭବାନିହ ସମ୍ପ୍ରାପ୍ତୋ ବିପିନେ ଗିରିଗହ୍ୱରେ । ପଦ୍ଭ୍ୟାଂ ପଦ୍ମପଲାଶାଭ୍ୟାଂ ବିଚରସ୍ୟୁରୁକଣ୍ଟକେ । ୨୭ ।

ବିପିନେ ଅରଣ୍ୟେ ତଦାପି ଗିରେର୍ଗହ୍ୱରେ ଦୁଃପ୍ରବେଶସ୍ଥାନେ ତଦାପି ଉରୁକଣ୍ଟକେଽପି ଏତାଦୃଶ ଇତ ତଦାପି ପଦ୍ଭ୍ୟାମିତ୍ୟାଦି ଯୋଜ୍ୟଂ । ପଦ୍-

---

ନ ଛୁଇଁଲା । ୧୯ । ମୋକ୍ଷ ବାଞ୍ଛ ଅନ୍ୟବର ; ଯାହା ଇଚ୍ଛା ତା ମାଗ ଆର ॥ ଅବ୍ୟୟ ବିଷ୍ଣୁ ଭଗବାନ । ଏକା କରନ୍ତି ମୋକ୍ଷଦାନ । ୨୦ ।
ସେ ମହାଯଶା ନରପତି । ଦେବଙ୍କ ପାଦେ କହନ୍ତି । ଶ୍ରାନ୍ତ ହେଉଛୁ ନିଦ୍ରା ବର । ମାଗନ୍ତି ଦେବଙ୍କୁ ମାତର । ଯେ ମୋର ନିଦ୍ରାକୁ ଭାଙ୍ଗିବ ଆସି ନରଦେବ ।
ସେହୁ ଭସ୍ମ ହେବ ତା ଶରୀର । ତହୁଁ ଦେବେ ଭସ୍ମ ହୋଇ । ଦେଉ କହିଲେ ଦେବେ ତହିଁ । ଗୋଲ୍ବା ମଧ୍ୟେ ଶୋଇ ନଦେ । ଭାଙ୍ଗିବ ଯେ ନର
ଅବୋଧ । ଦୃଷ୍ଟି ମାତ୍ରେ ଭସ୍ମ ହେବ ଯେହୁ । ତହୁଁ ମୁଚୁକୁନ୍ଦ ଏ ବର ପାଇ । ଗୁହାମଧ୍ୟେ ଥିଲେ ଶୋଇ । ୨୧ । ଯବନ
ହୁଅନ୍ତେ ଭସ୍ମୀଭୂତ । ସାତ୍ୱତଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗୋପୀନାଥ ॥ ମୁଚୁକୁନ୍ଦଙ୍କୁ ଦେଖାଦେଲେ । ୨୨। ରଜା ତାହାଙ୍କୁ ଅନାଇଲେ । ପୀତକୌଶେୟ ବସ୍ତ୍ରଧର ।
ଘନଶ୍ୟାମଳ ମନୋହର । ଶ୍ରୀବତ୍ସ କୌସ୍ତୁଭ ବକ୍ଷେ । ୨୩ । ବଇଜୟନ୍ତୀ ମାଳା ସାଜେ । ଦେଖିବା କାଳେ ଚତୁର୍ଭୁଜ । ପ୍ରସନ୍ନ ବଦନପଙ୍କଜ ।
ମକରକୁଣ୍ଡଳ ଶୋଭଇ । ୨୪ । ସସ୍ନେହ ହାସେ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଅନ୍ତେ ତହିଁ । ନରଲୋକ ମନବନ୍ଧନ । ଅରମ୍ଭ ହୋଇଛି ଯୌବନ । ଉନ୍ମତ୍ତ ମୃଗେନ୍ଦ୍ର
ସମାନ । ପ୍ରକଟେ ଉଦାର ବିକ୍ରମ । ୨୫ । ତେଜରେ ପରାଭୂତ ହୋଇ । ରଜା ଅନ୍ତରେ ଶଙ୍କା ବହି । ତେଜ ହରିଲେ କିବା ହରି । ନିସ୍ତେଜେ

ବ ସ୍ତିତ୍ୱ ତେଜସ୍ୱିନାଂ ତେଜୋ ଭଗବାନ୍ ବା ବିଭାବସୁଃ । ସୂର୍ଯ୍ୟଃ ସୋମୋ ମହେନ୍ଦ୍ରୋ ବା ଲୋକପାଲୋ ପରୋପି ବା । ୨୮ । ମନ୍ୟେ ତ୍ୱାଂ ଦେବ-ଦେବାନାଂ ତ୍ରୟାଣାଂ ପୁରୁଷର୍ଷଭଂ । ଯଦ୍ ବାଧସେ ଗୁହାଧ୍ୱାନ୍ତଂ ପ୍ରଦୀପଃ ପ୍ରଭୟା ଯଥା । ୨୯ । ଶୁଶ୍ରୂଷତାମବ୍ୟଳୀକମସ୍ମାକଂ ନରପୁଙ୍ଗବ । ସ୍ୱଜନ୍ମ କର୍ମ ଗୋତ୍ରଂ ବା କଥ୍ୟତାଂ ଯଦି ରୋଚତେ । ୩୦ । ବୟନ୍ତୁ ପୁରୁଷବ୍ୟାଘ୍ର ଐକ୍ଷ୍ୱାକାଃ କ୍ଷତ୍ରବନ୍ଧବଃ । ମୁଚୁକୁନ୍ଦ ଇତି ପ୍ରୋକ୍ତୋ ଯୌବନାଶ୍ୱାତ୍ମଜଃ ପ୍ରଭୋ । ୩୧ । ଚିରପ୍ରଜାଗରଶ୍ରାନ୍ତୋ ନିଦ୍ରୟାପହତେନ୍ଦ୍ରିୟଃ । ଶୟେଽସ୍ମିନ୍ ବିଜନେ କାମଂ କେନାପ୍ୟୁତ୍ଥାପିତୋଽଧୁନା । ୩୨ । ସୋଽପି ଭସ୍ମୀକୃତୋ ନୂନମାତ୍ମୀୟେନୈବ ପାପ୍ମନା । ଅନନ୍ତରଂ ଭବାନ୍ ଶ୍ରୀମାଁଲ୍ଲକ୍ଷିତୋଽମିତ୍ରଶାତନଃ । ୩୩ । ତେଜସା ତେଽବିଷହ୍ୟେଣ ଭୂରି ଦ୍ରଷ୍ଟୁଂ ନ ଶକ୍ନୁମଃ । ହତୌଜସୋ ମହାଭାଗ ମାନନୀୟୋଽସି ଦେହିନାଂ । ୩୪ । ଏବଂ ସମ୍ଭାଷିତୋ ରାଜ୍ଞା ଭଗବାନ୍ ଭୂତଭାବନଃ । ପ୍ରତ୍ୟାହ ପ୍ରହସନ୍ ବାଣ୍ୟା ମେଘ-

---

ନାଦଗଭୀରୟା । ୩୫ । ... ପଞ୍ଚମସ୍କନ୍ଧେ ଭକ୍ତସ୍ୟ ପକ୍ଷୀଂ ଚରରସୀତି । ୨୬ । ତେଜୋ ମୂର୍ତ୍ତିଃ ପ୍ରଭବୋ ଦୀପ୍ତର୍ଚ୍ଚା । ୨୮ । ସଙ୍କୋଚୋଦ୍ବୋଧାଦାନ୍ । ମନ୍ୟ ଇତି । ପୁରୁଷର୍ଷଭଂ ଶ୍ରେଷ୍ଠଂ ଗୁହାଧ୍ୱାନ୍ତଂ ଅନ୍ଧତମଃ । ୨୯।୩୦ । ବୟନ୍ତୁ ଇତି ବଂଶ୍ୟାଦିଜ୍ଞାପନେନ ବନ୍ଧୁବଚନଂ । ତେଷ୍ୱହଂ ମୁଚୁକୁନ୍ଦ ଇତି ପ୍ରୋକ୍ତ ଇତି । ସୁଦନାଶ୍ୱୋ

ପୁତ୍ରେ ପାଳନହ । ୨୬ । ମୁଚୁକୁନ୍ଦ ଉବାଚ — କେ ତୁମ୍ଭେ ବନେ ଏଗୁହାରେ । ମଳଲ ଅଛ କ ଦେଖୁଅଛେ । ପାଦ କମଳପଦ ଭୂଲ୍ୟ । କଣ୍ଟାବଣରେ କପା ବୁଲ । ତୁମ୍ଭେ କ ତେଜସ୍ୱିଙ୍କ ତେଜ । ଅଥବା ଅଗ୍ନି କବା ସୂର୍ଯ୍ୟ । ଚନ୍ଦ୍ର ମହେନ୍ଦ୍ର ବା ଇତର । ଲୋକପାଳ କ ଦ୍ରୁମ ମୋର । ୨୮ । ବ୍ରହ୍ମାଦି ତିନିଦେବମଧ୍ୟରେ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ବଡ଼ ମନେ କରେ । ପ୍ରଦୀପପରି ତେଜ ଭରେ । ଅନ୍ଧାର ନାଶୁଛ ଗୁହାରେ । ୨୯ । ସେବା କରେଁ ମୁଁ ନିଷ୍କପଟେ । ହେ ନରୋତ୍ତମ ମୋନିକଟେ । ସ୍ୱଜନ୍ମ କର୍ମ ଗୋତ୍ର ଅବା । ପ୍ରକାଶ ଇଚ୍ଛା ଥିଲେ ଯଦା । ୩୦ । ଶୁଣ ହେ ପୁରୁଷଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଇକ୍ଷ୍ୱାକୁବଂଶେ ମୋର ଜନ୍ମ । ଯୌବନାଶ୍ୱର ମୁଁ ତନୟ । ମୁଚୁକୁନ୍ଦନାମେ ଖ୍ୟାତିସ୍ୟ । ୩୧ । ମୁଁ ଚିର ଜାଗର ଶ୍ରମେ । ନିଦ୍ରାରେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଅକ୍ଷମେ । ବିଜନେ ସୁଖେ ଥିଲି ଶୋଇ । ଏକ୍ଷଣି ଉଠାଇଲା କେହି । ୩୨ । ନିଜ ପାପରେ ସେହି ଦୁଷ୍ଟ । ତତ୍କାଳେ ହେଲା ଭସ୍ମୀଭୂତ । ହେ ଶତ୍ରୁନାଶକ ଭଦନ୍ତେ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେଖିଲି ମୁଁ ନେତ୍ରେ । ୩୩ । ଅସହ୍ୟ ତବ ଦେହକାନ୍ତି ଦେଖି ନ ପାରେ ମୁଁ ଝଟତି । ମୋହର ତେଜ କ୍ଷୟ ହେଉ । ତେଣୁ ତୁମ୍ଭେ ମୋ ପୂଜ୍ୟ ଅଟ । ଭୂତଭାବନ ଭଗବାନ । ଶୁଣି ରଜାର ଉକ୍ତିମାନ । ମେଘଗମ୍ଭୀର ଶବଦରେ । କହନ୍ତି ହସି ନରବରେ । ୩୪ । ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ — ମୋ ଜନ୍ମ କର୍ମ ନାମମାନ । ଅସଂଖ୍ୟ ଜାଣ ହେ ସୁଜନ । ଅନନ୍ତ ହେତୁ ମୁଁ ବତ୍ସର । କହି ନପାରେ ସଂଖ୍ୟାକର

ନାଦଗହ୍ୱରିସ୍ଥା । ୩୫ । ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ — ଜନ୍ମକର୍ମାଭିଧାନାନି ସନ୍ତି ମେଽଙ୍ଗ ସହସ୍ରଶଃ । ନ ଶକ୍ୟନ୍ତେଽନୁସଂଖ୍ୟାତୁମନନ୍ତତ୍ୱାନ୍ମୟାପି ହି । ୩୬ । କ୍ୱଚିଦ୍ରଜାଂସି ବିମମେ ପାର୍ଥିବାନ୍ୟୁରୁଜନ୍ମଭିଃ । ଗୁଣକର୍ମାଭିଧାନାନି ନ ମେ ଜନ୍ମାନି କର୍ହିଚିତ୍ । ୩୭ । କାଳତ୍ରୟୋପପନ୍ନାନି ଜନ୍ମକର୍ମାଣି ମେ ନୃପ ଅନୁକ୍ରମନ୍ତୋ ନୈବାନ୍ତଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ପରମର୍ଷୟଃ । ୩୮ । ତଥାପ୍ୟଦ୍ୟତନାନ୍ୟଙ୍ଗ ଶୃଣୁଷ୍ୱ ଗଦତୋ ମମ । ବିଜ୍ଞାପିତୋ ବିରିଞ୍ଚେନ ପୁରାହଂ ଧର୍ମଗୁପ୍ତୟେ ଭୂମେର୍ଭାରାୟମାଣାନାମସୁରାଣାଂ କ୍ଷୟାୟ ଚ । ୩୯ । ଅବତୀର୍ଣ୍ଣୋ ଯଦୁକୁଲେ ଗୃହ ଆନକଦୁନ୍ଦୁଭେଃ । ବଦନ୍ତି ବାସୁଦେବେତି ବସୁଦେବସୁତଂ ହି ମାଂ । ୪୦ । କାଳନେମିର୍ହତଃ କଂସଃ ପ୍ରଲମ୍ବାଦ୍ୟାଶ୍ଚ ସଦ୍ଦ୍ୱିଷଃ । ଅୟଂ ଚ ଯବନୋ ଦଗ୍ଧୋ ରାଜଂସ୍ତେ ତିଗ୍ମଚକ୍ଷୁଷା । ୪୧ । ସୋଽହଂ ତବାନୁଗ୍ରହାର୍ଥଂ ଗୁହାମେତାମୁପାଗତଃ । ପ୍ରାର୍ଥିତଃ ପ୍ରଚୁରଂ ପୂର୍ବଂ ତ୍ୱୟାହଂ ଭକ୍ତବତ୍ସଳଃ । ୪୨ । ବରାନ୍ ବୃଣୀଷ୍ୱ ରାଜର୍ଷେ ସର୍ବାନ୍ କାମାନ୍ ଦଦାମି ତେ । ମାଂ ପ୍ରସନ୍ନୋ ଜନଃ କଶ୍ଚିନ୍ନ ଭୂୟୋଽର୍ହତି ଶୋଚିତୁଂ । ୪୩ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଇତ୍ୟୁକ୍ତସ୍ତଂ ପ୍ରଣମ୍ୟାହ ମୁଚୁକୁନ୍ଦୋ ମୁଦାନ୍ୱିତଃ । ଜ୍ଞାତ୍ୱା

ମାନ୍ଧାତ୍ରଃ ପିତା ଅତୋ ମାନ୍ଧାତା ଯୌବନାଶ୍ୱଃ । ୩୫ । ୩୬ । କ୍ୱଚିତ୍ କଦାଚିତ୍ କଶ୍ଚିତ୍ ଯଦ୍ୟପି ରଜାଂସ୍ୟପି ବିମମେ ଗଣିତବାନ୍ ତଥାପି ଜନ୍ମାନି କର୍ମାଣି ନ ବିମିମୀତେ । ୩୭ । ଜନ୍ମାନି କର୍ମାଣି ଚ । ୩୮ । ୪୦ । ତେ ତିଗ୍ମଚକ୍ଷୁଷା ନିମିତ୍ତେନ ମଦ୍ୟୁକ୍ତ୍ୟା ଦଗ୍ଧଃ । ୪୧ । ୪୨ । ଅପୂର୍ଣ୍ଣୋ ଦ୍ଧମିତି କ୍ଷୋଭତୁଂ । ଯଦ୍ୱା ଅନେନାଦେହେନ ତ୍ରୀଣ୍ ବରେଷୁ ... ଯଥା ଶୋଚତି ନୈବଂ ମାଂ ପ୍ରପନ୍ନଃ ମଦନୁଗ୍ରହଣାସନ୍ନ ... ଭବତି । ୪୩ ।

। ୩୬ । କେହୁ ବା କେମନ୍ତ ଜନ୍ମରେ । ପାର୍ଥିବ ରେଣୁ ଗଣିପାରେ ॥ ଜନ୍ମ ମୋ ଗୁଣ କର୍ମ ନାମ । ଜନ୍ମ ଗଣନ୍ତେ ନୁହେ କ୍ଷମ । ୩୭ । ମୋ ଜନ୍ମ କର୍ମ ତିନି କାଳେ । ଉତପନ୍ନ ଏ ମହୀତଳେ ॥ ଋଷିଏ ଯା ଅନୁସରନ୍ତି । ଜନ୍ମ ତା ଅନ୍ତ ନ ପାଆନ୍ତି । ୩୮ । ତଥାପି ବର୍ତ୍ତମାନ ଜନ୍ମ । କର୍ମାଦି ଶୁଣ ନୃପୋତ୍ତମ ॥ ଭୂମିକୁ ଭାର ଯେ ଅସୁରେ । ତାହାଙ୍କୁ ମାରିବା ଅର୍ଥରେ ॥ ଆଉର ଧର୍ମରକ୍ଷାପାଇଁ । ବ୍ରହ୍ମା ଜଣାନ୍ତେ ପୂର୍ବେ ଯାଇ । ୩୯ । ଆନକ-ଦୁନ୍ଦୁଭିର ଘରେ । ଜନ୍ମିଲି ମୁଁ ଯଦୁକୁଳରେ ॥ ଯେଣୁ ମୁଁ ବସୁଦେବସୁତ । ବାସୁଦେବ ଏ ନାମଖ୍ୟାତ । ୪୦ । କାଳନେମି ହତମୁଁ କଂସ । ସାଧୁବିଦ୍ରୋହୀ ହେଲେ ଧ୍ୱଂସ ॥ ତୁମ୍ଭ ନୟନ ତେଜେ ପୁଣ । ଧ୍ୱଂସ ହୋଇଲା ଏ ଯବନ । ୪୧ । ପୂର୍ବେ ଯେମନ୍ତ ବହୁ ମୋତେ । ମୁଁ ଭକ୍ତବତ୍ସଳ ଏ ଅର୍ଥେ ॥ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କୃପା କରିବାକୁ । ଆଇଲି ମୁଁ ଏହି ଗହ୍ୱରକୁ । ୪୨ । ଆହେ ରାଜର୍ଷି ମାଗ ବର । ଯାହା ହେଉଛି ଇଚ୍ଛା ତୋର ॥ ମୋତେ ସେ ସେବି ନରଇ । ତାର ଶୋଚନା ନ ରହଇ । ୪୩ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଏ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି ମୁଚୁକୁନ୍ଦ । ପ୍ରଣମି ଲଭିଲେ ଆନନ୍ଦ ॥ ଗର୍ଗଙ୍କ ବା

ନାଗସ୍ପୃଶଂ ଦେବଂ ଗର୍ଗବାକ୍ୟମନସ୍ମରନ୍ । ୪୪ । ଶ୍ରୀମୁଚୁକୁନ୍ଦ ଉବାଚ — ବିମୋହିତୋଽୟଂ ଜନ ଈଶ ମାୟୟା ତ୍ୱଦୀୟୟା ତ୍ୱାଂ ନ ଭଜତ୍ୟ- ନର୍ଥଦୃକ୍ । ସୁଖାୟ ଦୁଃଖପ୍ରଭବେଷୁ ସଜ୍ଜତେ ଗୃହେଷୁ ଯୋଷିତ୍ ପୁରୁଷଶ୍ଚ ବଞ୍ଚିତଃ । ୪୫ । ଲବ୍ଧ୍ୱା ଜନୋ ଦୁର୍ଲଭମତ୍ର ମାନୁଷଂ କଥଞ୍ଚିଦବ୍ୟଙ୍ଗ- ମୟତ୍ନତୋଽନଘ । ପାଦାରବିନ୍ଦଂ ନ ଭଜତ୍ୟସନ୍ମତିର୍ଗୃହାନ୍ଧକୂପେ ପତିତୋ ଯଥା ପଶୁଃ । ୪୬ । ମମୈଷ କାଲୋଽଜିତ ନିଷ୍ଫଲୋ ଗତୋ ରାଜ୍ୟଶ୍ରିୟୋନ୍ନଦ୍ଧମଦସ୍ୟ ଭୂପତେଃ । ମର୍ତ୍ତ୍ୟାତ୍ମବୁଦ୍ଧେଃ ସୁତଦାରକୋଶଭୂଷ୍ୱାସଜ୍ଜମାନସ୍ୟ ଦୁରନ୍ତଚିନ୍ତୟା । ୪୭ । କଳେବରେଽସ୍ମିନ୍ ଘଟକୁଡ୍ୟସନ୍ନି-

---

ଅଷ୍ଟାବିଂଶତିତମେ ଯୁଗେ ଭଗବାନବତରିଷ୍ୟତୀତି ବୃଦ୍ଧଗର୍ଗବାକ୍ୟମନୁସ୍ମରନ୍ନିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୪୪ । ତ୍ୱଦ୍ଭକ୍ତିରେବ କେବଳଂ ଦୁର୍ଲଭା କାମାସ୍ତୁ ସୁଲଭା ନ ଚ ଶରଣଯୋଗ୍ୟା ଇତ୍ୟାଶୟେନାଽଽହୁସ୍ତ୍ରିଭିଃ ସଦାରମସ୍ତଭିଃ ପ୍ରପଞ୍ଚପୁନସ୍ତ୍ରୈତି ବିମୋହିତ ଇତି । ହେ ଈଶ ଯୋଷିତ୍ ପୁରୁଷଶ୍ଚେତି ଦ୍ୱିବିଧୋଽପ୍ୟୟଂ- ଜନସ୍ତ୍ୱଦୀୟୟା ମାୟୟା ବିମୋହିତଃ ଅତୋଽନର୍ଥଦୃକ୍ ଅନର୍ଥେ ସଂସାରେ ଦୃକ୍ ଦୃଷ୍ଟିର୍ଯସ୍ୟାସୌ । ଯଦ୍ୱା ଅର୍ଥଂ ପରମାର୍ଥରୂପଂ ତ୍ୱାଂ ନ ପଶ୍ୟ- ତୀତି ତଥା । ଅତସ୍ତ୍ୱାଂ ନ ଭଜତି କିନ୍ତୁ ପରସ୍ପରଂ ବଞ୍ଚିତଃ ସନ୍ ସୁଖେଚ୍ଛୟା ଦୁଃଖାନାମେବ ପ୍ରଭବେଷୁ ଯେଷୁ ତେଷୁ ଗୃହେଷ୍ୱେବ ସଜ୍ଜତ ଇତି । ୪୫ । କିଞ୍ଚ କାମସୁଖଂ ଶୂକରାଦେଷ୍ୱପି ସମ୍ଭବତି ଭଗବଦ୍ଭଜନନ୍ତୁ ନ ମାନୁଷଜନ୍ମବ୍ୟତିରେକେଣେତି ମାନୁଷତ୍ୱଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ତ୍ୱାମଭଜନ୍ନତିମୂଢ ଇତ୍ୟାହ ଲବ୍ଧ୍ୱେତି । ଅତ୍ର କର୍ମଭୂମୌ । ଅବ୍ୟଙ୍ଗମବିକଲାଙ୍ଗଂ । କିଞ୍ଚ ଅପରି ବିଷୟସୁଖେ ମଗ୍ନଚିତ୍ତଃ ସଃ । ଗୃହମେବାନ୍ଧକୂପସ୍ତସ୍ମିନ୍ ପତିତଃ । ଯଥା ପଶୁ- ସ୍ତୃଣଲୁବ୍ଧୋଽନ୍ଧକୂପେ ପତତୀତି । ୪୬ । ନ କେବଲଂ ଅସ୍ୟ ଜନସ୍ୟୈବାୟଂ ଗତିଃ କିନ୍ତୁ ମମାପି ତଥୈବେତ୍ୟାହ ମମୈଷ ଇତି । ମର୍ତ୍ତ୍ୟେ ଶରୀରେ

ସୁମରଣ । ଜାଣିଲେ ଏହୁ ନାରାୟଣ । ୪୪ । ଶ୍ରୀମୁଚୁକୁନ୍ଦ ଉବାଚ — ହେ ଈଶ ତୋହର ମାୟାରେ । ମୋହିତ ହୋଇ ଭଜି ନରେ ॥ ଦୁଃଖ- ଦାୟକ ଗୃହାଦିରେ । ମଜ୍ଜନ୍ତି ସୁଖ କାମନାରେ ॥ ସଂସାରେ ଯେତେ ନାରୀନର । ବିଷୟେ ଦୃଷ୍ଟି ସଭିଙ୍କର । ୪୫ । ଅବିକଳାଙ୍ଗ ସୁଦୁର୍ଲଭ । ମାନବଜନ୍ମ କରି ଲାଭ ॥ ହେ ହରି ଅଯତ୍ନେ ତୋ ପାଦ । ନଭଜେ କେବେ ନର ମୂଢ ॥ ଅଜ୍ଞାନ ପଶୁ ତୃଣପାଇଁ । ଯେସନେ ଅନ୍ଧକୂପେ ପଡଇ ॥ ତେସନେ ଗୃହଅନ୍ଧକୂପେ । ଅଜ୍ଞାନେ ପଡନ୍ତି ଏ ଲୋକେ । ୪୬ । ଆହେ ଅଜିତ ସକଳଶ୍ରୀ । ମଦରେ ହୋଇ ମୂଢମତି ॥ ଶରୀରେ ବହି ଅହଂକାର ଧନ ଭୂ ଭାର୍ଯ୍ୟା ପୁତ୍ରମୋର ॥ ଏମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମାଉଲ । ଦୁରନ୍ତ ଚିନ୍ତାରେ ବୁଡିଲ ॥ ବୃଥା ଭୂପତି ଅଭିମାନେ । ମୋକାଳ ଗଲା ଅକାରଣେ । ୪୭ । ମାଟିର ଘଟ କାନ୍ଥ ଆଦି । ଭଲ ମଣଇ ମୂଢବୁଦ୍ଧି ॥ ଭାଙ୍ଗିଲେ ସେ ପୁଣି ମାଟିରେ । ମିଶି ମାଟିହି ହୁଏ ବାରେ ॥ ତେସନେ ଏ ନର ଶରୀର । କେବଳ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ରେ ଜଗୂଚମାଲୋ ନରଦେବ ଇତ୍ୟାହ । ବୃତୋ ରଥେଭଶ୍ୱପଦାତ୍ୟମାତ୍ୟକର୍ପୈର୍ଗାଂପର୍ଯ୍ୟନ୍ତଂସୁଗଣସୃନ୍ ସୂଦୁର୍ମଦଃ ।୪୮। ସମସ୍ତ ମୃଦୈରନ୍ତ-ଭ୍ଭ୍ୟତନ୍ତ୍ରସ୍ତା ପ୍ରବୃଦ୍ଧଳୋଃ ବଷସ୍ୟେଷୁ ଲାଳସଂ । ଭ୍ରମପ୍ରମତ୍ତଃ ସହସାଭ୍ରପଦ୍ୟସେ ଯୂକ୍ଷ୍ମେଲିହାନୋଽହିରବାଖୂମନ୍ତକଃ ।୪୯। ପୁର ରଥୈର୍ହେମ-ପରଷ୍ଟଚ୍ଛେଶ୍ୱରନ୍ ମତଙ୍ଗଜୈର୍ବା ନରଦେବସଜ୍ଞିତଃ । ସ ଏବ କାଳେନ ଦୁରତ୍ୟଯେନ ତେ କଳେବରୋ ବଟ୍କ୍ରିମିଭସ୍ମସଜ୍ଞିତଃ । ୫୦ ।

ଅସ୍ଵବୃତ୍ତିର୍ଯସ୍ୟ ତସ୍ୟ ମମ ଅତ ଏବ ସୁତାଦଶ୍ୱାସସ୍ଥମାନସ୍ୟ । ୪୭ । ଉନ୍ମତ୍ତବଦହଂ ପ୍ରପଞ୍ଚସ୍ଥିତ କଳେବର ଇତ । ସଂକୁଡ୍ୟାଦସତ୍ତ୍ୱେଶ ଦୁର୍ଧ୍ୟେ-ନାସୂନ ଯତ ଏବଂ ସୁଦୁର୍ମଦୋଽହବନ୍ ଅତୋ ମନୈଷ କାଳୋ ନଷ୍ଟଲୋ ଗତ ଇତି । ୪୮ । ଭ୍ରମଗଣସୃନ୍ତଂ ଭ୍ରମାକ୍ରାମସୀତ୍ୟାହ ସମସ୍ତମିତ । ସମସ୍ତମନବଦ୍ୟତଂ ଭ୍ରମନ୍ତକମବଗଣଯ୍ୟ ଦେହାଦିଷ୍ୱାସକ୍ତମିତ ପାଚହ୍ନ । କୁତଃ ପ୍ରମତ୍ତଂ । ଇତନ୍ତତ୍ୟଚନ୍ତସ୍ତା ଏବମେବ କରଣୀୟମିତ ମନୋରଥ-ପରମ୍ପରସ୍ତା । ମନୋରଥେ ଉଦ୍ରେକେଽପି ବଷସ୍ୟେଷୁ ଲାଳସଂ ଉତ୍କଂ । ପ୍ରାପ୍ତୋଽପି ପୁନଃ ପ୍ରବୃଦ୍ଧୋ ଲୋଭସ୍ତୃଷ୍ଣା ଯସ୍ୟ ତଂ ଅନ୍ତକସ୍ତୁ ମଦପଦ୍ୟସେ ଅଭ୍ୟୁତପୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ଯଥା ସୃକ୍କଣୀ ଲେଲିହାନୋଽହିରଖୁଂ ମୃଷିକମିବେତ । ୪୯ । କଷ୍ଟ କାଳାତ୍ମନା ଭୃତ୍ୟାଦ୍ୟପନୋ ଦେହ ଏବଂ ଧବଗତ୍ୟାହ ପୁରେତ । ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଗାଳାଦଭ୍ରର୍ଣ୍ଣିତୋ ବଟ୍ ସଜ୍ଞିତଃ ଚୈରଭସ୍ମିତଃ କ୍ରିମିସଂଜ୍ଞିତୋ ଭବତ । ଇତ ବୁଦ୍ଧ୍ୟା ବୈର୍ଗ୍ୟ ଏବମୃତଶରେ ମମତାଂ-କୁଙ୍କନ୍ତୋ ଜନା ହର୍ଂ ନାବାପ୍ନୁବନ୍ତ ତେ ଆତ୍ମନ ଶତ୍ରୁଭୂତା ଜ୍ଞେୟାଃ ସତତଂ । ଯତଃ-ଯୋନେଃ ସହସ୍ରାଣି ବହୂନି ଗତ୍ୱା ଦୁଃଖେନ ଲବ୍ଧ୍ୱାପି ଚ ମାନୁଷତ୍ୱଂ । ଦୁଃଖାବହଂ ଯେ ନ ଭଜନ୍ତି ବିଷ୍ଣୁଂ ତେ ବୈ ମନୁଷ୍ୟାତ୍ମନ ଶତ୍ରୁଭୂତା ଇତ । ୫୦ । କଷ୍ଟ ଅନ୍ତକହାପ୍ତେଃ ପ୍ରାଗପି ଦର୍ପିକସ୍ୟୈନୋ

ଭଜ ନାମେ ମନ ॥ ଏବୃଥା ଦେହେ ମୃନ୍ମୟ ପଣ୍ଡ । ଏ ଅନ୍ଧମାନେ ମୁହିଁ ମାତ ॥ ରଥଗଜ ଅଶ୍ୱ ପଦାତ । ସହିତେ ଭ୍ରମି ଏ ଧରଣୀ ॥ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉନ୍ମତ୍ତ ହୋଇଲି । ତଳେକେଁ ତୋତେ ନ ଗଣିଲି । ୪୮ । ଏହା କରନ୍ତେ ତା କରିବ । ଏମନ୍ତେ ମନୋରଥେ ଭାବ ॥ ଅତି ଅଜ୍ଞାନ ହୁଏ ନର । ବିଷୟେ ବଢ଼େ ଲୋଭ ତାର ॥ ଏରୂପେ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ଅପଇ । ଯଥିତ ପନ୍ନ ଜିବ ଲେହ ॥ ମୂଷିକେ ଯେସନେ ଧରଇ । ତେସନେ କାଳରୂପେ ତୁହି ॥ ଧୀରେ ଚଞ୍ଚଳମିଳ ଅସି । ସକଳ ଦମ୍ଭ ଦେଉ ଧ୍ୱଂସି । ୪୯ । ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମଣ୍ଡିତ ରଥଗଜେ । ଯେଦେହ ଚଢ଼ି ରାଜା ସାଜେ ॥ ଦୁରନ୍ତ କାଳବଳେ ସେହ । ବିଷ୍ଠା କ୍ରିମି ଭସ୍ମ ହୁଅଇ ॥ ଏମନ୍ତ ଅଚିର ଶରୀରେ । ମମତା ବହ ଯେଉଁ ନରେ ॥ ତୋର ଚରଣ ନ ସେବନ୍ତି । ସେ ନିଜେ ନିଜ ଶତ୍ରୁ ହୁଅନ୍ତି ।୫୦। ଦଶଦିଗରେ ଜୟୀ ହୋଇ ॥ରାଜ୍ୟ ନିଷ୍କଣ୍ଟକ କରଇ । ବସନ୍ତ ସମ୍ରାଟ ଆସନେ । ସେବନ୍ତି ଅନ୍ୟ ନୃପଗଣେ ॥ସେକାଳେ ନ ସେବନ୍ତି ତୋତେ

ଙ୍ଖର୍ଜିତ୍ୟ ଦକ୍ଚକ୍ରମଭୂତବିଗ୍ରହୋ ବରାସନସ୍ଥଃ ସମରାଜବନ୍ଦିତଃ । ଗୃହେଷୁ ମୈଥୁନ୍ୟସୁଖେଷୁ ଯୋଷିତାଂ କ୍ରୀଡାମୃଗଃପୂରୁଷ ଈଶନୀୟତେ । ୫୧ । କରୋତି କର୍ମାଣି ତପଃସୁ ନିଷ୍ଠିତୋ ନିବୃତ୍ତଭୋଗସ୍ତଦପେକ୍ଷୟାଦଦତ୍ । ପୁନଶ୍ଚ ଭୂୟାସମହଂ ସ୍ୱରାଡ଼ିତି ପ୍ରବୃଦ୍ଧତର୍ଷୋ ନ ସୁଖାୟ କଳ୍ପତେ । ୫୨ । ଭବାପବର୍ଗୋ ଭ୍ରମତୋ ଯଦା ଭବେଜ୍ଜନସ୍ୟ ତର୍ହ୍ୟଚ୍ୟୁତ ସତ୍ସମାଗମଃ । ସତ୍ସଙ୍ଗମୋ ଯର୍ହି ତଦୈବ ସଦ୍ଗତୌ ପରାବରେଶେ ତ୍ୱୟି ଜାୟତେ ମତିଃ । ୫୩ । ମନ୍ୟେ ମମାନୁଗ୍ରହ ଈଶ ତେ କୃତୋ ରାଜ୍ୟାନୁବନ୍ଧାପଗମୋ ଯଦୃଚ୍ଛୟା । ଯଃ ପ୍ରାର୍ଥ୍ୟତେ ସାଧୁଭିରେକଚର୍ଯ୍ୟୟା ବନଂ ବିବକ୍ଷଦ୍ଭିରଖଣ୍ଡଭୂମିପୈଃ । ୫୪ । ନ କାମୟେଽନ୍ୟଂ ତବ ପାଦସେବନାଦକିଞ୍ଚନପ୍ରାର୍ଥ୍ୟତମାଦ୍ୱରଂ ବିଭୋ । ଆରାଧ୍ୟ କସ୍ତ୍ୱାଂ ହ୍ୟପବର୍ଗଦଂ

ଶ୍ରୀଧରୀ । ପାରତନ୍ତ୍ର୍ୟଦୁଃଖଂ ତଦବସ୍ଥମେବେତ୍ୟାହ ଅର୍ଜିତ୍ୟେତି । ଅଭୂତ୍‌ତଦ୍ଧ୍ୱନିଂ ଦୀୟମାନ ସଭାମଃ । ପୂର୍ବଂ ଯେ ସମାନା ତଚ୍ଛାନ୍ତସ୍ତୈ ରାଜଭିର୍ବନ୍ଦିତୋଽପି ମିଥୁନୀଭାବଃ ସୁରତମେବ ପରଂ ସୁଖଂ ଯେଷୁ ତେଷୁ ଯୋଷିତାଂ ଗୃହେଷୁ କ୍ରୀଡାମୃଗ ଇବ ଇତସ୍ତତୋ ନୀୟତେ । ୫୧ । କଞ୍ଚ ତେଭ୍ୟୋ ନିବୃତ୍ତ କୁଳସ୍ୟ ନ ଭୋଗେଷଣଃ କଶ୍ଚିଦପ୍ୟାଚ୍ଛାୟାହ କରୋତୀତି । ତପସି ଅନଶନାଦ୍ୟନବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟାଦୌ ସୁନିଷ୍ଠିତଃ ପୁନଶ୍ଚ ସ୍ୱରାଟ୍ ଇନ୍ଦ୍ରଃ ସ୍ୟାମିତି ଯଦ୍ୱା ଜନ୍ମାନ୍ତରେଽପ୍ୟେବମେବ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ୟାମିତି । ୫୨ । ତଦେବମସ୍ମଦ୍ୟ ଶ୍ଳୋକୈର୍ନିଷ୍ଫଳବହିର୍ମୁଖାନାଂ ସଂସାରଂ ପ୍ରପଞ୍ଚ୍ୟ ଭକ୍ତ୍ୟା ତନ୍ନିବୃତ୍ତିକ୍ରମମାହ ଭବାପବର୍ଗ ଇତି । ଭୋ ଅଚ୍ୟୁତ ଭ୍ରମତଃ ସଂସରତୋ ଜନସ୍ୟ ଯଦା ତ୍ୱଦନୁଗ୍ରହେଣ ଭବସ୍ୟ ବନ୍ଧସ୍ୟ ଅପବର୍ଗୋଽନ୍ତୋ ଭବେତ୍ ପ୍ରାପ୍ତକାଳଃ ସ୍ୟାତ୍ ତଦା ସତାଂ ସଙ୍ଗମୋ ଭବେତ୍ । ଯଦା ଚ ସତ୍ସଙ୍ଗମୋ ଭବେତ୍ ତଦା ସଙ୍ଗସଙ୍ଗନିବୃତ୍ତ୍ୟା କାର୍ଯ୍ୟକାରଣନିୟନ୍ତରି ତ୍ୱୟି ଭକ୍ତିର୍ଭବତି ତତୋ ମୁଚ୍ୟତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୫୩ । ମମ ତୁ ତ୍ୱତ୍ସଙ୍ଗମାତ୍ ପୂର୍ବମେବ ଯୋ ରାଜ୍ୟାଦସଙ୍ଗବିଚ୍ଛେଦୋ ଜାତଃ ସୋଽପ୍ୟଂ ତ୍ୱୟା ମହାନୁଗ୍ରହଃ କୃତ ଇତ୍ୟାହ ମନ୍ୟ ଇତି । ତେ ତ୍ୱୟା । ସାଧୁଭିର୍ବିବେକଭିସ୍ତପସେବନଂ ପ୍ରବେଷ୍ଟୁମିଚ୍ଛଦ୍ଭିଃ ସ୍ୱୟଂ ତ୍ୟକ୍ତୁମଶକ୍ନୁବାନୈଃ ପ୍ରାର୍ଥ୍ୟତ ଇତି । ୫୪

ମୈଥୁନସୁଖେ ଗୃହେ ନଟେ । ମାତନ୍ତି ନାରୀକାନ୍ତାମୃଗ । ହୁଅନ୍ତି ଲଭନ୍ତି ଉଦ୍‌ବେଗ । ୫୧ । କେତେ ବା ଉଚ୍ଚକାମନାରେ । ବିଷୟସୁଖ ତେଜି ତୂରେ । କରନ୍ତି ତପ ଆଚରଣ । ବାଞ୍ଛନ୍ତି ଇନ୍ଦ୍ରାଦିପଦ । ତାହାଙ୍କ ତୃଷ୍ଣା ଶାନ୍ତ ନୁହେ । ସୁଖ ନ ଲଭନ୍ତି କେବେହେଁ । ଅଧିକଂ ଅଧିକ ଇଚ୍ଛନ୍ତି । କାମନା ବନ୍ଧେ ପଡ଼ିଥାନ୍ତି । ୫୨ । ଏମନ୍ତେ ଭ୍ରମୁ ଭ୍ରମୁ ଜୀବ । ଯେବେ ପାଇ ମୋକ୍ଷଯୋଗ । ଅହେ ଅଚ୍ୟୁତ ସେହି କାଳେ । ସାଧୁ ସଙ୍ଗମ ତାକୁ ମିଳେ । ସନ୍ତଙ୍କ ଯେବାଳେ ଲୁଟଇ । ସଦ୍‌ଗତି ତେବେଟି କୁଟଇ । ହେ ପରତ୍ମମଗ ତୋ ଚରଣ । ସେକାଳେ ସେବେ ତା ମନ । ୫୩ । ଦୈବଗତରୁ ହେଲା

ଦ୍ୱରେ ବୃଣୀତ ଅର୍ଯ୍ୟୋ ବରମାସ୍ତ୍ୱବନ୍ଧନଂ ।୫୫। ତସ୍ମାଦ୍ଭିପ୍ରଜ୍ଞାଂଶିଷ ଇଶ ସଙ୍କତୋ ରଜସ୍ତମଃସତ୍ତ୍ୱଗୁଣୈରନୁବନ୍ଧନାଃ । ନିରଞ୍ଜନଂ ନିର୍ଗୁଣମଦ୍ୱୟଂ ପରଂ ତ୍ୱାଂ ଜ୍ଞପ୍ତିମାତ୍ରଂ ପୁରୁଷଂ ବ୍ରଜାମ୍ୟହଂ ।୫୬। ଚିରମିହ ବୃଜିନାର୍ତ୍ତସ୍ତପ୍ୟମାନୋଽନୁତାପୈ ରବିତୃଷଷଡ଼ମିତ୍ରୋଽଲବ୍ଧଶାନ୍ତିଃ କଥଞ୍ଚିତ୍ । ଶରଣଦ ସମୁପେତସ୍ତ୍ୱତ୍ପଦାବ୍ଜଂ ପରାତ୍ମନ୍ନଭୟମୃତମଶୋକଂ ପାହି ମାପନ୍ନମୀଶ ।୫୭। ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ । — ସାର୍ବଭୌମ ମହାରାଜ ମତିସ୍ତେ ବିମ-

ତଦେବ ବଷ୍ଟମ୍ଭେଣାମାର୍ଗଂ ଭଗବତ୍ସେବାମାର୍ଗଞ୍ଚ ବିବିଚ୍ୟ ବରନ୍ ବୃଣୀଷ୍ୱେତି ଯଦୁକ୍ତଂ ତବୋତ୍ତରମାହ ନ କାମୟେ ଇତି । ଅକିଞ୍ଚନା ନିଷ୍କ୍ରି-ୟମାନାଃ । ଆର୍ଯ୍ୟୋ ବିବେକୀ ।୫୫। ରଜସ୍ତମଃସତ୍ତ୍ୱଗୁଣୈରନୁବଧ୍ୟନ୍ତେ ଇତି ତଥା ତା ଆଶିଷଃ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟାଦଗ୍ରକ୍ରମାରଣାଦଧର୍ମ୍ମାଦିରୂପା ବଦ୍ଧ୍ୟ-ମାନାଃ । ଅତଏବ ଅକ୍ଷରଂ ତ୍ୱାଂ ପରଂ ପୁରୁଷଂ ଈଶ୍ୱରଂ ଜ୍ଞପ୍ତିମାତ୍ରଂ ଜ୍ଞାନଘନଂ । କୁତଃ ନିରଞ୍ଜନଂ ତତ୍ର କୁତଃ ନିର୍ଗୁଣଂ । ତଦପି କୁତଃ ଅଦ୍ୱୟଂ । ଅତଏବ ଅକ୍ଷରଂ ତ୍ୱାଂ ଶରଣଂ ବ୍ରଜାମୀତି ।୫୬। ଭୁକ୍ଷ୍ୱ ତାବଦ୍ଭୋଗାନ୍ କୈବଲ୍ୟନ୍ତୁ କ୍ରମେଣୈବେତି ଯୁନଙ୍କାବୈଃ ସଲୋଭୟନ୍ତଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଂ ପାଦୋପଗ୍ରହଣେନ ପ୍ରାର୍ଥ-ୟତେ ଚିରମିତି । ବୃଜିନୈଃ କର୍ମଫଳୈରାର୍ତ୍ତଃ ପୁନସ୍ତଦ୍ବାସନାଭିସ୍ତପ୍ୟମାନଃ । ତଥାପି ଅବିତୃଷଷଡ଼ମିତ୍ରଃ ନୃତ୍ୟେବ ତୃଷା ତୃଷ୍ଣା । ନବଗତତୃଷଃ ଷଡ଼୍ ଅମିତ୍ରାଃ ଶତ୍ରବ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଲକ୍ଷଣା ଯସ୍ୟ ସଃ । ଅତଏବାଲବ୍ଧଶାନ୍ତିଃ କଥଞ୍ଚିଦ୍ଦୈବବଶେନାଲବ୍ଧଶାନ୍ତିରହିତ ବା । ଶରଣଂ ସ୍ୱଜ୍ଞାନଂ ତଦଦାପିତ ତଥା ହେ ଶରଣଦ । ସମୁପେତଃ ପ୍ରାପ୍ତୋଽସ୍ମି । ଅଶୋକହେତୁଃ ଅଭୟଂ । ତଦାପି ହେତୁଃ ମୃତଂ ସତ୍ୟଂ । ଆପନ୍ନଂ ଆପଦା ବ୍ୟାପ୍ତଂ ପାହୀତି ।

ହେ ଶରଣଦ । ସମୁପେତଃ ପ୍ରାପ୍ତୋଽସ୍ମି । ଅଶୋକହେତୁଃ ଅଭୟଂ । ତଦାପି ହେତୁଃ ମୃତଂ ସତ୍ୟଂ ।

ଲୁର । ରାଜ୍ୟବନ୍ଧନ ସିନା ମୋର ॥ମଣେ ମୁଁ ଏ ତୋ ଅନୁଗ୍ରହ । ସାଧୁଏ ଚେଳେ ଭବମୋହ ॥ଏକନିଷ୍ଠାରେ ଯା ଲୋଡ଼ନ୍ତି । ଆବର ବଡ଼ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ । ନିଜଗସ୍ଥାନ ଆଚରନ୍ତି । ଯେ ଅନୁଗ୍ରହ ଝୁରେ ଚିନ୍ତି ।୫୪। ଚେଳନ୍ତି ଯେତେ ଅଭିମାନ । ମାଗନ୍ତି ଯେ ପାଦସେବନ ॥ମୁଁ ତାହା ବିନା ଅନ୍ୟ ଦର । ମାଗୁନାହିଁ ହେ ଗଦାଧର ॥ ଯେବଣ ତୋ ମୋକ୍ଷଦ ପଦ୍ମ । କେହିଁ ବିବେକୀ ଅନ୍ୟବର ॥ ମାଗବ ନାହିଁ ଏ ଜୀବର । ବନ୍ଧନ ତୋବୋଧ୍ର ପ୍ରିୟ ।୫୫। ଏଣୁ ମୁଁ ରଜ ତମ ସତ୍ତ୍ୱ । ଗୁଣ ଯୁକ୍ତ ବର ସମସ୍ତ ॥ ନ ଯାଗି ଶୁଦ୍ଧ ଜ୍ଞାନଘନ । ନିର୍ଗୁଣର ନିରଞ୍ଜନ ॥ ଅକ୍ଷୟପୁରୁଷ ତୋଠାରେ । ଶରଣ ଲେ ରଖବାରେ ।୫୬। ମୋ ମୁଁ ପାପରେ ଆତୁର । ଅନୁତାପରେ ଜରଜର ॥ ତୃଷ୍ଣା [illegible] ଯାଇ ନାହିଁ । କାମକ୍ରୋଧାଦ ଅନ୍ତୁ ବନ୍ଧ ॥ ଦଇବବଶେ ଶାନ୍ତ ଲଭି । ଅପରେ କେବେ ତୋଠେ ଭବ ॥ ହେ ପରମାତ୍ମା ଶରଣଦ । ଅଭୟାଶୋକ ପଦ୍ମପାଦ ॥ ପାଇଛି ଚାଲି ମୁଁ ଶରଣ । ଆପଦେ ରଖ ନାରାୟଣ ।୫୭। ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ ବୋଲେ — ହେ ସାର୍ବଭୌମ ନରପତି । ନିର୍ମଳ ଦ୍ୱାମ ତୋ ମତି ॥ ବର ଯାଚନ୍ତେ କାମନାରେ । ନପଡ଼

ଳୋକ୍ୟଂ ତା । ଚରେଃ ଫଲୋଦ୍ଭବସ୍ୟାପି ନ କାର୍ବୈର୍ବଦ୍ଧତା ଯତଃ । ୮ । ପ୍ରଲୋଭିତୋ ବରୈର୍ଯତ୍ତ୍ୱମପ୍ରମାଦାୟ ବେଦି ତତ୍ । ନ ଧୀ-ରେକାନ୍ତଭକ୍ତାନାମାଶୀର୍ଭିର୍ଭିଦ୍ୟତେ କ୍ୱଚିତ୍ ୫୯ । ଯୁଞ୍ଜାନାନାମଭକ୍ତାନାଂ ପ୍ରାଣାୟାମାଦିଭିର୍ମନଃ । ଅକ୍ଷୀଣବାସନଂ ରାଜନ୍ ଦୃଶ୍ୟତେ ପୁନରୁତ୍ଥିତଂ ୬୦ । ବିଚରସ୍ୱ ମହୀଂ କାମଂ ମଯ୍ୟାବେଶିତମାନସଃ । ଅସ୍ତ୍ୱେବଂ ନିତ୍ୟଦା ତୁଭ୍ୟଂ ଭକ୍ତିର୍ମଯ୍ୟନପାୟିନୀ । ୬୧ । କ୍ଷାତ୍ରଧର୍ମସ୍ଥିତୋ ଜନ୍ତୂନ୍ ନ୍ୟବଧୀର୍ମୃଗୟାଦିଭିଃ । ସମାହିତସ୍ତତ୍ ତପସା ଜହ୍ୟଘଂ ମଦୁପାଶ୍ରିତଃ । ୬୨ । ଜନ୍ମନ୍ୟନନ୍ତରେ ରାଜନ୍ ସର୍ବଭୂତସୁହୃତ୍ତମଃ । ଭୂତ୍ୱା ଦ୍ୱିଜବରସ୍ତ୍ୱଂ ବୈ ମାମୁପୈଷ୍ୟସି କେବଳଂ ।୬୩।

ଇତି ଶ୍ରୀଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ମୁଚୁକୁନ୍ଦସ୍ତୁତିର୍ନାମ ଏକପଞ୍ଚାଶତ୍ତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୫୧।

୫୭।୫୮ । ଅପ୍ରମାଦାୟ ପ୍ରମାଦାଯ୍ୟ ନ ଭବତ୍ୟେବ । କୁତ ଇତ୍ୟତ ଆହ ନ ଧୀରିତି । ଏକାନ୍ତଭକ୍ତାନାଂ ଧୀରାଶୀର୍ଭିଃ ପ୍ରାପ୍ତାଭିରପି ନ ଭିଦ୍ୟତେ ନ ଯତ୍କିଞ୍ଚିତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୫୯ । ବ୍ୟତିରେକମାହ ଯୁଞ୍ଜାନାନାମିତି । ଉତ୍ଥିତଂ ବିଷୟାଭିମୁଖଂ । ୬୦ । ତୁଭ୍ୟଂ ତବ । ୬୧ । ଯୁକ୍ତ୍ୟା ଭଜେନ ସ୍ୱଭାବ୍ୟଂ ପ୍ରତି ଲୋକସଂଗ୍ରହେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତ୍ୟମିତ ଯାବଧର୍ମେତି । ୬୨।୬୩ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଏକପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୫୧।

ରହିଲୁ ଯାଚ୍ଛିରେ ।୫୮। ତୋତେ ମୁଁ ଚଳି ଯେ ବର । ପରୀକ୍ଷାପାଇଁ ସେ ମାତର ॥ ଏକାନ୍ତ ଭକ୍ତଙ୍କର ମତି । କେବେ ନ ଯାଏ ବରପ୍ରତି ।୫୯। ଭକତ ନକର ମୋଠାରେ । ମନକୁ ପ୍ରାଣାୟାମାଦରେ ॥ ଅଯତ୍ନ କରନ୍ତି ଯେଜନେ । ଗୁପ୍ତେ କାମନା ଥାଏ ମନେ ॥ ସମୟେ ସେ ଅଭକ୍ତଙ୍କର । କାମନା ହୁଅଇ ବାହାର ।୬୦। ମୋଠାରେ ନବେଶି ତୁମନ । ମହୀରେ ଇଚ୍ଛାମତେ ଭ୍ରମ ॥ ମୋଠାରେ ନିଶ୍ଚଳ ଭକତି । କରୁ ସର୍ବଦା ତୋର ମତି । ୬୧ । କ୍ଷତ୍ରିୟଧର୍ମେ ଶିକାରରେ । ମାରିଛୁ ମୃଗାଦି ଜୀବରେ ॥ ମୋତେ ଆଶ୍ରି ତପୋବଳେ । ସେ ପାପ ଧ୍ୱଂସ ଅବହେଳେ । ୬୨ । ପର ଜନ୍ମରେ ନରେଶ୍ୱର । ଜନ୍ମିବୁ ହୋଇ ଦ୍ୱିଜବର ॥ ପ୍ରାଣିଙ୍କ ହିତରେ ରହିବୁ । କୈବଲ୍ୟ ମୁକତି ଲଭିବୁ । ୬୩ । କହଇ ଦାସ ପଶୁପତି । ମୁଚୁକୁନ୍ଦଙ୍କ ଇତିବୃତ୍ତ ॥ ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ମୁଚୁକୁନ୍ଦ ସ୍ତୁତିର୍ନାମ ଏକପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୫୧ ।

ଦ୍ୱିପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଇତ୍ଥଂ ସୋଽନୁଗୃହୀତୋଽଙ୍ଗ କୃଷ୍ଣେନେକ୍ଷ୍ୱାକୁନନ୍ଦନଃ । ତଂ ପରିକ୍ରମ୍ୟ ସନ୍ନମ୍ୟ ନିଷ୍କ୍ରାମ ଗୁହାମୁଖାତ୍ ॥ ୧ । ସ ବୀକ୍ଷ୍ୟ କ୍ଷୁଲ୍ଲକାନ୍ ମର୍ତ୍ତ୍ୟାନ୍ ପଶୂନ୍ ବୀରୁଦ୍ୱନସ୍ପତୀନ୍ । ମତ୍ୱା କଳିଯୁଗଂ ପ୍ରାପ୍ତଂ ଜଗାମ ଦିଶମୁତ୍ତରାଂ ।୨। ତପଃଶ୍ରଦ୍ଧାଯୁତୋ ଧୀରୋ ନିଃସଙ୍ଗୋ ମୁକ୍ତସଂଶୟଃ । ସମାଧାୟ ମନଃ କୃଷ୍ଣେ ପ୍ରାବିଶଦ୍ଗନ୍ଧମାଦନଂ ॥ ୩ । ବଦର୍ଯ୍ୟାଶ୍ରମମାସାଦ୍ୟ ନରନାରାୟଣାଳୟଂ । ସର୍ବଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱସହଃ ଶାନ୍ତସ୍ତପସାରାଧୟଦ୍ଧରିଂ ॥ ୪ । ଭଗବାନ୍ ପୁନରାବ୍ରଜ୍ୟ ପୁରୀଂ ଯବନବେଷ୍ଟିତାଂ । ହତ୍ୱା ମ୍ଲେଚ୍ଛବଳଂ ନିନ୍ୟେ ତଦୀୟଂ ଦ୍ୱାରକାଂ ଧନଂ ॥ ୫ । ନୀୟମାନେ ଧନେ ଗୋଭିର୍ନୃଭିଶ୍ଚାଚ୍ୟୁତଚୋଦିତୈଃ । ଆଜଗାମ ଜରାସନ୍ଧସ୍ତ୍ରୟୋବିଂଶତ୍ୟନୀକପଃ ।୬। ବିଲୋକ୍ୟ ବେଗରଭସଂ ରିପୁସୈନ୍ୟସ୍ୟ ମାଧବୌ । ମନୁଷ୍ୟଚେଷ୍ଟାମାପନ୍ନୌ ରାଜନ ଦୁଦ୍ରୁବତୁର୍ଦ୍ରୁତଂ ।୭। ବିହାୟ ବିତ୍ତଂ ପ୍ରଚୁରମଭୀତୌ ଭୀରୁଭୀତବତ୍ । ପଦ୍ଭ୍ୟାଂ ପଦ୍ମପଲାଶାଭ୍ୟାଂ ଚେଲତୁର୍ବହୁଯୋଜନଂ

ଦ୍ୱିପଞ୍ଚାଶତ୍ତମେ ଧାବନ୍ ଭୟାଦେବ ଗତଃ ପୁରଂ । ଅନୁମୋଦିତ ସନ୍ଦେଶଂ ରୁକ୍ମିଣ୍ୟା ଦ୍ୱିଜବର୍ଣ୍ଣିତଂ ।୧। କ୍ଷୁଲ୍ଲକାନ୍ ଅଲ୍ପପ୍ରମାଣାନ୍ ।୨। ତପସି ଶ୍ରଦ୍ଧାଯୁତଃ ।୩। ତଚ୍ଚ ବଦର୍ଯ୍ୟାଶ୍ରମଂ ।୪। ନିନ୍ୟେ ନାୟୟନ୍ ମାର୍ଗେ ଚଲତି ସ୍ମ ।୫।୬। ବେଗରଭସଂ ବେଗୋଦ୍ରେକଂ ।୭। ଭୀରୁଭୀତବତ୍ ସ୍ୱୈରେରପି ଭୀତବତ୍ ଅଭୀତାବଦନ୍ତ୍ୟର୍ଥଃ । ଚେଲତୁଃ ପଲାୟିତୌ । ବହୁଯୋଜନଂ ଦେଶଂ ।୮। ଅପ୍ରମାଣବତ୍ ପ୍ରମାଣମିୟତ୍ତା

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଏରୂପେ ଇକ୍ଷ୍ୱାକୁନନ୍ଦନ । କୃଷ୍ଣ ଅନୁଗ୍ରହ ଲଭିଣ ॥ କୃଷ୍ଣେ ପରିକ୍ରମି ନମିଲା — ଗୁହାଦ୍ୱାରରୁ ବାହାରିଲା । ୧ । ଦେଖିଲା ପଶୁ ପକ୍ଷୀ ନର । ଲତା ବୃକ୍ଷାଦି ଏବେ କ୍ଷୁଦ୍ର ॥ ଜାଣିଲା କଳିଯୁଗ ହେଲା । ଉତ୍ତରଦିଗେ ଯାତ୍ରା କଲା । ୨ । ସଂଶୟ ଛେଦି ନିଃସଙ୍ଗରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ବଢ଼ିଲା ତପସ୍ୟାରେ ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ମନ ନିବେଶିଲା । ଗନ୍ଧମାଦନେ ଆରୋହିଲା । ୩ । ନରନାରାୟଣ ଆଶ୍ରମ । ବଦରିକା ଯାର ନାମ ॥ ସୁଖ ଦୁଃଖାଦି ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ସହି । ହରି ସେବିଲା ତପେ ରହି ।୪। ଯବନେ ବେଢ଼ା ମଥୁରାକୁ । ହରି ଫେରିଲେ, ଯବନଙ୍କୁ ॥ ନିକାଶି ତାଙ୍କ ଦ୍ରବ୍ୟ ଧନ । କରନ୍ତି ଦ୍ୱାରକା ପ୍ରେରଣ । ୫ । ଉଗ୍ରସେନଙ୍କର ଆଦେଶରେ । ନିଅନ୍ତେ ଗୋରୁ ମନୁଷ୍ୟରେ ॥ ତେଇଶି ଅକ୍ଷୌହିଣୀ ବଳେ । ମାଗଧ ମିଳିଲେ ସେକାଳେ ॥ ୬ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ବେଗେ ରିପୁସୈନ୍ୟ । ଆସିବା ଦେଖି କୃଷ୍ଣରାମ ॥ ମନୁଷ୍ୟଚେଷ୍ଟା ଧରିଲେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ବେଗେ ଦଉଡ଼ିଲେ ।୭। ଦାନବାରି ରାମ ହରି । ଧନ ଚେକିଣ ଭୀତିପର ॥ ପଦ୍ମପଲାଶ ଚରଣରେ । ଗଲେ ବହୁ ଯୋଜନ ଦୂରେ । ୮ । ପଳାନ୍ତେ ବଳକୃଷ୍ଣ ମାଗଧ । ଦେଖି ହସିଲା

। ୮ । ପଲାୟମାନୌ ତୌ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ମାଗଧଃ ପ୍ରହସନ୍ ବଲୀ । ଅନ୍ୱଧାବଦ୍ରଥାନୀକୈରୀଶୟୋରପ୍ରମାଣବିତ୍ ॥ ୯ । ପ୍ରଦ୍ରୁତ୍ୟ ଦୂରଂ ସଂଶ୍ରାନ୍ତୌ ତୁଙ୍ଗମାରୁହତାଂ ଗିରିଂ । ପ୍ରବର୍ଷଣାଖ୍ୟଂ ଭଗବାନ୍ ନିତ୍ୟଦା ଯତ୍ର ବର୍ଷତି ॥ ୧୦ । ଗିରୌ ନିଲୀନାବାଜ୍ଞାୟ ନାଧିଗମ୍ୟ ପଦଂ ନୃପ । ଦଦାହ ଗିରିମେଧୋଭିଃ ସମନ୍ତାଦଗ୍ନିମୁତ୍ସୃଜନ୍ ॥ ୧୧ । ତତ ଉତ୍ପତ୍ୟ ତରସା ଦହ୍ୟମାନତଟାଦୁଭୌ । ଦଶୈକଯୋଜନାତ୍ତୁଙ୍ଗାନ୍ନିପେତତୁରଧୋ ଭୁବି । ୧୨ । ଅଲକ୍ଷ୍ୟମାଣୌ ରିପୁଣା ସାନୁଗେନ ଯଦୂତ୍ତମୌ । ସ୍ୱପୁରଂ ପୁନରାୟାତୌ ସମୁଦ୍ରପରିଖାଂ ନୃପ । ୧୩ । ସୋଽପି ଦଗ୍ଧାବିତି ମୃଷା ମନ୍ୱାନୋ ବଲକେଶବୌ । ବଲମାକୃଷ୍ୟ ସୁମହନ୍ମଗଧାନ୍ ମାଗଧୋ ଯଯୌ ॥ ୧୪ । ଆନର୍ତ୍ତାଧିପତିଃ ଶ୍ରୀମାନ୍ ରୈବତୋ ରୈବତୀଂ ସୁତାଂ । ବ୍ରହ୍ମଣା ଚୋଦିତଃ ପ୍ରାଦାଦ୍ବଲାୟେତି ପୁରୋଦିତଂ ॥ ୧୫ । ଭଗବାନପି ଗୋବିନ୍ଦ ଉପୟେମେ କୁରୂଦ୍ୱହ । ବୈଦର୍ଭୀଂ ଭୀଷ୍ମକସୁତାଂ ଶ୍ରିୟୋ ମାତ୍ରାଂ ସ୍ୱୟମ୍ବରେ ॥

ତତ୍ତ୍ୱ ନେତ୍ୟାହ ତଥା । ୯ । ତୁଙ୍ଗମେକାଦଶଯୋଜନୋଚ୍ଛ୍ରାୟଂ । ପ୍ରକର୍ଷେଣ ବର୍ଷତ୍ୟସ୍ମିନ୍ନିତି ପ୍ରବର୍ଷଣସ୍ତଦାଖ୍ୟା ଯସ୍ୟ ତଂ । ଦେବୋ ଭଗବାନ୍ ଇ । ଏଧାଂସି ଇନ୍ଧନାନି । ୧୦ । ତତ୍ର ନିଲୀନୟୋରପି ତୟୋଃ ପଦଂ ସ୍ଥାନମନଧିଗମ୍ୟ । ୧୧ । ତତୋ ଗିରେଃ । ଦଶ ଚୈକଂ ଚ ଯୋଜନାନି ଯସ୍ମିନ୍ ତାଦୃଶାତ୍ତୁଙ୍ଗାତ୍ ମାଗଧସଂଶ୍ରୟଦେଶମତିକ୍ରମ୍ୟ ପରତୋଽଧୋ ନିପେତତୁଃ । ୧୨।୧୪ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ବିବାହାନ୍ ନିରୂପୟିଷ୍ୟନ୍ ବଲଦେବବିବାହଂ ନବମସ୍କନ୍ଧୋକ୍ତମନୁସାରୟନ୍ ଆହ ଆନର୍ତ୍ତେତି । ୧୫ । ମାତ୍ରାଂ କଲାଂ । ୧୬ । ଚୈଦ୍ୟୋ ଯଥା ଦେବାନ୍ ଦୈତ୍ୟସ୍ୟ ସୁଧାମିବାହ

ବହୁ ହସାଇ । ତାହାଙ୍କ ଶକ୍ତି ନ ଜାଣନ୍ତି । ଧାଇଁଲା ରଥ ସୈନ୍ୟ ନେଇ । ୯ । ଦୂରେ ଧାଇଁ ଅନ୍ତେ ଶ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ । ପ୍ରବର୍ଷଣ ପର୍ବତେ ଯାଇ ॥ ଉଚ୍ଚ ଶୃଙ୍ଗରେ ଅରୋହିଲେ । ନିତ୍ୟହ ବର୍ଷନ୍ତି ଯେ ସ୍ଥଳେ । ୧୦ । ଲୁଚନ୍ତେ ଶ୍ରୀରାମ ଗୋବିନ୍ଦ । ପଥ ନପାଇ ଜରାସନ୍ଧ । କୌଣସେ କାଠ ଜମାଇଲା । ଗିରିରେ ଅଗ୍ନି ଲଗାଇଲା । ୧୧ । ଡେଇଁଲ ଉଠନ୍ତେ ଗିରି ତଟ । ଏଗାର ଯୋଜନ ପ୍ରକଟ ॥ ଗିରିଶୃଙ୍ଗେ ଯେ ଅରୋହିଲେ । ଆକାଶେ ଲୁଦ ଲମ୍ଫ ଦେଲେ ॥ ଶତ୍ରୁସଙ୍ଗ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ହେଇଁ । ପଡ଼ିଲେ ବସୁନ୍ଧରେ ଯାଇ । ୧୨ । ରିପୁ ଦେଖି ନପାରିଲେ । ସ୍ୱଅନୁଚରଗଣ ଭୁଲେ ॥ ପାରେ ବେଢ଼ା ଦ୍ୱାରକାରେ । ମିଳିଲେ କୃଷ୍ଣହରି ଧୀରେ । ୧୩ । ଯୋଦ୍ଧମ ଲେଖି ସନ୍ଦରି । ମଗଧ ଏମନ୍ତ ବିଚାରି । ସୈନ୍ୟ ଧହୁତେ ନଗରରେ । ଫେରିଲା ଜୟ ଘୋଷଣାରେ । ୧୪ । ରୈବତ ଅନର୍ତ୍ତ ଈଶ୍ୱର । ରେବତୀ ନାମ୍ନୀ କନ୍ୟା ତା'ର ॥ ବ୍ରହ୍ମାଆଦେଶେ ବଳରାମେ । ଅର୍ପିଲା କହୁଛି ତ କ୍ରମେ । ୧୫ । ବୈଦର୍ଭୀ ଭୀଷ୍ମକତନୟା । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅଂଶ ଜନ୍ମ ଯା କାୟା ॥ ସ୍ନେହେ ବନ ତାଙ୍କୁ ସ୍ୱୟମ୍ବରେ । ବିବାହ କଲେ ଗାରୁଡରେ । ୧୬ । ଶିଶୁପାଳର

Digitized by PPRACHIN, SOA

। ୧୬ । ପ୍ରମଥ୍ୟ ଚୈଦ୍ୟ ରାଜ୍ଞଃ ଶାଲ୍ୱ ପାଂଣ୍ଡିଦ୍ୟପକ୍ଷାନ୍ । ପଶ୍ୟତାଂ ସର୍ବଲୋକାନାଂ ତାର୍କ୍ଷ୍ୟପୁତ୍ରଃ ସୁଧାମିବ । ୧୭ । ଶ୍ରୀବାଦରାୟଣିରୁବାଚ । ଭଗବାନ୍ ଭୀଷ୍ମକସୁତାଂ ରୁକ୍ମିଣୀଂ ରୁଚିରାନନାଂ । ରାକ୍ଷସେନ ବିଧାନେନ ଉପୟେମ ଇତି ଶ୍ରୁତଂ । ୧୮ । ଭଗବନ୍ ଶ୍ରୋତୁମିଚ୍ଛାମି କୃଷ୍ଣସ୍ୟାମିତ- ତେଜସଃ । ଯଥା ମାଗଧଶାଲ୍ୱାଦୀନ୍ ଜିତ୍ୱା କନ୍ୟାମୁପାହରତ୍ । ୧୯ । ବ୍ରହ୍ମନ୍ କୃଷ୍ଣକଥାଃ ପୁଣ୍ୟା ମାଧ୍ୱୀର୍ଲୋକମଲାପହାଃ । କୋ ନୁ ତୃପ୍ୟେତ- ଶୃଣ୍ୱାନଃ ଶ୍ରୁତଜ୍ଞୋ ନିତ୍ୟନୂତନାଃ । ଶ୍ରୀବାଦରାୟଣିରୁବାଚ । — ରାଜାସୀଦ୍ଭୀଷ୍ମକୋ ନାମ ବିଦର୍ଭାଧିପତିର୍ମହାନ୍ । ତସ୍ୟ ପଞ୍ଚାଭବନ୍ ପୁତ୍ରାଃ- କନ୍ୟୈକା ଚ ବରାନନା । ୨୧ । ରୁକ୍ମ୍ୟଗ୍ରଜୋ ରୁକ୍ମରଥୋ ରୁକ୍ମବାହୁରନନ୍ତରଃ । ରୁକ୍ମକେଶୋ ରୁକ୍ମମାଲୀ ରୁକ୍ମିଣ୍ୟେଷାଂ ସ୍ୱସା ସତୀ । ୨୨ । ସୋପଶ୍ରୁତ୍ୟ ମୁକୁନ୍ଦସ୍ୟ ରୂପବୀର୍ୟଗୁଣଶ୍ରିୟଃ । ଗୃହାଗତୈର୍ଗୀୟମାନାସ୍ତଂ ମେନେ ସଦୃଶଂ ପତିଂ । ୨୩ । ତାଂ ବୁଦ୍ଧିଲକ୍ଷଣୌଦାର୍ୟରୂପଶୀଲଗୁଣା- ଶ୍ରୟାଂ । କୃଷ୍ଣଶ୍ଚ ସଦୃଶୀଂ ଭାର୍ଯ୍ୟାଂ ସମୁଦ୍ୱୋଢୁଂ ମନୋ ଦଧେ । ୨୪ । ବନ୍ଧୂନାମିଚ୍ଛତାଂ ଦାତୁଂ କୃଷ୍ଣାୟ ଭଗିନୀଂ ନୃପ । ତତୋ ନିବାର୍ଯ୍ୟ କୃଷ୍ଣଦ୍ୱି-

ଡଥେତ । ୧୭ । ସହସା ଯୁଦ୍ଧଂ ଦଦିତ ଶୁକ୍ରତଃ ସଙ୍ଗ ତମଥୋପେତ ତ ବୃଦ୍ଧୁତ୍ୱା ରାକ୍ଷସେନ ବିଧାନେନ ଉପୟେମେ ପରଶୀଭଗବାନିତ ଶ୍ରୁତଂ ପୂର୍ବମେବ । ୧୮ । ସାମାନ୍ୟତ ଏବ ଶ୍ରୁତଂ । ଇଦାନୀଂ ବିଶେଷତସ୍ତୁ ଶ୍ରୋତୁମିଚ୍ଛାମି । ୧୯ । ଏବଂ ନୈତଦ୍ଦୁର୍ଜ୍ଞେୟମାତ୍ମ ଶ୍ରୁତେଭ କୃଷ୍ଣ କଥା । ପୁଣ୍ୟା ମଙ୍ଗଳାଃ ମାଧ୍ୱୀଃ ଶ୍ରୁତିସୁଖାଃ ଲୋକସ୍ୟ ମଳାପହାଶ୍ଚ ଶୃଣ୍ୱାନଃ ଶୁଣ୍ୱନ୍ତିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଶ୍ରୁତଜ୍ଞଃ ଶ୍ରୁତପାରଗଃ । ନିତ୍ୟନୂତନାଃ ପ୍ରତିକ୍ଷଣମପୂର୍ବ

ଅନୁବାଦ । ଶାଲ୍ୱାଦି ନୃପେ ଜିଣିକରି । ବେଗେ ମଧ୍ୟରେ ଦେଖୁ ଦେଖୁ । ଗରୁଡ ଯେସନେ ସୁଧାକୁ । ସେହିପରି ବଳେ ଯେ ରୁକ୍ମିଣୀ । ଘେନିଲେକ ହରି କରି । ୧୬ । ଶ୍ରୀଶୁକଦେବ — ଶ୍ରୀମୁଖ ସୁତା ରୁକ୍ମିଣୀଙ୍କ । ହରି ରାକ୍ଷସ ବିଧାନରେ । କେବା ଶୁଣିଲେ ଅଛୁ ଶୁଣି । ରୁଚିର ବଦନ ତହିଁ । ୧୮ । ଅମିତତେଜା ଶ୍ରୀହରିଙ୍କ । ଚରିତ ମୁଁ ଶୁଣିବାକୁ । ଯେମନ୍ତ ମାଗଧ ଶାଲ୍ୱାଦିଙ୍କୁ । କେପରି ଜିଣି କଲେ କନ୍ୟାକୁ । ୧୯ । ପୁଣ୍ୟ ମଧୁର କୃଷ୍ଣ କଥା । କିପାଇଁ ହରଇ ସର୍ବଥା । ନିତ୍ୟନୂତନ ସେ ବଚନ । ଶୁଣି ତୃପ୍ତ ନୋହେ ଜନ । ୨୦ । ଶ୍ରୀବାଦରାୟଣି ରୁବାଚ — ବିଦର୍ଭଦେଶ ଅଧିପତି । ଭୀଷ୍ମକ ନାମେ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ । ତା ଘରେ ଜନ୍ମ ପାଞ୍ଚ ପୁତ୍ର । ସୁନ୍ଦର କନ୍ୟା ଏକମାତ୍ର । ୨୧ । ରୁକ୍ମ ଅଗ୍ରଜ ରୁକ୍ମରଥ । ରୁକ୍ମବାହୁ ରୁକ୍ମକେଶ । ରୁକ୍ମମାଳୀ ଏ ପଞ୍ଚସୁତ । ରୁକ୍ମିଣୀ କନ୍ୟା ଏକମାତ୍ର । ୨୨ । ଜନ୍ମ ଏଥି ଯେ ଦେଶରେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଗୁଣ ଗାଇବାରେ । ରୁକ୍ମିଣୀ ଶୁଣି ସେହି କାଳ । ତାଙ୍କୁ ବରିବ ବୋଲି ମନ । ୨୩ । ରୁକ୍ମିଣୀ ବୁଦ୍ଧି ରୂପ ଗୁଣ । ଶୀଳ ଉଦାର୍ଯ୍ୟ ସୁଲକ୍ଷଣ । ଏଣେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଶୁଣି ସେହି । ଭାର୍ଯ୍ୟା କରିବେ ବୋଲି ମନ ବହି । ୨୪ ।

ରୁକ୍ମିଣୀ ବୈଦର୍ଭ୍ୟମନ୍ୟତ ॥୨୪। ତଦେବେତ୍ୟାସିତାପାଙ୍ଗୀ ବୈଦର୍ଭୀ ଦୁର୍ମନା ଭୃଶଂ । ଚେତ୍ୟାପି ଦ୍ୱିଜଂ କଞ୍ଚିତ୍ କୃଷ୍ଣାୟ ପ୍ରାହିଣୋଦ୍ଦୃଢଂ ।୨୭। ଦ୍ୱାରକାଂ ସ ସମଭ୍ୟେତ୍ୟ ପ୍ରତୀହାରୈଃ ପ୍ରବେଶିତଃ । ଅପଶ୍ୟଦାଦ୍ୟଂ ପୁରୁଷମାସୀନଂ କାଞ୍ଚନାସନେ ॥ ୨୭ । ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟଦେବସ୍ତମବରୁହ୍ୟ ନିଜାସନାତ୍ । ଉପବେଶ୍ୟାର୍ହୟାଞ୍ଚକ୍ରେ ଯଥାତ୍ମାନଂ ଦିବୌକସଃ ॥ ୨୮ । ତଂ ଭୁକ୍ତବନ୍ତଂ ବିଶ୍ରାନ୍ତମୁପଗମ୍ୟ ସତାଂ ଗତିଃ । ପାଣିନାଭିମୃଶନ୍ ପାଦାବବ୍ୟଗ୍ରସ୍ତମପୃଚ୍ଛତ ॥ ୨୯। କଚ୍ଚିଦ୍ଦ୍ୱିଜବରଶ୍ରେଷ୍ଠ ଧର୍ମସ୍ତେ ବୃଦ୍ଧସମ୍ମତଃ । ବର୍ତ୍ତତେ ନାତିକୃଚ୍ଛ୍ରେଣ ସନ୍ତୁଷ୍ଟମନସଃ ସଦା ॥ ୩୦ । ସନ୍ତୁଷ୍ଟୋ ଯର୍ହି ବର୍ତ୍ତେତ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେନ କେନଚିତ୍ । ଅହୀୟମାନଃ ସ୍ୱାଦ୍ଧର୍ମାତ୍ ସ ହ୍ୟସ୍ୟାଖିଳକାମଧୁକ୍ ।୩୨। ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟୋଽସକୃଲ୍ଲୋକାନାପ୍ନୋତ୍ୟପି ସୁରେଶ୍ୱରଃ । ଅକିଞ୍ଚନୋଽପି ସନ୍ତୁଷ୍ଟଃ ଶେତେ ସର୍ବାଙ୍ଗବିଜ୍ୱରଃ । ୩୨ । ବିପ୍ରାନ୍ ସ୍ୱଲାଭସନ୍ତୁଷ୍ଟାନ୍ ସାଧୂନ୍ ଭୂତସୁହୃତ୍ତମାନ୍ । ନିରହଙ୍କାରିଣଃ ଶାନ୍ତାନ୍ ନମସ୍ୟେ

ପ୍ରତୀପ୍ସମାନାଃ । ୨୦।୨୪ । ବୈଦର୍ଭ୍ୟମନ୍ୟତ ତସ୍ୟ ବଚନମିତ୍ୟର୍ଥଃ ।୨୫ । ଅବେତ୍ୟ ଜ୍ଞାତ୍ୱା ଅସିତାପାଙ୍ଗୀ ସୁନୀଲକଟାକ୍ଷା । କୃଷ୍ଣାୟ କୃଷ୍ଣମାନେତୁଂ ପ୍ରେଷୟାମାସ । ୨୭ । ପ୍ରତୀହାରୈର୍ଦ୍ୱାରପାଲୈଃ । ୨୭ । ଆତ୍ମାନଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଂ । ୨୮ । ଅଭିମୃଶନ୍ ଶନୈଃ ସମ୍ମର୍ଦ୍ଦୟନ୍ ।୨୯।୩୦। ସ ଧର୍ମୋଽସ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ଅଖିଲକାମଦୋଗ୍ଧା ଭବତି । ଯଦ୍ୱା ସନ୍ତୁଷ୍ଟୋଽସ୍ୟ ବିଶ୍ୱସ୍ୟ ଅଖିଲକାମଧୁଗ୍ଭବତି ।୩୧। ଲୋକାନାପ୍ନୋତି ଲୋକାଲ୍ଲୋକାନ୍ତରଂ ପର୍ଯ୍ୟ-ଟତି ନୈକତ୍ର ନିର୍ବୃତସ୍ତିଷ୍ଠତୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ନାପ୍ନୋତୀତି ପାଠେ ସୁରେଶ୍ୱରୋଽପି ଭୂତ୍ୱା ଲୋକାନ୍ ନାପ୍ନୋତି ଉତ୍ତମଲୋକାନ୍ ପ୍ରାପ୍ତୋଽପି ଅପ୍ରାପ୍ତ ଇବ

କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଭର୍ତ୍ତା ହେବାକୁ । କହିଏ କହିଲେ ରୁକ୍ମିକୁ । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଶତ୍ରୁ ସେ ମଣିଲ । ବୈଦର୍ଭୀ ବଚନ ସ୍ଥିର କଲା । ୨୫ । ସୁନ୍ଦରୀ ରୁକ୍ମିଣୀ ତାଙ୍କ ଜାଣି । ଦୁଃଖପାଇଲେ କଷ୍ଟେ ଗୁଣି ॥ ଭାବ ବିଷ୍ଣାସୀ ବିପ୍ରେ ବାଇ । ଶୀଘ୍ର ପେଷିଲେ କୃଷ୍ଣ ଠାଇଁ । ୨୬। ବିପ୍ର ଦ୍ୱାରକା ପୁରେ ଗଲେ । ପ୍ରତିଦ୍ୱାରିଏ ଡାକିନେଲେ ॥ ବିପ୍ର ଦେଖିଲେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାସନେ । ଆଦିପୁରୁଷ ଭଗବାନେ । ୨୭ । ନିଜ ଦେବତା ବିପ୍ରେ ମଣି । ଆସନ ଉଠି ଚକ୍ରପାଣି ॥ ନିଜକୁ ଦେବତାଏ ଯେହ୍ନେ । ବସାଇପୂଜିଲେ ତେସନେ ।୨୮। ବିପ୍ର ଭୁଞ୍ଜିଣ ବିଶ୍ରାମନ୍ତେ । ସମୀପେ ଆସି ଜଗନ୍ନାଥେ ॥ ଶ୍ରୀକରେ ପାଦ ମର୍ଦ୍ଦିଲେ । ସଧୀରେ ସନ୍ଦେଶ ପୁଚ୍ଛିଲେ । ୨୯ । ଅର୍ଯ୍ୟସମ୍ମତ ଦ୍ୱିଜଧର୍ମ୍ମ । ସନ୍ତୋଷେ ହୁଏତ ସମ୍ଭ୍ରମ ॥ ହେ ଦ୍ୱିଜଶ୍ରେଷ୍ଠ ଆନନ୍ଦରେ । କୁଶଳେ ଅଛନ୍ତି ଘରେ । ୩୦ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯେ କୌଣସିମତେ । ସ୍ୱଧର୍ମ ନଟଳି କହିଁତେ ॥ ସନ୍ତୋଷେ ଥିଲେ ଜଗତର । ମଙ୍ଗଳ ହୁଅଇ ଅପାର । ୩୧ । ଅସନ୍ତୋଷରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେବେ । ଭ୍ରମନ୍ତି ସର୍ବଲୋକେ ଭବେ ॥ ଦରିଦ୍ର ଯଦ୍ୟପି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ । କଦାପି ନ ଲଭେ ସେ କଷ୍ଟ ।୩୨। ଯାହା ମିଳଇ ଅଯାଚିତ । ଯେ

ଶିରସାଽନ୍ଧ୍ରେକୃତ । ୩୩ । କଚ୍ଚିଦ୍ଵଃ କୁଶଳଂ ବ୍ରହ୍ମନ୍ ରାଜତୋ ଯସ୍ୟ ହି ପ୍ରଜାଃ । ସୁଖଂ ବସନ୍ତି ବିଷୟେ ପାଲ୍ୟମାନାଃ ସ ମେ ପ୍ରିୟଃ ।୩୪। ଯତ-
ସ୍ତ୍ୱମାଗତୋ ଦୁର୍ଗଂ ନିସ୍ତୀର୍ଯ୍ୟେହ ଯଦିଚ୍ଛୟା । ସର୍ବଂ ନୋ ବ୍ରୂହ୍ୟଗୁହ୍ୟଂ ଚେତ୍ କିଂ କାର୍ଯ୍ୟଂ କରବାମ ତେ ।୩୫। ଏବଂ ସମ୍ପୃଷ୍ଟସମ୍ପ୍ରଶ୍ନୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ପର-
ମେଷ୍ଠିନା । ଲୀଳାଗୃହୀତଦେହେନ ତସ୍ମୈ ସର୍ବମବର୍ଣ୍ଣୟତ୍ । ୩୬ । ଶ୍ରୀରୁକ୍ମିଣ୍ୟୁବାଚ — ଶ୍ରୁତ୍ୱା ଗୁଣାନ୍ ଭୁବନସୁନ୍ଦର ଶୃଣ୍ୱତାଂ ତେ ନିର୍ବିଶ୍ୟ
କର୍ଣ୍ଣବିବରୈର୍ହରତୋଽଙ୍ଗତାପମ୍ । ରୂପଂ ଦୃଶାଂ ଦୃଶିମତାମଖିଳାର୍ଥଲାଭଂ ତ୍ୱୟ୍ୟଚ୍ୟୁତାବିଶତି ଚିତ୍ତମପତ୍ରପଂ ମେ । ୩୭ । କା ତ୍ୱା ମୁକୁନ୍ଦ ମହତୀ

କୁଳଶୀଲରୂପ ... ସ୍ୱଲଭଃ ସ୍ୱତ ଏବ ... ଇତ୍ୟର୍ଥଃ ତଦେବାହ ସର୍ବେଷ୍ୱଙ୍ଗେଷୁ ବାହ୍ୟାଙ୍ଗାନ୍ୟାଦୌ ବକ୍ତବ୍ୟାପରହିତଃ । ୩୨ । ସ୍ୱଲଭଃ ସ୍ୱତ ଏବ
କ୍ଲିଶ୍ୟତୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ଶେତେ ସୁଖମାସ୍ତେ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ ତଦେବାହ ସର୍ବେଷ୍ୱଙ୍ଗେଷୁ ବାହ୍ୟାଙ୍ଗାନ୍ୟାଦୌ ବକ୍ତବ୍ୟାପରହିତଃ । ୩୨ । ସ୍ୱଲଭଃ ସ୍ୱତ ଏବ
ପ୍ରାପ୍ତୋ ଲାଭ ଅମ୍ଳାନଭୋ ବା ତେନ ସନ୍ତୁଷ୍ଟାନ୍ ପୂର୍ଣ୍ଣାନ୍ । ସାଧୂନ୍ ସ୍ୱଧର୍ମନିଷ୍ଠାନ୍ । ୩୩ । ଯସ୍ୟ ରାଜ୍ଞୋ ବିଷୟେ ଦେଶେ । ୩୪ । ଯତଃ ସ୍ଥାନାତ୍
ଯଦିଚ୍ଛୟା ଯତ୍କାର୍ଯ୍ୟେଚ୍ଛୟା ଦୁର୍ଗଂ ସମୁଦ୍ରଂ । ୩୫ । ଏବଂ ସମ୍ପୃଷ୍ଟଃ ସମ୍ପ୍ରଶ୍ନଃ ପ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟୋଽର୍ଥୋ ଯଂ ସଃ । ପରମେଷ୍ଠିନା । ପରମେଶ୍ୱରେଣ । ବନ୍ଦ୍ୟୁନା-
ନନ୍ଦପ୍ରେଷ୍ଠଂ ରୁକ୍ମିଣ୍ୟେଷ୍ଟେଷିତମିତ୍ୟାଦ । ସର୍ବଂ । ୩୬ । ରୁକ୍ମିଣ୍ୟା ସ୍ୱସ୍ୱମେକାନ୍ତେ ଲିଖିତ୍ୱା ଦତ୍ତପତ୍ରିକାଂ ମୁଦ୍ରାମନ୍ତ୍ରୟ କୃଷ୍ଣାୟ ପ୍ରେମତନ୍ମନଦ-
ର୍ଶୟତ୍ । ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣନାଜ୍ଞୟା ବାଚୟତି ଶ୍ରୁତ୍ୱେତି । ଅୟମର୍ଥଃ । ହେ ଅଚ୍ୟୁତ ହେ ଭୁବନସୁନ୍ଦରେତ୍ୟୌତ୍ସୁକ୍ୟଂ ଦ୍ୟୋତୟତି । କ୍ୱ ତବ ମହିମା
କ୍ୱ ଚାହଂ ରୂପକୁଳଶୀଳାଦ ଯଦ୍ୟପି ତଥାପି ଅପଗତା ତ୍ରପା ଯସ୍ମାତ୍ ତସ୍ମୈ ଚିତ୍ତଂ ବୃଦ୍ଧି ଆବିଶତି ଆସକ୍ତଂ ଭବେ । ତତ୍କୁତଃ ସ୍ତବାହ । ଶୃଣ୍ୱତାଂ କର୍ଣ୍ଣ-
ବିବରୈରନ୍ତଃ ପ୍ରବିଶ୍ୟ ଅଙ୍ଗତାପଂ ଅଙ୍ଗେତି ପୃଥକ୍ ସମ୍ବୋଧନଂ ବା ହରତସ୍ତବ ଗୁଣାନ୍ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ତଥା ଦୃଶିମତାଂ ଚକ୍ଷୁଷ୍ମତାଂ ଦୃଶାମଖିଳାର୍ଥଲାଭଂ

ଦେଖେ ତହିଁ ଦ୍ୱିଜ ତୁଷ୍ଟ ॥ ପ୍ରାଣିଙ୍କଠାରେ ବନ୍ଧୁପଣ । ବହନ୍ତି ଯେ ଧାର୍ମିକଗଣ ॥ ନିରହଂକାରି ଶାନ୍ତଜନେ । ପ୍ରଣାମ ମୋର ଅନୁକ୍ଷଣେ । ୩୩ ।
ଯେ ଦେଶେ ତୁମ୍ଭେ କର ବାସ । ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ସେ ଦେଶ ନରେଶ ॥ ସୁଖେ ପାଳନ୍ତି କି କହ । ବିପ୍ରେ ଅନ୍ତରିତ ନର୍ବାସୁ ॥ ଦେନୃପ ସୁଖେ ପ୍ରଜା ପାଳେ
ତାହାଙ୍କୁ ପ୍ରିୟ ମୁହିଁ ଭଲେ । ୩୪ । ଲଙ୍ଘି ଏ ଦୁର୍ଗମ ସାଗର । ଯେ ସ୍ଥାନୁ ଯେ କାର୍ଯ୍ୟେ ସତ୍ୱର ॥ ଏଠି ମିଳିଲ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦରେ । କିସ କରିବ ଆଜ୍ଞା ଦିଅ ॥
।୩୫। ଲୀଳାବିଗ୍ରହ ବିଶ୍ୱକର୍ତ୍ତା ॥ ଏରୂପେ ପଚାରନ୍ତେ ବାର୍ତ୍ତା । ବ୍ରାହ୍ମଣ କହିଲେ ଅନ୍ତରେ । ବର୍ଣ୍ଣିଲ ଭଲ ସବୁ ଧୀରେ । ୩୬ । ଶ୍ରୀରୁକ୍ମିଣ୍ୟୁବାଚ ।
ଅହେ ଭୁବନମନୋହର । ସ୍ୱଗୁଣ ଶୁଣନ୍ତେ ତୁମ୍ଭର ॥ ମୋ ଅଙ୍ଗ ତାପ ନାଶ ଯାଏ । ସ୍ୱରୂପ ଦେଖନ୍ତେ ପାଣିଏ ॥ ନେତ୍ରକୁ କୃତାର୍ଥ କରନ୍ତି ।
ଏରୂପଗୁଣ ଶୁଣି ଗାଢ ॥ ଅହେ ଅଚ୍ୟୁତ ଲାଜ ଛେଜ । ତୁମ୍ଭଠି ମନ ଅଛି ମଜ୍ଜି । ୩୭ । କୁଳଶୀଳ ରୂପ ବିଦ୍ୟାରେ । ବୟସ ଧନ ପ୍ରଭାବରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

କୁଳଶୀଳରୂପ ବିଦ୍ୟାବୟୋଦ୍ରବିଣଧାମଭିରାତ୍ମତୁଲ୍ୟମ୍ । ଧୀରା ପତିଂ କୁଳବତୀ ନ ବୃଣୀତ କନ୍ୟା କାଲେ ନୃସିଂହ ନରଲୋକମନୋଭିରାମଂ ॥ ୩୭ । ତନ୍ମେ ଭବାନ୍ ଖଲୁ ବୃତଃ ପତିରଙ୍ଗ ଜାୟାମାତ୍ମାର୍ପିତଶ୍ଚ ଭବତୋଽତ୍ର ବିଭୋ ବିଧେହି । ମା ବୀରଭାଗମଭିମର୍ଶତୁ ଚୈଦ୍ୟ ଆରାଦ୍ ଗୋମାୟୁବନ୍ମୃଗପତେର୍ବଲିମମ୍ବୁଜାକ୍ଷ । ୩୮ । ପୂର୍ତ୍ତେଷ୍ଟଦତ୍ତନିୟମବ୍ରତଦେବବିପ୍ର—ଗୁର୍ବର୍ଚ୍ଚନାଦିଭିରଲଂ ଭଗବାନ୍ ପରେଶଃ । ଆରାଧିତୋ ଯଦି ଗଦାଗ୍ରଜ ଏତ୍ୟ ପାଣିଂ ଗୃହ୍ଣାତୁ ମେ ନ ଦମଘୋଷସୁତାଦୟୋଽନ୍ୟେ । ୪୦ । ଶ୍ୱୋଭାବିନି ତ୍ୱମଜିତୋଦ୍ୱହନେ ବିଦର୍ଭାନ୍ ଗୁପ୍ତଃ ସମେତ୍ୟ

ସ୍ୱଚ୍ଛଂ ରୂପଂ ଶୃଣ୍ୱତେଶ । ୩୬ । ଅହୋ କୁଳକନ୍ୟାନାମିଦମଧାର୍ଷ୍ଟ୍ୟମିତି ମାଶଙ୍କୀରିତ୍ୟାହ କା ତ୍ୱେତି । ହେ ମୁକୁନ୍ଦ ହେ ନୃସିଂହ ନରଶ୍ରେଷ୍ଠ । କା ନାମ କନ୍ୟା କୁଳବତୀ ତଥା ମହାଗୁଣା ପୂର୍ବଗୁଣୋଦାରା ତଥା ଧୀରା ଧୃତିମତୀ ତ୍ୱା ତ୍ୱାଂ ପତିଂ ନ ବୃଣୀତ । ମଦୀୟେ ବରଣେ ସ୍ୱଂ ଦୋଷଶଙ୍କେତି ଭାବଃ । କଥଂଭୂତଂ । କୁଳଶୀଳାଦିଭିରାତ୍ମନୈବ ତୁଲ୍ୟଂ ନିରୁପମମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଦ୍ରବିଣଂ ଦ୍ରବ୍ୟସମୃଦ୍ଧ ଧାମ ପ୍ରଭାବଃ । ତଥା ନରଲୋକସ୍ୟ ମନସାଂ ଅଭି-ରମୋଽଭିରମଣଂ ଯସ୍ମାତ୍ ତଂ । କେଷୁ କାଲେ ବିବାହାବସରେ । ୩୭ । ହେ ଶଙ୍କେ ତତ୍ ତସ୍ମାତ୍ ମେ ମୟା ଭବାନ୍ ଖଲୁ ପତିର୍ବୃତଃ ଆତ୍ମା ଚ ଭବତୋଽର୍ପିତଃ ଅତସ୍ତ୍ୱମେବାଗତ୍ୟ ମାଂ ଭବତୋ ଜାୟାଂ ବିଧେହି । ବିପକ୍ଷେ ବାଧକଂ ଦର୍ଶୟନ୍ନାହ ମା ବୀରଭାଗମିତି । ବୀରସ୍ୟ ତବ ଭାଗଂ ମାଂ ଆରାତ୍ ଶୀଘ୍ରଂ ଏତ୍ୟ ଆଗତ୍ୟ ଚୈଦ୍ୟୋ ମାଭିମର୍ଶତୁ ମା ସ୍ପୃଶତୁ । ମୃଗପତେର୍ବଲିଂ ଗୋମାୟୁବତ୍ ଗୋମାୟୁଃ ଶୃଗାଲ ଇବେତି । ୩୮ । ଅନେକଜନ୍ମକୃତୈଃ ସୁକୃତୈରେବନେବ ଭବାଦୃଶ ପ୍ରାର୍ଥ୍ୟତେ ପୂର୍ତ୍ତେତି । ପୂର୍ତ୍ତଂ କୂପାଦି । ଇଷ୍ଟମଗ୍ନିହୋତ୍ରାଦି ଦତ୍ତଂ ହିରଣ୍ୟାଦି ଦାନଂ । ନିୟମସ୍ତୀର୍ଥାଟନାଦିଃ ବ୍ରତଂ କୃଚ୍ଛ୍ରାଦି । ୪୦ । ନନୁ ଚୈଦ୍ୟାସୁ ବନ୍ଧୁଭିରଭିପାଲ୍ୟାଂ ତ୍ୱାଂ କଥଂ ନେଷ୍ୟାମି କରଣୀୟମିତ୍ୟପେକ୍ଷାୟାମାହ ଶ୍ୱୋଭାବିନୀତି

ମୋଠାରୁ ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣି ରୂପ । ଏନର ଲୋକ ମନ ମୋହ ॥ କେଉଁ କୁଳଜା ଧୃତିମତୀ । ନୃପ କନ୍ୟକା ଗୁଣବତୀ ॥ ବିବାହକାଳେ ତୁମ୍ଭପରି । ପତିକୁ ବରିବ ନ ବରି । ୩୭ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଆତ୍ମା ସମର୍ପିଲି । ସ୍ୱପତି ପୂର୍ବେ ମୁଁ ବରିଲି ॥ ଆସ ଏ ସ୍ଥାନେ ବେଗେ ହରି । କର ହେ ମୋତେ ନିଜ-ନାରୀ ॥ ହେ ବୀର ମୁଁ ଅଟେ ତୁମ୍ଭର । ଯେପରେ ଶିଶୁପାଳ ଛାର ॥ ସିଂହର ଭୋଗ୍ୟକୁ ଶୃଗାଳ । ପରାଏ ନ ଛୁଇଁ ଚଞ୍ଚଳ । ୩୮ । ଦେବ ମନ୍ଦର ଜଳା-ଶୟ । ଯଜ୍ଞ ଦାନ ତୀର୍ଥ ସମୂହ ॥ ବ୍ରତ ଦେବତା ବିପ୍ରସେବା । ଯେବେ ମୁଁ କରି ପୂର୍ବ ଜନ୍ମ ॥ ଆରାଧିଥିବି ଭଗବାନେ । ତାହେ ଜେମିଲ ଏହିସ୍ଥାନେ କୃଷ୍ଣ ହୁଅନ୍ତୁ ମୋର ପତି । ଶିଶୁପାଳାଦି ନ ହୁଅନ୍ତି ॥ ନୃହନ୍ତୁ ମୋର ପ୍ରାଣନାଥ । ଏତିକ ଇଚ୍ଛା ମୋ ଚିତ୍ତ । ୪୦ । ଅହେ ଅଜିତ କାଲି

ସ୍ତୁତଜାପତ୍ତ୍ଭୂଃ ଦେହେ । କର୍ଷ୍ଟେ ଚୈଦ୍ୟମଗଧେନ୍ଦ୍ରବଲଂ ପ୍ରସହ୍ୟ ମାଂ ରକ୍ଷସେନ ବଧିକୋଦ୍ଭ୍ରବ ଗାର୍ଦ୍ଧ୍ୟଶୁଲ୍କଂ ।୪୧। ଅନ୍ତଃପୁରାନ୍ତରଚରୀମନ-ହତ୍ୟ ବନ୍ଧୂନ୍ ତ୍ୱାମୁଦ୍ବହେ କଥମିତି ପ୍ରବଦାମ୍ୟୁପାୟଂ । ପୂର୍ବେଦ୍ୟୁରସ୍ତି ମହତୀ କୁଳଦେବୀଯାତ୍ରା ଯସ୍ୟାଂ ବହିର୍ନବବଧୂର୍ଗିରିଜାମୁପେୟାତ୍ ।୪୨। ଯସ୍ୟାଙ୍ଘ୍ରିପଙ୍କଜରଜଃସ୍ନପନଂ ମହାନ୍ତୋ ବାଞ୍ଛନ୍ତ୍ୟୁମାପତିରିବାତ୍ମତମୋଽପହତ୍ୟୈ । ଯର୍ହ୍ୟମ୍ବୁଜାକ୍ଷ ନ ଲଭେୟ ଭବତ୍ପ୍ରସାଦଂ ଜହ୍ୟାମସୂନ୍ ବ୍ରତ-କୃଶାନ୍ ଶତଜନ୍ମଭିଃ ସ୍ୟାତ୍ । ୪୩। ଶ୍ରୀବ୍ରାହ୍ମଣ ଉବାଚ — ଇତ୍ୟେତେ ଗୁହ୍ୟସନ୍ଦେଶା ଯଦୁଦେବ ମୟାହୃତାଃ । ବିମୃଶ୍ୟ କର୍ତ୍ତୁଂ ଯଚ୍ଚାତ୍ର କ୍ରିୟତାଂ

ତଦ ଅନନ୍ତରଂ ଶ୍ଳୋକଦ୍ୱୟେନ ଉଦ୍ବାହପ୍ରକାରଂ ବଦତି । ପ୍ରଥମଂ ଗୁପ୍ତୋ ଲକ୍ଷିତ ଏବାଗତ୍ୟ ପଶ୍ଚାତ୍ ପୃତନାପତିଭିଃ ପରିବୃତଃ ସନ୍ ଚୈଦ୍ୟାଦିବଳଂ କର୍ଷ୍ଟେ ପ୍ରସହ୍ୟ ବଳାତ୍ ଗାର୍ଦ୍ଧ୍ୟଂ ପ୍ରଭାବଦର୍ଶନମେବ ଶୁଲ୍କଂ ବୈଗାହ୍ୟକଂ ଦେୟଂ ଯସ୍ୟାସ୍ତାଂ ମାଂ ଅନେନ ରକ୍ଷସବିଧିନା ଉଦ୍ବୋଢ଼ୁମ୍ୟପଦେଶେରହସ୍ୟଂ ।୪୧। ନନୁ ଦ୍ୱାରସ୍ଥ କ୍ଷିଣୁପାଳାଦିବଳପ୍ରଥମନଂ ଅନ୍ତଃପୁରମଧ୍ୟଗତାତ୍ୱାମନ୍ତରା ହରଣେ ବନ୍ଧୁବଧୋଽପି ପ୍ରସଜ୍ୟେତ ଇତ୍ୟତ ଆହ ଅନ୍ତଃପୁରେତି । ପୂର୍ବଦ୍ୟୁର୍ବିବାହାତ୍ ଗିରିଜାୟାମମ୍ବିକାୟାଂ । ଅମ୍ବିକାଗୃହାଦେବ ମମ ହରଣଂ ସୁକରମିତି ଭାବଃ । ୪୨। ନନୁ କମନେନାନର୍ଥକାରଣ ନିର୍ବନ୍ଧେନ ଚୈଦ୍ୟୋଽପି ତାବତ୍ ପ୍ରଖ୍ୟାତଗୁଣକର୍ମା ଯୋଗ୍ୟ ଏବ ବର ଇତି ଚେତ୍ ତତ୍ରାହ ଯସ୍ୟେତି । ହେ ଅମ୍ବୁଜାକ୍ଷ ଯସ୍ୟ ଭବତୋଙ୍ଘ୍ରିପଙ୍କଜରଜୋଭିଃ ସ୍ନପନଂ ଆତ୍ମନସ୍ତମୋଽପହତ୍ୟୈ ଉମାପତିରିବ ମହାନ୍ତୋ ବାଞ୍ଛନ୍ତି ତସ୍ୟ ଭବତଃ ପ୍ରସାଦଂ ଯର୍ହ୍ୟହଂ ନ ଲଭେୟ ନ ପ୍ରାପ୍ନୁୟାଂ ତର୍ହି ବ୍ରତୈରୁପବାସାଦିଭିଃ କୃଶାନ୍ ଅସୂନ୍ ପ୍ରାଣାନ୍ ଜହ୍ୟାଂ ତ୍ୟଜେୟଂ । ତତଃ କମିତ୍ୟତ ଆହ ଶତଜନ୍ମଭିରପି ଏବମେବ ବାରଂବାରଂ ଜହ୍ୟାଂ

ମୋର । କହନ୍ତୁ ହେବ ବିଭବର ॥ ସେନାପତିଙ୍କ ତୁଲେ ଗୁପ୍ତେ । ଅପଣ ମିଳନ୍ତୁ ଦ୍ୱାରତେ ॥ ଚୈଦ୍ୟ ମାଗଧ ବଦର୍ଭର । ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ମଥି ମୋହର ହର ॥ ରାକ୍ଷସ ବିଧାନେ ସ୍ୱୀକଲେ । ମୋତେ ବିବାହ କର ହେଲେ ।୪୧। ତୁ ଅନ୍ତଃପୁରେ ଥିବୁ ବହୁ । ନ ବଧି ତୋର ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ମୁହିଁ ॥ କପରି ତୋତେ କା ହରିବା । ତାର ଉପାୟ ଅଛି ଶୁଣ ॥ କୁଳଦେବୀଙ୍କ ମହୋତ୍ସବ । ବିବାହ ପୂର୍ବଦିନେ ହେବ ॥ ସେ ଦିନ ନବବଧୂ ମୁହିଁ । ଗିରିଜା ପୂଜ ଅଛି ଯାଇଁ ॥ ତାହାରେ ସେ ଦେବୀମନ୍ଦିର । ତହୁଁ ହରିବ ମୋତେ ହେଉ ଚୋର ।୪୨। ନିଜ ଅଜ୍ଞାନ ନାଶପାଇଁ । ଶିବଙ୍କ ସମ ଯୋଗୀ ହୋଇ ॥ ଯାଧ୍ୟ ଯାପଦକମଳ ରଜସ୍ନାନରେ ହୁଅନ୍ତି ହେଳ ॥ ସେତେ ଯେ ପଦ୍ମନୟନଙ୍କର । ନୋହିବ ଅନୁଗ୍ରହପାତ୍ର ॥ ବ୍ରତରେ ଅନାହାରେ ପ୍ରାଣ । ତେଜନ୍ତି କଷ୍ଟ ଏ ପଣ ॥ ଶତରେ ଶତଜନ୍ମରେ । ଏମନେ କେବେ ସେ ପଥରେ ।୪୩। ଶ୍ରୀବ୍ରାହ୍ମଣ ଉବାଚ — ହେ ଯଦୁଦେବ ଏହି ସ୍ଥ । ଦେଶ ୧.୬ ବହି ଦେଲ୍ଲ

ତଦନନ୍ତରଂ ।୪୪।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ରୁକ୍ମିଣ୍ୟୁଦ୍ୱାହେ ଦ୍ୱିପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୫୨।

ତ୍ରିପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ବୈଦର୍ଭ୍ୟାଃ ସ ତୁ ସନ୍ଦେଶଂ ନିଶମ୍ୟ ଯଦୁନନ୍ଦନଃ । ପ୍ରଗୃହ୍ୟ ପାଣିନା ପାଣିଂ ପ୍ରହସନ୍ନିଦମବ୍ରବୀତ୍ ।୧। ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ — ତଥାହମପି ତଚ୍ଚିତ୍ତୋ ନିଦ୍ରାଂ ଚ ନ ଲଭେ ନିଶି । ବେଦାହଂ ରୁକ୍ମିଣା ଦ୍ୱେଷାନ୍ମମୋଦ୍ୱାହୋ ନିବାରିତଃ ।୨। ତାମାନୟିଷ୍ୟ ଉନ୍ମଥ୍ୟ ରାଜନ୍ୟାପସଦାନ୍ ମୃଧେ । ମତ୍ପରାମନବଦ୍ୟାଙ୍ଗୀମେଧସୋଽଗ୍ନିଶିଖାମିବ ।୩। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଉଦ୍ୱାହର୍କ୍ଷଂ ଚ ବିଜ୍ଞାୟ ରୁକ୍ମିଣ୍ୟା ମଧୁସୂଦନଃ । ରଥଃ ସଂଯୁଜ୍ୟତାମାଶୁ ଦାରୁକେତ୍ୟାହ ସାରଥିମ୍ । ଦାରୁକ ଇତି ଶେଷ ।୪।

ଯାବନ୍ତରଭନ୍ତୁତରପି ତବ ପ୍ରସାଦଃ ପ୍ୟାଦଡ । ୪୩ । ଅଥ ଯତ୍ କର୍ତ୍ତୁଂ କାରଣୀୟଂ ତଦ୍ବିମୃଶ୍ୟ ନିଶ୍ଚିତ୍ୟ ତୋତାନନ୍ତରମେବ ନିଶ୍ଚିତାମିତି ।୪୪।

ଇତି ଶ୍ରୀଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଦ୍ୱିପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୫୨ ।

ତ୍ରିପଞ୍ଚାଶତ୍ତମେ ଗତ୍ୱା ବିଦର୍ଭାନଭୁତେନ ହ । ରୁକ୍ମିଣୀମହରତ୍ କୃଷ୍ଣୋ ମିଷତାଂ ଦ୍ୱିଷତାଂ ବଳାତ୍ ।୧। ନିଦ୍ରାମ୍ୟା ଅଲଭେ କାରଣାନ୍ତରଂ ବେଦେଷ୍ଟ । ତସ୍ୟା ଅକଥିତମପ୍ୟନ୍ତଂ ଜାନାମୀତି ।୨। ଆନୟିଷ୍ୟେ ଆନେଷ୍ୟାମି । ରାଜନ୍ୟାପସଦାନ୍ ରାଜସୁ ହୀନାନ୍ । ଉନ୍ମଥ୍ୟାନଗ୍ନେ ନ୍ତ୍ୟାଗ୍ନେ ଏଧସ ଇବ ।୩। ଉଦ୍ୱାହର୍କ୍ଷମିତି ପରଶ୍ୱୋ ଭାବୀ ବିବାହନକ୍ଷତ୍ରମିତି ବିଜ୍ଞାୟ ତସ୍ୟାଂ ରାତ୍ର୍ୟାଂ ପ୍ରସ୍ଥାୟ ପ୍ରାତର୍ବିଦର୍ଭଦେଶାନଗମତ୍ ।

ଏ ଅନ୍ତେ ଯାତ୍ରା କରିବାର । ବଗୃହି କର ଯଦୁବର । ୪୪ । ରଜିଲ ପଣ୍ଡିତ ଦାସ । ରୁକ୍ମିଣୀ ପେଶିଲେ ସନ୍ଦେଶ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଦ୍ୱିପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୫୨ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ—ଏମନ୍ତେ ରୁକ୍ମିଣୀ ବାଇଛା । ଶୁଣନ୍ତେ ଜଗତକରତା । ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କର ଧରି କରେ । ହସି କହନ୍ତି ଧୀରେ ଧୀରେ ।୧। ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ—ହେବିପ୍ର ମୁଁ ତାକୁ ଭାବଇ । ରାତ୍ରରେ ନିଦ ନ ମାଉଇ । ରୁକ୍ମୀ ବିଦ୍ୱେଷ ମୋତେ କଲା । ଭଗ୍ନୀ ବିବାହ ନ ଦେଇଲା ।୨। ଆଣିବି ନୃପଙ୍କ ମୁଣ୍ଡେ ମଥି । କାଷ୍ଠରୁ ଅଗ୍ନିଶିଖା ମିତି । ମୋ ସ୍ନେହବଶା ସେ ସତୀକୁ । ଆଣିବି ନଶ୍ଚେ ଦ୍ୱାରକାକୁ ।୩। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ —ବିଭାନକ୍ଷତ୍ର

ରଥଃ ସଯୁଜ୍ୟତାମାଶୁ ଦାରୁକେତ୍ୟାହ ସାରଥିଂ । ୪। ସ ତାର୍କ୍ଷ୍ୟୈଃ ଶୈବ୍ୟସୁଗ୍ରୀବମେଘପୁଷ୍ପବଲାହକୈଃ । ଯୁକ୍ତଂ ରଥମୁପାନୀୟ ତସ୍ଥୌ ପ୍ରାଞ୍ଜ-
ଲିରଗ୍ରତଃ । ୫ । ଅରୁହ୍ୟ ସ୍ୟନ୍ଦନଂ ଶୌରିର୍ଦ୍ୱିଜମାରୋପ୍ୟ ତୂର୍ଣଗୈଃ । ଆନର୍ତ୍ତାଦେକରାତ୍ରେଣ ବିଦର୍ଭାନଗମଦ୍ଧୟୈଃ । ୬। ରାଜା ସ କୁଣ୍ଡିନପତିଃ
ପୁତ୍ରସ୍ନେହବଶାନୁଗଃ । ଶିଶୁପାଳାୟ ସ୍ୱାଂ କନ୍ୟାଂ ଦାସ୍ୟନ୍ କର୍ମାଣ୍ୟକାରୟତ୍ । ୭ । ପୁରଂ ସମ୍ମୃଷ୍ଟସଂସିକ୍ତମାର୍ଗରଥ୍ୟାଚତୁଷ୍ପଥଂ । ଚିତ୍ରଧ୍ୱଜପତାକା-
ଭିସ୍ତୋରଣୈଃ ସମଲଙ୍କୃତଂ । ୮ । ସ୍ରଗ୍‌ଗନ୍ଧମାଲ୍ୟାଭରଣୈର୍ବିରଜୋଽମ୍ବରଭୂଷିତୈଃ । ଜୁଷ୍ଟଂ ସ୍ତ୍ରୀପୁରୁଷୈଃ ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଗୃହୈରଗୁରୁଧୂପିତୈଃ । ୯ ।
ପିତୃନ୍ ଦେବାନ୍ ସମଭ୍ୟର୍ଚ୍ଚ୍ୟ ବିପ୍ରାଂଶ୍ଚ ବିଧିବନ୍ନୃପଃ । ଭୋଜୟିତ୍ୱା ଯଥାନ୍ୟାୟଂ ବାଚୟାମାସ ମଙ୍ଗଳଂ । ୧୦ । ସୁସ୍ନାତାଂ ସୁଦତୀଂ କନ୍ୟାଂ କୃତକୌତୁକ-
ମଙ୍ଗଳାଂ । ଅହତାଂଶୁକଯୁଗ୍ମେନ ଭୂଷିତାଂ ଭୂଷଣୋତ୍ତମୈଃ । ୧୧ । ଚକ୍ରୁଃ ସାମର୍ଗ୍ୟଜୁର୍ମନ୍ତ୍ରୈର୍ବଧ୍ୱା ରକ୍ଷାଂ ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମାଃ । ପୁରୋହିତୋଽଥର୍ବବିଦ୍ୱୈ

ଶ୍ରୋତ୍ରିୟଙ୍କ ଧର୍ମକରୋଦ୍‌ଗ୍ରହେ ବିଦର୍ଭାନ୍‌ଗତ୍ୱା ସମେତ୍ୟାୟ ରୁକ୍ମିଣୀସନ୍ଦେଶାତ୍ । ୪ । ଶୈବ୍ୟେତ୍ୟାଦିନା ଚତ୍ୱାର ଏତେ ନାମାନ । ୫-୬ ।
ପୁତ୍ରସ୍ୟ ରୁକ୍ମିଣଃ ସ୍ନେହେନ ତଦ୍‌ବଶମନୁଗଚ୍ଛତି ତଥା । ଅନେନ ଶିଶୁପାଳେ ଅନନ୍ୟବୁଦ୍ଧିଂ ଦ୍ୟୋତୟତି । କର୍ମାଣି ପୁରାଲଙ୍କାରପିତୃଦେବା-
ର୍ଚ୍ଚନାଦୀନି । ୭ । ୮ । କ୍ଷୋଦାଦି ପୁଷ୍ପମିତ୍ୟାଦିତତୂର୍ଣ୍ଣଃ । ସମ୍ମୃଷ୍ଟାଃ ସଂସିକ୍ତାଶ୍ଚ ମାର୍ଗାଦୟୋ ଯସ୍ମିନ୍‌ ପୁରେ । ଚିତ୍ରା ଧ୍ୱଜାଶ୍ଚ ପତାକାଶ୍ଚ ତାଭିଃ ସମଲଙ୍କୃତ-
ମନାରଯତ୍ । ୮ । ସ୍ରଗ୍‌ଗନ୍ଧମାଲ୍ୟାଭରଣୈରଚ୍ଛାୟ ମଣ୍ଡିତୌ ଦୃଷ୍ଟବ୍ୟଃ । ଯଦ୍ୱା ସ୍ରଗ୍‌ଗନ୍ଧମାଲ୍ୟାନି ପରିଧୃତାନି ତଥା ତୈଃ । ତଥା ବିରଜୋ-
ଽମ୍ବରୈର୍ଭୂଷିତୈଶ୍ଚ ସ୍ତ୍ରୀପୁରୁଷୈର୍ଜୁଷ୍ଟଂ । ତଥା ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଗୃହୈଶ୍ଚ ଜୁଷ୍ଟଂ । ୯ । ଯଥାନ୍ୟାୟଂ ସ୍ୱସ୍ତ୍ୟୟନଂ ଚ କନ୍ୟାଂ ପ୍ରତି ମଙ୍ଗଳଂ ବାଚୟାମାସ । ୧୦ ।

ରୁକ୍ମିଣୀର । କାଶିକାପାଳଙ୍କେ ଶ୍ରୀଧର । ଦାରୁକ ସାରଥିକୁ କହ । କହିଲେ ରଥ ଯୋଚ ଯାଇ । ୪ । ଶୈବ୍ୟ ସୁଗ୍ରୀବ ବଳାହକ । ମେଘପୁଷ୍ପକୁ
ଯୋଚି । ସାରଥି ରଥରେ ଯୋଚଲା । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଅଗ୍ରେ ଉଭାହେଲା । ୫। ବ୍ରାହ୍ମଣ ସହିତ ଶ୍ରୀହରି । ରଥେ ବସିଲେ ବେଗରେ । ଏକେ ଆନର୍ତ୍ତ
ଏକରାତ୍ରେ । ବିଦର୍ଭେ ଗଲେ ଅଶ୍ୱରଥେ । ୬ । ରାଜା ଜପାଇ ପୁତ୍ରମତ । ଭୀଷ୍ମକ କୁଣ୍ଡିନ ନରନାଥ । କନ୍ୟା ଦେବାକୁ ଶିଶୁପାଳେ । କରିଲେ
ଯୋଗ ସକାଳେ । ୭ । ନଗରେ ରଥ୍ୟ ଚତୁଷ୍ପଥ । ମାର୍ଜି ପୁନର୍ମଳ ସୁସିକ୍ତ । ଧ୍ୱଜ ତୋରଣ ତୋଳଣରେ । ବେଢ଼ ନଗର ହରେ । ୮ ।
ସ୍ରଗ ମାଲ୍ୟ ହାର ଭୂଷଣ । ପିନ୍ଧି ନିର୍ମଳ ବସନ । ଅଗୁରୁ ଧୂପେ ଘର ବାସ । ନାରୀ-ପୁରୁଷ-ଗୃହମାଳ । ୯ । ଦେବତା ପିତୃ ବିପ୍ରଗଣେ । ପୂଜି
ଭୋଜ ଦେଲେ ନୃପେ । ପଢ଼ନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣେ ବହୁତ । ମଙ୍ଗଳ ବଚନ ପଢ଼ାଇ । ୧୦ । କନ୍ୟାକୁ ସ୍ନାନ କରାଇ । ମଙ୍ଗଳ ବନ୍ଧନ ସୁତ୍ର । ବାନ୍ଧ

ଜୁହାବ ଗ୍ରହଶାନ୍ତୟେ ।୧୨। ହିରଣ୍ୟରୂପ୍ୟବାସାଂସି ତିଲାଂଶ୍ଚ ଗୁଡମିଶ୍ରିତାନ୍ ପ୍ରାଦାଦ୍ଧେନୂଶ୍ଚ ବିପ୍ରେଭ୍ୟୋ ରାଜା ବିଧିବିଦାଂବରଃ ।୧୩। ଏବଂ ଚେଦିପତୀ ରାଜା ଦମଘୋଷଃ ସୁତାୟ ବୈ । କାରୟାମାସ ମନ୍ତ୍ରଜ୍ଞୈଃ ସର୍ବମଭ୍ୟୁଦୟୋଚିତଂ ।୧୪। ମଦଚ୍ୟୁଦ୍ଭିର୍ଗଜାନୀକୈଃ ସ୍ୟନ୍ଦନୈର୍ହେମମାଲିଭିଃ । ପତ୍ତ୍ୟଶ୍ୱସଙ୍କୁଲୈଃ ସୈନ୍ୟୈଃ ପରୀତଃ କୁଣ୍ଡିନଂ ଯଯୌ ।୧୫। ତଂ ବୈ ବିଦର୍ଭାଧିପତିଃ ସମଭ୍ୟେତ୍ୟାଭିପୂଜ୍ୟ ଚ । ନିବେଶୟାମାସ ମୁଦା କଳ୍ପିତାନ୍ୟନିବେଶନେ ।୧୬। ତତ୍ର ଶାଲ୍ୱୋ ଜରାସନ୍ଧୋ ଦନ୍ତବକ୍ରୋ ବିଦୂରଥଃ । ଆଜଗ୍ମୁଶ୍ଚୈଦ୍ୟପକ୍ଷୀୟାଃ ପୌଣ୍ଡ୍ରକାଦ୍ୟାଃ ସହସ୍ରଶଃ ।୧୭। କୃଷ୍ଣରାମଦ୍ୱିଷୋ ଯତ୍ତାଃ କନ୍ୟାଂ ଚୈଦ୍ୟାୟ ସାଧିତୁଂ । ଯଦ୍ୟାଗତ୍ୟ ହରେତ୍ କୃଷ୍ଣୋ ରାମାଦ୍ୟୈର୍ୟଦୁଭିର୍ବୃତଃ ।୧୮। ଯୋତ୍ସ୍ୟାମଃ ସଂହତାସ୍ତେନ ଇତି ନିଶ୍ଚିତମାନସାଃ । ଆଜଗ୍ମୁର୍ଭୂଭୁଜଃ ସର୍ବେ ସମସ୍ତବଲବାହନାଃ ।୧୯। ଶ୍ରୁତ୍ୱୈତଦ୍ଭଗବାନ୍ ରାମୋ ବିପକ୍ଷୀୟନୃପୋଦ୍ୟମଂ । କୃଷ୍ଣଞ୍ଚୈକଂ

ଗତଂ କୌତୁକେନ ବରାହସୁବେଶ ମଙ୍ଗଳଂ ଯସ୍ୟାସ୍ତାଂ । ଅହତଂ ନବୀନଂ ଭୂଷଣୋତ୍ତମୈଶ୍ଚ ଭୂଷିତାଂ ।୧୧। ବଧ୍ୱାସ୍ତସ୍ୟାଃ କନ୍ୟାୟାଃ । ଅଥର୍ବବତ୍ ଅଥର୍ବଣମନ୍ତ୍ରବତ୍ ।୧୨-୧୩। ଅଭ୍ୟୁଦୟେ ଉଚିତଂ ।୧୪। ଉତଶ୍ଚରୁରଙ୍ଗସୈନ୍ୟୈଃ ପରୀତଃ ପରିବୃତଃ କୁଣ୍ଡିନଂ ରାଷ୍ଟ୍ରକସ୍ୟ ପୁରଂ ଯଯୌ । ମଦଂ ଚ୍ୟବନ୍ତେ ଇତି ମଦଚ୍ୟୁତସ୍ତୈଃ । ସ୍ୟନ୍ଦନୈ ରଥୈଃ । ହେମରଚିତା ମାଲା ବିଦ୍ୟନ୍ତେ ଯେଷୁ ତୈଃ ।୧୫। କଳ୍ପିତଂ ନିର୍ମିତଂ

ନୂତନ ବସ୍ତ୍ର ଯୁଗ୍ମେ । ଭୂଷଣେ ମଣ୍ଡିଲେ ସେ ବେଗେ ।୧୧। ସାମର୍ଜ୍ୟ ଯଜ୍ଞ ମନ୍ତ୍ରରେ । ବଧୂଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କଲେ ହିତେ ॥ ଅଥର୍ବ ମନ୍ତ୍ରେ ପୁରୋହିତ । ହୋମରେ କଲେ ଗ୍ରହ ଶାନ୍ତ ।୧୨। ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣବସନ ଗୁଡ଼ ତିଳ । ଧେନୁ ରୌପ୍ୟଏହି ସକଳ ॥ ବିପ୍ରଙ୍କ ନୃପ ବସେ ଦେଲେ । କନ୍ୟାର ମଙ୍ଗଳ ବାଞ୍ଛିଲେ ।୧୩। ଚେଦିନୃପତି ଦମଘୋଷ । ପୁତ୍ରର ମଙ୍ଗଳସଙ୍କାଶ ॥ ମନ୍ତ୍ରଜ୍ଞ ବିପ୍ରଙ୍କ ସକଳ । ଅଭ୍ୟୁଦୟିକ କର୍ମ ଚଳ ।୧୪। ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମଣ୍ଡିତ ଅଶ୍ୱ ରଥ । ମଦଗଜନ୍ତ୍ରାଗଚୟୁଥ ॥ ପଦାତିସୈନ୍ୟ ସହିତରେ । ମିଳିଲା କୁଣ୍ଡିନ ନଗରେ ।୧୫। ବିଦର୍ଭପତି ଚେଦିରାଣେ । ପାଛୋଟି ନେଇ ପୂଜିଲେ ଯତନେ । ନବନିର୍ମିତ ସିଦ୍ଧାସନେ । ପାଦରେ ସ୍ଥାପିଲ୍ଲ ବହନେ ।୧୬। ଶାଲ୍ୱ ପୌଣ୍ଡ୍ରକ ଦନ୍ତବକ୍ର । ଜରାସନ୍ଧ ଓ ବିଦୂରଥ ॥ ଏଆଦି ଚୈଦ୍ୟ ପକ୍ଷଗଣ । ମିଳିଲେ ଅସଂଖ୍ୟ ରାଜନ ।୧୭। ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଦ୍ୱେଷ ବନ୍ଧ । ଚୈଦ୍ୟକୁ କନ୍ୟା ଦେବାପାଇଁ ॥ ଶଙ୍କିତ ହୋଇ ସାମନ୍ତରେ । ବନ୍ଧୁଗଣ । ଅଣିଲ ଚୈଦ୍ୟ ସ୍ଥାନେ ॥ ରାମାଦି ଯାଦବଙ୍କ ଭୁଜେ । କୃଷ୍ଣ ସେ କନ୍ୟାକୁ ହରିଲେ ।୧୮। ଯୁଝିବା ସକଳେ ମିଶିଣ । ଏକଥା ନିଶ୍ଚୟ କରଣ ॥ ବଳ ବାହନ ସବୁ ସେନା । ମିଳନ୍ତି ତହିଁ ନୃପମଣି ।୧୯। ବିପକ୍ଷ ନୃପଙ୍କ ଉଦ୍ୟମ । ଶୁଣିଣ ମାଧବେ ବଳରାମ ॥ କୃଷ୍ଣ ଏକାକୀ କନ୍ୟାହର । ଯିବାରୁ କଳ

ଗତଂ ହରିଂ କନ୍ୟାଂ ଦଳହଶଙ୍କିତଃ । ୨୦ । ବଳେନ ମହିତୋତ୍କର୍ଷଂ ଭ୍ରାତୃସ୍ନେହପରିପ୍ଲୁତଃ । ତ୍ୱରିତଃ କୁଣ୍ଡିନଂ ପ୍ରାଗାଦ୍ଗଜାଶ୍ୱରଥପତ୍ତିଭିଃ ।୨୧। ଭୀଷ୍ମକନ୍ୟା ବରାରୋହା କାଂକ୍ଷନ୍ତ୍ୟାଗମନଂ ହରେଃ । ପ୍ରତ୍ୟାପତ୍ତିମପଶ୍ୟନ୍ତୀ ଦ୍ୱିଜସ୍ୟାଚିନ୍ତୟତ୍ତଦା ।୨୨। ଅହୋ ତ୍ରିୟାମାନ୍ତରିତ ଉଦ୍ୱାହୋ ମେଽଳ୍ପରାଧସଃ । ନାଗଚ୍ଛତ୍ୟରବିନ୍ଦାକ୍ଷୋ ନାହଂ ବେଦ୍ମ୍ୟତ୍ର କାରଣଂ । ସୋଽପି ନାବର୍ତ୍ତତେଽଦ୍ୟାପି ମତ୍ସନ୍ଦେଶହରୋ ଦ୍ୱିଜଃ । ୨୩ । ଅପି ମୟ୍ୟନବଦ୍ୟାତ୍ମା ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା କିଞ୍ଚିଜ୍ଜୁଗୁପ୍ସିତଂ । ମତ୍ପାଣିଗ୍ରହଣେ ନୂନଂ ନାୟାତି ହି କୃତୋଦ୍ୟମଃ । ୨୪ । ଦୁର୍ଭଗାୟା ନ ମେ ଧାତା ନାନୁକୂଲୋ ମହେଶ୍ୱରଃ । ଦେବୀ ବା ବିମୁଖୀ ଗୌରୀ ରୁଦ୍ରାଣୀ ଗିରିଜା ସତୀ । ୨୫ । ଏବଂ ଚିନ୍ତୟତୀ ବାଲା ଗୋବିନ୍ଦହୃତମାନସା । ନ୍ୟମୀଲୟତ କାଲଜ୍ଞା ନେତ୍ରେ ଚାଶ୍ରୁକଲାକୁଲେ । ୨୬ । ଏବଂ ବଧ୍ୱାଃ ପ୍ରତୀକ୍ଷନ୍ତ୍ୟା ଗୋବିନ୍ଦାଗମନଂ ନୃପ । ବାମ ଊରୁର୍ଭୁଜୋ ନେତ୍ରମସ୍ଫୁରନ୍ ପ୍ରିୟଭାଷିଣଃ ।୨୭ ।

ଏକାକୀର ନିବେଶନଂ ଚକ୍ରିନ୍ । ୧୬ ।୧୭ । ଯଦ୍ୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣୋ ହରେଦଥ ଶଙ୍କିତଃ କଳହଂ ସାମ୍ଭାବ୍ୟିତୁମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୮-୨୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟାତ୍ ପୂର୍ବମେବ ଓହସ୍ୱକ୍ୟେନ ରୁକ୍ମିଣୀ ଅଚିନ୍ତୟଦିତ୍ୟାହ ଭୀଷ୍ମକନ୍ୟେତି । ପ୍ରତ୍ୟାପତ୍ତିଂ ପ୍ରତ୍ୟାଗମନଂ । ୨୨ । ତ୍ରିୟାମା ରାତ୍ରିସ୍ତାବନ୍ମାତ୍ରେଣାନ୍ତରିତଃ । ଅଳ୍ପରାଧସୋ ମନ୍ଦଭାଗ୍ୟାୟାଃ । ୨୩ । ଜୁଗୁପ୍ସିତଂ ଦୋଷଂ ଯାଦ । ଅପୀତି ଶଙ୍କାୟାଂ । ନାୟାତି ହି କୃତୋଦ୍ୟମ ଇତି । ଅନ୍ୱୟାର୍ଥଃ । ଅଦୌ କୃତୋଦ୍ୟମତ୍ୱାତ୍ ତଂ ନ ପ୍ରସ୍ଥାପିତବାନ୍ । ପ୍ରସ୍ଥାନାବସରେ ତ କଞ୍ଚିଦପି କୁତ୍ସିତଂ ମତ୍ୱା ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତ । ଅତଃ ସୋଽପି ଦ୍ୱିଜୋ ନୂନଂ ନାୟାତୀତ । ୨୪ । ଯଦ୍ୱା ତତୋ ନିର୍ଗତୋଽପି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣୋ ମଦ୍ଦୈବବୈମୁଖ୍ୟାତ୍ କୁତଶ୍ଚିତ୍ ପ୍ରତିବଦ୍ଧୋ ଭବେଦିତ୍ୟାହ ଦୁର୍ଭଗାୟା ଇତି । ୨୫ । କାଳଜ୍ଞା ନାଧୁ

ଶଙ୍କାକର ! ୨୦ । ଭାଇସ୍ନେହରେ ହୋଇଭୋଳ । ଗଜରଥାଦ୍ୟ ଧରୁବଳ । ଯେଣ୍ଣ ତ୍ୱରତେ କୁଣ୍ଡିନରେ । ମିଳିଲେ ଦମର ସ୍ନେହରେ ।୨୧ । ଭୀଷ୍ମକ କନ୍ୟାକା ସୁଦେଶୀ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପଥ ଅନାଇ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ନ ଫେରିବା ଦେଖି । ଚିନ୍ତାରେ ହେଲା ନିରମାଖୀ ।୨୨। ରାତି ପାହିଲେ ବିଭାଘର । କେତେକ ମନ୍ଦଭାଗ୍ୟ ମୋର । ଏଯାଏ ନ ଅଇଲେ ହରି । କାରଣ ଜାଣିବି କିପରି । ଖବର ଯେଣି ବିପ୍ରଗଲେ । ସେତ ଏଯାଏ ନ ଫେରିଲେ । ୨୩ । ପବିତ୍ରଆତ୍ମା ସେହୁ ହରି । ଯେବେ କାଳେ ବା କେଉଁ ପରି । କିଛି ମୋ ମନ୍ଦଗୁଣ ଶୁଣି । ନଇଲେ ଆବା ଚକ୍ରପାଣି ।୨୪। ଦୁର୍ଭଗା ମୁହିଁ ଏଣୁ ମୋର । ବିପକ୍ଷ ବିଧାତା ଶଙ୍କର । ସତୀ ଗିରିଜା ଦେବୀ ଆସ । ମୋଠାରେ ଅଛନ୍ତି ବକ୍ର । ୨୫ । ଏରୂପେ ବାଳା ଚିନ୍ତା କରି । ମୁଦେ ଗୋବିନ୍ଦ ପୂରବର ॥ ଅଶ୍ରୁପୂରିତେ ନୟନରେ । ଅକ୍ଷି ବୁଜିଲେ ଭଗ୍ନଚିତ୍ତେ । ୨୬ । ଭାଳ ଗୋବିନ୍ଦ ଆଗମନ । ରୁକ୍ମିଣୀ ଚିନ୍ତନ୍ତେ ଏସନ । ବାମ ନୟନ

ଅଥ କୃଷ୍ଣବନ୍ଦିନ୍ଧଃ ସ ଏକ ଦ୍ଵିଜସତ୍ତମଃ । ଅନ୍ତଃପୁରଚରୀଂ ଦେବୀଂ ରାଜପୁତ୍ରୀଂ ଦଦର୍ଶ ହ ।୨୮। ସା ତଂ ପ୍ରହୃଷ୍ଟବଦନମବ୍ୟଗ୍ରାତ୍ମଗତିଂ ସତୀ ଆଲକ୍ଷ୍ୟ ଲକ୍ଷଣାଭିଜ୍ଞା ସମପୃଚ୍ଛଚ୍ଛୁଚିସ୍ମିତା । ୨୯। ତସ୍ୟା ଆବେଦୟତ୍ ପ୍ରାପ୍ତଂ ଶଶଂସ ଯଦୁନନ୍ଦନଂ । ଉକ୍ତଞ୍ଚ ସତ୍ୟବଚନମାତ୍ମୋପନୟନଂ ପ୍ରତି ।୩୦। ତମାଗତଂ ସମାଜ୍ଞାୟ ବୈଦର୍ଭୀ ହୃଷ୍ଟମାନସା । ନ ପଶ୍ୟନ୍ତୀ ବ୍ରାହ୍ମଣାୟ ପ୍ରିୟମନ୍ୟନ୍ନନାମ ସା ।୩୧। ପ୍ରାପ୍ତୌ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ସ୍ୱଦୁହିତୁରୁଦ୍ୱାହପ୍ରେକ୍ଷଣୋତ୍ସୁକୌ ଅଭ୍ୟଯାତ୍ ତୂର୍ଯ୍ୟଘୋଷେଣ ରାମକୃଷ୍ଣୌ ସମର୍ହଣୈଃ ।୩୨। ମଧୁପର୍କମୁପାନୀୟ ବାସାଂସି ବିରଜାଂସି ସଃ । ଉପାୟନାନ୍ୟଭୀଷ୍ଟାନି ବିଧିବତ୍ ସମପୂଜୟତ୍

ନାପି ଗୋବିନ୍ଦାଗମନକାଲ ଇତି ମନ୍ୱାନା କଶ୍ମଳାଶୁଦ୍ଧତା ସତୀ ଚନ୍ଦ୍ରାସ୍ୟଂ ଲୋଚନେ ନ୍ୟମୀଲୟତ ନିମୀଲିତବତୀତ୍ୟର୍ଥଃ ।୨୭। ପ୍ରିୟସ୍ୟ ଭବିଷ୍ୟ ପ୍ରିୟସୂଚକାଃ । ୨୭ । ପୁରୋପଗତଂ ପ୍ରାପ୍ତେନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେନ ସନ୍ଦିଷ୍ଟଃ ପ୍ରାପ୍ତଂ ମାଂ କଥମ୍ୟୈତ୍ୟାଦଶ୍ୟଃ । ୨୮ । ନ ଚଂଗା ଅମ୍ଲାନୋ ଦେହସ୍ୟ ଗତିର୍ଯସ୍ୟ ତଂ । ଲକ୍ଷଣାଭିଜ୍ଞା ଦୂତସ୍ୟ ଲକ୍ଷଣଂ ତତ୍କାର୍ଯ୍ୟସୂଚକମଭିଜାନାତୀତି ତଥା । ୨୯ । ତସ୍ୟୈ ପ୍ରାପ୍ତଂ ଯଦୁନନ୍ଦନମବେଦୟତ୍ ବାନ୍ ଗତବାନ୍ । ଅତ୍ରୋପନୟନଂ ପ୍ରତି ଅସ୍ମିନ୍ । ସ୍ୱୟଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଅନୟନଂ ତ୍ରିତ ତେନ ଦ୍ଵିଜେନ ସତ୍ୟବଚନଂ ପ୍ରୋକ୍ତମିତି । ଅସ୍ମନଃ ପ୍ରାଣେଶ ଶଶଂସ । ଆତ୍ମୋପନୟନଂ ପ୍ରତି ଅସ୍ମିନ୍ । ସ୍ୱୟଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଅନୟନଂ ପ୍ରତି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେନ ଯଦୁକ୍ତଂ ସତ୍ୟବଚନଂ ତୋମାନଦ୍ୟେପି ଇତ୍ୟାଦି ତତ ଶଶଂସ ଅବର୍ଣ୍ଣୟ ସ୍ୱରସ୍ୟେତ ବା । ଯଦ୍ୱା ଆତ୍ମନଃ ସ୍ୱସ୍ୟା ଉପନୟନଂ ପ୍ରତି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେନ ଯଦୁକ୍ତଂ ସତ୍ୟବଚନଂ ତାମାନୟିଷ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦି ତତ ଶଶଂସ ଅବର୍ଣ୍ଣୟ ଦତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୦ । ତଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଂ । ଯସ୍ମିନ୍ କାର୍ଯ୍ୟେ ସର୍ବସ୍ୱାର୍ପଣମପି ଅର୍ଯ୍ୟୋପ୍ତମିତି ଦେବତାଂ ପ୍ରିୟମପଶ୍ୟନ୍ତୀ ତଦା କେବଲଂ ନନାମ ପଶ୍ଚାଦ୍ବହୁ ଦଦାବିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଯଦ୍ୱା ମାଂ କ୍ଷିପ୍ରଂ ଯେ ନମନ୍ତି ତେ ତାବତ୍ ସର୍ବମେଧାନାମାପ୍ନୁବନ୍ତି ଭକ୍ତ୍ୟା କିଂ ପୁନର୍ମଦ୍ଭ୍ରୁପ୍ରଣୋଦିତା ଇତୋଽଧିକମନନ୍ତ ପ୍ରିୟଂ

ଭକ୍ତ ଉତ୍ତରୁ । ହୃଦ ପ୍ରମୋଦ ଦେଲା ଦ୍ଵିଜୁ ।୨୭। ଏଥିଅନ୍ତେ କୃଷ୍ଣ ଆଦେଶରେ । ସେଦ୍ଵିଜ ଯାଇ ଅନ୍ତଃପୁରେ ॥ ଦେଖିଲା ରାଜଭବନରେ । ଦେବୀ ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖୀ ରୁକ୍ମିଣୀରେ । ୨୮ । ବ୍ରାହ୍ମଣମୁଖ ହର୍ଷପୂର୍ଣ୍ଣ । ପଥିରେ କରେ ଆଗମନ ॥ ରୁକ୍ମିଣୀ ତା ଲକ୍ଷଣ ବୁଝି । ହସି ପ୍ରମୋଦ ପଚାରଇ । ୨୯ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ସମାଚାର । ତାଙ୍କୁ କହିଲା ଦ୍ଵିଜବର ॥ କନ୍ୟା ହରଣେ କୃଷ୍ଣ ଯାହା । କହିଲେ ପ୍ରକାଶିଲା ତାହା । ୩୦ । ଶୁଣି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଆଗମନ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ରୁକ୍ମିଣୀର ମନ ॥ କ ଦେବ ଏହା ପୁରସ୍କାର । କହି ନମିଲା ପାଦେ ତାର ।୩୧। ସ୍ୱକନ୍ୟା ବିବାହ ଉତ୍ସବ । ଦର୍ଶନେ ବଡ଼ ଉଦବେଗ ॥ ଆସିଅଛନ୍ତି ରାମହରି । ଭୀଷ୍ମକ ଏହା ଶୁଣିପାରି ॥ ବାଦ୍ୟବଜାଇ ପାଛୋଟିଲା । ସମ୍ମାନରେ ପୂଜି ଆଣିଲା ।୩୨। ପ୍ରଥମେ ମଧୁପର୍କ ଦେଇ । ଅମ୍ଳାନ ବସନ ଦିବ୍ୟ ଆଭୂଷଣ ଦେଲା । ଯଥାବିଧାନେ ପୂଜାକଲା ।୩୩। ସୁନ୍ଦରବାସଗୃହ ଦେଇ । ସୈନ୍ୟ ଭୃତ୍ୟ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସେହି । ନୃପତି ରଖିଲା

୩୩ । ତୟୋର୍ବିବେକଂ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭୂପକଲ୍ପ୍ୟ ମହାମତିଃ । ସର୍ବୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟୋଃ ସାନୁରାଗୟୋରଭୟଂ ବଦଧେ ଯଥା । ୩୪ । ଏବଂ ରାଜ୍ଞାଂ ଦମେଷ୍ଟାନାଂ ଯଥାବୀର୍ଯ୍ୟଂ ଯଥାବୟଃ । ଯଥାବଲଂ ଯଥାବିତ୍ତଂ ସର୍ବୈଃ କାମୈଃ ସମର୍ହୟତ୍ । ୩୫ । କୃଷ୍ଣମାଗତମାକର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ବିଦର୍ଭପୁରବାସିନଃ । ଆଗତ୍ୟ ନେତ୍ରା-ଞ୍ଜଲିଭିଃ ପପୁସ୍ତନ୍ମୁଖପଙ୍କଜଂ । ୩୬ । ଅସ୍ୟୈବ ଭାର୍ଯ୍ୟା ଭବିତୁଂ ରୁକ୍ମିଣ୍ୟର୍ହତି ନାପରା । ଅସାବପ୍ୟନବଦ୍ୟାତ୍ମା ଭୈଷ୍ମ୍ୟାଃ ସମୁଚିତଃ ପତିଃ । ୩୭ । କିଞ୍ଚିତ୍ ସୁଚରିତଂ ଯନ୍ନସ୍ତେନ ତୁଷ୍ଟସ୍ତ୍ରିଲୋକକୃତ୍ । ଅନୁଗୃହ୍ଣାତୁ ଗୃହ୍ଣାତୁ ବୈଦର୍ଭ୍ୟାଃ ପାଣିମଚ୍ୟୁତଃ । ୩୮ । ଏବଂ ପ୍ରେମକଳାବଦ୍ଧା ବଦନ୍ତି ସ୍ମ ପୁରୌକସଃ । କନ୍ୟା ଚାନ୍ତଃପୁରାତ୍ ପ୍ରାଗାଦ୍ ଭଟୈର୍ଗୁପ୍ତାମ୍ବିକାଳୟଂ । ୩୯ । ପଦ୍ଭ୍ୟାଂ ବିନିର୍ଯଯୌ ଦ୍ରଷ୍ଟୁଂ ଭବାନ୍ୟାଃ ପାଦପଲ୍ଲବଂ । ସା ଚାନୁଧ୍ୟାୟତୀ ସମ୍ୟଙ୍ମୁକୁନ୍ଦ-ଚରଣାମ୍ବୁଜଂ । ୪୦ । ଯତବାଙ୍ମାତୃଭିଃ ସାର୍ଦ୍ଧଂ ସଖୀଭିଃ ପରିବାରିତା । ଗୁପ୍ତା ରାଜଭଟୈଃ ଶୂରୈଃ ସନ୍ନଦ୍ଧୈରୁଦ୍ୟତାୟୁଧୈଃ । ମୃଦଙ୍ଗଶଙ୍ଖପଣବା-

ମୃଦଙ୍ଗଶଙ୍ଖ ପଣବାନ୍ତ୍ୟଃ ଜନାର୍ଦନ । ୩୨-୩୩ । ମହାମତିରତ୍ୟନେନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣୋ ବାଢ଼ଂ କନ୍ୟାମୁଦ୍ବୋଢୁମେବାଗତଃ ସ୍ୟାଦିତି ବଚେତଚେତନ ବଧ୍ୱା ସମ-ପୂଜୟଦିତି ସୂଚିତଂ । ଯଥା ଯଥାବତ୍ । ୩୪ । ସମେତାନାଂ ରାଜ୍ଞାଂ ମଧ୍ୟେ ବୀର୍ଯ୍ୟାଦ୍ୟନତିକ୍ରମ୍ୟ ତଂ ତଂ ସମର୍ହିତବାନିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୫ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ଭକ୍ତୈର୍ଜନୈରଙ୍କଂ ଜନାନୁରାଗଂ ଦର୍ଶୟତି କୃଷ୍ଣମାଗତମିତି ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ । ୩୬ । ଅସ୍ୟୈବ ରୁକ୍ମିଣ୍ୟେବାର୍ହତ୍ୟେବ ଅସାବେବ ଭୈଷ୍ମ୍ୟା ଏବ ସମୁଚିତ ଏବେତି ସର୍ବତ୍ରାବଧାରଣାତ୍ । ତର୍କୈରନ୍ୟେ ନ ବ୍ୟତିରେକପ୍ରଦର୍ଶନଂ ଉପଲକ୍ଷଣାର୍ଥଂ ନାପରେତି । ନ ଚ ବାକ୍ୟଭେଦଦୋଷଃ । ଅନୂଦ୍ୟ ବିଧେୟ-ଗତତ୍ୱାନାମେବ ବାକ୍ୟାନାଂ ସ୍ୱତ ସମ୍ଯୋଗାତ୍ ତଦ୍‌ଦାର୍ଢ୍ୟାର୍ଥମିତ୍ୟାଦିବତ୍ ଇତି । ୩୭ । ଅସ୍ମେବ ଗୃହ୍ଣାତୁ ଇତି ନିର୍ଦ୍ଦିଶନ୍ତି ଗୃହ୍ଣାତ୍ୱିତି । ୩୮ ।

ଆଡ଼ଥ୍ୟ । ୩୪ । ଏକମେ ଯେତେ ନରନାଥ ॥ ତାଙ୍କୁ ମନଲେ ଜାଣିବଳ । ବୀର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପଦ ଅନୁକାଳ ॥ ବଡ଼ିର ଯଥାବିଧାନରେ । ପୂଜିଲା ଅଧିଷ୍ଠ ସ୍ତକାରେ । ୩୫ । ବିଦର୍ଭପୁରବାସିଜନ । ଶୁଣି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଆଗମନ ॥ ଧାଇଁଲେ;ପଙ୍କଜବଦନ । ଦେଖନ୍ତେ ତୋଷିଲେ ନୟନ । ୩୬ । ରୁକ୍ମିଣୀ ଯୋଗ୍ୟ ଭାର୍ଯ୍ୟା ଯୋଗ୍ୟା ॥ ଅପର ଅଟଇ ଅଯୋଗ୍ୟା ॥ ଏମନୋହରରୂପବର ॥ ସତିପଣେ ତା ସମସର । ୩୭ । ଆମ୍ଭେ ରଖିଲେ କିଛି ପୁଣ୍ୟ । ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ॥ ଅନୁଗ୍ରହ କର ଆମ୍ଭଙ୍କୁ । ବିଭା କରନ୍ତୁ ରୁକ୍ମିଣୀକୁ । ୩୮ । ଏରୂପେ କୁହା କୁହି ହୁଅନ୍ତି । ପୁରବାସିଏ କୃଷ୍ଣେ ରତି ॥ ଏକାଳେ ଅମ୍ବିକାମନ୍ଦିରେ । ଅନ୍ତଃପୁରରୁ କନ୍ୟା ଧୀରେ ॥ ଯାଉନ୍ତେ ଭଟେ ରଖିଛନ୍ତି । ସଶସ୍ତ୍ର ବେଢ଼ି ବନ୍ଧିଛନ୍ତି । ୩୯ । ଚରଣେ କରଇ ଗମନ । ଦେବୀଙ୍କୁ କରିବ ଦର୍ଶନ ॥ ମୁକୁନ୍ଦ ଚରଣ କମଳ । ସଦା ଭାବଇ ହୃଦସ୍ଥଳ । ୪୦ । ମନ୍ତ୍ରକେ ମାତୃଗଣ ସଙ୍ଗେ । ସଖୀ ବେଢନ୍ତି ଚଉଦିଗେ ॥ ଆୟୁଧ

ସ୍ତୁର୍ଯ୍ୟଂବେର୍ଦ୍ଦୈଶ୍ଚ ଇଶ୍ରିରେ ।୪୧। ନାନୋପହାରବଳଭିର୍ବାରମୁଖ୍ୟାଃ ସହସ୍ରଶଃ । ସ୍ରଗ୍‌ଗନ୍ଧବସ୍ତ୍ରାଭରଣୈର୍ଦ୍ଦ୍ଵିଜପତ୍ନ୍ୟଃ ସ୍ଵଲଂକୃତାଃ । ୪୨ । ଗାୟନ୍ତ୍ୟଶ୍ଚ ନୃତ୍ୟନ୍ତ୍ୟଶ୍ଚ ଗାୟକା ବାଦ୍ୟବାଦକାଃ । ପରିବାର୍ଯ୍ୟ ବଧୂଂ ଜଗ୍ମୁଃ ସୂତମାଗଧବନ୍ଦିନଃ ।୪୩। ଆସାଦ୍ୟ ଦେବୀସଦନଂ ଧୌତପାଦକରାମ୍ବୁଜା । ଉପସ୍ପୃଶ୍ୟ ଶୁଚିଃ ଶାନ୍ତା ପ୍ରବିବେଶାମ୍ବିକାନ୍ତିକଂ ।୪୪। ତାଂ ବୈ ପ୍ରବୟସୋ ବାଲାଂ ବିଧିଜ୍ଞା ବିପ୍ରଯୋଷିତଃ । ଭବାନୀଂ ବନ୍ଦୟାଞ୍ଚକ୍ରୁର୍ଭବପତ୍ନୀଂ ଭବାନ୍ଵିତାଂ ।୪୫। ନମସ୍ୟେ ତ୍ଵାମ୍ବିକେଽଭୀକ୍ଷ୍ଣଂ ସ୍ଵସନ୍ତାନଯୁତାଂ ଶିବାଂ । ଭୂୟାତ୍ ପତିର୍ମେ ଭଗବାନ୍ କୃଷ୍ଣସ୍ତଦନୁମୋଦତାଂ ।୪୬। ଅଦ୍ଭିର୍ଗନ୍ଧାକ୍ଷତୈର୍ଧୂପୈର୍ବାସଃସ୍ରଙ୍ମାଲ୍ୟଭୂଷଣୈଃ । ନାନୋପହାରବଳିଭିଃ ପ୍ରଦୀପାବଳିଭିଃ ପୃଥକ୍ ।୪୭। ବିପ୍ରସ୍ତ୍ରିୟଃ ପତିମତୀସ୍ତଥା ତୈଃ ସମପୂଜୟତ୍ । ଲବଣାପୂପତାମ୍ବୂଲକଣ୍ଠସୂତ୍ରଫଳେକ୍ଷୁଭିଃ । ୪୮। ତସ୍ୟୈ

ପ୍ରେମ୍ଣା କଲା ଲେଶସ୍ନେହ ବଦ୍ଧା ଦେବ୍ୟ ସ୍ୱ । ପର୍ଯ୍ୟଙ୍କଂ ପ୍ରେମ ଚେଷ୍ଟା ହୃଦ୍ୟେବ ଅବର୍ତ୍ତତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୯ । ଚମନଂ ଧୌଳସ୍ଥି ଦ୍ଵସ୍ନେନ ଚନ୍ଦ୍ୟାମିତି ।୪୦। ଉଚିତ ମୃଦଙ୍ଗେତ୍ୟାଦି । କଣ୍ଠେରେ ଅଦ୍ଵିତୀୟ ଚୋଦତ । ଇତ୍ୟର୍ଥଃ ।୪୧। ବାରମୁଖ୍ୟା ବେଶ୍ୟୋତ୍ତମାଃ ।୪୨।୪୩। ଉପସ୍ପୃଶ୍ୟ ଆଚମ୍ୟ ।୪୪। ପ୍ରବୟସୋ ବୃଦ୍ଧାଃ । ଭବାନ୍ଵିତାମିତି ଭବସ୍ୟୋପଲକ୍ଷଣଂ ସ୍ତ୍ରୀକର୍ତ୍ତୃକ ତତ୍ପୂଜା ।୪୫। ନମସ୍ୟେ ଇତି ରୁକ୍ମିଣ୍ୟା ଦେବ ଦୃଷ୍ଟ୍ୟୋଃ ମନ୍ତ୍ରଃ । ସ୍ଵସନ୍ତାନ ଯୁତାଂ ଗଣେଶାଦ୍ୟପୁତ୍ରାଂ । ଅସ୍ମାକମୋଃ କଥଂ ଦୃଷ୍ଟପତିର୍ବେଦତ ତେନ ଅଥ ତଦନୁମୋଦତାମିତି । ଭଗବାନ୍ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଏବ ବା ନ ଦୁତାଂ ଗଣେଶାଦ୍ୟପୁତ୍ରାଂ । ଅସ୍ମାକମୋଃ କଥଂ ... । ୪୬ । ବାସଃସ୍ରଗ୍‌ଗନ୍ଧାଦ୍ୟଭିରମ୍ବିକାଂ ସମପୂଜୟତ୍ । ୪୭ । ତଥା ବିପ୍ରସ୍ତ୍ରିୟୋଽପି ତୈର୍ଦ୍ଦ୍ରବ୍ୟୈର୍ଲବଣାଦିଭିଶ୍ଚ ସମପୂଜୟଦିତି । ୪୮ । ଶେଷା

ଟେକ ମହାବର । ସୈନ୍ୟ ଯୋଡ଼ି ଗୋବିନ୍ଦର ॥ ମୃଦଙ୍ଗ ଶଙ୍ଖ ତୁରୀ ଭେରୀ । ପଣବ ବଜାନ୍ତି ଅତୋର । ୪୧ । ସୁବାସ ଭୂଷାରେ ନାରୀ ଯେ । ଭୂଷିତା ବ୍ରାହ୍ମଣୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ । ଅସଂଖ୍ୟ ବାରନାରୀ ମିଳି । ବନ୍ଦନ୍ତି ଉପହାର ବଳି । ୪୨ । ଗାୟକେ ନୃତ୍ୟ ଗାଇ ଯାନ୍ତି । ବାଦକେ ବେଢ଼ି ବାଜୁଛନ୍ତି । ୪୩ । ଦେବୀ ମନ୍ଦିରେ ପହୁଞ୍ଚିଲେ । କର ଚରଣ ପଖାଳିଲେ ॥ ଅଚମି ଶୁଚି ଶାନ୍ତ ହୋଇ । ଅମ୍ବିକା ପାଶେ ହୋଇଲେ ଯାଇ । ୪୪ । ବୟସ୍କା ବୃଦ୍ଧା ବ୍ରାହ୍ମଣୀଏ । ଶିବପାର୍ବତୀଙ୍କର ପାଏ ॥ କନ୍ୟାକୁ ବନ୍ଦାଇଲେ ନେଇ ।୪୫। ବରମାଗିଲା କନ୍ୟା ତହିଁ ॥ ଗଣେଶରୂପେ ଗୋ ଭବାନୀ । ନମନ୍ତି ପାଦେ ପୁଣ ପୁଣି ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ହେଉନ୍ତୁ ମୋ ପତି । ଏବର ଦିଅ ଅମ୍ବିକେ ସତି ।୪୬। ଗନ୍ଧ ଅକ୍ଷତ ଧୂପ ନିର । ବସନ ଗୋ ଭବାନୀ । ନମନ୍ତି ପାଦେ ପୁଣ ପୁଣି ॥ ମାଳା ଅଳଙ୍କାର । ନାନାବିଧ ବଳି ଉପହାରେ । ପ୍ରଦୀପ ଶ୍ରେଣୀ ଜାଳି ଧୀରେ । ୪୭ । ସଧବା ବିପ୍ର ନାରୀଗଣେ । ଗୁଆ ତାମ୍ବୂଳ ଲବଣ । ହାର ମାଳା ଅଳଙ୍କାର । ନାନାବିଧ ବଳି ଉପହାରେ । ସୁଫଳ ଇକ୍ଷୁ ଦେଇ । ଦେବୀଙ୍କୁ ପୂଜିଲେ ମନାଇ । ୪୮ । ନବସ୍ତ୍ର ନୈବେଦ୍ୟ ଅର୍ପିଲେ । କନ୍ୟାକୁ ଆଶୀର୍ବାଦ ଦେଲେ ॥ ଦେବୀଙ୍କ ରୂପେ ବ୍ରାହ୍ମଣୀଙ୍କୁ

ସ୍ତି ସ୍ୟୁସ୍ତଃ ପ୍ରଦଦୁଃ ଶେଷାଂ ସ୍ୟନ୍ଦନସ୍ଥିତଃ । ତାଦ୍ୱେଷା ଦେବୈର୍ୟ ନମସ୍କନ୍ତେ ଶେଷାଷ୍ଟ ଜଗୃହେ ବଧୂଃ ।୪୯। ମୁକ୍ତବ୍ରତମଥ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା କଣ୍ଠକାମାର୍ମି କାଂଗୃହାନ୍
ଧୃତ୍ୱା ପାଣିନା ଛତ୍ରଂ ରତ୍ନମୁଦ୍ରୋପଶୋଭନା ।୫୦। ତାଂ ଦେବମାୟାମିବ ଧୀରମେଦିନୀଂ ସୁମଧ୍ୟମାଂ କୁଣ୍ଡଳମଣ୍ଡିତାନନାଂ । ଶ୍ୟାମାଂ
ନିତମ୍ବାର୍ପିତରତ୍ନମେଖଳାଂ ବ୍ୟଞ୍ଜସ୍ତନୀଂ କୁନ୍ତଳଶଙ୍କିତେକ୍ଷଣାଂ ।୫୧। ଶୁଚସ୍ମିତାଂ ବିମ୍ବଫଳାଧରଦ୍ୟୁତି ଶୋଣାୟମାନଦ୍ୱିଜକୁନ୍ଦକୁଡ୍ମଳାଂ । ପଦା
ଚଳନ୍ତୀ କଳହଂସଗାମିନୀଂ ସିଞ୍ଜତ୍କଳାନୂପୁରଧାମଶୋଭନା । ୫୨ । ବିଲୋକ୍ୟ ବୀରା ମୁମୁହୁଃ ସମାଗତା ଯଶସ୍ୱିନସ୍ତତ୍କୃତହୃଚ୍ଛୟାର୍ଦିତାଃ । ଯାଂ
ବୀକ୍ଷ୍ୟ ତେ ନୃପତୟସ୍ତଦୁଦାରହାସବ୍ରୀଡାବଲୋକହୃତଚେତସ ଉଜ୍ଝିତାସ୍ତ୍ରାଃ ।୫୩। ପେତୁଃ କ୍ଷିତୌ ଗଜରଥାଶ୍ୱଗତା ବିମୂଢ଼ା ଯାବାହ୍ୱଳେନ
ହରୟେ୍ଽର୍ପୟନ୍ତୀଂ ସ୍ୱଶୋଭାଂ । ସୈବଂ ଶନୈଶ୍ଚଳୟନ୍ତୀ ଚଳପଦ୍ମକୋଶୌ ପ୍ରାପ୍ତିଂ ତଦା ଭଗବତଃ ପ୍ରସମୀକ୍ଷମାଣା । ୫୪ । ଉତ୍ତହାର୍ଯ୍ୟ ବାମକ-

ରାଙ୍ଗୁଲ୍ୟା । ୪୯ । ମୁକ୍ତବ୍ରତଂ ମୌନଂ । ଧୃତ୍ୱା ପଣୀଂ । ୫୦ । ତାଂ ବିଲୋକ୍ୟ ବୀରା ମୁମୁହୁରିତ ବୃତ୍ତେନାନ୍ୱୟଃ । ଶ୍ୟାମାମଜାତରଜସ୍କାଂ ।
କୁନ୍ତଳେଭ୍ୟଃ ଶଙ୍କିତେ ଇବ ଚପଳେ ଈକ୍ଷଣେ ଯସ୍ୟାସ୍ତାଂ । ୫୧ । ଦ୍ୱିଜା ଏବ କୁନ୍ଦାନାଂ କୁଡ୍ମଳାନି ମୁକୁଳାନି । ବିମ୍ବଫଳବଦ୍ଧୋଷ୍ଠରତ୍ନସ୍ୟ
ଦ୍ୟୁତିଭିଃ ଶୋଣାୟମାନାନି ତାନି ଯସ୍ୟାସ୍ତାଂ । କଳା ଶୋଭା ତଦ୍ୟୁକ୍ତଂ ନୂପୁରଂ ସିଞ୍ଜତ୍ ତଚ୍ଚ କଳାନୂପୁରଞ୍ଚ ତସ୍ୟ ଧାମ ଦୀପ୍ତିସ୍ତେନ ଶୋଭନ୍ତୀଂ
ଲୀଳମନ୍ତ ତେନ ପଦାଚଳନ୍ତୀ । ୫୨ । ନ କେବଳଂ ମୁମୁହୁଃ ପେତୁଶ୍ଚେତ୍ୟାହ ଯାମିତି । ଯାବାନିଷେଣ ହରୟେ ତୁଲବଣ୍ୟଂ ଧମର୍ପୟନ୍ତୀଂ ଯାଂ

ନମିତ୍ୱେଧନଲ୍ଲ ନିର୍ମାଲ୍ୟଂକୁ ।୪୯। ରତ୍ନ ମୁଦ୍ରିକା ଶୋଭ କରେ । ଦାପୀଲୁଧର କନ୍ୟା ଧୀରେ । ମଉନବ୍ରତତ୍ୟାଗକଲା । ଦେବୀମନ୍ଦିରୁ ବାହାରିଲା ।୫୦।
କନମୋହନୀ ଦେବମାୟା । ସମାନ ମନୋହର ଦେହା । କୁଣ୍ଡଳକୋଷ୍ଠ ମୁଖମଣ୍ଡେ । କଟି ଯୋଡ଼ାଇ ବେକଣଣ୍ଡେ । ରତ୍ନମେଖଳା ନିତମ୍ବରେ ।
ନବୀନଯୌବନ ପଣରେ । କେଶକୁ ଡର କି ନୟନ । ଅଞ୍ଚଳ ଫିଟିଦେଶେ ସ୍ତନ । ୫୧ । ମଧୁର ମନ୍ଦହାସ ରମ୍ୟ । ଅଧର ଦଶେ ବିମ୍ବସମ । କୁନ୍ଦ
କଳିକା ସମଦନ୍ତ । ଓଷ୍ଠ କ୍ଷୋଭରେ ଦଶେରକ୍ତ । ଗମନ କଳହଂସ ସଭ । ରମ୍ୟ ନୂପୁର ଶବ୍ଦକର । ତେକେ ଚରଣ ପ୍ରକାଶଇ । ୫୨ ।
କନ୍ୟାର ରୂପକୁ ଅନାଇ । ଯେତେଯେଶସ୍ୱୀ ବୀରଥିଲେ । କାମନାରେ ମୂର୍ଚ୍ଛାଗଲେ । ଲଜ୍ଜା ସହାସ କଟାକ୍ଷେ । କନ୍ୟା ଗୃହାନ୍ତେ ସଞ୍ଚଳକ୍ଷେ ।
କନ୍ୟାକୁ ଗୃହୀ ଅଚେତନେ । ଅସ୍ତ୍ର ତେଜିଲେ ବୀରମାନେ । ୫୩ । ଗଜାଶ୍ୱ ରଥୁଁ ବୀରବରେ । ପଡ଼ିଲେ ଧରଣୀ ତଳରେ । ଯାବାହ୍ୱଳରେ
ଶ୍ରୀହରିଙ୍କୁ । କନ୍ୟା ଦେଖାଏ ସ୍ୱଶୋଭାକୁ । ଚଞ୍ଚଳ ପଦ୍ମକୋଶପର । ବେନିଚରଣକୁ ଦେଇ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ଆଗମନ । ଅନ୍ତରେ ଚନ୍ଦ୍ର ଅନୁକ୍ଷଣ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଭର୍ତ୍ତୈ ରଳକାନପାଙ୍ଗୈଃ ପ୍ରାପ୍ତାନ୍ କୃଷ୍ଣୈଙ୍ଗଭ ନୃପାନ୍ ବହୁଶେଽର୍ଦ୍ଦ୍ୟଶେଷ । ତାଂ ରାଜକନ୍ୟାଂ ରଥମାରୁରୁକ୍ଷତୀଂ ଜହାର କୃଷ୍ଣୋ ଦ୍ୱିଷତାଂ ସମୀକ୍ଷତାଂ । ୫୫ । ରଥଂ ସମାରୋପ୍ୟ ସୁପର୍ଣ୍ଣଲକ୍ଷଣଂ ରାଜନ୍ୟଚକ୍ରଂ ପରିଭୂୟ ମାଧବଃ । ତତୋ ଯଯୌ ରାମପୁରୋଗମୈଃ ଶନୈଃ ଶୃଗାଳମଧ୍ୟାଦିବ ଭାଗହୃଦ୍ଧରିଃ । ୫୬ । ତଂ ମାନିନଃ ସ୍ୱାଭିଭବଂ ଯଶଃକ୍ଷୟଂ ପରେ ଜରାସନ୍ଧମୁଖା ନ ସେହିରେ । ଅହୋ ଧିଗସ୍ମାନ୍ ଯଶ ଆତ୍ତଧନ୍ୱନାଂ ଗୋପୈର୍ହୃତଂ କେଶରିଣାଂ ମୃଗୈରିବ । ୫୭ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ରୁକ୍ମିଣୀହରଣଂ ନାମ ତ୍ରିପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୫୩ ।

ଶ୍ରୀଧରସ୍ୱାମୀ ଟୀକା — ଗାଙ୍ଗ୍ୟ ଋଷିତୌ ପେତୁଃ ଯା ତାନ୍ ପ୍ରାପ୍ତାନ୍ କୃତ୍ୱା ଔଷଧ ତଦେବାର୍ଦ୍ଦ୍ୟଶେଷ ବହବର୍ଣ୍ଣେଽତ୍ୱଦେଣେନ୍ଦ୍ରଃ । ୫୪ । ରାଜକୁଳମଧ୍ୟରେ ଭରଣେ ଶୃଗାଳମଧ୍ୟ । ୫୪-୫୬ । ସୁପର୍ଣ୍ଣଲକ୍ଷଣଂ ଗରୁଡଧ୍ୱଜଂ । ହରିଃ ସିଂହଃ । ୫୬ । ଅସହମାନାନାଂ ତେଷାମାକ୍ରୋଶମାହ । ଅହୋ ଧିଗସ୍ମାନ୍ । ତତୋ ମୃଗୈଃ ଯଶୋ ଗୋପୈର୍ହୃତମିତି । ୫୭ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ତ୍ରିପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୫୩ ।

। ୫୪ । ଚୂର୍ଣ୍ଣକୁନ୍ତଳ ବାମକରେ । ଚେଙ୍କିଅନାଇ ଅପାଙ୍ଗରେ । ସଲଜ୍ଜେ ନୃପଙ୍କୁ ସହସ୍ରେ । ସଧୀରେ ଗୃହ୍ନିଲ୍ଲ ଅଚ୍ୟୁତେ । ସେ ରାଜକନ୍ୟା ରଥେ ଯାଇ । ବସିବାକାଳେ ଯଦୁସାଇଁ । କନ୍ୟାକୁ ହରିଲେ ଝଟିତେ । ଶତ୍ରୁଏ ଅନାଇ ଅଛନ୍ତି । ୫୫ । ଅନାଦୃତ କରି ନୃପଙ୍କୁ । ସିଂହ ଯେସନେ ସ୍ୱଭାଗ୍ୟକୁ ଶୃଗାଳମଧ୍ୟୁ ନେଇ ହରି । କନ୍ୟାକୁ ହରି ସେହିପରି । ଗରୁଡଧ୍ୱଜରଥେ ଥୋଇ । ରାମାଦି ଯଦୁବଳ ନେଇ । ଧୀରେ ଚଳିଲେ ଯଦୁପତି । ୫୬ । ଜରାସନ୍ଧ ଆଦି ନୃପତି । ସ୍ୱପରାଭବ ଯଶକ୍ଷୟ । ବଇରି ମନେ ଲଭିମୋହ । କହିଲେ ଗୋପମାନେ ଆସି । ଆମ୍ଭ ସିଂହଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ପଶି । ସିଂହ ଭାଗ୍ୟକୁ ମୃଗେ ନେଲେ । ଧିକ୍ ଆମ୍ଭର ଯଶ ବଳେ । ଧନୁଧରିବା ହେଲା ବୃଥା । ଏରୂପେ ହେଲେ କଥାବାର୍ତ୍ତା । ୫୭ । ଭଣିଲ୍ଲ ପଶ୍ଚାତେ ବାଧା । ରୁକ୍ମିଣୀ ସ୍ୱୟମ୍ବର ଶେଷ । ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ତ୍ରିପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୫୩ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଚତୁଃପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଇତି ସର୍ବେ ସୁସ ରଥ ବାହାନାରୁହ୍ୟ ଦଂଶିତାଃ । ସ୍ୱୈଃ ସ୍ୱୈର୍ବଲୈଃ ପରିକ୍ରାନ୍ତା ଅନ୍ୱୀୟୁର୍ଧୃତକାର୍ମୁକାଃ । ତାନାପତତ ଆଲୋକ୍ୟ ଯାଦବାନୀକଯୂଥପାଃ । ତସ୍ଥୁସ୍ତତ୍ସମ୍ମୁଖା ରାଜନ୍ ବିସ୍ଫୂର୍ଜ୍ୟ ସ୍ୱଧନୂଂଷି ତେ । ୨। ଅଶ୍ୱପୃଷ୍ଠେ ଗଜସ୍କନ୍ଧେ ରଥୋପସ୍ଥେ ଚ କୋବିଦାଃ । ମୁମୁଚୁଃ ଶରବର୍ଷାଣି ମେଘା ଅଦ୍ରିଷ୍ୱପୋ ଯଥା । ୩ । ପତ୍ୟୁର୍ବଲଂ ଶରାସାରୈଶ୍ଛନ୍ନଂ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ସୁମଧ୍ୟମା । ସବ୍ରୀଡମୈକ୍ଷତ୍ତଦ୍ୱକ୍ତ୍ରଂ ଭୟବିହ୍ୱଲଲୋଚନା । ୪ । ପ୍ରହସ୍ୟ ଭଗବାନାହ ମାସ୍ମ ଭୈର୍ବାମଲୋଚନେ । ବିନଙ୍କ୍ଷ୍ୟତ୍ୟଧୁନୈବୈତତ୍ ତାବକୈଃ ଶାତ୍ରବଂ ବଲଂ । ୫ । ତେଷାଂ ତଦ୍ୱିକ୍ରମଂ ବୀରା ଗଦସଙ୍କର୍ଷଣାଦୟଃ । ଅମୃଷ୍ୟମାଣା ନାରାଚୈର୍ଜଘ୍ନୁର୍ହୟଗଜାନ୍ ରଥାନ୍ । ୬। ପେତୁଃ ଶିରାଂସି ରଥିନାମଶ୍ୱିନାଂ ଗଜିନାଂ ଭୁବି । ସକୁଣ୍ଡଳକିରୀଟାନି ସୋଷ୍ଣୀଷାଣି ଚ କୋଟିଶଃ । ୭ । ହସ୍ତାଃ ସାସିଗଦେଷ୍ୱାସାଃ କରଭା ଊରବୋଽଙ୍ଘ୍ରୟଃ । ଅଶ୍ୱାଶ୍ୱତରନାଗୋଷ୍ଟ୍ରଖରମର୍ତ୍ତ୍ୟ-

ଶିରାଂସି ଚ । ୮ । ହନ୍ୟମାନବଲାନୀକା ବୃଷ୍ଣିଭିର୍ଜୟକାଙ୍କ୍ଷିଭିଃ । ରାଜାନୋ ବିମୁଖା ଜଗ୍ମୁର୍ଜରାସନ୍ଧପୁରଃସରାଃ । ୯ ।

ଚତୁଃପଞ୍ଚାଶତ୍ତମେ ତୁ କଥା ସର୍ବେଽଥ ପରାଜିତା ରୂକ୍ମିଣ୍ୟା ବହୂଶପ୍ତ ଶିଶୁପାଳାଃ ପାର୍ଶ୍ୱ ପୁରେତ୍ତସ୍ଥିତ । ଇଥ ଅତ୍ୱୋ ଅସ୍ମନ୍ ଧିଗିଦ୍ଦିଷ୍ଟଂ ବଦନ୍ତଃ ସୁଦଂଶିତାଃ ହୋଦାଶ୍ୱିତାଃ ଦଂଶିତାଃ କୃତପନ୍ତ୍ରାଃ ପରିକ୍ରାନ୍ତାଃ ପରିବୃତାଃ ଅନ୍ୱୀୟୁରନ୍ୱଧାବନ୍ । ୧ । ବିସ୍ଫୂର୍ଜ୍ୟ ଟଙ୍କାରଯିତ୍ୱା । ୨। ପତ୍ରେଷାଂ ଶତ୍ରୂଣାଂ ବାହୁଲ୍ୟେ ଯାଦବାନାମଚଲତ୍ୱେ ଚ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତଃ ମେଘା ଇତି । ୩ । ଈକ୍ଷତ ଐକ୍ଷତ । ୪ । ମାସ୍ମଭୈଃ ମା ଭୟଂ କୁରୁ ହେ ବାମଲୋଚନେ ବିନଙ୍କ୍ଷ୍ୟତି ତାବକୈଃ ତ୍ୱଦୀୟୈଃ କୃତ୍ୱା । ୫ । ସ ଗୃଧ୍ୱୌ ବିକ୍ରମଂ ତଂ । ୬ । ଉଷ୍ଣୀଷାଣି ଶିରୋବେଷ୍ଟନବସ୍ତ୍ରାଣି ତଦୁପଲକ୍ଷିତାନି ଶିରାଂସି । ୭ । କରଭା

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଏରୂପେ କୃଷ୍ଣ ନୃପଗଣ । ସ୍ୱସ୍ୱ ବାହନେ ଆରୋହଣ । ବେଷ୍ଟିତହୋଇ ନିଜବଳେ । ଧନୁଧରିଣ ଗୋଡ଼ାଇଲେ ।୧। ଯାଦବ ସେନାପତିଗଣ । ତାଙ୍କ ଆଗମନ ଦେଖିଣ । ଧନୁ ଟଙ୍କାରି ତାଙ୍କ ଆଗେ । ଉଭା ହୋଇଲେ ରଣରଙ୍ଗେ । ୨ । ଗଜଅଶ୍ୱରଥରେ ବସି । ଅସ୍ତ୍ରକୁଶଳ ବାରବଶି । ଯେସେ ପର୍ବତେ ଜଳ ପଡ଼ି । ଶର ବର୍ଷନ୍ତି ଅନୁସରି । ୩ । ଦେଖି ସୈନ୍ୟ ଶର ଶରେ । ଆଚ୍ଛନ୍ନ ହେବାରୁ ଭୟରେ । ସଲଜ୍ଜେ ଚକିତନୟନେ । ରୁକ୍ମିଣୀ ଚାହେଁ ଜନାର୍ଦ୍ଦନେ । ୪ । ହସି କହନ୍ତି ଚକ୍ରଧର । ଗୋ ବାମଲୋଚନେ ନଡର । ତୁମ୍ଭରବଳ ଏହିକ୍ଷଣେ । ଶତ୍ରୁବଳକୁ ଘିବେ ହାଣି । ୫ । ଗଦ ସଙ୍କର୍ଷଣାଦି ବୀରେ । ଶତ୍ରୁ ନୃପଙ୍କ ବିକ୍ରମରେ । କ୍ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଗଜରଥ । ଅଶ୍ୱଙ୍କୁ ବାଣେ ହତେ କଲେ । ୬ । ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ପାଗଡ଼ି କୁଣ୍ଡଳ । ମଣ୍ଡିତମୁଣ୍ଡ ମାଳ ମାଳ । ରଥୀ ଗଜାରୋହୀଙ୍କର । ଗଡ଼ିଲା ଧରଣୀ ଉପର । ୭ ।

ଷିଷଂମି ଚ । ୮ । ହନ୍ୟମାନବଳାଜାବା ବୃଷ୍ଣିଭର୍ଜ୍ଜସୃକାଂଷିଭିଃ । ସ୍ୱକାନୋ ବମୁଖା ଜଗ୍ମୁର୍ଜ୍ଜରାଃସନ୍ଧୁରାଃସସ୍ୱାଃ । ୯ । ଷିଶୁପାଳଂ ସମଭ୍ୟେତ୍ୟ ଦୃଢଦାରମିବାଭୁରଂ । ନଷ୍ଟତ୍ୱିଷଂ ଗତୋତ୍ସାହଂ ଶ୍ୟୁଷ୍ୟଦ୍ୱଦନମବ୍ରୁବନ୍ । ୧୦ । ଭୋ ଭୋଃ ପୁରୁଷଶାର୍ଦ୍ଦୂଳ ଦୌର୍ମନସ୍ୟମିଦଂ ତ୍ୟଜ । ନ ପ୍ରିୟା-ପ୍ରିୟଯୋ ରାଜନ୍ ଦୃଷ୍ଟା ଦେହେଷୁ ଦୃଶ୍ୟତେ । ୧୧ । ଯଥା ଦାରୁମୟୀ ଯୋଷିତ୍ ନୃତ୍ୟତେ କୁହକେଚ୍ଛୟା । ଏବମୀଶ୍ୱରତନ୍ତ୍ରୋଽୟମୀହତେ ସୁଖ-ଦୁଃଖୟୋଃ । ୧୨ । ଶୌରେଃ ସପ୍ତଦଶାହଂ ବୈ ସଂଯୁଗାନି ପରାଜିତାଃ । ତ୍ରୟୋବିଂଶତିଭିଃ ସୈନ୍ୟୈର୍ଜିଗ୍ୟେ ଏକମହଂ ପରଂ । ୧୩ । ତଥା-ପ୍ୟହଂ ନ ଶୋଚାମି ନ ପ୍ରହୃଷ୍ୟାମି କର୍ହିଚିତ୍ । କାଲେନ ଦୈବଯୁକ୍ତେନ ଜାନନ୍ ବିଦ୍ରାବିତଂ ଜଗତ୍ । ୧୪ । ଅଧୁନାପି ବୟଂ ସର୍ବେ ବୀର-ଯୂଥପଯୂଥପାଃ । ପରାଜିତାଃ ଫଲ୍ଗୁତନ୍ତ୍ରୈର୍ଯଦୁଭିଃ କୃଷ୍ଣପାଲିତୈଃ । ୧୫ । ରିପବୋ ଜିଗ୍ୟୁରଧୁନା କାଲ ଆତ୍ମାନୁସାରିଣି । ତଦା ବୟଂ ବିଜେଷ୍ୟା-

---

ପ୍ରତୀକ୍ଷ୍ୟା ଉତ୍ତରୀକ୍ଷେପଣଂ ବା । ୮ । ୯ । ଅସ୍ତାସ୍ତଦାରମେବ ତଂ ଦୃଢଦାରମିବାତୁରଂ । ୧୦ । ଦୃଷ୍ଟା ସ୍ଥୈର୍ଯ୍ୟଂ । ୧୧ । କୁହକୋ ନର୍ତ୍ତୟିତା ତଦେଚ୍ଛୟା । ଦୁଃଖେଽପୀହ ମାନଗ୍ରହେନ ପାରବଶ୍ୟଂ ବ୍ୟକ୍ତଂ ଦର୍ଶିତ । ୧୨ । ଅତ୍ର ସ୍ୱଦମେବ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଇତ୍ୟାହ ଜରାସନ୍ଧଃ ଶୌରେରିତି । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସକାଶାତ୍ । ଏକଂ ସଂଯୁଗଂ । ପରଂ କେବଳଂ ଅକ୍ରମଂ ବା । ଜଗ୍ୟେ ଜିତବାନହଂ । ୧୩ । ଦୈବଂ ଅଦୃଷ୍ଟଂ ତଦ୍ୟୁକ୍ତେନ । ୧୪

ଉଚିତ ଗର୍ଧ ଓଡ଼ । ମାନବମୁଣ୍ଡେ ପୁରେବାଟ । ଖଡ୍ଗ ଗଦା ଧନୁଧର । ହସ୍ତ ଛିଡ଼ଲି ଅସୁମାର । ଗଣ୍ଡିରୁ ଛିଣ୍ଡେ କେତେହାତ । ଉରୁ ଚରଣ ଶତଶତ । ୮ । ଜୟୀଇଚ୍ଛିଣ ବୃଷ୍ଣିଗଣ । ନାଶକରନ୍ତେ ଶତ୍ରୁ ସୈନ୍ୟ । ଜରାସନ୍ଧାଦ ନୃପଗଣେ । ବିମୁଖେ ନପଡ଼ିଲେ ରଣେ । ଭାର୍ଯ୍ୟାକୁ ହର ନ୍ୟନ୍ତେ ଅନ୍ୟ । ଆତୁର ହୁଏ ଯେହ୍ନେ ମନ । ତେହ୍ନେ ହୋଇଛି ଶିଶୁପାଳ । ଶୁଖିଛି ବଦନକମଳ । ଉତ୍ସାହ ତେଜ ଦେହେ ନାହିଁ । ତାକୁ କହିଲେ ସର୍ବେ ଯାଇଁ । ୧୦ । ହେ ନରବ୍ୟାଘ୍ର ଦୁଃଖ ତେଜ । ଏମୋର ପ୍ରିୟ ସ୍ତ୍ରୀ ନରୁଝ ॥ ପ୍ରିୟ ଅପ୍ରିୟ ପ୍ରାଣିଙ୍କର । ସର୍ବଦା ନରହଇ ସ୍ଥିର ୧୧ । କାଷ୍ଠପିତ୍ତୁଳା କେଳାହସ୍ତେ । ଯେହ୍ନେ ନାଚଇ ଇଚ୍ଛାମତେ । ତେସନେ ଈଶ୍ୱର ତନ୍ତ୍ରରେ । ଜୀବ ସୁଖ ଦୁଃଖେ ବରେ । ୧୨ । ତେଇଶିଅକ୍ଷୌହିଣୀ ସୈନ୍ୟ ॥ ସଙ୍ଗେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ କରିରଣ ॥ ସତରବାର ମୁଁ ହାରିଲି । ଶେଷ ଯୁଦ୍ଧରେତ ଜିଣିଲି । ୧୩ । ହାରନ୍ତେ ନୋହିଲି ଦୁଃଖିତ । ଜିଣି ନୋହିଲି ଆନନ୍ଦିତ । ଯେଣୁ ମୁଁ ଜାଣେ ଦୈବବଳେ । ଜଗତ ସୁଖଦୁଃଖେ ଚଳେ । ୧୪ । ବୀରଯୂଥର ପତିହୋଇ । ଦେଖ ଏକ୍ଷଣି ଆମ୍ଭେ ଯାଇ । ସାମାନ୍ୟ କୃଷ୍ଣ ଯଦୁବଳେ । ସେସ୍ତ ହେଲୁଁ ଅବହେଳେ । ୧୫ । କାଳଶତ୍ରୁଙ୍କୁ ଏହିକ୍ଷଣି । ଅନୁକୂଳ ସେ ଗଲେ ଜିଣି । ସେ

ମେ: ଯଦା କାଳଃ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣଃ ।୧୬। ଏବଂ ପ୍ରବୋଧିତୋ ମୈତ୍ରୈର୍ଦ୍ୟୋଃ ଗାତ୍ରୁସାନୁଗଃପୁରଂ । ହତଶେଷାଃ ପୁନସ୍ତେଽପି ଯଯୁଃ ସ୍ୱଂ ସ୍ୱଂ ପୁରଂ ନୃପାଃ
।୧୭। ରୁକ୍ମୀ ତୁ ରାକ୍ଷସୋଦ୍ୱାହଂ କୃଷ୍ଣଦ୍ୱିଡ୍‌ଭଗିନୀଂ ସ୍ୱସୁଃ । ପୃଷ୍ଠତୋଽନ୍ୱଗମତ୍ କୃଷ୍ଣମକ୍ଷୌହିଣ୍ୟା ବୃତୋ ବଲୀ । ୧୮ । ରୁକ୍ମ୍ୟମର୍ଷୀ ସୁସଂରବ୍ଧଃ ଶୃଣ୍ୱତାଂ
ସର୍ବଭୂଭୁଜାଂ । ପ୍ରତିଜଜ୍ଞେ ମହାବାହୁର୍ଦଂଶିତଃ ସଶରାସନଃ ।୧୯। ଅହତ୍ୱା ସମରେ କୃଷ୍ଣମପ୍ରତ୍ୟୂହ୍ୟ ଚ ରୁକ୍ମିଣୀଂ । କୁଣ୍ଡିନଂ ନ ପ୍ରବେକ୍ଷ୍ୟାମି ସତ୍ୟ-
ମେତଦ୍ ବ୍ରବୀମି ବଃ ।୨୦। ଇତ୍ୟୁକ୍ତ୍ୱା ରଥମାରୁହ୍ୟ ସାରଥିଂ ପ୍ରାହ ସତ୍ୱରଃ । ଚୋଦୟାଶ୍ୱାନ୍ ଯତଃ କୃଷ୍ଣଃ ତସ୍ୟ ମେ ସଂଯୁଗଂ ଭବେତ୍ ।୨୧। ଅଦ୍ୟା-
ହଂ ନିଶିତୈର୍ବାଣୈର୍ଗୋପାଲସ୍ୟ ସୁଦୁର୍ମତେଃ । ନେଷ୍ୟେ ବୀର୍ଯ୍ୟମଦଂ ଯେନ ସ୍ୱସା ମେ ପ୍ରସଭଂ ହୃତା ।୨୨। ବିକତ୍ଥମାନଃ କୁମତିରୀଶ୍ୱରସ୍ୟା-
ପ୍ରମାଣବିତ୍ ରଥେନୈକେନ ଗୋବିନ୍ଦଂ ତିଷ୍ଠ ତିଷ୍ଠେତ୍ୟଥାହ୍ୱୟତ୍ ।୨୩। ଧନୁର୍ବିକୃଷ୍ୟ ସୁଦୃଢ଼ଂ ଜଘ୍ନେ କୃଷ୍ଣଂ ତ୍ରିଭିଃ ଶରୈଃ ଆହ ଚାତ୍ର କ୍ଷଣଂ ତିଷ୍ଠ
ଯଦୂନାଂ କୁଲପାଂସନ । ୨୪ । କୁତ୍ର ଯାସି ସ୍ୱସାରଂ ମେ ମୁଷିତ୍ୱା ଧ୍ୱାଂକ୍ଷବଦ୍ଧବିଃ । ହରିଷ୍ୟେଽଦ୍ୟ ମଦଂ ମନ୍ଦ ମାୟିନଃ କୂଟଯୋଧିନଃ । ୨୫

---

୧୫ । ଫଲ୍ଗୁତନ୍ତ୍ରୈଃ ସ୍ୱଳ୍ପହେତୁଭିଃ । ୧୬ । ପ୍ରଦକ୍ଷିଣୋଽନୁକୂଲୋ ଯଦା ଚେତ୍ । ୧୭ — ୨୧ । ଗୋପାଲସ୍ୟ ବେଦପାଳକଦ୍ୟୋତ୍ତ ବାସୁଦେବୋଃ
ର୍ଥଃ । ତଥା ସୁଦୁର୍ମତେରଜ୍ଞ । ଶୋଭନା ଅନୁଗ୍ରହବତ ଦୃଷ୍ଟୋଷ୍ଠପିମତ୍ୟର୍ଥସ୍ୟ ଭବେତ୍ତ । ୨୨-୨୩ । ଯଦୂନାଂ କୁଲପାଂସନ କୁଳଦୂଷଣ । ବସ୍ତ୍ର-

---

ଜାଲ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ପ୍ରସନ୍ନ । ହେଲେ କଣିକା ଶତ୍ରୁ ସୈନ୍ୟ ।୧୬। ଚୈଦ୍ୟ ମିତ୍ରଙ୍କ ପ୍ରବୋଧରେ । ଅନୁଗ ଭୂଲେ ଗଲେ ପୁରେ ॥ ରଣୁ ବଞ୍ଚିବା ସୈନ୍ୟ
ଭୂଲେ । ସଙ୍ଗତେ ସ୍ୱସ୍ୱ ପୁରେ ଗଲେ । ୧୭ । କୃଷ୍ଣବଇରୀ ରୁକ୍ମୀବୀର । ରାକ୍ଷସବିଭ୍ର ଭଗିନୀର ॥ ନସହ ଅକ୍ଷୋହିଣୀ ସୈନ୍ୟ । ଘେନି ଧାଇଁଲା
ପଛେ ପୁଣ । ୧୮ । ସକଳ ନୃପଙ୍କ ଶୁଣାଇ । ରୁକ୍ମୀପ୍ରତିଜ୍ଞା କରେ ରହି ॥ କ୍ରୋଧରେ ଦଶନେ ଅଧର । ଚପିଣ୍ଟି ଧରି ଧନୁଶର । ୧୯ । କୃଷ୍ଣେ
ନମାରି ରୁକ୍ମିଣୀକୁ । ନଆଣି ଆଜ କୁଣ୍ଡିନକୁ ॥ ଫେରିବନାହିଁ ସତ୍ୟ ମୋର । ଶୁଣ ସକଳ ନରେଶ୍ୱର । ୨୦ । ଏମନ୍ତ କହି ବସି ରଥେ ।
କହିଲା ସାରଥିକୁ ବେଗେ । ଚଳାଅ ଅଶ୍ୱ ଅଚିରେ । କୃଷ୍ଣେ ଯୁଝିବି ଯେପ୍ରକାରେ । ୨୧ । ସୁତୀକ୍ଷ୍ଣବାଣେ ଆଜ ମୋର । ବୀର୍ଯ୍ୟ ଦୁର୍ମତି
ଗୋପାଳର ॥ ଅବଶ୍ୟ ନାଶିବ, ସେ ଚୋର । ବଳେ ହରିଛି ଭଗ୍ନୀ ମୋର ।୨୨। ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଈଶ୍ୱର ନଜାଣେ । ଗର୍ବଭରେ କୁବୁଦ୍ଧିପଣେ ॥ ଏକାକୀ
ରଥରେ ବସିଛି । କୃଷ୍ଣେ ରହରହ ଡାକୁଛି । ୨୩ । ସୁଦୃଢ଼େ ଧନୁ କରଷିଣ । କୃଷ୍ଣେ ପେଷିଲା ତିନିବାଣ ॥ ଡାକେ ରେ ଯଦୁକୁଳାଧମ । କ୍ଷଣେ
ରହ ତୁ ଟେକ କ୍ଷମ । ୨୪ । ହରି ହରନ୍ତା କାକପରି । ଭଗ୍ନୀକୁ ମୋର ନେଉଛ ହରି ॥ କେଣେ ଯାଉଛୁ ରେ କପଟୀ । ଆଜ ତୋ ଗର୍ବ ଯିବ

ଯାବନ୍ନ ମେ ହତୋ ବାଣୈଃ ଶୟିତା ମୂଢ଼ ତାରିକାଂ । ତୃଣ୍ୟନ୍ କୃଷ୍ଣୋ ଧନଞ୍ଜିତ୍ୱା ଷଡ଼୍ଭିର୍ବିବ୍ୟାଧ ରୁକ୍ମିଣଂ । ୨୬ । ଅଷ୍ଟଭିଶ୍ଚତୁରୋ ବାହାନ୍ ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ ସୂତଂ ଧ୍ୱଜଂ ତ୍ରିଭିଃ । ସ ଚାନ୍ୟଦ୍ଧନୁରାଦାୟ କୃଷ୍ଣଂ ବିବ୍ୟାଧ ପଞ୍ଚଭିଃ । ୨୭ । ତୈସ୍ତାଡ଼ିତଃ ଶରୌଘୈସ୍ତୁ ଚିଚ୍ଛେଦ ଧନୁରଚ୍ୟୁତଃ । ପୁନରନ୍ୟଦୁପାଦତ୍ତ ତଦପ୍ୟଚ୍ଛିନଦବ୍ୟୟଃ । ୨୮ । ପରିଘଂ ପଟ୍ଟିଶଂ ଶୂଳଂ ଚର୍ମାସୀ ଶକ୍ତିତୋମରୌ । ଯଦ୍ୟଦାୟୁଧମାଦତ୍ତ ତତ୍ସର୍ବଂ ସୋଽଚ୍ଛିନଦ୍ଧରିଃ । ୨୯ । ତତୋ ରଥାଦବପ୍ଳୁତ୍ୟ ଖଡ଼୍ଗପାଣିର୍ଜିଘାଂସୟା । କୃଷ୍ଣମଭ୍ୟଦ୍ରବତ୍ କ୍ରୁଦ୍ଧଃ ପତଙ୍ଗ ଇବ ପାବକଂ । ୩୦ । ତସ୍ୟ ଚାପତତଃ ଖଡ଼୍ଗଂ ତିଲଶଶ୍ଚର୍ମ ଚେଷୁଭିଃ । ଛିତ୍ୱାସିମାଦଦେ ତିଗ୍ମଂ ରୁକ୍ମିଣଂ ହନ୍ତୁମୁଦ୍ୟତଃ । ୩୧ । ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଭ୍ରାତୁର୍ବଧୋଦ୍ୟୋଗଂ ରୁକ୍ମିଣୀ ଭୟବିହ୍ୱଳା । ପତିତ୍ୱା ପାଦୟୋର୍ଭର୍ତ୍ତୁରୁବାଚ କରୁଣଂ ସତୀ । ୩୨ । ଯୋଗେଶ୍ୱରାପ୍ରମେୟାତ୍ମନ୍ ଦେବଦେବ ଜଗତ୍ପତେ । ହନ୍ତୁଂ ନାର୍ହସି କଲ୍ୟାଣ ଭ୍ରାତରଂ ମେ ମହାଭୁଜ । ୩୩ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ତୟା ପରିତ୍ରାସବିକମ୍ପିତାଙ୍ଗୟା ଶୁଚାବଶୁଷ୍ୟନ୍ମୁଖରୁଦ୍ଧକଣ୍ଠୟା । କାତର୍ଯ୍ୟବିସ୍ରଂସିତହେମମାଳୟା । ଗୃହୀତପାଦଃ

କରୁଣୋ ନ୍ୟବର୍ତ୍ତତ । ୩୪ । ଚୈଲେନ ବଦ୍ଧ୍ୱା ତମସାଧୁକାରିଣଂ ସଶ୍ମଶ୍ରୁକେଶଂ ପ୍ରବପନ୍ ବ୍ୟରୂପୟତ୍ । ତାବନ୍ମମର୍ଦ୍ଦୁଃ ପରସୈନ୍ୟମଦ୍ଭୁତଂ ଯଦୁପ୍ରବୀରା ନଳିନୀଂ ଯଥା ଗଜାଃ । ୩୫ । କୃଷ୍ଣାନ୍ତିକମୁପବ୍ରଜ୍ୟ ଦଦୃଶୁସ୍ତତ୍ର ରୁକ୍ମିଣଂ । ତଥାଭୂତଂ ହତପ୍ରାୟଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ସଙ୍କର୍ଷଣୋ ବିଭୁଃ । ବିମୁଚ୍ୟ ବଦ୍ଧଂ କରୁଣୋ ଭଗବାନ୍ କୃଷ୍ଣମବ୍ରବୀତ୍ । ୩୬ । ଅସାଧ୍ୱିଦଂ ତ୍ୱୟା କୃଷ୍ଣ କୃତମସ୍ମଜ୍ଜୁଗୁପ୍ସିତଂ । ବପନଂ ଶ୍ମଶ୍ରୁକେଶାନାଂ ବୈରୂପ୍ୟଂ ସୁହୃଦୋ ବଧଃ ।

ରୁହି । ୨୫ । ମୋହାନେ ନମ୍ବରୁ ତୁଟ । ଚଳାରେ ବନ୍ୟା ଛଡ଼ାଇ । କୃଷ୍ଣ ହସି ତା ଶରଧନ । ଛେଦିଲେ ତାଙ୍କୁ ଛଅବାଣ । ୨୬ । ଚାରି ଘୋଡ଼ାଙ୍କୁ ଆଠଶର । ସାରଥିପ୍ରତି ଦୁଇଶର । ଧ୍ୱଜେ ବିନ୍ଧିଲେ ତିନିବାଣ । ଅନ୍ୟ ଧନୁଧରି ସେ ପୁଣ । କୃଷ୍ଣେ ବିନ୍ଧିଲା ପଞ୍ଚଶର । ୨୭ । ସେ ଶର ଅନାଇଁ ଶ୍ରୀଧର । ପୁଣି କାଟିଲେ ରୁକ୍ମୀ ଧନୁ । ପରନ୍ତେ ଅନ୍ୟଧନୁ ଘେନେ । ସେ ଧନୁ କାଟିଲେ ଶ୍ରୀଧର । ୨୮ । ଧନୁ ନଧରି ଆଉ ଶର । ପରିଘ ପଟ୍ଟିଶ ତୋମର । ଶୂଳ ଶକତି ଅସିବର । ଏ ଆଦି ଅସ୍ତ୍ର ଯେତେ ଯେତେ । କୃଷ୍ଣ କାଟିଲେ ସମାଗତେ । ୨୯ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ମାରିବା ନିମନ୍ତେ । ରଥୁଁ ଡେଇଁଲା ଖଡ଼୍ଗ ହସ୍ତେ । ଅଗ୍ନିକୁ ପତଙ୍ଗ ସମାନ । କ୍ରୋଧେ ଧାଇଁଲା ସେ ବହନ । ୩୦ । ଆସନ୍ତେ ଅସି ଢାଲ ତାର । ଶରେ କାଟିଲେ ଯଦୁବର । ମାରିବାପାଇଁ ସେ ରୁକ୍ମୀକୁ । ଧଇଲେ ସୁତୀକ୍ଷ୍ଣ ଖଡ଼୍ଗକୁ । ୩୧ । ଭାଇର ମୃତ୍ୟୁଯୋଗ ଜାଣି । ଭୟବିହ୍ୱଳା ସେ ରୁକ୍ମିଣୀ । ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଚରଣେ ଢଳି । କରୁଣ ବଚନ ଭାଷିଲି । ୩୨ । ହେ ବିଶ୍ୱାତ୍ମା ଯୋଗେଶ୍ୱର । ଜଗତ୍ପତି ଦେବବର । କଲ୍ୟାଣମୟ ମହାଭୁଜ । ଅଦେୟଅନନ୍ତ ତେଜ

କରୁଣୋ ନ୍ୟବର୍ତ୍ତତାକୀର୍ତ୍ତି ଚୈଳେନ ବଦ୍ଧ୍ୱା ତମସାଧୁକାରଣଂ ସଶ୍ମଶ୍ରୁକେଶଂ ପ୍ରବପନ୍ ବ୍ୟରୂପୟତ୍ ॥ ତାବନ୍ମମର୍ଦ୍ଦୁଃ ପରସୈନ୍ୟମଦ୍ଭୁତଂ ଯଦୁପ୍ରବୀର ନଳିନୀଂ ଯଥା ଗଜାଃ ।୩୫। କୃଷ୍ଣାନ୍ତିକମୁପବ୍ରଜ୍ୟ ଦଦୃଶୁସ୍ତତ୍ର ରୁକ୍ମିଣଂ ॥ ତଥାଭୂତଂ ହତପ୍ରାୟଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ସଙ୍କର୍ଷଣୋ ବିଭୁଃ । ବିମୁଚ୍ୟବଦ୍ଧଂ କରୁଣୋ ଭଗବାନ୍ କୃଷ୍ଣମବ୍ରବୀତ୍ ।୩୬। ଅସାଧ୍ୱିଦଂ ତ୍ୱୟା କୃଷ୍ଣ କୃତମସ୍ମଜ୍ଜୁଗୁପ୍ସିତଂ । ବପନଂ ଶ୍ମଶ୍ରୁକେଶାନାଂ ବୈରୂପ୍ୟଂ ସୁହୃଦୋ ବଧଃ ।୩୭। ମୈବାସ୍ମାନ୍ ସାଧ୍ୱ୍ୟସୂୟେଥା ଭ୍ରାତୁର୍ବୈରୂପ୍ୟଚିନ୍ତୟା । ସୁଖଦୁଃଖଦୋ ନ ଚାନ୍ୟୋଽସ୍ତି ଯତଃ ସ୍ୱକୃତଭୁକ୍ ପୁମାନ୍ ।୩୮। ବନ୍ଧୁର୍ବଧାର୍ହଦୋଷୋଽପି ନ ବନ୍ଧୋର୍ବଧମର୍ହତି । ତ୍ୟାଜ୍ୟଃ ସ୍ୱେନୈବ ଦୋଷେଣ ହତଃ କିଂ ହନ୍ୟତେ ପୁନଃ ।୩୯। କ୍ଷତ୍ରିୟାଣାମୟଂ ଧର୍ମଃ ପ୍ରଜାପତିବିନିର୍ମିତଃ ।

ତଥା କାତର୍ଯ୍ୟେଣ ବୈକ୍ଲବ୍ୟେନ ବସ୍ତ୍ରଂସିତା ହେମମୟୀ ମାଳା ଯସ୍ୟାସ୍ତସ୍ୟା ଗୃହୀତୌ ପାଦୌ ଯସ୍ୟ ସଃ ।୩୪। ଶ୍ମଶ୍ରୁକେଶ ସହିତାନ୍ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେଽବଶିଷ୍ଟାନ ଶ୍ମଶ୍ରୂଣି କେଶାଶ୍ଚ ଯଥା ଭବନ୍ତି ତଥା । ଚେଲେନୈବାସିନା ପ୍ରବପନ୍ ମୁଣ୍ଡୟନ୍ ବ୍ୟରୂପୟତ୍ ବୈରୂପ୍ୟମକରୋତ୍ । ୩୫ ।ତଥାଭୂତଂ ହତପ୍ରାୟମିତ୍ୟୁତ୍ତରବାକ୍ୟେଽପ୍ୟନୁଷଙ୍ଗଃ । ୩୬ ୩୭ । ରୁକ୍ମିଣୀଂ ହାସ୍ୟସ୍ୱିତ୍ତ ମୈବାସ୍ମାନିତି । ୩୮ ।ପୁନଃ କୃଷ୍ଣମାକ୍ଷିପନ୍ତି ବନ୍ଧୁ ରିତି । ପୁନର୍ଦ୍ଦେବୀଂ ପ୍ରତ୍ୟାହ କ୍ଷତ୍ରିୟାଣାମିତି । ଯେନ ଧର୍ମ୍ମେଣ ଭ୍ରାତାପି ଭ୍ରାତରଂ ହନ୍ୟାତ୍ । ତତସ୍ତସ୍ମାତ୍ତୋରତରୋଽତଦାରୁଣୋ ଧର୍ମ୍ମସ୍ତୁ । ଅତଃ କୋଽସ୍ମାକମପରାଧ

ତେଜ ॥ ନ ମାର ଭାଇକୁ ମୋହର । ହେପ୍ରଭୁ ମୋତେ ଦୟାକର । ୩୩ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଭୟରେ ରୁକ୍ମିଣୀଶରୀର । କମ୍ପଇ ହୋଇ ଥର ଥର ॥ ଶୋକରେ ଶୁଖିଲା ବଦନ । କଣ୍ଠରୁ ନ ସ୍ଫୁରେ ବଚନ ॥ କାତରେ ଗଳୁ ହେମହାର । ଧରିଣ ପଡ଼ିଲା ଥର ଥର ॥ ରୁକ୍ମିଣୀ ଧରନ୍ତେ ଚରଣ । ଶାନ୍ତ ହୋଇଲେ ନାରାୟଣ । ୩୪ । ଅସାଧୁ ରୁକ୍ମିକୁ ସେକ୍ଷଣେ । ବସ୍ତ୍ରେ ବାନ୍ଧିଲେ ଧରି ଟାଣେ ॥ କାଟିଲେ ତାର ଦାଢ଼ୀ କେଶ । ବିରୂପ ହେଲା ଶରୀରସ । ଗଜଯେପରେ ପଦ୍ମବନ ॥ ମର୍ଦ୍ଦଇ ଯଦୁ ଏ ତେସନ ॥ ଏହି ସମୟେ ଶତ୍ରୁସୈନ୍ୟ । ମର୍ଦ୍ଦିଲେ କରୁଣା ତେଜିଣ । ୩୫ । ଏକାଳେ ପ୍ରଭୁ ସଙ୍କର୍ଷଣ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସମୀପେ ମିଳଣ ॥ ଦେଖିଲେ ମୃତପ୍ରାୟ ହୋଇ । ବିରୂପେ ରୁକ୍ମୀ ଅଛି ତହିଁ ॥ ଫିଟାଇ ରୁକ୍ମିର ବନ୍ଧନ । କୃଷ୍ଣେ ଭାଷନ୍ତି ସଙ୍କର୍ଷଣ ।୩୬। କୃଷ୍ଣ ଅସାଧୁ କର୍ମ କଲ । ବନ୍ଧୁର କେଶ ଯା ଚ୍ଛେଦିଲ ॥ ଏ ହେଲା ବନ୍ଧୁବଧ ପର । ଅମ୍ଭଙ୍କ ନିନ୍ଦା ହେବ ହର ।୩୭। ଗୋ ସାଧ୍ୱୀ ଭାଇବୈରୂପ୍ୟରେ । କୋପ ନ ବହ ଆମ୍ଭଠାରେ ॥ ସୁଖଦୁଃଖଦେ ନୁହେ କେହି । ସ୍ୱକର୍ମ ମାନବ ଭୁଞ୍ଜଇ । ୩୮ । ବନ୍ଧୁ ବଧିବା ଯୋଗ୍ୟ ଦୋଷ । କଲେହେଁ ନ କରିବ ନାଶ ॥ ତେଜିବ ତାର ବନ୍ଧୁପଣ । ହେ କୃଷ୍ଣ ସେହି ତା ମାରଣ ।୩୯। ଗୋ ଦେବୀ ଭାଇ ରେ ଭାଇରେ ।

ତ୍ୱଂ ଚାପି ବାନ୍ତରଂ ହନ୍ୟାଦ୍ ଯେନ ଯୋଽନ୍ତରରସ୍ତତଃ ।୪୦। ସର୍ବ୍ୟସ୍ୟ ଭୂମେର୍ନିଷ୍ପସ୍ୟ ସ୍ନିଗ୍ଧୋ ମାନସ୍ୟ ତେଜସଃ । ମାନକୋଽନ୍ୟସ୍ୟବାଦେହେତୋଃ ଶ୍ରୀମଦାନ୍ଧ ସ୍ଥିପନ୍ତିହ ।୪୧। ତବେଯ୍ୟଂ ବିଷମା ବୁଦ୍ଧିଃ ସର୍ବଭୂତେଷୁ ଦୁର୍ହୃଦାଂ । ଯନ୍ମନ୍ୟସେ ସଦାଽଭଦ୍ରଂ ସୁହୃଦାଂ ଭଦ୍ରମଜ୍ଞବତ୍ । ୪୨ । ଆତ୍ମମୋହୋ ନୃଣାମେଷଙ୍କ ଲ୍ପ୍ୟତେ ଦେବମାୟୟା । ସୁହୃଦର୍ଦ୍ଦୁହୃଦାସୀନ ଇତି ଦେହାତ୍ମମାନିନାଂ । ୪୩ । ଏକ ଏବ ପରୋ ହ୍ୟାତ୍ମା ସର୍ବେଷାମପି ଦେହିନାଂ ନାନେବ ଗୃହ୍ୟତେ ମୂଢ଼ୈର୍ଯଥା ଜ୍ୟୋତିର୍ଯଥା ନଭଃ । ୪୪। ଦେହ ଆଦ୍ୟନ୍ତବାନେଷ ଦ୍ରବ୍ୟପ୍ରାଣଗୁଣାତ୍ମକଃ । ଆତ୍ମନ୍ୟବିଦ୍ୟୟା କ୍ଳୃପ୍ତଃ ସଂସାର

ଇତି ଭାବଃ । ୪୦ । ପୁନଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଂ ପ୍ରତ୍ୟାହ ସର୍ବସ୍ୟେତି । ତଥାପ୍ୟଗ୍ରାଜମେତଦନୁଚିତମିତି ଭାବଃ । ୪୧ । ପୁନର୍ଦେବଂ ତତ୍ୟାହ ତବେୟ୍ୟ- ମିତି । ସର୍ବଭୂତେଷୁ ଦୁର୍ହୃଦାଂ ଅହଙ୍କାରାଂ ଭ୍ରାତୃଣାଂ ଅଜ୍ଞବଦ୍ ଯଦ୍ଭଦ୍ରଂ ମନ୍ୟସେ ଇଚ୍ଛସି ଇୟଂ ତବ ବିଷମା ଅସମୀଚୀନା ବୁଦ୍ଧିଃ । କୁତଃ । ଯତସ୍ତ୍ୱଦେବ ସୁହୃଦମଭଦ୍ରମିତି । ଯଦ୍ୱା ଭୂତେଷୁ ଦୁର୍ହୃଦାମପି ସ୍ୱସୁହୃଦାଂ ଭଦ୍ରମେବ ଦଣ୍ଡରୂପଂ ମୁଣ୍ଡନଂ ଅଭଦ୍ରଂ ଯନ୍ମନ୍ୟସେ ତବେୟ୍ୟଂ ବିଷମା ବୁଦ୍ଧିଃ ସମା ନ ଭବତି । ଅଜ୍ଞବତ୍ ବୁଦ୍ଧିଃ । ଅଥବା ସର୍ବଭୂତେଷୁ ମଧ୍ୟେ ଦୁର୍ହୃଦାଂ ଶିଶୁପାଳାଦୀନାମଭଦ୍ରଂ ସୁହୃଦ ଭଦ୍ରଂ ଯନ୍ମନ୍ୟସେ ତବେୟ୍ୟଂ ବିଷମା ବୁଦ୍ଧିଃ ସମା ନ ଭବତି । ଅଜ୍ଞବତ୍ ଅଜ୍ଞାନାମିବ । ୪୨ । କୁତ ଇତ୍ୟତ ଆହ ଆତ୍ମମୋହ ଇତି । ୪୩ । ପରମାର୍ଥମାହ ଏକ ଏବେତି । ପରଃ ଶୁଦ୍ଧଃ । ଜ୍ୟୋତିଷ୍ଟଦ୍ରାବର୍ଯଥୋଦ-

---

ଷଡ୍ରିପୁ ମାରନ୍ତି ପରରେ । ଷଡ୍ରିପୁଙ୍କର ଏହୁ ମାତ୍ର । ସୃଜିଅଛନ୍ତି ପ୍ରଜାପତି । ତେଣୁ ଷଡ୍ରିପୁଙ୍କ ବେଭାର । ଦେବ ତୋ ଅଟେ ଭୟଙ୍କର । ୪୦ । ହେଉଛି ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଗର୍ବରେ । ମାନାଷଡ୍ରିପୁ ନରେଶ୍ୱରେ । ରାଜ୍ୟ ଭୂ ଧନ ନାଶ ମାନ । ତେଜ ବା ଅନ୍ୟହେତୁ ପୁଣ । କ୍ରୋଧ ବହନ୍ତି ଅନପରେ । ବୁଦ୍ଧି ଯୁଝିଲ ଏ ହେତୁରେ । ୪୧ । ତୋ ଦେବ ଯେ ସ୍ୱଜନଗଣ । ସର୍ବଭୂତରେ ଶତ୍ରୁପଣ । ବହନ୍ତି ତାଙ୍କ ଦଣ୍ଡ ଦେଖି । ଭଲେ ନୋହିବ କେବେ ଦୁଃଖୀ । ଯେ ଦଣ୍ଡ ଶିକ୍ଷା ତାହାଙ୍କର । ମୁଣ୍ଡନ ଦେଖି ଏ ଭାଇର । ସ୍ନେହେ ବିଷମ ବୁଦ୍ଧି ନୁହ । ଉଚିତ ଶାସ୍ତି ଭାବ ରହ । ୪୨ । ସଂସାରେ ଅହଂକାର ଯାର । ସେ ମଣେ ଏମିବ ଏ ପର । ଏହୁ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଏ ମୋହରେ । ପଡନ୍ତି ମାୟାବଶେ ନରେ । ୪୩ । ବିଶ୍ୱବଅଚ୍ଛା ସର୍ବଘଟେ । ଏକଇ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡେ ପ୍ରକଟେ । ଅକାଶ ଅଜ ସର୍ବଙ୍କର । ନାନା ଜଳାଶୟେ ଆକାର । ବିଭିନ୍ନ ହୋଇ ଦେଖାଯ ଏ । ମୂଢ଼ ମଣଇ ଭିନ୍ନ ମୋହେ । ଯଥାର୍ଥେ ଭିନ୍ନ ସେ ନୁହଇ । ପ୍ରତିବିମ୍ବ ମାତ୍ର ଦିଶଇ । ତେସନେ ମୂଢ଼ପଣେ ନରେ । ଆତ୍ମାକୁ ବିଭିନ୍ନ ଶରୀରେ । ବିଭିନ୍ନ ସର୍ବ ଏ ମଣନ୍ତି ଯଥାର୍ଥେ ଏକ ସେ ସରୂପି । ୪୪ । ପଞ୍ଚଭୂତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଗୁଣ । ଏସେନ ଯେ ଦେହ ଭିଆଣ । ସେ ଜନ୍ମେ ମରେ ସ୍ଥିର ନୁହେ । ଆତ୍ମାକୁ ମାୟାରେ

ସ୍ୱତ ଦେହନଂ । ୪୫ । ନାତ୍ମନୋଽନ୍ୟେନ ସଂଯୋଗୋ ବିୟୋଗଶ୍ଚାସତଃ ସତଃ । ତଦ୍ଧେତୁତ୍ୱାତ୍ ତତ୍ପ୍ରସିଦ୍ଧେର୍ଦୃଗ୍ରୂପାଭ୍ୟାଂ ଯଥାରବେଃ । ୪୬ ।
ଜନ୍ମାଦୟସ୍ତୁ ଦେହସ୍ୟ ବିକ୍ରିୟା ନାତ୍ମନଃ କ୍ୱଚିତ୍ । କଳାନାମିବ ନୈବେନ୍ଦୋର୍ମୃତିର୍ହ୍ୟସ୍ୟ କୁହୂରିବ । ୪୭ । ଯଥା ଶୟାନ ଆତ୍ମାନଂ ବିଷୟାନ୍

କେଶୂ ନଣ୍ଟେ ଯଥା ସନ୍ତାଦସ୍ତ୍ୱିତି । ୪୪ । କୁତସ୍ତର୍ହି ନ ତନ୍ ଦବଦାସ୍ୱାନମେକଂ ଶୁଦ୍ଧଂ ପ୍ରଭନସ୍ତ୍ରଶାହ ଦେହ ଇତି । ଦ୍ରବ୍ୟମଧ୍ୟକୁତଂ । ପ୍ରାଣ
ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ଅଧ୍ୟାତ୍ମଂ । ଗୁଣଶବ୍ଦେନାଧିଦୈବଂ ତତ୍ତ୍ରିତୟାତ୍ମକଃ । ଦେହୋପାଧିନା ଶୁଦ୍ଧୋ ନ ପ୍ରତୀୟତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ ।୪୫। ନନୁ ଦେହସମ୍ବନ୍ଧେନା-
ଽପି ସଂସାରେ ସତ୍ତ ଶୁଦ୍ଧତ୍ୱଂ ଗତମେବ ତତ୍ରାହ ନାତ୍ମନ ଇତି । ହେ ସତ ଅନ୍ୟୋନ୍ୟାଧିକୃତାଦନା ଆତ୍ମନଃ ସଂଯୋଗବିୟୋଗୌ । କୁତଃ
ଅସତଃ ଅପଚ୍ଛାଦନୀୟସ୍ୟେତ୍ୟର୍ଥଃ । କୁତୋଽସତ୍ତ୍ୱଂ ତତ୍ରାହ ତଦ୍ଧେତୁତ୍ୱାଦିତି । ତସ୍ୟାନ୍ୟସ୍ୟ ଭୂତେନ୍ଦ୍ରିୟାଦେଃ ପ୍ରସିଦ୍ଧେଃ ପ୍ରକାଶସ୍ୟ
ତଦ୍ଧେତୁ ତ୍ୱଦାତ୍ମାହେତୁତ୍ୱାତ୍ । ନନୁ ଦେହୈରଧିଷ୍ଠିତେଭ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟେଭ୍ୟୋ ଭୂତାନାଂ ପ୍ରତୀତିଃ ତ୍ୱୟିତ୍ୱା ଭୂତପ୍ରତୀତ୍ୟା ତ
ତତ୍ପ୍ରସିଦ୍ଧିର୍ନାତ୍ମନ ଇତ୍ୟତ ଆହ ଦୃଗ୍ରୂପାଭ୍ୟାଂ ଯଥା ରବେଃ । ଯଥା ପ୍ରକାଶ୍ୟପ୍ରକାଶକତ୍ୱେନ ବର୍ତ୍ତମାନୟୋରପି ଚୈତନ୍ୟ-
ତ୍ୱାତ୍ ତଦେବେଦଷ୍ଟ ତଥା ଭୂତେନ୍ଦ୍ରିୟାଣାଂ ପରସ୍ପରଂ ସିଦ୍ଧାନାମପି ଚୈତନ୍ୟାଧୀନ ଏବ ପ୍ରକାଶତ୍ୱ ତ୍ୱକାର୍ଯ୍ୟତ୍ୱାତ୍ ତଦ୍ଧେତୁରେବ କେଣାଽନ୍ୟଭେଦୋଽର୍ଥଃ
ତଥାଚ ଦ୍ୱାଦଶେ ବକ୍ଷ୍ୟତି । ଦୀପଶ୍ଚକ୍ଷୁଶ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ ଜ୍ୟୋତିଷୋ ନ ପୃଥକ୍ ଭବେତ୍ । ଏବଂ ଧୀଃ ଖାନି ମାତ୍ରାଶ୍ଚ ନ ସ୍ୟୁରନ୍ୟତମୋଦୃତାଦିତି । ଯଦ୍ୱା
ରବେଃ ପ୍ରତିବିମ୍ବାମେବ ଦୃଗ୍ରୂପାଭ୍ୟାଂ ପରସ୍ପରଂ ପ୍ରସିଦ୍ଧିର୍ଯଥା ଭବତି ତଦ୍ୱଦିତି । ୪୬ । ଦେହସମ୍ବନ୍ଧାତ୍ଭାବାଦେବ ନାତ୍ମନୋ ଜନ୍ମାଦୟୋଽପୀତି

ସୋଡାଏ । ସେ ଦେହେ ଅଭିମାନବନ୍ତ । ଜୀବ ଯୋନିରେ ଜନ୍ମ ଥାଇ । ୪୫ । ଆତ୍ମା ସର୍ବଦା ଅଟେ ସତ । ଏ ଦେହ ଅଟଇ ଅସତ ।
ତେଣୁ ଅସତ ସତ ସଙ୍ଗେ । ନ ହୁଏ ସଂଯୋଗେ ବିୟୋଗେ । ଆଖିରେ ରୂପ ମୁଁ ଦେଖିଲି । ଲୋକେ କହନ୍ତି ଏହାବୋଲି । ଚକ୍ଷୁକି ରୂପ
ଦେଖିପାରେ । ତେଜ ନ ପାଇ କାହିଁତରେ । ତେଜ ନ ପଡ଼ିଲେ ରୂପର । ପ୍ରକାଶ ଅସମ୍ଭବ ମାତ୍ର । ତେଣୁ ଚକ୍ଷୁ ଓ ରୂପର । ରବିକାରଣ
ହେବୁ ସ୍ଥିର । ତଥାପି ଚକ୍ଷୁ ବା ରୂପର । ନାଶେ କି ଯାଏ ବା ରବିର । ରବି ସର୍ବଦା ଏଥୁଁ ଭିନ୍ନ । ଏ ଆତ୍ମା ଅଟଇ ତେସନ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ପଞ୍ଚଭୂତ
ଙ୍କର । ପ୍ରକାଶେ ମୂଳଅଟେ ମାତ୍ର । ଭୂତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଯେଉଁ ଦେହ । ତା ନାଶେ ନୁହେ ଆତ୍ମାକ୍ଷୟ । ଯେଣୁ ଏ ଦେହୁଁ ଭିନ୍ନେ ଥାଇ । ଆତ୍ମା
ଦେହକୁ ପ୍ରକାଶଇ । ୪୬ । ଜନମ ବର୍ଦ୍ଧନ ମରଣ । ଦେହର ଏ ବିକୃତ ଜାଣ । ଆତ୍ମାର ବିକୃତ ଏ ନୁହେ । ଆତ୍ମା ସର୍ବଦା ଏକଥାଏ ।

ଫଳମେବ ତ । ଅନୁଭୂତଂ କ୍ରୋଧ୍ୟେପତ୍ୟେତର୍ଥେ ତଥାପ୍ରୋତ୍ୟେତ୍ଯୁଧୋ ଭବ । ୪୮ । ତସ୍ମାଦଜ୍ଞାନଜଂ ଶୋକ ମାତ୍ମଶୋଷବିମୋହନଂ । ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନେନ ନିର୍ହୃତ୍ୟ ସ୍ୱସ୍ଥା ଭବ ଶୁଚିସ୍ମିତେ । ୪୯ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଏବଂ ଭଗବତା ତନ୍ୱୀ ରାମେଣ ପ୍ରତିବୋଧିତା । ବୈମନସ୍ୟଂ ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ ମନୋ ବୁଦ୍ଧ୍ୟା ସମାଦଧେ । ୫୦ । ପ୍ରାଣାବଶେଷ ଉତ୍ସୃଷ୍ଟୋ ଦ୍ୱିଡ଼ଭିର୍ହତବଲପ୍ରଭଃ । ସ୍ମରନ୍ ବିରୂପକରଣଂ ବିତଥାତ୍ମମନୋରଥଃ । ୫୧ । (ଉକ୍ତେ

ଉକ୍ତଂ ଜନ୍ମାଦୀନାଂ ଦେହଧର୍ମତ୍ୱମାହ ଜନ୍ମାଦୟସ୍ତୁ ତୁ । କଥଂ ତର୍ହି ଜାତୋଽହଂ ବାଲେଽହଂ ବୃଦ୍ଧୋଽହମିତ୍ୟାତ୍ମନ ଜନ୍ମାଦୟସ୍ତତଃ । ଦେହଜନ୍ମାଦୟୋ ବିକ୍ରିୟାଃ ତନ୍ମାତ୍ରାଣି କଲାନାମେବେତ୍ତୁ । ଇନ୍ଦୋଃ କଲାନାମେବ ଜନ୍ମାଦୟୋ ନୈବେନ୍ଦୋର୍ଯଥା ତଦ୍ୱତ୍ । ଯଥା ତ କଳାନାମେବ କୁହୂରମାବାସ୍ୟା ଇନ୍ଦୋଃ ସ୍ୟ ଉଚ୍ୟତେ ତଦ୍ୱଦ୍ୟଥାତ୍ମନୋ ଦେହାନାଶାଦେବ ମୃତ୍ୟୁବ୍ୟବହାର ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୪୭ । ନନ୍ୱାତ୍ମନୋ ଦେହାଦନ୍ୟତ୍ୱେ ଭବେ କଥଂ ଭୋକ୍ତୃତ୍ୱଂ ଭୋଗ୍ୟଭୋଗପ୍ରପଞ୍ଚରଚ୍ୟାଶଙ୍କ୍ୟ ସ୍ୱପ୍ନଦୃଷ୍ଟାନ୍ତେନ ସମର୍ଥୟତି ଯଥା ଶୟାନ ଇତି । ଆତ୍ମାନଂ ଭୋକ୍ତାରଂ ବିଷୟାନ୍ ଭୋଗ୍ୟାନ୍ ଫଲଂ ଭୋଗଂ ଅବସ୍ତ୍ୟପ୍ୟର୍ଥେନାନୁଭବତ୍ୟେ ତଥା ଅବୁଧଃ ସଂସାରଂ ପ୍ରାପ୍ନୋତି । ୪୮ । ଆତ୍ମାନଂ ଶୋଷୟତି ବିମୋହୟତି ତେନ ତୋ ତଂ । ନିର୍ହୃତ୍ୟ ଅପାକୃତ୍ୟ । ୪୯ । ସମାଦଧେ ସମାହିତମକରୋତ୍ । ୫୦ । ରୁକ୍ମିଣସ୍ତ୍ୱେବଂ ଶ୍ରୁତବତୋଽପି ନାଜ୍ଞାନଂ ନିବୃତ୍ତମିତି ଦର୍ଶୟନ୍ନାହ ପ୍ରାଣାବଶେଷ ଇତି । ୫୧ । ଅକୃତ୍ୱା ଅଜ୍ଞାତ୍ୱା ଅଦୃଷ୍ଟମିତି ଚ ସତ୍ୟାର୍ଥଃ । ଅସହ୍ୟଦୁଃଖ୍ୟ ଅନାଚର୍ଯ୍ୟ । ଅପ୍ରତିରୁଦ୍ଧେତି ରୂ ସତ୍ୟଂ ଯଦାସ୍ୟଚୀ ସ୍ୱପ୍ନର

ଚନ୍ଦ୍ରବଦନା ଯେହ୍ନେ କ୍ରମେ । କଳନ ବଢେ ନିଜ ଧର୍ମେ ॥ ପୁଣି ତ୍ରୁଟଣ ନେ ପାଏ । ଚନ୍ଦ୍ର ସର୍ବଦା ଏକ ଥାଏ ॥ ଭୂତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟବେନ ଦେହ । ତାନାଶେ ନୁହେ ଅସ୍ମାଦୃଷ ॥ ଲୋକେ କହନ୍ତି ମୂଢ଼ପଣେ । ଚନ୍ଦ୍ରର ବୃଦ୍ଧିକ୍ଷୟ ଯେଣେ । ତେସନେ ଶରୀରର ଜନ୍ମେ । ବର୍ଦ୍ଧନ କ୍ଷୟ ଓ ମରଣେ ॥ ଆତ୍ମାର ବୃଦ୍ଧି କ୍ଷୟ ନୁହେ । ସର୍ବଦା ଏକଭାବେ ଥାଏ ॥ ଶରୀର ଚନ୍ଦ୍ର କଳାପରି । ଆତ୍ମା ଚନ୍ଦ୍ରବମ୍ବେ ଦରି । ୪୭ । ମାନବ ସ୍ୱପନେ ଯେସନେ । ଭୋଗ ଭୁଞ୍ଜଇ ସତ୍ୟଜ୍ଞାନେ ॥ ସ୍ୱପ୍ନଭଙ୍ଗିଲେ ସବୁ ମିଛ । ମଣଇ, ସ୍ୱପ୍ନେ ଗଣେ ତୁଚ୍ଛ ॥ ତେସନେ ଅଜ୍ଞାନ ସ୍ୱପ୍ନରେ । ଅନେକ ଦେହ ମାୟା ଧରେ ॥ ଭୋଗକରନ୍ତି କର୍ମଫଳ । ସଂସାର ବନ୍ଧନେ ଯେ ମୂଳ ॥ ୪୮ । ଅଜ୍ଞାନବଶୁଁ ଜନ୍ମେ ଶୋକ । ଏ ଶୋକ ଘୋର ଶୋଷକ ॥ ମୋହେ ପକାଏ ଶରୀରକୁ । ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନରେ ତୁମ୍ଭେ ତେଜ ॥ ତେଣୁ ଧଇର୍ଯ୍ୟ ଧର ବାଳେ । ହାସପ୍ରକାଶ ଶୁଭକାଳେ । ୪୯ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଏରୂପେ ରାମଙ୍କ ପ୍ରବୋଧେ । ବାମନାୟୋଦ୍ଧ ଦେବାହୃଦେ ॥ ବୁଦ୍ଧିବଳରେ କ୍ରମେ ମନେ । ଅନୁଭବ କଲେ ଚେତନେ ॥ ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇଲା ମନୋରଥ । ବଳ ପ୍ରଭାବ

ଭୋଜକଟଂ ନାମ ବବାସାର୍ଥ୍ୟ ମହତ୍ପୁରଂ ।) ଅହତ୍ୱା ଦୁର୍ମ୍ମତିଂ କୃଷ୍ଣମପ୍ରତ୍ୟୁହ୍ୟ ଯବୀୟସୀଂ । କୁଣ୍ଡିନଂ ନ ପ୍ରବେକ୍ଷ୍ୟାମୀତ୍ୟୁକ୍ତ୍ୱା ତତ୍ରାବସତ୍ରୁଷା ।୫୩। ଭଗବାନ୍ ଭୀଷ୍ମକସୁତାମେବଂ ନିର୍ଜ୍ଜିତ୍ୟ ଭୂମିପାନ୍ । ପୁରମାନୀୟ ବିଧିବଦୁପଯେମେ କୁରୁଦ୍ୱହ । ୫୩ । ତଦା ମହୋତ୍ସବୋ ନୃଣାଂ ଯଦୁପୁର୍ଯ୍ୟାଂ ଗୃହେ ଗୃହେ । ଅଭୂଦନନ୍ୟଭାବାନାଂ କୃଷ୍ଣେ ଯଦୁପତୌ ନୃପ । ୫୪ । ନରା ନାର୍ଯ୍ୟଶ୍ଚ ମୁଦିତାଃ ପ୍ରମୃଷ୍ଟମଣିକୁଣ୍ଡଳାଃ । ପାରିବର୍ହମୁପାଜହ୍ରୁର୍ବର-ୟୋଶ୍ଚିତ୍ରବାସସୋଃ । ୫୫ । ସା ବୃଷ୍ଣିପୁର୍ୟୁତ୍ତଭିତେନ୍ଦ୍ରକେତୁଭିର୍ବିଚିତ୍ରମାଲ୍ୟାମ୍ବରରତ୍ନତୋରଣୈଃ । ବଭୌ ପ୍ରତିଦ୍ୱାର୍ୟୁପକୢପ୍ତମଙ୍ଗଲୈରାପୂର୍ଣ୍ଣକୁମ୍ଭାଗୁରୁ ଧୂପଦୀପକୈଃ । ୫୬। ସିକ୍ତମାର୍ଗା ମଦଚ୍ୟୁଦ୍ଭିରାହୂତପ୍ରେଷ୍ଠଭୂଭୁଜାଂ । ଗଜୈର୍ଦ୍ୱାଃସୁ ପରାମୃଷ୍ଟରମ୍ଭାପୁଗୋପଶୋଭିତା । ୫୭ । କୁରୁସୃଞ୍ଜୟକୈକେୟ-ବିଦର୍ଭଯଦୁକୁନ୍ତୟଃ । ମିଥୋ ମୁମୁଦିରେ ତସ୍ମିନ୍ ସମ୍ଭ୍ରମାତ୍ ପରିଧାବତାଂ । ୫୮ । ରୁକ୍ମିଣ୍ୟା ହରଣଂ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ଗୀୟମାନଂ ତତସ୍ତତଃ । ରାଜାନୋ

ଯତ୍ର ବସ୍ତୁପିତପୂର୍ବୈବ ବସତ୍ତୁ । ତତ୍ର ଚ ଭୋଜକଟଂ ନାମ ପୁରମଭବତ୍ତୁ । ୫୨-୫୪ । ବରଯୋର୍ବରବଧ୍ୱୋଃ ପାରିବର୍ହଂ ଦେୟମୁପଯତ୍ନଂ । ୫୫ । ଉତ୍ତଭିତୈରିନ୍ଦ୍ରକେତୁଭିର୍ଧ୍ୱଜବିଶେଷୈଃ । ଉପକୢପ୍ତାନ ମଙ୍ଗଳାନି ଲାଜାଙ୍କୁରପୁଷ୍ପପ୍ରବାଳାଦୀନି ତୈଃ । ୫୬। ଆହୂତା ଯେ ପ୍ରେଷ୍ଠା ଭୂଭୁଜସ୍ତେଷାଂ ଗଜୈଃ । ପରାମୃଷ୍ଟା ଉଚ୍ଛ୍ରିତା ରମ୍ଭାଶ୍ଚ ପୂଗାଶ୍ଚ ତୈରୁପଶୋଭିତା । ଯଦ୍ୱା ତୈରେବ ଗଜୈଃ ପରାମୃଷ୍ଟାଃ ସଂସ୍ପୃଷ୍ଟା ରମ୍ଭାଶ୍ଚ ପୂଗାଶ୍ଚ ତୈରୁପଶୋଭିତା ।

ହେଲ ଲୁପ୍ତ ॥ ଧାରଣେ ନ ମାତ୍ର ଶତ୍ରୁଗଣ । ତେଣୁ କଲେ ବିରୂପ କରଣ ॥ ୫୧ । ସେଠାରେ ଭୋଜକଟନାମେ । ନଗର ବସାଇ ସେ ଶ୍ରମେ ॥ ସେ ମହାନଗରେ ରହିଲ ॥ ଏମନ୍ତ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ସେ କଲ ॥ ନ ମାରି ଦୁରାତ୍ମା କୃଷ୍ଣକୁ । ଫେରାଇ ନ ଆଣି ଭଗ୍ନୀକୁ ॥ କୁଣ୍ଡିନେ ନ ଫେରିବ ମୁହିଁ । ତହିଁ ରହିଲା ରୋଷ ବହି । ୫୨ । ଏରୂପେ ନୃପଗଣେ ଜିଣି । ଶ୍ରୀହରି ହରିଲେ ରୁକ୍ମିଣୀ ॥ ସ୍ୱପୁରେ ଆଣି ଶାସ୍ତ୍ରମତେ । ବିବାହ କଲେ ଯୁବ ଅର୍ଥେ । ।୫୩। ପ୍ରତିଗୃହରେ ଯଦୁପୁରେ । ଉତ୍ସବ ହେଲା ସେ ଦିନରେ ॥ ପେଣ୍ଠ ଯାଦବେ କୃଷ୍ଣପତି । ରାଜା ସ୍ୱଜନ ବିଶେଷ ତେଣୁ ।୫୪। ଶୋଭିତ ମଣିକୁଣ୍ଡଳରେ ମଣ୍ଡିତ ନରନାରୀ ଧୀରେ ॥ ଆନନ୍ଦେ ବରକନ୍ୟାଙ୍କର । ଅଙ୍ଗେ ଅର୍ପିଲେ ପୁରସ୍କାର । ୫୫ । ସେ ଯଦୁପୁରେ ଇନ୍ଦ୍ରଧ୍ୱଜ । ଚଉଦିଗରେ ହେଲ ସଜ ॥ ଚିତ୍ରମାଳା ସୁବସନ । ରତ୍ନ ତୋରଣେ ଶୋଭମାନ ॥ ପୂର୍ଣ୍ଣକଳସ ସବୁ ଦ୍ୱାରେ । ଅଗୁରୁଧୂପଗନ୍ଧେ ପୁରେ ॥ ନାନାମଙ୍ଗଳଚତୁଷ୍କରେ । ଘୃତ ପ୍ରଦୀପ ଦ୍ୱାରେ ଦ୍ୱାରେ । ୫୬ ।ଆଗତ ପ୍ରିୟନୃପଙ୍କର । ବାରଣଗଣ୍ଡ ମଦଧାର ॥ ବହି ଭିଜାଏ ରାଜପଥ । ଯହିଁ ଦ୍ୱାର ସୁଶୋଭିତ ॥ କଦଳୀ ବୃକ୍ଷ ଗୁଆମାନ । ଦ୍ୱାରକୁ କରଇ ସୁଢ଼ଳ ॥ ୫୭ । କୁରୁସୃଞ୍ଜୟ ଯଦୁ କୁନ୍ତି । ବିଦର୍ଭ କୈକେୟନୃପତି । ଉତ୍ସୁକ୍ୟେ ଧାଆନ୍ତେ ସକଳେ । ବନ୍ଧୁ ଏ

ଗଜକନ୍ୟାଶ୍ଚ କନ୍ଦର୍ପ୍ପଶଙ୍କିତାଃ । ୫୯ । ଦ୍ୱାରକାୟାମଭୂଦ୍ରାଜନ୍ ମହାମୋଦଃ ପୁରୌକସାଂ । ରୁକ୍ମିଣ୍ୟା ରମୟୋପେତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱାକୃଷ୍ଣଂ ଶ୍ରିୟଃ ପତିଂ । ୬୦ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ରୁକ୍ମିଣ୍ୟୁଦ୍ୱାହୋତ୍ସବେ ଚତୁଃପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୫୪।

ପଞ୍ଚପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ--କାମସ୍ତୁ ବାସୁଦେବାଂଶୋ ଦଗ୍ଧଃ ପ୍ରାଗ୍ ରୁଦ୍ରମନ୍ୟୁନା । ଦେହୋପପତ୍ତୟେ ଭୂୟସ୍ତମେବ ପ୍ରତ୍ୟପଦ୍ୟତ । ୧ । ସ ଏବ ଜାତୋ ବୈଦର୍ଭ୍ୟାଂ କୃଷ୍ଣବୀର୍ଯ୍ୟସମୁଦ୍ଭବଃ । ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଇତି ବିଖ୍ୟାତଃ ସର୍ବତୋଽନବମଃ ପିତୁଃ । ୨ । ତଂ ଶମ୍ବରଃ କାମରୂପୀ ହୃତ୍ୱା ତୋକମନିର୍ଦଶଂ ।

। ୫୭ । ଦମ୍ପତୀ ତୁ ଔତ୍ସୁକ୍ୟାତ୍ ପରସ୍ପରଂ ବନ୍ଧୂନାଂ ମଧ୍ୟେ ମିଥଃ ସମେତ୍ୟ ମୁଦଂ ପ୍ରାପୁଃ । ୫୮-୬୦ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଚତୁଃପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୫୪ ।

ପଞ୍ଚପଞ୍ଚାଶତ୍ତମେ ତୁ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନୋଽର୍ଭକ ଏବ ଜାତଃ । ଶମ୍ବରେଣ ହୃତଃ ସୋଽଥ ହତ୍ୱା ତଂ କାନ୍ତୟାଗମତ୍ ॥ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନାଦୀନାମଗ୍ରଜନ୍ମନୋ ଶମ୍ବର-ହରଣାଦିନା । କୁଟୁମ୍ବିନାଂ ସପତ୍ନ୍ୟାଦିସ୍ୱଜନୁଃଖମସୂଚୁ । ଜାମ୍ବବତ୍ୟାଦିବିବାହେଭ୍ୟଃ ପ୍ରାଗେବ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନଜନ୍ମ ତତୋ ବିବାହାନ୍ତଃ ସ୍ୟମନ୍ତକାଖ୍ୟାନେ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନପ୍ରତ୍ୟାଗମନଂ । ଅତଃ ସ୍ୱକଥନକ୍ରମାନୁରୋଧେ ପ୍ରଥମଂ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନସ୍ୟ ଜାତମାତ୍ରସ୍ୟ ଶମ୍ବରେଣ ହରଣଂ ନିରୂପ୍ୟତେ । ପ୍ରତ୍ୟାଗମନସ୍ତୁ ଉତ୍ତରକାଳ-

---

ପରଷ୍ପର ମେଳେ ॥ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦିତହେଲେ । ୫୮ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ରୁକ୍ମିଣୀ ହରଲେ ॥ ଏ କଥା ଲୋକେ କଲେଗାନ । ରାଜାଏ ରାଜକନ୍ୟାଗଣ ॥ ଶୁଣନ୍ତେ ବିସ୍ମିତ ହୋଇଲେ । ୫୯ । ଦ୍ୱାରକାବାସୀ ପ୍ରୀତହେଲେ ॥ ରୁକ୍ମିଣୀ ରୂପେ କୃଷ୍ଣେ ଗୃହେଁ । ସୁଖସାଗରେ ଗଲେ ବହି । ୬୦ । ବର୍ଣ୍ଣିଲ ଘଣ୍ଟିଦାସ । ରୁକ୍ମିଣୀହରଣ ଏ ଶେଷ ॥ ଇତିଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଚତୁଃପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ରୁଦ୍ର କୋପରେ ଭସ୍ମୀଭୂତ । ମଦନ ହୋଇଥିଲା ଭସ୍ମ ॥ ପରମେଶ୍ୱର ଲାଭଅର୍ଥେ । ତାହାଙ୍କୁ ତପସ୍ୟା କରନ୍ତେ । ରୁକ୍ମିଣୀଗର୍ଭେ କୃଷ୍ଣବୀର୍ଯ୍ୟେ । ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଜନମିଲେ ତେବେ ॥ କୃଷ୍ଣୁ କୌଣସି ଗୁଣେ ହୀନ । ନୁହଇ ଏସନ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ । ୨ । ମାୟାବୀ ଅସୁର କାଳିଲା

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସ ବଦଦ୍ଧ୍ୱାସ୍ମନଃ ଶତ୍ରୁଂ ପ୍ରାସ୍ୟୋଦନ୍ୱତ୍ୟଗାଦ୍ଗୃହଂ । ୩ । ତଂ ନର୍ତ୍ତଗାର ବଲବାନ୍ମୀନଃ ସୋଽପ୍ୟପରୈଃ ସହ । ବୃତୋ ଜାଲେନ ମହତା ଗୃହୀତୋ ମତ୍ସ୍ୟଜୀବିଭିଃ । ୪ । ତଂ ଶମ୍ବରାୟ କୈବର୍ତ୍ତା ଉପାଜହ୍ରୁରୁପାୟନଂ । ସୂଦା ମହାନସଂ ନୀତ୍ୱାବଦ୍ୟନ୍ ସୁଧିତିନାଦ୍ଭୁତଂ । ୫ । ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ତଦୁଦରେ ବାଲଂ ମାୟାବତ୍ୟୈ ନ୍ୟବେଦୟନ୍ । ନାରଦୋଽକଥୟତ୍ସର୍ବଂ ତସ୍ୟାଃ ଶଙ୍କିତଚେତସଃ । ବାଲସ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱମୁତ୍ପତ୍ତିଂ ମତ୍ସ୍ୟୋଦରନିବେଶନଂ । ୬ । ସା ଚ କାମସ୍ୟ ବୈ ପତ୍ନୀ ରତିର୍ନାମ ଯଶସ୍ୱିନୀ । ପତ୍ୟୁର୍ନିର୍ଦ୍ଦଗ୍ଧଦେହସ୍ୟ ଦେହୋତ୍ପତ୍ତିଂ ପ୍ରତୀକ୍ଷତୀ । ୭ । ନିରୂପିତା ଶମ୍ବରେଣ ସା ସୂଦୌଦନସାଧନେ । କାମଦେବଂ ଶିଶୁଂ ବୁଦ୍ଧ୍ୱା ଚକ୍ରେ ସ୍ନେହଂ ତଦାର୍ଭକେ । ୮ । ନାତିଦୀର୍ଘେଣ କାଲେନ ସ କାର୍ଷ୍ଣି ରୂଢ଼ଯୌବନଃ । ଜନୟାମାସ

ନମପି କଥାପର୍ଯ୍ୟବସାନାୟ ଅବୋଚ୍ୟତି । ବାସୁଦେବାଧିଷ୍ଠିତଚିତ୍ତତ୍ୱଭବଦ୍ବାସୁଦେବାଂଶଃ ସୃଷ୍ଟ ଇତ୍ୟୁଚ୍ୟତେ । ଦେହୋପପତ୍ତୟେ ଦେହପ୍ରାପ୍ତୟେ । ୧ । ଅନବମଃ ଅନୂନଃ । ୨ । ସ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନଃ କାମଶତ୍ରୁଃ ଶମ୍ବରସ୍ତମପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନଂ ଶତ୍ରୁଂ ବଦଦ୍ଧ୍ୱା ହୃତ୍ୱା ସମୁଦ୍ରେ ପ୍ରାସ୍ୟ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ୟ ଗୃହମଗାଦିତି ।୩। ନର୍ତ୍ତଗାର ଗିଲିତବାନ୍ । ୪ । ସୁଧିତିନା ଶସ୍ତ୍ରିକୟା । ଅବଦ୍ୟନ୍ ଅବାଦ୍ୟନ୍ ଖଣ୍ଡିତବନ୍ତଃ ॥ ୫ । ତତ୍ତ୍ୱଂ କାମୋଽୟଂ ବେ ବର୍ତ୍ତେତି ଉତ୍ପତ୍ତିଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାତ୍ ରୁକ୍ମିଣ୍ୟାମୁତ୍ପନ୍ନ ଇତି । ୬ । ଯଶସ୍ୱିନୀ ପତିବ୍ରତା । ଭର୍ତ୍ତୁର୍ଦେହପ୍ରାପ୍ତିଂ ପ୍ରତୀକ୍ଷମାଣା । ୭ । ତଂ ଶିଶୁଂ କାମଦେବଂ ବୁଦ୍ଧ୍ୱା ଜ୍ଞାତ୍ୱା । ୮ । ଜନୟାମାସ ସମୋହଂ । ୯ । ଅଙ୍ଗ ହେ ରାଜନ୍ । ପୌରଜୈର୍ଭାବୈଃ ଉପଚକ୍ରେ ଅଭଜତ୍ । ୧୦।୧୧ । ଅଧିରୂଢ଼ା ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ ଦେହୁଃ

ବାଲ୍ୟ ନଜ୍ରଠୁଁ ହରିନେଲ ॥ ତାଙ୍କୁ ଜାଣିବ କୃଷ୍ଣସୁତ । ତେଣୁ ସେ ହୋଇଥିଲ ଭୀତ ॥ ସମୁଦ୍ରଗର୍ଭେ ଫିଙ୍ଗି ଦେଲା । ଶତ୍ରୁକୁ ନାଶି ଗୃହେ ଗଲା ।୩। ତାଙ୍କୁ ଗିଳିଲା ମହାମୀନ । ସେ ମୀନ ମୀନରୂଳେ ପୁଣ ॥ ଧୀବର ଜାଲରେ ପଡ଼ନ୍ତେ । ୪ । ସେ ମହାମୀନକୁ କୈବର୍ତ୍ତେ ॥ ଶମ୍ବରେ ଦେଲେ ଉପହାର । ଦାସଙ୍କୁ ଅର୍ପିଲ ସେହି ॥ କାଟନ୍ତେ ଅସ୍ତ୍ରେ ପକ୍ୱଦରେ । ଅଛନ୍ତି ମତ୍ସ୍ୟର ଗର୍ଭରେ । ୫ । ବାଳକ ଜନ୍ମିବା ଦେଖିଲ । ମାୟାବତୀକୁ ନେଇ ଦେଲ ॥ ଶଙ୍କା କରନ୍ତେ ମାୟାବତୀ । ମିଳି ନାରଦ ମହାମତି ॥ ବାଳକ ଜନମ ଯେ ଭାବେ । ଯେତେର ଗଲା ମତ୍ସ୍ୟଗର୍ଭେ ॥ କହିଲେ ସକଳ ବୃତ୍ତାନ୍ତ । ୬ । ଭୂପତି ମାୟାବତୀ ତତ୍ତ୍ୱ ॥ ସେ ମାୟାବତୀ କାମନାରୀ । ରତି ପତିର ଦାହ ହୁଅ ॥ ପୁଣି ପତିର ଦେହଲବେ । ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲ, ଏବେ । ୭ । ସେହି ଶମ୍ବର ଭୋଜନ କର୍ମରେ । ନାରୀଙ୍କୁ ରନ୍ଧିବାରେ ॥ କାମଦେବକୁ ଚିହ୍ନିମଣି । ସ୍ନେହେ ପାଳିଲା ସେ ତରୁଣୀ । ୮ । ଅଳପଦିନେ କୃଷ୍ଣସୁତ । ହୋଇବାରୁ ଯୌବନଯୁକ୍ତ ॥ ଦେଖିବା ନାରୀଙ୍କର ମନ । ମଦନେ ହୋଇଲ ଉଛନ୍ନ । ୯ । ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନଙ୍କୁ ଦେଖିନେବ । ସମ୍ମୋହନେ...

ନାସ୍ତଣାଂ ଶାଷନ୍ତୀନାଞ୍ଚ ବଦ୍ଧମ୍ । ୯ । ସା ତଂ ପତିଂ ପଦ୍ମଦଳାୟତେକ୍ଷଣଂ ପ୍ରଲମ୍ବବାହୁଂ ନରଲୋକସୁନ୍ଦରମ୍ । ସବ୍ରୀଡହାସୋତ୍ତଭିତଭ୍ରୁବେକ୍ଷତୀ ପ୍ରୀତ୍ୟୋପତସ୍ଥେ ରତିରଙ୍ଗସୌରତୈଃ । ୧୦ । ତମାହ ଭଗବାନ୍ କାର୍ଷ୍ଣିର୍ମାତସ୍ତେ ମତିରନ୍ୟଥା । ମାତୃଭାବମତିକ୍ରମ୍ୟ ବର୍ତ୍ତସେ କାମିନୀ ଯଥା ।୧୧। ରତିରୁବାଚ — ଭବାନ୍ ନାରାୟଣସୁତଃ ଶମ୍ବରେଣ ହୃତୋ ଗୃହାତ୍ । ଅହଂ ତେଽଧିକୃତା ପତ୍ନୀ ରତିଃ କାମୋ ଭବାନ୍ ପ୍ରଭୋ । ୧୨। ଏଷ ତ୍ୱା ନିର୍ଦ୍ଦଶଂ ସିନ୍ଧାବକ୍ଷିପଚ୍ଛମ୍ବରୋଽସୁରଃ । ମତ୍ସ୍ୟୋଽଗ୍ରସୀତ୍ତଦୁଦରାଦିତଃ ପ୍ରାପ୍ତୋ ଭବାନ ପ୍ରଭୋ । ୧୩ । ତମିମଂ ଜହି ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷଂ ଦୁର୍ଜ୍ଜୟଂ ଶତ୍ରୁମାତ୍ମନଃ । ମାୟାଶତବିଦଂ ତ୍ୱଞ୍ଚ ମାୟାଭିର୍ମୋହନାଦିଭିଃ । ୧୪ । ପରିଶୋଚତି ତେ ମାତା କୁରରୀବ ଗତପ୍ରଜା । ପୁତ୍ର-ସ୍ନେହାକୁଳା ଦୀନା ବିବତ୍ସା ଗୌରିବାତୁରା । ୧ । ପ୍ରଭାଷ୍ୟୈବଂ ଦଦୌ ବିଦ୍ୟାଂ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନାୟ ମହାତ୍ମନେ । ମାୟାବତୀ ମହାମାୟାଂ ସର୍ବ୍ବମାୟାବିନାଶିନୀମ୍ । ୧୬ । ସ ଚ ଶମ୍ବରମଭ୍ୟେତ୍ୟ ସଂଯୁଗାୟ ସମାହ୍ୱୟତ୍ । ଅବିଷହ୍ୟୈସ୍ତମାକ୍ଷେପୈଃ କ୍ଷିପନ୍ ସଞ୍ଜନୟନ୍ କଲିମ୍ । ୧୭ । ସୋଽଧିକ୍ଷିପ୍ତୋ ଦୁର୍ବ୍ବଚୋଭିଃ ପଦାହତ ଇବୋରଗଃ । ନିଷ୍କ୍ରାମ ଗଦାପାଣିରମର୍ଷାତ୍ ତାମ୍ରଲୋଚନଃ ।୧୮। ଗଦାମାବିଧ୍ୟ ତରସା ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନାୟ ମହାତ୍ମନେ । ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ୟ

ରତିରତଂ ଭବାନ୍ କାମ ଇତି । ୧୨।୧୩ । ଦୁର୍ଜ୍ଜୟତ୍ୱେ ହେତୁଃ ମାୟାଶତବିଦମିତି । କଥଂ ତର୍ହି ହନ୍ତବ୍ୟସ୍ତତ୍ରାହ ମାୟାଭିରିତି । ୧୪ । ନ ଗୃହେ ବଳମ୍ବଃ କାର୍ଯ୍ୟ ଇତ୍ୟାହ ପରିଶୋଚତି ବେଦସତ୍ୟାର୍ଥଃ । ୧୫।୧୬ । ବକ୍ରସ୍ୟ ହାଽଽକ୍ଷେପେ ନର୍ଜ୍ଜାଜେ ଯଥା କଷ୍ଟୁରସ୍ତ୍ରୀବ୍ରୋ ନାଦୋ ଭବତି

ଗାଢ଼ । ପତିକୁ ରତି ପଲଙ୍କରେ । ହାସ କଟାକ୍ଷ ବୀକ୍ଷଣରେ ॥ ସୁରତଭାବେ ପ୍ରୀତମନେ । ସେବା କରଇ ବନ୍ଦନେ ।୧୦। ରତିର ଏଭାବ ଦେଖିଣ କହନ୍ତି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣନନ୍ଦନ ॥ ଜନନୀଭାବ କର ତ୍ୟାଗ । କର୍ମ୍ମ ଦେଖାଉ ଭାର୍ଯ୍ୟାଭାବ । ୧୧ । ରତିରୁବାଚ — ତୁମ୍ଭେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସୁତ ବୀର । ଦ୍ୟେଇ ଆଣିଲା ଶମ୍ବର ॥ ତୁମ୍ଭେ କାମ ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ନାରୀ । ରତି, ତୁମ୍ଭେ ମୋ ଅଧିକାରୀ ।୧୨। ଦନ୍ତ ନ ଉଠୁଣୁ ଶମ୍ବର । ପିଙ୍ଗିଲା ସାଗର ମଧ୍ୟର ॥ ମତ୍ସ୍ୟ ଗିଳନ୍ତେ ତା ଗର୍ଭରୁ । ପାଇଲ ଦଇବବଶରୁ । ୧୩ । ମହାମାୟାବୀ ଏ ଅସୁର । ଦୁର୍ଜ୍ଜୟ ବଇରୀ ତୁମ୍ଭର ॥ ମୋହନଆଦି ମାୟାବଳେ । ଦୁଷ୍ଟକୁ ନାଶ ଅବହେଳେ । ୧୪ । ଶିଶୁବନାଶେ ମୃଗୀପରି । ବାଛୁଶୂନ୍ୟ ଗାଭୀପରି ॥ ଶୋକେ ଅତୁଳ ତୁମ୍ଭ ମାତା । ହର ତାହାଙ୍କ ଦୁଃଖଚିନ୍ତା । ୧୫ । ମହାତ୍ମା ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନେ ଏମନ୍ତ । ବୃତ୍ତାନ୍ତ କହି ମାୟାବତୀ ॥ ଶିଖାଇ ଦେଲେ ମହାମାୟା । ମାୟାନାଶିନୀ ବିଦ୍ୟାଯାହା ।୧୬। ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଶମ୍ବରକୁ ଯାଇ । ଡାକିଲେ ଯୁଦ୍ଧକର ବୋଲି ॥ ଅସହ୍ୟ କୁବାକ୍ୟ କହିଲେ । ରଗାଇ କଳି ଲଗାଇଲେ । ୧୭ । ପାଦପ୍ରହାରେ ସର୍ପପରି । କୁବାକ୍ୟେ ଦୈତ୍ୟ କ୍ରୋଧକରି ।

ବ୍ୟଳଦଲ୍ଲାଦଂ ବଜ୍ରନିଷ୍ପେଷନିଷ୍ଠୁରଂ । ୧୯ । ତାମାପତନ୍ତୀଂ ଭଗବାନ୍ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନୋ ଗଦୟା ଗଦାଂ । ଅପାସ୍ୟ ଶବରେ କ୍ରୁଦ୍ଧଃ ପ୍ରାହିଣୋତ୍ ସ୍ୱଗଦାଂ
ନଦ । ୨୦ । ସ ତ ମାୟାଂ ସମାଶ୍ରିତ୍ୟ ଦୈତେୟୀଂ ମୟଦର୍ଶିତାଂ । ମୁମୁଚେଽସ୍ତ୍ରମୟଂ ବର୍ଷଂ କାର୍ଷ୍ଣୌ ବୈହାୟସୋଽସୁରଃ । ୨୧ । ବାଧ୍ୟମାନୋଽସ୍ତ୍ର
ବର୍ଷେଣ ରୌକ୍ମିଣେୟୋ ମହାରଥଃ । ସତ୍ତ୍ୱାତ୍ମିକାଂ ମହାବିଦ୍ୟାଂ ସର୍ବମାୟୋପମର୍ଦ୍ଦିନୀଂ । ୨୨ । ତତୋ ଗୌହ୍ୟକଗାନ୍ଧର୍ବପୈଶାଚୋରଗରାକ୍ଷସୀଃ
ପ୍ରାଯୁଙ୍କ୍ତ ଶତଶୋ ଦୈତ୍ୟଃ କାର୍ଷ୍ଣିର୍ବ୍ୟଧମୟତ୍ ସ ତାଃ । ୨୩ । ନିଶାତମସିମୁଦ୍ୟମ୍ୟ ସକିରୀଟଂ ସକୁଣ୍ଡଳଂ । ଶମ୍ବରସ୍ୟ ଶିରଃ କାୟାତ୍ ତାମ୍ରଶ୍ମଶ୍ରୋଜ-
ସାହରତ୍ । ୨୪ । ଆକୀର୍ଯ୍ୟମାଣୋ ଦିବିଜୈଃ ସ୍ତୁବଦ୍ଭିଃ କୁସୁମୋତ୍କରୈଃ । ଭାର୍ଯ୍ୟୟାମ୍ବରଚାରିଣ୍ୟା ପୁରଂ ନୀତୋ ବିହାୟସା । ୨୫ । ଅନ୍ତଃପୁରବରଂ
ରାଜନ୍ ଲଲନାଶତସଙ୍କୁଳଂ । ବିବେଶ ପତ୍ନ୍ୟା ଗଗନାଦ୍ ବିଦ୍ୟୁତେବ ବଲାହକଃ । ୨୬ । ତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଜଲଦଶ୍ୟାମଂ ପୀତକୌଶେୟବାସସଂ । ପ୍ରଲମ୍ବ-
ବାହୁଂ ତାମ୍ରାକ୍ଷଂ ସୁସ୍ମିତଂ ରୁଚିରାନନଂ । ୨୭ । ସ୍ୱଲଙ୍କୃତମୁଖାମ୍ଭୋଜଂ ନୀଲବକ୍ରାଳକାଳିଭିଃ । କୃଷ୍ଣଂ ମତ୍ୱା ସ୍ତ୍ରିୟୋ ହ୍ରୀତା ନିଲିଲ୍ୟୁସ୍ତତ୍ର ତତ୍ର ହ

ତଥାଭୂତଂ ନାଦଂ ବ୍ୟନଦତ୍ । ସାମାନ୍ୟବିଶେଷତସ୍ତୁ ବ୍ୟାପ୍ୟବ୍ୟାପକଭୂତଂ ଓଦନଂ ପାକଂ ପଚତିଶବ୍ଦତ୍ । ଅତନିଷ୍ଠୁରଂ ନାଦମେକମେବଦବ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୯ ।
୨୦ । ବୈହାୟସ ଆକାଶେ ସ୍ଥିତଃ । ୨୧ । ସତ୍ତ୍ୱାତ୍ମିକାଂ ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣମୟୀଂ ପ୍ରାଯୁଙ୍କ୍ତେତ୍ୟନ୍ୱୟଃ ପ୍ରୟୋଜନ୍ନିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୨ । ତା ମାୟାଃ ବ୍ୟଧମୟତ୍ ଦ୍ୟନା-
ଶୟତ୍ । ୨୩ । ତାମ୍ରାଣି ଶ୍ମଶ୍ରୂଣି ଯସ୍ମିଂସ୍ତତ୍ ଓଜସା ବଲେନ । ୨୪।୨୫ । ବିଦ୍ୟୁତା ସହ ବଲାହକୋ ମେଘ ଇବ । ୨୬।୨୭ । ନୀଲାଶ୍ଚ ବକ୍ରାଶ୍ଚ

ଉକ୍ତ ନେଦେ ଗଦାକରେ । ମିଳିଲା ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ପାଶରେ । ୧୮ । ମହାପୁରୁଷ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନରେ । ପିଟିଲା ଶୀଘ୍ର ସେ ଗଦାରେ । ବଜ୍ରନିର୍ଘୋଷଶବ୍ଦକଲା ।
ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନେ ଗଦା ସେ ପିଙ୍ଗିଲା । ୧୯ । ନିଜଗଦାରେ ସେ ଗଦାକୁ । ନିବାରି ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଶତ୍ରୁକୁ । କ୍ରୋଧେ ସ୍ୱଗଦା ପ୍ରହାରିଲେ । ୨୦ । ମୟରଶିକ୍ଷା
ମାୟାବଳେ । ଦୈତ୍ୟ ଆକାଶେ କଲା ଅନ୍ତେ । ମିଶି ପ୍ରହାରେ ସେ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନେ । ୨୧ । ରୁକ୍ମିଣୀ ସୁତ ମହାବୀର । ଅସ୍ତ୍ରବର୍ଷାରେ ନୋହି ସ୍ଥିର । ସକଳମାୟା
ବିମର୍ଦ୍ଦିନୀ । ସାତ୍ତ୍ୱିକ ମହାବିଦ୍ୟା ସେନ । ତାମସୀ ମାୟା ବିନାଶିଲେ । ୨୩ । ତଦନ୍ତେ ଦୈତ୍ୟ ନାନାଛଳେ । ଗୌହ୍ୟକ ପୈଶାଚ ଗନ୍ଧର୍ବ ।
ଔରଗ ରାକ୍ଷସୀ ଏବଂ । ମାୟା ଯେତେକ ସୃଷ୍ଟି କଲା । ସକଳମାୟାକୁ ହତ । ୨୩ । କଣ୍ଠେ କୁଣ୍ଡଳେ ସୁନ୍ଦର । ତାମ୍ରଶ୍ମଶ୍ରୁ ମୁଣ୍ଡ ତାର । ଘୃତଖଣ୍ଡଗେ
ଅଭିକଲେ । ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ କାଟିଲେ ସେକାଳେ । ୨୪ । ଆକାଶେ ରଥ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନକୁ । ସେହି ଚଳନ୍ତେ ଦ୍ୱାରକାକୁ । ସ୍ତୁତି କରନ୍ତି ଦେବଗଣ । କୁସୁମ
ବର୍ଷି ଘନଘନ । ୨୫ । ବିଜୁଳି ଯୁକ୍ତେ ମେଘପରି । ପତ୍ନୀ ସହିତେ ଶମ୍ବରାରି । ଅସଂଖ୍ୟ ଲଳନା ନିବାସ । ଉତ୍ତମ ପୁରରେ ପ୍ରବେଶ । ୨୬ । ଜଳଦ
ଶ୍ୟାମ ତାମ୍ର ନେତ୍ର । କହିବେ ପଟ୍ଟବସ୍ତ୍ର । ପ୍ରଲମ୍ବଭୁଜ ରମ୍ୟ ମୁଖ । ସୁହାସେ ଦଶନ ସୁବେଶ । ୨୭ । ନୀଳ କୁଟିଳ ଅଳକାରେ । ମଣ୍ଡିତ ମୁଖମଣ୍ଡ

। ୨୮ । ଅବଧାର୍ଯ୍ୟ ଶନୈଃସ୍ୱଷଦ୍ଦେଲକ୍ଷଣେନ ଯୋଷିତଃ । ଉପଜଗ୍ମୁଃ ପ୍ରମୁଦିତାଃ ସସ୍ତ୍ରୀରତ୍ନଂ ସୁତଂ ସ୍ତୁତାଃ । ୨୯ । ଅଥ ତତ୍ରାସିତାପାଙ୍ଗୀ ବୈଦର୍ଭୀ ବଲ୍ଗୁଭାଷିଣୀ । ଅସ୍ମରତ୍ ସ୍ୱସୁତଂ ନଷ୍ଟଂ ସ୍ନେହସ୍ନୁତପୟୋଧରା । ୩୦ । କୋନ୍ୱୟଂ ନରବୈଦୂର୍ଯ୍ୟଃ କସ୍ୟ ବା କମଲେକ୍ଷଣଃ । ଧୃତଃ କୟା ବା ଜଠରେ କେୟଂ ଲବ୍ଧା ତ୍ୱନେନ ବା । ୩୧ । ମମ ଚାପ୍ୟାତ୍ମଜୋ ନଷ୍ଟୋ ନୀତୋ ଯଃ ସୂତିକାଗୃହାତ୍ । ଏତତ୍ତୁଲ୍ୟବୟୋରୂପୋ ଯଦି ଜୀବତି କୁତ୍ରଚିତ୍ । ୩୨ । କଥମସ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତଂ ସାରୂପ୍ୟଂ ଶାର୍ଙ୍ଗଧନ୍ୱନଃ । ଆକୃତ୍ୟାବୟବୈର୍ଗତ୍ୟା ସ୍ୱରହାସାବଲୋକନୈଃ । ୩୩ । ସ ଏବ ବା ଭବେନ୍ନୂନଂ ଯୋ ମେ ଗର୍ଭେ ଧୃତୋଽର୍ଭକଃ । ଅମୁଷ୍ମିନ୍ ପ୍ରୀତିରଧିକା ବାମଃ ସ୍ଫୁରତି ମେ ଭୁଜଃ । ୩୪ । ଏବଂ ମୀମାଂସମାନାୟାଂ ବୈଦର୍ଭ୍ୟାଂ ଦେବକୀସୁତଃ । ଦେବକ୍ୟାନକଦୁନ୍ଦୁଭ୍ୟାମୁତ୍ତମଃଶ୍ଳୋକ ଆଗମତ୍ । ୩୫ । ବିଜ୍ଞାତାର୍ଥୋଽପି ଭଗବାଂସ୍ତୂଷ୍ଣୀମାସ ଜନାର୍ଦ୍ଦନଃ । ନାରଦୋଽକଥୟତ୍ସର୍ବଂ ଶମ୍ବରାହରଣାଦିକଂ । ୩୬ ।

ସେ ଅଲକାସ୍ତ ଏବାଲସ୍ୟସ୍ଥିତଃ । ସ୍ଥିତା ଲଜ୍ଜିତାଃ । ୨୮ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣୋ ନ ଭବତୀତ୍ୟବଧାର୍ଯ୍ୟ । ସସ୍ତ୍ରୀରତ୍ନଂ ସ୍ତ୍ରୀରତ୍ନେନ ଶ୍ରେଷ୍ଠା ରତିସ୍ତତ୍ସହିତଂ । ୨୯।୩୦ । ପୁନଃ ପୁନରନ୍ୟାହ କୋନ୍ୱୟମିତି । ନରବୈଦୂର୍ଯ୍ୟଃ ପୁରୁଷଶ୍ରେଷ୍ଠଃ । ୩୧ । ଏତତ୍ତୁଲ୍ୟଂ ବୟୋ ରୂପଞ୍ଚ ଯସ୍ୟ ସ ଭବେଦିତି । ୩୨ । ତସ୍ୟ ସ୍ୱରୂପଦ୍ୱୟଂ ସମ୍ଭାବୟନ୍ତ୍ୟାହ କଥଂ ତ୍ୱିତି । ୩୩ । ତଦେବାଧିକଂ ସମ୍ଭାବୟତି ସ ଏବେତି । ୩୪ । ଦେବକ୍ୟାନକଦୁନ୍ଦୁଭିଭ୍ୟାଂ ଦେବକ୍ୟା-ନକଦୁନ୍ଦୁଭିଭ୍ୟାଂ ସହିତଃ । ୩୫।୩୬ । ଅତିସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟେଣ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନଂ ବର୍ଣ୍ଣୟତି ଯନ୍ନେତି । ପିତା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ତଦ୍ରୂପେ ତଦ୍ରୂପଗୁଣେ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନେ ନିଜ-

ହରେ । ଏକୁଷ୍ଣ ମଣି ନାରୀଗଣ । ଲାଜେ ଲୁଚଲେ କୋଣ କୋଣ । ୨୮ । କୃଷ୍ଣ ସାମାନ୍ୟେ ଲକ୍ଷଣ । ନାହିଁ ଏ କର ନିଶ୍ଚୟେ । ସସ୍ତ୍ରୀକ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ନିକଟେ । ମିଳଲେ ବନ୍ଧୁପୁରେ ହୃଷ୍ଟେ । ୨୯ । ମୃଗନୟନା ମଞ୍ଜୁବାଣୀ । ରୁକ୍ମିଣୀ ଅନାଇଲା ଘେନି ॥ ସ୍ନେହେ ଝରଇ ସ୍ତନ କ୍ଷୀର । ସୁରଲେ ନାଶ ସ୍ୱସୁବର । ୩୦ । କଏ ଏ ପୁରୁଷସୁନ୍ଦର । ପଦ୍ମନୟନ ମନୋହର ॥ ଗର୍ଭେ ଧଇଲା ସ୍ତ୍ରୀକୁ କଏ । ଏହା ସଙ୍ଗୀନୀ ନାରୀ କଏ । ୩୧ । ସୂତିକା ଘରୁ ମୋ ଯେ ସୁତ । କାହିଁ ହୋଇଲା ଅପହୃତ ॥ ଯଦି ସେ ଜୀଇଥିବ କାହିଁ । ଏହା ସଦୃଶ ଥିବ ହୋଇ । ୩୨ । ଅଙ୍ଗ ଆକାର ଗତି ସ୍ୱର । ସୁହାସ ନୟନ ସଞ୍ଚର ॥ ସବୁ ଦିଶଇ କୃଷ୍ଣପର । ସାଦୃଶ୍ୟ ଲଭିଲା କପର । ୩୩ । ମୁଁ ଯାକୁ ଥିଲି ଗର୍ଭେଧର । ସେହିକି ଏହୁ ମୋହର ॥ ସ୍ନେହ ଟେକନ୍ତି ମୋର । ମୁଁ ରୁକ୍ମିମୋର ବାମକର । ୩୪ । ରୁକ୍ମିଣୀ ଭାଳନ୍ତେ ଏପର । ଦେବକୀ ବସୁଦେବ ହରି ॥ ଅସି ମିଳିଲେ ସେହିଠାରେ । ୩୫ । ସକଳ ଜାଣି ମଜନରେ । କୃଷ୍ଣ ରହିଲେ କଣ୍ଠରେ । ମିଳ ନାରଦ କୁତୂହଳ । ଶମ୍ବର ହରଣାଦି କଥା । ପ୍ରକାଶକଲେ ସେ ସର୍ବଥା । ୩୬ ।

ଚିହ୍ନଂ ଦ୍ୱା ମଦ୍ରଦାର୍ଦ୍ଦର୍ଯ୍ୟଂ କର୍ତ୍ତାନ୍ତିରିଃପୁରଯୋଷିତଃ । ଅଭ୍ୟନନ୍ଦନ୍ ବହୁନବ୍ଦାନ୍ ନଷ୍ଟଃ ମୃତମିବାଗତଂ । ୩୭ । ଦେବକୀ ବସୁଦେବଶ୍ଚ କୃଷ୍ଣରାମୌ ତଥା ସ୍ତ୍ରିୟଃ । ଦମ୍ପତୀ ତୌ ପରିଷ୍ୱଜ୍ୟ ରୁକ୍ମିଣୀ ଚ ଯଯୁର୍ମୁଦଂ ।୩୮। ନଷ୍ଟଂ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନମାୟାତମାକର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ଦ୍ୱାରକୌକସଃ । ଅହୋ ମୃତ ଇବାୟାତୋ ବାଲୋଦିଷ୍ଟ୍ୟେତି ହାବ୍ରୁବନ୍ । ୩୯। ଯଂ ବୈ ମୁହୁଃ ପିତୃସ୍ୱରୂପନଜେଶଭାବାସ୍ତନ୍ମାତରୋ ଯଦଭଜନ୍ ରହରୂଢଭାବାଃ । ଚିତ୍ରଂ ନ ତତ୍ ଖଲୁ ରମାସ୍ପଦବିମ୍ବବିମ୍ବେ କାମେ ସ୍ମରେଽକ୍ଷବିଷୟେ କିମୁତାନ୍ୟନାର୍ଯ୍ୟଃ । ୪୦ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନୋତ୍ପତ୍ତିନିରୂପଣଂ ନାମ ପଞ୍ଚପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୫୫।

ଅସ୍ମିନ୍ନଧ୍ୟାୟେ ଭଗବତୋ ଭର୍ତ୍ତ୍ତ୍ରେତି ଭାବେ । ଭାବନା ପାପଂ ତାଃ ତନ୍ମାତରଃ କୃଷ୍ଣପତ୍ନ୍ୟୋଽପି ରହସି ଜନ୍ମନି ନ ରୂଢଭାବାଃ ସତ୍ୟୋ ଯମଭଜନ୍ତିତ ଯତ୍ତନ୍ନ ଖଲୁ ଚିତ୍ରଂ । କଥଂ ସତି ସ୍ମରେ ଦୃଶ୍ୟମାଣତ୍ୱେନୈବ ଷୋଭକେ କାମେ ଅକ୍ଷବିଷୟେ ଅକ୍ଷାଣାମିନ୍ଦ୍ରିୟାଣାଂ ବିଷୟେ ସତି କିଂ ରମାସ୍ପଦଂ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ବିମ୍ବଂ ଶ୍ରୀମୂର୍ତ୍ତିସ୍ତସ୍ୟ ବିମ୍ବେ ପ୍ରତିବିମ୍ବେ ସୁତେ ତଦା କିମୁତ ବକ୍ତବ୍ୟମନ୍ୟା ନାର୍ଯ୍ୟୋ ଭଜେୟୁରିତି ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ପଞ୍ଚପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୫୫।

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅନ୍ତଃପୁରନାରୀ । ଅଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ ଶୁଣି ପାରି । ବହୁକାଳରୁ ନଷ୍ଟସୁତ । ଫେରନ୍ତେ ହେଲେ ଆନନ୍ଦିତ ।୩୭। ଦେବକୀ ବସୁଦେବ ହର । ରାମ ରୁକ୍ମିଣୀ ପୁରନାରୀ ॥ ସକଳେ ଅଙ୍କେ ତାହାଙ୍କୁ । ଭିଡିଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରେମରୁ । ୩୮। ନଷ୍ଟ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଆଗମନ । ଶୁଣି ଦ୍ୱାରକାବାସିଗଣ । କହନ୍ତି ମୃତପୁତ୍ର ଭାଗ୍ୟେ । ଫେରିଲା ପରି ହେଲା ଏବେ । ୩୯ । କୃଷ୍ଣସଦୃଶ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନର । ସ୍ୱରୂପ ଦେଖି ମନୋହର ॥ କୃଷ୍ଣନାରୀଏ ମୁଗ୍ଧ ହେଲେ ॥ ମାନସେ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନେ ଭଜିଲେ ॥ ଏକଥା କିଛି ନୁହଇ । ସ୍ମରନ୍ତେ ହୃଦ ଯେ ମୋହଇ ॥ ସେ ଏବେ ନୟନଗୋଚର । ମନ ନ ଦହିବ କାହାର ॥ ଯାରୂପେ ମାତାଏ ମୋହିତ । ଅନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ କଥା କିବା ତହିଁ । ୪୦ । ଭଣିଲା ଦାଶପଣ୍ଡିତ । ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଉତ୍ପତ୍ତି ଚରିତ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ପଞ୍ଚପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୫୫ ।

ଷଟ୍‌ପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ସତ୍ରାଜିତଃ ସ୍ୱତନୟାଂ କୃଷ୍ଣାୟ କୃତକିଲ୍ବିଷଃ । ସ୍ୟମନ୍ତକେନ ମଣିନା ସ୍ୱୟମୁଦ୍ୟମ୍ୟ ଦତ୍ତବାନ୍ ।୧। ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ । ସତ୍ରାଜିତଃ କିମକରୋଦ୍‌ବ୍ରହ୍ମନ୍ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ କିଲ୍ବିଷଂ । ସ୍ୟମନ୍ତକଃ କୁତସ୍ତସ୍ୟ କସ୍ମାଦ୍ଦତ୍ତା ସୁତା ହରେଃ । ୨ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଆସୀତ୍ ସତ୍ରାଜିତଃ ସୂର୍ଯ୍ୟୋ ଭକ୍ତସ୍ୟ ପରମଃ ସଖା । ପ୍ରୀତସ୍ତସ୍ମୈ ମଣିଂ ପ୍ରାଦାତ୍ ସ ଚ ତୁଷ୍ଟଃ ସ୍ୟମନ୍ତକଂ । ୩ । ସ ତଂ ବିଭ୍ରନ୍ମଣିଂ କଣ୍ଠେ ଭ୍ରାଜମାନୋ ଯଥା ରବିଃ । ପ୍ରବିଷ୍ଟୋ ଦ୍ୱାରକାଂ ରାଜନ୍ ତେଜସା ନୋପଲକ୍ଷିତଃ । ୪ । ତଂ ବିଲୋକ୍ୟ ଜନା ଦୂରାତ୍ ତେଜସା ମୁଷ୍ଟଦୃଷ୍ଟୟଃ । ଦୀବ୍ୟତେଽକ୍ଷୈର୍ଭଗବତେ ଶଶଂସୁଃ ସୂର୍ଯ୍ୟଶଙ୍କିତାଃ । ୫ । ନାରାୟଣ ନମସ୍ତେଽସ୍ତୁ ଶଙ୍ଖଚକ୍ରଗଦାଧର । ଦାମୋଦରାରବିନ୍ଦାକ୍ଷ ଗୋବିନ୍ଦ ଯଦୁନନ୍ଦନ । ୬ । ଏଷ ଆୟାତି

ଷଟ୍‌ପଞ୍ଚାଶତ୍ତମେ ମିଥ୍ୟାଭିଯୋଗେ ମଣିମାହରତ୍ । କନ୍ୟାଂ ଜାମ୍ବବତଃ ପ୍ରାପ କୃଷ୍ଣଃ ସତ୍ରାଜିତସ୍ତଥା ॥ ଇତୋଽନନ୍ତରମଧ୍ୟାୟେଣ ବର୍ଦ୍ଧନଂ ଭୁବନଂ ଗତଃ । ଦାରେଷ୍ୱେକୈକେଷୁ ନ ପ୍ରୀତିରତ୍ୟନ୍ୟାନ୍ ଜଗୃହେ ମୁଦା ॥ ପୁତ୍ରାଦିକାମସୌଖ୍ୟସ୍ୟ ନିଷ୍ପ୍ରୟୁକ୍ତ୍ୟାଭିଚଫଳାଂ । ଅର୍ଥସ୍ୟାନର୍ଥତାମାହ ସ୍ୟମନ୍ତହରଣାଦିନା ॥ ସତ୍ୟଭାମା ଜାମ୍ବବତ୍ୟୋର୍ବିବାହପ୍ରସ୍ତାବାତ୍ ସ୍ୟମନ୍ତକାଖ୍ୟାନମାହ ସତ୍ରାଜିତ ଇତି । ସତ୍ରାଜିତ ଇତ୍ୟତ୍ରାନ୍ତଃ କୃତଚ ତତାବାନ୍ତ୍ୟୋଽସ୍ୟାନ୍ୱୟାନୁସାରେଣ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟଃ । କୃତାପରାଧସ୍ତଦାନ୍ତଦ୍ୱେ ସ୍ୱୟମେବୋଦ୍ୟମଂ କୃତ୍ୱା ମଣିନା ସହ ପ୍ରାଦାଦିତି । ୧ । ୨ । ଭକ୍ତସ୍ୟ ସତ୍ରାଜିତଃ ସୂର୍ଯ୍ୟଃ ସ୍ୱାମ୍ୟପି ସଖେବାସୀଦିତ୍ୟର୍ଥଃ । ସ ଚ ତୁଷ୍ଟସ୍ତସ୍ମୈ ସ୍ୟମନ୍ତକଂ ନାମ ମଣିଂ ପ୍ରାଦାତ୍ । ପ୍ରୀତଃ ସ୍ନିଗ୍ଧଃ । ୩ । ନୋପଲକ୍ଷିତଃ ସତ୍ରାଜିତୋଽ

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ —ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ଅପରାଧୀ ହୋଇ । ସ୍ୱକନ୍ୟା ସତ୍ରାଜିତ ନେଇ ॥ ସ୍ୟମନ୍ତକମଣି ସହିତେ । ଯେ ଅର୍ପିଲା ଶାନ୍ତ ଅର୍ଥେ ।୧। ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ — ହେ ମୁନେ ସତ୍ରାଜିତବର । କି ଦୋଷ କଲା କୃଷ୍ଣଙ୍କର ॥ କାହୁଁ ପାଇଲା ସ୍ୟମନ୍ତକ । କିପାଁ ଅର୍ପିଲା କନ୍ୟା ଏକ । ୨ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ସୂର୍ଯ୍ୟଭକ୍ତ ସେ ସତ୍ରାଜିତ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ତାହାକୁ ମଣି ଦିଏ ॥ ସନ୍ତୋଷେ ସ୍ୟମନ୍ତକମଣି । ଅର୍ପିଲେ ସତ୍ରାଜିତେ ପୁଣି । ୩ । କଣ୍ଠେ ମଣ୍ଡିଣ ସେ ମଣିକୁ । ସେହୁ ଆସନ୍ତେ ଦ୍ୱାରକାକୁ ॥ ରବି ସଦୃଶ ମଣିକାନ୍ତି । ତାରୂପ କେହି ନ ଦେଖନ୍ତି । ୪ । ଦୂରରୁ ତାକୁ ଜନେ ଦେଖି ତେଜେ ବୁଜିଲେ ବେନିଆଖି ॥ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଏ ବୋଲି ଜନେ ଧାଇଁ । କୃଷ୍ଣେ କହିଲେ କ୍ରୀଡାଠାଇଁ । ୫ । ହେ ନାରାୟଣ ନମସ୍କାର । ହେ ଶଙ୍ଖଚକ୍ର ଗଦାଧର ॥ ପଦ୍ମନୟନ ଦାମୋଦର । ଗୋବିନ୍ଦ ପ୍ରିୟ ଯଦୁବର ।୬। ହେ ଜଗପତି ସାକ୍ଷାତକୁ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଆସନ୍ତି ଦ୍ୱାରକାକୁ ॥ ଭଗବାନଙ୍କ ପ୍ରକାଶନ୍ତି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଯଚ୍ଛତୋ ତ୍ୱାଂ ଯଦୁଶ୍ରେଷ୍ଠଂ ଗତ୍ୱାପଚେ । ମୁଷ୍ଟିନ୍ ଗଭସ୍ତିଚକ୍ରେଣ ନୃଣାଂ ଚକ୍ଷୂଂଷି ତିଗ୍ମଗୁଃ । ୭ । ନନ୍ୱନ୍ୱିଚ୍ଛନ୍ତି ତେ ମାର୍ଗଂ ତ୍ରିଲୋକ୍ୟାଂ ବିବୁଧର୍ଷଭାଃ । ଜ୍ଞାତ୍ୱାଦ୍ୟ ଗୂଢଂ ଯଦୁଷୁ ଦ୍ରଷ୍ଟୁଂ ତ୍ୱାଂ ଯାତ୍ୟଜଃ ପ୍ରଭୋ । ୮। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ନିଶମ୍ୟ ବାଲବଚନଂ ପ୍ରହସ୍ୟାମ୍ବୁଜଲୋଚନଃ । ପ୍ରାହ ନାସୌ ରବି-ର୍ଦେବଃ ସତ୍ରାଜିନ୍ମଣିନା ଜ୍ୱଲନ୍ । ୯। ସତ୍ରାଜିତ୍ ସ୍ୱଗୃହଂ ଶ୍ରୀମତ୍ କୃତକୌତୁକମଙ୍ଗଲଂ । ପ୍ରବିଶ୍ୟ ଦେବସଦନେ ମଣିଂ ବିପ୍ରୈର୍ନ୍ୟବେଶୟତ୍ । ୧୦ । ଦିନେ ଦିନେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଭାରାନଷ୍ଟୌ ସ ସୃଜତି ପ୍ରଭୋ । ଦୁର୍ଭିକ୍ଷମାର୍ୟରିଷ୍ଟାନି ସର୍ପାଧିବ୍ୟାଧୟୋଽଶୁଭାଃ । ନ ସନ୍ତି ମାୟିନସ୍ତତ୍ର ଯତ୍ରାସ୍ତେଽଭ୍ୟର୍ଚ୍ଚିତୋ ମଣିଃ । ୧୧ । ସ ଯାଚିତୋ ମଣିଂ କ୍ୱାପି ଯଦୁରାଜାୟ ଶୌରିଣା । ନୈବାର୍ଥକାମୁକଃ ପ୍ରାଦାଦ୍ ଯାଞ୍ଚାଭଙ୍ଗମତର୍କୟନ୍ । ୧୨ । ତମେକଦା ମଣିଂ

ଛତ୍ୟବିଷ୍ଣୁ । ୬ । ଯାଦବଗଣେ ସମ୍ବୀଜିତରେ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଽୟମିତି ଶଙ୍କିତାଃ ସନ୍ତଃ ଦ୍ୟୁତିମାଂସୂର୍ଯ୍ୟଃ । ଦୂର୍ଯ୍ୟଂ ନମସ୍କାରାର୍ଥମାଗତଂ କଲ୍ପୟିତ୍ୱାଭ୍ୟୁତ୍ଥି-ତବନ୍ତଃ ସମ୍ବୋଧନାନି ନାରାୟଣେତ୍ୟାଦୀନି । ୭ । ଗଭସ୍ତିଚକ୍ରେଣ ରଶ୍ମିଜାଲେନ ମୁଷ୍ଣନ୍ ପ୍ରତିଘ୍ନନ୍ । ତିଗ୍ମଗୁଃ ତିଗ୍ମରଶ୍ମିଃ ଗାବୋ ରଶ୍ମୟୋ ଯସ୍ୟ ସଃ । ୭ । ନ ବେଦମପଠମାନମିତ୍ୟାହୁଃ ନନ୍ୱିତି । ଅନ୍ୱିଚ୍ଛନ୍ତି ମୃଗୟନ୍ତେ । ଅଜଃ ସୂର୍ଯ୍ୟଃ । ୯ । ବାଲାନାଂ ଅଜ୍ଞାନାଂ ବଚନଂ । ଜ୍ୱଲନ୍ ଦେଦୀପ୍ୟମାନଃ । ୯ । କୃତାନି କୌତୁକେନୋତ୍ସବେନ ମଙ୍ଗଲାନି ଯସ୍ମିଂସ୍ତତ୍ । ବିପ୍ରୈଃ କୃତ୍ୱା । ୧୦ । ସ ମଣିଃ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଭାରାନ୍ ସୃଜତି । ଭାର-ପ୍ରମାଣେ । ଚତୁର୍ଭିର୍ବ୍ରୀହିଭିର୍ଗୁଞ୍ଜା ଗୁଞ୍ଜାଃ ପଞ୍ଚପଣଂ ପଣାନ୍ । ଅଷ୍ଟୌ ଧରଣମଷ୍ଟୌ ଚ କର୍ଷଂ ତାଂଶ୍ଚତୁରଃ ପଲଂ । ତୁଲ୍ୟଂ ପଲଶତଂ ପ୍ରାହୁର୍ଭାରଃ ସ୍ୟା-ଦ୍ୱିଂଶତିସ୍ତୁଲା ଇତି । ମାରୀ ନାମ ଅକାଳମୃତ୍ୟୁଃ । ଅରିଷ୍ଟମୁପଦ୍ରବଂ । ଅଶୁଭା ଦୁଃଖହେତବଃ । ୧୧ । କ୍ୱାପି କଦାଚିତ୍ । ଅନେନ ଭଗବତ୍ୟର୍ପଣ-ସ୍ୟାପ୍ୟମଙ୍ଗଲଭୀତିଃ ପ୍ରକାଶିତା । ଅର୍ଥକାମୁକଃ ଯାଞ୍ଚାଭଙ୍ଗଂ ବୃଥୈବ ଭବତୀତି ମୃତକଂ । ୧୨ । ତଦେବ ଦର୍ଶୟିତୁମାହ ତମେକଦେତି । ସ୍ୱଭାତୁସ୍ତତ୍ୟ ଚକ୍ଷୁ

ମାନବେ ଗୃହେ ନପାରନ୍ତି । ୭ । ବିଲୋକେ ଶ୍ରେଷ୍ଠଦେବ ଯେତେ । ଅନୁସରନ୍ତି ତୁମ୍ଭପଥେ । ଯଦୁବଂଶରେ ଗୁପ୍ତ ଜାଣି । ଦେଖି ଆସନ୍ତି ଦନମଣି । ୮ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ବାଳକ ବାକ୍ୟ ଏହା ଶୁଣି । ହସି କହନ୍ତି ଚକ୍ରପାଣି । ସେ ମଣି ଧାରି ସତ୍ରାଜିତ । କେବେ ନୁହନ୍ତି ଦିନନାଥ । ୯ । ମଙ୍ଗଳ ଦ୍ରବ୍ୟସୁଶୋଭିତ । ସ୍ୱଗୃହେ ଯାଇ ସତ୍ରାଜିତ । ଦେବମନ୍ଦିରେ ରଖିବାକୁ । ମଣି ଅର୍ପିଲା ସେ ବିପ୍ରଙ୍କୁ । ୧୦ । ପ୍ରତ୍ୟହ ଆଠଭାର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ । ସେ ମଣି ଦିଅଇ ତାହାକୁ ଛନ୍ଦ । ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ମଡ଼କ ଉପଦ୍ରବ । ଅଧି ବ୍ୟାଧି ସର୍ପାଦି କଷ୍ଟ । ମାୟାବିମାୟା ନ ରହଇ । ସେ ମଣି ରହୁଥାଏ ଯହିଁ । ୧୧ । କୃଷ୍ଣ ମାଗିଲେ ତାକୁ ମଣି । ଦେବାକୁ ଉଗ୍ରସେନେ ଆଣି । ଯାଚଞ୍ଚା ଭଙ୍ଗକୁ ସେ ନ ଗଣି । ଲୋଭେ ନ ଦେଲା କୃଷ୍ଣେ ମଣି । ୧୨ । ଦିନେ ପ୍ରସେନ

କଣ୍ଠେ ପ୍ରତିମୁଚ୍ୟ ମହାପ୍ରଭଂ । ପ୍ରସେନୋ ହୟମାରୁହ୍ୟ ମୃଗୟାଂ ବ୍ୟଚରଦ୍ୱନେ । ୧୩ । ପ୍ରସେନଂ ସହୟଂ ହତ୍ୱା ମଣିମାଚ୍ଛିଦ୍ୟ କେଶରୀ । ଗିରିଂ ବିଶନ୍ ଜାମ୍ବବତା ନିହତୋ ମଣିମିଚ୍ଛତା । ୧୪ । ସୋଽପି ଚକ୍ରେ କୁମାରସ୍ୟ ମଣିଂ କ୍ରୀଡନକଂ ବିଲେ । ଅପଶ୍ୟନ୍ ଭ୍ରାତରଂ ଭ୍ରାତା ସତ୍ରାଜିତ୍ ପର୍ଯ୍ୟତପ୍ୟତ । ୧୫ । ପ୍ରାୟଃ କୃଷ୍ଣେନ ନିହତୋ ମଣିଗ୍ରୀବୋ ବନଂ ଗତଃ । ଭ୍ରାତା ମମେତି ତଚ୍ଛ୍ରୁତ୍ୱା କର୍ଣ୍ଣେ କର୍ଣ୍ଣେଽଜପନ୍ ଜନାଃ । ୧୬ । ଭଗବାଂସ୍ତଦୁପଶ୍ରୁତ୍ୟ ଦୁର୍ଯଶୋ ଲିପ୍ତମାତ୍ମନି । ମାର୍ଷ୍ଟୁଂ ପ୍ରସେନପଦବୀମନ୍ୱପଦ୍ୟତ ନାଗରୈଃ ୧୭। ହତଂ ପ୍ରସେନମଶ୍ୱଞ୍ଚ ବୀକ୍ଷ୍ୟ କେଶରିଣା ବନେ । ତଞ୍ଚାଦ୍ରିପୃଷ୍ଠେ ନିହତମୃକ୍ଷେଣ ଦଦୃଶୁର୍ଜନାଃ । ୧୮ । ଋକ୍ଷରାଜବିଲଂ ଭୀମମନ୍ଧେନ ତମସାବୃତଂ । ଏକୋ ବିବେଶ ଭଗବାନବସ୍ଥାପ୍ୟ ବହିଃ ପ୍ରଜାଃ । ୧୯ । ତତ୍ର ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ମଣିପ୍ରେଷ୍ଠଂ ବାଲକ୍ରୀଡନକଂ କୃତଂ । ହର୍ତ୍ତୁଂ କୃତମତିସ୍ତସ୍ମିନ୍ନବତସ୍ଥେଽର୍ଭକାନ୍ତିକେ । ୨୦ । ତମପୂର୍ବ୍ବଂ ନରଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଧାତ୍ରୀ ଚୁକ୍ରୋଶ ଭୀତବତ୍ । ତଚ୍ଛ୍ରୁତ୍ୱାଭ୍ୟଦ୍ରବତ୍ କ୍ରୁଦ୍ଧୋ ଜାମ୍ବବାନ୍ ବଲିନାଂ ବରଃ । ସ ବୈ ଭଗବତା ତେନ ଯୁଯୁଧେ ସ୍ୱାମିନାତ୍ମନଃ । ପୁରୁଷଂ ପ୍ରାକୃତଂ

ପ୍ରସେନଃ ସତ୍ରାଜିଦ୍ଭ୍ରାତା । ୧୩ । ଅଚ୍ଛିଦ୍ୟ ଆକୃଷ୍ୟ ଗୃହୀତ୍ୱା । ୧୪ । * । ଅଜପନ୍ ଉପାଂଶୁ ଅବୋଚନ୍ । ୧୬ । ୨୨ । କ୍ରବ୍ୟାର୍ଥେ ଆମିଷାର୍ଥେ

ତା ଘୋଡର । କଣ୍ଠେ ଲମ୍ବାଇ ମଣିହାର ॥ ମୃଗୟା ନିମନ୍ତେ ଅରଣ୍ୟରେ । ପଶିଲା ଘୋର କାନନରେ । ୧୩ । ଅଶ୍ୱ ସହିତେ ପ୍ରସେନକୁ । କେଶରୀ ମାରି ସେ ମଣିକୁ ॥ ନେଇ ପଶନ୍ତେ କନ୍ଦରରେ । ଜାମ୍ବବାନ ସେ ସମୟରେ ॥ ବେଢ଼ି ସେ ସିଂହକୁ ମାରିଲା । ମଣିକୁ ଘେନି ଗର୍ତ୍ତେ ଗଲା । ୧୪ ନିଜପୁତ୍ରକୁ ଦେଲା ମଣି । ପିଲା ଖେଳନ୍ତା ତାକୁ ଘେନି ॥ ଭାଇକୁ ନ ପାଇ ବହୁତ । ଭାବନା କଲା ସତ୍ରାଜିତ । ୧୫ । ସମ୍ଭବ ମୋଭାଇକୁ ମାରି ; କୃଷ୍ଣ ସେ ମଣି ନେଲା ହରି ॥ ମଣିଘେନି ସେ ବନେଗଲା । କୃଷ୍ଣ ହସ୍ତରେ ବନେ ମଲା ॥ ଜନେ ଏକାନ୍ତ ସେଭଳାରେ । ଏହା କହିଲେ ଦ୍ୱାରକାରେ । ୧୬ । ନିଜଅଯଶ କୃଷ୍ଣ ଶୁଣି । ନଗରବାସିସଙ୍ଗେ ଘେନି ॥ ବନେ ପ୍ରବେଶେ ଖୋଜିଗଲେ । ଅଯଶ ବିନାଶିବାକୁ ଲେ । ୧୭ । ସିଂହ ମାରିଛି ପ୍ରସେନକୁ । ଆଉର ତାହାର ଅଶ୍ୱକୁ ॥ ସେ ସିଂହେ ଋକ୍ଷ ମାରିଛି । ପର୍ବ୍ବତଶିଖ ପଡ଼ିଅଛି । ୧୮। ଲୋକଙ୍କୁ ଏସବୁ ଦେଖାଇ । ଖୋଜିଲେ ମଣିଅର୍ଥ ଯାଇ ॥ ଋକ୍ଷରାଜାର ଗର୍ତ୍ତପୁରେ । ମିଳିଲେ ଅନୁସନ୍ଧାନରେ ॥ ଘୋର ଅନ୍ଧାର ଭୀମଗର୍ତ୍ତେ । କୃଷ୍ଣ ପଶିଲେ ମଣିଅର୍ଥେ ॥ ପ୍ରଜାଏ ବାହାରେ ରହିଲେ । ୧୯ । ସେ ଗର୍ତ୍ତେ ମଣିକୁ ଦେଖିଲେ ॥ ବାଳକେ ଧରନ୍ତେ ଖେଳନ୍ତି । ମଣି ହରଣେ କଲେ ମତି ॥ ପିଲାଙ୍କ ପାଶେ ଠିଆହେଲେ । ୨୦ । ଅପୂର୍ବ୍ବନର ଦେଖି ଡୋଳେ ॥ ଧାଈ ଡାକିଲା ଭୟପାଇ । ଶୁଣି ଜାମ୍ବବ କ୍ରୋଧେ ଧାଇଁ ॥ ନିଜପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ନ ଚହ୍ନିଲା । ବଳବନ୍ତରେ ଯୁଦ୍ଧକଲା ॥

ମଦ୍ଧା କୁପିତୋ ଜାନୁଭ୍ୟବତ୍ତ । ୨୨ । ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଯୁଦ୍ଧଂ ସୁତୁମୁଳମୁଭୟୋର୍ବିଜିଗୀଷତୋଃ । ଅଯୁଧାଶ୍ମଦ୍ରୁମୈର୍ଦୋର୍ଭିଃ କ୍ରବ୍ୟାର୍ଥେ ଶ୍ୟେନୟୋରିବ
୨୩ । ଆସୀତ୍ତଦଷ୍ଟାବିଂଶାହମିତରେତରମୁଷ୍ଟିଭିଃ । ବଜ୍ରନିଷ୍ପେଷପରୁଷୈରବିଶ୍ରମମହର୍ନିଶଂ । ୨୪ । କୃଷ୍ଣମୁଷ୍ଟିବିନିଷ୍ପାତନିଷ୍ପିଷ୍ଟାଙ୍ଗୋରୁବନ୍ଧନଃ ।
କ୍ଷୀଣସତ୍ତ୍ୱଃ ସ୍ୱିନ୍ନଗାତ୍ରସ୍ତମାହାତୀବବିସ୍ମିତଃ । ୨୫ । ଜାନେ ତ୍ୱାଂ ସର୍ବଭୂତାନାଂ ପ୍ରାଣ ଓଜଃ ସହୋ ବଲଂ । ବିଷ୍ଣୁଂ ପୁରାଣପୁରୁଷଂ ପ୍ରଭବିଷ୍ଣୁମଧୀଶ୍ୱରଂ
୨୬ । ତ୍ୱଂ ହି ବିଶ୍ୱସୃଜାଂ ସ୍ରଷ୍ଟା ସୃଷ୍ଟାନାମପି ଯଚ୍ଚ ସତ୍ । କାଳଃ କଳୟତାମୀଶଃ ପର ଆତ୍ମା ତଥାତ୍ମନାଂ । ୨୭ । ଯସ୍ୟେଷଦୁତ୍କଳିତରୋଷକଟାକ୍ଷ

୨୩ । ଅଷ୍ଟାବିଂଶାହଂ ଅଷ୍ଟ ଚ ବିଂଶତିଶ୍ଚ ଅହାନି ଦିନାନି ଯସ୍ମିଂସ୍ତଦଷ୍ଟାବିଂଶାହଂ । ଶାଂକତଶବ୍ଦେ ତଲ୍ଲୋପ ଆର୍ଷଃ । ବଜ୍ରସ୍ୟ ନିଷ୍ପେଷୋ ନିର୍ଘାତସ୍ତ-
ଦ୍ୱତ୍ ପରୁଷୈର୍ନିଷ୍ଠୁରୈଃ । ୨୪ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ମୁଷ୍ଟିନାଂ ବିନିଷ୍ପାତୈର୍ନିପାତୈର୍ନିଷ୍ପିଷ୍ଟାନି ଶ୍ଲଥାନି ଅଙ୍ଗାନାମୂରୂଣି ବନ୍ଧନାନି ସନ୍ଧିସ୍ଥାନାନି ଯସ୍ୟ ସଃ
। ୨୫ । ଲୋକେ କୋ ବାୟୁଂ ମନ୍ତ୍ରୋ ବଲୀୟାନିତି ଶଙ୍କିତଃ ସନ୍ ଜାମ୍ବବାନାହ ଜାନେ ଇତି । ସର୍ବଭୂତାନାଂ ମଃ ପ୍ରାଣ ସୂତ୍ର ଯଦୋଜଃ ସହୋ
ବଳଞ୍ଚ ଇନ୍ଦ୍ରିୟହୃଦୟଦେହବଲାନି ତତ୍ସର୍ବଂ ତ୍ୱମିତ୍ୟହଂ ଜାନେ । କଥଂ ତଥାତ୍ୱମତ ଆହ ବିଷ୍ଣୁମିତ୍ୟାଦି । ୨୬ । ପୁରାଣତ୍ୱେ ହେତୁଃ ତ୍ୱାଂ
ହୀତି । ସ୍ରଷ୍ଟା ନିମିତ୍ତଂ ଯଚ୍ଚ ସତ୍ ଉପାଦାନଂ । ଅତଃ ପୁରାଣଃ । ପ୍ରଭବିଷ୍ଣୁତ୍ୱେ ହେତୁଃ କାଳ ଇତି । ଅଧୀଶ୍ୱରତ୍ୱମପ୍ୟତ ଏବେତ୍ୟାହ ଈଶଂ
ପର ଇତି । ନତ ତଟସ୍ଥ ଇତ୍ୟାହ ଆତ୍ମନାମାତ୍ମେତି । ୨୭ । ଯତ ଏବଂ ଭୂତଃ ଅତୋ ମନ୍ୟେଽଦୈବତଂ ରଘୁନାଥ ଏବ ତ୍ୱମିତ୍ୟାହ ଯସ୍ୟେତି
ଈଷଦୁତ୍କଳିତ ଉଦ୍ଦୀପିତୋ ଯୋ ରୋଷସ୍ତେନ ଯେ କଟାକ୍ଷମୋକ୍ଷାସ୍ତୈଃ କ୍ଷୁଭିତା ନକ୍ରା ଗ୍ରାହାସ୍ତିମିଙ୍ଗିଲା ମହାମତ୍ସ୍ୟାଶ୍ଚ ଯସ୍ମିନ୍ ସୋଽବ୍ଧିର୍ମାର୍ଗ

ଶକ୍ତି ନବଳଇ ନର ମଣି । କେ ପେ ଯୁଝିଲେ କୃଷ୍ଣେ ପୁଣି । ୨୧।୨୨ । ଜନ୍ମଇଚ୍ଛାରେ ବେନିଙ୍କର । ହୋଇଲା ଯୁଦ୍ଧ ମହାଘୋର ॥ ଆୟୁଧ ପ୍ରସ୍ତର
ଦ୍ରୁମରେ । ଯୁଝନ୍ତି ଅବରେ ବାହୁରେ ॥ ମାଂସକାମନ୍ତେ ବେନି ଶ୍ୟେନ । କଳହ କରନ୍ତି ଯେସନ । ୨୩ । ଲୋକମାନେ ଉପରେ । ବଧ ମାରନ୍ତି
କରନ୍ତରେ ॥ ଏରୂପେ ଅଠାଇଶଦିନ । ସଦା ଯୁଝନ୍ତେ ବେନି ଜନ । ୨୪ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମୁଷ୍ଟିଘାତ ପାଇ । ଜାମ୍ବବ ଅଙ୍ଗ ଶ୍ଳଥ ହୋଇ ॥ କ୍ରମେ ଶରୀରୁ
ବଳଗଲା । ବିସ୍ମୟେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ କହିଲା । ୨୫ । ମୋଠାରୁ ବଳିଷ୍ଠ ସଂସାରେ । ବିଷ୍ଣୁ ବିନା କେ ହୋଇପାରେ ॥ ଜାଣିଲି ପୁରାଣ ପୁରୁଷ ।
ତୁମ୍ଭେ ଶ୍ରୀବିଷ୍ଣୁ ଜଗଦୀଶ ॥ ସକଳପ୍ରାଣିର ହୃଦୟ । ଶଙ୍କର ବଳ ଯେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ । ୨୬ । ତୁମ୍ଭେ ସୃଷ୍ଟିର ଉପାଦାନ । ପ୍ରଜାପତିଙ୍କ ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ॥ ଆତ୍ମାରେ
ଅନ୍ତରେ ପରମାତ୍ମା ବୋଲଅ । କାଳରୂପରେ ହୋଇଥାଅ । ୨୭ । ଅଳପକ୍ରୋଧେ କଟାକ୍ଷରେ । ଅନାଲ୍ପେ ଯାହାଙ୍କୁ ସମୁଦ୍ରେ । ନକ୍ର ମକର ତିମି

ମୋଷେ ବର୍ଷ୍ମାଦଶକୃ ଶୃଭଗଦକୃଦମିଙ୍ଗି କୋହ୍ନିଃ । ସେତୁଃ କୃତଃ ସ୍ୱପଶ ଉତ୍କୁଲିତା ଚ ଲଙ୍କା ରକ୍ଷଃଶିରାଂସି ଭୁବି ପେତୁରିଷୁକ୍ଷତାନି । ୨୮ । ଇତି ବିଜ୍ଞାତବିଜ୍ଞାନମୃତସଙ୍ଗାନମତ୍ୟୁତଃ । ଯୋଗେଶ୍ୱର ମହାରାଜ ଭଗବାନ୍ ଦେବକୀସୁତଃ । ୨୯ । ଅଭିମୃଶ୍ୟାରବିନ୍ଦାକ୍ଷଃ ପାଣିନା ଶଙ୍କରେଣ ତେଂ କମ୍ବସ୍ମା ପରସ୍ମା ଭକ୍ତଂ ମେଘଗମ୍ଭୀରଯା ଗିରା । ୩୦ । ମଣିହେତୋରିହ ପ୍ରାପ୍ତା ବୟମୃକ୍ଷପତେ ବିଲଂ । ମିଥ୍ୟାଭିଶାପଂ ପ୍ରମୃଜନ୍ନାତ୍ମନୋ ମଣିନାମୁନା । ୩୧ । ଇତ୍ୟୁକ୍ତଃ ସ୍ୱାଂ ଦୁହିତରଂ କନ୍ୟାଂ ଜାମ୍ବବତୀଂ ମୁଦା । ଅର୍ହଣାର୍ଥଂ ସ ମଣିନା କୃଷ୍ଣାୟୋପଜହାର ହ । ୩୨ । ଅଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ନିର୍ଗମଂ ଶୌରେଃ ପ୍ରବିଷ୍ଟସ୍ୟ ବିଲଂ ଜନାଃ । ପ୍ରତୀକ୍ଷ୍ୟ ଦ୍ୱାଦଶାହାନି ଦୁଃଖିତାଃ ସ୍ୱପୁରଂ ଯଯୁଃ । ୩୩ । ନିଶମ୍ୟ ଦେବକୀ ଦେବୀ ରୁକ୍ମିଣ୍ୟାନକ-ଦୁନ୍ଦୁଭିଃ । ସୁହୃଦୋ ଜ୍ଞାତୟୋଽଶୋଚନ୍ ବିଲାତ୍ କୃଷ୍ଣମନିର୍ଗତଂ । ୩୪ । ସତ୍ରାଜିତଂ ଶପନ୍ତସ୍ତେ ଦୁଃଖିତା ଦ୍ୱାରକୌକସଃ । ଉପତସ୍ଥୁଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗାଂ

ମାର୍ଗଂ, ଅଦଶକୃ ଦତ୍ତବାନ୍ ତଥାପି ତସ୍ମିନ୍ ଯେନ ଭୁଜା ସ୍ୱପଶ ଏବ ସେତୁଃ କୃତଃ । ଉତ୍କୁଲିତା ଦଗ୍ଧା ଚ ଲଙ୍କା । ଯସ୍ୟେଷୁଭିଃ କ୍ଷତାନି ଛିନ୍ନାନି ରକ୍ଷସୋ ଦଶଗ୍ରୀବସ୍ୟ ଶିରାଂସି ଭୁବି ପେତୁଃ ସ ଏବ ତ୍ୱମିତି ଜାନେ । ୨୮ । ଇତି ବିଜ୍ଞାତଂ ବିଜ୍ଞାନଂ ଯେନ ତଂ । ବିଜ୍ଞାନଶବ୍ଦଃ କରଣସାଧନଃ କର୍ମସାଧନୋ ବା ଋକ୍ଷରାଜଂ ପ୍ରତ୍ୟୁକ୍ତବାନ୍ । ୨୯।୩୦ । ବୟଂ ଇହ ବିଲଦ୍ୱାରଂ ପ୍ରାପ୍ତାଃ ସ୍ମ ମିଥ୍ୟାଭିଶାପମମୁନା ମଣିନା ପ୍ରମୃଜନ୍ ପ୍ରମାର୍ଷ୍ଟୁଂ ଅହମତ୍ରବିଲମିହ ପ୍ରାପ୍ତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୧ । ସହ ମଣିନା ସମର୍ପୟାମାସ । ୩୨।୩୪ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣପ୍ରାପ୍ତୟେ ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗାଂ ନାମ ଦୁର୍ଗାମହଜନ୍ । ୩୫ ।

ଗଲେ । ପୂର୍ବସାଗର ତଟକାଳେ ॥ ମାର୍ଗ ଛାଡ଼ନ୍ତେ ସେ ସାଗରେ । ଯଶ ରଖିଛ ସେତୁଠାରେ ॥ ପୋଡ଼ିଲ ଲଙ୍କା ଶରଘାତେ । ନାଶିଲ ଦୈତ୍ୟ ଅଛେ ଯେତେ । ୨୮ । ଚିହ୍ନି ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଜାମ୍ବବାନ । କହନ୍ତି ଦେବକୀନନ୍ଦନ । ୨୯ । ମଙ୍ଗଳମୟ ପଦ୍ମକରେ । ଆଉଂସି ଦେଇ ତା ଶରୀରେ ॥ ମେଘଗମ୍ଭୀର ବଚନରେ । କହନ୍ତି ଭକ୍ତକୁ କୃପାରେ । ୩୦ । ଦେବ ଋକ୍ଷପତେ ଏ ଗର୍ତ୍ତରେ । ପଶିଲୁ ମୁଁ ମଣି ଆଶାରେ ॥ ଏମଣି ନେଇ ମୋ କଳଙ୍କ । ପୋଛିବ ଶୁଣ ଅଜୁ ତଙ୍କ । ୩୧ । କୃଷ୍ଣବଚନେ ଶୁଣି ଚନ୍ତ୍ରେ । ତାହାଙ୍କୁ ତୋଷିବା ନିମନ୍ତେ ॥ ସ୍ୱକନ୍ୟା ଜାମ୍ବବତୀ ଭୁଲେ । ମଣିଅର୍ପିଲ କୁତୂହଳେ । ୩୨ । ଦ୍ୱାଦଶଦିନ ଯାଏ ଜନେ । ଅନାଇ କୃଷ୍ଣ ଆଗମନେ ॥ ଗର୍ତ୍ତୁଁ ଫେରିବା ନ ଦେଖିଲେ । ଦୁଃଖିତେ ଦ୍ୱାରକାକୁ ଗଲେ । ୩୩ । କୃଷ୍ଣ ନଫେରିବା ଖବର । ଦେବକୀ ବସୁଦେବଙ୍କର ॥ ରୁକ୍ମିଣୀ ଜ୍ଞାତିବନ୍ଧୁଗଣ । ଶୁଣି କାନ୍ଦିଲେ ଘନଘନ । ୩୪ । ଦ୍ୱାରକାବାସୀ ଦୁଃଖୀହୋଇଲେ । ସତ୍ରାଜିତକୁ ଗାଳି ଦେଲେ ॥ ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗାନାମ୍ନୀ ଦୁର୍ଗାଙ୍କୁ । ପୂଜିଲେ କୃଷ୍ଣେ ଲଭିବାକୁ । ୩୫ । ସନ୍ତୋଷେ ଦେବୀ ଦେଲେ

ସ୍ଥୂଳାଂ କୃଷ୍ଣୋପଲକ୍ଷଣେ । ୩୫ । ତେଷାନ୍ତୁ ଦେବ୍ୟୁପସ୍ଥାନାତ୍ ପ୍ରତ୍ୟାଦିଷ୍ଟାଶିଷା ସ ଚ । ପ୍ରାଦୁର୍ବଭୂବ ସିଦ୍ଧାର୍ଥଃ ସଦାରେ ହର୍ଷୟନ୍ ହରିଃ । ୩୬ । ତ ମଭ୍ୟ ହୃଷୀକେଶଂ ମୃତଂ ପୁନରିବାଗତଂ । ସହ୍ୟପତ୍ୟା ମଣିଗ୍ରୀବଂ ସର୍ବେ ଜାତମହୋତ୍ସବାଃ । ୩୭ । ସତ୍ରାଜିତଂ ସମାହୂୟ ସଭାୟାଂ ରାଜସନ୍ନିଧୌ । ପ୍ରାପ୍ତିଂଚାଖ୍ୟାୟ ଭଗବାନ୍ ମଣିଂ ତସ୍ମୈ ନ୍ୟବେଦୟତ୍ । ୩୮ । ସ ଚାତିବ୍ରୀଡିତୋ ରତ୍ନଂ ଗୃହୀତ୍ୱାବାଙ୍ମୁଖସ୍ତତଃ । ଅନୁତପ୍ୟମାନୋ ଭବନମଗମତ୍ ସ୍ୱେନ ପାପ୍ମନା । ୩୯ । ସୋଽନୁଧ୍ୟାୟଂସ୍ତଦେବାଘଂ ବଲବଦ୍ ବିଗ୍ରହାକୁଲଃ । କଥଂ ମୃଜାମ୍ୟାତ୍ମରଜଃ ପ୍ରସୀଦେଦ୍ ବାଚ୍ୟୁତଃ କଥଂ । ୪୦ । କିଂ କୃତ୍ୱା ସାଧୁ ମହ୍ୟଂ ସ୍ୟାନ୍ନ ଶପେଦ୍ ବା ଜନୋ ଯଥା । ଅଦୀର୍ଘଦର୍ଶନଂ କ୍ଷୁଦ୍ରଂ ମୂଢଂ ଦ୍ରବିଣଲୋଲୁପଂ । ୪୧ । ଦାସ୍ୟେ ଦୁହିତରଂ ତସ୍ମୈ ସ୍ତ୍ରୀରତ୍ନଂ ରତ୍ନମେବ ଚ । ଉପାୟୋଽୟଂ ସମୀଚୀନସ୍ତସ୍ୟ ଶାନ୍ତିର୍ନ ଚାନ୍ୟଥା । ୪୨ । ଏବଂ ବ୍ୟବସିତୋ ବୁଦ୍ଧ୍ୟା ସତ୍ରାଜିତ୍ ସ୍ୱସୁତାଂ ଶୁଭାଂ ।

ସ ଚ କୃଷ୍ଣପ୍ରେଷାଂ ପ୍ରାଦୁର୍ବଭୂବ । ଅଥବା ଇତି ପାଠେ ଅଥବା ଜହ୍ନୁସ୍ଥାଣି ତେଷାଂ ଯେଷୁଇତ୍ୟର୍ଥଃ । କଦା ଦେବ୍ୟା ଉପସ୍ଥାନାତ୍ । ତସ୍ୟା ତାନ୍ ପ୍ରତିଅଦତ୍ତା ଦତ୍ତା ଯା ଅଶୀଃ କୃଷ୍ଣଂ ଦ୍ରକ୍ଷ୍ୟଥେତି ତସ୍ୟା ସନ୍ତୋଷେ ବ । ୩୫ । ଯଦ ଲୋକେ ଜନାଃ କଥଂସ୍ଥିତଂ ବନ୍ଧୁଂ ପୁନରାଗତମୁପଲଭନ୍ତେ ତଦ୍ବଦୁପଲଭ୍ୟ ସର୍ବେ ଜାତମହୋତ୍ସବା ଅଭବନ୍ତି । ୩୬।୩୮ । ପାପ୍ମନା ଅପରାଧେନାନୁତପ୍ୟମାନଃ । ୩୯ । ଅଘଂ ଦୋଷଂ । ଆତ୍ମନୋ ରଜୋ-ମଳମପରାଧମିତି । ୪୦ । କିଂ କୃତ୍ୱା କସ୍ମିନ୍ କୃତେ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ସାଧୁ ଭଦ୍ରଂ । ଅଦୀର୍ଘଦର୍ଶନଂ ଅବିଗ୍ଧରକଂ ମାଂ । କ୍ଷୁଦ୍ରଂ କୃପଣଂ । ମୂଢଂ ମନ୍ଦମତିଂ

ବଢ । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଲାଗି କେତେ ମୋର । ଏତେକେ କାର୍ଯ୍ୟସିଦ୍ଧି କର । ଜାମ୍ବବତୀକୁ ସଙ୍ଗେ ଧର ॥ କୃଷ୍ଣମିଳଲେ ଦ୍ୱାରକାରେ । ଦେଖି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇଲେ ଜନେ ।୩୬। ମନ ଫେରନ୍ତେ ମୃତ ଦେଖନ୍ତେ । ପଡ଼ୀପାନ୍ତରେ କୃଷ୍ଣ ଦେଖନ୍ତେ । ଫେରିବା ଦେଖି ପ୍ରୀତି କରେ । ସ୍ୟମନ୍ତ ଶୋକ ଗଲାରେ । ୩୭ । ସତ୍ରାଜିତକୁ ସଭାକୁ ଡାକିଲେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଉଚ୍ଚାରିବାରେ । ଉଗ୍ରସେନଙ୍କ ସମକ୍ଷରେ । ସବୃତ୍ତାନ୍ତ କହି ଧୀରେ ॥ କଳଙ୍କ ନୋଡ଼ି ହାସନ୍ତେ । ମଣି ଅର୍ପିଲ ମହାବଳେ । ୩୮ । ଅତିଲଜ୍ଜାରେ ମଣି ନେଇ । ଅଧୋବଦନେ ଗୃହେ ଯାଇ ॥ ସ୍ୱକୃତ ଦୋଷ ଅନୁତପ୍ତ । ସର୍ବଦା ଖେଦ ଭାବ ଚିତ୍ତ । ୩୯ । ପଶ୍ଚାତ୍ତାପ ପାଏ ଚିତ୍ତ । ହୋ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ମନ ॥ ଅଚ୍ୟୁତେ କପରି ତୋଷିବା । ନିଜର ପାପ ଛଡ଼ାଇବା । ୪୦ । କି କଲେ ହିତ ମୁଁ ହୁଏ । ମୋତେ ନଦେବେ ଦୋଷ ଲୋକେ । ଲୋକେ ବୋଲନ୍ତି ସତ୍ରାଜିତ । ଧନଲୋଭରେ ମୂଢ଼ଚିତ୍ତ ॥ ଅବିଗ୍ଧବକ କ୍ଷୁଦ୍ର ନର । ଏଦୋଷ ଯିବ କିପ୍ରକାର ।୪୧। ମୋ କନ୍ୟାରତ୍ନ ମଣିରତ୍ନ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ସମର୍ପଣ କଲେ ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇବେ । ଏତେକ ଉପାୟ ମୁଁ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସଶିଷ୍ଠ ସ୍ୱୟମୂଦ୍ୟମ୍ୟ କ୍ଷ୍ମାଯ୍ୟୋପଜହାର ହ । ୪୩ । ତାଂ ଚାତ୍ୟଦ୍ଭୁତାଂ ଭଗବାନ୍ ଚଯୋଃ ପଥାବଧି । ଜନ୍ଧୁଜୋଚତାଂ ଶ୍ରୀନ ସୁଧୌଦାର୍ଯ୍ୟଗୁଣାନ୍ୱି-ତାଂ । ୪୪ । ଭଗବାନାହ ନ ମଣିଂ ପ୍ରତିଚ୍ଛାମୋ ବୟଂ ନୃପ । ତବାସ୍ତାଂ ଦେବଭକ୍ତସ୍ୟ ବୟଞ୍ଚ ଫଳଭାଗିନଃ । ୪୫ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ସ୍ୟମନ୍ତକୋପାଖ୍ୟାନେ ଷଟ୍ପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ସପ୍ତପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀବାଦରାୟଣିରୁବାଚ—ବିଜ୍ଞାତାର୍ଥୋଽପି ଗୋବିନ୍ଦୋ ଦଗ୍ଧାନାକର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ପାଣ୍ଡବାନ୍ । କୁନ୍ତୀଞ୍ଚ କୁଲ୍ୟକରଣେ ସହରାମୋ ଯଯୌ କୁରୂନ୍

୪୧ । ଏବଂ ଧ୍ୟାୟନ୍ ଉପାୟଂ ନଷ୍ଟେନୋଽତ ଦାସ୍ୟ ଇତି । ସ୍ୱୀବନ୍ତଂ ଦୁହ୍ୟତରଂ ତାବତ୍ ଦାସ୍ୟମ୍ ନଦନ୍ତି ପରବର୍ଦ୍ଧେନ ଭଜମପୀତି ।୪୨-୪୩ । ବଭ୍ରୁଭ୍ୟଃ କୃତବର୍ମାଦିଭ୍ୟଃ । ୪୪ । ମଣିଂ ନ ପ୍ରତିଚ୍ଛାମୋ ନ ସ୍ୱୀକୁର୍ମଃ । ଦେବଃ ସୂର୍ଯ୍ୟସ୍ତଦ୍ଭକ୍ତସ୍ୟେତି କାଠଃ । ଫଳଭାଗିନ ଇତି । ତବା-ସ୍ୱବସ୍ତ୍ରାତ୍ ବୃଷ୍ଟ୍ୟାଦ୍ୟଂ ଧନମସ୍ମାକମେବେତି ଗୂଢୋଽଭିପ୍ରାୟଃ । ୪୫ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତ ଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଷଟ୍ପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୫୬ ।

ସପ୍ତପଞ୍ଚାଶତ୍ତମେ ତୁ ପୁନଃ ଶତଧନ୍ୱୋର୍ବଧେ । ହାସ୍ତଂ ସ୍ମ ଦୁର୍ଯଶୋ ମାର୍ଷ୍ଟି କୃଷ୍ଣୋଽକ୍ରୂରସ୍ୟାହ୍ୱାନେନ । ଅକ୍ରୂରମୂରସ୍ୟାକୃଷ୍ୟ ମଣେଃ ପାଟ

ଣ୍ଡବେ । ୫୬ । ଏହା ବହରି କନ୍ୟାକୁ ଲେ । ମଣି ଅର୍ପିଲ କୃଷ୍ଣେ ବଳେ । ୭୩ । ଶୀଳଔଦାର୍ଯ୍ୟ ରୂପଗୁଣେ । ସେକନ୍ୟା ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ତେଣୁକନେ ଅଦରେ କନ୍ୟା ମାଗୁଥିଲେ । ସେ ସତ୍ୟଭାମାଙ୍କୁ ସୁତେବେଳେ ॥ ବଧାନେ କୃଷ୍ଣ ବଭ୍ରୁ ଅନ୍ତେ ।୪୪। ହରି କହିଲେ କାକିତେ ॥ ମଣିତଦ୍ଧନ ନକରିବା । କେବଳ ହେବ ଫଳଭାଗୀ ॥ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଭକ୍ତ ମୋର । ମଣିକୁ ପୂଜ ନେଇଯାଅ ॥ ହକତ ତୁମ୍ଭେ ଦର୍ଯ୍ୟଙ୍କର । ଏ ମଣି ଥାଉ ହେ ତୁମ୍ଭର ।୪୫ । କହିଲ ଦାଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ । ଏ ସ୍ୟମନ୍ତକ ମଣିବୃତ୍ତ ॥ ଇତଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଷଟ୍ପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀବାଦରାୟଣିରୁବାଚ — ଜତୁଗୃହରୁ ତେଜକର । ପାଣ୍ଡବେ ଗଲେଣି ଉଦ୍ଧରି । ଏକଥା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଜାଣନ୍ତି । ଲୋକବେଭାରେ ନ ଜାଣନ୍ତି ॥ ପାଣ୍ଡବେ ଦଗ୍ଧ ହୋଇଗଲେ । ଏକଥା ଗୃହ କହିବାରେ ॥ କୁଳ ଅଗ୍ରରେ ବେନିଭାଇ । କୁନ୍ତୀଙ୍କୁ ଦେଖିବାପାଇଁ ॥ ହସ୍ତିନା କଟକେ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଅଜ୍ଞସ୍ୟ ଭଗବାଂସ୍ତସ୍ମାତ୍ ସର୍ବସ୍ୟ ପାଣ୍ଡୁରଃ ପୂରଂ । ଶତଧନ୍ୱାନମାବେଦ୍ୟ ଜନ୍ତ୍ରୁଂ ହର୍ତ୍ତୁଂ ମଣିଂ ଚ ॥ ୧୦ ॥ ସୋଽପି କୃତୋଦ୍ୟମଂ ଜ୍ଞାତ୍ୱା ଭୀତଃ ପ୍ରାଣପରୀପ୍ସୟା । ସାହାଯ୍ୟେ କୃତବର୍ମାଣମଯାଚତ ସ ଚୁକ୍ରୁଧୁ ॥ ୧୧ ॥ ନାହମୀଶ୍ୱରୟୋଃ କୁର୍ଯ୍ୟାଂ ହେଲନଂ ରାମକୃଷ୍ଣୟୋଃ । କୋ ନୁ କ୍ଷେମାୟ କଲ୍ପେତ ତୟୋର୍ବୃଜିନମାଚରନ୍ ॥ ୧୨ ॥ କଂସଃ ସହାନୁଗୋଽପୀତୋ ଯଦ୍ଦ୍ୱେଷାଚ୍ଚାତ୍ୟାଜି ଶ୍ରିୟା । ଜରାସନ୍ଧଃ ସପ୍ତଦଶ ସଂଯୁଗାନ୍ ବିରଥୋ ଗତଃ ॥ ୧୩ ॥ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାତଃ ସ ଚାକ୍ରୂରଂ ପାର୍ଷ୍ଣିଗ୍ରାହମଯାଚତ । ସୋଽପ୍ୟାହ କୋ ବିରୁଧ୍ୟେତ ବିଦ୍ୱାନୀଶ୍ୱରୟୋର୍ବଲଂ ॥ ୧୪ ॥ ଯ ଇଦଂ ଲୀଲୟା ବିଶ୍ୱଂ ସୃଜତ୍ୟବତି ହନ୍ତି ଚ । ଚେଷ୍ଟାଂ ବିଶ୍ୱସୃଜୋ ଯସ୍ୟ ନ ବିଦୁର୍ମୋହିତାଜୟା ॥ ୧୫ ॥ ଯଃ ସପ୍ତହାୟନଃ ଶୈଲମୁତ୍ପାଟ୍ୟୈକେନ ପାଣିନା । ଦଧାର ଲୀଲୟା ବାଲ ଉଚ୍ଛିଲୀନ୍ଧ୍ରମିବାର୍ଭକଃ ॥ ୧୬ ॥ ନମସ୍ତସ୍ମୈ ଭଗବତେ କୃଷ୍ଣାୟାଦ୍ଭୁତକର୍ମଣେ । ଅନନ୍ତାୟାଦିଭୂତାୟ କୂଟସ୍ଥାୟାତ୍ମନେ ନମଃ ॥ ୧୭ ॥

ତ୍ୟଜେତ । ଭ୍ରାତରଂ ସ୍ୱପେନଂ ମୃତଂ କଷ୍ଟାଜ୍ଜନାନ୍ନିସ୍ୱାହ ନାନୁଶସ୍ତେଚ ମୃଷ୍ୟତାମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୫ । ତତ୍ସ୍ୟ ବାନ୍ ତଦାମ । ୨୦-୨୧ । ଦେହଜଂ ସ୍ୱଭୂତଂ । ନୃଜନମପରାଧଂ । ୧୨ । ଅପୀତୋ ମୃତଃ । ସପ୍ତଦଶସଙ୍ଖ୍ୟାକାନ୍ ସଂଯୁଗାନ୍ । ୧୩ । ୧୪ । ତୌ ରାମକୃଷ୍ଣାବେକେବେବ ତତ୍ତ୍ୱମିତ୍ୟର୍ଥପ୍ରେ-ତ୍ୟାହ ଯ ଇଦମିତି । ଅଜୟା ମାୟୟା ମୋହିତାଜ୍ଜନ୍ମେତ ସନ୍ତର୍ଣ୍ଣଃ । ୧୫-୧୭ । ଅନ୍ତର୍ଯାମିକୃଷ୍ଣଃ ଯଜ୍ଞସ୍ମାତ୍ ଜେବୁରେ ମଣିଂ ନ୍ୟାସ୍ୟ ଯଯୌ ଅପ-

---

କାନ୍ଦନ୍ତେ ।୯। ଅଗ୍ରଜ ଯତ୍ୟଭ୍ରାନ୍ତଲେ ॥ ସ୍ୱପ୍ନରେ ଫେର ବହି କ୍ରୋଧ । ଇଚ୍ଛିଲେ ଶତଧନ୍ୱା ବଧ ॥ ମନେ ସନ୍ତପ୍ତେ ତାର ପ୍ରାଣ । ହରଣେ କୃଷ୍ଣ ଦେଲେ ମନ ।୧୦। କୃଷ୍ଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସେହୁ ଜାଣି । ପ୍ରାଣରକ୍ଷଣେ ଭଜେ ପୁଣି ॥ ଶରଣ କୃତବର୍ମା ପାଶେ । ପଶନ୍ତେ କହିଲେ ସେ ଶେଷେ ।୧୧। ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ । ସାହାଯ୍ୟ ନ କରିବନ୍ତରେ ॥ ତାହାଙ୍କଠାରେ ଦୋଷୀ ହୋଇ । କିଏ ବା ସୁଖେଥାରେ ରହି । ୧୨ । ଶତ୍ରୁତା ଆଚରିଲ ଯାହାର । ସଙ୍ଗାଙ୍କରୁଣ୍ଡଲ କଂସରାଜ ॥ ସଙ୍ଗଙ୍କପନ୍ତେ ତେଜି ପ୍ରାଣ । କଲେ ଶମନ ସଦନ ॥ ସତରବାର ଜରାସନ୍ଧ । ରାମକୃଷ୍ଣରେ ଜନୟନ ॥ ବିଫଳ ମନୋରଥ ହେଲା । ବିରଥ ହୋଇ ହାରି ଗଲା । ୧୩ । ବିମୁଖ ହୋଇ ଅକ୍ରୂରଙ୍କୁ । ଲୋଡ଼ିଲା ସହାୟ ହେବାକୁ ॥ ସେ କହେ ରାମକୃଷ୍ଣ ବଳ ଜାଣି କରିବ କିଏ ଗୋଳ ॥ ୧୪ । ଲୀଳାରେ ଯେ ବିଶ୍ୱ ସୃଜଇ । ପାଳଇ ପୁଣି ବିନାଶଇ ॥ ଯା ଚେଷ୍ଟା ପ୍ରଜାପତି ପ୍ରମୁଖ । ମାୟା ମୋହିତେ ନ ବୁଝନ୍ତି । ୧୫ । ସାତବରଷେ ଗିରିବରେ । ଉପାଡ଼ ଯେହୁ ଏକ କରେ ॥ ଛତା ଟେକନ୍ତି ପିଲା ଯେହ୍ନେ । ଲୀଳାରେ ଟେକିଥିଲେ ତେହ୍ନେ ।୧୬। କୂଟସ୍ଥ ଆତ୍ମା ସେ ଅନନ୍ତ । ସକଳ ବଦ୍ଧ ଅଦ୍ଭୁତ ॥ ଆଦିଭୂତ ଧର୍ମୀ ଭଗବାନ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ମୋହର ପ୍ରଣାମ । ନିରାଶ ଶତଧନ୍ୱା ହେଲା । ଏଥି ଅକ୍ରୂର

ସତ୍ୟାଦ୍ୟୋତଃ ସ ତେନାପି ଶତଧନ୍ୱା ମହାମଣିଂ । ତସ୍ମିନ୍ ନ୍ୟସ୍ୟାଶ୍ୱମାରୁହ୍ୟ ଶତଯୋଜନଗଂ ଯଯୌ । ୧୮ । ଗରୁଡ଼ଧ୍ୱଜମାରୁହ୍ୟ ରଥଂ ରାମ-
ଜନାର୍ଦ୍ଦନୌ । ଅନ୍ୱୟାତାଂ ମହାବେଗୈରଶ୍ୱୈ ରାଜନ୍ ଗୁରୁଦ୍ରୁହଂ । ୧୯ । ମିଥିଳାୟାମୁପବନେ ବିସୃଜ୍ୟ ପତିତଂ ହୟଂ ପଦ୍ଭ୍ୟାମଧାବତ୍ ସନ୍ତ୍ରସ୍ତଃ
କୃଷ୍ଣୋଽପ୍ୟନ୍ୱଦ୍ରବଦ୍ରୁଷା । ୨୦ । ପଦାତେର୍ଭଗବାଂସ୍ତସ୍ୟ ପଦାତିସ୍ତିଗ୍ମନେମିନା । ଚକ୍ରେଣ ଶିର ଉତ୍କୃତ୍ୟ ବାସସୋର୍ବ୍ୟଚିନୋନ୍ମଣିଂ । ୨୧ । ଅଲବ୍ଧ
ମଣିରାଗତ୍ୟ କୃଷ୍ଣ ଆହାଗ୍ରଜାନ୍ତିକଂ । ବୃଥା ହତଃ ଶତଧନୁର୍ମଣିସ୍ତତ୍ର ନ ବିଦ୍ୟତେ । ୨୨ । ତତ ଆହ ବଳୋ ନୂନଂ ସ ମଣିଃ ଶତଧନ୍ୱନା
କସ୍ମିଂଶ୍ଚିତ୍ ପୁରୁଷେ ନ୍ୟସ୍ତସ୍ତମନ୍ୱେଷ ପୁରଂ ବ୍ରଜ । ୨୩ । ଅହଂ ବୈଦେହମିଚ୍ଛାମି ଦ୍ରଷ୍ଟୁଂ ପ୍ରିୟତମଂ ମମ । ଇତ୍ୟୁକ୍ତ୍ୱା ମୈଥିଳାଂ ରାଜନ୍ ବିବେଶ
ଯଦୁନନ୍ଦନଃ । ୨୪ । ତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ସହସୋତ୍ଥାୟ ମୈଥିଳଃ ପ୍ରୀତମାନସଃ । ଅର୍ହୟାମାସ ବିଧିବଦର୍ହଣୀୟଂ ସମର୍ହଣୈଃ । ୨୫ । ଉବାସ ତସ୍ୟ
କତିଚିନ୍ମିଥିଳାୟାଂ ସମା ବିଭୁଃ । ମାନିତଃ ପ୍ରୀତିଯୁକ୍ତେନ ଜନକେନ ମହାତ୍ମନା । ତତୋଽଶିକ୍ଷଦ୍ଗଦାଂ କାଳେ ଧାର୍ତ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରଃ ସୁଯୋଧନଃ । ୨୬ ।

ଛାୟୁତ । ୧୮ । ଗୁରୁଃ ଶ୍ୱଶୁରସ୍ତଦ୍ଦ୍ରୋହିଣଂ । ୧୯ । ଶତଯୋଜନଗାମିନୀ ବାଡ଼ବାଗ୍ନି ତତଃ ପରଂ ଗନ୍ତୁମଶକ୍ତସ୍ତତ୍ର ପତିତଃ । ତଂ ହୟଂ ବିସୃଜ୍ୟ
। ୨୦ । ବାସସୋଃ ମୃଗୟାମାସ । ଅନ୍ତରେ ମଣିରସ୍ତୀତି । ସର୍ବକ୍ଷିତ୍ୟା ବିଦଗ୍ଧାପି ସ୍ୱମତେନାସ୍ୟ ତଥା କୃତବାନିତି ଭାବଃ । ୨୧—୨୨
ଅନ୍ୱେଷ ଅନ୍ୱିଚ୍ଛ । ୨୩ । ସର୍ବକ୍ଷମସୈନ୍ୟଙ୍କ ବିରେଷ୍ଟିତଂମଦ୍ଗ୍ରହଣାୟେତି ମତ୍ୱା ଗୁଡ଼ମନ୍ୟାବାହ ଅହମିତି । ୨୪ । କତିଚିତ୍ ସମାଃ ସମ୍ବତ୍ସରାନ୍ ।

ହସ୍ତେ ଦେଲ ॥ ଶତଯୋଜନଗାମୀ ଅଶ୍ୱେ । ଚଢ଼ି ପଳାଇ ଗଲେ ଶେଷେ । ୧୮ । ଯଦୁନନ୍ଦନ ଅଶ୍ୱେ ଯୁତ । ଗରୁଡ଼ଧ୍ୱଜନାମେ ରଥ ॥ ତହିଁ
ଆରୋହି ରାମକୃଷ୍ଣ । ଗୋଡ଼ାନ୍ତି ପଛରେ ତାହାର । ୧୯ । ମିଥିଳା ଉପବନେ ଯାଇ । ଅଶ୍ୱ ପଡ଼ନ୍ତେ ଧାଇଁ ଧାଇଁ ॥ ଅଶ୍ୱ ତେଜି ସେ ଧାଏଁ ଭୟେ ।
କୃଷ୍ଣ ଗୋଡ଼ାନ୍ତି ମହାକୋହେ । ୨୦ । ରଥୁଁ ଓହ୍ଲାଇ ପାଦେ ଧାଇଁ । କୃଷ୍ଣ ବେଢ଼ିଲେ ତାକୁ ଯାଇ ॥ ସୁଦର୍ଶନଚକ୍ରେ ତାର ଶିର । କାଟି ଖୋଜିଲେ ବସ୍ତ୍ର
ତାର । ୨୧ । ମଣି ନ ପାଇ ଅସି ଫେରି । ଶ୍ରୀରାମେ କହିଲେ ନରହରି ॥ ବୃଥା ଏ ଶତଧନ୍ୱା ମଲା । ମଣି ତାଠାରୁ ନ ମିଳିଲା । ୨୨ । ରାମ କହିଲେ
କାହାଠାରେ । ରଖିଅଛି କା ପାଶରେ ॥ ଚାଲ ହୋ ନିଜପୁରେ ଯିବା । ସେଠାରେ ତଦନ୍ତ କରିବା । ୨୩ । କୃଷ୍ଣ କହିଲେ ପ୍ରିୟ ମୋର । ଏ ମିଥିଳାର
ନରେଶ୍ୱର ॥ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବି ଏହା କହି । ମିଥିଳା ଗଲେ ଦେବ ଯାଇଁ । ୨୪ । ଜନକ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ଅନାଇ । ଉଠି ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରୀତ ହୋଇ ॥ ସକଳ ପୂଜାଦ୍ରବ୍ୟ
ଦେଇ । ପୂଜ୍ୟେ ପୂଜିଲେ ବିଧି ମାନି । ୨୫ । ମହାତ୍ମା ଜନକଙ୍କ ସ୍ନେହେ । ସେଠାରେ କେତେକାଳ ଯାଏ ॥ କୃଷ୍ଣ ରହିଲେ ପୂଜା ପାଇ । ସେକାଳେ

ଚ କେଶବୋ ଦ୍ୱାରକାମେତ୍ୟ ହଂଧନଂ ଶତଧନ୍ୱନଃ । ଅପ୍ରାପ୍ତ ମଣେଃ ପ୍ରାହ ପ୍ରିୟାୟାଃ ପ୍ରିୟକୃଦ୍ଦ୍ୱିଭୂଃ । ୨୭ । ତତଃ ସ କାରୟାମାସ କ୍ରିୟା ବନ୍ଧୋ-ର୍ହତସ୍ୟ ବୈ । ସାକଂସୁହୃଦ୍ଭିର୍ଭଗବାନ୍ ଯା ଯାଃ ସ୍ୟୁଃ ସାମ୍ପରାୟିକାଃ । ୨୮ । ଅକ୍ରୂରଃ କୃତବର୍ମା ଚ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ଶତଧନୋର୍ବଧଂ । ବ୍ୟୂଷତୁର୍ଭୟବିତ୍ରସ୍ତୌ ଦ୍ୱାରକାୟାଃ ପ୍ରୟୋଜକୌ । ୨୯ । ଅକ୍ରୂରେ ପ୍ରୋଷିତେଽରିଷ୍ଟାନ୍ୟାସନ୍ ବୈ ଦ୍ୱାରକୌକସାଂ । ଶାରୀରା ମାନସାସ୍ତାପା ମୁହୁର୍ଦୈବିକଭୌତିକାଃ । ୩୦ । ଇତ୍ୟଙ୍ଗୋପଦିଶନ୍ତ୍ୟେକେ ବିସ୍ମୃତ୍ୟ ପ୍ରାଗୁଦାହୃତଂ । ମୁନିବାସନିବାସେ କିଂ ଘଟେତାରିଷ୍ଟଦର୍ଶନଂ । ୩୧ । ଦେବେଽବର୍ଷତି କାଶୀଶଃ ଶ୍ୱଫଲ୍କ-ଗତାୟ ବୈ । ସ୍ୱସୁତାଂ ଗାନ୍ଦିନୀଂ ପ୍ରାଦାତ୍ତତୋଽବର୍ଷତ୍ସ୍ମ କାଶିଷୁ । ୩୨ । ତତ୍ସୁତସ୍ତତ୍ପ୍ରଭାବୋଽସାବକ୍ରୂରୋ ଯତ୍ର ଯତ୍ର ହ । ଦେବୋଽଭିବର୍ଷତେ

ପ୍ରାସଙ୍ଗିକମାହ ତତଇତି । ୨୭ । ସତ୍ୟଭାମାମପାକଣ୍ଠୟିତୁଂ ସୂଚୟନ୍ନାହ କେଶବ ଇତି । ୨୬ । ଯଦାକତଃ । ସାମ୍ପରାୟିକାଃ ପାରଲୌକିକ୍ୟଃ । ୨୮ । ବ୍ୟୂଷତୁର୍ଦ୍ୱାରକାୟାଃ ପ୍ରକାଶାତ୍ ଦ୍ୱାପିପଲାୟିତୌ । ପ୍ରୟୋଜକୌ ମଣିହରଣେ ଶତଧନ୍ୱନଃ ପ୍ରବର୍ତ୍ତକୌ । ତଦାକ୍ରୂରଃ କୃଷ୍ଣାନ୍ମଣେରେନୈବ ଗତଃ । କୃତବର୍ମା ତୁ ତତ୍ପକ୍ଷପାତତ୍ୱାତ୍ କଣ୍ଠ୍ୟଭୟାଦବୋପେକ୍ଷିତ ଇତି ଗମ୍ୟତେ । କଥମନ୍ୟଥା ଏବଙ୍କୃଷ୍ଣ ଷଣ୍ମାସେନ ତୟୋଃ ସମ୍ଭବତ୍ତି । ୨୯ ତଦେବ ବାରଣସ୍ୟାଂ ଦାନଯଜ୍ଞସମାପ୍ୟତ୍ସ୍ୟା ମଣିହସ୍ତେଽକ୍ରୂରେ ରୁକ୍ମବେଦକୈର୍ମହାଧରୈର୍ୟଜମାନେ ନବସତ ପୁନଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେନୈବ ପ୍ରସ୍ଥାପିତୋଽକ୍ରୂର ଇତି କଣ୍ଠେ ଜପତିଜନେ ଏତ୍ୟଭାମାଗ୍ରାମାପାନାମଣିଷ୍ଟାପେ ଜନସଭାଦ୍ୱାକ୍ରୂରଂ ସମାହୂୟ ସାକ୍ଷେଣ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଃପ୍ରାହ ଇତଂ ଭଗବନ୍ତଂ ସଗୋପ୍ୟ କେବଳ ରୂପସ୍ୟୋଽହନ୍ୟତ୍ର କାରଣମକ୍ରୂରନସ୍ତେ ବର୍ଣ୍ଣୟନ୍ତି ତଦ୍ ଯଥାଶ୍ରୁତଂ ! ଦୁପସ୍ଥିତ୍ୱମନୁବଦତି ଅକ୍ରୂରେ ପ୍ରୋଷି ଇତି । ୩୦ । ଦୂଷୟତି ଇସତି । ଅଙ୍ଗ ହେ ରାଜନ୍ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣମାହାତ୍ମ୍ୟଂ ବିସ୍ମୃତ୍ୟେତି । ତଦେବାହ ମୁନିବାସନିବାସ ଇତି । ମୁନୀନାଂ ବାସେ

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଯାଇ ॥ ଜନକପାଶୁଁ ଗଦାଯୁଦ୍ଧ । ଶିଖି ସେବଦ୍ୟା କଲ୍ପାପଧ । ୨୬ । ଦ୍ୱାରକାରେ ସି ଜନାର୍ଦ୍ଦନ । ଯେ ଶତଧନ୍ୱାର ନିଧନ ॥ ମଣି ଅପ୍ରାପ୍ତ ଆଦ କଥା । ପ୍ରିୟାଙ୍କୁ କହିଲେ ସର୍ବଥା ୨୭। ତଦନ୍ତେ ବନ୍ଧୁଗଣ ସେନା । କୌଳିକପଥା କୃଷ୍ଣ ମାନ ॥ କଲେ ଶ୍ୱଶୁର ପ୍ରେତକୃତ୍ୟ । ୨୮। ଶତଧନ୍ୱାର ବଧ ତଥ୍ୟ ॥ ଅକ୍ରୂର କୃତବର୍ମା ଶୁଣି । ଦ୍ୱାରକା ତେଜିଲେ ସେକ୍ଷଣି । ସର୍ବାକଟର ବଧପାଇଁ । ଯେଣୁ ଅଦେଶ ଥିଲେ ଦେଇ । ୨୯। ଶାରୀରିକ ଓ ମାନସିକ । ଦୈବିକ ଆବର ଭୌତିକ ॥ ଅରିଷ୍ଟ ହୋଇଲା ଦ୍ୱାରକାରେ । ଅକ୍ରୂର ଛାଡ଼ିଯାନ୍ତେ ପୁରେ । ୩୦ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ନଜାଣି । କେହେ ଏରୂପେ କହୁଥାନ୍ତି ॥ ଯହିଁ ଶ୍ରୀହରିଙ୍କର ବାସ । ତହିଁ କି ଅରିଷ୍ଟର ବାସ । ୩୧ । ବରଷା ନହୁଅନ୍ତେ କାଶୀରେ । ଶ୍ୱଫଲ୍କ ମିଳନ୍ତେ ସେଠାରେ ॥ ସ୍ୱକନ୍ୟା ଗାନ୍ଦିନୀକୁ ରଜା । ଶ୍ୱଫଲ୍କେ ଦେଇ କଲା ପୂଜା ॥ ତଦନ୍ତେ ବର୍ଷିଲା କାଶୀରେ । ୩୨। ପିତାର ଶକ୍ତି ଏ ଅକ୍ରୂରେ ॥ ରହନ୍ତି ଯହିଁ ଏ ରହଇ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଇଡ ମଦ୍ଧା ଦମାନାଯ୍ୟ ସ୍ତାଦ୍ଧାକ୍ରୂରଂ ଜନାର୍ଦ୍ଦନଃ ।୩୪।
ତବ ନୋପତାପା ନ ମାଃରକାଃ । ୩୩ । ଇତ ବୃବବତଃ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ନୈତାବଦ୍ଦଦ କାରଣଂ । ଇତ ମତ୍ୱା ଦମାନାଯ୍ୟ ସ୍ତାଦ୍ଧାକ୍ରୂରଂ ଜନାର୍ଦ୍ଦନଃ ।୩୪। ନନୁ ଦାନପତେ ନ୍ୟସ୍ତସ୍ତ୍ୱଯ୍ୟାସ୍ତେ ଶତଧ-ନ୍ୱନା । ସ୍ୟମନ୍ତକୋ ମଣିଃ ଶ୍ରୀମାନ୍ ବଦତଃ ପୂର୍ବମେବ ନଃ । ୩୬ । ସତ୍ରାଜିତୋଽନପତ୍ୟତ୍ୱାଦ୍‌ଗୃହ୍ଣୀୟୁର୍ଦ୍ଦୁହିତୁଃ ସୁତାଃ । ଦାୟଂ ନିନୀୟାପଃ-ପିଣ୍ଡାନ୍ ବିମୁଚ୍ୟର୍ଣଞ୍ଚ ଶେଷିତଂ । ୩୭ । ତଥାପି ଦୁର୍ଦ୍ଧରସ୍ତ୍ୱନ୍ୟୈରସ୍ତ୍ୱାସ୍ତାଂ ସୁବ୍ରତେ ମଣିଃ । କିନ୍ତୁ ମାମଗ୍ରଜଃ ସମ୍ୟଙ୍‌ନ ପ୍ରତ୍ୟେତି ମଣିଂ ପ୍ରତି ।୩୮

ଯସ୍ମିନ୍ ସ ମୁନବାଧଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ତସ୍ୟ ନ ବାସେ । ସତ ଅକ୍ରୂରପଦମାବେଶାଦ୍ୱଷ୍ଟାଦର୍ଶନଂ କଂସବେଷ୍ଟେତ । ତଦଦ୍ଧାଂ ବିନା ନ ଘଟେତେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୧ । ଇତ ଏବଂଭୂତଂ ଅକ୍ରୂରମହମପ୍ରତ ଯୁନସ୍ତନ୍ତମେବାନବର୍ଣ୍ଣଯ୍ତ ଦେବ ଇତ । କାଶିଷୁ ଦେଶେଷୁ ଦେବୋମଘବନ୍ ଅବର୍ଷତ ସତ । ୩୨ । ୩୩ । ଇତ ଏବଂଭୂତଂ ଅକ୍ରୂରମହମପ୍ରତ ପାଦରଂ ବୃଦ୍ଧାନାଂ ବାକ୍ୟଂ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ସତ୍ୟମେବଂ ତଥାପ୍ୟେତାବଦେବ କାରଣଂ ନ ଭବତ କିନ୍ତୁ ମଣେରପ୍ୟପଗମ ଇତ ମତ୍ୱେତୋତଦନ୍ତଂ ପରମତ । ୩୪ । ବିଜ୍ଞାତମଖିଳଂ ଯେନ ସ ଗୃଧ୍ୱୈ ଅତଏବ ତଉକ୍ତଶ୍ଚ । ଅସ୍ୟଂ ଭାବଃ । ମହାଭାଗବତସ୍ୟାସ୍ୟ ମହ୍ୟା ଦଦ୍ରେଽପି ମଣାବପେକ୍ଷା ନାସ୍ତ୍ୟେବ ଯଦ୍ୟାଦାତୃତୋ ମଣିନ ସହୈବାଗତ ଇତ ଜ୍ଞାତ୍ୱୈବ । ୩୫ । ୩୬ । ତତଃ କିମତ ଆହ ସତ୍ରାଜିତ ଇତ । ଅପଃପିଣ୍ଡାଶ୍ଚ ନିନୀୟ ଦତ୍ତ୍ୱା ଋଣଞ୍ଚ ବିମୁଚ୍ୟ ଅପକୃତ୍ୟ ଶେଷିତମବଶିଷ୍ଟଂ ଦାୟଂ ଦୁହିତୁଃ ସତ୍ୟଭାମାୟାଃ ସୁତା ଗୃହ୍ଣୀୟୁରତ ଶାସ୍ତ୍ରଂ ତଥାପ ସୁବ୍ରତ । ପତ୍ନୀ ଦୁହିତରଶ୍ଚୈବ ପିତରେ ଭ୍ରାତରସ୍ତଥା ତତ୍ସୁତା ଗୋତ୍ରଜା ବନ୍ଧୁଃ ଶିଷ୍ୟାଃସବ୍ରହ୍ମଚାରିଣ ଇତ । ୩୭ । ଅସ୍ତ୍ୱକେଽପି ନ ପ୍ରତୋତ ନ ବିଶ୍ୱସିତ । ୩୮ । ନାସ୍ତୀତ ନ ବକ୍ତବ୍ୟ

ଅକ୍ରୂରେ ଡକାଇଲେ ପୁଣି ॥ ଅକ୍ରୂରେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ମଡ଼କ ନହଇ ॥ ଅବଶ୍ୟ ବରଷଇ ଘନ ।୩୩। ଶୁଣି ବୃଦ୍ଧଙ୍କ ଏ ବଚନ ॥ ମଣିଆଶାରେ ଚକ୍ରପାଣି । ଅକ୍ରୂରେ ଡକାଇଲେ ପୁଣି ॥ ଅକ୍ରୂରେ କହଲେ ଶ୍ରୀହରି ।୩୪। ମିତ୍ର ସମାନପୂଜାକରି । ମଧୁର ବାକ୍ୟେ ତୋଷିମନ ॥ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ଶ୍ରୀମଧୁସୂଦନ । ସକଳ ହୃଦୟ ଜାଣନ୍ତି ॥ ସେ ହରି ଅକ୍ରୂରେ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ।୩୫। ହେଦାନପତି ସ୍ୟମନ୍ତକ । ମଣିକୁ ଶତଧନ୍ୱାମୂର୍ଖ ॥ ରଖିଯାଇଛି ତୁମ୍ଭପାଶେ । ପୂର୍ବେ ଜାଣିଛୁଁ ବୁଦ୍ଧିବଶେ ।୩୬। ଅପୁତ୍ର ହୋଇ ସତ୍ରାଜିତ ତାରଦାୟାଦ କନ୍ୟାସୁତ ॥ ପିଣ୍ଡ ତର୍ପଣ ଆଦିକରି । ପୌତ୍ରକରଣ ବୁଦ୍ଧି ପାରି ॥ ସମ୍ପତ୍ତି ନେବାକୁ ଇଛନ୍ତି । ସେମାନେ ମଣି ଲୋଡୁଛନ୍ତି ।୩୭। ତଥାପି ଅନ୍ୟକୁ ନଦିଅ । ତୁମ୍ଭନିକଟେ ରଖିଥାଅ ॥ ତୁମ୍ଭନିକଟେ ଅଛିମୁହିଁ । କହନ୍ତେ ନମାନନ୍ତି ଭାଇ ।୩୮। ଦେଖାଇ ବନ୍ଧୁଙ୍କର ମନେ । ବିଷ୍ଣୁ ଯେ ଇନ୍ଦ୍ରାଅ ବହନେ । ସୁବର୍ଣ୍ଣବେଗି ତୁମ୍ଭଦ୍ୱାରେ । ରଖିଛ ; ଲାଗିଛ ଯାଗରେ ॥ ନାହିଁ ଏ ମିଛ ନକହିବ । ଯଜ୍ଞର ଫଳ ନାଶଯିବ । ୩୯ । ଏରୂପେ

ଦର୍ଶୟସ୍ବ ମହାଭାଗ ବନ୍ଧୂନାଂ ଶାନ୍ତିମାବହ । ଅବ୍ୟୁଚ୍ଛିନ୍ନା ମଖାସ୍ତେଽଦ୍ୟ ବର୍ତ୍ତନ୍ତେ ରୁକ୍ମବେଦୟଃ ।୩୯। ଏବଂ ସାମଭିରାଲବ୍ଧଃ ଶ୍ୱଫଲ୍କତନୟୋ ମଣିଂ ଆଦାୟ ବାସସାଚ୍ଛନ୍ନଂ ଦଦୌ ସୂର୍ଯ୍ୟସମପ୍ରଭଂ ।୪୦। ସ୍ୟମନ୍ତକଂ ଦର୍ଶୟିତ୍ୱା ଜ୍ଞାତିଭ୍ୟୋ ରଜ ଆତ୍ମନଃ । ବିମୃଜ୍ୟ ମଣିନା ଭୂୟସ୍ତସ୍ମୈ ପ୍ରତ୍ୟର୍ପୟତ୍ ପ୍ରଭୁଃ ।୪୧। ଯସ୍ତ୍ୱେତଦ୍ଭଗବତ ଈଶ୍ୱରସ୍ୟ ବିଷ୍ଣୋର୍ବୀର୍ଯ୍ୟାଢ୍ୟଂ ବୃଜିନହରଂ ସୁମଙ୍ଗଳଞ୍ଚ । ଆଖ୍ୟାନଂ ପଠତି ଶୃଣୋତ୍ୟନୁସ୍ମରେଦ୍ୱା । ଦୁଷ୍କୀର୍ତ୍ତିଂ ଦୁରିତମପୋହ୍ୟ ଯାତି ଶାନ୍ତିଂ । ୪୨ ।

ଇତି ଶ୍ରୀଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ସ୍ୟମନ୍ତକୋପାଖ୍ୟାନେ ସପ୍ତପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ୫୭ ।

ଅଷ୍ଟପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଏକଦା ପାଣ୍ଡବାନ୍ ଦ୍ରଷ୍ଟୁଂ ପ୍ରତୀତାନ୍ ପୁରୁଷୋତ୍ତମଃ । ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥଂ ଗତଃ ଶ୍ରୀମାନ୍ ଯୁୟୁଧାନାଦିଭିର୍ବୃତଃ । ୧

ଯତୋଽବ୍ୟୁଚ୍ଛିନ୍ନାଃ ସନ୍ତତା ମଖାବର୍ତ୍ତନ୍ତ ଇତି । ୩୯ । ଅଳକ ଉକ୍ତୋ ହୃଦପୃଷ୍ଠ ଇତି ବା । ୪୦ । ରଜୋ ମିଥ୍ୟାଭିଶାପଂ ସଂମୃଜ୍ୟ । ଅନ୍ୟୈର୍ଦ୍ଦୁର୍ବ୍ଭର ଇତ୍ୟାଦ ମିଷେଣ ପ୍ରୀତ୍ୟା ଭୂୟସ୍ତସ୍ମୈ ପ୍ରତ୍ୟର୍ପିତଯାନିତି । ୪୧ । ଦୁଷ୍କୀର୍ତ୍ତିଂ ତତ୍ପ୍ରଳଂ ଦୁରିତଞ୍ଚେତି । ୪୨ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଭାବାର୍ଥଦୀପିକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ସପ୍ତପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୫୭ ।

ଅଷ୍ଟପଞ୍ଚାଶତ୍ତମେ ତୁ କୃଷ୍ଣଃ ପଞ୍ଚ କରେଽଗ୍ରହୀତ୍ । କାଳିନ୍ଦୀଂ ମିତ୍ରବିନ୍ଦାଞ୍ଚ ସତ୍ୟାଂ ଭଦ୍ରାଞ୍ଚ ଲକ୍ଷ୍ମଣାଂ । କାଳିନ୍ଦୀଂ ନକଳଭସ୍ୟ ତପଃ ପରମ୍ପେସ୍ୟ

ସାମ ବଚନରେ । ଅକ୍ରୂର ଗୃହେ ଗଲେ ଖରେ ॥ ବସ୍ତ୍ରରେ ସୂର୍ଯ୍ୟପ୍ରଭ ମଣି । ଅଚ୍ଛାଦ ଦେଖାଇଲା ଅଣି ॥ ୪୦ । କୃଷ୍ଣ ଦେଖାଇ ସ୍ୟମନ୍ତକ ଜ୍ଞାତିଙ୍କ ମନରୁ କଳଙ୍କ ॥ ଛଡ଼ାଇ ପୁଣି ସେ ମଣିକୁ । ଅର୍ପଣକଲେ ଅକ୍ରୂରଙ୍କୁ ॥ ୪୧ । ବିଷ୍ଣୁ ମହିମା ବଳ ଯୁତ । ଚରିତ ଶୁଣଇ ଯେ ନିତ୍ୟ ଯେବା ପଢ଼ଇ ବା ସ୍ମରଇ । ତାଠାରେ ପାପ ନରହଇ ॥ ଦୁଷ୍କୀର୍ତ୍ତି ଦୁରିତ ଖଣ୍ଡଇ । ମଙ୍ଗଳ ଶାନ୍ତି ସେ ଭଜଇ । ୪୨ । ଏ ସ୍ୟମନ୍ତକ ମଣିବୃତ୍ତ । ଭଣନ୍ତି ଦାଶ ପଣ୍ଡିତ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ସପ୍ତପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୫୭ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ପାଣ୍ଡବେ ହୋଇଛନ୍ତି ନଷ୍ଟ । ଏକଥା ହୋଇଥିଲା ସ୍ପଷ୍ଟ ॥ ପଛେ ଦ୍ରୁପଦନୃପ ଘରେ । ଥିବା ପ୍ରକାଶହେଲା ଧୀରେ । ପାଣ୍ଡବ ହସ୍ତିନା ଅସନ୍ତେ । କୃଷ୍ଣ ସାତ୍ୟକ ଆଦି ଯୁତେ ॥ ଦେଖିବାପାଇଁ ପାଣ୍ଡବଙ୍କୁ । ଚଳିଲେ ହସ୍ତିନା ପୁରକୁ । ୧ । ପ୍ରାଣ ପଶିବାପରି-

ଦୃଷ୍ଟ୍ବା ତମାଗତଂ ପାର୍ଥା ମୁକୁନ୍ଦମଖିଳେଶ୍ବରଂ । ଉତ୍ତସ୍ଥୁର୍ଯୁଗପଦ୍ବୀରାଃ ପ୍ରାଣା ମୁଖ୍ୟମିବାଗତଂ । ୨ । ପରିଷ୍ବଜ୍ୟାଚ୍ୟୁତଂ ବୀରା ଅଙ୍ଗସଙ୍ଗହତୈନସଃ ।
ସାନୁରାଗସ୍ମିତଂ ବକ୍ତ୍ରଂ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ତସ୍ୟ ମୁଦଂ ଯୟୁଃ ।୩। ଯୁଧିଷ୍ଠିରସ୍ୟ ଭୀମସ୍ୟ କୃତ୍ବା ପାଦାଭିବନ୍ଦନଂ । ଫାଲ୍ଗୁନଂ ପରିରଭ୍ୟାଥ ଯମାଭ୍ୟାଞ୍ଚାଭିବନ୍ଦିତଃ
। ୪ । ପରମାସନ ଆସୀନଂ କୃଷ୍ଣା କୃଷ୍ଣମନିନ୍ଦିତା । ନବୋଢା ବ୍ରୀଡିତା କିଞ୍ଚିଚ୍ଛନୈରେତ୍ୟାଭ୍ୟବନ୍ଦତ ।୫। ତଥୈବ ସାତ୍ୟକିଃ ପାର୍ଥୈଃ ପୂଜିତ-
ଶ୍ଚାଭିବନ୍ଦିତଃ । ନିଷସାଦାସନେଽନ୍ୟେ ଚ ପୂଜିତାଃ ପର୍ଯ୍ୟୁପାସତ । ୬ । ପୃଥାଂ ସମାଗତ୍ୟ କୃତାଭିବାଦନସ୍ତୟାତିହାର୍ଦ୍ଦାର୍ଦ୍ରଦୃଶାଭିରମ୍ଭିତଃ
ଆପୃଷ୍ଟବାଂସ୍ତାଂ କୁଶଳଂ ସହସ୍ନୁଷାଂ ପିତୃଷ୍ବସାରଂ ପରିପୃଷ୍ଟବାନ୍ଧବଃ । ୭ । ତମାହ ପ୍ରେମବୈକ୍ଲବ୍ୟରୁଦ୍ଧକଣ୍ଠାଶ୍ରୁଲୋଚନା । ସ୍ମରନ୍ତୀ ତାନ୍ ବହୂନ୍
କ୍ଳେଶାନ୍ କ୍ଳେଶାପାୟାତ୍ମଦର୍ଶନଂ । ୮ । ତଦୈବ କୁଶଳଂ ନୋଽଭୂତ୍ ସନାଥାସ୍ତେ କୃତା ବୟଂ । ଜ୍ଞାତୀନ୍ ନଃ ସ୍ମରତା କୃଷ୍ଣ ଭ୍ରାତା ମେ ପ୍ରେଷିତ-

ସ୍ତ୍ବୟା । ୯ । ନ ତେଽସ୍ତି ସ୍ବପରଭ୍ରାନ୍ତିର୍ବିଶ୍ବସ୍ୟ ସୁହୃଦାତ୍ମନଃ । ତଥାପି ସ୍ମରତାଂ ଶଶ୍ବତ୍ କ୍ଳେଶାନ୍ ହଂସି ହୃଦି ସ୍ଥିତଃ । ୧୦ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଉବାଚ ।

ପରିଣେଷ୍ୟନ୍ ପ୍ରିୟାବାସମିନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥମଥାଗମତ୍ । ପ୍ରଶ୍ରିତାନ୍ ନଶ୍ୟାନପି ଦ୍ରୁପଦଗୃହେ ପୂନଃ ଯର୍କୈର୍ଦ୍ଦୃଷ୍ଟାନ୍ । ଯୁଯୁଧାନଃ ସାତ୍ୟକିଃ ।୧। ପ୍ରାଣା ଇନ୍ଦ୍ରି
ୟାଣି ମୁଖ୍ୟଂ ପଞ୍ଚବୃତ୍ତିଂ ପ୍ରାଣମିବ । ୨।୩ । ଜ୍ୟେଷ୍ଠୟୋଃ ପ୍ରଣାମଂ କୃତ୍ବା ସମେନାଲିଙ୍ଗିତଃ କନିଷ୍ଠାଭ୍ୟାମଭିବନ୍ଦିତୋ ବଭୂବ । ୪ । କୃଷ୍ଣା ଦ୍ରୌପଦୀ
ବହୁଭାର୍ଯ୍ୟା ସତ୍ୟପି ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ପାର୍ଥୈର୍ନବଂ ମତ୍ବରଂ ଊଢା ପରିଣୀତା । ୫ ୬। ଅତିହାର୍ଦ୍ଦେନ ସ୍ନେହେନ ଆର୍ଦ୍ରେ ସଜଳେ ଦୃଶୌ ଯସ୍ୟାସ୍ତୟା ପରିଷ୍ବକ୍ତ
ତତ୍ସ୍ନୈବ ପରିପୃଷ୍ଟା ବାନ୍ଧବା ଯେନ ସଃ ।୭ ପ୍ରେମ୍ଣା ଯଦ୍ବୈକ୍ଲବ୍ୟଂ ତେନ ରୁଦ୍ଧଃ କଣ୍ଠୋ ଯସ୍ୟାଃ । କ୍ଳେଶାପାୟେ ଆତ୍ମନ ଦର୍ଶନଂ ଯସ୍ୟତଂ ।ଭକ୍ତତା.

ଦେଖେ । ଶ୍ରୀ ବେ କୃଷ୍ଣେ ଗୃହଁ ଗ୍ନେହେ ॥ ଆପଣ ଛଡ଼ ଧାଇଁଗଲେ । ୨ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ଅଲିଙ୍ଗନ କଲେ ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଦରହାସ ମୁଖ । ଗୃହଁ ଗଡ଼ିଲେ
ସବୁଦୁଃଖ ॥ ପାପଛଡ଼ିଲା ଅଲିଙ୍ଗନେ । ପୂଜିଲେ ଅଛ ସନମାନେ । ୩ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଆଉ ଭୀମର । ଚରଣ ବନ୍ଦିଲେ ଶ୍ରୀଧର ॥ ଅର୍ଜ୍ଜୁନେ ଅଲିଙ୍ଗିଲେ
ହସ୍ତେ । ପାଦେ ପଡ଼ିଲେ ମାଦ୍ରୀସୁତେ । ୪ । ଆସନେ ବସନ୍ତେ ଶ୍ରୀପତି । ନୂଆପରଣୀ କୃଷ୍ଣାସତୀ ॥ ଲାଜେ ସଧୀରେ ଆସି ହରି-ପାଦ ବନ୍ଦିଲେ
ନତ କରି । ୫ । ପାଣ୍ଡବେ ଯଥା ବିଧାନରେ । ପୂଜ ସାତ୍ୟକିଙ୍କୁ ପାଦରେ ॥ ଆସନେ ବସାଇଲେ ନେଇ । ଅନେ ପୂଜିଲେ ନମ୍ରହୋଇ ॥ ୬
କୁନ୍ତୀ ସମୀପେ କୃଷ୍ଣ ଗଲେ । ଚରଣେ ନମସ୍କାର କଲେ ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ଅଲିଙ୍ଗନ୍ତେ କୁନ୍ତୀ । ସ୍ନେହାଶ୍ରୁ ବହିଲା ଝଟତି ॥ ଅଗୋ ପିଉଷି ବୋହୂ
ମେଳେ । ପୁଚ୍ଛେ ଅଛନ୍ତି ବନ୍ଧୁକୁଳେ । ୭ । ଦୁଃଖ କ୍ଷଣମାନ ସ୍ମରି । କୋଳହୃଦେ ସେ ସୁନ୍ଦରୀ ॥ ଯା ଦରଶନ କ୍ଳେଶନାଶେ । ଗଦ୍‌ଗଦେ କହନ୍ତି
ତାହାଶେ । ୮ । ସେଦିନୁ ତୁ ମୋର ରକ୍ଷକ ॥ ସେଦିନୁ ମୋର ସବୁସୁଖ ॥ ଆମ୍ଭର ବନ୍ଧୁତା ଭାବିଲୁ । ମୋ ଭାଇ ଅକ୍ରୁରେ ପେଷିଲୁ । ୯ ।

ସ୍ଵସ୍ମା । ୯ । ନ ଚୈତସ୍ତି ସ୍ଵପରଭ୍ରାନ୍ତିର୍ବିଶ୍ୱସ୍ୟ ସୁହୃଦାତ୍ମନଃ । ତଥାପି ସ୍ମରତାଂ ଶଶ୍ୱତ୍ କ୍ଲେଶାନ୍ ହଂସି ହୃଦିସ୍ଥିତଃ । ୧୦ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଉବାଚ । କିଂ ନ ଆଚରିତଂ ଶ୍ରେୟୋ ନ ବେଦାହମଧୀଶ୍ୱର । ଯୋଗେଶ୍ୱରାଣାଂ ଦୁର୍ଦ୍ଦର୍ଶୋ ଯନ୍ନୋ ଦୃଷ୍ଟଃ କୁମେଧସାଂ । ୧୧ । ଇତ୍ୟଦ୍ଧୈବାର୍ଷିକାନ୍ମାସାନ୍ରାଜ୍ଞା ସୋଽଭ୍ୟର୍ଥିତଃ ସୁଖଂ । ଜନୟନ୍ ନୟନାନନ୍ଦମିନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥୌକସାଂ ବିଭୁଃ । ୧୨ । ଏକଦା ରଥମାରୁହ୍ୟ ବିଜୟୋ ବାନରଧ୍ୱଜଂ । ଗାଣ୍ଡୀବଂ ଧନୁରାଦାୟ ତୂଣୌ ଚାକ୍ଷୟସାୟକୌ । ୧୩ । ସାକଂ କୃଷ୍ଣେନ ସନ୍ନଦ୍ଧୋ ବିହର୍ତ୍ତୁଂ ବିପିନଂ ମହତ୍ । ବହୁବ୍ୟାଳମୃଗାକୀର୍ଣ୍ଣଂ ପ୍ରାବିଶତ୍ ପରବୀରହା । ୧୪ ତତ୍ରାବିଧ୍ୟଚ୍ଛରୈର୍ବ୍ୟାଘ୍ରାନ୍ ଶୂକରାନ୍ ମହିଷାନ୍ ରୁରୂନ୍ । ଶରଭାନ୍ ଗବୟାନ୍ ଖଡ୍ଗାନ୍ ହରିଣାନ୍ ଶଶଶଲ୍ଲକାନ୍ । ୧୫ । ତାନ୍ ନିନ୍ୟୁଃ କିଙ୍କରା ରାଜ୍ଞେ ମେଧ୍ୟାନ୍ ପର୍ବଣ୍ୟୁପାଗତେ । ତୃଟ୍ପରୀତଃ ପରିଶ୍ରାନ୍ତୋ ବୀଭତ୍ସୁର୍ୟମୁନାମଗାତ୍ । ୧୬ । ତତ୍ରୋପସ୍ପୃଶ୍ୟ ବିଶଦଂ ପୀତ୍ୱା ବାରି ମହାରଥୌ ।

କ୍ଲେଶାପାୟାତ୍ ଅସ୍ମାକଂ ଦର୍ଶୟସି ତତ ବା । ୮ । ଜ୍ଞାତୀନ୍ ବନ୍ଧୂନ୍ ନୋଽସ୍ମାନ୍ ଯଦା ଭ୍ରାତା ଅକ୍ରୂରଃ ପ୍ରେଷିତଃ । ୯ । ସ୍ମରତଶ୍ଚ ବଚନାତ୍ ପ୍ରାପ୍ତମୋହଂ ବାରୟନ୍ତୀ ପ୍ରୌଢ଼ା ନ ଚୈତସ୍ତି । ତବ ହେତୁଃ ବିଶ୍ୱସ୍ୟେତ । ସୁହୃତ୍ତ୍ୱମାତ୍ମା ଚ ତସ୍ୟ । ହଂସି ନାଶୟସି । ୧୦ । କୁମେଧସାଂ ବିଷୟାସକ୍ତଚିତ୍ତାନାଂ ଦୃଷ୍ଟୋଽସି । ୧୧ । ଦୁଃଖମବସଦତଶେଷଃ । ସୁଖମଭ୍ୟର୍ଥିତ ଇତି ବା କିଂ ସ୍ୱୀୟା ଧର୍ମାପ୍ତିଃ । ପ୍ରଭୁଃ ସମର୍ଥଃ । ୧୨ । କାଳନୀବର୍ଦ୍ଦନେପ୍ରସଙ୍ଗମାହ । ଏକଦେତି । ଅକ୍ଷୟାଃ ସାୟକା ଯୟୋସ୍ତୌ ତୂଣୌ ଇଷୁଧୀ । ୧୩ । ୧୫ । ରାଜ୍ଞେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରାୟ । ମେଧ୍ୟାନ୍ କର୍ମ୍ମାର୍ହାନ୍ । ବୀଭତ୍ସୁରର୍ଜ୍ଜୁନଃ । ୧୬ ।

ବରର ପ୍ରିୟ ଆତ୍ମା ତୁହି । ତୋହର ଶତ୍ରୁ ମିତ୍ର ନାହିଁ ॥ ତଥାପି ଯେ ତୋତେ ଚିନ୍ତଇ । ତାକ୍ଲେଶ ତତ୍ତୁ ହୃଦେ ଥାଇ । ୧୦ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଉବାଚ ହେ ଅଧୀଶ୍ୱର ଯୋଗଗିଗଣ । ନପାନ୍ତି ଯାର ଦରଶନ ॥ ବିଷୟାସକ୍ତ ଆମ୍ଭଆଖି । ତାହାଙ୍କୁ ଯାହା ପାରେ ଦେଖି ॥ ଏଥୁଁ ଅଧିକ କି ମଙ୍ଗଳ କରନ୍ତୁ ଅହେ ଅଦଭୁତ । ୧୧ । ଏରୂପେ ପ୍ରଭୁ ସମାଦରେ । କେତେ ବରଷ ମାସ ପରେ ॥ ରଜାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥ-ବାସିଙ୍କୁ କଲେ ଆନନ୍ଦିତ । ୧୨ । ଅର୍ଜ୍ଜୁନ କପିଧ୍ୱଜରଥେ । ଆରୋହି ଦିନେ ହୃଷ୍ଟଚିତ୍ତେ ॥ ଅକ୍ଷୟ ସାୟକ ତୂଣୀର । ଗାଣ୍ଡୀବଧନୁ ଧରି କର । ୧୩ । କୃଷ୍ଣସହିତେ ସଜହୋଇ ଅରଣ୍ୟେ ବିହରନ୍ତେ ଯାଇ ॥ ବହୁତ ହିଂସ୍ର ଜୀବଦୁଷ୍ଟ । ବନେ ମିଳିଲେ ବେନିଜନ । ୧୪ । ବ୍ୟାଘ୍ର ବରାହ ଚଣ୍ଡ ମୃଗ । ମହିଷ ଗବୟ ଶରଭ ରୁରୁ ଛେଳ ଶଶାଦି । ଶରେ ନାଶିଲେ ଗାଦ ଗାଦ । ପର୍ବଦିନେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରେ । ଅର୍ପିଲେ ନେଇ ତା କିଙ୍କରେ ॥ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ତୃଷାତୁର ହୋଇ । ଚାଲେ ଯମୁନାକୂଳ ପିଇ । ୧୬ । କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ମୁଖଧୋଇ । ନିର୍ମ୍ମଳ ଜଳ ଦିହେ ପିଇ । ଦେଖିଲେ ସୁନ୍ଦରୀ କନ୍ୟାଏ । ତହିଁ ବୁଲଇ ଏକାନ୍ତେ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୌ ଦଦୃଶତୁଃ କନ୍ୟାଂ ଚରନ୍ତୀଂ ଚାରୁଦର୍ଶନାଂ । ୧୭ । ତାମାସାଦ୍ୟ ବରାରୋହାଂ ସୁଦ୍ୱିଜାଂ ରୁଚିରାନନାଂ । ପପ୍ରଚ୍ଛ ପ୍ରେଷିତଃ ସଖ୍ୟା ଫାଲ୍‌ଗୁନଃ ପ୍ରମଦୋତ୍ତମାଂ । ୧୮ । କା ତ୍ୱଂ କସ୍ୟାସି ସୁଶ୍ରୋଣି କୁତୋ ବା କିଂ ଚିକୀର୍ଷସି । ମନ୍ୟେ ତ୍ୱାଂ ପତିମିଚ୍ଛନ୍ତୀଂ ସର୍ବଂ କଥୟ ଶୋଭନେ । ୧୯ ଶ୍ରୀକାଳିନ୍ଦ୍ୟୁବାଚ । ଅହଂ ଦେବସ୍ୟ ସବିତୁର୍ଦୁହିତା ପତିମିଚ୍ଛତୀ । ବିଷ୍ଣୁଂ ବରେଣ୍ୟଂ ବରଦଂ ତପଃ ପରମମାସ୍ଥିତା । ୨୦ । ନାନ୍ୟଂ ପତିଂ ବୃଣେ ବୀର ତମୃତେ ଶ୍ରୀନିକେତନଂ । ତୁଷ୍ୟତାଂ ମେ ସ ଭଗବାନ୍ ମୁକୁନ୍ଦୋଽନାଥସଂଶ୍ରୟଃ । ୨୧ । କାଳିନ୍ଦୀତି ସମାଖ୍ୟାତା ବସାମି ଯମୁନାଜଳେ । ନିର୍ମିତେ ଭବନେ ପିତ୍ରା ଯାବଦଚ୍ୟୁତଦର୍ଶନଂ । ୨୨ । ତଥାବଦଦ୍‌ଗୁଡ଼ାକେଶୋ ବାସୁଦେବାୟ ସୋଽପି ତାଂ । ରଥମାରୋପ୍ୟ ତଦ୍ୱିଦ୍ୱାନ୍ ଧର୍ମରାଜମୁପାଗମତ୍ । ୨୩ । ଯଦୈବ କୃଷ୍ଣଃ ସନ୍ଦିଷ୍ଟଃ ପାର୍ଥାନାଂ ପରମାଦ୍ଭୁତଂ । କାରୟାମାସ ନଗରଂ ବିଚିତ୍ରଂ ବିଶ୍ୱକର୍ମଣା । ୨୪ । ଭଗବାଂସ୍ତତ୍ର ନିବସନ୍ ସ୍ୱାନାଂ ପ୍ରିୟଚିକୀର୍ଷୟା । ଅଗ୍ନୟେ ଖାଣ୍ଡବଂ ଦାତୁମର୍ଜୁନସ୍ୟାସ ସାରଥିଃ । ୨୫ । ସୋଽଗ୍ନିସ୍ତୁଷ୍ଟୋ ଧନୁରଦାଦ୍ଧୟାନ୍ ଶ୍ୱେତାନ୍ ରଥଂ ନୃପ

। ୧୭ । ସଖ୍ୟା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେନ । ୧୮ । ୨୦ । ଅସ୍ୟ ମାଂ କାମୟେତେତ୍ୟାଶଂସ୍ୟ ଅହ ନାନ୍ୟମିତି । ୨୧ । ୨୨ । ଅଥାବେବ ତଦ୍ୱିଦ୍ୱାନ୍ । ୨୩ ପ୍ରସଙ୍ଗାତ୍ ତତ୍କାଳୀନଚରିତାନ୍ତରମାହ ଯଦୈବେତି । ପାର୍ଥୈର୍ଯଦୈବ ସନ୍ଦିଷ୍ଟୋ ବିଜ୍ଞାପିତଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ତଦୈବ ତେଷାଂ ବିଶ୍ୱକର୍ମଣା ଦେବଶିଳ୍ପିନା ନଗରଂ କାରୟାମାସ । ୨୪ । କିଞ୍ଚ ଭଗବାନ୍ ନରଭଗବତ୍ସ୍ୱୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଗୁଣବାନପି ଅର୍ଜୁନସ୍ୟ ଧନୁରାଦିଲାଭାୟ ସାରଥିରାସ । ଖାଣ୍ଡବଂ ନାମ ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ବନଂ ।

। ୧୭ । ଅର୍ଜୁନ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଆଦେଶେ । ମିଳିଲେ ଯାଇଁ କନ୍ୟା ପାଶେ ॥ ଚାରୁବଦନା ସେ ସୁଦନ୍ତୀ । ନାରୀମଣିକୁ ପଚାରନ୍ତି । ୧୮ । କିସ ବନ୍ଧୁର ତୁମ୍ଭେ କିଏ । କାହାକୁ ବରିବ କି ସ୍ନେହେ ॥ ମୁଁ ଭାବେ ପତି ବାଞ୍ଛୁଅଛ । କହ ଯେମନ୍ତ ହୃଦୁ ପୋଛ । ୧୯ । କାଳିନ୍ଦ୍ୟୁବାଚ ।– ମୁଁ ଅଟେ ସବିତାଙ୍କ ସୁତା । ବିଷ୍ଣୁ ହୋଇବେ ମୋର ଭର୍ତ୍ତା ॥ ଏହେତୁ ଘୋରତପ କରେ । ୨୦ । ସେ ଶ୍ରୀନିବାସୁଁ ଅନ୍ୟଠାରେ । ହେ ବୀର ନବଳେ ମୋମତି ଅନାଥ ଆଶ୍ରୟ ଶ୍ରୀପତି । ମୋହିତ ହେଉନ୍ତୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ । ୨୧ । କାଳିନ୍ଦୀ ନାମ ମୋର ଖ୍ୟାତ ॥ ଯମୁନା ମଧ୍ୟେ ପିତା ମୋର । ମୋପାଇଁ ରଚିଛନ୍ତି ଘର ଅଚ୍ୟୁତ ଦରଶନ ଯାଏ । ଏଥିଁ ମୁଁ ତପକରେ ସ୍ନେହେ । ୨୨ । ଅର୍ଜୁନ କୃଷ୍ଣେ ଏହିପରି । କହନ୍ତେ ବହିଥ କନ୍ୟା ଧରି ॥ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ସମୀପରେ କୃଷ୍ଣ ମିଳିଲେ ତତ୍କାଳରେ ॥ ୨୩ । ପାଣ୍ଡବଙ୍କର ପ୍ରାର୍ଥନାରେ । ବିଶ୍ୱକର୍ମାଙ୍କୁ ସାଇ କରେ ॥ ପରମ ଅଦ୍ଭୁତ ନଗର । ରଚିଲେ ପଣ୍ଡୁସୁତଙ୍କର । ୨୪ । ସୁଜନମଙ୍ଗଳ ନିମନ୍ତେ । ସେଠାରେ ରହି ଦିନ କେତେ । ସାରଥି ଅର୍ଜୁନର ହୋଇଲେ । ୨୫ । ଖାଣ୍ଡବ ଅଗ୍ନି ମୁଖେ ଦେଲେ । କୋଦଣ୍ଡ ଅକ୍ଷୟ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଅର୍ଜ୍ଜୁନାଶ୍ୱାଷସ୍ୟୈ ତୂଣୀ ବର୍ମ ଶ୍ୱେତେଦ୍ୟାମସ୍ତି ଭିଃ ।୨୬। ମତ୍ସ୍ୟ ମୋହତୋ ବତ୍ମୈଃ ଦର୍ଶଂ ଦକ୍ଷ୍ୟ ଉପାଦ୍ରୁତେ । ଯସ୍ମିନ୍ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନସ୍ୟାପିକ୍ଲେ ସ୍ଥଳବୁଦ୍ଧିଭ୍ରମଃ । ୨୭ । ସ ତେନ ସମନୁଜ୍ଞାତଃ ସୁହୃଦ୍ଭିଶ୍ଚାନୁମୋଦିତଃ । ଆଯଯୌ ଦ୍ୱାରକାଂ ଭୂୟଃ ସାତ୍ୟକ୍ୟପ୍ରମୁଖୈର୍ବୃତଃ । ୨୮ ।ଅଥୋପ- ଯେମେ କାଳିନ୍ଦୀଂ ସୁପୁଣ୍ୟର୍ତ୍ତ୍ୱର୍କ ଉର୍ଜ୍ଜିତେ । ବିତନ୍ୱନ୍ ପରମାନନ୍ଦଂ ସ୍ୱାନାଂ ପରମମଙ୍ଗଳଃ ।୨୯। ବିନ୍ଦାନୁବିନ୍ଦାବାବନ୍ତ୍ୟୌ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନବଶାନୁଗୌ ସ୍ୱୟମ୍ବରେ ସ୍ୱଭଗିନୀଂ କୃଷ୍ଣେ ସକ୍ତାଂ ନ୍ୟଷେଧତାଂ । ୩୦ । ରାଜାଧିଦେବ୍ୟାସ୍ତନୟାଂ ମିତ୍ରବିନ୍ଦାଂ ପିତୃଷ୍ୱସୁଃ । ପ୍ରସହ୍ୟ ହୃତବାନ୍ କୃଷ୍ଣୋ ରାଜନ୍- ରାଜ୍ଞାଂ ପ୍ରପଶ୍ୟତାଂ । ୩୧ । ନଗ୍ନଜିନ୍ନାମ କୌଶଲ୍ୟ ଆସୀଦ୍ରାଜାତିଧାର୍ମିକଃ । ତସ୍ୟ ସତ୍ୟାଭବତ୍ କନ୍ୟା ଦେବୀ ନାଗ୍ନଜିତୀ ନୃପ । ୩୨ । ନ ତାଂ ଶେକୁର୍ନୃପା ବୋଢ଼ୁମଜିତ୍ୱା ସପ୍ତ ଗୋବୃଷାନ୍ । ତୀକ୍ଷ୍ଣଶୃଙ୍ଗାନ୍ସୁଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷାନ୍ ବୀରଗନ୍ଧାସହାନ୍ ଖଳାନ୍ । ୩୩ । ତାଂ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ବୃଷଜିଲ୍ଲଭ୍ୟାଂ ଭଗବାନ

୨୫। ଅକ୍ଷୟ୍ୟୌ ଅକ୍ଷୟ୍ୟାସ ଯୁକ୍ତୌ । ୨୭। ଖାଣ୍ଡବଦାହତୋଦନ୍ତୋ । ସଖ୍ୟେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନାୟ । ଯସ୍ମିନ୍ନିତି ସାମାନ୍ୟତୋ ନିର୍ଦ୍ଦେଶଃ । ଯସ୍ୟାମିତ୍ୟର୍ଥଃ ଜଳସ୍ଥଳ ବ୍ୟୋଃ ଶେତ୍ୱର୍ଣ୍ଣେତ୍ୱିଭ୍ରମଃ । ଯଥା ଜଳେ ସ୍ଥଳବତ୍ ଦୃକ୍ ଦୃଷ୍ଟିର୍ଯସ୍ମିନ୍ ତତ୍ସ୍ଥଳଜଳବତ୍ ଦୃକ୍ ତସ୍ମିନ୍ ଭ୍ରମ ଇତିଦତ୍ତ । ୨୭-୨୮। ସୁପୁଣ୍ୟଃ ଋତୁଃ ଋକ୍ଷଂ ଯସ୍ମିନ୍ ତସ୍ମିନ୍ । ୨୯ । ତତ୍ରୈବ ମିତ୍ରାବିନ୍ଦାବିବାହମାହ ବିନ୍ଦାନୁବିନ୍ଦାବିତି ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ ଅବନ୍ତ୍ୟୌ ଅବନ୍ତ୍ୟା ରାଜାନୌ ।୩୦-୩୧। ସପ୍ତଗୋଭିର୍ନଗ୍ନଜି- ତ । କୌଶଲଃ ଅଯୋଧ୍ୟାପତିଃ ତସ୍ୟ ସତ୍ୟା ନାମ କନ୍ୟା ଅଭବତ୍ ଆସୀତ୍ । ଦେବୀ କାନ୍ତିମତୀ । ନାଗ୍ନଜିତୀତି ନାମ ପ୍ରସିଦ୍ଧୈତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୨

ତୂଣୀର । ଶ୍ୱେତାଶ୍ୱ ଯୁକ୍ତ ରଥବର । ଅଭେଦ୍ୟ ବର୍ମ ଅସ୍ତ୍ରମାନ । ଅର୍ଜ୍ଜୁନେ ଦେଲେ ହୁତାଶନ ।୨୬। ଖାଣ୍ଡବଦାହୁଁ ମୁକ୍ତ ପାଇ ॥ ମୟ ଅର୍ଜ୍ଜୁନବନ୍ଧୁ ହୋଇ ॥ ସଭା ରଚିଲା ହସ୍ତିନାରେ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର ଯେ ଧନ୍ଦରେ ॥ ଜଳରେ ସ୍ଥଳ ସ୍ଥଳେ ଜଳ । ଭ୍ରମ ହୋଇଲା ହୋଇ ହେଲା । ୨୭ । ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ଆଜ୍ଞାପାଇ । ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବଗଣ ନେଇ ॥ ସାତ୍ୟକିଆଦି ସଙ୍ଗେ ଧର । ଦ୍ୱାରକା ଫେରିଲେ ମୁରାରି ।୨୮ । ଉତ୍ତମ ନକ୍ଷତ୍ରରେ । ବିବାହ କଲେ କାଳିନ୍ଦୀରେ ॥ ସ୍ୱଜନେ ଆନନ୍ଦିତ ହେଲେ । ବିବାହମଙ୍ଗଳେ ମାତିଲେ । ୨୯ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର ଅନୁଗତ । ଅବନ୍ତୀଦେଶ ନରନାଥ ॥ ବିନ୍ଦାନୁବିନ୍ଦ ଦେନିଭାଇ । ସ୍ୱଭଗ୍ନୀ ମିତ୍ରବିନ୍ଦା ପାଇଁ । ଆରମ୍ଭ କଲେ ସ୍ୱୟମ୍ବର । କୃଷ୍ଣେ ବରିବା ମନ ତାର ॥ ଭାଇଏ ନିଷେଧିଲେ ତାକୁ । ନବର କେବେ ତୁ କୃଷ୍ଣକୁ ।୩୦। ରାଜାଧିଦେବୀ କୃଷ୍ଣଙ୍କର । ପିଉସୀ ମିତ୍ରବିନ୍ଦା ତାର ॥ କନ୍ୟାକୁ ସ୍ୱୟମ୍ବରେ ହରି । ନୃପେ ଗୃହାନ୍ତେ ନେଲେ ହରି । ୩୧ । କୋଶଳାଧିପ ନଗ୍ନଜିତ । ଅତିଧାର୍ମିକ ନରନାଥ ॥ ତାର କନ୍ୟକା ନଗ୍ନଜିତୀ । ୩୨ । ପଣ କଲା ସେ ନରପତି ॥ ସପ୍ତବୃଷଭେ ଯେ ଜିତିବ ।

ସ୍ୱଦୃଶାଂ ପତେଃ । ଜଗାମ କୌଶଲ୍ୟପୁରଂ ସୈନ୍ୟେନ ମହତା ଵୃତଃ ।୩୪। ସ କୋଶଲପତେଃ ପ୍ରୀତଃ ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ଥାନାସନାଦିଭିଃ । ଅର୍ହଣେନାପି ଗୁରୁଣା ପୂଜୟନ୍ ପ୍ରତିନନ୍ଦିତଃ ।୩୫। ଵରଂ ଵିଲୋକ୍ୟାଭିମତଂ ସମାଗତଂ ନରେନ୍ଦ୍ରକନ୍ୟା ଚକମେ ରମାପତିଂ । ଭୂୟାଦୟଂ ମେ ପତିରାଶିଷୋଽମଳାଃ କରୋତୁ ସତ୍ୟା ଯଦି ମେ ଧୃତୋ ବ୍ରତୈଃ ।୩୬। ଯତ୍ପାଦପଙ୍କଜରଜଃ ଶିରସା ବିଭର୍ତ୍ତି ଶ୍ରୀରବ୍ଜଜଃ ସଗିରିଶଃ ସହ ଲୋକପାଲୈଃ । ଲୀଲା-ତନୂଃ ସ୍ୱକୃତସେତୁପରୀପ୍ସୟା ଯଃ କାଲେ ଦଧତ୍ ସ ଭଗବାନ୍ ମମ କେନ ତୁଷ୍ୟେତ୍ ।୩୭। ଅର୍ଚ୍ଚିତଂ ପୁନରିତ୍ୟାହ ନାରାୟଣ ଜଗତ୍ପତେ । ଆତ୍ମାନନ୍ଦେନ ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ କରବାଣି କିମଳ୍ପକଃ ।୩୮। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ— ତମାହ ଭଗବାନ୍ ହୃଷ୍ଟଃ କୃତାସନପରିଗ୍ରହଃ । ମେଘଗମ୍ଭୀରୟା ବାଚା ସସ୍ମିତଂ କୁରୁନନ୍ଦନ ।୩୯। ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ — ନରେନ୍ଦ୍ର ଯାଚ୍ଞା କବିଭିର୍ବିଗର୍ହିତା ରାଜନ୍ୟବନ୍ଧୋର୍ନିଜଧର୍ମବର୍ତ୍ତିନଃ । ତଥାପି ଯାଚେ ତବ

ସୌହୃଦେଚ୍ଛୟା ... ଗନ୍ଧମପି ନ ସହନ୍ତେ ଇତି ତଥା ତାନ୍ । ଖଳାନ୍ ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷାନ୍ । ୩୩ । ବୃଷାନ୍ କପୃଚ୍ଛ ଯତ୍ନେନ ଲବ୍ଧ୍ୟାଂ । ୩୪ । ପ୍ରତିନନ୍ଦିତାଂ ପ୍ରତି-ନନ୍ଦିତବାନ୍ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେନ ବା ସ ପ୍ରତିନନ୍ଦିତଃ । ୩୫— । ୩୯ । ହେ ନରେନ୍ଦ୍ର ରାଜନ୍ୟବନ୍ଧୋଃ କ୍ଷତ୍ରିୟସ୍ୟ । ଶୁଲ୍କଦାଃ ଦ୍ରବ୍ୟାଦପ୍ରଦାଃ । ୪୦ ।

କନ୍ୟାକୁ ସେ ବରିବାକୁ ଚିତ୍ତ ॥ ସୁତୀକ୍ଷ୍ଣଶୃଙ୍ଗ ମହାଦୁଷ୍ଟ । ସାତଙ୍କୁ ଦେଖି ହୃଦ୍ରେ ତୁଷ୍ଟ ॥ ନୃପେ ତାହାଙ୍କୁ ନ ଜିଣିଲେ । କନ୍ୟାକୁ ନେଇ ନ ପାରିଲେ ॥ ୩୩ । ସେହି କନ୍ୟା କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଜିଣିଲେ । ମିଳିତ ଜାଣି ସୈନ୍ୟରୁଳେ ॥ କୌଶଲ୍ୟପୁରେ ଯଦୁପତି । ମିଳିଲେ ଉତ୍ସାହେ ଶ୍ରୀପତି । ୩୪ । କୋଶଳ-ପତି ପ୍ରୀତହୋଇ । ବାହୁଡ଼ିଲେ ସମାଦରେ ନେଇ ॥ ମହାସମ୍ଭାରେ ପୂଜାକଲେ । ପାଦ୍ୟ ଆସନ ଆଦି ଦେଲେ । ୩୫ । ରାଜକନ୍ୟା ଯୋଗ୍ୟପତି ଦେଖି କାମୁକା ହେଲା ଅତି ॥ ମୋ ବ୍ରତେ ଶୁଦ୍ଧ ଶେଷ ଥିଲେ । ମୋ ପତି ହେଉନ୍ତୁ ଏ ହେଲେ । ୩୬ । ବ୍ରହ୍ମା ଶଙ୍କର ଲୋକପାଳେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯହିଁ ଶିରସ୍ଥଳେ ॥ ଯା ପାଦରଜ ଆନ୍ତବହୁ । ସୁକୃତଧର୍ମରକ୍ଷାପାଇଁ ॥ଲୀଳାଶରୀର ଯେ ବହନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ତୋଷିବି ମୁଁ କେମନ୍ତି ॥ଅର୍ଚ୍ଚନା କରି ନରେଶ୍ୱର । ପୁଣି କହଇ ଯୋଡ଼ିକର । ହେ ନାରାୟଣ ଜଗତ୍ପତି । ନମସ୍ତେ ଚିଦାନନ୍ଦମୂର୍ତ୍ତି । ଅଳ୍ପଜନର ମୁଁ ଅଟଇ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପୂଜି କି ପାରଇ ।୩୭।୩୮। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ— ଆସନେ ବସି ଜନାର୍ଦ୍ଦନ । ସହାସେ ଗମ୍ଭୀରବଚନ ॥ କୋଶଲାଧିପ ନଗ୍ନଜିତେ କହନ୍ତି ଅତି ପ୍ରୀତ ଚିତ୍ତେ ।୩୯। ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ– ସ୍ୱଧର୍ମନିଷ୍ଠ କ୍ଷତ୍ରିୟର ଯାଚ୍ଞା ନିନ୍ଦିତ କବୀଶ୍ୱର । କବି ଅଛନ୍ତି ଏହା କହି । ତଥାପି ବନ୍ଧୁସ୍ନେହେ ମୁହିଁ ॥ଶୁଳ୍କ ନ ଦେଇ କନ୍ୟା ମାଗେ । କାଥଭ୍ରମ ତ କହ ଏବେ ।୪୦। ରାଜକୋ-ଭାତ-ଶ୍ରୀନାଥ ସର୍ବଗୁଣ ପୁଞ୍ଜେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯାଅଙ୍କେ ବସେ ବଳେ ॥ତାଙ୍କୁ ବଳିବା କେଉଁ ବର । ମିଳିବ ଆଶା ନାହିଁ ମୋର ।୪୧। କନ୍ତୁ ବାଳେ ବ୍ରତ ...

ଗୌରୁଦେହସ୍ତ୍ୟା କନ୍ୟାଂ ଭୂପାସ୍ତ୍ଂ ନହ ଶୁଲ୍କଦା ବସ୍ତ୍ଂ । ୪୦ । ଗଗୋବାଚ— ନୋହନ୍ୟତମୟଃ ଧ୍ୟଧ୍ବୈବୋ ନାପ୍ତ କନ୍ୟାଜଳ ଇନ୍ଦ୍ରିଣିଃ ଗୁଣୈକଧାମ୍ନୋ ଯସ୍ୟାଙ୍ଗେ ଶ୍ରୀବତ୍ସତ୍ୟନପାୟିନୀ । ୪୧ । କିନ୍ତ୍ୱସ୍ମାଭିଃ କୃତଃ ପୂର୍ବଂ ସମୟଃ ସାତ୍ୱତର୍ଷଭ । ପୁଂସାଂ ବୀର୍ଯ୍ୟପରୀକ୍ଷାର୍ଥଂ କନ୍ୟାବରପରୀପ୍ସୟା ! ୪୨ । ସପ୍ତୈତେ ଗୋବୃଷା ବୀର ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତା ଦୁରବଗ୍ରହାଃ । ଏତୈର୍ଭଗ୍ନାଃ ସୁବହବୋ ଭିନ୍ନଗାତ୍ରା ନୃପାତ୍ମଜାଃ । ୪୩ । ଯଦିମେ ନିଗୃହୀତାଃ ସ୍ୟୁ ସ୍ତ୍ୱୟୈବ ଯଦୁନନ୍ଦନ । ବରୋ ଭବାନଭିମତୋ ଦୁହିତୁର୍ମେ ଶ୍ରିୟଃପତେ । ୪୪ । ଏବଂ ସମୟମାକର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ବଦ୍ଧ୍ୱା ପରିକରଂ ପ୍ରଭୁଃ । ଆତ୍ମାନଂ ସପ୍ତଧା କୃତ୍ୱା ନ୍ୟଗୃହ୍ଣାଲ୍ଲୀଳୟୈବ ତାନ୍ । ୪୫ । ବଦ୍ଧ୍ୱା ତାନ୍ ଦାମଭିଃ ଶୌରିର୍ଭଗ୍ନଦର୍ପାନ୍ ହତୌଜସଃ । ବ୍ୟକର୍ଷଲ୍ଲୀଳୟା ବଦ୍ଧାନ ବାଲୋ ଦାରୁମୟାନ ଯଥା । ୪୬ । ତତଃ ପ୍ରୀତଃ ସୁତାଂ ରାଜା ଦଦୌ କୃଷ୍ଣାୟ ବିସ୍ମିତଃ । ତାଂ ପ୍ରତ୍ୟଗୃହ୍ଣାଦ୍ଭଗବାନ୍ ବିଧିବତ୍ ସଦୃଶୀଂ ପ୍ରଭୁଃ । ୪୭ । ରାଜପତ୍ନ୍ୟଶ୍ଚ ଦୁହିତୁଃ କୃଷ୍ଣଂ ଲବ୍ଧ୍ୱା ପ୍ରିୟଂ ପତିଂ । ଲେଭିରେ ପରମାନନ୍ଦଂ ଜାତଶ୍ଚ ପରମୋତ୍ସବଃ । ୪୮ । ଶଙ୍ଖଭେର୍ଯ୍ୟାନକା ନେଦୁର୍ଗୀତବାଦ୍ୟଦ୍ୱିଜାଶିଷଃ । ନରା

ଗୃଣାନାମେବମେବ ଧାମ ସ୍ଥାନଂ ତଥାଭୂତସ୍ୟ ଯସ୍ୟ ଭବାନଙ୍ଗ । ୪୧ । ୪୨ । ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତା ଅଶିକ୍ଷିତାଃ ଦୁରବଗ୍ରହା ଅପରାଧୃଷ୍ୟାଃ । କୃତଶ୍ଚବାନ୍ ଏତେ ରତ୍ତ । ଭଗ୍ନା ଭଙ୍ଗଂ ପ୍ରାପିତାଃ । ୪୩ । ଯଦ୍ୟଦି ଇମେ ଗୋବୃଷା ନିଗୃହୀତା ଦମିତା ନାଥିତାଇତ ଯାବତ୍ । ୪୪। ଏତାନ୍ ଯୋ ନିଗୃହ୍ଣାତି ଧେୟ କନ୍ୟେୟ ସମୟଃ କୃତସ୍ତଂ । ସପ୍ତଧା କୃତ୍ୱେତି । ବହ୍ନୀନାଂ ଯୋଷିତାଂ ସପତ୍ନ ଏବାଦ୍ୟଂ ସମ୍ଭୋଗଯୋଗ୍ୟଃ ସ୍ୟମିତ୍ର ସପ୍ତ୍ୟାଂ ହତ

ଦେବ । ଏହା ମୁଁ ଏଥିପୂର୍ବେ କହି ॥ ପଣକରନ୍ତି ଯଦୁପତି । ୪୨ । ଏ ପ୍ରବୃଷର ମୋ ଅଛନ୍ତି ॥ ପାହାଙ୍କ ପାଶେସିବା କଷ୍ଟ । ବୀରଙ୍କୁ ଦେଖି ହୁନ୍ତରୁଷ୍ଟ ॥ ଲଢ଼ି ଅନେକ ନୃପସୁତେ । ନାଗଣେ ଗଲେ ଭଗ୍ନଗାତେ । ୪୩ । ହେ ଯଦୁସୁତ ତୁମ୍ଭେ ଯେବେ । ତାଙ୍କୁ ବାନ୍ଧିବ ଏକଠାବେ ॥ ତେବେ ମୋହର କନ୍ୟାପତି । ନିଶ୍ଚୟ ହେବ ହେ ଶ୍ରୀପତି ।୪୪। ଏରୂପେ ଶୁଣି ପଣକଥା । ପ୍ରଭୁ ମାଇ କେମାଲ ଛନ୍ଦା । ନିଜକୁ ସାତ ସ୍ୱରୂପ କଲେ । ସାତଙ୍କୁ ଲୀଳାରେ ବାନ୍ଧିଲେ । ୪୫ । ଭଙ୍ଗିଲା ତାଙ୍କ ବପୁବଳ । ଶୌରି ବାନ୍ଧିଲେ କରି ମେଳ ॥ ବାଳକ କାଷ୍ଠ ବୃଷେ ଯେହ୍ନେ । ଲୀଳାରେ ଝିଙ୍କନ୍ତି ତେସନେ । ୪୬। ବିସ୍ମୟେ ରାଜା ପ୍ରୀତହେଲା । ତଦନ୍ତେ କନ୍ୟା କୃଷ୍ଣେ ଦେଲା ॥ ଯୋଗ୍ୟା ନାରୀଙ୍କୁ ସୁବିଧାନେ । ଶବାକ୍ଷରେ ସେହି ସ୍ଥାନେ । ୪୭। କୃଷ୍ଣ ହୁଅନ୍ତେ କନ୍ୟାପତି ରାଣୀଏ ପ୍ରୀତହେଲେ ଅତି ॥ ପରମ ଉତ୍ସବ ଲାଗିଲା । ୪୮ । ଶଙ୍ଖ ଭେରୀ ଆଦି ବାଜିଲା । ନରନାରୀଏ ସୁବେଶରେ ମାଣ୍ଡିଲେ ମହା ଉତ୍ସବରେ ବେଶେ ଚଢ଼ିଲେ ସୁସ୍ତ୍ୟନ୍ଦନ । ନଗରୁ ଗାନ୍ତ ବାଦ୍ୟେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ୪୯ । ଦଶସହସ୍ର ଧେନୁବୁଲେ । ତିନିସହସ୍ର ଦାସୀ ଦେଲେ ॥ ଦକ୍ଷ ସୁନ୍ଦରୀ ସୁବେଶ । ବେଶଭୂଷଣେ

ନାର୍ଯ୍ୟଃ ପ୍ରମୁଦିତାଃ ସୁବାସଃସ୍ରଗଲଙ୍କୃତାଃ ୪୯ । ଦଶଧେନୁସହସ୍ରାଣି ପାରିବର୍ହମଦାଦ୍ବିଭୁଃ । ଯବନାନାଂ ତ୍ରିସାହସ୍ରଂ ହେମଗ୍ରୀବସ୍ୱଳଙ୍କୃତାଃ ॥ ୫୦ ।
ନବ ନାଗସହସ୍ରାଣି ନାଗାଚ୍ଛତଗୁଣାନ୍ ରଥାନ୍ । ରଥାଚ୍ଛତଗୁଣାନଶ୍ୱାନଶ୍ୱାଚ୍ଛତଗୁଣାନ୍ ନରାନ୍ । ୫୧ । ଦମ୍ପତୀ ରଥମାରୋପ୍ୟ ମହତ୍ୟା ସେନୟା
ବୃତୌ । ସ୍ନେହପ୍ରକ୍ଲିନ୍ନହୃଦୟୋ ଯାପୟାମାସ କୋଶଲଃ । ୫୨ । ଶ୍ରୁତ୍ୱୈତଦ୍ ରୁରୁଧୁର୍ଭୂପା ନୟନ୍ତଂ ପଥି କନ୍ୟକାଂ । ଭଗ୍ନବୀର୍ଯ୍ୟାଃ ସୁଦୁର୍ମର୍ଷା
ଯଦୁଭିର୍ଗୋବୃଷୈଃ ପୁରା । ୫୩ । ତାନସ୍ୟତଃ ଶରବ୍ରାତାନ୍ ବନ୍ଧୁପ୍ରିୟକୃଦର୍ଜ୍ଜୁନଃ । ଗାଣ୍ଡୀବୀ କାଳୟାମାସ ସିଂହଃ କ୍ଷୁଦ୍ରମୃଗାନିବ । ୫୪ । ପାରି-
ବର୍ହମୁପାଗୃହ୍ୟ ଦ୍ୱାରକାମେତ୍ୟ ସତ୍ୟୟା । ରେମେ ଯଦୂନାମୃଷଭୋ ଭଗବାନ୍ ଦେବକୀସୁତଃ । ୫୫ । ଶ୍ରୁତକୀର୍ତ୍ତେଃ ସୁତାଂ ଭଦ୍ରାମୁପଯେମେ
ପିତୃଷ୍ୱସୁଃ । କୈକେୟୀଂ ଭ୍ରାତୃଭିର୍ଦ୍ଦତ୍ତାଂ କୃଷ୍ଣଃ ସନ୍ତର୍ଦ୍ଦନାଦିଭିଃ । ୫୬ । ସୁତାଞ୍ଚ ମଦ୍ରାଧିପତେର୍ଲକ୍ଷଣାଂ ଲକ୍ଷଣୈର୍ଯୁତାଂ । ସ୍ୱୟଂବରେ ଜହାରୈକଃ

ସ ସୁପର୍ଣ୍ଣଃ ସୁଧାମିବ । ୫୭ । ଅନ୍ୟାଶ୍ଚୈବଂବିଧା ଭାର୍ଯ୍ୟାଃ କୃଷ୍ଣସ୍ୟାସନ୍ ସହସ୍ରଶଃ । ଭୌମଂ ହତ୍ୱା ତନ୍ନିରୋଧାଦାହୃତାଶ୍ଚାରୁଦର୍ଶନାଃ । ୫୮ ।
ଉପାଯନ୍ୟଚ୍ଛଦଶକାର୍ଥମାଯନଃ ବସ୍ତ୍ରାଲଙ୍କରଣଂ । ୫୮ । ୪୯ । ହେମଗ୍ରୀବାଶ୍ଚ ତାଃ ସୁତାଯଯଶ୍ଚ ତାସାଂ ଯୁବଯବାଂଶ୍ଚ ଦାସୀନାଂ । ୫୦ । ନାଗାତ୍
ନାଗେଭ୍ୟଃ ଶତଗୁଣାନ୍ ନବ ଲକ୍ଷାଣି । ରଥାତ୍ ରଥେଭ୍ୟଃ ଶତଗୁଣାନ୍ ନବକୋଟିଃ । ଅଶ୍ୱାତ୍ ଅଶ୍ୱେଭ୍ୟଃ ଶତଗୁଣାନ୍ ନବ ପଦ୍ମାନ । ୫୧ ।
। ୫୨ । ଯଦୁଭିର୍ଗୋବୃଷୈଶ୍ଚ ଭଗ୍ନବୀର୍ଯ୍ୟା ଅପି ସୁଦୁର୍ମର୍ଷା ଅସହନଶୀଳା ରୁରୁଧୁଃ । ୫୩ । ଅସ୍ୟତଃ କ୍ଷିପତଃ ପ୍ରଯନ୍ତ୍ରାନାଗାନ୍ ଯାବତ୍ । ୫୪ । ୫୫ । ପ୍ରେମ-
ବନ୍ଧନମାହ ଶ୍ରୁତକୀର୍ତ୍ତେରିତି । ଶ୍ରୁତକୀର୍ତ୍ତିର୍ନାମ ଯା ପିତୃଷ୍ୱସା ତସ୍ୟାଃ ସୁତାଂ ଭଦ୍ରାଂ ନାମ । କୈକେୟୀଂ କେକୟଦେଶଜାଂ । ୫୬ । ଅଷ୍ଟମଂ ବୋଧୟନାହ

ମୋହନ୍ତିରେ । ୫୦ । ନଅସହସ୍ରହସ୍ତୀରୁଲେ । ନଲକ୍ଷ ରଥ ସମର୍ପିଲେ ॥ ରଥରୁ ଅଶ୍ୱ ଶତଗୁଣ । ଘୋଡ଼ାରୁ ଭୃତ୍ୟ ଶତଗୁଣ । ୫୧ । କୋଶଳାଧିପ
ଅନନ୍ଦରେ । ଦୈନ୍ୟ ବାହିନୀ ବେଢ଼ିଥିବେ ॥ କନ୍ୟାବରଙ୍କୁ ରଥେ ଥୋଇ । ଦେଲେ ଦ୍ୱାରକାକୁ ପଠାଇ । ୫୨ । ଯଦୁଙ୍କ ବୃଷେ କୃଷ୍ଣହସ୍ତେ । ଲଜ୍ଜା
ପାଇବା କରନାଥେ ॥ ଶୁଣନ୍ତେ ସର୍ବେ ମେଳହେଲେ । କନ୍ୟାକୁ ପଥରେ ଘେଷିଲେ । ୫୩ । ବନ୍ଧୁ ପ୍ରେମରେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ । ଗାଣ୍ଡୀବେ ହାଣି ନାଶିଲେ ବାଣ
କ୍ଷୁଦ୍ରମୃଗଙ୍କୁ ସିଂହ ପରି । ତାହାଙ୍କୁ ଦେଲେ ପଳାଇ । ୫୪ । ନାନା ଯୌତୁକ ରୂପେ ହରି । ମିଳିଲେ ଦ୍ୱାରକାନଗରେ ॥ ସେ ସତ୍ୟ ନଗ୍ନଜିତା ॥ ଭୁଲେ
ଦେବକୀ ସୁତ ରତ ହେଲେ । ୫୫ । ପିଉସୀ ଶ୍ରୁତକୀର୍ତ୍ତିସୁତା । ଭଦ୍ରା ନାମରେ ଯେ ବିଖ୍ୟାତା ॥ ତାକୁ ତାଭାଇଙ୍କ ଇଚ୍ଛାରେ । ବିଭା ହେଲେ
ସୁସମ୍ମାରେ । ୫୬ । ମଦ୍ରଧିପତିର ଦୁହିତା । ଲକ୍ଷଣାସୁଲକ୍ଷଣେ ଯୁକ୍ତା ॥ ଗରୁଡ ଅମୃତ ପ୍ରକାରେ । ତାକୁ ହରିଲେ ସ୍ୱୟମ୍ବରେ । ୫୭ । ଭୌମନୃପଙ୍କୁ
ପକେମାରି । ତାପୁରେ ବନ୍ଦୀ ବହୁ ନାରୀ ॥ ଅଣି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବିଭାହେଲେ । ସହସ୍ର ସହସ୍ର ସ୍ତ୍ରୀହୁଲେ ॥ କାଳିକାଠିଲେ ଅନ୍ତଃପୁରେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଦ୍ୱାରକା

ନ ସୁପର୍ଣଃ ସୁପାତବ ।୫୬। ଅଭ ଶ୍ବେତଂ ବଧା ଭାର୍ଯ୍ୟାଃ କୃଷ୍ଣସ୍ୟପତ୍ନ ସହସ୍ରଶଃ । ଭୌମଂ ହତ୍ୱାତନ୍ନିରୋଧାଦାହୃତାଶ୍ଚ ସୁଦର୍ଶନାଃ ।୫୭।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଉତ୍ତରାର୍ଦ୍ଧେ ନାମାଷ୍ଟପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୫୮।

ଏକୋନଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ— ଯଥା ହତୋ ଭଗବତା ଭୌମୋ ଯେନ ଚ ତାଃ ସ୍ତ୍ରିୟଃ । ନିରୁଦ୍ଧା ଏତଦାଚକ୍ଷ୍ୱ ବିକ୍ରମଂ ଶାର୍ଙ୍ଗଧନ୍ୱନଃ । ୧ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଇନ୍ଦ୍ରେଣ ହୃତଛତ୍ରେଣ ହୃତକୁଣ୍ଡଲବନ୍ଧୁନା । ହୃତାମରାଦ୍ରିସ୍ଥାନେନ ଜ୍ଞାପିତୋ ଭୌମଚେଷ୍ଟିତଂ । ସଭାର୍ଯ୍ୟୋ ଗରୁଡ଼ାରୂଢ଼ଃ ପ୍ରାଗ୍‌ଜ୍ୟୋତିଷପୁରଂ ଯଯୌ । ୨ । ଗିରିଦୁର୍ଗୈଃ ଶସ୍ତ୍ରଦୁର୍ଗୈର୍ଜଲାଗ୍ନ୍ୟନିଲଦୁର୍ଗମଂ । ମୁରପାଶାୟୁତୈର୍ଘୋରୈର୍ଦୃଢ଼ୈଃ ସର୍ବତ ଆବୃତଂ । ୩ ।

ସୁତାଙ୍କୁ ହେଲେ ଏକ ଏକ ଯେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣୋ ଲକ୍ଷଣାଂ ଜହାର । ତାଂ ସ୍ୱନଗେଷୋନ୍ତଃପୁରଂ ତତ୍‌ସ୍ନୁତ ।୫୮। ଦୈବ୍ୟୀ ଜାମ୍ବବତୀ ଜମା ସତ୍ୟା ଭଦ୍ରା ଚ ଲକ୍ଷ୍ମଣା । କାଳିନ୍ଦୀ ମିତ୍ରବିନ୍ଦା ଚେତ୍ୟେଷ୍ଟୌ ପଟ୍ଟମହାସ୍ତ୍ରିୟଃ । ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଭାବାର୍ଥଦୀପିକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଅଷ୍ଟପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୫୮ ।

ଏକୋନଷଷ୍ଟିତମେ ଭୌମଂ ହତ୍ୱା ତେନାହୃତା ହରିଃ । କନ୍ୟାଃ ସହସ୍ରଶଃ ପ୍ରାପ୍ୟ ପାରିଜାତଂ ଦିବେ ହରତ୍ । ପରଣୀୟ ତତ୍ପ୍ରାରବ୍ଧାନୁରୋଧପଦେଶୈଃ । ଅସ୍ଵାରୁମୋଽପ୍ୟସୌ ରେମେ ତଦ୍‌ଗୃହେଷୁ ଗୃହସ୍ଥବତ୍ । ଯେନ ତାଃ ସ୍ତ୍ରିୟୋ ନିରୁଦ୍ଧାଃ ସ ଭୌମଃ । ତତ୍ଭାବତ୍ ଯେନ କାରଣେନ ହତଶ୍ଚ ଅତଦୁଷ୍ଟେତ । ୧ । ଇନ୍ଦ୍ରେଣ ଭୌମଚେଷ୍ଟିତଂ ଜ୍ଞାପିତଃ ସନ୍ ପ୍ରାଗ୍‌ଜ୍ୟୋତିଷପୁରଂ ଭୌମନଗରଂ ଯଯାବିତ୍ୟନ୍ୱୟଃ କମ୍ଭୁତେନ । ହୃତଂ

ପୁରୀରେ ।୫୮। ଭଣିଲ ଦାସ ପରୀକ୍ଷିତ । ଅଷ୍ଟମହିଷୀବୃତ୍ତାନ୍ତ । ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଅଷ୍ଟପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୫୮।

ରାଜୋବାଚ- ଭୌମକୁ ମାଇଲେ କିପରି । କିପାଁ ଅବରୁ ଥିଲେ ନାରୀ । କପରି ଅଣିଲେ ଶ୍ରୀହରି । ବିକ୍ରମ କହିବେ ତାଙ୍କରି ।୧। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।- ଇନ୍ଦ୍ରର ଛତ୍ର ଆଦି ଚୀର । କୁଣ୍ଡଳ ନେଲା ଭୌମବୀର । ଅମରଗିରିମଣି ଖଣ୍ଡ । ହରିଲା ବୋଲେ ମହାଭାଗ । ଶ୍ରୀହରି ସତ୍ୟେ-ଭାମାଙ୍କ ବୋଲେ । ପ୍ରାଗଜ୍ୟୋତିଷ ଭୌମପୁରେ । ଇନ୍ଦ୍ରଜଣାଇଲେ ସେଠାରେ । ଭୌମର ଚେଷ୍ଟା କୃଷ୍ଣ ଶୁଣି । ଗରୁଡ଼େ ବସିଚକ୍ରପାଣି । ହିଗ୍ନ୍ୟା ସତ୍ୟଭାମାଙ୍କ ଘେଲେ । ପ୍ରାଗଜ୍ୟୋତିଷ ଭୌମପୁରେ ।୨। ପର୍ବତଦୁର୍ଗ ଶସ୍ତ୍ରଦୁର୍ଗ । ଜଳ ଅନଳ ବାୟୁଦୁର୍ଗ । ଘୋରଅୟୁତ ମୁରପାଶେ । ଦୃଢ଼ ଦେହୁର ଚଉଦିଶେ ।୩। ଗଦାରେ ଗିରିଦୁର୍ଗ

ଗଦୟା ନର୍ବେଦାନ୍ତ୍ରୀନ୍ ଶସ୍ତ୍ରଦୁର୍ଗାଣି ପାମ୍ବକୈଃ । ତତ୍କେଣାଗ୍ନିଂ ଜଳଂ ବାୟୁଂ ମୁରପାଶଂସ୍ତ୍ରଥାସିନା । ୪ । ଶଙ୍ଖନାଦେନ ଯନ୍ତାଂଶି ହୃଦସ୍ଥାନ ମଳସ୍ଥିନାଂ । ପ୍ରାକାରଂ ଗଦୟା ଟୁଙ୍କ୍ୟା ନର୍ବେଦ ଦୋଧରଃ ; ୫ । ପାଞ୍ଚଜନ୍ୟଧ୍ୱନଂ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ଯୁଗାନ୍ତାଶନସ୍ୱନେଂ ; ମୁରଃ ଶୟାନ ଉତ୍ତସ୍ଥୌ ଦୈତ୍ୟଃ ପଞ୍ଚଶିର ଜଳାତ୍ । ୬ । ତ୍ରିଶୂଳମୁଦ୍ୟମ୍ୟ ସୁଦୁର୍ନିରୀକ୍ଷଣୋ ଯୁଗାନ୍ତସୂର୍ଯ୍ୟାନଳରୋଚରୁଲ୍ୱଣଃ । ଗ୍ରସନ୍ନିବ ଲୋକତ୍ରୟମିବ ପଞ୍ଚଭିର୍ମୁଖୈରଭ୍ୟଦ୍ରବତ୍ ତାର୍କ୍ଷ୍ୟସୁତଂ ଯଥୋରଗଃ । ୭ । ଆବଧ୍ୟ ଶୂଳଂ ତରସା ଗରୁତ୍ମତେ ନିରସ୍ୟ ବକ୍ତ୍ରୈର୍ବ୍ୟନଦତ୍ ସ ପଞ୍ଚଭିଃ । ସ ନଦନ୍ ଦ୍ୟାବାପୃଥିବୀ ଦିଶୋଽମ୍ବରଂ ନଦାନାପୂରୟନ୍ନଣ୍ଡକଟାହମାବୃଣୋତ୍ । ୮ । ତଦାପତଦ୍ ବେଗବଦ୍ ତ୍ରିଶିଖଂ ଗରୁତ୍ମତେ ହରିଃ ଶରାଭ୍ୟାମହନତ୍ ତ୍ରିଧୌଜସା । ମୁଖେଷୁ ତଂ ଚାପି ଶରୈରତାଡୟତ୍

ତସ୍ୟ ତେନ । ଲୋକପାଳପ୍ରଧାନବ୍ରହ୍ମାଦିନ୍ଦ୍ର୍ୟ ବନ୍ଧ୍ରଣବହରଣେନେତି ତସ୍ୟୈବ ମାନଭଙ୍ଗ ଇତି ତଥୋକ୍ତଂ । ହୃତେ କୁଣ୍ଡଳେ ଯସ୍ୟାଃ ସା ଅଦିତିର୍ଜନନୀ ଯସ୍ୟ ତେନ । ହୃତମମରାଦ୍ରେଃ ସ୍ଥାନଂ ମଣିପର୍ବତଲକ୍ଷଣଂ ଯସ୍ୟ ତେନ । ଦୈତ୍ୟଭ୍ରମାସ୍ୟ ବୃତ୍ତେ ଭଗବନ୍ତମିତ୍, ଆଗତ୍ୟ ବିଜ୍ଞାପିତବାନ୍ ତଦା ତସ୍ୟାଃ କୌତୁକଂ ଯସ୍ୟ ତସ୍ୟା ଭାର୍ଯ୍ୟାୟା ସହ ଯଯାବିତି । ଯଦ୍ବା ହୃଦଜ୍ଞକ୍ରାନ୍ତୈବ ହୃତସୁବଂ ହନଦ୍ୟୋମିତ ଇତିତାପୋକ୍ତଂ ଭୂଦର୍ପ ବରଂ ବଦ୍ଧଂ ସତ୍ୟଂ ଭର୍ତ୍ତ୍ରଂ ଦୈତ୍ୟଭ୍ରମାସ୍ୟ ଭୂସ୍ୟଂ ଶ୍ରାତ୍ର ତସ୍ୟା ସହ ଯଯୌ । ଯଦ୍ବା ନାରଦାଗତପାରିଜାତେତିକୁସୁମେ ରୁକ୍ମିଣ୍ୟୈ ଦତ୍ତେ ସତି କୁପିତାଂ ସତ୍ୟଭାମାଂ ସାନ୍ତ୍ୱୟିତୁ ଭୂଦ୍ୟଂ ପାରିଜାତମେବ ଦାସ୍ୟାମୀତି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେନ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତମିତି ହରିବଂଶେ ପ୍ରସିଦ୍ଧଂ ତେନାର୍ଥଂ ତାଂ ନୀତବାନିତି । ୨ । ଗରୁତ୍ମତେ ଯାନେ କାରଣଂ । ଗିରିଦୁର୍ଗେ ସ୍ୱରତ୍ୟାଦ ଶୈଳୁପଲକ୍ଷିତଂ । ଜଳାଗ୍ନ୍ୟନିଳୈଶ୍ଚ ସଙ୍କଟୋ ବର୍ତ୍ତ୍ମାନୈର୍ଦୁର୍ଗମଂ । ୩ । ୫ । ଯୁଗାନ୍ତାଶନେର୍ଯ୍ୟ ନବଲୀଷଣଂ । ପାରିଶାୟ୍ୟା ଜଳାତ୍ । ୬ । ୭ । ଆବଧ୍ୟ ଉତ୍ତୋଲ୍ୟ । ସ ମହାନ୍ ନାଦ ଇତ୍ୟନ୍ୱୟଃ । ୭ । ତସ୍ମୈ ଗରୁତ୍ମତାୟ ଗଦାଂ

ଭେଦ । ଶରରେଶସ୍ତ୍ରଦୁର୍ଗଛେଦ । ଅଗ୍ନି ଦୁର୍ଗକୁ ଚକ୍ରାପାରେ । ଜଳପବନମୁରପାଶେ । ଅସିରେ ଛେଦଲେ ଶ୍ରୀଧର । ୪। ଶଙ୍ଖଙ୍କ ଚକ୍ରେ ଭାର ମାର କଣ୍ଠିଲ ମନ୍ଦିରମନ । ଗଦାପ୍ରାଚୀର କଲଭଗ୍ନ । ୫। ଯୁଗାନ୍ତ ଅଶନଦୀପଣ । ଶୁଣନ୍ତେ ପାଞ୍ଚଜନ୍ୟସ୍ୱନ । ମୁର ଜଳରେ ଶୋଇଥିଲା । ପାଞ୍ଚମୁଣ୍ଡ ଉଠାଇଲା । ଯୁଗାନ୍ତ ସୂର୍ଯ୍ୟଅଗ୍ନି ସମ । ତ୍ରିଦାନ୍ତେ ନଠାକେ ନୟନ । ଅତିଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷ ସେ ଦାନବ । ତ୍ରିଲୋକକୁ ଗିଳିବ । ପଞ୍ଚବଦନ ମେଲାଇଣ ତ୍ରିଶୂଳ ଉଠାଇ ଧାଇଁଲା । ଗରୁଡ଼େ କାଳସ୍ୱ ସମାନ । କ୍ରୋଧେ ଅନ୍ତରମିଳି ବଦନ । ୬। ଗରୁଡ଼େ ତ୍ରିଶୂଳ ମାଇଲା । ପୁଣି ଉପାଡ଼ ଗର୍ଜିଲା । ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗ ଧସରୁଲେ । ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସେ ଶବ୍ଦେ କମ୍ପିଲେ । ୮। ତ୍ରିଶୂଳ ଗରୁଡ଼େ ମାରନ୍ତେ । ଶରେ ଛେଦିଲେ ତ ବୁଝିତେ । ତ୍ରିଶୂଳ ତିନି ଖଣ୍ଡ ହେଲା

ତତ୍କ୍ଷେ ଗଦା ପୋଥିପି ଭୂଷା ବ୍ୟମୃଷ୍ଟତ । ୯ । ତାମାପତନ୍ତୀଂ ଗଦୟା ଗଦାଂ ମୃଧେ ଗଦାଗ୍ରଜୋ ,ନିର୍ଭିଦ୍ୟ ସହସ୍ରଧା । ଉଦ୍ୟମ୍ୟ ବାହୂନଭି- ଧାବତୋଽଜିତଃ ଶିରାଂସି ଚକ୍ରେଣ ଜହାର ଲୀଳୟା । ୧୦ । ବ୍ୟସୁଃ ପପାତାମ୍ଭସି କୃତ୍ତଶିର୍ଷୋ ନିକୃତ୍ତଶୃଙ୍ଗୋଽଦ୍ରିରିବେନ୍ଦ୍ରତେଜସା । ତସ୍ୟାତ୍ମଜ ସପ୍ତ ପିତୁର୍ବଧାତୁରାଃ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାମର୍ଷଜୁଷଃ ସମୁଦ୍ୟତାଃ । ୧୧ । ତାମ୍ରୋଽନ୍ତରିକ୍ଷଃ ଶ୍ରବଣୋ ବିଭାବସୁର୍ବସୁର୍ନଭସ୍ୱାନରୁଣଶ୍ଚ ସପ୍ତମଃ । ପୀଠ ପୁରସ୍କୃତ୍ୟ ଚମୂପତିଂ ମୃଧେ ଭୌମପ୍ରଯୁକ୍ତା ନିରଗନ୍ ଧୃତାୟୁଧାଃ । ୧୨ । ପ୍ରାୟୁଞ୍ଜତାସାଦ୍ୟ ଶରାନସୀନ୍ ଗଦାଃ ଶକ୍ତ୍ୟୃଷ୍ଟିଶୂଲାନ୍ୟଜିତେ ରୁଷୋଲ୍ବଣାଃ । ତଚ୍ଛସ୍ତ୍ରକୂଟଂ ଭଗବାନ୍ ସ୍ୱମାର୍ଗଣୈରମୋଘବୀର୍ଯ୍ୟସ୍ତିଲଶଶ୍ଚକର୍ତ୍ତ ହ । ୧୩ । ତାନ୍ ପୀଠମୁଖ୍ୟାନନୟଦ୍ୟମକ୍ଷୟଂ ନିକୃତ୍ତଶୀର୍ଷୋରୁଭୁଜାଙ୍ଘ୍ରିବର୍ମଣଃ । ସ୍ୱାନୀକପାନଚ୍ୟୁତଚକ୍ରସାୟକୈସ୍ତଥା ନିରସ୍ତାନ୍ ନରକୋ ଧରାସୁତଃ । ନିରୀକ୍ଷ୍ୟ ଦୁର୍ମର୍ଷଣ ଆସ୍ରବନ୍ ମଦୈର୍ଗଜୈଃ ପୟୋଧିପ୍ରଭବୈର୍ନିରାକ୍ରମତ୍ । ୧୪ । ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ସଭାର୍ଯ୍ୟଂ ଗରୁଡୋପରି ସ୍ଥିତଂ ସୂର୍ଯ୍ୟୋପରିଷ୍ଟାତ୍ ସତଡିଦ୍ଘନଂ ଯଥା । କୃଷ୍ଣଂ ସ ତସ୍ମୈ ବ୍ୟସୃଜଚ୍ଛତଘ୍ନୀଂ ଯୋଧାଶ୍ଚ ସର୍ବେ

ବ୍ୟମୃଷ୍ଟତ ବ୍ୟଥିତଃ ।୮।୧୦। ଇନ୍ଦ୍ରତେଜସା ବଜ୍ରେଣ । ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ବୈରଶୁଦ୍ଧିସ୍ତସ୍ୟା ଅମର୍ଷଃ ତଜ୍ଜୁଷଃ । ୧୧ । ପୀଠଂ ପୀଠନାମାନଂ ନିରଗନ୍ ନିରଗମନ୍ । ୧୨ ।୧୩। ନିକୃତ୍ତାନି ଶୀର୍ଷାଦୀନି ଯେଷାଂ ତାନ୍ । ୧୪ । ଶତଘ୍ନୀଂ ଶକ୍ତିବିଶେଷଂ । ୧୫ । ତେଷାଂ ବାଚାଃ ପଦାନି ଯେଷାଂ

ଶାର୍ଙ୍ଗଧନୁରୁ ବାଣଜାଲ । ଖରେ ବସନ୍ତେ ତାରଦନେ । ଗଦା ଏଥର ନ୍ତୋଧମନେ । କୃଷ୍ଣେ ଫିଙ୍ଗିଲା ଦୈତ୍ୟେଶ୍ୱର ।୯। ତେବେ ଅସନ୍ତେ ଗଦାଧର ଗଦାପ୍ରହାରେ ଚେଦଦୋନ୍ତୁ । ଚୂରିଲେ ଯେସନେ ଧୂଳିକୁ । ଧାଅନ୍ତେ ବାହୁ ତେକି ମୁର । ଚକ୍ରେ ଛେଦିଲେ ତାହାଶିର ।୧୦। ମୁଣ୍ଡ କାଟନ୍ତେ ପ୍ରାଣଗଲା ଦେହ ଜଳେ ପଡ଼ିଲା । ବଜ୍ରରେ ଗିରି ଶୃଙ୍ଗ ତ୍ରୁଟି । ସାଗରେ କିବା ଗଲ୍ଲପଡ଼ି । ତାହାର ସପ୍ତନନ୍ଦନ । ଶୁଣନ୍ତେ ପିତାର ମରଣ । ଧାଇଁଲେ ପ୍ରତିହିଂସା ଅର୍ଥେ । ମହାକ୍ରୋଧରେ ଶସ୍ତ୍ର ହସ୍ତେ ।୧୧। ତାମ୍ର ଅନ୍ତରୀକ୍ଷ ଶ୍ରବଣ । ବିଭାବସୁ ବସୁ ଅରୁଣ । ନଭସ୍ୱାନ ଏ ରୂପେ ସପ୍ତ । ଭୌମ ନରକାଜ୍ଞା ମୁଖ୍ୟସୁତ ସେନାପତି ପୀଠ ସଙ୍ଗତେ । ଭୌମ ଅଜ୍ଞାରେ ଅସ୍ତ୍ରହସ୍ତେ । ଧାଇଁ ଦେଲେ କୃଷ୍ଣେ ବେଗେ ।୧୨। ଗଦା ପରିଘ ଋଷ୍ଟି ଖଡ୍ଗେ । ଶୂଳ ଶକ୍ତି ବାଣ ମାରି ଦଗଦଗାଇ ଲେ ଅବୋରି । କ୍ରୋଧେ ସେ ଅସ୍ତ୍ରକୂଟ ବଳେ । କୃଷ୍ଣ ସ୍ୱବାଣ ପ୍ରହାରିଲେ । କାଟିଲେ ତିଳ ତିଳ କରି । ସେ ଅସ୍ତ୍ରକୂଟ ମୁରଅରି । ଅମୋଘବୀର୍ଯ୍ୟ ହରି ପାଶେ । ଦୈତ୍ୟଙ୍କ ଶକ୍ତି କି ପ୍ରକାଶେ ।୧୩। ଶରେ ଛେଦିଲେ ଗ୍ରୀବ ମୁଣ୍ଡ । ବର୍ମ ଅଚଳ ଭୁଜଦଣ୍ଡ । ପୀଠ ପ୍ରମୁଖ ସେମାନଙ୍କୁ । ପେଶିଲେ ଯମ ଭୁବନକୁ । ଅଚ୍ୟୁତ ଶର ଚକ୍ର ଧାରେ । ଦୈତ୍ୟେ ପଡ଼ନ୍ତେ ଭୂମିରେ । ଧରଣୀ ତନୟ ନରକ । ଦେଖି ହୋଇଲା ମହାକୋପ । ଉନ୍ମତ୍ତ ସାଗର

ସୁତାଡ଼ ନୁ ତବ୍ୟଥୂଃ । ୧୫ । ତଭୌମସୈନ୍ୟଂ ଭଗବାନ୍ ଗଦାଶଙ୍ଖୌ ତେଦବାଣୈର୍ନିଶିତୈଃ ଶିଳୀମୁଖୈଃ । ଅକ୍ଷୁଉବାହୁରୁଷିସୈର୍ଥ୍ୟକଶିର
ଚକାର ତର୍ହ୍ୟେବ ତଡାଗକୁଞ୍ଜରଂ । ୧୬ । ଯାନ ଯୋଧୈଃ ପ୍ରଯୁକ୍ତାନ ଶସ୍ତ୍ରାଣି କୁରୁଦ୍ୱହ । ହରସ୍ତାନ୍ତି ନ ତୁ ପକ୍ଷୈଃ ସୁବୈରେବୈର୍ଭିଶର୍ଭିଃ ।
ଜୁହ୍ୟମାନଃ ସୁପର୍ଣ୍ଣେନ ପକ୍ଷାଭ୍ୟାଂ ନଖୁତା ଗଜାନ୍ । ୧୭ । ଗରୁତ୍ମତା ହନ୍ୟମାନାସ୍ତୁଣ୍ଡପକ୍ଷନଖୈର୍ଗଜାଃ । ପୁରମେବାବିଶନ୍ନାର୍ତ୍ତା ନରକଂ ଯୁଧ-
ୟର୍ଦ୍ଦିତ । ୧୮ । ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ବିଦ୍ରାବିତଂ ସୈନ୍ୟଂ ଗରୁଡେନାର୍ଦ୍ଦିତଂ ସ୍ୱକଂ । ତଂ ଭୌମଃ ପ୍ରହରଚ୍ଛକ୍ତ୍ୟା ବଜ୍ରଃ ପ୍ରତିହତୋ ଯତଃ । ୧୯ । ନାକମ୍ପତ
ତୟା ବେଧୋ ମାଳାହତ ଇବ ଦ୍ୱିପଃ । ୨୦ । ଶୂଳଂ ଭୌମୋଽଚ୍ୟୁତଂ ହନ୍ତୁମାଦଦେ ବିତଥୋଦ୍ୟମଃ । ତଦ୍ୱିସର୍ଗାତ୍ପୂର୍ବମେବ ନରକସ୍ୟ ଶିରୋ

ହରିବାଣେଣ ଜୟୁଆ ବାହନ ଉପରେ ନିବେଶଭାଃ ଜେବଶ ଭଗବାନ ଦେବାଶ୍ଚ ସମ୍ପୁଟତ୍ର ଚକ୍ରେଣ ତଂ ଯଦା ତବ୍ୟଥ ପ୍ରସ୍ପୃଷ୍ଟ ଖଣେ : ୧୬ ।
ଅଶ୍ୱଂ ଅର୍ଣ୍ଣ କୁରୁଦ୍ୱହେବ ସମ୍ବୋଧନ । ତାଙ୍କ୍ୱ ଦୈର୍ଯାନ ପ୍ରଯୁକ୍ତାନ ଶସ୍ତ୍ରାସ୍ତ୍ରାଣି ତତ୍ପରାସ୍ତ୍ରୈଃ ଦୁର୍ବମେବ ତତ୍ ପକ୍ଷଂ ସୈନ୍ୟଂ ହତ୍ୱା ପଶ୍ଚାତ୍ ତାଙ୍କ
ଶ୍ରେଣ୍ୟସ୍ତାନି ନ ଚଚେଦ । ତବାପ୍ୟେଙ୍କୈକଂ ଶସ୍ତ୍ରମସ୍ତ୍ରଂ ତ୍ରିଭିଃ ଶରୈ ରଚ୍ଛିଣ୍ଣର୍ଦ୍ଦ । ୧୭ । କଷ୍ଟ ଚେନ୍ଦ୍ରହଚେଭି । ୧୮ । ଯତୋ ଯସ୍ୟା ଶକ୍ତ୍ୟା

ହସ୍ତିରେ । ରକ୍ଷି ଅଛିଲ ଅତିଶୟେ ॥ ସାଗରଜାତ ହସ୍ତିସୈନ୍ୟ । ଅସଂଖ୍ୟ ଦେବକିସୁତେଣ ।୧୪। ଚକ୍ରୀ ଘନ ସନ୍ଧରେ । ଉଦେଶ ସୁର୍ଯ୍ୟର
ଉପରେ ॥ ତେସନେ ଗରୁଡ ପୃଷ୍ଠରେ । ଭାର୍ଯ୍ୟା ସହିତ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣରେ ॥ ଅନାଇ ସତ୍ୟଭାମାକୁ ଧରି । ମାଇଲା ବାଣେ ଲକ୍ଷେ ରି ॥ ଅନ୍ୟେ ଯେ ବାଣବଳ
ହେଲେ । ସବିକୁ ବାହନ ହରାଳେ ।୧୫। କୃଷ୍ଣ ଚଳାଳେ ଘନ୍ତ୍ରବାଣେ । ଭୌମ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ବଧବରଣେ ॥ କାଟିଲେ ମୁଣ୍ଡଗଣ୍ଡଭୁଜ । ନାଶିଲେ ରଥ
ଅଶ୍ୱଗଜ ।୧୬। ଯୋଧାଏ ଯେତେ ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର । ମାଇଲେ ହୋଇ ଚିନ୍ତାବସ୍ତ୍ର । ସୁଯଶ୍ଚ ରାଜାଙ୍କ ଘରେ । କୃଷ୍ଣ ଚେଦନ୍ତ ତହାଳରେ । ଗରୁଡ ପକ୍ଷ
ଅଘାତରେ । ଗଜମାନଙ୍କ ପିଟିଲେ ।୧୭। ଗରୁଡ ତୁଣ୍ଡ ପକ୍ଷନଖ । ଆଘାତେ ଗଜେ ପାଇ ଦୁଃଖ ॥ ପଳାଇ ପୁରରେ ପଶିଲେ । ନରକ ଯୁଦ୍ଧେଣ
ଦୁଲେ ।୧୮। ଗରୁଡ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ତଡନ୍ତେ । ନରକ କୋପବନ୍ତ ଚିତ୍ତେ ॥ ବଜ୍ର ଯେ ଶକ୍ତି ଧାରିଥିଲା । ସେଶକ୍ତି ଗରୁଡେ ପେଶିଲା ।୧୯। ସେ ଚକ୍ର
ତବ ପର୍ବତ । ତଳେ କୋହଲା ହତତେଜ ॥ ମାଳାରେ ପିଟିଲେ ହସ୍ତିକୁ । କଷ୍ଟ ନଲଗେ ଯେମନ୍ତ ତାକୁ ।୨୦। କୃଷ୍ଣେ ବାନ୍ଧିଲା ଅସ୍ତ୍ର ଯେତେ
ସକଳ କୋର୍ଣ୍ଣ ଭୁଜଙ୍ଗେ ॥ ଧରିନ ଶସ୍ତ୍ର ଶୂଳ ତାର । ଯେ କୃଷ୍ଣେ କରିବ ସଂହାର ॥ ତାହା ବାହାର କରୁ କରୁ । ଚକ୍ର ପେଶିଲେ ଶରେ ଗୁରୁ ॥ ଶୂଳ
ହାତ ହସ୍ତା ଆଗରେ । ବଜ୍ର ପଡ଼ିଲା ତା ଶିରରେ ॥ ଗଜମୁଣ୍ଡରେ ବସିଥିଲା । ତହାଳେ ଭୂମିରେ ପଡ଼ିଲା ।୨୧। ହେମ କର୍ଣ୍ଣକୁଣ୍ଡଳ ॥ ମଣ୍ଡିତ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ହରଃ । ଶଙ୍ଖଚକ୍ରଗଦାପଦ୍ମଧରଂ ଚତୁର୍ଭୁଜଂ କୃଷ୍ଣମ୍ । ଶ୍ରୀବତ୍ସକୌସ୍ତୁଭମଣିଂ ବନମାଳିନଂ ବିଷ୍ଣୁମ୍ ॥ ୧୧ ॥ ଅଳିପ୍ରସଙ୍ଗାତ୍ ସୁଖଦଂ ସୁରେଶ୍ବର ମାଳ୍ୟଂ ଗ୍ରହେ ଚନ୍ଦ୍ରପୁରେ ଦର୍ପଣରେ । ୧୨ । ରତ୍ନସ୍ଥ ତ୍ର କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ପୃଷ୍ଠେ ବୃନ୍ଦାବନେ ପଦ୍ମ ପ୍ରଜ୍ଞା ନନ୍ଦନବିଗ୍ରହରେ । ସର୍ବାଙ୍ଗ ସୁନ୍ଦର କମଳାସ୍ୟ ପୀତବସ୍ତ୍ର ଶୋଭିତ ଭୁଜଙ୍ଗଶୟନ ମହାମଣିଂ । ୧୩ । ଅସ୍ମିନ୍ ଶୀଳଂ ପ୍ରବେଶଂ ଦେବ ଦେବଂ ଗୋପଂ । ପାଞ୍ଚଜନ୍ୟ ପ୍ରଣତ ଶାର୍ଙ୍ଗ ଚକ୍ର ଦୁଷ୍ଟଦମନ ଧ୍ୟାୟ ।୪। ଭୂମିସ୍ତୁତି — ନମସ୍ତେ ଦେବଦେବେଶ ଶଙ୍ଖଚକ୍ରଗଦାଧର । ଭକ୍ତ୍ୟୋପାଦ୍ଧ୍ୟାନ୍ ପରମାତ୍ମନ୍ ନମୋଽସ୍ତୁ ତେ ।୧୫। ନମଃ ପଙ୍କଜନାଭାୟ ନମଃ ପଙ୍କଜମାଳିନେ । ନମଃ ପଙ୍କଜନେତ୍ରାୟ ନମସ୍ତେ ପଙ୍କଜାଙ୍ଘ୍ରୟେ । ୧୬ । ନମୋ ଭଗବତେ ତୁଭ୍ୟଂ ବାସୁଦେବାୟ ବିଷ୍ଣବେ । ପୁରୁଷାୟାଦିବୀଜାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣବୋଧାୟ ତେ ନମଃ ।୧୭। ଅଜାୟ ଜଗତ୍ପ୍ରିୟେ ଚତୁର୍ଣ୍ଣେ ନନ୍ଦଙ୍କ ସୁତେ । ପଦ୍ମ ବପ୍ନ ଭୂତାତ୍ମନ୍ ପରଂ-

ଦକ୍ଷ ହରଦେବ ଅଂ । ୧୮ । ଚତୁର୍ଭୁଜ ନାଭିପଦ୍ମ । ୨୦ । ଗରୁଡେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ ଉପରେ ଶୁକ୍ଳ ଚନ୍ଦ୍ରପାଦଦେ ଧୃତବାନ୍ । ୨୧ । ୨୨ ପ୍ରତପ୍ତ କାମ୍ବନଦେ ଯାନ ବୃନ୍ଦା ନିର୍ମ୍ମଳପ୍ରଭରେ । ମେରୋରିଂଶତି ମନ୍ଦରଶିଖରେ ମହାମଣିହାର୍ପଣ୍ଡଦିଙ୍କ । ୨୩ । ୨୪ । ଔଦାର୍ଯ୍ୟଂ ସ୍ବଧୀ ଭୂମିସ୍ତୁତିଭ ନମସ୍ତୁ ଇତ । ପରମାତ୍ମନ୍ ହେ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମିନ୍ । ୨୫ । ଯେନ ମନ୍ତ୍ରେଣ କୁନ୍ତ୍ୟାଃ ପ୍ରସାଦ ପୁଣ୍ଡରୀକାକ୍ଷ ତେନ ମନ୍ତ୍ରେଣ ଭଗବାନ୍ ନମସ୍ତେ ପଙ୍କଜଂ ନାଭୌ ଯସ୍ୟ ତସ୍ମୈ ଜଗତ୍କାରଣାୟେତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅତଏବ ପଦ୍ମଗର୍ଭସ୍ଥା ପଙ୍କଜମାଳା ବଦ୍ୟତେ ଯସ୍ୟ ତସ୍ମୈ ଏବମୂତଂ; ଧ୍ୟାୟେତ ପଙ୍କଜବତ୍ ସ୍ବପଦେ ତାପୋପଶମନେ ନେତ୍ରେ ଯସ୍ୟ ତସ୍ମୈ । ପଙ୍କଜବତ୍ ସୁପେଶଳୌ ପଙ୍କଜାଙ୍ଘ୍ରୀ ବା ଅଙ୍ଘ୍ରୀ ଯସ୍ୟ ତସ୍ମୈ ନମ ଇତ । ୨୯ । କୃଷ୍ଣ ଭଗବତେ ନାରଦଶଙ୍କର୍ଷଣ୍ଟୟାୟ ବାସୁଦେବାୟ ସର୍ବଭୂତାଶ୍ରୟାୟ ଅତଏବ ବିଷ୍ଣବେ ବ୍ୟାପିନେ । ନହ ସର୍ବଭୂତାଶ୍ରୟତ୍ବଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନସ୍ୟ

ତା ଶିର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ । ଧ୍ୱଜରେ ପକ୍ଷୀ ଅନାଇ । ଦେବତା ଋଷିଗଣେ ଧାଇଁ ॥ ହାହା ଶବଦେ ପାଧିକାଦେ । କୁସୁମ ବରଷି ମୁକୁନ୍ଦେ ॥ ସ୍ତୁତି ରଚନେ ସୁମଧୁରେ ।୧୧। ଭୂଦେବୀ ଅଛି ତାହା ପରେ ॥ ପ୍ରତପ୍ତ କାମ୍ବନଦ ବର୍ଣ୍ଣ । ରତ୍ନ କୁଣ୍ଡଳ ଦୀପ୍ତିମାନ ॥ ଚରୁଣପଦ୍ମ ମହାମଣି । ବଇଜୟନ୍ତୀ ମାଳ ଦେଇ ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚରଣେ ଭେଟିଲ ।୧୩। କରଯୋଡ଼ିଣ ପ୍ରଣମିଲ ॥ ଦେବେଶବନ୍ଦ୍ୟ ବଖାଣିବରେ । ସ୍ତୁତି ଆରମ୍ଭେ ଭକ୍ତିଭରେ ।୧୪। ଭୂମିସ୍ତୁତି ଦେବଦେବ ବନ୍ଦିବାର । ନମସ୍ତେ ଶଙ୍ଖଚକ୍ରଧର ॥ ନମସ୍ତେ ପରମପୁରୁଷ । ତୋରୂପ ଭକ୍ତଭାବରଣ । ୧୫। ପଙ୍କଜମାଳୀ ପଦ୍ମନାଭ ! ଦେବନୟନ ପଦ୍ମପାଦ ।୧୬। ନମସ୍ତେ କୃଷ୍ଣ ବାସୁଦେବ । ଶଢ଼ରଗାଭ ଆଦିଦେବ ॥ ପୂର୍ଣ୍ଣଜ୍ଞାନ ଭଗବାନ । ଶରଣ ନେଲି ନଭିଦେବ । ୧୭ । ହେ ଅଜ

ମାସ୍ମିନ୍ କମୋହନ୍ତୁ ତେ । ୨୮ । ତ୍ୱଂ ବୈ ସିସୃକ୍ଷୁ ରଜ ଉତ୍କଟଂ ପ୍ରଭୋ ତମୋନିରୋଧାୟ ବିଭର୍ଷ୍ୟସଂବୃତଃ । ସ୍ଥାନାୟ ସତ୍ତ୍ୱଂ ଜଗତୋ ଜଗତ୍ପତେ କାଳଃ ପ୍ରଧାନଂ ପୁରୁଷୋ ଭବାନ୍ ପରଃ ।୨୯। ଅହଂ ପୟୋ ଜ୍ୟୋତିରଥାନିଲୋ ନଭୋ ମାତ୍ରାଣି ଦେବା ମନ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ଚ କର୍ତ୍ତା ମହାନିତ୍ୟଖିଳଂ ଚରାଚରଂ ତ୍ୱୟ୍ୟଦ୍ୱିତୀୟେ ଭଗବନ୍ନୟଂ ଭ୍ରମଃ ।୩୦। ତସ୍ୟାତ୍ମଜୋଽୟଂ ତବ ପାଦପଙ୍କଜଂ ଭୀତଃ ପ୍ରପନ୍ନାର୍ତ୍ତିହରୋପସାଦିତଃ । ତତ୍ପାଲୟୈନଂ କୁରୁ ହସ୍ତପଙ୍କଜଂ ଶିରସ୍ୟମୁଷ୍ୟାଖିଳକଲ୍ମଷାପହଂ । ୩୧ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଇତି ଭୂମ୍ୟାର୍ଥିତୋ ବାଗ୍ଭିର୍ଭଗବାନ୍ ଭକ୍ତିନମ୍ରୟା । ଦତ୍ତ୍ୱାଭୟଂ ଭୌମଗୃହଂ ପ୍ରାବିଶତ୍ ସକଲର୍ଦ୍ଧିମତ୍ ॥ ୩୨ । ତତ୍ର ରାଜନ୍ୟକନ୍ୟାନାଂ ଷଟ୍ସହସ୍ରାଧିକାୟୁତଂ । ଭୌମାହୃତାନାଂ

ସମ୍ଭବତଃ କୁତଃ ତଦ୍ଧୋଗ୍ୟତ୍ୱଂ ତବାହ । ପୁରୁଷାୟ ସର୍ବସ୍ମାତ୍ କାର୍ଯ୍ୟାତ୍ ପୂର୍ବମେବ ସତେ । ପୂର୍ବମେବାହମିହାସମିତି ତତ୍ପୁରୁଷସ୍ୟ ପୁରୁଷତ୍ୱଂ ଶ୍ରୁତେଃ । ଏତଦପି କୁତଃ ଅଦବ୍ଧାଜାତ୍ୟ ଅଦେର୍କ୍କଗତ୍କାରଣସ୍ୟାପି କରଣାୟ । ଏବମପି ନ ମୃଦାଦିବଜ୍ଜାଡ୍ୟମିତ୍ୟାହ ପୂର୍ଣ୍ଣବୋଧାୟେତି । ୨୭ । ନନ୍ୱେବମପି ସ୍ୱସ୍ୟ କାରଣତ୍ୱ ପୂର୍ବଂ ସତ୍ତ୍ୱଂ ନ ସ୍ୟାଦତ ଆହ ଅଜାୟେତି । ସ୍ୱପୂମଜାୟ ସ୍ୱତଃ ସିଦ୍ଧାୟ ଅସ୍ୟ ଚ ଜଗତୋ ଜନୟିତ୍ରେ । ଉଭୟଥାପି କ୍ରମେଣ ହେତୁଦ୍ୱୟଂ ବ୍ରହ୍ମଣେ ବୃହତେ ଅନନ୍ତଶକ୍ତୟ ଇତି ଚ । ବୃହତ୍ତ୍ୱ ଅଜତ୍ୱଂ ଅନନ୍ତଶକ୍ତିତ୍ୱାତ୍ ତତ୍ଜନୟିତୃତ୍ୱମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ନନୁ ପିତ୍ରାଦୟଃ ପୁତ୍ରାଦୀନାଂ ଜନକାଃ ତେଷାଞ୍ଚ ତତ୍ପୂର୍ବେ । ତେଷାଞ୍ଚ ଭୂତାନି । ତେଷାଞ୍ଚ ସ୍ୱକର୍ମଦ୍ୱାରେଣ ଜୀବାଃ । କଥମହଂ ତବାହ ପରାବରାତ୍ମନ୍

ବସ୍ତୁର ଜନକ । ଅନନ୍ତ ଶକତି ଧାରକ ॥୨୭॥ ପିତା ପୁତ୍ର ହେତୁ ତୁହି । ଜୀବଙ୍କରୂପେ ହୋଇ ଦେହୀ ॥ ପୁଣିତୁ ପରମାତ୍ମା ହୋଇ । ନମୋ ନମସ୍ତେ ମହାବାହୁ ।୨୮। ସୃଷ୍ଟି ନିମନ୍ତେ ରଜୋଗୁଣେ । ସ୍ୱରୂପକରୁ ଭୂଷଣ ॥ ପୁଣି ସେ ସୃଷ୍ଟି ନାଶପାଇଁ । ତମୋଗୁଣ ତୁ ଥାଉବହି ॥ ପୁଣି ବରଜି ସୃଷ୍ଟିସ୍ଥିତି । ସତ୍ତ୍ୱ ହୋଇ ତୁ ଜଗପତି ॥ ତୁ କାଳ ପ୍ରଧାନ ପୁରୁଷ । ପରମଅଛୁ ଜଗଦୀଶ ।୨୯। ପୃଥିବୀ ଅପ ଜ୍ୟୋତି ବାତ । ଆକାଶ ପଞ୍ଚଭୂତମାତ୍ର ॥ ଦେବତା ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଓ ମନ । ଅହଙ୍କାର ଆଉ ମହାନ ॥ ଏଆଦି ଅଖିଳ ସଂସାର । ତୋହଠୁ ନୁହେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରମାତ୍ର ॥ କେବଳ ବୁଝିବାକୁ ଭ୍ରମ । ତୁ ଅଦ୍ୱିତୀୟ ଭଗବାନ ।୩୦। ହେସ୍ୱାମୀ ଏନରକ ସୁତ । ନାମ ଏହାର ଭଗଦତ୍ତ ॥ ଭୟେ ତୁମ୍ଭର ଚରଣରେ । ଶରଣ ଗଲା ମୋ ଅଙ୍ଗରେ । ଶରଣ ଦୁଃଖ ନାଶ ତୁହି । ଏହାକୁ ରଖ କୃପା ବହି ॥ ସକଳ ପାପ ଯେତେ ଥାଏ । ସେ ପଦ୍ମହସ୍ତ ଏହା ଶିରେ ॥ ଲଗାଇ ରଖ ଏ ବାଳକେ । ମୋ ବଂଶ ରଖ ଏହି ଦୁଃଖେ ।୩୧। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଏତେ କହିଲା ଧରଣୀର । ବଚନେ ସନ୍ତୋଷେ ଶ୍ରୀଧର ॥ ଅଭୟ ବର ବାଳେ ଦେଲେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଷଟ୍‌ତ୍ରିଂଶଦ୍ଧିଷମ୍ୟ ଗଜଭ୍ୟୋ ଦଦୁଃଶେ ହରଃ । ୩୩ । ତଂ ପ୍ରବିଷ୍ଟଂ ସ୍ତ୍ରିୟୋ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ନରବର୍ଯ୍ୟଂ ବିମୋହିତାଃ । ମନସା ବବ୍ରିରେଽଭୀଷ୍ଟଂ ପତିଂ ଦୈବୋପସାଦିତଂ । ୩୪ । ଭୂୟାତ୍ପତିରୟଂ ମହ୍ୟଂ ଧାତା ତଦନୁମୋଦତାଂ । ଇତି ସର୍ବାଃ ପୃଥକ୍ କୃଷ୍ଣେ ଭାବେନ ହୃଦୟଂ ଦଧୁଃ । ୩୫ । ତାଃ ପ୍ରାହିଣୋଦ୍ଦ୍ୱାରବତୀଂ ସୁମୃଷ୍ଟବିରଜୋଽମ୍ବରାଃ । ନରଯାନୈର୍ମହାକୋଶାନ୍ ରଥାଶ୍ୱାନ୍ ଦ୍ରବିଣଂ ମହତ୍ । ୩୬ । ଐରାବତକୁଲେଭାଂଶ୍ଚ ଚତୁର୍ଦନ୍ତାଂସ୍ତରସ୍ୱିନଃ । ପାଣ୍ଡୁରାଂଶ୍ଚ ଚତୁଃଷଷ୍ଟିଂ ପ୍ରେଷୟାମାସ କେଶବଃ । ୩୭ । ଗତ୍ୱା ସୁରେନ୍ଦ୍ରଭବନଂ ଦତ୍ତ୍ୱାଽଦିତ୍ୟୈ ଚ କୁଣ୍ଡଲେ । ପୂଜିତସ୍ତ୍ରିଦଶେନ୍ଦ୍ରେଣ ମହେନ୍ଦ୍ରାଣ୍ୟା ଚ ସପ୍ରିୟଃ । ୩୮ । ଚୋଦିତୋ ଭାର୍ଯ୍ୟୟୋତ୍ପାଟ୍ୟ ପାରିଜାତଂ ଗରୁତ୍ମତି । ଆରୋପ୍ୟ ସେନ୍ଦ୍ରାନ୍ ବିବୁଧାନ୍ ନିର୍ଜିତ୍ୟୋପାନୟତ୍ପୁରଂ । ୩୯ ।

ଇତ୍ୟାହ । ପିବାଦ୍ୟାମୃକତ୍ୱାତ୍ତ୍ୱମେବ ଜନକ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୮ । ନନୁ ଗୁଣା ବହ୍ୱୋତ୍ପତ୍ତ୍ୟାଦିହେତବସ୍ତେ ଚ ପ୍ରଧାନସ୍ୟୈବ ତସ୍ୟ ଚ ପୁରୁଷଃ କ୍ଷୋଭକସ୍ତଥ କାଲୋ ନିମିତ୍ତମିତି ପ୍ରସିଦ୍ଧଂ କଥମାହ ତ୍ୱଂ ବା ଇତି । ତମସୋ ଧାରଣେଽପ୍ୟସତ୍ତ୍ୱତଏବ ସ୍ଥାନାୟ ପାଳନାୟ ଜଗତଃ ସୃଷ୍ଟ୍ୟାଦ୍ୟର୍ଥଂ ଉତ୍ପନ୍ନଂ ରଜଆଦ ତ୍ୱମେବ ବିଭର୍ଷି ସ୍ୱୀକରୋଷୀତ୍ୟର୍ଥଃ । କାଳପ୍ରଧାନପୁରୁଷାଶ୍ଚ ତ୍ୱଦ୍ଭିନ୍ନା ନ ସନ୍ତି ତ୍ୱନ୍ମୁଖାଃ ପରଃସର୍ବାନ୍ୟଭକ୍ତିଃ । ଅତସ୍ତ୍ୱମେବ ଜଗନ୍ନିୟନ୍ତେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୯ । କାର୍ଯ୍ୟକାରଣପ୍ରପଞ୍ଚସ୍ୟ ତଦବ୍ୟତିରେକଂ ତସ୍ୟ ଚ ସର୍ବାତ୍ୟତିରେକମୁପପାଦୟନ୍ନାହ ଅହଂ ଭୂମିଃ । ମାଙ୍କାଣୀତି ଦେବା ମନଇତି ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣୀତି ଚ ବିବୁଧାନ୍ତଃ ରଜାର୍ଯ୍ୟାଣି । କର୍ତ୍ତା ଅହଙ୍କାରଃ । ୩୦ । ଏବଂ ସ୍ଥିତ୍ୱା ପ୍ରାର୍ଥୟତେ ତତସ୍ତେଭ୍ୟୋ ନେ ପ୍ରପନ୍ନାର୍ତ୍ତିହର ତସ୍ୟ ନରକସ୍ୟ ଆତ୍ମଜୋଽୟଂ ଭଗଦତ୍ତୋ ନାମ ଭୀତଃ ଅତଏବ ମହ୍ୟା ତବ ପାଦପଙ୍କଜଂ ପ୍ରପନ୍ନ ଇତି ଭଃ । ୩୧ । ଅବସ୍ଥଂ ଦତ୍ତ୍ୱା । ୩୨ । ଶତାଧି କମିତ୍ୟପି

ଭୌମନଗରେ ପ୍ରବେଶିଲେ ॥ ସର୍ବଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟେ ପୂର୍ବ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ୩୨ । ବଳେ ଜିଣି ସେ ଗଜଗଣ ॥ ଷୋଳସହସ୍ର ଗଜସୁତା । ହରି ରଖିଛି ଦେବ ଭର୍ତ୍ତା ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ । ବସ୍ତ୍ରିତ ଆନନ୍ଦିତ ହେଲେକ ॥ ସୁନ୍ଦର ନରବରେ ଗୃହ । ନାରୀଏ ବିମୋହିତ ହୋଇ ॥ ଦଇବେ ଆଗତ ଏ ବୀର ହେଉନ୍ତୁ ଆମ୍ଭ ପ୍ରାଣେଶ୍ୱର ॥ ଦଇବ କରୁ ଅଙ୍ଗୀକାର । ମୋପତି ହେଉନ୍ତୁ ଏ ନର ॥ ଏମନ୍ତ ସଙ୍କଳ୍ପ ବାନ୍ଧିଲେ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ବର ମନାସିଲେ । ୩୪, । ୩୫ । ସୁବସ୍ତ୍ର ଭୂଷଣେ ମଣ୍ଡିଲେ । କନ୍ୟାଙ୍କୁ ଯାନେ ବସାଇଲେ ॥ ଧନ ରତନ ଅଳ୍ପ ଯେତେ । ରଥ ତୁରଗ ଗଜ ନିଅେ ॥ ଐରାବତ ଗଜସମ ଚତୁର୍ଦନ୍ତ ବେଗ ବାନ ॥ ଚଉଷଠି ହସ୍ତୀ ଏ ସକଳ । ଦ୍ୱାରକା ପେଶିଲେ ତତ୍କାଳ । ୩୬ ୩୭ । ସେଠାରୁ ସ୍ୱର୍ଗ ପୁରେ ଗଲେ । କୁଣ୍ଡଳ ଅଦିତଙ୍କୁ ଦେଲେ ॥ ଇନ୍ଦ୍ର ଇନ୍ଦ୍ରାଣୀ ସହିତରେ । କୃଷ୍ଣେ ପୂଜିଲେ ସମାଦରେ । ୩୮ । ସ୍ୱର୍ଗରୁ ଫେରିବା କାଳରେ । ସତ୍ୟଭାମାଙ୍କ ପ୍ରେରଣାରେ ॥ ଉପାଡ଼ି

ସ୍ଥାପିତଃ ସତ୍ୟଭାମାୟା ଗୃହୋଦ୍ୟାନୋପଶୋଭନଃ । ଅନ୍ୱଗୁର୍ମ୍ମରାଃ ସ୍ୱର୍ଗାତ୍ ତଦ୍‌ଗନ୍ଧାସବଲମ୍ପଟାଃ । ୪୦ । ଯଯାଚ ଆନମ୍ୟ କିରୀଟକୋଟିଭିଃ ପାଦୌ ସ୍ପୃଶନ୍ନଚ୍ୟୁତମର୍ଥସାଧନଂ । ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ଏତେନ ବିଗୃହ୍ୟତେ ମହାନ୍ ଅହୋ ସୁରାଣାଞ୍ଚ ତମୋ ଧିଗାଢ୍ୟତାଂ । ୪୧ । ଅଥୋ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଏକସ୍ମିନ୍ ନାନାଗାରେଷୁ ତାଃ ସ୍ତ୍ରିୟଃ । ଯଥୋପଯେମେ ଭଗବାନ୍ ତାବଦ୍ରୂପଧରୋଽବ୍ୟୟଃ । ୪୨ । ଗୃହେଷୁ ତାସାମନପାଯ୍ୟତର୍କ୍ୟକୃତ୍ ନିରସ୍ତସା-

ଲାତବ୍ୟଂ । ଯଥାହ ଶ୍ରୀପରାଶରଃ । କନ୍ୟାପୁରେ ସ କନ୍ୟାନାଂ ଷୋଡ଼ଶାତୁଲ ବିକ୍ରମଃ । ଶତାଧିକାନି ଦଦୃଶେ ସହସ୍ରାଣି ମହାମତେ ଇତି । ବିକେଷ୍ୟ ଭିର୍ଯ୍ୟପଲକ୍ଷଣଂ ସିଦ୍ଧାଦିଷ୍ୟପ୍ୟେଷ୍ୟତି । ତଥାଚ ତେନୈବୋକ୍ତଂ । ଦେବସିଦ୍ଧାସୁରାଦୀନାଂ ନୃପାଣାଞ୍ଚ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ । ହୃତ୍ୱା ହି ସୋଽସୁରଃ କନ୍ୟାରୁରୋଧ-ନିକେତନେ ଇତି । ୩୩।୩୪। ପ୍ରାହ୍ନେଣୋତ୍ ପ୍ରସ୍ଥାପୟାମାସ । ସୁମୁଖ୍ୟାଃ କମନୀୟାଙ୍ଗ୍ୟଶ୍ଚ ଚତୁର୍ଦ୍ଦନ୍ତସ୍ୱରସ୍ତ ତାଃ । ନରଯାନୈଃ ଶିବିକାଭିଃ ଅପିଚ ମହା-କୋଷାନ୍ନିତି । ୩୫।୩୬। ସହିତୃଃ ସତ୍ୟଭାମାସହିତଃ । ୩୮ । ୩୯ । ଗୃହୋଦ୍ୟାନଂ ନିଷ୍କୁଟଂ ତଦୁପଶୋଭୟତି ଯଃ । ୪୦ । ସେନ୍ଦ୍ରାନ୍ ବହୂନାନ୍ ନାର୍ଦ୍ଦ୍ରୟତି ଇନ୍ଦ୍ରାଦୀନାଂ ଯସ୍ମିନ୍ ସଂଗ୍ରାମ ଉକ୍ତସ୍ତବ ନନୁ କଥଂ ସଂଯାଚିତସ୍ତମନୋରଥେନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେନ ମହେନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ସଂଗ୍ରାମ ଇତ୍ୟାହ ଯଯାଚ ଇତି ଅତ୍ୟନ୍ତମର୍ଥସାଧନମିତି ଚ କର୍ମଦ୍ୱୟଂ ଯାଚତିଧାତୋଃ । ବିଗୃହ୍ୟତେ ବିଗ୍ରହଂ କରୋତି ମହାନପି । ତମଃ କ୍ରୋଧଃ ଅତ୍ୟନ୍ତାଂ ଧନିକତାଂ ଧିଗିତି । ୪୧ । ଯଥା ଯଥାବତ୍ । ଅନେନ ଦେବକନ୍ୟାଦିବିଷ୍ଣୁକନ୍ୟାସମାଗମୋଽପି ପ୍ରତିଗୃହଂ ଯୌଗପଦ୍ୟେନ ସୂଚିତଃ । ଅବ୍ୟୟଃ ଯଦ୍‌ଦ୍ୱାପି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏବ । ୪୨ । ଅହୋ ଭାଗ୍ୟଂ ନାସାଂ ମିତ୍ୟାହ ଚିଭିଃ । ଗୃହେଷ୍ୱିତି ଅତର୍କ୍ୟାଣି କର୍ମାଣି କରୋତି ତଥା ସଃ । ନିରସ୍ତଂ ସାମ୍ୟମତିଶୟଶ୍ଚ ଯେନ ସାମ୍ୟ-

ପାରିଜାତ ଦ୍ରୁମ । ଗରୁଡ଼େ ସ୍ଥାପି ନରୋତ୍ତମ ॥ ଅଣନ୍ତେ ଇନ୍ଦ୍ରାଦ ଅମରେ । ଯୁଝନ୍ତେ ହାରିଲେ ସମରେ ॥ ଦ୍ୱାରକା ପୁରେ ନରହରି । ମିଳିଲେ ପାରିଜାତ ଧରି । ୩୯। ସ୍ୱର୍ଗ ଭୂମିରେ ତାପଙ୍ଗରେ । ଅସିଲେ ସୁଗନ୍ଧ ଲୋଭରେ ॥ ସତ୍ୟଭାମାର ପୁରଦ୍ୱାରେ । ରଚିତ ରମ୍ୟ ଉଦ୍ୟାନରେ । ରୋପିଲେ ପାରିଜାତ ନେଇ । ସୁଗନ୍ଧେ ଦ୍ୱାରକା କମ୍ପାଇ ।୪୦। ଦେଖ କି ବୋଧ ଦେବଙ୍କର । କାର୍ଯ୍ୟ ପଡ଼ିବାରୁ ନିକର ॥ ଅଚ୍ୟୁତ ଚରଣେ ମସ୍ତକ । ଲଗାଇ ମାଗିଲେ ସ୍ୱମୁଖ ॥ ସାମାନ୍ୟ ପାରିଜାତ ପାଇଁ । କୃଷ୍ଣେ ଯୁଝିଲେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ।୪୧। ନରକାସୁର ପୁରୁ ହରି । ଆଣିଲେ ଯେତେ ରାଜନାରୀ ॥ ବରିଲେ ଗୃହେ ଏକକ୍ଷଣେ । ଭେଦିକ ସ୍ୱରୂପେ ଆପଣେ ॥ ରମିଲେ ଯଥା ବିଧାନରେ ।୪୨। ତାହାଙ୍କ ମନଅନୁସାରେ । ସବୁଙ୍କ ଗୃହ ତୁଲ୍ୟ ନୁହେ । କେହି କାହାରୁ ନବଳାଏ ॥ ବେଶ ଭୂଷଣ ଶଯ୍ୟାଦିରେ । ହଂସନ୍ତି ନାହିଁକେ କାହାରେ ॥ ଏମନ୍ତ ନାରୀଙ୍କ ଭବନେ । ହସ୍ତିନ୍ତେ

ଙ୍ଖ୍ୟାତଶଯ୍ୟେଷ୍ୱବସ୍ଥିତଃ । ରେମେ ରମାଭିର୍ନିଜକାମସମ୍ପ୍ଲୁତୋ ଯଥେତରୋ ଗାର୍ହକମେଧିକାଂଶ୍ଚରନ୍ । ୪୩ । ଇତ୍ଥଂ ରମାପତିମବାପ୍ୟ ପତିଂ ସ୍ତ୍ରିୟସ୍ତା ବ୍ରହ୍ମାଦୟୋଽପି ନ ବିଦୁଃ ପଦବୀଂ ଯଦୀୟାଂ । ଭେଜୁର୍ମୁଦାବିରତମେଧିତୟାନୁରାଗ ହାସାବଲୋକନବସଙ୍ଗମଜଳ୍ପଲଜ୍ଜାଃ । ୪୪ । ପ୍ରତ୍ୟୁଦ୍ଗମାସନବରାର୍ହଣପାଦଶୌଚ ତାମ୍ବୂଲବିଶ୍ରମଣବୀଜନଗନ୍ଧମାଲ୍ୟୈଃ । କେଶପ୍ରସାରଶୟନସ୍ନପନୋପହାର୍ୟୈ-ର୍ଦାସୀଶତା ଅପି ବିଭୋର୍ବିଦଧୁଃ ସ୍ମ ଦାସ୍ୟଂ ॥ ୪୫ ॥ ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ପାରିଜାତହରଣନରକବଧୋ ନାମ ଏକୋନଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ

• ଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ

ଶ୍ରୀବାଦରାୟଣିରୁବାଚ । କର୍ହିଚିତ୍ ସୁଖମାସୀନଂ ସ୍ୱତଳ୍ପସ୍ଥଂ ଜଗଦ୍‌ଗୁରୁଂ । ପତିଂ ପର୍ଯ୍ୟଚରଦ୍ଭୈଷ୍ମୀ ବ୍ୟଜନେନ ସଖୀଜନୈଃ । ୧ ।

ଷାଂ ତେଷୁ ଗୃହେଷୁ ଅନପାୟୀ ଅବସ୍ଥିତଃ । ରମାଭିର୍ଲକ୍ଷ୍ମ୍ୟା ଅଂଶଭୂତାଭିଃ ନିଜକାମସମ୍ପ୍ଲୁତଃ ସ୍ୱାନନ୍ଦପରିପୂର୍ଣ୍ଣଃ । ଗାର୍ହକମେଧିକାନ୍ ଗୃହସ୍ଥଧର୍ମାନ୍ ୪୩ । ଅନୁରାଗଂ ହାସଯୁକ୍ତମବଲୋକଞ୍ଚ ଚତୁର୍ଣ୍ଣାଂ ନବଧର୍ମଃ ଯଦ୍ୱତ୍ କଲହଞ୍ଚ ତସ୍ମିନ୍ ଲଜ୍ଜାଶ୍ଚ ଯେଷୁ । ୪୪ । ବିଶ୍ରମଣଂ ପାଦସମ୍ବାହନଂ । କେଶପ୍ରସାରଃ କେଶସାଧନଂ ଦାସୀନାଂ ଶତାନି ଯାସାଂ ତା ଅପି ସ୍ୱୟଂ ବିଭୋର୍ଦାସ୍ୟଂ ବିଦଧୁଃ । ୪୫ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ଭାବାର୍ଥ ଦୀପିକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଏକୋନଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୫୯ ।

ଅଥ ଷଷ୍ଟିତମେ କୃଷ୍ଣଃ ପରିହାସେନ ରୁକ୍ମିଣୀ । କୋପୟିତ୍ୱା ତତଃ ପ୍ରେମକଲହେ ତାମସାନ୍ତ୍ୱୟତ୍ ॥ ଗ୍ରାମ୍ୟଗ୍ରାମଜଳାନନ୍ଦମହୋଦଧି-

---

ଆନନ୍ଦ ଯେବେ ॥ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ଅଂଶ ନାରୀଗଣେ । ରମନ୍ତି ଅଭୀଷ୍ଟ ଦୈବ ଥିଲେ ॥ ସାମାନ୍ୟ ଗୃହସ୍ଥଜନ ପରି । କାଳ କାଟନ୍ତି ନରହରି ।୪୩। ବ୍ରହ୍ମାଦି ଯାହାଙ୍କ ଚରଣ । ନପାନ୍ତି ସେବି ଅନୁକ୍ଷଣ ॥ ସେ ଶ୍ରୀପତିଙ୍କୁ ପତି ପାଇ ॥ ନାରୀଏ ଆନନ୍ଦିତ ହୋଇ ॥ ମଧୁର ହାସ ଅନୁରାଗ । କଟାକ୍ଷ ନବ ନବ ସଙ୍ଗ ॥ ବଚନ କଥା କାମ ଲଜେ । ଦିନ କାଟିଲେ କାମରଙ୍ଗେ ।୪୪। ପ୍ରତି ନାରୀର ଶତଦାସୀ । ଥିଲେହେଁ ସର୍ବେ କୃଷ୍ଣେ ଆସି ॥ ନିଜେ ଆସନ ପାଦ୍ୟ ଦେଇନ୍ତି । ଚରଣ ଧୋଇ ଗନ୍ଧେ ଜ୍ୟନ୍ତି ॥ ବୈସନ୍ତି ଦିଅନ୍ତି ତାମ୍ବୂଳ । ପଙ୍ଖନ୍ତି ଦେଇ ଗନ୍ଧମାଲ୍ୟ ॥ ବାନ୍ଧିଦିଅନ୍ତି କେଶ କୃଷ୍ଣ । ସ୍ୱପ୍ନେ ଶୟନେ ଅଙ୍ଗେ ମିଶା ।୪୫। ସେହିରି ଚରଣ କମଳେ । ସେଷ୍ଟିଛିତର ମତିବଳେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ପାରିଜାତହରଣ ନରକବଧୋ ନାମ ଏକୋନଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୫୯।

ଯତ୍ରେତଲ୍ଲୀଳୟା ବଶଂ ସୃଷ୍ଟ୍ୟାଦ୍ୟବଗଣ୍ଣରଃ । ସ ହ ଭାତଃ ସ୍ୱସେତୁନାଂ ଗୋପୀଥାୟ ଯଦୁଷ୍ୱଳଃ । ୨ । ତସ୍ମିନ୍ନନ୍ତର୍ଗୃହେ ଭ୍ରାଜନ୍ ଭ୍ରାଦାମବିଲମ୍ବିନା । ବିରାଜତେ ବିତାନେନ ଦୀପୈର୍ମଣିମୟୈରପି । ୩ । ମଲ୍ଲିକାଦାମଭିଃ ପୁଷ୍ପୈର୍ଦ୍ଵିରେଫକୁଳନାଦିତେ । ଜାଳରନ୍ଧ୍ର ପ୍ରବିଷ୍ଟୈଶ୍ଚ ଗୋଭିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରମସୋଽମଲୈଃ । ୪ । ପାରିଜାତବନାମୋଦବାୟୁନୋଦ୍ୟାନଶାଳିନା । ଧୂପୈରଗୁରୁଜୈ ରାଜନ୍ ଜାଳରନ୍ଧ୍ରବିନିର୍ଗତୈଃ । ୫ । ପୟଃଫେନନିଭେ ଶୁଭ୍ରେ ପର୍ଯ୍ୟଙ୍କେ କଶିପୂତ୍ତମେ । ଉପତସ୍ଥେ ସୁଖାସୀନଂ ଜଗତାମୀଶ୍ୱରଂ ପତିଂ । ୬। ବାଳବ୍ୟଜନମାଦାୟ ରତ୍ନଦଣ୍ଡଂ ସଖୀକରାତ୍ । ତେନ ବୀଜୟତୀ ଦେବୀ ଉପାସାଞ୍ଚକ୍ର ଈଶ୍ୱରଂ । ୭ । ସୋପାଚ୍ୟୁତଂ କ୍ୱଣୟତୀ ମଣିନୂପୁରାଭ୍ୟାଂ ରେଜେଽଙ୍ଗୁଳୀୟବଳୟବ୍ୟଜନାଗ୍ରହସ୍ତା । ବସ୍ତ୍ରାନ୍ତଗୂଢ-

ଵାତମ୍ବନୈଃ । ରୁକ୍ମିଣ୍ୟା ପ୍ରେମକଳହଦ୍ୱାରକୈଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟମାଧୁର୍ଯ୍ୟମାହ ଦ୍ଵାଭ୍ୟାଂ । ୨ । ବକ୍ଷ୍ୟମାଣଂ ରୁକ୍ମିଣ୍ୟାଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ପରମଂ ପ୍ରେମ ସମ୍ଭାବୟିତୁଂ ତସ୍ୟୋକ୍ତ ମେବ ତତ୍ତ୍ୱମନୁସ୍ମାରୟତି ଯସ୍ୟେତି । ୨ । ଅବେୌ ତାବତ୍ ବିଭିଃ ଶ୍ଳୋକୈର୍ମନ୍ଦିରମନୁବର୍ଣ୍ଣୟତି ତସ୍ମିନ୍ନିତି । ତତ୍ରତ୍ୟୈର୍ନାନାଭାବପ୍ରସିଦ୍ଧମାଳାନ୍ତ ମୁକ୍ତାଦାମାନ ତେଷାଂ ବିଲମ୍ବାଃ ସନ୍ତି ଯସ୍ମିନ୍ ତେନ ବିତାନେନ ବିରାଜତେ । ଦୀପସ୍ତମ୍ଭାନାଂ ବିରାଜତ୍ପଦେନାନ୍ୱୟଃ ।୩ । ସୁଗନ୍ଧତୟା ଦ୍ଵିରେଫକୁଳୈର୍ନାଦିତେ । ପ୍ରବେଶଭି ଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରରଶ୍ମିଭିଃ । ୪ । ନିର୍ଗତୈଃ ଅଗୁରୁସମ୍ଭୂତୈର୍ଧୂପୈଃ ଶ୍ଳେଷ୍ମୈତ୍ୟେତମନୋହରତ୍ୱଂ ଦର୍ଶିତଂ । ୫ । ପୟଃଫେନଃ କ୍ଷୀରସ୍ୟ ଫେନଃ ଫେନପୂଫେନ ଇବ ମୃଦୁନ । ପର୍ଯ୍ୟଙ୍କସ୍ତୂଳଉତ୍ତମେ ହଂସତୂଲଭାସ୍ୱା ଉପତସ୍ଥେ ଅସେବତ ।୬। ତଦେବାହ୍ଵଳଯୁତ ବାଳବ୍ୟଜନମିତି ।୭। ଉପାରୂଢନବ୍ୟଛନ୍ନ ସମୀପେ ସା ମଣିନୂପୁରାଭ୍ୟାଂ ରେଜେ । କ୍ୱଣୟତୀ ମଣିମୟେୌ ନୂପୁରେୌ କୁର୍ବନ୍ତୀ । ତଥା ଅଙ୍ଗୁଳୀୟବଳୟବ୍ୟଜନାନ ଅଗ୍ରହସ୍ତେ

ଶ୍ରୀଧରସ୍ୱାମିକୃତଭାବ ।– ଧନେପଲ୍ୟଙ୍କେ ଜଗପ୍ରଭୁ । ଅନନ୍ଦେ ବସିଛ ଅଛନ୍ତି ॥ ସଖିଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଗୃହ ମଧ୍ୟରେ । ରୁକ୍ମିଣୀ ସେବନ୍ତି ପାଦରେ ଲୀଳାରେ ସେ ବିଶ୍ୱ ସୃଜନ । ପାଳନ ଅନ୍ତ ସଂହାରଣ । କରନ୍ତି ସୃଷ୍ଟି ରକ୍ଷାପାଇଁ । ସେ ଏବେ ଜନ୍ମ ଯଦୁ ହୋଇ ।୨। ଯାହେଲ ଗୃହେ ମୁକ୍ତାଝର ଝଞ୍ଜା ଚନ୍ଦ୍ରୁଆ ହେଉଛି ସ୍ଥାପନ ॥ ଜଳଇ ମଣି ଦୀପାବଳ ।୩। ମଲ୍ଲୀ ମାଳାରେ ଗୁଞ୍ଜେ ଅଳି । ଗବାକ୍ଷ ଜାଳେ ଚନ୍ଦ୍ରକାର ॥ ମଣ୍ଡଇ ମନ୍ଦିରଅନ୍ତର ।୪। ଉଦ୍ୟାନ ପାରିଜାତ ଗନ୍ଧ । ବହେ ପବନ ମନ୍ଦମନ୍ଦ ॥ ଅଗୁରୁ ଧୂପ ଗନ୍ଧ ଧୀରେ । ଗବାକ୍ଷ ରନ୍ଧ୍ରୁ ବାହାରେ ।୫। ଦୁଗ୍ଧ ଫେନ ସମାନ ଦିଶେ ଶଯ୍ୟାରେ ବସେ ଜଗନ୍ନାଥ ॥ ରୁକ୍ମିଣୀ ପତି ସେବାପାଇଁ ।୬। ସଖୀ କରରୁ ହିଙ୍କି ନେଇ ॥ ରତନ ଦଣ୍ଡ ଚାମରରେ । ବିଞ୍ଚନ୍ତି ଜଗତ ଈଶ୍ୱରେ ।୭ ଚାମର ଧରନ୍ତେ ମୁଠାରେ । ଅଙ୍ଗୁଳିମୁଦି ତେଜ ଛୁରେ ॥ ମଣିନୂପୁର ପାଦେ ବାଜେ । ମେଖଳା ନାଦ ମଧ୍ୟରେ ସାଜେ ।ହିଳ ବସନେ ଗୁପ୍ତ କୁଚେ ।

କୁଚକୁଙ୍କୁମଶୋଣହାରଭାସା ନିତମ୍ବଧୃତୟା ଚ ପରାର୍ଦ୍ଧ୍ୟକାଞ୍ଚ୍ୟା । । ତାଂ ରୁକ୍ମିଣୀଂ ଶ୍ରିୟମନନ୍ୟଗତିଂ ନିରୀକ୍ଷ୍ୟ ଯା ଲୀଳୟା ଧୃତତନୋରନୁରୂପରୂପା । ପ୍ରୀତଃ ସ୍ମୟନ୍ନଳକକୁଣ୍ଡଳନିଷ୍କକଣ୍ଠବକ୍ତ୍ରୋଲ୍ଲସତ୍ସ୍ମିତସୁଧାଂ ହରିରାବଭାଷେ । ୯ । ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ— ରାଜପୁତ୍ରୀପ୍ସିତା ଭୂପୈର୍ଲୋକପାଲବିଭୂତିଭିଃ । ମହାନୁଭାବୈଃ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭୀ ରୂପୌଦାର୍ଯ୍ୟବଲୋର୍ଜ୍ଜିତୈଃ । ୧୦ । ତାନ୍ ପ୍ରାପ୍ତାନର୍ଥିନୋ ହିତ୍ୱା ଚୈଦ୍ୟାଦୀନ୍ ସ୍ମରଦୁର୍ମଦାନ୍ । ଦତ୍ତାଂ ଭ୍ରାତ୍ରା ସ୍ୱପିତ୍ରା ଚ କସ୍ମାନ୍ନୋ ବବୃଷେଽସମାନ୍ । ୧୧ । ରାଜଭ୍ୟୋ ବିଭ୍ୟତଃ ସୁଭ୍ରୁ ସମୁଦ୍ରଂ ଶରଣଂ ଗତାନ୍ । ବଲବଦ୍ଭିଃ କୃତଦ୍ୱେଷାନ୍ ପ୍ରାୟସ୍ତ୍ୟକ୍ତନୃପାସନାନ୍ । ୧୨ । ଅସ୍ପଷ୍ଟବର୍ତ୍ମନାଂ ପୁଂସାମଲୋକପଥମୀୟୁଷାଂ ଆସ୍ଥିତାଃ ପଦବୀଂ ସୁଭ୍ରୁ ପ୍ରାୟଃ ସୀଦନ୍ତି ଯୋଷିତଃ । ୧୩ । ନିଷ୍କିଞ୍ଚନା ବୟଂ

ହସ୍ତାଗ୍ରେ ଯସ୍ୟା ସା । ଚନ୍ଦ୍ରନ୍ୟେନ ଗୃହୀତୌ ସ୍ତନୌ କୁଚୌ ତୟୋଃ କୁଙ୍କୁମ ତେନ ଶୋଣୋହାରସ୍ତସ୍ୟ ଭାସା । ତଥା ନିତମ୍ବେ ଧୃତା ଯା ପରାର୍ଦ୍ଧ୍ୟା ଅମୂଲ୍ୟା କାଞ୍ଚୀ ତୟା ଚ ରେଜେ ।୮। ତାଂ ନିରୀକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରୀତଃ ସନ୍ ସ୍ମୟମାନୋ ହରିରାବଭାଷେ । କଥଂଭୂତାଂ । ଯା ଲୀଳୟା ଧୃତନରପତନୋସ୍ତସ୍ୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଅନୁରୂପରୂପା ଅନୁରୂପଂ ରୂପଂ ଯସ୍ୟାସ୍ତାଂ । ଯଥୋକ୍ତଂ ଶ୍ରୀପରାଶରେଣ । ଦେବତ୍ୱେ ଦେବଦେହେୟଂ ମନୁଷ୍ୟତ୍ୱେ ଚ ମାନୁଷୀ ବିଷ୍ଣୋର୍ଦେହାନୁରୂପାଂ ବୈ କରୋତ୍ୟେଷାତ୍ମନସ୍ତନୁମିତି । କଣ୍ଠଅଲଙ୍କାରୈଃ କୁଣ୍ଡଳାଭ୍ୟାଂ ନିଷ୍କେଣ ପଦକେନୋଲ୍ଲସତ୍କଣ୍ଠେନ ଚ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିକ୍ଷୁ ଶୋଭିତେ ବକ୍ତ୍ରେ ଉଲ୍ଲସନ୍ତ ସ୍ମିତସୁଧା ଯସ୍ୟାସ୍ତାଂ ୯ । ସଙ୍କର୍ଷଣୟୁକ୍ତାନ୍ମା ଅପି ତବ ବୃଦ୍ଧିର୍ମନ୍ଦେତ୍ୟାଶଙ୍କ୍ୟୈକାନ୍ତରାଜପୁତ୍ରୀତ୍ୟାଦ୍ୟେକାଦଶଭିଃ । ହେ ରାଜପୁତ୍ରି ଲୋକପାଲାନାମିବ ବିଭୂତୟୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଂ ଯେଷାଂ ତୈସ୍ତଥା ମହାପ୍ରଭାବୈର୍ବିବେଦ୍ଧ୍ୟ ରୂପାଦିଭିରୂର୍ଜ୍ଜିତୈଶ୍ଚ ନୃପୈର୍ମୀପ୍ସିତାସି । ୧୦ ତାନ୍ ହିତ୍ୱା କୋଽସ୍ମାନ୍ ଅସମାନାନ୍ କସ୍ମାଦ୍ବବୃଷେ ବୃତବତୀ ତ୍ୱଂ । ୧୧ । କିଞ୍ଚ ପ୍ରାୟଶୋ ରାଜଭ୍ୟୋ ନିରସନାଦଭୟେ ବିଭ୍ୟତୋ ବୟଂ ପ୍ରାପ୍ତ-

ହାର ଖେଳଇ କ ସ୍ତନରେ । ଏମନ୍ତ ଦେଖେ କୃଷ୍ଣପାଶେ । ରୁକ୍ମିଣୀ ସଜାଣ୍ଟି ବଳାଏ ।୮। ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅନୁରୂପା ନାରୀ । ଲକ୍ଷ୍ମୀରଅଂଶ ଏ ସୁନ୍ଦରୀ ॥ ଏଣୁତ ଅନ୍ୟ ଗତି ନାହିଁ । ଏହା ଜାଣନ୍ତି ଯଦୁସାଇଁ ॥ କୁଣ୍ଡଳ ମନୋହର ଦେଖେ । ବଦନ କମ୍ବୁକଣ୍ଠ ରାଜେ ॥ ବଦନୁ ଝରେ ହାସ୍ୟାମୃତ । ଏମନ୍ତ ପ୍ରିୟାକୁ ଶ୍ରୀନାଥ ॥ ଅତି ପ୍ରୀତିରେ ପରହସେ । କହନ୍ତ ମଧୁର ବଚନ ଭାଷେ ।୯। ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ । ଶୋଭାଜପୁତ୍ରି ଲୋକପାଳ ସମ ଯାହାଙ୍କ ଧନ ବଳ ॥ ଉଦାର ରୂପବଳ ଗର୍ବ ॥ ମହାପ୍ରଭାବରେ ନୃପବର୍ଗେ । ତୋତେ ନେବାକୁ ଇଚ୍ଛାକଲେ ।୧୦। ତୋ ପିତା ଭ୍ରାତାଙ୍କୁ ମାଗିଲେ ॥ ଅଭିମାନକ ଚୈଦ୍ୟ ଆଦି । ତାଙ୍କୁ ନବରିଲୁ କଦର୍ଥି ॥ ରାଜକନ୍ୟାକୁ ରାଜା ବର । ଏସିନା ଦଶନ୍ତି ସୁନ୍ଦର । ସାମାନ୍ୟ ଝର୍ଷି ସ୍ୱେ ବରିଲୁ । କ ଅସୁନ୍ଦର କର୍ମ କଲୁ ।୧୧।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଧୃଷ୍ଟିଶ୍ଚ ନଚ ନିଷ୍କିଞ୍ଚନପ୍ରିୟାଃ । ତସ୍ମାତ୍ ପ୍ରାୟେଣ ନହ୍ୟାଢ୍ୟା ମାଂ ଭଜନ୍ତି ସୁମଧ୍ୟମେ ।୧୪। ଯୟୋରାତ୍ମସମଂ ବିତ୍ତଂ ଜନ୍ମୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟାକୃତିର୍ଭବଃ । ତୟୋ-
ର୍ବିବାହୋ ମୈତ୍ରୀ ଚ ନୋତ୍ତମାଧମୟୋଃ କ୍ୱଚିତ୍ ।୧୫। ବୈଦର୍ଭ୍ୟେତଦବିଜ୍ଞାୟ ତ୍ୱୟାଦୀର୍ଘସମୀକ୍ଷୟା । ବୃତା ବୟଂ ଗୁଣୈର୍ହୀନା ଭିକ୍ଷୁଭିଃଶ୍ଳାଘିତା
ମୁଧା ।୧୬। ଅଥାତ୍ମନୋଽନୁରୂପଂ ବୈ ଭଜସ୍ୱ କ୍ଷତ୍ରିୟର୍ଷଭଂ । ଯେନ ତ୍ୱମାଶିଷଃ ସତ୍ୟା ଇହାମୁତ୍ର ଚ ଲପ୍ସ୍ୟସେ ।୧୭। ଚୈଦ୍ୟଶାଲ୍ୱଜରା-
ସନ୍ଧଦନ୍ତବକ୍ରାଦୟୋ ନୃପା । ମମ ଦ୍ୱିଷନ୍ତି ବାମୋରୁ ରୁକ୍ମୀ ଚାପି ତବାଗ୍ରଜଃ । ୧୮ । ତେଷାଂ ବୀର୍ଯ୍ୟମଦାନ୍ଧାନାଂ ଦୃପ୍ତାନାଂ ସ୍ମୟନୁତ୍ତୟେ ।
ଆନୀତାସି ମୟା ଭଦ୍ରେ ତେଜୋପହରତାଽସତାଂ ।୧୯। ଉଦାସୀନା ବୟଂ ନୂନଂ ନାସ୍ତ୍ର୍ୟପତ୍ୟାର୍ଥକାମୁକାଃ । ଆତ୍ମଲବ୍ଧ୍ୟାସ୍ମହେ ପୂର୍ଣ୍ଣାଗେହୟୋର୍ଜ୍ୟୋ-
ତିରକ୍ରିୟାଃ ।୨୦। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଏତାବଦୁକ୍ତ୍ୱା ଭଗବାନାତ୍ମାନଂ ବଲ୍ଲଭମିବ । ମନ୍ୟମାନାମବିଶ୍ଳେଷାତ୍ ତଦ୍ଦର୍ପଘ୍ନ ଉପାରମତ୍ ।୨୧। ଇତି

ଭତଃ ।୨୨। ଅସ୍ପୃଷ୍ଟବର୍ତ୍ମନା ମବାଞ୍ଛାତାଂ ଚରଣାଂ । ଅଲୋକପଥଂ ଅସ୍ତୀପାରଚନ୍ତ୍ୟଂ । ପଦବୀଂ ମାର୍ଗଂ । ଅନୁବ୍ରତା ଅନୁସୃତା ।୨୩। କିଞ୍ଚ ନିଷ୍କି-
ଞ୍ଚନା ଇତି ।୨୪। ଆତ୍ମସମଂ ପରସ୍ପରମନୁରୂପଂ । ଜନ୍ମୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟାଭ୍ୟାଂ ସହିତା ଆକୃତିଃ ରୂପଂ ଭାବତ୍ୱୀ ସମା । ତବ ଆକୃତିଃ ।୨୫। ନ ଦୀର୍ଘା
ସମୀକ୍ଷା ବିଚାରୋ ଯଦ୍ୟାସ୍ତୟା ।୨୬। ଅଥ ଇଦାନୀମପି ।୨୭। ତର୍ହି କିମିତ୍ୟାନୀତାହମିତି ଚେତ୍ ତତ୍ରାହ ଚୈଦ୍ୟଶାଲ୍ୱଜରାସନ୍ଧେତି । ମମ ମାଂ
ଦ୍ୱିଷନ୍ତି ।୨୮। ସ୍ମୟନୁତ୍ତୟେ ଗର୍ବାପନୟନାୟ ।୨୯। କ୍ଷୀଣାମତଦ୍ଦୁଃସହମୌଦାସୀନ୍ୟମକାମତ୍ୱାତ୍ ଉଦାସୀନା ଇତି ଗେହୟୋର୍ଦେହଗେହ-

---

ରାଜାମାନଙ୍କୁ ଆମ୍ଭେ ଡରି । ଅଛୁଁ ସମୁଦ୍ର ଆଶ୍ରାଧରି ॥ ବଳବନ୍ତଙ୍କ ଶତ୍ରୁ ହୋଇ । ତେଜନ୍ତୁ ନୃପାସନ ସହି ।୧୩। ଲୋକାଚ୍ଚର ଯେ ନବୁଝନ୍ତି ।
ତାଙ୍କ ଅଧୀନ ଯେ ନହୁନ୍ତି । ଏମନ୍ତ ପୁରୁଷ ଯେ ବରେ । ସେନାଙ୍କ ଦୁଃଖେ କାଳ ସାରେ ।୧୪। ଆମ୍ଭେତ ସ୍ୱଭାବେ ନିର୍ଦ୍ଧନ । ଆମ୍ଭ ରହିଛୁଦୀନଜନ
ତେଣୁ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଧନୀଜନ । ସେବନ୍ତି ନାହିଁ କଦାଚନ ॥ ଯେ ବେନିଙ୍କର ଜନ୍ମ କୁଳ । ରୂପ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଧନ ତୁଲ୍ୟ ॥ ତାହାଙ୍କ ବନ୍ଧୁତା ସୁନ୍ଦର ।
ନୀଚ ଉଚ୍ଚରେ ଅସୁନ୍ଦର ।୧୫। ରୁକ୍ମିଣୀ ଏହା ତୁ ନଜାଣି । ଉତ୍ତମ ବୃଦ୍ଧିରେ ନଆଣି । ନିର୍ଗୁଣ ବନ୍ଧୁରେ ବରିଲୁ । ଭିକ୍ଷୁକେ ବୃଥା ସ୍ତୁତି କଲୁ ।୧୬।
ଏବେ ଗୋ ତୋହର ସଦୃଶ । ନୃପଙ୍କୁ ଭଜ ନାହିଁ ଦୋଷ ॥ ଯାହା ସଂଯୋଗେ ଇହ ପର । ସୁଖ ଲଭିବୁ ନିଶ୍ଚୟର ।୧୭। ଚଇଦ୍ୟ ଶାଲ୍ୱ ଜରାସନ୍ଧ ।
ଦନ୍ତବକ୍ରାଦି ନୃପବୃନ୍ଦ । ତୋ ଭ୍ରାତା ରୁକ୍ମିର ସହିତେ । ମୋତେ ଦ୍ୱେଷନ୍ତି ଅବିରତେ ।୧୮। ଏମାନେ ବଳ ଗର୍ବେ ଦୃପ୍ତ । ସେଗର୍ବ ନାଶିବା ନିମିତ୍ତ ।
ଅପଧି ତେଜ ନାଶପାଇଁ । ତୋତେ ଅଣିଲି ସିନା ଯାଇଁ ।୧୯। ନାସ୍ତି ବା ଅପତ୍ୟେ ଆମ୍ଭର । ଆକାଂକ୍ଷା ନାହିଁ ନାସ୍ତିବର । ପ୍ରଦୀପ ଜ୍ୟୋତି ଗୃହେ

ତ୍ରିଲୋକେଶପତେସ୍ତଦାତ୍ମନଃ ପ୍ରିୟସ୍ୟ ଦେବ୍ୟଶ୍ରୁତପୂର୍ବମପ୍ରିୟଂ । ଆଶ୍ରୁତ୍ୟ ଭୀତା ହୃଦି ଜାତବେପଥୁଶ୍ଚିନ୍ତାଂ ଦୁରନ୍ତାଂ ରୁଦତୀ ଜଗାମ ହ । ୨୨ । ପଦା ସୁଜାତେନ ନଖାରୁଣଶ୍ରିୟା ଭୁବଂ ଲିଖନ୍ତ୍ୟଶ୍ରୁଭିରଞ୍ଜନାସିତୈଃ । ଆସିଞ୍ଚତୀ କୁଙ୍କୁମରୂଷିତୌ ସ୍ତନୌ ତସ୍ଥାବଧୋମୁଖ୍ୟତିଦୁଃଖରୁଦ୍ଧବାକ୍ । ୨୩ । ତସ୍ୟାଃ ସୁଦୁଃଖଭୟଶୋକବିନଷ୍ଟବୁଦ୍ଧେର୍ହସ୍ତାଚ୍ଛ୍ଲଥଦ୍ବଳୟତୋ ବ୍ୟଜନଂ ପପାତ । ଦେହଶ୍ଚ ବିକ୍ଳବଧିୟଃ ସହସୈବ ମୁହ୍ୟନ୍ ରମ୍ଭେବ ବାୟୁବିହତା ପ୍ରବିକୀର୍ଯ୍ୟ କେଶାନ୍ । ୨୪ । ତଦ୍ଦୃଷ୍ଟ୍ବା ଭଗବାନ୍ କୃଷ୍ଣଃ ପ୍ରିୟାୟାଃ ପ୍ରେମବନ୍ଧନଂ । ହାସ୍ୟପ୍ରୌଢିମଜାନନ୍ତ୍ୟାଃ କରୁଣଃ ସୋଽନ୍ୱକମ୍ପତ । ୨୫ । ପର୍ଯ୍ୟଙ୍କାଦବରୁହ୍ୟାଶୁ ତାମୁତ୍ଥାପ୍ୟ ଚତୁର୍ଭୁଜଃ । କେଶାନ୍ ସମୁହ୍ୟ ତଦ୍ବକ୍ତ୍ରଂ ପ୍ରାମୃଜତ୍ ପଦ୍ମପାଣିନା । ୨୬ । ପ୍ରମୃଜ୍ୟାଶ୍ରୁକଳେ ନେତ୍ରେ ସ୍ତନୌ ଚୋପହତୌ ଶୁଚା । ଆଶ୍ଲିଷ୍ୟ ବାହୁନା ରାଜନ୍ ଅନନ୍ୟବିଷୟାଂ ସତୀଂ । ୨୭ । ସାନ୍ତ୍ୱୟାମାସ ସାନ୍ତ୍ୱଜ୍ଞଃ କୃପୟା କୃପଣାଂ

ସ୍ୱୋତ୍ରଦ ପୀନା ଅତଏବ କ୍ଷୋଭରେକ୍ଷ୍ୟାଃ କ୍ଷୋଭିତଃ ପ୍ରଦୀଯାଦ ତଦ୍ବତ୍ ପାଣିମ ବତସ୍ୟା କ୍ରିୟାରହିତା ଅମୂର୍ଦ୍ଧେ ବର୍ତ୍ତାମହ ଇତି । ୨୦ । ଅତିଶ୍ଳେଷାଦ୍ଦେବୋଃ ଆତ୍ମାନମେବ ବହ୍ନ୍ଭ୍ରମିତ୍ୟେବାର୍ଥେ ଇବ ଶବ୍ଦଃ । ୨୧ । ୨୨ । ଚନ୍ଦ୍ରଲକ୍ଷଣମାହ ପଦେତି । ନଖୈରରୁଣା ଶ୍ରୀଃ କାନ୍ତିର୍ଯସ୍ୟ ତେନ ସୁକୋମଳେନ ପଦା । ୨୩ । ସୁଦୁଃଖଂ ଅପ୍ରିୟଶ୍ରବଣାତ୍ । ଭୟାଗଶଙ୍କ୍ୟା ଶୋକୋଽନୁତାପଃ । ତୈର୍ବିନଷ୍ଟା ବୁଦ୍ଧିର୍ଯସ୍ୟାଃ । ଶ୍ଳଥନ୍ତି ପତନ୍ତି ବଳୟାନି ଯସ୍ମାତ୍ ତସ୍ମାତ୍ ହସ୍ତାତ୍ । ଦେହଶ୍ଚ ପପାତ । ବିକ୍ଳବା ଅବଶା ଧୀର୍ଯସ୍ୟାସ୍ତସ୍ୟାଃ । ୨୪ । ହାସ୍ୟସ୍ୟ ପ୍ରୌଢିଂ ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟଂ । ୨୫ । ଚତୁର୍ଭୁଜ ଇତି ଉତ୍ଥାପନାଶ୍ଳେଷଣବକ୍ତ୍ରପ୍ରମାର୍ଜନାଦ୍ୟର୍ଥମାବିଷ୍କୃତଚତୁର୍ଭୁଜ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ସମୁହ୍ୟ ନିବଧ୍ୟ । ୨୬ । ଅଶ୍ରୁକଳେ ଅଶ୍ରୁଭିଃ ଶୋଭିତେ ।

ସେହେନ୍ତି । ଲୋକ ବିଷୟର ସାକ୍ଷୀ ତେହେନ୍ତି । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅବଳା ଉଦାସୀନ । ଗୃହ ଦେହରେ ନାହିଁ ମାନ । କେବଳ ସାକ୍ଷିରୂପେ ଅଛୁଁ । କିସୁଖ ହେବ ଆମ୍ଭଠାରୁଁ । ୨୦ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।— ରୁକ୍ମିଣି ମନେ ଅଭିମାନ । ମୁଁ ଅଟେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅଭିନ୍ନ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରିୟ କୃଷ୍ଣ ମୋର । ଏଗର୍ବ କରିବାରୁ ଦୂର । ଏମନ୍ତବାଣୀ ତାଙ୍କୁ କହି । କୃଷ୍ଣ ରହିଲେ ତୁନି ହୋଇ । ୨୧ । ଏମନ୍ତେ ତ୍ରିଲୋକେଶପତି ପତିଙ୍କ ଅପ୍ରିୟ ଭାରତୀ । ଅଶୁଣା ଯାହା ହେବକର । ସେବାଣୀ ଶୁଣି ହୋଇ ସ୍ଥିର । ଭୟେ କମ୍ପିଲା ଅପସନ । ଚିନ୍ତାରେ କରନ୍ତି ରୋଦନ । ୨୨ । ନଖରେ ଚିରନ୍ତି ଧରଣୀ । ଅଞ୍ଜନମିଶା ନେତ୍ରପାଣି । କୁଙ୍କୁମ ଲିପ୍ତସ୍ତନ ଉପରେ । ଝରି ପଡ଼ଇ ଝର ଝରେ । ରୁଦ୍ଧକଣ୍ଠରେ ଅତି ଦୁଃଖେ । କାନ୍ଦନ୍ତି ରହି ଅଧୋ ମୁଖେ । ୨୩ । ଭୟବିଷାଦ ଦୁଃଖବଶେ । ଜ୍ଞାନ ନ ରହିଲା ଶରୀରେ । ବଳୟ ଗୁନର ସହିତେ । ହସ୍ତୁ ପଡ଼ିଲା ଭୂମିପୃଷ୍ଠେ । ଚେତନା ହତେ ମୋହ ଯାଇ । ପବନେ ରମ୍ଭ ପରି ହୋଇ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପ୍ରଭୁଃ । ହାସ୍ୟପ୍ରୌଢ଼ିଭ୍ରମଚ୍ଚିତ୍ତାମତଦର୍ହାଂ ସତାଂ ଗତିଃ ॥୨୮॥ ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ । ମା ମା ବୈଦର୍ଭ୍ୟସୂୟେଥା ଜାନେ ତ୍ୱାଂ ମତ୍ପରାୟଣାଂ ତ୍ୱଦ୍ବଚଃ ଶ୍ରୋତୁକାମେନ କ୍ଷ୍ୱେଲ୍ୟାଚରିତମଙ୍ଗନେ ॥୨୯॥ ମୁଖଞ୍ଚ ପ୍ରେମସଂରମ୍ଭସ୍ଫୁରିତାଧରମୀକ୍ଷିତୁଂ । କଟାକ୍ଷେପାରୁଣାପାଙ୍ଗଂ ସୁନ୍ଦରଭ୍ରୁକୁଟୀତଟଂ ॥୩୦॥ ଅୟଂ ହି ପରମୋ ଲାଭୋ ଗୃହେଷୁ ଗୃହମେଧିନାଂ । ଯନ୍ନର୍ମୈରୀୟତେ ଯାମଃ ପ୍ରିୟୟା ଭୀରୁ ଭାମିନି ॥୩୧॥ ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ସୈବଂ ଭଗବତା ରାଜନ୍ ବୈଦର୍ଭୀ ପରିସାନ୍ତ୍ୱିତା । ଜ୍ଞାତ୍ୱା ତତ୍ପରିହାସୋକ୍ତିଂ ପ୍ରିୟତ୍ୟାଗଭୟଂ ଜହୌ ॥୩୨॥ ବଭାଷ ଋଷଭଂ ପୁଂସାଂ ବୀକ୍ଷନ୍ତୀ ଭଗବନ୍ମୁଖଂ । ସବ୍ରୀଡହାସରୁଚିରସ୍ନିଗ୍ଧାପାଙ୍ଗେନ ଭାରତ ॥୩୩॥ ଶ୍ରୀରୁକ୍ମିଣ୍ୟୁବାଚ । ନନ୍ୱେବମେତଦରବିନ୍ଦବିଲୋଚନାହ ଯଦ୍ୱୈ ଭବାନ୍ ଭଗବତୋଽସଦୃଶୀବ-

---

ଶ୍ରଗ୍ ଶୋକାଶ୍ରୁଭିଃ ॥୨୭॥ ସାନ୍ତ୍ୱୟାମାସ ଅନୁନୀତବାନ୍ ॥୨୮॥ ମା ମାମ୍ । ତ୍ୱଦ୍‌ବଚଃ ବଚନଂ ଶ୍ରୋତୁକାମେନ ଶ୍ରୋତୁମିଚ୍ଛତା କ୍ଷ୍ୱେଲ୍ୟ ନର୍ମଣା ଏବମାଚରିତମୁକ୍ତଂ ନ ତତ୍ତ୍ୱତଃ । ହେ ଅଙ୍ଗନେ ସୁନ୍ଦରି ॥୨୯॥ ପ୍ରେମସଂରମ୍ଭେଣ ପ୍ରଣୟକୋପେନ ସ୍ଫୁରିତଃ କମ୍ପିତୋଽଧରୋ ଯସ୍ମିଂସ୍ତତ୍ । କଟାକ୍ଷେଣ କଟାକ୍ଷପ୍ରେକ୍ଷୈରରୁଣାବପାଙ୍ଗୌ ଯସ୍ମିନ୍ ତତ୍ । ଅତଏବ ସୁନ୍ଦରଂ କୁଟିଳଂ ଭ୍ରୁକୁଟୀତଟଂ ଯସ୍ମିଂସ୍ତତ୍ ॥୩୦॥ ନନୁ କଲହେ କିଂ କୌତୁକଂ ସୁଖଂ ବା ଅତ ଆହ ଅୟଂ ହୀତି । ନର୍ମୈର୍ନର୍ମଭିଃ ଯାମଃ କାଳଃ ॥୩୧।୩୨॥ ଭଗବତସ୍ତ୍ରପସ୍ୟ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଯୁକ୍ତଂ ମୁଖଂ

ମୁକ୍ତକେଶରେ ଧରଣୀରେ । ପଡ଼ିଲେ ପାଦେ ଅଜ୍ଞାନରେ ॥୨୪॥ ନବୁଝି ଉପହାସରସ । ପ୍ରିୟା ଲଭନ୍ତେ ମହାବସା । ତା ଦେଖି ପ୍ରିୟାମନ ଜାଣି କରୁଣାବନ୍ତ ଚକ୍ରପାଣି ॥୨୫॥ ପଲଙ୍କୁ ଓହ୍ଲାଇ ସତ୍ୱରେ । ପ୍ରିୟାକୁ ଉଠାଇ କୋଳରେ ॥ କେଶ ସଜାଡ଼ି ପଦ୍ମକରେ । ବଦନ ପୋଛିଲେ ଧୀରେ ॥୨୬॥ ମୂର୍ଚ୍ଛିତା ରୁକ୍ମିଣୀନୟନ । ଅଶ୍ରୁ ପୋଛିଲେ ଧୀରେ କାହ୍ନୁ । ଶୋକସନ୍ତପ୍ତ ବେନସ୍ତନ ॥ ଆଲିଙ୍ଗି କଲେ ମରଦନ ॥୨୭॥ ଚେତାଇ ସାନ୍ତ୍ୱନା ବଚନେ ସତୀଙ୍କୁ ପ୍ରବୋଧି ବହନେ ॥ ହାସଛଳରେ ଯଦୁଚନ୍ଦ୍ର । ଏପରି ହେଲା ବଚନର ॥ ସେହି କୃପଣା ସ୍ୱପ୍ରିୟାରେ । ବଚନ କହନ୍ତି ସଧୀରେ ॥୨୮॥ ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ— ତୁମ୍ଭେ ଏକାନ୍ତ ମୋ ରେ ରତ । ଜାଣେ ବୈଦର୍ଭୀ ଏହି ତଥ୍ୟ ॥ ତୁ କ କହିବୁ ଏହା ଶୁଣି । ଇହସେ କହିଲି ଏ ବାଣୀ ॥୨୯॥ ପ୍ରଣୟ କୋପେ ଥରହର । କମ୍ପର ହୁଅନ୍ତା ଅଧର ॥ ରକ୍ତନୟନେ କଟାକ୍ଷରେ । କୁଟି ଭୃକୁଟିଳମୁଖରେ ॥ କପରି ଗୃହୀନ୍ତୁ ତୁ ମୋତେ । ଦେଖିବ ପାଇଁ ଥିଲା ଚିତ୍ତେ ॥୩୦॥ ଅଗୋ ଭାମିନି ଉପହାସେ । କାଳ କାଟିବା ନାରୀପାଶେ । ଏତକ ଗୃହୀର ଉତ୍କୃଷ୍ଟ । ଲାଭ ଗୃହରେ ନାହିଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ॥୩୧॥ ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।— କୃଷ୍ଣସାନ୍ତ୍ୱନା ବାଣୀ ଶୁଣି । ବୈଦର୍ଭୀ ପରିହାସ ମଣି ॥ ଛାଡ଼ିଲେ ସ୍ୱାମିତ୍ୟାଗ ଭୀତି ॥୩୨॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ଅନାଇଁ କହନ୍ତି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଭକ୍ତଃ। କୃତବେ ମହନ୍ମନ୍ୟଭବତୋ ଭଗବାଂସ୍ତ୍ୟଧୀଶଃ କ୍ୱାପି ଗୁଣପକ୍ଷଭରଳକ୍ଷ୍ମୀ ନିଜପାଦା। ୩୪। ସତ୍ୟଂ ଭୟାଦିବ ଗୁଣେଭ୍ୟ ଉରୁକ୍ରମାନ୍ତଃ ଶେତେ ସମୁଦ୍ର ଉପଲମ୍ଭନମାତ୍ର ଆତ୍ମା। ନିତ୍ୟଂ କଦିନ୍ଦ୍ରିୟଗଣୈଃ କୃତବିଗ୍ରହସ୍ତ୍ୱଂ ତ୍ୱସେବକୈର୍ନୃପପଦଂ ବିଧୃତଂ ତମୋଽନ୍ଧଂ। ୩୫। ତ୍ୱତ୍ପାଦପଦ୍ମ

ସବ୍ରୀଡେନ ହାସେନ ରୁଚିରେଣ ମନ୍ଦ୍ରେନାପାଙ୍ଗେନ ବୀକ୍ଷମାଣା। ୩୩। ଅଧମତ୍ତ୍ୱଂ ଭୟଂ ଦୁର୍ଗାଶ୍ରୟଣଂ ପ୍ରବଳୈଃ ବଳାନ୍। ଅସାକଲ୍ମସଂଲୀଳା-ଲୌକିକବ୍ୟବହାର ଦର୍ଶନଂ। ନନ୍ଦି ନନ୍ଦନ ଉଦ୍ରୀଭଗବତ୍ୟା ନାଦରଣୀୟତା। ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୈନ୍ୟଂ ନିର୍ଗୁଣତ୍ୱଂ ଶ୍ଲାଘା ଚ ଭକ୍ଷଣୀୟା ଯଦା ବିନ୍ୟମାନସ୍ୟ ସ୍ତବେଃ ଷାନ୍ ଷୋଡଶାପତ୍ନଃ। ଅନ୍ତ୍ୟର୍ଦ୍ଦ୍ୱାଦଶୀ ଦଶ ବୈ ବୈଷ୍ଣବୀ ଗୁଣାଂ ବହୂନ୍ ଗୁଣାନ୍। କୃଷ୍ଣ ନର୍ମୋଦିତାନ୍ ବୈଷ୍ଣବୀ ନ୍ୟପେଧ୍ୟବଦ୍ଗୁଣସ୍ୟବୈଃ। ଭଗବତା ସ୍ୱନିନ୍ଦାପରଣୀବ ଯାନ ବଚନାନି ଉକ୍ତାନି ତାନି ସର୍ବୋତ୍କର୍ଷପରତୟା ବ୍ୟାଚକ୍ଷଣା ପ୍ରତିଭାଷତେ ସ୍ମ। ତତ୍ର ଯଦୁକ୍ତଂ କସ୍ମାନ୍ନୋ ବବ୍ରେଽସମା-ନଥ ତତ୍ରାସାମ୍ୟଂ ସତ୍ୟମେବେତ୍ୟାହ ନନ୍ୱେବମିତି। ହେ ଅରବିନ୍ଦଲୋଚନ ତ୍ୟଧୀଶ ସ୍ୱରୂପାଣାଂ ବ୍ରହ୍ମାଦୀନାମପ୍ୟଧୀଶୋ ଭଗବାନ୍ ଭୂମ୍ନି କ୍ୱ ଚାହଂ ଗୁଣପ୍ରକୃତିସ୍ତ୍ରିଗୁଣମୂର୍ତ୍ତ୍ୟାପ୍ରକୃତଃ ଗୁଣମୟୀ ପ୍ରକୃତିଙ୍କା। ନନୁ ଭୂମେବାଧୀଶସ୍ୟ ଶ୍ରୀଃ ସର୍ବଂ ରୂପାପ୍ୟତ୍ୱାଦିତ ତେବେତ ଅହ। ଅଜ୍ଞୈଃ ସକାମୈ ଗୃହୀ-ତୌ ପାଦୌ ଯସ୍ୟାଃ ସା। ୩୪। ଯଦୁକ୍ତଂ ରାଜଭ୍ୟୋ ବିଭ୍ୟତଃ ସୁଭ୍ରୂ ସମୁଦ୍ରଂ ଶରଣଂ ଗତାନିତି ତତ୍ରାହ ସତ୍ୟମିତି। ହେ ଉରୁକ୍ରମେତି ଭୟା-ଭାବଂ ଦର୍ଶୟତି। ଗୁଣାଃ ଶବ୍ଦାଦୟ ଏବ ରାଜାନ ଇତି ସଜାନତ୍ୱେ ପ୍ରତିଭ୍ୟା ଉପ୍ପାଦୟେତି। ଅନ୍ତର୍ହୃଦୟେ ସମୁଦ୍ରେ ହୃଦ୍ୱଦଗାଧେ ବଶଯାକାରେ ଶ-ଯଙ୍କ୍ଷି ନଇନ୍ଦ୍ରିୟାର୍ଥଃ। ଶ୍ରେଷ୍ଠେ ନିର୍ମଳତୟା ପ୍ରକାଶତେ ଉପଲମ୍ଭନମାତ୍ରଶ୍ଚୈତନ୍ୟଘନ ଆତ୍ମା ଭବାନିତି। ବଳବଦ୍ଭିଃ କୃତଦ୍ୱେଷାନିତି ଯଦୁକ୍ତଂ ତଦପି ସତ୍ୟମିତ୍ୟାହ ନିତ୍ୟମିତି। କଦର୍ଥିନ୍ଦ୍ରିୟଗଣୈଃ କୁତ୍ସିତୈଭଗ୍ନୈ ର୍ଦୌରିନ୍ଦ୍ରିୟଗଣୈଃ। ନୃତ୍ୟପ୍ରାୟେଣ ବହୁବଚନଂ କୁତ୍ସିତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗ-

---

ସଲକ୍ଷ ହାସ ପୂର୍ଣ୍ଣ ମନେ। କଟାକ୍ଷେ ଗୃହିଁ ସ୍ନେହ ପୂର୍ଣ୍ଣେ। ୩୩। ଶ୍ରୀରୁକ୍ମିଣୀବାଚ— ଯାହା କହିଲ ପଦ୍ମନେତ୍ର। ସେସବୁ ସତ୍ୟ ଅଟେ ମାତ୍ର ଅତୁଲ୍ୟ ପ୍ରଭୁତା ଯାହାର। ତାପକ୍ଷେ ସକଳ ସୁନ୍ଦର॥ ତୁମ୍ଭେ ବ୍ରହ୍ମାଦିଙ୍କ ଈଶ୍ୱର। ନିଜ ମହମାରେ ବିହର॥ ମୁହିଁ ପ୍ରକୃତି ଗୁଣମାୟୀ। କାମନା ଲଭିବାରପାଇଁ। ନରେ ସେବନ୍ତି ପିନା ମୋତେ। ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବୋଲି ଅବିରତେ॥ କିନ୍ତୁ ନିଷ୍କାମୀ ଭକ୍ତଜନେ। ସେବନ୍ତି ତୁମ୍ଭ ଶ୍ରୀଚରଣେ॥ ଯାହିଁ ମହିମା ବାରୁମ୍ବର। କାହିଁ ମୁଁ ହୀନା ଭୂତ୍ୟାଗର। ୩୪। ହେ ଉରୁକ୍ରମ ସାଗରରେ। କୁଚିବା ସତ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଉରେ। ବିଷୟରୂପେ ଗୁଣ ଦୂରେ। ଶୁଦ୍ଧ ହୃଦୟ ସାଗରରେ॥ ଆତ୍ମାରୂପରେ ନିବସନ୍ତ। ସତ୍ୟ ଏକଥା ଜାଣ୍ଣେ ଏବେ॥ ଭଲ ନପାଅ ପାପିଗଣେ। ନାଶ ତାହାଙ୍କୁ ସବା ରଣେ॥

ମଙ୍ଗଳେ ଦେଶା ମୂନନା ବର୍ତ୍ମ୍ୟୁଷ୍ଠଂ ନୃପଶୁଭିର୍ନନ୍ନ ଦୁର୍ବିଭାବ୍ୟଂ । ଯସ୍ମାଦଲୌକିକମିବେହିତମୀଶ୍ୱରସ୍ୟ ଭୂମଂସ୍ତ୍ରବେହିତମଥୋ ଅନୁ ଯେ ଭବନ୍ତଂ
। ୩୬ । ନିଷ୍କିଞ୍ଚନୋ ନନୁ ଭବାନ୍ ନ ଯତୋଽସ୍ତି କିଞ୍ଚିଦ୍ୟସ୍ମୈ ବଳିଂ ବଳିଭୂତୋଽପି ହରନ୍ତ୍ୟଜାଦ୍ୟାଃ । ନ ତ୍ୱା ବଦନ୍ତ୍ୟସୁତୃପୋଽନ୍ତକମା-
ଢ୍ୟତାନ୍ଧାଃ ପ୍ରେଷ୍ଠୋ ଭବାନ୍ ବଳିଭୂଜାମପିତେଽପି ତୁଭ୍ୟଂ । ୩୭ । ତ୍ୱଂ ବୈ ସମସ୍ତପୁରୁଷାର୍ଥମୟଃ ଫଳାତ୍ମା ଯଦ୍ୱାଞ୍ଛୟା ସୁମତୟୋ ବିସୃଜନ୍ତି

ଶୋ ଯେଷାମିତି ବା । ତୈସ୍ତ୍ୱଂ ହନ୍ତବ୍ୟଂ କୃତକ୍ଷେତ୍ରଦ୍ୱାଃ । ତେଷୁ ତବାହଙ୍କାରତଃ ଯଦୁକ୍ତଂ ତ୍ୟକ୍ତନୃପାସନୋଽହମିତି ତଦପି ଯୁକ୍ତମିତ୍ୟାହ ତ୍ୱତ୍ପଦେବା-
କୈରବ ନୃପାଣାଂ ପଦମାସନଂ ଅନ୍ୟ ଗାଢ଼ଂ ତମ ଏବ ତତ୍ । ଅତଏବ ଦକ୍ଷୁଳଦ୍ୱାତ୍ । ତ୍ୱତ୍ପଦେବଦ୍ଧୈରେବ ତତ୍ ତ୍ୟକ୍ତଂ କିଂ ପୁନର୍ବକ୍ତବ୍ୟ
ମିତ୍ୟାହ ତ୍ୟକ୍ତମିତି । ୩୫ । ଚେଷ୍ଟିତଂ ତ୍ୱଂ ସଂସାରେ କପଟମୀଶ୍ୱରାମିତି ଯଦୁକ୍ତଂ ତଦପି ତଥୈବେତ୍ୟାହ ତ୍ୱତ୍ପାଦେତି । ନୃପଶୁଭିର୍ନବାକାରୈଂ
ପଶୁଭିଃ କିଂ ପୁନରନ୍ତ୍ୟଂ ତବ ବର୍ତ୍ମାସ୍ପୃଷ୍ଟମିତି । ଯଥ ଯସ୍ମାଦ୍ୟେ ଭବନ୍ତମନୁବର୍ତ୍ତନ୍ତେ ତେଷାମପିଇହିତମଲୌକିକମିବ । ଅଥୋ ଅତଃ
କମୁ ବକ୍ତବ୍ୟଂ ତବ ଈଶ୍ୱରସ୍ୟେହିତମଲୌକିକମିତ୍ୟର୍ଥଃ ଅସ୍ଥିରାଃ ପଦଗା ସୁଖ୍ ଦ୍ରାଘ୍ୟଃ ଧୀଦମ୍ ଯୋଷିତ ଇତ୍ୟସ୍ୟ ପରିହାରଂ ବଦ୍ଧ୍ୟତ ଯଦ୍ୱାଃ
ଞ୍ଜିତ୍ୟେତ ଦଶମଶ୍ଳୋକେ । ୩୬ । ନିଷ୍କିଞ୍ଚନା ବୟଂ ଶଶ୍ୱନ୍ନିଷ୍କିଞ୍ଚନଜନପ୍ରିୟାଃ ତସ୍ମାତ୍ ପ୍ରାୟେଣ ନହ୍ୟାଢ୍ୟା ମାଂ ଭଜନ୍ତି ସୁମଧ୍ୟମେ ଇତ୍ୟେତତ୍-
ଶ୍ଲୋକୋକ୍ତଂ ଦୋଷଦ୍ୱୟଂ ପରିହରତି ନିଷ୍କିଞ୍ଚନ ଇତି ଦରିଦ୍ରତାଲକ୍ଷଣଂ ନିଷ୍କିଞ୍ଚନତ୍ୱଂ ତବ ନ ଘଟତ ଇତ୍ୟାହ ଯସ୍ମା ଇତି । ଅନ୍ୟତେ
ବଳିଭୂଜଃ ପୂଜ୍ୟା ଅପି ବ୍ରହ୍ମାଦୟୋ ଯସ୍ମୈ ଭବତେ ବଳିଂ ହରନ୍ତି ତଦ୍ୟ ସର୍ବେଶ୍ୱରସ୍ୟ ଭବତୋ ଦରିଦ୍ରତା ନ ଘଟତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ ନିଷ୍କିଞ୍ଚନ-

ଜନ ରୂପରେ ଦେହେ ଥାଇଁ । ବାଧ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟେ ସୁଖ ପାଇ ॥ ନୃପ ଆସନ ତୁମ୍ଭେ ତେଜ । ଏକଥା କହିବା କି କାର୍ଯ୍ୟ ॥ ତୁମ୍ଭ ସେବକେ ନୃପାସନ ।
ଯଣ ଅଜ୍ଞାନ ପାଦପୂର୍ଣ୍ଣ ॥ ତେଜନ୍ତି ତୃଣରୁ ନ ନ ସି । ଏହା ମୁଁ ଜାଣେ ବ୍ରହ୍ମଣି ।୩୫। ସାମାନ୍ୟ ନର ତୁମ୍ଭ ବାଟ । ପାଇବା ସ୍ୱଭାବେ ଦୁର୍ଘଟ ॥
ଯେ ତବ ପାଦମକରନ୍ଦ । ସେବନ୍ତି ଦେହ ମୁନି ବୃନ୍ଦ ॥ ନପାନ୍ତି ତୁମ୍ଭର କଳଣା । ଅଚାଟେ ହୋଇଥାନ୍ତି ବଣ ॥ ଈଶ୍ୱର ଚେଷ୍ଟା ଅଲୌକିକ ।
ଏହା ବୁଝନ୍ତି ସନ୍ତ ଲୋକ ॥ ସେପୁଣ ତୁମ୍ଭ ଅନୁଗତ । ତାହାଙ୍କ ଚେଷ୍ଟା ତୁମ୍ଭମତ ।୩୬। ତୁମ୍ଭେ ଦରିଦ୍ର ଏଅସତ୍ୟ । ଯେଣୁ ବ୍ରହ୍ମାଦି ଦେବଯୂଥ ॥
ପୂଜା ସେହିଣ ଈଶ୍ୱର । ପୂଜନ୍ତି ତୁମ୍ଭର ପୟର ॥ ଧନ ଗର୍ବରେ ଅନ୍ଧ ନରେ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ନ ସେବନ୍ତି ବାରେ ॥ ତୁମ୍ଭେତ ଅନ୍ତକ ମୂରତି । ତେଶେ-
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପ୍ରଣ ବନ୍ଦ ॥ ବ୍ରହ୍ମାଦି କୋଟିଙ୍କ କର । ତୁମ୍ଭେ ଠାକୁର ଟିକ୍କରେ ॥ ତେଣୁ ତାହାଙ୍କ ଭଲ ପାଅ । ଅକିଞ୍ଚନରେ ତେଣୁ ସ୍ନେହ ।୩୭।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଜିହ୍ମଂ । ତେଷାଂ ବର୍ତ୍ତେ ସମତତୋ ଜବତଃ ସମାଜଃ ପୁଂସଃ ସ୍ତ୍ରିୟାଶ୍ଚ ରତୟୋଃ ସୁଖଦୁଃଖିନୋର୍ନ । ୩୮ । ତ୍ୱଂ ନ୍ୟସ୍ତଦଣ୍ଡମୁନିଭିର୍ଗଦିତାନୁ-ଭାବ ଆତ୍ମାତ୍ମଦଶ୍ଚ ଜଗତାମିତି ମେ ବୃତୋଽସି । ହିତ୍ୱା ଭବଦ୍ଭ୍ରୁବ ଉଦୀରିତକାଲବେଗଧ୍ୱସ୍ତାଶିଷୋଽବ୍ଜଭବନାକପତୀନ୍ କୁତୋଽନ୍ୟେ । ୩୯ । ତାଭ୍ୟଂ ବରସ୍ତବ ଗଦାଗ୍ରଜ ଯସ୍ତୁ ଭୂପାନ୍ ବିଦ୍ରାବ୍ୟ ଶାର୍ଙ୍ଗନିନଦେନ ଜହର୍ଥ ମାଂ ତ୍ୱଂ । ସିଂହୋ ଯଥା ସ୍ୱବଲିମୀଶ ପଶୂନ୍ ସ୍ୱଭାଗଂ ତେଭ୍ୟେ

ଜନହସ୍ୟା ଇତ୍ୟେବ ତତ୍ପୂର୍ବକ୍ଷେଣ ବହୁବ୍ରୀହିଣା ବା ନନ୍ଦା ସ୍ୟାଦନ୍ତ ସ୍ୱସ୍ୟମସ୍ୟୈବସ୍ୱଥା ସ୍ତ୍ରୀତି ପ୍ରେଷ୍ଠୋ ଭବାନିତି । ବଲଭୂକାଂ ବ୍ରହ୍ମାଦୀନାଂ ଲୋକେ-ଶ୍ୱରାଣାଂ ତ୍ୱଂ ପ୍ରେଷ୍ଠସ୍ତ୍ରେଽପି ତୁଭ୍ୟଂ ଭବେତ୍ତ । ତସ୍ମ ତୁ ପ୍ରାୟେଣ ନଦ୍ୟତ୍ୟା ମାଂ ଭଜନ୍ତ ସୁମଧ୍ୟମେ ଇତ୍ୟସ୍ୟୋତ୍ତରଂ ନ ତ୍ୱା ବଦନ୍ତୀତି ।ଆତ୍ୟ-ନ୍ତ୍ୟା ଅନ୍ୟାସ୍ତ୍ୱା ତ୍ୱାମନ୍ତ୍ରକଂ ନ ବଦନ୍ତ । ଅତଶ୍ଚ ଅସୁତ୍ୱପଃ ଅସୁନେବ ତର୍ପସ୍ୟନ୍ତ ନ ତ୍ୱାଂ ଭଜନ୍ତୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୭ । ବଲଭୂଜାମପି ଭବାନ୍ ପ୍ରେଷ୍ଠ ଇତ୍ୟେବ ହେତୁଂ ବଦନ୍ତୀ ଯସ୍ୟୋସ୍ତ୍ୱଗ୍ରନ୍ଧ ବନ୍ଧୁମିତ୍ୟନେନୋକ୍ତମନୌଚିତ୍ୟଂ ପରିହରତି ତ୍ୱଂ ବା ଇତି ଫଲାତ୍ମା ପରମାନନ୍ଦରୂପଃ ଏତସ୍ୟୈବା-ନନ୍ଦସ୍ୟାନ୍ୟେନ ଭୂତାନି ମାତ୍ରାମୁପଜୀବନ୍ତୀତି ଶ୍ରୁତେଃ । ସମାଜଃ ସେବ୍ୟସେବକଲକ୍ଷଣସମ୍ବନ୍ଧଃ ନତୁ ପୁଂସଃ ସ୍ତ୍ରିୟାଶ୍ଚ ମିଥୋରତୟୋଃ । ଅତଏବ ତତ୍କୃତସୁଖଦୁଃଖିନୋଃ ତଦାକୁଲତ୍ୱୋରିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୮ । ଉକ୍ତିଂ ଶ୍ଲାଘିତା ମୁଧେତ୍ୟସ୍ୟ ପରିହାରଃ ତ୍ୱମିତି । ଉକ୍ତପଦବ୍ୟାଖ୍ୟାନଂ ନ୍ୟସ୍ତଦଣ୍ଡୈ-ର୍ମୁନିଭିରିତି । ମୁଧେତ୍ୟସ୍ୟ ପରିହାରଃ ଅତ୍ରେତି ଯଦର୍ଥଂ ତଦଂ ପ୍ରିୟଂ ଭବତି ତସ୍ୟ ଜଗତାମାତ୍ମନଯ୍ୟେବ ବରଣଂ ନ ବୃଥେତ୍ୟର୍ଥଃ । କଥ ଅସ୍ମଦ ଇତି ବୈଦର୍ଭ୍ୟେତଦବଜ୍ଞାୟ ତୃଷ୍ଣାଽଦୀର୍ଘଦର୍ଶିଧ୍ୟେୟେ ସ୍ୱସ୍ମିନ୍ ଉକ୍ତଂ ଦୋଷଦ୍ୱୟଂ ପରିହରତି ଇଷତି । ଇତିଜ୍ଞାତ୍ୱୈବ ମେ ମୟା ବୃତୋଽସୀତ୍ୟଜ୍ଞାନପରି-ହାରଃ । ହିତ୍ୱେତି ଦୀର୍ଘଦର୍ଶିପରିହାରଃ । ଭବତୋଭ୍ରୁବଃ ଜାଗ୍ରତ୍ତଦୀରିତୋଽଯଃ କାଲସ୍ତସ୍ୟବେଗସ୍ତେନ ଧ୍ୱସ୍ତାଆଶିଷୋଯେଷାଂ ତାନ୍ ବ୍ରହ୍ମାଦୀନପି ବିହାୟ । କୁତୋଽନ୍ୟେ ବରାକା ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୯ । ସ୍ୱଜ୍ଞାନଂ ପରିହୃତ୍ୟ ପୁରୁଷାନ୍ତରଗୁଣବର୍ଣ୍ଣନପ୍ରଦୀପ୍ତତ୍କୋପସଂରମ୍ଭେଣ ତସ୍ମିନ୍ନେବାଜ୍ଞାନମାପାଦ-

ତୁମ୍ଭେ ପରମାନନ୍ଦମୂର୍ତ୍ତି । ସକଳ ପୁରୁଷାର୍ଥଗତି । ଜ୍ଞାନଏ, ଯାହା ବାଞ୍ଛା କର । ସକଳ ଯାନ୍ତି ତ୍ୟାଗ କର । ତୁମ୍ଭ ସମ୍ବନ୍ଧ ତାଙ୍କ ଯୋଗ୍ୟ ॥ ସଂସାରେ ଯାହାଙ୍କ ସଂଯୋଗ । ନାରୀ ପୁରୁଷ ଭାବେ ମତ । ଯେ ସୁଖ ଦୁଃଖ ଭୋଗୁଥାନ୍ତି ॥ ତାହାଙ୍କ ପକ୍ଷେ ତୁମ୍ଭକଥା । ସ୍ୱପ୍ନପ୍ରମାଣ ସଦା ବୃଥା ।୩୮। ସନ୍ୟାସିଗଣେ ଦଣ୍ଡ ଦେଇ । ଗାଆନ୍ତି ତୁମ୍ଭର କୀରତି ॥ ଜଗତ ଆତ୍ମା ଅଟ ତୁମ୍ଭେ । ଜ୍ଞାନ ଅରଚ ସର୍ବ ଜୀବେ । ତୁମ୍ଭର ଏକ୍ଷମତା ଜାଣି ବର କରିଛି ଚକ୍ରପାଣି ॥ ତୁମ୍ଭ ଭ୍ରୂଭଙ୍ଗୀଜାତ କାଳ । ବିନାଶ କରଇ ସକଳ ॥ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ଇନ୍ଦ୍ରାଦିଙ୍କୁ । କିଏବା ଗଣନ୍ତି ଅନ୍ୟଙ୍କୁ ।୩୯। ସିଂହଯେପରି

ବିଶ୍ୱାଦ୍‌ଯଦୁଦଧିଂ ଶରଣଂ ପ୍ରପନ୍ନାଃ । ୪୦ । ଯଦ୍‌ବାଞ୍ଛୟା ନୃପଶିଖାମଣୟୋଽଙ୍ଗବୈଣ୍ୟଜାୟନ୍ତନାହୁଷଗୟାଦୟ ଐକପତ୍ୟଂ । ରାଜ୍ୟଂ ବିସୃଜ୍ୟ
ବିବିଶୁର୍ବନମମ୍ବୁଜାକ୍ଷ ସୀଦନ୍ତି ତେଽନୁପଦବୀଂ ତ ଇହାସ୍ଥିତାଃ କିଂ । ୪୧ । କାମ୍ୟଂ ଶ୍ରସ୍ୟେତ ତବ ପାଦସରୋଜଗନ୍ଧମାଘ୍ରାୟ ସନ୍ମୁଖରିତଂ ଜନ-
ତାପବର୍ଗଂ । ଲକ୍ଷ୍ମ୍ୟାଲୟଂ ତ୍ୱବିଗଣଯ୍ୟ ଗୁଣାଳୟସ୍ୟ ମର୍ତ୍ତ୍ୟା ସଦୋରୁଭୟମର୍ଥବିବିକ୍ତଦୃଷ୍ଟିଃ । ୪୨ । ତଂ ତ୍ୱାନୁରୂପମଭଜଂ ଜଗତାମଧୀଶମାତ୍ମାନ-

---

ଯୃତ କାଙ୍କ୍ଷ୍ୟମିତି । କିନ୍ତୁ ଯଥା ପଶୂନ୍ ବିଦ୍ରାବ୍ୟ ସ୍ୱବଲିଂ ହରତି ତଥା ଶାର୍ଙ୍ଗଧନୁର୍ନାଦେନୈବ ଜରାସନ୍ଧାଦୀନ୍ ବିଦ୍ରାବ୍ୟ ମାଂ ସ୍ୱଭାଗଂ ଶ୍ରିୟଂ
ଯସ୍ତ୍ୱଂ ହୃତବାନସି ତସ୍ୟ ତବ ରାଜଭ୍ୟୋ ଭୟାଦୁଦଧିଂ ପ୍ରପନ୍ନ ଇତି ଯଦ୍‌ଗ୍ରେହଭାଷଣଂ ତତ୍ତାବତ୍ ମାଦୃଶଂ ନଘଟତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୪୦ । ଯଚ୍ଚାନ୍ୟଦସ୍ପଷ୍ଟବର୍ତ୍ମନ
ମିତ୍ୟାଦିନା ଅର୍ଥତ୍ୱ ତ୍ୱାଂ ଭଜନ୍ତଃ ସୀଦନ୍ତୀତ୍ୟାପାଦନଂ ଶ୍ରମ ବନ୍ଧ୍ୟଭ୍ରମମ୍ଭୁଂ ତଦପି ମନ୍ଦମେବେତ୍ୟାହ ଯଦ୍‌ବାଞ୍ଛୟେତି । ଯସ୍ୟ ତବ ଭଜନବାଞ୍ଛୟା
ନୃପୋତ୍ତମାଃ ଅଙ୍ଗୋ ବେନସ୍ୟ ପିତା ବୈଣ୍ୟଃ ପୃଥୁଃ । ଜାୟନ୍ତୋ ଭରତଃ ନାହୁଷୋ ଯଯାତିଃ ଗୟସ୍ତ୍ୱାଦର୍ଯେଷାଂ ତେ ଯ ଏତେ ତୁତ ତବ ଅନୁ-
ପଦବୀଂ ମାର୍ଗମାଶ୍ରିତାସ୍ତେ କିଂ ସୀଦନ୍ତି ନ ସୀଦନ୍ତ୍ୟେବ । ଅପିତୁ ତ୍ୱତ୍ପଦଂ ପ୍ରାପ୍ତା ଇତ୍ୟର୍ଥଃ ଏବଂ କୋପାବେଶେନ ଅବସାଦନସ୍ୟ ପରିହାରାଦସ୍ପ-
ଷ୍ଟବର୍ତ୍ମନାମିତ୍ୟେତଦାକ୍ଷେପଂ ବଦାମ୍ୟାଽପୋହୁକର୍ଷଃ । ୪୧ । ଯଚ୍ଚୋକ୍ତମଥାତ୍ମନୋଽନୁରୂପମିତି ତତ୍ରାହ କାମମିତି ଶ୍ଳୋକଦ୍ୱୟେନ ପୁଣ୍ୟନାମାଳ-
ୟସ୍ୟ ତବ ପାଦସରୋଜଗନ୍ଧଂ ଜନତାୟା ଅପବର୍ଗଂ ମୋକ୍ଷରୂପଂ ଲକ୍ଷ୍ମ୍ୟା ଆଳୟଂ ତତ୍ସେବ୍ୟଂ ସଦ୍ଭିର୍ମୁଖରିତଂ ବର୍ଣ୍ଣିତମାଘ୍ରାୟ ତମବିଗଣଯ୍ୟ ମର୍ତ୍ତ୍ୟା
ମରଣଧର୍ମିକା ସଦା ଉରୁ ଭୟଂ ଯସ୍ୟ ତମନ୍ୟଂ କା ସ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୟେତ ସେବେତ । ଅର୍ଥେ ବିବିକ୍ତା ଦୃଷ୍ଟିର୍ଯସ୍ୟାଃ ସା ଗୁଣାଳୟସ୍ୟେତ୍ୟନେନୈବ ଗୁଣୈ-
ର୍ହୀନା ଇତି ଯଦୁକ୍ତଂ ତଦପାସ୍ତଂ । ୪୨ । ଅତସ୍ତ୍ୱାମେବାହମବୃଣମିତ୍ୟାହ ତଂ ତ୍ୱେତି । କିଞ୍ଚ ପ୍ରାର୍ଥ୍ୟତେ ସ୍ୟାଦିତି । ଅରଣଂ ଶରଣଂ । ଦୃତଭବେ-

---

ପଶୁଗଣେ । ତହିଁ ସ୍ୱଭକ୍ଷ୍ୟ ହରେ ସଣେ । ତୁମ୍ଭେ ତେସନେ ଧନୁ ଧରି । ଜରାସନ୍ଧାଦଙ୍କୁ ନିବାରି । ମୋତେ ହରିଲ ଅବହେଳେ । ତାହାଙ୍କୁ ଡର
ସିନ୍ଧୁ ଜଳେ । ଲୁଚିବା କହୁଅଛ ଯାହା । କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଜଣାଏ ତାହା । ୪୦ । ଗୟ ନହୁଷ ଅଙ୍ଗ ବୈଣ୍ୟ । ଜୟନ୍ତ ଆଦି ନୃପଗଣ । ତୁମ୍ଭ ଭଜନ
ବାଞ୍ଛା କରି । ଅଖଣ୍ଡ ରାଜ୍ୟ ପରିହରି । ବନେ ପଶିଲେ ନିଷ୍କିନ୍ତରେ । ଏବେ କି ତୁମ୍ଭ ପଦ୍ଧତରେ । ଏଠାରେ ବହୁ କଷ୍ଟପାନ୍ତି । ମୋତେ ନ
ଦିଶଇ ଏମନ୍ତ । ୪୧ । ଯେ ପାଦ ମହିମା ସୁଜନେ । ଗାଆନ୍ତି ଅନୁଦିନ ମନେ । ଯେ ପାଦ ମୋକ୍ଷର ଆଧାର । ଆଶ୍ରୟ ଅଟଇ ଲକ୍ଷ୍ମୀର । ସେ ପଦ୍ମପାଦ
ଗନ୍ଧ ପାଇ । କେଉଁ ଅଧମା ତେଜିଦେଇ । ସଦା ମରଣ ଭୟଯୁକ୍ତ । ତାହାକୁ ସେବିବ ବା ଯାଇ । ୪୨ । ତୁମ୍ଭେ ଜଗତ ଅଧୀଶ୍ୱର । ଇହ ପରତ୍ରେ ହି

ମବ ଚ ପରବ ଚ କାମପୁରଂ । ଯସ୍ୟାନ୍ତେ ତଦାଙ୍ଘ୍ରି ରରଣଂ ସୃତଭର୍ଗ୍ମନ୍ୟ: ଯୋ ବୈ ଭକ୍ତାନୁମୁପଯାତ୍ୟନୁଛାପବର୍ଗଃ । ୪୩ । ତସ୍ୟାଃ ଦ୍ୟୁଷ୍ଟବ୍ୟତ ନୃପା ଭବଚୋପଦସ୍ୟାଃ ସ୍ତ୍ରୀଣାଂ ଗୃହେଷୁ ଖରଗେ ଶ୍ୱବିଡାଲଭୃତ୍ୟାଃ । ଯତ୍ର କର୍ଣ୍ଣମୂଳମରକର୍ଷଣ ନୋପଯାଯାଦ୍ୟୁଷ୍ମତ୍କଥା ମୃଡବରଶ୍ରବଣସ୍ୟ ଗୀତା । ୪୪ । ଦ୍ୱକ୍ଶ୍ମଶ୍ରୁରୋମନଖକେଶପିନଦ୍ଧମନ୍ତର୍ମାଂସାସ୍ଥିରକ୍ତକୃମିବିଟ୍କଫପିତ୍ତବାତଂ । ଜୀବଚ୍ଛବଂ ଭଜତି କାନ୍ତମତିର୍ବିମୂଢା ଯା ତେ ପଦାବ୍ଜମକରନ୍ଦମଜିଘ୍ରତୀ ସ୍ତ୍ରୀ । ୪୫ । ଅସ୍ତ୍ୱମ୍ବୁଜାକ୍ଷ ମମ ତେ ଚରଣାନୁରାଗ ଆତ୍ମନ୍ ରତସ୍ୟ ମୟି ଚାନତିରିକ୍ତଦୃଷ୍ଟେଃ । ଯର୍ହ୍ୟସ୍ୟ ବୃଦ୍ଧୟ ଉପାତ୍ତରଜୋଽତିମାତ୍ରୋ

ମାମୀକ୍ଷସେ ତଦୁ ହ ନାଥ ପରୋଽନୁକମ୍ପା । ୪୬ । ନୈବାଲମପ୍ରତିଭଚ୍ଛତ୍ରନ୍ତିନ୍ଦ୍ର୍ୟଂ ତଦ୍ଧ୍ୟେୟଂ ଭଜେ ଲୋକମିତ୍ୟାଦିନାଦ୍ୟୋଦିତଂ କଟ୍ଟୁସ୍ୟା ତବ । ଯତ୍ର ନତସ୍ୟ ସଂସାରସ୍ୟ ଅପବର୍ଗୋ ନାଶେ ବନ୍ଧମୋକ୍ଷାଦଭର୍ତ୍ତନଭ୍ରଃ । ଶ୍ରୀଭାଗବତ ପାଠେ ତୃଥବାଦବହୁଳକର୍ମଛଚଣେଈରିତ୍ୟର୍ଥଃ । କଟମୂତସ୍ୟ ତବ । ଯସ୍ତୁ ନତସ୍ୟ ସଂସାରସ୍ୟ ଅପବର୍ଗୋ ନାଶେ ଯସ୍ମାତ୍ ସ ଭକ୍ତାନୁପଯାତି ଅନ୍ୟସ୍ମାତ୍ କସ୍ମୈଚିତ୍ ତସ୍ୟ ଭବଙ୍ଘ୍ରି ଭ୍ରିତସ୍ୟ ହ ଶରଣମେବାନୁରୂପଂ ଭଜନଯୋଗ୍ୟଂ । ଅତଃ ସ୍ମାମଦ୍ୟ ମଦକମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୪୩ । ଯେ ଶ୍ରେଷ୍ଠା ବଣ୍ଡାଂ ବନ୍ଧବୋ ଗୁଣାଃ, ସଜ୍ଜସୂଚୀପ୍ରିତା ଭୂତପିର୍ଲୋକପାଳତନ୍ତ୍ରଭୃତଭରତ୍ୟାଦିନା ତବ ସେବ୍ୟଂ ସଗ ପଂ ସାଙ୍ଗୋଲଭର୍ଣ୍ଣ ଶାକ୍ଷ ଦ୍ୱାସ୍ୟଂ ତସ୍ୟାଃ ସ୍ୟୁରତ । ସ୍ୱେ ଇବ କେବଳଂ ଭରବାଦ୍ୟାଃ । ଗାବୋ ବଲୀବର୍ଦ୍ଦା ଇବ ନିତ୍ୟଂ ବ୍ୟାପାରକ୍ଲିଷ୍ଟାଃ । ଶ୍ୱାନ ଇବାବମତାଃ ବିଡାଲା ଇବ କୃପଣା ଧ୍ୱଂସ୍ୟଶ୍ଚ ଭୃତ୍ୟା ଇବ କିଙ୍କରାଃ ଏବଂ ଭୂତାନୃପାସ୍ୟ ତେ ଦୁର୍ଭଗାସ୍ତାଃ ପତୟଃ ସ୍ୟୁଃ । ଯସ୍ୟାଃ କର୍ଣ୍ଣପଥଂ ତ୍ୱତ୍କଥା ନ ପ୍ରାପ୍ନୁୟାଦିତ । ୪୪ । ଇବ କୃପଣା ଧ୍ୱଂସ୍ୟଶ୍ଚ ଭୃତ୍ୟା ଇବ କିଙ୍କରାଃ ଏବଂ ଭୂତାନୃପାସ୍ୟ ତେ ଦୁର୍ଭଗାସ୍ତାଃ ପତୟଃ ସ୍ୟୁଃ । ଯା କାନ୍ତମତର୍ବିକୃତଂ ଭଜତି ।–ତ୍ୱଗାଦଭିର୍ବଦ୍ଧଃ ତଥାହ୍ୟ ତେ ପଦାବ୍ଜମକରନ୍ଦମଜିଘ୍ରତୀ ଯା ସ୍ତ୍ରୀ ବିମୂଢା ସା କାନ୍ତୋଽସ୍ମୀତି ମତ୍ୱା ପଶ୍ୟାଃ ସା କାନ୍ତମତର୍ବିକୃତଂ ଭଜତି ।–ତ୍ୱଗାଦଭିର୍ବଦ୍ଧଃ ତଥାହ୍ୟ ତେ ଚରଣ-ନିର୍ବନ୍ଧଂ ଛନ୍ଦଂ ଅନ୍ତର୍ମାଂସାଦମନ୍ତ୍ରମିତ । ୪୫ । ଯଦ୍ୟୁକ୍ତଂ ଉଦାସୀନା ବୟମତ୍ୟାଦିନା ତବାହ ଅସ୍ତ୍ୱିତି ଯଦ୍ୟପି ତ୍ୱଂ ନିରପେକ୍ଷସ୍ତଥାପି ମମ ତେ ଚରଣ-

ପ

ଯେ ଗୋବର । ଅଭୀଷ୍ଟ ପୂରଣେ ସମର୍ଥ । ମୋହନ ରୂପ ତୁମ୍ଭେ କାନ୍ତ ॥ ଶୁଣି ମୁଁ ଜନମ ଜନମେ । ଶରଣ ଥାଏଁ ଶ୍ରୀଚରଣେ ॥ ତୁମ୍ଭେ ସଂସାର ଭସ୍ମ ମୋହର ॥ ଅଭୀଷ୍ଟ ପୂରଣେ ସମର୍ଥ । ମୋହନ ରୂପ ତୁମ୍ଭେ କାନ୍ତ ॥ ଶୁଣି ମୁଁ ଜନମ ଜନମେ । ଶରଣ ଥାଏଁ ଶ୍ରୀଚରଣେ ॥ ସେ କଥା ଥରେ ନାଶ । ଯେଉଁକେ ହୁଅ ତାର ବଶ । ୪୩ । ବ୍ରହ୍ମାଶଙ୍କରଙ୍କ ସଭାରେ । ତୁମ୍ଭର କଥା କରନ୍ତିରେ ॥ ଗାନ କରନ୍ତି ସନ୍ଧ୍ୟେଗଣ । ସେ କଥା ଥରେ ନାଶ । ଯେଉଁକେ ହୁଅ ତାର ବଶ । ୪୩ । ବ୍ରହ୍ମାଶଙ୍କରଙ୍କ ସଭାରେ । ତୁମ୍ଭର କଥା କରନ୍ତିରେ ॥ ନାଗଙ୍କ ଦ୍ୱାର ଦେଖନ୍ତି । ବୁଦ୍ଧିଇ ଅଉ ଯୋଗ୍ୟ କରି ॥ ନାରୀଙ୍କ ଅଭ୍ୟାସର ଯା ଛବଣ ॥ ନଶୁଣିଥିବ ଏସବରେ । ସେ ନର ଗୃହସ୍ଥ ହବରେ ॥ ନାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାର ଦେଖନ୍ତି । ବୁଦ୍ଧିଇ ଅଉ ଯୋଗ୍ୟ କରି ॥ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟବନ୍ତ ନର-ହେବେ । କୁକୁର ପରେ ଗୃହ୍ଣି ହୁଏ ॥ ଏବେହେରେ ଧ୍ୱଂସ ହୁଏ । ଭୃତ୍ୟ ସମାନ ଅଙ୍କ ବହେ ॥ ଦେବୈରିହନ୍ତା ତେ ଅଚ୍ୟୁତ । ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟବନ୍ତ ନର-ନାଥ । ଦେ ଅଙ୍ଗେ ତୁମ୍ଭ ହୁଣ୍ଡି । ତେବେ ସେ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ହେଇ ॥ ସଂସାର ସୁଖ ନଜାଣନ୍ତି । କେବଳ ପଶୁପଟି ଥାନ୍ତି । ୪୪ । ଯେନାଶ୍ରୀ ତବ ପଦ୍ମପାଦ ମକରନ୍ଦର ସୁଅମୋଦ ॥ ନସୁଙ୍ଘେ ଅତି ମୂଢ଼ମନେ । ଯଦାର୍ଥ ଦେବୋ ସେ ନ ଜାଣେ ॥ ତାହାରେ ଚର୍ମ ଶ୍ମଶ୍ରୁ ରୋମ । ନଖକେଶର ମାଂସ ଧାମ ॥

ମାମୀକ୍ଷସେ ଚନ୍ଦ୍ର ହ ନଃ ପରମାନୃକମ୍ପା । ୪୬ । କୌଶାଲ୍ୟିକମଙ୍ଗଂ ମନ୍ୟେ ବଚସ୍ତ୍ରେ ମଧୁସୂଦନ । ଅମ୍ବାସ୍ଥ୍ୟା ଇବ ହ ହାସ୍ୟଃ କନ୍ୟାୟାଃ ସ୍ୟଂବୃତଃ
କ୍ଷ୍ମତ୍ୱ ।୪୭। ତ୍ୟକ୍ତାସ୍ୟାଶ୍ଚାପି ସୁଂଶ୍ଚଲ୍ୟା ମନୋଃଭେଦ୍ୟତ ନବଂନରଂ । ତୁଦ୍ଧୋଃଦଙ୍ଗଂ ନ ବଭୂତ୍ୱାତ୍ତ ତାଂ ବନ୍ଧୁଦୁରସ୍ତ୍ୟୂତଃ ।୪୮। ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ—
ସାଧ୍ୱୈତକ୍ତ୍ରେ,ାକ୍ତକାମୈସ୍ତ୍ୱଂ ବଜସୂକ୍ତି ପ୍ରଲମ୍ଭିତା । ମଦ୍ୟୋଦଦତଂ ଯଦନ୍ୟାଥ୍ ସଙ୍ଗଂ ତତ୍ ସତ୍ୟମେବ ହ ।୪୯। ଯାନ୍ ଯାନ୍ କାମୟସେ କାମାନ

ଶାନୂବୃଗୋଃସ୍ତ ମସ୍ତି ଚ ମଯ୍ୟପେନାତରକ୍ତାଅତଶଯୃବତ ଦୃଷ୍ଟିର୍ଯସ୍ୟ ତସ୍ୟ ତ୍ୱତ ଅଶ୍ୱନ୍ ଅସ୍ମନ୍ୟେବାରତ୍ମ୍ୟ ତର୍ହି ତବ ତେନ କୋ ଲାଭଃ । ତ୍ୱଚର-
ଶାନୂଗ୍ର ଏବ ମହାନ୍ ଲାଭଃ କଷ୍ଟ ହ ଅସ୍ୟ ବଧସ୍ୟ ବୃଦ୍ଧବ୍ୟୈ ଉପ୍ରାପ୍ତା ଉଜସୋଃନ୍ତମାବା ଔତ୍କଣ୍ଠ୍ୟଂ ଯେନ ସ ତଥା ଭୂତଃ ସନ୍ ମାଂ ଉକ୍ଷସେ
ଭ ଏବାର୍ଥେ । ହ ହର୍ଷେ । ତଦେବ ନଃ ପରମାନୁକମ୍ପା ଅତ୍ୟନୁଗ୍ରହ ଇତ । ୪୬ । ତଦେବଂ ସଙ୍ଗଂ ତକ୍ତ୍ୱା ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାସ୍ୟ ପ୍ରସନ୍ନଚତ୍ତା ମନ୍ତ୍ର-
ମୁପଦଶନ୍ତ୍ୟାହ ହ୍ୱାଭ୍ୟାଂ କୌବେତ । ଅଥାସ୍ମନୋଃନୂରୂପମିତ୍ୟାଦ ତେ ବଲ୍ୟୋଃଲୀକଂ ମିଥ୍ୟେତ ନୈବ ମନ୍ୟେ ସତେ। ଲୋକେ କନ୍ୟାୟା ଏବ
ମୂପଦଶନ୍ତ୍ୟାହ ... ଶାନ୍ତ୍ରେ ରଭର୍ତ୍ତୃତା ଚଦ୍ୱତ୍ତ ।୪୭
କ୍ଷ୍ମଚଦ୍ଭର୍ତ୍ତବଚ ଯଥା କାଶୀରାଜକନ୍ୟାନାଂ ଅମ୍ବାମ୍ବାଲକାମ୍ବିକାନାଂ ତଥ୍ରଣାଂ ମଧ୍ୟେ ଅମ୍ବାୟାଃ କନ୍ୟାୟା ଏବ ଶାଲ୍ୱେ ରଭର୍ତ୍ତୃତା ଚଦ୍ୱତ୍ତ ।୪୭
ଵ୍ୟଢ଼ାୟାଃ ପରଣୀତାୟା ଅପିତ ।ତ୍ୱଦୃତ୍ତାହତ୍ୱପରଲୋକବ୍ୟାହ ତ୍ୟକ୍ତୋ ଭୃଷ୍ଣ ଇତ । ୪୮ । ପ୍ରଲମ୍ଭିତା ଉପହସିତା ଅନ୍ୟାଥ୍ ଅନ୍ୟାଖ୍ୟଂତବଚ

ଅନ୍ତରେ ମାଂସ ଅସ୍ଥିରକ୍ତ । କ୍ରିମିକୀଟ କଫପିତ୍ତ ବାତ । ଏମନ୍ତ ଯେ ସ୍ୱାମୀଶରୀର । ତଇ ସେ ଶବ ପରକାର । ତାକୁ ଭଜଇ ଅନୁକ୍ଷଣେ । ତୋ
ଜାଣଇ ଅକାରଣେ । ୪୫ । ଯେ ଅସ୍ୱାଗ୍ରମ ତାହାଙ୍କର । ମୋହିତ ସ୍ନେହ ସମାଦର । କାହିଁ ଅସିବ; କନ୍ୟା ମୋହି । ତବ ଚରଣେ ପ୍ରୀତିହିଁ ର ।
ଏବା ରଖୁ ଏହୁବର । ଦଅଦ୍ୱେ ଅରନ୍ଦେନେନ୍ଦ । ତୁମ୍ଭେ ଏ ବେଲେ ବୁଝିଅର୍ଥେ । ରକୋଂଗ୍ରକୁ ଅବୋଲକ୍ତେ । ସେକାଳେ ଦୃଷ୍ଟି ମୋହତ ।
ତରସ ବଢ଼ ହୃଦେ ପ୍ରୀତ । ସେହୁ ମୋହନ୍ତ ବନ୍ଧୁଦଧ୍ୟା । ଅଧିକ ଦଣେ ନୋଡେ ଏହା । ୪୬ । ଭୂ ସଜକନ୍ୟା ନୃପେ ବର । ତରବା ଅଇଲ ସୁନ୍ଦର ।
ଯାହା କହଲ ତାହା ସତ । କେହୁବା କରନ୍ତ ଏମନ୍ତ । ଅମ୍ବା ଅମ୍ବିକା ଅମ୍ବାଲକା । କାଶୀରାଜାର ଏ କନ୍ୟକା । ଏହାଙ୍କମଧ୍ୟରୁ ଅମ୍ବାର ।
ଶାଲ୍ୱେ ହୋଇଲ ବରବାର । ନୋହିଲା ଅନ୍ୟଙ୍କର ମନ । କନ୍ୟାଏ ଅମ୍ବାର ସମାନ । କାହିଁ ବଳାନ୍ତ କଏ ମତ । ସେ ମନୋଭବ ଭଜ ଅତ ।୪୭।
ଯତଥାଉର୍ଣ୍ଣ ପୁଂଶ୍ଚଳୀର । ମନ ଲୋଡ଼ଇ ନବବର । ପଣ୍ଡିତ ଅଦପକୁ କେବେ । ଜାଣି ବିବାହ ନକରବେ । ଉସଗ ବିବାହେ ନରହି । ନଷ୍ଟ
ହୁଅଇ ଲଢ଼ ପର । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ବର ଅନ୍ୟେ ମୁହିଁ । ହୃଦମ୍ୟେ ସ୍ଥାନ ଦେବ କାହିଁ ।୪୮। ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ— ଗୋ ସାଧ୍ୱୀ ସଚଶୁଣି ତୋର ! ଶୁଣିବା

Digitized by PPRACHIN, SOA

ମଯ୍ୟର୍ପିତାତ୍ମା ଭବିତା । ନତ୍ୱ ଦ୍ୱୈତମିଚ୍ଛତି ଯୁକ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ମୀଣି ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତେ । ୧୦ । ଉଦ୍ଧବଃ ବୈକୁଣ୍ଠ ଯାଇବାରୁ ତୋହନଦେଶେ । ଯଦ୍ୱାକ୍ତେଃ-
ଶ୍ଲାଘ୍ୟମାନାତ୍ମା ନ ଧର୍ମଯୋଗକାଂକ୍ଷିତା । ୧୧ । ଯେ ମାଂ ଭଜନ୍ତି ଦାମ୍ପତ୍ୟେ ତପସା ବ୍ରତଚର୍ଯ୍ୟୟା । କାମାତ୍ମାନୋଽପବର୍ଗେଶଂ ମୋହିତା ମମ ମାୟୟା
। ୧୨ । ମାଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ମାନିନ୍ୟପବର୍ଗସମ୍ପଦଂ ବାଞ୍ଛନ୍ତି ଯେ ସମ୍ପଦ ଏବ ତତ୍ପତିଂ । ତେ ମନ୍ଦଭାଗ୍ୟା ନିରୟେଽପି ଯେ ନୃଣାଂ ମାତ୍ରାତ୍ମକତ୍ୱାତ୍ ନିରୟଃ
ସୁସଙ୍ଗମଃ । ୧୩ । ଦିଷ୍ଟ୍ୟା ଗୃହେଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟସକୃନ୍ମୟି ତ୍ୱୟା କୃତାନୁବୃତ୍ତିର୍ଭବମୋଚନୀ ଖଲୈଃ । ସୁଦୁଷ୍କରାସୌ ସୁତରାଂ ଦୁରାଶିଷୋ ହ୍ୟସୁମ୍ଭରାୟା ନିକୃତିଂ

୨୯ । ନହି ଏକାନ୍ତଭକ୍ତାଃ ସ୍ୱପ୍ନେ କାମାଃ ତତ୍ରୈବ ଅକାମଯ୍ୟା କାମନ୍ଧୃତତ୍ୱେ ମୋକ୍ଷପର୍ଯ୍ୟନ୍ତସାଧିନ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୦ । ଅନ୍ୟଦେବେଷୁ ବ୍ୟସନ୍
ବଦ୍ଧା ତାମଭଜନ୍ତ ଉପଲକ୍ଷିତ । ତଦ୍‌ଦ୍ୱାରାପି ନିର୍ମାଲା ଧୀଃ ନୋପଲକ୍ଷିତା । ମାନ୍ୟମନସ୍ୟା କାନ୍ତା । ୧୧ । ଏକାନ୍ତଭକ୍ତିମଭଜନ୍ତ୍ୟ ତାମେବ
ହୃତୀକର୍ତୁଂ ସକାମନ୍ ଭକ୍ତାନ୍ କଦନ୍ତ ଯେ ମମିତ । ଦାମ୍ପତ୍ୟେ ଦାମ୍ପତ୍ୟସୌଖ୍ୟାର୍ଥେ । ୧୨ । ମାୟାମୈଦ୍ଧିତମେବୋପପାଦୟତି ମାଂ
ପ୍ରାପ୍ୟେତି । ଅପବର୍ଗେଣ ସହ ସମ୍ପଦୋ ଯସ୍ମିଂସ୍ତଂ ମାଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ପ୍ରସାଦ୍ୟ ଯେ କେବଳଂ ସମ୍ପଦ ଏବ ବିଷୟାନ୍ ବାଞ୍ଛନ୍ତି ନ ତୁ ମାଂ । ତତ୍ପତିଂ
ତାସାଂ ସମ୍ପଦାମପି ଯୋଽହମେବ ପତିସ୍ତଂ । ତଥା ଯେ, ବିଷୟା ନିରୟେଽପ୍ୟନିକୃଷ୍ଟଯୋନାବପି ସ୍ୟୁସ୍ତାନ୍ । କିଂ ତେଷାଂ ସୁଖାଂ ମାତ୍ରାତ୍ମକତ୍ୱାଦି-
ବିଷୟାତ୍ମକତ୍ୱାତ୍ ନିରୟଃ ସୁସଙ୍ଗମଃ ଶୋଚନସଙ୍ଗମ ଏବ ଯସ୍ମାତ୍ ଅତୋ ମନ୍ଦଭାଗ୍ୟା ଏବ ତେ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୩ । ତସ୍ମାତ୍ ହେ ଗୃହେଶ୍ୱରି ତ୍ୱୟା

ପାଇଁ ଏ ଉତ୍ତର । କହିଲ ଯାହା ଉପହାସେ । ତୋଷିଲୁ ଉତ୍ତରେ ବିଶେଷେ । ୯୯ । ଯେତେ କାମନା ମୋହଠାରୁ । ଅନେକ ଭିଲେ ଇଚ୍ଛା କରୁ
ସେସବୁ କାମନା ତୋହର । କାରଣ ହୁଅଇ ମୋକ୍ଷର । ଯେଣୁ ତୁ ଏକାନ୍ତଚିତ୍ତରେ । ଭକ୍ତି କରୁ ମୋହଠାରେ । ୧୦ । ବୁଝିଲି ତୋର
ପତିପ୍ରେମ । ଅବର ପତିବ୍ରତା ଧର୍ମ । ଯେଣୁ ଅପ୍ରିୟବାକ୍ୟେ ମୋର । ଟଳେ ନୋହିଲା ବୋଧ ତୋର । ୧୧ । ମୋର ମାୟାର ବଶହୋଇ । ଦାମ୍ପତ୍ୟ
ସୁଖ ଭୋଗପାଇଁ । ବ୍ରତ ତପସ୍ୟା ଆଦ କରି । ଯେ ମୋତେ ସେବେ ବରପାଇଁ । ମୁଁ ମୋକ୍ଷେଶ୍ୱର ନବୁଝଇ । ମୋଠାରୁ କାମନା ବାଞ୍ଛଇ ।
୧୨ । ମୋକ୍ଷ ସମ୍ପଦ ଦାତା ମୁହିଁ । ସମ୍ପଦପତି ମୁଁ ଅଟଇ । ଆରୋମାନଙ୍କୁ ସେବି ମୋତେ । ସମ୍ପଦ ବାଞ୍ଛନ୍ତି ଯେ ଚିତ୍ତେ ॥ କରମ ମନ୍ଦ ତାହାଙ୍କର ।
ମାତ ଯୋନିରେ ବିଷୟହିଁ ॥ ଅଛନ୍ତି-ନାହିଁ ଏହି ଜ୍ଞାନ । ଲଭନ୍ତି ନର୍କ ସେହିଜନ । ବିଷୟେ ତାଙ୍କ ସ୍ନେହ ଯେଣୁ । ନରକ ଲଭନ୍ତି ସେ ତେଣୁ ।
। ୧୩ । ଗୋ ଗୃହେଶ୍ୱରି ତୁମ୍ଭେ ମୋତେ । ନିଷ୍କାମ ଭକ୍ତିଯୁକ୍ତ ଚିତ୍ତେ ॥ ସଦା ସେବୁଛ ଭାଗ୍ୟବଶେ । ଖଳଙ୍କୁ ଅସାଧ୍ୟ ଯେ ଦଶେ ॥ ଠକବା

ଚ୍ଛେଃ ସ୍ତ୍ରିୟାଃ । ୫୪ । ନ ଦ୍ୱାଦୃଶୀଂ ପ୍ରଣୟିନୀଂ ଗୃହିଣୀଂ ଗୃହେଷୁ ପଶ୍ୟାମି ମାନିନ ଯୟା ସ୍ୱବଚୋହକାଲେ । ପ୍ରାପ୍ତାନ୍ ନୃପାନ୍ ନ ବଗଣଯ୍ୟ ରହୋହରେ ମେ ପ୍ରସ୍ଥାପିତୋ ଦ୍ୱିଜ ଉପଶ୍ରୁତସତ୍କଥସ୍ୟ । ୫୫ । ଭ୍ରାତୁର୍ବିରୂପକରଣଂ ଯୁଧି ନିର୍ଜିତସ୍ୟ ପ୍ରୋଦ୍ୱାହପର୍ବଣି ଚ ତଦ୍ୱଧମକ୍ଷଗୋଷ୍ଠ୍ୟାଂ । ଦୁଃଖଂ ସମୁତ୍ଥମସହୋଽସ୍ମଦୟୋଗଭୀତ୍ୟା ନୈବାବ୍ରବୀଃ କିମପି ତେନ ବୟଂ ଜିତାସ୍ତେ । ୫୬ । ଦୂତସ୍ତ୍ୱୟାତ୍ମଲଭନେ ସୁବିବିକ୍ତମନ୍ତ୍ରଃ ପ୍ରସ୍ଥାପିତୋ ମୟି ଚିରାୟତି ଶୂନ୍ୟମେତତ୍ । ମତ୍ୱା ଜିହାସ ଇଦମଙ୍ଗମନନ୍ୟଯୋଗ୍ୟଂ ତିଷ୍ଠେତ ତତ୍ ତ୍ୱୟି ବୟଂ ପ୍ରତିନନ୍ଦୟାମଃ । ୫୭ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ—

ମୟି ଭବମୋଚନେ ନିଷ୍ଠାମା ଅନୁବୃତ୍ତିଃକୃତା ଏତତ୍ ଦାସ୍ୟା ଇଦଂ ।କଣ୍ଟକଭୂତା ଖଳୈଃ ସୁଦୁସ୍ତରଣି ଦୁର୍ବିଷହୋ ଦୁରନ୍ତ ।ଯ୍ୟାସ୍ତ୍ରୀ ଅତଏବ ଅସ୍ମସ୍ମନ୍ତ୍ୟାଃ ପ୍ରାଣାର୍ପଣପରାୟା ନିଷ୍କୃତିଂ କୁତୋ ବଞ୍ଚନପରସ୍ତ୍ରୀଃ ସ୍ତ୍ରିୟାଃ ସୁତରାଂ ଅସୌ ଅନୁବୃତ୍ତିର୍ଦୁସ୍ତରେତି । ୫୨ । କିଞ୍ଚ କିନ୍ତୁ ନିତ୍ୟମାଃ ପ୍ରେମ୍ଣୈବ ମଦ୍ୟନୁବର୍ତ୍ତମାନା ବହ୍ୟଃ କିନ୍ତୁ ତ୍ୱୟା ଯଦୃଶୀଂ କ୍ୱାପି ନ ପଶ୍ୟାମୀତି ତସ୍ୟା ଭକ୍ତିଂ ଜନୟମାନେନାଭିନନ୍ଦତି ନ ଦ୍ୱାଦୃଶୀମିତି । କିଂଭୂଃ ଉପଶ୍ରୁତାଃ ସତ୍ୟଃ କଥା ଯସ୍ୟ ତସ୍ୟ ମେ । ୫୫ । ପ୍ରୋଦ୍ୱାହପର୍ବଣି ଅନିରୁଦ୍ଧବିବାହେ ଅକ୍ଷଗୋଷ୍ଠ୍ୟାଂ ଦ୍ୟୂତସଭାୟାଂ ତସ୍ୟ ଭ୍ରାତୁର୍ବଧଂ ତସ୍ମିନ୍ କାଳେ କାଳାନ୍ତରେ ବା ତଦନୁସ୍ମରଣତଃ ପୁନଃ ପୁନଃ ସମୁତ୍ଥଂ ଦୁଃଖଂ ଅସ୍ମଦ୍‌ବିୟୋଗୋ ଅସ୍ମଦ୍ୟୋଗସ୍ତଦ୍ଭୀତ୍ୟା ଅସହଃ ସୋଢବତ୍ୟସି ।ଅନେନୈବ ଅନିରୁଦ୍ଧବିବାହାନନ୍ତର୍ଯ୍ୟମସ୍ୟ ଜ୍ଞାତବ୍ୟଂ ।୫୬। ଅପିଚ ଦୂତ ଇତି ଆତ୍ମଲଭନେ ମତ୍ପ୍ରାପ୍ତ୍ୟର୍ଥଂ । ମଦ୍ୱିଷୟକତଦ୍ୱିଚୋଭ୍ରବଣ ବିବାହେ ଆଗନ୍ତବ୍ୟମିତି କୃତେ ସମୟେ କଥଞ୍ଚିଦପ୍ରାପ୍ତବତି ମୟି ଏତଦ୍ରିକ୍ତଂ ଶୂନ୍ୟଂ ମତ୍ୱା ଇଦଂ ଅନନ୍ୟଯୋଗ୍ୟଂ ଅଙ୍ଗଂ ଜିହାସେ ତ୍ୟକ୍ତୁମିଚ୍ଛସି ତିଷ୍ଠ୍ୟାମୀତ୍ୟେବଂ ଦୂତଃ ପ୍ରସ୍ଥା-

ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପାଙ୍କର । କୁଅଭିପ୍ରାୟ ମାନ ସର । ପ୍ରାଣନାଶେ ଯେ ନ ଡରନ୍ତି । ଏଣୁ ମୂଢ଼ ଯେ ନାସ୍ତିକାତି । ତାହାଙ୍କ ପକ୍ଷେ ଏହୁ ବନ୍ତ । ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କରେ ଦୁସ୍ତରତ ଅତ । ୫୪ । ପ୍ରିୟାଗୃହିଣୀ ତୋହପର । ସଂସାରେ ନ ଦେଖେଁ ସୁନ୍ଦର । ବିବାହ ସମୟେ ତୋହର । ଅସିଲେ ବହୁ ନରେଶ୍ୱର । ମୋ ଗୁଣମାନ ଶୁଣିଥିଲ । ନୃପଙ୍କୁ ଖାତର ନକଲୁ । ଗୁପ୍ତବାରତା ଦ୍ୱିଜେ ଦେଇ । ପେଷିଲୁ ମୋର ଯିବ ପାଇଁ । ତୁ ମୋତେ କେତେ ଭକ୍ତିକରୁ । ଜାଣିପାରନ୍ତି ମୁଁ ତହିଁରୁ । ୫୫ । ଯୁଦ୍ଧରେ ବାନ୍ଧିଥିଲୋ ଭାଇକୁ । ବିରୂପ କରନ୍ତେ ତାହାକୁ । ଅନିରୁଦ୍ଧର ବିବାହରେ । ପଶାଖେଳନ୍ତେ ସେସ୍ଥଳରେ । ବିନାଶ କରନ୍ତେ ଭାଇକୁ । ସହିଲୁ ସେ ଘୋର ଦୁଃଖକୁ । ଆମ୍ଭଙ୍କ କିଛି ନ କହିଲୁ । ଆମ୍ଭ ଛାଡ଼ିବାକୁ ଡରିଲୁ । ଏସବୁହେତୁ ତୁ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ । ଜିଣିଛୁ ଦେଖାଇ ଗୁଣକୁ । ୫୬ । ବିବାହ ପର୍ବେ ନ ଆସିଲେ । ଦେହ ଛାଡ଼ିବା ଅବଧିଲେ । ଏ ଗୁପ୍ତ ବାରତା ପଠାଇ । ଦୂତ ପେଷିଲୁ ମୋହପାଇଁ ।

ଏବଂ ସୌରତସଂଲାପୈର୍ଭଗବାନ୍ ଜଗଦୀଶ୍ୱରଃ । ସ୍ୱରତୋ ରମୟା ରେମେ ନରଲୋକଂ ବିଡମ୍ବୟନ୍ ।୫୭। ତଥାନ୍ୟାସାମପି ବିଭୁର୍ଗୃହେଷୁ ଗୃହ-ବାନିବ । ଆସ୍ଥିତୋ ଗୃହମେଧୀୟାନ୍ ଧର୍ମାନ୍ ଲୋକଗୁରୁର୍ହରିଃ ।୫୯ ।

ଇତି ଶ୍ରୀଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ କୃଷ୍ଣରୁକ୍ମିଣୀସଂବାଦୋ ନାମ ଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୬୦।

ଏକଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।— ଏକୈକଶସ୍ତାଃ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ପୁତ୍ରାନ୍ ଦଶ ଦଶାବଲାଃ । ଅଜୀଜନନ୍ନନବମାନ୍ ପିତୁଃ ସର୍ବାତ୍ମସମ୍ପଦା ॥୧॥ ଗୃହାଦନପଗଂ

ଷିତଃ । ତଥାହ୍ୟୁକ୍ତଂ ଭୂତ୍ୱା ଯର୍ହ୍ୟମୃତାକ୍ଷ ନ ଲଭେୟ ତ୍ୱଂ ଭବତ୍ପ୍ରସାଦଂ ଜହ୍ୟାମସୂନ୍ ବ୍ରତକୃଶାନ୍ ଶତଜନ୍ମଭିଃ । ଯ୍ୟାଦ୍ଦ ଯଦ୍ବା ଅକହ୍ନାସ ଇତ୍ୟା-ଚ୍ଛେଦଃ । ତ୍ୟକ୍ତୁମୈଚ୍ଛଃ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ତତ୍ର ତତ୍କର୍ମ ବୃଥୈବ ତିଷ୍ଠେତ୍ । ନ ତତ୍ର ପ୍ରତିକର୍ତ୍ତୁଂ ଶକ୍ୟମିତ୍ୟର୍ଥଃ । କିନ୍ତୁ କେବଳଂ ବସ୍ତୁ ତ୍ୱାଂ ପ୍ରତି-ନନ୍ଦସ୍ୟାମୋହର୍ଷମ୍ୟାମ ଇତି । ୫୭ । ସୌରତସଂଲାପୈଃ ସୁରତକର୍ମଗୋଷ୍ଠୀଭିଃ । ୫୮ । ୫୯ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଭାବାର୍ଥଦୀପିକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୬୦।

ଏକଷଷ୍ଟିତମେ ଶୌରେଃ ପୁତ୍ରପୌତ୍ରାଦିସନ୍ତତିଃ । ଅନିରୁଦ୍ଧବିବାହେ ଚ ରୁକ୍ମିଣୋ ରାମତୋ ବଧଃ ॥ ଅଷ୍ଟାଧିକଶତଦ୍ୱୟଷୋଡଶସହସ୍ରସ୍ତ୍ରୀ ସମୂ-

---

ବଳମ୍ବ ଦେଖିଲେ ମୋହର । ଶୁନ୍ୟ ମଣି ବୁ ଏହା ଯାର ॥ ଅନ୍ୟ ଅଯୋଗ୍ୟ ଏ ଶରୀର । ତେଜିଲୁ ଲେଖିଲୁ ପତ୍ର ॥ ଏତେ ଅଧିକ ଭକ୍ତି ଯାର ॥ ଚପତ୍ର ତାର ପୁରସ୍କାର ॥ ଆମ୍ଭେ ଅଜନ ମାବ ଦେଲୁଁ । ଅଭୁକ୍ତ ପ୍ରତିକାର କଲୁଁ ॥ ତୋଷିବ ତୋଠାରେ ବହିଲା । କେବଳ ଭକ୍ତି ଜଣାଗଲା । । ୫୭ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ— ଏରୂପେ ପ୍ରଭୁ ଆତ୍ମାରାମ । ଜଗଦୀଶ୍ୱର ଭଗବାନ ॥ ନରବେଶରେ ଅନୁସରି । ସୁରତଆଳାପେ ମୁରାରି ॥ ରମନ୍ତ ରମା ସହିତରେ । ୫୮ । ଅନ୍ୟ ଭାର୍ଯ୍ୟାଙ୍କ ଗୃହରେ ॥ ଗୃହସମାନ ବ୍ୟବହାର । ଦେଖାନ୍ତି ଗୃହସ୍ଥ ଅଗ୍ର ॥ ଯେ ଲୋକଗୁରୁ ଭଗବାନ ଯାଳନ୍ତି ଗୃହସ୍ଥ ବିଧାନ । ୫୯ । ଭଣଇ ପଣ୍ଡିତ ଦାସ । କୃଷ୍ଣରୁକ୍ମିଣୀ ପ୍ରେମରସ ॥

ଇତିଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୬୦।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ଯେତେ ନାରୀ । ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଦଶଦଶ କରି ॥ ପୁତ୍ର ଲଭିଲେ ରୂପଗୁଣେ । ଊଣା ନୁହନ୍ତି କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଗୁଣେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସାଙ୍ଗ୍ୟ ସ୍ୱକ୍ରପୂର୍ବେଷାଂ ରମ୍ୟତଂ ସ୍ଥିତଂ । ପ୍ରେଷ୍ଠଂ ନ୍ୟମଂସତ ସ୍ୱଂ ସ୍ୱଂ ନ ତତ୍ତତ୍ତ୍ୱବଦଃ ସ୍ତ୍ରିୟଃ ।୨। ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣକୋଶବଦନାମୃତବାହୁନେତ୍ରପ୍ରେମହାସ-ରଚନାକ୍ଷିତବଲ୍ଗୁକଲ୍ପୈଃ । ସମ୍ମୋହିତା ଭଗବତୋ ନ ମନୋ ବଜେତୁଂ ସ୍ୱୈର୍ବିଭ୍ରମୈଃ ସମଶକନ୍ ବନିତା ବିଭୂମ୍ନଃ ।୩। ସ୍ମାୟାବଲୋକଲବ ଦର୍ଶିତଭାବହାରି -ଭ୍ରୂମଣ୍ଡଳପ୍ରହିତସୌରତମନ୍ତ୍ରଶୌଣ୍ଡୈଃ । ପତ୍ନ୍ୟସ୍ତୁ ଷୋଡଶସହସ୍ରମନଙ୍ଗବାଣୈ ର୍ଯସ୍ୟେନ୍ଦ୍ରିୟଂ ବିମଥିତୁଂ କରଣୈର୍ନ ଶେକୁଃ ।୪। ଇତ୍ଥଂ ରମାପତିମବାପ୍ୟ ପତିଂ ସ୍ତ୍ରିୟୋ ତା ବ୍ରହ୍ମାଦୟୋଽପି ନ ବିଦୁଃ ପଦବୀଂ ଯଦୀୟାଂ । ଭେଜୁର୍ମୁଦାଽବିରତମେଧିତୟାନୁରାଗହାସାବଲୋକନବ-

ଭବାନ କୋଽପିଣଃ ସୁବର୍ଣ୍ଣପୌବାଦାନ୍ ହରଦର୍ଶ୍ୱରୈରଯୋଜୟତ୍ ॥ ତଦେତଦ୍ ବକ୍ତୁମାହ ଏକୈକଶଇତି । କୃଷ୍ଣସ୍ୟାବଲା ଭାର୍ଯ୍ୟାଃ ପକ୍ଷେ ଯା ଆତ୍ମାନ ସମ୍ପୃହତମ୍ୟା ପିତୁଃ ସଙ୍କାଶଦନବମାନ୍ ଅନ୍ୟୂନାନ୍ । ୧ । ପ୍ରେଷ୍ଠଂ ନ୍ୟମଂସତ ଅତ୍ୟନ୍ତଂ ପ୍ରିୟତମଂ ପ୍ରତ୍ୟେକଂ ସ୍ୱଂ ସ୍ୱଂ ମେନିରେ; ନ ତଦ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱଂ ଆତ୍ମାରାମତ୍ୱଂ ବିଦନ୍ତ ତାଃ । ୨ । ଆତ୍ମାରାମତ୍ୱଂ ବ୍ୟନକ୍ତି ଦ୍ୱୟେନ ଚାର୍ଦ୍ଧିତି । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣକୋଶବହ୍ନ ବଦନଞ୍ଚ ଅମୃତାନି ବାହୁନେତ୍ରାଣି ଚ ପ୍ରେମ ହାସରସେନ ସାଧିତାନି ଚ ବଲ୍ଗୁକଲ୍ପାଶ୍ଚ ଭଗବତଃ ଏତୈଃ ସମ୍ମୋହିତା ବନିତାଃ ସ୍ୱୈଃ ସ୍ୱୈରନେକୈର୍ବିଭ୍ରମୈସ୍ତସ୍ୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ମନୋ ବଜେତୁଂ ହର୍ତ୍ତୁଂ ନ ସମଶକନ୍ ନ ଶକ୍ତା ବଭୂବୁଃ ବିଭୂମ୍ନଃ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ।୩। ତାସାଂ ବିଭ୍ରମାନ୍ ବର୍ଣ୍ଣୟନ୍ନେବ ତଦ୍ଦ୍ୱିବୃଣୋତି । ସ୍ମାୟେତ, ସ୍ମାୟୋଗୂଢ଼ହସିତଂ ତଦ୍ୟୁକ୍ତୋଽବ ଲୋକଲବଃ କଟାକ୍ଷସ୍ତେନ ଦର୍ଶିତଃ ସୂଚିତୋ ଭାବୋଽଭିପ୍ରାୟସ୍ତେନ ହାରି ମନୋହରଣଶୀଳଂ ଯଦ୍ଭ୍ରୂମଣ୍ଡଳଂ ତେନ ପ୍ରହିତାଃ ପ୍ରସ୍ଥାପିତା ଯେ ସୌରତା ମନ୍ତ୍ରା-ସ୍ତେଷୁ ଶୌଣ୍ଡୈଃ ପ୍ରଗଲ୍ଭୈଃ ଅନଙ୍ଗସ୍ୟ ବାଣୈଃ ଶରୈଃ ଅନ୍ୟୈଶ୍ଚ କରଣୈଃ କାମଶାସ୍ତ୍ରପ୍ରସିଦ୍ଧୈର୍ଯସ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଂ ମନୋ ବିମଥିତୁଂ କ୍ଷୋଭୟିତୁଂ ଷୋଡଶସହସ୍ର-ମପି ପତ୍ନ୍ୟୋ ନ ଶେକୁରିତି ।୪। ଅନୁରାଗେଣ ହାସୋଽବଲୋକଶ୍ଚ ନବସଙ୍ଗମେ ଲଜ୍ଜସମ୍ମୌରହସ୍ୟକ୍ଷ୍ୟଞ୍ଚ ତେ ଆଦ୍ୟା ଯସ୍ୟ ବିଭ୍ରମକଦମ୍ବସ୍ୟ ତଂ ଭେଜୁଃ

୧ । ସକଳ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସଙ୍ଗ କ୍ଷଣେ । ଛାଡ଼ନ୍ତି ନାହିଁ କୃଷ୍ଣ ଏଣେ ॥ ନିଜକୁ ଧନ୍ୟା ସେ ମଣନ୍ତି । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣତତ୍ତ୍ୱ ନ ବୁଝନ୍ତି । ୨ । ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଆତ୍ମାରାମ । କୃଷ୍ଣଙ୍କ କମଳ ବଦନ ॥ ଅମୃତ ନେତ୍ର ବାହୁପାଶ । ସପ୍ରେମ ହାସ ରଭସ ॥ ନମ୍ର କଠାକ୍ଷ ମଧୁଗିରେ । ମୋହିତା କୃଷ୍ଣ ନାରୀବରେ ॥ ନିଜ ବିଳାସେ କୃଷ୍ଣମନ । ହରି ନ ପାରିଲେ କଦାଚନ । ୩ । ମଧୁର ହାସ କଟାକ୍ଷରେ । କୁଞ୍ଚିତ ଭ୍ରୂଲତା ଦେଶରେ ॥ ସୁରତଭାବ ପ୍ରକାଶେ । ଅତି ପ୍ରଗଲ୍ଭା ନର୍ମ ସେ ॥ କାମଶାସ୍ତ୍ରରେ ସୁପଣ୍ଡିତା । ଷୋଡ଼ଶ ସହସ୍ର ବନିତା ॥ ନିଜ ଚେଷ୍ଟାରେ କାମବାଣେ । ବଶୀକରଣାଦି ବିଧାନେ ॥ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଗୁଳନେ । ସମର୍ଥ ନୋହିଲେ ତ କେଣେ । ୪ । ଯାହାଙ୍କ ତତ୍ତ୍ୱ ବ୍ରହ୍ମା ଶିବେ । ଗୋଚର ହୋଇ ନାହିଁ କେବେ ॥ ହାସ କଟାକ୍ଷେ ପୁଣି ପୁଣି ॥

ସଙ୍ଗମଲାଲସାଦ୍ୟ । ୫ । ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନାଯନବର୍ଗାର୍ଦ୍ଧଣପାଦଶୌରନ୍ତାମ୍ରଲବଣ୍ଡମଣଗ୍ରଜନଗନ୍ଧମାଲ୍ୟୈଃ । ନେଶଯ୍ୟାସାରଗ୍ରସ୍ନନ୍ନୁପନୋପହାରୈର୍ଦାସୀଶତା ଅପି ବଭୈବିଦଧୁଃ ସ୍ଵଦାସ୍ୟଂ । ୬ । ତାସାଂ ଯା ଦଶପୁତ୍ରାଣାଂ କୃଷ୍ଣସ୍ତ୍ରୀଣାଂ ପୁରୋଦିତାଃ । ଅଷ୍ଟୌ ମହିଷ୍ୟସ୍ତତ୍ପୁତ୍ରାନ୍ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନାଦୀନ୍ ଗୃଣାମି ତେ । ୭ । ଚାରୁଦେଷ୍ଣଃ ସୁଦେଷ୍ଣଶ୍ଚ ଚାରୁଦେହଶ୍ଚ ବୀର୍ଯ୍ୟବାନ୍ । ସୁଚାରୁଶ୍ଚାରୁଗୁପ୍ତଶ୍ଚ ଭଦ୍ରଚାରୁସ୍ତଥାପରଃ । ୮ । ଚାରୁଚନ୍ଦ୍ରୋ ବିଚାରୁଶ୍ଚ ଚାରୁଶ୍ଚ ଦଶମୋ ହରେଃ । ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନପ୍ରମୁଖା ଜାତା ରୁକ୍ମିଣ୍ୟାଂ ନାବମାଃ ପିତୁଃ । ୯ । ଭାନୁଃ ସୁଭାନୁଃ ସ୍ୱର୍ଭାନୁଃ ପ୍ରଭାନୁର୍ଭାନୁମାଂସ୍ତଥା । ଚନ୍ଦ୍ରଭାନୁର୍ବୃହଦ୍ଭାନୁରତିଭାନୁସ୍ତଥାଷ୍ଟମଃ । ୧୦ । ଶ୍ରୀଭାନୁଃ ପ୍ରତିଭାନୁଶ୍ଚ ସତ୍ୟଭାମାତ୍ମଜା ଦଶ । ସାମ୍ବଃ ସୁମିତ୍ରଃ ପୁରୁଜିଚ୍ଛତଜିଚ୍ଚ ସହସ୍ରଜିତ୍ । ୧୧ । ବିଜୟଶ୍ଚିତ୍ରକେତୁଶ୍ଚ ବସୁମାନ୍ ଦ୍ରବିଡଃ କ୍ରତୁଃ । ଜାମ୍ବବତ୍ୟାଃ ସୁତା ହ୍ୟେତେ ସାମ୍ବାଦ୍ୟାଃ ପିତୃସମ୍ମତାଃ । ୧୨ । ବୀରଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରୋଽଶ୍ୱସେନଶ୍ଚ ଚିତ୍ରଗୁର୍ବେଗବାନ୍ ବୃଷଃ । ଆମଃ ଶଙ୍କୁର୍ବସୁଃ ଶ୍ରୀମାନ୍ କୁନ୍ତିର୍ନାଗ୍ନଜିତଃ ସୁତାଃ । ୧୩ । ଶ୍ରୁତଃ କବିର୍ବୃଷୋ ବୀରଃ ସୁବାହୁର୍ଭଦ୍ର ଏକଲଃ । ଶାନ୍ତିର୍ଦର୍ଶଃ ପୂର୍ଣମାସଃ କାଳିନ୍ଦ୍ୟାଃ ସୋମକୋଽବରଃ ।

ଅନୁରାଗହାସାବଲୋକନଚଙ୍ଗମଲାଲସାଦ୍ୟ ସଂ ସେଵ୍ୟ ତସ୍ୟ ମନୋବିଜେତୁଂ ନ ଶେକୁରିତି ବା । ୫ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନାଦିଭିର୍ବହୋସ୍ତସ ଦାସ୍ୟଂ କୃତ୍ୟଂ ବିବଧୁରିତି । ପୌତ୍ରାଦିବୋଽପି ନବଙ୍ଗମାଦ୍ୟତ୍ୟାନଂ । ଅଗତସାରତ୍ୱେନୌତ୍ସୁକ୍ୟେନ ନ ତଥା ପ୍ରତନ୍ତେଃ । ତେଷାମେବ ଶ୍ଳୋକାନାଂ ପ୍ରସ୍ତାବାନ୍ତରେ ପୁନଃ ପୁନରାବୃତ୍ତିଃ ଅତିସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟାତ୍ । ୬ । ପ୍ରାସଙ୍ଗିକମୁକ୍ତ୍ୱା ପ୍ରସ୍ତୁତମାହ ତାସାମିତି । ଦଶ ଦଶ ପୁତ୍ରା ଯାସାଂ ତାସାଂ ମଧ୍ୟେଽଷ୍ଟୌ ମହିଷ୍ୟୋ ଯାଃ ପ୍ରାଗୁକ୍ତାଃ ସ୍ୟୁଃ ପୁତ୍ରାନ୍ ତ । ୭—୧୨ । ଶ୍ରୀମାନିତି ବସୋଃ କୁନ୍ତେଶ୍ଚ ବିଶେଷଣଂ । ୧୩ । ଭଦ୍ରୋନାମ ଏକଳ ଏକଃ

ସଙ୍ଗମ ଇଚ୍ଛନ୍ତ ତରୁଣୀ । ୫ । ଥିଲେହେଁ ବହୁଦାସୀ ପାଶେ । କୃଷ୍ଣନାଶ୍ରେ ନରଲସେ ॥ ଦେଖନ୍ତେ କୃଷ୍ଣ ଆଗମନ । ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ଥି ଯାଆନ୍ତି ବହନ ॥ ପଦପଖାଲ ସୁଆସନେ । ବସାଇ ପୂଜନ୍ତି ବିଧାନେ ॥ ଦେଇ ତାମ୍ବୂଳ ମାଲ୍ୟ ଗନ୍ଧ । ବିଞ୍ଚି ହରନ୍ତି ପଥଖେଦ ॥ କେଶ ସାଜନ୍ତି ଶଯ୍ୟାପାତି । ଶୁଆନ୍ତି ଗାଧୋଇ ଦଅନ୍ତି ॥ ଯୋଗାନ୍ତି ଅଣି ଉପହାର । ଦାସୀ ହୁଅନ୍ତି କୃଷ୍ଣଙ୍କର । ୬ । କହିଲି କୃଷ୍ଣନାରୀଙ୍କର । ଦଶପୁତ୍ର ପ୍ରତ୍ୟେକର ॥ ଅଷ୍ଟମହିଷୀଙ୍କ ନନ୍ଦନ । ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନାଦିଙ୍କ ନାମ ଶୁଣ । ୭ । ସୁଦେଷ୍ଣ ଚାରୁଦେଷ୍ଣ ଚାରୁ ଚାରୁଦେହ ଓ ଭଦ୍ରଚାରୁ ॥ ଚାରୁଚନ୍ଦ୍ର ଓ ଚାରୁଗୁପ୍ତ । ସୁଚାରୁ ବିଚାରୁ ଏମନ୍ତ ॥ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନରୁଲେ ରୁକ୍ମିଣୀର । କୃଷ୍ଣ ସମାନ ଦଶ ପୁତ୍ର । ୮ । ୯ । ଭାନୁ ସୁଭାନୁ ଚନ୍ଦ୍ରଭାନୁ । ସ୍ୱର୍ଭାନୁ ପ୍ରଭାନୁ ଶ୍ରୀଭାନୁ ॥ ବୃହଦ୍ଭାନୁ ଅତିଭାନୁ । ଭାନୁମାନ ଓ ପ୍ରତିଭାନୁ ॥ ଏ ଦଶ ସତ୍ୟଭାମା ସୁତ । ଶାମ୍ବ ସୁମିତ୍ର ପୁରୁଜିତ ॥ ସହସ୍ରଜିତ ଚିତ୍ରକେତୁ । ଦ୍ରବିଡ ଶତଜିତ କ୍ରତୁ ॥ ବିଜୟ ଆଉ ବସୁମାନ ।

।୧୪। ପ୍ରଘୋଷୋ ଗାତ୍ରବାନ୍ ସିଂହୋ ବଲଃ ପ୍ରବଲ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗଃ । ମାଦ୍ର୍ୟାଃ ପୁତ୍ରା ମହାଶକ୍ତିଃ ସହଓଜୋଽପରାଜିତଃ । ୧୫ । ବୃକୋ ହର୍ଷୋଽନିଲୋ ଗୃଧ୍ରୋ ବର୍ଦ୍ଧନୋନ୍ନାଦ ଏବ ଚ । ମହାଂଶଃ ପାବନୋ ବହ୍ନିର୍ମିତ୍ରବିନ୍ଦାତ୍ମଜାଃ କ୍ଷୁଧିଃ । ୧୬ । ସଙ୍ଗ୍ରାମଜିଦ୍ବୃହତ୍ସେନଃ ଶୂରଃ ପ୍ରହରଣୋଽରିଜିତ୍ । ଜୟଃ ସୁଭଦ୍ରୋ ଭଦ୍ରାୟା ବାମ ଆୟୁଶ୍ଚ ସତ୍ୟକଃ । ୧୭। ଦୀପ୍ତିମାଂସ୍ତାମ୍ରତପ୍ତାଦ୍ୟା ରୋହିଣ୍ୟାସ୍ତନୟା ହରେଃ । ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନାଚ୍ଚାନିରୁଦ୍ଧୋଽଭୂଦ୍ ରୁକ୍ମବତ୍ୟାଂ ମହାବଲଃ । ପୁତ୍ର୍ୟାନ୍ତୁ ରୁକ୍ମିଣୋ ରାଜନ୍ ନାମ୍ନା ଭୋଜକଟେ ପୁରେ । ୧୮। ଏତେଷାଂ ପୁତ୍ରପୌତ୍ରାଶ୍ଚ ବଭୂବୁଃ କୋଟିଶୋ ନୃପ । ମାତରଃ କୃଷ୍ଣଜାତୀନାଂ ସହସ୍ରାଣି ଚ ଷୋଡଶ ।୧୯ । ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ—କଥଂ ରୁକ୍ମ୍ୟରିପୁତ୍ରାୟ ପ୍ରାଦାଦ୍ଦୁହିତରଂ ଯୁଧି । କୃଷ୍ଣେନ ପରିଭୂତସ୍ତଂ ହନ୍ତୁଂ ରନ୍ଧ୍ରଂ ପ୍ରତୀକ୍ଷତେ । ଏତଦାଖ୍ୟାହି ମେ ବିଦ୍ୱନ୍ ଦ୍ୱିଷୋର୍ବୈବାହିକଂ ମିଥଃ । ୨୦ । ଅନାଗତମତୀତଞ୍ଚ ବର୍ତ୍ତମାନମତୀନ୍ଦ୍ରିୟଂ । ବିପ୍ରକୃଷ୍ଟଂ ବ୍ୟବହିତଂ ସମ୍ୟକ୍ ପଶ୍ୟନ୍ତି

ସୋମକୋଽବରଃ କନୀୟାନ୍ । ଏତେ କାଳିନ୍ଦ୍ୟାଃ ସୁତା ଇତି । ୧୪ । ମାଦ୍ର୍ୟା ଲକ୍ଷଣାୟାଃ । ୧୫ । କ୍ଷୁଧିସ୍ତୁ ଦଶମଃ । ଏତେ ମିତ୍ରବିନ୍ଦାତ୍ମଜ । ୧୬ । ସଙ୍ଗ୍ରାମଜିତ୍ପ୍ରମୁଖାଃ ସତ୍ୟା ନାଗ୍ନଜିତ୍ୟାଃ । ଭଦ୍ରାୟାଃ ସୁତାଃ ଶୈବ୍ୟା ନାମ୍ନ୍ୟପି ସୈବ । ୧୭ । ରୋହିଣ୍ୟାଃ ସୁତାନାମୁକ୍ତିରନ୍ୟାସାମୁପଲକ୍ଷଣାର୍ଥଂ । ୧୮। ଏତେଷାମିତି ଅନ୍ୟେଷାମପି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣପୁତ୍ରାଣାଂ ଶତସଂଖ୍ୟାସ୍ୱପି ପୁତ୍ରାଃ ପୌତ୍ରାଶ୍ଚ କୋଟିଶୋ ବଭୂବୁଃ ତତ୍ର ହେତୁତ୍ୱେନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣପତ୍ନୀନାଂ ବାହୁଲ୍ୟମନୁସ୍ମାରୟତି ମାତରଃ କୃଷ୍ଣଜାତାନାମିତି । ନଶତତ୍ୱେନାପ୍ୟନାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟମୁକ୍ତଂ । ୧୯। ଯଃ କୃଷ୍ଣଂ ହନ୍ତୁଂ ରନ୍ଧ୍ରଂ ପ୍ରତୀକ୍ଷତେ ସ କଥଂ ପ୍ରାଦାଦତୋ ବୈବାହିକଂ ବୈବାହିକମିତ୍ରଂ । ୨୦ ।ରୁକ୍ମିଣୋଽଭିପ୍ରାୟଂ କଥଂ ଜାନାମି ଇତି ଚେଦତ ଆହ ଅନାଗତମିତି ଅତୀନ୍ଦ୍ରିୟମସ୍ମଦାଦୀନ୍ଦ୍ରିୟାଗୋଚରଂ । ବିପ୍ରକୃଷ୍ଟଂ

ଜାମ୍ବବତୀର ଏ ନନ୍ଦନ ।୧୦ । ୧୨ । ବୀରଚନ୍ଦ୍ର ଓ ଅଶ୍ୱସେନ । ଚିତ୍ରଗୁ ବୃଷ ବେଗବାନ ॥ ଆମ ଶଙ୍କୁ ବସୁ ଶ୍ରୀମାନ । କୁନ୍ତି ନାଗ୍ନଜିତ ନନ୍ଦନ । ୧୩। ଶ୍ରୁତ ସୁବାହୁ କବି ବୃଷ । ଶାନ୍ତି ଏକଳ ଭଦ୍ର ଦର୍ଶ ॥ ପୂର୍ଣ୍ଣମାସ ଆଉ ସୋମକ । କାଳିନ୍ଦୀ ତନୟ ଏତେକ । ୧୪ । ପ୍ରଘୋଷ ଗାତ୍ରବାନ ବଳ । ସିଂହ ମହାଶକ୍ତି ପ୍ରବଳ ॥ ସହ ଓଜ ଅପରାଜିତ । ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗ ଏତେ ମାଦ୍ରୀସୁତ । ୧୫ । ବୃକ ହର୍ଷ ଗୃଧ୍ର ବର୍ଦ୍ଧନ । ଅନିଲ ଅନ୍ନାଦ ପାବନ ॥ ବହ୍ନି କ୍ଷୁଧି ଆଉ ମହାଂସ । ମିତ୍ରବିନ୍ଦାର ପୁତ୍ର ଦଶ । ୧୬ । ସଙ୍ଗ୍ରାମଜିତ ବୃହତ୍ସେନ । ଅରିଜିତ ଶୂର ପ୍ରହରଣ ॥ ସୁଭଦ୍ର ବାମ ଆୟୁ ଜୟ । ସତ୍ୟକ ଏ ଭଦ୍ରା ତନୟ । ୧୭। ଦୀପ୍ତିମାନ ତାମ୍ର ତପ୍ତାଦି । ରୋହିଣୀ ସୁତ ଆଉ ଭେଦ ॥ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଭୋଜକଟ ପୁରେ । ରୁକ୍ମିର ତନୟା ଗର୍ଭରେ ॥ ଅନିରୁଦ୍ଧକୁ ଜନ୍ମାଇଲା । ସେ ରୁକ୍ମବତୀ ପୁତ୍ର ହେଲା । ୧୮ । ଏରୂପେ କୃଷ୍ଣ ପୁତ୍ର ନାତି । ଜନମ ହେଲେ କୋଟି କୋଟି ॥ କୃଷ୍ଣ ଜନମ ପୁତ୍ରଙ୍କର ।

ତୋଗିନଃ । ୨୧ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ—ବୃତଃ ସ୍ୱୟଂବରେ ସାକ୍ଷାଦନଙ୍ଗୋଽଙ୍ଗଯୁତସ୍ତୟା । ରାଜ୍ଞଃ ସମେତାନ୍ ନିର୍ଜିତ୍ୟ ଜହାରୈକରଥୋ ଯୁଧି । ୨୨। ଯଦ୍ୟପ୍ୟନୁସ୍ମରନ୍ ବୈରଂ ରୁକ୍ମୀ କୃଷ୍ଣାବମାନିତଃ । ବ୍ୟତରଦ୍ଭାଗିନେୟାୟ ସୁତାଂ କୁର୍ବନ୍ ସ୍ୱସୁଃ ପ୍ରିୟଂ । ୨୩ । ରୁକ୍ମିଣ୍ୟାସ୍ତନୟାଂ ରାଜନ୍ କୃତ-ବର୍ମସୁତୋ ବଲୀ । ଉପଯେମେ ବିଶାଳାକ୍ଷୀଂ କନ୍ୟାଂ ଚାରୁମତୀଂ କିଳ । ୨୪ । ଦୌହିତ୍ରାୟାନିରୁଦ୍ଧାୟ ପୌତ୍ରୀଂ ରୁକ୍ମ୍ୟାଦଦାଦ୍ଧରେଃ । ରୋଚନାଂ ବଦ୍ଧବୈରୋଽପି ସ୍ୱସୁଃ ପ୍ରିୟଚିକୀର୍ଷୟା । ଜାନନ୍ନଧର୍ମଂ ତଦ୍‌ଯୌନଂ ସ୍ନେହପାଶାନୁବନ୍ଧନଃ । ୨୫। ତସ୍ମିନ୍ନଭ୍ୟୁଦୟେ ରାଜନ୍ ରୁକ୍ମିଣୀ ରାମକେଶବୌ । ପୁରଂ ଭୋଜକଟଂ ଜଗ୍ମୁଃ ସାମ୍ବପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନକାଦୟଃ । ୨୬ । ତସ୍ମିନ୍ ନିବୃତ୍ତ ଉଦ୍ୱାହେ କାଲିଙ୍ଗପ୍ରମୁଖା ନୃପାଃ । ଦୃପ୍ତାସ୍ତେ ରୁକ୍ମିଣଂ ପ୍ରୋଚୁର୍ବଲମକ୍ଷୈ-ର୍ବିନିର୍ଜୟ । ୨୭ । ଅନକ୍ଷଜ୍ଞୋ ହ୍ୟୟଂ ରାଜନ୍ନପି ତଦ୍ୱ୍ୟସନଂ ମହତ୍ । ଇତ୍ୟୁକ୍ତୋ ବଲମାହୂୟ ତେନାକ୍ଷୈ ରୁକ୍ମ୍ୟଦୀବ୍ୟତ । ୨୮ । ଶତଂ ସହସ୍ରମ-

---

ଯୁତଂ । ବ୍ୟବହିତଂ କୁତ୍ର୍ୟାଦ୍ୟନ୍ତରିତଂ । ୨୧ । ତଦୋତ୍ତରଂ । ସ୍ୱୟଂବରେ ରୁକ୍ମବତ୍ୟା ବୃତଃ ସନ୍ ରାଜ୍ଞୋ ନିର୍ଜିତ୍ୟ ଜହାରେତି । ୨୨ । ଯଦ୍ୟପି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାବମାନିତସ୍ତଥାପି ବୈରମନୁସ୍ମରନ୍ନପି ବ୍ୟତରତ୍ ପ୍ରାଦାତ୍ ଅନୁମୋଦତେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୩। ପର୍ବାଣାମପି ଏକୈକା କନ୍ୟା ତତ୍ର ପଙ୍କା ବିବାହୋପଲକ୍ଷଣାର୍ଥ. ଜ୍ୟେଷ୍ଠକନ୍ୟା ବିବାହମାହ ରୁକ୍ମିଣ୍ୟା ଇତି । ୨୪ । ଯୌନଂ ବିବାହଃ ତଦ୍‌ଯୌନଂ ଅଧର୍ମ୍ୟଂ ଜାନନ୍ନପି । ଦ୍ୱିଷଦନ୍ନଂ ନ ଭୋକ୍ତବ୍ୟଂ ଦ୍ୱିଷନ୍ତଂ ନୈବ ଭୋଜୟେଦ୍ଦୈବଲୋକବରୋଧାତ୍ । ଅସ୍ୱର୍ଗ୍ୟଂ ଲୋକବିଦ୍ୱିଷ୍ଟଂ ଧର୍ମମପ୍ୟାଚରେନ୍ନ ତୁ ଇତି ନିଷେଧାଦିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୫ । ୨୬ । ଲୋକବିରୁଦ୍ଧାଚରଣ

ଷୋଳସହସ୍ର ମାତ୍ର ଧର ॥ ଶ୍ରୀଶୁକେ.ବାଚ—ରୁକ୍ମ ବରିଷ୍ଠନନ୍ଦନକୁ । ଜପର ଅର୍ପିଲ କନ୍ୟାକୁ ॥ କୃଷ୍ଣେ ହୋଇ ସେ ପବ୍‌ନତ । ମାତ୍ର ତାହୁଅଲ ନିତ୍ୟ ॥ କହ ସେ ବେନଙ୍କ ବିବାହ । ସମ୍ବନ୍ଧ ତତ୍‌ଭୁଙ୍କସ୍ୟ । ୨୧ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ – ଅଙ୍ଗବହିବା ଅନଙ୍ଗରେ (ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନରେ) କନ୍ୟା ବରିଲ ସ୍ୱୟମ୍ବରେ ॥ ଏକାଙ୍ଗ ରଥେ ନୃପଗଣେ । ଜିଣି ହରିଲ କନ୍ୟା ରଣେ ।୨୨। ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସଙ୍ଗେ ଶତ୍ରୁପଣ । ମନେ ଥିଲେହେଁ ଅପମାନ ବଗିନୀସ୍ନେହେ ଭଣଜାକୁ । ରୁକ୍ମୀ ଅର୍ପିଲ ସେ କନ୍ୟାକୁ । ୨୩ । ବଳିଷ୍ଠ କୃତବର୍ମାସୁତ । ରୁକ୍ମିଣୀ କନ୍ୟାର ସେ କାନ୍ତ ॥ କନ୍ୟାର ନାମ ଚାରୁମତୀ, ସୁନ୍ଦରୀ ସୁଲକ୍ଷଣା ସତୀ । ୨୪ । ରୋଚନା ରୁକ୍ମିର ନାତୁଣୀ । ଅନିରୁଦ୍ଧେ ସେ ଦେଲ ପୁଣି ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବୈର ନଭାବିଲା । ନାତିକୁ ନାତୁଣୀ ଅର୍ପିଲ ॥ ଭଗିନୀପାଇଁ ଭଗ୍ନୀସ୍ନେହ । ଜଲ ଏ ଅଧର୍ମ ବିବାହ । ୨୫ । ଏହି ବିବାହେ ରାମହରି । ଶାମ୍ବ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଆଦି କରି ॥ ଉତ୍ସବେ ରୁକ୍ମିଣୀର ଗୁଲେ । ଭୋଜକଟକେ ଅସିଥିଲେ । ୨୬ । ବିବାହ କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷପରେ । କଳିଙ୍ଗ ଆଦି ନରବରେ ॥ କ୍ରୋଧେ ହିଁ ହୋଇଲେ ରୁକ୍ମିକୁ । ପଶାରେ କଣିବା

ସୂତଂ ଧାମନ୍ତ୍ରବାଦଦେ ପଣଂ । ତଂ ତୁ ରୁକ୍ମ୍ୟଜୟୁତ୍ ତବ କାଲଙ୍ଗଃ ପ୍ରାହସଦ୍ବଲଂ । ଦନ୍ତାନ୍ ସନ୍ଦର୍ଶୟନ୍ନୁଚ୍ଚୈର୍ନାମୃଷ୍ୟତ୍ତ ତଦ୍ବଲାୟୁଧଃ । ୨୯ ।
ତତୋ ଲକ୍ଷଂ ରୁକ୍ମ୍ୟଗୃହ୍ଣାଦ୍ଗ୍ଲହଂ ତତ୍ରା ଜୟଦ୍ବଲଃ । ଜିତବାନହମିତ୍ୟାହ ରୁକ୍ମୀ କୈତବମାଶ୍ରିତଃ । ୩୦ । ମନ୍ୟୁନା କ୍ଷୁଭିତଃ ଶ୍ରୀମାନ୍ ସମୁଦ୍ର ଇବ
ପର୍ବଣି । ଜାତ୍ୟାରୁଣାକ୍ଷୋଽତିରୁଷା ନ୍ୟର୍ବୁଦଂ ଗ୍ଲହମାଦଦେ । ୩୧ । ତଞ୍ଚାପି ଜିତବାନ୍ ରାମୋ ଧର୍ମେଣ ଛଲମାଶ୍ରିତଃ । ରୁକ୍ମୀ ଜିତଂ ମୟାତ୍ରେମେ
ବଦନ୍ତୁ ପ୍ରାଶ୍ନିକା ଇତି । ୩୨ । ତଦାବ୍ରବୀନ୍ନଭୋବାଣୀ ବଲେନୈବ ଜିତୋ ଗ୍ଲହଃ । ଧର୍ମତୋ ବଚନେନୈବ ରୁକ୍ମୀ ବଦତି ବୈ ମୃଷା । ୩୩ ।
ତାମନାଦୃତ୍ୟ ବୈଦର୍ଭୋ ଦୁଷ୍ଟରାଜନ୍ୟଚୋଦିତଃ । ସଙ୍କର୍ଷଣଂ ପରିହସନ୍ ବଭାଷେ କାଲଚୋଦିତଃ । ୩୪ । ନୈବାକ୍ଷକୋବିଦା ଯୂୟଂ ଗୋପାଳାଃ
ବନଗୋଚରାଃ । ଅକ୍ଷୈର୍ଦୀବ୍ୟନ୍ତି ରାଜାନୋ ବାଣୈଶ୍ଚ ନ ଭବାଦୃଶାଃ । ୩୫ । ରୁକ୍ମିଣୈବମଧିକ୍ଷିପ୍ତୋ ରାଜଭିଶ୍ଚୋପହାସିତଃ । କ୍ରୁଦ୍ଧଃ ପରିଘମୁଦ୍ୟମ୍ୟ

ଫଳଂ ବକ୍ରୂମାହ ତସ୍ମିନ୍ନିତି । ୨୭ । ଅପାବ୍ୟଜ କ୍ରୀଡ଼ିତବାନ୍ । ୨୮ । ୨୯ । ନିଷ୍ପାଣଂ ଲକ୍ଷଂ ଗ୍ଲହଂ ପଣଂ କୃତବାନ୍ । କୈତବଂ କପଟଂ । ୩୦ ।
ମାନ୍ୟଙ୍କ୍ରୂଦଂ ଦଶକୋଟିଗ୍ଲହଂ କ୍ଷୁଭିତୋ ରାମ ଆଦଦେ । ୩୧ । ଛଲମାଶ୍ରିତୋ ରୁକ୍ମୀ ମୟା ଜିତମିତ୍ୟାହ । ୩୨—୩୫ । ନୃମ୍ଣଃସଦ ମଙ୍ଗଲପଶ୍ଚାତ୍,

---

ରାମକୁ । ୨୭ । ମହାବ୍ୟସନ ପଶାଖେଳ । ରାମ ନଜାଣେ ତା କୌଶଳ ॥ ଏହା କହନ୍ତେ ରାମେ ଶଇ । ରୁକ୍ମୀ ବସିଲା ପଶା ନେଇ । ୨୮ । ଶତ
ହଜାର ଲକ୍ଷ କ୍ରମେ । ବାଜ ଥୋଇଲେ ବେନଜନେ ॥ ରୁକ୍ମୀ ଜିଣନ୍ତେ ପ୍ରଥମରେ । । ହସିଲେ କାଲଙ୍ଗାଦ ଶିରେ । ଦନ୍ତ ଦେଖାନ୍ତେ ଅଟ୍ଟହାସେ ।
ହଳୀ ନ ସହିଲେ ତା ଦ୍ୱେଷେ । ୨୯ । ରୁକ୍ମୀ ଥୋଇଲା ଲକ୍ଷେ ପଣ । ତାହା ଜିଣିଲେ ବାରେ ରାମ ॥ ମୁଁ ଜିଣିଅଛି ମିଥ୍ୟା କହେ । ରୁକ୍ମୀ ଉଠିଲା
ପ୍ରୀତହୋଇ । ୩୦ । ପର୍ବରେ ସାଗରସମାନ । କ୍ରୋଧେ କମ୍ପିଲେ ବଳରାମ ॥ ରକ୍ତନୟନେ କ୍ରୋଧେ ପଣ । ଅର୍ବୁଦେ ଥୋଇଲେ ଶ୍ରୀରାମ । ୩୧ ।
ଧର୍ମେ ଜିଣନ୍ତେ ରାମ ପୁଣି । ରୁକ୍ମୀ ମିଥ୍ୟାରେ କହେ ବାଣୀ ॥ ମୁଁ ଜିଣିଅଛି ସଭ୍ୟଗଣ । ଲୁହ କାହାର ହେଲା ପଣ । ୩୨ । ଆକାଶବାଣୀ ଶୁଣାଗଲା ,
ରାମ ଜିଣିବା ସତ୍ୟ ହେଲା ॥ ରୁକ୍ମୀ ନମାନ କହେ ପୁଣ । ମିଛ ହେ ମୁଁ ଜିଣିଛି ପଣ । ୩୩ । ଦୁଷ୍ଟ ନୃପଙ୍କ ଖଳବାକ୍ୟେ । ରୁକ୍ମୀ ନ ମାନିଲା ସେପକ୍ଷେ ॥
କାଳବଶରେ ସଙ୍କର୍ଷଣେ । ପରିହାସେ ସେ ପୁଣି ଭଣେ । ୩୪ । ଗଉଡ଼େ ବନେ ଗୋଚରଅ । ପଶାରେ ପଣ୍ଡିତ ତ ନୁହ ॥ ନୃପେ ଖେଳନ୍ତି
ପଶା ବାଣେ । କାହିଁ ଜାଣିବ ତୁମ୍ଭେମାନେ । ୩୫ । ରୁକ୍ମୀ ଏସନ୍ତେ ଏହି ଗାଳି । ନୃପେ ହସିଲେ ମାର ତାଳି ॥ କ୍ରୋଧେ ପରିଘେ ସେ ସଭାରେ ।
ହାମ ମାଇଲେ ରୁକ୍ମୀ ଶିରେ । ୩୬ । କୋପେ କଳିଙ୍ଗ ନୃପେ ଧର । ଗୋଇଠା ଛାର ମୁଟକା ମାର ॥ ଦାନ୍ତ ଭାଙ୍ଗିଲେ ହଳଧର । ହସିଥିଲେ ଯେ

ଜଘ୍ନେ ତଂ ନୃମ୍ଣେ ସଦ । ୩୬ । କଳଙ୍ଗରାଜଂ ତରସା ଗୃହୀତ୍ୱା ଦଶମେ ପଦେ । ଦନ୍ତାନପାତୟତ୍ ହୃଦ୍ଧୋ ଯୋଽହସଦ୍ ବିବୃତୈର୍ଦ୍ୱିଜୈଃ । ୩୭ । ଅନ୍ୟେ ନିର୍ଭିନ୍ନବାହୂରୁଶିରସୋ ରୁଧିରୋକ୍ଷିତାଃ । ରାଜାନୋ ଦୁଦ୍ରୁବୁର୍ଭୀତା ବଲେନ ପରିଘାର୍ଦ୍ଦିତାଃ । ୩୮ । ନାହନ୍ତେ ରୁକ୍ମିଣି ଶ୍ୟାଳେ ନାବ୍ରବୀତ୍ ସାଧ୍ୱସାଧୁ ବା । ରୁକ୍ମିଣୀବଳୟୋ ରାଜନ୍ ସ୍ନେହଭଙ୍ଗଭୟାଦ୍ ହରିଃ । ୩୯ । ତତୋଽନିରୁଦ୍ଧଂ ସହ ସୂର୍ଯ୍ୟୟା ବରଂ ରଥଂ ସମାରୋପ୍ୟ ଯଯୌ କୁଶସ୍ଥଲୀଂ । ସମାଦଦ୍ୟୋ ଭୋଜ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶାର୍ହାଃ ସିଦ୍ଧାଖିଲାର୍ଥା ମଧୁସୂଦନାଶ୍ରୟାଃ । ୪୦ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେଽନିରୁଦ୍ଧବିବାହେ ରୁକ୍ମିବଧୋ ନାମ ଏକଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୬୧ ।

ଦ୍ୱିଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ । ବାଣସ୍ୟ ତନୟାମୂଷାମୁପୟେମେ ଯଦୂତ୍ତମଃ । ତତ୍ର ଯୁଦ୍ଧମଭୂଦ୍ ଘୋରଂ ହରିଶଙ୍କରୟୋର୍ମହତ୍ । ଏତତ୍ ସର୍ବଂ ମହାଯୋଗିନ୍ ସମାଖ୍ୟାତୁଂ ତ୍ୱମର୍ହସି । ୧ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ବାଣଃ ପୁତ୍ରଶତଜ୍ୟେଷ୍ଠୋ ବଲେର୍ମହାତ୍ମନଃ । ଯେନ ବାମନରୂପାୟ ହରୟେଽଦାୟି

୩୬ — ୩୯ । ସୂର୍ଯ୍ୟୟା ନବୋଢୟା ସିଦ୍ଧା ଅଖିଲା ଅର୍ଥା ଅଭ୍ୟୁଦୟଶତ୍ରୁବଧାଦୟୋ ଯେଷାଂ ତେ । ୪୦ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଭାବାର୍ଥଦୀପିକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଏକଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୬୧ ।

ଦ୍ୱିଷଷ୍ଟିତମେ ପୌତ୍ରମନିରୁଦ୍ଧସ୍ୟ ରୋଧନଂ । କନ୍ୟୟା ରମମାଣସ୍ୟ ବାଣେନ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବଃ । ଅନିରୁଦ୍ଧୋଦ୍ଧୃତେ ଚାସ୍ମିନ୍ ବାଣ-

ଜଘେଣ୍ଟର । ୩୬ । ତାହାଙ୍କ ବାହୁ ଉରୁ ଶିର । ସମ ପରିଘେ ଦଳେଇ । ନୃପେ ରକତେ ସ୍ନାନକର । ପଳାଇଗଲେ ସେହି ପୁରେ । ଶାଳକ ରୁକ୍ମୀ ବଧଗୃହିଁ । ହରି ରହିଲେ ତୁନିହୋଇ । ଭାଇ ବା ଭରିଯା ଅଡକୁ । ନହେଲେ ବଚ୍ଚିରେ ସ୍ନେହକୁ । ୩୯ । ସମାଧ ଯଦୁବୀରଗଣ । ଭୋଜକଟପୁର ତେଜିଣ । ବରବଧୂଙ୍କୁ ରଥେ ଥୋଇ । କୁଶସ୍ଥଳୀକୁ ଗଲେ ବାହି । କୃଷ୍ଣ ଆଶ୍ରୟେ ସକଳ । କର୍ମେ ଲଭନ୍ତି ଶୁଭଫଳ । ୪୦ । ଭଣିଲ ସପ୍ତଷଷ୍ଟିତ ଦାସ । ରୁକ୍ମି କୁରୁମ କଲେ ନାଶ । ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଏକଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୬୧ ।

ଶ୍ରୀରାଜୋବାଚ= ବାଣ ତନୟା ଉଷାବୁଲେ । ଅନିରୁଦ୍ଧର ବଭାକାଳେ । ହରିହରଙ୍କ ଘୋରରଣ । ହୋଇଲା କହିଲ ଆପଣ । ତୁମ୍ଭେ ମହର୍ଷି ସବୁ ଜାଣ । ପ୍ରକାଶ ଏଥିର କାରଣ । ୧ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ=ବାମନରୂପୀ ହରିକରେ । ମେଦିନୀ ଦେଲା ଯେ ସ୍ନେହରେ । ସେହି ବଳର

ମେଦିନୀ । ତଦ୍ଦୈରିସ୍ୟ ସୁତୋ ବାଣଃ ଶିବଭକ୍ତିରତଃ ସଦା ॥ ମାନ୍ୟୋବଦାନ୍ୟୋ ଧୀମାଂଶ୍ଚ ସତ୍ୟସନ୍ଧୋ ଦୃଢ଼ବ୍ରତଃ । ଶୋଣିତାଖ୍ୟେ ପୁରେ ରମ୍ୟେ ସ ରାଜ୍ୟମକରୋତ୍ ପୁରା । ତସ୍ୟ ଶମ୍ଭୋଃ ପ୍ରସାଦେନ କିଙ୍କରା ଇବ ତେଽମରାଃ) ସହସ୍ରବାହୁର୍ବାଦ୍ୟେନ ତାଣ୍ଡବେଽତୋଷୟନ୍ମୃଡଂ । ୨ ॥ ଭଗବାନ୍ ସର୍ବଭୂତେଶଃ ଶରଣ୍ୟୋ ଭକ୍ତବତ୍ସଳଃ । ବରେଣ ଛନ୍ଦୟାମାସ ସ ତଂ ବବ୍ରେ ପୁରାଧିପଂ । ୩ । ସ ଏକଦାହ ଗିରିଶଂ ପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥଂ ବୀର୍ଯ୍ୟ-ଦୁର୍ମଦଃ । କିରୀଟେନାର୍କବର୍ଣ୍ଣେନ ସଂସ୍ପୃଶଂସ୍ତତ୍ପଦାମ୍ବୁଜଂ । ୪ । ନମସ୍ୟେ ତ୍ୱାଂ ମହାଦେବ ଲୋକାନାଂ ଗୁରୁମୀଶ୍ୱରଂ । ପୁଂସାମପୂର୍ଣ୍ଣକାମାନାଂ କାମ-ପୂରାମରାଙ୍ଘ୍ରିପଂ । ୫ । ଦୋଃସହସ୍ରଂ ତ୍ୱୟାଦତ୍ତଂ ପରଂ ଭାରାୟ ମେଽଭବତ୍ । ତ୍ରିଲୋକ୍ୟାଂ ପ୍ରତିଯୋଦ୍ଧାରଂ ନ ଲଭେ ତ୍ୱଦୃତେ ସମଂ । ୬ । କଣ୍ଡୂତ୍ୟା ନିଭୃତୈର୍ଦୋର୍ଭିର୍ଯୁଯୁତ୍ସୁର୍ଦିଗ୍ଗଜାନହଂ । ଆଦ୍ୟାୟାଂ ଚୂର୍ଣ୍ଣୟନ୍ନଦ୍ରୀନ୍ ଭୀତାସ୍ତେଽପି ପ୍ରଦୁଦ୍ରୁବୁଃ ! । ୭ । ତଚ୍ଛ୍ରୁତ୍ୱା ଭଗବାନ୍ କ୍ରୁଦ୍ଧଃ କେତୁସ୍ତେ ଭଜ୍ୟତେ ଯଦା । ତ୍ୱଦ୍ଦର୍ପଘ୍ନଂ ଭବେନ୍ମୂଢ଼ ସଂଯୁଗଂ ମତ୍ସମେନ ତେ । ୮ । ଇତ୍ୟୁକ୍ତଃ କୁମତିର୍ହୃଷ୍ଟଃ ସ୍ୱଗୃହଂ ପ୍ରାବିଶନ୍ନୃପ । ପ୍ରତୀକ୍ଷନ୍

ଯାଦବସଂଯୁଗେ ! ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଃ ଶ୍ରୀହରିଂ କୃତ୍ୱା ବାଣବାହୂନଥାଚ୍ଛିନତ୍ । ୧।୨ । ପୂର୍ବଶିଷ୍ଟଂ ପ୍ରତିପାଳକଂ । ୩।୪ । କାମାନ୍ ପୂରୟତୀତି କାମପୂରଃ ସ ଚାସାବମରାଙ୍ଘ୍ରିପଃ କଳ୍ପତରୁଶ୍ଚ ତଂ ତ୍ୱାଂ । ୫ । ୬ । ହେ ଆଦ୍ୟ ! ନିଭୃତୈର୍ବିରତୈର୍ଦୋର୍ଭିର୍ବୀର୍ଯ୍ୟଂ ଚୂର୍ଣ୍ଣୟନ୍ । ଅଦ୍ରୀଂ ଅଗଚ୍ଛଂ । ୭।୮ । ସ୍ୱଗୀର୍ଯ୍ୟ-

---

ଶତସୁତ । ବାଣପ୍ରଧାନ ବଳୀଶ୍ରେଷ୍ଠ ॥ ସେବାଣାସୁର ଶିବଭକ୍ତ । ସତ୍ୟସନ୍ଧିଙ୍କ ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତ ॥ ମାନ୍ୟ ବଦାନ୍ୟ ଦୃଢ଼ବ୍ରତ । ରମ୍ୟ ଶୋଣିତପୁର ନାଥ ॥ ଶିବ ବରରେ ଦେବଗଣ ! କରନ୍ତି ତାର କିଙ୍କରପଣ ॥ ସହସ୍ର ଭୁଜେ ବାଦ୍ୟ ବାଇ । ତାଣ୍ଡବେ ଶିବଙ୍କୁ ତୋଷଇ । ୨ । ସର୍ବଭୂତେଶ ଭଗବାନ, ଭକ୍ତବତ୍ସଳ ତ୍ରିଲୋଚନ ॥ ବାଣେ କହିଲେ ମାଗ ବର । ମାଗିଲା ପାଳବ ମୋ ପୁର । ୩ । ବଳଗର୍ବରେ ଦିନେ ବାଣ । ପାଶେ ଶିବଙ୍କୁ ଅନାଇଣ ॥ ସୂର୍ଯ୍ୟାଭ ମୁକୁଟେ ସୁନ୍ଦର । ଶିର ଲଗାଇ ଚରଣର । ୪ । କହେ ହେ ଲୋକଗୁରୁ ଈଶ । ନମୁଛି ତବ ପାଦଦେଶ ॥ ଅପୂର୍ଣ୍ଣକାମନାର ପାଇଁ । କଳ୍ପତରୁ ଏ ପାଦଦୁଇ । ୫ । ଦିଅ ସହସ୍ର ଭୁଜ ଦେଲ । କେବଳ ବୋଝ ବୁହାଇଲ ॥ ତିନିପୁରେ ଭ୍ରମିବନା ମୋର । ସମାନ ନ ଦିଶଇ ବୀର । ୬ । ମୋ ଭୁଜ କଣ୍ଡୁ ନାଶ ପାଇଁ । ଦିଗ୍ଗଜେ ଯୁଝି ଯାନ୍ତେ ମୁହିଁ ॥ ପର୍ବତେ ଧକ୍କାଏ ମାଇଲି । ପ୍ରଥମେ ଗିରି ଚୂନା କଲି ॥ ତାଦେଖି ଦିଗ୍ଗଜେ ଡରିଲେ ଭୟେ ପଳାଇ କେଣେଗଲେ । ୭ । ଶୁଣି ଶଙ୍କର କ୍ରୁଦ୍ଧ ହେଲେ । ବାଣକୁ ଅଭିଶାପ ଦେଲେ ॥ ରେମୂଢ଼ ଯେବେ ଧ୍ୱଜତୋର । ଭାଙ୍ଗିବ ମୋ ସମାନ ବୀର ॥ ତେବେ ତୋ ଭୁଜେ ଯୁଦ୍ଧ କରି । ତୋ ବଳଗର୍ବ ଦେବ ଚୂରି । ୮ । ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ଶୁଣି ହୃଷ୍ଟ ହେଲା । ନିଜଗୃହକୁ ଫେରିଗଲା ॥

ଗିରିଶାଦେଶାଦ୍ୱସ୍ୱାର୍ଯ୍ୟନାଶନଂ କୃଧୀଃ । ୯ । ତସ୍ୟୋଷା ନାମ ଦୁହିତା ସ୍ୱପ୍ନେ ପ୍ରାଦ୍ୟୁମ୍ନିନା ରତା । ତଦ୍ୟାଽଭବତ କାନ୍ତେନ ପ୍ରାଗଦୃଷ୍ଟଶ୍ରୁତେନ ସା ।୧୦ । ସା ତତ୍ର ତମପଶ୍ୟନ୍ତୀ କ୍ୱାସି କାନ୍ତେତି ବାଦିନୀ । ସଖୀନାଂ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ତସ୍ଥୌ ବିହ୍ୱଳା ବ୍ରୀଡ଼ିତା ଭୃଶଂ । ୧୧ ।ବାଣସ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରୀ କୁମ୍ଭାଣ୍ଡଶ୍ଚିତ୍ର-ଲେଖା ଚ ତତ୍ସୁତା । ସଖ୍ୟପୃଚ୍ଛତ୍ ସଖୀମୁଷାଂ କୌତୂହଳସମନ୍ୱିତା । ୧୨ । କିଂ ତ୍ୱଂ ମୃଗୟସେ ସୁଭ୍ରୁ କିଦୃଶସ୍ତେ ମନୋରଥଃ । ହସ୍ତଗ୍ରାହଂ ନ ତେଽଦ୍ୟାପି ରାଜପୁତ୍ର୍ୟୁପଲକ୍ଷୟେ । ୧୩ । ଉଷୋବାଚ । — ଦୃଷ୍ଟଃ କଶ୍ଚିନ୍ନରଃ ସ୍ୱପ୍ନେ ଶ୍ୟାମଃ କମଳଲୋଚନଃ । ପୀତବାସା ବୃହଦ୍ବାହୁର୍ଯୋଷିତାଂ ହୃଦୟଙ୍ଗମଃ । ୧୪ । ତମହଂ ମୃଗୟେ କାନ୍ତଂ ପାୟୟିତ୍ୱାଧରଂ ମଧୁ । କ୍ୱାପି ଯାତଃ ସ୍ପୃହୟତୀଂ କ୍ଷିପ୍ତ୍ୱାମାଂ ବୃଜିନାର୍ଣ୍ଣବେ ।୧୫। ଚିତ୍ରଲେଖୋବାଚ ।- ବ୍ୟସନଂ ତେଽପକର୍ଷାମି ତ୍ରିଲୋକ୍ୟାଂ ଯଦି ଭାବ୍ୟତେ । ତମାନେଷ୍ୟେ ବରଂ ଯସ୍ତେ ମନୋହର୍ତ୍ତା ତମାଦିଶ ।୧୬।ଇତ୍ୟୁକ୍ତ୍ୱା ଦେବଗନ୍ଧର୍ବସିଦ୍ଧ-ଚାରଣପନ୍ନଗାନ୍ । ଦୈତ୍ୟବିଦ୍ୟାଧରାନ୍ ଯକ୍ଷାନ୍ ମନୁଜାଂଶ୍ଚ ଯଥାଽଲିଖତ୍ । ୧୭ । ମନୁଜେଷୁ ଚ ସା ବୃଷ୍ଣୀନ୍ ଶୂରମାନକଦୁନ୍ଦୁଭିଂ । ବ୍ୟଲିଖ-

ନଶନଂ ନାଶନଂ କେଉଁଭଳିଂ ପ୍ରଥମମାଣଃ । ୯ । ଶ୍ରୀମଦ୍ଦେଶ ଦଷ୍ଟଦଗ୍ର ମସ୍ୟ ପ୍ରସଙ୍ଗମାତ୍ର ତସ୍ୟୋଷେତି । ପ୍ରାଦ୍ୟୁମ୍ନିନା ଅନିରୁଦ୍ଧେନ । ତଦାପି ସ୍ୱପ୍ନେ । ୧୦ । ତଂ କାନ୍ତଂ ଅପଶ୍ୟନ୍ତୀ ସା ଉତ୍ତସ୍ଥୌ । ୧୧ । ତତଃ କଂ ବୃତ୍ତଂ ତଦାହ ବାଣସ୍ୟେତି । ୧୨ । ହସ୍ତଗ୍ରାହଂ ଭର୍ତ୍ତାରଂ । ୧୩-୧୭ ।

ଦେଖିବ ଶିବଙ୍କ ଆଦେଶେ । ମୋ ଗର୍ବ ନାଶିବ କଏସେ । ୯ । ବାଣର କନ୍ୟା ନାମ ଉଷା । ଅନିରୁଦ୍ଧରେ ହେଉ ଯୋଷା । ସ୍ୱପ୍ନରେ ରତି ଅଇଲ୍ଲି । କେବେହେଁ ଦେଖିତ ନଥିଲ୍ଲ । ୧୦ । ସ୍ୱପ୍ନରୁ ଉଠି ସେ ବହୁଲେ । କାନ୍ତକୁ ଖୋଜନ୍ତେ ବିକଳେ । ସଖୀଏ ଉଠି ଘେରିଲେ । ଲାଜେ ରହିଲ ମୁହଁ ପୋତି । ୧୧ । ବାଣର ମନ୍ତ୍ରୀ କୁମ୍ଭାଣ୍ଡର । କନ୍ୟା ଚିତ୍ରଲେଖା ଉଷାର । ସଖୀ, ଉଷାକୁ ପୁଚ୍ଛିଲେ । ପୁଚ୍ଛିଲ କାରଣ କହିବେଲେ ।୧୨। ତାହାକୁ ଖୋଜୁଛୁ ମୃଗାକ୍ଷି । କହ ତୋ ଅଭିଳାଷ ଦେଖି । ଏଯାଏ ବର ତୋହପାଇଁ । ଗୋରଜପୁତ୍ର ମିଳନାହିଁ ।୧୩। ଉଷୋବାଚ—ଶ୍ୟାମଳ ପଦ୍ମନେତ୍ର ତେଜ । ପୀତବସନ ଦୀର୍ଘଭୁଜ । କାମିନୀ ମନୋହର ନର । ସ୍ୱପ୍ନେ ଦେଖିଲି ସଖୀବର । ୧୪। ଅଧରୁ ମଧୁ ପିଆଇଲେ । ଦେ ମୋତେ ଛାଡ଼ିକେଣେ ଗଲେ । ଦୁଃଖସାଗରେ ମୁଁ ବୁଡ଼ିଲି । ସେହି କାନ୍ତଙ୍କୁ ମୁଁ ଖୋଜଇ । ୧୫ । ଚିତ୍ରଲେଖୋବାଚ — ତ୍ରିଲୋକେ ଭାବିବୁ ଯାହାକୁ । ଆଣି ଦେଖାଇବି ମୁଁ ତାକୁ । ତୋ ମନୋହର୍ତ୍ତା କହ ଏବେ । ଦୁଃଖ ସଂହାର ଇବ ନିଶ୍ଚୟେ । ୧୬ । ଦ୍ୱାରକା ଦେବ ବିଦ୍ୟାଧର । ଦୈତ୍ୟ ଚାରଣ ନାଗ ନର । ସିଦ୍ଧ ଗନ୍ଧର୍ବ ଲେଖେ ଯେତେ । ସୁନ୍ଦର ରୂପ ଲେଖେ ଚିତ୍ରେ । ୧୭ । ଯଦୁବଂଶରୁ ବସୁଦେବ । ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ରାମ ବାସୁଦେବ । ଲେଖିଲା ;

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଦ୍ରାମଚ୍ଛଣ୍ଟୌ ଚ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନଂ ଗାଢ୍ୟ ଲକ୍ଷିତା ।୧୮। ଅନିରୁଦ୍ଧଂ ଚାଲଖିତଂ ଗାଢ଼ୋଷାବାଙ୍ଗ୍ ଶ୍ରୀ ହ୍ରିୟା । ଯୋଗେନ ଚପାଳଚ ପ୍ରାହ ସ୍ୱଯୁମାଳା ମହାପଟେ ।୧୯। ଚନ୍ଦ୍ରଲେଖା ତମେଙ୍ଗାତୁ ପୌତ୍ରଂ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଯୋଗିନୀ । ଯଯୌ ବହାୟସା ସଜନ ଦ୍ୱାରକାଂ କୃଷ୍ଣପାଳିତାଂ । ୨୦ । ତତ୍ର ସୁପ୍ତଂ ସୁପର୍ଯ୍ୟଙ୍କେ ପ୍ରାଦ୍ୟୁମ୍ନିଂ ଯୋଗମାସ୍ଥିତା । ଗୃହୀତ୍ୱା ଶୋଣିତପୁରଂ ସଖ୍ୟୈ ପ୍ରିୟମଦର୍ଶୟତ୍ ।୨୧ । ସା ଚ ତଂ ସୁନ୍ଦରବରଂ ବିଲୋକ୍ୟ ମୁଦିତାନନା । ଦୁଷ୍ପ୍ରେକ୍ଷ୍ୟେ ସ୍ୱଗୃହେ ପୁଂଭିରେମେ ପ୍ରାଦ୍ୟୁମ୍ନିନା ସମଂ ୨୨ । ପରାର୍ଦ୍ଧ୍ୟବାସଃସ୍ରଗ୍ଗନ୍ଧଧୂପଦୀପାସନାଦିଭିଃ । ପାନଭୋଜନଭକ୍ଷ୍ୟୈଶ୍ଚ ବାକ୍ୟୈଃ ଶୁଶ୍ରୂଷଣାର୍ଚ୍ଚିତଃ ୨୩ । ଗୂଢ଼ଃ କନ୍ୟାପୁରେ ଶଶ୍ୱତ୍ ପ୍ରବୃଦ୍ଧସ୍ନେହୟା ତୟା । ନାହର୍ଗଣାନ୍ ସ ବୁବୁଧେ ଉଷୟାପହୃତେନ୍ଦ୍ରିୟଃ ।୨୪। ତାଂ ତଥା ଯଦୁବୀରେଣ ଭୁଜ୍ୟମାନାଂ ହତବ୍ରତା ॥ ହେତୁଭିର୍ଲକ୍ଷୟାଞ୍ଚକ୍ରୁରାପ୍ରୀତାଂ ଦୁରବଚ୍ଛଦୈଃ । ୨୫ । ଭଟା ଆବେଦୟାଞ୍ଚକ୍ରୂ ରାଜଂସ୍ତେ ଦୁହିତୁର୍ବୟଂ । ବିଚେଷ୍ଟିତଂ ଲକ୍ଷୟାମଃ କନ୍ୟାୟାଃ କୁଳଦୂଷଣଂ । ୨୬ । ଅନପାୟିଭିରସ୍ମାଭିର୍ଗୁପ୍ତାୟାଶ୍ଚ ଗୃହେ ପ୍ରଭୋ । କନ୍ୟାୟା ଦୂଷଣଂ ପୁଂଭିର୍ଦୁଷ୍ପ୍ରେକ୍ଷ୍ୟାୟା ନ ବିଦ୍ମହେ । ୨୭।

ସ୍ୱପ୍ନେ ଭୂତ୍ୱା ଦୃଷ୍ଟ ଏଷାଂ ମଧ୍ୟେ କୋ ବା ଭବେଦିତି ଦେବାଦୀନ୍ ଯଥା ଯଥାବତ୍ ପଟେ ଲିଲେଖ ।୧୭ । ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନଂ ଲକ୍ଷିତଂ ଯାଷ୍ୟ ଉଷ୍ଣ ଶ୍ୱସୋଦ୍ଭୁମିତ ଲଜ୍ଜିତା । ୧୮—୨୦ । ଶୋଣିତପୁରଂ ନୀତ୍ୱା । ୨୧ । ପୁଂଭିର୍ଦୁଷ୍ପ୍ରେକ୍ଷ୍ୟେ ପ୍ରେକ୍ଷିତୁମଶକ୍ୟେ । ୨୨ । ସ ଚ ଅନିରୁଦ୍ଧଃ ପରାର୍ଦ୍ଧ୍ୟାଦିଭିରମୂଲ୍ୟୈର୍ବାସଃ ସ୍ରଗାଦିଭିଃ ଶୁଶ୍ରୂଷଣପୂର୍ବକମର୍ଚ୍ଚିତଃ ସନ୍ ॥ ୨୩ । ତୟା ଉଷୟା ଅପହୃତେନ୍ଦ୍ରିୟୋଽହର୍ଗଣାନ୍ ଦିନସମୂହାନ୍ ନ ବୁବୁଧେ ।୨୪। ଅପ୍ରୀତାଂ ଅତ-

---

ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ପାଇଁ । ଉଷା ରହିଲା ଲାଜବତୀ । ୮ । ଅନିରୁଦ୍ଧଙ୍କୁ ଯେ ଲେଖନ୍ତେ । ସୁଖ ଯେ ଉଲ୍ଲ ଲଜ୍ଜା ଗତେ ॥ ମନେ ହସି ଦେଖି ଏହି । କହିଲା ସଖୀକୁ ଅନାଇ । ୧୯ । ଯୋଗିନୀ ଚନ୍ଦ୍ରଲେଖା ଜାଣି । କୃଷ୍ଣ ନାତିକୁ ଗଲା ଆଣି । କୃଷ୍ଣ ପାଳିତ ଦ୍ୱାରକାରେ । ମିଳିଲା ଆକାଶମାର୍ଗରେ । ୨୦ । ପଲଙ୍କେ ସୁପ୍ତ ଅନିରୁଦ୍ଧେ । ହରିଲା ଯୋଗମାୟା ବଳେ । ଶୋଣିତପୁରେ ପହୁଞ୍ଚିଲା । ସଖୀକୁ ପ୍ରିୟ ଦେଖାଇଲା । ୨୧ । ସୁନ୍ଦରବରେ ଉଷା ଦେଖି । ହେପୁଲ୍ଲ ମୁଖେ ପ୍ରୀତ ହୋଇ । ପୁରୁଷ ଦୁର୍ଗମ ସ୍ୱପୁରେ । ଅନିରୁଦ୍ଧରେ ରମଣ କରେ । ୨୨ । ଅମୂଲ୍ୟ ବାସ ଗନ୍ଧ ହାର । ଆସନ ଧୂପ ଦୀପ ଅର । ପାନ ଭୋଜନ ନାନା ଭାବେ । ସେବଇ ମଧୁର ବଚନେ । ୨୩ । ଉଷାର ସ୍ନେହେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ । ଗୋପନେ କନ୍ୟାପୁରେ ରହି । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ବଶେ ଅନିରୁଦ୍ଧ କାଳ କେତେ ନାହିଁ ବୋଧ । ୨୪ । ଯଦୁବୀରର ସଙ୍ଗପାଇ । ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ି ଉଷା ଏହି । ଉଷା ରମନ୍ତେ ପୁରଜନେ । ଲକ୍ଷଣ ଜାଣିଲେ ଯେ ମନେ । ୨୫ । କନ୍ୟାର କୁଳଦୂଷଣ । ଲକ୍ଷଣ ଦେଖୁଛୁ ରାଜନ । ଭଟେ ଏକଥା ନୃପପାଶେ । ଜଣାଇ ଦେଲେ ଡରଲେଶେ । ୨୬ । ଜଗିଛୁଁ ଆମ୍ଭେ

ତତଃ ପ୍ରବ୍ୟଥିତୋ ବାଣୋ ଦୁହିତୁଃ ଶ୍ରୁତଦୂଷଣଃ । ତ୍ୱରିତଃ କନ୍ୟକାଗାରଂ ପ୍ରାପ୍ତୋଽଦ୍ରାକ୍ଷୀଦ୍ୟଦୂଦ୍ୱହଂ । ୨୮ । କାମାତ୍ମଜଂ ତଂ ଭୁବନୈକସୁନ୍ଦରଂ ଶ୍ୟାମଂ ପିଶଙ୍ଗାମ୍ବରମମ୍ବୁଜେକ୍ଷଣଂ । ବୃହଦ୍ଭୁଜଂ କୁଣ୍ଡଳକୁନ୍ତଳତ୍ୱିଷା ସ୍ମିତାବଲୋକେନ ଚ ମଣ୍ଡିତାନନଂ । ୨୯ । ଦୀବ୍ୟନ୍ତମକ୍ଷୈଃ ପ୍ରିୟୟାଭିନୃମ୍ଣୟା ତଦଙ୍ଗସଙ୍ଗସ୍ତନକୁଙ୍କୁମସ୍ରଜଂ । ବାହ୍ୱୋର୍ଦଧାନଂ ମଧୁମଲ୍ଲିକାଶ୍ରିତାଂ ତସ୍ୟାଗ୍ର ଆସୀନମବେକ୍ଷ୍ୟ ବିସ୍ମିତଃ । ୩୦ । ସ ତଂ ପ୍ରବିଷ୍ଟଂ ବୃତମାତତାୟିଭିର୍ଭଟୈରନୀକୈରବଲୋକ୍ୟ ମାଧବଃ । ଉଦ୍ୟମ୍ୟ ମୌର୍ବଂ ପରିଘଂ ବ୍ୟବସ୍ଥିତୋ ଯଥାନ୍ତକୋ ଦଣ୍ଡଧରୋ ଜିଘାଂସୟା । ୩୧ । ଜିଘୃକ୍ଷୟା ତାନ୍ ପରିତଃ ପ୍ରସର୍ପତଃ ଶୁନୋ ଯଥା ଶୂକରଯୂଥପୋଽହନତ୍ । ତେ ହନ୍ୟମାନା ଭବନାଦ୍ୱିନିର୍ଗତା ନିର୍ଭିନ୍ନମୂର୍ଦ୍ଧୋରୁଭୁଜାଃ ପ୍ରଦୁଦ୍ରୁବୁଃ । ୩୨ ।

ଦୁହିତୁଃ । ଦୂରବଚ୍ଛଦୈଃ ଶ୍ରାଦସ୍ୱିବ୍ରୁନଗନ୍ଧୈଃ । ୨୬ । ବଚେଷ୍ଟିତଂ ବହୁଳାଚରଣଂ । ୨୭ । ଅନପାୟିଭିଃ ଅପାୟେ ଯେ ପର୍ଯ୍ୟର୍ପଣଂ ପ୍ରମାଦୋ ବା ତଦ୍ରହିତୈଃ ଦୁଷ୍ଟେଷ୍ୟାୟା ଇତି ପାଠାନ୍ତରେ ଦୁଷ୍ଟା ପ୍ରେଷ୍ୟା ସଖୀ ଯସ୍ୟାସ୍ତସ୍ୟାଃ । ପୁଂଭିର୍ଦୂଷଣଂ କୃତଂ ବେତ୍ତି ନ ଜାନାମ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୭ । ୨୮ । କାମସ୍ୟାତ୍ମଜୋ ଦେହାଜ୍ଜାତଂ । ୨୯ । ଅଭିନୃମ୍ଣୟା ସର୍ବମଙ୍ଗଳମ୍ୟା ତସ୍ୟା ଅଙ୍ଗସଙ୍ଗେନ ସ୍ତନକୁଙ୍କୁମଂ ଯସ୍ୟାଂ ସ୍ରଜ ତାଂ ବାହ୍ୱୋର୍ମଧ୍ୟେ ବକ୍ଷସି ଦଧାନଂ । ମଧୁମଲ୍ଲିକା ବସନ୍ତଭବା ମଲ୍ଲିକାସ୍ତଦାଶ୍ରିତାଂ । ତସ୍ୟାଗ୍ର ଇତ୍ୟସ୍ୟାଃ ସନ୍ନିଃ ତସ୍ୟା ଅଗ୍ର ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୦ । ଆତତାୟିଭିରୁଦ୍ୟତଶସ୍ତ୍ରୈଃ । ମାଧବୋଽନିରୁଦ୍ଧଃ । ମୌର୍ବଂ ମୁରୁର୍ଲୋହବିଶେଷସ୍ତନ୍ନିର୍ମିତଂ । ୩୧ । ୩୨ । ଶୋକବିଷାଦାଭ୍ୟାଂ ବିହ୍ୱଳା ଅବଶା । ଅଶ୍ରୁଣାଂ କଳା ବିନ୍ଦବୋ ଯସ୍ୟୋ-

---

ସାବଧାନେ ! କନ୍ୟାଭୁବନେ ବା କେସନେ ॥ ପୁରୁଷ ପ୍ରବେଶିଲା ଯାଇ । କନ୍ୟାକୁ ନ ଦେଖନ୍ତି କେହି । ୨୭ । କନ୍ୟାର ଦୋଷ ଶୁଣି ବାଣ କୋପେ ଧାଇଁଲା ତେହିକ୍ଷଣ ॥ କନ୍ୟାଭୁବନେ ପ୍ରବେଶିଲା । ଯଦୁବୀରକୁ ଅନାଇଲା । ୨୮ । ସୁଭବେ କାମର କୁମର । ତ୍ରିପୁରେ ଏକଇ ସୁନ୍ଦର ॥ ପଦ୍ମନୟନ ପିଙ୍ଗ ବାସ । ଶ୍ୟାମଳ ଲମ୍ବଭୁଜଦେଶ ॥ କୁଣ୍ଡଳ କୁନ୍ତଳ ମଣ୍ଡିତ । ବଦନ ମନ୍ଦହାସଯୁତ । ୨୯ । ସ୍ତନକୁଙ୍କୁମେ ବଲେପିତ । ବସନ୍ତ ମଲ୍ଲୀମାଳାଚିନ୍ତ ॥ ବାହୁରେ ଶୋଭେ ମଲ୍ଲୀହାର । କନ୍ୟା ସମ୍ମୁଖେ ବସିଛାର ॥ ପଶାଖେଳଇ ହରଷରେ । ବାଣ ଦେଖିଲା ବିସ୍ମୟରେ । ୩୦ । ଲକ୍ଷେ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ସହିତେ । ବାଣ ସେଠାରେ ପ୍ରବେଶନ୍ତେ ॥ ଦୂରୁ ଅନାଇଁ ଅନିରୁଦ୍ଧ । ପରିଘ ଧରି ହୋଇ କ୍ରୁଦ୍ଧ ॥ ତାଙ୍କ ମାରଣେ ଯମପରି । ଉଠିଲା ସାରପଣ ଧରି । ୩୧ । ଅନିରୁଦ୍ଧକୁ ଧରିବାକୁ । ଯଇନେ ଘେରନ୍ତେ ତାହାକୁ ॥ ବରାହ କୁକ୍କୁରଙ୍କ ଯେସନେ । ପରସେ ମାରନ୍ତେ ସଇନେ ॥ ଛାଡ଼ିଲା ଭୁଜମୁଣ୍ଡ ଉରୁ । ସୈନ୍ୟେ ପଳାଇ ଗଲେ ସବୁ । ୩୨ । ସୈନ୍ୟମଥନ୍ତେ କୋପବହି । ବଳସ୍ତୁ ବଳସୁତ ଯାଇ ॥ ଅନିରୁଦ୍ଧକୁ ନାଗପାଶେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

୯° ନାଗପାଶୈର୍ବଲଭଦ୍ରକୋବଲୀ ସ୍କନ୍ଧ° ସ୍ୱସୈନ୍ୟ°କୁପିତୋ ବଦ ° ଢ ।ଊଷା ଭୃଶଂ ଶୋକବଷାଦ ହ୍ୱଲା ବଦ୍ଧ° ନ ଶନ୍ୟାଶ୍ରୁକଳାକ୍ଷ୍ୟରୌ-ଦଶୀତ୍ର । ୩୩ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟା° ସଂହିତାୟା° ବିୟାସିକ୍ୟା° ଦଶ-ସ୍କନ୍ଧେଽନିରୁଦ୍ଧବନ୍ଧୋ ନାମ ଦ୍ୱିଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୬୨।

ଦ୍ୱିଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ – ଅପଶ୍ୟତାଂଶ୍ଚାନିରୁଦ୍ଧଂ ତଦ୍ବନ୍ଧୂନାଞ୍ଚ ଭାରତ । ଚତ୍ୱାରୋ ବାର୍ଷିକା ମାସା ବ୍ୟତୀୟୁରନୁଶୋଚତାଂ ।୧। ନାରଦାତ୍ତଦୁ-ପାକର୍ଣ୍ୟ ବାର୍ତ୍ତାଂ ବଦ୍ଧସ୍ୟ କର୍ମ୍ମ ଚ । ପ୍ରୟୟୁଃ ଶୋଣିତପୁରଂ ବୃଷ୍ଣୟଃ କୃଷ୍ଣଦେବତାଃ । ୨ । ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନୋ ଯୁଯୁଧାନଶ୍ଚ ଗଦଃ ସାମ୍ବୋଽଥ ସାରଣଃ । ନନ୍ଦୋପନନ୍ଦଭଦ୍ରାଦ୍ୟା ରାମକୃଷ୍ଣାନୁବର୍ତ୍ତିନଃ । ୩ ।ଅକ୍ଷୌହିଣୀଭିର୍ଦ୍ୱାଦଶଭିଃ ସମେତାଃ ସର୍ବତୋ ଦିଶଂ । ରୁରୁଧୁର୍ବାଣନଗରଂ ସମନ୍ତାତ୍ ସାତ୍ୱତର୍ଷଭାଃ।୪

ସ୍ତ୍ରେ ଅକ୍ଷିଣୀ ପଦ୍ମୀଃ ସା । ୩୩ । କାମାସକ୍ତମନେ ଦୁଃଖଂ ସ୍ତ୍ରୀସଙ୍ଗେନ ଭବେଦ୍ଧ୍ରୁବଂ । ଇତି ଜ୍ଞାପୟିତୁଂ ଲୋକେ ପୌତ୍ରା ହରଣ ମୁଚ୍ୟତେ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଭାବାର୍ଥଦୀପିକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଦ୍ୱିଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୬୨ ।

ଚନ୍ଦ୍ରକ୍ଷଷ୍ଟିତମେ ଯୁଦ୍ଧ ବାଣଯାଦବସଙ୍ଗରେ । ତ୍ରିଭିର୍ଜ୍ୱରେଣ ରୁଦ୍ରେଣ ବାଣବାହୁଭିଦୋ ହରେଃ ।୧। କର୍ମ ଚ ସ୍ୱବାଦକଂ । ୨ ।ସମକୃଷ୍ଣାନୁବ-ର୍ତ୍ତିନ ଇତି । ତୌ ପୁରତୋ ନର୍ଗତୋ ଚତୁର୍ଥ୍ୟଃ ।୩। ସର୍ବତୋ ଦଶଦିକ୍ଷୁ ବ୍ୟାପ୍ତାଭିରକ୍ଷୌହିଣୀଭିଃ । ୪ । ଭଜ୍ୟମାନାନ ପୁରୋଦ୍ୟାନାଦୀନ ଦ୍ୱିନେ-

ବାହଲ୍ୟ ବର ମହାଯୋଧେ । ସ୍ୱାମିର ବନ୍ଧନ ଅନାଇ । ଶୋକବଷାଦେ ଭୋଳହୋଇ । ନୟନୁ ଅଶ୍ରୁ ବରଷାଇ ।ଊଷା ବଷାଦେ କାନ୍ଦେଶୀ ।୩୩। ଦ୍ୱିଷଷ୍ଟି ଦାଶ ପ୍ରକାଶିତ । କୃଷ୍ଣ ଅନିରୁଦ୍ଧ ଚରିତ । ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଦ୍ୱିଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୬୨ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ—ନଦେଖି ଅନିରୁଦ୍ଧବୀରେ । ତା ବନ୍ଧୁଗଣେ ଦୁଃଖଭରେ । ଗୃହବରଷ୍ଟର୍ଯ୍ୟମାସ । କାଟିଲେ ହୋଇଣ ବରସ । ୧ । ନାରଦ ଦନେ ପ୍ରବେଶିଲେ । ବନ୍ଧନ ବାରତା କହିଲେ । ଶୁଣନ୍ତେ ଯଦୁବୀର କୁଳେ । କୃଷ୍ଣ ଶୋଣିତପୁରେ ଗଲେ ।୨। ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଯୁଯୁଧାନ ଦେ। ନନ୍ଦ ସାରଣ ଉପନନ୍ଦ । ସାମ୍ବ ଭଦ୍ରାଦ ଯେତେଥିଲେ । ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଗଲେ । ୩ । ଦ୍ୱାଦଶ ଅକ୍ଷୌହଣୀ ସୈନ୍ୟ । ସହିତେ ଯଦୁବୀରଗଣ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଲକ୍ଷ୍ୟମାନସୁରେବ୍ୟାନସ କରାଟ୍ଟାଲଗୋପୁରାଂ ପ୍ରେକ୍ଷ୍ୟମାଣୋ ଭୂଷାବତ୍ସଙ୍କଲୀଂ ମେନେ ନୋ ଭିନ୍ନର୍ଯ୍ୟୌ । ୫ । ବାଣାର୍ଥେ ଦେବୋ ଭୂତଃ ସମ୍ବୃତଃ ପ୍ରମଥୈର୍ବୃତଃ ।ଆରୁହ୍ୟ ନନ୍ଦୀବୃଷଭଂ ଯୁଯୁଧେ ରାମକୃଷ୍ଣୟୋଃ ।୬। ଆସୀତ୍ ସୁତୁମୂଳଂ ଯୁଦ୍ଧମଦ୍ଭୁତଂ ରୋମହର୍ଷଣଂ । କୃଷ୍ଣଶଙ୍କରୟୋ ରାଜନ୍ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଗୁହୟୋରପି । ୭ । କୁମ୍ଭାଣ୍ଡକୂପକର୍ଣ୍ଣାଭ୍ୟାଂ ବଲେନ ସହ ସଂଯୁଗଃ । ସାମ୍ବସ୍ୟ ବାଣପୁତ୍ରେଣ ବାଣେନ ସହ ସାତ୍ୟକେଃ ।୮। ବ୍ରହ୍ମାଦୟଃ ସୁରାଧୀଶା ମୁନୟଃ ସିଦ୍ଧଚାରଣାଃ ଗନ୍ଧର୍ବାପ୍ସରସୋ ଯକ୍ଷା ବିମାନୈର୍ଦ୍ରଷ୍ଟୁମାଗମନ୍ ।୯। ଶଙ୍କରାନୁଚରାନ୍ ଶୌରିର୍ଭୂତପ୍ରମଥଗୁହ୍ୟକାନ୍ । ଡାକିନୀର୍ଯାତୁଧାନାଂଶ୍ଚ ବେତାଲାନ୍ ସବିନାୟକାନ୍ । ୧୦ । ପ୍ରେତମାତୃପିଶାଚାଂଶ୍ଚ କୁଷ୍ମାଣ୍ଡାନ୍ ବ୍ରହ୍ମରାକ୍ଷସାନ୍ । ଦ୍ରାବୟାମାସ ତୀକ୍ଷ୍ଣାଗ୍ରୈଃ ଶରୈଃ ଶାର୍ଙ୍ଗଧନୁଶ୍ଚ୍ୟୁତୈଃ ।୧୧। ପୃଥଗ୍ବିଧାନି ପ୍ରାଯୁଙ୍କ୍ତ ପିନାକ୍ୟସ୍ତ୍ରାଣି ଶାର୍ଙ୍ଗିଣେ । ପ୍ରତ୍ୟସ୍ତ୍ରୈଃ ଶମୟାମାସ ଶାର୍ଙ୍ଗପାଣିରବିସ୍ମିତଃ । ୧୨ । ବ୍ରହ୍ମାସ୍ତ୍ରସ୍ୟ ଚ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ତ୍ରଂ ବାୟବ୍ୟସ୍ୟ ଚ ପାର୍ବତଂ । ଆଗ୍ନେୟସ୍ୟ ଚ ପାର୍ଜନ୍ୟଂ ନୈଜଂ ପାଶୁପତସ୍ୟ ଚ । ୧୩ । ମୋହୟିତ୍ୱା ତୁ ଗିରିଶଂ ଜୃମ୍ଭଣାସ୍ତ୍ରେଣ ଜୃମ୍ଭିତଂ । ବାଣସ୍ୟ ପୃତନାଂ

କବଲ୍ଭାବଃ । ଅଟ୍ଟାଲାଃ ପ୍ରାକାରୋପରିରଚନାଃ । ଅଭିନର୍ଯ୍ୟୌ ବାଣଃ । ୫ । ସୁତଃ ସୁନଃ ତତ୍ସହିତଃ ପ୍ରମଥୈର୍ଗଣୈଃ । ରାମକୃଷ୍ଣାଭ୍ୟାଂ ଯୁଯୁଧେ । ୬ — ୯ । ପ୍ରତ୍ୟସ୍ତ୍ରାଣ୍ୟେବାହ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ତ୍ରସ୍ୟେତି । ନୈଜଂ ନାରାୟଣାସ୍ତ୍ରଂ । ୧୦ । ୧୪ । ଶିଞ୍ଜିନା ମୟୂରେଣ ବାହନେନ । ୧୫ । ତୟୋର-

---

ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରୁ ବାଣପୁର । ଘେରିଥିଲେ ପଶିଲ ସମର । ୪ । ପୁର ଉଦ୍ୟାନ ସିଂହଦ୍ୱାର । ଭାଙ୍ଗିଲେ ପ୍ରାସାଦ ପ୍ରାଚୀର । ବାଣ ଦେଖନ୍ତେ କ୍ରୁଦ୍ଧ ହେଲା । ସମାନ ସୈନ୍ୟେ ବାହାରିଲା ।୫। ବାଣର ସ୍ନେହେ ଯୁଦ୍ଧପାଇ । ସୁତପ୍ରମଥଗଣନେଇ । ନନ୍ଦିବୃଷରେ ବସିବଲେ । ଯୁଝିଲେ ରାମକୃଷ୍ଣ ସଙ୍ଗେ ।୬। ଶିବଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କୃଷ୍ଣଙ୍କର । କାର୍ତ୍ତିକେୟରେ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନର । ରୋମହର୍ଷଣ ଯୁଦ୍ଧହେଲା । ସମର ଅଦ୍ଭୁତ ଦିଶିଲା । ୭ । କୁମ୍ଭାଣ୍ଡ କୂପକର୍ଣ୍ଣ ସଙ୍ଗେ । ଶ୍ରୀହଳଧର ଯୁଦ୍ଧ କଲେ । ବାଣତନୟରେ ଶାମ୍ବର । ସାତ୍ୟକି ସଙ୍ଗତେ ବାଣର । ୮ । ସିଦ୍ଧଚାରଣ ମୁନିଗଣ । ବ୍ରହ୍ମା ସଙ୍ଗତେ ଦେବଗଣ । ଯକ୍ଷଅପସରା ଗନ୍ଧର୍ବେ । ବିମାନେ ଦେଖନ୍ତି ସରବେ ।୯। ଡାକିନୀ ଗୁହ୍ୟକ ପ୍ରମଥ । ବେତାଳ ବିନାୟକ ଭୂତ । ପ୍ରେତ ପିଶାଚ ଯାତୁଧାନ । କୁଷ୍ମାଣ୍ଡ ବ୍ରହ୍ମରାକ୍ଷସଗଣ । ଏଆଦି ଶିବଗଣେ ହରି । ଶାର୍ଙ୍ଗଧନୁରେ ଶର ମାରି । ତୀକ୍ଷ୍ଣଶରରେ ହଟାଇଲେ ଯୁଦ୍ଧ ସଇନ ଭାଗିଲେ । ୧୦।୧୧ । ଶିବପିନାକଧନୁହସ୍ତେ । କୃଷ୍ଣେ ହାଣନ୍ତି ନାନାଅସ୍ତ୍ରେ । ପ୍ରତିଅସ୍ତ୍ରରେ ଅକାତରେ । ଶାର୍ଙ୍ଗି ଛେଦନ୍ତି କରନ୍ତରେ । ୧୨ । ବ୍ରହ୍ମଅସ୍ତ୍ରକୁ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ତ୍ରରେ । ବାୟବ୍ୟାସ୍ତ୍ରକୁ ପର୍ବତରେ । ଆଗ୍ନେୟାସ୍ତ୍ରକୁ ମେଘାସ୍ତ୍ରରେ । ପାଶୁପତକୁ ବୈଷ୍ଣବରେ । ୧୩ । ଜୃମ୍ଭଣାସ୍ତ୍ରରେ ଶିବେ ହରି । ମୋହେ ପକାଇ ଧନୁର୍ଧର । ଗଦାଖଡ୍ଗ

ଶୈରର୍କସାନାପିଗଦେଷଭିଃ । ୧୪ । ସ୍କନ୍ଦଃ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନବାଣୌଘୈର୍ଦ୍ଦ୍ୟମାନଃ ସମନ୍ତତଃ । ଅସୃଗ୍ବିମୁଞ୍ଚନ୍ ଗାତ୍ରେଭ୍ୟଃ ଶିଖିନାଽପାକ୍ରମଦ୍ରଣାତ୍ । ୧୫ । କୁମ୍ଭାଣ୍ଡଃ କୂପକର୍ଣ୍ଣଶ୍ଚ ପେତତୁର୍ମୁଷଲାର୍ଦ୍ଦିତୌ । ଦୁଦ୍ରୁବୁସ୍ତଦନୀକାନି ହତନାଥାନି ସର୍ବତଃ । ୧୬ । ବିଶୀର୍ଯ୍ୟମାଣଂ ସ୍ୱବଲଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ବାଣୋଽତ୍ୟମର୍ଷିତଃ କୃଷ୍ଣମଭ୍ୟଦ୍ରବତ୍ ସଙ୍ଖ୍ୟେ ରଥୀ ହିତ୍ୱୈବ ସାତ୍ୟକିଂ । ୧୭ । ଧନୂଂଷ୍ୟାକୃଷ୍ୟ ଯୁଗପଦ୍ବାଣଃ ପଞ୍ଚଶତାନି ବୈ । ଏକୈକସ୍ମିନ୍ ଶରୌ ଦ୍ୱୌ ଦ୍ୱୌ ସନ୍ଦଧେ ରଣଦୁର୍ମଦଃ । ୧୮ । ତାନି ଚଚ୍ଛେଦ ଭଗବାନ୍ ଧନୂଂଷି ଯୁଗପଦ୍ଧରିଃ । ସାରଥିଂ ରଥମଶ୍ୱାଂଶ୍ଚ ହତ୍ୱା ଶଙ୍ଖମପୂରୟତ୍ । ୧୯ । ତନ୍ମାତା କୋଟରା ନାମ୍ନୀ ନଗ୍ନା ମୁକ୍ତଶିରୋରୁହା । ପୁରୋଽବତସ୍ଥେ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ପୁତ୍ରପ୍ରାଣରିରକ୍ଷୟା । ୨୦ । ତତସ୍ତିର୍ଯ୍ୟଙ୍ମୁଖୋ ନଗ୍ନାମନିରୀକ୍ଷନ୍ ଗଦାଗ୍ରଜଃ । ବାଣଶ୍ଚ ତାବଦ୍ୱିରଥଶ୍ଛିନ୍ନଧନ୍ୱାବିଶତ୍ ପୁରଂ । ୨୧ । ବିଦ୍ରାବିତେ ଭୂତଗଣେ ଜ୍ୱରସ୍ତୁ ତ୍ରିଶିରାସ୍ତ୍ରିପାତ୍ । ଅଭ୍ୟଧାବତ ଦାଶାର୍ହଂ ଦହନ୍ନିବ ଦିଶୋ ଦଶ । ୨୨ । ଅଥ ନାରାୟଣୋ ଦେବସ୍ତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ବ୍ୟସୃଜଜ୍ଜ୍ୱରଂ । ମାହେଶ୍ୱରୋ ବୈଷ୍ଣବଶ୍ଚ ଯୁଯୁଧାତେ ଜ୍ୱରାବୁଭୌ । ୨୩ । ମାହେଶ୍ୱରଃ ସମାକ୍ରନ୍ଦନ୍ ବୈଷ୍ଣବେନ ବଲାର୍ଦ୍ଦିତଃ ।

ଅଲବ୍ଧ୍ୱାଭୟମନ୍ୟତ୍ର ଭୀତୋ ମାହେଶ୍ୱରୋ ଜ୍ୱରଃ । ଶରଣାର୍ଥୀ ହୃଷୀକେଶଂ ତୁଷ୍ଟାବ ପ୍ରଯତାଞ୍ଜଳିଃ । ୨୪ । … ଜ୍ୱର ଉବାଚ । ନମାମି ତ୍ୱାନନ୍ତଶକ୍ତିଂ ପରେଶଂ ସର୍ବାତ୍ମାନଂ କେବଳଂ ଜ୍ଞପ୍ତିମାତ୍ରଂ ।

ବାଣ ପେଶି । ବାଣର ସୈନ୍ୟ ଦେଲେ ଧ୍ୱଂସି ।୧୪ ସ୍କନ୍ଦ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନବାଣଘାତେ । ଶରୀର ଛନ୍ନଯାନ୍ତେ ରକ୍ତେ ॥ ମୟୂର ରୂଲେ ଢେଙ୍କରଣ । ପଳାଇ ଗଲେ ତତକ୍ଷଣ । ୧୫ । କୁମ୍ଭାଣ୍ଡ କୂପକର୍ଣ୍ଣ ଦୁବେନ । ମୂଷଳେ ଲୋଟନ୍ତେ ଅବନୀ ॥ ଅନାଥ ହୋଇ ତାଙ୍କ ସୈନ୍ୟେ । ପଳାଇଗଲେ ଏଣେତେଣେ । ୧୬। ସୈନ୍ୟ ବିନାଶ ଦେଖି ବାଣ । କ୍ରୋଧେ ହୋଇଣ ଛନ ଛନ ॥ ଚଢିକେ ସାତ୍ୟକିକୁ ଅଲକ୍ଷ୍ୟେ । ରଥେ ଧାଇଁଲା କୃଷ୍ଣଲକ୍ଷ୍ୟେ ।୧୭। ଧନୁଂ ଅକର୍ଷି ଏକବେଳେ । ପାଞ୍ଚଶବାଣ ବନ୍ଧେ ବଳେ । ଜଣକେ ଦୁଇଦୁଇ ଶର । ସନ୍ଧାନକଲା ମହାସୁର । ୧୮। ଧନୁ ହେଲେ ତାର ଶର ।ଛେଦନ କଲେ ଯଦୁବୀର ॥ ତଥ ସାରଥି ଅଶ୍ୱ ରୂଲେ । ବାନାଶି ଶଙ୍ଖବଜାଇଲେ । ୧୯ । କୋଟରା ବାଣର ଜନନୀ । ଉଲଗ୍ନେ ମୁକ୍ତକେଶେ ପୁଣି । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଆଗେ ଠିଆହେଲା । ପୁତ୍ରର ପ୍ରାଣ ରକ୍ଷାକଲା । ୨୦ । ନଗ୍ନା ନାରୀକୁ ନ ଚାହିଁଲେ । କୃଷ୍ଣ ବଦନ ଫେରାଇଲେ ॥ ବିରଥ ବାଣ ଏଡୁକାଳେ । ପୁରେ ପଶିଲା କଉଶଳେ । ୨୧। ପଳାନ୍ତେ ଭୂତଗଣେ ଜ୍ୱର । ଧରି ତ୍ରିପାଦ ତ୍ରିନିଶିର ॥ ଦହିଲାପରି ଦଶଦିଗ । ଧାଇଁମିଳିଲା କୃଷ୍ଣଆଗ ।୨୨ ରୁଦ୍ରଜ୍ୱରକୁ ହରି ଚାହିଁ । ଛାଡିଲେ ବିଷ୍ଣୁଜ୍ୱର ତହିଁ ॥ ରୌଦ୍ର ବୈଷ୍ଣବ ଦୁଇଜ୍ୱର । ଛାଡିଲେ ପ୍ରଚଣ୍ଡସମର । ୨୩ । ନସହୁ ବୈଷ୍ଣବ ପ୍ରହାର । କାନ୍ଦିଲା

ଅଲବ୍ଧାଂଘ୍ର୍ୟବ୍ଜକୋଶଂ ସ୍ତ୍ୱତୋ ମାହେଶ୍ୱରୋ ଜ୍ୱରଃ । ଶରଣାର୍ଥୀ ହୃଷୀକେଶଂ ତୁଷ୍ଟାବ ପ୍ରଶ୍ରିତାଞ୍ଜଳିଃ । ୨୪ । ଜ୍ୱର ଉବାଚ— ନମାମି ତ୍ୱାନନ୍ତଶକ୍ତିଂ ପରେଶଂ ସର୍ବାତ୍ମାନଂ କେବଳଂ ଜ୍ଞପ୍ତିମାତ୍ରଂ । ବିଶ୍ୱୋତ୍ପତ୍ତିସ୍ଥାନସଂରୋଧହେତୁଂ । ଯତ୍ତଦ୍ ବ୍ରହ୍ମ ବ୍ରହ୍ମଲିଙ୍ଗଂ ପ୍ରଶାନ୍ତଂ । ୨୫ । କାଲୋ ଦୈବଂ କର୍ମ ଜୀବଃ ସ୍ୱଭାବୋ ଦ୍ରବ୍ୟଂ କ୍ଷେତ୍ରଂ ପ୍ରାଣ ଆତ୍ମା ବିକାରଃ । ତତ୍ସଂଘାତୋ ବୀଜରୋହପ୍ରବାହସ୍ତ୍ୱନ୍ମାୟୈଷା ତନ୍ନିଷେଧଂ ପ୍ରପଦ୍ୟେ । ୨୬ । ନାନା-

ମନ୍ୟମାନଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଂ ତାପସ୍ଥିରଂ ପ୍ରବୃତ୍ତଃ । ସ୍ୱୟମେବ ତପ୍ତଃ ସନ୍ ତଂ ପରମେଶ୍ୱରଂ ଜ୍ଞାତ୍ୱା ସ୍ତୁବନ୍ ନମସ୍କରୋତି ନମାମୀତି । ତ୍ୱା ତ୍ୱାଂ ଅନନ୍ତଶକ୍ତିଂ ନମାମି । କୁତଃ ପରେଶଂ ବ୍ରହ୍ମାଦୀନାମୀଶଂ । ତତ୍ର ହେତୁଃ ସର୍ବାତ୍ମାନଂ ସର୍ବେଷାଂ ଆତ୍ମାନଂ ଚେତୟିତାରଂ । ତତ୍ର କୁତଃ ! କେବଳଂ ଶୁଦ୍ଧଂ ଜ୍ଞପ୍ତି-ମାତ୍ରଂ ଚୈତନ୍ୟଘନଂ । ତଦେବ ସର୍ବଚେତୟିତୃତ୍ୱେନ ପରମେଶ୍ୱରତ୍ୱମୁକ୍ତଂ । କଷ୍ଟ ବିଶ୍ୱସ୍ୟୋତ୍ପତ୍ତ୍ୟାଦିହେତୁତ୍ୱାଦପୀତ୍ୟାହ ବିଶ୍ୱୋତ୍ପତ୍ତୀତି । ନନ୍ୱେ-ବମ୍ଭୂତଂ ବ୍ରହ୍ମ ତ୍ୱଂ ହି ସିଦ୍ଧଂ ନାହମିତି ତତ୍ରାହ ଯତ୍ତଦ୍ ବ୍ରହ୍ମେତି । ଯଦ୍ବ୍ରହ୍ମ ତଦେବ ତ୍ୱମିତ୍ୟର୍ଥଃ । କିଂ ତଦ୍ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟତ ଆହ । ବ୍ରହ୍ମଲିଙ୍ଗଂ ବ୍ରହ୍ମଣା ବେଦେନ ଲିଙ୍ଗ୍ୟତେ ଜ୍ଞାୟତ ଇତି । ତତ୍ର କୁତଃ ପ୍ରଶାନ୍ତଂ ସର୍ବବିକାରହୀନତ୍ୱାତ୍ ନ ସାକ୍ଷାଦ୍ବାଚ୍ୟମିତି ଭାବଃ । ୨୫ । କଷ୍ଟ ତତ୍ର ସବିଶେଷଂ ବସ୍ତୁ ତତ୍ର ବସ୍ତ୍ୱଂ ପ୍ରତିବାମଃ ଇତ୍ୟପି ତୁ ସର୍ବବିଶେଷାଗତେ ନ କସ୍ୟାପି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଂ କିନ୍ତୁ ତ୍ୱମେବ ସର୍ବପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷମିତି । ଜ୍ଞପ୍ତିମାତ୍ରତ୍ୱଂ ବିବୃଣ୍ୱନ୍ ସ୍ତୌତି କାଲ ଇତି । କାଲଃ କ୍ଷୋଭକଃ । କର୍ମ ନିମିତ୍ତଂ । ତଦେବ ଫଲାଭିମୁଖମଭିବ୍ୟକ୍ତଂ ଦୈବଂ ବସ୍ତୁତସ୍ସ୍ୱଭାବଃ । ଜୀବସ୍ତଦ୍ୱାନ୍ ଦ୍ରବ୍ୟ. ଭୂତସୂକ୍ଷ୍ମାଣି କ୍ଷେତ୍ରଂ ଶରୀରଂ । ପ୍ରାଣଃ ସୂତ୍ରଂ ଆତ୍ମା ଅହଙ୍କାରଃ ବିକାର୍ ଏକାଦଶେନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ମହାଭୂତାନିଚେତି ଷୋଡଶକଃ । ତତ୍ସଂଘାତୋ ଲିଙ୍ଗଦେହଃ ଏତସ୍ୟ

ମାହେଶ୍ୱର ଜ୍ୱର । କାହିଁ ଶରଣ ନ ପାଇଲା । ମାହେଶଜ୍ୱର ଭୟେଗଲା । ଶରଣପାଇଁ ହୃଷୀକେଶେ । କର ଯୋଡ଼ି ସେ ସ୍ତୁତି ଭଣେ । ୨୪ ।

ଜ୍ୱର ଉବାଚ — ଅନନ୍ତଶକ୍ତି ସର୍ବେଶ୍ୱର । ଶୁଦ୍ଧ ଚିଦ୍ଘନ ରୂପତୋର । ବିଶ୍ୱ ସୃଜନ ପାଳ ନାଶ । ସର୍ବ ଆତ୍ମାରୂପେ ବସ । ଯେବ୍ରହ୍ମ ତୁମ୍ଭେ ଅଟ ସେହି । ବେଦରେ ପ୍ରକାଶ ହୁଅଇ । ବିକାର ନଥିବାରୁ କେହି । ତୋରୂପ ବର୍ଣ୍ଣିନପାରଇ । ୨୫ । କାଳ ଦଇବ କର୍ମ ଜୀବ । ଦ୍ରବ୍ୟ ଦେହ ପ୍ରାଣ ସ୍ୱଭାବ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଅହଂକାର ମେଳେ । ସଂସାର ସ୍ରୋତକ୍ରମ ଚଳେ । ତୋ ମାୟା ରଚନ ଏବେ । ମାୟା ବର୍ଜିତ ତୁ ଅବଶ୍ୟ । ତେଣୁ ତୋ ଚରଣେ ଶରଣ । ପଶିଲୁ ଅହେ ନାରାୟଣ । ୨୬ । ଦେବତା ସାଧୁ ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମ । ଧର୍ମରକ୍ଷଣେ ତୋର ଜନ୍ମ । ଲୀଳାରେ ନାନାରୂପଧରୁ । ଦୁଷ୍ଟହିଂସ୍ର-

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଜ୍ୱରୈର୍ବୈଷ୍ଣବଶୈବୈରୋପଶାନ୍ତୈର୍ଦ୍ଦେବାନ୍ ସାଧୂନ୍ ଲୋକପାଳାନ୍ ବରଷି । ହଂସୁଃ ନ୍ମାର୍ଗାନ୍ ହଂସସ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣମାନାନ୍ ଜନୈଶ୍ଚ ତେ ଭାରହାରସ୍ୟ ଭୂମେଃ ୨୬ । ତପ୍ତୋଽହଂ ତେ ତେଜସା ଦୁଃସହେନ ଶାନ୍ତୋଗ୍ରେଣାତ୍ୟୁଲ୍ବଣେନ ଜ୍ୱରେଣ । ତାବତ୍ତାପୋ ଦେହିନାଂ ତେଽଙ୍ଘ୍ରିମୂଳଂ ନୋ ସେବେରନ୍ ଯାବଦାଶାନୁବଦ୍ଧାଃ । ୨୮। ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ— ତ୍ରିଶିରସ୍ତେ ପ୍ରସନ୍ନୋଽସ୍ମି ବ୍ୟେତୁ ତେ ମଜ୍ଜ୍ୱରାଦ୍ଭୟଂ । ଯୋ ନୌ ସ୍ମରତି ସଂବାଦଂ ତସ୍ୟ ତ୍ୱନ୍ନ ଭବେଦ୍ଭୟଂ । ୨୯ । ଇତ୍ୟୁକ୍ତୋଽଚ୍ୟୁତମାନମ୍ୟ ଗତୋ ମାହେଶ୍ୱରୋ ଜ୍ୱରଃ । ୨୯ ବାଣସ୍ତୁ ରଥମାରୂଢ଼ଃ ପ୍ରାଗାଦ୍ୟୋତ୍ସ୍ୟନ୍ ଜନାର୍ଦ୍ଦନଂ । ୩୦। ତତୋ ବାହୁସହସ୍ରେଣ ନାନାୟୁଧଧରୋଽସୁରଃ । ମୁମୋଚ ପରମକ୍ରୁଦ୍ଧୋ ବାଣାଂଶ୍ଚକ୍ରାୟୁଧେ ନୃପ । ୩୧ । ତସ୍ୟାସ୍ୟତୋଽସ୍ତ୍ରାଣ୍ୟସକୃଚ୍ଚକ୍ରେଣ କ୍ଷୁର-

ଚ ଶାଙ୍କରେଣ ଜ୍ୱରେଣ ପ୍ରବାଧିଃ । ସୋଽହଂ ତ୍ୱଂ ଜ୍ୱରଃ ଦେହାଦ୍ୱୀଜରୂପଂ କର୍ମ ତତୋଽଙ୍କୁରବୁପୋଽଦେହସ୍ତତଃ ପୁନରେବମିତି ପ୍ରବାହଃ । ଏଷା ତ୍ୱନ୍ମାୟା ତସ୍ୟା ନିଷେଧଃ ଅପୋହୋ ଯସ୍ମିଂସ୍ତଂ ତ୍ୱାଂ ନିଷେଧାବଧିଭୂତଂ ପ୍ରପଦ୍ୟେ ଭଜେ ଇତି । ୨୬। ନନୁ ଦେବଶତାନ୍ୟପ୍ୟେନ ନେ କଥମେବଂ ଭୂତତ୍ୱଂ ତତ୍ରାହ ନାନାଭାବୈରିତି । ସର୍ବୋପାଧିବିନିର୍ମୁକ୍ତ ଏବ ତ୍ୱଂ ଯଥା ଲୀଳୟା ସ୍ୱୀକୃତୈର୍ମତ୍ସ୍ୟାଦ୍ୟବତାରୈର୍ଦ୍ଦେବାନ୍ ବରଷି ପାଳୟସି । ତଦର୍ଥଂ ଲୋକପାଳାନ୍ ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମଧର୍ମାନ୍ । ତଦର୍ଥଂ ତଦନୁଷ୍ଠାତୃନ୍ ସାଧୂନ୍ । ତଦନ୍ୟଥେଚ୍ଛୋନ୍ମାର୍ଗାନ୍ ଦୈତ୍ୟାଦୀନ୍ ହଂସି ସଂହରସି । ଏବମେତଦପି ତବ ଜନ୍ମ ଭୂମେର୍ଭାରହରଣାୟ । ଲୀଳାବତାରୋଽୟଂ ନ କସ୍ୟାପି ତ୍ୱଂ ତନୟ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୭। ଅତୋଽଜ୍ଞାନତସ୍ତ୍ୱଦ୍ଭବେ ସନ୍ତପ୍ତଂ ମାଂ ତ୍ରାହି ଇତ୍ୟେ- ତାଂଶଯ୍ୟେନାହ ତପ୍ତୋଽହମିତି । ତେ ତେଜସା ଦୁଃସହେନ ଜ୍ୱରେଣ ଶାନ୍ତୋଗ୍ରେଣ ଶୀତଜ୍ୱରେଣ ।ପରସନ୍ତାପକସ୍ୟ ଯତ୍ର ଏବ ତାପ ଇତି ବେଦତ

ଜଗତେ ମାରୁ । ଭୂମିର ଭାର ନାଶପାଇଁ । ଅବତରନ୍ତୁ ଏବେ ହୁହ ।୨୭। ଦୁଃସହ ତେଜରେ ତୋହର । ତପତହେଲି ଦେହ ମୋର । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୀତଳ ତୋ ଜ୍ୱର । ତାପ ବନାଶ କଲା ମୋର ।।ଆଶାବଶରେ ଜୀବଗଣ । ନସେବେ ତୋହର ଚରଣ । ଯେଯାଏ ଭବେ ଭ୍ରମୁଥାନ୍ତି । ସେଯାଏ ତ୍ରିତାପ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି । ଏଥିର ତାପ ନାଶପାଇଁ । ତୋପାଦ ଶରଣ ଅଟଇ ।୨୮। ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଉବାଚ – ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇଲି ତ୍ରିଶିର । ମୋ ଜ୍ୱର ଭୟ ହେଉ ଦୂର । ତୋ ମୋର ସମ୍ବାଦ ଯେ ସ୍ମରେ । ନପଡ଼େ ସେ ଜ୍ୱରଭୟରେ । ୨୯ । ମାହେଶଜ୍ୱର ଏହା ଶୁଣି । ଚଳିଲା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ପ୍ରଣମି । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ଯୁଝିବା ନିମନ୍ତେ । ବାଣ ଅଯିଲା ଚଢ଼ି ରଥେ ।୩୦। ସହସ୍ରହସ୍ତେ ନାନାୟୁଧ । ଧରି ଅସୁର ବଢ଼କ୍ରୋଧ । ଚକ୍ରଧରଙ୍କୁ ନାନାବାଣ । ପେଶିଲା କୋପେ ହିତ୍ୟଜନ । ୩୧ । ଅହୁପେଶିବା ମଧ୍ୟେ ବାଣ । ସୁଘୃଷ୍ଟ ଚକ୍ରେ ନାରାୟଣ । ଛେଦ ବୃକ୍ଷରୁ ଶାଖା ପ୍ରାୟ । ବାହୁ ଛେଦିଲେ ଚକ୍ରେ ହରି ।୩୨।

ନେମିନା ଚକ୍ରେଣ ଚକ୍ରେଣ ବାହୁନ୍ ଦୋର୍ଭିରଦ୍ଧିଃ ।୩୨। ବାହୁଷ୍ଟ ବିଭ୍ରମାଣେଷ୍ଟ ବାଣ୍ଡେଷ୍ୟ ଭଗବାନ୍ ଭବାଃ । ଚକ୍ରାଙ୍ଗଶଙ୍ଖପଦ୍ମାଙ୍କ
ଚନ୍ଦ୍ରାସୁଧମଙ୍ଗଳ ।୩୩। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ—ବ୍ରହ୍ମ ଚ ବୃନ୍ଦ ପରଂ କୌମୋଦକୀଂ ବୃତ୍ତିଷି ବାହୁସ୍ତୈ । ଯଂ ପଶ୍ୟନ୍ତ୍ୟମଳାତ୍ମାନ ଅକାମନିଵ କେବଳଂ
।୩୪। ନାଭିର୍ନଭୋଽଗ୍ନିର୍ମୁଖମସ୍ୟ ରେତୋ । ଦ୍ୟୌଃ ଶୀର୍ଷମାଶାଃ ଶ୍ରୁତିରଙ୍ଘ୍ରିରୁର୍ବୀ ଚନ୍ଦ୍ରୋ ମନୋ ଯସ୍ୟ ଦୃଗର୍କ ଆତ୍ମା ଅହଂ ସମୁଦ୍ରୋ ଜଠରଂ
ଭୁଜେନ୍ଦ୍ରା ।୩୫। ରୋମାଣି ଯସ୍ୟୌଷଧୟୋଽମ୍ବୁବାହାଃ କେଶା ବିରିଞ୍ଚୋ ଧିଷଣା ବିସର୍ଗଃ । ପ୍ରଜାପତିର୍ହୃଦୟଂ ଯସ୍ୟ ଧର୍ମଃ ସ ବୈ ଭବାନ୍ ପୁରୁଷୋ
ଲୋକକଳ୍ପଃ । ୩୬ । ତୋବଜାଚାରେଽପ୍ୟଗକୁଣ୍ଠଧାମନ୍ ଧର୍ମସ୍ୟ ଗୁପ୍ତ୍ୟୈ ଜଗତୋ ଭବାୟ । ବୟଂ ଚ ସର୍ବେ ଭବତାନୁଭାବିତା ବିଭାବୟାମୋ

ଅତ୍ର ଭାବୟତି । ସେନାସ୍ତାଂ ପ୍ରବୃନ୍ଦାନାମନ୍ତଚରଂ ଇତ ଭାବଃ ।୩୮। ତେ କିଂଶିରଃ ବେଂଗୁ ଅସଯାତୁ ବଦାମ୍ନାୟାଇଲଃ ଧନ୍ଯୁକ୍ତଂ ବଚର
ତାସାବାଣ୍ଡା ଚାମାତ୍ର ସ ଇତ । ନୌ ଅବଯ୍ତୋଽନ ସ୍ୱାଦ ଯାସୁରେଚ ଭସ୍ୟ ବୃହବ୍ରତୋ ନ ଭସଂ ଭବେତ୍ର । ବୃଷ୍ଟା ଭସଂ ନୋତ୍ରସ ବଙ୍ଗସା
ମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୯ । ୩୩ । ଭକ୍ତରକ୍ଷଣାର୍ଥଂ ଶ୍ରୀରୁଦ୍ରୋ ଭଗବନ୍ତଂ ସ୍ତୌତି ବ୍ରଂ ହ୍ମେନ । ଅଯୁମର୍ଥଃ । ହ୍ୟାମନ୍ତ୍ରା ବ୍ୟଂ ସ୍ତୂଷ୍ୟତ ଇତ ନ ତଃ । ଯତସ୍ତ୍ୱଂ
ବାକ୍ସ୍ୱେ ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟପି ଗୂଢଂ ବ୍ରହ୍ମ ଅଭଧାସ୍ୱା ଅବଷୟୃତ୍ୱାତ୍ । କୁତଃ ପରଂ ଜ୍ୟୋତିଃ । ଜ୍ୟୋତିଷାମପି ପ୍ରକାଶକତ୍ୱାତ୍ ଅତ୍ରଷୟ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । କଥଂ ତର୍ହି
ପ୍ରଚଛବତ ଆହ ଯମିତ । ଅମଳାମନଃ ସ୍ୱତଃ ପ୍ରକାଶସ୍ୟ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୪ । ଅସ୍ତ୍ରାଂ ଚାବଣିର୍ଗୁଣସ୍ୟ ଅଳଂ ଲୀଳସ୍ୱାଷ୍ଟ୍ରିଭସ୍ତସ୍ୟ ପୋସ୍ୟଂ
ବରକ୍ତରେଚଃ ସେ ଯ ନ ସ୍ୱାସ୍ତ୍ରଚ ଉଦ୍ଭବେପଳାନ୍ତ କ୍ରିମଯକେ ଭବୋଦ୍ଭବପଳମିତ୍ୟାଚସ୍ତେନ ବହୁଭୂରୂପେଣ ସ୍ତୌତି ନାଭିରିତ ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ
ଯସ୍ୟ ନାଭ୍ୟାଦୟୋ ନାଭ୍ୟାଦ୍ୟାସ୍ତବାଃ ସ ଭବାନ୍ ଲୋକକଳ୍ପଃ ପୁରୁଷ ଇତ୍ୟନ୍ୱୟେଣାନ୍ୱୟଃ । ନଭୋ ଯସ୍ୟ ନାଭିଃ । ଅଗ୍ନିର୍ମୁଖଂ । ଅମ୍ବୁ ରେତଃ
ଦ୍ୟୌଃ ଶୀର୍ଷଂ । ଯଶା ଦଶଃ ଶ୍ରୁତଃ ଶ୍ରବଣେନ୍ଦ୍ରିୟଂ । ଉର୍ବୀ ଅଙ୍ଘ୍ରିଃ ଚନ୍ଦ୍ରୋ ମନଃ । ଅର୍କୋ ଦୃକ୍ ଅହଂ ଶିବ ଆତ୍ମା ଅହଙ୍କାରଃ । ସମୁଦ୍ରୋ ଜଠରଂ
ଇନ୍ଦ୍ରୋ ଭୁଜଃ ବାହୁଃ । ଇନ୍ଦ୍ରାଦୟୋ ଲୋକପାଳା ବାହବ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୫ । ଓଷଧୟୋ ରୋମାଣି ଯତ୍ର ଦ୍ୱାବୃନ୍ଦ୍ୱା ସ୍ତମ୍ଭାର୍ଥା । ଅମ୍ବୁବାହାଃ କେଶା

ବାହୁକ୍ରଳନ୍ତେ ଅସ୍ତବର । ଭକଚେ ଦମ୍ଭାକ ଶଙ୍କର । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ସମୀପେ ମିଳଲେ । ଏରୂପେ ସ୍ତୁତ ଆରମ୍ଭିଲେ । ୩୩ । ରୁଦ୍ର ଉବାଚ — ବେଦରେ
ଗୂଢ ବ୍ରହ୍ମବୃହ । ପରମ ଜ୍ୟୋତି ତୋତେ କହି । ସ୍ୱଚ୍ଛ ଏ ଆକାଶପରି ଏ । ବ୍ୟାପକ ମନ୍ତ୍ରେ ତୋ ଦେଖେ । ୩୪ । ଆକାଶ ନାଭି ଅଗ୍ନି ମୁଖ । ଜଳ
ରେତ ସ୍ୱର୍ଗ ମସ୍ତକ । ଦଗ ଶ୍ରବଣ ଧରା ପାଦ । ନୟନ ରବି ମନ ଚନ୍ଦ୍ର । ମୁଁ ଆତ୍ମା ସାଗର ଜଠର । ଭୁଜ ଅଟଇ ସୁରେଶ୍ୱର ।୩୫। ବୃକ୍ଷ ଲତା ଏ
ରୋମ ତୋର । ମେଘ ଅଟନ୍ତି କେଶଭର । ବ୍ରହ୍ମା ଧିଷଣା ପ୍ରଜାପତି । ଗୁହ୍ୟ ହୃଦୟେ ଧର୍ମସ୍ଥିତି । ଏରୂପେ ସଂସାର ଶରୀରେ । ବହିଳ ପୁରୁଷ ଅଙ୍ଗରେ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଭୁବନାନି ସପ୍ତ । ୩୬ । ତ୍ୱମେକ ଆଦ୍ୟଃ ପୁରୁଷୋଽଦ୍ୱିତୀୟସ୍ତୁର୍ଯ୍ୟଃ ସ୍ୱଦୃଗ୍‌ଘେତୁରହେତୁରୀଶଃ । ପ୍ରତୀୟସେଽଥାପି ଯଥାବିକାରଂ ସ୍ୱମାୟୟା ସର୍ବଗୁଣ-ପ୍ରସିଦ୍ଧ୍ୟୈ । ୩୭ । ଯଥୈବ ସୂର୍ଯ୍ୟଃ ପିହିତଶ୍ଛାୟୟା ସ୍ୱୟା ଛାୟାଂ ଚ ରୂପାଣି ଚ ସଞ୍ଚକାସ୍ତି । ଏବଂ ଗୁଣେନାପିହିତୋ ଗୁଣାଂସ୍ତ୍ୱମାତ୍ମପ୍ରଦୀପୋ ଗୁଣିନଶ୍ଚ ଭୂମନ୍ । ୩୮ । ଯନ୍ମାୟାମୋହିତଧିୟଃ ପୁତ୍ରଦାରଗୃହାଦିଷୁ । ଉନ୍ମଜ୍ଜନ୍ତି ନିମଜ୍ଜନ୍ତି ପ୍ରସକ୍ତା ବୃଜିନାର୍ଣ୍ଣବେ । ୪୦ । ଦେବଦତ୍ତମିମଂ ଲବ୍ଧ୍ୱା ନୃଲୋକମ

ବହ୍ନୌ ଧ୍ୱଜଣା ତ୍ରିବିଃ । ପ୍ରଜାପତିର୍ବର୍ଗୋ ମେଢ୍ରଂ । ଧର୍ମୋ ହୃଦୟଂ ॥ ୩୬ । ନନୁ ତତ୍ତ୍ୱତଃ ପ୍ରାଦେଶିକସ୍ୟେଶ୍ୱରସ୍ୟ କଥଂ ନର୍ମ୍ଭୋକାଭୃତ୍ୱାଦତ୍ୟାହ । ଅଖ୍ୟ ତତେଽଛ । ହେ ଅକୁଣ୍ଠଧାମନ୍ ଅପ୍ରଚ୍ୟୁତସ୍ୱରୂପ । ଭବାନ୍ ଅଭ୍ୟୁଦୟାୟ ନ କେବଳମେତାବତ୍ତ୍ୱ କିନ୍ତୁ ଅସ୍ମଦନୁଗ୍ରହାର୍ଥମପୀତ୍ୟାହ ବସ୍ତୁ-ଧେଷ୍ଟ । ସର୍ବଲୋକପାଳାଦ୍ୟାତ୍ମ୍ୟା ପାଳୟସ୍ୱ ତ୍ୱମପି ଭୁବନାନି ପାଳୟାମ ଇତି । ୩୬ । ନନୁ ଯଦି ବହୁବତ୍ୱାତ୍ମ୍ୟତ୍ୱଭାରେ ସ୍ୱୟଂ ବହୁବ୍ୟାନ ଚ ଭୁବନାନି ପାନ୍ତି ତର୍ହି କଥମୁକ୍ତଂ ତ୍ୱଂ ହି ବ୍ରହ୍ମେତି ନହି ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟେ ନାନା ପ୍ରକାଶାଦିବିକାରାଦିଭେଦଃ ସମ୍ଭବତୀତ ଅତ ଆହ ତ୍ୱମିତି । ଏକଃ ସଜାତୀୟଭେଦରହିତଃ । କୁତଃ ଆଦ୍ୟଃ ପୁରୁଷଃ ପୁରୁଷାଣାମବସ୍ଥାତ୍ରୟବତାମାଦ୍ୟଃ ସଦ୍ଭୂତଭୂତଃ ପୁରୁଷଃ । କୁତଃ ତୁରୀୟଃ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ତଦପି କୁତଃ ସ୍ୱଦୃକ୍ ସ୍ୱପ୍ରକାଶଜ୍ଞାନ-ରୂପଃ । ଶୁଦ୍ଧାଦେବ ଜ୍ଞାନାଦ୍ୟୋରାନ୍ତ୍ରୀବା ଜାୟନ୍ତେ । ଯଥାଗ୍ନେଃ କ୍ଷୁଦ୍ରା ବିସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗା ବ୍ୟୁଚ୍ଚରନ୍ତ୍ୟେବମେବାସ୍ମାଦାତ୍ମନଃ ସର୍ବେ ଏବ ଆତ୍ମାନୋ ବ୍ୟୁଚ୍ଚ-ରନ୍ତୀତି ଶ୍ରୁତେଃ । ଅତଃ ସଜାତୀୟରହିତଃ । ଏଷ ଅଦ୍ୱିତୀୟୋ ବିଜାତୀୟରହିତୋଽପି । କୁତଃ । ହେତୁଃ ସର୍ବସ୍ୟ । ତଥା ସ୍ୱୟଂ ହେତୁରହିତଶ୍ଚେତି କଥଂ ତର୍ହି ତ୍ରିତତ୍ତ୍ୱରଂ ଜୀବଭେଦଃ ପ୍ରତୀୟସେ ଅତ ଆହ ପ୍ରତୀୟସ ଇତି । ସର୍ବଗୁଣପ୍ରସିଦ୍ଧ୍ୟୈ ସର୍ବବସ୍ତୁପ୍ରକାଶନାୟ । ୩୭ । ତର୍ହି କ୍ରମଶଃ ମେବ ସ୍ୱସ୍ୱରୂପ୍ୟତେ । ନହି ନହ୍ୟେତ ମଦୃଷ୍ଟାନ୍ତମାହ ଯଥୈବେତି । ହେ ଭୂମନ୍ ସ୍ୱୟା ଛାୟୟା ମେଘଲକ୍ଷଣୟା ସରଦୃଷ୍ଟ୍ୟା ପିହିତଶ୍ଛନ୍ନୋଽପି ସୂର୍ଯ୍ୟଚ୍ଛାୟାଂ ମେଘଂ ରୂପାଣି ଚ ମେଘାନ୍ତରିତାନ୍ ପଦାର୍ଥାନପି ସଞ୍ଚକାସ୍ତି ପ୍ରକାଶୟତି ଏବଂ ଗୁଣେନାହଙ୍କାରେଣ ସ୍ୱକାର୍ଯ୍ୟେଣ ଜୀବାବରକେଣ ତଦ୍ଦୃଷ୍ଟ୍ୟାପିହିତୋଽପି ଗୁଣାନ୍ ସତ୍ତ୍ୱାଦୀନୁପାଧୀନ୍ ଗୁଣିନଶ୍ଚୋପାହିତଂ ଜୀବାନପି ଚକାସ୍ସି । ଆତ୍ମପ୍ରଦୀପଃ ସ୍ୱପ୍ରକାଶଃ । ଅତଃ ସର୍ବସାକ୍ଷିଣସ୍ତବ ନ ସଂସାର

। ୩୬ । ହେ ଏକାକାର ଜଗତର । ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ଅବତର ॥ ବୈଦିକ ଧର୍ମ ରକ୍ଷାକର । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ପାଳ ନିରନ୍ତର ॥ ତୁମ୍ଭେ ପାଳନ୍ତେ ସପ୍ତଲୋକ । ପାଳନ କରୁଁ ଦେବ ଯାକ ॥ ୩୭ । ଆଦ୍ୟ ପୁରୁଷ ଏକ ତୁହି । ଦ୍ୱିତୀୟ ତୋହରେ ବଳ ନାହିଁ ॥ ଶୁଦ୍ଧ ସ୍ୱପ୍ରକାଶ; ଈଶ୍ୱର । ହେତୁ ତୁ ହେତୁ ନାହି ତୋର ॥ ତଥାପି ମାୟାରେ ଜଗତେ । ସକଳଗୁଣଶୋଭା ଅର୍ଥେ ॥ ଦିଶୁଅଛ ଦେହେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ । ଜୀବ ରୂପେ ତୁ ହେଉ ଛନ । ୩୮ । ସୂର୍ଯ୍ୟରୁ

କିଚେନ୍ଦ୍ରିୟୈଃ । ଯୋ ନାନ୍ତିକ୍ୟେନ ବ୍ରହ୍ମଚେଷ୍ଟୌ ସଶୋରେଯାଦ୍ୟାମ୍ନବେଧକଃ । ୪୧ । ଯସ୍ମାଂ ବେଷ୍ଟନେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ଅସ୍ମାନଂ ପ୍ରିୟମୀଶ୍ୱରଂ ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତେନ୍ଦ୍ରି ସ୍ୱାର୍ଥାର୍ଥଂ ସେବନ୍ତ୍ୟମୃତଂ ତ୍ୟଜନ୍ । ୪୨ । ଅହଂ ବ୍ରହ୍ମାଦ୍ୟ ବିବୁଧା ମୁନୟଶ୍ଚାମଳାଶୟାଃ ସର୍ବାତ୍ମାନଂ ପ୍ରପନ୍ନାସ୍ତ୍ୱାମାତ୍ମାନଂ ପ୍ରେଷ୍ଠମୀଶ୍ୱରଂ । ୪୩ । ତଂ ତ୍ୱା ଜଗତ୍ସ୍ଥିତ୍ୟୁଦୟାନ୍ତହେତୁଂ ସମଂ ପ୍ରଶାନ୍ତଂ ସୁହୃଦାତ୍ମଦୈବଂ । ଅନନ୍ୟମେକଂ ଜଗଦାତ୍ମକେତଂ ଭବାପବର୍ଗାୟ ଭଜାମ ଦେବ । ୪୪ । ଅହଂ ମମେଷ୍ଟୋ

। ୩୯ । ଏଷ ମାୟାଗୁଣୈ ସ୍ୱାନ୍ୟାନ୍ ମୋହୟନ୍ତସ୍ତବକୁତଃ ସମ୍ଭୂତବତ୍ୟ ଶଯ୍ୟେନାର୍ଦ୍ଧ ଯନ୍ନାସ୍ୟେତ । ପୂର୍ବାଦସ୍ୟ ପ୍ରସକ୍ତାଃ ବୃଜନାର୍ଣ୍ଣବେ ଦୁଃଖସାଗରେ । ଉନ୍ମଜ୍ଜନ୍ତି ଦେବାଦଯୋନଷ୍ଟ ନମଜ୍ଜନ୍ତି ସ୍ଥାବରାଦଯ । ତଦୁକ୍ତଂ ବାୟୁଗାଦ୍ୟୋଃ ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ବଦନ ବ୍ରହ୍ମଭୂଷ୍ଟାବରଭୂମ୍ୟୋରନ୍ତ । ୪୦ । ଏବଂ ଜୀବେଶ୍ୱର ବୈଲକ୍ଷଣ୍ୟଂ ନରୂପ୍ୟ ଇଦାନୀଂ ମଜନ୍ତଂ ନନ୍ଦତି ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ । ଦେବେତି ଦେବେନ ତ୍ୱୟା କର୍ମାଧ୍ୟକ୍ଷେଣ ଦତ୍ତଂ ନୃଦେହମିମଂ ଲବ୍ଧ୍ୱାପୀତ । ୪୧ । ଶୋଚ୍ୟତ୍ୱେ ହେତୁର୍ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତେନ୍ଦ୍ରି ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତା ଗାଦଶେତ ଅନାତ୍ମାଃପ୍ରିୟାର୍ଥାଃଯେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାର୍ଥାଃ ସୁଖାଦସ୍ତୁତଦର୍ଥଂ । ୪୨ । ଅହମନ୍ୟେ ଚ ଶୁଦ୍ଧମନସସ୍ତ୍ୱମେବ ପ୍ରାପ୍ତା ଇତ୍ୟାହ ଅହମିତି । ୪୩ । ଭଗବନ୍ତୋ । ଭଜାମ୍ୟହଂ ହେତୂନ୍ ବଦନ୍ ତଦ୍ଭକ୍ତିଂ ପ୍ରାର୍ଥୟତେ ତଂତ୍ୱେତି । ସମତ୍ୱେ ହେତୁଃ ପ୍ରଶାନ୍ତମିତି ସୁସେବ୍ୟତ୍ୱମାହ । ସୁହୃଦାତ୍ମଦୈବଂ ସୁହୃତ୍ ତ୍ୱବିପ୍ରବର୍ତ୍ତକତ୍ୱାତ୍ ଆତ୍ମା ଚ ପ୍ରେମାସ୍ପଦତ୍ୱାତ୍ ଏବମ୍ଭୂତଂ ଦୈବମୀଶ୍ୱରଂ ତ୍ୱାଂ । ନନ୍ୱନ୍ୟୋ ଭଜନୀୟୋଽସ୍ତୀତ୍ୟାହ । ଅନନ୍ୟମେକଂ ଦୋମାଦ୍ୟମାନଙ୍କାଭାବରକ୍ଷତଂ । ତତ୍ର କୁତଃ ଜଗଦାତ୍ମନାଞ୍ଚ କେତମଧିଷ୍ଠାନଂ । ୪୪ । ସ୍ୱୟଂ ଭକ୍ତିମାଶାସ୍ୟ ସୁବୃତ୍ତ୍ୟୋ

ଜନ୍ମି ମେଘ ଯେସନ୍ତେ । ସୂର୍ଯ୍ୟେ ଯୋଡାନ୍ତେ ଦୃଷ୍ଟ୍ୟମନେ ॥ ଆବର ମେଘେ ନୟନକୁ । ଦଣ୍ଡ୍ରୀ;ଛେଦନେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ॥ ତୁମ୍ଭଠୁଁ ଜାତ ଅହଂକାର ସାଗାନ୍ତେ ଶ୍ୱେର ନଶ୍ୱର ॥ ସତ୍ତ୍ୱାଦଗୁଣଙ୍କ ସହିତେ । ଜୀବଙ୍କୁ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତେ ॥ ସ୍ୱୟଂ ପ୍ରକାଶ ତୁମ୍ଭେ ଯେଣୁ । ସର୍ବଙ୍କ ସାକ୍ଷୀ ଅଟ ତେଣୁ । ୩୯। ଯା ମାୟା ମୋହେ ମଜ୍ଜି ନରେ । ସୁଖ ଭ୍ରମଯା ଦୁଃଖାଦରେ ॥ ଦେବ ତର୍ଯ୍ୟକ ଅଧ ଯୋନି । ଭ୍ରମନ୍ତି ପାପ ପୁଣ୍ୟ ଘେନି । ୪୦ । ତୋର ଦେବତ୍ୱ ନରଲୋକେ । ଜନମଲଭ୍ଭ କର୍ମପାକେ ॥ ଯେତୁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ବଶେ ରହୁ । ତୋର ଚରଣ ନ ସେବଇ ॥ ନଜେ ସେ ନଜକୁ ଠକଇ । ତାପାଇ ଦୁଃଖ ଜନମଇ । ୪୧ । ତୁ ପ୍ରିୟ ଆତ୍ମା ତୁ ଈଶ୍ୱର । ତୋତେ ତେଜଇ ଯେଉଁ ନର ॥ ଅପ୍ରିୟ ଗୃହ ଦାରାଦରେ । ମଜ୍ଜଇ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ବଶରେ ॥ ସେ ନର ଅମୃତ ତେଜଇ । ବିଷକୁ ଆଦରେ ଭକ୍ଷଇ । ୪୨ । ବ୍ରହ୍ମାଦି ଦେବେ ମୋ ସହିତେ । ନିର୍ମଳମନା ମୁନି ଯେତେ ॥ ପ୍ରଧାନପଣେ ଆତ୍ମା ଶରଣ ପଶୁ ପରଙ୍କାରେ ॥ ୪୩ । ଈଶ୍ୱର ଜନ୍ମ ସ୍ଥିତି ନାଶ । କାରଣ ଅଟୁ ତୁହି ଈଶ ॥ ସମ ପ୍ରଶାନ୍ତ ଆତ୍ମା ଦୈବ । ଅନନ୍ୟ ଏକ ତୁହି ଦେବ ॥

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବାହ୍ୟିତୋଽନୁବର୍ତ୍ତୀ ମଯ୍ୟାଽଭୟଂ ଦତ୍ତମମୁଷ୍ୟ ଦେବ । ସମ୍ପାଦ୍ୟତାଂ ତଦ୍ଭବତଃ ପ୍ରସାଦୋ ଯଥାହ୍ୟ ତେ ଦୈତ୍ୟପତୌ ପ୍ରସାଦଃ ।୪୫। ଶ୍ରୀଭଗବାନୁ-ବାଚ —ଯଦାତ୍ଥ ଭଗବଂସ୍ତ୍ୱଂ ନଃ କରବାମ ପ୍ରିୟଂ ତବ । ଭବତୋ ଯଦ୍ୟବସିତଂ ତନ୍ମେ ସାଧ୍ୱନୁମୋଦିତମ୍ । ୪୬ । ଅବଧ୍ୟୋଽୟଂ ମମାପ୍ୟେଷ ବୈରୋଚନିସୁତୋଽସୁରଃ । ପ୍ରହ୍ଲାଦାୟ ବରୋ ଦତ୍ତୋ ନ ବଧ୍ୟୋ ମେ ତବାନ୍ୱୟଃ । ୪୭ । ଦର୍ପୋପଶମନାୟାସ୍ୟ ପ୍ରବୃକ୍ଣା । ବାହବୋ ମୟା ସୂଦିତଂ ବଳଂ ଭୂରି ଯଚ୍ଚ ଭାରାୟିତଂ ଭୁବଃ । ୪୮ । ଚତ୍ୱାରୋଽସ୍ୟ ଭୁଜାଃ ଶିଷ୍ଟା ଭବିଷ୍ୟତ୍ୟଜରାମରଃ । ପାର୍ଷଦମୁଖ୍ୟୋ ଭବତୋ ନ କୁତଶ୍ଚିଦ୍ଭୟୋଽସୁରଃ । ୪୯ । ଇତି ଲବ୍ଧ୍ୱାଽଭୟଂ କୃଷ୍ଣଂ ପ୍ରଣମ୍ୟ ଶିରସାଽସୁରଃ । ପ୍ରାଦ୍ୟୁମ୍ନିଂ ରଥମାରୋପ୍ୟ ସବଧ୍ୱା ସମୁପାନୟତ୍ । ୫୦ । ଅକ୍ଷୌହିଣ୍ୟା ପରିବୃତଂ ସୁବାସଃସମଳଙ୍କୃତମ୍ । ସପତ୍ନୀକଂ ପୁରସ୍କୃତ୍ୟ ଯଯୌ ରୁଦ୍ରାନୁମୋଦିତଃ ।୫୧। ସ୍ୱରାଜଧାନୀଂ ସମଳଙ୍କୃତାଂ ଧ୍ୱଜୈଃ ସତୋରଣୈରୁକ୍ଷିତମାର୍ଗଚତ୍ୱରାମ୍ । ବିବେଶ ଶଙ୍ଖାନକଦୁନ୍ଦୁଭିସ୍ୱନୈ ରଭ୍ୟୁଦ୍ୟତଃ ପୌରସୁହୃଦ୍ଦ୍ୱିଜାତିଭିଃ ।୫୨। ଯ ଏବଂ କୃଷ୍ଣବିଜୟଂ ଶଙ୍କରେଣ ଚ ସଂଯୁଗମ୍ । ସଂସ୍ମରେତ୍ ପ୍ରାତରୁତ୍ଥାୟ

ସ୍ୟାଣ୍ୱନାଶାୟେ । ଅଯ୍ୟୁଚିତ ଦୈତ୍ୟପତୌ ପ୍ରହ୍ଲାଦେ । ୪୫ । ୪୬। ବୈରୋଚନ ବଳର୍ମଭକ୍ତ ସୁତଦ୍ୱାଦବଧ୍ୟା ବତ୍ର । ତେଷ ପ୍ରହ୍ଲାଦାୟେ-ତ । ଅନ୍ୱୟୋ ବଂଶଃ । ୪୭ । ତର୍ହି କିମିତ୍ୟେବଂ କୃତଂ ତବାହ ଦର୍ପୋପଶମନାୟେତି । ୪୮ । ଅନୁଗୃହ୍ଣାତି ଚତ୍ୱାର ଇତି । ୪୯। ସହ ବଧ୍ୱା ଉଷୟା । ୫୦ । ରୁଦ୍ରାନୁମୋଦିତ ଇତି ତଦଭିପ୍ରେତସ୍ୟୈବ ବାଣସ୍ୟଭୟଦାନେ କୃତତ୍ୱାତ୍ । ୫୧ । ପୌରାଦିଭିରଭ୍ୟୁଦ୍ୟତଃ ଅଭିମୁଖମାଗତ୍ୟ

ଜଗତ ଯେତେ ଜୀବଙ୍କର । ସୁହୃଦ ଅବର ଆଧାର ।୪୪। ଏବେ ମୁକ୍ତି ପାଇ ସକଳେ ତେଜି ତୋତେ ଯାଇ ।୪୪। ଏ ଦୈତ୍ୟ ମୋର ଅନୁଚର । ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରିୟ ଅଟେ ମୋର । ମୁଁ ଏହାକୁ ଦେଇଛି ଅଭୟ । ପ୍ରହ୍ଲାଦ ଯେସନେ ତୁ ଦେୟ । ସେପରି ଦୟା ଏହାକୁ କର । ଏ ଅଛେ ଶରଣ ତୋହର ।୪୫। ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ — ଯାହା କହିଲ ଦେବଙ୍କର । କରିବି ପ୍ରିୟ ସେ ତୁମ୍ଭର । ଉତ୍ତମ ସ୍ୱ ଦ୍ରାତ ତୁମ୍ଭର । କରୁଛି ମୁହିଁ ସିଦ୍ଧକାର । ୪୬ । ବଳିର ସୁତ ଏ ଅସୁର । ଅବଧ ଅଟଇ ମୋହର । ପ୍ରହ୍ଲାଦେ ଦେଇଛି ମୁଁ ବର । ନ ଶିବ ନାହିଁ ବଂଶଚାର । ୪୭ । ଏହାର ଦର୍ପ ନାଶପାଇଁ । ବାହୁ ଛେଦନ କଲି ମୁହିଁ । ପୂର୍ବେ ଅଛିବଳ ତାର । ଭୂମିକୁ ହୋଇଥିଲା ଭାର । ୪୮ । ରହିଲା ଚାରି ଭୁଜ ତାର । ହେବ ଏ ଅଜର ଅମର । ତୁମ୍ଭର ମୁଖ୍ୟ ପାରିଷଦେ । ରହୁ ଅସୁର ଅପ୍ରମାଦେ । ୪୯। ଅଭୟ ପାଇ ବାଣାସୁର । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ କଲା ନମସ୍କାର । ରଥେ ବସାଇ ଝିଅ କୋଇଁ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ସମର୍ପିଲା ନେଇ ।୫୦। ଅନିରୁଦ୍ଧକୁ ପହିରିଲେ । ସୁବସ୍ତ୍ର ଭୂଷଣେ ମଣ୍ଡିଲେ । ସୈନ୍ୟେ ବେଢ଼ାଇ ଆଗେ କରି । ରୁଦ୍ର ଆଦେଶେ ଗଲେ ଫେରି ।୫୧।

ନ ତସ୍ୟ ସ୍ୟୁ ପରଜନ୍ମଃ । ୫୩ । ଇତି ଶ୍ରୀ ମଦ୍ଭାଗବତେ
ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ । ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ବାଣାସୁରଯୁଦ୍ଧେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣବିଜୟୋ ନାମ ତ୍ରିଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୬୩ ।

ଚତୁଃଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀବାଦରାୟଣିରୁବାଚ । ଏକଦୋପବନଂ ରାଜନ୍ ଜଗ୍ମୁର୍ଯଦୁକୁମାରକାଃ । ବିହର୍ତ୍ତୁଂ ସାମ୍ବପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନଚାରୁଭାନୁଗଦାଦୟଃ ୨ । କ୍ରୀଡ଼ିତ୍ୱା ସୁଚିରଂ ତତ୍ର ବିଚିନ୍ୱନ୍ତଃ ପିପାସିତାଃ । ଜଲଂ ନିରୁଦକେ କୂପେ ଦଦୃଶୁଃ ସତ୍ତ୍ୱମଦ୍ଭୁତଂ ।୧। କୃକଲାସଂ ଗିରିନିଭଂ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ବିସ୍ମିତମାନସାଃ । ତସ୍ୟ ଚୋଦ୍ଧରଣେ ଯତ୍ନଂ ଚକ୍ରୁସ୍ତେ କୃପୟାନ୍ୱିତାଃ ।୩। ଚର୍ମଜୈସ୍ତାନ୍ତବୈଃ ପାଶୈର୍ବଦ୍ଧ୍ୱା ପତିତମର୍ଭକାଃ । ନାଶକ୍ନୁବନ୍ ସମୁଦ୍ଧର୍ତ୍ତୁଂ କୃଷ୍ଣାୟାଚଖ୍ୟୁରୁତ୍ସୁକାଃ

ସତ୍ତ୍ୱରତଃ । ୫୨ । ୫୩ । ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତ ଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ତ୍ରିଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୬୩ ।

ଚତୁଃଷଷ୍ଟିତମେ କୃଷ୍ଣୋନୃଗଂ ପାପାଦମୋଚୟତ୍ । ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱହାରଦୋଷୋକ୍ତ୍ୟା ସର୍ବୋ ଦ୍ୱାରାଂ ଗତେଽଦୃତ ॥ ତତ୍ରିତସ୍ୱାମ୍ୟଭୋଗାଦମଦୋନ୍ଧବମନୋର-ଥାନ୍ । ଅନୁଶାସଦ୍ୟଦୂନ୍ କୃଷ୍ଣୋ ନୃଗୋଦ୍ଧାରପ୍ରସଙ୍ଗତଃ । ୧ । ପିପାସିତାଃ ତୃଷିତା ଜଲଂ ବିଚିନ୍ୱନ୍ତଃ । ସତ୍ତ୍ୱଂ ଜୀବନ୍ ।୨। ତଂ କୃକଲାସଂ ବୀକ୍ଷ୍ୟ

।୫୧। ମିଳିଲେ ଯାଇ ଦ୍ୱାରକାରେ । ପତାକା ମାଳ ଯହିଁ ପୁରେ । ଉଦା ହୋଇଛି ଛକପଥ । ତୋରଣେ ଧ୍ୱଜ ମଣ୍ଡିତ ॥ ଶଙ୍ଖ ଦୁନ୍ଦୁଭି ନାଦେ ପୂରେ । ବାଦ୍ୟେ ଧାଆନ୍ତି ପୁରଜନରେ ॥ ବନ୍ଧୁ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପାଶେ ଥିଲେ । ସାଦରେ ସହାୟ କରନ୍ତି । ୫୨ । ଶ୍ରୀହରି ହରଙ୍କ ସମର । ତହିଁ ବିଜୟ କୃଷ୍ଣ-ଙ୍କର । ଯେ ନର ପ୍ରଭାତେ ସୁମରଇ । ସେ ପରାଜୟ କାହିଁ ନାହିଁ । ୫୩ । ଶୁଣିଲୁ ବାଣ ପରାଜିତ । ବାଣ ହୋଇଲା ପରାଜିତ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ତ୍ରିଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୬୩ ।

ଶ୍ରୀବାଦରାୟଣିରୁବାଚ—ଶାମ୍ବ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଚାରୁବର । ଭାନୁ ଏ ଆଦି ଯଦୁବର ॥ ଖେଳିବାପାଇଁ ଉପବନେ । କେଳେ ମେଳ ହୋଇ ଦନେ ।୧। ଖେଳନ୍ତେ ତହିଁ ବହୁକାଳ । ତୃଷାରେ ଲୋଡ଼ିଲେ ସେ ଜଳ ॥ ଦେଖିଲେ ଏକ ଅନ୍ଧକୂପେ । ଅଦ୍ଭୁତ ଏକ ଜୀବ ବ୍ୟାପେ । ୨ । ସେ କୃକଳାସ ଗିରିତୁଲ୍ୟ । ଦେଖି ବିସ୍ମିତ ଯଦୁକୁଳ ॥ ସଦୟେ ତାହାର ଉଦ୍ଧାରେ । ଯତନ କଲେ ସେ କୁମରେ । ୩। ଚର୍ମତନ୍ତ୍ରରେ ଫାଶ କଲେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

।୪। ତତ୍ରାଗତ୍ୟାରବିନ୍ଦାକ୍ଷୋ ଭଗବାନ୍ ବିଶ୍ୱଭାବନଃ । ବୀକ୍ଷ୍ୟୋଜ୍ଜହାର ବାମେନ ତଂ କରେଣାପି ଲୀଳୟା ।୫। ସ ଉତ୍ତମଃଶ୍ଲୋକକରାଭି-ମୃଷ୍ଟୋ ବିହାୟ ସଦ୍ୟଃ କୃକଳାସରୂପଂ । ସନ୍ତପ୍ତଚାମୀକରଚାରୁବର୍ଣ୍ଣଃ । ସ୍ୱର୍ଗ୍ୟଦ୍ଭୁତାଲଙ୍କରଣାମ୍ବରସ୍ରକ୍ ।୬। ପପ୍ରଚ୍ଛ ବିଦ୍ୱାନପି ତନ୍ନିଦାନଂ ଜନେଷୁ ବିଖ୍ୟାପୟିତୁଂ ମୁକୁନ୍ଦଃ । କସ୍ତ୍ୱଂ ମହାଭାଗ ବରେଣ୍ୟରୂପୋ ଦେବୋତ୍ତମଂ ତ୍ୱାଂ ଗଣୟାମି ନୂନଂ ।୭। ଦଶାମିମାଂ ବା କତମେନ କର୍ମଣା ସଂପ୍ରାପିତୋଽସ୍ୟତଦର୍ହଃ ସୁଭଦ୍ର । ଆତ୍ମାନମାଖ୍ୟାହି ବିବିତ୍ସତାଂ ନୋ ଯନ୍ମନ୍ୟସେ ନଃ କ୍ଷମମତ୍ର ବକ୍ତୁଂ ।୮। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ—ଇତି ସ୍ମ ରାଜା ସମ୍ପୃଷ୍ଟଃ କୃଷ୍ଣେନାନନ୍ତମୂର୍ତ୍ତିନା । ମାଧବଂ ପ୍ରଣିପତ୍ୟାହ କିରୀଟେନାର୍କବର୍ଚ୍ଚସା ।୯। ନୃଗ ଉବାଚ—ନୃଗୋ ନାମ ନରେନ୍ଦ୍ରୋଽହମିକ୍ଷ୍ୱାକୁତନୟଃ ପ୍ରଭୋ । ଦାନିଷ୍ୱାଖ୍ୟାୟମାନେଷୁ ଯଦି ତେ କର୍ଣ୍ଣମସ୍ପୃଶଂ ।୧୦। କିନ୍ନୁ ତେଽବିଦିତଂ ନାଥ ସର୍ବଭୂତାତ୍ମସାକ୍ଷିଣଃ । କାଲେନାବ୍ୟାହତଦୃଶୋ ବକ୍ଷ୍ୟେଽଥାପି-

---

।୬। ନର୍ମକୈର୍ନର୍ମସଖ୍ୟୈଃ ପାର୍ଶ୍ୱୈଃ ତାମ୍ରବୈସ୍ତନୁମଧ୍ୟୈଃ ସୁବମଧ୍ୟୈର୍ବୃ ।୪।୫। ସନ୍ତପ୍ତଂ ଚାମୀକରଂ ସୁବର୍ଣ୍ଣଂ ତଦ୍ୱଦ୍ବର୍ଣ୍ଣୋ ଯସ୍ୟ ସଃ । ଅଦ୍ଭୁତାଲଙ୍କାରାମ୍ବରସ୍ରଜୋ ଯସ୍ୟ ସଃ । ସ୍ୱର୍ଗୀ ଦେବୋ ବଭୂବେତି ।୬।୭। ଯଦ୍ୟଦ୍ କ୍ଷମଂ ଯୋଗ୍ୟଂ ।୮।୯। ଯଦି ତେ କର୍ଣ୍ଣମସ୍ପୃଶମିତ୍ୟପଦେଶେନ ସନ୍ଦେ-

---

ବାମ୍ଭ ତାହାକୁ ଉଠାଇଲେ । ନପାରି କୃଷ୍ଣସମୀପରେ । କହିଲେ ଯାଇ ସେ କୁମରେ ।୪। ବିଶ୍ୱଭାବନ ଭଗବାନ । ସେଠାରେ ହେଲେ ଅବଧାନ । ଦେଖି ତାହାକୁ ବାମକରେ । ଉଠାଇ ଆଣିଲେ ଲୀଳାରେ ।୫। ଦେହ ଲାଗନ୍ତେ କୃଷ୍ଣ କର । ଛେକି କୃକଳାସ ଶରୀର । ତପତସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ବର୍ଣ୍ଣ ଗାତ୍ର । ଦିବ୍ୟ ଅମ୍ବର ଭୂଷା ମାଲ୍ୟ । ଦିବ୍ୟପୁରୁଷ ତାହାର । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ପ୍ରଣାମ ଦେଇ କଲା ।୬। ତାର କାରଣ ଜାଣି ହରି । ଲୋକଙ୍କୁ ଜଣାଇବାପର ପୁଚ୍ଛନ୍ତି କହ ହେ ସୁନ୍ଦର । ତୁମ୍ଭେ କିଏ ମୋ ଆଗର । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେବତା ତୁମ୍ଭେ କେହି । ଏଣ୍ଣାନ ମୋ ହୃଦର ହୁଅଇ ।୭। କି କର୍ମଦୋଷୁ ଏ ଅଯୋଗ୍ୟ । ଶରୀର କରୁଥିଲ ଭୋଗ । କହିବା ଯୋଗ୍ୟ ଯେବେ ତାହା । କିଏସେ ତୁମ୍ଭେ ତା ଜଣାଅ । ଜାଣିବାପାଇଁ ଆମ୍ଭ ମନ । ପ୍ରକାଶ କର ହେ ସୁଜନ ।୮। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ—ଅନନ୍ତମୂର୍ତ୍ତି କୃଷ୍ଣବାଣୀ । ଶୁଣି କହଇ ନରମଣି । ସୂର୍ଯ୍ୟତେଜସ୍ୱୀ ମୁକୁଟକୁ । ଲେଟାଇ କୃଷ୍ଣଚରଣକୁ ।୯। ନୃଗ ଉବାଚ— ଇକ୍ଷ୍ୱାକୁ ସୁତ ନୃଗ ମୁହିଁ । ପ୍ରଧାନ ନୃପତି ଅଟଇ । ଦାତାଙ୍କ ନାମ ଗଣନରେ । ମୋ ନାମ ଶୁଣି ଥିବ ଶ୍ରବେ ।୧୦। ସକଳଭୂତେ ତୁମ୍ଭ ବାସ । କିବା ନ ଜାଣ ଜଗଦୀଶ । କାଳବଶରେ ତୁମ୍ଭ ଜ୍ଞାନ । କେବେହେଁ ନୁହଇ ବିଚଳ । ତଥାପି ତୁମ୍ଭର ଆଦେଶ । ବୃତ୍ତାନ୍ତ କହିବ ବିଶେଷେ ।୧୧। ବାଲୁକା ଯେତେ ଏ ଭୂମିରେ । ତାରକା ଯେତେ ଆକାଶରେ ବରଷା ଧାର ପଡ଼ନ୍ତେ ପଡ଼େ । ଦାନ ଦେଇଛି ଗାଈ ତେତେ ।୧୨।

ତଚ୍ଚାଞ୍ଚିନ୍ତ୍ୟା । ୧୧ । ଯାବତ୍ୟଃ ସିକତା ଭୂମେର୍ଯାବତ୍ୟୋ ଦିବି ତାରକାଃ । ଯାବତ୍ୟୋ ବର୍ଷଧାରାଶ୍ଚ ତାବତୀରଦଦଂ ସ୍ମ ଗାଃ । ୧୨ । ପୟସ୍ୱିନୀସ୍ତରୁଣୀଃ ଶୀଳରୂପଗୁଣୋପପନ୍ନାଃ କପିଳା ହେମଶୃଙ୍ଗୀଃ । ନ୍ୟାୟାର୍ଜିତା ରୂପ୍ୟଖୁରାଃ ସବତ୍ସା ଦୁକୂଳମାଳାଭରଣା ଦଦାବହଂ । ୧୩ । ସ୍ୱଳଙ୍କୃତେଭ୍ୟୋ ଗୁଣଶୀଳବଦ୍ଭ୍ୟଃ ସୀଦତ୍କୁଟୁମ୍ବେଭ୍ୟ ଋତବ୍ରତେଭ୍ୟଃ । ତପଃଶ୍ରୁତବ୍ରହ୍ମବଦାନ୍ୟସଦ୍ଭ୍ୟଃ ପ୍ରାଦାଂ ଯୁବଭ୍ୟୋ ଦ୍ୱିଜପୁଙ୍ଗବେଭ୍ୟଃ । ୧୪ । ଗୋଭୂହିରଣ୍ୟାୟତନାଶ୍ୱହସ୍ତିନଃ କନ୍ୟାଃ ସଦାସୀସ୍ତିଳରୂପ୍ୟଶଯ୍ୟାଃ । ବାସାଂସି ରତ୍ନାନି ପରିଚ୍ଛଦାନ୍ ରଥାନିଷ୍ଟଞ୍ଚ ଯଜ୍ଞୈଶ୍ଚରିତଞ୍ଚ ପୂର୍ତ୍ତଂ । ୧୫ । କସ୍ୟଚିଦ୍ଦ୍ୱିଜମୁଖ୍ୟସ୍ୟ ଭ୍ରଷ୍ଟା ଗୌର୍ମମ ଗୋଧନେ । ସମ୍ପୃକ୍ତାବିଦୁଷା ସା ଚ ମୟା ଦତ୍ତା ଦ୍ୱିଜାତୟେ । ୧୬ । ତାଂ ନୀୟମାନାଂ ତତ୍ସ୍ୱାମୀ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱୋବାଚ ମମେତି ତଂ । ମମେତି ପରିଗ୍ରାହ୍ୟାହ ନୃଗୋ ମେ ଦତ୍ତବାନିତି । ୧୭ । ବିପ୍ରୌ ବିବଦମାନୌ ମାମୂଚତୁଃ ସ୍ୱାର୍ଥସାଧକୌ । ଭବାନ୍ ଦାତାପହର୍ତ୍ତେତି ତଚ୍ଛ୍ରୁତ୍ୱା

ଦ୍ୱିବଚନଂ ଯଦ ବେଦା ବନ୍ଧ ବଂନ୍ତି । ଯଙ୍କେଷାଂ ଭୂତାନାମାତ୍ମନେ ଚୁବେଃ ସାକ୍ଷିଣସ୍ତ୍ରେ ଅବଦତଂ କ୍ୱଂନ୍ନ କହିତୁ ।୧୧।୧୩। ଋତବ୍ରତେଭ୍ୟଃ ଅଦମ୍ଭାଗ୍ରେରେଭ୍ୟଃ । ତପସା ଶ୍ରୁତାଃ ସଖ୍ୟାତାସ୍ତ ତେ ବ୍ରହ୍ମଣି ବଦାନ୍ୟା ଅର୍ଥ୍ୟଦାସ୍ତ ଅଧ ପଜଶୀଳାସ୍ତ ତେ ସନ୍ତସ୍ତ ତେଭ୍ୟଃ । ୧୪ । ପୂର୍ତ୍ତଂ ବାପୀକୂପାଦ । ଚରିତଂ କୃତଂ । ୧୫ । ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନସ୍ୟ ମମ ପଙ୍କନ୍ତ କମ୍ବଦାପନ୍ନଂ ଶୃଣ୍ୱିତ୍ୟାହ କସ୍ୟଚଦିତ । ଦ୍ୱିଜମୁଖ୍ୟସ୍ୟ ସ୍ୱଭସ୍ତ ଜନବ୍ରତସ୍ୟ ସମ୍ପୃକ୍ତ ମିଳିତା । ଅବିଦୁଷା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟେୟମିତ୍ୟଜାନତା । ୧୬ ।୧୭ । ସ୍ୱଭରହଣୋକ୍ତଂ ଦାତେତି । ସ୍ୱାମିନୋକ୍ତମପହର୍ତ୍ତେତି । ଅଭବଦ୍ଭ୍ରମଃ ବ୍ୟାକୁଳେ ।

ଅଳ୍ପବୟସୀ ଦୁଗ୍ଧବତୀ । କପିଳା ଶୀଳ ଗୁଣବତୀ ॥ ସୁବର୍ଣ୍ଣଶୃଙ୍ଗ ରୌପ୍ୟଖୁରା । ମାଳା ଦୁକୂଳେ ବେଢ଼ଭର ॥ ଉଚ୍ଚ ଚର୍ମଲେୟକଣା ଗାଇ । ଦାନ କରଇ ପାତ୍ରେ ମୁହିଁ । ୧୩। ବସନଭୂଷଣେ ମଣ୍ଡିତ । ସୁଶୀଳ ସଦଗୁଣବନ୍ତ ॥ ଦରିଦ୍ର ସତ୍ୟବ୍ରତଧର । ଯୁବକ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁମର ॥ ତପସ୍ୟା ବେଦ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ । ଦାନ ସାଧୁତା ପରପୂର୍ଣ୍ଣ ॥ ଏମନ୍ତ ପାତ୍ରେ ଦାନ ମୋର । ଯେ ଦାନେ ଉପଯୁକ୍ତ ପାତ୍ର ।୧୪। ଗୋ ଭୂମି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଅଶ୍ୱ ତନ । ଦାସୀ ସମେତେ କନ୍ୟାଗଣ । ଚୋଟକ ହସ୍ତୀ ଶଯ୍ୟାମାନ ॥ ସୁପାତ୍ରେ କରଛି ପ୍ରଦାନ ॥ ରତନ ତିଳ ରୌପ୍ୟ ବସ୍ତ୍ର । ପରଚ୍ଛଦ ସୁପାତ୍ର ରଥ ॥ ଦାନ କରଛି ପୁଷ୍କରଣୀ । କୂପାଦି ଖୋଳାଇଛି ପୁଣ ॥ ଯଜ୍ଞେ ପୂଜଛି ଦେବଗଣେ । ଯଥୋକ୍ତ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ବିଧାନେ ।୧୫। ଭ୍ରମରେ ଏକ ବିପ୍ରଙ୍କର । ଗାଈ ପଶିଲା ଗୋଠେ ମୋର ॥ ନ ଜାଣି ସେ ଗାଈକ ମୁହିଁ । ବିପ୍ରେ ଅର୍ପିଲି ଦାତା ହୋଇ ।୧୬। ସେ ବିପ୍ର ଗାଈ ନେଇ ଯାନ୍ତେ । ଗୋସ୍ୱାମୀ ଦେଖି ତାକୁ ପଥେ ॥ ଏ ଗାଈ ମୋହର ବୋଇଲା । ନୃଗ ନୃପତି ମୋତେ ଦେଲା ॥ ତେଣୁ ଏ ଗାଈଟି ମୋହର । କହଇ ଦାନନେବା ବିପ୍ର ।୧୭। ସ୍ୱାର୍ଥନିମନ୍ତେ କଳି କଲେ ।

ମେଽଭବଭ୍ରମଃ ।୧୮। ଅନୁଗାତାବୁଭୌ ବପ୍ରୌ ଧର୍ମକ୍ଷତ୍ରଗତେନ ବୈ । ଗବାଂ ଲକ୍ଷଂ ପ୍ରକୃଷ୍ଟାନାଂ ଦାସ୍ୟାମ୍ୟେଷା ପ୍ରଦାସ୍ୟତାଂ । ୧୯ । ଭବନ୍ତାବନୁଗୃହ୍ଣୀତାଂ କଙ୍କରସ୍ୟାବଜାନତଃ । ସମୁଦ୍ଧରତ ମାଂ କୃଚ୍ଛ୍ରାତ୍ ପତନ୍ତଂ ନରକେଽଶୁଚୌ । ୨୦ । ନାହଂ ପ୍ରତୀଚ୍ଛେ ବୈ ରାଜନ୍ନିତ୍ୟୁକ୍ତ୍ୱା ସ୍ୱାମ୍ୟପାକ୍ରମତ୍ । ନାନ୍ୟଦ୍ଗବାମପ୍ୟୟୁତମିଚ୍ଛାମୀତ୍ୟପରୋ ଯଯୌ ।୨୧। ଏତସ୍ମିନ୍ନନ୍ତରେ ଯାମ୍ୟୈର୍ଦୂତୈର୍ନୀତୋ ଯମକ୍ଷୟଂ । ଯମେନ ପୃଷ୍ଟସ୍ତତ୍ରାହଂ ଦେବଦେବ ଜଗତ୍ପତେ । ୨୨। ପୂର୍ବଂ ତ୍ୱମଶୁଭଂ ଭୁଙ୍କ୍ଷେ ଉତାହୋ ନୃପତେ ଶୁଭଂ । ନାନ୍ତଂ ଦାନସ୍ୟ ଧର୍ମସ୍ୟ ପଶ୍ୟେ ଲୋକସ୍ୟ ଭାସ୍ୱତଃ ।୨୩। ପୂର୍ବଂ ଦେବାଶୁଭଂ ଭୁଞ୍ଜ ଇତି ପ୍ରାହ ପତେତି ସଃ । ତାବଦଦ୍ରାକ୍ଷମାତ୍ମାନଂ କୃକଳାସଂ ପତନ୍ ପ୍ରଭୋ । ୨୪ । ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟସ୍ୟ ବଦାନ୍ୟସ୍ୟ ତବ ଦାସସ୍ୟ କେଶବ । ସ୍ମୃତିର୍ନାଦ୍ୟାପି ବିଧ୍ୱସ୍ତା ଭବତ୍ସନ୍ଦର୍ଶନାର୍ଥିନଃ । ୨୫ । ସ ତ୍ୱଂ କଥଂ ମମ ବିଭୋଽକ୍ଷିପଥଃ ପରାତ୍ମା ଯୋଗେଶ୍ୱରୈଃ ଶ୍ରୁତିଦୃଶାଽମଲହୃଦ୍ବି-

ଭାବ୍ୟମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୮ । ତଦା ଜ୍ଞାତବନ୍ତୌ ପ୍ରତ୍ୟେକମନନୁଗତୌ ପ୍ରାର୍ଥିତୌ । କଥଂ ତଦାହ ଗବାମିତି ସାର୍ଦ୍ଧେନ । ୧୯ । ୨୦ । ଅପରଃ ପ୍ରତିଗ୍ରାହୀ, ଦୁଷ୍ପ୍ରତିଗ୍ରହୋ ଯଦ୍ଯପି ତଥାପି ତ୍ୱଦ୍ରୋତ୍ରଣମନ୍ୟଦପି ଗବାମୟୁତଂ ଯଦ ତଦପୀମାଂ ଚାହାଂ ନେଚ୍ଛାମୀତ୍ୟୁକ୍ତ୍ୱା ଗାଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ଯଯାବିତ୍ୟର୍ଥଃ ।୨୧। ଏତସ୍ମିନ୍ନନ୍ତରେ ... ଇତଃ ପୂର୍ବଂ ପାପାଣ୍ଣବାତ୍ ନେତୁମସମର୍ଥା ଇତି ଭାବଃ । ୨୨ । ଉତାହୋ ଇତ୍ୟେକଂ ପଦଂ । ଅଥବା ପୂର୍ବଂ ଶୁଭମିତି । ନାନ୍ତମିତି ଯମସ୍ୟ ... ବା ବାକ୍ୟଂ; ପଶ୍ୟେ ପଶ୍ୟାମି ।୨୩। ହେ ଦେବ ଯମ ପୂର୍ବମଶୁଭଂ ଭୁଞ୍ଜେ ଇତି ମୟୋକ୍ତେ ସ ଯମଃ ପତେତି ପ୍ରାହ । ୨୪ । ୨୫ । ଦୁର୍ଘଟେନ

ଦୁର୍ଗତି ମୋ ପାଶେ ଜଣାଇଲେ । ହେ ନୃପ ଦେଇ ପୁଣି ହର । ତାଶୁଣି ଭ୍ରମ ହେଲା ମୋର ।୧୮। ଧର୍ମପଥକୁ ମୁଁ ଉରଲ । ଦେନ ବିପ୍ରଙ୍କୁ ବୁଝାଇଲା । ଦେବି ମୁଁ ଲକ୍ଷେକ୍ଷେତ୍ର ଗାଈ । ଏଗାଈ ଛାଡ଼ିଦିଅ କେହି । ୧୯ । ମୁଁ ତୁମ୍ଭଦାସ ଅଜ୍ଞାନରେ । ଦୋଷ କରିଛି ଛମ ବାରେ । ନରକେ ପଡ଼ିବି ମୁ ଯାଇ । ମୋତେ ଉଦ୍ଧର ଦୟାବହି । ୨୦ । ବଦଳ ନେବିନାହିଁ ମୁହିଁ । ଗୋସ୍ୱାମୀ ଗଲା ଏହା କହି । ଅୟୁତେ ଗାଈ ଲୋଡ଼ାନାହିଁ । ଦାନୁଆ ଗଲା ଏହା କହି।୨୧। ମରନ୍ତେ ଯମଦୂତେ ମୋତେ । ଯମ ପୁରକୁ ଧରନ୍ୟନ୍ତେ । ହେ ଦେବ ଦେବ ଜଗତ୍ପତେ । ଯମ ପୁଚ୍ଛିଲେ ତହିଁ ମୋତେ । ୨୨ । ପ୍ରଥମେ ପାପ କିବା ପୁଣ୍ୟ । ଫଳ ଭୁଞ୍ଜିବ ହେ ସଜ୍ଜନ । ଏ ସ୍ୱର୍ଗଲୋକରେ ଅସୀମ । କରିଛ ତୁମ୍ଭେ ଦାନ ଧର୍ମ । ୨୩ । ପାପଭୁଞ୍ଜିବି ଆଦ୍ୟେ ମୁହିଁ । କହନ୍ତେ; ପଡ଼ ବୋଲେ କହି । ପଡ଼ନ୍ତେ ତହାଲେ ଦେଖିଲି । ଏଣ୍ଟୁଅ ରୂପ ମୁଁ ଧଇଲି । ୨୪ । ଦାତା ବ୍ରାହ୍ମଣ ହିତକାରୀ । ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ଦାସ ଅଟେ ହରି । ତୁମ୍ଭ ଦର୍ଶନ ସଦା ଧ୍ୟାୟି । ମୋ ସ୍ମୃତି ଲୋପ ପାଇନାହିଁ ।୨୫। ଜ୍ଞାନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଶ୍ରୁତିବନ୍ତେ । ଯୋଗୀଶ୍ୱରନ୍ତ ଯାକୁ ଚିନ୍ତେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଭାବ୍ୟଃ । ସାକ୍ଷାଦଧୋକ୍ଷଜ ଉରୁବ୍ୟସନାଦ୍ଧବ୍ଧେଃ ସ୍ୟାନ୍ନୋଽନୁଦ୍ରଶ୍ୟ ଇହ ଯସ୍ୟ ଭବାପବର୍ଗଃ ।୨୬। ଦେବଦେବ ଜଗନ୍ନାଥ ଗୋବିନ୍ଦ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ । ନାରାୟଣ ହୃଷୀକେଶ ପୁଣ୍ୟଶ୍ଳୋକାଚ୍ୟୁତାବ୍ୟୟ । ୨୭ । ଅନୁଜାନୀହି ମାଂ କୃଷ୍ଣ ଯାନ୍ତଂ ଦେବଗତିଂ ପ୍ରଭୋ । ଯତ୍ର କ୍ୱାପି ସତଶ୍ଚେତୋ ଭୂୟାନ୍ମେ ତ୍ୱତ୍ପଦାସ୍ପଦଂ । ୨୮ । ନମସ୍ତେ ସର୍ବଭାବାୟ ବ୍ରହ୍ମଣେଽନନ୍ତଶକ୍ତୟେ । କୃଷ୍ଣାୟ ବାସୁଦେବାୟ ଯୋଗାନାଂ ପତୟେ ନମଃ ।୨୯। ଇତ୍ୟୁକ୍ତ୍ୱା ତଂ ପରି-କ୍ରମ୍ୟ ପାଦୌ ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱା ସ୍ୱମୌଲିନା । ଅନୁଜ୍ଞାତୋ ବିମାନାଗ୍ର୍ୟମାରୁହତ୍ପଶ୍ୟତାଂ ନୃଣାଂ । ୩୦ । କୃଷ୍ଣଃ ପରିଜନଂ ପ୍ରାହ ଭଗବାନ୍ ଦେବକୀସୁତଃ ।

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଦର୍ଶନେନ ବନ୍ଧୁତଃ ସନ୍ ଅସ୍ମାନୋ ଭାଗ୍ୟମଭିନନ୍ଦତି ସଦ୍ଭିରିତି । ହେ ବିଭୋ ସ ତ୍ୱଂ ମମାକ୍ଷିପଥେ ଲୋଚନଗୋଚରଃ ସନ୍ କଥଂ ସାକ୍ଷାତ୍ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷୋଽପୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ନନ୍ କମତ୍ର ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ତତ୍ରାହ । ପରଂ ଅସ୍ମା ଅତ ଏବ ଯୋଗେଶ୍ୱରୈରପି ଶ୍ରୀ ତତ୍ତ୍ୱଶା ଉପକ୍ଷଣଚକ୍ଷୁଷା ଅମଳେ ହୃଦ ବିଭାବ୍ୟସ୍ତ୍ୱିତ୍ୟଃ ଯତୋଽଧୋକ୍ଷଜଃ ଅକ୍ଷଜମୈନ୍ଦ୍ରିୟକଜ୍ଞାନଂ ତଦଧୋଽଙ୍କାରେବ ଯସ୍ମାତ୍ ସଃ । ଯସ୍ୟେହ ଭବାପବର୍ଗୋ ଭବେତ୍ତ ତସ୍ୟ ଭବାନନୁଦ୍ରଶଃ ସ୍ୟାତ୍ । ଉରୁ-ବ୍ୟସନେନ ଭୂକଳାପଭବଦୁଃଖେନ ଅନ୍ଧବୁଦ୍ଧେଃ ମମୈତଚ୍ଚିତ୍ରମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୭ । ଉଦ୍ଦିଶ୍ୟ ଭକ୍ତ୍ୟଙ୍କତ୍ୱା ସମ୍ବୋଧୟନ୍ନାହ ଦେବଦେବେତି । ୨୭। ଅନୁ-ଜ୍ଞାପୟତି ଅନୁଜାନୀହୀତି । ଦେବଲୋକେଽପି ସତୋ ବର୍ତ୍ତମାନସ୍ୟାସ୍ମନୋ ମନସଃ ସନ୍ନିଧିଂ ପ୍ରାର୍ଥୟତେ ଯତ୍ର କ୍ୱାପୀତି । ତ୍ୱତ୍ପଦମାସ୍ପଦଂ ବିଷୟୋ ଯସ୍ୟ ତଥାଭୂତଂ ଭୂୟାଦିତି ।୨୮। ଯାସ୍ୟନ୍ ନମସ୍ୟତି ନମ ଇତି ସର୍ବଭାବାୟ ସର୍ବେଷାଂ ଭାବେ ଜନ୍ମ ଯେନ ତସ୍ମୈ ବ୍ରହ୍ମଣେ କର୍ତ୍ତୃ ତ୍ୱେଽପ୍ୟବିକାରାୟ । କୁତଃ ଅନନ୍ତଶକ୍ତୟେ ଅନନ୍ତା ମାୟାଖ୍ୟା ଶକ୍ତିର୍ଯସ୍ୟ ତସ୍ମୈ । ବାସୁଦେବାୟ ସର୍ବଭୂତାଶ୍ରୟାୟେତ୍ୟୁପାଦାନତ୍ୱମୁକ୍ତଂ । କୃଷ୍ଣାୟ ସଦାନନ୍ଦରୂପାୟେତି ପୁରୁଷା-ର୍ଥତ୍ୱମୁକ୍ତଂ । କୃଷିର୍ଭୂବାଚକଃ ଶବ୍ଦୋ ଣଶ୍ଚ ନିର୍ବୃତିବାଚକଃ ତୟୋରୈକ୍ୟଂ ପରଂ ବ୍ରହ୍ମ କୃଷ୍ଣ ଇତ୍ୟଭିଧୀୟତ ଇତି ସ୍ମୃତେଃ । ଅତ ଯୋଗାନାମିଷ୍ଟା-

ସେ ପରମାତ୍ମା ତୁମ୍ଭେ ହର । ସାକ୍ଷାତ ହୋଇଲ ମୋହର ॥ ଏବରୁଁ ମୋକ୍ଷ ଘଟେ ଯାର । ସେ ଦେଖେ ତୁମ୍ଭର ଆକାର ॥ ତୋରୂପ ଇନ୍ଦ୍ରିୟେ ଅଗୋଚର ଏଣୁ ଜନ୍ମେ ମୁଁ ଦୁଃଖିତ ॥ ଅଜ୍ଞାନ ପାପୀ ଯା ଦେଖିଲ । ବଡ଼ ପରଏ ମଣିଲ ।୨୬। ହେ ଦେବ ଦେବ ଜଗନ୍ନାଥ । ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ହୃଷୀକେଶ ॥ ଗୋବିନ୍ଦ ଅଚ୍ୟୁତ ଅବ୍ୟୟ । ହେ ପୁଣ୍ୟଶ୍ଳୋକ ଦୟାମୟ ।୨୭। ଦେବଲୋକକୁ ଯିବି ମୁହିଁ । ଅନୁଜ୍ଞା ଦିଅ କୃପାକରି ॥ ରହିଲେ ସହିଁ ଚିତ୍ତ ମୋର ତବ ଚରଣାରୁ ନୋହୁ ଦୂର ।୨୮। ନମସ୍ତେ ସର୍ବକାରଣଦାତା । ଅନନ୍ତଶକତି ଅଧିସ୍ୱତା ॥ ଯୋଗିଙ୍କପତି ବାସୁଦେବ । ତୁ ବ୍ରହ୍ମ ମାୟାରେ ମାନିବା ।୨୯ ।ର ନମିଲ ଏହା କହି । ଚରଣେ ମସ୍ତକ ଲୋଟାଇ । କୃଷ୍ଣ ଅଜ୍ଞାରେ ବିମାନରେ । ଦେଖନ୍ତେ ସ୍ୱର୍ଗେଗଲ ଧୀରେ ।୩୦। ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଯାର ପୂଜ୍ୟଜନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟଦେବୋ ଧର୍ମିଷ୍ଠା ରାଜନ୍ୟାନନୁଶିକ୍ଷୟନ୍ ।୩୧। ଦୁର୍ଜ୍ଜରଂ ବତ ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱଂ ଭୁକ୍ତମଗ୍ନେର୍ମନାଗପି । ତେଜୀୟସୋଽପି କିମୁତ ରାଜ୍ଞାମୀଶ୍ୱରମାନିନାଂ ।୩୨। ନାହଂ ହାଳାହଳଂ ମନ୍ୟେ ବିଷଂ ଯସ୍ୟ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା । ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱଂ ହି ବିଷଂ ପ୍ରୋକ୍ତଂ ନାସ୍ୟ ପ୍ରତିବିଧିର୍ଭୁବି ।୩୩। ହିନସ୍ତି ବିଷମତ୍ତାରଂ ବହ୍ନିରଦ୍ଭିଃ ପ୍ରଶାମ୍ୟତି । କୁଳଂ ସମୂଳଂ ଦହତି ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱାରଣିପାବକଃ ।୩୪। ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱଂ ଦୁରନୁଜ୍ଞାତଂ ଭୁକ୍ତଂ ହନ୍ତି ତ୍ରିପୂରୁଷଂ । ପ୍ରସହ୍ୟ ତୁ ବଳାଦ୍ଭୁକ୍ତଂ ଦଶ ପୂର୍ବାନ୍ ଦଶାପରାନ୍ ।୩୫। ରାଜାନୋ ରାଜଲକ୍ଷ୍ମ୍ୟାନ୍ଧା ନାତ୍ମପାତଂ ବିଚକ୍ଷତେ । ନିରୟଂ ଯେଽଭିମନ୍ୟନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱଂ ସାଧୁ ବାଲିଶାଃ ।୩୬। ଗୃହ୍ଣନ୍ତି ଯାବତଃ ପାଂଶୂନ୍ କ୍ରନ୍ଦତାମଶ୍ରୁବିନ୍ଦବଃ । ବିପ୍ରାଣାଂ ହୃତବୃତ୍ତୀନାଂ ବଦାନ୍ୟାନାଂ କୁଟୁମ୍ବିନାଂ ।୩୭। ରାଜାନୋ ରାଜକୁଲ୍ୟାଶ୍ଚ ତାବତୋଽବ୍ଦାନ୍ ନିରଙ୍କୁଶାଃ । କୁମ୍ଭୀପାକେଷୁ ପଚ୍ୟନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମଦାୟାପହାରିଣଃ ।୩୮। ସ୍ୱଦତ୍ତାଂ ପରଦତ୍ତାଂ ବା ବ୍ରହ୍ମବୃତ୍ତିଂ ହରେତ ଯଃ । ଷଷ୍ଟି ବର୍ଷସହସ୍ରାଣି ବିଷ୍ଠାୟାଂ

ପୂର୍ବୋଦିତକର୍ମଣାଂ ଫଳଦାତେ । ଅସ୍ମୁ ଭବଃ । ଏବଂଭୂତଂ ତ୍ୱାଂ ବନ୍ଦାମ୍ୟ ଗନ୍ତୁମନନ୍ତ ଋଷି ଗମିଷ୍ୟାମି ଦ୍ୱେଧତ୍କର୍ମଫଳଭୋଗାୟେତି । ୨୯। ୩୧। ମନାକ୍ ଈଷଦପି ଭୁକ୍ତଂ ସତ୍ ଅଗ୍ନେଃ ଅଗ୍ନିସଦୃଶସ୍ୟ ତେଜୀୟସଃ ଅତିତେଜସ୍ୱିନୋଽପି ଦୁର୍ଜ୍ଜରଂ ।୩୨। ୩୩। କିଞ୍ଚ ବିଷାଦପି ଘୋରମିତ୍ୟାହ ହିନସ୍ତୀତି । ସଂସର୍ଗି ସଂସର୍ଗେଣ ମାରକତ୍ୱାଦଗ୍ନିତୁଲ୍ୟତ୍ୱା ସ୍ୟାତ୍ ତଦପିନେତ୍ୟାହ ବହ୍ନିରିତି । ଅପିଚ କୁଳଂ ସମୂଳମିତି ବହ୍ନିମୂଳାନ୍ୟବଶେଷଯୁତ ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱଲକ୍ଷଣାରଣିକଃ ପାପପାବକସ୍ତୁ କୁଳଂ ଦହତି ସମୂଳମିତି ।୩୪। ଦୁରନୁଜ୍ଞାତଂ ଯଥାବଦନନୁଜ୍ଞାତଂ । ତ୍ରିପୂରୁଷଂ କୁଳଂ ସ୍ୱଂ ପୁତ୍ରଂ ପୌତ୍ରଂ । ପ୍ରସହ୍ୟ ହଠାତ୍ । ବଳାତ୍ ରାଜାଦ୍ୟାଶ୍ରୟତଃ ।୩୫। ଯେ ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱମଭିମନ୍ୟନ୍ତେ ଇଚ୍ଛନ୍ତି ତେ ନିରୟମେବାଭିମନ୍ୟନ୍ତେ । ଅତୋ ବାଲିଶା ଅଜ୍ଞା ଅସ୍ୱ-

---

ଧର୍ମାତ୍ମା ଦେବକୀନନ୍ଦନ ॥ ସେ କୃଷ୍ଣ ପରଜନେ ଗୃହି । କହନ୍ତି ଶିକ୍ଷିବେ ଶିଖାଇ ।୩୧। ଅଗ୍ନି ସମାନ ତେଜ ଯାର । ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱ ହରିଲେ, ତାହାର ॥ ଦମସ୍ତ ତେଜ କ୍ଷୟପାଏ । ମାନୀ ନୃପଙ୍କ ପୁଚ୍ଛେ କିଏ ।୩୨। ନ ମଣେ ହଳାହଳେ ବିଷ । ଗଦମନ୍ତ୍ରେ ସେ ଯାଏ ନାଶ ॥ ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱ ବିଷହିଁ ଅଟଇ । ଯାହାର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ନାହିଁ ।୩୩। ବିଷ ମାରଇ ଖାଦକକୁ । ଜଳ ଲଭିଏ ପାବକକୁ ॥ କୋଠର ଜାତ ଅଗ୍ନିପରି । ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱ ବଂଶଦଏ ମାରି ।୩୪। ନଜାଣି ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱ ହରିଲେ । ତିନପୁରୁଷ ନାଶେ ହେଲେ ॥ ଜାଣି ହରିଲେ ଦଶ ଦଶ । ପୁରୁଷ ପୂର୍ବ ପରନାଶ ।୩୫। ନୃପେ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଅନ୍ଧ ହୁଅନ୍ତି । ହେଲେ ପତନ ନ ଦେଖନ୍ତି ॥ ମୂର୍ଖେ ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱ ନରକକୁ । ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି ଭକ୍ଷିବାକୁ ।୩୬। ବଦାନ୍ୟ କୁଟୁମ୍ବୀ ବିପ୍ରର । ବୃତ୍ତିହରଣେ ତା କୁଳର ॥ କାନ୍ଦିବା ଲୋକଙ୍କ ଅଶ୍ରୁରେ । ଯେ ଧୂଳି ତିନ୍ତଇ ଧରାରେ ॥ ୩୭ । ସେ ଧୂଳି ରେଣୁସଂଖ୍ୟା ଯେତେ । ସେତିକ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ ॥ ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱହାରୀ କୁମ୍ଭିପାକେ । ପଡ଼ିସଢ଼ଇ

କାଯ୍ୟତେ କୃମିଃ । ୩୯ । ନ ମେ ବ୍ରହ୍ମଧନଂ ଭୂୟାଦ୍‌ଯଦ୍ଗୃଧ୍ବାଽଲ୍ପାୟୁଷୋ ନରାଃ । ପରାଜିତାଶ୍ଚ୍ୟୁତା ରାଜ୍ୟାଦ୍‌ଭବନ୍ତ୍ୟୁଦ୍ବେଜକୋଽହୟଃ ।୪୦। ବିପ୍ରଂ କୃତାଗସମପି ନୈବ ଦ୍ରୁହ୍ୟତ ମାମକାଃ । ଘ୍ନନ୍ତଂ ବହୁ ଶପନ୍ତଂ ବା ନମସ୍କୁରୁତ ନିତ୍ୟଶଃ । ୪୧ । ଯଥାହଂ ପ୍ରଣମେ ବିପ୍ରାନନୁକାଳଂ ସମାହିତଃ । ତଥା ନମତ ଯୂୟଞ୍ଚ ଯୋଽନ୍ୟଥା ମେ ସ ଦଣ୍ଡଭାକ୍ ।୪୨। ବ୍ରାହ୍ମଣାର୍ଥୋ ହ୍ୟପହୃତୋ ହର୍ତ୍ତାରଂ ପାତୟତ୍ୟଧଃ । ଅଜାନନ୍ତମପି ହ୍ୟେନଂ ନୃଗଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଗୌରିବ । ୪୩ । ଏବଂ ବିଶ୍ରାବ୍ୟ ଭଗବାନ୍ ମୁକୁନ୍ଦୋ ଦ୍ବାରକୌକସଃ । ପାବନଃ ସର୍ବଲୋକାନାଂ ବିବେଶ ନିଜମନ୍ଦିରଂ । ୪୪ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ନୃଗୋପାଖ୍ୟାନଂ ନାମ ଚତୁଃଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୬୪।

ପଞ୍ଚଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ—ବଳଭଦ୍ରଃ କୁରୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭଗବାନ୍ ରଥମାସ୍ଥିତଃ । ସୁହୃଦ୍ଦିଦୃକ୍ଷୁରୁତ୍କଣ୍ଠଃ ପ୍ରୟଯୌ ନନ୍ଦଗୋକୁଳଂ ।୧। ପଞ୍ଚସ୍ତ୍ର-

ପାତଂ ନ ବିଚଳିତ ଇତି । ୩୬ । ଅପିଚ ଗୃହ୍ଣନ୍ତୀତି । ୩୭।୩୯ । ଗୃଧ୍ବା । ଅଭିକାଂକ୍ଷ୍ୟା ।୪୦।୪୧। ପ୍ରଣମେ ନମାମି । ୪୨। ନ କେବଳମର୍ଥବୀର୍ଯ୍ୟ ଦୀପିକେୟଂ କିନ୍ତୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷମିତ୍ୟାହ ବ୍ରାହ୍ମଣାର୍ଥ ଇତି ।୪୩।୪୪। ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଭାବାର୍ଥଦୀପିକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଚତୁଃଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୬୪।

ଅଛଦ୍ରୁଃଖେ । ୩୮ । ସ୍ବଦତ୍ତ କିମ୍ବା ପରଦତ୍ତ । ବ୍ରହ୍ମସ୍ବ ହରେ ଯେ ନୃପତି ॥ ଷଷ୍ଟିସହସ୍ର ବର୍ଷଯାଏ । ବିଷ୍ଠାରେ କୃମି ହୋଇରହେ ।୩୯। ବ୍ରହ୍ମସ୍ବ ନ ପଶୁ ମୋଘରେ । ଯା ଲୋଭେ ଅଳ୍ପାୟୁଷ ନରେ ॥ ବୋଧାଯେ ସର୍ପର ସମାନ । ବ୍ରହ୍ମସ୍ବ ହାସ୍ୟ ନୃପଗଣ ॥ ପରାସ୍ତ ହୋଇ ରାଜ୍ୟୁ ଭ୍ରଷ୍ଟ । ତୁଅନ୍ତ ଆପେଆପେ ନଷ୍ଟ ।୪୦। ମୋଭକ୍ତବର୍ଗ ଗଣ ଶୁଣ । ଦୋଷୀହୋଇଲେ ହେଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ॥ ମାଇଲେ କିମ୍ବା ଗାଳିଦେଲେ । ନମିବ ସଦା ପାଦତଳେ ।୪୧। ମୁଁ ସରୁ ନିତ୍ୟେ ପେଡ଼ିପରି । ବ୍ରାହ୍ମଣେ ନତ ଥାଏ କରି ॥ ସମସ୍ତେ ସେପରି ନମିବ । ନୋହିଲେ ଦଣ୍ଡଭାଗୀ ହେବ ।୪୨। ବ୍ରାହ୍ମଣଧନ ଯେ ହରଇ । ସେ ନିଶ୍ଚେ ନରକେ ପଡଇ ॥ ନଜାଣି ନୃଗ ବସ୍ତୁଗାଈ । ହରି ଏଦଣ୍ଡ ଥିଲପାଇ ॥ ଏଣୁ ନ ଜାଣି ଯେ ହରଇ । ସେ ମଧ୍ୟ ପାପରେ ବୁଡ଼ଇ ।୪୩। ଏରୂପେ ଦ୍ୱାରକାବାସିଙ୍କୁ । ଶୁଣାଇ ଏ ଉପଦେଶକୁ ॥ ଲୋକପାବନ ଭଗବାନ । ସ୍ବପୁରେ କଲେ ଆଗମନ ।୪୪। ଭଣିଲଦାଶ ଘଶ୍ୟାମ୍ଭି । ଏନୃଗ ନୃପ ମୋକ୍ଷ ଗୀତ ॥ ଇତି ଶ୍ରୀ ମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଚତୁଃଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୬୪ ।

ଶ୍ଳିଷ୍ଟୌ ଗୋପୈର୍ଗୋପୀଭିରେବ ଚ । ରାମୋଽଭିବାଦ୍ୟ ପିତରାବାଶୀର୍ଭିରଭିନନ୍ଦିତଃ । ୨। ଚିରଂ ନଃ ପାହି ଦାଶାର୍ହ ସାନୁଜୋ ଜଗଦୀଶ୍ୱରଃ । ଇତ୍ୟାରୋପ୍ୟାଙ୍କମାଲିଙ୍ଗ୍ୟ ନେତ୍ରୈଃ ସିଷିଚତୁର୍ଜଲୈଃ । ୩ । ଗୋପବୃଦ୍ଧାଂଶ୍ଚ ବିଧିବଦ୍ୟବିଷ୍ଠୈରଭିବନ୍ଦିତଃ । ଯଥାବୟୋ ଯଥାସଖ୍ୟଂ ଯଥାସମ୍ବନ୍ଧମାତ୍ମନଃ । ୪ । ସମୁପେତ୍ୟାଥ ଗୋପାଲାନ୍ ହାସ୍ୟହସ୍ତଗ୍ରହାଦିଭିଃ । ବିଶ୍ରାନ୍ତଂ ସୁଖମାସୀନଂ ପପ୍ରଚ୍ଛୁଃ ପର୍ଯ୍ୟୁପାଗତାଃ ।୫। ପୃଷ୍ଟାଶ୍ଚାନାମୟଂ ସ୍ୱେଷୁ ପ୍ରେମଗଦ୍‌ଗଦୟା ଗିରା । କୃଷ୍ଣେ କମଲପତ୍ରାକ୍ଷେ ସନ୍ନ୍ୟସ୍ତାଖିଳରାଧସଃ । ୬ । କଚ୍ଚିନ୍ନୋ ବାନ୍ଧବା ରାମ ସର୍ବେ କୁଶଲମାସତେ । କଚ୍ଚିତ୍ ସ୍ମରଥ ନୋ ରାମ ଯୂୟଂ ଦାରସୁତାନ୍ୱିତାଃ ।୭। ଦିଷ୍ଟ୍ୟା କଂସୋ ହତଃ ପାପୋ ଦିଷ୍ଟ୍ୟା ମୁକ୍ତାଃ ସୁହୃଜ୍ଜନାଃ । ନିହତ୍ୟ ନିର୍ଜିତ୍ୟ ରିପୂନ୍ ଦିଷ୍ଟ୍ୟା ଦୁର୍ଗଂ ସମାଶ୍ରିତାଃ ।୮। ଗୋପ୍ୟୋ ହସନ୍ତ୍ୟଃ ପପ୍ରଚ୍ଛୂ ରାମସନ୍ଦର୍ଶନାଦୃତାଃ । କଚ୍ଚିଦାସ୍ତେ ସୁଖଂ କୃଷ୍ଣଃ ପୁରସ୍ତ୍ରୀଜନବଲ୍ଲଭଃ । ୯ । କଚ୍ଚିତ୍ ସ୍ମରତି ବା ବନ୍ଧୂନ୍ ମାତରଂ

ପଞ୍ଚଷଷ୍ଠିତମେ ରାମଷ୍ଟକ୍ରେ ଗୋକୁଳମାଗତଃ । ରମମାଣସ୍ତୁ ଗୋପୀଭିଃ କାଳିନ୍ଦ୍ୟା କର୍ଷଣଂ ମଦାତ୍ ॥ ଗ୍ରନ୍ଥସ୍ୟ ଚରିତଂ ଚକ୍ରଂ କାଳିନ୍ଦ୍ୟାଂ କର୍ଷଣାଦ ଯତ୍ । ପୌଣ୍ଡ୍ରକାନ୍ତାଦ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ପୃଥଗ୍‌କ୍ରମତଃ ପରଂ । ୧ । ଆଶିର୍ଭିରଭିନନ୍ଦିତୋ ବଭୂବ । ୨ । ଉଦାହୃ ଚରମିତ । ୩ । ଗୋପବୃଦ୍ଧାଂଶ୍ଚ ବିଧିବଦଭିବନ୍ଦ୍ୟ ଯବିଷ୍ଠୈରଭିବନ୍ଦିତୋ ବଭୂବେତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅପିଚ ଯଥାବୟ ଇତି । ୪ । ତେ ସର୍ବେ ସ୍ୱେଷୁ ଯାଦବେଷୁ ତଂ ରାମଂ ଅନାମୟମାରୋଗ୍ୟଂ ପପ୍ରଚ୍ଛୁଃ । ତେ ଚ ତେନ ପୃଷ୍ଟା ଇତି । କୃଷ୍ଣେ କୃଷ୍ଣପ୍ରାପ୍ତ୍ୟର୍ଥଂ ସନ୍ନ୍ୟସ୍ତାଖିଳରାଧସସ୍ତ୍ୟକ୍ତ ସର୍ବାଭିଷଯାଃ । ୫-୮ । ରାମସ୍ୟ

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ—ହେ ପରୀକ୍ଷିତ ଏବେ ଶୁଣ । ମିତ୍ରଦର୍ଶନ ମନାସିଣ ॥ ରଥରେ ବଳରାମ ବସି । ଗୋପେ ଚଳଲେ ହୋଇ ଖୁସି ।୧ ଗୋପଗୋପୀଏ ଉଲ୍ଲାସରେ । ରାମଙ୍କୁ ଧଇଲେ କୋଳରେ ॥ ବନ୍ଦିଲେ ପିତା ମାତା ପାଦ । ସେମାନେ କଲେ ଆଶିର୍ବାଦ । ୨ । ଅନୁଜ ଭୂଲେ ବିଶ୍ୱେଶ୍ୱର । ରାମ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ରକ୍ଷାକର ॥ ଅଙ୍କେ ବସାଇ ଏହା କହି । ଅଶ୍ରୁଜଳରେ ଦେଲେ ଧୋଇ । ୩ । ବୃଦ୍ଧଙ୍କୁ ରାମ ପ୍ରଣମିଲେ । କନିଷ୍ଠେ ରାମେ ଆରାଧିଲେ ॥ ମିତ୍ରତା ସମ୍ବନ୍ଧ ବୟସ । ଚରିତ୍ର ମାନ୍ୟ କଲେ ଶେଷ ।୪। ସହାସ କର ମର୍ଦ୍ଦନରେ । ଆଗତ ଗୋପାଳଙ୍କୁ ଧୀରେ ॥ ରାମ ପାଦରେ ବସାଇଲେ । ଆପଣେ ସୁଖରେ ବସିଲେ ॥ ଗୋପାଳେ ମଙ୍ଗଳ ପୁଚ୍ଛିଲେ ।୫। ଯାଦବେ ଅଛନ୍ତି ଭଲେ ॥ ରାମ ପୁଚ୍ଛିଲେ ତାଙ୍କୁ ସୁଖ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ହୋଇଣ ବିମୁଖ ॥ ଯେ ଗୋପେ କୃଷ୍ଣପ୍ରାପ୍ତି ପାଇଁ । ବିଷୟ ଅଛନ୍ତି ଭୁଲାଇ । ୬। ସେ ଗୋପେ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ହେ ରାମ । ସୁଖୀଟି ଆମ୍ଭ ବନ୍ଧୁଗଣ ॥ ତୁମ୍ଭେ କି ପୁତ୍ର ଭାର୍ଯ୍ୟା ଭୁଲେ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ମନେକର ବେଳେ । ୭ । ଦଇବେ ପାପୀ କଂସେ ମାଲ । ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ରକ୍ଷିଲ ଉଦ୍ଧର ॥ ଦଇବେଣ ଦୁର୍ଗ ମାଲ ।

ପିତରଞ୍ଚ ସଃ । ଅପ୍ୟସୌ ମାତରଂ ଦ୍ରଷ୍ଟୁଂ ସକୃଦପ୍ୟାଗମିଷ୍ୟତି ॥ ଅପି ବା ସ୍ମରତେଽସ୍ମାକମନୁସେବାଂ ମହାଭୁଜଃ । ୧୦ । ମାତରଂ ପିତରଂ ଭ୍ରାତୄନ୍ ପତୀନ୍ ପୁତ୍ରାନ୍ ସ୍ୱସୄରପି । ଯଦର୍ଥେ ଜହିମୋ ଦାଶାର୍ହ ଦୁସ୍ତ୍ୟଜାନ୍ ସ୍ୱଜନାନ୍ ପ୍ରଭୋ । ୧୧ । ତା ନଃ ସଦ୍ୟଃ ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ ଗତଃ ସଞ୍ଛିନ୍ନ-ସୌହୃଦଃ । କଥଂ ନୁ ତାଦୃଶଂ ସ୍ତ୍ରୀଭିର୍ନ ଶ୍ରଦ୍ଧୀୟେତ ଭାଷିତଂ । ୧୨ । କଥଂ ନୁ ଗୃହ୍ଣନ୍ତ୍ୟନବସ୍ଥିତାତ୍ମନୋ ବଚଃ କୃତଘ୍ନସ୍ୟ ବୁଧାଃ ପୁରସ୍ତ୍ରିୟଃ । ଗୃହ୍ଣନ୍ତି ବୈ ଚିତ୍ରକଥସ୍ୟ ସୁନ୍ଦର ସ୍ମିତାବଲୋକୋଚ୍ଛ୍ୱସିତସ୍ମରାତୁରାଃ । ୧୩ । କିଂ ନସ୍ତତ୍କଥୟା ଗୋପ୍ୟଃ କଥାଃ କଥୟତାପରାଃ । ଯାତ୍ୟସ୍ମା-ଭିର୍ବିନା କାଲୋ ଯଦି ତସ୍ୟ ତଥୈବ ନଃ । ୧୪ । ଇତି ପ୍ରହସିତଂ ଶୌରେର୍ଜଳ୍ପିତଂ ଚାରୁବୀକ୍ଷିତଂ । ଗତିଂ ପ୍ରେମପରିଷ୍ୱଙ୍ଗଂ ସ୍ମରନ୍ତ୍ୟୋ ରୁରୁଦୁଃ

ଦର୍ଶନେ ନ ଅବ୍ରତାଃ ଯାବତ୍ତଃ । ୯-୧୧ । ତଦ୍ଧିତଦ୍ରୂମନେ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱାଭିଃ ପ୍ରତିବନ୍ଧଃ କିଂ ନ କୃତଃ । ତଦ୍ୱାକ୍ୟବଧ୍ୟାପାଦିତ ଚେତ୍ ନନୁ ବଞ୍ଚାସଃ କମିତି କୃତସ୍ତ୍ରବାକ୍ୟଃ କଥଂ ନୁ ଇତି । ବଲ୍ଗୁ ବଲ୍ଗୁଳ ଭ୍ରାନ୍ତାନାବଧାନ ବାକ୍ୟାନ । ୧୨ । ତବାନ୍ୟା ଉଚୁଃ କଥଂ ନୁ ଗୃହ୍ଣନ୍ତୀତି । ଅନ୍ୟା ଉଚୁଃ ଗୃହ୍ଣନ୍ତୁ ବା ଇତି । ଚିତ୍ରକଥସ୍ୟ ଚିତ୍ରକଥାକଥନକୌଶଳସ୍ୟ; କଞ୍ଚସୁନ୍ଦରଂ ସ୍ମିତଂ ଯସ୍ମିନ୍ ତେନାବଲୋକେନ ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତଃ କ୍ଷୁଭିତୋ ଯଃ ସ୍ମରସ୍ତେନ ଆତୁରାଃ । ୧୩ । ଉଚୁଃ କିଂ ନ ଇତି । କାଳପ୍ରାବଳ୍ୟ ତସ୍ୟ ତ୍ୱସ୍ମାକଞ୍ଚ ଯାତ୍ୟେବ କିନ୍ତୁ ତସ୍ୟ ସୁଖେନ ଅସ୍ମାକଂ ତୁ ଦୁଃଖେନ

ବହୁଳ ଦୁର୍ଗ ଅଶ୍ରାକର । ୮ । ଯାଦବେ ସମ୍ପଦବଶଳେ । ହସି ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ଗୋପୀମାନେ ॥ ପୁରନାରୀଙ୍କ ପ୍ରିୟ ହୋଇ । ଭଲେ ଅଛନ୍ତି ଯଦୁସାଇଁ । ମାତାଙ୍କୁ ଦେଖିବା କମନ୍ତେ । ବାରେ ସେ ଅସିବେ କି ଏଥେଁ ॥ ଅମ୍ଭ ସେବାକୁ ବା ଅମ୍ଭଙ୍କୁ । ଅଣନ୍ତି କି ସେ ସ୍ମରଣକୁ ।୧। ଯାଲାଗି ପିତାମାତା ସୁତ ଭାଇଭଗିନୀ ପତିଗୋତ ॥ ଏ ସବୁ ଆମ୍ଭିଏ ତେଜିଲୁଁ । ହେ ରାମ କି କର୍ମ ନ କଲୁଁ ।୧। ଅମ୍ଭର ସ୍ନେହ ଛିଡ଼ାଇଲେ । ଅମ୍ଭଙ୍କୁ ତେଜି ଗଲେ ଗଲେ ॥ ପ୍ରବୋଧି ଅମ୍ଭଙ୍କୁ ବଚନେ । ଗଲେ ନଇଲେ ଅଦ୍ୟ ଏଣେ ॥ କପଟ ବଚନେ ତାଙ୍କର । ବିଶ୍ୱାସ ନୋହିବ କାହାର ।୧। ଅସ୍ଥିର ବଚନ ତାଙ୍କର । ବିଶେଷେ କୃତଘ୍ନ ସେ ନର ॥ ଚତୁର ପୁରସ୍ତ୍ରୀ କପଟ । ମାନନ୍ତି ବଚନ ତାଙ୍କର ॥ ସୁନ୍ଦର ମନ୍ଦହାସଯୁତ । ନୟନ ଚଳାନ୍ତେ ଚୋରିତ ॥ ପୁର ସ୍ତ୍ରୀ କାମାତୁର ହୁଅନ୍ତି । ମଧୁର ବାକ୍ୟେ ଭୁଲଯାନ୍ତି ॥ ଏଣୁ ମାନନ୍ତି ତାଙ୍କ ବାଣୀ । ବଞ୍ଚକ ନୁହେ ଗୋ ଭଉଣି । ୧୩ । ଏଣିଏ ସେ କଥାକୁ ଛାଡ଼ । ଅପର କଥା ମନ୍ଦ କାଢ଼ ॥ ଅମ୍ଭଙ୍କ ଯେତି ନ ଖୋଜିଲେ । କି ଲାଭ ଅମ୍ଭେ ବା ଖୋଜିଲେ । ୧୪ । ଏରୂପେ କୁହା କୁହି ହେଲେ । କୃଷ୍ଣ ପହାସ ବାଣୀ ଭୁଲେ ॥ ପ୍ରେମାଲିଙ୍ଗନ ନସମ୍ଭାଷଣ । ଗତିକୁ ସ୍ମରି ଗୋପୀଗଣ ॥ କାନ୍ଦନ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ସଙ୍କର୍ଷଣ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସନ୍ଦେଶ

ସ୍ତ୍ରିୟଃ । ୧୫ । ସଙ୍କର୍ଷଣସ୍ତ୍ରାଃ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ପଦେର୍ଶୈତ୍ରୁ ଦସ୍ପୃଙ୍ଗମୈଃ । ସନ୍ତ୍ୟୁଂମାସ ଭଗବାନ୍ ନାନାକୁଳସ୍କୋକ୍ରଦଃ । ୧୬ । ଦ୍ୱୌ ମାସୌ ତତ୍ର ଚୈବାତ୍ରୀନ୍ମଧୁଂ ମାଧବମେବଚ । ରାମଃ କ୍ଷପାସୁ ଭଗବାନ୍ ଗୋପୀନାଂ ରତିମାବହନ୍ । ୧୭ । ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରକଳାମୃଷ୍ଟେ କୌମୁଦୀଗନ୍ଧବାୟୁନା । ଯମୁନୋପବନେ ରେମେ ସେବିତେଃ ସ୍ତ୍ରୀଗଣୈର୍ବୃତଃ । ୧୮ । ବରୁଣପ୍ରେଷିତା ଦେବୀ ବାରୁଣୀ ବୃକ୍ଷକୋଟରାତ୍ । ପତନ୍ତୀ ତଦ୍ୱନଂ ସର୍ବଂ ସ୍ୱଗନ୍ଧେନାଧ୍ୟବାସୟତ୍ । ୧୯ । ତଂ ଗନ୍ଧଂ ମଧୁଧାରାୟା ବାୟୁନୋପହୃତଂ ବଳଃ । ଆଘ୍ରାୟୋପଗତସ୍ତତ୍ର ଲଲନାଭିଃ ସମଂ ପପୌ । ୨୦ । ଉପଗୀୟମାନଚରିତୋ ବନିତାଭିର୍ହଳାୟୁଧଃ । ବନେଷୁ ବ୍ୟଚରତ୍ କ୍ଷୀବୋ ମଦବିହ୍ୱଳଲୋଚନଃ । ୨୧ । ସ୍ରଗ୍ୱ୍ୟେକକୁଣ୍ଡଳୋ ମତ୍ତୋ ବୈଜୟନ୍ତ୍ୟା ଚ ମାଲୟା । ବିଭ୍ରତ୍ ସ୍ମିତମୁଖାମ୍ଭୋଜଂ ସ୍ୱେଦପ୍ରାଲେୟଭୂଷିତଂ । ୨୨ । ସ ଆଜୁହାବ ଯମୁନାଂ ଜଳକ୍ରୀଡାର୍ଥମୀଶ୍ୱରଃ । ନିଜଂ ବାକ୍ୟମନାଦୃତ୍ୟ

ଏତାବାନେବ ବିଶେଷ ଇତି ଧ୍ୱନିତଂ । ୧୪-୧୫ । ନାନାବିଧେଷୁ କୂଳସ୍ୱେଷୁ କୋବିଦଃ । ୧୬ । ମଧୁଂ ଚୈତ୍ରଂ । ମାଧବଂ ବୈଶାଖଂ । ଗୋପୀନାଂ ରତିମିତି । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣକ୍ରୀଡାସମୟେଽନୁତ୍ପନ୍ନାନାମବାଲାନାମନ୍ୟାସାମିତ୍ୟଭ୍ୟୁକ୍ତପ୍ରସିଦ୍ଧିଃ । ୧୭ । ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ କଳାଭିର୍ମରୀଚିଭିର୍ମୃଷ୍ଟେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳେ କୌମୁଦୀଗନ୍ଧବାୟୁନା କୁମୁଦ୍ୱତୀନାଂ ଗନ୍ଧବାହେନ ସେବିତେ । ଯଦ୍ୱା କୌମୁଦୀ ଶବ୍ଦେନ ତଦ୍ୱିକାସିତାନି କୁମୁଦାନି ଲକ୍ଷ୍ୟନ୍ତେ; କୁମୁଦଗନ୍ଧବାହେନ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୮ । ବାରୁଣଂ ସୁଧୟା ସଦ୍ୟୋତ୍ପନ୍ନା ମଦିରା । ୧୯-୨୦ । କ୍ଷୀବୋ ମତ୍ତଃ । ୨୧ । ସ୍ୱେଦ ଏବ ପ୍ରାଲେୟଂ ହିମଂ

ଜହ୍ନ । ସାନ୍ଦ୍ୱନା ଦେଲେ ମନ ମୋହ । ମଧୁର ବଚନେ ଭୁଲାଇ । ୧୫ । ୧୬ । ଚୈତ୍ର ବୈଶାଖ ମାସ ଦୁଇ । ରାମ ଗୋପରେ ସୁଖେ ରହି । ଗୋପୀଙ୍କୁ ପ୍ରେମରେ ମଜ୍ଜାଇ । ରଜନୀ ପୁହାନ୍ତି ନିତ୍ତ ରହି । ୧୭ । ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ରମା କିରଣରେ । କୁମୁଦ ଗନ୍ଧବନ୍ତ ବାତେ । ଯମୁନା ତୀର ଉପବନେ । ରାମ ରମନ୍ତି ଗୋପୀଗଣେ । ୧୮ । ବାରୁଣୀ ବରୁଣ ଆଦେଶେ । ସେ ଦେଶେ ବୃକ୍ଷ କୋଣ୍ଡୁ ବର୍ଷେ । ସୁଗନ୍ଧେ କମ୍ପାନ୍ତେ ସେ ବନ । ହରଷ ବଳରାମ ମନ । (ଅମୃତ ମିଶା ମଦ୍ୟ ନାମ । ବାରୁଣୀ ଜାଣ ନରୋତ୍ତମ) । ୧୯ । ସେ ମଧୁଧାରାର ସୁଗନ୍ଧ—ପବନ ସୁରଭି ବହି ମୋଦ । ଗୋପୀଙ୍କ ତୁଲେ ତହିଁ ଗଲେ । ପିଇ ଗୋପୀଙ୍କୁ ପିଆଇଲେ । ୨୦ । କରେଣୁ ମେଳେ କରିବର । ଯେସନେ ରମଇ ସେ ପ୍ରକାର । ରମିଲେ ରାମ ବୃନ୍ଦାବନେ । ଗନ୍ଧର୍ବେ ଗାଆନ୍ତି ସୁସ୍ୱନେ । ୨୧ । ଦୁନ୍ଦୁଭି ବାଜିଲା ଗଗନେ । କୁସୁମ ବରଷେ ବିବୁଧେ । ମୁନି ଗନ୍ଧର୍ବେ ମେଳ ହୋଇ । ସ୍ତୁତି କରନ୍ତି ଗୁଣ ଗାଇ । ୨୨ । ନିଜ ଚରିତ ଗାନ ଶୁଣି । ନାରୀଙ୍କ ତୁଲେ ହଳପାଣି । ବନେ ବୁଲନ୍ତି ମତ୍ତ ହୋଇ । ଇଚ୍ଛାରେ

ମତ୍ତ ଇତ୍ୟପଗାଂ ବଳଃ । ଅନାଗତାଂ ହଲାଗ୍ରେଣ କୁପିତୋ ବିଚକର୍ଷ ହ । ୨୩ ପାପେ ତ୍ୱଂ ମାମବଜ୍ଞାୟ ଯନ୍ନାୟାସି ମୟାହୂତା । ନେଷ୍ୟେ ତ୍ୱାଂ ଲାଙ୍ଗଲାଗ୍ରେଣ ଶତଧା କାମଚାରିଣୀଂ ।୨୪। ଏବଂ ନିର୍ଭର୍ତ୍ସିତା ଭୀତା ଯମୁନା ଯଦୁନନ୍ଦନଂ । ଉବାଚ ଚକିତା ବାଚଂ ପତିତା ପାଦୟୋର୍ନୃପ ।୨୫। ରାମ ରାମ ମହାବାହୋ ନ ଜାନେ ତବ ବିକ୍ରମଂ । ଯସ୍ୟୈକାଂଶେନ ବିଧୃତା ଜଗତୀ ଜଗତଃ ପତେ । ୨୬ । ପରଂ ଭାବଂ ଭଗବତୋ ଭଗବନ୍ମାମଜାନତୀଂ । ମୋକ୍ତୁମର୍ହସି ବିଶ୍ୱାତ୍ମନ୍ ପ୍ରପନ୍ନାଂ ଭକ୍ତବତ୍ସଳ । ୨୭ । ତତୋ ବ୍ୟମୁଞ୍ଚଦ୍ୟମୁନାଂ ଯାଚିତୋ ଭଗବାନ୍ ବଳଃ । ବିଜଗାହ ଜଳଂ ସ୍ତ୍ରୀଭିଃ କରେଣୁଭିରିବେଭରାଟ୍ । ୨୮ । କାମଂ ବିହୃତ୍ୟ ସଲିଲାଦୁତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣାୟାସିତାମ୍ବରେ । ଭୂଷଣାନି ମହାର୍ହାଣି ଦଦୌ କାନ୍ତିଃ ଶୁଭାଂ ସ୍ରଜଂ । ୨୯ । ବସିତ୍ୱା ବାସସୀ ନୀଳେ ମାଲାମାମୁଚ୍ୟ କାଞ୍ଚନୀଂ । ରେଜେ ସ୍ୱଲଙ୍କୃତୋ ଲିପ୍ତୋ ମହେନ୍ଦ୍ର ଇବ ବାରଣଃ । ୩୦। ଅଦ୍ୟାପି ଦୃଶ୍ୟତେ

ତେନ ଭୂଷଣଂ । ୨୨ । ମତ୍ତୋଽସ୍ମୀତ୍ୟନାଦୃତ୍ୟ ଅନାଗତାଂ ଆପଗାଂ ନଦୀଂ । ୨୩ । ଅନ୍ତୃତା ଅହୂତା, ଯଦ୍ୱସ୍ମାନ୍ନାଗଚ୍ଛସି ତସ୍ମାତ୍, ନେଷ୍ୟେ ଗମୟିଷ୍ୟାମି । ୨୪ । ଚକିତା କମ୍ପିତା । ୨୫ । ଏକାଂଶେନ ଶେଷାଖ୍ୟେନ । ୨୬-୨୭ । ବିଜଗାହ ଅବଗାହନଂ କୃତବାନ୍ ।୨୮। ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣାୟ ବହିର୍ଗତାୟ ଅସିତାମ୍ବରଧାରି କାନ୍ତିର୍ଦଦୌ । କାନ୍ତିର୍ଲକ୍ଷ୍ମୀଃ । ଯଥୋକ୍ତଂ ବୈଷ୍ଣବେ ।—ବରୁଣପ୍ରହିତା ଚାସ୍ମୈ ମାଲାମମ୍ଳାନପଙ୍କଜାଂ । ସମୁଦ୍ରାଭେ ତଥା ବସ୍ତ୍ରେ ନୀଳେ ଲକ୍ଷ୍ମୀରଯଚ୍ଛତେତି । ହରିବଂଶେ ଚ ବକ୍ଷଂ ଏତ ଲକ୍ଷ୍ମୀବାକ୍ୟଂ । ଜାତରୂପମୟୈଶ୍ଚୈକଂ କୁଣ୍ଡଳଂ ବଜ୍ରଭୂଷଣଂ । ଆଦିପଦ୍ମଞ୍ଚ ପଦ୍ମାଖ୍ୟଂ ଦିବ୍ୟଂ ଶ୍ରବଣଭୂଷଣଂ ॥ ଦେବେମାଂ ପ୍ରତିଗୃହ୍ଣୀଷ୍ୱ ପୌରାଣୀଂ ଭୂଷଣକ୍ରିୟାମିତ୍ୟାଦି । ୨୯ । ବସିତ୍ୱା ପରିଧାୟ ଆମୁଚ୍ୟ କଣ୍ଠେ ନିଧାୟ ।

ନୟନ ସୁରଙ୍ଗ । ୨୩ । ଶ୍ରବଣେ ଏକଇ କୁଣ୍ଡଳ । ଗଳାରେ ବୈଜୟନ୍ତୀ ମାଳ । ସହାସ ସ୍ୱେଦ ବଦନ ଯୁକ୍ତ । ମୁଖ ପଙ୍କଜ ମୋହେ ଚିତ୍ତ ।୨୪। ଜଳବନ୍ତେ ଜଳ କେଳି ପାଇଁ । ଗଲେ ଯମୁନାକୁ ସେହି ॥ ଯମୁନା କଥା ନ ଶୁଣିଲା । ରାମଙ୍କ ପାଶେ ନ ବହିଲା ॥ ତହିଁରେ ଜନ୍ମିଲା କ୍ରୋଧ । ହଳେ ଟାଣିଲେ ହଳାୟୁଧ । ୨୫ । ଗୋ ପାପେ ମୋତେ ନ ମାନିଲୁ । ଡାକନ୍ତେ ପାଶେ ନ ଆସିଲୁ ॥ ତେଣୁ ଏ ଲଙ୍ଗଳ ଅଗ୍ରେ । ଚିରିବ ତୋତେ ଶତଧାରେ ॥ ହୋଇଛୁ ତୁ ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚାରିଣୀ । ଶୁଣିବ ସହୁରୁ ଏକ୍ଷଣି । ୨୬ । କୋପେ ଏରୂପେ ବୋଲନ୍ତେ । ଚରଣେ ପଡ଼ି ଭୀତଚିତ୍ତେ । ବିନୟେ ଯମୁନା କହଇ । ତୁମ୍ଭ ଶକତି ମୁଁ ଜାଣଇ । ୨୭ । ଶେଷ ସ୍ୱରୂପେ ଏ ସଂସାର । ହେ ଜଗଦୀଶ ତୁମ୍ଭେ ଧର । ୨୮ । ହେ ଭଗବାନ ତୁମ୍ଭ ଭାବ । ଜାଣି ନାହିଁ ମୁଁ କ୍ଷମ ଦେବ ॥ ହେ ଭକ୍ତ ବତ୍ସଳ ମୁଁ ତୋତେ । ଶରଣ ଗଲି ରଖ ବାରେ । ୨୯ । ଯମୁନା

ଋଜନ୍ ଯମୁନା କୃଷ୍ଣବର୍ତ୍ମନା । ବଳସ୍ୟାନନ୍ତବୀର୍ଯ୍ୟସ୍ୟ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ ସୂଚୟତୀବ ହି । ୩୧ । ଏବଂ ସର୍ବା ନିଶା ଯାତା ଏକୈବ ରମତୋ ବ୍ରଜେ । ରାମସ୍ୟାକ୍ଷିପ୍ତଚିତ୍ତସ୍ୟ, ମାଧୁର୍ଯ୍ୟୈର୍ବ୍ରଜଯୋଷିତାଂ । ୩୨ । ଇତି ଶ୍ରୀ ମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ବଳଦେବବିଜୟେନାମ ପଞ୍ଚଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୬୫ ।

ଷଟ୍ଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀ ଶୁକ ଉବାଚ ।—ନନ୍ଦବ୍ରଜଂ ଗତେ ରାମେ କରୁଷାଧିପତିର୍ନୃପ । ବାସୁଦେବୋଽହମିତ୍ୟଜ୍ଞୋ ଦୂତଂ କୃଷ୍ଣାୟ ପ୍ରାହିଣୋତ୍ । ୧ । ତ୍ୱଂ ବାସୁଦେବୋ ଭଗବାନବତୀର୍ଣ୍ଣୋ ଜଗତ୍ପତିଃ । ଇତି ପ୍ରସ୍ତୋଭିତୋ ବାଳୈର୍ମେନ ଆତ୍ମାନମଚ୍ୟୁତଂ । ୨ । ଦୂତଞ୍ଚ ପ୍ରାହିଣୋନ୍ମନ୍ଦଃ କୃଷ୍ଣାୟା-

---

ଚନ୍ଦନାଦଭିବର୍ଷତଃ । ୩୦-୩୧ । ଏକୈବ ଏକୈବ ନିଶା ଯଥା ତଥା; ମାଧୁର୍ଯ୍ୟୈର୍ବିଳାସୈଃ । ୩୨ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଭାବାର୍ଥଦୀପିକାୟାଂ ଟୀକାୟାଂ ପଞ୍ଚଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୬୫ ।

ଷଡ୍ଭିଃ ଷଷ୍ଟିତମେ କାଶୀଂ ଦଗ୍ଧ୍ୱାହନ୍ ପୌଣ୍ଡ୍ରକଂ ହରିଃ । ତନ୍ମିତ୍ରଞ୍ଚ ତତୋ କୃତ୍ୟାଂ ସୁଦକ୍ଷିଣବଧାଦିକଂ । ୧ । ପ୍ରସ୍ତୋଭିତଃ ସ୍ତୁତ୍ୟ

ପ୍ରାର୍ଥନା ଘେନିଲେ । ଗ୍ରାମ ତାହାଙ୍କୁ କ୍ଷମା ଦେଲେ । ଜଳେ ଖେଳିଲେ ନାରୀ ମେଳେ । ହସ୍ତୀ କି ହସ୍ତିଣୀଙ୍କ କୁଳେ । ୩୦ । ଜଳରେ ଯଥେଷ୍ଟ ବିହାର । ଉଠନ୍ତେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆଣି କରି । ନୀଳବସନ ରତ୍ନହାର । ଦେଲେ ଅମୂଲ୍ୟ ଅଳଙ୍କାର । ୩୧ । ଗଲେ ଲମ୍ବାଇ ରତ୍ନହାର । କୁଣ୍ଡଳେ ମଣ୍ଡିଲେ ଶରୀର । ପିନ୍ଧନ୍ତେ ସୁନୀଳ ବସନ । ଦିଶିଲେ ଐରାବତ ସମ । ୩୨ । ହେଲେ ଯମୁନା ତିନି ଧାର । ଅଦ୍ୟାପି ଦିଶେ ନିରନ୍ତର । ଅମାପବଳ ହଳଧର । ପ୍ରଗ୍ରହ କରଇ ସେ ଧାର । ୩୩ । ଗୋପୀଙ୍କ, ବିନୋଦେ ମୋହିତ । ରାମଙ୍କୁ ଦୁଇମାସ ରାତ୍ର । ଲାଗିଲା ଏକ ରାତ୍ରିପ୍ରାୟ । ବିହାର କଲେ ଏହିପରି । ୩୪ । ଗୀତେ ପ୍ରକାଶେ ପଣ୍ଡିତ । ଯମୁନା କର୍ଷଣ ଚରିତ ।

ଇତି ଶ୍ରୀ ମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ପଞ୍ଚଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୬୫ ।

ଶ୍ରୀ ଶୁକ ଉବାଚ—ଗୋପେ ଚଳନ୍ତେ ବଳରାମ । କରୁଷ ଦେଶର ରାଜନ । ତା ପିତା ନାମ ବସୁଦେବ । ତେଣୁ ସେ ହୋଇ

ବ୍ୟକ୍ତବର୍ତ୍ମନେ । ଦ୍ୱାରକାୟାଂ ଯଥାବାଲୋ ନୃପୋ ବାଳକୃତୋଽବୁଧଃ । ୩ । ଦୂତସ୍ତୁ ଦ୍ୱାରକାମେତ୍ୟ ସଭାୟାମାସ୍ଥିତଂ ପ୍ରଭୁଂ । କୃଷ୍ଣଂ କମଲପତ୍ରାକ୍ଷଂ ରାଜସନ୍ଦେଶମବ୍ରବୀତ୍ । ୪ । ବାସୁଦେବୋଽବତୀର୍ଣ୍ଣୋଽହମେକ ଏବ ନ ଚାପରଃ । ଭୂତାନାମନୁକମ୍ପାର୍ଥଂ ତ୍ୱଂ ତୁ ମିଥ୍ୟାଭିଧାଂ ତ୍ୟଜ । ୫ । ଯାନି ତ୍ୱମସ୍ମଚ୍ଚିହ୍ନାନି ମୌଢ୍ୟାଦ୍ ବିଭର୍ଷି ସାତ୍ୱତ । ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱୈହି ମାଂ ତ୍ୱଂ ଶରଣଂ ନୋ ଚେଦ୍ ଦେହି ମମାହବଂ । ୬ । ଶ୍ରୀ ଶୁକ ଉବାଚ । – କତ୍ଥନଂ ତଦୁପାକର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ପୌଣ୍ଡ୍ରକସ୍ୟାଲ୍ପମେଧସଃ । ଉଗ୍ରସେନାଦୟଃ ସଭ୍ୟା ଉଚ୍ଚକୈର୍ଜହସୁସ୍ତଦା । ୭ । ଉବାଚ ଦୂତଂ ଭଗବାନ୍ ପରିହାସକଥାମନୁ । ଉତ୍ସ୍ରକ୍ଷ୍ୟେ ମୂଢ ଚିହ୍ନାନି ଯୈସ୍ତ୍ୱମେବଂ ବିକତ୍ଥସେ । ୮ । ମୁଖଂ ତଦପିଧାୟାଜ୍ଞ କଙ୍କଗୃଧ୍ରବଟୈର୍ବୃତଃ । ଶୟିଷ୍ୟସେ ହତସ୍ତତ୍ର ଭବିତା ଶରଣଂ

ଶୁନାଂ ହତଃ । ବାଳୈରିଙ୍ଗୈଃ । ୨ । ବାଳକୃତୋ ନୃପଃ ବାଳୈଃ ନୃପଶ୍ରେଷ୍ଠେନ କ୍ରୀଡାୟାଂ ପରିକଳ୍ପିତଃ । ୩-୬ । ହେ ମୂଢ ଉତ୍ସ୍ରକ୍ଷ୍ୟେ ତ୍ୟକ୍ଷ୍ୟାମି । ଯୈଃ ସହ ତ୍ୱମେବଂ ବିକତ୍ଥସେ ଚେଷ୍ଟପୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ଯଦ୍ୱା ଯୈଃ କୃତ୍ରିମୈଃ ସୁଦର୍ଶନାଦିଭିସ୍ତ୍ୱମେବଂ ଶ୍ଲାଘସେ ତାନ୍ୟୁତ୍ସ୍ରକ୍ଷ୍ୟେ ତ୍ୱୟାଦ୍ୱିଷ୍ୟାମୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ୮ । ମାଂ ଶରଣମେହୀତ୍ୟସ୍ୟୋତ୍ତରଂ ମୁଖମିତି । ବଟାଃ କଙ୍କାଦିବତ୍ ପକ୍ଷିବିଶେଷାଃ । ତବ ତଦା ଶୁନାଂ ଶରଣମାଶ୍ରୟୋ

ବାସୁଦେବ । ମୂଢ଼ ବୁଦ୍ଧିକି ଅବୋରିଲ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ଦୂତ ବରଗିଲ । ୧ । ଜଗତ ପତି ଭଗବାନ । ତୁ ବାସୁଦେବ ମତେ ଜନ୍ମ । ମୂର୍ଖଙ୍କ ଏମନ୍ତ ମନ୍ତ୍ରଭରେ । ଅବ୍ୟୁତ ମଣି ସେ ଜନରେ । ୨ । ଅଜ୍ଞାତ ମହିମା ଯାହାର । ପେଷିଲା ସେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଗୃହ । ବାଳକେ ଖେଳବା ଜ୍ଞାନରେ । ଏକଙ୍କୁ ଆପଣା ମଧ୍ୟରେ । ଯେସନେ ନୃପତି କଳନ୍ତି । ଅନ୍ୟେ କଙ୍କର ତାର ହୁଅନ୍ତି । ସେ ଅଜ୍ଞ ବାଳକର ଯେସନେ । ତାହାଙ୍କେ ରଜା ଭାବ ଜନ୍ମେ । ତେସନେ ପ୍ରଜାଙ୍କ ଖୋସାମତ । ସ୍ତୁତିବାକ୍ୟକୁ ମଣି ସତ୍ୟ । ନକେ ଚଳନ୍ତି ବହୁଶ୍ରୁତେ । ଚାକକୁ ବାସୁଦେବ ମଣେ । ୩ । ଦୂତ ମିଳିଲା ଦ୍ୱାରକାରେ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଭେଟିଲା ସଭାରେ । ପଦ୍ମନୟନ କୃଷ୍ଣପାଶ । କହିଲା ତା ନୃପ ସନ୍ଦେଶ । ୪ । ପ୍ରାଣିଙ୍କୁ ପାଳିବା ନିମନ୍ତେ । ମୁଁ ଏକା ବାସୁଦେବ ଜାତ । ମୋ ଛଡ଼ା ବାସୁଦେବ ନାହିଁ । ମିଥ୍ୟା ନାମକୁ ତେଜ ତୁହି । ୫ । ମୂଢ଼ପଣରେ ହେ ଯାଦବ । ବହିଛୁ ମୋର ଚିହ୍ନ ସବୁ । ଶରଣ ପଶ ଚିହ୍ନ ତେଜ । ନୋହିଲେ ମୋ ସଙ୍ଗରେ ଯୁଝ । ୬ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ—ନବୋଧ ପୌଣ୍ଡ୍ରକର ଗର୍ବ । ଉଗ୍ରସେନାଦି ଶୁଣି ସବୁ । ତହାଲେ ଅଟ୍ଟହାସ କଲେ । ୭ । କୃଷ୍ଣ ସେ ଦୂତଙ୍କୁ କହିଲେ । କହିବୁ ଯେଉଁ ଚିହ୍ନ ଧରି । ଯେ ମୂଢ଼ ଗର୍ବ ଅଛି କରି । ସେ ଚିହ୍ନ ତେଜିବଇ ମୁହିଁ । ପରିହାସରେ ଏହା କହି । ୮ । ପୁଣି କହନ୍ତି ଅରେ ମୂର୍ଖ । ଏ ବାର୍ତ୍ତା ପେଷିଛୁ ଯେ ମୁଖ । ସେହି ମୁଖକୁ ଢାଙ୍କି କେଣେ । ମରି ଶୋଇବୁ

ଶୂନ୍ୟାଂ । ୯ । ଇତି ଦୂତସ୍ତମାକ୍ଷେପଂ ସ୍ୱାମିନେ ସର୍ବମାହରତ୍ । କୃଷ୍ଣୋଽପି ରଥମାସ୍ଥାୟ କାଶୀମୁପଜଗାମ ହ । ୧୦ । ପୌଣ୍ଡ୍ରକୋଽପି ତଦୁଦ୍ୟୋଗମୁପଲଭ୍ୟ ମହାରଥଃ । ଅକ୍ଷୌହିଣୀଭ୍ୟାଂ ସଂଯୁକ୍ତୋ ନିଶ୍ଚକ୍ରାମ ପୁରାଦ୍ ଦ୍ରୁତଂ । ୧୧ । ତସ୍ୟ କାଶୀପତିର୍ମିତ୍ରଂ ପାର୍ଷ୍ଣିଗ୍ରାହୋଽନ୍ୱୟାନ୍ନୃପ । ଅକ୍ଷୌହିଣୀଭିସ୍ତିସୃଭିରପଶ୍ୟତ୍ ପୌଣ୍ଡ୍ରକଂ ହରିଃ । ୧୨ । ଶଙ୍ଖାର୍ଯ୍ୟସିଗଦାଶାର୍ଙ୍ଗ ଶ୍ରୀବତ୍ସାଦ୍ୟୁପଲକ୍ଷିତଂ । ବିଭ୍ରାଣଂ କୌସ୍ତୁଭମଣିଂ ବନମାଲାବିଭୂଷିତଂ । ୧୩ । କୌଶେୟବାସସୀ ପୀତେ ବସାନଂ ଗରୁଡଧ୍ୱଜଂ । ଅମୂଲ୍ୟମୌଲ୍ୟାଭରଣଂ ସ୍ଫୁରନ୍ମକରକୁଣ୍ଡଳଂ । ୧୪ । ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ତମାତ୍ମନସ୍ତୁଲ୍ୟଂ ବେଶଂ କୃତ୍ରିମମାସ୍ଥିତଂ । ଯଥା ନଟଂ ରଙ୍ଗଗତଂ ଜହାସ ଭୃଶଂ ହରିଃ । ୧୫ । ଶୂଳୈର୍ଗଦାଭିଃ ପରିଘୈଃ ଶକ୍ତ୍ୟୃଷ୍ଟିପ୍ରାସତୋମରୈଃ । ଅସିଭିଃ ପଟ୍ଟିଶୈର୍ବାଣୈଃ ପ୍ରାହରନ୍ନରୟୋ ହରିଂ । ୧୬ । କୃଷ୍ଣସ୍ତୁ ତତ୍ପୌଣ୍ଡ୍ରକକାଶିରାଜୟୋର୍ବଲଂ ଗଜସ୍ୟନ୍ଦନବାଜିପତ୍ତିମତ୍ । ଗଦାସିଚକ୍ରେଷୁଭିରାର୍ଦ୍ଦୟଦ୍ଭୃଶଂ ଯଥା ଯୁଗାନ୍ତେ ହୁତଭୁକ୍ ପୃଥକ୍ ପ୍ରଜାଃ । ୧୭ । ଆୟୋଧନଂ ତଦ୍ରଥବାଜିକୁଞ୍ଜରଦ୍ୱିପତ୍ଖରୋଷ୍ଟ୍ରୈରରିଣାବଖଣ୍ଡିତୈଃ । ବଭୌ

ଭୁବଷ୍ୟସି । ୯ । କାଶୀମିତି । ପୌଣ୍ଡ୍ରକସ୍ୟ ତଦା ମିତ୍ରପୁରେଽବସ୍ଥାନାତ୍ । ୧୦-୧୧ । ପାର୍ଷ୍ଣିଗ୍ରାହଃ ପୃଷ୍ଠତୋ ରକ୍ଷକଃ । ୧୨-୧୩ । ଗରୁଡଃ ଲକ୍ଷିତୋ ଧ୍ୱଜେ ଯସ୍ୟ ତଂ । ଅମୂଲ୍ୟୌ ଅନର୍ଘ୍ୟୌ ମୌଳିଶ୍ଚାଭରଣଞ୍ଚ ଯସ୍ୟ ତଂ । ୧୪-୧୬ । ଗଜସ୍ୟନ୍ଦନାଦି ଚତୁରଙ୍ଗବଲଂ ଅର୍ଦ୍ଦିତବାନ୍ । ପୃଥକ୍

ଅକାରଣେ । ବେଢ଼ିବେ କାକ ଗୃଧ୍ରଗଣ । କୁକୁରେ ଛିଡ଼ିବ ତୁ ଶରଣ । ୯ । ଦୂତ ଏ ଆକ୍ରୋଶ ସନ୍ଦେଶ । କହିଲା ଯାଇ ସ୍ୱାମୀ ପାଶ ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ରଥ ଆରୋହିଲେ । କାଶୀ ପୁରକୁ ଯାତ୍ରା କଲେ । ୧୦ । କୃଷ୍ଣ ଆସନ୍ତି ଯୁଦ୍ଧ କରି । ଶୁଣି ପୌଣ୍ଡ୍ରକ ଶୁଣି ପାରି ॥ ଦ୍ୱି ଅକ୍ଷୌହିଣୀ ସୈନ୍ୟ ଘେନି । ପୁରୁ ବାହାର ତତକ୍ଷଣି । ୧୧ । ତା ମିତ୍ର କାଶୀ ନରମଣି । ଅକ୍ଷୌହିଣୀ ଏ ସୈନ୍ୟ ଘେନି ॥ ପୃଷ୍ଠପୋଷକ ହେଲା ତାର । ହରି ଦେଖିଲେ ପୌଣ୍ଡ୍ରକର ॥ ତିନ ଅକ୍ଷୌହିଣୀ ସଇନ୍ୟ । ଚିହ୍ନ ଲକ୍ଷଣ ସମାନ । ୧୨ । ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଯେ ଗଦା ଖଡ୍ଗ । ଶ୍ରୀବତ୍ସ ଚିହ୍ନ ଧନୁ ଶାର୍ଙ୍ଗ ॥ କୌସ୍ତୁଭ ମଣି ବକ୍ଷସ୍ଥଳେ । ଲମ୍ବାଇ ବନମାଳା ଗଳେ । ୧୩ । ପୀତ କୌଶେୟ ବାସ ପିନ୍ଧି । ରଥେ ଗରୁଡ଼ ଧ୍ୱଜା ବାନ୍ଧି ॥ ଅମୂଲ୍ୟ ମୁକୁଟ ଶିରରେ । ମକର କୁଣ୍ଡଳ କର୍ଣ୍ଣରେ । ୧୪ । ହରି ଦେଖିଲେ ଯେ କୃତ୍ରିମ । ବେଶ ଧରିଛି ନିଜ ସମ ॥ ନାଟୁଆ ଯେସନେ ନାଟରେ । ରାମ ରାବଣ ରୂପ ଧରେ ॥ ତା ବେଶ ଦେଖି ହସି ହସି । ଚଢ଼ିଲେ ଯଦୁ ବୃଷ୍ଣିବଂଶୀ । ୧୫ । ଶକ୍ତିଏ ଗଦା ଖଡ୍ଗ ଶକ୍ତି । ଶୂଳ ପରିଘ ପ୍ରାସ ଋଷ୍ଟି ॥ ତୋମର ପଟ୍ଟିଶ ବାଣରେ । ହରିଙ୍କୁ ପ୍ରହାରିଲେ ଖରେ । ୧୬ । ପୌଣ୍ଡ୍ରକ କାଶୀରାଜ ବଳ । ପଦାତି ଗଜ ଅଶ୍ୱକୁଳ ॥ ରଥ ଏ ଗଦା ଶର ଖଣ୍ଡା । ଚକ୍ର ପ୍ରହାରେ କଲେ ଗୁଣ୍ଡା ॥

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଛତ୍ରଂ ମୋଦବନ୍ଧଂ ମନସ୍ବିନାମାକ୍ରୀଡନଂ ଭୁତପତେରିବୋଲ୍ବଣଂ । ୧୮ । ଅଥାହ ପୌଣ୍ଡ୍ରକଂ ଶୌରିର୍ଭୋ ଭୋ ପୌଣ୍ଡ୍ରକ ଯଦ୍ଭବାନ୍ । ଦୂତ-ବାକ୍ୟେନ ମାମାହ ତାନ୍ୟସ୍ତ୍ରାଣ୍ୟୁତ୍ସୃଜାମି ତେ । ୧୯ । ତ୍ୟାଜୟିଷ୍ୟେଽଭିଧାନଂ ମେ ଯତ୍ତ୍ୱୟାଜ୍ଞ ମୃଷାଧୃତଂ । ବ୍ରଜାମି ଶରଣଂ ତେଽଦ୍ୟ ଯଦି ନେଚ୍ଛାମି ସଂଯୁଗଂ । ୨୦ । ଇତି କ୍ଷିପ୍ତ୍ୱା ଶିତୈର୍ବାଣୈ ର୍ବିରଥୀକୃତ୍ୟ ପୌଣ୍ଡ୍ରକଂ । ଶିରୋଽବୃଶ୍ଚଦ୍ରଥାଙ୍ଗେନ ବଜ୍ରେଣେନ୍ଦ୍ରୋ ଯଥା ଗିରେଃ । ୨୧ । ତଥା କାଶୀପତେଃ କାୟାତ୍ ଶିର ଉତ୍କୃତ୍ୟ ପତ୍ରିଭିଃ । ନ୍ୟପାତୟତ୍ କାଶୀପୁର୍ଯ୍ୟାଂ ପଦ୍ମକୋଶମିବାନିଲଃ । ୨୨ । ଏବଂ ମତ୍ସରିଣଂ ହତ୍ୱା ପୌଣ୍ଡ୍ରକଂ ସସଖଂ ହରିଃ । ଦ୍ୱାରକାମାବିଶତ୍ସିଦ୍ଧୈର୍ଗୀୟମାନକଥାମୃତଃ । ୨୩ । ସ ନିତ୍ୟଂ ଭଗବଦ୍ଧ୍ୟାନପ୍ରଧ୍ୱସ୍ତାଖିଳବନ୍ଧନଃ । ବିଭ୍ରାଣଶ୍ଚ ହରେ ରାଜନ୍ ସ୍ୱରୂପଂ ତନ୍ମୟୋଽଭବତ୍ । ୨୪ । ଶିରଃ ପତିତମାଲୋକ୍ୟ ରାଜଦ୍ୱାରେ ସକୁଣ୍ଡଳଂ । କିମିଦଂ କସ୍ୟ ବା ବକ୍ତ୍ରମିତି ସଂଶିଶ୍ୟିରେ ଜନାଃ । ୨୫ ।

ପ୍ରଜାଶ୍ଚତୁର୍ବିଧଂ ଭୂତଗ୍ରାମଂ ଯଥା ଯୁଗାନ୍ତାଗ୍ନିରିତ । ୧୬ । ଆୟୋଧନଂ ରଣସ୍ଥାନଂ । ଅରୁଣା ରକ୍ତେନ । ଚିତମାଙ୍କଣ୍ଠଂ । ଆକ୍ରୀଡନମିବ କଲ୍ପାନ୍ତ-ରୁଦ୍ରସ୍ୟ କ୍ରୀଡାସ୍ଥାନମିବ । ୧୮-୨୦ । ଗିରେଃ ଶୃଙ୍ଗଂ ଯଥେତି । ୨୧-୨୪। ପ୍ରଥମଂ କିମିଦମିତି ପଶ୍ଚାଦ୍ବକ୍ତ୍ରମିତି ନିଶ୍ଚିତ୍ୟ କସ୍ୟ ବେତି ସଂଶିଶ୍ୟିରେ

ଯୁଗାନ୍ତ ଅଗ୍ନି ଚତୁର୍ବିଧ । ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ଯେସନ୍ତେ କରେ ଦଗ୍ଧ । ୧୭ । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଅସ୍ତ୍ର ପ୍ରହାରରେ । ରଥ କୁଞ୍ଜର ଅଶ୍ୱ ଖରେ ॥ ମହିଷ ପଦାତି ସହିତେ । ପଡନ୍ତେ ସେହି ରଣକ୍ଷେତ୍ରେ ॥ ମନସ୍ୱୀ ବୀରଙ୍କର ମନ । ଆନନ୍ଦେ ହୋଇଲା ମଗନ ॥ ପ୍ରଳୟେ ରୁଦ୍ରଲୀଳା ଯେସନ୍ତେ । ଉତ୍କଟ ଦଶିଲା ତେସନେ । ୧୮ । ତଦନ୍ତେ ପୌଣ୍ଡ୍ରକେ ଅନାଇ । ଡାକ କହିଲେ ଯଦୁସାଇଁ ॥ ଭୋ ଭୋ ପୌଣ୍ଡ୍ରକ ଦୂତ ହସ୍ତେ । ଆକ୍ଷେପ କଲ ଯେ ଯେ ଅସ୍ତ୍ରେ ॥ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ସେହି ଅସ୍ତ୍ରମାନ । ପେଶିବ ସମ୍ଭାଳ ରାଜନ । ୧୯ । ରେ ଅଜ୍ଞ ମୋ ନାମ ମିଥ୍ୟାରେ । ବହିଛୁ ଛଡାଇବି ଖରେ ॥ ଯେବେ ମୁଁ ଯୁଦ୍ଧ ନ କରିବ । ତୋରେ ଶରଣ ପିନା ଯିବ । ୨୦ । ସ୍ୱା କହି ଶଏ ଶର ମାରି । ପୌଣ୍ଡ୍ରକ ରଥ ଚୂନାକରି ॥ ଇନ୍ଦ୍ର ଗିରିକୁ ବଜ୍ରେ ଯେସନ୍ତେ । ଚକ୍ରେ ଛେଦିଲେ ଶିର ତେସନ୍ତେ । ୨୧ । ଶରରେ କାଶୀରାଜା ଶିର । ତେସନେ ଛେଦି ଚକ୍ରଧର ॥ ପଦ୍ମ ପୁଷ୍ପକୁ ପ୍ରଭଞ୍ଜନ । ଉଡାଇ ଦଅଇ ଯେସନ ॥ ତେସନ୍ତେ ତା ଶିର ଉଡିଗଲା । କାଶୀ ନଗରରେ ପଡିଲା । ୨୨ । ଏରୂପେ ମତ୍ସର ପୌଣ୍ଡ୍ରକେ । ତା ସଙ୍ଗୀ ରୂପେ ମାରି ସୁଖେ ॥ ସିଦ୍ଧଙ୍କ ସ୍ତୁତି ଗୀତ ଶୁଣି । ଦ୍ୱାରକା ଗଲେ ଚକ୍ରପାଣି । ୨୩ । ମତ୍ସର ଗୁଣେ ଭଗବାନେ । ସଦା ଭାବି ସେ ଶତ୍ରୁପଣେ ॥ ଅବର ହରିରୂପ ଧରି । ସକଳ ପାପକ୍ଷୟ କରି ॥ ସର୍ବଦା ତନ୍ମୟ ରହିଲା । ତେଣୁ ସେ ମୁକତି ଲଭିଲା । ୨୪ । କୁଣ୍ଡଳ ମଣ୍ଡିତ ସେ ଶିର । ପଡନ୍ତେ ରାଜ ପୁରଦ୍ୱାର ॥ ଏ କିସ ଏ ମୁଣ୍ଡ

ସଙ୍କଃ କାଶୀପତେର୍ଜ୍ଜାହ୍ୱୀ ମହୁଷ୍ୟଃ ସ୍ୱବାନ୍ଧବାଃ । ପୌତ୍ରସ୍ତ ହା ହତା ରାଜନ୍ ନାଥ ନ ଥେଭ ଶାଳୁକନ୍ । ୨୬ । ସୁଦକ୍ଷିଣସ୍ତସ୍ୟ ସୁତଃ କ୍ରିୟାଃ ସମ୍ପ୍ରାବଧ୍ୟ ପିତୁଃ । ନହନ୍ତ୍ୟ ପିତୃହନ୍ତାରଂ ଯସ୍ୟାମ୍ୟପଚିତିଂ ପିତୁଃ । ୨୭ । ଇତ୍ୟାତ୍ମନାଭିସନ୍ଧାୟ ସୋପାଧ୍ୟାୟୋ ମହେଶ୍ୱରଂ । ସୁଦକ୍ଷିଣୋଽର୍ଚ୍ଚୟାମାସ ପରମେଣ ସମାଧିନା । ୨୮ । ପ୍ରୀତୋଽବିମୁକ୍ତେ ଭଗବାଂସ୍ତସ୍ମୈ ବରମଦାଦ୍ଵିଭୁଃ । ପିତୃହନ୍ତୃବଧୋପାୟଂ ସ ବବ୍ରେ ବରମୀପ୍ସିତଂ । ୨୯ । ଦକ୍ଷିଣାଗ୍ନି ପରିଚର ବ୍ରାହ୍ମଣୈଃ ସମମୃତ୍ୱିଜଂ । ଅଭିଚାରବିଧାନେନ ସ ଚାଗ୍ନିଃ ପ୍ରମଥୈର୍ବୃତଃ । ୩୦ । ସାଧୟିଷ୍ୟତି ସଙ୍କଳ୍ପମବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟେ ପ୍ରୟୋଜିତଃ । ଇତ୍ୟାଦିଷ୍ଟସ୍ତଥା ଚକ୍ରେ କୃଷ୍ଣାୟାଭିଚରନ୍ ବ୍ରତୀ । ୩୧ । ତତୋଽଗ୍ନିରୁତ୍ଥିତଃ କୁଣ୍ଡାନ୍ମୂର୍ତ୍ତିମାନତିଭୀଷଣଃ । ତପ୍ତତାମ୍ରଶିଖାଶ୍ମଶ୍ରୁରଙ୍ଗାରୋଦ୍‌ଗାରିଲୋଚନଃ । ୩୨ । ଦଂଷ୍ଟ୍ରୋଗ୍ରଭ୍ରୁକୁଟୀଦଣ୍ଡକଠୋରାସ୍ୟଃ ସ୍ୱଜିହ୍ୱୟା । ଆଲିହନ୍ ସୃକ୍କଣୀ ନଗ୍ନୋ ବିଧୁନ୍ୱଂସ୍ତ୍ରିଶିଖଂ ଜ୍ୱଲତ୍ । ୩୩ ।

ସନ୍ଦେଶଂ କୃତବନ୍ତ ଇତି । ୨୫-୨୬ । ସମ୍ପ୍ରାବଧ୍ୟ ଉପରକ୍ରିୟାଂ । ଅପଚିତିଂ ନିଷ୍କୃତିଂ । ୨୭ । ଆତ୍ମନା ଅଭିସନ୍ଧାୟ ବୁଦ୍ଧ୍ୟା ବ୍ୟବସାୟ । ସୁଦ ସମ୍ୟକ୍ ଭୁତବନ୍ତ ଇତି । ୨୫-୨୬ । ସମ୍ପ୍ରାବଧ୍ୟଂ ଉପରକ୍ରିୟାଂ । ଅପଚିତିଂ ନିଷ୍କୃତିଂ । ୨୭ । ଆତ୍ମନା ଅଭିସନ୍ଧାୟ ବୁଦ୍ଧ୍ୟା ବ୍ୟବସାୟ । ସୁଦକ୍ଷିଣୋଽର୍ଚ୍ଚୟାମାସ । ୨୮ । ବରମଦାଂ ବରଂ ବୃଣୀଷ୍ୱେତ୍ୟୁକ୍ତବାନିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୯ । ଋତ୍ୱିକଂ ଋତ୍ୱିକମିବ ସ୍ୱନିୟୋଗକାରଣଂ । ଯଜ୍ଞସ୍ୟ ଦେବମୂର୍ତ୍ତିକ ମିଶ୍ରୋଽଗ୍ନ୍ୟାଦାବଃ । ୨୮ । ବରମଦାଂ ବରଂ ବୃଣୀଷ୍ୱେତ୍ୟୁକ୍ତବାନିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୯ । ଋତ୍ୱିକଂ ଋତ୍ୱିକମିବ ସ୍ୱନିୟୋଗକାରଣଂ । ଯଜ୍ଞସ୍ୟ ଦେବମୂର୍ତ୍ତିକ ମିତି ଶ୍ରୁତେଃ । ୩୦ । ଅବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟେ ପ୍ରଯୋଜିତ ଇତି କୃଷ୍ଣେ ପ୍ରଯୋଜିତୋ ବିପରୀତୋ ଭବିଷ୍ୟତୀତି ସୂଚିତଂ । ଅଭିଚରନ୍ ଅଭିଚାରଂ କୁର୍ବନ୍ ମିତି ଶ୍ରୁତେଃ । ୩୦ । ଅବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟେ ପ୍ରଯୋଜିତ ଇତି କୃଷ୍ଣେ ପ୍ରଯୋଜିତୋ ବିପରୀତୋ ଭବିଷ୍ୟତୀତି ସୂଚିତଂ । ଅଭିଚରନ୍ ଅଭିଚାରଂ କୁର୍ବନ୍ । ୩୧ । ତପ୍ତଂ ତାମ୍ରମିବ ଶିଖାଃ ଶ୍ମଶ୍ରୂଣି ଚ ଯସ୍ୟ ସଃ । ଅଙ୍ଗାରୋଦ୍‌ଗାରିଣୀ ଲୋଚନାନି ଯସ୍ୟ ସଃ । ୩୨ । ଦଂଷ୍ଟ୍ରାଭିରୁଗ୍ରା ଭ୍ରୁକୁଟୀ ତଦ୍ୱନ୍ମୁଖଂ । ୩୩ ।

ଜାଳାର । ଦେଖି ଜନନ୍ତ ପୁରଜନ । ୨୫ । କାଶୀପତିର ମୃତ୍ୟୁ ଏହି । ତା ପୁତ୍ର ରାଣୀ ବନ୍ଧୁ ଗୃହି ॥ ହା ନାଥ ହା ନାଥ କାନ୍ଦିଲେ ଜାଳାର । ଦେଖି ଜନନ୍ତ ପୁରଜନ । ୨୫ । କାଶୀପତିର ମୃତ୍ୟୁ ଏହି । ତା ପୁତ୍ର ରାଣୀ ବନ୍ଧୁ ଗୃହି ॥ ହା ନାଥ ହା ନାଥ କାନ୍ଦିଲେ ପୁରଜନ ଯିଏ ଦୁଃଖୀ ହୋଇଲେ । ୨୬ । ସେ ରାଜା ପୁତ୍ର ସୁଦକ୍ଷିଣ । ସାରିଲା ପିତୃ ଶୁଦ୍ଧି କର୍ମ ॥ ଚିନ୍ତିଲା କଲା ଶବ ମାର । ପିତୃ ଋଣରୁ ହେବ ପାର । ୨୭ । ଗୁରୁଙ୍କ ଉପଦେଶ ମତେ । ଶିବେ ସେବିଲା ସ୍ଥିରଚିତ୍ତେ । ୨୮ । ଶିବ ତା ତପେ ବାଧ୍ୟ ହେଲେ । କ ବର ମାଗ ହୋ ବୋଇଲେ ॥ ପୁରଜନ ଯିଏ ଦୁଃଖୀ ହୋଇଲେ । ୨୬ । ସେ ରାଜା ପୁତ୍ର ସୁଦକ୍ଷିଣ । ସାରିଲା ପିତୃ ଶୁଦ୍ଧି କର୍ମ ॥ ଚିନ୍ତିଲା କଲା ଶବ ମାର । ପିତୃ ଋଣରୁ ହେବ ପାର । ୨୭ । ଗୁରୁଙ୍କ ଉପଦେଶ ମତେ । ଶିବେ ସେବିଲା ସ୍ଥିରଚିତ୍ତେ । ୨୮ । ଶିବ ତା ତପେ ବାଧ୍ୟ ହେଲେ । କ ବର ମାଗ ହୋ ବୋଇଲେ ॥ ଶତ୍ରୁ ବଇର ନାଶ ପାଇଁ । ବର ମାଗିଲା ଶିବେ ସେହି । ୨୯ । ଏ ବୈରନାଶ ଯଜ୍ଞ ଅର୍ଥେ । ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ସହିତେ ॥ ଦକ୍ଷିଣାଗ୍ନିଙ୍କୁ ଋତ୍ୱିକ । ବଇ, ମାରଣ ମତେ ପୂଜ ॥ ସେ ଅଗ୍ନି ପ୍ରମଥଙ୍କ ଯୁକ୍ତେ । ୩୦ । ଅବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ବୁ ଘେପିଲେ ॥ ସଙ୍କଳ୍ପ କରିବେ ସାଧନ । ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟେ ଋତ୍ୱିକ । ବଇ, ମାରଣ ମତେ ପୂଜ ॥ ସେ ଅଗ୍ନି ପ୍ରମଥଙ୍କ ଯୁକ୍ତେ । ୩୦ । ଅବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ବୁ ଘେପିଲେ ॥ ସଙ୍କଳ୍ପ କରିବେ ସାଧନ । ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟେ ହେଲା ଖେଦ ଜାଣ ॥ ଏ ଆଜ୍ଞା ପାଇଁ ବିଧାନରେ । କୃଷ୍ଣ ମାରଣେ କର୍ମ କରେ । ୩୧ । କୁଣ୍ଡରୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭୀଷଣ । ମୂର୍ତ୍ତିରେ ବାହାର ଦହନ ॥ ଅତ୍ୟନ୍ତ ରକତ ନୟନ । କେଶ ତପତତାମ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ । ୩୨ । ଭ୍ରୁକୁଟୀ ଦନ୍ତେ ଭୟଙ୍କର । ବଦନେ ଜିହ୍ୱା ଲହ ଲହ ॥ ଲଙ୍ଗଳା ହୋଇ

ପଭ୍ୟାଂ ତାଳପ୍ରମାଣାଭ୍ୟାଂ ଜଙ୍ଘାଭ୍ୟାମବନୀତଳଂ । ସୋଽଭ୍ୟଧାବଦ୍ଦ୍ରୁତୋ କୃତ୍ୟୈର୍ଦ୍ଦ୍ୱାରକାଂ ପ୍ରଦହନ୍ ଦଶଃ । ୩୪ । ତମାଲୋକ୍ୟାଭିଦ୍ରବନ୍ତମଗ୍ନିମାଳ୍ୟାଂ ଦ୍ୱାରକୌକସଃ । ବିଲୋକ୍ୟ ଭୟଭ୍ରସ୍ତାଃ ସର୍ବେ ବନଦାହେ ମୃଗା ଯଥା । ୩୫ । ଅକ୍ଷୈଃ ସଭାୟାଂ କ୍ରୀଡନ୍ତଂ ଭଗବନ୍ତଂ ଭୟାତୁରାଃ । ତ୍ରାହି ତ୍ରାହି ତ୍ରିଲୋକେଶ ବହ୍ନେଃ ପ୍ରଦହତଃ ପୁରଂ । ୩୬ । ଶ୍ରୁତ୍ୱା ତଜ୍ଜନବୈକ୍ଳବ୍ୟଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ସ୍ୱାନାଞ୍ଚ ସାଧ୍ୱସଂ । ଶରଣ୍ୟଃ ସପ୍ରହସ୍ୟାହ ମାଭୈଷ୍ଟେତ୍ୟ-ବତାସ୍ମ୍ୟହଂ । ୩୭ । ସର୍ବସ୍ୟାନ୍ତର୍ବହିଃସାକ୍ଷୀ କୃତ୍ୟାଂ ମାହେଶ୍ୱରୀଂ ବିଭୁଃ । ବିଜ୍ଞାୟ ତଦ୍ବିଘାତାର୍ଥଂ ପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥଂ ଚକ୍ରମାଦିଶତ୍ । ୩୮ । ତତ୍ ସୂର୍ଯ୍ୟ-କୋଟିପ୍ରତିମଂ ସୁଦର୍ଶନଂ ଜାଜ୍ୱଲ୍ୟମାନଂ ପ୍ରଳୟାନଳପ୍ରଭଂ । ସ୍ୱତେଜସା ଖଂ କକୁଭୋଽଥ ରୋଦସୀ ଚକ୍ରଂ ମୁକୁନ୍ଦାସ୍ତ୍ରମଥାଗ୍ନିମର୍ଦ୍ଦୟତ୍ । ୩୯ । କୃତ୍ୟାନଳଃ ପ୍ରତିହତଃ ସ ରଥାଙ୍ଗପାଣେରସ୍ତ୍ରୌଜସା ସ ନୃପ ଭଗ୍ନମୁଖୋ ନିବୃତ୍ତଃ । ବାରାଣସୀଂ ପରିସମେତ୍ୟ ସୁଦକ୍ଷିଣଂ ତଂ ସର୍ତ୍ୱିଗ୍ଜନଂ ସମଦହତ୍ ସ୍ୱକୃତୋଽଭିଚାରଃ । ୪୦ । ଚକ୍ରଞ୍ଚ ବିଷ୍ଣୋସ୍ତଦନୁପ୍ରବିଷ୍ଟଂ ବାରାଣସୀଂ ସାଟ୍ଟସଭାଳୟାପଣାଂ । ସଗୋପୁରାଟ୍ଟାଳକକୋଷ୍ଠସଙ୍କୁଳାଂ

ରୌଦ୍ରୈର୍କୁର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂଷ୍ଟ୍ରୈର୍ବିଷ କଠୋରଂ କ୍ରୂରମାଦ୍ୟଂ ଯସ୍ୟ ସଃ । ବିଶିଖଂ ତ୍ରିଶୂଳଂ । ୩୩ । ଦଶଃ ପ୍ରଦହନ୍ । ୩୪-୩୫ । ତାହି ତାହୀତ୍ୟାଦ୍ୟନେକ ଶେଷଃ । ୩୬ । ଅବମବତାସ୍ମି ରକ୍ଷିଷ୍ୟାମୀତି । ୩୭-୩୮ । ରୋଦସୀ ଚ ପ୍ରକାଶୟଦିତି ଶେଷଃ । ଯଦ୍ୱା ସ୍ୱତେଜସା ଖାଦୀନ୍ ପ୍ରତି ଜାଜ୍ୱଲ୍ୟ-ମାନମତ୍ୟର୍ଥଂ ପ୍ରକାଶମାନମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅର୍ଦ୍ଦୟତ୍ ଅପୀଡୟତ୍ । ୩୯ । ଅଭିଚାରୋଽଗ୍ନିର୍ଯତ୍ର କୃତବାଂସ୍ତଦାହ କୃତ୍ୟାନଳ ଇତି । ସହ ଋତ୍ୱିଗ୍ଭିଃ

ଅଗ୍ନି ପାପ୍ତ । ତ୍ରିଶୂଳ ଧୂଲନ୍ତ ସନ୍ତ । ୩୩ । ତାଳ ପ୍ରମାଣ ପାଦ ବେନି । ପକାନ୍ତେ କମ୍ପଇ ଅବନି ॥ ଚୌଦିଗ ଦହଦେଲା ପର । ଭୂତ ଗଣଙ୍କୁ ସଙ୍ଗେ ଧର ॥ ଧାଇଁଲେ ଦ୍ୱାରକା ଲକ୍ଷ୍ୟରେ । ମାରଣ ଅଗ୍ନି ଦର୍ଶନରେ ॥ ଦାବାଗ୍ନି ଦେଖି ମୃଗେ ଯେସନ୍ତେ । ଦ୍ୱାରକାବାସୀ ଗ୍ରାସ ହେତେ । ୩୫ । ସଭାରେ ଅକ୍ଷକ୍ରୀଡାକାଳେ । ଭୟରେ ଡାକଲେ ସକଳେ ॥ ତ୍ରିଲୋକେଶ କୃଷ୍ଣ ବାହୁଡ଼ କର । ବହ୍ନି ଦହଇ ଏହି ପୁର । ୩୬ । ସ୍ୱଜନେ ଗ୍ରାସ ହେବା ଶୁଣି । ପ୍ରଜାଙ୍କ ବିକଳ ଅନାଇଁ ॥ ଶରଣ ରକ୍ଷକ ହସିଲେ । ନ ଡର ରକ୍ଷିବି ବୋଇଲେ । ୩୭ । ସର୍ବାତ୍ମା ସାକ୍ଷୀ ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀହରି । ଏ କୃତ୍ୟା ଅଟେ ମାହେଶ୍ୱରୀ ॥ ଯା ଜାଣି ତାର ନାଶ ପାଇଁ । ଚକ୍ରକୁ ପେଷିଲେ ଗୋସାଇଁ । ୩୮ । ପ୍ରଳୟାନଳ ପରି ତେଜ । ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ର ଜଣେ କୋଟି ସୂର୍ଯ୍ୟ ॥ ଆକାଶ ପୃଥିବୀ ଚୌଦିଗେ । ତେଜେ ପ୍ରକାଶି ଅତି ବେଗେ ॥ ମୁକୁନ୍ଦ ଅସ୍ତ୍ର ସୁଦର୍ଶନ । କୃତ୍ୟାକୁ କଲା ମରଦନ । ୩୯ । ଚକ୍ରପାଣିଙ୍କ ଅସ୍ତ୍ର ତେଜେ । କୃତ୍ୟାଗ୍ନି ରହନ୍ତେ ନସ୍ତେଜେ ॥ ନୃପର ମୁହଁ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ସେ କୃତ୍ୟା କାଶୀକୁ ଫେରିଲା । ଯାଜ୍ଞିକ କୁଳେ

ସକୋଷହସ୍ତ୍ୟଶ୍ୱରଥାଢ଼ଶାଳକାଂ ।୪୧। ଦଗ୍ଧ୍ୱା ବାରାଣସୀଂ ସର୍ବାଂ ବିଷ୍ଣୋଶ୍ଚକ୍ରଂ ସୁଦର୍ଶନଂ । ଭୂୟଃ ପାର୍ଶ୍ୱମୁପାତିଷ୍ଠତ୍ କୃଷ୍ଣସ୍ୟାକ୍ଲିଷ୍ଟକର୍ମଣଃ ।୪୨। ଯ ଏନଂ ଶ୍ରାବୟେନ୍ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ଉତ୍ତମଶ୍ଳୋକବିକ୍ରମଂ । ସମାହିତୋ ବା ଶୃଣୁୟାତ୍ ସର୍ବପାପୈଃ ପ୍ରମୁଚ୍ୟତେ । ୪୩ ।

ଇତି ଶ୍ରୀ ମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ପୌଣ୍ଡ୍ରକାଦିବଧୋ ନାମ ଷଟ୍ଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୬୬।

ସପ୍ତ ଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀ ରାଜୋବାଚ । ଭୂୟୋଽହଂ ଶ୍ରୋତୁମିଚ୍ଛାମି ରାମସ୍ୟାଦ୍ଭୁତକର୍ମଣଃ । ଅନନ୍ତସ୍ୟାପ୍ରମେୟସ୍ୟ ଯଦନ୍ୟତ୍ କୃତବାନ୍ ପ୍ରଭୁଃ । ୧ ।

ଜନୈଶ୍ଚ ବର୍ତ୍ତମାନଂ । ଅଭିଚର୍ଯ୍ୟତେ ମାର୍ଯ୍ୟତେଽନେନେତ୍ୟଭିଚାରଃ କୃତ୍ୟାନଳଃ । ୪୦ । ଅଷ୍ଟାଦ୍ଧ ସଂହିତାଂ । ଅଷ୍ଟାଃ ମଷାଃ । ୪୧-୪୩ ।

କ୍ଲାନ୍ତାୟା ବ୍ୟଧମତ୍ କୃତ୍ୟାନଳଂ ଚକ୍ରେଣ କେଶବଃ । ରକ୍ଷଯିତ୍ୱା ଜନଂ ତସ୍ମାତ୍ ସୁଦକ୍ଷିଣମଥାଦହତ୍ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଭାବାର୍ଥ ଦୀପିକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଷଟ୍ଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୬୬ ।

ସପ୍ତଷଷ୍ଟିତମେ ରାମୋ ଗିରୌ ରୈବତକେ ମଦାତ୍ । ସ୍ୱୈରଂ ଯୁବତିଭିଃ କ୍ରୀଡନ୍ ଅବଧୀଦ୍ଦ୍ୱିବିଦଂ ଖଳଂ ॥ କାଳିନ୍ଦୀ ବିଦାରଣାନନ୍ତରଂ ରାମଚରିତଂ ଦ୍ୱିବିଦବଧାଦ ସଙ୍ଗତମପ୍ୟନୁକ୍ତ୍ୱା ତତ୍ପୂର୍ବକ୍ରମବଦ୍ଧେନ ପୌଣ୍ଡ୍ରକବଧାଦ ନରୂପ୍ୟ ଇଦାନୀଂ ତଦେବ ପ୍ରଷ୍ଟୁମିଚ୍ଛନ୍ ଭୂୟୋଽହମିତ୍ୟାଦିନା ।

ଚକ୍ରକ୍ଷ୍ମାନ । ତହ୍ନାଳେ କଲ ସେ ଦହନ । ୪୦ । ତା ପଛେ ବିଷ୍ଣୁଚକ୍ର ଧାଇଁ । କାଶୀରେ ପ୍ରବେଶିଲ ଯାଇ ॥ ପଲ୍ଲ ବସଣୀ ପୁରଦ୍ୱାର । ରଥାଶ୍ୱ-ଗଜ ଧନାଗାର ॥ ପୁରବାସିଙ୍କ ଗୃହ ଭୁଲେ । ସକଳ ଦହିଲ ତତ୍କାଳେ । ୪୧ । ସେ ବିଷ୍ଣୁଚକ୍ର ବାରାଣସୀ । ପୁରୀକୁ କ୍ଷଣକରେ ଧ୍ୱଂସି ॥ ଅକ୍ଳିଷ୍ଟ କର୍ମା କୃଷ୍ଣ ପାଶେ । ପୁଣି ମିଳିଲ ଅତି ତୋଷେ । ୪୨ । ଉତ୍ତମଶ୍ଳୋକ କୃଷ୍ଣଙ୍କର । ଚରିତ ଶ୍ରବାରେ ଯେ ନର ॥ ଶୁଣେ ଶୁଣାଏ ଅବା ଯେତ୍ନେ । ପାପୁ ମୁକତ ହୁଏ ସେହୁ । ୪୩ । ପୌଣ୍ଡ୍ରକ ବିନାଶ ଚରିତ । କହିଲ ଦାଶ ପଶ୍ଚିତ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଷଟ୍ଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୬୬ ।

ଶ୍ରୀ ଶୁକୋବାଚ ।—ଅଦ୍ଭୁତ କର୍ମା ରାମଙ୍କର । କଥା ଶ୍ରବଣେ ଇଚ୍ଛା ମୋର ॥ ଅମାପ ଅନନ୍ତ ସେ ରାମ । କହ କି କଲେ ଅନ୍ୟ

ଶ୍ରୀ ଶୁକ ଉବାଚ । ନରକସ୍ୟ ସଖା କଶ୍ଚିଦ୍ଦ୍ୱିବିଦୋ ନାମ ବାନରଃ । ସୁଗ୍ରୀବସଚିବଃ ସୋଽଥ ଭ୍ରାତା ମୈନ୍ଦସ୍ୟ ବୀର୍ଯ୍ୟବାନ୍ । ୨ । ସଖ୍ୟୁଃ ସୋଽପଚିତିଂ କୁର୍ବନ୍ ବାନରୋ ରାଷ୍ଟ୍ରବିପ୍ଲବଂ । ପୁରଗ୍ରାମାକରାନ୍ ଘୋଷାନଦହଦ୍ବହ୍ନିମୁତ୍ସୃଜନ୍ । ୩ । କ୍ୱଚିତ୍ସ ଶୈଳାନୁତ୍ପାଟ୍ୟ ତୈର୍ଦେଶାନ୍ ସମଚୂର୍ଣ୍ଣୟତ୍ । ଆନର୍ତ୍ତାନ୍ ସୁତରାମେବ ଯତ୍ରାସ୍ତେ ମିତ୍ରହା ହରିଃ । ୪ । କ୍ୱଚିତ୍ସମୁଦ୍ରମଧ୍ୟସ୍ଥୋ ଦୋର୍ଭ୍ୟାମୁତ୍କ୍ଷିପ୍ୟ ତଜ୍ଜଲଂ । ଦେଶାନ୍ନାଗାୟୁତ-ପ୍ରାଣୋ ବେଲାକୂଲେ ନ୍ୟମଜ୍ଜୟତ୍ । ୫ । ଆଶ୍ରମାନୃଷିମୁଖ୍ୟାନାଂ କୃତ୍ୱା ଭଗ୍ନବନସ୍ପତୀନ୍ । ଅଦୂଷୟଚ୍ଛକୃନ୍ମୂତ୍ରୈରଗ୍ନୀନ୍ ବୈତାନିକାନ୍ ଖଳଃ । ୬ । ପୁରୁଷାନ୍ ଯୋଷିତୋ ଦୃପ୍ତଃ କ୍ଷ୍ମାଭୃଦ୍ଦ୍ରୋଣୀଗୁହାସୁ ସଃ । ନିକ୍ଷିପ୍ୟ ଚାପ୍ୟଧାଚ୍ଛୈଲୈଃ ପେଶସ୍କାରୀବ କୀଟକଂ । ୭ । ଏବଂ ଦେଶାନ୍ ବିପ୍ରକୁର୍ବନ୍ ଦୂଷୟଂଶ୍ଚ କୁଲସ୍ତ୍ରିୟଃ । ଶ୍ରୁତ୍ୱା ସୁଲଲିତଂ ଗୀତଂ ଗିରିଂ ରୈବତକଂ ଯଯୌ । ୮ । ତତ୍ରାପଶ୍ୟଦ୍ୟଦୁପତିଂ ରାମଂ ପୁଷ୍କରମାଳିନଂ । ସୁଦର୍ଶନୀୟ-

ସର୍ବାଙ୍ଗଂ ଲଲନାଯୂଥମଧ୍ୟଗଂ ।

ରାମଚରିତଶ୍ରବଣେଚ୍ଛାୟାମଭିଧର୍ମବିତ୍ତ୍ୱଂ ହେତୁଃ ତତ୍ର ଗୃହନ୍ତତ୍ତ୍ୱଂ ତଦାପ୍ୟପ୍ରମେୟତ୍ୱମିତି । ୧ । ନରକସ୍ୟ ସଖେତି ହରିଣା ବୈରେ କାରଣଂ । ସୁଗ୍ରୀବସଚିବ ଇତି ତସ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରବଲଂ ମୈନ୍ଦସ୍ୟ ଭ୍ରାତେତି ରାମାନୁଗ୍ରହେଣ ତତ୍ତ୍ୱପ୍ରସିଦ୍ଧତ୍ୱେନ ବୀର୍ଯ୍ୟାଧିକ୍ୟମୁକ୍ତମିତି । ୨ । ସଖ୍ୟୁର୍ନରକସ୍ୟ ଅପଚିତି-ମାନୃଣ୍ୟ । ରାଷ୍ଟ୍ରସ୍ୟ ବିପ୍ଲବୋ ନାଶୋ ଯଥା ଭବତି ତଥା ପୁରାଦୀନଦହଦିତି । ୩ । କିଞ୍ଚ କ୍ୱଚିଦିତି । କ୍ୱଚିତ୍ସ ଦ୍ୱିବିଦଃ । ମିତ୍ରହା ସଖିହନ୍ତା । ୪ । ତସ୍ୟ ସମୁଦ୍ରସ୍ୟ ଜଲଂ ବାହୁଭ୍ୟାମୁତ୍କ୍ଷିପ୍ୟ ବେଲାୟାଃ କୂଲେ ବର୍ତ୍ତମାନାନ୍ ଦେଶାନ୍ ପ୍ଲାବୟାମାସେତି । ୫ । ଆଶ୍ରମସ୍ଥାନ୍ ବନସ୍ପତୀନ

କର୍ମ । ୧ । ଶ୍ରୀ ଶୁକ ଉବାଚ ।—ଦ୍ୱିବିଦ ନାମରେ ବାନର । ସଖା ଅଟେ ସେ ନରକର । ମୈନ୍ଦର ଭାଇ ବଳବାନ । ସୁଗ୍ରୀବ ମନ୍ତ୍ରୀ ତାକୁ ଜାଣ । ୨ । ବନ୍ଧୁର ଋଣ ଶୁଝିବାକୁ । ଦହିଲା ସେ ପୁର ଗ୍ରାମକୁ ॥ ରାଜ୍ୟେ ବିପ୍ଲବ ସରଜିଲା । ରୌଦ୍ରେ ଅଗ୍ନି ଲଗାଇଲା । ୩ । କାହିଁ ବା ଶଇଳ ଉପାଡ଼ି । ଦେଶ ଚୂରଇ ତା ପୋପାଡ଼ି ॥ ମିତ୍ର ନିହନ୍ତା ହରିଙ୍କର । ଆନର୍ତ୍ତ ଦେଶ ନାଶେ ବୀର । ୪ । ଅୟୁତହସ୍ତୀବଳ ତାର । ସମୁଦ୍ରେ ପଶି ସେ ବାନର ॥ ଜଳ ପୋପାଡ଼ି ଅଞ୍ଜଳିରେ । ବୁଡ଼ାଏ ନଗରଗ୍ରାମ ଖରେ । ୫ । ଋଷିଙ୍କ ଆଶ୍ରମେ ପଶଇ । ଆଶ୍ରମ ବୃକ୍ଷ ବିନାଶଇ ॥ ଯଜ୍ଞ କୁଣ୍ଡରେ ମଳ ମୂତ୍ର । ତେଜ କରଇ ଅପବିତ୍ର । ୬ । କୀଟକୁ ପେଶସ୍କାରୀ (ଭ୍ରମର କାଚପୃ ପୋକ) ଯେସନେ । ଗର୍ଭେ-ପୂରଏ ଏ ତେସନେ ॥ ନରନାରୀଙ୍କୁ ଧରି ନଏ । ଗିରି ଗହ୍ୱରେ ପିଙ୍ଗି ଦିଏ ॥ ପଥର ଲଦେ ଗାତ ମୁଖେ । ଦେଶ ନାଶଇ ଏହିରୂପେ । ୭ । କୁଳ-ନାରୀଙ୍କୁ ନଷ୍ଟକରେ । ଅନେକ ରୈବତ ଗିରିରେ ॥ ମଧୁର ସଙ୍ଗୀତ ଶୁଣିଲା । ବାନର ସେଠାକୁ ଚଳିଲା । ୮ । ଦେଖିଲା ଯଦୁପତି ରାମ ।

ସର୍ବାଙ୍ଗଂ ଲଲନାଯୂଥମଧ୍ୟଗଂ । ୯ । ଗାୟନ୍ତଂ ବାରୁଣୀଂ ପିତ୍ୱା ମଦବିହ୍ୱଲଲୋଚନଂ । ବିଭ୍ରାଜମାନଂ ବପୁଷା ପ୍ରଭିନ୍ନମିବ ବାରଣଂ । ୧୦ । ଦୁଷ୍ଟଃ ଶାଖାମୃଗଃ ଶାଖାମାରୂଢ଼ଃ କମ୍ପୟନ୍ ଦ୍ରୁମାନ୍ । ଚକ୍ରେ କିଲକିଲା ଶବ୍ଦମାତ୍ମାନଂ ସଂପ୍ରଦର୍ଶୟନ୍ । ୧୧ । ତସ୍ୟ ଧାର୍ଷ୍ଟ୍ୟଂ କପେର୍ବୀକ୍ଷ୍ୟ ତରୁଣ୍ୟୋ ଜାତିଚାପଲାଃ । ହାସ୍ୟପ୍ରିୟା ବିଜହସୁର୍ବଳଦେବପରିଗ୍ରହାଃ । ୧୨ । ତା ହେଳୟାମାସ କପିର୍ଭ୍ରୂକ୍ଷେପୈଃ ସମ୍ମୁଖାଦିଭିଃ । ଦର୍ଶୟନ୍ ସ୍ୱଗୁଦଂ ତାସାଂ ରାମସ୍ୟ ଚ ନିରୀକ୍ଷତଃ । ୧୩ । ତଂ ଗ୍ରାବ୍ଣା ପ୍ରାହରତ୍ କ୍ରୁଦ୍ଧୋ ବଳଃ ପ୍ରହରତାମ୍ବରଃ । ସ ବଞ୍ଚୟିତ୍ୱା ଗ୍ରାବାଣଂ ମଦିରାକଳଶଂ କପିଃ । ୧୪ । ଗୃହୀତ୍ୱା ହେଳୟାମାସ ଧୂର୍ତ୍ତସ୍ତଂ କୋପୟନ୍ ହସନ୍ । ନିର୍ଭିଦ୍ୟ କଳଶଂ ଦୁଷ୍ଟୋ ବାସାଂସ୍ୟାସ୍ଫାଳୟଦ୍ବଳଂ । କଦର୍ଥୀକୃତ୍ୟ ବଳବାନ୍ ବିପ୍ରଚକ୍ରେ ମଦୋଦ୍ଧତଃ ।୧୫। ତଂ ତସ୍ୟାବିନୟଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଦେଶାଂଶ୍ଚ ତଦୁପଦ୍ରୁତାନ୍ । କ୍ରୁଦ୍ଧୋ ମୁଷଳମାଦତ୍ତ ହଳଞ୍ଚାରିଜିଘାଂସୟା । ୧୬ । ଦ୍ୱିବିଦୋଽପି ମହାବୀର୍ଯ୍ୟଃ ଶାଳମୁଦ୍ୟମ୍ୟ ପାଣିନା । ଅଭ୍ୟେତ୍ୟ ତରସା ତେନ ବଳଂ ମୂର୍ଦ୍ଧନ୍ୟତାଡୟତ୍ । ୧୭ । ତନ୍ତୁ ସଙ୍କର୍ଷଣୋ ମୂର୍ଦ୍ଧ୍ନି ପତନ୍ତମଚଳୋ ଯଥା । ପ୍ରତିଜଗ୍ରାହ

ଦଂକ୍ଷ୍ୟ । ଅବଦ୍ଧନ୍ କ୍ଷ୍ମାଦ୍ୟଗ୍ନିଷୁ ମୂତ୍ରାଦ କୃତବାନିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୭ । ଅପ୍ୟଧାତ୍ ପିଦଧେ । ପେଶସ୍ୱରୀ ଭ୍ରମରଃ । ୭-୯ । ଗାୟନ୍ତଂ କମପ୍ୟଙ୍ଗାଙ୍କଚନାଂ ସ୍ୱ- ଉଦ୍ଭିନ୍ନଂ ମତ୍ତଂ । ୧୦ । ଶାଖାମୃଗୋ ବାନରଃ । ୧୧ । ଜାତ୍ୟା ସ୍ୱଭାବେନୈବ ଚପଲଂ ଯାସାଂ ତାଃ । ୧୨ । ହେଳୟାମାସ ଅବଜଜ୍ଞେ । ନିରୀକ୍ଷ୍ୟତୋ ନିରୀକ୍ଷ୍ୟମାଣସ୍ୟ ତମନାଦୃତ୍ୟେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୩-୧୪ । ଅସ୍ଫାଳୟତ୍ ଯୋଷିତାଂ ବାସାଂସ୍ୟାକୃଷ୍ୟ ପାଟିତବାନ୍ । ବିପ୍ରଚକ୍ରେ ଏବମପ

---

୨୪ ଗଲେ ଲମ୍ଭଇ ପଦ୍ମଦାମ ॥ ହେମାଙ୍ଗ ମନୋହର ଦଣେ । ଯୁବତୀ ବେଢ଼ନ୍ତି ଚୌପାଶେ । ୯ । ବାରୁଣୀ ପିଇ ଗାଉଛନ୍ତି । ନିଶାରେ ନୟନ ଘୂରନ୍ତି ॥ ମତ୍ତମାତଙ୍ଗ ପରି ହୋଇ । ଶରୀର ଶୋଭା ବଢ଼ାଇ । ୧୦ । ସେ ଦୁଷ୍ଟ ବାନର ଶାଖାରେ । ଡେଇଁ କମ୍ପାଏ ତରୁବରେ ॥ ଦେଖାଏ ନିଜ ଦେହ ବଳ । କରଇ କିଳ କିଳା ରୋଳ । ୧୧ । କପିର ଦେଖି ଧୃଷ୍ଟପଣ । ବଳଦେବଙ୍କ ନାରୀଗଣ ॥ ହସିଲେ; ସ୍ୱଭାବେ ସ୍ତ୍ରୀ ଜାତି । ଚପଳ ସ୍ୱଭାବ ଅଟନ୍ତି । ୧୨ । ବାନର ଖରାଇ ହୋଇଲା । ଭ୍ରୂରୁ ନଚାଇ ଡରାଇଲା ॥ ରାମ ଗୃହାନ୍ତେ ସେ ନାରୀଙ୍କୁ । ଦେଖାଇ ହଳାଏ ଲିଙ୍ଗକୁ । ୧୩ । ରାମ ପଥର ଏକ ଧରି । ଫିଙ୍ଗିଲେ ତାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ॥ କପି ସେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଭ୍ରଷ୍ଟ କଲା । ମଦର ହାଣ୍ଡି ଝିଙ୍କିନେଲା । ୧୪ । ମଦର ହାଣ୍ଡି ଭାଙ୍ଗିଦେଲା । ହସି ରାମଙ୍କୁ ଚଢ଼ାଇଲା ॥ ନାରୀଙ୍କ ଲୁଗା ଝିଙ୍କି ଚିରେ । ରାମଙ୍କୁ ଖାତିର ନ କରେ ॥ କଦର୍ଥ କଲା ନାରୀଗଣେ । ବଳ ଦର୍ପରେ ଦୁଷ୍ଟପଣେ । ୧୫ । ବାନର ଅମାନିଆ ହୋଇ । ଦେଶରେ ଉପଦ୍ରବ କରଇ ॥ ବସ୍ତୁର ଧ୍ୱଂସ ବା ବିନାଶେ । ମୁଷଳ ଧରିଲେ

ବଲବୀନ୍ ସୁନନ୍ଦେନାହନଚ୍ଚ ତଂ । ୧୮ । ମୂଷଳାହତମସ୍ତିଷ୍କୋ ଶରେଜେ ରକ୍ତଧାରୟା । ଗୈରଯଥା ଗୈରକଂ ପ୍ରାହାରଂ ନାଲୁଣ୍ଠନ୍ମୂନ । ୧୯। ପୁନରନ୍ୟଂ ସମୁତ୍କ୍ଷିପ୍ୟ କୃତ୍ବାନିଷ୍ପତ୍ରମୋଜସା । ତେନାହନତ୍ ସୁସଙ୍କ୍ରୁଦ୍ଧସ୍ତଂ ବଲଃ ଶତଧାଛିନତ୍ । ୨୦ । ତତୋଽନ୍ୟେନ ରୁଷା ଜଘ୍ନେ ତଞ୍ଚାପି ଶତଧାଛିନତ୍ ।୨୧। ଏବଂ ଯୁଧ୍ୟନ୍ ଭଗବତା ଭଗ୍ନେ ଭଗ୍ନେ ପୁନଃ ପୁନଃ । ଆକୃଷ୍ୟ ସର୍ବତୋ ବୃକ୍ଷାନ୍ ନିର୍ବୃକ୍ଷମକରୋଦ୍ବନଂ । ୨୨ । ତତୋଽମୁଞ୍ଚଚ୍ଛିଲାବର୍ଷଂ ବଲସ୍ୟୋପର୍ଯ୍ୟମର୍ଷିତଃ । ତତ୍ସର୍ବଂ ଚୂର୍ଣ୍ଣୟାମାସ ଲୀଳୟା ମୂଷଲାୟୁଧଃ । ୨୩। ସ ବାହୂ ତାଳସଙ୍କାଶୌ ମୁଷ୍ଟୀକୃତ୍ୟ କପୀଶ୍ବରଃ । ଆସାଦ୍ୟ ରୋହିଣୀପୁତ୍ରଂ ତାଭ୍ୟାଂ ବକ୍ଷସ୍ୟରୂରୁଜତ୍ । ୨୪ । ଯାଦବେନ୍ଦ୍ରୋଽପି ତଂ ଦୋର୍ଭ୍ୟାଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ବା ମୂଷଲ ଲାଙ୍ଗଲେ । ଜତ୍ରାବଭ୍ୟର୍ଦ୍ଦୟତ୍ କ୍ରୁଦ୍ଧଃ ସୋଽପତଦ୍ରୁଧିରଂ ବମନ୍ । ୨୫ । ଚକମ୍ପେ ତେନ ପତତା ସଟଙ୍କଃ ସବନସ୍ପତିଃ । ପର୍ବତଃ କୁରୁଶାର୍ଦ୍ଦୂଳ ବାୟୁନା ନୌରିବାମ୍ଭସି

କୁରୁବାନ୍ । ୧୫-୧୬ । ଶାଳଂ ବୃକ୍ଷଂ । ୧୭ । ସୁନନ୍ଦେନ ମୂଷଳେନ ଅହନତ୍ ଅହଣିତ୍ୟର୍ଥଃ । ତଂ ବାନରଂ । ୧୮ । ମସ୍ତିଷ୍କଂ ମସ୍ତକାବୟବ-ବଶେଷଃ । ଗୈରିକଂ ଧାତୁ ଲୋହିତଧାତୁନା ନାନୁଚଣ୍ଡ୍ରମୂନ୍ ନ ଗଣୟନ୍ । ୧୯-୨୩ । ଅରୁରୁଜତ୍ ତାଡ଼ୟାମାସ । ୨୪ । ଯାଦବେନ୍ଦ୍ରଃ ସଙ୍କର୍ଷଣଃ

ସଗେଶେ । ୧୬ । ଦ୍ବିବିଦ ମହାବଳଯୀର । ଶାଳ ଉପାଡ଼ି ହେଳ କର ॥ ବେଗେ ଧାଇଁଲା ସେ ଅତର୍କେ । ପିଟିଲା ବଳଦେବ ମୁଣ୍ଡେ । ୧୭ । ମୁଣ୍ଡେ ପଡ଼ନ୍ତେ ଗିରିପରି । ସଙ୍କର୍ଷଣ ତା ସନ୍ଧ୍ୟାକରି ॥ ସୁନନ୍ଦ ମୂଷଳ ତା ମୁଣ୍ଡେ । ପିଟିଲେ ଅତି ପରାକ୍ରମେ । ୧୮ । ଗେରୁ ଆରରେ ଗିରି ଯେସନେ । ରକତ ଧାରରେ ତେସନେ ॥ ବଶିଲା ବାନର ଶରୀର । ପ୍ରହାରେ ନକରି ଖାତର । ୧୯ । ଅପର ବୃକ୍ଷ ଉପାଡ଼ିଲା । ପିଟି ତା ପତ୍ର ଝାଡ଼ିଦେଲା ॥ କ୍ରୋଧେ ପିଟିଲା ରାମ ମୁଣ୍ଡେ । ରାମ ଛେଦିଲେ ଶତଖଣ୍ଡେ । ୨୦ । ପିଟିଲେ ଅପର ବୃକ୍ଷଧରି । ରାମ କାଟନ୍ତି ସେହିପରି । ୨୧ । ଏରୂପ ରାମେ ଯୁଝି ବୀର । ବୃକ୍ଷେ ପିଟଇ ବାରମ୍ବାର ॥ ଚୌଦିଗୁଁ ବୃକ୍ଷ ଉପାଡ଼ିଲା । ସେ ବନ ବୃକ୍ଷ ଶୂନ୍ୟ କଲା । ୨୨ । ତଦନ୍ତେ ରାମେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି । ଶିଳା ପିଙ୍ଗିଲା ବୃଷ୍ଟିପରି ॥ ମୂଷଳ ପିଟି ସେ ସକଳେ । ଚୂରିଲେ ରାମ କୁତୁହଳେ । ୨୩ । ତାଳ ପ୍ରମାଣ ଦୋନ ଭୁଜ । ମୂଠା କରି ସେ କପିରାଜ ॥ ରୋହିଣୀ ସୁତ ପାଶେ ଗଲା । ବକ୍ଷରେ ମୁଷ୍ଟି ପ୍ରହାରିଲା । ୨୪ । ହଳ ମୂଷଳ ପିଙ୍ଗିଦେଇ । କରେ ଧଇଲେ ଜତ୍ରୁ (କନ୍ଧର ଖାଲ ସ୍ଥାନ ଦ୍ବୟ) ଦୁଇ ॥ କ୍ରୋଧେ ଚପିଲେ ପରାକ୍ରମେ । ବାନର ପଡ଼ି ରକ୍ତ ବମେ । ୨୫ । ଜଳେ ପବନେ ନାବପରି । ଯୋଡ଼ଶ ବୃକ୍ଷ ଦୁଲେ ଗିରି ॥ କମ୍ପିଲା ବାନର ପଡନ୍ତେ । ସିଦ୍ଧ ମୁନିଏ ଜୟଗୀତେ ।୨୬। ଆକାଶୁଁ ପୁଷ୍ପ ବରଷିଲେ । ସକଳେ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଲେ

Digitized by PPRACHIN, SOA

। ୨୬ । ଜୟଶବ୍ଦୋ ନମଃ ଶବ୍ଦଃ ସାଧୁସାଧ୍ୱିତି ଚାମ୍ବରେ । ସୁରସିଦ୍ଧମୁନୀନ୍ଦ୍ରାଣାମାସୀତ୍ କୁସୁମବର୍ଷିଣାଂ । ୨୭ । ଏବଂ ନିହତ୍ୟ ଦ୍ୱିବିଦଂ ଜଗଦ୍‌ବ୍ୟତିକରାବହଂ । ସଂସ୍ତୂୟମାନୋ ଭଗବାନ୍ ଜନୈଃ ସ୍ୱପୁରମାବିଶତ୍ । ୨୮ । ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଦ୍ୱିବିଦବଧୋ ନାମ ସପ୍ତଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୬୭ ।

ଅଷ୍ଟଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀ ଶୁକ ଉବାଚ ।—ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନସୁତାଂ ରାଜନ୍ ଲକ୍ଷ୍ମଣାଂ ସମିତିଞ୍ଜୟଃ । ସ୍ୱୟମ୍ବରସ୍ଥାମହରତ୍ ସାମ୍ବୋ ଜାମ୍ବବତୀସୁତଃ । ୧ । କୌରବାଃ କୁପିତା ଊଚୁର୍ଦୁର୍ବିନୀତୋଽୟମର୍ଭକଃ । କଦର୍ଥୀକୃତ୍ୟ ନଃ କନ୍ୟାମକାମାମହରଦ୍‌ବଲାତ୍ । ୨ । ବଧ୍ନୀତେମଂ ଦୁର୍ବିନୀତଂ କିଂ କରିଷ୍ୟନ୍ତି ବୃଷ୍ଣୟଃ । ଯେଽସ୍ମତ୍ପ୍ରସାଦୋପଚିତାଂ ଦତ୍ତାଂ ନୋ ଭୁଞ୍ଜତେ ମହୀଂ । ୩ । ନିଗୃହୀତଂ ସୁତଂ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ଯଦ୍ୟେଷ୍ୟନ୍ତୀହ ବୃଷ୍ଣୟଃ । ଭଗ୍ନଦର୍ପାଃ ଶମଂ ଯାନ୍ତି

ଫୁଲ୍ଲାଃ ସନ୍ କାଶୌ କଣ୍ଠବାହୁମୂଲେ । ୨୫ । ଉଦ୍ଧାଃ ସତୋଽୟ ବିବରାଣି ଉତ୍ସହତାଃ । ୨୬ । ସୁରସାନାଂ ଜୟଶବ୍ଦ ଇତି ବଭୂବ । ୨୭ । ଜଗତୋ ବ୍ୟତିକରଂ ନାଶମାବହତୀତି ତଥା ତଂ । ୨୮ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ଭାବାର୍ଥଦୀପିକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ସପ୍ତଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୬୭ ।

ଅଷ୍ଟଷଷ୍ଟିତମେ ସାମ୍ବେ କୁରୁଭିଃ କୌରବୈର୍ଯୁଧି । ଦେଶମୋକ୍ଷାୟ ରାମେଣ ଗଜାହ୍ୱୟବିକର୍ଷଣଂ ॥ ସ୍ୱୟମ୍ବରସ୍ଥାନ୍ତରଂ କୁରୁପତ୍ନୀରୂ-ମାଜ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନସୁତାମିତି । ସମିତିଞ୍ଜୟଃ ସଙ୍ଗ୍ରାମଜିତ୍ । ୧-୨ । ନୋଽସ୍ମାକଂ ମହୀଂ ଅସ୍ମାଭିର୍ଦତ୍ତାଂ । ନ ତେ ଭୂପତୟ ଇତି ଭାବଃ । ୩ । ଯାନ୍ତି

---

୨୭ । ଜଗତ ଅମଙ୍ଗଳ ନାଶ । ଦ୍ୱିବିଦ ବାନରକୁ ମାରି । ଲୋକଙ୍କ ସ୍ତୁତି ଶୁଣି ଶୁଣି । ସ୍ୱପୁରେ ଗଲେ ହଳପାଣି । ୨୮ । ରାମ ଦ୍ୱିବିଦେ କଲେ ନାଶ । ଭଣିଲ ପରୀକ୍ଷିତ ଦାସ ॥ ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ସପ୍ତଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୬୭ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ହେ ରାଜନ୍ ପରୀକ୍ଷିତ । ଶୁଣ ସେ ରାମଙ୍କ ଚରିତ ॥ ଲକ୍ଷ୍ମଣା ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ସୁତା । ତାହାର ସ୍ୱୟମ୍ବର ବାର୍ତ୍ତା ॥ ଶୁଣନ୍ତେ ଜାମ୍ବବତୀ ସୁତ । ହରିଲା ସେ ମହାରଥ । ୧ । କୌରବେ କୁପିତ ହୋଇଲେ । ଏ ଦୁଷ୍ଟ ବାଳକ ବୋଇଲେ ॥ କନ୍ୟା ଏହାକୁ ବର ନାହିଁ । ବଳେ ହରୁଛି ନ ଡରଇ । ୨ । ଦୁଷ୍ଟକୁ ଧର ବାନ୍ଧ ଏବେ । ଯାଦବେ କିସ କରିବେ ॥ ଅମ୍ଭର ଅନୁଗ୍ରହ ବଳ । ମହୀ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପ୍ରାଣା ଇବ ସୁସଂଯତାଃ । ୪। ଇଷ୍ଟ କର୍ଣ୍ଣଃ ଶଲୋ ଭୂରିଶ୍ରବଶ୍ଚ କେବଳଃ ସୁଯୋଧନାଃ ସାମ୍ପ୍ରମାରେଭିରେ ତତ୍ର, କୁରୁବୃକାନ୍ ମୋହିତାଃ ।୫। ଦୃଷ୍ଟ୍ୱାନ୍ଧାବତଃ ସମ୍ୟୋ ଧାର୍ତ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରାନ୍ ମହାରଥାଃ । ପ୍ରଗୃହ୍ୟ ରୁଚିରଂ ଚାପଂ ତସ୍ଥୌ ସିଂହ ଇବୋଦ୍ଧତଃ । ୬ । ତଂ ତେ କଥୟବଃ କୁ କାନ୍ତ୍ରେଷ୍ଟ ତସ୍ୟୈବ ହନ୍ତିଣଃ । ଅସାଦ୍ୟ ଅଭ୍ୟଦ୍ରବନ୍ ବାଣୈଃ କର୍ଣ୍ଣାଗ୍ରଣ୍ୟଃ ସମାକିରନ୍ । ୭ । ଯୋଧବାଃ କୁରୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭୂରିଭୂର୍ଯ୍ୟୋନନ୍ଦନଃ । ନାମୃଷ୍ୟତ୍ତଦ୍ଦଶନ୍ତ୍ୟାର୍ଦ୍ଧ ସ ବ୍ରହ୍ମ ମୈବ ସମ୍ପେଦେ । ୮ । ସ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ରୁଚିରଂ ଚାପଂ ସନ୍ଧାନ ତତ୍ୟାଧ ଦାସ୍ତକେଃ । କର୍ଣ୍ଣାଦୀନ୍ ଷତ୍ତୁରଥାନ୍ ଗାରସ୍ୱାଦଭିର୍ଯ୍ୟୁଗପଚ୍ଚ ପୃଥକ୍ । ୯। ପରୁର୍ଣ୍ଣିସ୍ତୁରଗେ ବାଜାନେକୈକେନ ନ ସାରଥୀନ୍ । ରଥନଷ୍ଟ ମଜ୍ଜେତ୍ସ୍ୱାସାଂସ୍ତସ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱୋତ୍କ୍ଷେପ୍ୟ ପୃକସ୍ତ୍ୱନ୍ । ୧୦। ତଲ୍ଲୁ ତେ ବିରଥଂ ଚକ୍ରୁ ଷ୍ଟ୍ୱଷ୍ଟ୍ୱ୍ୱା-ସ୍ତବ୍ରୁରେ ମହାନ୍ । ଏକସ୍ୟ ସାରଥିଂ ତସ୍ୟ ତଦ୍ରଦ୍ଧାତାଃ ଶରାଧନଂ । ୧୧ । ତଂ ବଦ୍ଧ୍ୱା ବିରଥୀକୃତ୍ୟ ଭୂତ୍ତେଣ କୁରବୋ ଯୁଧି । କୁମାରଂ ସ୍ୱ

ଯାମ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରାଣା ଇବ ସୁଶୀତା । ସୁସଂଯତା ପ୍ରାଣାୟାମାବିର୍ଭୂର୍ଯମିତା । ୪ । କୁରୁବୃକୋ ସ୍ୱଷ୍ଟେନ୍ଦ୍ରାନ୍ମୋଦିତାସ୍ତତ୍ସହିତାଃ ଷଣ୍ଡେତେ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୫-୬ । କର୍ଣ୍ଣେ ତ୍ୱରଣୀ ବେଷ୍ଟାଂଶ୍ଚ । ନାମୃଷ୍ୟ ନାସହତ ଅବନ୍ତ୍ୟସ୍ୟ ଭଗଦତ୍ତୋର୍ଭିଃ ଅର୍ଦ୍ଧକାଶା ଅବନ୍ତ୍ୟଷ୍ଟାସାବର୍ଦ୍ଧଶ୍ଚେତ ବା । ୮-୯ । ହେ ପଦପାତ୍ତ୍ର ବରୁଦ୍ଧିଷ୍ଟିତ । ବରୁଣ୍ଣିସ୍ତୁର ଇତ୍ୟେବ ବହ୍ନାନୁଷଙ୍ଗ୍ୟ । ତତ୍କର୍ମ ତେ ସମ୍ମାନିତବନ୍ତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୦-୧୧ । ସ୍ୱସ୍ୟ ଦୁର୍ଯୋ-

ଏବେ ଶୋଭ । ୩ । ପୁତ୍ରକୁ କରଜ ଶ୍ରବଣେ । ଦୃଷ୍ଟିଏ ଅସିଲେ ଏ ସ୍ଥାନେ ॥ ପ୍ରାଣାୟାମରେ ପ୍ରାଣ ମତ । ଗରବ ତେଜ ଦେବେ ଶାନ୍ତ । ୪ । ଭଗ୍ନ ଆଦେଶେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ । ଭୂରିଶ୍ରବା ଶଲ କର୍ଣ୍ଣ ॥ ପଞ୍ଚ କୌରବ ସବେ ଗଲେ । ଶାମ୍ଭେ ବାନ୍ଧିବା ମନାସିଲେ ।୫। ପଛରେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ସୁତ । ଅସିବା ଦେଖି କୃଷ୍ଣପୁତ୍ର ॥ ଉଦ୍ଧତ ସିଂହ ପରକାରେ । ରହିଲ ଧନୁ ଧର କରେ । ୬ । ଧରିବାପାଇଁ କୁରୁଗଣେ । କ୍ରୋଧେ ଭାଜିଲ୍ଲ ରଣେ ବାରେ ॥ କର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ପଛେ ସବେ ଯାନ୍ତି । ଧନୁରେ ବାଣ ବର୍ଷି ଛନ୍ତି । ୭ । ଶୁଦ୍ର ମୃଗଙ୍କୁ ସିଂହ ଯେହ୍ନେ । ନ ଡରେ ସେ ଶାମ୍ବ ତେମନ୍ତେ । କୁରୁଙ୍କ ବାଣେ ବନ୍ଦ ହୋଇ । ପାରିଲ୍ଲ ନାହିଁ ଥାଇ ସହି । ୮ । ଗୁଣ ଟଙ୍କାରି ଛଅଶରେ । ଏକନେ ବସାଇ ଗୁଣରେ ॥ ରହିଲେ କର୍ଣ୍ଣାଦି ଛରଥୀ । ଦେହରେ ଯେସିନ୍ତି ତତ୍ତ୍ୱ । ୯ । ସାରଥିଗଣେ ଏକ ଏକ । ଛଅ ଅଶ୍ୱକୁ କଲ ଲକ୍ଷ୍ୟ ॥ ରଥକେ ଅଶ୍ୱ ଚାରି ଚାରି । ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଶରେ ଶରେ ମାର ॥ ରଥୀ ସାରଥୀ ଅଶ୍ୱଗଣେ । ଶ୍ରେଷ୍ଠେ ଏକକାଳେ ବାଣେ ॥ ମହାଧନୁଷ୍ଟ କରୁଗଣେ । ପ୍ରଶଂସା କଲେ ତା କର୍ମରେ । ୧୦ । ଚାରି ଅଶ୍ୱଙ୍କୁ ଚାରି ରଥୀ । ସାରଥୀ ଛଅ ଏକରଥୀ ॥ ଶାମ୍ବକୁ ଅନ୍ତରିଲ୍ଲ ଏକ । ଏରୂପେ ସେହ ଚାରି ପାଶ । ଅଶ୍ୱ ସାରଥୀ ଧନୁ କାଟି । ବିରଥ

Digitized by PPRACHIN, SOA

କନ୍ୟାଞ୍ଚ ସ୍ୱପୁରଂ ଜିଗ୍ମିଜୋଃବଶନ୍ ।୧୨। ତଚ୍ଛ୍ରୁତ୍ୱା ନାରଦୋକ୍ତେନ ରାଜନ୍ ସଂଜାତମନ୍ୟବଃ । କୁରୂନ୍ ପ୍ରତ୍ୟୁଦ୍ୟମଂ ଚକ୍ରୁରୁଗ୍ରସେନପ୍ରଚୋଦିତାଃ ।୧୩। ସାନ୍ତ୍ୱୟିତ୍ୱା ତୁ ତାନ୍ ରାମଃ ସନ୍ନଦ୍ଧାନ୍ ବୃଷ୍ଣିପୁଙ୍ଗବାନ୍ । ନୈଚ୍ଛତ୍ କୁରୂଣାଂ ବୃଷ୍ଣୀନାଂ କଲିଂ କଲିମଲାପହଃ ।୧୪। ଜଗାମ ହସ୍ତିନପୁରଂ ରଥେନାଦିତ୍ୟବର୍ଚ୍ଚସା । ବ୍ରାହ୍ମଣୈଃ କୁଲବୃଦ୍ଧୈଶ୍ଚ ବୃତଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ଇବ ଗ୍ରହୈଃ । ୧୫ । ଗତ୍ୱା ଗଜାହ୍ୱୟଂ ରାମୋ ବାହ୍ୟୋପବନମାସ୍ଥିତଃ । ଉଦ୍ଧବଂ ପ୍ରେଷୟାମାସ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଂ ବୁଭୁତ୍ସୟା । ୬। ସୋଽଭିବନ୍ଦ୍ୟାମ୍ବିକାପୁତ୍ରଂ ଭୀଷ୍ମଂ ଦ୍ରୋଣଞ୍ଚ ବାହ୍ଲିକଂ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଞ୍ଚ ବିଧିବଦ୍ରାମମାଗତମବ୍ରବୀତ୍ ।୧୭। ତେଽତିପ୍ରୀତାଃ ସମାକର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତଂ ରାମଂ ସୁହୃତ୍ତମଂ । ତମର୍ଚ୍ଚୟିତ୍ୱାଭିଯୟୁଃ ସର୍ବେ ମଙ୍ଗଳପାଣୟଃ । ୧୮ । ତଂ ସଙ୍ଗମ୍ୟ ଯଥାନ୍ୟାୟଂ ଗାମର୍ଘ୍ୟଞ୍ଚ ନ୍ୟବେଦୟନ୍ । ତେଷାଂ ଯେ ତତ୍ପ୍ରଭାବଜ୍ଞାଃ ପ୍ରଣେମୁଃ ଶିରସା ବଲଂ । ୧୯ । ବନ୍ଧୂନ୍ କୁଶଲିନଃ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ପୃଷ୍ଟ୍ୱା ଶିବମନାମୟଂ । ପରସ୍ପରମଥୋ ରାମୋ ବଭାଷେଽବିକ୍ଲବଂ ବଚଃ । ୨୦ । ଉଗ୍ରସେନଃ କ୍ଷିତୀଶେଶୋ ଯଦ୍ ବ ଆଜ୍ଞାପୟତ୍ ପ୍ରଭୁଃ । ତଦବ୍ୟଗ୍ରଧିୟଃ ଶ୍ରୁତ୍ୱା କୁରୁଧ୍ୱମବିଲମ୍ବିତଂ ।୨୧।

ଧିକ୍ଷ୍ୟ କନ୍ୟାଂ ନୀତ୍ୱା ଇତି ଶେଷଃ । ୧୨-୧୩ । କଲିଂ କଲହଂ ସନ୍ନଦ୍ଧ୍ୟ ତ୍ୱା ଜଗାମେତି ।୧୪-୧୫। ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଂ ପ୍ରତି ବୁଭୁତ୍ସୟା ଅଭିପ୍ରାୟ-ଜିଜ୍ଞାସୟେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୬ । ବିଧିବଦଭିବନ୍ଦ୍ୟ । ୧୭ । ତମର୍ଚ୍ଚୟିତ୍ୱା ଗୃହୀତ୍ୱା ମଙ୍ଗଳପାଣୟ ଉପାୟନହସ୍ତାଃ । ୧୮ । ବଲଂ ଅପି ପ୍ରଣେମୁଃ

କଲେ ଶାମ୍ବେ ସେଠି । ୧୧ । ମହାକଷ୍ଟରେ ସେ ସମରେ । ଶାମ୍ବେ ବାନ୍ଧିଲେ କୁରୁବୀରେ ॥ ସମରେ ଜିଣି କନ୍ୟାବୁଲେ । ଶାମ୍ବକୁ ନିଜ-ପୁରେ ନେଲେ । ୧୨ । ନାରଦ ମୁଖୁଁ ଏ ସମ୍ବାଦ । ଶୁଣି ଯାଦବେ ବଢ଼ି କ୍ରୋଧ ॥ ସନ୍ଦେଶେ ଉଗ୍ରସେନଙ୍କର । ରଚିଲେ ସମର ସମ୍ଭାର ।୧୩। ପ୍ରସ୍ତୁତ ଯଦୁବୀରଗଣେ । ରାମ ବୁଝାଇ ଜଣେ ଜଣେ ॥ ନଇଚ୍ଛି କୁରୁ ଯଦୁ କଳି । ଶାନ୍ତ କରାଇ ସଙ୍ଗେ ଦଳି ।୧୪। ବ୍ରାହ୍ମଣ କୁଳବୃଦ୍ଧ ବୁଲେ । ହସ୍ତିନାପୁରେ ବିଜେକଲେ ॥ ଗ୍ରହଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଚନ୍ଦ୍ରପରି । ରଥେ ରାଜନ୍ତି ହଳଧାରୀ । ୧୫ । ହସ୍ତିନା ବାହାର ତୋଟାରେ । ରାମ ରହିଲେ ଶିବିରରେ ॥ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ମତଜାଣେ । ଉଦ୍ଧବ ଗଲେ ଦୂତପଣେ । ୧୬ । ଅମ୍ବିକା ପୁତ୍ର ଭୀଷ୍ମ ଦ୍ରୋଣେ । ବାହ୍ଲିକ ଆଉ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନେ ॥ ଉଦ୍ଧବ ବନ୍ଦିଲେ ପ୍ରଥମେ । ରାମ ଆଗମ ଜଣାଇଲେ । ୧୭ । ପରମ ମିତ୍ର ରାମଙ୍କର । ଆଗମ ଶୁଣି କୁରୁବର ॥ ଆନନ୍ଦେ ଭେଟିମାନ ଧରି । ପ୍ରୀତ ଆସିଲେ ମିଳକରି । ୧୮ । ରାମଙ୍କ ସମୀପେ ମିଳିଲେ । ଅର୍ଘ୍ୟ ଶୋଧନ ସମର୍ପିଲେ ॥ ରାମ ପ୍ରଭାବ ଯେ ଜାଣନ୍ତି । ସେମାନେ ନମିଲେ ଝଟତି । ୧୯ । ଅସେଗୀ ପୁଚ୍ଛି ପରସ୍ପର । ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଶୁଭ ସମାଚାର ॥ ଶୁଣିବା ଅନ୍ତେ ହଳଧର । ଉଚ୍ଚେ ଭଣନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଗିର । ୨୦ । ରାଜାଧିରାଜ

ଯଦ୍ବୟଂ ବନ୍ଧବସ୍ତେଷ୍ୱଙ୍କ୍ତାଧର୍ମେଣ ଧାର୍ମିକଂ । ଅବଧ୍ନୀତାଥ ତନ୍ମନ୍ତ୍ରେଷ୍ୟ ବନ୍ଧୁନାମୈକ୍ୟକାମ୍ୟୟା ॥ ୨୨ ॥ ବୀର୍ଯ୍ୟଶୌର୍ଯ୍ୟବଲୈର୍ନମାତ୍ମଶକ୍ତି-
ସମଂ ବଚଃ । କୁରବୋ ବଲଦେବସ୍ୟ ହନ୍ତାମ୍ୟୋଚୁଃ ପ୍ରକୋପିତାଃ ॥ ୨୩ ॥ ଅହୋ ମହଚ୍ଚିତ୍ରମିଦଂ କାଲଗତ୍ୟା ଦୁରତ୍ୟୟା । ଆରୁରୁକ୍ଷତ୍ୟୁ-
ପାନଦ୍ୱୈ ଶିରୋ ମୁକୁଟସେବିତଂ ॥ ୨୪ ॥ ଏତେ ଯୌନେନ ସମ୍ବଦ୍ଧାଃ ସହଶଯ୍ୟାସନାଶନାଃ । ବୃଷ୍ଣୟସ୍ତୁଲ୍ୟତାଂ ନୀତା ଅସ୍ମଦ୍ଦତ୍ତନୃପାସନାଃ ॥ ୨୫ ॥
ଚାମରବ୍ୟଜନେ ଶଙ୍ଖମାତପତ୍ରଞ୍ଚ ପାଣ୍ଡୁରଂ । କିରୀଟମାସନଂ ଶଯ୍ୟାଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତ୍ୟସ୍ମଦୁପେକ୍ଷୟା ॥ ୨୬ ॥ ଅଲଂ ଯଦୂନାଂ ନରଦେବଲାଞ୍ଛନୈର୍ଦାତୁଃ
ପ୍ରତୀପୈଃ ଫଣିନାମିବାମୃତଂ । ଯେଽସ୍ମତ୍ପ୍ରସାଦୋପଚିତା ହି ଯାଦବା ଆଜ୍ଞାପୟନ୍ତ୍ୟଦ୍ୟ ଗତତ୍ରପା ବତ ॥ ୨୭ ॥ କଥମିନ୍ଦ୍ରୋଽପି କୁରୁଭିର୍ଭୀଷ୍ମଦ୍ରୋଣା-

---

। ୧୯-୨୧ । ଯଦ୍‌ବୟମିତ୍ୟୁଗ୍ରସେନବାକ୍ୟଂ ନୃଷେଶ୍ୟ ସହେ । ଅଥାଶୁ ତମାମାସ୍ୟ ସମର୍ପୟେତ ଶେଷଃ । ୨୨ । ବୀର୍ଯ୍ୟଂ ପ୍ରଭାବଃ ଶୌର୍ଯ୍ୟମୁତ୍ସାହଃ ବଲଂ
ସତ୍ତ୍ୱଂ ତୈରୁନ୍ନଦ୍ଧମୁଚ୍ଛୃଙ୍ଖଲଂ । କଥଂ ଆତ୍ମନଃ ଶକ୍ତେଃ ସମଂ ଅନୁରୂପଂ । ୨୩ । ଉପାନତ୍ପାଦରକ୍ଷା ଶିରଃ ଆରୋଢୁମିଚ୍ଛତି ଇତି । ହ୍ରିନା ଅସ୍ମା-
ନାଜ୍ଞାପୟନ୍ତୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୪ । ଅନ୍ୟେବ ସ୍ତପଞ୍ଚ ଏଷ ଇତି ଚତୁର୍ଭିଃ ଯୌନେନ ପୃଥାଯ୍ୟା ବିବାହେନ । ୨୫ । କିଞ୍ଚ ଚାମରବ୍ୟଜନେ ଇତି ଭୁଞ୍ଜନ୍ତ୍ୟପ-
ଭୁଞ୍ଜତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅସ୍ମଦୁପେକ୍ଷୟା ଅସ୍ମଦନୁଗ୍ରହେଣ । ୨୬ । ଅଲମତ ଅତଃ ପରଂ ତାନ୍ୟପହରିଷ୍ୟାମ ଇତ୍ୟର୍ଥ । ୨୭ । ଅନ୍ୱଭୁଞ୍ଜୀତ ସ୍ୱୀକୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ ।

ଉଗ୍ରସେନ । ଆଦେଶ ସର୍ବେ ଧୀରେ ଶୁଣ ॥ ତତ୍କାଳେ ପାଳ ଯେ ଆଦେଶ । ବଳମ୍ଭେ ବନ୍ଧବେ ସେ ରୋଷ । ୨୧ । ଧାର୍ମିକ ଏକ ଶାସ୍ତ୍ରବାଦରେ ।
ବନ୍ଧୁତ ମିଶି ଅଧର୍ମରେ ॥ କଣ ବାନ୍ଧିଛ; ତା ସହିଲୁ । ବନ୍ଧୁ ତା ଭର୍ଗ ଯିବ ବୋଲୁ । ୨୨ । ବୀର୍ଯ୍ୟ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟେ ବଳବନ୍ତ । କୁରୁଏ ସ୍ୱଭାବେ ଉନ୍ମତ୍ତ ॥
ରାମଙ୍କ ଗର୍ବିତ ବଚନେ । ବହିଲେ ଅତି କ୍ରୋଧ ମନେ । ୨୩ । କହନ୍ତି ଏ ଅଦ୍ଭୁତ ଅତି । ଓଲଟା ହେଲା କାଳଗତି ॥ ମୁକୁଟ ମଣ୍ଡିତ ଶିରରେ ।
ଯୋତା ରହିବା ଇଚ୍ଛା କରେ । ୨୪ । ପୃଥାଙ୍କୁ ବିବାହ ଏ ଦେଲେ । ବେଶ ବସିଲେ ଆମ୍ଭ ତୁଲେ ॥ ଶଯ୍ୟା ଆସନ ଭୋଜନରେ । ମିଶିଲେ ଏ ଆମ୍ଭ
ସଙ୍ଗରେ ॥ ଆମ୍ଭେ ବୃଷ୍ଣିଙ୍କୁ ରାଜା କଲୁଁ । ୨୫ । ଶଙ୍ଖ ଚାମର ଛତ୍ର ଦେଲୁଁ । ମୁକୁଟ ଆସନ ବ୍ୟଜନ ॥ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ରାଜଭୋଗମାନ ॥ ଏ ସବୁ ଆମ୍ଭ
ଅନୁଗ୍ରହ । ଏବେ ହୋଇଲୁଁ ଆଜ୍ଞାବହ । ୨୬ । ସର୍ପକୁ ଅମୃତ ସମାନ । ଯଦୁଙ୍କୁ ଦେଲୁଁ ରାଜ ଚିହ୍ନ ॥ ଏବେ ସେ ଦାନ ବୃଥା ହେଲା । ଦାତାକୁ
ଓଲଟି ଦଂଶିଲା ॥ ଆମ୍ଭର ଅନୁଗ୍ରହ ପାଇ । ଯାଦବେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହୋଇ ॥ ଆଜ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଆଜ୍ଞାଦ୍ୟନ୍ତ । କେତେ ହାର୍ଲଜ୍ଜ ଯଦୁଜାତ । ୨୭ । ଅର୍ଜ୍ଜୁନ
ଭୀଷ୍ମ ଦ୍ରୋଣ ଆଦ । କୁରୁଙ୍କ ସ୍ନେହ ନ ସମ୍ବାଦ ॥ ଇନ୍ଦ୍ର ତ ଅସ୍ତ୍ର ପଡନାହିଁ । ନ ଦେଲେ ବଳେ ନ ନେଇ ॥ ସିଂହ କବଳେ ଯେ ପଡ଼ିଛି । ମେଣ୍ଢା

Digitized by PPRACHIN, SOA

ର୍ଜନାଦଭଃ । ଅବଭୃମବବୁଦ୍ଧୀତ ସଂହ୍ବଦଭୃମିବୋରଣଃ । ୨୮ । ଶ୍ରୀ ବାଦରାୟଣିରୁବାଚ ।—ଜନ୍ମବନ୍ଧୁଶ୍ରିୟୋନ୍ନଦ୍ଧମଦାସ୍ତେ ଭାରତର୍ଷଭ । ଆଶ୍ରାବ୍ୟ ରାମଂ ଦୁର୍ବାଚମସଭ୍ୟାଃ ପୁରମାବଶନ୍ । ୨୯ । ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା କୁରୂଣାଂ ଦୌଃଶୀଲ୍ୟଂ ଶ୍ରୁତ୍ୱାଽବାଚ୍ୟାନି ଚାଚ୍ୟୁତଃ । ଅବୋଚତ୍କୋପସଂରବ୍ଧୋ ଦୁଷ୍ପ୍ରେକ୍ଷ୍ୟଃ ପ୍ରହସନ୍ ମୁହୁଃ । ୩୦ । ନୂନଂ ନାନାମଦୋନ୍ନଦ୍ଧାଃ ଶାନ୍ତିଂ ନେଚ୍ଛନ୍ତ୍ୟସାଧବଃ । ତେଷାଂ ହି ପ୍ରଶମୋ ଦଣ୍ଡଃ ପଶୂନାଂ ଲଗୁଡୋ ଯଥା । ୩୧ । ଅହୋ ଯଦୂନ୍ ସୁସଂରବ୍ଧାନ୍ କୃଷ୍ଣଞ୍ଚ କୁପିତଂ ଶନୈଃ । ସାନ୍ତ୍ୱୟିତ୍ୱାହମେତେଷାଂ ଶମମିଚ୍ଛନ୍ନିହାଗତଃ । ୩୨ । ତ ଇମେ ମନ୍ଦମତୟଃ କଲହାଭିରତାଃ ଖଲାଃ । ତଂ ମାମବଜ୍ଞାୟ ମୁହୁର୍ଦୁର୍ଭାଷାନ୍ ମାନିନୋଽବ୍ରୁବନ୍ । ୩୩ । ନୋଗ୍ରସେନଃ କିଲ ବିଭୁର୍ଭୋଜବୃଷ୍ଣ୍ୟନ୍ଧକେଶ୍ୱରଃ । ଶକ୍ରାଦୟୋ ଲୋକପାଲା ଯସ୍ୟାଦେଶାନୁବର୍ତ୍ତିନଃ । ୩୪ । ସୁଧର୍ମାକ୍ରମ୍ୟତେ ଯେନ ପାରିଜାତୋଽମରାଙ୍ଘ୍ରିପଃ । ଆନୀୟ ଭୁଜ୍ୟତେ ସୋଽସୌ ନ କିଲାଧ୍ୟାସନାର୍ହଣଃ । ୩୫ । ଯସ୍ୟ ପାଦଯୁଗଂ ସାକ୍ଷାଚ୍ଛ୍ରୀରୁପାସ୍ତେଽଖିଲେଶ୍ୱରୀ । ସ ନାର୍ହତି କିଲ ଶ୍ରୀଶୋ ନରଦେବପରିଚ୍ଛଦାନ୍ । ୩୬ । ଯସ୍ୟାଙ୍ଘ୍ରିପଙ୍କଜରଜୋଽଖିଲଲୋକ-

ପାଳୈର୍ମୌଳ୍ୟୁତ୍ତମୈର୍ଧୃତମୁପାସିତତୀର୍ଥତୀର୍ଥମ୍ । ବ୍ରହ୍ମା ଭବୋଽହମପି ଯସ୍ୟ କଳାଃ କଳାୟାଃ ଶ୍ରୀଶ୍ଚୋଦ୍ୱହେମ ଚିରମସ୍ୟ ନୃପାସନଂ କ୍ୱ । ୩୭ ।

ଭୂରଣୋ ମେଷଃ । ୨୮ । ଜନ୍ମନା ବନ୍ଧୁଭିଶ୍ଚ ପରକ୍ଷିତସ୍ୟାଶ୍ରିୟା ଉନ୍ନଦ୍ଧ ଉଦ୍ଧତୋ ମଦୋ ଯେଷାଂ ତେ । ଦୁର୍ବାକ୍ୟଂ ପରୁଷଂ ବାକ୍ୟଂ ଅସଭ୍ୟା ଦୁର୍ଜନାଃ । ୨୯ । ୩୦ । ନାନାଧନାଭିଜନାଦିମଦୈ ରୁନ୍ନଦ୍ଧାଃ ତେଷାଂ ଦଣ୍ଡ ଏବ ପ୍ରଶମଃ ପ୍ରକର୍ଷେଣ ସମସ୍ୟ ଶମସ୍ୟ ହେତୁଃ ତଥା ଯଥା ଲଗୁଡୋ ଦଣ୍ଡଃ । ୩୧ । ୩୨ । ଦୁର୍ଭାଷାନ୍ ଅବାଚ୍ୟ ଶବ୍ଦାନ୍ । ୩୩ । ଦୁର୍ଭାଷଣମନୁସ୍ମରତି ଷଡ୍ଭିଃ, ଉଗ୍ରସେନ ଇତି । ବିଭୁ ରାଜ୍ଞାପଦ୍ୱିତ୍ୱଂ ସମର୍ଥଃ । ୩୪ । ଅହୋ ଧୃଷ୍ଟାଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣମପ୍ୟଧିକ୍ଷିପନ୍ତ୍ୟତ ।

ତା ଦବର ଇଚ୍ଛନ୍ତି । ୨୮ । କୁରୁଏ ବାଲୁଂ ବନ୍ଧୁ ହୋଇ । ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଭୟ ନାହିଁ ॥ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଗର୍ବେ ମତ୍ତ ଭାବେ । ରାମେ କୁବାକ୍ୟ କହି ସର୍ବେ । ଅସଭ୍ୟ ପଣ ଦେଖାଇଲେ । ନିଜ ପୁରକୁ ଫେରିଗଲେ । ୨୯ । ଦେଖି କୁରୁଙ୍କ ଦୁଷ୍ଟପଣ । କୁବାକ୍ୟ ଶୁଣି ସଂକର୍ଷଣ ॥ କୋପରେ ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ ହୋଇଲେ । ଅଟ୍ଟହାସରେ ମତ୍ତ ହେଲେ । ୩୦ । ଅସାଧୁ ନାନାମଦେ ମତ୍ତ । ହୋଇ ନ ଭଜେ ଶାନ୍ତ ପଥ ॥ ପଶୁଙ୍କୁ ପ୍ରହାର ସମାନ । ଦଣ୍ଡ ତା ଶାନ୍ତିର କାରଣ । ୩୧ । ଯୁଦ୍ଧକୁ ସଜ୍ଜିତ ଯଦୁଙ୍କୁ । ଆବର କୁପିତ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ॥ ବୁଝାଇ ଶାନ୍ତ କରି ମୁହିଁ । ଆସିଲି ସ୍ୱାନ୍ତ ଶୁଭ ପାଇଁ । ୩୨ । ଏତେ କଳିହା ମନ୍ଦମତି । ଖଳ ଏ କୌରବେ ଅଟନ୍ତି ॥ ଗରବେ ମୋତେ ତୁଚ୍ଛ କଲେ । କେତେ କୁବାକ୍ୟ ନ କହିଲେ । ୩୩ । ଅନ୍ଧକ ଭୋଜ ବୃଷ୍ଣି ପତି । ଯେ ଉଗ୍ରସେନ ପୃଥ୍ୱୀ ଅଛି ॥ ଶକ୍ରାଦି ଲୋକପାଳେ ଯାର । ଅଜ୍ଞା ବହନ୍ତି ନିରନ୍ତର । ୩୪ । ଅମର ଦ୍ରୁମ ପାରିଜାତ । ଯେ କୃଷ୍ଣ ହରି ଭୁଞ୍ଜେ, ନିତ୍ୟ ॥ ବସେ ଯେ ସୁଧର୍ମା ସଭାରେ । ସେ ନିନ୍ଦ୍ୟ କୁରୁଙ୍କ ପାଶରେ ॥ ଅଖିଳେଶ୍ୱରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯାର । ଚରଣେ ସେବେ ନିରନ୍ତର ॥ ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀପତି ନୃପଚିହ୍ନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପାଲେ ମୌଲ୍ୟଉମୈଧୃ ତମୁପାସିତତୀର୍ଥତୀର୍ଥଂ । ବ୍ରହ୍ମା ଭବୋଽହମପି ଯସ୍ୟ କଲାକଲାୟାଃ ଶ୍ରୀଶ୍ଚୋଦ୍‌ବହେମ ଚିରମସ୍ୟ ନୃପାସନଂ କ୍ୱ । ୩୭ । ଭୁଞ୍ଜତେ କୁରୁଭିର୍ଦତ୍ତଂ ଭୂଖଣ୍ଡଂ ବୃଷ୍ଣୟଃ କିଲ । ଉପାନହଃ କିଲ ବୟଂ ସ୍ୱୟନ୍ତୁ କୁରବଃ ଶିରଃ । ୩୮ । ଅହୋ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟମତ୍ତାନାଂ ମତ୍ତାନାମିବ ମାନିନାଂ । ଅସଦ୍‌ବାଚୋ ଗିରେ ରୁଷଃ କଃ ସହେତାନୁଶାସିତା । ୩୯ । ଅଦ୍ୟ ନିଷ୍କୌରବାଂ ପୃଥ୍ୱୀଂ କରିଷ୍ୟାମୀତ୍ୟମର୍ଷିତଃ । ଗୃହୀତ୍ୱା ହଲମୁତ୍ତସ୍ଥୌ-ଦହନ୍ନିବ ଜଗତ୍ରୟଂ । ୪୦ । ଲାଙ୍ଗଲାଗ୍ରେଣ ନଗରମୁଦ୍‌ବିଦାର୍ଯ୍ୟ ଗଜାହ୍ୱୟଂ । ବିଚକର୍ଷ ସ ଗଙ୍ଗାୟାଂ ପ୍ରହରିଷ୍ୟନ୍ନମର୍ଷିତଃ । ୪୧ । ଜଲଯାନମିବାଘୂର୍ଣ୍ଣଂ ଗଙ୍ଗାୟାଂ ନଗରଂ ପତତ୍ । ଆକୃଷ୍ୟମାଣମାଲୋକ୍ୟ କୌରବାଃ ଜାତସମ୍ଭ୍ରମାଃ । ୪୨ । ତମେବ ଶରଣଂ ଜଗ୍ମୁଃ ସକୁଟୁମ୍ବା ଜିଜୀବିଷବଃ । ସଲକ୍ଷଣଂ ପୁରସ୍କୃତ୍ୟ ସାମ୍ବଂ ପ୍ରାଞ୍ଜଲୟଃ ପ୍ରଭୁଂ । ୪୩ । ରାମରାମାଖିଳାଧାର ପ୍ରଭାବଂ ନ ବିଦାମ ତେ । ମୂଢ଼ାନାଂ ନଃ କୁବୁଦ୍ଧୀନାଂ

କ୍ଷୁପିତ ଅହ ସୁଧର୍ମେତ୍ୟାଦିଭିର୍ଷିଭିଃ । ୩୬ ୩୭ । ମୌଲ୍ୟଭିମୈଁର୍ମ୍ମୌଲିସୁରେନ୍ଦ୍ରେର୍ବୁଭମାର୍ଚ୍ଚୈଃ ଉତ୍ତମୈର୍ମୌଲିଭିରହ୍ୟବା । ଉପାସିତାଜ୍ଞ ତୀର୍ଥାନ୍ତ ଯୈର୍ଯୋଗିଭିସ୍ତେଷାମପି ତୀର୍ଥଂ । ଯଦ୍ୱା ଉପାସିତଂ ସର୍ବୈଃ ସେବିତଂ ତୀର୍ଥଂ ଗଙ୍ଗା ତସ୍ୟ ତୀର୍ଥଂ ତୀର୍ଥତ୍ୱ ନିମିତ୍ତଂ; କିଞ୍ଚ ବ୍ରହ୍ମା ଭବଃ ଶ୍ରୀଶ୍ଚାହମପି ଉଦ୍‌ବହେମ କଥମ୍ଭୂତା ବୟଂ, ଅସ୍ୟ କଲାୟା ଅଂଶସ୍ୟ କଲାଃ ଅଂଶାଃ । ୩୭ ୩୮ । ମତ୍ତାନାମିବମଦ୍ୟାଦିନା, ରୁଷାଃ ପରୁଷାଃ ଅନୁଶାସିତାଃ ସ୍ୱୟଂ ଦଣ୍ଡଧରଃ ସନ । ୩୯-୪୦ । ଲାଙ୍ଗଲାଗ୍ରେଣ ଦକ୍ଷିଣତଃ ପ୍ରାକାରମୂଲେ କର୍ଷଣେନ ଉଦ୍‌ବିଦାର୍ଯ୍ୟ ଉତ୍ପାଟ୍ୟ । ୪୧-୪୨ । ଜିଜୀବିଷବ ଇତ୍ୟ

ଧାରଣେ ନୁହଇ ଭାଜନ । ୩୬ । ମୁକୁଟ ମଣ୍ଡିତ ଶିରରେ । ଯା ପାଦରଜ ନିରନ୍ତରେ । ବହନ୍ତି ଲୋକପାଳଗଣ । ସିବେ (ଗଙ୍ଗା) ସେବନ୍ତି ଯା ଚରଣ । ଯା ଅଂଶ ଅଂଶ ବ୍ରହ୍ମା ଶିବ । ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବହି କରୁଁ ଗର୍ବ । ସେ କୃଷ୍ଣ ପକ୍ଷେ ନୃପ ଯନ । ନୁହଇ କେଉଁ ବା ସାମାନ୍ୟ । ୩୭ । କୁରୁଙ୍କ ଦାନ ଭୂମି ଅମ୍ଭେ । ଭୁଞ୍ଜୁଛୁ କହନ୍ତି କି ଗର୍ବେ । ମସ୍ତକ ହୋଇଲେ କୌରବେ । ଯୋତା ହୋଇଲେ ଏ ଯାଦବେ । ୩୮ । ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଅଭିମାନେ ମତ୍ତ । ମଦୁଆ ପରି ଯାଙ୍କ କୃତ୍ୟ । ଅଯଥା କଠୁ ଉକ୍ତି ଶୁଣି । ସହିବ କେଉଁ ଶାସ ପୁଣି । ୩୯ । କୌରବ ଶୂନ୍ୟ ଧରା ଆଜ । କରିବି କହିଲେ ଗରଜ । ବିପୁର ଦହି ଦେଲାପରି । ରାମ ଉଠିଲେ ହଳଧରି । ୪୦ । ଗଙ୍ଗାରେ ହସ୍ତିନା ନଗରୀ । ଭସାଇ ଦେବାକୁ ବିଚାରି । ଲାଙ୍ଗଳ ଅଗ୍ରେ କୋପଭରେ । ହସ୍ତିନା ତାଡ଼ିଲେ ସେ ଖରେ । ୪୧ । ଗଙ୍ଗାରେ ନଗରୀ ପଡ଼ିଲା । ନଉକା ପରି ଏ ଭାସିଲା । ଦେଖି ନଗରୀ ଆକର୍ଷଣ । ଭୟ ପାଇଲେ କୁରୁଗଣ । ୪୨ । ଜୀବନ ଆଶେ ସକୁଟୁମ୍ବେ । ଶରଣ ଗଲେ ରାମ ଅଗେ । ଲକ୍ଷ୍ମଣା ଶାମ୍ବକୁ ଆଗରେ । ଚଳାଇ ନମିଲେ ରାମରେ । ୪୩ । ଅଖିଳ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଷଲ୍ଲମର୍ଦ୍ଦସ୍ୟଚ୍ଛକ୍ରମଂ । ୪୪ । ସ୍ଥିତ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତ୍ୟପ୍ୟୟାନାଂ ତ୍ୱମେକୋ ହେତୁର୍ନିରାଶ୍ରୟଃ । ଲୋକାନ୍ କ୍ରୀଡନକାନୀଶ କ୍ରୀଡତସ୍ତେ ବଦନ୍ତି ହ । ୪୫ । ତ୍ୱମେବ ମୂର୍ଦ୍ଧ୍ନୀଦମନନ୍ତ ଲୀଲୟା ଭୂମଣ୍ଡଳଂ ବଭର୍ଷି ସହସ୍ରମୂର୍ଦ୍ଧନ୍ । ଅନ୍ତେ ଚ ଯଃ ସ୍ୱାତ୍ମନିରୁଦ୍ଧବିଶ୍ୱଃ ଶେଷେଽଦ୍ୱିତୀୟଃ ପରିଶିଷ୍ୟମାଣଃ । ୪୬ । କୋପସ୍ତେଽଖିଳଶିକ୍ଷାର୍ଥଂ ନ ଦ୍ୱେଷାନ୍ନ ଚ ମତ୍ସରାତ୍ । ବିଭ୍ରତୋ ଭଗବନ୍ ସତ୍ତ୍ୱଂ ସ୍ଥିତିପାଳନତତ୍ପରଃ । ୪୭ । ନମସ୍ତେ ସର୍ବଭୂତାତ୍ମନ୍ ସର୍ବଶକ୍ତିଧରାବ୍ୟୟ । ବିଶ୍ୱକର୍ମନ୍ ନମସ୍ତେଽସ୍ତୁ ତ୍ୱାଂ ବୟଂ ଶରଣଂ ଗତାଃ । ୪୮ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ଏବଂ ପ୍ରପନ୍ନୈଃ ସଂବିଗ୍ନୈ ର୍ବେପମାନାୟନୈର୍ବଲଃ । ପ୍ରସାଦିତଃ ସୁପ୍ରସନ୍ନୋ ମା ଭୈଷ୍ଟେତ୍ୟଭୟଂ ଦଦୌ । ୪୯ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଃ ପାରିବର୍ହଂ କୁଞ୍ଜରାନ୍ ଷଷ୍ଟିହାୟନାନ୍ । ଦଦୌ ଚ ଦ୍ୱାଦଶଶତାନ୍ୟୟୁତାନି ତୁରଙ୍ଗମାନ୍ । ୫୦ । ରଥାନାଂ ଷଟ୍ସହସ୍ରାଣି ରୌକ୍ମାଣାଂ ସୂର୍ଯ୍ୟବର୍ଚ୍ଚସାଂ । ଦାସୀନାଂ ନିଷ୍କକଣ୍ଠୀନାଂ ସହସ୍ରଂ ଦୁହିତୃବତ୍ସଲଃ । ୫୧ ।

ଅସ୍ୱସ୍ଥ୍ୟଂ ସେଢବ୍ୟଂ । ୪୩ । ମୂଢ଼ାନାଂ ସ୍ୱଭାବାନଭିଜ୍ଞାନାଂ ଅଭିକ୍ରମମପରାଧଂ । ୪୪ ୪୫ । ଶେଷେ ଶୟନଂ କରୋଷି । ଶେଷପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ ପରିଶିଷ୍ୟମାଣୋ ଯଃ ସ ଚ ତ୍ୱମେବେତି ବା । ୪୬ । ଅସ୍ମାସୁ କୋପସ୍ତ ଭବାୟମୁଚିତଏବେତ୍ୟାହୁଃ । କୋପସ୍ତ ଇତି । ସ୍ଥିତିପାଳନେ ତତ୍ପରସ୍ୟାତୁପର୍ଯ୍ୟବାନ୍ କୋପଃ । ଉତ୍ତରେତି ପାଠାନ୍ତରେ ସମ୍ବୋଧନଂ । ୪୮ । ବେପମାନମୟନଂ ପୁରଂ ଯେଷାଂ ତୈଃ । ୪୯ । ତୁରଙ୍ଗମାଂଶ୍ଚ ଦ୍ୱାଦଶାୟୁ-

---

ଆଧାର ହୋଇଅଛ । ଜାଣି ତୁମ୍ଭ ପରାକ୍ରମ ॥ ମୂଢ଼ କୁବୁଦ୍ଧି କୁରୁଙ୍କର । କରିବା ଦୋଷ କ୍ଷମା କର । ୪୪ । ସ୍ଥିତି ଉତ୍ପତ୍ତି ପ୍ରଳୟର । ତୁମ୍ଭେ କାରଣ ନିରାଧାର ॥ ବିଶ୍ୱକୁ ଖେଳଣା ସମାନ । ଖେଳାଅ କହନ୍ତି ସୁଜନ । ୪୫ । ଆହେ ଅନନ୍ତ ଲୀଳାବରେ । ବିଶ୍ୱକୁ ସହସ୍ର ଶିରରେ ॥ ଖେଳାଉ ଥାଅ; ପ୍ରଳୟରେ । ଉଷ ଏ ବିଶ୍ୱ ସ୍ୱଗର୍ଭରେ ॥ ଶେଷ ଶଯ୍ୟାରେ ଏକା ହୋଇ । ଯୋଗ ନିଦ୍ରାରେ ଥାଅ ଶୋଇ । ୪୬ । ଲୋକଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ଯୋଗେ । କୋପ ପ୍ରକାଶି ଥାଅ ତୁମ୍ଭେ ॥ ମତ୍ସର ଭାବେ କି ଦ୍ୱେଷରେ । କୋପ ନକର କାହାଠାରେ ॥ ସ୍ଥିତି ପାଳନେ ସଦାବ୍ରତ । ସର୍ବଦା ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣବନ୍ତ । ୪୭ । ଅବ୍ୟୟ ସର୍ବଶକ୍ତିଧର । ଏ ବିଶ୍ୱ ରଚନା ତୁମ୍ଭର ॥ ତୁମ୍ଭେ ସର୍ବାତ୍ମା; ପ୍ରଣମୁଁ । ଚରଣେ ଶରଣ ଯାଉଛୁଁ । ୪୮ । ଶ୍ରୀଶୁକ କହେ ।—ଏମନ୍ତ ନଗରୀ କମ୍ପନେ । ଭୟେ ଶରଣ କୁରୁଗଣେ ॥ ସ୍ତୁତିରେ ରାମେ ତୁଷ୍ଟ କଲେ । କ୍ଷମ ଅଭୟ ତାଙ୍କୁ ଦେଲେ । ୪୯ । ତେବେନ୍ତେ ରାଜା ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ । ରଚିଲା କୌତୁକ ବିଧାନ ॥ ଷାଠିଏ ଅୟୁତ ମାତଙ୍ଗ । ବାରଣ ଅୟୁତ ତୁରଙ୍ଗ ॥ ସୂର୍ଯ୍ୟ ସମାନ ତେଜୋବନ୍ତ । ଛଅ ସହସ୍ର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣରଥ ॥ ସହସ୍ରେ କମ୍ବୁ କଣ୍ଠୀ ଦାସୀ । ସ୍ନେହେ କନ୍ୟାକୁ ଦେଲା ତୋଷି । ୫୦ । ୫୧ । ସ୍ୱୟଂ ସେ

ପ୍ରତସ୍ଥିତ୍ୟ ତୁ ତଷ୍ଟଂ ଭଗବାନ୍ ଭରତର୍ଷଭ । ସସୁତା ସସ୍ନୁଷଃ ପ୍ରାପ୍ତାନ୍ ସୁହୃଦ୍ଭିରଭିନନ୍ଦିତଃ । ୫୨ । ତତଃ ପ୍ରଭୃତ୍ୟ ସ୍ୱପୁରଂ ହଳାୟୁଧଃ ସମେତ୍ୟ ବନ୍ଧୂନନୁରକ୍ତଚେତସଃ । ଶଶଂସ ସର୍ବଂ ଯଦୁପୁଙ୍ଗବାନାଂ ମଧ୍ୟେ ସଭାୟାଂ କୁରୁଷୁ ସ୍ୱଚେଷ୍ଟିତଂ । ୫୩ । ଅଦ୍ୟାପି ଚ ପୁରଂ ହ୍ୟେତତ୍ ସୂଚୟଦ୍ରାମ ବିକ୍ରମଂ । ସମୁନ୍ନତଂ ଦକ୍ଷିଣତୋ ଗଙ୍ଗାୟାମନୁଦୃଶ୍ୟତେ । ୫୪ । ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ହସ୍ତିନପୁରକର୍ଷଣରୂପସଙ୍କର୍ଷଣବିଜୟୋ ନାମାଷ୍ଟଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୬୮ ।

ଏକୋନସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ନରକଂ ନିହତଂ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ତଥୋଦ୍ୱାହଞ୍ଚ ଯୋଷିତାଂ । କୃଷ୍ଣେନୈକେନ ବହ୍ୱୀନାଂ ତଦ୍ଦିଦୃକ୍ଷୁଃ ସ୍ମ ନାରଦଃ । ୧ । ଚିତ୍ରଂ ବତୈତଦେକେନ ବପୁଷା ଯୁଗପତ୍ ପୃଥକ୍ । ଗୃହେଷୁ ଦ୍ୱ୍ୟଷ୍ଟସାହସ୍ରଂ ସ୍ତ୍ରିୟ ଏକ ଉଦାବହତ୍ । ୨ । ଇତ୍ୟୁତ୍ସୁକୋ ଦ୍ୱାରବତୀଂ ଦେବର୍ଷି-

ର୍ଦ୍ରଷ୍ଟୁମାଗମତ୍ । ୩-୩୧ । ସୁହୃଦ୍ଭିଃ କୌରବୈଃ । ୩୨ । ମଧ୍ୟେ ସଭାୟାଂ ସଭାମଧ୍ୟେ । ୩୩-୩୪ । ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ଭାବାର୍ଥଦୀପିକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଅଷ୍ଟଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୬୮ ।

ଏକୋନସପ୍ତତିତମେ ଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟଂ ଦ୍ରଷ୍ଟୁମାଦରଂ । କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ନାରଦୋ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ବସୁଦେବାତ୍ମଜଂ ତତଃ ସ୍ତୁବନ୍ । ୧ । ଦଦୃଶାମଦ୍ଭୁତସ୍ନେହାତ୍ ତଦ୍ଗତିଂ ; ଦ୍ୱ୍ୟଷ୍ଟସହସ୍ରସ୍ତ୍ରୀବୃନ୍ଦାବନ୍ତୁ ପରିଣୀତବାନ୍ । ୨ । ତାଂ ଦ୍ୱାରବତୀମନୁବର୍ଣ୍ଣୟତି ପୁଷ୍ପିତେତି ସାର୍ଦ୍ଧଦ୍ୱୟେନ । ପୁଷ୍ପିତେଷୁ ଉପବନେଷୁ

ସକଳ ସେନିଲେ । ପୁଣ ଅବର ବଧୂ ରୁଲେ ॥ ନିଜ କୁରୁଙ୍କ ପୂଜା ସେନି । ସ୍ୱପୁରେ ବାହୁଡ଼ିଲେ ପୁଣି । ୫୨ । ତବନ୍ତେ ସମ ନିଜପୁରେ । ପଦୁଷ୍ଟ ଯାଦବ ସଭରେ ॥ ସ୍ୱପ୍ରିୟ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ କହିଲେ । କୌରବେ ଯାହା ଯାହା କଲେ ॥ ତାହାଙ୍କ ସତ ନିଜକୃତ୍ୟ । ଯଦୁଙ୍କ ଆଗେ କଲେ ବ୍ୟକ୍ତ । ୫୩ । ଅଦ୍ୟାପି ଦେଖ ସେହି ପୁର । ବିକ୍ରମ କହେ ରାମଙ୍କର ॥ ଗଙ୍ଗାର ଦକ୍ଷିଣ ପାର୍ଶ୍ୱେ । ଉନ୍ନତ ଭୂମିଭାଗ ଦଶେ । ୫୪ । ହସ୍ତିନା କର୍ଷଣ ବୃତ୍ତାନ୍ତ । ଭଣିଲ ଦାଶ ପରୀକ୍ଷିତ ॥ ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଅଷ୍ଟଷଷ୍ଟିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୬୮ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନରକେ ମାଇଲେ । ଏକା ବହୁସ୍ତ୍ରୀ ବିଭାକଲେ ॥ ନାରଦ ସମ୍ବାଦ ପାଇଣ । ଲୀଳା ଦର୍ଶନେ କଲେ ମନ । ୧ । ଏକରୂପରେ ଏକାବେଳେ । ଭିନ୍ନ ଗୃହେ କୁଳବଧୂଙ୍କଲେ ; ଷୋଳ ସହସ୍ର ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କରେ । ବିବାହ କଲେ କି ପ୍ରକାରେ । ୨ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଦ୍ୱାରକାମଗମତ୍ । ପୁଷ୍ପିତୋପବନାରାମଦ୍ରୁମାଳିକୁଳନାଦିତାଂ । ୩ । ଉତ୍ଫୁଲ୍ଲେନ୍ଦୀବରାମ୍ଭୋଜକହ୍ଲାରକୁମୁଦୋତ୍ପଳୈଃ ଛୁରିତେଷୁ ସରଃସୂଚ୍ଚୈଃ କୂଜିତାଂ ହଂସସାରସୈଃ । ୪ । ପ୍ରାସାଦଲକ୍ଷୈର୍ନବଭିର୍ଜୁଷ୍ଟାଂ ସ୍ଫାଟିକରାଜତୈଃ । ମହାମରକତପ୍ରଖ୍ୟୈଃ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣରତ୍ନପରିଚ୍ଛଦୈଃ । ୫ । ବିଭକ୍ତରଥ୍ୟାପଥଚତ୍ୱରାପଣୈଃ ଶାଳାସଭାଭୀ ରୁଚିରାଂ ସୁରାଳୟୈଃ । ସଂସିକ୍ତମାର୍ଗାଙ୍ଗଣବୀଥିଦେହଳୀଂ ପତତ୍ପତାକଧ୍ୱଜବାରିତାତପାଂ । ୬ । ତସ୍ୟାମନ୍ତଃପୁରଂ ଶ୍ରୀମଦର୍ଚ୍ଚିତଂ ସର୍ବଧିଷ୍ଣ୍ୟପୈଃ । ହରେଃ ସ୍ୱକୌଶଳଂ ଯତ୍ର ତ୍ୱଷ୍ଟ୍ରା କାର୍ତ୍ସ୍ନ୍ୟେନ ଦର୍ଶିତଂ । ୭ । ତତ୍ର ଷୋଡଶଭିଃ ସଦ୍ମସହସ୍ରୈଃ ସମଲଙ୍କୃତଂ । ବିବେଶୈକତମଂ ଶୌରେଃ ପତ୍ନୀନାଂ ଭବନଂ ମହତ୍ । ୮ । ବିଷ୍ଟବ୍ଧଂ ବିଦ୍ରୁମସ୍ତମ୍ଭୈର୍ବୈଦୂର୍ଯ୍ୟଫଲକୋତ୍ତମୈଃ । ଇନ୍ଦ୍ରନୀଳମୟୈଃ କୁଡ୍ୟୈର୍ଜଗତ୍ୟା ଚାହତତ୍ୱିଷା । ୯ । ବିତାନୈର୍ନିର୍ମିତା ତ୍ୱଷ୍ଟ୍ରା ମୁକ୍ତାଦାମବିଲମ୍ବିଭିଃ । ଦାନ୍ତୈରାସନପର୍ଯ୍ୟଙ୍କୈର୍ମଣ୍ୟୁତ୍ତମପରିଷ୍କୃତୈଃ । ୧୦ । ଦାସୀଭିର୍ନିଷ୍କ-

---

ଆରାମେଷୂଦ୍ୟାନେଷୁ ଚ ଦ୍ରୁମାଣାମାଳୀନାଞ୍ଚ କୁଳାନି ତୈର୍ନାଦିତାଂ । ୩ । ଛୁରିତେଷୁ ବ୍ୟାପ୍ତେଷୁ । ୪ । ମହାମାରକତୈଃ ପ୍ରଖ୍ୟାଯନ୍ତେ ପ୍ରକାଶନ୍ତ ଇତି ତଥା ତୈଃ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣରତ୍ନମୟାଃ ପରିଚ୍ଛଦାଃ ପରିକର୍ ଯେଷାଂ ତୈଃ । ୫ । ପତନ୍ତ୍ୟଃ ପ୍ରଚଳନ୍ତ୍ୟଃ ପତାକା ଯେଷୁ ତୈଃ ଧ୍ୱଜୈର୍ବାରିତ ଆତପୋ ଯସ୍ୟାଂ ତାଂ । ୬ । ତସ୍ୟାଂ ଦ୍ୱାରବତ୍ୟାଂ ସର୍ବୈର୍ଧିଷ୍ଣ୍ୟପୈର୍ଲୋକପାଳୈରର୍ଚ୍ଚିତଂ ଷୋଡଶଭିଃ ସଦ୍ମସହସ୍ରୈଃ ସମଲଙ୍କୃତଂ ହରେରନ୍ତଃପୁରଂ ବିବେଶ । ତତ୍ର ଚ ତସ୍ୟ ଶୌରେଃ ପତ୍ନୀନାଂ ଭବନେଷୁ ଏକତମଂ ବିବେଶେତ୍ୟନ୍ୱୟଃ । ଯତ୍ର ଚ ସ୍ୱକୌଶଳଂ ତ୍ୱଷ୍ଟ୍ରା ଦର୍ଶିତମିତ୍ୟନ୍ତଃପୁରଭବନୟୋର୍ବିଶେଷଣଂ । ୭-୮ । ତଦେବ ବର୍ଣ୍ଣୟନ୍ତି ଚତୁର୍ଭିଃ ବିଷ୍ଟବ୍ଧମିତି । ବିଦ୍ରୁମସ୍ତମ୍ଭୈର୍ବିଷ୍ଟବ୍ଧଂ ଧୃତଂ ବୈଦୂର୍ଯ୍ୟମୟାନି ଫଲକୋତ୍ତମାନି

ଏକଥା ବିଚାର ଲାଗିଲା । ଅତି ଉତ୍କଣ୍ଠା ଜନମିଲା ॥ ଦେବର୍ଷି ଦେଖିବା ଇଚ୍ଛାରେ । ମିଳିଲେ ଦ୍ୱାରକା ପୁରେ ॥ ତୋଟା ବଗିଚ୍ଚ ପୁଷ୍ପେ ପୂରେ । ରବନ୍ତି ବିହଙ୍ଗ ଭ୍ରମରେ । ୩ । ଫୁଟି କହ୍ଲାର ଇନ୍ଦୀବରେ । ପଦ୍ମ କୁମୁଦ ଉତ୍ପଳରେ ॥ ପୁଷ୍କରିଣୀଏ ଶୋଭା ପାନ୍ତି । ହଂସ ସାରସେ ରାବୁଛନ୍ତି । ୪ । ନଅଲକ୍ଷ ପ୍ରାସାଦ ସେ ପୁରେ । ସବୁ ନିର୍ମିତ ସ୍ଫଟିକରେ ॥ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ରତନେ ବେଷ୍ଟିତ । ଶିଖରେ ମହା ମରକତ । ୫ । ରଥ୍ୟା ଚତ୍ୱର ରାଜପଥ । ବଜାରେ ହୋଇଛନ୍ତି ବିଭକ୍ତ ॥ ସଭା ମଣ୍ଡପ ପଙ୍କ୍ତି ସାର । ଦେବମନ୍ଦିରେ କି ରୁଚିର ॥ ଗଳି ଦେହଳୀ ରାଜପଥ । ସଦା ହୋଇଛି ଜଳ ସିକ୍ତ ॥ ଉଡନ୍ତା ଧ୍ୱଜ ପତାକାରେ । ଖରା ନ ପଡଇ ନଗରେ । ୬ । ତା ମଧ୍ୟେ କୃଷ୍ଣ ଅନ୍ତଃପୁର । ଲୋକପାଳଙ୍କ ମନୋହର ॥ ବିଶ୍ୱକର୍ମାର କାରୁଗରୁ । ଶେଷ କରିଛି ଯାର ଶିଳ୍ପ । ୭ । ଷୋଳ ସହସ୍ର ପୁର ତହିଁ । କୃଷ୍ଣ କାମିନୀ ଥାନ୍ତି ଯହିଁ ॥ ତା ମଧ୍ୟୁ ଗୋଟିଏ ପୁରରେ । ନାରଦ

Digitized by PPRACHIN, SOA

କଣ୍ଠୀଭିଃ ସୁଗାଟପାଭିରଲଂକୃତ । ପୁଂଭିଃ ସକଣ୍ଠ କୋଷ୍ଣୀଷସୁବସ୍ତ୍ରମଣିକୁଣ୍ଡଳୈଃ ।୧। ରତ୍ନପ୍ରଦୀପନିକରଦ୍ୟୁତିଭିର୍ନିରସ୍ତଧ୍ୱାନ୍ତଂ ବିଚିତ୍ରବଲଭୀଷୁ ଶିଖଣ୍ଡିନୋଽଙ୍ଗ । ନୃତ୍ୟନ୍ତି ଯତ୍ର ବିହିତାଗୁରୁଧୂପମକ୍ଷୈର୍ନିର୍ଯାନ୍ତମୀକ୍ଷ୍ୟ ଘନବୁଦ୍ଧୟ ଉନ୍ନଦନ୍ତଃ ।୨। ତସ୍ମିନ୍ ସମାନଗୁଣରୂପବୟଃସୁବେଷଦାସୀସହସ୍ରଯୁତୟାନୁସବଂ ଗୃହିଣ୍ୟା । ବିପ୍ରୋ ଦଦର୍ଶ ଚମରବ୍ୟଜନେନ ରୁକ୍ମବଦଣ୍ଡେନ ସାତ୍ୱତପତିଂ ପରିବୀଜୟନ୍ତ୍ୟା ।୩। ତଂ ସନ୍ନିରୀକ୍ଷ୍ୟ ଭଗବାନ୍ ସହସୋତ୍ଥିତଃ ଶ୍ରୀପର୍ଯ୍ୟଙ୍କତଃ ସକଳଧର୍ମଭୃତାଂ ବରିଷ୍ଠଃ । ଆନମ୍ୟ ପାଦଯୁଗଳଂ ଶିରସା କିରୀଟଜୁଷ୍ଟେନ ପାଞ୍ଜଳିରବୀବିଶଦାସନେ ସ୍ୱେ ।୪। ତସ୍ୟାବନିଜ୍ୟ ଚରଣୌ ତଦପଃ ସ୍ୱମୂର୍ଦ୍ଧ୍ନା ବିଭ୍ରଜ୍ଜଗଦ୍ଗୁରୁତମୋଽପି ସତାଂ ପତିର୍ହି । ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟଦେବ ଇତି ଯଦ୍ଗୁଣନାମ ଯୁକ୍ତଂ ତସ୍ୟୈବ

ଯନ୍ମାତୃଯାଣି ଛଦନାନ୍ତ ଦୈଃ ଇନ୍ଦ୍ରନୀଳମୟୈଃ କୁଡ୍ୟାଦିଭିଶ୍ଚୋପଲକ୍ଷିତଂ ଜଗତ୍ୟା ଭୂମିର୍ଯସ୍ୟା ତ ଇନ୍ଦ୍ରନୀଳମୟ୍ୟା ନ ବିଦ୍ୟା ଦୃଷ୍ଟି ଯସ୍ୟାସ୍ତସ୍ୟା ।୯। ମୁକ୍ତାଦାମ୍ନା ବଲମ୍ବା ବବଧାନ ରମ୍ୟତାନ ବିଦ୍ୟନ୍ତେ ଯେଷୁ ତୈଃ ମଣ୍ୟଭର୍ଣୈଃ ପରସ୍ତୃତୈଃ ଭୂଷିତୈଃ ।୧୦ ୧୧। ଲକ୍ଷ୍ୟ ସମୀକ୍ଷ୍ୟ । ଏତେ ନୋ ମେଘୋଽୟମିତି ବୁଦ୍ଧିର୍ଯେଷାଂ ତେ ।୨। ଅନୁସବଂ ସର୍ବକାଲଂ ଅସ୍ୱନା ସମାନାନ ଗୁଣରୂପବୟାଂସି ସୁବେଶୋଽଲଙ୍କାରଶ୍ଚ ଯସ୍ୟ ତେନ ଦାସୀସହସ୍ରେଣ ଯୁକ୍ତୟା ଗୃହିଣ୍ୟାସହ ।୧୩। ଶ୍ରିୟୋ ରୁକ୍ମିଣ୍ୟାଃ ପର୍ଯ୍ୟଙ୍କତଃ ଅବାବଶତ୍ ଉପବେଶୟାମାସ ।୧୪। ଅବନିଜ୍ୟ ଅଭିତଃ ଦଧାର

ପ୍ରବେଶିଲେ ଧୀରେ ।୮। ଚନ୍ଦ୍ରମ ସ୍ତମ୍ଭମାନ ତହିଁ । ବୈଦୂର୍ଯ୍ୟ କାନ୍ଥ ବର୍ଜିଲ । ଇନ୍ଦ୍ର ନୀଳରେ କାନ୍ଥ ଖଞ୍ଜି । ଜଗତ ଇନ୍ଦ୍ରନୀଳେ ଚୌରି ।୯। ଛଳେ ନହିଁ ଏ ତେଜ ଉଣା । ଚନ୍ଦ୍ରୁଆମାନ ତହିଁ ଠଣା ॥ ମୁକୁତା ହାର ଲମ୍ବା ତହିଁ । ବିଶ୍ୱକର୍ମା ଅଛୁ ଭିଆଇ ॥ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ପଲଙ୍କ ଆସନ । ମଣିରେ ହୋଇଛୁ ଗଠନ ।୧୦। ପିନ୍ଧି ଭୂଷଣ ସୁବସନ । ସୁନ୍ଦରୀ ଦାସୀ ଯହିଁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ॥ ସୁବସ୍ତ୍ର କଞ୍ଚୁକ ଉଷ୍ଣୀଷ । କୁଣ୍ଡଳ ଏଥିଙ୍କ ବେଶ ।୧୧। ରତ୍ନ ପ୍ରଦୀପ ତେଜ ପୂରେ । ଅନ୍ଧାର ନରହେ ସେଠାରେ ॥ ଅଗୁରୁ ଧୂପ ଧୂମରାଶି । ଗବାକ୍ଷ ମାର୍ଗେ ଯାନ୍ତି ଭାସି ॥ ଶିଖି ବଳଭୀରେ ଥାଇ । ମୟୂରେ ତାକୁ ମେଘ ଧ୍ୟାୟି ॥ ଉଚ୍ଚେ କରନ୍ତି କେକାସ୍ୱନ । ନାଚନ୍ତି ପୁଚ୍ଛ ଟେକି ପୁଣ ।୧୨। ବେଶ ବୟସ ରୂପ ଗୁଣେ । ସମାନ ଦାସୀଙ୍କ ଗହଣେ ॥ କୃଷ୍ଣ ଗୃହିଣୀ ଏକ ତହିଁ । ଚାମର ବ୍ୟଜନେ ବିଞ୍ଚଇ ॥ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ବେଣ୍ଟ ହସ୍ତେ ଧରି । କୃଷ୍ଣେ ବିଞ୍ଚଇ ଥିର ହୋଇ ।୧୩। ନାରଦ ଦେଖିଲେ ଏମନ୍ତ । ନାରଦେ ଦେଖି ଯଦୁନାଥ ॥ ସହସା ରୁକ୍ମିଣୀ ପଲଙ୍କ । ତେଜି ଉଠିଲେ ସେ ଧାର୍ମିକ ॥ କିରୀଟମଣ୍ଡିତ ଶିର ନେଇ । ନାରଦ ଚରଣେ ଲଗାଇ ॥ ଅଞ୍ଜଳି ପୂର୍ବେ ପ୍ରଣମିଲେ । ନିଜ ଆସନେ ବସାଇଲେ ।୧୪। ବେନି ଚରଣ ଧୋଇ ଦେଲେ । ମସ୍ତକେ ଜଳ ସିଞ୍ଚିଦେଲେ ।

ଯଚ୍ଚରଣଶୌଚମଶେଷତୀର୍ଥଂ ।୧୪। ସମ୍ପୂଜ୍ୟ ଦେବମୃଷିବର୍ଯ୍ୟମୃଷିଃ ପୁରାଣୋ ନାରାୟଣୋ ନରସଖୋ ବିଧିନୋଦିତେନ । ବାଣ୍ୟାଭିଭାଷ୍ୟ ମିତୟାମୃତମିଷ୍ଟୟା ତଂ ପ୍ରାହ ହେ ଭୋ ଭଗବତେ କରବାମ ହେ କିଂ ।୧୬। ଶ୍ରୀ ନାରଦ ଉବାଚ ।—ନୈବାଦ୍ଭୁତଂ ତ୍ୱୟି ବିଭୋଽଖିଳଲୋକନାଥେ ମୈତ୍ରୀ ଜନେଷୁ ସକଲେଷୁ ଦମଃ ଖଳାନାଂ । ନିଃଶ୍ରେୟସାୟ ହି ଜଗତ୍‌ସ୍ଥିତିରକ୍ଷଣାଭ୍ୟାଂ ସ୍ୱୈରାବତାର ଉରୁଗାୟ ବିଦାମ ସୁଷ୍ଠୁ ।୧୭। ଦୃଷ୍ଟଂ ତବାଙ୍ଘ୍ରିଯୁଗଳଂ ଜନତାପବର୍ଗଂ ବ୍ରହ୍ମାଦିଭିର୍ହୃଦି ବିଚିନ୍ତ୍ୟମଗାଧବୋଧୈଃ । ସଂସାରକୂପପତିତୋତ୍ତରଣାବଲମ୍ବଂ ଧ୍ୟାୟଂଶ୍ଚରାମ୍ୟନୁଗୃହାଣ ଯଥା

ଇତ୍ୟର୍ଥଃ ବିଭ୍ରାଜନ୍ତ ଶବଳଂ ବା ତଦା ସମ୍ପୂଜ୍ୟ ଅଭିଭାଷ୍ୟ ଚ ପ୍ରାହେତ୍ୟୁତ୍ତରେଣାନ୍ୱୟଃ । ତମ୍ପୂତଃ ଯସ୍ୟ ଚରଣଶୌଚଂ ଗଙ୍ଗା ଅଶେଷତୀର୍ଥଂ ଦଃ ଅତଏବ ଜଗଦ୍‌ଗୁରୁତମୋଽପି ସତାଂ ଧର୍ମବ୍ରତାଂ ସଚ୍ଛାଦେବମକରୋଦିତ୍ୟର୍ଥଃ । ସତାଂ ସତ୍ତ୍ୱେ ହେତୁଃ । ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟଦେବ ଇତି ଯଦ୍ଧୂଣ୍କ୍ତଂ ନାମ ତମେବ ଯତୋ ଯୁକ୍ତଂ ସମଞ୍ଜସଂ ଅତଃ ଧର୍ମପ୍ରବର୍ତ୍ତନାୟ ଏବମାଚରଣମିତ୍ୟର୍ଥଃ ।୧୫। ଅଭିଭାଷ୍ୟ ଦର୍ଶୟାନ୍ ତ୍ୱଦାଗମନମିତ୍ୟାଦି ମିତ୍ୟ-ମୃଷ୍ଟ୍ୟା ।୧୬। ଭଗବତା ସ୍ୱୟଂ ... ମନ୍ୟମାନସ୍ତସ୍ମାଦସ୍ମାତ୍ କୈବେତ; ସର୍ବନିବ୍ଧାଦେବମର୍ଦ୍ଦଣଂ ନ ତୁ ମମ ଗୌରବାତ୍ । ତର୍ହି କଥଂ କଂ ସାଦର ଅମୈତ୍ରୀ ତବାହ ଖଳାନାଂ ଦମଶ୍ଚ ନୈବାଦ୍ଭୁତମିତି । ଯତଃ ଜଗତଃ ସ୍ଥିତିର୍ଧାରଣଂ ପାଳନଂ ରକ୍ଷଣଞ୍ଚ ତାଭ୍ୟାଂ ସହ ତସ୍ୟ ନିଃଶ୍ରେୟସାୟ ତବାୟଂ ସ୍ୱେଚ୍ଛାବତାର ଇତି ବାୟଂ ସୁଷ୍ଠୁ ସମ୍ୟକ୍ ବିଦ୍ମଃ । ଅତଃ ଖଳଦମନଂ ସାଧୁ ସମ୍ମାନନଞ୍ଚ ଯୁକ୍ତମିତି ଭାବଃ ।୧୭। ଯଦୁକ୍ତଂ ପ୍ରବେ କିଂ

ଯାହାର ପାଦ ଧୌତ ଗଙ୍ଗାନୀର । ସକଳ ତୀର୍ଥ ମଧ୍ୟେ ସାର ॥ ସେ ଜଗଦ୍‌ଗୁରୁ ସାଧୁପତି । ହେଲେହେଁ ଯାହା ଲୋକ ନୀତି ॥ ତାହା ସେ ଭଲେ ଆଚରଣ । ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟ ଦେବ ଏହୁ ନାମ ॥ ଅଧିକେ ସାର୍ଥକ ଯେ କଲେ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦେବଙ୍କେ ପୂଜିଲେ ।୧୫। ପୁରାଣ ଋଷି ନାରାୟଣ । ନର ସ୍ୱରୂପେ ହୋଇ ଜନ୍ମ ॥ ମାନବ ପୂଜା ବିଧି ଯେତେ । ଦେବ ଋଷିଙ୍କୁ ପୂଜା କଲେ ॥ ମଧୁରେ ଅଳପ ବଚନେ । ନାରଦେ ସମ୍ଭାଷି ବହନେ ॥ କହିଲେ ତୁମ୍ଭର ମୁଁ କସ । କହିବ ହେ ଋଷି ଆଦେଶ ।୧୬। ଶ୍ରୀନାରଦ ଉବାଚ ।—ତୁମ୍ଭେ ଅଖିଳ ଲୋକନାଥ । ତେଣୁ ସକଳେ ସ୍ନେହି ॥ ଦୁଷ୍ଟଦମନ ଯାହା କର । ଶବ୍ଦ ପଣେ ତା ନ ଆଚର ॥ ତୁମ୍ଭେ ତ ବାନ୍ଧବ ତୁମ୍ଭପାଇଁ । ଅଦ୍ଭୁତ କର୍ମ କହୁନାହିଁ ॥ ଜଗତ ଧାରଣ ପାଳନେ । ଅବତରନ୍ତ ଏ ଭୁବନେ ॥ ତୁମ୍ଭର ଏଥି ଶ୍ରେୟ ନାହିଁ । ଭଲେ ମୁଁ ଜାଣେ ଯଦୁସାଇଁ ।୧୭। ବ୍ରହ୍ମାଦି ଯୋଗୀ ମହାତ୍ମାମା । ହୋଇ ଚିନ୍ତନ୍ତି ପାଲୁ ପୁଣି ॥ ସଂସାର କୂପେ ନିପତିତ । ନରର ଉଦ୍ଧାରେ ଯେ ନିତ୍ୟ ॥ ଅବଲମ୍ବନ ବୋଲି ଖ୍ୟାତ । ସେ କରେ ଜନଙ୍କୁ ମୁକତ ॥ ତୁମ୍ଭର ସେହି ପାଦ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ମ୍ନ ତଃ ସ୍ୟାତ୍ ।୧୮। ତତୋଽନ୍ୟଦାବସଥନ୍ଦୃଷ୍ଟ୍ବା କୃଷ୍ଣପତ୍ନ୍ୟାଃ ସ ନାରଦଃ । ଯୋଗେଶ୍ୱରେଶ୍ୱରସ୍ୟାଙ୍ଗ ଯୋଗମାୟା ବିବିତ୍ସୟା ।୧୯। ଦୀବ୍ୟନ୍ତଂ ଅକ୍ଷୈସ୍ତତ୍ରାପି ପ୍ରିୟୟା ଚୋଦ୍ଧବେନ ଚ । ପୂଜିତଃ ପରୟା ଭକ୍ତ୍ୟା ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ଥାନାସନାଦିଭିଃ ।୨୦। ପୃଷ୍ଟଶ୍ଚାବିଦୁଷେବାସୌ କଦାୟାତୋ ଭବାନିତି । କ୍ରିୟତେ କିନ୍ନୁ ପୂର୍ଣ୍ଣାନାମପୂର୍ଣ୍ଣୈରସ୍ମଦାଦିଭିଃ ।୨୧। ଅଥାପି ବ୍ରୂହି ନୋ ବ୍ରହ୍ମନ୍ ଜନ୍ମୈତଚ୍ଛୋଭନଂ କୁରୁ । ସ ତୁ ବିସ୍ମିତ ଉତ୍ଥାୟ ତୂଷ୍ଣୀମନ୍ୟଦଗାଦ୍ଗୃହମ୍ ।୨୨। ତତ୍ରାପ୍ୟଚଷ୍ଟ ଗୋବିନ୍ଦଂ ଲାଳୟନ୍ତଂ ସୁତାନ୍ ଶିଶୂନ୍ । ତତୋଽନ୍ୟସ୍ମିନ୍ ଗୃହେଽପଶ୍ୟନ୍ମଜ୍ଜନାୟ କୃତୋଦ୍ୟମଂ ।୨୩। ଜୁହ୍ୱନ୍ତଞ୍ଚ ବିତାନାଗ୍ନୀନ୍ ଯଜନ୍ତଂ ପଞ୍ଚଭିର୍ମଖୈଃ । ଭୋଜୟନ୍ତଂ ଦ୍ୱିଜାନ୍ କ୍ୱାପି ଭୁଞ୍ଜାନମବଶେଷିତଂ ।୨୪। କ୍ୱାପି ସନ୍ଧ୍ୟାମୁପାସୀନଂ ଜପନ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମ ବାଗ୍ୟତଃ । ଏକତ୍ର ଚାସିଚର୍ମ୍ମାଭ୍ୟାଂ ଚରନ୍ତମସିବର୍ତ୍ମସୁ ।୨୫। ଅଶ୍ୱୈର୍ଗଜୈରଥୈଃ କ୍ୱାପି ବିଚରନ୍ତଂ ଗଦାଗ୍ରଜଂ । କ୍ୱଚିଚ୍ଛୟାନଂ ପର୍ଯ୍ୟଙ୍କେ ସ୍ତୂୟମାନଞ୍ଚ ବନ୍ଦିଭିଃ

କରବାମେତି ତଦୋକ୍ତ ଦୃଷ୍ଟମିତି ଭକ୍ତଜନତାୟା ଅପବର୍ଗରୂପଂ କିଞ୍ଚ ଅତିଦୁର୍ଲଭତୟା ବ୍ରହ୍ମାଦିଭିର୍ଯୋଗେଶ୍ୱରୈରପି ହୃଦି ଚିନ୍ତ୍ୟଂ କିଞ୍ଚ ସଂସାରକୂପେ ପତିତାନାଂ ଉଦ୍ଧରଣାୟ ଅବଲମ୍ବଂ ଆଶ୍ରୟଂ ଏବମ୍ଭୂତଂ ତବାଙ୍ଘ୍ରିଯୁଗଳଂ ମୟା ଦୃଷ୍ଟଂ ଅତଃ କୃତକୃତ୍ୟୋଽସ୍ମି । ତଥାପି ତ୍ୱତ୍ସ୍ମୃତିର୍ଯଥା ସ୍ୟାତ୍ ତଥାନୁଗୃହାଣ । ତତସ୍ତ୍ୱଦ୍ୟାତ୍ରୈବ ନତ୍ୟଂ ଚରାମୀତି ।୧୮-୧୯। ଅଷ୍ଟୈର୍ଦୀବ୍ୟନ୍ତମିତ୍ୟାଦୌ ଦଦର୍ଶେତି ଜ୍ଞାତବ୍ୟଂ ।୨୦-୨୩। ବିତାନାଗ୍ନୀନ୍

ଯୁଗ । ଅକ ଦେଖିଲି ମହାଭାଗ ॥ ଏତିକି ଅନୁଗ୍ରହ କର । ସେ ପାଦ ହୃଦେ ରହୁ ମୋର ।୧୮। ଅପର କୃଷ୍ଣନାରୀ ଗୃହେ । ତହୁଁ ଚଳିଲେ ଏତି ସ୍ନେହେ ॥ ଯୋଗେଶ ଶ୍ରୀହରିଙ୍କ ଅଂଶ । ହେଲେହେଁ ନାରଦ ଯୋଗୀଶ ॥ ଯୋଗମାୟାର କର୍ମମତି । ଜାଣିବା ପାଇଁ ସେ ଚଳନ୍ତି ।୧୯। ତହିଁ ଦେଖିଲେ ଭାର୍ଯ୍ୟା ତୁଲେ । ଉଦ୍ଧବେ ଦେନି କୁତୁହଳେ ॥ ପଶା ଖେଳନ୍ତି ନରହରି । ନାରଦେ ଗୃହେ ଭକ୍ତି କରି ॥ ଆସନ ଦେଇ ପୂଜା କଲେ ।୨୦। ଅଜଣା ପରି ପଚାରିଲେ । କେବେ ଆସିଲ ହେ ଏଠାକୁ ॥ ତୁମ୍ଭେ ଜଣିଛ କାମନାକୁ । ଆମ୍ଭେ ଧକାମ ହୀନ ନର ॥ କିସ ବା କରିବୁଁ ତୁମ୍ଭର ।୨୧। ତଥାପି କହ କି କାରଣ । କୃତାର୍ଥ ହେଉ ଏ ଜନମ ॥ ନାରଦ ବିସ୍ମୟେ ଉଠିଲେ । ଅନ୍ୟ ପୁରକୁ ଧୀରେ ଗଲେ ।୨୨। ତହିଁ ଦେଖିଲେ ସାନ ସାନ । ପୁଅଙ୍କୁ ଖେଳାନ୍ତି ମୋହନ ॥ ତଦନ୍ତେ ଅନ୍ୟପୁରେ ଯାଇ । ଦେଖିଲେ ଯାଉଛନ୍ତି ଗାଧୋଇ ।୨୩। କାହିଁ ବା ବିତାନ ଅଗ୍ନିରେ । ହୋମ କରନ୍ତି ବିଧାନରେ ॥ କାହିଁ ବା ପଞ୍ଚ ଯଜ୍ଞ କରି । ବସିଅଛନ୍ତି ନରହରି । କାହିଁ ବା ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଭୁଞ୍ଜାନ୍ତି ॥ କାହିଁ ବା ନିଜେ ଭୁଞ୍ଜୁଛନ୍ତି ।୨୪। କାହିଁ ବା ସନ୍ଧ୍ୟା ଆଚରନ୍ତି । ମୁଖେ ବ୍ରହ୍ମ ସୁମରନ୍ତି ॥ କାହିଁ ବା ଢାଲ ଖଣ୍ଡା ଧରି । କ୍ରୀଡ଼ା କରନ୍ତି

Digitized by PPRACHIN, SOA

। ୨୬ । ମନ୍ତ୍ରୟନ୍ତଞ୍ଚ କସ୍ମିଂଶ୍ଚିନ୍ମନ୍ତ୍ରିଭିଶ୍ଚୋଦ୍ଧବାଦିଭିଃ । ଜଳକ୍ରୀଡ଼ାରତଂ କ୍ୱାପି ବାରମୁଖ୍ୟାବଳାବୃତଂ । ୨୭ । କୁତ୍ରଚଦ୍ଦ୍ୱିଜମୁଖ୍ୟେଭ୍ୟୋ ଦଦତଂ ଗାଃ ସ୍ୱଲଙ୍କୃତାଃ । ଇତିହାସପୁରାଣାନି ଶୃଣ୍ୱନ୍ତଂ ମଙ୍ଗଳାନି ଚ । ୨୮ । ହସନ୍ତଂ ହାସ୍ୟକଥୟା କଦାଚିତ୍ ପ୍ରିୟୟା ଗୃହେ । କ୍ୱାପି ଧର୍ମଂ ସେବମାନମର୍ଥକାମୌ ଚ କୁତ୍ରଚିତ୍ । ୨୯ । ଧ୍ୟାୟନ୍ତମେକମାସୀନଂ ପୁରୁଷଂ ପ୍ରକୃତେଃ ପରଂ । ଶୁଶ୍ରୂଷନ୍ତଂ ଗୁରୂନ୍ କ୍ୱାପି କାମୈର୍ଭୋଗୈଃ ସପର୍ଯ୍ୟୟା । ୩୦ । କୁର୍ବନ୍ତଂ ବିଗ୍ରହଂ କୈଶ୍ଚିତ୍ସନ୍ଧିଞ୍ଚାନ୍ୟତ୍ର କେଶବଂ । କୁତ୍ରାପି ସହ ରାମେଣ ଚିନ୍ତୟନ୍ତଂ ସତାଂ ଶିବଂ । ୩୧ । ପୁତ୍ରାଣାଂ ଦୁହିତୄଣାଞ୍ଚ କାଲେ ବିଧ୍ୟୁପଯାପନଂ । ଦାରୈର୍ବରୈସ୍ତତ୍ସଦୃଶୈଃ କଲ୍ପୟନ୍ତଂ ବିଭୂତିଭିଃ । ୩୨ । ପ୍ରସ୍ଥାପନୋପାନୟନୈରପତ୍ୟାନାଂ ମହୋତ୍ସବାନ୍ । ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଯୋଗେଶ୍ୱରେଶସ୍ୟ ଯେଷାଂ ଲୋକା ବିସିସ୍ମିରେ । ୩୩ । ଯଜନ୍ତଂ ସକଳାନ୍ ଦେବାନ୍ କ୍ୱାପି କ୍ରତୁଭିରୂର୍ଜିତୈଃ । ପୂର୍ତ୍ତୟନ୍ତଂ କ୍ୱଚିଦ୍ଧର୍ମଂ କୂପାରାମମଠାଦିଭିଃ । ୩୪ ।

ଅହବନୀୟାଦୀନ୍ ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରେଣ ପଞ୍ଚଧର୍ମଣୈଃ ମହାଯଜ୍ଞୈ ର୍ଯଜନ୍ତଂ । ୨୪-୩୧ । କାଲେ ତତ୍ତତ୍ସମୟେ ବିଧିନା ଉପଯାପନଂ ପ୍ରାପଣଂ ବିବାହମିତ୍ୟର୍ଥଃ । କଲ୍ପୟନ୍ତଂ ଘଟୟନ୍ତ ବିଭୂତିଭି ର୍ବିଭବୈଃ । ୩୨ । ପ୍ରସ୍ଥାପନଂ ଦୁହିତୃଣାମାବାହନାଂ ସ୍ୱଗୃହାଭିଭିଦ୍ଧ୍ୱଂ ସତନୟନଂ । ଉପାନୟନଂ ତତ୍ତଦ୍ଗୃହାତ୍ ପୁନରାନୟନଂ ତୈଃ ମହୋତ୍ସବାନ୍ କଲ୍ପୟନ୍ତଂ ଯୋଗେଶ୍ୱରସ୍ୟ ତେଷାମପତ୍ୟାନାଂ ମହୋତ୍ସବାନ୍ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଲୋକାଃ ସର୍ବେ ବିସିସ୍ମିରେ

ଜରହର । ୨୫ । କାହିଁ ବା ଅଶ୍ୱରେ ଗଜରେ । କାହିଁ ବା ଭ୍ରମନ୍ତି ରଥରେ ॥ କାହିଁ ପଲଙ୍କେ ଶୋଇଛନ୍ତି । ଶୁଣନ୍ତି ବନ୍ଦୀଙ୍କର ସ୍ତୁତି । ୨୬ । ଉଦ୍ଧବ ଆଦି ମନ୍ତ୍ରୀ ନେଇ । ମନ୍ତ୍ରଣା କରନ୍ତି ବା କାହିଁ ॥ ବେଶ୍ୟା ମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କାହିଁ । ଜଳେ କ୍ରୀଡ଼ନ୍ତି ଯଦୁସାଇଁ । ୨୭ । କାହିଁ ମଣ୍ଡିତ ଗୋରୁ ଗଣ । ବିପ୍ରଙ୍କୁ କରୁଛନ୍ତି ଦାନ ॥ କାହିଁ ଉତ୍ତମ ଇତିହାସ । ପୁରାଣ ଶୁଣନ୍ତି ରମେଶ । ୨୮ । କାହିଁ ବା ପ୍ରିୟାର ସହିତେ । ହାସ୍ୟେ ମାତନ୍ତି ପ୍ରୀତ ଚିତ୍ତେ ॥ କାହିଁ ସେବନ୍ତି ଅର୍ଥ କାମ । କାହିଁ ସେବନ୍ତି ଅବା ଧର୍ମ । ୨୯ । ପ୍ରକୃତି ପର ପୁରୁଷରେ । କାହିଁ ଚିନ୍ତନ୍ତି ଆସନରେ ॥ କାହିଁ ବା କାମ୍ୟ ଭୋଗ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟେ । ଗୁରୁ ସେବନ୍ତି ଭକ୍ତ ଭାବେ । ୩୦ । କାହିଁ ବା ବଳ କରୁଛନ୍ତି । କାହିଁ ବା କଳି ଭାଙ୍ଗି ଯାନ୍ତି ॥ କାହିଁ ବା ରାମେ ହୋଇ ମେଳ । ଚିନ୍ତନ୍ତି ସାଧୁଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ । ୩୧ । କାହିଁ ବା ପୁତ୍ର କନ୍ୟାଙ୍କର । ବିବାହ କାଳ କରନ୍ତି ସ୍ଥିର ॥ ତାହାଙ୍କ ତୁଲ୍ୟ କନ୍ୟା ବର । ଘଟନା କରନ୍ତି ଶ୍ରୀଧର । ୩୨ । କନ୍ୟା ସହିତେ ଜାମାତାରେ । ବିଦାୟ ଦେବା ଆଣିବାରେ ॥ ସଦା କୃଷ୍ଣଙ୍କ ମହୋତ୍ସବ । ଦେଖି ବିସ୍ମିତ ଜନବର୍ଗ । ୩୩ । କାହିଁ ବା ମହାଯଜ୍ଞ କରି । ଦେବଙ୍କୁ ପୂଜନ୍ତି ଶ୍ରୀହରି ॥ କାହିଁ ବା କୂପ ତୋଟା ମଠ । ସ୍ଥାପି ଶିଖାନ୍ତି ଧର୍ମ ବାଟ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଚରନ୍ତଂ ମୃଗୟାଂ କ୍ୱାପି ହୟମାରୁହ୍ୟ ସୈନ୍ଧବଂ । ଘ୍ନନ୍ତଂ ତତ୍ର ପଶୂନ୍ ମେଧ୍ୟାନ୍ ପରୀତଂ ଯଦୁପୁଙ୍ଗବୈଃ । ୩୫ । ଅବ୍ୟକ୍ତଲିଙ୍ଗଂ ପ୍ରକୃତିଷ୍ୱନ୍ତଃପୁର-ଗୃହାଦିଷୁ । କ୍ୱଚିଚ୍ଚରନ୍ତଂ ଯୋଗେଶଂ ତତ୍ତଦ୍ଭାବବୁଭୁତ୍ସୟା । ୩୬ । ଅଥୋବାଚ ହୃଷୀକେଶଂ ନାରଦଃ ପ୍ରହସନ୍ନିବ । ଯୋଗମାୟୋଦୟଂ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ମାନୁଷୀମୀୟୁଷୋ ଗତିଂ । ୩୭ । ବିଦାମ ଯୋଗମାୟାସ୍ତେ ଦୁର୍ଦ୍ଦର୍ଶା ଅପି ମାୟିନାଂ । ଯୋଗେଶ୍ୱରାତ୍ମନ୍ ନିର୍ଭାତା ଭବତ୍ପାଦନିଷେବୟା । ୩୮ । ଅନୁଜାନୀହି ମାଂ ଦେବ ଲୋକାଂସ୍ତେ ଯଶସାପ୍ଲୁତାନ୍ । ପର୍ଯ୍ୟଟାମି ତବୋଦ୍ଗାୟନ୍ ଲୀଲା ଭୁବନପାବନୀଃ । ୩୯ । ଶ୍ରୀ ଭଗବାନୁବାଚ ।—ବ୍ରହ୍ମନ୍ ଧର୍ମସ୍ୟ ବକ୍ତାହଂ କର୍ତ୍ତା ତଦନୁମୋଦିତା । ତଚ୍ଛିକ୍ଷୟନ୍ ଲୋକମିମମାସ୍ଥିତଃ ପୁତ୍ର ମା ଖିଦଃ । ୪୦ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ଇତ୍ୟାଚରନ୍ତଂ ସଦ୍ଧର୍ମାନ୍ ପାବନାନ୍ ଗୃହମେଧିନାଂ । ତମେବ ସର୍ବଗେହେଷୁ ସନ୍ତମେକଂ ଦଦର୍ଶ ହ । ୪୧ । କୃଷ୍ଣସ୍ୟାନନ୍ତବୀର୍ଯ୍ୟସ୍ୟ ଯୋଗମାୟାମହୋଦୟଂ । ମୁହୁର୍ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା

ବିସ୍ମୟଂ ଚକ୍ରୁଃ । ତଥାଭୂତାନ୍ କଲ୍ପୟନ୍ତଂ । ୩୩-୩୫ । ଅବ୍ୟକ୍ତଲିଙ୍ଗଂ ବେଶାନ୍ତରେଣ ଛନ୍ନଂ । ୩୬-୩୭ । ହେ ଯୋଗେଶ୍ୱର ଆତ୍ମନ୍ ଆତ୍ମନ ମମ ମନସି ତବ ସ୍ୱରୂପେ ବା ନିର୍ଭାତାଃ ପ୍ରଥତାସ୍ତବ ଯୋଗମାୟାଃ କେବଲଂ ବିଦାମ ବିଦ୍ମଃ ନ ତୁ ତତ୍ର ପରମାର୍ଥମିତି ଭାବଃ । ୩୮ । ତ୍ୱନ୍ମାନୁଷ୍ୟ-ନାଟ୍ୟେନ ମୁହ୍ୟନ୍ତି ଅତୋନାଂ ପ୍ରସ୍ଥାପୟେତ୍ୟାହ ଅନୁଜାନୀହୀତି । ୩୯ । ତତ୍ର ଉତ୍ପ୍ରେକ୍ଷ୍ୟୋକ୍ତଂ ଶିକ୍ଷୟନ୍ ଇମଂ ଧର୍ମମାସ୍ଥିତୋ ନତୁ ତଦ୍ବଦ୍ଧଃ । ହେ ପୁତ୍ର ମାଖିଦଃ ମୋହଂ ମାପ୍ରାପ୍ନୁହୀତି । ୪୦ । ଇତି ଏବମନୁଗୃହୀତସ୍ତମେକମେବ ସନ୍ତଂ ଦଦର୍ଶେତି । ୪୧ । ମୁହୁର୍ମୁହୁର୍ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା କାତକୌତୁକୋ

। ୩୪ । କାହିଁ ସୈନ୍ଧବ ଅଶ୍ୱେ ଚଢ଼ି । ମୃଗୟା ପାଇଁ ଯାନ୍ତ ଉଢ଼ି । କେତି ଅଛନ୍ତ ଯଦୁବୀରେ । ମୃଗ ମାରନ୍ତ ଯେ ବନରେ । ୩୫ । ସଭିଙ୍କ ଭାବ ଜାଣିବାକୁ । ଗୋପନ କରି ଶରୀରକୁ । ପ୍ରକୃତି ମଧ୍ୟେ ଅନ୍ତଃପୁରେ । ଯୋଗେଶ ଭ୍ରମନ୍ତ ମାୟାରେ । ୩୬ । ମନୁଷ୍ୟ ଶରୀରେ ଶ୍ରୀପତି । ଯୋଗମାୟା ଯୁ ପ୍ରକାଶନ୍ତ । ଦେଖି ନାରଦ ହୃଷୀକେଶେ । ହସି କହନ୍ତ ଅତି ତୋଷେ । ୩୭ । ଗୁ ଆମ୍ଭ ଯୋଗେଶ୍ୱରଙ୍କର । ତୋପାଦ ସେବାରୁ ମୋହର । ମାୟାବିମାନଙ୍କୁ ଅଜଣା । ତୋ ଯୋଗମାୟା ହେଲା ଜଣା । ୩୮ । ଏବେ ବିଦାୟ ଦିଅ ମୋତେ । ତୋ ଯଶ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏ ଜଗତେ । ଭ୍ରମିବି; ଭୁବନ ପାବନୀ । ତୋ ଲୀଳା ଗାଇ ପୁଣିପୁଣି । ୩୯ । ଶ୍ରୀ ଭଗବାନୁବାଚ ।—ମୁଁ ଧର୍ମ ବକ୍ତା ଧର୍ମ କର୍ତ୍ତା । ଧର୍ମର ମୁଁ ଅନୁମୋଦିତା । ଶିଖାଇବାକୁ ଲୋକେ ଧର୍ମ । ମାନବେ ହୋଇଛି ମୁଁ ଜନ୍ମ । ହେ ପୁତ୍ର ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟ ନମଣ । ନାହିଁ ତ ମୋହର କାରଣ । ୪୦ । ଶ୍ରୀ ଶୁକ ଉବାଚ ।—ପବିତ୍ର ଗୃହଧର୍ମପଥ । ଏରୂପେ ଆଚରି ସନ୍ତତ । ପ୍ରତି ଗୃହରେ ବିରାଜନ୍ତ । ଏକ ସେ ସର୍ବ ଦଶନ୍ତି । ନାରଦ ଏମନ୍ତ ଦେଖିଲେ ।-

ଋଷିମରୁକିସ୍ମିତୋ ଜାତକୌତୁକଃ । ୪୨ । ଇତ୍ୟର୍ଥକାମଧର୍ମେଷୁ କୃଷ୍ଣେନ ଶ୍ରଦ୍ଧିତାତ୍ମନା । ସମ୍ୟକ୍ ସଭାଜିତଃ ପ୍ରୀତସ୍ତମେବାନୁସ୍ମରନ୍ ଯଯୌ ।୪୩। ଏବଂ ମନୁଷ୍ୟପଦବୀମନୁବର୍ତ୍ତମାନୋ ନାରାୟଣୋଽଖିଲଭବାୟ ଗୃହୀତଶକ୍ତିଃ । ରେମେଽଙ୍ଗ ଷୋଡଶସହସ୍ରବରାଙ୍ଗନାନାଂ ସବ୍ରୀଡସୌହୃଦନିରୀକ୍ଷଣହାସଜୁଷ୍ଟଃ ।୪୪। ଯାନୀହ ବିଶ୍ୱବିଲୟୋଦ୍ଭବବୃତ୍ତିହେତୁଃ କର୍ମାଣ୍ୟନନ୍ୟବିଷୟାଣି ହରିଶ୍ଚକାର । ଯସ୍ତ୍ୱଙ୍ଗ ଗାୟତି ଶୃଣୋତ୍ୟନୁମୋଦତେ ବା ଭକ୍ତିର୍ଭବେଦ୍ଭଗବତି ହ୍ୟପବର୍ଗମାର୍ଗେ । ୪୫ । ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ କୃଷ୍ଣଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟଦର୍ଶନଂ ନାମ ଏକୋନସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୬୯ ।

ମୁନିର୍ବିସ୍ମିତୋଽଭୂଦତ । ୪୨ । ଚରିତୈଃ ଶ୍ରବଣ୍ଯା ଯୁକ୍ତ ଅସ୍ୟା ଯସ୍ୟ ତେନ । ୪୩ । ନାରଦଦୃଷ୍ଟାଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଲୀଲାଂ ନିଗମୟତି ଏବମିତି । ଅଖିଲସ୍ୟ ଭବାୟ ଉଦ୍ଭବାୟ ଗୃହୀତାଃ ଶକ୍ତୟୋ ନାନାମୂର୍ତ୍ତୟୋ ଯେନ ସଃ ସବ୍ରୀଡଞ୍ଚ ତତ୍ସୌହୃଦଞ୍ଚ ତେନ ନିରୀକ୍ଷଣଂ ହାସଶ୍ଚ ତାଭ୍ୟାଂ ଜୁଷ୍ଟଃ । ୪୪ । ଅନନ୍ୟବିଷୟାଣି ଅସାଧାରଣାନି ଅପବର୍ଗମାର୍ଗେ ମୋକ୍ଷହେତୌ । ୪୫ । ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ଭାବାର୍ଥଦୀପିକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଏକୋନସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୬୯ ।

ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ମିତ ହୋଇଲେ । ୪୧ । ଅନନ୍ତ ଶକ୍ତି କୃଷ୍ଣଙ୍କର । ଏ ଯୋଗ ମାୟାର ବେଭାର ॥ ନାରଦ ଦେଖି ପୁଣ ପୁଣ । କୌତୁକ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ମନ । ୪୨ । ଏରୂପେ ଅର୍ଥ କାମ ଧର୍ମେ । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଛବା ଦେଖି କ୍ରମେ ॥ ଅନନ୍ଦେ କୃଷ୍ଣପୂଜା ସେନି । ହୃଦ ସୁମରି ଗଲେ ମୁନି । ୪୩ । ଈଶ୍ୱର ମଙ୍ଗଳ ନିମିତ୍ତ । ମାୟା ଅବୋଧ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାଥ ॥ ମନୁଷ୍ୟ ପରି ଆଚରନ୍ତି । ଷୋଡଶ ସହସ୍ର ଯୁବତି ॥ ଲଜ୍ଜ ପ୍ରେମ ନିରୀକ୍ଷଣ । ହାସେ ରସାନ୍ତ ତାଙ୍କ ମନ ॥ ରମନ୍ତି ସୁନ୍ଦରୀଙ୍କ ତୁଲେ । ମନୁଷ୍ୟଭାବେ କୁତୁହଳେ । ୪୪ । ଏ ବିଶ୍ୱ ସୃଷ୍ଟି ସଂହରଣ । ପାଳନ ଯାହାଙ୍କ ଭୂଷଣ ॥ ସେ ହରି ଯେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କର୍ମ । କଲେ ବର୍ଣ୍ଣଣ ନର ଜନ୍ମ ॥ ହେ ରାଜା ଯେ ଏହା ଶୁଣଇ । ଗାଅଇ ବିଶ୍ୱାସ କରଇ ॥ ତହୁଁ ମୁକତି ପାଇଁ ହରି । ଭକତି ଜନମେ ତାହାର । ୪୫ । ଏ କୃଷ୍ଣ ଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟ ବେଭାର । ପ୍ରକାଶେ ପଣ୍ଡିତ ଛାର ॥ ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଏକୋନସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୬୯ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ଅଥୋଷସ୍ୟୁପବୃତ୍ତାୟାଂ କୁକ୍କୁଟାନ୍ କୂଜତୋଽଶପନ୍ । ଗୃହୀତକଣ୍ଠ୍ୟଃ ପତିଭିର୍ମାଧବ୍ୟୋ ବିରହାତୁରାଃ ॥ ୧ ॥ ବୟାଂସ୍ୟରୋରୁବନ୍ କୃଷ୍ଣଂ ବୋଧୟନ୍ତୀବ ବନ୍ଦିନଃ । ଗାୟତ୍ସ୍ୱଳିଷ୍ୱନିଦ୍ରାଣି ମନ୍ଦାରବନବାୟୁଭିଃ ॥ ୨ ॥ ମୁହୂର୍ତ୍ତଂ ତଂ ତୁ ବୈଦର୍ଭୀ ନାମୃଷ୍ୟଦତିଶୋଭନଂ । ପରିରମ୍ଭଣବିଶ୍ଳେଷାତ୍ ପ୍ରିୟବାହ୍ୱନ୍ତରଂ ଗତା ॥ ୩ ॥ ବ୍ରାହ୍ମେ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଉତ୍ଥାୟ ବାର୍ଯ୍ୟୁପସ୍ପୃଶ୍ୟ ମାଧବଃ । ଦଧ୍ୟୌ ପ୍ରସନ୍ନକରଣ ଆତ୍ମାନଂ ତମସଃ ପରଂ ॥ ୪ ॥ ଏକଂ ସ୍ୱୟଂଜ୍ୟୋତିରନନ୍ୟମବ୍ୟୟଂ ସ୍ୱସଂସ୍ଥୟା ନିତ୍ୟନିରସ୍ତକଲ୍ମଷଂ । ବ୍ରହ୍ମାଖ୍ୟମସ୍ୟୋଦ୍ଭବନାଶହେତୁଭିଃ ସ୍ୱଶକ୍ତିଭିର୍ଲକ୍ଷିତ-

---

ତତଶ୍ଚ ସପ୍ତତିତମେ କୃଷ୍ଣସ୍ୟାହ୍ନିକକର୍ମଣି । ଦୂତନାରଦୟୋଃ କାର୍ଯ୍ୟେ କାର୍ଯ୍ୟମନ୍ତ୍ରବିଚାରଣଂ ॥ ଜଗନ୍ମଙ୍ଗଳଗୃହସ୍ଥାହ୍ନିକଂ ଜଗାଦାଖିଲଃ । ନାରଦେନ ଦୂତେନ ହୃଦ୍ଗତମାହ ଯଥାକ୍ରମଂ ଅତେତ ଇତ୍ୟର୍ଥକାମଧର୍ମେଷୁ ଲୋକେନ ଶିକ୍ଷାୟିତେତି ପ୍ରସ୍ତୁତସ୍ୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟାହ୍ନିକସ୍ୟ ଧୁରାରେ ଅଥ ଉଷସୀତି । ଉପବୃତ୍ତାୟାଂ ସନ୍ନିହିତାୟାଂ । ପତିଭିଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣୈଃ ମାଧବ୍ୟଃ ମାଧବସ୍ୟ ଭାର୍ଯ୍ୟାଃ ॥ ୧ ॥ ବନ୍ଦିନଇବ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଂ ବୋଧୟନ୍ତି ସନ୍ତି ବୟାଂସି ପକ୍ଷିଣୋଽରୋରୁବନ୍ ଅଶବ୍ଦୟନ୍ନାକୂଜନ୍ । ମନ୍ଦାରବନବାୟୁଭିର୍ଗାୟତ୍ସୁ, ଅଲିଷୁ ଅନିଦ୍ରାଣି ନିଦ୍ରାରହିତାନି ବୟାଂସି ॥ ୨ ॥ ବୈଦର୍ଭୀତ୍ୟୁପଲକ୍ଷଣଂ । ପରିରମ୍ଭଣବିଶ୍ଳେଷତ ଇତି ତଂ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚ୍ୟ ॥ ୩-୪ ॥ ଏକମଜସ୍ରଂ ତତ୍ତଦ୍ଧେତୁରହିତଂ ନିରୁପାଧିଂ ଅତଏବାନ୍ୟଦ୍ଧି ନତ୍ୟଂ ସ୍ୱୟଂଜ୍ୟୋତିଷ୍ଟ୍ୱେ ହେତୁଃ

ଶ୍ରୀ ଶୁକ ଉବାଚ ।—ହେଲେ ରାଜନରେ ମାୟାଧର । ପ୍ରଭାତ ଅଟଇ ଈଶ୍ୱର ॥ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାର୍ଯ୍ୟାଙ୍କ ପାଶରେ । ମନ୍ଥାଇଦେଲେ ପ୍ରେମ ଭରେ ॥ ଏଥିରୁଁ କୁକ୍କୁଟେ ରାବିଲେ । ନାରୀଏ ତାଙ୍କୁ ଗାଳ ଦେଲେ ॥ ଏଥିରେ କୃଷ୍ଣ ଯିବେ ଚଳି । ସ୍ୱାମି ବିରହ ହେବ ବୋଲି ॥ ଅଲିଙ୍ଗି ଛନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ପତି । ସେ କାଳେ ଛାଡ଼ିବେ କେମନ୍ତି ॥ ୧ ॥ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଉଠାଇବା ପାଇଁ । ପକ୍ଷୀଏ ବନ୍ଦୀପରି ହୋଇ ॥ ରାବ ଛାଡିଲେ, ଯେ ଯେମନ୍ତେ । ମନ୍ଦାରବନ ଗନ୍ଧ ବାତେ ॥ ଅଳିଙ୍କ ଶବଦ ଶୁଣନ୍ତେ । ଅନିଦ୍ରା ଥିଲେ ସେହି ରାତେ ॥ ୨ ॥ ରୁକ୍ମିଣୀ ପ୍ରିୟଭୁଜମଧ୍ୟେ । ଆଲିଙ୍ଗନରେ ଥିଲେ ମୋଦେ ॥ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନ୍ଦରସ୍ୱ କ୍ଷଣ । ପ୍ରିୟ ତେଜନ୍ତେ ଆଲିଙ୍ଗନ ॥ ବୈଦର୍ଭୀ ସହି ନ ପାରିଲେ । ବିରହେ ଅଥୟ ହୋଇଲେ ॥ ୩ ॥ ବ୍ରାହ୍ମେ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଉଠି ହରି । ଜଳରେ ମୁଖ ଧୌତ କରି ॥ ଅଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ ସୁଖସ୍ୱର । ଶରଣାଗତ ଜନଙ୍କର ॥ ମଙ୍ଗଳକର୍ମେ ଲଗାଇଲେ । ସେ ଯାହା କହିଲେ ଶୁଣିଲେ ॥ ୪ ॥ ଅଜସ୍ର ଭାବେ ଯେ ରହଇ । ଯାହାକୁ ବଳ ଅନ୍ୟ ନାହିଁ ॥ ଯେ ନିତ୍ୟ ସ୍ୱୟଂ ପ୍ରକା-

ଘବନକୃତଂ । ୫ । ଅଥାପ୍ଲୁତୋଽମ୍ବଂସମଲେ ଯଥାବଧି କ୍ରିୟାକଳାପଂ ପରିଧାୟ ତାପସୀ । ତତ୍ରାର ସନ୍ଧ୍ୟୋପଗମାଦ ସତ୍ତମୋ ହୁତାନଳୋ ବ୍ରହ୍ମ ଜଜାପ ବାଗ୍ଯତଃ । ୬ । ଉପସ୍ଥାୟାର୍କମୃଦ୍ୟାନ୍ତଂ ତର୍ପୟିତ୍ୱାତ୍ମନଃ କଳାଃ । ଦେବାନୃଷୀନ୍ ପିତୃନ୍ ବୃଦ୍ଧାନ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣାଂସ୍ତର୍ପୟିତ୍ୱା ଗୃହ୍ୟବାନ୍ । ୭। ଧେନୂନାଂ ରୁକ୍ମଶୃଙ୍ଗୀନାଂ ସାଧ୍ୱୀନାଂ ମୌକ୍ତିକସ୍ରଜାଂ । ପୟସ୍ୱିନୀନାଂ ଗୃଷ୍ଟୀନାଂ ସବତ୍ସାନାଂ ସୁବାସସାଂ । ୮ । ଦଦୌ ରୌପ୍ୟଖୁରାଗ୍ରାଣାଂ କ୍ଷୌମାଜିନତିଲୈଃ ସହ । ଅଳଙ୍କୃତେଭ୍ୟୋ ବିପ୍ରେଭ୍ୟୋ ବଦ୍ଧଂ ବଦ୍ଧଂ ଦିନେ ଦିନେ । ୯ । ଗୋବିପ୍ରଦେବତାବୃଦ୍ଧଗୁରୂନ୍ ଭୂତାନି ସର୍ବଶଃ । ନମସ୍କୃତ୍ୟାତ୍ମସମ୍ଭୂତ-

ନିତ୍ୟନିରସ୍ତଂ ନିତ୍ୟନିବୃତ୍ତଂ କଳ୍ମଷମବଦ୍ୟା ଯସ୍ମାତ୍ତଂ । ଉପଲକ୍ଷଣମାତ୍ର ଅପ୍ୟେତତ୍, ଅସ୍ୟ ବୈଷ୍ଣବସ୍ୟ ଲକ୍ଷିତଭାବସ୍ଥାପୌ ନିବୃତ୍ତଶ୍ଚ ଭାବଃ ସଂପ୍ରାନିବୃତ୍ତିସନନ୍ଦଃ । ତଥାହ ଗୁଣଯୋଗାତ୍ ପୂର୍ବଂ ସତ୍ତ୍ୱମାତ୍ରଂ ଯଃ ସ ଦେବସୌମ୍ୟେଦମଗ୍ର ଆସୀଦିତି ଶ୍ରୁତେଃ । ଏଷବାନନ୍ଦସ୍ତ ବିଜ୍ଞାନମାନନ୍ଦ-ମିତ୍ୟାଦି ଶ୍ରୁତେଃ । ତଂ ସଦାନନ୍ଦମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୫ । ଆପ୍ଲୁତଃ ସ୍ନାତଃ ପରିଧାୟ । ଉପଗମ ଉପାଯନଂ ଆଦ ଯଥା ଭବତି ତଥା କ୍ରିୟାକଳାପଂ ତତ୍ରାର । କାମ୍ୟତ୍ୱାଦୁଦୟାତ୍ ହୁତାନଲଃ ପୂର୍ବମେବ ବ୍ରହ୍ମଗାୟତ୍ରୀଂ ଜଜାପ । ୬। କଳାଃ ଅଂଶାନ୍ ଦେବାନ୍ ଋଷୀନ୍ ପିତୃଂଶ୍ଚ ତର୍ପୟିତ୍ୱା '୭। ଗୃଷ୍ଟୀନାଂ ପ୍ରଥମପ୍ରସୂତାନାଂ । ୮ । ବଦ୍ଧମିତି ହରଣ୍ୟେନ ପରିବୃତାନ୍ ବୃଷ୍ଟାନ୍ ଶୁକ୍ଳଦନ୍ତୋ ମୃଗାନ୍ । ମନ୍ତ୍ରାରେ ଭରତୋଽଦଦାଚ୍ଚତଂ ବଦ୍ଧାନ ସପ୍ତ ଚେତି ଶ୍ରୁତ୍ୟୁକ୍ତାନି ସପ୍ତୋତ୍ତରଶତଂ ବଦ୍ଧାନି ଏକୈକତ୍ୟ ପୂରଣେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶଲକ୍ଷତ୍ୱେନ ଗଣିତାନି ଯଥୋକ୍ତଂ ଭରତମେବାଧିକୃତ୍ୟ ନବମସ୍କନ୍ଧେ । ମୃଗାନ୍ ଶୁକ୍ଳଦନ୍ତଃ ବୃଷ୍ଟାନ୍ ସୁବର୍ଣ୍ଣେନ ପରିବୃତାନ୍ । ଅଦାତ୍ କର୍ମଣି ମନ୍ତ୍ରାରେ ନିୟୁତାନି ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶେତି ତତଶ୍ଚୈଷଂ ବଦ୍ଧସଂଖ୍ୟା ଶ୍ଳୋକେନ ସଗୃହ୍ୟତେ, ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶାନାଂ ଲକ୍ଷାଣାଂ ସପ୍ତାଧିକଶତାଂଶକଃ । ବଦ୍ଧଂ ଚତୁରଶୀତ୍ୟଂଶ ସହସ୍ରାଣି ତ୍ରୟୋଦଶେତି; ଦିନେ ଦିନେ ଚ ପ୍ରତିଗୃହଂ ଚେତି । ୯ ।

ସ୍ଥିତ । ଅବଦ୍ୟା ଯଠାରୁ ନିରସ୍ତ ॥ ଏ ବିଶ୍ୱ ସୃଷ୍ଟି ସ୍ଥିତି ନାଶେ । ଯାହାର ଶକତି ପ୍ରକାଶେ ॥ ଆନନ୍ଦମୟ ଯାର ସ୍ଥିତି । ଜ୍ଞାନଏ ବଶ୍ୟର ବୃହନ୍ତି ॥ ସେହି ଅଖଣ୍ଡ ପୂର୍ଣ୍ଣବ୍ରହ୍ମ । ଲୋକ ସେବାର୍ଥେ ଏବେ ଜନ୍ମ ॥ ୫ । ତଦନ୍ତେ ନିର୍ମଳ ଜଳରେ । ସ୍ନାନ ସାରିଲେ ବିଧାନରେ ॥ ଗଙ୍ଗାଦି ତୀର୍ଥେ ସ୍ନାତ କଲେ । ବସନ ଯୁଗଳ ପିନ୍ଧିଲେ ॥ ସନ୍ଧ୍ୟା ଆଚରି ହୋମ ସାରି । ବସିଲେ ଗାୟତ୍ରୀ ସୁମରି । ୬ । ଉଦିତ ସୂର୍ଯ୍ୟେ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ । କରି ଆରମ୍ଭିଲେ ତର୍ପଣ ॥ ନିଜର ଅଂଶ ଦେବଋଷି । ପିତୃଗଣଙ୍କୁ ପୂଜି ତୋଷି ॥ ବ୍ରାହ୍ମଣ କୁଳବୃଦ୍ଧ ଗଣେ । ପ୍ରଣାମ କଲେ ଜଣେ ଜଣେ । ୭ । ଗଳାରେ ମଉକ୍ତିକ ହାର । ଶୃଙ୍ଗେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଅତିଧୀର ॥ ଉତ୍ତମ ବସ୍ତ୍ର ପୃଷ୍ଠେ ଶୋହେ । ଫେଣିରୁ ଦୁଗ୍ଧ ଧାର ବହେ ॥ ଖୁରାରେ ରୁପା ଲାଗିଅଛି । ବାଛୁରି ପଛେ

ମଙ୍ଗଳାନ ସମ୍ପୃଶତ୍ର । ୧୦ । ଅସ୍ମାନଂ ଭୂଷୟ୍ମାମାସ ନରଲୋକବତ୍ଭୂଷଣଂ । ବାସେ ଭର୍ତ୍ତୁର୍ଷଣୈଃ ସ୍ନୀପ୍ରୈଦିବ୍ୟସ୍ତ୍ରାଣାନୁଲେପନୈଃ । ୧୧ । ଅବେ-ଷ୍ୟାକ୍ୟଂ ତଥାଦର୍ଶଂ ଗୋବୃଷଦ୍ଵିଜଦେବତାଃ । କାମାଂଶ୍ଚ ସର୍ବବର୍ଣ୍ଣାନାଂ ପୌରାନ୍ତଃପୁରବାସିନାଂ । ପ୍ରଦାପ୍ୟ ସନ୍ତୁଷ୍ଟଃ କାମୈଃ ପ୍ରତ୍ୟଭାଷ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟ-ନନ୍ଦତ । ୧୨ । ସର୍ବଭୂଷ୍ୟ ଯଥାର୍ଥକଂ ତୋ ବୟାନ ମୃତ୍ୟାମୂଲାନନୁଲେପନୈଃ । ସୁହୃଦଃ ପ୍ରକ୍ଷ୍ୟଦର୍ଶନ ଗୀଷ୍ମଂଭ୍ରମତଃ ସ୍ଵୟଂ । ୧୩ । ତାନ୍ଵୟ୍ତ ଉପାନୀୟ ସ୍ୟନ୍ଦନଂ ପରମାଦ୍ଭୁତଂ । ସୁଗ୍ରୀବାଦ୍ୟୈ ର୍ଦ୍ଦ୍ଵୈପ୍ୟୈ ର୍ଯୁକ୍ତଂ ହଣମ୍ୟ ବହ୍ନି ତୋରଣତଃ । ୧୪ । ଗୃହୀତ୍ଵା ପାଣିନା ପାଣୀ ସାରଥ୍ୟେ ସମଥାରୁହତ୍ । ସତ୍ୟକ୍ୟୁଦ୍ଧବସମ୍ପୃକ୍ତଃ ପୂର୍ବାଦ୍ ମିବ ଭାସ୍କରଃ । ୧୫ । ଈକ୍ଷିତୋଽନ୍ତଃପୁରସ୍ତ୍ରୀଣାଂ ସବ୍ରୀଡପ୍ରେମବୀକ୍ଷିତୈଃ । କୃଚ୍ଛ୍ରାଦ୍ ବିସୃଷ୍ଟୋ ନରଗାତ୍ରାଣାତ୍ ଗୃହାତେ ହରନ୍ ମନଃ । ୧୬ । ସୁଧର୍ମାଖ୍ୟାଂ ସଭାଂ ସର୍ବୈର୍ବୃଷ୍ଣିଭିଃ ପରିବାରିତଃ । ପ୍ରାବିଶଦ୍ ଯନ୍ନିବିଷ୍ଟାନାଂ ନ ସନ୍ତ୍ୟଙ୍ଗ ଷଡୂର୍ମୟଃ । ୧୭ । ତତ୍ରୋପବିଷ୍ଟଃ

ଅସ୍ପୃଷ୍ଟସ୍ପୃଷ୍ଟଃ ସ୍ଵଭୃତ୍ୟଃ ମଙ୍ଗଳାନ କପିଳାପାନ । ୧୦ । ନରଲୋକସ୍ୟ ବଭୂଷରୂପମାସ୍ତାନଂ ସ୍ନାପ୍ୟୈଃ ପୀତାମ୍ବରକୌସ୍ତୁଭାଦଭିଃ । ୧୧ । କାମାନଭିଲଷିତାନର୍ଥାନ୍ । ୧୨ । ବପ୍ରାପାନ୍ ସ୍ଵଗାଦଭିଃ ମ ବନ୍ଧୂନଂ ଚୈଦ୍ୟସ୍ତ୍ରାନ ଦଦର୍ଶତ୍ୟର୍ଥଃ । ଉପାୟଂତ୍କ ଭୋଗାର୍ଥଂ ସଜ୍ଜାହ । ୧୩ । ପାଣୀ କୃତ୍ଵୈକ୍ଷଜ୍ଞୌ ଗୃହୀତ୍ଵା । ୧୫ । ସବ୍ରୀଡପ୍ରେମବୀକ୍ଷିତୈଃ ଈକ୍ଷିତଃ ଖଣଂ ସ୍ଥିତଃ ତାଭିରେବ ବୀକ୍ଷିତୈଃ କୃଚ୍ଛ୍ରାଦ୍ ବିସୃଷ୍ଟୋ ନରଗାଦନ୍ତଃ ଏବଂ ସର୍ବସ୍ଵଭେଦ୍ୟଃ

ତୋଡ଼ାଉଛି ॥ ପଟ୍ଟବସନ ଚର୍ମ ଛନ । ସବୁତେ ଏ ଗାଈ ଏକନ ॥ ସୁବୋଧବନ୍ତ ବସଗଣେ । ଦାନ କରନ୍ତି ଦିନେ ଦିନେ । ୮-୯ । ଗୋ ବିପ୍ର ଦେବତା ଗୁରୁଙ୍କୁ । କୁଳବୃଦ୍ଧ ସର୍ବଭୂତଙ୍କୁ ॥ ପ୍ରଣମି ମାଙ୍ଗଳିକ ଦ୍ରବ୍ୟ । ସ୍ପର୍ଶ କରନ୍ତି ବାସୁଦେବ । ୧୦ । ଏ ନରଲୋକକୁ ଭୂଷଣ । ହୋଇଛି ଯେ ଦେହ ତା ପୁଣ ॥ ଦିବ୍ୟ ବସନ ଲେପ ହାର । ଭୂଷଣେ ମଣ୍ଡିଲେ ଶ୍ରୀଧର । ୧୧ । ତଦନ୍ତେ ଘୃତ ଦରପଣ । ଗୋ ବିପ୍ର ଦେବତା ଦର୍ଶନ ॥ ସାର ନଗର ଅନ୍ତଃପୁର । ବାସିଙ୍କ କୁଳେ ସର୍ବବର ॥ ପ୍ରାର୍ଥନା ଶୁଣି ପୂର୍ଣ୍ଣକଲେ । ଭୃତ୍ୟେ ଯେ ଯାହା ବା ମାଗିଲେ ॥ ତାହା ତାହାଙ୍କୁ ଦେଇ ତୋଷି । ଆପେ ହୋଇଲେ ଅତି ଖୁସି । ୧୨ । ମାଳା ତାମ୍ବୂଳ ଚନ୍ଦନ ଦି । ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ପ୍ରଥମେ ନିବେଦି ॥ ତଦନ୍ତେ ନିଜ ଅମାତ୍ୟଙ୍କୁ । ଅବଶେ ନିଜ ଭାର୍ଯ୍ୟାଙ୍କୁ ॥ ସମର୍ପି ନିଜେ ସର୍ବଶେଷେ । ଗ୍ରହଣ କଲେ ଅତି ତୋଷେ । ୧୩ । ଏକାଳେ ଅତିରମ୍ୟ ରଥ । ସେନ ମିଳିଲା ଅଛି ସୂତ ॥ ସୁଗ୍ରୀବ ଆଦି ଅଶ୍ଵ ଚାରି । ଯୋଚିଛି ଅତି ଯତ୍ନକରି ॥ କୃଷ୍ଣେ ପ୍ରଣମି ନିଜସ୍ଥାନେ । ସାରଥି ବସିଲା ସେ କ୍ଷଣେ । ୧୪ । ତା ଦେଖି କର କରେ ଧରି । ରଥରେ ଚଢ଼ିଲେ ମୁରାରି । ରବିକି ଉଦୟ ଗିରିରେ । ସାତ୍ୟକି ଉଦ୍ଧବ ସଙ୍ଗରେ ।୧୫। ସଲଜ୍ଜ ପ୍ରେମ ଦରଶନେ । ସ୍ତ୍ରୀ ଅନ୍ତଃପୁର ନାରୀଗଣେ ।

ପରମାପନେ ବର୍ତ୍ତବର୍ତ୍ତୌ ସ୍ୱଭ୍ରା କଲୁଳ୍ଳେବସ୍ୱସମ୍ପୁନ୍ । ବୃତୋ ନୃପୈର୍ହୈର୍ଯଦୁଭର୍ଯଦ୍ଭୁତମୋ ଯଥୋତ୍ତୁଦଙ୍କୋ ଦବ ତାଇଳାଗଣୈଃ ।୧୮। ତତ୍ପୋପ-
ମନ୍ତ୍ରିଣେ ରାଜନ୍ ନାନାବାଦ୍ୟରସୈର୍ବିଭୁଂ । ଉପତଷ୍ଠୁର୍ନର୍ତ୍ତାଗ୍ୟୋ ନର୍ତ୍ତକ୍ୟସ୍ତ୍ରାଣ୍ଡବୈଃ ପୃଥକ୍ । ୧୯ । ମୃଦଙ୍ଗବୀଣାମୁରଜବେଣୁତାଳଦରସ୍ୱନୈଃ ।
ନନୃତୁର୍ଜଗୁସ୍ତୁଷ୍ଟୁବୁଃ ସୂତମାଗଧବନ୍ଦିନଃ । ୨୦ । ତତ୍ରାହୁ ର୍ବ୍ରାହ୍ମଣାଃ କେଚିଦାସୀନା ବ୍ରହ୍ମବାଦିନଃ । ପୂର୍ବେଷାଂ ପୁଣ୍ୟଯଶସାଂ ରାଜ୍ଞାଂ ଗ୍ରଥିତାନ୍
କଥାଃ । ୨୧ । ତତ୍ରୈକଃ ପୁରୁଷୋ ରାଜନ୍ନାଗତୋଽପୂର୍ବଦର୍ଶନଃ । ବିଜ୍ଞାପିତୋ ଭଗବତେ ପ୍ରତିହାରୈଃ ପ୍ରବେଶିତଃ । ୨୨ । ସ ନମସ୍କୃତ୍ୟ
କୃଷ୍ଣାୟ ପରେଶାୟ କୃତାଞ୍ଜଲିଃ । ରାଜ୍ଞାମାବେଦୟଦ୍ଦୁଃଖଂ ଜରାସନ୍ଧନିରୋଧଜଂ । ୨୩ । ଯେ ଚ ଦିଗ୍‌ବିଜୟେ ତସ୍ୟ ସନ୍ନତିଂ ନ ଯୟୁର୍ନୃପାଃ ।
ପ୍ରସହ୍ୟ ରୁଦ୍ଧାସ୍ତେନାସନ୍ନୟୁତେ ଦ୍ୱେ ଗିରିବ୍ରଜେ । ୨୪ । ରାଜାନ ଊଚୁଃ । – କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ପ୍ରମେୟାତ୍ମନ୍ ପ୍ରପନ୍ନଭୟଭଞ୍ଜନ । ବୟଂ ତ୍ୱାଂ ଶରଣଂ

ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ ଗର୍ତ୍ତତ୍ୟ ଅନନ୍ତରମେକ ଏବ ସନ୍ ସୁଧର୍ମାଂ ପ୍ରାବିଶତ୍ ଯଲ୍ଲବିଷ୍ଟାନାଂ ଯତ୍ ପ୍ରବିଷ୍ଟାନାଂ ।୧୬। ନୃପୈଃ ବୈର୍ଣ୍ଣିଷ୍ଟ ଶ୍ରେଷ୍ଠୈର୍ଯଦୁଭିର୍ବୃତଃ ।୧୮।
ଉପମନ୍ତ୍ରିଣଃ ପରିହାସକାଃ, ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ ସ୍ୱସ୍ୱସମୁଦାୟୈଃ ।୧୯। ମୃଦଙ୍ଗାଦୟଃ ପ୍ରସିଦ୍ଧାଃ ଦରଃ ଶଙ୍ଖଃ ସୂତାଦୟସ୍ତୁଷ୍ଟୁବୁଃ ।୨୦। ବ୍ରାହ୍ମଣ ବ୍ରହ୍ମ ବେଦ-
ମାହୁଃ ମନ୍ତ୍ରାନ୍ ବ୍ୟାଚକ୍ଷତେତ୍ୟର୍ଥଃ ବାଦିନୋ ବେଦବକ୍ତାରଃ । ୨୧-୨୩ । ଗିରିବ୍ରଜେ ତଦ୍ଦୁର୍ଗେ ଯେ ରୁଦ୍ଧା ଆସନ୍ ତେଷାଂ ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ-

---

ମହାଦେବ ପଦ୍ମନାଭ ହରି । ନଗରୁ ବାହାରିଲେ ହରି ।୧୬। ସକଳ ଯାଦବେ ବେଷ୍ଟିତ । ସୁଧର୍ମା ନାମେ ଯେ ବିଖ୍ୟାତ । କାମ କ୍ରୋଧାଦି ରିପୁଙ୍କର ।
ପ୍ରବେଶ ନାହିଁ ଯେଉଁଠାର । କୃଷ୍ଣ ସେ ସଭାରେ ମିଳିଲେ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଆସନେ ବସିଲେ । ୧୭ । ଜନ ତେଜରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ । ମଣ୍ଡି ଶୋଭୁଛନ୍ତି
ମହାକାଶ । ଯଦୁବୀରଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ହରି । ତାରକା ମଧ୍ୟେ ଚନ୍ଦ୍ରପରି । ଦଶିଲେ ଅତି ମନୋହର । ମିଳିଲେ ବନ୍ଧୁବର୍ଗଗଣ । ୧୮ । ତୋଷିଲେ ନାନା
ବାଦ୍ୟ ରସେ । ନଟ ଅପ୍ସରା ଅତି ତୋଷେ । ନର୍ତ୍ତକୀମାନଙ୍କ ତାଣ୍ଡବ । ନର୍ତ୍ତନ୍ତି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭାବେ । ୧୯ । ସୂତ ମାଗଧ ବନ୍ଦୀଗଣେ । ମୃଦଙ୍ଗ
ବୀଣା ବେଣୁସ୍ୱନେ । ପଖୋଜ ଶଙ୍ଖ ତାଳ ଧରି । ଗୀତ ଗାଇଲେ ନୃତ୍ୟ କରି । ୨୦ । ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞ କେତେକ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ପୂର୍ବ ନୃପଙ୍କ ଯଶଗୁଣ ।
ବର୍ଣ୍ଣନା କରନ୍ତି କଥାରେ । ବସି ସେ ସୁଧର୍ମା ସଭାରେ । ୨୧ । ଅତି ସୁନ୍ଦର ଏକ ନର । ମିଳିଲା ଆସି ସେହିଠାର । କୃଷ୍ଣେ ଜଣାଇ ଦ୍ୱାରପାଳ ।
ଶୀଘ୍ରେ ତାକୁ କଲା ମେଳ । ୨୨ । ପରମେଶ୍ୱର କୃଷ୍ଣ ପାଦେ । ପ୍ରଣାମ କରି ସେ ବିଷାଦେ । ଜଣାଏ ଜରାସନ୍ଧ ନୃପ । ନୃପଙ୍କୁ ବାନ୍ଧି ଦିଏ ଦୁଃଖ
। ୨୩ । ତାହାର ଦିଗ୍‌ବିଜୟ କାଳେ । ନମିଲେ ନାହିଁ ଯେ ଭୂପାଳେ । ଏମନ୍ତ ଦ୍ୱି ଅୟୁତ ନୃପେ । ବନ୍ଧ କରନ୍ତି ଆଣି କୋପେ । ୨୪ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଯାମୋ ଭବସ୍ତାଃ ପୃଥଗ୍ଧିୟଃ । ୨୫ । ଲୋକୋ ବିକର୍ମନିରତଃ କୁଶଲେ ପ୍ରମତ୍ତଃ କର୍ମଣ୍ୟୟଂ ତ୍ୱଦୁଦିତେ ଭବଦର୍ଚ୍ଚନେ ସ୍ୱେ । ଯସ୍ତାବଦସ୍ୟ ବଲବାନିହ ଜୀବିତାଶାଂ ସଦ୍ୟଶ୍ଛିନତ୍ତ୍ୟନିମିଷାୟ ନମୋଽସ୍ତୁ ତସ୍ମୈ । ୨୬ । ଲୋକେ ଭବ ନ ଜଗଦୀଶ ବିଲଜ୍ଜିତାଃ ସ୍ମ ଯଦଗ୍ରଣାସ୍ତୁ ଜଲଜନ୍ତୁ-ଶାସ୍ତୁ ଗୃହ୍ୟଃ । କ୍ଷିପ୍ରଂ ଭୁବି ପ୍ରମତଃ ପାଦ ନ ଦେବମୀଶ କସ୍ମାଜ୍ଜନାଃ ସ୍ୱକ୍ଷେମୁଷ୍ଟ ଭନ ଦେହ । ୨୭ । ସ୍ୱ ପ୍ରାପ୍ତିତଂ ନୃପକୃତଂ ସବଭନ୍ଧୀଷ ଶାସ୍ତ-

---

ମାଦେବଦ୍ୱରଦ୍ୟାନ୍ୱିସ୍ତଃ । ୨୪ । କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣେତ ଷଟ୍ଶ୍ଳୋକୀ ଗଜ୍ଞଂ କଲ୍ପୟି । ତତପ୍ରଥମେନ ଶରଣାଗତନ୍ତଂ କଦର୍ଯ୍ୟସ୍ୱାକାଦୋ ଦ୍ୱାଦ୍ୟଂ ପ୍ରାର୍ଥୟ-ମିତ । ୨୫ । ପୃଥଗ୍ଦର୍ଶିନୋ ଲୋକସ୍ୟ ଭବଭୟଂ ବଦ୍ଧୁଣ୍ଡନ୍ତୋ କେମନ୍ତ ଲୋକ ଇତ । ବିକର୍ମ ନିଷିଦ୍ଧଂ ଡାମ୍ୟଂ କର୍ମତ ତନ୍ନିରତଃ ଭବତଃ ସ୍ୱେ କୁଶଲେ ଧର୍ମେ ଭବଦର୍ଚ୍ଚନେ ତ୍ୱୟା ଉଦିତେ ଉକ୍ତେ ପ୍ରମତ୍ତେ ସାମାନ୍ୟତସ୍ତ ଗୀତାସୁ ସଳ୍ଭବେଷ ଯଦଗ୍ନାସି ଯଜ୍ଜୁହୋଷି ଦଦାସି ଯତ୍ । ଯତ୍ତପସ୍ୟସି କୌନ୍ତେୟ ତତ୍କୁରୁଷ୍ୱ ମଦର୍ପଣମିତ । ଯ ମତ୍ତୋଽନବନ୍ଧତୋ ସାବଦସ୍ୟ ଲୋକସ୍ୟାବଦେବାସ୍ୟ ଲୋକସ୍ୟ ନା ସଦେଶ ଜୀବତାଶା-ଛିନତ୍ତି ତସ୍ମୈ ତୁଭ୍ୟଂ ଅନିମିଷାୟ କାଳାତ୍ମନେ ନମ ଇତ । ୨୬ । ସେନ୍ଦ୍ରଂ ଲୋକସ୍ୟ ଗତଃ ଜଗୃତନ୍ତୁ ଜ୍ଞାନ୍ତ୍ରା ଅତୋଽସ୍ମାକଂ ଭୂତ ଏତଦ୍ଭୟ-ମାପଲମିତ୍ୟାସ୍ତେଽର୍ଯ୍ୟେଣାହୁର୍ଲୋକ ଇତ । ହେ ଈଶ ଜଗତ୍ ଭନ ଈଶ୍ୱରଃ, ଭୃତି ଯଦଙ୍ଗଣାର୍ଥନେବଗୁଣର୍ଷ୍ୟେପି ତେଦଷ୍ଟାକଂ ଦୁଃଖଂ ସ୍ୱାତ୍ତ ତର୍ହି ତ-ମନ୍ୟଃ କଶ୍ଚିତ୍ କର୍ତ୍ତାଚ୍ଛାଦ ସ୍ୱବାଧାମପି ଲଙ୍ଘୟିତ । କସ୍ମା ତୁଷ୍ମାଽଽଯତ୍ନାଣୋଽପି ଜନଃ ସ୍ୱକର୍ମତଂ ଦୁଃଖଂ ପ୍ରାପ୍ନୋତ୍ୟେବେତ ନ ବିଦ୍ମଃ । ନ ତେ ଦୁରନ୍ତ୍ୟମପି ଯୁକ୍ତମିତ ଭାବଃ । ୨୭ । କିଂ ଦୁଃଖଂ ତଦାହୁଃ ସ୍ୱପ୍ନାୟିତମିତ । ସ୍ୱ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତଂ ନୃପତ୍ୱଂ ନୃପୋଚିତ ସୁଖଂ, ଯତଃ ପରତନ୍ତ୍ରଂ ଶଶ୍ୱ-

---

ଜ୍ଞାନଭୂତଃ ।—ଅମିତ ଶକ୍ତିଶାଳ ହର । ଶରଣ ଦୁଃଖ ପାଶ ହର । ପର ଆପଣା ବୁଦ୍ଧି ବହ୍ନ । ଅମ୍ଭେ ସଂସାରୁ ଭୟପାଇ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମାଗୁଛୁ ଶରଣ । ଅମ୍ଭଙ୍କୁ କର ହେ ତାରଣ । ୨୫ । କାମ୍ୟ କର୍ମରେ ମାତ ନର । ତୁମ୍ଭ କହିବା ଧରମ୍ଭାର । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପୂଜା ନ କରଇ । ନିଜ ମଙ୍ଗଳ ନ ଦେଖଇ । ତୁମ୍ଭ ବଳିଷ୍ଠ କାଳରୂପେ । ନରକାମନା ନାଶି ଦର୍ପେ । ଗୃହାନ୍ତେ ହରୁ ଏ ଜୀବନ । ହେ କାଳଦେବ ତୋତେ ନମଃ । ୨୬ । ସାଧୁ ରକ୍ଷଣେ ଦୁଷ୍ଟନାଶେ । ତୋ ଅବତାର କୃଷ୍ଣଅଂଶେ । ଅମ୍ଭେ-ତ ଭକତ ତୋହର । ହେ ଜଗଦୀଶ ରକ୍ଷାକର । ତୁ ଦେବ ଶାସକ ଗୋସାଇଁ ତୋ ଆଜ୍ଞା ନ ମାନ କ କେହ । ଅମ୍ଭଙ୍କୁ ଏ ପୀଡା ଦଅଇ । କସ୍ମା ସ୍ୱକର୍ମ ବଶ ହୋଇ । ଅମ୍ଭେ ଭୋଗୁଛୁଁ ଏ ଯାତନା । ନ ବୁଝି କରୁଛୁଁ ଭାବନା । ୨୭ । କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀନ ନୃପପଣ । ଅଟଇ ସ୍ୱପନ ସମାନ । ଭୟେ ସର୍ବଦା ମୃତ ଦେହେ । ଏ ରାଜ୍ୟଭାର ବହୁଁ ମୋହେ । ବିଷ୍ଣୁ ଭୁଲେ

ସ୍ୱେନ ମୃତକେନ ଧ୍ରୁବଂ ବଦ୍ଧାମଃ । ଦୃଢ଼ା ତ୍ୱଦାସ୍ୱନଂ ସୁଖଂ ତ୍ୱଦେନାଦ୍ପଲଭ୍ୟଂ କ୍ଲ ଚ୍ୟୋମଦ୍ଧେଃଦ୍ଭିକ୍ଷେପଣାତ୍ରୁବ ମାସ୍ୟେସ୍ୱେଦ୍ଧ ।୨୮। ଦନ୍ତୋ ଭବାନ୍ ପ୍ରଣତ-ଶୋକହବର୍ଘ୍ରି ସୁତ୍ରୋ ବଦ୍ଧାନ୍ ବଯ୍ୟଂସ୍ୱ ମଗଧାହ୍ୱୟକର୍ମପାଶାତ୍ । ଯୋ ଭୂଭୃକୋଽଯୁତମତଙ୍ଗଜବୀର୍ଯ୍ୟମେକୋ ବଭ୍ରନ୍ଦ୍ରୁରୋଧ ଭବନେ ମୃଗରାଡ଼ିବାଖ୍ୟଃ । ୨୯ । ଯୋ ବୈ ତ୍ୱଦ୍ଧା ଦ୍ୱିନବକୃତ୍ୱ ଉଦାତ୍ତଚକ୍ରେ ଭଗ୍ନୋ ମୃଧେ ଖଲୁ ଭବନ୍ତମନନ୍ତବୀର୍ଯ୍ୟଂ । ଜିତ୍ୱା ନୃଲୋକନିରତଂ ସକୃଦୂଢ଼ଦର୍ପୋ ଯୁଷ୍ମତ୍ପ୍ରଜା ରୁଜତି ନୋଽଜିତ ତଦ୍ଵିଧେହି । ୩୦ । ଦୂତ ଉବାଚ ।···ଇତି ମାଗଧସଂରୁଦ୍ଧା ଭବଦ୍ଦର୍ଶନକାଂକ୍ଷିଣଃ । ପ୍ରପନ୍ନାଃ ପାଦମୂଳଂ ତେ ଦୀନାନାଂ ଶଂ ବିଧୀୟତାଂ । ୩୧ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ରାଜଦୂତେ ବ୍ରୁବତ୍ୟେବଂ ଦେବର୍ଷିଃ ପରମଦ୍ୟୁତିଃ । ବିଭ୍ରତ୍ ପିଙ୍ଗଜଟାଭାରଂ ପ୍ରାଦୁରାସୀତ୍

ସାଧ୍ୟଂ, କିନ୍ତୁ ସମ୍ପ୍ରତି ଶଶ୍ୱଦୟଂ ଯସ୍ମିନ୍ ତେନ ମୃତକତୁଲ୍ୟେନ ଶରୀରେଣ ଧ୍ରୁବଂ ପୁତ୍ରଦାରାଦିଚିନ୍ତାଂ କେବଲଂ ବହାମ ଅହୋ କଷ୍ଟଂ ନଃ ପେ ବସୃମିତି ପୂର୍ବମେବ ନଷ୍ଟାନ୍ନାଃ ଦନ୍ତ୍ରପ୍ରାମେବ ନାଶିତା ଇତ୍ୟାହୁଃ ତଦ୍ଦେଃତ । ତ୍ୱତ୍ ଦୃତ୍ତୋ ପଦମାଦ୍ଧେ କିଂଷ୍ଟାମେ ର୍ଲଭ୍ୟମାମ୍ନା ସ୍ୱତଃ ସିଦ୍ଧଂ ସୁଖ-ଚକିତ୍ୱା କ୍ଲିଶ୍ୟାମ ଇତି । ୨୮ । ତ୍ୱନ୍ନାମ୍ନାକୃତଂ କର୍ମବନ୍ଧଂ ତ୍ୱମେବ ନିବର୍ତ୍ତୟେତି ପ୍ରାର୍ଥୟନ୍ତେ ତନ୍ନ ଇତି । ବଯ୍ୟଂସ୍ୱ ବିମୋଚୟ । ମଗଧୋ ଜରା-ସନ୍ଧ ତତ୍ସଞ୍ଜ୍ଞକାତ୍ କର୍ମପାଶାତ୍ । ଭବତି ରେବ ବିକ୍ରମ୍ୟ ତତୋ ନିର୍ଗମ୍ୟ ତାମିତି ବେଦେତ ଅତ୍ର ଯ ଇତି । ଯ ଏକ ଏବାୟୁତମତଙ୍ଗଜାନାଂ ବୀର୍ଯ୍ୟ ବିଭ୍ରନ୍ନୃନ୍ ସ୍ୱଭବନେ ଭୂଭୃକୋଽସ୍ମାନ୍ ରୁରୋଧ ସିଂହୋ ମେଷୀନିବ । ୨୯ । କିଞ୍ଚ ଯସ୍ତୁଦାସ୍ୟା ବୟମିତ୍ୟସ୍ମାନ୍ ଅଧିକଂ ବାଧତେ ଇତ୍ୟାହୁଃ ଯୋ ବା ଇତି । ହେ ଉଦାତ୍ତ ଚକ୍ର ଉଦ୍ୟତ ସୁଦର୍ଶନ ଯୋ ବୈ ଦ୍ୱିନବକୃତ୍ୱୋଽଷ୍ଟାଦଶବାରାନ୍ ତ୍ୱୟାପହ ମୃଧେ ବର୍ତ୍ତମାନେ ତବ ସପ୍ତଦଶକୃତ୍ୱ-ସ୍ତ୍ୱୟା ଖଲୁ ଭଗ୍ନଃ ପରାଜିତଃ ପଶ୍ଚାଦନନ୍ତବୀର୍ଯ୍ୟମପି ନୃଲୋକେ ନିରତଂ ନରଶରୀରବନେଦଂ ଭବନ୍ତଂ ସକୃତ୍ ଜିତ୍ୱା ଉଢ଼ଦର୍ପଃ ପ୍ରାପ୍ତଗର୍ବୋ

ତୁମ୍ଭ ଚରଣରୁ । ଯେ ସୁଖ ମିଳଇ ତହିଁରୁ ॥ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ଅମ୍ଭେମାନେ । କଷ୍ଟ ଭୋଗୁଛୁଁ ଘଟପଣେ ॥ ତୋହର ମାୟାରେ ପଡ଼ିଛୁଁ । ତାଙ୍କର ସୁଖ ନ ବୁଝୁଛୁଁ । ୨୮। ତୋ ପାଦ ଦେବା ଶୋକହରେ । ଜରାସନ୍ଧ କର୍ମ ପାଶରେ ॥ ଅମ୍ଭେ ଅଛୁ ବନ୍ଧ ମୁକ୍ତ କର । ଏ ଜରାସନ୍ଧ ନରେଶ୍ୱର ॥ ଅୟୁତେ ହସ୍ତିବଳ ବହ । ମେଣ୍ଢାଙ୍କୁ ସିଂହ ସମ ଏହ ॥ ଘେର ରଖିଛି ନେଇକର । ଏକାକୀ ଏତେ ନୃପେ ଧର । ୨୯। ଅଠରବାର ଉଦ୍ୟମରେ । ହେ ଚକ୍ର-ଧର ତୋ ହସ୍ତରେ ॥ ସତରବାର ସେ ହାରିଲା । ବାରେ ସେ ତୋତେ ଜୟକଲା ॥ ନରଲୋକରେ ସିନା ଜନ୍ମ । ତୋହର ବଳତ ଅସୀମ ॥ ତୋତେ ଜଣନ୍ତେ ଦେବେହେ । ତୋ ପ୍ରଜା ଅମ୍ଭଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡଇ ॥ ଯାହା ବିଚାର ଏବେ କର । କ୍ଷଣ ହେଲେ ଗୁରୁତର । ୩୦ । ଦୂତ ଉବାଚ ।...

ଯଥାରବଃ । ୩୨ । ତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଭଗବାନ୍ କୃଷ୍ଣଃ ସର୍ବଲୋକେଶ୍ୱରେଶ୍ୱରଃ । ବବନ୍ଦ ଉତ୍ଥିତଃ ଶୀର୍ଷ୍ଣା ସସଦସ୍ୟଃ ସାନୁଗୋ ନୃପ । ୩୩ । ସଭାଜୟିତ୍ୱା ବିଧିବତ୍ କୃତାସନପରିଗ୍ରହଂ । ବଭାଷେ ସୂନୃତୈର୍ବାକ୍ୟୈଃ ଶ୍ରଦ୍ଧୟା ତର୍ପୟନ୍ ମୁନିଂ । ୩୪ । ଅପିସ୍ୱିଦଦ୍ୟ ଲୋକାନାଂ ତ୍ରୟାଣାମକୁତୋ ଭୟଂ । ନନୁ ଭୂୟାନ୍ ଭଗବତୋ ଲୋକାନ୍ ପର୍ଯ୍ୟଟତୋ ଗୁଣଃ । ୩୫ । ନହି ତେଽବିଦିତଂ କିଞ୍ଚିଲ୍ଲୋକେଷ୍ୱୀଶ୍ୱରକର୍ତ୍ତୃଷୁ । ଅଥ ପୃଚ୍ଛାମହେ ଯୁଷ୍ମାନ୍ ପାଣ୍ଡବାନାଂ ଚିକୀର୍ଷିତଂ । ଶ୍ରୀ ନାରଦ ଉବାଚ—ଦୃଷ୍ଟା ମୟା ତେ ବହୁଶୋ ଦୁରତ୍ୟୟା ମାୟା ବିଭୋ ବିଶ୍ୱସୃଜଶ୍ଚ ମାୟିନଃ । ଭୂତେଷୁ ଭୂମଂଶ୍ଚରତଃ ସ୍ୱଶକ୍ତିଭିର୍ବହ୍ନେରିବ ଚ୍ଛନ୍ନରୁଚୋ ନ ମେଽଦ୍ଭୁତଂ । ୩୬ । ତବେହିତଂ କୋଽର୍ହତି ସାଧୁ ବେଦିତୁଂ ସ୍ୱମାୟୟେଦଂ ସୃଜତୋ ନିୟଚ୍ଛତଃ । ଯଦ୍ବିଦ୍ୟ-

ମାନ୍ତ୍ୟୂହ ପ୍ରଜା ନୋ ଭୁଜନ୍ତି ପୀଡ୍ୟମାନା । ତତ୍ର ତବ ଯଦ୍ଭୁତଂ ତଦ୍ ଦେହାର୍ଥ୍ୟାର୍ଥ୍ୟଃ । ୩୦ । ଦୃଢ଼ଅନ୍ଧ ଇତାତ । ୩୧-୩୪ । ଭୂୟାନ୍ ମହାନ୍ ଗୁଣୋ-ଲବ୍ଧେଃୟମସ୍ମାକଂ ଯତ୍ ସର୍ବଲୋକବୃତ୍ତାନ୍ତଜ୍ଞାନମିତି । ୩୫ । ଈଶ୍ୱରଃ କର୍ତ୍ତା ତେଷାଂ ତେଷୁ । ୩୬ । ଏବମନ୍ତର୍ଯ୍ୟୁଦେବ ସର୍ବଜ୍ଞେନ ଜଗଦନ୍ତ ବଧାର୍ଥମେବ ପାଣ୍ଡବଚିକୀର୍ଷିତଂ ପୃଷ୍ଟୋ ନାରଦୋ ମାୟେୟମିତି ଜ୍ଞାତ୍ୱା ଦୃଷ୍ଟା ଇତି ବିଭୋଃ । ବିଶ୍ୱସୃଜଶ୍ଚ ବ୍ରହ୍ମଣୋଽପି ମାୟିନୋ ମୋହକସ୍ୟ ତେ ସ୍ୱଶକ୍ତିଭିର୍ବିଦ୍ୟାଦିଭିଃ ଭୂତେଷୁ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମିତୟା ଚରତୋ ବର୍ତ୍ତମାନସ୍ୟ । ଯଦାହଂ ଭୂତେଷୁ ବର୍ତ୍ତେ ତର୍ହି ଭୂତାଃ କ୍ୱମିତି ମାଂ ନ ପଶ୍ୟନ୍ତୀତି ତତ୍ରାହ ବହ୍ନେରିବ ଛନ୍ନରୁଚ ଇତି । ସ୍ୱଶକ୍ତିଭିରେବ ଛନ୍ନା ରୁକ୍ ପ୍ରକାଶୋ ଯସ୍ୟ ତସ୍ୟ ଅତସ୍ତବେଦଂ ପ୍ରଶ୍ନାଦି ନ ମେଽଦ୍ଭୁତଂ । ୩୬ । ଇଦଂ

ଜଗଦ୍ବନ୍ଧରେ ବନ୍ଦୀ ନୃପେ । ତୁମ୍ଭର ଦର୍ଶନ ଅଭିଳଷେ ॥ ଶରଣ ଗଲେ ତୁମ୍ଭପାଦେ । ଦୁଃଖିଙ୍କ ସୁଖ ଚନ୍ଦ୍ରହ୍ରଦେ । ୩୧ । ଏହା ଜଣାନ୍ତେ ସଙ୍କଦୂତ । ନାରଦ ହେଲେ ଉପଗତ ॥ ପିଙ୍ଗଳ ଜଟାଭର ସାଜେ । ତେଜେର ଅଧିକେ ଗଜେ । ୩୨ । ସକଳ ଲୋକେଶ୍ୱରେଶ୍ୱର । କୃଷ୍ଣ ତାହାଙ୍କ ଅନ୍ତରେ ॥ ସବୁ ସଦସ୍ୟଗଣ ଯେତେ । ଉଠିଲେ ମୁନିଙ୍କୁ ଦେଖନ୍ତେ ॥ ପ୍ରଣମି ପୂଜା ବିଧାନରେ । ଆସନେ ବସାଇଲେ ପରେ । ସ୍ତବାରେ ମୁନିଙ୍କ ତୋଷିଲେ । କୃଷ୍ଣ ମଧୁରେ ବୋଲିଲେ । ୩୩-୩୪ । ମୁନି ଦେଖିଲ ତିନିଲୋକେ । ନିର୍ଭୟେ ଅଛନ୍ତି ତ ଲୋକେ ॥ ବିପୁରେ କରୁଛ ଭ୍ରମଣ । ଏହା ତୁମ୍ଭର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗୁଣ । ୩୫ । ଈଶ୍ୱର ଗୁଳତ ସଦାରେ । ଅଜଣା କିବା ତୁମ୍ଭଠାରେ ॥ ଏଣୁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପଚାରୁଛି । ପାଣ୍ଡବେ କିପ କରୁଛନ୍ତି । ୩୬ । ଶ୍ରୀ ନାରଦ ଉବାଚ । ମହାମହିମ ସର୍ବଭୂତେ । ନିଜ ଶକ୍ତିରେ ଭ୍ରମୁ ନିତ୍ୟେ ॥ ବିଶ୍ୱ ସୃଜନ୍ତୁଁ ମାୟାଧର । ତୋ ମାୟା ଅତି ଅଗୋଚର ॥ ସେ ମାୟା ବହୁ ଦେଖିଥାରେ । ପ୍ରକାଶ ଦେଖେଁ ମୁଁ ସଦାରେ ॥ ତେଜେ ଅଚ୍ଛନ୍ନ ବହ୍ନିପରି । ଗୋଚର ନୋହୁ ତୁ କାହାର ॥ ତୁ ଯାହା ପଚାରୁଛୁ

ଜ୍ଞାନାତ୍ମତଯ୍ୟାବଭାସତେ ତସ୍ମୈ ନମସ୍ତେ ସ୍ୱଲକ୍ଷଣାତ୍ମନେ । ୩୮ । ଜୀବସ୍ୟ ଯଃ ସଂସରତୋ ବିମୋକ୍ଷଣଂ ନ ଜାନତୋଽନର୍ଥବହାଚ୍ଛରୀରତଃ । ଲୀଳାବତାରୈଃ ସ୍ୱଯଶଃ ପ୍ରଦୀପକଂ ପ୍ରାଜ୍ୱାଲୟତ୍ତ୍ୱା ତମହଂ ପ୍ରପଦ୍ୟେ । ୩୯ । ଅଥାପ୍ୟାଶ୍ରାବୟେ ବ୍ରହ୍ମ ନରଲୋକବିଡମ୍ବନଂ । ରାଜ୍ଞଃ ପୈତୃଷ୍ୱସ୍ରେୟସ୍ୟ ଭକ୍ତସ୍ୟ ଚ ଚିକୀର୍ଷିତଂ । ୪୦ । ଯକ୍ଷ୍ୟତି ତ୍ୱାଂ ମଖେନ୍ଦ୍ରେଣ ରାଜସୂୟେନ ପାଣ୍ଡବଃ । ପାରମେଷ୍ଠ୍ୟକାମୋ ନୃପତିସ୍ତଦ୍‌ଭବାନନୁମୋଦତାଂ । ୪୧ । ତସ୍ମିନ୍ ଦେବ କ୍ରତୁବରେ ଭବନ୍ତଂ ବୈ ସୁରାଦୟଃ । ଦିଦୃକ୍ଷବଃ ସମେଷ୍ୟନ୍ତି ରାଜାନଶ୍ଚ ଯଶସ୍ୱିନଃ । ୪୨ । ଶ୍ରବଣାତ୍ କୀର୍ତ୍ତନାଦ୍ଧ୍ୟାନାତ୍ ପୂୟନ୍ତେଽନ୍ତେ-

ଜଗତ୍, କଥଂ ଭୂତଂ । ଅସଦେବ ଯତ୍ ତବ ମାୟୟା ବିଦ୍ୟାମାନାତ୍ମତଯ୍ୟା ଅବଭାସତେ ତଦ୍ଜଗତ୍ ସୃଜତଃ । କିନ୍ତୁ କେବଳମେବ ଭୂତ୍ୟଂ ନମନମେବ ଶକ୍ୟମିତ୍ୟାହ ତସ୍ମୈ ନମ ଇତି । କୁତଃ ସ୍ୱେନ ରୂପେଣ ସର୍ବତୋ ବିଲକ୍ଷଣାତ୍ମନେ ଇତ୍ୟନ୍ତର୍ଯାମିତ୍ୱେଽପ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୮ । ନନ ଏବଂ ଭୂତସ୍ୟ କିଂ ମୟା ଚେଷ୍ଟିତୈରିତ୍ୟତଆହ ଜୀବସ୍ୟେତି । ଅବିଦ୍ୟା ତମସା ବୃତତ୍ୱେନ ଅନର୍ଥପ୍ରାପକାତ୍ ଶରୀରାତ୍ ସଂସରତଃ । ତେନୈବ ତମସା ତତ୍ମାଚ୍ଛରୀରାତ୍ ବିମୋକ୍ଷୋପାୟଂ ଅଜାନତଃ । ପ୍ରଜ୍ୱାଲୟତ୍ ପ୍ରଦୀପିତବାନ୍ । ତଂ ତ୍ୱା ତ୍ୱାଂ । ଯଶଃଶ୍ରବଣାଦିଭିର୍ଜୀବସ୍ୟ ମୋକ୍ଷାଥମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୯ । ତଥାପି ଶ୍ରାବୟେ ଶ୍ରାବୟିଷ୍ୟାମି । ନରଲୋକବିଡମ୍ବନଂ ବ୍ରହ୍ମ ତ୍ୱାଂ । ବ୍ରହ୍ମନ୍ନିତିପାଠେଽପି ହେ ବ୍ରହ୍ମନ୍ ପରମାତ୍ମନ୍ ନରଲୋକାନୁକାରଣଂ ତ୍ୱାଂ ଶ୍ରାବୟ-ଯୀତି ଶ୍ରାବୟେ ଶ୍ରାବୟିଷ୍ୟାମି । ୪୦-୪୧ । ନନ୍ୱନୈବାନୁମୋଦନଂ କାର୍ଯ୍ୟଂ କିନ୍ତୁ ତତ୍ରାଗନ୍ତବ୍ୟମିତ୍ୟାଶୟେନାହ ତସ୍ମିନ୍ନିତି । ୪୨ । ତତ୍ରାଗତାଶ୍ଚ ସର୍ବେ

ମୋତେ । ଅଭୂତ ନୁହେ ଏ ବସ୍ତୁରେ । ୩୭ । ନିଜମାୟାରେ ଏ ଜଗତ । ସୃଜ ନାଶନ୍ତୁ ନିତ୍ୟ ନିତ୍ୟ । ତୋ ଚେଷ୍ଟା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ । ଏ ଜାଣିବ ଏ ସଂସାରେ । ଅସତ ହେଲେହେଁ ଜଗତ । ମାୟାରେ ଲାଗେ ସତ୍ୟମତ । ତେଣୁ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ବୁଦ୍ଧ । ନମସ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ଭବତ୍ରାହ୍ୟ । ୩୮ । ଅନର୍ଥମୟ ଏ ଶରୀର । ଜନମି ମରେ ବାରମ୍ବାର । ଏ ଦେହ ବନ୍ଧନୁଁ ମୁକତି । ଲଭିବା ଜୀବେ ନ ବୁଝନ୍ତି । ତୁମ୍ଭ ଲୀଳାରେ ଅବତରି । ଯଶ ପ୍ରଦୀପ ଜାଳି ହୃଦେ । ତାଙ୍କ ଦେଖାଅ ମୁକ୍ତିପଥ । ତୁମ୍ଭ ଶରଣ ମୋର ନିତ୍ୟ । ୩୯ । ହେ ବ୍ରହ୍ମ ନର ବ୍ୟବହାର—ବିଧାନେ କହେଁ ଶୁଣ ଗିର । ପିଉସୀ ପୁଅ ଯୁଧିଷ୍ଠିର । ରାଜାର ଯାହା ଅଛି ବିଚାର । ୪୦ । ପ୍ରଧାନ ଯାଗ ରାଜସୂୟେ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପୂଜିବେ ସେ ସ୍ନେହେ । ହୋଇବେ ଇନ୍ଦ୍ରର ସମାନ । କର ହେ ତା ଅନୁମୋଦନ । ୪୧ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେଖିବା ଆଶାରେ । ଦେବେ ମିଳିବେ ସେ ଯଜ୍ଞରେ । ଆବର ଯଶସ୍ୱୀ ନୃପତି । ଯେତେ ଥିବେ ଯଜ୍ଞ ଜାତି । ୪୨ । ତୋ ଗୁଣ ଶୁଣି ଗାଇ ଧ୍ୟାନ୍ତି । ଚଣ୍ଡାଳ ପବିତ୍ର ହୁଅନ୍ତି । ହେ ଈଶ ତୁମ୍ଭେ ବ୍ରହ୍ମମୟ । ଯେବା ଛୁଇଁବେ

ଜସାତ୍ୱିନଃ । ତବ ବ୍ରହ୍ମମଯ୍ୟୋଶ କ୍ରମୁଚେଷ୍ଟାଭ୍ରମର୍ଶିନଃ । ୪୩ । ଯସ୍ୟାମଳଂ ଦିବ ଯଶଃ ପ୍ରଥିତଂ ରସାୟାଂ ଭୂମୌ ଚ ତେ ଭୁବନମଙ୍ଗଳ ଦିଗ୍‌ବିତାନଂ । ମନ୍ଦାକିନୀତି ଦିବି ଭୋଗବତୀତି ଚାଧୋ ଗଙ୍ଗେତି ଚେହ ଚରଣାମ୍ବୁ ପୁନାତି ବିଶ୍ୱଂ । ୪୪ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ଇତ୍ୟୁଦ୍ଧବେନାତ୍ୟନୁରକ୍ତଚେତସା ପୃଷ୍ଟୋ ଜଗତ୍କ୍ରୀଡନକଃ ସ୍ୱଶକ୍ତିଭିଃ । ଗୃହୀତମୂର୍ତ୍ତିତ୍ରୟ ଈଶ୍ୱରେଶ୍ୱରୋ ଜଗାଦ ସପ୍ରେମମନୋହରସ୍ମିତଃ ।

ପକ୍ଷେଷୁ ଗୃହ୍ଣନ୍ତୁ କରୀଷ୍ୟତ୍ସୁ । ବାଚଃ ପେଶୈଃ ସ୍ମୟନ୍ ଭୃତ୍ୟମୁଦ୍ଧବଂ ପ୍ରାହ କେଶବଃ । ୪୫ । ଶ୍ରୀ ଭଗବାନୁବାଚ ।—ତ୍ୱଂ ହି ନଃ ପରମଂ ଚକ୍ଷୁଃ ସୁହୃନ୍ମନ୍ତ୍ରାର୍ଥତତ୍ତ୍ୱବିତ୍ । ଅଥାତ୍ର ବ୍ରୂହ୍ୟନୁଷ୍ଠେୟଂ ଶ୍ରଦ୍ଧଧ୍ମଃ କରବାମ ତତ୍ । ୪୬ । ଇତ୍ୟୁପାମନ୍ତ୍ରିତୋ ଭର୍ତ୍ତ୍ରା ସର୍ବଜ୍ଞେନାପି ମୁଗ୍ଧବତ୍ । ନିଦେଶଂ ଶିରସାଧାୟ ଉଦ୍ଧବଃ ପ୍ରତ୍ୟଭାଷତ ।୪୭। ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଭଗବତ୍

ଦ୍ଧର୍ଷନାଦନା ପୂତା ଭବଷ୍ୟନ୍ତୀତ୍ୟାହ ଶ୍ରବଣାଦୟ । ଅନ୍ତେବସାୟିନଃ ଶ୍ୱପଚ୍ ଅପି । ବ୍ରହ୍ମମୟସ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମଘନମୂର୍ତ୍ତେଃ । ଈଷା ତ ଅଭିମର୍ଶଃ ଦର୍ଶନ ଛତୌ ଭବେୟତେ ଯେଷାଂ ତେ । ୪୩ । କୈମୁତ୍ୟମତଣସ୍ପେନାହ ଯସ୍ୟେତି । ହେ ଭୁବନାନାଂ ମଙ୍ଗଳରୂପ ଦିବ ପାତାଳେ ଭୂମୌ ଚ ପ୍ରଥିତଂ ଯସ୍ୟ ଯଶୋ ବିଶ୍ୱଂ ପୁନାତି । କଥଂ ପ୍ରଥିତଂ ଦିଗ୍‌ବିତାନଂ ଦିଗ୍ମଣ୍ଡଳାନାଂ ବିତାନବଦଳଂକରଣଂ ତଥା ଚରଣାମ୍ବୁ ଚ ପ୍ରଥିତଂ ପୁନାତି । କଥଂ ତତ୍ ପ୍ରଥିତଂ । ଦିବି ମନ୍ଦାକିନୀତି ଅଧଶ୍ଚ ଭୋଗବତୀତି ଇହ ଚ ଭୂମୌ ଗଙ୍ଗେତି । ତସ୍ୟ ତବାଗମନାତ୍ ସର୍ବଂ ମଙ୍ଗଳଂ ଭବିଷ୍ୟତୀତି ଭାବଃ । ୪୪ । ତତ୍ରୈବ ନାରଦୋକ୍ତଂ ତେଷୁ ବର୍ତ୍ତମାନେଷ ଅସ୍ମାସୁ ପକ୍ଷେଷୁ ଯାଦବେଷୁ ଜରାସନ୍ଧସ୍ୟ ଜିଗୀଷ୍ୟୋଃ ପକ୍ଷେଷୁ ଅନ୍ୟେଷୁ ଅଗନ୍ୟମାନେଷୁ ବାଚଃ ପେଶୈଃ ପେଶଳବାଗ୍‌ଭିରତ୍ୟର୍ଥଃ । ୪୫ । ତକ୍ଷୁଷ୍ଟେ ହେତୁଃ । ମନ୍ତ୍ରାର୍ଥାନାଂ ମନ୍ତ୍ରସାଧ୍ୟାନାଂ ତତ୍ତ୍ୱବିତ୍ ପରାପାକବେଦିତା । ୪୬-୪୭ ।

ତୁମ୍ଭ ଦେହ ॥ ଯେ ଅବା ପରଶିବେ ତହିଁ । ପବିତ୍ର ନୋହିବେ କ ସେହି । ୪୩ । ହେ ବିଶ୍ୱମଙ୍ଗଳ ତୁମ୍ଭର । ନିର୍ମଳ ଯଶ ପାସ୍ୱାର ॥ ସ୍ୱର୍ଗ ପାତାଳ ଧରିତ୍ରେ । ବ୍ୟାପିଛି ଏ ଦଶ ଦିଗରେ ॥ ଚରଣ ଧୌତ ଜଳବିନ୍ଦୁ । ସ୍ୱର୍ଗେ ମନ୍ଦାକିନୀ ହୋଇ ॥ ଧରାରେ ଗଙ୍ଗା ପାତାଳରେ । ଖ୍ୟାତ ଭୋଗବତୀ ନାମରେ ॥ ପବିତ୍ର କରଇ ତିପୁର । ତେଣୁ ସେ ଯଜ୍ଞେ ବିଜେକର । ୪୪ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—କୃଷ୍ଣ ପଛିସୁ ଯେତେ ଗାରେ । ବସିଥିଲେ ସେ ସୁଧର୍ମାରେ ॥ ଜରାସନ୍ଧକୁ ଜାଣିବାରେ । କାହାରି ମୁଖ ନ ବାହାରେ ॥ ତା ଦେଖି କୃଷ୍ଣ ହସି ଧୀରେ । ଉଦ୍ଧବେ କହନ୍ତି ମଧୁରେ । ୪୫ । ଶ୍ରୀ ଭଗବାନୁବାଚ ।—ତୁମ୍ଭେ ସୁହୃଦ ମୋ ନୟନ । ଯେଣ ମନ୍ତ୍ରଣା ଫଳ ଜାଣ ॥ ଏକାଳେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଟି କପ । କହ ମାନିବୁଁ ଉପଦେଶ ।୪୬। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ଏରୂପେ ସର୍ବଜ୍ଞ ଶ୍ରୀହରି । ପଚାରିବାରୁ ମୁଗ୍ଧପରି ॥ ଉଦ୍ଧବ ଆଜ୍ଞା ଶିରେ ବହି । କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରଣା ଦିଅଇ ।୪୭।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପ୍ରସ୍ଥେ ନାମ ସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୭୦ ।

ଏକସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ଇତ୍ୟୁପାକର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ଦେବର୍ଷେର୍ବଚୋ ଭଗବାନ୍ । ସଭ୍ୟାନାଂ ମତମାଜ୍ଞାୟ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଚ ମହାମତିଃ । ୧ ।
ଶ୍ରୀ ଉଦ୍ଧବ ଉବାଚ ।—ଯଦୁକ୍ତମୃଷିଣା ଦେବ ସାଚିବ୍ୟଂ ଯକ୍ଷ୍ୟତସ୍ତ୍ୱୟା । କାର୍ଯ୍ୟଂ ପୈତୃଷ୍ୱସ୍ରେୟସ୍ୟ ରକ୍ଷା ଚ ଶରଣୈଷିଣାଂ । ୨ । ଯଷ୍ଟବ୍ୟଂ ରାଜସୂୟେନ ଦିକ୍‌ଚକ୍ରଜୟିନା ବିଭୋ । ଅତୋ ଜରାସୁତଜୟ ଉଭୟାର୍ଥୋ ମତୋ ମମ । ୩ । ଅସ୍ମାକଞ୍ଚ ମହାନର୍ଥୋ ହ୍ୟେତେନୈବ ଭବିଷ୍ୟତି । ଯଶଶ୍ଚ ତବ ଗୋବିନ୍ଦ ରାଜ୍ଞୋ ବଦ୍ଧାନ୍ ବିମୁଞ୍ଚତଃ । ୪ । ସ ବୈ ଦୁର୍ବିଷହୋ ରାଜା ନାଗାୟୁତସମୋ ବଲେ । ବଲିନାମପି ଚାନ୍ୟେଷାଂ ଭୀମଂ

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ଭାବାର୍ଥ ଦୀପିକାୟାଂ ଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୭୦ ।

ଅଥୈକ ସପ୍ତତିତମେ ଉଦ୍ଧବସ୍ୟ ତୁ ମନ୍ତ୍ରତଃ । ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥଂ ଗତେ କୃଷ୍ଣେ ପାର୍ଥାନାଂ ପରମୋତ୍ସବଃ । ରାଜସୂୟମିଷଂ କୃତ୍ୱା ଭୀମଦୁର୍ଯୋଧନାଦୟ । କଲମୁତ୍ପାଦ୍ୟ ତଦ୍ଦ୍ୱାର ଭୂଭାରମହରତ୍ ପ୍ରଭୁଃ ॥ ଦେବର୍ଷେର୍ମତଂ ରାଜସୂୟଗମନଂ । ସଭ୍ୟାନାଂ ମତଂ ରାଜରକ୍ଷା, କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଚ ମତଂ । ୧ । ଯକ୍ଷ୍ୟତୋ ଯାଗଂ କରିଷ୍ୟତଃ । ପୈତୃଷ୍ୱସ୍ରେୟସ୍ୟ ପିତୃଷ୍ୱସୁଃ ପୁତ୍ରସ୍ୟ ସାଚିବ୍ୟଂ ସାହାଯ୍ୟଂ ତତ୍କାର୍ଯ୍ୟଂ ତଥା ଶରଣାର୍ଥିନାଂ ରାଜ୍ଞାଂ ରକ୍ଷା ଚ କାର୍ଯ୍ୟା । ୨ । ତତ୍ର ପ୍ରଥମଂ ରାଜସୂୟାର୍ଥଂ ଗନ୍ତବ୍ୟଂ ତତୋ ରାଜରକ୍ଷା କର୍ତ୍ତବ୍ୟା ଇତ୍ୟାହ ଯଷ୍ଟବ୍ୟମିତ୍ୟାଦିଭିଃ । ଅତୋ ଦିଗ୍‌ବିଜୟହେତୋଃ ଉଭୟାର୍ଥୋ ରାଜସୂୟାର୍ଥଃ ଶରଣାଗତରକ୍ଷାର୍ଥଶ୍ଚ । ୩-୪ । ଅନ୍ୟେଷ୍ୱପ୍ରକଟତ୍ୱା ସଦ୍ୟ ଏବ ଜରାସନ୍ଧଂ ହନ୍ତୁମିଚ୍ଛତୋ ଯାଦବାନାଂ ଲକ୍ଷ୍ୟାଦ୍ୱିପ ବା ଇତି ଅନ୍ୟେଷାଂ

ମନ୍ତ୍ରଣା ସତ୍ୟ ହରିଙ୍କର । ରାଜାଙ୍କ ପକ୍ଷେ ହିତ ଛାର ॥ ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୭୦ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଶୁଣିଲେ ସଭ୍ୟଙ୍କର । ମତ ମଣି ସେ ମନ୍ତ୍ରୀବର ॥ ନାରଦ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ଧରି । ଉତ୍ତର ଦିଅନ୍ତି ବିସ୍ତରି । ୧ ।
ଶ୍ରୀ ଉଦ୍ଧବ ଉବାଚ । ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ପାଶେ ଯାଇ । କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ ॥ ନାରଦ ଏକଥା କହନ୍ତି । ରାଜାଏ ଶରଣ ମାଗନ୍ତି ॥ ଏଣୁ ଏ ଉଭୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ସାଧିବା ମୋ ମତ ମାଧବ । ୨ । ଯେ ରାଜସୂୟ ଆଚରିବ । ଦିଗ ବିଜୟ ସେ କରିବ ॥ ଜରାସନ୍ଧକୁ ଏଣୁ ଜିଣି । ଉଭୟ ସାଧ ଯଦୁମଣି । ୩ । ଅବନି ନୃପେ ମୁକ୍ତ ହେବେ । ତୁମ୍ଭର ଯଶ ସେ ଗାଇବେ ॥ ପ୍ରଥମେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ସାର । ଏ ଯାଏ ପକ୍ଷେ ଲାଭକର । ୪ ।

ବ୍ରହ୍ମଣୋଽଭ୍ୟର୍ଥିତୋ ବପ୍ରେ ର୍ନ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାତ ଚହିତତ୍ର । ୭ ।
ସମବଲଂ ବନା । ୫ । ଦ୍ୱୈରଥେ ପ ବୁ କେତବ୍ୟୋ ମା ଶତାକ୍ଷୌହଣୀଯୁତଃ । ବ୍ରହ୍ମଣୋଽଭ୍ୟର୍ଥିତୋ ବପ୍ରେ ର୍ନ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାତ ଚହିତତ୍ର । ୬ ।
ବ୍ରହ୍ମବେଷଧରୋ ଭୂତ୍ୱା ତଂ ଭିକ୍ଷେତ ବୃକୋଦରଃ । ହନଷ୍ୟତ ନ ସନ୍ଦେହୋ ଦ୍ୱୈରଥେ ତବ ସନ୍ନିଧୌ । ୭ । ନିମିତ୍ତଂ ପରମୀଶସ୍ୟ ବିଶ୍ୱସର୍ଗ-
ନିରୋଧୟୋଃ । ହିରଣ୍ୟଗର୍ଭଃ ଶର୍ବଶ୍ଚ କାଳସ୍ୟାରୂପିଣସ୍ତବ । ୮ । ଗାୟନ୍ତି ତେ ବିଶଦ କର୍ମ ଗୃହେଷୁ ଦେବ୍ୟୋ । ରାଜ୍ଞାଂ ସ୍ୱଶତ୍ରୁବଧମାତ୍ମ-

ତତୋ ବଳନାମପି ଯଦ୍ୟପି ସମବଳ ଏବ ସ୍ୱାମସ୍ତଥାପି ତଂ ବନା ସ୍ୱାମତୋ ତସ୍ୟ ମୃତ୍ୟୁ ର୍ବିହିତ ଇତି ଭାବଃ । ୫ । ନନୁ ସ୍ୱବଳସାମର୍ଥ୍ୟେପି
ସେନାବଳଂ ତସ୍ୟାଧିକମିତି ଚେଦତ ଆହ ଦ୍ୱୈରଥ ଇତି । ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଯୁଦ୍ଧେ । ଶତେନାକ୍ଷୌହିଣୀଭିଯୁତୋ ମାଗଧୋ ମା ଜେତବ୍ୟ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ ।
ନନ୍ୱସୌ ସ୍ୱସୈନ୍ୟମେବ ଯଦ୍ୱାସ୍ମୁ ନିଯୁଞ୍ଜୀତ କୁତସ୍ତେନ ଦ୍ୱୈରଥମିତ ଆହ ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟ ଇତି । ନ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାତି ନ ନିରାକରୋତି । ୬ । ଭିକ୍ଷେତ
ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଯୁଦ୍ଧଂ ଯାଚତାଂ ତଥାପି ସମବଳତ୍ୱାତ୍ ସାମ୍ୟମେବ ସ୍ୟାଦତ ଆହ ତବ ସନ୍ନିଧାବିତି । ୭ । ନନ୍ୱକର୍ତ୍ତୃତ୍ୱାତ୍ତୋ ମମ ସାନ୍ନିଧ୍ୟାତ୍ କଂ ସ୍ୟାଦତ
ଆହ ନିମିତ୍ତମିତି । ଅସମର୍ଥଃ ଯଥା ତବାରୂପସ୍ୟ କାଳାତ୍ମନୋ ବିଶ୍ୱସର୍ଗେ ନିମିତ୍ତଂ କେବଳଂ ହିରଣ୍ୟଗର୍ଭ ସ୍ତଥା ଶର୍ବଶ୍ଚ ତନ୍ନିରୋଧେ ଅଥାତ
ତ୍ୱମେବ ସନ୍ନିଧିମାତ୍ରେଣ ହନ୍ତା ଭୀମୋ ନିମିତ୍ତମାତ୍ରମିତି । ୮ । ଅତୋଽନେନୋପାୟେନ ହତ୍ୱା ସ ଶୀଘ୍ରଂ ହନ୍ତବ୍ୟ ଇତ୍ୟାଶୟେନାହ
ଗାୟନ୍ତୀତି । ନବସନ୍ଧ ରାଜ୍ଞାଂ ଦେବ୍ୟଃ ପତ୍ନ୍ୟସ୍ତେ ବିଶଦଂ କର୍ମ ସ୍ୱଗୃହେଷୁ ବାଳକଲାଳନାଦୌ ଗାୟନ୍ତି । କିଂ ତତ୍ କର୍ମ ସ୍ୱଶତ୍ରୋ-
ର୍ଜରାସନ୍ଧସ୍ୟ ବଧଂ ଆତ୍ମନାଂ ପତ୍ନୀନାଂ ବିମୋକ୍ଷଣଞ୍ଚ । ବୟ ମା ଯେଷାଃ କୃଷ୍ଣ ଏବ ଜରସ୍ୟତି । ଅତ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତଃ ଗୋପ୍ୟଶ୍ଚେତ୍ୟାଦୟଃ । ଯଥା

ନ ଅମୃତ ଗଜ ବଳତାର । ଅତି ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ ନରେଶ୍ୱର ॥ ସବୁ ବଳସ୍ତେ ସେ ବଳଇ । ସ୍ୱାମ ତା ସମାନ ଦିଶଇ । ୫ । ଅସଂଖ୍ୟ ସୈନ୍ୟେ
କଣିବ । ମାଲ ଯୁଦ୍ଧରେ ସେ ମରିବ ॥ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସେବୀ ସେ ଅଟଇ । ମାଗିବା ବସ୍ତୁ ନ ଫେରଇ ॥ ସେ ବସ୍ତ୍ରକୁ ବସ୍ତୁ ଦେବେ । ଯାହା ମାଗନ୍ତି
ଦଏ ତେବେ । ୬ । ସ୍ୱାମ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବେଶ ବହି । ଭିକ୍ଷା ମାଗିବେ ତାକୁ ଯାଇ ॥ ତୁମ୍ଭ ସନ୍ନିଧି ପାଇ ରଣେ । ନଷ୍ଟେ ନାଶିବେ ତାକୁ ପ୍ରାଣେ ।୭।
କାଳ ସ୍ୱରୂପେ ତୁମ୍ଭେ ଥାଇ । ବିଶ୍ୱ ସଙ୍ଗନେ ଇଚ୍ଛା ବହି ॥ ହିରଣ୍ୟଗର୍ଭଙ୍କୁ ଯେସର । ତହିଁ ନିମିତ୍ତ ଥାଅ କର ॥ ପ୍ରଳୟେ ଶିବଙ୍କୁ ଯେସନ ।
ନିମିତ୍ତ ମାତ୍ର ଥାଅ କର ॥ ତେସନେ ସ୍ୱାମଙ୍କୁ ନିମିତ୍ତ । କର ତାହାକୁ କର ହତ । ୮ । ବନ୍ଦ ରାଜାଙ୍କ ରାଣୀମାନେ । ସ୍ୱଗୃହେ ସନ୍ତାନ ପାଳନେ ॥
ସ୍ୱଶତ୍ରୁ ବଧ ସ୍ୱାମି ମୁକ୍ତି । ଗାଇବେ ତୁମ୍ଭ ଶୁଭ କୀର୍ତ୍ତି ॥ ଶଙ୍ଖଚୂଡ଼ାଦ ବଧ କୀର୍ତ୍ତି । ଗୋପୀଏ ଯେସନେ ଗାଆନ୍ତି ॥ ରାବଣ ହନ୍ତ୍ର ଜାନକୀର । କୁମ୍ଭୀର

ବମୋକ୍ଷଣେ । ଗୋପ୍ୟଶ୍ଚ କୁଞ୍ଜରପତେ ଜନକାତ୍ମଜାଦ୍ୟାଃ ପିତ୍ରୋଶ୍ଚ ଲବ୍ଧଶରଣା ମୁନୟୋ ବୟଞ୍ଚ । ୯ । ଜରାସନ୍ଧବଧଃ କୃଷ୍ଣ ଭୂର୍ଯ୍ୟର୍ଥାୟୋପ-କଳ୍ପ୍ୟତେ । ପ୍ରାୟଃ ପାକବପାକେନ ତବ ଚାଭିମତଃ କ୍ରତୁଃ । ୧୦ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଇତ୍ୟୁଦ୍ଧବ ବଚୋ ରାଜନ୍ ସର୍ବତୋ ଭଦ୍ରମଚ୍ୟୁତଂ । ଦେବର୍ଷିର୍ଯଦୁବୃଦ୍ଧାଶ୍ଚ କୃଷ୍ଣଶ୍ଚ ପ୍ରତ୍ୟପୂଜୟନ୍ । ୧୧ । ଅଥାଦିଶତ୍ ପ୍ରୟାଣାୟ ଭଗବାନ୍ ଦେବକୀସୁତଃ । ଭୃତ୍ୟାନ୍ ଦାରୁକଜୈତ୍ରାଦୀନନୁଜ୍ଞାପ୍ୟ-ଗୁରୂନ୍ ବିଭୁଃ । ୧୨ । ନିର୍ଗମୟ୍ୟାବରୋଧାନ୍ ସ୍ୱାନ୍ ସସୁତାନ୍ ସପରିଚ୍ଛଦାନ୍ । ସଙ୍କର୍ଷଣମନୁଜ୍ଞାପ୍ୟ ଯଦୁରାଜଂ ଚ ଶତ୍ରୁହନ୍ । ସୂତୋପନୀତଂ ସ୍ୱରଥ-ମାରୁହଦ୍ଗରୁଡଧ୍ୱଜଂ । ୧୩ । ତତୋ ରଥଦ୍ୱିପଭଟସାଦିନାୟକୈଃ କରାଳୟା ପରିବୃତ ଆତ୍ମସେନୟା । ମୃଦଙ୍ଗଭେର୍ଯ୍ୟାନକଶଙ୍ଖଗୋମୁଖୈଃ

ଗୋପ୍ୟଃ ଶଙ୍ଖଚୂଡ଼ବଧଂ ସ୍ୱମୋକ୍ଷଞ୍ଚ ଗାୟନ୍ତୁ । ଏବତାଭ୍ୟନ୍ତରଗଜଂ କୁଞ୍ଜରପତେ ଗ୍ରାହାତ୍ । ଜନକାତ୍ମଜାଦ୍ୟାଃ ରାବଣାତ୍ ପିତ୍ରୋଂଶ୍ଚ କଂସଗୃହା-ନ୍ମୋକ୍ଷଂ । ଅନ ଏବମ୍ଭୂତାନାଂ ତାସାଂ କୃପଣା ତ୍ୱୟା ତଥୈବ କର୍ତ୍ତବ୍ୟମିତି ଭାବଃ । ୯ । କିଞ୍ଚ ଜରାସନ୍ଧବଧ ଇତି ଭୂର୍ଯ୍ୟଥାୟେତ୍ତି । ତତଃ ଶିଶୁ-ପାଳବଧାଦୟୋଽପି ସୁଖସାଧ୍ୟା ଭବିଷ୍ୟନ୍ତୀତି ଭାବଃ । ଏତତ ଦ୍ୱୟଂ ଭବିଷ୍ୟତୋତ୍ପବେତି ସମ୍ଭାବନୟାହ ପ୍ରାୟ ଇତି । ପଠ୍ୟତ ଇତି ପାକଃ କର୍ମ ତସ୍ୟ ବିପାକଃ ଫଳଂ ତେନ ସଙ୍ଗ୍ୟଂ ପୁଣ୍ୟବିପାକେନ ଜରାସନ୍ଧାଦୀନାଂ ପାପବିପାକେନେତି । ପାଠାନ୍ତରେ ଜରାସନ୍ଧସ୍ୟ ପାପବିପାକେନେତି । ତେନାପ୍ୟୁ ଏତତ୍ସର୍ବାଭିପ୍ରେତଃ । ତବ ଗତେ ବୃଦ୍ଧି ସର୍ବଂ ଭବିଷ୍ୟତୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୧ । ଅନୁଜ୍ଞାପ୍ୟ ଅନୁଜ୍ଞାଂ ପ୍ରାର୍ଥ୍ୟ ଗୁରୂନ୍ ବସୁଦେବାଦୀନ୍ । ୧୨ । ଅବରୋଧାନ୍ ସ୍ୱାନ୍ ଦାରାନ୍ ନିର୍ଗମୟ୍ୟ ପ୍ରସ୍ଥାପ୍ୟ କାରୟିତ୍ୱା । ୧୩ । ଭଟାଃ ପଦାତୟଃ ସାଦିନୋ ଅଶ୍ୱାରୋହାଃ ରଥାଦିନାୟକୈଃ କରାଳୟା

କବଳୁଁ ଗଜର । କଂସ ହସ୍ତରୁ ପିତା ମାତା । ଉଦ୍ଧାର କରିବା ବାରତା ॥ ଯେସନେ ମୁନୀଗଣ ଭୁଲେ । ଆମ୍ଭେ ଗାଉଛୁଁ କୁରୁହଳେ । ୯ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଜରାସନ୍ଧ ମାର । ବହୁତ ହେବ ଉପକାର ॥ ନୃପଙ୍କ ପାପ ଶେଷ ହେବ । ତା ପାପ ଫଳ ସେ ଭୁଞ୍ଜିବ ॥ ତଦନ୍ତେ ତୁମ୍ଭ ଇଚ୍ଛା ମତେ । ଯଜ୍ଞ ସାଧିବ ଯଥୋଚିତେ । ୧୦ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଏମନ୍ତେ ଉଦ୍ଧବ ବଚନ । ଶୁଣି ଅଲଙ୍ଘ୍ୟ ଉତ୍ତମ ॥ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଭୁଲେ ଯଦୁବୃନ୍ଦେ । ନାରଦ ହେଉ କଲେ ମୋଦେ । ୧୧ । ଗୁରୁଜନଙ୍କୁ ଜଣାଇଲେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଯାତ୍ରା ସ୍ଥିରକଲେ ॥ ଦାରୁକ କୈବାଦ ଭୃତ୍ୟଙ୍କୁ । କହିଲେ ସଜ୍ଜିତ ହେବାକୁ । ୧୨ । ବେଶ ଭୂଷଣେ ପ୍ରଭୁ ଶୋଭା । ମନ୍ତ୍ରି ପ୍ରଥମେ ପେଷିସାର ॥ ଜଣାଇ ରାମ ଉଗ୍ରସେନେ । ସରଥ ଅଣନ୍ତେ ତକ୍ଷଣେ ॥ ଗରୁଡ ଧ୍ୱଜ ରଥେ ବସି । ବାହାର ହେଲେ ଶତ୍ରୁନାଶି । ୧୩ । ତଦନ୍ତେ ଅଶ୍ୱାରୋହୀ ରଥୀ । ଗଜଆରୋହୀ ଓ ପଦାତି ॥ ସେନାପତିଙ୍କ ସହିତରେ । କରାଳ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସ୍ତପୋଷପୋଷିତ୍ର (୭) କଲୁଷେ କରକମତ୍ର । ୧୪ । ନୃବାଜକାଞ୍ଚନଶିବିକାଭିରବ୍ୟୈତଂ ପଥାସ୍ଥକା ପଞ୍ଚମନସୁବ୍ରତା ଯଯୁଃ । ବସ୍ତ୍ରମ୍ବସ-
ଙ୍କରଣବଲେପନସ୍ରକ୍ଷଃ ସୁସଦ୍ବୃତା ନୃଭିରସିଚର୍ମଧାଶିଭିଃ । ୧୫ । ନରୋଷ୍ଟ୍ରଗୋମହିଷଖରାଶ୍ୱତର୍ଯାନଃକରେଣୁଭିଃ ପରିଜନବାରଯୋଷିତଃ ।
ସ୍ୱଲଙ୍କୃତା କଞ୍ଚୁକିକମ୍ବଳାମ୍ବର ଦୁଂପସ୍ତର ସମ୍ବରଧସୁଜ୍ୟ ବ୍ରଜତଃ । ୧୬ । ବଲଂ ବୃହଦ୍ଧ୍ୱଜପଟଛତ୍ରଚାମରୈର୍ବରାୟୁଧାଭରଣକିରୀଟବର୍ମଭିଃ ।
ଦିବାଂଶୁଭିସ୍ତୁମୂଳରବଂ ବଭୌ ରବେର୍ଯଥାର୍ଣ୍ଣବଂ କ୍ଷୁଭିତତିମିଙ୍ଗିଳୋର୍ମ୍ମିଭିଃ । ୧୭ । ଅଥୋ ମୁନିର୍ଯଦୁପତିନା ସଭାଜିତଃ ପ୍ରଣମ୍ୟ ତଂ ହୃଦ ଭବ-
ଧବ୍ଯଧାୟସା । ନିଶମ୍ୟ ତଦ୍ୟବସିତମାହୃତାର୍ହଣୋ ମୁକୁନ୍ଦସନ୍ଦର୍ଶନନିର୍ବୃତେନ୍ଦ୍ରିୟଃ । ୧୮ । ରାଜଦୂତମୁବାଚେଦଂ ଭଗବାନ୍ ପ୍ରୀଣୟନ୍

ତାବସ୍ଥା ଆତ୍ମସେନସ୍ଥା ପରବୃତୋ କରକମତ୍ର କରଗାତ୍ର । ଲୁତଃ ସକାଶାତ୍ର ମୃଦଙ୍ଗାଦ୍ୟୈର୍ଙ୍କାଦ୍ୟୈଃ ପ୍ରଘୋଷେଣ ଘୋଷିତାସ୍ତୁଃ କାଲୁଭଃ ।୧୪।
ନୃବାଜୀତ ନୃବାକଭିଃ ନରଯାନୈରର୍ଣ୍ଣିଷ୍ଟ କାଞ୍ଚନଶିବିକାଭିଷ୍ଟ ଅନ୍ୱୟତଂ ପଞ୍ଚମନୁଯସ୍ତୁଂ । ସୁବ୍ରତାଃ ପତିବ୍ରତାଃ ବସ୍ତ୍ରାଣି ବହୁମୂଲ୍ୟାନି ଅମ୍ବରାଣି
ଯାସାଂ ତାଃ । ୧୫ । ନରୋଷ୍ଟ୍ରାଦିଭିର୍ଯାନୈଃ ଅଶ୍ୱତରୀ ଗର୍ଦ୍ଦଭାମଧ୍ୟାକ୍କାତା ଅନଃ ଶକଟଂ କରେଣୁର୍ଗଜୀ ପରିଜନଯୋଷିତୋ ବାରଯୋଷିତଶ୍ଚ
କଞ୍ଚୁକ୍ୟୁଃ ଉଶୀରଦତୃଣନିର୍ମିତଗୃହାଃ କମ୍ବଳାମ୍ବରଦସ୍ତ୍ରଷ୍ଟ ଉପସ୍ତର କୁଣ୍ଡ୍ୟାଦରୁଆ ପାପାଂ ତାଃ ଅଧିଯୁଜ୍ୟ ବଲବର୍ଦ୍ଧାଦଷୁ ତାନ୍ ଉପସ୍କରାନ୍ ଦୃଢ଼ଂ
ସନ୍ନହ୍ୟ । ୧୬ । ରବେରଂଶୁଭିଷ୍ଟ ତବଲଂ ଦବା ବଭୌ । କଥମ୍ଭୂତଃ ତୁମୂଳରବଂ ଆକୁଳସ୍ୱନଂ କ୍ଷୁଭିତୈଃ ତିମିଙ୍ଗିଳୈରୁର୍ମ୍ମିଭିଷ୍ଟ । ୧୭ । ମୁନ-

ର୍ଦ୍ଧୈନ୍ୟ ସେନ ଧୀରେ । ଅନେକ ମୃଦଙ୍ଗ ଗୋମୁଖ । ବଜାଇ ତୁରୀ ଭେରୀ ଶଙ୍ଖ । ଦଶ ଉଚ୍ଛାଳ ବାଦ୍ୟ ନାଦେ । ଚଳିଲେ ହସ୍ତିନାକୁ ମୋଦେ
।୧୪। ନର ଅବର ଅଶ୍ୱଯାନେ । ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଶବାଗ୍ରରେ କ୍ରମେ । ଉତ୍ତମ ବସନ ଭୂଷଣେ । କୁସୁମ ହାର ସୁଲେପନେ ॥ ଭୂଷିତ ହୋଇ ସୁବହୁଲେ ।
କୃଷ୍ଣ ନାରୀଏ ବାହାରିଲେ ॥ ଝଡଗ ଢାଲ କରେ ଧରି । ସୈନ୍ୟେ ଗୌଦ୍ଦଗ ଯାନ୍ତି ପେଛ । ୧୫ । ବାରନାରୀଏ ପରିଜନେ । କମ୍ବଳ ସମ୍ବଳ
ବହନେ ॥ ଓଟ ଗୋ ମହିଷ ନରରେ । ଗଧ ଖଚର ଶକଟରେ ॥ ହାରୁଣୀ ପୃଷ୍ଠେ ଲଦିଦେଲେ । ଯେ ଯାହା ମତେ ବାହାରିଲେ ।୧୬। ବୃହତ
ଧ୍ୱଜ ଛତ୍ରପଟ । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଅସ୍ତ୍ରୀ କିରୀଟ ॥ ଚାମର ବର୍ମ ଆଭରଣେ । ସ୍ୱଚ୍ଛବେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ସଇନେ । ରବି କିରଣେ ଅଧିକରେ । ତେଜସ୍ୱୀ ଦଶନ୍ତ
ପଥରେ ॥ ଲହରୀ କୁମ୍ଭୀର ମକରେ । ଯୁଭିତ ସାଗର ପ୍ରକାରେ । ଚଳନ୍ତି ଘୋର ଶବ୍ଦ କରି । କମ୍ପାଇ ଧରା ବନ ଗିରି ।୧୭। ନାରଦ କୃଷ୍ଣ ପୂଜା
ପ୍ରେନ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ମାନସେ ପ୍ରଣମି ॥ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରଣା ଶୁଣିଲେ । ଦର୍ଶନେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ତୋଷିଲେ । ଆକାଶେ ଗଲେ ଋଷିବର । ବଦାମ୍ବ ସେନ କୃଷ୍ଣ-

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଗିସ୍ । ମାଭୈଷ୍ଟ ଦୂତ ଭଦ୍ରଂ ବୋ ଘାତୟିଷ୍ୟାମି ମାଗଧଂ । ୧୯ । ଇତ୍ୟୁକ୍ତଃ ପ୍ରସ୍ଥିତୋ ଦୂତୋ ଯଥାବଦ୍ଦବଦନ୍ନୃପାନ୍ । ତେଽପି ସନ୍ଦର୍ଶନଂ ଶୌରେଃ ପ୍ରତ୍ୟୈକ୍ଷନ୍ ଯନ୍ମୁମୁକ୍ଷବଃ । ୨୦ । ଆନର୍ତ୍ତସୌବୀରମରୂଂସ୍ତୀର୍ତ୍ତ୍ୱା ବିନଶନଂ ହରିଃ । ଗିରୀନ୍ ନଦୀରତୀୟାୟ ପୁରଗ୍ରାମବ୍ରଜାକରାନ୍ । ୨୧ । ତତୋ ଦୃଷଦ୍ୱତୀଂ ତୀର୍ତ୍ତ୍ୱା ମୁକୁନ୍ଦୋଽଥ ସରସ୍ୱତୀମ୍ । ପାଞ୍ଚାଲାନଥ ମତ୍ସ୍ୟାଂଶ୍ଚ ଶକ୍ରପ୍ରସ୍ଥମଥାଗମତ୍ । ୨୨ । ତମୁପାଗତମାକର୍ଣ୍ୟ ପ୍ରୀତୋ ଦୁର୍ଦ୍ଦର୍ଶନଂ ନୃଣାମ୍ । ଅଜାତଶତ୍ରୁର୍ନିରଗାତ୍ସୋପାଧ୍ୟାୟଃ ସୁହୃଦ୍‌ବୃତଃ । ୨୩ । ଗୀତବାଦିତ୍ରଘୋଷେଣ ବ୍ରହ୍ମଘୋଷେଣ ଭୂୟସା । ଅଭ୍ୟୟାତ୍ ସ ହୃଷୀକେଶଂ ପ୍ରାଣାଃ ପ୍ରାଣମିବାଦୃତଃ । ୨୪ । ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ବିକ୍ଲିନ୍ନହୃଦୟଃ କୃଷ୍ଣଂ ସ୍ନେହେନ ପାଣ୍ଡବଃ । ଚିରାଦ୍ଦୃଷ୍ଟଂ ପ୍ରିୟତମଂ ସସ୍ୱଜେଽଥ ପୁନଃ ପୁନଃ । ୨୫ । ଦୋର୍ଭ୍ୟାଂ ପରିଷ୍ୱଜ୍ୟ ରମାମଲାଳୟଂ ମୁକୁନ୍ଦଗାତ୍ରଂ ନୃପତିର୍ହତାଶୁଭଃ । ଲେଭେ ପରାଂ ନିର୍ବୃତିମଶ୍ରୁଲୋଚନୋ ହୃଷ୍ୟତ୍ତନୁର୍ବିସ୍ମୃତଲୋକ

ନୀରଦୋ ବହ୍ନାଦ୍ୟଃ ଯଦାଽତ ଶେଷଃ । ୧୮ । ମାଭୈଷ୍ଟେନ ବନ୍ଧୂନ୍ ସକାଭ୍ୟାସେଣ । ୧୯ । ପ୍ରତ୍ୟୈକ୍ଷନ ପ୍ରତୀକ୍ଷନ୍ତ ହରି ଯସ୍ମାତ୍ ମୁମୁକ୍ଷବଃ । ୨୦ । ଆନର୍ତ୍ତାଦୟୋ ମାର୍ଗସ୍ଥଦେଶା ତାଂସ୍ତୀର୍ତ୍ତ୍ୱା ଅତିକ୍ରମ୍ୟ ବିନଶନଂ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରଂ ଅତୀୟାୟ ଅତିକ୍ରମ୍ୟ ଯଯୌ । ୨୧ । ଶକ୍ରପ୍ରସ୍ଥଂ ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥଂ । ୨୨-୨୩ । ପ୍ରାଣା ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ପ୍ରାଣଂ ମୁଖ୍ୟଂ ପ୍ରାଣମିବ । ୨୪ । ସସ୍ୱଜେ ଧରେରେ । ୨୫ । ରମାୟା ଅମଳଂ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷମାଳୟଂ

ଘର । ୧୮ । ମଧୁର ବାକ୍ୟେ ସଜନ୍ତରେ । ବଦାୟି ଦେଲେ ଅତ ପ୍ରୀତେ । ବନ୍ଧୁଲେ ମାଗଧେ ନାଶିବ । ଭୟ ନକର ମୁକ୍ତି ଦେବ । ୧୯ । ଏରୂପେ ଦୂତ ଚଳିଗଲା । ନୃପମାନଙ୍କୁ ଜଣାଇଲା । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦେଖିବେ ସେ ଗୃଧ୍ନ । ଯେଣ ଉତ୍କଣ୍ଠା ମୁକ୍ତି ପାଇଁ । ୨୦ । ଅନର୍ତ୍ତ ସୌବୀର ମରୁକୁ । ଅତିକ୍ରମି କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରକୁ । ଗ୍ରାମ ନଗର ଗିରି ନଦୀ । ବ୍ରଜ ଆକର ଚଳେ ଭେଦି । ୨୧ । ଦୃଷଦ୍ୱତୀ ସରସ୍ୱତୀ । ମତ୍ସ୍ୟ ପାଞ୍ଚାଳ ଦେଶ ଦେଇ । ମିଳିଲେ ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥେ ଯାଇ । ୨୨ । ଦର୍ଶନ ଦୁର୍ଲଭ ଯାହାର । ଶୁଣନ୍ତେ ଅଧିବା ତାଙ୍କର । ସୁହୃଦ ଉପାଧ୍ୟାୟେ ବୃତେ । ଶ୍ରୀ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ବାହାରନ୍ତେ । ୨୩ । ଅନେକ ଶୁଭ ଗୀତବାଦ୍ୟ । ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପାଠକଲେ ବେଦ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟେ ପ୍ରାଣକୁ ଆଦରେ । ଯେବେ ବଳେ ଯେ ଉଠାଇବେ । ହୃଷୀକେଶଙ୍କୁ ଦେଖିମିନ୍ତେ । ପଶ୍ଚାତେ ଚଳେ ସେ ନୃପତ । ୨୪ । ବହୁତ ଦିନେ କୃଷ୍ଣେ ଦେଖି । ହୃଦୟ ଆନନ୍ଦେ ଭାଷିଲେ । ପ୍ରେମେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପୁଣି ପୁଣ । ଆଲିଙ୍ଗିଲେ ସେ ନରବର । ୨୫ । ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ନିର୍ମଳ ଆଶ୍ରୟ । ଅଟେ ଯେ ମୁକୁନ୍ଦଙ୍କ ଦେହ । ନୃପତି ତାକୁ ଆଲିଙ୍ଗିଲେ । ସକଳ ପାପ ନାଶିଲେ । ନୟନ ଅଶ୍ରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା । ଶରୀରେ ରୋମାଞ୍ଚ କଲା । ପରମ ଶାନ୍ତି ପାଇଲେ । ସଂସାର ଦୁଃଖ ନଷ୍ଟ-

ସମ୍ଭ୍ରମଃ । ୨୫ । ତଂ ମାତୁଳେୟଂ ପରିଷ୍ୱଜ୍ୟ ନିର୍ବୃତୋ ଭୀମଃ ସ୍ମୟନ୍ ପ୍ରେମଜଳାକୁଳେନ୍ଦ୍ରିୟଃ । ଯମୌ କିରୀଟୀ ଚ ସୁହୃତ୍ତମଂ ମୁଦା ପ୍ରବୃଦ୍ଧବାଷ୍ପାଃ ପରିରେଭିରେଽଚ୍ୟୁତଂ । ୨୬ । ଅର୍ଜ୍ଜୁନେନ ପରିଷ୍ୱକ୍ତୋ ଯମାଭ୍ୟାମଭିବାଦିତଃ । ବ୍ରାହ୍ମଣେଭ୍ୟୋ ନମସ୍କୃତ୍ୟ ବୃଦ୍ଧେଭ୍ୟଶ୍ଚ ଯଥାର୍ହତଃ । ମାନିନୋ ମାନୟାମାସ କୁରୁସୃଞ୍ଜୟକୈକୟାନ୍ । ୨୮ । ସୂତମାଗଧଗନ୍ଧର୍ବା ବନ୍ଦିନଶ୍ଚୋପମନ୍ତ୍ରିଣଃ । ମୃଦଙ୍ଗଶଙ୍ଖପଟହବୀଣାପଣବଗୋମୁଖୈଃ । ବ୍ରାହ୍ମଣାଶ୍ଚାରବିନ୍ଦାକ୍ଷଂ ତୁଷ୍ଟୁବୁର୍ନନୃତୁର୍ଜଗୁଃ । ୨୯ । ଏବଂ ସୁହୃଦ୍ଭିଃ ପର୍ୟସ୍ତଃ ପୁଣ୍ୟଶ୍ଳୋକଶିଖାମଣିଃ । ସଂସ୍ତୂୟମାନୋ ଭଗବାନ୍ ବିବେଶାଳଙ୍କୃତଂ ପୁରଂ । ୩୦ । ସଂସିକ୍ତବର୍ତ୍ମ କରିଣାଂ ମଦଗନ୍ଧତୋୟୈଶ୍ଚିତ୍ରଧ୍ୱଜୈଃ କନକତୋରଣପୂର୍ଣ୍ଣକୁମ୍ଭୈଃ । ମୃଷ୍ଟାତ୍ମଭିର୍ନବଦୁକୂଲବିଭୂଷଣସ୍ରଗ୍‌ଗନ୍ଧୈର୍ନୃଭିର୍ୟୁବତିଭିଶ୍ଚ ବିରାଜମାନଂ । ୩୧ । ଉଦ୍ଦୀପ୍ତଦୀପବଲିଭିଃ ପ୍ରତିସଦ୍ମ ଜାଲନିର୍ଯାତଧୂପରୁଚିରଂ ବିଲସତ୍ପତାକଂ । ମୂର୍ଦ୍ଧନ୍ୟହେମ-

---

ବିସ୍ମୃତୋ ଲୋକବନ୍ଧନୋ ଲୋକବ୍ୟବହାରେ ଯେନ ସଃ । ୨୫-୨୬ । ଅର୍ଜ୍ଜୁନେନ ସମତ୍ୱାତ୍ ପରିଷ୍ୱକ୍ତ ଏବ କେବଳଂ । ଯାଦୌ ନମସ୍କୃତ୍ୟ ଅର୍ଜ୍ଜୁନଃ କୃଷ୍ଣେନ ଭୁଜାଭ୍ୟାଂ ଧୃତ ଇତି ଭାବଃ ଯମାଭ୍ୟାଂ ତୁ ଅଭିବାଦିତଃ ଏବ । ୨୮-୩୦ । ଚିତ୍ରଧ୍ୱଜାଦିଭିର୍ବିରାଜମାନଂ । ୩୧ । ପ୍ରତିସଦ୍ମ ପ୍ରତିଗୃହଂ ଉଦ୍ଦୀପ୍ତଦୀପବଲିଭିଶ୍ଚ ଜୁଷ୍ଟଂ ଜାଲେଭ୍ୟୋ ଗବାକ୍ଷେଭ୍ୟୋ ନିର୍ଯାତୈର୍ନିର୍ଗତୈଃ ଧୂପୈ ରୁଚିରଂ ବିଲସନ୍ତ୍ୟଃ ପତାକା ଯସ୍ମ ପ୍ରତି ମୂର୍ଦ୍ଧନ୍ୟା ମୂର୍ଦ୍ଧଭବା ହେମକଳଶା ଯେଷାଂ ତୈଃ । ରଜତମୟାନି ରୌପ୍ୟମୟାନି ଉରୂଣି ପ୍ରଭୂତାନି ଶୃଙ୍ଗାଣି କଳଶାଧଃ ପ୍ରଦେଶଭୂମିକା ଯେଷାଂ ତୈଃ ଭବନୈର୍ଜୁଷ୍ଟଂ କୁରୁରାଜଧ୍ୟ

ଗଲେ । ୨୫ । ପ୍ରେମ ପ୍ରେମରେ ହୋଇ ଦେହେ । ମାତୁଳ ପୁତ୍ରେ ଅଲିଙ୍ଗିଲେ । ନକୁଳ ସହଦେବ ତୁଲେ । ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ମିତ୍ରେ ଅଲିଙ୍ଗିଲେ । ହୃଦସ୍ଥ ଅନନ୍ଦେ ପୂରିଲା । ନୟନ ଅଶ୍ରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା । ୨୬ । ମାଦ୍ରୀତନୟ ହେଁ ଣମିଲେ । ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଅଲିଙ୍ଗନ କଲେ । ବ୍ରାହ୍ମଣ କୁଳବୃଦ୍ଧ ଗଣେ । କୃଷ୍ଣ ନମିଲେ ଜଣେ ଜଣେ । କୁରୁ ସୃଞ୍ଜୟ କଇକେୟ । ନୃପଙ୍କୁ କଲେ ମାନ୍ୟ ସ୍ନେହ । ୨୮ । ସୂତ ମାଗଧ ବନ୍ଦୀଗଣ । ନର୍ତ୍ତକ ବିଦୂଷକେ ପୁଣ । ମୃଦଙ୍ଗ ପଟହ ଗୋମୁଖ । ବୀଣା ପଣବ ଅଉ ଶଙ୍ଖ । ବଜାଇ ନାଚ ସ୍ତୁତି କଲେ । ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଆଶିଷ ଅର୍ପିଲେ । ୨୯ । ସୁକୀର୍ତ୍ତିମନ୍ତ ଶିଖାମଣି । ସ୍ୱକୀର୍ତ୍ତି ହିତ ଗାନ ଶୁଣି । ସୁନ୍ଦର ପୁରେ ବିଜେ କଲେ । ମିଳିଲେ ଅନ୍ତ କୁତୂହଳେ । ୩୦ । ହସ୍ତିଙ୍କ ମଦଜଳେ ଯହିଁ । ମାର୍ଗରେ ଧୂଳି ନାହିଁ ନାହିଁ । ଚିତ୍ର ପତାକା ପୂର୍ଣ୍ଣ କୁମ୍ଭେ । ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ତୋରଣେ ପୁର ଶୋଭେ । ନବ ଦୁକୂଳ ଅଳଙ୍କାରେ । ମାଳା ସୁଗନ୍ଧେ ନାରୀ ନରେ । ଶୋଭନ୍ତ ମଣ୍ଡିହୋଇ ତହିଁ । ସଦୀପ ବଳେ ଥାଇହୋଇ । ୩୧ । ଗବାକ୍ଷ ମାର୍ଗେ ପ୍ରତିଗୃହେ । ଧୂପ ସୁଗନ୍ଧ ଧୂମ୍ର ବହେ । ରୂପାରେ ଗୃହଙ୍କ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଜଳଧୌ ଶଙ୍ଖଭେର୍ୟ୍ୟାନକଧ୍ୱନିଂ ଦଦର୍ଶ ଭବନୈଃ କୁରୁରାଜଧାମ ।୩୨। ପ୍ରାପ୍ତଂ ନିଶମ୍ୟ ନରଲୋଚନପାନପାତ୍ରମୌତ୍ସୁକ୍ୟବିଶ୍ଳଥିତକେଶ-ଦୁକୂଲବନ୍ଧାଃ । ସଦ୍ୟୋ ବିସୃଜ୍ୟ ଗୃହକର୍ମ ପତୀଂଶ୍ଚ ତଳ୍ପେ ଦ୍ରଷ୍ଟୁଂ ଯଯୁର୍ଯୁବତୟଃ ସ୍ମ ନରେନ୍ଦ୍ରମାର୍ଗେ ।୩୩। ତସ୍ମିନ୍ ସୁସଙ୍କୁଳ ଇଭାଶ୍ୱରଥ-ଦ୍ୱିପଦ୍ଭିଃ କୃଷ୍ଣଂ ସଭାର୍ୟ୍ୟମୁପଲଭ୍ୟ ଗୃହାଧିରୂଢ଼ାଃ । ନାର୍ୟ୍ୟୋ ବିକୀର୍ଯ୍ୟ କୁସୁମୈର୍ମନସୋପଗୁହ୍ୟ ସୁସ୍ୱାଗତଂ ବିଦଧୁରୁତ୍ସ୍ମୟବୀକ୍ଷିତେନ ।୩୪। ଊଚୁଃ ସ୍ତ୍ରିୟଃ ପଥି ନିରୀକ୍ଷ୍ୟ ମୁକୁନ୍ଦପତ୍ନୀସ୍ତାରା ଯଥୋଡୁପସହାଃ କିମକାର୍ୟ୍ୟମୂଭିଃ । ଯଚ୍ଚକ୍ଷୁଷାଂ ପୁରୁଷମୌଳିରୁଦାରହାସଲୀଳାବଲୋକକଳ-ୟୋତ୍ସବମାତନୋତି ।୩୫। ତତ୍ର ତତ୍ରୋପସଙ୍ଗମ୍ୟ ପୌରା ମଙ୍ଗଳପାଣୟଃ । ଚକ୍ରୁଃ ସପର୍ୟ୍ୟାଂ କୃଷ୍ଣାୟ ଶ୍ରେଣୀମୁଖ୍ୟା ହତୈନସଃ ।୩୬। ଅନ୍ତଃ-ପୁରଜନୈଃ ପ୍ରୀତ୍ୟା ମୁକୁନ୍ଦଃ ଫୁଲ୍ଲଲୋଚନୈଃ । ସସମ୍ଭ୍ରମୈରଭ୍ୟୁପେତଃ ପ୍ରାବିଶଦ୍ରାଜମନ୍ଦିରଂ ।୩୭। ପୃଥା ବିଲୋକ୍ୟ ଭ୍ରାତ୍ରେୟଂ କୃଷ୍ଣଂ ତ୍ରିଭୁବନେ-ଶ୍ୱରଂ । ପ୍ରୀତାତ୍ମୋତ୍ଥାୟ ପର୍ୟ୍ୟଙ୍କାତ୍ ସସ୍ନୁଷା ପରିଷସ୍ୱଜେ ।୩୮। ଗୋବିନ୍ଦଂ ଗୃହମାନୀୟ ଦେବଦେବେଶମାଦୃତଃ । ପୂଜାୟାଂ ନାବିଦତ୍ କୃତ୍ୟଂ

ଧାମ ପୁରଂ ଦଦର୍ଶ ।୩୨। ନରଣାଂ ଲୋଚନାନାଂ ତୃପ୍ତିଂ ପାନସ୍ୟ ସାଦରବୀକ୍ଷଣେୟ ପାତ୍ରଂ ଭାଜନଂ ତଂ ପୁନଃ ଶ୍ରେଣିମିତ୍ୟର୍ଥଃ ।୩୩। ସୁଷ୍ଠୁ ସ୍ୱାଗତଂ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ୍ୟଙ୍କଂ ହିତ୍ୱା ଉତ୍ସ୍ମୟବୀକ୍ଷିତେନୈବ ବିଦଧୁଃ ।୩୪। ଉଡୁପସହାଃ ଚନ୍ଦ୍ରସହିତଶ୍ଚେତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅମୂଭିଃ କିଂ ପୁଣ୍ୟମକାରି ।୩୫। ଶ୍ରେଣ୍ୟ ଏକଶିଳ୍ପୋପଜୀବିନାଂ ସଙ୍ଘାସ୍ତେଷୁ ମୁଖ୍ୟାଃ ।୩୬। ଅଭ୍ୟୁପେତଃ ଅଭିଗମନେନ ସତ୍କୃତଃ ।୩୭। ସସ୍ନୁଷା ଦ୍ରୌପଦୀସହିତା ।୩୮।

ଶିଖର । ସୁବର୍ଣ୍ଣ କୁମ୍ଭ ତା ଉପର ॥ ପତାକା ଉଡେ ତା ଉପରେ । ଦେଖିଲେ କୁରୁରାଜ ପୁରେ ।୩୨। ଲୋଚନନ୍ତ କରେ କୃଷ୍ଣେ ଗୃହ୍ନି । ନାଥଙ୍କ କଥା କେ ବୁଝଇ ॥ କୃଷ୍ଣ ଅସନ୍ତି ଏହା ଶୁଣି । ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଚେଦେହେଁ ନ ଜାଣି ॥ ଶୟାରେ ଛେଡ଼ିଣ ଦେଇ । ଘର ଧନ୍ଦାକୁ ଛେଡ଼ି ଦେଲେ ଛଳି ॥ କେଶ ବସନ ଅସମ୍ଭାଳେ । ନାରୀଏ ଉତ୍ସୁକେ ଧାଇଁଲେ ॥ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ । ବାହାର ଅଇଲେ ଦାଣ୍ଡକୁ ।୩୩। ମାନବ ଅଶ୍ୱ ଗଜ ରଥେ । ଚାପି ନମିଲେ ରାଜପଥେ ॥ ଦେଖି ସହିତେ କୃଷ୍ଣେ ଗୃହ୍ନି । ନାରୀଏ ଛାତରେ ଅରୋହି ॥ ଅନନ୍ତେ ପୁଷ୍ପ ବୃଷ୍ଟି କଲେ ॥ ହୃଦୟେ ତାହାଙ୍କୁ ଧରିଲେ ॥ ସହାସେ ଗୃହ୍ନି ଦେନଯନ । ସ୍ୱାଗତ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ଯେସନ ।୩୪। ଚନ୍ଦ୍ର ସହିତେ ତାରା ଯେସନେ । କୃଷ୍ଣ ସହିତେ ଭାର୍ୟାଗଣେ ॥ ଅନାଇଁ ପୁରନାରୀଗଣ । କହନ୍ତି କଲେ ଏ କି ପୁଣ୍ୟ ॥ ପୁରୁଷ ମଣି ନଯ୍ୟାଦେ । କଟାକ୍ଷପାତ ଲୀଳା ରସେ ॥ ଆନନ୍ଦ କରାନ୍ତି ଯାଙ୍କର । ଧନ୍ୟ ତୋ ଭାଗ୍ୟ ଏ ନାରୀଙ୍କର ।୩୫। ପୁରବାସିଏ ଯେ ମାର୍ଗରେ । ମାଙ୍ଗଲ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ଘେନି କରେ ॥ କୃଷ୍ଣେ ପୂଜିଲେ ନିର୍ଦ୍ଦିନେ । ଅର୍ପିଲେ ଉପଢ଼ୌ-

ପ୍ରମୋଦୋପହୃତୋ ନୃପଃ । ୩୯ । ପିତୃସ୍ୱସୃଗୁରୁସ୍ତ୍ରୀଣାଂ କୃଷ୍ଣସ୍ୟୋଽଭିବାଦନଂ । ସ୍ୱୟଞ୍ଚ କୃଷ୍ଣୟା ତେନ ଭଗିନ୍ୟା ଗୃହଦେବତାଃ । ୪୦ । ଶ୍ୱଶ୍ରୂ-ସଂପ୍ରେଷିତା କୃଷ୍ଣା କୃଷ୍ଣପତ୍ନୀଶ୍ଚ ସର୍ବଶଃ । ଆନର୍ଚ୍ଚ ରୁକ୍ମିଣୀଂ ସତ୍ୟାଂ ଭଦ୍ରାଂ ଜାମ୍ବବତୀଂ ତଥା । ୪୧ । କାଳିନ୍ଦୀଂ ମିତ୍ରବିନ୍ଦାଞ୍ଚ ଶୈବ୍ୟାଂ ନାଗ୍ନଜିତୀଂ ସତୀଂ । ଅନ୍ୟାଶ୍ଚାଭ୍ୟାଗତା ଯାସ୍ତୁ ବାସସ୍ରଙ୍ମଣ୍ଡନାଦିଭିଃ । ୪୨ । ସୁଖଂ ନିବାସୟାମାସ ଧର୍ମରାଜୋ ଜନାର୍ଦ୍ଦନଂ । ସସୈନ୍ୟଂ ସାନୁଗାମାତ୍ୟଂ ସଭାର୍ଯ୍ୟଞ୍ଚ ନବଂ ନବଂ । ୪୩ । ତର୍ପୟିତ୍ୱା ଖାଣ୍ଡବେନ ବହ୍ନିଂ ଫାଲ୍ଗୁନସଂଯୁତଃ । ମୋଚୟିତ୍ୱା ମୟଂ ଯେନ ରାଜ୍ଞେ ଦିବ୍ୟା ସଭା କୃତା । ୪୪ । ଉବାସ କତିଚିନ୍ମାସାନ୍ ରାଜ୍ଞଃ ପ୍ରିୟଚିକୀର୍ଷୟା । ବିହରନ୍ ରଥମାରୁହ୍ୟ ଫାଲ୍ଗୁନେନ ଭଟୈର୍ବୃତଃ । ୪୫ । ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ

ଭୂତ୍ୟଂ ପ୍ରକାରବଦଶେଷଂ । ପ୍ରମୋଦେନ ଉପହୃତୋଽଭିହତଃ । ୩୯ । ଗୁରୁସ୍ତ୍ରୀଣାଞ୍ଚ କୃଷ୍ଣାଧୂଃ ଦ୍ରୌପଦ୍ୟାଶ୍ଚ ଭଗିନ୍ୟା ସୁଭଦ୍ରୟା । ୪୦ । ଆନର୍ଚ୍ଚ ଅର୍ଚ୍ଚିତବତୀ । ୪୧ । ଅନ୍ୟାଶ୍ଚ ଯାଃ କୃଷ୍ଣପତ୍ନ୍ୟୋଽଭ୍ୟାଗତାସ୍ତା ଇତି । ୪୨ । ପ୍ରତ୍ୟହଂ ନବଂ ନବଂ ଯଥା ଭବତି ତଥା ସୁଖଂ ନିବାସୟାମାସ । ୪୩ । କଥମ୍ଭୂତଂ, ଯଃ ପ୍ରେମ୍ଣା ନିତ୍ୟଂ ଫାଲ୍ଗୁନେନ ସଂଯୁତଃ । ଅତଏବ ତଦ୍ୟ ସହାୟେନ ସତା ଯେନ ଖାଣ୍ଡବେନ ବହ୍ନିଂ ତର୍ପୟିତ୍ୱା ତତଶ୍ଚ ମୟଂ ମୋଚୟିତ୍ୱା ତଂ ମୟଂ ପ୍ରୟୁଜ୍ୟ ଯୁଧିଷ୍ଠିରସ୍ୟ ଦିବ୍ୟା ସଭା କୃତା ତଂ ଜନାର୍ଦ୍ଦନଂ । ଅନେନ ରାଜ୍ଞଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣୋପକାରାନୁସ୍ମରଣଂ ଦର୍ଶୟତ୍ୟାହ ମହାୟା

ଜନ । ୩୭ । ହୃଷ୍ଟେ କମଳ ଲୋଚନେ । ଆନନ୍ଦେ ଅନ୍ତଃପୁରଜନେ ॥ ଦେଖିଲେ ମିଳି କୃଷ୍ଣ ପାଶେ । ଗୃହକୁ ନେଲେ ଅତିହର୍ଷେ । ୩୭ । ଦ୍ରୌପଦୀ ଭୁଲେ କୁନ୍ତୀ ସ୍ୱଣୀ । ପଲଙ୍କୁ ଉଠି ତତକ୍ଷଣି ॥ ଦିପୁରେଶର ସୁରୁଷଙ୍କୁ । ଓଟାର ଅଣିଲେ କୋଳକୁ । ୩୮ । ପରମ ଦେବତା ଗୋବିନ୍ଦେ । ଆଦରେ ଗୃହେ ଅଣି ମୋଦେ ॥ ଭୁଲିଲେ ସପାର ବେଭର । ପୂଜା ବିଧାନେ କୃଷ୍ଣଙ୍କର । ୩୯ । ପିତୃସୀ ଗୁରୁନାରୀଗଣେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପ୍ରଣମିଲେ ଦୃଷ୍ଟାନେ ॥ ସୁଭଦ୍ରା ଦ୍ରୁପଦୀ ଅସି । କୃଷ୍ଣେ ବନ୍ଦିଲେ ହୋଇ ଖସି । ୪୦ । ରୁକ୍ମିଣୀ ସତ୍ୟା ଜାମ୍ବବତୀ । ଭଦ୍ରା କାଳିନ୍ଦୀ ନଗ୍ନଜିତୀ ॥ ଶଇବ୍ୟା ମିତ୍ରବିନ୍ଦା ଭୁଲେ । ଯେତେକ କୃଷ୍ଣନାରୀ ଥିଲେ ॥ ଶାଶୁ ଆଦେଶେ କୃଷ୍ଣା ଗଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ଆଦରେ ତୋଷିଲେ ॥ ବସନ ହାର ଅଳଙ୍କାର । ଅର୍ପିଲେ କରି ସମାଦର । ୪୧ ୪୨ । ସୈନ୍ୟ ଅମାତ୍ୟ ଭୃତ୍ୟ ନାରୀ—ସହିତେ କୃଷ୍ଣେ ସ୍ନେହ କରି ॥ ଗୃହେ ରଖିଲେ ଏହି ଭାବେ । ପ୍ରତ୍ୟହ ଗୃହ ନୂଆ ଲାଗେ । ୪୩ । ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଭୁଲେ ନରବର । ଖାଣ୍ଡବବନ ଦାହ କରି ॥ ଅଗ୍ନି ସହିତେ ମୟାସୁରେ । ମୁକତ ଦେଲେ କୃଷ୍ଣ-ଛଳେ ॥ ସେ ରାଜା ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଅର୍ଥେ । ସଭା ରଚିଲା ମୟ ଦୈତ୍ୟେ । ୪୪ । ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ହିତ ଅର୍ଥେ । ତହିଁ ରହିଲେ ମାସକେତେ ॥ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଭୁଲେ

ପରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟେନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥଗମନଂ ନାମ ଏକସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୭୧ ।

ଦ୍ୱିସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ଏକଦା ତୁ ସଭାମଧ୍ୟେ ଆସ୍ଥିତୋ ମୁନିଭିର୍ବୃତଃ । ବ୍ରାହ୍ମଣୈଃ କ୍ଷତ୍ରିୟୈର୍ବୈଶ୍ୟୈର୍ଭ୍ରାତୃଭିଶ୍ଚ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଃ । ୧ । ଆଚାର୍ଯ୍ୟୈଃ କୁଲବୃଦ୍ଧୈଶ୍ଚ ଜ୍ଞାତିସମ୍ବନ୍ଧିବାନ୍ଧବୈଃ । ଶୃଣ୍ୱତାମେବ ଚୈତେଷାମାଭାଷ୍ୟେଦମୁବାଚ ହ । ୨ । ଶ୍ରୀଯୁଧିଷ୍ଠିର ଉବାଚ ।— କ୍ରତୁରାଜେନ ଗୋବିନ୍ଦ ରାଜସୂୟେନ ପାବନୀଃ । ଯକ୍ଷ୍ୟେ ବିଭୂତୀର୍ଭବତସ୍ତତ୍ସମ୍ପାଦୟ ନଃ ପ୍ରଭୋ । ୩ । ତ୍ୱତ୍ପାଦୁକେ ଅବିରତଂ ପରି ଯେ ଚରନ୍ତି ଧ୍ୟାୟନ୍ତ୍ୟ-ଭଦ୍ରନଶନେ ଶୁଚୟୋ ଗୃଣନ୍ତି । ବିନ୍ଦନ୍ତି ତେ କମଲନାଭ ଭବାପବର୍ଗମାଶାସତେ ଯଦି ତ ଆଶିଷ ଈଶ ନାନ୍ୟେ । ୪ । ତଦ୍ଦେବଦେବ ଭବତ-

ଯଥାମନୋରଥଂ ସର୍ବାବକାଶସମ୍ପାଦନଞ୍ଚ ଦର୍ଶିତଂ ।୪୪-୪୫। ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ଭାବାର୍ଥଦୀପିକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଏକସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୭୧।

ତତୋ ଦ୍ୱିସପ୍ତତିତମେ ସଜ୍ଜା କାର୍ଯ୍ୟେ ନିବେଦିତେ । ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷଂ ମାଗଧଂ ହତ୍ୱା ଭୂମୈନୋପାଚଯ୍ୟବରଃ । ଅସ୍ଥିତଃ ଅପଲମିତ ଶେଷଃ ।୧। ଶୃଣ୍ୱତାମେବେତି ଯତ୍ର ସ୍ୱପନ୍ନଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଃ କରୋତି ନ ତଦନ୍ୟଃ କଶ୍ଚିତ୍ କର୍ତ୍ତୁଂ ସମର୍ଥଃ ଇତି ନିଶ୍ଚିତ୍ୟ ସର୍ବାନେବ ତାନାଦୃତ୍ୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣମୁବାଚେ-ତ୍ୟର୍ଥଃ । ଆଭାଷ୍ୟ ହେ ହେ କୃଷ୍ଣ ଇତ୍ୟବସ୍ଥନେତ୍ୟେବଂ ସମ୍ବୋଧ୍ୟ । ୨ । ବିଭୂତୀଃ ଅଂଶାନ୍ । ୩ । ଏତ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତିନାଂ ମନୋରଥଂ କଥଂ ତ୍ୱମ୍ କିମ୍ଭୂତ ଇତି ଚେଦତ ଆହ ତ୍ୱତ୍ପାଦୁକେ ଇତି । ପରି ଯେ ଚରନ୍ତୀତି ସମଗ୍ରଦବ୍ୟବଧାନଂ ଅର୍ଦ୍ଧଂ । ଯେ ପରିଚରନ୍ତି ଦେହେନ । ଧ୍ୟାୟନ୍ତି

ସୈନ୍ୟମେଳେ । ରଥରେ ଭ୍ରମି ବୁଲୁଥିଲେ ।୪୫। ଏ ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥ ବାସ ବୃତ୍ତ । ଭଣିଲ୍କ ଧାଣ ପଣ୍ଡିତ ॥ ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମ-ସ୍କନ୍ଧେ ଏକସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୭୧ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଦିନେ ନୃପତି ଯୁଧିଷ୍ଠିର । ଭାଇମାନଙ୍କ ସହିତର ॥ ବିପ୍ର କ୍ଷତ୍ରିୟ ବୈଶ୍ୟ ମେଳେ । ଆଚାର୍ଯ୍ୟ କୁଳବୃଦ୍ଧ କୁଳେ ॥ ଜ୍ଞାତି ସମ୍ବନ୍ଧୀ ବନ୍ଧୁ ସେନ । ସଭା କରି ସେ ତହିଁ ପୁଣି ॥ ଶୁଣାଇ ସର୍ବ ସଭ୍ୟଜନେ । ଯାହା କହିଲେ ଶୁଣ କର୍ଣ୍ଣେ । ୧ । ୨ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଉବାଚ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ରାଜସୂୟ ଯାଗେ । ପୂଜିବି ତୋର ଅଂଶ ଦେବେ ॥ ଆହେ ଗୋବିନ୍ଦ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ । ସାଧନେ କର ତୁ ସାହାଯ୍ୟ । ୩ । ଯେ ସଦା ତୋ ସେବା କରଇ । ଯେ ତୋର ସ୍ତୁତି ପଢ଼ୁଥାଇ ॥ ଯେ ଅବା ଧ୍ୟାନ କରେ ମନେ । ଅଶୁଭ ବିନାଶ ବହିଲେ । ହେ ପଦ୍ମନାଭ ସେହି ଭକ୍ତେ ।

ଶ୍ରବଣାରବିନ୍ଦ ସେବାନୁଭବନିଷ୍ଠ ପଣ୍ୟରୁ ଲୋକ ଏଷୁ । ଯେ ତ୍ୱାଂ ଭଜନ୍ତି ନ ଭଜନ୍ତ୍ୟତ ବୋ ଽପ୍ୟେଷାଂ ନଷ୍ଟାଂ ପ୍ରଦର୍ଶୟ ବଗେ କୁରୁସୃଞ୍ଜୟାନାଂ ।୫। ନ ବ୍ରହ୍ମଣଃ ସ୍ୱପରଭେଦମତିସ୍ତବ ସ୍ୟାତ୍ ସର୍ବାତ୍ମନଃ ସମଦୃଶଃ ସ୍ୱସୁଖାନୁଭୂତେଃ । ସଂସେବତାଂ ସୁରତରୋରିବ ତେ ପ୍ରସାଦଃ ସେବାନୁରୂପ-ମୁଦୟୋ ନ ବିପର୍ଯ୍ୟୟୋଽତ୍ର ।୬। ଶ୍ରୀ ଭଗବାନୁବାଚ । ସମ୍ୟଗ୍ ବ୍ୟବସିତଂ ରାଜନ୍ ଭବତା ଶତ୍ରୁକର୍ଷଣ । କଲ୍ୟାଣୀ ଯେନ ତେ କୀର୍ତ୍ତିର୍ଲୋକା-ନନୁଭବିଷ୍ୟତି ।୭। ଋଷୀଣାଂ ପିତୃଦେବାନାଂ ସୁହୃଦାମପି ନଃ ପ୍ରଭୋ । ସର୍ବେଷାମପି ଭୂତାନାମୀପ୍ସିତଃ କ୍ରତୁରାଡୟଂ ।୮। ଜିତ୍ୱା ନୃପାନ୍

ମନସା ଅଭଦ୍ରସ୍ୟ ନଶନେ ନାଶକେ ଗୃଣନ୍ତି ଗାଶ୍ଚ ତେ ଭବସ୍ୟ ଅପବର୍ଗଂ ନାଶଂ ମୋକ୍ଷଂ ବଦନ୍ତି । ଯଦ୍ୟାଶାସତେ ତର୍ହି ଆଶିଷୋଽପି ତ ଏବ ଲଭନ୍ତେ ନାନ୍ୟେ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତିନୋଽପି ।୪। ଭଗବତୋ ଭକ୍ତପକ୍ଷପାତମାବିଷ୍କାରୟନ୍ନାହ ତଦେବଦେବେତି ତତ୍ ତସ୍ମାତ୍ ପଣ୍ୟରୁ ସାକ୍ଷାତ୍ ଏବ ନିଷ୍ଠିତୋଽପି ଯେ କର୍ମପ୍ରଧାନାଃ କେଚନ ଯେ କୁରୁସୃଞ୍ଜୟାଃ ଭଗବଦ୍ଭକ୍ତିଂ ନ ବହୁମନ୍ୟନ୍ତେ ତେଷାଂ ମୋହନବୃତ୍ତ୍ୟେ ଯେ ତ୍ୱାଂ ଭଜନ୍ତି ଯଦବା ନ ଭଜନ୍ତି ତେଷାମନ୍ୟେଷାଂ ନଷ୍ଟାଂ ସ୍ଥିତିଂ ପ୍ରଦର୍ଶୟ ।୫। ନନୁ ରାଗାଦିରହିତେ ମୟି କଥମିଦଂ ବୈଷମ୍ୟଂ ସ୍ୟାତ୍ ତତ୍ରାହ ନେତି । ସ୍ୱଃ ପର ଇତି ଭେଦମତିସ୍ତବ ନସ୍ୟାଦେବ । କୁତଃ ବ୍ରହ୍ମଣୋ ନିରୁପାଧେଃ କଷ୍ଟ ସର୍ବାତ୍ମନଃ ଅତଃ ସମଦୃଶଃ । କଷ୍ଟ ସ୍ୱସୁଖାନୁଭୂତେଃ ଅତୋ ରାଗାଦ୍ୟ-ଭାବାଦପି ଭାବଃ ତଥାପି ସଂସେବମାନାନାମେବ ତ୍ୱତ୍ପ୍ରସାଦୋ ନାନ୍ୟେଷାଂ ତଥାପି ସେବାନୁରୂପମୁଦୟଃ ଫଳଂ ନତ୍ୱ ବିପର୍ଯ୍ୟୟୋଽନ୍ୟଥାଭାବଃ ଯଥା କଳ୍ପଦ୍ରୁମସ୍ୟ ରାଗାଦିରହିତୋଽପି ସେବକେଷ୍ୱେବ ଫଳଜନକତ୍ୱଂ ନାନ୍ୟେଷୁ ।୬। ସତ୍ୟଂ ମଦ୍ଭକ୍ତାନାମେବ କୈବଲ୍ୟାଦି ନାନ୍ୟେଷାଂ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦୋଦୟମାନ ଅତ ସମ୍ୟଗିତି । ଶତ୍ରୁକର୍ଷଣେତି ସମ୍ବୋଧୟନ୍ ସର୍ବାନୁପବିଜୟଶକ୍ତିଂ ଦର୍ଶୟତି । ଅନୁଭବିଷ୍ୟତି ଦ୍ରକ୍ଷ୍ୟତି ସର୍ବଲୋକ-ବ୍ୟାପ୍ତା ଭବିଷ୍ୟତୀତ୍ୟର୍ଥ ।୭-୮। କ୍ରମତ ମହ୍ୟମ୍ ଅନ୍ୟେନ ବା ସମ୍ପାଦନୀୟଂ ତତ ରୁ ସୂଚୟ ଏତ ରାଜସୂୟ ଇତ୍ୟାହ ଋଷୀଣାମିତି । ଜଗତ୍ପ୍ରଂ ସର୍ବାଂ

ମୂକତି ଦେଉ ସୁନଷ୍ଟିରେ ॥ ତୋର ଆଶିଷ ଯେ ଲଭନ୍ତି । ଅପରେ ପାଇ ନ ପାରନ୍ତି ।୪। ଏଣୁ କେ ଦେବ ତୋ ଚରଣ – ସେବିବା ଫଳ ଦେଖୁ ଜନ ॥ ଏ କୁରୁ ପାଣ୍ଡବ ମଧ୍ୟରେ । ତୋତେ ସେବନ୍ତି ଯେଉଁ ନରେ ॥ ଯେ ତୋର ସେବା ନ କରନ୍ତି । ଦେଖାଅ ଏ ବେନିଙ୍କ ଗତି ।୫। ଯେ ସର୍ବାତ୍ମା ବ୍ରହ୍ମ ଅଟୁ ତୁହି । ତୋହର ପରାପର ନାହିଁ ॥ ସଭଙ୍କୁ ସମ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଉ । ନିଜ ସୁଖରେ ନିତେ ଥାଉ ॥ କଳ୍ପ ବୃକ୍ଷ ଭଳିତରୁ ସମ । ଯେ କରେ ଯେଉଁ ପରି କର୍ମ ॥ ସେବାନୁରୂପେ ଫଳ ଦେଉ । ବିରୂପେ ଭ୍ରାନ୍ତି କେବେ ନୋହୁ ।୬। ଶ୍ରୀ ଭଗବାନୁବାଚ । – ଯାହା ଭାବିଛ ନରେଶ୍ୱର

ସର୍ବାନ୍ କୃତ୍ୱା ଚ ଜଗତାଂ ବଶେ । ସମ୍ଭୃତ୍ୟ ସର୍ବସମ୍ଭାରାନାହରସ୍ୱ ମହାକ୍ରତୁଂ । ୯ । ଏତେ ତେ ଭ୍ରାତରୋ ରାଜନ୍ ଲୋକପାଲାଂଶସମ୍ଭବାଃ । ଜିତୋଽସ୍ମ୍ୟାତ୍ମବତା ତେଽହଂ ଦୁର୍ଜୟୋ ଯୋଽକୃତାତ୍ମଭିଃ । ୧୦ । ନ କଶ୍ଚିନ୍ମତ୍ପରଂ ଲୋକେ ତେଜସା ଯଶସା ଶ୍ରିୟା । ବିଭୂତିଭିର୍ବାଭିଭବେଦ୍ଦେବୋଽପି କିମୁ ପାର୍ଥିବଃ । ୧୧ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।— ନିଶମ୍ୟ ଭଗବଦ୍ଗୀତଂ ପ୍ରୀତଃ ଫୁଲ୍ଲମୁଖାମ୍ବୁଜଃ । ଭ୍ରାତୄନ୍ ଦିଗ୍ୱିଜୟେଽୟୁଙ୍କ୍ତ ବିଷ୍ଣୁତେଜୋପବୃଂହିତାନ୍ । ୧୨ । ସହଦେବଂ ଦକ୍ଷିଣସ୍ୟାମାଦିଶତ୍ ସହ ସୃଞ୍ଜୟୈଃ । ଦିଶି ପ୍ରତୀଚ୍ୟାଂ ନକୁଳମୁଦୀଚ୍ୟାଂ ସବ୍ୟସାଚିନଂ । ପ୍ରାଚ୍ୟାଂ ବୃକୋଦରଂ ମତ୍ସ୍ୟୈଃ କେକୟୈଃ ସହମଦ୍ରକୈଃ । ୧୩ । ତେ ବିଜିତ୍ୟ ନୃପାନ୍ ବୀରା ଆଜହ୍ରୁର୍ଦିଗ୍ଭ୍ୟ ଓଜସା । ଅଜାତଶତ୍ରବେ ଭୂରି ଦ୍ରବିଣଂ ନୃପ ଯକ୍ଷ୍ୟତେ । ୧୪ । ଶ୍ରୁତ୍ୱାଽଜିତଂ ଜରାସନ୍ଧଂ ନୃପତେର୍ଧ୍ୟାୟତୋ ହରିଃ । ଆହୋପାୟଂ ତମେବାଦ୍ୟ ଉଦ୍ଧବୋ ଯମୁବାଚ ହ । ୧୫ । ଭୀମ-

---

ପୃଥିବ୍ୟାଂ । ସମ୍ଭାରାନ୍ ଯଜ୍ଞୋପସ୍କରାନ୍ ସନ୍ଧୃତ୍ୟ ସଂଗୃହ୍ୟ ଆହରସ୍ୱ ଅନୁଷ୍ଠେୟେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୯ । ନନୁ ନୃପଜୟାଦି କଥଂ ଶକ୍ୟଂ ସ୍ୟାଦତ ଆହ ଏତ ଇତି ଆତ୍ମବତା ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟେଣ ତେ ତ୍ୱୟା ଅହଂ ଜିତୋଽସ୍ମି । ଅକୃତାତ୍ମଭିରଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟୈଃ । ୧୦ । ଅସ୍ମାଂ ତାବଦେବମୁକ୍ତସ୍ୟ ତବ ପରୈରଭିଭବଶଙ୍କା ଅଜ୍ଞାନମପି ମତ୍ପରଂ କୋଽପି ନାଭିଭବେତ୍ ପ୍ରଭବତ୍ୟାହ ନ କଶ୍ଚିଦିତି । ତେଜସା ପ୍ରଭାବେଣ ବିଭୂତିଭିଃ ସୈନ୍ୟାଦିସାମଗ୍ରୀଭିଃ । ୧୧ । ଅଯୁଂକ୍ତ ନିଯୁକ୍ତବାନ୍ ବିଷ୍ଣୋସ୍ତେଜସୋପବୃଂହିତାନ୍ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧିତାନ୍ ତେଜୋପବୃଂହିତାନିତି ସନ୍ଧିରାର୍ଷଃ । ୧୨ । ନକୁଳାଦୀନ୍ ମତ୍ସ୍ୟାଦିଭିଃ ସହାଦ୍ୟୈର୍ଯଥା ସଙ୍ଖ୍ୟେନ ସମ୍ବନ୍ଧଃ । ୧୩ । କଥମ୍ଭୂତାୟ ଯକ୍ଷ୍ୟତେ ଯାଗଂ କରିଷ୍ୟତେ । ୧୪ । ଆହୋ ହରିଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଃ । ୧୫ ।

ହେତୁ ଏବେ ମୋ ବଚନ ॥ ଯଜ୍ଞରେ ରମ୍ୟ ସୁକୀର୍ତ୍ତି । ବ୍ୟାପିବ ଏହି ବସୁମତୀ । ୭ । ଋଷି ଦେବତା ପିତୃ ମିତ୍ର । ସର୍ବଭୂତର ଏଥି ହିତ । ୮ । ସର୍ବ ନୃପଙ୍କ ଜୟ କର । ଆଣିବେ ଧନ ଏ ଅପାର । ଯଜ୍ଞ ସମ୍ଭାର ଠୁଳ କର । ଯଜ୍ଞ ଆରମ୍ଭ ନରେଶ୍ୱର । ୯ । ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟଙ୍କ ଦୁର୍ଜ୍ଜୟ । ମୋତେ ଜିଣିଛ ଜ୍ଞାନେ ଜୟ । ପୁଣି ଏ ତୁମ୍ଭ ଭାଇଗଣ । ଲୋକପାଳଙ୍କ ଅଂଶେ ଜନ୍ମ । ୧୦ । ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଶିରୀ ତେଜ ଯଶେ । ମୋତେ ବଳିତ ନାହିଁ ଶତ୍ରେ । ମୋ ଯୋଗେ ଦେବଙ୍କୁ ଜିଣିବେ । ନୃପେ ଜିଣିବା କିସ ଏବେ । ୧୧ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।— କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଏ ବଚନ ଶୁଣି । ପ୍ରୀତ ହୋଇ ସେ ନରମଣି । ବିଷ୍ଣୁ ତେଜର୍ଦ୍ଧୀ ଭାଇଙ୍କ । ପେଷିଲେ ଦିଗ ବିଜୟକୁ । ୧୨ । ସୃଞ୍ଜୟ ନୃପତିଙ୍କ ସଙ୍ଗେ । ଦକ୍ଷିଣେ ସହଦେବ ଗଲେ । ନକୁଳ ପଶ୍ଚିମକୁ ଗଲେ । ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଉତ୍ତରେ ଚଳିଲେ । ମତ୍ସ୍ୟ କେକୟ ମଦ୍ର କୁଳେ । ପୂର୍ବକୁ ବୃକୋଦର ଗଲେ । ୧୩ । ନୃପଙ୍କୁ ଜିଣି ବୀରଗଣ । ଆଣିଲେ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସେନୋଽର୍ଜ୍ଜୁନଃ କୃଷ୍ଣୋ ବୃହନ୍ନଲଙ୍ଗଧରସ୍ତ୍ୱୟୁଃ । ଜଗ୍ମୁର୍ଗିରିବ୍ରଜଂ ତାତ ବୃହଦ୍ରଥସୁତୋ ଯତଃ । ୧୬ । ତେ ଗତ୍ୱାତଥ୍ୟବେଳାୟାଂ ଗୃହେଷୁ ଗୃହ-ମେଧିନଂ । ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟଂ ସମଯାଚେରନ୍ ରାଜନ୍ୟା ବ୍ରହ୍ମଲିଙ୍ଗିନଃ । ୧୭ । ରାଜନ୍ ବିଦ୍ୟତଥୀନ୍ ପ୍ରାପ୍ତାନର୍ଥିନୋ ଦୂରମାଗତାନ୍ । ତନ୍ନଃ ପ୍ରଯଚ୍ଛ ଭଦ୍ରଂ ତେ ଯଦ୍ବୟଂ କାମୟାମହେ । ୧୮ । କିଂ ଦୁର୍ମର୍ଷଂ ତିତିକ୍ଷୂଣାଂ କିମକାର୍ଯ୍ୟମସାଧୁଭିଃ । କିଂ ନ ଦେୟଂ ବଦାନ୍ୟାନାଂ କଃ ପରଃ ସମଦର୍ଶିନାଂ । ୧୯ । ଯୋଽନଧ୍ରୁବେଣ ଦେହେନ ସତାଂ ଗେୟଂ ଯଶୋ ଧ୍ରୁବଂ । ନାଚିନୋତି ସ୍ୱୟଂ କଲ୍ପଃ ସ ବାଚ୍ୟଃ ଶୋଚ୍ୟ ଏବ ସଃ । ୨୦ । ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରୋ

ବୃହନ୍ନଲଙ୍ଗଧରା ବ୍ରାହ୍ମଣଲିଙ୍ଗଧାରଣଃ । ଯତୋ ଯତ୍ର ବୃହଦ୍ରଥସୁତୋ ଜରାସନ୍ଧଃ । ୧୬ । ଗୃହେଷୁ ବର୍ତ୍ତମାନଂ ସମଯାଚେରନ୍ ସମ୍ୟଗଯାଚନ୍ତେ-ତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୭-୧୮ । ନ କେବଳଂ କାମୟାମହେ ଇତି ବିଶେଷୋ ନିବେଶ୍ୟତାଂ ଅନ୍ୟଥା ଯଦ୍ୟ ସୁକାଦତଯୋଗ୍ୟୋ ଦୁର୍ବହଃ ସ କଥଂ ଦେୟଃ । ତଥା ସ୍ୱଜନମନ୍ତ୍ରଂ କଣ୍ଠକାଦ୍ୟଦେୟଂ ଯତ୍ର ତତ୍ରିଷ୍ଟୁଭ୍ୟଃ କଥଂ ଦେୟଂ । ତତ୍ରୋତ୍ତରମ୍ୟ ରହିତଲକ୍ଷଣାଦ ସୁକାଦତଯୋଗ୍ୟଂ କଥଂ ପରତ୍ର ଦେୟ-ମିତି ବଦେତ ଅନ୍ତଃ କିଂ ଦୁର୍ମର୍ଷମିତ୍ୟାଦ । ତତ୍ର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତତ୍ୱେନ ଅର୍ଥାନ୍ତରନ୍ୟାସଃ କିମକାର୍ଯ୍ୟମିତି । ଯଥା ଅସାଧୂନାମକାର୍ଯ୍ୟଂ ନାସ୍ତି । ତଥା ତିତିକ୍ଷୂଣାଂ ଦୁର୍ମର୍ଷଂ ଦୁଃସହଂ ନାସ୍ତି । ବଦାନ୍ୟାନାମଦେୟଂ ନାସ୍ତି ସମଦର୍ଶିନାଂ ପରସ୍ତୁ ନାସ୍ତି ଅତଃ କିଂ ବିଶେଷନାର୍ଦ୍ଦେଶେନୋ-ତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୯ । କିଞ୍ଚ ଅର୍ଥିନେ ଧୀରେଣ ମୃଦୁକାଦବତ ପ୍ରାଣା ଅପି ନ ବର୍ଜନୀୟା । ଇତ୍ୟାଶୟେନାହ ଯୋଽନଧ୍ରୁବେଣେତି ନାଚିନୋତି ନ ବର୍ଦ୍ଧୟେତ୍ ସ ବାଚ୍ୟ ଏବ ନିନ୍ଦ୍ୟଃ । ୨୦ । ଶିଷ୍ଟାନିବାର୍ଥିନାନ୍ୟାହ ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରୋ ଉଞ୍ଛବୃତ୍ତ୍ୟାଦି ସର୍ବଂ ବକ୍ତି ସ୍ୱୟଂ ଗୃହ୍ଣାଲ୍ଲତାଂ ପ୍ରାପ୍ତୋଽପ୍ୟନର୍ଜିତଃ

ତଜ୍ଜଦର୍ଗୁ ଧନ । ଯଜ୍ଞ ନିମନ୍ତେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ । ଅର୍ଜ୍ଜିଲେ ବନ୍ଧୁ ଧନ ଗ୍ରହିର । ୧୪ । ଅଜେୟ ଜରାସନ୍ଧ ଶୁଣି । ହରିଙ୍କୁ ପୂଚ୍ଛନ୍ତେ ନୃମଣି । ଉଦ୍ଧବ କହିବା ଉପାୟ । ପ୍ରକାଶ କଲେ ଦୟାମୟ । ୧୫ । ଭୀମ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଭୁଲେ ହରି । ବିପ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣ ବେଶ ଧରି । ଚଳିଲେ ଗିରିବ୍ରଜ ଦୁର୍ଗେ । ଜରା-ସନ୍ଧର ଗୃହଠାବେ । ୧୬ । ଅତିଥି ସେବାକାଳେ ତାର । ଗୃହେ ମିଳିଲେ ଚକ୍ରଧର । ବ୍ରାହ୍ମଣବେଶ ସେ ନୃପଙ୍କୁ । ଏ ବଚନ ମାଗିଲେ ଭିକ୍ଷାକୁ । ୧୭ । ଭୋ ରାଜା ବହୁଦୂରୁ ଆସି । ଅତିଥି ଭିକ୍ଷା ମାଗୁଁ ବସି । ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁଁ ଆମ୍ଭେ ଯାହା । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଦିଅ ନୃପ ତାହା । ୧୮ । ତ୍ୟାଗିର ଦୁଃସହ ନ ରହେ । ଅସାଧୁ ସବୁ କରୁଥାଏ । ଦାତାର ଅଦେୟ ତ ନାହିଁ । ସମଦର୍ଶିର ଶତ୍ରୁ କାହିଁ । ୧୯ । ଯେତୁ ଅନିତ୍ୟ ଦେହ ବହି । ପ୍ରଶଂସ୍ୟ ଯଶ ନ ଅର୍ଜଇ । ନିନ୍ଦ୍ୟ ସେ ସ୍ୱାର୍ଥପର ନର । ଅବସ୍ଥା ଶୋଚନୀୟ ତାର । ୨୦ । ମୁଦ୍ଗଲ ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ବଳି । ଶିବି ରନ୍ତିଦେବ ଏକଳ । ବ୍ୟାଧ

ଭିକ୍ଷାର୍ଥେ ଛିନ୍ନଦେବ ଉନ୍ମୁବୃତ୍ତିଃ ଶିବ୍ଧଙ୍ଘଲ୍ୟ । ବ୍ୟାଧଃ କପୋତୋ ବହବୋ ହ୍ୟଧ୍ରୁବେଣ ଧ୍ରୁବଂ ଗତାଃ । ୨୧ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ— ସ୍ୱରୈବିକ୍ତହସ୍ତାଂ ସ୍ତ ଷକୋଷ୍ଠୈର୍କ୍ୟାହ୍ଵହୈରପି । ଖ୍ଜନ୍ୟ ବନ୍ଧୁନ୍‌ବଶ୍ଚାଧୁ ଦୃଷ୍ଟପୂର୍ବାନଚନ୍ଦ୍ରକ୍ଷ୍ଟ । ୨୨ । ରାଜନ୍ୟବନ୍ଧବୋ ହ୍ୟେତେ ବ୍ରହ୍ମଲିଙ୍ଗାନି ବିଭ୍ରତି । ବଦାନ୍ୟ ଇଷିତଂ ତେଭ୍ୟ ଅତ୍ମାନମପି ଦୁସ୍ତ୍ୟଜଂ । ୨୩ । ବଳେର୍ନ୍ନୁ ଶ୍ରୂୟତେ କୀର୍ତ୍ତିର୍ବିତତା ଦିକ୍ଷ୍ୱକଲ୍ମଷା । ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟାଦ୍ଭ୍ରଂଶିତସ୍ୟାପି ବିପ୍ରବ୍ୟାଜେନ ବିଷ୍ଣୁନା । ୨୪ । ଜୀବନ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣାର୍ଥାୟ କୋ ନ୍ୱର୍ଥଃ କ୍ଷତ୍ରବନ୍ଧୁନା । ଦେହେନ ପତମାନେନ ନେହତା ବିପୁଳଂ ଯଶଃ । ୨୦ । ଇତ୍ୟୁଦାରମତିଃ ପ୍ରାହ କୃଷ୍ଣାର୍ଜ୍ଜୁନବୃକୋଦରାନ୍ । ହେ ବିପ୍ରା ବ୍ରିୟତାଂ ୨୮ । ଶିସ୍ତଂ କଦୃର୍ଶତେନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ବଷ୍ଟ୍ରେବ ଦ୍ୱିଜରୂପିଣେ । ଜାନନ୍ନପି ମହୀଂ ପ୍ରାଦାଦ୍ୱାର୍ଯ୍ୟମାଣୋଽପି ଦୈତ୍ୟରାଟ୍ । ୨୫ ।

ଅର୍ଥି ଯୋ ଯଦାଯୋଧାଗ୍ନିରକ୍ତ କେୈ ସ୍ୱର୍ଗଂ ଗତଃ । ଲେତଦେବଃ ସକୁଠୁମ୍ଭୋଽଷ୍ଟୁରତ୍ନ୍ୱାନ୍‌ଂଶଦହାନ୍ୟଲବ୍ଧ୍ୱା ଦଦୋଽପି କ୍ଷୁତ୍ପିଲବ୍ଧାନୋଦଜାଦ ଦତ୍ତା ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଗତଃ । ଉଞ୍ଛବୃତ୍ତିର୍ମୁଦ୍ଗଲଃ ଷଣ୍ମାସଂ ହୀଦହିଦ୍ଧୁ ନୈମୋଽଧ୍ୟୋଥିତ୍ୟେବାନେନ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଗତଃ । ଶିବିଃ ଶରଣାଗତକପୋତରକ୍ଷଣାୟ ସ୍ୱମାଂସ ଶ୍ୟେନାୟ ଦତ୍ତ୍ୱା ଦିବଂ ଗତଃ ॥ ବଳିଃ ସର୍ବସ୍ୱ ବ୍ରାହ୍ମଣବେଶଧାରିଣେ ହରୟେ ଦତ୍ତ୍ୱା ଇମେବାସ୍ମାତଙ୍କାର । କପୋତଶ୍ଚାତିଥୟେ ବ୍ୟାଧାୟ କପୋତ୍ୟା ସହ ଅସ୍ମାଂସ ଦତ୍ତ୍ୱା ବିମାନେନ ଦିବଂ ଗତଃ । ବ୍ୟାଧଶ୍ଚ ତ୍ରୟୋଃ ତସ୍ୟ ଗୃହସ୍ଥ ସ୍ୱତୃମତିଙ୍କିଶ୍ଚୋ ମହାପ୍ରସ୍ଥାନେ ବନାଗଦଗ୍ଧଦେହୋ କଷ୍ଟନ୍ଧ ଦେବମାରୁରୋହ । ଏବମନେ୍ୟ ଚ ବହବୋଽଧ୍ରୁବେଣ ଦେହେନ ଧ୍ରୁବଂ ଲୋକଂ ଗତା ଇତି । ୨୧ । ଙ୍ଗାହତୈର୍ଜ୍ୟାପାତକଣାଙ୍କିତୈଃ । ଦୁଷ୍ଟପୂର୍ବାନ୍ ଦ୍ରୌପଦେୟାନ୍ଦ୍ୱଂବନ୍ଧୁଃ । ୨୨-୨୩ । ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ଶିଷ୍ଟଂ କାହଦର୍ଶତା ସ୍ପ୍ରବଶ୍ୟାନେନ ବିଷ୍ଣୁନା କ୍ରଂଶିତସ୍ୟାପି ବଳେଃ । ନ୍ତୁ ଇହୋ ନେତ ପାତେନ ଶ୍ରୂୟତେ ୧ଂ ଅପିତୁ ଶ୍ରୂୟତ ଇତ ତଂ ଶ୍ଲାଘତେ ସ୍ପଷ୍ଟ ବ ଇତ । ଶୁକ୍ରେଣ ବାର୍ଯ୍ୟମାଣୋଽପି । ଅତଏବ ବିଷ୍ଣୁରିତ ଜାନନ୍ନପି । ୨୪-୨୫ । ପତମାନେନ ପତତା କ୍ଷତ୍ରବନ୍ଧୁନା ଦେହେନ ବ୍ରାହ୍ମଣାର୍ଥାୟ ବିପୁଳଂ ଯଶୋ ନେହତା ନେହମାନେନ ଅପକ୍ଷାଦସୃଷ୍ଟା କୋନ୍ୱର୍ଥଃ ନ କୋ-

କପୋତ ଆଦିକେତେ । ଅସ୍ଥିର ଦେହ ବହୁ ଏଥେଁ । ଲଭିଲେ ସ୍ୱର୍ଗ ବ୍ରହ୍ମଲୋକ । ଯାଚକେ ଦାନ ଦିଅ ନୃପ । ୨୧ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ -- ସ୍ୱରଆକାରେ ଲକ୍ଷ୍ୟକର । ପାହୁଲବଣ୍ଡି ଅନୁହେର ॥ ଷ୍ଟାନସର୍ବସ୍ୱ ମନେକଲା । ପୂର୍ବେ ଦେଖିଛୁଁ ବଶ୍ୱରଳ । ୨୨ । ଏହିବ୍ରି ଛତ୍ରିୟ ଏ ଜନ । ଭିକ୍ଷାର୍ଥେ ବୋଲନ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଦୁସ୍ତ୍ୟଜ ଜୀବନ ମାଗିଲେ । ଏହାଙ୍କୁ ଦେବ ଅବହେଲେ । ୨୩ । ବ୍ରାହ୍ମଣରୂପ ଧର ହରି । ବଳିଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ନେଲେ ହରି ॥ ତଥାପି ତାର ପୁଣ୍ୟରତ । ବ୍ୟାପିଛି ସର୍ବ ଜଗତ । ୨୪ । ବ୍ରାହ୍ମଣବେଶେ ନରହରି । ବଳର ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ହରି ॥ ଇନ୍ଦ୍ରକୁ କରିବେ ଅର୍ପଣ । ଜାଣି

ଦାତ୍ମୋବଦାନ୍ୟ ସ୍ମୃଣିବ୍ରୋଧିଚଃ ।୨୭। ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ — ଯୁଦ୍ଧଂ ନୋ ଦେହି ରାଜେନ୍ଦ୍ର, ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଶୋ ଯଦି ମନ୍ୟସେ । ଯୁଦ୍ଧାର୍ଥିନୋ ବୟଂ ପ୍ରାପ୍ତା ରାଜ-ନ୍ୟା ନାନ୍ୟକାଙ୍କ୍ଷିଣଃ । ୨୮ । ଅସୌ ବୃକୋଦରଃ ପାର୍ଥସ୍ତସ୍ୟ ଭ୍ରାତାର୍ଜ୍ଜୁନୋ ହ୍ୟୟଂ । ଅନୟୋର୍ମାତୁଲେୟଂ ମାଂ କୃଷ୍ଣଂ ଜାନୀହି ତେ ରିପୁଂ ।୨୯। ଏବ-ମାବେଦିତୋ ରାଜା ଜହାସୋଚ୍ଚୈଃ ସ୍ମ ମାଗଧଃ । ଆହ ଚାମର୍ଷିତୋ ମନ୍ଦା ଯୁଦ୍ଧଂ ତର୍ହି ଦଦାମି ବଃ । ୩୦ । ନ ତ୍ୱୟା ଭୀରୁଣା ଯୋତ୍ସ୍ୟେ ଯୁଧି-ବିକ୍ଳବତେଜସା । ମଥୁରାଂ ସ୍ୱପୁରୀଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା ସମୁଦ୍ରଂ ଶରଣଂ ଗତଃ ।୩୧। ଅୟନ୍ତୁ ବୟସାତୁଲ୍ୟୋ ନାତିସତ୍ତ୍ୱୋ ନ ମେ ସମଃ । ଅର୍ଜ୍ଜୁନୋ ନ ଭବେଦ୍ ଯୋଦ୍ଧା ଭୀମସ୍ତୁଲ୍ୟବଲୋ ମମ । ୩୨ । ଇତ୍ୟୁକ୍ତ୍ୱା ଭୀମସେନାୟ ପ୍ରାଦାୟ ମହତୀଂ ଗଦାଂ । ଦ୍ୱିତୀୟାଂ ସ୍ୱୟମାଦାୟ ନିର୍ଜ୍ଜଗାମ ପୁରାଦ୍ବହିଃ । ୩୩ । ତତଃ ସମେ ଖଲେ ବୀରୌ ସଂଯୁକ୍ତାବିତରେତରଂ । ଜଘ୍ନତୁର୍ବଜ୍ରକଲ୍ପାଭ୍ୟାଂ ଗଦାଭ୍ୟାଂ ରଣଦୁର୍ମ୍ମଦୌ । ୩୪ । ମଣ୍ଡଳାନି ବିଚିତ୍ରାଣି ସବ୍ୟଂ

ଯୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୭ । ଇତ ଏବଂ ଜ୍ଞାପୟିତ୍ୱାହ ଦେହି ବସ୍ତା ଇଥ । ୨୭-୨୮ । ରାଜନ୍ୟତାମେବ ପ୍ରଦର୍ଶୟତି ଅସାବିତି । ୨୯-୩୦ । ଯତୋ ମନ୍ଦିର୍ସ୍ୱା ସମୁଦ୍ରଂ ଶରଣଂ ଗତଃ । ୩୧ । ବୟସାପ୍ୟତୁଲ୍ୟୋ ନାତିସତ୍ତ୍ୱୋ ଽନାତିବଳଶ୍ଚ ନ ତ ଦେହେନ ମହ୍ୟା ସମଃ ଅତଃ ଅର୍ଜ୍ଜୁନୋ ଯୋଦ୍ଧା ନ ଭବେତ୍ତୁ ଭୀମସ୍ତୁ ଭବେତ୍ତୁ । ଯତୋ ମମ ତୁଲ୍ୟବଳଃ । ୩୨ । ପାଦାୟ ଦତ୍ତ୍ୱେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୩ । ସମେ ଖଲେ ଯୁଦ୍ଧାଙ୍ଗଣେ । ୩୪ । ମଣ୍ଡଳାନି ଗଦାଯୁଦ୍ଧଗତି

ଅର୍ପଲ ଦୈତ୍ୟେଶ୍ୱର । ୨୫ । ପଢନ୍ତ ଶୀଳ ଏ ଶ୍ଳୋକେ । ନ ଦେଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ ହାତରେ ॥ ବିପୁଳଯଶ ସେ ନରେନ୍ଦ୍ର । ତାର ବଚନ ବୃଥା ହୁଏ ୨୬ ।ଏରୂପେ ଜରାସନ୍ଧ ଅନ୍ତରେ । କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ବୃକୋଦରେ ॥ କହନ୍ତି ଯାହା ଇଚ୍ଛା ଦେବ । ମାଗିଲେ ଚିରେ ଦଇବି । ୨୭ । ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ- ଆମ୍ଭେ କ୍ଷତ୍ରିୟେ ଯୁଦ୍ଧପାଇଁ । ଆସିଲୁଁ ଅନ୍ୟ ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ ॥ ମାଗୁ ଯୁଦ୍ଧକୁ ଆମ୍ଭ ସ୍ନେହ । ଇଚ୍ଛା ହୋଇଲେ ତାହା ଦିଅ ।୨୮। ଏ ପାର୍ଥ ବୃକୋଦର ନାମ । ଏ ତାଙ୍କ ଭାଇ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ॥ ମୁଁ ଯାଙ୍କ ମାମୁପୁଅ ଭାଇ । ତୋ ଶତ୍ରୁ କୃଷ୍ଣ ଚିହ୍ନ ରହି । ୨୯ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ମଗଧ ରାଜା ଏହା ଶୁଣି । ହସି କହିଲା କ୍ରୋଧେ ବାଣୀ ॥ ରେମୂଢ଼ ଗୃହ୍ଣିଛୁ ସମର । ଦେବ କହିବା ପରକାର ।୩୦। ରୁ ଭୀରୁ ଯୁଦ୍ଧେ ଉଦଯୋଗ । ତୋ ସଙ୍ଗେ ନ ଯୁଝିବ ଆଜ ॥ ସ୍ୱପୁର ମଥୁରା ଛାଡ଼ିଲୁ । ସମୁଦ୍ରେ ଯାଇ ଆଶ୍ରେ ଲଲୁ । ୩୧ । ଏ ଦେହେ ବଳେ ମୋ ସମ । ନୁହେ ଏ ନିଶେ ବିକ୍ରମ । ଏଣୁ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଯୋଦ୍ଧା ନୁହେ ଭୀମ ମୋ ସମ ଦେଖଯାଏ । ୩୨ । ଏମନ୍ତ କହି ମହାତେଜ । ସଙ୍ଗେ ଦେଲି ବହି ଯୋଦ୍ଧା ॥ ଅନ୍ୟ ଗଦାଏ ହାତେ ଧରି । ପୁରରୁ ଅଇଲା ବାହାର ।୩୩। ଉଭୟେ ମଲ୍ଲକାଛ ମାର । ଦେ ରୂପ ଲଭ ମତ୍ତେ ॥ ବଜ୍ରଦଣ୍ଡ ଦୋବରେ । ପିଟନ୍ତି ଅଙ୍ଗେ ପରସ୍ପରେ ।୩୪। ବାମ ଦକ୍ଷିଣେ ଚକ୍ରାକାରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବସିଣ ମେଦ ଚ । ତତସ୍ତୋଃ ଶୃଣ୍ବତୋ ଯୁଦ୍ଧଂ ନିଷ୍ଫେଷବ ବର୍ଗିଣୋଃ । ୩୫ । ଚଟଚ୍ଚଟଚଟାଶବ୍ଦୋ ବଜ୍ରନିଷ୍ପେଷସନ୍ନିଭଃ । ଗଦୟୋଃ କ୍ଷିପ୍ତୟୋ ରାଜନ୍ ଦନ୍ତୟୋରିବ ଦନ୍ତିନୋଃ । ୩୬ । ତେ ବୈ ଗଦେ ଭୁଜଜବେନ ନିପାତ୍ୟମାନେ ଅନ୍ୟୋନ୍ୟତୋଽଂସକଟିପାଦକରୋରୁଜତ୍ରୁନ୍ । ଚୂର୍ଣ୍ଣୀ-ବଭୂବତୁରୁପେତ୍ୟ ଯଥାର୍କଶାଖେ ସଂଯୁଧ୍ୟତୋର୍ଦ୍ୱିରଦୟୋରିବ ଦୀପ୍ତମନ୍ୟ୍ୱୋଃ । ୩୭ । ଇତ୍ଥଂ ତୟୋଃ ପ୍ରହତୟୋର୍ଗଦୟୋର୍ନୃବୀରୌ କ୍ରୁଦ୍ଧୌ ସ୍ୱମୁଷ୍ଟିଭିରୟଃସ୍ପର୍ଶୈରପିଷ୍ଟାଂ । ଶବ୍ଦସ୍ତୟୋଃ ପ୍ରହରତୋରିଭୟୋରିବାସୀନ୍ନିର୍ଘାତବଜ୍ରପରୁଷସ୍ତଲତାଡନୋତ୍ଥଃ । ୩୮ । ତୟୋରେବଂ ପ୍ରହରତୋଃ ସମଶିକ୍ଷାବଲୌଜସୋଃ । ନିର୍ବିଶେଷମଭୂଦ୍ୟୁଦ୍ଧମକ୍ଷୀଣଜବୟୋର୍ନୃପ । ୩୯ । (ଏବଂ ତୟୋର୍ମହାରାଜ ଯୁଧ୍ୟତୋଃ ସପ୍ତବିଂଶତିଃ । ଦିନାନି ନିରଗଂସ୍ତତ୍ର ସୁହୃଦ୍ୱନ୍ନିଶି ତିଷ୍ଠତୋଃ । ଏକଦା ମାତୁଲେୟଂ ବୈ ପ୍ରାହ ରାଜନ୍ ବୃକୋଦରଃ । ନ ଶକ୍ତୋଽହଂ ଜରାସନ୍ଧଂ ନିର୍ଜେତୁଂ ଯୁଧି ମାଧବ ।)

ତେହ୍ୱାନ୍ । ସବ୍ୟଂ ଦକ୍ଷିଣେ ଯଥା ଭବତି ତଥା । ସଙ୍କିଣୋଃ ଊର୍ଧ୍ୱଗତୟୋର୍ନିଷ୍ପେଷୋ ଯତ୍ର ନିର୍ଘାତୋପମଃ । ୩୫ । ଚଟଚଟେତି ଗଦୟୋଃ ପରସ୍ପରସଂଘାତଶବ୍ଦାନୁକରଣଂ । ବଜ୍ରସ୍ୟ ନିଷ୍ପେଷଃ ପାତସ୍ତତ୍ସଦୃଶଃ । ଯୁଧ୍ୟତେ ଦନ୍ତିନୋର୍ଦନ୍ତାଘାତଶବ୍ଦ ଇବ ଶୁଶ୍ରୁବେ । ୩୬ । ଅଂସକଟ୍ୟାଦୀନ୍-ଉପେତ୍ୟ । ସାଦ୍ୱୌ ମନ୍ୟୁଯୟୋସ୍ତୟୋର୍ଦ୍ୱିରଦୟୋର୍ଗଜୟୋରର୍କଶାଖାଭ୍ୟାଂ ଯଥା ଯୁଧ୍ୟତୋସ୍ତେ ଯଥା ଚୂର୍ଣ୍ଣୀଭବତସ୍ତଦ୍ୱତ୍ । ୩୭ । ଅପିଷ୍ଟାଂ ଚୂର୍ଣ୍ଣୀ-ଚକ୍ରତୁଃ । ୩୮ । ଶିକ୍ଷା ଅଭ୍ୟାସଃ ବଲଂ ସତ୍ତ୍ୱଂ ଓଜଃ ପ୍ରଭାବଃ । ସମାନି ତାନି ଯୟୋସ୍ତୟୋଃ । ୩୯ । ନିଦ୍ଧ୍ୟକଲରୂପଂ ମୃତଃ ପୁନଃ ଶକଲୀଭୂତ-

ଗୁଳି ଯୁଝନ୍ତେ ପରସ୍ପରେ । ନାହିଁ ଅପର ଦେଖିପାନ୍ତି । ୩୫ । ବଳ୍ପରେ ବଜ୍ରାଘାତମିତ୍ତ ॥ ସମରେ ବେନି ହସ୍ତୀ ଯେସନ୍ତେ । ଦନ୍ତ ପିଟନ୍ତି ଅନ୍ୟୋ-ଅନ୍ୟେ । ତେସନେ ଚଟଚଟ ଶବ୍ଦେ । ଗଦା ପିଟନ୍ତି ଦୁହେଁ ଯୁଦ୍ଧେ । ୩୬ । ଚରଣ କଟି କନ୍ଧ କରେ । ଗଦା ପିଟନ୍ତେ ପରସ୍ପରେ । ପିଟନ୍ତେ ଅତି ବାହୁବଳେ । ଭଗ୍ନ ହୋଇଲେ ଗଦା ତଳେ । କ୍ରୋଧେ ଯୁଝନ୍ତେ ହସ୍ତୀ ଦୁଇ । ଅର୍କର ଶାଖା କି ଭାଙ୍ଗଇ । ସେ ବେନି ଗଦା ଦେହେ ତେଣେ । ଚୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲେ ଯୁଦ୍ଧ ଯେବେ । ୩୭ । ଭଗ୍ନନ୍ତେ ସେହୁ ବେନି ଗଦା । କ୍ରୁଦ୍ଧ ହୋଇଲେ ବେନି ଯୋଦ୍ଧା । ଲୁହା ଚୂନ୍ନା ମୁଷ୍ଟି ମାର । ଚୂର୍ଣ୍ଣଲେ ତଦ୍ଧୂଳପଟ । ମୁଷ୍ଟିପ୍ରହାର ତଳେ ବାଜ । ବଜ୍ରସମାନ ଉଠେ ଗର୍ଜି । ୩୮ । ଯୁଦ୍ଧକୌଶଳ ତେଜ ବଳେ । ସମାନ ଦେହୁ ବେନି ମଲ୍ଲେ । ଯୁଦ୍ଧରେ ହୋଇଲେ ସମାନ । ଦୋହାଙ୍କ ବେଗ ନୁହେ କ୍ଷୀଣ । ୩୯ । ଏରୂପେ ସତାଇଶ ଦିନ । ଯୁଝିଲେ ଦେହ୍ୱ ବେନି ଜନ । ଦିବସେ ସମର କରନ୍ତ-

ଶତ୍ରୋର୍ଜନ୍ମମୃତୀ ବିଦ୍ୱାନ୍ ଜୀବିତଂ ଚ ଜରାକୃତଂ । ପାର୍ଥମାପ୍ୟାୟୟନ୍ ସ୍ୱେନ ତେଜସାଚିନ୍ତୟଦ୍ଧରିଃ । ୪୦ । ସଞ୍ଚିନ୍ତ୍ୟାରେର୍ବଧୋପାୟଂ ଭୀମସ୍ୟାମୋଘଦର୍ଶନଃ । ଦର୍ଶୟାମାସ ବିଟପଂ ପାଟୟନ୍ନିବ ସଂଜ୍ଞୟା । ୪୧ । ତଦ୍ବିଜ୍ଞାୟ ମହାସତ୍ତ୍ୱୋ ଭୀମଃ ପ୍ରହରତାଂ ବରଃ । ଗୃହୀତ୍ୱା ପାଦୟୋଃ ଶତ୍ରୁଂ ପାତୟାମାସ ଭୂତଳେ । ୪୨ । ଏକଂ ପାଦଂ ପଦାକ୍ରମ୍ୟ ଦୋର୍ଭ୍ୟାମନ୍ୟଂ ପ୍ରଗୃହ୍ୟ ସଃ । ଗୁଦତଃ ପାଟୟାମାସ ଶାଖାମିବ ମହାଗଜଃ । ୪୩ । ଏକପାଦୋରୁବୃଷଣକଟିପୃଷ୍ଠସ୍ତନାଂସକେ । ଏକବାହ୍ୱକ୍ଷିଭ୍ରୂକର୍ଣ୍ଣେ ଶକଲେ ଦଦୃଶୁଃ ପ୍ରଜାଃ । ୪୪ । ହାହାକାରୋ ମହାନାସୀନ୍ନିହତେ ମଗଧେଶ୍ୱରେ । ପୂଜୟାମାସତୁର୍ଭୀମଂ ପରିରଭ୍ୟ ଜୟାଚ୍ୟୁତୌ । ୪୫ । ସହଦେବଂ ତତ୍ତନୟଂ ଭଗବାନ୍ ଭୂତଭାବନଃ । ଅଭ୍ୟଷିଞ୍ଚଦମେୟାତ୍ମା ମଗଧାନାଂ

ଶତ୍ରୋ ବିଦ୍ୱାନ୍ ଜାନନ୍ ଜରା ନାମ ରାକ୍ଷସୀ ତତ୍କୃତଂ । ଅତଏବ କଥମପି ଶକଲୀଭବେଦିତି । ୪୦ । ବିଟପଂ ଶାଖାଂ । ତେନୈବ ବିଟପଂ ଗୃହୀତ୍ୱା ଦ୍ୱିଧା ପାଟୟନ୍ନିବ ତଥା ଭୀମେନ ଶତ୍ରୋର୍ଦ୍ୱୈଧ ସଂଜ୍ଞୟା ସଙ୍କେତେନ ଅରିବଧୋପାୟଂ ଦର୍ଶୟାମାସେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୪୧ ।

ସବେ ରହନ୍ତି ମିଳିମିଳି । ୪୦ । ଏବେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ସ୍ମରଣ । କହନ୍ତେ ଶୁଣ ଦାମୋଦର ॥ ଜରାସନ୍ଧକୁ ଜିଣିବାକୁ । ସମଥ ନମଣେ ନଡ଼କୁ ॥ ଶତ୍ରୁର ଜନମ ମରଣ । କାରଣ ଜାଣି ନାରାୟଣ ॥ ତେଜ ଯୋଗନ୍ତେ ଦେହ ଫାଳ । ଶରଲେ ପୂର୍ବ ସ୍ୱକାଳ ॥ ଏହା ବଚନ୍ତ ବୃକୋଦରେ । ଉତ୍ସାହ ହେଲେ ସେ ସମରେ ।୪୧। ଶତ୍ରୁର ବଧ ମାର୍ଗ ଜାଣି । ଶାଖା ଗୋଟିଏ ଭଙ୍ଗି ଆଣି ॥ ସ୍ୱାମେ ଦେଖାଇ ଦେହ ଫାଳ । କଲେ ତାହାକୁ ନନ୍ଦବାଳ ॥ ବୁଝିଲ୍ଲ ଭୀମ ମହାବୀର । ଚରଣ ଧରି ବଇରିର ॥ ଭୂତଳେ ତଳେ ପକାଇଲ୍ଲ । ୪୨ । ଚରଣେ ଚରଣ ଚପିଲ୍ଲ ॥ ବେଢ଼ି କରରେ ଅନ୍ୟ ପାଦ । ଧରି ଚିରନ୍ତେ ଫାଟି ଗୁଦ ॥ ସାର ହୋଇଲ୍ଲ ଦେହଫାଳ । ହସ୍ତୀ ଚିରଇ ଯେହ୍ନେ ଡାଳ ।୪୩। ଏକ ଚରଣ ଉରୁ କର । ବକ୍ଷ ବୃଷଣ ସ୍ତନ କେଶ ॥ ଚକ୍ଷୁ ନାସିକା କର୍ଣ୍ଣ ଏକ । ଏରୂପେ ଦେହଫାଳ ଯାକ । ୪୪ । ପ୍ରଜାଏ ଦେଖି ହାହାକାର । ଶବଦ କଲେ ଅତିଘୋରେ । ମଗଧେଶ୍ୱର ମୃତ୍ୟୁ ଦେଖି ଅର୍ଜୁନ ନାରାୟଣ ଧାଇଁ । ଭୀମେ ଅଲିଙ୍ଗି ପୂଜାକଲେ ॥ ୪୫ । ତାପୁତ୍ର ସହଦେବେ ହର୍ଷ ॥ ମଗଧେ କଲେ ନରପତି । ବନ୍ଧନେ ଥିଲେ ଯେ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଏତାଂ ପ୍ରଭୁଃ । ମୋଚୟାମାସ ରାଜନ୍ୟାନ୍ ସଂରୁଦ୍ଧା ମାଗଧେନ ଯେ । ୪୭ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଜରାସନ୍ଧବଧୋ ନାମ ଦ୍ୱିସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୭୨।

ତ୍ରିସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଅୟୁତେ ଦ୍ୱେ ଶତାନ୍ୟଷ୍ଟୌ ନିରୁଦ୍ଧା ଯୁଧି ନିର୍ଜିତାଃ । ତେ ନିର୍ଗତା ଗିରିଦ୍ରୋଣ୍ୟାଂ ମଳିନା ମଳବାସସଃ । ୧ । କ୍ଷୁତ୍କ୍ଷାମାଃ ଶୁଷ୍କବଦନାଃ ସଂରୋଧପରିକର୍ଶିତାଃ । ଦଦୃଶୁସ୍ତେ ଘନଶ୍ୟାମଂ ପୀତକୌଶେୟବାସସଂ । ୨ । ଶ୍ରୀବତ୍ସାଙ୍କଂ ଚତୁର୍ବାହୁଂ ପଦ୍ମଗର୍ଭାରୁଣେକ୍ଷଣଂ । ଚାରୁପ୍ରସନ୍ନବଦନଂ ସ୍ଫୁରନ୍ମକରକୁଣ୍ଡଳଂ । ୩ । ପଦ୍ମହସ୍ତଂ ଗଦାଶଙ୍ଖରଥାଙ୍ଗୈରୁପଲକ୍ଷିତଂ । କିରୀଟହାରକଟକକଟିସୂତ୍ରାଙ୍ଗଦାଞ୍ଚିତଂ । ୪ । ଭ୍ରାଜଦ୍ବ-

---

୪୩ । ଏକୈକଶଃ ପାଦାଦର୍ଶଯୋସ୍ତେ ଶକଳେ । ୪୪ — ୪୫ । ଦୁର୍ବ୍ବୃତ୍ତତ୍ୱାଦସୌ ହତୋ ନତୁ ସନ୍ଧ୍ୟାଭିଲାଷେଣେତି ଦର୍ଶୟନ୍ନାହ ସହଦେବମିତି । ୪୭ । ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଦ୍ୱିସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୭୨ ।

ତତସ୍ତ୍ରିସପ୍ତତିତମେ ମୋଚୟିତ୍ୱା ନୃପାନ୍ ହରିଃ । ନବାର୍ହଭୋଗୈଃ ସ୍ୱାନ୍ ଦେଶାନ୍ ପ୍ରସ୍ଥାପ୍ୟ ପୁନରାଗମତ୍ ॥ ଅତ୍ର ଜରାସନ୍ଧବଧାତ୍ ତଦ୍ବନ୍ଧରୂପଗାନ୍ । ବମୋକ୍ଷ୍ୟ କୃପୟା କୃଷ୍ଣୋ ନିଜରୂପମଦର୍ଶୟତ୍ ॥ ଯେ ନିର୍ଜ୍ଜିତ ଜରାସନ୍ଧେନ ନିରୁଦ୍ଧାଶ୍ଚ ଗିରିଦ୍ରୋଣ୍ୟାଂ ତେ ତତୋ ନିର୍ଗତାଃ ସନ୍ତୋ ଘନଶ୍ୟାମଂ ଦଦୃଶୁରିତ୍ୟୁତ୍ତରେଣାନ୍ୱୟଃ । ୧ । କ୍ଷୁଧା କ୍ଷାମାଃ କୃଶା ସଂରୋଧେନ ପରିକର୍ଶିତାଃ କ୍ଳେଶିତାଃ । ୨ — ୪ । ଭ୍ରାଜଦ୍ ଭ୍ରାଜମାନେ,

---

ନୃପତି ॥ ତାହାଙ୍କୁ ମୁକତ ଅପିଲେ । ରାଜାଏ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପୂଜିଲେ । ୪୭ । ଭଣିଲା ଦାସ ପଣ୍ଡିତ । ହୋଇଲା ଜରାସନ୍ଧ ହତ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଦ୍ୱିସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୭୨ ।

ଶ୍ରୀ ଶୁକ ଉବାଚ ।—ଦୁଇ ଅୟୁତ ଆଠଶତ । ନୃପତି ହୋଇଣ ପରାସ୍ତ ॥ ଗିରି ଦ୍ରୋଣୀରେ ବନ୍ଦଥିଲେ । ମଳିନରୂପେ ବାହା-ରିଲେ । ୧ । କ୍ଷୁଧାରେ ଶୁଖିଲା ବଦନ । ବନ୍ଧନେ କୃଶ ଅପଘନ ॥ ଏ ନୃପେ ପୀତବସ୍ତ୍ର ଧର । କୃଷ୍ଣେ ଦେଖିଲେ ମେଘଠାର । ୨ । ଶ୍ରୀବତ୍ସଯୁତ ଚତୁର୍ଭୁଜ । ଅରୁଣପଦ୍ମ ନେତ୍ର ତେଜ ॥ ପ୍ରସନ୍ନମୁଖ ଶୋଭା ଦିଶେ । ମକର କୁଣ୍ଡଳ ପ୍ରକାଶେ । ୩ । କମଳ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଗଦା । ଶ୍ରୀହସ୍ତରେ ଶୋଭେ ସଦା ॥ ମୁକୁଟ ହାର କଟୀସୂତ୍ର । କଟକ ଅଙ୍ଗଦେ ଭୂଷିତ ॥ କୌସ୍ତୁଭମଣି ବକ୍ଷସ୍ଥଳେ । ଲମ୍ବିତ ବନମାଳା ଗଳେ । ୪ । ଏମନ୍ତ

ରମଣିଗ୍ରୀବ କଣ୍ଠଂ ବନମାଲୟା । ପିବନ୍ତ ଇବ ଚକ୍ଷୁର୍ଭ୍ୟାଂ ଲିହନ୍ତମିବ ଜିହ୍ୱୟା । ୫ । ଜିଘ୍ରନ୍ତ ଇବ ନାସାଭ୍ୟାଂ ରମ୍ଭନ୍ତ ଇବ ବାହୁଭିଃ ।
ପ୍ରଣେମୁର୍ହତପାପ୍ମାନୋ ମୂର୍ଦ୍ଧଭିଃ ପାଦୟୋର୍ହରେଃ ।୬। କୃଷ୍ଣସନ୍ଦର୍ଶନାହ୍ଲାଦଧ୍ୱସ୍ତସଂରୋଧବିକ୍ଲବାଃ । ପ୍ରଶଶଂସୁର୍ହୃଷୀକେଶଂ ଗୀର୍ଭିଃ ପ୍ରାଞ୍ଜଲୟୋ ନୃପାଃ ।୭।
ରାଜାନ ଊଚୁଃ ।—ନମସ୍ତେ ଦେବଦେବେଶ ପ୍ରପନ୍ନାର୍ତ୍ତିହରାବ୍ୟୟ । ପ୍ରପନ୍ନାନ୍ ପାହି ନଃ କୃଷ୍ଣ ନିର୍ବିଣ୍ଣାନ୍ ଘୋରସଂସୃତେଃ ।୮। ନୈନଂ
ନାଥାନୁସୂୟାମୋ ମାଗଧଂ ମଧୁସୂଦନ । ଅନୁଗ୍ରହୋ ଯଦ୍ଭବତୋ ରାଜ୍ଞାଂ ରାଜ୍ୟଚ୍ୟୁତିର୍ବିଭୋ ।୯। ରାଜ୍ୟୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟମଦୋନ୍ନଦ୍ଧୋ ନ ଶ୍ରେୟୋ
ବିନ୍ଦତେ ନୃପଃ । ତ୍ୱନ୍ମାୟାମୋହିତୋଽନିତ୍ୟାଂ ମନ୍ୟତେ ସମ୍ପଦୋଽଚଲାଃ ।୧୦। ମୃଗତୃଷ୍ଣାଂ ଯଥା ବାଲା ମନ୍ୟନ୍ତ ଉଦକାଶୟଂ । ଏବଂ ବୈକାରିକୀଂ

ଚରମଣିଃ କୌସ୍ତୁଭୋ ଯସ୍ୟା ସା ଗ୍ରୀବା ଯସ୍ୟ ତଂ । କଣ୍ଠଂ କଣ୍ଠଲମ୍ବିତୟା ବ୍ୟାପ୍ତଂ ପିବନ୍ତ ଇବେତ୍ୟାଦୀନାଂ ହରେଃ ପାଦୟୋଃ ପ୍ରଣେମୁରିତ୍ୟ-
ନ୍ୱୟେନାନ୍ୱୟଃ । ୫ । ରମ୍ଭନ୍ତଃ ପରିରମ୍ଭମାଣା ଇବ । ୬ । କୃଷ୍ଣଦର୍ଶନାହ୍ଲାଦେନ ଧ୍ୱସ୍ତଃ ସଂରୋଧଜକ୍ଲମୋ ଯେଷାଂ ତେ ॥ ୭ ॥ ସଂରୋଧା-
ଦକ୍ଷିଣାନସ୍ମାନ୍ ଘୋରସ୍ମାତ୍ ସଂସୃତେରପି ପାହି ମୋଚୟ ॥ ୮ ॥ ନନୁ ଭବନ୍ତୋ ଜରାସନ୍ଧାପନ୍ନାବସ୍ଥା ଇତ୍ୟାମୂଳ ଶୋକସନ୍ତପ୍ତ କଥଂ ସଂସୃତେ
ର୍ମୋଚନୀୟା ଇତ୍ୟାଶଙ୍କ୍ୟ ତସ୍ମାଦ୍ଭିନ ବୟଂ ତଥାଭୂତା ଇତ୍ୟାହୁଃ ନୈନମିତ୍ୟୁଭୟୋଃ । ହେ ନାଥ ବୟମେନଂ ନାନୁସୂୟାମଃ ଅସଂବୋଧତୁଷ୍ଟ୍ୟାନ
ପଶ୍ୟାମଃ । କୁତ ଇତ୍ୟତ ଆହୁଃ ଅନୁଗ୍ରହ ଇତି । ଯଦ୍ୟସ୍ମାତ୍ ।୯। ଏତଦେବ ବ୍ୟତିରେକେଣୋପପାଦୟନ୍ତି ରାଜ୍ୟୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟେତି । ରାଜ୍ୟୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟାଭ୍ୟାଂ
ଯୋ ମଦସ୍ତେନୋନ୍ନଦ୍ଧ ଉଚ୍ଛୃଙ୍ଖଳଃ ଜାତ୍ୟା ଅଚଲାଶ୍ଚ ସମ୍ପଦୋ ମନ୍ୟତେ । ଯଦ୍ୱା ଅନିତ୍ୟାଃ ଅପଗଃ ଅଚଲାଃ ଶାଶ୍ୱତମିତ୍ୟର୍ଥଃ ॥ ୧୦ ।

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସ୍ୱରୂପେ । ପାଦରେ ଅନାଇ ସେ ନୃପେ ॥ ଚକ୍ଷୁରେ ପିଅନ୍ତି ଯେସନ । ଜିହ୍ୱରେ ଗୃହିବା ସମାନ ॥ ନାସାରେ ସୁଙ୍ଘି ଗଲ ପରି । ବାହୁରେ
ଅଲିଙ୍ଗିବା ପରି ॥ ଶିର ଲଗାଇ କୃଷ୍ଣପାଦେ । ପାପ ନାଶିଲେ ଅପ୍ରମାଦେ । ୫ । ୬ । କୃଷ୍ଣ ଦର୍ଶନେ ପ୍ରୀତ ହୋଇ । ବନ୍ଧନଦୁଃଖ ଭୁଲିଯାଇ ॥
କରଅଞ୍ଜଳି ଶିରେ ଦେଇ । ପ୍ରଶଂସା କଲେ କୃଷ୍ଣେ ଗୃହି । ୭ । ରାଜନ ଉଚୁଃ ।—ନମସ୍ତେ ଦେବଦେବୀଶ । ଶରଣେ ଦୁଃଖ ସଦା ନାଶ ॥
ଜନ୍ମବନ୍ଧନୁ ଅମ୍ଭେ ଭ୍ରାନ୍ତ । ତାର ଅମ୍ଭଙ୍କୁ ଜଗନ୍ନାଥ । ୮ । କୋପ ନ କରୁଁ ମାଗଧକୁ । ବାନ୍ଧିଲା ବୋଲି ଯେ ଅମ୍ଭଙ୍କୁ ॥ ତୋ ଅନୁଗ୍ରହ ହୁଏ
ଯାକୁ । ସେ ରାଜା ତେଜଇ ରାଜ୍ୟକୁ । ୯ । ରାଜ୍ୟ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟେ ମତ୍ତ ହୋଇ । ଆତ୍ମାର ଶ୍ରେୟ ନ ଦଶଇ ॥ ରାଜ୍ୟ ମାୟାରେ ଯୁକ୍ତ ରହେ ।
ସମ୍ପଦେ ସ୍ଥିର ମଣିଥାଏ । ୧୦ । ମୃଗତୃଷ୍ଣାକୁ ଅଜ୍ଞେ ଯେହ୍ନେ । ମଣନ୍ତି ଜଳାଶୟ ତେହ୍ନେ = ସୃଷ୍ଟିମାୟାକୁ ମୂଢ଼ଜନରେ ମଣନ୍ତି ସତ୍ୟ

ମାୟାମୟୁକ୍ତା ବସ୍ତୁ ତଦ୍ବତ୍ ।୧୧। ତସ୍ମାତ୍ପୂର୍ବ ଶ୍ରୀମଦଲକ୍ଷ୍ମଦୁକ୍ତ୍ୟୋ କଣ୍ଠୀସ୍ତମ୍ଭ୍ୟା ଇତରେତରସ୍ପୃଧଃ । ସ୍ତବ୍ଧାଃ ପ୍ରକାଃ ସ୍ୱା ଅତନ୍ଦ୍ର୍ବର୍ଣ୍ଣା ସ୍ତବ୍ଧେ ମୃତ୍ୟୁଂ ପ୍ରବସ୍ତ୍ୱାବଗଣଯ୍ୟ ଦୁର୍ମଦାଃ ।୧୨। ତ ଏବ କୃଷ୍ଣାଦ୍ୟ ଗଭୀରରଂହସା ଦୁରନ୍ତବୀର୍ଯ୍ୟେଣ ବିଚାଳିତାଃ ଶ୍ରିୟଃ । କାଲେନ ତନ୍ୱା ଭବତୋଽନୁକମ୍ପୟା ବିନଷ୍ଟଦର୍ପାଶ୍ଚରଣଂ ସ୍ମରାମ ତେ ।୧୩। ଅଥୋ ନ ରାଜ୍ୟଂ ମୃଗତୃଷ୍ଣିରୂପିତଂ ଦେହେନ ଶଶ୍ୱତ୍ ପତତା ରୁଜାଂ ଭୁବା । ଉପାସିତବ୍ୟଂ ସ୍ପୃହୟାମହେ ବିଭୋ କ୍ରିୟାଫଳଂ ପ୍ରେତ୍ୟ ଚ କର୍ଣ୍ଣରୋଚନଂ ।୧୪। ତଂ ନଃ ସମାଦିଶୋପାୟଂ ଯେନ ତ୍ୱଚ୍ଚରଣାବ୍ଜୟୋଃ । ସ୍ମୃତିର୍ଯଥା

ନ ବିରମେଦପି ସଂସରତାମିହ ।୧୫। କୃଷ୍ଣାୟ ବାସୁଦେବାୟ ହରୟେ ପରମାତ୍ମନେ । ପ୍ରଣତକ୍ଲେଶନାଶାୟ ଗୋବିନ୍ଦାୟ ନମୋ ନମଃ ।୧୬।

କଷ୍ଟ ଅବସ୍ଥା ସକ୍ଷମଙ୍କ ଗୁର୍ବନ୍ତରାୟାଃ ପଶ୍ୟନ୍ତୀତ୍ୟାହୁଃ ମୃଗତୃଷ୍ଣାମିତ୍ଥ । ବୈକାରିକାଂ ସ୍ୱଶ୍ରୀସମ୍ପଦବିକାରପଦାଂ । ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ଅବବେକନଃ ॥୧୧॥ ରାଜ୍ୟସ୍ୟ ଯୋଗବଦ୍ୟୋଗସ୍ୟୋରନର୍ଥାର୍ଥାବହତ୍ୱମସ୍ମାଭିରେବ ଦୃଷ୍ଟମିତ୍ୟାହୁଃ ତସ୍ମିନ୍ନିତି ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ । ଶ୍ରୀମଦେନ ନଷ୍ଟା ଦୃଷ୍ଟିର୍ଯେଷାଂ ତେ । ଅସ୍ୟାଃ ପୃଥିବ୍ୟାଃ । ଇତରେତରସ୍ପୃଧଃ ପରସ୍ପରଂ ସ୍ପର୍ଦ୍ଧମାନାଃ । ପୁନଃ ପୁନଶ୍ଚ ତ୍ୱାଂ ମୃତ୍ୟୁଂ ଅବଗଣଯ୍ୟ ସ୍ୱ ଯେ ଦୁର୍ମଦା ବୟଂ ॥୧୨॥ ହେ କୃଷ୍ଣ ତଏବ ବୟଂ ଅଦ୍ୟ ବିନଷ୍ଟଦର୍ପାସ୍ତେ ଚରଣୌ ସ୍ମରାମଃ ପୂର୍ବ୍ଵଂ ନାଶାସ୍ମହେ । କଥମ୍ଭୂତାଃ ଭବତସ୍ତନ୍ୱା ମୂର୍ତ୍ତ୍ୟା କାଲେନ ଶ୍ରିୟୋ ବିଚାଲିତା ଭ୍ରଂଶିତାଃ । ଅତୋ ରାଜ୍ୟଚ୍ୟୁତର୍ଭବଦନୁଗ୍ରହ ଏବେତ୍ୟର୍ଥଃ ॥୧୩॥ ଅତଏବ ଅଥୋ ଅନନ୍ତରଂ ମୃଗତୃଷ୍ଣିସଦୃଶଂ ରାଜ୍ୟଂ ଶଶ୍ୱତ୍ ପତତା ପ୍ରତିକ୍ଷଣଂ କ୍ଷୀୟମାଣେନ ତଥା ରୁଜାଂ ରୋଗାଣାଂ ଭୁବା ଜନ୍ମକ୍ଷେତ୍ରେଣ ଦେହେନ ଉପାସିତବ୍ୟଂ ସେବ୍ୟଂ ନ ସ୍ପୃହୟାମହେ । ପ୍ରେତ୍ୟ ପରଲୋକେ ଚ କ୍ରିୟାଫଳଂ ସ୍ୱର୍ଗାଦିଭୋଗମୁପାସିତବ୍ୟଂ ନ ସ୍ପୃହୟାମହେ । କଥଂଭୂତଂ । କର୍ଣ୍ଣୟୋ ରୋଚନଂ ଶ୍ରୁତଜନକମାତ୍ରଂ । ତବ ଗତସ୍ୟ ସର୍ବାଦ୍ୟନପ-ଗମେନ ସୁଖାଭାବାଦିତ୍ୟର୍ଥଃ ॥୧୪॥ ଯଦ୍ୟେବଂ ମୃତା ଯୂୟଂ ତର୍ହି ମମ ଚରଣୌ ସ୍ମରତ ତତୋ ଯାନାସ୍ତାସେନ ମୁକ୍ତିର୍ଭବିଷ୍ୟତୀତି ଚେ

ପରକାରେ ।୧୧। ଏଥି ପୂର୍ବରୁ ଆମ୍ଭେମାନେ । ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟମଦେ ଅନ୍ଧଜନେ ॥ ପୃଥିବୀ ଜଣିବା ଆଶାରେ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କରେ ପରସ୍ପରେ ॥ ମୁହିଁ ବଳୀ ଶୁଣି ପ୍ରଜାକୁଳେ । ଦୟା ନ ବହୁଁ ହୃଦେ ଥିଲେ ॥ ନିଜ ମରଣେ ଧୃଷ୍ଟପଣେ । ନ ଭାବୁଁ ଭୋଳହୋଇ ଘଣେ ।୧୨। ପ୍ରବଳ ଗତି ମହାକାଳ । ତୋ ପୂର୍ଣ୍ଣଶରୀର ଯେ କାଳ ॥ ତୋ କୃପାବଳୁଁ ଆଜ ସେହି । ରାଜ୍ୟରୁ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଛଡ଼ାଇ ॥ ସକଳ ଗର୍ବ ଭଙ୍ଗ ଦେଲା । ତୋର ଚରଣ ସ୍ମରଇଲା ।୧୩। ଏଥିଅନ୍ତେ ମୃଗତୃଷ୍ଣାପରି । ରାଜ୍ୟ ନ ଲୋଡ଼ୁଁ ଆମ୍ଭେ ହରି ॥ ରୋଗମନ୍ଦିର ଏହି ଦେହ । ଦିନକୁ ଦିନ କ୍ଷୟେ ଯାଏ ॥ ଏ ଦେହ ସେବିବ ସେ ରାଜ୍ୟ । କି ପ୍ରୟୋଜନ ଦେହ କାର୍ଯ୍ୟେ ॥ କେବଳ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ରୋଚକ । ସ୍ୱର୍ଗାଦି ଫଳେ ନାହିଁ, ଇଚ୍ଛା ।୧୪।

ନ ଭବନ୍ମେଦପି ସଂବେତ୍ତାମିହ ॥ ୧୫ ॥ କୃଷ୍ଣାୟ ବାସୁଦେବାୟ ହରୟେ ପରମାତ୍ମନେ । ପ୍ରଣତାଂ କ୍ଲେଶନାଶାୟ ଗୋବିନ୍ଦାୟ ନମୋନମଃ ।୧୬। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ଏବମ୍ପ୍ରସ୍ମାନୋ ଭଗବାନ୍ ରାଜଭିର୍ମୁକ୍ତବନ୍ଧନୈଃ । ତାନାହ କରୁଣସ୍ତାତ ଶରଣ୍ୟଃ ଶ୍ଲକ୍ଷ୍ଣୟା ଗିରା ।୧୭। ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ ।—ଅଦ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି ବୋ ଭୂପା ମଯ୍ୟାତ୍ମନ୍ୟଖିଳେଶ୍ୱରେ । ସୁଦୃଢ଼ା ଜାୟତେ ଭକ୍ତିର୍ବାଢ଼ମାଶଂସିତଂ ତଥା ।୧୮। ଦିଷ୍ଟ୍ୟା ବ୍ୟବସିତଂ ଭୂପା ଭବନ୍ତ ଋତଭାଷିଣଃ । ଶ୍ରିୟୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟମଦୋନ୍ନାହଂ ପଶ୍ୟ ଉନ୍ମାଦକଂ ନୃଣାଂ ।୧୯। ହୈହୟୋ ନହୁଷୋ ବେଣୋ ରାବଣୋ ନରକୋଽପରେ । ଶ୍ରୀମଦାଦ୍ ଭ୍ରଂଶିତାଃ ସ୍ଥାନାଦ୍ଦେବଦୈତ୍ୟନରେଶ୍ୱରାଃ ।୨୦। ଭବନ୍ତ ଏତଦ୍ୱିଜ୍ଞାୟ ଦେହାଦ୍ୟୁତ୍ପାଦ୍ୟମନ୍ତବତ୍ । ମାଂ ଯଜନ୍ତୋଽଧ୍ୱରୈର୍ଯୁକ୍ତାଃ ପ୍ରଜା

ମଦପେକ୍ଷସ୍ୟେତି ଚେଦେତ ଅତ୍ରାହ ତଂ ନ ଇତି । ତ୍ୱଚ୍ଚରଣସ୍ମୃତିରପି ତ୍ୱତ୍ପ୍ରସାଦଫଳମେବେତ୍ୟର୍ଥଃ ॥ ୧୫ ॥ ୧୬ ॥ ଶ୍ଲକ୍ଷ୍ଣୟା ମଞ୍ଜୁଳୟା ॥ ୧୭ ॥ ଯଥା ଭବଦ୍ଭିରାଶଂସିତଂ ତଥା ବାଢ଼ଂ ନିଶ୍ଚିତଂ ବୋ ମୟି ଭକ୍ତିର୍ଜାୟତେ ଜାୟତାମିତ୍ୟର୍ଥଃ ॥ ୧୮ ॥ ହେ ଭୂପା ମଣ୍ଡଳମେବ କାର୍ଯ୍ୟମିତି ଭବଦ୍ଭିର୍ବ୍ୟବସିତଂ ସଙ୍କଳ୍ପିତଂ ଦିଷ୍ଟ୍ୟା ଭଦ୍ରଂ । ଯଦ୍ଭବଦ୍ଭିରୁକ୍ତଂ ସତ୍ୟମେବେତ୍ୟାହ ଭବନ୍ତ ଇତି । ଶ୍ରୀଶ୍ଚ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଞ୍ଚ ତାଭ୍ୟାଂ ମଦସ୍ତେନୋନ୍ନାହଂ ଉଦ୍ଧତଂ ସ୍ୱୈରିତାଗ୍ରହମିତ୍ୟର୍ଥଃ ପଶ୍ୟେ ପଶ୍ୟାମି ॥ ୧୯ ॥ ତଦେବାହ ହୈହୟ ଇତି । ହୈହୟଃ କାର୍ତ୍ତବୀର୍ଯ୍ୟଶ୍ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ନରେଶ୍ୱରଃ ପିତୁଃ କାମଧେନୁହରଣାତ୍ ପରଶୁରାମେଣ ସପୁତ୍ରୋ ହତଃ । ନହୁଷୋ ଦେବେନ୍ଦ୍ରତାଂ ପ୍ରାପ୍ତ ଉନ୍ମତ୍ତଃ ଶଚୀସଙ୍ଗାୟ ବ୍ରାହ୍ମଣାନ୍ ଶିବିକାଂ ବାହୟଂସ୍ତୈରେବ ଶପ୍ତୋ ଭ୍ରଂଶିତୋଽଜଗରତ୍ୱମବାପ । ବେଣୋଽପ୍ୟୁନ୍ମତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଧିକ୍ଷିପଂ ସ୍ତୈରେବ ହୁଙ୍କାରୈର୍ହତଃ । ରାବଣୋ ରାମପତ୍ନୀଂ ସୀତାମପ-ହୃତ୍ୟ ରାଘବେଣ ହତଃ । ନରକୋ ଦୈତ୍ୟୋ ଦେବମାତୁରଦିତେଃ କୁଣ୍ଡଳଦ୍ୟାହରଣାନ୍ମୟୈବ ହତଃ । ଅପରେଽପି ଶ୍ରୀମଦାତ୍ ସ୍ଥାନାଦ୍ଭ୍ରଂଶିତାଃ ॥ ୨୦ ॥

କହ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ସେ ଉପାୟ । ଯୋଗ ଯୋଗକେ ବନ୍ଦ ଦେହ ॥ ତୋହର ଚରଣ ସ୍ମରଣ । ନ ଭୁଲୁ କେବେ ଆମ୍ଭ ପ୍ରାଣ । ୧୫ । ହେ କୃଷ୍ଣଃ ବାସୁଦେବ ହରି । ଶରଣ ଦୁଃଖ ନାଶକାରୀ ॥ ପରମଆତ୍ମା ତୁ ଗୋବିନ୍ଦ । ବନ୍ଦୁ ତୋ ଚରଣାରବିନ୍ଦ । ୧୬ । ଶ୍ରୀ ଶୁକ ଉବାଚ ।—ବନ୍ଧନୁ ମୁକ୍ତ ରାଜଗଣେ । ସ୍ତୁତି କରନ୍ତେ ଭଗବାନେ ॥ ଶରଣ୍ୟ ଦୟାଳୁ ଶ୍ରୀଧର । କହନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ମଧୁ ଗୀର । ୧୭ । ଶ୍ରୀ ଭଗବାନୁବାଚ ।—ହେ ନୃପେ ! ଦେଉଛି ମୁଁ ବର । ଅକରୁ ଭୂମ୍ୟାଧୀଶ୍ୱର ॥ ଅଖିଳପତି ମୋର ପଦ । ଦୃଢ଼ରେ ସଦା ତୁମ୍ଭ ଭକ୍ତି । ୧୮ । ହେ ନୃପେ ! ସତ୍ୟବାଦୀ ହେଲ । ଭବ ଉତ୍ତମ ବର ନେଲ ॥ ଶ୍ରୀ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ମଦ ଭରେ । ଯଥେଚ୍ଛାଚାର ହୋଇ ନରେ ॥ ସ୍ୱଭାବେ ଉନ୍ମତ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ଦେଖିପାରୁଛ ଯାହା ମାତ୍ର ॥

ଧର୍ମ୍ମେଣ ରକ୍ଷଥ । ୨୧ । ତନ୍ତନ୍ତନ୍ତୃ ପ୍ରଜାନାନ୍ତୁ ନ୍ ସୁଖଂ ଦୁଃଖଂ ଭବାଦୃଶୌ ! ପ୍ରାପ୍ତଂ ପ୍ରାପ୍ତଃ ସେବନ୍ତୋ ମଚ୍ଚିତ୍ତା ବିଚରିଷ୍ୟଥ ।୨୨। ଉଦାସୀନାଶ୍ଚ ଦେହାଦାବାତ୍ମାରାମା ଧୃତବ୍ରତାଃ । ମଯ୍ୟାବେଶ୍ୟ ମନଃ ସମ୍ୟଙ୍ମାମନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମ ଯାସ୍ୟଥ । ୨୩ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ଇତ୍ୟାଦିଶ୍ୟ ନୃପାନ୍ କୃଷ୍ଣୋ ଭଗବାନ୍ ଭୁବନେଶ୍ୱରଃ । ତେଷାଂ ନ୍ୟଯୁଙ୍କ୍ତ ପୁରୁଷାନ୍ ସ୍ତ୍ରିୟୋ ମଜ୍ଜନକର୍ମଣି । ୨୪ । ସପର୍ଯ୍ୟାଂ କାରୟାମାସ ସହଦେବେନ ଭାରତ । ନରଦେବୋଚିତୈର୍ବସ୍ତ୍ରୈର୍ଭୂଷଣୈଃ ସ୍ରଗ୍‌ବିଲେପନୈଃ । ୨୫ । ଭୋଜୟିତ୍ୱା ବରାନ୍ନେନ ସୁସ୍ନାତାନ ସମଲଙ୍କୃତାନ୍ । ଭୋଗୈଶ୍ଚ ବିବିଧୈର୍ମର୍ତ୍ତ୍ୟା- ସ୍ତାମ୍ବୁଲାଦ୍ୟୈର୍ନୃପୋଚିତୈଃ । ୨୬ । ତେ ପୂଜିତା ମୁକୁନ୍ଦେନ ରାଜାନୋ ମୃଷ୍ଟକୁଣ୍ଡଳାଃ । ବିରେଜୁର୍ମୋଚିତାଃ କ୍ଳେଶାତ୍ ପ୍ରାବୃଡନ୍ତେ ଯଥା ଗ୍ରହାଃ । ୨୭ । ରଥାନ୍ ସଦଶ୍ୱାନାରୋପ୍ୟ ମଣିକାଞ୍ଚନଭୂଷିତାନ୍ । ପ୍ରୀଣଯ୍ୟ ସୂନୃତୈର୍ବାକ୍ୟୈଃ ସ୍ୱଦେଶାନ୍ ପ୍ରତ୍ୟଯାପୟତ୍ । ୨୮ । ତ ଏବଂ

ଯତ୍ର ଉତ୍ପାଦ୍ୟଂ ଦେହାଦ ତଦନୁବନ୍ତୁ । ଏବଂ ବଷ୍କାସ୍ତୁ ମୁକ୍ତା ଅପ୍ରମତ୍ତା ରକ୍ଷଥ ରକ୍ଷତେତ୍ୟର୍ଥଃ ॥ ୨୨ ॥ ପ୍ରଜାନାନ୍ତୁ ନ୍ ସୁଖାଦସନ୍ତୁଷ୍ଟାଃ । ପ୍ରାପ୍ତଂ ପ୍ରାପ୍ତଂ ସମଦୃଷ୍ଟେନ ସେବମାନାଃ ॥ ୨୨ ॥ ମାଂ ବ୍ରହ୍ମ ଯାସ୍ୟଥ ॥ ୨୩ ॥ ସ୍ତ୍ରିୟଃ ସ୍ତ୍ରୀଶ୍ଚ ତେଷାଂ ମଜ୍ଜନକର୍ମଣି ଅଭ୍ୟଙ୍ଗସ୍ନାନାଦୌ ନ୍ୟଯୁଙ୍କ୍ତ ॥ ୨୪ । ସୁସ୍ନାତାନ୍ ସମ୍ୟଗଲଙ୍କୃତାନ୍ ଭୋଗୈଶ୍ଚ ଯୁକ୍ତାନ୍ ନରେଣାନେନ ଭୋଜୟିତ୍ୱା ପୁନସ୍ତେଷାଂ ସପର୍ଯ୍ୟାଂ ସହଦେବେନ କାରୟାମାସ ॥ ୨୫ । ୨୬ ।

---

୧୯ । ହୋଇବୁ ନସ୍ତୁଷ୍ଟ ନାରକ । ଦେଲ ଗ୍ରହଣ ଅଦ ଭୂପ । ଦେବ ଦାନବ ନରେଶ୍ୱରେ । ଭୃଷ୍ଟ ହୋଇଲେ ଶ୍ରୀ ଗର୍ବରେ । ୨୦ । ଦେହାଦ ଜନମିବା ଦ୍ରବ୍ୟ । ନୋଶ ଲଭଇ ଏ ସର୍ବ । ଯ୍ୟା ଜାଣି ଯଜ୍ଞେ ପୂଜ ମୋତେ । ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ପାଳ ଧର୍ମପଥେ । ୨୧ । ପୁତ୍ର ଜନ୍ମାଏ ହୋଇ ସୁସ୍ଥ । ତଦନ୍ତେ ସୁଖ ଦୁଃଖ ସହ । ସର୍ବେ ଅହିବି ଲଭ ଛନ୍ତ । ହେବୁ ସମଭାବେ ଚିନ୍ତ ॥ ମୋତେ ସୁମର ଭ୍ରମୁଥିବ । ଦେହେ ମମତା ନ ରଖିବ । ନିଶ୍ଚେ ରହ ଅସ୍ପୃଷ୍ଟ । ଚିନ୍ତ ମୋରେ ଦେଇ ମନ ॥ ଶେଷେ ଲଭିବ ମୋକ୍ଷପଥ । ସେ ବ୍ରହ୍ମନିର୍ବାଣ ଉକତ । ୨୩ । ଶ୍ରୀ ଶୁକ ଉବାଚ ।— ଭୁବନେଶ୍ୱର ଭଗବାନ । ନୃପଙ୍କ କହି ଏ ବଚନ । ଦାସ ଦାସୀଙ୍କ ନଯୋଜଲେ । ତାହାଙ୍କ ସ୍ନାନ କରାଇଲେ । ୨୪ । ନୃପତଯୋଗ୍ୟ ଅଳଂକାର । ବସ୍ତ୍ର ଲେପନ ପୁଷ୍ପହାର । ଆଣାଇ ସହଦେବହସ୍ତେ । ତୋଷିଲେ ନୃପଙ୍କୁ ଯଥାର୍ଥେ । ୨୫ । ଉତ୍ତମ ଅନ୍ନ ଭୁଞ୍ଜାଇଲେ । ଧର୍ମଲେ ବେଶ ସଜାଇଲେ । ତାମ୍ବୁଲ ଆଦ ନୃପଗୃହେ । ତୋଷିଲେ ବିବିଧ ଭୋଗରେ । ୨୬ । ବନ୍ଧନୁ ମୁକତ ନରେଶେ । ଯେସନେ ବର୍ଷାବ୍ରତୁ ଶେଷେ ॥ ଗ୍ରହେ ଦଶନ୍ତ ସମୁଜ୍ଜ୍ୱଳ । ତେସନେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କୁଣ୍ଡଳ ॥ କର୍ଣ୍ଣେ ଲଗାଇ ରମ୍ୟ ହେଲେ । ମୁକୁନ୍ଦ ତାଙ୍କୁ ପୂଜାଇଲେ ।୨୭।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ମୋଚତାଃ କୃତ୍ୟାତ୍ କୃଷ୍ଣେନ ସୁମହାତ୍ମନା । ଯମ୍ଭସ୍ତମେବ ଧ୍ୟାୟନ୍ତଃ କୃତୋନାଽ ଚ ଜଗ୍ମୁଗୃହାନ୍ । ୨୯ । ଜଗଦୁଃ ପଣ୍ଡବେମ୍ଭସ୍ତ ମହାସୁରୁଷ-ଚେଷ୍ଟିତଂ । ଯଥାନୁଶାସଦ୍‌ଭଗବାଂସ୍ତଥା ଚକ୍ରୁରତନ୍ଦ୍ରିତାଃ ।୩୦। ଜରାସନ୍ଧଂ ଘାତୟିତ୍ୱା ଭୀମସେନେନ କେଶବଃ । ପାର୍ଥାଭ୍ୟାଂ ସଂୟୁତଃ ପ୍ରାୟାତ୍ ସହଦେବେନ ପୂଜିତଃ । ୩୧ । ଗତ୍ୱା ତେ ଖାଣ୍ଡବପ୍ରସ୍ଥଂ ଶଙ୍ଖାନ୍ ଦଧ୍ମୁର୍ଜିତାରୟଃ । ହର୍ଷୟନ୍ତଃ ସ୍ୱସୁହୃଦୋ ଦୁର୍ହୃଦାଂ ଚାସୁଖାବହାଃ । ୩୨ । ତଚ୍ଛ୍ରୁତ୍ୱା ପ୍ରୀତମନସ ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥନିବାସିନଃ । ମେନିରେ ମାଗଧଂ ଶାନ୍ତଂ ରାଜା ଚାପ୍ତମନୋରଥଃ । ୩୩ । ଅଭିବନ୍ଦ୍ୟାଥ ରାଜାନଂ ଭୀମାର୍ଜୁନ-ଜନାର୍ଦ୍ଦନାଃ । ସର୍ବମାଶ୍ରାବୟାଞ୍ଚକ୍ରୁରାତ୍ମନା ଯଦନୁଷ୍ଠିତଂ । ୩୪ । ନିଶମ୍ୟ ଧର୍ମରାଜସ୍ତତ୍ କେଶବେନାନୁକମ୍ପିତଂ । ଆନନ୍ଦାଶ୍ରୁକଲାଂ ମୁଞ୍ଚନ୍ ପ୍ରେମ୍ଣା ନୋବାଚ କିଞ୍ଚନ । ୩୫ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ରାଜମୋକ୍ଷଣେ ନାମ ତ୍ରିସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୭୩।

ସ୍ୱାଗତାଦ୍ୟନ୍ତ ପଦ୍ୟା ଚ । ୨୭ । ଦ୍ୱିତୀୟେ ନବଯୁଗ୍ମା । ୨୮ । ୨୯ । ଜଗଦୁଃ ଦ୍ୱୟୋଃ । ୩୦ । ୩୧ । ଖାଣ୍ଡବପ୍ରସ୍ଥଂ ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥଂ । ୩୨ । ଶାନ୍ତଂ ମୃତଂ । ଆପ୍ତମନୋରଥଃ ଜାତଃ । ୩୩ । ୩୪ । ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ତ୍ରିସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୭୩ ।

ମଣିକାଞ୍ଚନ ରତ୍ନେ । ଉତ୍ତମ ଅଶ୍ୱ ଯୁକ୍ତ ରଥେ ॥ ବସାଇ ସବୁଙ୍କୁ ଦେଲେ । ମଧୁର ବଚନେ ତୋଷିଲେ । ୨୮ । ଏରୂପେ କଷଣୁ ମୁକତ । କୃଷ୍ଣ ଦଅନ୍ତେ ନୃପଗଣ ॥ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଧ୍ୟାୟି ସର୍ବେ ଗଲେ । ପାଚ ମନ୍ତ୍ରିଙ୍କୁ ଜଣାଇଲେ ॥ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଯାବତୀୟ କର୍ମ । ସଦା ହୃଦେ ଲେ କୃଷ୍ଣ ନାମ ॥ କୃଷ୍ଣ କହିବା ଅନୁସାରେ । ରାଜ୍ୟ ପାଳିଲେ ନରେଶ୍ୱରେ । ୨୯ । ୩୦ । ଜରାସନ୍ଧ ହସ୍ତରେ ଜରାସନ୍ଧେ । ମରାଇ କେଶବ ଆନନ୍ଦେ ॥ ଭୀମ ଅର୍ଜୁନ ତୁଲେ ଗଲେ । ପୂଜିଲା ସହଦେବ ଭଲେ । ୩୧ । ଏମାନେ ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥେ ଯାଇ । ବଜାଇଲେ ଶଙ୍ଖଙ୍କ ଦେଇ ॥ ମିତ୍ରେ ହୋଇଲେ ଆନନ୍ଦିତ । ଅମିତ୍ରେ ହୋଇଲେ ଦୁଃଖିତ । ୩୨ । ହସ୍ତିନାବାସୀ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି । ମାଗଧ ମଲା ଏହା ଜାଣି ॥ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ମନୋରଥ । ସିଦ୍ଧ ହେବାରୁ ହେଲେ ପ୍ରୀତ । ୩୩ । ଭୀମ ଅର୍ଜୁନ କାଳିଆ । ପ୍ରଣାମ ଯୁଧିଷ୍ଠିରେ କଲ ॥ ଯେ ଯାହା କର୍ମ କରିଥିଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ଜଣାଇଲେ । ୩୪ । ଶ୍ରୀହରିଙ୍କର ଦୟା ଶୁଣି । ଆନନ୍ଦେ ହେଲେ ନରମଣି ॥ ଅଶ୍ରୁ ବର୍ଷାଇ ନାହିଁ ଉତ୍ତର । ହୋଇଲେ ଧର୍ମଙ୍କ କୁମର । ୩୫ । ଭଣିଲା ଶ୍ରୋତ୍ରିୟ ବାଞ୍ଛ । ତୁଟିଲା ନୃପଙ୍କ ତାପ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ତ୍ରିସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୭୩ ।

ଚତୁଃସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଏବଂ ଯୁଧିଷ୍ଠିରୋ ରାଜା ଜରାସନ୍ଧବଧଂ ବିଭୋଃ । କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଚାନୁଭାବଂ ତଂ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ପ୍ରୀତସ୍ତମବ୍ରବୀତ୍ । ୧ । ଶ୍ରୀଯୁଧି-
ଷ୍ଠିର ଉବାଚ । ଯେ ସ୍ୟୁସ୍ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟଗୁରବଃ ସର୍ବେ ଲୋକାଃ ମହେଶ୍ୱରାଃ । ବହନ୍ତି ଦୁର୍ଲଭଂ ଲବ୍ଧ୍ୱା ଶିରସୈବାନୁଶାସନଂ । ୨ । ସ ଭବାନ-
ରବିନ୍ଦାକ୍ଷୋ ଦୀନାନାମୀଶମାନିନାଂ । ଧତ୍ତେଽନୁଶାସନଂ ଭୂମଂସ୍ତଦତ୍ୟନ୍ତବିଡମ୍ବନଂ । ୩ । ନହ୍ୟେକସ୍ୟାଦ୍ୱିତୀୟସ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମଣଃ ପରମାତ୍ମନଃ । କର୍ମଭି-
ର୍ବର୍ଦ୍ଧତେ ତେଜୋ ହ୍ରସତେ ଚ ଯଥା ରବେଃ । ୪ । ନ ବୈ ତେଽଜିତ ଭକ୍ତାନାଂ ମମାହମିତି ମାଧବ । ତ୍ୱଂ ତବେତି ଚ ନାନାଧୀଃ ପଶୂନାମିବ

ଚତୁଃସପ୍ତତିତମେ ରାଜସୂୟକ୍ରିୟା ଦ୍ୱିଜୈଃ । ଅଗ୍ରପୂଜାପ୍ରସଙ୍ଗେନ ଚୈଦ୍ୟଘାତାଦି ବର୍ଣ୍ୟତେ ॥ ରାଜସୂୟମୁଖେ ହତ୍ୱା ଜରାସନ୍ଧଂ
ଚେଦନରେ । ଚୈଦ୍ୟଂ ତଦଗ୍ର୍ୟଂ କୃଷ୍ଣୋଽଗ୍ନୌ ଜନମେ ଜାବପତ୍ ॥ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଚାନୁଭାବମିତି ତଦୀୟାନନ୍ତଭାବପ୍ରକାଶନାଚ୍ଚ ଲକ୍ଷ୍ୟ ତଥ୍ୟାଃ ॥୧॥
ତଦାହ ଯେ ସ୍ୟୁରିତି । ଯେ ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟସ୍ୟାପି ଗୁରବଃ ସ୍ୟୁଃ ସନକାଦୟଃ ସର୍ବେ ଚ ଲୋକାଃ ଲୋକପାଳାଶ୍ଚ ତେ ଶିରସୈବ ତବାନୁଶାସନଂ
ବହନ୍ତି । ଦୁର୍ଲଭଂ ଲବ୍ଧ୍ୱେତି । ଅତ୍ୟୋନୈବେନ ତ୍ୱମିତି ବହୁମାନେନେତ୍ୟର୍ଥଃ ॥୨॥ ସ ଭବାନ୍ ପରମେଶ୍ୱରୋଽସ୍ମାକମନୁଶାସନଂ ଧତ୍ତେ
ତଦତ୍ୟନ୍ତବିଡମ୍ବନଂ ଅନନୁରୂପମନୁକରଣଂ । ସ୍ୱଚ୍ଛତୋ ନାସ୍ମତ୍ସତ୍ତାଦିତ୍ୟର୍ଥଃ ॥ ୩ ॥ ଅଥବା ତବ ପରମୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟସ୍ୟାପ୍ୟସ୍ମଦାଜ୍ଞାପାଳନାଭ୍ୟାଂ ନ
ତେଜସୋ ହାନିବୃଦ୍ଧୀ ଅତଃ କୃପୟା ସର୍ବଂ ଘଟତ ଇତ୍ୟାହ ନହ୍ୟେକସ୍ୟାଦ୍ୱିତୀୟସ୍ୟେତି । ସମାନାସମାନରହିତତ୍ୱ ବ୍ରହ୍ମଣସ୍ତବୋଭୟଂ
ନାସ୍ତି । ପରମାତ୍ମନ ଇତି ସର୍ବଜୀବାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମିତ୍ୱେନ ହ୍ୟସ୍ମଦୀୟଂ ସୁଖଦ ନ ବାଧକଂ । ଅତଃ ସେବନସ୍ତୋତ୍ରାଦିଭିଃ କର୍ମଭିସ୍ତବ ତେଜୋ ନ
ବର୍ଦ୍ଧତେ ନଚ ହ୍ରସତି । ରବେରୁଦୟାସ୍ତମୟାଦିନା ଇବେତ୍ୟର୍ଥଃ । ତଥାଚ ଶ୍ରୁତିଃ । ନ କର୍ମଣା ବର୍ଦ୍ଧତେ ନୋ କନୀୟାନିତି ॥ ୪ । ନନ୍ୱେବ

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଜରାସନ୍ଧର ମୃତ୍ୟୁବାଣୀ । କୃଷ୍ଣ କୌଶଳ ନୃପ ଶୁଣି ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ କୃତାଞ୍ଜଳିପଟେ । କହିଲେ ସାନନ୍ଦ ମନରେ ।୧।
ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଉବାଚ — ହେ କମଳନେତ୍ର ତ୍ରିଭୁବନେ । ଲୋକପଦ୍ମତେ ଲୋକପାଳେ ॥ ଦୁର୍ଲଭ ମଣି ତୋ ଆଦେଶେ । ଶିରେ ବହନ୍ତି ଅନାୟାସେ । ୨ ।
ସେ ଯେ ତୁ ସ୍ୱାମୀ ରାଜାଙ୍କର । ଆଦେଶ ତୁମ୍ଭେ ଯେବା କର ॥ ଏକଥା ହୁଏ ବଡ଼ ଲାଜ । ... ହାନି ହୁଏ ନାହିଁ । ୩ । ତୁମ୍ଭେ ପରମ୍ଭା ଏକ ବ୍ରହ୍ମ । ଅଦ୍ୱି-
ତୀୟ ଏବଂ ଏକର୍ମ ॥ ତୁମ୍ଭ ସମାନ ବୃଦ୍ଧି ହାନି । ନକରେ ପାରୁ ଅଛୁଁ ଜାଣି ॥ ରବିର ତେଜ ପରକାରେ । ସମାନ ଥାଏ ସର୍ବ ଠାରେ ।୪। ମୁଁ ମୋର ତୁ ତୋର

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବୈକୁଣ୍ଠ । ୫ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଇତ୍ୟୁକ୍ତ୍ୱା ଯଜ୍ଞିନସ୍ତୁ କାଲେ ବବ୍ରେ ଯୁକ୍ତାନ୍ ସ ଋତ୍ୱିଜଃ । କୃଷ୍ଣାନୁମୋଦିତଃ ପାର୍ଥୋ ବ୍ରାହ୍ମଣାନ୍ ବ୍ରହ୍ମବାଦିନଃ । ୬ । ଦ୍ୱୈପାୟନୋ ଭରଦ୍ୱାଜଃ ସୁମନ୍ତୁର୍ଗୋତମୋଽସିତଃ । ବଶିଷ୍ଠଶ୍ଚ୍ୟବନଃ କଣ୍ୱୋ ମୈତ୍ରେୟଃ କବଷସ୍ତ୍ରିତଃ । ୭ । ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରୋ ବାମଦେବଃ ସୁମତିର୍ଜୈମିନିଃ କ୍ରତୁଃ । ପୈଲଃ ପରାଶରୋ ଗର୍ଗୋ ବୈଶମ୍ପାୟନ ଏବ ଚ । ୮ । ଅଥର୍ବା କଶ୍ୟପୋ ଧୌମ୍ୟୋ ରାମୋ ଭାର୍ଗବ ଆସୁରିଃ । ବୀତିହୋତ୍ରୋ ମଧୁଚ୍ଛନ୍ଦା ବୀରସେନୋଽକୃତବ୍ରଣଃ । ୯ । ଉପହୂତାସ୍ତଥା ଚାନ୍ୟେ ଦ୍ରୋଣଭୀଷ୍ମକୃପାଦୟଃ । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଃ ସହସୁତୋ ବିଦୁରଶ୍ଚ ମହାମତିଃ । ୧୦ । ବ୍ରାହ୍ମଣାଃ କ୍ଷତ୍ରିୟା ବୈଶ୍ୟାଃ ଶୂଦ୍ରା ଯଜ୍ଞଦିଦୃକ୍ଷବଃ । ତତ୍ରେୟୁଃ ସର୍ବରାଜାନୋ ରାଜ୍ଞାଂ ପ୍ରକୃତୟୋ ନୃପ । ୧୧ । ତତସ୍ତେ ଦେବଯଜନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାଃ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଲାଙ୍ଗଲୈଃ । କୃଷ୍ଟ୍ୱା ତତ୍ର ଯଥାମ୍ନାୟଂ ଦୀକ୍ଷୟାଞ୍ଚକ୍ରିରେ ନୃପଂ । ୧୨ । ହୈମାଃ କିଲୋପକରଣା ବରୁଣସ୍ୟ ଯଥା ପୁରା । ଇନ୍ଦ୍ରାଦୟୋ

ମହ୍ୟଙ୍ଗଂ ପରମେଶ୍ୱରଃ ମମେଦଂ ଜାତଂ କର୍ମ ଅଯୋଗ୍ୟମିତି ମନସ କଥଂ ନ ଭବେଦତ ଆହ ନ ବୈ ତ ଇତି । ତେ ଅକଠ ତବ ଯଜ୍ଞ ନାମେବ ତାବଦସ୍ତୁ ନାନାମୀର୍ଦ୍ଦେବନ୍ଦଉର୍ଣ୍ଣାୟ୍ତ୍ରେ । ଯଥା ପଶୁନାମନ୍ନାନାଂ ବୈକୁଣ୍ଠ ଶଶ୍ୱରବାକ୍ଷୟା । ତତ ରୁ ବାସ୍ତୀତି କିଂ ପୁନଙ୍କନ୍ତ୍ରାଧ୍ୟମଂ ତୀର୍ଥଃ । ୫ । ଯଜ୍ଞିନସ୍ତେ ଯଜ୍ଞୋଚିତଃ ବସନ୍ତାଦିକାଲେ ଯୁକ୍ତାନଭିଯୁକ୍ତାନ୍ ସ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଃ ଋତ୍ୱିଜୋ ହୋତ୍ରାଦୀନ୍ ମୁନୀନ୍ ବବ୍ରେ ବୃତବାନ୍ । ୬ । ତାନାହ ଦ୍ୱୈପାୟନ ଇତି ତ୍ରିଭିଃ । ୬।୮ । ଅକୃତବ୍ରଣାନ୍ ଏତାନ୍ ଋତ୍ୱିଗୁପଦ୍ରଷ୍ଟାଦିରୂପେଣ ବବ୍ରେ । ୯ । ଅନ୍ୟେଽପ୍ୟନୁଗା ସଦ୍ଧିଦିକ୍ଷୟା ଉପହୂତାନ୍ୟସ୍ତୁଃ । ୧୦।୧୧ । ଦେବଯଜନଂ ଯଜ୍ଞଭୂମିଂ । କୃଷ୍ଟ୍ୱା କର୍ଷଣାଦିଭିଃ ସଂଶୋଧ୍ୟ ଯଥାମ୍ନାୟଂ ଦୀକ୍ଷୟାଞ୍ଚକ୍ରୁଃ ଯଜମାନଂ ସଂସ୍କୃତବନ୍ତଃ । ୧୨ । ଉପ-

ଏଭିଚ । ନପାଏ ତୋ ଭକ୍ତରେ ଠାବ । ପଣ୍ଡୁଏ ଶ୍ରେଷ ଷାଭ । କୃଷ୍ଣନାମଂ ପେଚଡ଼ାର ॥ ତେଣୁ ରୁ ଲକ୍ତ ଶ୍ରଦ୍ଧାକର । ତାଙ୍କ ପୁରାନ୍ ନାଭମର । ୫ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ଏମନ୍ତ କହ୍ଵି କୃଷ୍ଣମତେ । ଯଜ୍ଞକଲେ ସେ ବର୍ଧିଷ୍ଣୁତେ ॥ ବେଦଜ୍ଞ ଶୁଦ୍ଧ ବାହ୍ମଣ । ଋତ୍ୱିକେ କଲେ ନିମନ୍ତ୍ରଣ । ୬ । ସୁମନ୍ତୁ କଣ୍ୱ ଦ୍ୱୈପାୟନ । ବଶିଷ୍ଠ ମୈତ୍ରେୟ ଚ୍ୟବନ ॥ ଭରଦ୍ୱାଜ ଓ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର । ବାମଦେବ କବଷସ୍ତ୍ରିତ ॥ ସୁମତି ଅସିତ ଗୋତମ । ଜୈମିନି କ୍ରତୁ ଗର୍ଗମ ॥ ମଧୁଚ୍ଛନ୍ଦା ବୈଶମ୍ପାୟନ । ବୀତିହୋତ୍ର ଅକୃତବ୍ରଣ ॥ ଅଥର୍ବା କଶ୍ୟପ ଆସୁର । ଧୌମ୍ୟ ଭାର୍ଗବ ଆଦି କରି ॥ ଗାରସେନାଦି ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଧର୍ମ ଭଜିଲେ ଯଜ୍ଞକୁ । ୭ । ୯ । ଦ୍ରୋଣ ଭୀଷ୍ମ କୃପ ବିଦୁରେ । ପୁତ୍ରଙ୍କ ଭଲେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରେ ॥ ଯଜ୍ଞକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କଲେ । ୧୦ । ସକଳ ନୃପ ସମ୍ପ୍ରତି ଭୂଲେ ॥ ଶୂଦ୍ର କ୍ଷତ୍ରିୟ ବୈଶ୍ୟ । ମିଳିଲେ ଦେଖିବା ଲାଳସେ । ୧୧ । ବ୍ରାହ୍ମଣେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଲଙ୍ଗଳେ । ଯଜ୍ଞ ଭୂମିକୁ ଶୁଦ୍ଧ କଲେ ॥ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ

ନିବଂ ଜଗତ୍ । ଅସ୍ମନ୍ମାସ୍ମଶ୍ଚୈ ସର୍ବ୍ବଃ ସ୍ୱକୃତ୍ୟବନ୍ତ ଜନ୍ତବଃ । ୨୧ । ବିଦଧାମିହ କର୍ମଣି ଜନସ୍ୟ ଯଦବେକ୍ଷ୍ୟା । ଇହରେ ଯଦୟଂ ତେଃ
କ୍ଷେତ୍ରେ ଧର୍ମାଦିଲକ୍ଷଣଂ । ୨୨ । ତସ୍ମାତ୍ କୃଷ୍ଣାସ୍ୟ ମହତେ ପାଦୁକା ପରମାର୍ହଣଂ । ଏବଂ ଚେତ୍ ସର୍ବ୍ବଭୂତାନାମ ତୃପ୍ତି ସ୍ତର୍ପଣଂ ଭବେତ୍ । ୨୩ । ସର୍ବ୍ବ-
ଭୂତାତ୍ମଭୂତାୟ କୃଷ୍ଣାୟାନନ୍ୟଦର୍ଶିନେ । ଦେୟଂ ଶାନ୍ତାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣାୟ ଦତ୍ତସ୍ୟାନନ୍ତ୍ୟମିଚ୍ଛତା । ୨୪ । ଇତ୍ୟୁକ୍ତ୍ୱା ସହଦେବୋଽଭୂତ୍ ତୂଷ୍ଣୀଂ କୃଷ୍ଣାନୁଭାବ-
ବିତ୍ । ତଚ୍ଛ୍ରୁତ୍ୱା ତୁଷ୍ଟୁବୁଃ ସର୍ବ୍ବେ ସାଧୁ ସାଧ୍ୱିତି ସତ୍ତମାଃ । ୨୫ । ଶ୍ରୁତ୍ୱା ଦ୍ୱିଜେରିତଂ ରାଜା ଜ୍ଞାତ୍ୱା ହାର୍ଦ୍ଦଂ ସଭାସଦାଂ । ସମର୍ହୟଦ୍ଧୃଷୀକେଶଂ ପ୍ରୀତଃ
ପ୍ରଣୟବିହ୍ୱଳଃ । ୨୬ । ତତ୍ପାଦାବବନିଜ୍ୟାପଃ ଶିରସା ଲୋକପାବନୀଃ । ସଭାର୍ଯ୍ୟଃ ସାନୁଜାମାତ୍ୟଃ ସକୁଟୁମ୍ବୋ ବହନ୍ ମୁଦା । ୨୭ । ବାସୋଭିଃ

କଥନ୍ତ୍ରୟ-ମ୍ନାରେକପରଂ ସେ ଏକ ଏବାଦ୍ୱିତୀୟୋ ଧ୍ୟେୟୋ । ଅତଃ ସାର୍ବ୍ବାତ୍ମ୍ୟପରତ୍ୱଂ ଯୁକ୍ତଂ । ବିଶେଷବ୍ରତସ୍ୟ ତ ସର୍ବ୍ବପ୍ରପଞ୍ଚସ୍ୟ ତନ୍ମୟ-
ତ୍ୱାତ୍ ବିଶେଷଣେଷ୍ୱପି ଯୋଗ୍ୟାପି ସ୍ୱକ୍ରମତ୍ୱଂ ଘଟପଟାଦିବ୍ୟାପ୍ତ ଐତଦାତ୍ମ୍ୟମିଦଂ । ୨୦ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଆତ୍ମା ଯସ୍ୟ ତଦେତଦାତ୍ମ୍ୟ ତସ୍ୟ ଭାବ
ଐତଦାତ୍ମ୍ୟଂ । ଷଡବର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ଭାବାର୍ଥେ ଶଃ । ଐତଦାତ୍ମ୍ୟମିଦଂ ସର୍ବ୍ବମିତି ଶ୍ରୁତେଃ । ଅତ ଏବୋକ୍ତଃ ଅସ୍ମଦେବ ସେ ଏବ୍ୟା ଅସ୍ମାଦ୍ୟଦ୍ଭିଃ ଅନ୍ୟ-
ତ୍ରେରେତ୍ୟେଷ୍ୟଃ ସ୍ୱମତଃ ଇଦଂ ଜଗତ୍ ସୃଜତି ଅବତି ହନ୍ତି ଚେତି । ୨୧ । କିଞ୍ଚ ବିଦଧାମୀତି । ଯଦ୍ୟାବେକ୍ଷ୍ୟା ଅନୁଗ୍ରହେଣ ବିଦଧତି କର୍ମଣି
ଚୋଦୋଚୋଦାନି ଜନୟନ୍ କୁର୍ବନ୍ ଯଦ୍ୟସ୍ମାଦୟଂ ସର୍ବ୍ବୋଽପି ଜନୋ ଧର୍ମାଦିଲକ୍ଷଣଂ ଶ୍ରେୟ ଇହରେ ସାଧୟତି । କର୍ମଣି ଚେତ୍ଫଳାନି ନ ଯଦ-
ଧୀନାନି ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟାର୍ଥଃ । ୨୨।୨୩ । କନ୍ଦୃହେନା ନ ହି ସ୍ତୁମାତ୍ରେ ସର୍ବ୍ବେ ସ୍ତନଃ କଥଂ ସ୍ୟାତ୍ ତତ୍ରାହ । ସର୍ବ୍ବଭୂତାନାମାତ୍ମଭୂତାୟ । ଅନନ୍ୟଦର୍ଶିନେ ନ ହିସ୍ତରେ-
ଦନଦୃଶ୍ୟେ । ୨୪ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାନୁଭବଭେଦ ସହଦେବ ଇତ୍ୟୁକ୍ତ୍ୱା ତୂଷ୍ଣୀଂ ଭୂତ । । ୨୫ । ଦ୍ୱିଜେରିତଂ ସାଧୁ ସାଧ୍ୱିତି ସେଷଂ ଶ୍ରୁତ୍ୱା । ମାଦନତ୍-

---

ଭିରତ୍ ଅସ୍ମ ଏଥ୍ଚାଣ । ଅଭିଷେକେ ନଟେଇଥି । ସକଳ ଯାଳି ଲାଗିଛି । ୨୧ । ଯା ଅନୁଗ୍ରହେ ନାନା କର୍ମ । ଆଚର ଏହି ପ୍ରାଣିଗଣ ।
ଧର୍ମାର୍ଥ ମୋକ୍ଷାଦ ମଙ୍ଗଳ । ଲ ଭନ୍ତି କର୍ମଫଳ । ୨୨ । ତେଣୁ ପ୍ରଧାନ ପଦୁଗର । ତାହାଙ୍କୁ ଅଗ୍ରେ ପୂଜା କର । ତାହେତେ ସର୍ବ୍ବଭୂତ ପ୍ରାଣ । ପୂଜା
ହୋଇବ ସର୍ବ୍ବେ ଶୁଣ । ୨୩ । ସର୍ବ୍ବଭୂତଙ୍କ ଆତ୍ମା ଯେହୁ । ପରାପର ଯହିଁ ନାହିଁ । ସେ ଶାନ୍ତ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପୂଜେ ଯେହୁ । ଅନନ୍ତ ଫଳ ଲଭେ ସେହୁ ।
୨୪ । କୃଷ୍ଣ ପ୍ରଭାବ ଜାଣି ଜଣ । ଭୂଷେ ହୋଇଲେ ଏଣୁ ତୁଣି । ସଭେ ସାଧୁବାଦ କଲେ । ସହଦେବଙ୍କୁ ପ୍ରଶଂସିଲେ । ୨୫ । ଦ୍ୱିଜଙ୍କ ଅନୁମତ-
କୁଣି । ସହଦେବଙ୍କ ମନ ଜାଣି । ଧର୍ମଜ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପୂଜିଲେ । ପ୍ରେମରେ ବିହ୍ୱଳ ହୋଇଲେ । ୨୬ । ଭାଇ କୁଟୁମ୍ବ ଅମାତ୍ୟ । ଭାର୍ଯ୍ୟା ସହିତେ ନରନାଥ ।

ଲେଖପାଳା ନୈଷ୍ଠବଯେଶ୍ଚା‌ଃ ।୧୩। ସଗଣାଃ ନିଦ୍ଦେଶ୍ୱା ନ୍ୟୋଧବେଦୋବେଦ । ମୁନୟୋ ଯତ୍ର ଶୋଧି ଫେଟକେଲଗେରଣାଃ ।୧୪। ସ୍ୱଜାନନ୍ତ ସମାହୃତା ରାଜଦୀକ୍ଷ୍ଣ ସଙ୍ଗଣାଃ । ରାଜସୂଂ ସମୀଯୁଃ ନୃ ବନ୍ଧୁଃ ପାଣ୍ଡୁସୂତସ୍ୟ ବୈ । ସେବଦେ କୃଷ୍ଣ-କୃପ୍ୟ ହପନ୍ନେମହର୍ଦ୍ଧିତାଃ ।୧୫। ଅଯାଜୟନ୍ ମହାରାଜଂ ଯାଜକାଃ ଦେବବର୍ଚ୍ଚସଃ । କୌଷବୈର୍ନ ବିଧିବତ୍ ହ୍ୱଚେତସମୋବାମରାଃ ।୧୬। ଏବଂ ତେନ୍ୟମାଗଧାପାଳା ପାରକାନ ଦେବଯାଜୟନ୍ ମହାରାଜଂ ଯାଜକାଃ ଦେବବର୍ଚ୍ଚସଃ । ସୌବର୍ଣ୍ଣୈର୍ଲାଙ୍ଗଲୈଃ ଭୂମିଂ କର୍ଷଯିତ୍ୱା ... ସ୍ୱପଘନ୍ । ଅପୂଜୟନ୍ ମହାଭାଗାନ୍ ଯ ଥାବତ୍ ସୁସମାହିତାଃ ।୧୭। ସଦସ୍ୟାଗ୍ର୍ୟାର୍ହଣାର୍ହଂ ବୈ ବିମୃଶନ୍ତଃ ସଭାସଦଃ । ନାଧ୍ୟଗଚ୍ଛନ୍ନନୈକାନ୍ତ୍ୟାତ୍ ସହଦେବସ୍ତଦାବ୍ରବୀତ୍ ।୧୮। ଅର୍ହତି ହ୍ୟଚ୍ୟୁତଃ ଶ୍ରୈଷ୍ଠ୍ୟଂ ଭଗବାନ୍ ସାତ୍ୱତାଂ ପତିଃ । ଏଷ ବୈ ଦେବତାଃ ସର୍ବା ଦେଶକାଲଧନାଦୟଃ ।୧୯। ଯଦାତ୍ମକମିଦଂ ବିଶ୍ୱଂ କ୍ରତବଶ୍ଚ ଯଦାତ୍ମକାଃ । ଅଗ୍ନିରାହୁତୟୋ ମନ୍ତ୍ରାଃ ସାଙ୍ଖ୍ୟଂ ଯୋଗଶ୍ଚ ଯତ୍ପରଃ ।୨୦। ଏକ ଏବାଦ୍ୱିତୀୟୋଽସାବୈତଦାତ୍ମ-

---

ବଲଣା ଉପସ୍ଥରାଃ ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟ ବ୍ରଜଭୂଭୃ ଯଥା ଅସନ୍ତି ଦେବାଃ । ଏଷ ଲୋହୋଦେବ୍ୟା ଦେବତେଶାଃ ।୧୩।୧୪। ସେ ତ ବଚନ୍ଦ୍ରଃ ସମାଦୃତାସ୍ତତ୍ର ସମୀଯୁଃ ନୃ ତ ଦେବ କ୍ରୂଢ଼କ୍ରସ୍ୟ ପାଣ୍ଡୁସୂତସ୍ୟ ବଜ୍ଞେ ହୃଷ୍ଟଚିତ୍ତେ ଶ୍ରେଷ୍ଠମଦ୍ଧିହ୍ୟାଃ ସନ୍ତଃ ସଦନେ ସୁଧାଙ୍କନ୍ଦ୍ରଃ ମେଦରେ ଉଦ୍ୟନ୍ତଃ ଯାଜକା ଋତ୍ୱିଜଃ ।୧୫।୧୬। ସୁଦ୍ୟୋହନ ସୋମାଭିଷବଦିନେ ।୧୭। ଅଗ୍ର୍ୟାର୍ହଣେ ଶ୍ରେଷ୍ଠୋ ଉପାର୍ହଂ ଯୋଗ୍ୟଂ । ଅନୈକାନ୍ତ୍ୟାଦନେକ ଯୋଗ୍ୟ ବହୁତ୍ୱନୈକଧ୍ୟାନ୍ତ୍ରଶ୍ରୁତା ।୧୮।୧୯। ସାଙ୍ଖ୍ୟ ଜ୍ଞାନଂ । ଯୋଗ ଉପାସନା ।୨୦। ନନୁ ସ ଯାଜ୍ୟ ଏକୋ ଭଗବତ ପରବଂ ଦୋଷଃ ସତ୍ୟ ଦେବଦେବଃ ।

ଯାଃ ସ୍ଥଳରେ । ସାଧିତ କଲେ ଯଜ୍ଞ ଯେବେ ।୧୬। ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟଙ୍କରେ ଯେସନ । ଶିବବ୍ରହ୍ମାଦି ଦେବଗଣ ॥ ଉପନ୍ନ ରେଣ ସୁନ୍ଦର ମଲେ । ଏଯଙ୍କେ ସେରୂପେ ବେଢ଼ିଲେ ।୧୭। ଦେଇବଳେ ବଦ୍ୟାଚର । ଦ୍ୱିଜ ଉରଗ ଓ କିନ୍ନର ॥ ଗନ୍ଧର୍ବ ଯକ୍ଷ ରକ୍ଷ ଖଗ । ସ୍ୱନାମଧନ୍ୟ ନୃପବର୍ଗ । ରାଜମୁନ୍ୟଙ୍କୁ କ୍ଷମଲ୍ଲଣେ । ଅଇଲେ ଯେ ଯାହା ଭୁଅଣେ ॥ ଭାବଲେ କୃଷ୍ଣଭକ୍ତ ଯାଗ । ଅବଶ୍ୟ ସୁଫଳ ହେବ ।୧୦।୧୧। ଅମରେ ବରୁଣ ଯେସନ । ଋତ୍ୱିକେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାଙ୍କ ବେଦନ । ହୋମ କରନ୍ତି ବେଦମନ୍ତ୍ରେ । ବେଦ ବିଧାନେ ଅଭିଷ୍ଟେ ।୧୬। ଯାଜକ ଦେବସଙ୍କେ । ଯୋଗ୍ୟତା କ୍ରମେ ଯା ଯାହାଙ୍କୁ ।୧୭। ସୋମାଭିଷବଦିନେ ରାଜା । ଯଥାବିଧାନେ କଲେ ପୂଜା ॥ ସଦସ୍ୟ ମଧ୍ୟେ କିଏ ଅଗ୍ର । ପୂଜ୍ୟ ଭଲକ ସନ୍ଦର୍ଭ ॥ ଏହା ବୁଝି ନ ପାରନ୍ତି । କହିଲେ ସହଦେବ ମନ୍ତ୍ରୀ ।୧୮। ସେହାଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଯଦୁପତି । ଅଚ୍ୟୁତ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହେବନ୍ତି ॥ ଦେବତା ଦେଶ କାଳ ଧନ । ସବୁ ଟି ରୂପ ଯାହାଙ୍କର ଜାଣ ।୧୯। ଏ ବିଶ୍ୱ ସ୍ୱରୂପ ଯାହାର । ଯଜ୍ଞ ରୂପ ଯାହାର ଅଟଇ ॥ ଅଗ୍ନି ଅନ୍ତରେ ସାଙ୍ଖ୍ୟ ଯୋଗ । ମନ୍ତ୍ର ଯାହାରୁ ହେବ ।୨୦। ଏ ଏକ ଅଦ୍ୱିତୀୟ ବ୍ରହ୍ମ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପୀତକୌଶେୟୈର୍ଭୂଷଣୈଶ୍ଚ ମହାଧନୈଃ । ଅର୍ହୟିତ୍ୱାଶ୍ରୁପୂର୍ଣ୍ଣାକ୍ଷୋ ନାଶକତ୍ସମବେକ୍ଷିତୁଂ । ୨୮ । ଇତ୍ଥଂ ସଭାଜିତଂ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ସର୍ବେ ପ୍ରାଞ୍ଜଲୟୋ ଜନାଃ । ନମୋ ଜୟେତି ନେମୁସ୍ତଂ ନିପେତୁଃ ପୁଷ୍ପବୃଷ୍ଟୟଃ । ୨୯ । ଇତ୍ଥଂ ନିଶମ୍ୟ ଦମଘୋଷସୁତଃ ସ୍ୱପୀଠାଦୁତ୍ଥାୟ କୃଷ୍ଣଗୁଣବର୍ଣ୍ଣନଜାତମନ୍ୟୁଃ । ଉତ୍କ୍ଷିପ୍ୟ ବାହୁମିଦମାହ ସଦସ୍ୟମର୍ଷୀ ସଂଶ୍ରାବୟନ୍ ଭଗବତେ ପରୁଷାଣ୍ୟଭୀତଃ । ୩୦ । ଈଶୋ ଦୁରତ୍ୟୟଃ କାଳଃ ଇତି ସତ୍ୟବତୀ ଶ୍ରୁତିଃ । ବୃଦ୍ଧାନାମପି ଯଦ୍ବୁଦ୍ଧିର୍ବାଳବାକ୍ୟୈର୍ବିଭିଦ୍ୟତେ । ୩୧ । ଯୂୟଂ ପାତ୍ରବିଦାଂ ଶ୍ରେଷ୍ଠା ମା ମନ୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ବାଳଭାଷିତଂ । ସଦସସ୍ପତୟଃ ସର୍ବେ କୃଷ୍ଣୋ ଯତ୍ ସମ୍ମତୋଽର୍ହଣେ । ୩୨ । ତପୋବିଦ୍ୟାବ୍ରତଧରାନ୍ ଜ୍ଞାନବିଧ୍ୱସ୍ତକଲ୍ମଷାନ୍ । ପରମର୍ଷୀନ୍ ବ୍ରହ୍ମନିଷ୍ଠାନ୍ ଲୋକପାଳୈଶ୍ଚ ପୂଜିତାନ୍ । ୩୩ । ସଦସ୍ପତୀନତିକ୍ରମ୍ୟ ଗୋପାଳଃ କୁଳପାଂସନଃ । ଯଥା କାକଃ ପୁରୋଡାଶଂ ସପର୍ଯ୍ୟାଂ କଥମର୍ହତି । ୩୪ । ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମକୁଳାପେତଃ ସର୍ବଧର୍ମବହିଷ୍କୃତଃ । ସ୍ୱୈର-

---

ସ୍ପଷ୍ଟଂ । ୨୬।୩୧ । ହେ ସଦସସ୍ପତୟଃ ସର୍ବେ ବାଳସ୍ୟ ଭାଷିତଂ ମା ମନ୍ୟଧ୍ୱଂ ମାଙ୍ଗୀକୃତ ମଗୃହ୍ଣୀତ । କିଂ ତତ୍ । ଯଦ୍ଯତଃ କୃଷ୍ଣୋଽର୍ହଣେ ଶ୍ରେଷ୍ଠପୂଜାୟାଂ ସଂମତ ଇତି । ୩୨ । ୩୩ । ଅତ୍ରେୟଂ ବାସ୍ତବୋଽର୍ଥଃ ପୂର୍ବବଦୁନ୍ନେୟଃ ଗୋପାଳ ଇତି ଦେବପୃଥିବ୍ୟାଦିପାଳକ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । କୁଳ-ସିତଂ ବେଦବଦସ୍ପଷ୍ଟଂ ଲପନ୍ତୀତି କୁଳପାଃ ପାଷଣ୍ଡାସ୍ତାନ୍ ଅଂସୟତି ସମାଘାତୟତୀତି ତଥା ଯଃ ଅକାକଃ କଂ ଅକଂ କାକେ ସୁଖଦୁଃଖେ ତେ ନ ବିଦ୍ୟେତେ ଯସ୍ୟ ସୋଽକାକଃ ଅପ୍ତକାମ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ସ ଯଥା ଅପ୍ତକାମୋ ଦେବଯୋଗ୍ୟଂ କେବଲଂ ପୁରୋଡାଶମପି ନାର୍ହତି ଅପିତୁ ସର୍ବସ୍ୱମପି । ତଥା ଅୟଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣୋଽପି ବହିର୍ଯୋଗ୍ୟଂ ସପର୍ଯ୍ୟାମାତ୍ରଂ କଥମର୍ହତି କିନ୍ତୁ ଅମୃତପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସର୍ବମର୍ହତ୍ୟେବ । ୩୪ । ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମକୁଳେଭ୍ୟୋ

ପଦ୍ମପଦଶୌଚ ଜଳ । ଶିରେ ଧରିଲେ ହୋଇଭୋଳ । ୨୭ । ପୀତକୌଶେୟ ବସନରେ । ନାନା ଅମୂଲ୍ୟ ଭୂଷଣରେ ॥ ପୂଜନ୍ତେ ନେତ୍ରେ ଅଶ୍ରୁପୂରେ । ଗୃହ୍ଣି ନ ପାରନ୍ତି କୃଷ୍ଣରେ । ୨୮ । ଏମନ୍ତେ କୃଷ୍ଣ ପୂଜା ଗୃହ୍ଣି । ସକଳେ କରଯୋଡ଼ ବନ୍ଦି ॥ ଘେନି ଜୟଶବ୍ଦ କଲେ । ଆକାଶୁଁ ପୁଷ୍ପ ବରଷିଲେ । ୨୯ । ଏରୂପେ କୃଷ୍ଣ ଗୁଣଗୀତ । ଶୁଣନ୍ତେ ଦମଘୋଷ ସୁତ ॥ କ୍ରୋଧରେ ପୀଠରୁ ଉଠିଲା । ସଦସ୍ୟଗଣେ କୋପ କଲା ॥ ବାହୁଟେକିଣ ବୋଲଗାଳି । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଶୁଣାଇବା ଛଳି । ୩୦ । କାଳଟିକୁ ବଳନାହିଁ । ଏ ଶ୍ରୁତି ସତ୍ୟତ ଅଟଇ ॥ ଯେଣୁକି ବାଳକ ବଚନେ । ଦେଖ ଭୁଲନ୍ତି ବୃଦ୍ଧମାନେ । ୩୧ । ହେ ସଦସ୍ପତିଗଣେ ଶୁଣ । ପାତ୍ର ଅପାତ୍ର ସର୍ବେ ଜାଣ ॥ କୃଷ୍ଣ ପୂଜ୍ୟ ଏ ଶିଶୁବାଣୀ । ନ ଦେବ ସ୍ୱୀକାର ଶୁଣି । ୩୨। ବିଦ୍ୟାତପସ୍ୟା ବ୍ରତବନ୍ତ । ଜ୍ଞାନେ ଯାହାଙ୍କ ପାପ ଧ୍ୱସ୍ତ ॥ ପୂଜନ୍ତି ଯାଙ୍କୁ ଲୋକପାଳେ । ବ୍ରହ୍ମନିଷ୍ଠ ଏ ଋଷିକୁଳେ । ୩୩। ସଭରେ ଦେଖି ନ ପୂଜୁଛ । ଅକୁଳା ଗଉଡ଼େ

ବନ୍ଦୀଗ୍ରଣୈର୍ହୀନଃ ସପର୍ଯ୍ୟାଂ କଥମର୍ହତି । ୩୫ । ଯଯାତିନୈଷାଂ ହି କୁଳଂ ଶପ୍ତଂ ସଦ୍ଭିର୍ବହିଷ୍କୃତଂ । ବୃଥାପାନରତଂ ଶଶ୍ୱତ୍ ସପର୍ଯ୍ୟାଂ କଥମର୍ହତି । ୩୬ । ବ୍ରହ୍ମର୍ଷିସେବିତାନ୍ ଦେଶାନ୍ ହିତ୍ୱୈତେଽବ୍ରହ୍ମବର୍ଚ୍ଚସ । ସମୁଦ୍ରଂ ଦୁର୍ଗମାଶ୍ରିତ୍ୟ ବାଧନ୍ତେ ଦସ୍ୟବଃ ପ୍ରଜାଃ । ୩୭ । ଏବମାଦୀନ୍ୟଭଦ୍ରାଣି ବଭାଷେ ନଷ୍ଟମଙ୍ଗଳଃ । ନୋବାଚ କିଞ୍ଚିଦ୍ଭଗବାନ୍ ଯଥା ସିଂହଃ ଶିବାରୁତଂ । ୩୮ । ଭଗବଚ୍ଛିଦନଂ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ଦୁଃସହଂ ତତ୍ ସଭାସଦଃ । କର୍ଣ୍ଣୌ-

ପିଧାୟ ନିର୍ଜ୍ଜଗ୍ମୁଃ ଶପନ୍ତଶ୍ଚେଦିପଂ ରୁଷା । ୩୯ । ତତ୍ତ୍ୱଂ ... ପରମେଷ୍ଠିତ୍ୱଂ ... । ...

ଃପେତୋ ବ୍ରହ୍ମଦ୍ୱାହ । ଅନାମପୋକ ମୈତ ସ୍କୁଟେଃ । ଚ୍ଛତ୍ରଏବାନଧିକାରତ୍ୱିତ୍ୱ ସର୍ବୈର୍ବର୍ମେର୍ବହିଷ୍କୃତଃ । ସ୍ୱୈରବର୍ତ୍ତୀ ପରମେଷ୍ଟିତ୍ୱରୁ । ଅତଏବ ନିର୍ଗୁଣସ୍ତୁମଆଦଦ୍ଧେତଃ । ଏବଂଭୂତୋ ଜାବାନାଂ ଯୋଗ୍ୟଂ କୁତ୍ରଂ ସପର୍ଯ୍ୟାମାର୍ହଂ କଥମର୍ହତୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୫ । ଅପିଚ କଥଂ ବର୍ଣ୍ଣଯନ୍ତୋ ମାତୃଶୈରେଷାଂ ଯଦୂନାଂ ମହିମା ଯଯାତିଦେଷାଂ କୁଳଂ ଯଯାତିନା ସ୍ତ୍ରମପି କିଂ ସଦ୍ଭିର୍ବହିଷ୍କୃତଂ ଅପିଚ ଶିରସା ଧୃତଂ କିଞ୍ଚ ଅସୁବାଦକୁଳଚରୁ କିଂ ବୃଥାପାନରତଂ ଅପିରୁ ଅତିଜାଯୁତାବ୍ରମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅତୋ ଯଦୁ ାମେବ ତାବଦଦୃଶଂ ମାହାତ୍ମ୍ୟଂ ଯଦୁକୁଳବୃଦ୍ଧସ୍ୟ ଯଯାତେଃ ଶାପୋ ନ ପ୍ରାଭୂଦତ୍ୟାଦ । ଅସ୍ମିନ୍ସ ସାକ୍ଷାଦୀଶ୍ୱରଃ ଅତଃ ସପର୍ଯ୍ୟାମର୍ହଂ କଥମର୍ହତୀ-ତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୬ । କିଞ୍ଚ ଯେ ରାଜାନୋ ଦୁଷ୍ଟାନ୍ ତାନ୍ ହନ୍ତି ତେ ତଦର୍ଥଂ ଜାନନ୍ତୋଽଦେଶାନପ୍ୟାଶ୍ରୟନ୍ତି । ଏତେ ତୁ ବ୍ରହ୍ମର୍ଷିସେବିତାନେବ ଦେଶାନାଶ୍ରିତା ଅବ୍ରହ୍ମବର୍ଚ୍ଚସ ସମୁଦ୍ରଦୁର୍ଗମପି ହିତ୍ୱା ହାଦେଽିତ୍ୱେତ୍ୟର୍ଥଃ ବାଧନ୍ତେ । ତଥା ଯା ଦସ୍ୟବଃ ପ୍ରଜା ସ୍ପୃଷ୍ଟ । ଇତ୍ୟସ୍ମର୍ଥଃ । ବେଦତଦର୍ଥାଭିଯୋଗୋ ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚ୍ଚସଂ ତଦ୍ବର୍ଜ୍ଜିତୁମବ୍ରହ୍ମବର୍ଚ୍ଚସ ସମୁଦ୍ରଂ ମୁଦାଏ ଲିଙ୍ଗଂ ଚେତ୍ୟେତଂ ସମୁଦ୍ରଂ । ବେଦବାହ୍ୟଲିଙ୍ଗଧାରଣଂ ପାଷଣ୍ଡମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ତଲ୍ଲିଙ୍ଗଂ ତ୍ୟାଜ-ୟିତ୍ୱା ବାଧନ୍ତେ ଦଣ୍ଡୟନ୍ତି । କଥଂଭୂତଂ ଦୁର୍ଗଂ ଧର୍ମଂ ତୁର୍ଗମତେରଧର୍ମତଦ୍ୟା ଦୁର୍ଜ୍ଞେୟମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ତଥା ଦସ୍ୟବୋ ଦସ୍ୟୁନାପି ତ୍ରକାବେଷେଣ ବର୍ତ୍ତମାନାନ୍ ଦଣ୍ଡୟନ୍ତି ଅତୋ ଯଦୁଭ୍ୟୋଽନ୍ୟଃ କୋ ନାମ ଧାର୍ମିକୋଽସ୍ତୀତି ! ପାରୁଷ୍ୟନ୍ତୁ ଉକ୍ତାର୍ଥମେବ । ୩୭ । ଶିବାଃ ଫେରୁସ୍ତାସ୍ତାସାଂ ରୁତଂ ଶ୍ରୁତ୍ୱା

ପୂଜୁଛ ॥ କାକକୁ ପୁରୋଡାସ ଦେବା । ସମାନ ଏହାକୁ ପୂଜିବା । ୩୪ । ବଣ୍ଟି ଅଦ୍ଭୁତ କୁଳ ଭ୍ୟାଗୀ । ନଦ୍ଧେ କୌଣସି ଧର୍ମଭାଗୀ । ସଥେଚ୍ଛାଗ୍ରସ୍ତ ଗୁଣହୀନ । ଏହାକୁ ପୂଜାର ଭାଜନ । ୩୫ । ଯଯାତି ଶାପେ ଯଦୁବଂଶ । ଛବିସ୍ମୃ ହୋଇଛନ୍ତି ଭ୍ରଂଶ । ମଦ ପିଅନ୍ତି ଅକାରଣେ । ପୂଜାଯୋଗ୍ୟକ କେହ୍ନନେ । ୩୬ । ପବିତ୍ର ବ୍ରହ୍ମର୍ଷିବାସ-ଦେଶକୁ ତେଜି ଯଦୁଗଣ । ସମୁଦ୍ରଦୁର୍ଗେ ରହି କେଣେ । ପ୍ରଜା ନାଶନ୍ତି ଦସ୍ୟୁପଣେ । ୩୭ । ଇଶୁର ତାହାକୁ ଟୋଇଲ । ଏମନ୍ତେ ନାନାଗାଳି ଦେଲ । ଶୃଗାଳ ରବେ ସିଂହପରି । ପ୍ରତ୍ୟୁକ୍ତି ନକରନ୍ତି ହରି । ୩୮ । ଦୁଃସହ ହରିନିନ୍ଦାବାଣୀ । ସେ ସଭାସଦ-

ପିଧାୟ ନିର୍ଜଗ୍ମୁଃ ଶପନ୍ତଶ୍ଚେଦିପଂ ରୁଷା ।୩୯। ନିନ୍ଦାଂ ଭଗବତଃ ଶୃଣ୍ୱନ୍ ତତ୍ପରସ୍ୟ ଜନସ୍ୟ ବା । ତତୋ ନାପୈତି ଯଃ ସୋଽପି ଯାତ୍ୟଧଃ ସୁକୃ-
ତାଚ୍ୟୁତଃ । ୪୦ । ତତଃ ପାଣ୍ଡୁସୁତାଃ କ୍ରୁଦ୍ଧା ମତ୍ସ୍ୟକୈକୟସୃଞ୍ଜୟାଃ । ଉଦାୟୁଧାଃ ସମୁତ୍ତସ୍ଥୁଃ ଶିଶୁପାଳଜିଘାଂସବଃ । ୪୧ । ତତଶ୍ଚୈଦ୍ୟ-
ସ୍ତ୍ୱସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତୋ ଜଗୃହେ ଖଡ୍ଗଚର୍ମଣୀ । ଭର୍ତ୍ସୟନ୍ କୃଷ୍ଣପକ୍ଷୀୟାନ୍ ରାଜ୍ଞଃ ସଦସି ଭାରତ । ୪୨ । ତାବଦୁତ୍ଥାୟ ଭଗବାନ୍ ସ୍ୱାନ୍ ନିବାର୍ଯ୍ୟ ସ୍ୱୟଂ
ରୁଷା । ଶିରଃ କ୍ଷୁରାନ୍ତଚକ୍ରେଣ ଜହାରାପତତୋ ରିପୋଃ । ୪୩ । ଶବ୍ଦଃ କୋଲାହଲୋଽଥାସୀଚ୍ଛିଶୁପାଳେ ହତେ ମହାନ୍ । ତସ୍ୟାନୁୟାୟିନୋ
ଭୂପା ଦୁଦ୍ରୁବୁର୍ଜୀବିତୈଷିଣଃ । ୪୪ । ଚୈଦ୍ୟଦେହୋତ୍ଥିତଂ ଜ୍ୟୋତିର୍ବାସୁଦେବମୁପାବିଶତ୍ । ପଶ୍ୟତାଂ ସର୍ବଭୂତାନାମୁଲ୍କେବ ଭୁବି ଖାଚ୍ଚ୍ୟୁତା
। ୪୫ । ଜନ୍ମତ୍ରୟାନୁଗୁଣିତବୈରସଂରବ୍ଧୟା ଧିୟା । ଧ୍ୟାୟଂସ୍ତନ୍ମୟତାଂ ଯାତୋ ଭାବୋ ହି ଭବକାରଣମ୍ । ୪୬ । ଋତ୍ୱିଗ୍ଭ୍ୟଃ ସସଦସ୍ୟେଭ୍ୟୋ
ଦକ୍ଷିଣାଂ ବିପୁଳାମଦାତ୍ । ସର୍ବାନ୍ ସମ୍ପୂଜ୍ୟ ବିଧିବଚ୍ଚକ୍ରେଽବଭୃଥମେକରାଟ୍ । ୪୭ । ସାଧୟିତ୍ୱା କ୍ରତୁଂ ରାଜ୍ଞଃ କୃଷ୍ଣୋ ଯୋଗେଶ୍ୱରେଶ୍ୱରଃ ।

ଯଥା ଚିନ୍ତିତା ନ ଦୋଷ ଇତି ବ୍ରୂତେ ତତ ଇତି । ୩୮।୪୨ । ତାବଦୁତ୍ଥାୟେତ୍ୟତ୍ରାୟମଭିପ୍ରାୟଃ । ଏଷ ମହାପାର୍ଷଦୋ ମତ୍ତୁ ଖଲୁ ବଲୀ ନୋକ୍ତ ଏତାନ୍
ହନ୍ୟାତ୍ ଅତୋ ମୟୈବ ଶୀଘ୍ରଂ ହନ୍ତବ୍ୟ ଇତି ତଦ୍ରକ୍ଷଣମେବୋତ୍ଥାୟ ଶିରୋ ଜହାରେତି । ୪୩।୪୪ । ଜନ୍ମୈବ ଜଡଜସ୍ୟ ଜ୍ୟୋତିଃ ବାସୁ-
ଦେବେ ପ୍ରବେଶନ ଏବାହ ଜନ୍ମତ୍ରୟେତି । ଜନ୍ମତ୍ରୟେଽନୁଗୁଣିତମନୁବର୍ତ୍ତିତଂ ଯଦ୍‌ବୈରଂ ତେନୈବ ସଂରବ୍ଧୟା ଆବିଷ୍ଟୟା । ତନ୍ମୟତାଂ ତତ୍ସ୍ୱରୂପତାଂ

ଗଲେ ଶୁଣି । ଶିଶୁପାଳକୁ ଗାଳିଦେଲେ । କର୍ଣ୍ଣ ଘୋଡାଇ ଚାଲିଗଲେ । ୩୯ । ହରି ଭକ୍ତର ହରିଙ୍କର । ନିନ୍ଦା ସ୍ଥଳରୁ ଯେଉଁ ନର । ଚାଲି ନ ଯାଏ
ତା ସୁକୃତ । ନଷ୍ଟେ ହୁଅଇ ପତିତ । ୪୦ । ମତ୍ସ୍ୟ ସୃଞ୍ଜୟ କଇକେୟ । ଆବର ପାଣ୍ଡୁଙ୍କ ତନୟ । ଚେଦାଧିପକୁ ସନ୍ତାପିଲେ । କ୍ରୋଧରେ ଅସ୍ତ୍ର
ଉଠାଇଲେ । ୪୧ । ଚଇଦ୍ୟ ଢାଲ ଖଣ୍ଡାଧର । ଉଠିଲା ହମ୍ଭାଲ ନପାର ॥ କୃଷ୍ଣ ପକ୍ଷ ନୃପଗଣେ । ଗାଳି କରଇ ସଭାସ୍ଥାନେ । ୪୨ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ
ଚକ୍ରାଳେ ଉଠିଲେ । ନିଜପକ୍ଷଙ୍କୁ ନିବାରିଲେ । ସୁଦର୍ଶନ ଧାର ଚକ୍ରେ ଶିର । କାଟିଲେ ଯେ ଶିଶୁପାଳର । ୪୩ । ସଭରେ ଉଠି କିଶୁଗାଳ । ଉଠିଲା
ମହାକୋଳାହଳ । ତା ଅନୁଗତ ନୃପେ ଥି-ଲ । ପ୍ରାଣ ଭୟରେ ପଳାଇଲେ । ୪୪ । ଚୈଦ୍ୟଦେହୁଁ ଜ୍ୟୋତି ଉଠିଲା । ତେଜ ହୋଇଲା ଉଦଗମ । ମିଶିଲା
ବାସୁଦେବ ଅଙ୍ଗେ । ଅଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଦେଖନ୍ତି ସଭେ । ୪୫ । ତିନି ଜନ୍ମରୁ ବୈରପଣେ । ଯେ ଭକ୍ତ ସେ ନାରାୟଣେ । ତନ୍ମୟ ହେଲା ଯେଣୁ କ୍ରମେ ।
ଭବକାମନେ ଦେହ ଜନ୍ମେ ।୪୬। ଋତ୍ୱିକ ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କୁ । ସମର୍ପି ଭୂରି ଦକ୍ଷିଣାକୁ । ଅନ୍ୟଙ୍କୁ ପୂଜ ସୁବିଧାନେ । ଚଳିଲେ ଅବଭୃଥ ସ୍ନାନେ ।୪୭। ସ୍ୱୟ-

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଉବାସ କତିଚିନ୍ମାସାନ୍ ସୁହୃଦ୍ଭିରଭିବନ୍ଦିତଃ । ୪୮ । ତତୋଽନୁଜ୍ଞାପ୍ୟ ରାଜାନମନିଚ୍ଛନ୍ତମପୀଶ୍ୱରଃ । ଯଯୌ ସଭାର୍ଯ୍ୟଃ ସାମାତ୍ୟଃ ସ୍ୱପୁରଂ ଦେବକୀସୁତଃ । ୪୯ । ବର୍ଣ୍ଣିତଂ ତଦୁପାଖ୍ୟାନଂ ମୟା ତେ ବହୁବିସ୍ତରଂ । ବୈକୁଣ୍ଠବାସିନୋର୍ଜନ୍ମ ବିପ୍ରଶାପାତ୍ ପୁନଃ ପୁନଃ । ୫୦ । ରାଜସୂୟାବଭୃଥ୍ୟେନ ସ୍ନାତୋ ରାଜା ଯୁଧିଷ୍ଠିରଃ । ବ୍ରହ୍ମକ୍ଷତ୍ରସଭାମଧ୍ୟେ ଶୁଶୁଭେ ସୁରରାଡିବ । ୫୧ । ରାଜ୍ଞା ସଭାଜିତାଃ ସର୍ବେ ସୁରମାନବଖେଚରାଃ । କୃଷ୍ଣଂ କ୍ରତୁଞ୍ଚ ଶଂସନ୍ତଃ ସ୍ୱଧାମାନି ଯଯୁର୍ମୁଦା । ୫୨ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନମୃତେ ପାପଂ କଲିଂ କୁରୁକୁଲାମୟଂ । ଯୋ ନ ସେହେ ଶ୍ରିୟଂ ସ୍ଫୀତାଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ପାଣ୍ଡୁସୁତସ୍ୟ ତାଂ । ୫୩ । ଯ ଇଦଂ କୀର୍ତ୍ତୟେଦ୍ ବିଷ୍ଣୋଃ କର୍ମ ଚୈଦ୍ୟବଧାଦିକଂ । ରାଜମୋକ୍ଷଂ ବିତାନଞ୍ଚ ସର୍ବପାପୈଃ ପ୍ରମୁଚ୍ୟତେ । ୫୪ ।

ଇତି ଶ୍ରୀଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶିଶୁପାଲବଧୋ ନାମ ଚତୁଃସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୭୪।

ଘାତାଃ ପୂର୍ବଂ ପାର୍ଷଦୌ ଭୂଭୂର୍ଦୈତ୍ୟୌ । ଏବଂ ବୈରଃ ଭାବୋ ହୀତି । ଭାବୋ ଭାବନା ଅନୁଧ୍ୟାନଂ ଭବେଦ୍ୟ ଦ୍ୟୋର୍ଭାବଜନ୍ମନଃ କାରଣଂ । ପେଶସ୍କାରଧ୍ୟାନେନ କୀଟଃ ଦେବୋ ତଥା କୃଷ୍ଣଦ୍ୱେଷତୋଽର୍ଥଃ । ୪୭ — ୫୧ । ସୁରା ମାନବାଃ ଖେଚରାଃ ପ୍ରମଥାଶ୍ଚ । ୫୨ । ପାପଂ ଧର୍ମଦ୍ୱେଷଂ । ଅତ ଏବାଃ କଲିଂ କଲହଂ ଶଂ । ଅତଏବ କୁରୁକୁଲସ୍ୟ ଆମୟଂ ବ୍ୟାଧିଂ ନାଶକଂ । ୫୩ । ବିତାନଂ ଯଜ୍ଞଞ୍ଚ । ୫୪ ।

ଇତି ଶ୍ରୀଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଚତୁଃସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୭୪ ।

ସ୍ଥିରଙ୍କ ଯଜ୍ଞ ପର । ସେ ଯେତେ ଦିନ ରହି ପ୍ରଭୁ ହେ । ମିତ୍ରଙ୍କ ଅନୁରୋଧ ମତେ । ତହୁଁ ହୋଇଲେ ବନ୍ଦିତେ ।୪୮। ଇଚ୍ଛା ନ ଥିଲେହେଁ ରାଜା ର । ବୋଧ ମାଗି ଦାମୋଦର । ଭାର୍ଯ୍ୟା ଅମାତ୍ୟ ବଳ ଘେନି । ନିଜପୁରକୁ ବିଜେ କଲେ । ୪୯ । ବୈକୁଣ୍ଠଦ୍ୱାରୀ ଜନ୍ମଜନ । ବିପ୍ରଙ୍କ ଶାପରୁ ଯେସନ । ଦୈତ୍ୟ ଶରୀର ଧରିଲେ ଏ । ସେ କଥା କହିଲି ବିସ୍ତାର । ୫୦ । ରାଜସୂୟାବଭୃଥରେ । ସ୍ନାନେ ଯେ ଧର୍ମ ଭୂପତିରେ । ବ୍ରାହ୍ମଣ କ୍ଷତ୍ରିୟ ସଭାରେ । ଶୋଭିଲେ ଇନ୍ଦ୍ର ପରକାରେ । ୫୧ । ରାଜାର ପୂଜା ପାଇ ସର୍ବେ । ଦେବତା ଖେଚର ମାନବେ । ଯଶ ସ୍ତୁତି କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଯଜ୍ଞକୁ । ଚଳିଲେ ଯେଝା ଯେଝା ସ୍ଥାନକୁ । ୫୨ । କୁରୁକୁଳର ନାଶକାରୀ । ଯେ ପାପ କଳିରୂପଧାରୀ । ସେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ନୃପ କାହିଁ । ପାଣ୍ଡବ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ନ ସହେ । ୫୩ । ରାଜମୋକ୍ଷଣ ଚୈଦ୍ୟନାଶ । ଯାଗ ସହିତ ଯେତେ ଏସ । ଏ ସବୁ କର୍ମେ ଯେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ । ସକଳ ପାପ ଛାଡ଼ି ନାଶେ ।୫୪। ଶୁଣିଲା ଲୋକେ ଶିଶୁପାଳ ବଧରସ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଚତୁଃସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୭୪ ।

ପଞ୍ଚସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଅଜାତଶତ୍ରୋସ୍ତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ରାଜସୂୟମହୋଦୟଂ । ସର୍ବେ ମୁମୁଦିରେ ବ୍ରହ୍ମନ୍ ନୃଦେବା ଯେ ସମାଗତାଃ । ୧ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଂ ବର୍ଜ୍ଜୟିତ୍ୱା ରାଜାନଃ ସର୍ଷୟଃ ସୁରାଃ । ଇତି ଶ୍ରୁତଂ ନୋ ଭଗବଂସ୍ତତ୍ର କାରଣମୁଚ୍ୟତାଂ । ୨ । ଶ୍ରୀବାଦରାୟଣିରୁବାଚ । ପିତାମହସ୍ୟ ତେ ଯଜ୍ଞେ ରାଜସୂୟେ ମହାତ୍ମନଃ । ବାନ୍ଧବାଃ ପରିଚର୍ଯ୍ୟାୟାଂ ତସ୍ୟାସନ୍ ପ୍ରେମବନ୍ଧନାଃ । ୩ । ଭୀମୋ ମହାନସାଧ୍ୟକ୍ଷୋ ଧନାଧ୍ୟକ୍ଷଃ ସୁଯୋଧନଃ । ସହଦେବସ୍ତୁ ପୂଜାୟାଂ ନକୁଲୋ ଦ୍ରବ୍ୟସାଧନେ । ୪ । ଗୁରୁଶୁଶ୍ରୂଷଣେ ଜିଷ୍ଣୁଃ କୃଷ୍ଣଃ ପାଦାବନେଜନେ । ପରିବେଷଣେ ଦ୍ରୁପଦଜା କର୍ଣ୍ଣୋ ଦାନେ ମହାମନାଃ । ୫ । ଯୁଯୁଧାନୋ ବିକର୍ଣ୍ଣଶ୍ଚ ହାର୍ଦ୍ଦିକ୍ୟୋ ବିଦୁରାଦୟଃ । ବାହ୍ଲୀକପୁତ୍ରା ଭୂର୍ଯ୍ୟାଦ୍ୟା ଯେ ଚ ସନ୍ତର୍ଦ୍ଦନାଦୟଃ । ୬ । ନିରୂପିତା ମହାଯଜ୍ଞେ ନାନାକର୍ମ୍ମସୁ ତେ ତଦା । ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ୍ତେ ସ୍ମ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ରାଜ୍ଞଃ ପ୍ରିୟଚିକୀର୍ଷବଃ । ୭ । ଋତ୍ୱିକ୍ସଦସ୍ୟବହୁବିତ୍ସୁ ସୁହୃତ୍ତମେଷୁ ସ୍ୱିଷ୍ଟେଷୁ

ପଞ୍ଚସପ୍ତତିତମେ ଯଜ୍ଞବୃତ୍ତଥସମ୍ଭ୍ରମଃ । ସୁଯୋଧନସ୍ୟ ଗୃହାନ୍ତେ ମାନଭଙ୍ଗୋ ହୃଶି ଭ୍ରମାତ୍ ॥ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନସ୍ୟୈକସ୍ୟୈବ ଦୁଃଖେ କାରଣଂ ପ୍ରଷ୍ଟୁମୁକ୍ତମନୁବଦତି । ଅଜାତଶତ୍ରୋରିତି । ୧ । ଇତି ଶ୍ରୁତଂ ଭୃନ୍ନୃଣ୍ଡାଦେବେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନସ୍ୟାସହନକାରଣତ୍ୱେନ ଯାଗମହୋତ୍ସବମେବ ପୁନଃ ସବିସ୍ତାରମବଲୋକନେନ ନିରୂପୟତି ପିତାମହସ୍ୟେତ୍ୟାଦିନା । ଏକଦାନ୍ତଃପୁରେ ତସ୍ୟେତ୍ୟାଦି ପ୍ରାକ୍ତନେନ ଗ୍ରନ୍ଥେନ । ପ୍ରେମବନ୍ଧନାଃ ପ୍ରେମୟନ୍ତ୍ରିତାଃ । ୩ । ପୂଜାୟାଂ ସମ୍ମାନନେ ଦ୍ରବ୍ୟସାଧନେ ନାନାବସ୍ତୁସମ୍ପାଦନେ । ୪ । ଶୁଶ୍ରୂଷଣେ

ଶ୍ରୀ ଶୁକୋବାଚ । ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ରାଜସୂୟ । ଯଜ୍ଞରେ ଦେଖିଣ ଉଦୟ ॥ ଅଗତ ନୃପେ ପ୍ରୀତ ହେଲେ । ଋଷି ଦେବତାଗଣ ତୁଲେ ॥ କେବଳ ରାଜା ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ । ତାହାଙ୍କ ହୋଇଲେ ବିମନ ॥ ଏଥିରେ କେଉଁ କାରଣ । କହିବା ହେଉ ତପୋଧନ । ୧ । ୨ । ବାଦରାୟଣିରୁବାଚ । ମହାତ୍ମା ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କର । ଯଜ୍ଞରେ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଖବର ॥ ଭୃତ୍ୟବତ ନିୟନ୍ତେ ପ୍ରୀତନେ । ନିଯୁକ୍ତ ଥିଲେ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ । ୩ । ପାକଶାଳାରେ ଥିଲେ ଭୀମ । ଧନଭଣ୍ଡାରେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ॥ ନକୁଳ ପଦାର୍ଥ ଯୋଗାନ୍ତି । ଅର୍ଚ୍ଚାରେ ସହଦେବ ଥାନ୍ତି । ୪ । ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ସାଧୁ ଶୁଶ୍ରୂଷାରେ । କୃଷ୍ଣ ଚରଣଧୋଇବାରେ ॥ ଦ୍ରୌପଦୀ ପରିବେଷଣରେ । କର୍ଣ୍ଣ ଯାଚକେ ବାଣ୍ଟିବାରେ । ୫ । ବିଦୁର ହାର୍ଦ୍ଦିକ ବିକର୍ଣ୍ଣ । ବାହ୍ଲିକ ରାଜପୁତ୍ରଗଣ । ଯୁଯୁଧାନ ସନ୍ତର୍ଦ୍ଦନାଦ । ଯେ ଅନ୍ୟେ ଥିଲେ ତା ସୁହୃଦ । ୬ । ଯଜ୍ଞରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କର । ସୁବିଧା ହେବ

ସ୍ୱନୁଲିପ୍ତସମର୍ଦ୍ଧଣଦକ୍ଷିଣାଢ୍ୟଃ । ଚୈଦ୍ୟେ ଚ ସାନୁଗପତେଷ୍ୱଙ୍ଗଂ ପ୍ରବିଷ୍ଟେ ଚକ୍ରୁ ସ୍ତଥୈବ ଚ ତଥାବଭୃଥଂ ଦ୍ୟୁନଦ୍ୟାଂ । ୮ । ମୃଦଙ୍ଗଶଙ୍ଖପଣବଧୁନ୍ଧୁର୍ଯା-ନକଗୋମୁଖାଃ । ବାଦ୍ୟାଣି ବିଚିତ୍ରାଣି ନେଦୁରବଭୃଥୋତ୍ସବେ । ୯ । ନର୍ତ୍ତକ୍ୟୋ ନନୃତୁର୍ହୃଷ୍ଟା ଗାୟକା ଯୂଥଶୋ ଜଗୁଃ । ବୀଣାବେଣୁତଳୋ-ନ୍ନାଦସ୍ତେଷାଂ ସ ଦିବମସ୍ପୃଶତ୍ । ୧୦ । ଚିତ୍ରଧ୍ୱଜପତାକାଗ୍ରୈରିଭେନ୍ଦ୍ରସ୍ୟନ୍ଦନାର୍ବଭିଃ । ସ୍ୱଲଙ୍କୃତୈର୍ଭଟୈର୍ଭୂପା ନିର୍ଯଯୂ ରୁକ୍ମମାଳିନଃ । ୧୧ । ଯଦୁ-ସୃଞ୍ଜୟକାମ୍ବୋଜକୁରୁକେକୟକୋଶଳାଃ । କମ୍ପୟନ୍ତୋ ଭୁବଂ ସୈନ୍ୟୈର୍ଯଜମାନପୁରଃସରାଃ । ୧୨ । ସଦସ୍ୟର୍ତ୍ତ୍ୱିଗ୍ଦ୍ୱିଜଶ୍ରେଷ୍ଠା ବ୍ରହ୍ମଘୋଷେଣ ଭୂୟସା । ଦେବର୍ଷିପିତୃଗନ୍ଧର୍ବାସ୍ତୁଷ୍ଟୁବୁଃ ପୁଷ୍ପବର୍ଷିଣଃ । ୧୩ । ସ୍ୱଲଙ୍କୃତା ନରା ନାର୍ଯ୍ୟୋ ଗନ୍ଧସ୍ରଗ୍ଭୂଷଣାମ୍ବରୈଃ । ବିଲିମ୍ପନ୍ତ୍ୟୋଽଭିଷିଞ୍ଚନ୍ତ୍ୟୋ ବିଜହ୍ରୁ-ର୍ବିବିଧୈ ରସୈଃ । ୧୪ । ତୈଳଗୋରସଗନ୍ଧୋଦହରିଦ୍ରାସାନ୍ଦ୍ରକୁଙ୍କୁମୈଃ । ପୁଂଭିର୍ଲିପ୍ତାଃ ପ୍ରଲିମ୍ପନ୍ତ୍ୟୋ ବିଜହ୍ରୁର୍ବାରଯୋଷିତଃ । ୧୫ । ଗୁପ୍ତାଃ

ଚନ୍ଦନାଲେପନାଦୌ । ୫ । । ୭ । ନିରୂପିତା ନିଯୁକ୍ତା ସନ୍ତୋ ନାନା କର୍ମସୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ୍ତେ ସ୍ମ । ୭ । ଋତ୍ୱିଜଶ୍ଚ ସଦସ୍ୟାଶ୍ଚ ସନ୍ତ୍ୱମତୌ ବହୁବିଦଶ୍ଚ ତେଷୁ ସ୍ୱିଷ୍ଟେଷୁ ସମ୍ୟକ୍ ପୂଜିତେଷୁ । ସୁନୃତଂ ପ୍ରିୟବାକ୍ ସମର୍ହଣମଳଙ୍କାରାଦି ଦକ୍ଷିଣାଶ୍ଚ ତୈସ୍ତାଭିରାଢ୍ୟଃ । ଦ୍ୟୁନଦ୍ୟାଂ ଗଙ୍ଗାୟାଂ । ୮-୧୦ । ଚିତ୍ରାଣି ଧ୍ୱଜପତାକାଗ୍ରାଣି ଯେଷୁ ତୈରିଭେନ୍ଦ୍ରୈଃ ସ୍ୟନ୍ଦନୈଃ ଅର୍ବଭିରଶ୍ୱୈଃ ଭଟୈଶ୍ଚ ଏବଂ ଚତୁରଙ୍ଗୈଃ ସୈନ୍ୟୈଃ ନିର୍ଯଯୁଃ । ୧୧ । ସଦସ୍ୟା ଋତ୍ୱିଜୋଽନ୍ୟେ ଚ ଦ୍ୱିଜଶ୍ରେଷ୍ଠା ନିର୍ଯଯୁଃ । ୧୩ । କିଞ୍ଚ ଗନ୍ଧାଦିଭିଃ ସ୍ୱଲଂକୃତା ନରା ନାର୍ଯ୍ୟଶ୍ଚ ମିଥୋ ବିଜହ୍ରୁଃ । ୧୪ । ଉପାନେବାହ

ଯେ ପ୍ରକାର । ସେରୂପ କର୍ମ କରୁଥିଲେ । ଶତ୍ରୁଦେହଭାବ ନାହିଁ ଥିଲେ । ୭ । ଚୈଦ୍ୟ ପଶନ୍ତେ କୃଷ୍ଣପଦେ । ଋତ୍ୱିକ ସଦସ୍ୟ ବିବୁଧେ ॥ ସୁହୃଦ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ସଜ୍ଜନ । ଦକ୍ଷିଣା ମଧୁର ବଚନ ॥ ପୂଜାରେ ତୋଷି ସଥୋଚିତେ । ଅବଭୃଥ ସ୍ନାନ ନିମନ୍ତେ । ଗଙ୍ଗା ନଦୀକୁ ଯାନ୍ତାକଲେ । ବାଦକେ ବାଦ୍ୟ ବଜାଇଲେ । ୮ । ମୃଦଙ୍ଗ ପଣବ ଆନକ । ଦୁନ୍ଦୁଭି ଶଙ୍ଖ ଓ ଗୋମୁଖ ॥ ବାଜିଲ ସେହି ଉତ୍ସବରେ । ୯ । ନର୍ତ୍ତକୀ ନାଚିଲେ ତୋଷରେ । ଗାୟକେ ଦଳ ଦଳ ହୋଇ । ଗାଆନ୍ତି ବୀଣା ବେଣୁ ବାଇ ॥ ଆକାଶ ପୂରେ ସେ ଶବ୍ଦରେ । ୧୦ । ବିଚିତ୍ର ଧ୍ୱଜ ପତାକାରେ । ପଦାତି ଅଶ୍ୱ ଗଜ ରଥେ । ବେଷ୍ଟିତ ନୃପେ ଯାନ୍ତି ପଥେ । ସଜ୍ଜିତ୍ତେ ସୁବର୍ଣ୍ଣେ ଭୂଷିତ । ୧୧ । ଯଦୁ କାମ୍ବୋଜ ନରନାଥ । ସୃଞ୍ଜୟ କେକୟ କୋଶଳ । କୁରୁବଂଶୀୟ ନରପାଳ । ଯଜମାନଙ୍କୁ ଆଗେ କଲେ । ସୈନ୍ୟେ ଧରଣୀ କମ୍ପାଇଲେ । ୧୨ । ସଦସ୍ୟ ଋତ୍ୱିକ ବ୍ରାହ୍ମଣେ । କମ୍ପାନ୍ତ ବେଦ ଉଚ୍ଚାରଣେ । ଦେବ ଗନ୍ଧର୍ବ ପିତୃ ଋଷି । ସ୍ତୁତି କରନ୍ତି ପୁଷ୍ପ ବର୍ଷି । ୧୩ । ଭୂଷଣ ଗନ୍ଧ ବସ୍ତ୍ର ହାରେ । ଶୋଭା ପାଆନ୍ତି ନାରୀ ନରେ ।

ନୃଭର୍ଲିରଗମନନ୍ନପଲବ୍ଧମେଭଦେବେ୍ୟା ଯଥା ଦଭ ବମାନବରୈର୍ନ୍ଦେବୈଃ । ତା ମାରୁଲେୟପକ୍ଷିଭିଃ ପରଷିତ୍ୟମାନାଃ ସବ୍ରୀଡହାସବକପଦ୍ମବଦନା ଭରେଜୁଃ । ୧୬ । ତା ଦେବରାଜନ୍ତ ସଖୀନ୍ ସିଷିଚୁର୍ଦ୍ଦୃଷ୍ଟଭିଃ କ୍ଲିନ୍ନାମ୍ବର ଭବୃତଗୋଏକୁଚୋରୁମଧ୍ୟାଃ । ଔତ୍ସୁକ୍ୟମୁକ୍ତକବସତ୍ୟଚମୋନମାଲ୍ୟାଃ କ୍ଷୋଭଂ ଦଧୁର୍ମଳଧ୍ୱଯ୍ୟା ରୁଚରୈର୍ବିହାରୈଃ । ୧୭ । ସ ସମ୍ରାଡ୍ରଥମାରୁଢଃ ସଦଶ୍ୱଂ ରୁକ୍ମମାଳନଂ । ବ୍ୟରୋଚତ ସ୍ୱପତ୍ନୀଭିଃ କ୍ରିୟାଭିଃ କ୍ରତୁରାଡ଼ିବ । ୧୮ । ପରୀସଯାଯାବଭୃଥୈଃଷ୍ଟରଭ୍ୱା ତେ ତମୃତ୍ୱିଜଃ । ଅଚ୍ୟନ୍ତଂ ଘପଯ୍ୟାଞ୍ଚକ୍ରୁର୍ଗଙ୍ଗାୟାଂ ସହ କୃଷ୍ଣୟା । ୧୯ । ଦେବଦୁନ୍ଦୁଭୟୋ ନେଦୁର୍ନରଦୁନ୍ଦୁଭିଭିଃ ସମଂ । ମୁମୁଚୁଃ ପୁଷ୍ପବର୍ଷାଣି ଦେବର୍ଷିପିତୃମାନବାଃ । ୨୦ । ସସ୍ନୁସ୍ତତ୍ର ତତଃ ସର୍ବେ ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମଯୁତା ନରାଃ । ମହାପାତକ୍ୟପି ତତଃ ସଦ୍ୟୋ

-ଟେଲେତ । ତଥ ସାନ୍ଦ୍ରକୁଙ୍କୁମାଦଭିଃ ପୁଂଭିର୍ଲିପ୍ତାସ୍ତ୍ରାନ୍ ପ୍ରଲିମ୍ପନ୍ତେ୍ୟ। ବାରଯୋଷିତଶ୍ଚ ଖଜଦ୍ରୁଃ । ୧୫ । ନୃଭର୍ଗୁପ୍ତା ରଥାଦଯାନୈର୍ନ୍ଦେବେ୍ୟା ସ୍ୱଇପତ୍ନେ୍ୟା ନରଗମନ୍ ନରଗୁଃ । ଏତଦୁପଲକ୍ଷ୍ୟଂ ବମାନନରୈର୍ଦେବୈ୍ୟା ଯଥା ତଦ୍ୱତ୍ । ମାରୁଲେୟୈଃ ପକ୍ଷିଭିଶ୍ଚ ପରଭଃ ସେ୍ୟମାନାଃ । ସବ୍ରୀଡେନ ହାସେନ ବକସନ୍ତ ବଦନାନି ଯାସା ତାଃ । ୧୬ । ଦେବସନ୍ ପତ୍ରଭ୍ରାତୃନ୍ ଉତ ସଖୀନ୍ ସଖୀନପି ଦୃତାଭିରୁଦକନୋଦନ-ଚର୍ମଯନ୍ତ୍ରୈଃ ସେଚନପାତ୍ରୈଶ୍ଚ । ମଳଧ୍ୱଯ୍ୟାଂ କାମିନାଂ । ୧୭ । କ୍ରିୟାଭିରଙ୍ଗକ୍ରିୟାଭିଃ କ୍ରତୁରାଟ୍ ପଶସ୍ୱରେ ରାଜସୂୟଇବ । ୧୮ । ପରୀ

ବୋଲି ହୁଅନ୍ତି ଅଙ୍ଗରାଗ । ସିଞ୍ଚୁଅନ୍ତି ଗନ୍ଧ ଦ୍ରବ୍ୟ । ୧୪ । ତୈଳ ଗୋରସ ଗନ୍ଧୋଦକେ । ହରଦୀ କୁଙ୍କୁମ ପ୍ରଲେପେ । ପୁରୁଷେ ବେଶ୍ୟାଙ୍କୁ ମଣ୍ଡନ୍ତି । ବେଶ୍ୟାଏ ପୁରୁଷେ ଲିପନ୍ତି । ୧୫ । ଦେଖିବାପାଇଁ ଏ ଉତ୍ସବ । ବମାନେ ଯାନ୍ତି ଗୀର୍ବାଣବର୍ଗ । ରଖିଏ ବେଢ଼ନ୍ତି ଗୌଦନଗ । ଦେବୀ ଙ୍କ ବିହରନ୍ତି ସ୍ୱର୍ଗେ । ସୁଗନ୍ଧ ଅତର ପବନ । ପକ୍ଷି ସିଞ୍ଚନ୍ତି ନିରନ୍ତର ॥ ସଲଜ୍ଜହାସେ ଶୋଭେ ମୁଖ । ଚଳନ୍ତି ଲଭି କଉତୁକ । ୧୬ । ଦେବର ଆଉ ସଖିଗଣ । ମାରନ୍ତି ପିଚକାସ୍ମମାନ । ବସ୍ତ୍ର ତନ୍ତ୍ରେ ଦେହ କୁଚ । କଟି ଉରୁ ଦଶେ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ । କବରୀ ଫିଟେ ଖରତର ଦେଖି ପଡନ୍ତେ ଫୁଲହାର । କ୍ଷୋଭ ଜନମେ କାମୀଙ୍କର । କାମିଙ୍କୁ ପୀଡେ ସେ ବିହାର । ୧୭ । ଉତ୍ତମ ଅଶ୍ୱେ ଯୋଚି ଯନ୍ତେ । ସୁବର୍ଣ୍ଣହାର ଦେଇ ଲଭ । ସମ୍ରାଟ ଏମନ୍ତ ରଥରେ । ବସିଲେ ଭାର୍ଯ୍ୟା ସହିତରେ । କ୍ରିୟା ସହିତ ଯଜ୍ଞ ସମ । ଦଶିଲେ ଅତି ମନୋରମ । ୧୮ । ପତ୍ନୀସଂଯାଜ ଅବଭୃଥ୍ୟ । ଏ ବେଳ ଯଜ୍ଞାଙ୍ଗ ସମାପ୍ତ । ଜଲେ ଋତ୍ୱିକମାନେ ତହିଁ । ଦ୍ରୌପଦୀ ରୁଲେ ନୃପ ନେଇ । ଗଙ୍ଗାରେ ସ୍ନାନ କରାଇଲେ । ୧୯ । ଦେବେ ଦୁନ୍ଦୁଭି ବଜାଇଲେ । ଦେବ ମାନବ ଋଷି ସର୍ବେ । କୁସୁମ ବରଷିଲେ ତେବେ । ୨୦ । ଗୃହ ଆଶ୍ରମୀ ଗୃହବର୍ଣ୍ଣ । ସର୍ବେ ତଦନ୍ତେ କଲେ ସ୍ନାନ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ମୁଦ୍ରୈଂୟତ ଦ୍ବିଜାନ୍ ଦେଷାଦ୍ରୂ । ୨୧ । ଅଥ ନୃପାମ୍ବେତି ରୌମେ ପରଧାପ୍ୟ ସ୍ବଲଙ୍କୃତାଃ । ଋତ୍ବିକ୍ ସଦସ୍ୟବହୁବାଦୀନାନର୍ଚ୍ଚାଭରଣାମ୍ବରୈଃ । ୨୨ । ବନ୍ଧୁଜ୍ଞାତୀନ୍ ନୃପାନ୍ ମିତ୍ରସୁହୃଦୋଽନ୍ୟାଂଶ୍ଚ ସର୍ବଶଃ । ଅଭୀକ୍ଷ୍ଣଂ ପୂଜୟାମାସ ନାରାୟଣପରୋ ନୃପଃ । ୨୩ । ସର୍ବେ ଜନାଃ ସୁରରୁଚୋ ମଣିକୁଣ୍ଡଳସ୍ରଗୁଷ୍ଣୀଷକଞ୍ଚୁକଦୁକୂଳମହାର୍ଘ୍ୟହାରାଃ । ନାର୍ଯ୍ୟଶ୍ଚ କୁଣ୍ଡଳଯୁଗାଳକବୃନ୍ଦଜୁଷ୍ଟବକ୍ତ୍ରଶ୍ରିୟଃ କନକମେଖଳୟା ବିରେଜୁଃ । ୨୪ । ଅଥର୍ତ୍ତ୍ୱିଜୋ ମହାଶୀଲାଃ ସଦସ୍ୟା ବ୍ରହ୍ମବାଦିନଃ । ବ୍ରହ୍ମକ୍ଷତ୍ରବିଟ୍ଶୂଦ୍ରା ରାଜାନୋ ଯେ ସମାଗତାଃ । ୨୫ । ଦେବର୍ଷିପିତୃଭୂତାନି ଲୋକପାଲାଃ ସହାନୁଗାଃ ପୂଜିତାସ୍ତମନୁଜ୍ଞାପ୍ୟ ସ୍ବଧାମାନି ଯଯୁର୍ନୃପ । ୨୬ । ହରିଦାସସ୍ୟ ରାଜର୍ଷେ ରାଜସୂୟମହୋଦୟଂ । ନୈବାତୃପ୍ୟନ୍ ପ୍ରଶଂସନ୍ତଃ ପିବନ୍ ମର୍ତ୍ତ୍ୟୋଽମୃତଂ ଯଥା । ୨୭ । ତତୋ ଯୁଧିଷ୍ଠିରୋ ରାଜା ସୁହୃତ୍ସମ୍ବନ୍ଧିବାନ୍ଧବାନ୍ । ପ୍ରେମ୍ଣା ନିବାରୟାମାସ କୃଷ୍ଣଞ୍ଚ ତ୍ୟାଗକାତରଃ । ୨୮ । ଭଗବାନପି ତତ୍ରାଙ୍ଗ ନ୍ୟବାତ୍ସୀତ୍ତତ୍ପ୍ରିୟଙ୍କରଃ । ପ୍ରସ୍ଥାପ୍ୟ ଯଦୁବୀରାଂଶ୍ଚ ସାମ୍ବାଦୀଂଶ୍ଚ କୁଶସ୍ଥଳୀଂ । ୨୯ । ଇତ୍ଥଂ ରାଜା ଧର୍ମସୁତୋ ମନୋରଥମହାର୍ଣ୍ଣବଂ ।

ସୁଯାଜୋ ଯାଗଶେଷଃ ଅବଭୃଥମନ୍ତ୍ର ଆବଭୃଥଂ ସ୍ନ ବୈଦ୍ଧର୍ବ୍ଯା ତାନ୍ୟନୁଷ୍ଠାନ୍ୟେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୯-୨୧ । ଅହତେ ନୂତନେ, ଅକର୍ଚ ଛନ୍ଦିତବାନ୍ । ୨୨-୨୩ । ସୁରଣାମିବ ରୁକ୍ କାନ୍ତିର୍ଯେଷାଂତେ । ମଣିକୁଣ୍ଡଳାଦଭିଃ ସହିତାଃ ସ୍ରଗୁଷ୍ଣୀଷାଦୟୋ ଯେଷାଂତେ । କୁଣ୍ଡଳ-

---

ମହାପାତକୀ ଯହିଁ ସ୍ନାନେ । କଲୁଷ ଖଣ୍ଡଇ ବହନେ । ୨୧ । ନବୀନ ବସନ ଭୂଷଣ । ନୃପତି କଲେ ପରିଧାନ । ଋତ୍ବିକ ସଦସ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପୂଜିଲେ ବସନ ଭୂଷଣେ । ୨୨ । ବନ୍ଧୁ ସୁହୃଦ ଜ୍ଞାତି ମିତ୍ରେ । ନୃପ ପୂଜିଲେ ବହୁମତେ । ୨୩ । ମଣି କୁଣ୍ଡଳ ନାନା ହାରେ । କଞ୍ଚୁକ ପଟ୍ଟ-ଦୁକୂଳେ ବସନ ଭୂଷଣେ । ଉଷ୍ଣୀଷ କୁସୁମ ଭୂଷଣେ । ନରେ ଦିଶନ୍ତି ଦେବେ ଯେହ୍ନେ । ଅଳକା କୁଣ୍ଡଳ ମଣ୍ଡନେ । କନକ ମେଖଳା ଧାରଣେ । ନାରୀଏ ବସନରେ । ଦେବୀଙ୍କ ସମାନ । ଦିଶନ୍ତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋଭନ । ୨୪ । ସୁଶୀଳ ଋତ୍ବିକ ବ୍ରାହ୍ମଣେ । ବେଦ ପାଠକ ସଭ୍ୟମାନେ । ବ୍ରହ୍ମ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଶୂଦ୍ର ବୈଶ୍ୟେ । ଯେ ଅସିଥିଲେ ବା ନରେଶେ । ୨୫ । ଦେବର୍ଷି ପିତୃଭୂତ ମେଳେ । ଅନୁଗ ଭୁକେ ଲୋକପାଳେ । ନୃପ ପୂଜାରେ ତୋଷ ବହି । ମିଳଲେ ନିଜସ୍ଥାନେ ଯାଇ । ୨୬ । ସେ ହରିଭକ୍ତ ରାଜାଙ୍କର । ରାଜସୂୟ ଉତ୍ସବର । ଅତୃପ୍ତେ ପ୍ରଶଂସିଲେ ନରେ । ଅମୃତ ଭକ୍ଷିବା ପ୍ରକାରେ । ୨୭ । ସ୍ନେହରେ ଛାଡ଼ି ନ ପାରିଲେ । ମିତ୍ରୀ ବନ୍ଧୁ ମିତ୍ର କୁଳେ । କୃଷ୍ଣ ଏହିତେ କ୍ଲେଶ ମନ । ଅଟକାଇଲେ ଯେ ସଜନ । ୨୮ । ଶାମ୍ବାଦି ଯଦୁବୀରଗଣେ । ଦ୍ବାରକା ପେଷି, ଦେହସ୍ଥାନେ । କୃଷ୍ଣ ରହିଲେ ବନାବେଳେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ହିତ ଅର୍ଥେ । ୨୯ । କୃଷ୍ଣ ସାହାଯ୍ୟେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର । ବାସନା

ସୁଦୁସ୍ତର° ସମୁତ୍ତୀର୍ଯ୍ୟ କୃଷ୍ଣେନାଧୀନ୍ଦ୍ରତଜ୍ୱରଃ ॥ ୩୦ ॥ ଏକଦାନ୍ତଃପୁରେ ତସ୍ୟ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଃ ଶ୍ରିୟଂ । ଅତପ୍ୟଦ୍ ରାଜସୂୟସ୍ୟ
ମହିତ୍ୱଂଚାଚ୍ୟୁତାତ୍ମନଃ ॥ ୩୧ ॥ ଯସ୍ମିନ୍ ନରେନ୍ଦ୍ରଦିତିଜେନ୍ଦ୍ରସୁରେନ୍ଦ୍ରଲକ୍ଷ୍ମୀର୍ନାନା ବିଭାନ୍ତି କିଲ ବିଶ୍ୱସୃଜୋପକ୍ଳୃପ୍ତାଃ । ତାଭିଃ ପତୀନ୍ ଦ୍ରୁପଦ-
ରାଜସୁତୋପତସ୍ଥେ ଯସ୍ୟାଂ ବିଷକ୍ତହୃଦୟଃ କୁରୁରାଡତପ୍ୟତ୍ ॥ ୩୨ ॥ ଯସ୍ମିଂସ୍ତଦା ମଧୁପତେର୍ମହିଷୀସହସ୍ରଂ ଶ୍ରୋଣୀଭରେଣ ଶନକୈଃ କ୍ୱଣଦଙ୍ଘ୍ରି-
ଶୋଭଂ । ମଧ୍ୟେସୁଚାରୁ କୁଚକୁଙ୍କୁମଶୋଣହାରଂ ଶ୍ରୀମନ୍ମୁଖଂ ପ୍ରଚଳକୁଣ୍ଡଳକୁନ୍ତଳାଢ଼୍ୟଂ ॥ ୩୩ ॥ ସଭାୟାଂ ମୟକ୍ଳୃପ୍ତାୟାଂ କ୍ୱାପି ଧର୍ମ୍ମସୁତୋ-
ଽଧିରାଟ୍ । ବୃତୋଽନୁଗୈର୍ବନ୍ଧୁଭିଶ୍ଚ କୃଷ୍ଣେନାପି ସ୍ୱଚକ୍ଷୁଷା ॥ ୩୪ ॥ ଆସୀନଃ କାଞ୍ଚନେ ସାକ୍ଷାଦାସନେ ମଘବାନିବ । ପାରମେଷ୍ଠ୍ୟଶ୍ରିୟା ଜୁଷ୍ଟଃ
ସ୍ତୂୟମାନଶ୍ଚ ବନ୍ଦିଭିଃ ॥ ୩୫ ॥ ତତ୍ର ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନୋ ମାନୀ ପରୀତୋ ଭ୍ରାତୃଭିର୍ନୃପ । କିରୀଟମାଳୀ ନ୍ୟବିଶଦସିହସ୍ତଃ କ୍ଷିପନ୍ ରୁଷା ॥ ୩୬ ॥

ସୁଗେନ ଅଜକବୃନ୍ଦେନ ଚ ଜିତ୍ୱା ବୃକ୍ଷଶ୍ରୀର୍ଯାସାଂ ତାଃ । ୨୪-୨୯ । ଗତଜ୍ୱରେ ଛିନ୍ନଭ୍ରମ ଆସୀତ୍ । ୩୦ । ଅଚ୍ୟୁତେ ଆତ୍ମା ଯସ୍ୟ ତସ୍ୟ ।
୩୧ । ନରେନ୍ଦ୍ରାଦୀନାଂ ଲକ୍ଷ୍ମୀର୍ଲକ୍ଷ୍ମ୍ୟୋ ବିଭୂତୟୋ ବିଶ୍ୱସୃଜା ମୟେନ ଉପକ୍ଳୃପ୍ତା ରଚିତାଃ ତାଭିଃ ସହ କୁରୁରାଟ୍ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନୋଽତପ୍ୟତ୍
୩୨। ମହିଷୀସହସ୍ରମିତି ହେତୁଦ୍ୱୋପଲକ୍ଷଣଂ । କ୍ୱଣନ୍ତି ଅଙ୍ଘ୍ରିଭିଃ ଶୋଭା ଯସ୍ୟ ମଧ୍ୟେ ସୁଚାରୁ ସୁଚାରୁ ମଧ୍ୟମିତ୍ୟର୍ଥଃ । କୁଚକୁଙ୍କୁମୈଃ ଶୋଣା ହାରା ଯସ୍ୟ
ତତ୍ । ଶ୍ରୀମନ୍ତି ମୁଖାନି ଯସ୍ୟ ତତ୍ । ଚଳୈଃ କୁନ୍ତଳୈଶ୍ଚ ଆଢ଼୍ୟଂ ସମ୍ପନ୍ନଂ ଅତୋଽତୀବ ଶୋଭାୟ । ୩୩ । କ୍ୱାପି କଦାପି ସ ଭବେଦ ଇତି ଶେଷଃ ।
ସ୍ୱସ୍ୟ ଚକ୍ଷୁଷା ହିତାହିତଜ୍ଞାପକେନ । ୩୪ । ୩୫ । ମାନୀ ସାହଙ୍କାରଃ । କଣ୍ଠେଽପି ମାଳାଚ ବିଦ୍ୟତେ ଯସ୍ୟ ସଃ । ନ୍ୟବିଶତ୍ ପ୍ରବିବେଶ । କ୍ଷିପନ୍

ସୁରାଇ ମନର ॥ ହୃଦୁଁ ବିଷାଦ ଦୂରକଲେ । ଆନନ୍ଦେ ସ୍ୱପୁରେ ରହିଲେ । ୩୦ । ଯାଗ ସମ୍ଭାରେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ । ସୁଖରେ ହୋଇଥିଲ ଯହିଁ ॥
ହିନେ ଦେଖିଲ ଯୁଧିଷ୍ଠିର—ଭିଅସ ଅତି ମନୋହର । ୩୧ । ନର ଦାନବ ସୁର ଲୋକେ । ଯେ ଶୋଭା ସବୁ ତହିଁ ଦେଖେ ॥ ସକଳ ଶୋଭା
ଏକକର । ବ୍ରହ୍ମା ସାଜନ୍ତି ଦେହ ପୁଣ ॥ ଦ୍ରୌପଦୀ ସେ ଶୋଭା ସହିତେ । ପତିଙ୍କୁ ସେବଇ ନିତ୍ୟେ ॥ ସେ ଶୋଭା ଦେଖି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ।
ହୋଇଲ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିମନ । ୩୨ । ଅସଙ୍ଖ୍ୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମହିଷୀ । ସେ ଅନ୍ତଃପୁରରେ ବିଳସି ॥ ସଧୀରେ ନୂପୁର ବଜାଇ । ଚଳନ୍ତେ ଶ୍ରୋଣୀ
ଦୋହୋଲଇ । କୁଙ୍କୁମ ମଣ୍ଡିତ କୁଚରେ । ହାରେ ଖେଳନ୍ତି ଧୀରେ ଧୀରେ ॥ କୁଣ୍ଡଳ ଚୂର୍ଣ୍ଣକୁନ୍ତଳରେ । ମଣ୍ଡିତ ମୁଖ ମନ ହରେ । ୩୩ ।
ମୟ ରଚିତ୍ର ସଭାପର । ତହିଁରେ ବସେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ॥ ପାଶେ ଅମାତ୍ୟ ବନ୍ଧୁ ଭୃତ୍ୟେ । ବେଢ଼ିଲ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସହିତେ । ୩୪ । ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସିଂହାସନେ
ବସି । ଇନ୍ଦ୍ର ସମାନ ଯାନ୍ତି ଦିଶି । ୩୫ । ଭାଇମାନଙ୍କୁ ସଙ୍ଗେ କରି । କ୍ରୋଧେ ଖଡ଼ଗ ହସ୍ତେ ଧରି ॥ ମୁକୁଟଧାରୀ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ । ସଭାକୁ କଲେ

ସ୍ଥଲେଽଦ୍ୟଗୃହ୍ଣଦ୍‌ବସ୍ତ୍ରାନ୍‌ଂ ଜଲଂ ମତ୍ୱା ସ୍ଥଲେଽପତତ୍ । ଜଲେ ଚ ସ୍ଥଲବଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ୍ୟା ମୟମାୟାବିମୋହିତଃ ॥ ୩୬ ॥ ଜହାସ ଭୀମସ୍ତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ସ୍ତ୍ରିୟୋ ନୃପତୟୋଽପରେ । ନିବାର୍ୟମାଣା ଅପ୍ୟଙ୍ଗ ରାଜ୍ଞା କୃଷ୍ଣାନୁମୋଦିତାଃ ॥ ୩୮ ॥ ସ ବ୍ରୀଡ଼ିତୋଽବାଗ୍‌ବଦନୋ ରୁଷା ଜ୍ୱଲନ୍ ନିଷ୍କ୍ରମ୍ୟ ତୂଷ୍ଣୀଂ ପ୍ରୟଯୌ ଗଜାହ୍ୱୟମ୍ । ହାହେତି ଶବ୍ଦଃ ସୁମହାନଭୂତ୍ ସତାମଜାତଶତ୍ରୁର୍ବିମନା ଇବାଭବତ୍ । ବଭୂବ ତୂଷ୍ଣୀଂ ଭଗବାନ୍ ଭୁବୋ ଭରଂ ସମୁଜ୍ଜିହୀର୍ଷୁର୍ଭ୍ରମତି ସ୍ମ ଯଦ୍‌ଦୃଶା ॥ ୩୯ ॥ ଏତତ୍ତେଽଭିହିତଂ ରାଜନ୍ ଯତ୍‌ପୃଷ୍ଟୋଽହମିହ । ସୁୟୋଧନସ୍ୟ ଦୌରାତ୍ମ୍ୟଂ ରାଜସୂୟେ ମହାକ୍ରତୌ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଦୁର୍ୟୋଧନମାନଭଙ୍ଗୋ ନାମ ପଞ୍ଚସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ସ୍ୱାଃ ସ୍ଥାପିତବଧ୍ୱାପଦନ୍ । ୩୬ । ତସ୍ମିନ୍ ସ୍ଥଲେ ବସ୍ତ୍ରାନ୍ତଂ ଅଦ୍ୟଗୃହ୍ଣାତ୍ ଅକୁଞ୍ଚିତବାନ୍ । କୁତଃ, ତସ୍ମିନ୍ ସ୍ଥଲେ ଏବ ଭ୍ରାନ୍ତ୍ୟା ଜଲଂ ମତ୍ୱା ଜଲେ ପତିତଃ କୁତଃ ସ୍ଥଲବଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ୍ୟା । ୩୭ । ୩୮ । ଭୁବୋ ଭରଂ ଭରଂ ଜହୀର୍ଷୁରିତି । ଅଦ୍ୟ ଦଣ୍ଡବଚନେନ ଜଳଦର୍ଶନେନ କୁରୂଣାଂ ସଂହାରଂ କରିଷ୍ୟାମୀତି ମନ୍ୟେତି । କୃଷ୍ଣ ଯସ୍ୟ ଦୃଶା ଦୃଷ୍ଟିମାତ୍ରେଣ ଦୁର୍ୟୋଧନେ । ଭ୍ରମତି ଭ୍ରାନ୍ତିଂ ପ୍ରାପ୍ତଃ । ମୟମାୟା ଭ୍ରମନିମିତ୍ତମାତ୍ରଂ । ସ ଭୂଭାରହରଣକାଙ୍କ୍ଷୀ ଦୁର୍ୟୋଧନସ୍ୟ ତୁନଂ ଭ୍ରମାଦପାସ୍ୟେନ ତ ତସ୍ୟ ପରାଭବଂ ଧ୍ୟାତ୍ୱା ତୂଷ୍ଣୀମାସୀଦିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୯ । ୪୦ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ପଞ୍ଚସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୭୫ ।

ଆଗମନ । ୩୬ । ସ୍ଥଳରେ ଜଳ ଭ୍ରମ ହେଲା । ଲୁଗା ଟେକି ସେ ଚଳି କଲା ॥ ଜଳକୁ ସ୍ଥଳ ସ୍ଥଳେ ଜଳ । ଭାବ ପଡ଼ଇ ମହୀପାଳ ॥ ମୟର ମାୟା ରଚନାରେ । ମୋହିତ ହୁଏ ବାରମ୍ବାରେ । ୩୭ । ଭୀମ ସହିତେ ନୃପଗଣେ । ନାରୀଏ ହସନ୍ତି ଦର୍ଶନେ ॥ ମନା କରନ୍ତି ଯୁଧିଷ୍ଠିର । କୃଷ୍ଣ ହିହାନ୍ତି ବାରମ୍ବାର । ୩୮ । ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇ ମୁଖ ପୋତି । କ୍ରୋଧେ ଫେରିଲା କୁରୁପତି ॥ ଚଳିଲା ହସ୍ତିନା ନଗରେ । ହା ହା କରନ୍ତି ସାଧୁନରେ ॥ ଦୁଃଖିତ ହେଲେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର । ନିବାରିବାକୁ ଭୂମିଭାର ॥ କୃଷ୍ଣ ଏ ବେଶ ବଢ଼ାଇଲେ । ଅଙ୍କ ପରାଏ ରୂନ ହେଲେ ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଜନ୍ମାଇଲେ ଭ୍ରମ । କାରଣ ମୟମାୟା ଜାଣ । ୩୯ । ହେ ରାଜା ପଚାରିଲ ଯାହା । ପ୍ରକାଶ କଲି ଏବେ ତାହା ॥ ଦୁର୍ୟୋଧନର ରାଜସୂୟେ । କ୍ରୋଧ ବଢ଼ିଲା ଏହି ନ୍ୟାୟେ । ୪୦ । ଭାଙ୍ଗିଲା ଦୁର୍ୟୋଧନ ମାନ । ଭଣିଲା ଗୋପିଙ୍କ ସ୍ୱାନ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ପଞ୍ଚସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୭୫ ।

ଷଟ୍ସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ—ଅଥାନ୍ୟଦପି କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଶୃଣ କର୍ମାଦ୍ଭୁତଂ ନୃପ । କ୍ରୀଡାନରଶରୀରସ୍ୟ ଯଥା ସୌଭପତିର୍ହତଃ । ୧ । ଶିଶୁପାଲସଖଃ ଶାଲ୍ୱୋ ରୁକ୍ମିଣ୍ୟୁଦ୍ୱାହ ଆଗତଃ । ଯଦୁଭିର୍ନିର୍ଜିତଃ ସଙ୍ଖ୍ୟେ ଜରାସନ୍ଧାଦୟସ୍ତଥା । ୨ । ଶାଲ୍ୱଃ ପ୍ରତିଜ୍ଞାମକରୋତ୍ ଶୃଣ୍ୱତାଂ ସର୍ବଭୂଭୁଜାଂ । ଅଯାଦବାଂ କ୍ଷ୍ମାଂ କରିଷ୍ୟେ ପୌରୁଷଂ ମମ ପଶ୍ୟତ । ୩ । ଇତି ମୂଢ଼ଃ ପ୍ରତିଜ୍ଞାୟ ଦେବଂ ପଶୁପତିଂ ପ୍ରଭୁଂ । ଅପାଂସୁମୁଷ୍ଟିମାଦାୟ ନୃପ ପାଂସୁମୁଷ୍ଟିଂ ସକୃଦ୍ଗ୍ରସନ୍ । ୪ । ସମ୍ୱତ୍ସରାନ୍ତେ ଭଗବାନାଶୁତୋଷ ଉମାପତିଃ । ବରେଣ ଛନ୍ଦୟାମାସ ଶାଲ୍ୱଂ ଶରଣମାଗତଂ । ୫ । ଦେବାସୁରମନୁଷ୍ୟାଣାଂ ଗନ୍ଧର୍ବୋରଗରକ୍ଷସାଂ । ଅଭେଦ୍ୟଂ କାମଗଂ ବବ୍ରେ ସ ଯାନଂ ବୃଷ୍ଣିତ୍ରାସନଂ । ୬ । ତଥେତି ଗିରିଶାଦିଷ୍ଟୋ ମୟଃ ପରପୁରଞ୍ଜୟଃ । ପୁରଂ ନିର୍ମାୟ ଶାଲ୍ୱାୟ ପ୍ରାଦାତ୍ ସୌଭମୟସ୍ମୟଂ । ୭ । ସ ଲବ୍ଧ୍ୱା କାମଗଂ ଯାନଂ ତମୋଧାମ ଦୁରାସଦଂ । ଯଯୌ ଦ୍ୱାରବତୀଂ ଶାଲ୍ୱୋ ବୈରଂ ବୃଷ୍ଣିକୃତଂ

ତତଃ ଷଟ୍ସପ୍ତତିତମେ ବୃଷ୍ଣିଶାଲ୍ୱମହାମୃଧେ । ଦ୍ୟୁମଦ୍ଦାରୁକବାରେଣ ରଣାତ୍ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନନିର୍ଗମଃ ॥ ପଶ୍ଚାଦସ୍ୟ ଧର୍ମରାଜସ୍ୟ ରାଜସୂୟମହୋଦୟଂ । ନାହତସ୍ୟ ଯୌଦ୍ଧବୀରାଣାମଥୋପାଖ୍ୟମବର୍ଣ୍ୟତଃ । ୧-୩ । ପ୍ରତ୍ୟହଂ ସକୃତ୍ ପାଂଶୁମୁଷ୍ଟିମେକାଂ ଗ୍ରାସନ୍ ଭକ୍ଷୟନ୍ । ୪ । ସମ୍ୱତ୍ସରାନ୍ତ ଇତି । ଅଶୁତୋଷୋଽପି ଭଗବାନୁମାପତିଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣବିଦ୍ୱିଷେ ଶାଲ୍ୱେ ବରସ୍ୟ ବୈଫଲ୍ୟଂ ମନ୍ୟମାନୋ ନ ଶୀଘ୍ରଂ ପ୍ରାଦୁରଭୂତ୍ । ତସ୍ୟାତିନିର୍ବନ୍ଧମାଲକ୍ଷ୍ୟ ସମ୍ୱତ୍ସରାନ୍ତେ ଚ ବରେଣ ଛନ୍ଦୟାମାସ ଇଚ୍ଛାଂ କାରିତବାନ୍ ବରଂ ବୃଣୀଷ୍ୱେତ୍ୟୁକ୍ତବାନିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୫-୬ । ତଥେତି ପ୍ରତିଜ୍ଞାୟ ଗିରିଶେନାଦିଷ୍ଟଃ

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ଏଅନ୍ତେ ଶୁଣ ନରେଶ୍ୱର । ଅଦ୍ଭୁତକର୍ମ କୃଷ୍ଣଙ୍କର । ଲୀଳା ମାନବରୂପୀ ହରି । ସୌଭପତିକୁ ଥିଲେ ମାରି । ୧ । ରୁକ୍ମିଣୀ ବିଭାହେ ଅଗତ । ଯେ ଶାଲ୍ୱ ଶିଶୁପାଳମିତ । ଯଦୁଏ ଜରାସନ୍ଧରୁଲେ । ଏହାକୁ ଯୁଦ୍ଧେ ହରାଇଲେ । ୨ । ସମସ୍ତ ନୃପଙ୍କୁ ଶୁଣାଇ । ଶାଲ୍ୱ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲା ତହିଁ ॥ ଦେଖିବ ମୋର ବୀରପଣ । ଧରା କରିବି ଯଦୁ ଶୂନ୍ୟ । ୩ । ମୂର୍ଖ ଏପ୍ରତିଜ୍ଞା କହିଲା । ମହାଦେବଙ୍କୁ ସେବା କଲା । ଧାଉଁ ସ ମୁଠେ ମାଟି ଖାଇ । ବର୍ଷେ ରହିଲା କଷ୍ଟ ସହି । ୪ । ଯେ ଆଶୁତୋଷ ଭକ୍ତରେ । ବର ଦାନ ଅକାତରେ ॥ ବର୍ଷକ ପରେ ଯାଇ ହର । ଶାଲ୍ୱକୁ କାହେ ଦେଲେ ବର । ୫ । ଶିବଙ୍କୁ ମାଗିଲା ସେ ବର । ଯକ୍ଷ ଗନ୍ଧର୍ବ ସୁରାସୁର । ନର ଉରଗ ଆଦ ଯେତେ । ଦେଖି ନ ପାରିବେ ଯେ ରଥେ । ମୋ ଇଚ୍ଛାମତେ ଯେ ଚଳିବ । ଯଦୁବଳଙ୍କୁ ବିନାଶିବ । ୬ । ଶିବ ଆଦେଶେ ମୟାସୁର । କଲେହେ ରଚିଲା

ସ୍ୱବନ୍ । ୮ । କରୁଧ୍ୟ ସେବନ୍ତ୍ୟା ଶାଲ୍ୱୋ ମହତ୍ୟା ଭଟଚର୍ଷଣ । ପୁରୀଂ ବନୋପବନାନ୍ୟୁଦ୍ୟାନାନି ଚ ସର୍ବଶଃ । ୯ । ସଗୋପୁରଣି ଦ୍ୱାରଣି ପ୍ରାସାଦାଟ୍ଟାଲତୋଳକାଃ । ବହ୍ୱାଗନ୍ ସ ବିମାନାଗ୍ରାନ୍ନି ପେତୁଃ ଶସ୍ତ୍ରବୃଷ୍ଟୟଃ । ୧୦ । ଶିଳା ଦ୍ରୁମାଶ୍ଚାଶନୟଃ ସର୍ପା ଅସାରଶର୍କରାଃ । ପ୍ରଚଣ୍ଡଶ୍ଚକ୍ରବାତୋଽଭୂତ୍ରଜସା ଛାଦିତା ଦଶଃ । ୧୧ । ଇତ୍ୟର୍ଦ୍ଦ୍ୟମାନା ସୌଭେନ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ନଗରୀ ଭୃଶଂ । ନାଭ୍ୟପଦ୍ୟତ ଶଂ ରାଜଂସ୍ତ୍ରିପୁରେଣ ଯଥା ମହୀ । ୧୨ । ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନୋ ଭଗବାନ୍ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ବାଧ୍ୟମାନା ନିଜାଃ ପ୍ରଜାଃ । ମାଭୈଷ୍ଟେତ୍ୟଭ୍ୟଧାଦ୍ୱୀରୋ ରଥାରୂଢ଼ୋ ମହାଯଶାଃ । ୧୩ । ସାତ୍ୟକିଶ୍ଚାରୁଦେଷ୍ଣଶ୍ଚ ସାମ୍ବୋଽକ୍ରୂରଃ ସହାନୁଜଃ । ହାର୍ଦ୍ଦିକ୍ୟୋ ଭାନୁବିନ୍ଦଶ୍ଚ ଗଦଶ୍ଚ ଶୁକସାରଣୌ । ୧୪ । ଅପରେ ଚ ମହେଷ୍ୱାସା ରଥଯୂଥପ-ଯୂଥପାଃ । ନିର୍ଯ୍ୟୟୁର୍ଦ୍ଦଂଶିତା ଗୁପ୍ତା ରଥେଭାଶ୍ୱପଦାତିଭିଃ । ୧୫ । ତତଃ ପ୍ରବବୃତେ ଯୁଦ୍ଧଂ ଶାଲ୍ୱାନାଂ ଯଦୁଭିଃ ସହ । ଯଥାସୁରାଣାଂ ବିବୁଧୈସ୍ତୁମୁଲଂ ଲୋମହର୍ଷଣଂ । ୧୬ । ଅଥ ସୌଭପତେର୍ମାୟାଂ ଦିବ୍ୟାସ୍ତ୍ରେ ରୁକ୍ମିଣୀସୁତଃ । କ୍ଷଣେନ ନାଶୟାମାସ ନୈଶଂ ତମ ଇବୋଷ୍ଣଗୁଃ । ୧୭ ।

ଅନ୍ତ୍ୟସ୍ୟ ଲେହନସ୍ୟ ପୁରଂ ସୌଭପତେଃ ଧର୍ମଦ୍ୱେଷଶଯ୍ୟଃ ପ୍ରାହାତ୍ତୁ । ୬। ତମସୋଽପିକ୍ଷାରଦ୍ୟୋଧାମ ଅଗମ୍ୟଂ । ଅନୈୟର୍ଦୁର୍ଗପଦଂ ଦୁଷ୍ପ୍ରାପ୍ୟଂ ।୮।୯ । ପ୍ରାସାଦା ଗୃହାଣି ଅଟ୍ଟାଲାସ୍ତ୍ୱୁପରଗୃହାଣି ତୋଳକାସ୍ତତ୍ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତକୁଟ୍ୟାନି ଚ ତାଃ । ବହ୍ୱାଗନ୍ କ୍ରୀଡାସ୍ଥାନାନି ଚ ସ ବଭଞ୍ଜ । ୧୦ ବିମାନାଗ୍ରାତ୍ତୁ ତତ୍ର ଶସ୍ତ୍ରବୃଷ୍ଟ୍ୟାଦୟଃ ନିପେତୁଃ । ୧୦ । ଅସାରଶର୍କରା ଧାରାସମ୍ପାତବନ୍ତୋପଳାଃ । ୧୧ । ଶଂ ସୁଖଂ ନାଭ୍ୟପଦ୍ୟତ । ୧୨-୧୫ ।

ସୌଭପୁର ॥ ଶାଲ୍ୱକୁ ଅର୍ପିଲ ସେ ଯାନ ! ୭ ! ଅଦୃଶ୍ୟ ଅନ୍ଧକାରବର୍ଣ୍ଣ ॥ ଶାଲ୍ୱ ପାଆନ୍ତେ ନେଇ ଯାନ । ଦ୍ୱାର ଯାଦବ ଶତ୍ରୁ ପଣ ॥ ଦ୍ୱାରକାଗଡ଼କୁ ଅକ୍ରମିଲ । ୮ । ଚୌଦିଗୁଁ ସୈନ୍ୟରେ ବେଢ଼ିଲ ॥ ଉଦ୍ୟାନ ଉପବନ ପୁରୀ । ନାଶିଲ ଭାଙ୍ଗି ଚୂନାକରି । ୯ । ପ୍ରାସାଦ ଅଟ୍ଟାଳ ଗୋପୁରେ । ତୋଳକା ଦୁଆର ବହ୍ୱାରେ ॥ ବିମାନୁ ଶସ୍ତ୍ର ବୃଷ୍ଟି ହେଲ । ପଡ଼ିଲ ଦ୍ରୁମ ବଜ୍ର ଶିଳା । ୧୦ ॥ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଚକ୍ରବାତ ବହି । ଧୂଳିରେ ଚୌଦିଗ ଘୋଡ଼ାଇ ॥ କୁଅପଥର ବରଷିଲ । ଆକାଶୁଁ ସର୍ପ ବୃଷ୍ଟି ହେଲ । ୧୧ । ତ୍ରିପୁର ମହୀକୁ ଯେସନେ । କୃଷ୍ଣ ପୁରୀକୁ ଶାଲ୍ୱ ତେହ୍ନେ ॥ ପୀଡ଼ନ୍ତେ ପ୍ରଜା ଦୁଃଖୀ ହେଲେ । ୧୨ । ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ସେ କଷ୍ଟ ଦେଖିଲେ ॥ ଭୟ ନ କର ବୋଲି କହି । ରଥ ଆରୋହି ଗଲେ ଧାଇଁ । ୧୩ । ସାତ୍ୟକି ଚାରୁଦେଷ୍ଣ ଶାମ୍ବ । ହାର୍ଦ୍ଦିକ୍ୟ ଗଦ ଭାନୁବିନ୍ଦ ॥ ଅନୁଜ ସହିତେ ଅକ୍ରୂର । ଶୁକ ସାରଣାଦି ବାହାର । ୧୪ । ଅବର ରଥ ସେନାପତି । ରଥ ଅଶ୍ୱ ଗଜ ପଦାତି ॥ ସ୍ୱହିତେ ହୋଇଲେ ବାହାର । କବଚେ ଶୋଭଇ ଶରୀର । ୧୫ । ଦେବଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦୈତ୍ୟଙ୍କର । ଯେସନେ

ଶଙ୍ଖୋଧ ପଞ୍ଚବିଂଶତ୍ୟା ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣପୁଙ୍ଖୈରୟୋମୁଖୈଃ । ଶାଲ୍ୱସ୍ୟ ଧ୍ୱଜନୀପାଳଂ ଶରୈଃ ସନ୍ନତପର୍ବଭିଃ । ୧୮ । ଶତେନାତାଡୟଚ୍ଛାଲ୍ୱମେକୈକେନାସ୍ୟ ସୈନିକାନ୍ । ଦଶଭିର୍ଦଶଭିର୍ନେତୃନ୍ ବାହନାନି ତ୍ରିଭିସ୍ତ୍ରିଭିଃ । ୧୯ । ତଦଦ୍ଭୁତଂ ମହତ୍ କର୍ମ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନସ୍ୟ ମହାତ୍ମନଃ । ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ତଂ ପୂଜୟାମାସୁଃ ସର୍ବେ ସ୍ୱପରସୈନିକାଃ । ୨୦ । ବହୁରୂପୈକରୂପଂ ତଦ୍ଦୃଶ୍ୟତେ ନ ଚ ଦୃଶ୍ୟତେ । ମାୟାମୟଂ ମୟକୃତଂ ଦୁର୍ବିଭାବ୍ୟଂ ପରୈରଭୂତ୍ । ୨୧ । କ୍ୱଚିଦ୍ଭୂମୌ କ୍ୱଚିଦ୍ବ୍ୟୋମ୍ନି ଗିରିମୂର୍ଦ୍ଧ୍ନି ଜଲେ କ୍ୱଚିତ୍ । ଅଲାତଚକ୍ରବଦ୍ଭ୍ରାମ୍ୟତ୍ ସୌଭଂ ତଦ୍ଦୁରବସ୍ଥିତଂ । ୨୨ । ଯତ୍ର ଯତ୍ରୋପଲକ୍ଷ୍ୟେତ ସସୌଭଃ ସହସୈନିକଃ । ଶାଲ୍ୱସ୍ତତସ୍ତତୋଽମୁଞ୍ଚନ୍ ଶରାନ୍ ସାତ୍ୱତଯୂଥପାଃ । ୨୩ । ଶରୈରଗ୍ନ୍ୟର୍କସଂସ୍ପର୍ଶୈରାଶୀବିଷଦୁରାସଦୈଃ । ପୀଡ୍ୟମାନପୁରାନୀକଃ ଶାଲ୍ୱୋଽମୁହ୍ୟତ୍ ପରେରିତୈଃ । ୨୪ । ଶାଲ୍ୱାନୀକପଶସ୍ତ୍ରୌଘୈର୍ବୃଷ୍ଣିବୀରା ଭୃଶାର୍ଦ୍ଦିତାଃ । ନ ତତ୍ୟଜୂ ରଣଂ ସ୍ୱଂ ସ୍ୱଂ ଲୋକଦ୍ୱୟଜିଗୀଷବଃ । ୨୫ ।

ତୁମୂଳଂ ବ୍ୟାକୁଳଂ ଲୋମହର୍ଷଣଂ ରୌଦ୍ରଂ । ୧୬ । ନୈଶଂ ନିଶିଭବଂ ତମଃ ଉଷ୍ଣଗୁଃ ସୂର୍ଯ୍ୟଇବ । ୧୭ । କଙ୍କ ଶବ୍ୟାଧେତ, ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୟାନି ପୁଙ୍ଖାନି ପୃଷ୍ଠଭାଗା ଯେଷାଂ ତୈଃ । ଅୟୋ ଲୋହଂ ତନ୍ମୟାନି ମୁଖାନି ଅଗ୍ରାଣି ଯେଷାଂ ତୈଃ । ଧ୍ୱଜନୀପାଳଂ ସେନାନ୍ୟଂ ; ସନ୍ନତାନି ନମ୍ରାନି ପର୍ବାଣି ଗ୍ରନ୍ଥୟୋ ଯେଷାଂ ତୈଃ । ୧୮ । ସୈନିକାନ୍ ଭଟାନ୍ ନେତୃନ୍ ସାରଥୀନ୍ । ୧୯ । ସ୍ୱପରସେନୟୋ ବର୍ତ୍ତମାନା ସର୍ବେ ପୂଜୟାମାସୁଃ ଚମତ୍କୃତବନ୍ତଃ । ୨୦ । କଦାଚନ୍ତୁ ଏକରୂପଂ କଦାଚିଦ୍ବହୁରୂପଂ ଦୃଶ୍ୟତେ କ୍ୱଚନ ଦୃଶ୍ୟତେ ଏବ ଦୁର୍ବିଭାବ୍ୟଂ ଦୁର୍ବିତର୍କ୍ୟମଭୂତ୍ । ୨୧ ।

ହୁଅଇ ସମର ‖ ଶାଲ୍ୱ ସହିତେ ଯଦୁଙ୍କର । ସମର ହେଲା ଘୋରତର । ୧୬ । ରବିକି ଯଦି ଅନ୍ଧକାରେ । ଶାଲ୍ୱର ମାୟା ଦଧାଷ୍ଟରେ ‖ ନାଶିଲେ ଅଭିମନ୍ୟୁ ଖରେ । ତଦନ୍ତେ ପଞ୍ଚବିଂଶ ଶରେ । ୧୭ । ଶାଲ୍ୱର ଧ୍ୱଜନୀପାଳକୁ । ହାଣିଲେ ଅନାଇ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ‖ ପୁଙ୍ଖରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମୁଖେ ଲୌହ । ଛନ୍ତି ବଙ୍କା ସେ ଶରଚୟ । ୧୮ । ଶାଲ୍ୱେ ମାଇଲେ ଶତବାଣ । ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ଏକ ଏକ ପୁଣ ‖ ସେନାପତିଙ୍କୁ ଦଶଦଶେ । ବାହନେ ତିନ ତିନ ସେସେ । ୧୯ । ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ମହାବୀରଙ୍କର । ଦେଖି ଏ କର୍ମ ଚମତ୍କାର ‖ ଶତ୍ରୁ ଅବର ନିଜ ସୈନ୍ୟେ । ସକଳେ ପ୍ରଶଂସିଲେ ମନେ । ୨୦ । ସେ ଯାନ କେବେ ବହୁ ଦିଶେ । କେବେ ବା ରହଇ ଅଦୃଶ୍ୟେ ‖ ମୟକୃତ ସେ ମାୟା ଯାନ । ଶତ୍ରୁଙ୍କୁ ହୁଅଇ ଗହନ । ୨୧ । କେବେ ଆକାଶେ କେବେ ତଳେ । ଗିରିଶିଖରେ କେବେ ଜଳେ ‖ ଭ୍ରମଇ ଅଗ୍ନିଚକ୍ର ଯେସନେ । ଥାଇ ନ ରହେ ଏକସ୍ଥାନେ । ୨୨ । ସୈନ୍ୟ ସହିତେ ସେହି ଯାନ । ଯେବେ ପ୍ରବେଶେ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନ ‖ ସେଠାରୁ ଯଦୁସୈନ୍ୟେ ଗୃହି ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶାଲ୍ୱାମାତ୍ୟୋ ଦ୍ୟୁମାନ୍ ନାମ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନଂ ପ୍ରାକ୍‌ପ୍ରପୀଡ଼ିତଃ । ଆସାଦ୍ୟ ଗଦୟା ମୌର୍ବ୍ୟା ବ୍ୟାହତ୍ୟ ବ୍ୟନଦଦ୍‌ବଲୀ ।୨୬। ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନଂ ଗଦୟା ଶୀର୍ଣ୍ଣବକ୍ଷଃସ୍ଥଳମରିନ୍ଦମଂ । ଅପୋବାହ ରଣାତ୍ ସୂତୋ ଧର୍ମବିଦ୍‌ଦାରୁକାତ୍ମଜଃ ।୨୭। ଲବ୍ଧସଂଜ୍ଞୋ ମୁହୂର୍ତ୍ତେନ କାର୍ଷ୍ଣିଃ ସାରଥିମବ୍ରବୀତ୍ । ଅହୋ ଅସାଧ୍ୱିଦଂ ସୂତ ଯଦ୍‌ରଣାନ୍ମେଽପସର୍ପଣଂ ।୨୮। ନ ଯଦୂନାଂ କୁଳେ ଜାତଃ ଶ୍ରୂୟତେ ରଣବିଚ୍ୟୁତଃ । ବିନା ମତ୍ କ୍ଲୀବଚିତ୍ତେନ ସୂତେନ ପ୍ରାପ୍ତକିଲ୍ୱିଷାତ୍ ।୨୯। କିଂନୁ ବକ୍ଷ୍ୟେଽଭିସଙ୍ଗମ୍ୟ ପିତରୌ ରାମକେଶବୌ । ଯୁଦ୍ଧାତ୍ ସମ୍ୟଗପକ୍ରାନ୍ତଃ ପୃଷ୍ଟସ୍ତତ୍ରାତ୍ମନଃ କ୍ଷମଂ ।୩୦। ବ୍ୟକ୍ତଂ ମେ କଥୟିଷ୍ୟନ୍ତି ହସନ୍ତ୍ୟୋ ଭ୍ରାତୃଜାମୟଃ । କ୍ଲୈବ୍ୟଂ କଥଂ କଥଂ ବୀର ତବାନ୍ୟୈଃ କଥ୍ୟତାଂ ମୃଧେ ।୩୧। ସାରଥିରୁବାଚ—ଧର୍ମଂ

ଜଷ କୃତବନ୍ତ । ଏବଂ ତତ୍ର ଦୁରବସ୍ଥିତମନବସ୍ଥିତଶ୍ଚାଭୂତ୍ । ୨୨ । ୨୩ । ଅଗ୍ନିବଦ୍ଦାହକଃ ଅର୍କବତ୍ ଯୁଗପତ୍ ପ୍ରକାଶଃ ସ୍ପର୍ଶେ । ଯେଷାଂ ତୈଃ । ଆଶୀବିଷବତ୍ ଏକଦେଶସ୍ପର୍ଶମାତ୍ରେଣ ମାରକତ୍ୱାତ୍ ଦୁଃସହୈଃ ଦୁଃସହୈଃ । ପୀଡ୍ୟମାନଂ ପୁରଂ ଅମାକାନତ ଯସ୍ୟ ସଃ । ପରୈର୍ଦ୍ଦୁର୍ବଶ୍ଚ-ଷଟ୍ଟୈର୍ମୁକ୍ତୈଃ । ୨୪ । ହତଶଶ୍ଚିତାଽପି ସ୍ୱଂ ସ୍ୱଂ ରଣଂ ସ୍ଥାଂ ସ୍ଥାଂ ଯୁଦ୍ଧଭୂମିଂ । ୨୫ । ମୌର୍ବ୍ୟା କାର୍ଷ୍ଣାୟସମୟ୍ୟା ବ୍ୟାହତ୍ୟ ପ୍ରହୃତ୍ୟ । ୨୬ । ଅପୋବାହ ଅନ୍ୟତୋ ନିନାୟ । ୨୭ । ୨୮ । ମତ୍ ମତ୍ତୋ ବିନା କ୍ଲୀବଂ ଚିତ୍ତଂ ଯସ୍ୟ ତେନ ସୂତେନ । ୨୯ । ପିତରୌ ରାମକୃଷ୍ଣାବଭିସଙ୍ଗମ୍ୟ ତତ୍ ପାର୍ଶ୍ୱଂ ଗତ୍ୱା ତାଭ୍ୟାଂ ପୃଷ୍ଟଃ ସ୍ୱଯୋଗ୍ୟଂ କିଂନୁ ବକ୍ଷ୍ୟାମୀତି । ୩୦ । ଭ୍ରାତୃଜାମୟୋ ଭ୍ରାତୃଭାର୍ଯ୍ୟାଃ । ବ୍ୟକ୍ତଂ ନିଶ୍ଚିତଂ ମତ୍କ୍ଲୈବ୍ୟଂ

ସେ ଶାଲ୍ୱ ଶର ବର୍ଷ ଥାଇ । ୨୩ । ସର୍ପ ସଦୃଶ ଭୟଙ୍କର । ଅଗ୍ନି ସମାନ ଦାହକର । ସୂର୍ଯ୍ୟ ସଦୃଶ ସଙ୍କଟ । ବୈଷ୍ଣବ ଶରେ ପ୍ରପୀଡ଼ିତ ॥ ହୋଇ ସେ ଶାଲ୍ୱ ମୋହଗଲା । ସୈନ୍ୟ ପୁରକୁ ପୀଡୁଥିଲା । ୨୪ । ଶାଲ୍ୱର ସେନାପତିମାନେ । ବାଣ ବର୍ଷନ୍ତେ ଯଦୁଗଣେ ॥ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପୀଡ଼ା କରୁଥାନ୍ତି । ତଥାପି ଯୁଦ୍ଧ ନ ଛାଡ଼ନ୍ତି । ସ୍ୱର୍ଗ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ଏ ଦୁଇପୁର । କଣି ଇନ୍ଦ୍ର ଯେପ୍ରକାର । ୨୫ । ଶାଲ୍ୱର ଅମାତ୍ୟ ଦ୍ୟୁମାନ । ପ୍ରଥମେ ପୀଡ଼ିତ ହୋଇଣ ॥ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନେ ଗଦାରେ ପିଟିଲା । ପ୍ରବଳ ଗରଜନ କଲା । ୨୬ । ଗଦା ପଡ଼ନ୍ତେ ବକ୍ଷସ୍ଥଳେ । ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ମୂର୍ଚ୍ଛିତ ହୋଇଲେ । ସାରଥୀ ରଣ ଧର୍ମ ଜାଣି । ରଣୁ ଫେରିଲା ସେହିକ୍ଷଣି । ୨୭ । ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ପରେ ସଜ୍ଞା ପାଇ । କହନ୍ତି ସାରଥିକୁ ଚାହିଁ ॥ ହେ ସୂତ ମନ୍ଦକର୍ମ କଲୁ । ରଣୁ ଯା ମୋତେ ଫେରାଇଲୁ । ୨୮ । ଯଦୁବଂଶରେ ଜନ୍ମହୋଇ । ରଣୁ ଫେରିବା ଶୁଣାନାହିଁ ॥ ଦୁର୍ବଳ ଚିତ୍ତ ସାରଥିର । ଦୋଷୁଁ ଏ ଦୋଷ ହେଲା ମୋର ।୨୯। ମୋହର ପିତା କୃଷ୍ଣ ରାମ । ଆସି ପୁଚ୍ଛିବେ ଯେବେ କ୍ଷେମ ॥ କସ କହିବ; ଯୁଦ୍ଧୁଁ ଫେରୁ । ରହିଛୁ ଏବେ ପ୍ରାଣଧରୁ । ୩୦ ।

ନିଗାନଚାସ୍ତସୂନ୍ ବୃତମେତନ୍ମସ୍ୟା ବଚେ । ସୂତଂ ବୃତ୍ ଗତଂ ରଣ୍ଡେତ୍ରଥନଂ ସାରଥିଂ ରଥୀ ॥ ୩୨ । ଏତଦ୍ଵିଦନ୍ନା ରୁ ଭବାନ୍ ମସ୍ୟାପୋବାହ୍ବତୋ ରଣାତ୍ । ଉପସୃଷ୍ଟଃ ପରେଣେତି ମୂର୍ଚ୍ଛିତୋ ଗଦୟା ହତଃ । ୩୩ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶାଲ୍ୱଯୁଦ୍ଧେ ଷଟ୍‌ସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୭୬ ।

ସପ୍ତସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀ ଶୁକ ଉବାଚ—ସ ଉପସ୍ପୃଶ୍ୟ ସଲିଲଂ ଦଂଶିତୋ ଧୃତକାର୍ମୁକଃ । ନୟ ମାଂ ଦ୍ୟୁମତଃ ପାର୍ଶ୍ୱଂ ବୀରସ୍ୟେତ୍ୟାହ ସାରଥିଂ । ୧ । ବିଧମନ୍ତଂ ସ୍ୱସୈନ୍ୟାନି ଦ୍ୟୁମନ୍ତଂ ରୁକ୍ମିଣୀସୁତଃ । ପ୍ରତିହତ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟବିଧ୍ୟନ୍ନାରାଚୈରଷ୍ଟଭିଃ ସ୍ମୟନ୍ । ୨ । ଚତୁର୍ଭିଶ୍ଚତୁରୋ ବାହାନ୍ ସୂତମେକେନ

କଥୟିଷ୍ୟନ୍ତି ନୃଲୋକେଷ୍ୱନମନକବେତି କଥଂ କଥମିତି । ୩୧ । ତତୋ ଦ୍ୟୁମତ୍ୟଥ ଏତଦପସର୍ପଣଂ । ଧର୍ମମାହ ସୂତ ଇତି । ୩୨ । ଅପୋ-ବାହିତୋ ଅପନୀତ ଉପସୃଷ୍ଟ ଉପସର୍ଗଂ ପୀଡାଂ ପ୍ରାପ୍ତ ଇତି ବୁଦ୍ଧ୍ୱା । ଯତଃ ପରେଣ ଶତ୍ରୁଣା ଗଦୟା ହତଃ ସନ୍ ମୂର୍ଚ୍ଛିତୋ ନାସଜ୍ଜତାଂ ଗତୋ ଭବାନିତି । ୩୩ । ଇତି ଶ୍ରୀ ମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଷଟ୍‌ସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୭୬ ।

ସପ୍ତସୁକ୍ ସପ୍ତତିତମେ ନାନାମାୟା ବିଚକ୍ଷଣଃ । କୃଷ୍ଣେନାଗତ୍ୟ ଶାଲ୍ୱୋଽପି ହତଃ ସୌଭଂଚ ଚୂର୍ଣ୍ଣିତଂ ॥ ଦଂଶିତଃ ସନ୍ନଦ୍ଧଃ । ୧ ।

ଭକ୍ତଜନମାନେ ମୋତେ ଗୃହି । ହସି କହିବେ କ୍ଲୀବ ବୁଦ୍ଧି ॥ ତୋ ବିନା ଅନ୍ୟ ଯେତେ ନର । କହିବେ ଏହି ପରକାର ॥ ତାହାଙ୍କୁ ଦେବ କି ଉତ୍ତର । ଅପଯଶ ହେବ ତାହା ମୋର । ୩୧ । ସାରଥିବୋଲଇ ।—ରଣର ଧର୍ମ ମୁଁ ଜାଣଇ । ଭଲ କରନ୍ତି ଦୋଷ ନାହିଁ ॥ ବିପଦେ ରଥୀକୁ ସାରଥୀ । ରଖଇ ସାରଥିକୁ ରଥୀ । ୩୨ । ଏହା ବିଚାରି ରଣୁ ମୁହିଁ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଫେରାଇ ଆଣଇ ॥ ଶତ୍ରୁ ପିଠନ୍ତେ ଅଣି ଗଦା । ମୂର୍ଚ୍ଛିତ ହେଲ ତୁମ୍ଭେ ଯୋଦ୍ଧା । ୩୩ । ଏ ଶାଲ୍ୱ ସମର ଚରିତ । ଭଣିଲ ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଷଟ୍‌ସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୭୬ ।

ଶ୍ରୀ ଶୁକ ଉବାଚ ।—ପ୍ରହାର କ୍ଲାନ୍ତ ନାଶ ପାଇଁ । ସେ ଅଦ୍ଭୁମନ୍ୟୁ ମୁଖ ଧୋଇ ॥ କୋଦଣ୍ଡ ଧରି ସାରଥିକୁ । କହିଲେ ଦ୍ୟୁମାନ ପାଶକୁ ॥ ସାରଥି ଚଳାଅ ମୋ ରଥ । ୧ । ଦେଖିଲେ ଦ୍ୟୁମାନ ସୈନ୍ୟତ ॥ ଦଳଇ ଯାଦବ ସଇନ । ହସି ଯେଣିଲେ ପଠବାଣ । ୨ ।

ଗୃହଜନ୍ତୁ । ଦ୍ଵାରବ୍ୟାଂ ଧନୁଷ୍ଠ କେରୁଷ୍ଠ ଶରେଣାନେ୍ୟନ ବୈ ଶିରଃ । ୩ । ଗଦସାଂଜ୍ୟକାମ୍ବଧ୍ୟା ଜଘ୍ନୁଃ ପୌରପଂଚଜଂଲଂ । ପେତୁଃ ସମୁଦ୍ରେ ସୌଭେଦ୍ୟାଃ ସର୍ବେ ସଚ୍ଛିନ୍ନକନ୍ଧରାଃ । ୪ । ଏବଂ ଯଦୂନାଂ ଶାଲ୍ଵାନାଂ ନଘ୍ନତାମିତରେତରଂ । ଯୁଦ୍ଧଂ ବିଜନବଗ୍ରଂ ଚଦଭୂତ୍ ରୂମୂଳମୁଲ୍ବଣଂ । ୫ । ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥଂ ଗତଃ କୃଷ୍ଣ ଆହୂତୋ ଧର୍ମସୂନୁନା । ରାଜସୂୟେଽଥ ନିର୍ବୃତ୍ତେ ଶିଶୁପାଲେ ଚ ସଂସ୍ଥିତେ । ୬ । କୁରୁବୃଦ୍ଧାନନୁଜ୍ଞାପ୍ୟ ମୁନୀଂଶ୍ଚ ସସୁତାଂ ପୃଥାଂ । ନିମିତ୍ତାନ୍ୟତିଘୋରାଣି ପଶ୍ୟନ୍ ଦ୍ଵାରବତୀଂ ଯଯୌ । ୭ । ଆହ ଚାହମିହାୟାତ ଆର୍ଯ୍ୟମିଶ୍ରାନ୍ଵିତଃ । ରାଜନ୍ୟାଶ୍ଚୈଦ୍ୟପକ୍ଷୀୟା ନୂନଂ ହନ୍ୟୁଃ ପୁରୀଂ ମମ । ୮ । ବୀକ୍ଷ୍ୟ ତତ୍ର କଦନଂ ସ୍ଵାନାଂ ନିରୂପ୍ୟ ପୁରରକ୍ଷଣଂ । ସୌଭଂ ଚ ଶାଲ୍ଵରାଜଞ୍ଚ ଦାରୁକଂ ପ୍ରାହ କେଶବଃ । ୯ । ରଥଂ ପ୍ରାପୟ ମେ ସୂତ ଶାଲ୍ଵସ୍ୟାନ୍ତିକମାଶୁ ବୈ । ସମ୍ଭ୍ରମସ୍ତେ ନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟୋ ମାୟାବୀ ସୌଭରାଡୟଂ । ୧୦ । ଇତ୍ୟୁକ୍ତଶ୍ଚୋଦୟାମାସ ରଥମାସ୍ଥାୟ

ବଧମନ୍ତଂ କ୍ଷପୟନ୍ତଂ ପ୍ରଭଦ୍ରତ୍ୟ ସନ୍ତରୁଧ୍ୟ । ୨ । ଅସ୍ତ୍ରାନାଂ ବଜଯୋଗମାଧ୍ୟ ଚକ୍ରିରିତ୍ର । ୩ । ଘୋରେଦ୍ୟୂଃ ପୌଭତ୍ରାଃ । ୪ । ବସୂଣାଂ ନବାନାଂ ଗ୍ରବୀଣାଂ ସମାହାରେ ବିନବଗ୍ରଂ । ପ୍ରେତ୍ୟଶଙ୍କତମହୋରାବ୍ରଶୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ଭୂମୂଳମାକୁଳଂ ଉଲ୍ବଣଂ ଘୋରଂ । ୫ । ପରମତମୂପନ୍ୟସ୍ୟତି ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥଂଗତ ଇତ୍ୟାଦିନା । ୬ । ୭ । ଆହ ଚେତି ସ୍ଵଗତମେବ ପଥି ଚନ୍ଦ୍ରାଦିଭୂମି ତଦ୍ଭକ୍ଷଣଂ । ଆର୍ଯ୍ୟମିଶ୍ରାନ୍ଵିତଃ ବଳଭଦ୍ରସହିତଃ । ୮ । ଦୁର୍ନିମିତ୍ତଦର୍ଶନାକୁଳଚିତ୍ତ ଏବଂ ଚନ୍ତୟନ୍ ଦ୍ଵାରକାମାଗତ୍ୟ ସ୍ଵାନାଂ କଦନଂ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ଗ୍ରାମ ପୁରରକ୍ଷଣଂ ଦୃଢ଼ ନିରୂପ୍ୟ ନିୟୁଜ୍ୟ ସୌଭଞ୍ଚ

ଗୃହ ଅଶ୍ଵଙ୍କୁ ଗୃହବାଣ । ସାରଥି ହତ ଏକ ପୁଣ । ଧନୁ ଛେଦିଲେ ଏକଶରେ । କେରୁ ଛେଦିଲେ ବାଣକରେ ॥ ଶିର ଛିଣ୍ଡାଇଲା ଏକବାଣେ । ୩ । ଗଦ ସାମ୍ବଙ୍କ ଆଦି ଚାଣେ ॥ ନାଶିଲେ ସୌଭପତି ବଳ । ଛିଣ୍ଡଇ ମୁଣ୍ଡ ମାଳମାଳ ॥ ସମୁଦ୍ରେ ପଡ଼େ ଗଣ୍ଡି ମୁଣ୍ଡ । ସମର ହୋଇଲା ପ୍ରଚଣ୍ଡ । ୪ । ଯଦୁ ସୌଭେଦ୍ୟ ମହାବାଦେ । କ୍ରୋଧେ ମାରନ୍ତି ପରସ୍ପରେ ॥ ପ୍ରେତ ବଂଶତ ଅହୋରାତ୍ର । ସେ ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଲା ଘୋର । ୫ । ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ଆହ୍ଵାନରେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଥିଲେ ହସ୍ତିନାରେ ॥ ସରନ୍ତେ ଯାଗ ଶିଶୁପାଳ । ଭଙ୍ଗନ୍ତେ ରାଜସୂୟ ମେଳ ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅଶୁଭ ଶକୁନ । ଦେଖି ହୋଇଲେ ଛନ ଛନ ॥ ପୃଥାଙ୍କ ସହିତ କୁନ୍ତୀର । କୁରୁ ବଂଶୀୟ ବୃଦ୍ଧଙ୍କର ॥ ଆବର ମୁନିଙ୍କ ଆଦେଶେ । ଫେରିଲେ ଦ୍ଵାରକା ଦେଶେ । ୬ । ୭ । ବଳଭଦ୍ରଙ୍କ ସହିତରେ । ରହନ୍ତେ ମୁଁ ଆସି ଏଠାରେ ॥ ଶିଶୁପାଳର ସଖାଗଣେ । ମୋ ପୁର ନାଶୁଛନ୍ତି ତେଣେ । ୮ । ସ୍ଵଜନ କଷଣ ଜଣାଇଁ । ପ୍ରଥମେ ପୁର ରକ୍ଷାବନ୍ଧ ॥ ଯାନ ସନ୍ନଦ୍ଧେ ଶାଲ୍ଵେ ଗୃହ୍ନି । ଦାରୁକେ କହନ୍ତି ଗୋସାଇଁ । ୯ । ଦାରୁକ ଅତି ବେଗେ ନଅ । ଶାଲ୍ଵସମୀପେ ରଥ

ଦାରୁକଃ । ବିଶନ୍ତଂ ବଦୃଶୁଃ ସର୍ବେ ସ୍ୱେ ପରେ ଚାରୁଣାନୁଜଂ । ୧୧ । ଶାଲ୍ୱସ୍ତୁ କୃଷ୍ଣମାଲୋକ୍ୟ ହତପ୍ରାୟବଲେଶ୍ୱରଃ । ପ୍ରାହରତ୍ କୃଷ୍ଣସୂତାୟ ଶକ୍ତିଂ ଭୀମରବାଂ ମୃଧେ । ୧୨ । ତାମାପତନ୍ତୀଂ ନଭସି ମହୋଲ୍କାମିବ ରଂହସା । ଭାସୟନ୍ତୀଂ ଦିଶଃ ଶୌରିଃ ସାୟକୈଃ ଶତଧାଚ୍ଛିନତ୍ । ୧୩ । ତଞ୍ଚ ଷୋଡଶଭିର୍ବିଦ୍ଧ୍ୱା ବାଣୈଃ ସୌଭଞ୍ଚ ଖେ ଭ୍ରମତ୍ । ଅବିଧ୍ୟଚ୍ଛରସନ୍ଦୋହୈଃ ଖଂ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଇବ ରଶ୍ମିଭିଃ । ୧୪ । ଶାଲ୍ୱଃ ଶୌରେସ୍ତୁ ଦୋଃ ସବ୍ୟଂ ସଶାର୍ଙ୍ଗଂ ଶାର୍ଙ୍ଗଧନ୍ୱନଃ । ବିଭେଦ ନ୍ୟପତଦ୍ଧସ୍ତାଚ୍ଛାର୍ଙ୍ଗମାସୀତ୍ତଦଦ୍ଭୁତଂ । ୧୫ । ହାହାକାରୋ ମହାନାସୀଦ୍ଭୂତାନାଂ ତତ୍ର ପଶ୍ୟତାଂ । ନିନଦ୍ୟ ସୌଭରାଡୁଚ୍ଚୈରିଦମାହ ଜନାର୍ଦ୍ଦନଂ । ୧୬ । ଯତ୍ତ୍ୱୟା ମୂଢ଼ ନଃ ସଖ୍ୟୁର୍ଭ୍ରାତୁର୍ଭାର୍ଯ୍ୟା ହୃତେକ୍ଷତାଂ । ପ୍ରମତ୍ତଃ ସ ସଭାମଧ୍ୟେ ତ୍ୱୟା ବ୍ୟାପାଦିତଃ ସଖା । ୧୭ । ତଂ ତ୍ୱାଦ୍ୟ ନିଶିତୈର୍ବାଣୈରପରାଜିତମାନିନଂ । ନୟାମ୍ୟପୁନରାବୃତ୍ତିଂ ଯଦି ତିଷ୍ଠେର୍ମମାଗ୍ରତଃ । ୧୮ ।

ଶାଲ୍ୱରାଜଞ୍ଚ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ଦାରୁକଂ ପ୍ରାହେତ୍ୟନ୍ୱୟଃ । ୯ । ତେ ତ୍ୱୟା । ୧୦ । ଅସ୍ମାସୁ ପଶ୍ୟତ୍ସ୍ୱପି ଅରୁଣାନୁଜଂ ଧ୍ୱଜେ ବର୍ତ୍ତମାନଂ ଗରୁଡ଼ଂ । ୧୧ । ହତପ୍ରାୟସ୍ୟ ବଲସ୍ୟ ସୈନ୍ୟସ୍ୟେଶ୍ୱରଃ । ୧୨ । ୧୩ । ତଞ୍ଚ ଶାଲ୍ୱଂ ଶରସନ୍ଦୋହୈଃ ଶରଜାଲୈଃ ଖଂ ସୂର୍ଯ୍ୟଇବ ରଶ୍ମିଭିରିତି । ସୂର୍ଯ୍ୟୋଲବ୍ଧ ବେୁଲତ୍ୱାଦରବ୍ରକାଶୋପମା ସୌଭସ୍ୟ । ଏତେନ୍ୟବୋଽବାତୁଲ୍ୟାଦର୍ତ୍ତଃ ଶରାଣାଂ ରଶ୍ମିସାଦୃଶ୍ୟଂ । ଅପନୀନୈବ ରଶ୍ମିବଚ୍ଛରଜାଲପ୍ରସାରଣାତ୍ ସୂର୍ଯ୍ୟତୁଲ୍ୟଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଇତି । ୧୪ । ଦୋର୍ବାହୁଂ । ୧୫ । ୧୬ । ସଖ୍ୟୁଃ ଶିଶୁପାଲସ୍ୟ ଭ୍ରାତୃଭାମ ହ୍ରାକଂ ପ୍ରମତ୍ତୋଽନବହିତଃ । ବ୍ୟାପାଦିତୋ

ଥିଅ ॥ ଉଲେଟେ ବିକମ୍ପ ନକର । ମାୟାଶ୍ୱ ଅଛେ ବୈଦେହେର । ୧୦ । ଦାରୁକ ଶୁଣିବା ମାତ୍ରରେ । ରଥ ଚଳାଇଲେ ଯେତ ଖରେ ॥ ଗରୁଡ଼-ଧ୍ୱଜ ରଥ ଧାଏଁ । ଦେଖନ୍ତି ବେକବଳ ସ୍ନେହେ । ୧୧ । ମରନ୍ତେ ସୈନ୍ୟଙ୍କର ନାଥ । ଶାଲ୍ୱ ଅନାଇଁ କୃଷ୍ଣରଥ ॥ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନେ ପ୍ରହାରିଲେ ଶକ୍ତି । ରବେ କମ୍ପିଲ ବସୁମତୀ । ୧୨ । ସେ ଶକ୍ତି ମହାଉଲ୍କାପରି । ଆସନ୍ତେ ଆକାଶ ଅବୋରି ॥ ଦଶ ହୋଇଲା ଆଲୋକିତ । ଶରେ ଛେଦିଲେ ଯଦୁନାଥ । ୧୩ । ଶାଲ୍ୱେ ବିନ୍ଧିଲେ ଷୋଳବାଣେ । ଆକାଶେ ବୁଲନ୍ତା ତା ଯାନେ ॥ ଗୌବିନ୍ଦେ ଭେଦିଲେ ବାଣରେ । ରବି ନଭକୁ ଯେସନେ କରେ । ୧୪ । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଶାର୍ଙ୍ଗଧର ବାମ—ହସ୍ତକୁ ଶାଲ୍ୱ ମାରି ବାଣ ॥ ହସ୍ତରୁ ଧନୁ ଖସାଇଲା । ଅଦ୍ଭୁତ କର୍ମ କଲା । ୧୫ । ଦେଖିବା ଲୋକେ ହାହାକାର । କରନ୍ତି କରି ଉଚ୍ଚସ୍ୱର ॥ ଶାଲ୍ୱ କହଇ ଜନାର୍ଦ୍ଦନେ । ଉଚ୍ଚେ ଗରଜି ଘନ ସନେ । ୧୬ । ମୋ ସଙ୍ଗୀ ଭ୍ରାତ ଭାର୍ଯ୍ୟାକୁ । ହରିଲୁ ପର ଦେଖୁ ଦେଖୁ ॥ ଅସାବଧାନ ଥିବା ବେଳେ । ତାଙ୍କୁ ମାରିଲୁ ସଭାସ୍ଥଳେ । ୧୭ । ଅଜ ସୁତୀକ୍ଷ୍ଣ ବାଣେ ତୋର ।

ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ—ବୃଥା ତ୍ୱଂ କଥ୍ୟସେ ମନ୍ଦ ନ ପଶ୍ୟସ୍ୟନ୍ତ୍ରକୈନ୍ତକଂ । ପୌରୁଷଂ ଦର୍ଶୟନ୍ତି ସ୍ମ ଶୂରା ନ ବହୁଭାଷିଣଃ । ୧୯ । ଇତ୍ୟୁକ୍ତ୍ୱା ଭଗବାନ୍ ଶାଲ୍ୱଂ ଗଦୟା ଭୀମବେଗୟା । ତତାଡ଼ ଜତ୍ରୌ ସହସା ସ ଚକମ୍ପେ ବମନ୍ନସୃକ୍ । ୨୦ । ତୋୟଂ ଚନ୍ଦ୍ରିତ୍ସ୍ୱାମ୍ସାଂ ଶାଲ୍ୱସ୍ତ୍ୱନ୍ତରଧୀୟତ । ତତୋ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପଗତ୍ୟ ପୁରୁଷଃ ଶିରସାନ୍ୟତ । ଦେବକ୍ୟା ପ୍ରହିତୋଽସ୍ମୀତି କତ୍ୱା ପ୍ରାହ ବଚୋ ରୁଦନ୍ । ୨୧ । କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ମହାବାହୋ ପିତା ତେ ପିତୃବତ୍ସଳଃ । ବଦ୍ଧ୍ୱାପନୀତଃ ଶାଲ୍ୱେନ ସୌନିକେନ ଯଥା ପଶୁଃ । ୨୨ । ନିଶମ୍ୟ ବଚନଂ କୃଷ୍ଣୋ ମାନୁଷୀଂ ପ୍ରକୃତିଂ ଗତଃ । ବିମନସ୍କୋ ଘୃଣୀ ସ୍ନେହାଦ୍ବଭାଷେ ପ୍ରାକୃତୋ ଯଥା । ୨୩ । କଥଂ ରାମମସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତଂ ଜିତ୍ୱାଜେୟଂ ସୁରାସୁରୈଃ । ଶାଲ୍ୱେନାଲ୍ପୀୟସା ନୀତଃ ପିତା ମେ ବଲବାନ୍ ବିଧିଃ । ୨୪ । ଇତି ବ୍ରୁବାଣେ ଗୋବିନ୍ଦେ ସୌଭରାଟ୍ ପ୍ରତ୍ୟୁପସ୍ଥିତଃ । ବସୁଦେବମିବାନୀୟ କୃଷ୍ଣଂ ଚେଦମୁବାଚ ସଃ । ୨୫ । ଏଷ ତେ ଜନିତା ତାତୋ ଯଦର୍ଥମିହ ଜୀବସି । ବଧିଷ୍ୟେ ବୀକ୍ଷତସ୍ତେଽହମୀଶଶ୍ଚେତ୍ ପାହି ବାଲିଶ । ୨୬ । ଏବଂ ନିର୍ଭର୍ତ୍ସ୍ୟ ମାୟାବୀ ଖଡ୍ଗେନାନକଦୁନ୍ଦୁଭେଃ । ଉତ୍କୃତ୍ୟ ଶିର ଆଦାୟ ଖସ୍ଥଂ ସୌଭଂ ସମାବିଶତ୍ । ୨୭ । ତତୋ ମୁହୂର୍ତ୍ତଂ ପ୍ରକୃତାବୁପପ୍ଲୁତଃ ସ୍ୱବୋଧ ଆସ୍ତେ ସ୍ୱଜନାନୁଷଙ୍ଗତଃ । ୨୭ । ଅପଶ୍ୟଦ୍ଦୁତୋଽଦ୍ଭୁତମିତ୍ଥ ମାୟିନଂ ମାୟାବିଷ୍ଟଂ । ଅସ୍ମୁନାସ୍ତ୍ରବୃତ୍ତିଂ ମୃତ୍ୟୁଂ । ଉତ୍ତିଷ୍ଠ ଗ୍ରସିଷ୍ୟାମି । ୧୮ । ୨୨ । ଘୃଣୀ ଦୟାବାନ୍

ଅଜ୍ଞାତ ଗର୍ବ କର ବୃଥା । ଯେଣିକ ଶମନର ପୁରେ । ଯେବେ ରହିବୁ ମୋ ଆଗରେ । ୧୮ । ଶ୍ରୀ ଭଗବାନୁବାଚ—କାହିଁକି ଗର୍ବେ କଥା କହୁ । ଯମ ଭୋଜନକରେ ନ ରହୁ ॥ ଶୂରେ ପୌରୁଷ ପ୍ରକାଶନ୍ତି । ବୃଥାରେ ପାଟି ନ କରନ୍ତି । ୧୯ । ଏମନ୍ତ କହି ଭଗବାନ । ପ୍ରବଳେ ଗଦା ବୁଲାଇଣ ॥ ପିଟିଲେ ଶାଲ୍ୱ ମର୍ମେ କୋପେ । ଶାଲ୍ୱ ରକତ ବମି କମ୍ପେ । ୨୦ । ଗଦା ଚୋଳନ୍ତେ ନାରାୟଣ । ଶାଲ୍ୱ ହୋଇଲା ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥ ତଦନ୍ତେ ପୁରୁଷେ ଅଇଲା । କୃଷ୍ଣଚରଣେ ପ୍ରଣମିଲା ॥ କାନ୍ଦି ସେ ପୁରୁଷ କହଇ । ଦେବକୀ ଅଛନ୍ତି ପଠାଇ । ୨୧ । ହେ ପିତୃବତ୍ସଳ ଶ୍ରୀହରି । ତୋର ପିତାଙ୍କୁ ଶାଲ୍ୱ ଧରି ॥ ପଶୁକୁ କଂସେଇ ପ୍ରକାରେ । ବାନ୍ଧି ନେଇଲା ବଳାତ୍କାରେ । ୨୨ । ଶୁଣି ଏ ଅପ୍ରିୟ ବଚନ । ସ୍ନେହେ ଦୟାଳୁ ନାରାୟଣ ॥ ମନୁଷ୍ୟ ଭାବେ ଦୁଃଖୀ ହେଲେ । ପ୍ରାକୃତ ପରି ଏ କହିଲେ । ୨୩ । ସୁର ଅସୁରେ ଯେ ଅଜେୟ । ସେ ରାମେ କେହେ କରି ଜୟ ॥ ପିତାଙ୍କୁ ନେଲା ଶାଲ୍ୱ ହୀନ । ବିଧି ଏ କ୍ଷେତ୍ରେ ବଳବାନ । ୨୪ । ଏମନ୍ତେ ଦୁଃଖୀ ହୁଅନ୍ତେ ହରି । ଶାଲ୍ୱ ମିଳିଲା ବେଗକରି ॥ ମାୟାରେ ବସୁଦେବ ଆଣି । କୃଷ୍ଣେ କହିଲା ଏହି ବାଣୀ । ୨୫ । ଏ ତୋର ଜନ୍ମଦାତା ତାତ । ଏ ତୋତେ ବଞ୍ଚାଇ ଅଛନ୍ତ ॥ ରେ ମୂଢ଼ ମୁଁ ତୋ ଆଗରେ ।

ସ୍ୱଜନାନୁସଙ୍ଗତଃ । ମହାନୁଭବସ୍ତଦବୁଧ୍ୟଦାସୁଣ୍ଣଂ ମାୟାଂ ସ ଶାଲ୍ୱପ୍ରଯୁକ୍ତାଂ ମୟୋଦିତାଂ । ୨୮ । ନ ତତ୍ର ଦୂତଂ ନ ପିତୁଃ କଳେବରଂ ପ୍ରବୁଦ୍ଧ ଆଜୌ ସମପଶ୍ୟଦଚ୍ୟୁତଃ । ସ୍ୱାପ୍ନଂ ଯଥା ଗମ୍ବରଗୃତଣଂ ତଥ୍ୟଂ ସୌଭଞ୍ଚ ମାଲୋକ୍ୟ ବିହାୟ ମୁଦ୍ୟତଃ । ୨୯ । ଏବଂ ବଦନ୍ତି ରାଜର୍ଷେ ଋଷୟଃ କେଚନାନ୍ୱିତାଃ । ଯତ୍ର ସ୍ୱବାଚୋ ବ୍ୟୁଧେତ ନୂନଂ ତେ ନ ସ୍ମରନ୍ତ୍ୟୁତ । ୩୦ । କ୍ୱ ଶୋକମୋହୌ ସ୍ନେହୋ ବା ଭୟଂ ବା ଯେଽଜ୍ଞସମ୍ଭବାଃ । କ୍ୱ ଚାଖଣ୍ଡିତବିଜ୍ଞାନ-ଜ୍ଞାନୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟସ୍ତ୍ୱଖଣ୍ଡିତଃ । ୩୧ । ଯତ୍ପାଦସେବୋର୍ଜ୍ଜିତୟାତ୍ମବିଦ୍ୟୟା ହିନ୍ୱନ୍ତ୍ୟନାଦ୍ୟାତ୍ମବିପର୍ଯ୍ୟୟଗ୍ରହଂ । ଲଭନ୍ତ

। ୨୩ । ୨୫ । ଜନତା ଜନସ୍ଥିତା । ଈଶଶ୍ଚେତ୍ ଶକ୍ତଶ୍ଚେତ୍ । ୨୬ । ୨୭ । ସ୍ୱବୋଧଃ ସ୍ୱତଃସିଦ୍ଧଜ୍ଞାନବାନପି ସ୍ୱଜନାନୁସଙ୍ଗତଃ ସ୍ୱଜନସ୍ନେହତଃ ସଙ୍କୁଚୌ ମନୁଷ୍ୟସ୍ୱଭାବେ ଉପପ୍ଲୁତୋ ନିମଗ୍ନ ଅସ୍ତ୍ୱେ ଅଚ୍ଛଦୃ । ତତସ୍ତଦ୍ଧାର୍ଦ୍ଧଂ ଅସୁରଂ ମାୟାମନୁଧ୍ୟାତ୍ମ ମାୟେତ୍ୟମିତ ଜ୍ଞାତବାନ । ୨୮ । ସ୍ୱାପ୍ନଂ ସ୍ୱପ୍ନପ୍ରପଞ୍ଚ ଯଥା । ୨୯ । ଏବଂ ପରମତମୁପନ୍ୟସ୍ୟ ନିରାକରୋତି ଏବମିତି କେଚ କେଚନ ନାନ୍ୱିତାଃ ପୂର୍ବାପରାନୁସନ୍ଧାନରହିତାଃ । ତଦାହ ଯତ୍ର ସ୍ୱବାଚ ଇତି । ତନ୍ନାନୁସ୍ମରନ୍ତୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅଯୁକ୍ତତ୍ୱମାହ । ନ ତାବଦ୍ରାଜସୂୟାର୍ଥଂ ପ୍ରମେଣସହ ଚତୁଃଶ୍ଲୋକ୍ୟାଃ । ସର୍ବଜ୍ଞମେନମଜ୍ଞା-ସ୍ୟେତପୂର୍ବମୁକ୍ତତ୍ୱାତ୍ । ୩୦ । ଅସମ୍ଭାବିତତ୍ୱମେବାହ କ୍ୱ ଶୋକ ମୋହାବିତି ଭୟଂ ବା ଦୁର୍ନିମିତ୍ତଦର୍ଶନକୃତଂ ନୃନଂ ହିନ୍ୟୁଃ ସୁଖଂ ମମେତ ଯଦୁକ୍ତଂ ଯତ ହସ୍ତାହାର୍ଗଂ ନ୍ୟପତଦିତ୍ୟୁକ୍ତଂ ତଦ୍ଭୟଂ ବା କ୍ୱେତି । ଅଜ୍ଞେଷୁ ସମ୍ଭବୋ ଯେଷାଂତେ ଅଖଣ୍ଡିତାନ ବିଜ୍ଞାନଂ ସ୍ୱରୂପବୋଧଂ ।

ହାଣିବ ରଖ ଦେଖି ବାରେ । ୨୬ । ମାୟାବୀ ଶାଲ୍ୱ ଏହି ମତେ । ଭର୍ତ୍ତ୍ସନାକରି ତେଜ୍ଞ ହସ୍ତେ । ହାଣିଲା ବସୁଦେବ ଶିର । ଯାଳେ ବସିଲ ଧରି ଶିର । ୨୭ । ମନୁଷ୍ୟ ସ୍ୱଭାବେ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ । ଦୁଃଖେ ମଗ୍ନିଲେ ଜାହା ଅନ୍ତେ । ହୃଦୟେ ଅତ୍ମଜ୍ଞାନ ହେଲା । ଅସୁର ମାୟା ଜଣାଗଲା । ଏ ଶାଲ୍ୱ ମୟ ଉପଦେଶେ । ମାୟା ରଚନ୍ତି ମିଥ୍ୟା ଦଶେ । ୨୮ । ଦେଖିଲେ ସେ ଦୂତ ତ ନାହିଁ । ପିତା ଶରୀର ଗଲା ତାହିଁ । ଏ ସବୁ ସ୍ୱପ୍ନ ସମ ମଣି । ଯୁଦ୍ଧେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଚକ୍ରପାଣି । ଶତ୍ରୁକୁ ସୌଭଯାନେ ଘେନି । ମାରଇଚ୍ଛିଲେ ଭବଗ୍ରାହୀ । ୨୯ । ହେ ପରୀକ୍ଷିତ କେତେଜନରେ । ନପଶି କଥା ପୂର୍ବ ପରେ । ପୂର୍ବାପରରେ କଥା ଭିନ୍ନ । କହି ନନ୍ଦନ୍ତି ପୁନଃ ପୁନଃ । ୩୦ । ଅଜ୍ଞ ହୃଦୟେ ଯାଙ୍କ ଗୃହ । ସେ ଶୋକ ମୋହ ସ୍ନେହଭୟ । ଯାର ଜ୍ଞାନ ଅଖଣ୍ଡିତ । ଜ୍ଞାନଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟେ ଯେ ଗଠିତ । ସେହି ଅଖଣ୍ଡ ବ୍ରହ୍ମଠାରେ । ସ୍ଥାନ ଲଭନ୍ତେ କି ପ୍ରକାରେ । ୩୧ । ଧ୍ୟାଏ ସେବ

ଅସ୍ମାସ୍ୱପନଜ୍ଞମୈଶ୍ବରଂ କୁତୋ ନୁ ମୋହଃ ପରମସ୍ୟ ହେତୁତଃ । ୩୨ । ତଂ ଶସ୍ତ୍ରପୂଗୈଃ ପ୍ରହରନ୍ତମୋଜସା ଶାଲ୍ୱଂ ଶରୈଃ ଶୌରିରମୋଘ-ବିକ୍ରମଃ । ବିଦ୍ଧ୍ୱାଚ୍ଛିନଦ୍‌ବର୍ମ ଧନୁଃ ଶିରୋମଣିଂ ସୌଭଞ୍ଚ ଶତ୍ରୋର୍ଗଦୟା ରୁରୋଜ ହ । ୩୩ । ତଂ କୃଷ୍ଣହସ୍ତେରିତୟା ବିଚୂର୍ଣ୍ଣିତଂ ପପାତ ତୋୟେ ଗଦୟା ସହସ୍ରଧା । ବିସୃଜ୍ୟ ତଦ୍ଭୂତଳମାସ୍ଥିତୋ ଗଦାମୁଦ୍ୟମ୍ୟ ଶାଲ୍ୱୋଽଚ୍ୟୁତମଭ୍ୟଗାଦ୍‌ଦ୍ରୁତଂ । ୩୪ । ଆଧାବତଃ ସଗଦଃ ତସ୍ୟ ବାହୁଂ ଭଲ୍ଲେନ ଛିତ୍ତ୍ୱାଥ ରଥାଙ୍ଗମଦ୍ଭୁତଂ । ବଧାୟ ଶାଲ୍ୱସ୍ୟ ଲୟାର୍କସନ୍ନିଭଂ ବିଭ୍ରଦ୍‌ବଭୌ ସାର୍କ ଇବୋଦୟାଚଲଃ । ୩୫ । ଜହାର ତେନୈବ ଶିରଃ ସକୁଣ୍ଡଳଂ କିରୀଟଯୁକ୍ତଂ ପୁରମାୟିନୋ ହରିଃ । ବଜ୍ରେଣ ବୃତ୍ରସ୍ୟ ଯଥା ପୁରନ୍ଦରୋ ବଭୂବ ହାହେତି ବଚସ୍ତଦା ନୃଣାଂ । ୩୬ । ତସ୍ମିନ୍

ସ୍ଥାନଂ ବାହ୍ୟବସ୍ତ୍ୱଂ । ୩୧ । କ୍ୱ ଯସ୍ୟପାଦସେବନ୍ତ୍ୟା ଉର୍ଜିତା ପୁରୁଷା ଯା ଅସ୍ମଦ୍ଦେହ୍ୟା ତସ୍ମା ଅନାଦ୍ୟବିଦ୍ୟାତ୍ମବିପର୍ଯ୍ୟୟଗ୍ରହସ୍ତ ଅହଂ କୁଶଃ ସୁଖୀ ଦୁଃଖୀତ୍ୟାଦେରନେନ ହେନ୍ତି ନାଶୟନ୍ତି ହନ୍ତ । ଐଶ୍ବରଂ ଦେହଂ, ତସ୍ୟ ସଙ୍ଗୋବତଃ କୁତୋନ୍ନୁ ମୋହ ଇତି । ଅତୋ ନୈତଦ୍ୱାଚଃ-ପତ୍ୟମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୨ । କା ତଦ୍ଦିଷତ୍ୟଂ ତଦାହ ତଂ ଶସ୍ତ୍ରପୂଗୈରିତି ବର୍ମ କବଚଂ । ରୁରୋଜ ବଭଞ୍ଜ । ୩୩ । ୩୪ । ଲୟାର୍କସନ୍ନିଭ

ଯା ଚରଣ । ହୁଦେ ଜନ୍ମନ୍ତେ ଅମ୍ଳାନ ॥ ମୁଁ ସୁଖୀ ମୁଁ ଦୁଃଖୀ ଇତ୍ୟାଦ । ତେଜନ୍ତ ଅହଂକାର ବୃତ୍ତି ॥ ଅନନ୍ତ ଆତ୍ମାମସ୍ତ ଭଣେ । ମିଶନ୍ତ ଚ୍ଛେଦ ଉପାସେ ॥ ସେ ସାଧୁଙ୍କ ପରଂବ୍ରହ୍ମେ । ମୋହ ରହନ୍ତା କେଉଁ କ୍ରମେ । ୩୨ । ସେ ପରଂବ୍ରହ୍ମ ସାଧୁଗତ । ମୋହେ ଆତ୍ମା କି ତାଙ୍କ ମତ ॥ ମହା ବିକ୍ରମେ ଶାଲ୍ୱଙ୍କର । ସୁଶସ୍ତ୍ର କରଇ ପ୍ରହାର ॥ ଅଖଣ୍ଡ ପରାକ୍ରମ ହରି । ତହୁଁ ଅଧିକ ଅସ୍ତ୍ର ମାରି ॥ ଛେଦିଲେ ଶାଲ୍ୱ ଶିରୋମଣି । ବର୍ମ କୋଦଣ୍ଡ ପୁଣି ପୁଣି ॥ ଗଦାରେ ଶତ୍ରୁ ସୌଭଯାନେ । ପିଟିଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିକ୍ରମେ । ୩୩ । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଗଦା ପ୍ରହାରରେ । ଚୂନା ହୋଇଲା ଯାନ ଖରେ ॥ ସମୁଦ୍ର ଜଳରେ ପଡ଼ିଲା । ଶାଲ୍ୱ ସେ ଯାନ ତ୍ୟାଗ କଲା ॥ ଗଦା ଉଠାଇ ପାଦେ ଧାଇଁ । କୃଷ୍ଣେ ଅକ୍ରମେ ବେଗ ହୋଇ । ୩୪ । କୃଷ୍ଣ ଭଲ୍ଲାସ୍ତ୍ର ପେଶିଲେ । ହସ୍ତ ଛେଦିଲେ ଗଦାକୁଳେ ॥ ଶାଲ୍ୱକୁ ବିନାଶିବା ଅର୍ଥେ । ଚକ୍ର ଧଇଲେ ହରି ହସ୍ତେ ॥ ପ୍ରଳୟ ରବି ପରି ପୂରେ । ରବି କି ଉଦୟ ଗିରିରେ ୩୫ । କଣ୍ଠେ କୁଣ୍ଡଳ ମଣ୍ଡିତ । ଶାଲ୍ୱର ମୁଣ୍ଡ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାଥ ॥ ଚକ୍ରେ ଛେଦିଲେ ତତକ୍ଷଣେ । ଇନ୍ଦ୍ର ବୃତ୍ରକୁ ବଜ୍ରେ

ନପତିତେ ପାପେ ସୌଭେ ଚ ଗଦୟା ହତେ । ଦେବଦୁନ୍ଦୁଭୟୋ ରାଜନ୍ ଦିବି ଦେବଗଣେରିତାଃ । ସଖୀନାମପଚିତିଂ କୁର୍ବନ୍ ଦନ୍ତବକ୍ରୋ ରୁଷାଭ୍ୟଗାତ୍ । ୩୭ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ସୌଭବଧୋ ନାମ ସପ୍ତସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୭୭ ।

ଅଷ୍ଟସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ—ଶିଶୁପାଲସ୍ୟ ଶାଲ୍ୱସ୍ୟ ପୌଣ୍ଡ୍ରକସ୍ୟାପି ଦୁର୍ମ୍ମତିଃ । ପରଲୋକଗତାନାଞ୍ଚ କୁର୍ବନ୍ ପାରୋକ୍ଷ୍ୟସୌହୃଦଂ । ୧ । ଏକଃ ପଦାତିଃ ସଂକ୍ରୁଦ୍ଧୋ ଗଦାପାଣିଃ ପ୍ରକମ୍ପୟନ୍ । ପଦ୍ଭ୍ୟାମିମାଂ ମହାରାଜ ମହାସତ୍ତ୍ୱୋ ବ୍ୟଦୃଶ୍ୟତ । ୨ । ତଂ ତଥାୟାନ୍ତମାଲୋକ୍ୟ ଗଦାମାଦାୟ ସତ୍ୱରଃ । ଅବପ୍ଲୁତ୍ୟ ରଥାତ୍ କୃଷ୍ଣଃ ସିନ୍ଧୁଂ ବେଲେବ ପ୍ରତ୍ୟଧାତ୍ । ୩ । ଗଦାମୁଦ୍ୟମ୍ୟ କାରୁଷୋ ମୁକୁନ୍ଦଂ ପ୍ରାହ ଦୁର୍ମ୍ମଦଃ । ଦିଷ୍ଟ୍ୟା ଦିଷ୍ଟ୍ୟା

ଃପ୍ରଳୟକାଳନପୂର୍ଯ୍ୟଦୃଶ୍ୟ । ୩୫ । ୩୬ । ଦେବଗଣୈରୀରିତା ବାଦିତାଃ । ତେଷ ସଖୀନାମିତି । ୩୭ ।

ଇତି ଶ୍ରୀ ମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ସପ୍ତସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୭୭ ।

ତତୋଽଷ୍ଟସପ୍ତତିତମେ ଦନ୍ତବକ୍ତ୍ରବିଦୂରଥୌ । ହତ୍ୱା ହରଃ ପୁରେ ରେମେ ରାମଃ ସୂତଂ ତତୋଽବଧୀତ୍ ॥ ସଖୀନାମପଚିତିଂ କୁର୍ବନ୍ ଇତ୍ୟୁକ୍ତଂ ତଦେବାହ ଶିଶୁପାଲସ୍ୟେତି । ପାରୋକ୍ଷ୍ୟସୌହୃଦଂ ପରୋକ୍ଷେ କରଣୀୟଂ ସୁହୃତ୍କୃତ୍ୟଂ । ୧ । ୨ । ପ୍ରତ୍ୟଧାତ୍ ନ୍ୟରୁରୋଧ । ୩ ।

ଯେସନ୍ତେ ॥ ତ୍ରିପୁରସୁର ପତି ଶାଲ୍ୱ । ମାୟାରେ ଥିଲା ମହାମଲ୍ଲ । ୩୭ । ଚକ୍ରରେ ଶାଲ୍ୱ ନାଶଗଲା । ଗଦାରେ ସୌଭ ଚୂନା ହେଲା ॥ ଆକାଶେ ଦେବତାଏ ଗୃହେଁ । ଦୁନ୍ଦୁଭି ବଜାନ୍ତି ରହାଇ ॥ ଶୁଝିବା ପାଇଁ ମିତ୍ରଋଣ । ରୋଷରେ ଦନ୍ତବକ୍ର ପୁଣ ॥ ଧାଇଁଲା କୃଷ୍ଣେ ଯୁଝିବାରେ । ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଗଦା ଧରି କରେ । ୩୭ । ଭଣିଲା ଦାସ ପରୀକ୍ଷିତ । ଶାଲ୍ୱ ହୋଇଲା ଚକ୍ରେ ହତ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ସପ୍ତସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୭୭ ।

ଶ୍ରୀଶୁକଉବାଚ—ଶାଲ୍ୱ ପୌଣ୍ଡ୍ରକ ଶିଶୁପାଳ । ଦନ୍ତବକ୍ରର ମିତ୍ରକୁଳ ॥ ମରନ୍ତେ ପରୋକ୍ଷେ ତାଙ୍କର । କରିବା ପାଇଁ ଉପକାର ॥ ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ଦନ୍ତବକ୍ର ଗଦ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ଆରମ୍ଭେ ସମର । ୧ । ଏକାକୀ ପାଦଚାରୀ ହୋଇ । ମହୀ କମ୍ପାଏ କ୍ରୋଧ ବହି ॥ ଗଦାହସ୍ତରେ ମହାବୀର ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଭବାନେବ ମମ ଦୃଷ୍ଟିପଥଂ ଗତଃ ।୪। ତ୍ୱଂ ମାତୁଲେୟୋ ନଃ କୃଷ୍ଣ ମିତ୍ରଧ୍ରୁଙ୍ ମାଂ ଜିଘାଂସସି । ଅତସ୍ତ୍ୱାଂ ଗଦୟା ମନ୍ଦ ହନିଷ୍ୟେ ବଜ୍ରକଳ୍ପୟା ।୫। ତର୍ହ୍ୟାନୃଣ୍ୟମୁପୈମ୍ୟଜ୍ଞ ମିତ୍ରାଣାଂ ମିତ୍ରବତ୍ସଳଃ । ବନ୍ଧୁରୂପମରିଂ ହତ୍ୱା ବ୍ୟାଧିଂ ଦେହଚରଂ ଯଥା ।୬। ଏବଂ ରୂକ୍ଷୈସ୍ତୁଦନ୍ ବାକ୍ୟୈଃ କୃଷ୍ଣଂ ତୋତ୍ରୈରିବ ଦ୍ୱିପଂ । ଗଦୟାତାଡୟନ୍ମୂର୍ଦ୍ଧ୍ନି ସିଂହବଦ୍ୱ୍ୟନଦଚ୍ଚ ସଃ ।୭। ଗଦୟାଭିହତୋଽପ୍ୟାଜୌ ନ ଚଚାଳ ଯଦୂଦ୍ୱହଃ । କୃଷ୍ଣୋଽପି ତମହନ୍ ଗୁର୍ୱ୍ୟା କୌମୋଦକ୍ୟା ସ୍ତନାନ୍ତରେ ।୮। ଗଦାନିର୍ଭିନ୍ନହୃଦୟ ଉଦ୍‌ବମନ୍ ରୁଧିରଂ ମୁଖାତ୍ । ପ୍ରସାର୍ଯ୍ୟ କେଶବାହ୍ୱଙ୍ଘ୍ରୀନ୍ ଧରଣ୍ୟାଂ ନ୍ୟପତଦ୍‌ବ୍ୟସୁଃ ।୯। ତତଃ ସୂକ୍ଷ୍ମତରଂ ଜ୍ୟୋତିଃ କୃଷ୍ଣମାବିଶଦଦ୍ଭୁତଂ । ପଶ୍ୟତାଂ ସର୍ବଭୂତାନାଂ ଯଥା ଚୈଦ୍ୟବଧେ ନୃପ ।୧୦। ବଦୂରଥସ୍ତୁ ତଦ୍‌ଭ୍ରାତା

ମୁକୁନ୍ଦଂ ପାହ ଦୁର୍ମଦ ଇତ୍ୟାଦେରର୍ଥକ୍ଷେପପରତା ସ୍ଫୁଟୈବେ । ପରମାର୍ଥତସ୍ତୁ ଦୁର୍ମଦୋ ଗତମଦୋ ସାହ । ମୁକୁନ୍ଦଂ ଦୃଗସ୍ୱେ ଜନ୍ମନ ମୁକ୍ତବାନାର୍ଥମାଗତଂ । ଅଦ୍ୟେତ ଜନ୍ମବସ୍ୱେ ଅନ୍ୱିଷ୍ୟମାଣୋଽଦ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମସାପାବସାନେ ଭବାନ୍ ମମ ସ୍ୱାମୀ ଦୃଷ୍ଟିପଥଂ ଗତଃ ପ୍ରାପ୍ତଃ । ଏତଦିଷ୍ଟ୍ୟା ଦିଷ୍ଟ୍ୟା ଭଦ୍ରଂ ଭଦ୍ରଂ । ଅତଏବର୍ଷୋଦ୍ଗାପ୍ତା । କଞ୍ଚ ହେ କୃଷ୍ଣ ତ୍ୱଂ ଅସ୍ମାକଂ ମାତୁଳେୟୋ ବନ୍ଧୁଃ, ଏବମପି ମିତ୍ରଧ୍ରୁକ୍ ମିତ୍ରାଣି ଘାତିତବାନ୍ ମାଂ ଜଘାଂସସି । ତସ୍ମାତ୍ ଅସ୍ମାକଂ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱେ ମୃତ୍ୟୁଃ କନକାଦ୍ୟନୁଗ୍ରହପ୍ରାପ୍ତଃ ନୂନଂ ଦୁର୍ବାରଃ । ଅତସ୍ତ୍ୱାମେତାବନ୍ତାବମହଂ ଯାଚେ । କିଂ ତଦାହ ହେ ଅମନ୍ଦ ସର୍ବସହନସମର୍ଥ କ୍ଷାତ୍ରଧର୍ମେଣ ଯୋଦ୍ଧୁଂ ଗଦୟା ତ୍ୱାଂ ହନିଷ୍ୟେ ପ୍ରହରିଷ୍ୟାମି ତାମେକବାରଂ ସହସ୍ୱେତି । ନନୁ ବଜ୍ରତୁଲ୍ୟାଂ ଗଦାଂ କୋବା ସହେତ ନୈମିତ୍ୟାହ । ଅବଜ୍ରକଳ୍ପୟା ଉତ୍ପଳମାଳାବତ୍ ଅତିକୋମଳୟା ଇତ୍ୟର୍ଥଃ ।୫। ନନ୍ୱେବଂ ହନନେ କସ୍ତବ ପୁରୁଷାର୍ଥସ୍ତ୍ରମାହ

ମିଳିଲା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଆଗର ।୨। ଝପଟେ ଗଦା ଧରି ହସ୍ତେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ତାହାକୁ ଦେଖନ୍ତେ ॥ ସିନ୍ଧୁକୁ ଘର ଘେରେ ଯେସନେ । ଦେଖିଲେ ରଥୁଁ ଡେଇଁ ତେସନେ ।୩। କାରୁଷ ଗଦା ଉଠାଇଲା । ସଗର୍ବେ ମୁକୁନ୍ଦେ କହିଲା ॥ ଦଇବେ ମୋହର ଆଗରେ । ପଡ଼ିଲୁ ଫିରୁ ତୁ କାହିଁରେ ।୪। ତୁ ମୋର ମାମୁପୁଅ ଭାଇ । ହେଲେହେଁ ମିତ୍ରହନ୍ତା ତୁହି ॥ ମୋତେ ମାରିବୁ ମନ ତୋର । ଗଦାରେ ପ୍ରାଣ ନେବି ତୋର ।୫। ମୁଁ ମିତ୍ର ସ୍ନେହୀ ତେଣୁ ତୁହି । ଶତ୍ରୁ ହୋଇଲୁ ବନ୍ଧୁ ହୋଇ ॥ ତୁ ଦେହେ ବ୍ୟାଧି ସମ ତୋତେ । ନାଶି ତୋଷିବି ମୋର ମିତେ ।୬। ଅଙ୍କୁଶସାତେ ଗଜ ଯେସନେ । କୁବାକ୍ୟେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ତେସନେ ॥ ଚଡ଼ାଇ ଗରଜିଲା ଘୋରେ । ଗଦା ପିଟିଲା କୃଷ୍ଣଶିରେ ।୭। ଗଦା ପ୍ରହାରେ ଯଦୁନାଥ । ଯୁଦ୍ଧେ ନୋହିଲେ ବଚଳିତ ॥ କୃଷ୍ଣ ଉଠାଇ କୌମୋଦକୀ । ପିଟିଲେ ତା ବୁକୁକୁ ଲକ୍ଷି ।୮। ଗଦାରେ ତା ହୃଦ ଫାଟିଲା । ମୁଖେ ରକତ ବାନ୍ତି

ଭ୍ରାତୃଶୋକପରିପ୍ଲୁତଃ । ଅଚେତ୍ରଦହିଚସ୍ମିବ୍ୟାମୂର୍ଦ୍ଧ୍ନ ସସ୍ରକ୍ଷିପାଂସୁଧା । ୧୧ । ତସ୍ୟ ଶୃଙ୍ଗତଃ କୃଷ୍ଣଶ୍ଚକ୍ରେଣ କ୍ଷୁରନେମିନା । ଶିରେ ଜହାର ରାଜେନ୍ଦ୍ର ସକିରୀଟଂ ସକୁଣ୍ଡଳଂ । ୧୨ । ଏବଂ ସୌଭଞ୍ଚ ଶାଲ୍ୱଞ୍ଚ ଦନ୍ତବକ୍ରଂ ସହାନୁଜଂ । ହତ୍ୱା ଦୁର୍ବିସହାନନ୍ୟୈରୀଡିତଃ ସୁରମାନବୈଃ । ୧୩ । ମୁନିଭିଃ ସିଦ୍ଧଗନ୍ଧର୍ବୈର୍ବିଦ୍ୟାଧରମହୋରଗୈଃ । ଅପ୍ସରୋଭିଃ ପିତୃଗଣୈର୍ଯକ୍ଷୈଃ କିନ୍ନରଚାରଣୈଃ । ୧୪ । ଉପଗୀୟମାନବିଜୟଃ କୁସୁମୈରଭିବର୍ଷିତଃ । ବୃତଶ୍ଚ ବୃଷ୍ଣିପ୍ରବରୈର୍ବିବେଶାଲଙ୍କୃତାଂ ପୁରୀଂ । ୧୫ । ଏବଂ ଯୋଗେଶ୍ୱରଃ କୃଷ୍ଣୋ ଭଗବାନ୍ ଜଗଦୀଶ୍ୱରଃ । ଈୟତେ ପଶୁଦୃଷ୍ଟୀନାଂ ନିର୍ଜିତୋ ଜୟତୀତି ସଃ । ୧୬ । ଶ୍ରୁତ୍ୱା ଯୁଦ୍ଧୋଦ୍ୟମଂ ରାମଃ କୁରୂଣାଂ ସହ ପାଣ୍ଡବୈଃ । ତୀର୍ଥାଭିଷେକବ୍ୟାଜେନ ମଧ୍ୟସ୍ଥଃ ପ୍ରଯଯୌ କିଲ । ୧୭ । ସ୍ନାତ୍ୱା

ଟୀକା । ହେ ଅଙ୍ଗ ନନ୍ଦ୍ୟତେ କ୍ୱୋ ଯସ୍ମାତ୍ ହେ ଦନ୍ତବକ୍ରୈତ୍ୟର୍ଥଃ । ପରମାର୍ଥତଃ ସ୍ୱାମିନଂ ଏତଦ୍ଦେହସମ୍ବନ୍ଧେନ ବନ୍ଧୁରୂପଂ ଅହଂ ବ୍ରହ୍ମଶାପେନ ଶତ୍ରୁତ୍ୱେନ ପ୍ରାପ୍ତଃ ତ୍ୱାଂ ହତ୍ୱା ନିର୍ବାଣମାନୃଣ୍ୟମୁପୈମି ଉପୈଶ୍ୟାମି । ବଶେଷେଣାଧୀୟତେ ମନସି ଚିନ୍ତ୍ୟତେ ଇତି ବ୍ୟାଧିସ୍ତଂ । ଦେହେ ଅନ୍ତର୍ଯାମିତୟା ଚରନ୍ତଂ ତଥା ଚର୍ମାଶ୍ୱରଂ ହତ୍ୱା ଶାପଧର୍ମେଣାପତ୍ୟ ହନ୍ତେର୍ଗତ୍ୟର୍ଥସ୍ୟ ଜ୍ଞାନାର୍ଥତ୍ୱାତ୍ ଜ୍ଞାସ୍ୟେତ ତା । ତେନ ଯଥା ପିତାଦିନାମାନୃଣ୍ୟ-ମୁପଯାନ୍ତି ତଦ୍ୱଦିତି । ୬ । ଲୁ ଛିନ୍ନତ୍ୟାଦ ପ୍ରାପ୍ତତ୍ୟଭିପ୍ରାୟେ; ତୋର୍ବୈରନ୍ତ୍ୱଶୈଃ । ୬ । ୧୫ । ଏବଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣୋ ମହାବଳବାନପି କ୍ୱଚିଦ୍ୟ ଜୟତ୍ୟେବେତି କୃତ୍ୱା ନ କଦାଚିତ୍ପରାଜୟାଦଭିନିର୍ଜିତଃ ଇତି ପଶୁଦୃଷ୍ଟୀନାମୀୟତେ । କତ୍ୟକଯେ ଦେହବଃ ଯୋଗେଶ୍ୱରୋ ଭଗବାନ୍ ଜଗଦୀଶ୍ୱର

ଜଲ ॥ ଲମ୍ୱାଇ କେଶ ପାଦ ହାତ । ଭୂମିରେ ପଡ଼ି ଝେଲି ହତ । ୯ । ଚୈଦ୍ୟବଧରେ ନ ପଡ଼ି ପର । କ୍ୟୋତିଏ ଶରୀରୁ ବାହାର ॥ କୃଷ୍ଣେ ମିଶିଲା ଏ ଚେତନ । ଦେଖନ୍ତି ସକଳଭୂତଗଣ । ୧୦ । ତାହାର ବଦୁରଥ ଭାଇ । ଭାଇ ମରନ୍ତେ ଶୋକାତୁର ॥ ହୋଇ ଧାଇଁଲା କୃଷ୍ଣେ ମାର । ହସ୍ତରେ ହାଲ ଖଣ୍ଡା ଧର । ୧୧ । ତାର ଆସିବା କୃଷ୍ଣ ଚାହିଁ । ସୁଦର୍ଶନ ଚକ୍ରକୁ ପଠାଇ ॥ କିରୀଟକୁଣ୍ଡଳ ମଣ୍ଡିତ । ତା ମୁଣ୍ଡ କାଟିଲେ ତୁରିତ । ୧୨ । ଏରୂପେ ସୌଭକୁ ଭାଙ୍ଗିଲେ । ଶାଲ୍ୱ ଦନ୍ତବକ୍ରଙ୍କୁ ମଲେ ॥ ଦୁଃସହ ବଦୁରଥେ ମାର । ପ୍ରବେଶ କଲେ ନିଜପୁର ॥ ଦେବ ଗନ୍ଧର୍ବ ବିଦ୍ୟାଧର । ଉରଗ ଅପ୍ସରା କିନ୍ନର ॥ ମାନବ ମୁନି ସିଦ୍ଧଗଣ । ଯକ୍ଷ ଚାରଣ ପିତୃଗଣ ॥ ସକଳେ ସ୍ତୁତି କରୁଛନ୍ତି । ଅକାଶୁଁ କୁସୁମ ବର୍ଷନ୍ତି ॥ ଯାଦବେ ବେଢ଼ି ଚୌଦିଗରେ । ଜୟ ଗାଆନ୍ତି ଉଚ୍ଚସ୍ୱରେ । ୧୩ । ୧୫ । ଜଗଦୀଶ୍ୱର ଯୋଗେଶ୍ୱର । କୃଷ୍ଣ ସମରେ ଏ ପ୍ରକାର ॥ ସଦା ଜିଣନ୍ତି ଜଳୁ ମୂର୍ଖେ । ରହସ୍ୟ ନ ବୁଝନ୍ତି ମୂର୍ଖେ ॥ କହନ୍ତି ବାଲଯବନକୁ । ଡରିଲେ ସେ ଜରାସନ୍ଧକୁ । ୧୬ । ଏଅନ୍ତେ ପାଣ୍ଡବ କୌରବେ ।

ସଙ୍ଗମେ ସନ୍ନର୍ଦ୍ଧ୍ୟ ଦେବର୍ଷିପିତୃମାନବାନ୍ । ସରସ୍ୱତ୍ୟା ସ୍ୱଛସ୍ରୋତଂ ଯଯୌ ବ୍ରାହ୍ମଣସଂବୃତଃ ।୧୮। ପୃଥୂଦକଂ ବନ୍ଦୁସରଷ୍ଟିତକୂପଂ ସୁଦର୍ଶନଂ । ବଶାଳାଂ ବ୍ରହ୍ମତୀର୍ଥଞ୍ଚ ଚକ୍ରଂ ପ୍ରାଚୀଂ ସରସ୍ୱତୀଂ ।୧୯। ଯମୁନାମନୁ ଯାନ୍ୟେବ ଗଙ୍ଗାମନୁ ଚ ଭାରତ । ଜଗାମ ନୈମିଷଂ ଯତ୍ର ଋଷୟଃ ସତ୍ରମାସତେ ।୨୦। ତମାଗତମଭିପ୍ରେତ୍ୟ ମୁନୟୋ ଦୀର୍ଘସତ୍ରିଣଃ । ଅଭିନନ୍ଦ୍ୟ ଯଥାନ୍ୟାୟଂ ପ୍ରଣମ୍ୟୋତ୍ଥାୟ ଚାର୍ଚ୍ଚୟନ୍ ।୨୧। ସୋଽର୍ଚ୍ଚିତଃ ସପରିବାରଃ କୃତାସନପରିଗ୍ରହଃ । ରୋମହର୍ଷଣମାସୀନଂ ମହର୍ଷେଃ ଶିଷ୍ୟମୈକ୍ଷତ ।୨୨। ଅପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ଥାୟିନଂ ସୂତମକୃତପ୍ରହ୍ୱଣାଞ୍ଜଲିଂ । ଅଧ୍ୟାସୀନଞ୍ଚ ତାନ୍ ବିପ୍ରାଂଶ୍ଚୁକୋପୋଦ୍ୱୀକ୍ଷ୍ୟ ମାଧବଃ ।୨୩। କସ୍ମାଦସାବିମାନ୍ ବିପ୍ରାନଧ୍ୟାସ୍ତେ ପ୍ରତିଲୋମଜଃ । ଧର୍ମପାଲାଂସ୍ତଥୈବାସ୍ମାନ୍ ବଧମର୍ହତି ଦୁର୍ମ୍ମତିଃ ।୨୪। ଋଷେର୍ଭଗବତୋ ଭୂତ୍ୱା ଶିଷ୍ୟୋଽଧୀତ୍ୟ ବହୂନି ଚ । ସେତିହାସପୁରାଣାନି ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରାଣି ସର୍ବଶଃ ।୨୫। ଅଦାନ୍ତସ୍ୟାବିନୀତସ୍ୟ

ଇତ ।୧୬। ବଭୂବ ଥାନ୍ତମାମଥ୍ୟ ସୂତନାଦ ବନୋଃ କୁଳଂ । କୃଷ୍ଣସ୍ତୁ ପାରମନାସଦା ମୋହନ୍ ସୂତବଲ୍ଲଭୌ ॥ ତତ୍ର ସ୍ନାତ୍ୱା ପ୍ରସଙ୍ଗମାହ ଶୂନ୍ତେଭ ।୧୭। ହୃତସ୍ରୋତଂ ପ୍ରତିଲୋମଂ ।୧୮। ସୁଦର୍ଶନଂ ତୀର୍ଥଂ । ଚକ୍ରଂ ଚକ୍ରତୀର୍ଥଂ ।୧୯। ଯମୁନାମନୁ ଯାନି ତୀର୍ଥାନି ଗଙ୍ଗାମନୁ ଚ ଯାନି ତାନି ସର୍ବାଣି ଗତ୍ୱା ନୈମିଷମରଣ୍ୟଂ ଜଗାମ ।୨୦। ଅଭିପ୍ରେତ୍ୟ ଜ୍ଞାତ୍ୱା ଇତି ଜ୍ଞାତ୍ୱା ।୨୧। ମହର୍ଷେର୍ବ୍ୟାସସ୍ୟ ।୨୨। ସୂତଂ ପ୍ରତିଲୋମଜଂ । ନକୃତଂ ପ୍ରହ୍ୱଣମଞ୍ଜଳିଶ୍ଚ ଯେନ ତଂ ଅଧ୍ୟାସୀନଞ୍ଚ ତାନ୍ ତେଭ୍ୟୋଽପ୍ୟୁଚ୍ଚୈରାସୀନମିତ୍ୟର୍ଥଃ ।୨୩।୨୪। ଅଜ୍ଞାନଲଧ୍ୟାସ୍ତ ଇତି ଚେନ୍ନିବମିତ୍ୟାହ

ଉଦ୍ଯୋଗ କରନ୍ତ ଯୁଝିବେ ॥ ଶୁଣନ୍ତେ ରାମ ତୀର୍ଥ ଛଳେ । ଦ୍ୱାରକାରୁ ଚଳିଗଲେ ।୧୭। ପ୍ରଭାସେ ସ୍ନାନକର ଯୋଗେ । ଋଷି ମାନବ ପିତୃ ଦେବେ ॥ ତର୍ପଣ କର ବସ୍ତ୍ରମେଳେ । ଓଲଟି ସରସ୍ୱତୀ ଗଲେ ।୧୮। ପୃଥୂଦକ ଓ ବନ୍ଦୁସର । ବଶାଳା ବିତକୂପ ଚକ୍ର ॥ ବ୍ରହ୍ମତୀର୍ଥ ଓ ସୁଦର୍ଶନ । ପ୍ରାଚୀ ସରସ୍ୱତୀ ଏମାନ ।୧୯। ଗଙ୍ଗା ଯମୁନା ଅନୁଗତ । ଯେତେ ବା ଅଛି ଛୁଦ୍ର ତୀର୍ଥ ॥ ସକଳ ଦେଖି ନୈମିଷରେ । ମିଳିଲେ ଋଷିଙ୍କ ଯାଗରେ ।୨୦। ଏ ରାମ ଅସିଛନ୍ତି ଜାଣି । ମହାଯାଜ୍ଞିକ ସର୍ବମୁନି ॥ ବଧାନେ ନମନ୍ତି ଣ ନେଲେ । ପ୍ରଣମି ଉଠି ପୂଜା କଲେ ।୨୧। ଭାର୍ଯ୍ୟାଙ୍କ ଭୁଲେ ହର୍ଷର୍ଷଣ । ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତେ ଆସନ ॥ ଦେଖିଲେ ବ୍ୟାସଙ୍କର ଶିଷ୍ୟ । ରୋମହର୍ଷଣ ପରବେଶ ।୨୨। ରାମଙ୍କୁ ଦେଖି ନ ନମିଲେ । ଆସନ ଛାଡ଼ି ନ ଉଠିଲେ ॥ ତାଙ୍କୁ ଅପନେ ଦେଖି ରାମ । କୋପେ କହନ୍ତ ବପେ ଶୁଣ ।୨୩। ଏ ବେଧପିଲା କାହିଁପାଇଁ । ବସନ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ବସଇ ॥ ଧର୍ମପାଳକ କ୍ଷତ୍ରି ସୂର । ବଧ୍ୟ ଅଟେ ଏ ମୂଢ଼ ନର ।୨୪। ଏ ବ୍ୟାସ ଭଗବାନଙ୍କର । ଶିଷ୍ୟ ପଢ଼ିଛି ବହୁ ଶାସ୍ତ୍ର ॥ ସପୁରାଣ ଇତିହାସ । କରଛି ଧର୍ମ

ବୃଥାପଣ୍ଡିତମାନିନଃ । ନ ଗୁଣାୟ ଭବନ୍ତି ସ୍ମ ନଟସ୍ୟେବାଜିତାତ୍ମନଃ । ୨୬ । ଏତଦର୍ଥୋ ହି ଲୋକେଽସ୍ମିନ୍ନବତାରୋ ମୟା କୃତଃ । ବଧ୍ୟା ମେ ଧର୍ମଧ୍ୱଜିନସ୍ତେ ହି ପାତକିନୋଽଧିକାଃ । ୨୭ । ଏତାବଦୁକ୍ତ୍ୱା ଭଗବାନ୍ ନିବୃତ୍ତୋଽସଦ୍ୱଧାଦପି । ଭାବିତ୍ୱାତ୍ତଂ କୁଶାଗ୍ରେଣ କରସ୍ଥେନାହନତ୍ ପ୍ରଭୁଃ । ୨୮ । ହାହେତି ବାଦିନଃ ସର୍ବେ ମୁନୟଃ ଖିନ୍ନମାନସାଃ । ଊଚୁଃ ସଙ୍କର୍ଷଣଂ ଦେବମଧର୍ମସ୍ତେ କୃତଃ ପ୍ରଭୋ । ୨୯ । ଅସ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମାସନଂ ଦତ୍ତମସ୍ମାଭିର୍ଯଦୁନନ୍ଦନ । ଆୟୁଶ୍ଚାତ୍ମାକ୍ଲମଂ ତାବଦ୍ୟାବତ୍ସତ୍ରଂ ସମାପ୍ୟତେ । ୩୦ । ଅଜାନତୈବାଚରିତସ୍ତ୍ୱୟା ବ୍ରହ୍ମବଧୋ ଯଥା । ଯୋଗେଶ୍ୱରସ୍ୟ ଭବତୋ ନାମ୍ନାୟୋଽପି ନିୟାମକଃ । ୩୧ । ଯଦ୍ୟେତଦ୍ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟାୟାଃ ପାବନଂ ଲୋକପାବନ । ଚରିଷ୍ୟତି ଭବାନ୍ ଲୋକସଂଗ୍ରହୋଽନନ୍ୟଚୋଦିତଃ । ୩୨ । ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ ।—ଚରିଷ୍ୟେ ବଧନିର୍ବେଶଂ ଲୋକାନୁଗ୍ରହକାମ୍ୟୟା । ନିୟମଃ ପ୍ରଥମେ କଳ୍ପେ

ବସେତ୍ର । ୨୫ । ନନୁ ବନ୍ଦୁକ୍ଷଃ କଥମେବଂ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ ତତ୍ରାହ ଅଦାନ୍ତସ୍ୟେତି ଗୁଣାୟ ଯଥୋଚିତାନୁଷ୍ଠାନାୟ । ୨୬ । ଇତ୍ଥମ୍ପ୍ରାନଧ୍ୟାତ୍ମାନ୍ ଅନ୍ୟଦ୍ୱା କହିତ୍ ବରେଣ୍ୟ କଂ ତବେତି ଚେତ୍ ତତ୍ରାହ ଏତଦର୍ଥଇତି । ଧର୍ମଧ୍ୱଜିନଃ ଉତ୍ପଲ୍ଲଙ୍ଘାଧାଚଣଃ । ୨୭ । ଭାବିତ୍ୱାଦେତି । ନହି ଭବିତବ୍ୟଂ କେନାପି ପରିହର୍ତ୍ତୁଂ ଶକ୍ୟତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅହନତ୍ ଅହନ୍ । ୨୮ । ତେ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା । ୨୯ । ଅଧାର୍ମିକପ୍ରତିଲୋମଜବଧଃ କୋଽଧ୍ୟମଧର୍ମ ଇତି ଚେତ୍ ତତ୍ରାହୁରସ୍ୟେତି ସୁବର୍ଣ୍ଣପ୍ରବଚନାୟ ଅମୃନଃ ଶରୀରସ୍ୟ ନାସ୍ତି କ୍ଲମୋ ଯସ୍ମିଂସ୍ତଦାୟୁଶ୍ଚ ଦତ୍ତମିତି । ୩୦ । ବ୍ରହ୍ମବଧେଽପି କଂ ସମେଶ୍ୱରସ୍ୟେତି ଚେତ୍ ସତ୍ୟମେବ ତଥାପି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ କର୍ତ୍ତବ୍ୟମିତ୍ୟାଶୟେନାହୁଃ ଯୋଗେଶ୍ୱରସ୍ୟେତି ସାର୍ଦ୍ଧେନ । ଆମ୍ନାୟୋ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ନହନ୍ତବ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦିଲକ୍ଷଣଃ । ୩୧ । ତଥାପ୍ୟେତସ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟାୟାଃ ପାବନଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ହେ ଲୋକପାବନ ଅନନ୍ୟଚୋଦିତଃ ସ୍ୱୟମେବ ଭବାନ୍ ଯଦି

ଶାସ୍ତ୍ର ଶେଷ । ୨୫ । ଏ ବୃଥା ପଣ୍ଡିତ ଗୁମାନୀ । ଦାମ୍ଭିକ ଅବଜିତ ପୁଣି ॥ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ନଟସମ । ସୁପାଠପଢା ବୃଥା ଶ୍ରମ । ୨୬ । ଦୁଷ୍ଟ ଜନଙ୍କୁ ନାଶିବାରେ । ମୋ ଅବତାର ଏ ସଂସାରେ ॥ ଅସାଧୁ କର୍ମ ସାଧୁବେଶେ । ଯେ କରେ ଅଧିକ ପାପୀ ସେ । ୨୭ । ଅସାଧୁ ବଧୁ ଏହା କହି । ନିବୃତ୍ତ ହେଲେହେଁ ଗୋସାଇଁ ॥ କରରେ କୁଶ ଧରିଥିଲେ । କୋପେ ତା ଅଗେ ଛେଷି ଦେଲେ ॥ ଯାହା ହେବାର ନଷ୍ଟେ ହେବ । କିଏ ତା ଅନ୍ୟଥା କରିବ । ୨୮ । ସକଳ ମୁନି ଦୁଃଖୀ ହେଲେ । ହା ହା ଶବଦ ଉଚ୍ଚାରିଲେ ॥ କହିଲେ ଅହେ ସଙ୍କର୍ଷଣ । ଅଧର୍ମ କଲତ ଅପଣ । ୨୯ । ଏ ଯଜ୍ଞ ଶେଷ ହେବା ଯାଏ । ପୁରାଣ ପାଠପାଇଁ ସ୍ନେହେ ॥ ସକଳେ ଯାଙ୍କୁ ବ୍ରହ୍ମା କଲୁଁ । ଜରେଗ ଆୟୁ ଅରପିଲୁଁ । ୩୦ ।

ଯାବାନ୍ ସ ବୁ ବଧୀସୃତାଂ । ୩୩ । ଦୀର୍ଘମାୟୁଶ୍ଚୈତସ୍ୟ ସତ୍ତ୍ୱମିନ୍ଦ୍ରିୟମେବ ଚ । ଆଶାସିତଂ ଯତ୍ତୁ ତଦ୍ବ୍ରୂତ ସାଧୟେ ଯୋଗମାୟୟା । ୩୪ ।
ଋଷୟଃ ଊଚୁଃ—ଅସ୍ତ୍ରସ୍ୟ ତବ ବୀର୍ଯ୍ୟସ୍ୟ ମୃତ୍ୟୋରସ୍ମାକମେବ ଚ । ଯଥା ଭବେଦ୍ବଚଃ ସତ୍ୟଂ ତଥା ରାମ ବଧୀୟତାଂ । ୩୫ । ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ
ଆତ୍ମା ବୈ ପୁତ୍ର ଉତ୍ପନ୍ନ ଇତି ବେଦାନୁଶାସନଂ । ତସ୍ମାଦସ୍ୟ ଭବେଦ୍ବକ୍ତା ଆୟୁରିନ୍ଦ୍ରିୟସତ୍ତ୍ୱବାନ୍ । ୩୬ । କିଂ ବଃ କାମୋ ମୁନିଶ୍ରେଷ୍ଠା ବ୍ରୂତାହ ମେ
କରବାଣ୍ୟଥ । ଅଜାନତସ୍ତ୍ୱପଚିତିଂ ଯଥା ମେ ଚିନ୍ତ୍ୟତାଂ ବୁଧାଃ । ୩୭ । ଋଷୟ ଊଚୁଃ । ଇଲ୍ୱଲସ୍ୟ ସୁତୋ ଘୋରୋ ବଲ୍ୱଲୋ ନାମ ଦାନବଃ ।
ସ ଦୂଷୟତି ନଃ ସତ୍ରମେତ୍ୟ ପର୍ବଣି ପର୍ବଣି । ୩୮ । ତଂ ପାପଂ ଜହି ଦାଶାର୍ହ ତନ୍ନଃ ଶୁଶ୍ରୂଷଣଂ ପରଂ । ପୂୟଶୋଣିତବିଣ୍ମୂତ୍ରସୁରାମାଂସାଭିବର୍ଷିଣଂ

ଭଗବାନ୍ ତତ୍ ଲୋକସଂଗ୍ରହୋ ଭବିଷ୍ୟତି ନାନ୍ୟଥେତି । ୩୨ । ବଧସ୍ୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ପ୍ରଥମେ କଳ୍ପେ ମୃତ୍ୟୁଂ କଲ୍ପେ ତେ ଧୀୟତା-
ମ୍ପ୍ରଦଶ୍ୟତାଂ । ୩୩ । କଷ୍ଟ ବତ ହେ ମୁନୟଃ ଏତସ୍ୟ ଦୀର୍ଘମାୟୁଃ ସତ୍ତ୍ୱଂ ବଳଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଚତ୍ୱାରୋଽପି ଅନ୍ୟତ ଯଦ୍‌ଭବଦ୍ଭିରାଶାସିତମପେକ୍ଷିତଂ
ତଦ୍ ବ୍ରୂତ ସର୍ବଂ । ୩୪ । ଅସ୍ତ୍ରାଦୀନାଂ ଯଥା ସତ୍ୟତା ଭବେତ୍ତୁ ଅସ୍ମାକଞ୍ଚ ବଚଃ ଯଥା ସତ୍ୟଂ ଭବେତ୍ତୁ ତଥା ବଧୀୟତାମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୫ । ତଥା
ହ୍ୟାତ୍ମା ବୈ ପୁତ୍ରନାମାସି ସ ଜୀବ ଶରଦଃ ଶତମିତ୍ୟାଦି ବେଦାନୁଶାସନ
ଦାତ୍ମାଦସ୍ୟ ଭବେତ୍ତୁ ଅତ୍ମା ବା ଇତି । ଅସ୍ମାଦଙ୍ଗାତ୍ ସମ୍ଭବସି ହୃଦୟାଦଭିଜାୟସେ । ଆତ୍ମାବୈ ପୁତ୍ରନାମାସି ସ ଜୀବ ଶରଦଃ ଶତମିତ୍ୟାଦି ବେଦାନୁଶାସନ
ବେଦବଚନଂ ତସ୍ମାଦସ୍ୟ ରୋମହର୍ଷଣସ୍ୟ ପୁତ୍ର ଉଗ୍ରଶ୍ରବା ଭବତାଂ ପୁରାଣପ୍ରବକ୍ତା ଭବେତ୍ତୁ ନ କେବଳଂ ଦୀର୍ଘମାୟୁରେବ ଭବେତ୍ତୁ । ଅତଃ

ନ ଜାଣି ବ୍ରହ୍ମ ବଧକଲି । ଶାସ୍ତ୍ରବିଧାନ ଲଙ୍ଘିଲି ॥ ଯୋଗେଶ ବୋଲନ୍ତି ବା ତୁମ୍ଭେ । ନ ଥିବ ଏ ପାପକୁ ଡର ॥ ତଥାପି ଲୋକବ୍ୟବହାରେ ।
ଅନାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟକର ବାରେ । ୩୧ । ଲୋକପାବନ ତୁମ୍ଭେ ହୋଇ । ଏ ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟା ଦୋଷପାଇଁ ॥ ନ କଲେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ସତ । ଏପାରେ
ହେବ ଅପଖ୍ୟାତି ॥ ଜଗେ ବର୍ତ୍ତିବ ଲୋକମତ—ରକ୍ଷଣେ କର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ । ୩୨ । ଶ୍ରୀ ଭଗବାନୁବାଚ—ତୋଷିବାପାଇଁ ଲୋକଚୟ ।
କରିବି ବଧପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ॥ ମୃତ୍ୟୁ ବିଧାନ ଏଥି ଯାହା । ମୋତେ ବତାଅ ସର୍ବେ ତାହା । ୩୩ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ବଳ ଯାହାଙ୍କୁ ଦେଲ । ଆଶିଷେ ଦୀର୍ଘାୟୁଷ
କଲ ॥ କହହେ ଅଜ କପ ଜପ । ଏହାଙ୍କୁ ଦେଇଛ ଆଶିଷ ॥ ତୋମୋମ୍ଭାରେ ତାହା ଦେବି । ତୁମ୍ଭର କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳାଇବି । ୩୪ । ଋଷୟ
ଉଚୁଃ—ମହିତ ଅସ୍ତ୍ର ତୁମ୍ଭବଳ । ମୃତ୍ୟୁ ଏ କେବେ ବି ସଫଳ ॥ ତେସନ ଆଶିଷ ଅମ୍ଭର । ବ୍ୟର୍ଥ ନୋହିବାପରି କର ॥ ୩୫ ॥
ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ—ଆତ୍ମା ସ୍ୱରୂପୀ ଅଟେ ସୁତ । ବେଦରେ ଏ ହୋଇଛି ବ୍ୟକ୍ତ ॥ ଏ ରୋମହର୍ଷଙ୍କ ସୁତ । ଉଗ୍ରଶ୍ରବସ ନାମେ ଖ୍ୟାତ ॥

। ୩୯ । ତତଶ୍ଚ ଭାରତଂ ବର୍ଷଂ ପରୀତ୍ୟ ସୁସମାହିତଃ । ଚରିତ୍ୱା ଦ୍ୱାଦଶ ମାସାଂସ୍ତୀର୍ଥସ୍ନାୟୀ ବିଶୁଧ୍ୟସି । ୪୦ । ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ବଲଦେବଚରିତେ ବଲ୍ୱଲବଧୋପକ୍ରମୋ ନାମାଷ୍ଟସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୭୮ ।

ଊନାଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ତତଃ ପର୍ବଣ୍ୟୁପାବୃତ୍ତେ ପ୍ରଚଣ୍ଡଃ ପାଂଶୁବର୍ଷଣଃ । ଭୀମୋ ବାୟୁରଭୂଦ୍ରାଜନ୍ ପୂୟଗନ୍ଧସ୍ତୁ ସର୍ବଶଃ । ୧ । ତତୋ

ସାକ୍ଷାଦଜୀବନାଦସ୍ତ୍ରସ୍ୟମୃତ୍ୟୋଶ୍ଚ ସତ୍ୟତା ପୂର୍ବରୂପେଣ ବ୍ୟୁତ୍ସବଦସିବେଦ୍ୟସ୍ବଦ୍ବଚନସ୍ୟାପି ସତ୍ୟତା ସ୍ୟାଦତ୍ର ଭବଃ । ୩୬ । ପ୍ରଥମଂ ତାବଦପେକ୍ଷିତଂ କଥୟତ ତଦହଂ କରିଷ୍ୟାମୀତ୍ୟାହ କିଂ ବଃ କାମ ଇତି । କିଂ ବିଷୟେ ବଃ କାମୋ ବର୍ତ୍ତତେ ତଦ୍ବ୍ରୂତେତି, ଅଥାନନ୍ତରଂ ବ୍ରହ୍ମଦଣ୍ଡଂ ଗୃହୀତ୍ୱା ଅପଚିତଂ ନିଷ୍କୃତିମଜାନତୋ ମେ ହେ ବୁଧାଃ ଯଥାବଚ୍ଚିନ୍ତ୍ୟତାମପରୀତରଣ । ୩୭ । ପ୍ରଥମଂ ତାବଦପେକ୍ଷିତଂ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଂ କଥୟନ୍ତି ଇଲ୍ୱଲସ୍ୟାପି ତ୍ୱାଭ୍ୟାଂ । ୩୮ । ୩୯ । ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମାହୁସ୍ତତଶ୍ଚେତି । ପରୀତ୍ୟ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣୀକୃତ୍ୟ ସୁସମାଧାନାଦନ୍ତ୍ରଣବିଶେଷାଦେକାଦମାହମ୍ଭ୍ରମିତ୍ୟବଗ୍ରେଧଃ । ସୁସମାହିତଃ କାମକ୍ରୋଧାଦରହିତଃ ଚରିତ୍ୱା କୃଚ୍ଛ୍ରାଣି । ୪୦ । ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଅଷ୍ଟସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୭୮ ।

ଊନଶୀତିତମେ ହତୋ ବଲ୍ୱଲଂ ହି କରୁଷୟେ । ନ ହତ୍ୟ ତୀର୍ଥସ୍ନାନାଦ୍ୟୈଃ ସୂତହତ୍ୟାମପାନୁଦତ୍ ॥ ଉପାବୃତ୍ତେ ପ୍ରାପ୍ତେ । ୧ । ୨ ।

ଅନ୍ଧ ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ତ୍ର ସତ୍ୟ ବୁଲେ । ପୁରାଣ ବକ୍ତା ଏ ହୋଇଲେ ॥ ସେମ ହର୍ଷଣେ ଯେତେ ଶକ୍ତି । ଏହାଙ୍କୁ ସବୁ ହେବ ପ୍ରାପ୍ତି । ୩୭ । ଆଉକ କାମନା ତୁମ୍ଭର । ସାଧିବ ପରକାଶ କର ॥ ନ ଜାଣି ପାପ କଲି ମୁଁ ତ । କହନ୍ତୁ ଯାର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ॥ ୩୬ ॥ ଋଷୟ ଉଚୁଃ — ଇଲ୍ୱଲ ଦାନବର ସୁତ । ବଲ୍ୱଲ ନାମେ ଘୋର ଦୈତ୍ୟ ॥ ପର୍ବ ପର୍ବରେ ଏସ ଆସଇ । ଆମ୍ଭର ଯଜ୍ଞ ବିଧ୍ୱଂସଇ । ୩୮ । ପୂଜ ଶୋଣିତ ମଦ୍ୟ ମାଂସ । ବରଷେ ମୂତ୍ର ଓ ପୁରୀଷ ॥ ହେ ରାମ ସେ ପାପକୁ ମାର । ଏତିକ କର ଉପକାର । ୩୯ । ତଦନ୍ତେ ବ୍ରତବିଧାନରେ । ବୁଲ ଏ ଭାରତବର୍ଷରେ ॥ ଦ୍ୱାଦଶ ମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ । ସ୍ନାନ ବିଧାନ କର ତୀର୍ଥେ ॥ ଏ ବ୍ରହ୍ମବଧ ପାପ ଯିବ । ବିଶୁଦ୍ଧ ଶରୀର ବହିବ । ୪୦ । ଭଣିଲା ଦାସ ପରୀକ୍ଷିତ । ବଲ୍ୱଳ ଦୈତ୍ୟ ହେବ ହତ । ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଅଷ୍ଟସପ୍ତତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୭୮ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ — ତଦନ୍ତେ ପର୍ବଦିନ ହେଲା । ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଧୂଳି ବରଷିଲା ॥ ଦୈବେ ପୂଜଗନ୍ଧ ଯୁକ୍ତ । ପବନ ବହିଲା ସତତ । ୧ ।

ମେଧ୍ୟମୟଂ ବର୍ଷଂ ବଲ୍ୱଲେନ ବିନିର୍ମିତଂ । ଅଭବଦ୍ୟଜ୍ଞଶାଳାୟାଂ ସୋଽନ୍ୱଦୃଶ୍ୟତ ଶୂଳଧୃକ୍ । ୨ । ତଂ ବିଲୋକ୍ୟ ବୃହତ୍କାୟଂ ଭିନ୍ନାଞ୍ଜନଚୟୋପମଂ । ତପ୍ତତାମ୍ରଶିଖାଶ୍ମଶ୍ରୁଂ ଦଂଷ୍ଟ୍ରୋଗ୍ରଭ୍ରୁକୁଟୀମୁଖଂ । ୩ । ସସ୍ମାର ମୂଷଳଂ ରାମଃ ପରସୈନ୍ୟବିଦାରଣଂ । ହଳଞ୍ଚ ଦୈତ୍ୟଦମନଂ ତୌ ତୂର୍ଣ୍ଣମୁପତସ୍ଥତୁଃ । ୪ । ତମାକୃଷ୍ୟ ହଳାଗ୍ରେଣ ବଲ୍ୱଲଂ ଗଗନେଚରଂ । ମୂଷଲେନାହନତ୍ କ୍ରୁଦ୍ଧୋ ମୂର୍ଦ୍ଧ୍ନି ବ୍ରହ୍ମଦ୍ରୁହଂ ବଳଃ । ୫ । ସୋଽପତଦ୍ଭୁବି ନିର୍ଭିନ୍ନଲଲାଟୋଽସୃକ୍ ସମୁତ୍ସୃଜନ୍ । ମୁଞ୍ଚନ୍ନାର୍ତ୍ତସ୍ୱରଂ ଶୈଳୋ ଯଥା ବଜ୍ରହତୋଽରୁଣଃ । ୬ । ସଂସ୍ତୁତ୍ୟ ମୁନୟୋ ରାମଂ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟାବିତଥାଶିଷଃ । ଅଭ୍ୟଷିଞ୍ଚନ୍ ମହାଭାଗା ବୃତ୍ରଘ୍ନଂ ବିବୁଧା ଯଥା । ୭ । ବୈଜୟନ୍ତୀଂ ଦଦୁର୍ମ୍ମାଳାଂ ଶ୍ରୀଧାମାମ୍ଳାନପଙ୍କଜାଂ । ରାମାୟ ବାସସୀ ଦିବ୍ୟେ ଦିବ୍ୟାନ୍ୟାଭରଣାନି ଚ । ୮ । ଅଥ ତୈରଭ୍ୟନୁଜ୍ଞାତଃ କୌଶିକୀମେତ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣୈଃ । ସ୍ନାତ୍ୱା ସରୋବରମଗାଦ୍ୟତଃ ସରୟୂରାସ୍ରବତ୍ । ୯ । ଅନୁସ୍ରୋତେନ ସରୟୂଂ ପ୍ରୟାଗମୁପଗମ୍ୟ ସଃ । ସ୍ନାତ୍ୱା ସନ୍ତର୍ପ୍ୟ ଦେବାଦୀନ୍ ଜଗାମ ପୁଲହାଶ୍ରମଂ । ୧୦ । ଗୋମତୀଂ ଗଣ୍ଡକୀଂ ସ୍ନାତ୍ୱା ବିପାଶାଂ

ଭିନ୍ନୋ ବିଦାରିତୋଽଞ୍ଜନଚୟ ଉପମା ଯସ୍ୟ ତମତିକୃଷ୍ଣମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ତପ୍ତତାମ୍ରବଚ୍ଛିଖାଶ୍ମଶ୍ରୂଣି ଚ ଯସ୍ୟ ତଂ, ଦଂଷ୍ଟ୍ରାଭିରୁଗ୍ର ଭ୍ରୁକୁଟିଯୁକ୍ତଂ ମୁଖଂ ଯସ୍ୟ ତଂ । ୩।୫ । ଅରୁଣୋ ରୁଧିରେଣ ଦୈତ୍ୟଃ ଶୈଳୋ ଧାତୁଭିର୍ଯଥେତି । ୬ । ୭ । ଶ୍ରିୟୋ ଧାମାନି ଅମ୍ଳାନାନି ପଙ୍କଜାନି ଯସ୍ୟାଂ ତାଂ । ୮ । ଯତ ସରୟୂରାସ୍ରବତ୍ ଯତ ଇତି । ଆସ୍ରବତ୍ ଉଦଗାତ୍ । ୯ । ଅନୁସ୍ରୋତେନ ଅନୁଲୋମତଃ ପୁଲହାଶ୍ରମଂ ହରିକ୍ଷେତ୍ରଂ । ୧୦ । ଗୋମତ୍ୟାଂ ଗଣ୍ଡକ୍ୟାଂ

ତହୁଁ ଅମେଧ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ । ଯଜ୍ଞ ଶାଳରେ ଏକ ଘନ ॥ ଫିଙ୍ଗି ବଲ୍ୱଲ ଶୂଳହସ୍ତେ । ମିଳଲା ରାମ ଦୃଷ୍ଟି ପଥେ । ୨ । କଜ୍ଜଳ କଳାପର୍ବ୍ବଦେହ । ପିଙ୍ଗଳ କେଶ ଶ୍ମଶ୍ରୁ ମୁହ ॥ ବିଶାଳ ଦନ୍ତ ଭୟଜନକ । ଭ୍ରୂକୁଟି କୁଟୀଳ ତା ମୁଖ । ୩ । ବଇରୀବଂଶ ନାଶକାରୀ । ଦାନବ କୂଳ ପ୍ରାଣହାରୀ ॥ ହଳମୂଷଳେ ସଙ୍କର୍ଷଣ । ଚିନ୍ତନ୍ତେ ମିଳିଲେ ସେକ୍ଷଣ । ୪ । ଗଗନ ବିହାରୀ ବଲ୍ୱଲେ । ହଳ ଅଗ୍ରରେ ଓଟାରିଲେ ॥ ବ୍ରହ୍ମଦ୍ୱେଷିର ମସ୍ତକରେ । ମୂଷଳ ମାଇଲେ କ୍ରୋଧରେ । ୫ । ରକ୍ତବହଲା ମୁଣ୍ଡ ଫାଟି । ଦୈତ୍ୟ ଭୂମିରେ ଗଲା ଲୋଟି । ଘୋର ଚିତ୍କାର ଶବ୍ଦ କଲା । ବଜ୍ରେ କି ପର୍ବତ ଭାଙ୍ଗିଲା । ୬ । ମୁନିଏ ରାମେ ସ୍ତୁତି କଲେ । ପୂଜି ଆଶିଷ ସମର୍ପିଲେ ॥ ବୃତ୍ର ବିନାଶେ ଇନ୍ଦ୍ରେ ଦେବେ । ଯେସନେ ପୂଜିଲେ ସେଭାବେ । ୭ । ରମ୍ୟ ଅମ୍ଲାନ ପଦ୍ମେ ଗୁନ୍ଥି । ଅର୍ପିଲେ ମାଳା ବୈଜୟନ୍ତୀ । ଦିବ୍ୟ ବସନ ଅଳଙ୍କାର । ରାମଙ୍କୁ ଦେଲେ ଉପହାର । ୮ । ଋଷିଙ୍କୁ ବିଦାୟ ମାଗିଲେ । ଶ୍ରୀରାମ କୌଶିକୀ ଘଟେ ଗଲେ ॥ ବିପ୍ରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସ୍ନାନ ସାରି । ସରୟୂ ଯହୁଁ ଅଛି ଝରି ॥ ସେ ସରୋବରେ ସ୍ନାନ କଲେ

ଶୋଣ ଆପ୍ଲୁତଃ । ଗୟାଂ ଗତ୍ୱା ପିତୃନିଷ୍ଟ୍ୱା ଗଙ୍ଗାସାଗରସଙ୍ଗମେ ।୧୧। ଉପସ୍ପୃଶ୍ୟ ମହେନ୍ଦ୍ରାଦ୍ରୌ ରାମଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱାଭିବାଦ୍ୟ ଚ । ସପ୍ତଗୋଦାବରୀଂ ବେଣାଂ ପମ୍ପାଂ ଭୀମରଥୀଂ ତତଃ ।୧୨। ସ୍କନ୍ଦଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଯଯୌ ରାମଃ ଶ୍ରୀଶୈଳଂ ଗିରିଶାଳୟଂ । ଦ୍ରବିଡ଼େଷୁ ମହାପୁଣ୍ୟଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱାଦ୍ରିଂ ବେଙ୍କଟଂ ପ୍ରଭୁଃ ।୧୩। କାମକୋଷ୍ଣୀଂ ପୁରୀଂ କାଞ୍ଚୀଂ କାବେରୀଞ୍ଚ ସରିଦ୍ୱରାଂ । ଶ୍ରୀରଙ୍ଗାଖ୍ୟଂ ମହାପୁଣ୍ୟଂ ଯତ୍ର ସନ୍ନିହିତୋ ହରିଃ ।୧୪। ଋଷଭାଦ୍ରିଂ ହରେଃ କ୍ଷେତ୍ରଂ ଦକ୍ଷିଣାଂ ମଥୁରାଂ ତଥା । ସାମୁଦ୍ରଂ ସେତୁମଗମନ୍ ମହାପାତକନାଶନଂ ।୧୫। ତତ୍ରାୟୁତମଦାଦ୍ଧେନୂର୍ବ୍ରାହ୍ମଣେଭ୍ୟୋ ହଳାୟୁଧଃ । କୃତମାଳାଂ ତାମ୍ରପର୍ଣ୍ଣୀଂ ମଳୟଞ୍ଚ କୁଳାଚଳଂ ।୧୬। ତତ୍ରାଗସ୍ତ୍ୟଂ ସମାସୀନଂ ନମସ୍କୃତ୍ୟାଭିବାଦ୍ୟ ଚ । ଯୋଜିତସ୍ତେନ ଚାଶୀର୍ଭିରନୁଜ୍ଞାତୋ ଗତୋଽର୍ଣ୍ଣବଂ । ଦକ୍ଷିଣଂ ତତ୍ର କନ୍ୟାଖ୍ୟାଂ ଦୁର୍ଗାଂ ଦେବୀଂ ଦଦର୍ଶ ସଃ ।୧୭। ତତଃ ଫାଲ୍ଗୁନମାସାଦ୍ୟ ପଞ୍ଚାପ୍ସରସମୁତ୍ତମଂ । ବିଷ୍ଣୁଃ ସନ୍ନିହିତୋ ଯତ୍ର ସ୍ନାତ୍ୱାସ୍ପର୍ଶଦ୍ଗବାୟୁତଂ ।୧୮। ତତୋଽଭିବ୍ରଜ୍ୟ ଭଗବାନ୍ କେରଳାଂସ୍ତୁ ତ୍ରିଗର୍ତ୍ତକାନ୍ । ଗୋକର୍ଣ୍ଣାଖ୍ୟଂ ଶିବକ୍ଷେତ୍ରଂ ସାନ୍ନିଧ୍ୟଂ ଯତ୍ର ଧୂର୍ଜ୍ଜଟେଃ ।୧୯।

କପାଣାଖ୍ୟାଂ ଗତ୍ୱା ଶୋଣେ ଚ ଆପ୍ଲୁତଃ ସ୍ନାତଃ । ଇଷ୍ଟ୍ୱା ପୂଜୟିତ୍ୱା ।୧୧।୧୨। ଶ୍ରୀଶୈଳଂ ଶ୍ରୀପର୍ବତଂ ।୧୩। କାଞ୍ଚୀଂ ପୁରୀଂ ।୧୪।୧୬। ଦକ୍ଷିଣମର୍ଣ୍ଣବଂ ।୧୭। ଫାଲ୍ଗୁନମନନ୍ତପୁରଂ ପଞ୍ଚାପ୍ସରସଂ ସରଃ । ଅସ୍ପର୍ଶତ୍ ଅଦାତ୍ ।୧୮। କେରଳାଖ୍ୟାନ୍ ।୧୯। ଦ୍ୱୀପମଧ୍ୟସ୍ଥଂ ଯଥ୍ୟାସ୍ଥାଂ

ପଶ୍ଚେ ଘରେ ଘରେ ଗଲେ ।୯। ପ୍ରୟାଗେ ମିଳ ସ୍ନାନକଲେ । ଦେବତା ପିତୃଙ୍କୁ ତର୍ପିଲେ ॥ ତହୁଁ ପୁଲହା ଶ୍ରମେ ଗଲେ ।୧୦। ଗୋମତୀ ଗଣ୍ଡକ ଦେଖିଲେ ॥ କପାଣା ଶୋଣେ ସ୍ନାନ ସାରୁ । ଗୟାରେ ପିତୃ ପଜା କରୁ ॥ ଗଙ୍ଗାସାଗରେ ଆଚମିଲେ । ମହେନ୍ଦ୍ରେ ରାମଙ୍କୁ ପୂଜିଲେ ॥ ବେଣା ସପ୍ତ ଗୋଦାବରୀ । ପମ୍ପା ଭୀମରଥୀ ବିହରି ।୧୧।୧୨। ସ୍କନ୍ଦଙ୍କୁ ଦେଖି, ଶ୍ରୀଶୈଳରେ । ଶିବେ ପୂଜିଲେ ଭକ୍ତି ଭରେ ॥ ଦ୍ରବିଡ଼େ ପର୍ବତ ଉପରେ । ଦେଖିଲେ ବେଙ୍କଟ ଈଶ୍ୱରେ ।୧୩। କାମକୋଷ୍ଣୀ ଓ କାଞ୍ଚୀପୁରୀ । ପ୍ରଧାନ ନଦୀ କାବେରୀ ॥ ପବିତ୍ର ଶ୍ରୀରଙ୍ଗ ଦେଖିଲେ । ତହୁଁ ହରିଙ୍କୁ ପୂଜାକଲେ ।୧୪। ଋଷଭଗିରି ବିଷ୍ଣୁକ୍ଷେତ୍ର । ଦକ୍ଷିଣ ମଥୁରା ପବିତ୍ର ॥ ସାଗରେ ସେତୁକୁ ଦେଖିଲେ । ମହାପାତକ ବିନାଶିଲେ ।୧୫। ବିପ୍ରଙ୍କ ଅୟୁତେ ଗୋଦାନ । ତହୁଁ ଅର୍ପିଲେ ସଙ୍କର୍ଷଣ ॥ ତାମ୍ରପର୍ଣ୍ଣୀ ଓ କୃତମାଳ । ମଳୟ ନାମା କୁଳାଚଳ ॥ ଦେଖିଲେ; ତହୁଁ ଅଗସ୍ତ୍ୟଙ୍କୁ । ପ୍ରଣମି ପଚାରିଲେ ତାହାଙ୍କୁ ॥ ଅଗସ୍ତି ଆଶିର୍ବାଦ କଲେ । ବିଦାୟ ଦେଇ ତହୁଁ ଗଲେ ॥ ଦକ୍ଷିଣ ସାଗର ମିଳିଲେ । କନ୍ୟାଦୁର୍ଗାଙ୍କୁ ପ୍ରଣମିଲେ ।୧୬।୧୭। ଫାଲ୍ଗୁନ ତୀର୍ଥ ପଞ୍ଚାପ୍ସର । ସେଠାରେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ମନ୍ଦିର ॥ ତହୁଁ ବିଧାନେ ସ୍ନାନ କଲେ । ଅୟୁତେ ଗାଈ ଦାନ ଦେଲେ ।୧୮। କେରଳ

ଯାତ୍ରାଂ ଦ୍ୱୈପାୟନଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ବା ଶୂର୍ପାରକମଗାଦ୍ବଲଃ । ତାପୀଂ ପୟୋଷ୍ଣୀଂ ନର୍ମଦ୍ୟାମପସ୍ପୃଶ୍ୟାଥ ଦଣ୍ଡକଂ । ୨୦ । ପ୍ରବଶ୍ୟ ରୈବତାମଗମଦ୍ ସ୍ୱର୍ଗ ମାହିଷ୍ମତୀ ପୁରୀ । ମନୁତୀର୍ଥମୁପସ୍ପୃଶ୍ୟ ପ୍ରଭାସଂ ପୁନରାଗମତ୍ । ୨୧ । ଶ୍ରୁତ୍ୱା ଦ୍ୱିଜୈଃ କଥ୍ୟମାନଂ କୁରୁପାଣ୍ଡବସଂଯୁଗେ । ସର୍ବରାଜନ୍ୟନିଧନଂ ଭାରଂ ମେନେ ହୃତଂ ଭୁବଃ । ୨୨ । ସ ଭୀମଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନୟୋର୍ଗଦାଭ୍ୟାଂ ଯୁଧ୍ୟତୋ ର୍ମୃଧେ । ବାରୟିଷ୍ୟନ୍ ବିନଶନଂ ଜଗାମ ଯଦୁନନ୍ଦନଃ । ୨୩ । ଯୁଧିଷ୍ଠିରସ୍ତୁ ତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ବା ଯମୌ କୃଷ୍ଣାର୍ଜୁନାବପି । ଅଭିବାଦ୍ୟାଭବଂସ୍ତୁଷ୍ଣୀଂ କିଂ ବିବକ୍ଷୁରିହାଗତଃ । ୨୪ । ଗଦାପାଣୀ ଉଭୌ ଦୃଷ୍ଟ୍ବା ସଂରବ୍ଧୌ ବିଜୟୈଷିଣୌ । ମଣ୍ଡଳାନି ବିଚିତ୍ରାଣି ଚରନ୍ତାବିଦମବ୍ରବୀତ୍ । ୨୫ । ଯୁବାଂ ତୁଲ୍ୟବଲୌ ବୀରୌ ହେ ରାଜନ୍ ହେ ବୃକୋଦର । ଏକଂ ପ୍ରାଣାଧିକଂ ମନ୍ୟେ ଉତୈକଂ ଶିକ୍ଷୟାଧିକଂ । ୨୬ । ତସ୍ମାଦେକତରସ୍ୟେହ ଯୁବୟୋଃ ସମବୀର୍ୟୟୋଃ । ନ ଲକ୍ଷ୍ୟତେ ଜୟୋଽନ୍ୟୋ ବା ବିରମତ୍ୱଫଲୋ ରଣଃ । ୨୭ । ନ ତଦ୍ୱାକ୍ୟଂ ଜଗୃହତୁର୍ବଦ୍ଧବୈରୌ ନୃପାର୍ଥବତ୍ । ଅନୁସ୍ମରନ୍ତାବନ୍ୟୋନ୍ୟଂ ଦୁରୁକ୍ତଂ ଦୁଷ୍କୃତାନି ଚ । ୨୮ ।

---

୨୦ । ୨୨ । ବିନଶନଂ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରଂ । ୨୩ । ବିବକ୍ଷୁଃ ବକ୍ତୁମିଚ୍ଛୁଃ । କିଂ ବିଦେଷ୍ୟତି କୃଷ୍ଣା ବୃଷ୍ଣୀନାମଚିନ୍ତ । ୨୪-୨୬ । ଅନ୍ୟଃ ପରାଜୟୋ ବା

କି ଗର୍ତ୍ତକୁ ଗଲେ । ଗୋକର୍ଣ୍ଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମିଳଲେ ॥ ଗୋକର୍ଣ୍ଣେଶ୍ୱର ଶିବସ୍ଥାନ । ତହିଁ ପାଇଲେ ଦରଶନ । ୧୯ । ଦ୍ୱୈପାୟନୀଙ୍କୁ ଦେଖାକଲେ । ଶୂର୍ପାରକକୁ ବଳ ଗଲେ ॥ ତାପୀ ପୟୋଷ୍ଣୀ ନର୍ମଦାରେ । ଅଚମି, ମିଳ ଦଣ୍ଡକରେ । ୨୦ । ରେବା ନଦୀକୁ ପାର ହେଲେ । ମାହିଷ୍ମତୀରେ ପହୁଞ୍ଚିଲେ ॥ ମନୁ ତୀର୍ଥରେ କଲେ ସ୍ନାନ । ପ୍ରଭାସେ ପହୁଞ୍ଚିଲେ ପୁଣ । ୨୧ । କୁରୁପାଣ୍ଡବ ଘୋର ରଣେ । ମଲେ ସକଳ ନରଗଣେ ॥ ବିପ୍ରଙ୍କ ମୁଖୁଁ ଏହି ଶୁଣି । କାଣିଲେ ଉଣ୍ଡାଟ ଧରଣୀ । ୨୨ । ଶେଷରେ ଭୀମ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ । କରୁଅଛନ୍ତି ଗଦାରଣ ॥ ଶୁଣନ୍ତେ ନିବାରିବାପାଇଁ । କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରକୁ ଗଲେ ଧାଇଁ । ୨୩ । କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନ ଯୁଧିଷ୍ଠିର । ନକୁଳ ସହଦେବ ବୀର ॥ ସର୍ବେ ପ୍ରଣମି ତୁନ ହେଲେ । ଭାବିଲେ କି କହି ଆସିଲେ । ୨୪ । ଗଦା ଧରି ସେ ବେନି ବୀର । ଜୟାର୍ଥେ କରନ୍ତି ସମର ॥ ବିଚିତ୍ର ମଣ୍ଡଳେ ଭ୍ରମନ୍ତି । ଶ୍ରୀରାମ ତାହାଙ୍କୁ ଡାକନ୍ତି । ୨୫ । ହେ ରାଜା ହେ ବୃକୋଦର । ସମାନ ବଳ ଦୁହିଙ୍କର ॥ ବଳେ ଅଧିକ ଅଟେ ଏକ । ଅପର ଶିକ୍ଷାରେ ଅଧିକ । ୨୬ । ଏଣୁ ସମାନ ବଳୀ ସଙ୍ଗେ । ନ ଜଣ କେ କାହାକୁ ରଣେ ॥ ଜୟତ ନୋହିବ ଏକର । ଛାଡ ବିଫଳ ଏ ସମର । ୨୭ । ନୃପ ଅର୍ଥ ଏ ବେନି ଯେସନ୍ତେ । ଛାଡନ୍ତି ନାହିଁ ଅନ୍ୟୋନ୍ୟେ ॥ ରାମଙ୍କ ବାକ୍ୟ ନ ଶୁଣିଲେ । କେହି କାହାକୁଁ ନ ଛାଡିଲେ ॥ ସ୍ମରି ସର୍ବ ଦୋଷମାନ । କୋପ ବଢନ୍ତି ବେନି

ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ତଦନୁମନ୍ୱାନୋ ରାମୋ ଦ୍ୱାରବତୀଂ ଯଯୌ । ଉଗ୍ରସେନାଦଭିଃ ପ୍ରୀତୈର୍ଜ୍ଞାତିଭିଃ ସମୁପାଗତଃ । ୨୯ । ତଂ ପୁନର୍ନୈମିଷଂ ପ୍ରାପ୍ତମୃଷୟୋଽଯାଜୟନ୍ମୁଦା । କ୍ରତ୍ୱଙ୍ଗଂ କ୍ରତୁଭିଃ ସର୍ବୈର୍ନିବୃତ୍ତାଖିଳବିଗ୍ରହଂ । ୩୦ । ତେଭ୍ୟୋ ବିଶୁଦ୍ଧଂ ବିଜ୍ଞାନଂ ଭଗବାନ୍ ବ୍ୟତରଦ୍ୱିଭୁଃ । ଯେନୈବାତ୍ମନ୍ୟଦୋ ବିଶ୍ୱମାତ୍ମାନଂ ବିଶ୍ୱଗଂ ବିଦୁଃ । ୩୧ । ସ୍ୱପତ୍ନ୍ୟାବଭୃଥସ୍ନାତୋ ଜ୍ଞାତିବନ୍ଧୁସୁହୃଦ୍‌ବୃତଃ । ରେଜେ ସ୍ୱଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନୟେବେନ୍ଦୁଃ ସୁବାସାଃ ସୁଷ୍ଠ୍ୱଲଙ୍କୃତଃ । ୩୨ । ଈଦୃଗ୍‌ବିଧାନ୍ୟସଂଖ୍ୟାନି ବଳସ୍ୟ ବଳଶାଳିନଃ । ଅନନ୍ତସ୍ୟାପ୍ରମେୟସ୍ୟ ମାୟାମର୍ତ୍ତ୍ୟସ୍ୟ ସନ୍ତି ହ । ୩୩ । ଯୋଽନୁସ୍ମରେତ ରାମସ୍ୟ କର୍ମାଣ୍ୟଦ୍ଭୁତକର୍ମଣଃ । ସାୟଂ ପ୍ରାତରନନ୍ତସ୍ୟ ବିଷ୍ଣୋଃ ସ ଦୟିତୋ ଭବେତ୍ । ୩୪ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ବଳଦେବତୀର୍ଥଯାତ୍ରାନିରୂପଣଂ ନାମୈକୋନାଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ

ଭଣଃ ସଙ୍ଘାମଃ । ୨୭ । ଅର୍ଥବଦ୍ବାକ୍ୟଂ । ୨୮ । ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ପ୍ରାଚୀନଂ କର୍ମ । ସମୁପାଗତଃ ସଙ୍ଗତଃ । ୨୯ । କ୍ରତ୍ୱଙ୍ଗଂ ଯଜ୍ଞମୂର୍ତ୍ତିଂ । ୩୦ । ଆତ୍ମନ୍ୟଧିଷ୍ଠାନେ ବିଶ୍ୱଗଂ ସର୍ବାନୁସ୍ୟୂତଂ ଯେନୈବ ବିଦୁଃ ପଶ୍ୟନ୍ତି ତଦ୍‌ବିଶୁଦ୍ଧଂ ବିଜ୍ଞାନଂ ବ୍ୟତରତ୍ ଅଦାତ୍ । ୩୧ । ୩୪ ।

ଇତି ଶ୍ରୀ ମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଏକୋନାଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୭୯ ।

ଜନ । ୨୮ । ଦଇବ କୃତ୍ୟ ମଣି ତାକୁ । ରାମ ଚଳିଲେ ଦ୍ୱାରକାକୁ ॥ ଜ୍ଞାତିଏ ଉଗ୍ରସେନ ଦୁଲେ । ରାମଙ୍କ ସହିତେ ମିଳିଲେ । ୨୯ । ତହୁଁ ନୈମିଷେ ଗଲେ ପୁଣି । ଯଜ୍ଞେ ପୂଜିଲେ ସର୍ବମୁନି ॥ ଶେଷଈଶ୍ୱର ଯଜ୍ଞମୂର୍ତ୍ତି । ସକଳ ଯଜ୍ଞେ ପଜା ପାନ୍ତି । ୩୦ । ମୁନିଙ୍କୁ ବିଶୁଦ୍ଧ ବିଜ୍ଞାନ । ବୁଝାଇ ଦେଲେ ସଙ୍କର୍ଷଣ ॥ ଯେ ଜ୍ଞାନ ବଳେ ଋଷିଗଣ । ଅଧ୍ୟାରେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ସ୍ଥାନ ॥ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟେ ଆତ୍ମା ସ୍ଥିତ । ଜାଣି ଅଧ୍ୟାରେ କଲେ ଚିତ୍ତ ॥ । ୩୧ । ସ୍ୱପତ୍ନୀ ସହିତ ମିଶ ବୁଡ଼ିଲେ । ସେ ଅବଭୃଥ ସ୍ନାନ କଲେ ॥ ପିନ୍ଧିଲେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଭୂଷଣ । ନିଜ କିରଣେ ଚନ୍ଦ୍ର ସମ ॥ ଦିଶିଲେ ଅତି ମନୋହର । କେ ଦେବା ତାଙ୍କୁ ପଟାନ୍ତର । ୩୨ । ଅତି ବଳିଷ୍ଠ ଯେ ଅନନ୍ତ । ମାୟା ମାନବ ମୂର୍ତ୍ତିମନ୍ତ ॥ ଅସଂଖ୍ୟ ଚରିତ ତାଙ୍କର । କେତେ କହିବ ନରବର । ୩୩ । ସନ୍ଧ୍ୟା ପ୍ରଭାତେ ଯେଉଁ ନର । ଅଦ୍ଭୁତ କର୍ମା ରାମଙ୍କର ॥ ଚରିତ କରଇ ସ୍ମରଣ । ସେ ହୁଏ ବିଷ୍ଣୁପ୍ରିୟ ଜାଣ । ୩୪ । ଭଣିଲ ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ । ରାମ ଭ୍ରମିଲେ ନାନାତୀର୍ଥ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଏକୋନାଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୭୯ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଅଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । – ଭଗବାନ୍ ଯାନି ଯାନ୍ୟାହ ମୁକୁନ୍ଦସ୍ୟ ମହାତ୍ମନଃ । ବୀର୍ଯ୍ୟାଣ୍ୟନନ୍ତବୀର୍ଯ୍ୟସ୍ୟ ଶ୍ରୋତୁମିଚ୍ଛାମି ହେ ପ୍ରଭୋ । ୧ । କୋ ନୁ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ସକୃଦ୍ ବ୍ରହ୍ମନ୍ ଉତ୍ତମଶ୍ଳୋକସତ୍କଥାଃ । ବିରମେତ ବିଶେଷଜ୍ଞୋ ବିଷଣ୍ଣଃ କାମମାର୍ଗଣୈଃ । ୨ । ସା ବାଗ୍ ଯୟା ତସ୍ୟ ଗୁଣାନ୍ ଗୃଣୀତେ କରୌ ଚ ତତ୍କର୍ମକରୌ ମନଶ୍ଚ । ସ୍ମରେଦ୍ ବସନ୍ତଂ ସ୍ଥିରଜଙ୍ଗମେଷୁ ଶୃଣୋତି ତତ୍ପୁଣ୍ୟକଥାଃ ସ କର୍ଣ୍ଣଃ । ୩ । ଶିରସ୍ତୁ ତସ୍ୟୋଭୟଲିଙ୍ଗମାନମେତ୍ତଦେବ ଯତ୍ ପଶ୍ୟତି ତଦ୍ଧି ଚକ୍ଷୁଃ । ଅଙ୍ଗାନି ବିଷ୍ଣୋରଥ ତଜ୍ଜନାନାଂ ପାଦୋଦକଂ ଯାନି ଭଜନ୍ତି ନିତ୍ୟଂ । ୪ । ସୂତ ଉବାଚ ।

ଅଥାଶୀତିତମେ କୃଷ୍ଣଃ ଶ୍ରୀଦାମାନଂ ଗୃହାଗତଂ । ସମ୍ପୂଜ୍ୟାପୃଚ୍ଛଦର୍ଥେନ ଗୁରୁବାସକଥାଂ ମୁଦା । ୧ । ସୁତଂ ତମାରକୋ ଦୈତ୍ୟଃ ପୂର୍ବ ତକାର ଶଂସତା । ଏତଃ ପରଂ ବନୈବ ତନ୍ନିକୋପଚାରମାଚରତ୍ । ସମତ୍ତରତାନ୍ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ପୁନର୍ମୁକୁନ୍ଦବୀର୍ଯ୍ୟାଣି ପୃଚ୍ଛତି ହେ ଭଗବନ୍ ଶ୍ରୋତୁମିଚ୍ଛାମେତ୍ୟନ୍ୱୟଃ । ୧ । ଉତ୍ତମଶ୍ଳୋକସ୍ୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ସତ୍ୟୋମନୋହରା ବିଷୟୈବୈତୃଷ୍ଣ୍ୟଜନକାଃ କଥାଃ । ବିଶେଷଜ୍ଞଃ ସାରବିତ୍, ବିଷଣ୍ଣଃ ବିଷାଦଂ ପ୍ରାପ୍ତଃ । ୨ । କଥାଶ୍ରବଣଂ ସ୍ତୁବନ୍ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତତସ୍ତା ଅନ୍ୟାର୍ଥାନାହ ସା ବାଗିତି । ତାବେବ କରୌ ଯୌ ତତ୍କର୍ମକର୍ତ୍ତାରୌ ତଦେବ ମନଃ । ଯତ୍ ସ୍ଥିରଜଙ୍ଗମେଷୁ ବସନ୍ତଂ ତଂ ସ୍ମରେତ୍, ଯଃ ତସ୍ୟ ପୁଣ୍ୟାଃ କଥା ଶୃଣୋତି ସ ଏବ କର୍ଣ୍ଣଃ । ୩ । ଉଭୟଲିଙ୍ଗଂ ସ୍ଥିରଂ ଜଙ୍ଗମଞ୍ଚ ତସ୍ୟୈବ ଲିଙ୍ଗମିତି ମତ୍ୱା ଆନମେତ୍ ଯତ୍ ତଦେବ ଶିରଃ । ତଦେବ ତସ୍ୟ ଲିଙ୍ଗମିତ୍ୟେବ ଯତ୍ ପଶ୍ୟତି ତଦେବ ଚକ୍ଷୁଃ । ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ଯାନ

ଶ୍ରୀ ସନ୍ଦୋବାଚ ।—ହେ ମୁନେ ମହାବଳବନ୍ତ । ହରିଙ୍କ ଇତର ଚରିତ ॥ ଶୁଣିବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା ମୋର । ପ୍ରକାଶି କୃତ କୃତ୍ୟ କର । ୧ । ଯେ ସର୍ବଜ୍ଞାମୀ କାମଶରେ । ବିଷନ୍ନ ଥିବ ଏ ସଂସାରେ ॥ ପୁଣ୍ୟ ଚରିତ ସାଧୁକଥା । ଥରେ ଶୁଣି କି ଛେଡ଼େ ବ୍ୟଥା । ୨ । ଶ୍ରୀହରି ଗୁଣ ଯେହୁ ଗୁଣେ । ସେ କହ୍ନା କହ୍ନା ବୋଲି ଗଣେ ॥ ହରି ତୋଷଣ କର୍ମେ ରତ । ସେ କର ସେ କର ଯଥାର୍ଥ ॥ ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମେ ଯା ସ୍ଥାନ । ତାଙ୍କୁ ଯେ ସ୍ମରେ ଅନୁକ୍ଷଣ ॥ ସେ ମନ ସୁମାନ ମନରେ । ଯେ କର୍ଣ୍ଣ ଶ୍ରୀହରିକଥାରେ ॥ ସଦା ରସଇ ସେହି କର୍ଣ୍ଣ । ଯେ ଶିର ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମ ॥ ଉଭୟବିଧ ହରିରୂପେ । ନମେ ସେ ଶିରେ ଶିର କଳ୍ପେ ॥ ସ୍ଥିର ଜଙ୍ଗମ ହରି ଗାଙ୍କ । ଯେ ଦେଖେ ସେହି ନେତ୍ର ନେତ୍ର ॥ ବିଷ୍ଣୁ ଅବର ବିଷ୍ଣୁ ଭକ୍ତ—ନ୍ନରଣ ଉଦକ ଯେ ନିତ୍ୟ ॥ ସିଞ୍ଚିଲେ ଅଇ ସେହି ଅଙ୍ଗ । ଅଙ୍ଗରେ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବଷ୍ଟୁଗଭେନ ସଖ୍ୟୁଷ୍ୟୋ ଭଗବାନ୍ ସାତ୍ୱତର୍ଷଭଃ । ବାସୁଦେବେ ଭଗବତି ନିମଗ୍ନହୃଦୟୋ୍ଽବ୍ରବୀତ୍ । ୫ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । କୃଷ୍ଣସ୍ୟାସୀତ୍ ସଖା କଶ୍ଚିଦ୍‌ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବ୍ରହ୍ମବିତ୍ତମଃ । ବିରକ୍ତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାର୍ଥେଷୁ ପ୍ରଶାନ୍ତାତ୍ମା ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟଃ । ୬ । ଯଦୃଚ୍ଛୟୋପପନ୍ନେନ ବର୍ତ୍ତମାନୋ ଗୃହାଶ୍ରମୀ । ତସ୍ୟ ଭାର୍ଯ୍ୟା କୁଚୈଲସ୍ୟ କ୍ଷୁତ୍‌କ୍ଷାମା ଚ ତଥାବିଧା । ୭ । ପତିବ୍ରତା ପତିଂ ପ୍ରାହ ମ୍ଲାୟତା ବଦନେନ ସା । ଦରିଦ୍ରଂ ସୀଦମାନା ବୈ ବେପମାନାଭିଗମ୍ୟ ଚ । ୮ । ନନୁ ବ୍ରହ୍ମନ୍ ଭଗବତଃ ସଖା ସାକ୍ଷାଚ୍ଛ୍ରିୟଃ ପତିଃ । ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟଶ୍ଚ ଶରଣ୍ୟଶ୍ଚ ଭଗବାନ୍ ସାତ୍ୱତର୍ଷଭଃ । ୯ । ତମୁପୈହି ମହାଭାଗ ସାଧୂନାଞ୍ଚ ପରାୟଣଂ । ଦାସ୍ୟତି ଦ୍ରବିଣଂ ଭୂରି ସୀଦତେ ତେ କୁଟୁମ୍ବିନେ । ୧୦ । ଆସ୍ତେଽଧୁନା ଦ୍ୱାରବତ୍ୟାଂ ଭୋଜବୃଷ୍ଣ୍ୟନ୍ଧକେଶ୍ୱରଃ । ସ୍ମରତଃ ପାଦକମଳମାତ୍ମାନମପି ଯଚ୍ଛତି । କିଂନ୍ୱର୍ଥକାମାନ୍ ଭଜତୋ ନାତ୍ୟଭୀଷ୍ଟାନ୍ ଜଗଦ୍‌ଗୁରୁଃ । ୧୧ । ସ ଏବଂ ଭାର୍ଯ୍ୟୟା ବିପ୍ରୋ ବହୁଶଃ ପ୍ରାର୍ଥିତୋ ମୁହୁଃ । ଅୟଂ ହି ପରମୋ ଲାଭ ଉତ୍ତମଶ୍ଳୋକଦର୍ଶନଂ । ୧୨ । ଇତି ସଞ୍ଚିନ୍ତ୍ୟ ମନସା ଗମନାୟ ମତିଂ ଦଧେ । ଅପ୍ୟସ୍ତ୍ୟୁପାୟନଂ କିଞ୍ଚିଦ୍‌ଗୃହେ

ପାଦୋଦକଂ ଭଜନ୍ତୀତି । ୪-୬ । ତଥାବିଧା କୁଚୈଲା ଜୀର୍ଣ୍ଣବସ୍ତ୍ରଧାରିଣୀ କ୍ଷୁତ୍‌କ୍ଷାମା ଚତୁଃକଷ୍ଟଗ୍ରସ୍ତମନନ୍ତ ତସ୍ମୈ ପରିବେଷ୍ୟ ସ୍ୱୟଂ କ୍ଷୁଧିତ୍ୱା କାର୍ଶ୍ୟ । ୭। ପତିବ୍ରତା ସଗ ମ୍ଲାୟତା ଶୁଷ୍ୟତା ବଦନେନ ସୀଦମାନା ଭର୍ତ୍ତୁର୍ଦୌର୍ଗତ୍ୟେ ଦୁଃଖିତ୍ୱାଦ୍‌ବେପମାନା ବ୍ରହ୍ମେଣ କମ୍ପମାନା । ୮ ୧୦ । ଭୋଜବୃଷ୍ଣ୍ୟନ୍ଧକେଶ୍ୱର ଇତି ଚତୁର୍ଦ୍ଦ୍ୱାରମାତ୍ରେଣ ସର୍ବେଭ୍ୟୋ ଦାସ୍ୟନ୍ତୀତି ଭାବଃ । ନାତ୍ୟଭୀଷ୍ଟାନ୍ ଚତୁଃପାଦାର୍ଥସଦ୍ଭାବ । ୧୧ । ୧୨ । ଅପ୍ୟସ୍ତି

ଶୀଣ ମହାଭାଗ । ୩ । ୪ । ସୂତ ଉବାଚ—ବିଷ୍ଣୁରାତଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନ ଶୁଣି । ବାସୁଦେବଙ୍କୁ ମନେ ଚିନ୍ତି ॥ ବାଦବସ୍ୱୃଶି ହୃଦିମନେ । କହନ୍ତି ସେ ପ୍ରେମ ବଚନେ । ୫ । ଶ୍ରୀ ଶୁକ ଉବାଚ—ବେଦଜ୍ଞ ଏକ ବିପ୍ରବର । ବଢ଼ ସଙ୍ଗୀ ସେ କୃଷ୍ଣଙ୍କର ॥ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ କର୍ମ୍ମ ଯେ ବିରକ୍ତ । ଜିତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଶାନ୍ତ ଚିତ୍ତ । ୬ । ଯାହା ମିଳଇ ତାହା ଖାଏ । ଆନନ୍ଦେ ଗୃହାଶ୍ରମେ ଥାଏ ॥ ଭାର୍ଯ୍ୟା ତୁଟିଲେ କନା ପିନ୍ଧେ । ସର୍ବଦା କ୍ଷୁଧା ତାଙ୍କୁ ବାଧେ । ୭ । ନିଜ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଚନ୍ତାକର । ପତି ସମୀପେ ଥରି ଥରି ॥ ଶୁଷ୍କମୁଖରେ ବଦନେ ସଘ । ପତିକୁ କହନ୍ତି ଭାରତ । ୮ । ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟ ଶରଣ୍ୟ ଶ୍ରୀପତି । ଯାଦବେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଯେ ଅଟନ୍ତି ॥ ତୁମ୍ଭର ବନ୍ଧୁ ସେହି ହରି । ତାହାଙ୍କୁ ମାଗ ଯାଇ ଶିଘ୍ର । ୯ । ସେ ସଦା ସାଧୁ ପରାୟଣ । ଶୁଣନ୍ତେ କୁଟୁମ୍ବ କଷଣ ॥ ଦେବେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ବହୁ ଧନ । ମାଗ ତାହାଙ୍କୁ ତେଜ ଟାଣ । ୧୦ । ଭୋଜ ଅନ୍ଧକ ଯଦୁପତି । ଦ୍ୱାରକାପୁରରେ ଅଛନ୍ତି ॥ ତାଙ୍କ ଚରଣେ ଯେ ଭଜଇ । ଆତ୍ମା ଅର୍ପନ୍ତି ତାହାପାଇଁ ॥ ତୁମ୍ଭେ ଭଜିଲେ ଅର୍ଥ କାମ । ଦେବା ବା କେତେ କର୍ମ । ୧୧ । ଭାର୍ଯ୍ୟା ଏମନ୍ତେ

କଲ୍ୟାଣ ସାମ୍ବୃତା । ୧୩ । ଯାତତ୍ୱା ଗରୁଡେ ମୁଷ୍ଟୀକ୍ ବପ୍ରାନ୍ ପୃଥୁକତଣ୍ଡୁଲାନ୍ । ଚୈଳଖଣ୍ଡେନ ତାନ୍ ବଦ୍ଧ୍ୱା ଭର୍ତ୍ତେ ପ୍ରାଦାଦୁପାୟନଂ । ୧୪ । ସ ତାନାଦାୟ ବପ୍ରାଗ୍ର୍ୟଃ ପ୍ରଯଯୌ ଦ୍ୱାରକାଂ କଲ । କୃଷ୍ଣସନ୍ଦର୍ଶନଂ ମହ୍ୟଂ କଥଂ ସ୍ୟାଦଢ ଚନ୍ତୟନ୍ । ୧୫ । ତୀର୍ଣ୍ଣ ଗୁଲ୍ମାନ୍ୟତୀତ୍ୟାସ୍ୟ ତସଃ କକ୍ଷାସ୍ତ୍ର ସଦ୍ୱିଜଃ । ବପ୍ରେଃଗମ୍ୟାନ୍ଧକବୃଷ୍ଣୀନାଂ ଗୃହେଷ୍ୱଚ୍ୟୁତଧର୍ମିଣାଂ । ୧୬ । ଗୃହଂ ଦ୍ୱ୍ୟଷ୍ଟସହସ୍ରାଣାଂ ମହିଷୀଣାଂ ହରେର୍ଦ୍ଦ୍ୱିଜଃ । ବବେଶୈକତମଂ ଶ୍ରୀମଦ୍‌ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦଂ ଗତୋ ଯଥା । ୧୭ । ତଂ ବଲୋକ୍ୟାଚ୍ୟୁତୋ ଦୂରାତ୍ ପ୍ରିୟାପର୍ଯ୍ୟଙ୍କମାସ୍ଥିତଃ । ସହସୋତ୍ଥାୟ ଚାଭ୍ୟେତ୍ୟ ଦୋର୍ଭ୍ୟାଂ ପର୍ଯ୍ୟଗ୍ରହୀନ୍ମୁଦା । ୧୮ । ସଖ୍ୟୁଃ ପ୍ରିୟସ୍ୟ ବପ୍ରର୍ଷେରଙ୍ଗସଙ୍ଗାତିନିର୍ବୃତଃ । ପ୍ରୀତୋ ବ୍ୟମୁଞ୍ଚଦବିନ୍ଦୂନ୍ ନେତ୍ରାଭ୍ୟାଂ ପୁଷ୍କରେକ୍ଷଣଃ । ୧୯ । ଅଥୋପବେଶ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟଙ୍କେ ସ୍ୱୟଂ ସଖ୍ୟୁଃ ସମର୍ହଣଂ । ଉପହୃତ୍ୟାବନିଜ୍ୟାସ୍ୟ ପାଦୌ ପାଦାବନେଜନୀଃ । ୨୦ । ଅଗ୍ରହୀଚ୍ଛିରସା ରାଜନ୍ ଭଗବାନ

କମସ୍ତୀତ ପ୍ରଶ୍ନ । ୧୩ । ୧୪ । ମହ୍ୟଂମନ । ୧୫ । ଗୁଲ୍ମାନ ରଥାର୍ଥଂ ସୈନ୍ୟସ୍ଥାନାନି । କକ୍ଷା ପ୍ରକୋଷ୍ଠାଃ । ଅତୀତ୍ୟ ଅତିକ୍ରମ୍ୟ ଜଗାମ । ସଦ୍ୱିଜଃ ଦ୍ୱିଜୈଃ ସହିତଃ । ତତଶ୍ଚ ଅଗମ୍ୟା ଦୁର୍ଗମା ଯେ ଅନ୍ଧକା ବୃଷ୍ଣ୍ୟଶ୍ଚ ତେଷାଂ ଗୃହେଷୁ । ୧୬ । ତଥା ହରେର୍ଦ୍ୱ୍ୟଷ୍ଟସହସ୍ରାଣାଂ ମହିଷୀଣାଂ ଯେ ଗୃହାସ୍ତେଷୁ ଚ ମଧ୍ୟେ ଶ୍ରୀମଦେକତମଂ ଗୃହଂ ବବେଶ । ତଦା ଚ ସ ଦ୍ୱିଜୋ ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦଂ ଗତୋ ଯଥା ତଥା ବଭୂବେତି ଶେଷଃ । ୧୭ ।

ବାରମ୍ବାର । କହନ୍ତେ ସେହ ଦ୍ୱିଜବର । ଭାବଲେ ହରଙ୍କୁ ଦେଖିବ । ପରମ ଲାଭ ମୁଁ ପାଇବ ୧୨ । ଏରୂପେ ମନେ ଚନ୍ତାକଲେ । ଗମନେ ଉଦ୍ୟତ ହୋଇଲେ ॥ ଗୃହେ କି ଉପହାର ଥିଲେ । ଦଅ ଗୋ ଭାର୍ଯ୍ୟାକୁ କହିଲେ । ୧୩ । ପଡ଼ଶା ବପ୍ରଙ୍କୁ ମାଗିଲ । ଚୂଡ଼ା ଗଣ୍ଡିଏ ସେ ଆଣିଲ । କନା ଖଣ୍ଡିକେ ତା ବାନ୍ଧିଲ । ସ୍ୱାମିକୁ ଉପହାର ଦେଲ । ୧୪ । ତାହା ଧରି ସେ ବପ୍ରବର । ଦ୍ୱାରକା ଗଲ ଖରତର । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଦେଖିବ କେମନ୍ତେ । ସଦା ଭାବଇ ଏହା ଚତ୍ତେ । ୧୫ । ନଗର ରକ୍ଷା ସ୍ଥାନ ତନ । ଗୃହଟି କକ୍ଷା ତେଇଁ ପୁଣି ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାଶ୍ରିତ ଯଦୁଙ୍କର । ଅଗମ୍ୟ ଯେଉଁ ଅନ୍ତଃପୁର । ୧୬ । ଷୋଳ ସହସ୍ର ରାଣୀ ଯହିଁ । ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅଛନ୍ତି ରହି । ତହିଁରୁ ଏକ ଅନ୍ତଃପୁରେ । ଦ୍ୱିଜ ପ୍ରବେଶି ଧୀରେ ଧୀରେ । ସେ ପୁର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଦେଖିଲ । ପରମ ଆନନ୍ଦ ଲଭିଲ । ୧୭ । ପ୍ରିୟା ପଲଙ୍କେ ଥିଲେ ହରି । ବପ୍ରଙ୍କୁ ଦୂରୁ ଦେଖିପାରି । ଚଞ୍ଚଳେ ଉଠି ପାଶେ ଗଲେ । ବପ୍ରଙ୍କୁ ଭୁଜେ ଅଲିଙ୍ଗିଲେ ॥ ୧୮ । ପ୍ରିୟ ସଙ୍ଗୀ ସେ ବପ୍ରଙ୍କର । ଅଙ୍ଗ ଅଲିଙ୍ଗୀ ଯଦୁବୀର ॥ ପ୍ରୀତିରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇଲେ । ଆନନ୍ଦ ଅଶ୍ରୁ ବରଷିଲେ । ୧୯ । ପଲଙ୍କେ ବସାଇଲେ ନେଇ । ପୂଜା ସାମଗ୍ରି ନିଜେ ଦେଇ । ବଧାନେ ସଙ୍ଗିକୁ ପୂଜିଲେ । ଚରଣ ଧୋଇ

ଲୋକପାବନଃ । ବଂଲିପ୍ତଦିବ୍ୟଗନ୍ଧେନ ଚନ୍ଦନାଗୁରୁକୁଙ୍କୁମୈଃ ।୨୧। ଧୂପୈଃ ସୁରଭିଭିର୍ମିତ୍ରଂ ଦୀପାବଲିଭିର୍ମୁଦା । ଅର୍ଚ୍ଚୟିତ୍ୱାବେଦ୍ୟ ତାମ୍ବୂଳଂ ଗାଞ୍ଚ ସ୍ୱାଗତମବ୍ରବୀତ୍ ।୨୨। କୁଚୈଳଂ ମଳିନଂ କ୍ଷାମଂ ଦ୍ୱିଜଂ ଧମନିସନ୍ତତଂ । ଦେବୀ ପର୍ଯ୍ୟଚରତ୍ ସାକ୍ଷାଚ୍ଚାମରବ୍ୟଜନେନ ବୈ ।୨୩। ଅନ୍ତଃପୁରଜନୋ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା କୃଷ୍ଣେନାମଳକୀର୍ତ୍ତିନା । ବିସ୍ମିତୋଽଭୂଦତିପ୍ରୀତ୍ୟା ଅବଧୂତଂ ସଭାଜିତଂ ।୨୪। କିମନେନ କୃତଂ ପୁଣ୍ୟମବଧୂତେନ ଭିକ୍ଷୁଣା । ଶ୍ରିୟା ହୀନେନ ଲୋକେଽସ୍ମିନ୍ ଗର୍ହିତେନାଧମେନ ଚ ।୨୫। ଯୋଽସୌ ତ୍ରିଲୋକଗୁରୁଣା ଶ୍ରୀନିବାସେନ ସମ୍ଭୃତଃ । ପର୍ଯ୍ୟଙ୍କସ୍ଥାଂ ଶ୍ରିୟଂ ହିତ୍ୱା ପରିଷ୍ୱକ୍ତୋଽଗ୍ରଜୋ ଯଥା ।୨୬। କଥୟାଞ୍ଚକ୍ରତୁର୍ଗାଥାଃ ପୂର୍ବା ଗୁରୁକୁଲେ ସତୋଃ । ଆତ୍ମନୋର୍ଲଳିତା ରାଜନ୍ କରୌ ଗୃହ୍ୟ ପରସ୍ପରଂ ।୨୭। ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ । ଅପି ବ୍ରହ୍ମନ୍ ଗୁରୁକୁଲାଦ୍ଭବତା ଲବ୍ଧଦକ୍ଷିଣାତ୍ । ସମାବୃତ୍ତେନ ଧର୍ମଜ୍ଞ ଭାର୍ଯ୍ୟୋଢ଼ା ସଦୃଶୀ ନ ବା ।୨୮। ପ୍ରାୟୋ ଗୃହେଷୁ ତେ ଚିତ୍ତମକାମବିହିତଂ ତଥା । ନୈବାତିପ୍ରୀୟସେ ବିଦ୍ୱନ୍ ଧନେଷୁ ବିଦିତଂ ହି ମେ ।୨୯। କେଚିତ୍ କୁର୍ବନ୍ତି କର୍ମାଣି

ସମର୍ହଣଂ ଉପାୟନଂ ଉପହୃତ୍ୟ ସମର୍ପ୍ୟ, ପାଦାବନେଜନୀରପଃ ।୨୦·୨୨। ପର୍ଯ୍ୟାଗ୍ରହୀତ୍ ପର୍ଯ୍ୟରଭତ ।୧୮। ଅଭି ମୂର୍ଦ୍ଧ୍ନ୍ୟବନନ୍ଦାଶ୍ରୁଣି ।୧୯। ସମ୍ଭୃତଃ ସମ୍ମାନିତଃ ।୨୬। ଧମନ୍ୟଃ ସନ୍ତତଂ ବ୍ୟାପ୍ତଂ ।୨୩। ଅବଧୂତଂ ମଳିନଂ ।୨୪। ରମ୍ଭସ୍ୟମାହ କିମନେନେତି ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ ।୨୫। ଗୃହଲିଙ୍ଗଦର୍ଶନାତ୍ ଭୋଗଦର୍ଶନାଚ୍ଚ ବସ୍ତୁସ୍ଥିତିବ ପ୍ରଶ୍ନଃ ।୨୮। ଧେରୋକସତୋଃ ଗୃହ୍ୟ ଗୃହୀତ୍ୱା ।୨୭। ଭାର୍ଯ୍ୟା ଊଢ଼ା ପରିଣୀତା ନ ବେତି

ସ୍ନିଗ୍ଧହେଲେ ।୨୦। ଲୋକ ପାବନ ଭଗବାନ । ଅଗୁରୁ କୁଙ୍କୁମ ଚନ୍ଦନ ॥ ଦ୍ରବ୍ୟ ସୁଗନ୍ଧ ଦ୍ରବ୍ୟ ଆଣି । ଲେପିଲେ ବସ୍ତ୍ର ଦେହେ ପୁଣି ।୨୧। ସୁଗନ୍ଧ ଧୂପ ଦୀପ ଦେଲେ । ତାଙ୍କୁ ତାମ୍ବୂଳ ଅର୍ପିଲେ ॥ ଏରୂପେ ପୂଜା ଶେଷକଲେ । ସ୍ୱାଗତ ବଚନ ପୁଚ୍ଛିଲେ ।୨୨। ମଳିନ ବଦନ ଶିଥିଳ । ମଳିନ ଦେହ କ୍ଷୀଣ ବଳ ॥ ରୁକ୍ମିଣୀ ଏମନ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣେ । ସେବିଲେ ଚାମର ବ୍ୟଜନେ ।୨୩। ପବିତ୍ର କୀର୍ତ୍ତି କୃଷ୍ଣ ପ୍ରୀତେ । ମଳିନ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପୂଜନ୍ତେ ॥ ବିସ୍ମୟେ ଅନ୍ତଃପୁର ଜନେ । ଦେଖି ଭାବନ୍ତି ମନେ ମନେ ।୨୪। ମଳିନ ଭିକ୍ଷୁକ ବ୍ରାହ୍ମଣ । କେଜାଣି କଲା କିସ ପୁଣ୍ୟ ॥ ସଂସାରେ ଏତେ ଅସୁନ୍ଦର । ପୁଣ୍ୟ ଅଧମ ନାହିଁ ନର ।୨୫। ତ୍ରିଲୋକ ଗୁରୁ ଶ୍ରୀନିବାସ । ତାହାଙ୍କୁ କରନ୍ତି ଆଶ୍ୱାସ ॥ ପଲଙ୍କେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଲେ । ଅଗ୍ରଜପରି ଆଲିଙ୍ଗିଲେ ।୨୬। ଗୁରୁଗୃହରେ ଥିବା ବେଳେ । ଯେ ଯେଉଁ କର୍ମ କରିଥିଲେ ॥ ତାହା କହନ୍ତି କୁହାକୁହି । ହାତକୁ ହାତ ଛନ୍ଦ ଦେଇ ।୨୭। ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଉବାଚ — ହେ ବିପ୍ର ଦକ୍ଷିଣା ଅର୍ପିଲ । ଗୁରୁକୁଳରୁ ନିବର୍ତ୍ତିଲ ॥ ତଦନ୍ତେ ଗୃହ ଧର୍ମେ ରହି ।

କାମୈରହତଚେତସଃ । ତ୍ୟଜନ୍ତଃ ପ୍ରକୃତୀର୍ଦୈବୀର୍ଯଥାହଂ ଲୋକସଙ୍ଗ୍ରହଂ । ୩୦ । କଚ୍ଚିଦ୍‌ଗୁରୁକୁଳେ ବାସଂ ବ୍ରହ୍ମନ୍ ସ୍ମରସି ନୌ ଯତଃ । ଦ୍ୱିଜୋ ବିଜ୍ଞାୟ ବିଜ୍ଞେୟଂ ତମସଃ ପାରମଶ୍ନୁତେ । ୩୧ । ସ ବୈ ସତ୍କର୍ମଣାଂ ସାକ୍ଷାଦ୍ଦ୍ୱିଜାତେରିହ ସମ୍ଭବଃ । ଆଦ୍ୟୋଽଙ୍ଗ ଯତ୍ରାଶ୍ରମିଣାଂ ଯଥାହଂ ଜ୍ଞାନଦୋ ଗୁରୁଃ । ୩୨ । ନନ୍ୱର୍ଥକୋବିଦା ବ୍ରହ୍ମନ୍ ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମବତାମିହ । ଯେ ମୟା ଗୁରୁଣା ବାଚା ତରନ୍ତ୍ୟଞ୍ଜୋ ଭବାର୍ଣ୍ଣବଂ । ୩୩ । ନାହମିଜ୍ୟା-

---

ପ୍ରସକ୍ତଶ୍ଚେତ୍ୟାଦୁଦ୍ବାହମନ୍ୟନ୍ତଂ ମନ୍ୟାହ ପ୍ରାୟ ଇତି । ତେହି ତେ ଚିତ୍ତଂ ନନୁ ମକାମବିହିତଂ କାମୈର୍ବିହତଂ ନ ଭବତୀତ୍ୟେବାହଂ ବେଦ୍ମି । ତଥାହି ଧନେଷୁ ବସ୍ତ୍ରାଦଷୁ ନୈବାତିପ୍ରୀୟସେ । କେବଳନ୍ତୁ ବିଦୁଷସ୍ତ୍ରବୈଚିତ୍ର୍ୟକ୍ରମତ ଭବଃ । ୨୯ । କାମୈରହତମ୍ୱାନ୍ତବେ ତେ ଗୃହଧର୍ମଂ କେଚିତ୍ କର୍ମଣି ଯୋଗଶ୍ଚ୍ୟାତ୍ କେଚଦତ, ଦୈବୀଶ୍ଚରମାହ୍ୱାରେତା ପ୍ରକୃତୀଃ ଶେଷ୍ୟବାସନାତ୍ତ୍ୟଜନ୍ତଃ । କାମୈରନାକୃଷ୍ଟଚେତସାମପି କର୍ମାଚରଣେ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତଃ ଯଥାହମିତି । ଲୋକସଂଗ୍ରହଂ ଲୋକସ୍ୟ ସଂସ୍ଥାପନଂ ଯଥା ଭବେତ୍ତଥା ତଥାଽନମୀଶ୍ୱରୋଽପି କର୍ମାଣି ଯଥା କରୋମି ତଦ୍ବତ୍ । ୩୦ । ନୌ ଆବୟୋଃ ଯତୋ ଗୁରୋଃ ବିଜ୍ଞେୟଂ ପରମାତ୍ମତତ୍ତ୍ୱଂ । ତମସଃ ସଂସାରସ୍ୟ । ୩୧ । ତତ୍ତ୍ୱାନ୍ମଜ୍ଞାନପ୍ରଦସ୍ୟ ଗୁରୋରତ୍ୟନ୍ତଂ ପୂଜ୍ୟତ୍ୱଂ ବକ୍ତୁଂ ପୂର୍ବୋକ୍ତସ୍ୟ ତ୍ରୀନ୍ ଗୁରୂନାହ ସ ବୈ ଇତି । ଇହ ସଂସାରେ ଯତ ସମ୍ଭବୋ ସ ପିତା ତାବଦାଦ୍ୟଃ ପ୍ରଥମୋ ଗୁରୁଃ ପୂଜ୍ୟଃ । କର୍ମବିଦ୍ୟାପ୍ରଦ ଗୁରୁମାହ ଦ୍ୱିଜାତେଃ ଇତି । ଦ୍ୱିଜାତେଃ ସତଃ ପୁନଃ ସତ୍କର୍ମଣାଂ ଯତ ସମ୍ଭବଃ ଉପନୀୟ ବେଦାଧ୍ୟାପକ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ଦ୍ୱିଜସ୍ୟୋ ଗୁରୁର୍ଯଥାହମୀଶ୍ୱରସ୍ତଥା ପ୍ରଥମାଦପି ପୂଜ୍ୟ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାପ୍ରଦଂ ଗୁରୁମାହ । ଆଶ୍ରମିଣାଂ ସର୍ବେଷାମପି ଜ୍ଞାନଦୋ ଯଃ ସ ତୁ ସାକ୍ଷାଦହମେବେତି । ୩୨ । ଅତୋ ଜ୍ଞାନପ୍ରଦଂ ଗୁରୁରୂପଂ ମାମାଶ୍ରିତ୍ୟ ଯେ ସଂସାରଂ ତରନ୍ତି ତେ ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତଃ ଇତ୍ୟାହ ନନ୍ୱିତି । ହେ ବ୍ରହ୍ମନ୍ ତେ ନନୁ ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମବତାଂ ମଧ୍ୟେଽର୍ଥକୋବିଦାଃ ଇହ

ବିଚାର କରୁଛ କି ନାହିଁ । ୨୮ । ମୁଁ ମନେ କରେଁ ତୁମ୍ଭ ଚିତ୍ତ । ଗୃହବଳାପେ ନୁହେ ରତ ॥ ଧନ ସମ୍ପଦେ ପ୍ରୀତ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଏରୂପ ଅଛ ରହି । ୨୯ । କାମେ ଅଦକ୍ତ ଚିତ୍ତ ହୋଇ । କର୍ମ କରନ୍ତି କେହି କେହି ॥ କେହି ବା ମାୟା ବଶ ତେ । ବିଷୟ ବାସନା ସମସ୍ତ ॥ ତେଜି ଲୋକଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ । ସଂସାରେ ଥାନ୍ତି ଗୃହୀ ହୋଇ । ୩୦ । ଦୁହିଙ୍କ ବାସ ଗୁରୁକୁଳେ । ମନେ ପଡ଼େ କି କେବେ ହେଲେ ॥ ଯହିଁ ବୁଝନ୍ତେ ଆତ୍ମତତ୍ତ୍ୱ । ଅଜ୍ଞାନ ହୁଅଇ ଦଗ୍ଧ ସ୍ତ । ୩୧ । ସଂସାରେ ପିତା ଆଦ୍ୟଗୁରୁ । ବେଦ ଶିକ୍ଷକ ତାଙ୍କଠାରୁ ॥ ଅଧିକ ପୂଜ୍ୟ ଗୁରୁ ଜାଣ । ଶିଖାନ୍ତି ଯେ ଆଶ୍ରମ ଧର୍ମ ॥ ସେ ଜ୍ଞାନଦାତା ଗୁରୁବର । ସମାନ ଅଟନ୍ତି ମୋହର । ୩୨ । ଚତୁର୍ବର୍ଣ୍ଣର ଯେଉଁ ନରେ । ଆଶ୍ରମ ଧର୍ମ ଅନ୍ତ ସନ୍ତେ ॥ ଜାଣି ତାହାର ପ୍ରୟୋଜନ ।

ପ୍ରଜାତଭ୍ୟାଂ ତପଯୋପଶମେନ ବା । ଶୁଷ୍ରୂଷେୟଂ ସର୍ବଭୂତାତ୍ମା ଗୁରୁଶୁଶ୍ରୂଷୟା ଯଥା । ୩୪ । ଅପି ନଃ ସ୍ମର୍ଯ୍ୟତେ ବ୍ରହ୍ମନ୍ ବୃତ୍ତଂ ନିବସତାଂ ଗୁରୌ । ଗୁରୁଦାରୈଶ୍ଚୋଦିତାନାମିନ୍ଧନାନୟନେ କ୍ୱଚିତ୍ । ୩୫ । ପ୍ରବିଷ୍ଟାନାଂ ମହାରଣ୍ୟମପର୍ତ୍ତୌ ସୁମହଦ୍ଦ୍ୱିଜ । ବାତବର୍ଷମଭୂତ୍ ତୀବ୍ରଂ ନିଷ୍ଠୁରାଃ ସ୍ତନୟିତ୍ନବଃ । ୩୬ । ସୂର୍ଯ୍ୟଶ୍ଚାସ୍ତଂ ଗତସ୍ତାବତ୍ ତମସା ସଂବୃତା ଦିଶଃ । ନିମ୍ନଂ କୂଲଂ ଜଲମୟଂ ନ ପ୍ରାଜ୍ଞାୟତ କିଞ୍ଚନ । ୩୭ । ବୟଂ ଭୃଶଂ ତତ୍ର ମହାନିଲାମ୍ବୁଭିର୍ନିହନ୍ୟମାନା ମୁହୁରମ୍ବୁସମ୍ପ୍ଲବେ । ଦିଶୋଽବିଦନ୍ତୋଽଥ ପରସ୍ପରଂ ବନେ ଗୃହୀତହସ୍ତାଃ ପରିବବ୍ଭ୍ରିମାତୁରାଃ । ୩୮ । ଏତଦ୍ବିଦିତ୍ୱା ଉଦିତେ ରବୌ ସାନ୍ଦୀପନିର୍ଗୁରୁଃ । ଅନ୍ୱେଷମାଣୋ ନଃ ଶିଷ୍ୟାନାଚାର୍ଯ୍ୟୋଽପଶ୍ୟଦାତୁରାନ୍ । ୩୯ । ଅହୋ ହେ ପୁତ୍ରକା

ମନୁଷ୍ୟ ଜନ୍ମନ ତତ୍ରାପି ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମବତ୍ତ୍ୱେ ସତି ଯେ ମଦ୍ଧ୍ୟା ଗୁରୁଣା ଗୁରୁରୂପେଣ ବକ୍ତ୍ରା ବାଗ୍ ଉପଦେଶମାତ୍ରେଣ ଅଞ୍ଜଃ ସୁଖେନୈବ ଭବାର୍ଣ୍ଣବଂ ତରନ୍ତୀତି ଜ୍ଞାନପ୍ରଦାଦ୍ଗୁରୋରଧିକଃ ସେବ୍ୟୋ ନାସ୍ତୀତ୍ୟୁକ୍ତଃ । ୩୩ । ଅତଏବ ତଦ୍ଭଜନାଦଧିକୋ ଧର୍ମୋଽପି ନାସ୍ତୀତ୍ୟାହ ନାହମିତି । ଇଜ୍ୟା ଗୃହସ୍ଥଧର୍ମଃ । ପ୍ରଜାତିଃ ପ୍ରକୃଷ୍ଟଂ ଜନ୍ମ ଉପନୟନଂ ତେନ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟଧର୍ମ ଉପଲକ୍ଷ୍ୟତେ । ତାଭ୍ୟାଂ ତଥା ତପସା ବନସ୍ଥଧର୍ମେଣ ଉପଶମେନ ଯତିଧର୍ମେଣ ବା ଅହଂ ପରମେଶ୍ୱରସ୍ତଥା ନ ତୁଷ୍ୟେୟଂ ଯଥା ସର୍ବଗତାତ୍ମାପି ଗୁରୁଶୁଶ୍ରୂଷୟୈତି । ୩୪ । କିଞ୍ଚ ଅସ୍ମାକଂ ଗୁରୁଶୁଶ୍ରୂଷଣଂ କମପି ଦୈବାଦେବ ସମ୍ପନ୍ନଂ ତତ୍ କିଂ ତ୍ୱୟା ସ୍ମର୍ଯ୍ୟତେ ଇତି ପୃଚ୍ଛତି ଅପି ନ ଇତି । ଗୁରୌ ନିବସତାମସ୍ମାକଂ ଯତ୍ କିମପି ବୃତ୍ତଂ ତତ୍ । କ୍ୱଚିତ୍ କଦାଚିତ୍ । ୩୫ । ଅପର୍ତ୍ତୌ ଅପଗତେ ଋତୌ ଅକାଲ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ବାତଶ୍ଚ ବର୍ଷଞ୍ଚ ତୟୋଃ ସମାହାରସ୍ତତ୍ । ସ୍ତନୟିତ୍ନବୋ ଗର୍ଜିତାନି ଚ ନିଷ୍ଠୁରା ଅଭବନ୍ । ୩୬ । ନିମ୍ନଂ କୂଲଂ ନତମୁନ୍ନତଞ୍ଚ ସ୍ଥାନଂ । ୩୭ । ଅମ୍ବୁନାଂ ସଂପ୍ଲବୋ ବ୍ୟାମିଶ୍ରଣଂ ଯସ୍ମିନ୍ନେକୋଦକେ ତସ୍ମିନ୍ ବନେ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ

ଗୁରୁଙ୍କଠାରୁ ପାଇ ଜ୍ଞାନ ॥ ତରନ୍ତି ଏ ଭବସାଗର । ଜ୍ଞାନଦ ଗୁରୁ ମୋ ଆକାର ।୩୩। ଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ବ୍ରତେ । ବାନପ୍ରସ୍ଥେ ବା ଯତିମତେ ॥ ତେତେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ମୁହିଁ ନୁହେଁ । ଗୁରୁ ସେବ ରେ ଯେତେ ହୁଏଁ । ୩୪ । ଭୋ ବିପ୍ର ହୁଏ କି ସ୍ମରଣ । ଗୁରୁ ଗୃହରେ କାର୍ଯ୍ୟମାନ ॥ ଗୁରୁନାରୀଏ କାଷ୍ଠ ଅର୍ଥେ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ପଠାନ୍ତି ଯେମନ୍ତେ । ୩୫ । କାଷ୍ଠ ନିମନ୍ତେ ଘୋର ବନେ । ପ୍ରବେଶ ହୁନ୍ତେ ଏକଦିନେ ॥ ଅକାଳେ ଘୋର ତୋଫାନରେ । ବର୍ଷିଲା ଗର୍ଜି ଭୟଙ୍କରେ । ୩୬ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଲେ ଅସ୍ତଗତ । ଚୌଦିଗ ଅନ୍ଧାରେ ଆବୃତ ॥ ଜଳେ ପୂରିଲା ଢିପ ଖାଲ । ଜଣା ନଗଲା ଥଳକୂଳ । ୩୭ । ସେ ଘୋର ବରଷା ତୋଫାନେ । ଅତିକଷ୍ଟରେ ଆମ୍ଭେମାନେ ॥ ବାଟ ନ ପାଇ ଅରଣ୍ୟରେ । ଏକକୁ ଅନ୍ୟ ଧରି କରେ ॥

ଽପ୍ୟସମ୍ପଦର୍ଥୋଽଭଦୁଃଖିତାଃ । ଅସ୍ମା ବୈ ପ୍ରାର୍ଥିନାଂ ଯେଷୁ ସ୍ତମନାଦୃତ୍ୟେ ମତ୍ପ୍ରଚ୍ଛ । ୪୦ । ଏତଦେବ ହି ସଚ୍ଛିଷ୍ୟୈଃ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଂ ଗୁରୁନିଷ୍କୃତଂ । ଯଦ୍ୱୈ ବିଶୁଦ୍ଧଭାବେନ ସର୍ବାର୍ଥାତ୍ମାର୍ପଣଂ ଗୁରୌ । ୪୧ । ତୁଷ୍ଟୋଽହଂ ଭୋ ଦ୍ୱିଜଶ୍ରେଷ୍ଠାଃ ସତ୍ୟାଃ ସନ୍ତୁ ମନୋରଥାଃ । ଛନ୍ଦାଂସ୍ୟୟାତଯାମାନି ଭବନ୍ତ୍ୱିହ ପରତ୍ର ଚ । ୪୨ । ଇତ୍ଥଂ ବିଧାନ୍ୟନେକାନି ବସତାଂ ଗୁରୁବେଶ୍ମନି । ଗୁରୋରନୁଗ୍ରହେଣୈବ ପୁମାନ୍ ପୂର୍ଣ୍ଣଃ ପ୍ରଶାନ୍ତୟେ । ୪୩ । ଶ୍ରୀବ୍ରାହ୍ମଣ ଉବାଚ । କିମସ୍ମାଭିରନିର୍ବୃତ୍ତଂ ଦେବଦେବ ଜଗଦ୍‌ଗୁରୋ । ଭବତା ସତ୍ୟକାମେନ ଯେଷାଂ ବାସୋ ଗୁରାବଭୂତ୍ । ୪୪ । ଯସ୍ୟଂ

ପତ୍ୱବତ୍ତ୍ରିମ ହ୍ୱଞ୍ଜ ଚରଣେ ଇତ ଧାତୋ ରୂପଂ ଧର ପରତୋ ବତ୍ତ୍ରିମ ଇତ୍ୟାଗମଶ୍ଛାନ୍ଦସଃ । ଭଗନ୍ ଧୃତବନ୍ତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୮ । ୩୯ । ଉବାଚ କୃପୟା ଶ୍ଳୋକଦ୍ୱୟୀଂ ଯସ୍ୟା ବସ୍ତୁଂ କୃତାର୍ଥା ଇତ୍ୟାହ ଅହୋ ଇତି । ଅସ୍ମା ଦେହଃ । ୪୦ । ଗୁରୋର୍ନିଷ୍କୃତଂ ପ୍ରତ୍ୟୁପକାରଃ ସର୍ବେ ଅର୍ଥା ଯସ୍ମାତ୍ ସ ଆତ୍ମା ଦେହସ୍ତତ୍ସମର୍ପଣଂ ବହୁ ଯୋଗଃ । ୪୧ । ଅଯାତଯାମାନି ଯାତୋ ଯାମୋ ଯସ୍ୟ ପକ୍ୱସ୍ୟାନ୍ନସ୍ୟ ତତ୍ ଗତସାରଂ ଭବତି ତଦ୍ୱଦନ୍ୟଦପି ଗତସାର ଗୌଣ୍ୟବୃତ୍ତ୍ୟା ଯାତଯାମ ଇତ୍ୟୁଚ୍ୟତେ । ଅଗତସାରାଣି ଛନ୍ଦାଂସି ମନ୍ତ୍ରୋଽଧୀୟମାନାନି ଭବନ୍ତ୍ୱିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୪୨ । ଇତ୍ଥଂ ବିଧାନି ଏବଂ ପ୍ରକାରାଣି ଅନେକାନି ଦୁଃଖାନି କଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଦୁର୍ଘଟାନ୍ତ ଇତି ଶେଷଃ ଫଳତମୁପସଂହରତି ଗୁରୋରିତି । ୪୩ । ଅସ୍ମାଭିଃ କିମନିର୍ବୃତ୍ତମସମ୍ପନ୍ନଂ ଯେଷାମସ୍ମାକଂ ଭବତାସହ

ଭ୍ରମିଲୁଁ କନ୍ଦେ ଭାର ବହ । ଅତ ଅରୁରେ ଯହିଁ ତହିଁ । ୩୮ । ପ୍ରଭାତେ ରବି ଉଦେ ହେଲେ । ଗୁରୁ ସାନ୍ଦୀପନି ଜାଣିଲେ ॥ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଖୋଜ ସେ ଅଇଲେ । ଅମ୍ଭର କଷ୍ଟ ଦେଖିଲେ । ୩୯ । କହିଲେ ଅହେ ପୁତ୍ରଗଣ । ମୋ ପାଇଁ ଲଭିଲ କଷଣ ॥ ପ୍ରାଣିର ପ୍ରିୟ ଏ ଶରୀର । ମୋପାଇଁ ତାହା କଲ ଦୂର । ୪୦ । ସୁଶିଷ୍ୟେ ଏମନ୍ତ କରନ୍ତି । ଗୁରୁ ଋଣରୁ ମୁକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ॥ ବିଶୁଦ୍ଧଭାବେ ଦେହଭୁଲେ । ସବୁ ଅର୍ପନ୍ତି ଗୁରୁ ମୂଳେ । ୪୧ । ହେ ଦ୍ୱିଜଶ୍ରେଷ୍ଠେ ହେଲି ତୁଷ୍ଟ । ଧଇଲେ ଲଭ ଯେତେ ଇଷ୍ଟ ॥ ମୋଠାରୁ ପଢ଼ିଲ ଯେ ବେଦ । ହୁଅ ତାହାର ସାରବେଦ ॥ ଏ ଜନ୍ମେ ଆଉ ଜନ୍ମାନ୍ତରେ । ଏ ବେଦ ଖେଳୁ ହୃଦୟରେ । ୪୨ । ଏମନ୍ତେ ଗୁରୁଗୃହେ ଥାଇ । କେତେ ଘଟଣା ଘଟିନାହିଁ ॥ ସେଥିରୁ ହୁଏକ ସ୍ମରଣ । ଯେ ଗୁରୁ ଅନୁଗ୍ରହେ ଜନ ॥ ସକଳ କାମନା ଲଭଇ । ସଂସାରୁ ତରିତ ହୁଅଇ । ୪୩ । ଶ୍ରୀବ୍ରାହ୍ମଣ ଉବାଚ । — ହେ ଦେବ ଦେବ ଜଗଦ୍‌ଗୁରୁ । ତୁମ୍ଭ ସଙ୍ଗତେ ବହିବାରୁ ॥ କିବା ନ କଲୁଁ ଅମ୍ଭେ । ଗୁରୁ ଗୃହରେ ବହୁ ଛତେ । ୪୪ । ବେଦନାମକ ବ୍ରହ୍ମ ତୋର ।

ଛନ୍ଦୋମୟଂ ବ୍ରହ୍ମ ଦେହେ ଅବପନଂ ବଭେ । ଶ୍ରେୟସାଂ ତସ୍ୟ ଗୁରୁଷୁ ବାସୋଽତ୍ୟନ୍ତବିଡମ୍ବନଂ । ୪୦ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୀଦାମଚରିତେଽଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୮୦ ।

ଏକାଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । — ସ ଇତ୍ଥଂ ଦ୍ୱିଜମୁଖ୍ୟେନ ସହ ସଙ୍କଥୟନ୍ ହରିଃ । ସର୍ବଭୂତମନୋଽଭିଜ୍ଞଃ ସ୍ମୟମାନ ଉବାଚ ତଂ । ୧ । ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ କୃଷ୍ଣୋ ଭଗବାନ୍ ପ୍ରହସନ୍ ପ୍ରିୟଂ । ପ୍ରେମ୍ଣା ନିରୀକ୍ଷଣେନୈବ ପ୍ରେକ୍ଷନ୍ ଖଳୁ ସତାଂ ଗତିଃ । ୨ । ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ । — କିମୁପାୟନମାନୀତଂ ବ୍ରହ୍ମନ୍ ମେ ଭବତା ଗୃହାତ୍ । ଅଣ୍ୱପ୍ୟୁପାହୃତଂ ଭକ୍ତୈଃ ପ୍ରେମ୍ଣା ଭୂର୍ୟେବ ମେ ଭବେତ୍ । ଭୂର୍ୟପ୍ୟଭକ୍ତୋପହୃତଂ ନ ମେ ତୋଷାୟ

କାସୋଽଭୂତ୍ । ୪୪ । ଭବତସ୍ତୁ ସର୍ବମେତଦ୍‌ବିଡମ୍ବନମାତ୍ରମିତ୍ୟାହ ଯସ୍ୟେତି ଛନ୍ଦୋମୟଂ ବେଦାଖ୍ୟଂ ବ୍ରହ୍ମ, ତଥା ଶ୍ରେୟସାମାବପନଂ ତଦୁଦ୍ଭବସ୍ଥାନଂ ଦେହୋ ମୂର୍ତ୍ତିର୍ଯସ୍ୟ ତସ୍ୟ ତବ ।୪୫।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଅଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୮୦ ।

ଏକାଶୀତିତମେ ସଖ୍ୟୁର୍ଗୃହୀତ୍ୱା ପୃଥୁକତଣ୍ଡୁଲାନ୍ । ଶ୍ରିୟଂ ନିର୍ମିତବାନିନ୍ଦ୍ରଦୁର୍ଲଭାଂ ତୁ ତଦାଶ୍ରମେ ॥ ସଙ୍କଥୟନ୍ ସୁଖଗୋଷ୍ଠୀଃ କୁର୍ବନ୍ ସର୍ବଭୂତାନାଂ ମନସୋଽଭିଜ୍ଞଃ । ମଦର୍ଥଂ ପୃଥୁକାନାନୀୟ ଦାରୁଂ ଲଜ୍ଜିତ ଇତି ଜାନନ୍ନିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧ । ପ୍ରହସନ୍ କ୍ଷ୍ୱେଳଂ କୁର୍ବନ୍ । ଲକ୍ଷ୍ମ୍ୟା

ପଣ୍ଡରେ କରଅଛ ସର ॥ ସକଳ ମଙ୍ଗଳର ସ୍ଥାନ । ତୋ ଦେହ ହେ ଯଦୁନନ୍ଦନ ॥ ଗୁରୁକୁଳରେ ତୁମ୍ଭ ବାସ । ଛଳନାମାତ୍ର ମୋ ବିଶ୍ୱାସ । ୪୫ । ଭଣିଲ ଦାଶ ପଣ୍ଡିତ । ଶ୍ରୀଦାମ ବସ୍ତର ଚରିତ ॥

ଇତିଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଅଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୮୦ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ଏରୂପେ ଶ୍ରୀଦାମର ତୁଲେ । କୃଷ୍ଣ ନାନାଦି କଥା ହେଲେ ॥ ସକଳ ପ୍ରାଣୀ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ । ହସି କହନ୍ତି ଲକ୍ଷ୍ମୀସ୍ୱାମୀ । ୧ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ପ୍ରିୟ ନରହରି । ସଖା ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଦୃଷ୍ଟି କରି ॥ ବ୍ରାହ୍ମଣ ହୃଦଭାବ ଜାଣି । ହସି କହନ୍ତି ଚକ୍ରପାଣି ।୨। ଶ୍ରୀ ଭଗବାନୁବାଚ ।— ମୋପାଇଁ କିସ ଉପହାର । ଗୃହୁ ଆଣିଛ ବିପ୍ରବର ॥ ଭକ୍ତ ଅଣୁଏ ପ୍ରେମେ ଦେଲେ । ମୁଁ ତାକୁ ବହୁ ବୋଲି ଘେନେ ॥ ଅଭକ୍ତ ଦେଲେହେଁ

କଲ୍ପତେ ।୩। ପତ୍ରଂ ପୁଷ୍ପଂ ଫଳଂ ତୋୟଂ ଯୋ ମେ ଭକ୍ତ୍ୟା ପ୍ରଯଚ୍ଛତି । ତଦହଂ ଭକ୍ତ୍ୟୁପହୃତମଶ୍ନାମି ପ୍ରୟତାତ୍ମନଃ ।୪। ଇତ୍ୟୁକ୍ତୋଽପି
ଦ୍ୱିଜସ୍ତସ୍ମୈ ବ୍ରୀଡ଼ିତଃ ପତୟେ ଶ୍ରିୟଃ । ପୃଥୁକପ୍ରସୃତିଂ ରାଜନ୍ ନ ପ୍ରାଯଚ୍ଛଦବାଙ୍ମୁଖଃ ।୫। ସର୍ବଭୂତାତ୍ମଦୃକ୍ ସାକ୍ଷାତ୍ ତସ୍ୟାଗମନକାରଣଂ ।
ବିଜ୍ଞାୟାଚିନ୍ତୟନ୍ନାୟଂ ଶ୍ରୀକାମୋ ମାଽଭଜତ୍ ପୁରା ।୬। ପତ୍ନ୍ୟାଃ ପତିବ୍ରତାୟାସ୍ତୁ ସଖା ପ୍ରିୟଚିକୀର୍ଷୟା । ପ୍ରାପ୍ତୋ ମାମସ୍ୟ ଦାସ୍ୟାମି ସମ୍ପଦୋଽ
ମର୍ତ୍ତ୍ୟଦୁର୍ଲଭାଃ ।୭। ଇତ୍ଥଂ ବିଚିନ୍ତ୍ୟ ବସନାଚ୍ଚୀରବଦ୍ଧାନ୍ ଦ୍ୱିଜନ୍ମନଃ । ସ୍ୱୟଂ ଜହାର କିମିଦମିତି ପୃଥୁକତଣ୍ଡୁଲାନ୍ ।୮। ନନ୍ୱେତଦୁପନୀତଂ
ମେ ପରମଂ ପ୍ରୀଣନଂ ସଖେ । ତର୍ପୟନ୍ତ୍ୟଙ୍ଗ ମାଂ ବିଶ୍ୱମେତେ ପୃଥୁକତଣ୍ଡୁଲାଃ ।୯। ଇତି ମୁଷ୍ଟିଂ ସକୃଜ୍ଜଗ୍ଧ୍ୱା ଦ୍ୱିତୀୟାଂ ଜଗ୍ଧୁମାଦଦେ ।
ତାବଚ୍ଛ୍ରୀର୍ଜଗୃହେ ହସ୍ତଂ ତତ୍ପରା ପରମେଷ୍ଠିନଃ ।୧୦। ଏତାବତାଲଂ ବିଶ୍ୱାତ୍ମନ୍ ସର୍ବସମ୍ପତ୍ସମୃଦ୍ଧୟେ । ଅସ୍ମିନ୍ ଲୋକେଽଥବାମୁଷ୍ମିନ୍ ପୁଂସସ୍ତ୍ୱ-

---

ତ୍ତୋଷକଥସ୍ୟତସ୍ମାମପନ୍ନଦନ୍ନାହ । ଅଶ୍ନାମୀତି ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ ।୩।୪। ସର୍ବଭୂତାନାମାତ୍ମଦୃକ୍ ଅନ୍ତଃକରଣସାକ୍ଷୀ ।୬। ଅମର୍ତ୍ତ୍ୟାନାଂ ଦେବାନାମପି ଦୁର୍ଲଭାଃ
।୭। ଅତିଜୀର୍ଣ୍ଣତ୍ୱାଦ୍ ବସନସ୍ୟ ପୁନସ୍ତଲ୍ଲବ୍ଧେ ଚୀରେଣ ବଦ୍ଧାନ୍ ।୮। ଅଙ୍ଗ ହେ ସଖେ ମାଂ ବିଶ୍ୱଂ ବିଶ୍ୱାତ୍ମକଂ ମାଂ ।୯। ଇତି ବଦନ୍
ଏକାଂ ମୁଷ୍ଟିଂ ଜଗ୍ଧ୍ୱା । ତତ୍ପରେତି ଅସ୍ୟ ଭକ୍ତଃ ଏତାବତା ପୁଂସଃ ଇହାମୁତ୍ର ଚ ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀବିଲାସଭୂତାନାଂ ସର୍ବସମ୍ପଦାଂ ସମୃଦ୍ଧୟେଽଲଂ । ଅତଃ

ଦହୁତ । ତହିଁରେ ନୁହଇଁ ମୁଁ ତୃପ୍ତ ।୩। ଯେ ଜନେନ୍ଦ୍ର ମୋ ଭକ୍ତିଭରେ । ପତ୍ର କୁସୁମ ଫଳ ନୀରେ ॥ ରଚଇ ମୋର ଉପହାର । ସ୍ନେହେ
ମୁଁ କରେଁ ତା ଆହାର ।୪। ଶୁଣି କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଏ ଉକ୍ତିକୁ । ଲାଜେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶ୍ରୀପତିଙ୍କୁ ॥ ଚୂଡ଼ା ପୁଡ଼ାକି ନ ଅର୍ପିଲା । ଅଧୋବଦନେ ରହି ଗଲା ।୫।
ସକଳ ପ୍ରାଣୀ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ । ବିପ୍ର ଆସିବା ହେତୁ ଜାଣି ॥ ଭାବିଲେ ପୂର୍ବଜନ୍ମେ ଏହ । ସମ୍ପଦ ବାଞ୍ଛି ପୂଜନାହିଁ ।୬। ସତୀ ନାରୀଙ୍କୁ ତୋଷିବାକୁ ।
ସଖା ଆସିଛି ମୋ ପାଶକୁ ॥ ଦେବଙ୍କ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ସମ୍ପଦ । ଏହାଙ୍କୁ ଦେବି ଯିବ ଖେଦ ।୭। ଏମନ୍ତ ଭାବି ସେ ବିପ୍ରଙ୍କ । କନାରେ ବନ୍ଧା
ଚୂଡ଼ାପାକ ॥ ଓଟାରି ଅଣି ନିଜେ ହରି । ଦେଖନ୍ତି କିନା ଫେଇକରି ।୮। ମୋ ପାଇଁ ଏହ ଉପହାର । ଆଣିଛ ପରା ପର୍ଣ୍ଣି ମୋର ॥ ଏ ଚୂଡ଼ା
ମୋତେ ପ୍ରୀତକଲା । ମୋ କୁଳେ ବିଶ୍ୱକୁ ତୋଷିଲା ।୯। ମୁଠେ ଭକ୍ଷିଲେ ଏହା କହି । ଧରନ୍ତେ ଅନ୍ୟ ମୁଠେ ନେଇ ॥ ରୁକ୍ମିଣୀ ହସ୍ତ
ଛଡ଼ାଇଲେ । ଅଉ ନ ଭକ୍ଷ ମନା କଲେ ॥ ହରି ଯାହାର ଉପହାର । ଥରେ ଭକ୍ଷନ୍ତି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତାର ॥ ଅଷ୍ଟ ସମ୍ପଦ ଦିଅନ୍ତି । ଦ୍ୱିଥର ଯେବେ
ସେ ଭକ୍ଷନ୍ତି ॥ ବିଷ୍ଣୁ ସେବକୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ହୋଇ । ତାଙ୍କୁ ସେବନ୍ତି ପୁଣି ଯାଇ ॥ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଏହେତୁ ଚମକାଇଲେ । ଦ୍ୱିତୀୟ ମୁଷ୍ଟି ଛଡ଼ାଇଲେ ।୧୦।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ତ୍ରୋଷକାରଣଂ । ୧୧ । ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ତାନ୍ତୁ ଭବନମଣିରତ୍ନମନ୍ଦିରେ । ଭୁକ୍ତ୍ୱା ପୀତ୍ୱା ସୁଖଂ ମେନେ ଆତ୍ମାନଂ ସ୍ୱର୍ଗଗଂ ଯଥା । ୧୨ । ଶ୍ୱୋଭୂତେ ବିଶ୍ୱଭାବେନ ସ୍ୱସୁଖେନାଭିବନ୍ଦିତଃ । ଜଗାମ ସ୍ୱାଳୟଂ ତାତ ପଥ୍ୟନୁବ୍ରଜ୍ୟ ନନ୍ଦିତଃ । ୧୩ । ସ ଚାଲବ୍ଧ୍ୱା ଧନଂ କୃଷ୍ଣାନ୍ନ ତୁ ଯାଚିତବାନ୍ ସ୍ୱୟଂ । ସ୍ୱଗୃହାନ୍ ବ୍ରୀଡ଼ିତୋଽଗଚ୍ଛନ୍ମହଦ୍ଦର୍ଶନନିର୍ବୃତଃ । ୧୪ । ଅହୋ ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟଦେବସ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟା ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟତା ମୟା । ଯଦ୍ଦରିଦ୍ରତମୋ ଲକ୍ଷ୍ମୀମାଶ୍ଲିଷ୍ଟୋ ବିଭ୍ରତୋରସି । ୧୫ । କ୍ୱାହଂ ଦରିଦ୍ରଃ ପାପୀୟାନ୍ କ୍ୱ କୃଷ୍ଣଃ ଶ୍ରୀନିକେତନଃ । ବ୍ରହ୍ମବନ୍ଧୁରିତି ସ୍ମାହଂ ବାହୁଭ୍ୟାଂ ପରିରମ୍ଭିତଃ । ୧୬ । ନିବାସିତଃ ପ୍ରିୟାଜୁଷ୍ଟେ ପର୍ଯ୍ୟଙ୍କେ ଭ୍ରାତରୋ ଯଥା । ମହିଷ୍ୟା ବୀଜିତଃ ଶ୍ରାନ୍ତୋ ବାଲବ୍ୟଜନହସ୍ତୟା । ୧୭ । ଶୁଶ୍ରୂଷୟା ପରମୟା ପାଦସମ୍ବାହନାଦିଭିଃ ।

ପରଂ ଦ୍ୱିଜସ୍ୟ ମୂର୍ଦ୍ଧ୍ନ୍ୟଦନେ ମା ମାନେତଦେଧୀନାଂ କୁର୍ବନ୍ତି । ୧୦ । ତ୍ରୋଷକାରଣଂ ଭବ ତୋଷସ୍ୟ କାରଣଂ ଯଥା ଭବେତୁ ତଥା ସର୍ବସଖ୍ୟକ୍ଷନ୍ମଦ୍ଦୟେ ଯାଂ ଭକ୍ତସ୍ୟ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ତ୍ୱଂ ତୁଷ୍ୟେରିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୧ । ସ୍ୱର୍ଗଗଂ ସ୍ୱର୍ଗବାସିନଂ । ୧୨ । ଶ୍ୱୋଭୂତେ ଉଦିତେ ରବୌ । ବିଶ୍ୱଂ ଭାବୟତୀତି ବିଶ୍ୱଭାବସ୍ତେନେତି ସୁରତୋ ଭବନମିନ୍ଦ୍ରଦୁର୍ଲଭଂ ବିଶ୍ୱଂ ହୃଦୟସ୍ଥ ସ୍ୱସୁଖେନ ସ୍ୱ ନନ୍ଦପୂର୍ଣ୍ଣେନେତି । ଦାନେ ଅପୀନତାଂ ଦର୍ଶୟନ୍ତି । ନନ୍ଦିତୋ ବନବ୍ରୋତ୍ରିତ୍ୱା । ୧୩ । ବ୍ରୀଡ଼ିତଃ ସ୍ୱଚତୁଷ୍କାର୍ପଣ୍ୟେନ ଲଜ୍ଜିତଃ ମହତଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଦର୍ଶନେନ ନିର୍ବୃତଃ ସୁଖଂ ପ୍ରାପ୍ତଃ । ୧୪ । ନିର୍ବୃତିମେବାହ । ଅହୋ ଇତି ଚତୁର୍ଭିଃ । ଯଦ୍ୟତଃ । ଲକ୍ଷ୍ମୀମୁରସି ବିଭ୍ରତା ଅଶ୍ଲିଷ୍ଟୋଽହଂ । ୧୫ । ପାପୀୟାନ୍ ମତଃ । ୧୬ । ୧୭ ।

କଷ୍ଟଲେ ମୂଠାକେ ଯଥେଷ୍ଟ । ଅହେ ବଣ୍ଟାହା ହୁଅ ତୁଷ୍ଟ ॥ ଇହ ଦେବରେ ଭକତର । ଦେଖି ଯେ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଭଣ୍ଡାର ॥ ତୁମ୍ଭର ସନ୍ତୋଷ ଜନ୍ମିବ । ମୂଠାକେ ତାହା ପୂର୍ଣ୍ଣହେବ । ୧୧ । କୃଷ୍ଣ ମନ୍ଦିରେ ଖାଇ ପିଇ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯେ ସର୍ବଙ୍କ ରହ । ନିଜକୁ ସ୍ୱର୍ଗେ ଥିଲପରି । ମଣିଲା କ୍ଷଣ ଯାପେ। । ୧୨ । ଉପରଦିନ ପ୍ରଭାତରେ । ବିଶ୍ୱଭାବନ ଆନନ୍ଦରେ ॥ ପୂଜି ବିଦାୟ କରେ ଦେଲେ । ବାଟୋଇ ଗୃହେ ପଠାଇଲେ ।୧୩ ଯାଚ ନ ଦେଲେ ହତ ଧନ । ମାଗି ନ ପାଇଲା ବ୍ରାହ୍ମଣ ॥ କୃଷ୍ଣ ଦର୍ଶନେ ତୃପ୍ତହେଲା । ଲାଜରେ ସ୍ୱଗୃହେ ଫେରିଲା । ୧୪ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ପୂଜ୍ୟ ହରିଙ୍କର । ଶୁଣିଥିଲି ମୁଁ ଏହ ଗିର ॥ ଦେଖିଲି ଅଜ ନୟନରେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବସନ୍ତି ଯେ ବକ୍ଷରେ ॥ ଅତି ଦରିଦ୍ର ବିପ୍ର ମୁହିଁ । ମୋ ସେ ବକ୍ଷେ ଧଇଲେ ତ ନେଇ । ୧୫ । ତାହିଁ ଦରିଦ୍ର ପାପୀ ମୁହିଁ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନିବାସ କୃଷ୍ଣ କାହିଁ ॥ ହୀନ ବ୍ରାହ୍ମଣେ କୃପାକରି । କୋଳରେ ଧଇଲେ ଶ୍ରୀହରି । ୧୬ । ଭାର୍ଯ୍ୟା ସହିତେ ପଲଙ୍କରେ । ଭାଇ ସମାନ ସୋଇଲେ ॥ ମୋ ପଥଶ୍ରମ ନାଶ ଅର୍ଥେ । ରୁକ୍ମିଣୀ ବିଞ୍ଚିଲେ ସ୍ୱହସ୍ତେ । ୧୭ । ପାଦ ମର୍ଦ୍ଦନ ଆଦି

ପୂଜିତୋ ଦେବଦେବେନ ବପ୍ରଦେବେନ ଦେବକଃ । ୧୮ । ସ୍ବର୍ଗାପବର୍ଗୟୋଃ ପୁଂସାଂ ରସାୟାଂ ଭୁବି ସମ୍ପଦାଂ । ସର୍ବାସାମପି ସିଦ୍ଧୀନାଂ ମୂଳଂ ତଚ୍ଚରଣାର୍ଚ୍ଚନଂ । ୧୯ । ଅଧନୋଽୟଂ ଧନଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ମାଦ୍ୟନ୍ନୁଚ୍ଚୈର୍ନମାଂ ସ୍ମରେତ୍ । ଇତି କାରୁଣିକୋ ନୂନଂ ଧନଂ ମେଽଭୂରି ନାଦଦାତ୍ । ୨୦ । ଇତି ତଚ୍ଚିନ୍ତୟନ୍ନନ୍ତଃ ପ୍ରାପ୍ତୋ ନିଜଗୃହାନ୍ତିକଂ । ସୂର୍ଯ୍ୟାନଲେନ୍ଦୁସଙ୍କାଶୈର୍ବିମାନୈଃ ସର୍ବତୋ ବୃତଂ । ୨୧ । ବିଚିତ୍ରୋପବନୋଦ୍ୟାନୈଃ କୂଜଦ୍ଦ୍ବିଜକୁଲାକୁଳୈଃ । ପ୍ରୋତ୍ଫୁଲ୍ଲକୁମୁଦାମ୍ଭୋଜକହ୍ଲାରୋତ୍ପଲବାରିଭିଃ । ୨୨ । ଜୁଷ୍ଟଂ ସ୍ବଲଙ୍କୃତୈଃ ପୁଂଭିଃ ସ୍ତ୍ରୀଭିଶ୍ଚ ହରିଣାକ୍ଷିଭିଃ । କିମିଦଂ କସ୍ୟ ବା ସ୍ଥାନଂ କଥଂ ତଦିଦମିତ୍ୟଭୂତ୍ । ୨୩ । ଏବଂ ମୀମାଂସମାନଂ ତଂ ନରା ନାର୍ଯ୍ୟୋଽମରପ୍ରଭାଃ । ପ୍ରତ୍ୟଗୃହ୍ଣନ୍ ମହାଭାଗଂ ଗୀତବାଦ୍ୟେନ ଭୂୟସା । ୨୪ । ପତିମାଗତମାକର୍ଣ୍ୟ ପତ୍ନ୍ୟୁଦ୍ଧର୍ଷାତିସମ୍ଭ୍ରମା । ନିଶ୍ଚକ୍ରାମ ଗୃହାତ୍ତୂର୍ଣ୍ଣଂ ରୂପିଣୀ ଶ୍ରୀରିବାଳୟାତ୍ । ୨୫ । ପତିବ୍ରତା

ପୂଜିତଃ ଚନ୍ଦନଲେପନାଦିଭିଃ । ୧୮ । ଏବଂ ବ୍ରହ୍ମନ୍ୟାପିଧନପ୍ରଦାନେ କାରଣଂ କଲ୍ପୟତି ସ୍ବର୍ଗାପବର୍ଗୟୋରିତି ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ । ୧୯ । ସ୍ବର୍ଗାଦୀନାଂ ଯଦ୍ୟପି ତସ୍ୟ ଚରଣାର୍ଚ୍ଚନମେବକାରଣଂ ତଥାପି କାରୁଣିକତ୍ୱାତ୍ ଅଭୂର୍ପ୍ୟପି ସ୍ୱଳ୍ପମପି ଧନଂ ମହ୍ୟଂ ନାଦଦାତ୍ । ୨୦ । ଇତ୍ୟେବଂ ଚିନ୍ତୟନ ନିଜଗୃହସମୀପଂ ତତ୍ପ୍ରାପ୍ତଂ । ତସ୍ୟ ବିଶେଷଣଂ ସୂର୍ଯ୍ୟେତି । ୨୧ । ବିଚିତ୍ରୋପବନାଦିଭିର୍ବୃତଂ । କଥମ୍ଭୂତୈଃ କୁଜଦ୍ଦ୍ବିଜକୁଲୈଃ ପକ୍ଷିସମୂହୈର୍ବ୍ୟାକୁଲୈର୍ବ୍ୟାପ୍ତୈଃ ତଥା ପ୍ରୋତ୍ଫୁଲ୍ଲାନି କୁମୁଦାଦୀନି ଯେଷୁ ତାନି ତଥା ତୈଃ । ୨୨ । କିଂ ଜୁଷ୍ଟମିତି । ହରିଣାନାମିବ ଅକ୍ଷିଣି-ଯାସାଂ ତାଭିଃ । ତଦୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ବିତର୍କିତବାଂସ୍ତଦାହ କିମିଦମିତି ପଶ୍ଚାତ୍ ବିମାନାନି ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା କସ୍ୟ ଚେତି ସ୍ଥାନଂ ସ୍ତ୍ରୀପୁଂସାଦି କ୍ରୀଡ଼ା କଥଂ

କର । ସେବନେ ନାନାମତେ ହର ॥ ସେ ଦେବ ଦେବ ବିପ୍ରଦେବ । ମୋତେ ପୂଜନେ ଯେଉଁ ଦେବ । ୧୮ । ସଂସାରେ ନର ଯା ଚରଣ । ପୂଜି ଲଭଇ ସର୍ବଧନ ॥ ସ୍ବରଗ ମୋକ୍ଷ ସର୍ବସିଦ୍ଧି । ଯାହାର ପଦ୍ମରେ ବା ବୁଦ୍ଧି । ୧୯ । ଏ ଦାନ କଲେ ଧନ ଲକ୍ଷ । ଉନ୍ମତ୍ତେ ମୋତେ ନ ଦୁରବ ॥ ସ୍ମରି ଭଲ ଦୟା କର ମୋତେ । ଧନ ନ ଅର୍ପିଲେ କହିତେ । ୨୦ । ଏମନ୍ତେ ହୃଦେ ଚିନ୍ତାକଲା । ସ୍ବଗୃହ ସମୀପେ ମିଳିଲା ॥ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅନଳ ଚନ୍ଦ୍ର କାନ୍ତି । ବିମାନେ ଗୃହ ଶୋଭୁଅଛି । ୨୧ । ରମ୍ୟ ଉଦ୍ୟାନ ଉପବନ । ପକ୍ଷୀ ଭ୍ରମର ଶବ୍ଦେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ॥ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମୁଦ କହ୍ଲାର । ପଦ୍ମ ଉତ୍ପଳେ ଶୋଭେ ସର । ୨୨ । ଗୌରବେ ଏମନ୍ତ ଦେଖିଲା । ଗୃହ ମଧ୍ୟକୁ ଅନାଇଲା ॥ ସୁବେଶେ ହରିଣାକ୍ଷୀ ନାରୀ । ଆବର ନରେ ପୁରେ ପୂରି ॥ ଏ କିବ କାହାର ଏ ସ୍ଥାନ । ଏହିକି ସେହି ମୋ ଭବନ । ୨୩ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭାବନ୍ତେ ଏପରି । ଦେବତା ସମ ନର ନାରୀ ॥ ବାଦ୍ୟ ବଜାଇ

ପଡ଼ଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ବା ପେନୋହ୍ବଂଶକଷ୍ଟାନ୍ସଲୋଚନା । ମୀଲଚ୍ଛାୟାନମଦବୃତ୍ୟା ମଳତ୍ପା ପରହସ୍ତକେ । ୨୬ । ପତ୍ନୀଂ ତଷ୍ୟ ବୈଷ୍ଟବନ୍ତୀଂ ଦେବୀଂ ବୈମାନସମିବ । ଦାସୀନାଂ ନିଷ୍କକଣ୍ଠୀନାଂ ମଧ୍ୟେ ଭାନ୍ତୀଂ ସ ବନ୍ଦିତଃ । ୨୭ । ପୀଡ଼ଃ ସ୍ବୟଂ ତସ୍ୟା ଯୁକ୍ତଃ ପ୍ରବେଷ୍ଟୋ ନିକେତନଂ । ମଣିସ୍ତମ୍ଭଶତୋପେତଂ ମହେନ୍ଦ୍ର-ଭବନଂ ଯଥା । ୨୮ । ପୟଃଫେନନିଭାଃ ଶଯ୍ୟା ଦାନ୍ତା ରୁକ୍ମପରିଚ୍ଛଦାଃ । ପର୍ଯ୍ୟଙ୍କା ହେମଦଣ୍ଡାନି ଚାମରବ୍ୟଜନାନି ଚ । ୨୯ । ଆସନାନି ଚ ହୈମାନି ମୃଦୂପସ୍ତରଣାନି ଚ । ମୁକ୍ତାଦାମବିଲମ୍ବୀନି ବିତାନାନି ଦ୍ୟୁମନ୍ତି ଚ । ୩୦ । ସ୍ବଚ୍ଛସ୍ଫଟିକକୁଡ୍ୟେଷୁ ମହାମାରକତେଷୁ ଚ । ରତ୍ନଦୀପାନ୍ ଭ୍ରାଜମାନାନ୍ ଲଲନାରତ୍ନସଂଯୁତାଃ । ୩୧ । ବିଲୋକ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ତତ୍ର ସମୃଦ୍ଧୀଃ ସର୍ବସମ୍ପଦାଂ । ତର୍କୟାମାସ ନିର୍ବ୍ୟଗ୍ରଃ ସ୍ବସମୃଦ୍ଧିମହୈତୁକୀଂ । ୩୨ ।

ରଦଦଂ ସ୍ଥାନଂ ଇତି ଏବଂରୂପମନୁବଦତି । ୨୩ । ଅମରପ୍ରଭସ୍ତମ୍ଭମାନ୍ୟାଦାନ୍ତସ୍ୟ । ପ୍ରତ୍ୟୁଦ୍ଗମନ ଉପାୟନାଦିଉପଚାରବନ୍ତଃ । ୨୪ । ଉଦ୍ଦ୍ରେତୋ ନର୍ଦ୍ଦୋ ଯସ୍ୟାଃ ସା ଅତିଦମ୍ଭମ ଅଦର୍ଶେ ଯସ୍ୟା ସା । ଅଲଂ ମୁହୂ କମଳବନାତ୍ ଭୂଯାଧାରଣୀ ଶ୍ରୀରିବ । ସ୍ବର୍ଗସ୍ୟ ତବ ଭଗବତା ଅନାତଜ୍ଞାତ୍ ସ୍ବର୍ଗିଣୀମିବ ତତ୍ୟୋ ରୂପଂ ବଭୂବେତି ଭାବଃ । ୨୫ । ବୁଦ୍ଧ୍ୟା ଅସ୍ତୁମେବ ବନ୍ଦ୍ୟ ଇତି ନିଷ୍ଠ୍ୟେନ ମନସା ସଙ୍କଳ୍ପେନ । ୨୬ । ୨୭ । ଯଦ ମନ୍ଦିରେ ପୟଃଫେନନିଭାଃ ଶଯ୍ୟା ଅସ୍ତରଣାନି ତ୍ୟାଦିଦକ୍ଷଦଃ ତଦ ସର୍ବସମ୍ପଦାଂ ସମୃଦ୍ଧୀର୍ବିଲୋକ୍ୟ ତର୍କୟାମାସେତି ଚତୁର୍ଥେନାନ୍ୱୟଃ । ଯଦଚ ଦାନ୍ତା ଗଜଦନ୍ତମୟାଃ ପର୍ଯ୍ୟଙ୍କାଃ । ୨୯ । ଯଦାସନାନି ଚ ମୃଦୂନି ଉପସ୍ତରଣାନି ତୂଳାଦିମାୟାନି ଯେଷୁ ତାନି ଯତ ମୁକ୍ତାଦାମବିଲମ୍ବୀନି ଦ୍ୟୁମନ୍ତି ଚ ବିତାନାନି । ୩୦ । ୩୧ । ସ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନିର୍ବ୍ୟଗ୍ରଃ ସ୍ବସ୍ଥଚିତ୍ତଃ ସନ୍ ଅହୈତୁକୀଂ ଅକର୍ମିକାଂ ସ୍ବସ୍ୟ ସମୃଦ୍ଧିଂ ତର୍କୟାମାସ କୁତ ଏଷା ସମୃଦ୍ଧିର୍ଜାତେତି

ଗୀତ ଗାଇ । ଅଙ୍ଗଲେ ନେଲେ ନେଲେ କାପାଇ । ୨୪ । ପତିର ଆଗମନ ଶୁଣି । ହରଷେ ଚଞ୍ଚଳେ ଗୃହିଣୀ । ଗୃହରୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ସମାନ । ବାହାର ହେଲା ତତକ୍ଷଣ । ୨୫ । ସେ ସତୀ ପତିକୁ ଦେଖିଲା । ପ୍ରେମରେ ଅଶ୍ରୁ ବୁହାଇଲା । ନୟନ ଚକ୍ଷୁ ସଂଗେ ଘେନିଲା । ହୃଦୟେ ଆଲିଙ୍ଗନ କଲା । ୨୬ । ସ୍ବର୍ଣ୍ଣ ମଣ୍ଡିତା ଦାସୀମାନେ । ଭାର୍ଯ୍ୟାର କାନ୍ତ ଗୃହ ଡାକନ୍ତି ଶୋକେ । ବିମାନଗୃହଦେବୀ ମଣି । ବନ୍ଦିତ ହେଲା ପୁଣି ପୁଣି । ୨୭ । ଭାର୍ଯ୍ୟା ସଙ୍ଗରେ ନିଜ ଗୃହେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲା ବିପ୍ର ସ୍ନେହେ । ଚୌଦିଗେ ମଣି ସ୍ତମ୍ଭ ଶତେ । ଇନ୍ଦ୍ର ଭବନ ପରି ଥାନେ । ୨୮ । ଫେନ ସଦୃଶ ଶୁଭ୍ର ଶଯ୍ୟା । ସୁବର୍ଣ୍ଣ ପରିଚ୍ଛଦେ ସଜା ॥ ଏମନ୍ତ ଅମୂଲ୍ୟ ପଲଙ୍କ । ଚାମର ବ୍ୟଜନ ଯେତେକ । ସବୁଙ୍କ ଦେଖି ସ୍ବର୍ଣ୍ଣେ ଗଢ଼ା । ୨୯ । ପଡ଼ିଛି ସ୍ବର୍ଣ୍ଣ ଗଢ଼ା ପିଢ଼ା । ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଚଉକୀ ଆସନ । ଉପରେ ରମ୍ୟ ଗଦିମାନ । ଚୌଦିଗେ ଝଲ୍ଲା ମୁକ୍ତା ଝରା । ଚନ୍ଦ୍ରୁଆ ମଣ୍ଡେ ଗୃହ ସାର । ୩୦ । ଧବଳ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ନୂନଂ ବତୈତସ୍ୟ ମମ ଦୁର୍ଭଗସ୍ୟ ଶଶ୍ୱଦ୍ଦରିଦ୍ରସ୍ୟ ସମୃଦ୍ଧିହେତୁଃ । ମହାବିଭୂତେରବଲୋକତୋଽନ୍ୟୋ ନୈବୋପପଦ୍ୟେତ ଯଦୂତ୍ତମସ୍ୟ । ୩୩ ।
ନନ୍ୱବ୍ରୁବାଣୋ ଦିଶତେ ସମକ୍ଷଂ ଯାଚିଷ୍ଣବେ ଭୂର୍ୟପି ଭୂରିଭୋଜଃ । ପର୍ଜ୍ଜନ୍ୟବତ୍ତତ୍ ସ୍ୱୟମୀକ୍ଷମାଣୋ ଦାଶାର୍ହକାଣାମୃଷଭଃ ସଖା ମେ । ୩୪ ।
କିଞ୍ଚିତ୍ କରୋତ୍ୟୁର୍ୱପି ଯତ୍ ସ୍ୱଦତ୍ତଂ ସୁହୃତ୍କୃତଂ ଫଲ୍‌ଗ୍ୱପି ଭୂରିକାରୀ । ମୟୋପଣୀତଂ ପୃଥୁକୈକମୁଷ୍ଟିଂ ପ୍ରତ୍ୟଗ୍ରହୀତ୍ ପ୍ରୀତିଯୁତୋ ମହାତ୍ମା । ୩୫ ।

। ୩୨ । ହସ୍ତିନୋଽଶ୍ୱ ନୂନମିତି ଏତନ୍ମମେତ । ଏଷ ଗୃହାବହଶ୍ଚ ତସ୍ୟୈତନ୍ମମ । ମହତ ବିଭୂତର୍ଯସ୍ୟ ତସ୍ୟାବଲୋକାଦନ୍ୟଃ । ୩୩ । ନନ୍ୱ ପ୍ରେବବଲୋକକଂ ମାହେଣ ନନ୍ୱାନୈର୍ଗ୍ୟେଂ ଦତ୍ତବାଂସ୍ତସ୍ମାଦ୍ଦଂ ଭୂୟଂ ମହ୍ୟା ଦତ୍ତମିତ୍ତ କିଂ ନାବୋଚତ୍ ଅତ ଆହ ନନ୍ୱିତି । ନନୁ ମେ ସଖା ସମକ୍ଷମବ୍ରୁବାଣ ଏବ ଯାଚିଷ୍ଣବେ ଯାଚକାୟ ଭୂରି ବହ୍ୱପି ଦିଶତେ ଦଦାତି । ଅବ ହେତୁଃ ଭୂରିଭୋଜଃ । ସ୍ୱୟଂ ତଦେୟଂ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ୟବଦୀକ୍ଷମାଣ ଇତି । ଅୟମର୍ଥଃ । ସ୍ୱୟଂ ତାବଦକ୍ଷ୍ୱରଭୋଗୋ ବହୁଭୋଜଃ । ଅସ୍ତକାମତ୍ୱାତ୍ ଲକ୍ଷ୍ମୀପତିତ୍ୱାଚ୍ଚ ଅତୋ ଯଥା ପାଗ୍ୱାବପତପୂର୍କୋଽତିବଦାନ୍ୟଃ ପର୍ଜ୍ଜନ୍ୟଃ କଦାଚିଦ୍ବହ୍ୱପି ବର୍ଷନ୍ନଲ୍ପମେବ ଚ ମନ୍ୟମାନୋ । ଲଜ୍ଜୟେବ ସମକ୍ଷମବର୍ଷନ୍ ସ୍ୱପ୍ନେ କୌଷସ୍ୟାଳେ କର୍ଷକେ ତ୍ରେକ୍ଷେବମାପ୍ଲାବୟତି । ଏବଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣୋଽପି ସ୍ୱଭୋଗାପେକ୍ଷୟା ତଦେୟମିନ୍ଦ୍ରାଦ୍ୟପଦମପ୍ୟଲ୍ପମିତି ମନ୍ୱାନଃ ତସ୍ୟ ଚ ଭଜନଂ ବହୁମନ୍ୟମାନଃ ସମକ୍ଷମବ୍ରୁବାଣ ଏବ ଦଦାତୀତି । ୩୪ । ତଦେବାହ କିଞ୍ଚିଦିତି । ଉରୁ ବହ୍ୱପି ସ୍ୱଦତ୍ତଂ ଯତ୍ତତ୍ କିଞ୍ଚିତ କରୋତି ଅଲ୍ପଂ ମନ୍ୟତେ । ସୁହୃତ୍କୃତଂ ବସ୍ତ୍ର ଅଣୁମପି ଭୂରିକାରୀ

ଟିକେ ହସ୍ତରେ । ମହାମରକତ ମଣିରେ । ନିର୍ମିତ ଜାନୁଖୁରମାନ । ଉଚ୍ଚ ଧାପରେ ଶୋଭମାନ ॥ ସୁନ୍ଦରୀ ନାରୀଏ ଭ୍ରମନ୍ତି । ୩୧ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦେଖି ଚମତ୍କୃତ । କାରଣ ନ ପାଇ ଚିନ୍ତିଲେ । ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଲଭିଅଛୁଁ ହେଲେ । ଏଥିର କାରଣଟି କିସ । ଧୀରେ ଭାବିଲା ବିପ୍ର ଶିଶ । ୩୨ । ମହାବିଭୂତିମନ୍ତ ହରି । ଦର୍ଶନୁ ଏ ଭାଗ୍ୟ ମୋହର । ଉଦୟ ହୋଇଛି ନିଶ୍ଚୟ । ଦରିଦ୍ର ଜାଣି ଦୟାମୟ ॥ ଦେଲେ ଏ ଅଚଳ ବିଭବ । ଅନ୍ୟଥା ଏହା ଅସମ୍ଭବ । ୩୩ । ମୋହର ସଙ୍ଗୀ ଯଦୁପତି । ଯାଚକ ହୃଦୟ ଜାଣନ୍ତି । ନ କହି ଦିଅନ୍ତି ଅନେକ । ଯେଣୁ ଜାଣନ୍ତି ଭୋଗ ସୁଖ ॥ କୃଷକ ମନ ଜାଣି ଘନ । କୃଷି ସମୟେ କ୍ଷେତ୍ରମାନ । ଯେସନେ ଜଳେ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରେ । କୃଷକ ମନ ଅନୁସାରେ । ୩୪ । ସେ ନିଜେ ବହୁତ ଦିଅନ୍ତି । କିଞ୍ଚିତ ପ୍ରାୟେ ତା ମଣନ୍ତି । ସୁହୃଦ ଅଳପ ଦେଲେହେଁ । ବହୁତ ମଣନ୍ତି ତା ସ୍ନେହେ ॥ ଚୂଡ଼ା ମୁଠାଏ ମାତ୍ର ନେଲେ । ପ୍ରୀତିରେ ତହିଁ ଚାହିଁଲେ । ଭକ୍ଷିଲେ । ତାହାକୁ ଅଧିକ ଭାବିଲେ । ଇନ୍ଦ୍ର ସମ୍ପଦ ମୋତେ ଦେଲେ । ୩୫ । ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗତେ ମୋର ପ୍ରେମ । ସଖ୍ୟ ମଇତ୍ରୀ ଦାସ୍ୟପଣ ॥

ତସ୍ୟୈବ ମେ ସୌହୃଦସଖ୍ୟମୈତ୍ରୀଦାସ୍ୟଂ ପୁନର୍ଜନ୍ମନି ଜନ୍ମନି ସ୍ୟାତ୍ । ମହାନୁଭାବେନ ଗୁଣାଳୟେନ ବିଷଜ୍ଜତସ୍ତତ୍ପୁରୁଷପ୍ରସଙ୍ଗଃ । ୩୬ ।
ଭକ୍ତାୟ ଚିତ୍ରା ଭଗବାନ୍ ହି ସମ୍ପଦୋ ରାଜ୍ୟଂ ବିଭୂତୀର୍ନ ସମର୍ଥୟତ୍ୟଜଃ । ଅଦୀର୍ଘବୋଧାୟ ବିଚକ୍ଷଣଃ ସ୍ୱୟଂ ପଶ୍ୟନ୍ ନିପାତଂ ଧନିନାଂ
ମଦୋଦ୍ଭବଂ । ୩୭ । ଇତ୍ଥଂ ବ୍ୟବସିତୋ ବୁଦ୍ଧ୍ୟା ଭକ୍ତୋଽତୀବ ଜନାର୍ଦ୍ଦନେ । ବିଷଯାନ୍ ଜାୟୟା ତ୍ୟକ୍ଷ୍ୟନ୍ ବୁଭୁଜେ ନାତିଲମ୍ପଟଃ । ୩୮ । ତସ୍ୟ
ବୈ ଦେବଦେବସ୍ୟ ହରେର୍ଯଜ୍ଞପତେଃ ପ୍ରଭୋଃ । ବ୍ରାହ୍ମଣାଃ ପ୍ରଭବୋ ଦୈବଂ ନ ତେଭ୍ୟୋ ବିଦ୍ୟତେ ପରଂ । ୩୯ । ଏବଂ ସ ବିପ୍ରୋ ଭଗବତ୍-
ସୁହୃତ୍ ତଦା ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ସ୍ୱଭୃତ୍ୟୈରଜିତଂ ପରାଜିତଂ । ତଦ୍ଧ୍ୟାନବେଗୋଦ୍ଗ୍ରଥିତାତ୍ମବନ୍ଧନସ୍ତଦ୍ଧାମ ଲେଭେଽଚିରତଃ ସତାଂ ଗତିଂ । ୪୦ ।

କିନ୍ତୁ ମନ୍ୟତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅତ ଏବ ମଯୋପନୀତଂ ସମୀପଂ ନୀତଂ ପ୍ରୀତିଯୁତଃ ସ୍ୱୟମେବ ପ୍ରତିଗୃହୀତବାନ୍ । ୩୫ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଭକ୍ତବାତ୍ସଲ୍ୟଂ
ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ତଦ୍ଭକ୍ତିଂ ପ୍ରାର୍ଥୟତେ ତସ୍ୟେତି । ସୌହୃଦଂ ପ୍ରେମ ଚ ସଖ୍ୟଂ ହିତାଶଂସନଞ୍ଚ ମୈତ୍ରୀ ଉପକାରକତ୍ୱଞ୍ଚ ଦାସ୍ୟଂ ସେବକତ୍ୱଞ୍ଚ ତତ୍ସମାହା-
ରୈକବଚନଂ । ତସ୍ୟ ତତ୍ସମ୍ବନ୍ଧିନୋ ମେ ମମ ସ୍ୟାତ୍ କିନ୍ତୁ ବିଭୂତିଃ । କିଞ୍ଚ ମହାନୁଭାବେନ ତେନୈବ ସହିତସ୍ତୋ ବିଶେଷେଣ ସଙ୍ଗଂ
ପ୍ରାପ୍ନୁବନ୍ତସ୍ତଦ୍ଭକ୍ତେଷୁ ପ୍ରସଙ୍ଗଃ ସତଃ ସ୍ୟାଦିତି । ୩୬ । ନନୁ ଭକ୍ତେଃ ଫଳଂ ସମ୍ପଦଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ପୁନର୍ଭକ୍ତିଂ କିମିତି ପ୍ରାର୍ଥୟସେ ଅତଆହ ଭକ୍ତାୟେତି
ସମ୍ପଦଃ କୋଶାଦୀନ୍ ରାଜ୍ୟଂ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଂ ବିଭୂତୀଃ କଳତ୍ରପୁତ୍ରାଦୀନ୍ ନ ସମର୍ଥୟତି ନ ଦଦାତି ଅପିତୁ ଦୃଢ଼ାଂ ଭକ୍ତିମେବ । କୁତଃ ଅଦୀର୍ଘବୋଧାୟ
ଅବିବେକିନୋ ମମ ତୁ ଭକ୍ତ୍ୟଭାବାଦେବଂ ଜାତମତସ୍ତଦ୍ଭକ୍ତିରେବ ସ୍ୟାଦିତିଭାବଃ । ୩୭ । ତ୍ୟକ୍ଷ୍ୟନ୍ ଶନୈଃ ଶନୈସ୍ତ୍ୟାଗମକୁର୍ବନ୍ । ଜାୟୟାସହ
ବୁଭୁଜେ । ୩୮ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟୈବଂ ବୃତ୍ତିଶୀଳତା ନ ତେବମିତ୍ୟାହ ତସ୍ୟେତି । ୩୯ । ଅନ୍ୟୈରଜିତମପି ସ୍ୱଭୃତ୍ୟୈଃ ପରାଜିତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ତଦ୍ଧ୍ୟା

ନବଦ୍ଧା ରହୁ ଜନ୍ମେ ଜନ୍ମେ । ଯେଣୁ ସକଳ ଗୁଣ ଧାମେ ॥ ମହାନୁଭାବ କୃଷ୍ଣେ ସଙ୍ଗ । ଜନ୍ମାଏ ଭକ୍ତରେ ସଂଯୋଗ । ୩୬ । ଧନାଏ ଗର୍ବେ
ନାଶ ଯାନ୍ତି । ଏହା ବିଚାରି ବିପ୍ରପତି ॥ ରାଜ୍ୟ ବିଭୂତି ଆଉ ଧନ । ଭକ୍ତେ ନ ଦ୍ୟନ୍ତି ଭଗବାନ ॥ ମୋହର ନ ଥିବାରୁ ଜ୍ଞାନ । ମୋତେ
ଅର୍ପିଲେ ପ୍ରଭୁ ଧନ । ୩୭ । ଶ୍ରୀହରି ଦୃଢ଼ ଭକ୍ତିରରେ । ଏରୂପେ ବିପ୍ରବର ବୁଦ୍ଧିରେ ॥ ଭାର୍ଯ୍ୟା ସହିତେ ଅନାସକ୍ତେ । ବିଷୟ ଭୁଞ୍ଜୁଥାଏ ନିତ୍ୟେ ।
। ୩୮ । ସେ ଦେବ ଦେବ ଯଜ୍ଞପତି । ବିଶ୍ୱର ପ୍ରଭୁ ଯେ ଅଛନ୍ତି ॥ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପୂଜ୍ୟଟି ତାଙ୍କର । ତେଣୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସର୍ବେଶ୍ୱର । ୩୯ ।
ଯେ ପ୍ରଭୁ ସର୍ବଦା ଅଜିତ । ଜୟ କରନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଭୃତ୍ୟ ॥ ଏହା ବିପ୍ରବର ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ତାହାଙ୍କ ଧ୍ୟାନେ ଦେଇମନ ॥ ଛେଦିଲ ହୃଦୁ

ଏତଦ୍‌ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟଦେବସ୍ୟ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟତାଂ ନରଃ । ଲବ୍ଧଭକ୍ତିର୍ଭଗବତି କର୍ମବନ୍ଧାଦ୍ୱିମୁଚ୍ୟତେ ।୪୧ ।
ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ପୃଥୁକୋପାଖ୍ୟାନଂ ନାମ ଏକାଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୮୧।
ଦ୍ୱ୍ୟଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ଅଥୈକଦା ଦ୍ୱାରବତ୍ୟାଂ ବସତୋ ରାମକୃଷ୍ଣୟୋଃ । ସୂର୍ଯ୍ୟୋପରାଗଃ ସୁମହାନାସୀତ୍ କଳ୍ପକ୍ଷୟେ ଯଥା ।୧। ତଂ ଜ୍ଞାତ୍ୱା ମନୁଜା ରାଜନ୍ ପୁରସ୍ତାଦେବ ସର୍ବତଃ । ସ୍ୟମନ୍ତପଞ୍ଚକଂ କ୍ଷେତ୍ରଂ ଯଯୁଃ ଶ୍ରେୟୋବିଧିତ୍ସୟା ।୨। ନିଃକ୍ଷତ୍ରିୟାଂ ମହୀଂ କୁର୍ବନ୍ ରାମଃ ଶସ୍ତ୍ରଭୃତାଂ ବରଃ । ନୃପାଣାଂ ରୁଧିରୌଘେଣ ଯତ୍ର ଚକ୍ରେ ମହାହ୍ରଦାନ୍ ।୩। ଈଜେ ଚ ଭଗବାନ୍ ରାମୋ ଯତ୍ରାସ୍ପୃଷ୍ଟୋଽପି କର୍ମଣା । ଲୋକଂ

ଧ୍ୟାନଂ ତସ୍ୟ ବେଦସ୍ତେନ ଉଦ୍‌ଗୃହୀତଂ ଆତ୍ମବନ୍ଧନଂ ଅନ୍ଧକାରେ ଯସ୍ୟ ସଃ । ତତ୍ର ଶୃଣ୍ୱନ୍ ଧାମ । ଗତମିତ୍ୟାବିଷ୍କୃତଂ ଧ୍ୟାନବିଶେଷଣଂ । ତାଂ କୃଷ୍ଣବଦ୍ୟାଂ ପ୍ରାପ୍ୟମିତ୍ୟର୍ଥଃ ।୪୦। ଏତତ୍ ପୃଥୁକୋପାଖ୍ୟାନଂ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ତସ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟତାଂ ବିଶେଷତଃ ଶୃଣ୍ୱନ୍ ।୪୧।
ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଏକାଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୮୧।

ଦ୍ୱ୍ୟଶୀତିତମ ଅଗତ୍ୟ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରଂ ରବିଗ୍ରହେ । ବୃଷ୍ଣୀନ୍ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱାମୁଦା ଭୂପାଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣକଥା ମିଥଃ ॥ ଶ୍ରୀଦାମସୁହୃଦେ କୃଷ୍ଣଃ ସକଳ୍ପେଽଭ୍ୟଦାତ୍ ପଦଂ ଧ୍ରୁବ । ନାନାବ ସୁହୃଦାନନ୍ଦୀ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରଂ ଜଗାମ ଯଃ ॥ କଳ୍ପକ୍ଷୟେ ଯଥା ସର୍ବଗ୍ରାସ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ ।୧। ଶ୍ରେୟୋବିଧିଃ କଥ୍ୟମାନମାଦାବେବ ଜ୍ଞାତ୍ୱା ॥ ସ୍ୟମନ୍ତପଞ୍ଚକଂ କ୍ଷେତ୍ରଂ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରଂ ।୨। ଅବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟେ ଜନି ସ୍ୱବଧସ୍ଥାନତ୍ୱେନ ପରଶୁରାମଧ୍ୟାପାପନତ୍ତିସ୍ଥାନତ୍ୱେନ

ଅହଂକାର । ସାଧୁ ଲଭନ୍ତି ଯେ ପଯୃର ॥ ସେ ପାଦ ଲଭିଲ ଚଞ୍ଚଳେ । ଭକତଭାବେ କୁରୁହଳେ ।୪୦। ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଯାସଧାନ୍ତ ମାର । ଏହି ଚରିତ ଶୁଣି କେତ ॥ ନ୍ତରଙ୍କେ ପରେ ଭକ୍ତି ହୁଏ । କର୍ମବନ୍ଧନ ଛଡ଼ାଏ ।୪୧। କହିଲି ଦାଶ ପରାଶର । ଶ୍ରୀଦାମ ବପୁର ନଗର ।୪୧।
ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଏକାଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ଶ୍ରୀରାମ କୃଷ୍ଣ ଦ୍ୱାରକାରେ । ବସନ୍ତେ ଦିନେ ଆକାଶରେ ॥ କଳାନ୍ତ ସମାନ ରବିର । ଗ୍ରହଣ ହେଲ ଭୟଙ୍କର ।୧। ମାନବେ ପାଞ୍ଜୀରୁ ଜାଣିଲେ । ଗୌରବରୁ ସକଳେ ଧାଇଁଲେ ॥ ସ୍ୟମନ୍ତପଞ୍ଚକ (କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର)ତୀର୍ଥକୁ । ମନାସି ନିଜ ମଙ୍ଗଳକୁ ।୨।

ସଙ୍ଗାହ୍ବୟନ୍ତୀଶେ ଯଥାନ୍ୟୋନ୍ୟବାପନୂତ୍ସ୍ୱେ । ୪ । ମହତ୍ୟାଂ ଘର୍ଥପାଦାୟାଁ ଚଦାଗନ୍ ଭୂରଘଃ ପ୍ରଜାଃ । ବୃଷ୍ଣୟୃଷ୍ଟ ତଥାନ୍ଧକ୍ର ବସୁଦେବାହୂନାଦୟଃ । ୫ । ଯଯୁର୍ଭେଚ ଚତୂତ୍ତଷଦଂ ସ୍ୱମଦଂ ଷପସୃଷ୍ଟବଃ । ଗଦପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନସାମ୍ବାଦ୍ୟାଃ ସୁଚନ୍ଦ୍ରଶୁକସାରଣୈଃ । ଅସ୍ତ୍ରେନନୁରୁଦ୍ଧୋ ରକ୍ଷାୟାଂ କୃତବର୍ମ୍ମା ଚ ଯୂଥପଃ । ୬ । ତେ ରଥୈର୍ଦେବଧିଷ୍ଣ୍ୟାଭୈର୍ହୈର୍ଶ୍ଚ ତରଳପ୍ଳବୈଃ । ଗଜୈର୍ନଦଭିରଭ୍ରାଭୈର୍ନୃଭିର୍ବିଦ୍ୟାଧରଦ୍ୟୁଭିଃ । ୭ । ବ୍ୟରୋଚନ୍ତ ମହାତେଜାଃ ପଥି କାଞ୍ଚନମାଳନଃ । ଦିବ୍ୟସ୍ରଗ୍ବସ୍ତ୍ରସନ୍ନାହାଃ କଳବୈଃ ଖେଚରା ଇବ । ୮ । ତତ୍ର ସ୍ନାତ୍ୱା ମହାଭାଗା ଉପୋଷ୍ୟ ସୁସମାହିତାଃ । ବ୍ରାହ୍ମଣେଭ୍ୟୋ ଦଦୁର୍ଧେନୂର୍ବାସଃସ୍ରଗ୍ରୁକ୍ମମାଳିନୀଃ । ୯ । ରାମହ୍ରଦେଷୁ ବିଧିବତ୍ ପୁନରାପ୍ଳୁତ୍ୟ ବୃଷ୍ଣୟଃ । ଦଦୁଃ ସ୍ୱନ୍ନଂ ଦ୍ୱିଜାଗ୍ରେଭ୍ୟଃ କୃଷ୍ଣେ ନୋ ଭକ୍ତିରସ୍ତ୍ୱିତି । ୧୦ । ସ୍ୱୟଂଚ ତଦନୁଜ୍ଞାତା ବୃଷ୍ଣୟଃ କୃଷ୍ଣଦେବତାଃ । ଭୁକ୍ତ୍ୱୋପବିବିଶୁଃ କାମଂ ସ୍ନିଗ୍ଧଚ୍ଛାୟାଙ୍ଘ୍ରିପାଙ୍ଘ୍ରିଷୁ । ୧୧ । ତତ୍ରାଗତାଂସ୍ତ୍ରେ

ତ କ୍ଷେତ୍ରସ୍ୟ ପାପଦନ୍ତ୍ରପଙ୍କଦ୍ଭୂମାତ୍ର କଃକ୍ଷତ୍ରିୟମିତି ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ । ୩ । ଅନ୍ୟୋ ବଦ୍ଧାନ୍ ଯଥା । ୪ । ଆଗନ୍ ଆଜଗ୍ମୁଃ । ଭୂରଘଃ ଭୂରଘ୍ୟଃ । ୫ । ସୁଚନ୍ଦ୍ରଶୁକସାରଣୈଃ ସହ ଅନିରୁଦ୍ଧଃ ଦ୍ୱାରକାରକ୍ଷାୟାମାସ୍ତେ । ତଥା କୃତବର୍ମା ଚ ଯୂଥପତିଃ ସେନାନୀ । ଦେବଧିଷ୍ଣ୍ୟାଭୈର୍ବିମାନସଙ୍କାଶୈଃ । ତରଳାସ୍ତ୍ରରଙ୍ଗାସ୍ତ୍ରଦ୍ଭୂତ ପ୍ଳବୋ ଚଳିର୍ଯେଷାଂ ତୈଃ । ୬ । ବିଦ୍ୟାଧରଦ୍ୟୁତିଭିଃ ବିଦ୍ୟାଧରାଣାଂ ଦ୍ୟୁତିରିବ ଦ୍ୟୁତିର୍ଯେଷାଂ ତୈଃ । ୭ । ମହାତେଜାଃ ମହାତେଜସଃ । ଦିବ୍ୟା ଅଙ୍କୃତମାଃସ୍ରଗ୍ବସ୍ତ୍ରସନ୍ନାହା ଯେଷାଂ । ୮ । ୯ । ପୁନରନ୍ୟେଦ୍ୟୁରାପ୍ଳୁତ୍ୟ । ଯଦ୍ବା ତତ୍ର କେବାଦିକ ମୁକ୍ତିସ୍ନାନଂ କୃତ୍ୱା । ୧୦ ।

ପରଶୁରାମ ଛବି ଯୁକ୍ତ । ଯାଣିଲେ ନେଇ ସେ ସ୍ଥାନକୁ ॥ ମସ୍ତାକୁ କାଃଛବିୟୁ କଲେ । ରକତେ ହ୍ରଦ ନିର୍ମାଣିଲେ । ୩ । କ୍ଷବିୟୁ ବଧିବାକୁ ପାପ । ତାହାଙ୍କୁ ନ ଦେଲେହେଁ ତାପ ॥ ସାମାନ୍ୟ ମାନବ ପରାୟେ । ସେ ପାପ କରିବାକୁ କ୍ଷୟେ ॥ ଲୋକ ଅଗ୍ରେ ରକ୍ଷାପାଇଁ । ଯଜ୍ଞେ ପୂଜିଲେ ହର ଯହିଁ । ୪ । ଘରତୁ ସବୁ ପ୍ରଜାଜନ । ସେ ଘର୍ଥେ କଲେ ଆଗମନ ॥ ବୃଷ୍ଣିବଂଶରୁ ବସୁଦେବ । ଅକ୍ରୂର ଆହୁକାଦ ସର୍ବ । ୫ । ସୁଚନ୍ଦ୍ର ଶୁକ ଓ ସାରଣ । ଗଦ ଶାମ୍ବ ଆଉ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ॥ ଏ ଆଦ ସର୍ବେ ଘର୍ଥେ ଗଲେ । ଦ୍ୱାରକା ରକ୍ଷଣେ ରହିଲେ ॥ ଶ୍ରୀକୃତବର୍ମା ସେନାପତି । ଅନିରୁଦ୍ଧଙ୍କ କଥ ପାଅ । ୬ । ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଯାନ ତୁଲ୍ୟ ରଥେ । ପବନଗତି ଅଶ୍ୱଯୁଥେ ॥ ମେଘକାଳଅ ଗଜଯୁଥେ । ବିଦ୍ୟାଧରଙ୍କ ସମ ଭୃତ୍ୟେ ॥ ଯଦୁପୁଙ୍ଗବେ ମେଳ ହୋଇ । ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଭୂଷା ଅଙ୍ଗେ ବହ ॥ ଦିବ୍ୟ ବସନ ହାର ପିନ୍ଧି । ଭାର୍ଯ୍ୟାଙ୍କ କରେ କର ଛନ୍ଦି ॥ ଦେବତା ସମାନ ଦିଶନ୍ତି । ମହାତେଜାରେ ଘର୍ଥେ ଯାନ୍ତି । ୭।୮ । ବିଧାନେ ଉପବାସେ ରହି । ସକଳେ ସ୍ନାନ କଲେ ତହିଁ ॥ ଧେନୁଙ୍କୁ ବସ୍ତ୍ର ଅଳଙ୍କାରେ । ମଣ୍ଡି

ବନ୍ଧୁଶ୍ଚ ସ୍ୱହୃତାମ୍ୱକଚେ। ନୃପାନ୍ । ମତ୍ସ୍ୟୋଶୀନରକୌଶଲ୍ୟବିଦର୍ଭକୁରୁସୃଞ୍ଜୟାନ୍ ।୧୨। କାମ୍ବୋଜକୈକୟାନ୍ ମଦ୍ରାନ୍ କୁନ୍ତୀନାନର୍ତ୍ତକେରଳାନ୍ । ଅନ୍ୟାଂଶ୍ଚୈବାତ୍ମପକ୍ଷୀୟାନ୍ ପରାଂଶ୍ଚ ଶତଶୋ ନୃପ । ନନ୍ଦାଦୀନ୍ ସୁହୃଦୋ ଗୋପାନ୍ ଗୋପୀଶ୍ଚୋତ୍କଣ୍ଠିତାଶ୍ଚିରଂ ।୧୩। ଅନ୍ୟୋନ୍ୟସନ୍ଦର୍ଶନହର୍ଷରଂହସା ପ୍ରୋତ୍ଫୁଲ୍ଲହୃଦ୍‌ବକ୍ତ୍ରସରୋରୁହଶ୍ରିୟଃ । ଆଶ୍ଲିଷ୍ୟ ଗାଢ଼ଂ ନୟନୈଃ ସ୍ରବଜ୍ଜଲା ହୃଷ୍ୟତ୍ତ୍ୱଚୋ ରୁଦ୍ଧଗିରୋ ଯୟୁର୍ମୁଦଂ ।୧୪। ସ୍ତ୍ରିୟଶ୍ଚ ସଂବୀକ୍ଷ୍ୟ ମିଥୋଽତିସୌହୃଦସ୍ମିତାମଲାପାଙ୍ଗଦୃଶୋଽଭିରେଭିରେ । ସ୍ତନୈଃ ସ୍ତନାନ୍ କୁଙ୍କୁମପଙ୍କରୂଷିତାନ୍ ନିହତ୍ୟ ଦୋର୍ଭିଃ ପ୍ରଣୟାଶ୍ରୁଲୋଚନାଃ ।୧୫। ତତୋଽଭିବାଦ୍ୟ ତେ ବୃଦ୍ଧାନ୍ ଯବିଷ୍ଠୈରଭିବାଦିତାଃ । ସ୍ୱାଗତଂ କୁଶଳଂ ପୃଷ୍ଟ୍ୱା ଚକ୍ରୁଃ କୃଷ୍ଣକଥା ମିଥଃ ।୧୬। ପୃଥା ଭ୍ରାତୄନ୍ ସ୍ୱସୄର୍ବୀକ୍ଷ୍ୟ ତତ୍ପୁତ୍ରାନ୍ ପିତରାବପି । ଭ୍ରାତୃପତ୍ନୀର୍ମୁକୁନ୍ଦଞ୍ଚ ଜହୌ ସଙ୍କଥୟା ଶୁଚଃ ।୧୭। ଶ୍ରୀକୁନ୍ତ୍ୟୁବାଚ ।—ଅର୍ଯ୍ୟ ଭ୍ରାତରହଂ

ମନ୍ୟେ ଆତ୍ମାନମକୃତାଶିଷଂ । ଯଦ୍ୱା ଆପତ୍ସୁ ମଦ୍ୱାର୍ତ୍ତାଂ ନାନୁସ୍ମରଥ ସତ୍ତମାଃ ।୧୮। ସୁହୃଦୋ ଜ୍ଞାତୟଃ ପୁତ୍ରା ଭ୍ରାତରଃ ପିତରାବପି । ନାନୁସ୍ମରନ୍ତି ସ୍ୱଜନଂ ଯସ୍ୟ ଦୈବମଦକ୍ଷିଣଂ ।୧୯। ଶ୍ରୀବସୁଦେବ ଉବାଚ ।—ଅମ୍ବ ମାସ୍ମାନସୂୟେଥା ଦୈବକ୍ରୀଡ଼ନକାନ୍ ନରାନ୍ । ଈଶସ୍ୟ ହି ବଶେ ଲୋକଃ କୁରୁତେ କାର୍ଯ୍ୟତେଽଥ ବା ।୨୦। କଂସପ୍ରତାପିତାଃ ସର୍ବେ ବୟଂ ଯାତା ଦିଶଂ ଦିଶଂ । ଏତର୍ହ୍ୟେବ ପୁନଃ ସ୍ଥାନଂ ଦୈବେନାସାଦିତାଃ ସ୍ୱସଃ ।୨୧–୨୩। ପ୍ରୋତ୍ଫୁଲ୍ଲହୃଦ୍‌ବକ୍ତ୍ରସରୋରୁହୈଃ ଶ୍ରୀଃ ଶୋଭା ଯେଷାଂ ତେ ।୧୪। ଅତିସୌହୃଦେନ ଯତ୍‌ସ୍ମିତଂ ତେନାମଲା ଅପାଙ୍ଗେ ଦୃଶୋ ଦୃଷ୍ଟୟୋ ଯାସାଂ ତାଃ । ମିଥଃ ପରସ୍ପରଂ ସମୀକ୍ଷ୍ୟ ଦୋର୍ଭିରଭିରେଭିରେ

ଅର୍ପିଲେ ବହୁ କରେ । ୯ । ଯଦୁଏ ପୁଣି ବଧାନରେ । ଗାଧୋଇ ଯେ ଗ୍ରସ ହୃଦରେ ॥ କୃଷ୍ଣେ ଧନ ମନାସିଲେ । ବଡ଼ଙ୍କ ସୁଭୋଜନ ଦେଲେ । ୧୦ । କୃଷ୍ଣ ସେବକ ଯଦୁଗଣ । ବଡ଼ଙ୍କ ଆଦେଶ ଘେନିଣ ॥ ଭୁଞ୍ଜି ବୃକ୍ଷଙ୍କ ସୁଶୀତଳ । ଛାୟାରେ ବସିଲେ ସକଳ । ୧୧ । ସେଠାରେ ମିତ୍ର ବନ୍ଧୁ ନୃପେ । ଭେଟିଲେ ତାହାଙ୍କ ସମୀପେ ॥ ମତ୍ସ୍ୟ ଉଶୀନର ସୃଞ୍ଜୟ । କୌଶଲ୍ୟ ବିଦର୍ଭ କୈକୟ ॥ କୁରୁ କାମ୍ବୋଜ ମଦ୍ର କୁନ୍ତୀ । ଆନର୍ତ୍ତ କେରଳ ନୃପତି ॥ ଏ ଆଦି ବନ୍ଧୁ ମିତ୍ର ନୃପେ । ଅସଂଖ୍ୟ ଶତ୍ରୁପକ୍ଷ ଭୂପେ ॥ ନନ୍ଦାଦି ମିତ୍ର ଗୋପମେଳେ । ପ୍ରେମିକା ଗୋପୀଙ୍କୁ ଭେଟିଲେ ।୧୨-୧୩। ପରସ୍ପରର ଦରଶନେ । ହରଷ ଜନମିଲା ମନେ ॥ ହୃଦୟ ବଦନ କମଳ । ହୋଇଲା ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ମଳ ॥ ଗାଢ଼େ ଆଲିଙ୍ଗି ପରସ୍ପରେ । ନୟନୁ ପ୍ରେମ ଅଶ୍ରୁ ଝରେ ॥ ତନୁ ପୁଲକେ ଆନନ୍ଦରେ । ବଦନୁ ବଚନ ନ ଫୁରେ ।୧୪। ନାରୀଏ ଭେଟି ପରସ୍ପରେ । ସୁହୃଦପଣେ ହରଷରେ ॥ ନିର୍ମଳ ନେତ୍ରେ ଏକ ଏକେ । ଅଳିଙ୍ଗି ମାତିଲେ କୌତୁକେ ॥ କୁଙ୍କୁମ ଲିପ୍ତ ସ୍ତନେ ସ୍ତନ । ମର୍ଦ୍ଦିଲେ ଭିଡ଼ ବାହୁମାନ ॥ ନୟନୁ ପ୍ରେମ ନୀର ଝରେ । ଏରୂପେ ପଶୋରିଲେ ଧୀରେ ।୧୫। ଚଳନ୍ତି ବୃଦ୍ଧଙ୍କୁ ପ୍ରଣମିଲେ । କନିଷ୍ଠ ଜ୍ୟେଷ୍ଠେ ନତ କଲେ ॥ ପୁଚ୍ଛି କୁଶଳ ଆଗମନ । କରନ୍ତି କୃଷ୍ଣ ଗୁଣ ଗାନ । ୧୬ । ଭାଇ ଭଉଣୀ ଦୁହିତାଙ୍କୁ । ଭାଉଜ ପିତା ଓ ମାତାଙ୍କୁ ॥ ସଭିଙ୍କୁ କୃଷ୍ଣ କୂଳେ ଦେଖି । କୁନ୍ତୀ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ମନ୍ୟେ ଅସ୍ମାନସକୃତାଶିଷଂ । ଯଦ୍ଭା ଅପହୃସ୍ମୁ ମଦ୍ଭାର୍ତ୍ତିଂ ନାନୁସ୍ମରନ୍ତ ସଭ୍ରମାଃ । ୧୮ । ସୁହୃଦୋ ଜ୍ଞାତୟଃ ପୁତ୍ରା ଭ୍ରାତରଃ ପିତରାବପି । ନାନୁସ୍ମରନ୍ତି ସ୍ୱଜନଂ ଯସ୍ୟ ଦୈବମଦକ୍ଷିଣଂ । ୧୯ । ଶ୍ରୀବସୁଦେବ ଉବାଚ ।—ଅମ୍ବ ମାସ୍ମାନସୂୟେଥା ଦୈବକ୍ରୀଡନକାନ୍ ନରାନ୍ । ଈଶସ୍ୟ ହି ବଶେ ଲୋକଃ କୁରୁତେ କାର୍ଯ୍ୟତେଽଥବା । ୨୦ । କଂସପ୍ରତାପିତାଃ ସର୍ବେ ବୟଂ ଯାତା ଦଶୋ ଦଶ । ଏତର୍ହ୍ୟେବ ପୁନଃ ସ୍ଥାନଂ ଦୈବେନାସାଦିତାଃ ସ୍ୱସଃ । ୨୧ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ବସୁଦେବୋଗ୍ରସେନାଦ୍ୟୈର୍ଯଦୁଭିସ୍ତେଽର୍ଚ୍ଚିତା ନୃପାଃ । ଅସନ୍ନଚ୍ୟୁତସନ୍ଦର୍ଶପରମାନନ୍ଦନିର୍ବୃତାଃ । ୨୨ । ଭୀଷ୍ମୋ ଦ୍ରୋଣୋଽମ୍ବିକାପୁତ୍ରୋ ଗାନ୍ଧାରୀ ସସୁତା ତଥା । ସଦାରାଃ ପାଣ୍ଡବାଃ କୁନ୍ତୀ ସଞ୍ଜୟୋ ବିଦୁରଃ କୃପଃ । ୨୩ । କୁନ୍ତିଭୋଜୋ ବିରାଟଶ୍ଚ ଭୀଷ୍ମକୋ ନଗ୍ନଜିନ୍ମହାନ୍ । ପୁରୁଜିଦ୍ଦ୍ରୁପଦଃ ଶଲ୍ୟୋ ଧୃଷ୍ଟକେତୁଃ ସକାଶିରାଟ୍ । ୨୪ । ଦମଘୋଷୋ ବିଶାଳାକ୍ଷୋ ମୈଥିଲୋ ମଦ୍ରକେକୟୌ । ଯୁଧାମନ୍ୟୁଃ ସୁଶର୍ମା ଚ ସସୁତା ବାହ୍ଲିକାଦୟଃ । ୨୫ । ରାଜାନୋ ଯେ ଚ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ଯୁଧିଷ୍ଠିରମନୁବ୍ରତାଃ । ଶ୍ରୀନିକେତଂ ବପୁଃ ଶୌରେଃ ସସ୍ତ୍ରୀକଂ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ବିସ୍ମିତାଃ । ୨୬ ।

ଅଲିଙ୍ଗନଂ କୃତବତ୍ୟଃ । ୧୫ । ୧୬ । ସଂକଥୟା ମିଥଃ ସପ୍ରେମରୋଦନୈଃ । ୧୭ । ତାମେବ ବସୁଦେବପୃଥଯୋ ସଙ୍କଥାମାହ ଅପୋହିତ୍ୟାଦି ଚତୁର୍ଭିଃ । ଅକୃତାଶିଷମପୂର୍ଣ୍ଣମନୋରଥଂ । ୧୮ । ଯସ୍ୟ ଦୈବଂ ଅଦକ୍ଷିଣଂ ଅନନୁକୂଳଂ ତଂ ସ୍ୱଜନମପି ଜନ୍ତୁଂ ସୁହୃଦାଦୟୋ ନାନୁସ୍ମରନ୍ତି । ଅହୋ ମମ ଦୈବଂ ପ୍ରତିକୂଳଂ ଯୁଷ୍ମାକଂ କୋଽପରାଧଃ ଇତିଭାବଃ । ୧୯ । ୨୦ । ଈଶବଶତ୍ୱମେବାହ

ହୋଇଲେ ମହାସୁଖୀ ॥ ସକଳ ଦୁଃଖ ପାଶୋରିଲେ । କଥା ବାର୍ତ୍ତାରେ ମନ ଦେଲେ । ୧୭ । ଶ୍ରୀକୁନ୍ତ୍ୟୁବାଚ ।—ମୋ ନିବେଦନ ଶୁଣ ଭାଇ । ମୁଁ ହତଭାଗିନୀ ମଣଇ ॥ ସେଣୁ ବିପଦେ ମୋ ଖବର । ନେବାକୁ ନ ବଳେ ଅନ୍ତର । ୧୮ । ଦଇବ ଯାର ପ୍ରତିକୂଳ । ତାହାକୁ ଭାଇ ବନ୍ଧୁକୂଳ ॥ କୁଟୁମ୍ବ ମିତ୍ର ପିତା ମାତା । ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ନାହିଁ ସତ କଥା । ୧୯ । ଶ୍ରୀ ବସୁଦେବ ଉବାଚ ।—ଗୋ ଭଗ୍ନି କଷ୍ଟ ତୁ ନ କର । ଦୈବ ଅଧୀନ ଏ ସଂସାର ॥ ଈଶ୍ୱର ଅଧୀନରେ ମାନବ । କରେ କରାଏ ସବୁ ଭବ । ୨୦ । କଂସ କଷଣେ ଆମ୍ଭେମାନେ । ପଳାଇଥିଲୁ ଏଣେ ତେଣେ ॥ ଦଇବ ବଶେ ଗୋ ଭଉଣି । ଏବେ ଏକାଠି ହେଲୁ ପୁଣି । ୨୧ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । – ଶ୍ରୀବସୁଦେବ ଉଗ୍ରସେନ । ସହିତେ ମିଳି ଯଦୁଗଣ ॥ ମିତ୍ର ନୃପଙ୍କୁ ପୂଜା କଲେ । ସେ ନୃପେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ॥ ପରମ ଆନନ୍ଦ ଲଭିଲେ । ୨୨ । ଗାନ୍ଧାରୀ ତନୟଙ୍କ ଗୁଳେ ॥ ଅମ୍ବିକା ସୁତ ଭୀଷ୍ମ ଦ୍ରୋଣ । ପାଣ୍ଡବେ ଭାର୍ଯ୍ୟାଙ୍କୁ ଘେନଣ ॥ କୁନ୍ତୀ ସଞ୍ଜୟ ଓ ବିଦୁର । ନୃପତି କୁନ୍ତିଭୋଜ ବୀର ॥ ବିରାଟ ଭୀଷ୍ମ ନଗ୍ନଜିତ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଅଥ ତେ ସମକ୍ଷମାଭ୍ୟାଂ ସମ୍ୟକ୍ ପ୍ରାପ୍ତସମର୍ଦ୍ଦଣାଃ । ପ୍ରଣଣଂସୁର୍ଦ୍ଦ୍ଦା ଯୁକ୍ତା ହୃଷ୍ଟାନ୍ କୃଷ୍ଣପଦେଶଗାନ୍ । ୨୭ । ଅହୋ ଶ୍ଳୋକପତେ ସୁସ୍ୟଂ ଜନ୍ମଭାଜୋ ନୃଣାମିହ । ଯଦ୍ରୂପଣ୍ୟାପଲବ୍ଧ ଦୃଷ୍ଟଂ ଦୁର୍ଦ୍ଦର୍ଶମପି ଯୋଗିନାଂ । ୨୮ । ଯଦ୍‌ବିଶ୍ରୁତିଃ ଶ୍ରୁତିନୁତେଦମଲଂ ପୁନାତି ପାଦାବନେଜନପୟଶ୍ଚ ବଚଶ୍ଚ ଶାସ୍ତ୍ରଂ । ଭୂଃ କାଲଭର୍ଜ୍ଜିତଭଗାପି ଯଦଙ୍ଘ୍ରିପଦ୍ମସ୍ପର୍ଶୋତ୍ଥଶକ୍ତିରଭିବର୍ଷତି ନୋଽଖିଳାର୍ଥାନ୍ । ୨୯ । ତଦ୍ଦର୍ଶନସ୍ପର୍ଶନାନୁପଥପ୍ରଜଳ୍ପଶଯ୍ୟାସନାଶନ-

---

ନଂସହଜାପିତା ଇତି । ହେ ନୃପାଃ ଏତଦ୍ଦେବ ଧର୍ମ୍ମତୋ ବ । ୨୧-୨୫ । ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂ ଯେ ଅନୁବ୍ରତାସ୍ତେ ରାଜସୂୟେ କଥମ୍ଭାହ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ କନକରେଖାକାର୍ ତସ୍ୟା ନକେତଂ ସ୍ଥାନଂ । ଯଦ୍ବା ଶ୍ରୀ ସଦ୍ଭୁତ ତସ୍ୟ ନିକେତମିବ ନିକେତଂ ଜ୍ଞାନମୁଦ୍ଧୀତ ଚ୍ଛନ୍ଦୋମୟତ୍ଵାତ । ଯଦ୍ବା ଶ୍ରୀସ୍ତିବର୍ଣ୍ଣସମ୍ପତ୍ ବହୁଳବିର୍ଯ୍ୟଂ ଶୋଭା ଚ । ବପତ ସର୍ବନାରୋପସ୍ଥିତଭ ବନ୍ଧୁପ୍ତାସାମାନ୍ୟେପଲସ୍ଥାନଂ ନରକାବରୁପମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ବସ୍ତିତା ଅସନ୍ । ୨୬-୨୭ । ଜନ୍ମଭାଜୋ ନୃଣାଂମଧ୍ୟେ ସଫଳଜନ୍ମାନଃ । ୨୮ । କିଞ୍ଚ ନ କେବଳଂ ତସ୍ୟ ଦର୍ଶନମେବ ଅପିତୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭଂ ବସ୍ତୁତରଂ ସୁଲ୍ଲଭଂ ସ୍ଵତଃ ସମ୍ପନ୍ନମିତ୍ୟାହୁଃ ଯଦ୍‌ବସ୍ତୁତରେତ ଦ୍ଵାଭ୍ୟାଂ । ଯଦତ ପୃଥକ୍ ପଦଂ ସସ୍ୟେତ୍ୟର୍ଥଃ । ବିଶ୍ରୁତିଃ କୀର୍ତ୍ତିଃ ଶ୍ରୁତିଭିର୍ନୁତା ବେଦୈଃ ସ୍ତୁତା ଇଦଂ ବିଶ୍ଵମଲମତ୍ୟର୍ଥଂ ପୁନାତି । ଯଦ୍‌ବସ୍ତୁତନ୍ତ୍ରିରମିବମଳମିତପାଠେ ଶ୍ରୁତାଃ ଶ୍ରବଣଂ ଅମୀଷ୍ଟ ପାପମିତ । ଯସ୍ୟ ପାଦାବନେ-ଜନପୟୋ ଗଙ୍ଗା ଚ ଯସ୍ୟ ବଚଶ୍ଚ ବାକ୍ୟରୂପଂ ଶାସ୍ତ୍ରଞ୍ଚ ବେଦାଖ୍ୟଂ ବିଶ୍ଵଂ ପୁନାତି । କିଞ୍ଚ କାଲେନ ଭର୍ଜ୍ଜିତଂ ଦଗ୍ଧଂ ଭଗଂ ମାହାତ୍ମ୍ୟଂ ଯସ୍ୟାଃ ସା ତଥାଭୂତାପି ଭୂର୍ଯ୍ୟସ୍ୟାଙ୍ଘ୍ରିପଦ୍ମସ୍ପର୍ଶେନ ଉତ୍ଥା ଅଭିବର୍ଦ୍ଧିତା ଶକ୍ତିର୍ୟସ୍ୟା ସା ନୋଽସ୍ମାକମଖିଳାନର୍ଥାନ୍ ଅଭିତୋ ବର୍ଷତି । ୨୯ । ଦର୍ଶନଞ୍ଚ ସ୍ପର୍ଶନଞ୍ଚ

ଧୃଷ୍ଟ କେକୁ ଓ ପୁରୁଜିତ । ସୃଞ୍ଜୟ ଅଉ କାଶୀରାଜ । ମଦ୍ର କେକୟ ଓ ଦ୍ରୁପଦ ॥ ବିଶାଳାକ୍ଷ ଦମଘୋଷ । ଯୁଧାମନ୍ୟୁ ବାହ୍ଲିକ ବଂଶ ॥ ସୁଶର୍ମା ଆଦି ଯେ ନରେଶେ । ଥିଲେଟି ଯୁଧିଷ୍ଠିର ବଶେ ॥ ଭାର୍ଯ୍ୟାଙ୍କ ଭୁଲେ କୃଷ୍ଣଙ୍କର । ଦେଖନ୍ତେ ସୁନ୍ଦର ଶରୀର ॥ ସକଳେ ବିସ୍ମିତ ହୋଇଲେ । ନସୃନ ଗୃଲ ନ ପାଇଲେ ।୨୩।୨୬। ବୋଲେ ତାଙ୍କୁ ରାମ ହରି । ସେ ସର୍ବେ ପୂଜା ପାଇସାରି ॥ କୃଷ୍ଣ ଅଣିତ ଯଦୁଗଣେ । ପ୍ରଶଂସା କଲେ ପ୍ରୀତ ମନେ । ୨୭ । ନୃପା ଉଚୁଃ ।—ହେ ଭୋଜପତି ଭୁମ୍ଭେମାନେ । ନରେ ଜନ୍ମିଲ କି ସୁକ୍ଷଣେ ॥ ଯେ କୃଷ୍ଣେ ଯୋଗୀ ନ ଦେଖନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଦେଖୁଛ ସଦା ନିତି । ୨୮ । ଯା କୀର୍ତ୍ତି ବେଦ ଗାନକର । ଯାହାର ପାଦ ଧୌତ ବାରି ॥ ଗଙ୍ଗା ସ୍ଵରୂପେ ବହିଯାଇ । ଯାହାର ବାକ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ର ହୋଇ ॥ ପବିତ୍ର କରେ ଏ ଜଗତ । କାଳ ବଶରେ ଧରଣୀ ତ ॥ ନିଜ ମହିମା ନାଶିଥିଲା । କୃଷ୍ଣ ଚରଣ ସେ ଛୁଇଁଲା ॥ ଲଭିଲା ସକଳ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସପୌନସପିଣ୍ଡବନ୍ଧଃ । ଯେଷାଂ ଗୃହେ ନିରସ୍ତବନ୍ଧନା ବର୍ତ୍ତନ୍ତାଂ ବଃ ସ୍ୱର୍ଗାପବର୍ଗବିରମଃ ସ୍ୱୟମାସ ବିଷ୍ଣୁଃ । ୩୦ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ନନ୍ଦସ୍ତତ୍ର ଯଦୂନ୍ ପ୍ରାପ୍ତାନ୍ ଜ୍ଞାତ୍ୱା କୃଷ୍ଣପୁରୋଗମାନ୍ । ତତ୍ରାଗମଦ୍‌ବୃତୋ ଗୋପୈରନଃସ୍ଥାର୍ଥୈର୍ଦିଦୃକ୍ଷୟା । ୩୧ । ତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ବୃଷ୍ଣୟୋ ହୃଷ୍ଟାସ୍ତନ୍ୱଃ ପ୍ରାଣମିବୋତ୍ଥିତାଃ । ପର୍ଯ୍ୟଷ୍ୱଜନ୍ତ ଗାଢ଼ଂ ଚିରଦର୍ଶନକାତରାଃ । ୩୨ । ବସୁଦେବଃ ପରିଷ୍ୱଜ୍ୟ ସମ୍ପ୍ରୀତଃ ପ୍ରେମବିହ୍ୱଳଃ । ସ୍ମରନ୍ କଂସକୃତାନ୍ କ୍ଲେଶାନ୍ ପୁତ୍ରନ୍ୟାସଞ୍ଚ ଗୋକୁଳେ । ୩୩ । କୃଷ୍ଣରାମୌ ପରିଷ୍ୱଜ୍ୟ ପିତରାବଭିବାଦ୍ୟ ଚ । ନ କିଞ୍ଚନୋଚତୁଃ ପ୍ରେମ୍ଣା ସାଶ୍ରୁକଣ୍ଠୌ କୁରୂଦ୍‌ବହ

ଅଲୂପଯୋହନୁଗଚ୍ଛନ୍ତ ନ୍ତ୍ରଜନ୍ତୋ ଯୋନୀ ଚ ଶଯନ ଶଯ୍ୟନମ୍ ଅଶନଂ ଅଶନଂ ଭୋଜନଞ୍ଚ । ଯୌନଂ ବୈବାହସମ୍ବନ୍ଧସ୍ତେନ ସହ ବର୍ତ୍ତମାନଃ । ସପିଣ୍ଡବନ୍ଧୋ ଦୈହିକସମ୍ବନ୍ଧଃ । ତେନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେନ ସହ ଦର୍ଶନାଦ୍ୟୁପଲକ୍ଷିତଃ ସଯୌନଃ ସପିଣ୍ଡସମ୍ବନ୍ଧୋ ଯେଷାଂ ବୋଽସ୍ତି । କିଞ୍ଚ ଯେଷାଂ ବୋ ଗୃହେ ବିଷ୍ଣୁଃ ସ୍ୱୟମାସ ଅବିରଭୂତ ନିରସ୍ତବନ୍ଧନା ପ୍ରବୃତ୍ତିମାର୍ଗେ ବର୍ତ୍ତମାନାନାଂ ସ୍ୱର୍ଗାପବର୍ଗମାର୍ଗାଭ୍ୟାଂ ବିରମଯିତ ବିଦ୍ଧୃସ୍ଥାନ୍ ଭବେଗନ୍ତ ତଥା ସଃ । ତେ ଯୂୟଂ ନ ନିର୍ଭିଜ ଇତି । ଯଦ୍‌ବା ତଦାଦି ସମାନ୍ୟନିର୍ଦ୍ଦେଶଃ । ସ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ ସ ବିଷ୍ଣୁଃ ସ୍ୱୟଂ ଯେଷାଂ ବୋ ନିରସ୍ତବନ୍ଧନ ସଂସାର-କାରଣେ ଗୃହେ ବର୍ତ୍ତମାନାନାମପି ବର୍ତ୍ତତେ ସମ୍ଭାବିତ ଇତି । ବନ୍ଧୋଃ ଦର୍ଶନାଦଭିଃ ସମ୍ବନ୍ଧଃ ସନ୍ ସ୍ୱର୍ଗାପବର୍ଗବିରମ ଅପି ପରମସୁଖପ୍ରଦୋ ଭକ୍ତିର ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୦ । ତନଃସ୍ଥାର୍ଥୈରିତି । ତନୈର୍ବା ବାସଶକଟାର୍ଥୈଃ ଅଗ୍ରତଃ ସ୍ଥାପିତୈରର୍ଥୈଃ ସହାଗତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୧ । ୩୨ । ବସୁଦେବସ୍ତ-

ଶୀକର । ଏବେ ଆମ୍ଭଙ୍କ ଦଏ ଶାନ୍ତି । ୨୯ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ଦେଖୁଛ ବୁଝୁଛ । ପରେ ସ୍ପର୍ଶୁଛ ଗପୁଅଛ । ଶୋଉଛ ବସୁଛ ଭୁଞ୍ଜୁଛ । ବିବାହ ସମ୍ବନ୍ଧ କରୁଛ । ଦେହ ସମ୍ବନ୍ଧ ଅଛି ଯେତେ । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଦୂରେ କର ନିତ୍ୟେ । ନିରନ୍ତର ଗୃହେ ରହ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ପାଇଛ ମନାଇ । ସ୍ୱର୍ଗ ମୋକ୍ଷ ଅଭିଳାଷ । ଯାର ମହିମା କରେ ନାଶ । ଏଣୁ ଯାଦବେ ତୁମ୍ଭେ ଧନ୍ୟ । ପୂର୍ବେ କରିଛ କେତେ ପୁଣ୍ୟ । ୩୦ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । – ନନ୍ଦ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ପହଞ୍ଚରେ । ଯଦୁଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ସେଠାରେ । କୃଷ୍ଣ ଦର୍ଶନ ମାନସରେ । ଶକଟେ ନାନା ଉପହାରେ । ଗୋପଙ୍କ ମେଳେ କୃଷ୍ଣ ପାଶେ । ମିଳିଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହରଷେ । ୩୧ । ଶରୀରେ ପଶିଲା କି ପ୍ରାଣ । ତେମନ୍ତ ହର୍ଷେ ଯଦୁଗଣ । ନନ୍ଦଙ୍କ ଗାଢ଼େ ଆଲିଙ୍ଗିଲେ । ପୂର୍ବୁ ଦେଖିବା ଇଚ୍ଛିଥିଲେ । ୩୨ । ପ୍ରେମେ ଆଲିଙ୍ଗି ନନ୍ଦଙ୍କଣେ । ଭାଳିଲେ ବସୁଦେବ ମନେ । ଗ୍ରାମ ବିହରଙ୍କୁ କଂସ ଭରେ । ଗୋପେ ଛାଡ଼ିଲି ଯେ ପ୍ରକାରେ । ଅବର କଂସର କେତେ । ସୁମରି କଷ୍ଟ ପାଏ ପ୍ରାଣ । ୩୩ । ପିତା ମାତାଙ୍କୁ ରାମହରି । ପ୍ରଣମି ଆଲିଙ୍ଗନ କରି । ପଛୁ ଗଦ୍‌ଗଦେ ପ୍ରେମଭରେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

। ୩୪ । ତାବାସ୍ମାନମାଶ୍ଲେଷ୍ୟ ବାହୁଭ୍ୟାଂ ପରିରଭ୍ୟ ଚ । ଯଶୋଦା ଚ ମହାଭାଗା ସୁତୌ ବିଜହତୁଃ ଶୁଚଃ । ୩୫ । ରୋହିଣୀ ଦେବକୀ ଚାଥ ପରିଷ୍ୱଜ୍ୟ ବ୍ରଜେଶ୍ୱରୀଂ । ସ୍ମରନ୍ତ୍ୟୌ ତତ୍କୃତାଂ ମୈତ୍ରୀଂ ବାଷ୍ପକଣ୍ଠ୍ୟୌ ସମୂଚତୁଃ । ୩୬ । କା ବିସ୍ମରେତ ବାଂ ମୈତ୍ରୀମନିବୃତ୍ତାଂ ବ୍ରଜେଶ୍ୱରି । ଅବାପ୍ୟାପ୍ୟୈନ୍ଦ୍ରମୈଶ୍ୱର୍ୟଂ ଯସ୍ୟା ନେହ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା । ୩୭ । ଏତାବଦୃଷ୍ଟପିତରୌ ଯୁବୟୋଃ ସ୍ମ ପିତ୍ରୋଃ ସମ୍ପ୍ରୀଣନାଭ୍ୟୁଦୟପୋଷଣପାଳନାନି । ପ୍ରାପ୍ୟୋଷତୁର୍ଭବତି ପକ୍ଷ୍ମ ହ ଯଦ୍ୱଦକ୍ଷ୍ଣୋର୍ନ୍ୟସ୍ୟାକୁତଶ୍ଚଭୟୌ ନ ସତାଂ ପରଃ ସ୍ୱଃ । ୩୮ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । — ଗୋପ୍ୟଶ୍ଚ କୃଷ୍ଣମୁପଲଭ୍ୟ ଚିରାଦଭୀଷ୍ଟଂ ଯତ୍ପ୍ରେକ୍ଷଣେ ଦୃଶିଷୁ ପକ୍ଷ୍ମକୃତଂ ଶପନ୍ତି । ଦୃଗ୍ଭିର୍ହୃଦୀକୃତମଲଂ ପରିରଭ୍ୟ ସର୍ବାସ୍ତଦ୍ଭାବମାପୁରପି ନିତ୍ୟଯୁଜାଂ ଦୁରାପଂ । ୩୯ ।

ପରିଷ୍ୱଜ୍ୟ ପ୍ରେମବନ୍ଧନେନ ବଦ୍ଧ୍ୱେବ ଶେଷଃ । ୩୩-୩୪ । ତୌ ସୁତୌ ପରିରଭ୍ୟ ନନ୍ଦୋ ଯଶୋଦା ଚ ବିରହଶୋକାନ୍ ବିଜହତୁଃ ତତ୍ୟଜତୁଃ ଯଦ୍ୱା ଶୁଚ୍ୟେତି ଶୁଚ୍ୟ ବିଜହତୁଃ ମୁମୁଚତୁରିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୫ । ବ୍ରଜେଶ୍ୱରୀଂ ଯଶୋଦାଂ । ୩୬ । ଅନିବୃତ୍ତାଂ ନିବୃତ୍ତିକାରଣେ ସତ୍ୟପି ଅନିବର୍ତ୍ତମାନାଂ । ଐନ୍ଦ୍ରମୈଶ୍ୱର୍ୟଂ ପ୍ରାପ୍ୟାପି ଯସ୍ୟାଃ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଂ କର୍ତ୍ତୁଂ ନ ଶକ୍ୟତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୩୭ । ତଲ୍ଲଭତାଂ ମୈତ୍ରୀମାହତୁଃ ଏତାବଦିତି ନ ଦୃଷ୍ଟୌ ପିତରୌ ଯାଭ୍ୟାଂ ତୌ । ବାଲ୍ୟତଃ ଅକାରଣାଦେବାଦୃଷ୍ଟପିତରୌ । ହେ ଭବତି ଯୁବୟୋଃ ପିତ୍ରୋର୍ନ୍ୟସ୍ତାବେତୌ ସମ୍ପ୍ରୀଣନାଦୀନି ପ୍ରାପ୍ୟ ଅକୁତଶ୍ଚଭୟୌ ତଦପି ଭୟରହିତୌ ଭୂତ୍ୱା ଉଷତୁର୍ବାସଂ ଚକ୍ରତୁଃ । କଥମ୍ଭୂତୟୋଃ ଅକ୍ଷ୍ଣୋର୍ନେତ୍ରୟୋରକ୍ଷକଂ ପକ୍ଷ୍ମ ଯଦ୍ୱତ୍ ତଥା ରକ୍ଷକୟୋଃ । ଯୁକ୍ତଞ୍ଚ ଯୁବୟୋରେତଦ୍ଯତଃ ସତାଂ ପରଃ ସ୍ୱ ଇତି ନାସ୍ତି ବୈଷମ୍ୟଂ । ୩୮ । ଅଭୀଷ୍ଟମଭୀପ୍ସିତଂ । ଯଦ୍ଦର୍ଶ୍ୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ପ୍ରେକ୍ଷଣେ

ଧରନ୍ତି ନ ଆଉ ମୁଖରେ । ୩୪ । ଯଶୋଦା ନିଜ ଅଙ୍ଗନରେ । ବସାନ୍ତି ଶ୍ରୀରାମକୃଷ୍ଣରେ । ବେନି ବାହୁରେ ଆଲିଙ୍ଗିଲେ । ନୟନ୍ନ ଅଶ୍ରୁ ପୋଛୁଦେଲେ । ୩୫ । ରୋହିଣୀ ଦେବକୀ ତତ୍ପରେ । ଆଲିଙ୍ଗି ଯଶୋଦାଙ୍କୁ ଧୀରେ ॥ ସୁମରି ତାଙ୍କ ଉପକାର । କହନ୍ତି ଅଶ୍ରୁକଣ୍ଠେ ଗିର । ୩୬ । ଗୋ ବ୍ରଜେଶ୍ୱରି ତୁମ୍ଭେ ଯାହା । କରିଛ ଭୁଲିବ କେ ତାହା । ଇନ୍ଦ୍ର ଐଶ୍ୱର୍ୟ୍ୟ ମିଳିଲେ ଲଭ । ତାହାର ପ୍ରତିକାର ନୁହଁବ ॥ ଯାହାରେ ଯେ ଉପକାରର । ନାହିଁଟି ପ୍ରତି ଉପକାର । ୩୭ । ଏ ରାମକୃଷ୍ଣ ଜନମରୁ । ଅନ୍ତର ପିତା ମାତାଠାରୁ ॥ ତାହାଙ୍କୁ ପୁତ୍ର ବୋଲି ମଣି । ପାଳନ ତୁମ୍ଭେ ବେନି ପ୍ରାଣୀ ॥ ପୋଷି ବଢ଼ାଇ ରକ୍ଷାକଲ । ଗୃହେ ରଖିଲ ବହୁକାଳ ॥ ଚକ୍ଷୁକୁ ପକ୍ଷ୍ମର ସମାନ । କରି ପାଳିଲ ବେନି ଜନ ॥ ତୁମ୍ଭେ ସ୍ୱଭାବେ ସାଧୁଜନ । ନକର ନିଜ ପର ଜ୍ଞାନ । ୩୮ । ଚିର ଅଭୀଷ୍ଟ କୃଷ୍ଣେ ପାଇ । ଗୋପୀଏ ବନ୍ଧନ ଅନାଇଁ । ପଲକପାତେ ଗୋଳ

ଭଗବାଂସ୍ତାସ୍ତଥାଭୂତା ବବନ୍ଧୁ ଉପସଙ୍ଗତଃ । ଅଶ୍ଲିଷ୍ୟାନାମୟଂ ପୃଷ୍ଟ୍ୱା ପ୍ରହସନ୍ନିଦମବ୍ରବୀତ୍ ॥ ୪୦ । ଅପି ସ୍ମରଥ ନଃ ସଖ୍ୟଃ ସ୍ୱାନାମର୍ଥଚିକୀର୍ଷୟା । ଗତାଂଶ୍ଚିରାୟିତାନ୍ ଶତ୍ରୁପକ୍ଷକ୍ଷପଣଚେତସଃ । ୪୧ । ଅପ୍ୟବଧ୍ୟାୟଥାସ୍ମାନ୍ ସ୍ୱିଦକୃତଜ୍ଞାବିଶଙ୍କୟା । ନୂନଂ ଭୂତାନି ଭଗବାନ୍ ଯୁନକ୍ତି ବିଯୁନକ୍ତି ଚ । ୪୨ । ବାୟୁର୍ଯଥା ଘନାନୀକଂ ତୃଣଂ ତୂଳଂ ରଜାଂସି ଚ । ସଂଯୋଜ୍ୟାକ୍ଷିପତେ ଭୂୟସ୍ତଥା ଭୂତାନି ଭୂତକୃତ୍ । ୪୩ । ମୟି ଭକ୍ତିର୍ହି ଭୂତାନାମମୃତତ୍ୱାୟ କଳ୍ପତେ । ଦିଷ୍ଟ୍ୟା ଯଦାସୀନ୍ମତ୍ସ୍ନେହୋ ଭବତୀନାଂ ମଦାପନଃ । ୪୪ । ଅହଂ ହି ସର୍ବଭୂତାନାମାଦିରନ୍ତୋଽନ୍ତରଂ ବହିଃ ।

ଚୃଷିଷ୍ଟ ନେତେଷୁ ତ୍ୟବଧାନ୍ତକଂ ପକ୍ଷ୍ମକୃତଂ ବଧାତାରଂ ଶପନ୍ତି । ଦୃଗ୍‌ଦ୍ୱାରେଣୈବ ଦ୍ୱାରେଣ ହୃଦି କୃତଂ ହୃଦୟେ ପ୍ରବେଶିତଂ ପରିରଭ୍ୟ ତଦ୍ଭାବଂ ତଦାତ୍ମତାଂ ହାପୁଃ । ଅପି ନିତ୍ୟମୁକ୍ତାମାରୂଢଯୋଗିନାମପି । ୩୯ । ୪୦ । ଚିରପ୍ରୋଷିତାନ୍ ଚଳମ୍ପିତାନ୍ । ତତ୍ର ହେତୁଃ ଶତ୍ରୁଣାଂପକ୍ଷସ୍ୟ କ୍ଷପଣେ ଚେତୋ ଯେଷାଂତାନ୍ । ୪୧ । ଅପିସ୍ୱିତ୍ କିମ୍ବା ଅସ୍ମାନ୍ ଅବଧ୍ୟାୟଥ ଅବଜାନୀଥ । କୃତଜ୍ଞା ଏତେ ଇତ୍ୟାଦିଶଙ୍କୟା ଇଷଦ୍ରଙ୍କୟା । ନ ଶଙ୍କାମାତ୍ରଂ କିଂତ୍ୱତମେବୈତଦ୍ ପରତ୍ୟେବ୍ୟ ଗତଦ୍ୱୋଦତ୍ୟତ ଆହ ନୂନମିତି । ୪୨ । ଏତଦ୍ ସଦୃଷ୍ଟାନ୍ତମାହ ବାୟୁରିତି । ଆକ୍ଷିପତେ ପୃଥକ୍ କରୋତି ଦେଶତଃ । ୪୩ । ଅପି ଚ ଅନ୍ତବଦ୍‌ମିଦଂ ଯଦୁତ ଭବତୀନାଂ ମଦ୍‌ବିୟୋଗେନ ମତ୍ପ୍ରାପ୍ତିଶଙ୍କା ଜାତ ଇତ୍ୟାହ ମୟୀତି । ମୟି ଭକ୍ତିମାତ୍ରମେବ ତାବତ୍ ଅମୃତତ୍ୱାୟ କଳ୍ପତ ଇତି । ଯଦୁତ ଭବତୀନାଂ ମତ୍ସ୍ନେହ ଆସୀତ୍ ତଦ୍ଦିଷ୍ଟ୍ୟା ଅତିଭଦ୍ରଂ କୁତଃ ମଦାପନୋ ମତ୍ପ୍ରାପଣ ଇତି । ୪୪ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ତ ତଂ

ଦନ୍ତି । ଯେଣ ଦର୍ଶନେ ବାଧା ପାନ୍ତି ॥ ନନ୍ଦନ ମାର୍ଗେ କୃଷ୍ଣେ ନେଇ । ହୃଦୟେ ଅଲିଙ୍ଗି ନଠାଇ ॥ ନିଜକୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅଭିନ୍ନ । ତହିଁ ମଣିଲେ ଗୋପୀଗଣ ॥ ଯୋଗିଏ ନ ପାନ୍ତି ଯେ ଭାବ । ତାହା ଲଭିଲେ ଗୋପୀବର୍ଗ । ୩୯ । ଏମନ୍ତ ଗୋପୀଙ୍କୁ ଦର୍ଶନେ । ହରି ଭେଟିଲେ ଅନ୍ୟସ୍ଥଳେ ॥ ହସି ଅଲିଙ୍ଗି ଧୀରେ ଧୀରେ । ମଙ୍ଗଳ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ସ୍ନେହରେ । ୪୦ ॥ ଶତ୍ରୁପକ୍ଷଙ୍କୁ ନାଶିବାରେ । ନିଜ ଅଭୀଷ୍ଟ ସାଧନରେ ॥ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କ ଘରେ ମେଳ । ଆମ୍ଭେ ଛେଡ଼ିଣ ବହୁକାଳ ॥ ସ୍ମରକ ଆମ୍ଭ ସଖୀପଣ । ୪୧ । ଅକୃତଜ୍ଞ ବା ଭାବପୂଣ ॥ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ କର ଅନାଦର । ଦୈବ ଦଇବ ଦେଇବ ॥ ପ୍ରାଣିର ସଂଯୋଗ ବିଯୋଗ । ହେତୁ ଘଟାନ୍ତି ଏହା ଭାବ । ୪୨ । ବାୟୁ ଯେପରେ ମେଘଗଣେ । ଅବର ତୂଳା ଧୂଳି ତୃଣେ ॥ ମେଶାଏ ପୁଣି ଭିନ୍ନ କରେ । ତେମନ୍ତ ସେହି ପରକାରେ ॥ ପ୍ରାଣିଙ୍କୁ ମିଶାଇ ଫେଡ଼ଇ । ଏ କର୍ମ ଦୈବ କରୁଅଇ । ୪୩ । ମୋ ପ୍ରତି ଜନମିଲେ ଭକ୍ତି । ଅକ୍ଷୟ ରହଇ ସେ ଜାତି ॥ ଦଇବେ ତୁମ୍ଭେ ଲଭ ମୋତେ । ସ୍ନେହ ଧରିଛ ମୋତେ ଚିତ୍ତେ । ୪୪ । ଆଗୋ ନାହିଁ ଏ ମୁଁ ଜୀବର । ଅନ୍ତ୍ୟନ୍ତ

ଭୌତିକାନାଂ ଯଥା ଖଂବାଦ୍ଭୂର୍ବାୟୁର୍ଜ୍ୟୋତିରଙ୍ଗନାଃ । ୪୫ । ଏବଂ ହ୍ୟେତାନି ଭୂତାନି ଭୂତେଷ୍ୱାତ୍ମାତ୍ମନା ତତଃ । ଉଭୟଂ ମୟ୍ୟଥ ପରେ ପଶ୍ୟତାଭାତମକ୍ଷରେ । ୪୭ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । — ଅଧ୍ୟାତ୍ମଶିକ୍ଷୟା ଗୋପ୍ୟ ଏବଂ କୃଷ୍ଣେନ ଶିକ୍ଷିତାଃ । ତଦନୁସ୍ମରଣଧ୍ୱସ୍ତଜୀବକୋଶାସ୍ତମଧ୍ୟଗନ୍ । ୪୭ । ଆହୁଶ୍ଚ ତେ ନଳିନନାଭ ପଦାରବିନ୍ଦଂ ଯୋଗେଶ୍ୱରୈର୍ହୃଦି ବିଚିନ୍ତ୍ୟମଗାଧବୋଧୈଃ । ସଂସାରକୂପପତିତୋତ୍ତରଣାବଲମ୍ବଂ ଗେହଂ

ବ୍ୟୁଂ ପ୍ରେମ୍ଣେନ ପ୍ରାପ୍ୟାମ ଇତ୍ୟପେକ୍ଷାତ୍ମାମାତ୍ମସ୍ୱରୂପମାହ ଅହଂ ହ୍ୟତି । ହେ ଅଙ୍ଗନାଃ ସର୍ବପଦାର୍ଥାନାଧକା ଯଥା ଆକାଶାଦୀନି ପଞ୍ଚମହାଭୂତାନି ଆଦ୍ୟନ୍ତାଦିରୂପାଣି ଏବଂ ସର୍ବଭୂତାନାଂ ଜରାୟୁଜାଦୀନାମହଂ । ଅତୋ ବ୍ୟାପକଂମାଂ ଭବତ୍ୟଃ ପ୍ରାପ୍ତା ଏବେତ । ୪୫ । ନନୁ ଚତୁର୍ବିଧଭୂତାନାଂ ତଭୋକ୍ତା ଆତ୍ମୈବାଦ୍ୟନ୍ତାଦିରୂପଃ ତତ୍ଖଂଶ୍ଚ ସର୍ବବ୍ୟାପକେ ସର୍ବଭୂତାନି ବର୍ତ୍ତନ୍ତେ ଇତି କୁତସ୍ତୁ ଭୂତାଧ୍ୟସ୍ତ ବିସ୍ତାଂଶମିତ୍ୟତ ଆହ ଏବଂ ହୀତ । ଅୟମର୍ଥଃ । ଶବ୍ଦାଦୀନାଂ ଯଥା ଭୌତିକାନାଂ ମହାଭୂତାନି ଆଦ୍ୟନ୍ତାଦିରୂପାଣି ଏବମେବୈତାନି ଚତୁର୍ବିଧାନି ଭୂତାନ୍ୟପି ଭୌତିକତ୍ୱାବିଶେଷାତ୍ ସ୍ୱକାରଣେଷୁ ଭୂତେଷ୍ୱେବ ବର୍ତ୍ତନ୍ତେ ନତୁ ଭୋକ୍ତର୍ଯ୍ୟାତ୍ମନି । ଆତ୍ମା ତୁ ତେଷୁ ଭୂତେଷୁ ଆତ୍ମନା ଭୋକ୍ତୃରୂପେଣ ତତଃ ବ୍ୟାପ୍ତ ନ କାରଣତ୍ୱେନ । ଅତୋ ଭୌତିକତ୍ୱୟଂ ଭୂତଂଭୌତିକରୂପଂ ଭୋଗ୍ୟଞ୍ଚ ଭୋକ୍ତାରଞ୍ଚ ଆତ୍ମାନଂ ମୟ୍ୟକ୍ଷରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣେ ଆଭାତଂ ପଶ୍ୟତେତି । ୪୬ । ଅଧ୍ୟାତ୍ମଶିକ୍ଷୟା ସ୍ୱରୂପୋପଦେଶେନ ଶିକ୍ଷିତା ବୋଧିତାଃ ତଦ୍ଧ୍ୟାନସ୍ମରଣେନ ଧ୍ୱସ୍ତୋ ଜୀବକୋଶୋ ଲିଙ୍ଗଂ ଯାସାଂ ତାଃ ତମେବାଧ୍ୟଗନ୍ ପ୍ରାପୁଃ । ୪୭ । ଏବଂ ପ୍ରାପ୍ତୋଽପି କୃଷ୍ଣଃ ପୁନର୍ଗୃହବ୍ୟାସଙ୍ଗେନ ମାପଯାଦ୍ୱିତି ତଚ୍ଚରଣସ୍ମରଣଂ ପ୍ରାର୍ଥୟମାସୁରିତ୍ୟାହ ଆହୁଶ୍ଚେତି । ହେ ନଳିନନାଭ

ବାହାର ଭିତର ॥ ପ୍ରାଣି ଶରୀରେ ପଞ୍ଚଭୂତେ । ସର୍ବେ ବ୍ୟାପନ୍ତି ଯେମନ୍ତେ ॥ ମୁଁ ତେମନ୍ତେ ପରମାତ୍ମା ହୋଇ । ସର୍ବ ଜୀବରେ ବିରାଜଇ ॥ ଶରୀରେ ଅବର ଜୀବରେ । ଯେ ବ୍ୟାପେ ଚୈତନ୍ୟ ରୂପରେ ॥ ସେ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ବ୍ରହ୍ମ ବସ୍ତୁ । ମୁହିଁ ଅଟଇ ତାର ହେତୁ ॥ ଜୀବର ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ହୋଇ । ତା ଠାରୁ ଦୂରେ ଥାଏଁ ମୁହିଁ । ୪୬ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଠାରୁ ଗୋପୀଗଣ । ଶିକ୍ଷି ଏ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ବିଜ୍ଞାନ ॥ ସଦା ତାହାଙ୍କୁ ଧ୍ୟାନ କଲେ । ଲିଙ୍ଗ ଶରୀରୁ ମୁକ୍ତ ହେଲେ । ୪୭ । ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ ଗୋପୀଗଣ । ହେ ପଦ୍ମନାଭ ତୋ ଚରଣ ॥ ଅଗାଧ ଜ୍ଞାନେ ଯୋଗୀଶ୍ୱରେ ! ଯାକୁ ଚିନ୍ତନ୍ତି ହୃଦୟରେ ॥ ସଂସାର କୂପେ ପଡ଼ିଥିବା । ଉଦ୍ଧାରେ ଅଶ୍ରୟ ସେ ମାତ୍ର ॥ ଯେ ପାଦେ ଗୃହ କର୍ମେ ମାତ୍ର । ନ ଭୁଲୁଁ ଯେପରି ସେ ମନ୍ତ୍ର ॥

କୃଷ୍ଣମପି ମନସ୍ୟବସ୍ଥାତ୍ର ସଦା ନଃ । ୪୮ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ବୃଷ୍ଣିଗୋପସଙ୍ଗମୋ ନାମ ଦ୍ୟଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ତ୍ର୍ୟଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ :—ତଥାନୁଗୃହ୍ୟ ଭଗବାନ୍ ଗୋପୀନାଂ ସ ଗୁରୁର୍ଗତିଃ । ଯୁଧିଷ୍ଠିରମଥାପୃଚ୍ଛତ୍ ସର୍ବାଂଶ୍ଚ ସୁହୃଦୋଽବ୍ୟୟଂ । ୧ । ତ ଏବଂ ଲୋକନାଥେନ ପରିପୃଷ୍ଟାଃ ସୁସତ୍କୃତାଃ । ପ୍ରତ୍ୟୂଚୁର୍ହୃଷ୍ଟମନସସ୍ତତ୍ପାଦେକ୍ଷାହତାଂହସଃ । ୨ । କୁତୋଽଶିବଂ ତ୍ୱଚ୍ଚରଣାମ୍ବୁଜାସବଂ ମହନ୍ମନସ୍ତୋ ମୁଖନିଃସୃତଂ କ୍ୱଚିତ୍ । ପିବନ୍ତି ଯେ କର୍ଣ୍ଣପୁଟୈରଲଂ ପ୍ରଭୋ ଦେହଂଭୃତାଂ ଦେହକୃଦସ୍ମୃତିଚ୍ଛିଦଂ । ୩ । ହି ତ୍ୱାତ୍ମଧାମବିଧୁତାତ୍ମକୃତତ୍ର୍ୟବସ୍ଥାମାନନ୍ଦସମ୍ପ୍ଲବମଖଣ୍ଡମକୁଣ୍ଠବୋଧଂ । କାଲୋପସୃଷ୍ଟନିଗମାବନ ଆତ୍ତଯୋଗମାୟାକୃତିଂ ପରମହଂସଗତିଂ ନତାଃ ସ୍ମ । ୪ । ଶ୍ରୀଋଷିରୁବାଚ ।

ତେ ପଦାରବିନ୍ଦଂ ଗେହଂ କୃଷ୍ଣଂ ଗୃହବେରନିକାମପି ସଦା ଉଦସ୍ତୁ ଅର୍ବାଚୀନ୍ତୁ । ୪୮ ।

ଇତି ଶ୍ରୀ ମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଦ୍ୱାଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୮୨ ।

ତ୍ର୍ୟଶୀତିତମ ଏବଞ୍ଚ ସ୍ତ୍ରୀଣାଂ କୃଷ୍ଣକଥୋତ୍ସବେ । ଦ୍ରୌପଦ୍ୟୈ କୃଷ୍ଣଭାର୍ଯ୍ୟାଭିରୁକ୍ତା ସ୍ୱସ୍ୱକରଗ୍ରହାଃ ॥ ଅବ୍ୟୟଂ କୁଶଳଂ । ୧ । ତତ୍ପାଦେକ୍ଷୟା ହତମଂହୋ ଯେଷାଂ ତେ । ୨ । ମହତାଂ ମନସଃ ଯଦାଗତଂ ମୁଖଦ୍ୱାରତୋ ନିଃସୃତଂ କ୍ୱଚିତ୍ ବାଦାତ୍ତଂ ଦେହଂ ଭୃତାଂ ଦେହଧାରଣାଂ ଦେହକୃତାପାବସ୍ମୃତିଶ୍ଚ ଅବଦ୍ୟା ତାଂ ଛିନତ୍ତୀତି ତଥା ତଂ । ଦେହକୃଦସ୍ମୃତିଚ୍ଛିଦଂ ତଦ୍ରସାସ୍ୱାଦାନନ୍ଦଂ ବା । ୩ । ହେ ବିଭୋ

ଅମ୍ଭଙ୍କ ବଦ ନାରାୟଣ । ସଦା ମାନସେ ଥାଉ ପୂର୍ବ । ୪୮ । ଏଣଇ ପ୍ରଶ୍ନରେ ବାଗ । କୃଷ୍ଣ ଚରଣେ ନରେ ରସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ କୃଷ୍ଣଗୋପସଙ୍ଗମୋ ନାମ ଦ୍ୱାଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୮୨ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ଗୋପୀଙ୍କ ଗତି ଗୁରୁ ହରି । ଗୋପୀଙ୍କୁ ଅନୁଗ୍ରହ କରି ॥ ଯୁଧିଷ୍ଠିରାଦି ନିଜଗଣେ । କୁଶଳ ପୁଛିଲେ ଆପଣେ । ୧ । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଉତ୍ତମ ସତ୍କାରେ । ଅବର କୁଶଳ ପ୍ରଶ୍ନରେ ॥ ଉତ୍ତର ଦେଲେ ନିଜଗଣ । ଦେଖନ୍ତେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚରଣ ॥ ନିଷ୍ପାପ ହୋଇଲ ଅନ୍ତର । ଆନନ୍ଦ ଜନ୍ମିଲ ଅପାର । ୨ । ସାଧୁଙ୍କ ମୁଖରୁ ନିର୍ଗତ । ତୋର ଚରଣ ଗୁଣାମୃତ ॥ ଦେହର ଦେହକୁ ଅଜ୍ଞାନ । ଛଡ଼ାଲେ ଖବର

ଇତ୍ୟଭମଃଶ୍ଳୋକଶିଖାମଣିଂ ଜନେନ୍ଦ୍ରୟବହୁସ୍ତକକୌରବର୍ଷିମୃଃ । ଯମେତ୍ୟ ଗୋବନ୍ଦକଥା ମିଥୋଃଗୃଣଂସ୍ତି ଲୋକଗୀତାଃ ଶୃଣ୍ ବର୍ଣ୍ଣସ୍ୟାମି ତେ । ୧ । ଶ୍ରୀଦ୍ରୌପଦୁ୍ୟବାଚ ।—ହେ ବୈବର୍ଦ୍ଦ୍ୟେଶ୍ୱେ ଜଦେ ହେ ଜାମ୍ବନ୍ତ କୌଶଲେ । ହେ ସତ୍ୟଭ୍ରମେ କାଳନ୍ଦ ଶୈବେ୍ୟ ରୋହଣି ଲକ୍ଷଣେ । ୨ । ହେ କୃଷ୍ଣପତ୍ନ୍ୟ ଏତଲୋ ବ୍ରୂତ ନୋ ଭଗବାନ ସ୍ୱୟଂ । ଉପୟେମେ ଯଥା ଲୋକମନୁକୁର୍ବନ୍ ସ୍ୱମାୟୟା । ୨ । ଶ୍ରୀରୁକ୍ମିଣ୍ୟୁବାଚ

ଚୈଦ୍ୟାୟ ମାର୍ପୟିତୁମୁଦ୍ୟତକାର୍ମୁକେଷୁ ରାଜସ୍ୱଜେୟଭଟଶେଖରିତାଙ୍ଘ୍ରିରେଣୁଃ । ନିନ୍ୟେ ମୃଗେନ୍ଦ୍ର ଇବ ଭାଗମଜାବିୟୂଥାତ୍ ତଚ୍ଛ୍ରୀନିକେତଚରଣୋଽସ୍ତୁ ମମାର୍ଚ୍ଚନାୟ । ୩ । ଶ୍ରୀରୁକ୍ମିଣ୍ୟୁବାଚ ଅବଭୃତ୍ୟ ସ୍ୱଂ । ଘ୍ରାଣ ଘ୍ରାଣ ଶ୍ୱ ଏକ ଘ୍ରାମେବ ନତାଃ ଶ୍ରେଷ୍ଠର୍ଥଃ ।

ଧନୁଷ୍ଟଂ । ଆମ୍ଭମାନ୍ତ ଶୁରୁପଦକାଶେନ ବଧୃତା ନରଷ୍ଠା ଅସ୍ପୃଷ୍ଟା ତ୍ରିବିହମିତ୍ତ୍ୱୋହ୍ୱବସ୍ଥା ଯସ୍ମ ସ୍ତଂ । ଅତଏବାଜନ୍ମସମ୍ପନ୍ନ ଅବାଜନ୍ମକରୁଂ । ଅଶ୍ଚାନ୍ତ ଅପର ହିଳଂ । ଯତୋ ନ କୁଣ୍ଠଃ କୁଣ୍ଠିତଃ ବୋଧ୍ୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଯସ୍ୟ ତଂ । ନନ୍ଦେଶ୍ୱରୂପତା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ କୁତଃ ଅସ୍ମଦାଦବତ୍ ପ୍ରଯତେରତ ଆହୁଃ କାଚଲାପତ୍ୟମୂଷ୍ଟେନ କାଲେନୋପସୃଷ୍ଟାତ୍ପ ଜ୍ଞାଷ୍ଟତେ ହନଗମାଷ୍ଟେଭ ତେଷାମବନେ ଇଷ୍ଟାର୍ଥମାତ୍ର ଉପାତ୍ତ ଯୋଗମାୟୟା ଅନ୍ତରର୍ଲଙ୍ଗବାରମୂର୍ତ୍ତିର୍ଯେନ ତଂ । ପରଂମହଂ ନାନାଂ ଗନ୍ତ ହ୍ୱାଂ । ଅତସ୍ତବୈବ ରୂପତ୍ୱାଦସ୍ମାକଞ୍ଚ ତୁନ୍ନାସ୍ୱୟା ଏତଶ୍ରବ ଧୈପସ୍ତତୀକୁ ଧ୍ୟମେବ ନତା ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଯଦ୍ୱା ତ୍ୱାମିତ୍ତ ସ୍ୱଜନଶୋଭ୍ୟ ଜ୍ଞାତବ୍ୟ । ତ୍ୱାଂ ନତାଃ ସ୍ମ । ତ୍ୱଂ କୃଷ୍ଣ, ହିତ୍ୱା ତଂ । ଅସ୍ମଧାମ ଆମ୍ଭ ଶରୀରଂ ଧାମ ଗୃହଂ ତତ ତତ । ଦେହଦୈହ୍ୟବର୍ଗଂ ପାନ୍ତ୍ୟକେ୍ୟଷ୍ଟ୍ୟର୍ଥଃ । ନମୋନମନ୍ୟତ୍ତ । ୪ । କିନ୍ତୁ ଲୋକେଚ୍ଛ ନୀତା । ୫ । କୌଶଳେ ହେ ଯନ୍ତେ୍ୟ ଶୈବେ୍ୟ ହେ ମିତ୍ରବିନ୍ଦେ । କେହଣି ନାମ କାତରପଞ୍ଚମହାଶୀରୁଳ୍ୟ । ୬ । ହେ ଅନ୍ୟାଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ପତ୍ନ୍ୟଃ । ୬ । ମା ମାଂ ଅର୍ପୟିତୁଂ

ଚେଦନ । ତାହା ଦିଅନ୍ତ କଣ୍ଠେ ଯେବ୍ଲ । ତାଙ୍କର ଅମଙ୍ଗଳ କାହିଁ । ୩ । ଜାଗ୍ରତ ସୁଷୁପ୍ତି ସ୍ୱପନ । ଏ ତିନ ଅବସ୍ଥା ବହଣ । ବୃତ୍ତି ସର୍ବଦା ଥାଏ ମ୍ଳାନ । ଜନ୍ମିଲେ ଅସ୍ମତକ ଜ୍ଞାନ । ଏ ତିନ ଅବସ୍ଥା ଛାଡ଼ଇ । ଯେ କାଳେ ଯେ ଜଣା ପଡ଼ଇ । ଅଖଣ୍ଡ ଆନନ୍ଦରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଅକୁଣ୍ଠ ବୋଧ ରଇତନ୍ୟ । କାଳବଳରେ ବେଦ ଧର୍ମ । କ୍ରମେ ହୁଅନ୍ତେ ନଷ୍ଟ ସମ । ତା ରକ୍ଷାପାଇଁ ମାୟାବଳେ । ଜନ୍ମିଛନ୍ତି ଯେ ଭୂମଣ୍ଡଳେ । ପରମହଂସ ଗତି ଯେହ୍ୱ । କୃଷ୍ଣେ ପ୍ରଣମ୍ଭ ସ୍ନେହ ବହ । ୪ । ଶୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ପୁଣ୍ୟକୀର୍ତ୍ତିଙ୍କ ଶିରୋମଣି । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଏହିରୂପେ ପୁଣି । ସ୍ତୁତି କରନ୍ତେ ନରଗଣେ । କୁରୁ ଅନ୍ଧକ ନାରୀମାନେ । ବିଲୋକେ ଗୀତ କୃଷ୍ଣଗୁଣ । ପରସ୍ପରରେ ପୁଣ ପୁଣ । ହୋଇଲେ କଥୋପକଥନ । ତାହା କହୁଛି ଏବେ ଶୁଣ । ୫ । ଶ୍ରୀଦ୍ରୌପଦୁ୍ୟବାଚ ।—ଅଗୋ ଭଦର୍ବିଜଜୈମା । ଗୋ ଜାମ୍ବବତୀ ସତ୍ୟଭାମା । କାଳନ୍ଦ ଶୈବ୍ୟା ଗୋ ରୋହଣୀ । ଲକ୍ଷ୍ମଣା ଆଦ କୃଷ୍ଣ ରାଣୀ । କହ ମୋ ଆଗେ କେଉଁ ପର । ହରି ସମସ୍ତ ନରପର । ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱମାୟାରେ । ବିବାହ କଲେ କି ପ୍ରକାରେ । ୬ ।

ବୈଦ୍ୟସ୍ୟ ମାର୍ପଣ୍ଡିରୁମୁଦ୍ୟତକାଷ୍ଟଂ କେଶ୍ ସଙ୍ଗୃହ୍ୟ କେଶ୍ୟୁଦ୍ଧଂ ଶେଖରଟାଘ୍ରେ ରେଣୁଃ । ଜନେଷ୍ୟ ମୃଗେନ୍ଦ୍ର ଇବ ଭାଗମଜାରୁପୃଥାତ୍ ତଚ୍ଛ୍ରୀନକେତ-ନବଣେରକୁ ମମାର୍କ ଜାୟ୍ୟ । ୮ । ଶ୍ରୀସତ୍ୟଭାମୋବାଚ । ଯୋ ମେ ସନାଭିବଧତପ୍ତହୃଦା ତତେନ ଲିପ୍ତାଭିଶାପମପମାର୍ଷ୍ଟୁମୁପାଜହାର । କର୍ହ୍ୟଷ୍ଟ ସଙ୍କମଥ ରତ୍ନମଦାତ୍ ସ ତେନ ଭୀତଃ ପିତାଦିଶତ ମାଂ ପ୍ରଭବେଽପି ଦତ୍ତାଂ । ୯ । ଶ୍ରୀଜାମ୍ବବତ୍ୟୁବାଚ । ପ୍ରାଜ୍ଞାୟ ଦେହକୃଦମୁଂ ନିଜନାଥଦୈବଂ ସୀତାପତିଂ ତ୍ରି-ନବହାନ୍ୟମୁନାଭ୍ୟଯୁଧ୍ୟତ୍ । ଜ୍ଞାତ୍ୱା ପରୀକ୍ଷିତ ଉପାହରଦର୍ହଣଂ ମାଂ ପାଦୌ ପ୍ରଗୃହ୍ୟ ମଣିନାହମମୁଷ୍ୟ ଦାସୀ । ୧୦ । ଶ୍ରୀକାଳିନ୍ଦ୍ୟୁବାଚ । ତପ-

ଶ୍ଚରନ୍ତୀମାଜ୍ଞାୟ ସ୍ୱପାଦସ୍ପର୍ଶନାଶୟା । ସଖ୍ୟୋପେତ୍ୟାଗ୍ରହୀତ୍ ପାଣିଂ ଯୋଽହଂ ତଦ୍ ଗୃହମାର୍ଜନୀ ।

ଶ୍ରୀରୁକ୍ମିଣ୍ୟୁବାଚ । – ଚୈଦ୍ୟଙ୍କୁ ମୋତେ ଦେବାପାଇଁ । ନୃପେ ଧନୁରେ ଗୁଣ ଦେଇ ॥ ଧନୁ ଧରନ୍ତେ ଯେଉଁ ଶୂର । ଦୁର୍ଜୟ ଶିରଙ୍କ ଜବାର ॥ ଚରଣ ଧୂଳି ତାଙ୍କ ଶିରେ । ପକାଇ ଅଂହ ପରକାରେ ॥ ବଇରିଗଣପକ୍ଷ ମୋତେ । ହରିଲେ ଦସ୍ୟୁ ବଳ ଚତ୍ୱେ ॥ ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନିବାସଙ୍କ ପଦେ । ପୂର୍ବେ ମୁଁ ନିତ୍ୟ ଅନୁମୋଦେ ॥ ୮ ॥ ଶ୍ରୀସତ୍ୟଭାମୋବାଚ ।—ଭାଇ ମରନ୍ତେ ଦୁଃଖୀ ହୋଇଲେ । ମୋ ପିତା କୃଷ୍ଣେ ଦୋଷ ଦେଲେ ॥ ସେ ଦୋଷୁ ମୁକ୍ତ ହେବାପାଇଁ । ଋଷିଲେ ବୃଷରାଜେ ଯାଇ ॥ ହରିଲେ ସ୍ୟମନ୍ତକ ମଣି । ମୋର ପିତାଙ୍କୁ ଦେଲେ ଆଣି ॥ ମୋ ପିତା ବୃଥା ଦୋଷ ଦେଲେ । ଏଣୁ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଭୟ କଲେ ॥ ମୋତେ ଅର୍ପିଲେ କୃଷ୍ଣ କରେ । ମୋର ବିବାହ ଏ ପ୍ରକାରେ ॥ ୯ ॥ ଶ୍ରୀଜାମ୍ବବତ୍ୟୁବାଚ — ନିଜର ପ୍ରଭୁ ସୀତାପତି । ପୁଣି ମାନବେ ଜନ୍ମିଛନ୍ତି ॥ ଏ କଥା ଜାଣି ନ ପାରିଲେ । ମୋ ପିତା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ଯୁଝିଲେ ॥ ସପ୍ତବିଂଶତି ଦିନେ ପୁଣି ।

ସ୍ବରନ୍ତୀମାଜ୍ଞାସ୍ଯ ସ୍ବପାଦସ୍ପର୍ଶନାଶୟା । ମଦୋଯାପେଚ୍ଛ୍ୟାସଗ୍ରାହୁପାଣିଂଯୋଽଦ୍ଭଂଚଦ୍‌ଗୃହମାର୍ଜ୍ଜନୀ ।୯। ଶ୍ରୀଭଦ୍ରୋବାଚ । ଯୋ ମାଂ ସ୍ବୟଂବର ଉପେତ୍ୟ ବକଚ୍ଛ୍ୟ ଭୂପାନ୍ ନନ୍ଯେ ଶ୍ବପୃଥଗମିବାତ୍ମବଲଂ ଦ୍ବିପାଭଃ । ଭ୍ରାତୃଂଶ୍ଚ ମେଽପକୁରୁତଃ ସ୍ବପୁରଂ ଶ୍ରିୟୌକସ୍ତସ୍ୟାସ୍ତୁ ମେଽନୁଭବମଙ୍ଘ୍ର୍ୟବନେଜନତ୍ୱଂ ।୧୦। ଶ୍ରୀସତ୍ୟୋବାଚ । ସପ୍ତୋକ୍ଷଣୋଽତିବଲବୀର୍ଯ୍ୟସୁତୀକ୍ଷ୍ଣଶୃଙ୍ଗାନ୍ ପିତ୍ରା କୃତାନ୍ କ୍ଷିତିପବୀର୍ଯ୍ୟପରୀକ୍ଷଣାୟ । ତାନ୍ ବୀରଦୁର୍ମଦହନସ୍ତରସା ନିଗୃହ୍ୟ କ୍ରୀଡନ୍ ବବନ୍ଧ ହ ଯଥା ଶିଶବୋଽଜତୋକାନ୍ ।୧୧। ଯ ଇତ୍ଥଂ ବୀର୍ଯ୍ୟଶୁଲ୍କାଂ ମାଂ ଦାସୀଭିଶ୍ଚତୁରଙ୍ଗିଣୀଂ । ପଥି ନିର୍ଜିତ୍ୟ ରାଜନ୍ୟାନ୍ ନିନ୍ୟେ ତଦ୍ଦାସ୍ୟମସ୍ତୁ ମେ । ୧୪ । ଶ୍ରୀମିତ୍ରବିନ୍ଦୋବାଚ । ପିତା ମେ ମାତୁଲେୟାୟ ସ୍ବୟମାହୂୟ ଦତ୍ତବାନ୍ । କୃଷ୍ଣେ କୃଷ୍ଣାୟ ତଚ୍ଚିତ୍ତାମକ୍ଷୌହିଣ୍ୟା

ଅହୋ ତଦ୍ୱୀ ଦ୍ବମଂତଶ୍ରେୟାପି ନେତ୍ୟାନ ଦାସୀତି ।୧୦। ସଖ୍ୟା ଅର୍ଜ୍ଜୁନେନ । ତସ୍ୟ ଗୃହମାର୍ଜ୍ଜନୀ ଗୃହସମ୍ମାର୍ଜ୍ଜନକର୍ତ୍ତ୍ରୀ । ୧୧ । ଶୁନାଂ ଯୂଥଗତଂ ସ୍ବବଲଂ ଦ୍ବିପାଭଃ ସିଂହ ଇବେତି ମେ ଭ୍ରାତୃନ୍ ଶ୍ବାପକୁରୁତୋଽପକାରଂ କୁର୍ବତଃ ବକଚ୍ଛ୍ୟ । ଶ୍ରିୟୌକୋ ଲକ୍ଷ୍ମୀନିବାସଃ । ତସ୍ୟାଙ୍ଘ୍ର୍ୟବନେଜନକୃତ୍ ଚରଣକ୍ଷାଳନକର୍ତ୍ତ୍ରୀତ୍ୱଂ ଅନୁଭବ ପ୍ରତି ଜନ୍ମ ମେଽସ୍ତୁ । ୧୨ । ସପ୍ତୋକ୍ଷ୍ଣୋ ବୃଷଭାନ୍ । ବଲଞ୍ଚ ବୀର୍ଯ୍ୟଞ୍ଚ ପ୍ରଭବଶ୍ଚ ସୁତୀକ୍ଷ୍ଣଶୃଙ୍ଗାଣି ଚ ଅତି ଶୟିତାନି ଯେଷାଂ ତାନ୍ ମେ ପିତ୍ରା କୃତାନ୍ ସମ୍ଭାବିତାନ୍ ବଲୀୟସେ ମାଂ ଦାତୁଂ କ୍ଷିତିଶାନାଂ ବୀର୍ଯ୍ୟବଂ ବଲଂ୍ୟ ପରୀକ୍ଷଣାୟ ତାନାତଉପସ୍ଥିତାନ୍ ବୀରାଣାଂ ଦୁର୍ମଦଂ ଘ୍ନନ୍ତ ଯେ ତାଂସ୍ତରସା ଶୀଘ୍ରମେବ ନିଗୃହ୍ୟ ଦମୟିତ୍ୱା କ୍ରୀଡନ୍ ଅନାୟାସେନୈବ ବବନ୍ଧ । ଅଜତୋକାନ୍ ଅଜାପତ୍ୟାନି । ୧୩ । ବୀର୍ଯ୍ୟମେବ ଶୁଲ୍କଂ ଦେୟଂ ଯସ୍ୟାସ୍ତାଂ । ଦାସୀଭିଃ ସହ ଚତୁରଙ୍ଗିଣୀଂ ଗଜାଶ୍ବାଦସେନାଯୁକ୍ତାଂ ପୁରଂ ନିନ୍ୟେ । ୧୪ । ହେ କୃଷ୍ଣେ ହେ

କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ବର ବୋଲି ଜାଣି ॥ ଚରଣଧର ମଣିବୁଲେ । ମୋତେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ସମର୍ପିଲେ ।୧୦। ଶ୍ରୀକାଳନ୍ଦ୍ୟୁବାଚ—କୃଷ୍ଣ ଚରଣସ୍ପର୍ଶପାଇଁ । ମୁଁ ତପ କରେଁ ଜାଣି ସେହ । ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ବୁଲେ ପାଶେ ଗଲେ । ବବାହ କର ଦାସୀ କଲେ॥୧୧॥ ଶ୍ରୀ ଭଦ୍ରୋବାଚ । କୁକ୍କୁର ପଲ୍ଲି ସିଂହ ଯେହ୍ନେ । ସ୍ବଖାଦ୍ୟ ହରଇ ଛେସନେ ॥ ନୃପଙ୍କୁ ଜିଣି ସ୍ବୟମ୍ବରେ । ମୋତେ ହରିଲେ ଅକ୍ଳେଶରେ ॥ ମୋ ଭାଇମାନେ ଶତ୍ରୁ ହେଲେ । ତାହାଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧରେ ଜିଣିଲେ ॥ ମୋତେ ଆଣିଲେ ନିଜପୁରେ । ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀପତିଙ୍କ ପଦ୍ମରେ ॥ ମୁଁ ହେବା ସେବ କାଟେଁ କାଳ । ହେଉ ଏ ଜନ୍ମେ ଜନ୍ମେ ଫଳ । ୧୨ । ଶ୍ରୀ ସତ୍ୟୋବାଚ ।—ସୁତୀକ୍ଷ୍ଣ ଶୃଙ୍ଗ ବଳବନ୍ତ । ସପ୍ତ ବୃଷଭ ମୋର ତାତ ॥ ବୀରଙ୍କ ବଳ ପରୀକ୍ଷାରେ । ନଯୋଗି ଥିଲେ ସତ୍ୟ ଗୀରେ ॥ ସକଳ ନୃପେ ଗଲେ ହାରି । ବାଳକେ ଛେଳକୁଅପରି ॥ ବୃଷଙ୍କୁ ବେଗେ ଧରି ହରି । ବାନ୍ଧିଲେ ଖେଳ କଲା ପରି । ୧୩ । ବଳ ମୂଲ୍ୟରେ ମୋତେ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସଖୀଜନୈଃ । ୧୫ । ଅସ୍ୟ ମେ ପାଦସଂସ୍ପର୍ଶୋ ଭବେଜ୍ଜନ୍ମନି ଜନ୍ମନି । କର୍ମଭିର୍ଭ୍ରାମ୍ୟମାଣାୟା ଯେନ ତଚ୍ଛ୍ରେୟ ଆତ୍ମନଃ । ୧୬ । ଶ୍ରୀଲକ୍ଷ୍ମଣୋବାଚ-ମମାପି ଗଙ୍ଗ୍ୟଚ୍ୟୁତଜନ୍ମକର୍ମ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ମୁହୁର୍ନାରଦଗୀତମାସ ହ । ଚିତ୍ତଂ ମୁକୁନ୍ଦେ କିଲ ପଦ୍ମହସ୍ତୟା ବୃତଃ ସୁସମ୍ମୃଶ୍ୟ ବିହାୟ ଲୋକପାନ୍ । ୧୭ । ଜ୍ଞାତ୍ୱା ମମ ମତଂ ସାଧ୍ୱି ପିତା ଦୁହିତୃବତ୍ସଲଃ । ବୃହତ୍ସେନ ଇତି ଖ୍ୟାତସ୍ତତ୍ରୋପାୟମଚୀକରତ୍ । ୧୮ । ଯଥା ସ୍ୱୟଂବରେ ରାଜ୍ଞି ମତ୍ସ୍ୟଃ ପାର୍ଥେପ୍ସୟା କୃତଃ । ଅୟନ୍ତୁ ବହିରାଚ୍ଛନ୍ନୋ ଦୃଶ୍ୟତେ ସ ଜଲେ ପରଂ । ୧୯ । ଶ୍ରୁତ୍ୱୈତତ୍ ସର୍ବତୋ ଭୂପା ଆୟଯୁର୍ମତ୍ପିତୁଃ ପୁରଂ । ସର୍ବାସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର-

ଦ୍ରୌପଦ । ତମ୍ପୃଚ୍ଛେବ ଚନ୍ଦଂ ଯସ୍ୟାସ୍ତାଂ ମାଂ ଅକ୍ଷୌହିଣ୍ୟା ସେନୟାସହ ସଖୀଜନୈଶ୍ଚ ସହ । ୧୫ । ଯେନ ପାଦସଂସ୍ପର୍ଶେନ ଅସ୍ମାକଂ ମେ ତତ୍ର କୈବଲ୍ୟାଖ୍ୟଂ ଶ୍ରେୟୋ ଭବେତ୍ସଃ ଯଦ୍ୱା ଯେନ କାରଣେନ ଅସ୍ମାକଂ ଜୀବସ୍ୟ ତଚ୍ଛ୍ରେୟଃ ସ ଏବ ପୁରୁଷାର୍ଥଃ ଇତି । ୧୬ । ରାଜ୍ଞି ହେ ଦ୍ରୌପଦ ଯଥା ମିତ୍ରବିନ୍ଦାଦ୍ୟାସ୍ତଥୈବ ମମାପି ଚିତ୍ତଂ ମୁକୁନ୍ଦବଶଯୁକ୍ତମଭୀତ୍ । ସୁସଂମୃଶ୍ୟ ସୁବିଚାର୍ଯ୍ୟ ପଦ୍ମହସ୍ତୟା ଶ୍ରିୟା ବୃତଃ କିଲ ଅତୋଽପି ମମ ଚିତ୍ତଂ ଶ୍ରୀ ମୁକୁନ୍ଦେ ଅଭୂତ । ୧୭ । ତବ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣପ୍ରାପ୍ତ୍ୟୁପାୟମଚୀକରତ୍ କାରୟାମାସ । ୧୮ । ଯଥା ରାଜ୍ଞି ତବ ସ୍ୱୟମ୍ବରେ ପାର୍ଥସ୍ୟ ଇଚ୍ଛୟା ଅସ୍ୟ ନିର୍ମିତ୍ୟା କୃତସ୍ତଥା ମତ୍ସ୍ୟଂ କାରିତବାନ୍ । ପାର୍ଥେପ୍ସୟା କୃତ ଇତି ପାଠେ ପାର୍ଥାନ୍ୱେଷଣା ଅପାକୃତଃ । ତତ୍ର ଇମମପ୍ୟର୍ଜୁନଏବ ଲକ୍ଷ୍ୟ ମାରୟେତ୍ ତଦାର୍ଥ ଅୟଂ ବିଶେଷ । ସ ମତ୍ସ୍ୟୋ ବହିରେବ ଆଚ୍ଛନ୍ନୋ ନାନ୍ତଃ ଅତଃ ସ୍ତମ୍ଭଲଗ୍ନସ୍ୟ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଦୃଷ୍ଟ୍ୟା ସଂଲକ୍ଷ୍ୟତେ, ଅୟଂ ତୁ ନ ତଥା

କରି । ସକଳ ଦାସୀ ଗୁଳେ ଅଣି ॥ ସୁରେ ଫେରନ୍ତେ ଦୁଷ୍ଟନୃପେ । ପଥେ ଧେରଲେ ତାଙ୍କୁ କୋପେ ॥ କଣି ସ୍ୱପୁରେ ମୋତେ ନେଲେ । ମୁଁ ଦାସୀ ଅର୍ଥେ ଜାଣେ ଲାଳେ । ୧୪ । ଶ୍ରୀମିତ୍ରବିନ୍ଦୋବାଚ – କୃଷ୍ଣ ମୋ ମାମୁ ପୁଅ ଭାଇ । ମୋ ଚିତ୍ତ ଥିଲା ତାଙ୍କଠାଇଁ ॥ ସଖି ଥବର ସେହା ଭୂଇଲ । ପିତା କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ମୋତେ ଦେଲେ । ୧୫ । ତାଙ୍କ ଚରଣ ଜନ୍ମେ ଜନ୍ମେ । ସେବିବ ମୁଁ ଏହା ଭାବେଁ ମନେ ॥ ଏତିକ ଶୁଭ ମୋ ଜୀବର । କର୍ମ ବଶରେ ରହୁ ଫେର । ୧୬ । ଶ୍ରୀଲକ୍ଷ୍ମଣୋବାଚ – ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଜନ୍ମ କର୍ମମାନ । ନାରଦ ମୁଖୁ ମୁଁ ଶୁଣିଣ ॥ ବିଗୁଣ ମୁକୁନ୍ଦେ ମୋ ଚିତ୍ତ । ଅଛି ହେଲ ମୋର ନାଥ ॥ ତେଜି ସକଳ ଲୋକପାଳେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯାହାଙ୍କୁ ବରିଥିଲେ । ୧୭ । ଦୁହିତା ପ୍ରତି ସ୍ନେହ ବଳି । ପିତା ବୃହତ୍ସେନ ନୃପତି । ଉପାୟ କଲେ ଚିତ୍ତ ଜାଣି । ୧୮ । ତୁମ୍ଭର ସ୍ୱୟମ୍ବରେ ରାଣି ॥ ଅର୍ଜୁନେ ବିନ୍ଧିବା ଆଶାରେ । ତୁମ୍ଭର ପିତା ସ୍ତମ୍ଭଶିରେ ॥ ମତ୍ସ୍ୟ ରଖିଲେ ଯେଉଁପରି । ମୋ ପିତା କଲେ ସେହିପରି ॥ କିନ୍ତୁ ମତ୍ସ୍ୟକୁ ସ୍ତମ୍ଭେ ରଖି । ଚର୍ମ୍ମ ତାହାକୁ ଥିଲେ ଢାଙ୍କି । ସେ ମତ୍ସ୍ୟ କେହି ନ

ତଦ୍ଭୁଜାଃ ସୋପାଧାପ୍ତାଃ ସହସ୍ରଶଃ । ୨୦ । ପୌତା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତାଃ ସର୍ବେ ଯଥାବ୍ରୀର୍ଯ୍ୟଂ ଯଥାବ୍ୟୟଃ । ଅବଦୂଃ ମଣରଂ ଗୃପ ବେଦ୍ଧୁଂ ପର୍ଥିବ ଦକ୍ଷୟଃ । ୨୧ । ଆଦାସ୍ତ ବ୍ୟସ୍ତ କଳ କେଶରୁ ସଜ୍ୟଂ କର୍ତ୍ତୁମନାଃସଃ । ଅକୋଷ୍ଠଂଜ୍ୟାଂସମ୍ବୃତ୍ତକ୍ଷ୍ୟ ପେତୁରେବେକୋମୁନା ହତାଃ । ୨୨ । ସଳ୍ୟଂ କୃତ୍ୱା ପରେ ଖାସ୍ତ ମାଗଧାମ୍ନମ୍ନ ବେଦ୍ଦପାଃ । ଶ୍ରମୋ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଃ କର୍ଣ୍ଣୋ ନାବ୍ଦଂମୁଦବସ୍ଥି ତଂ । ୨୩ । ମତ୍ସ୍ୟାଭକ୍ଷ ଜଳେ ଖାଷ୍ୟ ଖ୍ୟାତା ତ ଉଦବସ୍ଥିତଂ । ପାର୍ଥୋ ଯତ୍ରୋତ୍ସୃଜଦ୍‌ବାଣଂ ନାର୍ଚ୍ଚିନରୁ ପଶ୍ୟନେ ପରଂ । ୨୪ । ରାଜନ୍ୟେଷୁ ନିବୃତ୍ତେଷୁ ଭଗ୍ନମାନେଷୁ ମାନାତ୍ । ଭଗବାନ୍ ଧନୁରାଦାୟ ସଜ୍ୟଂ କୃତ୍ୱାଥ ଲୀଳୟା । ୨୫ । ତସ୍ମିନ୍ ସନ୍ଧାୟ ବିଶିଖଂ ମତ୍ସ୍ୟଂ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ସକୃଜ୍ଜଳେ । ଛିତ୍ତ୍ୱେଷୁଣାପାତୟତ୍ତଂ ସୂର୍ଯ୍ୟେ ଗ୍ରଭିଜିତି ସ୍ଥିତେ । ୨୬ ।

କର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରମୁଖଲେ ନାହଭିକଳଶକଳେ କେବଳଂ ଦୃଶ୍ୟତେ ଅତୋ ଦୃଷ୍ଟିଧର୍ଯ୍ୟସ୍ତାଦୁଷ୍ଟର ତ ଲକ୍ଷ୍ୟମିତି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣବ୍ୟତିରେକେଣ ନ କାଷ୍ୟାପି ଭେଦ୍ୟଂ ମିତି ଭାବଃ । ୧୯ । ୨୦ । ମତ୍ସ୍ୟଂ ବେଦ୍ଧୁଂ । ପର୍ଥିବ ସଂଯଦ, ମବିଦ୍ଧ୍ୟୋ ମଦଂଶଂବ ଧୀର୍ଯ୍ୟେଷାମିତି । ଅନ୍ୟତମ୍ ନ ବେଦ୍ଧୁଂ ଶକ୍ତାଃ ଇତି ଭାବଃ । । ୨୧ । ତଦେବାହ ଆଦାସ୍ୟେତି । ଅମୂନା ଗୃପେନ । ୨୨ । ନ। ବଦଂପ୍ରଦବସ୍ଥିତମିଷ୍ଟ ମାଗଧାଦୀନାଂ କିଂସ୍ୱା ଶକ୍ତିରେବ ନରୁ ଲକ୍ଷ୍ୟଂଭିଙ୍କତେ ଧୈର୍ଯ୍ୟା । ୨୩ । ତତ୍ରୋ ଯନ୍ତ୍ରାକ୍, ଅମୂନରୁ ମୂଢମୋତ, ସ ବାଣୋ ମତ୍ସ୍ୟଂ ନାଚ୍ଛିନରୁ ପରଂ କେବଳଂ ପସର୍ଶ । ଜ୍ଞାନବ ନପଶ୍ୟକ୍ତ୍ନୋ ବଳେନା ।

ଦେଖିବ । ତା ଛାମ୍ନା ଜଳରେ ଦିଶିବ ॥ ଛାୟାକୁ ଦୃଷ୍ଟି ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ବେଧେଶେ । ଲକ୍ଷ୍ୟ ଭେଦିଲେ କନ୍ୟାକୁ ସେ ॥ ବିଭାହ କରିବ ଏ ପଣ । କଲେ ମୋ ପିତା ନରଗଣ ॥ କୃଷ୍ଣ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କେବେ । ଏ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଭେଦ ନ ପାରିବେ । ୧୯ । ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ନରମଣି । ଅସ୍ତ୍ର ଗୁରୁଙ୍କୁ ମନେ ଘେନି ॥ ଏ ପଣ ଶୁଣି ପିତାପୁରେ । ମିଳିଲେ ଅସଂଖ୍ୟ ନୃପବରେ । ୨୦ । ଶକ୍ତି ବୟସ ଅନୁସାରେ । ସର୍ବେଙ୍କ ପିତା ପୂଜାକରେ ॥ ପୂଜାଲେ; ଚନ୍ଦ୍ର ବୀରଗଣ । ମୋ ଲାଭେ ଧରି ଧନୁର୍ବାଣ ॥ ସଭାରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଭେଦି ଗଲେ । ୨୧ । ଧନୁରେ ଗୁଣ ଦେବା କାଳେ ॥ ନ ପାରି ଛାଡ଼ିଲେ କେହି । କେହି ଧନୁରେ ଗୁଣ ଦେଇ ॥ ଅକୋପ୍ର ଗୁଣକୁ ଟାଣନ୍ତେ । ପଡ଼ିଲେ ଧନୁର ଘାତେ ॥ ୨୨ ॥ ଅମ୍ବଷ୍ଠ ଜରାସନ୍ଧ କର୍ଣ୍ଣ । ଭୀମ ଚେଦିପ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ! ଏମାନେ ଧନୁ ଆମନ୍ତିଲେ । ମତ୍ସ୍ୟର ସ୍ଥିତି ନ ବୁଝିଲେ । ଫେରିଲେ ନରଗଣ ଅନ୍ତରେ । ୨୩ । ଚନ୍ଦ୍ର ଅର୍ଜୁନ ବ୍ରାହ୍ମଣରେ । ମତ୍ସ୍ୟର ଛାୟା ଜଳେ ଦେଖି । ମତ୍ସ୍ୟର ଅବସ୍ଥା ଜାଣିଛି ॥ ଧନୁ ଅନାଇ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ । ମତ୍ସ୍ୟକୁ ଛେଦି ନ ପାରିଲେ ॥ ଶର ଛୁଇଁଲା ମତ୍ସ୍ୟେ ଯାଇ । ଫେରିଲେ ସେ ନରଗଣ ହୋଇ । ୨୪ । ଭଗ୍ନ ମାନଙ୍କର ମାନ । ନାଶନ ହେଲେ ବୀରଗଣ ॥ ତଦନ୍ତେ ଲୀଳାରେ

ଧବ ଦୁନ୍ଦୁଭୟୋ ନେଦୁର୍ଜୟଶବ୍ଦଯୁତା ଭୃଶ । ଦେବାଶ୍ଚ କୁସୁମାସାରାନ୍ ମୁମୁଚୁର୍ହର୍ଷବିହ୍ୱଳାଃ । ୨୭ । ତଦ୍ରଙ୍ଗମାବିଶମହଂ କଳନୂପୁରାଭ୍ୟାଂ ପଦ୍ଭ୍ୟାଂ ପ୍ରଗୃହ୍ୟ କନକୋଜ୍ଜ୍ୱଳରତ୍ନମାଳାଂ । ନୂତ୍ନେ ନିବୀୟ ପରିଧାୟ ଚ କୌଷିକାଗ୍ର୍ୟେ ସବ୍ରୀଡହାସବଦନା କବରୀଧୃତସ୍ରକ୍ । ୨୮ । ଉନ୍ନୀୟ ବକ୍ତ୍ରମୁରୁକୁନ୍ତଳକୁଣ୍ଡଳତ୍ୱିଡ୍‌ଗଣ୍ଡସ୍ଥଳଂ ଶିଶିରହାସକଟାକ୍ଷମୋକ୍ଷୈଃ । ରାଜ୍ଞୋ ନିରୀକ୍ଷ୍ୟ ପରିତଃ ଶନକୈର୍ମୁରାରେରଂସେଽନୁରକ୍ତହୃଦୟା ନିଦଧେ ସ୍ୱମାଳାଂ । ୨୯ । ତାବନ୍ମୃଦଙ୍ଗପଟହାଃ ଶଙ୍ଖଭେର୍ଯ୍ୟାନକାଦୟଃ । ନିନେଦୁର୍ନଟନର୍ତ୍ତକ୍ୟୋ ନନୃତୁର୍ଗାୟକା ଜଗୁଃ । ୩୦ । ଏବଂ ବୃତେ ଭଗବତି ମୟେଶେ ନୃପଯୂଥପାଃ । ନ ସେହିରେ ଯାଜ୍ଞସେନି ସ୍ପର୍ଦ୍ଧନ୍ତୋ ହୃଚ୍ଛୟାତୁରାଃ । ୩୧ । ମାଂ ତାବଦ୍ରଥମାରୋପ୍ୟ ହୟରତ୍ନଚତୁଷ୍ଟୟଂ । ଶାର୍ଙ୍ଗମୁଦ୍ୟମ୍ୟ

ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୪ । ୨୫ । ଅଭିଜିତ ସର୍ବାର୍ଥସାଧକେ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ । ୨୬।୨୭ । ଭଗବତ୍ପ୍ରାପ୍ତିହର୍ଷନିର୍ଭରେଣାତ୍ମନମେବାନୁବର୍ଣ୍ଣୟନ୍ତ୍ୟାହ ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ; ତଦ୍ରଙ୍ଗମିତି । ତତ୍ର ତଦା କଳୌ କଳସ୍ୱନୌ ନୂପୁରୌ ଯୟୋସ୍ତାଭ୍ୟାଂ ପଦ୍ଭ୍ୟାଂ ରଙ୍ଗଂ ପ୍ରାବିଶଂ । କନକେନୋଜ୍ଜ୍ୱଳାଂ ରତ୍ନମାଳାଂ ନିବୀୟ ପ୍ରାବୃତ୍ୟ ପରିଧାୟ ଚ ନୀବୀବନ୍ଧେନ କୌଶିକାଗ୍ର୍ୟେ ଉତ୍ତମକୌଶେୟବସ୍ତ୍ରେ । ସବ୍ରୀଡୋ ହାସୋ ଯସ୍ମିନ୍ ତଦ୍ୱଦନଂ ଯସ୍ୟାଃ ସା । କବର୍ଯାଂ ଧୃତା ସ୍ରଗ୍ ଯୟା ସା । ୨୮ । ଉରବଃ କୁନ୍ତଳା ଯସ୍ମିନ୍ । କୁଣ୍ଡଳୟୋସ୍ତ୍ୱିଷୋ ଯୟୋସ୍ତେ ଗଣ୍ଡସ୍ଥଳେ ଯସ୍ମିନ୍ ତଚ୍ଚ ତଚ୍ଚ । ଶିଶିରଃ ସନ୍ତାପହରଃ ହାସୋ ଯେଷୁ ତୈଃ କଟାକ୍ଷମୋକ୍ଷୈରପାଙ୍ଗମୋକ୍ଷଣବିଳାସୈଃ ଅନୁରକ୍ତଂ ହୃଦୟଂ ଯସ୍ୟାଃ ସାହଂ । ୨୯ । ୩୦ । ଯାଜ୍ଞସେନି ! ହେ ଦ୍ରୌପଦି ଇତ୍ୟେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ମୟା ବୃତେ ସତି ସ୍ପର୍ଦ୍ଧନ୍ତଃ ସ୍ପର୍ଦ୍ଧମାନାଃ । ନନ୍ୱେବଂ ପରମୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଂ ଦୃଷ୍ଟବତାଂ କୁତଃ ସ୍ପର୍ଦ୍ଧାବିପରୀତାବହ ।

ଛାଡ଼ିଲ । ଧନୁରେ ଗୁଣ ଦାନକଲେ । ୨୫ । ଥରେ ମତ୍ସ୍ୟକୁ ଜଳେ ଚାହିଁ । ସନ୍ଧାନ କଲେ ଶର ନେଇ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅଭିଜିତ ବଷରେ । ବିନ୍ଧିବା କାଳେ କୃଷ୍ଣ ଶରେ । ମତ୍ସ୍ୟକୁ ଛେଦ ପକାଇଲେ । ୨୬ । ଦେବେ ଦୁନ୍ଦୁଭି ବଜାଇଲେ ॥ ଧରାରେ ଜୟ ଶବ୍ଦ ହେଲା । ଆକାଶୁଁ ପୁଷ୍ପ ବରଷିଲା । ୨୭ । ପ୍ରବେଶିଲି ମୁଁ ସେ ସଭାରେ । ସୁବର୍ଣ୍ଣ ନୂପୁର ପାଦରେ । ରତ୍ନ ଖଚିତ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣହାରେ । ବରଣ ମାଳା ଧରି କରେ । ନୂତନ ପାଟ ମୁଁ ପିନ୍ଧିଲି । ଓଢ଼ଣି ଶଙ୍ଗରେ ଢାଙ୍କିଲି ॥ ଲଜ୍ଜେ ସହାସ ବଦନରେ । କବରୀ ମଣ୍ଡି ପୁଷ୍ପହାରେ । ୨୮ । କୁନ୍ତଳମଣ୍ଡା ଗଣ୍ଡସ୍ଥଳ । କୁଣ୍ଡଳେ କରି ସମୁଜ୍ଜ୍ୱଳ । ସୁନ୍ଦର ବଦନ ଉଠାଇ । ସହାସ କଟାକ୍ଷ ପକାଇ । ଚୌଦିଗେ ନୃପଙ୍କୁ ଚାହିଁଲି । ସକ୍ଷେଗେ କୃଷ୍ଣେ ମାଳା ଦେଲି । ୨୯ । ବାଜିଲା ମୃଦଙ୍ଗ ଆନକ । ପଟହ ଭେରୀ ତୁରୀ ଶଙ୍ଖ । ନଟ ନର୍ତ୍ତକୀ ନୃତ୍ୟକଲେ । ଗାୟକେ ସ୍ୱସ୍ୱରେ ଗାଇଲେ । ୩୦ । ଏମନ୍ତେ କୃଷ୍ଣେ ମୁଁ ବରନ୍ତେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସନ୍ନଦ୍ଧସ୍ତତ୍ରସ୍ଥାବାଗ୍ନୌ ଚରୁର୍ଦ୍ଧ୍ୱଃ । ୩୨ । ଦାରୁକସ୍ତୋଦସ୍ତ୍ୱାମାସ କାଞ୍ଚନୋପସ୍କରଂ ରଥଂ । ମଣ୍ଡତାଂ ଲୁବ୍ଧକଗଣ ମଣ୍ଡାଣାଂ ମୃଗବାହବ । ୩୩ । ତେନ୍ଦ୍ରସକ୍ତନ୍ତ ଚଜନ୍ୟା ନଶେକ୍ନ୍ଂ ପଥି କେଚନ । ସଯନ୍ତ୍ରା ଉଦ୍ଧୃତେଷ୍ୱାସା ଗ୍ରାମସିଂହା ଯଥା ହରିଂ । ୩୪ । ତେ ଶାର୍ଙ୍ଗଚ୍ୟୁତବାଣୌଘୈଃ କୃତ୍ତବାହ୍ୱଙ୍ଘ୍ରିକନ୍ଧରାଃ । ନପେତୁଃ ପ୍ରଧନେ କେଚଦେକେ ସନ୍ତ୍ୟଜ୍ୟ ଦୁଦ୍ରୁବୁଃ । ୩୫ । ତତଃ ପୁରଂ ଯଦୁପତିରତ୍ୟଲଙ୍କୃତାଂ ରବିଚ୍ଛଦଧ୍ୱଜ-ପଟଚିତ୍ରତୋରଣାଂ । କୁଶସ୍ଥଲୀଂ ଦିବି ଭୁବି ଚାଭିସଂସ୍କୃତାଂ ସମାବିଶତ୍ତୁ ତରଣିବଦ୍ଧ ସ୍ୱକେତନଂ । ୩୬ । ପିତା ମେ ପୂଜୟାମାସ ସୁହୃତ୍ସମ୍ବନ୍ଧି-ବାନ୍ଧବାନ୍ । ମହାର୍ହବାସୋଽଲଙ୍କାରୈଃ ଶୟ୍ୟାସନପରିଚ୍ଛଦୈଃ । ୩୭ । ଦାସୀଭିଃ ସର୍ବସମ୍ପଦ୍ଭିର୍ଭଟେଭରଥବାଜିଭିଃ । ଆୟୁଧାନି ମହାର୍ହାଣି ଦଦୌ

ହ୍ମ ଚୟ୍ୟାଭୂବ ଇତ । ହୃଚ୍ଛୟେନ କାମେନାଭୁସ ବଚଶାଃ । କାମଦ୍ଧକମ୍ପିତା ପ୍ରର୍ବେଡ ଭାବଃ । ୩୧ । ହୟରହାନାଂ ଚରୁଷ୍ଟୟଂ ଯସ୍ମିଂସ୍ତଂ ରଥଂ । ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ ମାମାଲମ୍ବ୍ୟ ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ ଧନୁର୍ବାଣୌ ଗୃହୀତ୍ୱା ଚତୁର୍ଭୁଜ ଇତ୍ୟୁକ୍ତୌ । ୩୨ । ମଣ୍ଡାଣାଂ ମିଷତାଂ ମୃଗବାହବ ତତ୍ରା ହରର୍ଜଗାମେତି ଶେଷୋ ଜ୍ଞାତବ୍ୟଃ । ଦାରୁକସ୍ୟୈବ ବା ମୃଗସଙ୍କୋପମା । ୩୩ । ଅନୁପସନ୍ତଃ ପୃଷ୍ଠତଃ ସକ୍ତା ବଭୂବୁଃ । ନଶେକୁଃ ପ୍ରଭବନ୍ତଂ କର୍ତ୍ତୁଂ କେଚନ ସୁରତୋ ଗତ୍ୱା ପଥି ସଯନ୍ତ୍ରା ବଦ୍ଧବୁଦ୍ଧତାର୍ଥାଃ । ଉଦ୍ଧୃତେଷ୍ୱାସା ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱୀକୃତଚାପାଃ । ଗ୍ରାମସିଂହା ଶ୍ୱାନୋ ହରିଂ ସିଂହଂ ଯଥେତି । ୩୪ । ୩୫ । ରବିଂ ଛାଦୟନ୍ତି ଯେ ତେ ରବିଚ୍ଛଦାଃ ଧ୍ୱଜେଷୁ ପଟା ଯସ୍ୟାଂ ଚିତ୍ରାଣି ତୋରଣାନି ଯସ୍ୟାଂ ପାଠ ପାଠ । ତାଂ କୁଶସ୍ଥଲୀଂ ପୁରଂ ଯଦୁପତିଃ ସମାବିଶତ୍ତୁ । ସ୍ୱକେତନଂ ମଣ୍ଡଳମସ୍ତାଚଳଂ ବା । ୩୬ । ମହାର୍ହବାସଃପ୍ରଭୃତିଭିଃ ସୁହୃଦାଦୀନ୍ ପୂଜୟାମାସ । ୩୭ । ଦାସ୍ୟାଦିଭିଃସହ ଆୟୁଧାନି ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟାପି ଦଦୌ

ନ୍ଦ୍ରେ ନ ପାରୁ ନୃପ ଯୁଥେ ॥ ଅଗୋ ଦ୍ରୋପଦ କାମ ବାଣ _ ପୀଡ଼ାରେ କ୍ରୋଧେ କଲେ ରଣ । ୩୧ । ଉତ୍ତମ ଚ୍ୟୁର ଅଶ୍ୱଯୁତେ । ରଥେ ବସାଇ ଦର ମୋତେ ॥ ଶାର୍ଙ୍ଗ କୋଦଣ୍ଡ କରେ ଧରି । ଯୁଦ୍ଧେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲେ ହରି । ୩୨ । ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମଣ୍ଡିତ ମହାରଥ । ଦାରୁକ ଚଳାଏ ତ୍ୱରିତ ॥ ମୃଗଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ସିଂହ ପରି । ନୃପେ ଗୃହାନ୍ତେ ଯାନ୍ତି ହରି । ୩୩ । କୁକ୍କୁର ସିଂହକୁ ଯେସନେ । ବେଢ଼ି ନ ପାରେ ନୃପେ ତେସନେ ॥ କୋଦଣ୍ଡ ଧର ସଜ ହେଲେ । କେହି ଅବୋର ନ ପାରିଲେ । ୩୪ । ଶାରଙ୍ଗ ଛୁଟି ତୀକ୍ଷ୍ଣଶର । ନୃପଙ୍କ ପାଦ କଣ୍ଠ କର ॥ କାଟନ୍ତେ କେତେ ବା ପଡ଼ିଲେ । କେତେ ବା ଭୟେ ପଳାଇଲେ । ୩୫ । ଚକ୍ରୀ ମିଳିଲେ ଦ୍ୱାରକାରେ । ଯା ଶୋଭା କହିଲେ ନ ସରେ ॥ ରବି ସମାନ ତେଜସ୍ୱାନ । ଧ୍ୱଜ ପଟ ଚିତ୍ର ତୋରଣ ॥ ମଣ୍ଡନ୍ତି ଯେ କୁଶସ୍ଥଳୀକୁ । ଦେବତା ପ୍ରଶଂସନ୍ତି ଯାକୁ ॥ ଅସ୍ତାଚଳରେ ରବି ଯେସନେ । ପୁରେ ପଶିଲେ ହରି

ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ଭକ୍ତିତଃ । ୩୮ । ଅସ୍ମାକମନ୍ୟେ ତପେୟମା ବୟଂ ବୈ ଗୃହଦାସୀକାଃ । ସଙ୍ଗଙ୍ଗନବୃତ୍ତ୍ୟାଃ ତପସା ଚ ବଭୂବମ । ୩୯ । ମହଦସ୍ୟ ଉର୍ଚୁ । ଭୌମଂ ଜହତ୍ୟ ସଗଣଂ ଯୁଧି ତେନ ବୃତା ଜ୍ଞାତ୍ୱାଥ ନଃ ଷିତଜସ୍ୟେ କତସ୍ୱିକଜନ୍ୟାଃ । ନର୍ମୂତ୍ୟ ସ ମୃତବମୋକ୍ଷମନସ୍ପୃରନ୍ତଃ ପାଦାମ୍ବୁଜଂ ପରିଣିତାସ୍ୱ ଯ ଅସ୍ତକାମଃ । ୪୦ । ନ ବୟଂ ସାଧ୍ୱି ସାମ୍ରାଜ୍ୟଂ ସ୍ୱରାଜ୍ୟଂ ଭୌଜ୍ୟମପ୍ୟୁତ । ବୈରାଜ୍ୟଂ ପାରମେଷ୍ଠ୍ୟଞ୍ଚ ଆନନ୍ତ୍ୟଂ ବା ହରେଃ ପଦଂ । ୪୧ । କାମୟାମହ ଏତସ୍ୟ ଶ୍ରୀମତ୍ପାଦରଜଃ ଶ୍ରିୟଃ । କୁଚକୁଙ୍କୁମଗନ୍ଧାଢ୍ୟଂ ମୂର୍ଦ୍ଧ୍ନା ବୋଢ଼ୁଂ ଗଦାଭୃତଃ । ୪୨ । ବ୍ରଜସ୍ତ୍ରିୟୋ ଯଦ୍‌ବାଞ୍ଛନ୍ତି

।୩୮। ଇମା ଅଷ୍ଟୌ ବୟଂ ସର୍ବସଙ୍ଗନିବୃତ୍ତ୍ୟା ତପସା ସ୍ୱଧର୍ମେଣ ଚ ଅସ୍ୟ ସାକ୍ଷାତ୍ ତସ୍ୟ ଗୃହଦାସିକା ବଭୂବମ । ୩୯ । ଷିତଜସ୍ୟେ ଦର୍ଗ୍ବିଜସ୍ୟେ କନ୍ୟାନାଂ ରାଜ୍ଞାଂ କନ୍ୟା ନୋଽସ୍ମାନ୍ ତେନ ବୃତା ଜ୍ଞାତ୍ୱା ତତୋ ନର୍ମୂତ୍ୟ ସମ୍ପୃତେର୍ବିମୋକ୍ଷୋ ଯସ୍ମାତ୍ ତତ୍ ପାଦାମ୍ବୁଜମନସ୍ପୃରନ୍ତୀର୍ନଃ ପରିଣିନାସ୍ୱ ଉଦବହତ୍ । ଅସ୍ତକାମୋଽପି ଯଃ । ୪୦ । ନ ବୟମିତ ସାମ୍ରାଜ୍ୟାଦ୍ୟ ନ କାମୟାମହେ କିନ୍ତୁ ଏତସ୍ୟ ଶ୍ରୀମତ୍ପାଦରଜୋ ମୂର୍ଦ୍ଧ୍ନା ବୋଢ଼ୁଂ କାମୟାମହ ଇତି । ନନୁ ତସ୍ୟ ଗୃହଣୋ ଯୂୟଂ ଦର୍ବତ୍ପ୍ରଭକଃ କମେବ କାମୟଧ୍ୱମତ ଆହୁଃ । ହେ ସାଧ୍ୱି ସାମ୍ରାଜ୍ୟଂ ସାର୍ବଭୌମଂ ପଦଂ । ସ୍ୱରାଜ୍ୟଂ ଇନ୍ଦ୍ରଂ ପଦଂ ଭୌଜ୍ୟଂ ତଦୁଭୟଭୋଗଭକ୍ତ୍ୱଂ । ସର୍ବଧଂ ସନ୍ତତ ଇତି ସର୍ବତ୍ ତସ୍ୟ ଭାବୋ ବୈରାଜ୍ୟଂ ଅଣିମାଦସିଦ୍ଧିଭକ୍ତ୍ୱମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ପାରମେଷ୍ଠ୍ୟଂ ବ୍ରହ୍ମପଦଂ । ଆନନ୍ତ୍ୟଂ ମୋକ୍ଷଂ ହରେଃ ପଦଂ ତତ୍ସାଲୋକ୍ୟାଦ ନ ବୟ କାମୟାମହେ ଇତି । ଯଦ୍‌ବା ବହୁତରାତ୍ତରଣୋତ୍କ୍ରମେଣ ସାଗାଦଦକ୍ ଚତୁଷ୍ଟୟାଧିପତ୍ୟାନ ସାମ୍ରାଜ୍ୟଭୌଜ୍ୟସ୍ୱାରାଜ୍ୟ-ବୈରାଜ୍ୟାନ ବ୍ୟାଖ୍ୟେୟାନ । ୪୧ । ତର୍ହି ତତ୍ପାଦରଜ ଏବ କାମ୍ୟତେ ଅତଆହୁଃ ଶ୍ରିୟଃ କୁଚକୁଙ୍କୁମଗନ୍ଧାଢ୍ୟମିତି । ବ୍ରହ୍ମାଦସେବ୍ୟସ୍ୟା

ତେଣେ । ୩୭ । ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ ମିତ୍ରଗଣେ । ମୋ ପିତା ପୂଜିଲେ ବିଧାନେ ॥ ଅମୂଲ୍ୟ ବସନ ଭୂଷଣ । ଅସନ ଶଯ୍ୟା ଆଭରଣ । ୩୭ । ସଇନ୍ୟ ଅଶ୍ୱ ଗଜ ରଥ । ଦାସୀ ଏମ୍ଭିଦ ଅସମିତ ॥ ମହାର୍ଦ୍ଧ ଅୟୁଧ ସହିତେ । ଯୌତୁକ ଦେଲେ ଭକ୍ତିଯୁତେ । ୩୮ । ସେ ଆମ୍ଭ ସମସ୍ତ ମୁହିଁ । ଏରୂପେ ଦାସୀ ଅଷ୍ଟ ହୋଇ ॥ ଜନ୍ମପଙ୍କେ ବହୁ ତପକରି । ଏ ଫଳ ଲଭିଛୁଁ ସୁନ୍ଦରୀ । ୩୯ । ଅନ୍ୟା ମହଷ୍ୟେ ଉଚୁ । ଭୌମ ପୃଥ୍ୱୀ ଜସ୍ୟ କଲା । ବଳେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଆଣିଥିଲା ॥ ସଂସାର ବନ୍ଧୁ ଯେ ଉଦ୍ଧରେ । ସେ ହରି ପାଦ ସ୍ମରିବାରେ ॥ ସବଳେ ଭୌମେ ମାରିବେ ଜଣି । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ମୁକୁଳାଇ ଆଣି ॥ ବିବାହ କଲେ ପୂର୍ଣ୍ଣକାମ । ଯେ ସର୍ବ କଇବଲ୍ୟ ଧାମ । ୪୦ । ସାମ୍ରାଜ୍ୟେ କିମ୍ବା ଇନ୍ଦ୍ରପଦେ । ଯେ ଭୋଗ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ଆନନ୍ଦେ ॥

ପ୍ରଲମ୍ବୀଭୂତଗାତ୍ରୈଃ । ଗାବସ୍ତାଭସ୍ତ୍ରଭୋ ଗୋପାଃ ପାଦସ୍ପର୍ଶଂ ମହାତ୍ମନଃ । ୪୩ ।

ଇତିଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ତ୍ର୍ୟଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୮୩ ।

ଚତୁରଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । – ଶ୍ରୁତ୍ୱା ପୃଥା ସୁବଲପୁତ୍ର୍ୟଥ ଯାଜ୍ଞସେନୀ ମାଧବ୍ୟଥ କ୍ଷିତିପପତ୍ନ୍ୟ ଉତ ସ୍ୱଗୋପ୍ୟଃ । କୃଷ୍ଣେଽଖିଳାତ୍ମନି ହରୌ ପ୍ରଣୟାନୁବନ୍ଧଂ ସର୍ବା ବିସିସ୍ମ୍ୟୁରଲମଶ୍ରୁକଳାକୁଳାକ୍ଷ୍ୟଃ । ୧ । ଇତି ସମ୍ଭାଷମାଣାସୁ ସ୍ତ୍ରୀଭିଃ ସ୍ତ୍ରୀଷୁ ନୃଭିର୍ନୃଷୁ । ଆୟୟୁର୍ମୁନୟସ୍ତତ୍ର କୃଷ୍ଣରାମଦିଦୃକ୍ଷୟା

ଲବ୍ଧ୍ୱାପି ସେବତଦ୍ଧ୍ୟାବଦ୍ଧ ଗ୍ରହଃ । ୪୨ । ନନ୍ଦ ଚର୍ହ ଅତଦୁର୍ଲଭଦ୍ଧ୍ୟାତୁ କଂ ତଦ୍ଧ୍ୱାଙ୍ଗସ୍ୟ ଅତ ଆହୁଃ ବ୍ରଜସ୍ତ୍ରିୟଃ ଇତି । ଯଦ୍ ଯଥା ଗାବୋ ଗାଃ । ମହାତ୍ମନୋଽପି ଗାସ୍ତାରସୃତଃ ପାଦସ୍ପର୍ଶଞ୍ଚ ଗୋପା ଯଥା ବାଞ୍ଛନ୍ତି ତଦ୍ଦ୍ୱହୁ ତସ୍ପୃହାଣାଂ ସୁଲଭ ଇତି ଭାବଃ । ୪୩ ।

ଇତିଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ତ୍ର୍ୟଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୮୩ ।

ଚତୁର୍ଦ୍ଧିକାଶୀତିତମେ ମୁନିସମାଗମେ । ବସୁଦେବମଖୋତ୍ସାହବନ୍ଧପ୍ରସ୍ଥାପନାଦିକଂ ॥ ସୁବଳପୁତ୍ରୀ ଗାନ୍ଧାରୀ । ମାଧବୀ ସୁଭଦ୍ରା ।

ଅଣିମା ଆଦି ସିଦ୍ଧି ମାନ । ବୈକୁଣ୍ଠେ ଲବନ୍ତ ଯା ଜନ ॥ ବ୍ରହ୍ମାପଦ ବା ବଇକୁଣ୍ଠ । ୪୧ । ଲଭିଲେ ନ ମେଣ୍ଟିବ କଷ୍ଟ ॥ କନ୍ତୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ବେନି କୁଚ । କୁଙ୍କୁମ ଗନ୍ଧରେ ସୁଖଦ ॥ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ପଦବଜ ଶିରେ । ସର୍ବଦା ବହିଲେ ଆଦରେ ॥ ଆମ୍ଭ କାମନା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ । ୪୨ । ବ୍ରଜନାରୀଙ୍କ ସେଉଁ ଭାବ ॥ କାଳନ୍ଦୀ ତଟ ତୃଣଲତା । ଯାହା ପାଇଲେ କର ଚନ୍ତା ॥ ଗୋପାଳ ଗୋଧନ ଚରନ୍ତେ । ଛୁଇଁଲେ ଯେଉଁ ପଦ ହାତେ ॥ ସେ ପାଦ ଭକ୍ତଙ୍କୁ ସୁଲଭ । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ସୁଦୁର୍ଲଭ ॥ ଏଣୁ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ସେ ମିଳବ । ତହିଁ ରହିଲେ ଆମ୍ଭ ଭାବ । ୪୩ । ଦ୍ରୋପଦୀ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ନାରୀ ହୃଷ୍ଟ । ବଣ୍ଟିଲ ଦାଶ ପଣ୍ଡିତ ॥

ଇତିଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ତ୍ର୍ୟଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୮୩ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ – ଗାନ୍ଧାରୀ କୁନ୍ତୀ ଯାଜ୍ଞସେନୀ । ସୁଭଦ୍ରା ଆଦି ନୃପରାଣୀ ॥ ଅଖିଳ ଆତ୍ମା ହରି ପ୍ରତି । ରଜକନ୍ୟାଙ୍କ ଶୁଣି ପ୍ରୀତି ॥ ଗୋପୀଙ୍କ ଭୁଲେ ଏହିଙ୍କର । ପ୍ରେମରେ ପୂରିଲା ଅନ୍ତର ॥ ନୟନ ଅଶ୍ରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା । ହୃଦୟ ବସ୍ମୟେ ମଜ୍ଜିଲା । ୧ । ନାରୀ ନାରୀରେ ନରେ

। ୨ । ଦ୍ୱୈପାୟନୋ ନାରଦଶ୍ଚ ଚ୍ୟବନୋ ଦେବଲୋଽସିତଃ । ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଃ ଶତାନନ୍ଦୋ ଭରଦ୍ୱାଜୋଽଥ ଗୌତମଃ । ୩ । ରାମଃ ସଶିଷ୍ୟୋ ଭଗବାନ୍ ବଶିଷ୍ଠୋ ଗାଲବୋ ଭୃଗୁଃ । ପୁଲସ୍ତ୍ୟଃ କଶ୍ୟପୋଽତ୍ରିଶ୍ଚ ମାର୍କଣ୍ଡେୟୋ ବୃହସ୍ପତିଃ । ୪ । ଦ୍ୱିତସ୍ତ୍ରିତଶ୍ଚୈକତଶ୍ଚ ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ରାସ୍ତଥାଙ୍ଗିରାଃ । ଅଗସ୍ତ୍ୟୋ ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟଶ୍ଚ ବାମଦେବାଦୟୋଽପରେ । ୫ । ତାନ୍ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ସହସୋତ୍ଥାୟ ପ୍ରାଗାସୀନା ନୃପାଦୟଃ । ପାଣ୍ଡବାଃ କୃଷ୍ଣରାମୌ ଚ ପ୍ରଣେମୁର୍ବିଶ୍ୱବନ୍ଦିତାନ୍ । ୬ । ତାନାନର୍ଚ୍ଚୁର୍ୟଥା ସର୍ବେ ସହରାମୋଽଚ୍ୟୁତୋଽର୍ଚ୍ଚୟତ୍ । ସ୍ୱାଗତାସନପାଦ୍ୟାର୍ଘ୍ୟମାଲ୍ୟଧୂପାନୁଲେପନୈଃ । ୭ । ଉବାଚ ସୁଖମାସୀନାନ୍ ଭଗବାନ୍ ଧର୍ମଗୁପ୍ତନୁଃ । ସଦସସ୍ତସ୍ୟ ମହତୋ ଯତବାଚୋଽନୁଶୃଣ୍ୱତଃ । ୮ । ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ ।—ଅହୋ ବୟଂ ଜନ୍ମଭୃତୋ ଲବ୍ଧଂ କାର୍ତ୍ସ୍ନ୍ୟେନ ତତ୍ଫଳଂ । ଦେବାନାମପି ଦୁଷ୍ପ୍ରାପଂ ଯଦ୍ଯୋଗେଶ୍ୱରଦର୍ଶନଂ । ୯ । କିଂ ସ୍ୱଳ୍ପତପସାଂ ନୃଣାମର୍ଚ୍ଚାୟାଂ ଦେବଚକ୍ଷୁଷାଂ । ଦର୍ଶନସ୍ପର୍ଶନପ୍ରଶ୍ନପ୍ରହ୍ୱ-

---

ପାଦାର୍ଚ୍ଚନାଦିକଂ । ୧୦ । ନ ହ୍ୟମ୍ମୟାନି ତୀର୍ଥାନି ନ ଦେବା ମୃଚ୍ଛିଳାମୟାଃ । ତେ ପୁନନ୍ତ୍ୟୁରୁକାଳେନ ଦର୍ଶନାଦେବ ସାଧବଃ । ୧୧ । ନାଗ୍ନିର୍ନ ସୂର୍ଯ୍ୟୋ ନ ଚ ଚନ୍ଦ୍ରତାରକା ନ ଭୂର୍ଜଳଂ ଖଂ ଶ୍ୱସନୋଽଥ ବାଙ୍ମନଃ । ଉପାସିତା ଭେଦକୃତୋ ହରନ୍ତ୍ୟଘଂ ବିପଶ୍ଚିତୋ ଘ୍ନନ୍ତି ମୁହୂର୍ତ୍ତସେବୟା । ୧୨ । ଧର୍ମଗୋପ୍ତ୍ରୀ

ନରେ । ଏକଥା ହୋଇବା କାଳରେ ॥ ମୁନିଏ କୃଷ୍ଣ ଦରଶନେ । ମିଳଲେ ଅସି ସେହି ସ୍ଥାନେ । ୨ । ନାରଦ ଦେବଳ ଚ୍ୟବନ । ଅସିତ ଅଉ ଦ୍ୱୈପାୟନ ॥ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ଓ ଶତାନନ୍ଦ । ଗୌତମ ଭୃଗୁ ଭରଦ୍ୱାଜ । ୩ । ସଶିଷ୍ୟ ରାମ ଓ ପୁଲସ୍ତ୍ୟ । ଗାଲବ କଶ୍ୟପ ବଶିଷ୍ଠ ॥ ମାର୍କଣ୍ଡ ଭୃଗୁ ମେଳେ ଅତ୍ରି । ତହିଁ ମିଳିଲେ ବୃହସ୍ପତି । ୪ । ଅଙ୍ଗିରା ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟ ମୁନି । ଅଗସ୍ତ୍ୟ ବାମଦେବ ସେନି ॥ ଦୁଇ ତିନି ବା ଏକ ମେଳେ । ଋଷିଏ ସେଠାରେ ମିଳିଲେ । ୫ । ନୃପେ ଆସନେ ବସିଥିଲେ । ଋଷିଏ ଆସନ୍ତେ ଉଠିଲେ ॥ ବନ୍ଦେ ପ୍ରକଟ ଋଷିଗଣେ । ପ୍ରଣାମ କଲେ ଜଣେ ଜଣେ ॥ ପାଣ୍ଡବ ତୁଲେ ରାମ କୃଷ୍ଣ । ପ୍ରଣାମ କଲେ ହୋଇ ତୁଷ୍ଟ । ୬ । ସକଳେ ସମାଦର କଲେ । ଋଷିମାନଙ୍କୁ ପୂଜା କଲେ ॥ ଆସନ ପାଦ୍ୟ ଅର୍ଘ୍ୟ ଲେପ । କୁସୁମହାର ଧୂପ ଦୀପ ॥ ସମର୍ପି ସ୍ୱାଗତ ପୁଚ୍ଛିଲେ । ୭ । ଋଷିଏ ସୁଖରେ ବସିଲେ ॥ ଧର୍ମ ରକ୍ଷଣେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ । ହରି ସଭଙ୍କୁ ଶୁଣାଇଣ ॥ ସେ ମହାସଭାର ମଧ୍ୟରେ । କହିଲେ ସଯତ ବାକ୍ୟରେ । ୮ । ଶ୍ରୀ ଭଗବାନବାଚ — ଅହୋ ଆମ୍ଭର ଜନ୍ମ ଧନ୍ୟ । କେତେ କଷ୍ଟେ ଏ ନର ତନୁ ॥ ଲଭିଲୁଁ ତା ଫଳ ମିଳିଲା । ଯୋଗୀମାନଙ୍କ ଦେଖିହେଲା ॥ ଦେବଙ୍କୁ ଏ

ଧାବାର୍ଚ୍ଚନାଦକଂ ।୧୦। ନ ହ୍ୟମ୍ମୟାନି ତୀର୍ଥାନି ନ ଦେବା ମୃଚ୍ଛିଲାମୟାଃ । ତେ ପୁନନ୍ତ୍ୟୁରୁକାଳେନ ଦର୍ଶନାଦେବ ସାଧବଃ ।୧୧। ନାଗ୍ନିର୍ନ ସୂର୍ଯ୍ୟୋ ନଚ ଚନ୍ଦ୍ର ତାରକା ନ ଭୂର୍ଜଲଂ ଖଂ ଶ୍ୱସନୋଽଥ ବାଙ୍ମନଃ । ଉପାସିତା ଭେଦକୃତୋ ହରନ୍ତ୍ୟଘଂ ବିପଶ୍ଚିତୋ ଘ୍ନନ୍ତି ମୁହୂର୍ତ୍ତସେବୟା ।୧୨। ଯସ୍ୟାତ୍ମବୁଦ୍ଧିଃ କୁଣପେ ତ୍ରିଧାତୁକେ ସ୍ୱଧୀଃ କଲତ୍ରାଦିଷୁ ଭୌମ ଇଜ୍ୟଧୀଃ । ଯତ୍ତୀର୍ଥବୁଦ୍ଧିଃ ସଲିଳେ ନ କର୍ହିଚିଜ୍ଜନେଷ୍ୱଭିଜ୍ଞେଷୁ ସ ଏବ ଗୋଖରଃ ।୧୩। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ଇତ୍ୟେତଦ୍ଭଗବତଃ କୃଷ୍ଣସ୍ୟାକୁଣ୍ଠମେଧସଃ । ବଚୋ ଦୁରନ୍ୱୟଂ ବିପ୍ରାସ୍ତୂଷ୍ଣୀମାସନ୍ ଭ୍ରମଦ୍ଧିୟଃ ।୧୪।

ସଞ୍ଚିନ୍ତିତ ବହ୍ୱପୂର୍ବୈନାହ କଥିତ । ସ୍ୱଳ୍ପତପସାଂ ତୀର୍ଥସ୍ନାନାଦିମାତ୍ରେ ତପୋବୁଦ୍ଧିର୍ଯେଷାଂ ତଥା ଅର୍ଚ୍ଚାୟାଂ ପ୍ରତିମାୟାଂ ଦେବ ଇତି ଚକ୍ଷୁର୍ଦୃଷ୍ଟିର୍ଯେଷାଂ ତେଷାଂ ଯୋଗେଶ୍ୱରଦର୍ଶନାଦିକମିଦଂ କ୍ୱ ଅସମ୍ଭାବିତମିତ୍ୟର୍ଥଃ ।୧୦। ଏତଦ୍ଭୂତ ପ୍ରପଞ୍ଚୟତି ନହ୍ୟମ୍ମୟାନୀତି ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ ।୧୧। ବାଙ୍ମନସଂଜ୍ଞେ ଭୂରୁପ୍ୟୁପାସନାବିଷୟତ୍ୱଂ । ଯୋ ବାଚଂ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟୁପାସ୍ତେ ମନୋ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟୁପାସ୍ତେ ଇତି ଶ୍ରୁତେଃ । ଅଘ ତନ୍ମୂଳମଜ୍ଞାନଂ ନ ହରନ୍ତି । ଅତ୍ର ହେତୁଃ । ଭେଦକୃତୋ ଭେଦଜନକାଃ । ଯଦ୍ୱା ଭେଦବୁଦ୍ଧିଂ କୁର୍ବତଃ ପୁଂସଃ । ବିପଶ୍ଚିତୋ ନିରସ୍ତଭେଦାଃ । ତେ ତୁ ମୁହୂର୍ତ୍ତମାତ୍ରସେବୟୈବାଘଂ ଘ୍ନନ୍ତୀତି ।୧୨। ଅତଃ ସାଧୂନ୍ ବିହାୟ ଅନ୍ୟତ୍ରାଽଽଦରବୁଦ୍ଧ୍ୟା ସନ୍ମାନୋଽଜ୍ଞାନମିତ୍ୟାହ ଯସ୍ୟେତି । ଆତ୍ମବୁଦ୍ଧିଃ ଅହମିତିବୁଦ୍ଧିଃ । କଫୋ ଧାତବୋ ବାତପିତ୍ତଶ୍ଳେଷ୍ମାଣଃ ପ୍ରକୃତୟୋ ଯସ୍ୟ ତସ୍ମିନ୍ କୁଣପେ ଶବରେ । ସ୍ୱଧୀଃ ସ୍ୱୀୟା ଇତି ବୁଦ୍ଧିଃ । ଭୌମେ ଭୂବିକାରେ ଇଜ୍ୟଧୀର୍ଦେବତା ବୁଦ୍ଧିଃ ଯଦ୍ୱସ୍ୟ ସଲିଳେ ତୀର୍ଥବୁଦ୍ଧିସ୍ତୀର୍ଥମିତିବୁଦ୍ଧିଃ । ଅଭିଜ୍ଞେଷୁ ତତ୍ତ୍ୱବିତ୍ସୁ ଯସ୍ୟ ତା ବୁଦ୍ଧୟୋ

ଯୋଗୀ ଦର୍ଶନ । ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଜାଣ ସଦାଜନ ।୯। ଅଳ୍ପ ତପସ୍ୟାବନ୍ତ ନରେ । ଦେବଙ୍କୁ ପୂଜନ୍ତି ମୂର୍ତ୍ତିରେ ॥ ତାହାଙ୍କ ପକ୍ଷେ ଯୋଗିଙ୍କର । ଦର୍ଶନ ପ୍ରଶ୍ନ ନମସ୍କାର ॥ ପାଦପୂଜାଦି କି ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । ବୃଷିଏ ମୂର୍ତ୍ତିବନ୍ତ ଦେବ ।୧୦। ଜଳମୟ ଯେ ତୀର୍ଥସ୍ଥାନ । ମାଟି ପଥର ଦେବଗଣ ॥ ବହୁ କାଳରେ ଫଳ ଦିଅନ୍ତି । ସାଧୁ ଏ ଦର୍ଶନେ ତୋଷନ୍ତି ।୧୧। ଅଗ୍ନି ସୂର୍ଯ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ର ତାରା । ଜଳ ଆକାଶ ବାୟୁ ଧରା ॥ ବାକ୍ୟବ୍ରହ୍ମେବା ମନୋ ବ୍ରହ୍ମେ । ସେବା ସେବନ୍ତି ଭେଦ କ୍ରମେ । ସେ ପୂଜା ପାପ ନ ନାଶଇ । ଯାହାର ଭେଦ ଜ୍ଞାନ ନାହିଁ । ଏମନ୍ତ ସାଧୁଙ୍କ ସେବାରେ । ମୁହୂର୍ତ୍ତ ମାତ୍ରେ ପାପ ହରେ ।୧୨। କଫ ବାତ ପିତ୍ତରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଶରୀରେ ଯାର ଅହଂଜ୍ଞାନ । ପୁତ୍ର କଳତ୍ରେ ଯା ମମତା । ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ଯେ ମଣେ ଦେବତା । ଜଳେ ବହେ ଯେ ତୀର୍ଥଜ୍ଞାନ । ଯେବେ ନ ପୂଜେ ଜ୍ଞାନିଜନ ॥ ସେ ନର ଗୋରୁ ଗଧ ପରି । ଜବୋଧ ଥାଏ ମୁଁ ବିଚାରି ।୧୩।

ଶୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ଅତ ପରୁବ କୃଷ୍ଣ ବାଣୀ । ସେ ଋଷିଗଣେ ଧୀରେ ଶୁଣି ॥ ଅମୃକ୍ ପ୍ରଶଂସନ୍ତି ହର । ଏ ଲଗେ ବିସ୍ମିତ ପର ॥ ଭବ ସକଳେ ବିଚଳିତ । ପଛେ ବୁଝିଲେ ବାକ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱ । ୧୪ । ହରି ଜଗତଗୁରୁ ହୋଇ । ଲୋକଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବାପାଇଁ ॥ ଇଦ୍ଧର ନୋହିବା ପରାଏ । ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପ୍ରଶଂସନ୍ତି ସ୍ନେହେ ॥ ଏରୂପେ ବିସ୍ମିତ ହସନ୍ତି । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଋଷିଏ କହନ୍ତି । ୧୪ । ୧୫ । ଶ୍ରୀମୁନୟ ଊଚୁଃ ।—ପ୍ରଜାପତିଙ୍କ ପତି ହୋଇ । ସକଳ ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନ ବହି ॥ ତଥାପି ଅମ୍ଭେ ଯା ମାୟାରେ । ମୋହିତ ହେଉଁ ଏ ସଂସାରେ ॥ ଗୋପନେ ନରଦେହ ବହି । ଈଶ୍ୱର ଭାବ ତେଜିଦେଇ ॥ ବିଚର ଏ ମର ସଂସାରେ । ମହିମା କିଏ ବୁଝିପାରେ । ୧୬ । ଏକାଙ୍କ କର୍ମେ ଲିପ୍ତ ନୋହି । ନାନାପ୍ରକାରେ ସୃଷ୍ଟି କେଇ ॥ ପାଳ ବିନାଶ କର କ୍ରମେ । ଆବଦ୍ଧ ନ ହୁଅ ସେ କର୍ମେ ॥ ହାଣ୍ଡି ମାଠିଆ ଆଦ ନାମ । ବହଇ ମୃତ୍ତିକା ଯେସନ ॥ ତେସନେ ସୃଷ୍ଟି ନାନାମତ । ନାମ ମାତ୍ରକେ ଭିନ୍ନ ସତ୍ୟ ॥ ଯହିଁରୁ ଜନମ ହୁଅଇ । ଶେଷରେ ତହିଁରେ ମିଶଇ ॥ ଯେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ତାହାଙ୍କର । ଜନ୍ମାଦ

ତତଂ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମୁନୟ ଈଶ୍ୱରସ୍ୟେଶିତବ୍ୟତାଂ । ଜନସଙ୍ଗ ଇଦ୍ଭୂତଃ ସୁସ୍ମୃତ୍ସଂ ଜଗଦ୍ଗୁରୁଂ ।୧୫। ଶ୍ରୀମୁନୟ ଊଚୁଃ । ଯନ୍ମାୟୟା ତତ୍ତ୍ୱବିଦୁତ୍ତମା ବୟଂ ବିମୋହିତା ବିଶ୍ୱସୃଜାମଧୀଶ୍ୱରାଃ । ଯଦୀଶିତବ୍ୟାୟତି ଗୂଢ଼ ଈହୟା ଅହୋ ବିଚିତ୍ରଂ ଭଗବଦ୍ବିଚେଷ୍ଟିତଂ ।୧୬। ଅନୀହ ଏତଦ୍ବହୁଧୈକ ଆତ୍ମନା ସୃଜତ୍ୟବତ୍ୟତ୍ତି ନ ବଧ୍ୟତେ ଯଥା । ଭୌମୈର୍ହି ଭୂମିର୍ବହୁନାମରୂପିଣୀ ଅହୋ ବିଭୂମ୍ନଶ୍ଚରିତଂ ବିଡମ୍ବନଂ ।୧୭। ଅଥାପି କାଲେ

ନ ସନ୍ତି ସ ଏବ ଗୋଷ୍ପଦି ଖରେ ଦାରୁଣୋଽତ୍ୟନବେକ୍ଷା । ଯଦ୍ବା ଗବାଂ ତୃଣାଦଭକ୍ଷବାହଃ ଖରେ ଗର୍ଦ୍ଦଭ ଇତ । ୧୩ । ଦୁରନ୍ତ୍ୟଂ ଅନନ୍ତରୂପଂ ଭ୍ରମନ୍ତି ଅନବସ୍ଥିତା ବୁଦ୍ଧିର୍ଯେଷାଂ ତେ ।୧୪। ଈଶିତବ୍ୟତାମନୀଶ୍ୱରତାଂ କର୍ମାଧୀନତାଂ ଜନସଙ୍ଗହମାବମେତଦତ୍ୟରୂ । ସୁସ୍ମୃତ୍ୟୋହସନ୍ତଃ ।୧୫। ଅନନ୍ତ୍ୟଂ ବିବୃଣ୍ୱନ୍ତଃ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାଭ୍ୟାଂ । ଯନ୍ମାୟୟେତି । ତତ୍ତ୍ୱବିଦ୍ରୂତ୍ତମା ଅପି ବୟଂ । କାସୌ ମାୟା ଯୟା ବିମୋହିତା ଇତି ତମାହୁଃ ଯଦେତି । ଯତ୍ର ଯସ୍ମାତ୍ ଈହୟା ନରଚେଷ୍ଟିତେନ ଗୂଢ଼ଃ ସନ୍ ଈଶିତବ୍ୟାୟତି ଅନୀଶ୍ୱରବଦାଚରତି ଭବାନ୍ । ନନ୍ୱହମୀଶ୍ୱରସ୍ତେନ କମିତ୍ୟେବମାଚରେୟଂ ତତ୍ରାହୁଃ ଅହୋ ଇତି । ଭଗବତସ୍ତବ ବିଚେଷ୍ଟିତଂ ବିଚିତ୍ରମତର୍କ୍ୟଂ ।୧୬। ଭଗବତ୍ତ୍ୱମେବାହୁଃ ଅନୀହ ଇତି । ଅନୀହୋଽକ୍ରିୟ ଏବ । ଆତ୍ମନା ସ୍ୱରୂପମାତ୍ରେଣ । ବହୁଧୈତ୍ୟତ୍ର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତଃ ଯଥା ଭୌମୈରିତି । ଭୌମୈର୍ଘଟାଦିବିକାରୈ-ରୂପଲକ୍ଷିତା । ବାଗାରମ୍ଭଣଂ ବିକାରୋ ନାମଧେୟଂ ମୃତ୍ତିକେତ୍ୟେବ ସତ୍ୟମିତି ଶ୍ରୁତେଃ । ଜନକଥମହଂ ଜଗତ୍ ସୃଷ୍ଟ୍ୟାଦିକର୍ତ୍ତା ବସୁଦେବ-

ସ୍ୱଜନାଦ୍ଭଗ୍ରସ୍ତେ ବରର୍ଷ ସଞ୍ଚ ଶଳନସହାସ୍ମ ଚ । ସ୍ୱଲୀଳୟା ବେଦପଥଂ ସନାତନଂ ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମାତ୍ମା ପୁରୁଷଃ ପରୋ ଭବାନ୍ । ୧୮ । ବ୍ରହ୍ମ ତେ ହୃଦୟଂ ଶୁକ୍ଲଂ ତପଃସ୍ୱାଧ୍ୟାୟସଂଯମୈଃ । ଯତ୍ରୋପଲବ୍ଧଂ ସଦ୍ବ୍ୟକ୍ତମବ୍ୟକ୍ତଞ୍ଚ ତତଃ ପରଃ ।୧୯। ତସ୍ମାଦ୍ବ୍ରହ୍ମକୁଳଂ ବ୍ରହ୍ମନ୍ ଶାସ୍ତ୍ରଯୋନେସ୍ତ୍ୱ ମାତ୍ମନଃ । ସଭାଜୟସି ସଦ୍ଧାମ ତଦ୍ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟାଗ୍ରଣୀର୍ଭବାନ୍ । ୨୦ । ଅଦ୍ୟ ନୋ ଜନ୍ମସାଫଲ୍ୟଂ ବିଦ୍ୟାୟାସ୍ତପସୋ ଦୃଶଃ । ତ୍ୱୟା ସଙ୍ଗମ୍ୟ ସଦ୍ଗତ୍ୟା ଯଦନ୍ତଃ ଶ୍ରେୟସାଂ ପରଃ । ୨୧ । ନମସ୍ତସ୍ମୈ ଭଗବତେ କୃଷ୍ଣାୟାକୁଣ୍ଠମେଧସେ । ସ୍ୱଯୋଗମାୟୟାଚ୍ଛନ୍ନମହିମ୍ନେ ପରମାତ୍ମନେ । ୨୨ । ନ ଯଂ ବିଦନ୍ତ୍ୟମୀ

ପୂର୍ବଶ୍ଳୋକବଦ୍ଧ ତଦାହୁଃ ଅହୋ ଇତି । ବିଭୂମ୍ନଃ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ତବ ଇତି ଜନ୍ମାଦ ଚରିତଂ ବିଡ଼ମ୍ବନମନୁକରଣମାତ୍ରଂ ନତୁ ତତ୍ତ୍ୱମିତି । ୧୭ । ଜନସଂଗ୍ରହମାତ୍ରୁରଥାପୀତି କିନ୍ତୁଃ । ସତ୍ତ୍ୱଂ ଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱାତ୍ମକଂରୂପଂ ବିଭର୍ଷି । ସ୍ୱଲୀଳୟା ଅନୁଗ୍ରହେଣ ବେଦପଥଞ୍ଚ ବିଭର୍ଷି । ୧୮ । ଅତଏବ ବ୍ରାହ୍ମଣେଷ୍ୱ ବହୁମାନମପି କରୋଷୀତି ସ ହେତୁକମାହୁ ବ୍ରହ୍ମେତି । ବ୍ରହ୍ମ ବେଦାଖ୍ୟଂ ଶୁକ୍ଲଂ ଶୁଦ୍ଧଂ ତେ ହୃଦୟମନ୍ତରଙ୍ଗରୂପଂ । କୁତ ଇତ୍ୟତ ଆହୁର୍ଯତ୍ରେତି । ଯତ୍ର ବ୍ରହ୍ମଣି ବ୍ୟକ୍ତଂ କାର୍ଯ୍ୟଂ ଅବ୍ୟକ୍ତଂ କାରଣଂ ତତଃ ପରଂ ସତ୍ର ସର୍ବାତ୍ମଂ ବ୍ରହ୍ମ ଚ ତପଆଦିଭିରୁପଲବ୍ଧଂ ତଦ୍ବ୍ରହ୍ମ । ୧୯ । ତସ୍ମାତ୍ ବେଦସ୍ୟ ହୃଦୟତ୍ୱାତ୍ ବେଦପ୍ରବର୍ତ୍ତକଂ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଳଂ ଶାସ୍ତ୍ରଯୋନେ ବେଦପ୍ରମାଣକସ୍ୟ ତବ ସନ୍ଧାମ ଶ୍ରେଷ୍ଠମୁପଲବ୍ଧିସ୍ଥାନଂ ସଭାଜୟସି ସମ୍ମାନୟସି ତତ୍ର ତସ୍ମାଦେବ କାରଣାତ୍ ତ୍ୱଂ ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟାନାମଗ୍ରଣୀର୍ମୁଖ୍ୟପ୍ରବୃତ୍ତିପ୍ରବର୍ତ୍ତକଃ ସନ୍ କର୍ମାଚରସୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୦ । ତସ୍ମାଦାଗତସ୍ୟ ତବଇଦଂ ଜନସଂଗ୍ରହମାତ୍ରଂ. ବୟଂତୁ ତବ ସଙ୍ଗତ୍ୟା କୃତାର୍ଥା ଇତ୍ୟାହୁଃ ଅଦ୍ୟେତି ଷଡ୍ଭିଃ । ତ୍ୱୟା ସଙ୍ଗମ୍ୟ ସଙ୍ଗ ପ୍ରାପ୍ୟ । ସତ୍ର ଯସ୍ମାତ୍ ତ୍ୱଂ ଶ୍ରେୟସାଂ

ଚରିତ ବିସ୍ତର । ସଂସାର ଗତି ପର ଦଶେ । ବିଗ୍ରହେ ସତ୍ୟ ନୁହଇ ସେ । ୧୭ । ଆଦ୍ୟ ପୁରୁଷ ଅଟ ତୁହି । ନିଜ ଭକ୍ତଙ୍କ ରକ୍ଷାପାଇଁ । ବର୍ଣ୍ଣ ଆଶ୍ରମ କ୍ରମ ଧର୍ମ । ବେଦ ବିହିତ ଯେତେ କର୍ମ । ତାହ ବିଷ୍ଣେ ସ୍ୱଲୀଳାରେ । ଖଳ ନାଶନେ ଏ ସଂସାରେ । ଜନମି ନାନାରୂପ ବହି । ମହିମା କିଏ ପାରେ କହି । ୧୮ । ବେଦ ତୋ ବିଶୁଦ୍ଧ ହୃଦୟ । ତପସ୍ୟା ସଂଯମ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟ (ବେଦପାଠ) । ଏ ସେନ ଯେଉଁ ବେଦବଳେ । କାର୍ଯ୍ୟ କାରଣ ଜ୍ଞାନ ମିଳେ । ତଦନ୍ତେ ସତ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞ । କରଇ ସହଜେ ମାନବ । ୧୯ । ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଳ ସେ ବେଦର । ସଂସାରେ କରନ୍ତି ପ୍ରଚାର । ଲୋକେ ଶାସ୍ତ୍ରରୁ ତୋର ତତ୍ତ୍ୱ । ବୁଝନ୍ତି ତେଣୁ ତୁହି ନିତ୍ୟ । ବ୍ରାହ୍ମଣେ କରୁ ସମାଦର । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବ୍ରାହ୍ମଣ ତୁହି ମାତ୍ର । ୨୦ । ସାଧନ୍ତ ଗତଜନ୍ମ କୁଳେ । ସଂଯୋଗ ଲଭିବାରୁ ବେଳେ । ଆମ୍ଭର ବିଦ୍ୟା ତପ ନେତ୍ର । ସଫଳହେଲା ଆଜ ମାତ୍ର । ସକଳ ଶୁଭକର୍ମ.

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଭୃପା ଏକାଗ୍ରମାଣ୍ଡ ବୃନ୍ଦସ୍ୟ । ମାଯ୍ୟାଜବନକାହନମାସ୍ଥାନଂ କାଳମୀଶ୍ବରଂ । ୨୩ । ଯଥା ଶଯ୍ୟାନଃ ପୁରୁଷ ଆତ୍ମାନଂ ଗୁଣତତ୍ତ୍ୱଦୃକ୍ ନାମ ମାତ୍ରେ-ନ୍ଦ୍ରିୟାଭାତଂ ନ ବେଦ ରହିତଂ ପରଂ । ୨୪ । ଏବଂ ତ୍ୱା ନାମମାତ୍ରେଷୁ ବିଷୟେଷ୍ୱିନ୍ଦ୍ରିୟେହୟା । ମାୟୟା ବିଭ୍ରମଚ୍ଚିତ୍ତୋ ନ ବେଦ ସ୍ମୃତ୍ୟୁପପ୍ଲବାତ୍ । ୨୫ । ତସ୍ୟାଦ୍ୟ ତେ ଦଦୃଶିମାଙ୍ଘ୍ରିମଘୌଘମର୍ଷତୀର୍ଥାସ୍ପଦଂ ହୃଦି କୃତଂ ସୁବିପକ୍ୱଯୋଗୈଃ । ଉତ୍ସିକ୍ତଭକ୍ତ୍ୟୁପହତାଶୟଜୀବକୋଶା ଅପୁର୍ଭବ-ଦ୍ଭବମଥାନୁଗୃହାଣ ଭକ୍ତାନ୍ । ୨୬ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ଇତ୍ୟନୁଜ୍ଞାପ୍ୟ ଦାଶାର୍ହଂ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଂ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂ । ରାଜର୍ଷେ ସ୍ୱାଶ୍ରମାନ୍ ଗନ୍ତୁଂ ମୁନୟୋ

ପରମେ ବୁଦ୍ଧିଃ । ୨୧ । ୨୨ । ଏକସ୍ମିନ୍ନେବ ସ୍ଥାନେ ଅଗ୍ରମେ ଯେଷାଂ ତେତଃପି । କାଳଂ ସୃଷ୍ଟ୍ୟାଦିକାରଣଂ । ଈଶ୍ୱରଂ ନିୟନ୍ତାରଂ । ୨୩ । ଏତଚ୍ଚ ସ୍ୱଦୃଷ୍ଟାନ୍ତମାହୁର୍ଯ୍ୟଥେତି । ଶଯ୍ୟାନଃ ସ୍ୱପନ୍ ପଶ୍ୟନ୍ । ଗୁଣତତ୍ତ୍ୱଦୃକ୍ ଗୁଣେଷୁ ସ୍ୱପ୍ନବିଷୟେଷୁ ତତ୍ତ୍ୱଦୃଷ୍ଟିଃ । ନାମମାତ୍ରଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟେଣ ମନସା ଆଭାତଂ ସିଂହବ୍ୟାଘ୍ରାଦିରୂପମାତ୍ମାନଂ ନ ବେଦ ଯଥା । ୨୪ । ଏବଂ ତ୍ୱା ତ୍ୱାଂ ନାମମାତ୍ରେଷୁ ସ୍ୱପ୍ନାଦିତୁଲ୍ୟେଷୁ ବିଷୟେଷୁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟୈର୍ଯା ଈହା ପ୍ରବୃତ୍ତିଃ ମାୟୟା ତୟା ବିଭ୍ରମଚ୍ଚିତ୍ତୋ ନ ବେଦ ସ୍ମୃତେର୍ବିବେକସ୍ୟ ଉପପ୍ଲବାତ୍ ନାଶାତ୍ । ୨୫ । ଅଘୌଘଘ୍ନଂ ମର୍ଷଂ ନାଶଂ କରୋତି ଯଦ୍ଗଙ୍ଗାଖ୍ୟଂ ତୀର୍ଥଂ ତସ୍ୟାସ୍ପଦମାଶ୍ରୟଂ ସୁବିପକ୍ୱଯୋଗୈରପି ହୃଦି କୃତଂ କେବଳଂ ନତୁ ଦୃଷ୍ଟଂ ତସ୍ୟ ତେଽଙ୍ଘ୍ରିଂ ଦଦୃଶିମ ଦୃଷ୍ଟବନ୍ତୋ ବୟଂ ବଦ୍ଧରୂପେଣୈବ ଅତୋଽସ୍ମାନ୍ ଭକ୍ତାନନୁଗୃହାଣ ଭକ୍ତାନ୍ କୃତ୍ୱା ଅନୁଗ୍ରହଂ କୁର୍ବିତ୍ୟର୍ଥଃ । ନନୂକ୍ତଂ ଭକ୍ତ୍ୟା ଯଥାପୂର୍ବଂ ତପଏବ ତପ୍ୟତାମିତି ନେତ୍ୟାହୁଃ

ଫଳେ । ଶେଷେ ଦର୍ଶନ ଯାଉ ମିଳେ । ୨୧ । ନିଜ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ସ୍ୱମାୟାରେ । ଯୋଡ଼ାଇ ଜନ୍ମ ଯେ ସଂସାରେ ॥ ସେ ଇଚ୍ଛାମୟ ଭଗବାନ । ପରମ୍ବା କୃଷ୍ଣେ ନମୋନମ । ୨୨ । ଅଚ୍ଛନ୍ନ ମାୟା ପଟଳରେ । କାଳ ସ୍ୱରୂପୀ ଯେ ଈଶ୍ୱରେ ॥ ଏ ନୃପେ ସଦା ସଙ୍ଗୀହୋଇ । ଯାଦବେ ନ ଜାଣନ୍ତି କେହି । ୨୩ । ପୁରୁଷ ଶୟନ କାଳରେ । ଯେସନେ ସ୍ୱପ୍ନରେ ଭ୍ରମରେ ॥ ନିଜକୁ ବ୍ୟାଘ୍ର ସିଂହ ରୂପେ । ଦେଖଇ ଭୁଲି ନିଜ ରୂପେ । ୨୪ । ତେସନେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ବଶରେ । ବିଷୟେ ସତ୍ୟ ବୁଝି ନରେ ॥ ମାୟାରେ ପଡ଼ି ଭ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ । ବିଷୟେ ରସିଥାନ୍ତି ନିତ୍ୟ ॥ ତେଣୁ ବିବେକ ନ ରହଇ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିବେବା କାହିଁ । ୨୫ । ସ୍ପର୍ଶେ ଯେ ପାପ ନାଶକରେ । ସେ ଗଙ୍ଗା ରହେ ଯେ ପଦ୍ମରେ ॥ ସମାଧି ଯୋଗେ ଯୋଗିଗଣ । ହୃଦେ ଧରନ୍ତି ଯେ ଚରଣ ॥ ହୃଦେ ଭକତି ହେଲେ ଜାତ । ବିଷୟ ଲିପ୍ସା ହୁଏ ହତ ॥ ଜୀବର ବାସ କର୍ମମୟ । ଲିଙ୍ଗ ଶରୀର ପାଏ ଲୟ ॥ ତେଣୁ ଭକ୍ତିରେ ଭଗବାନେ ସହଜେ ପାଇଥାନ୍ତି ଜନେ ॥ ଏଣୁ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଭକ୍ତମନ୍ତି । କରୁଣା କର ଚକ୍ରପାଣି । ୨୬ ।

ବଧରେ ମନଃ । ୨୭ । ତଦ୍ବୀକ୍ଷ୍ୟ ତାନୁପବ୍ରଜ୍ୟ ବସୁଦେବୋ ମହାଯଶାଃ । ପ୍ରଣମ୍ୟ ଚୋପସଙ୍ଗୃହ୍ୟ ବଭାଷେଦଂ ସୁଯନ୍ତ୍ରିତଃ । ୨୮ । ଶ୍ରୀବସୁଦେବ ଉବାଚ । — ନମୋ ବଃ ସର୍ବଦେବେଭ୍ୟ ଋଷୟଃ ଶ୍ରୋତୁମର୍ହଥ । କର୍ମଣା କର୍ମନିର୍ହାରୋ ଯଥା ସ୍ୟାନ୍ନସ୍ତଦୁଚ୍ୟତାଂ । ୨୯ । ଶ୍ରୀନାରଦ ଉବାଚ— ନାତିଚିତ୍ରମିଦଂ ବିପ୍ରା ବସୁଦେବୋ ବୁଭୁତ୍ସୟା । କୃଷ୍ଣଂ ମତ୍ୱାର୍ଭକଂ ଯନ୍ନଃ ପୃଚ୍ଛତି ଶ୍ରେୟ ଆତ୍ମନଃ । ୩୦ । ସନ୍ନିକର୍ଷୋଽତ୍ର ମର୍ତ୍ତ୍ୟାନାମନାଦରଣକାରଣଂ । ଗାଙ୍ଗଂ ହିତ୍ୱା ଯଥାନ୍ୟାମ୍ବୁ ତତ୍ରତ୍ୟୋ ଯାତି ଶୁଦ୍ଧୟେ । ୩୧ । ଯସ୍ୟାନୁଭୂତିଃ କାଲେନ ଲୟୋତ୍ପତ୍ତ୍ୟାଦିନାସ୍ୟ ବୈ । ସ୍ୱତୋଽନ୍ୟସ୍ମାଚ୍ଚ ଗୁଣତୋ ନ କୁତଶ୍ଚନ ରିଷ୍ୟତି । ୩୨ । ତଂ କ୍ଲେଶକର୍ମପରିପାକଗୁଣପ୍ରବାହୈରବ୍ୟାହତାନୁଭବମୀଶ୍ୱରମଦ୍ୱିତୀୟଂ । ପ୍ରାଣାଦିଭିଃ ସ୍ୱବିଭବୈ-

---

ଉତ୍ସିକ୍ତା ଉଦ୍ରିକ୍ତା ଯା ଭକ୍ତିସ୍ତୟା ଉପହତ ଆଶୟଲକ୍ଷଣୋ ଜୀବକୋଶୋ ଯେଷାଂତେ ଏବ ପୂର୍ବେ ଭବଦ୍ଦତ୍ତମାପୁର୍ଜାନୀୟ ଇତି । ୨୬ । ୨୭ । ଉପସଙ୍ଗୃହ୍ୟ ଚରଣୌ ପାଣିଭ୍ୟାଂଧୃତ୍ୱା ବଭାଷେ ଇଦମିତି ଧର୍ମବର୍ଷଃ । ୨୯ । ସର୍ବେଦେବା ଯେଷୁ ତେଭ୍ୟଃ । ଯାବଦର୍ବେଦେବତାତ୍ମାଃସର୍ବେଦେବବଦି ବ୍ରାହ୍ମଣେ ବସନ୍ତୀତିଶ୍ରୁତେଃ । ଯେନ କର୍ମଣା ଯଥାକୃତେନ ବା କର୍ମଣାଂ ନିର୍ହାରୋ ନାଶସ୍ତୋ ଭବତି ତଦୁଚ୍ୟତାଂ । ୨୯ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଂ ହିତ୍ୱା ଅସ୍ମାନ୍ ପୃଚ୍ଛତୀତି ବସ୍ତୁତାନ୍ ସତ୍ୟାହ ନାଘତ । ବୁଭୁତ୍ସୟା ବୋଦ୍ଧୁମିଚ୍ଛୟା । ୩୦ । ତତ୍ରତ୍ୟୋ ଗଙ୍ଗାତୀରବାସୀ । ୩୧ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେଽର୍ଭକବୁଦ୍ଧିମାନୋଽବଦ୍ୟ ଇତ୍ୟାହ ଯସ୍ୟେତି ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ । ଅନୁଭୂତିର୍ଜ୍ଞାନଂ କୁତଶ୍ଚିଦପି ନ ରିଷ୍ୟତି ନ ନଶ୍ୟତି । ତଦେବାହ । କାଲେନ କର୍କଟିକାଫଳବତ୍ । ଅସ୍ୟବିଶ୍ୱସ୍ୟ ଲୟୋତ୍ପତ୍ତ୍ୟାଦିନାପି ସ୍ୱତଶ୍ଚ ବଦ୍ବୁଦାଦିବତ୍ । ଅନ୍ୟସ୍ମାଚ୍ଚ ମୁଦ୍ଗରାଦେର୍ଘଟାଦିବତ୍ ଗୁଣତୋ

ଶୁକ ଉବାଚ । — ଶ୍ରୀରାମ କୃଷ୍ଣ ସୁଧିଷ୍ଠିରେ । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରାଦି ନୃପବରେ ॥ ବଦାନ୍ୟ ମାଗି ମୁନିମାନେ । ଚଳିଲେ ଯେ ଯାହାର ସ୍ଥାନେ । ତା ଦେଖି ବସୁଦେବ ଗଲେ । ଋଷିଙ୍କୁ ଭଗାଳ ନମିଲେ ॥ ଚରଣ ଧରି ନମ୍ରଭାବେ । ଯାହା ପୁଚ୍ଛିଲେ ଶୁଣ ଏବେ । ୨୮ । ଶ୍ରୀବସୁଦେବ ଉବାଚ — ସକଳ ଦେବଙ୍କ ଆକାର । ମୁନିଏ ଶୁଣ ମୋର ଗିର ॥ କର୍ମବନ୍ଧନ ଯେ କର୍ମରେ । ନାଶିବ କହ ମୋ ଆଗରେ । ୨୯ । ଶ୍ରୀନାରଦ ଉବାଚ — ଦ୍ୱିଜେ ବଡ଼େ ଏ କୌତୁକ ନୁହେ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ବସୁଦେବ ସ୍ନେହେ ॥ ପୁତ୍ର ମଣଇ ଏଣୁ ପୁଚ୍ଛେ । ଆତ୍ମାର ଶ୍ରେୟ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ସେ । ୩୦ । ପାଶେ ବଡ଼ଲେ ଗୁଣି ନରେ । ମାନବ ଅନାଦର କରେ ॥ ଗଙ୍ଗା ତଟରେ ଥିବା ଜନ । ଅନ୍ୟ ତୀର୍ଥକୁ ମଣେ ପୁଣ୍ୟ । ୩୧ । କାଳବଶରେ ଏ ସଂସାର । ସୃଷ୍ଟି ବିନାଶ ହେବା ସ୍ଥିର ॥ କାଳବଶେ ବା ବିଗୁଣରୁ । କିମ୍ବା ଅପର କାରଣରୁ ॥ ସେ ତତ୍ତ୍ୱଙ୍କର ଅନୁଭବ । କେବେହେଁ ବିନାଶ ନ ହେବ ॥

Digitized by PPRACHIN, SOA

ରୂପଗୂଢ଼ମନ୍ୟୋ ମନ୍ୟେତ ସୂର୍ଯ୍ୟମିବ ମେଘଧୂମୋପସର୍ଗୈଃ । ୩୩ । ଅଥୋଚ୍ଚୂର୍ଣ୍ଣଦ୍ଭ୍ୟୋ ଗ୍ରହଣାଗ୍ରସ୍ୟାନକଦୁନ୍ଦୁଭିଂ । ସନ୍ଦେଷାଂ ଶୃଣ୍ୱତାଂ ରାଜ୍ଞାଂ ତଥୈବାଚ୍ୟୁତରାମସ୍ୟୋଃ । ୩୪ । କର୍ମଣା କର୍ମନିର୍ହାର ଏଷ ସାଧୁ ନିରୂପିତଃ । ଯଚ୍ଛ୍ରଦ୍ଧୟା ଯଜେଦ୍‌ବିଷ୍ଣୁଂ ସର୍ବଯଜ୍ଞେଶ୍ୱରଂ ମଖୈଃ । ୩୫ । ଚିତ୍ତସ୍ୟୋପଶମୋଽୟଂ ବୈ କବିଭିଃ ଶାସ୍ତ୍ରଚକ୍ଷୁଷା । ଦର୍ଶିତଃ ସୁଗମୋ ଯୋଗୋ ଧର୍ମଶ୍ଚାତ୍ମମୁଦାବହଃ । ୩୬ । ଅୟଂ ସ୍ୱସ୍ତ୍ୟୟନଃ ପନ୍ଥା ଦ୍ୱିଜାତେ-ର୍ଗୃହମେଧିନଃ । ଯଚ୍ଛ୍ରଦ୍ଧୟାପ୍ତବିତ୍ତେନ ଶୁକ୍ଲେନେଜ୍ୟେତ ପୂରୁଷଃ । ୩୭ । ବିତ୍ତୈଷଣାଂ ଯଜ୍ଞଦାନୈର୍ଗୃହୈର୍ଦାରସୁତୈଷଣାଂ । ଆତ୍ମଲୋକୈଷଣାଂ

ରୂପାଦ୍ୟନ୍ତରେଷୁ ତତ୍ତ୍ୱେ ପୂର୍ବରୂପାଦିନା ଦେହାଦିକଂ । ୩୨ । ତମେବ କୁତଶ୍ଚିଦପି ଅବ୍ୟାହତାନୁଭବଂ ଅତ ଏବେଶ୍ୱରଂ । କଣ୍ଠ ଅକ୍ଷିଗସ୍ୟଂ ଲକ୍ଷ୍ୟଂ ଅନ୍ୟଃ ପ୍ରାକୃତଃ ଉପଗୂଢ଼ଂ ଆଚ୍ଛନ୍ନଂ ମନୁଷ୍ୟଂ ମନ୍ୟେତ । କୈଃ କ୍ଲେଶକର୍ମାଦିଭିଃ ତତ୍ର କ୍ଲେଶା ରାଗାଦୟସ୍ତ୍ରୁ । ତତ୍ପୂର୍ବକାଣି କର୍ମାଣି ଚ ତତ୍ପରିପାକେ ସୁଖଦୁଃଖେ ଚ ସତ୍ତ୍ୱାଦୀନାଂ ଗୁଣାନାଂ ପୁନଃ ପ୍ରବାହସ୍ତୈଃ ପ୍ରାଣାଦିଭିଶ୍ଚ ସ୍ୱୈର୍ବିକାରୈଃ ସ୍ୱକାର୍ଯ୍ୟୈଃ ଅତ୍ର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତଃ ମେଘଧୂମୋ-ପସର୍ଗୈଃ ଅଭ୍ରତୁଷାରସ୍ତମ୍ଭୈଃ ସ୍ୱବିକାରୈଃ ସୂର୍ଯ୍ୟମିବେତି । ୩୩ ୩୫ । ଚିତ୍ତସ୍ୟୋପଶମ ଉପଶମହେତୁଃ । ଯୋଗୋ ମୋକ୍ଷୋପାୟସ୍ତୁ ଶନୈରାତ୍ମମୁଦ-ମାବହନ୍ତି ତଥା । ସୁଗମଃ ପ୍ରବୃତ୍ତ୍ୟାଶ୍ରୟତ୍ୱାତ୍ । ଧର୍ମଶ୍ଚାବଶ୍ୟକଃ । ଅନ୍ୟଥା ବନ୍ଧତାକରଣେନ ମାଲିନ୍ୟପ୍ରସଙ୍ଗାତ୍ । ୩୬ । ନନୁ ନ କର୍ମଣା ନ ପ୍ରଜୟା ଧନେନ ତ୍ୟାଗେନୈକେ ଅମୃତତ୍ୱମାନଶୁରିତ୍ୟାଦିନା ତ୍ୟାଗସ୍ୟୈବ ବିହିତତ୍ୱାତ୍ କଥଂ କର୍ମ ମୋକ୍ଷୋପାୟ ଇତ୍ୟାଶଙ୍କ୍ୟ ଆଦାବେବ ତ୍ୟାଗସ୍ୟାଶକ୍ୟତ୍ୱାଶୟେନାହଃ ଅୟମିତି ସାର୍ଦ୍ଧଚତୁର୍ଭିଃ । ସ୍ୱସ୍ତ୍ୟୟନଃ ସ୍ୱସ୍ତି କ୍ଷେମମୀୟତେଽନେନେତି ତଥା ଶ୍ରଦ୍ଧୟା ନଷ୍ଟାମତସ୍ୟା

। ୩୨ । ଜାଣୁଥିବଣ କର୍ମଫଳ । ତିଗୁଣ ବନ୍ଧନ ସକଳ ॥ ଯାହାର ଜନ୍ମକର୍ମ ଜ୍ଞାନ । ଜାଣି ନ ପାରେ କଦାଚନ ॥ ଶରୀରୁ ପ୍ରାଣ ପରଯନ୍ତେ । ଯା ମାୟା ଭୂଷଣ ଜଗତେ ॥ ସେ ଅଦ୍ୱିତୀୟ ଭଗବାନ । ନରେ ହୁଅନ୍ତେ ମାୟା ମଗ୍ନ ॥ ଅନ୍ୟ ତାହାଙ୍କୁ ନ ଚିହ୍ନଇ । ଆପଣା ସମାନ ମଣଇ ॥ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଠାରୁ ଜନ୍ମ ହୋଇ । ମେଘ କୁହୁଡ଼ି ପୃଥ୍ୱୀ ଛାୟୀ ॥ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଘୋଡ଼ାଏ ଯେସନେ । ମାୟା ଶରୀର କୃଷ୍ଣେ ତେହ୍ନେ । ୩୩ । ତଦନ୍ତେ ଯେତେ ମୁନିଗଣ । ରାମ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଶୁଣାଇଣ ॥ ଶୁଣାଇ ସମସ୍ତ ନୃପଙ୍କୁ । କହିଲେ ଶ୍ରୀବସୁଦେବଙ୍କୁ । ୩୪ । କର୍ମେ ନାଶିଲେ କର୍ମ ବନ୍ଧ । କ୍ରମରେ ଲଭଇ ଉଚ୍ଛେଦ ॥ ସର୍ବସମ୍ମତ ଏହି ନୀତି । ତେଣୁ ଯଜ୍ଞରେ ନିତି ନିତି ॥ ପୂଜ ହେ ଯଜ୍ଞେଶ ଶ୍ରୀପତିରେ । ତୁମ୍ଭେ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଭକ୍ତିଧରେ । ୩୫ । ଚିତ୍ତର ଶାନ୍ତି ଏ ମାର୍ଗରେ । ଜ୍ଞାନୀଏ କହନ୍ତି ଶାସ୍ତ୍ରରେ ॥ ସୁଗମ ଯୋଗପଥ ଏହି । ଏ ଧର୍ମେ ଆନନ୍ଦ ମିଳଇ । ୩୬ । ଗୃହସ୍ଥ ଦ୍ୱିଜଜାତିଙ୍କର ।

ଦେବ କାଲେନ ବସ୍ତୁକେତ୍ରୁଧଃ । ଘାମେ ତ୍ୟକ୍ତ୍ରେଷଣାଃ ସର୍ବେ ଯଯୁର୍ଧୀରସ୍ତପୋବନାନ୍ । ୩୮ । ତ୍ରୈବିଦ୍ୟା ଋଷ୍ଣୋ ଜାତୋ ଦେବର୍ଷିପିତୃଣାଂ ପ୍ରଭୋ । ଯଜ୍ଞାଧ୍ୟୟନପୁତ୍ରୈସ୍ତାନ୍ୟନସ୍ତୀର୍ଯ୍ୟ ତ୍ୟଜନ୍ ପତେତ୍ । ୩୯ । ତ୍ୱଂ ତ୍ୱଦ୍ୟ ମୁକ୍ତୋ ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ ବୈ ଋଷିପିତ୍ରୋର୍ମହାମତେ । ଯଜ୍ଞୈର୍ଦେବର୍ଣ-ମୁନ୍ମୁଚ୍ୟ ନିର୍ଋଣୋଽଶରଣୋ ଭବ । ୪୦ । ବସୁଦେବ ଭବାନ୍ ନୂନଂ ଭକ୍ତ୍ୟା ପରମୟା ହରିଂ । ଜଗତାମୀଶ୍ୱରଂ ପ୍ରାର୍ଚ୍ଚଃ ସ ଯଦ୍ୱାଂ ପୁତ୍ରତାଂ ଗତଃ । ୪୧ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।— ଇତି ତଦ୍ୱଚନଂ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ବସୁଦେବୋ ମହାମନାଃ । ତାନ୍ ଋଷୀନ୍ ଋତ୍ୱିଜୋ ବବ୍ରେ ମୂର୍ଦ୍ଧ୍ନାନମ୍ୟ ପ୍ରସାଦ୍ୟ ଚ ।

ଶୁକ୍ଲେନ ଶୁକ୍ଲେନ ଅପ୍ତେନ ବତ୍ତେନ ପ୍ରଭୁଷ ଈଶ୍ୱର ଇଜ୍ୟତେଇ ଯତ୍ ଏଷଃ ପନ୍ଥା । ୩୭ । ସ୍ୱତ୍ୱମ୍ୟସ୍ତନମାତ୍ମଃ ବତ୍ତୈଷଣାମିତ । ବନ୍ଧ୍ୟଫଳଭୂଢେ-ର୍ଯଜ୍ଞୈର୍ଦାନୈଶ୍ଚ । ବତ୍ତୈଷିଣାଂ ବତ୍ତେଚ୍ଛାଂ ବସ୍ତୁକେତ୍ । ତଦନନ୍ତରଂ ତେନୈବ ତଦୌର୍ଦ୍ଧ୍ୱଦୈହିକ୍ୟାନନ୍ତରତ୍ତ୍ରୈଃ । ଦେହେ ମୃତେ ଅସ୍ମନଃ ସ୍ୱର୍ଗାଦଲୋକୈ-ଷଣାଶ୍ଚ କାଲେନ କ୍ଷୟାନୁସନ୍ଧାନେନ ବସ୍ତୁକେତ୍ । ଦେବ ହେ ବସୁଦେବ । ଯଦ୍ୱା ଦେବକାଲେନ ଦେବାନାମପି ମୃତ୍ୟୁନା ମୃତ୍ୟୁହେତୁ-ଭୂତେନେତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅବାଗୁରଂ ପ୍ରମାଣସ୍ତୁତ ସ୍ଥାନ ଇତି । ୩୮ । କଷ୍ଟର୍ଣୈରଣ । ତଥାଚ ଶ୍ରୁତିଃ । ଜାୟମାନୋ ବୈ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ତ୍ରିଭି ର୍ଋଣୈର୍ଋଣ-ବାନ୍ ଜାୟତେ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟେଣ ଋଷିଭ୍ୟୋ ଯଜ୍ଞେନ ଦେବେଭ୍ୟଃ ପ୍ରଜୟା ପିତୃଭ୍ୟ ଇତି । ତାନ୍ୟନସ୍ତୀର୍ଯ୍ୟ ତେଷାଂ ଋଣାନ୍ୟନପାକୃତ୍ୟ । ତଥା ଚ ମନୁଃ ଋଣାନି ତ୍ରୀଣ୍ୟପାକୃତ୍ୟ ମନୋ ମୋକ୍ଷେ ନିବେଶୟେତ୍ । ଅନପାକୃତ୍ୟମୋକ୍ଷନ୍ତୁ ସେବମାନୋ ବ୍ରଜତ୍ୟଧଃ । ୩୯ । ନିର୍ଋଣଃ ନିର୍ମୁକ୍ତଋଣଃ । ଅଶରଣୋ ଭବ ଗୃହାତ୍ ପ୍ରବ୍ରଜ । ୪୦ । କିଞ୍ଚ ଅଂଶାବତାରଃ ନ ମନ୍ତବ୍ୟଂ କୃଷ୍ଣସ୍ତୁ ଭଗବାନ୍ ସ୍ୱୟଂ । ବ୍ରହ୍ମ ଏବେତ୍ୟାହୁଃ ବସୁଦେବ ବେଦ । ଭବାନ୍ ନୂନଂ

ମଙ୍ଗଳମାର୍ଗ ଏ ବଲ୍ଲଭ ॥ ସୁକର୍ମେ ଧନ ଅର୍ଜବ । ଯଜ୍ଞରେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ପୂଜିବ । ୩୭ । ବିତ୍ତ ସଙ୍ଗହ ଅଭିଳାଷ । ଯଜ୍ଞ ଦାନରେ କର ନାଶ ॥ ଗୃହସ୍ଥ ହୋଇ ଭାର୍ଯ୍ୟା ସୁତେ । କି ସୁଖ ବୁଝି ଦେଖ ଚିତ୍ତେ ॥ ସ୍ୱର୍ଗାଦି ଲୋକେ ଯେଉଁ ସୁଖ । ତାହାର ଶେଷେ କ୍ଷୟ ଦେଖ ॥ ତେଣୁ ଅନ୍ତମେ ଜ୍ଞାନବଶେ । ଯେ ସୁଖ ଅଣା ତେଜ ଶେଷେ ॥ ଦେଖ ଜ୍ଞାନଏ ତେଜ ପଛ । ଗ୍ରାମ୍ୟସୁଖକୁ ତ୍ୟାଗ କର ॥ ତପୋବନକୁ ସୁଖ ମଣି । ଚଳନ୍ତି ଜନ ଶୁଭ ଜାଣି । ୩୮ । ଦ୍ୱିଜ ଜନ୍ମନ୍ତେ ଏ ସଂସାରେ । ପଡଇ ଏ ତିନ ଋଣରେ ॥ ଦେବତା ଋଷି ପିତୃ ଋଣ । ଶୁଝିଲେ ଲଭଇ ସେ ତ୍ରାଣ ॥ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟରେ ବେଦପାଠ । ଋଷି ଋଣରୁ ମୁକ୍ତି ବାଟ ॥ ଯଜ୍ଞରେ ଶୁଝେ ଦେବ ଋଣ । ପୁତ୍ରରେ ଶୁଝେ ପିତୃଋଣ ॥ ଏ ତିନ ଋଣ ନ ଶୁଝିଲେ ॥ ମୋକ୍ଷ ନ ଲଭେ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ୩୯ । ଋଷି ପିତୃଙ୍କ ଋଣ ତୁମ୍ଭେ । ମୁକତ ଲଭିଅଛ ଏବେ ॥ ଯଜ୍ଞରେ ଶୁଝି ଦେବ ଋଣ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

।୪୨। ତ ଏବମୃଷୟୋ ରାଜନ୍ ବୃତା ଧର୍ମେଣ ଧାର୍ମିକଂ । ତମୟାଜୟନ୍ କ୍ଷେତ୍ରେ ମଖୈରୁତ୍ତମକଳ୍ପକୈଃ । ୪୩। ତଦ୍ଦୀକ୍ଷାୟାଂ ପ୍ରବୃତ୍ତାୟାଂ ବୃଷ୍ଣୟଃ ପୁଷ୍କରସ୍ରଜଃ । ସ୍ନାତାଃ ସୁବାସସୋ ରାଜନ୍ ରାଜାନଃ ସୁଷ୍ଠ୍ୱଲଙ୍କୃତାଃ । ୪୪ । ତନ୍ମହିଷ୍ୟଶ୍ଚ ମୁଦିତା ନିଷ୍କକଣ୍ଠ୍ୟଃ ସୁବାସସଃ । ଦୀକ୍ଷାଶାଲାମୁପାଜଗ୍ମୁରାଲିପ୍ତା ବସ୍ତୁପାଣୟଃ । ୪୫ । ନେଦୁର୍ମୃଦଙ୍ଗପଟହଶଙ୍ଖଭେର୍ୟାନକାଦୟଃ । ନନୃତୁର୍ନଟନର୍ତ୍ତକ୍ୟସ୍ତୁଷ୍ଟୁବୁଃ ସୂତମାଗଧାଃ । ଜଗୁଃ ସୁକଣ୍ଠ୍ୟୋ ଗନ୍ଧର୍ବ୍ୟଃ ସଙ୍ଗୀତଂ ସହଭର୍ତ୍ତୃକାଃ । ୪୬ । ତମଭ୍ୟଷିଞ୍ଚନ୍ ବିଧିବଦକ୍ତମଭ୍ୟକ୍ତମୃତ୍ୱିଜଃ । ପତ୍ନୀଭିରଷ୍ଟାଦଶଭିଃ ସୋମରାଜମିବୋଡୁଭିଃ । ୪୭ । ତାଭିର୍ଦୁକୂଳବଳୟୈର୍ହାରନୂପୁରକୁଣ୍ଡଳୈଃ । ସ୍ୱଲଙ୍କୃତାଭିର୍ବିବଭୌ ଦୀକ୍ଷିତୋଽଜିନସଂବୃତଃ । ୪୮ । ତସ୍ୟର୍ତ୍ୱିଜୋ ମହାରାଜ ରତ୍ନକୌଶେୟବାସସଃ । ସସଦସ୍ୟା ବିରେଜୁସ୍ତେ ଯଥା ବୃତ୍ରହଣୋଽଧ୍ୱରେ । ୪୯ । ତଦା ରାମଶ୍ଚ କୃଷ୍ଣଶ୍ଚ ସ୍ୱୈଃ ସ୍ୱୈର୍ବନ୍ଧୁଭିରନ୍ୱିତୌ । ରେଜତୁଃ

ନଷ୍ଟିତଂ ପରମଯ୍ୟା ପ୍ରେମଲକ୍ଷଣୟା ଭକ୍ତ୍ୟା ହରିଂ ପ୍ରାତଃ ପ୍ରକର୍ଷେଣ ଅର୍ଚ୍ଚିତବାନସି । ଯଦ୍ୱା ସ୍ପଷ୍ଟମ୍ । ବାଂ ଯୁବୟୋଃ । ୪୧-୪୪ । ଅଲ୍ପସ୍ତାଃ କୁଙ୍କୁମାଦଭିଃ । ବସ୍ତୁପାଣୟୋ ଗୃହୀତାର୍ହଣଦ୍ରବ୍ୟାଃ । ୪୫-୪୬ । ଅକ୍ତଂ ନେତ୍ରୟୋରଞ୍ଜନେନ ଅଭ୍ୟକ୍ତଂ ସର୍ବାଙ୍ଗେଷୁ ନବନୀତେନ । ୪୭ ।

ଗୃହକୁ ଯାଅ ତପୋଧନ । ୪୦ । ହେ ବସୁଦେବ ଭକ୍ତବରେ । ହରିଙ୍କୁ ସେବିଛ ପୂର୍ବରେ ॥ ଯେ ପୂର୍ଣ୍ଣେ ଜଗତ ଈଶ୍ୱର । ତୁମ୍ଭର ହୋଇଲେ କୁମର । ୪୧ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ସେ ମହାମନା ବସୁଦେବ । ଶୁଣି ଋଷିଙ୍କ ବାକ୍ୟ ସର୍ବ ॥ ପ୍ରସନ୍ନ କରି ପ୍ରଣମିଲା । ଯଜ୍ଞକୁ ଋତ୍ୱିକେ ବରିଲା । ୪୨ । ଧର୍ମେ ବରନ୍ତେ ବସୁଦେବ । ସେହି ତୀର୍ଥରେ ଋଷିବର୍ଗ ॥ ଧାର୍ମିକ ଯଜମାନ ହୁଲେ । ଉତ୍ତମ ଯଜ୍ଞ ଆରମ୍ଭିଲେ । ୪୩ । ଯାଦବେ ଯଜ୍ଞ ଦୀକ୍ଷା ଦେନେ । ବସନ ହାର ବିଭୂଷଣେ ॥ ନୃପଙ୍କ ତୁଲେ ବେଶ ହେଲେ । ସ୍ନାନ ଆଚରି ବସିଲେ । ୪୪ । ବସୁଦେବଙ୍କ ନାରୀଗଣ । ପିନ୍ଧିଲେ ସୁବସ୍ତ୍ର ଭୂଷଣ ॥ ସୁଗନ୍ଧ ଦ୍ରବ୍ୟ ବୋଳହୋଇ । ସୁଗନ୍ଧେ ଦଶ ଦିଗ ବହିଲାଇ ॥ ପୂଜାର ଦ୍ରବ୍ୟ ଧରି କରେ । ମିଳିଲେ ସେ ଯଜ୍ଞ ଶାଳାରେ । ୪୫ । ମୃଦଙ୍ଗ ପଟହ ଆନକ । ବାଜିଲା ଭେରୀ ତୂରୀ ଶଙ୍ଖ ॥ ସୂତ ମାଗଧେ ସ୍ତୁତି କଲେ । ନର୍ତ୍ତକ ନର୍ତ୍ତକୀ ନାଚିଲେ ॥ କିନ୍ନରୀ ଗନ୍ଧର୍ବଙ୍କ ତୁଲେ । ସୁସ୍ୱରେ ଗାନ ଆରମ୍ଭିଲେ । ୪୬ । ନେତ୍ରରେ କଜ୍ଜଳ ଅର୍ପିଲେ । ଶରୀରେ ଲହୁଣୀ ବୋଳିଲେ ॥ ଅଠର ଭାର୍ଯ୍ୟାଙ୍କ ତୁଲେ । ଋତ୍ୱିକେ ବସୁଦେବେ ନେଲେ ॥ ଯଜ୍ଞରେ ଅଭିଷିକ୍ତ କଲେ । ଚନ୍ଦ୍ର ତାରକେ କି ଶୋଭିଲେ । ୪୭ । ବଳୟ ନୂପୁର କୁଣ୍ଡଳ । ଦୁକୂଳେ ଭାର୍ଯ୍ୟାଏ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ॥ ମୃଗ ଚର୍ମରେ ମଣ୍ଡି ହୋଇ । ଦୀକ୍ଷିତ ବସୁଦେବ ତହିଁ । ୪୮ । କୌଶେୟବାସ ରତନରେ । ସଦସ୍ୟ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସ୍ୱସୂତୈର୍ଦାରୈର୍ଜୀବେଶୌ ସ୍ୱବଭୃଥଈଃ । ୫୦ । ଇଜ୍ଞେଽନୁଯଜ୍ଞଂ ବିଧିନା ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରାଦିଲକ୍ଷଣୈଃ । ପ୍ରାକୃତୈର୍ବୈକୃତୈର୍ୟଜ୍ଞୈର୍ଦ୍ରବ୍ୟଜ୍ଞାନକ୍ରିୟେଶ୍ୱରଂ । ୫୧ । ଅଥର୍ତ୍ୱିଗ୍ଭ୍ୟୋଽଦଦାତ୍କାଲେ ଯଥାମ୍ନାତଂ ସଦକ୍ଷିଣାଃ । ସ୍ୱଲଙ୍କୃତେଭ୍ୟୋଽଲଙ୍କୃତ୍ୟ ଗୋଭୂକନ୍ୟା ମହାଧନାଃ । ୫୨ । ପତ୍ନୀସଂଯାଜାବଭୃଥ୍ୟୈଶ୍ଚରିତ୍ୱା ତେ ମହର୍ଷୟଃ । ସସ୍ନୁ ରାମହ୍ରଦେ ବିପ୍ରା ଯଜମାନପୁରଃସରାଃ । ୫୩ । ସ୍ନାତୋଽଲଙ୍କାରବାସାଂସି ବନ୍ଦିଭ୍ୟୋଽଦାତ୍ତଥା ସ୍ତ୍ରିୟଃ । ତତଃ ସ୍ୱଲଙ୍କୃତୋ ବର୍ଣ୍ଣାନାଶ୍ୱଭ୍ୟୋଽନ୍ନେନ ପୂଜୟତ୍ । ୫୪ । ବନ୍ଧୂନ୍ ସଦାରାନ୍ ସସୁତାନ୍ ପାରିବର୍ହେଣ ଭୂୟସା । ବିଦର୍ଭକୋଶଲକୁରୂନ୍ କାଶୀକେକୟସୃଞ୍ଜୟାନ୍ । ୫୫ । ସଦସ୍ୟର୍ତ୍ୱିକ୍ସୁରଗଣାନ୍ ନୃଭୂତପିତୃଚାରଣାନ୍ । ଶ୍ରୀନିକେତମନୁଜ୍ଞାପ୍ୟ ଶଂସନ୍ତଃ ପ୍ରୟୟୁଃ କ୍ରତୁଂ । ୫୬ । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରୋଽନୁଜଃ ପାର୍ଥା ଭୀଷ୍ମୋ ଦ୍ରୋଣଃ ପୃଥା ଯମୌ । ନାରଦୋ ଭଗବାନ୍ ବ୍ୟାସଃ ସୁହୃତ୍ସମ୍ବନ୍ଧିବାନ୍ଧବାଃ । ୫୭ । ବନ୍ଧୂନ୍

ତାନ୍ଦ୍ରଃ ପରୀତ୍ୟଃ ସହିତୋ ବାସିତୋ ବରେନ୍ଦ୍ରେ । ୪୮-୪୯ । ଜୀବେଶୌ ଦେବଜୀବାନାମୀଶୌ । ୫୦ । ଅନୁଯଜ୍ଞଂ ପ୍ରତିଯଜ୍ଞଂ । ଆମ୍ନାତସର୍ବାଙ୍ଗାଃ ପ୍ରାକୃତାଃ ଜ୍ୟୋତିଷ୍ଟୋମଦର୍ଶପୂର୍ଣ୍ଣମାସାଦୟଃ । ତେଭ୍ୟସ୍ତୋଦନାଲିଙ୍ଗାଦିଭିରତିଦେଶପ୍ରାପ୍ତାଙ୍ଗା ବୈକୃତାଃ ସୌରସର୍ବାଦୟଃ । ତୈଃ ସର୍ବୈଃ । ଦ୍ରବ୍ୟଂ ପୁରୋଡାଶାଦି । ଜ୍ଞାନଂ ମନ୍ତ୍ରଃ । କ୍ରିୟା କର୍ମ ତେଷାମୀଶ୍ୱରଂ । ୫୧-୫୨ । ସସ୍ନୁଃ ସ୍ନାନଂ ଚକ୍ରୁଃ । ୫୩ । ଅଶ୍ୱଭ୍ୟଃ

ଋଦ୍ଧିକେ ତା ପରେ ॥ ଶୋଭଲେ, ଇନ୍ଦ୍ର ଯାଗେ ଯେସ୍ନେ । ଋଦ୍ଧିକେ ଅମର ଭୂଷଣେ । ୪୯ । ସକଳ ଜୀବଙ୍କ ଈଶ୍ୱର । ପତ୍ନୀ ଓ ରାମ ଶିଷ୍ୟଧର ॥ ବନ୍ଧୁ ଭାର୍ଯ୍ୟା ସୁନ୍ଦରଲେ । ଯଜ୍ଞଶାଳାରେ ବିକେ କଲେ । ୫୦ । ଅଗ୍ନି ହୋତ୍ରାଦି ଲକ୍ଷଣରେ । ପ୍ରାକୃତ ବିକୃତ ଯଜ୍ଞରେ ॥ ମନ୍ତ୍ର ବିଧାନ ପୁରୋଡାଶ (ଯଜ୍ଞରେ ଅଦ୍ଭୁତ ଦ୍ରବ୍ୟ) । ଯଜ୍ଞ ଦ୍ରବ୍ୟାଦିର ଯେ ଈଶ ॥ ତାହାଙ୍କୁ ପୂଜେ ବସୁଦେବ । ଯହିଁ ହୃଦସ୍ଥ ପୂତ ଦେବ ॥ (ଦର୍ଶ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଜ୍ୟୋତିଷ୍ଟୋମ । ପ୍ରାକୃତ ଏହି ସବୁ ଯଜ୍ଞ ॥ ସୌର୍ଯ୍ୟାଦି ଦେବ ଯାଗ ଯେତେ । ବୈକୃତ ବୋଲନ୍ତି ସେ ଶାସ୍ତ୍ରେ) । ୫୧ । ଋଦ୍ଧିକେ ଭୂଷଣେ ମଣ୍ଡିଲେ । ଗୋଭୂମି କନ୍ୟା ଧନ ଦେଲେ ॥ ଦକ୍ଷିଣା ଶାସ୍ତ୍ର ବିଧାନରେ । ଅର୍ପିଲେ ଯଜ୍ଞର ଶେଷରେ । ୫୨ । ପତ୍ନୀସହିତେ ଅବଭୃଥ । ବିଧାନ ସାରି ଋଷିଗୋଷ୍ଠ ॥ ଯଜମାନଙ୍କୁ ଆଗେ କଲେ । ରାମହ୍ରଦରେ ନମନ୍ତିଲେ । ୫୩ । ସ୍ନାନାନ୍ତେ ବସ୍ତ୍ର ଅଲଙ୍କାର । ବନ୍ଦିଙ୍କୁ ଦେଲେ ପୁରସ୍କାର । ନଟେ ସୁବେଶ ହୋଇସାରି । ଅନ୍ନ ରନ୍ଧାଇ ନହି କରି ॥ ବ୍ରାହ୍ମଣୁ ଚଣ୍ଡାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ । ଅନ୍ୟଜୀବଙ୍କୁ ଦେଲେ ପ୍ରୀତେ । ୫୪ । ବିଦର୍ଭ କୋଶଳ ସୃଞ୍ଜୟ । କୁରୁ କାଶୀଶ ଯେ କେକୟ ॥ ଏ ଆଦି ବନ୍ଧୁ ନୃପତିଙ୍କୁ । ଏହାଙ୍କ ଭାର୍ଯ୍ୟା ବାଳକଙ୍କୁ ॥ ଅର୍ପିଲେ ବସନ

ପରିଷ୍ୱଜ୍ୟ ଯଦୂନ୍ ସୌହୃଦାଲ୍ଲୁନଚେତସଃ । ଯଯୁର୍ବିଦର୍ଭକୁକ୍ଷେତ୍ରେଣ ସ୍ୱଦେଶାଂଶ୍ଚାପରେ ଜନାଃ । ୫୮ । ନନ୍ଦସ୍ତୁ ସହ ଗୋପାଳୈର୍ବୃହତ୍ୟା ପୂଜୟାର୍ଚ୍ଚିତଃ । କୃଷ୍ଣରାମୋଗ୍ରସେନାଦ୍ୟୈର୍ନ୍ୟବାତ୍ସୀଦ୍ବନ୍ଧୁବତ୍ସଲଃ । ୫୯ । ବସୁଦେବୋଽଞ୍ଜସୋତ୍ତୀର୍ଯ୍ୟ ମନୋରଥମହାର୍ଣ୍ଣବଂ । ସୁହୃଦ୍ବୃତଃ ପ୍ରୀତମନା ନନ୍ଦମାହ କରେ ସ୍ପୃଶନ୍ । ୬୦ । ଶ୍ରୀବସୁଦେବ ଉବାଚ ।—ଭ୍ରାତରୀଶକୃତଃ ପାଶୋ ନୃଣାଂ ଯଃ ସ୍ନେହସଂଜ୍ଞିତଃ । ତଂ ଦୁସ୍ତ୍ୟଜମହଂ ମନ୍ୟେ ଶୂରାଣାମପି ଯୋଗିନାଂ । ୬୧ । ଅସ୍ମାସ୍ୱପ୍ରତିକଳ୍ପେୟଂ ଯତ୍କୃତାଜ୍ଞେଷୁ ସତ୍ତମୈଃ । ମୈତ୍ର୍ୟର୍ପିତାଫଳା ଚାପି ନ ନିବର୍ତ୍ତେତ କର୍ହିଚିତ୍ । ୬୨ । ପ୍ରାଗକଳ୍ପାଚ୍ଚ କୁଶଲଂ ଭ୍ରାତର୍ବୋ ନାଚରାମହି । ଅଧୁନା ଶ୍ରୀମଦାନ୍ଧାକ୍ଷା ନ ପଶ୍ୟାମଃ ପୁରଃ ସତଃ । ୬୩ । ମା ରାଜ୍ୟଶ୍ରୀରଭୂତ୍ ପୁଂସଃ

ଶ୍ରେୟସ୍କାମସ୍ୟ ମାନଦ । ସ୍ୱଜନାନୁତ ବନ୍ଧୂନ୍ ବା ନ ପଶ୍ୟତି ଯୟାନ୍ଧଦୃକ୍ । ୬୪ । ୬୫ । ପ୍ରୟାଣେ କେଶବୋଦ୍ଧବସେମାହ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଇତ ଗ୍ରାହ୍ୟାଂ । ଅକ୍ରୂରୋ ବିଦୁରଃ । ପାର୍ଥା ଯୁଧିଷ୍ଠିରଭୀମାର୍ଜ୍ଜୁନାଃ । ଯମୌ ନକୁଳସହଦେବୌ । ୫୬ । ସୌହୃଦେନାକ୍ଲିନ୍ନାନି ଚେତାଂସି ଯେଷାଂତେ । ୫୮ । ୫୯ । ମନୋରଥୋ ଯଜ୍ଞବିଷୟସ୍ତମେବ ମହାର୍ଣ୍ଣବଂ । ୬୦ । ଶୂରାଣାଂ ବଳେନ ଯୋଗୀନାଂ ଜ୍ଞାନେନାପୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ୬୧ । ତତ୍ କୃତଜ୍ଞତାହ ଅସ୍ମାସ୍ୱିତି । କୃତାଜ୍ଞେଷୁ କୃତମୁପକାରମଜାନତ୍ସୁ ସତ୍ତମୈର୍ଭବଦ୍ଭିରପ୍ରତିକଳ୍ପା ଅନୁପମା ମୈତ୍ରୀ ଯୁଷ୍ମପିତା । ଅଫଳାପି ପ୍ରତ୍ୟୁପକାରଶୂନ୍ୟାପି କର୍ହିଚିତ୍ ଯଦ୍ୟସ୍ମାନ୍ନ ନିବର୍ତ୍ତେତ ତସ୍ମାଦାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଭୂତଃ ପାଶୋଽୟଂ ଭବତାମିତି ଗମ୍ୟତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୬୨ । ଅପକାରକ୍ରମେଣାହ ପ୍ରାଗିତି । ହେ ଭ୍ରାତଃ

ଭୂଷଣ । ୫୫ । ସଦସ୍ୟ ଦେବ ଋଷିଗଣ । ଋତ୍ୱିକ ଭୃତ ପିତୃନର । ସିଦ୍ଧ ଚାରଣ ବିଦ୍ୟାଧର ॥ ସକଳେ ଯଜ୍ଞେ ପ୍ରଶଂସିଲେ । କୃଷ୍ଣେ ଜଣାଇ ଗୃହେ ଗଲେ । ୫୬ । ଭୀଷ୍ମ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ବିଦୁର । ପାଣ୍ଡବେ କୁନ୍ତୀ ସହିତର ॥ ଦ୍ରୋଣ ନାରଦ ବ୍ୟାସଦେବ । ଅନ୍ୟ ଯେ ସୁହୃଦ ବାନ୍ଧବ ॥ ସର୍ବ ଯାଦବେ ବନ୍ଧୁଗଣେ । ସ୍ନେହେ ଆଲିଙ୍ଗି ଜଣେ ଜଣେ ॥ ଅନ୍ୟ ଯେତେକ ବା ଜନ ଥିଲେ । ବିଚ୍ଛେଦ ଦୁଃଖେ ଗୃହେ ଗଲେ । ୫୭।୫୮। ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ରାମ ଉଗ୍ରସେନ । ଏ ଆଦି ଯେତେ ଯଦୁଗଣ ॥ ନନ୍ଦାଦି ଗୋପାଳଙ୍କୁ ପୂଜି । ରଖାଇ ଦେଲେ ଦୁଃଖେ ମଜ୍ଜି । ୫୯ । ବସୁଦେବର ମନୋରଥ । ପୂରନ୍ତେ ହୋଇ ଆନନ୍ଦିତ ॥ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ବୁଲେ ନନ୍ଦ କର । ଧରି କହଇ ଏହି ଗିର । ୬୦ । ଶ୍ରୀ ବସୁଦେବ ଉବାଚ ।—ଧନ୍ୟ ଭାଇ ଏ ସ୍ନେହ ପାଶ । ଈଶ୍ୱରେ ସୃଜିଛନ୍ତି ଈଶ ॥ ଶୂରେ ଅବର ଯୋଗିଜନେ । ଅଶକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ଯା ଛେଦନେ । ୬୧ । ତୁମ୍ଭେ କଲ ଯେ ଉପକାର । ନ ପାଇ ତାର ପ୍ରତିକାର ॥ ଏ ଅକୃତଜ୍ଞ ବନ୍ଧୁଠାରେ । ସ୍ନେହ ରଖିଛ ସମାନରେ ॥ ଏଣୁ ଧନ୍ୟ ଯେ ସ୍ନେହ ପାଶ । ନ ଛାଡ଼େ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରେୟୁସ୍ତାମସ୍ୟ ମାନଦ । ସ୍ୱକକାନ୍ତ ବନ୍ଧୂନ୍ ବା ନ ପଶ୍ୟନ୍ତ ଯସ୍ୟାନ୍ଧକୂକ୍ । ୬୪ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ଏବଂ ସୌହୃଦସୈଥିଲ୍ୟଚିତ୍ତ ଆନକଦୁନ୍ଦୁଭିଃ । ରୁରୋଦ ତତ୍କୃତାଂ ମୈତ୍ରୀଂ ସ୍ମରନ୍ନଶ୍ରୁବିଲୋଚନଃ । ୬୫ । ଅଦ୍ୟ ଚ ଇତ୍ତ ମାସାଂସ୍ତ୍ରୀନ୍ ଯଦୁଭିର୍ମାନିତୋଽବସତ୍ । ୬୬ । ତତଃ କାମୈଃ ପୂର୍ଯ୍ୟମାଣଃ ସବ୍ରଜଃ ସହବାନ୍ଧବଃ । ପରାର୍ଦ୍ଧ୍ୟାଭରଣକ୍ଷୌମନାନାନର୍ଘ୍ୟପରିଚ୍ଛଦୈଃ । ୬୭ । ବସୁଦେବୋଗ୍ରସେନାଭ୍ୟାଂ କୃଷ୍ଣୋଦ୍ଧବ-ବଳାଦିଭିଃ । ଦତ୍ତମାଦାୟ ପାରିବର୍ହଂ ଯାପିତୋ ଯଦୁଭିର୍ଯଯୌ । ୬୮ । ନନ୍ଦୋ ଗୋପାଶ୍ଚ ଗୋପ୍ୟଶ୍ଚ ଗୋବିନ୍ଦଚରଣାମ୍ବୁଜେ । ମନଃ କ୍ଷିପ୍ତଂ ପୁନର୍ହର୍ତ୍ତୁମନୀଶା ମଥୁରାଂ ଯଯୁଃ । ୬୯ । ବନ୍ଧୁଷୁ ପ୍ରତିଯାତେଷୁ ବୃଷ୍ଣୟଃ କୃଷ୍ଣଦେବତାଃ । ବୀକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରାବୃଷମାସନ୍ନାଂ ଯଯୁର୍ଦ୍ୱାରବତୀଂ ପୁନଃ । ୭୦ । ଜନେଭ୍ୟଃ କଥୟାଞ୍ଚକ୍ରୁର୍ଯଦୁଦେବମହୋତ୍ସବଂ । ଯଦାସୀତ୍ତୀର୍ଥଯାତ୍ରାୟାଂ ସୁହୃତ୍ସନ୍ଦର୍ଶନାଦିକଂ । ୭୧ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ତୀର୍ଥଯାତ୍ରାନୁବର୍ଣ୍ଣନଂ ନାମ ଚତୁରଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୮୪ ।

ଅକଲ୍ପାଦସାମର୍ଥ୍ୟାତ୍ ବଃ କୁଶଲଂ ପ୍ରିୟଂ ନାନ୍ୟାଚରାମ ନ କୃତବନ୍ତୋ ଯୂୟଂ । ଶ୍ରୀବଦେନ ଅନ୍ଧାଃ ଅହିଣୀ ଯେଷାଂ ତେ । ୬୩ । ରାଜ୍ୟଶ୍ରୀର୍ମାଦ୍ବୃତ ଛନ୍ଦପୋଽନ୍ଧାଗମଃ । ୬୪ । ୬୫ । ଅଦ୍ୟ ଶ୍ଚ ଇତ୍ତ ପ୍ରାତର୍ନିର୍ଗମେ ଅଦ୍ୟୈବଦେବେ ନୋଚ ମିତି ଏବଗେ ନିର୍ଗମେ ଶ୍ୱୋ ଗମ୍ୟତାମିତି ପୁନଃ ପୁନରେବଂ ମାନତଃ । ୬୬ । ଯାପିତୋ ମହାପ୍ରୈନ୍ୟେନ ପ୍ରସ୍ଥାପିତଃ । ୬୮-୭୦ । ଯଦୁଦେବସ୍ୟ । ମହୋତ୍ସବଂ ଯଜ୍ଞାଦିଲକ୍ଷଣଂ ସୁହୃଦ୍ଦର୍ଶନାଦିକଞ୍ଚେତି । ୭୧ ।　　　ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତ ଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଚତୁରଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୮୪ ।

ଛନ୍ଦିଲେ ବିଶେଷ । ୬୨ । ଶକ୍ତି ନ ଥିଲା ପୂର୍ବେ ମୋର । ନ କଲି ପ୍ରିତ ଉପକାର ॥ ଏବେ ଶ୍ରୀମଦେ ଅନ୍ଧ ହେଲି । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଅବେ ନ ଲେଖିଲି । ୬୩ । ନିଜ ମଙ୍ଗଳ ଯେ ଇଚ୍ଛଇ । ରାଜ୍ୟ ଶ୍ରୀ ତା ଶତ୍ରୁ ହୁଅଇ ॥ ବନ୍ଧୁ ସ୍ୱଜନେ ସେ ନ ଗୃହେ । ଧନମଦେ ଯେ ଅନ୍ଧ ହୁଏ । ୬୪ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ଏ ରୂପେ ବସୁଦେବ ଶତ୍ରୁ । ବନ୍ଧୁ ସ୍ନେହରେ ବିଗଳିତ ॥ କୁଅନ୍ତେ ପୁର୍ବ ମିତ୍ରପଣ । ଅଶ୍ରୁ ବହିଲା ଘନ ଘନ । ୬୫ । ଶ୍ରୀରାମ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ପ୍ରେମରେ । ବସୁଦେବଙ୍କ ଆଦରରେ ॥ ଅଳ କାଳ ଏ ଭାବେ କ୍ରମେ । ତିନି ମାସ ରହିଲେ ସେ ସ୍ଥାନେ ॥ ଯଦୁଏ ସାଦରେ ପୂଜିଲେ । ୬୬ । ତହୁଁ ଗୋପାଳ ବନ୍ଧୁ କୁଳେ ॥ ଅମୂଲ୍ୟ ଅଳଙ୍କାର ବସ୍ତ୍ର । ନାନା ପୋଷାକେ ମଣ୍ଡି ଗାତ୍ର ॥ ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ସେନା ଧନ । ୬୭ । କୃଷ୍ଣ ଉଦ୍ଧବ ଉଗ୍ରସେନ ॥ ଶ୍ରୀରାମ ବସୁଦେବ ଦତ୍ତ । ବେଭାର ସେନ ସେ ବହୁତ ॥ ଯଦୁବଳଙ୍କ ସହିତରେ । ଚଳିଲେ ମଥୁରା ନଗରେ । ୬୮ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପଞ୍ଚାଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀ ବାଦରାୟଣିରୁବାଚ ।—ଅଥୈକଦାତ୍ମଜୌ ପ୍ରାପ୍ତୌ କୃତପାଦାଭିବନ୍ଦନୌ । ବସୁଦେବୋଽଭିନନ୍ଦ୍ୟାହ ପ୍ରୀତ୍ୟା ସଙ୍କର୍ଷଣାଚ୍ୟୁତୌ । ୧ । ମୁନୀନାଂ ସ ବଚଃ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ପୁତ୍ରୟୋର୍ଧାମସୂଚକଂ । ତଦ୍‌ବୀର୍ଯ୍ୟୈର୍ଜାତବିଶ୍ରମ୍ଭଃ ପରିଭାଷ୍ୟାଭ୍ୟଭାଷତ । ୨ । କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ମହାଯୋଗିନ୍ ସଙ୍କର୍ଷଣ ସନାତନ । ଜାନେ ବାମସ୍ୟ ଯତ୍ ସାକ୍ଷାତ୍ ପ୍ରଧାନପୁରୁଷୌ ପରୌ । ୩ । ଯତ୍ର ଯେନ ଯତୋ ଯସ୍ୟ ଯସ୍ମୈ ଯଦ୍‌ଯଦ୍‌ଯଥା ଯଦା । ସ୍ୟାଦିଦଂ ଭଗବାନ୍ ସାକ୍ଷାତ୍ ପ୍ରଧାନପୁରୁଷେଶ୍ୱରଃ । ୪ । ଏତନ୍ନାନାବିଧଂ ବିଶ୍ୱମାତ୍ମସୃଷ୍ଟମଧୋକ୍ଷଜ । ଆତ୍ମନାନୁପ୍ରବିଶ୍ୟାତ୍ମନ୍ ପ୍ରାଣୋ ଜୀବୋ ବିଭର୍ଷ୍ୟଜଃ । ୫ ।

ପଞ୍ଚାଶୀତିତମେ ରାମକୃଷ୍ଣୌ ଧ୍ୟା(ର୍ଥ)ତୌ ସ୍ତୁତୌ । ପିତ୍ରେ ଜ୍ଞାନମଥୋ ମାତ୍ରେ ମୃତାନ୍ ପୁତ୍ରାନଯଚ୍ଛତାଂ ॥ ନନ୍ଦସ୍ତିତ୍ୱା କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରଯାତ୍ରାୟାଂ ସୁହୃଦୋ ବହୂନ୍ । ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନଂ ତତଃ ପିତ୍ରୋର୍ବଦତସ୍ତୁ(?)ଦୂତଃ । ଧାମ ପ୍ରଭାବମିତ୍ୟର୍ଥସୂଚକଂ । ଜାତବିଶ୍ରମ୍ଭଃ ଉତ୍ପନ୍ନବିଶ୍ୱାସଃ । ପରିଭାଷ୍ୟ ସମ୍ବୋଧ୍ୟ । ୨ । ଅସ୍ୟ ବିଶ୍ୱସ୍ୟ ଯତ୍ ସାକ୍ଷାତ୍ ସ୍ୱରୂପଭୂତଂ କାରଣଂ ପ୍ରଧାନପୁରୁଷୌ ନାମାପରୌ ତୟୋରପି କାରଣତ୍ୱେନୈକ୍ୟୌ ଚ ସାକ୍ଷାତ୍ ବାଂ ଯୁବାମିତିଜାନେ । ୩ । ନନ୍ୱିଦଂ ବିଶ୍ୱଂ ଅନେକୈଃ କାରକୈର୍ଜାୟମାନଂ କୁତଃ ପ୍ରଧାନପୁରୁଷାତ୍ମକଂ କୁତଶ୍ଚ ବାଂ ଅବୟୋର୍ବ୍ରହ୍ମ ରୂପତ୍ୱେନ-

---

ଗୋପୀ ଗୋପାଳ ନନ୍ଦଙ୍କର । ମନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ଥିଲା ସ୍ଥିର ॥ ବିଚ୍ଛେଦେ ସେ ମନ ହରଣେ । ଅଶକ୍ତେ କାନ୍ଦନ୍ତି ସେମାନେ । ୬୯ । ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ବିଦାୟ ଦେଇଣ । କୃଷ୍ଣ ସହିତେ ଯଦୁଗଣ ॥ ବରଷା ନିକଟ ଦେଖିଲେ । ଦ୍ୱାରାବତୀକୁ ଫେରିଗଲେ । ୭୦ । ତୀର୍ଥ ଯାତ୍ରାରେ ବନ୍ଧୁ ଭୁଲେ । ଯେପରି ଦେଖା ଦେଖି ହେଲେ ॥ ଆଦର କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଉତ୍ସବ । ଲୋକେ କହନ୍ତି ଯାଦବ ବର୍ଗ । ୭୧ । ଏ ତୀର୍ଥଯାତ୍ରା କୃତ୍ୟ ଶେଷ । ଭଣିଲା ପଣ୍ଡିତ ଦାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ମହାଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଚତୁରଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୮୪ ।

ଶ୍ରୀବାଦରାୟଣିରୁବାଚ ।—ଶ୍ରୀରାମ କୃଷ୍ଣ ଏକଦିନେ । ମିଳିଲେ ପିତା ସନ୍ନିଧାନେ ॥ ପିତାଙ୍କ ଚରଣ ବନ୍ଦିଲେ । ଆଦରେ ବସୁଦେବ କଲେ ॥ ପ୍ରୀତିରେ ରାମକୃଷ୍ଣେ ସ୍ନେହେ । କହନ୍ତି ବସୁଦେବ ତହିଁ । ୧ । ମୁନିମାନଙ୍କ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି । ପୁତ୍ରଙ୍କ ପ୍ରଭାବ ସେ ଜାଣି । ଅଦ୍ଭୁତ କାର୍ଯ୍ୟ ପୁତ୍ରଙ୍କର ॥ ବୀର୍ଯ୍ୟର ଭରସେ ପିଅର ॥ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ସମ୍ବୋଧି ଆଦରେ । କହନ୍ତି ଅତି ବିନୟରେ । ୨ । ହେ ମହାଯୋଗି ସନାତନ । ଆହେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବଳରାମ ॥ ଜାଣେ ମୁଁ ତୁମ୍ଭେ ଏହି ବେଳ । ହେଲ ଯେ ପ୍ରଧାନ ପୁରୁଷ ॥ ତୁମ୍ଭେ ତାହାଙ୍କ ଈଶ୍ୱର । ସାକ୍ଷାତେ ନର ରୂପ ଧର । ୩ । ଯେ ସାକ୍ଷା-

ପ୍ରାଣାପାନାଂ ବଶସୃଜାଂ ଶକ୍ତସ୍ତୋ ଯାଃ ପରସ୍ୟ ତାଃ । ପାରତନ୍ତ୍ର୍ୟାଦ୍ବୈସାଦୃଶ୍ୟାଦ୍ଦ୍ଵୟୋଶ୍ଚେଷ୍ଟୈବ ଚେଷ୍ଟତାଂ । ୭ । କାନ୍ତେସ୍ତୁକଃ ପ୍ରଶ୍ନ ଘଣ୍ଟୁ

ଶ୍ରବନ୍ତଂ ତଦାଶ୍ରୟବନ୍ତଃ । ତଦାଧିକରଣେ ଯେନ କର୍ତ୍ତ୍ରୀ କରଣେନ ଚ । ଯତଃ ଅପାଦାନାତ୍ । ଯସ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧେନ । ଯସ୍ୟାର୍ଥ୍ୟାକାରକଂଶ୍ଚୈଃପି କମିତ୍ତୋକ୍ତା । ଯସ୍ମୈ ସମ୍ପ୍ରଦାନାୟ । ଯଦ୍‌ବଦନ୍ତପ୍ରୟୋଜ୍ୟକର୍ତ୍ତୃକର୍ମକାରକେ ଦର୍ଶିତେ । ତତ୍ ତସ୍ମୋର୍ଜପ୍ସି ଭେଦଃ । ତସ୍ୟାଙ୍କ—କଶ୍ଚେତ୍ କ୍ରିୟମାଣେନ ନ କଶ୍ଚିତ୍ କର୍ମଣା ବିନା । ଭବତ୍ୟର୍ଥସ୍ୟ କର୍ତ୍ତା ଚ କସ୍ମେଚ୍ଛେଃ କର୍ମ ଜାୟତେ । ତଥା କସ୍ମେତ୍ୟର୍ଥମ୍ୟ ମଃ କର୍ତ୍ତା ଭବତୁଃ ସ ପ୍ରୟୋଜକଃ । ଭବତା ତମବେକ୍ଷ୍ୟଥ ପ୍ରୟୋଜ୍ୟତ୍ୱଂ ପ୍ରପଦ୍ୟତ ଇତି ଚ । ଯତ୍ୟଂ । ତଥାପି । ଅବସ୍ଥାଭେଦେନ ଭେଦୋ ବିବକ୍ଷିତଃ । ଦୃଶ୍ୟତେ ଗୃହସ୍ଥାଭେଦଃ ତଣ୍ଡୁଲାନ୍ ଓଦନଂ ପଚତି । ମୃଦଂ ଘଟଂ କରୋତି । ତଦେବଂ ସପ୍ତବିଭକ୍ତ୍ୟର୍ଥା ଦର୍ଶିତାଃ । ଏତେନ ମଦେଶ୍ଚ ତ କ୍ରିୟାବିଶେଷଣଭୂତାନାମନ୍ୟେଷାମବ୍ୟୟାନାମର୍ଥାଃ । ସ୍ୟାଦତ କ୍ରିୟାପଦାର୍ଥୋପଲକ୍ଷଣଂ । ଏବଂ ସର୍ବଂ ପ୍ରପଞ୍ଚମନୂଦ୍ୟ ତତ୍କାରଣସ୍ୟ ଏବୈବଦ୍ ଭ୍ରତାଂ ବଧତ୍ୱେ ଇଦଂ ସାକ୍ଷାଦତ୍ର । ପ୍ରଧାନଂ ଭୋଗ୍ୟଂ ପୁରୁଷୋ ଭୋକ୍ତା ତସ୍ମୋଶ୍ଚେଶ୍ବରେ ଭଗବାଂସ୍ତ୍ୱମେବ ସାକ୍ଷାଦତ୍ର । ତସ୍ମୋରୈକ୍ୟମତ୍ରପେଦ୍ୟ ଏକବଚନଂ । ୪ । କଞ୍ଚ ଧାରଣପୋଷଣକର୍ତ୍ତ୍ରୀପି ତ୍ୱମେବେତ୍ୟାହ ଏତଦିତି । ତ୍ୱେଥିମ୍ବନ୍ ସ ଶଃ କ୍ରିୟାଶକ୍ତିର୍ଜ୍ଞାନଶକ୍ତିଶ୍ଚ ସନ୍ ତ୍ୱମେବ ବଭର୍ଷି । ୫ । ନନୁ ପ୍ରାଣାପାନାଂ ବଡବଶକ୍ତିନାଂ କାରଣତ୍ୱାବଗମାତ୍ କଥଂ ପରମେଶ୍ବରସ୍ୟୈବ କାରଣତ୍ୱେନ ସର୍ବାତ୍ମକତ୍ୱମୁଚ୍ୟତେ ଇତ୍ୟାଶଙ୍କ୍ୟ ପ୍ରାଣାଦଶକ୍ତସ୍ତୋଃପି ତଦ୍ଧୀନତ୍ୱେତ୍ୟାହ ପ୍ରାଣାଦନାମିତି । ପ୍ରାଣଃସୂତ୍ରଂ ତଦାଦୀନାଂ ବଶ୍ୟସୃଜାଂ ବଶ୍ୟକାରଣାନାଂ ଯାଃ ଶକ୍ତୟସ୍ତାଃ ପରସ୍ୟ ପରମକାରଣସ୍ୟେଶ୍ବରସ୍ୟୈବ । କୁତଃ । ପାରତନ୍ତ୍ର୍ୟାତ୍ । ଯଥା ବୋଧଶକ୍ତିର୍ନ ବାଣସ୍ୟ ଅପିତୁ ପୁରୁଷସ୍ୟ ତଦ୍ବଦିତ୍ୟର୍ଥଃ । କଥଂ ଭଗବତଃ

ଦ୍ୱାରା ଯାହାଠାରୁ । ଯାହାକୁ ଯାହା ସମ୍ବନ୍ଧରୁ ॥ ଯାହା ନିମନ୍ତେ ଯାହାଠାରେ । ଯେଉଁ ଉପାୟ ବଶେ କରେ ॥ ଏ ପ୍ରକାରେ କାରକରୂପରେ । ତୁହି ପ୍ରକାଶ ପ୍ରପଞ୍ଚରେ ॥ ଈଶ୍ୱର ଈଶ ରୁ ପ୍ରଧାନ । ପୁରୁଷ ବୋଲ୍ ମୋର ଜ୍ଞାନ । ୪ । ହେ ଅଧୋକ୍ଷଜ ଏ ମହନ—କାରକ ବଶେ ଏ ଜଗତ ॥ ପ୍ରକଟ୍ଟ ନାନା ପରକାରେ । ପୁଣି ପ୍ରବେଶି ତା ମଧ୍ୟରେ ॥ କ୍ରିୟା କରୁଅ ପ୍ରାଣରୂପେ । ଜ୍ଞାନ ଅରପ ଜୀବରୂପେ ॥ ଅନ୍ନ ସ୍ୱରୂପେ ବଣ୍ଟ ପାଳ । ତେଣୁ ବଶ୍ବର ତୁମ୍ଭେ ମୂଳ । ୫ । ଏ ବିଶ୍ୱ ସୃଷ୍ଟିପାଇଁ ଯେତେ । ଦେବତା ଅଛନ୍ତି ସାକ୍ଷାତେ ॥ ତାହାଙ୍କ ପ୍ରାଣାଦ ଶକତି । ପରମାତ୍ମାଠାରୁ ସେ ଲଭନ୍ତି ॥ ଏହାଙ୍କ ସ୍ଥିତି ଉଲସ୍ୟ ଯେଣୁ । ଏମାନେ ପରାଧୀନ ତେଣୁ ॥ ଜଡ଼ ଚୈତନ୍ୟ ବେଦଗୁବେ । ବହନ୍ତି ଯଦା ଏହ ଦେବେ ॥

ଚନ୍ଦ୍ରାଗ୍ନ୍ୟର୍କର୍କ୍ଷବିଦ୍ୟୁତାଂ । ଯତ୍ସ୍ଥୈର୍ଯ୍ୟଂ ଭୂଭୃତାଂ ଭୂମେର୍ବୃତ୍ତିର୍ଗନ୍ଧୋଽର୍ଥତୋ ଭବାନ୍ । ୭ । ତର୍ପଣଂ ପ୍ରାଣନମପାଂ ଦେବ ତ୍ୱଂ ତାଶ୍ଚ ତଦ୍ରସଃ । ଓଜଃ ସହୋ ବଳଂ ଚେଷ୍ଟା ଗତିର୍ବାୟୋସ୍ତବେଶ୍ୱର । ୮ । ଦିଶାଂ ତ୍ୱମବକାଶୋଽସି ଦିଶଃ ଖଂ ସ୍ଫୋଟ ଆଶ୍ରୟଃ । ନାଦୋ ବର୍ଣ୍ଣସ୍ତ୍ୱମୋଙ୍କାର

ପ୍ରାଣାଦିବର୍ଗସ୍ୟ ଚ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟମେବ କିଂ ନ ସ୍ୟାଦତ ଆହ ବୈଶାରଦ୍ୟାଦ୍ୟୋରିତି । ଚେତନାଚେତନତ୍ୱେନ ବିସଦୃଶତ୍ୱାଦ୍ଦ୍ୱୟୋଃ ଅଚେତନ-ପ୍ରାଣାଦିବର୍ଗସ୍ୟ ଚେତନପାରତନ୍ତ୍ର୍ୟମେବ ଯୁକ୍ତମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଯଦ୍ୱା ପ୍ରାଣାଦୟୋ ଦ୍ୱୟୋ ର୍ଦ୍ୱୟୋରେବ ତାବଦ୍ଧି ସଦୃଶତ୍ୱଂ ବହୁବକ୍ରିୟାକାରତ୍ୱାତ୍ କିଂ ପୁନଙ୍କାନାଂ । ତସ୍ମାଦେକେନ ସର୍ବଜ୍ଞେନ ସର୍ବଶକ୍ତିନା ଅଧିଷ୍ଠିତାନାମେବ ବିଶିଷ୍ଟକାର୍ଯ୍ୟାରମ୍ଭକତ୍ୱଂ ଯୁକ୍ତଂ ନ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରାଣାମିତି । ତଥା ଚୋକ୍ତଂ । ଯଦ୍ୱୈତେ ସଙ୍ଗତାଭାବା ଭୂତେନ୍ଦ୍ରିୟମନୋଗୁଣାଃ । ଯଦାୟତନନିର୍ମାଣେ ନ ଶେକୁର୍ବ୍ରହ୍ମବିତ୍ତମଃ । ତଦା ସଂହତ୍ୟ ଚାନ୍ୟୋଽନ୍ୟଂ ଭଗବଚ୍ଛକ୍ତିଚୋଦିତାଃ । ସଦସତ୍ତ୍ୱମୁପାଦାୟ ଚୋଭୟଂ ସସୃଜୁର୍ହ୍ୟଦ ଇତି । ତଥା । ନାନାତ୍ୱାତ୍ ସ୍ୱଶକ୍ତିସ୍ୱାନାଶାଃ ନୋପାତ୍ତ ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳନ୍ତୋ ବହ୍ନିମିତ୍ୟାଦି । ନନୁ ପ୍ରାଣାଦୀନାଂ କ୍ରିୟାକାରିତ୍ୱଂ ଶକ୍ତ୍ୟାଭାବେ କୁତଃ ସ୍ୟାଦତ ଆହ ଚେଷ୍ଟୈବ ଚେଷ୍ଟିତାମିତି । ଚେଷ୍ଟମାନାନାମେଷାଂ ଚେଷ୍ଟୈବ ନତୁ ଶକ୍ତିଃ । ଯଥା ବାୟୋଃ ଶକ୍ତ୍ୟା ତୃଣାଦୀନାଂ ଚଳନଂ ଯଥା ବା ପୁରୁଷସ୍ୟ ଶକ୍ତ୍ୟା ଶରାଣାଂ ବେଗ ଇତି । ୬ । ପାରତନ୍ତ୍ର୍ୟମେବ ପ୍ରପଞ୍ଚୟତି କାନ୍ତ୍ୟାଦିତ ପଞ୍ଚଭିଃ । ଚନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ କାନ୍ତିଃ । ଅଗ୍ନେସ୍ତେଜଃ । ଅର୍କସ୍ୟ ପ୍ରଭା । ଋକ୍ଷବିଦ୍ୟୁତାଂ ସ୍ଫୁରଣମାତ୍ରେଣ ସତ୍ତ୍ୱଂ । ଅର୍ଥତୋ ବସ୍ତୁତୋ ଭବାନ୍ ତଥାଚ ଶ୍ରୁତିଃ । ନ ତତ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟୋ ଭାତି ନ ଚନ୍ଦ୍ରତାରକଂ ନେମା ବିଦ୍ୟୁତୋ ଭାନ୍ତି କୁତୋଽୟମଗ୍ନିଃ । ତମେବ ଭାନ୍ତମନୁଭାତି ସର୍ବଂ ତସ୍ୟ ଭାସା ସର୍ବମିଦଂ ବିଭାତୀତି । ସ୍ମୃତିଶ୍ଚ, ଯଦାଦିତ୍ୟଗତଂ ତେଜୋ ଜଗଦ୍ଭାସୟତେଽଖିଳଂ । ଯଚ୍ଚନ୍ଦ୍ରମସି ଯଚ୍ଚାଗ୍ନୌ ତତ୍ତେଜୋ ବିଦ୍ଧି ମାମକମିତି । ଭୂମେର୍ବୃତ୍ତିଃ ପ୍ରାଣିନାମାଧାରତ୍ୱେନ ବର୍ତ୍ତନଂ ଗନ୍ଧଶ୍ଚ ଭବାନ୍ । ତବୈବ ଶକ୍ତିରିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୭ । ହେ ଦେବ ଅପାଂ ତର୍ପଣଂ ତୃପ୍ତିଜନକତ୍ୱଂ ପ୍ରାଣନଂ ଜୀବନହେତୁତ୍ୱଂ ତା ଆପଶ୍ଚ ତାସାଂ ରସଶ୍ଚ ତ୍ୱମେବ । ହେ ଈଶ ବାୟୋରୋଜଃ ସହ ଇତ୍ୟାଦି ତବୈବ ଶକ୍ତିଃ । ୮ ।

ଏଣୁ ଏ ଦେବଙ୍କ ଶକତି । ଅନ୍ୟ ଶକ୍ତିରୁ ଉତପତ୍ତି । ୬ । ଅଗ୍ନିର ତେଜ ସୂର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଭା । ତାରକା ବିଦ୍ୟୁତ ସ୍ଫୁରଣ । ଚନ୍ଦ୍ରର କାନ୍ତି ଗୋବିନ୍ଦର ।
ସ୍ଥିରତା ଅବନୀ ଧରର । ଜୀବେ ଧରିବା ନେଉଛି । ତୋଠାରୁ ଏ ସର୍ବେ ଲଭନ୍ତି । ୭ । ତୃପ୍ତି ଜୀବନଶକ୍ତି ସ୍ୱାଦ । ଜଳେ ଏ ଯେତେ ଶକ୍ତି
ଭେଦ । ବାୟୁରେ ତେଜ ସହ ବଳ । ଚେଷ୍ଟା ଗତି ଯେ ଶକ୍ତିକୁଳ । ୮ । ହେ କୃଷ୍ଣ ବିଧାନମାରୂପେ । ଦଶଦିଗ ଯା ଶାସ୍ତ୍ର କହିଲେ । ଆକାଶେ

ଅକ୍ଷରାଣାଂ ପୃଥକ୍‌କୃତଃ ।୯। ଇନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଗ୍ରିନ୍ଦ୍ରିୟାଣାଂ ତ୍ୱଂ ଦେବାଶ୍ଚ ତଦନୁଗ୍ରହଃ । ଅବବୋଧୋ ଭବାନ୍ ବୁଦ୍ଧେର୍ଜୀବସ୍ୟାନୁସ୍ମୃତିଃ ସତ । ୧୦ । ଭୂତାନାମସି ଭୂତାଦିରିନ୍ଦ୍ରିୟାଣାଞ୍ଚ ତୈଜସଃ । ବୈକାରିକୋ ବିକଲ୍ପାନାଂ ପ୍ରଧାନମନୁଶାୟିନାଂ ।୧୧। ନଶ୍ୱରେଷ୍ୱିହ ଭାବେଷୁ ତଦସି ତ୍ୱମନଶ୍ୱରଂ । ଯଥା ଦ୍ରବ୍ୟବିକାରେଷୁ ଦ୍ରବ୍ୟମାତ୍ରଂ ନିରୂପିତଂ । ୧୨ । ସତ୍ତ୍ୱଂ ରଜସ୍ତମ ଇତି ଗୁଣାସ୍ତଦ୍‌ବୃତ୍ତୟଶ୍ଚ ଯାଃ । ତ୍ୱୟ୍ୟଦ୍ଧା ବ୍ରହ୍ମଣି ପରେ

ଦଶାମୂଳାଧାରକୃତାକାଶପ୍ରଦେଶାନାଂ ଅବକାଶୋ ଦଶଶ୍ଚ ତ୍ୱଂ । ଖଞ୍ଚ ସାମାନ୍ୟାକାଶସ୍ତ୍ୱବାହ୍ୟଃ । ସ୍ଫୋଟଶ୍ଚ ଶବ୍ଦତନ୍ମାତ୍ରଂ ପରବ୍ରହ୍ମ ବାଚିତ୍ୟର୍ଥଃ । ନାଦଃ ପଶ୍ୟନ୍ତୀ ଓଁକାରୋ ମଧ୍ୟମା ବର୍ଣ୍ଣଶ୍ଚ ଅକ୍ଷରାଣାଂ ପଦାର୍ଥାନାଂ ପୃଥକ୍‌କୃତଃ ପୃଥକ୍‌କରଣମଭିଧାନଂ ଯସ୍ମାତ୍ ତତ୍ପଦଂ । ବର୍ଣ୍ଣପଦାଦ୍ୟାତ୍ମିକା ବୈଖରୀ ଚ ତ୍ୱମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୯ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣାମିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ବିଷୟପ୍ରକାଶନଶକ୍ତିଃ ଦେବାଶ୍ଚ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଧିଷ୍ଠାତାରଃ ତଦନୁଗ୍ରହସ୍ତେଷାମଧିଷ୍ଠାନଶକ୍ତିଶ୍ଚ ତ୍ୱଂ । ଅବବୋଧୋଽଧ୍ୟବସାୟଶକ୍ତିଃ ଅନୁସ୍ମୃତିଃ ପ୍ରତିସନ୍ଧାନଶକ୍ତିଃ ।୧୦। ଭୂତାନାଂ କାରଣଂ ଭୂତାଦିସ୍ତାମସୋଽହଙ୍କାରସ୍ତ୍ୱମସି । ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣାଂ କାରଣଂ ତୈଜସୋ ରାଜସୋଽହଙ୍କାରସ୍ତ୍ୱଂ । ବିବିଧଂ ଅଧିଦୈବାଧ୍ୟାତ୍ମାଧିଭୂତଭେଦେନ କଲ୍ପ୍ୟନ୍ତ ଇତି ବିକଳ୍ପା ଦେବାସ୍ତେଷାଂ କାରଣଂ ବୈକାରିକଃ ସାତ୍ତ୍ୱିକୋଽହଙ୍କାରଶ୍ଚ ତ୍ୱଂ । ଅନୁଶାୟିନାଂ ଜୀବାନାଂ ସଂସାରକାରଣଂ ପ୍ରଧାନଂ ତ୍ୱଂ ।୧୧। ଅପି ଚ ନଶ୍ୱରେଷୁ ନାଶଶୀଳେଷୁ ଇହ ଏତେଷୁ ଭାବେଷୁ ଯଦନଶ୍ୱରମବଶିଷ୍ୟମାଣଂ ରୂପଂ ତତ୍ ତ୍ୱମସି । ଦ୍ରବ୍ୟବିକାରେଷୁ ମୃତ୍ସୁବର୍ଣ୍ଣାଦିକାର୍ଯ୍ୟେଷୁ ଘଟକୁଣ୍ଡଳାଦିଷୁ ନଶ୍ୱରେଷୁ

ଯେଉଁ ବେଦଗୁଣ । ଅନ୍ତରେ ବାକ୍ୟ ଶକ୍ତି ପୁଣ ॥ ସ୍ଫୋଟ ଆଶ୍ରୟ ନାଦରୂପେ । ଓଁକାର ନାନାବର୍ଣ୍ଣଲେକେ ॥ ଦ୍ରବ୍ୟଙ୍କ ଭିନ୍ନେ ସଂସ୍ଥାନ । ଏ ଅବ ଯେ ଆକାଶ ଗୁଣ ॥ ତୁ ମୂଳକାରଣ ସଭର । ତୋ ବିନା ନାହିଁ କିଛି ମାନ । ୯ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟଙ୍କର ଯେ ଶକତି । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଦେବତାଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତି ॥ ଇନ୍ଦ୍ରିୟେ ତାଙ୍କ ଅଧିଷ୍ଠାନ । ସବୁରି ତୁ ମୂଳ କାରଣ ॥ ଜୀବର ଯେଉଁ ବୁଦ୍ଧିବୃତ୍ତି । ନିଶ୍ଚୟ, ଶୁଦ୍ଧ, ଅନୁସ୍ମୃତି ॥ ଏ ତିନି ଶକତି ତାହାର । ତୋ ଠାରୁ ଲଭଇ ସଞ୍ଚାର । ୧୦ । ପଞ୍ଚଭୂତଙ୍କ ଜନ୍ମ ହେତୁ । ତାମସ ଅହଂକାର ତୁ ॥ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଉତ୍ପତ୍ତି କାରଣ । ରାଜସ ଅହଂକାର ପୁଣ ॥ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଆଉ ଅଧିଦୈବ । ଅଧିଭୂତ ଯେ ଦେବସର୍ଗ ॥ ଏହାର ଉତପତ୍ତି ହେତୁ । ସାତ୍ତ୍ୱିକ ଅହଂକାର ତୁ ॥ ଜୀବର କର୍ମବନ୍ଧ ହେତୁ । ଯେଉଁ ପ୍ରକୃତି ସେହି ତୁ । ୧୧ । ତୋର ବିକାରୁ ଏ ସଂସାର । ଘଟକୁଣ୍ଡଳାଦି ପ୍ରକାର ॥ ଘଟ କୁଣ୍ଡଳ ଭଙ୍ଗି ଯାଏ । ମାଟି ସୁନା ତ ସଦା ଥାଏ ॥ ତେସନେ ବିକୃତ ସଂସାର । ବିନାଶେ ସ୍ଥିତି ଥାଏ ତୋର । ୧୨ । ସତ୍ତ୍ୱରଜାଦି ତିନିଗୁଣ । ଆବର ତାଙ୍କ

କଳ୍ପିତା ଯୋଗମାୟୟା । ୧୩ । ତସ୍ମାନ୍ନ ସନ୍ତ୍ୟମୀ ଭବା ସର୍ବ୍ବ ଭୃପ୍ତି ବିକଳ୍ପିତାଃ । ଭୃଙ୍ଗାମୀଷୁ ବିଚାରେଷୁ ହ୍ୟନ୍ୟଦାବ୍ୟାବହାରିତାଃ । ୧୪ । ଗୁଣପ୍ରବାହ ଏତସ୍ମିନ୍ନବୁଧାସ୍ତ୍ୱଖିଳାତ୍ମନଃ । ଗତିଂ ସୂକ୍ଷ୍ମାମବୋଧେନ ସଂସରନ୍ତୀହ କର୍ମ୍ମଭିଃ । ୧୫ । ଯଦୃଚ୍ଛୟା ନୃତାଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ସୁକଳ୍ପାମିହ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭାଂ । ସ୍ୱାର୍ଥେ ପ୍ରମତ୍ତସ୍ୟ ବୟୋ ଗତଂ ତ୍ୱନ୍ମାୟୟେଶ୍ୱର । ୧୬ । ଅସାବହଂ ମମୈବୈତେ ଦେହେ ଚାସ୍ୟାନ୍ୱୟାଦିଷୁ । ସ୍ନେହପାଶୈର୍ନିବଧ୍ନାତି ଭବାନ୍ ସର୍ବ୍ବମିଦଂ ଜଗତ୍ । ୧୭ । ଯୁବାଂ ନ ନଃ ସୁତୌ ସାକ୍ଷାତ୍ ପ୍ରଧାନପୁରୁଷେଶ୍ୱରୌ । ଭୂଭାରକ୍ଷତ୍ରକ୍ଷପଣ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣୌ ତଥାତ୍ଥ ହ । ୧୮ । ତତ୍ତ୍ୱତେ

ତ ଦ୍ରବ୍ୟମାତ୍ରଂ ମୃତ୍ସୁବର୍ଣ୍ଣାଦମାତ୍ରମନଶ୍ୱରଂ ଯଥା ତଦ୍ୱତ୍ । ୧୨ । ନନୁ ତ୍ରିଗୁଣାତ୍ମକକାର୍ଯ୍ୟରୂପୋଽପି ଭୂମିରୂପକତ୍ୱାତ୍ କଥମନଶ୍ୱରତ୍ୱଂ ତତ୍ରାହ ସତ୍ତ୍ୱମିତି । ତଦ୍ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱରୂପସ୍ୟଣାମଂସ୍ତ ମହଦାଦୟଃ ଅଂଶା ସାକ୍ଷାତ୍ ଭୃପ୍ତି ପରେ ବ୍ରହ୍ମଣି କଳ୍ପିତାଃ । ୧୩ । ତସ୍ମାନ୍ନ ସନ୍ତୀତି । ନନ୍ୱେତାଂ କଥଂ ପ୍ରତୀତରତ ଅତ ଯର୍ହୀତି । ଯଦା ବିକଳ୍ପିତାସ୍ତଦୈବ ପ୍ରତୀତମାତ୍ରେଣ ଭୃପ୍ତି ସନ୍ତ ଭୂଞ୍ଚ ଅମୀଷୁ ତଦୈକକାଲେଣତତ୍ୟୁ ଅନୁଗତଃ । ଅନ୍ୟଦାରୁ ଅବ୍ୟାବହାରକୋ ବିକଳ୍ପକସ୍ତୁ ମେବାବଶିଷ୍ୟତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୪ । ଏବଂ ଭୂପତ୍ୱାଦଜ୍ଞାନନିବନ୍ଧନଣ୍ଟ ସଂସା ଇତ୍ୟାହ । ଗୁଣପ୍ରବାହ ଇତି । ସୂକ୍ଷ୍ମାଂ ଜନ୍ତୁପଞ୍ଚାଂ ଗତିମବୁଧା ଅବିଦ୍ୱାଂସଃ । ଅବୁଦ୍ଧୋତି ବା ପାଠଃ । ଅତୋଽବୋଧେନ ଦେହାତ୍ମମାନେନ କୃତୈଃ କର୍ମ୍ମଭିଃ ସଂସରନ୍ତୀତି । ୧୫ । ଏବଂ ତତ୍ତ୍ୱୋତ୍ପତ୍ତିଂ ନିରୂପ୍ୟ ତଦପ୍ରାପ୍ତ୍ୟା ଶୋଚତି ଯଦୃଚ୍ଛୟେତି । ନୃତାଂ ମନୁଷ୍ୟତାଂ । ସୁକଳ୍ପାଂ ପଟୁକରେନ୍ଦ୍ରିୟାଂ । ୧୬ । ଅହୋ କାମିତ ଭ୍ରମତ୍ତୋଽସି ଭୃତ୍ୟା ବନ୍ଧୁଭିଃ ପାଶୈର୍ନିବଦ୍ଧାଦିତ୍ୟାହ ଅସାବହମିତି । ଦେହେ ଅସ୍ୟ ଦେହସ୍ୟ

ବୃତ୍ତିମାନ ॥ ତୋ ଯୋଗମାୟାରେ ସାକ୍ଷାତେ । ପରମବ୍ରହ୍ମଠାରେ ନଟେ ॥ କଳ୍ପିତ ହୋଇଅଛନ୍ତି ଜାଣ । ଭୁ ଅଟୁ ସେହି ଧ୍ୟେୟ ବ୍ରହ୍ମ । ୧୩ । ଏ ଗୁଣ ମୂର୍ତ୍ତି ତୋହଠାରେ । କଳ୍ପିତ ହେବାରୁ ମାୟାରେ ॥ ଜୀବାତ୍ମାଜ୍ଞାନ ତୋହଠାରେ । କଳ୍ପିତ ନୁଅଇ ବସ୍ତୁରେ । ଅନ୍ୟଥା ନିର୍ବିକଳ୍ପ ଜ୍ଞାନେ । ତୋତେ ନ ଭୁଅନ୍ତି ଏମାନେ । ୧୪ । ଗୁଣ ପ୍ରବାହେ ଏ ସଂସାର । ଲୀଳାରେ ଚଳେ ନିରନ୍ତର ॥ ଭୁ ଅଟୁ ଏ ଲୀଳାର ମୂଳ । ଏହା ନ ବୁଝି ଜୀବକୁଳ ॥ ଅଜ୍ଞାନ କର୍ମବନ୍ଧନରେ । ପଡ଼ି ଘୂରନ୍ତି ଏ ସଂସାରେ । ୧୫ । ଜନ୍ମକୁ ତୋହଠାରୁ ଭଲେ । ସେଣୁ ମଣନ୍ତି ଅଳ୍ପପଣେ ॥ ୧୫ ॥ କର୍ମକୁଶଳ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଙ୍କୁ । ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ମାନବ ଜନ୍ମକୁ ॥ ଦଇବେ ଲଭି ଏ ସଂସାରେ । ସ୍ୱାର୍ଥରେ ମାତି ନିରନ୍ତରେ ॥ ବୟସ ଯାଏ ତୋ ମାୟାରେ । ତୋତେ ନ ଭଜେ କଷ୍ଟତରେ । ୧୬ । ଏ ଦେହ ଅଟଇ ମୋହର । ପୁତ୍ର ଭାର୍ଯ୍ୟା ଆଦି ମୋର ॥ ଏରୂପ ସ୍ନେହପାଶେ

ଗତୋଽସ୍ୟୈରଣମଦ୍ୟ ପଦାରବିନ୍ଦମାପନ୍ନସଂସ୍ମୃତିଭୟାପହମାର୍ତ୍ତବନ୍ଧୋ । ଏତାବନ୍ତାଽନେମଲମିନ୍ଦ୍ରିୟଲାଳସେନ ମର୍ତ୍ତ୍ୟାତ୍ମଦୃକ୍ ତ୍ୱୟି ପରେ ଯଦପତ୍ୟ-ବୁଦ୍ଧିଃ । ୧୯ । ସୂତିଗୃହେ ନନୁ ଜଗାଦ ଭବାନଜୋ ନୌ ସଞ୍ଜଜ୍ଞ ଇତ୍ୟନୁଯୁଗଂ ନିଜଧର୍ମଗୁପ୍ତ୍ୟୈ । ନାନାତନୂର୍ଗଗନବଦ୍ବିଦଧଜ୍ଜହାସି କୋ ବେଦ ଭୂମ୍ନ ଉରୁଗାୟ ବିଭୂତିମାୟାଂ । ୨୦ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ଆକର୍ଣ୍ୟେତ୍ଥଂ ପିତୁର୍ବାକ୍ୟଂ ଭଗବାନ୍ ସାତ୍ୱତର୍ଷଭଃ । ପ୍ରତ୍ୟାହ ପ୍ରଶ୍ରୟାନମ୍ରଃ ପ୍ରହସନ୍ ଶ୍ଲକ୍ଷ୍ଣୟା ଗିରା । ୨୧ । ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ ।—ବଚୋ ବଃ ସମବେତାର୍ଥଂ ତାତୈତଦୁପମନ୍ମହେ । ଯନ୍ନଃ ପୁତ୍ରାନ୍ ସମୁଦ୍ଦିଶ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱଗ୍ରାମ

ଅନ୍ନସ୍ୱାଦସ୍ଥ ସୁଖାଦଞ୍ଚ ନ ମନେ ବିବେକେ ଇତି । ୧୭ । ଅହୋ ଭ୍ରାତୃସ୍ତ ସ୍ତୋତ୍ରବସ୍ତୋଃ କମିଦମାନେଶପ୍ୟତେ ଅତ ଆହ ସୁତାମିତି । ଭୂମ୍ନାତଃ ଷପଣାର୍ଥମବଧାର୍ଣ୍ଣ ତଥାହ ନିଶ୍ଚିତ ମାଥୁ କଟସୁଟି । ୧୮ । ତତ୍ର ତସ୍ମାତ୍ ଅରଣଂ ଶରଣଂ ଅମନାଲାଂ ସଂସୃତିବସ୍ତୁମପହନ୍ତୀତି ତଥା ତତ୍ । ନନ୍ ଭୂମତସ୍ତୁଖୀ ବୃଥା କଂ ନର୍ବିଦ୍ୟପେ ଅତ ଆହ ଏତାବନ୍ତେତି । ଇନ୍ଦ୍ରିୟଲାଳସେନ ମର୍ତ୍ତ୍ୟେ ଶରୀରେ ଆତ୍ମଦୃକ୍ ଆତ୍ମବୁଦ୍ଧିରହଂ ତ୍ୱୟି ଚ ପରେ ପରମେଶ୍ୱରେ ଅପତ୍ୟବୁଦ୍ଧିରସ୍ତି ତେନ ଅନମଳଂ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତମିତି । ୧୯ । ନନୁ କୁତ ଏତଦହଂ ପରମେଶ୍ୱର ଇତି ତତ୍ରାହ ସୂତିଗୃହେ ଇତି । ନୌ ଆବୟୋଃ । ଅନୁଯୁଗଂ ପ୍ରତିଯୁଗଂ । ଯଦା ସୁତପାଃ ପୃଶ୍ନି ଚାସ୍ତ ଯୁଗ୍ମଂ । ଯଦା କଶ୍ୟପୋଽଦିତିଶ୍ଚ ଯୁଗ୍ମଂ । ଅଧୁନା ଚ ବସୁଦେବୋ ଦେବକୀ ଚ ଯୁଗ୍ମଂ ଏବମ୍ଭୂ ପ୍ରତିଯୁଗ୍ମମନ୍ୟ ଏବାହଂ ସଞ୍ଜଜ୍ଞେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ଇତି ଭବାନ୍ ନୂନଂ ଜଗାଦ । ନନୁ ଅନେକ୍ୟାଽସୌ ଚତୁର୍ଭୁଜୋ ଦେବ ଇତି ତତ୍ରାହ ନାନାତନୂରିତି । ଗଗନବଦସଙ୍ଗ ଏବ ତ୍ୱଂ । ଭୂମ୍ନଃ ନଙ୍ଗତସ୍ୟ ତେ ବିଭୂତିଭୂତାଂ ମାୟାଂ କୋ ବେଦେତି । ୨୦ । ୨୧ ।

ଭୁଦ । ବନ୍ଧ୍ୟ ବାଞ୍ଛିତୁ ଭବସାହ୍ମା । ୧୭ । ଦୁଷ୍ଟ ଷଡ଼ିପୁଙ୍କୁ ନାଶକର । ଭୁଭୟ ବନାଶ ବରିତ ॥ ପ୍ରଧାନ ପୁରୁଷ ଈଶ୍ୱର । ଏ ତମ କ୍ଷେତ୍ର ରୂପ ଧର ॥ ମୋହର ପୂର୍ବ ତୁମ୍ଭେ ନୃଷ । ଏହା ବୁଝାଇ ମୋତେ କହ । ୧୮ । ହେ ଅର୍ତ୍ତବନ୍ଧୋ କନ୍ଧାତ୍ରର — ବସ୍ତୁ ଯେ ପାଦ କରେ ଦୂର ॥ ଅକ ମୁଁ ସେ ପାଦପଦ୍ମରେ । ଶରଣ ଗଲ ଜ୍ଞାନଭରେ ! ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଲାଳସାରେ ମୁହିଁ । ଏ ଯାଏ କାଳ କାଟିଲଇଁ ॥ ଏ ଦେହେ ମମତା ବୁଦ୍ଧିରେ । ପରମ ବ୍ରହ୍ମ ତୁମ୍ଭଠାରେ ॥ ପୁତ୍ର ଭାବନା କରିଥିଲି । ଏବେ ସେ ଭାବ ତେଜିଦେଲି । ୧୯ । ଆମ୍ଭ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷଙ୍କୁ ତୁମ୍ଭେ । ସୂତିକା ଗୃହେ ଯେଉଁ ଭାବେ । କହିଲ ଏବେ ତାହା ସ୍ମରେ । ପ୍ରଥମ ରକ୍ଷା ନିମନ୍ତରେ ॥ ଅଜ ପୁରୁଷ ପ୍ରତିଯୁଗେ । ଶରୀର ଧର ନାନାଭାବେ ॥ ଆକାଶ କାଳକ୍ରମେ ଯେତେ ॥ ନାନା ସ୍ୱରୂପ ବଢେ଼ ନେତେ । ମାୟାରେ ଏରୂପ ତୁମ୍ଭର । ଆକାଶ ପର ନିର୍ବିକାର ॥ ସର୍ବବ୍ୟାପକ ତୁମ୍ଭେ ସ୍ଥିତ । ତୁମ୍ଭର ଏ ମାୟା ବଳୁତ ॥ ତାହାର

ଉଦାହୃତଃ । ୨୨ । ଅହଂ ଯୂୟମସାବାର୍ଯ୍ୟ ଇମେ ଚ ଦ୍ୱାରକୌକସଃ । ସର୍ବେଽପ୍ୟେବଂ ଯଦୁଶ୍ରେଷ୍ଠ-ବିମୃଗ୍ୟାଃ ସଚରାଚରଂ । ୨୩ । ଆତ୍ମାହ୍ୟେକଃ ସ୍ୱୟଂଜ୍ୟୋତିର୍ନିତ୍ୟୋଽନ୍ୟୋ ନିର୍ଗୁଣୋ ଗୁଣୈଃ । ଆତ୍ମସୃଷ୍ଟୈସ୍ତତ୍କୃତେଷୁ ଭୂତେଷୁ ବହୁଧେୟତେ । ୨୪ । ଖଂ ବାୟୁର୍ଜ୍ୟୋତିରାପୋ ଭୂସ୍ତତ୍କୃତେଷୁ ଯଥାଶୟଂ । ଆବିସ୍ତିରୋଽଲ୍ପଭୂର୍ଯ୍ୟେକୋ ନାନାତ୍ୱଂ ଯାତ୍ୟସାବପି । ୨୫ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ଏବଂ ଭଗବତା ରାଜନ୍ ବସୁଦେବ

ଉପମନ୍ତ୍ରିତଃ ଉପମନ୍ତ୍ରିଣାମଧ୍ୟେ । ସମୁଦ୍ଦିଶ୍ୟ ବହୁଧାକୃତ୍ୟ । ତତ୍ତ୍ୱଗ୍ରାମସ୍ତତ୍ତ୍ୱସମୂହଃ ଉଦାହୃତଃ ସମ୍ୟକ୍ ନିରୂପିତଃ । ୨୨ । ଇମାମେବ ବୃତ୍ତିଂ ସର୍ବତ୍ର ବିଧତ୍ତପେତ୍ୟାହ ଅହମିତି । ଏବଂ ବିମୃଗ୍ୟା ବ୍ରହ୍ମଦୃଷ୍ଟ୍ୟୈବାନ୍ୱେଷଣୀୟାଃ । କିନ୍ତୁ ସଚରାଚରଂ ଜଗଦପି । ୨୩ । ନନୁ ନାନାବିକାରବତାଂ କୁତୋ ବ୍ରହ୍ମତ୍ୱମିତି ଚେତ୍ । ତତ୍ତ୍ୱେନ ଏବୋପାଧିଧର୍ମୈର୍ବହୁଧା ପ୍ରତିଭାତେତ୍ୟାହ ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ । ଆତ୍ମା ହୀତି । ଯଥା ଖାଦୟସ୍ତାନି ତତ୍କୃତେଷୁ ଘଟାଦିଷୁ ଆବିସ୍ତିରୋଭାବାଦ୍ୟାନ୍ ଏବମସାବାତ୍ମାପି ଦ୍ରବ୍ୟମାତ୍ମସୃଷ୍ଟୈର୍ଗୁଣୈଃ ଜ୍ଞାତ୍ୱା ତତ୍କୃତେଷୁ ଦେହେଷୁ ବହୁଧା ଈୟତେ ସୂନଶ୍ଚ ଯଥାଶୟଂ ଯଥୋପାଧି ଆବିର୍ଭାବତିରୋଭାବାଦିରୂପେଣ ପ୍ରତୀୟତେ ନ ବସ୍ତୁତଃ । କୁତଃ ଏକୋ ବହୁଧା ସ୍ୱୟଂ ଜ୍ୟୋତି-

---

ର୍ଜ୍ଞାନଘନସ୍ୟ ନିତ୍ୟେ । ମହମା ବର୍ଣ୍ଣିବ ବା କିଏ । ୨୦ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ପିତା ବଚନେ ଯଦୁପତି । ନିତ ଦେଖାଇ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ॥ କହାପେ ମଧୁର ବଚନେ । ପିତାଙ୍କୁ କହନ୍ତି ଏସନେ ॥ ଶ୍ରୀ ଭଗବାନୁବାଚ । — ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ପୁତ୍ର ଜ୍ଞାନକର । ଯେ ତତ୍ତ୍ୱ କହିଲ ବିସ୍ତର ॥ ସେ ସବୁ ଯଥାର୍ଥ ଅଟଇ । ଶ୍ରେ ତାତ ମାନୁଅଛି ମୁହିଁ । ୨୨ । ମୁଁ ତୁମ୍ଭେମାନେ କେବଳ ଦ୍ୱାରକାବାସୀ ଯେତେ ଅଛି ॥ ଆଉର ଏ ସଚରାଚର । ଯେତେ ଅଛନ୍ତି ନାରୀନରେ ॥ ହେ ଯଦୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ମୋତେ ଯେତେ । ଦେଖିଲ ଦେଖ ସବୁ ଚେତେ ॥ ସବୁ ଏକ ବ୍ରହ୍ମ ସ୍ଥିତ । ଖୋଜ ବୁଝ ହୋଇ ମତି । ୨୩ । ସ୍ୱୟଂ ପ୍ରକାଶ ନିତ୍ୟ ଏକ । ନିର୍ଗୁଣ ଅନନ୍ୟ ନିର୍ଲେପ ॥ ଏ ଆତ୍ମା ନିଜସୃଷ୍ଟ ଗୁଣେ । ସରଜି ଦ୍ରବ୍ୟ ନାନାବର୍ଣ୍ଣେ ॥ ତା ମଧ୍ୟେ ରହି ଗୋପନରେ । ଦେଖାଏ ଭେଦ ବୁଦ୍ଧି ନରେ ॥ ଆକାଶ ବାୟୁ ତେଜ ନୀର । ଭୂମି ଏ ପଞ୍ଚଭୂତଙ୍କର ॥ ସଯୋଗେ ବିଯୋଗେ ସେସନ । ଗଢ଼ିତ ଭିନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ ॥ ନାନାନାମରେ ହୋଇ ଗଣା । ପୁଣି ହୁଅନ୍ତି ଭଙ୍ଗି ଚୂନା ॥ ସଯୋଗେ ନାନା ଦ୍ରବ୍ୟ ଜନ୍ମେ । ବିଯୋଗେ ନଷ୍ଟ ହୁଏ କ୍ରମେ ॥ ଅଳ୍ପ ବହୁତ ନାନାବିଧ । ଏହିପ୍ରକାର ନାନାଭେଦ ॥ ଜନମି ପୁଣି କେଉଁଣେ ଯାଏ । ପଞ୍ଚଭୂତ ତ ସଦା ଥାଏ ॥ ତେସନେ ଆତ୍ମାର ବିନ୍ଦିତ । ସଂସାର କରେ ନାଶ ନାହିଁ । ୨୫ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ଏମନ୍ତେ କୃଷ୍ଣ ବସୁଦେବେ । ଜ୍ଞାନ କହନ୍ତେ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଭାବେ ॥ ତାହାର ଭେଦ ବୁଝି ଚିତ୍ତ । ସବୁ ସମଦୃଷ୍ଟି ହେଲା ॥

ଉଦାହୃତଃ । ଶ୍ରୁତ୍ୱା ବଳସ୍ତନାନାଧୀପ୍ସୂସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରୀତମନା ଅଭୂତ୍ । ୨୬ । ଅଥ ତବ କୁରୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେବକୀ ସର୍ବଦେବତା । ଶ୍ରୁତ୍ୱାନୀତଂ ଗୁରୋଃ ପୁତ୍ରମାତ୍ମଜାଭ୍ୟାଂ ସୁବିସ୍ମିତା । ୨୭ । କୃଷ୍ଣରାମୌ ସମାଶ୍ରାବ୍ୟ ପୁତ୍ରାନ୍ କଂସବିହିଂସିତାନ୍ । ସ୍ମରନ୍ତୀ କୃପଣଂ ପ୍ରାହ ବୈକ୍ଲବ୍ୟାଦଶ୍ରୁଲୋଚନା । ୨୮ । ଶ୍ରୀଦେବକ୍ୟୁବାଚ । — ରାମ ରାମାପ୍ରମେୟାତ୍ମନ୍ କୃଷ୍ଣ ଯୋଗେଶ୍ୱରେଶ୍ୱର । ବେଦାହଂ ବାଂ ବିଶ୍ୱସୃଜାମୀଶ୍ୱରାବାଦପୁରୁଷୌ । ୨୯ । କାଳବିଧ୍ୱସ୍ତ-ସତ୍ତ୍ୱାନାଂ ରାଜ୍ଞାମୁଚ୍ଛାସ୍ତ୍ରବର୍ତ୍ତିନାଂ । ଭୂମେର୍ଭାରାୟମାଣାନାମବତୀର୍ଣ୍ଣୌ କିଳାଦ୍ୟ ମେ । ୩୦ । ଯସ୍ୟାଂଶାଂଶାଂଶଭାଗେନ ବିଶ୍ୱୋତ୍ପତ୍ତିଲୟୋଦୟାଃ । ଭବନ୍ତି କିଳ ବିଶ୍ୱାତ୍ମଂସ୍ତଂ ତ୍ୱାଦ୍ୟାହଂ ଗତିଂ ଗତା । ୩୧ । ଚିରାନ୍ମୃତସୁତାଦାନେ ଗୁରୁଣା କିଳ ଚୋଦିତୌ । ଆନିନ୍ୟଥୁଃ ପିତୃସ୍ଥାନାଦ୍ଗୁରବେ ଗୁରୁଦକ୍ଷିଣାଂ । ୩୨ । ତଥା ମେ କୁରୁତଂ କାମଂ ଯୁବାଂ ଯୋଗେଶ୍ୱରେଶ୍ୱରୌ । ଭୋଜରାଜହତାନ୍ ପୁତ୍ରାନ୍କାମୟେ ଦ୍ରଷ୍ଟୁମାହୃତାନ୍ । ୩୩ ।

ଦୁର୍ଘଟତ୍ୱେନ ଘଟନୋଽନ୍ୟତ୍ୱେନ ଅନନ୍ୟୋଽନ୍ୟାତ୍ୱେନ ନିର୍ଗୁଣଃ ସଗୁଣତ୍ୱେନେତ୍ୟାଦି ବହୁଧାଶ୍ଚ ପ୍ରପଞ୍ଚମାସୃଂ । ୨୪ । ୨୬ । ସୁବିସ୍ମିତା ସତୀ । ୨୭ । ସମାଶ୍ରାବ୍ୟ ସମ୍ବୋଧ୍ୟ । ୨୮ । ୨୯ । ଭୂମେର୍ଭାରାୟମାଣାନାଂ ରାଜ୍ଞାମର୍ଥେ ତେଷାଂ ନିଧନାର୍ଥଂ ମେ ମତ୍କୁକ୍ଷାବବତୀର୍ଣ୍ଣୌ । ୩୦ । ହେ ଆଦ୍ୟ ଯସ୍ୟାଂଶଃ ପୁରୁଷସ୍ତସ୍ୟାଂଶୋ ମାୟା ତସ୍ୟା ଅଂଶା ଗୁଣାସ୍ତେଷାଂ ଭାଗେନ ପରମାଣୁମାତ୍ରଲେଶେନ ବିଶ୍ୱୋତ୍ପତ୍ତ୍ୟାଦୟୋ

ସେ ଭାବ ବୁଝି ପ୍ରୀତବନ୍ତ । କୃଷ୍ଣ ବଇଲେ ତୁଳ ହୋଇ । ୨୬ । ଦେବକୀ ସର୍ବଦେବୀମୟୀ । କୃଷ୍ଣ ମହିମା ଶୁଣି ତହିଁ ॥ ଗୁରୁଙ୍କ ମୃତ ପୁତ୍ର ଆଣି । ମୋପୁତ୍ରେ ଦେଲେ ଏହା ଜାଣି ॥ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ମୟେ ମଜ୍ଜିଲେ । ୨୭ । ମୃତପୁତ୍ରଙ୍କୁ ମନେ କଲେ ॥ କହିଲେ ରାମକୃଷ୍ଣେ ଚାହିଁ । ଅଶ୍ରୁ ନୟନେ ଦୁଃଖ ବହି । ୨୮ । ଦେବକ୍ୟୁବାଚ ।—ହେ ରାମ ଅନନ୍ତ ଶକତି । ହେ କୃଷ୍ଣ ଯୋଗେଶ୍ୱର ମୂର୍ତ୍ତି ॥ ମୁଁ ଜାଣେ ତୁମ୍ଭେ ଦେହ ଭଳ । ବ୍ରହ୍ମାଦିଙ୍କର ପୂଜା ସ୍ଥାନ ॥ ଆଦି ପୁରୁଷ ସର୍ବେଶ୍ୱର । ଶୁଣ ମୋହର ହୀନଗିର । ୨୯ । ରାଜା ଏ ଲଙ୍ଘି ଶାସ୍ତ୍ରପଥ । ଅନ୍ୟାୟେ ପାଳନ୍ତେ ଜଗତ ॥ ଭୂମିର ଭାର ଯେ ହୁଅନ୍ତି । କାଳ ହରଇ ତାଙ୍କ ଶକ୍ତି ॥ ତାହାଙ୍କ ନାଶ ନ୍ୟାୟ ଅର୍ଥେ । ଅବତର ଏ ଲୋକ ହିତେ ॥ ତୋ ଅଂଶ ପୁରୁଷର ଅଂଶ । ମାୟା ତ୍ରିଗୁଣେ ତାର ଅଂଶ ॥ ଗୁଣଙ୍କ ଭାଗ ପରମାଣୁ । ସଂଯୋଗେ ବନ୍ଧନ କାରଣୁ ॥ ଏ ବିଶ୍ୱ ଜନମାଏ ଯେଣୁ । ସ୍ଥିତି ବିନାଶ କରେ ତେଣୁ । ॥ ଅସୀମ ମହିମାବୁମ୍ଭର । ଶରଣ ଗଲି କୃପାକର । ୩୧ । ବହୁକାଳରୁ ଗୁରୁଙ୍କର । ଯେତେକ ମରନ୍ତା କୁମର ॥ ଗୁରୁ ଦକ୍ଷିଣା ବୁଝି ଗଲ । ଗୁରୁଙ୍କ ଆଦେଶ ପାଳିଲ ॥ ଯମପୁରରୁ ପୁତ୍ର ଆଣି । ଅର୍ପିଲ ଗୁରୁଙ୍କ ସେକ୍ଷଣି । ୩୨ । କଂସ ମାରନ୍ତି ଯେତେ ସୁତ ।

ଶୁକ ଉବାଚ । — ଏବଂ ସଂଶୋଧିତୌ ମାତା ରାମଃ କୃଷ୍ଣଶ୍ଚ ଭାରତ । ସୁତଳଂ ସଂବିବିଶତୁର୍ଯୋଗମାୟାମୁପାଶ୍ରିତୌ । ୩୪ । ତସ୍ମିନ୍ ପ୍ରବିଷ୍ଟାବୁପଲଭ୍ୟ ଦୈତ୍ୟରାଡ୍ ବିଶ୍ୱାତ୍ମଦୈବଂ ସୁତରାଂ ତଥାତ୍ମନଃ । ତଦ୍ଦର୍ଶନାହ୍ଲାଦପରିପ୍ଲୁତାଶୟଃ ସଦ୍ୟଃ ସମୁତ୍ଥାୟ ନନାମ ସାନ୍ୱୟଃ । ୩୫ । ତୟୋଃ ସମାନୀୟ ବରାସନଂ ମୁଦା ନିବିଷ୍ଟୟୋସ୍ତତ୍ର ମହାତ୍ମନୋସ୍ତୟୋଃ । ଦଧାର ପାଦାବବନିଜ୍ୟ ତଜ୍ଜଳଂ ସବୃନ୍ଦ ଆବ୍ରହ୍ମ ପୁନଦ୍ୟଦମ୍ବୁ ହ । ୩୬ । ସମର୍ହୟାମାସ ସ ତୌ ବିଭୂତିଭିର୍ମହାର୍ହବସ୍ତ୍ରାଭରଣାନୁଲେପନୈଃ । ତାମ୍ବୂଲଦୀପାମୃତଭକ୍ଷଣାଦିଭିଃ ସ୍ୱଗୋତ୍ରବିତ୍ତାତ୍ମସମର୍ପଣେନ ଚ । ୩୭ । ସ ଇନ୍ଦ୍ରସେନୋ ଭଗବତ୍ପଦାମ୍ବୁଜଂ ବିଭ୍ରନ୍ମୁହୁଃ ପ୍ରେମବିଭିନ୍ନୟା ଧିୟା । ଉବାଚ ହାନନ୍ଦଜଳାକୁଳେକ୍ଷଣଃ ପ୍ରହୃଷ୍ଟରୋମା ନୃପ ଗଦ୍ଗଦାକ୍ଷରଂ । ୩୮ । ବଳିରୁବାଚ । — ନମୋଽନନ୍ତାୟ ବୃହତେ ନମଃ କୃଷ୍ଣାୟ ବେଧସେ । ସାଙ୍ଖ୍ୟଯୋଗବିତାନାୟ ବ୍ରହ୍ମଣେ ପରମାତ୍ମନେ । ୩୯ । ଦର୍ଶନଂ ବାଂ ହି

ଭବନ୍ତୁ । ତଂ ଘା ତାଂ ତତ୍ତଂ ଶରଣଂ ଗଚ୍ଛାମି । ୩୧ । ଅନନ୍ୟଥଃ ଅଜ୍ଞାତବନ୍ତୌ । ଧ୍ୟେୟାନାତ୍ ଯମସଦନାତ୍ । ୩୨ । ୩୪ । ଦୈତ୍ୟରାଟ୍ ବଳିଃ । କଥମ୍ଭୂତୌ । ବିଶ୍ୱସ୍ୟାତ୍ମଭୂତଂ ଦୈବଂ । ସାନ୍ୱୟଃ ସପରିବାରଃ । ୩୫ । ସବୃନ୍ଦଃ ସଭୃତ୍ୟଜନଃ । କଥମ୍ଭୂତୌ ପାଦୌ ଅବନିଜ୍ୟ । ଯଦମ୍ବୁ ଯସ୍ୟୋରବନେଜନୋଦକଂ ଅବ୍ରହ୍ମ ବ୍ରହ୍ମାଣମଭିବ୍ୟାପ୍ୟ ଜଗତ୍ ପୁନାତ୍ ପବିତ୍ରୟତ୍ ବର୍ତ୍ତତେ ତୌ । ୩୬ । ୩୭ । ଇନ୍ଦ୍ରସେନୋ ବଳିଃ । ପ୍ରେମବିଭିନ୍ନୟା ପ୍ରେମାର୍ଦ୍ରୟା ଧିୟା । ବିଭ୍ରତ୍ ଧାରୟନ୍ । ୩୮ । ଅନନ୍ତାୟ ଶେଷାୟ । ବୃହତେ ଫଣୈକଦେଶେ ବିଶ୍ୱଧାରଣାତ୍ ବୃହତ୍ ତସ୍ମୈ । କୃଷ୍ଣାୟ ସଦାନନ୍ଦରୂପାୟ ଚ । ବେଧସେ ଜଗଦ୍ବିଧାତ୍ରେ । ସାଙ୍ଖ୍ୟଯୋଗବିତାନାୟେତ୍ୟାଦିପଦଦ୍ୱୟଂ ଐକ୍ୟବୋଧକମ୍ । ୩୯ ।

ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଚିତ୍ତ ॥ ତୁମ୍ଭେ ଦେବନେ ଯୋଗୀଶ୍ୱର ! ଆଣି ଦେଖାଅ ମୋ କୁମର । ୩୩ । ଋଷିରୁବାଚ ।—ମାତାର ଏ ପ୍ରାର୍ଥନା ଦେଖି । ସେ ରାମକୃଷ୍ଣ ଭାଇବେନି ॥ ଯୋଗମାୟାକୁ ଆଜ୍ଞା କଲେ । ସୁତଳେ ଯାଇ ପହୁଞ୍ଚିଲେ । ୩୪ । ବଳୀସ୍ୱା ତାକର୍ମ ବଧାତା । ବେନିଙ୍କୁ ଦେଖି ବଳ ଦାତା ॥ ଆନନ୍ଦେ ହୃଦ ପୂର୍ଣ୍ଣ କଲା । କୁଟୁମ୍ବ ଭୂଲେ ପ୍ରଣମିଲା । ୩୫ । ଉତ୍ତମ ଆସନେ ବସାଇ । ପାଦ ଧୋଇଲା ଜଳେ ଯାଇ ॥ ଯେବଣେ କ୍ଷିରେ ସିଦ୍ଧ ହେଲେ । ଅବ୍ରହ୍ମା ବିଶ୍ୱ ପବିତ୍ର କଲେ ॥ ପବିତ୍ର ହୁଏ ଯେଉଁ ଜଳ । ଶିରେ ଧଇଲେ ଦୈତ୍ୟକୁଳ । ୩୬ । ମହାର୍ହ ବସ୍ତ୍ର ଆଭରଣ । ସୁଗନ୍ଧ ଲେପ ଦୀପ ପାନ ॥ ଅମୃତ ଭୋଜନ ଅର୍ପିଲା । ସର୍ବସ୍ୱେ ଶରଣ ପଶିଲା । ୩୭ । ଚରଣ ଜଳ ବଳପାଇ । ପ୍ରେମେ କୋମଳ ବୁଦ୍ଧି ହୋଇ ॥ ପ୍ରେମାଶ୍ରୁ ନୟନୁ ବୁହାଇ ॥ ଗଦ୍ଗଦେ ରୋମାଞ୍ଚେ କହଇ । ୩୮ । ବଳିରୁବାଚ ।—ନମସ୍ତେ ହେ ରାମ ଅନନ୍ତ ॥ ଯା ଶିରେ ବିଶ୍ୱ ଅଣୁ ମାତ୍ର ॥

ଭୂତାନାଂ ଦୁଷ୍ପାପଞ୍ଚାପ୍ୟବୁଲ୍‌ଦ୍ଧଃ । ଭଗବନ୍ମହାଭାଗବାନାଂ ଯନ୍ନଃ ପ୍ରାପ୍ତୌ ଯଦୃଚ୍ଛୟା । ୪୦ । ଦୈତ୍ୟଦାନବଗନ୍ଧର୍ବାଃ ସିଦ୍ଧବିଦ୍ୟାଧ୍ରଚାରଣାଃ । ଯକ୍ଷରକ୍ଷଃପିଶାଚାଶ୍ଚ ଭୂତପ୍ରମଥନାୟକାଃ ।୪୧। ବିଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ୱଧାମ୍ନ୍ୟଦ୍ଧା ତ୍ୱୟି ଶାସ୍ତ୍ରଶରୀରିଣି । ନିତ୍ୟଂ ନିବଦ୍ଧବୈରାସ୍ତେ ବୟଞ୍ଚାନ୍ୟେ ଚ ତାଦୃଶାଃ ।୪୨। କେଚନୋଦ୍ବଦ୍ଧବୈରେଣ ଭକ୍ତ୍ୟା କେଚନ କାମତଃ । ନ ତଥା ସତ୍ତ୍ୱସଂରବ୍ଧାଃ ସନ୍ନିକୃଷ୍ଟାଃ ସୁରାଦୟଃ ।୪୩। ଇଦମିତ୍ଥମିତି ପ୍ରାୟସ୍ତବ ଯୋଗେଶ୍ୱରେଶ୍ୱର । ନ ବିଦନ୍ତ୍ୟପି ଯୋଗେଶା ଯୋଗମାୟାଂ କୁତୋ ବୟଂ ।୪୪। ତନ୍ନଃ ପ୍ରସୀଦ ନିରପେକ୍ଷବିମୃଗ୍ୟଯୁଷ୍ମତ୍ପାଦାରବିନ୍ଦ-ଧିଷଣାନ୍ୟଗୃହାନ୍ଧକୂପାତ୍ । ନିଷ୍କ୍ରାମ୍ୟ ବିଶ୍ୱଶରଣାଙ୍ଘ୍ର୍ୟୁପଲବ୍ଧବୃତ୍ତିଃ ଶାନ୍ତୋ ଯଥୈକ ଉତ ସର୍ବସଖୈଶ୍ଚରାମି ।୪୫। ଶାଧ୍ୟସ୍ମାନୀଶିତବ୍ୟେଶ

ଯୋଗେଶ୍ୱରାଣାମପି ଦୁର୍ଦର୍ଶୌ ଯୁବାମସ୍ମାଭିର୍ଦ୍ଦୃଷ୍ଟାବିତ୍ୟେତନ୍ନାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟମିତ୍ୟାହ ଦର୍ଶନମିତି । ଦୁଷ୍ପାପମପି ଯୁଷ୍ମତ୍କୃପୟା କେଷାଞ୍ଚିଦ୍ଦୁର୍ଲଭମପି ସୁଲଭମେବ ଭବତି । ତଦାହ ଭଗବନ୍ମହାଭାଗବାନାମିତି । ନୌ ଦର୍ଶନଂ ପ୍ରାପ୍ତୌ ।୪୦। ଅହୋ ବନ୍ଧୋ ବୟଂ ସାନ୍ନିଧ୍ୟେ ଇତ୍ୟାହ ସନ୍ନିକୃଷ୍ଟା ଇତ୍ୟାହ ଦୈତ୍ୟେତ୍ୟାଦିଭିଃ ।୪୧।୪୨। ଉଦ୍ବଦ୍ଧବୈରେଣ ଯା ଭକ୍ତିସ୍ତୟା କେଚନ ଚୈଦ୍ୟାଦୟଃ । କାମତୋ ଭକ୍ତ୍ୟା କେଚନ ଗୋପ୍ୟାଦୟୋ ଯଥା ସନ୍ନିକୃଷ୍ଟାସ୍ତ୍ୱଦାତ୍ମତାଂ ପ୍ରାପ୍ତାଃ । ତଥା ଚ ସତ୍ତ୍ୱସଂରବ୍ଧାଃ ଅପି ସୁରାଦୟୋ ନ ସନ୍ନିକୃଷ୍ଟା ଇତି ।୪୩। ନନ୍ୱସାନ୍ନିଧ୍ୟେପି ଶଙ୍କାଦୟଃ ସନ୍ନିକୃଷ୍ଟା ଇତି ଚେତ୍ ତତ୍ରାହ ଇଦମିତ୍ଥମିତି । ଇଦମିତି ସ୍ୱରୂପତଃ । ଇତ୍ଥମିତି ବିଶେଷତଶ୍ଚ ।୪୪। ତଦେବଂ ଯଦ୍ୟପି

ନମସ୍ତେ କୃଷ୍ଣ ବନ୍ଧକର୍ତ୍ତା । ସାଂଖ୍ୟ ଯୋଗ ଯଜ୍ଞ ନିଯନ୍ତା ॥ ପରମ ଆତ୍ମା ବ୍ରହ୍ମ ହର । ୩୯ । ଦୁର୍ଲଭ ଦର୍ଶନ ତୁମ୍ଭର ॥ ଭକତ ତାମସ ସ୍ୱଭାବେ । ଆମ୍ଭେ ଯା ଦେଖିଲୁ ସ୍ୱଭାବେ । ୪୦ । ବିଶୁଦ୍ଧ ସତ୍ତ୍ୱମୟ ରୂପ । ଶାସ୍ତ୍ର ତୋ ଶରୀର ଅଟଇ ॥ ଦଇତ ଦାନବ ଗନ୍ଧର୍ବ । ପିଶାଚ ଯକ୍ଷ ରକ୍ଷ ବର୍ଗ ॥ ସିଦ୍ଧ ବିଦ୍ୟାଧର ଚାରଣ । ଭୂତ ପ୍ରମଥ ନାଥଗଣ ॥ ଅନ୍ୟେ ଆବର ଆମ୍ଭେମାନେ । ତୋତେ ବଇର ମଣୁ ମନେ । ୪୧।୪୨ । କେତେ ପ୍ରବଳ ବୈର ହୋଇ । ମୁକ୍ତି ଲଭିଲେ ବସ୍ତେ ଧାଇ ॥ ଗୋପୀଏ ଭଜି କାମ ଭାବେ । ମୁକ୍ତି ଲଭିଲେ ଅବହେଳେ ॥ ଦେବେ ସର୍ବଦା ପାଶେ ଥାଇ । ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣରେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ॥ ସେପର ମୁକ୍ତି ନ ଲଭନ୍ତି । ଧନ୍ୟ ତୋ ଚରିତ ଶକତି । ୪୩ । ହେ ଯୋଗେଶ୍ୱରଙ୍କ ଈଶ୍ୱର । ଯୋଗୀଏ ଯୋଗମାୟା ତୋର ॥ ଏହା ଏପର ଏଭାବରେ । ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ନିଶ୍ଚୟରେ ॥ ଏ ଦୈତ୍ୟ ଜାଣିବି କପର । ୪୪ । ପ୍ରସନ୍ନ ହୁଅ ନରହରି ॥ ପୂର୍ବ୍ବକାମ ଯେ ଯୋଗିଗଣ । ଖୋଜ ତୁମ୍ଭର ଶ୍ରୀଚରଣ ॥ ଆଶ୍ରୟ କରନ୍ତି ତାହାକୁ । ତେଜି ଗୃହାଦି ମମତାକୁ ॥ ଏ ଗୃହ ଅନ୍ଧକୂପ ମୋତେ । ଉଦ୍ଧର

ଜଷାଯାନ୍ କୁରୁ ନଃ ସଭେ । ସୁମାନ୍ ଯତ୍ ବସ୍ୱାଭଷ୍ଟଂଶ୍ଳୋଦନାସ୍ମା ବର୍ମୁତ୍ୟେତେ । ୪୬ । ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ । -- ଆସନ୍ ମଗ୍ରେରଃ ଷଠ୍ପୁତ୍ରା ଊର୍ଣ୍ଣାୟାଂ ପ୍ରଥମେଽନ୍ତରେ । ଦେବାଃ କଂ ଜହସୁର୍ବୀକ୍ଷ୍ୟ ସୁତାଂ ଯଭିତୁମୁଦ୍ୟତଂ । ୪୭ । ତେନାସୁରୀମଗନ୍ ଯୋନିମଧୁନାବଦ୍ୟକର୍ମଣା । ହିରଣ୍ୟକଶିପୋର୍ଜାତା ନୀତାସ୍ତେ ଯୋଗମାୟୟା । ୪୮ । ଦେବକ୍ୟା ଉଦରେ ଜାତା ରାଜନ୍ କଂସବିହିଂସିତାଃ । ସା ତାନ୍ଶୋଚତ୍ୟାତ୍ମଜାନ୍-

---

ବୈରଭ୍ରବେନ ତ୍ୱତ୍ପାପ୍ରେର୍ବେତ୍ତୁ ତଥାପି ଷାଂ ସାତ୍ତ୍ୱିକଂ କୁର୍ବନ୍ତି ସ୍ୱାର୍ଥଯୁତେ ତଦତ୍ତ । ତତ୍ ତଥା ନଃ ପ୍ରସୀଦ । ଯଥା କାରପେକ୍ଷୈରସ୍ତୁ- କାମୈରପି ତମ୍ଭଗ୍ୟଂ ସ୍ୱସ୍ତୁପାଦାରବିନ୍ଦଂ ତଦେବ ଧ୍ୟାୟାଂ ଅସ୍ତ୍ରସୃସ୍ତ୍ରପାଦନୀୟଂ ଯଦ୍ଗୃହଂ ତଦେବ ଅଙ୍କଜପସ୍ତ୍ରସ୍ତୁ ନସ୍ତସ୍ୟ କର୍ତବ୍ୟ ବସ୍ତ୍ରସ୍ୟ ଶରଣଂ ରକ୍ଷିତାରେ ବୃଥା ପ୍ରେଷ୍ଠାମନ୍ତ୍ରି ମୂଳେଷୁ ସ୍ୱତ ଏବ ଗଲନ୍ତୈଃ ଫଳାଦଭିରୁପଲବ୍ଧା ସାପ୍ତା ବୃତ୍ତିର୍ଜୀବିକା ଯେନ । ସୋଽହଂ ଶାନ୍ତଃ ସନ୍ନେକ ଏବ ଚରାମି । ଜତ ଅଥବା ସଙ୍କେଷାଂ ସଖାଯୋ ମହାନ୍ତମ୍ୟୈଃ ସହ ଯଥା ରମେମହି । ୪୫ । ଜଥମଲ୍ପପୁଣ୍ୟାନାମେବଂ ଭାବଃ ସମ୍ଭବତୀତ ତେତ୍ତୁ ତତ୍ପର୍ଯ୍ୟବସିତଭାବେତ୍ତୁ ତଥା ଅସ୍ମାକନ୍ତଶସ୍ୟୈତ୍ୟାହ ଗାଧୀତି । ହେ ପ୍ରଭୋ ଋଣିତବ୍ୟାଃ ସର୍ବେ ଜାବାସ୍ତେଷାମୀଶ ଯତ୍ ତବାନ୍ଶାପଜମାତ୍ତଧ୍ୱନ ଅଶ୍ରୁନ୍ ଶ୍ରେଦନାସ୍ମା ବାଧ୍ୟାନାମେଧଲକ୍ଷଣାସ୍ୟାଃ ପକାଶତ୍ ବିମୁଚ୍ୟତେ । ନ ଖଳୁ ତ୍ୱଭକ୍ତ୍ୟା ବଧ୍ୟକ୍ଦାବଃ ସ୍ୟାଦିତି ଭାବଃ । ୪୬ । ତଦୁକ୍ତଂ ସର୍ବମନୁମୋଦ୍ୟ ସ୍ୱାଗମନକାରଣଂ ସପ୍ରପଞ୍ଚଂ କଥୟତି ଆସନ୍ନିତି ପଞ୍ଚଭିଃ । ଊର୍ଣ୍ଣାୟାଂ ଭାର୍ଯ୍ୟାୟାଂ ପ୍ରଥମେଽନ୍ତରେ ସ୍ୱାୟମ୍ଭୁବମନ୍ୱନ୍ତରେ ତେ ଦେବାଃ ସୁତାଂ ନାଚଂ ଯଭିତୁଂ ଯତ୍ସ୍ୱୈ ମୈଥୁନେନ ରମୟିତୁଂ ଉଦ୍ୟତମୁଦ୍ୟୁକ୍ତଂ କଂ ପ୍ରଜାପତିଂ ଜହସୁଃ ଉପହସିତବନ୍ତଃ । ୪୭ । ତେନ ଅବଦ୍ୟକର୍ମଣା ପାପେନ ଆସୁରୀଂ ଯୋନିଂ ଅଗନ୍ ଅଗମନ୍ । ଅଧୁନା ତତ୍କ୍ଷଣମେବ ହିରଣ୍ୟକଶିପୋର୍ଜା-

---

ନଅ ବାଳକ୍ରମ୍ୟେ । ବୃକ୍ଷ ଝଡ଼ିବା ଫଳ ଖାଇ । ଏକାକୀ ଭ୍ରମେ ବନେ ସୁଦ୍ଧି । କି ଅବା ସାଧୁଙ୍କର ମେଳେ ॥ ଭ୍ରମେ ମୁଁ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ମଣ୍ଡଳେ । ୪୫ । ମୋ ଇଚ୍ଛା ମତେ ଉପଦେଶ । ଦେଇ ମୋହର ପାପନାଶ ॥ କର ଯେ ଉପଦେଶ ଫଳେ । ବଧି ନିଷେଧ ନ ତକେ ହେଲେ । ୪୬ । ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ । – ଏ ନୁହେ ଉପଦେଶ କାଳ । ରହନ୍ତୁ ଅପର ଜଞ୍ଜାଳ । ସ୍ୱାୟମ୍ଭୁବ ମନୁ ଅନ୍ତରେ । ମରୀଚ ଉର୍ଣ୍ଣାର ଗର୍ଭରେ । ଯେ ଛଅ ପୁତ୍ର ଜନ୍ମାଇଲେ । ସେ ଦେବେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ । ଉଦ୍ୟତ କନ୍ୟା ହରଣରେ । ହସିଲେ ନିନ୍ଦିଲେ ବ୍ରହ୍ମାରେ । ୪୭ । ବ୍ରହ୍ମା ଦେଲେ ଅଭିଶାପ । ଅସୁର ହେବେ ସୁତ ଯାକ । ହିରଣ୍ୟ କଶିପୁର ସୁତ । ହୋଇଲେ ସେ ପୁତ୍ର ସମସ୍ତ । ଏମାନ୍ଙ୍କୁ ଯୋଗମାୟା ନେଇ । ୪୮ । ଦେବକୀ

ସ୍ତ୍ରାଂସ୍ତ୍ରଇମେଧ୍ୟାଯୃତେଽଗ୍ରକେ । ୪୧ । ଇତ ଏତାନ୍ ସଣେଷ୍ୟାମୋ ମାତୃଶୋକାପନୁତ୍ତୟେ । ତତଃ ଶାପାଦ୍ ବିନିର୍ମୁକ୍ତା ଲୋକଂ ଯାସ୍ୟନ୍ତି ବିଜ୍ୱରାଃ ।୫୦। ସ୍ମରୋଦ୍‌ଗୀଥଃ ପରିଷ୍ୱଙ୍ଗଃ ପତଙ୍ଗଃ କ୍ଷୁଦ୍ରଭୃଦ୍ଘୃଣୀ । ଷଡ଼ିମେ ମତ୍ପ୍ରସାଦେନ ପୁନର୍ଯାସ୍ୟନ୍ତି ସଦ୍ଗତିଂ । ୫୧ । ଇତ୍ୟୁକ୍ତ୍ୱା ତାନ୍ ସମାଦାୟ ଇନ୍ଦ୍ରସେନେନ ପୂଜିତୌ । ପୁନର୍ଦ୍ୱାରବତୀମେତ୍ୟ ମାତୁଃ ପୁତ୍ରାନଯଚ୍ଛତାଂ । ୫୨ । ତାନ୍ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ବାଳକାନ୍ ଦେବୀ ପୁତ୍ରସ୍ନେହସ୍ନୁତସ୍ତନୀ । ପରିଷ୍ୱଜ୍ୟାଙ୍କମାରୋପ୍ୟ ମୂର୍ଦ୍ଧ୍ନ୍ୟଜିଘ୍ରଦଭୀକ୍ଷ୍ଣଶଃ । ୫୩ । ଅପାୟୟତ୍ ସ୍ତନଂ ପ୍ରୀତା ସୁତସ୍ପର୍ଶପରିସ୍ନୁତଂ । ମୋହିତା ମାୟୟା ବିଷ୍ଣୋର୍ୟୟା ସୃଷ୍ଟିଃ ପ୍ରବର୍ତ୍ତତେ । ୫୪ । ପୀତ୍ୱାମୃତଂ ପୟସ୍ତସ୍ୟାଃ ପୀତଶେଷଂ ଗଦାଭୃତଃ । ନାରାୟଣାଙ୍ଗସଂସ୍ପର୍ଶପ୍ରତିଲବ୍ଧାତ୍ମଦର୍ଶନାଃ । ୫୫ । ତେ ନମସ୍କୃତ୍ୟ ଗୋବିନ୍ଦଂ ଦେବକୀଂ ପିତରଂ ବଳଂ । ମିଷତାଂ ସର୍ବଭୂତାନାଂ ଯଯୁର୍ଧାମ ଦିବୌକସାଂ । ୫୬ । ତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଦେବକୀ ଦେବୀ ମୃତାଗମନନିର୍ଗମଂ ।

ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ତେ ଚ ଯୋଗମାୟୟା ହତୋ ନୀତାଃ ସନ୍ତୋ ଦେବକ୍ୟା ଉଦରେ ଜାତାଃ । ହେ ରାଜନ୍ ବଲେ ତେ ଚ କଂସେନ ହିଂସିତାଃ । ସା ଚ ତାନାତ୍ମଜାନ୍ ମତ୍ୱା ଶୋଚତି । ତେ ତେନେ ତବାନ୍ତିକେଽଧ୍ୟାସତେ । ୪୮ । ୪୯ । ଲୋକଂ ଦେବଲୋକଂ । ୫୦ । ସ୍ମରୋଦ୍‌ଗୀଥ ଯୂର ସନ୍ଧିତ ଉଦ୍‌ଗୀଥଃ ସଦ୍ଗତିଂ ମୋକ୍ଷଂ । ପୂର୍ବସ୍ୟୈବ ପୂର୍ବଂ କୀର୍ତ୍ତିମାନିତି ନାମ । ଅତଃ କୀର୍ତ୍ତିମନ୍ତଂ ପ୍ରଥମଜଂ କଂସାଯ୍ୟାନକଦୁନ୍ଦୁଭିଃ । ଅର୍ପୟାମାସେତ୍ୟୁକ୍ତଂ । ୫୧ । ଅଯଚ୍ଛତାଂ ଅର୍ପୟାମାସତୁଃ । ୫୨ । ୫୪ । ଅମୃତତ୍ୱେ ହେତୁଃ ଗଦାଭୃତଃ ପୀତଶେଷମିତି । ନାରାୟଣାଙ୍ଗସ-

---

ଗଲେ ଜନମାଇ ॥ କଂସ ହସ୍ତରେ ମରିଗଲ । ଏବେ ଦେବକୀ ଚିନ୍ତାକଲ ॥ ଦେଖିବ ସେ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଥରେ । ସେ ରହିଛନ୍ତି ଭୂମି ପୁରେ । ୪୯ । ତାହାଙ୍କୁ ଏଠାରୁ ମୁଁ ନେବି । ମାତାର ଶୋକ ବିନାଶିବ ॥ ତଦନ୍ତେ ଶାପୁ ମୁକ୍ତ ହେବେ । ନିଜ ସ୍ଥାନେ ସେ ସୁଖେ ଯିବେ । ୫୦ । ସ୍ମର ଉଦ୍‌ଗୀଥ ପରିଷ୍ୱଙ୍ଗ । କ୍ଷୁଦ୍ରଭୃତ ଘୃଣୀ ପତଙ୍ଗ ॥ ଏ ଛଅଜଣ ମୋ ପ୍ରସାଦେ । ପୁଣି ଚଳିବେ ଦେବପଦେ । ୫୧ । ଇନ୍ଦ୍ର ବଳିର ପୂଜା ଘେନି । ସଙ୍ଗରେ ମୃତ ଘେଇ ଦେନି ॥ ପୁଣି ମିଳିଲେ ଦ୍ୱାରକାରେ । ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଦେଲେ ମାତାକରେ । ୫୨ । ଦେବକୀ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଅନାଏ । ସ୍ନେହେ ସ୍ତନରୁ ଦୁଗ୍ଧ ବହେ ॥ କୋଳେ ଆଲିଙ୍ଗି କାଖକଲ । ଚୁମ୍ବଇ ଶିର କରେ ଧରି । ୫୩ । ଯେ ବିଷ୍ଣୁମାୟା ସୃଷ୍ଟି କରେ । ସେ ମାୟା ମୋହିତ ଭୁମରେ ॥ ସ୍ତନୁ ଝରନ୍ତେ ଦୁଗ୍ଧ ଧାର । ପ୍ରେମେ ପିଅନ୍ତି ଖରତର । ୫୪ । ଯେ ଦୁଗ୍ଧ ପିଇଥିଲେ ହରି । ତା ଅବଶେଷ ପାନ କରି ॥ ଅମୃତ ପାନ ସେ ଲଭିଲେ । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗ ଛୁଇଁଲେ ॥ ଆମ୍ଭେ ଦେବତା ଏହି ଜ୍ଞାନ । ହୃଦେ ଜନ୍ମିଲା ତତକ୍ଷଣ । ୫୫ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ମେନେ ସ୍ୱବସ୍ଥିତା ମାୟାଂ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ରଚିତାଂ ନୃପ । ୫୬ । ଏବଂବଧାନ୍ୟଭୁତାନି କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ପରମାତ୍ମନଃ । ବୀର୍ଯ୍ୟାଣ୍ୟନନ୍ତବୀର୍ଯ୍ୟସ୍ୟ ସନ୍ତ୍ୟନନ୍ତାନି ଭାରତ । ୫୮ । ଶ୍ରୀସୂତ ଉବାଚ ।—ଯ ଇଦମନୁଶୃଣୋତି ଶ୍ରାବୟେଦ୍ୱା ମୁରାରେଶ୍ଚରିତମମୃତକୀର୍ତ୍ତେର୍ବର୍ଣ୍ଣିତଂ ବ୍ୟାସପୁତ୍ରୈଃ । ଜଗଦଘଭିଦଲଂ ତଦ୍ଭକ୍ତସତ୍କର୍ଣ୍ଣପୂରଂ ଭଗବତି କୃତଚିତ୍ତୋ ଯାତି ତତ୍କ୍ଷେମଧାମ । ୫୯ ।

ଇତିଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ମୃତାଗ୍ରଜାନୟନଂ ନାମ ପଞ୍ଚାଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୮୫।

ଷଡ୍ଭିର୍ନ ଫଳବ୍ଧଂ ଦେବା ବସୁମିଥ୍ୟାମୃଦର୍ଶନଂ ଯୈସ୍ତେ । ୫୫ । ଧାମ ଦେବଲୋକଂ । ୫୬ । ମୃତାନାମାଗମନଂ ନିର୍ଗମନଞ୍ଚ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ମାୟାଂ ମେନେ । ତେନୈବାପତ୍ୟାଦରୂପେଣ ରଚିତାଂ । ୫୭ । ୫୮ । ଅମୃତଂ କୀର୍ତ୍ତିର୍ଯସ୍ୟ ତସ୍ୟ । ବ୍ୟାସପୁତ୍ରୈରିତି ବହୁବଚନଂ ପୂଜାର୍ଥଂ । ଜଗତାମଘଂ ଭିନତ୍ତୀତି ତଥା ତତ୍ । ଅଲଂ ନିଃଶେଷଂ ଯଥା ଭବତି ତଥା ନ କୃତ୍ୟାଦିବଦିତି । ତଦେବ ମୋକ୍ଷହେତୁତ୍ୱଂ ପାପକ୍ଷୟ-ହେତୁତ୍ୱଞ୍ଚୋକ୍ତଂ । ତଦ୍ଭକ୍ତାନାନ୍ତୁ ସତ୍କର୍ଣ୍ଣପୂରଂ ପରମସୁଖାବହଂ କର୍ଣ୍ଣାଭରଣମିତି ସ୍ୱୟଂ ସୁଖରୂପତାମାହ । କିଞ୍ଚ ଭଗବତି କୃତମାବେଶିତଂ ଚିତ୍ତଂ ଯେନ ସ ତଥା ଭୂତ୍ୱା ତସ୍ୟ କ୍ଷେମଧାମ କାଳାଦିଭୟରହିତଂ ଲୋକଂ ଯାତି । ୫୯ ।

ଇତି ଶ୍ରୀ ମଦ୍ଭାଗବତ ଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ପଞ୍ଚାଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୮୫ ।

ଦେବକୀ ବସୁଦେବ ହର । ବଳରାମଙ୍କ ନତି କର ॥ ସକଳେ ଦେଖନ୍ତେ ଯେମାନେ । ଚଳଲେ ସ୍ୱରଗ ଭୁବନେ । ୫୬ । ମୃତ ପୁତ୍ରଙ୍କ ଆଗମନ । ପୁଣି ତହାଲେ ନିର୍ଗମନ ॥ ଦେବକୀ ଦେଖି ମୁଗ୍ଧ ହେଲେ । ଏ କୃଷ୍ଣମାୟା ମନେ କଲେ ।୫୭। ପରମ ଆତ୍ମା କୃଷ୍ଣଙ୍କର । ନାନା ଅଦ୍ଭୁତ ବ୍ୟବହାର ॥ ଅନନ୍ତ ବଳଙ୍କ ବଳର । ଚରିତ ଅନନ୍ତ ପ୍ରକାର ॥ ଏ ସବୁ କହିବା ବା କେତେ । କହିଲୁଁ ବଡ କଥା ଯେତେ । ୫୮ । ଶ୍ରୀସୂତ ଉବାଚ ।—ଶୁକ ବର୍ଣ୍ଣିତ କୃଷ୍ଣଙ୍କର । ଅମୃତମୟ କୀର୍ତ୍ତିଗିର ॥ ଯେ ଶୁଣେ ଅଥବା ଶୁଣାଏ । ଯେବେ ତା ଚିତ୍ତ କୃଷ୍ଣେ ଥାଏ ॥ ଭକ୍ତପ୍ରିୟ ଏ ଗାଥା ଶୁଣି । ସଂସାର ପାପୁଁ ତର ପ୍ରାଣୀ ॥ ବୈକୁଣ୍ଠ ଧାମେ ବଳେ କରେ । ଆଉ ନ ପଡେ଼ ଏ ସଂସାରେ । ୫୯। ହତ ଅଣିଲେ ମୃତଭାଇ । କହିଲା ପରୀକ୍ଷିତ ଧାୟି ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ପଞ୍ଚାଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୮୫ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଷଡଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଷ୍ଣସକୋବାଚ । — ବ୍ରହ୍ମନ୍ ବେଦତୁମିଚ୍ଛାମଃ ସ୍ୱସାରଂ ରାମକୃଷ୍ଣୟୋଃ । ଯଥୋପଯେମେ ବିଜୟୋ ଯା ମମାସୀତ୍ ପିତାମହୀ । ୧ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ଅର୍ଜ୍ଜୁନସ୍ତୀର୍ଥଯାତ୍ରାୟାଂ ପର୍ଯ୍ୟଟନ୍ନବନୀଂ ପ୍ରଭୁଃ । ଗତଃ ପ୍ରଭାସମଶୃଣୋନ୍ମାତୁଲେୟୀଂ ସ ଆତ୍ମନଃ । ୨ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନାୟ ରାମସ୍ତାଂ ଦାସ୍ୟତୀତି ନ ଚାପରେ । ତଲ୍ଲିପ୍ସୁଃ ସ ଯତିର୍ଭୂତ୍ୱା ତ୍ରିଦଣ୍ଡୀ ଦ୍ୱାରକାମଗାତ୍ । ୩ । ତତ୍ର ବୈ ବାର୍ଷିକାନ୍ ମାସାନବାତ୍ସୀତ୍ ସ୍ୱାର୍ଥସାଧକଃ । ପୌରୈଃ ସଭାଜିତୋଽଭୀକ୍ଷ୍ଣଂ ରାମେଣାଜାନତା ଚ ସଃ । ୪ । ଏକଦା ଗୃହମାନୀୟ ଆତିଥ୍ୟେନ ନିମନ୍ତ୍ର୍ୟ ତଂ । ଶ୍ରଦ୍ଧୟୋପହୃତଂ ଭୈକ୍ଷ୍ୟଂ ବଲେନ ବୁଭୁଜେ କିଲ । ୫ । ସୋଽପଶ୍ୟତ୍ ତତ୍ର ମହତୀଂ କନ୍ୟାଂ ବୀରମନୋହରାଂ । ପ୍ରୀତ୍ୟୁତ୍ଫୁଲ୍ଲେକ୍ଷଣସ୍ତସ୍ୟାଂ ଭାବକ୍ଷୁବ୍ଧଂ ମନୋ ଦଧେ । ୬ ।

ଷଡଶୀତିତମେ ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟତେ ସୁଭଦ୍ରାମର୍ଜ୍ଜୁନୋଽହରତ୍ । ଗତ୍ୱା ଚ ମିଥିଲାଂ କୃଷ୍ଣୋ ନୃପବିପ୍ରାବନନ୍ଦୟତ୍ ॥ ପିତ୍ରୋଃ ସ୍ୱଜ୍ଞାନମାଧାୟ ସୁଭଦ୍ରାଂ ଫାଲ୍ଗୁନାୟ ଚ । ଜଗାମ ମିଥିଲାଂ କୃଷ୍ଣଃ ସ୍ୱଭକ୍ତପ୍ରିୟକୃତ୍ ତତଃ ॥ ଦେବକ୍ୟା ମୃତପୁତ୍ରଲାଭବତ୍ ଅର୍ଜ୍ଜୁନସ୍ୟ ସୁଭଦ୍ରାଲାଭୋଽପି ରାମପ୍ରାତିକୂଲ୍ୟାତ୍ ଦୁର୍ଘଟ ଇତି ମନ୍ୟମାନଃ ପ୍ରସଙ୍ଗାତ୍ ପୃଚ୍ଛତି ବ୍ରହ୍ମନ୍ନିତି । ୧ । ୨ । କଥମଶୃଣୋତ୍ ତଦାହ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନାୟେତି । ଅପରେ ବସୁଦେବାଦୟୋ ନଦାସ୍ୟନ୍ତି । ତଲ୍ଲିପ୍ସୁସ୍ତସ୍ୟା ମାତୁଲେୟ୍ୟା ଲିପ୍ସୁଃ । ରାମଂ ବଞ୍ଚୟିତୁଂ ପୂଜ୍ୟତମଂ ତ୍ରିଦଣ୍ଡିବେଶଂ ବଧାୟ ଗତ ଇତ୍ୟାହ ସ ଯତିରିତି । ୩ । ସ୍ୱାର୍ଥସାଧକଃ କନ୍ୟାପ୍ରେପ୍ସୁଃ । ୪ । ତଂ ଆତିଥ୍ୟେନ ନିମନ୍ତ୍ର୍ୟ ଗୃହମାନୀୟ ବଲେନ ଶ୍ରଦ୍ଧୟୋପହୃତଂ ପରିବେଷ୍ଟ୍ୟ ତଦ୍ ଭୈକ୍ଷ୍ୟଂ କିଲ

ଶ୍ରୀରକୋବାଚ । — ଭଗିନୀ ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କର । ସୁଭଦ୍ରା-ମାତାମହୀ ମୋର ॥ ଅର୍ଜ୍ଜୁନେ ବିବାହ କପଟ । କଲେ କହନ୍ତୁ ଉପଗୃଶ ।୧। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । — ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ତୀର୍ଥଯାତ୍ରାକାଳେ । ଅବନୀ ଭ୍ରମନ୍ତେ କରନ୍ତେ ॥ ପ୍ରଭାସ ତୀର୍ଥରେ ମିଳିଲେ । ସେଠାରେ ସମ୍ବାଦ ପାଇଲେ ॥ ନିଜ ମାତୁଳ କନ୍ୟା ଏବେ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନକୁ ରାମ ଦେବେ ॥ ଅନ୍ୟ କାହାର ମତ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ କନ୍ୟା ଲାଭପାଇଁ ॥ ତ୍ରିଦଣ୍ଡୀ ଯତିବେଶ ହୋଇଲେ । ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଦ୍ୱାରକାକୁ ଗଲେ ।୨।୩। ସ୍ୱାର୍ଥ ସାଧନ ପାଇଁ ତହିଁ । ଅର୍ଜ୍ଜୁନ କେତେଦିନ ରହି ॥ ରାମଙ୍କୁ ତତ୍ତ୍ୱ ସେ ନ ଦେଲେ । ପୁରବାସିଏ ପୂଜା କଲେ ।୪। ରାମ ଅତିଥିଭାବେ ନେଲେ । ତାହାଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରି ଭୋଜନେ ॥ ଗୃହେ ପାଦରେ ବସାଇଲେ । ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ସୁଖାଦ୍ୟ ଅର୍ପିଲେ ।୫। ଯୋଗିଙ୍କ ମନ ହରିପାରେ । ଏମନ୍ତ କନ୍ୟାକୁ ସେଠାରେ ॥ ଦେଖି ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ପ୍ରୀତ ନେତ୍ରେ । ମନ ଅର୍ପିଲେ ତାର ଗାତ୍ରେ ।୬। ସଲଜ୍ଜ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସାପି ତଂ ଚକମେ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ନାସ୍ତିଣାଂ ହୃଦୟଙ୍ଗମଂ । ହସନ୍ତୀ ବ୍ରୀଡିତାପାଙ୍ଗୀ ତନ୍ନ୍ୟସ୍ତହୃଦୟେକ୍ଷଣା ।୭। ତାଂ ପରଂ ସମନୁଧ୍ୟାୟନ୍ନନ୍ତରଂ ପ୍ରେପ୍ସୁରର୍ଜୁନଃ । ନ ଲେଭେ ଶଂ ଭ୍ରମଚ୍ଚିତ୍ତଃ କାମେନାତିବଲୀୟସା ।୮। ମହତ୍ୟାଂ ଦେବଯାତ୍ରାୟାଂ ରଥସ୍ଥାଂ ଦୁର୍ଗନିର୍ଗତାଂ । ଜହାରାନୁମତଃ ପିତ୍ରୋଃ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଚ ମହାରଥଃ ।୯। ରଥସ୍ଥୋ ଧନୁରାଦାୟ ଶୂରାଂଶ୍ଚାରୁନ୍ଧତୋ ଭଟାନ୍ । ବିଦ୍ରାବ୍ୟ କ୍ରୋଶତାଂ ସ୍ୱାନାଂ ସ୍ୱଭାଗଂ ମୃଗରାଡ୍ଇବ ।୧୦। ତଚ୍ଛ୍ରୁତ୍ୱା କ୍ଷୁଭିତୋ ରାମଃ ପର୍ବଣୀବ ମହାର୍ଣ୍ଣବଃ । ଗୃହୀତପାଦଃ କୃଷ୍ଣେନ ସୁହୃଦ୍ଭିଶ୍ଚାନୁସାନ୍ତ୍ୱିତଃ ।୧୧। ପ୍ରାହିଣୋତ୍ ପାରିବର୍ହାଣି ବରବଧ୍ୱୋର୍ମୁଦା ବଲଃ । ମହାଧନୋପସ୍କରେଭରଥାଶ୍ୱନରଯୋଷିତଃ ।୧୨। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । — କୃଷ୍ଣସ୍ୟାସୀଦ୍ଦ୍ୱିଜଶ୍ରେଷ୍ଠଃ ଶ୍ରୁତଦେବ ଇତି ଶ୍ରୁତଃ । କୃଷ୍ଣୈକଭକ୍ତ୍ୟା ପୂର୍ଣ୍ଣାର୍ଥଃ ଶାନ୍ତଃ କବିରଲମ୍ପଟଃ ।୧୩। ସ ଉବାସ ବିଦେହେଷୁ ମିଥିଲାୟାଂ ଗୃହାଶ୍ରମୀ । ଅନୀହୟାଗତାହାର୍ଯ୍ୟନିର୍ବର୍ତ୍ତିତନିଜକ୍ରିୟଃ ।୧୪।

ଅର୍ଜୁନୋ ଚନ୍ଦ୍ରକେ ଇତ୍ୟନ୍ୱୟଃ ।୫। ସ୍ୱବେନ ରତ୍ୟୁଦ୍ପ୍ରାୟେଣ ଷ୍କୁଭିତଃ ମନୋ ଦଧେ ।୬। ବ୍ରୀଡିତାପାଙ୍ଗୀ ସବ୍ରୀଡକଟାକ୍ଷା । ତସ୍ମିନ୍ନେବ ନ୍ୟସ୍ତଂ ହୃଦୟମୀକ୍ଷଣଞ୍ଚ ଯୟା ସା ।୭। ଅନ୍ତରଂ ହର୍ତ୍ତୁମବସରଂ ପ୍ରେପ୍ସୁଃ ପ୍ରାପ୍ତୁମିଚ୍ଛୁଃ । କାମେନ ଭ୍ରମତ୍ ଚିତ୍ତଂ ଯସ୍ୟ ସଃ । ଶଂ ସୁଖମିତି ମାନସମିତ୍ୟୁକ୍ତଂ ସୁଖଂ ।୮।୯। ଅ ସମନ୍ତାତ୍ ରୁନ୍ଧତଃ ଆବରଣଂ କୁର୍ବତଃ ।୧୦।୧୧। ପାରିବର୍ହାଣି ବରବଧ୍ୱୋଃ ପ୍ରୀତିଦେୟାନି ।୧୨।୧୩।

ଧାମ କହାଯରେ । କନ୍ୟା ଅନାଇ ଅର୍ଜୁନରେ ॥ ସୁନ୍ଦର ଦେଖି ପତିପଣେ । ବରିଲା ନିଜ ମନେ ମନେ ।୭। ଅର୍ଜୁନ ସଦା ତାକୁ ଧ୍ୟାୟି । ହରଣେ ସୁବିଧା ଲୋଡଇ ॥ କାମେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପୀଡା ପାଇ । ଚିତ୍ତେ ସ୍ଥିରତା ସୁଖ ନାହିଁ ।୮। ଦିନେ ଦେବତା ଯାତ୍ରା ହେଲା । ସୁଭଦ୍ରା ରଥେ ଅରୋହିଲା ॥ ଦୁର୍ଗୁ ବାହାର ହେବାକାଳେ । ଅର୍ଜୁନ ହରିଲା କୌଶଳେ ॥ ଦେବକୀ ବସୁଦେବ ବୁଲେ । କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନେ କହିଥିଲେ ।୯। ଯେ ସୈନ୍ୟେ ଧାଇଲେ ପଥେ ଦେଇ । ରଥେ ଆରୋହି ଧନୁଧର ॥ ତାହାଙ୍କୁ ତଡ଼ି ଅବହେଳେ । ନ ଶୁଣି ଯେ ପେଟେ ଡାକଲେ ॥ ମୃଗ ପଲରୁ ସିଂହ ଯେହ୍ନେ । ମୃଗୀ ହରଇ ନେଲେ ତେହ୍ନେ ।୧୦। ପର୍ବରେ ସାଗର ସମାନ । କର୍ଣ୍ଣ ଉଠିଲେ ଶୁଣି ରାମ ॥ ଚରଣେ ଧରିଲେ କୃଷ୍ଣ ସେହ । ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଲେ ପାଦଧର ।୧୧। ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଲେ ବଳରାମ । ବରବଧୂଙ୍କ ସନ୍ମାନ ॥ ବାଜ ଭୂଷଣ ଗଜ ରଥ । ଯୋଷଙ୍କ ପ୍ରମୋଦ ବହୁତ ॥ ଅର୍ପିଲେ ଯଉତୁକ ଦେଲେ । ଶ୍ରୀବଳରାମ କୃଷ୍ଣ ଭଲେ ।୧୨। ଶ୍ରୀଶୁକ କହିଲେ — ଶ୍ରୁତଦେବ ନାମେ ଖ୍ୟାତ । ବ୍ରାହ୍ମଣ କୃଷ୍ଣଭକ୍ତ ଜାତ ॥ ଶାନ୍ତ ପଣ୍ଡିତ ଲୋଭ ହୀନ । ସଦା ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଜ୍ଞାନବାନ ।୧୩। ବିଦେହେ ମିଥିଳା କଟକେ । ସେ ଗୃହବାସେ

ଯାବାମାବଂ ହ୍ୱିବଦ୍ଵର୍ବୈବାଦୁପନମନ୍ତ୍ରଚ । ନାଧ୍ଵକଂ ତାବତା ତୁଷ୍ଟଂ କ୍ରିୟୁଷ୍ଟକେ ଯଥୋଚତାଂ ।୧୫। ତଥା ତଦ୍ୱାନ୍ତ୍ରଯାନୋଃଗ ବହୁଲାଶ୍ୱ ଇଡ ଶ୍ରୂତଃ । ମୈଥିଲୋ ନରହ୍ୱଂମାନ ଉଭାବପ୍ୟଚ୍ୟୁତପ୍ରିୟୌ ।୧୬। ତୟୋଃ ପ୍ରସନ୍ନୋ ଭଗବାନ୍ ଦାରୁକେଣାହୃତଂ ରଥଂ । ଆରୁହ୍ୟ ସାକଂ ମୁନିଭିର୍ବିଦେହାନ୍ ପ୍ରୟଯୌ ପ୍ରଭୁଃ ।୧୭। ନାରଦୋବାମଦେବୋଽତ୍ରିଃ କୃଷ୍ଣୋରାମୋଽସିତୋଽରୁଣିଃ । ଅହଂ ବୃହସ୍ପତିଃ କଣ୍ୱୋ ମୈତ୍ରେୟଶ୍ଚ୍ୟବନାଦୟଃ ।୧୮। ତତ୍ର ତତ୍ର ତମାୟାନ୍ତଂ ପୌରା ଜାନପଦା ନୃପ । ଉପତସ୍ଥୁରର୍ଘ୍ୟହସ୍ତା ଗ୍ରହୈଃ ସୂର୍ଯ୍ୟମିବୋଦିତଂ ।୧୯। ଆନର୍ତ୍ତଧନ୍ୱକୁରୁଜାଙ୍ଗଲକଙ୍କମତ୍ସ୍ୟପାଞ୍ଚାଳକୁନ୍ତିମଧୁକେକୟକୋଶଳାର୍ଣ୍ଣାଃ । ଅନ୍ୟେ ଚ ତନ୍ମୁଖସରୋଜମୁଦାରହାସସ୍ନିଗ୍ଧେକ୍ଷଣଂ ନୃପ ପପୁର୍ଦୃଶି ଭିର୍ନୃନାର୍ଯ୍ୟଃ ।୨୦। ତେଭ୍ୟଃ ସ୍ୱବୀକ୍ଷଣବିନଷ୍ଟତମିସ୍ରଦୃଗ୍‌ଭ୍ୟଃ କ୍ଷେମଂ ତ୍ରିଲୋକଗୁରୁରର୍ଥଦୃଶଂ ଚ ଯଚ୍ଛନ୍ । ଶୃଣ୍ୱନ୍ ଦିଗନ୍ତଧବଳଂ

ଅମାହ୍ୱସ୍ତା ଅନୂଦ୍ୟମେନୈବାଗତଂ ସତ୍ଆହାର୍ଯ୍ୟଂ ଭୋଜ୍ୟଂ ତେନ ନିବର୍ତ୍ତିତା ନନ୍ତାଃ କ୍ରିୟା ଯେନ ସଃ ।୧୫। ଯାବାମାବଂ ଶସ୍ତ୍ରସ୍ୱଧ ନବାହ୍ୱମାବଂ ଭୋଜ୍ୟମୁପନମତ ତଂ ସତ୍ୟାଗତ୍ତ ।୧୫। ମିଥିଲସ୍ୟ ଜନକସ୍ୟ ବଂଶୋ ମୈଥିଲଃ ।୧୬। ପ୍ରଭୁରେବ ସ୍ୱୟଂ ବିଦେହାନ୍ ଦେଶାନ୍ ପ୍ରୟଯୌ ।୧୭। କୃଷ୍ଣୋ ବ୍ୟାସଃ । ରାମୋ ଭାର୍ଗବଃ । ଅହଂ ଶୁକଃ । ଏବମାଦୟଃ ସନ୍ତ ।୧୮।୧୯। ଆନର୍ତ୍ତା ଦଶୀଲ୍ଲା ପ୍ରଦେଶ ବର୍ତ୍ତିନୋ ନୃନାର୍ଯ୍ୟଃ । ଉଦାରହାସ ସ୍ନିଗ୍ଧମୀକ୍ଷଣଂ ଯସ୍ମିଂସ୍ତତ୍ । ଦୃଷ୍ଟିଭିର୍ନେତ୍ରୈଃ ।୨୦। ସ୍ୱବୀକ୍ଷଣେନୈବ ବିନଷ୍ଟା ତମିସ୍ରା ଦୃଗ୍‌ଦୋଷୋ ତେଭ୍ୟଃ ।

ଥାଏ ସୁଖେ ॥ ଦଇବେ ଯେବେ ଯା ମିଳଇ ॥ ତାହା ଭୁଞ୍ଜଇ ସୁଖୀ ହୋଇ ।୧୪। ଯେତେକ ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରୟୋଜନ । ସେତେକ ମିଳେ ଅନୁଦିନ ॥ ଅଧିକ କେବେ ନ ମିଳଇ । ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଥାଏ ତାହା ଖାଇ ॥ ନିତ୍ୟ ସୁକର୍ମେ ଲାଗିଥାଏ । ଶ୍ରୀହରି ତୁଳେ ଅତି ସ୍ନେହେ ।୧୫। ମିଥିଳା ରାଜା ବହୁଳାଶ୍ୱ ନରହଂକାର ଯେ ନରେଶ ॥ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସତ ଯେ ନୃପତି । ସଦା କରନ୍ତି ହରି ଭକ୍ତି ।୧୬। କୃଷ୍ଣ ପ୍ରସନ୍ନ ତାଙ୍କୁ ହେଲେ । ରଥ ଅଣାଇ ଆରୋହିଲେ ॥ ମୁନିମାନଙ୍କ ସେନ ଘେନି । ବିଦେହ ରାଜ୍ୟକୁ ଚଳିଲେ ।୧୭। ନାରଦ ବାମଦେବ କଣ୍ୱ । ଅସିତ ଅରୁଣି ଚ୍ୟବନ ॥ ବ୍ୟାସ ମୈତ୍ରେୟ ବୃହସ୍ପତି । ମୁଁ ପର୍ଶୁରାମ ଆଉ ଅତ୍ରି ॥ ଏ ସବୁ ଋଷିଙ୍କର ଗୁଲେ । କୃଷ୍ଣ ମିଥିଳା ବିଜେକଲେ ।୧୮। ଗ୍ରାମବାସି ଏ ପୁରଜନେ । କୃଷ୍ଣ ଆଗମ ଦରଶନେ ॥ ଉଦିତ ସୂର୍ଯ୍ୟେ ଗ୍ରହେ ଯେହ୍ନେ । ପୂଜନ୍ତି ଅର୍ଘ୍ୟହସ୍ତେ ତେହ୍ନେ ।୧୯। ଆନର୍ତ୍ତ ଧନ୍ୱ କୁରୁଦେଶ । ଜାଙ୍ଗଲ କଙ୍କ ଆଉ ମତ୍ସ୍ୟ । କୁନ୍ତି କେକୟ ଓ ପଞ୍ଚାଳ । ମଧୁ ବଣ ଆଉ କୋଶଳ ॥ ଏ କ୍ରମେ ଆଉ ଯେତେ ଦେଶ । କୃଷ୍ଣ ସରୋଜ ମୁଖ ହସ ॥ ଅବର ରମ୍ୟ

ସ୍ୱଯଶୋଽଖିଳଘ୍ନଂ ଗୀତଂ ସୁରୈର୍ନୃଭିରଗାଚ୍ଛନକୈର୍ବିଦେହାନ୍ । ୨୧ । ତେଽଚ୍ୟୁତଂ ପ୍ରାପ୍ତମାକର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ପୌରା ଜାନପଦା ନୃପ । ଅଭ୍ୟୀୟୁର୍ମୁଦିତା-ସ୍ତସ୍ମୈ ଗୃହୀତାର୍ହଣପାଣୟଃ । ୨୨ । ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ତ ଉତ୍ତମଶ୍ଳୋକଂ ପ୍ରୀତ୍ୟୁତ୍ଫୁଲ୍ଲାନନାଶୟାଃ । କୈର୍ଧୃତାଞ୍ଜଳିଭିର୍ନେମୁଃ ଶ୍ରୁତପୂର୍ବାଂସ୍ତଥା ମୁନୀନ୍ ।୨୩। ସ୍ୱାନୁଗ୍ରହାୟ ସଂପ୍ରାପ୍ତଂ ମନ୍ୱାନୌ ତଂ ଜଗଦ୍‌ଗୁରୁଂ । ମୈଥିଳଃ ଶ୍ରୁତଦେବଶ୍ଚ ପାଦୟୋଃ ପେତତୁଃ ପ୍ରଭୋଃ । ୨୪ । ନ୍ୟମନ୍ତ୍ରୟେତାଂ ଦାଶାର୍ହମାତିଥ୍ୟେନ ସହ ଦ୍ୱିଜୈଃ । ମୈଥିଳଃ ଶ୍ରୁତଦେବଶ୍ଚ ଯୁଗପତ୍ ସଂହତାଞ୍ଜଳୀ । ୨୫ । ଭଗବାଂସ୍ତଦଭିପ୍ରେତ୍ୟ ଦ୍ୱୟୋଃ ପ୍ରିୟଚିକୀର୍ଷୟା । ଉଭୟୋରାବିଶଦ୍ ଗେହମୁଭାଭ୍ୟାଂ ତଦଲକ୍ଷିତଃ ।୨୬। ଶ୍ରୋତୁମପ୍ୟସତାଂ ଦୂରାନ୍ ଜନକଃ ସ୍ୱଗୃହାଗତାନ୍ । ଆନୀତେଷ୍ୱାସନାଗ୍ର୍ୟେଷୁ ସୁଖାସୀନାନ-ନ୍ମହାମନାଃ । ୨୭ । ପ୍ରବୃଦ୍ଧଭକ୍ତ୍ୟା ଉଦ୍ଧର୍ଷହୃଦୟାସ୍ରାବିଲେକ୍ଷଣଃ । ନତ୍ୱା ତଦଙ୍‌ଘ୍ରୀନ୍ ପ୍ରକ୍ଷାଲ୍ୟ ତଦପୋ ଲୋକପାବନୀଃ । ୨୮ । ସକୁଟୁମ୍ବୋ ବହନ୍

ଷେମମଭଯଂ ଅର୍ଥଦୃଶଂ ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନଞ୍ଚ ।୨୧। ଅଭ୍ୟୀୟୁଃ ପ୍ରତ୍ୟୁଦ୍‌ଗତାଃ ।୨୨। ପ୍ରୀତ୍ୟା ଉତ୍ଫୁଲ୍ଲାନି ଆନନାନି ଆଶୟାଃ ଅନ୍ତଃକରଣାନି ଚ ଯେଷାଂ ତୈର୍କୈଃ ଛିଦ୍ରୈଭ୍ରଃ ।୨୩।୨୪। ତଦଭିପ୍ରେତ୍ୟ ଅଙ୍ଗୀକୃତ୍ୟ ତତ୍ ତଦା ଉଭାଭ୍ୟାମପି ତାଭ୍ୟାଂ ମଦ୍‌ଗୃହାଦନ୍ୟଂ ଗେହଂ ଯାତୀତ୍ୟଲକ୍ଷିତୋଽବଦତଃ । ଯଦ୍ୱା ଉଭାଭ୍ୟାଂ ରୂପାଭ୍ୟାଂ ତଦଲକ୍ଷିତସ୍ତାଭ୍ୟାମଲକ୍ଷିତ ଇତି । ୨୬।୨୭ । ଉଦ୍ଧର୍ଷମୁଦ୍ଗତହର୍ଷଂ ହୃଦୟଂ ଯସ୍ୟ । ଅସ୍ରୈରାବିଲେ କ୍ଲିନ୍ନେ

ନିରୀକ୍ଷଣ । ଦେଖନ୍ତି ଲଗାଇ ନୟନ । ୨୦ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ତାହାଙ୍କୁ ଗୃହିଁଲେ । ତାହାଙ୍କ ଅଜ୍ଞାନ ନାଶିଲେ ॥ ତ୍ରିଲୋକଗୁରୁ ଭଗବାନ । ଜ୍ଞାନମଙ୍ଗଳ କଲେ ଦାନ ॥ ଅଶୁଭ ନାଶି ଅକଳଙ୍କ । ଯଶ ଗାଆନ୍ତି ଯହିଁ ଲୋକ ॥ ସ୍ୱଯଶ ଗାନ୍ତି ସୁର ନରେ । ଶୁଣି ମିଳିଲେ ବିଦେହରେ । ୨୧ । ଶୁଣି ଅଚ୍ୟୁତ ଆଗମନ । ପୁର ଅବର ଗ୍ରାମ ଜନ ॥ ସକଳ ଉପହାର ଧରି । କୃଷ୍ଣେ ଭେଟନ୍ତି ପ୍ରେମେ ପୁରି । ୨୨ । ପଦ୍ମେ ଜାଣି କୃଷ୍ଣେ ଗୃହିଁ । ହୃଦେ ବଦନେ ପ୍ରୀତି ବହି ॥ ଅଞ୍ଜଳି ଶିରେ ଲଗାଇଲେ । ଋଷିମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଣମିଲେ । ୨୩ । ଜଗତଗୁରୁ ଆମ୍ଭ ପ୍ରତି । ଅନୁଗ୍ରହରୁ ଆସିଛନ୍ତି । ମିଥିଳା ନୃପ ଶ୍ରୁତଦେବ । ଏ ବେନିଙ୍କର ଏହି ଭାବ ॥ ଉଭୟେ ପାଦରେ ପଡ଼ିଲେ । ୨୪ । ଦୁହେଁ ବ୍ରାହ୍ମଣଗଣ ଭୁଲେ ॥ କର ଯୋଡ଼ିଣ ଏକାବେଳେ । ଦୁହେଁ ଅତିଥ୍ୟେ ନିମନ୍ତ୍ରିଲେ । ୨୫ । ତାହାଙ୍କ ଅଭିପ୍ରାୟ ଜାଣି । ଦୁହିଙ୍କ ତୋଷେ ଯଦୁମଣି ॥ ଦୁହିଙ୍କ ଗୃହେ ଏକାବେଳେ । ମିଳିଲେ ହରି ମାୟାବଳେ ॥ ସେ ଦୁହେଁ ଏହା ନ ଜାଣିଲେ । ଯେ ଯାହା ଗୃହେ କୃଷ୍ଣେ ନେଲେ ।୨୬। ଅସାଧୁ ଯାଙ୍କ ନାମ କର୍ଣ୍ଣେ । କେବେ ନ ଶୁଣିଥିବ ଜନେ ॥ ସେ ହରି ଋଷିଗଣ ଭୁଲେ । ମୋ ଗୃହେ ଆସି ବିଜେକଲେ । ଏଣୁ ସେ ରଜା ସୁଖାସନେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ମୂର୍ଦ୍ଧ୍ନା ପୂଜସ୍ତାଞ୍ଚକ୍ର ଭଣ୍ଡରନ୍ । ଚନ୍ଦନମାଲ୍ୟାମ୍ବରକଲ୍ପଧୂପଦୀପାର୍ଘ୍ୟଗୋବୃଷୈଃ । ୨୯ । ବାଚା ମଧୁରୟା ପ୍ରୀଣନ୍ନିଦମାହାନ୍ନତର୍ପିତାନ୍ । ପାଦାବଙ୍କଗତୌ ବିଷ୍ଣୋଃ ସଂସ୍ପୃଶନ୍ ଶନୈର୍ମୁଦା । ୩୦ । ଶ୍ରୀସକୋବାଚ — ଭବାନ୍ ହି ସର୍ବଭୂତାନାମାତ୍ମା ସାକ୍ଷୀ ସ୍ୱଦୃଗ୍ ବିଭୋ । ଅଥ ନସ୍ତ୍ୱତ୍ପଦାମ୍ଭୋଜଂ ସ୍ମରତାଂ ଦର୍ଶନଂ ଗତଃ । ୩୧ । ସ୍ୱବଚସ୍ତଦୃତଂ କର୍ତ୍ତୁମସ୍ମଦ୍ଦୃଗ୍ଗୋଚରୋ ଭବାନ୍ । ଯଦାତ୍ଥୈକାନ୍ତଭକ୍ତାନ୍ମେ ନାନନ୍ତଃ ଶ୍ରୀରଜଃ ପ୍ରିୟଃ । ୩୨ । କୋ ନୁ ତ୍ୱଚ୍ଚରଣାମ୍ଭୋଜମେବଂବିଦ୍ ବିସୃଜେତ୍ ପୁମାନ୍ । ନିଷ୍କିଞ୍ଚନାନାଂ ଶାନ୍ତାନାଂ ମୁନୀନାଂ ଯସ୍ତ୍ୱମାତ୍ମଦଃ । ୩୩ । ଯୋଽବତୀର୍ଯ୍ୟ ଯଦୋର୍ବଂଶେ ନୃଣାଂ ସଂସରତାମିହ । ଯଶୋ ବିତେନେ ତଚ୍ଛାନ୍ତ୍ୟୈ ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟବୃଜିନାପହମ୍ । ୩୪ । ନମସ୍ତୁଭ୍ୟଂ ଭଗବତେ କୃଷ୍ଣାୟାକୁଣ୍ଠମେଧସେ । ନାରାୟଣାୟ ଋଷୟେ ସୁଶାନ୍ତଂ ତପ ଈୟୁଷେ । ୩୫ । ଦିନାନି କତିଚିଦ୍ଭୂମନ୍ ଗୃହାନ୍ ନୋ ନିବସ ଦ୍ୱିଜୈଃ । ସମେତଃ

ଈକ୍ଷଣେ ଯସ୍ୟ ସଃ । ଘ ଚ । ୨୮ । ଈପ୍ସିତାନ୍ ଈଶ୍ୱରଂ ତତ୍ତୁଲ୍ୟଂ ଶ୍ରେଷ୍ଠମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୯ । ପ୍ରୀଣନ୍ ପ୍ରୀଣୟନ୍ । ସଂସ୍ପୃଶନ୍ ସଂମର୍ଦ୍ଦୟନ୍ । ୩୦ । ଆତ୍ମା ଚେତୟିତା । ସାକ୍ଷୀ ପ୍ରକାଶକଃ । ସ୍ୱଦୃକ୍ ସ୍ୱପ୍ରକାଶଃ । ଅଥ ଅତଃ କାରଣାତ୍ । ୩୧ । ଅନନ୍ତୋ ବଳୂରପି ଶ୍ରୀର୍ଲକ୍ଷ୍ମୀରପି ଅଜଃ

ବସାଇ ପୂଜିଲ ସମ୍ମାନେ । ୨୭ । ହୃଦ ପୂରିଲ ଭକ୍ତି ଭରେ । ନୟନୁଁ ପ୍ରେମଅଶ୍ରୁ ଝରେ ॥ ପ୍ରଣମି ପାଦ ଧୋଇଦେଲା । ଲୋକପାବନ ଜଳ ନେଲା । ୨୮ । ଲୁଚ୍ଛିଣ ଭୁଲେ ନିଜ ଶିରେ । ସିଞ୍ଚିଦେଲା ସେ ଭକତିରେ ॥ ଗନ୍ଧ ବସନ ହାର ଦୀପ । ଅର୍ଘ୍ୟ ଗୋ ବୃଷଭ ପ୍ରଦୀପ ॥ ସକଳ ଦେଇ ମୁନିଗଣେ । ପୂଜିଲ କୃଷ୍ଣ ତୁଲ୍ୟ ଜ୍ଞାନେ । ୨୯ । ଉତ୍ତମ ଭୋଜନେ ତୋଷିଲା । ମଧୁର ବଚନ ଭାଷିଲା ॥ କୃଷ୍ଣ ଚରଣ ବେନି କୋଳେ । ଥୋଇ କହଇ ପ୍ରେମ ଭୋଳେ । ୩୦ । ଶ୍ରୀ ସକୋବାଚ ।—ସ୍ୱୟଂ ପ୍ରକାଶ ତୁମ୍ଭେ ହର । ଭଣ ପ୍ରକାଶ କ୍ୟାପିକର ॥ ଚେତନା ଦଅ ସର୍ବଭୂତେ । ଏଣୁ ସର୍ବଙ୍କ ତୁମ୍ଭେ ନିତ୍ୟେ ॥ ତେଣୁ ଚରଣ ଯେ ସୁରଇ । ତାକୁ ଦର୍ଶନ ଦିଅ ଯାଇ । ୩୧ । ବ୍ରହ୍ମା ଅନନ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମୋର । ପ୍ରିୟ ନୁହନ୍ତି ସେ ପ୍ରକାର ॥ ଏକାନ୍ତ ଭକ୍ତ ଯେ ମୋହର । ସେ ଯେତେ ପ୍ରିୟ ହୁଏ ମୋର ॥ ଏହା ଯା କହ ସେ ବଚନ । ସତ୍ୟ କରନ୍ତେ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ॥ ହୋଇଲ ମୋ ଦୃଷ୍ଟି ଗୋଚର । ଏମନ୍ତ ବଚନ ମୋହର । ୩୨ । ଏମନ୍ତ ଚରଣ ତୁମ୍ଭର । ଛେକବ କେଉଁ ଜ୍ଞାନୀ ନର ॥ ନିଷ୍କାମ ଶାନ୍ତ ମୁନିଜନ । ଯେ ପାଦୁଁ ପାନ୍ତି ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ । ୩୩ । ସଂସାରେ ପଡ଼ନ୍ତ ମାନବେ । ସଂସାରୁ ଉପର ତରିବେ ॥ ଏଥାଇଁ ଜନ୍ମି ଯଦୁବଂଶେ । ତ୍ରିଲୋକ ପାପ ଯେ ବିନାଶେ ॥ ଏମନ୍ତ କୀର୍ତ୍ତି ବିସ୍ତାରୁଛ । ଯା ଗାଇ ତରିବ ମନୁଷ୍ୟ । ୩୪ । ନମସ୍ତେ କୃଷ୍ଣ ଭଗବାନ । ଅକୁଣ୍ଠ ଅଟେ ଯାର

ପାଦରଜସା ପୁନୀହ୍ୟଦଂ ନମେଃ କୁଳଂ । ୩୬ । ଇତ୍ୟୁପାମନ୍ତ୍ରିତୋ ରାଜ୍ଞା ଭଗବାନ୍ ଲୋକଭାବନଃ । ଉବାସ କୁର୍ବନ୍ କଲ୍ୟାଣଂ ମୈଥିଳା-ନରଯୋଷିତାଂ । ୩୭ । ଶ୍ରୁତଦେବୋଽଚ୍ୟୁତଂ ପ୍ରାପ୍ତଂ ସ୍ୱଗୃହାନ୍ ଜନକୋ ଯଥା । ନତ୍ୱା ମୁନୀନ୍ ସୁସଂହୃଷ୍ଟୋ ଧୁନ୍ୱନ୍ ବାସୋ ନନର୍ତ୍ତ ହ । ୩୮ । ତୃଣପୀଠବୃସୀଷ୍ୱେତାନାନୀତେଷୂପବେଶ୍ୟ ସଃ । ସ୍ୱାଗତେନାଭିନନ୍ଦ୍ୟାଙ୍ଘ୍ରୀନ୍ ସଭାର୍ଯ୍ୟୋଽବନିଜେ ମୁଦା । ୩୯ । ତଦମ୍ଭସା ମହାଭାଗ ଆତ୍ମାନଂ ସଗୃହାନ୍ୱୟଂ । ସ୍ନାପୟାଞ୍ଚକ୍ର ଉଦ୍ଧର୍ଷୋ ଲବ୍ଧସର୍ବମନୋରଥଃ । ୪୦ । ଫଳାର୍ହଣୋଶୀରଶିବାମୃତାମ୍ବୁଭିର୍ମୃଦା ସୁରଭ୍ୟା ତୁଳସୀକୁଶାମ୍ବୁଜୈଃ । ଆରାଧୟାମାସ ଯଥୋପପନ୍ନୟା ସପର୍ଯ୍ୟୟା ସତ୍ତ୍ୱବିବର୍ଦ୍ଧନାନ୍ଧସା । ୪୧ । ସ ତର୍କୟାମାସ କୁତୋ ମମାନ୍ୱଭୂତ୍ ଗୃହାନ୍ଧକୂପେ ପତିତସ୍ୟ ସଙ୍ଗମଃ । ଯଃ ସର୍ବତୀର୍ଥାସ୍ପଦପାଦରେଣୁଭିଃ କୃଷ୍ଣେନ ଚାସ୍ୟାତ୍ମନିକେତଭୂସୁରୈଃ । ୪୨ । ସୂପବିଷ୍ଟାନ୍ କୃତାତିଥ୍ୟାନ୍ ଶ୍ରୁତଦେବ ଉପସ୍ଥିତଃ । ସଭାର୍ଯ୍ୟ-ସ୍ୱଜନାପତ୍ୟ ଉବାଚାଙ୍ଘ୍ର୍ୟଭିମର୍ଶନଃ । ୪୩ । ଶ୍ରୁତଦେବ ଉବାଚ — ନାଦ୍ୟ ନୋ ଦର୍ଶନଂ ପ୍ରାପ୍ତଃ ପରଂ ପରମପୂରୁଷଃ । ଯର୍ହୀଦଂ ଶକ୍ତିଭିଃ ସୃଷ୍ଟ୍ୱା

ପ୍ରବିଷ୍ଟୋଽପି । ୩୬ । ୩୩ । ତତ୍ରାନ୍ୱେଷ୍ୟ ସଂସାରେପଣମାସ୍ତ୍ର । ୩୪ । ୩୫ । ଗୃହାନ୍ ଗୃହେଷ୍ଟି ତୀର୍ଥଃ । ୩୬ । ୩୭ । ଧୂନ୍ୱନ୍ ପରିଭ୍ରମୟନ୍ । ୩୮ ।

ସ୍ୱାନ ॥ ନମସ୍ତେ ଋଷି ନାରାୟଣ ! ସୁଶାନ୍ତ ତପେ ଯାର ଧ୍ୟାନ । ୩୫ । ମୁନଙ୍କ ବୋଲେ କଣ୍ଡକାଳ । ମୋ ଗୃହେ ବସ ଅଦମୂଳ ॥ ସମସ୍ତେ ପାଦରଜ ବୋଲ । ପବିତ୍ର ହେଉ ନିମି କୂଳ । ୩୬ । ଲୋକ ଭାବନ ଭଗବାନ । ଯେହ୍ନେ ରାଜାର ନିମନ୍ତ୍ରଣ ॥ ମିଥିଳାବାସିଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ । ସାଧିଲେ ରହି କଣ୍ଡକାଳ । ୩୭ । ରାଜାର ପରି ଶ୍ରୁତଦେବ । ସ୍ୱଗୃହେ ଭଜନ୍ତେ କେଶବ ॥ ମୁନଙ୍କ ବୋଲେ ପ୍ରଣମିଲା । ବସନ ଉଡାଇ ନାଚିଲା । ୩୮ । କୁଶ ଆସନ ମୃଗଚର୍ମ । ପୀଢା ପକାଇ କରି ଶ୍ରମ ॥ ସଭିଙ୍କୁ ନେଇ ବସାଇଲା । ଚରଣ ପୂଜା ଆରମ୍ଭିଲା ॥ କୁଶଳ ପୁଚ୍ଛି ଭାର୍ଯ୍ୟା ବୋଲେ । ପାଦ ଧୋଇଲା କୁତୂହଳେ । ୩୯ । ଗୃହ କୁଟୁମ୍ବ ନିଜ ବୋଲେ । ସ୍ନାନ ସାରିଲା ସେହି ଜଳେ ॥ ସକଳ ବାଞ୍ଛା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା । ଆନନ୍ଦ ସାଗରେ ମଜ୍ଜିଲା । ୪୦ । ଅର୍ପିଲା ନାନାବିଧ ଫଳ । ବେଣାବାସିତ ଶୀତଳଜଳ ॥ କୁଶ ତୁଳସୀ ପଦ୍ମଫୁଲେ । ମଣ୍ଡିଲା ଆଣି କୁତୂହଳେ ॥ ଅର୍ପିଲା ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣ ଅନ୍ନ । ଅଯତ୍ନେ ଲଭିଲା ଯା ପୁଣ ॥ ସେ ଦ୍ରବ୍ୟେ ପୂଜିଲା ପାଦରେ । ୪୧ । ତଦନ୍ତେ ବିସ୍ମୟେ ମନରେ ॥ ମୁଁ ସଦା ଗୃହଅନ୍ଧ କୂପେ । ପଡ଼ି ସନ୍ତୁଳି ନାନାତାପେ ॥ କି ଭାଗ୍ୟ ଥିବାରୁ ମୋହର । କୃଷ୍ଣେ ଭେଟିଲି ମୁହିଁ ଘର ॥ କୃଷ୍ଣ ଆତ୍ମୀୟ ମୁନିଜନ । ଯାହାଙ୍କ ପାଦେ ତୀର୍ଥଗଣ ॥ ଧୂଳ ସ୍ୱରୂପେ ବିରାଜନ୍ତି । ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖିଲି ମୁଁ ଏଥି । ୪୨ । ଆତିଥ୍ୟ ଶେଷେ ଆସନରେ । ବସନ୍ତେ କୃଷ୍ଣ ମୁନିବରେ ॥ ପୁତ୍ର ଭାରିଯା

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଯଦ୍ଭକ୍ତୋ ହ୍ୟାତ୍ମସତ୍ତ୍ୱୟା । ୪୪ । ଯଥା ଶୟାନଃ ପୁରୁଷୋ ମନସୈବାତ୍ମମାୟୟା । ସୃଷ୍ଟ୍ୱା ଲୋକଂ ପରଂ ସ୍ୱାପ୍ନମନୁଭୂୟାବଭାସତେ । ୪୫ । ଶୃଣ୍ୱତାଂ ଗଦତାଂ ଶଶ୍ୱଦର୍ଚ୍ଚତାଂ ତ୍ୱାଭିବନ୍ଦତାଂ । ନୃଣାଂ ସଂବଦତାମନ୍ତର୍ହୃଦି ଭାସ୍ୟମଲାତ୍ମନାଂ । ୪୬ । ହୃଦସ୍ଥୋଽପ୍ୟତିଦୂରସ୍ଥଃ କର୍ମ୍ମବିକ୍ଷିପ୍ତ-

---

ଅବନଜେ ଅବନନଜେ ପ୍ରକ୍ଷାଲିତବାନ୍ । ୩୯ । ୪୦ । ଫଲୈର୍ବିମଲକାବଦ୍ଭିଃ ଅର୍ଦ୍ଧଣେନ ଉଶୀରୈଃ ସୁଗନ୍ଧବିଶେଷମୂଲୈଃ ସୁବାସିତୈଃ ଶୈତ୍ୟମୃତବତ୍ସ୍ୱାଦୁଭିରମ୍ଭୁଭିଃ । ସୁରଭ୍ୟା ମୃଦା କସ୍ତୂରୀ ପ୍ରମୁଖୟା । ସପର୍ଯ୍ୟୟା ପୂଜୟା । ଯଥୋପପନ୍ନୟା ଅନାୟାସେନ ଲବ୍ଧୟା । ଅଥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଆତ୍ମା ମୂର୍ତ୍ତିସ୍ତସ୍ୟ ନିକେତୈଃ ସ୍ଥାନବିଶେଷୈ-ଭୂତାନ୍ୟପଦ୍ରବଳବାହୁ । ସନ୍ତୁବବର୍ଦ୍ଧନଂ ଯଦନ୍ୟୋଽନ୍ତଂ ତେନ ଚ । ୪୧ । ଅସ୍ୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଆତ୍ମା ମୂର୍ତ୍ତିସ୍ତସ୍ୟ ନିକେତୈଃ ସ୍ଥାନବିଶେଷୈ-ର୍ଭୁସୁରୈଶ୍ଚ ସର୍ବଗାତ୍ରିପଦପାଦରେଣୁଭିଃ କୃଷ୍ଣାଦଭ୍ୟର୍ଥଃ ସଙ୍ଗମଃ ସ ମମ କୁତୋଭାନ୍ୟଭୂଦଦ । ଅନ୍ ଇତ ବସ୍ତ୍ରେ । ଯଦ୍ୱା ଅ ଇତି ବିତର୍କେ ନ ଇତ ବସ୍ତ୍ରେ । ୪୨ । ଉପସ୍ଥିତଃ ସମୀପ ଉପବିଷ୍ଟଃ । ଭାର୍ଯ୍ୟା ଭର୍ତ୍ତ୍ୱ୍ୟାଃ ସ୍ୱଜନାଃ ଅପତ୍ୟାନ ଚ ତୈଃ ସହିତଃ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟାଙ୍ଘ୍ରି ମର୍ଦ୍ଦନଶ୍ରମମ୍ଭୃତ ସଂମର୍ଦ୍ଦୟନ୍ନିତ ଅଙ୍ଘ୍ରୀମର୍ଦ୍ଦନଃ । ୪୩ । ଯତ୍ପ୍ରାବିଂ ପ୍ରବିଷ୍ଟସ୍ତଦୈବ ଦର୍ଶନଂ ପ୍ରାପ୍ତ ଇତି ସ ଏବ ସନ୍ତାପୋ ନାଦ୍ୟତମାଭୂତସ୍ତୁ ମିତଂ ସ୍ଥିତଃ । ଯଦ୍ୱା କୋଽସ୍ମାନ୍ ଏଦୈବ ପ୍ରାପ୍ତ ଇତି ନ କେବଳ ତଦୈବ ପ୍ରାପ୍ତଃ ଯତ୍ପ୍ରାବିଂ ବିଧଂ ସ୍ୱଶକ୍ତିଭିଃ ସତ୍ତ୍ୱାଦିଭିଃ ସୃଷ୍ଟ୍ୱା ସ୍ୱସତ୍ତ୍ୱୟା ଅନୁପ୍ରବିଷ୍ଟସ୍ତ୍ୱଂ । ଅମ୍ଭମାୟୟା ତ୍ୱଦ୍ଦର୍ଶନନ୍ତୁ ପରଂ କେବଳମଦ୍ୟୈବ ପ୍ରାପ୍ତଂ । ୪୪ । ମାୟାସୃଷ୍ଟିପ୍ରବେଶୟୋରବଦ୍ୟାସୃଷ୍ଟିପ୍ରବେଶୌ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତୟତି ଯଥେତି । ଅମ୍ଭମାୟୟା ସ୍ୱାବଦ୍ୟୟା । ଯଦ୍ୱା ଅମ୍ଭନସ୍ତବ ମାୟୟୈତି । ୪୫ । କିଞ୍ଚ ଶୃଣ୍ୱତାମିତି । ଆତ୍ୟଂ ଶ୍ରବଣକୀର୍ତ୍ତନାଦିପରାଣାମମଳାଶୟାନାମପି ହୃଦ୍ୟେବ ତ୍ୱଂ ଭାସି

ସୁଲୁଣ୍ଠନ୍ତି । ସହିତେ ଅସି ଶୁକଦେବ ॥ ପାଦ ମର୍ଦ୍ଦନ ଆରମ୍ଭିଲ । ବିନୟେ ଏକଥା କହିଲ । ୪୩ । ଶୁକଦେବ ଉଚାର – ନିଜ ସତ୍ତ୍ୱରେ ଯେଉଁ ଦିନ । ମୋ ମାୟା ଶରୀର ଗଠନ ॥ କର ସେ ଶରୀର ମଧ୍ୟରେ । ରହିଛ ଗୁପତ ଭାବରେ ॥ ସେ ଦିନୁ ପରମ ପୁରୁଷ । ମୋତେ ନିଶ୍ଚୟ ମିଳିଅଛ ॥ ଆଜ କେବଳ ଦରଶନ । ଦେଲ କୃପାରେ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ । ୪୪ । ଶୋଇବା ଲୋକ ଯେଉଁ ପରି । ସ୍ୱପ୍ନେ ଗୃହାଦି ନିଜେ କରି । ନିଜେ ତା ମଧ୍ୟେ ବାସକରେ । ତୁମ୍ଭେ ମାୟାରେ ସେ ପ୍ରକାରେ । ଏ ବିଶ୍ୱ ସୃଜି ଜୀବରୂପେ । ବସ ଶରୀରେ ଛାୟାକଳ୍ପେ । ୪୫ । ନିର୍ମ୍ମଳ ହୃଦେ ଯେଉଁ ନର । ଶୁଣଇ ଚରିତ ତୁମ୍ଭର ॥ ଯେ ଗାଏ ପୂଜେ ବା ବନ୍ଦଇ । ଅଥବା ଚରିତ ଚନ୍ତଇ ॥ ତାହାଙ୍କ ହୃଦେ ସଦା ବସ । ନ ପାନ୍ତି ସେ ଦର୍ଶନ ଲେଶ ॥ ମୋତେ ଯା ଦେଲ ଦରଶନ । କିସ କହିବ ମୋର ପୁଣ୍ୟ । ୪୬ । ସଂସାର କର୍ମେ ଯେ କାହିତ । ତୁମ୍ଭେ ହେଲେହେଁ ହୃଦସ୍ଥିତ ॥

Digitized by PPRACHIN, SOA

ରେଚସାଂ । ଅମୃଶକ୍ତିଭିରସ୍ପାଦ୍ୟୋଽପ୍ୟନୂ୍ୟପେତଗୁଣାମ୍ନାଂ । ୪୭ । ନମୋଽସ୍ତୁ ତେଽଧ୍ୟାତ୍ମବଦାଂ ପରାତ୍ମନେ ଅନାତ୍ମନେ ସ୍ୱାତ୍ମବିଭକ୍ତମୃତ୍ୟବେ । ସକାରଣାକାରଣଲିଙ୍ଗମୀୟୁଷେ ସ୍ୱମାୟୟାସଂବୃତ ରୁଦ୍ଧଦୃଷ୍ଟୟେ । ୪୮ । ସ ତ୍ୱଂ ଶାଧି ସ୍ୱଭୃତ୍ୟାନ୍ ନଃ କଂ ଦେବ କରବାମ ତେ । ଏତଦନ୍ତୋ

ମମ ତୁ ଲୋଚନଗୋଚରସ୍ତ୍ୱଂ ଅହୋ ଭାଗ୍ୟମିତ୍ୟଭିପ୍ରାୟଃ । ୪୬ । ନନୁ ସର୍ବେଷାଂ ହୃଦସ୍ଥିତଃ କଥଂ କେଷାଞ୍ଚିଦ୍ ଏବ ହୃଦ ଭାତି । ମେଦୌରେବ ବିକ୍ଷୀ- ବୋପାଧିଭିରବୃତତ୍ୱାଦତ ସଦ୍ୟପ୍ୟତେ ତତ୍ତ୍ୱ ନ କଦ୍ୟାପି ଭ୍ରାସିତ୍ୟତଆହ ହୃଦସ୍ଥୋଽପୀତି । କର୍ମଭିର୍ବର୍ଷିସ୍ତଂ ଚେତୋ ଯେଷାଂ ତେଷାଂ ଅସ୍ୱଶକ୍ତିଭିରହଙ୍କାରଦଭିରଗାଦ୍ୟୋ ବ୍ୟବହିତୋଽପି ଉପେତଗୁଣଃ ପ୍ରାପ୍ତଶ୍ରବଣକୀର୍ତ୍ତନାଦସଂସ୍କାରଃ ଅତ୍ମା ଅନ୍ତଃକରଣଂ ଯେଷାଂ ତେଷାମନ୍ତ ନ୍ତିକେ ଅବ୍ୟବହିତସ୍ତ୍ୱମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୪୭ । ଏତଦେବ ପ୍ରପଞ୍ଚୟନ୍ ନମସ୍ୟତି ନମୋଽସ୍ତ୍ୱିତି, ତେ ତୁଭ୍ୟଂ ନମୋଽସ୍ତୁ । ଅଧ୍ୟାତ୍ମବଦାଂ ନିବୃତ୍ତଦେହାଦ୍ୟବଂକାରାଣାଂ ପରମାତ୍ମନେ ପରମାତ୍ମତ୍ୱେନ ପ୍ରକାଶମାନାୟ ମୋକ୍ଷପ୍ରଦାୟ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ ଅନାତ୍ମନେ ଦେହାଦ୍ୟଭିମାନନେ ଜୀବାୟ । ପରତ୍ୱେନାପ୍ରକାଶମାନତ୍ୱାତ୍ । ସ୍ୱାତ୍ମନଃ ସକାଶାଦ୍ ବିଭକ୍ତଃ ସମର୍ପିତୋ ମୃତ୍ୟୁଃ ସଂସାରେ ଯେନ ତସ୍ମୈ । କୁତ ଏତଦ୍ଭବାନ୍ । ସକାରଣଂ ମହଦାଦ କାର୍ଯ୍ୟଂ ଅକାରଣଂ ପ୍ରକୃତିଃ ତଦୁଭୟଲିଙ୍ଗମୁପାଧିଂ ନିୟମ୍ୟତସ୍ତ୍ୱୋ ଈଯୁଷେ ପ୍ରାପ୍ତବତେ । ଅତ ଉଭୟନିୟନ୍ତୃ ସ୍ୱାତ୍ମନଃ ସକାଶାତ୍ ତଦୁଭୟବନ୍ଧ୍ୟାୟ ଜୀବାୟ ବିଭକ୍ତମୃତ୍ୟବେ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ନିୟନ୍ତୃ ନିୟମ୍ୟତ୍ୱେ କାରଣଂ ବଦନ୍ନାହ । ନେ ସ୍ୱମାୟୟାଽସଂବୃତ ଇତ । ଅତୋଽଲୁପ୍ତୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟତ୍ୱାତ୍ ନିୟନ୍ତ୍ରେ ତୁଭ୍ୟଂ ନମଃ । କଷ୍ଟ ରୁଦ୍ଧଦୃଷ୍ଟୟେ ମାୟାବଶ୍ୟାଦେବାନ୍ୟେଷାଂ ରୁଦ୍ଧା ଆବୃତା ଦୃଷ୍ଟି ଯେନ ତସ୍ମୈ । ଯଦ୍ୱା ସ୍ୱମାୟୟା ସ୍ୱଂ ଯ୍ୟାସଂବୃତା ଅନ୍ୟେଷାଂ ରୁଦ୍ଧା ଦୃଷ୍ଟିର୍ଯେନ ତସ୍ମୈ ଇତ୍ୟେକଂ ପଦଂ । ୪୮ । ସ ଏବଂଭୂତଃ

ମେଘେ ଆବୃତ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଯେସନ୍ତେ । ଅହଂକାରାଦି ଦୋଷେ ତେସନ୍ତେ । ସର୍ବଦା ଅପ୍ରକାଶ ହୁଅ । ପାଶରେ ଥାଇ ଦୂରେ ରହ । ଅହଂକାରାଦ ଶକ୍ତି ବଳେ । ଜଣା ନ ଯାଅ କଦାଚାଳେ । ତୁମ୍ଭର ଗୁଣ ସଙ୍କୀର୍ତ୍ତନ । ଶ୍ରବଣେ ସଦା ଯାର ମନ । ତା ହୃଦ ପଦକ ହୁଅଇ । ପ୍ରକାଶ ପାଅ ତୁମ୍ଭେ ତହିଁ । ୪୭ । ପରମାତ୍ମା ବୋଲି ଅମୃତ୍ୱଜ୍ଞାନ । ତୁମ୍ଭର ନାମ ଅଟଇ ଜଣ । ମହତଅଦନ୍ତି କାରଣ । ପ୍ରକୃତି ନାମ ଅକାରଣ । ଏ ବେନି ଯୋଗେ ନାନାଭବେ । ଦେହ କଳପି ଏହି ଭବେ । ନିଜ ସ୍ୱରୂପ ଜୀବାତ୍ମାକୁ । ଦରକ ଅର୍ପିଛ ତେଣୁକୁ । ତେଣୁ ଅନାତ୍ମା (ଜୀବାତ୍ମା) ବୋଲାଉଛ । ଏରୂପେ ଦ୍ୱିଭାଗ ହୋଇଛ । ନିଜ ମାୟାରେ ଜୀବଙ୍କର । ଘୋଡାଇ ଅଛ ଜ୍ଞାନଦ୍ୱାର । ତୁମ୍ଭର ନୋହଇଲେ କରୁଣା । ଏଭେଦ ତତ୍ତ୍ୱ ନୁହେ ଜଣା । ୪୮

ନୃଣାଂ କ୍ଲେଶୋ ଯଦ୍‌ଭବାନକ୍ଷଗୋଚରଃ । ୪୯ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ତଦୁକ୍ତିମିତ୍ୟୁପାକର୍ଣ୍ୟ ଭଗବାନ୍ ପ୍ରଣତାର୍ତ୍ତିହା । ଗୃହୀତ୍ୱା ପାଣିନା ପାଣିଂ ପ୍ରହସଂସ୍ତମୁବାଚ ହ । ୫୦ । ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ ।—ବ୍ରହ୍ମଂସ୍ତେଽନୁଗ୍ରହାର୍ଥାୟ ସମ୍ପ୍ରାପ୍ତାନ୍ ବିଦ୍ଧ୍ୟମୂନ୍ ମୁନୀନ୍ । ସଞ୍ଚରନ୍ତି ମୟା ଲୋକାନ୍ ପୁନନ୍ତଃ ପାଦରେଣୁଭିଃ । ୫୧ । ଦେବାଃ କ୍ଷେତ୍ରାଣି ତୀର୍ଥାନି ଦର୍ଶନସ୍ପର୍ଶନାର୍ଚ୍ଚନୈଃ । ଶନୈଃ ପୁନନ୍ତି କାଳେନ ତଦପ୍ୟର୍ହତ୍ତମେକ୍ଷୟା । ୫୨ । ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଜନ୍ମନା ଶ୍ରେୟାନ୍ ସର୍ବେଷାଂ ପ୍ରାଣିନାମିହ । ତପସା ବିଦ୍ୟୟା ତୁଷ୍ଟ୍ୟା କିମୁ ମତ୍କଳୟା ଯୁତଃ । ୫୩ । ନ ବ୍ରାହ୍ମଣାନ୍ମେ ଦୟିତଂ ରୂପମେତଚ୍ଚତୁର୍ଭୁଜଂ । ସର୍ବବେଦମୟୋ ବିପ୍ରଃ ସର୍ବଦେବମୟୋ ହ୍ୟହଂ । ୫୪ । ଦୁଷ୍ପ୍ରଜ୍ଞା ଅବିଦିତ୍ୱୈବମବଜାନନ୍ତ୍ୟସୂୟବଃ । ଗୁରୁଂ

ପରମେଶ୍ୱରଂ ନୋଽସ୍ମାନ୍ ସ୍ୱବୃତ୍ତ୍ୟାନ୍ ଶାଧି ଅନୁଶିକ୍ଷୟ । ୪୯ । ୫୦ । ସ୍ୱପିତ୍ରାଦରମତ୍ୟଧିକଂ ବ୍ରାହ୍ମଣେଷୁ ମଦନିବାଲକ୍ଷ୍ୟ ଲୋକସଂଗ୍ରହ-ପରେ ଭଗବାନ୍ ମତ୍ତୋଽପି ବ୍ରାହ୍ମଣେଷୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାତିରେକଂ କୁର୍ବନ୍ତ୍ୱେବଂ ତମନୁଶାସ୍ତି ବ୍ରହ୍ମନିତି ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ । ମୟା ସହ ତିଷ୍ଠନ୍ତେ । ୫୧ । ଦେବାଦିଭ୍ୟୋଽପି ବ୍ରାହ୍ମଣାଃ ଶ୍ରେଷ୍ଠା ଇତ୍ୟାହ ଦେବା ଇତି । ତେ ଶନୈଃ ପୁନନ୍ତି ଏତେ ତୁ ସଦ୍ୟଃ । କିଞ୍ଚ ଦେବାଦୀନ ଯତ୍ର ପୁନନ୍ତି ତଦପ୍ୟର୍ହତ୍ତମାନାମୀକ୍ଷୟା । ୫୨ । ମମ କଳା ପରକଳନମୂପାସ୍ତିଃ ତୟା ଯୁତଃ । ୫୩ । କିଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣାଦ୍ୱୈଧନମେବ ମମ ପ୍ରେଷ୍ଠମିତ୍ୟାହ ନେତି । ବିଶ୍ୱରୂପାତ୍ତ ସର୍ବବେଦମୟୋ ବିପ୍ର ଇତି । ପ୍ରମାଣାଧୀନତ୍ୱାତ୍ତୁ ପ୍ରମେୟସ୍ୟ ବେଦମୟୋ ବିପ୍ରୋ ଦେବମୟାଦସ୍ମାଦ୍ରୂପାତ୍ତୁ ପ୍ରେଷ୍ଠ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୫୪ ।

ନିଜ ଭୃତ୍ୟରେ କୃପା ବହି କିପ କରିବ ଶିକ୍ଷା ଦିଅ ॥ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ନ ଦେଖିବାପାଏ । ମାନବ କ୍ଲେଶ ଭୋଗୁଥାଏ । ୪୯ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ପ୍ରଣତଜନଦୁଃଖହାରୀ । ବିପ୍ର ବଚନ ଶୁଣି ଧାରି ॥ କରେ ଧଇଲେ ବିପ୍ରକର । ହସି କହିଲେ ଏହି ଗିର । ୫୦ । ଶ୍ରୀ ଭଗବାନୁବାଚ ।—ହେ ବିପ୍ର ଦୟା ତୁମ୍ଭ ପ୍ରତି । କରି ମୁନିଏ ଆସିଛନ୍ତି ॥ ଯାହାଙ୍କ ପାଦ ଧୂଳି ପାଇ । ତ୍ରିପୁର ପବିତ୍ର ହୁଅଇ ॥ ହରିହରଙ୍କୁ ଦେଖିବାରେ । ମୋରୁଲେ ଭ୍ରମନ୍ତି ଧରାରେ । ୫୧ । ଦେବତା କ୍ଷେତ୍ର ତୀର୍ଥମାନେ । ଅର୍ଚ୍ଚନ ସ୍ପର୍ଶନ ଦର୍ଶନେ ॥ ଶୁଦ୍ଧ କରନ୍ତି ବଳମ୍ୱରେ । ସାଧୁଏ ଦର୍ଶନ ମାତ୍ରରେ । ୫୨ । ସକଳ ପ୍ରାଣିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜନମରେ ॥ ତପସ୍ୟା ବିଦ୍ୟା ସନ୍ତୋଷରେ । ଅଧିକ ପୂଜ୍ୟ ସ୍ୱଭାବରେ ॥ ମୋ ପ୍ରତି ଭକ୍ତି ଥିଲେ ତାର । ମହିମା ହୁଅଇ ଅପାର । ୫୩ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ମୋର ଯେତେ ପ୍ରିୟ । ଏ ଚତୁର୍ଭୁଜ ନୁହେ ଦେହ ॥ ଯେମନ୍ତ ପ୍ରିୟ ନୋହିଇ । ମୋ ମୂର୍ତ୍ତି ସର୍ବଦେବମୟୀ ॥ କିନ୍ତୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବେଦମୂର୍ତ୍ତି । ତେଣୁ ମୋ ରୂପୁଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅତି ॥ ଯହିଁ ଜନ୍ମନ୍ତି ଦେବଗଣ । ସେ ମନ୍ତ୍ର

ମାଂ ବିପ୍ରମାତ୍ମାନମର୍ଚ୍ଚାଦାବିଜ୍ୟଦୃଷ୍ଟ୍ୟୟଃ । ୫୫ । ଚରାଚରମିଦଂ ବିଶ୍ୱଂ ଭାବା ଯେ ଚାସ୍ୟ ହେତବଃ । ମଦ୍ରୂପାଣୀତି ଚେତସ୍ୟାଧତ୍ତେ ବିପ୍ରୋ ମଦୀକ୍ଷୟା । ୫୬ । ତସ୍ମାଦ୍‌ବ୍ରହ୍ମଋଷୀନେତାନ୍ ବ୍ରହ୍ମନ୍ ମଚ୍ଛ୍ରଦ୍ଧୟାର୍ଚ୍ଚୟ । ଏବଞ୍ଚେଦର୍ଚ୍ଚିତୋଽସ୍ମ୍ୟଦ୍ଧା ନାନ୍ୟଥା ଭୂରିଭୂତିଭିଃ । ୫୭ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ସ ଇତ୍ଥଂ ପ୍ରଭୁଣାଦିଷ୍ଟଃ ସହକୃଷ୍ଣାନ୍ ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମାନ୍ । ଆରାଧ୍ୟୈକାତ୍ମଭାବେନ ମୈଥିଲଶ୍ଚାପ ସଦ୍ଗତିଂ । ୫୮ । ଏବଂ ସ୍ୱଭକ୍ତୟୋ ରାଜନ୍ ଭଗବାନ୍ ଭକ୍ତଭକ୍ତିମାନ୍ । ଉଷିତ୍ୱାଦିଶ୍ୟ ସନ୍ମାର୍ଗଂ ପୁନର୍ଦ୍ୱାରବତୀମଗାତ୍ । ୫୯ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଶ୍ରୁତଦେବାନୁଗ୍ରହୋ ନାମ ଷଡଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ସପ୍ତାଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀପରୀକ୍ଷିଦୁବାଚ — ବ୍ରହ୍ମନ୍ ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟନିର୍ଦ୍ଦେଶ୍ୟେ ନିର୍ଗୁଣେ ଗୁଣବୃତ୍ତୟଃ । କଥଂ ଚରନ୍ତି ଶ୍ରୁତୟଃ ସାକ୍ଷାତ୍ ସଦସତଃ ପରେ । ୧ ।

ଅସ୍ପୃଷ୍ଟୋ ଦେହଦୃଷ୍ଟ୍ୟୟଃ ଇଜ୍ୟଦୃଷ୍ଟ୍ୟୟଃ ପୂଜାବୁଦ୍ଧୟଃ । ୫୫ । ଅସ୍ୟ ବିଶ୍ୱସ୍ୟ ହେତବୋ ଭାବା ମହଦାଦୟଃ । ମଦୀକ୍ଷୟା ମଦୈବ ସର୍ବଦ୍ୱେକ୍ଷୟା । ୫୬-୫୮ । ସନ୍ମାର୍ଗଂ ସତାଂ ବେଦାନାଂ କିଂକାଣ୍ଡବିଷୟାଣାଂ ପ୍ରବୃତ୍ତିପ୍ରକାରମାଦିଶ୍ୟ । ୫୯ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଷଡଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଜାଣିବେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ୫୪ । ଏହା ନ ଜାଣି ମୂଢ଼ ନରେ । ବିପ୍ରେ ନିନ୍ଦନ୍ତି ଅହଂକାରେ । ସୁବୁଦ୍ଧି ନର ବିପ୍ରଗଣେ । ଗୁରୁ ଈଶ୍ୱରପର ମଣେ । ୫୫ ।
ସଚରାଚର ଏ ଜଗତ । ମହତ ଆଦି ଯେତେ ତତ୍ତ୍ୱ । ସମସ୍ତ ମୋ ରୂପ ଦେଖଇ । ବିଶ୍ୱକୁ ବିଷ୍ଣୁମୟ ଧ୍ୟାଇ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ମୋତେ ପୂଜା କରେ ।
ସମତା ଥାଏ ତା ହୃଦରେ । ୫୬ । ତେଣୁ ଏ ବ୍ରହ୍ମ ଋଷିଗଣେ । ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ପୂଜ ମୋ ସମାନେ । ଏଣେ ମୁଁ ଲଭିବି ସନ୍ତୋଷ । ଦେଖାଇ ଅତି
ପଉରୁଷ । ପୂଜିଲେ ନାନା ସାମଗ୍ରିରେ । ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନୁହେଁ ମୁଁ ତହିଁରେ । ୫୭ । ଏରୂପେ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଆଦେଶେ । କୃଷ୍ଣ ସହିତେ ମୁନିଙ୍କୁ ସେ ॥ ଏକ ଭାବରେ
ପୂଜାକଲା । ବ୍ରାହ୍ମଣ ମୁକ୍ତି ପାଇଲା । ୫୮ । ନିଜ ଭକ୍ତଙ୍କୁ କୃପାକରି । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବେନି ମୂର୍ତ୍ତି ଧରି । ଶ୍ରୁତଦେବ ଓ ରାଜାଘରେ । ରହିଲେ
ଅତି ଆନନ୍ଦରେ । ତାହାଙ୍କୁ ଉପଦେଶ ଦେଇ । ଦ୍ୱାରକା ଗଲେ ଲକ୍ଷ୍ମୀସାଇଁ । ୫୯ । ଏ ଭକ୍ତେ କୃପାର ଆଦର୍ଶ । କହିଲି ପରୀକ୍ଷିତ ଦାସ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଷଡଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । ବୁଦ୍ଧୀନ୍ଦ୍ରିୟମନଃପ୍ରାଣାନ୍ ଜନାନାମସୃଜତ୍ ପ୍ରଭୁଃ । ମାତ୍ରାର୍ଥଞ୍ଚ ଭବାର୍ଥଞ୍ଚ ଆତ୍ମନୋଽକଳ୍ପନାୟ ଚ । ୨ । ସୈଷା ହ୍ୟୁପନିଷଦ୍ବ୍ରାହ୍ମୀ

ସପ୍ତାଶୀତିତମେ ନାରଦନାରାୟଣସଂବାଦତଃ । ବେଦୈଃ ସ୍ତୁତଗୁଣାଲମ୍ବା ନିର୍ଗୁଣାବଧି ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟତେ ॥ ବାଗୀଶାଦସ୍ୟ ବଦନେ ଲକ୍ଷ୍ମୀର୍ଯସ୍ୟ ଚ ବକ୍ଷସି । ଯସ୍ୟାସ୍ତେ ହୃଦୟେ ସମ୍ବିତ୍ ତଂ ନୃସିଂହମହଂ ଭଜେ ॥ ପଞ୍ଚ ଦାମୃତଶୃଙ୍ଗାର୍ଥଂ ସ୍ତ୍ରୀସୂନର୍ଦ୍ଧିତଜନିତଃ । ଶ୍ରୁତିସ୍ତୁତି ମିତବ୍ୟାଖ୍ୟାଂ କରିଷ୍ୟାମି ଯଥାମତି ॥ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଂ ପୂର୍ବୈଃ ସାରତଃ ସନ୍ନିବେଶିତଂ । ମୟା ତୁ ତଦୁପସ୍ପୃଷ୍ଟମୁକ୍ତିଷ୍ଟମୁପଚୀୟତେ । ପଞ୍ଚାଧ୍ୟାୟ୍ୟନ୍ତେ ଏବଂ ସ୍ୱଭକ୍ତ୍ୟୋ ସଜନ୍ ଭଗବାନ୍ ନିବୃତ୍ତିମାନ୍ । ଜୁଗୁପ୍ସିତସ୍ୟ ସନ୍ମାର୍ଗଂ ପୁନର୍ଦ୍ୱାରବତୀମଗାତ୍ ଇତ୍ୟେବଂ ସନ୍ମାର୍ଗଂ ସତାଂ ସ୍ୱତଃ ପ୍ରମାଣଭୂତାନାମପ୍ରମାଣ୍ୟକାରଣରହିତାନାଂ ବେଦାନାଂ ମାର୍ଗଂ ବ୍ରହ୍ମପରବ୍ରୂପଦର୍ଶ୍ୟ ଭଗବାନଗାଦିତ୍ୟୁକ୍ତଂ ତତ୍ରବେଦାନାଂ ବ୍ରହ୍ମପରତ୍ୱମସହମାନଃ ମନ୍ୱାନଃ ପୃଚ୍ଛତି ବ୍ରହ୍ମନ୍ନିତି । ତତ୍ର ତାବତ୍ ମୁଖ୍ୟାଲକ୍ଷଣାଗୁଣଭେଦେନ ତ୍ରିଧା ଶବ୍ଦପ୍ରବୃତ୍ତିଃ । ମୁଖ୍ୟାପି ରୂଢ଼ିଯୋଗ-ଭେଦେନ ଦ୍ୱିଧା । ରୂଢ଼ିଶ୍ଚ ସ୍ୱରୂପେଣ ଜାତ୍ୟା ଗୁଣେନ ଚ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାର୍ହେ ବସ୍ତୁନ ସଙ୍କେତକୃତସମ୍ବନ୍ଧେ ତେନ ପ୍ରବର୍ତ୍ତତେ । ଯଥା ଡ଼ିତ୍ଥୋ ଗୌଃ ଶୁକ୍ଳ ଇତି । ଲକ୍ଷଣା ଚ ତେନୈବ ସଙ୍କେତେନାଭିହିତାର୍ଥସମ୍ବନ୍ଧିନି । ଯଥା ଗଙ୍ଗାୟାଂ ଘୋଷ ଇତି । ଗୌଣୀ ଗୃହୀତାର୍ଥଲକ୍ଷିତଗୁଣଯୁକ୍ତୋ ତତ୍ସଦୃଶେ । ଯଥା ସିଂହୋ ଦେବଦତ୍ତ ଇତି । ଯଥାହୁଃ ଅଭିଧେୟାବିନାଭୂତପ୍ରବୃତ୍ତିର୍ଲକ୍ଷଣେଷ୍ୟତେ ।ଲକ୍ଷମାଣଗୁଣୈର୍ଯୋଗାଦ୍ବୃତ୍ତେରିଷ୍ଟା । ତୁ ଗୌଣତେତି । ଯୋଗବୃତ୍ତିସ୍ତୁ ଏତତ୍ତ୍ରିତୟବୃତ୍ତିପ୍ରତିପାଦିତପଦାର୍ଥୟୋଃ ପ୍ରକୃତିପ୍ରତ୍ୟୟାର୍ଥୟୋର୍ବା ଯୋଗେନ । ଯଥା ପଙ୍କଜଂ ଔପଗବଃ ପାଚକ ଇତ୍ୟାଦି । ତତ୍ର ତାବଦ୍ବ୍ରହ୍ମଣି ବୃତ୍ତିବୃତ୍ତିର୍ନ ସମ୍ଭବତ୍ୟାନ୍ତ ସାକ୍ଷାତ୍ କଥଂ ଚରନ୍ତୀତି । ତତ୍ର ହେତୁଃ ଅନିର୍ଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଇତି ।

ଶ୍ରୀ ପରୀକ୍ଷିଦୁବାଚ – ସକଳ ବେଦ ଦେବମାନ୍ୟ । ଶ୍ରୁତିରୂପ ଯେବେ ଏକନିଷ୍ଠ ॥ ସେ ବେଦମାର୍ଗଗାମୀ ଜନେ । ଭଜନ୍ତି ଅଭକ୍ତ ଅନ୍ୟେ ॥ ଏ ବଡ଼ ସନ୍ଦେହ ମୋହର । ଫେଡ ହୃଦୟୁ ମୁନିବର ॥ ସେ ବ୍ରହ୍ମ ସଙ୍ଗ ଆ ନିର୍ଗୁଣ । ସତ ଅସତ ନୁହେ ପୁଣ ॥ ଯାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ନୁହେ କର । ଯେ ପରମାତ୍ମା ନାମଧାରୀ ॥ କି ଗୁଣମୟ ଶବ୍ଦପୂର୍ଣ୍ଣ । ବେଦେ ତାହାର ନିରୂପଣ ॥ କପର କରବେ ବା କହ । ସେ କେଉଁ ହେବେ ବେଦମୟ । ୧ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ – ବିଷୟ ଭୋଗକରିବାକୁ । ଅନ୍ୟ ଜନ୍ମାଦ ଲଭିବାକୁ ॥ ଭୋଗିବାପାଇଁ ଲୋକାନ୍ତର । ସ୍ୱର୍ଗ ନରକ ଆଦ ପୁର ॥ ଆବର ଏଥୁଁ ମୁକ୍ତିପଥ । ଖୋଜିବାପାଇଁ ନିତ୍ୟ ନିତ୍ୟ ॥ ମାନବଦେହେ ଭଗବାନ । ବୁଦ୍ଧି ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ମନ ପ୍ରାଣ ॥

Digitized by PPRACHIN, SOA

ପୂର୍ବେଷାଂ ପୂର୍ବଜୈର୍ଧୃତା । ଶ୍ରଦ୍ଧୟା ଧାରୟେଦ୍ୟସ୍ତାଂ କ୍ଷେମଂ ଗଚ୍ଛେଦକଞ୍ଚନଃ । ୩ । ଅତ୍ର ତେ ବର୍ଣ୍ଣୟିଷ୍ୟାମି ଗାଥାଂ ନାରାୟଣାନ୍ୱିତାଂ । ନାରଦସ୍ୟ

ଅନିର୍ଦ୍ଦେଶ୍ୟତ୍ୱେପି ହେତୁଂ ବଦନ୍ ବୃତ୍ତିବୃତ୍ତିଂ ନିରାକରୋତି ନିର୍ଗୁଣେ ଗୁଣବୃତ୍ତ୍ୟୋ ଇତି । ଗୁଣୈର୍ବର୍ତ୍ତମାନା ଅପି ନିର୍ଗୁଣେ କଥଂ ଚରନ୍ତୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ନିର୍ଗୁଣତ୍ୱେ ଚ ହେତୁଂ ବଦନ୍ ଲକ୍ଷଣାଂ ଯୋଗଞ୍ଚ ନିରାକରୋତି ସଦସତଃ ପର ଇତି । କାର୍ଯ୍ୟକାରଣାଭ୍ୟାଂ ପରସ୍ମିନ୍ନସଙ୍ଗେ । କେନଚଦପି ସମ୍ବନ୍ଧାଭାବାତ୍ ନ ଲକ୍ଷଣାଯୋଗବୃତ୍ତୀ ସମ୍ଭବତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ଏବଂ ପଦାର୍ଥଦ୍ୱାଯୋଗାଦପଦାର୍ଥସ୍ୟ ଚ ବାକ୍ୟାର୍ଥଦ୍ୱାଯୋଗାନ୍ନ ଶ୍ରୁତିଗୋଚରତ୍ୱଂ ବ୍ରହ୍ମଣ ଇତ୍ୟଭିପ୍ରାୟଃ । ୧ । ଉତ୍ତରମାହ ବୁଦ୍ଧୀନ୍ଦ୍ରିୟେତି । ବୁଦ୍ଧ୍ୟାଦୀନୁପାଧୀନ୍ ଜନାନାମନୁଶାୟିନାଂ ଜୀବାନାଂ ମାତ୍ରାଦ୍ୟର୍ଥଂ ପ୍ରଭୁରସୃଜତ୍ । ମାତ୍ରା ଇତି ମାତ୍ରା ବିଷୟାଃ ତଦର୍ଥଂ । ଭବାର୍ଥଂ ଭବୋ ଜନ୍ମଲକ୍ଷଣଂ କର୍ମ ତତ୍ପ୍ରବୃତ୍ତକର୍ମକରଣାର୍ଥମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଆତ୍ମନେ ଲୋକାନ୍ତରଗାମିନେ ଅସ୍ମାତ୍ପ୍ରବୃତ୍ତଲୋକ ଭୋଗାର୍ଥମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅକଳନାୟ କଳନାବୃତ୍ତୟେ ମୁକ୍ତୟେ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅର୍ଥଧର୍ମକାମମୋକ୍ଷାର୍ଥମିତି କ୍ରମେଣ ପଦଚତୁଷ୍ଟୟସ୍ୟାର୍ଥଃ । ଜନାନାମିତି ବଦନ୍ ଜୀବାର୍ଥମୀଶ୍ୱରସ୍ୟ ସୃଷ୍ଟ୍ୟାଦେଷୁ ପ୍ରବୃତ୍ତିରିତି ଦର୍ଶୟତି । ପ୍ରଭୁରିତି ଈଶ୍ୱରସ୍ୟୋପାଧିବଶ୍ୟତାଭାବେନ ନିତ୍ୟମୁକ୍ତତ୍ୱଂ ଦର୍ଶୟତି ଅୟମଭିପ୍ରାୟଃ । ସଗୁଣମେବ ଗୁଣୈରନଭିଭୂତଂ ସର୍ବଜ୍ଞଂ ସର୍ବଶକ୍ତିଂ ସର୍ବେଶ୍ୱରଂ ସର୍ବନିୟନ୍ତାରଂ ସର୍ବୋପାସ୍ୟଂ ସର୍ବକର୍ମଫଳପ୍ରଦାତାରଂ ସମସ୍ତକଲ୍ୟାଣଗୁଣନିଲୟଂ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦଂ ଭଗବନ୍ତଂ ଶ୍ରୁତୟଃ ପ୍ରତିପାଦୟନ୍ତି ଯଃ ସର୍ବଜ୍ଞଃ ସ ସର୍ବବିତ୍ । ଯସ୍ୟ ଜ୍ଞାନମୟଂ ତପଃ ସର୍ବସ୍ୟ ବଶୀ ସର୍ବସ୍ୟେଶାନଃ । ଯଃ ପୃଥିବ୍ୟାଂ ତିଷ୍ଠନ୍ ପୃଥିବ୍ୟା ଅନ୍ତରଃ । ସେ ଽକାମୟତ ବହୁ ସ୍ୟାଂ, ସ (ଇ) ଐକ୍ଷତ ତତ୍ତେଜୋଽସୃଜତ । ସତ୍ୟଂ ଜ୍ଞାନମନନ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମ ଇତ୍ୟାଦ୍ୟାଃ । ତଥାଭୂତେଶ୍ୱରତାଂ ତାବତ୍ ସଂସାରିଣୋ ଜୀବସ୍ୟ ତନ୍ନିବୃତ୍ତୟେ ତତ୍ତ୍ୱମସୀତ୍ୟାଦିବାକ୍ୟାନି ବୋଧୟନ୍ତି । ତତ୍ର ଚ ତତ୍ତ୍ୱଂପଦଯୋଃ ସାମାନାଧିକରଣ୍ୟଂ ପ୍ରଗୃହ୍ୟତେ ତତ୍ର ପ୍ରକାଶାନ୍ତରେଣ ସଂମାନଂ ବ୍ରହ୍ମଣି ପର୍ଯ୍ୟବସାନଂ ଗମୟତି । ତଥା ହି ନ ତାବଦ୍ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟଦେବ୍ୟାନିକ୍ଷେତବତ୍ ଉଭୟୋରେକାର୍ଥାଭିଧାନେନ ସାମାନାଧିକରଣ୍ୟଂ । ଯଥୋକ୍ତଃ । ଅନିତ୍ୟାଂ ଦେବତାଯୁକ୍ତାଂ ବଦନ୍ତ୍ୟେବୈଷ ତର୍କିତଃ । ଅନିଷ୍ଟାପଦପାଲିଧ୍ୟାତ୍ ତସ୍ୟୈବ ବିଷୟାର୍ପଣମିତି ଲୁତଃ । ଭିନ୍ନାର୍ଥତ୍ୱାତ୍ । ୮ । ଚ ଅଜହତ୍ସ୍ୱାର୍ଥୟା ନିରୂଢ଼ଲକ୍ଷଣୟା ବିଶେଷଣବିଶେଷ୍ୟଭାବେନ ନୀଳମୁତ୍ପଳମିତିବତ୍ । ଯଥୋକ୍ତଂ । ସ୍ୱବ୍ୟା

ଅବଚ୍ଛିନ୍ନ; ଶୁଦ୍ଧଶୁଦ୍ଧ । ଯା ସେନ ତତ୍ତ୍ୱବ ମାନବ । ୨ । ପୂର୍ବ୍ବ ବ୍ରହ୍ମାଦ ବପ୍ରଗଣେ । ଉପନିଷଦେ ଯେ ବଧାନେ । ପ୍ରକାଶିତନ୍ତି, ସେହ ଶ୍ରୁତ

ଚ ସଂବାଦମୃଷେର୍ନାରାୟଣସ୍ୟ ଚ । ୪ । ଏକଦା ନାରଦୋ ଲୋକାନ୍ ପର୍ଯ୍ୟଟନ୍ ଭଗବତ୍ପ୍ରିୟଃ । ସନାତନମୃଷିଂ ଦ୍ରଷ୍ଟୁଂ ଯଯୌ ନାରାୟଣାଶ୍ରମଂ ।୫। ଯୋ ବୈ ଭାରତବର୍ଷେଽସ୍ମିନ୍ କ୍ଷେମାୟ ସ୍ୱସ୍ତୟେ ନୃଣାଂ । ଧର୍ମଜ୍ଞାନଶମୋପେତମାକଳ୍ପାଦାସ୍ଥିତସ୍ତପଃ । ୬ । ତତ୍ରୋପବିଷ୍ଟମୃଷିଭିଃ କଲାପଗ୍ରାମ-ବାସିଭିଃ । ପରୀତଂ ପ୍ରଣତୋଽପୃଚ୍ଛଦିଦମେବ କୁରୂଦ୍ୱହ । ୭ । ତସ୍ମୈ ହ୍ୟବୋଚଦ୍ଭଗବାନୃଷୀଣାଂ ଶୃଣ୍ୱତାମିମଂ । ଯୋ ବ୍ରହ୍ମବାଦଃ ପୂର୍ବେଷାଂ ଜନଲୋକନିବାସିନାଂ ।୮। ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ — ସ୍ୱାୟମ୍ଭୁବ ବ୍ରହ୍ମସତ୍ରଂ ଜନଲୋକେଽଭବତ୍ପୁରା । ତତ୍ରସ୍ଥାନାଂ ମାନସାନାଂ ମୁନୀନାମୂର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେତସାଂ ।୯।

ବ୍ୟଜ୍ୟତେ ଯେନ ବିଶେଷ୍ୟଂ ତଦ୍ୱିଶେଷଣମିତ୍ୟାଦି, କୁତଃ । ବହୁବ୍ରୀହ୍ୟର୍ଥତ୍ୱେନ ତଦଯୋଗାତ୍ । ନ ଚ ଜହତ୍ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୱେନ ସମ୍ବନ୍ଧଲକ୍ଷଣୟା ଲୁପ୍ତମିତବ୍ରୂମା ଗଙ୍ଗେତିବତ୍ । କୁତଃ । ଏକାର୍ଥତ୍ୱସ୍ୟ ବିବକ୍ଷିତତ୍ୱାତ୍ । ଅତୋ ଜହଦଜହତ୍ସ୍ୱାର୍ଥଲକ୍ଷଣୟା ସୋଽୟଂ ଦେବଦତ୍ତ ଇତିବତ୍ ବିରୁଦ୍ଧାଂଶତ୍ୟାଗେନ ଅନୁଗତୈକଦେଶେନୈକାର୍ଥେନ ସାମାନାଧିକରଣ୍ୟେନ ନିର୍ଗୁଣେ ବ୍ରହ୍ମଣି ପର୍ଯ୍ୟବସାନଂ । ଅସ୍ଥୂଲାଦିବାକ୍ୟାନାଂ ତୁ ସାକ୍ଷାଦ୍ରୂପାଦିନିଷେଧେନ ତତ୍ପଦାର୍ଥଶୋଧନ ଉପଯୋଗାତ୍ ନିର୍ଗୁଣ ଏବ ପର୍ଯ୍ୟବସାନଂ । ତଥାତ୍ୱଂ ବୋପକ୍ରମେ ସ୍ୱସୃଷ୍ଟମିଦମାପୀଯେତ୍ୟାଦିନା ବହିଷ୍ମାରମନଂ ବକ୍ଷ୍ୟତି । ଅନ୍ତେ ଚ ନ ଘଟତ ଇତ୍ୟୁପସୃଷ୍ଟ ଫଳନ୍ତ୍ୟତନିରସନେନ ତନ୍ନିଧନା ଇତ୍ୟୁପସଂହରିଷ୍ୟତି । ଉପାସନାଦି ବାକ୍ୟାନାନ୍ତୁ କିମ୍ପ୍ରାର୍ଥପର୍ତ୍ତ ସ୍ୱପ୍ୟାଦ୍ୟବଲମ୍ବନେନ ଜ୍ଞାନସାଧନତ୍ୱାନେନ ତତ୍ପରତ୍ୱମିତ୍ୟେଷା ଦିକ୍ । ୨ । ଅଥ ଶ୍ରୁତୀନାଂ ଶିଷ୍ଟପରମ୍ପରାଗତତ୍ୱାନ୍ନସନ୍ଦେହୋ ମୁକ୍ତ ଇତ୍ୟାହ ଚୈତୈଷା । ସୈଷା ଯଥୋକ୍ତାଲମ୍ବନା ବ୍ରାହ୍ମୀ ବ୍ରହ୍ମପରା । ଧେବିପ୍ରା ଆଦରେଣ ବୈଚିତ୍ର୍ୟବିଚାର୍ଯ୍ୟାନଭାବନବେଶନ ଯଃ ଶ୍ରବଣାଦିନା ଧାରୟେତ୍ ସ ଅକଲ୍ମଷୋ । ନିରସ୍ତଦେହାଦ୍ୟୁପାଧିଃ ସନ୍ ପରଂ ପଦଂ ପ୍ରାପ୍ନୁୟାଦିତି । ୩ । ଏତଦେବ ସର୍ବସ୍ତ୍ରତ୍ୟର୍ଥନିରୂପଣେନ ସପ୍ରପଞ୍ଚୟିତୁମିତି-ହାସମବତାରୟତି ଅତ୍ରେତି । ନାରାୟଣାନୁତାଂ ନାରାୟଣଃ ପ୍ରବକ୍ତୃତ୍ୱେନାନୁଗତୋ ଯସ୍ୟାଂ ତାଂ । ଗାଥାଂ ଇତିହାସଂ । ୪।୮। ବ୍ରହ୍ମସତ୍ରମିତି ।

ତରଳେ ଯାଏ ଯାର ମତି ॥ ତୋରେ ତାହା ଯେ ଅଟରେ । ଦେହାଦି ଉପାଧି ବାହାରେ ॥ ରହେ ସେ ଛେଦ କର୍ମ ସୂତ୍ର । ଶେଷେ ହୁଅଇ ଏଥୁଁ ମୁକ୍ତ । ୩ । ଶ୍ରୀ ନାରାୟଣ ଅବତାରେ । ନାରଦ ଋଷିଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ॥ ନାରାୟଣଙ୍କ ତତ୍ତ୍ୱ ଯେଉଁ । ଯେ ଗାଥା କହିଥିଲେ ମୁନି ॥ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ସେ କଥା କହିବା । ସକଳ ସନ୍ଦେହ ନାଶିବା । ୪ । ଦିନେ ନାରଦ ହରିଭକ୍ତ । ଲୋକେ ଭ୍ରମନ୍ତେ ଇତସ୍ତତ ॥ ଦେଖିବେ ଋଷି ନାରାୟଣେ । ମିଳିଲେ ବଦରିକା ବନେ । ୫ । ଯେ ଏହି ଭାରତବର୍ଷରେ । ଲୋକଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ ଅର୍ଥରେ ॥ କଳ୍ପ ଆରମ୍ଭେ ଧର୍ମ ଜ୍ଞାନ । ଶାନ୍ତିରେ

ଶ୍ୱେତଦ୍ୱୀପଂ ଗତବତି ତ୍ୱୟି ଦ୍ରଷ୍ଟୁଂ ତଦୀଶ୍ୱରଂ । ବ୍ରହ୍ମବାଦଃ ସୁସଂବୃତ୍ତଃ ଶ୍ରୁତୟୋ ଯତ୍ର ଶେରତେ । ତତ୍ର ହାସ୍ୟମଭୂତ୍ ପ୍ରଶ୍ନସ୍ତ୍ୱଂ ମାଂ ଯଦନୁପୃଚ୍ଛସି । ୧୦ । ତୁଲ୍ୟଶ୍ରୁତତପଃଶୀଳାସ୍ତୁଲ୍ୟସ୍ୱୀୟାରିମଧ୍ୟମାଃ । ଅପି ଚକ୍ରୁଃ ପ୍ରବଚନମେକଂ ଶୁଶ୍ରୂଷବୋଽପରେ । ୧୧ । ଶ୍ରୀସନନ୍ଦନ ଉବାଚ — ସ୍ୱସୃଷ୍ଟମିଦମାପୀୟ ଶୟାନଂ ସହ ଶକ୍ତିଭିଃ । ତଦନ୍ତେ ବୋଧୟାଞ୍ଚକ୍ରୁସ୍ତଲ୍ଲିଙ୍ଗୈଃ ଶ୍ରୁତୟଃ ପରଂ । ୧୨ । ଯଥା ଶୟାନଂ ସମ୍ରାଜଂ ବନ୍ଦିନସ୍ତତ୍-

---

ଯଥା ଯଜମାନା ଏବ ସମାନା ଋତ୍ୱିଗାଦିରୂପେଣ ଯତ୍ର କର୍ମ କୁର୍ବନ୍ତି ତତ୍ସତ୍ରଂ ପ୍ରସିଦ୍ଧଂ ତଥା ଯତ୍ର ସମାନା ଏବ ବକ୍ତୃଶ୍ରୋତୃଭାବେନ ବ୍ରହ୍ମ ମୀମାଂସନ୍ତେ ତଦ୍ବ୍ରହ୍ମସତ୍ରଂ । ୯ । ଅତୋ ତତ୍ସମପ୍ତା କଥଂ ତଦଙ୍ଗୀକୃତମିତ୍ୟତ ଆହ ଶ୍ୱେତଦ୍ୱୀପମିତି । ତଦୀଶ୍ୱରଂ ତଦଧିଷ୍ଠଂ ମାମନେ ଚାନିରୁଦ୍ଧମୂର୍ତ୍ତିଂ । ୧୦ । ନନୁ ସର୍ବଜ୍ଞାସ୍ତେ କସ୍ତତ୍ର ବକ୍ତା ଶ୍ରୋତା ବା ତତ୍ରାହ ତୁଲ୍ୟଶ୍ରୁତେତି । ଶ୍ରୁତାଦିଭିରବିଶେଷା ଅତେମି କୋଦାସୀନଗ୍ରାନତ୍ୱେନ ନିରୁପମକରୁଣାଃ ଅତ ସର୍ବେ ପ୍ରବଚନଯୋଗ୍ୟାଃ ଅପି କେନାପି କୌତୁକେନୈକଂ ପ୍ରବକ୍ତାରଂ କୃତ୍ୱା ଅନ୍ୟେ ସମ୍ପୃଚ୍ଛୁରିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୧ । ସ୍ୱସୃଷ୍ଟମିତି ସୃଷ୍ଟଂ ନିର୍ମିତମିଦଂ ବିଶ୍ୱଂ ପ୍ରଳୟସମୟେ ଆପୀୟ ସଂହୃତ୍ୟ ଶୟାନଂ ଯୋଗେନ ନିଦ୍ରାଣମିବ ବର୍ତ୍ତମାନଂ ତଦନ୍ତେ ପ୍ରଳୟାନ୍ତେ ତଲ୍ଲିଙ୍ଗୈର୍ଯ୍ୟତ୍ପ୍ରତିପାଦକୈର୍ବାକ୍ୟୈଃ ପରମୀଶ୍ୱରଂ ସୃଷ୍ଟିସମୟେ ପ୍ରଥମନିଃଶ୍ୱାସଭୂତାଃ ଶ୍ରୁତୟଃ ପ୍ରବୋଧୟାମାସୁଃ । ୧୨ । ସୁଶ୍ଲୋକୈଃ

ତପେ ଥିଲେ ମଗ୍ନ । ୭ । କଳାପ ଗ୍ରାମବାସୀ ଋଷି ; ସକଳେ ବେଢ଼ିଛନ୍ତି ଅସି ॥ ନାରଦ ଏକାଳେ ମିଳିଲେ । ପ୍ରଣମି ପ୍ରଶ୍ନ ଆରମ୍ଭିଲେ । ୬ । ସେ କରନ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନ ଋଷି । ନାରଦେ ଯାହା ! ଥିଲେ ଭାଷି ॥ ଶୁଣାଇ ଅନ୍ୟ ଋଷିଗଣେ । ଜନ ଲୋକରେ ପୂର୍ବେ ଦିନେ ॥ ସେ ବ୍ରହ୍ମବାଦ ହୋଇଥିଲା । ସେଠାରେ ତାହା ବ୍ୟକ୍ତ ହେଲା । ୮ । ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ୍ ବାଚ — ଜନଲୋକରେ ପୂର୍ବେ ଦିନେ । ସନକ ଆଦି ଋଷିଗଣେ ॥ ଆରମ୍ଭିଲେ ବ୍ରହ୍ମ ଯାଗ । ଏ ବେଦତତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରଶ୍ନ ମାର୍ଗ ॥ ତହିଁ ବିଚାର ହୋଇଥିଲା । ସେ ପ୍ରଶ୍ନ ତୁମ୍ଭେ କହିଲ । ୯ । ଅହେ ନାରଦ ମନେ ନାହିଁ । ଶ୍ୱେତ ଦ୍ୱୀପକୁ ଥିଲ ଯାଇ ॥ ମୋ ଅନିରୁଦ୍ଧ ମୂର୍ତ୍ତି ଦେଖି । ସତ୍ୟ କରିଥିଲ ଅଖି ॥ ତହିଁ ଶ୍ରୁତି ମୋ ପାଖରେ । ଶୋଇବା କାଳେ ନିଦ୍ରାରେ ॥ ତାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖେ ବ୍ରହ୍ମବାଦ । ସେଠାରେ ହୋଇଥିଲା ଶବ୍ଦ ॥ ତହିଁ ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିଥିଲା । ପୁଣି ପୁଚ୍ଛିଲ ଏବେ ଭଲା । ୧୦ । ସନକ ଆଦି ଋଷିଗଣ । ସେ ତୋଳେ ଜ୍ଞାନରେ ସମାନ ॥ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ମିତ୍ର ବୈରୀ ନାହିଁ । ସମଦରଶୀ ସର୍ବେ ସେହି ॥ ଶୀଳତା ତପରେ ସମାନ । ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏକଜଣ ॥ ବକତା ହେଲେ ଅନ୍ୟେ ସର୍ବେ । ଶ୍ରୋତା ହୋଇଲେ ସେହିଠାବେ ॥ ସେ ଜନଲୋକ ବ୍ରହ୍ମବାଦ । କହୁଛି ଶୁଣ ହେ ନାରଦ । ୧୧ । ଶ୍ରୀସନନ୍ଦନ ଉବାଚ —

ପରାକ୍ରମୈଃ । ପ୍ରତ୍ୟେଷେଽଭ୍ୟେତ୍ୟ ସୁଶ୍ଳୋକୈର୍ବୋଧୟନ୍ତ୍ୟନୁଜୀବିନଃ । ୧୩ । ଶ୍ରୀଶ୍ରୁତୟ ଊଚୁଃ – ଜୟ ଜୟ ଜହ୍ୟଜାମଜିତ ଦୋଷଗୃଭୀତଗୁଣାଂ ତ୍ୱମସି ଯଦାତ୍ମନା ସମବରୁଦ୍ଧସମସ୍ତଭଗଃ । ଅଗଜଗଦୋକସାମଖିଳଶକ୍ତ୍ୟବବୋଧକ ତେ କ୍ୱଚିଦଜୟାତ୍ମନା ଚ ଚରତୋଽନୁଚରେନ୍ନିଗମଃ । ୧୪ ।

ଶୋଭନାଃ ଶ୍ଳୋକାଃ କୀର୍ତ୍ତୟୋ ଯେଷୁ ତୈଃ ପରାକ୍ରମୈଃ । ୧୩ । ଜୟଜୟେତି ଭୋ ଅଜିତ ଜୟ ଜୟ ଉତ୍କର୍ଷମାବିଷ୍କୁରୁ । ଅବସରେ ହ୍ୟୁତ୍କେନ ବ୍ୟାପାରେଣ ଅଗଜଗଦୋକସାଂ ଅଗାନି ସ୍ଥାବରାଣି ଜଗନ୍ତି ଜଙ୍ଗମାନି ଚ ଓକାଂସି ଶରୀରାଣି ଯେଷାଂ ଜୀବାନାଂ ତେଷାମଜାଂ ଅବିଦ୍ୟାଂ ଜହି ନାଶୟ । କିମିତି ଗୁଣବତି ସା ହନ୍ତବ୍ୟେତ୍ୟତ ଆହ । ଦୋଷଗୃଭୀତଗୁଣାଂ । ଦୋଷାୟ ଆନନ୍ଦାଦ୍ୟାବରଣାୟ ଗୃଭୀତା ଗୃହୀତା ଗୁଣା ଯୟା ତାଂ । ଗ୍ରହଧୋର୍ଭଶ୍ଛନ୍ଦସୀତି ଭକାରଃ । ଇୟଂ ହି ସ୍ୱୈରିଣୀବ ପରତନ୍ତ୍ରତାରଣାୟ ଗୁଣାନ୍ ଗୃହ୍ଣାତି ଅତୋ ହନ୍ତବ୍ୟେତି । ନହି ମଦ୍ୟପି ଦୋଷମାବହେଦେତ ମମାପି ତତ୍ର କା ଶକ୍ତିଃ ସ୍ୟାଦତ ଆହ । ତ୍ୱମିତି । ଯଦ୍ୟସ୍ମାତ୍ ତ୍ୱମାତ୍ମନା ସ୍ୱରୂପେଣୈବ ସମବରୁଦ୍ଧସମସ୍ତଭଗଃ ସମ୍ପ୍ରାପ୍ତସମସ୍ତୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟୋଽସି । ବଶୀକୃତମାୟତ୍ୱାଦତ ତ୍ୱବଃ । ନନୁ ସ୍ୱୟମେବ ତେ ଜୀବା ଜ୍ଞାନବୈରାଗ୍ୟାଦିନା କିଂ ନ ହନ୍ୟୁରିତ୍ୟତ ଆହ । ଅଖିଳଶକ୍ତ୍ୟବବୋଧକେତି । ତେଷାଂ ତ୍ୱମେବ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ସର୍ବଶକ୍ତ୍ୟୁଦ୍ବୋଧକଃ । ଅତୋ ନ ତେ ଜ୍ଞାନାଦୌ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରା ଇତି ଭାବଃ । ନନ୍ୱହମକୁଣ୍ଠଜ୍ଞାନୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟାଦଗୁଣୋ ଜୀବାନାଂ କର୍ମଜ୍ଞାନାଦଶକ୍ତ୍ୟବବୋଧନେନାବିଦ୍ୟାହନ୍ତେତ୍ୟେବ କିଂ ପ୍ରମାଣମିତି ଚେତ୍ ତବାହମେବ ପ୍ରମାଣମିତ୍ୟାହ ନିଗମୋ ବେଦଃ । ନନ୍ୱେବମୂତେ ମଦ୍ୱି କଥଂ ଶ୍ରୁତୀନାଂ ପ୍ରବୃତ୍ତିସ୍ତତ୍ରାହ କ୍ୱଚିଦିତି କଦାଚିତ୍ ସୃଷ୍ଟ୍ୟାଦାବନ୍ୟେ ଅଜୟା ମାୟୟା ଚରତଃ କ୍ରୀଡତୋ ନିତ୍ୟଶୋଽଲ୍ପ - ଭଗବତ୍ୟା ତତ୍ୟେଜ୍ଞାନାନନ୍ତାନନ୍ଦୈକସ୍ୱରୂପେଣାତ୍ମନା ଚ ଚରତୋ ବର୍ତ୍ତମାନସ୍ୟ ତବ ନିଗମୋଽନୁଚରେତ୍ ପ୍ରତିପାଦୟେତ୍ । କର୍ମ୍ମର୍ଷିଶ୍ରେଷ୍ଠୌ ଯତୋ ବା ଇମାନି ଭୂତାନି ଜାୟନ୍ତେ । ଯୋ ବ୍ରହ୍ମାଣଂ ବିଦଧାତି ପୂର୍ବଂ ଯୋ ବୈ ବେଦାଂଶ୍ଚ ପ୍ରହିଣୋତି ତସ୍ମୈ । ତଂ ହ ଦେବମାତ୍ମବୁଦ୍ଧିପ୍ରକାଶଂ ମୁମୁକ୍ଷୁର୍ବୈ ଶରଣମହଂ ପ୍ରପଦ୍ୟେ । ଯ ଆତ୍ମନି ତିଷ୍ଠନ୍, ସତ୍ୟଂ ଜ୍ଞାନମନନ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମ । ଯଃ ସର୍ବଜ୍ଞଃ ସ ସର୍ବବିଦିତ୍ୟାଦି ନିଗମବଦନ୍ତ୍ୟସ୍ତୁ ମେବଂଭୂତଂ

ପ୍ରଳୟ କାଳେ ଭଗବାନ । ଯେଜନ ନିଜ ଶକ୍ତିମାନ ॥ ଯୋଗ ନିଦ୍ରାରେ ଥିଲେ ଶୋଇ । ପ୍ରଳୟ ଯାନ୍ତେ ଶେଷ ହୋଇ ॥ ସେ ବ୍ରହ୍ମ ପ୍ରକାଶନ୍ତ ବେଦେ । ସ୍ତୁତି କଲେ ଯେ ଶ୍ଳୋକ ଛନ୍ଦେ ॥ ଭଗବାନ ପାଇଁ ଯୋଗନିଦ । ସେ କଥା ଶୁଣ ହେ ନାରଦ । ୧୨ । ଯେସନ୍ତେ ସମ୍ରାଟ ଥିଲେ ଶୋଇ । ବନ୍ଦିଏ ପ୍ରଭାତରୁ ଯାଇ । ତାହାଙ୍କ କୀର୍ତ୍ତି ଗୁଣଗାଇ । ଉଠାନ୍ତି ରାଜ୍ୟ ରକ୍ଷାପାଇଁ ॥ ତେସନେ ବେଦେ କରୁ ସ୍ତୁତି । ସୃଷ୍ଟ୍ୟର୍ଥେ ଈଶ୍ୱରେ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବୃହଦୁପଲବ୍ଧମେତଦବୟନ୍ତ୍ୟବଶେଷତୟା ଯତ ଉଦୟାସ୍ତମୟୌ ବିକୃତେର୍ମୃଦି ବାବିକୃତାତ୍ । ଅତ ଋଷୟୋ ଦଧୁସ୍ତ୍ୱୟି ମନୋବଚନାଚରିତଂ କଥମଯଥା ଭବନ୍ତି ଭୁବି ଦତ୍ତପଦାନି ନୃଣାଂ । ୧୫ । ଇତି ତବ ସୂରୟସ୍ତ୍ର୍ୟଧିପତେଽଖିଲଲୋକମଲକ୍ଷପଣକଥାମୃତାବ୍ଧିମବଗାହ୍ୟ ତପାଂସି ଜହୁଃ ।

ପ୍ରତିପାଦୟତୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ଜୟଜୟାଜିତଜହ୍ୟଗଜଗମାବୃତିମଜାମୁପନୀତମୃଷାଗୁଣାଂ । ନହି ଭବନ୍ତମୃତେ ପ୍ରଭବନ୍ତ୍ୟମୀ ନିଗମଗୀତଗୁଣାର୍ଣ୍ଣବତା ତବ । ୧୪ । ନନୁ କଥଂ ମାମେବ ପ୍ରତିପାଦୟନ୍ତି । ଯତ ଇନ୍ଦ୍ରୋ ଯାତୋଽବସିତସ୍ୟ ଶକେତ୍ୟାଦିଭିରିନ୍ଦ୍ରୋ ଯାତୋ ଜଙ୍ଗମସ୍ୟାବସିତସ୍ୟ ସ୍ଥାବରସ୍ୟ ଚ ରାଜେତି ପ୍ରତିପାଦ୍ୟତେ । ତଥା ଅଗ୍ନିମୂର୍ଦ୍ଧାଦିବ ଇତ୍ୟାଦିଭିଶ୍ଚୈବଂଭୂତତ୍ୱେନାଗ୍ନ୍ୟାଦୟଃ ପ୍ରତିପାଦ୍ୟନ୍ତେ । ତଦାହ ବୃହଦୁପଲବ୍ଧମେତଦିତି । ଅୟମର୍ଥଃ ଏତଦୁପଲବ୍ଧଂ ଦୃଶ୍ୟମିନ୍ଦ୍ରାଦି ସର୍ବଂ ବୃହଦ୍ବ୍ରହ୍ମୈବ ଋଷୟୋଽବୟନ୍ତି ଜାନନ୍ତି । କଥଂ । ବୃହତ ଏବ ଅବଶେଷତୟା ଅବଶିଷ୍ୟମାଣତ୍ୱେନ । କୁତଃ, ଯତୋ ବୃହତଃ ସର୍ବସ୍ୟ ଉଦୟାସ୍ତମୟୌ ଉତ୍ପତ୍ତିଲୟୌ । ସର୍ବୋପାଦାନତ୍ୱାତ୍ । ତର୍ହି କିଂ ବିକାରତ୍ୱଂ ବୃହତଃ । ନ । ଅବିକୃତାତ୍ ବିବର୍ତ୍ତାଧିଷ୍ଠାନତ୍ୱେନ ଅବିକାରାଦିତ୍ୟର୍ଥଃ । ବା ଶବ୍ଦ ଉପମାର୍ଥଃ । ଯଥା ଘଟାଦେର୍ବିକୃତେର୍ମୃଦି ଉଦୟାସ୍ତମୟୌ ତଦ୍ୱତ୍ । ବାଚାରମ୍ଭଣଂ ବିକାରୋ ନାମଧେୟଂ ମୃତ୍ତିକେତ୍ୟେବ ସତ୍ୟଂ । ସର୍ବଂ ଖଲ୍ୱିଦଂ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟାଦିଭିସ୍ତଥା ପ୍ରତିପାଦନାଦିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅତଃ କାରଣାଦୃଷୟୋ ମନ୍ତ୍ରାସ୍ତଦ୍ଦ୍ରଷ୍ଟାରୋ ବା ତ୍ୱୟ୍ୟେବ ମନୋବଚନାଚରିତଂ ଦଧୁଃ ମନସା ଆଚରିତଂ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟଂ ବଚନାଚରିତଂ ଅଭିଧାନଞ୍ଚ ଧୃତବନ୍ତଃ । ନ ପୃଥଗ୍ୱିକାରେଷ୍ୱିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅତ୍ର ନିଦର୍ଶନଂ । କଥମଯଥେତି । ନୃଣାଂ ଭୂଚରାଣାଂ ଯତ୍ର କୁତ୍ରାପି ଦତ୍ତାନି ନିକ୍ଷିପ୍ତାନି ପଦାନି ଭୁବି କଥମଯଥା

ଉଠାନ୍ତି । ୧୩ । ବେଦା ଊଚୁଃ ।— ଅହେ ଅଜିତ ଜୟ ଜୟ । ତେଜ ଯୋଗମାୟା ଆଶ୍ରୟ ॥ ଏହା ପ୍ରଭୁବେ ଅନନ୍ଦରେ । ରହିଛ ଯେପରି ଭାବରେ ॥ ଭଣିଛୁଁ ତାହା ବେଦଗଣ । ସ୍ଥାବର ଆବର ଜଙ୍ଗମ ॥ ସଭିଙ୍କୁ ଚୈତନ୍ୟ ଯେ ଭାବେ । ଅରପ ତାହା ଜାଣୁଁ ଆମ୍ଭେ ॥ ଶାସ୍ତ୍ର ମାନର ଆଧାର । ତ୍ରିଗୁଣ ଉପାଦାନ ଯାର ॥ ତାଙ୍କର ଅନନ୍ଦକୁ ଯେହୁ । ଅଜ୍ଞାନମୟୀ ମାୟା ସେହୁ ॥ ତାହାକୁ ତେଜ ସୃଷ୍ଟି ଅର୍ଥେ । ଜାଗ୍ରତ ହୁଅ ନମୋଽସ୍ତୁତେ । ୧୪ । ହାଣ୍ଡି କଳସ ଆଦି ଯେତେ । ମାଟିରୁ ଜନ୍ମନ୍ତି ସମସ୍ତେ ॥ ଭାଙ୍ଗିଲେ ମିଶନ୍ତି ମାଟିରେ । ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଦେବେ ସେ ପ୍ରକାରେ ॥ ତୋ ଠାରୁ ଜନମି ମିଶନ୍ତି । ବେଦରେ ପୂଜା ସେ ଲଭନ୍ତି ॥ ସେ ସବୁ ତୋର ଅସ୍ଥଧନ । ଶେଷେ ତୋଠାରେ ହୁଏ ଲୀନ ॥ କାଷ୍ଠେ ବା ପଷାଣରେ ନର । ଚରଣ ଦେଇ ଯେଉଁଠାର ॥ ସେ କାଷ୍ଠେ ପାଦ ଦେଲ କହେ । କିନ୍ତୁ ସେ ଯଥାର୍ଥତ ନୁହେ ॥ ବସ୍ତ୍ରେ କାଷ୍ଠ

ଶମୂତ ସ୍ୱନଃ ସ୍ୱଧାମବଧୂତାଶସ୍ୱକାଳଗୁଣାଃ ପରମ ଭଜନ୍ତି ଯେ ପଦମକସ୍ରସୁଖାନୁଭଙ୍କ । ୧୭ । ନୃତସ୍ୟ ଇବ ଶ୍ୱସନ୍ତ୍ୟସୃଭୃତୋ ଯଦ ତେଽନୁବିଧା

ଭବନ୍ତି ଅବଭାକ ଭବନ୍ତି । ଅତୋ ଯଥା ମୃତ୍ପାଷାଣେଷ୍ୱଜାଦୟ ଦସ୍ତ୍ରାନ ପଦାନ ନ ଭ୍ରଷ୍ଟ ବ୍ୟଭଚରନ୍ତି ତଥା ଯତ୍କିମପି ତତ୍କାରଣାତ୍ ଭବନ୍ତୋ ବେଦାସ୍ତ୍ୱାମେବ ସର୍ବକାରଣଂ ପରମାର୍ଥଭୂତଂ ପ୍ରଜ୍ଞାପଦସ୍ୱନ୍ତୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଣବନ୍ଧ ରହିତ ମୁକ୍ତାସ୍ତସ୍ୱ ଜଗଦଦଂ ନ ବଦେତୁ ସ୍ୱଥଗ୍ୱଥକ୍ତଂ । ବହୁମୂର୍ତ୍ତେରପିମନ୍ତଗଣୈରଜସ୍ୟମୂର୍ତ୍ତିମୂର୍ତ୍ତିବତୋ ଜଗଦ୍ୟସେ । ୧୬ । ତ୍ୱମେବ ସର୍ବଜଗଦଗୋଚର ଇତ ସତାଂ ପ୍ରବୃତ୍ତ୍ୟା ଦୃଢ଼ସ୍ୱନ୍ତ ଇତ ତବେଦ । ତ୍ୱମେବ ସର୍ବକାରଣତ୍ୱେନ ପରମାର୍ଥ ଇତ ଜ୍ଞାତ୍ୱା ତେ ବ୍ୟଧ୍ୟପଦେ କି ଗୁଣମାୟାମ୍ୱଗୀକର୍ତ୍ତ୍ୱ ମୁଚ୍ୟନ୍ତେ ବଦେତ୍ତନସ୍ତ୍ୱ ଅଖିଳ-ଲୋକମଳକ୍ଷପଣକଥାମୃତାବ୍ଧିଂ ସକଳଜନତ୍ୱକନକରପନଦେବୁଂ କୀର୍ତ୍ତିସୁଧାସିନ୍ଧୁବଗାହ୍ୟ କଶେଷଂ ତପାଂସି ତପନ୍ତୀତ ତପଂସି ସାପାନ ଦୁଃଖାନ ବା ଜହୁସ୍ତ୍ୟଜନ୍ତିଃ । ତ୍ୱଦୀୟକଥାମାବେଣ ଯଦା ପାପତ୍ୟାଗସ୍ତଦା କମୁତବକ୍ତବ୍ୟଂ ଯେ ପୁନଃ ସ୍ୱଧାମବଧୂତାଶସ୍ୱକାଳଗୁଣାଃ ସ୍ୱଧାମ୍ନା ସ୍ୱରୂପସ୍ତୁରଣେନୈବବଧୂତାସ୍ତ୍ୟକ୍ତା ଆଶସ୍ୱଗୁଣାଃ ଅନ୍ତଃକରଣଧର୍ମା ରାଗାଦୟଃ କାଳଗୁଣା ଜରାଦୟଶ୍ଚ ଯୈସ୍ତେ ତଥା ଚ ପରମ ତତ ଅଜସ୍ର-ସୁଖାନୁଭବ ଅଖଣ୍ଡାନନ୍ଦାନୁଭବ ପଦଂ ସ୍ୱରୂପଂ ଭଜନ୍ତି ସେବନ୍ତେ ତଥାଭୂତାଃ ଦୁଃଖାନ ତ୍ୟଜନ୍ତୀତ । ତଦ୍ୱଥା ସୁଷ୍ଟବଦନ୍ତେନ ଅପୋ ନ ଶ୍ଲିଷ୍ୟନ୍ତେ । ଏବମେବ ଇଦ ପାପଂ କର୍ମ ନ ଶ୍ଲିଷ୍ୟତେ ନ କର୍ମଣ ଲିପ୍ୟତେ ପଦକେନ । ତତ୍ର ସୁବ୍ଧନ୍ତବୁଷ୍ଟେ ବଧ୍ନନ୍ତୁ ତେ । ଏତଂ ତୁ ବାବ ନ ତପତ । କମହଂ ସାଧୁନାକରବ କମହଂ ପାପମକରବମିତ୍ୟାଦ ଶ୍ରୁତେରତ୍ୟର୍ଥଃ । ସକଳବେଦଗଣେତନ-ସଦ୍ଗୁଣସ୍ତୁମିଭ ସର୍ବମକାଶିତନାଃ ରତାଃ । ତ୍ୱୟି ସୁବଦ୍ ଗୁଣଶ୍ରବଣାଦଭସ୍ତବ ପଦଦ୍ୱରଣେନ ତେଽକ୍ଲମଃ । ୧୭ । ଅପୂର୍ବ୍ୟା ନାମ ତେ ଲୋକା ଅନେନ

ପାଷାଣର । ଭୂମିଷ୍ଟ ହୋଇଛ୍ଛି ଆଧାର ॥ ତେଣୁ ଭୂମିରେ ପାଦ ଦେ । କନ୍ତୁ ଅନ୍ୟଥା ଯେତ୍ତେ କହେ ॥ ତେସନେ ବେଦ ସଂପଞ୍ଚ । ଦେବତା ଆଦ ସଞ୍ଚର ॥ ଆଧାର ବ୍ରହ୍ମ ଏକବ୍ରହ୍ମ । ମନାର୍ଥଜ୍ଞାନ ମୂନ ଗମ୍ୟ ॥ ବଚନ ମନ କାର୍ଯ୍ୟ କର୍ମ । ତେତେ ଅର୍ପନ୍ତି କରି ଛମ ॥ ତୁମ୍ଭ ବ୍ୟତତ କଛି ନାହିଁ । ବେଦେ ଏ କଥା ଥାଉ କହି । ୧୫ । ହେ ଗୁଣମୟୀମାୟାପତ । ବେଦରେ ତୁମ୍ଭର ଯେ କୀର୍ତ୍ତି ॥ କଥା ଅମୃତ ସିନ୍ଧୁ ଅଛି । କି ଲୋକ ପାପ ସେ ଧୋଇଛ୍ଛି ॥ ପଣ୍ଡିତ ଜନେ ତାହା ଜାଣି । ତହିଁ ମଜ୍ଜନ୍ତି ସୁଖ ମଣି ॥ ଧୋଇପକାନ୍ତି ନିଜ ପାପ । ତାହାଙ୍କୁ ନ ଲାଗେ କି ତାପ ॥ ଯେମାନେ ତପସ୍ୟା ବଳରେ । ତୋ ତତ୍ତ୍ୱ ବୁଝି ସ୍ୱଶରୀରେ ॥ ଜଣନ୍ତି ଭ୍ରମାଦ ରହୁଙ୍କୁ । ଅବର ଜରା ମରଣକୁ ॥ ସେମାନେ ଅବଶ୍ୟ ସଂସାର ।

ମହଦହମାଦଯ୍ୟୋଽଣ୍ଡମସୃଜନ୍ ଯଦନୁଗ୍ରହତଃ । ପୁରୁଷବିଧୋଽନ୍ୱୟୋଽତ୍ର ଚରମୋଽନ୍ନମୟାଦିଷୁ ଯଃ ସଦସତଃ ପରଂ ତ୍ୱମଥ ଯଦେଷ୍ୱବଶେଷମୃତଂ ॥ ୧୭ ॥

ତମସା ବୃତାଃ । ତାଂସ୍ତେ ପ୍ରେତ୍ୟାଭିଗଚ୍ଛନ୍ତି ଯେ କେଚାତ୍ମହନୋ ଜନାଃ । ନ ବେଦବେଦ୍ୟାନୁହଗ ବଜନ୍ତି । ଯେ ତଦ୍ଭକ୍ତାସ୍ତେ ଭବନ୍ତ୍ୟଥେତରେ ଦୁଃଖମେବୋପଯାନ୍ତୀତ୍ୟାଦ୍ୟାଃ ଶ୍ରୁତୟଃ ପୂର୍ବଶ୍ଳୋକୋକ୍ତୋଭୟବିଧଭଜନହୀନାନ୍ ନିନ୍ଦନ୍ତି ଦୃତୟ ଇବେତି । ଅସୁଭୃତୋ ନଶ୍ୟଦ୍ଦେହା ଅନୁବିଧା ଅନୁବିଧଶ୍ଚୟନୁବିଧା ଅନୁବର୍ତିନୋ ଭକ୍ତା ଇତି ଯାବତ୍ ତର୍ହି ଶ୍ୱସନ୍ତି ଜୀବନ୍ତି ସଫଳଜୀବନା ଭବନ୍ତି । ଇତରଥା ଦୃତୟ ଇବ ଭସ୍ତ୍ରା ଇବ ବୃଥା ଶ୍ୱାସା ଇତ୍ୟର୍ଥଃ ନନ୍ୱଭକ୍ତାନାମପି କାମାଦିଫଳମସ୍ତ୍ୟେବ । ନ । କାର୍ଯ୍ୟକାରଣାନୁଗ୍ରାହକତ୍ୱେନ ଜୀବନହେତୋସ୍ତବାଭଜନେ ଲୁନସ୍ଥାନାଂ ତଦପି ନ ସିଧ୍ୟେଦିତ୍ୟାଶୟେନାହ ମହଦହମାଦୟ ଇତି । ମହାନ୍ ଅହଙ୍କାରଶ୍ଚାଦିର୍ଯେଷାଂ ତେ ଯଦନୁଗ୍ରହତୋ ଯଦ୍ୟୋଗପ୍ରବେଶେନ ଲବ୍ଧସାମର୍ଥ୍ୟାଃ ସନ୍ତଃ ଅଣ୍ଡଂ ଦେହଂ ସମଷ୍ଟିବ୍ୟଷ୍ଟିରୂପଂ ସୃଷ୍ଟବନ୍ତଃ । ତବ ଚ ପଞ୍ଚାପି କୋଶାନ୍ ଅନ୍ନମୟାଦୀନାବିଶ୍ୟ ତତ୍ତଦାକାରଃ ସନ୍ ଯଶ୍ଚୈତସ୍ମିନ୍ ସ ତ୍ୱଂ ତଦାହ ପୁରୁଷବିଧ ଇତି । ପୁରୁଷସ୍ୟାନ୍ନମୟାଦେ ର୍ବିଧେବ ବିଧା ଆକାରୋ ଯସ୍ୟ ସ ତଥା । ନନୁ ତଦେକରସସ୍ୟ କଥଂ ତତ୍ତଦାକାରତାଽତ ଆହ ଅନ୍ୱୟୋଽତ୍ରେତି । ଅତ୍ର ଏଷୁ ଅନ୍ନମୟାଦିଷୁ ଅନୁଗତୋଽନ୍ୱୟଃ । ଅତସ୍ତତ୍ତଦାକାର ଇତି । ଏବଂ ତର୍ହି ଘଟାଦ୍ୟପିନ୍ଦୃ ଅସଙ୍ଗତ୍ୱଂନ କଥଂ ତତ୍ରାହ ଚରମୋଽନ୍ନମୟାଦିଷୁ ଯ ଇତି । ଅନ୍ନମୟାଦିଷୁ ଉପଦଶ୍ୟମାନେଷୁ ଯଶ୍ଚରମୋ ବ୍ରହ୍ମପୁଚ୍ଛଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠେତି ପୁଚ୍ଛତ୍ୱେନୋକ୍ତଃ ସ ତ୍ୱମିତି ଯୋଜନା । ନନୁ ତଥାପ୍ୟନ୍ନମୟାଦିଷୁ ଅନୁ ତତ୍ସେଽସଙ୍ଗତ୍ୱବ୍ୟାହତିରେବ ତତ୍ରାହ ସଦସତଃ ପରଂ ତ୍ୱମଥ ଯଦେଷ୍ୱବଶେଷମୃତମିତି । ସଦସତଃ ସ୍ଥୂଳସୂକ୍ଷ୍ମାଦନ୍ନମୟାଦେଃ ପରଂ ବ୍ୟତିରିକ୍ତଂ ତତ୍ସାକ୍ଷୀଭୂତଂ । ଅବଶେଷଂ ଅବଶିଷ୍ୟତ ଇତ୍ୟବଶେଷଂ ଅବାଧ୍ୟଂ । ଅଥ ଅତଏବ ଋତଂ ସତ୍ୟଂ । ତର୍ହି କମର୍ଥଂ ତେଷ୍ୱନ୍ୱୟ ଉକ୍ତଃ । ଶାଖାଚନ୍ଦ୍ରବତ୍ ସ୍ୱରୂପଲକ୍ଷଣାର୍ଥଂ । ତଥାହ ସ ବା ଏଷ ପୁରୁଷୋଽନ୍ନରସମୟସ୍ତସ୍ୟେଦମେବ ଶିର ଇତ୍ୟାଦିନା ସ୍ଥୂଳସୂକ୍ଷ୍ମ କ୍ରମେଣ

ଦୁଃଖରୁ ଇଭନ୍ତି ନିସ୍ତାର ॥ ସଦା ଅନନ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ମନେ । ଭଜନ୍ତି ତବ ଶ୍ରୀଚରଣେ ॥ ଅମ୍ଭେ ଏ ତତ୍ତ୍ୱ ସରକାଶୁଁ । ଜୀବମାନଙ୍କ ଦୁଃଖ ଧ୍ୱଂସୁଁ । ୧୬ । ମହତ ଅହଙ୍କାର ସଙ୍ଗେ । ଯେ ପଞ୍ଚବଂଶ ତତ୍ତ୍ୱ ଯୋଗେ । ଏ ସ୍ଥୂଳ ସୂକ୍ଷ୍ମ ବଣ୍ଡ ସୃଷ୍ଟି । ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଶରୀର ଅଣ୍ଡୋଟି । ଗଠିତ ହୋଇଛନ୍ତି; ସେ ତତ୍ତ୍ୱେ । କଡ଼ ଅଟନ୍ତି ଜୀବମତେ । ତାହାଙ୍କ ଠାରେ ଯେ ଚୈତନ୍ୟ । ପ୍ରବେଶି କରେ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ ॥ ସେହି ଚୈତନ୍ୟ ଦାତା ତୁମ୍ଭେ । ଏହା ପ୍ରକାଶ କରୁଁ ଅମ୍ଭେ । ସ୍ଥୂଳ ଓ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଦ୍ୱିପ୍ରକାର । କାର୍ଯ୍ୟ କାରଣ ଏ ବଧର ॥ କାହିଁରେ ତୁମ୍ଭେ ନୁହ ଲିପ୍ତ । ସତ୍ୟ ସ୍ୱରୂପ ସାକ୍ଷୀ ମାତ୍ର ॥ ଏରୂପେ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଉଦରମୁପାସତେ ଯ ଋଷିବର୍ତ୍ମସୁ କୂର୍ପଦୃଶଃ ପରିସରପଦ୍ଧତିଂ ହୃଦୟମାରୁଣୟୋ ଦହରଂ । ତତ ଉଦଗାଦନନ୍ତ ତବ ଧାମ ଶିରଃ ପରମଂ ପୁନରିହ

ପଞ୍ଚକୋଶାନ୍ତପ୍ରବେଶ୍ୟ ତସ୍ୟ ପୁରୁଷବଧତାମନ୍ୱୟଂ ପୁରୁଷବଧ ଇତି ପୁନଃ ପୁନସ୍ତଦନ୍ତରତ୍ୱେନାଲକ୍ଷ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମପୁଚ୍ଛଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠେତି ସର୍ବସାକ୍ଷିଣୁହ୍ୟବ୍ରହ୍ମରୂପ-ଜରୂପଣମିତ୍ୟନବଦ୍ୟଂ । "ନରବପୁଃ ପ୍ରତିପଦ୍ୟ ଯଦି ତ୍ୱୟି ଶ୍ରବଣବର୍ଣ୍ଣନସଂସ୍ମରଣାଦଭିଃ । ନରହରେ ନ ଭଜନ୍ତି ନୃଣାମିଦଂ ଦୃତିବଦୁଚ୍ଛ୍ୱସିତଂ ବୃଥା ଫଳଂ ତତଃ" । ୧୭ । ଏବଂ ତାବତ୍ ସର୍ବାତ୍ମକେ ପରମେଶ୍ୱରେ ଶ୍ରବଣଶ୍ରୁତିସମନ୍ୱୟେନ ସନ୍ନିକୃଷ୍ଟମୁକ୍ତ୍ୱା ଅଭକ୍ତାନାନ୍ତ୍ୟା ଚ ତଦେବ ଦୃଢୀକୃତ୍ୟ ଇଦାନୀମନବଗାହ୍ୟମହିମାନ ପ୍ରଥମଂ ତାବଦୁପାଧ୍ୟାଲମ୍ବନମୁପାସନଂ ଉଦରଂ ବ୍ରହ୍ମେତି ଶାର୍କରାକ୍ଷ୍ୟ ଉପାସତେ ହୃଦୟଂ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟାରୁଣୟୋ ବ୍ରହ୍ମା ହୈବୈତା ଇତ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ତ୍ୱେବୋପସର୍ପନ୍ତ ତଚ୍ଛିରୋଽଶ୍ରୟତ ଇତ୍ୟାଦ୍ୟାଃଶ୍ରୁତୟୋ ବଦଧଗତ୍ୟାହ ଉଦରମୁପାସତ ଇତି । ଋଷିବର୍ତ୍ମସୁ ଋଷୀଣାଂ ସମ୍ପ୍ରଦାୟମାର୍ଗେଷୁ ଯେ କୂର୍ପଦୃଶସ୍ତେ ଉଦରାଲମ୍ବନଂ ମଣିପୂରକସ୍ଥଂ ବ୍ରହ୍ମ ଉପାସତେ ଧ୍ୟାୟନ୍ତି । ଶାର୍କରାକ୍ଷା ଇତି ଶ୍ରୁତିପଦସ୍ୟ ସ୍ପଷ୍ଟପଦଂ କୂର୍ପଦୃଶ ଇତି । କୂର୍ପଂ ଶର୍କରକୋ ବଦ୍ୟତେ ଦୃଷ୍ଟୁ ଅକ୍ଷିଷୁ ଯେଷାଂ ତେ ତଥା ରଜଃପିହିତଦୃଷ୍ଟ୍ୟଃ ସ୍ଥୂଳଦୃଷ୍ଟୟ ଇତି ଯାବତ୍ ଉଦରସ୍ୟ ହୃଦୟାପେକ୍ଷୟା ସ୍ଥୂଳତ୍ୱାତ୍ । ଯଦ୍ୱା କୂର୍ପଂ ସୂକ୍ଷ୍ମଂ । ସୂକ୍ଷ୍ମଦୃଶ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ତଦା ହୃଦୟସ୍ଥଂ ସୂକ୍ଷ୍ମମେବାଲକ୍ଷ୍ୟ ତତ୍ପ୍ରବେଶାର୍ଥଂ ପ୍ରଥମମୁଦରବ୍ରହ୍ମମୁପାସତ ଇତି ଭାବଃ । ଆରୁଣୟସ୍ତୁ ସାକ୍ଷାତ୍ ହୃଦୟସ୍ଥଂ ଦହରଂ ସୂକ୍ଷ୍ମମେବ ଉପାସତେ । ହୃଦୟବିଶେଷଣଂ ପରିସରପଦ୍ଧତିମିତି । ପରିତଃ ସରନ୍ତି ପ୍ରସର୍ପନ୍ତୀତି ପରିସରା ନାଡ୍ୟସ୍ତାସାଂ ପଦ୍ଧତିଂ ମାର୍ଗଂ ପ୍ରସରଣସ୍ଥାନମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ବିଶେଷଣସ୍ୟ ଫଳମାହ ତତ ଇତି । ତତୋ ହେ ଅନନ୍ତ ତବ ଧାମ ଉପଲବ୍ଧିସ୍ଥାନଂ ସୁଷୁମ୍ନାଖ୍ୟଂ ପରମଂ ଶ୍ରେଷ୍ଠଂ ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟଂ ଶିରେ ମୂର୍ଦ୍ଧାନଂ ପ୍ରତି ଉଦଗାତ୍ ଉଦସର୍ପତ୍ ।

ପରମାତ୍ମା ହୋଇ । ପୁଣି ଇତର ନାମ ବହ ॥ ଅନ୍ନମୟାଦି ପଞ୍ଚକୋଶେ । ଅନ୍ତରଯାମୀ ହୋଇ ଶେଷେ ॥ ଜୀବମାନାମ ତୁମ୍ଭେ ବହ । ତହୁଁ ପୁରୁଷ ନାମ ପାଅ ॥ ଯେ ପ୍ରାଣଧାରୀ ବ୍ୟକ୍ତିଗଣ । ତୁମ୍ଭର ଏ ତତ୍ତ୍ୱ ବୁଝିଣ ॥ କରନ୍ତି ତୁମ୍ଭ ପାଦ ସେବା । ତାହାଙ୍କ ବଞ୍ଚିବା ବଞ୍ଚିବା ॥ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଏରୂପେ ନ ଜାଣି । ସଂସାରେ ବଞ୍ଚେ ଯେଉଁ ପ୍ରାଣୀ ॥ କି ଅବା ନ ସେବେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ । ତାହାର ଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ୱାସକୁ ॥ ଭସ୍ତ୍ର ସହିତେ ସମ ଜାଣ । ତାର ବଞ୍ଚିବା ଅକାରଣ । ୧୭ । ସୂକ୍ଷ୍ମଦରଶୀ ଶାର୍କରାକ୍ଷ । ମତାବଲମ୍ବୀ ମୁନଯାକ ॥ ତୁମ୍ଭଙ୍କ ପାଇବା କାମନେ । ସମାଧି ଯୋଗେ ଦୃଢ଼ବ୍ରତେ ॥ ଶରୀରେ ନାଭି ମଣ୍ଡଳରୁ । କ୍ରମେ ମଣିପୁର ଚକ୍ରରୁ ॥ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଖୋଜ ଖୋଜ ଯାନ୍ତି । ନାଭିର ଚୈତନ୍ୟ ଶକତି ॥ ସୁଷୁମ୍ନା ନାଡ଼ରେ ମିଶାନ୍ତି । ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ କ୍ରମେ

ଯତ୍ର ସମେତ୍ୟ ନ ପତନ୍ତି ଲୁଣ୍ଠାନ୍ତୁମୁଖେ । ୧୮ । ସ୍ୱଲ୍ପତବତବଯୋନିଷୁ ବଶଲିବ ହେତୁତୟା ତରତମତଷ୍ଟକାସ୍ୱୟନଳବତ୍ ସ୍ୱଲ୍ପତାନୁଲ୍ଲତଃ ।
ଅଥ ବତଥାସ୍ୱମୁଷ୍ୱବତଥଂ ଭବ ଧାମ ସମଂ ବରଜଧ୍ୱସ୍ୟୋଽନୁଯାନ୍ତ୍ୟଭ୍ରବପର୍ଣ୍ଣବ ଏକରପଂ । ୧୯ । ସ୍ୱଲ୍ପତସୁରେଷ୍ୱମୀଷ୍ୱବହୁରନ୍ତରସବରଣଂ ତବ

ମୂଳାଧାରଦ୍ୱାରଦ୍ୱ୍ୟ ହୃଦୟମଧ୍ୟାତ୍ ବ୍ରହ୍ମରନ୍ଧ୍ରଂ ତ୍ରିଗ୍ମବ୍ଲତମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଉତ୍ତମୂତଂଧାମ । ଯତ୍ର ସମେତ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ୟ ପୁନରପି କୃତାନ୍ତମୁଖେ ମୃତ୍ୟୁମୁଖେ ସଂସାରେ ନପତନ୍ତି । ତଥାଚ ଶ୍ରୁତିଃ । ଶତଞ୍ଚୈକା ହୃଦୟସ୍ୟ ନାଡ୍ୟସ୍ତାସାଂ ମୂର୍ଦ୍ଧାନମଭି ନିଃସୃତୈକା । ତୟୋର୍ଦ୍ଧ୍ୱମାୟନ୍ନମୃତତ୍ୱମେତି ବିଷ୍ୱଙ୍ଙନ୍ୟା ଉତ୍କ୍ରମଣେ ଭବନ୍ତୀତି । "ଉଦରମେତ୍ତ ଯଃ ପୁଂସାଂ ତନ୍ତ୍ରେତୋ ମୁନିବର୍ତ୍ମଭିଃ । ହନ୍ତି ମୃତ୍ୟୁଭୟଂ ଦେବୋ ହୃଦ୍ଗତଂ ତମୁପାସ୍ମହେ । ୧୮ । ନନୁ ଈଶ୍ୱରସ୍ୟାପି ତର୍ହି ଜୀବବଦୁଦରାଦସମ୍ବନ୍ଧେ ତଦନୁ ପ୍ରବିଷ୍ଟସ୍ୟ ଚ ତାରତମ୍ୟେ ସତି କେନ ବିଶେଷେଣୋପାସ୍ୟତ୍ୱମିତ୍ୟା-ଶଙ୍କାଂ ପରିହରନ୍ତି "ଏକୋ ଦେବଃ ସର୍ବଭୂତେଷୁ ଗୂଢ଼ଃ ସର୍ବବ୍ୟାପୀ ସର୍ବଭୂତାନ୍ତରାତ୍ମା । କର୍ମାଧ୍ୟକ୍ଷଃ ସର୍ବଭୂତାଧିବାସଃ ସାକ୍ଷୀ ଚେତାଃ କେବଳୋ ନିର୍ଗୁଣଶ୍ଚେତ୍ୟାଦ୍ୟାଃ ଶ୍ରୁତୟଃ ସ୍ତୁବନ୍ତୀତ୍ୟାହ ସ୍ୱଲ୍ପତବତବଯୋନିଷ୍ୱିତି । ସ୍ୱୟଂ କୃତାସୁ ଉଚ୍ଚାବଚମଧ୍ୟମାସୁ ଯୋନିଷୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ-ସ୍ତାନେଷୁ କାର୍ଯ୍ୟେଷୁ ଦେହାଦିଷୁ ହେତୁତୟା ଉପାଦାନତୟା ପ୍ରାଗେବ ବିଦ୍ୟମାନତ୍ୱେନ ପଶ୍ଚାତ୍ପ୍ରବେଶାସମ୍ଭବାତ୍ ବଶଲିବ ବର୍ତ୍ତମାନ-ସ୍ତରତମତୋ ନ୍ୟୂନାଧିକାଭାବେନ ତତ୍କାସ୍ୱପି ଅବଭାସତେ ସ୍ୱଲ୍ପତା ଯୋନୀନନୁକରୋତୀତି ସ୍ୱଲ୍ପତାନୁଲ୍ଲତଃ ଅନଳବତ୍ ଅଗ୍ନିର୍ଯଥା ସ୍ୱକୃତ୍ତ୍ୱାରତମ୍ୟ-ହୀନୋଽପି କାଷ୍ଠାନୁସାରେଣ ତଥା ତଥା ପ୍ରକାଶତେ ତଦ୍ୱତ୍ । ଅଥ ଅତୋ ବିତଥାସୁ ମିଥ୍ୟାଭୂତାସୁ ଅମୁଷୁ ଯୋନିଷୁ ଅବିତଥଂ ସତ୍ୟଂ ଯତଃ

କ୍ରମେ ଯାନ୍ତି ॥ ବ୍ରହ୍ମରନ୍ଧ୍ରେ ମସ୍ତକରେ । ସହସ୍ର ଅର କମଳରେ ॥ ଦର୍ଶନ ପାଆନ୍ତି ତୁମ୍ଭର । ଅରୁଣି ଅବ ରବିବର ॥ ସକଳ ନାଡ଼ୀ ଯୋଗ ସ୍ଥାନ । ହୃଦକମଳୁଁ ଅରମ୍ଭିଣ ॥ ଯୋଗରେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଖୋଜନ୍ତି । କ୍ରମେ ସୁଷୁମ୍ନା ପଥେ ଯାନ୍ତି ॥ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱେ ଭେଦନ୍ତି ଯାଇ ଶିରେ । ସହସ୍ର ଅର କମଳରେ ॥ ତୁମ୍ଭର ଦର୍ଶନ ଲଭନ୍ତି । ଦେହେ ସେ ପଦେ ତୁମ୍ଭ ସ୍ଥିତି ॥ ଏରୂପେ ଯୋଗେ ନାନାପଥେ । ଶସ୍ତ୍ରରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ମତେ ॥ ସହସ୍ର ଅର କମଳରେ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେଖନ୍ତି ଯେ ଧୀରେ ॥ ଏ ଜନ୍ମମୃତ୍ୟୁମୟ ଭବେ । ଫେରନ୍ତି ନାହିଁ ସେହୁ କେବେ । ୧୮ । ଆଧାର ପୁଣେ ଅଗ୍ନି ଯେସନେ । ଅଳ୍ପ ଅଧିକ ଜଳେ ତେସନେ ॥ ତୁମ୍ଭେ ଜୀବ ଉଚ୍ଚ ଯୋନିରେ । ପ୍ରବେଶେ ସାକ୍ଷୀ ସ୍ୱରୂପରେ ॥ ଅଳପେ ଅଧିକେ ଶକତି । ପ୍ରକାଶ ଯୋନି ଭେଦେ ଜାତି ॥ ଚୈତନ୍ୟ ସେ ଶକତି ନାମ । ସକଳ ଦେହେ ତାର ଧାମ ॥ କର୍ମେ ଅବଶ ଶରୀରର । ଚୈତନ୍ୟ ମାତ୍ର

ସ୍ୱରୂପଂ ବଦନ୍ତ୍ୟଖିଳଶକ୍ତିଧୃତୋଽଂଶକୃତଂ । ଇତି ନୃଗତିଂ ବିବିଚ୍ୟ କବୟୋ ନିଗମାବପନଂ ଭବତଉପାସତେଽଙ୍ଘ୍ରିମଭବଂ ଭୁବିବିଶ୍ୱସିତାଃ ।୨୦।

ସମସ୍ତବିଶେଷଂ ଅତଃ ସତ୍ୟଂ ତବ ଧାମ ସ୍ୱରୂପଂ ବିରଳଧିୟୋ ନିର୍ମଳମତୟୋଽନୁଯନ୍ତି ଜାନନ୍ତି ନ ଇତି ପୃଥକ୍ ପଦଂ ବା । ଅତ ଏବ ଉକ୍ତଂ ଅଭବିସଣ୍ୟେବ ଇତି । ଅଭବତୋ ଜଗତଦ୍ୟବହାରି ସଣ ବ୍ୟବହାର ଇତ୍ୟସ୍ୟ ରୂପଂ ସୂର୍ଣ୍ୟେତ । ଐହିକାମୁଷ୍ମିକକର୍ମଫଳରହିତା ଇତ୍ୟର୍ଥଃ ଅବଶେଷତ୍ୱାଦେବୈକରସଂ ସନ୍ତଂ ଅତସ୍ତବୋପାଧିକୃତତାରତମ୍ୟାଭାବାଦପ୍ରତ୍ୟେତୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟସ୍ୟ ଉପାସ୍ୟତ୍ୱମିତି ଭାବଃ । ସ୍ୱକର୍ମିତେଷୁ କାର୍ଯ୍ୟେଷୁ ତାରତମ୍ୟବିବର୍ଜିତଂ । ସର୍ବାନୁସ୍ୟୂତସନ୍ମାତ୍ରଂ ଭଗବନ୍ତଂ ଭଜାମହେ ।୧୯। ଅପିଚ କୁତୋ ନିୟମାଣଙ୍କା ସ୍ୟାତ୍ ଭଗବତୋଂ ଦେହାଦ୍ୟୁପାଧିକୃତଦୋଷପ୍ରସଙ୍ଗ ଇତି ଯତୋଽବିଦ୍ୟାକାମକର୍ମଭିଃ ସଂହରତୋ ଜୀବସ୍ୟାପି ଭଗବଦ୍ଭାବ ଲକ୍ଷଣସ୍ୟା ବୋଧୟନ୍ତ୍ୟସ୍ତଂ ଦୋଷଂ ନିଷେଧୟନ୍ତି । ସ ଯଶ୍ଚାୟଂ ପୁରୁଷେ ସ ଯଶ୍ଚାସାବାଦିତ୍ୟେ ସ ଏକସ୍ତତ୍ତ୍ୱମସୀତ୍ୟାଦ୍ୟାଃ ଶ୍ରୁତୟଃ । ନନୁ କୃତାର୍ଥସ୍ୟାତ୍ମନଃ ସ୍ତୁତିରସ୍ତୁ ଈଶ୍ୱରତ୍ୱେନ କିମ୍ପୃତେ ନତୁ ତସ୍ୟେଶ୍ୱରତ୍ୱଂ ବୋଧତେ । ନୈତଦ୍ୟୁଜ୍ୟତେ । ଯତସ୍ତବଂ ଯସ୍ୟ ଦେବେ ପରାଭକ୍ତିର୍ଯଥାଦେବେ ତଥାଗୁରୌ । ତସ୍ୟୈତେ କଥିତାହ୍ୟର୍ଥାଃ ପ୍ରକାଶନ୍ତେ ମହାତ୍ମନ ଇତ୍ୟାଦ୍ୟାଃ ଶ୍ରୁତୟଃ କୃତାବତାରସ୍ୟ ଭଗବତଶ୍ଚରଣଭଜନମୁପାୟଂ ବଦନ୍ତୀତ୍ୟାହ ସ୍ୱକୃତପୁରେଷ୍ୱିତି । ସ୍ୱକର୍ମୋପାର୍ଜିତେଷୁ ପୁରେଷୁ ଦେହେଷ୍ୱମୀଷୁ ନରାଦିଷୁ ଭେକ୍ତୃତେନ ବର୍ତ୍ତମାନଂ ପୁରୁଷଂ ଅଖିଳଶକ୍ତିଧୃତଃ ସର୍ବଶକ୍ତ୍ୟାଶ୍ରୟସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ତବାଂଶକୃତଂ ବଦନ୍ତି । ଅଂଶଇବ ଅଂଶଃ କୃତଇବ କୃତଃ । ସ୍ୱରୂପଂ ବଦନ୍ତୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ନନୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରଣସଙ୍ଘାତସ୍ୟ କୃତଃ ଏକମୂର୍ତ୍ତିତ୍ୱଂ

ଅନୁଚର ॥ ଶରୀର ସଙ୍ଗେ ନ ମିଶଇ । କର୍ମବନ୍ଧନେ ନ ପଡଇ ॥ ଯେମାନେ ତପ ଜ୍ଞାନ ବଳେ । ବୁଦ୍ଧିକୁ ରଖନ୍ତି ନିର୍ମଳେ ॥ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଇହ ପର । କର୍ମବନ୍ଧନ କର ଦୂର ॥ କର୍ମଫଳରୁ ମୁକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ସେମାନେ ଏ କଥା ବୁଝନ୍ତି ॥ ମିଥ୍ୟା ମଣନ୍ତି ଶରୀରକୁ । ତେଣୁ ସେବନ୍ତି ସେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ॥ ସକଳ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନ । ଅଖଣ୍ଡ ଆନନ୍ଦରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ॥ ସତ୍ୟ ସ୍ୱରୂପ ଅଟ ତୁମ୍ଭେ । ଏହା ଜାଣନ୍ତି ସେହି ଭାବେ ॥ ଏହା ପ୍ରକାଶନ୍ତି ବେଦଗଣ । ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ହିତ ମନାସିଣ ।୧୯। ସ୍ୱକର୍ମ ଯେଣ ସଙ୍ଗଠିତ । ପ୍ରାଣିଶରୀର ଯେ ସମସ୍ତ ॥ ସେ ସବୁ ଶରୀର ଭିତରେ । ବସ କାରଣ ସ୍ୱରୂପରେ ॥ ବାହାରେ କାର୍ଯ୍ୟରୂପେ ଥାଅ । ଦେହେ ପୁରୁଷନାମ ବହ ॥ ଅଖିଳ ଶକତି ତୁମ୍ଭର । ତେଣୁ ଦେବ ବ୍ୟାପିବାର ॥ ସେହି ପୁରୁଷ ତୁମ୍ଭ ଅଂଶ । ପଣ୍ଡିତେ କରନ୍ତି ପ୍ରକାଶ ॥ ତେଣ ଏ ଜୀବ ତତ୍ତ୍ୱ ସହ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମଣି ଏକଦେହ ॥ ସଂସାରୁ ଜୀବ ମୁକ୍ତି ପାଇଁ । ତୁମ୍ଭ ଚରଣ

ଦୁରବଗମାତ୍ମତତ୍ତ୍ୱଜନମାସ୍ତ ତବାତ୍ତତନୋଷ୍ଟତତମହାମୃତାବ୍ଧିପରିବର୍ତ୍ତପରିଶ୍ରମଣାଃ । ନ ପରିଲଷନ୍ତି କେଚିଦପବର୍ଗମପୀଶ୍ୱର ତେ ଚରଣସରୋଜ-ହଂସକୁଲସଙ୍ଗବିସୃଷ୍ଟଗୃହାଃ । ୨୧ । ତ୍ୱଦନୁପଥଂ କୁଲାୟମିଦମାତ୍ମସୁହୃତ୍ପ୍ରିୟବଚ୍ଚରତି ତଥୋନ୍ମୁଖେ ତ୍ୱୟି ହିତେ ପ୍ରିୟ ଆତ୍ମନି ଚ । ନ ବତ

ତବାହ ଅବହୃଷନ୍ତୀତ୍ୟସଙ୍ଗବରଣମିତି । ବନ୍ଧଃ କାର୍ଯ୍ୟମନ୍ତ୍ରଂ କାରଣଂ ବସ୍ତୁତସ୍ତଦାବରଣଶକ୍ତ୍ୟଂ ତୟୋରସତ୍ତ୍ୱାଦିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଇତ୍ୟେବଂ ନୃଗଜଂ ନୃତ୍ୱଂ ବିଷ୍ୟ ଗତଂ ତତ୍ତ୍ୱଂ ବିବିଚ୍ୟ ବିଶୋଧ୍ୟ ଜବଦ୍ଧୋଽନ୍ୟଥେଦଂ ନ ପ୍ରାପ୍ୟତ ଇତି ଜାନନ୍ତୋ । ନିଗମାବପନଂ ନିଗମୋକ୍ତକର୍ମଣାମାବପନଂ ଅସମନ୍ତ୍ରଦୁପ୍ୟନ୍ତ୍ରେସ୍ମିନ୍ନିତ୍ୟାବପନଂ କ୍ଷେତ୍ରଂ ସର୍ବକର୍ମାର୍ପଣବିଷୟମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଯଥାପିତ୍ତାନ କର୍ମାଣି ମୁକ୍ତିଫଳଂ ଫଳନ୍ତି ତଂ ଭବନ୍ତୋଽପି ଅଭବଂ ଭଜନବର୍ତ୍ତିଂ ବିଶ୍ୱସିତାଃ କୃତବିଶ୍ୱାସା ଉପାସତେଽର୍ଚନବନ୍ଦନାଦିଭିଃ ସେବନ୍ତେ । ତ୍ୱଦ୍ଭାବ ମର୍ତ୍ତ୍ୟଲୋକେ ଇଦମେବୋତ୍ତମମିତି ଦର୍ଶୟନ୍ତି । ତ୍ୱଦଂଶସ୍ୟ ମମେଶାନ ତ୍ୱନ୍ମାୟାକୃତବନ୍ଧନଂ । ତ୍ୱଦଙ୍ଘ୍ରିସେବାମାଦେଶ୍ୟ ପରାନନ୍ଦନିବର୍ତ୍ତସ୍ୱ । ୨୦ । ଭକ୍ତିରନ୍ତସାଧନମିତି ବଚନମନୂତ୍ତମିବ ମନ୍ୱାନୋ ଭକ୍ତିଂ ଗୁର୍ବୀଂ ବଦେତି ଦୁରବଗମେତି । ଭୋ ଈଶ୍ୱର ଦୁରବଗମଂ ଦୁର୍ବୋଧଂ ଯଦାତ୍ମତତ୍ତ୍ୱଂ ତସ୍ୟ ନିଗମାୟ ଜ୍ଞାପନାୟ ତବାତ୍ତତନୋ-ସ୍ତ୍ୱତମୂର୍ତ୍ତେଃ ଚରିତମହାମୃତାବ୍ଧି ପରିବର୍ତ୍ତପରିଶ୍ରମଣାଃ ଚରିତମେବ ମହାମୃତାବ୍ଧିଃ ତସ୍ମିନ୍ ପରିବର୍ତ୍ତୋ ବିଗାହନେନ ପରିଶ୍ରମଣାଃ । ପରିବର୍ଜିତାର୍ଥଃ । ଶ୍ରମଣଂ ଶ୍ରମଃ ଗତଶ୍ରମା ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅପବର୍ଗମପି କେଚନ ପରିଲଷନ୍ତି ନେଚ୍ଛନ୍ତି କୁତୋଽନ୍ୟଦନ୍ତ୍ୟପଦାଦି । କେଚିଦେତି ଏବଂଭୂତାଃ ଭକ୍ତିରସିକା ବିରଳା ଇତି ଦର୍ଶୟନ୍ତି । ନ କେବଳମନ୍ୟନ୍ନେଚ୍ଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ ତେନୈବ ସୁଖେନ ପୂର୍ଣ୍ଣାଃ ସନ୍ତି ପୂର୍ବସିଦ୍ଧଂ ଗୃହାଦିସୁଖମପ୍ୟପେକ୍ଷନ୍ତି ଇତ୍ୟାହ ତେ ଚରଣସରୋଜହଂସକୁଲସଙ୍ଗବିସୃଷ୍ଟଗୃହା ଇତି ତବ ଚରଣସରୋଜେ ହଂସାଇବ ରମମାଣାଃ ଯେ ଭକ୍ତାସ୍ତେଷାଂ କୁଳଂ ତେନ ସଙ୍ଗସ୍ତେନ ବିସୃଷ୍ଟା ଗୃହା ଯୈସ୍ତେ ତଥା । ଅନେନ ଶ୍ରବଣକୀର୍ତ୍ତନେ ଦର୍ଶିତେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମୁକ୍ତେରପ୍ୟଧିକ୍ୟଂ ଭକ୍ତେର୍ଦର୍ଶୟତି । ଯଥାହ—ଯଂ

ସେବାଲୁବ୍ଧ । କାରଣ ମଣନ୍ତି ପଣ୍ଡିତେ । ତେଣୁ ବେଦୋକ୍ତ କର୍ମପଥେ ॥ ଯେ ସନ୍ତୁ ଜୀବମ ସାଧନ୍ତି । ତୁମ୍ଭ ଚରଣେ ସମର୍ପନ୍ତି ॥ ଏକଇ ତୁମ୍ଭ ଶ୍ରୀଚରଣ । ସେବାକୁ ମଣନ୍ତି କାରଣ । ୨୦ । ତୁମ୍ଭର ଏହି ସତ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱ । ଜାଣିବେ ଜୀବଙ୍କ ଅବଗତ ॥ ଏଣୁ ଜୀବରେ କୃପାକର । ଲୀଳାରେ ନାନା ତନୁଧର ॥ ବିଚିତ୍ର ଚରିତ ଚରନ୍ତି । ବୁଝାଇ ଦିଅ ଜୀବମାନେ ॥ ଯେପାର ତାପରେ ତାପିତ । ବିବେକବନ୍ତ ଯେତେ ଭକ୍ତ ॥ ତୁମ୍ଭ ସେ ଅବତାର ଗୁଣ — ସାଗର ଜଳେ ହୋଇ ମଗ୍ନ ॥ ଜନମ ଜନ୍ମାନ୍ତର ପାପ । ନାଶନ୍ତି ଛୁଟେ ଭବ ତାପ ॥ ଏ ଭକ୍ତ ମଧ୍ୟରୁ ବା କେହି । ପରମହଂସ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଭିମନ୍ତ୍ୟହୋ ଅସଦୁପାସନୟାତ୍ମହନୋ ଯଦନୁଶୟା ଭ୍ରମନ୍ତ୍ୟୁରୁଭୟେ କୁଶୟାଭବତଃ । ୨୨ । ନିଭୃତମରୁନ୍ମନୋଽକ୍ଷଦୃଢ଼ଯୋଗଯୁଜୋ ହୃଦି ଯନ୍ମୁନୟ ଉପାସତେ ତଦରୟୋଽପି ଯୟୁଃ ସ୍ମରଣାତ୍ । ସ୍ତ୍ରିୟ ଉରଗେନ୍ଦ୍ରଭୋଗଭୁଜଦଣ୍ଡବିଷକ୍ତଧିୟୋ ବୟମପି ତେ ସମାଃ ସମଦୃଶୋଽଙ୍ଘ୍ରି-

ସର୍ବେ ଦେବା ନମନ୍ତି ମୁମୁକ୍ଷବୋ ବ୍ରହ୍ମବାଦନଶ୍ଚେତ । ବ୍ୟାଖ୍ୟାତଞ୍ଚସର୍ବଶ୍ଳୋକୈଃ ଭ୍ରଷାକୃତିଃ ମୁକ୍ତା ଅପି ଲୀଲୟା ବିଗ୍ରହଂ କୃତ୍ୱା ଭଜନ୍ତ ଇତି । ତ୍ୱତ୍କଥାମୃତପାଥୋଧୌ ବିହରନ୍ତୋ ମହାମୁଦଃ । କୁର୍ବନ୍ତି କୃତିନଃ କେଚିଚ୍ଚତୁର୍ବର୍ଗଂ ତୃଣୋପମଂ । ୨୧ । ଅସ୍ମମସ୍ୟ ପଶ୍ୟନ୍ତି ନ ତଂ ପଶ୍ୟତି କଶ୍ଚନ । ନ ତଂ ବେଦାଥ ଯଇମା କଳାନାନ୍ୟଦ୍ଯୁଷ୍ମାକମନ୍ତରଂ ବଭୂବ । ନୀହାରେଣ ପ୍ରାବୃତା ଜଲ୍ପ୍ୟା ଚାସୁତୃପ ଉକ୍ଥଶାସଶ୍ଚରନ୍ତି ଇତ୍ୟାଦ୍ୟାଃଶ୍ରୁତୟୋଽ ନନ୍ତକୋଶନ୍ତ୍ୟେ ଜଗଦାତ୍ମନାଶ୍ୱରେ ରତିମ୍ପଦଶନ୍ତୀତ୍ୟାହ ତ୍ୱଦନୁପଥମିତି । ତ୍ୱଦନୁବର୍ତ୍ତିତ୍ୱାତ୍ ତ୍ୱଦ୍ଦେବୌପସ୍ତିକମିଦଂ କୁଲସ୍ଥଂ କୌ ପୃଥିବ୍ୟାଂ ଲୀୟତ ଇତି କୁଲସ୍ଥଂ ଶରୀରଂ ଅସ୍ମସୁହୃତ୍ପ୍ରିୟବତ୍ ଆତ୍ମା ଚ ସୁହୃଚ୍ଚ ପ୍ରିୟଶ୍ଚ ତଦ୍ୱଚ୍ଚରତି ସ୍ୱାଧୀନତୟା ବର୍ତ୍ତତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ତଥାପି ତ୍ୱୟି ଉନ୍ମୁଖେ ହ୍ୟତେ ପ୍ରେୟେ ଆତ୍ମନ ଚ । ଅପ୍ୟର୍ଥେ ଚକାରଃ । ଏବମ୍ଭୂତେ ସ୍ୱପେବ୍ୟେଽପି ତ୍ୱୟି ବତାହୋ କଷ୍ଟଂ ନ ରମନ୍ତି ନ ପର୍ଯ୍ୟାଦନା ଭଜନ୍ତି । ଅସଦୁପାସନୟା ଦେହାଦ୍ୟୁପଲାଳନେନ ଆତ୍ମହନଃ ପ୍ରମାଦନଃ । କୁତଃ; ଯଦନୁଶୟାଃ ଯସ୍ୟାମସଦୁପାସନାୟାଂ ଅନୁଶୟୋ ବାସନା ଯେଷାଂ ତେ କୁଶୟାଭବତଃ ସନ୍ତ ଉରୁଭୟେ ସଂସାରେ ଭ୍ରମନ୍ତି ପରିବର୍ତ୍ତନ୍ତେ । ଅତଃ ଆତ୍ମହନ ଇତଭାବଃ । ତ୍ୱଦ୍ୟାତ୍ମନ ଜଗନ୍ନାଥେ ମନ୍ମନୋରମତାମିହ । କଦା ମମେଦୃଶଂ ଜନ୍ମ ମାନୁଷଂ ସମ୍ଭବିଷ୍ୟତି । ୨୨ । ଇଦାନୀମାତ୍ମା ବା ଅରେ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟଃ ଶ୍ରୋତବ୍ୟୋ ମନ୍ତବ୍ୟୋ ନିଦିଧ୍ୟାସିତବ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦ୍ୟାଃ ଶ୍ରୁତୟୋ ଧ୍ୟାନମଙ୍ଗତ୍ୱେନୋପଦଶନ୍ତୀତ୍ୟାହ ନିଭୃତମରୁନ୍ମନୋଽକ୍ଷଦୃଢ଼ଯୋଗଯୁଜ ଇତି । ମରୁତ୍ ପ୍ରାଣଶ୍ଚ ମନଶ୍ଚ ଅକ୍ଷାଣି ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ଚ ନିଭୃତାନ ସଂଯମିତାନି

ସଙ୍ଗ ପାଇ ॥ ବିଷୟ ଆଶା ତ୍ୟାଗକର । ପରମହଂସ ସାକ୍ଷୀ ଧର ॥ ମୋକ୍ଷପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନ ବାଞ୍ଛନ୍ତି । କେବଳ ଗୁଣ ଗାଉଥାନ୍ତି । ୨୧ । କୁକର୍ମ ଫଳେ ଦେହ ବନ୍ଧ । ଯେ ନର ମନ୍ଦମତି ହୋଇ ॥ ତୁମ୍ଭ ଭଜନେ ଉପଯୋଗୀ । ହୋଇଣ ନରଦେହଭାଗୀ ॥ କରୁଣାମୟ ହିତକାରୀ । ପ୍ରିୟ ଆତ୍ମାକୁ ଦେହେ ଧରି ॥ ତୁମ୍ଭର ସେବା ନ କରଇ । ନଶ୍ୱର ଦେହେ ଆସ୍ଥା ବହି ॥ ଦେହକୁ ପ୍ରିୟ ଆତ୍ମା ମଣେ । ତା ରକ୍ଷା ଚତ୍ନେ ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥ ତେଣୁ ବିଷୟେ ମଜ୍ଜିଯାଏ । କର୍ମ ବାସନା ବଶେ ରହେ ॥ ସେ କର୍ମ ବାସନାର ଫଳେ । ଅରଜେ ଜନ୍ମମୃତ୍ୟୁ ହେଲେ ॥ ଏଣୁ ଏ ପାପଭୟପୂର୍ଣ୍ଣ । ଭବେ ଭ୍ରମଇ ଅନୁଦିନ । ୨୨ । ମୁନିଏ ଜନଶୂନ୍ୟ ସ୍ଥାନେ । ସୁଦୃଢ଼େ କୁଶ ଯୋଗାସନେ ॥ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ କୁଳେ ବେଢ଼ି ମନ । ଆସୁରେ ରକ୍ଷି

ସବେଶକସୁଧାଃ । ୧୩ । କ ଇହ ନୁ ବେଦ ବତାବରଜନ୍ମଲୟୋଽଗ୍ରସରଂ ଯତ ଉଦଗାଦୃଷିର୍ଯମନୁ ଦେବଗଣା ଉଭୟେ । ତର୍ହି ନ ପରଶ୍ଚୁସଦୁଭୟଂ ନତ ଚାଲଜବଃ କମପି ନ ତଦ ଶାସ୍ତ୍ରମବକୃଷ୍ୟ ଶୟୀତ ଯଦା । ୧୪ । ଜନମସତଃ ସତୋ ମୃତ୍ୟୁମୁତାତ୍ମନି ଯେ ଚ ଭିଦାଂ ବିପଣମୃତଂ

ଯେଷ୍ଟେ ତ ତେ ଦୃଢ଼ଂ ଯୋଗଂ ଯୁଞ୍ଜନ୍ତୀତି ଦୃଢ଼ଯୋଗଯୁକ୍ତଷ୍ଟ ତେ ତଥାଭୂତା ମୁନୟୋ ହୃଦ ସହୃତ୍ତୁମୁପାସତେ ତଦେବାରୟୋଽପି ତବ ସ୍ମରଣାତ୍ ଯଯୁଃ ପ୍ରାପୁଃ । ସ୍ତ୍ରିୟୋଽପି କାମତଃ ଉରଗେନ୍ଦ୍ରଭୋଗଭୁଜଦଣ୍ଡବିସକ୍ତଧିୟଃ ଅହୀନ୍ଦ୍ର ଦେହସଦୃଶୟୋଃ ଭୁଜଦଣ୍ଡୟୋଃ ବିଷକ୍ତା ଧୀର୍ଯାସାଂ ତାଃ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଦୃଷ୍ଟୟଃ ସମଦୃଶଃ ସମମପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ ତ୍ୱାଂ ପଶ୍ୟନ୍ତ୍ୟୋ ବୟଂ ଶ୍ରୁତ୍ୟାଭିମାନିନ୍ୟୋ ଦେବତା ଅପି ତେ ସମା ଏବ କୃପାବିଷୟତ୍ୱାତ୍ । ଅତ୍ର ସବେଶକସୁଧା ଅତ୍ର ସବେଶକଂ ସୂତ୍ରଂ ଧାରୟନ୍ତ୍ୟଃ । ଅୟଂ ଭାବଃ ଇତ୍ଥମୁଚ୍ଚୈସ୍ତବ ସ୍ମରଣାନୁଭାବଃ ଯେ ଯୋଗିନସ୍ତ୍ୱାଂ ହୃଦ୍ୟାଲମ୍ବନମୁପାସତେ ଯେଚ ବୟଂ ତ୍ୱାଂ ସମଂ ପଶ୍ୟାମଃ ଯାଶ୍ଚ ସ୍ତ୍ରିୟଃ କାମତଃ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ ଧ୍ୟାୟନ୍ତି ଯେ ଚ ବୈରେଣ ସର୍ବାନପି ତାଂସ୍ତ୍ୱାମେବ ପ୍ରାପୟସିତି । ଚରଣସ୍ମରଣଂ ପ୍ରେମ୍ଣା ତବ ଦେବ ସୁଦୁର୍ଲଭଂ । ଯଥାକଥଞ୍ଚିଦ୍ ହରେ ମମ ଭୂୟାଦହର୍ନିଶଂ । ୧୩ । ଯତୋ ବାଙ୍ମନସବର୍ତ୍ମନ୍ୟେ ଅପ୍ରାପ୍ୟ ମନସା ସହ । କୋ ଅଦ୍ଧାବେଦ କଇହ ପ୍ରବୋଚତ୍ କୁତ ଆ ଜାତା କୁତ ଇୟଂ ବିସୃଷ୍ଟିଃ । ଅର୍ବାଗଦେବା ଅସ୍ୟ ବିସର୍ଜନେନାଥା କୋ ବେଦ ଯତ ଆବଭୂବ । ଅନେକଦେବଂ ମନସୋ ଜବୀୟୋ ନୈନଦ୍ଦେବା ଆପ୍ନୁବନ୍ ପୂର୍ବମର୍ଷତ୍ । ତଦ୍ଧାବତୋଽନ୍ୟାନତ୍ୟେତି ତିଷ୍ଠତ୍ତସ୍ମିନ୍ନପୋ ମାତରିଶ୍ୱା ଦଧାତୀତ୍ୟାଦ୍ୟାଃ ଶ୍ରୁତୟୋ ଭଗବତ୍ତତ୍ତ୍ୱଂ ଦୁର୍ଜ୍ଞେୟଂ ବଦନ୍ତ୍ୟୋ ଭକ୍ତିମେବୋପଶ୍ଳାଘ୍ୟ ସ୍ତୁବନ୍ତୀତ୍ୟାହ କ ଇହ ନୁ ବେଦେତି । ବତ ଅହୋ ଭଗବନ୍ନିହ ଜଗତି ଅଗ୍ରସରଂ ପୂର୍ବସିଦ୍ଧଂ ତ୍ୱାଂ ଅବରଜନ୍ମଲୟୋଽର୍ବାଚୀନୋତ୍ପତ୍ତିନାଶବାନ୍ କୋନୁ ପୁମାନ୍ ବେଦ ଜାନାତି । ଯସ୍ମାଦସ୍ୟ

ପଞ୍ଚପ୍ରାଣ ॥ ହୃଦୟେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଚିନ୍ତନ୍ତି । ପ୍ରେମ ସାଗରେ ମଜ୍ଜି ଯାନ୍ତି ॥ ଲଭନ୍ତି ତୁମ୍ଭ ଦରଶନ । ତୁମ୍ଭଠି ବାନ୍ଧ ବୈରପଣ ॥ ଶତ୍ରୁ ଏ ଭୟରେ ଚିନ୍ତନ୍ତି । ସେ ମଧ୍ୟ ଦର୍ଶନ ଲଭନ୍ତି ॥ ଶତ୍ରୁମିତ୍ରରେ ତୁମ୍ଭ ଭାବ । ସମାନ ହୁଏ ଅନୁଭବ ॥ ଅନନ୍ତ ପୃଷ୍ଠେ ଯେଉଁ ହର । ବହଇ ଫଣା ସହସ୍ର ॥ ସେ ଭୁଜ-ଦଣ୍ଡ ଲଭିବାଇଁ । ନାରୀଏ କାମେ ବଶହୋଇ ॥ ତୁମ୍ଭର ସଙ୍ଗମ ଇଚ୍ଛନ୍ତି । ସେମାନେ ।ତଓ୍ୟ ଯେ ଲଭନ୍ତି । ଆମ୍ଭେ ଶ୍ରୁତିଏ ତୁମ୍ଭ ପଦ—କମଳ ସେବ ସୁଧାସ୍ୱାଦ ॥ ସେହି କରୁଣା ଲଭିଥାଉଁ । ତୁମ୍ଭର ଏହି ଗୁଣ ଗାଉଁ । ୧୩ । ସଭିଙ୍କ ଅଗ୍ରେ ଥାଉ ତୁହି । ତୋ ତତ୍ତ୍ୱ ନ ଜାଣନ୍ତି କେହି ॥ ସଂସାର ଯାହାର ଜୀବଣ । ସେ ବ୍ରହ୍ମା ତୋହଠାରୁ ଜନ୍ମ ॥ ଦେବେ ଯେ ବ୍ରହ୍ମାପରେ ଜାତ । ସେ ଜନ୍ମର କେଉଁ ଭେଦ ॥ ଉତ୍ପତ୍ତି ପାଳନ

ପ୍ରକୃତ୍ୟପଦଶକ୍ତ ଚ ଅନ୍ତୁପିତୈଃ । କିଗୁଣମୟଃ ସ୍ୱ ମାନନ୍ତ ଭବା ଯଦବୋଧକୃତା ତ୍ୱୟି ନ ତତଃ ପରଂ ଓ ଭବେଦକବୋଧରସେ । ୨୭ ।

ପଞ୍ଚସିଦ୍ଧାନ୍ତବନ୍ୟସ୍ୟ ଗୃକ୍ଷାଚୀନବେ ପ୍ରମାଣଂ ବଦନ୍ ଜ୍ଞାନକାରଣାସ୍ତ୍ରବମାହ ଯତ ଉଦଗାଦନ୍ତ । ଯତସ୍ତ୍ୱତ୍ତ୍ୱ ବଷିବ୍ରହ୍ମା ଉତ୍ପନ୍ନଃ ଯଂ ବ୍ରହ୍ମାଣମନୁ ଭବସ୍ୱେ ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକାଧିଦୈବିକା ଦେବଗଣା ଉତ୍ପନ୍ନାଃ ଅତୋଽସ୍ମାଚୀନାଃ ସର୍ବେ । ଯଦା ତୁ ଭବାନ୍ ମକ୍ଷମକଲୁଷ୍ୟ ଉପସଂହୃତ୍ୟ ଶୟୀତ ତର୍ହି ତଦା ଅନୁଶାୟିନାଂ ଜୀବାନାଂ ଜ୍ଞାନସାଧନଂ ନାସ୍ତି । ଯତସ୍ତଦା ନ ଘନ୍ତୂ ସ୍ଥୂଳମାକାଶାଦ ନ ଗୃସନ୍ତ ସୂକ୍ଷ୍ମଂ ମହଦାଦ ନ ଗୁଣଭଯଂ ସଦସଭ୍ୟାମାରବ୍ଧଂ ଶରୀରଂ । ନ ଚ କାଳକବସ୍ତ୍ୱନିମିତ୍ତଭୂତଂ କାଳବୈଷମ୍ୟଂ । ଏବଂ ସତି ତଦ ତଦା ନ କମପି ଇନ୍ଦ୍ରିୟପ୍ରାଣାଦ୍ୟପି । ନଚ ଜ୍ଞାପକଂ ଶାସ୍ତ୍ରମପି । ଅସ୍ୟମର୍ଥପ୍ରାୟଃ । ଅସ୍ମାକ୍ ସୃଷ୍ଟିଚତାନାଂ ଦେବାଦ୍ୟୁପାଧିଲକ୍ଷଣାନ୍ତୁଗଣାଂ କାଳବେଶନ ଚ ମଳନସନ୍ଧାନାଂ ନ ତାବଦ୍ଭଗବଦ୍ଜ୍ଞାନ-ସାମର୍ଥ୍ୟଂ । ତଥା ଚ ଶ୍ରୁତିଃ; ନ ତଂ ବିଦାଥ ଯଇମା ଜଜାନାନ୍ୟଦ୍ୟୁଷ୍ମାକମନ୍ତରଂ ବଭୂବେତ୍ୟାଦ୍ୟାଃ, ଯଦା ତୁ ପ୍ରଳୟସମୟେ ନ ବସ୍ତ୍ୱନ୍ତରମସ୍ତି ତଦାପି ମାଧନାନ୍ତରାନ୍ତ ଭଗବତ୍ଜ୍ଞାନସାମର୍ଥ୍ୟଂ । ଅତସ୍ତ୍ୱ ଦେକଶରଣତୟା ଶ୍ରବଣସ୍ତାଦ୍ୟନାଦଭକ୍ତିରେବ ସୁକରେତି । "କ୍ୱାହଂ ତୃଣ୍ୟାଦସଂଭୂତଃ କ୍ୱଚଂ ଭୂମନ୍ନହସ୍ତବ । ପାନବନ୍ଧୋ ଦୟସ୍ୱସିନ୍ଧୋ । ଭକ୍ତି ମେ ନୃହରେ ଦଶ । ୨୪ । ଇତୋଽପି ଜ୍ଞାନଂ ନ ସୁଗମଂ ଉପଦଶତାମପି ଭ୍ରମବାହୁଲ୍ୟାଦତ୍ୟାହ ଜନମପଚ ଇତ ଅସତୋ ଜଗତୋ ଜନମୁତ୍ପତ୍ତିଂ ଯେ ବୈଶେଷିକାଦୟୋ ବଦନ୍ତି । ଅସତ ଏବ ତ୍ରିବିଧଦୁଃଖେୟାଷୁତ୍ତିଂ ଯେ ଚ ପାତଞ୍ଜଳାଦୟଃ । ପଚ ଏକବିଂଶତିପ୍ରକାରସ୍ୟ ଦୁଃଖସ୍ୟ ମୃତଂ ନାଶଂ ମୋକ୍ଷଂ ବଦନ୍ତି ଯେ ନୈୟାୟିକାଃ । ଉକ୍ତ ଅପି ଯେ ଚ ସାଂଖ୍ୟାବସ୍ତ୍ର ଆତ୍ମନ ଭେଦଂ ବେଦନ୍ତି । ଯେ ଚମୀମାଂସକା ବପଣଂ କର୍ମଫଳବ୍ୟବହାରଂ ଦ୍ୱୈତଂ ସତ୍ୟଂ ପ୍ରବନ୍ତି ବଦନ୍ତି; ତେ ସର୍ବେ ଅନ୍ତୁପିତୈର୍ଭ୍ରମୋପଦେଶ-

ଶେଷରେ । ପ୍ରଳୟ କର ଯେ କାଳରେ । ସେକାଳେ ସୃଷ୍ଟି ଉପାଦାନ । ସକଳ ଗର୍ଭରେ ଥୋଇଣ । ନଷ୍ଟେଷ୍ଟଭାବେ ଥାଅ ଶୋଇ । ନ ଥାନ୍ତି ଆକାଶାଦ କେହି । ନ ଆନ୍ତି ମହଦାଦ ତତ୍ତ୍ୱ । ଏ ସ୍ଥୂଳ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଜୀବଗାବ । ବ୍ରହ୍ମତତ୍ତ୍ୱ ବା ଯହିଁ ମିଳେ । ନ ଥାନ୍ତି ସେ ଶାସ୍ତ୍ରେ ସେ କାଳେ । ଏଣୁ ସୃଷ୍ଟିର ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ । ନତ୍ୟ ଯେ ବ୍ରହ୍ମବସ୍ତୁ ସ୍ଥିତି । ତାହାର ତତ୍ତ୍ୱ କ ପ୍ରକାରେ । ଜାଣିବେ ବ୍ରହ୍ମାଦ ଅମରେ । କେବଳ ତୋ କୃପା ହୁଏ ଥାଇ । ସେହି ବୁଝଇ ସେ ତତ୍ତ୍ୱକୁ । ୨୪ । ବଇଶେଷିକ ଶାସ୍ତ୍ରଗଣ । ତୋ ତତ୍ତ୍ୱ ଭଲେ ନ ଜାଣିଣ । ଜଗତ ପ୍ରଭବେ ଜନ୍ମଇ । ଏକଥା କହନ୍ତି ବୁଝାଇ । ପତଞ୍ଜଳ ଏ ଆଦ ଯେତେ । ଯୋଗୀଏ ଋଷି ସାଧମତେ । ତୁମ୍ଭ ଦର୍ଶନ ନ ପାଇଲେ । ସେମାନେ ଅନ୍ୟଥା କହିଲେ । ସୂକ୍ଷ୍ମଦୁଃଖେ

ସଦୈବ ମନସ୍ୱି ବୃତ୍ତ ବୃତ୍ତି ବାୟତ୍ୟସଦାମନନାତ୍ ସଦହ୍ମୃଣନ୍ତ୍ୟଶେଷମିଦମଃ ସ୍ୱତଯ୍ୟାସ୍ତ୍ୱବଦଃ । ନତ୍ତ ବସ୍ତୁତଂ ତ୍ୟଜନ୍ତ କନକସ୍ୟ ରାଦାସ୍ତ୍ୱୟ୍ୟା

ର୍ତ୍ତମୈବେବୋପଦଶନ୍ତ ନ ତତ୍ତ୍ୱଦୃଷ୍ଟ୍ୟା । ସଦେବ ସୌମ୍ୟେଦମଗ୍ରଆସୀତ୍ । ତ୍ରଦ୍ୱୈବ ଯନ୍ ବ୍ରହ୍ମାଧ୍ୟେଣ୍ଡ । ଅନୀଶୟା ଶୋଚତି ମୁହ୍ୟମାନଃ; ଅବିଦ୍ୟାୟାମନ୍ତରେ ବର୍ତ୍ତମାନାଃ ସ୍ୱୟଂଧୀରା ପଣ୍ଡିତଂ ମନ୍ୟମାନାଃ । ଜଙ୍ଘନ୍ୟମାନାଃ ପରିୟନ୍ତି ମୂଢ଼ା ଅନ୍ଧେନୈବ ନୀୟମାନା ଯଥାନ୍ଧାଃ । ଏକମେବାଦ୍ୱିତୀୟଂ ବ୍ରହ୍ମ । ଏକ ଏବ ହି ଭୂତାତ୍ମା ଭୂତେ ଭୂତେ ବ୍ୟବସ୍ଥିତଃ । ଏକଧା ବହୁଧା ଚୈବ ଦୃଶ୍ୟତେ-ଜଳଚନ୍ଦ୍ରବଦିତ୍ୟାଦି ଶ୍ରୁତିବଚୋଭ୍ୟଃ; କଷ୍ଟବସ୍ତୁତଃ ପୁରୁଷସ୍ୟ ତ୍ରିଗୁଣମୟତ୍ୱେ ସର୍ବମିଦଂ ସଙ୍ଗଚ୍ଛେତ, ନତୁ ତଦସ୍ତୀତ୍ୟାହ ତ୍ରିଗୁଣମୟଃ ପୁମାନିତି ଭିଦା ଯଦବୋଧକୃତା ତ୍ୱୟୀତି । ତ୍ରିଗୁଣମୟଃ ପୁମାନିତ୍ୟନେନ ଯେ ରଚନା ଯା ଭିଦା, ଉପଲକ୍ଷଣମେତଦ୍ଭେଦାଦି । ସା ଯସ୍ମାତ୍ ତ୍ୱୟି ବିଷୟେ ଅବୋଧକୃତା ତ୍ୱଦ୍ବିଷୟାଜ୍ଞାନଜୃମ୍ଭିତା । ତର୍ହି କିମଜ୍ଞାନମସ୍ତି, ବସ୍ତୁତଃ ଯଂସି ନୈବେତ୍ୟାହ । ତତଃ ଅବୋଧାତ୍ ପରସ୍ୟ ପରେଃସଙ୍ଗେ ଅବବୋଧରସେ ଜ୍ଞାନଘନେ ଯଂସି ସଃ ଅବଧୋ ନ ଭବେତ୍ ନ ସମ୍ଭବତୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ମିଥ୍ୟାତର୍କସୁକର୍କଶେଶ୍ୱରମହାବାଦାନ୍ଧକାରାନ୍ତରେ ଭ୍ରାମ୍ୟନ୍ମନ୍ଦମତେର ମନ୍ଦମହତ୍ତ୍ୱଂସ୍ତ୍ୱଦ୍ଜ୍ଞାନବର୍ତ୍ମ ୫୨୦ । ଶ୍ରୀମନ୍ମାଧବ ବାମନ ତ୍ରିନୟନ ଶ୍ରୀଶଙ୍କର ଶ୍ରୀପତେ ଗୋବନ୍ଦେତି ମୁଦା ବଦନ୍ ମଧୁପତେ ମୁକ୍ତଃ କଦାସ୍ୟାମହଂ । ୨୫ । ନନୁ ଯଦ୍ୟପ୍ୟନ୍ୟୋପୃଦ୍ୟତେ ଯଦ ତ ତ୍ରିଗୁଣମୟଃ ପୁରୁଷୋ ନ ଭବତି ତର୍ହି ଦଂ ପ୍ରପଞ୍ଚଜାତଂ ପୁରୁଷସ୍ୟ ପୃଥକ୍ ନାସ୍ତୀତ୍ୟୁକ୍ତଂ ସ୍ୟାତ୍ କଥଂ

ଏ ମହତ । ସୃଷ୍ଟି ଜାଣନ୍ତି ତାଙ୍କ ମତ ॥ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବାଦ ନୈୟାୟିକେ । ଯୁକ୍ତିରେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ॥ ପ୍ରମାଣ କରି ନ ପାରିଲେ । ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ମତ ଦେଲେ ॥ ତୁମ୍ଭ ଦର୍ଶନେ ମିଳେ ମୋକ୍ଷ । ଏହା କହୁଇ ତାଙ୍କ ଲକ୍ଷ୍ୟ ॥ ଏକବିଂଶତି ବାଧ ଦୁଃଖ । ତେତେକଲେ ନାଶେ ମିଳେ ମୋକ୍ଷ ॥ ଏ ଅଟେ ନ୍ୟାୟ ଶାସ୍ତ୍ରମତ । ସାଂଖ୍ୟରେ କହଇ ଏମନ୍ତ ॥ ଚତୁର୍ବିଂଶତତ୍ତ୍ୱୁ ଅତୀତ । ପଞ୍ଚଭୂ ଯାହା ତୁମ୍ଭ ତତ୍ତ୍ୱ ॥ ତାହାକୁ ବୁଝି ନ ପାରିଲେ । ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଏମନ୍ତ ଲେଖିଲେ ॥ ଏ ଆତ୍ମା ତତ୍ତ୍ୱଗଣୁଁ ଭିନ୍ନ । ଏମନ୍ତ କଲେ ସେ ବର୍ଣ୍ଣନ ॥ ମୀମାଂସାବାଦୀ ଜ୍ଞାନଗଣ । ତତ୍ତ୍ୱତତ୍ତ୍ୱ ବା ଅନୁଷ୍ଠାନ ॥ ନ ବୁଝି ନିତ୍ୟ ନୈମିତ୍ତିକ । କାମ୍ୟ କର୍ମରୁ ମିଳେ ମୋକ୍ଷ ॥ ଏମନ୍ତ ମତ ଦେଇଛନ୍ତି । ଏସବୁ ବିଦ୍ୱାନଙ୍କ ମତ ॥ ଯେଉଁ ଅଜ୍ଞାନବଳେ ଭିନ୍ନ । ତ୍ରିଗୁଣାତ୍ମକ ସେ ଅଜ୍ଞାନ ॥ ପାଣିଙ୍କ ମତ ଭ୍ରାନ୍ତକରେ । କାହିଁକି ମତଦ୍ୱୈ ପ୍ରକୃତରେ ॥ ତୁମ୍ଭେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜ୍ଞାନମୟ । ତାହାପ୍ରକାରେ ନୁହ ଥୟ ॥ ତ୍ରିଗୁଣମୟ ଏ ଅଜ୍ଞାନ । ତୋତେ ନ ଛୁଇଁ କଦାଚନ । ୨୫ । ପଞ୍ଚଭୂତରୁ ମନ ଯାଏ । ତ୍ରିଗୁଣାତ୍ମକ ଜଗମୟେ ॥ ତଥାପି ଏ ଜଗତଙ୍କେ ।

ସ୍ୱକୃତମନୁପ୍ରବଷ୍ଟମିଦମାତ୍ମତୟାବସିତଂ ।୨୬। ତବ ପଦ ଯେ ତରନ୍ତ୍ୟଖିଳମନ୍ତ୍ୱନକେତତର୍ଯ୍ୟା ଭ ଉତ ପଦାକ୍ରମନ୍ତ୍ୟବଗଣଯ୍ୟ ଶିରୋ ନିର୍ଋତେ ।

ତଦ୍ୱ ତୟୋଃ ସଦ୍ଭବ ସମାନ୍ତରତ ଅଦ୍ୱ । ସଦବ ମନ ଇତ । ମନଃ ମନୋମାବବଳସିତମିଦଂ କିନ୍ତୁ କିଗୁଣାତ୍ମକଂ ସପଞ୍ଚଜାତମେସଦ୍ଦ୍ୱେବ ସଦବ ବଲ୍ଗତ । କଥମିତ ରେତୁ ତବାଦ୍ୱ ଭୁସ୍ତୀତ । ଭୂସ୍ୟଧ୍ୱାନେ । ଅଧିଷ୍ଠାନସତ୍ତ୍ୱୟା ଯଦ୍‌ବତ୍ ସଗସ୍ୱତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ନ କେବଳମିଦଙ୍କାରୁଣଂ କନ୍ତୁ ଅମନୂକାତ୍ । ମନୁକଃ ପୁରୁଷଃ ଅଭ୍ରବଧାବାକାରଃ । ପୁରୁଷମଦ୍ଭ୍ୟାପେୟତ୍ୟର୍ଥଃ । ପୁରୁଷସ୍ୟାପି ପୃଥକ୍‌ସଦ୍ଭସତ୍ତର୍ମକୋମାବବଳସିତେତ୍ୟର୍ଥଃ । ତଥା ଚ ଶ୍ରୁତିଃ । ଅସତୋଽଧିମନୋଽସୃଜତ । ମନଃ ପ୍ରଜାପତିମସୃଜତ ପ୍ରଜାପତିଃ ପ୍ରଜା ଅସୃଜତ ତଦ୍‌ବା ଇଦଂ ମନସ୍ୟେବ ପରମଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତଂ ଯଦଦଂ କଷେତ । ନନ୍ୱାତ୍ମବଦାମପି ବଣ୍ଟଂ ସଦେବ ଷ୍ଫୁରତ ଅତଃ କଥମସତ୍ତ୍ୱ୍ୟାଦତ ଅନ୍ଦ । ସଦଭିମୃଶନ୍ତୀତ । ଆତ୍ମବଦସ୍ତୁ ଅଶେଷମିଦଂ ଭୋକ୍ତୃଭୋଗ୍ୟାତ୍ମକଂ ବସ୍ତଂ ଆତ୍ମତୟୈବ ସଦଭିମୃଶନ୍ତ ସଦେତ ଜାନନ୍ତ । ଆତ୍ମକାର୍ଯ୍ୟତ୍ୱାନ୍ନ ପୃଥଗିତ୍ୟର୍ଥଃ । ତଥାହ । ଯଦୁପାଦାନକଂ ଯନ୍ନାର୍ଯ୍ୟଂ ଭବତ ତତ୍ତ୍ୱେକୈବରୂପେଣ ସଗସ୍ୱତେ ଉପାଦୀୟତେ ଚେତ । ଲୋକାଗ୍ରବେଣ ଦର୍ଶୟତ ନହ୍ୱ ବକୃତମିତ । କନକସ୍ୟ ବକୃତଂ କୁଣ୍ଡଳାଦକଂ କନକାର୍ଥିନୋ ନ ତ୍ୟଜନ୍ତ ।ଅତ ହେତୁଃ । ତଦାତ୍ମତୟା କନକରୂପତ୍ୱେନେତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅତଃ ସ୍ୱକୃତମିଦଂ ବନ୍ମନୁପ୍ରବଷ୍ଟ ପୁରୁଷରୂପମାତ୍ମତୟୈବାବସିତଂ ନଶ୍ଚିତଂ । ଯତ୍ସସତ୍ତ୍ୱଃ ସଦାତ୍ତ ଜଗଦେତଦସତ୍ ସ୍ୱତଃ । ସଦାଭସମସତ୍ୟସ୍ମିନ୍ ଭଗବନ୍ତଂ ଭଜାମ ତଂ । ୨୦ । ନନ୍ ସତ୍ୟଂ ଜ୍ଞାନମନନ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମ ନେହ ନାନାସ୍ତି କଞ୍ଚନ । ମୃତ୍ୟୋଃ ସ ମୃତ୍ୟୁମାପ୍ନୋତ ଯ ଇହ ନାନେବ ପଶ୍ୟତତ୍ୟାଦଶ୍ରୁତଭ୍ରେଦଂବୃତସ୍ୟ ଭଗବତ୍ତଃ

ତୁ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମି ସ୍ୱରୂପରେ । ଯେଣୁ ସର୍ବଦା କରୁ ବାସ । ତେଣୁ ଏ ସମୁଦାୟ ବଣ୍ଟ । ସାମାନ୍ୟ ଜ୍ଞାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ । ସତ୍ୟ ସମାନ ଦଶେ ନେବେ । କୁଣ୍ଡଳ ଏ ନାମଟି ମିଛ । କୁଣ୍ଡଳ ସୁବର୍ଣ୍ଣେ ଗଠିତ । ଏଣୁ ତାହାକୁ ସମାଦର । ନରେ କରନ୍ତ ନରନ୍ତର । କୁଣ୍ଡଳ ଶବ୍ଦେ ନ ସେବନ୍ତ । ସୁବର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ଆଦରନ୍ତ । ତେସନେ ଏ ମିଥ୍ୟା ଜଗତ । ସକଳ ତୁମ୍ଭେ ଜଗନ୍ନାଥ । ଜୀବାତ୍ମା ତୁପେ ସ୍ୱୀ ମଧ୍ୟରେ । ବ୍ୟାପି ରହିଛ ନରନ୍ତରେ । ତେଣୁ ଅସତ୍ୟ ଏ ଜଗତ । ସତ୍ୟ ସ୍ୱରୂପେ ହୁଏ ବ୍ୟକ୍ତ । ଏଣୁ ଆତ୍ମଜ୍ଞ ଜ୍ଞାନଗଣ । ବିଶ୍ୱକୁ କୁଣ୍ଡଳ ସମାନ । ମିଥ୍ୟା ଶବଦ ମାତ୍ର ଜାଣି । ତୁମ୍ଭର ଅଧିଷ୍ଠାନ ମଣି । ସତ୍ୟ ଭାବେଣ ସମାଦର । କରନ୍ତ ଜ୍ଞାନେ ନିରନ୍ତର । ୨୭ ।...ସକଳ ପ୍ରାଣି ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ । ଆତ୍ମା ସ୍ୱରୂପ ତୁମ୍ଭେ ସ୍ୱାମୀ । ଏହା ଯେ ଜାଣି ଜ୍ଞାନବଳେ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ସେବନ୍ତ ନରେଳେ । ନରକ ମୃତ୍ୟୁକୁ ଜିଣନ୍ତ । ନିର୍ମୁକ୍ତ ହବେ

ପଲ୍ଲବସ୍ପୃଶେ ପଣ୍ଡୂନାଳ ଗିରା ଵନ୍ଧୁଧାନପି ତାଂସ୍ତୁ ସ୍ନିଗ୍ଧ କୃତସୌହୃଦାଃ ନତ୍ଵ ପୁନନ୍ତି ନ ଯେ ଶମୁଖାଃ । ୨୭ । ତ୍ଵମକରଣଃ ସ୍ଵଶ୍ଵଚଶିଳଭାରକ-
ଶକ୍ତ୍ୟରସ୍ଥବ ବଲମୁଦ୍ଵହନ୍ତ ସମଦନ୍ତ୍ୟନ୍ତ୍ୟାଂନମିଷାଃ । ବର୍ଷଭୁଜୋଽଖିଳକ୍ଷିତିପତେରିବ ଵିଶ୍ଵସୃଜୋ ଵଦଧତି ଯତ୍ର ଯେ ତ୍ଵଧିକୃତା ଭବତଶ୍ଚ-

ଚକିତାଃ ଯତ୍ର ଚରଣାଂ ସ୍ଵକରମେଵେତ ଭୂତଃ ଭକ୍ତ୍ୟା ଅତ ଆହ ତବ ପର ଯେ ଚରନ୍ତୀତି । ତବେତ କର୍ମଣି ଷଷ୍ଠୀ । ତ୍ଵାଂ ଯେ
ପରିଚରନ୍ତି । ଛନ୍ଦସି ବ୍ୟବହିତାଶ୍ଚେତି ଯଚ୍ଛବ୍ଦେନ ବ୍ୟବଧାନମଦୋଷଃ । କେନ ରୂପେଣ । ଅଖିଳସତ୍ତ୍ଵନକେତତୟା ଅଖିଳାନ ସତ୍ତ୍ଵାନ ନିକେତୋ
ଯସ୍ୟ ସ ତଥା ତସ୍ୟ ଭାବସ୍ତତ୍ତ୍ଵ ତୟା । ସର୍ବଭୂତାବାସତ୍ଵେତ୍ୟର୍ଥଃ । ଉତ ଏବ ଅନବଗଣଯ୍ୟ ତରସ୍ତୃତ୍ୟ ତ ଏବ କର୍ଦ୍ଦଭେ ମୃତ୍ୟୋଃ ଶିରେ
ମୂର୍ଦ୍ଧାନଂ ପଦା ପାଦେନାକ୍ରମନ୍ତ ମୃତ୍ୟୋର୍ମୂର୍ଦ୍ଧ୍ନି ପଦଂ ଦଧତ ତଂ ତରନ୍ତି ମୃତ୍ୟୁମ୍ନ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ଯେ ପୁନର୍ବିମୁଖା ଅଭକ୍ତାସ୍ତାନ୍ ଗିରା ଭାଷ୍ଟ ପଶୂନିବ
ଵନ୍ଧୁଧାନ୍ ବନ୍ଧୁଶୋଽପି ପଲ୍ଲବସ୍ପୃଶେ ବଧ୍ନାସି । କୃତଃ, ତ୍ଵୟି କୃତସୌହୃଦା ତ୍ଵଦ୍ଧି କୃତଂ ସୌହୃଦ ପ୍ରେମ ଯୈସ୍ତେ ନତ୍ଵ କଶ୍ଚିତଂ ପୁନନ୍ତି ପଵନ୍ୟନ୍ତି
ଅସ୍ମାନମନ୍ୟାନପୀତି ଶେଷଃ । ନେତରେ । ତଥା ଚ ଶ୍ରୂତଃ । ତସ୍ୟ ବାକ୍ ତନ୍ତୁର୍ନାମାନି ଦାମାନି । ତସ୍ୟେଦଂ ବାଚ୍ୟ ତନ୍ତ୍ୟା ନାମଭର୍ଦ୍ଦାମଭିଃ
ସର୍ବଂ ସିତମିତି । ଅସ୍ଵପ୍ନମପ୍ରାପ୍ସ୍ନୁଃ । ସତ୍ୟମେବମୃତମାସ୍ମାନଂ ଶ୍ରୂତୟଃ ପ୍ରତିପାଦୟନ୍ତି ତବ ଚ ଯଦ୍ୟପି ବନ୍ଧନୋଽପଶେଷତ୍ଵାଦପରୋକ୍ଷମେବ
ଜ୍ଞାନମ୍ପୂର୍ବ୍ୟତେ ତଥାପ୍ୟସମ୍ଭାବନାବିପରୀତଭାବନାଭିରସ୍ତୃତତ୍ଵାତ୍ ମଳନକ୍ରେଶୁ ପରୋକ୍ଷମିବ ଭବତୀତି ନାପରୋକ୍ଷଂ ସାରଭ୍ରମନିବୃତ୍ତିସମର୍ଥଂ ।
ଭଗବତ୍ପୂରଚର୍ଯ୍ୟାଯ୍ୟା ତୁ ସମ୍ୟଗମଳଚତ୍ତାନାଂ ତତ୍ପ୍ରସାଦେନ ଲବ୍ଧାପରୋକ୍ଷଜ୍ଞାନାନାମନ୍ତରେ ଏବ କରତଳଗତୋ ମୋକ୍ଷ ଇତି । ତଥା ଚ
ଶ୍ରୂତୟଃ । ଦେହାନ୍ତେ ଦେବଃ ପରଂ ବ୍ରହ୍ମ ତାରକଂ ବ୍ୟାଚଷ୍ଟେ । ଯମେବୈଷ ବୃଣୁତେ ତେନ ଲଭ୍ୟଃ । ଯସ୍ୟ ଦେବେ ପରା ଭକ୍ତିରିତ୍ୟାଦୟଃ ।
ଉପଲ୍ଲୁ ତାପେପି ପ୍ରପଦ୍ୟନ୍ତୁ ପର୍ବତାଦୟନ୍ତି ଗର୍ଥାନ ପଠନ୍ତି ଵୃଗମାନ୍ । ଯଜନ୍ତି ଯାଗୈର୍ବିବଦନ୍ତି ବାଦୈର୍ଵିଷଂ ବନା ନୈବ ମୃଢଂ ଚରନ୍ତି । ୨୭ ।
ନନ୍ ସର୍ବ୍ୟଖିଳପତ୍ତ୍ଵନକେତତ୍ଵେନ ଭଗବତଃ ସେବ୍ୟତ୍ଵମୁଚ୍ୟତେ ତର୍ହି ତତ୍ପରଣସମ୍ଭବାତ୍ କର୍ତ୍ତୃତ୍ଵଭୋକ୍ତୃତ୍ଵେ ପ୍ରସଜ୍ୟେୟାତାଂ । ନବସ୍ତୁତଃ

ସେ ରହନ୍ତି । ତୁମ୍ଭ ଠିଁ ଯାର ଶ୍ରଦ୍ଧା ନାହିଁ । ପଣ୍ଡିତ ହୋଇଲେହେଁ ସେହି । ତା ହୁଦେ ଭ୍ରାନ୍ତ ଜନମାଅ । ତାକୁ ନାସ୍ତିକ କହନ୍ତି ।
ସୁହୃଦେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଯେ ଜାଣେ । ପବିତ୍ର ହୁଏ ସେ ଆପଣେ । ଅବର ତୁମ୍ଭ ଗୁଣେ ଅନେ୍ୟ । ପବିତ୍ର କରେ ଅନୁଦିନେ । ତୁମ୍ଭ ସେବାରୁ ଯେ
ବିମୁଖ । ମରଣେ ଭୁଞ୍ଜେ ସେ ନରକ । ୨୭ । ସକଳ ଜୀବ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ । ହେଲେହେଁ ତୁମ୍ଭେ ବିଶ୍ଵସ୍ଵାମୀ । ଜୀବଧର୍ମ କର୍ତ୍ତା ଭୋକ୍ତା । ନୁହଁଟି

କରାଃ । ୬୮ । ସ୍ତ୍ରି ଇତରବାଡ଼ସ୍ତୁଃ ସ୍ୱୀରକଣ୍ୟୋଥ୍ୱନମିତ୍ତସୂକୋ ବହର ତ୍ରପାଷସ୍ତ୍ରା ଯଦ ଗ୍ରିରସ୍ୟ ‘କମୂକ୍ତ ତତ୍ୟ । ନନ୍ଧ ପରମସ୍ୟ କଷ୍ଟିଦପରେ

ତଥାଭୃମିକରେତ୍ୱ ତର୍ହ୍ଵି ଜୀବାନାମପି ତତ୍ତ୍ବନ୍ୟଭୃମିତ କେନ ବଶେଷେଣ ପୁନଃ ସେବ୍ୟସେବକଭୃମିଘମାମାଣଙ୍କା' ପରିହରନ୍ତ୍ୟଃ "ଅପାଣିପାଦୋ ଜବନୋ ଗ୍ରହୀତା ପଶ୍ୟତ୍ୟଚକ୍ଷୁଃ ସ ଶୃଣୋତ୍ୟକର୍ଣ୍ଣଃ । ସ ବେତ୍ତି ବେଦ୍ୟଂ ନ ଚ ତସ୍ୟ ବେତ୍ତା ତମାହୁରଗ୍ର୍ୟଂ ପୁରୁଷଂ ପୁରାଣମିତ୍ୟାଦ୍ୟାଃ ଶ୍ରୁତୟଃ ସ୍ତୁବନ୍ତୀତ୍ୟାହ ଦ୍ୱିମକରଣ ଇତ । କରଣପମ୍ବନ୍ଧରହିତ ଏବାଖିଳକାରକଶକ୍ତିଧରଃ, ଅଖିଳାନାଂ ପ୍ରାଣିନାଂ ଯା'ନ କାରକାଣି ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ତେଷାଂ ଶକ୍ତୀର୍ଧାରୟତି ପ୍ରବର୍ତ୍ତୟତି ତଥା, କୁତଃ, ସ୍ୱରାଟ୍, ଯତଃ ସ୍ୱେନୈବ ସ୍ୱତଃସେ ଦୀପ୍ୟତେ । ନନ୍ଧ ସ୍ୱତଃସିଦ୍ଧଜ୍ଞାନଶକ୍ତେରନ୍ୟାପେକ୍ଷେତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅତଏବ ବଲମୁଦ୍ବହନ୍ତି ପୂଜାଂ କୁର୍ବନ୍ତି । ଅଜସ୍ରା ଅବଦ୍ୟଯା ସହଚାପ୍ତୟା ବୃତା ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅନିମିଷା ଦେବା ଇନ୍ଦ୍ରାଦୟଃ ତସ୍ତୁକ୍ୟା ବଶ୍ୟସ୍ତକା ବ୍ରହ୍ମାଦୟୋଽପି । ଯଥା ସମ୍ରାଟ ଏବ କଙ୍କରାଃ ସ୍ୱାମିନଂ ସେବନ୍ତେ ତଥା ଅବଦ୍ୟାଯୁକ୍ତା ଦେବାଦୟସ୍ତ୍ୱାମିତ ଲୋକୋକ୍ତିଃ । ସମଦନ୍ତି ଚ ମନ୍ୟୈ- ଦର୍ତ୍ତଂ ହବ୍ୟକବ୍ୟାଦଲକ୍ଷଣଂ ବଲଂ ଭକ୍ଷୟନ୍ତି । ଅତ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତଃ ବର୍ଷଭୁଜୋଽଖିଳକ୍ଷିତପତେରେବେତି । ଯଥା ବର୍ଷଭୁଜଃ ଖଣ୍ଡମଣ୍ଡଳପତୟଃ ପଖିଳକ୍ଷିତପତେର୍ମହାମଣ୍ଡଳେଶ୍ୱରସ୍ୟ ସ୍ୱପ୍ରଜାଦତ୍ତବଲମନ୍ତୋ ବଲମୁଦ୍ବହନ୍ତି ତଦ୍ବଦତ । କଥଂ ବଲଂ ବହନ୍ତି ତଦାହ ବଦଧତ ଯତ୍ ଯେ ତ୍ୱୟାକୃତା ଭବତଷ୍କରା ଇତ । ତ୍ୱତ୍ତୋ ଭୀତା ସନ୍ତୋ ଯସ୍ମିନ୍ କର୍ମଣି ଯେ ନିଯୁକ୍ତାସ୍ତେ ତଦ୍ଧୁର୍ବନ୍ତୀତି । ତ୍ୱଦାଜ୍ଞାପାଳନମେବ ବଲ୍ୟୁଦ୍ବହନ- ମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ତଥା ଚ ଶ୍ରୁତଃ । ଭୀଷାସ୍ମାଦ୍ବାତଃ ପବତେ ଭୀଷୋଦେତି ସୂର୍ଯ୍ୟଃ । ଭୀଷାସ୍ମାଦଗ୍ନିଶ୍ଚେନ୍ଦ୍ରଶ୍ଚ ମୃତ୍ୟୁର୍ଧାବତି ପଞ୍ଚମ ଇତ । ଅନନ୍ତ୍ୟୋଽପି ଯୋ ଦେବଃ ସର୍ବକାରକଶକ୍ତିଧୃକ୍ । ସର୍ବଜ୍ଞଃ ସର୍ବକର୍ତ୍ତା ଚ ସର୍ବସେବ୍ୟଂ ନମାମି ତଂ । ୬୮ । ତଦେବଂ କରଣପ୍ରବର୍ତ୍ତକମୀଶ୍ୱରଂ କରଣପରତନ୍ତ୍ରା ନବ ଭଜନ୍ତ୍ୟଂ । ନ କେବଲମିସ୍ୟଦେବ କାରଣଂ, ତତ ଉତ୍ପନ୍ନତ୍ୱେନାପି ତତ୍ପରତନ୍ତ୍ରତ୍ୱାଦତ ବଦନ୍ତି ଯଥାଗ୍ନେଃ କ୍ଷୁଦ୍ରା ବିସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗାଃ

କହୁଛୁ ଏ କଥା ॥ ଯେଣୁ ବିରାଟ ରୂପ ବହ । ନଜ ସ୍ୱଭାବେ ନଜେ ଥାଅ ॥ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଶକ୍ତି ପ୍ରାଣିଗଣେ । ସମର୍ପ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରଣେ ॥ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଶୂନ୍ୟ ତକେ ଯେଣୁ । କର୍ତ୍ତା ଭୋକତା ନୁହ ତେଣୁ ॥ ମାନବେ ମୂର୍ଖଭାବଣରେ । ନଜ ମଙ୍ଗଳ ନମିତ୍ତରେ ॥ ବଳିଭ ଦେବତା ପୂଜନ୍ତି । ସେ ଦେବେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଅର୍ଚ୍ଚନ୍ତି ॥ ଯେସନେ କ୍ଷୁଦ୍ର ନୃପଗଣ । ସମ୍ରାଟେ ଦ୍ୟନ୍ତି କରଦାନ ॥ ତୁମ୍ଭ ଶାସନେ ଯେଣୁ ଡର । ଦେବେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଥାନ୍ତି କର ॥ ୬୮ ॥ ପ୍ରଭୁ କରୁଣାସାଗର । ତୋହର ନାହିଁ ପରପର ॥ ଶୂନ୍ୟ ସମାନ ଏ ବିଶ୍ୱର । ତୁମ୍ଭେହି ଏକଇ ଆଧାର ॥ ଅକାଶ ପରି

ନ ପରନ୍ତୁ ଭବେଦ୍ବିମୃତ ଇତ୍ୟାପଦସ୍ୟ ତବ ଶୂନ୍ୟତୁଲାଂ ଦଧତଃ । ୨୯ । ଅପରିମିତା ଧ୍ରୁବାସ୍ତନୁଭୃତୋ ଯଦି ସର୍ବଗତାସ୍ତର୍ହି ନ ଶାସ୍ୟତେତି

ତ୍ୟଚରନ୍ତେତମେବାସ୍ୱାଦାତ୍ମନଃ ସର୍ବେପ୍ରାଣାଃ ସର୍ବେଲୋକାଃ ସର୍ବେଦେବାଃ ସର୍ବାଣିଭୂତାନି ସର୍ବ ଏତ ଆତ୍ମାନୋ ବ୍ୟୁଚ୍ଚରନ୍ତୀତ୍ୟାଦ୍ୟାଃ ଶ୍ରୁତୟ ଇତ୍ୟାହ ସ୍ଥିରଚରଜାତୟ ଇତି । ହେ ବିମୁକ୍ତ ନିତ୍ୟମୁକ୍ତ । ଯଦି ତବ ଅଜୟା ମାୟୟା ବିହରସେ ବିହାରଃ କ୍ରୀଡା ଭବତି ତଦା ସ୍ଥିରଚର-ଜାତୟଃ ସ୍ଥିରଶ୍ଚ ଚରଶ୍ଚ ଜାତୟୋ ଜାତ୍ୟାଲିଙ୍ଗିତା ଦେହା ଯେଷାଂ ତେ ଜୀବାଃ ସ୍ୟୁର୍ଭବେୟୁଃ । କଥମୂତସ୍ୟ ତତୋଽଜାତଃ ପରସ୍ୟ ଦୂରେ ବର୍ତ୍ତମାନସ୍ୟ ଅସଙ୍ଗସ୍ୟେତ୍ୟର୍ଥଃ । କଥଂ ବିହାରଃ । ଉପାଧ୍ୟା ଈକ୍ଷଣଲେଶେନ । ନନୁ ମୟି ଲୀନାନାଂ ଜୀବାନାଂ କଥଂ ଜନ୍ମ ସ୍ୟାତ୍ ତତ୍ରାହ ଉଥ୍ୱିନମିତ୍ତସ୍ମୃକ ଇତି । ଈକ୍ଷସ୍ୟୈବ ଉପାଦାନ ଉତ୍ଥାପନ ଅବଭୂତାନି ନିମିତ୍ତାନି କର୍ମାଣି ତଦ୍ଭୁଞ୍ଜାନ ଲିଙ୍ଗଶରୀରାଣି ବା ବିଭର୍ତ୍ତୀତ୍ୟନ୍ତ ଇତି ତଥା । ନନୁ ତ୍ୱଂ ନିମିତ୍ତେଽପ୍ୟାନେନ । ମଦାହୃତ୍ୟୈବ ଭବନ୍ତୁ । ନ, ତ୍ୱୟି ବୈଷମ୍ୟାଭାବାଦ୍ବିଷମସୃଷ୍ଟେରଯୋଗାଦନ୍ୟାନ୍ ଷରମସ୍ୟେତି । ତନ୍ତୁ ପରମଣ୍ଡା ଉତ୍ତମସ୍ୟ ପରମକାରୁଣିକସ୍ୟ ବିସୃତ ଇବ ଆକାଶସତୃଶସ୍ୟ ସମସ୍ୟେତ୍ୟର୍ଥଃ କଶ୍ଚିଦପରଃ ସ୍ୱୀୟଃ ପରୋଽସ୍ୱୀୟଶ୍ଚ ନ ଭବେତ୍ତୁ ନ ସମ୍ଭବ-ତୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅସଦ୍ବା ଇଦମଗ୍ର ଆସୀତ୍ ତତୋ ବୈ ସଦଜାୟତେତ୍ୟାଦି ଶ୍ରୁତ୍ୟା ଶୂନ୍ୟପୂର୍ବକତ୍ୱମିବ ପ୍ରତୀୟତେ, ତଦର୍ଥଂ ପୁନର୍ବିଶିନଷ୍ଟି । ଶୂନ୍ୟତୁଲାଂ ଦଧତଃ ଶୂନ୍ୟସାମ୍ୟଂ ଭଜତଃ, ତଦେବ ଦର୍ଶୟିତୁଂ ପୁନର୍ବିଶିନଷ୍ଟି ଅପଦସ୍ୟେତି । ନ ପଦ୍ୟତ ଇତି ଅପଦସ୍ତସ୍ୟ ବାଙ୍ମନସ୍ୟୋର-ଗୋଚରସ୍ୟେତ୍ୟର୍ଥଃ । ଉପାଧିକ୍ଷଣବିପକ୍ଷୋଭମାୟାବୋଧିତକର୍ମଭିଃ । ଜାତାନ୍ ଫସରତଃ ଖିନ୍ନାନ୍ ନୃହରେ ପାହି ନଃ ପିତଃ । ୨୯ । ଏବଂ ତାବତ୍ତୁ ପରମାତ୍ମନଃ ସକାଶାଦବିଦ୍ୟାକୃତକାର୍ଯ୍ୟୋପାଧୟସ୍ତଦଂଶା ଏବ ଜୀବା ଜାତାଃ ଫସରନ୍ତୋ ଭବନ୍ତୀତ୍ୟୁକ୍ତଂ । ତତ୍ର ଯଦ୍ୟେକା ଅବିଦ୍ୟା

ସର୍ବଗତ । ଅସୀମ ବାକ୍ୟରୁ ଅଗତ ॥ ତଥାପି ବ୍ରହ୍ମ ଏ ସୃଷ୍ଟିରେ । ଚର ଅଚର ପ୍ରଭେଦରେ ॥ ଚୈତନ୍ୟବନ୍ତ ପ୍ରାଣିଦେହ । ଜାହାଙ୍କୁ ହୋଇଣ କହ ॥ ଆମ୍ଭେ ବୁଝୁଁ ତୁମ୍ଭେ ହେତୁ । ଅବିଦ୍ୟାଠାରୁ ଦୂରେ ହେତୁ ॥ ବିମୁକ୍ତ ଭାବେ ସଦା ଥାଅ । ଯେବେ ଅବିଦ୍ୟାକୁ ଅନାଅ ॥ ସେତେବେଳେ ଜନ୍ମେ କ୍ରୀଡା ରସ । ତହିଁରୁ ଜନମେ ଏ ବିଶ୍ୱ ॥ ପ୍ରଳୟେ ନଷ୍ଟ ଜୀବଗଣ । ଲିଙ୍ଗ ଶରୀରକୁ ବହଣ ॥ ଅଦୃଷ୍ଟ ସେନ ରହିଥାନ୍ତି । ତାହାଙ୍କୁ ଅନାଅ ଯେମନ୍ତ ॥ ସେମାନେ ଚେତନା ଲଭନ୍ତି । ଜୀବ ଶରୀର ପ୍ରକାଶନ୍ତି ॥ ତେଣୁଟି ପୂର୍ବ କର୍ମଫଳେ । ଜୀବେ ବନ୍ଧନ୍ତି ଏ ଭୂତଳେ । ୨୯ । ଏକା ଅବିଦ୍ୟା ଏକ ଜୀବ । ଯେବେ ଏକଥା ତଥ୍ୟ ଭାବ ॥ ତେବେ ଏକର ହେଲେ ମୁକ୍ତି । ସକଳେ କାହିଁ ନ ତରନ୍ତି ॥

ନ୍ନାସ୍ତ୍ୱମୋ ଧ୍ରୁବ ନେତରଥା । ଅଜନ ଚ ଯନ୍ମଯଂ ତଦବମୁଚ୍ୟ ନିଯନ୍ତୃ, ଭବେତ୍ ସମମନୁଜାନତାଂ ଯଦମତଂ ମତଦୁଷ୍ଟତଯା ॥ ୩୦ ॥ ନ ଘଟତ

ଇତି ଜୀବସ୍ୟାପ୍ୟେକତ୍ୱାଦେକମୁକ୍ତୌ ସର୍ବମୁକ୍ତିପ୍ରସଙ୍ଗଃ । ଅଥ ନାନା ଅବିଦ୍ୟାପ୍ରବୃତ୍ତ ଭବେଦ୍‌ବାଂଶାନ୍ତରେଣ ସଂସାରକାଂଶେନାତ୍ ଅନ୍ୟମୋକ୍ଷ ଇତ୍ୟାଦ ତର୍କବଳେନ ବସ୍ତୁତ ଏବ ନାନାମୂଳମ୍ପ୍ରତ ଚ ତେଷାମଣୁତ୍ୱ ଦେହବ୍ୟାପିତୈବ ତନ୍ୟଂ ନ ସ୍ୟାତ୍ । ଦେହପରିମାଣତ୍ୱେ ଚ ମଧ୍ୟମପରି-ମାଣାନାଂ ସାବୟବତ୍ୱେନାନିତ୍ୟତ୍ୱଂ ସ୍ୟାତ୍ । ଅତଃ ସର୍ବଗତା ନିତ୍ୟାଶ୍ଚେତି କେଚନ ମନ୍ୟନ୍ତେ । ତଥ ଚ ତାବଦୁକ୍ତଦୋଷପ୍ରସଙ୍ଗଃ, ଅବିଦ୍ୟାଭେଦେନ ଉପାଧିଭେଦେନ ବା ବନ୍ଧମୁକ୍ତବ୍ୟବସ୍ଥା ସମ୍ଭବାତ୍ । ଈଶ୍ୱରସ୍ୟ ତୁ ନ କେନାପ୍ୟଂଶେନ ସଂସାରସଙ୍ଗ୍ରହ ଏକ୍ୟମେବ । ପ୍ରସିଦ୍ଧାସ୍ତେ କ୍ୟଂ ସର୍ବଜ୍ଞତ୍ୱ । କିଞ୍ଚ ଇମଂ ପକ୍ଷମନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମିବ୍ରାହ୍ମଣମପି ନ ସହତ ଇତ୍ୟାହ ଅପରିମିତା ଇତି, ଯଦ୍ୟେତଃ ଏବାନନ୍ତା ଧ୍ରୁବାସ୍ତେନୈବ ରୂପେଣ ତନ୍ତ୍ୟାଃ ସର୍ବଗତାଶ୍ଚ ତନୁଭୃତୋ ଜୀବା ଯଦି ସ୍ୟୁସ୍ତର୍ହି ତେଷାଂ ସମତ୍ୱାତ୍ ଶାସ୍ୟତା ନ ଘଟେତ ଇତି କୃତ୍ୱା ହେ ଧ୍ରୁବ ନିଯମୋ ନିଯମନଂ ତ୍ୱୟା ନ ସ୍ୟାତ୍ ଇତରଥା ତୁ ଘଟେତ । କଥଂ । ଯନ୍ମୟଂ ଉପାଧିତୋ ଯଦ୍‌ବିକାରପ୍ରାପ୍ୟଂ ଯତ୍ତାଦାତ୍ମ୍ୟଂ ଅଜନ ଜାତଂ ତତ୍ତସ୍ୟ ବିକାରସ୍ୟ ନିଯନ୍ତୃ ନିଯାମକଂ ଭବେତ୍ । ଅବମୁଚ୍ୟ କାରଣତୟା ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ । କିଂ ତତ୍ । ସମଂ ଅନୁସ୍ୟୂତଂ । ନନୁ କିଂ ସର୍ବଜ୍ଞାନୀୟଦୃଷ୍ଟେ ଚେତ୍ତୁର୍ଯ୍ୟତାମିଦଂ ତଦନ୍ୟତଥାହ ଅନୁଜାନତାଂ ଯଦମତମିତି । ଜାନାମ ଇତି ବଦତାଂ ଯଦମତମବିଜ୍ଞାତପ୍ରାପ୍ୟଂ । ଅବିଷୟତ୍ୱାତ୍ । ତଥା ଚ ଶ୍ରୁତିଃ । ଯସ୍ୟାମତଂ ତସ୍ୟ ମତଂ ମତଂ ଯସ୍ୟ ନ ବେଦ ସଃ । ଅବିଜ୍ଞାତଂ ବିଜାନତାଂ ବିଜ୍ଞାତମବିଜାନତାଂ । ଅବଚନେନୈବ ପ୍ରୋବାଚ ସହ ବୃଷ୍ଟିଂ ବିଭୂତେତ୍ୟାଦ । କିଞ୍ଚ ମତସ୍ୟ ଜ୍ଞାତସ୍ୟ ଦୁଷ୍ଟତୟା ଦୋଷଶ୍ରବଣାତ୍ । ତଥାଚ ଶ୍ରୁତିଃ । ଯଦି ମନ୍ୟସେ ସୁବେଦେତି ଦଭ୍ରମେବାପି ନୂନଂ ତ୍ୱଂ

ଯଦବା ଅବିଦ୍ୟା ବହୁତ । ଏକା ଅବିଦ୍ୟା କାଟେ ପୁଣ ॥ ଅନ୍ୟା ଅବିଦ୍ୟା ପରବଶେ । ବ୍ରହ୍ମ ରହିବା ପଦ ଦଶେ ॥ ତେବେ ଅବିଦ୍ୟା ନାଶ ନାହିଁ । ମୁକତି ଘଟିବ ବା କାହିଁ ॥ କମ୍ବା ଜୀବର ବ୍ରହ୍ମ ରୂଳେ । ସମାନ ଶକତ ହୋଇଲେ ॥ ଜୀବର ବନ୍ଧ ମୁକ୍ତ କଥା । ଅଯଥା ହୋଇବ ସର୍ବଥା ॥ ଏ ସବୁ ସନ୍ଦେହ ବନାଶେ । ବେଦ ଏ ବଚନ ପ୍ରକାଶେ ॥ ଯାଠାରୁ ଯେତୁ ଜନ୍ମ ହୁଏ । ତାହାର ଅଂଶ ଯେ ବୋଲାଏ ॥ ଅଂଶକୁ ଯେତେ ଅନାୟାସେ । ମୂଳ ରଖଇ ନଜବଶେ ॥ ତେସନେ ଜୀବ ତୁମ୍ଭ ଅଂଶ । ସର୍ବଦା ଥାଏ ତୁମ୍ଭ ବଶ ॥ ତୁମ୍ଭ ନିଯମେ ଯେ ଚଳଇ । ତାହାର ସ୍ୱାଧୀନତା ନାହିଁ ॥ ଜୀବ ଓ ବ୍ରହ୍ମର ଯେ ତତ୍ତ୍ୱ । ଯେ କହେ ଜାଣେ ମୁଁ ସ୍ୱୟଂ ତଥ୍ୟ ॥ ତାହାର କିଛି ଜ୍ଞାନ ନାହିଁ । ପରମ ମୂର୍ଖ ତାକୁ କହି ॥

ଜ୍ଜଭବଃ ପ୍ରକୃତିପୁରୁଷୟୋରଜୟୋରୁଭୟଯୁଜା ଭବନ୍ତ୍ୟସୁଭୃତୋ ଜଲବୁଦ୍‌ବୁଦବତ୍ । ତ୍ୱୟି ତ ଇମେ ତତୋ ବିବିଧନାମଗୁଣୈଃ ପରମେ

ବେଦ୍ୟାବ୍ରହ୍ମଣୋ ରୂପଂ ଯଦସ୍ୟ ତ୍ୱଂ ଯଦସ୍ୟ ଦେବେଷ୍ୱିତ୍ୟାଦି । ତସ୍ମାଦ୍‌ଜନ୍ମଜ୍ଞା ଯଦ୍ୱେ୍ୟାତ୍ୟମତର୍କ୍ୟଂ କମପି ତଙ୍କାନ୍ୱୟତତ୍ତ୍ୱେନ ସମ୍‌ନ୍ୱୟନ୍ତ୍ୱଂ ଭବେଦିତ୍ୟର୍ଥଃ, ଅତ୍ରୋଦନ୍ତା ସର୍ବଲୋକସ୍ୟ ଗୀତଃ ଶ୍ରୁତ୍ୟା ଯୁକ୍ତ୍ୟା ଚୈବମେବାବସେୟଃ । ଯଃ ସର୍ବଜ୍ଞଃ ସର୍ବଶକ୍ତିର୍ନିହିତଃ ଶ୍ରୀମନ୍ତଂ ତଂ ଚେତସୈବାବଲମ୍ବେ । ୩୦ । ନନୁ ଯଦି ଚ ପରମାତ୍ମନୋ ଜୀବା କାର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଇତି ନିତ୍ୟନ୍ତ୍ୱନିତ୍ୟମେବ ଉଚ୍ୟତେ ତଥା ସତି ଜୀବାନାମନିତ୍ୟତ୍ୱ-ପ୍ରସଙ୍ଗେନ ପ୍ରତିଦିନଂ କୃତନାଶାକୃତାଭ୍ୟାଗମପ୍ରସଙ୍ଗଃ ସ୍ୟାତ୍ । କିଞ୍ଚ ତଦା ମୋକ୍ଷୋ ନାମ ଜୀବସ୍ୟ ସ୍ୱରୂପହାନିରେବ ସ୍ୟାତ୍ । ନ ଚୈତଦ୍ୟୁକ୍ତଂ, ସ୍ୱପ୍ରକାଶାନନ୍ଦାତ୍ମନୋଽବିଦ୍ୟାକୃତାନର୍ଥନିବୃତ୍ତିମାତ୍ରସ୍ୟ ମୋକ୍ଷତ୍ୱାଭ୍ୟୁପଗମାଦିତ୍ୟାଶଙ୍କ୍ୟ ଉପାଧିଜନ୍ମନୈବ ଜୀବାନାଂ ଜନ୍ମୋଚ୍ୟତେ ନ ସ୍ୱତଃ ଅସଂନାଦିତ୍ୟାହ ନ ଘଟତ ଇତି । ତବ କିଂ ପ୍ରକୃତେ ର୍ଜୀବରୂପେଣୋଦ୍ଭବଃ ସ୍ୟାତ୍ ପୁରୁଷସ୍ୟ ବାଉଭୟୋର୍ବା । ଆଦ୍ୟେ ଜୀବାନାଂ ଜଡ଼ତ୍ୱାପତ୍ତିଃ । ଦ୍ୱିତୀୟେ ପୁରୁଷସ୍ୟ ବିକାରିତ୍ୱପ୍ରସଙ୍ଗଃ, ଅତଏବ ନ ତୃତୀୟୋଽପି ଇତ୍ୟାଶୟେନୋକ୍ତଂ ପ୍ରକୃତିପୁରୁଷୟୋରୁଭବୋ ନ ଘଟତ ଇତି । ଶ୍ରୁତ୍ୟାଜତ୍ୱପ୍ରତିପାଦନାଦପୀତ୍ୟାହ ଅଜୟୋରିତି, ତଥାଚ ଶ୍ରୁତିଃ, ଅଜାମେକାଂ ଲୋହିତଶୁକ୍ଲକୃଷ୍ଣାଂ ବହ୍ୱୀଃ ପ୍ରଜାଃ ଜନୟନ୍ତୀଂ ସରୂପାଃ । ଅଜୋହ୍ୟେକୋ ଜୁଷମାଣୋଽନୁଶେତେ ଜହାତ୍ୟେନାଂ ଭୁକ୍ତଭୋଗାମ-ଜୋଽନ୍ୟ ଇତି । ଉଭୟଯୁଜା ତୁ ଭବନ୍ତି । ଉଭୟୋସ୍ତଦ୍ୱ୍ୟଜ୍ୟତେ ଇତି ଯୁକ୍ ସମ୍ବନ୍ଧଂ ପରସ୍ପରାଧିଷ୍ଠିତ ଯାବତ୍ । ତେନ ଅସୁଭୃତଃ ପ୍ରାଣାଦ୍ୟୁ-ପାଧୟୋ ଜୀବା କାର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ, ଜଲବୁଦ୍‌ବୁଦବଦିତି ଯଥା କେବଲେନ ଜଲେନାନିଲେନ ବା ଜଲବୁଦ୍‌ବୁଦା ନ ଭବନ୍ତି କିନ୍ତୁ ମିଳିତାଭ୍ୟାଂ

ସଂସାରେ କେହି ନଜେ ନଜେ । ତୋ ତତ୍ତ୍ୱ କଦାପି ନ ବୁଝେ । କରୁଣା କରୁ ରୁ ଯାହାକୁ । ସେହି ବୁଝଇ ଏ ତତ୍ତ୍ୱକୁ । ଜୀବର ସ୍ୱୟଂ ଜ୍ଞାନ ନାହିଁ । ତେଣୁ ତୋ ଅଧୀନେ ରହଇ । ୩୦ । ଏ ଜୀବ କପର ପଦାର୍ଥ । ବେଦେ ପ୍ରକାଶୁଁ ତାର ତତ୍ତ୍ୱ । ମହତ ଆଦି ଯେ ପ୍ରକୃତି । ସେ ଏକା ନହେ ଜୀବ ମୂର୍ତ୍ତି । କେବଳ ଚୈତନ୍ୟ ପୁରୁଷ । ଜୀବରୂପେ ନୁହେ ପ୍ରକାଶ । ପ୍ରାଣାଦି ଶକତିକୁ ନେଇ । ଅବିଦ୍ୟା ଶକ୍ତି ଏକ ହୋଇ । ପ୍ରକୃତି ପୁରୁଷ ଅନ୍ତରେ । ପଶି ମିଶନ୍ତେ ଏକତ୍ରରେ । ବୃତ୍ତିର ଚୈତନ୍ୟ ଅବସ୍ଥା । ପ୍ରକାଶ କରେ ଜୀବସତ୍ତା । ଜଳ ପବନ ବେନି ଯୋଗେ । ବୁଦ୍‌ବୁଦ ଜନମେ ଯେ ଭାବେ । କେବଳ ଜଳୁଁ ବା ବାୟୁରୁ । ବୁଦ୍‌ବୁଦ ଜନ୍ମେ କି କାହିଁରୁ । ଦଇବ ବଳେ ବାୟୁ ଜଳ ।

ଷଷ୍ଠଚ ଇବାର୍ଣ୍ଣବେ ମଧୂନ ଲ୍ଲୂୟଉଶେଷରସାଃ । ୩୧ । ନୃଷୁ ତବ ମାୟୟା ଭ୍ରମମମୀଷ୍ୱବଗତ୍ୟ ଭୃଶଂ ତ୍ୱୟି ସୁଧିୟୋଽଭବେ ଦଧତ ଭାବମନୁ-

ତତ୍ପ୍ରବୃତ୍ତ । ତଦ ଯଥାନଲୋ ନିମିତ୍ତଂ ଜଳମୁପାଦାନଂ ଏବମନାଦି ପ୍ରକୃତିର୍ନିମିତ୍ତଂ ପୁରୁଷ ଉପାଦାନଂ, ତସ୍ମାଦ୍ୱା ଏତସ୍ମାଦାତ୍ମନଃ ଆକାଶ ସମ୍ଭୂତଃ । ସୋଽକାମୟତ ବହୁ ସ୍ୟାଂ ପ୍ରଜାୟେୟେତ । ଯଥାଗ୍ନେଃ କ୍ଷୁଦ୍ରା ବିସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗା ବ୍ୟୁଚ୍ଚରନ୍ତ୍ୟେବମେବାସ୍ମାଦାତ୍ମନଃ ସର୍ବେ ପ୍ରାଣାଃ ସର୍ବେ ଲୋକାଃ ସର୍ବେ ଦେବାଃ ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି ସର୍ବ ଏବାତ୍ମାନୋ ବ୍ୟୁଚ୍ଚରନ୍ତୀତ୍ୟାଦଶ୍ରୁତେଶ୍ଚ ଚେତନାଚେତନପ୍ରପଞ୍ଚସ୍ୟ ପରମାତ୍ମନୋପାଦାନତ୍ୱଶ୍ରବଣାତ୍ତୁ । ନଚ ବିକାରିତ୍ୱଂ । ପରିଣାମାନଙ୍ଗୀକାରାତ୍ତୁ । କେଚିତ୍ତୁ ପୁନଃ ପରିଣାମମଙ୍ଗୀକୃତ୍ୟ ଅଗ୍ନେର୍ଜୋ ବିକାରଭୂସ୍ପର୍ଶରୂପା ବିପଶ୍ଚିତଂ ନିମିତ୍ତୋପାଦାନତ୍ୱମିଚ୍ଛନ୍ତି । ଏବଂ ତଥା ତାବତ୍ତୁ ପ୍ରକୃତିପୁରୁଷୈକ୍ୟାଭାବନ୍ତ ତ ସିଦ୍ଧଂ । ତଦେବମେକମେବାଦ୍ୱିତୀୟଂ ବ୍ରହ୍ମ ! ଅଜାମେକାମବିନାଶୀ ବା ଅରେଽୟମାତ୍ମେତ୍ୟାଦି ଶ୍ରୁତିବଳାଦୁପ୍ରତ୍ତିଶ୍ରବଣାତ ଜୀବାନାମୌପାଧିକମେବ ଜନ୍ମ ନ ବସ୍ତୁତଃ ଇତ୍ୟୁକ୍ତଂ । ଉପାଧିଲୟେନ ପରମାତ୍ମନ ପୁନର୍ଲୟଶ୍ରବଣାଦପି ନ ବାସ୍ତବଂ ଜନ୍ମେତ୍ୟାହ ତ୍ୱୟି ତ ଇତି । ତ୍ୱୟି କାରଣାତ୍ମନି ତ ଇମେ ଜୀବାଃ । ତତ ଇତି । ଯତୋ ନ ବାସ୍ତବଂ ଜନ୍ମ ତସ୍ମାତ୍ତୁ ବିବିଧନାମ-ଗୁଣୈରନେକପ୍ରକାରକାର୍ଯ୍ୟୋପାଧିଭିଃ ସହ ନିଲୀୟଲୀନା ବଭୂବୁଃ । ତଦ ପୁଷ୍ପପ୍ରୁପଲପୁଷ୍ପୋର୍ମଧ୍ୱନ୍ୟଶେଷରସା ଇବ ଲୀୟନ୍ତେ ଯଥା । ମଧୂନ ସକଳକୁସୁମରସା ବିଶେଷତୋଽନୂପଲକ୍ଷମାଣା ଅପି ସାମାନ୍ୟେନୋପଲକ୍ଷନ୍ତେ ଏବଂ ସ୍ୱାପାଦୌ ବିଶେଷମାତ୍ରଲୟାତ୍ତୁ କାରଣସ୍ୟ ବିଦ୍ୟମାନତ୍ୱାତ୍ତୁ ସାମାନ୍ୟତୋ ବର୍ତ୍ତନ୍ତେ । ମୁକ୍ତୌ ତୁ କାରଣସ୍ୟାପି ଲୟାତ୍ତୁ ତ୍ୱୟି ପରମେ ନିରୂପାଧୌ ସରିତ ଇବାର୍ଣ୍ଣବେ ଲୀୟନ୍ତ ଇତି ବିବେକଃ । ତଥାଚ ଶ୍ରୁତୟଃ । ଯଥା ସୋମ୍ୟ ମଧୁ ମଧୁକୃତୋ ନିସ୍ତିଷ୍ଠନ୍ତି ନାନାତ୍ୟୟାନାଂ ବୃକ୍ଷାଣାଂ ରସାନ୍ ସମବହାରମେକତାଂ ସଙ୍ଗମୟନ୍ତି । ତେ ଯଥା ତଦ ନ ବିବେକଂ ଲଭନ୍ତେ ଅମୁଷ୍ୟାହଂ ବୃକ୍ଷସ୍ୟ ରସୋଽସ୍ମ୍ୟମୁଷ୍ୟାହଂ ବୃକ୍ଷସ୍ୟ ରସୋଽସ୍ମୀତ୍ୟେବମେବ ଖଲୁ ସୋମ୍ୟେମାଃ ସର୍ବାଃ ପ୍ରଜାଃ ସତ ସମ୍ପଦ୍ୟ ନ ବିଦୁଃ ସତି ସମ୍ପଦ୍ୟାମହ ଇତି । ଯଥା ନଦ୍ୟଃ ସ୍ୟନ୍ଦମାନା ସମୁଦ୍ରେଽସ୍ତଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ନାମରୂପେ ବିହାୟ । ତଥା ବିଦ୍ୱାନ୍ ନାମରୂପାଦ୍ୱିମୁକ୍ତଃ ପରାତ୍ପରଂ ପୁରୁଷମୁପୈତି ଦିବ୍ୟମିତ୍ୟାଦ୍ୟାଃ । ଯସ୍ମିନ୍ନୁଦ୍ୟଦ୍ୱିଲୟମପି ଯନ୍ନାତି ବିଶ୍ୱଂ ଲୟାଦୌ ଜୀବୋପେତଂ

ଯେକାଳେ କୁଅନ୍ତ ଅମେଳ ॥ ବୃନ୍ଦ ବୃନ୍ଦ ନାମ ନ ରହଇ । ଯହୁଁ ଜନ୍ମଇ ମିଶେ ତହୁଁ ॥ ନଦୀଏ ମିଶିଲେ ସାଗରେ । ଭେଦ ନ ରହେ ଯେପ୍ରକାରେ ॥ ମଧ ହୋଇଲେ ପୁଷ୍ପରସ । ଯେହ୍ନେ ନ ରହେ ଭେଦ ଲେଶ ॥ ତେସନେ ତୁମ୍ଭ ଚୈତନ୍ୟାଂଶ । ହୋଇଣ ଅବିଦ୍ୟାର ବଶ ॥ ଗୁଣ ସଂଯୋଗେ ଜୀ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ସରଙ୍କ । କଥମନୁବର୍ତ୍ତିତାଂ ଭବଭୟଂ ତବ ଯଦ୍‌ଭ୍ରୁକୁଟିଃ ସୃଜତି ମୁହୁସ୍ତିନେମିରଭବଚ୍ଛରଣେଷୁ ଭୟଂ । ୩୬ । ଶଜିତଦୁଷୀକଚାଗ୍ରୁଭରବାନ୍ତ-ମନନ୍ତରଗଂ ଯ ଇହ ଯତନ୍ତ ଯନ୍ତୁମତିଲୋଳମୁପାୟଖିଦଃ । ବ୍ୟସନଶତାନ୍ୱିତାଃ ସମବହାୟ ଗୁରୋଶ୍ଚରଣଂ ବଣିଜ ଇବାଜ ସନ୍ତ୍ୟକୃତକର୍ଣ୍ଣଧରା

ଗୁରୁଙ୍କରୁଣସ୍ୟାକେବଳାଜ୍ଞାବବୋଧେ । ଅନ୍ତାନ୍ତାନ୍ତଂ ବ୍ରଜନ୍ତି ସହସା ସିନ୍ଧୁବତ୍ ସିନ୍ଧୁମଧ୍ୟେ ମଧ୍ୟେ ତତ୍ତଂ କିଭ୍ରବନଗୁରୁଂ ଭାବୟେ ତଂ ନୃସିଂହଂ । ୩୭ । ନନ୍ୱେବଂ ତାବତ୍ ପରମେଶ୍ୱରକ୍ଷୀବା ଜାୟନ୍ତେ ତଦ୍ଦ୍ୱାରେଣ ଚ କର୍ମାଣି କୁର୍ବନ୍ତ ପୁନସ୍ତ୍ୱ ଲୀୟନ୍ତ ଇତି ସଂସାରଚକ୍ରେ ପରଭ୍ରମଣମୁକ୍ତଂ । ଇଦାନୀଂ ତନ୍ନିବୃତ୍ତୟେ ପଶ୍ୟତ୍ୟ ଭୂତାନି ପଶ୍ୟତ୍ୟ ଲୋକାନ୍ ପଶ୍ୟତ୍ୟ ସର୍ବାଃ ସ୍ୱଦଶୋ ଦଶଷ୍ଟଃ ଉପସ୍ଥାୟ ପ୍ରଥମ-ଜାମୃତସ୍ୟାତ୍ମନାତ୍ମାନମଭିସଂବିବେଶେତ୍ୟାଦ୍ୟା ଭଗବଦନୁବୃତ୍ତିଂ ବିଦଧତି ଇତ୍ୟାହ ନୃଷୁ ତବମାୟୟେତି । ନୃଷୁ ଜୀବେଷ୍ୱମୀଷୁ ତବମାୟୟା ଭ୍ରମନ୍ନୁକ୍ତଲକ୍ଷଣଂ ଅବଗତ୍ୟ ଜ୍ଞାତ୍ୱା ସୁଧିୟୋ ଦୃଢଂ ତ୍ୱୟି ଅଭବେ ଭବନିବର୍ତ୍ତକେ ଭବ ସ୍ୱଭାବମନୁବୃତ୍ତିଂ ଦଧତି କୁର୍ବନ୍ତି । କୀଦୃଶଂ ଭ୍ରମଂ । ଅନୁପ୍ରଭବଂ ଅନୁନୂପ୍ରଭବେ ଯସ୍ମିନ୍ନ୍ତଂ ଭ୍ରମଂ । ତତଃ କସ୍ମାତ୍ ଅହ କଥମିତି । ଅନୁବର୍ତ୍ତିତାମନୁବର୍ତ୍ତମାନାନାଂ ତ୍ୱାମେବ ଶରଣଂ ଭଜତାଂ ଭବଭୟଂ ସଂସାରଭୟଂ କଥଂ ଭବେତ୍ । ନ କଥଞ୍ଚିଦପୀତ୍ୟର୍ଥଃ । କୁତଃ । ଯତ୍ ଯସ୍ମାତ୍ ତବ ଭ୍ରୂକୁଟି ଭ୍ରୂଭଙ୍ଗରୂପସ୍ତ୍ରିନେମିଃ ତ୍ରିସ୍ତ୍ରିନେମୟ ଇବାବଚ୍ଛେଦାଃ ଶୀତୋଷ୍ଣବର୍ଷାଃ କାଳା ଯସ୍ୟ ସମ୍ବତ୍ସରସ୍ୱକସ୍ୟ କାଳସ୍ୟ ସଃ ଅଭବଚ୍ଛରଣେଷୁ ନ ଭବାନ୍ ଶରଣଂ ରକ୍ଷିତା ଯେଷାଂ ତେଷ୍ୱେବ ଭୟଂ ଜନ୍ମମରଣାଦିଲକ୍ଷଣଂ ସୃଜତି କରୋତି । ଅତଃ ଏବମ୍ଭୂତଂ ସଂସାରମାକଳଯ୍ୟ ତନ୍ନିବୃତ୍ତୟେ ସୁଧିୟଃ ତ୍ୱୟ୍ୟେବ ବଦଧାଗତି । ସଂସାର-ଚକ୍ରକକଚେ ବିଦୀର୍ଣ୍ଣମୁଦୀର୍ଣ୍ଣନାନାଭବତାପତପ୍ତଂ । କଥଞ୍ଚିଦାପନ୍ନମିହ ପ୍ରପନ୍ନଂ ତ୍ୱମୁଦ୍ଧର ଶ୍ରୀନୃହରେ ନୃଲୋକଂ । ୩୬ । ସ ଚ ଭଗବନ୍ତ ଭାବୋ ମନୋଜୟେନୈବ ସତି ଭବତି ସୋଽପି ଗୁରୁପ୍ରସାଦନାଦେତି ଗୁରୁପସଦନଂ ବିଦଧତି ତଦ୍ବିଜ୍ଞାନାର୍ଥଂ ସ ଗୁରୁମେବାଭିଗଚ୍ଛେତ୍ ସମିତ୍ପାଣିଃ

ହୁଏ । ପୁଣି ତୋ କରୁଣା ପ୍ରବାହେ । ସାଧନ ଭଜନ ବଳରେ । ଜୀବ ନାମକୁ ଭେକ ଦୂରେ ॥ ତୋହର ଶସ୍ତ୍ରରେ ମିଶଇ । ଯ୍ୟାରୁ ମୁକତ ଥାନ୍ତ କହ । ୩୭ । ମୂର୍ତ୍ତି କାହିଁକ ଇଚ୍ଛେ ଜୀବ । ଏହା ପ୍ରକାଶୁଁ ବେଦ ସର୍ବ ॥ ତୁମ୍ଭ ମାୟାରେ ଜୀବଗଣ । ଜନ୍ମି ମରନ୍ତ ପୁଣ ପୁଣ ॥ ସଂସାର ଚକ୍ରେ ଭ୍ରମନ୍ତ । ଶୀତ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ବର୍ଷା ସହନ୍ତ ॥ ତବ ଭ୍ରୂକୁଟି ଜାତ କାଳ । ବଶରେ ସହନ୍ତ ଜଞ୍ଜାଳ ॥ ଜଞ୍ଜାଳ ସହ ନ ପାରନ୍ତ । ଜନ୍ମ ମରଣେ ଜର ଭୀତ ॥ ଲୋଡନ୍ତ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଶରଣ । ଯେ ଜ୍ଞାନବନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଗଣ ॥ ତବ ଚରଣ ସୁମରନ୍ତ । ସଂସାର ଭୟରୁ ତରନ୍ତ । ୩୬ । ଗୁରୁ ନ ସେବ

ଜଳଧୌ । ୩୬ । ସ୍ୱଜନସୁତାତ୍ମଦାରଧନଧାମଧରାସୁରଥୈସ୍ତ୍ୱୟି ସତି କିଂ ନୃଣାଂ ଶ୍ରୟତ ଆତ୍ମନି ତ୍ୱଙ୍କବସେ । ଇତି ସଦଜାନତାଂ ମିଥୁନତୋ ରତୟେ ଚରତାଂ ସୁଖୟତି କୋ ନ୍ୱିହ ସ୍ୱବିହତେ ସ୍ୱନିରସ୍ତଭଗେ । ୩୮ । ଭୁବି ପୁରୁପୁଣ୍ୟତୀର୍ଥସଦନାନ୍ୟୃଷୟୋ ବିମଦାସ୍ତ ଉତ ଭବତ୍

ଶ୍ରୋତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ବ୍ରହ୍ମନମ୍ପଂ । ଅଗୃହୀବାନ୍ ପୁରୁଷୋ ବେଦ । ନୈଷା ତର୍କେଣ ମତିରାପନେୟା ପ୍ରୋକ୍ତାନ୍ୟେନୈବ ସୁଜ୍ଞାନାୟ ପ୍ରେଷ୍ଠେତ୍ୟାଦ୍ୟାଃ ଶ୍ରୁତୟ ଇତ୍ୟାହ ବିଜିତହୃଷୀକବାୟୁଭିରିତି । ବିଜିତାନି ହୃଷୀକାଣି ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ବାୟୁଶ୍ଚ ପ୍ରାଣୋ ଯୈସ୍ତୈରପ୍ୟଦାନ୍ତମନମ୍ପରଗଂ ଅଦାନ୍ତମଦମିତଂ ମନ ଏବ ତୁରଗଃ, ଦୁର୍ଦମତ୍ୱସାମ୍ୟାତ୍ । ତଂ ଯେ ଯନ୍ତୁଂ ନିୟନ୍ତୁଂ ଯତନ୍ତ ପ୍ରଯତନ୍ତେ । ଅଙ୍ଗଲୋଲଂ ଅତିଚପଳଂ । ଗୁରୋଶ୍ଚରଣଂ ସମବହାୟ ଅନାଶ୍ରିତ୍ୟ ତେ ଉପାୟେଷୁ ଖିଦ୍ୟନ୍ତେ କ୍ଲିଶ୍ୟନ୍ତୀତ୍ୟପାୟଖିଦଃ ସନ୍ତୋ ବ୍ୟସନଶତାନ୍ୱିତା ବହୁବ୍ୟସନାକୁଳା ଇହ ସଂସାରସମୁଦ୍ରେ ସନ୍ତ ତିଷ୍ଠନ୍ତି ଦୁଃଖମେବ ପ୍ରାପ୍ନୁବନ୍ତୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ହେ ଅଜ ଅକୃତକର୍ଣ୍ଣଧରା ଅସ୍ୱୀକୃତନାବିକା ବଣିଜୋ ଯଥାତଦ୍‌ବତ୍ । ଉକ୍ତଞ୍ଚ, ନୃଦେହମାଦ୍ୟଂ ସୁଲଭଂ ସୁଦୁର୍ଲଭଂ ପ୍ଳବଂ ସୁକଳ୍ପଂ ଗୁରୁକର୍ଣ୍ଣଧାରଂ । ମୟାନୁକୂଲେନ ନଭସ୍ୱତେରିତଂ ପୁମାନ୍ ଭବାବ୍ଧିଂ ନ ତରେତ୍ ସ ଆତ୍ମହେତି । ପ୍ରାକୃତୈଃ ସଂସ୍କୃତୈର୍ୱାପି ଗଦ୍ୟପଦ୍ୟାକ୍ଷରୈସ୍ତଥା । ଦେଶଭାଷାଦିଭିଃ ଶିଷ୍ୟଂ ବୋଧୟେତ୍ ସ ଗୁରୁଃ ସ୍ମୃତଃ । ଗୁରୁଣୋପଦର୍ଶିତ-ଭଗବଦ୍‌ଭଜନସୁଖାନୁଭୂତୌ ତୁ ସ୍ୱତ ଏବ ମନୋ ନିଶ୍ଚଳଂ ଭବତି ନାନ୍ୟଥେତି ଭାବଃ । ଯଦାପରାନନ୍ଦଗୁରୌ ଭବତ୍ପଦେ ପଦଂ ମନୋ ମେ ଭଗବଂସ୍ଥିରେତି । ତଦା ନିରସ୍ତାଖିଳସାଧନଶ୍ରମଃ ଶ୍ରୟେୟ ସୌଖ୍ୟଂ ଭବତଃ କୃପାତଃ । ୩୭ । ପରୀକ୍ଷ୍ୟ ଲୋକାନ୍ କର୍ମଚିତାନ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନିର୍ବେଦମାୟାତ୍ । ନାସ୍ତ୍ୟକୃତଃ କୃତେନ ତଥା ଯଦା ସର୍ବେ ପ୍ରମୁଚ୍ୟନ୍ତେ କାମା ଯେଽସ୍ୟ ହୃଦି ଶ୍ରିତାଃ । ଅଥ ମର୍ତ୍ତ୍ୟୋଽମୃତୋ ଭବତ୍ୟତ୍ର ବ୍ରହ୍ମ ସମଶ୍ନୁତ ଇତ୍ୟାଦ୍ୟା ବୈରାଗ୍ୟମଙ୍ଗଂ ବଦଦଧଶ୍ରତ୍ୟାହ ସ୍ୱଜନସୁତେତି । ଆତ୍ମା ଦେହଃ ଧାମ ଗୃହଂ ଅସୁଃ ପ୍ରାଣଃ । ସ୍ୱଜନାଦିଭିଃ କିଂ

ସୁଚେଷ୍ଟାରେ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ପ୍ରାଣେ ଜିଣି ନରେ ॥ ଚଞ୍ଚଳ ଦୁରନ୍ତ ମନକୁ । ଅଣି ନପାର ସ୍ୱବଶକୁ ॥ ଭବସାଗରେ ନାନା ଦୁଃଖ । ଭୋଗନ୍ତ ହୋଇ ବିମୁଖ ॥ ସଦ୍‌ଗୁରୁ ସେବା ନ କରନ୍ତି । ଏହା କୌଶଳ ନ ବୁଝନ୍ତି ॥ ଯେସନେ ବନୀ ନାଉଡ଼ିରେ । ବଣିକ ଚଢ଼ିଣ ନାବରେ ॥ ସାଗରେ ନାବ ଛାଡ଼ିଦେଇ । କେବଳ ଦୁଃଖହିଁ ଭୁଞ୍ଜଇ ॥ ତେସନେ ଗୁରୁ ନ ସେବଣ । ମୋକ୍ଷାର୍ଥେ ଲଭଇ କେଷଣ ॥ ସଦ୍ଗୁରୁ ସେବିଲେ ମୁକତି । ଅବଶ୍ୟ ମିଳଇ ଜନ୍ତୀ । ୩୭ । ସକଳ ଆନନ୍ଦ ଅଧାର । ପରମାତ୍ମାରେ ଚତୁର ଯାର ॥ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ସର୍ବଦା ରସଇ । ସ୍ୱଜନ ସୁତ ଭାର୍ଯ୍ୟା ଭୂଇଁ ॥ ଧନ

ପଦାମ୍ବୁଜହୃଦୋଽସଦ୍‌ଭବଦଙ୍ଘ୍ରିଜଳାଃ । ବଧିତ ବଳ୍କଲନସ୍ତ୍ର ଯ୍ରି ଯ ଅମୃତାନ୍ତ୍ୟସୁଖେ ନ ପୁନରୁପାସତେ ପୁରୁଷସାରହରାବସଥାନ୍ । ୩୫ । ସତ

ସର୍ବରସେ ସର୍ବ ଭଗଃ ସୁଖାନ ଶବ୍ଦ୍ୟନ୍ତେ ଯସ୍ମିଂସ୍ତସ୍ମିଂସ୍ତସ୍ମି ପରମାନନ୍ଦେ । ଏତଦେବୈବାନନ୍ଦସ୍ୟୈବାନ୍ୟାନି ଭୂତାନି ମାତ୍ରାମୁପଜୀବନ୍ତୀତି ଶ୍ରୁତେଃ । ଛନ୍ଦ୍ରସ୍ତ୍ରୁଂ ସେନୋନଦେସ୍ୟ ସ୍ୱଂଶ ଅତ୍ରାନ ସଉ ନୂଣାଂ ହୃଦ୍ଧେ ରେଢ଼ୈଃ କିଂ କ ଉପଯୋଗ ଇତ । ସତୁ ସତ୍ୟଂପରମାର୍ଥସୁଖମଜାନତାଂ ଅତଏବ ନିଥୁନତଃ ସ୍ତ୍ରିୟା ମିଥୁନୀଭୂୟ ରତମ୍ରେ ମାତ୍ରାସୁଖାୟ ଚରତାଂ ପ୍ରବର୍ତ୍ତମାନାନାଂ । କର୍ମଣି ଷଷ୍ଠ୍ୟୌ । ଅଜାନତଶ୍ଚରତଃ ପୁରୁଷାନ୍ ଭୋନ୍ ଅର୍ଥଃ ସୁସ୍ମୃତ ଅନନ୍ଦୟତ ନ କୋଽପୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ଇହ ସସାରେ, କଥମ୍ଭୂତେ ସ୍ୱବହତେ ସ୍ୱନ୍ତଏବ ନଶ୍ୟରେ । ସ୍ୱନରସ୍ତ୍ରକଗେ ସ୍ୱତଏବ ଗଡପାରେ । ସ୍ୱବହତଃ ସ୍ୱନରସ୍ତ୍ରରଗ ଇତ ପାଠାନ୍ତରେ ରୁ କୋ କଦୃତ୍ୟସ୍ୟୈତଦ୍ ବିଶେଷଣଦ୍ୱୟଂ । ଅତସ୍ତ୍ୱଦ୍‌ଭଜନମେବ ଉଚିତମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଭଜତୋହ ଭୋନ୍ ସାକ୍ଷାତ୍ ପରମାନନ୍ଦତଦ୍ରୂପଃ । ଅର୍ଥୈବ କ୍ରମତଃ କୃତ୍ୟଂ ଗୃହଦାରସୁତାଦିଭିଃ । ୩୪ । ଏବଂ ଗୁରୂପଦେଶେନ ତତ୍ତ୍ୱମବଗମ୍ୟ ସାସାରବବେକେ ଚ ସର୍ବତୋ ନର୍ବିଦ୍ୟ ଭଦେବ ମହଦ୍ଧଙ୍ଗେନୋପପତ୍ତିଭିଃ ସମ୍ୟଗବଧାରୟିତୁଂ ତୀର୍ଥସଦନାନି ମୁନୟଃ ପର୍ଯ୍ୟଟନ୍ତୀତି ଶୋଭତେ ଭୋ ମନ୍ତବ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦିଶ୍ରୁତ୍ୟର୍ଥମାହ ଭୁବ ପୁରୁପୁଣ୍ୟତୀର୍ଥସଦନାନ୍ୟାଞ୍ଜଇ । ତେ ଉକ୍ତଲକ୍ଷଣା ଋଷୟୋ ବମଦା ନିରହଙ୍କାର ଯତୋ । ଭବତ୍‌ପଦାମ୍ବୁଜହୃଦଃ ଭବତଃ ପଦାମ୍ବୁଜଂ ହୃଦ ଯେଷାଂ ତେ । ଅତଃ ସ୍ୱଯମେବାଘଭିଦଙ୍ଘ୍ରିଜଳାଃ ଅଘଭିଦ୍ ଅଙ୍ଘ୍ରିଜଳଂ ଯେଷାଂ ତେ ଉତ ଅପି ତଥାବଧା ଅପି ପୁରୂଣି ବହୂନି ପୁଣ୍ୟାନି ତୀର୍ଥାନି ସଦନାନି ଚ କ୍ଷେତ୍ରାଣି ତାନ୍ୟେବୋପାସତେ ସେବନ୍ତେ । ପ୍ରାୟସ୍ତୀର୍ଥେ ବ ମହଦ୍ଧଙ୍ଗୋ ଭବଘତ; ଅଥବା ପୁରୁ ଅଧିକଂ ଭଗବତ୍‌ଭଜନଲକ୍ଷଣଂ ପୁଣ୍ୟଂ ଯେଷାଂ ତାନି ଚ ତାନି ତୀର୍ଥାନି ଚ ଗୁରବୋ ମହାନ୍ତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ତେଷାଂ ସଦନାନି ଆଶ୍ରମାନ୍; ଯଥାହ ଅମରସିଂହଃ । ନିପାନାଗମୟୋସ୍ତୀର୍ଥମୃଷିଜୁଷ୍ଟେ ଜଲେ ଗୁରୌ । ନ ପୁନଃ ପୁରୁଷସାରହରାବସଥାନ୍ୟୁପାସତେ; ପୁରୁଷାଣାଂ ସାରଂ ବିବେକଶ୍ରୈର୍ଯ୍ୟଧୈର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମାଶାନ୍ତ୍ୟାଦ୍ୟଂ ହରନ୍ତୀତି ତଥା ତେ ଚ ତେ ଆବସଥା ଗୃହାସ୍ତାନ୍ । ନଚ ତେଷାଂ ଗୃହାଦରତ-

ଗୃହାଦି ପ୍ରିୟ ହୁଏ । ହୃଦ୍ୟୋକଜାସ୍ତୁ ସେ ନ ଗଣେ । ତବ ଅନନ୍ଦମୟ ତତ୍ତ୍ୱେ । ଯା ଶତ୍ରୁ ନଯାଇ କହିତେ । ରମଣୀ ଭୁଲେ କାଟି ଦନ । ଭଗ୍ୟକୁ କରେ ସୁଖ ହାନ । ଇହ୍ୟ ସଂସାରେ ସେ ଲୋକର । ସୁଖ ବା ଅଛି କେଉଁଠାର । ୩୪ । ଯେଉଁ ସଜ୍ଜନ ଋଷିଗଣ । ହୃଦରେ ଧ୍ୟାୟି ଶ୍ରୀଚରଣ ॥ ହୁଅନ୍ତି ଏମନ୍ତ ପବିତ୍ର । ଯାହାଙ୍କ ପାଦେ ଦୋଷ ମାତ୍ର । ଅନ୍ୟକୁ ପବିତ୍ର କରଇ । ସକଳ ପାପ ବିନାଶଇ । ସେହି ମହାତ୍ମା ଋଷିଗଣେ । ତୀର୍ଥେ ବା ସାଧୁଙ୍କ ଆଶ୍ରମେ । ସଦା ରହନ୍ତି, ଅନ୍ୟ ଜନେ । ପବିତ୍ର କରିବା କାରଣେ । କିନ୍ତୁ ନରର ଭକ୍ତଜ୍ଞାନ ।

ଉଦମୁଥ୍ବିତଂ ସଦର ଚେନନ୍ ଡର୍କହିତଂ ବ୍ୟବହରଭକ୍ ନ କୃ ନ ମୃଗା ନ ତଥୋଭସ୍ୱକ୍ । ବ୍ୟବହୃତବମ୍ ତ-ନ୍ ରୂଷିତୋକ୍ତପରଣ୍ଡାରସ୍ତା

ଦୃଷ୍ଟିଚତୁଷ୍ଟାପେକ୍ଷଦ୍ବ୍ୟାଦ ବ୍ୟଭ କ୍ରିୟାନ୍ନୁପ୍ତି ଯ ଅନୁକ୍ତ ଚକ୍ଷୁଷା ଇଭ ମହ୍ଲଦପି ଦୃଷ୍ଟି ନପ ମନୋଧ୍ୟଗନ ଦେହି ସୁଦ୍ୟାତ୍ୟାସକ୍ତା ନ ଧବନ୍ତ ଣଂ ସୁଚବେଦବୁତା ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ମୃଷ୍ଟିକା ଦେଶମଣ୍ଡଳ ଧ୍ୟାନେନ ସଙ୍କଳ୍ପ ସୂକ୍ଷ୍ମ ସକ୍ତା ସକ୍ତ ପତେ ପତୋ ଗଜମଦାତ୍ମାକାଙ୍କ୍ଷାନାକାଙ୍କ୍ଷନ୍ । ତେଷାଂ ତନ୍ ଶମକାଦ ଗଲରତ୍ନ ପ୍ରଶ୍ୟ ଚାତ ମୃଚପ୍ରୋଗାନ୍ଦ ପୂରଣପୂର୍ଣ୍ଣ ତୋ ନବଦ୍ଵରେ ନଷ୍ୟାସଂ ବେଦୂତ୍ୱ । ୩୫ । ତନ୍ ଅପ୍ରାପ୍ତସ୍ୟ କ୍ରିୟାର୍ଥତ୍ୱାଦାନର୍ଥକ୍ୟମତଦର୍ଥାନାଂ । ତେତୁଚାନାଂ କ୍ରିୟାର୍ଥେନ ସମନ୍ବୟ ଇତ ଷଷ ତଷ ନୈମିତ୍ତିକା ବେଦସ୍ୟ କ୍ରିୟାପରତ୍ୱାଦ୍ଧ୍ୟାନାଦୃତାନ୍ତବୋ- ଷଧି ଉଦେତ ସୂତ୍ର । ଯଥୋକ୍ତଂ ତନ୍ତ୍ରାନ୍ତ୍ରିକବୃତା । ଏତେନ କ୍ରୟାର୍ଥତ୍ୱପ୍ରଗାଦନେନୋପନ୍ୟସ୍ତଦାଂ ନୈଷ୍କାଂକ୍ଷ୍ୟଂ ବ୍ୟାଖ୍ୟା- ତମିତ । ନ । ଏକମେବୋକ୍ତ୍ତି ଗମ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନମାନନ୍ଦଂ ବ୍ରହ୍ମ ଅବଗ୍ରହଣୋକ୍ତ ନିତ୍ୟୋବ ତଦ୍ ପଗତ ସ୍ୱପ୍ରଭାବଦନାତ୍ ଏ । ନନୁ କ୍ରିୟାପ୍ରପରମାନନ୍ଦ- ରୂପସ୍ୟ କର୍ମାଙ୍ଗତ୍ୱଂ ସୂତ୍ୟତେ; ଅନନ୍ତରତନ୍ତେ ଦେଵାନ୍ତ୍ରିକଲ୍ପତଃ; କଥଂ । ନୈବ ନୈବ ହିଂ ଜ୍ଞାନଂ ପ୍ରସ୍ତାବଦ୍ୱେନ ଗମଂଚେ । ପଗତ ଧାସ୍ତ୍ରବଣ୍ଡନା- ଦନ୍ୟଦେତ୍ୟବଧାର୍ଯ୍ୟରାମିତ୍ର ଚେଙ୍ଗିବୋକ୍ତତ୍ୱାତ୍ । ଏତଦର୍ଥମେବ ମନନାପ୍ୟ ମୁନସ୍ତ୍ୱଃ ପର୍ଯ୍ୟାନ୍ନିତ୍ୟତ୍ତ୍ଵଂ । ତନ ତାବଦ୍ ଦ୍ୱୈତଂ ସତ୍ୟଦ୍ଵେ ଭବେଦପେକ୍ଷ । ଉଦେତ ବୁ ନ ସମ୍ଭବତତ ପ୍ରଷ୍ଣୋତ୍ତରବ୍ୟାମନନେନ ଚକ୍ଷୁର୍ବଧାରଣପ୍ରତ୍ୟରମାତ୍ର ସତ ଇଦମୁଥ୍ବିତଂ ସଦତଚେତନ । ଇଦଂ ଣସ୍ୟଧର୍ମି ପଦତ ପାଧୋ ଧର୍ମଃ । ସତଃ ଜ୍ଞପ୍ନୁଲବୃତ୍ତେତୁଃ । ଯତ୍ର ଯତ ଜ୍ଞପ୍ନୁଂ ତଭୂତାତ୍ମକମେବ ଦୃଷ୍ଟଂ, ଯଥା କନାକାଦ୍ୟୁନ୍ନଂ କୁଣ୍ଡଳାଦ ତଦାତ୍ମକଂ ତଦ୍ବଦନ, ତନ ଯନ୍ନ ଯଦବେଦୋ ସାଧତେ ତଦାଅଣାଦାନତ୍ୱନର୍ଦ୍ଦେଶନୈବ ବ୍ୟପଦ୍ରବତ ବହୁଙ୍କ ଦେହୁଳ୍ଲଦ୍ଵ୍ୟାଦ ନନ୍ ତର୍କହତମିତ । ନନୁ ନାଭେଦଂ ସାଧସ୍ୟାସଃ କାନ୍ତ ତଦୁପୂନ୍ନତ୍ୱେନ କୁଣ୍ଡଳାଦକଭେଦଂ ପ୍ରତତେଧସ୍ୟାମ ତକାଦ୍ଵେଦ ଏତ ସ୍ୟାଦତ୍ୟାଶଙ୍କ୍ୟ ଅନୈକାନ୍ତକତ୍ୱେନ ଦୃଷସ୍ୱତ ବ୍ୟବହରଣ କୃତେନ୍ତ । ପିତପୁତ୍ରାଦଣ୍ ମୃଦ୍ଧଦଣ୍ଡପ୍ରଧ୍ୱଂସାଦଶ୍ ଚ ତଥା ଦର୍ଶନାଦତଶ୍ଚାତ । ନନୁ ତଦୁପୂନ୍ନତ୍ୱଂ ନାମ ତଦୁପାଦାନକତ୍ୱଂ ନତୁ ତନ୍ନିମିତ୍ତକତ୍ୱଂ ଅତୋ ନାନୈକାନ୍ତିକତ୍ୱମିତ୍ୟାଶଙ୍କ୍ୟ ଦୃଷସ୍ୱତ କୃତ ମୃଦେନ୍ତ । ଗୁଣୋପାଦାନସ୍ୟାପି ଫଣିନୋ

ଯେ ଗୃହାଶ୍ରମେ ପ.ଏ ଲୀନ ॥ ଯେ ଗୃହାଶ୍ରମେ ନ ଇଚ୍ଛନ୍ତ । ଏମନ୍ତ ତାହାଙ୍କର ଗତ । ୩୫ । ଜ୍ଞାନ କର୍ମ ଏ ଦୋହିଙ୍କର । ବେଦରେ ହୋଇଛ୍ର ସ୍ଥିର ॥ କାହୁଁ ନ ବୁଝି କେହୁ ଜନ । କହଇ ବେଦ ଜ୍ଞାନେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ॥ ଅନ୍ୟ କେହୁବା ମୂଢ଼ଜଣେ । ବେଦକୁ କର୍ମମୟ ଭଣେ ॥ ଏରୂପେ ଜନେ ଯେତ ଭେଦ । ଯେଣୁ ନ ପାନ୍ତ ତତ୍ତ୍ୱବୋଧ ॥ ପର ବ୍ରହ୍ମକୁ ବସ୍ତୁ ଜାଣି । ଏ ବସ୍ତୁ ହେବ ତ ଅସତ ॥ ତେଣୁ ଏ ବସ୍ତୁ ବ୍ରହ୍ମସମ

ଦ୍ଭମସ୍ଥିତ ଭାରତ ତ ଇଦ୍ଭୁବ୍ରହ୍ମଭିରୁକ୍ତଂଜ୍ଞାନ୍ । ୩୬ । ନ ଯଦେବମତ୍ର ଅସ ନ ଭର୍ଣ୍ଣୟେତେ ନ ଧୈନାଦେବ ମିଚ୍ଛମନ୍ତ୍ରସ ବୃଦ୍ଧି ବଭାଣ

ନ ଗୁଣବ୍ଦ କନ୍ତୁ ମିଥ୍ୟାତ୍ଵଂ ଅନ୍ୟଥା କୁଣ୍ଡଳାଦିବତ୍ ଅବାଧପ୍ରସଙ୍ଗାତ୍ । ଅତଃ ପୁନରପ୍ୟନୈକାନ୍ତିକତ୍ଵମେବେତି ଭାବଃ । ନନୁ ନ ତତ୍ର କେବଳଂ ଗୁଣମାତ୍ରଂ ଫଣିନଃ ଉପାଦାନଂ କନ୍ତୁ ଅବଦ୍ୟାଯୁକ୍ତଂ । ତଥା ଭୂତସ୍ୟାବସ୍ତୁତ୍ଵାଦ୍ବ୍ରହ୍ମ ଫଣିନୋ ମିଥ୍ୟାତ୍ଵମିତ୍ୟାଶଙ୍କ୍ୟ ତଦ୍ଭୁଲ୍ୟମତ୍ରାପୀତି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ନ ତଥୋଭୟସୁଗିତ । ଅଧୁନାର୍ଥଃ । ଅନାପ୍ୟବିଦ୍ୟାଯୁକ୍ତଶ୍ଚୈବ ନତ ଉପାଦାନତ୍ଵଂ । ଏବମ୍ଭୂତସ୍ୟ ଚ ନ ବସ୍ତୁସତ୍ତ୍ଵଂ ଅତଃ ସଦୁପାଦାନତ୍ଵମସତ୍ତ୍ଵମିତି ନ ବସ୍ତୁସତ୍ତ୍ଵଂ ପ୍ରପଞ୍ଚସ୍ୟେତି ନନୁ ମାଭୁଦନେନ ହେତୁନା ପ୍ରପଞ୍ଚସ୍ୟ ସତ୍ତ୍ଵଂ ହେତ୍ଵନ୍ତରେଣ ତୁ ସାଧୟାମଃ । ତଥାହି । ସଦ୍ଦ୍ରଂ ଅର୍ଥକ୍ରିୟାକାରିତ୍ଵାତ୍ । ନ ଯଦେବଂ ନ ତଦେବଂ ଯଥା ଶୁକ୍ତିରଜତମିତି । ତତ୍ରାହ ବ୍ୟବହ୍ରିତସ୍ୟ ବିକଳ୍ପ ଇଷିତ ଇତି । ବ୍ୟବହାରସ୍ୟ ଅର୍ଥକ୍ରିୟାର୍ଥଂ ବିକଳ୍ପୋ ଭ୍ରମ ଇଷିତ ଇଷ୍ଟ ଏବ । କୂଟକାର୍ଯ୍ୟାପଣାଦିନାପି କ୍ଵଚିଦ୍ବ୍ୟବହାରଦର୍ଶନାତ୍ । ନନ୍ଵେକତ୍ର ସତୋଽନ୍ୟତ୍ରା-ରୋପୋ ଭ୍ରମଃ ପ୍ରସିଦ୍ଧଃ ଅତ୍ୟନ୍ତାସତ୍ତ୍ଵେ କଥଂ ପ୍ରପଞ୍ଚୋ ଭ୍ରମଃ ସ୍ୟାତ୍ ସତ୍ତ୍ଵେ ବା ନାଦ୍ଵୈତସିଦ୍ଧିଃ । ଉକ୍ତଞ୍ଚ ଭଟ୍ଟୈଃ । ଅଧ୍ୟାସେ ଶପୂଷ୍ପତ୍ଵମପତ୍ନ କଥମବସ୍ତୁନ । ଅଜ୍ଞାତଗୁଣଧର୍ମାତ୍ମକମଧ୍ୟାରୋପ୍ୟେତ ବା ନ ବେତି । ନେତ୍ୟାହ ଅନ୍ଧପରମ୍ପରନ୍ୟେତି । ଅନ୍ଧପରମ୍ପରସ୍ୟା ଯୋ କଳ୍ପ ଇତ୍ୟନ୍ୱୟଃ । ଅୟଂ ଭାବଃ । ସଂସ୍କାରଜନ୍ୟୋ ଭ୍ରମଃ ସଂସ୍କାରସିଦ୍ଧ୍ୟେ ପୂର୍ବପ୍ରଗତମାତ୍ରମପେକ୍ଷତେ ନ ବସ୍ତୁତ୍ଵଂ । ସତ୍ୟତୋ ସତ୍ୟାଂ ବସ୍ତୁସତ୍ତ୍ଵାଭାବେନ ଭ୍ରମସ୍ୟାତରେକଦର୍ଶନାତ୍ । ଅତୋଽନାଦିତ୍ଵାତ୍ ପୂର୍ବପୂର୍ବଭ୍ରମଦୃଷ୍ଟ୍ୟୋରୁତ୍ତରୋତ୍ତର ଆରୋପୋ ଭବିଷ୍ୟତି ଅନ୍ଧପରମ୍ପରନ୍ୟାୟେନ ବ୍ୟବହାରଃ । ସେଦ୍ଧ୍ୟପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷୟୋର୍ଜନକୋ ହେତୁରିତି । ନନ୍ଵାତ୍ୟଂ ହ ବୈ ସୁକୃତଂ ଭବତି ଅପାମସୋମମୃତା ଅଭୂମେତ୍ୟାଦିଭିଃ କର୍ମଫଳସ୍ୟ ନିତ୍ୟତ୍ଵପ୍ରତିପାଦନାଦସତ୍ତ୍ଵଂ ନ ଘଟତେ, ନ ହି ନିତ୍ୟଂ ବସ୍ତୁ ଅସମ୍ଭବତି ତସ୍ମାଦ୍ବେଦପ୍ରତି-ପାଦତ୍ଵାଦ୍ଦ୍ଵୈତଂ ସଦେବେତ୍ୟାଶଙ୍କ୍ୟାହ ଭ୍ରମସ୍ଥିତି । ହେ ଭଗବନ୍ ତେ ତବ ଭାରତୀ ବେଦଲକ୍ଷଣା ଉରୁବୃତ୍ତିର୍ ବହ୍ଵୀଭିର୍ଗୌଣଲକ୍ଷଣାଦିବୃତ୍ତିଭି-ରୁକ୍ଥଜଡ଼ାନ୍ କର୍ମଶ୍ରଦ୍ଧାଦିଗ୍ରସ୍ତମନମଜନ୍ ଭ୍ରମୟତି ମୋହୟତି ଅୟଂ ଭାବଃ । ନହି ବେଦଃ କର୍ମଫଳସ୍ୟ ନିତ୍ୟତ୍ଵପ୍ରେପ୍ସିତ କନ୍ତୁ ଲକ୍ଷଣୟା ପ୍ରାଶସ୍ତ୍ୟ-ମାତ୍ରଂ । ବଦ୍ୟୋକ୍ତବାକ୍ୟତ୍ଵାତ୍ । ଅନ୍ୟଥା ବାକ୍ୟଭେଦପ୍ରସଙ୍ଗାତ୍ । ତଦ୍ଯଥେହ କର୍ମଚିତୋ ଲୋକଃ କ୍ଷୀୟତେ ଏବମେବାମୁତ୍ର ପୁଣ୍ୟଚିତୋ ଲୋକଃ

ଯେଣୁ ବ୍ରହ୍ମର ଏହା କର୍ମ ॥ ଯେଉଁ କାରଣୁ ଯେ କାର୍ଯ୍ୟର । ଉପୁତିକୁ ଏ ତାର ତାର ॥ ଏକତା କଷ୍ଟସୁ ରହଇ । ତାର୍କିକେ ଥାନ୍ତୁ ଏହା କହି ॥ ଏ କୂଟତର୍କ ସରୁଠାରେ । କଦାପି ସମ୍ଭବ ନପାରେ ॥ ଗାଭୀ କାରଣ ଦୁଗ୍ଧ କାର୍ଯ୍ୟ । ଗାଭୀ ଦୁଗ୍ଧ କି ଏକ ହୁଏ ॥ ତେସନେ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ମୃଦ୍‌ବିକାରବତ୍ । ଅତ ଶ୍ରୀମତ୍ପ୍ରେତେ ବର୍ଣକାଢବକଲ୍ପପର୍ଯୈରିତଥମଲୋକକାମ୍ୟୃତମିତ୍ୟବଦନ୍ତ୍ୟବାଥ୍ୟ । ୩୭ । ମ ଯଦକସ୍ମା ଭୂତାଲଙ୍କାନ୍ଧୃତି ନୀଦୃତ ଇତ ନ୍ୟାନୁପ୍ରପତ୍ତଂ ହ୍ରତନ୍ତ୍ରୁ ତ୍ୟନ୍ତବବୋଧାତ । ଅତଃ କର୍ମକଜ୍ଞାନାମିତଂ ବ୍ରମସାକବିତ । ଏତେନୈବ ତସ୍ମାଦ୍ୱେତ୍ମାଦାତ୍ମନ ଆକାଶଃ ସମ୍ଭୂତଃ ଇତ୍ୟାଦୀନା ମଧ୍ୟେନ୍ୟପରତ୍ୱଂ ଦର୍ଶିତଂ ଭବତ । ଉଦ୍ଭୂତଂ ଭବତଃ ସତୋଽପି ତ୍ରୁବନଂ ସନ୍ନୈବ ସତଃ ସ୍ରୁଜଃ ଭୁଙ୍କତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟମଧୀକ୍ଷ୍ନ କନକଂ ବେଦୋଽପି ନୈବ ପରଃ । ଅଦ୍ୱୈତଂ ତବ ସମ୍ବନ୍ଧ ପରମାନନ୍ଦଂ ପଦଂ ତନ୍ମୂଦା ବନ୍ଦେ ସୁନ୍ଦରବିନ୍ଦନନ୍ଦନ୍ଦନକରେ ମାଦୃଶ ନମାନତ । ୩୭ । ତଦେବ ପ୍ରପଞ୍ଚସ୍ୟ ସତ୍ତ୍ୱେ ସାଧକଂ ଗାସ୍ତ୍ରିତ୍ମଲ୍ଲୁଂ । ଇଦାନୀମସତ୍ତ୍ୱେ ସୃଷ୍ଟି ପ୍ରଳୟସୃଷ୍ଟ୍ରୁତ୍ୟୁଃ ଯତୋ ବା ଇମାନ ଭୂତାନ ଜାୟନ୍ତେ ଇତ୍ୟାଦ୍ୟାସ୍ରନ୍ତ୍ରଲଂ ଶ୍ରୁନ୍ମାନଂ ପ୍ରମାଣମିତ୍ୟାହ ନ ଯଦଦର୍ଶିତ । ଯଦ୍ୱସ୍ମାତ୍ ଇଦଂ ବସ୍ତୁ ଅଗ୍ରେ ସୃଷ୍ଟେଃ ପୂର୍ବଂ ନ ଆସ ନାସୀତ୍ । ସଦେବ ସୌମ୍ୟେଦମଗ୍ର ଆସୀତ୍ । ଅସ୍ମା ବା ଇଦମେକ ଏବାଗ୍ର ଆସୀଦତ୍ୟାଦଶ୍ରୁତେଃ । ନ ଚ ନିଧନାତ୍ ପ୍ରଳୟାଦନ୍ ଅନନ୍ତରଂ ଭବିଷ୍ୟଭବିଷ୍ୟତ ମୋଽପାଧୀନ ଯଦାପୀତ ତଦାନୀମିତ୍ୟାଦଶ୍ରୁତେଃ । ଅତଃ କାରଣାଦନ୍ତର ମଧ୍ୟେଽପ୍ୟେକରସେ କେବଳେ ତ୍ୱୟି ମୃଷା ମିଥ୍ୟାରୂପମେବ ବସ୍ତୁଗତମିତଂ କଳ୍ପିତଂ । ଯତ ଏବଂ ଅତଃ ଶ୍ରୁତ୍ୟା ଦ୍ରୁବଣକାଢକକଲ୍ପପଥେ ଦ୍ରୁବଣଜାତନାଂ ଦ୍ରବ୍ୟମାକାଣଂ ମୃତ୍ପେଦ୍ୱକାଞ୍ଚନାଦ୍ୟସରୂପାଣାଂ ବକଲ୍ପା ଭେଦାଃ ଘଟ-କୁଣ୍ଡଳ ବସ୍ତୁତସ୍ତଥା ପନ୍ଥାନୋ ମାର୍ଗା ପ୍ରକାରସ୍ତୈରୁପମୀୟନ୍ତେ ସଦୃଶତସ୍ମା ନିରୂପ୍ୟନ୍ତେ ଯଥା ତବ କାର୍ଯ୍ୟକାରଣାଂ ନାମଧେୟମାତ୍ରତା କାରଣଂ ମୃଦାଦ୍ୟେବ ସ୍ୱ. ସତ୍ୟଂ ତଥାବାପ୍ୟାକାଶାଦୀନାଂ ନାମମାତ୍ରତା ବ୍ରହ୍ମୈବନ୍ତୁ ସତ୍ୟମିତ ନିରୂପ୍ୟତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ତଥାଚ ଶ୍ରୁତଃ । ଯଥା

ବ୍ରହ୍ମରୁ ଈଶ୍ୱର । ଦୁଗ୍ଧ ସମାନ ଜନ୍ମ ମାତ୍ର ॥ ଏପାଇଁ ବ୍ରହ୍ମ ବସ୍ତୁ ଏକ । ଏହା କହିବା କ ବିବେକ ॥ ଯେ କର୍ମଜ୍ଞାନପଥଦ୍ରଷ୍ଟା । ତର୍କକୁ କହନ୍ତି ସେ ମିଥ୍ୟା ॥ ଅନ୍ଧକୁ ଅନ୍ଧ ଯେଉଁମତେ । ନେଇ ନପାରେ କେବେ ପଥେ ॥ ତେସନେ କର୍ମ କାର୍ଯ୍ୟେ କେବେ । ଉଦ୍ଧାର ନପାରଇ ଭବେ ॥ ବେଦରେ କର୍ମବ୍ୟବହାର । କେବଳ କଳ୍ପିତ ମାତର ॥ କର୍ମକରଣେ ଉଦ୍ଧାର । ବଚନ କହି ବେଦେ ସତ୍ୟ ॥ କନ୍ତୁ ତାହାର ସବ ମର୍ମ । ସ୍ଥୂଳ ବୁଦ୍ଧିକୁ ନୁହେ ଗମ୍ୟ ॥ କର୍ମରୁ ଜ୍ଞାନ ହୁଏ ଲାଭ । ବେଦର ଏହା ସୂକ୍ଷ୍ମଭାବ । ଜଡ଼ବୁଦ୍ଧିଙ୍କ ଉଦ୍ଧାରତ । କରିବାପାଇଁ କର୍ମ ଉକ୍ତ ॥ କମେ ସେ ଜଡ଼ମତ ଜନେ । ଜ୍ଞାନପଥକୁ ଯିବେ ଯେତେ ॥ କର୍ମ ଉଦ୍ଧାର ସେଥିପାଇଁ । ଅଜ୍ଞ ଏ କଥା ନ ବୁଝଇ । ୩୬ । ଏ ବସ୍ତୁ ନ ଥିଲା ଅଦ୍ୟରେ । ପୁଣି ନ ହେବ ଶେଷରେ ॥ କେବଳ ମଧ୍ୟ ଅବସ୍ଥାରେ । ଅଖଣ୍ଡ ଆନନ୍ଦ ରସରେ ॥ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସର୍ବଏ ଜଣାଯାଏ । ରୂପ ସନ୍ଦୃଶ୍ୟ ତେଣୁ ପାଏ ॥ ଏ କଥା ଥାଉଁ ବେଦେ କହ । ଏଥିରୁ ଏହା ପ୍ରକଟିଲୁ ॥ ବସ୍ତୁକାର୍ଯ୍ୟରୁ ବ୍ରହ୍ମଙ୍କର । ଅସ୍ତିତ୍ୱ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଏହ ମାତ୍ର ॥ ଯେସନେ

ଗୁଣାଂଶ୍ଚ ଜୁଷନ୍ ଭଜତି ସରୂପତାଂ ତଦନୁ ମୃତ୍ୟୁମପେତଭଗଃ । ତ୍ୱମୁତ ଜହାସି ତାମହିରିବ ତ୍ୱଚମାତ୍ତଭଗୋ ମହସି ମହୀୟସେଽଷ୍ଟଗୁଣିତେଽ-

ସୌମ୍ୟୈକେନ ମୃତ୍ପିଣ୍ଡେନ ସର୍ବଂ ମୃଣ୍ମୟଂ ବିଜ୍ଞାତଂ ଭବତି । ବାଚାରମ୍ଭଣଂ ବିକାରୋ ନାମଧେୟଂ ମୃତ୍ତିକେତ୍ୟେବ ସତ୍ୟଂ । ଯଥା ଏକେନ ଲୋହମଣିନା ସର୍ବଂ ଲୋହମୟଂ ବିଜ୍ଞାତଂ ସ୍ୟାତ୍ । ଯଥା ଏକେନ ନଖନିକୃନ୍ତନେନ ସର୍ବଂ କାର୍ଷ୍ଣାୟସମିତ୍ୟାଦି । ତସ୍ମାଦସ୍ୟ ସତ୍ତ୍ୱେ ପ୍ରମାଣାଭାବାଦସତ୍ତ୍ୱେ ପ୍ରମାଣସ୍ୟ ବିଦ୍ୟମାନତ୍ୱାତ୍ ବିତଥଂ ମନୋବିଳାସଂ ବିଶ୍ୱଂ ସଦିତି ଯେ ଅବୟନ୍ତି ଜାନନ୍ତି ତେ ଅବୁଧା ଅଜ୍ଞା ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅର୍ଥେକ୍ୟ ପ୍ରୟୋଗଃ । ବିବାଦାଧ୍ୟାସିତଂ ନ ସ୍ୟାତ୍ ଆଦ୍ୟନ୍ତୟୋରବିଦ୍ୟମାନତ୍ୱାତ୍ । ବିକାରତ୍ୱାତ୍ ଦୃଶ୍ୟତ୍ୱାତ ଶୁକ୍ତିରଜତାଦିବଦିତ୍ୟନ୍ୱୟେ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତଃ । ଆତ୍ମବଦିତି ବ୍ୟତିରେକେ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତଃ । ମୁକୁଟକୁଣ୍ଡଳକଙ୍କଣକିଙ୍କିଣୀ-ପରିଣତଂ କନକଂ ପରମାର୍ଥତଃ । ମହଦହଙ୍କୃତିଖମୁଖଂ ତଥା ନରହରେର୍ନ ପରଂ ପରମାର୍ଥତଃ । ୩୭ । ନନୁ ଯଦି ପ୍ରପଞ୍ଚୋନାମ ନାସ୍ତ୍ୟେବ ତଦା ଅପରା ତେନ ନ ଚୈତନ୍ୟସ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧୋଽପି । ତର୍ହି କଂ ଅପଭ୍ରଂଶଂ ଜୀବେନ ଯତୋଽସ୍ୟ ସଂସରତି କସ୍ମାତ୍ ବହୁପୂର୍ଣ୍ଣମୀଶ୍ୱରସ୍ୟ ଯତୋ ନିତ୍ୟମୁକ୍ତଃ । କିଂ ବିଷୟସ୍ତଦା କର୍ମକାଣ୍ଡମିତ୍ୟପେକ୍ଷାୟାଂ ଜୀବେଶ୍ୱରବିଶେଷଂ ଦ୍ୱା ସୁପର୍ଣ୍ଣା ସଯୁଜା ସଖାୟା ସମାନଂ ବୃକ୍ଷଂ ପରିଷସ୍ୱଜାତେ । ତୟୋରନ୍ୟଃ ପିପ୍ପଳଂ ସ୍ୱାଦ୍ୱତ୍ତ୍ୟନଶ୍ନନ୍ନନ୍ୟୋ ଅଭିଚାକଶୀତି । ଅଜାମେକାଂ ଲୋହିତଶୁକ୍ଳକୃଷ୍ଣାମିତ୍ୟାଦ୍ୟାବଦନ୍ତୀତ୍ୟାହ ସ ଯଦଜୟେତି । ସ ତୁ ଜୀବୋ ଯଦ୍ୟସ୍ମାଦଜୟା ମାୟୟା ଅଜାମବିଦ୍ୟାମନୁଶୟୀତ ଆଲିଙ୍ଗେତ୍ ତତୋ ଗୁଣାଂଶ୍ଚ ଦେହେନ୍ଦ୍ରିୟାଦୀନ୍ ଜୁଷାଣଃ ସେବମାନଃ ଆତ୍ମତୟା ଅଧ୍ୟସ୍ୟନ୍ ତଦନୁ ତଦନନ୍ତରଂ ସରୂପତାଂ ତଦ୍ଧର୍ମଯୋଗଞ୍ଚ ଜୁଷନ୍ ଅପେତଭଗଃ ତିରୋହିତାନନ୍ଦାଦିଗୁଣଃ ସନ୍ ମୃତ୍ୟୁଂ ସଂସାରଂ ଭଜତି ପ୍ରାପ୍ନୋତି । ତଦ୍ବିଷୟମେବ ଚ କର୍ମକାଣ୍ଡମିତି ଭାବଃ । ତ୍ୱମୁତ ତ୍ୱନ୍ତୁ ଜହାସି ତାମଜାଂ ମାୟାଂ । ନନୁ ସା ମୟୋପାସ୍ତା କଥଂ ତ୍ୟାଗସ୍ତତ୍ରାହ ଅହିରିବ ତ୍ୱଚମିତି । ଅୟମ୍ଭାବଃ । ଯଥା ଭୁଜଙ୍ଗଃ ତ୍ୱଗରମପି କଞ୍ଚୁକଂ ଗୃହୀତ୍ୱା ନାଭିମନ୍ୟତେ ତଥା ତ୍ୱମଜାଂ ।

ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଲୌହ କ୍ରମେ । କୁଣ୍ଡଳ ଗଦା ଆଦି ଜନ୍ମେ ॥ ପୁଣି ଭଙ୍ଗିଲେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଲୌହ । ନାମ ବହଇ ସେହିପ୍ରାୟ ॥ ଏ ବିଶ୍ୱ ଗଠନ ଅଛଇ । ଆଦ୍ୟ ଅନ୍ତରେ ଏକା ତୁହି ॥ ସ୍ୱପନେ ମନେ ଯାହା ହୁଏ । ଅଛ ନିଦ୍ରାରେ ତା ନ ରହେ ॥ ନ ଥା ଜାଗରଣ କାଳେ । ବୁଦ୍ଧିରେ ବସ୍ତୁ ତେବେ ଦିଶେ ॥ ଯେ ବୁଦ୍ଧ ଯେ ବସ୍ତୁ ନୁହଇ । ବୁଦ୍ଧେ କଳନା ବସ୍ତୁ ହୋଇ ॥ ଏହା ଯେ ନ ବୁଝଇ ସ୍ଥିରେ । ସେ ମୂର୍ଖ ଅଧମ ସଂସାରେ । ୩୭ । ବ୍ରହ୍ମ ଚୈତନ୍ୟ ଏ ଜୀବ ଅଂଶ । ଦୁହେଁ ବରନ୍ତି ଭବେ ବସ ॥ ତୁମ୍ଭ ମାୟାରେ ବଶହୋଇ । ଜୀବାଂଶ ଅଜ୍ଞାନେ ଭୁଲଇ ॥ ଦେହ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ କାର୍ଯ୍ୟ

ପରମେଶ୍ୱରଗଃ । ୩୮ । ଯଦ ନ ସମୁଦ୍ଧର ଯତସ୍ତ୍ରୋ ହୃଦି କାମଜଟା ଦୁରଧିଗମୋଽସତାଂ ହୃଦି ଗତୋଽସ୍ମୃତକଣ୍ଠମଣିଃ । ଅସୁତୃପଯୋଗିନାଂ-

ନନ୍ଦ ନରନ୍ତରତ୍ୱାଦସମ୍ଭିନ୍ନକାମଧେନୁବୃନ୍ଦପଟେରକଣ୍ଠା କୃତ୍ୟମିତ ତାମ୍ମେଷସେ ଇତ । କୁତ ଏତତ୍ ତଦାହ । ଅନୁବଗୋ ନତ୍ୟ-ପ୍ରାପ୍ତୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଃ । ମଦ୍ୟାପି ପରମୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟେଽସ୍ଥଗୁଣିତୋଽଣିମାଦ୍ୟଷ୍ଟବିଭୂତିମତ ମସ୍ତିସୃତେ ପୂଜ୍ୟତେ ବିଗଜତେ; କଥମ୍ଭୂତଃ । ଅପରିମେୟଭଗଃ । ଅପରିମିତୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଃ । ନତ୍ୟନୈଯୋଗିକ ଦେଶକାଳାଦପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ ତଦାତ୍ମଗୁଣିତମୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଂ ଅତିତୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୱରୂପାନୁବନ୍ଧତ୍ୱାଦପରିମିତମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ନୃତ୍ୟନ୍ତୀ ତବିକ୍ଷଣାଗଣଗତା କାଳସ୍ୱର୍ଗବାଦଭୂର୍ଭ୍ୱାନ୍ ଟତ୍ତ୍ୱରଜସ୍ତମୋଗୁଣମୟାନ୍ନୀଳସୃନ୍ତୀ ବହୂନ୍ । ମାମାନ୍ତମ୍ୟ ପଦା ଶିରସ୍ୟତରଦ୍ଧଂ ସମର୍ଦ୍ଧ୍ୟତ୍ୟାଗୁରଂ ମାୟା ତେ ଶରଣଂ ଗତୋଽସ୍ମିନ୍ଦ୍ରରେ ତ୍ୱାମେବ ତାଂ ବାରୟ । ୩୮ । ଏବଂ ତାବଦୁକ୍ତସାଧନତ୍ୱଦମ୍ଭେନ ଯେ ଭଗବନ୍ତଂ ଭଜନ୍ତି ତେ ମୁକ୍ତଂ ତରନ୍ତି ଇତରେ ସପରନ୍ତୀତ୍ୟୁକ୍ତଂ । ଇଦାନୀଂ ଯେ ବନ୍ଧୁଃସଙ୍ଗଂ ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ ଭଗବନ୍ମାର୍ଗେ ପ୍ରବୃତ୍ତା ଅପି କଥଞ୍ଚିଦନ୍ତର୍ବାନ୍ତାସିକାଃ କାମାନ୍ ନ ମୁଞ୍ଚନ୍ତି ତେ ଭଗବନ୍ତଂ ନ ପ୍ରାପ୍ନୁବନ୍ତି ନ ଚେନ୍ଦ୍ର ପରତ୍ର ଚ ସୁଖଂ ଲଭନ୍ତେ । କେବଳଂ କୁଯୋଜନରେବ ପ୍ରାପ୍ନୁବନ୍ତୀତି ତାନ୍ ଶୋଚନ୍ କାମାନ୍ ଯଃ କାମସୃତେ ମନ୍ୟମାନଃ ଯଃ କର୍ମଭିର୍ଜ୍ଜ୍ୟସୃତେ ତତ ତଦେବେତ୍ୟାଦଶ୍ଚତ୍ୟର୍ଥମାହ ଯଦ ନ ସମୁଦ୍ଧରନ୍ତି ତ । ହେ ଭଗବନ୍ ଯେ ଯତୟୋ ହୃଦି ସ୍ଥିତାଃ କାମଜଟାଃ କାମସ୍ୟ ଜଟା ମୂଳାନି ବାସନା ଯଦ ନ ସମୁଦ୍ଧରନ୍ତି ନୋତ୍ପାଟୟନ୍ତି ତେଷାମସତାଂ ଭବାନ୍ ହୃଦିଗତୋଽପି ଦୁରଧିଗମୋ ଦୁଷ୍ପ୍ରାପଃ । କଥଂ ଅସ୍ମୃତକଣ୍ଠମଣିଃ ବିସ୍ମୃତୋ ଯଃ କଣ୍ଠମଣିସ୍ତଦ୍ୱତ୍ନଂ ଲଭ୍ୟଃ । ସ ଯଥା କଣ୍ଠେ ବର୍ତ୍ତମାନୋଽପ୍ୟସ୍ମୃତକଣ୍ଠେ ଦ୍ରାପ୍ତ ଇବ ଭବତି ତଦ୍ୱଦିତ । ନ କେବଳମେତାବତ୍ କିନ୍ତୁ ଅସୁତୃପଯୋଗିନାମିନ୍ଦ୍ରିୟତର୍ପଣପରାଣାଂ ଯୋଗଛଦ୍ମନାମନ୍ୟତ୍ରୋଽପ୍ୟସୁଖଂ ଇହାମୁତ୍ର ଚ

ଗୁଣେ । ବଶ ହୋଇ ଅନୁକ୍ଷଣେ । ତୁମ୍ଭ ଆନନ୍ଦ ଅଇଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟେ । ଭୁଲେ ଅବଦ୍ୟା ସଙ୍ଗେ ମନ୍ଦେ । ତେଣୁ ସଂସରେ ବାରମ୍ବାର । ଭ୍ରମଇ ନାନା ଯୋନିଦ୍ୱାର । ତୁମ୍ଭେ ଅଣିମା ଆଦ ଯେତେ । ଯୋଗ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ତୁମ୍ଭେ ନତ୍ୟେ । ଅପରିମିତ ଶକ୍ତି ବହ । ପରମାନନ୍ଦେ ଥାଅ ରହ । ସର୍ପ ହୋଇ କାଢ ଯେହ୍ନେ । ତୁମ୍ଭେ ସ୍ୱଇଚ୍ଛାରେ ତେମନେ । ବୃଷ୍ଟ୍ୟର୍ଥେ ମାୟାକୁ ଆଦୋର । ପୁଣି ଇଚ୍ଛାରେ ତ୍ୟାଗ କର । ଜୀବ ବ୍ରହ୍ମ ଏ ଏକ ବସ୍ତୁ । ହୋଇଲେହେଁ ଏହ୍ନ ଭେଦ ହେତୁ । ଅବଦ୍ୟା ଉପାଧି ତେକଲେ । ଜୀବ ମିଶଇ ବ୍ରହ୍ମ ତୁଲେ । ୩୮ । ଯେଉଁ ସକାମ ଯୋଗିଗଣ । କର୍ମ ଯୋଗର ଅନୁଷ୍ଠାନ । କରନ୍ତି ମନାସି ମଙ୍ଗଳ । ଜ୍ଞାନରେ ବାସନା ନର୍ମୂଳ । କରନ୍ତି ନାହିଁ ସେହ୍ନ ମୂର୍ଖେ । ପଡ଼ି ରହନ୍ତି ଭବ ଦୁଃଖେ । କଣ୍ଠସ୍ଥ ମଣିକୁ ନେସଲେ । କଣ୍ଠେ ନ ଖୋଜ ଭାନ୍ତ ମନେ ।ନର ଖୋଜଇ ଅନେ ତେଣେ । ନଜ ବୁଦ୍ଧିରେ ଭ୍ରାନ୍ତ ପଣେ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ତେସନେ ଅଜ୍ଞାନେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ମୁଚ୍ୟତେୋଽପ୍ୟସୁଖଂ ଭଗବଲ୍ଲନପରତନ୍ତ୍ରକାଦନଧିରୂଢ଼ପଦାଦ୍ଭବତଃ । ୩୯ । ତ୍ୱଦବଗମୀ ନ ବେତ୍ତି ଭବଦୁତ୍ଥଶୁଭାଶୁଭୟୋର୍ଗୁଣବିଗୁଣାନ୍ୱୟାଂସ୍ତର୍ହି

ଦୁଃଖମେବ । ତଦାହ ଅନପଗତାନ୍ତକାତ୍ ଅନ୍ତକୁତ୍ରାନ୍ତ୍ୟୋଃ ଲୋକାର୍ଥଧନଧନାର୍ଜନାଦକ୍ଲେଶାଭୋଗବୈଭବସାକାଙ୍କ୍ଷ୍ୟଭସ୍ୱୋଚ ଇହ
ତାବଦ୍ଦୁଃଖଂ । ଭବତ ଉଦ୍ଧ୍ୱାଦପି ଦୁଃଖଂ ! କଥଂ ଭୂତାତ୍ ଅନଧିରୂଢ଼ପଦାତ୍ । ଅନଧିରୂଢ଼ଂ ପଦଂ ସ୍ୱରୂପଂ ଯସ୍ୟ ତସ୍ମାତ୍ । ତ୍ୱତ୍ସ୍ୱରୂପ-
ପ୍ରାପ୍ତ୍ୟଭାବାତ୍ ଅବିଦ୍ୟାବଦ୍ଧିତ୍ୱେନ ପ୍ରାପ୍ତନକର୍ମାତିକ୍ରମଣବନ୍ଧନତ୍ୱଦଣ୍ଡରୂପକରଣପ୍ରାପ୍ତେରମୁତ୍ରାପ୍ୟସୁଖମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଦନ୍ତକନ୍ୟାସନିଷେଣ-
ତକ୍ଷିତଜନଂ ଭୋଗୈକତନ୍ତ୍ରାଭୁରଂ ସମ୍ପ୍ରତ୍ୟନ୍ତମଦର୍ଶନଂ ବିରତତୋଂଦ୍ୱୋଗକ୍ଲମୈକ୍ରକୁଳାଂ । ଆସ୍ତାଲଦିନମଙ୍କମଙ୍କଜନଛାଯମ୍ନାନକାସନ୍ଧବଂ
ଘାନାନାଥଦତ୍ୟାନଧାନ ପରମାନନ୍ଦ ସତ୍ତ୍ୱେ ପାହି ମାଂ । ୩୯ । ନନୁ ଯତେନ କମପି କୃତ୍ୟମସ୍ତି ପ୍ରାରବ୍ଧମେବ ସୁଖୋପଭୋଗେନାପକ୍ଷୟ୍ୟତେ ।
ଅତଃ କମିତି ବୃଥା ଶପ୍ୟତେ ଉଭୟତୋଽପ୍ୟସୁଖମିତି । ଶ୍ରୂୟତେ ଚ ଏଷ ନିତ୍ୟୋ ମହିମା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ନ କର୍ମଣା ବର୍ଦ୍ଧତେ ନୋ
କନୀୟାନିତ୍ୟାଦି । ତତ୍ରାହ ତ୍ୱଦବଗମୀତି । ହେ ସଗୁଣ ଷଡ୍ଗୁଣୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଯୁକ୍ତ ତ୍ୱଦବଗମୀ ତ୍ୱଜ୍ଜ୍ଞାନବାନ୍ ଭବଦୁଃଖଶୁଭାଶୁଭୟୋର୍ଭବତଃ
କର୍ମଫଳଦାତୁରୀଶ୍ୱରାଦ୍ଭବେତୋରୁତ୍ଥୟୋ ଅଭେଦ୍ଧତ୍ୟୋଃ ଶୁଭାଶୁଭୟୋଃ ପ୍ରାଚୀନପୁଣ୍ୟାପୁଣ୍ୟକର୍ମଣୋଃ ଫଳଭୂତାନ୍ ଗୁଣବିଗୁଣାନ୍ୱୟାନ୍
ସୁଖଦୁଃଖସମ୍ବନ୍ଧାନ୍ ନ ବେତ୍ତି ନାନୁସନ୍ଧତ୍ତେ । ତର୍ହି ତଦାନୀଂ ଦେହଭୃତଂ ଦେହାଭିମାନିନାଂ ପ୍ରବୃତ୍ତିନିବୃତ୍ତିକସର୍ଗୀୟେ ବିଧିନିଷେଧଲକ୍ଷଣ
ନ ବେତ୍ତି । ବିଗତଦେହାଭିମାନତ୍ୱା କାର୍ଯ୍ୟାକାର୍ଯ୍ୟବୋଧାଭାବାତ୍ ନ ନିଯୁଜ୍ୟତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ଯୁକ୍ତଶ୍ଚୈତତ୍ । ଯତଃ କାରଣାତ୍
ମନୁଜୈର୍ନ୍ଧଂ ଶ୍ରବଣୈଃ ଅନୁଦିନଂ ଶ୍ରବଣେନ ଚେତସି ଭୃତେୋ ଧୃତସ୍ତ୍ୱଂ ତେଷାମପବର୍ଗଂ ଗଚ୍ଛରପବର୍ଗରୂପା ଗତିର୍ଭବସି ! କଥଂ ଶ୍ରବଣସ୍ତଃ,
ଅନୁଯୁଗଂ ପ୍ରତିଯୁଗଂ ଯା ଗୀତପରମ୍ପରା ଉପଦେଶପରମ୍ପରା ତସ୍ୟା ପରମ୍ପରାଦ୍ୟାନପାରେଣେତ୍ୟର୍ଥଃ । ଏତଦୁକ୍ତଂ ଭବତ । ଯେ ତାବତ୍

ନ ଖୋଜ ସେ ମୂର୍ଖ ବାହାରେ । କର୍ମ ପଥରେ ଭ୍ରମୁଥାନ୍ତି ! ତେଣୁ ନ ଲଭନ୍ତି ମୁକତି । ଇହ ଯେ ବର୍ଣ୍ଣ ଇହକାଳେ । ଯମ ପୀଡଇ ତାଙ୍କୁ ବଳେ ।
ଲଭନ୍ତି ନାହିଁ ଚତୁ ଶୁଦ୍ଧି । ଭେଜନ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମ ବିଧି । ଏଣୁ ଏମାନେ ପରଲୋକେ । ପଡନ୍ତି ଯନ୍ତ୍ରଣା ନରକେ । ଇହପରେ ସେ ଦୁଃଖ ପାନ୍ତି ।
ଯେ ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନ ନ ବୁଝନ୍ତି । ୩୯ । ହେ ଷଡ଼ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟବନ୍ତ । ଭଜନ ସାଧନେ ଯା ଚିତ୍ତ । ବାରେ ବୁଝଇ ତୁମ୍ଭ ତତ୍ତ୍ୱ । କର୍ମେ ନ ରସେ ଏହା
ସତ୍ୟ । ସକଳ କର୍ମଫଳ ଦାତା । ହେଲେହେଁ ତୁମ୍ଭେ ବିଧିକର୍ତ୍ତା । ସେ ନିଜ କର୍ମଫଳପାଇଁ । ତୁମ୍ଭରେ ପ୍ରାର୍ଥୀ ନ ହୁଅଇ । ଯେ ବିଧି ନିଷେଧ
ଭେଦରେ । କର୍ମୀ ସଂସାର ନିମିତ୍ତରେ । ଉଦ୍ବେଗ ଅନ୍ତ ତହୁଁ ପାଦା । ସୁଖ ଦୁଃଖାଦି ମିଳେ ତାହା । ବେଦେହେଁ ନ ଭୃଞ୍ଜଇ ସେହ । ଫଳେ କାମନା

ବେଦ୍ୟଭୂତାଶ୍ଚ ଗିରଃ । ଅନ୍ୱସୁଗମନ୍ଦୁଢଂ ଷଡ୍ଗୁଣୀଗୀତପରାକ୍ରମରସ୍ୟା ଶ୍ରବଣଭୃତୋ ଯତସ୍ତ୍ୱମପବର୍ଗଗତର୍ମନୁଜୈଃ ॥ ୪୦ । ଦ୍ୟୁପତୟ ଏବ ତେ ନ ଯୟୁରନ୍ତମନନ୍ତତୟା ତ୍ୱମପି ଯଦନ୍ତରାଣ୍ଡନିଚୟା ନନୁ ସାବରଣାଃ । ଖ ଇବ ରଜାଂସି ବାନ୍ତି ବୟସା ସହ ଯଚ୍ଛ୍ରୁତୟସ୍ତ୍ୱୟି ହି ଫଳନ୍ତ୍ୟତନ୍ନି-

ତଦ୍ଭଜନେନୋ ନ ତେଷାଂ କର୍ମାଧିକାରଶଙ୍କାପି । ଯେ ଚ ଅନବରତଂ ଭକ୍ତଆଶ୍ରବଣାଦନଘ୍ନାସ୍ତେଷୁ ମଦପ୍ୟାପନ୍ନାନ୍ ଭୂତଦାନାଂ ବିଧିନିଷେଧ-
ବାଧଃ । ଇତରେଷାନ୍ତୁ ଯୋଗଶତୈର୍ନ ଇତ୍ୟାହ୍ୟ ସୂକ୍ତଳପାକାମୁତ୍ୟସ୍ତୁତୋଽପ୍ୟସ୍ତୁଗମିତି । ଅବଗମଂ ତବ ମେ ଦଶମାଧବ ଷ୍ଟ ଭଦ୍ର ଯଜ୍ଞ ସୁଖା ସୁଖ
ସଙ୍ଗମଃ । ଶ୍ରବଣବର୍ତ୍ତ୍ମନିତ୍ୟମଥାପିତା ନହ୍ୟ ଭବାମି ଯଥା ବିଧିକିଙ୍କରଃ । ୪୦ । ଦ୍ରବଦଗାମୀ ନ ବେତ୍ତି ସୁଖଦୁଃଖେ ନତ ବିଧିନିଷେଧା-
ବନ୍ମୁକ୍ତଂ ତବ ନନୁ କଥଂ ଅବଗାହ୍ୟଂ ଶଙ୍କ୍ୟତେ । ଦୁଃଖଧଗମତ୍ୱସ୍ୟୋକ୍ତତ୍ୱାଦିତି ତ୍ୟବମାଶଙ୍କ୍ୟ ସତ୍ୟମେବ ଅନବଗାହ୍ୟମହତ୍ମ୍ୟ ବାଙ୍ମନସାଗୋଚର-
ତ୍ୱାଦବଷ୍ୟତ୍ୱେନୈବ ଜ୍ଞାନମିତ ଦର୍ଶୟନ୍ ଯଦୂର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ଗାର୍ଗିଦିବୋ ଯଦର୍ବାକ୍ ପୃଥିବ୍ୟା ଯଦନ୍ତରା ଦ୍ୟାବାପୃଥିବୀ ଇମେ ଯଦ୍ଭୂତଂ ଭବଚ୍ଚ
ଭବିଷ୍ୟଚ୍ଚେତ୍ୟାଦିଶ୍ରୁତିପ୍ରସିଦ୍ଧପାଦତ୍ରୟପରିମିତଂ ମହିମାନମାହ ଦ୍ୟୁପତୟ ଏବେତି । ହେ ଭଗବନ୍ ତେ ଅନ୍ତଂ ଦ୍ୟୁପତୟଃ ସ୍ୱର୍ଗାଦିଲୋକପତୟୋଽପି
ବ୍ରହ୍ମାଦୟୋ ନ ଯୟୁର୍ନପ୍ରାପ୍ତାଃ । ତତ୍ର କୁତଃ ଯଦନନ୍ତବତ୍ତ୍ୱ ବସ୍ତୁ ତତ୍ର କମପି ତ୍ୱଂ ନ ଭବସି । ଅସ୍ତାଂ ଦ୍ୟୁପତୟୋ ନ ଯଯୁରିତି । ଯଦ୍ୱସ୍ତୁତ ତ୍ୱମପି
ଆତ୍ମନୋଽନ୍ତଂ ନ ଯାସି । କୁତସ୍ତର୍ହି ସର୍ବଜ୍ଞତା ସର୍ବଶକ୍ତତା ବା ଅତ ଆହ ଅନନ୍ତତୟା ଅନ୍ତାଭାବେନ । ନହି ଶଶବିଷାଣାଜ୍ଞାନଂ ସାର୍ବଜ୍ଞ୍ୟଂ
ତଦପ୍ରାପ୍ତିର୍ବାଽଶକ୍ତିର୍ବୈକିଙ୍କ ଭବନ୍ତି । ଅନନ୍ତତ୍ୱମେବାହ ଯଦନ୍ତରେତି । ଯସ୍ୟ ତବ ଅନ୍ତର୍ମଧ୍ୟେ ନନୁ ଅଧୋ ସାବରଣା ଉତ୍ତରୋତ୍ତରଂ
ଦଶଗୁଣସପ୍ତାବରଣଯୁକ୍ତା ଅଣ୍ଡନିଚୟା ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡସମୂହା ବାନ୍ତି ପରିଭ୍ରମନ୍ତି । ବୟସା କାଳଚକ୍ରେଣ ଯେ ରଜାଂସୀବ ସହ ଏକଦୈବ
ନ ତୁ ପର୍ଯ୍ୟାୟେଣ । ହି ଯସ୍ମାଦେବଂ ଅତଃ ଶ୍ରୁତୟସ୍ତ୍ୱୟି ଫଳନ୍ତି । ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟବୃତ୍ତ୍ୟା ପର୍ଯ୍ୟବସ୍ୟନ୍ତି । ନ ତୁ ସାକ୍ଷାଦ୍ବଦନ୍ତି ଅସ୍ୟମେତାବାନିତି ।
ସଗୁଣସ୍ୟ ଗୁଣାନନ୍ତ୍ୟାତ୍ ନିର୍ଗୁଣସ୍ୟ ଅଗୋଚରତ୍ୱାତ୍ । କଥଂ ତର୍ହି ଅପଦାର୍ଥେ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟମିତି । ତଙ୍କ ବାଧମୁଖେ ବାକ୍ୟେ ଭବେଦସ୍ୟଂ ନାୟମଃ ପଦାର୍ଥସ୍ୟୈବ

ଯେଣୁ ନାହିଁ । ଯତ ଯୁଗରେ ଅବତର । ନାନାଦ ଲୀଳା ତୁମ୍ଭେ କର ॥ ସଂସାରେ ରଖ ଯେ କାରଣ । ଏହି ଭକତେ ତା ଗାଆନ୍ତି ॥ ତୁମ୍ଭ
ତାହାଙ୍କ ହୃଦେ ବସ । ମୁକତି ଦାନ ପରମେଶ । ୪୦ । ଏବୁପେ ତୁମ୍ଭେ ସର୍ବଗତ । ସର୍ବାତ୍ମା ଅଟ ଜଗନ୍ନାଥ ॥ ତୁମ୍ଭ ତତ୍ତ୍ୱରୁ ଯେ ବିମୁଖ ।
ସେ କାହିଁ ଜାଣିବ ତୋ ରୂପ ॥ ଯେ ଦୃଢ଼ ତୋର ଅନୁଗତ । ତାହାକୁ ଦୟା କରୁ ନାଥ ॥ ବ୍ରହ୍ମାଦି ସ୍ୱର୍ଗବାସୀ ଦେବେ । ତୋ ଅନ୍ତ ନ
ପାଆନ୍ତି କେବେ ॥ ନ ବୁଝି ନାହିଁ ନିଜ ଅନ୍ତ । ଯେଣୁ ସ୍ୱଭାବେ ଅନନ୍ତ ॥ ଆକାଶ ଗର୍ଭେ ପବନରେ । ଧୂଳି ଉଡ଼ଇ ଯେ ପ୍ରକାରେ ॥

ଷସନେନ ଭଵଲ୍ଲିଧନାଃ । ୪୧ । ଶ୍ରୀଭଗଵାନୁଵାଚ ।—ଇତ୍ୟେତଦ୍ଵର୍ଣ୍ଣଵଃ ପୂର୍ଵା ଅଶୃଣ୍ଵଂସ୍ମାନୁଶାସନଂ । ସନନ୍ଦନମଥାନର୍ଚ୍ଚ୍ୟ ସିଦ୍ଧା ଜ୍ଞାତ୍ଵାତ୍ମନୋ ଗତିଂ । ୪୨ । ଇତ୍ୟଶେଷସମାମ୍ନାୟପୁରାଣୋପନିଷଦ୍‌ରସଃ । ସମୁଦ୍ଧୃତଃ ପୂର୍ଵଜାତୈର୍ଵ୍ୟୋମଯାନୈର୍ମହାତ୍ମଭିଃ । ୪୩ । ତ୍ଵମେତଦ୍ ବ୍ରହ୍ମଦାୟାଦ ଶ୍ରଦ୍ଧୟାତ୍ମାନୁଶାସନଂ । ଧାରୟଂଶ୍ଚର ଗାଂ କାମଂ କାମାନାଂ ଭର୍ଜନଂ ନୃଣାଂ । ୪୪ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉଵାଚ ।—ଏଵଂ ସ ଋଷିଣାଦିଷ୍ଟଂ ଗୃହୀତ୍ଵା ଶ୍ରଦ୍ଧୟାତ୍ମଵାନ୍ । ପୂର୍ଣ୍ଣଃ ଶ୍ରୁତଧରୋ ରାଜନ୍ନାହ ଵୀରଵ୍ରତୋ ମୁନିଃ । ୪୫ । ଶ୍ରୀନାରଦ ଉଵାଚ ।—ନମସ୍ତସ୍ମୈ ଭଗଵତେ କୃଷ୍ଣାୟା-

---

ଵାକ୍ୟାର୍ଥ ଭୂମିତ । ନଷେଧମୁଖେ ତୁ ନାସ୍ୟଂ ନିୟମ ଇତ୍ୟାହ ଅତନ୍ନିରସନେନେତି । ଅନ୍ୟଦେଵ ତଦ୍ଵିଦିତାଦଥୋ ଅଵିଦିତାଦଧି । ଅନ୍ୟତ୍ର ଧର୍ମାଦନ୍ୟତ୍ରାଧର୍ମାଦନ୍ୟତ୍ରାସ୍ମାତ୍ କୃତାକୃତାତ୍ । ଅସ୍ଥୂଲମନଣ୍ଵହ୍ରସ୍ଵମିତ୍ୟାଦିପ୍ରକାରେଣ ଲକ୍ଷଣୟା ଚ ତଦୁପସିତ୍ୟାଦୟଃ ପର୍ଯ୍ୟଵସ୍ୟନ୍ତି । ନ ଚ ଵାଚ୍ୟଂ ନଷେଧୈଃ ଶୂନ୍ୟମେଵ ଜ୍ଞାପ୍ୟତ ଇତି । ଯତୋ ଭଵଲ୍ଲିଧନାଃ । ଇଵତ ତ୍ଵୟି ନିଧନଂ ସମାପ୍ତିର୍ଯାସାଂ ତାସ୍ତଥା । ନହ୍ୟ ନିରଵଧିର୍ନିଷେଧଃ ସମ୍ଭଵତି ଅତୋଽଵଧିଭୂତେ ତ୍ଵୟି ଫଳନ୍ତୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ଦ୍ୟୁପତୟୋ ଏଵଦୁରନ୍ତମନନ୍ତ ତେ ନ ନ ଭଵାନ୍ ନ ଗିରଃ ଶ୍ରୁତମୌଳୟଃ । ତ୍ଵୟି ଫଳନ୍ତି ଯତୋ ନମ ଇତ୍ୟତୋ ଜଯଜୟେତି ଭଜେ ତଵ ତତ୍ ପଦଂ । ୪୧ । ୪୨ । ଇତ୍ୟଶେଷ ସମାମ୍ନାୟ ପୁରାଣୋପନିଷଦ୍ ଇତି । ସର୍ଵଶ୍ରୁତି ପୁରାଣ ରହସ୍ୟତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୪୩ । ବ୍ରହ୍ମଦାୟାଦେତି । ବ୍ରହ୍ମୈଵ ଦାୟମିଵ ଅୟତ୍ନପ୍ରାପ୍ୟମନ୍ତି ଯେଵତେ ଇତି ତଥା ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ରେତି ଵା । ୪୪ । ପୂର୍ଣ୍ଣଃ କୃତକୃତ୍ୟଃ ଶ୍ରୁତଧରଃ ଶ୍ରୁତମର୍ଥଂ ମନସି ଧାରୟନ୍ । ଵୀରଵ୍ରତୋ ନୈଷ୍ଠିକଃ । ୪୫ । ନମ ଇତି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣା-

---

ତେସନେ ମହତତ୍ତ୍ଵ ଆଦ । କ୍ରମରେ ଦଶଗୁଣେ ବୃଦ୍ଧି । ପାଆନ୍ତେ ସପ୍ତ ଆଵରଣେ । ଅସଂଖ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଜନମେ ॥ କାଳ ଚକ୍ରରେ ତୋ ଗର୍ଭରେ । ସେ ସର୍ଵେ ଭ୍ରମନ୍ତି କ୍ରମରେ ॥ ତୁମ୍ଭ କୃପାରୁ ଆମ୍ଭେ ବେଦେ । ସକଳ ବାଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ ବୋଧେ ॥ ତଥାପି ତୁମେ ପଡ଼ ଯାଉଁ । ଏ ନୁହେ ଏ ନୁହେ ସ୍ଵୀ କହୁଁ ॥ ଶେଷ ମୀମାଂସା ତୁମ୍ଭଠାରେ । ସ୍ଥାପନ କରୁଁ ଏବେବରେ ॥ ଏରୂପେ ବେଦେ ସ୍ତୁତି ଭଣି । ଚଳଲେ ନିଜ ସ୍ଥାନେ ଜାଣି । ୪୧ ॥
ଶ୍ରୀ ଭଗବାନୁବାଚ ।—ସନନ୍ଦ ମୁଖେ ବ୍ରହ୍ମାସୁତେ । ବେଦ କହିତ ଏହି ତତ୍ତ୍ଵେ । ଶ୍ରବଣ କରନ୍ତେ ନିକର । ଆତ୍ମାର ସଦଗତିଦ୍ଵାର ॥ ବ୍ରହ୍ମ ପଦାର୍ଥେ ଜାଣିପାର । ସନନ୍ଦେ ପୂଜଲେ ଆଦର । ୪୨ । ଆକାଶ ଗୃହ ସନକାଦ । ଆଦ୍ୟେ ଯାହାଙ୍କ ଜନ୍ମ ସିଦ୍ଧି ॥ ସେ ଋଷିଗଣେ ନେଇ-ଛନ୍ତେ । ଯାଧକମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ॥ ଉପନିଷଦ ବେଦ ତତ୍ତ୍ଵ । ପୁରାଣର ଯେ ଗୁପ୍ତ ଅର୍ଥ ॥ ପ୍ରକାଶ କଲେ ନାନା ମତେ । ମାନବେ ତରିବେ ଯେ ପଥେ । ୪୩ । ଆହେ ନାରଦ ବ୍ରହ୍ମସୁତ । ବେଦେ ଯେ ଉପଦେଶ ଗିର ॥ ତୁମ୍ଭଙ୍କ ଶୁଣାଇଲୁ ତାହା । ଧାରଣାକର ମନେ ଏହା ॥ ସକଳ

ମଳସର୍ଗ୍ଗେ । ଯୋ ଧତ୍ତେ ସଙ୍ଗଭୂତାନାମଭବାପ୍ୟୋଶଗଃ କଳାଃ । ୪୬ । ଇତ୍ୟାଦ୍ୟମୃଷିମାନସ୍ୟ ତସ୍ୟ ଷ୍ୟାଂଶ ମହାତ୍ମନଃ । ତତୋଽଗୋଦାଶ୍ରମଂ ସାକ୍ଷାତ୍‌ପିତୁର୍ଦ୍ଦ୍ୱୈପାୟନସ୍ୟ ମେ । ୪୭ । ସଭାଜତୋ ଭଗବତା କୃତାସନପରିଗ୍ରହଃ । ତସ୍ମୈ ତଦ୍‌ବର୍ଣ୍ଣୟାମାସ ନାରାୟଣମୁଖାଚ୍ଛ୍ରୁତଂ । ୪୮ । ଇତ୍ୟେତଦ୍‌ବର୍ଣ୍ଣିତଂ ସକଳ ଜନଃ ପ୍ରଶ୍ନଃ କୃତସ୍ତ୍ୱୟା । ଯଥା ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟନିର୍ଦ୍ଦେଶ୍ୟେ ନିର୍ଗୁଣେଽପି ମନଶ୍ଚରେତ୍ । ୪୯ । ଯୋଽସ୍ୟୋତ୍ପ୍ରେକ୍ଷକ

ଇତୋ ଉତ୍ପତ୍ତ୍ୱା ନାରାୟଣଂ ନମସ୍ୟତ । ଉକ୍ତାର୍ଥ ଏତେ ଶ୍ଲୋକାଃ ପୁଂସଃ କୃଷ୍ଣାତ୍ ଭଗବାନ୍ ସ୍ୱୟମିତି । ୪୬ । ସାକ୍ଷାତ୍ ପିତୁରିତି । ଯୋଜନାବ୍ୟବଧାନଂ ବିନା ଜନକସ୍ୟ । ଅଗ୍ନିମଥନାବସରେ କଥଞ୍ଚିଦରଣୌ ରେତଃ ପତିତଂ ମନ୍ଥନ ବ୍ୟାସଃ ତଦୈବ ତତ ଉତ୍ପନ୍ନଃ ଶୁକ ଇତି ହ ବଦନ୍ତି । ୪୭ ।
। ୪୯ । ଯମସ୍ତ ବେଦସ୍ତୁତ୍ୟର୍ଥଂ ସଗ୍ରହ୍ୟାନନ୍ତରମୁକ୍ତ ଯୋଽସ୍ୟୋତ୍ପ୍ରେକ୍ଷକ ଇତି । ଯୋଽସ୍ୟ ବିଶ୍ୱସ୍ୟ ଉତ୍ପ୍ରେକ୍ଷକ ଏବମନୁଶାସିତା ସମସ୍ତ ପୁରୁଷାର୍ଥବିଷୟେ ସ୍ୱଶ୍ରିତ୍ୱିତି ହୃଦୟାଦ୍ୟାପଣୀୟମିତ୍ୟାଲୋଚକ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅନେନ ନିମିତ୍ତତ୍ୱମୁକ୍ତଂ ଏବମାଲୋଚ୍ୟ ଅସ୍ୟାଦମଧନାଧନେ । ଅଦର୍ଶନ୍ତ ମଧ୍ୟଃ ପାଳନଂ ନିଧନମନ୍ତ୍ୟଃ । ଏତେଷୁ କର୍ମସୁ ଯୋ ବର୍ତ୍ତତେ । ଅନେନୋପାଦାନତ୍ୱମୁକ୍ତଂ । ନନୁ ପ୍ରକୃତିପୁରୁଷୟୋଃ ଉପାଦାନ-ନିମିତ୍ତତ୍ୱେ ସ୍ଥିତେ । ସତ୍ୟଂ । ତୟୋରପି ତତ ଏବୋଦ୍‌ଭୂତତ୍ୱାନ୍ମୂଳକାରଣଂ ସ ଏବେତ୍ୟାହ ଯୋଽବ୍ୟକ୍ତସ୍ୟେଶ୍ୱର ଇତି, ପ୍ରବେଶନିୟମନେ ଦର୍ଶୟିତ ଯ ଇତି, ପୂର୍ବୋକ୍ତପ୍ରକାରେଣେଦଂ ସୃଷ୍ଟ୍ୱା ଯଦର୍ଥମେତତ୍ସୃଷ୍ଟଂ ତେନ ଋଷିଣା ସ୍ପଷ୍ଟେ କାର୍ଯ୍ୟୋଽବମିତି ଦର୍ଶନାତ୍ ଋଷିର୍ବ୍ରଜେନ ଅଜ୍ଞାନ-

---

କାମନା ତୁଟିବ । ହୃଦେ ବାସନା ନ ଜନ୍ମିବ ॥ ତିହାରେ ଧର ଏକା ଚତ୍ତେ । ସଂସାରେ ଭ୍ରମ ଉପଶମେ । ୪୪ । ଶ୍ରୀ ଶୁକ ଉବାଚ ।—
ସେ ନରନାରାୟଣ ବାଣୀ । ଶୁଣି ନାରଦ ଋଷିମଣି ॥ ଦେବର ତତ୍ତ୍ୱ ଉପଦେଶ । ଶ୍ରବଣେ ଲଭିଲେ ସନ୍ତୋଷ ॥ ଶ୍ରୀ ନରନାରାୟଣେ ତହିଁ । ସ୍ତୁତି କହିଲେ ଉପସାଇ । ୪୫ । ଶ୍ରୀ ନାରଦ ଉବାଚ ।—ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣରୂପେ ଯେ ପ୍ରକାଶ ॥ କୀର୍ତ୍ତି ପାପ କରେ ନାଶ ॥ ପ୍ରାଣିଙ୍କୁ ମୁକ୍ତି ଦେବାପାଇଁ । ଇହାରେ ନାନା ତନୁ ବହି ॥ କଳା ଅଂଶରେ ଏସଂସାରେ । ଜନ୍ମନ୍ତ ନାନା ପରକାରେ ॥ ତୁମ୍ଭେ ସେହି ଭଗବାନ । କରୁଛୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ । ୪୬ । ସେ ଅଧ ଅଂଶେ । ଆବର ତାଙ୍କ ଶିଷ୍ୟଗଣେ । ନାରଦ ପ୍ରଣମି ଚଳନ୍ତେ । ଚଳିଲେ ବଦରିକା ପଥେ ॥ ମୋ ପିତା ବ୍ୟାସଙ୍କ ଆଶ୍ରମେ । ନାରଦଙ୍କେ କ୍ରମେ । ୪୭ । ମୋ ପିତା ଅର୍ଘ୍ୟ ଆସନରେ । ମୁନିଙ୍କୁ ପୂଜିଲେ ବେଗରେ ॥ ନାରଦ ବସି ଶୁଭରୂ । ପିତାଙ୍କୁ କହିଲେ ସମସ୍ତ । । ହେ ରାଜା ଶୁତିତତ୍ତ୍ୱ ପୂର୍ବେ । ପୁଚ୍ଛିଥିଲ ଯା ତାହା ଏବେ ॥ ସଗୁଣ ମାନବର ମନ । ନିର୍ଗୁଣ ବ୍ରହ୍ମରେ କେମନ ॥ ଚଳଇ ବେଦ ଉପଦେଶେ । ତାହା କହିଲି କଥାବଶେ । ୪୯ । ଯେଉଁ ଅବ୍ୟକ୍ତ ବ୍ରହ୍ମ ବସ୍ତୁ । ସୃଷ୍ଟି ପାଳନ ନାଶେ ହେତୁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଅବମଧନଧନେ ଯୋଽର୍ବାଗ୍ଭୂଜୀବେଶ୍ବରେ ଯଃ ସୃଷ୍ଟେର୍ଦମନୁପ୍ରବଶ୍ୟ ବୃଷିଣା ରକ୍ଷେ ପୁରଃ ଶାସ୍ତି ତାଃ । ଯଂ ପ୍ରପଦ୍ୟ ତଦ୍ଧାତ୍ୟଜାମନୁଶଯ୍ୟୀ ସୁପ୍ତଃ କୁଳାଯ୍ୟଂ ଯଥା ତଂ କୈବଲ୍ୟନିରସ୍ତଯୋନିମଭୟଂ ଧ୍ୟାଯେଦଜସ୍ରଂ ହରିଂ । ୫୦ । ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାଯ୍ୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ନାରଦନାରାଯ୍ୟଣସମ୍ବାଦେ ବେଦସ୍ତୁତି ର୍ନାମ ସପ୍ତାଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାଯ୍ୟଃ । ୮୭ ।

ଅଷ୍ଟାଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାଯ୍ୟଃ ।

ଶ୍ରୀସଙ୍କୋବାଚ ।—ଦେବାସୁରମନୁଷ୍ୟେଷୁ ଯେ ଭଜନ୍ତ୍ୟଶିବଂ ଶିବଂ । ପ୍ରାଯ୍ୟସ୍ତେ ଧନିନୋ ଭୋଜା ନ ତୁ ଲକ୍ଷ୍ମ୍ୟାଃପତିଂ ହରିଂ । ୧ ।

ପ୍ରବିଷ୍ଟଃ ପୁରଃ ଶରୀରାଣି ତସ୍ୟ ଭୋଗାଯ୍ୟତନାନି ରକ୍ଷେ ତାଃ ପୁରଃ ଶାସ୍ତି ତସ୍ୟ ଭୋଗଂ ଦଦତ୍ ପରିପାଲଯ୍ୟତି । ଉପାସକସ୍ୟ ଚ କୈବଲ୍ୟରୂପୋ ଭବତୀତ୍ୟାହ ଯଂ ସମ୍ପଦ୍ୟେତି । ଯଂ ସମ୍ପଦ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ୟ ଅନୁଶଯ୍ୟୀ ଅନ୍ୱିନ୍ ଦଣ୍ଡବତ୍ପ୍ରଣାମୈଃ ଶରଣମ୍ଲେ ଶେତେ ଇତି ତଥା ସଞ୍ଜାବୋଽଜାଂ କାର୍ଯ୍ୟକାରଣରୂପାମବିଦ୍ୟାଂ ତ୍ୟଜତି । ନନୁ ବ୍ରହ୍ମସମ୍ପନ୍ନସ୍ୟାପି ଜୀବସ୍ୟ ତତ୍ରମୁକ୍ତୋ ଦୃଶ୍ୟତେ ଅତ ଆହ ସୁପ୍ତଃ କୁଳାଯ୍ୟଂ ଯଥେତି । ଅଯ୍ୟଂ ଭାବଃ । ଯଥା ସୁପ୍ତଂ ଶରୀରବନ୍ତଂ ଅନ୍ୟେ ପଶ୍ୟନ୍ତି ସ ତୁ ନାତ୍ମାନଂ ତଥା ପଶ୍ୟତି ଏବଂ ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତମପ୍ୟନ୍ୟେ ଦେହବନ୍ତଂ ପଶ୍ୟନ୍ତି ସ ତୁ ନ କଦାପି ପଶ୍ୟତୀତି ତଂ ହରିଂ ଅଜସ୍ରମନବରତଂ ଧ୍ୟାଯେତ୍ । କିମିତ୍ୟତ ଆହ । ଅଭୟଂ ନ ଭଯ୍ୟଂ ଯସ୍ମାତ୍ ସଂସାରବର୍ତ୍ତିନୋଽନର୍ଥାଃ । କୁତ ଏତତ୍ । କୈବଲ୍ୟ ନିରସ୍ତଯୋନିଂ କୈବଲ୍ୟେନ ଅଦ୍ୱିତୀୟସ୍ୱରୂପାବସ୍ଥାନେନ ନିରସ୍ତା ତିରସ୍କୃତା ଯୋନିର୍ମୂଳକାରଣଂ ମାଯ୍ୟା ଯେନ ତଂ । ସର୍ବଶ୍ରୁତିଶିରୋରତ୍ନନୀରାଜିତପଦାମ୍ବୁଜଂ । ଭୋଗଯୋଗପ୍ରଦଂ ବନ୍ଦେ ମାଧବଂ କର୍ମ୍ମିନମ୍ରଯୋଃ । ୫୦ ।

ଇତି ଶ୍ରୀ ମଦ୍ଭାଗବତ ଟୀକାଯ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ସପ୍ତାଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାଯ୍ୟଃ । ୮୭ ।

ସର୍ବ ନିଯ୍ୟନ୍ତାଈଶ ହୋଇ । ଜୀବରୂପେ ଯେ ପ୍ରକାଶଇ ॥ ଯା କୃପାବଳେ ସେହି ଜୀବ । ଶରୀର ପୁର ଗଢ଼ି ସର୍ବ ॥ ବସଇ ସେ ସବୁ ଶରୀରେ । ଯେ ପୁଣି ଈଶ୍ୱର ଭାବରେ ॥ ସେ ସବୁ ଶରୀରେ ପାଳନ୍ତି । ବଧାନେ ଶାସନ କରନ୍ତି ॥ ପ୍ରକୃତି ବଶ ଏହି ଜୀବ । ଲଭନ୍ତେ ଯାହାଙ୍କ ସଙ୍ଗ ॥ ସହଜେ ଅବିଦ୍ୟାକୁ ତେଜେ । ଯାର ଅନନ୍ଦ ଲଭେ ମୋଦେ ॥ ସାଧକ ଭୂଲେ ନିଜ ଦେହେ । ଦେହେ ମଣଇ ତଦ୍ଧପାଏ ॥ ସେ ଅଜ ମୁକତ ଅକାର । ଶ୍ରୀହରି ପଦେ ନମସ୍କାର । ୫୦ । ଭଣଇ ଦାଶ ପଣ୍ଡିତ । ମୁକତ ଦଅ ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ସପ୍ତାଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାଯ୍ୟଃ । ୮୭ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଏତଦ୍ବେଦବୃମିଚ୍ଛାମଃ ସନ୍ଦେହୋଽତ୍ର ମହାନ୍ ହି ନଃ । ବବୁବଶୀଲୟୋଃ ପ୍ରବ୍ରୋର୍ବିରୁଦ୍ଧା ଭକ୍ତାଂ ଗତଃ । ୨ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ଶିବଃ ଶକ୍ତିଯୁତଃ ଶଶ୍ୱତ୍ ତ୍ରିଲିଙ୍ଗୋ ଗୁଣସଂବୃତଃ । ବୈକାରିକସ୍ତୈଜସଶ୍ଚ ତାମସଶ୍ଚେତ୍ୟହଂ ତ୍ରିଧା । ୩ । ତତୋ ବିକାରା ଅଭବନ୍ ଷୋଡଶାମୀଷୁ କଞ୍ଚନ । ଉପଧାବନ୍ ବିଭୂତୀନାଂ ସର୍ବାସାମଶ୍ନୁତେ ଗତିଂ । ୪ । ହରିର୍ହି ନିର୍ଗୁଣଃ ସାକ୍ଷାତ୍ ପୁରୁଷଃ ପ୍ରକୃତେଃ ପରଃ । ସ ସର୍ବଦୃଗୁପଦ୍ରଷ୍ଟା ତଂ

ଅଷ୍ଟାଶୀତିତମେ ବିଷ୍ଣୁଭକ୍ତଃ କୈବଲ୍ୟମଶ୍ନୁତେ । ତତୋଽନ୍ୟାଦ୍ଭବଭକ୍ତସ୍ତୁ ବିଭୂତିମିତି ବର୍ଣ୍ୟତେ ॥ ଦେବର୍ଷିଜଟାଂ ମୁକ୍ତିଦ ଇତ୍ୟକ୍ରମଦନ୍ତ୍ୟଂ ଧ୍ୟାତ୍ୱୈବଜସ୍ର ହରମିତି ତବ ଶଙ୍କତେ ଦେବାସୁରେତି । ଅଣିବ ଅବଧୀରିତଭୋଗ, ଭୋକ୍ତା ଭୋଗିନଃ, ଲକ୍ଷ୍ମ୍ୟାଃପତେଃ ସର୍ବଭୋଗାଽଦ୍ୟେ । ୧ । ୨ । ଅନ୍ୟୋଽନ୍ୟୋପମର୍ଦ୍ଦନେନ ତମସଃ ଦୈବଧାତ୍ରୁ ବିଲିଙ୍ଗତ୍ୱମାହ ବୈକାରିକ ଇତି । ଅହମହଙ୍କାରଃ । ୩ । ବିକାରା ମନଇନ୍ଦ୍ରିୟଭୂତରୂପାଃ, ଷୋଡଶେତି ଇନ୍ଦ୍ରିୟଦେବାନାମନ୍ତରେବକ୍ଷ୍ୟମ୍; କଞ୍ଚନ ସନ୍ନିଧିବିକାରେ ସାଧକଂ ଭଜନ ଉପାଧିନ ରୂପାଣାଂ ବିଭୂତୀନାଂ ସ୍ୱରୂପଂ ପ୍ରାପ୍ନୋତି । ୪ । ଉପଦ୍ରଷ୍ଟା ସପାକ୍ଷୀ ସନ୍, ଯତଃ ସର୍ବଦୃକ୍ ସର୍ବଂ ପଶ୍ୟତି ଅତଃ ପ୍ରକୃତେଃପର ଇତି । ଅବେଦଂ ତତ୍ତ୍ୱଂ । ତସ୍ମିନ୍ନୋ ଗୁଣସମ୍ବନ୍ଧେ ରୂପଦ୍ୱୟମିତ୍ୟେଷ୍ୟତେ । ତଦର୍ମାଽଯୋଗଯୋଗାଭ୍ୟାଂ ସମ୍ଭବତ୍ତ୍ୱ ପତିସମ୍ଭବତ୍ତ୍ୱ । ଗୁଣାଃ ସତ୍ତ୍ୱାଦୟଃ ଶାନ୍ତ ଘୋରମୂଢ଼ାଃ ସ୍ୱଭାବତଃ, ବିଷ୍ଣୁବ୍ରହ୍ମଶିବାନାଞ୍ଚ ଗୁଣସନ୍ତ ସ୍ୱରୂପିଣାଂ, ନାତିଭେଦୋ ବିଭେଦୋ ଗୁଣଧର୍ମୈ ରିହାଂଶତଃ ॥ ସତ୍ତ୍ୱସ୍ୟ ଶାନ୍ତ୍ୟା ନୋ ଯାତୁ ବିଷ୍ଣୋର୍ବିକ୍ଷେପମୂଢ଼ତେ । ରଜସ୍ତମୋଗୁଣାଧ୍ୟାତ୍ମ ଭବେତାଂ ବ୍ରହ୍ମରୁଦ୍ରୟୋଃ । ଗୁଣୋପମର୍ଦ୍ଦତୋ ଭୂୟସ୍ତଦଂଶାନାଞ୍ଚ ଭିନ୍ନତା । ଅତଃ ସମଗ୍ରସତ୍ତ୍ୱସ୍ୟ ବିଷ୍ଣୋର୍ମୋକ୍ଷକଂସ୍ଥ ମତଃ । ଅଂଶତୋ ଭୂତଦେବେଷୁ ତଥାନନ୍ଦମୟୀ ସ୍ଥିତଃ । ଅଂଶତସ୍ତାରତମ୍ୟେନ ବ୍ରହ୍ମରୁଦ୍ରାଦସେବନାଂ । ବିଭୂତୟୋ ଭବନ୍ତ୍ୟେବ ଶନୈର୍ମୋକ୍ଷୋପ୍ୟେନଂଶତଃ

ଶ୍ରୀ ରାଜୋବାଚ । — ଶ୍ରୀହର ଅନୁଗତ ଜନେ । ମୁକ୍ତି ଦଅନ୍ତି ଅକାତରେ ॥ ସ୍ୱଭାବେ ସେତ ଲକ୍ଷ୍ମୀପତି । ବିଷୟ ସ୍ପର୍ଶ ନ ଦିଅନ୍ତି ॥ ଦେବ ଅସୁର ଯେବା ନରେ । ସେବନ୍ତି ତପସ୍ୱୀ ଶିବରେ ॥ ସେ ଭକ୍ତେ ଧନ ଭୋଗବନ୍ତ । ହୁଅନ୍ତି ଏତ ବିପରୀତ । ୧ । ବିରୁଦ୍ଧବର ଦେବଙ୍କର । ସ୍ୱଭାବୁଁ ଓଲଟା ପ୍ରକାର ॥ ଏକଥା ଜାଣିବାକୁ ମନ । ସନ୍ଦେହ ହୁଏ ତପୋଧନ । ୨ । ଶ୍ରୀ ଶୁକ ଉବାଚ – ଶିବ ବିଷୟ ବେଢ଼ିଅଛି । ତେଣୁ ସେ ପ୍ରକୃତରେ ଯୁକ୍ତ ॥ ତୈଜସ ତାମସ ବୈକାର । ତ୍ରିବିଧ ଅଟେ ଅହଂକାର ॥ ଏ ତିନି ଅହଂକାର ଯୋଗେ । ବସନ୍ତି ତିନିଲିଙ୍ଗରୂପେ ॥ ତ୍ରିଗୁଣମୟ ତେଣୁ ଶିବ । ୩ । ତାହଁଠୁଁ ବିକାର ସମ୍ଭବ ॥ ଭୂତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ରୂପେ ମନ । ଷୋଳ ବିକାର ଶିବଁ ଜନ୍ମ ॥ ତେଣୁ ଏହାଙ୍କୁ ଯେ ସେବଇ । ବିଷୟ ସୁଖ ସେ ଭୁଞ୍ଜଇ । ୪ । ଶ୍ରୀହରି ସ୍ୱଭାବେ ନିର୍ଗୁଣ । ପୁରୁଷ ପ୍ରକୃତିରୁ ଭିନ୍ନ ॥ ସକଳ ଗୁଣେ ସେ ଦେଖନ୍ତି । ଗୁଣରେ ଲିପ୍ତ ସେ ନୁହନ୍ତି ॥

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଭଜନ୍ ନିର୍ଗୁଣୋ ଭବେତ୍ । ୫ । ନିବୃତ୍ତେଷ୍ୱଶ୍ୱମେଧେଷୁ ରାଜା ଯୁଷ୍ମତ୍ପିତାମହଃ । ଶୃଣ୍ୱନ୍ ଭଗବତୋ ଧର୍ମାନପୃଚ୍ଛଦିଦମଚ୍ୟୁତଂ । ୬ । ସ ଆହ ଭଗବାଂସ୍ତସ୍ମୈ ପ୍ରୀତଃ ଶୁଶ୍ରୂଷବେ ପ୍ରଭୁଃ । ନୃଣାଂ ନିଃଶ୍ରେୟସାର୍ଥାୟ ଯୋଽବତୀର୍ଣ୍ଣୋ ଯଦୋଃକୁଳେ । ୭ । ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ ।—ଯସ୍ୟାହମନୁଗୃହ୍ଣାମି ହରିଷ୍ୟେ ତଦ୍ଧନଂ ଶନୈଃ । ତତୋଽଧନଂ ତ୍ୟଜନ୍ତ୍ୟସ୍ୟ ସ୍ୱଜନା ଦୁଃଖଦୁଃଖିତଂ । ୮ । ସ ଯଦା ବିତଥୋଦ୍ୟୋଗୋ ନିର୍ବିଣ୍ଣଃ ସ୍ୟାଦ୍ଧନେହୟା । ମତ୍ପରୈଃ କୃତମୈତ୍ରସ୍ୟ କରିଷ୍ୟେ ମଦନୁଗ୍ରହଂ । ୯ । ତଦ୍ବ୍ରହ୍ମ ପରମଂ ସୂକ୍ଷ୍ମଂ ଚିନ୍ମାତ୍ରଂ ସଦନନ୍ତକଂ । ବିଜ୍ଞାୟାତ୍ମତୟା ଧୀରଃ ସଂସାରାତ୍ପରିମୁଚ୍ୟତେ । ୧୦ । ଅତୋ ମାଂ ସୁଦୁରାରାଧ୍ୟଂ ହିତ୍ୱାନ୍ୟାନ୍ ଭଜତେ ଜନଃ । ତତସ୍ତ ଆଶୁତୋଷେଭ୍ୟୋ ଲବ୍ଧରାଜ୍ୟଶ୍ରିୟୋଦ୍ଧତାଃ । ମତ୍ତାଃ ପ୍ରମତ୍ତା ବରଦାନ୍ ବିସ୍ମୟନ୍ତ୍ୟବଜାନତେ । ୧୧ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ଶାପପ୍ରସାଦୟୋରୀଶା ବ୍ରହ୍ମବିଷ୍ଣୁଶିବାଦୟଃ । ସଦ୍ୟଃ

ଇଦମେବାହୁହେତୁଂ ତଦେତଦ୍ଭବେଦ୍ୟତେ, ଶ୍ରେୟାଂସି ତବ ଖଲୁ ପର୍ବତନୋର୍ଣାଂ ସ୍ୟଃ । ତଥା ସର୍ବଂ ଯଦ୍ୟ ପ୍ରିୟା ମୂର୍ତ୍ତିରତ । ତଥା ସର୍ବଂ ଚତ୍ତୀର୍ଥାଧନମିତି, ତଥା କସ୍ମାଣାମେକଭବାନାଂ ଯୋ ନ ପଶ୍ୟତି ବୈ ଭବାମିତି, ତଥା ନ ତେ ମଦ୍ୟବର୍ତ୍ତେତେଃଜେ ଚ ଉଦାମଣ୍ୱପି ଚଷ୍ୟତେ ଇତ୍ୟାଦ । ଏବଞ୍ଚ ପତି ନ କ୍ଷୁଦ୍ରସମନ୍ତସ । ତତ୍ତ୍ୱଭକ୍ତାନାନ୍ତୁ କଳନ୍ଦେ ମୋହମାଦମିତି । ୬।୭। ଯସ୍ୟାହମନୁଗୃହ୍ଣାମୀତି, ଅଯମର୍ଥଃ ଯୋ ବିଷୟାନ୍ ପରିତ୍ୟକ୍ତୁମଶକ୍ତଃ ପ୍ରବୃତ୍ତମାନେଷୁ ବିଷୟେଷୁ ମଜ୍ଜତେ କ୍ଲିଶ୍ୟତି ଚ ତସ୍ୟ ବିଷୟାପହାର ଏବାନୁଗ୍ରହ ଇତି, ଯଥା ଶ୍ରୂୟତେ ଯସ୍ୟାନୁଗ୍ରହମିଚ୍ଛାମି ତସ୍ୟ ବିତ୍ତଂ ହରାମ୍ୟହଂ । ଅଥବା ପ୍ରଥମଂ ବିଭୂତଃ କାମାନ୍ ରୂପା ଦତ୍ତ୍ୱା ଶନୈଃ ବିଷୟଭୋଗାବଶାନେ ବୈଦନ୍ୟମୁତ୍ପାଦ୍ୟ ହରିଷ୍ୟାମି ପଶ୍ଚାନ୍ମୁକ୍ତିଂ କରୋମୀତି ତଦୁକ୍ତଂ ଭଗବତୈବ । ନ ମଦ୍ୟାବେଶିତ ଧିୟାଂ କାମଃ କାମାୟ କଳ୍ପତ ଇତି । ଦୁଃଖଦୁଃଖିତମିତି ଦୁଃଖାଦନନ୍ତରଂ ଦୁଃଖିତମିବ ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ପନ୍ନମିତ୍ୟର୍ଥଃ ।୮। ସ ପୁନର୍ବନ୍ଧୁଜନାନାଂ ତ୍ୟାଗେନ ଧନେହୟା ପ୍ରବୃତ୍ତୋଽପି ମଦନୁଗ୍ରହେଣ ଯଦା ନଷ୍ଟଲୋଦ୍ୟମୋ ନିର୍ବିଣ୍ଣଃ ସ୍ୟାତ୍ତଦା ମଦନୁଗ୍ରହମିତି ମନଃସ୍ଥାରଣମନୁଗ୍ରହଂ । ୯ । ତମେବାହ ତଦ୍ବ୍ରହ୍ମେତି । ୧୦ । ଅତଃ ପଶ୍ଚାଦପି ମୋକ୍ଷମପ୍ରେପ୍ସନ୍ । ଅତ୍ୟାସକ୍ତୋ ଜନ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୧ ।

ତାଙ୍କୁ ଯେ ନର ଭଜଇ । ନିର୍ଗୁଣ ଭାବ ବଳେ ସେହ୍ୱ । ୫ । ପଛାଦ ଯାଗ ଅଶ୍ୱମେଧ । ତୁମ୍ଭର ପିତାମହ ବୃଦ୍ଧ । ଶୁଣିବାପାଇଁ ଧର୍ମତତ୍ତ୍ୱ । ଅଚ୍ୟୁତେ ପୁଚ୍ଛିଲେ ଏମନ୍ତ । ୬ । ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ଭଗବାନ । ଶ୍ରୋତାଙ୍କୁ କହିଥିଲେ ଧର୍ମ । ଲୋକଙ୍କ ମୁକ୍ତି ଦେବ ପାଇଁ । ଯଦୁକୁଳରେ ଜନ୍ମ ସେହ୍ୱ । ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ୍ ବାଚ – ମୁଁ ଯାକୁ ଅନୁଗ୍ରହ କରେଁ । ଧୀରେ ତାହାର ଧନ ହରେଁ । ନିର୍ଦ୍ଧନ ଦୁଃଖିତ ସେ ଜନେ । କ୍ରମରେ ତେଜନ୍ତି ସ୍ୱଜନେ । ଚେଷ୍ଟା କରଇ ଧନପାଇଁ । ନ ଲଭି ସ୍ଥବିତ ହୁଅଇ । ମିଳେ ମୋ ଭକତଙ୍କ ଭୂଲେ । ମୋ ଅନୁଗ୍ରହ ଲଭେ ବଳେ । ୯ ।

ଶାପପ୍ରସାଦୋଙ୍ଗ ଶିବୋ ବ୍ରହ୍ମା ଜଗଦ୍‌ଗୁରୁଃ । ୧୨ । ଅଥ ଦୈତ୍ୟାଦବନ୍ତ୍ରୀମନ୍ମିଛଦ୍ଧାସ ସୁରଚନଂ । ବୃକାସୁରସ୍ତ ଗତ୍ୱଶୋ ବରଂ ଦଣ୍ଡାପ ସଙ୍କଟଂ । ୧୩ । ବୃକୋ ନାମ ସୁରଃ ପୁତ୍ରଃ ଶକୁନେଃ ପଥ୍ ନାରଦଂ । ଦୃଷ୍ଟ୍ୱାଶୁତୋଷଂ ପପ୍ରଚ୍ଛ ଦେବେଷ୍ଟ କିଂଶୁ ଦୁର୍ମ୍ମଧଃ । ୧୪ । ସ ଆହ ଦେବଂ ଗିରିଶମୁପାଧାବାଶୁ ସିଦ୍ଧସି । ଯୋଽଲ୍ପାଭ୍ୟାଂ ଗୁଣଦୋଷାଭ୍ୟାମାଶୁ ତୁଷ୍ୟତି କୁପ୍ୟତି । ୧୫ । ଦଶାସ୍ୟବାଣୟୋସ୍ତୁଷ୍ଟଃ ସ୍ତୁବତୋର୍ବନ୍ଦନୋଽରବ । ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟମତୁଲଂ ଦତ୍ତ୍ୱା ତତ ଆପ ସୁସଙ୍କଟଂ । ୧୬ । ଇତ୍ୟାଦିଷ୍ଟସ୍ତମସୁର ଉପାଧାବତ୍ ସ୍ୱଗାତ୍ରତଃ । କେଦାର ଆତ୍ମକ୍ରବ୍ୟେଣ ଜୁହ୍ୱାନୋଽଗ୍ନିମୁଖଂ ହରଂ । ୧୭ । ଦେବୋପଲବ୍‌ଧମପ୍ରାପ୍ୟ ନିର୍ବେଦାତ୍ ସପ୍ତମେଽହନି । ଶିରୋଽବୃଶ୍ଚତ୍ ସୁଧିତିନା ତତ୍ତୀର୍ଥକ୍ଲିନ୍ନମୂର୍ଦ୍ଧଜଂ । ୧୮ । ତଦା ମହାକାରୁଣିକଃ ସ ଧୂର୍ଜ୍ଜଟିର୍ଯଥା ବୟମଗ୍ନିରିବୋତ୍ଥିତୋଽନଲାତ୍ । ନିଗୃହ୍ୟ ଦୋର୍ଭ୍ୟାଂ ଭୁଜୟୋର୍ନ୍ୟବାରୟତ୍ ତତ୍ସ୍ପର୍ଶନାଦ୍ଭୂୟ ଉପସ୍କୃତାକୃତିଃ । ୧୯ ।

ଏତଦେବେତିହାସେନ ଦୃଢ୍ୟିତୁମାହ ଶାପପ୍ରସାଦୟୋରିତି । ବ୍ରହ୍ମା ଚେତ୍ୟନ୍ୱୟଃ । ୧୨।୧୩। ଶକୁନେଃ ପୁତ୍ରଃ । ୧୪।୧୫। ସୁସଙ୍କଟମାପ କୈଲାସୋତ୍ପାଟନେ ପୁରପାଳନେ ଚ । ୧୬ । ସ୍ୱଗାତ୍ରତଃ ଉପାଧାବତ୍, କଥଂ, ଆତ୍ମକ୍ରବ୍ୟେଣ ସ୍ୱମାଂସେନ ଜୁହ୍ୱାନ ଇତି । ୧୭ । ଅବୃଶ୍ଚତ୍ ଚ୍ଛେତ୍ତୁମୁଦ୍ୟତଃ । ୧୮ । ମୂର୍ତ୍ତିମାନଗ୍ନିରିବ ଦେଦୀପ୍ୟମାନଃ ବୟମଧୁନାତନା ଯଥା କଞ୍ଚିଦ୍ଦୁଃଖେନ ମ୍ରିୟମାଣଂ ବାହୁଭ୍ୟାଂ ଦୃଢ଼ଂ ଗୃହ୍ଣୀମ । ସ ତ

ପତ୍ୟ ଅନନ୍ତ ପରଂବ୍ରହ୍ମ । ପରମ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଜ୍ଞାନଗମ୍ୟ ॥ ଏହାଙ୍କୁ ଆତ୍ମାରୂପେ ଜାଣେ । ସଂସାରୁ ମୁକ୍ତି ଲଭେ ଏଣେ । ୧୦ । ଏଣୁ ମୁଁ ଦୁରାରାଧ୍ୟ ଜାଣି । ଭଜନ୍ତି ନାହିଁ ମୋତେ ପ୍ରାଣୀ ॥ ଚଞ୍ଚଳ ବର ଲଭିବାଇଁ । ସେବନ୍ତି ଅନ୍ୟ ଦେବେ ଯାଇ ॥ କେବ୍ୟ ଶ୍ରୀ ଲଭି ଗର୍ବ ବଢ଼ି । ମତ୍ତ ପ୍ରମତ୍ତ ହେବେ ବଡ଼ ॥ ବରଦ ଦେବଙ୍କ ଭୁଲନ୍ତି । ଶେଷରେ ତାହାଙ୍କୁ ନିନ୍ଦନ୍ତି । ୧୧ । ଶ୍ରୀ ଶୁକ ଉବାଚ—ବ୍ରହ୍ମା ଆବର ବିଷ୍ଣୁ ଶିବ । ବରଦ ଶାପଦ ଏ ଦେବ ॥ ଶିବ ବ୍ରହ୍ମାଏ ଶାପ ବର । ଶୀଘ୍ର ଦିଅନ୍ତି ନୃପବର ॥ ଅଚ୍ୟୁତଙ୍କର ବର ଶାପ । ବିଳମ୍ବେ ପାଇଥାଏ ଲୋକ । ୧୨ । ଲୋକେ କହନ୍ତି କଥା ହରେ । ପୁରାଣ ଇତିହାସ ବଳେ । ବୃକାସୁରକୁ ବର ଦେଇ । ଶିବ ସଙ୍କଟ ଥିଲେ ପାଇ । ୧୩ । ଶକୁନି ପୁତ୍ର ବୃକାସୁର । ନାରଦେ ଭେଟି ଦନୁବର ॥ ପୁଚ୍ଛିଲା ତିନିଦେବ ମଧ୍ୟରେ ॥ କେ ଶୀଘ୍ର ବର ଦେଇ ପାରେ । ୧୪ । ନାରଦ ଉବାଚ—ଶୀଘ୍ର ମନାସ୍ତେ ଯେବେ ବର । ଶିବଙ୍କୁ ଯାଇ ସେବା କର ॥ ସେ ଅଳ୍ପ ଗୁଣେ ତୁଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି । ଅଳପ ଦୋଷରେ କୋପନ୍ତି । ୧୫ । ଦଶ ପଣ୍ଡାଏ ବାଣାସୁର । ରାବଣ ବନ୍ଦୁ ସ୍ତୁତି ଗିର ॥ ଅତୁଳ ସମ୍ପଦ ଲଭିଲେ । ଶେଷେ ଶିବଙ୍କୁ କଷ୍ଟ ଦେଲେ । ୧୬ । ଅସୁର ଏ ଆଦେଶ ପାଇ । କେଦାର ତୀର୍ଥେ ବେଗେ ଯାଇ ॥ ଶିବଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅଗ୍ନି ମୁଖେ । ସ୍ୱମାଂସ ହୋମ କଲା ସୁଖେ । ୧୭ । ଏରୂପେ ସାତ ଦିନ ଗଲା । ଶିବଙ୍କ ଭେଟ ନ ହୋଇଲା ॥ ନିର୍ବେଦ ହୋଇଣ ଶେଷରେ । ଖଣ୍ଡ ଡେଗ

ତସ୍ମାଦ୍ଗୁଣାଲମ୍ବନଂ ବୃଣୀଷ୍ୱ ମେ ଯଥାଭିକାମଂ ଶିବଗମ୍ମି ତେ ବରଂ । ପ୍ରିୟେଷୁ ତୋଷ୍ୟେନ ନୃଣାଂ ପ୍ରପଦ୍ୟତାମହୋ ତ୍ୱୟ୍ୟାପ୍ତା ଭୃଶମର୍ଦ୍ଦ୍ୟତେ ବୃଥା । ୨୦ । ଦେବଂ ସ ବବ୍ରେ ପାପୀୟାନ୍ ବରଂ ଭୂତଭୟାବହଂ । ଯସ୍ୟ ଯସ୍ୟ କରଂ ଶୀର୍ଷ୍ଣି ଧାସ୍ୟେ ସ ମ୍ରିୟତାମିତି । ୨୧ । ତତ୍ଶ୍ରୁତ୍ୱା ଭଗବାନ୍ ରୁଦ୍ରୋ ଦୁର୍ମନା ଇବ ଭାରତ । ଓମିତି ପ୍ରହସଂସ୍ତସ୍ମୈ ଦଦେଽହେରମୃତଂ ଯଥା ।୨୨। ସ ତଦ୍ବରପରୀକ୍ଷାର୍ଥଂ ଶମ୍ଭୋର୍ମୂର୍ଦ୍ଧ୍ନି କିଲାସୁରଃ । ସ୍ୱହସ୍ତଂ ଧାତୁମାରେଭେ ସୋଽବିଭ୍ୟତ୍ ସ୍ୱକୃତାଚ୍ଛିବଃ । ୨୩ । ତେନୋପସୃଷ୍ଟଃ ସନ୍ତ୍ରସ୍ତଃ ପରାଧାବନ୍ ସବେପଥୁଃ । ଯାବଦନ୍ତଂ ଦିବୋ ଭୂମେଃ କାଷ୍ଠାନାମୁଦଗାଦୁଦକ୍ । ୨୪ । ଅଜାନନ୍ତଃ ପ୍ରତିବିଧିଂ ତୂଷ୍ଣୀମାସନ୍ ସୁରେଶ୍ୱରାଃ । ତତୋ ବୈକୁଣ୍ଠମଗମଦ୍ଭାସ୍ୱରଂ ତମସଃ ପରଂ । ୨୫ । ଯତ୍ର ନାରାୟଣଃ ସାକ୍ଷାନ୍ନ୍ୟାସିନାଂ ପରମା ଗତିଃ । ଶାନ୍ତାନାଂ ନ୍ୟସ୍ତଦଣ୍ଡାନାଂ ଯତୋ ନାବର୍ତ୍ତତେ ଗତଃ । ୨୬ । ତଂ ତଥାବ୍ୟସନଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଭଗବାନ୍

ବୃଜିନାର୍ଦ୍ଦନଃ । ଦୂରାତ୍ପ୍ରତ୍ୟୁଦିୟାଦ୍ଭୂତ୍ୱା ବଟୁକୋ ଯୋଗମାୟୟା । ୨୭ । ମେଖଲାଜିନଦଣ୍ଡାକ୍ଷୈସ୍ତେଜସାଗ୍ନିରିବ ଜ୍ୱଲନ୍ । ଅଭିବାଦୟାମାସ ଚ ତଂ କୁଶପାଣିର୍ବିନୀତବତ୍ । ୨୮ ।

ଭଗବାନୁବାଚ । ଶାକୁନେୟ ଭବାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତଂ ଶ୍ରାନ୍ତଃ କିଂ ଦୂରମାଗତଃ । କ୍ଷଣଂ ବିଶ୍ରମ୍ୟତାଂ ପୁଂସ ଆତ୍ମାୟଂ ସର୍ବକାମଧୁକ୍ । ୨୯ ।

ଧର କରେ । କେଦାର କୁଣ୍ଡେ ସ୍ନାନ କଲା । ଶିର ଛେଦିବା ବାଞ୍ଛିଲା । ୧୮ । ସେ କାଳେ ଦୟାନ୍ତେ ଶଙ୍କର । ଅନ୍ତ ହୋଇଲେ ବାହାର । ସାମାନ୍ୟ ଦୁଃଖେ ଅମ୍ଭେମାନେ । ଦୟା ପ୍ରକାଶୁଁ ସେହେତ ଜନେ । ଅସୁର ଜପ କରେ ଧର । ବାରଣ କଲେ ତ୍ରିପୁରାର । ଶିବ ଛୁଅନ୍ତେ ତା ଶରୀର । ହୋଇଲା ପୂର୍ବ ପରକାର । ୧୯ । ମାଗ ହୋ ଇଚ୍ଛା ମତେ ବର । ଦେବ ମୁଁ ଏ ବଚନ ସ୍ଥିର । ଯେ ଭକ୍ତଜନେ ତୋଷେ ମୋତେ । ସେ ବର ପାଏ ଇଷ୍ଟ ମତେ । ବୃଥା ତୁ ଅମ୍ଭକୁ କଷଣ । ଦେଉଛୁ କି ମୂର୍ଖପଣ । ୨୦ । ସେ ପାପୀ ଅତି ଭୟଙ୍କର । ବର ମାଗିଲା ହୋଇ ସ୍ଥିର । ଯା ମୁଣ୍ଡେ ଦେବି ମୁହିଁ କର । ମରଣ ହୋଇବ ତାହାର । ୨୧ । ଦୁଃଖିତ ହେଲେ ରୁଦ୍ର ଶୁଣି । ହସି ବୋଇଲେ ଦେଉ ପୁଣି । ସର୍ପକୁ ସୁଧା ଦେଲା ପରି । ବର ଅର୍ପିଲେ ତ୍ରିପୁରାରି । ୨୨ । ବର ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ଦୈତ୍ୟ । ବଢ଼ାନ୍ତେ ଶିବ ମୁଣ୍ଡେ ହାତ । ସ୍ୱକୃତ କର୍ମେ ଭୟ କରି । ଶିବ ପଳାନ୍ତି ଥରି ଥରି । ୨୩ । ପଛରେ ଅସୁର ଗୋଡ଼ାଏ । ଭୂମି ଆକାଶ ଶେଷ ଯାଏ । ଧାଆନ୍ତି ଉତ୍ତରୁ ଉତ୍ତରେ । ୨୪ । ରକ୍ଷା ଉପାୟ ସୁରେଶ୍ୱରେ । ଭାବି ନ ପାରି ତୁନି ହେଲେ । ବୈକୁଣ୍ଠପୁରେ ଶିବ ଗଲେ । ଯହିଁ ଅନ୍ଧାର କେବେ ନାହିଁ । ସର୍ବଦା ତେଜ ପ୍ରକାଶଇ । ୨୫ । ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କର ମୁକ୍ତିଦାତା । ଯହିଁ ବିଜୟ ବିଶ୍ୱକର୍ତ୍ତା । ଫେରନ୍ତି ନାହିଁ ଯହୁଁ କେହୁ । ଶିବ ମିଳିଲେ ଯାଇ ତହୁଁ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବୃକନାଦ ନଃ । ଦ୍ବିଜତ୍ର ସଚ୍ଚିଦସ୍ୟାତ୍ମ୍ନା ବଟୁକୋ ଯୋଗମାୟୟା । ୨୭ । ମେଖଳାଜିନଦଣ୍ଡାକ୍ଷୈସ୍ତେଜସାଗ୍ନିରିବ ଜ୍ୱଲନ୍ । ଅଭିବାଦୟାମାସ ଚ ତଂ କୁଶପାଣିର୍ବିନୀତବତ୍ । ୨୮ । ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ ।—ଶାକୁନେୟ ଭବାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତଂ ଶ୍ରାନ୍ତଃ କିଂ ଦୂରମାଗତଃ । କ୍ଷଣଂ ବିଶ୍ରାମ୍ୟତାଂ ପୁଂସ ଆତ୍ମାୟଂ ସର୍ବକାମଧୁକ୍ । ୨୯ । ଯଦି ନଃ ଶ୍ରବଣାୟାଲଂ ଯୁଷ୍ମଦ୍ବ୍ୟବସିତଂ ବିଭୋ । ଭଣ୍ୟତାଂ ପ୍ରାୟଶଃ ପୁଂଭିର୍ଧୃତୈଃ ସ୍ୱାର୍ଥାନ୍ ସମୀହତେ । ୩୦ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ଏବଂ ଭଗବତା ପୃଷ୍ଟୋ ବଚସାମୃତବର୍ଷିଣା । ଗତକ୍ଲମୋଽବ୍ରବୀତ୍ତସ୍ମୈ ଯଥାପୂର୍ବମନୁଷ୍ଠିତଂ । ୩୧ । ଶ୍ରୀଭଗବାନୁବାଚ । ଏବଂ ଚେତ୍ତର୍ହି ତଦ୍ୱାକ୍ୟଂ ନ ବୟଂ ଶ୍ରଦ୍ଦଧୀମହି । ଯୋଦକ୍ଷଶାପାତ୍ପୈଶାଚ୍ୟଂ ପ୍ରାପ୍ତଃ ପ୍ରେତପିଶାଚରାଟ୍ । ୩୨ । ଯଦି ବସ୍ତତ୍ର ବିଶ୍ରମ୍ଭୋ ଦାନବେନ୍ଦ୍ର ଜଗଦ୍ଗୁରୌ । ତର୍ହ୍ୟଙ୍ଗାଶୁ ସ୍ୱଶିରସି ହସ୍ତଂ ନ୍ୟସ୍ୟ ପ୍ରତୀୟତାଂ । ୩୩ । ଯଦ୍ୟସତ୍ୟଂ ବଚଃ ଶମ୍ଭୋଃ କଥଞ୍ଚିଦ୍ଦାନବର୍ଷଭ । ତଦୈନଂ ଜହ୍ୟସଦ୍ୱାଚଂ ନ ଯଦ୍ବକ୍ତାନୃତଂ ପୁନଃ । ୩୪ । ଇତ୍ଥଂ ଭଗବତଶ୍ଚିତ୍ରୈର୍ବଚୋଭିଃ ସ ସୁପେଶଲୈଃ । ଭିନ୍ନଧୀର୍ବିସ୍ମୃତଃ ଶୀର୍ଷ୍ଣି ସ୍ୱହସ୍ତଂ

ଦୁଃଶଙ୍କନ୍ତା, ଦ୍ୱିଜତ ଏବ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା । ମେଖଳାଦିଭିରୁପଲକ୍ଷିତଃ ସଚ୍ଚିଦସ୍ୟାତ୍ର ସମ୍ମୁଖମାଗତଃ । ୨୭।୨୮। ବ୍ୟକ୍ତଂ କଶ୍ଚିତ୍ତଂ କିଂ କମର୍ଥଂ ଆତ୍ମା ଦେହଃ ସର୍ବପୁରୁଷାର୍ଥହେତୁଃ ଅତୋ ମା ପୀଡ୍ୟତ୍ରେ । ୨୯ । ପ୍ରାୟଶଃ ପୁଂଭିର୍ଧୃତୈର୍ବାନ୍ ସ୍ୱାର୍ଥାନ୍ ସମୀହତେ ସାଧୟିତୁମିଚ୍ଛତି, ଅଥବା ଜନଃ ପୁଂଭିଃ ସହାୟୈଃ ସ୍ୱକାର୍ଯ୍ୟାଣି ସାଧୟତି ଅତୋ ନଃ କଥ୍ୟତାମିତି । ୩୦।୩୧। ପୈଶାଚ୍ୟଂ ପିଶାଚତ୍ୱମିବ ବୃତ୍ତଂ । ୩୨।୩୩। ଯଦ୍ ଯଥା ବକ୍ତା ଚଦୟୀତ

ଦୁଃଖନାଶନ ଭଗବାନ । ଶିବଙ୍କ ବିପଦ ଦେଖିଣ ॥ ମାୟାରେ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ବେଶେ । ଦୂରେ ମିଳିଲେ ଦୈତ୍ୟ ପାଶେ । ୨୭ । ରୁଦ୍ରାକ୍ଷ ହାର ଦଣ୍ଡ ଧାରେ । ମେଖଳା ଭୂରୁ ଚର୍ମ୍ମ ସଙ୍ଗେ ॥ ଅଗ୍ନି ସମାନ ତେଜସ୍ୱାନ । କୁଶ ହସ୍ତରେ ଶୋଭମାନ ॥ ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖି ଦୈତ୍ୟବର । ହଣାନ କଲା ଲେଉଟି ଶିର । ୨୮ । ଶ୍ରୀ ଭଗବାନୁବାଚ – ଶକୁନସୁତ ତୁମ୍ଭେ ଜାଣେ । ଦୂରୁ ଧାଇଁଛ କି କାରଣେ ॥ କ୍ଷଣେ ବିଶ୍ରାମି ଶାନ୍ତ ହର । ଦେହର ରକ୍ଷି ସବୁ କର । ୨୯ । ତୁମ୍ଭର ଧାଇଁବା କାରଣ । ଶୁଣିବା ଯୋଗ୍ୟ ଯେବେ ଭଣ ॥ ସ୍ୱାର୍ଥ ସାଧନ ଗୋପକରେ । ପ୍ରାୟ ସଂସାରେ ଜନ କରେ । ୩୦ । ଶ୍ରୀ ଶୁକ ଉବାଚ – ଅମୃତମୟ ହରି ବାଣୀ । ଶୁଣି ସେ ଦୈତ୍ୟ ଶିରମଣି ॥ ଶ୍ରମ ନିବାରି କଥା ଭଣେ । ସବୁ କହିଲା ହରି ପାଶେ । ୩୧ । ଶ୍ରୀ ଭଗବାନୁବାଚ – ଶିବ ଦେଇଛୁ ଏହି ବର । ବିଶ୍ୱାସ ନ ଜନ୍ମେ ମୋହର ॥ ପିଶାଚ ସେହି ଦକ୍ଷଶାପେ । ପ୍ରେତପିଶାଚେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଲେଖେ ॥ ଏମନ୍ତ ଶିବର ବଚନେ । ବିଶ୍ୱାସ କରୁ କି ପ୍ରକାରେ । ୩୨ । ଜଗତଗୁରୁ ଶିବେ ଜାଣି । ଯେବେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁ ପୁଣି ॥ ହେ ଦୈତ୍ୟରାଜ ନିଜ ମୁଣ୍ଡେ । ତୋ ହସ୍ତ ଦେଇ ଦେଖ ଦଣ୍ଡେ । ୩୩ । ଯଦ୍ୟପି ଶମ୍ଭୁଙ୍କ ବଚନ । ମିଥ୍ୟା ବୁଝିବୁ ଦୈତ୍ୟଗଣ ॥ ଦଣ୍ଡ ସେ ମିଥ୍ୟାବାଦୀ ଶିବେ । ମିଥ୍ୟା ନ କହୁ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଭୂମଣ୍ଡଳଂ ଧ୍ୟାତୁ । ୩୫ । ଅଥାପତଦ୍‌ ଉତ୍ଶିର ବଜ୍ରାହତ ଇବ କ୍ଷଣାତ୍‌ । କିଂ ସୁଶବ୍ଦୋ ନମଃଶବ୍ଦଃ ସାଧୁଶବ୍ଦୋଽଭବଦ୍ଦିବି । ୩୬ । ମୁମୁଚୁଃ ପୁଷ୍ପବର୍ଷାଣି ହତେ ପାପେ ବୃକାସୁରେ । ଦେବର୍ଷିପିତୃଗନ୍ଧର୍ବା ମୋଚନାତ୍‌ ସଙ୍କଟାଚ୍ଛିବଃ । ୩୭ । ମୁକ୍ତଂ ଗିରିଶମଭ୍ୟାହ ଭଗବାନ୍‌ ପୁରୁଷୋତ୍ତମଃ । ଅହୋ ଦେବ ମହାଦେବ ପାପୋଽୟଂ ସ୍ୱେନ ପାପ୍ମନା । ୩୮ । ହତଃ କୋ ନୁ ମହତ୍ସ୍ୱୀଶ ଜନ୍ତୁର୍ବୈ କୃତକିଲ୍ବିଷଃ । କ୍ଷେମୀ ସ୍ୟାତ୍‌ କିମୁ ବିଶ୍ୱେଶେ କୃତାଗସ୍କୋ ଜଗଦ୍‌ଗୁରୌ । ୩୯ । ଯ ଏବମବ୍ୟାକୃତଶକ୍ତ୍ୟୁଦନ୍ୱତଃ ପରସ୍ୟ ସାକ୍ଷାତ୍‌ ପରମାତ୍ମନୋ ହରେଃ । ଗିରିତ୍ରମୋକ୍ଷଂ କଥୟେଚ୍ଛୃଣୋତି ବା ବିମୁଚ୍ୟତେ ସଂସୃତିଭିସ୍ତଥାରିଭିଃ । ୪୦ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ବୃକ୍‌ମୋକ୍ଷଣଂ ନାମାଷ୍ଟାଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୮୮ ।

। ୩୪ । ତବୈର୍ଭ୍ରମକୈଃ ସୁପେଶଲୈରିତରମୈଃ । ଭ୍ରାନ୍ତଧୀର୍ବିସ୍ମିତମତେଃ । ୩୫ । ୩୮ । କିମୁ ବକ୍ତବ୍ୟଂ ବିଶ୍ୱେଶେ କୃତୀ କୃତାଗସ୍କଃ କୃତାପରାଧଃ ଇତି । ୩୯ । ଅବ୍ୟାକୃତଶକ୍ତ୍ୟୁଦନ୍ୱତୋ ବାଙ୍ମନସାଗୋଚରଶକ୍ତିସମୁଦ୍ରସ୍ୟ ଗିରିତ୍ରମୋକ୍ଷଂ ଶିବମୋଚନରୂପଂ ଚରିତଂ । ସଂସୃତିଭିଃ ନାନାଯୋନିପରମ୍ପରାଭିଃ । ୪୦ । ଭକ୍ତସଙ୍କଟମାଲେକ୍ୟ କୃପାପୂର୍ଣ୍ଣହୃଦମ୍ବୁଜଃ । ଗିରିଶଂ ତତ୍‌ବାଣ୍ୟା ତୁ ମୋକ୍ଷୟାମାସ କେଶବଃ ॥ ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେଽଷ୍ଟାଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୮୮ ।

ଅଜ କେବେ । ହରିଙ୍କ ବଚନ ମଧୁର । ବଚନେ ଭୁଲ ସେ ଅସୁର । ଭୂଲୁଣ୍ଠି ବସେ ନିଜ ଶିରେ । କର ଅର୍ପିଲା ଚଞ୍ଚଳରେ । ୩୫ । ଭଙ୍ଗ ହେଲା ଯେହ୍ନେ । ମୁଣ୍ଡ ଫାଟିଲା ସେହିକ୍ଷଣେ । ସ୍ୱର୍ଗେ ଉଠିଲା ଜୟ ଶବ୍ଦ । ସାଧୁ ଶବଦ ନମଃ ଶବ୍ଦ । ୩୬ । ଦେବ ଗନ୍ଧର୍ବ ପିତୃଗଣ । କଲେ କୁସୁମ ବରଷଣ । ମରନ୍ତେ ପାପୀ ବୃକାସୁର । ଶିବ ହୋଇଲେ କଷ୍ଟୁ ପାର । ୩୭ । କଷ୍ଟୁ ବିମୁକ୍ତ ଶିବେ ଗୃହ୍ଣି । ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଲକ୍ଷ୍ମୀପାଇଁ । କହନ୍ତି ଅହେ ମହାଦେବ । ସ୍ୱପାପେ ସେ ମଲା ମାନବ । ତୁମ୍ଭଙ୍କ କରି ଅପରାଧ । ଦୈତ୍ୟର କରନ୍ତା ଆନନ୍ଦ । ୩୮ । ୩୯ । ମନବଚନ ଅଗୋଚର । ଶକ୍ତିର ଯେ ଅଟନ୍ତି ଆକର । ସାକ୍ଷାତେ ପରମାତ୍ମା ହରି । ପରମ ପୁରୁଷ ମୁରାରି । ଶିବଙ୍କୁ କଷ୍ଟୁ ମୁକ୍ତି ଦେଲେ । ଯେ ଏହା ଶୁଣେ ଭୂରୁହଳେ । ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ ଓ ଶତ୍ରୁ ଭୟ । ଙ୍କଣ୍ଠର ଭାର ଏ ନିଶ୍ଚୟ । ୪୦ । ଚନ୍ଦ୍ରଲ ଦାଶ ପରକ୍ଷିତ । ଏ ବୃକ୍‌ ମୋକ୍ଷଣ ଚରିତ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଅଷ୍ଟାଶୀତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୮୮ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଏକୋନନବତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ସରସ୍ୱତ୍ୟାସ୍ତଟେ ରାଜନ୍ ଋଷୟଃ ସତ୍ରମାସତ । ବିତର୍କଃ ସମଭୂତ୍ତେଷାଂ ତ୍ରିଷ୍ୱଧୀଶେଷୁ କୋ ମହାନ୍ । ୧ । ତସ୍ୟ ଜିଜ୍ଞାସୟା ତେ ବୈ ଭୃଗୁଂ ବ୍ରହ୍ମସୁତଂ ନୃପ । ତଜ୍ଜ୍ଞପ୍ତ୍ୟୈ ପ୍ରେଷୟାମାସୁଃ ସୋଽଭ୍ୟଗାଦ୍‌ବ୍ରହ୍ମଣଃ ସଭାଂ । ୨ । ନ ତସ୍ମୈ ପ୍ରହ୍ୱଣଂ ସ୍ତୋତ୍ରଂ ଚକ୍ରେ ସତ୍ତ୍ୱପରୀକ୍ଷୟା । ତସ୍ମୈ ଚକ୍ରୋଧ ଭଗବାନ୍ ପ୍ରଜ୍ୱଳନ୍ ସ୍ୱେନ ତେଜସା । ୩ । ସ ଆତ୍ମନ୍ୟୁତ୍ଥିତଂ ମନ୍ୟୁମାତ୍ମଜାୟାତ୍ମନା ପ୍ରଭୁଃ । ଅଶୀଶମଦ୍ୟଥା ବହ୍ନିଂ ସ୍ୱଯୋନ୍ୟା ବାରୁଣାତ୍ମଭୂଃ । ୪ । ତତଃ କୈଳାସମଗମତ୍ ସ ତଂ ଦେବୋ ମହେଶ୍ୱରଃ । ପରିରବ୍ଧୁଂ ସମାରେଭ ଉତ୍ଥାୟ ଭ୍ରାତରଂ ମୁଦା । ୫ । ନୈଚ୍ଛତ୍ତ୍ୱମସ୍ୟୁତ୍ପଥଗ ଇତି ଦେବଶ୍ଚୁକୋପ ହ । ଶୂଳମୁଦ୍ୟମ୍ୟ ତଂ ହନ୍ତୁମାରେଭେ ତିଗ୍ମଲୋଚନଃ । ୬ । ପତିତ୍ୱା ପାଦୟୋର୍ଦେବୀ ସାନ୍ତ୍ୱୟାମାସ ତଂ ଗିରା । ଅଥୋ ଜଗାମ ବୈକୁଣ୍ଠଂ ଯତ୍ର ଦେବୋ ଜନାର୍ଦ୍ଦନଃ । ୭ । ଶୟାନଂ ଶ୍ରିୟ ଉତ୍ସଙ୍ଗେ ପଦା ବକ୍ଷସ୍ୟତାଡୟତ୍ । ତତ ଉତ୍ଥାୟ ଭଗବାନ୍ ସହ ଲକ୍ଷ୍ମ୍ୟା ସତାଂ ଗତିଃ । ୮ । ସ୍ୱତଳ୍ପାଦବରୁହ୍ୟାଥ ନନାମ ଶିରସା ମୁନିଂ । ଆହ ତେ ସ୍ୱାଗତଂ

ନବାଶୀତିତମେ ଦେବଃ କୋ ମହାନିତି ସଂଶୟେ । ପରୀକ୍ଷ୍ୟ ବକ୍ଷୋଭୂତ୍‌କ୍ରୁଷ୍ଣଂ ମୃତଭେ୍ୟାଽବର୍ଣ୍ଣୟଦ୍ଭୃଗୁଃ । ଇତହାସାନ୍ତରମାହ ସରସ୍ୱତ୍ୟା ଇତି । ୧ । ୩ । ସ୍ୱଯୋନ୍ୟା ସ୍ୱସ୍ୟୈବ ରୂପାନ୍ତରେଣାଭିବ୍ୟକ୍ତସ୍ଥାନେନ ସ୍ୱକାର୍ଯ୍ୟେଣେତ୍ୟର୍ଥଃ । ତେନ ଯଥା କଶ୍ଚିଦ୍‌ବହ୍ନିଂ ଶମୟତି

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ଋଷିଏ ସରସ୍ୱତୀ ତୀରେ । ଯଜ୍ଞ କରନ୍ତେ ସୁସମ୍ଭାରେ ॥ କି ଦେବେ କେଉଁସେ ମହାନ । ଉଠିଲା ତହିଁ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ । ୧ । ଏହା ଜାଣିବା କରିବାକୁ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ନନ୍ଦନ ଭୃଗୁଙ୍କୁ ॥ ଋଷିଏ ପେଶିଲେ ସାଦରେ । ଅନ୍ତେ ସେ ଗଲେ ବ୍ରହ୍ମାପୁରେ । ୨ । ସଭାରେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ଭେଟିଲେ । ସତ୍ତ୍ୱତପଣ ପରଖିଲେ ॥ ନ କଲେ ସ୍ତୁତି ନମସ୍କାର । ରାଗେ ଜଳିଲେ ବେଦବର । ୩ । ପୁତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର । ଯେ କ୍ରୋଧ ହୋଇଲା ସଞ୍ଚାର ॥ ଧଇର୍ଯ୍ୟ ଧରି ବ୍ରହ୍ମା ପୁଣ । ସେ୍ନହରେ କଲେ ନିବାରଣ ॥ ତେଜରୁ ଜାତ ଜଳ ଯେହ୍ନେ । ବହ୍ନି କଲଭିଏ ତେସନେ । ୪ । ସେଠାରୁ କୈଳାସେ ମିଳଲେ । ଭ୍ରାତୃ ସ୍ନେହରେ ଶିବ ହେଲେ ॥ ଉଠ କରନ୍ତେ ଅଲିଙ୍ଗନ । ଭୃଗୁ କହଇଲେ ତୁମ୍ଭେ ହୀନ । ୫ । ସବୁ କୁକର୍ମ ତୁମ୍ଭେ କର । ମୋତେ ନ ଛୁଅଁ ହେ ଶଙ୍କର ॥ ଭୃଗୁଙ୍କ ବାକ୍ୟେ କ୍ରୋଧ ବଢ଼ି । ଶୂଳ ଟେକଲେ ଉମାପତି ॥ ରକ୍ତନେତ୍ରେ ଭୃଗୁଙ୍କର । ବନାଶେ ଉଠିଲେ ଶଙ୍କର ॥ ପାର୍ବତୀ ଚରଣେ ପଡ଼ିଲେ । ସ୍ତୁତି ବଚନେ ଶାନ୍ତ କଲେ ॥ ଭୃଗୁ କୈଳାସୁ ପଳାଇଲେ । ବୈକୁଣ୍ଠେ ହରିପୁରେ ଗଲେ । ୭ । ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ କୋଳେ ସୁପ୍ତ ହରି । ଛାତିରେ ଗୋଇଠାଏ ମାରି ॥ ଉଠନ୍ତେ ଶ୍ରୀହରି ଉଠିଲେ । ଖଗପ

ବ୍ରହ୍ମନ୍ ଭକ୍ତୀବାବାସନେ ଷଣଂ । ଅଜ୍ଞାନତାମାଗତାନ୍ ବଃ କ୍ଷନ୍ତୁମର୍ହଥ ନଃ ସଙ୍ଖେ । ୯ ॥ ଅଗନ୍ଦକୋମଳୌ ତାତ ଚରଣୌ ତେ ମହାମୁନେ । ବଜ୍ରକର୍କଶମଦ୍ବକ୍ଷଃ ସ୍ପର୍ଶନେ ପରପୀଡ଼ତୌ । ଇତ୍ୟୁକ୍ତ୍ୱା ବପ୍ରଚରଣୌ ମର୍ଦ୍ଦୟନ୍ ସ୍ୱେନ ପାଣିନା । ପୁନୀହି ସହଲୋକଂ ମାଂ ଲୋକପାଳାଂଶ୍ଚ ମଦ୍ଗତାନ୍ । ପାଦୋଦକେନ ଭଗବନ୍ ତୀର୍ଥାନାଂ ତୀର୍ଥକାରଣା । ୧୦ । ଅଦ୍ୟାହଂ ଭଗବନ୍ ଲକ୍ଷ୍ମ୍ୟା ଆସମେକାନ୍ତଭାଜନଂ । ବତ୍ସ୍ୟତ୍ୟୁରସି ମେ ଭୂତିର୍ଭବତ୍ପାଦହତାଂହସଃ । ୧୧ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । — ଏବଂ ବ୍ରୁବାଣେ ବୈକୁଣ୍ଠେ ଭୃଗୁସ୍ତନ୍ମନ୍ଦୟା ଗିରା । ନିର୍ବୃତସ୍ତର୍ପିତସ୍ତୂଷ୍ଣୀଂ ଭକ୍ତ୍ୟୁତ୍କଣ୍ଠୋଽଶ୍ରୁଲୋଚନଃ । ୧୨ । ପୁନଶ୍ଚ ସତ୍ରମାବ୍ରଜ୍ୟ ମୁନୀନାଂ ବ୍ରହ୍ମବାଦିନାଂ । ସ୍ୱାନୁଭୂତମଶେଷେଣ ରାଜନ୍ ଭୃଗୁରବର୍ଣ୍ଣୟତ୍ । ୧୩ । ତନ୍ନିଶମ୍ୟାଥ ମୁନୟୋ ବିସ୍ମିତା ମୁକ୍ତସଂଶୟାଃ । ଭୂୟାଂସଂ ଶ୍ରଦ୍ଦଧୁର୍ବିଷ୍ଣୁଂ ଯତଃ ଶାନ୍ତିର୍ଯତୋଽଭୟଂ । ୧୪ । ଧର୍ମଃ ସାକ୍ଷାଦ୍ୟତୋ ଜ୍ଞାନଂ ବୈରାଗ୍ୟଞ୍ଚ ତଦନ୍ୱିତଂ । ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଞ୍ଚାଷ୍ଟଧା ଯସ୍ମାଦ୍ୟଶଶ୍ଚାତ୍ମମଳାପହଂ । ୧୫ । ମୁନୀନାଂ

ତଥା ସ୍ୱକାର୍ଯ୍ୟେଣ ସୁଖେନ ନମିତେନ କ୍ରୋଧଂ ଶମୟାମାସ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ୮-୯ । ତୀର୍ଥକାରଣା ତୀର୍ଥତ୍ୱନିମିତ୍ତେନ । ୧୦ । ୧୧ । ତସ୍ୟ ମନ୍ଦୟା ଗମ୍ଭୀରୟା ଗିରା ନିର୍ବୃତସ୍ତୃପ୍ତସ୍ତୂଷ୍ଣୀମ୍ଭୂବେତ ଶେଷଃ । ୧୨ । ୧୩ । ବିସ୍ମିତା ଅପରାଧାନ୍ତରେଽପି ନିର୍ବିକାରତ୍ୱେନ । ଭୂୟାଂସଂ ଶ୍ରଦ୍ଦଧୁଃ ମହତ୍ତମଂ ଜଜ୍ଞିରେ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ଯତଃ ଯସ୍ମିନ୍ । ୧୪ । ବୈରାଗ୍ୟଞ୍ଚ ଚତୁର୍ବିଧମିତି ପାଠେ ତତ୍ତ୍ୱଚତୁର୍ବିଧ୍ୟମେବ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟଂ । ବିଷୟାଂସ୍ତ୍ୟକ୍ତୁମସ-

---

କନ୍ୟାଙ୍କ ଭୁଲେ । ୮ । ପଲଙ୍କୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆଇଲେ । ମୁନିଙ୍କ ଚରଣେ ନମିଲେ ॥ ପୂଜିଲେ ଅସିନ୍ଧୁ ତ ଶ୍ରୁଲେ । ଆପଣେ କ୍ଷଣେ ବସ ଏବେ ॥ ଜାଣେ ନା ଆସିବା ତୁମ୍ଭର । ମୋ ଅପରାଧ କ୍ଷମା କର । ୯ । ତୁମ୍ଭ ଚରଣ ଧୌତଜଳେ । ତୀର୍ଥେ ପବିତ୍ର ହୁଅନ୍ତି କହିଲେ ॥ ମୋପୁର ଲୋକପାଳ ଭୁଲେ । ପବିତ୍ର କର ପାଦଜଳେ । ୧୦ । ଏକାନ୍ତ ପ୍ରିୟ ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀର । ଅଜ ହୋଇଲି ମୁନିବର ॥ ମୋ ବକ୍ଷେ ତୁମ୍ଭ ପାଦ ବାଜ । ଖଣ୍ଡିଲା ମୋର ପାପରାଜ ॥ ତୁମ୍ଭ ଏ ପାଦାଘାତ ଚିହ୍ନ । ହେଲା ମୋ ବକ୍ଷର ଭୂଷଣ । ୧୧ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । — ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ଗମ୍ଭୀର ବଚନେ । ଭକ୍ତି ଜନ୍ମିଲା ଭୃଗୁମନେ ॥ ନୟନୁ ବହେ ଅଶ୍ରୁଧାର । ମୁଖେ ନ ଆସେ ଅଲ୍ପ ଗିର । ୧୨ । ଲଜ୍ଜେ ସେଠାରୁ ପଳାଇଲେ । ମୁନିଙ୍କ ଯଜ୍ଞରେ ମିଳିଲେ ॥ ଯାହା ଯା କଲେ ଅନୁଭବ । ଭୃଗୁ ବର୍ଣ୍ଣନ କଲେ ସବ । ୧୩ । ବିସ୍ମିତ ହେଲେ ମୁନିଗଣେ । ସଂଶୟ ନ ରହିଲା ମନେ ॥ ବିଷ୍ଣୁ ଅଭୟ ଶାନ୍ତିଦାତା । ଏ ଦେବେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବାଦକର୍ତ୍ତା ॥ ଏହା ନିଶ୍ଚୟ ସର୍ବେ କଲେ । ବିଷ୍ଣୁ ସେବାରେ ମନ ଦେଲେ । ୧୪ । ଜ୍ଞାନ ବୈରାଗ୍ୟ ଭୁଲେ ଧର୍ମ । ଯେ ଅଷ୍ଟୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଦାନେ କ୍ଷମ ॥ ଯା ଯଶ ଶ୍ରବଣେ ନରର । ଶରୀରୁ ପାପ ହୁଏ ଦୂର । ୧୫ । ଶମଦରଶୀ ସାଧ ଶାନ୍ତ । ଉଷ୍ଣ

ନ୍ୟସ୍ତଦଣ୍ଡାନାଂ ଶାନ୍ତାନାଂ ସମଚେତସାଂ । ଅକିଞ୍ଚନାନାଂ ସାଧୂନାଂ ଯମାହୁଃ ପରମାଂ ଗତିଂ ।।୧୬।। ସତ୍ତ୍ୱଂ ଯସ୍ୟ ପ୍ରିୟା ମୂର୍ତ୍ତିର୍ବ୍ରାହ୍ମଣାସ୍ତ୍ୱିଷ୍ଟଦେବତାଃ । ଭଜନ୍ତ୍ୟନାଶିଷଃ ଶାନ୍ତା ଯଂ ବା ନିପୁଣବୁଦ୍ଧୟଃ ।।୧୭।। କିଂବିଧାକୃତୟସ୍ତସ୍ୟ ଦେବତା ଅସୁରାଃ ନରାଃ । ଗୁଣିନ୍ୟା ମାୟୟା ସୃଷ୍ଟାଃ ସତ୍ତ୍ୱଂ ତତ୍ର ଚାର୍ଥସାଧନଂ ।।୧୮।। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ—ଇତ୍ଥଂ ସାରସ୍ୱତା ବିପ୍ରା ନୃଣାଂ ସଂଶୟନୁତ୍ତୟେ । ପୁରୁଷସ୍ୟ ପଦାମ୍ଭୋଜସେବୟା ତଦ୍ଗତିଂ ଗତାଃ ।।୧୯।। ସୂତ ଉବାଚ—ଇତ୍ୟେତନ୍ମୁନିତନୟାସ୍ୟପଦ୍ମଗନ୍ଧପୀୟୂଷଂ ଭବଭୟଭିତ୍ ପରସ୍ୟ ପୁଂସଃ । ସୁଶ୍ଳୋକଂ ଶ୍ରବଣପୁଟୈଃ ପିବତ୍ୟଭୀକ୍ଷ୍ଣଂ ପାନ୍ଥୋଽଧ୍ୱଭ୍ରମଣପରିଶ୍ରମଂ ଜହାତି ।।୨୦।। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ଏକଦା ଦ୍ୱାରବତ୍ୟାନ୍ତୁ ବିପ୍ରପତ୍ନ୍ୟାଃ କୁମାରକଃ । ଜାତମାତ୍ରୋ ଭୁବଂ ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱା ମମାର କିଲ ଭାରତ ।।୨୧।। ବିପ୍ରୋ ଗୃହୀତ୍ୱା ମୃତକଂ ରାଜଦ୍ୱାର୍ୟୁପଧାୟ ସଃ । ଇଦଂ ପ୍ରୋବାଚ ବିଲପନ୍ନାତୁରୋ ଦୀନମାନସଃ ।।୨୨।।

କୃତବତୋଽପି ସକ୍ଷାନେତାଦ୍ୟାଗଃ ଅଧ୍ୟଂ ବୈରାଗ୍ୟଂ । ତତୋ ବିଷୟାଣାଂ ମଧ୍ୟେ ଲବଣାଦବ୍ୟତିରେକେଣାପି ଭୃତ୍ତିର୍ବ୍ୱିଧୟଂ । ତଥା ଭୃତ୍ତାବପି ମନସି ରାଗଶୈଥିଲ୍ୟେନ ବାହ୍ୟେନ୍ଦ୍ରିୟୈରେବ ବିଷୟସେବନଂ କୃତଯ୍ୟଂ । ତଦାପେକ୍ଷାଦାସୀନ୍ୟମେବ ଚତୁର୍ଥଂ । ଯଥାହୁଃ । ବୈରାଗ୍ୟମାଦ୍ୟଂ ଯତମାନସଞ୍ଜ୍ଞଂ କୃତଦ୍ୱିରାଗୋ ବ୍ୟତିରେକସଞ୍ଜ୍ଞଂ । ଏକେନ୍ଦ୍ରିୟାଖ୍ୟଂ ହୃଦରାଗମୋକ୍ଷଂ ତଥୋପଯାନ୍ତି ବଶୀକୃତାଖ୍ୟଂ ।।୧୬।।୧୭।। ତସ୍ୟ ଭଗବତ ଏବ ଯଦ୍ୟପି କିଂବିଧା ଆକୃତୟଃ ତଥାପି ତାସୁ ସତ୍ତ୍ୱମେବ ଚାର୍ଥସାଧନଂ ପୁରୁଷାର୍ଥହେତୁଃ ।।୧୮।। ଇତ୍ଥଂ ନିଶ୍ଚିତ୍ୟ ସରସ୍ୱତୀତୀରବାସିନୋ ବିପ୍ରା ହରିସେବୟା ମୁକ୍ତିଂ ପ୍ରାପ୍ତବନ୍ତଃ ।।୧୯।। ବ୍ୟାସନନ୍ଦନସ୍ୟ ମୁଖପଙ୍କଜାଦୁଦ୍ଗତଂ ଗନ୍ଧଯୁକ୍ତପୀୟୂଷତୁଲ୍ୟଂ ହରେଃ ଯଶଃ ଯଃ ପିବତି ସ ମୁକ୍ତୋ ଭବତି ।।୨୦।। ସ ଶ୍ରେଷ୍ଠଲକ୍ଷଣୋ ଭଗବାନ୍ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଏବେତି ଦର୍ଶୟିତୁମାଖ୍ୟାନାନ୍ତର-

---

ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ତପୋବନ୍ତ ॥ ମୁନିଙ୍କ ଯେ ପରମଗତି ।୧୬। ଯା ପ୍ରିୟ ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣ ମୂର୍ତ୍ତି ॥ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଇଷ୍ଟଦେବ ଯାର । ନିଷ୍କାମୀ ଶାନ୍ତ ଜ୍ଞାନୀ ନର ॥ ଯାଙ୍କୁ ଭଜନ୍ତି ନିରନ୍ତରେ ।୧୭। ଦେବ ଅସୁର ନରକାରେ । କି ଗୁଣବତୀ ମାୟାବଳେ । ଯେ ରୂପ ପ୍ରକାଶେ କୌଶଳେ ॥ କଲେ ଏ ବିବିଧ ଶରୀରେ । ଯହିଁ ଶରୀରେ ସ୍ନେହ ପୂରେ ॥ ସେହି ଶରୀର ପୁରୁଷାର୍ଥ । ଦିଅଇ ଅନ୍ୟ ଦେହ ବ୍ୟର୍ଥ ।୧୮। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ସେ ସାରସ୍ୱତ ବିପ୍ରଗଣ । ଲୋକ ସଂଶୟ ନାଶେ ପୁଣ ॥ ପୁରୁଷୋତ୍ତମେ ସେବି ନିତି । ଲଭିଲେ ବିଷ୍ଣୁଲୋକେ ଗତି ।୧୯। ସୂତ ଉବାଚ ।—ଶୁକ ବଦନ ପଦ୍ମଗନ୍ଧ । ଅମୃତମୟ ମକରନ୍ଦ ॥ ପରମପୁରୁଷଙ୍କ କୀର୍ତ୍ତି । ଯେ ସଦା ଶ୍ରବଣ କରନ୍ତି ॥ ତାହାର ଖଣ୍ଡେ ଭବଭ୍ରାନ୍ତି । ଅକ୍ଲେଶେ ଲଭେ ସେ ମୁକତି ।୨୦। ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ଦ୍ୱାରବତୀରେ ଦିନକରେ । ଏକ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ସମୟରେ ॥ ଜନମକଲା ଏକ ସୁତ । ମଲା ସେ ହୋଇ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବ୍ରହ୍ମଦ୍ୱିଷଃ ଶଠଧିୟୋ ଲୁବ୍ଧସ୍ୟ ବିଷୟାତ୍ମନଃ । କ୍ଷତ୍ରବନ୍ଧୋଃ କର୍ମଦୋଷାତ୍ ପଞ୍ଚତ୍ୱଂ ମେ ଗତୋଽର୍ଭକଃ । ୨୩ । ହିଂସାବିହାରଂ ନୃପତିଂ ଦୁଃଶୀଳମଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟଂ । ପ୍ରଜା ଭଜନ୍ତ୍ୟଃ ସୀଦନ୍ତି ଦରିଦ୍ରା ନିତ୍ୟଦୁଃଖିତାଃ । ୨୪ । ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟଂ ବିପ୍ରର୍ଷିସ୍ତୃତୀୟଂ ତ୍ୱେବମେବ ଚ । ବିସୃଜ୍ୟ ସ ନୃପଦ୍ୱାରି ତାଂ ଗାଥାଂ ସମଗାୟତ । ୨୫ । ତାମର୍ଜୁନ ଉପଶ୍ରୁତ୍ୟ କର୍ହିଚିତ୍ କେଶବାନ୍ତିକେ । ପରେତେ ନବମେ ବାଳେ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ସମଭାଷତ । ୨୬ । କିଂସ୍ୱିଦ୍‌ବ୍ରହ୍ମଂସ୍ତ୍ୱନ୍ନିବାସେ ଇହ ନାସ୍ତି ଧନୁର୍ଦ୍ଧରଃ । ରାଜନ୍ୟବନ୍ଧୁରେତେ ବୈ ବ୍ରାହ୍ମଣାଃ ସତ୍ର ଆସତେ । ୨୭ । ଧନଦାରାତ୍ମଜାପୃକ୍ତା ଯତ୍ର ଶୋଚନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣାଃ । ତେ ବୈ ରାଜନ୍ୟବେଷେଣ ନଟା ଜୀବନ୍ତ୍ୟସୁମ୍ଭରାଃ । ୨୮ । ଅହଂ ପ୍ରଜାଂ ବାଂ ଭଗବନ୍ ରକ୍ଷିଷ୍ୟେ ଦୀନୟୋରିହ । ଅନିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣପ୍ରତିଜ୍ଞୋଽଗ୍ନିଂ ପ୍ରବେକ୍ଷ୍ୟେ ହତକଳ୍ମଷଃ । ୨୯ । ଶ୍ରୀବ୍ରାହ୍ମଣ ଉବାଚ ।—ସଙ୍କର୍ଷଣୋ ବାସୁଦେବଃ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନୋ ଧନ୍ୱିନାଂ

ମେବାହ ଏକଦେଶ । ୨୧ । ୨୪ । ବ୍ରହ୍ମଦ୍ୱିଷ ଇତ୍ୟାଦିକାଂ ତାଂ ଗାଥାଂ ବାକ୍ୟଂ । ମଦ୍ଗି ନ କର୍ମଦୋଷୋଽତୋ ରାଜଦୋଷେଣୈବ ମତ୍ପୁତ୍ରା ମ୍ରିୟନ୍ତ ଇତ ବାରମ୍ବାରଂ ଚୁକ୍ରୋଶେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୫ । ୨୬ । ବ୍ରହ୍ମନ୍ ତ୍ୱଂ ସ୍ୱିଦସ୍ତି । କିମର୍ଥଂ ବୃଥା ରୋଦଷି ? ଯତସ୍ତ୍ୱନ୍ନିବାସେ ଧନୁର୍ଦ୍ଧରମାତ୍ରୋଽପି ରାଜନ୍ୟବନ୍ଧୁରପି ନାସ୍ତି । ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟସ୍ୟ ତୁ କା ବାର୍ତ୍ତା । ଏତେ ତୁ ସତ୍ରେ ଯାଗେ ବାହ୍ମଣା ଇବ ମିଳିତା ଭବନ୍ତୁମର୍ହନ୍ତୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୭ । ତଦେବାହ । ଧନଦାରାତ୍ମଜାପୃକ୍ତା ପଦେନ । ଧନାଦିଭିର୍ବିଯୁକ୍ତାଃ ସନ୍ତୋ ଯତ୍ର ଯେଷୁ ଜୀବତ୍ସୁ ରାଜନ୍ୟେଷୁ ଶୋଚନ୍ତି ତେ ଜୀବନ୍ତି କେବଳଂ ଜୀବନ୍ତଂ ସମ୍ଭାବୟନ୍ତି । ୨୮ । ହତକଳ୍ମଷ ଇତ ଅଗ୍ନିପ୍ରବେଶେନ ବ୍ରାହ୍ମଣବଳାପଶ୍ରବଣପାତକାତ୍ ପୂତୋ ଭବେୟମିତ୍ୟର୍ଥଃ ।

ଭୂମିଗତ । ୨୧ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ମୃତଶିଶୁ ନେଲା । ରାଜଦ୍ୱାରରେ ଶୁଆଇଲା । ଅତି ଅରୁଚେ ପାଳଚନ୍ତେ । କାନ୍ଦିଲା ପ୍ରକାଶେ ଏମନ୍ତେ । ୨୨ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦ୍ୱେଷୀ ଶଠମତି । ଲୋଭୀ ବିଷୟୀ ତ୍ୟାଗନାତି । ନାର କ୍ଷତ୍ରିୟ ରାଜା ଦୋଷେ । ମୋ ଶିଶୁ ମଲା ପାପବଶେ । ୨୩ । ଯେ ରାଜା ହିଂସେ ଜୀବ ମାରେ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟବଶେ ଦୁରାଚାରେ । ତାକ ଭଜନ୍ତି ପ୍ରଜା ତାର । ସଦା ଦରିଦ୍ର ଦୁଃଖୀ ଘୋର । ୨୪ । ବ୍ରାହ୍ମଣ କ୍ରମେ ଏ ପ୍ରକାରେ । ଦ୍ୱିତୀୟ ତୃତୀୟ କ୍ରମରେ । ରାଜଦ୍ୱାରରେ ଥୋଇଦେଇ । ପୂର୍ବ ପ୍ରକାରେ ଆସେ କହି । ୨୫ । ଦଇବେ କୃଷ୍ଣ ସନ୍ନିଧାନେ । ଅର୍ଜୁନ ଯାଇଁ ଏକଦିନେ । ମୃତ ନବମ ସୁତେ ନେଇ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ରାଜଦ୍ୱାରେ ଥୋଇ । କାନ୍ଦନ୍ତେ କହେ ଯାଦବଙ୍କୁ । ଅର୍ଜୁନ କହିଲେ ବିପ୍ରଙ୍କୁ । ଶୁଣ ବିପ୍ର କାହିଁ କି ଝୁରୁଛ । ତୁମ୍ଭ ଗୃହର ନିକଟରେ । ନାହିଁ କି କେହି ଧନୁର୍ଦ୍ଧର । ନାମମାତ୍ରରେ ଯେତେ ବୀର । ବିପ୍ରଙ୍କ ଯେ ଯଜ୍ଞକର୍ମରେ । ସାହାଯ୍ୟ ନ କରେ ଧନରେ । ବୈଦ୍ୟ ବିପ୍ରକ ଧର୍ମବଳେ । ବିପ୍ରେ ନାଶନ୍ତି ଅବହେଳେ । ୨୭ । କ୍ଷତ୍ରିୟ ଥାଇ ଯେ ସ୍ଥାନରେ । ଧନ ସନ୍ତାନ ବାସଦରେ ।

ତିରଃ । ଅନନ୍ତରୋଽପ୍ଯନ୍ତରଥୋ ନ ଶାକ୍ତଂ ଶକ୍ଯବନ୍ତ ଯତ୍ନ । ୩୦ । ତତ୍ର କଥଂ ନୁ ଭବାନ୍ କର୍ମ ଦୁଷ୍କରଂ କରିଷ୍ୟସି ଭିଃ । ଦ୍ଵଂ ତତ୍ରାପି ଚାଲିଶ୍ଯାତ୍ର ଚନ୍ନ ଶବଧ୍ବେ ରସ୍ଯଂ । ୩୧ । ଶ୍ରୀଅର୍ଜୁନ ଉବାଚ । — ନାହଂ ସଙ୍କର୍ଷଣୋ ବ୍ରହ୍ମନ୍ ନ କୃଷ୍ଣଃ କାର୍ଷ୍ଣିରେବ ଚ । ଅହଂ ବା ଅର୍ଜୁନୋ ନାମ ଗାଣ୍ଡୀବଂ ଯସ୍ୟ ବୈ ଧନୁଃ । ୩୨ । ମାବମଂସ୍ଥା ମମ ବ୍ରହ୍ମନ୍ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ ତ୍ର୍ୟମ୍ବକତୋଷଣଂ । ମୃତ୍ୟୁଂ ବିଜିତ୍ୟ ପ୍ରଧନେ ଆନେଷ୍ୟେ ତେ ପ୍ରଜାଃ ପ୍ରଭୋ । ୩୩ । ଏବଂ ବିଶ୍ରମ୍ଭିତୋ ବିପ୍ରଃ ଫାଲ୍ଗୁନେନ ପରନ୍ତପ । ଜଗାମ ସ୍ୱଗୃହଂ ପ୍ରୀତଃ ପାର୍ଥବୀର୍ଯ୍ୟଂ ନିଶାମୟନ୍ । ୩୪ । ପ୍ରସୂତିକାଲ ଆସନ୍ନେ ଭାର୍ଯ୍ୟାୟା ଦ୍ୱିଜସତ୍ତମଃ । ପାହି ପାହି ପ୍ରଜାଂ ମୃତ୍ୟୋରିତ୍ୟାହାର୍ଜୁନମାତୁରଃ । ୩୫ । ସ ଉପସ୍ପୃଶ୍ୟ ଶୁଚ୍ୟମ୍ଭୋ ନମସ୍କୃତ୍ୟ ମହେଶ୍ୱରଂ । ଦିବ୍ୟାନ୍ୟସ୍ତ୍ରାଣି ସଂସ୍ମୃତ୍ୟ ସଜ୍ୟଂ ଗାଣ୍ଡୀବମାଦଦେ । ୩୬ । ନ୍ୟରୁଣତ୍ ସୂତିକାଗାରଂ ଶରୈର୍ନାନାସ୍ତ୍ରଯୋଜିତୈଃ । ତିର୍ୟଗୂର୍ଦ୍ଧ୍ୱମଧଃ ପାର୍ଥଶ୍ଚକାର ଶରପଞ୍ଜରଂ । ୩୭ ।

ଅଦୃଷ୍ଟକଲ୍ମଷ ଇତି ବା । ୨୯ । ୩୦ । ନ ଶବଧ୍ୱନେ ନ ସମ୍ପ୍ରାପ୍ତମଃ । ୩୧-୩୩ । ଏବଂ ସୌହୃଦିବାଦୈର୍ବିଶ୍ରମ୍ଭିତୋ ବିଶ୍ୱାସଂ ପ୍ରାପିତଃ । ନିଶାମୟନ୍ ଶୃଣ୍ୱନ୍ । ୩୪-୩୫ । ବ୍ରାହ୍ମଣୋପେକ୍ଷିତତ୍ୱେନ କୃଷ୍ଣାବଜ୍ଞୟା ମହେଶ୍ୱରଂ ନମସ୍କୃତ୍ୟ । ୩୬ । ନ୍ୟରୁଣତ୍ ଆବୃତବାନ୍ । ତଦେବାହ

ବାହ୍ମଣେ ଯେବେ ପୀଡା ପାଇ । ସେ ହେତୁ ନୃହେ ଯାବ ଜାତ ॥ ନାଠୁଅ ପର ଯାବବେଶେ । ଜୀବନ ଧରେ ସେହୁ କ୍ଳେଶେ । ୨୮ । ଏଣିକ ତୁମ୍ଭ ଦମ୍ଭତର । ମୁଁ ନେଲି ସ୍ୱକରସାଭର ॥ ଯେବେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ନ ପାଳିବ । ଅଗ୍ନିରେ ଶରୀର ଦହିବ ॥ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୁଃଖ ସୁତକାର । ନ କର ହେବ ପାପ ପାର । ୨୯ । ଶ୍ରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଉବାଚ । — ଶ୍ରୀବାସୁଦେବ ବଳରାମ । ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଅନିରୁଦ୍ଧ ଶାମ ॥ ଯାହାଙ୍କୁ ବଳ ଧନୁର୍ଦ୍ଧର । ବୀର ନାହାନ୍ତି ତନପୂର ॥ ସେ ମୋତେ ତାର ନ ପାରନ୍ତି । ୩୦ । ଦୁଃସାଧ୍ୟ ଯେ କର୍ମ ମଣନ୍ତି ॥ ତୁମ୍ଭେ ବାତୁଳପର ତାକୁ । ପ୍ରତିଜ୍ଞା କର କରିବାକୁ ॥ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱାସ ନ କରେଁ । ଏହା ଅସାଧ୍ୟ ବିଶ୍ୱେଶ୍ୱରେ । ୩୧ । ଶ୍ରୀ ଅର୍ଜୁନ ଉବାଚ । — ମୁଁ ନୁହେଁ କୃଷ୍ଣ ସଙ୍କର୍ଷଣ । କି ଅବା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନନ୍ଦନ ॥ ବିଳୁ ଅର୍ଜୁନ ନାମ ମୋର । ଗାଣ୍ଡୀବ ଧନୁ କରେ ଯାର । ୩୨ । ଶିବେ ତୋଷିଛି ବଳେ ମୁହିଁ । ନ ନିନ୍ଦ ମୋ ବଳେ ଗୋସାଇଁ ॥ ମୃତ୍ୟୁକୁ ଜିଣି ମୁଁ ସମରେ । ଆଣିବ ତୁମ୍ଭର କୁମରେ । ୩୩ । ଅର୍ଜୁନ କଥା ବିଶ୍ୱାସରେ । ବିପ୍ର ଫେରିଲା ନିଜ ଘରେ । ୩୪ । ପ୍ରସବ ଇଚ୍ଛିବ ସନ୍ତାନ । ସମୟ ଜାଣି ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ॥ ଆତୁରେ କହିଲା ଅର୍ଜୁନେ । ମୃତ୍ୟୁରୁ ରଖ ମୋ ନନ୍ଦନେ । ୩୫ । ଶୁଦ୍ଧ ଜଳରେ ଆଚମିଲେ । ଅର୍ଜୁନ ଶିବଙ୍କୁ ନମିଲେ ॥ ଦିବ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ରଙ୍କୁ ସ୍ମରିଲେ । ଗାଣ୍ଡୀବେ ଗୁଣ ଅରପିଲେ । ୩୬ । ଶରରେ ପିଞ୍ଜରାଏ କଲେ । ସୂତିକାଗୃହ ନିରୋଧିଲେ । ନୃପଦ୍ୱାରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ନାହିଁ । ମୃତ୍ୟୁର ଅଗମନପାଇଁ । ୩୭ । ପୁତ୍ର ଜନ୍ମିଲା ବ୍ରାହ୍ମଣୀର । କାନ୍ଦିଲା କରି ଉଚ୍ଚସ୍ୱର ॥ ତହୁଁ ଲେ ଶରୀର

ଜାତଃ କୁମାରଃ ସଞ୍ଜାତୋ ବିପ୍ରପତ୍ନ୍ୟା ରୁଦନ୍ ମୁହୁଃ । ସଦ୍ୟୋଽଦର୍ଶନମାପେଦେ ସଶରୀରୋ ବିହାୟସା ॥ ୩୮ ॥ ତଦାହ ବିପ୍ରୋ ବିଜସ୍ୟ ବିନିନ୍ଦନ୍ କୃଷ୍ଣସନ୍ନିଧୌ । ମୌଢ୍ୟଂ ପଶ୍ୟତ ମେ ଯୋଽହଂ ଶ୍ରଦ୍ଦଧେ କ୍ଲୀବକତ୍ଥନଂ ॥ ୩୯ ॥ ନ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନୋ ନାନିରୁଦ୍ଧୋ ନ ରାମୋ ନ ଚ କେଶବଃ । ଯସ୍ୟ ଶେକୁଃ ପରିତ୍ରାତୁଂ କୋଽନ୍ୟସ୍ତଦବିତେଶ୍ୱରଃ ॥ ୪୦ ॥ ଧିଗର୍ଜୁନଂ ମୃଷାବାଦଂ ଧିଗାତ୍ମଶ୍ଳାଘିନୋ ଧନୁଃ । ଦୈବୋପସୃଷ୍ଟଂ ଯୋ ମୌଢ୍ୟାଦାନିନୀଷତି ଦୁର୍ମତିଃ ॥ ୪୧ ॥ ଏବଂ ଶପତି ବିପ୍ରର୍ଷୌ ବିଦ୍ୟାମାସ୍ଥାୟ ଫାଲ୍ଗୁନଃ । ଯଯୌ ସଂଯମନୀମାଶୁ ଯତ୍ରାସ୍ତେ ଭଗବାନ୍ ଯମଃ ॥ ୪୨ ॥ ବିପ୍ରାପତ୍ୟମଚକ୍ଷାଣସ୍ତତ ଐନ୍ଦ୍ରୀମଗାତ୍ ପୁରୀଂ । ଆଗ୍ନେୟୀଂ ନୈରୃତୀଂ ସୌମ୍ୟାଂ ବାୟବ୍ୟାଂ ବାରୁଣୀମଥ । ରସାତଳଂ ନାକପୃଷ୍ଠଂ ଧିଷ୍ଣ୍ୟାନ୍ୟନ୍ୟାନ୍ୟୁଦାୟୁଧଃ ॥ ୪୩ ॥ ତତୋଽଲବ୍ଧଦ୍ୱିଜସୁତୋ ହ୍ୟନସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣପ୍ରତିଶ୍ରୁତଃ । ଅଗ୍ନିଂ ବିବିକ୍ଷୁଃ କୃଷ୍ଣେନ ପ୍ରତ୍ୟୁକ୍ତଃ ପ୍ରତିଷେଧତା ॥ ୪୪ ॥ ଦର୍ଶୟେ ଦ୍ୱିଜସୂନୂଂସ୍ତେ ମାଽବଜ୍ଞାତ୍ମାନମାତ୍ମନା । ଯେ ତେ ନଃ କୀର୍ତ୍ତିଂ ବିମଲାଂ ମନୁଷ୍ୟାଃ ସ୍ଥାପୟିଷ୍ୟନ୍ତି ନଃ ॥ ୪୫ ॥ ଇତି ସମ୍ଭାଷ୍ୟ ଭଗବାନର୍ଜୁନେନ ସହେଶ୍ୱରଃ । ଦିବ୍ୟଂ ସ୍ୱରଥମାସ୍ଥାୟ ପ୍ରତୀଚୀଂ ଦିଶମାବିଶତ୍ ॥ ୪୬ ॥ ସପ୍ତଦ୍ୱୀପାନ୍ ସସିନ୍ଧୂଂଶ୍ଚ ସପ୍ତସପ୍ତଗିରୀନଥ । ଲୋକାଲୋକଂ ତଥାତୀତ୍ୟ ବିବେଶ

ତତ୍ପୂର୍ବମିତି ॥ ୩୭ ॥ ଅଦର୍ଶନମାପେଦେ ଦେହୋଽପି ନାବଶିଷ୍ଟ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ ॥ ୩୮ ॥ ୩୯ ॥ ଯସ୍ୟ ପ୍ରଜାଃ ତତ୍ର ତତ୍ର ॥ ୪୦-୪୩ ॥ ପ୍ରତ୍ୟୁକ୍ତୋ ବାରିତଃ । ଉପପତ୍ତିଭିଃ ପ୍ରତିଷେଧଂ କୁର୍ବତା ॥ ୪୪ ॥ ମାବଜ୍ଞ ମାବଜ୍ଞାସୀଃ । ଯେ ଜନାସ୍ତ ଏବ ମନୁଷ୍ୟା ନଃ କୀର୍ତ୍ତିଂ ସ୍ଥାପୟିଷ୍ୟନ୍ତି

ସହିତେ । ଅଦୃଶ୍ୟ ହେଲା କ୍ଷଣମାତ୍ରେ ॥ ୩୮ ॥ ଅର୍ଜୁନେ ନିନ୍ଦ ବିପ୍ରବର । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ କହିଲା ଖବର ॥ କ୍ଲୀବ କଥାରେ ବିଶ୍ୱାସିଲି । ମୁଁ କେଡ଼େ ମୂଢ଼ପଣ କଲି ॥ ୩୯ ॥ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଅନିରୁଦ୍ଧ ରାମ । କେଶବେ ଅସାଧ୍ୟ ଯେ କର୍ମ ॥ ଅନ୍ୟବା କିଏସେ ଈଶ୍ୱର । ରକ୍ଷିବାପାଇଁ ମୋ କୁମର ॥ ୪୦ ॥ ଧିକ ଧିକ ସେ ଅର୍ଜୁନକୁ । ଧିକ ଯେ ଗାଣ୍ଡୀବ ଧନୁକୁ ॥ ଦଇବ ହରଇ ଯାହାକୁ । ସେ ମୂଢ଼ କହେ ରକ୍ଷିବାକୁ ॥ ୪୧ ॥ ଅର୍ଜୁନ ବିପ୍ର ନିନ୍ଦା ଶୁଣି । ଯୋଗବଳରେ ସେହିକ୍ଷଣି ॥ ମିଳିଲେ ସଂଯମନୀପୁରେ । ଯମ ରହନ୍ତି ଯେ ସ୍ଥାନରେ ॥ ୪୨ ॥ ତହିଁ ନ ପାଇ ବିପ୍ରସୁତ । ଇନ୍ଦ୍ରପୁରରେ ଉପସ୍ଥିତ ॥ ଆଗ୍ନେୟ ନୈରୃତ ଉତ୍ତର । ବରୁଣ ବାୟୁ ଅଧ ପୁର ॥ ରସାତଳରୁ ବ୍ରହ୍ମପୁର । ଖୋଜିଲେ ପାର୍ଥ ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ॥ ୪୩ ॥ କାହିଁ ନ ପାଇ ସତ୍ୟ ମତେ । ଅଗ୍ନିରେ ପଶିବାକୁ ଯତ୍ନେ ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ତାଙ୍କୁ ନିଷେଧିଲେ । ନକର ଆତ୍ମହତ୍ୟା ବୋଲେ ॥ ୪୪ ॥ ଦେଖାଇବି ମୁଁ ଦ୍ୱିଜ ସୁତ । ଯେମନ୍ତେ ଜଗତରେ ଖ୍ୟାତ ॥ ରଖିବେ ତୁମ୍ଭ ଅମ୍ଭ କୀର୍ତ୍ତି । ଲୋକାର୍ଥେ ସ୍ଥିର କର ମତି ॥ ୪୫ ॥ ଅର୍ଜୁନ ବୋଲେ ନରହରି । ଏରୂପେ ସମ୍ଭାଷଣ କରି ॥ ଦିବ୍ୟରଥରେ ବିଜେ କଲେ । ପଶ୍ଚିମଦିଗକୁ ଚଳିଲେ ॥ ୪୬ ॥ ଧାଇଁବାକୁ ଲେ ସପ୍ତଦ୍ୱୀପ ।

ସୁମହତ୍ତମଃ । ୪୭ । ତତାଶ୍ୱା ଶୈବ୍ୟସୁଗ୍ରୀବମେଘପୁଷ୍ପବଲାହକାଃ । ତମସି ଭ୍ରଷ୍ଟଗତୟୋ ବଭୂବୁର୍ଭରତର୍ଷଭ । ୪୮ । ତାନ୍ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଭଗବାନ୍ କୃଷ୍ଣୋ ମହାଯୋଗେଶ୍ୱରେଶ୍ୱରଃ । ସହସ୍ରାଦିତ୍ୟସଂକାଶଂ ସ୍ୱଚକ୍ରଂ ପ୍ରାହିଣୋତ୍ପୁରଃ । ୪୯ । ତମଃ ସୁଘୋରଂ ଗହନଂ କୃତଂ ମହଦ୍ୱିଦାରୟ-ନ୍ଭୂରିତରେଣ ରୋଚିଷା । ମନୋଜବଂ ନିର୍ବିବିଶେ ସୁଦର୍ଶନଂ ଗୁଣଚ୍ୟୁତୋ ରାମଶରୋ ଯଥା ଚମୂଃ । ୫୦ । ଦ୍ୱାରେଣ ଚକ୍ରାନୁପଥେନ ତତ୍ତମଃ-ପରଂ ପରଂ ଜ୍ୟୋତିରନନ୍ତପାରଂ । ସମଶ୍ନୁବାନଂ ପ୍ରସମୀକ୍ଷ୍ୟ ଫାଲ୍‌ଗୁନଃ ପ୍ରତାଡିତାକ୍ଷୋଽପି ଦଧେଽକ୍ଷିଣୀ ଉଭେ । ୫୧ । ତତଃ ପ୍ରବିଷ୍ଟଃ ସଲିଲଂ ନଭସ୍ୱତା ବଲୀୟସୈଜଦ୍ବୃହଦୂର୍ମିଭୂଷଣଂ । ତତ୍ରାଦ୍ଭୁତଂ ବୈ ଭବନଂ ଦ୍ୟୁମତ୍ତମଂ ଭ୍ରାଜନ୍ମଣିସ୍ତମ୍ଭସହସ୍ରଶୋଭିତଂ । ୫୨ । ତସ୍ମିନ୍ ମହାଭୋଗ-ମନନ୍ତମଦ୍ଭୁତଂ ସହସ୍ରମୂର୍ଦ୍ଧନ୍ୟଫଣାମଣିଦ୍ୟୁଭିଃ । ବିଭ୍ରାଜମାନଂ ଦ୍ୱିଗୁଣେକ୍ଷଣୋଲ୍ବଣଂ ସିତାଚଲାଭଂ ଶିତିକଣ୍ଠଜିହ୍ୱଂ । ୫୩ । ଦଦର୍ଶ ତଦ୍ଭୋଗ-

---

ନିଃଶ୍ରିତାଂ ତତଃ ସ୍ୱାନ୍ତ । ୪୫ । ୪୬ । ସପ୍ତ ସପ୍ତ ସଂଖ୍ୟା ଗିରୟୋ ଯେଷୁ ଦ୍ୱୀପେଷୁ ତାନ୍ । ୪୭ । ୪୯ । ଭୂରମିତି ପ୍ରଭୂତପୂରଣାମନୁରୂପଂ କାଲେକାଲ୍ପବସାନଂ । ୫୦ । ଚକ୍ରାନୁପଥେନ ଚକ୍ରମନୁଗଚ୍ଛତେନ ଦ୍ୱାରେଣ ତତ୍ତମଃ ପରଂ ତସ୍ମାତ୍ ତମସଃ ପରଂ ଦୂରେ ବର୍ତ୍ତମାନଂ ପରଂ ଶ୍ରେଷ୍ଠଂ ଜ୍ୟୋତିଃ ସମଶ୍ନୁବାନଂ ବ୍ୟାପ୍ନୁବତ୍ ପ୍ରସମୀକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରତାଡିତାକ୍ଷୋ ନେତ୍ରେ ନିମୀଲ୍ୟଦଧତ । ୫୧ । ଏଜନ୍ତ ଉଚ୍ଚଳନ୍ତୋ ବୃହନ୍ତୋ ମହାନ୍ତ ଊର୍ମୟୋ ଭୂଷଣଂ ଯସ୍ୟ ତଂ । ତତ୍ର ସଲିଲେ ଭବନଂ ମହାକାଲପୁରଂ ଦ୍ୟୁମତ୍ତମଂ ଦ୍ୟୁତିମତ୍ସୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠଂ । ୫୨ । ସହସ୍ରଂ ମୂର୍ଦ୍ଧ୍ନି ଭବାଃ

ଅଚଳ ପର୍ବତ ଅସଂଖ୍ୟ ॥ ଶେଷରେ ଲୋକାଲୋକ ଗିରି । ତେଣେ ଚଳନ୍ତେ ଦଇତାରି ॥ ନଯାଏ ସୂର୍ଯ୍ୟକର ଯହିଁ । ପଶିଲେ ସେ
ଅନ୍ଧାରେ ଯାଇ । ୪୭ । ଶୈବ୍ୟ ସୁଗ୍ରୀବ ବଲାହକ । ମେଘପୁଷ୍ପ ଏ ଅଶ୍ୱଯାକ ॥ ଅନ୍ଧାରେ ପଥ ନ ପାଇଲେ । ୪୮ । ଯୋଗେଶ କୃଷ୍ଣ
ଏହା ଜାଣିଲେ ॥ ସହସ୍ର ରବି ତେଜସ୍ୱର । ଚକ୍ରକୁ କଲେ ଆଗୁସାର । ୪୯ । ମନ ସମାନ ବେଗବାନ । ଚଳନ୍ତେ ଚକ୍ର ସୁଦର୍ଶନ ॥ ତା ତେଜେ
ଗହନ ଅନ୍ଧାର । ବିଦାରି ହେଲା ନିରନ୍ତର ॥ ଶ୍ରୀରାମଶର ଗୁଣୁ ଯାଇ । ଯେସନେ ଅସୁର ନାଶଇ । ୫୦ । ଚକ୍ରର ପଛେ ପଛେ ଯାଇ ।
ସେ ଘୋର ତମ ପାରହୋଇ ॥ ଅନନ୍ତପାର ପରଜ୍ୟୋତି । ଅର୍ଜୁନ ଦେଖିଲା ଝଟତି ॥ ତେଜରେ ଚକ୍ଷୁ ବିକଳ ହୁଏ । ଅର୍ଜୁନ କଷ୍ଟରେ
ଅନାଏ । ୫୧ । କ୍ରମେ ସେ ତେଜ ପାରହେଲେ । ସଲିଳମଧ୍ୟରେ ପଶିଲେ ॥ ପବନ ବେଗେ ଭୟଙ୍କର । ଲହରୀ ଉଠେ ଖରତର ॥
ସେ ଜଳ ମଧ୍ୟରେ ଅଦ୍ଭୁତ । ପୁର ଦେଖିଲେ ତେଜୋବନ୍ତ ॥ ଅସଂଖ୍ୟ ମଣିସ୍ତମ୍ଭ ଯହିଁ । ଶୋଭନ୍ତ ତେଜ ପ୍ରକଟାଇ । ୫୨ । ସେପୁରେ ଅଦ୍ଭୁତ
ଶଯ୍ୟାରେ । ଅନନ୍ତ ସହସ୍ର ଫଣାରେ ॥ ଦୁଇ ସହସ୍ର ନେତ୍ର ଧରି । ସଜନ୍ତ ମସ୍ତକ ବିସ୍ତାରି ॥ ମସ୍ତକ ମଣି ତେଜେ ଯୁତ । ଜିହ୍ୱା ଶ୍ୱେ

ସୁଖାସନଂ ବିଭୁଂ ମହାନୁଭବଂ ପୁରୁଷୋତ୍ତମୋତ୍ତମଂ । ସାନ୍ଦ୍ରାମ୍ବୁଦାଭଂ ସୁପିଶଙ୍ଗବାସସଂ ପ୍ରସନ୍ନବକ୍ତ୍ରଂ ରୁଚିରାୟତେକ୍ଷଣଂ । ୫୪ । ମହାମଣିବ୍ରାତ-କିରୀଟକୁଣ୍ଡଳପ୍ରଭାପରିକ୍ଷିପ୍ତସହସ୍ରକୁନ୍ତଳଂ । ପ୍ରଲମ୍ବଚାର୍ୱଷ୍ଟଭୁଜଂ ସକୌସ୍ତୁଭଂ ଶ୍ରୀବତ୍ସଲକ୍ଷ୍ମଂ ବନମାଲୟାବୃତଂ । ୫୫ । ସୁନନ୍ଦନନ୍ଦପ୍ରମୁଖୈଃ ସ୍ୱପାର୍ଷଦୈଶ୍ଚକ୍ରାଦିଭିର୍ମୂର୍ତ୍ତିଧରୈର୍ନିଜାୟୁଧୈଃ । ପୁଷ୍ଟ୍ୟା ଶ୍ରିୟା କୀର୍ତ୍ତ୍ୟଜୟାଽଖିଳର୍ଦ୍ଧିଭିର୍ନିଷେବ୍ୟମାନଂ ପରମେଷ୍ଠିନାଂ ପତିଂ । ୫୬ । ବବନ୍ଦ ଆତ୍ମାନମନନ୍ତମଚ୍ୟୁତୋ ଜିଷ୍ଣୁଶ୍ଚ ତଦ୍ଦର୍ଶନଜାତସାଧ୍ୱସଃ । ତାବାହ ଭୂମା ପରମେଷ୍ଠିନାଂ ପ୍ରଭୁର୍ବଦ୍ଧାଞ୍ଜଲୀ ସସ୍ମିତମୂର୍ଜ୍ଜୟା ଗିରା । ୫୭ । ଦ୍ୱିଜାତ୍ମଜା ମେ ଯୁବୟୋର୍ଦିଦୃକ୍ଷୁଣା ମୟୋପନୀତା ଭୁବି ଧର୍ମଗୁପ୍ତୟେ । କଳାବତୀର୍ଣ୍ଣାବବନେର୍ଭରାସୁରାନ୍ ହତ୍ୱେହ ଭୂୟସ୍ତ୍ୱରୟେତମନ୍ତି ମେ । ୫୮ । ପୂର୍ଣ୍ଣ-କାମାବପି ଯୁବାଂ ନରନାରାୟଣାବୃଷୀ । ଧର୍ମମାଚରତାଂ ସ୍ଥିତ୍ୟୈ ଋଷଭୌ ଲୋକସଙ୍ଗ୍ରହଂ । ୫୯ । ଇତ୍ୟାଦିଷ୍ଟୌ ଭଗବତା ତୌ କୃଷ୍ଣୌ

ଫଣାସ୍ତ୍ରାସୁ ମଣୟସ୍ତେଷାଂ ଦ୍ୟୁତୟଃ । ଦ୍ୱିସହସ୍ରନେତ୍ରୈରୁଲ୍ବଣଂ ଶ୍ୱେତଗିରିସଙ୍କାଶଂ । ଶିତକଣ୍ଠଜିହ୍ୱଂ କଣ୍ଠାଶ୍ଚ ଜିହ୍ୱାଶ୍ଚ କଣ୍ଠଜିହ୍ୱା ଶିତଯୋ ନୀଲାଃ କଣ୍ଠଜିହ୍ୱା ଯସ୍ୟ ତଂ । ୫୫ । ତତ୍ରୋରଗସୁଖାସନଂ ତସ୍ୟାନନ୍ତସ୍ୟ ଭୋଗୋ ଦେହଃ ସୁଖକରମାସନଂ ଯସ୍ୟ ତଂ । ୫୬ । ମହାନ୍ତୋ ମଣିବ୍ରାତା ଯେଷାଂ ତେଷାଂ କିରୀଟକୁଣ୍ଡଳାନାଂ ପ୍ରଭା ତୟା ପରିକ୍ଷିପ୍ତାଃ ସର୍ବତଃ ସ୍ଫୁରନ୍ତଃ ସହସ୍ରଂ ଅପରିମିତାଃ କୁନ୍ତଳା ଯସ୍ୟ ତଂ । ୫୫ । କୀର୍ତ୍ତ୍ୟଜୟା କୀର୍ତ୍ତିଅଜୟା ଅଜୟା । ଅଖିଳର୍ଦ୍ଧିଭିରଣିମାଦିବିଭୂତିଭିର୍ମୂର୍ତ୍ତିଧରୈଃ । ୫୬ । ଊର୍ଜ୍ଜସ୍ୱା ଊର୍ଜ୍ଜିତୟା ଗିରା । ୫୭ । ମେ କଳାବତୀର୍ଣ୍ଣା-ବିତି ସମ୍ବୋଧନଂ । ଅନ୍ତି ମେ ଅନ୍ତି ସମୀପଂ ଇତଂ ଆଗଚ୍ଛତଂ । ୫୮ । ଆଚରତାଂ ଆଚରତଂ । ଇଦଂ ଚ ଭାରତତ୍ରୟୁବା

ଫଟିକ ପର୍ବତ । ନୀଳ ଦିଶଇ କଣ୍ଠ ଜିଭ । ଏମନ୍ତ ଯେରୂପ ବିଭବ । ୫୩ । ଦେଖିଲେ ଅନନ୍ତ ପୃଷ୍ଠରେ । ବିଷ୍ଣୁ ଅଛନ୍ତି ଆନନ୍ଦରେ । ଶଶ୍ୱର ଘନନୀଳ ବର୍ଣ୍ଣେ । ପୀତବସନ କଟି ଦେଶେ । ସୁନ୍ଦର ଆୟତ ନୟନ । ପ୍ରସନ୍ନ ଦିଶଇ ବଦନ । ୫୪ । କଣ୍ଠେ କୁଣ୍ଡଳେ ଖଚିତ । ମଣି ତେଜରେ କେଶବ୍ରାତ । ଦିଶଇ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚିକ୍କଣ । କଣ୍ଠେ କୌସ୍ତୁଭ ଆଭରଣ । ସୁଦୀର୍ଘ ଅଷ୍ଟଭୁଜ ସଙ୍ଗେ । ଶ୍ରୀବତ୍ସ ବନମାଳ ସାଙ୍ଗେ । ୫୫ । ସୁନନ୍ଦ ଆଦି ପାରିଷଦେ । ଚକ୍ରପ୍ରଭୃତି ଯେ ଆୟୁଧେ । ବେଢ଼ିଅଛନ୍ତି ରଙ୍ଗେ । ଅଷ୍ଟଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟେ ସେବୁଛନ୍ତି । କୀର୍ତ୍ତିସହିତ ମାୟା ସେବେ । ସକଳ ଶୋଭା ଏକଠାବେ । ସକଳ ପ୍ରଜାପତିପତି । ବିଷ୍ଣୁ ଏମନ୍ତେ ବିରାଜନ୍ତି । ୫୬ । କୃଷ୍ଣ ଅନନ୍ତ ଅଚ୍ୟୁତଙ୍କୁ । ବନ୍ଦିଲେ ଜାଣେ ସେ ନିଜକୁ । ଅର୍ଜୁନ ଦେଖି ଭୀତ ହୋଇଲେ । ଅନନ୍ତ ଅଚ୍ୟୁତେ ବନ୍ଦିଲେ । ଦୁହେଁ ଅଞ୍ଜଳି ଶିରେ ଦେଇ । ଠିଆ ହୋଇଲେ ଲଜ୍ଜି ବିଭ । ଯେ ପ୍ରଜାପତିପତି ପ୍ରଭୁ । ଊର୍ଜ୍ଜେ କହିଲେ ହସିକରି । ୫୭ । ତୁମ୍ଭ ଦୁହିଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ । ହରିଲି ମୁଁ ଦ୍ୱିଜସୁତଙ୍କୁ । ଭୂମିରେ

ପରମେଷ୍ଠିନା । ଓମିତ୍ୟାନମ୍ୟ ଭୂମାନମାଦାୟ ଦ୍ୱିଜଦାରକାନ୍ । ୬୦ । ନ୍ୟବର୍ତ୍ତେତାଂ ସ୍ୱକଂ ଧାମ ସମ୍ପ୍ରହୃଷ୍ଟୌ ଯଥାଗତଂ । ବିପ୍ରାୟ ଦଦତୁଃ ପୁତ୍ରାନ୍ ଯଥାରୂପଂ ଯଥାବୟଃ ।୬୧। ନିଶାମ୍ୟ ବୈଷ୍ଣବଂ ଧାମ ପାର୍ଥଃ ପରମବିସ୍ମିତଃ । ଯତ୍କିଞ୍ଚିତ୍ପୌରୁଷଂ ପୁଂସାଂ ମେନେ କୃଷ୍ଣାନୁକମ୍ପିତଂ । ୬୨ । ଇତୀଦୃଶାନ୍ୟନେକାନି ବୀର୍ଯ୍ୟାଣୀହ ପ୍ରଦର୍ଶୟନ୍ । ବୁଭୁଜେ ବିଷୟାନ୍ ଗ୍ରାମ୍ୟାନୀଜେ ଚାତ୍ୟୁର୍ଜିତୈର୍ମଖୈଃ । ୬୩ । ପ୍ରବବର୍ଷାଖିଳାନ୍ କାମାନ୍ ପ୍ରଜାସୁ ବ୍ରାହ୍ମଣାଦିଷୁ । ଯଥାକାଳଂ ଯଥୈବେନ୍ଦ୍ରୋ ଭଗବାନ୍ ଶ୍ରୈଷ୍ଠ୍ୟମାସ୍ଥିତଃ । ୬୪ । ହତ୍ୱା ନୃପାନଧର୍ମିଷ୍ଠାନ୍ ଘାତୟିତ୍ୱାର୍ଜ୍ଜୁନାଦିଭିଃ । ଅଞ୍ଜସା ବର୍ତ୍ତୟାମାସ ଧର୍ମ୍ମଂ ଧର୍ମ୍ମସୁତାଦିଭିଃ । ୬୫ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଦ୍ୱିଜକୁମାରାନୟନଂ ନାମ ଏକୋନନବତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।୮୯।

ପୂର୍ବମେବ ଲୁଢମପି ଶ୍ରୈଷ୍ଠ୍ୟକଥନପ୍ରସ୍ତାବେନାବୋକ୍ତଂ । ୫୯ । ୬୫ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଏକୋନନବତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୮୯ ।

ଧର୍ମରକ୍ଷାପାଇଁ । ମୋଅଂଶେ ଜନ୍ମ ତୁମ୍ଭେ ଦୁଇ ॥ ପୃଥିବୀର ଭାର ଦୈତ୍ୟେ ମାର । ମୋ ପାଶେ ଅସ ବେଗକର । ୫୮ । ତୁମ୍ଭେହିଁ ନର ନାରାୟଣ ଋଷି ମାନବରୂପେ ଜନ୍ମ ॥ କାମନା ପୂରିଛି ତୁମ୍ଭର । ତଥାପି ଧର୍ମ କର୍ମ କର ॥ ଲୋକଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବାପାଇଁ । ଧର୍ମ ଆଚର ତୁହେଁ ଯାଇ । ୫୯ । ଏରୂପେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ଆଦେଶେ । କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ମହାତୋଷେ ॥ ହେଉ କହିଣ ପ୍ରଣମିଲେ । ଦ୍ୱିଜ ବାଳକ ଘେନିଲେ । ୬୦ । ଫେରି ଆସିଲେ ଯିବା ବାଟେ । ନିଜ ସ୍ଥାନକୁ ଅତି ତୁଷ୍ଟେ ॥ ରୂପ ବୟସେ ପୂର୍ବ ମତ । ଅର୍ପିଲେ ବିପ୍ରକୁ ତା ସୁତ । ୬୧ । ସେ ବିଷ୍ଣୁ ଧାମ ଦେଖି ପାର୍ଥ । ହୋଇଲା ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ମିତ ॥ ପୌରୁଷ ପୁରୁଷର ଯେତେ । ସେ ସବୁ କୃଷ୍ଣ କୃପାମାତ୍ରେ ॥ ଏହା ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ମନେ କଲା । ନିଜ ପୁରକୁ ଫେରିଗଲା । ୬୨ । ଏରୂପେ କୃଷ୍ଣ ନାନାମତେ । ସ୍ୱଶକ୍ତି ଦେଖାଇ ଜଗତେ ॥ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ଗ୍ରାମ୍ୟ ସୁଖମାନ । ଯଜ୍ଞେ ପୂଜନ୍ତି ଦେବଗଣ ॥ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆଦି ପ୍ରଜାଙ୍କର । କାମନା ପୂରନ୍ତି ଶ୍ରୀଧର ॥ ଇନ୍ଦ୍ର ଯେସନେ ଯଥାକାଳେ । ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ଜଳ ଦେଇ ପାଳେ ॥ ଏମନ୍ତେ ହରି ଶ୍ରେଷ୍ଠପଣ । ସଂସାରେ କରନ୍ତି ସ୍ଥାପନ । ୬୪ । ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଆଦି ବୀର ହସ୍ତେ । ନାଶିଲେ ପାପୀ ନୃପ ଯେତେ ॥ ଯୁଧିଷ୍ଠିରାଦି ନୃପଗଣେ । ସ୍ଥାପିଲେ ପୃଥ୍ୱୀ ଶାସନେ ॥ ଏ ନୃପେ ଧର୍ମ ବିସ୍ତାରିଲେ । କୃଷ୍ଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ କଲେ ।୬୫। ଭଣିଲା ଦାଶ ପକ୍ଷଧର । ବିପ୍ର ପାଇଲା ମୃତ ସୁତ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ଏକୋନନବତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଏକୋନନବତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ । — ସୁଖଂ ସ୍ୱପୁର୍ଯ୍ୟାଂ ନିବସନ୍ ଦ୍ୱାରକାୟାଂ ଶ୍ରିୟଃ ପତିଃ । ସର୍ବସମ୍ପତ୍ସମୃଦ୍ଧାୟାଂ ଜୁଷ୍ଟାୟାଂ ବୃଷ୍ଣିପୁଙ୍ଗବୈଃ । ୧ । ସ୍ତ୍ରୀଭିଶ୍ଚୋତ୍ତମବେଷାଭିର୍ନବଯୌବନକାନ୍ତିଭିଃ । କନ୍ଦୁକାଦିଭିର୍ହର୍ମ୍ମ୍ୟେଷୁ କ୍ରୀଡନ୍ତୀଭିସ୍ତଡିଦ୍ଦ୍ୟୁଭିଃ । ୨ । ନିତ୍ୟଂ ସଙ୍କୁଲମାର୍ଗାୟାଂ ମଦଚ୍ୟୁଦ୍ଭି-ର୍ମତଙ୍ଗଜୈଃ । ସ୍ୱଲଙ୍କୃତୈର୍ଭଟୈରଶ୍ୱୈ ରଥୈଶ୍ଚ କନକୋଜ୍ଜ୍ୱଲୈଃ । ୩ । ଉଦ୍ୟାନୋପବନାଢ୍ୟାୟାଂ ପୁଷ୍ପିତଦ୍ରୁମରାଜିଷୁ । ନିର୍ବିଶଦ୍ଭୃଙ୍ଗ-ବିହଗୈର୍ନାଦିତାୟାଂ ସମନ୍ତତଃ । ୪ । ରେମେ ଷୋଡ଼ଶସାହସ୍ରପତ୍ନୀନାମେକବଲ୍ଲଭଃ । ତାବଦ୍ବିଚିତ୍ରରୂପୋଽସୌ ତଦ୍ଗେହେଷୁ ମହର୍ଦ୍ଧିଷୁ । ୫ । ପ୍ରୋତ୍ଫୁଲ୍ଲୋତ୍ପଲକହ୍ଲାରକୁମୁଦାମ୍ଭୋଜରେଣୁଭିଃ । ବାସିତାମଲତୋୟେଷୁ କୂଜଦ୍ଦ୍ୱିଜକୁଳେଷୁ ଚ । ୬ । ବିଜହାର ବିଗାହ୍ୟାମ୍ଭୋ ହ୍ରଦିନୀଷୁ ମହୋଦୟଃ । କୁଚକୁଙ୍କୁମଲିପ୍ତାଙ୍ଗଃ ପରିରବ୍ଧଶ୍ଚ ଯୋଷିତାଂ । ୭ । ଉପଗୀୟମାନୋ ଗନ୍ଧର୍ବୈର୍ମୃଦଙ୍ଗପଣବାନକାନ୍ । ବାଦୟଦ୍ଭିର୍ମୁଦା ବୀଣାଂ ସୂତମାଗଧବନ୍ଦିଭିଃ । ୮ । ସିଚ୍ୟମାନୋଽଚ୍ୟୁତସ୍ତାଭିର୍ହସନ୍ତୀଭିଃ ସ୍ମ ରେଚକୈଃ । ପ୍ରତିସିଞ୍ଚନ୍ ବିଚିକ୍ରୀଡେ ଯକ୍ଷୀଭିର୍ଯକ୍ଷରାଡିବ । ୯ । ତାଃ

ତତଃପର ତୁ ପୁନଃ ପ୍ରୋକ୍ତାଃ କୃଷ୍ଣଲୀଲା ସମାସତଃ । ଯଦୁବଂଶପ୍ରସୂତାନାମାନନ୍ତ୍ୟଞ୍ଚ ସକାରଣଂ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଚରିତଂ ସମାସେନ ଦର୍ଶୟନ୍ନଥ ସୁଖଂ ସ୍ୱପୁର୍ଯ୍ୟାମିତି । ସର୍ବସମ୍ପଦାଦିବଶିଷ୍ଟାୟାଂ । ଶ୍ରିୟଃ ପତିଃ ଷୋଡ଼ଶସହସ୍ରପତ୍ନୀନାମେକବଲ୍ଲଭଃ ସନ୍ ତାସାଂ ଗେହେଷୁ ରେମେ ଇତ୍ୟନ୍ୱୟଃ । ୧।୫ । ଗେହବିଶେଷଣଂ ପ୍ରୋତ୍ଫୁଲ୍ଲେତ୍ୟାଦି ଶ୍ଳୋକେନ । ୬ । ତଥା ହ୍ରଦିନୀଷୁ ଗୃହେଷୁ ବିଗାହ୍ୟ ବିଜହାର । ମହାନ୍ ଉଦୟୋ ବୈଭବ

ଶ୍ରୀଶୁକଉବାଚ — ସର୍ବ ସମ୍ପଦେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ଦ୍ୱାରକାପୁରେ ଭଗବାନ । ଯଦୁବୀରଙ୍କ ସହିତରେ । ବସନ୍ତି ଅତି ଆନନ୍ଦରେ । ୧ । ଉତ୍ତମ ଭୂଷଣେ ଭୂଷିତା । ନବ ଯୌବନ କାନ୍ତିଯୁକ୍ତା । ନାରୀଏ ବିଜୁଳି ଜ୍ୟୋତିରେ । ଖେଳନ୍ତି ଗେନ୍ଦୁ ପ୍ରାସାଦରେ । ୨ । ଭୂଷଣେ ମଣ୍ଡି ଅଶ୍ୱ ରଥ । ପଦାତି କାନ୍ତ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମତ । ମତ୍ତ ମାତଙ୍ଗେ ରାଜପଥ । ପୂରି ରହନ୍ତି ଅବିରତ । ୩ । ଶୋଭେ ଉଦ୍ୟାନ ଉପବନ । ସବୁ ପୁଷ୍ପିତ ବୃକ୍ଷମାନ । ଭୃଙ୍ଗ ବିହଙ୍ଗ ରାବୁଛନ୍ତି । ଚୌଦିଗ ଶୋଭା ଏହିମତି । ୪ । ଷୋଳସହସ୍ର ନାରୀଙ୍କର । ଏକଇ ବଲ୍ଲଭ ଶ୍ରୀଧର । ଷୋଳ ସହସ୍ର ନରେ ହୋଇ । ରମନ୍ତି ସଭି ଗୃହେ ରହି । ୫ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମୁଦ କହ୍ଲାରେ । ଉତ୍ପଳ ପଦ୍ମ ପରାଗରେ । ସୁଗନ୍ଧ ସୁନିର୍ମଳ ଜଳେ । ପକ୍ଷୀ ରାବନ୍ତି କୁତୂହଳେ । ୬ । ଏମନ୍ତ ନଦୀ ମଧ୍ୟେ ପଶି । ନାରୀଙ୍କ କୁଳେ ରସେ ରସି । ସ୍ନାନ କରନ୍ତି ଯଦୁନାଥ । ନାରୀଙ୍କ ଆଲିଙ୍ଗନେ ଗାତ୍ର । କୁଚକୁଙ୍କୁମେ ମଣ୍ଡିହୁଏ । ୭ । ଗନ୍ଧର୍ବେ ଗୁଣ ଗାନ୍ତି ସ୍ନେହେ । ମୃଦଙ୍ଗ ପଣବ ଆନକ । ବାଜଇ ବୀଣା ବେଣୁ ଶଙ୍ଖ । ସୂତ ମାଗଧ ବନ୍ଦୀଗଣ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଶ୍ଳଲବଣ୍ଣବହୁତୋଳୁଳୁଚପ୍ରଦେଶାଃ ସିଞ୍ଚନ୍ତ୍ୟ ଜବତୃତହୃଦହୃକବରସପ୍ରସୂନାଃ । କାନ୍ତଂ ସ୍ମ ବେତକଜସ୍ପାରପସ୍ୟୋପଗୁହ୍ୟ ଜାତସ୍ମରୋତ୍ସବସ୍ତ୍ରଳସଦ୍ବଦନା ହରେକ୍ୟ । ୧୦ । କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଜତ୍ତ୍ରଲଣଶଙ୍କିତକୁଙ୍କୁମସ୍ରକ୍ କ୍ରୀଡାଭିଷଙ୍ଗଧୁତକୁନ୍ତଳବୃନ୍ଦବନ୍ଧାଃ । ସିଞ୍ଚନ୍ ମୁହୁର୍ଯୁବତୟଃ ସ୍ଥଳବିରେଯମାନେ । ବେମେ କରେଣୁଭିରିବେଭପତିଃ ପରୀତଃ । ୧୧ । ନଟାନାଂ ନର୍ତ୍ତକାନାଞ୍ଚ ଗୀତବାଦ୍ୟୋପଜୀବିନାଂ । କ୍ରୀଡାଲଙ୍କାରବାସାଂସି କୃଷ୍ଣୋଽଦାତ୍ ତସ୍ୟ ଚ ସ୍ତ୍ରିୟଃ । ୧୨ । କୃଷ୍ଣସ୍ୟୈବଂ ବିହରତୋ ଗତ୍ୟାଳାପେକ୍ଷିତସ୍ମିତୈଃ । ନର୍ମକ୍ଷ୍ବେଳିପରିଷ୍ବଙ୍ଗୈଃ ସ୍ତ୍ରୀଣାଂ କିଲ ହୃତା ଧିୟଃ । ୧୩ । ଊଚୁର୍ମୁକୁନ୍ଦୈକ-ଧିୟୋ ଗିର ଉନ୍ମତ୍ତବଜ୍ଜଡଂ । ଚିନ୍ତୟନ୍ତ୍ୟୋଽରବିନ୍ଦାକ୍ଷଂ ତାନି ମେ ଗଦତଃ ଶୃଣୁ । ୧୪ । ସନ୍ଧ୍ୟ ଉଚୁଃ । କୁରରି ବିଲପସି ତ୍ୱଂ ବୀତନିଦ୍ରା ନ

ଯସ୍ୟ । ଯୋଷିତାଂ କୁଚକୁଙ୍କୁମୈର୍ଲିପ୍ତାଙ୍ଗଃ । ସତସ୍ନାତଃ ସରବନ୍ଧଃ । ୭ । ସୂତମାଗଧବନ୍ଦୀଭିଃ ଶ୍ଲୋକପଗୀୟମାନଃ । ୮।୯ । ତାଃ କ୍ଳିନ୍ନବସ୍ତ୍ରା ଅତଏବ ବିବୃତୋରୁକୁଚପ୍ରଦେଶାଃ । ଉଦ୍ଧୃତାନି ବସ୍ତ୍ରାଣି ବୃହନ୍ତି କବରେଭ୍ୟଃ ପ୍ରସୂନାନି ଯାସାଂ ତାଃ । କାନ୍ତେନ ସ୍ମରେଣ ଯଃ ଉତ୍ସ୍ମୟସ୍ତେନ ଲସନ୍ତି ବଦନାନି ଯାସାଂ ତାଃ । ୧୦ । ତାସାଂ ସ୍ତନେଭ୍ୟୋ ବିସକ୍ତିତକୁଙ୍କୁମା ସ୍ରକ୍ ଯସ୍ୟ ସଃ । କ୍ରୀଡାୟାଂ ଅଭିଷଙ୍ଗେନାଭିନିବେଶେନ ଧୂତଃ କମ୍ପିତଃ କୁନ୍ତଳବୃନ୍ଦବନ୍ଧୋ ଯସ୍ୟ ସଃ । ୧୧।୧୩ । ମୁକୁନ୍ଦୈକଧିୟଃ ସମାହିତା ଇବ କ୍ଷଣମଗିରଃ ସତ୍ୟଃ ପୁନଶ୍ଚ ମେଂବେଶଂ ଚିନ୍ତୟନ୍ତ୍ୟୋ ଜଡଂ ଯଥା ଭବତି ତଥା ଯାନି ବାକ୍ୟାନି ଊଚୁସ୍ତାନି ମେ ମତ୍ତୋ ଗଦତଃ ଶୃଣ୍ୱିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୪ । ଈଶ୍ୱରଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଃ ସ୍ୱପିତି । କୁରୁ

ବେଢ଼ି କରନ୍ତି ହୃତ ଗାନ । ୮ । ନାଗ୍ରେ ବେଢି ହସି ଦେନ୍ତେ । ଜଳ ସିଞ୍ଚନ୍ତି କୃଷ୍ଣ ଦେହେ ॥ କୃଷ୍ଣ ସିଞ୍ଚନ୍ତି ନାରୀଗଣେ । ଗଙ୍ଗାରେ କୁବେର ଯେସନେ ॥ ଯକ୍ଷୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବିହରନ୍ତି । ତେଛେ ରମନ୍ତି ଯଦୁପତି । ଏ ଝିନ ବସନ ଓଦା ହୋଇ । ଅଙ୍ଗେ ଯାଆନ୍ତେ ଦେହେ ଲହି ॥ ଉରୁ ଅବର କୁଚ ଦେଶ । ସହଜେ ହୁଅଇ ପ୍ରକାଶ ॥ କୁନ୍ତଳରୁ ଖସେ ଫୁଲହାର । କୃଷ୍ଣେ ସିଞ୍ଚନ୍ତି ନରନ୍ତର ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଯବନ ଫୁଲାର – ଜଳଲୀଳସେ ନାରୀବର ॥ କାନ୍ତଙ୍କ ଚୌଦିଗେ ବେଢ଼ନ୍ତି । ଈଶ୍ୱର କାମେ ଉଲ୍ଲସନ୍ତି ॥ ବଦନେ ମନ୍ଦହାସ ପୂରେ । ଜଳେ କ୍ରୀଡନ୍ତି ଏ ପ୍ରକାରେ । ୧୦ ।
କୁଚକୁଙ୍କୁମେ ନାରୀଙ୍କର । ଶ୍ରୀହରି କଣ୍ଠ ପୁଷ୍ପହାର ॥ ମଣ୍ଡି ହୁଅଇ କ୍ରୀଡା ଭରେ । ଫିଟଇ କେଶ ପାଶ ଖରେ ॥ ନାରୀଏ ଫୋପାଡନ୍ତି ପାଣି । ତାଙ୍କୁ ସିଞ୍ଚନ୍ତି ଚକ୍ରପାଣି ॥ ହସ୍ତିନୀ ମେଳେ ହସ୍ତିପତି । କ୍ରୀଡା କରନ୍ତି ନରହରି । ୧୧ । କୃଷ୍ଣ ଅବର ନାରୀଗଣ । ଭେଳରେ ବସନ ଭୂଷଣ ॥ ଗାୟକ ବାଦ୍ୟକ ନଟଙ୍କୁ । ଅର୍ପନ୍ତି ନର୍ତ୍ତକୀମାନଙ୍କୁ । ୧୨ । ଗତି ଆଳାପ ନର୍ମ ସ୍ମିତ । ସ୍ନେହାଲିଙ୍ଗନ ଦୃଷ୍ଟିପାତ ॥ ଏଥେଁ ନାରୀଙ୍କ ବଶକର ॥ ଆନନ୍ଦେ ରମନ୍ତି ଶ୍ରୀହରି । ୧୩ । ଦନେ ମୁକୁନ୍ଦେ ଧାୟି ମନେ । ମୂକ ପ୍ରାୟେ ରହୁ ଯଣେ ॥ ପୁଣି ତାହାଙ୍କ ଚିନ୍ତମଣି । ଜଡ ଉନ୍ମତ୍ତପର ପୁଣି ।

ଶେଷେ ସ୍ୱପିତ ଜଗତ ସ୍ୱବ୍ୟାମୀଏବେ ଶ୍ରୁତବୋଧଃ । ବୟମିବ ଅଷି କଚିଦ୍‌ଗାଢ଼ନର୍ଦ୍ଦିବନ୍ତେଛା ନଳନନୟନହାସୋଦାରଲୀଳେକ୍ଷିତେନ । ୧୫। ନେବେ ନମୀଳୟସି ନକ୍ତମଦୃଷ୍ଟବନ୍ଧୁଃ ବେରବୀଷି କରୁଣଂ ବତ ଚକ୍ରବାକି । ଦାସ୍ୟଂ ଗତା ବୟମିବାଚ୍ୟୁତପାଦଜୁଷ୍ଟାଂ କିଂବା ସ୍ରଜଂ ସ୍ପୃହୟସେ କବରେଣ ବୋଢ଼ୁଂ ।୧୬। ଭୋ ଭୋଃ ସଦା ନଷ୍ଟନସେ ଉଦନ୍ୱନ୍ଲବ୍ଧନିଦ୍ରୋଽଧିଗତପ୍ରଜାଗରଃ । କିଂବା ମୁକୁନ୍ଦାପହୃତାତ୍ମଲାଞ୍ଛନଃ ପ୍ରାପ୍ତାଂ ଦଶାଂ ତ୍ୱଞ୍ଚ ଗତୋ ଦୁରତ୍ୟୟାଂ ।୧୭। ତ୍ୱଂ ଯକ୍ଷ୍ମଣା ବଲବତାଽସି ଗୃହୀତ ଇନ୍ଦୋ କ୍ଷୀଣସ୍ତମୋ ନ ନିଜଦୀଧିତିଭିଃ କ୍ଷିଣୋଷି । କଚିନ୍ମୁକୁନ୍ଦଗଦିତାନି ଯଥା ବୟଂ ତ୍ୱଂ ବିସ୍ମୃତ୍ୟ ଭୋଃ ସ୍ଥଗିତଗୀରୁପଲକ୍ଷ୍ୟସେ ନଃ ।୧୮। କିଂ ତ୍ୱାଚରିତମସ୍ମାଭିର୍ମଲୟାନିଲ ତେଽପ୍ରିୟଂ । ଗୋବିନ୍ଦାପାଙ୍ଗନିର୍ଭିନ୍ନେ ହୃଦୀରୟସି ନଃ ସ୍ମରଂ ।

ନଦୀଶଙ୍କଂ କୁବଟ ବଳପସି ନ ଶେଷେ ନ ସ୍ୱପିଷି । ଅନୁଚିତମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅଥବା ନାପରାଧଃ ତବାପୀତ୍ୟାଶୟେନାହୁଃ । ନଳିନନୟନସ୍ୟ— ଭଗବତୋ ହାସେନ ସହିତଂ ଉଦାରଂ ଯଲ୍ଲୀଳେକ୍ଷିତଂ ତେନ କଚିତ୍ ଗାଢ଼ଂ ନିର୍ଭିନ୍ନଚେତାସ୍ତ୍ୱମିତି ।୧୫। ନକ୍ତଂ ହେ ନଷ୍ଟଦୃଷ୍ଟବନ୍ଧୁଃ ସତି ବେରଦିଷି । କସ୍ମାତ୍ ନୈତାବତ୍ ଅପିତୁ ବୟମିବ ସ୍ପୃହୟସେ ।୧୬। ଅଲବ୍ଧନିଦ୍ରଃ ସଦା କଷ୍ଟନସେ କ୍ରୋଶସି । କସ୍ମାତ୍ ଅସ୍ମାଭିଃ ପ୍ରାପ୍ତାଂ ଦଶାଂ ତ୍ୱମପି ଗତୋଽସି । ଅହୋ କଷ୍ଟଂ ଯଥା ବୟଂ ସମ୍ଭୋଗେନ ମୁକୁନ୍ଦାପହୃତକୁଚକୁଙ୍କୁମାଦିଲାଞ୍ଛନାସ୍ତଥା ତ୍ୱମପି । ଯତୋ ଜଳପତିନା ତ୍ୱଂ କୌସ୍ତୁଭାଦିଲାଞ୍ଛନୋ ଲକ୍ଷ୍ୟସେ ।୧୭। ମୁକୁନ୍ଦଗଦିତାନି ରହସ୍ୟାନି ବିସ୍ମୃତ୍ୟ ତଦେକଚିନ୍ତୟା କଚିତ୍ ତ୍ୱଂ କ୍ଷୀଣୋଽସି ।

ଭାର୍ଯ୍ୟାଏ ଭଣିଥିଲେ ଯାହା । କହୁଛୁ ଏବେ ଶୁଣ ତାହା ।୧୪। ମହିଷୀ ଉଚୁଃ ।— ଆଗୋ କୁରରୀ ନଶୋଉଛୁ । ରାତ୍ରରେ କପାଁ ବୋବାଉଛୁ । ନଷ୍ଟନିଦ୍ରା ହୋଇ ଏବେଳରେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଶୁଅନ୍ତେ ନିଦ୍ରାରେ । ତୁ ପାଇକର ନିଦ ଭଙ୍ଗ । କିବା ତୁ ଜଣେ ଆମ୍ଭପରି । ନଳିନନେତ୍ରଙ୍କ ହାସରେ । ଉଦାର ଲୀଳା କଟାକ୍ଷରେ । ତୋହର ଅମ୍ଭର ପରିଏ । ମନ୍ଦ ଚିତ୍ତ ଛେଣ୍ଡ ନିଦ ନୁହେ ।୧୫। ଗୋ ଚକ୍ରବାକ ଚକ୍ରବାକ । ରାତ୍ର ନପାଇ ରବି ଯାକ । ଅନାଇ କରୁଣେ ରଉଛୁ । ଅମ୍ଭପରି ବା ତୁ ହୋଇଛୁ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଦାସୀ, ତେଣୁ ହେଉ । ପାଦେ ପିନ୍ଧିବା ମାଳାଧର । ଅମ୍ଭ ପରିଏ ବେଣୀ ପାଶେ । ବାନ୍ଧିବୁ ତେଣୁ ଏ ସକାଶେ ।୧୬। ହେ ସିନ୍ଧୁ କପାଁ ଧ୍ୱନି କରୁ । ନିଦ୍ରା ନଯାଉ କି ହେଉଛୁ । ସଦା ରହିଛ ଉଜାଗର । ଅଧ୍ୟାସ ଅଟେ କି ତୋହର । କିବା ମୁକୁନ୍ଦ କେଳି ସ୍ଥଳେ । କୁଙ୍କୁମଚନ୍ଦନ କୁଚ ତଳେ । ହରନ୍ତି ଯେପରେ ଅମ୍ଭର । ସେପରେ କଅଣ ତୋହର । ଲକ୍ଷ୍ମୀ କୌସ୍ତୁଭ ଅଦି ରତ୍ନ । ହରି ଅଣନ୍ତେ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ । ତୋହର କରୁଛୁ ଏପରି । ଶୁଣିବେ ବୋଲିବା ଶ୍ରୀହରି ।୧୭। ହେ ଚନ୍ଦ୍ର ତୋତେ

ଜାଉଂଲେ ହୃଦାରସୃପେ ନଃ ସ୍ମରଂ । ୧୯। ମେଘ ଶ୍ରୀମଂସ୍ତ୍ୱମସି ଦୟିତୋ ଯାଦବେନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ନୂନଂ ଶ୍ରୀବତ୍ସାଙ୍କଂ ବୟମିବ ଭବାନ୍ ଧ୍ୟାୟତି ପ୍ରେମବଦ୍ଧଃ । ଅତ୍ୟୁତ୍କଣ୍ଠଃ ଶବଳହୃଦୟୋଽସ୍ମଦ୍ବିଧୋ ବାଷ୍ପଧାରାଃ ସ୍ମୃତ୍ୱା ସ୍ମୃତ୍ୱା ବିସୃଜସି ମୁହୁର୍ଦୁଃଖଦସ୍ତତ୍ପ୍ରସଙ୍ଗଃ । ୨୦। ପ୍ରିୟରାବପଦାନି ଭାଷସେ ମୃତସଞ୍ଜୀବ-କୟାନୟା ଗିରା । କରବାଣି କିମଦ୍ୟ ତେ ପ୍ରିୟଂ ବଦ ମେ ବଲ୍ଗିତକଣ୍ଠ କୋକିଳ । ୨୧। ନ ଚଲସି ନ ବଦସ୍ୟୁଦାରବୁଦ୍ଧେ କ୍ଷିତିଧର ଚିନ୍ତୟସେ ମହାନ୍ତମର୍ଥଂ । ଅପି ବତ ବସୁଦେବନନ୍ଦନାଙ୍ଘ୍ରିଂ ବୟମିବ କାମୟସେ ସ୍ତନୈର୍ବିଧର୍ତ୍ତୁଂ । ୨୨। ଶୁଷ୍ୟଦ୍ଧ୍ରଦାଃ କରଶି(ର୍ଶି)ତା ବତ

ବୟମିବ ସ୍ତିମିତଗୀପ୍ରବ୍ଧବାକ୍ । ହେ ଇନ୍ଦୋ ନସ୍ତଥୈବାପଲକ୍ଷ୍ୟସେ । ୧୮ । ଅଧିକ୍ୟାଚରଣଂ ବିନା ସୁରେଶ୍ୱରଶେନ ବ୍ୟାଜନନଂ ହେ ମଳୟା-ନିଳ ତବ ଅନୁଚିତମିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୧୯ । ମେଘେତି; ଅତିପାନ୍ତିହରଣାଦସାମ୍ୟାତ୍ତ୍ୱଂ ଯାଦବେନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ନୂନଂ ଦୟିତଃ ସଖାପି ଅତୋ ଭବାନ୍ ତଂ ଧ୍ୟାୟତି । ଧ୍ୟାନେ ଲିଙ୍ଗାନ୍ୟାହୁଃ ଅତ୍ୟୁତ୍କଣ୍ଠ ଇତ୍ୟାଦ । ଅତୋ କମିତି ତ୍ୱସ୍ୟା ତେନ ସଙ୍ଗଂ କୃତଂ ଯତୋ ଦୁଃଖଦସ୍ତତ୍ପ୍ରସଙ୍ଗ ଇତି । ୨୦ । ହେ କୋକିଳ ମେ ପ୍ରିୟରାବସ୍ୟ ପ୍ରିୟଂବଦସ୍ୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ପଦାନିବ ପଦାନି ଶବ୍ଦାନ୍ ତ୍ୱଂ ମୃତାନ୍ ସଞ୍ଜୀବୟସି ତଥା ତସ୍ୟା ଅନୟା କୋମଳୟା ଗିରା ବଲ୍ଗିତକଣ୍ଠ ରମଣୀୟକଣ୍ଠ ମେ କଥୟ କିଂ ତବ ପ୍ରିୟଂ କରବାଣିତି । ୨୧ । ହେ କ୍ଷିତିଧର ତ୍ୱଂ ନ ବଦସି ନ ଚଲସି । ଅତୋ ନୂନଂ ମହାନ୍ତମର୍ଥଂ ଚିନ୍ତୟସେ । ବତ ତର୍ହି ଅପିକିଂ ଯଥା ଯଥା ସ୍ତନୈର୍ବିଧର୍ତ୍ତୁଂ ବୟଂ କାମୟାମହେ ତଥା ତ୍ୱଂ ପ୍ରନତୁଲ୍ୟୈଃ ଶୃଙ୍ଗୈର୍ଧର୍ତ୍ତୁଂ

ଯକ୍ଷ୍ମାରୋଗ । ଅଧିକେ ଦେବାରୁ ଉଦ୍ବେଗ ॥ ତୋ କାନ୍ତି କ୍ରମେ କ୍ଷୀଣ ହୁଏ । ଶରୀର ଜଳା ପଡ଼ିଯାଏ ॥ କିମ୍ବା ମୁକୁନ୍ଦ ରହସ୍ୟରେ । ଅମ୍ଭଙ୍କୁ କହନ୍ତ ଯା ଧୀରେ ॥ ତାହା ହୁଅନ୍ତେ ବିସ୍ମରଣ । ଭାବନା କରୁ ହେଉଁ କ୍ଷୀଣ ॥ ରୁ କ ସେପରି ହୀର କଥା । ବିସ୍ମର କରୁଅଛୁ ଚନ୍ଦ୍ରା । ୧୮ । ଆରେ ମଳୟାନିଳ ବୁଡ଼ । ଅମ୍ଭର କ ଦୋଷ ଅନାଇଁ ॥ ଗୋବିନ୍ଦ କଟାକ୍ଷେ ବିପାଣ୍ଡି । ହୃଦୟେ ବଢ଼ାଉ ମଦନ । ୧୯। ହେ ମେଘ କୃଷ୍ଣଙ୍କର ତୁମ୍ଭେ । ଅତ୍ୟନ୍ତପ୍ରିୟ ଭିନ୍ନ ଅମ୍ଭେ ॥ ପ୍ରେମ ବଶରେ ଶ୍ରୀହରିଙ୍କି । ଅମ୍ଭ ସମାନ ଭାବୁଛ କି ॥ ଅତି ଉତ୍କଣ୍ଠା ଜନମନ୍ତେ । ହୃଦୟ ଦୁଃଖିତ ହୁଅନ୍ତେ ॥ ଅମ୍ଭ ସମାନ ବାରମ୍ବାର । ସ୍ମରି ଗୁଣ ହରିଙ୍କର । ତେଜୁଛ କିବା ଅଶ୍ରୁଧାର । ଦୁଃଖଦ ପୀରତି ତାଙ୍କର । ୨୦ । ଅମ୍ଭର ପ୍ରିୟ ଯଦୁପତି । ଯେ ସ୍ୱରେ ବଚନ ଭାଷନ୍ତି ॥ ତେମନ୍ତ ଶବଦ ତୋହର । ମୃତ ସଞ୍ଜୀବନୀ ତୋ ସ୍ୱର ॥ ସୁରମ୍ୟକଣ୍ଠ ରେ କୋକିଳ । କିସ କରିବୁ ତୋର ବୋଲ ॥ ନକଲେ ତୋର ଉପକାର । ଋଣୀ ହୋଇବୁଁ ତୋ ପାଶର । ୨୧ । ଉଦାସ[illegible] ରେ ପର୍ବତ । ନଚଳ ନକହୁ କିମ୍ପିତ ॥ ମହାଚିନ୍ତାରେ ମଜ୍ଜିଅଛ । ତେଣୁ

ସକ୍ଷ ପନ୍ୟଃ ସଖ୍ୟ ତ୍ୟପାସ୍ତକମଳଶ୍ରିୟ୍ସ ଇଷ୍ଟଭର୍ତ୍ତୁଃ । ଯଦ୍ଭୁତ୍ସ୍ୟଂ ମଧୁପତେଃ ପ୍ରଣୟାବଲୋକମପ୍ରାପ୍ୟ ମୁଷ୍ଣୁହୃଦୟାଃ ସୁରୁଚ୍ଛର୍ଚ୍ଛିତାଃ ସ୍ମ । ୨୩ । ହଂସ ସ୍ୱାଗତମାନ୍ୟତାଂ ପିବ ପୟୋ ବ୍ରୂହ୍ୟଙ୍ଗ ଶୌରେଃ କଥାଂ ଦୂତଂ ତ୍ୱାଂ ନୁ ବଦାମ କଚ୍ଚିଦଜିତଃ ସ୍ୱସ୍ତ୍ୟାସ୍ତ ଉକ୍ତଂ ପୁରା । କିଂବା ନଶ୍ଚଲସୌହୃଦଃ ସ୍ମରତି ତଂ କସ୍ମାଦ୍ଭଜାମୋ ବୟଂ କ୍ଷୌଦ୍ରାଳାପୟ କାମଦଂ ଶ୍ରିୟମୃତେ ସୈବୈକନିଷ୍ଠା ସ୍ତ୍ରିୟାଂ । ୨୪ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ଭଗବଦ୍ଦର୍ଶନ ଭବେନ

ତାନସ୍ୟସେ । ଏମିତ ତେତୁ ତଦ୍ଧ ତଦାପ୍ୟସ୍ମଦବସ୍ଥା ଭବଷ୍ୟତି ଭାବଃ । ୨୨ । ଶ୍ଳୋଃ ସକ୍ଷପତ୍ନ୍ୟା ନଦ୍ୟଃ ସଖ୍ୟ ତ ସ୍ତିଷ୍ଟେ ସିନ୍ଧୁମେବଗ୍ରାସ୍ ଅମୃତଦୃଷ୍ଟ୍ୟା ସୁଷ୍ଟ୍ୱାଲାନନ୍ଦୟତ । ବଚ ଅହୋ କଷ୍ଟଂ । ଅତଃ ଶୁଷ୍ୟନ୍ତ୍ୟୋ ଦ୍ରବା ଯସ୍ୟା ତାଃ ଅପଗତକମଲଶୋଭାଃ ଲୁଶାଶ୍ଚ ବୟଂ ଯଥା ପ୍ରିୟତମସ୍ୟ ଭର୍ତ୍ତୁଃ ମଧୁପତେଃ । ସ୍ମ ପ୍ରସିଦ୍ଧଂ । ୨୩ । ତଦୈବ ଦୈବାଦାଗତଂ ହଂସ ଦୂତ କଲ୍ପୟିତ୍ୱାହୁଃ ହଂସେତି । ଲୋହସ୍ମାନ୍ ସତ ପୁର ଉଦସ୍ତ୍ୟକ୍ତଂ ବମ୍ବା ଚଳସୌହୃଦଂ ସ୍ମରତି । ସ୍ମତୈବ ମାଂ ସନ୍ତାପିତବାନତ ଚେଦେତ ଅହୁଃ । ହେ କ୍ଷୌଦ୍ର ସଦ୍ରସ୍ୟ ଦୂତ କସ୍ମାତ୍ତ ତଂ ବୟଂ ଭଜାମଃ । କାମାର୍ଥମାହୃୟତ ଯୁଷ୍ମାକଂ ଚେଦେତ ଅହୁଃ । ଅହୋ ତଦ୍ଧ ତମିହ ଲପୟ ଆକାରୟ । ଏମିତ ଗଚ୍ଛନ୍ତମିବ ତଂ ପୁନରାହୁଃ । ଯା ଅସ୍ମାନ୍ ବଞ୍ଚୟିତ୍ୱା ଏକାକିନା ସେବତେ ତାଂ ଶ୍ରିୟମୃତେ ତମେବାଲାପୟ । ସା ତଦେକନିଷ୍ଠା କଥଂ ପରିହର୍ତ୍ତୁଂ ଶକ୍ୟେତ ଇତ ଚେଦେତ ଆହୁଃ । ସ୍ତ୍ରିୟାଂ, ତାସାଦେବ ବଚନଂ । ଅସ୍ମାସୁ ସ୍ତ୍ରିଷୁ ମଧ୍ୟେ କଂ ସୈବ ଏକନିଷ୍ଠା ନତୁ ବୟମିତ୍ୟର୍ଥଃ । କ୍ଷୌଦ୍ରାଳାପମକାମଦଂ ଶ୍ରିୟମୃତେ ସୈବୈକନିଷ୍ଠାଃ ସ୍ତ୍ରିୟ ଇତି ପାଠାନ୍ତରେ ହେ କ୍ଷୌଦ୍ର ମଧୁ ତଦ୍ୱନ୍ମଧୁରମାଳାପମାହ୍ୱଂ ଯସ୍ୟ ତଂ ଅକାମଦମରତିପ୍ରଦ ଶ୍ରିୟମୃତେ ବୟଂ କସ୍ମାଦ୍ ଭଜାମଃ । କତୁ ଅନାଦୃତାପି ସତୀ ପୁନଃ ପୁନଃ ସୈବ ଭଜତୁ । ଯତୋହସ୍ମାଦୃଶେ୍ୟା ମାନିନ୍ୟଃ ସ୍ତ୍ରିୟଃ ଏକନିଷ୍ଠା ଏକନୈବ

ଏ ଭାବ ରୁ ଧରନ୍ତୁ । କୃଷ୍ଣ ଚରଣ ଅମ୍ଭ ସ୍ତନେ । ଲାଗିବା ଭାବେ ଅମ୍ଭେ ଯେତେ । ତୁ ତେତେ କୃଷ୍ଣପାଦ ଦେଖହ । ବହୁତ ଭାବୁଛୁ କ ସ୍ନେହେ । ୨୨ । ଗୋ ପକ୍ଷ ନାଶ ନଦୀଗଣ । ସାଗର ମେଘରୂପେ କ'ଣ । ଏଣୀଷ୍ଟେ ସ୍ନେହସୁଧାଜଳ । ବର୍ଜନ୍ତ ନାହିଁ ହୋଇ ଭେଳ । ତେଣ ଦୁଃଖରେ ଶୁଖିଯାଅ । ଅମ୍ଭେ ଶ୍ରୀପତିଙ୍କର ସ୍ନେହ । ନପାଇଁ ଯେସନେ ଦୁଃଖରେ । କୃଶ ଶରୀର ହେଉଁ ଧୀରେ । ୨୩ । ହଂସେତ ବିଜନ୍ତେ ସେବାକେ । ନାଥଏ ଭଣନ୍ତ ନଷଲେ । ରେ ହଂସ ଆସ ସୁଖେ ବୁହ । ଦୁଧ ପି କୃଷ୍ଣ କଥା କହ । ତୁ କୃଷ୍ଣ ଦୂତ ଅମ୍ଭେ ଜାଣୁଁ । ସୁଖେ ଅଛନ୍ତ ଅପି ଭଣୁ ॥ କ୍ଷଣିକ ବନ୍ଧୁତା ତାଙ୍କର । ସୁମରେ ସ୍ନେହ କ ଅମ୍ଭର । ପେଷିଅଛନ୍ତ ଦୂତ ତୋତେ । ତାଙ୍କୁ ଭଜିବା କମନ୍ତେ । ତାହିଁ ବ ଭଜରୁଁ ତାହାଙ୍କ ।

କୃଷ୍ଣେ ଯୋଗେଶ୍ୱରେଶ୍ୱରେ । କ୍ରିୟମାଣେନ ମାଧବେୟା ଲେଭିରେ ପରମାଂ ଗତିଂ ।୨୬। ଶ୍ରୁତମାତ୍ରୋଽପି ଯଃ ସ୍ତ୍ରୀଣାଂ ପ୍ରସହ୍ୟାକର୍ଷତେ ମନଃ । ଉରୁଗାୟୋରୁଗୀତୋ ବା ପଶ୍ୟନ୍ତୀନାଂ କୁତଃ ପୁନଃ ।୨୭। ଯାଃ ସମ୍ପର୍ଯ୍ୟଚରନ୍ ପ୍ରେମ୍ଣା ପାଦସମ୍ବାହନାଦିଭିଃ । ଜଗଦ୍‌ଗୁରୁଂ ଭର୍ତ୍ତୃବୁଦ୍ଧ୍ୟା ତାସାଂ କିଂ ବର୍ଣ୍ଣ୍ୟତେ ତପଃ ।୨୮। ଏବଂ ବେଦୋଦିତଂ ଧର୍ମମନୁତିଷ୍ଠନ୍ ସତାଂ ଗତିଃ । ଗୃହଂ ଧର୍ମାର୍ଥକାମାନାଂ ମୁହୁଶ୍ଚାଦର୍ଶୟନ୍ ପଦଂ ।୨୯। ଆସ୍ଥିତସ୍ୟ ପରଂ ଧର୍ମଂ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଗୃହମେଧିନାଂ । ଆସନ୍ ଷୋଡଶସାହସ୍ରଂ ମହିଷ୍ୟଶ୍ଚ ଶତାଧିକଂ ।୩୦। ତାସାଂ ସ୍ତ୍ରୀରତ୍ନଭୂତାନାମଷ୍ଟୌ ଯାଃ ପ୍ରାଗୁଦାହୃତାଃ । ରୁକ୍ମିଣୀପ୍ରମୁଖା ରାଜଂସ୍ତତ୍ପୁତ୍ରାଶ୍ଚାନୁପୂର୍ବଶଃ ।୩୦। ଏକୈକସ୍ୟାଂ ଦଶ ଦଶ କୃଷ୍ଣୋଽଜୀଜନଦାତ୍ମଜାନ୍ । ଯାବତ୍ୟ ଆତ୍ମନୋ ଭାର୍ଯ୍ୟା ଅମୋଘଗତିରୀଶ୍ୱରଃ ।୩୧। ତେଷାମୁଦ୍ଦାମବୀର୍ଯ୍ୟାଣାମଷ୍ଟାଦଶ ମହାରଥାଃ । ଆସନ୍ନୁଦାରଯଶସସ୍ତେଷାଂ ନାମାନି ମେ ଶୃଣୁ ।୩୨। ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନଶ୍ଚାନିରୁଦ୍ଧଶ୍ଚ

ସ୍ୱପକ୍ଷାନପିବୌ ନଷ୍ଟା ଯାଯାମିତ । ୨୪।୨୫। ତାସାଂ କୃଷ୍ଣେ ଏବଂ ଭୂତୋ ଭାବୋ ନାତ୍ର ଚିତ୍ରମିତ୍ୟାହ ଶ୍ରୁତମାତ୍ରୋଽପୀତି ଉରୁଭିର୍ଗାୟକୈର୍ଗୀତୈଃ ଉରୁଧା ଗୀତୋ ବା । ଯୈଃ କୈଶ୍ଚିଦପି ଗୀତୈଃ କଥାଭିଃ ଯଥାକଥଞ୍ଚିଦପି ଗୀତୋ ବେତ୍ୟର୍ଥଃ । ୨୬।୨୭। ପଦଂ ସ୍ଥାନଂ । ୨୮।୨୯। ଯା ରୁକ୍ମିଣୀପ୍ରମୁଖା ଅଷ୍ଟୌ ଉଦାହୃତାଃ ପ୍ରାକ୍ । ୩୦ । ଏବମଷ୍ଟୋତ୍ତରଶତାଧିକଷୋଡଶସହସ୍ରମହିଷୀଣାଂ ପୁତ୍ରା ଇତ୍ୟେକମର୍ଶାଙ୍କୁତ୍ତରଶ୍ଚିକ

ତୁ ଦେହୁ ସେ ଛେଳ ଲେଉକୁ ॥ ସୁରନ୍ତ ଯେବେ ବାମବଣେ । ତାଙ୍କ ଅଣ ରୁ ଅମ୍ବପାଶେ ॥ ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ଛାଡ଼ି ନ ଆସିବେ । ଏହା ନଶ୍ଚୟ ଅଟେ ଯେବେ ॥ ଯେଣୁ ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି । ଅନ୍ୟେ ନ ଭଜେ କେବେ ଦୃଢ଼ ॥ ତେମନ୍ତ ନୋହୁ କ ତେ ଅମ୍ଭେ । ଅନ୍ୟେ ନ ଭଜୁଁ ଅମ୍ଭେ କେବେ । ୨୪ । ଶ୍ରୀଶୁକ ଉବାଚ ।—ଯୋଗେଶ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଏମନ୍ତେ । ସଦା ଭାବ ସେ ନାରୀ ଯେତେ ॥ ପରମଗତି ଲାଭ କଲେ । ୨୫ । ନାରୀଏ ଯା କଥା ଶୁଣିଲେ ॥ ମନ ହରନ୍ତ କୃଷ୍ଣେ ଚଳେ । କୃଷ୍ଣ ପ୍ରୀତିରେ ମନ ଚଳେ ॥ ଦେଖନ୍ତ କୃଷ୍ଣେ ଯେ ନୟନେ । ତାର କହିବେ ଉ ସେ ମଦନେ ॥ ବଡ଼ବ ନୁହେ ତାଙ୍କ ଭ୍ରମ । ବାଇ ହେବା ତ ତାଙ୍କ କର୍ମ । ୨୬ । ପାଦସେବାଦି ପ୍ରେମେ କର । ବସ୍ଥଗୁରୁଙ୍କୁ ସ୍ୱାମୀ ସୂତ୍ର ॥ ସେବନ୍ତ ଯେଉଁ ନାରୀଗଣ । କସ କହିବା ତାଙ୍କ ପୁଣ୍ୟ । ୨୭ । ଧର୍ମାର୍ଥ କାମ ବିବର୍ଦ୍ଧିର । ଯେ ଗୃହାଶ୍ରମ ଅଧାର ॥ ସେ ଗୃହାଶ୍ରମେ ବେଦମତେ । ଧର୍ମ ଆଚର ଅବରତେ ॥ ଶିଖାନ୍ତି ଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟ ଧର୍ମକୁ । ଅନୁସରନ୍ତ ଲୋକେ ତାଙ୍କୁ । ୨୮ । ଷୋଳସହସ୍ର ଏକଶତ । ଭାର୍ଯ୍ୟା ସହିତେ ଯଦୁନାଥ ॥ ଅବର୍ଣ ଗୃହସ୍ଥ ଧର୍ମରେ । କାଳ କାଟନ୍ତି ଦ୍ୱାରକାରେ । ୨୯ । ରୁକ୍ମିଣୀ ଆଦ ଅଠଜଣ । ଏହାଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ନାରୀରତ୍ନ ॥

ପ୍ରିମାନ୍ ଭ୍ରକ୍ତରେବ ଚ । ସାମ୍ନୋ ମଧ୍ୟେ ହକ୍ଷିନ୍ଦ୍ରକ୍ଷ ରବି ଦୈଵରୁଣ । ସୁସ୍ତବେ ବେଦବାହୁଷ୍ଠ ଶ୍ରୁତଦେବ ସୁନନ୍ଦନଃ । ଚନ୍ଦ୍ରବାହୁ-
ର୍ବିରୂପଶ୍ଚ କବିର୍ନ୍ୟଗ୍ରୋଧ ଏବ ଚ ॥୩୪॥ ଏତେଷାମପି ରାଜେନ୍ଦ୍ର ତନୂଜାନାଂ ମଧୁଦ୍ୱିଷଃ । ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଆସୀତ୍ ପ୍ରଥମଃ ପିତୃବଦ୍ ରୁକ୍ମିଣୀସୁତଃ । ୩୫ ।
ସ ରୁକ୍ମିଣୋ ଦୁହିତରମୁପଯେମେ ମହାରଥଃ । ତସ୍ୟାଂ ତତୋଽନିରୁଦ୍ଧୋଽଭୂତ୍ ନାଗାଯୁତବଳାନ୍ୱିତଃ । ୩୬ । ସ ଚାପି ରୁକ୍ମିଣଃ ପୌତ୍ରୀଂ ଦୌହିତ୍ରୋ
ଜଗୃହେ ତତଃ । ବଜ୍ରସ୍ତସ୍ୟାଭବଦ୍ ଯସ୍ତୁ ମୌଷଲାଦବଶେଷିତଃ । ୩୭ । ପ୍ରତିବାହୁରଭୂତ୍ ତସ୍ମାତ୍ ସୁବାହୁସ୍ତସ୍ୟ ଚାତ୍ମଜଃ । ସୁବାହୋଃ ଶାନ୍ତସେନୋଽ-
ଭୂତ୍ ଶତସେନସ୍ତୁ ତତ୍ସୁତଃ । ୩୮ । ନ ହ୍ୟେତସ୍ମିନ୍ କୁଲେ ଜାତା ଅଧନା ଅବହୁପ୍ରଜାଃ । ଅଳ୍ପାୟୁଷୋଽଳ୍ପବୀର୍ୟାଶ୍ଚ ଅବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟାଶ୍ଚ ଜଜ୍ଞିରେ । ୩୯ ।
ଯଦୁବଂଶପ୍ରସୂତାନାଂ ପୁଂସାଂ ବିଖ୍ୟାତକର୍ମଣାଂ । ସଂଖ୍ୟା ନ ଶକ୍ୟତେ କର୍ତ୍ତୁମପି ବର୍ଷାୟୁତୈର୍ନୃପ । ୪୦ । ତିସ୍ରଃ କୋଟ୍ୟଃ ସହସ୍ରାଣାମ-
ଷ୍ଟାଶୀତିଶତାନି ଚ । ଆସନ୍ ଯଦୁକୁଳାଚାର୍ଯ୍ୟାଃ କୁମାରାଣାମିତି ଶ୍ରୁତଂ । ୪୧ । ସଂଖ୍ୟାନଂ ଯାଦବାନାଂ କଃ କରିଷ୍ୟତି ମହାତ୍ମନାଂ ।
ଅଥବା ଅନିରୁଦ୍ଧକାନାମପି ଷଷ୍ଠିଧିଦାଶି ଚ ବନ୍ଧୁ । ୩୧।୩୨ । ଅନିରୁଦ୍ଧବଶେନ । ଅତଃ ପୁରାଣା ମଧ୍ୟ ଏସ୍ତ ଦର୍ଶିତ ମ ଢାରଥା କ୍ଷେତ୍ରଃ ।

ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ କୃଷ୍ଣ ଦଶ ଜନ ॥ ସନ୍ତାନ ଜନମାଇ
ପୁଅଙ୍କ କୁଳେ ତାଙ୍କ ନାମ । ପୂର୍ବେ କହିଛୁ ନରୋତ୍ତମ । ୩୦ । ଅଷ୍ଟପାଟରାଣୀ ନନ୍ଦନ । ଏକ ଏକ ଦଶ ଜଣ ସବୁଙ୍କ ସବୁଙ୍କ । ଶୁଣ
ଅଛେ । ସଂଖ୍ୟା ବୃନ୍ଦ ହୋ ଜେତେ ହେଲେ । ୩୧ । ସବୁ କୁମରେ ମହାବୀର । ତନ୍ମଧ୍ୟେ ପ୍ରଧାନ ଅଠର । ଜଗତେ ଖ୍ୟାତ ଯାଙ୍କ କୀର୍ତ୍ତି । ଶୁଣ
ତାହାଙ୍କ ନାମ ପନ୍ତି । ୩୨ । ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ସାମ୍ବ ମାନ ଭାନୁ । ଅରୁଣ ଶାମ୍ବ ବୃହଦ୍ଭାନୁ । ଅନିରୁଦ୍ଧ ମଧୁ ପୁଷ୍କର । ଚନ୍ଦ୍ରଭାନୁ ବରୁଣାଗର । ବୃକ ନ୍ୟଗ୍ରୋଧ
ଚନ୍ଦ୍ରବାହୁ । ଶ୍ରୁତଦେବ ଓ ବେଦବାହୁ । କବି ଆଉ ଶ୍ରୁତଦେବ । ବଖାଣି ଏମାନଙ୍କ ପ୍ରଭାବ । ୩୩।୩୪ । କୃଷ୍ଣଙ୍କ କୁମର ମଧ୍ୟରେ । ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ
ଜନ୍ମ ପ୍ରଥମରେ । ରୂପ ଗୁଣରେ ପିତୃସମ । ଅଟେ ଏ ରୁକ୍ମିଣୀନନ୍ଦନ । ୩୫ । ରୁକ୍ମୀର କନ୍ୟା ଏହ ଗରେ । ବିବାହ କଲା ତା ଗର୍ଭରେ ।
ଜନ୍ମିଲା ଅନିରୁଦ୍ଧ ବୀର । ଅୟୁତେ ଗଜଙ୍କ ବଳୀସ୍ୱାର । ୩୬ । ରୁକ୍ମୀର ନାତୁଣୀକୁ ଏହ । ବିବାହ କଲା ତାକୁ ହୋଇ । ବଜ୍ର ଅଟଇ ଏହ
ସୁତ । ମୂଷଳୁ ବଞ୍ଚିଲା ଏ ମାତ୍ର । ୩୭ । ବଜ୍ର ନନ୍ଦନ ପ୍ରତିବାହୁ । ତାଠାରୁ ଜନ୍ମିଲା ସୁବାହୁ । ସୁବାହୁ ସୁତ ଶାନ୍ତସେନ । ତାଠାରୁ ତନୁ
ଶତସେନ । ୩୮ । ବହୁଲକ୍ଷ୍ମୀ ଧନ ହୀନ । ଏକୁଳେ ନହୁଅନ୍ତି ଜନ୍ମ । ଅଳ୍ପାୟୁ ପାପୀ ବଳହୀନ । ନୁହନ୍ତି ଏହ ବଂଶଜନ । ୩୯ । ଅସଂଖ୍ୟ
ପ୍ରଧାନ ପୁରୁଷେ । ଜନ୍ମିଲେ ଏହ ଯଦୁବଂଶେ । ଅୟୁତ ବର୍ଷେ ସାହାଙ୍କର । ଗଣନା ନ ପାରିବ କର । ୪୦ । ତିନି ସହସ୍ର କୋଟି ଭୂଷେ ।

Digitized by PPRACHIN, SOA

ଯଦ୍ୟସ୍ମୁଚ୍ଛାନାମ୍ନୁତ୍ତଲକ୍ଷେଣାତ୍ମେ ପ ଅନୁନ୍ତ ।୪୨। ଦେବାସୁରାହବହତା ଦୈତେୟା ଯେ ସୁଦାରୁଣାଃ । ତେ ଚୋତ୍ପନ୍ନା ମନୁଷ୍ୟେଷୁ ପ୍ରଜା ଦୃପ୍ତା ବବାଧିରେ ।୪୩। ତନ୍ନିଗ୍ରହାୟ ହରିଣା ପ୍ରୋକ୍ତା ଦେବା ଯଦୋଃ କୁଲେ । ଅବତୀର୍ଣ୍ଣାଃ କୁଲଶତଂ ତେଷାମେକାଧିକଂ ନୃପ ।୪୪। ତେଷାଂ ପ୍ରମାଣଂ ଭଗବାନ୍ ପ୍ରଭୁତ୍ୱେନାଭବଦ୍ଧରିଃ । ଯେ ଚାନୁବର୍ତ୍ତିନସ୍ତସ୍ୟ ବବୃଧୁଃ ସର୍ବଯାଦବାଃ ।୪୫। ଶଯ୍ୟାସନାଟନାଳାପକ୍ରୀଡାସ୍ନାନାଦିକର୍ମସୁ । ନ ବିଦୁଃ ସନ୍ତମାତ୍ମାନଂ ବୃଷ୍ଣୟଃ କୃଷ୍ଣଚେତସଃ ।୪୬। ତୀର୍ଥଂ ଚକ୍ରେ ନୃପୋନଂ ଯଦଜନି ଯଦୁଷୁ ସ୍ୱଃସରିତ୍ ପାଦଶୌଚଂ ବିଦ୍ୱିଟ୍ ସ୍ନିଗ୍ଧାଃ ସ୍ୱରୂପଂ ଯୟୁରଜିତପରା ଶ୍ରୀର୍ଯଦର୍ଥେଽନ୍ୟଯତ୍ନଃ । ଯନ୍ନାମାମଙ୍ଗଳଘ୍ନଂ ଶ୍ରୁତମଥ ଗଦିତଂ ଯତ୍କୃତୋ ଗୋତ୍ରଧର୍ମଃ କୃଷ୍ଣସ୍ୟୈତନ୍ନ

ଚିତ୍ରଂ ନୈବ ଏବେତ ।୩୯।୪୦। ସଙ୍ଖ୍ୟାନାମଧ୍ୟାପକାନାଂ କୁମାରାଣାମିତ୍ୟନ୍ୱୟଃ ।୪୧। ଯଦା ପ୍ରତ୍ୟେକଂ ବହୁଦଧ୍ୟାପକାନାଂ ମାତୃଣାମିୟଂ ସଂଖ୍ୟା । ତଦପି ଶତ୍ରୁମାତ୍ରଂ ନ ତୁ ସମ୍ୟଗ୍ଜ୍ଞାୟତେ ତଦା କୁମାରାଣାମେବ ସଂଖ୍ୟାନଂ କର୍ତ୍ତୁଂ ନ ଶକ୍ୟତେ । କୁତଃ ପୁନଃ ସର୍ବଯାଦବାନାମିତି ।୪୨। ତେ ଚୋତ୍ପନ୍ନା ଇତି । ପ୍ରତ୍ୟେକଂ ବହୁଭିଃ ରୂପୈରିତି ଜ୍ଞେୟଂ ।୪୩। ଏବମେବ ଯଦୁକୁଲେଽପି ଦେବା ଇତି । ତଥାଚୋକ୍ତଂ । ସହସ୍ରଶଃ ସମୁଦ୍ଭୂତା ଦେବା ଯଦୁକୁଲେ ପୃଥଗିତି ।୪୪।୪୫। ତସ୍ମାତ୍ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣକୀର୍ତ୍ତେଃ ସର୍ବତୀର୍ଥୋତ୍ତମତ୍ୱଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଚ ସର୍ବଦେବୋତ୍ତମତ୍ୱଂ ନ ଚିତ୍ରମିତ୍ୟାହ ତୀର୍ଥଂ ଚକ୍ର ଇତି । ଇତଃ ପୂର୍ବଂ ସ୍ୱଃସରିଦେବ ସର୍ବଲୋକୋଦ୍ଧାରକଂ ତୀର୍ଥମିତ୍ୟାସୀତ୍ । ଇଦାନୀଂ ତୁ ଯଦୁଷୁ ଯତ୍ର ଅଜନି ଜାତଂ ତୀର୍ଥଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣକୀର୍ତ୍ତିରୂପମେତତ୍ ସ୍ୱଃସରିତ୍ତୁ ତତ୍ପାଦଶୌଚଂ ତୀର୍ଥ—ନୂନଂ ଅନ୍ୟ ଚକ୍ରେ ସ୍ୱୟମେବ ସର୍ବତୀର୍ଥୋପରି ବର୍ତ୍ତତ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ବିଦ୍ୱିଷଃ ସ୍ନିଗ୍ଧାଶ୍ଚ ତତ୍ସାରୂପ୍ୟଂ ଯୟୁରିତ୍ୟପି ନାଦ୍ଭୁତଂ । ତସ୍ୟ ପରକାରୁଣିକତ୍ୱାତ୍ । ତଥା

ଅଠାଶି ଶତ ଗୁରୁ ଥିଲେ । ଯେ ବଂଶ ଜାତ ପିଲାଙ୍କର । ଶୁଣିନ୍ତୁ ଅମ୍ଭେ କହେଉର ।୪୧। ମହାତ୍ମା ଯଦୁମାନଙ୍କର । ସଂଖ୍ୟା କରିବ କେଉଁ ନର । ଏକଇ ଆହୁକ ବଂଶରେ । ଜନ୍ମିଲେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଘରେ ।୪୨। ଦେବ ଦୈତ୍ୟଙ୍କ ସମରରେ । ମରନ୍ତି ଯେ ଦୁଷ୍ଟ ଅସୁରେ । ସେ ଦୁଷ୍ଟେ ମନୁଷ୍ୟେ ଜନ୍ମନ୍ତି । ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ପୀଡ଼ା ଦିଅନ୍ତି ।୪୩। ହରି ଆଦେଶେ ଯଦୁବଂଶେ । ଦେବେ ଜନ୍ମିଲେ ତାଙ୍କ ନାଶେ । ସେ ବଂଶ ଶାଖା ଶଏ ଏକ । ଜନ୍ମିବା ଦେବେ ତହିଁ ଅସଂଖ୍ୟ ।୪୪। ହରି ତାହାଙ୍କ ପ୍ରଭୁ ହୋଇ । ଜନ୍ମନ୍ତେ ଯଦୁକୁଳେ ଯାଇ ॥ ଯାଦବେ ତାଙ୍କ ଅନୁଗତେ । ବଢ଼ିଲେ ସଂଖ୍ୟା କେ କହେ ।୪୫। ଶଯ୍ୟା ଆସନ ଭ୍ରମଣରେ । ଖେଳ ଆଳାପ ସ୍ନାନାଦରେ । ସର୍ବଦା ଯଦୁଏ ଘରେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ଚିତ୍ତ

Digitized by PPRACHIN, SOA

ବନ୍ଧଂ କ୍ଷିତିଭରହରଣଂ କାଳଚକ୍ରାୟୁଧସ୍ୟ । ୪୭ । କଥ୍ୟତ ଜନନିବାସେ ଦେବକୀଜନ୍ମବାଦ ଯଦୁ ... ସ୍ବୈର୍ଦୋର୍ଭିରସ୍ୟନ୍ନଧର୍ମଂ ।
ସ୍ଥିରଚରବୃଜିନଘ୍ନଃ ସୁସ୍ମିତଶ୍ରୀମୁଖେନ ବ୍ରଜପୁରବନିତାନାଂ ବର୍ଦ୍ଧୟନ୍ କାମଦେବଂ । ୪୮ । ଇତ୍ଥଂ ପରସ୍ୟ ନିଜବର୍ତ୍ମ ରିରକ୍ଷୟାତ୍ତଲୀଳାତନୋ-

ଭବଂ ନ ତଏଂ କ୍ୱଂ ତତ୍ । ଅନନ୍ତପର ଅକ୍ରୂରା କୈଶ୍ଚିଦପି ଅପ୍ରାପ୍ତା ଯସ୍ୟ ସର୍ବତଃ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣା ଶ୍ରୀଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟୈବ ନାନ୍ୟସ୍ୟେତି । ତଦେବାହ
ଯଦର୍ଥେଽନ୍ୟେଷାଂ ବ୍ରହ୍ମାଦୀନାଂ ଯତ୍ନ ଇତି । ନନୁ ନିରପେକ୍ଷଂ ତମେବ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶ୍ରୟତ ଇତି ଚନମେବେତ ରେତି ନହି । ପୁରମ୍ମୁଙ୍ଗଳନାମଧେୟ-
ସ୍ୟାତ୍ର ତଯୋତ୍ୟାହ । ଯନ୍ନାମେତି । ତଦପି ନାର୍ଥସ୍ମରଣାପେକ୍ଷମିତ୍ୟାହ ଶ୍ରୁତମଥଗଦତମିତି । ସର୍ବଧର୍ମାଶ୍ରୟତ୍ୱାଦପୀତ୍ୟାହ ଯଚ୍ଚକ୍ରେ ଗୋବର୍ଦ୍ଧମ
ଇତି । ଗୋତ୍ରେଷୁ ତତ୍ତତ୍ପ୍ରବିଭକ୍ତଶେଷ ଧର୍ମଃ ଯଚ୍ଚକ୍ରେ ଯେନ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତଃ ତସ୍ୟ କ୍ଷିତିଭରହରଣଂ ନୈବ ଚିତ୍ରଂ ଇତ୍ୟାହ କୃଷ୍ଣସ୍ୟେତଦେତି ।
କାଳଚକ୍ରାୟୁଧସ୍ୟେତି । ଏବଂ ସଂହାରକ କାଳମୂର୍ତ୍ତେର୍ବିଶେଷତୋ ଦୁରନ୍ତସର୍ବଚରକ୍ଷ୍ମୃଧସ୍ୟ କଥ୍ୟଦେତଦତ୍ୟର୍ଥଃ । ୪୭ । ଯତ ଏବଂ ଭୂତଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ-
ସ୍ତତଃ ଯଏବଂ ସର୍ବୋତ୍କର୍ଷ ଇତ୍ୟାହ ଜୟତୀତି । ଜନାନାଂ ଜୀବାନାଂ ଯୋ ନିବାସ ଆଶ୍ରୟଃ ତେଷୁ ବା ନିବସତ୍ୟନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମିତୟା ଇତ୍ୟାଧି କୃଷ୍ଣୋ ଜୟତି ।
ଦେବକ୍ୟାଂ ଜନ୍ମେତି ବାଦମାତ୍ର ଯସ୍ୟ ସଃ । ବସ୍ତୁତସ୍ତ୍ୱଜନ୍ମା । ଯଦୁବରାଃ ପାର୍ଷଦାଃ ସଭା ସେବକରୂପା ଯସ୍ୟ ସଃ । ଇଚ୍ଛାମାତ୍ରେଣ ନିରସନସମର୍ଥୋଽପି
କ୍ରୀଡାର୍ଥଂ ଦୋର୍ଭିରଧର୍ମମସ୍ୟନ୍ କ୍ଷିପନ୍ ସ୍ଥିରଚରବୃଜିନଘ୍ନୋ ଽଧିକାର ବିଶେଷାନପେକ୍ଷମେବ ବୃନ୍ଦାବନଚରଗବାଦୀନାଂ ସଂସାରଦୁଃଖହନ୍ତା ।
ତଥା ବିଳାସବୈଦଗ୍ଧ୍ୟାନପେକ୍ଷଂ ବ୍ରଜବନିତାନାଂ ପୁରବନିତାନାଂ ସୁସ୍ମିତେନ ଶୋଭନହାସ୍ୟଯୁକ୍ତେନ ଶ୍ରୀମତା ମୁଖେନୈବ କାମଦେବଂ

ଅନ୍ତରେ । ତେଣୁ ଜ୍ୱଳନ୍ତ ନିଜଦେହେ । ଧନ୍ୟ ପୁଣ୍ୟାତ୍ମା ସେ ଯଦୁଏ । ୦୭। ହରି ଚରଣ ଜାତ ଯେଣୁ । ପ୍ରଧାନ ତୀର୍ଥ ଗଙ୍ଗା ତେଣୁ । ଏଥିକି
ଅଳ୍ପ ଲୋକଙ୍କର । ଏବେ ସେ ଭାବ ହେଲା ଦୂର । ହରି ଜନ୍ମନ୍ତେ ଯଦୁକୁଳେ । ପ୍ରଧାନ ତୀର୍ଥ ତାକୁ କଲେ । ଶୁଣି ଯେ ଯଦୁବଂଶ କୀର୍ତ୍ତି ।
ପଙ୍କ୍ତିଲେଶେ ନରେ ତରିଯାନ୍ତି । ଯେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅନୁଗ୍ରହପାଇଁ । ବ୍ରହ୍ମାଦି ନାନାଯତ୍ନ ବହି । ହୋଇଲେ ବ୍ୟର୍ଥ ମନୋରଥ । ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯାର
ଅନୁଗତ । ନିରପେକ୍ଷତା ଗୁଣବଶେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେବେ ଯା ପାଦଦେଶେ । ସେ ହରି ଶବ୍ଦ ମିଳଗଣେ । ମୁକତି ପାଆନ୍ତି ଜୀବମାନେ ॥ ଯାନାମ
ଶ୍ରବଣେ ସ୍ମରଣେ । ସର୍ବ ଅଶୁଭ ନାଶେ କ୍ଷଣେ । ଯେହୁ ସକଳ ଋଷିକୁଳେ । ଆଶ୍ରମ ଧର୍ମ ସ୍ଥାପିଥିଲେ । ଯେ କାଳଚକ୍ର ସୁଦର୍ଶନ । ଶୀଘ୍ରରେ
କରନ୍ତି ଧାରଣ । ତାହାଙ୍କପକ୍ଷେ କ୍ଷିତିଭର । ହରଣ ନୁହେ ଗୁରୁତର । ୪୭ । ସକଳ ଜନ ହୃଦୟରେ । ଯେ ବସେ ଅନ୍ତ ସ୍ୱରୂପରେ । ସେ

ସୁଦନନ୍ଦୁପଦକଞ୍ଜନାନ । ଚର୍ମାଣି ବିକର୍ତ୍ତଣାନ ଯଦୁତ୍ତମସ୍ୟ ଶ୍ରୁତ୍ୱାଦରସ୍ୟ ପଦ୍ମନାଭନନ୍ଦୁନିନ୍ଦନ । ୪୧ । ମର୍ତ୍ତ୍ୟସ୍ତୟାନୁସେବୟା ମୁକୁନ୍ଦ
ଶ୍ରୀମହାଥାଣ୍ଡବଣବର୍ତ୍ତନନ୍ତସ୍ୟୈନ । ଭବାମ ଦୁସ୍ତରକୁଷ୍ଠାନ୍ତକାପବର୍ଗ ଗ୍ରାମାଦ୍ ବନଂ କ୍ଷିତଭୁଜୋଽପି ଯଯୁର୍ଯଦର୍ଥାଃ । ୪୨ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ନବତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୯୦ ।

ତର୍ଦ୍ଦ୍ଧନ । କାମଣ୍ଡାପେ ସାନ୍ୟନ୍ତ ଶଙ୍କାଗୀଷତେ ସଯାବନିନ ଦେବଶ ରଂ ଗୋଗଦ୍ୱାର ମେଷଧ୍ୱଜନିତ୍ୟର୍ଥାଃ । ୪୮ । ତନ୍ତ୍ରୁଣାଦିବର୍ଦ୍ଧବେର
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣନସ୍ୟଭୂମୀଦନାନାମୂର୍ତ୍ତେର୍ବିଶେଷତୋ ଯଦୂତ୍ତମସ୍ୟ ସତଃ ପରସ୍ୟ ତଦନନ୍ତ୍ୟାନନ୍ଦାଶ୍ରି କର୍ମଜଣଣନ କର୍ମାସ୍ତି ଚନ୍ଦ୍ରାଜି ଶ୍ରୁତ୍ୱାତ୍ ଶୁଶ୍ରୂଷା-
ଦର୍ଥ୍ୟର୍ଥାଃ । ୪୯ । ଅନନ୍ତେ ଫଳମାହ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ଇତି । ଶ୍ରୀମତ୍ୟଃ କଥାସ୍ୱାଃ ଶ୍ରବଣକୀର୍ତ୍ତନସ୍ମୃତ୍ୟା ସାକ୍ଷିତ୍ୱା ତସ୍ୟା ଅନବୃତ୍ୟ ନନ୍ଦିଷ୍ଟତ୍ୱେନ
ତସ୍ୟ ଧାମ ଲୋକମେତି । ଲୋକନ୍ତ୍ୱେଽପି କାଳାକାଳକଳତ୍ୱମିତ୍ୟାହ ଦୁସ୍ତରେତି । ଦୁଲଭପୁରୁଷାର୍ଥ ଯାବାଦ ଗ ନାଦିତ । ୫୦ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ଭାବାର୍ଥଦୀପିକାୟାଂ ଟୀକାୟାଂ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ନବତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୯୦ ।

ଅଟେ ଦେବକୀ ନନ୍ଦନ । ଏ ଅଟେ ନବର ଭୂମ । ଯଦୁଏ ସେବକ ସାଜର । ଅଧର୍ମ ଗାନ୍ତ କଲେ ତାର ॥ ବନାଶ ଲହରୁ ଏଥାରୁ । ବୃନ୍ଦା-
ବନର ଜୀବ ତରୁ । ଏହାଙ୍କ ପାପ ଦେଖି ନାଶିଲେ । ବ୍ରଜନାରୀଙ୍କ ଯେ ତୋଷିଲେ ॥ ସ୍ମିତ ବଦନ ଦେଖାଇ । ଅନ୍ତରେ ମଦନ ବଢ଼ାଇ ।
ସେ କୃଷ୍ଣ ଜଗତେ ପ୍ରଧାନ । ଛଳେ ମାନବେ ସେ ଜନମ । ୪୮ । ନିଜ ପ୍ରୀତି ବେଦପଥ ରକ୍ଷ ନିମନ୍ତେ ଜଗନ୍ନାଥ । କର୍ମକୁ ସ୍ୱୟ
ଦେହ ବହ । ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ଭୂମିର ବ୍ରହ୍ମପ ଶୋହ । ଲୀଳା କରନ୍ତି ଏଥାରେ । ବଂଶଶେଷ କୃଷ୍ଣ ପ୍ରଭୁଙ୍କର ॥ ଯେ କର୍ମ କଲେ ଯେ ଚରିତ । ଯେ ଶୁଣେ
କୃଷ୍ଣେ ଦେଇ ଚିତ୍ତ । ସେ କୃଷ୍ଣ ପାଦସେବା ପାଏ । ମୁକତି ଲଭଇ ନିସ୍ତରେ । ୪୯ । ପୁଣ୍ୟର ଢର କଥାମାନ । ଯେ ଶୁଣେ ଭାବେ ଦେଇ ମନ ।
ଯମେ ତା ହୃଦେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ବଢେ । ଦୁରନ୍ତ [illegible] ଛାଡ଼େ ॥ ଯମ ନଗରେ ସନ୍ଦ ପାଇ । ସେ ହରିଧାମେ ଚଳି ଯାଇ । ଯହିଂ ଧାମ ଛାଡ଼େ
ନୃପଗଣ । ସେବନ୍ତି ରାଜ୍ୟ ତେଜ ବନ । ୫୦ । ସେ ହରି କଥା ରସେ ବସ । ଭଣିଲା ପଣ୍ଡିତ ଦାସ ।

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ ନବତିତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ । ୯୦ ।

ସମାପ୍ତୋଽୟଂ [illegible] ଦଶମସ୍କନ୍ଧଃ । ସର୍ବଦା ଯଦୁବୀର